L V B

1589

Iudicium Iusti Lipsi
de P. Rami.

Iuvenitis nostra me amicitiae: Nisi
quam erit ille magnus, cui Ramus
non magnus.

Cent. 1. Epist. 89. ad Paulum
Buchium.

Sic Dn. L. Hermannus Scribebat
Fred. Czempelio Sub. Francofurti
Cum Is Cessa[re] [illegible]

Judicium Julii Pacii de P. Ramo eiusq; sectatoribus

Sed ut de aliis in praesentia taceam, ac de philosophis pauca dicam: qui fieri potuisset, ut P. Ramus rhetoricen ac logicen eo ingenio, qualis ut quantaq; in eo fuit, in truculentis calumniis, convitiis, cavillis Aristotelicam primum totam scatentem ac gemitu auctoritatem rumpa ac comprobata, suspecta, odiosam, molestamq; apud multos redderet: sed nisi plerique nominatim Peripatetici, quibus ei Ramo contrario fuit, barbari ac sophistae fuissent. Ut hi duntaxat scripta perverse interpretantur, dum alia partim imperitia, partim ambitione ea involunt:

— contactuq; omnia fedant
Immundo —

occasionem vero bonae probuerit non solum contra suas iniurias sed etiam contra Artem ipsam male intellectam disputandi. Quae commutatio eo progressa, ut ea non tam artes, quam odiis exercitationes nunq; Ramei Aristotelicos, nunq; Aristotelici Rameos ferre possit, sed ab utraq; parte pugnare acerrime quasi pro aris et focis quare factio partium inconsulta, non solum ea quae sunt damnanda, sed utilia quoq; vasta ut utilia nec a se intellecta retinuere. Quod certe ut facerent, qui Rami dictatam, quam nunq; legerit, minime improbat. Sane Rami Scholas; at Talaei commentarium in primum Ethicorum Nicomachum (ut libere dicam, [illegible] sentio) nil aliud esse existimo, quam sophismatum et calumniarum sentinam. Non propterea in aliis eorundem auctorum operam lusimus, imo vero sum experta, quibus Artium Organa non est accommodatum, (multos n. ob varias causas illis libris Artis et utilitatis ius non posse uberior proponi quam Rami Dialecticam, quae et locorum praecepiorum haud contemnenda copiosa

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΟΡΓΑΝΟΝ.

ARISTOTELIS STAGIRITÆ PERIPATETICORVM principis Organum,

Hoc est libri omnes ad Logicam pertinentes, Græcè & Latinè.

IVL. PACIVS recensuit: è Græca in Latinam linguam conuertit: capitum & particularum distinctionibus, argumentisque: præterea variis lectionibus, necnō perpetuis notis, & tabulis synopticis illustrauit.

Ad Illustrem & Generosum Dominum, Dominum CAROLVM A ZEROTIN, Nameſtij & Rossicij Dominum, &c.

MORGIIS,
Excudebat Guillelmus Laimarius,
M. D. LXXXIIII.

Cum priuilegio CAESAREAE MAIESTATIS ad decennium.

LIBRORVM OMNIVM
qui hoc Organo continentur,
catalogus.

Πορφυρίου Εἰσαγωγή.	
Ἀριστοτέλους κατηγορίαι,	
Περὶ ἑρμηνείας.	
Ἀναλυτικῶν πρότερον,	βιβλία Β.
Ἀναλυτικῶν ὑστέρων,	βιβλ. Β.
Τοπικῶν,	βιβλ. Η.
Ἐλέγχων σοφιστικῶν.	βιβλ. Β

Porphyrij Isagoge.	
Aristotelis Categoriæ.	
De interpretatione.	
Analyticorum priorum,	lib. II.
Posteriorum,	lib. II.
Topicorum,	lib. VIII.
Elenchorum sophisticorum,	lib. II.

ILLVSTRI ET GENEROSO DOMINO, DOMINO CAROLO BARONI A Zerotin, Nameſtij & Roſſicij Domino, &c.

IVL. PACIVS S. D.

CVM multæ ſint artes ac ſcientiæ, Dei Optimi Maximi beneficio, à mortalibus inuentæ, quibus hanc vitam multis periculis & moleſtiis obnoxiam atque implicitam tuentur & iucundam reddunt: nulla mihi videtur eſſe vel magis hominibus neceſſaria, vel cuius vtilitas ad plures perueniat quàm logica facultas. Cum enim omnes pænè infinitæ ſint, vita autem humana anguſtis temporis ſpatiis ſit concluſa: (quod enim ſummus medicorũ de arte medica pronunciauit, de omnibus ſcientiis atque artibus veriſſimè dici poteſt) neceſſariò fit, vt alii alias colant, nemo autem omnes ſibi comparare queat. quod quidem diuina prouidentia factum eſſe non dubito, quo magis humana ſocietas conſeruetur, dum ſinguli, quod ſibi à Deo tributum eſt, in commune conferunt, viciſſimque id, quo carent & egent, ab aliis accipiũt. Ergo ſinguli ferè ſingulis artibus vel ſcientiis contenti, ceteras etſi non contemnunt, tamen relinquunt, vt in ea quam quiſque delegit, magis proficere poſſit. vnam verò atque alteram ei quam præcipuè colebant, adiunxerunt

--pauci quos æquus amauit
Iuppiter, aut ardens euexit ad æthera virtus.

¶ ij

Sed quia nulla est ars, nulla scientia, quæ logicis præceptis non vtatur, idcirco hanc solam à multis addiſci neceſſe eſt. Hæc Theologis, Juriſconſultis, philoſophis, medicis, quin etiam oratoribus & poëtis non ſolum eſt vtilis, ſed etiam prorſus neceſſaria. Nec perfectè vmquã intelliget ſcientiarum theoremata, aut oratorum & poetarum artificium, quicumque eſt Logicæ omnino expers. Itaque iure optimo Ariſtoteles huius artis ignorationem veteribus philoſophis exprobrauit: & proculdubio, ſi nunc viueret, lõgè plures & longè acriùs eo nomine incuſaret. ipſe verò, ne in idem vitium incideret ἀπαιδευσίας καὶ ἀπειρίας, quod aliis obiiciebat, diligentiſſimè in hanc artem incubuit, primúſque & eam abſoluit, & eius vbique præceptis rectiſſimè vſus eſt. Ac ſanè quicũque huius philoſophi ſcripta diligenter euoluet atque expendet, facere non poterit, quin præceptoris mei Jac. Zabarellæ, viri non minùs doctrina quàm nobilitate illuſtris, ſententiam probet. is enim cùm Logicam doceret, antequam ad philoſophiæ profeſſionẽ aſſumeretur, dicere ſolebat, Ariſtotelem potiſſimum ob perfectam logicæ cognitionẽ omnes alios philoſophos ſuperaſſe & longo interuallo poſt ſe reliquiſſe. Quamobrem cùm huius philoſophi libri omnes ſint magni faciendi, haud poſtremo loco habendi ſunt ij qui rationis vſum luculentiſſimè cõmonſtrant, ac demonſtrandi, definiendi, diuidendi artẽ pulcherrimo ordine traditã cõplectuntur. Neque tamẽ me latet tantã eſſe in his libris obſcuritatẽ, vt alij deterriti ab eorũ lectione omnino abſtinuerint, alii fruſtrà laborarint, & ne hilum quidẽ profecerint, alii denique, ne imperiti haberẽtur, ea calũniari ac reprehendere auſi ſint quæ intelligere nõ potuerũt. ſed primi illi ignauiam, ſecundi ſtultitiã, tertii improbitatẽ ſuam oſtẽderunt:

de Aristotelis auctoritate nihil detraxerunt. nã à pulcherrimis & vtilissimis rebus propter earũ difficultatẽ abstinere, abiectissimi animi est indiciũ. ad Aristotelis autẽ libros illotis manibus, & fideli ac docto præceptore destitutũ accedere, vt quidam summus vir dixit, amentia est. quæ verò non intelligit, nemo culpare solet, nisi planè improbus & sophista. Quibus igitur licet, hi alacriter & optima spe ad Aristotelis Logicam accedant, neque putent se oleum & operam perdituros, si se quiannum in ea discenda consumpserint. Qui verò vel tarditate ingenii, vel doctoris inopia, vel alia ratione impediuntur, quo minus in Aristotelis Organo versari vtiliter possint, hi studiis suis aliter consulant, sumpto à Procis illis exẽplo, qui cùm Penelope frui non possent, ad ancillas animum conuerterunt. Quamquam spero hos quoque, si nostra editione vti voluerint, & diligẽtiam adhibuerint, fructum aliquem ex iis libris capere posse. nam ex Græco contextu quamplurima menda sustulimus, sectiones & interpunctiones ferè omnes emendauimus, interpretationem quàm maximè potuimus perspicuam, aliàque adiunximus, quæ & Aristotelis methodum declarare, & loca obscura illustrare nobis videntur. In tenui re fortasse multis videbimur laborasse: cùm possimus, eorum potius quàm nostro iudicio, maiora præstare. sed nec tenuis est labor, nec modicam (nisi mea me spes fallit) vtilitatem ex his nostris qualibus qualibus laboribus studiosi consequentur. nolo enim cum poëta dicere,

--At tenuis non gloria:--

quia non gloriæ causa, sed ad publicam tantùm vtilitatem respiciens, omnem laborem pertuli. Cuius quidẽ publicæ vtilitatis, Illustris ac Generose Domine, cùm te studiosissi-

mum esse animaduerterim: speraui, si sub tuo nomine hoc opus emitterem, non ingratum tibi fore. Tu namque literatos homines & bonarũ artium studiosos summa beneuolentia complecteris, & omni beneficiorum genere prosequeris: veterũ autem sapientiæ monumẽta adeo nocturna ac diurna manu teris, vt nemo mirari debeat, si magis, quàm in ætatem tuam cadere posse videtur, animũ excolueris, pulcherrimarúmque rerum & linguarũ cognitione ornaueris. Sed aliter facere minimè posses, cùm ex nobilißima illa ZEROTINORVM familia ortus sis, quæ nõ solum virtutibus bellicis, sed etiã togatis semper floruit: nec vllis vmquàm impẽsis pepercit, vt viros doctos aleret, foueret, adiuuaret. Meritò igitur ad te mitto Aristotelis Peripateticorum ac (nisi nomen inuidiosum est) philosophorum omnium principis volumen primum, quo omnium scientiarũ atque artium fundamenta continentur. Non eges tu quidem his logicis præceptis: quippe qui ea iam didicisti, & ad grauiora studia animum appulisti: domique doctißimos præceptores habes, à quibus hæc & multò maiora petere potes. Sed tamen quæ olim didicisti, non sine honesta (vt opinor) voluptate in memoriã hos libros legens poteris reuocare. Vtut sit, hac ratione tam apud te ipsum, cuius virtutes cum admiratione veneror & colo, quàm apud alios volui testatum relinquere summum quo flagro desideriũ tibi gratificandi et obsequendi. Etiam atque etiam vale Illustris et Generose Domine Baro. Deus te quamdiutißimè incolumem seruet. Ex meo museo, Nonis Martii, cIↃ IↃ LXXXIIII.

ΕΙΣ ΟΡΓΑΝΟΝ
Ἀριστοτέλους

Ἡ σὴ ἡ βίβλος Ἀριστοτέλους λογικῆς παιδείης,
Ὄργανον ὦ κάλεσαν σοφίης εἰδήμονες ἄνδρες.
Ἀλλ᾽ ὧν αἰθομβρίῳ πυρὶ λαμπετόωντι εἴκαν᾽
Φῶς γὰρ ἀληθείης παρέχει, ψεῦδος δὲ παμφαῦσί.

IVLIVS PACIVS ita interpretabatur,

Hunc rationis opus librum ratione docentem,
Organon appellant docti, sed rectius igni
Fulgenti assimilare licet: quia lumina veri
Extollit, falsumque fugat, mentisque tenebras.

Summa Priuilegij.

CAESAREAE Maiestatis priuilegio cautum est, ne quis Aristotelis opera à Iulio Pacio recognita, in Latinam linguam conuersa, ac certis imbulis, argumentis, diagrammatis, & perpetuis notis illustrata, siue in toto, siue in parte, per decem annorum spatium à prima die cuiusliber eorum editionis computandum, simili aut alio quopiam charactere vel forma imitari, recudere, vel alio imprimenda dare, aut alibi impressa adducere, vendere, distrahereve, citra prefati Pacij vel eiusdem heredum consensu ac voluntate palàm aut occultè ausit. Qui secus faxit, nō solùm amissione omnium huiusce modi librorum, verùm etiam pœna decem marcarum auri puri pro dimidia fisco Imperiali, fraudis vindicis, reliqua parte ipsius Pacij usibus irremissibiliter pēdenda plectatur: vt latiùs Cæsareo diplomate expressum est, Dato Viennæ, die 15 mensis Augusti, anno Domini 1583.

Subsignato,

RVDOLPHVS.

Ad mandatum sacræ Cæsareæ maiestatis proprium.

P. BERNEVRGER.

Aristotelis Organi prima editio absoluta est die 25. Martij, 1584.

SYNOPSIS ET ORDO LIBRORVM QVI IN HOC ORGANO CONTINENTVR.

ISAGOGE PORPHYRII non est pars Logicæ, sed introductio ad Logicam: quia Porphyrius non auctoris sed interpretis munere fungitur, explicās quinque vocabula, quibus Aristoteles in libris logicis frequenter vtitur.

Logica versatur circa syllogismum. itaque in hoc organo explicantur.

- I. Syllogismi partes
  - Quà significant primas notiones. — CATEGORIAE.
  - Quà sunt secundæ notiones. — DE INTERPRETATIONE.
- II. Syllogismus
  - Generaliter — PRIORA ANALYTICA.
  - Specialiter
    - Demonstrativus — POSTERIORA ANALYTICA.
    - Dialecticus. — TOPICA.
    - Sophisticus. — DE SOPHISTICIS ELENCHIS.

Singulorum librorum specialem methodum vide suis locis.

ARI-

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

PORPHYRII
ISAGOGE,

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS ISAGOGES PORPHYRII.

HVIVS libelli tres sunt partes,

- Præfatio. *Cap.* 1.
- TRACTATVS I.
- ἑρμηνεία
  - Expositio quinque vocum,
    - Generis & speciei.
      - Distinctiones, & definitiones. *Cap.* 2.
      - Diuisio. *Cap.* 3.
    - Differentiæ. *Cap.* 4.
    - Proprij. *Cap.* 5.
    - Accidentis. *Cap.* 6.
- TRACTATVS II.
- συμπλοκή
  - Collatio quinque vocum,
    - Omnium *Cap.* 7.
    - Generis cum
      - Differentia. *Cap.* 8.
      - Specie. *Cap.* 9.
      - Proprio. *Cap.* 10.
      - Accidente. *Cap.* 11.
    - Numerus collationum. *Cap.* 12.
    - Differentiæ cum
      - Specie. *Cap.* 13.
      - Proprio. *Cap.* 14.
      - Accidente. *Cap.* 15.
    - Speciei cum
      - Proprio. *Cap.* 16.
      - Accidente. *Cap.* 17.
    - Proprij, & accidentis. *Cap.* 18.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

PORPHYRII ISAGOGE.

PRÆFATIO. CAP. I.

1 Scribendum, utilitas, & methodus huius libri. 2 Quæstiones omittendæ. 3 Reducitur hic liber ad logicen.

ΤΩΝ ἀναγκαίων, Χρυσαόριε, καὶ εἰς τὸν περὶ ἁρμονικῆς λόγον καταρτισμὸν διδασκαλίαν, τὴν γνῶσιν τοῦ γένους, καὶ τῶν διαφορῶν, τῶν τε εἰδῶν, καὶ τῶν ἰδίων, καὶ τῶν συμβεβηκότων, εἰς τὸν τῶν ὅρων μέθοδον, διδόσιν, καὶ ὅλως εἰς τὸν περὶ διαιρέσεως, καὶ ἀποδείξεως, καὶ ζητήσεως οὔσης τῆς τούτων διαθέσεως συντομωτάτην πραγμάτων εἰσόδου ποιούμενος, πειράσομαι βραχέως, ὡς ἂν ἐν εἰσαγωγῆς τόπῳ, τὰ περὶ τοῦ γένους καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐπιλέγειν, τὴν μὲν βαθυτέραν ἀπεχόμενος ζητημάτων, τὴν δὲ ἁπλουστέραν σμικρᾶς καχαλόμενος. ¶ Λυπεῖ μὲν οὖν ἡμᾶς τὰ περὶ εἰδῶν, τὸ μὲν εἴτε ὑφίστηται, εἴτε καὶ ἐν μόναις ψιλαῖς ὑπονοίαις κεῖται· εἴτε καὶ ἀσώματα καὶ χωριστὰ ἔχει τὰ ὄντα, ἢ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς καὶ περὶ ταῦτα ὑφεστῶτα, παραπλησίως λέγειν βαθυτέρας οὔσης τῆς πίστεως, καὶ μακρᾶς, καὶ ἄλλης μείζονος δεομένης ἐξετάσεως. ¶ Τὸ δ' αὖ περὶ αὐτῶν τὰ κατὰ μέρος ἐν τοῖς ἀμφοτέροις λόγοις παραδιδόμενα, εἰ παλαιοὶ δὲ

1 Quia sæpe Aristoteles mentionem facit horum quinque verum in libro de regressionum.

2 Quia vera de finitio cōstat ex genere & differentiis, interdū loco differentiarū vtimur propriis, accidentibus verò cognitis deficientibus, vt vitetur.

3 Quia genus diuiditur in species per differētias, interdum etiam diuiditur propriis & accidentibus.

4 Quia demonstratur propriū de specie per differentiam vel definitionem.

5 Id est, categoriarum, definitionum, diuisionum, demonstrationum. Alij referūt ad quinque voces, genus, differentiā, &c.

6 Sub. philosophis.

7 Quoniam hic liber non est logicæ pars, sed introductio ad logicam, & seruus quodammodo logicæ.

8 Solæ & nudæ mentis notiones sunt, quibus nihil in rerum natura respondet, vt mons Chimera.

9 A rebus sensibilibus, vt Plato existimauit, qui constituit ideas separatas ab his quæ cōsistunt cadunt.

10 Pertinet enim ad primam philosophiam.

11 Genesse & species.

12 Deficientes propria, vel definitione.

13 Ex quinque prædicabilibus.

14 Quibus in rebus præcauere probabilius.

CVM necesse sit, Chrysaori, & ad Categoriarum doctrinam ab Aristotele traditā, nosse quid sit genus, quid differentia, quid species, quid propriū, quid accidēs, & ad definitiones afferendas, & omnino ad ea quę ad diuisionem & demonstrationem pertinent: cūm horum cognitio vtilis sit: breuem tibi narrationem faciens, tentabo paucis, vt institutionis ratio postulat, ea, quæ ab antiquis dicta sunt, aggredi, ab obscuritatibus quidem quæstionibus abstinens, simpliciores verò modicè per coniecturas attingens. ¶ Ne longè abeam de generibus & speciebus, an cōsistantne *in rerū natura*, an in solis nudis animi notionibus posita sint: &, si consistunt *in rerū natura*, vtrum corpora sint, an incorporalia: & vtrum separata sint an *in rebus* sensilibus & circa has cōsistant: recusabo dicere: quia obscurissima est huiusmodi tractatio, & alius maioris indiget exquisitionis. ¶ Quę autem de his ac de *reliquis* propositis magis ad logicen accommodate veteres dis-

seruerunt, & horsi maximè Peripatetici; nunc tibi tentabo monstrare.

λαβοι, ἢ τύπτειν μάλιστα οἱ ἐν τῇ ἀφελιπάτου, γνῶ σοι πειράσομαι δεικνύειν.

EXPOSITIO QVINQVE VOCVM.

TRACTATVS PRIOR.

Quid sit genus, & species, CAP. II.

1 ¶ *De hoc tractatu, & specie.* 2 ¶ *De genere. Significatio prima.* 3 *Significatio altera.* 4 *Expositarum significationum collatio ab vsu.* 5 *& origine.* 6 *Significatio tertia.* 7 *In hac tertia significatione genus accipi à philosopho.* 8 *Definitio, & exemplum.* 9 *Praelectorio sequentis expositionis.* 10 *Expositio definitionis prioris, quæ ostendit nihil in definitione desiderari, quia per eam genus sumitur ab alio extenso, vel ab, & indistans.* 11 *Species.* 12 *proprio.* 13 *differentia, & accidente.* 14 *Ex ait o posse videri: quæ, vt appareat nihil in definitione superaneum esse, declaratur vsus singulorum particularis definitionibus est.* 15 *Dici de pluribus.* 16 *In quæstione quid est.* 17 *Conclusio.* 18 ¶ *De specie. Significatio prima.* 19 *Significatio secunda.* 20 *Obiectionis solutio.* 21 *Definitiones generales.* 22 *Definitio propria infimæ speciei.* 23 *Distinctionis horum definitionum explicandum in sequenti capite.*

a Simul explicat genus & species eorum, quæ sunt relata: eique prius distinguit quam definitas, quæ sunt vocabula humanorum. Porrò distinctio generis pertinet ad ea ex 4. primæ philosophiæ, c 28

b Vno modo dici, vnam rem significare.

c Hercule.

d Herculeorum genus.

e Idcirco dicere si sunt homines nouos, dicerle rerum singularium naturas pro diuersitate locorum in quibus oriuntur. f Id est, secundo: etsi nonnulli & quidem doctiss. mi viri intelligãt primam significationem.

NIMIRVM[a] autẽ neque genus neq; species simpliciter dici.[b]

¶ Genus enim dicitur collectio aliquorum qui ad vnũ quiddã & inter se quodam modo affecti sunt. Qũa significatione dicitur Herculeorũ genus ex habitudine quæ est ab vnó nimirũ ab Hercule,& multitudinis eorũ qui cognatione ab illo[c] *ducta* sunt aliquo modo inter se coniunctũ: vt ab aliis generibus distinguatur,[ita] appellatum.

¶ Rursus genus dicitur principium, vnde quisque ortum ducit siue ab eo qui genuit, siue à loco in quo genitus est. sic enim dicimus Orestẽ à Tantalo genus ducere, Hylum ab Hercule. & rursus Pindarũ esse genere Thebanum: Platonem, Atheniẽsem. quoniã patria est principiũ[e] quoddã ex quo singuli ortum ducunt, sicut etiam pater.¶ Hæc[f] autem significatio videtur esse in promptu. Herculei namq; dicuntur qui genus

ΕΙΚΕ δὲ μήτε τὸ γένος μήτε τὸ εἶδος ἁπλῶς λέγεσθαι.[b] ¶ Γένος γὰρ λέγεται καὶ ἡ τινῶν ἐγγύτης πρὸς ἕν τι καὶ πρὸς ἀλλήλους αὐτῶν ἕξις. κατ' ὃ σημαινόμενον, τὸ Ἡρακλειδῶν λέγεται ἡθος ἐκ τῆς πρὸς ἕνὸς σχέσεως (λέγω δὲ τὸ Ἡρακλείοις) καὶ τὸ πλῆθος τῆς ἐγγύτητος πρὸς ἀλλήλους τὴν ἀπ' ἐκείνου γοῖνεσθαι, κατ' ἀποτομὴν δὲ ἀπὸ τοῦ ἄλλων γενῶν κεκληρῶσθαι.[d]

¶ Λέγεται δὲ καὶ ἄλλως πάλιν ἡθος, ἡ ἐκάστου τῆς ἡθοποιίας ἀρχή, εἴτε ἀπὸ τοῦ τεκόντος, εἴτε ἀπὸ τοῦ τόπου ἐν ᾧ τις γεγονεν. οὕτω γὰρ Ὀρέστην μὲν ἀπὸ Ταντάλου φαμὲν ἔχειν τὸ ἦθος, Ὕλον δὲ ἀφ' Ἡρακλείους. καὶ πάλιν, Πίνδαρον μὲν Θηβαῖον εἶναι τὸ ἦθος, Πλάτωνα δὲ Ἀθηναῖον. καὶ γὰρ ἡ πατρὶς, ἀρχή τίς ἐστι ἑκάστου ἠθοποιίας, ὥσπερ ὁ πατήρ. ¶ Τοῦτο δὲ ἔοικε πρόχειρον εἶναι τὸ σημαινόμενον. Ἡρακλεῖδαι γὰρ λέγονται, οἱ ἀπὸ ἦθους

attribuitur, qui non specie inter se differunt sed numero. animal autem, quum sit genus, homini & boui & equo attribuitur, qui specie quoque inter se differunt non solùm numero. ¶ A proprio autem differt genus: quoniam proprium vni tantùm speciei, cuius est proprium, & indiuiduis sub ea specie *contentis* attribuitur: vt aptum ad ridendum, attribuitur soli homini & particularibus hominibus. genus verò non vni speciei attribuitur, sed pluribus & differentibus specie.

¶ Verùm à differentia & communiter accidentibus differt genus: quia etsi pluribus & differentibus specie attribuuntur differentiæ & communiter accidentia, non tamen attribuuntur in *quæstione* quid est, sed in *quæstione* quale quid est. Interrogãtibus enim aliquibus quid sit illud cui hæc attribuuntur, genus respondemus. differẽtias verò, & accidentia non respondemus: quia non in *quæstione* quid est, attribuuntur subiecto, sed potiùs in quæstione quale quid est. cum enim interrogamur quale quid est homo, dicimus rationale: & cum interrogamur quale quid est cornus, dicimus nigrum. ac rationale quidem est differentia: nigrum verò, accidens. sed cum, quid homo sit, interrogamur: animal respondemus. animal autem est hominis genus. ¶ Quàm-propter genus, eo quòd dicitur de pluribus, secernitur ab indiuiduis quę vni dumtaxat attribuuntur. ¶ Eo autẽ quòd *dicuntur* de differentibus specie, distinguitur ab iis quæ vt species siue vt propria attribuuntur.

a Hinc apparet quam esse interpretum diligentiam in inter quæstionem quale est & quæstionem quale quid aliquando differentia attribuitur in hac quæstione, accidens in illa.

καθ' ὑποκειμένου μὲν οὐδενὸς λέγεται, οἱ οὐ τῇ εἴδει διαφέρουσιν ἀλλήλων, ἀλλὰ τῷ ἀριθμῷ· τὸ δὲ ζῷον γένος ὂν, ἀνθρώπου καὶ βοὸς καὶ ἵππου κατηγορεῖται, οἳ διαφέρουσι [καὶ] τῷ εἴδει ἀλλήλων, ἀλλ' οὐχὶ τῷ ἀριθμῷ μόνον. ¶ Τοῦ δ' αὖ ἰδίκ διαφέρει τὸ γένος, ὅτι τὸ μὲν ἴδιον καθ' ἑνὸς μόνου εἴδους, ᾧ ἔστιν ἴδιον, κατηγορεῖται, ἔστι γὰρ ὑπὸ τὸ εἶδος ἀτόμων· ὡς τὸ γελαστικὸν ἀνθρώπου μόνου, καὶ πάντες ἄνθρωποι· τὸ δὲ γένος οὐχ ἑνὸς εἴδους κατηγορεῖται, ἀλλὰ πλειόνων τε καὶ διαφερόντων [τῷ εἴδει.] ¶ Τῆς δ' αὖ διαφορᾶς ἔστι τὸ κοινὸς συμβεβηκότων διαφέρει τὸ γένος. ὅτι εἰ καὶ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει κατηγορεῖται αἱ διαφοραὶ καὶ τὰ κοινῶς συμβεβηκότα, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται, ἀλλ' ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστιν. ἐρωτωμένων γὰρ τινῶν τί ἔστιν ἐκεῖνο, καθ' ὃ κατηγορεῖται ταῦτα, τὸ γένος ἀποκρινόμεθα· τὰς δὲ διαφορὰς ἢ τὰ συμβεβηκότα οὐκ ἀποκρινόμεθα· οὐ γὰρ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῷ ὁποῖόν τι ἔστιν· ἐν γὰρ τῷ ἐρωτᾶν, ὁποῖόν τί ἐστι [ὁ] ἄνθρωπος, φαμὲν ὅτι λευκός· καὶ ἐν τῷ, ὁποῖόν τί ἐστι ὁ κόραξ, φαμὲν ὅτι μέλας. ἔστι δὲ τὸ μὲν λευκὸν, διαφορὰ· τὸ δὲ μέλαν, συμβεβηκός· ὅταν δὲ τί ἐστιν ἄνθρωπος ἐρωτηθῶμεν, ζῷον ἀποκρινόμεθα· ἴδιον δὲ ἀνθρώπου γένος, τὸ ζῷον. ¶ Ὡς τε τὸ μὲν κατὰ πλειόνων λέγεσθαι τὸ γένος, διαστέλλει· ὡς τὸ δὲ καθ' ἑνὸς μόνου τὸ ἄτομον κατηγορεῖσθαι. ¶ Τὸ δὲ διαφέρειν τῷ εἴδει, διαστέλλει κατὰ τὰ ὡς εἰδῶν κατηγορουμένων, ἢ ὡς ἰδίων.

¶ Τὸ

16 ¶ Τὸ δὲ ἐν τῷ τί ὄντι κατηγορεῖσθαι, χωρίζει αὐτὸ ἀπὸ τῶν διαφορῶν τῷ κοινῷ συμβεβηκότων· ἃ οὐκ ἐν τῷ τί ὄντι, ἀλλ' ἐν τῷ ποιόν τί ὄντι, ἢ πῶς ἔχον τι ὄντι, κατηγορεῖται ἐκείνων ὧν κατηγορεῖται.

17 ¶ Οὐδὲν ἄρα περισσόν, οὐδὲ ἐλλεῖπον ἀφίεσι τὸ ὄνομα τῆς οὐσίας ὑποχωρῆσαι τοῖς εἴδεσιν.

18 ¶ Τὸ δὲ εἶδος λέγεται μὲν καὶ ὅλη τῆς ἐκείνου μορφῆς· καθ' ὃ εἴρηται,

Πρῶτον μὲν ἄλφα, ἔπειτα τοι ἄλφιτα.

19 ¶ Λέγεται δὲ εἶδος, καὶ τὸ ὑπὸ τὸ κατιόντων ὄνομα. καθ' ὃ εἰώθαμεν λέγειν τὸν μὲν ἄνθρωπον εἶδος τοῦ ζώου, ὄνους ὄντος τοῦ ζώου· τὸ δὲ λευκὸν, ἢ χρώματος εἶδος· τὸ τρίγωνον, τοῦ σχήματος εἶδος. ¶ Εἰ δὲ [χρὴ] τὰ ὄνομα κατιόντα, ἢ εἴδους ἐμερισμένα ἴσθι, εἰπόντες τὸ κοινότατον καὶ ἐξαφελέντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ὄντι κατηγορεῖσθαι μόνον ἢ τὸ εἶδος φαμὲν τὸ ὑπὸ τὸ κατιὸν τὸ κατιὸν γένος· εἰδίναι χρὴ, ὅτι ἐπεὶ καὶ τὸ γένος τινὸς ὄντι ὄνους, καὶ τὸ εἶδος τινὸς ὄντι εἴδους, [ἑκάτερον ἑκατέρου,] ἀνάγκη ἐν πᾶσι ἀμφοτέροις λόγοις τὰ χρῆσθαι ἀμφοτέροις. ¶ Ἀποδίδασιν οὖν τὸ εἶδος ὧδε οὕτως, εἶδος ὄντι τὸ κατὰ μέρων ὑπὸ τὸ γένος· ὃ, ἢ τὸ γένος ἐν τῷ τί ὄντι κατηγορεῖται. ¶ Ἔτι δὲ καὶ ὧδε, εἶδός ὄντι τὸ καθ' ὑποκειμένων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ τί ὄντι κατηγορούμενον. ¶ Ἀλλ' αὖ τι μᾶλλον ἢ κατάδηλα, τὰ ἀδικώτατον ἂν εἴη, καὶ ὃ ὄντι μόνον εἶδος, [οὐκέτι δὲ καὶ γένος·] ἀεὶ δ' ἄλλα εἶναι αὖ καὶ τῷ μὴ εἰδικώτατον, συφὲς δ' αὖ ἐν τῷ λεγόμενον, τὸν τῶν ζώων.

16 ¶ Denique eo quòd attribuitur in *quæstione* quid est, separatur à differentiis & à communiter accidentibus, quæ non in *quæstione* quid est, sed in *quæstione* quale quid est, aut quomodo quid affectum est, attribuuntur, vnumquodque *seruiens ijs* quibus
17 attribuitur. ¶ Nihil igitur superuacuum, nihil prætermissum est in dicta generis, *id est*
18 notionis, descriptione. ¶ Species verò dicitur etiam de cuiusque forma, qua *significatione* dictum est,[a]

a Ab Euripide, teste Athenæo lib. 9 cap. 7. & Strabone in sermone de pulchritudine.

Primùm quidē species dicta est imperio.

19 ¶ Dicitur quoque species quæ sub explicato genere *ponitur*, qua *significatione* consueuimus dicere hominem esse speciem animalis · album, speciem coloris · triangulum, speciem figuræ. ¶ Quòd si genus definientes, speciei mentionem fecimus dicentes, Quod pluribus & differentibus specie attribuitur in *quæstione* quid est? & speciem dicimus *esse*, quæ sub explicato genere *ponitur*: nosse oportet; quoniam & genus alicuius est genus, & species alicuius est species, vtrumque vtriusque; necesse esse etiam in vtrorumque definitionibus vtriusque vti. ¶ Explicant igitur speciem & sic[b], Species est quæ collocatur sub genere: &, Cui genus attribuitur in *quæstione* quid est. ¶ Præterea etiã sic, [c] Species est quæ pluribus & differentibus numero attribuitur [d] in *quæstione* quid est. ¶ Sed hæc est explicatio *speciei* specialissimæ, & quæ est tãtùm species, nũquã genus. aliæ verò sunt etiã earũ quæ non sunt specialissimæ. ac manifestum hoc modo [e] fiet quod dicimus.

b Obserua speciem non definiri vt est categoremata, sed quã subiungitur genus.

c Hæc definitio conuenit speciei infimæ quæ tamen est categoremata.

d Sub. *tantùm*. vel, *proxime & per se*. nã genus de pluribus differentibus dicitur non tã per se quàm per speciẽ specialissimam.

e Ex diuisione generis & specierũ explicanda in seq. cap.

Generum & specierum diuisio. CAP. III.

1 *Diuisio.* 2 *Singulorum diuisiuum membrorum definitiones.* 3 *Exempla in categoria substantiæ.* 4 *Habitus subalternorum.* 5 *Et extremorum.* 6 *Definitionis genus.* 7 *Specialissimi,* 8 *& subalternorum.* 9 *Expositio à simili.* 10. *Numerus generalissimorum,* 11 *Specialissimorum,* 12 *& individuorum.* 13 *De definitionis generalissimorum,* 14 *Specialissimorum,* 15 *& individuorum.* 16 *De definitionis.* 17 *De ratione totius continentis & partis contentæ.* 18 *Epilogus.*

IN vnaquaque categoria sunt 1 quædam generalissima, quædam specialissima: & inter generalissima & specialissima, *sunt* alia, quæ eadem *sunt* genera & species. 2 ¶ Generalissimum est, quo nullum potest esse superius genus. Specialissimum est, quo nulla potest esse inferior species. inter generalissimum & specialissimum *sunt* alia, quæ eadem sunt & genera & species, si tamen ad aliud atque aliud referantur. ¶ Fiat autem in vna categoria manifestum quod dicimus. Substantia est & ipsa genus. sub ea est corpus. & sub corpore animatum corpus. sub quo animal. sub animali autem rationale animal. sub quo homo. sub homine autem Socrates, & Plato, & singuli homines.

a In categoriis colligantur, eiciam indiuidua, ne efficiar ex lib. Categoriar. ca. de substantia.

ΚΑΘ' ἑκάστω καταιρεῖται ὅτι 1
τινα γενικώτατα, & πάλιν ἄλλα εἰδικώτατα, καὶ μεταξὺ τῶν γενικωτάτων καὶ τῶν εἰδικωτάτων ἄλλα ἀ[καὶ]γένη καὶ εἴδη λέγεται τὰ αὐτά. ¶ Ἔστι δὲ γενικώτατον 2
μὲν, ὑφ' ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο ἐπάνω γενικώτερον γένος. εἰδικώτατον δὲ, μεθ' ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο ὑποδεέστερον εἶδος. μεταξὺ δὲ τῶν γενικωτάτου & εἰδικωτάτου ἄλλα, ἀ[καὶ]γένη καὶ εἴδη ὄντα τὰ αὐτά, ᾗ ἄλλο μέν τι & ἄλλο λαμβανόμενα. 3
¶ Γενικώτατον δὲ ὅταν μιᾶς καταιρέσεως σαφὲς τὸ λεχθὲν ᾖ. οὐσία, ἔστι μὲν & αὐτὴ γένος. ὑπὸ δ' ταύτην ὄντι σῶμα. καὶ ὑπὸ τὸ σῶμα, ἔμψυχον σῶμα. καὶ ὑπὸ τοῦτο, τὸ ζῷον. ὑπὸ δὲ τὸ ζῷον, λογικὸν ζῷον. ὑφ' ὃ ὁ ἄνθρωπος. ὑπὸ δὲ τὸν ἄνθρωπον, Σωκράτης, [καὶ] Πλάτων, & οἱ καθ' ἕκαστοι ἄνθρωποι.

Genus

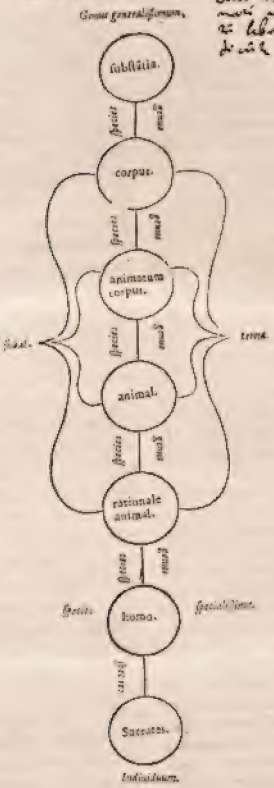

Ἀλλὰ τούτων, ἡ μὲν οὐσία, τὸ γενικώτατον, ἄ ὁ μόνον γένος. τὸ δὲ ἄνθρωπος, τὸ εἰδικώτατον, καὶ ὁ μόνον εἶδος. Τὸ σῶμα, εἶδος μὲν τῆς οὐσίας, γένος δὲ ἔμψυχου σώματος. ἀλλὰ ἄ τὸ ἔμψυχον σῶμα, εἶδος μὲν σώματος, γένος δὲ τοῦ ζώου.

Sed ex his substantia est generalissimum illud & solùm genus. homo verò est specialissimum illud, & solum species. corpus autem est genus substantiæ, species animati corporis. & animatum quoque corpus est species corporis, genus animalis.

a Aristoteles tamen 4 topic. 5 negat animal esse speciem corporis.

terũ animal, *ipse* species animati corporis, genus rationalis animalis. rationale animal, *ipse* species animalis, genus hominis. homo verò, *ipse* quidem species animalis rationalis, sed non *ipse* etiam genus singulorum hominum, verùm species tantummodò. & omne, quod ante individua proxime attribuitur, species solum est, non etiam genus. Vt igitur substantia, quæ in summo loco posita est, quia nullum habet ante se genus, est generalissimum illud: ita etiam homo, qui est species post quã non est alia species, nec aliquid quod possit dividi in species, sed individua. (individuum enim est Socrates, & Plato, & hoc album) solum est species, & extrema illa species, &, vt diximus, specialissimum illud. Media verò, priorum species, posteriorum genera sunt. ¶ Quocirca duo sunt horum habitus: *alter* ad priora, quo species eorum esse dicuntur: *alter* ad inferiora, quo genera eorum esse dicuntur. ¶ Extremorum verò vnus est habitus. sunè enim generalissimum erga inferiora affectum est, quorum omnium est genus: erga superiora non item; cùm sit summum, primúmque principium, &, vt diximus, *id* quo nullum est superius genus. Sed & *species* specialissimæ vnus est habitus, quo quidem erga anteriora, quorum est species, affecta est. nec verò est alius habitus, quo refertur ad posteriora: sed & individuorũ species dicitur. Verùm species individuorum dicitur vt ea continens: species verò priorum vt *id* quod ab eis cõtinetur.

πόλιν τὸ ζῶον, εἶδος μὲν τὸ ἐμψύχου σώματος, γένος δὲ τὸ λογικοῦ ζώου. τὸ δὲ λογικὸν ζῶον, εἶδος μὲν τοῦ ζῶου, γένος δὲ τοῦ ἀνθρώπου. ὁ δὲ ἄνθρωπος, εἶδος μὲν τοῦ λογικοῦ ζώου, οὐκέτι δὲ καὶ γένος τῶν καθ' ἕκαστα ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνον εἶδος. καὶ πᾶν τὸ μετὰ τὰ ἄτομα προσεχῶς κατηγορούμενον, εἶδος ἂν εἴη μόνον, οὐκέτι δὲ καὶ γένος. ὡς περ οὖν ἡ κατὰ πρῶτον οὐσία, τοῦ μηδὲν ἔτι πρὸ αὐτῆς γένος, ἐπὶ τὸ γνησιώτατον· οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος, εἶδος ὢν μόνον ὁ οὐκ ἔστιν ἄλλο εἶδος, οὐδ' ἐπὶ τὰ πρὸ τιμιώτερα δυναμένων εἶδη, ἀλλὰ τῶν ἀτόμων (ἄτομον γὰρ Σωκράτης, καὶ Πλάτων, καὶ πᾶν τὸ λευκὸν) μόνον ἂν εἴη εἶδος, καὶ τὸ ἔσχατον εἶδος, ὡς ἐφαμεν. τὸ δὲ μέσον, τῶν μὲν πρὸ αὐτῶν εἴη ἂν εἶδη· τῶν δὲ μετ' αὐτὰ, γένη. ¶ Ὡς τε ταῦτα μὲν ἔχει σχέσεις δύο, τὴν τε πρὸς τὰ πρὸ αὐτῶν, καθ' ὧν εἰδητικῶς λέγεται· τὴν τε πρὸς τὰ μετ' αὐτὰ, καθ' ὧν γένη λέγεται. ¶ τὰ δ' ἄκρα μίαν ἔχει σχέσιν. τό, τε γὰρ γνησιώτατον τὸ μὲν ὡς πρὸς τὰ ὑφ' αὐτὸ ἔχει σχέσιν, γένος ὂν πάντων τὸ αὐτὸ γνησιώτατον· τὸ δὲ ὡς πρὸς τὰ πρὸ αὐτὸ οὐκέτι ἔχει, αὐτὸ γὰρ ὂν καὶ πρώτη ἀρχὴ, καὶ, ὡς ἐφαμεν, ὑπὲρ ὃ οὐκ ἂν εἴη ἄλλο ἐπαναβεβηκὸς γένος. τὸ δὲ εἰδικώτατον μίαν ἔχει καὶ αὐτὸ σχέσιν· τὴν μὲν ὡς πρὸς τὰ πρὸ αὐτὸ ὧν ὂν εἶδος. τὴν δὲ ὡς πρὸς τὰ μετ' αὐτὸ, οὐκ ἀλλοίαν ἔχει σχέσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀτόμων εἶδος λέγεται. ἀλλ' εἶδος μὲν λέγεται τῶν ἀτόμων, ὡς περιέχον αὐτά· εἶδος δὲ πάλιν τῶν πρὸ αὐτοῦ, ὡς περιεχόμενον ὑπ' αὐτῶν.

¶ Ἀφο-

6 ¶ Ἀφορίζονται τοίνυν τὸ μὲν γενικώτατον [γένος], ὃ γένος ὂν, οὐκ ἔστιν εἶδος. καὶ πάλιν, ὃ γὰρ ὂ οὐκ ἂν
7 εἴη ἄλλο ἐπαναβεβηκὸς γένος. ¶ Τὸ δὲ εἰδικώτατον [εἶδος οὔτως,] ὃ εἶδος ὄν, οὐκ ἔστι γένος· καὶ, ὃ εἶδος ὄν, οὐκ ἂν διαλοίμεθα εἰς εἴδη. [ἔστι δὲ] καὶ, ὃ κατ' πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ τί ἐστι κα-
8 τηγορεῖται. ¶ Τὰ δὲ μέσα τῶν ἄκρων, ὑπαλληλά τε καλοῦσιν εἴδη καὶ γένη, καὶ ἔστιν αὐτῶν εἶδος ἅμα καὶ γένος πάντα, ἕως ἄλλο μή τι καὶ ἄλλο λαμβάνωμεν. τὰ γὰρ ἐφεξῆς τῶν εἰδικωτάτων ἀεὶ τὰ γενικώτερα αὐτῶν ἐστι, γένη τε λέ-
9 γεται καὶ εἴδη ὑπαλληλα. ¶ Ὡς ὁ Ἀγαμέμνων, Ἀτρείδης καὶ Πελοπίδης, καὶ Ταντάλιδης, ἐκ τε πελάσσαν
10 Διός. ¶ Ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν γενεαλογιῶν εἰς ἕνα ἀνάγουσι (φέρε εἰπεῖν τὸν Δία) τὸν ἀρχηγόν, ὃς ἔστι τὸ πρῶτον. ἔστι δὲ τῶν γενῶν τε καὶ εἰδῶν οὐχ οὕτως ἔχει· οὐ γάρ ἐστι κοινὸν γένος πάντων τὸ ὄν· οὐδὲ πάντα ὁμωνύμως κατ' ἐκεῖνο λέγοιτο ἂν τὸ ἀφωτάτω γένος, ὡς φησιν Ἀριστοτέλης· ἀλλὰ κενόν, ὥσπερ ἐν ταῖς κατηγορίαις, τὰ πρῶτα δέκα γένη, οἷον ἀρχαὶ δέκα πρῶτοι. κἂν δὴ πάντα τις, ὅσα κυρίᾳ ὀμωνύμως φησὶ καλεῖσθαι, ἀλλ' οὐ συνωνύμως. εἰ μὲν γὰρ ἓν κοινὸν ἦν γένος πάντων τὸ ὂν, συνωνύμως ἂν πάντα, ὅσα ἐλέγετο. δέκα δὲ ὄντων τῶν πρώτων, ἡ ποιωνία τῷ ποιῶμα μόνον, οὐ μὴν καὶ τῷ λόγον ἔχειν τοῦ ποιῆμα. δέκα μὲν οὖν τὰ γενικώτατα. ¶ Τὰ δὲ εἰδικώτατα ἐν ἀριθμῷ μέν ἐστιν, οὐ μὴν ἀπείρῳ. ¶ Τὰ δὲ ἄτομα, ἅπερ ἐστὶ τὰ μετὰ τὰ εἰδικώτατα, ἄπειρα.

6 ¶ Sic igitur definiunt genus generalissimum, Quod, cùm sit genus, non est species. & rursus, Quo non est aliud superius
7 genus. ¶ Speciem autem specialissimam sic *definiunt*, Quæ, cùm sit species, non est genus. &, Quæ, cùm sit species, in species dividi nequit. item, Quæ pluribus & differentibus numero attribuitur in *quæstione* quid est. ¶ Media verò extremorum, vocant species & genera subalterna. & vnumquodque eorum, genus ac speciem esse ponunt, si cum alio atque alio conferatur. Nam quæ *sunt* ante specialissima adscendendo vsque ad generalissimum, genera & species subalternæ dicuntur. ¶ Vt Agamemnon, Atrides, Pelopides, Tantalides, & postremùm Iovis. ¶ Sed in genealogiis advnú principium, (verbi gratia ad Iouem) plerumque referunt. Generum verò & specierum alia est ratio, quoniam Ens non est commune omnium genus: nec omnia ratione suprem i generis sunt homogenea, vt ait Aristoteles. sed ponamus, vt in Categoriis, prima decem genera, quasi prima decem principia. quòd si quis omnia appellet ENTIA, appellatio (inquit) homonyma[a] erit, non synonyma, etenim si Ens esset commune omnium genus, omnia synonymos dicerentur Entia. sed cùm decem sint prima: communitas est in nomine tantùm, nõ in definitione ad illud nomen accõmodata. Decẽ igitur sunt generalissima. ¶ Sed specialissima sunt quidẽ aliquo numero non tamen infinito.
12 ¶ Individua verò, quæ sunt post specialissima, *sunt* infinita.

[a] Immo ens nec συνωνύμως dicitur nec ὁμωνύμως, sed non κατὰ μίαν τινὰ σημασίαν. vt Aristoteles docet lib. 1. primæ philosophiæ, cap. 2.

¶ Idcirco cùm vsque ad specialissima à generalissimis descendérimus, iubebat [a] Plato quiescere: descendere autem per ea quæ sunt in medio, diuidendo specificis differentiis. infinita verò, inquit, omittenda, quia nō potest eorū esse scientia. ¶ Descendendo igitur ad specialissima, necesse *est* diuidentes per multitudinem ire. adscendendo autem ad generalissima, necesse est colligere multitudinem in vnum. vim enim multa in vnum colligendi habet species, & adhuc magis genus. contra verò quæ sunt in parte & singulæ res vnum in multa semper diuidūtur. etenim speciei participatione multi homines sunt vnus *homo*. ob eos verò qui sunt in parte & singulos, vnus ille & cōmunis *est* multi. quia singulare habet vim diuidendi: cōmune autem habet vim colligendi & vniendi. ¶ Iā verò cùm quid sit genus, & quid species, explicatum sit. cùmque genus sit vnum, species plures: (quandoquidem [b] diuisio generis semper *fit* in plures species) genus [c] quidem semper speciei attribuitur, & omnia superiora inferioribus. species autem nec generi proximo nec superioribus *attribuitur*: quia non reciprocatur. oportet enim aut æqualia æqualibus attribui, vt equo aptum ad hinniendum: aut maiora minoribus, vt animal homini: sed minora maioribus non item. Nam dicere non potes animal esse hominem, vt dicere potes hominem esse animal. Quibus autem species attribuitur, iis etiam speciei genus necessariò attribuetur, & generis genus, vsque ad generalissimum. nam si vere dicitur, Socratem *esse* hominem,

[a] In Phileb. tomo 3. editionis Henrici Stephani, pag. mihi 30.

[b] Coniunge 4. supra cap. 3.

[c] Coniunge regulam 1. cap. 3. Categor. & regulam De oppositis, cap. 11.

¶ Διὸ μέχρι τῶν εἰδικωτάτων ἀπὸ τῶν γενικωτάτων κατιόντας, παρεκελεύετο ὁ Πλάτων παύεσθαι κατιόντας ἢ διὰ τῶν μέσων διαιροῦντας ἢ εἰδοποιοῖς διαφοραῖς· τὰ δ' ἀπειρα φησὶν εἶναι, μηδὲ δεῖ [αὐτὰ] γνώσεις τούτων δεῖσθαι. ¶ Καταίοντας μὲν οὖν εἰς τὰ εἰδικώτατα, ἀναγκαῖον διαιρέσεις ἢ εἰς τὰ γνωριστικὰ εἶναι· ἀναίροντας δὲ πλῆθος εἶναι συμπερέαν τὸ πλῆθος εἰς ἕν. συναγωγὴ δὲ τῶν πολλῶν εἰς μίαν φύσιν τὸ εἶδος, ἢ ἔτι μᾶλλον τὸ γένος· τὰ δὲ κατὰ μέρος ἢ καθ' ἕκαστα, πανταχοῦ εἰς πλῆθος ἀεὶ διαιρεῖ τὸ ἕν· τῇ μὲν γὰρ τὰ εἴδους μετουσίᾳ, οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι εἷς· τοῖς δὲ κατὰ μέρος καὶ καθ' ἕκαστα, ὁ εἷς καὶ κοινὸς πλείους. διαιρετικὸν μὲν γὰρ τὸ καθ' ἕκαστον συλλεπτικὸν ἢ ἔτι μᾶλλον τὸ κοινόν. ¶ Ἀποδεδομένου δὲ τοῦ γένους καὶ τοῦ εἴδους, τί ἕκαστον ἐστιν ἐκκειμένου, καὶ τὰ μὲν γένους εἴδεσι πλείοσιν ἐστιν, τὰ δὲ εἰδῶν πλειόνων (ἀεὶ γὰρ εἰς πλείονα εἴδη ἡ τομὴ τοῦ γένους) τὸ μὲν γένος ἀεὶ τῶν εἰδοποιῶν κατηγορεῖται, καὶ πάντα τὰ ἐπάνω τῶν ὑποκάτω. τὸ δὲ εἶδος οὔτε τοῖς ὑπερκειμένοις αὐτοῦ γένεσι, οὔτε τῶν ὑπάτων. οὐδὲ γὰρ ἀντιστρέφει δεῖ γὰρ ἢ τὰ ἴσα τοῖς ἴσοις κατηγορεῖσθαι, ὡς τὸ χρεμετιστικὸν τῷ ἵππῳ· ἢ τὰ μείζω τῶν ἐλαττόνων, ὡς τὸ ζῷον τῷ ἀνθρώπῳ· τὰ δὲ ἐλάττω τῶν μειζόνων, οὐκέτι. οὐκέτι γὰρ τὸ ζῷον εἴποις ἂν ἄνθρωπον, ὥσπερ τὸ ἄνθρωπον εἴποις ἂν ζῷον. καθ' ὧν δὲ τὸ εἶδος κατηγορεῖται, κατ' ἐκείνων καὶ τὸ τοῦ εἴδους γένος (ἐξ ἀνάγκης κατηγορηθήσεται), καὶ τὸ τῶν γένους γένος ἄχρι τοῦ γενικωτάτου. εἰ γὰρ ἀληθὲς τὸ τὸν Σωκράτην εἶναι ἄν-

ἀνθρω-

ἄνθρωπον, τὸν δὲ ἄνθρωπον ζῷον, τὸ δὲ ζῷον οὐσίαν· ἀληθὲς ἄρα τὸν Σωκράτη εἶναι ζῷον εἰπεῖν καὶ οὐσίαν. ἀεὶ γὰρ τῶν ἐπάνω κατηγορευμένων τῶν ὑποκάτω, τὰ μὲν εἴδη τῶν ἀτόμων κατηγορηθήσεται, τὸ δὲ γένος[b] τῶν εἰδῶν, καὶ τῶν ἀτόμων τὸ γενικώτατον, καὶ τῶν γενῶν, εἰ πλείω εἴη τὰ μέσα καὶ ὑπαλλήλως, καὶ τῶν εἰδῶν, καὶ τῶν ἀτόμων. λέγεται γὰρ τὸ μὲν γενικώτατον τῶν πάντων τῶν ὑφ' αὑτὸ γενῶν τε καὶ εἰδῶν καὶ ἀτόμων· τὸ δὲ γένος περὶ τὰ εἰδικώτατα τῶν, κατὰ πάντων τῶν εἰδικωτάτων, καὶ ἀτόμων· τὸ δὲ μόνον εἶδος, τῶν πάντων τῶν ἀτόμων· τὸ δὲ ἄτομον, ἐφ' ἑνὸς μόνου τῶν καθ' μέρος. ¶ Ἄτομον δὲ λέγεται ὁ Σωκράτης, ἢ τυπτόμενον τὸ λοιδορούμενον, ἢ ὅτι ὁ περιστὰς Σωφρονίσκου υἱός, εἰ μόνος ἀπῇ εἴη Σωκράτης υἱός. ἄτομα δὲ λέγεται τὰ τοιαῦτα, ὅτι ἰδιότητας συνέχειν ἔχουσιν, ὧν τὸ ἄθροισμα οὐκ ἂν ἐπ' ἄλλῳ [τινὸς] ποτε τὸ αὐτὸ γένοιτο. αἱ γὰρ Σωκράτους ἰδιότητες οὐκ ἂν εἶεν ἄλλου τινὸς τῶν καθ' μέρος ἡγοῦντ' ἂν αἱ αὐταί. αἱ μὲν τοι τοῦ ἀνθρώπου (λέγω δὴ τοῦ κοινοῦ) ἰδιότητες, ἡγοῦντ' ἂν αἱ αὐταὶ ὅσαι πλείονων, μᾶλλον δὲ ὅσαι πάντων τῶν καθ' μέρος ἀνθρώπων, καθὸ ἄνθρωποι. ¶ Περιέχει δὲ τὸ μὲν ἄτομον τοῦ εἴδους, τὸ δὲ εἶδος τοῦ γένους. ὅλον γάρ τι τὸ γένος· τὸ δὲ ἄτομον, μέρος· τὸ δὲ εἶδος καὶ ὅλον καὶ μέρος· ἄλλα μέρος μὲν ἄλλου, ὅλον δὲ οὐκ ἄλλου, ἀλλ' ἐν ἄλλοις· ἐν γὰρ τοῖς μέρεσι τὸ ὅλον. ¶ Περὶ μὲν οὖν γένους καὶ εἴδους, καὶ τί τὸ γενικώτατον, καὶ τί τὸ εἰδικώτατον, καὶ ἵνα γένη τὰ αὐτὰ καὶ εἴδη, ἵνα τε ἄτομα, καὶ ποσαχῶς τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος, εἴρηται.

hominem *esse* animal, animal *esse* substantiam: verè etiam dicetur, Socratem esse animal & substantiam. cùm enim semper superiora inferioribus attribuantur: species[a] indiuiduo attribuetur: genus[b] & speciei, & indiuiduo: generalissimum & generi, vel generibus si plura sint media, & subalterna, & speciei, & indiuiduo. quia generalissimum dicitur de omnibus generibus, & speciebus, & indiuiduis, quæ sub se sunt. genus quod est ante *speciem* specialissimam, de omnibus specialissimis, & indiuiduis. quæ species est dumtaxat, de omnibus indiuiduis. indiuiduum de vno tantùm particulari. ¶ Indiuiduũ autem dicitur Socrates: &, Hic aduenies: &, Sophronisci filius, si modò solus ei Socrates filius sit. quæ quidem dicuntur indiuidua, quia vnumquodque conflat ex proprietatibus, quarum collectio numquam in aliquo alio eadem esse potest. nam Socratis proprietates non possunt in aliquo alio eædem esse. hominis verò (communis inquam) proprietates, sunt eædem in pluribus, immò in omnibus particularibus hominibus quâ homines *sunt*. ¶ Continetur igitur indiuiduum à specie: species à genere. propterea quod genus est totum quoddam: indiuiduum, pars: species, & totum & pars: sed pars alius, totum non alius, sed in aliis, quia totum est in partibus. ¶ De genere igitur & specie, & quid *sit* generalissimum, & quid specialissimum, quæque eadem *sint* genera & species, necnõ quę sint indiuidua, & quot modis *accipiantur* genus & species, dictum est.

a Specialissima
b Subalternum

c Lego, ὁ Σωφρονίσκου υἱός, vt hoc sit exemplum indiuidui determinatum à præcedentibus ὅτι ὁ περιστὰς Σωφρονίσκου υἱός. Porphyrius videtur frustra addere, εἰ μόνος &c quia demonstratio illa ὅτι ὁ περιστὰς satis distinguit Socratem à fratribus, si forte fratres habeat.

De differentia, CAP. IV.

¶ De differentia insigniora excerpta. Distinctio prima in differentiam 2 communiter, 3 propriè, 4 & maximè propriè dictis. 5 Collatio dictarum differentiarum sumpta ab effectu, 6 ab appellatione, 7 & vsu. 8 Distinctio secunda in separabiles & inseparabiles. 9 Subdistinctio inseparabilium in differentias per se, & per accidens. 10 Collatio membrorum secundæ distinctionis ab vsu, & effectu, 11 & proprietate. 12 ¶ De differentia per se. Collatio primum distinctarum cum vna subiecta: vnde colligitur diuisio in diuisiua & coniunctas. 13 Collatio vnius differentiæ cum pluribus subiectis: vnde colligitur eandem differentiam diuidere genus superius, & constituere speciem inferiorem. 14 Nomica. 15 V sus. 16 Definitio prima, 17 secunda, 18 tertia, 19 quarta. 20 Supplementum tertiæ & quartæ definitionis. 21 ¶ Epilogus.

DIFFERENTIA verò communiter, & propriè, & maximè proprie dicatur. ¶ Communiter differre[2] alterū ab altero dicitur, quod vacietate distat quomodocumque vel à semetipso vel ab alio. differt enim Socrates à Platone varietate: & ipse à se ipso, cùm est puer, & cùm vir effectus; & cùm agit aliquid, aut agere desiit. sempérque in varietatibus, quibus est aliquo modo affectus cernitur. ¶ Proprie differre alterum ab altero dicitur[3], quando inseparabili accidente alterum ab altero differt. inseparabile autem accidens est, vt oculorum cæcitas, aut nasi aduncitas, aut cicatrix cùm ex vulnere quasi callum obduxit.

¶ Maximè propriè differre alterum ab altero dicitur[4], cùm specificâ differentiâ distat: vt homo ab equo differt specificâ differentiâ, *id est* rationali quasi[a] ſitate[a]. ¶ Vniuersaliter igitur[5] omnis differentia aliqui adiuncta varium facit. sed quæ communiter, & *quæ* propriè accipiuntur, diuersum efficiunt; quæ verò maximè propriè, aliud.

¶ Sanè quæ faciunt aliud, specificæ vocantur. quæ autem diuersum, simpliciter[b] differentiæ. nam animali accedens Rationalis differētia, aliud fecit, & speciem animalis fecit. *differētia* autem à motu sumpta, diuersum

a Qualitatem intelligit substantiale, vt infra c. 12. part. 2. & Categoriarum 5. part. 1ª.

b Id eſt ſine addita ſpecie.

ΔΙΑΦΟΡΑ δὲ κοινῶς τε, καὶ ἰδίως, καὶ ἰδιαίτατα λεχθέωσ. ¶ Κοινῶς μὲν οὖν διαφέρειν[2] ἕτερον ἑτέρου λέγεται, τὸ ἑτερωτικῶ διαλλάττον ὁπωσοῦν, ἢ πρὸς ἑαυτὸ, ἢ πρὸς ἄλλο. διαφέρει γὰρ Σωκράτης Πλάτωνος τῇ ἑτερότητι· ἢ αὐτὸς ἑαυτῷ παιδός τε ὄντος καὶ ἀνδρωθέντος, καὶ ἐνεργοῦντός τι ἢ παυσαμένου. καὶ ἀεί γε ἐν τοῖς τοῦτο ἔχουσι ἑτερότητι διαφέρεται.

¶ Ἰδίως δὲ διαφέρειν ἕτερον ἑτέρου λέγεται[3], ὅταν ἀχωρίστῳ συμβεβηκότι τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου διαφέρει. ἀχώριστα δὲ συμβεβηκότα, οἷον γλαυκότης, ἢ γρυπότης, ἢ οὐλὴ ἢ φαύματος ἐπιπρόσθησις. ¶ Τὰ[4] διαίτατα δὲ διαφέρειν ἕτερον ἑτέρου λέγεται, ὅταν εἰδοποιὸν διαφορὰ διαλλάττῃ· ὅσπερ ἀνθρωπος ἵππου εἰδοποιὸν διαφορᾷ διαλύοιτο, τῇ τοῦ λογικοῦ πείσει[a]. ¶ Καὶ ὅλως μὲν οὖν πᾶσα διαφορὰ ποιοῦσά τινὰ, ἕτερόν τινι· ἀλλὰ τὰ μὲν κοινῶς τε καὶ ἰδίως, ἄλλο ἄλλῳ ποιοῦσιν· αἱ δὲ ἰδιαίτατα, ἄλλο.

a τῷ λόγῳ

¶ Αἱ μὲν οὖν ποιοῦσαι ἄλλο, εἶδοι[6] ποιοὶ καλοῦνται· αἱ δὲ ἄλλοῖον, ἁπλῶς[b] διαφοραὶ τῆς ζῴου φορητικὸν δύναμιν ἢ τὸ λογικὸν διαφορᾷ, ἄλλο ἐποίησεν, καὶ εἶδος τὸ ζῷον ἐποίησεν· ἢ δὲ τὸ κινεῖσθαι, ἄλλοῖον μόνον

μόνον ἐνδεχ. τὸ ἠρεμοῦν ἐπίνησεν. ὥστε ἢ μόν, ἄλλο· ἢ δὲ, ἄλλοῖον μόνον ἐπίνησε. ¶ Κατὰ μὲν οὖν τὰς ἄλλο ποιούσας διαφορὰς, αἵ τε διαιρέσεις τῶν γενῶν γίνονται εἰς τὰ εἴδη, οἵ τε ὅροι ἀποδίδονται ἐπὶ γένους ὄντες καὶ τῶν ποιούτων διαφορῶν. κατὰ δὲ τὰς μόνον ἀλλοῖον ποιούσας, αἱ ἐπιτάσεις μόνον συνίστανται, καὶ αἱ τῶν πως ἐχόντος μεταβολαί. ¶ Ἄνωθεν οὖν πάλιν ἀρξόμενον ἐπὶ τὸν, τῶν διαφορῶν τὰς μὲν χωριστὰς εἶναι, τὰς δὲ ἀχωρίστους τὸ μὲν δὲ κινεῖσθαι, καὶ τὸ ἠρεμεῖν, καὶ τὸ νοσεῖν, καὶ τὸ ὑγιαίνειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα ἀδιαπλύσια, χωριστὰ εἶναι. τὸ δὲ ζῷον εἶναι ἢ σημεῖον ἢ λογικὸν ἢ ἄλογον, ἀχώριστα. ¶ Τῶν δὲ ἀχωρίστων, αἱ μὲν ὑπάρχουσι καθ' αὑτὸ· αἱ δὲ, κατὰ συμβεβηκός· τὸ μὲν λογικὸν καθ' αὐτὸ καὶ ὑπάρχειν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ τὸ θνητὸν, καὶ τὸ ἐπιστήμης εἶναι δεκτικόν· τὸ δὲ ζῷον εἶναι ἢ σημεῖον κατὰ συμβεβηκός, καὶ οὐ καθ' αὐτό. ¶ Αἱ μὲν οὖν καθ' αὐτὸ ὑπάρχουσαι, ἐν τῷ τῆς οὐσίας λόγῳ λαμβάνονται, καὶ ποιοῦσιν ἄλλο· αἱ δὲ κατὰ συμβεβηκός, οὐτε ἐν τῷ τῆς οὐσίας λόγῳ λαμβάνονται, οὐτε ποιοῦσιν ἄλλο, ἀλλὰ ἀλλοῖον. ¶ Καὶ αἱ μὲν καθ' αὐτό, οὐκ ἔστι δέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· αἱ δὲ κατὰ συμβεβηκός, κἂν ἀχώριστοι ὦσιν, ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν λαμβάνουσιν, οὐτε δὲ τὸ ζῷον μᾶλλον καὶ ἧττον κατηγορεῖται οὐ αὖ εἴη ζῷας, οὐτε αἱ τῶ ζῴου διαφοραὶ, καθ' αὑ διαιρεῖται. αὗται μὲν γάρ εἰσιν αἱ τὸν ἑκάστου λόγον συμπληροῦσαι· τὸ δὲ εἶδος ἑκάστῳ, ἐν καὶ τὸ αὐτὸ, κἀ ἄνεσιν κἀτε ἐπίτασιν ἐπιδεχόμενον ἐστί. Τὸ δὲ ζῷον ἢ σημεῖον

tantùm à quiescente fecit. quare altera aliud, altera diuersum tantùm fecit. ¶ Atque ex iis differentiis quæ aliud faciunt, & diuisiones generum in species sumuntur, & definitiones afferuntur quæ constant ex generibus & huiusmodi differentiis. ex iis verò quæ diuersum modò efficiunt, diuersitates solùm consistunt & rerum aliquo modo affectarum mutationes.

¶ Rursus ab initio rem repetendo dicendum est, differentiarum alias esse separabiles, alias inseparabiles. nam moueri, & quiescere, & ægrotare, & valere, & id genus cetera, separabilia sunt. naribus autem esse aduncis vel simis, aut ratione prædirum, vel rationis expers, *sunt* inseparabilia. ¶ Inseparabilium autem aliæ attribuuntur per se, aliæ ex accidente. nam & rationale per se attribuitur homini, & mortale, & disciplinæ capax esse. naribus autem esse aduncis, aut simis, ex accidente, non per se. ¶ Quæ igitur per se adsunt, in definitione adhibentur, & faciunt aliud. quæ verò *sunt* ex accidēte, neque in definitione adhibentur, nec faciūt aliud, sed diuersum. ¶ Et quæ sunt per se, non possunt contendi, neque remitti. quæ verò *sunt* ex accidente, quamuis inseparabiles, contentionem, & remissionem admittunt. etenim neque genus magis & minùs attribuitur ei cuius est genus, nec generis differentiæ quibus diuiditur. hæ namque sunt, quæ cuiusque definitionem complent: essentia verò cuiusque *rei ipsa* vna & eadem, ac neque contentionem admittit nec remissionem. aduncum verò aut si-

mum nasum habere, aut aliquo modo coloratũ esse, & contenditur & remittitur. ¶ Cum igitur 12
tres species differentiæ perspectæ sint: eæque aliæ sint separabiles, aliæ inseparabiles: & inseparabilium aliæ sint per se, aliæ ex accidente: rursus differentiarum per se, aliæ sunt quibus diuidimus genera in species, aliæ quibus diuisa efficiuntur species.

μόν ἐστι καὶ ἀπεστερῆσθαί πως, καὶ ὅσα τοιαῦτα κ) ἀπέστερα. ¶ Τριῶν οὖν εἰ- 12
δῶν τῆς διαφορᾶς θεωρουμένων καὶ τῶν μὲν οὐσῶν χωριστῶν, τῶν δὲ ἀχωρίστων· καὶ πάλιν τῶν μὲν οὐσῶν καθ' αὑτάς, τῶν δὲ κ) συμβεβηκός· πάλιν τῶν καθ' αὑτὰς διαφορῶν, αἱ μέν εἰσι καθ' ἃς διαιροῦμέν τε γένη εἰς τὰ εἴδη, αἱ δὲ καθ' ἃς τὰ διαιρεθέντα εἴδη ποιεῖται.

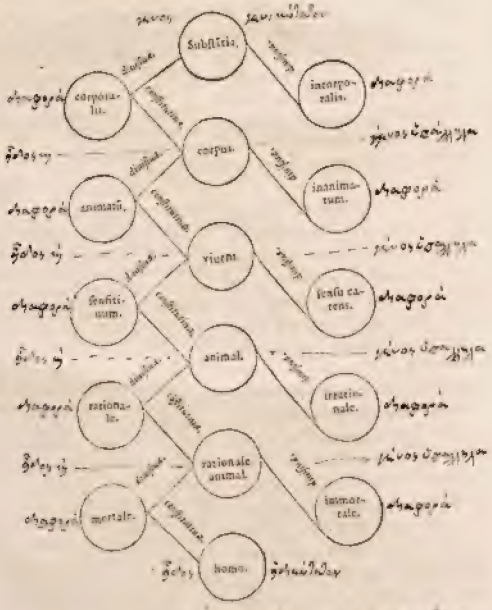

Veluti cùm hæ omnes sint p se differentiæ animalis, animatũ & sensitiuũ, necnon rationale & irrationale, item mortale & im-

οἷον τῆς καθ' αὑτὸ διαφορῶν πασῶν τῶν τοιούτων ἡ ζώου κατὰ ψυχὴν τε καὶ αἴσθησιν, λογικοῦ τε καὶ ἀλόγου, θνητοῦ τε καὶ ἀθανάτου.

ἀθανάτου· ἡ μὲν τῶ ἐμψύχου καὶ αἰσθητικοῦ διαφορά, συναπτικὴ ἐστὶ τῆς τοῦ ζώου οὐσίας. ἔστι γὰρ τὸ ζῶον, οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική. ἡ δὲ τῶ θνητοῦ καὶ ἀθανάτου διαφορά, καὶ τὸ λογικοῦ τε καὶ ἀλόγου, διαιρετικαί εἰσι τοῦ ζώου διαφοραί. δι' αὐτῶν γὰρ τὸ ζῶον εἰς τὰ εἴδη διαιρεῖται. ¶ Αἱ δὲ αὐταὶ διαιρετικαὶ διαφοραὶ τῆ ζωῆ, συμπληρωτικαὶ γίνονται καὶ συναπτικαὶ τῶν εἰδῶν. τέμνεται γὰρ τὸ ζῶον τῆ τε τοῦ λογικοῦ καὶ τοῦ ἀλόγου διαφορᾶ, καὶ πάλιν τῆ τε τοῦ θνητοῦ καὶ ἀθανάτου διαφορᾶ· αἱ μὲν τοῦ λογικοῦ καὶ τοῦ θνητοῦ διαφοραὶ, συναπτικαὶ γίνονται τῶν ἀνθρώπου καὶ θεοῦ· αἱ δὲ τοῦ θνητοῦ καὶ ἀλόγου, τῆ ἀλόγων ζώων.

mortale: rationale & sensitiuum est differentia constituens essentiam animalis. animal namque est substantia animata sentiendi facultatem habens. mortale autem & immortale, necnon rationale & irrationale sunt differentiæ diuisiuæ animalis, quia per eas diuidimus genera in species. ¶ Sed hæ differentiæ diuisiuæ generum, completiuæ sunt & constitutiuæ specierum. animal enim diuiduntur hæ differentiæ, rationale & irrationale, item mortale & immortale. sed hæ differentiæ, rationale & mortale, constituunt hominem: rationale & immortale Deum: a mortale & irrationale bruta animantia.

a Deum ponit quasi speciem animalis: & animal dixit esse speciem corporis. vnde sequitur Deum esse corpus. videtur ergo deos appellare corpora cælestia. Aristoteles quoque lib. 11. primæ philosophiæ cap. 9. Deū definit ζῶν ἄϊδιον ἄριστον, animal viuens optimum. sed lib. 4. topic. cap. 5. negauit animal esse speciem corporis.

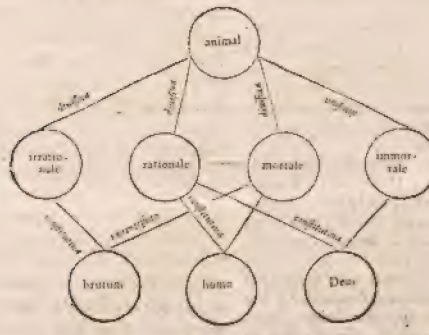

Οὕτω δὲ καὶ τῆς αἰωτάτω οὐσίας διαιρετικῶν οὐσῶν ἥ τε ἐμψύχου καὶ ἀψύχου διαφορᾶς, ἥ τε αἰσθητικῆς τε καὶ αἰσθητου· ἡ μὲν ἐμψυχος αἰσθητικὴ συσταθεῖσα τῆ οὐσίᾳ, ἀπετέλεσαν τὸ ζῶον·

Sic etiam cum supremam substantiam diuidant hæ differentiæ, animatū & inanimatū, necnon sensitiuum & sensu carens: animata & sensitiua adiunctæ substantiæ, perficiunt animal:

animata autem & sensu carens efficiunt plantam.

ἡ δὲ ἔμψυχος καὶ αἰσθητικὴ, ἀπετέλεσαν τὸ ζῷον.

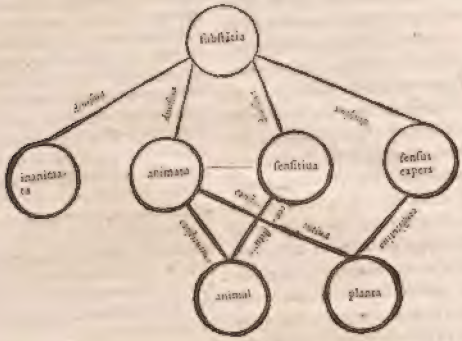

¶ Quoniam igitur eædem aliquo modo acceptæ, sunt constitutiuæ, aliquo modo diuisiuæ: omnes appellantur Specificæ.

¶ Atque harum maximè vsus *est* in diuisionibus generum, & in definitionibus: non etiam *differentiarum* ex accidente inseparabilium, & multo minùs separabilium.

¶ Has autem definientes inquiunt, Differentia est, qua species superat genus. nam homo superat animal, quia habet rationale & mortale. quandoquidem animal neque nihil horum est: (vnde enim species possent habere differentias?) nec omnes oppositas habet: (quoniam opposita simul essent in eodem) sed (vt putant) potest ita quidem omnes sub se *continuas* differentias habet, actu verò nullam, itaque nec ex non entibus aliquid fit, nec opposita sunt in eodem. ¶ Sic quoque eam definiunt, Differen-

¶ Ἐπεὶ οὖν αἱ αὐταὶ πῶς μὲν λη- 14
φθεῖσαι, γενικαί εἰσι συστατικαί· πῶς δὲ, διαιρετικαί· εἰδοποιοὶ πᾶσαι κέκληνται. ¶ Καὶ τούτων γε μάλι- 15
στα χρεία εἰς τε τὰς διαιρέσεις τῶν γενῶν, καὶ εἰς τοὺς ὁρισμούς, ἀλλ' οὐ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ἀχωρίστων, οὐδὲ ἔτι μᾶλλον τῶν χωριστῶν. ¶ Οἱ δὲ ὁριζόμενοί φασι· 16
διαφορά ἐστιν, ἣ ὑπερέχει τὸ εἶδος τοῦ γένους. ὁ γὰρ ἄνθρωπος, πλέον ἔχει τοῦ ζώου τὸ λογικὸν καὶ τὸ θνητόν. τὸ γὰρ ζῷον, οὔτε οὐδὲν τούτων ἐστίν (ἐπεὶ πόθεν αὐτὰ εἴδη χρῆναι ταῖς διαφοραῖς;) οὔτε δὲ πάσας τὰς ἀντικειμένας ἔχει (ἐπεὶ τὸ αὐτὸ ἅμα ἔδει τὰ ἀντικείμενα) ἀλλ' ὡς ἀξιοῦσι, δυνάμει μὲν πάσας ἔχει ταῖς ὑφ' αὑτὸ διαφοραῖς· ἐνεργείᾳ δὲ ἐ, οὐδὲ μίαν. ᾗ οὔτως οὔτε ἐξ οὐκ ὄντων τι γίνεται, οὔτε τὰ ἀντικείμενα ἅμα ἂν εἴη τῷ αὐτῷ ἐξ ἀ- 17
ρίζονται ᾗ αὐτοὺς ἔστιν, διαφο-

ρὰ δὲ τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῇ εἴδει, ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι τὸ κατηγορούμενον· τῷ δὲ λογικὸν καὶ τὸ θνητὸν τῷ ἀνθρώπου κατηγορούμενον, ἐν τῷ ποῖόν τί ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, λέγεται, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ τί ἐστι. τί μὲν γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος· ἐρωτηθέντων ἡμῶν, οἰκεῖον εἴποιμεν ζῷον. ὁποῖον δὲ ζῷον πυνθανομένων· ὅτι λογικὸν καὶ θνητόν, οἰκείως ἀποδώσομεν. τῷ δὲ ἐκ τῶν ὑλικῶν καὶ εἰδικῶν συνεστάτων, ἃ ἀνάλογόν γε ὑλὴ καὶ εἶδος τοῖς σύγκειται ἐχόντων· ὅκπερ ὁ ἀνδριὰς ἐξ ὕλης μὲν τοῦ χαλκοῦ, εἴδους δὲ τοῦ σχήματος· οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ κοινὸς τε καὶ εἰδικὸς, ἐξ ὕλης μὲν ἀναλόγου συνέστηκε τοῖς ῥηθεῖσι, σὺν μορφῇ δέ, τῇ διαφορᾷ. τὸ δὲ ὅλον πάντως, ζῷον λογικὸν θνητὸν, ὁ ἄνθρωπος· ὡς φησὶ ὁ ἀνδριάς.

¶ Διαγράφουσι δὲ καὶ οὕτω, διαφορά ἐστι τὸ χωρίζειν [b] πράγματα τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος· τὸ λογικὸν γάρ καὶ τὸ ἄλογον τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ἵππον, ὄντα ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος τὸ ζῷον, χωρίζει. ¶ Ἀποδίδασι δὲ καὶ οὕτω, διαφορά ἐστι, ὅτῳ διαφέρει [c] ἕκαστον· ὁ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἵππος, κατὰ μὲν τὸ ζῷον οὐ διενήνοχε· ζῷον γάρ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἵπποι· ἀλλὰ τὸ λογικὸν προσεῖναι, διέστηκεν ἡμᾶς ἀπ' ἐκείνων. καὶ λογικοὶ ἐσμὲν ἅ ἡμεῖς καὶ οἱ ἄγγελοι· ἀλλὰ τὸ θνητὸν προσεῖναι, διέστηκεν ἡμᾶς ἀπ' ἐκείνων. ¶ Περισπουδάζομεν δὲ τὰς διαφορὰς, μὴ τοῦ τυχόν φασι τῷ χωρίζοντα τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος εἶ[ναι] διαφορᾶ, ἀλλ' ὅσα εἰς τὸ εἶ συμβαλλόμενα,

tia [a] est quæ pluribus & differentibus specie attribuitur in *quæstione* quale quid est. Rationale enim & mortale cùm homini attribuatur, *de eo* dicitur in *quæstione* quale quid est homo, non in *quæstione* quid est. nam interrogati quid est homo, aptè respondebimus animal: interrogati autem quale animal, aptè respondebimus rationale, & mortale. Cùm enim res cõsteat ex materia & forma, vel iis quæ proportione respondent materiæ & formæ quemadmodum statua ex æris materia, & figurâ *tamquam* formâ: sic etiam homo communis & specialis constat ex genere quod proportione respondet materiæ, & differentia quæ respondet formæ. totum autem hoc, animal rationale mortale, est homo, vt ibi statua. ¶ Describunt etiam ita, Differentia est *id* quod naturalem vim habet separandi [b] ea quæ sub eodem genere *collocantur*. vt rationale & irrationale separant hominem & equum, quæ *sunt* sub eodem genere, *nempe sub* animali.

¶ Explicant etiam hoc modo, Differentia est *id* quo quidque differt. [c] nam homo & equus ratione generis non differunt; cùm & nos & equi simus animalia: sed Rationale adiectum, nos ab illis seiunxit. Item ratione præditi sumus nos & angeli: sed mortale adiectum, nos ab illis distinxit.

¶ Qui verò diligentius & exquisitius de differentia pertractant, non aiunt differentiam esse quodcumque separat ea quæ *sunt* sub eodem genere: sed quod [d] ad essentiam confert.

a Hæc definitio non conuenit vllimæ differentiæ constituenti speciem specialissimam. esse autem quasdam tales differentias constat ex lib. 6. primæ philosoph. cap. 12. & lib. 1. de partib. animalium cap. 2. Sed omnino Porphyrius has differentias silentio prætermittit.

b Essentialiter, vt mox docebit pars. 20.

c Essentialiter, vt docebat pars. 15.

d Non præcepit nouam definitionem, sed abstulit, ac perfectiorem substituit definitioni, supplens quod deerat, correxitque hanc definitionem ob genitivum casum genetis.

& ad id quod res est, quódque est rei pars. nam aptum naturâ esse ad nauigandum, non est differentia hominis, quamuis *sit* proprium hominis. dicere enim possumus, animalium alia esse naturâ apta ad nauigãdum, alia non, separantes hominem ab aliis. sed naturâ aptum esse ad nauigandum, non habet vim complendi essentiam, nec *est* pars eius, sed habilitas tantùm *seu aptitudo* eius: propterea quòd non est *talis* differentia, quales sunt eæ quæ vocantur specificæ. Ergo specificæ differentiæ sunt, quæcumque aliam speciem efficiũt, & in *rei* essentia *explicanda* adhibentur. ¶ Ac de differentia quidem hæc sufficiant.

a Proprium accipe, non quod improprio, sed quod communi opponitur. proprium est species accidentis. accidens enim dividitur in proprium, & commune. de proprio nunc, de cõmuni in sequ. cap. differitur.

b Proprium non solùm accidit speciei, sed etiã generi generalissimo, & individuis. nam in categoriis confidentur varię proprietates summorum generum. & supra, cap. 1 part. 18 Porphyr. differt. distinguebat proprietates specierum à propriis tribus individuorum.

c Τοιαῦτα, id est, si dicere licet, rationum. d Id est, non impropriè. e Id est, non cõmunia.

f Obserua proprium reciprocari cum eo cuius est proprium. Vide lib. 1. Topic. cap. 4. & lib. 4. prime philosophiæ, capitulo.

Τὸ εἰς τὸ τί ἦν ἐστί, καὶ ὅτι περὶ μέρος ἐστὶ μέρος τι τοῦ τί ἐστιν ἕκαστον, οἷον τὸ περυκέναι πλεῖν, διαφορά ἐστιν ἀνθρώπου, εἰ καὶ ἴδιον ἀνθρώπου. εἴποιμεν γὰρ ἂν τῶν ζώων τὰ μὲν πλεῖν περυκέναι, τὰ δὲ μή. χωρίζοντες τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῶν ἄλλων. ἀλλὰ τὸ περυκέναι πλεῖν, οὐκ ἦν συμπληρωτικὸν τῆς οὐσίας, οὐδὲ μέρος αὐτῆς, ἀλλ' ὅτι πρὸς τοῖς μόνον αὐτῆς, ἤδη τὸ μὲν ἦν διαφορὰ, οἷαι αἱ εἰδοποιοὶ λεγόμεναι διαφοραί. εἰσὶ γὰρ αἱ εἰδοποιοὶ διαφοραί, ὅσαι ἕτερον εἶδος ποιοῦσι, καὶ ὅσαι ἐν τῷ τί ἐστὶ δηλοῦσθαί φασιν.

¶ Καὶ ἔστι μὲν ἴδιον διαφορᾶς, ἀριθμῷ τοσαῦτα.

g Vide quæ hic notauimus.

h Vide quæ hic notauimus.

i Vide quæ hic notauimus.

k Vide quæ hic notauimus.

De proprio, CAP. V.

1 *Propry quatuor modi.* 2 *Primus.* 3 *Secundus.* 4 *Tertius.* 5 *Quartus.*

PRoprium [a] diuidunt quadrifariam. ¶ Nam *proprium* 1 *est* & quod soli alicui speciei [b] accidit, etsi non omni. vt homini mederi, aut geometræ officio fungi. ¶ Et quod accidit 2 omni speciei etsi non soli. vt homini esse bipedẽ. ¶ Et quod 3 soli & omni & aliquando: vt omni homini *accidit* in senectute canescere. ¶ Et quar tò 4 *id* in quo *hæc* concurrunt, omni, & soli, & semper: vt homini aptum esse ad ridendum. nam etsi non semper ridet, tamen dicitur aptum [c] ad ridendum, non quòd semper rideat, sed quòd semper naturâ aptus est *ad ridendum*. hoc autem ei semper naturâ insitum est: vt equo aptum esse ad hinniendum. Atque hæc propriè [d] propria [e] *esse* inquiunt: quia reciprocantur [f]. siquid enim *est* equus, *est* aptum ad hinniendum. & si quid *est* aptum ad hinniendum, *est* equus.

Τὸ δὲ ἴδιον [a] διαιροῦσι τετραχῶς. ¶ Καὶ γὰρ ὃ μόνῳ τινὶ εἴδει [b] συμβέβηκεν, εἰ καὶ μὴ παντὶ ὡς ἀνθρώπῳ τὸ ἰατρεύειν, ἢ τὸ γεωμετρεῖν. ¶ Καὶ ὃ παντὶ συμβέβηκε τῷ εἴδει, εἰ καὶ μὴ μόνῳ· ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ δίπουν. ¶ Καὶ τὸ μόνῳ καὶ παντὶ καὶ ποτὲ· ὡς τῷ ἀνθρώπῳ πάντα τὸ γηράσκειν πολιοῦσθαι. ¶ Τέταρτον δὲ, ὃ οὗ συμβεβήκασι τὰ μόνῳ, καὶ παντὶ, καὶ ἀεὶ· ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ γελαστικόν· καίτοι οὐ μὴ γελᾷ ἀεὶ, ἀλλὰ γελαστικὸν [c] λέγεται, οὐ τῷ γελᾶν ἀεὶ, ἀλλὰ τῷ [ἀεὶ] πεφυκέναι. τοῦτο δ' ἀεὶ αὐτῷ σύμφυτον ὑπάρχει, ὡς καὶ τὸ ἵππῳ τὸ χρεμετιστικόν. ταῦτα δὲ καὶ κυρίως [d] ἴδια [e] φασιν, ὅτι [καὶ] ἀντιστρέφει [f]. εἴτε γὰρ ἵππος, χρεμετιστικὸν καὶ εἴτε χρεμετιστικόν, ἵππος.

a Vide quæ hic notauimus.

b Vide quæ hic notauimus.

c Vide quæ hic notauimus.

d Vide quæ hic notauimus.

e Vide quæ hic notauimus.

f Vide quæ hic notauimus.

g Vide quæ hic notauimus.

h Vide quæ hic notauimus.

i Vide quæ hic notauimus.

k Vide quæ hic notauimus.

l Vide quæ hic notauimus.

m Vide quæ hic notauimus.

n Vide quæ hic notauimus.

o Vide quæ hic notauimus.

p Vide quæ hic notauimus.

q Vide quæ hic notauimus.

r Vide quæ hic notauimus.

s Vide quæ hic notauimus.

t Vide quæ hic notauimus.

u Vide quæ hic notauimus.

x Vide quæ hic notauimus.

y Vide quæ hic notauimus.

z Vide quæ hic notauimus.

aa Vide quæ hic notauimus.

bb Vide quæ hic notauimus.

cc Vide quæ hic notauimus.

dd Vide quæ hic notauimus.

ee Vide quæ hic notauimus.

ff Vide quæ hic notauimus.

gg Vide quæ hic notauimus.

hh Vide quæ hic notauimus.

ii Vide quæ hic notauimus.

kk Vide quæ hic notauimus.

ll Vide quæ hic notauimus.

mm Vide quæ hic notauimus.

nn Vide quæ hic notauimus.

oo Vide quæ hic notauimus.

pp Vide quæ hic notauimus.

qq Vide quæ hic notauimus.

rr Vide quæ hic notauimus.

ss Vide quæ hic notauimus.

tt Vide quæ hic notauimus.

uu Vide quæ hic notauimus.

xx Vide quæ hic notauimus.

yy Vide quæ hic notauimus.

zz Vide quæ hic notauimus.

aaa Vide quæ hic notauimus.

bbb Vide quæ hic notauimus.

ccc Vide quæ hic notauimus.

ddd Vide quæ hic notauimus.

eee Vide quæ hic notauimus.

fff Vide quæ hic notauimus.

ggg Vide quæ hic notauimus.

hhh Vide quæ hic notauimus.

iii Vide quæ hic notauimus.

kkk Vide quæ hic notauimus.

lll Vide quæ hic notauimus.

mmm Vide quæ hic notauimus.

nnn Vide quæ hic notauimus.

ooo Vide quæ hic notauimus.

ppp Vide quæ hic notauimus.

qqq Vide quæ hic notauimus.

rrr Vide quæ hic notauimus.

sss Vide quæ hic notauimus.

ttt Vide quæ hic notauimus.

uuu Vide quæ hic notauimus.

xxx Vide quæ hic notauimus.

yyy Vide quæ hic notauimus.

zzz Vide quæ hic notauimus.

aaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbb Vide quæ hic notauimus.

cccc Vide quæ hic notauimus.

dddd Vide quæ hic notauimus.

eeee Vide quæ hic notauimus.

ffff Vide quæ hic notauimus.

gggg Vide quæ hic notauimus.

hhhh Vide quæ hic notauimus.

iiii Vide quæ hic notauimus.

kkkk Vide quæ hic notauimus.

llll Vide quæ hic notauimus.

mmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnn Vide quæ hic notauimus.

oooo Vide quæ hic notauimus.

pppp Vide quæ hic notauimus.

qqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrr Vide quæ hic notauimus.

ssss Vide quæ hic notauimus.

tttt Vide quæ hic notauimus.

uuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbb Vide quæ hic notauimus.

ccccc Vide quæ hic notauimus.

ddddd Vide quæ hic notauimus.

eeeee Vide quæ hic notauimus.

fffff Vide quæ hic notauimus.

ggggg Vide quæ hic notauimus.

hhhhh Vide quæ hic notauimus.

iiiii Vide quæ hic notauimus.

kkkkk Vide quæ hic notauimus.

lllll Vide quæ hic notauimus.

mmmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnnn Vide quæ hic notauimus.

ooooo Vide quæ hic notauimus.

ppppp Vide quæ hic notauimus.

qqqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrrr Vide quæ hic notauimus.

sssss Vide quæ hic notauimus.

ttttt Vide quæ hic notauimus.

uuuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbbb Vide quæ hic notauimus.

cccccc Vide quæ hic notauimus.

dddddd Vide quæ hic notauimus.

eeeeee Vide quæ hic notauimus.

ffffff Vide quæ hic notauimus.

gggggg Vide quæ hic notauimus.

hhhhhh Vide quæ hic notauimus.

iiiiii Vide quæ hic notauimus.

kkkkkk Vide quæ hic notauimus.

llllll Vide quæ hic notauimus.

mmmmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnnnn Vide quæ hic notauimus.

oooooo Vide quæ hic notauimus.

pppppp Vide quæ hic notauimus.

qqqqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrrrr Vide quæ hic notauimus.

ssssss Vide quæ hic notauimus.

tttttt Vide quæ hic notauimus.

uuuuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbbbb Vide quæ hic notauimus.

ccccccc Vide quæ hic notauimus.

ddddddd Vide quæ hic notauimus.

eeeeeee Vide quæ hic notauimus.

fffffff Vide quæ hic notauimus.

ggggggg Vide quæ hic notauimus.

hhhhhhh Vide quæ hic notauimus.

iiiiiii Vide quæ hic notauimus.

kkkkkkk Vide quæ hic notauimus.

lllllll Vide quæ hic notauimus.

mmmmmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnnnnn Vide quæ hic notauimus.

ooooooo Vide quæ hic notauimus.

ppppppp Vide quæ hic notauimus.

qqqqqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrrrrr Vide quæ hic notauimus.

sssssss Vide quæ hic notauimus.

ttttttt Vide quæ hic notauimus.

uuuuuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxxxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyyyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzzzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbbbbb Vide quæ hic notauimus.

cccccccc Vide quæ hic notauimus.

dddddddd Vide quæ hic notauimus.

eeeeeeee Vide quæ hic notauimus.

ffffffff Vide quæ hic notauimus.

gggggggg Vide quæ hic notauimus.

hhhhhhhh Vide quæ hic notauimus.

iiiiiiii Vide quæ hic notauimus.

kkkkkkkk Vide quæ hic notauimus.

llllllll Vide quæ hic notauimus.

mmmmmmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnnnnnn Vide quæ hic notauimus.

oooooooo Vide quæ hic notauimus.

pppppppp Vide quæ hic notauimus.

qqqqqqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrrrrrr Vide quæ hic notauimus.

ssssssss Vide quæ hic notauimus.

tttttttt Vide quæ hic notauimus.

uuuuuuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxxxxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyyyyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzzzzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaaaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbbbbbb Vide quæ hic notauimus.

ccccccccc Vide quæ hic notauimus.

ddddddddd Vide quæ hic notauimus.

eeeeeeeee Vide quæ hic notauimus.

fffffffff Vide quæ hic notauimus.

ggggggggg Vide quæ hic notauimus.

hhhhhhhhh Vide quæ hic notauimus.

iiiiiiiii Vide quæ hic notauimus.

kkkkkkkkk Vide quæ hic notauimus.

lllllllll Vide quæ hic notauimus.

mmmmmmmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnnnnnnn Vide quæ hic notauimus.

ooooooooo Vide quæ hic notauimus.

ppppppppp Vide quæ hic notauimus.

qqqqqqqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrrrrrrr Vide quæ hic notauimus.

sssssssss Vide quæ hic notauimus.

ttttttttt Vide quæ hic notauimus.

uuuuuuuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxxxxxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyyyyyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzzzzzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaaaaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbbbbbbb Vide quæ hic notauimus.

cccccccccc Vide quæ hic notauimus.

dddddddddd Vide quæ hic notauimus.

eeeeeeeeee Vide quæ hic notauimus.

ffffffffff Vide quæ hic notauimus.

gggggggggg Vide quæ hic notauimus.

hhhhhhhhhh Vide quæ hic notauimus.

iiiiiiiiii Vide quæ hic notauimus.

kkkkkkkkkk Vide quæ hic notauimus.

llllllllll Vide quæ hic notauimus.

mmmmmmmmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnnnnnnnn Vide quæ hic notauimus.

oooooooooo Vide quæ hic notauimus.

pppppppppp Vide quæ hic notauimus.

qqqqqqqqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrrrrrrrr Vide quæ hic notauimus.

ssssssssss Vide quæ hic notauimus.

tttttttttt Vide quæ hic notauimus.

uuuuuuuuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxxxxxxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyyyyyyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzzzzzzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaaaaaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbbbbbbbb Vide quæ hic notauimus.

ccccccccccc Vide quæ hic notauimus.

ddddddddddd Vide quæ hic notauimus.

eeeeeeeeeee Vide quæ hic notauimus.

fffffffffff Vide quæ hic notauimus.

ggggggggggg Vide quæ hic notauimus.

hhhhhhhhhhh Vide quæ hic notauimus.

iiiiiiiiiii Vide quæ hic notauimus.

kkkkkkkkkkk Vide quæ hic notauimus.

lllllllllll Vide quæ hic notauimus.

mmmmmmmmmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnnnnnnnnn Vide quæ hic notauimus.

ooooooooooo Vide quæ hic notauimus.

ppppppppppp Vide quæ hic notauimus.

qqqqqqqqqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrrrrrrrrr Vide quæ hic notauimus.

sssssssssss Vide quæ hic notauimus.

ttttttttttt Vide quæ hic notauimus.

uuuuuuuuuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxxxxxxxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyyyyyyyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzzzzzzzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaaaaaaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbbbbbbbbb Vide quæ hic notauimus.

cccccccccccc Vide quæ hic notauimus.

dddddddddddd Vide quæ hic notauimus.

eeeeeeeeeeee Vide quæ hic notauimus.

ffffffffffff Vide quæ hic notauimus.

gggggggggggg Vide quæ hic notauimus.

hhhhhhhhhhhh Vide quæ hic notauimus.

iiiiiiiiiiii Vide quæ hic notauimus.

kkkkkkkkkkkk Vide quæ hic notauimus.

llllllllllll Vide quæ hic notauimus.

mmmmmmmmmmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnnnnnnnnnn Vide quæ hic notauimus.

oooooooooooo Vide quæ hic notauimus.

pppppppppppp Vide quæ hic notauimus.

qqqqqqqqqqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrrrrrrrrrr Vide quæ hic notauimus.

ssssssssssss Vide quæ hic notauimus.

tttttttttttt Vide quæ hic notauimus.

uuuuuuuuuuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxxxxxxxxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyyyyyyyyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzzzzzzzzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaaaaaaaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbbbbbbbbbb Vide quæ hic notauimus.

ccccccccccccc Vide quæ hic notauimus.

ddddddddddddd Vide quæ hic notauimus.

eeeeeeeeeeeee Vide quæ hic notauimus.

fffffffffffff Vide quæ hic notauimus.

ggggggggggggg Vide quæ hic notauimus.

hhhhhhhhhhhhh Vide quæ hic notauimus.

iiiiiiiiiiiii Vide quæ hic notauimus.

kkkkkkkkkkkkk Vide quæ hic notauimus.

lllllllllllll Vide quæ hic notauimus.

mmmmmmmmmmmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnnnnnnnnnnn Vide quæ hic notauimus.

ooooooooooooo Vide quæ hic notauimus.

ppppppppppppp Vide quæ hic notauimus.

qqqqqqqqqqqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrrrrrrrrrrr Vide quæ hic notauimus.

sssssssssssss Vide quæ hic notauimus.

ttttttttttttt Vide quæ hic notauimus.

uuuuuuuuuuuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxxxxxxxxxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyyyyyyyyyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzzzzzzzzzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaaaaaaaaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbbbbbbbbbbb Vide quæ hic notauimus.

cccccccccccccc Vide quæ hic notauimus.

dddddddddddddd Vide quæ hic notauimus.

eeeeeeeeeeeeee Vide quæ hic notauimus.

ffffffffffffff Vide quæ hic notauimus.

gggggggggggggg Vide quæ hic notauimus.

hhhhhhhhhhhhhh Vide quæ hic notauimus.

iiiiiiiiiiiiii Vide quæ hic notauimus.

kkkkkkkkkkkkkk Vide quæ hic notauimus.

llllllllllllll Vide quæ hic notauimus.

mmmmmmmmmmmmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnnnnnnnnnnnn Vide quæ hic notauimus.

oooooooooooooo Vide quæ hic notauimus.

pppppppppppppp Vide quæ hic notauimus.

qqqqqqqqqqqqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrrrrrrrrrrrr Vide quæ hic notauimus.

ssssssssssssss Vide quæ hic notauimus.

tttttttttttttt Vide quæ hic notauimus.

uuuuuuuuuuuuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxxxxxxxxxxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyyyyyyyyyyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzzzzzzzzzzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaaaaaaaaaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbbbbbbbbbbbb Vide quæ hic notauimus.

ccccccccccccccc Vide quæ hic notauimus.

ddddddddddddddd Vide quæ hic notauimus.

eeeeeeeeeeeeeee Vide quæ hic notauimus.

fffffffffffffff Vide quæ hic notauimus.

ggggggggggggggg Vide quæ hic notauimus.

hhhhhhhhhhhhhhh Vide quæ hic notauimus.

iiiiiiiiiiiiiii Vide quæ hic notauimus.

kkkkkkkkkkkkkkk Vide quæ hic notauimus.

lllllllllllllll Vide quæ hic notauimus.

mmmmmmmmmmmmmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnnnnnnnnnnnnn Vide quæ hic notauimus.

ooooooooooooooo Vide quæ hic notauimus.

ppppppppppppppp Vide quæ hic notauimus.

qqqqqqqqqqqqqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrrrrrrrrrrrrr Vide quæ hic notauimus.

sssssssssssssss Vide quæ hic notauimus.

ttttttttttttttt Vide quæ hic notauimus.

uuuuuuuuuuuuuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxxxxxxxxxxxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyyyyyyyyyyyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzzzzzzzzzzzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaaaaaaaaaaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbbbbbbbbbbbbb Vide quæ hic notauimus.

cccccccccccccccc Vide quæ hic notauimus.

dddddddddddddddd Vide quæ hic notauimus.

eeeeeeeeeeeeeeee Vide quæ hic notauimus.

ffffffffffffffff Vide quæ hic notauimus.

gggggggggggggggg Vide quæ hic notauimus.

hhhhhhhhhhhhhhhh Vide quæ hic notauimus.

iiiiiiiiiiiiiiii Vide quæ hic notauimus.

kkkkkkkkkkkkkkkk Vide quæ hic notauimus.

llllllllllllllll Vide quæ hic notauimus.

mmmmmmmmmmmmmmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnnnnnnnnnnnnnn Vide quæ hic notauimus.

oooooooooooooooo Vide quæ hic notauimus.

pppppppppppppppp Vide quæ hic notauimus.

qqqqqqqqqqqqqqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrrrrrrrrrrrrrr Vide quæ hic notauimus.

ssssssssssssssss Vide quæ hic notauimus.

tttttttttttttttt Vide quæ hic notauimus.

uuuuuuuuuuuuuuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxxxxxxxxxxxxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyyyyyyyyyyyyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzzzzzzzzzzzzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaaaaaaaaaaaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbbbbbbbbbbbbbb Vide quæ hic notauimus.

ccccccccccccccccc Vide quæ hic notauimus.

ddddddddddddddddd Vide quæ hic notauimus.

eeeeeeeeeeeeeeeee Vide quæ hic notauimus.

fffffffffffffffff Vide quæ hic notauimus.

ggggggggggggggggg Vide quæ hic notauimus.

hhhhhhhhhhhhhhhhh Vide quæ hic notauimus.

iiiiiiiiiiiiiiiii Vide quæ hic notauimus.

kkkkkkkkkkkkkkkkk Vide quæ hic notauimus.

lllllllllllllllll Vide quæ hic notauimus.

mmmmmmmmmmmmmmmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnnnnnnnnnnnnnnn Vide quæ hic notauimus.

ooooooooooooooooo Vide quæ hic notauimus.

ppppppppppppppppp Vide quæ hic notauimus.

qqqqqqqqqqqqqqqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrrrrrrrrrrrrrrr Vide quæ hic notauimus.

sssssssssssssssss Vide quæ hic notauimus.

ttttttttttttttttt Vide quæ hic notauimus.

uuuuuuuuuuuuuuuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxxxxxxxxxxxxxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyyyyyyyyyyyyyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzzzzzzzzzzzzzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaaaaaaaaaaaaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbbbbbbbbbbbbbbb Vide quæ hic notauimus.

cccccccccccccccccc Vide quæ hic notauimus.

dddddddddddddddddd Vide quæ hic notauimus.

eeeeeeeeeeeeeeeeee Vide quæ hic notauimus.

ffffffffffffffffff Vide quæ hic notauimus.

gggggggggggggggggg Vide quæ hic notauimus.

hhhhhhhhhhhhhhhhhh Vide quæ hic notauimus.

iiiiiiiiiiiiiiiiii Vide quæ hic notauimus.

kkkkkkkkkkkkkkkkkk Vide quæ hic notauimus.

llllllllllllllllll Vide quæ hic notauimus.

mmmmmmmmmmmmmmmmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnnnnnnnnnnnnnnnn Vide quæ hic notauimus.

oooooooooooooooooo Vide quæ hic notauimus.

pppppppppppppppppp Vide quæ hic notauimus.

qqqqqqqqqqqqqqqqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrrrrrrrrrrrrrrrr Vide quæ hic notauimus.

ssssssssssssssssss Vide quæ hic notauimus.

tttttttttttttttttt Vide quæ hic notauimus.

uuuuuuuuuuuuuuuuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxxxxxxxxxxxxxxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyyyyyyyyyyyyyyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzzzzzzzzzzzzzzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaaaaaaaaaaaaaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbbbbbbbbbbbbbbbb Vide quæ hic notauimus.

ccccccccccccccccccc Vide quæ hic notauimus.

ddddddddddddddddddd Vide quæ hic notauimus.

eeeeeeeeeeeeeeeeeee Vide quæ hic notauimus.

fffffffffffffffffff Vide quæ hic notauimus.

ggggggggggggggggggg Vide quæ hic notauimus.

hhhhhhhhhhhhhhhhhhh Vide quæ hic notauimus.

iiiiiiiiiiiiiiiiiii Vide quæ hic notauimus.

kkkkkkkkkkkkkkkkkkk Vide quæ hic notauimus.

lllllllllllllllllll Vide quæ hic notauimus.

mmmmmmmmmmmmmmmmmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnnnnnnnnnnnnnnnnn Vide quæ hic notauimus.

ooooooooooooooooooo Vide quæ hic notauimus.

ppppppppppppppppppp Vide quæ hic notauimus.

qqqqqqqqqqqqqqqqqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrrrrrrrrrrrrrrrrr Vide quæ hic notauimus.

sssssssssssssssssss Vide quæ hic notauimus.

ttttttttttttttttttt Vide quæ hic notauimus.

uuuuuuuuuuuuuuuuuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyyyyyyyyyyyyyyyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzzzzzzzzzzzzzzzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaaaaaaaaaaaaaaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbbbbbbbbbbbbbbbbb Vide quæ hic notauimus.

cccccccccccccccccccc Vide quæ hic notauimus.

dddddddddddddddddddd Vide quæ hic notauimus.

eeeeeeeeeeeeeeeeeeee Vide quæ hic notauimus.

ffffffffffffffffffff Vide quæ hic notauimus.

gggggggggggggggggggg Vide quæ hic notauimus.

hhhhhhhhhhhhhhhhhhhh Vide quæ hic notauimus.

iiiiiiiiiiiiiiiiiiii Vide quæ hic notauimus.

kkkkkkkkkkkkkkkkkkkk Vide quæ hic notauimus.

llllllllllllllllllll Vide quæ hic notauimus.

mmmmmmmmmmmmmmmmmmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnnnnnnnnnnnnnnnnnn Vide quæ hic notauimus.

oooooooooooooooooooo Vide quæ hic notauimus.

pppppppppppppppppppp Vide quæ hic notauimus.

qqqqqqqqqqqqqqqqqqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrrrrrrrrrrrrrrrrrr Vide quæ hic notauimus.

ssssssssssssssssssss Vide quæ hic notauimus.

tttttttttttttttttttt Vide quæ hic notauimus.

uuuuuuuuuuuuuuuuuuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyyyyyyyyyyyyyyyyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzzzzzzzzzzzzzzzzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbbbbbbbbbbbbbbbbbb Vide quæ hic notauimus.

ccccccccccccccccccccc Vide quæ hic notauimus.

ddddddddddddddddddddd Vide quæ hic notauimus.

eeeeeeeeeeeeeeeeeeeee Vide quæ hic notauimus.

fffffffffffffffffffff Vide quæ hic notauimus.

ggggggggggggggggggggg Vide quæ hic notauimus.

hhhhhhhhhhhhhhhhhhhhh Vide quæ hic notauimus.

iiiiiiiiiiiiiiiiiiiii Vide quæ hic notauimus.

kkkkkkkkkkkkkkkkkkkkk Vide quæ hic notauimus.

lllllllllllllllllllll Vide quæ hic notauimus.

mmmmmmmmmmmmmmmmmmmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnnnnnnnnnnnnnnnnnnn Vide quæ hic notauimus.

ooooooooooooooooooooo Vide quæ hic notauimus.

ppppppppppppppppppppp Vide quæ hic notauimus.

qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrrrrrrrrrrrrrrrrrrr Vide quæ hic notauimus.

sssssssssssssssssssss Vide quæ hic notauimus.

ttttttttttttttttttttt Vide quæ hic notauimus.

uuuuuuuuuuuuuuuuuuuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyyyyyyyyyyyyyyyyyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzzzzzzzzzzzzzzzzzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbb Vide quæ hic notauimus.

cccccccccccccccccccccc Vide quæ hic notauimus.

dddddddddddddddddddddd Vide quæ hic notauimus.

eeeeeeeeeeeeeeeeeeeeee Vide quæ hic notauimus.

ffffffffffffffffffffff Vide quæ hic notauimus.

gggggggggggggggggggggg Vide quæ hic notauimus.

hhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhh Vide quæ hic notauimus.

iiiiiiiiiiiiiiiiiiiiii Vide quæ hic notauimus.

kkkkkkkkkkkkkkkkkkkkkk Vide quæ hic notauimus.

llllllllllllllllllllll Vide quæ hic notauimus.

mmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnn Vide quæ hic notauimus.

oooooooooooooooooooooo Vide quæ hic notauimus.

pppppppppppppppppppppp Vide quæ hic notauimus.

qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrr Vide quæ hic notauimus.

ssssssssssssssssssssss Vide quæ hic notauimus.

tttttttttttttttttttttt Vide quæ hic notauimus.

uuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyyyyyyyyyyyyyyyyyyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzzzzzzzzzzzzzzzzzzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbb Vide quæ hic notauimus.

ccccccccccccccccccccccc Vide quæ hic notauimus.

ddddddddddddddddddddddd Vide quæ hic notauimus.

eeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeee Vide quæ hic notauimus.

fffffffffffffffffffffff Vide quæ hic notauimus.

ggggggggggggggggggggggg Vide quæ hic notauimus.

hhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhh Vide quæ hic notauimus.

iiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiii Vide quæ hic notauimus.

kkkkkkkkkkkkkkkkkkkkkkk Vide quæ hic notauimus.

lllllllllllllllllllllll Vide quæ hic notauimus.

mmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnn Vide quæ hic notauimus.

ooooooooooooooooooooooo Vide quæ hic notauimus.

ppppppppppppppppppppppp Vide quæ hic notauimus.

qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrr Vide quæ hic notauimus.

sssssssssssssssssssssss Vide quæ hic notauimus.

ttttttttttttttttttttttt Vide quæ hic notauimus.

uuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyyyyyyyyyyyyyyyyyyyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzzzzzzzzzzzzzzzzzzzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbb Vide quæ hic notauimus.

cccccccccccccccccccccccc Vide quæ hic notauimus.

dddddddddddddddddddddddd Vide quæ hic notauimus.

eeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeee Vide quæ hic notauimus.

ffffffffffffffffffffffff Vide quæ hic notauimus.

gggggggggggggggggggggggg Vide quæ hic notauimus.

hhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhh Vide quæ hic notauimus.

iiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiii Vide quæ hic notauimus.

kkkkkkkkkkkkkkkkkkkkkkkk Vide quæ hic notauimus.

llllllllllllllllllllllll Vide quæ hic notauimus.

mmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmm Vide quæ hic notauimus.

nnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnn Vide quæ hic notauimus.

oooooooooooooooooooooooo Vide quæ hic notauimus.

pppppppppppppppppppppppp Vide quæ hic notauimus.

qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq Vide quæ hic notauimus.

rrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrr Vide quæ hic notauimus.

ssssssssssssssssssssssss Vide quæ hic notauimus.

tttttttttttttttttttttttt Vide quæ hic notauimus.

uuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuu Vide quæ hic notauimus.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx Vide quæ hic notauimus.

yyyyyyyyyyyyyyyyyyyyyyyy Vide quæ hic notauimus.

zzzzzzzzzzzzzzzzzzzzzzzz Vide quæ hic notauimus.

aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa Vide quæ hic notauimus.

bbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbb Vide quæ hic notauimus.

ccccccccccccccccccccccccc Vide quæ hic notauimus.

dddddddddddddd

De accidente, ΚΦ CAP. VI.

1 *Definitio prima.* 2 *Diuisio.* 3 *Definitio secunda.* 4 *Definitio tertia.*

1 Συμβεβηκὸς[a] δέ ἐστιν, ὃ γίνεται ἢ ἀπογίνεται[b] χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς. ¶ Διαιρεῖται δὲ εἰς δύο· τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ, χωριστόν ἐστι, τὸ δὲ ἀχώριστον. τὸ μὲν οὖν κατ' οὐδένα λόγον, χωριστόν ἐστι συμβεβηκός· τὸ δὲ μέλαν εἶναι, ἀχώριστος τῷ κόρακι καὶ τῷ Αἰθίοπι συμβέβηκε. δύναται δὲ ὁ κόρακος λευκὸς, καὶ Αἰθίοψ ἀποβαλὼν τὸ μέλαν, χωρὶς φθορᾶς τοῦ ὑποκειμένου.

¶ Οἱ δὲ οὕτω[c] συμβεβηκός ἐστιν, ὃ ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ ὑπάρχειν, καὶ μὴ ὑπάρχειν. ¶ Καὶ ὃ οὔτε γένος ἐστὶν, οὔτε ἔδος, οὔτε ἴδιον, οὐδὲ ἐστὶν ἐν ὑποκειμένῳ ὑφεστὼς.[d]

1 A Accidens[a] est quod adest & abest[b] sine subiecti interitu.

¶ Diuiditur autem in duo genera. nam aliud est separabile, aliud inseparabile. Vtputa dormire est accidens separabile. nigrum autem esse, ita accidit coruo & Æthiopi vt separari nequeat. sed potest intelligi corous albus, & Æthiops abiecto colore, sine interitu subiecti. ¶ Sic[c] etiam definiunt, Accidens est quod contingit eidem inesse vel non inesse. ¶ Et quod neque est genus, neque differentia, nec species, nec proprium, semper autem in subiecto inhæret.[d]

a Accidens intelligi nõ quod oppõitur Categoriæ substãtiæ, sed quod opponitur essentiæ rei. Nã color est accidens, non substantia tamen ea ratione accidit, sed est ei genus. b Non tamen re ipsa, quia fiunt quædã accidentia inseparabilia sed per intellectum. Atqui etiam proprium hoc modo separatur à subiecto. cum enim in definitione nõ ponãtur propria, definitum separat proprium à subiecto, vt hominẽ definiens, cum abstrahit à potestate risibi. Sed abstractio propri est priuatiua: accidentis, positiua. Id est, homo considerari potest non habita ratione aptitudinis ad ridendum. non tamen considerari potest inepius ad ridendum: quia sicut proprium ad id aptiorde ad ridendum proficiscitur ex rei natura & essentia, ita negatio huius aptitudinis est contraria naturæ & essentiæ. ideoque homo ineptus ad ridendum, non est homo. Eadem ratione potest considerari corpus non habita ratione loci, quatenus est substantia cõstans ex materia & forma. sed si negetur esse in loco, neg; iam esse corpus: quia corporis essentiam necessario requiritur esse in loco. Accidens verò commune ita separatur à subiecto, vt intellectus in eo subiectõ fingere possit inesse accidens contrarium. exempli causa, intellectus potest fingere coruum album, aut cygnum nigrum: quonam albor vel nigror non pertinent ad essentiam cygni & corui. Recte igitur Porphyrius in seq. part. ait posse intelligi coruum album, licèt huiusmodi intellectus falsus sit.

c Quædam accidentia non videntur adesse sine subiecti interitu: vt febris, & mors. Respondeo febrim adesse sine subiecti corruptione: quia subiectum manet vnà cum febri quam suscepit. nec mouerì debemus quòd febris prouocata temporis corruptio hominem: quoniam id accidentis definitionem corruptionem subiecti intelligimus: cum subiectum nullo tempore cõstitit vnà cũ eo à quo corrũpitur. Ergo quia non licet ex eo quòd febris est, colligere, hominem non esse; immò nõ potest esse febris, nisi homo sit: dicimus nõ posse dici febrim adesse sine subiecti corruptione. Quod attinet ad mortem, assentior Alberto Magno, qui mortem ait non esse accidens, sed naturæ cuius priuationem.

d Hanc & sequentem definitionem Porphyrius accepit ex 1. topic. cap. 4.

e Si omne accidens semper inest in subiecto, quomodo dicitur quoddam accidens esse separabile? Quia subiectũ sine accidente constitit, non accidens sine subiecto: vt cum aqua ex calida fit frigida, calor pereuntaqua manet.

DE COMMVNITATIBVS ET DIFFERENTIIS QVINQVE VOCVM, TRACTATVS POSTERIOR.

Collatio quinque vocum, CAP. VII.

1 *Scopus & nexus.* 2 *Communitas.* 3 *Differentia.*

1 Ἀφορισθέντων δὲ ἐπάντων τῶν προτεθέντων, λέγω δὴ γένους, εἴδους, διαφο-

1 EXpositis autem omnibus quæ proposita fuerunt, hoc est, genere, specie, diffe-

rentia, proprio, accidente: dicendum est, & quænam sint eis communia, & quæ propria.

¶ Commune igitur omnium: est, pluribus attribui, vt dictum fuit. ¶ Sed genus *attribuitur* speciebus, & indiuiduis, quæ sub se sunt. itidémque differentia. species autem indiuiduis sub se *constituit*. proprium verò *attribuitur* speciei cuius est proprium & indiuiduis quæ sunt sub ea specie. accidens autem, & speciebus, & indiuiduis. Nã animal attribuitur equo, & boui, quæ sunt speciesnecnõ huic equo, & huic boui, quę sunt indiuidua. rationis autẽ expers attribuitur equo & boui, particularibúsq; *equis ac bobus*. at species, vthomo, solis particularibus attribuitur. proprium verò *attribuitur* speciei cuius est proprium, & eius speciei indiuiduis: vt aptum ad ridendum *attribuitur* homini, & particularibus *hominibus*. nigrum verò *attribuitur* speciei cornuorum, & particularibus *cornibus*, cùm sit accidens inseparabile. itẽ moueri, homini, & equo, cùm sit accidens separabile. sed primùm [a] *attribuitur* indiuiduis, secundo autem loco sits quæ cõtinent indiuidua.

[a] Vide Aristotelem lib 9. primæ philosoph. cap. penult.

τὰ κοινὰ πρέσβεσιν αὐτοῖς, καὶ τίνα ἴδια. ¶ Κοινὸν μὲν οὖν ἀπάντων, τὸ κατὰ πλειόνων κατηγορεῖσθαι, ὡς εἴρηται. ¶ Ἀλλὰ τὸ μὲν γένος, τῆς ὑπ' αὐτὸ εἴδεσι καὶ ἀτόμοις· καὶ ἡ διαφορὰ ὡσαύτως· τὸ δὲ εἶδος, τῆς ὑπ' αὐτὸ ἀτόμοις· τὸ δὲ ἴδιον, τῷ τε εἴδει οὗ ἔξω ἴδιον, καὶ τῆς ὑπὸ τὸ εἶδος ἀτόμοις· τὸ δὲ συμβεβηκὸς, καὶ εἴδεσι καὶ ἀτόμοις. τὸ γὰρ ζῷον ἵππου τε καὶ βοὸς κατηγορεῖται εἰδῶν ὄντων· καὶ τόδε τῷ ἵππου, καὶ τόδε τῷ βοός, ἀτόμων ὄντων. τὸ δὲ ἄλογον, ἵππου καὶ βοὸς κατηγορεῖται, καὶ τῆς κατ' μέρος. τὸ μὲν τοι εἶδος, οἷον ὁ ἄνθρωπος, τῆς κατ' μέρος μόνων κατηγορεῖται. τὸ δὲ ἴδιον, τῷ τε εἴδει οὗ ἔξω ἴδιον, καὶ τῆς ὑπὸ τὸ εἶδος ἀτόμοις· οἷον τὸ γελαστικὸν, τῷ ἀνθρώπου, καὶ τῆς κατ' μέρος. τὸ δὲ μέλαν, τῷ τε εἴδει τῆς κορώνων, καὶ τῆς κατ' μέρος, συμβεβηκὸς ὂν ἀχώριστον· ἔστι γὰρ καὶ ἀνθρώπου τε καὶ ἵππου, χωριστὸν ὂν συμβεβηκὸς· ἀλλὰ φθορικῶς· μεταβάλλοντος γὰρ τοῦ ἀτόμου τῆς ὑποστάσεως ἢ λόγου, καὶ τῆς ἀφιεμένου τὰ ἄτομα.

Collatio generis, & differentiæ, CAP. VIII.

1 ¶ *Communitas. Prima à vi continendi species.* 2 *Secunda ab iis quæ attribuuntur generi, vel differentiæ.* 3 *Tertia ex eo quod subiecta superiorum, tolluntur inferiora.* 4 ¶ *Differentiæ. Prima à numero eorum, quibus actus exuitur.* 5 *Secunda à vi continendi.* 6 *Tertia à priori & posteriori.* 7 *Quarta quia genus subtractum, tollit differentiam: non contrà.* 8 *Quinta à ratione attribuendi.* 9 *Sexta à numero, forma.* 11 ¶ *Excussatio.*

COmmune *est* generis ac differentiæ, habere vim continendi species. nam & differentia [b] continet species, etsi nõ omnes quas genus. Rationale enim etsi non continet ea quæ sunt rationis expertia, vt animal, at *certè* continet ange-

[b] Hoc vere dicitur de alia differentia, nõ de ea quæ cõstituit vltimam speciem, sed iam cap. 4. notatum hãc à Porphyrio prætermitti.

Κοινὸν δὲ γένους καὶ διαφορᾶς, τὸ δύνασθαι τῆς εἰδῶν περιέχειν· ἔστι γὰρ καὶ [b] διαφορὰ εἰδῶν, εἰ καὶ μὴ πάντα ὅσα τὸ γένος· τὸ γὰρ λογικὸν, εἰ καὶ οὐ περιέχει τὰ ἄλογα ὅσα περ τὸ ζῷον, ἀλλὰ δύνεται ἀγ[illegible]λον

λον δὲ ἄνθρωπον, ἀπερ ὄντι εἴδη.

2 ¶ Ὅσα τε κατηγορεῖται τὰ γένους ὡς γένους [a], & τῶν ὑπ' αὐτὸ εἰδῶν κατηγορεῖται· ὅσα τε τῆς διαφορᾶς ὡς διαφορᾶς, καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς εἴδεσι κατηγορηθήσεται. γένους τε δὴ ὄντος τοῦ ζώου, ὡς γένους κατηγορεῖται ἡ οὐσία, καὶ τὸ ἔμψυχον. καὶ τὸ αἰσθητικόν. ἀλλὰ μὴν τῶν ὑπὸ τὸ ζῶον εἰδῶν πάντων κατηγορεῖται τῶν τε ἀλόγων καὶ τῶν ἀνθρώπων. διαφορᾶς τε οὔσης τοῦ λογικοῦ, κατηγορεῖται ὡς διαφορᾶς, τὸ λόγῳ χρῆσθαι· οὐ μόνον δὲ τοῦ λογικοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπὸ τὸ λογικὸν εἰδῶν κατηγορηθήσεται τὸ λόγῳ χρῆσθαι. ¶ Κατὰν δὲ καὶ τὸ, ἀναιρεθέντος τοῦ γένους ἢ τῆς διαφορᾶς, συναναιρεῖται καὶ τὰ ὑπ' αὐτά. ὡς γὰρ μὴ ὄντος ζώου, οὐκ ἔστιν ἵππος, οὐδ' ἄνθρωπος· οὔτε μὴ ὄντος λογικοῦ, οὐδ' ἐν ἔστι ζῶον τὸ λογικὸν ἔφιππον. ¶ Ἴδιον δὲ τὸ γένους, τὸ ὅτι πλειόνων [b] κατηγορεῖται ἐντὸς ἢ διαφορᾶς καὶ τοῦ εἴδους· καὶ τὸ ἴδιον καὶ τὸ συμβεβηκός[d]. τὸ μὲν γὰρ ζῶον ἐπ' ἀνθρώπου καὶ ἵππου καὶ ὄρνεου & ὄφεως. τὸ δὲ πεζὸν ἵππου, ὅτι μόνων τῶν τετράπους πόδας ἐχόντων. ὁ δὲ ἄνθρωπος ὅτι μόνων τῶν ἀνθρώπων. καὶ τὸ χρεμετητικὸν ὅτι τοῦ ἵππου μόνου καὶ τῶν κατ' μέρος. καὶ τὸ συμβεβηκὸς, ὁμοίως ἐπ' ἐλαττόνων[e]. δεῖ δὲ διαφορᾶς λαμβάνειν, ἃς ποιεῖται τὸ γένος, ἀπὸ τοῦ συναναιρουμένης τῆς οὐσίας τὸ γένους, ἀλλὰ τὰς διαιρετικάς.

5 ¶ Ἐν τῷ γένος ἀδύνατον διαφορᾶν, δυνάμει[f]. τὸ γὰρ ζῶον τὸ μὴ λογικὸν, τὸ μὴ λογικὸν. αἱ δὲ διαφοραὶ τοῦ ἀδύνατον τὰ γένη.

6 ¶ Ἔτι, πάντων ὑπ' αὐτὰ διαφορῶν.

lum & hominem, qui sunt species.

2 ¶ Et quæcunque attribuuntur generi vt genus est[a], etiam speciebus ei subiectis attribuuntur. & quæcunque *attribuuntur* differentiæ vt differentia est, etiam specici ex ea *orta* attribuetur. Cùm enim animal sit genus: ei tamquam generi attribuitur substantia, & animatum, & sensu præditum. sed & omnibus speciebus animali subiectis hæc attribuuntur vsque ad individua. Cumque rationale sit differentia: ei tãquã differentiæ attribuitur Ratione vti. nec solum rationali, sed etiam speciebus rationali subiectis attribuetur Ratione vti. ¶ Commune *hoc* etiam est, sublato genere aut differẽtia, tolli quæ sub eis sunt. vt enim, nisi sit animal, non est equus, nec homo: sic nisi sit rationale, nullum est animal ratione vtens. ¶ Proprium autem generis *est*, pluribus [b] attribui quàm differentiam, & speciem[c], & proprium, & accidens. [d] nam animal de homine, & equo, & asino, & angue *dicitur*. quadrupes autem de *eis* solis quæ quatuor pedes habent. homo verò de solis individuis. & aptum ad hinniendum, de solo equo, & particularibus *equis*. itidemque accidens de paucioribus. [e] oportet autem differentias accipere, quibus dividitur genus, non completiuas essentiæ generis, sed diuisiuas. ¶ Præterea genus differẽtiam continet potestate[f]. nam animal partim est rationis particeps, partim expers. differentia verò non continent genera. ¶ Præterea genera sunt priora differentiis sub se *positis*.

a Hoc addit, vt excludat quæ attribuuntur generi, vt est vox: vtpote esse generis neutiquam attribuendum. Improprie tamen loquimur, quia genus, quã est genus, non subiicitur, sed attribuitur, quã verò subiicitur, species potius appellatur quàm genus.

b Et cap. vlt. lib. 4. Topic. 11.

c Species, proprius & accidens vltimo hic memento sit.

d Dubitatur aliquando, cõ verò sit quod Porphyrius affirmat, genus dici de pluribus quam accident.

e Immò contrarium est, nempe ri, & alia accidentia, communia sunt homini, equo, & ceteris subiectis supra enumeratis.

f Non actu. vide cap. 4. part. 16.

¶Ideirco ſi tollatur, eas vnà tollũtur, ſed ab illis vnà nõ tollũtur. ſublato enim animali, ſimul tollitur rationale & irrationale. differentiæ autem non ſimul tollunt genus: nam licèt omnes tollantur, *tamen* ſubſtantia animata, ſentiendi facultate prædita, intelligetur, quæ *quidem* eſt animal. ¶Præterea genus attribuitur in *quæſtione* quid eſt, differentia in *quæſtione* quale quid eſt, vt *iam* dictum fuit. ¶Præterea in quaque ſpecie vnum eſt genus, vt hominis genus eſt animal: differẽtiæ autem multæ, vt rationale, mortale, intelligentiæ ac ſcientiæ capax, quibus ab aliis animalibus *homo* differt.

¶Ac genus quidem aſſimilatur materiæ, differentia verò formæ. ¶Cùm autem alia quoque ſint communia & propria generis & differentiæ: hæc *expoſuiſſe* ſufficiat.

¶Διὸ συναναιρεῖ μὲν αὐτάς, οὐ συναναιρεῖται δὲ ὑπ' αὐτῶν. ἀναιρεθέντος γὰρ τοῦ ζώου, συναναιρεῖται τὸ λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον. αἱ δὲ διαφοραὶ οὐκέτι συναναιροῦσι τὸ γένος· κἂν γὰρ πᾶσαι ἀναιρεθῶσιν, οὐσία ἔμψυχος αἰσθητικὴ ὁπωσοῦν, νοηθήσεται, ὅπερ ἐστὶ τὸ ζῷον. ¶Ἔτι, τὸ μὲν γένος ἐν τῷ τί ἐστιν, αἱ δὲ διαφοραὶ ἐν τῷ ὁποῖόν τι ὄντι, ὡς εἴρηται, κατηγορεῖται. ¶Ἔτι, γένος μέν ἐν ἑκάστῳ εἶδος, οἷον ἀνθρώπου [γένος] τὸ ζῷον· διαφοραὶ δὲ πλείους, οἷον λογικόν, θνητόν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, αἷς τοῦ ἀλλοίου ζώου διαφέρει. ¶Καὶ τὸ μὲν γένος ἔοικεν ὕλῃ, μορφῇ δὲ ἡ διαφορά.

¶Περιέχοντων δὲ καὶ ἄλλων κοινῶν τε καὶ ἰδίων τοῦ γένους καὶ τῆς διαφορᾶς, ἀρκεῖ τοσαῦτα.

Collatio generis, & ſpeciei, CAP. IX.

1 ¶ *Communitates. Prima, Attribui pluribus.* 2 *Secunda, Eſſe prius.* 3 *Tertia, Eſſe totum.* 4 ¶ *Differentia. Prima, Genus continet ſpecies, non contrà.* 5 *Secunda, Genera ſunt priora ſpeciebus.* 6 *Tertia, Genus ſublatum, tollit ſpecies, non contrà.* 7 *Quarta, ab attributione.* 8 *Quinta, à ſpecibus & differentiis.* 9 *Sexta, à generaliſſimo, & ſpecialiſſimo.*

a Non ait Porphyrius accipiendam eſſe ſpeciem ſpecialiſſimam. conſideratæ enim tam ſubalterna quàm ſpecialiſſima. ſed cùm ſubalterna ſint genera ſimul & ſpecies, iubet ea ſpectari quà ſunt genera, non quà ſpecies.

b Vide cap. 3. part. 17.

c Species non continet genus vt partem ſubiectam, ſed vt partem eſſentiæ ſuæ: quia cap. 4. part. 17. dixum fuit ſpeciem conſtare ex genere & differentia, quaſi ex materia & forma.

GEnus & ſpecies commune hoc habent, pluribus, vt dictum eſt, attribui. Accipiatur autem ſpecies vt ſpecies tantùm: non etiam vt genus, ſi fortè idem ſit ſpecies & genus.

¶Commune etiam his eſt, eſſe priora iis quibus attribuuntur.

¶Necnon vtrũque eſſe totum quiddam. ¶Differunt autem: quia genus continet ſpecies, at ſpecies continetur, non continet genera. genus enim pluribus attribuitur quàm ſpecies. ¶Præterea genera ante ſubiici oportet, quæ efformata ſpecifi-

Γένος δὲ καὶ εἶδος, κοινὸν μὲν ἔχουσι, τὸ κατὰ πλειόνων, ὡς εἴρηται, κατηγορεῖσθαι. αἱλήφθω δὲ τὸ εἶδος, ὡς εἶδος μόνον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὡς γένος· αὐτὰρ εἰ τὸ αὐτό, καὶ εἶδος ἂν γένος. ¶Κοινὸν δὲ αὐτοῖς, καὶ τὸ πρότερα εἶναι ὧν κατηγορεῖ. ¶Καὶ τὸ ὅλον τι εἶναι ἑκάτερον. ¶Διαφέρει δέ, ὅτι τὸ μὲν γένος πλείστων ἐστὶ κατηγορούμενον, οὐ πλειόνων δὲ τὸ εἶδος· τὸ γένος γὰρ εἴδους κατηγορεῖται. ¶Ἔτι, τὰ γένη πρὸ ὑποκεῖσθαι δεῖ, ἃ καὶ διαμορφωθέντα τοῖς εἰδοποιοῖς δι-

διαφοραῖς, ὅσα πελεῖ τὰ εἴδη. ὅθεν
6 ἓ πρότερα τῇ φύσει τὰ γένη. ¶ Καὶ
συναναιρεῖται, ἀλλ' οὐ συναναι-
ρούμενα. εἴδους μὲν γὰρ ὄντος, πάν-
τως ἔστι καὶ γένος· γένους δὲ ὄντος, οὐ
7 πάντως ἔστιν εἶδος. ¶ Καὶ τὰ μὲν γέ- 7
νη συνωνύμως κατηγορεῖται τῶν
ὑφ' αὐτὰ εἰδῶν, τὰ δὲ εἴδη τῶν γε-
8 νῶν οὐκέτι. ¶ Ἔτι τὰ μὲν γένη πλεο- 8
νάζει τῇ τῶν ὑπ' αὐτὰ εἰδῶν πλεο-
νάζῃ, τὰ δὲ εἴδη τῶν γενῶν πλεονάζει
9 τοῖς οἰκείοις διαφοραῖς. ¶ Ἔτι οὐτε 9
τὸ εἶδος γένοιτ' ἂν γενικώτατον, οὔ-
τε τὸ γένος εἰδικώτατον.

cis differentiis perficiant species. itaque naturâ priora sunt
6 genera. ¶ Et una tollunt, non una tolluntur. nam si species sit,
omnino est etiam genus. quòd si genus sit, non omnino est spe-
7 cies. ¶ Ac genera quidem synonymos attribuuntur speciebus
sibi subiectis, non item a species
8 generibus. ¶ Præterea genera superant b specierum comprehẽsione: species autem superant genera propriis differentiis.
9 ¶ Præterea nec species potest fieri generalissimum: nec genus, specialissimum.

a Non significat speciem generis attribui homonymos, sed multis modo attribui. Atqui attribuimus hominẽ animali: cùm dicimus aliquod animal esse homineum. Sed aliud est animal, aliud est aliquod animal. nam animal est genus hominis, aliquod animal non est genus. b Id est, latiùs patent quàm species.

Collatio generis, & proprij, CAP. X.

1 ¶ *Communitates. Prima, Sequi species.* 2 *Secunda, Aequè attribui.* 3 *Tertia, Synonymos attribui.* 4 ¶ *Differentiæ. Prima, Genus est prius proprio.* 5 *Secunda à numero specierum quibus attribuuntur.* 6 *Tertia à reciprocatione.* 7 *Quarta, Proprium inest in una specie, genus in pluribus.* 8 *Quinta, Sublato genere tollitur proprium, non contrà.*

1 ΓΕνεσι δὲ καὶ ἰδίου κοινὸν μὲν τὸ
ἕπεσθαι τοῖς εἴδεσιν· εἰ [μ] γὰρ ἀν-
θρωπος, ζῷον· καὶ εἰ [μ] ἀνθρω-
2 πος, γελαστικόν. ¶ Καὶ τὸ ἐξίσου κα-
τηγορεῖσθαι τῶν εἰδῶν, & τὸ
ἴδιον τῶν ὑπ' αὐτὰ μετεχόντων ἀτόμων.
ἐξίσου γὰρ καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ
βοῦς, ζῷον· καὶ ἄνυτος & Μέλητος
3 γελαστικόν. ¶ Κοινὸν δὲ καὶ, τὸ συνω-
νύμως κατηγορεῖσθαι τῶν γένους τῶν
οἰκείων εἰδῶν, καὶ τὸ ἴδιον ὧν ἂν εἴη
ἴδιον.

4 ¶ Διαφέρει δὲ, ὅτι τὸ μὲν γένος
πρότερον, ὕστερον δὲ τὸ ἴδιον. δεῖ
γὰρ δεῖ ζῷον, εἶτα διαιρεῖσθαι διαφορᾶς καὶ ἰδίους. ¶ Καὶ τὸ μὲν γέ-
νος κατὰ πλειόνων εἰδῶν κατηγορεῖται· τὸ δὲ ἴδιον ἑνὸς εἴδους πώς,
5 οὐ ἔστιν ἴδιον. ¶ Ἔτι, τὸ μὲν ἴδιον ἀν-
τιπαπηγορεῖται· οὐ ἔστιν ἴδιον· τὸ δὲ
γένος, οὐδενὸς ἀντιπαπηγορεῖται.
οὐτε γὰρ εἴ τι ζῷον, αἰθεσπος· οὐτε

1 GEneri cum proprio commune est, sequi species.
nam si quid *est* homo, *est* animal.
& si quid *est* homo, *est* aptum
2 ad ridendum. ¶ Item, æque attribui genus speciebus, & proprium individuis quæ ipsum participant. homo enim & bos *sunt* æquè animalia. & Anytus atque Melitus *sunt* æquè apti ad
3 ridendum. ¶ Commune etiam est, synonymos attribui genus propriis speciebus, & proprium
4 iis quorum est proprium. ¶ Differunt autẽ: quia genus *est* prius, proprium *est* posterius. *primum* enim oportet esse animal, postea diuidi differẽtiis & propriis.
5 ¶ Ac genus quidẽ pluribus speciebus attribuitur: proprium verò, vni alicui speciei cuius est
6 proprium. ¶ Præterea proprium reciprocatur cum eo cuius est proprium. genus autẽ cũ nullo reciprocatur. neq; enim si quid *est* animal, *continuò est* homo: nec

c Hoc accipiendum est de proprio speciei infimæ. nam propria summi generis, & subalternorum, quo rũ proprietatem Porphyrius nullam mentionem facit, multis speciebus attribuuntur.

si quid *est* animal, *continuò est* aptum ad ridendum. at si quid *est* homo, est aptum ad ridendum. vicissimque si *est* aptum ad ridendum. *est* homo. ¶ Præterea 7 propriũ inest in tota specie cuius est proprium, & sola, & semper. genus verò inest quidem in tota specie cuius est genus, & semper, non tamen sola. ¶ Præterea propria sublata, non simul tollunt genera. sed genera sublata, *secum* vnà tollũt species, quarum sunt propria: quare iis, quorum sient propria, sublatis, ipsa quoque *propria* simul tolluntur.

εἴτε ζῶον, γελαστικόν· εἴτε ἄνθρωπος, γελαστικόν· καὶ ἀνάπαλιν [εἰ γελαστικόν, ἄνθρωπος.] ¶ Ἔτι τὸ μὲν ἴδιον, παντὶ τῷ εἴδει ὑπάρχει καὶ ἔστιν ἴδιον καὶ μόνῳ καὶ ἀεί. τὸ δὲ γένος, παντὶ μὲν τῷ εἴδει οὗ ἐστὶ γένος, καὶ ἀεί, οὐ μὴν τοῦτο καὶ μόνῳ. ¶ Ἔτι τὰ μὲν ἴδια ἀναιρουμένων, οὐ συναναιρεῖ τὰ γένη· τὰ δὲ γένη αἱρουμένων μόνα, συναναιρεῖ τὰ εἴδη, ὧν ἔστιν ἴδια· ὥστε καὶ ὧν ἔστιν ἴδια ἀναιρουμένων, καὶ αὐτὰ συναναιρεῖται.

κ αὐτὰ τὰ ἴδια συμβ.

Collatio generis, & accidentis, CAP. XI.

1 ¶ *Communitas vna, Pluribus attribui.* 2 ¶ *Differentia. Prima, quia genus est prius speciebus: accidens, posterius.* 3 *Secunda ab attributione æquali, vel inæquali.* 4 *Tertia ab inhærentia.* 5 *Quarta ab attributione in quæstione Quid est, vel Qualis est.*

GEneris & accidentis commune *est*, pluribus, vt dictum est, [2] attribui: siue sit ex *accidentibus* seperabilibus, siue ex inseparabilibus. etenim [b] & migrare [c] pluribus *attribuitur*. coruis, Æthiopibusque, ac nonnullis anima carentibus.

2 *Cap. 2. part. 5. & cap. 7. part. 2. & 3.*

b Quod est accidens separabile.

c Quod separari & migrare a coruis, Æthiopibus, & ceteris animalibus.

¶ Differt autẽ genus ab accidẽte: quia genus est prius, ppriis speciebus, accidentia vero sunt posteriora. nã etiamsi [d] accipiatur accidẽs inseparabile: tamen prius est id cũ accidit, quam accidens. ¶ Ac genus qui dem quæ participant, æquè participant: accidens autem non æquè. quoniam contentionem ac remissionem recipit accidentium participatio: generum, non item.

d Id est, *Species.*

¶ Et accidentia primùm sunt in individuis: genera verò & species naturâ priora sunt individuis subsistentibus.

¶ Et genera iis quæ sub se *sunt*, attribuuntur in *quæstione* quid est:

Γένους δὲ καὶ συμβεβηκότος κοινόν, τὸ κατ' πλειόνων, ὡς εἴρηται, κατηγορεῖσθαι· καὶ τὸ τῷ ὑποκειμένῳ εἶναι καὶ μὴ τῷ ὑποκειμένῳ. καὶ γὰρ καὶ τὸ κινεῖσθαι κατ' πλειόνων καὶ τὸ μέλαν κατ' κορακικῶν, καὶ λιθοπίθων, καὶ τινων ἀψύχων. ¶ Διαφέρει δὲ τὸ γένος τῷ συμβεβηκότι· ὅτι τὸ μὲν γένος πρὸ τῶν εἰδῶν· τὸ δὲ συμβεβηκὸς, τῶν εἰδῶν ὕστερον· καὶ γὰρ ἀφαίρεσιν λαμβάνται συμβεβηκός, ἀλλ' οὐ πρότερόν ἐστι τοῦ ᾧ συμβέβηκε τὸ συμβεβηκός. ¶ Καὶ τὸ μὲν γένος ὅτι ὄντος τοῦ μετέχοντα μετέχει· τὸ δὲ συμβεβηκὸς, οὐκ ἔστιν ὅτι πᾶν γὰρ καὶ αὐτὸν ὑπεδέχεται μᾶλλον καὶ ἧττον· οὐ γὰρ συμβεβηκότων μᾶλλον καὶ ἧττον οὐσία. ¶ Καὶ τὰ μὲν συμβεβηκότα ὅτι τῶν ἄτομων πρότερόν ἐστιν ὑφίστανται τὰ δὲ γένη καὶ τὰ εἴδη, φύσει πρότερα τῶν ἀτόμων οὐσιῶν. ¶ Καὶ τὰ μὲν γένη ἐν τῷ τί ἐστὶ κατηγορεῖται τῶν ὑπ' αὐτὰ τά

τὰ δὲ συμβεβηκότα ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστιν ἢ πῶς ἔχον ἔκαστον ὁποῖός ἐστὶ Αἰσθόμενοι ἐρωτηθεῖς, ἐρεῖς ὅτι μέλας· ἢ πῶς ἔχει Σωκράτης, ἐρεῖς ὅτι νοσεῖ, ἢ ὑγιαίνει.

accidentia verò in *quæstione* quale quid est, aut quomodo *se* habet vnūquodq;. interrogatus. n. qualis *est* coruus, dices esse nigrūsaut quomodo *se* habet Socrates, dices *eū* ægrotare aut valere.

Numerus collationum, CAP. XII.

1 *Suppositio falsa.* 2 *Suppositio vera.*

Τὸ μὲν οὖν γένος ἢ τῷ ἄλλων τεττάρων [a] διαφέρει, εἰρηται. συμβέβηκε δὲ καὶ τῷ ἄλλων ἕκαστον διαφέρειν τῷ τεττάρων· ὥστε πάντα μᾶλλον ἔσται, ἑνὸς δὲ ἑκάστου τῶν τεττάρων διαφέροντος, τεθήσεται τὰ πέντε, εἴκοσι γένεσιν διαφοραὶ ταὶ τούτων. ¶ Ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει. ἀλλ' ἀεὶ τῶν ἐφεξῆς [b] καταλειπομένων, καὶ τῶν μὲν δύο μιᾷ λειπομένων διαφορᾷ, [d] ἤδη τὸ εἶδος ἐλήλυθε [c], τῶν δὲ ξ̄ῶν [e] δυσὶ, τῶν δὲ τεττάρων [h] ξ̄ισὶ, τῶν δὲ πέντε [k] τρισὶ· δέκα αἱ πᾶσαι γίνονται διαφοραὶ· τεττάρες [m], ξ̄ξ [n], δύο [o], μία [p]. τὸ μὲν γὰρ γένος ἢ διαφέρει τῆς διαφορᾶς, καὶ τοῦ εἴδους, καὶ τοῦ ἰδίου, καὶ τοῦ συμβεβηκότος, εἰρηται [q]. πόσαις οὖν αἱ διαφοραί. ἡ διαφορὰ δὲ τῇ μὲν διενήνοχε τοῦ γένους, εἴρηται, ὅτε τῇ διαφέρει τὸ γένος ὡῶτης ἐρρέθη. λοιπὸν δὲ, τῇ διαφέρει τὸ εἶδος καὶ τὸ ἴδιον καὶ τὸ συμβεβηκότος, ἐπισκεπτέον· καὶ γένοιτ' ἄν ξ̄ις. πάλιν ὃ τοῦ εἴδος τῇ μὲν διαφέρει τῆς διαφορᾶς, ἐρρέθη, ὅτε τῇ διαφέρει ἡ διαφορὰ τοῦ εἴδους ἐλέγετο· τῇ δὲ διαφέρει τὸ εἶδος τοῦ γένους, ἐρρέθη, ὅτε τῇ διαφέρει τὸ γένος τοῦ εἴδους ἐλέγετο. λοιπὸν οὖν, τῇ διαφέρει τὸ εἶδος τοῦ ἰδίου, καὶ τοῦ συμβεβηκότος, ἐπισκεπτέον. δύο οὖν ὧν αὐτῶν αἱ διαφοραί.

QVid igitur genus ab aliis quatuor [a] differat, dictum est. Accidit autem, vt vnumquodque aliorum à *reliquis* quatuor differat. quare cùm quinque sint, & vnumquodque ab *aliis* quatuor differat : quater quinque *accepta*, fiunt viginti differentiæ omnes. ¶ Sed non ita *se* habet. Cùm enim semper quæ deinceps sunt, [b] connumerentur; & in secundo [c]vna differentia [d] deficiat, quia iam sumpta est; in tertio [f]duæ [g], in quarto [h] tres [i]; in quinto [k] quatuor [l]; *profectò* decem fiunt differentiæ· quatuor [m], tres [n], duæ [o], vna [p]. Nam quâ genus differat à differentia, & specie, & proprio, & accidente; dictum est. quatuor igitur sunt hæ differentiæ. Differentia verò qua differt à genere, dictum est, [r]cum dicebatur qua genus ab ea differret. reliquum est, vt dicatur, quo pacto differat à specie, à proprio, & ab accidente. huntque tres *differentiæ*. Rursus quomodo species differat à differentia, dictum erit, [s]cùm dicetur quomodo differentia differat à specie. quid autem differat species à genere, dictū fuit, [t]cùm dicebatur quid differat genus à specie. restat igitur, vt dicatur quid species differat à proprio, & ab accidente. ergo duæ sunt hæ differentiæ.

a Differentia, species, &c.
b Differentiæ posteriorum à prioribus, enumeratæ sunt, dum explicarentur differentiæ priorum à posterioribus. exempli causa differentia speciei à genere tùm finis exponitur cùm explicabatur differentia generis à specie. quoniam eadem est differentia, quo genus differt à specie, & species à genere.
c Id est, in differentia.
d Qua differt differentia à genere.
e Cùm exponitur finis differentiæ generis à differentia.
f Id est, specie.
g Neque ea qua species differt à genere, & ea qua differt à differentia
h Id est, proprio.
i Quibus à proprio differt à genere, à differentia, & à specie.
k Id est, accidente.
l Quibus à reliquis, id est, à genere, differentia, specie, proprio differt.
m Generis.
n Differentiæ.
o Speciei.
p Proprii.
q Cap. 8. & seq.
r Cap. 8.
s Cap. sequenti.
t Cap. 9.

Denique quid proprium differat ab accidente, accipietur [a]. quid enim à specie, differentia, & genere differat, dictum antea fuit [b] in eorum ab his *iam expositam* differentia. Cùm igitur quatuor differentiæ sumantur generis à ceteris, tres autem, differentiæ, duæ speciei, vna proprij ab accidente: decem erunt omnes *differentiæ*: ex quibus, qua tuor quæ sunt generis à ceteris, iam ostendimus. [c]

[a] Cap. vltimo.

[b] Cap. 10, 11, & 12.

[c] Cap. 8. & seq.

τὸ ἴδιον πῆ διαφέρει ἢ συμβεβηκὸς, καταληφθήσεται. [a] πῆ γὰρ εἴδους ἢ τῆς διαφορᾶς ἢ τὸ γένους διαφέρει, προειρημένον [b] ἐστὶν ἐν τῇ ὀπείσω πρὸς αὐτὰ διαφορᾷ. τεσσάρων οὖν λαμβανομένων τῶν γένους πρὸς τὰ ἄλλα διαφορῶν, εἰσὶν δὲ τῆς διαφορᾶς, δύο μὲν τοῦ εἴδους, μιᾶς δὲ τὸ ἰδίου πρὸς τὸ συμβεβηκός· δέκα ἔσονται [αἱ πᾶσαι,] ὧν τὰς τέσσαρας, αἳ ἦσιν ἢ γένους πρὸς τὰ ἄλλα, φθάσαντες ἀπεδείξαμεν. [c]

Alias à MS.

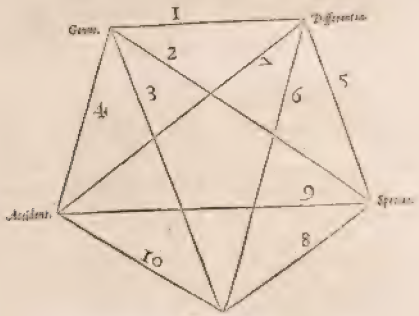

Alius typus.

Collatio differentiæ, & speciei, CAP. XIII.

1 ¶ Communicatas. Prima, Æquè communicari. 2 Secunda, Semper adesse iis, quæ participant. 3 Differentiæ. Prima à ratione attributionis. 4 Secunda à subiecto. 5 Tertia, quia differentia est prior specie, & sublata tollit speciem, non tollitur à specie. 6 Quarta à coniunctione.

1 Κοινὸν τοίνυν τῆς διαφορᾶς & τοῦ εἴδους τὸ ὅλῃσις μετέχεσθαι· αὐθρώπου τε γὰρ ὅλῃσις μετέχουσιν οἱ κῦ μέρες αὐθρωποι, καὶ τῆς τοῦ λογικοῦ διαφορᾶς.

2 ¶ Κοινὸν δὲ, καὶ τὸ ἀεὶ παρεῖναι τοῖς μετέχουσιν· ἀεὶ γὰρ Σωκράτης λογικὸς, καὶ ἀεὶ Σωκράτης αὐθρωπος. ¶ Ἴδιον δὲ διαφορᾶς μὲν, τὸ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι κατηγορεῖσθαι· εἴδους δὲ, τὸ ἐν τῷ τί ἐστι. κἂν γὰρ ὁ αὐθρωπος ὡς ποιόν τι λαμβάνηται, οὐχ ἁπλῶς αὐτὸ εἴη ποιὸν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὕλην προσελθοῦσαι αἱ διαφοραὶ ὑπάρχουσιν αὐτῷ. ¶ Ἔτι, ἡ μὲν διαφορὰ δύο πλείοσιν πολλάκις a εἰδῶν θεωρεῖται, ὡς τὸ τετράπουν δύο πλείοσιν ζώοις διαφέρόντων τῇ εἴδει· τὸ δὲ εἶδος δύο μόνων τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος ἀτόμων ἐστίν. ¶ Ἔτι, ἡ μὲν διαφορὰ, φθορᾶς τῷ κατ' αὐτὴν εἴδους. συναναιρεῖ γὰρ τὸ λογικὸν αἴρουσιν τὸν αὐθρωπον· ὁ δὲ αὐθρωπος ἀναιρεθεὶς, οὐκ ἀπῆρκε τὸ λογικὸν, ὄντος τοῦ ἀγγέλου. 6 ¶ Ἔτι, διαφορὰ μὲν συνέστηκε μετ' ἄλλης διαφορᾶς· τὸ λογικὸν γὰρ καὶ θνητὸν συνεστὸς εἰς ὑπόστασιν τοῦ αὐθρώπου. εἶδος δὲ μετὰ εἴδους οὐ συνέστηκε, ὡς τε ἀποτελοῦσαι ἄλλο [π] εἶδος. τὸ μὲν γὰρ ἵππος πρὸς ὄνον συίεισιν εἰς ἡμίονου γένεσιν· ἵππος δὲ ἁπλῶς ὄνῳ συνιστὰς, οὐκ ἂν ἀποτελέσειε ἥμιονον.

1 COmmune igitur differentiæ cum specie *est*, æquè communicari. hominis enim æquè participes sunt particulares homines, necnon rationalis differentiæ. ¶ Commune etiam *est*, semper adesse iis quæ participant. semper enim Socrates *est* rationalis, & semper Socrates *est* homo.

2 ¶ Proprium autem *est* differentiæ quidem, attribui in *quæstione* quale quid est: speciei verò in *quæstione* quid est. nam & si homo, vt quale quid, accipiatur: non simpliciter est quale, sed quâ generi accedentes differentiæ eum constituerunt.

3 ¶ Præterea differentia in multis speciebus sæpe a cernitur, vt quadrupes in plurimis animalibus specie differentibus. species autem est in solis individuis sibi subiectis. ¶ Præterea differentia est prior specie quâ constituit. rationale enim sublatum, *secum* vnà hominem tollit. homo autem sublatus non tollit rationale, cùm angelus sit.

6 ¶ Præterea differentia coniungitur cum alia differentia. nam rationale & mortale simul iuncta sunt ad hominem constituendum. species verò cum specie non coniungitur, vt inde gignatur alia quædam species. quædam enim equa cum quodam asino coit ad mulum gignendum. sed equus simpliciter asino coniunctus, nequaquam mulum efficiet.

a Videtur innuere excipi vltimam differentiam quæ constituit vltimam speciem, & ei soli attribuitur.

Collatio differentiæ, & proprij. Cap. XIV.

1 ¶ *Communicantes. Prima, Æquè communicari.* 2 *Secunda, Omni & semper adesse.*
3 ¶ *Differentiæ. Prima à nomine rerum subiectarum.* 4 *Secunda à reciprocatione.*

1 Differentiæ & proprio commune est, æquè communicari iis quibus communicantur. æquè enim rationalia *sunt* rationalia. & apta ad ridendum *sunt æquè* apta ad ridendum.

2 ¶ Commune etiã vtrique est, semper & omni adesse. nam etsi bipes mutilum sit, tamen ad id quod naturâ comparatum est, illud SEMPER refertur. siquidem & aptum ad ridendum, ex eô quòd naturâ comparatum est, habet illud SEMPER, non quòd semper rideat. ¶ Propriũ autem est differentiæ, quòd de pluribus speciebus fæpe[a] dicitur; vt rationale de angelo, & de homine: at propriũ de vna specie cuius est proprium. ¶ Ac 3 differentia quidẽ iis cõsequés est quorum est differentia, non tamen reciprocatur. propria verò vicissim attribuũtur vt quorum sunt propria, quia reciprocãtur.

a Videtur innuere, excipi vltimam differentiam, vt in superiori capite.

Διαφορὰ δὲ καὶ ἴδιον, κοινὸν μὲν ἔχουσι, τὸ ὑπάρχειν μετέχεσθαι ὑπὸ τῶν μετεχόντων· ὑπάρχει γὰρ τὰ λογικὰ, λογικά· καὶ τὰ γελαστικὰ, γελαστικά. ¶ Καὶ τὸ ἀεὶ καὶ παντὶ παρεῖναι, κοινὸν ἀμφοῖν. κἂν γὰρ κολοβωθῇ ὁ δίπους, ἀλλὰ πρὸς τὸ περιπατητικὸν τὸ ἀεὶ λέγεται. ἐπεὶ καὶ τὸ γελαστικὸν, τοῦ περιπατητικὸν ἔχει τὸ ἀεὶ, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ γελᾶν ἀεί.

¶ Ἴδιον δὲ διαφορᾶς, ὅτι αὐτὴ μὲν ὑπὸ πλειόνων εἰδῶν λέγεται πολλάκις· οἷον τὸ λογικὸν, ὑπὸ ἀγγέλου καὶ ὑπὸ ἀνθρώπου· τὸ δὲ ἴδιον, ἐφ' ἑνὸς εἴδους οὗ ἔστιν ἴδιον. ¶ Καὶ ἡ μὲν διαφορὰ ἐπέτυχε συνεῖναι ὧν ἐστὶν διαφορὰ, οὐ μὴν ἀντιστρέφει· τὰ δὲ ἴδια ἀντιστρέφεται ὧν ἐστὶν ἴδια διὰ τὸ ἀντιστρέφειν.

Collatio differentiæ, & accidentis, Cap. XV.

1 ¶ *Communicantes. Primus, Dici de pluribus.* 2 *Secunda, Semper & omni adesse.* 3 ¶ *Differentiæ. Prima à contentis, & continentibus.* 4 *Secunda à contentione, & remissione.* 5 *Tertia à nomine.* 6 ¶ *Epilogus.*

1 Differentiæ & accidenti cõmune *est*, de pluribus dici. ¶ Item commune *est* cum accidentibus inseparabilibus, semper & omni adesse. nam bipes semper adest homini: itidémque nigror omnibus corvis.

2 ¶ Differunt autem, quia differentia continet species, neque continetur: rationale enim continet hominem & angelum. accidentia verò aliquo modo cõtinent, quia sunt in pluribus[b]: τὰ δὲ συμβεβηκότα, ἐστὶν μὲν ὅτε, ὑπάρχει τοῖς πλείοσιν ἢ ὅπου

b Vt albor est in lacte, nive, cygno, & aliis rebus.

Διαφορᾶς δὲ καὶ συμβεβηκότων καὶ τοῦτο μὲν, τὸ ὑπὸ πλειόνων λέγεσθαι. ¶ Κοινὸν δ' [καὶ] πρὸς τὰ ἀχώριστα συμβεβηκότα, τὸ ἀεὶ καὶ παντὶ παρεῖναι· τό τε γὰρ δίπουν, ἀεὶ παρέστιν τῷ ἀνθρώπῳ· καὶ πάντι κόρακι, τὸ μέλανα εἶναι, ὁμοίως. ¶ Διαφέρει δὲ, ὅτι ἡ μὲν διαφορὰ περιέχει τὰ εἴδη· τὰ δὲ συμβεβηκότα περιέχεται· οὐ γὰρ τὸ λογικὸν, τὸν ἄγγελον καὶ τὸν ἄνθρωπον περιέχει· τὰ δὲ πλείοσιν ἔστιν

ὅπου δὲ πνα ἐμπεδεύεται τοῦ μὴ ἑνὸς συμβεβηκότος εἶ ἀνάγκη τὰ ὑποκείμενα, ἀλλὰ πλειόνων.

4 ¶ Καὶ ἡ μὲν διαφορὰ ἀσύγκριτος τε καὶ ἀπάτητος, τὰ δὲ συμβεβηκότα τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὅπη δέχονται[b].

5 ¶ Καὶ ἀμιγεῖς μὲν αἱ ἐναντίαι[c] διαφοραὶ, μιγεῖν δ' αἴ ποτε τὰ ἐναντία συμβεβηκότα. ¶ Τοσαῦται μὲν αἱ κοινότητες καὶ ἰδιότητες τῆς διαφορᾶς, καὶ τῶν ἄλλων.

aliquo modo continentur, quia subiecta non vnius accidentis sed plurium sunt susceptiua.

4 ¶ Ac differentia quidem non potest contendi & remitti: accidentia verò recipiunt magis & minùs[b]. ¶ Et differentiæ contrariæ[c] misceri non possunt: accidentia autem contraria[d] misceri aliquo modo possunt.

6 ¶ Hæ sunt cõmunitates & proprietates differentiæ & aliorum.

a Vt nisi sit species alborem, & risus.

b Quod enim eâdem est, iisdem potest. & quod calidũ, calidius. & ita de cæteris.

c Vt rationale & irrationale.

d Vt albor & nigror, ex quorum mixtione fiunt medii colores.

Collatio speciei, & proprij, CAP. XVI.

1 ¶ Præludia. 2 ¶ Communitates. Primo, vltimo attributio. 3 ¶ Differentiæ. Primo ab iis quibus attribuuntur. 4 ¶ Tertio ab actu & potestate. 5 Secundò, Aequaliter primo proprio. 6 Quarto à definitione. 7 Quarto à definitione.

Τὸ δὲ εἶδος πῇ μὲν διαφέρει γένους καὶ διαφορᾶς, εἴρηται, ἐν ᾧ ἐλέγομεν[e] πῇ τὸ γένος διαφέρει τῶν ἄλλων, καὶ πῇ ἡ διαφορὰ διαφέρει τῶν ἄλλων λοιπὸν, πῇ διαφέρει τὸ ἰδίου καὶ τὰ συμβεβηκότα, μαθήσεται. ¶ Εἶδος δὲ καὶ ἰδίου κοινὸν μέν, τὸ ἀλλήλων ἀντικατηγορεῖσθαι· εἰ τι γὰρ ἄνθρωπος, γελαστικὸν· καὶ εἴ τι γελαστικὸν, ἄνθρωπος. τὸ δὲ γελαστικὸν ὅτι καὶ τὸ πεφυκέναι γελᾶν λιπαίνει, πολλάκις εἴρηται. ¶ Κοινὸν δὲ καὶ, τὸ ὁπόσοις εἶναι[f]. ὁπόσοις τε γὰρ πάρεστι τὰ εἴδη τοῖς μετέχουσι καὶ τὰ ἴδια ἔνεστιν ὁπόσοις. ¶ Διαφέρει δὲ τὸ εἶδος τοῦ ἰδίου· ὅτι τὸ μὲν εἶδος[h] δύναται καὶ ἄλλων γένος εἶ· τὸ δὲ ἴδιον ἄλλων οὐ· ἴδιον, ἀδύνατον. ¶ Καὶ τὸ μὲν εἶδος περιέχεται τοῦ ἰδίου· τὸ δὲ ἴδιον περιέχεται τοῦ εἴδους. δεῖ γὰρ ἄνθρωπον εἶ, ἵνα γελαστικὸν ᾖ. ¶ Ἔτι, τὸ μὲν εἶδος ἀεὶ ἐνεργείᾳ πάρεστι τοῖς ὑποκειμένοις· τὸ δὲ ἴ-

QVà verò species differat à genere & à differentia, dictum est cùm expositimus[e] quâ genus differt ab aliis, & quâ differentia differt ab aliis. *Quod* reliquum *est*, quâ *species* differt à proprio & ab accidente, *nunc* dicetur. ¶ Speciei cum proprio communis est mutua attributio. si quid enim *est* homo, *est* aptum ad ridendum: & si quid *est* aptum ad ridendum, est homo. Aptum verò ad ridendum accipi debere secundum naturalem ridendi potestatem, sæpe dictum est. ¶ Hoc etiam commune est, quòd æqualiter *adsunt*. æqualiter enim species adsunt iis quæ *eam* participant: & propria, iis quorum sunt propria. ¶ Differt autem species à proprio: quia species[h] potest etiam aliorum genus esse: proprium verò, aliorum[i] esse proprium nequit. ¶ Ac species quidem ante proprium subsistit. proprium verò speciei adnascitur. quippe oportet hominem esse, vt sit aptum ad ridendum. ¶ Præterea species semper actu adest subiecto: proprium

e Cap. 8. & 9.

f Cap. 12.

g Iis quibus cõmunicantur.

h Subalterna species licet. nã species infima numquã est genus.

i Præter suũ subiectum & ea quæ sub eo subiecto continentur. vt apud Aristotelem adridere inest in homine duntaxat, & Socrate, Platone, & cæteris hominibus.

verò interdum potestate. Socrates enim semper est actu homo: at non semper ridet, quamuis semper naturâ sit aptus ad ridendum. ¶ Præterea quorum definitiones *sunt* diuersæ, ipsa quoque *sunt* diuersa, est autem *definitio* speciei, sub genere esse: &, Pluribus ac differentibus numero attribui in *quæstione* quid est: & cetera eiusmodi. proprij verò, soli, & omni, & semper adesse.

διον, οἷον τὸ δυνάμει ἀίθροπος μὲν ὃ δὲ ἀεὶ ἐνεργείᾳ ὁ Σωκράτης ὄτι, γελᾷ δὲ οὐκ ἀεί, καίπερ ἀεὶ πεφυκὸς ἔχειν τὸ γελαστικόν. ¶ Ἔτι ὧν οἱ ὅροι διάφοροι, τὰ αὐτὰ διάφορα. ἔστι δὲ εἶδος μὲν τὸ ὑπὸ τὸ γένος ὄν, τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον ἔχον, καὶ ὅσα τοιαῦτα· ἴδιον δέ, τὸ μόνῳ καὶ παντὶ καὶ ἀεὶ ὑπάρχειν.

Collatio speciei, & accidentis, CAP. XVII.

1 ¶ *Communitas, Pluribus attribui.* 2 ¶ *Differentia, Prima ab attributione in quæstione quid est, vel quale quid est.* 3 *Secunda à numero.* 4 *Tertia, quia species est prior accidente.* 5 *Quarta à communicatione, seu participatione.*

1 SPeciei & accidẽtis commune *est*, pluribus attribui. Raræ autem sunt aliæ communitates: quia plurimùm inter se distant accidens, & id cui accidit. ¶ Propria verò vtriusque 2 *hæc sunt*: Speciei quidem, in *quæstione* quid est, attribui iis quorum est species: accidentis autem, in *quæstione* quale quid est, aut quomodo se *habens*. ¶ Et 3 quæque substantia vnius speciei particeps est, accidentium verò plurium tam separabilium quàm inseparabilium. ¶ Et species quidem prius intelliguntur quàm accidentia, licèt separabilia sint. oportet enim esse subiectum, vt ei aliquid accidat. accidentia verò naturâ sunt posteriora, & naturam habent in eo constitutam vt substantiæ inhæreant. ¶ Denique speciei 5 participatio *est* æqualis. accidẽtis verò, quamuis separabile sit, non æqualis. etenim Æthiops

a Id est, potest rem *magis* remissum vel intensum secundum nigrorem.

Ἐστὶ δὲ καὶ συμβεβηκότος καὶ τὸν μὲν, τὸ ὅτι πλείοσιν ὑπάρχειν. ἄπειροι δὲ αἱ ἄλλαι κοινότητες, ὅτε τὸ πλεῖστον ἀλλήλων διεστάναι τό, τε συμβεβηκὸς, καὶ τὸ ᾧ συμβέβηκεν. ¶ Ἴδια δὲ ἑκατέρου, τοῦ μὲν εἴδους, τὸ ἐπὶ τοῖς τί ἐστι κατηγορεῖσθαι ὧν ἐστιν εἶδος· τοῦ δὲ συμβεβηκότος, τὸ ἐπὶ τοῦ ὁποῖόν τί ἐστιν, ἢ πῶς ἔχον. ¶ Καὶ τὸ ἑκάστην οὐσίαν, ἑνὸς μὲν εἴδους μετέχειν, συμβεβηκότων δὲ πλειόνων τῷ τε χωριστῶν καὶ τῷ ἀχωρίστων. ¶ Καὶ τὰ μὲν εἴδη προεπινοεῖται τῶν συμβεβηκότων κἂν ἀχώριστα ᾖ· δεῖ γὰρ εἶναι τὸ ὑποκείμενον, ἵνα ὑπάρχῃ τι συμβεβηκὸς· τὰ δὲ συμβεβηκότα, ὑστερογενῆ μὲν πέφυκε, καὶ ἐπενσιάδη τῶν φύσιν ἔχει. ¶ Καὶ τὸ μὲν εἴδους ἢ μετοχὴ ὁλόκληρος· τὸ δὲ συμβεβηκότος, κἂν ἀχώριστον ᾖ, οὐχ ὁλόκληρος. καὶ γὰρ Αἰθίοψ Αἰθίοπος ἔχοι μᾶλλον τῷ χρῶμα ἢ ἀμείνων ἢ ὁπωσοῦν μείζων καὶ μελανίαν.

Colla-

Collatio proprij, & accidentis, CAP. XVIII.

1 ¶ Propositio. 2 ¶ Communitates. Prima, quia subiecta sine his esse non possunt. 3 Secunda, quia adsunt omni & semper. 4 Differentia. Prima à numero earum quibus insitet. 5 Secunda à mutua vel non mutua attributione. 6 Tertia ab æquali & inæquali participatione. 7 ¶ Excussatio.

1 ΛΕίπεται δὲ καὶ ἰδίου καὶ συμβεβηκότος εἰπεῖν· πρῶτον δὲ τὸ ἴδιον τῶν τε εἰδῶν καὶ τῆς διαφορᾶς, καὶ τὸ ἐξαίρετον ἀναλύσομεν, εἰρηται.

2 ¶ Κοινὸν δὴ τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ ἀχωρίστου συμβεβηκότος, τὸ αὐτὸ αὐτῶν μὲν ἀεὶ ὑπάρχειν ἐπειτα, ἐφ' ὧν θεωρεῖται· ἀεὶ γὰρ τὸ γελαστικὸν οὐκ ὑπάρξαν ἄνθρωπος, οὔτε οὐδὲ ἀεὶ τὸ μέλανος ὑπάρχειν φαίη ἂν Αἰσθόλ.

3 ¶ Καὶ ὥς περ[ἡ] παντὶ καὶ ἀεὶ παρῆσι τὸ ἴδιον, οὕτω καὶ τὸ ἀχώριστον συμβεβηκός.

4 ¶ Διαφέρουσι δὲ ὅτι τὸ μὲν ἴδιον, ἑνὶ μόνῳ πάρεστιν εἴδει, ὡς τὸ γελαστικὸν ἀνθρώπῳ· τὸ δὲ ἀχώριστον συμβεβηκός, οἷον τὸ μέλαν, οὐκ Αἰσθόλ μόνον, ἀλλὰ καὶ πόρκῳ προσέστι, καὶ ἄνθρακι, καὶ ἐβένῳ, καὶ ἄλλοις πολλοῖς.

5 ¶ Ἔτι, τὸ μὲν ἴδιον ἀντικατηγορεῖται οὗ ἔστιν ἴδιον, ἢ ἔστιν ἕκαστος· τὸ δὲ ἀχώριστον συμβεβηκὸς, οὐκ ἀντικατηγορεῖται. ¶ Καὶ τοῦ μὲν ἰδίου ἴσοις ἕπεται μετοχὴ· τοῦ δὲ συμβεβηκότος, ἢ μᾶλλον, ἢ ἧττον.

6 ¶ Εἰσὶ μὲν οὖν καὶ ἄλλαι κοινωνίαι τε καὶ ἰδιότητες πρὸς εἰρημένων· ἀλλ' ἐξαρκοῦσι[καὶ] αὗται εἰς ἔφεσιν τε αὐτῶν, καὶ τῆς κοινωνίας διάκρισιν.

1 SVpereſt, vt de proprio & accidente dicatur: nam quâ proprium à ſpecie, à differentia, & à genere differat, *iam* dictum eſt[a]. ¶ Commune igitur eſt proprio & accidenti inſeparabili[b], ſine his ea non conſiſtere in quibus ſpectantur. vt enim ſine aptitudine ad ridendum non conſiſtit homo, ſic ſine nigrore non conſiſteret cornus. ¶ Et quemadmodum omni & ſemper accidit proprium, ita etiam inſeparabile accidens. ¶ Differunt autem: quia proprium vni tantùm ſpeciei adeſt, vt homini aptum ad ridendum: inſeparabile[c] vero accidens, vt nigrum, non ſolùm Æthiopi, ſed etiam cornu adeſt, & carboni, & ebeno, & aliis nonnullis. ¶ Præterea, proprium reciprocatur cum eo cuius eſt proprium, & æquè *late* patet. inſeparabile[d] autem accidens non reciprocatur. ¶ Et proprio-rum quidem æqualis *eſt* participatio. accidentium verò alia maior, alia minor. ¶ Sunt & aliæ communitates ac proprietates dictorum *categorematum*. Sed hæ ſufficiunt ad ea diſcernenda, & communitatem *inter ea* conſtituendam.

a Cap. 16, 17, & 20.

b Nihil explicat Porphyrius quod ſit commune proprio & accidenti tam ſeparabili quàm inſeparabili. ſed his omnibus cõmunis eſt attributio in quæſtione quale eſt. Itẽ, ſine eis ſubeſſe intelligi poſſe.

c Eadem eſt ratio accidentis ſeparabilis. nã motus inſit hominibus, equo, & aliis.

d Etiam ſeparabile accidens nõ reciprocari conſtat.

Vbi collatio fiat

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ.

ARISTOTELIS
CATEGORIÆ,

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS LIBRI CATEGORIARVM.

PARS I.

In hoc libro explicantur:

- Protheoriæ, *Cap.* 4.
  - Definitiones. *Cap.* 1.
  - Diuisiones. *Cap.* 2.
  - Regulæ. *Cap.* 3.

PARS II.

- Categoriæ, *Cap.* 4.
  - Substantia. *Cap.* 5.
  - Quantitas. *Cap.* 6.
  - Ad aliquid. *Cap.* 7.
  - Qualitas. *Cap.* 8.
  - Agere, pati, &c. *Cap.* 9.

PARS III.

- Hypotheoriæ.
  - Oppositæ. *Cap.* 10.
  - Contrariæ. *Cap.* 11.
  - Prius. *Cap.* 12.
  - Simul. *Cap.* 13.
  - Motus. *Cap.* 14.
  - Habere. *Cap.* 15.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ.

ARISTOTELIS
CATEGORIÆ[b],
PROTHEORIÆ SEV
PRINCIPIA.
PARS I.

a Hunc librum ab Aristotele cõscriptum fuisse, iudicio eatenus intercipectum cõstituari possit, nisi ab Aristotele (quicquid Simplicius & Ammonius dicãt) minime creatur. Ego alijs potius auctori quam Aristoteli asserbi debere, nec logicum esse, sed ad priscam philosophiam reducendum esse puto. Si tamen placet ad logicam referre: dicendum est, hunc libro explicari nõ simplicissimas partes syllogismi, (hæ namque sunt dictiones, id est nomen & verbum: de quibus in lib. περὶ ἑρμηνείας) sed earum partium significationes: quæ dictiones considerantur à logico qui sunt significatiuæ.

b Categoria est series generum, speciesrum, atq; individuorum. Differentia à categoria refert in cap. de substantia.

Definitiones. CAP. I.

1 *Definitio & exemplis homonymorum,* 2 *Synonymorum,* 3 *& denominatorum.*

HOMONYMA[c] dicuntur, quorum nomen solum *est* commune, ad illud verò nomen accommodata definitio *est* diuersa. Exempli causa, & homo, & quod est pictum, *dicitur* animal. horum namque nomen solum *est* commune: ad illud verò nomen accommodata definitio *est* diuersa. si quis enim explicet quid sit vtrumque eorum quà animal est, propriam vtriusque definitionem tradet. ¶ Synonyma dicuntur, quorum & nomen *est* commune, & ad illud nomen accommodata definitio *est* eadem. vtputa & homo & bos *dicitur* animal. horũ enim vtrũq; cõmuni nomine appellatur animal, ac definitio quoque est eadẽ. siquis enim tradat vtriusque definitionẽ, quid est vtrũque quà est animal: eandẽ tradet definitionẽ. ¶ Denominata dicuntur, quæcũque ab aliquo, ita vt differãt[a] casu[e], nominis appellationem[f] habent. vt à grãmatica *dicitur* grammaticus, & à fortitudine fortis.

ΟΜΩΝΥΜΑ[c] λέγεται, ὧν ὄνομα μόνον κοινόν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος. οἷον ζῷον, ὅ,τε ἄνθρωπος, καὶ τὸ γεγραμμένον. τούτων γὰρ ὄνομα μόνον κοινόν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος· ἐὰν γὰρ ὅστις ἀποδιδῷ τί ἐστιν ἑκατέρῳ αὐτῶν τὸ ζῷον εἶναι, ἴδιον ἑκατέρου λόγον ἀποδώσει.

¶ Συνώνυμα δὲ λέγεται, ὧν τό,τε ὄνομα κοινόν, καὶ ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας ὁ αὐτός. οἷον ζῷον, ὅ,τε ἄνθρωπος, καὶ ὁ βοῦς. τούτων γὰρ ἑκάτερον κοινῷ ὀνόματι προσαγορεύεται ζῷον. καὶ ὁ λόγος δὲ τῆς οὐσίας ὁ αὐτός· ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις τὸν ἑκατέρου λόγον, τί ἐστιν ἑκατέρῳ αὐτῶν τὸ ζῷον εἶναι, τὸν αὐτὸν ἀποδώσει λόγον. ¶ Παρώνυμα δὲ λέγεται, ὅσα ἀπό τινος, ἐξαφέσεως[d] τῆς πτώσεως, τῷ κατὰ τοὔνομα διαφορὰν ἔχει. οἷον ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ὁ γραμματικὸς, καὶ ἀπὸ τῆς ἀνδρίας ὁ ἀνδρεῖος.

c Definit res homonymas vno ambiguo vocabulo significatas, quæ in schola vocantur æquiuoca, sicut comma ne illud vocabulo ita appellatur æquiuoci quidem sãto. Eadẽ modo intelligo in sequent definitis synonyma, id est vniuoca vniuocata, non vniuocis vniuocata.

d Grammatica mulier à grammatica arte non denominatur, quia non differt casu. sed grãmatica dicitur de muliere, & arte grammatica.

e Id est termina desinentia, vltima syllaba.

f Studiosa] seu virtute præditus nõ denominatur à virtute, quia nõ accipit ab ea nomen & appellationẽ.

Diuisiones, Cap. II.

1 Diuisio prima eorum quæ dicuntur. 2 Diuisio altera eorum quæ sunt. 3 Hypotheorica secunda diuisionis.

Τῶν λεγομένων, τὰ μὲν κατὰ συμπλοκὴν λέγεται, τὰ δὲ ἄνευ συμπλοκῆς. τὰ μὲν οὖν κατὰ συμπλοκήν, οἷον ἄνθρωπος ἔχει, ἄνθρωπος νικᾷ. τὰ δὲ ἄνευ συμπλοκῆς, οἷον ἄνθρωπος, βοῦς, ἔχει, νικᾷ. ¶ Τῶν ὄντων, τὰ μὲν καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενί ἐστιν· οἷον ἄνθρωπος καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενί ἐστι. τὰ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι, καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται. (ἐν ὑποκειμένῳ δὲ λέγω, ὃ ἐν τινι μὴ ὡς μέρος ὑπάρχον, ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστι) οἷον ἡ τὶς γραμματικὴ ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῇ ψυχῇ, καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται· καὶ τυτὶ τὸ λευκὸν, ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῷ σώματι, (ἅπαν γὰρ χρῶμα ἐν σώματι) καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται. τὰ δὲ καθ' ὑποκειμένου τε λέγεται, καὶ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν· οἷον ἡ ἐπιστήμη ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῇ ψυχῇ, καθ' ὑποκειμένου δὲ λέγεται τῆς γραμματικῆς. τὰ δὲ οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστί, οὔτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται· οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος, ἢ ὁ τὶς ἵππος· οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν, οὔτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται.

EOrum quæ dicuntur, alia secundum complexionem dicuntur, alia sine complexione. secundum complexionem: vt, homo currit, homo vincit. sine cõplexione: vt homo, bos, currit, vincit. ¶ Eorũ quæ sunt, alia [a] de subiecto [b] aliquo dicũtur, sed in subiecto nullo sunt: vt homo de subiecto aliquo dicitur, *nempe de* homine, sed in subiecto nullo est. alia [c] in subiecto aliquo sunt, de subiecto autem nullo dicuntur: (in subiecto *esse* dico, quod, cùm in aliquo non quasi pars [d] sit, non potest [e] esse sine eo in quo est) vt quædam grammatica est in subiecto, *id est in* anima, sed de nullo subiecto dicitur: & hoc album est in subiecto *id est in* corpore, (omnis enim color est in corpore) verùm de nullo subiecto dicitur. quædam [f] & de subiecto dicuntur, & in subiecto sunt: vt scientia est in anima *tamquàm in* subiecto, ac dicitur de grammatica *tamquàm de* subiecto. nonnulla [g] neque in subiecto sunt, nec de subiecto aliquo dicuntur: vt quidam homo, & quidam equus. nam quæcumque sunt eiusmodi, *ea* neq; in subiecto sunt, neque de subiecto aliquo dicuntur.

a *Primum membrũ diuisionis*, id est, substantiæ vniuersales.

b De subiecto dicitur vniuersale. in subiecto est accidẽs. ergo subiectum de quo aliquid dicitur, est particulare. subiectũ in quo aliquid est, accidens est. Aristoteles tamen sæpe accipit ἐν ὑποκειμένῳ de subiecto nõ tã in subiecto.

c *Secundum membrum diuisionis*, id est accidẽtia particularia.

d Anima, aut manus est in homine, non vt in subiecto, sed vt in subiecto dicitur esse accidẽtes) sed vt pars in toto: illa scilicet vt pars essentialis, hæc vt pars integras.

e Accidens non potest esse sine subiecto, vt albor non separatur à corpore. quæ vero sunt in corpore, aut in loco, sine eo tempore aut loco esse possunt. nam cùm tẽpus præcreat, res manet eadem. itidẽque res ex vase extracta, naturam suam retinet.

f *Tertium membrum diuisionis*, id est accidentia vniuersalia.

g *Quartum membrum diuisionis*, id est, substãtiæ particulares. Id est accidentia.

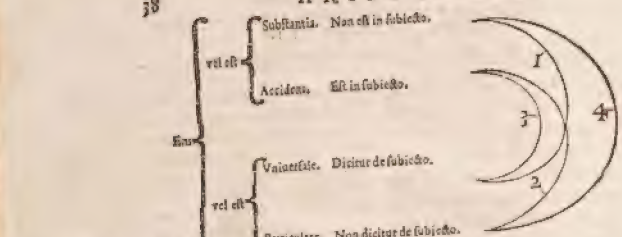

Alius typus.

Numerum notã 1, 2, 3, 4. typis adscripsi, ostendam quo ordine auctor in his enumerandis vsus sit, vt facilius cum eius verbis typi conferri possint.

¶Omnino autem indiuidua & quæ sunt vnum numero, de nullo subiecto dicuntur: in subiecto autem quædam [a] *eorum* esse nihil prohibet. nam quædam grammatica ex eorum est *numero* quæ sunt in subiecto, verum de nullo subiecto dicitur.

[a] Id est accidentium, ut infra dicit hic author.

¶Ἁπλῶς δὲ, τὰ ἄτομα καὶ ἓν ἀριθμῷ, κατ' οὐδενὸς μὲν ὑποκειμένου λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ ἔνια οὐδὲν κωλύει εἶναι· ἡ γάρ τις γραμματικὴ, τῶν ἐν ὑποκειμένῳ μὲν ἐστι, καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται.

Regu-

Regulæ, CAP. III.

1 *Regula prima de attributo & subiecto.* 2 *Secunda de differentiis heterogenorum.*
3 *Tertia de differentiis generum subalternorum.*

ΟΤων ἑτέρων καθ' ἑτέρων κατηγορεῖται ὡς καθ' ὑποκειμένου ὅσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται, τοσαῦτα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου μεθέσεται. οἷον ὁ ἄνθρωπος κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορεῖται, τὸ δὲ ζῷον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου. οὐκοῦν καὶ κατὰ τινος ἀνθρώπου τὸ ζῷον κατηγορηθήσεται· ὁ γὰρ τις ἄνθρωπος, καὶ ἄνθρωπος ἐστι, καὶ ζῷον. ¶ Τῶν ἑτερογενῶν καὶ μὴ ὑπαλλήλων ταναντίων, ἑτέρα τῆ οὐσίᾳ αἱ διαφοραί· οἷον ζῴου, καὶ ἐπιστήμης. ζῷον μὲν γὰρ διαφοραί, τό, τε πεζὸν, καὶ τὸ δίπουν, καὶ τὸ πτηνὸν, καὶ τὸ ἔνυδρον· ἐπιστήμης δὲ οὐδεμία τούτων· οὐ γὰρ διαφέρει ἐπιστήμη ἐπιστήμης τῷ δίπουν εἶναι. ¶ Τῶν δὲ ὑπαλλήλων ἴσως, οὐδὲν κωλύει τὰς αὐτὰς διαφορὰς εἶναι. τὰ γὰρ ἐπάνω, τῶν ὑπ' αὐτὰ ἴσως κατηγορεῖται. ὥστε ὅσων τὰ κατηγορούμενα διαφοραί εἰσι, πᾶσαι καὶ τὸ ὑποκείμενον ἔσονται.

CVM alterum alterius attribuitur tam quàm subiecto: quæcunque de attributo dicuntur, eadem de subiecto dicentur. vt homo quidam homini attribuitur, animal homini: ergo etiam alicui homini animal attribuetur. nam quidã homo, & homo est & animal. ¶ Heterogeneorum, quorum alterum sub altero non collocatur, diuersæ speciei sunt etiam differentiæ: vt animalis, & scientiæ. animalis enim differentiæ sunt terrestre, bipes, volucre, aquatile. quarum nulla est differentia scientiæ: non enim scientia a scientia differt eo quod bipes sit.

¶ Subalternorum generum nihil prohibet eadẽ differentias esse. nam superiora inferioribus generibus attribuuntur. quare quæcunq; attributi differentiæ sunt, eædem etiam subiecti erunt.

a vel forsan, b Eadem categoria enumerantur c. topic. cap. 7. Sed lib. 4. primæ philosoph. cap. 7. omittuntur duo. h. e. Habere & Situm ei se. Ego semper existimaui esse quatuor tantùm categorias. nam ens aut est per se, aut per accidens. si per se, constituit primã categoriam, quæ vocatur substantia. si per accidens: aut est absolutum, aut relatum. si relatio, constituit quartam categoriam. si absolutum: aut finit a materia rei, & est quantitas, quæ est secunda categoria: aut à forma. & est tertia categoria, nimirum qualitas. Reliquæ categoriæ ad relationem reduci possunt. nam Vbi est relatio rei & rei locatæ. Quando, est relatio temporis & rei quæ est in tempore. Situm esse est relationem partis corporis & loci. Habere est relatio habentis & rei habitæ. Agere & pati, est relatio agentis & patientis.

CATEGORIÆ, PARS II.

De decem categoriis, CAP. IV.

1 *Enumeratio.* 2 *& explicatio decem categoriarum.* 3 *Definitio simplicium, vocabulorum à communibus.*

ΤΩΝ κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων, ἕκαστον ἤτοι [b] οὐσίαν σημαίνει, ἢ ποσόν, ἢ ποιόν, ἢ πρός τι, ἢ ποῦ, ἢ

OMNIVM quæ secundum nullam complexionem dicuntur, vnumquodque aut [b] substantiam significat, aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut vbi, aut

a Si Agere & Pati essent diuersæ categoriæ: etiam Habere & Haberi essent categoriæ diuersæ. Sic Vas. 6g. necesse esset dari tot negotias, & contineri, & contentum esse. idem de Quando dicimus nos nihil aliud esse, esse in tempore: aliud esse, complecti, vt res plus complectitur ea quæ in tempore sunt. Verum scitæ oportet eandem relationem plerisque duobus nominibus nostri, sumptis scitæ appellationibus duobus relatis. Exempli causa, relatio inter dominum & seruum vocamus dominium & seruitutem: relatio inter eos plerosque & ventilabrum, appellamus ventilationem & vdificationem quidem est vnaquæque tractus vt iurisconsulti docent. Sic actio & passio est vna relatio inter agentē & patientem.

b Rudi & pingui Minerua. scitæ. τύπος non est ipsa res, sed imago rei: ita quæ typo traduntur, non est vera scientia, sed imago scientiæ.

Rudi subaudi Ingenio.

quando, aut situm esse, aut habere, aut agere, aut pati. ¶ Est autem substantia (vt typo dictum) velut homo, equus. quantum, vt quod est duorum vel trium cubitorum. quale, vt album, grammaticum. ad aliquid, vt dupium, dimidium, maius. vbi, vt in foro, in Lycio. quando, vt heri, superiore anno. situm esse, vt iacet, sedet. habere, vt calceatum esse, armatum esse. facere, vt secare, vrere. pati, vt secari, vri. ¶ Singula autem quæ dicta sunt ipsa per se accipita, nec affirmant nec negant. sed eorum mutua complexione affirmatio vel negatio fit. Omnis enim affirmatio vel negatio videtur aut vera aut falsa esse: eorum autem, quæ secundum nullam complexionem dicuntur, nihil est aut verum aut fallum: vt homo, albus, currit, vincit.

πότε, ἢ κεῖσθαι, ἢ ἔχειν, ἢ ποιεῖν, ἢ πάσχειν.

¶ Ἓν δὲ οὐσία μέν, ὡς ἐν τύπῳ b εἴρηται, οἷον ἄνθρωπος, ἵππος· ποσὸν δὲ, οἷον δίπηχυ, τρίπηχυ· ποιὸν δ, οἷον λευκόν, γραμματικόν· πρός τι δὲ, οἷον διπλάσιον, ἥμισυ, μεῖζον· ποῦ δὲ, οἷον ἐν ἀγορᾷ, ἐν Λυκείῳ· ποτὲ δὲ, οἷον χθὲς, πέρυσι· κεῖσθαι δὲ, οἷον ἀνάκειται, κάθηται· ἔχειν δὲ, οἷον ὑποδέδεσθαι, ὡπλίσθαι· ποιεῖν δὲ, οἷον τέμνειν, καίειν· πάσχειν δὲ, οἷον τέμνεσθαι, καίεσθαι.

¶ Ἕκαστον δὲ τῶν εἰρημένων, αὐτὸ μὲν καθ' αὑτὸ ἐν οὐδενὶ συμπλοκῇ κατάφασίν ποιεῖ, οὔτε ἀπόφασίν ἐστιν· ἐν ἁπάσῃ δὲ συμπλοκῇ κατάφασις ἢ ἀπόφασις γίνεται. ἅπασα γὰρ κατάφασις ἢ ἀπόφασις δοκεῖ εἶναι ἀληθὴς ἢ ψευδής· τῶν δὲ κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων, οὐδὲν οὔτε ἀληθές, οὔτε ψεῦδός ἐστιν.

οἷον ἄνθρωπος λέγεται, ἔστι νικᾷ.

De c substantia, d Cap. v.

1 ¶ *Distinctio substantiæ in primā & secundam.* 3 ¶ *Collatio primæ substantiæ & aliarum rerum. Prærogativa, dictis quæ dicuntur de subiecto,* 4 *vel sunt in subiecto.* 5 *Primam substantiā esse rerum subiectū: & quo subiecto cætera tolluntur.* 7 ¶ *Collatio cæterum substantiā esse rerum subiectū: & quo subiecto cætera tolluntur.* 7 ¶ *Collatio cæterum substantiarum inter se, & quòd species propriè conueniat ad naturam primæ substantiæ & speciorum: quæ confirmatur dicto ex eo quòd species propriè dicitur substantia.* 8 *Secundæ substantiæ quam magis subiectæ quam genus.* 9 *Collatio generis cū speciebus.* 10 ¶ *Collatio primarum substantiarum.* 11 ¶ *Collatio subiectarum & accidentium.* 12 *Collatio primæ substantiæ cum secundis: quæ confirmatur ex eo quòd sola secunda substantia declarat primam.* 12 *& alia relata subiacentur.* 13 ¶ *Proprietas primæ, Non esse in subiecto: quæ conuenit omni substantiæ,* 14 *non soli.* 15 *Obiectionis solutio.* 16 ¶ *Proprietas secundæ, Omnes attributiones dici synonyma.* 17 ¶ *Proprietas tertiæ, Significare hoc aliquid.* 18 ¶ *Proprietas quartæ, Nihil habere contrarium: quæ conuenit omni,* 19 *non soli.* 20 ¶ *Proprietas quintæ, Non recipere magis vel minus.* 21 ¶ *Proprietas sextæ, Cum eadem & idem numero sit, contraria suscipere: quæ conuenit soli, & omni substantiæ.* 22 *Obiectio.* 23 *Solutio prioris dicti & obiectionis.* 24 *Solutio posterior dicti & obiectionis.* 25 *Conclusio.* 26 ¶ *Epilogus.*

SVbstantia e autem quæ maxime propriè & primùm & maximè dicitur, ea est f quæ neque de subiecto aliquo dicitur neque in subiecto aliquo est: vt quidā homo, & quidā e-

Οὐσία δέ ἐστιν, ἡ κυριώτατά τε καὶ πρώτως καὶ μάλιστα λεγομένη, ἡ μήτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγηται μήτε ἐν ὑποκειμένῳ τινί ἐστιν, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος, ἢ ὁ τὶς

c Vide lib. 10 primæ philos cap. 8. d Non est vera diuisio substantiæ in primā & secundam vt generis in species: sed est enumeratio partiū categoriæ ideireo non potuit primo loco proponere communē definitionē. Verū hæc diuisio, siue partium enumeratio potest etiam ad vnam categoriam aptari. e Ea cap. 2 diuisa fuit.

f Certū est autem hāc nouo esse verā & omnibus numeris absolutā definitionē, cum constet ex solis negationibus.

quos. ¶ Secúdæ autẽ substãtiæ dicuntur *species* in quibus speciebus insunt[a] quæ primùm substantiæ dicũtur: hæ, *inquam*, *species*, & harum specierum genera, vt quidam homo est, *quidquam* in specie, *in* homine: genus verò speciei est animal. hæ igitur, secundæ substantiæ dicuntur, vt homo, & animal. ¶ Iam verò perspicuum est ex dictis, eorum[b] quæ de subiecto dicuntur, necesse *esse* & nomen & definitionẽ attribui subiecto. vt homo de subiecto dicitur aliquo homine, attribuiturque *alicui homini* & nomẽ *hominis*: nã hominem alicui homini attribues. sed & definitio hominis alicui homini attribuetur: nam quidam homo & homo est & animal. quare & nomen & definitio attribuetur subiecto. ¶ Eorum verò quæ sunt in subiecto, pleraque[c] sunt quorum neque nomen neque definitio attribuitur subiecto. quorundam[d] autem nomen nihil prohibet aliquando attribui subiecto, definitionem impossibile *est*: vt album, cum sit in subiecto, *nempe in* corpore, attribuitur subiecto. album enim corpus dicitur. definitio verò albi nunquam[e] corpori attribuetur. ¶ Cetera[f] verò omnia vel de subiectis dicuntur primis substantiis, vel in subiectis eis sunt. Quod[g] quidem ex singulis propositis perspicuum *est*. Veluti animal homini attribuitur: ergo etiam alicui homini attribuetur. nam si nemini singulorũ hominum, omnino nec homini *attribuetur*.

[a] Hæc sunt nomina accidentium simpliciter in abstracto, vt albor, nigror, quæ corpus, quod subijciatur albori & nigrori, albor vel nigror dici nequit.

[b] Hæc sunt nomina accidentium in concreto, vt album, nigrum. recte enim dicimus corpus esse album aut nigrum.

[c] Quid si dicamus definitionẽ albi non esse competere subiecto, & albũ non esse colore, sed coloratũ differentia vltima? Quod si definitio albi non conueniat subiectis, cygnus & niues dentur dici alba homines.

[d] Propositio.

[e] Probatio propositionis.

[f] Assumptum.

[g] Probatio assumpti.

Hinc definitio[h] generis est.

Cùm omnia quæ sunt, sunt aut primæ substantiæ, aut secundæ, & primæ substantiæ sint vel in subiecto, vel non in subiecto, aut de ipsarum primarum substantiarum nomẽ & definitionem attribuuntur, aut non attribuuntur, vel primæ substantiæ sint vel non sint in subiecto, vel secundæ substantiæ sint vel non sint in subiecto, quæ primæ substantiæ non sunt in subiecto, sed vt partes subiectiuæ in toto actu existunt. Cap. 3. part. 1.

[h] Hæc sunt fere sequentia & genera. Reuel. Sor. in Isa. 6. & 8. & 9. & 10. & 11. & 12. & 13. & 14. & 15. & 16. & 17. & 18. & 19. & 20. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. & 28. & 29. & 30. & 31. & 32. & 33. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100. & 101. & 102. & 103. & 104. & 105. & 106. & 107. & 108. & 109. & 110. & 111. & 112. & 113. & 114. & 115. & 116. & 117. & 118. & 119. & 120. & 121. & 122. & 123. & 124. & 125. & 126. & 127. & 128. & 129. & 130. & 131. & 132. & 133. & 134. & 135. & 136. & 137. & 138. & 139. & 140. & 141. & 142. & 143. & 144. & 145. & 146. & 147. & 148. & 149. & 150. & 151. & 152. & 153. & 154. & 155. & 156. & 157. & 158. & 159. & 160. & 161. & 162. & 163. & 164. & 165. & 166. & 167. & 168. & 169. & 170. & 171. & 172. & 173. & 174. & 175. & 176. & 177. & 178. & 179. & 180. & 181. & 182. & 183. & 184. & 185. & 186. & 187. & 188. & 189. & 190. & 191. & 192. & 193. & 194. & 195. & 196. & 197. & 198. & 199. & 200. & 201. & 202. & 203. & 204. & 205. & 206. & 207. & 208. & 209. & 210. & 211. & 212. & 213. & 214. & 215. & 216. & 217. & 218. & 219. & 220. & 221. & 222. & 223. & 224. & 225. & 226. & 227. & 228. & 229. & 230. & 231. & 232. & 233. & 234. & 235. & 236. & 237. & 238. & 239. & 240. & 241. & 242. & 243. & 244. & 245. & 246. & 247. & 248. & 249. & 250. & 251. & 252. & 253. & 254. & 255. & 256. & 257. & 258. & 259. & 260. & 261. & 262. & 263. & 264. & 265. & 266. & 267. & 268. & 269. & 270. & 271. & 272. & 273. & 274. & 275. & 276. & 277. & 278. & 279. & 280. & 281. & 282. & 283. & 284. & 285. & 286. & 287. & 288. & 289. & 290. & 291. & 292. & 293. & 294. & 295. & 296. & 297. & 298. & 299. & 300. & 301. & 302. & 303. & 304. & 305. & 306. & 307. & 308. & 309. & 310. & 311. & 312. & 313. & 314. & 315. & 316. & 317. & 318. & 319. & 320. & 321. & 322. & 323. & 324. & 325. & 326. & 327. & 328. & 329. & 330. & 331. & 332. & 333. & 334. & 335. & 336. & 337. & 338. & 339. & 340. & 341. & 342. & 343. & 344. & 345. & 346. & 347. & 348. & 349. & 350. & 351. & 352. & 353. & 354. & 355. & 356. & 357. & 358. & 359. & 360. & 361. & 362. & 363. & 364. & 365. & 366. & 367. & 368. & 369. & 370. & 371. & 372. & 373. & 374. & 375. & 376. & 377. & 378. & 379. & 380. & 381. & 382. & 383. & 384. & 385. & 386. & 387. & 388. & 389. & 390. & 391. & 392. & 393. & 394. & 395. & 396. & 397. & 398. & 399. & 400. & 401. & 402. & 403. & 404. & 405. & 406. & 407. & 408. & 409. & 410. & 411. & 412. & 413. & 414. & 415. & 416. & 417. & 418. & 419. & 420. & 421. & 422. & 423. & 424. & 425. & 426. & 427. & 428. & 429. & 430. & 431. & 432. & 433. & 434. & 435. & 436. & 437. & 438. & 439. & 440. & 441. & 442. & 443. & 444. & 445. & 446. & 447. & 448. & 449. & 450. & 451. & 452. & 453. & 454. & 455. & 456. & 457. & 458. & 459. & 460. & 461. & 462. & 463. & 464. & 465. & 466. & 467. & 468. & 469. & 470. & 471. & 472. & 473. & 474. & 475. & 476. & 477. & 478. & 479. & 480. & 481. & 482. & 483. & 484. & 485. & 486. & 487. & 488. & 489. & 490. & 491. & 492. & 493. & 494. & 495. & 496. & 497. & 498. & 499. & 500. & 501. & 502. & 503. & 504. & 505. & 506. & 507. & 508. & 509. & 510. & 511. & 512. & 513. & 514. & 515. & 516. & 517. & 518. & 519. & 520. & 521. & 522. & 523. & 524. & 525. & 526. & 527. & 528. & 529. & 530. & 531. & 532. & 533. & 534. & 535. & 536. & 537. & 538. & 539. & 540. & 541. & 542. & 543. & 544. & 545. & 546. & 547. & 548. & 549. & 550. & 551. & 552. & 553. & 554. & 555. & 556. & 557. & 558. & 559. & 560. & 561. & 562. & 563. & 564. & 565. & 566. & 567. & 568. & 569. & 570. & 571. & 572. & 573. & 574. & 575. & 576. & 577. & 578. & 579. & 580. & 581. & 582. & 583. & 584. & 585. & 586. & 587. & 588. & 589. & 590. & 591. & 592. & 593. & 594. & 595. & 596. & 597. & 598. & 599. & 600. & 601. & 602. & 603. & 604. & 605. & 606. & 607. & 608. & 609. & 610. & 611. & 612. & 613. & 614. & 615. & 616. & 617. & 618. & 619. & 620. & 621. & 622. & 623. & 624. & 625. & 626. & 627. & 628. & 629. & 630. & 631. & 632. & 633. & 634. & 635. & 636. & 637. & 638. & 639. & 640. & 641. & 642. & 643. & 644. & 645. & 646. & 647. & 648. & 649. & 650. & 651. & 652. & 653. & 654. & 655. & 656. & 657. & 658. & 659. & 660. & 661. & 662. & 663. & 664. & 665. & 666. & 667. & 668. & 669. & 670. & 671. & 672. & 673. & 674. & 675. & 676. & 677. & 678. & 679. & 680. & 681. & 682. & 683. & 684. & 685. & 686. & 687. & 688. & 689. & 690. & 691. & 692. & 693. & 694. & 695. & 696. & 697. & 698. & 699. & 700. & 701. & 702. & 703. & 704. & 705. & 706. & 707. & 708. & 709. & 710. & 711. & 712. & 713. & 714. & 715. & 716. & 717. & 718. & 719. & 720. & 721. & 722. & 723. & 724. & 725. & 726. & 727. & 728. & 729. & 730. & 731. & 732. & 733. & 734. & 735. & 736. & 737. & 738. & 739. & 740. & 741. & 742. & 743. & 744. & 745. & 746. & 747. & 748. & 749. & 750. & 751. & 752. & 753. & 754. & 755. & 756. & 757. & 758. & 759. & 760. & 761. & 762. & 763. & 764. & 765. & 766. & 767. & 768. & 769. & 770. & 771. & 772. & 773. & 774. & 775. & 776. & 777. & 778. & 779. & 780. & 781. & 782. & 783. & 784. & 785. & 786. & 787. & 788. & 789. & 790. & 791. & 792. & 793. & 794. & 795. & 796. & 797. & 798. & 799. & 800. & 801. & 802. & 803. & 804. & 805. & 806. & 807. & 808. & 809. & 810. & 811. & 812. & 813. & 814. & 815. & 816. & 817. & 818. & 819. & 820. & 821. & 822. & 823. & 824. & 825. & 826. & 827. & 828. & 829. & 830. & 831. & 832. & 833. & 834. & 835. & 836. & 837. & 838. & 839. & 840. & 841. & 842. & 843. & 844. & 845. & 846. & 847. & 848. & 849. & 850. & 851. & 852. & 853. & 854. & 855. & 856. & 857. & 858. & 859. & 860. & 861. & 862. & 863. & 864. & 865. & 866. & 867. & 868. & 869. & 870. & 871. & 872. & 873. & 874. & 875. & 876. & 877. & 878. & 879. & 880. & 881. & 882. & 883. & 884. & 885. & 886. & 887. & 888. & 889. & 890. & 891. & 892. & 893. & 894. & 895. & 896. & 897. & 898. & 899. & 900. & 901. & 902. & 903. & 904. & 905. & 906. & 907. & 908. & 909. & 910. & 911. & 912. & 913. & 914. & 915. & 916. & 917. & 918. & 919. & 920. & 921. & 922. & 923. & 924. & 925. & 926. & 927. & 928. & 929. & 930. & 931. & 932. & 933. & 934. & 935. & 936. & 937. & 938. & 939. & 940. & 941. & 942. & 943. & 944. & 945. & 946. & 947. & 948. & 949. & 950. & 951. & 952. & 953. & 954. & 955. & 956. & 957. & 958. & 959. & 960. & 961. & 962. & 963. & 964. & 965. & 966. & 967. & 968. & 969. & 970. & 971. & 972. & 973. & 974. & 975. & 976. & 977. & 978. & 979. & 980. & 981. & 982. & 983. & 984. & 985. & 986. & 987. & 988. & 989. & 990. & 991. & 992. & 993. & 994. & 995. & 996. & 997. & 998. & 999. & 1000.

Rursus color *est* in corpore: *est* igitur etiam in aliquo corpore. nam si in nullo singulorū corporum *est*, omnino in corpore non *est*. Itaque [a] reliqua omnia vel de subiectis primis substantiis dicentur, vel in eis subiectis insunt.

¶ Ergo nisi primæ substantiæ sint, cæterarum *rerum* nulla esse potest. ¶ Secundarum [b] verò substantiarum species est magis substantia, quàm genus, quoniam [c] est propius primam substantiam. si [d] quis enim explicet quid sit prima substantia, apertius & magis proprié explicabit assignans genus potius quàm speciem. veluti [e] quendam hominem planius explicabit dicens *esse* hominem quàm animal. illud enim magis proprium *est* cuiusdam hominis, hoc verò communius. & ex plicās quid sit plāta, apertius & magis ꝓprié explicabit dicens esse arborem q̄ plantā. ¶ Præterea [f] primæ substantiæ, quia ceteris omnibus *rebus* subiicitur, & cetera omnia his attribuuntur aut in eis insunt, propterea maximè substantiæ dicuntur. sed [g] quam rationem habent primæ substantiæ ad cætera omnia, eandem habet species ad genus: subiicitur namque species generi: nam genera speciebus attribuuntur. species autem generibus [h] vicissim non attribuuntur. quare ex his quoque *fit vt* species sit magis substantia quàm genus. ¶ Speciorum autem quæ non sunt genera, nulla est magis substantia, quàm altera: quia non magis proprié attribuet aliquis hominem alicui homini, quàm equum alicui equo. ¶ Parimq; in primis substantiis, nulla est

πάλιν τὸ χρῶμα ἐν σώματι ἐστιν· οὐ γὰρ ἂν ἦν χρῶμα· εἰ γὰρ μὴ ἔν τινι τῶν καθόλου, οὐδὲ ἐν σώματι ὅλως. ἔστι [a] τὰ ἄλλα πάντα ἢ τοῦ καθ' ὑποκειμένου τῶν πρώτων οὐσιῶν λέγεται, ἢ ἐν τοῖς ὑποκειμένοις αὐτοῖς ἐστι. ¶ Μὴ οὐσῶν οὖν τῶν πρώτων οὐσιῶν, ἀδύνατον τῶν ἄλλων τι εἶναι. ¶ Τῶν [b] δὲ δευτέρων οὐσιῶν μᾶλλον οὐσία τὸ εἶδος τοῦ γένους ἐστίν. ἐγγύτερον [c] γὰρ τῆς πρώτης οὐσίας ἐστίν. ἐὰν [d] γὰρ ὁτιοῦν δῷ τις τὴν πρώτην οὐσίαν τί ἐστι, γνωριμώτερον καὶ οἰκειότερον ἄνθρωπον δώσει, τὸ εἶδος μᾶλλον ἢ τὸ γένος ἀποδιδοὺς· οἷον [e] τόν τινα ἄνθρωπον γνωριμώτερον ἀποδώσει, ἄνθρωπον ἀποδιδοὺς ἢ ζῷον· τὸ μὲν γὰρ ἴδιον μᾶλλον τοῦ τινος ἀνθρώπου· τὸ δὲ, κοινότερον. καὶ τὸ τί ἐστὶ δένδρον ἀποδιδοὺς, γνωριμώτερον [καὶ οἰκειότερον] ἀποδώσει δένδρον ἀποδιδοὺς ἢ φυτόν. ¶ Ἔτι [f] καὶ πρώτας οὐσίας λέγω τὰς τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑποκειμένας, καὶ πάντα τὰ ἄλλα κατηγορούμενα, ἢ ἐν τούτοις ἐνούσας, ὅπερ τῶν μάλιστα οὐσίαι λέγονται. ὡς [g] δὲ τὰ πρώτα οὐσίαι πρὸς τὰ ἄλλα [πάντα] ἔχουσιν, οὕτω καὶ τὸ εἶδος πρὸς τὸ γένος ἔχει· ὑποκείνται γὰρ τὰ εἴδη τοῖς γένεσι τὰ μὲν γὰρ γένη κατηγορεῖται τῶν εἰδῶν κατηγορίαν, τὰ δὲ εἴδη κατηγορεῖται τῶν γενῶν [h] οὐκ ἀντιπερίφησι· ὥστε καὶ ἐκ τούτου τὸ εἶδος τοῦ γένους μᾶλλον οὐσία. ¶ Λοιπῶν δὲ τῶν εἰδῶν, ὅσα μή ἐστι γένη, οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία ἐστίν· οὐδὲν γὰρ οἰκειότερον λόγον ἐροῦσιν, κατὰ τὸ τινος ἀνθρώπου τὸν ἄνθρωπον λόγον ἀποδιδόντες, ἢ κατὰ τινος ἵππου τὸν ἵππον. ¶ Εἰ δὲ οὕτως καὶ ἐν τοῖς πρώτοις ἐστὶν οὐσίαις, οὐδὲν μᾶλλ-

μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία ὄζῃ· οὐδὲ τὸ μᾶλλον ὁ τὴς ἀνθρωπος οὐσία ὄζῃ, ἢ ὁ τὴς βοός. ¶ Εἰκότως οὖν μετὰ τὰς πρώτας οὐσίας, μόνα τῷ ἄλλων τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη δεύτερα οὐσίαι λέγονται· μόνα γὰρ δηλοῖ τὴν πρώτην οὐσίαν τῷ καθ' ὑποκειμένου. τὸν γὰρ τινα ἄνθρωπον ἐὰν κατὰ τὸ εἶδος τις τὶ ὄζῃ τὸ μὴν εἶδος ἢ τὸ γένος κατὰ δεύοις, οἰκείως κατὰ δώσει· καὶ γνωριμώτερον ποιήσει, ἀνθρωπον ἢ ζῶον κατὰ δεύοις· τῷ δὲ ἄλλων [πάντων] δ, τι ἂν κατὰ δῇ τις, ἀλλοτρίως ἐρῶ κατὰ δώσειν· οἷον λιθινον, ἢ [ὅτι] ἔχει, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον κατὰ δεύοις. ὡς τε εἰκότως ταῦτα μόνα τῷ ἄλλων οὐσίαι λέγονται.

¶ Ἔτι δὲ αἱ πρῶται ἀσίαι ὄζῃ τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑποκεῖσθαι, καὶ τὰ ἄλλα πάντα κῇ τούτων κατηγορεῖσθαι, ἢ ἐν αὐτῶις ἔῃ. κυριώτατα οὐσίαι λέγονται. ὡς δὲ τὰ πρώτα πρὸς τὰ ἄλλα πάντα ἔχουσιν, οὕτω καὶ τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη τῶν πρώτων οὐσιῶν πρὸς τὰ λοιπὰ πάντα ἔχει· κῇ τούτων γὰρ πάντα τὰ λοιπὰ κατηγορέται. τὸν γὰρ τινα ἄνθρωπον ἐρεῖς γραμματικὸν· οὕτω καὶ ἄνθρωπον καὶ ζῶον γραμματικὸν ἐρεῖς. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ¶ Κοινὸν δὲ κῇ πάσης οὐσίας, τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ ἔῃ. τὸ μὲν γὰρ πρώτη οὐσία οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ὄζῃ, οὔτε κατ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται. τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν, φανερὸν μὲν καὶ οὕτως, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐν ὑποκειμένῳ. ὁ γὰρ ἄνθρωπος κατ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τῶν τινος ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκ ἔῃν· οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ ὁ ἄνθρωπος ὄζῃν.

magis substãtia q̃ altera. nam aliquis homo non est magis substãtia q̃ aliquis equus. ¶ Merito igitur post primas substãtias solæ inter alias *res* species & genera[a], primæ substantiæ dicuntur: quãdoquidẽ ex his quæ attribuũtur, *hæc* sola declarant primam substantiam. nam si quis explicet quid sit aliquis homo, magis propriè explicabit assignans speciem quàm genus, & notiorem efficiet assignãs hominem, quàm animal. Ceterarum autẽ rerum quamcumque quis assignet, aliena erit expositio: veluti si album *esse*, aut currere, aut eiusmodi aliud quoduis dicat. Quamobrem hæc sola inter cetera *entia*, substantiæ dicuntur.

¶ Præterea[b] primæ substantiæ, quia aliis omnibus rebus subiiciũtur, & reliqua omnia eis attribuuntur vel in eis insunt, *propterea* maximè propriè substantiæ dicuntur. quam[c] autem rationem habent primæ substantiæ adfectera omnia, eandem species & genera primarum substantiarum habent ad reliqua omnia. his enim reliqua omnia attribuuntur. Nam quempiam hominem dices *esse* grammaticum: ergo & hominem & animal dices *esse* grammaticum. similitérque in aliis[d]. ¶ Commune autem est omni substantiæ, non esse in subiecto. Nam prima substantia nec in subiecto est, nec de subiecto aliquo dicitur. Secundarum autem substantiarum sic[e] etiam perspicuum est nullam esse in subiecto: quia homo de subiecto quidem dicitur quodam homine, sed in subiecto nõ est: homo namque non est in quodam homine. similiter etiam

a Sub. primarum fere.

b Rursus prima substantia.

c Ratio primæ substantiæ ad reliqua omnia.

d Eademque est ceterorum ratio.

e Id ch. independente Boëtio.

animal de subiecto quidem dicitur quodam homine, sed animal non est in quodam homine. Praeterea eorum quæ in subiecto sunt, nonnen interdum sub subiecto attribui nihil prohibet, definitionem verò impossibile. Rursus secundarum substantiarum & definitio & nomen attribuitur subiecto. nam hominis definitionem cuidam homini attribues, & animalis definitionem similiter. quare substantia non *est in* eorum *numero* quæ *sunt* in subiecto. ¶ Hoc autem non est proprium substantiæ. sed & differentia [a] *est in* eorum *numero* quæ non *sunt* in subiecto. nam terrestre & bipes de subiecto quidem dicitur aliquo homine, verùm in subiecto non est. non enim in homine est bipes, nec terrestre. & definitio quoque differentiæ attribuitur *ei* de quo dicitur differentia, veluti si terrestre de homine dicitur, etiam definitio terrestris homini attribuetur: homo enim est terrestre. ¶ Verùm [15] rerum ne nos conturbem partes [b] substantiarum quasi sint in totis vt in subiectis, ne quando colligamur fateri eas non esse substantias: quia non ita dicebantur quæ sunt in subiecto, vt partes insint in aliquo. ¶ Inest [c] [16] etiam substantiis & differentiis, omnia synonyma ab eis dicuntur. omnes [d] enim attributiones ab eis *sumptæ*, aut individuis attribuuntur aut speciebus. à [e] prima namque substantiâ nulla attributio est, quia de nullo subiecto dicitur. Secundarum [f] verò substantiarum, species individuo attribuitur, genus & speciebus & individuis.

a Hinc mobilis in est substantiam separans ab omnibus categoriis: nec nam definitionem & nomen dicitur non esse in subiecto, vnde fit vt accidens dici nequeat, quoniam omne accidens est in subiecto.

b Substantiales, vt materia, & forma, vel integrâ substantiæ corpus, ens vnum, res animata.

c Propositio secunda argumentatur, quia si partes prohibentur

d Hoc est, Verum substantiarum & differentiarum definitiones vere dicuntur.

e Vocat substantias primas, quæ de subiectis dicuntur, vel de nullo subiecto.

f Vocat substantias secundarum & differentiarum definitiones vere dici.

= Propria: Synonyma:

Quia à secundis substantiis, vel à differentiis dicuntur, idcirco habet nomen & eandem definitionem. Hæc igitur propositio habet quattuor partes, quarum primam ad secundam subiungunt interpretes.

καὶ τὸ ζῶον καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ τινος ἀνθρώπου, οὐκ ἔστι δὲ τὸ ζῶον ἐν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ. ἔτι, τῶν ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων, τὰ μὲν ὀνόματα οὐδὲν κωλύει καταχρησθαί ποτε τῶν ὑποκειμένων· τὸν δὲ λόγον, ἀδύνατον. τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν καταχρησθείη μὲν ὁ λόγος τῶν ὑποκειμένων· τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ ζῴου ἀνθρώπου λόγον καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται· καὶ τὸν τοῦ ζῴου δέ, ὡσαύτως. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ἡ οὐσία ἐν τοῖς ἐν ὑποκειμένῳ. ¶ Οὐκ ἴδιον [14] δὲ οὐσίας τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἡ διαφορὰ ἐν μὲν ὑποκειμένῳ οὐκ ἔστι. τὸ γὰρ πεζὸν καὶ δίπουν καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκ ἔστιν· οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἔστι τὸ δίπουν, οὐδὲ τὸ πεζόν. καὶ ὁ λόγος δὲ καταχρηστὸς ἂν εἴη τῆς διαφορᾶς, καθ' οὗ ἂν λέγεται ἡ διαφορά. οἷον εἰ τὸ πεζὸν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου λέγεται, καὶ ὁ λόγος ὁ τοῦ πεζοῦ καταχρηστὸς ἂν εἴη τοῦ ἀνθρώπου· πεζὸν γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος. ¶ Μὴ παραπλέπωμεν δὲ ἡμᾶς τὰ μέρη [15] τῶν οὐσιῶν, ὡς ἐν ὑποκειμένοις ὄντα τοῖς ὅλοις, μή ποτε ἀναλαμβανόμενοι ἀναιρεθῶμεν τὰς οὐσίας αὐτὰ φάσκοντες εἶναι· οὐ γὰρ ὧν τὰ ἐν ὑποκειμένῳ ἐλέγετο, ὡς τὰ μέρη ὑπάρχοντα ἐν τινι. ¶ Ἔστι παρὰ ταῖς οὐσίαις καὶ τῶν διαφορῶν τὰ πάντα συνωνύμως ἀπ' αὐτῶν λέγεσθαι· πάντες γὰρ αὐτῶν κατηγορίαι κατὰ τῶν ἀτόμων κατηγοροῦσιν· ἢ γὰρ τῶν εἰδῶν ἐστὶ μόνων ἢ καὶ τούτων καὶ τῶν γενῶν· κατὰ μὲν οὖν τοῦ ὑποκειμένου λέγεσθαι πάντα ἀδύνατον· τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν, τὸ μὲν εἶδος καὶ κατὰ τῶν εἰδῶν, καὶ κατὰ τῶν ἀτόμων καταγορεῖται· τὸ δὲ γένος καὶ κατὰ τῶν εἰδῶν, καὶ κατὰ τῶν ἀτόμων. ἀσαύ-

ὡσαύτως δὲ καὶ διαφορὰ καὶ τῶν εἰδῶν ἑκάστου καὶ τῶν ἀτόμων καθηγορήσεται. καὶ τὸν λόγον δὲ ὃν ἕκαστον ἡμῶν ἐροῦμεν οὐσίαν τοῦ ἑκάστου καὶ τῶν διαφορῶν τῶν εἰδῶν, καὶ τὸν τῶν γενῶν. καὶ τὸ εἶδος δὲ τοῦ πράγματος. ὅσα γὰρ κατηγορεῖται τοῦ λέγεται, τοσαῦτα καὶ τοῦ ὑποκειμένου ἐπιδέξεται. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν διαφορῶν λόγον δώσει ἕκαστα τὰ τε εἴδη καὶ τὰ ἄτομα. συνώνυμα δέ ἐστιν, ὧν τό τε ὄνομα κοινὸν, καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτὸς, ὡς τε πάντα τὰ ἀπὸ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν διαφορῶν συνωνύμως λέγεται. ¶ Πᾶσα δὲ οὐσία δοκεῖ τόδε τι σημαίνειν· ἐπὶ μὲν οὖν τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀναμφισβήτητόν ἐστι καὶ ἀληθές ἐστιν, ὅτι τόδε τι σημαίνει· ἄτομον γὰρ καὶ ἓν ἀριθμῷ τὸ δηλούμενόν ἐστιν. ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων οὐσιῶν φαίνεται μὲν ὁμοίως τῷ ῥήματι τῷ σωτηρίας τόδε τι σημαίνειν, ὅταν εἴπῃ τις ἄνθρωπος ἢ ζῷον· οὐ μὴν ἀληθές, ἀλλὰ μᾶλλον ποιόν τι σημαίνει· οὐ γὰρ ἔστι τὸ ὑποκείμενον, ὡς περ ἐπὶ τῶν πρώτων οὐσιῶν· ἀλλὰ καθ' ὑποκειμένου ὁ ἄνθρωπος λέγεται καὶ τὸ ζῷον. οὐχ ἁπλῶς δὲ ποιόν τι σημαίνει, ὡς περ τὸ λευκόν· οὐδὲν γὰρ ἄλλο σημαίνει τὸ λευκὸν, ἀλλ' ἢ ποιόν. τὸ δὲ εἶδος, καὶ τὸ γένος, περὶ οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζει· ποιωὶ γάρ τινα κύρια σημαίνει. ὅσῳ πλέον δὲ τῷ γένει ἢ τῷ εἴδει τὸ ἄφορισμόν ποιεῖται, ὁ δὲ ζῷον εἰπὼν, ὅσῳ πλέον ἀφελκύσαι ἢ ὁ τὸ ἄνθρωπον. ¶ Ὑπάρχει δὲ τοῖς οὐσίαις καὶ τὸ μηδὲν αὐτοῖς ἐναντίον εἶναι. τὴν δὲ πρώτην οὐσίαν τί ἂν εἴη ἐναντίον; οὐ γὰρ ἔστιν ἐναντίον οὐδὲν τῷ πρώτῳ ἀνθρώπῳ, ἢ τῷ τινὶ ζῴῳ. οὐδὲν γὰρ ἔστιν ἐναντίον. οὐδὲ γε τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ τῷ ζῴῳ· οὐδέν.

Similiter [a] etiam differentiæ & speciebus & individuis attribuuntur. ac [b] definitionem quoque specierum & generum recipiunt primæ substantiæ, nec non generis *definitionem* species. nam [c] quæcumque de attributo dicuntur, eadem & de subiecto dicentur. similitérque [d] differentiarum definitionem recipiunt species, & individua. atqui [e] synonyma erant [f], quorum est & nomen commune & definitio eadem. Quare [g] omnia, quæ à substantiis & differentiis *dicuntur*, synonymos dicuntur. ¶ Omnis [h] verò substantia, videtur hoc aliquid significare. In [i] primis igitur substantiis indubitatè verum est eas significare hoc aliquid: quia individuum & vnum numero est quod significatur. sed [k] in secundis substantiis, etsi ob figuram appellationis [l] similiter videtur significare hoc aliquid qui dicit Homo aut Animal, non tamen verum *est*, quin potius quale quidpiam significat: quia subiectum non est vnum, vt prima substantia, sed de multis homo & animal dicitur. Nec [m] verò simpliciter, vt album, significat quale quidpiam. nam album nihil aliud significat quàm quale. genus autem & species circa substantiam quale determinat, vtpote quæ significant qualis *sit* aliqua substantia. sed [n] latius genere quàm specie determinatio fit: quoniam dicens animal, plura complectitur quàm dicens hominem. ¶ Hoc [o] quoque substantiis inest, nihil eis contrarium esse. quid [p] enim contrarium sit primæ substantiæ, vt cuidam homini & cuidam animali? si quidem nihil *est* his contrarium. item nihil *est contrarium* homini [q], vel animali [r].

a. *Minoris propositionis pars secunda de nomine differt.*

b. *Minoris propositionis pars tertia de substantiarū definitione.*

c. *Probatio sextæ partis.*

d *Minoris propositionis quartæ pars de differentiarum definitione.*

e *Minor propositio, Synonyma sunt quorum idē est nomen & eadē definitio quæ ita reciprocari debet hoc modo. Quæ habent idem nomen & eandem definitionem (sub ad illud nomen accommodatam) sunt synonyma.*

f Definita sunt in cap.

g *Conclusio.*

h *Propositio tertia propositionum.*

i *Probat tertiæ propositionis conclusionē prima parte sumpta.*

k *Probat non conuenire secundas substantias.*

l. Si vocabularum potius quàm rerum significatarum ratio habeatur.

m *Solutio tertiæ difficultatis.*

n *Differentia rerum & generis.*

o *Propositi quartam propositionem.*

p *Inducit una ratione ex omni subiectio.*

q Id est speciei.

r Id est generi.

¶ Hoc[a] verò substantiæ proprium non est, sed & in aliis multis reperitur, vt in quanto. nihil enim est contrarium bicubito vel tricubito, nihil decem, nihil cuilibet rei eiusdem generis. Nisi quis[b] multum paruo contrarium esse dicat, vel magnum paruo. Sed[c] quantitatum delmarium nulli est quicquam contrarium. ¶ Præterea[d] substantia non videtur recipere magis & minus. Non[e] dico substantiam substantia non esse magis vel minùs substantiam: iam enim diai hoc esse. Sed dico substantiam quamque non dici magis vel minùs id ipsum quod est. veluti[f] si hæc substantia est homo, non erit se ipse, aut alius alio magis & minùs homo. non est enim alius alio magis homo: vt album est aliud alio magis & minùs album: & honestum est aliud alio magis & minus honestum. quinimmo idem se ipso dicitur magis & minùs tale: vt corpus, cùm sit album, magis album dicitur nùc quàm priùs: & cùm sit calidum, magis & minùs calidum dicitur. substantia verò nec magis substantia dicitur, nec minùs. nam homo non magis in præsentia dicitur homo, quàm priùs: nec aliud quicquam eorum quæ sunt substantiæ. Quare[g] substantia non potest recipere magis & minùs. ¶ Sed[h] maximè proprium substantiæ videtur esse, cum vnum & idem numero sit, contrarium suscipere posse. Quinimodi[i] in aliis quæ non sunt substantiæ, nihil posset quis proferre, quod, cùm vnum numero sit, contraria suscipere queat. vt color, quod est vnum & idem numero, non est album

¶ Οὐκ[a] ἴδιον δὲ τῆς οὐσίας τοῦτό ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἄλλων πολλῶν, οἷον δοκεῖ τὸ ποσοῦ. πρὸς γὰρ ὁτιοῦνχι ἡ τρισπιχῆ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, οὐδὲ γε τῶν δέκα, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδενί. εἰ μή[b] τις τὸ πολὺ τοῦ ὀλίγου φαίη ἐναντίον εἶναι, ἢ τὸ μέγα τοῦ μικροῦ· τοῦ[c] δ' ἀφωρισμένων ποσῶν οὐδέν ἐστιν ἐναντίον οὐδενί. ¶ Δοκεῖ[d] δ' ἡ οὐσία μὴ δέχεσθαι μᾶλλον καὶ ἧττον. λέγω δὲ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον οὐχ ὅτι ἑκάστη τῶν οὐσιῶν ἄλλη ἄλλης οὐσίας ἐστὶ μᾶλλον, καὶ ἧττον οὐσία· τοῦτο μὲν γὰρ εἴρηται ὅτι ἐστίν· ἀλλ' ὅτι ἑκάστη οὐσία τοῦτ' ὄντος ἐστίν, οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον. οἷον εἰ ἔστιν ἡ αὐτὴ οὐσία ἀνθρωπος, οὐκ ἔστι μᾶλλον καὶ ἧττον ἄνθρωπος, οὔτε αὐτὸς ἑαυτοῦ, οὔτε ἕτερος ἑτέρου. καὶ γὰρ ὄζιν ἕτερος ἑτέρου μᾶλλον ἄνθρωπος· ὥσπερ τὸ λευκόν ἐστιν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον καὶ ἧττον λευκόν, καὶ καλὸν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον καὶ ἧττον καλόν. καὶ αὐτὸ δὲ ἑαυτοῦ μᾶλλον καὶἧττον λέγεται· οἷον τὸ σῶμα λευκὸν ὂν μᾶλλον λευκὸν λέγεται νῦν ἢ πρότερον· καὶ θερμὸν ὄν, μᾶλλον θερμὸν καὶ ἧττον λέγεται. ἡ δὲ οὐσία οὐδὲν μᾶλλον οὐσία λέγεται, οὐδὲ γὰρ ὁ ἄνθρωπος, μᾶλλον πω ἄνθρωπος ἢ πρότερον λέγεται· οὐδὲ γε τῶν ἄλλων οὐδὲν ὅσα ὄζιν οὐσία. ὥςπερ οὖν ἂν ὁριεῖτο τὴν οὐσίαν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. ¶ Μάλιστα[h] δ' ἴδιον τῆς οὐσίας δοκεῖ εἶ[ν]αι τὸ, ταὐτὸν καὶ ἓν ἀριθμῷ ὂν, δεκτικὸν τῶν ἐναντίων εἶναι. οἷον[i] ὅτι μὲν τῶν ἄλλων οὐδὲν ἂν εἴποι τις τὸ τοιοῦτον ὑπάρχειν, ὅσα μή ἐστιν οὐσίαι· ὃ ἓν ἀριθμῷ ὄν, δεκτικὸν τῶν ἐναντίων ὄζιν. οἷον τὸ χρῶμα, ὃ ὄζιν ἓν καὶ ταὐτὸν τῷ ἀριθμῷ, οὐκ ἔστι λευκὸν καὶ

a Quarta proprietas non est substantiæ sub substantia.

b Indistincte. Aut in multo quam in paruo est maius per relationem ad quantitatem. aliter non esset verum. Aut sic dicendum, quia multum & paruum, magnum & parum, nec sunt quanta nec contraria, sed relata.

c Propositi quidem propriorem esse. quæ non est vera pro positis, quia continuæ etiã quantitati.

d Substantiæ nomen hic ordinem ex 1. prædicamentorum capitur.

e Conclusio.

f Propriæ substantiæ proprietatem, quæ continent omnes substantias, & vnam & idem numero suscipere contrarium, non autem species & genera, vt supra dictum est lib. 1. capitulo 5. & lib. 2. cap. 2. & lib. 3. cap. 6. & 8. & alibi passim.

Leg. οὐδὲ Leg. οὐδὲ ἓν Lat. M. & addunt hæc verba, Οὐδὲ γὲ τῶν δέκα, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδενί. εἰ μή τις τὸ πολὺ τοῦ ὀλίγου φαίη ἐναντίον εἶναι, ἢ τὸ μέγα τοῦ μικροῦ· τοῦ δ' ἀφωρισμένων ποσῶν οὐδέν ἐστιν ἐναντίον οὐδενί.

καὶ μέλαν. οὐδὲν ἢ αὐτὴ σχέσις καὶ μία πρὸς ἀριθμόν, φαύλη καὶ σπουδαία. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅσα τῶν ἄλλων, ὅσα μὴ ἐστιν οὐσίαι. ἡ δὲ οὐσία ἐν καὶ ταὐτὸν πρὸς ἀριθμὸν ὄν, δεκτικὸν τῶν ἐναντίων ἐστίν· οἷον ὁ τὴς αὐθρωπος εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὢν, ὁτὲ μὲν λευκὸς, ὁτὲ δὲ μέλας γίνεται· καὶ θερμὸς, καὶ ψυχρὸς· καὶ φαῦλος, καὶ σπουδαῖος. ¶ Ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐδενὸς φαίνεται τὸ τοιοῦτον· εἰ μὴ ἄρα τὶς σὺν ἑαυτῷ τὸν λόγον καὶ τὴν δόξαν φαίη τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικά· ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος, ἀληθὴς τε καὶ ψευδὴς δοκεῖ εἶναι. οἷον εἰ ἀληθὴς εἴη ὁ λόγος τὸ καθῆσθαί τινα· ἀναστάντος αὐτοῦ, ὁ αὐτὸς [b] ἔσται λόγος ψευδὴς ἔσται· ὡσαύτως δὲ καὶ ὅταν τὴς δόξης· εἰ γάρ τις ἀληθὴς δοξάζοι τὸ καθῆσθαί τινα· ἀναστάντος αὐτοῦ, ψευδῶς δοξάσει τὴν αὐτὴν ἔχων περὶ αὐτοῦ δόξαν. ¶ Εἰ δέ τις [c] τοῦτο σοφιζόμενος, ἀλλὰ πρὸς ἕτερόν φησι φέρειν. τὰ μὲν οὖν τῶν οὐσιῶν, αὐτὰ μεταβάλλοντα, τῶν ἐναντίων δεκτικά ἐστι. ψυχρὸν γὰρ ὂν θερμοῦ γίνεται, θερμὸν, μεταβαλλόν· ἀλλοιοῦται γὰρ καὶ μέλαν ὂν λευκοῦ καὶ σπουδαῖον ὂν φαύλου. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ τῶν ἄλλων, ἕκαστον αὐτῶν μεταβολὴν δεχόμενον, τῶν ἐναντίων δεκτικόν ἐστιν. ὁ [c] δὲ λόγος καὶ ἡ δόξα, αὐτὰ μὲν ἀκίνητα· πάντη διαμένει· τὰ δὲ πράγματος κινηθέντος, τὸ ἐναντίον αὐτοῖς γίνεται. ὁ μὲν γὰρ λόγος διαμένει ὁ αὐτὸς τὸ καθῆσθαί τινα· τὸ δὲ πρᾶγμα κινηθέντος, ὁτὲ μὲν ἀληθὴς, ὁτὲ ἢ ψευδὴς γίνεται. ὡσαύτως ἢ καὶ ἐπὶ τῆς δόξης. ὡς τὸ πρὸς ἕτερόν πώς ἂν εἴη τὸ οὐσίας, τὸ κατ' αὐτὸ μεταβολὴν δεκτικὸν τῶν ἐναντίων εἶναι. ¶ Εἰ δέ τις καὶ τοῦτο σοφίζοιτο, τὸλόγον καὶ

& nigrum, neque eadem actio vna & eadē numero, *est* vitiosa & recta. itidémq; in aliis *dicēdū est* omnibus quæ nō sunt substātiæ. Substantia [a] verò, cùm vnum & idem numero sit, contraria suscipere potest: vt quidam homo, cùm vnus & idem sit, interdum albus, interdum niger fit: necnō calidus, ac frigidus: & improbus, ac studiosus. ¶ In nulla autem alia re tale *quidpiam* videtur. Nisi fortè quis instantiam afferat dicens orationem & opinionem posse contraria recipere. quoniam eadem oratio & vera & falsa videtur esse. veluti si vera est oratio, aliquem sedere: cùm is surrexerit, hæc eadem [b] oratio falsa erit. eadē est ratio opinionis. si quis enim verè putet aliquem sedere: cùm is surrexerit, falsō idem de eo existimabit. ¶ *Quod si quis* admittat: [c] *saltem* multo differunt. nam quæ in substantiis *sunt*, ipsa mutata possūnt suscipere contraria. quod enim fit ex calido frigidum, mutatur. siquidem variatur. item *quod fit* ex albo nigrum: vel ex vitioso honestum. itidémque aliorum vnumquodque mutationé suscipiens recipere contraria potest. oratio [c] verò & opinio omnino immota permanent: sed re mota, contrariū in his fit. nam oratio permanet eadem, sedere quempiam: sed re motā, interdum vera, interdum falsa fit. Eadem est ratio opinionis. Quare [f] hoc modo prorsum erit substantiæ, sui mutatione posse suscipere contrarii. ¶ Sed [g] & si quis admittat hæc, orationem *inquam* &

[a] *Eandem propriè rationem conservat suspensa.*

[b] Quid si dicamus eandem orationem non fieri falsā? quia semper referetur ad idem tempus quo ille sedebat. alia autem est oratio (quamuis expressa verba sint eadem) relata ad posteritatis tempus post quam surrexit, vt si Socrates [illegible] hora sedet, secunda [illegible]: alia est oratio, Socrates sedet primā horā falsa est, Socrates sedet secundā horā sed & si horæ mētio differtē nō fiat, nihilominus sunt orationes diuersæ. Quod de oratione dixi, idem de opinione intelligi debet.

[c] *Propone primum rei subiectum ad instantiam adducta in præced. post.*

[d] *Exponit diligentius, ac permutationem declarat, quamuis substantia recipiat contraria.*

[e] *Quamuis oratio & opinio recipiunt contraria.*

[f] *Conclusio.*

[g] *Proponit secundā substantiæ instantiā, docens rationem & opinionem non vere dici suscipere contraria, quod mox ex hypothesi manifestat.*

opinionem, suscipere posse contraria: id verum non est. Etiam[a] oratio & opinio non quia recipiant aliquid, contraria suscipere posse dicuntur, sed quia facta est affectio in aliare. eo[b] enim quòd res est vel non est, oratio vera vel falsa esse dicitur, non quòd ipsa possit contraria suscipere. omnino namq; oratio vel opinio a nullo movetur. quare[c] suscipere contraria non possunt, cùm nulla contraria affectio in ipsis fiat. Substantia[d] verò eo quòd in se contraria recipit, contraria recipere posse dicitur: quandoquidem recipit morbum, & sanitatem: necnon albedinem, & nigredinem. cùmque vnūquodque eorū, quę sunt eiusmodi, ipsa suscipiat, cō traria suscipere posse dicitur.

¶ Quare proprium substantiæ est, cum vnum & idem numero sit, sui mutatione posse contraria suscipere. ¶ Hæc de substantiis dicta sint.

τῶν δόξαν δεκτικὰ τῶν ἐναντίων ἐστί, οὐκ ἔστι ἀληθὲς τοῦτο. ὁ[a] γὰρ λόγος καὶ ἡ δόξα οὐ τῷ αὐτὰ δεκτικά τινων ἐστὶ τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτικὰ λέγεται, ἀλλὰ τῷ ἕτερόν τι τοιοῦτόν γεγενῆσθαι περὶ[b] ὃ τὸ πρᾶγμα ἐστὶ καὶ μὴ ἐστί, τούτου καὶ ὁ λόγος ἀληθὴς ἢ ψευδὴς ἐστὶ λέγεσθαι, οὐ τῷ αὐτὸν δεκτικὸν ἐστὶ τῶν ἐναντίων. ἀπλῶς γὰρ οὔτε λόγος οὔτε δόξα οὐδενὸς κινεῖται, οὔτε ἡ δόξα. ὥστε οὐδ' ἂν εἴη δεκτικὸν τῶν ἐναντίων, μηδενὸς [ἐναντίου] ἐν αὐτοῖς γιγνομένου παθητοῦ. ἡ[d] δὲ οὐσία τῷ αὐτῷ τὸ ἐναντία δέχεσθαι, τοῦτο δεκτικὸν τῶν ἐναντίων ἐστὶ λέγεται· νόσον γὰρ καὶ ὑγίειαν δέχεται, καὶ λευκότητα καὶ μελανίαν· καὶ ἕλκεσιν τὴν τοιαύτην αὐτὴ δέχεσθαι, τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτικὴ λέγεται. ¶ Ὥστε ἴδιον αὐτῆς ἐστὶν τὸ, ταὐτὸν καὶ ἐν ἀριθμῷ ὂν, τῶν ἐναντίων μεταβολὴν δεκτικὸν τῶν ἐναντίων ἐστί. ¶ Περὶ μὲν οὖν οὐσίας τοσαῦτα εἰρήσθω.

De quanto[e]. Cap. vi.

1 ¶ *Prima, & secunda diuisio.* 2 ¶ *Expositio prime diuisionis. De quanto affectis.* 3 *id est numero,* 4 *& ordine.* 5 *De quanto continuum id est linea,* 6 *superficie,* 7 *corpore,* 8 *tempore,* 9 *loco.* 10 ¶ *Expositio secunde diuisionis.* 11 *De quanto habentibus partium positionem id est linea,* 12 *superficie,* 13 *corpore* 14 *loco.* 15 *De his quæ non habent positionem partium: id est numero, tempore, oratione.* 16 ¶ *Epilogus.* 17 ¶ *Quæra dicatur in quanto per se, & per accidens, ea qua intelligitur nullas esse partes quatas partes supra communicatas.* 18 ¶ *Proprietas prima, Non habere contrarium.* 19 *Obiectio prime sumpte à magno & parvo, eorum à multo & paruo.* 20 *Solutio prime.* 21 *Hæc non esse quanta: quod probatur duabus argumentis, altero à sempiternitate vocabulorum.* 22 *Solutio superioris, Hæc non esse contraria, quod probatur eisdem quia reperiuntur ad alterum,* 23 *non eadem ad alterutrum, ad alterutrum.* 24 *Confirmatio.* 25 *Obiectio secunda.* 26 ¶ *Proprietas secunda, Non recipere magis & minus.* 27 ¶ *Proprietas tertia, Dici æquale vel inæquale.*

Quanti[f] autem[g] aliud est[h] discretum[i], aliud continuum[k], atque aliud ex[l] partibus positionem inuicem inter se habentibus constat, aliud ex non habentibus positionem.

¶ Discretum est, vt numerus[1],

Τοῦ[1] δὲ ποσοῦ τὸ μὲν ὧδε διωρισμένον[k], τὸ δὲ συνεχές· καὶ τὸ μὲν ἐκ θέσιν ἐχόντων μερῶν ἄλληλα τῷ ἐν αὐτοῖς μορίων συνέστηκε, τὸ δ' οὐκ ἐκ θέσιν ἐχόντων ἐστίν. ¶ Ἔστι δὲ διωρισμένον μὲν, [οἷον] ἀριθμός, καὶ

καὶ λόγος[a] συνεχὴς δὲ, [οἷον] γραμμὴ[b], ἐπιφάνεια[c], σῶμα[d]. ἔτι δὲ χρόνος, τόπος, καὶ γένος.

1 ¶ Τῶν μὲν οὖν τὸ ἀριθμοῦ μορίων οὐδείς ἐστι κοινὸς ὅρος, τὸ εἰς ὃν συνάπτει τὰ μόρια αὐτό. οἷον τὰ πέντε οὐκ ἔστι τῶν δέκα μόρια, πρὸς οὐδένα κοινὸν ὅρον συνάπτει τὰ πέντε καὶ τὰ πέντε, ἀλλὰ διώρισται· καὶ τὰ ἕξ γε καὶ τὰ ἑπτὰ πρὸς οὐδένα κοινὸν ὅρον συνάπτει· ὑπ' ὀλίγων αἰ ἔχεις ἐπ' ἀριθμοῦ κοινὸν ὅρον λαβεῖν τῶν μορίων, ἀλλ' ἀεὶ διώρισται· ὥστε ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν διωρισμένων ἐστίν. ¶ Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ λόγος· ὅτι μὲν γάρ ἐστι πᾶσαν ὁ λόγος, φανερὸν καταμεθέντι[B]· τὸ δὲ συλλαβὴν βραχεῖα καὶ μακρὰ λέγω δὲ τὸν μετὰ φωνῆς λόγον γινόμενον. πρὸς οὐδένα τὸ κοινόν ἐστιν αὐτῇ τὰ μόρια συνάπτει· οὐ γάρ ἐστι κοινὸς ὅρος πρὸς ἣν αἱ συλλαβαὶ συνάπτουσιν, ἀλλ' ἑκάτερα διώρισται αὐτὴ καθ' αὑτήν. ¶ Ἡ δὲ γραμμὴ συνεχής ἐστιν· ἔστι δὲ κοινὸν ὅρον λαβεῖν, πρὸς ὃν τὰ μόρια καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας, γραμμή· τὰ δὲ τῆς ἐπιπέδου μόρια πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει. ¶ Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν σώματος ἐγοις ἂν λάβεῖν κοινὸν ὅρον, γραμμὴν ἢ ἐπιφάνειαν, πρὸς ἃ τὰ τοῦ σώματος μόρια συνάπτει. ¶ Ἔτι δὲ καὶ ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος τῷ τοιούτων· ὁ γὰρ ἐνιαυτὸς χρόνος συνάπτει πρὸς τι τὸν παρελθυδότα ἢ πρὸς ἢ μέλλονσα. ¶ Πάλιν ὁ τόπος τῷ συνεχῶν ἐστι, πέπων γάρ τινα τὰ τοῦ σώματος μόρια κατέχει, ἃ πρὸς τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει· οὐκοῦν καὶ τὰ ἐν τόπου

& sermo[a]. Continuum est, vt linea[b], superficies[c], corpus[d]: ac præterea locus[e], & tempus[f].

3 ¶ Nam partium numeri nullus est communis terminus, quo eæ partes cõiungantur. vt si Quinque, sunt partes Decem, nullo communi termino coniunguntur Quinque & Quinque, sed secreta sunt. tria quoque & septem nullo communi termino coniunguntur. & omnino haud possis in numero communem terminum partiũ accipere, sed semper secretæ sunt. quare numerus est in iis quæ sunt discreta. ¶ Itidémque sermo. Nam

4 sermonem esse quantum perspicuum est: quoniam[B] cum metimur syllaba breui & longa. sermonem inquam voce prolatum. nullo enim communi termino partes eius coniunguntur, sed per se quæque secreta

5 est. ¶ At verò linea est continua: quia communem terminum sumere licet, quo partes eius coniunguntur, nempe punctum.

6 ¶ Et superficiei quoque communem terminum licet accipere lineam: quoniã plani partes communi quopiam termino coniunguntur. ¶ Similiter etiam

7 corporis potes accipere communem terminum, lineam vel superficiem, qua corporis partiũ

8 tes coniunguntur. ¶ Eiusmodi est etiam tempus, & locus. nam præsens tempus coniungitur est

9 præterito, & cum futuro. ¶ Rursus locus in continuis est: quia locũ aliquẽ cõtinẽt partes corporis, quæ cõmuni aliquo termino copulãtur: igitur etiã loci

a Qui scilicet vocẽ proferetur: quẽ Græci segregemus vocant. alius est sermo in metro, alius extra metrum. alius est sermo scriptus, alius γραμματικός.

b Sermo dicitur hoc loco etiã dictio vna. Sed recẽtiùs Aristoteles 4. primæ philosoph. c. 13. enumerans species quãti, omnẽ sermonem, a Linea (vt Euclides lib. 1. elementorũ definit) est μῆκος ἀπλατὲς, longitudo sine latitudine.

c Superficies seu superficiẽs quod cuiã dicitur planum, est audore Eucl. 1. elem. γ ὃ μῆκος καὶ πλάτος μόνον ἔχει, quod longitudinem ac latitudinem tantum habet.

d Corpus accipitur vel pro specie substantiæ, vel pro trina dimensione, longitudine, latitudine, & crassitudine. in hac posteriori significatione vocatur etiam στερεὸν, id. solidum. itaque in præsentia accipitur.

e Aristot. dicto cap 13. lib. 4. primæ philos. non ponit locum inter species quanti, quia 4. physico probat locum nihil aliud esse quàm superficiẽ corporis ambientis. Verùm hic auctor locum accipit pro spatio occupato a corpore, quo modo etiam Academici, & Chrysippus & Philoponus locũ acceperunt. Quod præterea ab his argumẽtis, & fidei Aristotelis

f Aristoteles d. cap 13. docet motũ ac tempus esse quanta nõ per se, sed ex accidenti, hic tamẽ auctor collocat tẽpus in quatis per se. g Facile est

[a] συνεχὴς δὲ, [οἷον] γραμμὴ[b], ἐπιφάνεια[c], σῶμα[d]. ἔτι δὲ χρόνος, τόπος, καὶ γένος.

1 ¶ Τῶν μὲν οὖν τὸ ἀριθμοῦ μορίων οὐδείς ἐστι κοινὸς ὅρος, τὸ εἰς ὃν συνάπτει τὰ μόρια αὐτό. οἷον τὰ πέντε οὐκ ἔστι τῶν δέκα μόρια, πρὸς οὐδένα κοινὸν ὅρον συνάπτει τὰ πέντε καὶ τὰ πέντε, ἀλλὰ διώρισται· καὶ τὰ ἕξ γε καὶ τὰ ἑπτὰ πρὸς οὐδένα κοινὸν ὅρον συνάπτει· ὑπ' ὀλίγων αἰ ἔχεις ἐπ' ἀριθμοῦ κοινὸν ὅρον λαβεῖν τῶν μορίων, ἀλλ' ἀεὶ διώρισται· ὥστε ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν διωρισμένων ἐστίν. ¶ Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ λόγος· ὅτι μὲν γάρ ἐστι πᾶσαν ὁ λόγος, φανερὸν καταμεθέντι[B]· τὸ δὲ συλλαβὴν βραχεῖα καὶ μακρὰ λέγω δὲ τὸν μετὰ φωνῆς λόγον γινόμενον. πρὸς οὐδένα τὸ κοινόν ἐστιν αὐτῇ τὰ μόρια συνάπτει· οὐ γάρ ἐστι κοινὸς ὅρος πρὸς ἣν αἱ συλλαβαὶ συνάπτουσιν, ἀλλ' ἑκάτερα διώρισται αὐτὴ καθ' αὑτήν. ¶ Ἡ δὲ γραμμὴ συνεχής ἐστιν· ἔστι δὲ κοινὸν ὅρον λαβεῖν, πρὸς ὃν τὰ μόρια καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας, γραμμή· τὰ δὲ τῆς ἐπιπέδου μόρια πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει. ¶ Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν σώματος ἐγοις ἂν λάβεῖν κοινὸν ὅρον, γραμμὴν ἢ ἐπιφάνειαν, πρὸς ἃ τὰ τοῦ σώματος μόρια συνάπτει. ¶ Ἔτι δὲ καὶ ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος τῷ τοιούτων· ὁ γὰρ ἐνιαυτὸς χρόνος συνάπτει πρὸς τι τὸν παρελθυδότα ἢ πρὸς ἢ μέλλονσα. ¶ Πάλιν ὁ τόπος τῷ συνεχῶν ἐστι, πέπων γάρ τινα τὰ τοῦ σώματος μόρια κατέχει, ἃ πρὸς τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει· οὐκοῦν καὶ τὰ ἐν τόπου

[a] & sermo[a]. Continuum est, vt linea[b], superficies[c], corpus[d]: ac præterea locus[e], & tempus[f].

3 ¶ Nam partium numeri nullus est communis terminus, quo eæ partes cõiungantur. vt si Quinque, sunt partes Decem, nullo communi termino coniunguntur Quinque & Quinque, sed secreta sunt. tria quoque & septem nullo communi termino coniunguntur. & omnino haud possis in numero communem terminum partiũ accipere, sed semper secretæ sunt. quare numerus est in iis quæ sunt discreta. ¶ Itidémque sermo. Nam

4 sermonem esse quantum perspicuum est: quoniam[B] cum metimur syllaba breui & longa. sermonem inquam voce prolatum. nullo enim communi termino partes eius coniunguntur, sed per se quæque secreta

5 est. ¶ At verò linea est continua: quia communem terminum sumere licet, quo partes eius coniunguntur, nempe punctum.

6 ¶ Et superficiei quoque communem terminum licet accipere lineam: quoniã plani partes communi quopiam termino coniunguntur. ¶ Similiter etiam

7 corporis potes accipere communem terminum, lineam vel superficiem, qua corporis partiũ

8 tes coniunguntur. ¶ Eiusmodi est etiam tempus, & locus. nam præsens tempus coniungitur est

9 præterito, & cum futuro. ¶ Rursus locus in continuis est: quia locũ aliquẽ cõtinẽt partes corporis, quæ cõmuni aliquo termino copulãtur: igitur etiã loci

[B] non esse horum libri auctor supra 4. physico probat nõ esse humanum spatiũ.

partes, quas continent singulæ corporis partes, eodē termino cōiunguntur, quo partes corporis. quare cōtinuū est etiā locus, quia vno cōmuni termino partes eius copulantur. ¶ Præterea alia ex partibus inuicē positionem inter se habētibus constāt, alia ex non habentibus positionem. ¶ Vt lineæ partes positionem inter se habent: quoniā vnaquæq; sita est alicubi: ac potes explicare & ostendere, vbi quæque sita sit in plano, & cui reliquarum partium cohæreat. ¶ Itidem etiam plani partes habēt positionem aliquam. Similiter enim explicari potest vbi quæque sita sit, & quænam connectantur inter se. ¶ Eadem est ratio partium corporis, & loci.

¶ Sed in numero nō potest aliquis ostēdere partes eius habere positionem aliquam inter se, vel sitas esse alicubi, vel quę partes inter se coniungantur. Nec *partes* temporis,[a] quia nulla pars tēporis permanet. quod autē nō permanet, quomodo positionē aliquam habere potest? sed potiùs ordinem aliquē habere dices eo quod temporis alia *pars* est prior, alia posterior. Et in numero similiter *rerse habet*: quia vnum priùs numeratur quàm duo, & duo quàm tria. atque ita ordinē quendā habere potest, positionē verò non vtique accipies. ¶ Eadem est sermonis ratio: quia nulla *eius* pars manet. sed quod dictum est, accipi amplius non potest. quare non potest esse positio partium eius siquidē nulla permanet. ¶ Alia igitur ex partibus positionē habentibus constant, alia ex non habētibus positionem. ¶ Atque hæc sola quæ dicta sunt, appellatā ὑ ὅσ᾽ ἂν ἔχοντων θέσιν. ¶ Κυρίως ὑ ποσὰ ταῦτα λέγε ὑ [μόνα ὑ τὰ σύ-

μόρια, ἃ περέχει ἕκαστον τῷ τὸ σῶμα τοῦ μορίου, πρὸς τὸ αὐτὸ ὅρον συνάπτει πρὸς ὃν ἕ τὰ τοῦ σώματος μόρια. ὥστε συνεχὴς αὐ εἴη κ ὁ τόπος· πρὸς ὃ ἕνα κοινὸν ὅρον τὰ μόρια αὐτοῦ συνάπτει. ¶ Ἔτι τὰ μὲν ὡ θέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα τῷ ὲν αὐτοῖς μορίων συνίστηκε, τὰ δὲ ὅσ᾽ ἂν ἐχόντων θέσιν. ¶ Οἷον τὰ μὲν τοῦ γραμμῆς μόρια θέσιν ἔχει πρὸς ἄλληλα. ἕκαστον γὰ αὐτῶ κεῖταί που· καὶ ἔχοις ἂν διαλαβεῖν ἕ ποδοῦσα, ποῦ ἑκαστον κεῖται ὲν τοῖ ἐπιπέδῳ, ἕ πρὸς ποιὸν μόριον τῷ λοιπῶν συνάπτ. ¶ Ὡσαύτως ὑ κ τὰ τῶ στερεπέδου μόρια θέσιν ἔχει τινά. ὁμοίως γὰ αὖ ἀποδοθεῖη ἕκαστον ποῦ κεῖται, καὶ ποῖα συνάπτει πρὸς ἄλληλα. ¶ Καὶ τὰ τῆ στερεοῦ δὲ ὡσαύτως, καὶ τὰ τῆ τόπου. ¶ Ἐπὶ δὲ γε τὸ ἀριθμοῦ οὐκ ἂ ἔχοι τις ἀποδεῖξαι ὡς τὰ μόρια αὐτοῦ θέσιν τινὰ ἔχει πρὸς ἄλληλα, ἢ κεῖται που, ἢ ποῖά γε πρὸς ἄλληλα συνάπτ τῷ μορίων. οὐδὲ τὰ τοῦ χρόνου. ὑπομένει γὰ οὐδὲν τῷ τοῦ χρόνου μορίων. ὁ ὑ μή ἐστιν ὑπομεῖναι, πῶς ἂ τις τοῦτο θέσιν τινὰ ἔχοι; ἀλλὰ μᾶλλον τάξιν τινὰ εἴποις ἂ ἔχειν, τῷ τὸ μὲν πρὸ πεῖναι τοῦ χρόνου, τὸ ὑ ὕστερον. κ ὅπῃ τοῦ ἀριθμοῦ ὑ ὁμοίως, τῷ τὸ ἓν πρὸ εἶναι ἀριθμεῖσθαι τῶ δύο, καὶ τὰ δύο τῶ τριῶν. καὶ ὅπου τάξιν τινὰ ἂ ἔχοι, θέσιν ὑ ἁ πάνυ λάβοις ἄ. ¶ Καὶ ὁ λόγος ὑ ὡσαύτως. οὐδὲν γὰ ὑπομένει τῷ μορίων· ἀλλ᾽ εἰρηταί τε, καὶ ὡς ἔστι ἓν τοῦτο λαβεῖν. ὡς τα ἂ αὖ εἴη θέσις τῷ μορίων αὐτῷ, οὐδὲ μηδὲν ὑπομένῃ. ¶ Τὰ μὲν οὖν ὡ θέσιν ἐχόντων συνίστηκε τῷ μορίων,

μόρια,

ρημένα, τὰ δὲ ἄλλα πάντα κατ' συμβεβηκός. εἰς ταῦτα γὰρ ἀποβλέποντες, καὶ τὰ ἄλλα ποσὰ λέγομεν. οἷον πολὺ τὸ λεῦκον λέγεται, τῷ μεγάλῳ ἐπιφανείαν πολλὴν ἔχειν· καὶ ἡ μακρὰ κίνησις μακρὰ, τῷ μακρὸν χρόνον πολλὰ εἶναι· καὶ ἡ κίνησις πολλή. οὐ γὰρ καθ' αὑτὸ ἕκαστον τούτων ποσόν λέγεται. οἷον ἐὰν ἀποδιδῷ τις πόσης ἡ μακρὰ ὁδός, τῷ χρόνῳ ὁρισεῖ, ἐκτείνας ἢ οὕτω πως ἀποδιδούς. καὶ τὸ λεῦκον ποσόν τι ἀποδώσει, τῇ ἐπιφανείᾳ ὁρισεῖ· ὅσην γὰρ ἔχει ἡ ἐπιφάνεια ἐπι, τοσοῦτον καὶ λεῦκον φήσειν αὐ εἶναι. ὡς τε μόνα κυρίως ποσὰ καθ' αὑτὰ λέγεται τὰ εἰρημένα· τῶν δὲ ἄλλων οὐδὲν αὐτὸ καθ' αὑτό, ἀλλ' ἡ ἀρὰ κατὰ συμβεβηκός. ¶ Ἐπὶ, τῶν ποσῶν οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. ὅτι μὲν γὰρ τῶν ἀφωρισμένων φανερὸν ὅτι οὐδὲν ἔστιν ἐναντίον· οἷον πῶς ἐναντίον ἐστὶ τρισὶ, ἢ τῇ ὀργυιᾷ, ἢ τῇ ἐπιφανείᾳ, ἢ τῶν τοιούτων τινί; οὐδὲν γὰρ ἔξει αὐτοῖς ἐναντίον. ¶ Εἰ δὲ μὴ ἄρα τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ φαίη τις εἶναι ἐναντίον, ἢ τὸ μέγα τῷ μικρῷ. ¶ Τούτων δὲ οὐδέν ἐστι ποσόν, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν πρός τι. οὐδὲν γὰρ αὐτὸ καθ' αὑτὸ μέγα λέγεται, ἢ μικρὸν, ἀλλὰ τῷ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεσθαι. οἷον ὄρος μὲν μικρὸν λέγεται, κέγχρος δὲ μεγάλη, τῷ τὸν μὲν ὄρον τῶν ὁμοίων μείζονα εἶναι, τὸν δὲ κέγχρον τῶν ὁμοίων. οὕτω δὲ πρὸς ἕτερον ἀναφορά· ἐπεὶ εἰ μὴ καθ' αὑτὸ μικρὸν ἢ μέγα λέγοιτο, οὐκ ἂν ποτε τὸ μὲν ὄρος μικρὸν ἐλέγετο, ἡ δὲ κέγχρος μεγάλη. πάλιν, ἐν μὲν τῇ κώμῃ φαμὲν πολλοὺς ἀνθρώπους εἶναι· ἐν Ἀθήναις δὲ ὀλίγους, πολλαπλασίους αὐτῶν ὄντας. καὶ ἐν μὲν τῇ οἰκίᾳ πολλοὺς

lantur propriè Quanta. reliqua verò omnia ex accidẽte. nam ad hæc respicientes, etiam alia vocamus Quanta. Veluti multum album dicitur, quia superficies magna est. & actio longa, & motus multus, quia temporis[a] multum est. non enim per se vnumquodque horum, quantum dicitur. Veluti si quis explicet quanta sit actio, tempore definiet, animâ dicens aut alio simili modo explicans. & quantum sit album, explicans, superficie definiet: quia quãta est superficies, tantum etiam album esse dicet. Quare sola propriè quanta per se appellantur, quæ dicta sunt: ceterarum *rerum* nulla per se, 18 sed ex accidente. ¶ Iã verò quanto nihil est contrarium[b]. etenim in *quantis* definitis perspicuũ est nihil esse contrarium, vt bicubito, vel tricubito, vel superficio, vel eiusmodi alij. nihil enim est eis contrarium.

19 ¶ Nisi[c] forte multum pauco dicat aliquis esse contrarium, vel magnum parvo.

20 ¶ At[c] horum nullum est quãtum, sed potiùs ad aliquid. nullum[f] enim per se magnum dicitur vel parvum, sed eo quòd ad alterum refertur. Vt[g] mons parvus dicitur, milliũ magnum: quoniam iis quæ sunt eiusdem generis, hoc est maius, ille minor. ergo ad alterum *fit* relatio. Ceterum si per se paruum aut magnum diceretur, nunquam mõs parvus diceretur, & milium magnum. Rursus in vico multos homines esse dicimus: Athenis paucos, cùm multò plures illis sint. & in ædibus multos:

a Quo res fit vel mouetur. Solutio

b Hæc proprietas conuenit omni quanto, nõ soli, sed etiã substantiæ.

c Hæc ab Aristo reduci debet ad syllogismum tertiæ figuræ hoc modo. Multum & paucum, necnon magnum & parvum sunt contraria: atqui hæc sunt quanta: ergo quædam quanta sunt ceteraria.

d Enthymemate probat magnũ & parvum, necnõ multum & paucũ non esse quãta, sed relata.

e Consequens.

f Antecedens.

g Probat assumptionem per inductionem imperfectam.

in theatro paucos, cùm multo plures illis sint. ¶ Præterea bicubitum & tricubitum & id genus alia significant quantum, magnum autem vel paruum nõ significat quantum, sed potiùs ad aliquid: quia *in relatione* ad alterum spectatur magnum & paruum. Quocirca perspicuum est hæc esse *in* eorũ *numero* quæ *sunt* ad aliquid. ¶ Præterea siue quis ponat ciusmodi *res* esse quã ea, siue non ponat: nulla est in eis contrarietas. quod enim per se accipi nequit, sed ad alterum refertur, quomodo erit ei quidpiam contrarium? ¶ [a] Præterea [b] si magnum & paruum sunt contraria: accidet, vt idem simul contraria suscipiat, & eadem sibiipsis sint contraria. accidit [c] enim vt idem simul magnum & paruum sit. vtpote cùm aliquid *relatum* ad hoc, sit paruum: idémque *relatione* ad aliud *habita*, *sit* magnum. quare idem & magnum & paruum eodem tẽpore esse cõtingit. Simul igitur contraria suscipientur. at [d] nihil videtur cõtraria simul suscipere. vt in substantia perspicuum potest. quæ quidẽ videtur posse suscipere contraria. sed nemo simul ægrotat & benè valet. neque album & nigrum simul est. nec aliud quicquam simul contraria suscipit. Eadem [e] quoque sibi contraria esse accidit. nam si magnum est contrarium paruo: idémque simul est magnum & paruum: ergo idem sibiipsi contrarium erit. sed [f] fieri nequit, vt idem sibi ipsi contrarium sit. Non [g] est igitur magnum paruo contrariũ, nec multum pauco. ¶ Quare etiãsi nõ ad aliquid hæc dicat aliquis esse sed quanta, tamẽ nihil contrariũ habebũt. ¶ Maximè verò quanti contrarietas

[a] Magnum & paruum, itẽ multum & paucum non esse contraria, probat syllogismo hypothetico ducente ad duas absurditates. vnde argut. à destructione consequentium ad destructionẽ antecedentium. Primum consequitur absurdum esse, idem eodem tempore suscipere contraria. Alterum, idem esse contrarium sibiipsi.

[b] *Propositio hypothetica.*

[c] *Probat consequentem primæ absurditatis.*

[d] *Probat secundæ absurditatis.*

[e] *Probat consequentem secundæ absurditatis sicuti & primæ confirmauit.*

[f] *Destructio secundi consequentis. Conclusio.*

ἐν δὲ τῷ θεάτρῳ ὀλίγους, πολλοὺς πλείους [αὐτῶν] ὄντας. ¶ Ἔτι, τὸ μὲν δίπηχυ καὶ τρίπηχυ, καὶ ἕκαστον τοιοῦτον, ποσὸν σημαίνει. τὸ δὲ μέγα ἢ μικρὸν οὐ σημαίνει ποσὸν, ἀλλὰ μᾶλλον πρός τι· πρὸς γὰρ ἕτερον θεωρεῖται τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. ὥστε φανερὸν ὅτι αὐτὰ τῶν πρός τί ἐστιν. ¶ Ἔτι, ἐὰν τε τιθῇ τις ποσά τινα εἶναι τὰ τοιαῦτα, ἐάν τε μὴ τιθῇ, οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἐναντίον ἰδεῖν. ὃ γὰρ μή ἐστιν αὐτὸ καθ' αὑτὸ λαβεῖν, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεται, πῶς ἂν εἴη τούτῳ τι ἐναντίον; ¶ [a] Ἔτι [b], εἰ ἔστι τὸ μέγα ἢ τὸ μικρὸν ἐναντία, συμβήσεται τὸ αὐτὸ ἅμα τὰ ἐναντία δέχεσθαι, καὶ αὐτὰ ἑαυτοῖς ἐναντία εἶναι. συμβαίνει γὰρ τὸ αὐτὸ ἅμα μέγα τε καὶ μικρὸν εἶναι· ἐπεὶ γάρ τι πρὸς μὴ τοῦτο, μικρόν· πρὸς ἕτερον δὲ ᾖ τὸ αὐτὸ τοῦτο μέγα, ὥστε τὸ αὐτὸ καὶ μικρὸν καὶ μέγα ἔσται τῶν αὐτῶν χρόνων εἶναι συμβαίνει. ὥστε ἅμα τὰ ἐναντία δέχεσθαι. ἀλλὰ [d] οὐδὲν δοκεῖ ἅμα τὰ ἐναντία δέχεσθαι. οἷον ἐπὶ τῆς οὐσίας· δοκεῖ μὲν [γὰρ] τῷ ἐναντίων δοκεῖ εἶναι· ἀλλ' οὐ τις ἅμα νοσεῖ καὶ ὑγιάνει· οὐδὲ λευκὸν καὶ μέλαν ἐστὶν ἅμα· οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἅμα τὰ ἐναντία δέχεται, καὶ [e] αὐτὰ δὲ ἑαυτοῖς συμβαίνει ἐναντία εἶναι· εἰ γάρ ἐστι τὸ μέγα τοῦ μικροῦ ἐναντίον, τὸ δ' αὐτὸ ἔστιν ἅμα μέγα καὶ μικρὸν, καὶ αὐτὸ ἑαυτῷ ἂν εἴη ἐναντίον. ἀλλὰ [f] τοῦτο ἀδύνατον ἐστὶν αὐτὸ ἑαυτῷ τι εἶναι ἐναντίον. οὐκ [g] ἔστιν ἄρα τὸ μέγα τοῦ μικροῦ ἐναντίον, οὐδὲ τὸ πολὺ τοῦ ὀλίγου. ¶ Ὡς τε εἰ μὴ καὶ τοῦτό τις ἐρεῖ, ἀλλὰ τῷ ποσοῦ, οὐδὲν ἐναντίον ἔξει. ¶ Μάλιστα δ' ἡ ἐναντιότης τοῦ ποσοῦ,

Aldus; M.S.

τοῦ τόπου δοκεῖ ὑπάρχειν. τὸ δὲ ἄνω τοῦ κάτω ἐναντίον τιθέασι, τὸ μὲν πρὸς τὸ μέσον χωροῦντα κάτω λέγοντες, ἀπὸ τοῦ πλείστην ἀφίστασθαι τοῦ μέσου πρὸς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου εἶναι. ἐοίκασι δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐναντίων ὁρισμὸν τοῦτον ποιεῖσθαι· φέρειν τὰ δὲ πλείστον ἀλλήλων ἀφεστηκότα τοῦ αὐτοῦ ἀμφότερα· ἐναντία τινὰ ὁρίζονται. ¶ Οὐ δοκεῖ δὲ τὸ ποσὸν ἔχειν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· οἷον τὸ δίπηχυ οὐ μᾶλλον ἔστιν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον δίπηχυ· οὐδὲ δύο τὼ ἀριθμοῦ· οἷον τὰ εἷς τοῦ πάντα οὐδὲν μᾶλλον πάντα ἢ εἷς λέγεται, οὐδὲ τὰ πάντα τῶν ζώων. ἀλλὰ μὴν οὐ χρόνος ἕτερος ἑτέρου μᾶλλον χρόνος λέγεται. οὐδὲ δύο τοῦ εἰρημένων ὅλως κἀκεῖνός τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον λέγεται. ὥστε τὸ ποσὸν οὐκ ἔστιν ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. ¶ Ἴσως δὲ μάλιστα τὰ ποσὰ τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι. ἕκαστον γὰρ τοῦ εἰρημένων ποσῶν, ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεται· οἷον σῶμα, ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεται. καὶ ἀριθμὸς δὲ καὶ χρόνος ἴσος καὶ ἄνισος λέγεται. διὸ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦ ἐναντίου, ἐκείνων ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεται. τοῦ δὲ λοιποῦ ὅσα μὴ ὄντι ποσά, οὐ πάνυ αὐτὰ δέξεται ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι. οἷον ἡ ἕξις ἆρα ἴση τε καὶ ἄνισος οὐ πάνυ λέγεται, ἀλλὰ μᾶλλον ὁμοία καὶ ἀνόμοια. καὶ τὸ λευκὸν ἴσον τινὶ, ἄνισον δὲ πάνυ, ἀλλὰ μᾶλλον ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον. ὥστε τὰ ποσὰ μάλιστα ἂν εἴη ἴδιον τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι.

videtur in loco esse. nam superiorē infero contrarium *esse* ponunt, locum qui ad medium *est*, infrà *esse* dicentes: propterea q maxima est medij distantia a mundi extremitatibus [a]. Quinimmò aliorum quoque contrariorum definitionem videntur ab his [b] ducere: quandoquidem contraria definiunt. Quæ, *cùm* in eodem genere *sint*, plurimùm à se inuicem distant [c]. ¶ Non videtur autem quantum recipere magis & minùs [d], vt bicubitum: non est enim aliud alio magis bicubitum. Nec in numero *numeries magis & minùs*. vt tria non magis, quàm quinque, dicitur quinque vel tria: nec quinque magis quàm tria. Neque tempus dicitur aliud alio magis tempus. & omnino in nulla dictarum *speciorum quanti* dicitur magis & minùs. Quapropter quantum non recipit magis & minùs. ¶ Sed [e] maximè proprium est quanti, dici æquale & inæquale. dictorum [f] enim quantorum vnumquodque dicitur æquale & inæquale. vt corpus dicitur æquale & inæquale. numerus quoque & tempus æquale & inæquale dicitur. itidē aliorum, quæ dicta sunt, vnumquodque æquale & inæquale dicitur. Cetera [g] verò quæ non sunt quanta, non vtique videntur æqualia & inæqualia dici. vt dispositio æqualis & inæqualis non admodum dicitur, sed potiùs similis & dissimilis. Item habitus æquale & inæquale non admodum dicitur, sed potiùs simile vel dissimile. Quare [h] maximè proprium est quanti, dici æquale & inæquale.

a Non dicit, extremitates, in numero vnitatis quas extremitates magis distare alis extremitatis, quàm à medioere polus arcticus magis distat à polo antarctico, quàm à centro mundi.

b Partibus loci contrarijs.

c In hac definitione distantia accipitur ratione loci. nam ignis & aqua, licet sint in locis proximis fere in remotis, tamen sempiternò sunt contraria. Reuera enim in loco non est contrarietas.

d Hæc proprietas conuenit omni quanto, non tamen soli, sed etiam substantiæ.

e Proprium vnicum proprietatum.

f Probat eam conuenire omni quanto.

g Probat omnia non esse quanta.

h Colligit.

De relatis, CAP. VII.

2 Quoniam & qualitas sunt accidentia absoluta: quorum illud procedit à materia, hoc à forma, nec dubium est quin accidentia ab soluta præferantur fungenda esse vocabula. Ideo relatio, & categoriam quintam naturali ordine sequatur categoria qualitatis. Quia tamen saepius relatorum in superiori capite mentio facta, et dicendo auditori placuit agere hoc loco de relatis, dilatata interim expositione qualitatis & relictis in sequenti capite. tractatum, & utilitate dubitationum.

1 ¶ *Quid sint relata ex aliorum sententia. Definitio.* 2 *Exempla eorum quæ referuntur in pueris casu,* 3 *vel alio modo.* 4 *Solutio eorum obiectionis.* 5 ¶ *Proprietas prima, Illa contrariis quæ inest quibusdam, 6 non omnibus relatis.* 7 ¶ *Proprietas secunda, Sustinere magis & minus quæ inest quibusdam relatis,* 8 *non omnibus.* 9 ¶ *Proprietas tertia, Referri ad id quod recipiocatur.* 10 *Non reciprocari, nisi apte concipiatur relatio.* 11 *Interdum ferri ad id quod recipiocatur.* 12 *De ratione fungendarum vocabulorum.* 13 *Quomodo quæque non recipiocentur, etiam esse in relatione male concepta.* 14 *Quomodo recipiocata, simul esse natura.* 15 *an male concepta sit.* 16 *Epilogus.* 17 ¶ *Proprietas quarta, Simul esse natura, quæ inest in quibusdam relatis:* 18 *non in omnibus, quia subiecto est prius scientia: item quæ res prius sunt, deinde scientia comprehenduntur:* 19 *non in omnibus, quia subiecto subiecto sensibili est prius sensitivum: item quia subiecto sensibili tollitur sensus, non item sensitivum.* 20 *tum etiam quia subiecto sensibili tollitur sensus, non item sensitivum.* 21 *item sensibile est prius sensu: cum quia subiecto sensibili tollitur sensus, non contra:* 22 *tum etiam quia sensus se vivi cum animali, sensibilia autem sunt priora animali.* 23 ¶ *Dubitatio, quia quædam substantiæ videntur esse ad aliquid.* 24 *In quibus substantiis hoc dubitatio locum habeat.* 25 *vel non habeat.* 26 *Propositum dubitationem solvi non posse, si recte accipiamus definitionem superiorem.* 27 *sed solvi aliam nouam definitionem.* 28 ¶ *Relatorum alia accipiuntur ex posteriori definitione categoriæ, propriè ac prima, Referri ad alterum.* 29 ¶ *Proprietas secunda, Si alterum definitè cognoscatur, etiam alterum definitè cognosci. quæ proprietas confirmatur tum ex dictis posteriori definitione,* 30 *quàm inducitur.* 31 ¶ *Hæc proprietas solvendi substantiæ à categoria relatorum.* 32 ¶ *Excusatio à difficultate huius tractatus, & utilitate dubitationum.*

Ad liquid dicitur[b], quæcumque[c] id quod sunt, aliorum[d] esse dicuntur, vel quocumque[e] alio modo ad aliud *referuntur*. ¶ Vt μεῖζον[f], id quod est, alterius dicitur: alicuius scitum μαθὸν dicitur. duplum quoque, id quod est, alterius dicitur: cuiusdam enim duplum dicitur. & id genus cetera. Sunt etiam hæc in iis quæ ad aliquid *referuntur*, vt habitus[g], dispositio, scientia, positio. *hæc* enim omnia quæ dicta sunt, id quod sunt, aliorum esse dicuntur, vel quocumque alio modo ad alterum *referuntur*: nec aliud quicquam *sunt*. nam habitus dicitur alicuius esse habitus: & scientia, alicuius scientia: & positio, alicuius positio. itidemque cetera. Sunt igitur ad aliquid, quæcũq; id ipsum quod sunt, aliorũ esse dicuntur. ¶ Vel quocũque alio;

Ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα[h] λέγεται, ὅσα[i] αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν, ἑτέρων[k] ἐστὶ λέγεται, ἢ ὁπωσοῦ[l] ἄλλως πρὸς ἕτερον. Οἷον τὸ μεῖζον, τοῦ ἐλάττονος λέγεται· τοῦτο γὰρ μείζων τινὸς λέγεται. καὶ τὸ διπλάσιον, τοῦ ἡμίσους· ἕτερον γάρ τινος διπλάσιον λέγεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἕξις καὶ ἄλλα τοιαῦτα. ἔστι δὲ καὶ τὰ τοιάδε τῇ πρός τι, οἷον ἕξις, διάθεσις, ὑπόληψις, θέσις· πάντα γὰρ τὰ εἰρημένα, τῶν ὅπερ ἐστὶν, ἑτέρων ἐστὶ λέγεται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον, καὶ οὐκ ἄλλο τι. ἡ γὰρ ἕξις τινὸς ἕξις ἐστὶ λέγεται· καὶ ἡ ὑπόληψις τινὸς ὑπόληψις· καὶ ἡ θέσις τινὸς θέσις· καὶ τἆλλα δὲ ὡσαύτως. πρός τι οὖν ἐστιν, ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν, ἑτέρων ἐστὶ λέγεται. ¶ Ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως;

a Quoniam hæc relatorum definitio, quæ hoc loco proponitur, non est Aristotelis, sed aliorum philosophorum, ut ipse testatur, primum agitur de qualitate & quali, cap. 14. Postea de relatis, cap. 15.

b Vocat numerosi multitudinis, quia relata fiunt ad aliquid sunt duo, vt pater & filius, aut dominus & seruus in his hæc est vna relatio, quæ plerumque duplici nomine significatur: vt relatio inter dominum & seruum, vocatur dominium, & seruitus. at quando vnũ est nomen vtriusque relati, similiterque vnũ nomen relationis: vt societas est relatio inter socios.

c Nonnulli hæc definitionẽ, tres putant Platonis. Id est, refertur in patrio casu: vt dominus, est seruus dominus: & seruus, est domini seruus.

d Id est referũtur in alio casu quàm genitiuo, vt æquale est æquali æquale. vel in nullo casu, vt magnũ dicitur respectu parui.

e Cũm hoc loco afferat exempla eorum quæ referuntur in genitiuo casu recte proponit nomen comparationis, maius: quia comparatiua apud Græcos requirunt genit. casum: ac si quis diceret, maius est minoris maius. Verũm Latini id cum quo aliquid confertur, eumque in auferendo casu ita que retinui Græca vocabula, ne alioqui cogerer exemplum mutare.

f Habitus, dispositio, & scientia, non sunt relata sed qualitates positio pertinet ad Categoriam situs. comprehenduntur tamen hæc omnia sub dicta definitione relatorum. Quare his exemplis vult auctor tacite refellere eam definitionem, quam infrà diserte improbabit.

πρὸς

πρὸς ἕτερα· οἷον ὅσῳ μέγα λέγεται πρός τι ἕτερον πρός τι, τῷ μέγα λέγεται τὸ ὅσῳ· καὶ τὸ ὅμοιον, τινὶ ὁμοίῳ λέγεται· καὶ τἄλλα δὲ τὰ τοιαῦτα, ὡσαύτως πρὸς τὰ
4 λεγόμενα. ¶ Ἔτι δὲ καὶ ἡ ἀπάκλισις, καὶ ἡ στάσις, καὶ ἡ καθέδρα, θέσεις τινές. ἡ δὲ θέσις, τῆς πρός τι. τὸ γὰρ ἀπακεῖσθαι, ἢ ἑστάναι, ἢ καθῆσθαι, ὡσαύτως μὲν οὐκ εἰσὶ θέσεις, παρωνύμως δὲ λέγεται τῶν εἰρημένων
5 θέσεων λέγεται. ¶ Ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης ἐν τοῖς πρός τι· οἷον ἀρετὴ κακίᾳ ἐναντίον, ἑκάτερον αὐτῶν πρός τι ὄν· καὶ ἐπιστήμη ἀγνοίᾳ.
6 ¶ Οὐ πᾶσι δὲ τοῖς πρός τι ὑπάρχει ἐναντιότης· τοῦ γὰρ διπλασίου οὐκ ἔστιν ἐναντίον. οὐδὲ τοῦ τριπλασίου, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδενός.
7 ¶ Δοκεῖ δὲ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ὑπὸ δέχεσθαι τὰ πρός τι· ὅμοιον γὰρ καὶ ἀνόμοιον τοῦτο μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται· καὶ ἴσον καὶ ἄνισον μᾶλλον ⟨καὶ ἧττον λέγεται⟩· ἑκάτερον αὐτῶν πρός τι ὄν. τὸ, τε γὰρ ὅμοιον, τινὶ ὁμοίῳ λέγεται· ⟨καὶ τὸ ἄνισον, τινὶ ἀνίσῳ. ¶ Οὐ πάντα δὲ τὰ πρός τι ὑπὸ δέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. τὸ γὰρ διπλάσιον, οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον διπλάσιον· οὐδὲ
9 τῶν τοιούτων οὐδέν. ¶ Πάντα δὲ τὰ πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. οἷον ὁ δοῦλος, δεσπότου δοῦλος λέγεται· καὶ ὁ δεσπότης, δούλου δεσπότης. καὶ τὸ διπλάσιον, ἡμίσεως διπλάσιον· καὶ τὸ ἥμισυ, διπλασίου ἥμισυ. καὶ τὸ μεῖζον, ἐλάττονος μεῖζον· καὶ τὸ ἐλάττον, μείζονος ἐλάττον. ὡσαύτως δὲ ⟨καὶ⟩ τὰ ἄλλα. πλὴν τῇ πάσει σπάνιόν ἐστι τοῖς τοιούτοις· καὶ τῶν λέξεων. οἷον ἡ ὑπόπτωσις ὑπόπτου λέγεται· ὑπόπτωσις, ὑπόπτου. καὶ

modo ad aliud *referuntur*. vt mons magnus dicitur ad aliud, quia mons *relatione* ad aliquid *talis* dicitur magnus. item simile, alicui simile dicitur. itidémque eiusmodi alia dicuntur ad
4 aliquid. ¶ Sane recubatio & status & sessio sunt positiones quædam: positio vero est in *iis quæ sunt* ad aliquid. sed recubare vel stare vel sedere non sunt ipsa quidem positiones, verùm denominatæ à dictis positionibus
5 dicuntur. ¶ Inest etiam contrarietas [a] in *iis quæ sunt* ad aliquid: vt virtus vitio contrarium *est*, cùm vtrumque eorum sit ad aliquid. & scientia ignorantiæ.
6 ¶ Non tamen in omnibus *quæ sunt* ad aliquid, contrarietas inest: nihil enim est contrarium duplo, nec triplo, nec alii eiusmodi. ¶ Videntur autem quæ sunt ad aliquid, recipere magis & minùs. nam simile & dissimile dicitur magis & minùs: æquale [b] quoque & inæquale dicitur magis & minùs: cùm vtrumque eorum sit ad aliquid. nam simile, alicui simile dicitur: & inæquale, alicui inæquale.
8 ¶ Sed non omnia [c] *quæ sunt* ad aliquid, recipiunt magis & minùs. quia nec duplum dicitur magis & minùs duplum: nec talium quidpiã. ¶ Omnia verò quæ sunt ad aliquid, referúntur ad ea
9 quæ reciprocantur. Vt servus dicitur domini servus: & dominus, servi dominus. item duplũ, dimidij duplum: & dimidium, dupli dimidium. item maius, minore maius: & minus maiore minus. Eadem est aliorum ratio: præterquàm quòd interdũ
10 casu differunt [d] in locutione. nã scientia dicitur scibilis scientia: & scibile, scientiã scibile. i-

a Hæc quoq; proprietate tacitè refellit dicẽs definitionem, nam superioris cap. part. 2a. dixit nihil contrarium esse posse iis quæ referuntur. Porrò hæc proprietas nec omnibus relatis inest, vt auctor ostendit in seq. part. nec talibus, quia etiam qualitates & quæ alia contraria reperiuntur: vt albor & nigror. necnõ album & nigrum.

b Imnõ æquale non recipit magis & minùs, nisi accipiatur improprie, vt completatur ea quæ sensui videntur esse æqualia, cùm sint inæqualia.

c Nec sola relata recipiunt magis & minùs, sed etiam qualia. v. gr. haud enim alio est albus, vel minus album.

d Idest, recipere non sit in eadem casu: vt scientia referatur ad scibile in genere, casu, scibile ad scientiam in ablatiuo.

tem sensus, sensibilis sensus: ac sensibile, sensu sensibile. ¶ Ve- 13
rum aliquando non videbun-
tur reciprocari, nisi aptè sit assi-
gnatum id ad quod refertur, sed
ceccet qui assignat. vt ala si ad
quem referatur, non reciproca-
tur, nec dicitur auis ala: quia non
est aptè facta prima relatio, alæ
ad auem. non enim quà est auis,
ala ipsius dicitur, sed quà est ala-
ta: quandoquidem alæ dicun-
tur multarum aliarum rerum [a]
quæ non sunt aues. Quare si ap-
tè assignetur, etiam reciproca-
tur: vt ala alati ala: & alatum alà
alatum.

[a] Vt multarum, & vespertarum.

¶ Ac fortassè interdum no- 14
mina fingere necesse est, nem-
pe si nomen positum non sit ei
ad quod aptè relatio fieret. vt
clauus si ad nauē referatur, non
est conueniens assignatio: (quia
non quà nauis est, eius clauus di-
citur: cùm sint naues quædam,
quarum non sunt clauī. idcirco
non reciprocatur: nauis enim
non dicitur clauī nauis) sed for-
tassè aptior erit assignatio, si ita
assignetur, clauus clauati clauus,
quæ quouis alio modo, quia no-
men positum non est. Ac reci-
procatur, si aptè assignetur: nam
clauatum est clauo clauatum.
Eadémque est ceterorum ratio.
vt caput aptiùs capitati dicitur
quàm animalis: quia non quà est
animal, habet caput: cùm multa
animalia [b] capite careant. ¶ Ac 15
fortassè poterit aliquis ita facil-
limè accipere ea quibus nomi-
na posita non sunt, si à pri-
mis imponantur nomina e-
tiam iis cum quibus recipro-
cantur. vt in his quæ antea di-
cta sunt, ab ala alatum, à cla-

[b] Vt cornua.

ἢ αἴσθησις, αἰσθητοῦ αἰσθησις· ἢ τὸ αἰ-
σθητὸν, αἰσθάνεσθαι αἰσθητόν. ¶ Οὐ μὴν 13
ἀλλ' ἐνίοτε οὐ δόξει ἀντιστρέφειν,
ἐὰν μὴ οἰκείως πρὸς ὃ λέγεται ἀ-
ποδοθῇ, ἀλλὰ διαμάρτῃ ὁ ἀποδι-
δούς. οἷον τὸ πτερὸν ἐὰν ἀποδοθῇ ὄρ-
νιθος, οὐκ ἀντιστρέφει ὄρνις πτεροῦ·
οὐδ' οἰκείως τὸ πρῶτον ἀποδοθέν),
πτεροῦ ὄρνιθος· οὐδὲ ἡ ὄρνις, πεπτη-
τὸ πτεροῦ αὐτὴ λέγεται, ἀλλ' ἡ πτε-
ρωτόν ἐστι· πολλῶν δὲ καὶ ἄλλων
πτερά ἐστιν, ἃ μὴ εἰσὶν ὄρνιθες. ὥς τε
ἐὰν ἀποδοθῇ οἰκείως, καὶ ἀντιστρέ-
φει· οἷον τὸ πτερὸν, πτεροῦ τὸ πτερόν·
καὶ τὸ πτερωτὸν, πτερῷ πτερωτόν.
¶ Ἐνίοτε δὲ καὶ ὀνόματα ποιεῖν ἴσως 14
ἀναγκαῖον· ἐὰν μὴ κείμενον ᾖ ὄνο-
μα, πρὸς ὃ οἰκείως ἀποδοθείη.
οἷον τὸ πηδάλιον τῆ πλοίου ἐὰν ἀ-
ποδοθῇ, οὐκ οἰκεία ἡ ἀποδοσις
γίνεται· (οὐ γὰρ ἡ πλοῖον, τού-
τῃ αὐτῇ τὸ πηδάλιον λέγεται·
ἔστι γὰρ πλοῖα, ὧν οὐκ ἔστι πηδά-
λια· διὸ οὐκ ἀντιστρέφει· τὸ γὰρ
πλοῖον οὐ λέγε) πηδαλίῳ πλοῖον)
ἀλλ' ἴσως οἰκειοτέρα αὖ ἡ ἀποδοσις
εἴη, εἰ οὕτω πως ἀποδοθείη, τὸ πη-
δάλιον, πηδαλιωτὸν πηδάλιον, ἢ ὁ-
ποσωοῦν ἄλλως· ὀνομάζεσθαι γὰρ οὐ κεῖ-
ται. καὶ ἀντιστρέφει γε, ἐὰν οἰκείως
ἀποδοθῇ· τὸ γὰρ πηδαλιωτὸν, πηδα-
λίῳ πηδαλιωτόν. οὕτω δὲ καὶ
ἐπὶ τῶν ἄλλων· οἷον ἡ κεφαλή, οἱ
κεκτημένοι αὐτὴν ἀποδοθείη κεφαλω-
τὸ κεφαλή, ἢ ζῶον ἀποδιδομένου· οὐ
γὰρ ἡ ζῶον, κεφαλὴν ἔχει· πολλὰ
γὰρ τῶν ζώων κεφαλὴν οὐκ ἔχει.
¶ Οὕτω δὲ ῥᾴστα ἂν ἴσως τις λά- 15
βοι οἷς μὴ κεῖται ὀνόματα, εἰ ἀπὸ
τῶν πρώτων, καὶ τοῖς πρὸς ἃ ἀντι-
στρέφειν πεφύκε τὰ ὀνόματα. ὥσπερ

ἐπὶ τῶν προειρημένων, ἀπὸ τοῦ πτεροῦ τὸ πτερωτόν, καὶ ἀπὸ τοῦ πη-
δαλίου

τι ἄλλου τὸ πεδιλωτόν. ¶ Πάντα οὖν τὰ πρός τι, ἐὰν περ οἰκείως ἀποδιδῶται, πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. ἐπεὶ ἐάν γε πρὸς τὸ τυχὸν ἀποδιδῶται, καὶ μὴ πρὸς [αὐτὸ] ὃ λέγεται· οὐκ ἀντιστρέφει. λέγω δέ, ὅτι οὐδὲν τῷ ὁμολογουμένως πρὸς ἀντιστρέφοντα λεγομένων, καὶ ὀνομάτων αὐτοῖς κειμένων αὐτοῖς κειμένων, οὐδὲν ἀντιστρέφει, ἐὰν πρός τι τῷ συμβεβηκότων ἀποδιδῶται, καὶ μὴ πρὸς αὐτὸ ὃ λέγεται. οἷον ὁ δοῦλος ἐὰν μὴ δεσπότου ἀποδοθῇ δοῦλος, ἀλλὰ ἀνθρώπου, ἢ δίπους, ἢ ὁτουοῦν τῷ τοιούτων· οὐκ ἀντιστρέφει· οὐ γὰρ οἰκεία ἡ ἀπόδοσις ὅλη. ¶ Ἔτι, ἐὰν μὴ οἰκείως ἀποδιδῶμεν ἢ πρὸς ὃ λέγεται· πάντων ὁμοιομερουμένων τῷ ἄλλων, ὅσα συμβεβηκότα ὄζι, καταλειπομένου δὲ τούτου μόνου πρὸς ὃ ἀποδοθῇ οἰκείως, ἀεὶ πρὸς αὐτὸ ῥηθήσεται. οἷον ὁ δοῦλος ἐὰν πρός δεσπότην λέγηται· ὁμοιομερουμένων τῷ ἄλλων (ἀπάντων ὅσα συμβεβηκότα ὄζι τῷ δεσπότῃ, (οἷον τὸ δίπουν εἶ), καὶ τὸ ὀπτικὴν δεκτικὸν, καὶ τῷ ἀνθρώπῳ) καταλειπομένου δὲ μόνου τὸ δεσπότου εἶ), ἀεὶ ὁ δοῦλος πρὸς αὐτὸ ῥηθήσεται· ὁ γὰρ δοῦλος, δεσπότου δοῦλος λέγεται. ¶ Ἐὰν δέ γε μὴ οἰκείως ἀποδοθῇ πρὸς ὁ ποτε λέγεται ὁμοιομερουμένων μὲν τῷ ἄλλων, καταλειπομένου δὲ μόνου τὸ πρὸς ὃ ἀποδοθῇ, ἢ ῥηθήσεται πρὸς αὐτό. ἀποδεδώκαμεν γὰρ ὁ δοῦλος ἀνθρώπου, καὶ τὸ πτηνὸν ὄρνιθος· καὶ ὁμοιρήσω τὸ ἀνθρώπου τὸ δεσπότου αὐτὸν εἶναι· οὐ γὰρ ἔτι ὁ δοῦλος πρὸς ἀνθρωπον ῥηθήσεται· μὴ ὂν γὰρ ὄντος δεσπότου· οὐδὲ δοῦλός ὄζιν. ὡσαύτως καὶ

uio clauatum. ¶ Quæcunque igitur *sunt* ad aliquid, si conuenienter assignetur, ad ea referuntur quæ secum reciprocantur. Nam si ad quoduis hat relatio, non ad id ad quod fieri debet: non reciprocatur. Dico autem ne quidem eorum, quæ constat referri ad ea quæ reciprocantur, etiamsi nomina eis imposita sint, vllum reciprocari, si ad aliquod accidens[a] referatur, non ad id ad quod referri debet. Vt seruus nisi domini dicatur seruus, sed hominis vel bipedis, vel cuiusuis talis *rei*: non reciprocatur, quia non est conueniens assignatio.

¶ Iam si aptè assignatum sit *id* ad quod refertur: ceteris omnibus quæ sunt accidentia demptis, ac solo hoc relicto quod aptè assignatum est, semper ad id referetur. vt seruus si refertur ad dominum: demptis omnibus aliis quæ accidunt domino, (veluti bipedem, & aptum ad discendum, & hominem esse) hoc tantùm relicto, eum esse dominum, semper seruus ad ipsum referetur. seruus enim, domini seruus dicitur.

¶ Quòd si minùs aptè assignatum sit *id* ad quod refertur: demptis aliis, ac relicto hoc solo ad quod referebatur, non referetur *amplius* ad ipsum. Referatur enim seruus ad hominem, & ala ad auem. ac seiungatur ab homine, eum esse dominum: nō enim amplius seruus ad hominem referetur: quia nisi sit dominus, nō est seruus. Itidē etiam

[a] Accidens hanc appellat quod ea cū aliquo connexum est, vt sit pernecessarium & essentiale in qua significatione homo dicitur accidēs respectus alterius, vel dominus, vel aliud eiusmodi rei, cum eorum sit hominem collocari in categoria substantiæ.

ab aue seiungatur, eam alatam esse: nam ala *in* relatorum *numero* amplius non erit: quia nisi sit alatum, non est ab eius ala.

¶ Quare oportet *id* assignare ad quod apte referatur. & si verbum politum sit, facilis est assignatio. sin minus, necesse est fortasse nomen fingere. Sic verò facta comparatione, perspicuum est omnia *quæ sunt* ad aliquid, referri ad ea quæ reciprocantur. ¶ Videntur autē, quæ sunt ad aliquid [3], simul naturā esse. quod sanè in plerisq; verū est, sed in quibusdam non *est* verum. ¶ Simul enim est duplum & dimidium. & cùm est dimidium, est *etiam* duplum. & cùm est dominus, est seruus. & cùm est seruus, est dominus. Similis est aliorum ratio. Mutuò quoque hæc se tollunt. nisi enim duplum sit, non est dimidium: & nisi dimidium sit, non est duplum. Eadem est ceterorum ratio, quæ sunt eiusmodi. ¶ Sed non in omnibus *nisi quæ sunt* ad aliquid, videtur *hoc* verum *esse*, *ea* simul esse naturā. nam scibile videri possit prius esse quàm scientia: quia [c] pleráque cùm res antea exiterint, earum scientias nanciscuntur: in paucis autem aut nullis *rebus* videbit aliquis vnà cum scibili scientiā ortam esse. ¶ [d] Præterea scibile sublatum, simul tollit scientiam. scientia verò *sublata*, rem scibilem simul non tollit. quia si tamen scientia non sit: nihil prohibet, scibile esse.

a Hæc propietas non conuenit solis relatis: nam & dissimilia quoque aequalia, quæ diuidente eadem genera, sunt (simul natura).

b Immò conuenit omnibus veris relatis.

c Hoc argumentum non probat id quod erat probandum, id est, scibile esse prius scientia: sed probat esse priorem scientiā. ac si quis sophisticè probaret patrē esse priorem filio, quia prius natus est ille qui factus est pater quàm filius. Nisi esset Socrates filius suus: tamen pater nō est prior filio quia Sophroniscus non fuit pater quàm Socrates fuit filius. Sic res non prius adeo cognoscuntur quàm sciuntur. earum actu comparata sit. nec prius scibiles dicuntur potentiales, quàm sci entiæ esse possint.

Quare scibile & scientia, siue vtrumque accipiatur actu, siue vtrumque potentiâ, simul sunt. Et obstruit hoc assertio arguēntem ad tempus, non ad naturam esse dicit enim res esse tempore priores scientiā.

d Hoc argumentum est enthymema: Scibili sublato tollitur scientia. non contrà: ergo scibile est prius scientia. Consequens non habetur in hac particula, sed reperitur in ea superiori. Antecedens probatur exemplo quadrationis circuli, quæ scibilis est, vt quibusdam videtur, necdū tamen eius scientia habetur. item argumento sumpto ab animalibus quæ sublato tollitur scientia, & manent tamen scibiles. Hæc ratio solui potest, vt superior non sit minùs scibilis, manet quidem res, sed non manet scibilis. Deus foeratis manet scibilem, quia scitu potest, licet incertus ignoretur. dicam ego similiter manere scientiam potentiam actu.

c *Antecedens.* f *Expositio antecedentis.*

τῶν ὁρισθέντων ἀφαιρεθέντος τοῦ πρός τι αὐτὸ εἶναι· οὐ γὰρ ἔσται τὸ πρὸς τὶ ἄνευ τοῦ πρός τι· μὴ γὰρ ὄντος πρός τι, οὐδὲ πρὸς τὶ ἔσται ποτέ. ¶ Ὥστε δεῖ μᾶλλον διδόναι πρὸς ὃ ποτε εἰπεῖσας λέγεται. καὶ μᾶλλον ὄνομα ἢ εἰρημένον, ἐφάπτα ἢ δεύτερος γίνεται. μὴ ὄντος δὲ, αἰεὶ ταῦτα ὄντος ὀνόματοποιεῖν. οὕτω δὲ διδομένων, φανερὸν ὅτι πάντα τὰ πρός τι πρὸς αὐτιστρέφοντα λέγεται. ¶ Δοκεῖ δὲ τὰ πρός τι ἅμα τῇ φύσει εἶναι. καὶ ἔστι μὲν τῶν πλείστων ἀληθὲς ἔστιν, οἷον ἐπίστον δὲ οὐκ ἀληθές. ¶ Ἅμα γὰρ διπλάσιόν τε ὄντι καὶ ἥμισυ· καὶ ἡμίσεος ὄντος, διπλάσιον ἔστι· καὶ δεσπότου ὄντος, δοῦλός ἐστι· καὶ δούλου ὄντος, δεσπότης ἔστιν. ὁμοίως δὲ πάντων καὶ τὰ ἄλλα. συναναιρεῖ γε δὲ τῶν τὰ ἄλληλα· μὴ γὰρ ὄντος διπλασίου, οὐκ ἔστιν ἥμισυ· καὶ ἡμίσεως μὴ ὄντος, οὐκ ἔστι διπλάσιον. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅσα πρὸς ἄλλων ὅσα τοιαῦτα. ¶ Οὐκ ἐπὶ πάντων δ' τῶν πρός τι ἀληθὲς δοκεῖ τὸ ἅμα τῇ φύσει εἶναι· τὸ γὰρ ὁρατὸν τῆς ὄψεως πρότερον αἰσθάνεσθαι δόξειεν εἶναι· ὡς· γὰρ ὅτι τὸ πολὺ, προϋπάρχοντων τῶν αἰσθημάτων, τὰς ὄψεις λαμβάνομεν· ἐπ' ὀλίγων γὰρ αἰ ἢ ἐπ' οὐδενὸς ἴδοι τις ἂν, ἅμα τῇ ὄψεσθαι τὸ ὁρατὸν τὴν ὄψιν γινομένην. ¶ Ἔτι, τὸ μὲν ὁρατὸν ἀναιρεθὲν, συναναιρεῖ τὴν ὄψιν· ἡ δὲ ὄψις τὸ ὁρατὸν οὐ συναναιρεῖ· ὄψεως μὲν γὰρ μὴ ὄντος, οὐκ ἂν εἴη ὁρατόν· ὁρατοῦ δὲ μὴ ὄντος, οὐδὲν κωλύει ὄψιν εἶναι.

εἶναι· οἷον [a] καὶ ὁ τῆ κύκλου τετραγωνισμὸς εἰ γέ ἐστιν ἐπιστητὸν, ἐπιστήμη μὲν αὐτὴ οὐκ ἔστιν οὔπω, αὐτὸ δὲ ἐπιστητόν ἐστιν. Ἔτι, [b] ζώου μὲν αἰσθητοῦ, οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη, τῶν δὲ ἐπιστητῶν πολλὰ ἐνδέχεται εἶναι. ¶ Ὁμοίως [c] δὲ τούτοις καὶ τὰ τῆς αἰσθήσεως ἔχει. τὸ γὰρ αἰσθητὸν, κατὰ τοσοῦτον τῆς αἰσθήσεως δοκεῖ εἶναι· τὰ μὲν γὰρ αἰσθητὰ αἱρεθέν, συναναιρεῖ τὴν αἴσθησιν· ἡ δὲ αἴσθησις τὸ αἰσθητὸν ἡ συναναιρεῖ. αἰσθήσεις δὲ αἱ μὲν ἄνευ σώματος, οἷον ἐπιστήμη καὶ ἡ αἴσθησις. ὥστε [c] συναναιρεῖ τὸ αἰσθητὸν τὴν αἴσθησιν. ἡ δ' ἀναίρεσις τὸ αἰσθητὸν οὐ συναναιρεῖ. ζώων [d] γὰρ αἰσθητῶν, αἰσθήσεις μὲν αἱρεῖται, αἰσθητὰ δὲ ἔσται, οἷον σῶμα, θερμὸν, γλυκὺ, πικρὸν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα [e] ὅσα ἔχει αἴσθησιν. ¶ Ἔτι, τὰ μὲν αἰσθητὰ ἅμα τῆ αἰσθητικῆ γίνεται. ἅμα γὰρ ζώων τε γίνεται, καὶ αἰσθήσεως. τὸ δέ γε αἰσθητὸν ἔστι καὶ πρὸ τοῦ ζῶον ἢ αἴσθησιν εἶναι· πῦρ γὰρ καὶ ὕδωρ καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐξ ὧν τὸ ζῶον συνίσταται, ἔστι καὶ πρὸ τοῦ ζῶον ὅλως εἶναι ἡ αἴσθησιν. ἀλλὰ μὴν φανερώτερον αὖ τῆς αἰσθήσεως, τὸ αἰσθητὸν εἶναι δόξειεν. ¶ Ἔχει δ' ἀπορίαν, πότερον οὐδεμία οὐσία πρὸς τι λέγεται, καθάπερ δοκεῖ, ἢ οὐ τὸ αὐτὸ ἐπὶ πάσης κατὰ πᾶσαν τὴν δευτέραν οὐσίαν. ¶ Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀληθές ἐστιν· οὔτε γὰρ τὰ ὅλα, οὔτε τὰ μέρη τῶν πρώτων οὐσιῶν, πρός τι λέγεται. ὁ γάρ τις ἄνθρωπος οὐ λέγεται τινὸς τῶν ἀνθρώπων· οὐδὲ ὁ τις βοῦς, τινὸς τῶν βοῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ μέρη τῶν

[a] Probatio prioris antecedentis.
[b] Probatio posterioris antecedentis.
[c] Quomodo solutiones rationes de scientia & scibili, eadem solvenda sunt sequentia argumenta de sentia & sentibili. R.
[d] Propositi quod probatum est.
[e] Antecedens.
[f] Probatio primæ antecedentis partis.

vt[a] circuli quadratura si est scibile, scientia quidem eius nondū est; ipsum autem est scibile.
Præterea [b] sublato animali non erit scientia, scibilia verò multa esse possunt. ¶ Similis [c] est ratio eorum quæ ad sensum pertinēt. nā sensile prius sensu videtur esse. sensile enim sublatum, simul tollit sensum. sensus verò *sublatus*, sensile simul non tollit. Nam [d] sensus circa corpus & in corpore sunt. sensili verò sublato tollitur etiam corpus: (siquidem *in* rerum sensibilium *numero est* etiam corpus) & si corpus non sit, tollitur etiā sensus. Quare [e] sensile *sublatum*, simul tollit etiam sensum: sensus autem *sublatus*, non simul tollit sensile. quia [f] sublato animali sensus tollitur: sensile autem *nihilo minùs* erit, vt corpus, calidum, dulce, amarum, & cetera omnia quæ sub sensum cadunt. ¶ Præterea sensus sit vnà cum eo quod sentiendi vi præditum est: simul enim fit animal & sensus. sensile autem est antequàm animal aut sensus sit: ignis etenim, & aqua, & *cetera* eiusmodi, ex quibus animal constat, sunt etiam antequàm omnino animal aut sensus sit. Quāobrem prius sensu sensile videri potest. ¶ Sed dubitari potest, vtrùm nulla substantia ad aliquid referatur, quemadmodum videtur, an hoc contingat in quibusdam secundis substantiis. ¶ Sanè in primis substantiis verum est: quia nec totæ primæ substantiæ nec partes earū ad aliquid referuntur: nam quidam homo non dicitur alicuius quidam homo: nec quidam bos, alicuius quidam bos. Eadem est ratio partium. nam

quædam manus non dicitur alicuius quod omnes manes, sed alicuius hominis: quoddam caput non dicitur alicuius quoddam caput, sed alicuius caput. Idem *dicendum est* de plerisque secundis substantiis. vt homo non dicitur alicuius homo: nec bos, alicuius bos: nec lignum, alicuius ligni: sed dicitur alicuius pos-
sessillius. Quę igitur eiusmodi sunt perspicuum *est* non esse ad aliquid. ¶ Verum de quibusdam secundis substantiis quæstio est. vt caput dicitur alicuius caput, & manus dicitur alicuius manus. & cetera eiusmodi. Quare hæc videntur esse ad aliquid.

¶ Ergo si perfecta relatorum definitio allata est: aut valde difficile aut impossibile est ostendere, nullam substantiam referri ad aliquid. ¶ Si verò non *est* perfecta, sed ad aliquid sunt quorũ essentia nihil aliud est quàm ad aliquid modo quopiam esse affectũ: fortasis aliquid ad hæc respondere poterit[a]. ¶ Prior autem definitio conuenit quidem omnibus[b] *in quę sunt* ad aliquid: sed non idem est, eorum essentiam esse ad aliquid: &, ipsa id quod sunt, ad aliud referri. ¶ At que ex his perspicuũ est, si quis definitè quidpiã nouerit quod sit ad aliquid; etiam id ad quod refertur, eũ definitè cogniturũ esse. Ex his igitur perspicuum est: quoniam si quis nouit hoc aliquid esse relatum, etiam illud nouit ad quod hoc est aliquo modo affectum. Etenim si quis omnino *id* ignoret ad quod hoc est aliquo modo affectum: nec quidem, an sit aliquo modo ad aliquid affectum, cognoscet.

¶ Hoc idem in singulis perspicuum est. vt si quis definitè nouit hoc aliquid esse duplum:

γάρ τις χεὶρ οὐ λέγεται τινὸς τῆς χειρός, ἀλλὰ τινος χειρὸς· καὶ ἡ τις κεφαλὴ οὐ λέγεται τινὸς τῆς κεφαλῆς, ἀλλά τινος κεφαλῆς. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δευτέρων οὐσιῶν, ἐπὶ γε τῶν πλείστων· οἷον ὁ ἄνθρωπος οὐ λέγεται τινὸς ἀνθρώπου· οὐδὲ βοὸς, τινὸς βοός· οὐδὲ τὸ ξύλον, τινὸς ξύλου· ἀλλὰ τινος ὕλης λέγεται. ἔστι μὲν οὖν τὴν τοιαύτην φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστι τῶν πρός τι. ¶ Ἐπ' ἐνίων δὲ τῶν δευτέρων οὐσιῶν ἔχει ἀμφισβήτησιν· οἷον τὸ κεφαλὴ τινὸς λέγεται κεφαλῆς· καὶ ἡ χεὶρ, τινὸς λέγεται χειρὸς· καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων· ὥστε δοκεῖ καὶ τῶν πρός τι εἶναι. ¶ Εἰ μὲν οὖν ἱκανὸς ὁ τῶν πρός τι ὁρισμὸς ὑποδέδοται, ἢ τῶν πάνυ χαλεπῶν ἢ τῶν ἀδυνάτων ἔστι τὸ δεῖξαι ὡς οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τι λέγεται. ¶ Εἰ δὲ μὴ ἱκανὸς, ἀλλ' ἔστι τὸ πρός τι, οἷς τὸ εἶναι ταὐτόν ἐστι τῷ πρός τι εἶναι τινα. ἴσως ἂν ἐνδέχοιτο καὶ ἐπὶ τούτων. ¶ Οἱ δὲ τῶν πρός τι ὁρισμὸς ἀκολουθεῖ μὲν πᾶσι τοῖς πρός τι οὐ μὴν γε τούτοις ἐστί, τῷ αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν, ἑτέρων λέγεσθαι. ¶ Ἐκ δὲ τούτων δῆλον ἐστιν, ὅτι ἐὰν τις εἰδῇ τι ὁριστικῶς τῶν πρός τι, καὶ ἐκεῖνο, πρὸς ὃ λέγεται, ὡρισμένως εἴσεται. φανερὸν δὲ καὶ τῷ ἐξ αὐτῶν ἔστιν. εἰ γὰρ οἶδέ τις τὸ δι τι ἐστὶ τῷ πρός τί ἐστιν· ἔστι δὲ τὸ εἶναι τοῖς πρός τι ταὐτὸν τῷ πρός τι εἶναι· καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ οἶδε, πρὸς ὅ ἐστι πως ἔχει. εἰ δὲ μὴ οἶδεν ὅλως πρὸς ὃ ἔστι πως ἔχει, οὐδὲ τὸ πως ἔχειν, εἰ πρός τι ἐστὶ πως ἔχειν εἴρηται). ¶ Καὶ ἐπὶ τῶν κεκλασμένων δῆλον τοῦτον τὸν τρόπον εἰ δὲ τις ἀφωρισμένως ὅτι ἴσα διπλά

[a] Quia partes secundarum substantiarum non habent referri ad totum in eo constitutam, vt ad aliud referantur, sed primum sunt aliquid per se, deinde hoc habent vt possint ad aliud referri. Itaque essentia est eã esse naturæ cuiã partium secundarum substantiarum.

τιον· καὶ ὅτου διπλάσιόν ἐστιν, δῆλὸς ἀφωρισμένως οἶδεν. εἰ δὲ μηδενὸς τῶν ἀφωρισμένων οἶδεν αὐτὸ διπλάσιον, οὐδ' ἢ εἰ ἔστι διπλάσιον ὅλως οἶδεν. ὡσαύτως δὲ καὶ τόδε τι εἰ οἶδεν ὅτι κάλλιον ἐστὶ· καὶ ὅτου κάλλιόν ἐστιν, δῆλὸς ἀφωρισμένως ἀναγκαῖον εἰδέναι ἤδη ταυτό. οὐκ ἀορίστως ἢ εἴσεται ὅτι τὸ τοῦ ἐστὶ χείρονος κάλλιον· ὑπόληψις γὰρ τὸ τοιοῦτον γίνεται, οὐκ ἐπιστήμη· οὐ γὰρ ἔτι ἀκριβῶς εἴσεται ὅτι ὀρθῶς χείρονος κάλλιον· εἰ γὰρ οὕτως ἔτυχεν, οὐδὲν δεῖ χείρονα εἶναι τοῦδε. ὥστε φανερὸν ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστιν· ὃ αὖ εἰδῇ τις τῶν πρός τι, ἀφωρισμένως κἀκεῖνο, πρὸς ὃ λέγεται, ἀφωρισμένως εἰδέναι. ¶ Τὰ δὲ λοιπὰ καθ' ἕκαστον τῶν τοιούτων ἁπλῶς ἐστιν οὐσία, αὐτὰ μὲν ἅπερ ἐστίν, ὡρισμένως ἐστὶν εἰδέναι· πρὸς ὃ δὲ λέγεται, οὐκ ἀναγκαῖον. πόσης γὰρ αὖ τῆς κεφαλῆς, ἢ πόσης ἢ χειρός, οὐκ ἔστιν εἰδέναι ὡρισμένως. ὥστε οὐκ αὖ ἔστι ταῦτα τῶν πρός τι. εἰ δὲ μὴ ὅτι ταῦτα τῶν πρός τι ἀληθὲς αὖ ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τί ἐστιν. ¶ Ἴσως δὲ χαλεπὸν καὶ ἆρ' ἐστὶ τοιοῦτον σφόδρα ἀποφήνασθαι, μὴ πολλάκις ἐπεισεμεμῦσθαι. τὸ μὲν γὰρ διπορηκέναι ἆρ' ἐκάστου αὐτῶν, οὐκ ἀζήλωτόν ἐστι.

etiam cuius duplum sit, statim definitè cognoscit: quia si nullius definitè sciuit hoc *esse* duplum: neque an duplum sit, omnino nouit. Itidem si nouit hoc aliquid esse honestius: etiã quo honestius est, statim definitè necesse *est eum* cognoscere ob eandem rationem. neque indefinitè cognoscet hoc esse deteriori honestius: nam eiusmodi *cognitio* est suspicio, non scientia: quippe cùm non exquisitè sciat esse honestius deteriori, quoniam, si ita contingit, nihil est eo deterius. Quocirca perspicuum est, necesse esse vt qui aliquid eorũ quæ cum alio conferuntur, definitè cognoscit; illud quoque, ad quod refertur, definitè cognoscat. ¶ Sed caput, & manum, & cetera eiusmodi quæ sunt substantiæ, ipsa quidẽ id ipsum quod sunt, definitè scire licet: id verò, ad quod referuntur, non necesse est *scire*. cuius enim *sit* hoc caput, aut cuius *sit hæc* manus, non est necesse scire definitè. quare hæc [a] nõ sunt ad aliquid. Si verò hæc nõ sunt ad aliquid: vtique verè dicitur nullam substantiam *esse* ad aliquid[b]. ¶ Fortassis autem difficile est eum de huiusmodi *rebus* certũ *aliquid* affirmare qui non sæpius in eis versatus sit. verùm de his singulis dubitare non est inutile.

a Id est partes & condarum substantiarum.

b Quia partes secundarum substantiarum maximè videntur esse ad aliquid. Si ergo hæ non sunt ad aliquid, multo minùs cetera substantiæ sunt ad aliquid.

De qualitate, & quali, CAP. VIII.

c Vide lib. 4. primæ philosophiæ cap. 14.

1 ¶ *De qualitate.* ¶ *Descriptio.* 2 ¶ *Qualitatum diei multi modi.* 3 ¶ *Species prima, Habitus & dispositio.* 4 *Habitus & dispositio collatio prima,* 5 *quæ probatur à communi sensu & ratione logicali.* 6 *Collatio altera.* 7 ¶ *Species secunda, Naturalis potestas & inbecillitas.* 8 ¶ *Species tertia, Patibilis qualitas & passio. Exempla qualitatũ corporalium.* 9 *Confirmatio dictorum exemplorum.* 10 *Qualitates patibiles dici vel quia passionis subiecta afficiunt,* 11 *vel quia à passione efficiuntur.* 12 *Distinctio patibilium qualitatum & passionum.* 13 *Exempla patibilium qualitatum & passionum quæ sunt in anima.* 16 *Quarta species, Figura & circa rem consistens forma.* 17 ¶ *De quibusdam quæ videntur species qualitatis, sed tamen sunt.* 18 ¶ *Excussatio.* 19 ¶ *Epilogus.* 20 ¶¶ *De quali: Descriptio.* 21 *Exempla eorum quæ à qualitate denominantur:* 22 *& eorum quæ non de-*

nominatur, à qualitate innominata. 23 *vel nominata.* 24 *Epilogus.* 25 ¶¶ *Propositio.* ¶ *Prima, Habere contrarium:* 26 *quæ non inest omnibus.* 27 ¶ *Secunda, Si ex diuersis contrariis unum sit in categoria qualitatis, alterum quoque in eadem esse categoria.* 28 ¶ *Tertia, recipere magis & minus:* 29 *quæ non inest omnibus, quia nec omnes species qualitatis,* 30 *nec quæ in* 31 ¶ *Epilogus.* 32 ¶ *Quarta, Simile vel dissimile esse.* 33 ¶¶ *Obiectionis* 34 *solutio una,* 35 *atque altera.*

QValiratem[a] appello, ex[b] qua quales aliqui dicuntur. ¶ Qualitas autem dicitur multifariam. ¶ Vna igitur species qualitatis, habitus[c] & dispositio nuncupator. ¶ Habitus à dispositione differt, quia est res diuturnior & permanentior. huiusmodi sunt scientiæ & virtutes. nam scientia videtur in iis esse quæ sunt diuturna & difficulter amouentur, si quis vel mediocriter scientiam acceperit: nisi magna mutatio fiat à morbo vel aliquo alio *eiusmodi* casu. Itidémque virtus, vt iustitia & temperantia & id genus cetera, non videtur facilè amoueri aut mutari posse. Dispositiones verò dicuntur, quæ facilè moueri possunt & cito mutantur: vt calor, & frigus; necnõ morbus, & sanitas; & cetera eiusmodi. his enim homo est aliquo modo dispositus: sed citò mutatur, dum ex calido frigidus fit, & ex sanitate in ægritudinẽ incidit. Eadem est aliarum *dispositionum* ratio. Nisi harum quæpiã longinquitate temporis quasi naturalis euaserit, & immedicabilis fit, aut difficillimè amoueri possit. quam aliquis, vtpote iam habitum *effectum*, merito habitum appellauerit. ¶ Persp[i]cuum autem est hæc debere habitus vocari, quæ sunt diuturniora, & difficiliùs amouentur. nam qui scientiarum quippiam non admodum tenent, sed facilè amittere possunt, eos nõ aiunt habere habitũ, quamquam dispositi sunt aliquo mo-

Ποιότητα[a] δὲ λέγω, καθ'[b] ἣν ἰδιότητες ποιοί τινες [ἢ ἄ] λέγονται. ¶ Ἔστι δὲ ἡ ποιότης τῷ πλαναχῶς λεγομένων. ¶ Ἓν δὴ τοιοῦτον εἶδος ποιότητος, ἕξις[c] καὶ διάθεσις λεγόμενον. ¶ Διαφέρει δὲ ἕξις διαθέσεως, τῷ χρονιώτερον εἶ καὶ μονιμώτερον. ταιαῦτα δὲ ἃ τε ἐπιστήμαι, καὶ αἱ ἀρεταί. ἥντε γὰρ ἐπιστήμη δοκεῖ ἓν τῶν παραμενιμωτέρων εἶ, καὶ δυσκίνητον, ἐάν καί μέτριος ἐπιστήμων τις λάβῃ, ἐὰ μὴ μεγάλη μεταβολὴ γίνηται ὑπὸ νόσου ἢ ἄλλου τοιούτου. ὡσαὐτως δὲ καὶ ἀρετή, οἷον ἡ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη, ἑκάστη τῶν τοιούτων, οὐκ εὐκίνητον δοκεῖ εἶ τὸ μεταβολήν. διαθέσεις δὲ λέγονται, ἃ ῥᾳδίως μὲν δυκίνητα καὶ ταχὺ μεταβάλλοντα οἷον θερμότης καὶ ψυχρότης, ἢ νόσος ἢ ὑγεία, ἢ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα διάκειται. μὴ χρόνιος τις καὶ ταῦτας ὁ ἀνθρωπος, ταχὺ δὲ μεταβάλλει ἀπ' ἐκείνου· ψυχρὸς γὰρ θερμὸς γίνεται καὶ ὁ πρὸ μικροῦ ὑγιαίνων εἰς τὸ νοσεῖν. ὡσαὐτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. εἰ μή τις ἢ ὡθ', ἐυτόνως παλαίων διὰ χρόνου πολλοῦ ἢ δι' ὅλου πεφυσιωμένη, καὶ ἀδύνατος, ἢ πάνυ δυσκίνητος οὕτω ἐὰ μὴ ἐκ ἕξιν ἤδη προσαγορεύειν. ¶ Φανερὸν δὲ ὅτι ταῦτα βούλονται ἕξεις λέγειν, ἃ ἔστι πολυχρονιώτερα καὶ δυσκινητότερα. τοὺς μὲν γὰρ ἐπιστήμονας καὶ πάνυ τι κατέχοντας, ἀλλ' εὐκίνητος ὄντας, ὡ φασιν ἔ-

a Obiectus defertur accidens abstractum per concretum, quia concretum est notius nostris.

b Translatio qualitatis potentiæ definitæ, à qua dicitur quanta.

c Habitus & dispositio nõ sunt diuersæ species, sed vna & eadẽ cõm quia habitus potest appellari etiam dispositio, vt author docet part. 6. tũ etiam quia qualitas aliqua, vt scientia, manens eadem qualitas, fit ex dispositione habitus, cum hæreus in subiecto esse incipit, vt facilè euelli nõ possit. Porrò significationes horum vocabulorum habitus, & dispositio, tradit Aristoteles libro 5. primæ philosophiæ cap. 19 & 20.

ἢ τὸν ὑπεκείμενον ἢ χεῖρον ἢ βέλτιον· οἷστε διαφέρει ἕξις διαθέσεως, περὶ τοῦτο μὲν δύσκινητον εἶναι, ἡ δὲ πολυχρονιωτέρα καὶ δυσκινητοτέρα. ¶ Εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἕξεις καὶ διαθέσεις, αἱ δὲ διαθέσεις οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἕξεις. οἱ μὲν γὰρ ἕξεις ἔχοντες, καὶ διακείνται πως κατ' αὐτάς· οἱ δὲ διακείμενοι, οὐ πάντως καὶ ἕξιν ἔχουσιν. ¶ Ἔτι τῶν δὲ ἡθῶν ποιότητες, καθ' ἃ πυκνοὶ, ἢ δρομικοὶ, ἢ ὑγιεινοὶ, ἢ νοσώδεις λέγομεν· καὶ ἁπλῶς ὅσα κατὰ δυνάμιν φυσικὴν ἢ ἀδυναμίαν λέγεται. οὐ γὰρ τοῦ διακεῖσθαί πως, ἕνεκεν τῶν τοιούτων λέγεται, ἀλλὰ τοῦ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν ἢ ἀδυναμίαν τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως, ἢ μηδὲν πάσχειν. οἷον πυκνικοὶ ἢ δρομικοὶ λέγονται, οὐ τοῦ διακεῖσθαί πως, ἀλλὰ τοῦ δυνάμιν ἔχειν φυσικὴν τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως. ὑγιεινοὶ δὲ λέγονται, τοῦ δυνάμιν ἔχειν φυσικὴν τοῦ μηδὲν πάσχειν ὑπὸ τῶν τυχόντων ῥᾳδίως. νοσώδεις δὲ τοῦ ἀδυναμίαν ἔχειν φυσικὴν τοῦ [μηδὲν] πάσχειν ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν τυχόντων. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ τὸ σκληρὸν, καὶ τὸ μαλακὸν ἔχει. τὸ μὲν γὰρ σκληρὸν λέγεται, τοῦ δυνάμιν ἔχειν τοῦ μὴ ῥᾳδίως διαιρεῖσθαι. τὸ δὲ μαλακὸν, τοῦ ἀδυναμίαν ἔχειν τοῦ αὐτοῦ τούτου. ¶ Ἔστιν δὲ ἡθῶν ποιότητος, περιγραφὴ ποιότητος καὶ παθῶν. ἔστι δὲ τοιαῦτα, οἷον γλαυκότης τε καὶ μελανία καὶ πικρότης καὶ τραχύτης, καὶ πάντα τὰ τούτοις συγγενῆ· ἔτι δὲ καὶ θερμότης καὶ ψυχρότης καὶ λευκότης καὶ μελανία. ¶ Ὅτι μὲν οὖν αὗται ποιότητές εἰσι, φανερόν.

do secundum scientiam vel dexteriùs, vel meliùs. Quamobrem differt habitus à dispositione: quia hæc facilè amitti potest, ille est diuturnior, nec facilè amittitur. ¶ At verò habitus *sunt* etiam dispositiones: *contrà* verò dispositiones nō necessariò *sunt* habitus. nam qui habent habitus, *sunt* etiam iis aliquo modo dispositi. quiverò dispositi sunt, non omnino etiam habitum habent. ¶ Alterum genus qualitatis *est*, ex quo ad pugilatum cursumve aptos, aut ad sanitatem morbúmve proclives *esse* dicimus, & omnino quæcúque secundum naturalem vim aut imbecillitatem dicuntur, non enim singula hæc dicuntur, quia dispositi sint aliquo modo: sed quia naturalem vim aut imbecillitatem habent ad aliquid facile faciendum, aut nihil patiendum. Vt pugilares *seu apti ad pugilatū*, & curforij *seu apti ad cursum*. dicūtur, non quia dispositi sint aliquo modo, sed quia naturalem facultatem habent ad aliquid facilè efficiendū. Valentes autem *seu salubri corpore* dicuntur, quia naturalem vi n habẽt, ne quid facilè à quibuslibet patiantur. imbecilli *seu non salubri corpore*, quia naturalem imbecillitatem habent, ne quid facilè à quibuslibet patiantur. His similia sunt durum & molle. durum enim dicitur quia naturalẽ vim habet, ne facilè fecetur, molle autem, quia ad hoc ipsum imbecillitatem habet. ¶ Tertium genus qualitatis *sunt* patibiles qualitates & passiones[b]. cuiusmodi sunt dulce, amaror, acerbitas, & quæcúque sunt in eodem genere. item calor, frigus, albor, nigror. ¶ Has igitur esse qualitates perspicuum est.

[a] Naturalis vis & imbecillitas non sunt diuersæ species qualitatis, sed vna & eadem: quoniam eadem qualitas potest nominari vis seu facultas & imbecillitas. exempli causa, quod habet facultatem ve facile secetur, habet imbecillitatē ad resistendum secanti. & quod habet potestatē ægrotandi, imbecillitatem habet ad resistendū iis quæ sanitati nocent, & morbos inducunt.

[b] Hæc verba, & sequentia, videntur esse addenda: quia paulò post negabit passiones esse qualitates, hac ratione conuertem, quòd non conuenit eis description qualitatis. Nisi dicas, Passionis verbo hic accipi latiùs. Vide 4. primæ philosoph. cap. 20.

nam quæ eas recipiunt, ab eis dicuntur qualia. vt mel, quia suscipit dulcedinem, dicitur dulce. & corpus *dicitur* albũ, quia recipit alborem. itidémque in aliis *res se* habet. ¶ Patibiles autem qualitates dicuntur, non quòd ipsa *subiecta* qualitates recipientia, quidquam patiantur. neque enim mel, eo quòd aliquid patiatur, dicitur dulce: nec aliud quidpiam tale. similiter calor & frigus patibiles qualitates dicuntur, nõ quòd ipsa *subiecta*, à quibus recipiuntur, aliquid patiantur. verùm quia in sensibus omnes dictæ qualitates sunt passionis effectrices, *idcirco* patibiles qualitates dicuntur. nam dulcedo passione quadam afficit gustum, & calor tactum, & similiter aliæ. ¶ Albor verò & nigror & cæteri colores non eodem [a] modo, quo ea quæ dicta sunt, patibiles qualitates dicuntur, sed quia à passionibus producti sunt. Multas [b] igitur propter passionem mutationes colorum fieri, perspicuum est. nam pudore affectus, ruber factus est: & pauefactus, pallidus: & cætera eiusmodi. quare [c] si quis naturâ sit huiusmodi passione affectus: consentaneũ est eum simili colore prædituin esse. nam [d] quæ nunc, dum pudet, dispositio circa corpus fiebat, eadem dispositio in naturali constitutione fieri potest: adeò vt naturâ etiam similis color fiat. ¶ Quæcunque igitur accidentia, principium sumpserunt ab aliquibus passionibus quæ non facilè amoueri possunt sed permanent, patibiles qualitates dicuntur. Siue enim in naturali *rei* constitutione pallor aut nigror fiat: qualitates dicentur passionis naturalis à passione naturali.

τὰ δὲ δεκτικὰ αὐτῶν, ποιὰ λέγεται κατ' αὐτά. οἷον τὸ μέλι, τῷ γλυκὺ πεπονθέναι λέγεται γλυκύ· καὶ τὸ σῶμα λεύκον, τῷ λευκάνεσθαι. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει. ¶ Παθητικαὶ δὲ ποιότητες λέγονται, οὐ τὰ αὐτὰ τὰ δεδεγμένα τὰς ποιότητας, πεπονθέναί τι. οὔτε γὰρ τὸ μέλι, τῷ πεπονθέναί τι, λέγεται γλυκύ· οὔτε τῶν ἄλλων τῷ τοιοῦτον οὐδέν. ὁμοίως δὲ πύκνωσις & ἡ θερμότης καὶ ἡ ψυχρότης, παθητικαὶ ποιότητες λέγονται), ἃ τῷ αὐτὰ τὰ δεδεγμένα πεποιθέναί τι. τῷ ὃ κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἑκάστην τῶν εἰρημένων ποιοτήτων παθητικόν εἶναι ποιεῖν, παθητικαὶ ποιότητες λέγονται). ὥστε γὰρ γλυκύτης πάθος τι κατὰ τὴν γεῦσιν ἐμποιεῖ, καὶ ἡ θερμότης κατὰ τὴν ἁφὴν ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι. ¶ Λεύκότης δὲ καὶ μελανία, καὶ αἱ ἄλλαι χρόαι, οὐ κατὰ τὸν τρόπον τοὺς εἰρημένους παθητικαὶ ποιότητες λέγονται, ἀλλὰ τῷ αὐτὰς ὑπὸ παθῶν γεγονέναι. ὅτι μὲν οὖν γίνονται ὑπὸ πάθος πολλαὶ μεταβολαὶ χρωμάτων, δῆλον· αἰσχυνθεὶς γάρ τις, ἐρυθριᾷ· ἐκφοβηθείς, ὠχριᾷ· καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων· ὥστε καὶ εἴτις φύσει τῶν τοιούτων τι παθῶν πέπονθε, τῷ ὁμοίαν χροιὰν εἶναι τοῦ ἔθους ἐκείνου· ἦν γὰρ τοῦτο ἐν τῇ αἰτίᾳ τοῦ εἶναι δῆλον ὅτι τοιαύτην τὴν ἕξιν τοῦ σώματος ἐγγίνεται, ἡ κατὰ φύσιν οὖσα τοιαύτη ἢ αὐτὴ γίνεται· αἱ δὲ ἕξεις· ὥσπερ φύσει καὶ τῶν χροιῶν ὁμοίαν γίνεσθαι. ¶ Ὅσα μὲν οὖν τῶν ποιοτήτων συμβαίνει μένειν διὰ τινων παθῶν δυσκινήτων καὶ παραμενόντων ἢ ἀρχὴν εἶναι φυσικὴν τοιούτων παθῶν, παθητικαὶ ποιότητες λέγονται·

[a] Iterum eodem modo: quia sicut dulcedo passionem affi at gustum, calor tactum, ita etiam color afficit visum.

[b] A simili proficiscitur colores naturales effici ab aliquibus passionibus: utique cum hi accidentarii effi ciuntur, colores accidentarios fieri à passionibus.

[c] Consequens.

[d] Probatur consequens: quia eiusmodi affectio naturalis & accidentaria, fiunt similes: proinde habile est ea à simili causa fieri, quæ duci potest, vt sit similis dispositio accidentaria, proreducti, vt sit similis dispositio naturalis à passione naturali.

γουται· ποιοὶ δὲ καὶ τούτων λεγόμεθα. οἷον τὸ ὀξὺ νόσον μακρὰν ἢ ὀξὺ καῦμα· πρὸ αὐτοῦ συμβέβηκεν ἢ ὠχρότης ἢ μελαγία, καὶ μὴ ῥᾳδίως ὑποκαθίστανται). ἢ καὶ ὀξὺ βίᾳ φθαρμένου· ποιότητες δὲ αὐταὶ λέγονται· ὁμοίως δὲ ποιοὶ κατ' αὐτὰς λεγόμεθα. ¶ Ὅσαι δὲ κατὰ ῥᾳδίως ὀξυνομένων καὶ ταχὺ ὑποτιθεμένων γίνεται, πάθη λέγεται, ποιότητες δὲ αὐτὰ λέγονται· ποιοί τινες κατ' αὐτὰς λέγονται· ἐπεὶ τὸ ἐρυθριᾶν ὀξὺ τὸ αἰσχύνεσθαι, ἐρυθρίας λέγεται· οὐ τὸ ὠχριᾶν ὀξὺ τὸ φοβεῖσθαι, ὠχρίας· ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς πεποιῆσθαί τι. ὥστε πάθη μὲν τὰ τοιαῦτα λέγεται, ποιότητες δὲ οὔ. ¶ Ὁμοίως δὲ πάντως καὶ ψυχὴν παθητὴν ποιότητες ἐπάθη λέγομεν. ἔστι δὲ ὧν τῇ ψυχῇ συβαίνει ἀδύνατα ἐστὶ τινων παθῶν δυσκίνητα γενέσθαι, ποιότητες λέγονται· οἷον ἡ τοιαύτη ἕκστασις, καὶ ἡ ὀργή, καὶ τὰ τοιαῦτα· ποιοὶ δὲ κατ' αὐτὰς λέγονται· ὀργίλοι τε καὶ μανικοί. ὁμοίως δὲ ὅσαι ἄλλαι ἐκστάσεις μὴ φυσικαὶ ἀλλ' ἀπὸ τινων ἄλλων συμπτώματα γενόμεναι δυσκίνητόν τι καὶ ὅλως ἀκίνητοι, ποιότητες καὶ τὰ τοιαῦτα· ποιοὶ δὲ κατ' αὐτὰς λέγονται. ¶ Ὅσαι δὲ κατὰ ῥᾳδίως καὶ ταχὺ κινουμένων γίνεται, πάθη λέγεται· οἷον αἱ λυπούμενοί τινες ὀργιλώτεροι γίνονται· οὐ μέντοι λέγεται ὀργίλοι, οὐδὲ τῇ ποιότητι τοιοῦτοι πεφυκέναι· ὀργιλώτεροι δέ, ἀλλὰ μᾶλλον πεπονθέναι τι. ὡς τὰ τοιαῦτα μὲν λέγεται τὰ τοιαῦτα πάθη· τῇ ποιότητι δὲ οὔ. ¶ Τέταρτον δὲ γένος ποιότητος, σχῆμά τε καὶ ἡ περὶ ἕκαστον ὑπάρχουσα μορφή· ἔτι δὲ περὶς τρίτους, εὐθύτης καὶ

cuntur: quales enim ex eis appellamur, siue ob longum morbum aut æstum eidem accidit pallor vel nigror, nec facilè emendantur, aut per totam vitam permanent: qualitates etiam hæ dicuntur: quia similiter quales ab eis dicimur. ¶ Quæcunque verò ab iis fiunt quæ facilè dissoluuntur & citò corriguntur, passiones nominantur, non qualitates, quia quales quidam ab eis non dicuntur. neque enim erubescens quia pudet, ruber dicitur: nec pallescens quia timet, pallidus: sed potiùs *dicitur* aliquid passus esse. Quocirca quæ eiusmodi *sunt*, passiones quidem dicuntur, non tamen qualitates. ¶ Similiter etiam in animâ patibiles qualitates & passiones dicuntur. Nam quæcunque in *ipsâ* ortu statim effecta sunt à quibusdam passionibus, quæ non facilè amoueri queunt, qualitates dicuntur: vt amentia, & ira, & *cetera* eiusmodi. quales enim ab his dicuntur, *scilicet* iracundi, & amentes. Similiter quæcunque aliæ sunt amentiæ non naturales, sed quibusdam aliis casibus effectæ, ita vt non facilè mutari, aut nullo modo amoueri possint: hæ quoque *secundùm* qualitates, quia quales ab eis dicuntur. ¶ Quæ verò ab iis fiunt quæ facilè & citò corriguntur, passiones appellantur. veluti si quis molestia affectus, *hat* iracundior. non enim dicitur iracundus, qui in huiusmodi perturbatione[a] iracundior est, sed potiùs *dicitur* quippiam passus esse. Quare quæ *sunt* eiusmodi, passiones quidem dicuntur, qualitates autem non *item*. ¶ Quartum verò genus qualitatis *est* figura, & circa quamque rem consistens [b]forma: *vt* triangulus & quadratum: præterea rectitudo, &

[a] Passione.
[b] Id est, forma externa, quæ est accidentalis, non interna & essentialis: eam figuram & circumscriptionem corporis vocant Latini formam, quæ nos figuram dicimus.

obliquitas: & si quid his simile
est. nam triangulum aut quadra-
tum esse, quale quiddam dici-
tur: necnon rectum, aut obli-
quum. vnum quodque autem di-
citur quale secundum formam.

¶ Rarum autem, & densum, & a 17
asperum, & leue videri possunt
quale quiddam significare. sed
aliena hæc sunt à qualis diuisio-
ne. situ enim quendam partium
videtur potius τρόπον declarare.
Densum enim *dicitur*, quia par-
tes sibi inuicē propinquæ sunt:
rarum autem, quia distant à se
inuicem. & læue quidem, quia
partes in rectum quodam modo
positæ sunt: asperum autem,
quia alia eminet, alia superatur.

¶ Fortalis autem & quidam a- 18
lius qualitatis modus *esse* vide-
bitur: sed hi sunt, qui maximè
ferè in vsu versantur. ¶ Quali-
tates igitur *sunt* hæ, quas dixi-
mus. ¶ Qualia verò *sunt*, quæ ab 20
eis denominantur, vel quouis
alio modo *dicuntur*. ¶ Pleraque
igitur, ac ferè omnia denomi-
nantur. vt ab albore albus, & à
grammatica grammaticus, & à
iustitia iustus. eadem est cete-
rorum ratio. ¶ Quædam verò, 22
quia non sunt, posita qualitati-
bus nomina, non possunt ab
eis denominari. vt cursorius &
pugilaris, qui secundum natura-
lem potestatem dicitur, à nulla
qualitate denominatur, quia nō
sunt imposita nomina qualita-
tibus, secundum quas hi dicun-
tur quales: sicut imposita sunt
scientiis, secundum quas pugi-
les aut palæstrici ob dispositi-
onem dicuntur. pugilaris e-
nim scientia dicitur, & palæstri-
ce: à quibus denominantur, qui
dispositi sunt.

καμπυλότης, & ὅτι τούτοις ὁμοίως
ἔχει. καθ' ἕκαστον γὰρ τούτων ποιόν τι
λέγεται. τὸ γὰρ τρίγωνον ἢ τετράγωνον εἶναι, ποιόν τι λέγεται· καὶ τὸ
εὐθὺ ἢ τὸ καμπύλον. καὶ κατὰ τὴν
μορφὴν δὲ ἕκαστον τούτων λέγεται.

¶ Τὸ δὲ μανὸν καὶ τὸ πυκνὸν καὶ τὸ 17
ἁδρὸν καὶ τὸ λεῖον δόξειε μὲν ἂν
ποιόν τι σημαίνειν· ἔοικε δὲ ἀλλοδοξία τὰ τοιαῦτα εἶναι τῆς περὶ τὸ
ποιὸν διωρίσεως. ἔστιν γάρ τινα
μᾶλλον φαίνεται τῷ μορίων ἐγγὺς
εἶναι· δηλοῖ· πυκνὸν μὲν γάρ, ὅτι
τὰ μόρια συνέχεις ἐστίν ἀλλήλοις· μανὸν δέ, τῷ διεστάναι ἀπ' ἀλλήλων. καὶ λεῖον μέν, τῷ ἐπ' εὐθείας
πως τὰ μόρια κεῖσθαι· ἁδρὸν δέ, τῷ 18
τὸ μὲν ὑπερέχειν, τὸ δὲ ἐλλείπειν.

¶ Ἕτερος μέν γε ἂν εἴη ἄλλος αὖ τῆς φα- 19
νὴν ἕξεως ποιότητος· ἀλλ' οἱ γε μάλιστα ῥηθὲν λεχθέντες, οὗτοί εἰσι.

¶ Ποιότητες μὲν οὖν εἰσιν αἱ εἰρη- 21
μέναι. ¶ Ποιὰ δὲ τὰ κατ' αὐτὰς λε- 22
γόμενα, ἢ ὁ τοιοῦτος ἄλλως ἀπ' αὐτῶν. ¶ Ἐπὶ μὲν οὖν
τῶν πλείστων καὶ σχεδὸν ὅσα πάντα
παρωνύμως λέγεται. οἷον ἀπὸ τῆς
λευκότητος ὁ λευκός, καὶ ἀπὸ τῆς
γραμματικῆς ὁ γραμματικός, καὶ
ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης ὁ δίκαιος.
ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

¶ Ἐπὶ ἐνίων δέ, ὧν τὸ μὲν κεῖσθαι 23
τοιοῦτον ὄνομα, οὐκ ἔστι δὲ λέγεται [τὰ λεγόμενα] παρωνύμως ἀπ' αὐτῶν λέγεσθαι· οἷον ὁ σφαιρικὸς ἢ ὁ πυκτικός, ὁ μὲν δύναμιν φυσικὴν λεγόμενος, ἀπ' ἀδήμιτος ποιότητος παρωνύμως λέγεται. οὐ δὲ κεῖται ὀνόματα τῶν δυνάμεων, καθ' ἃς ἔστι ποιοί λέγονται. ὥσπερ ἡ ἀθλητικὴ ἕξις λέγεται πρὸς ἀθλητικὸν καὶ ἀθλητικὸς ἢ παλαιστρικὸς καὶ ὁ τοιοῦτος λέγονται παρωνύμως οἱ ἀθλητικῶς κεῖσθαι λεγόντων.

¶ Ἐνίοτε

21 ¶ Ἐνίοτε δὲ καὶ ὀνόματος κειμένου, οὐ λέγε) παρωνύμως τὸ κατ' αὐτὸ ποιόν λεγόμενον. οἷον ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ὁ σπουδαῖος τοῦ δὲ ἀρετὴν ἔχειν, οὐσπουδαῖος λέγε), ἀλλ' οὐ παρωνύμως ἀπὸ δὲ ἀρετῆς. ἔτι δὲ πολλῶν δὲ τοῦ

24 ποιοῦτόν ἐστι. ¶ Ποιὰ οὖν λέγε) τὰ παρωνύμως ἀπὸ τῶν εἰρημένων ποιοτήτων λεγόμενα. ἢ ὁπωσοῦν ἀλλ-

λως· ἀπ' αὐτῶν. ¶ Γ' πάσχει δὲ ἐναντίως χ) τὸ ποιόν· οἷον ἡ δικαιοσύνη ἀδικία ἐναντία, καὶ λευκότης μελανία, καὶ τ' ἄλλα. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτὰς ποιὰ λεγόμενα· οἷον τὸ ἄδικον τῷ δικαίῳ, καὶ τὸ λευκὸν τῷ

26 μέλανι. ¶ Οὐκ ἐπὶ παντὸν δὲ τὸ ποιοῦν [συμβαίνει] τῷ δὲ πυρρῷ ἢ ὠχρῷ ἢ τοιούτοις χρώμασι οὐδὲν

27 ὄγκι ἐναντίον, ποιεῖς δ' ὄν. ¶ Ἔτι ἐάν τῷ ἐναντίῳ θάτερον ᾖ ποιόν, καὶ τὸ λοιπὸν ἔσται ποιόν. τὸ δὲ ὅλον ἐν τῇ καθέξει· θατέρου μερίζομένου τὰς ἄλλας κατηγορίας. οἷον εἰ ἔστιν ἡ δικαιοσύνη τῇ ἀδικίᾳ ἐναντίον, ποιὸν δὲ ἡ δικαιοσύνη· ποιὸν ἄρα καὶ ἡ ἀδικία· οὐδεμία γὰρ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ἐφαρμόζει τῇ ἀδικίᾳ, οὔτε ποσόν, οὔτε τὸ πρός τι, οὔτε τὸ ποῦ, οὐδ' ὅλως τι τῶν τοιούτων οὐδέν, ἀλλ' ἢ ποιόν. ὡσαύτως δὲ

ὅτι καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὸ ποιὸν ἐναντίων. ¶ Γ' ἐπιδέχεται δὲ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· τὰ ποιὰ λευκὸν γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον ἕτερον ἕτερον λέγεται· καὶ δικαιον ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον καὶ ἧττον. καὶ αὐτὰ δὲ ἐπίδοσιν λαμβάνει· λευκὸν γὰρ ὂν, ἔτι ἐνδέχεται λευκότερον γενέσθαι. ¶ Οὐ πάντα δὲ, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα· δικαιοσύνη γὰρ δικαιοσύνης οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον, Καταρήσεται δὲ καὶ τῆς ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀξιωθέντων.

¶ Interdum verò etiam nomine *qualitatis* posito, nõ denominatur quod secundum eam dicitur quale. Vt virtutem præditus dicitur â virtute: nam eo quòd virtutem habet, virtute præditus dicitur: sed non denominatur à virtute. In paucis autem talia quippiam contingit. ¶ Qualia igitur dicuntur, quæ à dictis qualitatibus denominantur, vel quouis alio modo ab eis dicuntur. ¶ Inest autem contrarietas in qualitate: vt iustitia iniustitiæ aduersatur, & albor nigrori, & cetera. item quæ ab eis qualia dicuntur, vt iniuria iuri, & albũ nigro. ¶ Sed non in omnibus hoc contingit. nam flauo, aut pallido, aut eiusmodi coloribus nihil est contrarium, cùm sint qualia. ¶ Præterea si contrariorum alterum sit quale, etiam reliquũ erit quale. hoc autem ex singulis perspicuum est percurrenti alias categorias. vt bi gratiâ, si iustitia est iniustitiæ contraria, & iustitia est qualitas: certè etiam iniustitia est qualitas: quia nulla alia categoria cõuenit iniustitiæ: *id est* nec quãtitas, nec ad aliquid, nec vbi, nec vlla alia categoria præter qualitatem. Eadem est ratio aliorum quæ sunt contraria in qualitate. ¶ Recipiunt autem qualia magis & minùs. album enim magis & minùs alterũ altero dicitur, & iustum alterum altero magis & minùs. Et ipsa quoque incrementũ recipiunt. quod enim album est, albius fieri potest.

¶ Non omnia tamen, sed plerăque *ita se habent*. Nam dubitare quispiam posset, an iustitia magis & minùs quàm *alia* iustitia dicatur. similiterq; dubitari potest de aliis dispositionibus.

a Interdum qualia dicitur à qualitate homonymos: vt à grammatica arte dicitur grammaticus mulier.

b Mallis inter album & nigrũ.

c Intenerem & remissionem.

14 τῇ πρός τι ἐλέγομεν εἶναι. ¶ Σχε- 14 dicebamus esse ad aliquid. ¶ Pe-
δὸν δὲ ἅπαντα τὰ τοιαῦτα τῇ πρός τι λέγεται τὰ λεγόμενα πρός τι λέγεσθαι· τῇ καθ' ἕκαστον, οἷον τὸ διπλάσιον τινός ἐστι διπλάσιον λέγεται· τῇ δὲ καθ' ἕκαστον, οὐδὲν αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν, ἑτέρου λέγεται. οἷον τὸ γραμματικὸν οὐ λέγεται πρός γραμματικὸν, οὐδὲ τὸ μουσικὸν τινὸς μουσικόν· ἀλλὰ τὸ ἄφαρ κύριον τὸ ἡμίσεος καὶ ὅλου τῇ πρός τι λεγομένῳ· ἔστι τὸ γραμματικὸν λέγεται τινὸς ἐπιστήμη, ἢ τινὸς γραμματική· καὶ τὸ μουσικὸν τινὸς ἐπιστήμη, ἢ τινὸς μουσική. ὥστε οὐκ καθ' ἕκαστα, ἂν εἰσὶ τῇ πρός τι. λεγόμεθα δὲ ποιοὶ ταῖς καθ' ἕκαστα. ταῦτας γὰρ καὶ ἐγκρίνομεν· ἐπιστήμονες γὰρ λεγόμεθα τῇ ἔχειν τὴν καθ' ἕκαστα ἐπιστήμην τινας. ὡς τε αὐτὰ αἱ καὶ ποιότητες εἶησαν, αἱ καθ' ἕκαστα καθ' ἃς ποτε καὶ ποιοὶ λεγόμεθα· αὐτὰ δὲ οὐκ εἰσὶ τῇ 35 πρός τι. ¶ Ἔτι, εἰ τυγχάνοι τὸ αὐτὸ ποιόν καὶ πρός τι ὂν οὐδὲν ἄτοπον, ἐν ἀμφοτέροις αὐτὸ ταῖς ὑβρεσι κεῖ-

cere enim in eiusmodi omnibus genera dicuntur esse ad aliquid, singulorum autem nihil est ad aliquid. Nam scientia, cum sit genus, id quod est, alterius dicitur: alicuius enim scientia dicitur. singularum autem scientiarum nulla id quod est, alterius dicitur. vt grammatica non dicitur alicuius grammatica: nec musica, alicuius musica. Nisi forte ratione generis hæ quoque dicantur ad aliquid. vt grammatica dicitur alicuius scientia, non alicuius musica. Quare singulæ *scientiæ* non sunt ad aliquid. dicimur autem quales *ex scientijs* singulis. quoniam has habemus: & scientes dicimur [b] eo q; singularū scientiarum aliquas habemus. Quocirca qualitates sunt hæ singulæ à quibus dicimur quales: atque hæ non sunt in iis quæ *referuntur* ad aliquid. ¶ Præterea [c] eadem sit quale & ad aliquid: nulla absurditas est, in vtrisque generibus id connumerari.

a Vox solitio
prodijt ab au
ctore non quasi
vera, sed tamen
perspicue falsa,
vt nullus ex
quos qui male
exposuerunt re
lata, nō potuit
uere dubitare
rem proponi
in præced. par
te. Quod enim
falsum est, quæ
in alia categoria
collocari possunt,
in alia ipsarum
cum verum sit,
ipsasq; collocari
sub genere.

b Immo scientes
dicemur maxime
scientia, siue gra
matica, siue gra
maticam habere,
recte dicitur scie
tiā habere: quē
admodū qui ef
homo, recte di
citur animal:
quia genus ex
spectu recte in
cluditur.

c Nec quoque sa
tius huic loco, &
absurda est, quia
confunditur cate
goria: itaque
oppositio ab au
ctore, vt facile &
derisione quadā
refellit antiquo
rum sententiam
de relatis: quia
nihil habent quo
obiectioni pro
positæ satisfaciāt,
nisi plane abrē
dum. Nec dicas
eandem rem di
uersis rationibus
& diuersis mo
dis considerari,
quod in diuersis
categorijs. quo
niam categoriæ
re ipsa distinguū
tur. vt albus &
pater sunt res di
uersæ: nec idem
dici possunt nisi
subiecto quatē
nus idē homo &
qualis ex albedine
albus est, & ad
filium refertur.
Hæ proprietates
nec solis his
categorijs cōue
niunt, sed etiam

qualitatibus: nec omnibus his: quia generare, generari, legere, scribere, &c. neque contrarietatem recipiunt, nec magis & minus.

De actione, & passione, & reliquis categoriis, Cap. IX.

1 ¶ *De actione & passione. Proprietates duæ.* 2 *Exempla priore proprietatis.* 3 *Exempla posteriori proprietatis.* 4 *Epilogus.* 5 ¶ *De situ.* 6 ¶ *De reliquis categoriis.* 7 ¶ *Epilogus.*

Ἐπιδέχεται δὲ καὶ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν εἶναι τὸ ἐναντίον, καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. ¶ Τὸ δὲ θερμαίνειν τοῦ ψύχειν ἐναντίον, καὶ τὸ θερμαίνεσθαι τοῦ ψύχεσθαι, καὶ τὸ ἡδέσθαι τοῦ λυπεῖσθαι· ὡς τὰ ἀπὸ 3 τούτων ἐναντία. ¶ Καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον θερμαίνειν τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον ὄντι, καὶ θερμαίνεσθαι μᾶλλον καὶ ἧττον, καὶ λυπεῖσθαι

AGere & pati recipiunt cōtrarietatem [d], & magis ac minus.

¶ Nam calefacere & refrigerare sunt contraria: necnon calefieri & refrigerari: item lætari, ac dolere. itaque recipiunt contrarietatem. ¶ Et magis ac minus. calfacere enim licet magis & minus: & calefieri magis & minus: & dolere

d Hæc proprietas nec solis his categorijs cōuenit, sed etiam

magis & minùs. agere igitur & pati recipiunt magis & minùs.

¶ Hæc de his dicta sint. ¶ Di- 4
citum[a] est autem de eo quod est 5
situm esse, in iis quæ sunt ad aliquid, *nempe id* à positionibus denominari. ¶ Quod verò ad 6
reliquas categorias, id est Quando, Vbi, & Habere: quoniã manifestæ sunt, nihil aliud de eis dicitur, quàm quæ initio [b] dicta fuerunt: Habere quidē significare calceatũ esse, armatũ esse. Vbi, vt in Lycio, in foro: & cetera quę de his dicta sunt. ¶ De 7
oppositis igitur generibus sufficiant quæ dicta sunt.

μᾶλλον καὶ ἧττον. ἔστι δ' ἓξις οὗ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον τὸ πιεῖν, καὶ τὸ πάσχειν. ¶ Τ' μὲν οὖν τοῦ πότε τοσαῦτα λέγεται. ¶ Εἴρηται[a] δὲ καὶ κεῖσθαι ἐν τοῖς πρός τι, ὅτι παρωνύμως κατὰ τῆν θέσιν λέγεται. ¶ Τ' δὲ περὶ τῆν λοιπῶν, τὸ τί πότε, καὶ τὸ ποῦ, καὶ τὸ ἔχειν, δῆλα τὸ πρόχειρα ἐστί, οὐδὲν γὰρ ἄλλο λέγεται, ἢ ὅσα ἐν ἀρχῆ [b] εἰρέθη· ὅτι τὸ ἔχειν μὲν σημαίνει τὸ ὑποδεδέσθαι, τὸ ὁπλίσθαι τὸ ἢ πῶς, οἷον ἐν λυκείῳ, [ἐν ἀγορᾷ·] καὶ τὰ ἄλλα δὲ, ὅσα τοιαῦτ' αὐτῆ ἐρρέθη. ¶ Τ' μὲν οὖν τῆν πρός τι ἔστιν ἡμῶν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα.

HYPOTHEORIÆ, PARS III.

De oppositis, CAP. X.

1 ¶ *De oppositis. Propositio.* 2 *Diuisio.* 3 *Expositio propositi.* 4 ¶ *De relatis.* 5 ¶ *De contrariis. Definitio & relatorum.* 6 *Definitio contrariorum medio carentium.* 7 *vel medium habentium.* 8 *Exemplum contrariorum medio carentium.* 9 *& medium habentium.* 10 *Medio quod contrario interiectum est, diuisio in innominatum & nominatum.* 11 ¶ *De priuatione & habitu. Idem esse vtrique subiectum.* 12 *Quando aliquid dicatur priuatum.* 13 *Habere habitum, & priuatum esse, differre ab habitu & priuatione.* 14 *Sed & hæc & illa eodem modo opponi.* 15 *Idem dicendum esse de affirmatione negatione qui & rebus subiectis: quia eisdem differunt ab orationibus.* 16 *Eandem esse oppositio inter res quæ sunt inter orationes.* 17 *Definitio priuantium & relatorum: item quia priuantia non reciprocantur.* 18 *Definitio priuantium & contrariorum: item quæ priuantia non possunt reduci nec ad contraria mediata nec ad immediata.* 19 *Item eadem quia priuantia non reciprocantur in habitum non esse ius.* 20 *Item eadem quia ex priuatione in habitum non est fas.* 21 ¶ *Contradictionum definitio ab aliis appellata.* 22 *quam complectitur* 23 *contraria* 24 *vel priuantia.* 25 *quia contradictionum proprium est semper alterum esse verum, alterum falsum.* 26 *Epilogus.*

[a] Vide 4. primæ philos. cap. 10.

[b] Hæc à Ciceronе vocantur con trariis non vocabulum in scholis receptum re similarum. quia scilicet non diuersarum festarũ philosophos diuersi vocabulis fuisse, quæ cùm Cicero non fuerit Peripateticus, existimarunt vocabula Peripatetica in scholis recepta, præsertim cùm non sint barbara, non esse in hoc opere cum Ciceronianis cõmutanda.

[c] Hęc Cicero appellat aduersa.

1 ¶ ΠΕΡΙ δὲ τῆς ἀντικειμένης ποσαχῶς εἴωθεν ἀποδίδοσθαι, ῥητέον. ¶ Λέγεται δὲ ἕτερον ἑτέρῳ ἀντικεῖσθαι τετραχῶς, ἢ ὡς τὸ πρός τι, ἢ ὡς τὰ ἐναντία, ἢ ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις. ¶ Ἀντίκειται δὲ ἕκαστον τῆν τοιούτων, ὡς τύπῳ εἰπεῖν, ὡς μὲν τὰ πρός τι, οἷον τὸ διπλάσιον τῆ ἡμίσει· ὡς δὲ τὰ ἐναντία, εἶναι τὸ

1 ¶ *De oppositis, Propositio.* 2 *Diuisio.* 3 *Expositio propositi.* 4 ¶ *De relatis.* 5 ¶ *De contrariis. Definitio & relatorum.* 6 *Definitio contrariorum medio carentium.* 7 *vel medium habentium.* 8 *Exemplum contrariorum medio carentium.* 9 *& medium habentium.* 10 *Medio quod contrario interiectum est, diuisio in innominatum & nominatum.* 11 ¶ *De priuatione & habitu. Idem esse vtrique subiectum.* 12 *Quando aliquid dicatur priuatum.* 13 *Habere habitum, & priuatum esse, differre ab habitu & priuatione.* 14 *Sed & hæc & illa eodem modo opponi.* 15 *Idem dicendum esse de affirmatione negatione qui & rebus subiectis: quia eisdem differunt ab orationibus.* 16 *Eandem esse oppositio inter res quæ sunt inter orationes.* 17 *Definitio priuantium & relatorum: item quia priuantia non reciprocantur.* 18 *Definitio priuantium & contrariorum: item quæ priuantia non possunt reduci nec ad contraria mediata nec ad immediata,* 19 *item eadem quia priuantia non reciprocantur in habitum non esse ius.* 20 *Item eadem quia ex priuatione in habitum non est fas.* 21 ¶ *Contradictionum definitio ab aliis appellata.* 22 *quam complectitur* 23 *contraria* 24 *vel priuantia.* 25 *quia contradictionum proprium est semper alterum esse verum, alterum falsum.* 26 *Epilogus.*

IAM de oppositis[1], quot modis opponi soleãt, dicendum est. ¶ Dicitur autem alterũ alteri opponi quadrifariam: vel vt ad aliquid, vel vt contraria[2], vel vt priuatio & habitus, vel vt affirmatio & negatio. ¶ Sic autem opponitur horum vnumquodque, vt typo dicam: vt ad aliquid, veluti duplum dimidio: vt contraria, vel-

τ

τὸ κακὸν τοῦ ἀγαθοῦ· ὡς δὲ τὰ κεῖσθαι καὶ ἕξιν, οἷον τυφλότης καὶ ὅλως· ὡς δὲ κατάφασις καὶ ἀπόφασις, οἷον καθῆται, οὐ καθῆται. ¶ Ὅσα μὴν οὖν ὡς τὰ πρός τι ἀντίκειται, αὐτὰ ἅπερ ἐστὶ, τῶν ἀντικειμένων λέγονται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς αὐτά, οἷον τὸ διπλάσιον [τῶν ἡμίσεως] αὐτοῦ ἅπερ ἐστὶν, ἑτέρου λέγεται· τινὸς γὰρ διπλάσιον [λέγεται.] καὶ ἡ ἐπιστήμη δὴ τοῦ ἐπιστητοῦ, ὡς τὰ πρός τι, ἀντίκειται· καὶ λέγεται γε ἡ ἐπιστήμη, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ, τοῦ ἐπιστητοῦ· καὶ τὸ ἐπιστητὸν δή, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ, πρός τὸ ἀντικείμενον λέγεται, τοῦ ἐπιστήμου· τὸ γὰρ ἐπιστητὸν, τινὸς λέγεται ἐπιστητὸν, τῆς ἐπιστήμης. ¶ [b] Ὅσα οὖν ἀντίκειται ὡς τὰ πρός τι, αὐτὰ ἅπερ ἐστὶ, τῶν ἀντικειμένων ἢ ὅπως ἐνδέχεται πρὸς ἄλλα λέγεσθαι. τὰ δὲ ὡς ἐναντία, αὐτὰ μὲν ἅπερ ἐστὶν, οὐδαμῶς πρὸς ἄλλα λέγεται, ἐναντία μέν τοι ἀλλήλοις λέγεται· οὐ γὰρ τὸ ἀγαθὸν, τοῦ κακοῦ λέγεται ἀγαθὸν, ἀλλ' ἐναντίον· [οὐδὲ τὸ λευκὸν, τοῦ μέλανος λευκὸν, ἀλλὰ ἐναντίον·] ὡς τε ὁμοφυῆ ἐστιν αὐτὰ ἀλλήλοις. ¶ Ὅσα δὲ τῶν ἐναντίων τοιαῦτά ἐστιν, ὥστε ἐν οἷς πέφυκε γίνεσθαι, ἢ ὧν κατηγορεῖται, ἀναγκαῖον ἐκεῖνα ἢ ἕν τι εἶναι ἢ ὑπάρχειν τούτων ἀνάγκη ἐστὶν ἢ πάντας. ¶ Οἷον τοῖς μὲν ἀναγκαῖον ἕν τι ὑπάρχειν, τοῖς δὲ οὐκ

par. atque nihil est interiectum, nec morbo & sanitati[a], nec impari & pari. ¶ Quorum verò non est necesse alterum ineſſe, in horum medio est aliquid. Vtputa naturâ comparatum est, vt nigrum & album sint in corpore animalis: neque necesse est, alterum eorum in corpore inesse: quia non omne corpus est vel album vel nigrum. item improbum & probum attribuuntur & animali & aliis multis: neque necesse est, horum alterum in iis inesse, quibus attribuitur: quia non omnia improba aut proba sunt. & est aliquid in horum medio: vt albi & nigri, fuscum & pallidum: improbi autem & probi, quod neque est improbum neque probum.

¶ Quibusdam igitur mediis nomina sunt imposita. vt albi & nigri *media sunt* fuscum & pallidum & ceteri colores. in quibusdam haud facile est id, quod est in medio, nomine demonstrare. sed vtrinsque extremi negatione definitur quod est in medio: veluti, quod neque bonum *est* neque malum, neque iustum neque iniustum.

¶ Priuatio [b] autem & habitus dicitur circa idem aliquid. vt visus & cæcitas circa oculum. & vt in vniuersum dicam, in quo naturâ comparatum est vt habitus sit, circa hoc dicitur horum vtrumque esse.

¶ Tunc [c] verò dicimus singula quæ habitus recipere possunt, priuata esse: cùm in quo [d] naturâ haberi debent, aut quando natura haberi debent, nullo modo insunt. edemulum enim dicimus non quod non habet dentes? & cæcum, non quod non habet visum? sed quod non

a Galenus tamẽ & alij in his inter corpus simum & egregium cõstituit corpus mediocrium.

b Vide 4. primæ philosoph. cap. 22.

c Obserua, vt aliquid dicatur priuatio esse, tres conditiones requiri. vt sit subiectũ aptum ad recipiendum habitum: nam lapis non dicitur cæcus, quia non potest videre. 2. vt habitus careat in ea parte in qua habere debet. homo namque non dicitur cæcus ille? pedem non videat. 3. vt tunc non habeat rã ineſſe debent, aut quando natura habitum cõm habere debet. nam catulus ante nonũ diem non dicitur cæcus, etsi nondum videt.

d Id est, in qua parte, & quo tempore.

ἄρτιον. καὶ οὐκ ἔστι γε τούτων οὐδὲν ἀνὰ μέσον, οὔτε νόσου καὶ ὑγιείας[a], οὔτε σφετέρου καὶ ἀρτίου. ¶ Ὧν δέ γε μὴ ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν, τούτων ἔστι τι ἀνὰ μέσον. οἷον μέλαν καὶ λευκὸν ἐν σώματι [ζώου] πέφυκε γίνεσθαι· καὶ οὐκ ἀναγκαῖον θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν τῷ σώματι· οὐ γὰρ πᾶν σῶμα ἢ λευκὸν, ἢ μέλαν ἐστί. καὶ φαῦλον δὲ καὶ σπουδαῖον κατηγορεῖται μὲν καὶ κατ' ἀνθρώπου, καὶ κατ' ἄλλων πολλῶν· οὐκ ἀναγκαῖον δὲ θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν ἐκείνοις ὧν κατηγορεῖται· οὐ γὰρ πάντα ἢ φαῦλα ἢ σπουδαῖά ἐστι. καὶ ἔστι γέ τι τούτων ἀνὰ μέσον· οἷον τῷ μὲν λευκῷ καὶ τῷ μέλανι, τὸ φαιόν, καὶ τὸ ὠχρὸν, καὶ ὅσα ἄλλα χρώματα· τὸ δὲ φαῦλον καὶ σπουδαῖον τὸ μήτε φαῦλον μήτε σπουδαῖον. ¶ Ἐπ' ἐνίων μὲν οὖν ὀνόματα κεῖται τοῖς ἀνὰ μέσον· οἷον λευκοῦ καὶ μέλανος, τὸ φαιόν, καὶ τὸ ὠχρὸν, καὶ ὅσα ἄλλα χρώματα. ἐπ' ἐνίων δὲ ὀνόματα μὲν οὐκ εὔπορον τὰ ἀνὰ μέσον ὄνομα δοῦναι, τῇ δ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων ὑποφάσει τὸ ἀνὰ μέσον ὁρίζεται· οἷον τὸ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακὸν, οὔτε δίκαιον οὔτε ἄδικον.

¶ Στέρησις[b] δὲ καὶ ἕξις λέγεται μὲν περὶ τοῦτο περὶ ὃ πέφυκε γίνεσθαι τι, οἷον ἡ ὄψις καὶ ἡ τυφλότης περὶ τὸ ὀφθαλμόν. καθόλου δὲ εἰπεῖν, ἐν ᾧ ἂν πέφυκεν ἡ ἕξις γίνεσθαι, περὶ τοῦτο λέγεται ἑκατέρων αὐτῶν [γένος]. ¶ Ἑστᾶσι δὲ τότε λέγομεν ἕκαστον τῷ πᾶς ἕξιν ἔχειν δεκτικὸν, ὅταν ἐν ᾧ πέφυκεν ὑπάρχειν, ἢ ὅτε πέφυκεν ἔχειν, μηδαμοῦ ὑπάρχῃ. κωφὸν τε γὰρ λέγομεν τὸ μὴ ἔχον ὀδόντας· καὶ τυφλὸν, τὸ μὴ ἔχον ὄψιν· ἀλλὰ τὸ μὴ ἔχον

ἔχον ὅτε πέφυκεν ἔχειν· ἕνια γὰρ οὐκ ἠρέμει ποτὲ οὔτε ὀφθαλμούς, οὔτε ὀδόντας ἔχει· ἀλλ' οὐ λέγεται οὔτε κωφὰ, οὔτε τυφλά. ¶ Τὸ δ' ἕξαι δὲ στέρησιν καὶ ἕξιν ἐστὶν, οὐκ ἔξαι στέρησις καὶ ἕξις. ἕξις μὲν γάρ ἐστιν ἡ ὄψις, στέρησις δὲ ἡ τυφλότης· τὸ δὲ ἔχειν τὴν ὄψιν, οὐκ ἔξαι ὄψις, οὐδὲ τὸ τυφλὸν εἶναι τυφλότης· στέρησις γάρ τις ἐστιν ἡ τυφλότης· τὸ δὲ τυφλὸν εἶναι, ἐστερῆσθαι [ἕξιν] οὐ στέρησις ἐστιν. εἰ γὰρ ἦν ἡ τυφλότης ταὐτὸν τῷ τυφλὸν εἶναι, κατηγορεῖτο ἂν ἀμφοτέρων τὸ αὐτό· ἀλλὰ τυφλὸς μὲν λέγεται ὁ ἀνθρωπος, τυφλότης δὲ οὐδαμῶς λέγεται. ὁ αὐθρωπος

Ἀντικεῖσθαι δὲ καὶ ταῦτα δοκεῖ, τὸ ἐστερῆσθαι, καὶ τὸ τὴν ἕξιν ἔχειν, ὡς στέρησις καὶ ἕξις· ὁ γὰρ ἕξαι τῆς ἀπηθάνου, ὁ αὐτός· ὡς γὰρ ἡ τυφλότης τῇ ὄψει ἀντίκειται, οὕτω καὶ τὸ τυφλὸν εἶναι τῷ ὄψιν ἔχειν ἀντίκειται.

¶ Οὐκ ἔστι δὲ οὐδὲ τὸ ὑπὸ τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν, κατάφασις καὶ ἀπόφασις. ἡ μὲν γὰρ κατάφασις λόγος ἐστὶ καταφατικὸς, καὶ ἡ ἀπόφασις λόγος ἀποφατικὸς· τὴν δὲ ὑπὸ τὴν κατάφασιν ἢ ἀπόφασιν, οὐδὲν ἐστὶ λόγος [ἀλλὰ πρᾶγμα.]

¶ Λέγεται δὲ καὶ ταῦτα ἀντικεῖσθαι ἀλλήλοις ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις· καὶ γὰρ ὅτι πυθμὴν ὁ ἕξαι ἀντικεῖσθαι ὁ αὐτός· ὡς γάρ ποτε ἡ κατάφασις ἕξαι πρὸς ἀπόφασιν αὐτὴν (οἷον τὸ καθῆσθαι) τοῦ καθῆσθαι· οὕτω καὶ τὸ ὑπὲρ ἑκάτερον πρᾶγμα ἀντίκειται [οἷον] τὸ καθῆσθαί τινα πρὸς] τὸ μὴ καθῆσθαι. ¶ Ὅτι δὲ ἡ στέρησις οὐ ἡ ἕξις τῷ αὐτικεῖσθαι ὡς τὰ πρός τι, φανερὸν· οὐ γὰρ λέγεται οὕτω ὅπερ ἐστὶ τῷ ἀντικειμένῳ. ἡ γὰρ ὄψις οὐκ ἔστι τυφλότητος ὄψις,

habet, quando naturâ habere debet. nam quædam ab ortu nec visum nec dentes habent: quæ non dicuntur edentula, neque cæca. ¶ Iam[a] verò priuatum esse & habere habitum, non est priuatio & habitus. nam[b] visus est habitus, cæcitas est priuatio. habere autem visum, non est visus. nec cæcum esse, est cæcitas. etenim cæcitas est priuatio quædam: at cæcum esse, est priuatum esse, non priuatio. Nam[c] si cæcitas & cæcum esse, idem essent: vtraque eidem attribuerentur. atqui[c] homo dicitur cæcus, nequaquam autem homo dicitur cæcitas. ¶ Sed & hæc, priuatum esse & habere habitum, videntur opponi vt priuatio & habitus. nam modus oppositionis *est* idem. quandoquidem sicut cæcitas opponitur visui, ita etiam cæcum esse opponitur ei quod est habere visum.

¶ Id quoque quod sub affirmationem & negationem *cadit*, nō est affirmatio & negatio. nam affirmatio est oratio affirmans, & negatio *est* oratio negans: ex iis verò quæ sub affirmationem & negationem *cadunt*, nihil est oratio, sed res.

¶ Sed & hæc dicuntur sibi inuicem opponi vt affirmatio & negatio. quoniam in his quoque idem est modus oppositionis. vt enim affirmatio & negatio opponuntur, veluti, sedet, non sedet: ita etiam opponuntur res vtrique *orationi* subiectæ, veluti sedere aliquem, & non sedere. ¶ Priuationem autem & habitum non opponi vt ea quæ *sunt* ad aliquid, perspicuum est: quia id ipsum quod est, non dicitur oppositi. nam visus nō est cęcitatis visus,

a Consequens.

b Antecedens.

c Probatur antecedens ἐξ ἀδυνάτου, per impossibile, a destructione consequentis ad destructionem antecedentis.

d Propositio hypothetica.

e Propositio categorica, qua destruitur consequens.

nec vllo alio modo ad id refertur. item cæcitas non dicitur cæcitas visus. nam etsi cæcitas dicitur priuatio visus, non tamen dicitur cæcitas visus. ¶ [b] Præterea quæcumque sime ad aliquid, referuntur ad ea quæ reciprocantur. quare [c] etiam cæcitas, si esset ad aliquid, reciprocaretur cum eo ad quod refertur. sed [d] non reciprocatur: quoniam visus non dicitur cæcitatis visus. ¶ [e] At verò quasi contraria non opponi ea quæ secundum priuationem & habitum dicuntur, ex his perspicuum est. Nam [f] contrariorum, inter quæ nihil est interiectum, semper necesse est alterum ineesse in quibus naturâ comparatum est vt insint, aut quibus attribuuntur. (si quidem [g] inter ea nihil est medium, quorum alterum necesse erat in eo ineesse quod susciperet vim habet: vt in sanitate & morbo, necnon imparí & pari perspici potest.) Inter quæ autem est medium, nunquam necesse est eorum alterum in omni eo ineesse quod susceptendi vim habet: (neque enim albū aut nigrū necesse est esse quodcumque susciperi vim habet, nec calidum vel frigidum: quia medū aliquod inter hæc esse, nihil prohibet. Præterea eorū erat aliquod medū, quorū alterum in subiecto vim recipiendi habente ineesse, necesse non erat) exceptis [h] quibus naturā vnum ineest. (vt igni calor, & niui albor.) in his autem definitè necesse est alterum ineesse, non vtrumlibet. (neq; enim heri potest vt ignis sit frigidus, aut nix nigra) quare nō est necesse, omni susceipiēdi vim habēti ineesse horum alterū: sed [i] solum quibus naturā vnū ineest: hisque definitè vnū, nō vtrūliber. In [k] priuatione autem

a Syllogismus imperfectus à dicto simile, consequens ad superius haud assumendo.
b Tertium argumentum.
c Hypothesis.
d Thesis alio sequente.
e Quæ sibi quasi contraria non opponi.
f Contrariorum natura.
g Medium.
h Quibus natura vnum ineest.
i Maior propositio.
k Minor propositio. Priuationis & minoris propositionis, quæ interpretationem notis Græcis illustrauimus, quæ ea etiam syllogismos perspicuos & facies eiusdem syllogismi.
l Propositi quod est conclusionis ergo.
m Prima pars minoris propositionis.
n Probatio dictæ primæ partis.
o Secunda pars minoris propositionis, atque eius confirmatio.

οὐδ' ἄλλως οὐδαμῶς πρὸς αὐτὸ λέγεται. ὥσαύτως δὲ, οὐδὲ ἡ τυφλότης λέγεται τυφλότης ὄψεως· ἀλλὰ στέρησις μᾶλλον ὄψεως ἡ τυφλότης λέγεται, τυφλότης δὲ ὄψεως οὐ λέγεται. ¶ Ἔτι, τὰ πρός τι πάντα πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. ὥστε καὶ ἡ τυφλότης, εἰ περὶ ὃ πρός τι, ἀντιστρέφον ἂν καὶ αὐτὸ πρός ὅ λέγεται. ἀλλ' οὐκ ἀντιστρέφει· οὐ γὰρ λέγεται ἡ ὄψις, τυφλότητος ὄψις. ¶ Ὅτι δὲ οὐδὲ ὡς τὰ ἐναντία ἀντίκειται τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν λεχθέντα, ἐκ τοῦδε δῆλον. τῶν μὲν γὰρ ἐναντίων, ὧν μηδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον, κἀκ γένους ὄντα ἢ ὑπὸ πᾶσιν ἐνεῖναι, ἢ ὧν κατηγορεῖται, θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν ἀεί (τούτων δὲ οὐδὲν ἐνδέχεται ἀνὰ μέσον, ὧν θάτερον ἀναγκαῖον ἐνεῖναι τῷ δεκτικῷ ὑπάρχειν· οἷον ὑγιείᾳ καὶ νόσῳ ὑγιείας, καὶ περιττοῦ καὶ ἀρτίου.) ὧν δὲ δεῖ τι ἀνὰ μέσον, οὐδέποτε ἀνάγκη παντὶ ὑπάρχειν θάτερον, (οὐτε γὰρ λευκὸν ἢ μέλαν ἀνάγκη παντὶ τῷ δεκτικῷ, ἢ τε θερμὸν ἢ ψυχρὸν τούτων γὰρ ἀνὰ μέσον τι οὐδὲν κωλύει ὑπάρχειν. ἔτι δὲ, καὶ τούτων ἐνίοις τι ἀνὰ μέσον, ὧν μὴ ἀναγκαῖον ἐνεῖναι θάτερον ὑπάρχειν τῷ δεκτικῷ· εἰ μὴ οἷς φύσει τὸ ἓν ὑπάρχει· (οἷον τῷ πυρὶ [τὸ] θερμῷ εἶ), ἢ τῇ χιόνι [τὸ] λευκῇ) θάτερον τούτων ἀναγκαίως μόνως ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν, καὶ οὐχ ὁπότερον ἔτυχεν· (οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται τὸ πῦρ ψυχρὸν εἶναι, οὐδὲ τὸ χιόνα μέλαιναν) ὅστε παντὶ μὲν οὐκ ἀνάγκη τὸ δεκτικὸ θάτερον ἐνεῖναι τῷ ὑπάρχειν, ἀλλὰ μόνοις οἷς φύσει τὸ ἓν ὑπάρχει, καὶ τούτοις ἀφωρισμένως τὸ ἓν, καὶ οὐχ ὁπότερον ἔτυχεν. ὅτι δ' αἱ στερήσεις καὶ

καὶ τῆς ἕξεως, οὐδέτερον τῷ εἰρημένων ἀληθές. (οὐδὲ [a] τὸ ἀεὶ τῷ δεκτικῷ ἀναίσκυντον θάτερον αὐτῷ ὑπάρχειν· τὸ γὰρ μήπω πεφυκὸς ὄψιν ἔχειν, οὔτε τυφλὸν, οὔτε ὄψιν ἔχειν λέγεται· ὥστε οὐκ ἂν εἴη ταῦτα τῷ τοιούτων ἐναντίων, ὧν μηδέν ἐστιν αἰὰ μέσον. ἀλλ' [b] οὐδὲ ὧν ἔστιν αἰὰ μέσον ἀναίσκυντον γάρ ποτε παντὶ τῷ δεκτικῷ θάτερον αὐτῷ ὑπάρχειν· ὅταν γὰρ ἤδη πεφυκὸς ᾖ ὄψιν ἔχειν, τότε ἢ τυφλὸν, ἢ ὄψιν ἔχον ῥηθήσεται· καὶ τούτων οὐκ ἀφωρισμένως θάτερον, ἀλλ' ὁπότερον ἔτυχεν· οὐ γὰρ ἀναίσκυντον, ἢ τυφλὸν ἢ ὄψιν ἔχον εἶναι, ἀλλ' ὁπότερον ἔτυχεν. ὅσα δὲ τῷ ἐναντίων ὧν ἔστί τι αἰὰ μέσον, οὐδέποτε ἀναίσκυντον ἐν παντὶ θάτερον ὑπάρχειν, ἀλλὰ τισὶ καὶ τούτοις ἀφωρισμένως τὸ ἐν [ἐ ἔχ ὁπότερον ἔτυχεν.] ὥστε δῆλον ὅτι κατ' ἀδέτερα τῷ ξόπων, ὡς τὰ ἐναντία αὐτὰ πρὸς αὐτὰ ἔχει πως καὶ ἕξιν αὐτὰ πρὸς αὐτά.

¶ Ἔτι, εἰ [c] ὅσα μὲν τῷ ἐναντίων, ὑπάρχοντος τοῦ δεκτικοῦ, δυνατὸν εἰς ἄλληλα μεταβολὴν γίνεσθαι, εἰ μή τινι φύσει τὸ ἐν ὑπάρχει, οἷον πῦρ ἀεὶ θερμὸν ἐστὶ· καὶ [d] εἰ καὶ τὸ ὑγιεινὸν δυνατὸν νοσῆσαι, καὶ τὸ λευκὸν, μέλαν γενέσθαι· καὶ τὸ γλυκὺ, θερμὸν· καὶ ἐκ πανὸς ἀμφοῖν λόγοις, καὶν μικρὸν γά τι ἐπιδοίη εἰς τὸ βελτίων εἶ). ἐὰν δὲ ἁπαξ καὶν μικραὶ ἐπίδοσιν λάβῃ, φανερὸν ὅτι ἢ τελείως ἂν μεταβάλοι, ἢ πάνυ παλλὴν ἂν ἐπίδοσιν λάβοι· ἀεὶ γὰρ εὐμενέστερος πρὸς ἀρετὴν γίνεται), incrementi accepturum. semper enim ad virtutem proclivior fit,

& habitu neutrum eorum quæ dicta sunt, verum *est*. (Non [a] enim semper in eo quod suscipiendi vim habet, necesse *est* alterum horum inesse. quia quod natura nondum videre potest, *id* neque cæcum *esse*, neque visum habere dicitur. quapropter hæc non erunt ex iis contrariis quorum nihil est medium. Sed [b] neque *ex iis* quorum est medium. quoniam necesse *est* quādoque omni suscipiendi vim habenti inesse eorum alterum. cùm enim ei à natura tributum est vt visum habeat, tunc aut cæcum aut videns dicetur. nec horum definitè alterum, sed vtrūlibet. non *est* enim necesse aut cæcum esse, aut visum habere, sed alterutrum. contrariorum verò, quorum est aliquod medium, numquam alterum necesse est inesse in omni *subiecto quod recipiendi vim habet*, sed in quibusdam *tantùm*: atque in his definitè vnum, non vtrumlibet) Quare [c] perspicuū est neutro modo vt cōuaria opponi, *ea* quæ secundū prinationem & habitum opponuntur. ¶ [d] Præterea [e] contrariorū, dūmodo *subiectum* extet quod habeat vim recipiēdi, potest inter se cōmutatio fieri. nisi si cui naturā vnū inhæret. vt ignis calor. Quod [f] enim est sanū, ægrotare: quod est albū, nigrum fieri: & quod est calidū, refrigerari potest. ex probo quoq; improbū fieri potest, & ex improbo probum. nam improbus ad meliores exercitationes ac sermones deductus, progredietur, quamuis parum, ad hoc vt melior sit. quòd si semel vel parū incrementum accipiat, perspicuum est *eundem* eum aut perfectè mutatum iri, aut permultum

a Confirmatio primæ partis sumptæ propositionis.

b Confirmatio secundæ partis dictæ propositionis.

c Conclusio.

d Eandem distinctionem præmittit & contrariorum probat alios syllogismo ex mente affirmante & minante.

e Maior propositio.

f Minoris confirmatio inductiua imperfecta.

si vel modicam progressionem initio fecerit. cui cõtentaneum est, vt *in dies* maius incrementũ accipiat. quod si semper fiat, perfectè ad contrarium habitum *eundem* perducetur, nisi tempore excludatur. Privationis[a] verò & habitus inter se mutatio inuicem fieri nequit. nam[b] etsi ab habitu ad privationem mutatio fiẽ, tamen à privatione ad habitum fieri non potest. neque enim[c] qui cæcus factus est, rursus aspexit: neque caluus comã recepit: nec edentulus dentes emisit. ¶ Quæ verò opponũtur vt affirmatio & negatio, perspicuum est nullo ex dictis modis opponi: quoniam in his solis necesse *est* semper alterum eorum esse verum, alterum falsum: neque enim contrariorum necesse *est* semper alterum esse verum, alterum falsum: nec eorum quæ sunt ad aliquid, nec habitus & privationis. ¶ Vt sanitas & morbus *sunt*. cõtraria: atque eorum neutrum *est* verum vel falsum. Itidem duplum & dimidium opponuntur vt ea quæ sunt ad aliquid: eorumque neutrum est verum aut falsum. Sed neque ea quæ dicuntur secundum privationem & habitum: vt visus & cæcitas. Et omnino eorum[d] quæ secundum nullam complexionem dicũtur, nullum est verum aut falsum. prædicta verò omnia sine complexione dicuntur.

¶ Maximè tamen videtur tale quippiam contingere in iis contrariis quæ secundum complexionem dicuntur. Nam Socratem valere, & Socratem ægrotare, sunt contraria. Sed neque in his necesse *est* semper alterum verum, alterũ falsum esse. Cùm

[a] Mens propositio.

[b] Error circa mutationem privationis.

[c] Similitudo mirabilis ex cæcitate & calvitie sumpta.

[d] Addi est vocabulorum simplicium.

[e] Idipsũ, veritas aut falsitas inest.

κατὰ μὴ πᾶσαν ὅπόδοσιν ἐλαχίστη ἢ ἐξ ἀρχῆς. ὡς τὰ ἐναντία καὶ πλείω ὑπόδοσιν αὐτὸν λαμβάνειν. καὶ τὸ ἀεὶ γινόμενον, τελείως εἰς τὸ ἐναντίον ἔξιν καταστήσει, ἐὰν πρὸ μὴ χρόνῳ ἐξείρηται. ἐπὶ δὲ τῶν ἕξεως καὶ τῆς ἕξεως ἀδύνατον εἰς ἄλληλα μεταβολὴν γενέσθαι. ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς ἕξεως ἔστι τὸ εἰρημένον στέρησιν γίνεται μεταβολή. ἀπὸ δὲ τῆς στερήσεως, οὐκ ἔστι τὸ ἕξιν ἀδύνατον· οὔτε γὰρ τυφλὸς γεγονὼς πάλιν ἀνέβλεψεν οὔτε φαλακρὸς ὢν, [πάλιν] κομήτης ἐγένετο. οὔτε νωδὸς ὤν, [πάλιν] ὀδόντας ἔφυσεν. ¶ Ὅσα δ' ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἀντίκειται, φανερὸν ὅτι κατ' ἀδύνατα τῷ εἰρημένων ἔχοντα ἀντίκειται. ὅτι μέντοι γε τούτων αἰεὶ θάτερον μὲν ἀληθὲς, θάτερον δὲ ψεῦδές ἐστιν. οὔτε γὰρ ὅτι τῶν ἐναντίων αὖ ταῦτ' ἐστίν. οὔτε γὰρ ὅτι τῶν πρός τι· οὔτε ὅτι τῶν ἕξεως καὶ στερήσεως. ¶ Οἷον ὑγίεια καὶ νόσος ἐναντία· καὶ οὐδέτερόν γε τούτων ἐστὶν ἀληθὲς οὔτε ψεῦδές ἐστιν. ὥσπερ οὐδὲ τὸ διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ, πρός τι ὄντα· οὐδέτερον γὰρ αὐτῶν ἀληθὲς οὐδέτερον, οὔτε ἀληθὲς, οὔτε ψεῦδές. οὐδὲ γε τὰ κατ' στέρησιν καὶ ἕξιν λεγόμενα, οἷον τὸ ὄμμα καὶ τὸ τυφλόν. ὅλως δ', τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων οὐδὲν οὔτε ἀληθὲς ἔστιν, οὔτε ψεῦδές. πάντα δὴ τὰ εἰρημένα ἄνευ συμπλοκῆς λέγεται. ¶ Οὐ μὴν ἀλλὰ μάλιστα ἂν δόξειε τὸ τοιοῦτον συμβαίνειν ἔστι τῶν κατὰ συμπλοκὴν ἐναντίων λεγομένων. τὸ δὲ ὑγιαίνειν Σωκράτη, παθεῖν Σωκράτη ἐναντίον ἐστίν. ἀλλ' οὐδὲ ὅτι τούτων αἰεὶ θάτερον μὲν ἀληθὲς, θάτερον δὲ ψεῦδές ἐστιν. ὅπως μὲν δὴ

ὃ δὲ Σωκράτους, τὸ μὲν εἶναι ἀληθὲς, τὸ δὲ ψεῦδος· μὴ ὄντος δὲ, ἀμφότερα ψεύδη. οὕτω δὲ τὸ νοσεῖν Σωκράτη οὐ τὸ ὑγιαίνειν, ἔστιν ἀληθὲς, αὐτοῦ μὴ ὄντος ὅλως ἢ Σωκρά-
34 τους. ¶ Ἐπὶ δὲ τῆς στερήσεως καὶ τῆς ἕξεως, μὴ ὄντος γε ὅλως, οὐδέτερον ἀληθὲς· ὄντος δὲ οὐκ ἀεὶ θάτερον μὲν ἀληθὲς, θάτερον δὲ ψεῦδος· τὸ γὰρ ὅλως ἔχειν Σωκράτην, πῶς τυφλὸν εἶναι Σωκράτη, αὐτόπιστα ὡς στέρησις καὶ ἕξις· καὶ ὄντος γε, οὐκ ἀναγκαῖον θάτερον ἀληθὲς εἶναι ἢ ψεῦδος· ὅτε γὰρ μήπω πέφυκεν ἔχειν, ἀμφότερα ψεύδη· μὴ ὄντος
κ ἀπὸ δὲ ὅλως τοῦ Σωκράτους, καὶ οὕτω ψεῦδος ἀμφότερα, ℭ τὸ ὅλως αὐτὸν
35 ἔχειν, ℭ τὸ τυφλὸν αὐτὸν εἶναι). ¶ Ἐπὶ δὲ γε τῆς κατα φάσεως καὶ τῆς ἀποφάσεως· αἰεί τε ἢ ἔαν τε μὴ ἢ τὸ μὲν ἕτερον ἔσται ψεῦδος, τὸ δὲ ἕτερον ἀληθές. τὸ γὰρ νοσεῖν Σωκράτη, καὶ τὸ μὴ νοσεῖν, ὄντος αὐτοῦ, φανερὸν ὅτι τὸ ἕτερον αὐτῶν ἀληθὲς, τὸ δὲ ἕτερον ψεῦδός ἔστι. καὶ μὴ ὄντος γε, ὁμοίως· τὸ μὲν γὰρ νοσεῖν, μὴ ὄντος, ψεῦδος· τὸ δὲ μὴ
36 νοσεῖν, ἀληθές. ¶ Ὥστε δῆλον μόνων τούτων εἶναι αὐ ἴδιον τὸ ἀεὶ θάτερον αὐτῶν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος εἶναι· ὅσα μὲν κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἀπλῆ).

enim Socrates est: alterũ est verum, alterum falsum. cùm autẽ non est, vtraque sunt falsa: quia nec verum est Socratẽ ægrotare, nec valere; cùm omnino ipse
24 Socrates non sit. ¶ In priuatione autem & habitu, cùm omnino *subiectum* non est, neutrum *est* verũ. cùm verò *subiectum* est, nõ semper alterũ *est* verũ, alterum falsum. nam Socratem visu prædituꝫ esse, & Socratem cæcum esse, opponuntur vt priuatio & habitus. cúmque *Socrates* est, non *est* necesse alterum esse verum aut falsum, quando enim nondum secundum naturam habere debet, vtraque falsa sunt. cùm verò Socrates omnino nõ est, sic quoque vtraque sunt fal-
κ *sa*: *nempe*. cum visu prędituꝫ esse,
25 &, eum cęcum esse. ¶ Verùm in affirmatione & negatione semper siue *Socrates* sit, siue non sit alterũ erit verum, alterũ falsum. nam Socratẽ ægrotare, & nõ ægrotare, cùm ipse *Socrates* est, perspicuũ est alterum horũ esse verum, alterũ falsum. similitérque cùm non est *Socrates*. *cum* enim ægrotare, quando nõ *est*,
26 falsum est: non ægrotare autem, est verum. ¶ Quare his solis, quæ opponuntur vt affirmatio & negatio, proprium est alterũ eorũ verum vel falsum esse.

De contrariis[a], CAP. XI.

a Vide 4 primæ philosophiæ, cap. 12.

1 *Bono contrarium esse malum.* 2 *Malo contrarium esse alias bonũ, alias malum.* 3 *Posse eadem contrarium esse sibi altero, siue sint contraria incomplexa.* 4 *Sibi ipsi complexa.* 5 *Subiectum contrariorum aut esse idem specie, aut genere.* 6 *Contraria vel esse in eodem genere, vel in contrarijs generibus vel contraria genera.*

ΕΝαντίον δὲ ἔστιν, ἁπλῶς μὲν 1 ὃ ἐξ ἀνάγκης κακόν· ἢ τὸ ἧττον τῇ καθ' ὑπεροχὴν τοῦ ὑπάρχειν κακόν· οἷον ὑγιείᾳ νόσος, καὶ δικαιοσύνῃ ἀδικία, καὶ ἀνδρίᾳ δειλία· ὁμοίως δὲ ℭ ὅτι τῷ

BOno necesse est cõtrarium
esse[b] malum: ídque perspicuũ est singularium rerum inductione. vt sanitati *contrarium est* morbus, iustitiæ iniustitia, fortitudini ignauia. & cetera si-

b Non est sensus, omne bonũ habere contrarium. sed ita quod sit contrarium bono quod est malum, non quamlibet bonũ bono non pugnans est contrarium.

militer. ¶Malo autem interdum bonum est contrarium, interdum malum. nam defectui qui est malum, exsuperatio est contraria quæ est malum. mediocritas verò quæ similiter vtrique est contraria, bonum est.

[a] In paucis autem hoc videre licet. sed in plurimis semper malo bonum est contrarium.

¶Præterea non necesse est, si cõtrariorum alterum sit, etiam reliquum esse. nam omnibus bene valentibus, sanitas erit, non morbus. & omnibus albis existentibus, albor erit, non nigror. ¶Præterea si Socratem valere, & Socratem ægrotare, contraria sunt: nec simul contingit vtraque eidem inesse: sicri non potest, vt cùm alterum contrarium sit, etiam reliquum sit. cùm enim *verum* est, Socratem valere: non est *verum*, Socratem ægrotare. ¶ Perspicuũ vero *est* naturâ ita cõparatum esse vt contraria sint circa idem vel specie vel genere[b]. vt morbus & sanitas, in corpore animalis: albor & nigror, simpliciter in corpore: iustitia & iniustitia, in anima hominis.

¶Necesse est autem omnia cõtraria vel in eodem genere esse, vel in contrariis generibus, vel ipsa genera esse. Album enim & nigrum *sunt* in eodem genere: quia color *est* eorum genus. iustitia verò & iniustitia *sunt* in contrariis generibus: nam illius genus *est* virtus: huius, vitium. denique bonum & malum non sunt in genere[c], sed ipsa sunt genera aliquorum.

[a] Immo in plurimis. vide Aristotelem lib. 2. Ethic. Nicomach. cap. 7.

[b] Aristoteles lib. 1. topic. cap. 6. docet idem dici vel genere, vel specie, vel nume ro. Quanto autem hæc propositio pũ losophia, cap. 9 addit idem genus portione.

[c] Ergo præter decem categorias sunt duo summa genera, bonum, & malum? Minime. nam bonum tot modis dicitur quot ens: adeo vt bonum sit vel substantia, vel Deus vel qualitas, vel virtus, &c. vide 1. Ethic. Nicom. cap. 4. & 6.

ἄλλων. ¶Κακῷ δὲ ὁτὲ μὲν ἀγαθόν ἐστιν ἐναντίον, ὁτὲ δὲ κακόν. τῇ μὲν οὐσίᾳ κακῷ ὄντι, ἡ ὑπερβολὴ ἐναντίον, κακὸν ὄν· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ μεσότης ἐναντία ἑκατέρῳ οὔσῃ, ἀγαθόν ἐστιν. ἐπ' ὀλίγων δ' ἂν τὸ τοιοῦτον ἴδοι τις. ὅτι δὲ τῷ πλείστῳ ἀεὶ τὸ κακὸν τοῦ ἀγαθοῦ ἐναντίον ἐστίν. ¶Ἔτι τῶν ἐναντίων οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστιν εἶναι τὸ ἕτερον ἢ, καὶ τὸ λοιπὸν εἶ). ὑγιαινόντων μὲν ἁπάντων, ὑγίεια μὲν ἔσται, νόσος δὲ οὔ. ὁμοίως δὲ καὶ λελευκῶν ὄντων ἁπάντων, λεύκωμα μὲν ἔσται, μελανία δὲ οὔ. ¶Ἔτι, εἰ τῷ Σωκράτει ὑγιάνειν τὸ Σωκράτην νοσεῖν ἐναντίον ἐστί, μὴ ἐνδέχεται δὲ ἅμα ἀμφότερα τοῦ αὐτοῦ ὑπάρχειν, οὐκ ἂν ἐνδέχοιτο τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων ὄντος, καὶ τὸ λοιπὸν εἶ)· ὄντος μὲν τὸ Σωκράτει ὑγιάνειν, οὐκ ἂν εἴη τὸ νοσεῖν Σωκράτει. ¶Δῆλον δὲ ὅτι καὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἢ εἶδει ἢ γένει· πέφυκε γίνεσθαι τὰ ἐναντία. νόσος μὲν γὰρ καὶ ὑγίεια ἐν σώμασι ζῴου [πέφυκε γίνεσθαι·] λευκότης δὲ καὶ μελανία, ἀσάφως ἐν σώματι· δικαιοσύνη δὲ καὶ ἀδικία, ἐν ψυχῇ ἀνθρώπου. ¶Ἀναγκαῖον δὲ πάντα τὰ ἐναντία ἢ ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶναι, ἢ ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν, ἢ αὐτὰ γένη εἶ). λευκὸν μὲν γὰρ καὶ μέλαν ἐν τῷ αὐτῷ γένει· χρῶμα γὰρ αὐτῶν τὸ γένος. δικαιοσύνη δὲ καὶ ἀδικία, ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν· τοῦ μὲν γὰρ ἀρετὴ τὸ γένος, τὸ δὲ κακία. ἀγαθὸν δὲ καὶ κακὸν οὐκ ἔστιν ἐν γένει, ἀλλ' αὐτὰ τυγχάνει γένη τινὰ ὄντα.

De

De priori, CAP. XII.

1 ¶ Quot modis Prius ab aliis accipiatur. 2 Medius primus. 3 Secundus. 4 Tertius. 5 Quartus. 6 Epilogus. 7 ¶ Adiectio quinti modi. 8 Epilogus.

a Vide 4. primæ philosoph. cap. 11.

1 Πρότερον δ' ἑτέρου ἕτερον λέγε- 2 ται τέτταρας. ¶ Πρῶτον μὲν καθ' ὃ ἂν μᾶλλον ἐγγὺς ἐπὶ τὸ ἀκριβὲς ἐπὶ τὸ χρόνον ἐγγὺς ἐπὶ τὸ ἀκριβὲς ἐπὶ τὸ χρόνον, ὃ ἐστὶν ἐπὶ τὸ ἀκριβὲς ἐπὶ τὸ χρόνον. καθ' ὃν, προεστὼς ἕτερον ἑτέρου καὶ παλαιότερον λέγεται· τοῦ δὲ τὸ χρόνον πλείω ᾖ, καὶ παλαιότερον καὶ πρεσβύτερον λέγεται.

2 ¶ Δεύτερον δέ, τὸ μὴ ἀντιστρέφον κατὰ τὸ εἶναι ἀκολούθησιν. ἔστι δὲ τὸ μὲν δύο πρότερον· δυοῖν μὲν γὰρ ὄντων, ἀκολουθεῖ οὐθὲν τὸ ἓν εἶναι· ἑνὸς δὲ ὄντος, οὐκ ἀκολουθεῖ δύο εἶναι· ὥστε οὐκ ἀντιστρέφει. Ἀπὸ δὲ ἑνὸς ἡ ἀκολούθησις τὸ εἶναι τὸ λοιπόν. πρότερον δὲ δοκεῖ τὸ τοιοῦτον εἶναι, ἀφ' οὗ μὴ ἀντιστρέφει ἡ τοῦ εἶναι ἀκολούθησις.

4 ¶ Τρίτον δὲ κατά τινα τάξιν τὸ πρότερον λέγε-, καθάπερ ὅτι τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν λόγων. ἐν τε γὰρ ἅπασι ἐστὶ τοῖς μεμιγμένοις τι πρότερον καὶ ὕστερον τῇ τάξει· καθάπερ ἐν τοῖς στοιχείοις πρότερα τῶν συλλαβῶν, ὅτι τὰ τῶν λόγων ἁπλοῦν τὸ γὰρ προοίμιον τῆς διηγήσεως πρότερον τῇ τάξει ἐστίν. ¶ Ἔτι δ' ἃ ἐπῃνέθη, τὸ βέλτιον καὶ τὸ τιμιώτερον, πρότερον τῇ φύσει δοκεῖ. εἰώθασι δὲ καὶ οἱ πολλοὶ τοὺς ἐντιμοτέρους, καὶ μᾶλλον ἀγαπωμένους ὑπ' αὐτῶν, πρεστέρους παρ' αὐτοῖς φάσκειν εἶναι. ἔστι δὲ δὴ καὶ σχεδὸν ἀλλοτριώτατος τῶν τῷ ζόφον ὁρίζειν. ¶ Οἱ μὲν οὖν λεγόμενοι ζόφοι τὸ πρότερον, [σχεδὸν] τοσοῦτοί εἰσι. ¶ Δόξειε δ' ἂν καὶ κατὰ τοὺς εἰρημένους ἕτερος εἶναι πρεστέρου ζόφος.

PRius alind alio dicitur quadrifariam. ¶ Primùm ac maximè propriè ratione temporis: ex quo aliud alio vetustius & antiquius dicitur, nam antiquius & vetustius dicitur, quia tempus longius est. ¶ Secundò quod non reciprocatur secundùm existendi consecutionem. Vt vnum duobus *est* prius. nam si duo sunt: statim sequitur, vnum esse. quòd si vnum est: non *est* necesse, duo esse. quare non reciprocatur, vt si vnum sit, sequatur reliquum esse. Prius autem videtur id esse à quo non reciprocatur existendi consecutio.

4 ¶ Tertiò ratione ordinis prius dicitur: vt in scientiis, & orationibus. nam ordine prius & posterius inest in scientiis demonstratiuis, elementa namque *sunt* ordine priora descriptionibus. & in grammatica, elementa sunt priora syllabis. Similitérque in orationibus: quoniam proœmium ordine prius est narratione. ¶ Præter ea quæ dicta sunt: quod est melius & præstantius, *ad* videtur *esse* naturâ prius. Multi etiam dicere solent: quos magis honorant magisque diligunt. Sed hic modus est omnium fere maximè alienus.

6 ¶ Atque hi fere sunt, qui dicuntur modi Prioris. ¶ Sed præter modos commemoratos videri potest alius esse Prioris modus.

eorum enim quæ secundum existendi consecutionem reciprocantur, quod quomodocunque est causa cur alterum sit, meritò prius naturâ dici potest. esse autem quædam talia, perspicuum est. nã esse hominem cum vera de eo oratione reciprocatur secundum existendi consecutionem. quandoquidem si homo est, vera est oratio qua dicimus hominem esse. & reciprocatur: quia si vera est oratio qua dicimus hominem esse, homo est. vera autem oratio nequaquam est causa cur res sit: sed constat, rem quodã modo causam esse cur vera sit oratio. nam quia res est vel non est, oratio dicitur vera vel falsa.

¶ Quare quinque modis aliud alio prius dici potest.

τῇ δὲ ἀντιστρέφοντα καὶ τιὼ τὸ εἶ) ἀκολούθησιν, τὰ ἄμφω ὁπωσοῦν ἅπτόμενα τοῦ εἶ), φανερὸν εἰκότως τῇ φύσει λέγοιτ' ἄν. ὅτι δὲ ὄντα ποιοῦντα, δῆλον· τὸ γὰρ εἶ) ἀληθεύεσθαι, ἀντιστρέφει καὶ τιὼ τὸ εἶ) ἀκολούθησιν, πρὸς τὸν ἀληθῆ λόγον. εἰ γὰρ ὄζιν ἄνθρωπος, ἀληθὴς ὁ λόγος ᾧ λέγομέν ὅτι ὄζιν ἄνθρωπος. καὶ [ἀντιστρέφει γὰρ τὸ εἶ) ἀληθὴς ὁ λόγος ᾧ λέγομέν ὅτι ὄζιν ἄνθρωπος, ἔζιν ἄνθρωπος. ἔστι δὲ ὁ μὲν ἀληθὴς λόγος οὐδαμῶς αἴτιος τοῦ εἶ) τὸ πρᾶγμα· τὸ μὲν γὰρ πρᾶγμα φαίνεται ταῖς αὑτοῦ τῷ ἀληθῆ τὸν λόγον εἶ) πολλὰ εἶναι τὸ πρᾶγμα ἢ μὴ εἶναι, ἀληθὴς ὁ λόγος, ἢ ψευδὴς λέγεται. ¶ Ὥστε τὸ κατὰ πέντε τρόπους ἕτερον ἑτέρου πρότερον λέγοιτ' ἄν.

De modis Simul, CAP. XIII.

1 *Modus primus.* 2 *Secundus.* 3 *Tertius.* 4 *Ejusdem.*

SImul autem dicuntur simpliciter & maximè proprie, quorum[4] generatio est in eodẽ tempore. neutrum enim horum est prius, nec posterius. hæc autem dicuntur simul tempore.

¶ Naturâ[b] verò simul *dicuntur*, quæ reciprocantur quidem secundum existendi consecutionem, sed nullo modo alterum est causa cur alterum sit: vt in duplo & dimidio *perspicuum est*. hæc enim reciprocantur: quia cùm duplum est, dimidium quoque est: & cùm dimidium est, duplum est. neutrum verò est causa cur alterum sit. ¶ Ea[c] quoque quæ ex eodem genere sibi inuicem in diuisione opponuntur, simul naturâ dicuntur. Sibi inuicem in diuisione opponi dicuntur, quæ sunt ex eadem

a Hæc prima significatio adhæret Simul. cæteris deinceps modo primum.

b Respondet secundo & quinto modo priori.

c Reflectitur tertio modo primo.

ΣΥΜΑ δὲ λέγεται ἁπλῶς μὲν καὶ κυριώτατα, ὧν ἡ γένεσις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. οὐδέτερον γὰρ θατέρου πρότερον οὐδὲ ὕστερον αὐτῶν ὄζιν. ἅμα δὲ καὶ τὸν χρόνον ταῦτα λέγεται.

¶ Φύσει δὲ ἅμα, ὅσα μὲν ἀντιστρέφει καὶ τιὼ τὸ εἶ) ἀκολούθησιν, μηδαμῶς δὲ ἅπτεσθαι θατέρου τὸ εἶναι ἔζιν. οἷον ὅτι τῷ διπλασίῳ καὶ τῷ ἡμισίῳ· ἀντιστρέφει μὲν γὰρ ταῦτα (διπλάσιον γάρ ἐστι, ἡμισύ ἐζι· καὶ ἡμίσιόν ἐστι, διπλάσιόν ἐζι) οὐδέτερον δὲ θατέρου τὸ εἶναι ἔζιν αἴτιον. ¶ Καὶ τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντικείμενα ἀλλήλοις, ἅμα τῇ φύσει λέγεται ἀντικεῖσθαι δὲ λέγεται ἀλλήλοις, τὰ καθ' αὑτὰ διαιρεῖν· οἷον τὸ πτηνὸν τοῦ πεζοῦ,

καὶ τοῦ ἐνύδρου· ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις ἀντιδιαιρεῖται· ὁ γὰρ τοῦ πτηνοῦ γένους ὄντα· τὸ δὲ ζῷον διαιρεῖται εἰς ταῦτα, εἰς τε τὸ πτηνὸν, καὶ τὸ πεζὸν, καὶ τὸ ἔνυδρον. ¶ οὐδὲν γὰρ τούτων πρότερον ἢ ὕστερόν ἐστιν, ἀλλ' ἅμα τῇ φύσει τὰ τοιαῦτα δοκεῖ εἶναι. διαιρεθέντα δ' ἂν καὶ τούτων ἕκαστον εἰς εἴδη πάλιν· οἷον τὸ πτηνὸν, καὶ τὸ πεζὸν, καὶ τὸ ἔνυδρον. ἔσται οὖν ταῦτα ἅμα τῇ φύσει, ὅσα ὁμοῦ τῷ αὐτῷ γένει καὶ τῷ αὐτῷ διαίρεσίν ἐστιν ἔχει. ¶ Τὰ δὲ γένη εἰδῶν ἀεὶ πρόϊτερα. οὐ γὰρ ἀντιστρέφει καὶ τοῖς εἴδεσιν ἀκολούθησιν· οἷον ἐνύδρου μὲν ὄντος, ἔστι ζῷον· ζῴου δὲ ὄντος, οὐκ ἀνάγκη ἔνυδρον εἶναι. ¶ Ἅμα οὖν τῇ φύσει λέγεται, ὅσα ἀντιστρέφει μὲν καὶ τοῖς εἴδεσιν ἀκολούθησιν, μηδενὸς δὲ ἕτερον ἑτέρου αἴτιον τοῦ εἶναί ἐστι, καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ γένους αὐτοδιαιρήματα ἀλλήλοις. ἁπλῶς δὲ ἅμα, ἂν ἡ γένεσις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐστί.

& aquatili: hæc enim sibi inuicem in diuisione opponuntur, cùm sint ex eodem genere: quippe cùm animal in hæc diuidatur, volucre, terrestre, aquatile. atque horum nullum est prius vel posterius: sed videntur hæc simul esse naturâ. Rursus horum vnumquodque in species diuidi potest, veluti volucre, terrestre, aquatile. erunt igitur illa quoque simul naturâ, quæ sunt ex eodem genere in eadem diuisione. ¶ Genera verò speciebus semper priora *sunt*: quia nõ reciprocantur secundum existẽdi consecutionem. Veluti cùm est aquatile, est animal. cùm autem est animal: non est necesse, aquatile esse. ¶ Simul igitur naturâ dicuntur quæcunque reciprocantur secundum existendi consecutionem, sed neutiquam alterum est causa cur alterum sit. & quæ ex eodem genere in diuisione sibi inuicem opponũtur. simpliciter autẽ simul sunt, quorum generatio est eodem tempore.

a Ortus & interitus, seu generatio & corruptio spectatur in substantia. accretio & imminutio in quantitate. varia tio in qualitate. loci mutatio in categoria Vbi. In substantia tamen non est proprie motus, atq; adeò generatio & corruptio sunt veri motus ad mutationes vide 5. phys. cap. 1. & 2.

De motu, CAP. XIV.

1 ¶ *Species motus. Enumeratio.* 2 *Definitio cùm aliorum motuum inter se, variationis ab aliis motibus. quamvis enim dubitare hac de re aliquis possit:* 3 *tum etiam* 4 *tamen & variationis reperitur formula ab aliis motibus.* 5 *& ab vno motu à variatione.* 6 ¶ *Quid ex quatuor tam motus generaliter accepti quàm singulis speciebus, non solùm alius, sed etiam variationi.*

Κινήσεως δὲ ἔστιν εἴδη ἓξ[a], γένεσις[b], φθορὰ[c], αὔξησις[d], μείωσις[e], ἀλλοίωσις[f]· καὶ ἡ κατὰ τόπον μεταβολή. ¶ Αἱ μὲν οὖν ἄλλαι κινήσεις φανερὸν ἐπ' ἐτέρᾳ ἀλλήλων εἰσίν. ἡ γὰρ ἔστιν ἡ γένεσις, φθορὰ δέ γε ἡ οὐκ ἔστιν· μείωσις δὲ ἡ οὐ τόπου μεταβολή. ὥσωσπερ οὖν οὐκ ἄλλαι. ¶ Τὸ δὲ ἀλλοιοῦσθαι ἔχει τινὰ ἀπορίαν, μὴ ποτε ἀναγκαῖον ᾖ τὸ ἀλλοιούμενον, κατά τινα τῶν λοιπῶν κινήσεων ἀλλοιοῦσθαι.

Motus species sunt sex[a] ortus[b], interitus[c], accretio[d], imminutio[e], variatio[f], & secundum locum mutatio. ¶ Aliorum igitur motus inter se differre perspicuum est. quoniam ortus non est interitus, neque accretio est imminutio, neque secundum locum mutatio. Eadem est aliorum ratio. ¶ In variatione autem dubitatio quædam est, ne quando necesse sit, id quod variatur, secundum aliquem aliorum motuum variari.

b Ortus seu generatio est motus à non esse ad esse.

c Interitus seu corruptio est motus ab esse ad nõ esse.

d Accretio est motus à minori quãtitate ad maiorem.

e Imminutio est motus à maiori quãtitate ad minorem.

f Variatio (quæ vulgò alteratio dicitur) est motus à qualitate in contrariam qualitatem.

¶ [a]Hoc[b] autem verum non est.[4] fere[c] enim secundum omnes aut plurimas passiones cõtingit nos variari, nulla alia motione in societatem adiuncta. Etenim neque augeri necesse est, quod secundum passionem mouetur, nec immimi. Eadem est aliorũ ratio. Quare[d] diuersa est ab aliis motionibus variatio. Nam[e] si esset eadẽ, oporteret id quod variatur, contestim etiam augeri, vel imimi, vel aliam aliquam motionẽ consequi. quod[f] tamen non est necessarium.

¶ Itidem etiam quod augetur,[5] aut alio modo mouetur, variari deberet. atqui nonnulla augentur sine variatione. vtpura quadratum[g] gnomone circumpositio auctum quidem est, non tamen variatum. Idem fit in ceteris eiusmodi. Quare hæ motiones diuersæ sunt inter se.

¶ Iam verò simpliciter motioni contrarium[h] est quies. Singulis[i] autem singulæ[k]. Ortui quidẽ interitus contrarium est, accretioni imminutio, loci mutationi quies in loco, maximè autem videtur opponi mutatio in locum contrarium, vt descensui ascensus, & ascensui descensus. ¶ Reliquæ verò ex motionibus explicatis non facile[7] est exponere quid contrarium sit: sed nihil ei videtur esse contrarium, nisi quis etiam huic opponat quietem in qualitate, vel mutationem in contrariam qualitatem: quemadmodum etiam loci mutationi *oppositum* quietem in loco, vel mutationẽ in contrariũ locum. Variatioque est mutatio in qualitate.

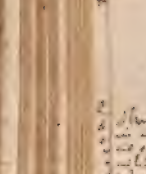

fiet linꝫ modo quadratum maius, nẽpe e f g c figura autem mota tam ex lꝫ, quã ex maiore quadrati perinde ac minoris, latera sunt æqualia, & anguli recti.

¶ [a]Τοῦτο[b] δὲ οὐκ ἀληθὲς ὅτι· οὐ γὰρ σχεδόν[c] τι κατὰ πάντα τὰ πάθη, ἢ τὰ πλεῖστα, συμβέβηκεν ἀλλοιοῦσθαι ἡμᾶς, οὐδεμιᾶς πρὸς ἄλλων κινήσεων κοινωνούσης. οὔτε γὰρ αὐξεσθαι ἀναγκαῖον τὸ κατὰ πάθος κινούμενον, οὔτε μειοῦσθαι. ὡσαύτως δὲ ὅτι πρὸς ἄλλων. ὥστ' ἑτέρα αὐτῶν ἐστὶ καὶ τὰς ἄλλας κινήσεις, ἡ ἀλλοίωσις· εἰ γὰρ ἦν ἡ αὐτή, ἔδει τὸ ἀλλοιούμενον ἅμα καὶ αὐξεσθαι ἢ μειοῦσθαι, ἢ τινα τῶν ἄλλων ἀκολουθεῖν κινήσεων· ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη.

¶ Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ αὐξανόμενον, ἢ τινα ἄλλην κίνησιν κινούμενον, [ἔδει] ἀλλοιοῦσθαι. ἀλλ' ἔστι τινὰ αὐξανόμενα, ἃ οὐκ ἀλλοιοῦται· οἷον τὸ περιγραφὲν γνώμονος ἄνευ τοῦ αὐξηθῆναι μᾶλλον, ἀλλοιότερον δὲ οὐδὲν γεγένηται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἔστι τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. ὥστ' ἑτέρα αὐτῶν καὶ κινήσεις ἀλλήλων. ¶ Ἔστι δὲ ἁπλῶς τῇ μὲν κινήσει ἡ ῥεμία ἐναντίον[b], ταῖς δὲ καθ' ἕκαστα[c] αἱ καθ' ἕκαστα[c] ῥᾳδίως μὲν φορᾷ [ἐναντίον] αὔξησις δὲ μείωσις· τῇ δὲ κατὰ τόπον μεταβολῇ ἡ κατὰ τόπον ἠρεμία, μάλιστα δὲ ἔοικεν ἀντικεῖσθαι καὶ πρὸς τὸν ἐναντίον τόπον μεταβολή, οἷον τῇ κάτω θεν ἡ ἄνω, τῇ δὲ ἄνω θεν ἡ κάτω. ¶ Τῇ δὲ λοιπῇ τῇ κατὰ ποιότητα κινήσει, οὐ ῥᾴδιον ὁρισθῆναι ἢ ποτέ ἐστιν ἐναντίον. ἔοικε δὲ οὐδὲν εἶναι αὐτῇ ἐναντίον· εἰ μή τις καὶ ὅτι τῶν τῇ κατὰ τόπον ἠρεμίαν ἀντιθείη, ἢ τῷ εἰς τὸ ἐναντίον τὸ ποιοῦ μεταβολῇ, τῷ κατὰ τόπον ἠρεμίαν, ἢ τῷ εἰς τὸν ἐναντίον τόπον μεταβολήν. ἔστι γὰρ καὶ ἡ ἀλλοίωσις μεταβολὴ κατὰ τὸ ποιὸν ἄτο

a Quæstionem ab alio exordio, deinde eo argumento in, quibꝫ quoad variantur non fit alia mutatio.

b Proponit autem idem argumentum duobus modis confirmãdum: nam prius ex ueritate enthymemate: deinde ex eo ꝙ ꝺeficit syllogismus hypotheticus à destructione cõsequentis ad destructionem antecedentis.

c Conseruatio rudimentaria.

d Accedentia enthymemata.

e Ratio cõsequẽtis enthymematis, ex ex cõditione constabilitꝫ syllogismus hypotheticus. nam ex positione est destructio antecedentis.

f Hypothesis.

g Destructio consequentis.

h Sit quadratum a b c d, cui adiicitur gnomon a e f g b.

i Sub. motionibus.

k Sup. quietes vel motiones.

a Contrarii accipe latius pro opposito. nam quietem nihil aliud est quàm privatio motus. Itaq; distinguendum est inter quietem & immobilitatem. nam quid movari non potest, nõ dicetur quiescere, sed esse immobile.

οὐς τε αὖ πικείσεται τῇ κῆ τὸ ποιὸν κινήσει, ἡ κῆ τὸ ποιὸν ἠρεμία, ἢ εἰς τὸ ἐναντίον τὸ ποιοῦ μεταβολή. οἷον τὸ λευκὸν γίνεσθαι τὸν μέλανα γίνεσθαι· ἀλλοιοῦται δὲ, εἰς τὰ ἐναντία τὸ ποιοῦ μεταβολῆς γινομένης.

quamobrem opponetur motui secundum qualitatem, quies in qualitate, aut mutatio in contrariam qualitatem, sicut *opponuntur* album fieri, & nigrum fieri: quia res variatur facta mutatione in contrarias qualitates.

De modis habendi[a], Cap. xv.

a Vide 4. primæ Philos. cap. 23.

1 *Quot modis habere dicatur.* 2 *Primus modus.* 3 *Secundus.* 4 *Tertius.* 5 *Quartus.* 6 *Quintus.* 7 *Sextus.* 8 *Septimus.* 9 *Octauus.* 10 *Excusatio.*

1 ΤΟ δὲ ἔχειν, κῆ πλείοις ἔστι λέγεται. ¶ Hᵃ δὲ[b] ὡς ἕξις καὶ διάθεσις, ἢ ἄλλου τινὰ ποιότητα. λέγομεν δὲ ὅτι σὺμμετρόν τινα ἔχειν καὶ ἀρετὴν. ¶ Hᵇ[c] ὡς ποσόν, οἷον ὃ τυγχάνει τις ἔχων μέγεθος· λέγεται δὲ ξύλινον μέγεθος ἔχειν, ἢ τεθνηκυῖαν. ¶ Hᶜ[d] ὡς τὰ περὶ τὸ σῶμα, οἷον ἱμάτιον, ἢ χιτῶνα. ¶ Hᵈ ὡς ἐν μορίῳ, οἷον ἐν χειρὶ δακτύλιον. ¶ Hᵉ[e] ὡς μέρος, οἷον χεῖρα ἢ πόδα. ¶ Hᶠ[f] ὡς ἐν ἀγγείῳ, οἷον ὁ μέδιμνος τοὺς πυρούς, ἢ τὸ κεράμιον τὸν οἶνον· οἶνον δὲ ἔχειν λέγεται τὸ κεράμιον, καὶ ὁ μέδιμνος πυρούς. Ταῦτ' οὖν πάντα ὡς ἐν ἀγγείῳ ἔχειν λέγεται. ¶ Hᵍ[g] ὡς κτῆμα· ἔχειν δὲ οἰκίαν ἢ ἀγρὸν λέγομεν.

9 ¶ Λέγεται δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ γυναῖκα ἔχειν, καὶ ἡ γυνὴ ἄνδρα. ἔοικε δὲ ἀλλοδιαίτατος ὁ νῦν ῥηθεὶς τρόπος [τὸ ἔχειν] ἕξις· οὐδὲν γὰρ ἄλλο πρὸς ἔχειν γυναῖκα σημαίνομεν, ἢ ὅτι συνοικοῦσιν.

10 ¶ Τοὺς δὲ αὖ καὶ ἄλλοί τινες φανήσονται τὸ ἔχειν ἔχοντες· οἱ δὲ εἰωθότες λέγεσθαι, σχεδὸν ἅπαντες κατειλήλυθασι.

1 HAbere multis modis dicitur. ¶ Vel enim[b] vt habitum & dispositionẽ, aut aliquã aliam qualitatem. Nam dicimur scientiam aliquam habere, 3 & virtutem. ¶ Vel[c] vt quantum, vt quam quis magnitudinem habet. dicitur enim habere magnitudinẽ trium quatuórve cubitorum. 4 ¶ Vel[d] vt ea, quæ sunt circa corpus, vt vestimentum aut tunicam. ¶ Vel vt in parte, 6 vt in manu anulum. ¶ Vel[e] cãquam partem, vt manum vel pedem. 7 ¶ Vel[f] vt in vase, vt modius triticum, aut amphora vinum. dicitur enim amphora habere vinum, & modius triticum. hæc igitur omnia dicuntur habere tãquàm in vase. ¶ Vel[g] vt possessionem. dicimur enim habere domum vel agrum. ¶ Dicitur etiam vir mulierem habere, & mulier virum. Sed hic habendi modus, quẽ nunc dixi, videtur esse maximè alienus: quia hoc *sermone*, habere mulierem, nihil aliud significamus, quàm simul habitare. 10 ¶ Fortasse autẽ habẽdi videri possunt *esse* etiam aliqui alij modi: sed qui dici cõsueuerunt, fere omnes enumerati sunt.

b Hic primus modus referẽdus est ad categoriam qualitatis.

c Pertinet ad quantitatem.

d Hic tertius modus & sequens constituunt categoriã habere.

e Reducitur ad substantiam.

f Refer ad categoriam Vbi.

g Pertinet ad categoriam relationis.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ.

ARISTOTELIS
DE INTERPRETATIONE,
LIBER VNVS.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS LIBRI DE INTERPRETATIONE.

TRACTATVS I.

- De interpretatione
  - In genere. *Cap.* 1.
  - In specie,
    - De interpretatione simplici.
      - De nomine. *Cap.* 2.
      - De verbo. *Cap.* 3.
    - De interpretatione cõposita.

TRACTATVS II.

TRACTATVS III.

- Generalia de
  - Oratione. *Cap.* 4.
  - Enunciatione. *Cap.* 5.
  - Affirmatione, & negatione. *Cap.* 6.

TRACTATVS IV.

- Specialia de enũciatis.
  - Sine modo.
    - De enũc. vniuersalibus, particularibus, indefinitis, & singularibus. *Cap.* 7.
    - De enunc. vna vel plurib⁹. *C.* 8.
    - De singularibus futuris. *Cap.* 9.
    - De enunc. secũdi, vel tertij adiacẽtis: finitis, vel infinitis. *C.* 10.
    - De compositione, ac diuisione attributorum. *Cap.* 11.
  - Cũ modo
    - Oppositio. *C.* 12.
    - Cõsecutio *C.* 13.

TRACTATVS V.

TRACTATVS VI.

- Hypotheoria, De enunciationibus contrariis. *Cap.* 14.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ.

ARISTOTELIS
LIBER DE INTERPRETATIONE[a].

DE INTERPRETATIONE GENERALITER ACCEPTA.

TRACTATVS I.

CAP. 1.

1 Propositio eorum de quibus in hoc libro agendum est. 2 Explicatur natura interpretationis ex verum, intellectuum, vocum, & scripturarum collatione prima, 3 atque altera. 4 Excusatio. 5 Interpretationis diuisio in simplicem & compositam. 6 Simplicis subdiuisio in nomen & verbum.

ΠΡΩΤΟΝ δεῖ, θέσθαι[b] τί ὄνομά ἐστι, καὶ τί ῥῆμα· ἔπειτα, τί ἐστιν ἀπόφασις, καὶ κατάφασις, καὶ λόγος· ¶ Ἔστι[d] μὲν οὖν φωνὴ σημαντικὴ συμβολα τὰ ἐν τῇ φωνῇ, τῆς δὲ γραφόμενα μνήματα τούτων· καὶ ὥσπερ οὐδὲ γράμματα πᾶσι τὰ αὐτά, [οὕτως] οὐδὲ φωναὶ αἱ αὐταί[f]. ὧν μέν τοι ταῦτα σημεῖα πρώτως, τὰ αὐτὰ πᾶσι παθήματα τῆς ψυχῆς· καὶ ὧν ταῦτα ὁμοιώματα, πράγματα ἤδη τὰ αὐτά. ¶ Περὶ μὲν οὖν τούτων εἴρηται ἐν τοῖς[g] περὶ ψυχῆς· ἄλλης γὰρ πραγματείας. ¶ Ἔστι δ' ὥσπερ ἐν τῇ ψυχῇ ὅτε μὲν νόημα ἄνευ τοῦ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι, ὅτε[h] δὲ ἤδη ᾧ ἀνάγκη τούτων ὑπάρχειν· οὕτω δὲ καὶ ἐν τῇ φωνῇ περὶ γὰρ σύνθεσιν καὶ διαίρεσιν ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ ψεῦδος· ὀνόματα μόνον καὶ ῥήματα οἷον ἡ ἄνθρωπος ἢ τὸ λευκὸν μηδὲν πω σημαίνει· οὔτε γὰρ τὸ εἶναι οὔτε τὸ μὴ εἶναι προσσημαίνει, ἐὰν μὴ προστεθῇ τὸ ὄν ἢ τὸ μὴ ὄν ἁπλῶς ἢ ἐπὶ χρόνου τινός.

PRIMVM oportet ponere[b], quid sit nomen, & quid verbum. deinde quid sit negatio, & affirmatio, & enunciatio, & oratio[c]. ¶ Quæ igitur sunt in voce, sunt notæ passionum[e], quæ sunt in anima: & quæ scribuntur, *sunt note* eorū quæ sunt in voce. ¶ Atque vt litteræ non sunt apud omnes eædem, ita nec voces *sunt* eædem[f]. Sed passiones animi, quarū hæc primum *sunt* signa, eædem *sunt* apud omnes, eædem *sunt* etiam res, quarum hæ *passiones sunt* simulacra. ¶ Ac de his quidem dictum est in *libris*[g] de anima; quia pertinet ad aliū tractatū. ¶ Quemadmodum autem in anima interdum[i] est intelligentia veri vel falsi expers, interdum[k] verò cui iam necesse est alterum[l] horum insit: sic etiam in voce. nam in compositione & diuisione falsum & verum inest. nomina autem & verba, ut intellectus simplex, ut homo, aut album, nihil adhuc significant: nam neque esse neque non esse consignificat, nisi addatur aliquid, siue simpliciter siue temporis.

a Interpretatio est vox ex instituto animi sensa significans. Ex instituto est, quod Græci dicunt κατὰ συνθήκην. quoniā vocabula nō fiunt à natura cōstitutra, sed ab hominibus pro arbitrio impositra, vt Aristoteles cēset. voces autem brutarum sunt naturales, sed nō sunt interpretationes, enunciationes, propositiones, & ceteræ particulæ indeclinabiles, non sunt interpretationes, nec partes orationis: quia nullam animi cōceptionē significant, per se enim nihil significant, sed habent tantūm vim cōsignificādi, vtpote cōmungendi partes orationis. Porrō interpretatio est simplex, id est nomen, & verbum: vel cōmunctā, id est oratio. Sub nomine comprehenditur pronomen. sub verbo participia: quæ participia quoniam pronomen definitio nominis, participio definitio verbi conuenit, vt ex sequentibus apparebit.

b Vel, constituere.

c Oratio est genus enunciationis, cōtinuatæ affirmationis & negationis. prius igitur proponit species quam genera quia genera non intelliguntur nisi speciebus causis.

d Id est nomina, verba, & orationes, quæ voce proferuntur. nam hæc tria modi consignificandi sunt.

e Passiones, παθήματα vocat animi qualitates quia à natura, sed

f Proinde non sunt à natura, sed

g Lib. 3. c. 6. & in calce cap. 8.

h Id est ad physicen.

i Hæc est intelligentia simplex.

k Id est veritati aut falsitati.

l Id est veritas aut falsitas.

διαίρεσιν [a] ἐστι τὸ ψεῦδός τε καὶ τὸ ἀληθές. ¶ Τὰ μὲν οὖν ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα ἔοικε τῇ αὐτῇ φύσει τῆς συνθέσεως καὶ διαιρέσεως νοήματι εἶναι· οἷον τὸ ἄνθρωπος, ἢ τὸ λευκόν, ὅταν μὴ προστεθῇ τι· οὔτε γὰρ ψεῦδός, οὔτε ἀληθές πω. σημεῖον δέ· ἔστι τάδε· καὶ ὁ τραγέλαφος σημαίνει μέν τι, οὐπω δὲ ἀληθὲς τι ἢ ψεῦδος, ἐὰν μὴ τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι προστεθῇ, ἢ ἁπλῶς, ἢ κατὰ χρόνον [d].

[a] Affirmatio & negatio constituunt enunciationem, quæ vera dicitur aut falsa. [b] Id est aliquod verbum: ut currit, disputat, visum. [c] Id est sine signo significante tempus, ut cras dicimus, Petrus est homo, nunc homo est animal, rectè hæc dicitur. Atqui verbum definitur quod cum significatione temporis, infra cap. 3. Respondeo, etsi omne verbum per se acceptum consignificat tempus, tamen in propositione interdum absit eam temporis consignificationem, vt in suprà scriptis exemplis.

[d] Id est pro tempore præterito, præsenti, vel futuro: vt, delusit, mandat est, mortui resurgent.

DE SIMPLIBVS INTERPRETATIONIBVS,

TRACTATVS II.

De nomine, CAP. II.

1 ¶ *De nomine. Definitio.* 2 *Exemplum quarundam partium definitionis: id est, Cuius nulla pars significat separatim.* 3 *& Ex instituto.* 4 ¶ *De nomine infinito.* 5 ¶ *De casu nominis.*

NOMEN igitur est vox [e] significans ex institutos, sine tempore [h], cuius nulla pars significat separatim [i].

¶ Nam in *nomine* καλλίππος, nihil ἵππος per se significat vt in hac oratione, καλὸς ἵππος. Sed nō vt in nominibus simplicibus, sic *res se* habet in complexis. in illis enim pars nullo modo [k] significat: in his [m] verò debet [n] quidem *aliquid significare*, [o] sed nihil *significat* separatim. vt in *cucullo* ὑποκεφάλιον, [p] nihil [q] illud κέλης significat per se acceptum. ¶ Ex instituto autem dicitur [r]: quia nullum nomen est *naturâ* [s], *sed cùm fit* [t] nota.

ΟΝΟΜΑ μὲν οὖν ἐστι φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην [g], ἄνευ χρόνου [h], ἧς μηδὲν μέρος ἐστὶ σημαντικὸν κεχωρισμένον [i]. ¶ Ἐν γὰρ τῷ καλλίππῳ, τὸ ἵππος οὐδὲν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ σημαίνει, ὡς περ ἐν τῷ λόγῳ τῷ καλὸς ἵππος. οὐ μὴν οὐδ' ὧσπερ ἐν τοῖς ἁπλοῖς ὀνόμασιν, οὕτως ἔχει καὶ ἐν τοῖς συγκειμένοις· ἐν ἐκείνοις [k] μὲν γὰρ οὐδαμῶς [l] τὸ μέρος ὅτι σημαντικόν· ἐν δὲ τοῖς [m] βουλομένοις [n] μέν [o], ἀλλ' οὐδενὸς κεχωρισμένου· οἷον ἐν τῷ ὑποκεφάλῳ [p] τὸ κέλης οὐδέν [q] τι σημαίνει καθ' ἑαυτό. ¶ Τὸ δὲ κατὰ συνθήκην [r] λέγεται, ὅτι φύσει [s] μὲν ἀνθρώπων οὐδὲν ἔστιν, ἀλλ' ὅταν γένηται [t] σύμβολον.

[e] Vox est materia nominis, & aliarum interpretationis. lib. 5. de generat. hom. c. 7. [f] Significatio est forma. Hominis substantia est effectum. [g] Hæc differentia separat nomen à verbis: nihil significandum, vt aiunt, & à vocibus consignificativis, vt præpositionibus, & conjunctionibus. [h] Hæc differentia distinguit nomen à vocibus naturaliter vide in. [i] Id est quæ nō adsignificat tem. [k] Nunc infigu. tur nomi à ver. [l] Hæc postrema differentia declarat. [m] Nominibus complexis seu compositis. [n] Sub-pau. [o] Id est, in nomine consignificato. [p] Ἐν τοῖς ὑποκεφάλοις καὶ κάνθαρος, ἄπερ καὶ αὐτοὶ τιτλοφοροῦσι. Id est, Ipsa cucullus est quidam præludium inter Epaphrida & cebocem: quæ & ipsa sunt nonsignifi. [q] Non ā fium, & cebocem. [r] Vide Platonem in Cratylo. [s] Ab hominibus. [t]

ἐπεὶ δηλοῦσί γέ τι καὶ οἱ ἀγράμματοι φθόγοι, οἷον θηρίων, ὧν οὐδέν ἐστιν ὄνομα. ¶ Τὸ δ' οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ἄνομα[a]· οὐ μὴν οὐδὲ πεῖται γε ὄνομα ὀνομάζειν ἀπόφασις[b] ἐστιν. ἀλλ' ἔστω ὄνομα ἀόριστον, ὃ ὁμοίως ἐπ' ὀτουοῦν ὑπάρχει[c] ἢ ὄντος ἢ μὴ ὄντος. ¶ Τὸ δὲ Φίλωνός ἐστι Φίλωνι, καὶ ὅσα τοιαῦτα, οὐκ ὀνόματα, ἀλλὰ πτώσεις ὀνόματος. λόγος δ' ἐστὶν αὐτοῖς[d], τὰ μὲν ἄλλα κ[e] τὰ αὐτὰ ὅτι δὲ μετὰ τὰ ἔστιν, ἢ ἐστίν, ἢ ἔσται, οὐκ ἀληθεύει ἢ ψεύδεται, τὸ δὲ ὄνομα ἀεὶ, ἢ φέρει. οἷον Φίλωνός ἐστιν, ἢ οὐκ ἔστιν· οὐδὲν γὰρ πω οὔτε ἀληθεύει, οὔτε ψεύδεται.

significant enim aliquid etiam soni illiterati, veluti belluarum, quorum nullus est nomen.

4 ¶ Non homo verò non est nomen[a]. atqui non est cōstitutum nomen, quo oporteat id appellare: equia nec est oratio, nec negatio[b]. sed esto[c] nomen infinitum: quia similiter in quouis inest[d], tam ente quàm non ente.

5 ¶ Philonis autem, aut Philoni, & cetera ciusmodi, non sunt nomina, sed casus[e] nominis. Definitio autem huius[f], quod ad cetera, est eadem *cum definitione nominis*. sed quia *coniunctum* cum *verbo* Est, vel Erat, vel Erit, non significat verū nec falsum; quod in nomine semper sit: *idcirco a nomine* differt. Vtputa Philonis

est, aut nō est. necdum enim significat verum, nec falsum.

a Sub veram & perfectum.
b Quia non significat verū aut falsum: & caret verbo, cum negatio nulla sit sine verbo.
c Id est, à nobis appellatur. Inest enim philosophia tenuissimis.
d Id est, tam significat quodlibet ens quàm quodlibet non ens.
e Aristoteles casus appellat solos obliquos, non rectum. Stoici & grammatici casum vocant etiā rectum.
f Cum s. nominis.

§ In hac definitione, breuiorata illudio, omittit ea quæ sunt communia verba cū nomine, & oratione. lege autem sunt, vox significās ex institutō.
h Aliud tē significare, aliud, adsignificare quædam nomina significant tempus, vt hora, dies, mille, annus. sed propriè verbi est, adsignificare tempus, id est, vt principaliter significet: adiicere tempus quo res est. vt Currit, significat cursum qui nūc est. Currebat, significat cursum qui antea fuit. verbum igitur significat rem, & adsignificat tempus. adsignificare vtiam connexionem quandam cum subiecto, quæ vtique huius definitionis verbis explicatur. hæc duæ adsignificationes separant verbū à nomine

De verbo, Cap. iii.

1 ¶ *De verbo. Definitio.* 2 *Expositio quarundam partium definitionis.* 3 *Et. Fit notatio eorum quæ de altero dicuntur.* 4 ¶ *De verbo infinito.* 5 ¶ *De casu verbi.* 6 ¶ *De copula verbali.*

Ῥῆμα δὲ ἐστι[g] τὸ προσσημαῖνον χρόνον· οὐδὲν μέρος σημαίνει χωρὶς· καὶ ἔστι[h] ἀεὶ τῶν καθ' ἑτέρου λεγομένων σημεῖον.

¶ Λέγω δ' ὅτι προσσημαίνει χρόνον οἷον ὑγιεία μὲν ὄνομα, τὸ δὲ ὑγιαίνει, ῥῆμα· προσσημαίνει γὰρ τὸ νῦν ὑπάρχειν[i]. ¶ Καὶ ἀεὶ τῶν καθ' ἑτέρου λεγομένων σημεῖόν ἐστιν· οἷον τῶν καθ' ὑποκειμένου, ἢ ἐν ὑποκειμένῳ[k] ὄντων. ¶ Τὸ δὲ οὐχ ὑγιαίνει, καὶ τὸ οὐ κάμνει, οὐ ῥῆμα λέγω· προσσημαίνει μὲν γὰρ χρόνον, καὶ ἀεὶ κατά τινος[l] ὑπάρχει· τῇ δὲ διαφορᾷ[m] ὄνομα οὐ κεῖται.

1 VErbum est[g], quod adsignificat[h] tempus, cuius[i] nulla pars significat separatim, & est[k] semper nota eorum quæ de altero dicuntur. ¶ Dico autem adsignificare tempus: vtputa, valetudo est nomen: valet, verbum; adsignificat enim, nunc inesse[l]. ¶ Et est semper nota eorum quæ de altero dicuntur: vt eorum quæ de subiecto, vel in subiecto[m] sunt. ¶ Non valet autem, & Non laborat, non voco verbum: est adsignificat tempus, & semper in aliquo[n] inest. Cum igitur huic differentiæ[o] non sit nomen impositum,

i Hæc differentia distinguitur verbum ab oratione. k Id est, habet vim quandam connectendi rem verbo significatam cum altera re: hæc connexionis adsignificatio non alitur intelligi potest extra orationem, vt philosophus ait in fine huius capitis. Cum igitur dicimus, homo currit aut, homo est currens: coniungimus attributum cum subiecto: currum cum homine, quæ coniunctio vis est in verbo Currit, & in illa verbali copula Est. l Id est, significat in præsentia, & adsignificat eā esse nunc. m De subiecto dicuntur vniuersalia: in subiecto sunt accidentia vel particularia. Quod autē alteri attribuitur, vel est vniuersale, vel accidēs vel particulare. n Id est, habet vim adsignificandi connectendo res significatas cū altera. o Id est, huius vocis, non valet, non laborat, differētia verbo.

esto[a] infinitum verbum: quandoquidem in quouis inest tam ente quam non ente. ¶ Similiter valebit, & valuit, non est verbum, sed casus verbi. à verbo autem differt: quoniam illud[b] adsignificat tempus præsens[c]: hoc vero *adsignificat tempus*[d] quod est circa præsens. ¶ Verba igitur per se dicta, nomina sunt, & significant aliquid: nam qui dicit[e], intelligentiam imprimit[h] *in animo auditoris*, & auditor quiescit[i]. sed verùm sit, an non sit[k], nondum[l] significat. neque[m] enim ESSE, aut NON ESSE, est signum rei[n]: nec si ipsum eius dixeris nudum[o]. id[p] enim nihil est[q]: sed compositionem[r] quandam adsignificat, quam sine compositis[s] non licet intelligere.

ἀλλ' ἔστω[a] ἀόριστον ῥῆμα, ὅτι ὁμοίως ἐφ' ὁτουοῦν ὑπάρχει, καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὑγιαίνει, καὶ ὑγίανεν, οὐ ῥῆμα, ἀλλὰ πτῶσις ῥήματος. διαφέρει δὲ τοῦ ῥήματος ὅτι τοῦτο[b] μὲν ἂν προσῇ, σημαίνει χρόνον. τὰ δὲ, ἂν[d] πάρῃ. ¶ Αὐτὰ μὲν οὖν καθ' αὑτὰ λεγόμενα τὰ ῥήματα, ὀνόματά[e] τέ ἐστι καὶ σημαίνει τι· ἵστησι γὰρ ὁ λέγων[g] τὴν διάνοιαν[h], καὶ ὁ ἀκούσας ἠρέμησεν[i]. ἀλλ' εἰ ἔστιν ἢ μή[k], οὐδέπω[l] σημαίνει· οὐδ' ἐστὶν[m] τὸ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι, σημεῖον ὅτι τοῦ πράγματος[n]· οὐδὲ γὰρ αὐτὸ τὸ ὂν εἶπῃς αὐτὸ ψιλόν[o]· αὐτὸ[p] μὲν γὰρ, οὐδέν ἐστι· προσσημαίνει δὲ συμπλοκήν[q] τινα, ἣν ἄνευ τῶν συγκειμένων[r], οὐκ ἔστι νοῆσαι.

a Id est, à nobis vocatur.
b Verbum finitum.
c Verbum dicitur, quod est nota indicativa temporis præsentis, cuiusvis personæ & numeri: vt, curro, curris, &c. Præter hæc breuiter omnia vocentur casus verbi.
d Præteritum & futurum.
e Nomina vocabulum nunc lato accepit quàm in superiori capite pro quarta dictione significante.
f Id est, pro, id est, nam esse nomen, nihil aliud est quàm significare aliquid
g Id est, qui pronunciat aliquod verbum.
h Id est, efficit, vt auditor mente concipiat rem verbo significatam.
i Id est, quiescit, audiens nomen, vel verbum, quiescit, audiens nomen infinitum, aut verbum infinitum, non quiescit certum aliquid animo subiicitur.
k Id est, non affirmat nec negat affirmatio significat rem esse: negatio, non esse.
l Id est, quamdiu non additur in enunciatione & contingatur cum nomine.
m Ostendit nullum verbum significare rem esse, vel non esse quia ne verbum quidem ESSE aut NON ESSE, id significat. Tantum enim abest, vt hæc per se accepta, significent rem esse, vel non esse, vt veritas sit, ea nihil significare, atque adeò non esse vera verba.
n Ens nullum dicitur.
o Id est, nullam rem significat. Nudum autem est *dictum* separatum ab omni re præter quod versatur primus philosophus. hoc enim significat aliquid.
p Sub. Esse, vel Non esse, vel Ens.
q Id est, nullam rem significat.
r Id est, habet vim coniungendi attributum cum subiecto.
s Id est, extra orationem.

a Sub. ex institutione.
b Hæc differentia separat orationem à simplicibus dictionibus nomine & verbo.
c Aliqui pars orationis compositæ interdum significat vt affirmatio vel negatio. Sed hoc non est perpetuum. Philosophus non debuit poni in definitione. Sæpe autem orationis aliqua pars significat vt dictio.

DE INTERPRETATIONIBVS

COMPOSITIS, ID EST, ORATIONIBVS,

TRACTATVS III.

De oratione, CAP. IV.

1 *Definitio.* 2 *Expositio partium definitionis, vt significans.* 3 *Aliqua.* 4 *Ex conuentu.* 5 *Diuisio.* 6 *Quæ orationes pertractari debeant, & de quo quæque sit.*

ORATIO est vox significans[a], cuius[b] aliqua pars significat separatim.

¶ *Significans, inquam.* vt dictio, non vt affirmatio vel negatio[c]. Dico autem: vt homo significat quidem aliquid, nō tamen *signi-*

ΛΟΓΟΣ δέ ἐστι φωνὴ σημαντικὴ[a], ἧς[b] τῶν μερῶν τι σημαντικόν ἐστι κεχωρισμένον. ¶ Ὡς φάσις, ἀλλ' οὐχ ὡς κατάφασις, [ἢ ἀπόφασις.] λέγω δ', οἷον ἄνθρωπος σημαίνει μέν τι, ἀλλ' οὐχ ὅτι

ὅπερ ἔζιν, ἢ ἐκ ἔζιν[a]. ἀλλ' ἔζαι κατάφασις, ἢ ἀπόφασις, ἐὰν προζεθῇ τι[b]. ¶ Ἀλλ' οὐχ ἡ τῦ ἀνθρώπου συλλαβὴ μία. ὑδὲ ὅλον τῆς μιᾶς τῦ τὸς σημαντικόν, ἀλλὰ φωνὴ ἔζι νυνὶ μόνον[d]. ἐν δὲ τοῖς ἁπλοῖς, σημαίνει μέν πι, ἀλλ' οὐ κατ' αὐτὸ, ὡς πρότερον εἰρηται[e]. ¶ Ἔζι δὲ λόγος μὲν ἅπας σημαντικός, οὐχ ὡς ὄργανον[f] δέ, ἀλλ' (ὡς πέρ εἰρηται[g]) κατὰ συνθήκην.

¶ Ἀποφαντικὸς δὲ οὐ πᾶς, ἀλλ' ἐν ᾧ τὸ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεζθαι ὑπάρχει. ἐκ ἐν ἅπαζι δὲ ὑπάρχει· οἷον ἡ εὐχή, λόγος μέν, ἀλλ' οὔτε ἀληθὴς, οὔτε ψευδής. ¶ Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ἀφείδωσαν. ῥητορικῆς γὰρ ἢ ποιητικῆς οἰκειότερα ἢ σκέψις. ὁ δὲ ἀποφαντικὸς ἐν νῦν θεωρίας.

ficat esse, vel non esse[a]: sed erit affirmatio vel negatio si quid adiiciatur. ¶ At verò hominis syllaba vna non *significat*. neque enim in vocabulo Sorex, rex significat *aliquid*: sed nunc est tantùm[d] vox. in duplicibus autē *vocabulis pars* significat quidem aliquid, sed non per se *accepta*, vt dictum est[e]. ¶ Iam verò omnis oratio significat, non vt instrumentum[f], sed (quemadmodum dictum est[g]) ex instituto.

¶ Enunciatiua[h] autem est non omnis, sed *ea* in qua ineſt verum vel falsum dicere. quod nō in omnibus ineſt. vt precatio est quidem oratio, sed nec vera nec falsa. ¶ Cæteræ igitur *orationes* missæ fiant: quoniam rhetoricæ vel poeticæ magis propria est *earum* consideratio. enunciatiua autem præsentis est visionis.

a Id est, non affirmat, nec negat.
b Id est, aliquod verbum.
c Cùm accipitur per se.
d Id est, nihil significat.
e Cap. 2. part. 1.
f Sub. naturale, hoc instrumenti appellatione intelligit eam naturalem quæ inter homines formoneram esse naturaleem, eo argumento vtebantur & illi qui instrumentum naturalis facultatis quæ mobis ineſt, nimirū intellectus, cuius conceptiones sermone patefiunt.
g Vbi hoc dictū est? Adu nullibi, sed cùm in præcedentib. capitibus dixerit nomina & verba esse ex instituto, ad *Peripat.* dixit orationem, quæ constat ex verbis & nominibus, esse instituto.
h Summa brevitate vtens, simul diuidit orationem, & definit enunciationem. Oratio aut significat verum vel falsum, aut est veri & falsi expers. enunciatio est oratio significans verum vel falsum.
i Affirmatio præponitur negationi quia quod ad vocem attinet, simplicior est: quippe cùm negatio fiat, si verbo affirmati adiungatur particula Non.
k Vt, Si Sol est lucida terram, dies est: Aut est dies aut non.
l Definitio est vna oratio, non quasi vna enunciatio, sed aliàs atione, quam explicare non per-

De enunciatione, Cap. v.

1 *Diuisio enunciationis vnius.* 2 *Quomodo diuersæ distinguantur ab enunciationes sint.*
3 *& cur sit vna oratio.* 4 *Quibus modis vna vel plures enunciationes dicuntur.* 5 *Distinctio simplicis enunciationis à simplicibus dictionibus.* 6 *Subdiuisiones simplicis enunciationis.*

Ἔζι δὲ εἷς λόγος ἀποφαντικὸς, κατάφασις[1], εἶτα ἀπόφασις· οἱ δ' ἄλλοι πάντες[k], συνδέσμῳ εἷς.

2 ¶ Ἀνάγκη δὲ πάντα λόγον ἀποφαντικὸν, ὁπὲρ ῥήματος εἶναι, ἢ ὁπτώσεως ῥήματος· καὶ γὰρ ὁ τῦ ἀνθρώπου λόγος, ἐὰν μὴ τὸ ἔζιν, ἢ ἔζαι, ἢ τι τοιοῦτον προζεθῇ, οὔπω λόγος ἀποφαντικός.

3 ¶ Διότι[l] ἓν πί ἔζιν, ἀλλ' οὐ πολλὰ, τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν· οὐ δὴ τῇ συμβαίνει εἰρῆσθαι, εἷς ἔζαι. ἔζι δ' ἄλλως τέτο πραγματείας εἰπεῖν[m].

Ἔζι δὲ εἷς λόγος ἀποφαντικὸς ἢ ἓν δηλῶν", ἢ ὁ συνδέσμῳ εἷς[o].

Prima autem vna oratio enuncians, est affirmatio[1]: deinde negatio: reliquæ verò omnes[k] *sunt* vnæ coniunctione.

2 ¶ Sed omnem orationem enūciantem necesse *est* ex verbo esse, vel ex casu verbi. etenim hominis definitio, nisi Est, aut Erat, aut Erit, aut cuiſmodi quidpiam addatur, nondum *est* oratio enuncians. ¶ Cur igitur animal terreſtre bipes, est vnum quid, non multa? neque enim ideo est vna *oratio*, quia continenter pronunciatur. Sed huius rei explicatio pertinet ad aliā tractationē[m]. ¶ Est autē vna oratio enūciās, vel quæ vnū significat[n], vel quæ coniunctione est vna[o].

tinet ad hunc locum.
m Id est ad primam philosophiam. dissoluitur enim hæc quæstio ab Aristotele lib. 6. primæ philosoph. cap. 12.
n Vt, homo currit.
o Vt, Aut est dies aut non.

multæ autem, quæ *vel* multa & non vnum *significant*[a], vel conjunctione carent[b]. ¶ Ergo nomen & verbum esto dictio tantùm[c]. quoniam dici nequit, cũ qui sic[d] aliquid voce exprimit, enunciare, siue ab aliquo sit interrogatus[e], siue non *sed* interrogatus, sed sponte[f] sua loquatur. Enunciationum autem alia est simplex, vt aliquid de aliquo[g], aut aliquid ab aliquo[h]: alia ex his constans, vt oratio quædam iam compositi[i]. ¶ Ac simplex[k] enunciatio est vox significans inesse[k], aliquid[l], aut non inesse, pro temporum diuisione[m].

a Vt, Canis mo-
netur. nam canis
vocis significatiuus, is-
dem, animal qua
tempore, & pulsé-
tur: mihi gau-
deo te amo: tua
pecor.

b Nõ habẽ vim
affirmãdi vel ne
gandi.

c Id est, sim-
plici vocabulo
dictum, nempe no
mine aut verbo.

d Qui interroga-
tus respondet, vi-
detur vno vocabu-
lo enunciare-
tum ratiõem ex-
primere, nisi quatẽ
quæ suppleatur,
repetitum ex in-
terrogatione. vt,
Quis legit Socra-
tes, fab. legit. Le-
tera, Quid facit
Socrates? legit.
fab. Socrates.

e Hæc quæ hoc loco dicit pro sponsionem, hi
cẽ quæ legit longe-
do differat à sic
tamen vt species
à genere, vt inter
alia Aristoteles lineæ
lib. 1. Nicomach.
c.2. quoniam ge-
neris ea significatio
nõ conuenit huic
loco.

f Id est simplex
affirmatio, vt,
Socrates est.

g Id est simplex
affirmatio, vt,
Socrates est.

h Vt, Cũm est
dies, nõ est nox.
hæc significans in
esse 2. affirmans
Significans non
esse 2. negans.

i Id est, attribu-
tum.

k Id est, collata
ad tempus præte
ritum, vt, Socra-
tes currebat: aut
præsens, vt, So-
crates currit: aut
futurum. vt, So-
crates curret.

l Attributi.

m Subiecto.

n Hæc est falsa
negatio.

o Falsa affirma-
tio. p Vera affirmatio. q Vera negatio. r Præterito, & futuro. s Lib. 1. Elenchor. cap. 5.

De affirmatione, & negatione, & contradictione,

Cap. VI.

1 ¶ *Quid sit affirmatio.* 2 ¶ *Quid sit negatio.* 3 ¶ *De contradictione. Assẽ.* 4 *Quid sit.*

Affirmatio est enunciatio[1] alicuius[n] de aliquo[o]. ¶ Negatio[2] est enunciatio alicuius ab aliquo. ¶ Quia verò quod *est*, 3 dici potest[p] non esse[p]. & quod non est, esse[q]. & quod est, esse[r]. & quod nõ est, nõ esse[r]: itidémque in tẽporibus[s], quibus præsens est interiectum: idcirco quod cuiuslibet aliquis affirmare[t], negare[t] quod quis negauerit, affirmari potest. quare perspicuum est, omni affirmationi esse negationem oppositam, & omni negationi affirmationem. ¶ Atque hoc ipso contradictio, 4 affirmatio & negatio appellatur. ¶ Dico autẽ opponi eam quæ 5 est eiusdem de eodem, non homonymos[u], & cetera eiusmodi quæ determinauimus[u] aduersus sophisticas molestias.

Κατάφασις δέ ἐστι κατάφασις τινὸς[n] κατά τινος[o]. ¶ Ἀπόφασις δέ ἐστιν ἀπόφασις τινος κατά τινος. ¶ Ἐπεὶ δὲ ὅτι μὲν ὑπάρχει κατάφασις ὡς μὲν ὑπάρχει[p], καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον ὡς ὑπάρχον[p], καὶ τὸ ὑπάρχον ὡς ὑπάρχον, καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον ὡς μὴ ὑπάρχον, καὶ περὶ τοὺς ὄντος ἢ τοῦ μὴ ὄντος λόγους· ὥσαύτως ἅπαντ' ἀνάγκη εἶναι, καὶ ἀντίφασιν τοῦτο φάσκειν· ὥστε δῆλον, ὅτι πᾶσῃ καταφάσει ἔστιν ἀπόφασις ἀντικειμένη· καὶ πάσῃ ἀποφάσει, κατάφασις. ¶ Καὶ ἔστω τοῦτο αὐτὸ ἀντίφασις, κατάφασις καὶ ἀπόφασις αἱ ἀντικείμεναι. ¶ Λέγω δὲ αὐτὸ τοῦτο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, καὶ τὸ αὐτὸ, μὴ ὁμωνύμως καὶ τἆλλα ὅσα δή, ἐ ὅσα ἄλλα τοῖς τοιούτοις ἐφορίσαμεν πρὸς τὰς σοφιστικὰς ἐνοχλήσεις.

διορίζομεθα[u]

t Lib. 1. Elenchor. cap. 5.

DE

DE ENVNCIATIONIBVS SINE MODO,

TRACTATVS IV.

De enunciationibus vniuersalibus, particularibus, indefinitis, & singularibus, CAP. VII.

1 ¶ *Quæ sint enunciationes contrariæ, vel contradicentes. Prothocreon.* 2 *De vniuersalibus contrariis.* 3 *De indefinitis.* 4 *Notatu vniuersalem, Omnis, vel Nullus, non posse adiungi attributo.* 5 *De enunciationibus contradicentibus.* 6 ¶ *Regula ad secernendum verum à falso. De contrariis.* 7 *De subcontrariis.* 8 *De vniuersali & particulari contradicentibus.* 9 *De singularibus.* 10 *De indefinitis.*

ΕΠΕΙ δ' ὅτι τὰ μὲν καθόλου λεγόμενα τῶν ἀορίστων τὰ δὲ, καθ' ἕκαστον· (λέγω δὲ καθόλου μὲν, ὃ ὅτι πλείοσιν πέφυκε κατηγορεῖσθαι· καθ' ἕκαστον δὲ, ὃ μή· οἷον, ἄνθρωπος μὲν, τὸ καθόλου· Καλλίας δὲ, τὸ καθ' ἕκαστον) φανερὸν δὴ ἀποφαίνεσθαι τοὺς ὑπάρχει τι ἢ μή, ὅτε μὲν τῷ καθόλου τινί, ὅτε δὲ τῷ καθ' ἕκαστον:

Regula de oppositione propositionum

¶ Ἐὰν μὲν οὖν καθόλου ἀποφαίνηταί τις ὅτι τὸ καθόλου ὅτι ὑπάρχει, ἢ μὴ ἔσονται αὗται ἐναντίαι· αἱ δὲ ἀποφάσεις. λέγω δὲ ὅτι τὸ καθόλου ἀποφαίνεσθαι καθόλου οἷον, πᾶς ἄνθρωπος λευκός, οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός. ¶ Ὅταν δὲ ὅτι τῷ καθόλου μέν, ἀλλ' οὐ καθόλου δὲ αὗται μὲν οὐκ εἰσὶν ἐναντίαι· τὰ μὲν τοιαῦτα[a], ἔστιν ἐνίοτε ἐναντία. λέγω δὲ τὸ μὴ καθόλου ἀποφαίνεσθαι ὅτι τῷ καθόλου· οἷον, ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος· καθόλου γὰρ ὄντος τοῦ ἀνθρώπου, οὐχ ὡς καθόλου κεχρῆται τῇ ἀποφάσει τὸ πᾶς[b], οὐ τὸ καθόλου σημαίνει, ἀλλ' ὅτι καθόλου. ¶ Ἐπὶ δὲ τοῦ κατηγορουμένου καθόλου, τὸ καθόλου κατηγορεῖσθαι ἔστιν ἀληθὲς· ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἀληθὲς τὸ καθόλου κατηγορεῖσθαι· ἀλλὰ τὸ μὴ καθόλου· οἷον, ἄνθρωπος ἐστὶ πᾶς ἢ οὐδείς, οὐκ ἔστιν ἀληθές· ἀλλ' ἔστιν ἄνθρωπος οὐ πᾶς ἢ οὐδείς.

VONIAM autem rerum aliæ sunt vniuersales, aliæ [illegible] (vniuersale appello, quod sumpte natura multis attribuitur. [illegible], quod non *attribuitur*. vt homo est res vniuersalis: Callias, [illegible]) necesse *est* enunciare, aliquid inesse aut non *inesse* interdum rei vniuersali, interdum rei particulari.

¶ Si quis igitur vniuersaliter[a] de re vniuersali enunciet *aliquid* inesse aut non *inesse*: erunt hæ contrariæ[b] enunciationes. Dico autem de re vniuersali vniuersaliter enunciare: veluti, omnis homo *est* albus, nullus homo *est* albus.

¶ At cùm de *rebus* vniuersalibus non vniuersaliter[c] *enunciatur*: hæ non sunt contrariæ: quæ verò significantur[d], possunt aliquando[e] esse contraria. Dico autem, non vniuersaliter enunciare de rebus vniuersalibus, veluti, *est* albus homo, non *est* albus homo. cum enim homo sit res vniuersalis, non quasi vniuersali vtitur *in* enunciatione: etenim omnis[f], non rem vniuersalem significat, sed vniuersaliter *subiectum accipi ostendit*. ¶ Attributum autem vniuersaliter attributum non est verum *pronunciatum*.

a Id est adiecta nota vniuersali (σημαντικῷ Græci vocãt) Omnis, vel, nullus.

b Cõtraria nãq; sunt quæ cum sint ex eodem genere, plurimum inter se distãt. ea les verò sunt huiusmodi enunciationes. magis enim distant vniuersales affirmatio & negatio, quàm vniuersalis & particularis. Præterea cõtraria possunt simul abesse à subiecto, non simul inesse. vt corpus potest esse nec album nec nigrum, sed rubeum vel viride sed nõ potest simul esse album & nigrum, similitérque hæ enũciationes possunt simul esse falsæ, sed non simul veræ, vt Aristoteles docebit in 3. partic. huius cap.

c Id est nõ adiecta nota vniuersali, omnis, nullus: nec particulari, aliquis, non omnis.

d Id est ea quæ animo concipiuntur qui pronuncianti enunciationes indefinitam.

e Idem enim quæ indefinita accipit pro vniuersali: quod sæpe fit ab auctoribus cum Aristotele 3. ethic. Nicom. cap. 2. ita arguit, Opinio est circa omnia, ergo prouerbium est opinio. quo loco nisi accesserit vniuersaliter accipiatur, argumentum nullam vim habebit.

f Idem dicendum est de nota, nullus.

nulla[a] enim affirmatio vera erit, in qua, cùm attributum sit vniuersale, vniuersaliter attribuitur, vt, Omnis homo est omne animal. ¶ Dico igitur affirmationem negationi opponi contradictorie, *id est eam*, quæ rem vniuersalem significat *vniuersaliter*, ei quæ eandē *significat* non *esse* vniuersaliter *accipiendam*. vt, Omnis homo *est* albus, non omnis homo *est* albus: nullus homo *est* albus, quidam homo est albus. Contrariè autem, rei vniuersæ affirmationem & rei vniuersæ negationem. vt, Omnis homo *est* iustus, nullus homo *est* iustus. ¶ Ideirco hæ[b] non possunt esse simul veræ. ¶ His autem oppositas[c] contingit aliquando in eodem simul veras esse: veluti, non omnis homo *est* albus, & est aliquis homo albus. ¶ Quæcunque igitur *rerum* vniuersalium contradictiones sunt vniuersaliter, *earum* necesse *est* alteram esse veram vel falsam.

¶ Et quæcunque sunt de *rebus* singularibus: vt, Socrates est albus, Socrates non est albus.

¶ At *earum*[5] quæ sunt de rebus vniuersalibus, non tamen vniuersaliter, non semper[h] altera est vera, altera falsa. Nam simul verè dicitur, est homo albus, & homo non est albus, homo non est animal. In materia impossibili affirmatio est falsa: negatio vera: vt, Omnis homo est lapis, nullus homo est lapis. In materia contingēti vtraque est falsa: vt, Omnis homo est albus, nullus homo est albus. d Id est patria[c] res falsificantias, quæ cōtradicunt vniuersalibus tibi notis cōtrarijs. Ni particulario affirmatio cōtradicit vniuersali negationi, & particularis negatio vniuersali affirmationi. e Id est, in materia cōtingente in exemplo quod Aristoteles subiicit in contextu. In materia autem necessaria, affirmatio est vera negatio falsa: vt, quidam homo. est animal, non omnis homo est animal. In materia impossibili, affirmatio est falsa, negatio vera: vt, Omnis homo est lapis, nullus homo est lapis. f Id est, quando contradicentium altera est vniuersalis, altera particularis. vt, Omnis homo est iustus, non omnis homo est iustus: item, Nullus homo est iustus, aliquis homo est iustus. g Id est, de singularibus. Obiectiuadum est has enunciationes indefinitas, homo currit, homo non currit, vocari contradicentes. has verò particulares, quidam homo currit, quidam homo non currit, non appellari contradicentes, sed subcontrarias. Cur ita vocē. Quia vna affirmationi vna negatio contradicit, & vna negationi vna affirmatio, vt ex seq. ea, declarabitur. Quare cùm particulari affirmāti contradicat vniuersalis negans, non est dicendum ei singulare contradicere particularem negantem. & cum particulari neganti contradicat vniuersalis affirmans, non est dicendum ei contradicere particularem affirmantem. aliquam esse dicere contradicentes. Indefinita autem affirmanti contradicit indefinita negans: quia nisi hæc contradiceret, nulla contradiceret. non verò ex cap. 6. dictorum omni enunciationi aliquam contradicere. h Nam in materia contingenti, vtraque est simul vera, vt in exemplis ab Aristotele propositis in contextu. In materia autem necessaria, affirmatio est vera, negatio falsa: vt, homo est animal, homo non est animal. In materia impossibili, affirmatio est vera, negatio falsa: vt homo est lapis, homo non est lapis.

[a] Ἀνάγκη γὰρ μὴ ἀληθεύειν καταφάσεως ἐν ᾗ τὸ κατηγορούμενον καθόλου, οἷον ἐν ᾗ τὸ κατηγορούμενον καθόλου ἐστίν· λέγω δὲ καθόλου κατηγορεῖσθαι, ὃ ἐστὶν ἐν ᾧ ἔστιν ἕκαστον τῶν καθ' ἑκάστου λεγομένων· οἷον ἐν ᾗ τὸ ἄνθρωπος τῶν ζώων· οὐ γὰρ ἔστιν ἄνθρωπος οὐδὲν ὧν ζῷον ἐστὶν ἀλλὰ ζῷον ἄνθρωπος. ἀντικεῖσθαι δὲ λέγω κατάφασιν ἀποφάσει τὴν καθόλου τῇ καθόλου, καὶ τὴν περὶ τῶν καθόλου τῇ περὶ τῶν οὐ καθόλου, οἷον πᾶς ἄνθρωπος λευκός, οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός· οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός, ἔστι τις ἄνθρωπος λευκός· ἐπὶ μὲν οὖν τῶν καθόλου κατάφασιν καὶ τὴν τῶν καθόλου ἀπόφασιν ἀνάγκη ἀεὶ τὴν μὲν ψεύδεσθαι, οἷον πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος, οὐδεὶς ἄνθρωπος δίκαιος. ¶ Διὸ τούτους μὲν οὐκ ἔστιν ἅμα ἀληθεῖς. ¶ Ταῖς δὲ αὐτοπεμπτώσαις ταύταις, ἐνδέχεται ποτὲ ὑπὸ τῶν αὐτῶν συμβαίνειν· οἷον, οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός, καὶ, ἔστι τις ἄνθρωπος λευκός. ¶ Ὅσαι μὲν οὖν ἀποφάσεις καθόλου εἰσὶ τῷ καθόλου, ἀνάγκη θάτερα ἀληθῆ εἶναι ἢ ψεύδη. ¶ Καὶ ὅσαι ὑπὲρ τῶν καθ' ἕκαστα, οἷον, ἔστι Σωκράτης λευκός, οὐκ ἔστι Σωκράτης λευκός.

¶ Ὅσαι δὲ ὑπὲρ καθόλου μέν, μὴ καθόλου δὲ ἐν ἀεί, οὐχ ὁμοίως ἀληθεῖς ἢ ψευδεῖς. ἅμα γὰρ ἀληθὲς ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος

λευκός· καὶ, ἔστιν ἄνθρωπος καλὸς, καὶ, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος καλός. εἰ γὰρ αἰσχρός, καὶ ὁ καλός. καὶ εἰ γίνεταί τι, καὶ οὐκ ἔστι[a]. δύξειε δ' ἂν ὄζεμφανὲς ἄτοπον εἶναι[b], ὅτε τὸ φαινόμενον σημαίνειν [ταὐτὸν] τὸ μὴ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, ἅμα καὶ τὸ οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός. τὸ δὲ οὔτε ταὐτὸν σημαίνει, οὔθ' ἅμα[d] ὄζ ἀνάγκης.

albus. item homo est pulcher, &, nō est homo pulcher. etenim si turpis est, non est pulcher. & si quid fit, nondum est[a]. statim autem videri potest absurdum esse[b]: propterea quòd videtur[c] idem significare hoc *esse rum*, non est homo albus: simúlque hoc, nullus homo *est* albus. sed nec idem significat, nec simul[d] necessariò *est*.

a Vt quod est pulchrum, nondum est pulchrum: nō si iam esset, non fieret.

b Sub. quasi dicamus, indefinitum esse simul verum & falsum.

c Enunciatio indefinita videtur esse vniuersalis, quia habet subiectum vniuersale, sed non est vniuersalis, quia caret vniuersali nota, omnis, vel nullus.

lur. d Non necesse est vniuersalem & indefinitam esse simul veras, non est etiam necesse, eas sed fieri potest vt vniuersalis sit falsa, & indefinita vera: vt, omnis homo currit, homo currit.

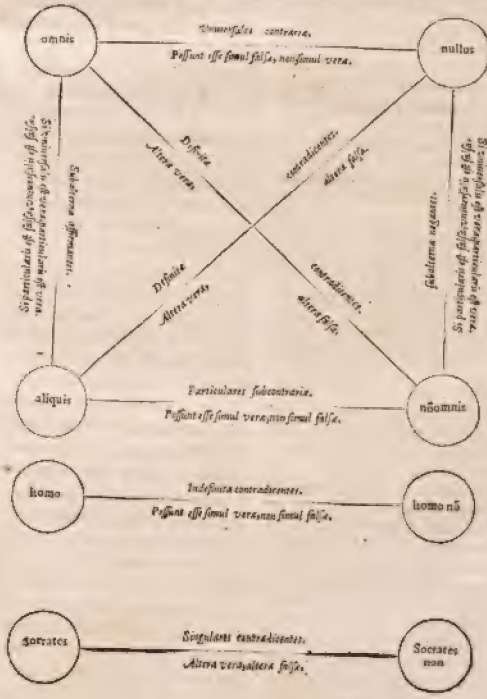

De enunciatione vna vel pluribus, CAP. VIII.

1 ¶ Quam negationem vni affirmationi opponi. Probatio. 2 Expositio exemplo. 3 Ex-
positio. 4 ¶ Quæ sint enunciationes vnæ. 5 Quæ non sint enunciationes vnæ, sed multæ,
quamuis multa significent. 6 ¶ Regula horum enunciationum multa significantium.

PErficuum autem est vnam negationem vnius affirmationis fore. Idem[a] enim oportet negationem negare, quod affirmatio affirmauit: & ab eodē[b] id est vel ab aliquo particulari, vel ab aliquo vniuersali siue vniuersaliter[c], siue non vniuersaliter[d] accepta. [d] dico autē, vt, Socrates est albus, Socrates non est albus. quod si aliud quid ab eodem, vel ab alio idem[e]: non erit opposita, sed diuersa ab illa[f]. ¶ Huius[2] vero *enunciationis*, omnis homo *est* albus, *opponitur* hęc, Non omnis homo *est* albus. & huic, quidam homo *est* albus, hæc, nullus homo est albus. ité huic, est homo albus, hæc, non est homo albus. ¶ Vnam igitur affirmationi contradictionē vni negationi opponi, & quænam sint hæ, dictum est[h]. item alias[i] esse contrarias, & quænam sint hæ, dictū est[k]. ac[l] non omnem[m] contradictionem esse veram vel falsam[n], & cui[o]. & quando[p] *si*: vera vel falsa.

¶ Vna autem affirmatio & negatio *est*, quæ vnam de vno significat: siue *subiectum* sit vniuersale vniuersaliter *accepturn*, siue non[q], similiter[r]. vt, omnis homo est albus, non omnis homo albus est. est homo albus, non est homo albus. nullus homo est albus, est aliquis homo albus. si album vnam rem significat. ¶ Sin autem duabus rebus vnum nomē impositū sit, ex quibus nō sit vnū: nō *erit* vna affirmatio, nec vna negatio. vt si quis nomē vestis imponat equo & homini: hæc nō *erit* vna affir-

Φανερὸν δέ, ὅτι καὶ μίας ἀποφάνσεως [1] ἐστὶν μία κατάφανσις ἔστιν δὲ μιᾶς κατάφανσις ἡ τοῦ αὐτοῦ δηλοῦσα τὸ ἀποφανθὲν, ὅπερ κατέφησεν ἡ κατάφασις, ἢ ἀποφάνσεως ἡ τοῦ αὐτοῦ ἢ τῷ καθ' ἑκάστου τινός, ἢ ἀπὸ τοῦ ἐπί τινος ἢ ὡς καθόλου, ἢ ὡς μὴ καθόλου. λέγω δὲ, οἷον, ἔστι Σωκράτης λευκός, οὐκ ἔστι Σωκράτης λευκός. ἐὰν δὲ ἄλλο τι ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἢ ἀπὸ ἄλλου τοῦ αὐτοῦ ἢ μὴ ταὐτὸν ἢ ἀπηκεισμένον, ἀλλ' ἕτερα ἐπίπεδα τέθεται. ¶ Τῇ δὲ, πᾶς ἄνθρωπος λευκός, οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός· τῇ δὲ, τὶς ἄνθρωπος λευκός, οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός. τῇ δὲ, ἔστι ἄνθρωπος λευκός, οὐκ ἔστι πᾶς ἄνθρωπος λευκός. ¶ Ὅτι μὲν οὖν μία κατάφασις μιᾶ ἀποφάσει ἀντίκειται ἀντιφατικῶς, καὶ τίνες εἰσὶν αὗται, εἴρηται[h]· καὶ ὅτι αἱ ἐναντίαι ἀλλαί, καὶ τίνες εἰσὶν αὗται, εἴρηται[k]· καὶ ὅτι οὐ πᾶσα [m] ἀλήθης ἀπόφασις ἢ ψεύδης[n], καὶ ἐφ' ᾧ τὸ, καὶ πότε ἀληθὴς ἢ ψεύδης. ¶ Μία δὲ ὅτι κατάφασις καὶ ἀπόφασις, ἡ ἓν καθ' ἑνός σημαίνουσα, ἢ καθόλου ὅπως [ὡς] καθόλου, ἢ μή[q], ὁμοίως[r] εἶσιν, πᾶς ἄνθρωπος λευκός ἐστιν, οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός ἐστιν· ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός· οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός ἐστιν, ἔστί τις ἄνθρωπος λευκός· εἰ τὸ λευκὸν ἓν σημαίνει. ¶ Εἰ δὲ ἓν ὀνομα κεῖται, ἐξ ὧν μὴ ἔστιν ἓν, οὐ μία κατάφασις, οὐδὲ μία ἀπόφασις. οἷον, εἴτις θείτο ὄνομα ἱμάτιον ἵππῳ καὶ ἀνθρώπῳ· ὃ ἔστιν ἱμάτιον καὶ λευκὸν, οὐκ ἔστι μία κατα-

a Sub. attributio.
b Sup. subiectio.
c Id est, adiecta nota vniuersalis omnis, nullus.
d Id est, indefinite.
e Id est, si negatio ab affirmatione sine differentia attributorum subiectio.
f Vt, homo est albus, non est homo albus. quia oppositarum enunciationum differentia.
g Proponit exceptionem singularium propositarum.
h Supra hoc capite, cap. 7.
i Semper affirmē & negatem vniuersales.
k Cap. præced.
l Quæ sequuntur, exponit sequentes cap. præced. part. vlt.
m Quia indefinita contradicit sibi sonanti vera et se ipsam.
n Id est, non omnis contradictionis alterum partem est vera, alteram falsa.
o Quia fortasse indefinitam nō ita curarent vtuntur Latini, & quasi particularem.
p Vere est falsa est contradictio, id est, altera pars est vera, altera falsa. cum contrariorum sim de finitis, aut singularibus.
q Id est, siue sit indefinitum.
r An hoc similiter est ratio vniuersalium & indefinitarum.
s Id est, ita vt sit verbalium homonymū, quod non significet naturam vnā multis communem.

φασις, ἡ δὲ κατάφασις μία. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τοῦτο ἢ εἰπεῖν, ὅτι ἔξεστι αὐθρωπος καὶ ἵππος λευκός· τοῦτο δὲ ἓν δέν διαφέρει ἢ εἰπεῖν, ἔστιν αὐθρωπος λευκός, καὶ ἵππος λευκός. εἰ οὖν αὐτὰ πολλὰ σημαίνουσι, καὶ εἰσὶ πολλά· δῆλον ὅτι καὶ ἡ φωνὴ[a] ἢ τοι πολλὰ[b], ἢ ἓν δὲν σημαίνει· ἡ γὰρ ἔξις ἑνὸς αὐθρωπος ἵππος. ¶ Ὡς τε οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς[d] αὐτὰ καὶ τὸ μὴ, ἀληθῆ τὸ δὲ, ψευδῆ εἶναι ἀπόφασιν.

matio, vestis est alba: nec vna eius negatio. perinde est enim ac si dicatur, est homo & equus albus: quod idē valet ac si dicatur, est homo albus, & est equus albus. Ergo si hæ enunciationes multa significant, & sunt multæ: perspicuum est etiam primā vel multa[b] vel nihil[c] significare: quia nō est aliquis homo equus.

6 ¶ Quare nec in his[d] necesse est alteram contradicētem esse veram, alteram falsam[e].

a Nōne, vestis est alba.
b Si vestis accipiatur pro homine, & pro equo.
c Si vestis nō accipiatur quasi vnum rem significet: quia vestis accipiatur & pro homine equo. ac homo equus nō est vestis ex his si nihil. d Id est, in affirmationib. & negationib. quarū subiectum vel attributum est homonymum.
e Possunt enim esse simul veræ (si homo) est scientia, nō omnis vestis (si equus) est natura lis: vel simul falsæ, vt in eisdem casibus, si vestis vna affirmatione accipatur & equus in negatione pro homine.

De enunciationibus singularibus in futurum collatis, CAP. IX.

1¶ Quæstio. 2 ¶ Prælectio, & refutatio primæ opinionis, nūquā vtrāque partē contradictionis esse veram. 3 Confirmatio secundæ opinionis. Ratio prima à contradictorijs ad contradictionem. 4 Ratio altera à tempore præsenti. 5 Refutatio tertiæ opinionis, hoc neutrā partē contradictionis esse veram. Ratio prima ducens ad inconueniēs, quia vtraque pars esset falsa. 6 Ratio altera ducens ad alterum inconueniens, quia nihil esset quod rationis modo contingeret. 7¶ Confutatio secundæ opinionis, per deductionē ad inconueniens, quia hæc opinio tollit contingentia rationis modo, proinde reddit inanes cōsultationes & actiones nostras. Hypothesis. 8 Probatio cōsequentiæ. 9 Tacita falsarum refutatio. 10 Destructio consequentis. 11 Destructio antecedentis. 12 ¶ Solutio rationum adductarum pro secunda opinione. ac primùm solutio rationis adductæ in parte sexta. 13 Solutio rationis adductæ in parte quinta. 14 ¶ Quarta opinio, quæ Aristoteli probatur.

Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ὄντων καὶ ὄντων μόνων, ἀνάγκη τὴν κατάφασιν ἢ τὴν ἀπόφασιν ἀληθῆ ἢ ψευδῆ εἶναι. ἔστω μὲν γὰρ καθόλου ὡς καθόλου[a], ἀνάγκη τὸν μὲν, ἀληθῆ τὸν δὲ, ψευδῆ εἶναι. ἔστω δὲ καθ' ἕκαστα ὡς περ εἴρηται[b]. ὅτι δὲ γὰρ καθόλου μὴ καθόλου λεχθέντων, οὐκ ἀνάγκη. εἰρηται δὲ καὶ πρότερον. ἔστι δὲ τὰ μὲν καθ' ἕκαστα καὶ μελλόντων, οὐχ ὁμοίως[c].

¶ Ἐπὶ δὲ τῶν μὴ ὄντων κατάφασις ἢ ἀπόφασις ἀληθὴς, ἢ ψευδὴς· καὶ ἅπαν ἀνάγκη ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. θάτερον δὲ μᾶλλον φησει ἔσεσθαι ἢ, οὐ μὴ φήσει τὸ αὐτὸ τοῦτο· δῆλον ὅτι ἀνάγκη ἀληθεύειν τὸ ἕτερον αὐτῶν, εἰ πᾶσα κατάφασις ἢ ἀπόφασις ἀληθὴς, ἢ ψευδής. ἀμφω[e] γὰρ οὐχ ὑπάρξει

IN iis igitur quæ sunt, & quæ facta sunt, necesse est affirmationem & negationem verā vel falsam esse[c]. & in vniuersalibus quidem vniuersaliter acceptis[g] semper alterā esse veram, alterā falsam: necnon in singularibus, vt dictum fuit[b], in vniuersalibus autē nōn vniuersaliter sumptis, non est necesse: ac de his quoque dictum fuit[c]. in singularibus autem futurisque, non similiter[k].

¶[l] Nam si[m] omnis affirmatio vel negatio est vera vel falsa: omnia necesse est esse, aut non esse. Si quis enim aliquid fore dicat, alter idipsum neget: profectò necesse est, alterum eorum verè dicere, si modò omnis affirmatio vel negatio est vera vel falsa. veraque[o] enim simul non

i Sed & 9 part. sec. k Sub. altera pars cōtradictionis est vera, altera falsa. l Docet, tolli cōtradictionē & esse aliquid futurum si affirmatio est vera, esse & negatio est vera, ex non esse futurum. Si affirmatio non negatur, verè aut falsè dicit, necesse est non esse, aut non esse si affirmatio vel negatio est vera vel falsa, affirmatio non negatur, verè aut falsè dicit. ergo si affirmatio est vera vel falsa, necesse est esse, aut non esse. m Minor propositio. n Probat antecedens minoris propositionis, quia posito eo quod sit verum esse, aut non esse, necesse est vtramque partem contradictionis esse veram.

a Affirmatio & negatio nō possunt esse simulverae.

b Id est, futuris. c Minor propositio. d Dicit ex necessitate recipiendum: adeo vt non nisi vterque argumenti à tertio ad vtrum quodque ad vtrumlibet. e Vt hæc duplex enthymemata: ita vt consequens prioris sit antecedens posterioris. sic enim negant: Aut affirmans aut negās, verè loquitur. ergo aut affirmatio aut negatio est vera. ergo omnia fiunt ex necessitate, nihilque quod possit esse vel non esse. f Conclusio prioris enthymematis, & principium assumptum secundi enthymematis. g Conclusio secundi enthymematis. h Antecedens primi enthymematis. i Probat consequentiam secundi enthymematis, sublegendo figuram ex modis primæ, & minoris propositionis. Quod vtrumlibet modo enuntiare potest, nō est certum: quia potest aque fieri & non fieri. & quodlibet quæ fit, fit certum: consequenter enim aut fit, aut non fiet, si affirmatio sit vera: aut non fieri, si negatio sit vera. k Ergo quod fit, nō vtrumlibet modo enuntiare potest, sed est necessarium. l Minor propositio. m Aic similiter quia in enuntiatione affirmatio est vera, sic & negatio vera, res eadem fiet. n Id est, tam possibile est fieri quam non fieri. o Quæ dicitur non esse semper coniuncta cum actuvt cum dicimus hominem posse videri, qui non semper videtur. p Dicitur esse potestas coniuncta semper cum actu, vt si quis dicat Solem posse moueri.

ἄμφω[a] ἔσται "τοῖς τοιούτοις[b]. εἰ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι λευκόν, ἢ ὅτι οὐ λευκόν· ἀνάγκη εἶναι λευκὸν, ἢ οὐ λευκόν. καὶ[d] εἰ ἦν λευκόν, ἢ οὐ λευκόν· ἀλλὰς ἄρ' φαῦμεν, ἢ κατὰ φάσιν. καὶ εἰ μὴ ὑπάρχει, ψεύδεται· καὶ εἰ ψεύδεται, οὐχ ὑπάρχει. ¶ Ὥστε τ' ἀνάγκη ἢ τὴν κατάφασιν, ἢ τὴν ἀπόφασιν, ἀληθῆ εἶναι, ἢ ψευδῆ. οὐδὲν[g] ἄρα οὔτε ἔστιν, οὔτε γίνεται, οὔτε ἔσται τύχης· οὐδ' ὁπότερ' ἔτυχεν, οὐδὲ ἔσται ἢ οὐκ ἔσται, ἀλλ' ὅλης ἀνάγκης ἅπαντα· καὶ οὐχ ὁπότερ' ἔτυχεν. ἢ[h] γὰρ ὁ τοῦ ἀληθεύει, ἢ ὁ κατὰ φασ. ὁμοίως[i] γὰρ ἐν ἀντιφάσει, ἢ οὐκ ἐνέσται· τ' γὰρ ὁπότερ' ἔτυχεν, οὐδὲν μᾶλλον οὕτως, ἢ μὴ οὕτως ἔχει, ἢ ἔσται. ¶ Εἰ δὲ, εἶναι λευκὸν νῦν, ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν πρότερον, ὅτι ἔσται λευκόν. ὥστε ἀεὶ ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν ὁποιονοῦν ὄν γιγνόμενον ὅτι ὄντι, ἢ ἔσται· εἰ δὲ ἀεὶ ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν, ὅτι ἔστι, ἢ ἔσται· οὐκ οἷόν τε τὸ μὴ εἶναι, οὐδὲ μὴ ἐσεσθαι. ὃ δὲ μὴ οἷόν τε μὴ γίνεσθαι, ἀδύνατον μὴ γίνεσθαι. ὃ δὲ ἀδύνατον μὴ γίνεσθαι, ἀνάγκη γίνεσθαι. ἅπαντα οὖν τὰ ἐσόμενα ἀνάγκη γίνεσθαι. οὐδὲν ἄρα ὁπότερ' ἔτυχεν, οὐδὲ κατὰ τύχης ἔσται. εἰ δὲ κατὰ τύχης, οὐκ ἐξ ἀνάγκης. ¶ Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ὡς οὐδέτερον ψευδὲς, ἀληθὲς, οὐδ' ἔσται, λέγειν· οἷον [ὅτι] οὔτε ἔσται, οὔτε οὐκ ἔσται. σκότον μὲν δὴ, οὐσίας τῆς κατάφασις ψευδὴς, ἡ κατάφασις οὐκ ἀληθὴς. Τῶν δὲ ψευδοῦς οὐσίας, συμβαίνει τὴν κατάφασιν μὴ ἀληθῆ εἶναι.

¶ Καὶ πρὸς τούτοις, εἰ ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν, ὅτι λευκὸν ἄμα καὶ μέγα, δεῖ ὑπάρξειν εἰς αὖριον· δεῖ δὲ ὑπάρξειν εἰς αὖριον,

δεῖ ἄμφω ὑπάρξειν. οἱ γὰρ ὑπάρξει εἰς αὖριον,

εἰ δὲ μήτε ἔσται, μήτε μὴ ἔσται εἰς αὔριον· οὐκ ἂν εἴη τὸ ὁπότερ' ἔτυχεν· οἷον ναυμαχία· δέοι γὰρ ἂν μήτε γενέσθαι ναυμαχίαν, μήτε μὴ γενέσθαι. ¶ Τὰ μὲν δὴ συμβαίνοντα ἄτοπα, τοῦτα καὶ τοιαῦτα ἕτερα, εἴπερ πάσης καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως ἢ ὅλοις τοῖς καθόλου λαμβανομένοις ὡς καθόλου, ἢ ὅλοις τοῖς καθ' ἕκαστον, ἀνάγκη τὴν ἀντικειμένων, τὸ μὲν ἀληθῆ εἶναι· τὸ δὲ, ψεῦδος· μηδὲν δὲ ὁπότερ' ἔτυχεν εἶναι ἢ γενέσθαι ὄντα ἀνάγκης. ὥστε οὔτε βουλεύεσθαι δέοι ἄν, οὔτε πρᾶγματα διοικεῖσθαι· ὡς ἐὰν μὲν τοῦτο ποιῶμεν, ἔσται τοῦτο· ἐὰν δὲ μὴ τοῦτο, οὐκ ἔσται τοῦτο. ¶ Οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ εἰς μυρίους ἔτος, τὸν μὲν φάναι τοῦτο ἔσεσθαι· τὸν δὲ μή, φάναι. ὥστε δῆλον ἀνάγκη εἶναι, ὁποτερονοῦν αὐτῶν ἀληθὲς εἰπεῖν τότε. ¶ Ἀλλὰ μὴν οὐ τοῦτο διαφέρει, εἴ τινες εἶπον τὸν αὐτὸν φάσιν, ἢ μὴ εἶπον· δῆλον γάρ, ὅτι οὕτως ἔχει τὰ πράγματα, κἂν μὴ ὁ μὲν κατέφησεν τι, ὁ δὲ ἀπέφησεν. οὐ γὰρ διὰ τὸ κατεφάθη ἢ ἀπεφάθη, ἔσται, ἢ οὐκ ἔσται· οὐδ' εἰς μυρίους ἔτος μᾶλλον, ἢ ἐν ὁποιῳοῦν χρόνῳ. ὥστε εἰ ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ οὕτως ἔχει, ὡς τὸ ἕτερον ἀληθεύεσθαι· ἀνάγκη καὶ τοῦτο γενέσθαι· καὶ ἑκάστου τῶν γινομένων, ἀεὶ οὕτως εἶχεν ἄρα ἡ ἀνάγκης γενέσθαι· ὅτι γὰρ ἀληθὲς εἶπέ τις ὅτι ἔσται, οὐκ οἷόν τε μὴ γενέσθαι· καὶ τὸ γενόμενον, ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν ἀεί, ὅτι ἔσται. ¶ Εἰ δὴ ταῦτα, ἀδύνατα ὁρᾶται ὄντα ἐν τοῖς οὖσι καὶ γινομένοις, καὶ ὅτι τὸ βουλεύεσθαι, καὶ ὅτι τὸ πράττειν τι· καὶ ὅτι ὅλως ὅτι οὐ πᾶς μὴ ἀεὶ ἐνεργοῦσι,

at si *verè dicitur* neq; fore neque nō fore eras, nō erit, quod vtrolibet modo accidit: vt bellū nauale: oportebit enim nec fieri nauale bellum, neque non fieri.

7 ¶ Accidunt igitur hæc incommoda, atque eiusmodi alia, si ex omni affirmatione ac negatione quæ *sibi mutuò* opponuntur, siue *sint* de *rebus* vniuersalibus vniuersaliter *acceptis* siue de *rebus* singularibus, necesse *sit* alteram esse veram, alteram falsam: nempe nihil esse in iis quæ fiunt, quod vtrolibet modo eueniat, sed omnia esse ac fieri ex necessitate. quamobrem neque consultare oportet nec studiosè agere: quasi si hoc faciamus, hoc futurum sit: sin minùs, non sit futurum. ¶ Nihil enim prohibet, ad decem millia annorum alium affirmare hoc futurum, alium negare: adeo vt ex necessitate futurum sit, vtrumvis tunc verè diceretur. ¶ Neq; verò interest, vtrùm aliqui contradictionem dixerint, an non dixerint. Perspicuum est enim, res ita *se* habere, etiamsi non alter affirmauerit, alter negauerit. non enim quia affirmatum aut negatum sit, ideo *res* erit aut non erit, vel ad decem millia annorum, vel in quouis tempore. Quare si omni tempore sic res *se* habebat, vt alterum verè diceretur: necesse est, hoc fieri: & quodcunque sit, semper ita *se* habuit, vt ex necessitate fieret. nā quādo verè dixit aliquis fore, nō potest nō fieri. & quod factū est, semper verè dici potuit futurū esse. ¶ Ergo si hæc sunt impossibilia: (videmus. n. esse rerū futurarū principiū ex eo q̄ cōsultamus & agimus aliquid. & omnino in iis quæ nō sēper sunt actu,

videmus esse potestatē vt sint & nō sint similiter. in quibus vtrūquecuenire potest, numerā tā esse, quàm non esse: ideirco & fieri, & non fieri. multáque nobis manifesta sunt, ita se habentia. Vt puta hæc vestis potest discindi, nec discinditur, sed priùs atteretur. itidémque potest non discindi. neque enim priùs attrita fuisset, nisi potuisset non discindi. quare etiam in aliis generationibus idem dicendum est, quæcumque dicūtur secundum eiusmodi potestatem.) ¶Perspicuum igitur est, nec esse nec fieri omnia ex necessitate: sed alia[a] quidem vtrouis modo cōtingere, nec magis affirmationem esse veram quàm negationem: alia[b] verò esse in quibus alterum magis & pleramque sit: sed tamen accidit, vt alterum[c] fiat, alterum[d] ininimē. ¶Ergo[12] quod est, necesse est esse quando est: & quod non est, necesse est non esse quando non est. verūm nec necesse est esse quicquid est: nec necesse est non esse quicquid non est. quoniam, quicquid est, esse ex necessitate quando est, non idem valet quod, simpliciter esse ex necessitate: sed idem dicendum est de eo quod non est. ¶Eadem est ratio contradictionis. quidnis enim esse aut non esse, & fore aut non fore[f], necesse est. non tamen alterum separatim dicium, est necessarium. Vputa necesse est cras fore vel non fore bellum nauale. non est autem necesse, eras fieri bellum nauale: nec necesse est, cras non fieri: sed necesse est fieri aut nō fieri. ¶Quare cum orationes[14] similiter veræ sint atque res:

τὸ δυνατὸν εἶ), καὶ μὴ εἶ) ὁμοίως· ἐν οἷς ἄμφω ἐνδέχεται, καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶ)· ὥστε καὶ τὸ γίγνεσθαι, καὶ τὸ μὴ γίγνεσθαι. καὶ πολλὰ ἡμῖν δῆλά ἐστιν οὕτως ἔχοντα· οἷον ὅτι τουτὶ τὸ ἱμάτιον, δυνατόν ἐστι διαπρισθῆναι, καὶ οὐ διαπρισθήσεται, ἀλλ' ἐπιφθαρήσεται καταβληθέν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὴ διαπρισθῆναι δυνατόν· οὐ γὰρ ἂν ὑπῆρχε τὸ ἐπιφθαρῆναι αὐτὸ καταβληθέν. εἰ γὰρ μὴ δυνατὸν [ἦν τὸ] μὴ διαπρισθῆναι, ὡς τε καὶ ἐπὶ τἄλλων γιγνέσεων, ὅσαι κατὰ δύναμιν λέγονται τὴν πωϊτικήν.) ¶Φανερὸν, ἐὰν ἀεὶ ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον πάντα ἐξ ἀνάγκης οὔτ' ὄντ', οὔτε γίνεσθαι· ἀλλὰ τὰ μὲν, ὑπότερ' ἔτυχε, καὶ οὕτω μᾶλλον ἢ οὐ κατὰ φύσιν ἢ οὐ δόξασις [δὲ] ἀληθὴς τὰ δὲ μᾶλλον μὲν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὄντα ἔσεσθαι, οὐ μέντ' ἀλλ' ἐνδέχεται γίγνεσθαι ἢ ἄπεσθαι· ἄπεσθαι δὲ μᾶ. ¶Τὸ μὲν οὖν εἶ) τὸ ὄν ὅταν ᾖ, καὶ τὸ μὴ ὂν μὰ εἶ)· ὅταν μὴ ᾖ, ἀνάγκη. οὐ μὴν τοι οὐδὲ τὸ ὂν ἅπαν ἀνάγκη εἶ)· οὐδὲ τὸ μὴ ὄν, ἀνάγκη μὴ εἶ). οὐ γὰρ ταὐτὸν ἐστι τὸ ὂν ἁπλῶς εἶ) ἐξ ἀνάγκης ὅτε ὄντ', καὶ τὸ ἁπλῶς εἶ) ἐξ ἀνάγκης. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὄντος. ¶Καὶ ὅπερ ἀντιφάσεως δὲ ὁ αὐτὸς λόγος· ἐνδέχεται μὲν γὰρ εἶ) ἅπαν, ἀνάγκην καὶ εἶναί γε ἢ μὴ· οὐ μὴν τοί γε διῄρηται εἰσαῦθις ἀναγκαῖον. λέγω δέ, οἷον ἀνάγκη μὲν ἐνεσθαι ναυμαχίαν αὔριον ἢ μὴ ἔσεσθαι· οὐ μὴν τοι γενέσθαι γε αὔριον ναυμαχίαν ἀνάγκη, οὐδὲ μὴ γενέσθαι· γενέσθαι μέντοι τε ἢ μὴ γενέσθαι, ἀνάγκαιον.

¶Ὥστ' ἐπεὶ ὁμοίως οἱ λόγοι ἀληθεῖς, ὥσπερ καὶ τὰ πράγματα·

δῆλον ὅτι ὁπόσα οὕτως ἔχει, ὥστε ὁπότερ' ἐνδέχεται, καὶ πάντα οὕτως δέχεσθαι, ἀνάγκη ὁμοίως ἔχειν καὶ τὴν ἀντίφασιν. ὅπερ συμβαίνει ἐπὶ τοῖς μὴ ἀεὶ οὖσιν, ἢ μὴ ἀεὶ μὴ οὖσι. τούτων γὰρ ἀνάγκη μὴ θατέρου μέρειον τῆς ἀντιφάσεως ἀληθῆ εἶναι ἢ ψεῦδος· οὐ μὴν τοδὶ ἢ τόδε, ἀλλ' ἐπὶ τὸν ἐνδεχόμενον μὲν ἀληθῆ ἢ ἕτερον, οὐ μὴν τοδὶ ἢ τόδε, ἢ ψεῦδος· ὥστε δῆλον ὅτι οὐκ ἀνάγκη, πᾶσης καταφάσεως ἢ ἀποφάσεως τὴν ἀντικειμένην, τὴν μὲν ἀληθῆ, τὴν δὲ ψεῦδος εἶναι· οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ὄντων, οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων μὲν, δυνατὸν δὲ εἶναι ἢ μὴ εἶναι· ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται.

perspicuum *est*, *in ijs* quæ ita *se* habent, vt vtrolibet modo contingant, & cōtraria euenire possint, necesse esse vt similis sit ratio contradictionis. quod quidē in iis accidit quæ non semper sunt, vel non semper nō sunt. Ex his enim necesse *est* alteram partem contradictionis esse veram vel falsam: non hoc, vel illud, sed verum vis. & magis quidem *esse* veram alteram *partem*[e], non tamen iam veram, aut falsam. Itaque perspicuum *est*, non necesse *esse* vt omnis affirmationis & negationis quæ *sibi inuicem* opponuntur, altera sit vera, altera falsa[b]. nō enim vt in iis quæ sunt[c], sic *res se* habet in iis quæ nō sunt possūntque esse vel non esse: sed quemadmodum dictum est.

a Cùm fieri nō possit vt sit contingens inæquale.

b Definite, ita vt dici possit, vtra sit vera, vtra falsa.

c Vel fortè sunt d Aristoteles breuitatis causā omnium affirmationis mentionē facit, sed sēper intelligēdū est de negatione. ideòq; cōsulto non solum affirmationē, sed etiam negationē constare ex nomine & verbo, vel ex infinito nomine & verbo.

e De quo aliquid dicitur.

f Id est, nomen infinitum: quod olim nomine caret, sed à nonnullis ab Aristotele appellaretur nomē infinitum.

g Nihil sui esse: nō reāe colligere tur, enunciationē esse ex nomine & verbo, vel ex infinito nomine & verbo: quia possēdo & vrsi astructo esse debere. h Sub. vel ut pa-tionē.

i Id est, prius ab Aristot. vocatā iri inciperet. Nomen infinitū. Secutus sum vetera tem lectionē, quā in omnibus codicibus reperi: tam exemplis quàm manuscriptis. vereor tamen ne ita lectio-nem ei restituerim quam ipse scripsit. Quid autē sit nomen, & quid nō nomen infinitū, ibidē ait prius nomen esse cap. 2.

k Nomen infinitum videtur plura significare: atq; ita significat quod nō est homo, quia significat ens quod nō est homo. Sed nō significat ens quod nō est homo, quia significat ens quod nō est homo. Sed nō significat ens quod nō est homo, quia significat ens quod nō est homo.

De enunciationibus secundi vel tertij adiacentis, finitis aut infinitis, CAP. X.

1 ¶ *De enunciationibus secundi adiacentis. Diuisio.* 2 *Fatuæ obiectionis solutio.* 3 *Secundi.* 4 ¶ *De enunciationibus tertij adiacētis.* 5 ¶ *Dictio quæ habent subiectū finitumque vel fereris essētiæ esse ex nomine & verbo, vel ex infinito nomine & verbo; quia possēdo & vrsi astructo esse debere.* 6 *vel deficiunt.* 7 *Epilogus.* 8 *De his quæ habēt subiectū infinitū.* 9 ¶ *Hypotheseis.* ¶ *Ad tractatum de enunciationibus secundi adiacentis. De verbo adiectivo.* 10 *De ratione efficiendi subiectum infinitum.* 11 ¶ *Ad tract. de enunciationibus tertij adiacentis ex subiecto finito & attributo infinito. Collatio horum enunciationum cum enunciationibus finitis contrariis, vel subcontrariis.* 12 *An valeat consequentia a negatiua finita ad affirmatiuam eiusdem verbi infinito.* 13 ¶ *Ad tract. de enunciationibus tertij adiacentis ex subiecto infinito. Solutio dubij circa attributum infinitum, non esse negationem.* 14 ¶ *Quæ infinita cum finitis conferri possint.* 15 ¶ *De nominibus, & verbis transpositis.*

Ἐπεὶδὲ ὅτι τι κατά τινος ἡ κατάφασις, συμαίνουσα τοῦτο δέ ἐστιν ἢ ὄνομα καὶ τὸ ἀόριστον· ἑνὸς δὲ δεῖ εἶναι καὶ καθ' ἑνός· τὸ δὲ ὄνομα εἴρηται καὶ τὸ ἀόριστον ὀνόμασεν· (τὸ γὰρ οὐκ ἄνθρωπος, ὄνομα μὲν οὐ λέγω, ἀλλ' ἀόριστον ὄνομα· ἔστι γάρ τις καὶ τοιοῦτος· σημαίνει τὸ ἀόριστον ὄνομα. ὥσπερ καὶ τὸ οὐχ ὑγιαίνει, οὐ ῥῆμα, ἀλλ' ἀόριστον ῥῆμα· ἐπὶ τοῦτο γὰρ ἡ κατάφασις καὶ ἡ ἀπόφασις,

QVoniam autē affirmatio significat aliquid de aliquo: atque hoc[c] est vel nomē, vel innominatum[f]: vnum[g] autem esse oportet, & de vno, quod est in affirmatione[h]: nomen autem, & innominatum, dictū est prius[i]: (etenim nō homo non voco nomen, sed infinitum nomen. nam vnam rem quodammodo[k] significat nomen infinitum. quemadmodū non valet, non *appello* verbū, sed infinitū verbū) erit igitur omnis affirmatio & negatio

non infinita entis & non entis, vt dictum est supra cap. 2. part. 4 sed nihilominus dicimus vnum significare tot genera negatiua quot significat affirmatiua vt multa sunt, sed ve vnumetur in negatione vnum, neque enim dicimus in negatione hominis, quot entia non sunt homines. l Secundi adiacentis.

vel ex nomine & verbo, vel ex infinito nomine & verbo. ¶ At[a] fine verbo nulla est affirmatio, nec negatio. nam Est. vel Erit, vel Erat[b], vel Fit, & cetera eiusmodi, sunt verba, vt ex iis constat quæ *suprà* posita fuerunt: quoniam adsignificant tempus. ¶ Quocirca erit prima[c] affirmatio & negatio, est homo, non est homo: deinde, est non homo, non est non homo. rursus, est omnis homo, non est omnis homo: est omnis non homo, nó est omnis non homo. & in exterioribus[d] temporibus eadem est ratio. ¶ Cum autem *verbum* Est tertium insuper attribuitur[e], tam dupliciter dicuntur[f] oppositiones[h]. ¶ Exempli gratia, est iustus homo: illud Est dico tertium componi (*seu* nomen seu verbum *appelletur*) in hac affirmatione. Idcirco quatuor[i] hæc erunt: quorum duo[k] ad affirmationem & negationem[l] se habent vt priuationes[m], duo[n] verò minimè[o]. Hoc dico: quia *verbum* Est aut iusto[p] adiicietur, aut non iusto[q]. quare etiam negatio[r]. quatuor igitur erunt. Intelligimus autem quod dictū est, ex iustis scriptis: Est iustus homo: huius negatio, non est iustus homo: huius negatio, non est non iustus homo. nam hîc *verbum* Est & NON EST, iusto & nō iusto adiiciuntur. Hæc igitur,

ἢ ἐξ ὀνόματος καὶ ῥήματος, ἢ ἐξ ἀορίστου ὀνόματος καὶ ῥήματος.

¶ Χωρὶς[a] δὲ ῥήματος οὐδεμία κατάφασις, οὐδὲ ἀπόφασις· τὸ γὰρ ἔστιν, ἢ ἔσται, ἢ ἦν[b], ἢ γίνεται, ἢ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, ῥήματα ἐστὶ κατὰ μὲν τοῦτο· δῆλον· προσσημαίνει δὲ χρόνον. ¶ Ὅταν τοίνυν[c] [ἔσται] κατάφασις καὶ ἀπόφασις, τὸ, ἔστιν ἄνθρωπος, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος· εἶτα, ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος· πάλιν, ἔστι πᾶς ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι πᾶς ἄνθρωπος· ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος. καὶ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς[d] δὲ χρόνων, ὁ αὐτὸς λόγος ἐστίν. ¶ Ὅταν δὲ τὸ ἔστι τρίτον προσκατηγορηται[e], πῶς διχῶς λέγεται[f] κατ' ἀντίθεσιν[h]. ¶ Λέγω δή, ὅτι ἔστιν, ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος, τὸ ἔστι τρίτον φημὶ συνδεῖσθαι ὄνομα ἢ ῥῆμα, ἐν τῇ κατηγορίᾳ. οὕτω δὴ τὰ τέτταρα ταῦτα ἔσται· οὐκ ταῦτα δύο[i], πρὸς τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν· ἔξεις κ' τὸ σημαινόμενον, ὡς ἀντιθέσεις[m]· τὰ δὲ δύο[n], οὔ[o]. λέγω δέ, ὅτι τὸ ἔστιν, ἢ τῷ δικαίῳ[p] προσκείσεται, ἢ τῷ οὐ δικαίῳ[q]. οὕτω καὶ ἡ ἀπόφασις[r]. τέτταρα ἄρα ἔσται. νοεῖν μὲν δὲ τὸ λεγόμενον, ἐκ τῶν γεγραμμένων. ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος· τούτου ἀπόφασις, οὐκ ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος. ἔστιν οὐ δίκαιος ἄνθρωπος· τούτου ἀπόφασις, οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιος ἄνθρωπος. τὸ δὲ ἔστιν οὐ δίκαιον, ἢ τῷ οὐκ ἔστι, πῶς δικαίῳ ἢ, τῷ οὐ δικαίῳ προσκείσεται; Ὧδε μὲν οὖν

---

a Aliqui aliquando fieri putant, vt Aristoteles diuiserit enunciationes ratione subiecti finitæ vel infinitæ, non item ratione attributi, idcirco ait nullam enunciationem esse sine verbo. quia in enunciatione secundi adiacentis nō est attributū infinitū, quia attributū est verbum, quod in enunciatione non est verbum infinitum, sed verbi negans.

b Obserua, Aristotelem hoc loco verbi appellatione complexū esse casum verbi. Cay.

c Recte enumerationes finitas quæ ponit infinitas, quia nomen finitum est prius & simplicius infinito. Id est, præterito & futuro, quæ sunt extra tempus præsens, atque extra quæ parte caudant.

d Hæc declarat enunciationes tertij adiacentis quas conflauit quadripartito ex tribus partibus, i. nomine infinito, nō minus attributo, & copula qua vocatur tertium ad terens vt in hac enunciatione, Homo est iustus, homo est iniustus, iustus, attributo est, copula. Licet tamen aperte non copulam illā non esse vere partem enunciationis, distincti primūm quæ copula illa nullam rem significat. præterea quia nō debet fieri ex attributo, quando quidem hæc idem valent, homo currit, & homo est currens.

e Id est duplicatur, enunciationis tertij adiacentis diuisio sumebatur solūm à subiecto: hanc verò enunciationem tertij adiacentis diuisio sumitur non solùm à subiecto, sed etiam ab attributo.

f Id est, enunciationes.

g Id est duplicatum, attributum infinitum, vt non iustus, comparatur ipsi attributum finitum, vt iustus, & pro attributo infinito, vel non iusto, comparatur ipsi attributum finitum, vt iustus.

h Id est, ad.

i Non referuntur ad aliud dictum, id est ad 3. 4. vt ad 1. 2.

k Id est, attributo finito

l Id est, attributo infinito

m Id est, contradictiones.

n Quæ habent idem attributum, & quodammodo idem subiectum, dicit quodammodo, quia duo habent subiectum finitum, duo infinitum. hæ duæ in typo infert delineato sunt in angulis illis collocatæ, a. d. 2. 3.

o Non sic, id est, enunciationes 2. 3. ita referri ad a. & vt priuationes referuntur ad habitus, nam attributum finitum, vt iustus, vel comparatur habitui, vt iustus, attributum infinitum, vt non iustus, comparatur priuationes ad habitum, sed in subiecto typo eram positū.

p Id est a. 3.

q Id est b. 4.

r Id est 2. 3. vt ad 1. 4.

s Negationem in præsentia appellat non tacitam omnino mentionem, sed has voces N O N E S T. vt infinito.

t Intelligens partem negationem vocabit hanc vocalem N O N. Ergo sensus horum verborum est, copulam N O N E S T aliunde vel attributo finito, vel infinito.

ἐφεξῆς

ὥσπερ ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς [a] εἴρηται, οὕτω τέτακται.

vt in Analyticis [a] dictum est, ita disposita sunt.

a Lib. 1 prior. Analyt. cap. vlt. vnde colligimus typum sequentē,

Typus enunciationum indefinitarum ex subiecto finito.

b Id est subiecti.

c Sup. & negatio.

d Nam, quia indefinitæ comparatæ particularibus, omnes ex diametro oppositæ poterant esse simul verę, in materia scilicet contingentis: nempe tam α & γ, quàm β & δ. in enūciationibus definitis secus est: quoniam α & γ, quæ sunt vniuersales, nunquàm sunt simul veræ. sed β & δ, quæ sunt particulares, repræsentantur simul verę in materia contingenti, vt in typo sub iecto videre licet.

e Ex diametro in hoc & superiori & sequenti hos typos opposita dicuntur enūciationes α & γ, item β & δ.

f Id est in his quæ opponuntur ex diametro β & δ, in materia contingenti: vt non omnis homo est iustus, & omnis homo est non iustus.

¶ Ὁμοίως δὲ ἔχει, κἂν καθόλου τῶν [b] ἀποφατικῶν [c] ἡ κατάφασις· οἷον, πᾶς ὅστιν ἄνθρωπος δίκαιος· οὐδεφασις τούτου, οὐ πᾶς ὅστιν ἄνθρωπος δίκαιος. πᾶς ὅστιν ἄνθρωπος οὐ δίκαιος, οὐ πᾶς ὅστιν ἄνθρωπος οὐ δίκαιος. πλὴν οὐχ ὁμοίως [d] πᾶς καὶ ὅλως ἐναντίως ἐνδέχεται συναληθεύειν· ἐνδέχεται δέ ποτε.

¶ Similis erit ratio, si nominis [b] vniuersaliter accepti sit affirmatio [c]. vt omnis est homo iustus: huius negatio, non omnis est homo iustus. omnis est homo non iustus, non omnis est homo non iustus. præterquàm quòd non similiter [d] contingit veras simul esse, quæ ex diametro [e] opponuntur: sed contingit aliquando [f].

Typus enunciationum definitarum ex subiecto finito.

¶ Hæ igitur, binæ[a] inter se opponuntur[b]. ¶ Aliæ autem, *similiter* binæ *inter se opponuntur, quæ pertinēt* ad non homo tamquam ad subiectum quoddam additum[c]. vt, est iustus non homo, non est iustus non homo: est non iustus non homo, non est non iustus non homo.

¶ Λοῦται μὲν οὖν, δύο[a] ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ[b] ἀλλήλας. ¶ Ἄλλαι δὲ δύο πρὸς τὸ οὐκ ἄνθρωπος, ὡς ὑποκειμένου τινὸς προσκεῖσθαι[c]· [οἷον] ἔστι δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος· οὐκ ἔστι δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος· ἔστιν οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος.

a Quatuor enūciationes inter se contrariæ, a. b. g. d. vndecimus, & ea. h. z. e. d. definitas, quantumcunq; quilibet earūdem cōtradicat, sed cum vna vna contradicere debeat, vt supra cap. 8. expositum fuit: cōtradictio semper est inter duas: vt inter e & h. sed inter e. & b. Id est, libi inimicum contradicere.

b Id est, singulam ad subiectum illi nomen à superiore. nam superiùs locutus est de subiecto finito nunc addit subiectum infinitum. ideòque superioribus enunciationibus constantibus ex subiecto finito, addit has quarū subiectum est infinitum.

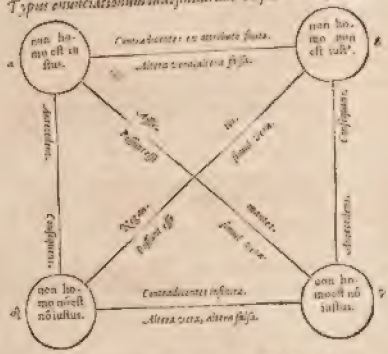

Typus enunciationum definitarum ex subiecto infinito.

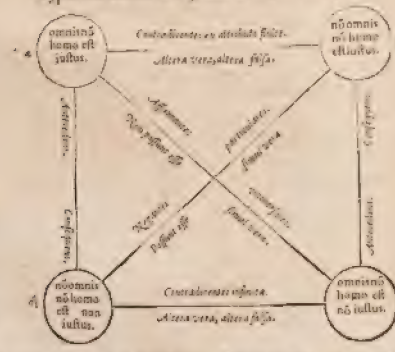

d Omnis enim cōtradictio vel est inter enūciationes secundi adiacentis, vel inter enūciationes tertij adiacentis, & rursus vel inter enunc. finitas, vel infinitas, vel par-

His autem non sunt plures[d] op- ¶ Πλείους[d] δὲ τούτων οὐκ εἰσὶν ἀντιθέσεις

positiones[a]. sed hæ[b] seorsum ab illis[c] erunt ipsæ per se, vtpote quæ vtuntur nomine. Non homo. ¶ In quibus autem verbum EST non accommodatur, vt in *verbis* VALERE, & AMBVLARE: in his idem efficit ita positum, ac si verbū EST adiunctū esset: veluti, valet omnis homo, non valet omnis homo: valet omnis non homo, non valet omnis non homo. ¶ Non est enim dicendum[d], Non omnis homo: sed illa negatio NON, hominis adiungi debet. etenim OMNIS, non significat rem vniuersalem, sed *ostendit rem accipi* vniuersaliter. *Quod* hinc perspicuum fit: valet homo, non valet homo: valet non homo, non valet non homo. hæc[e] enim ab illis[f] differūt, quia non sunt vniuersaliter *acceptæ*. Quare OMNIS, vel NVLLVS, nihil aliud adfignificat quam affirmationem vel negationem *esse* de nomine [g] vniuersaliter accepto. Cetera[h] igitur eadē apponere oportet. ¶ Quia vero huic *affirmationi*, Omne est animal iustum, contraria est negatio significans, nullum animal esse iustū: has perspicuū est nūquā fore simul veras, nec in eodē. his verò oppositæ[i], erūt aliquādo[m] *simul veræ*: vt, non omne est animal iustū, &, est aliquod animal iustū. Sequitur autem hæc illam[n] quidem, Omnis homo nō iustus est, hæc[o], nullus est homo iustus: hanc[p] verò, Est aliquis homo iustus, sequitur oppositā[q], nēpe, est nō omnis homo nō iustus. ¶ Quibus igitur duabus

---

a Id est contradictiones. b Quæ habent subiectum finitum. c Id est, non debent cum illis conferri. Quamuis enim ve
in superi scripsis typis videre licet; recte inter se conferantur enunciationes, quarū alix habent attributi finiti,
alix infinitum, non tamen essent passim quæ habent subiectum infinitum, cum his quæ habent subiectum finitū.
d Id est, fidus do animo. e Sub. vt subiectum sint infinitum. f Id est enunciationes propositæ in hac partic.
valet homo, &c. g Id est, de enunc oppositis in superiori parte. nempe, valet omnis homo, &c. h Id est subiecto.
k Id est, sicut affirmatio indefinita, vt, homo valet, sic indefinita per adiectionē negationis ad subiectū hoc modo,
non homo valet nisi ea etiam fieri debet in enunciatione definita: veluti omnis homo non valet.
l Id est per regulas quasdam ab interpretibus vocatas. m vel vnum, sub contraria. hæ nūquā sub vniuersali
penantur: & quæ inter eas diuersitas, est radicalis: vt in sequentibus explicatio, est radicalis omnium ad enunciationes
c. enunciationes & Oppositæ igitur hoc loco, vt alibi quoque, dicuntur contradictoriæ. n Id est, si
cetera contingenti, videc. 8. part. 7. o Id est 8. p Id est 8. q Id est 8. que est opposita hæc enun-
radicet. r Id est.

Reguiæ de conuertēdis propositionibus insinitatis, seu indefinitis finito praedicato

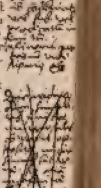

mo non iustus. [necesse est enim esse aliquem.]

Ὅμηρος οὐ δίκαιος. [ἀναγκη γὰρ εἶναί τινα.]

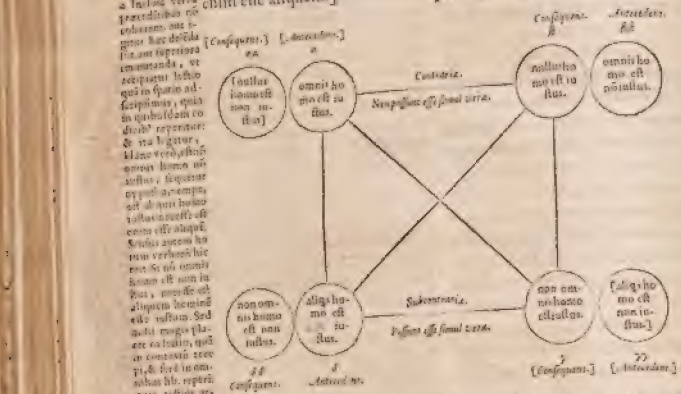

¶ Perspicuum autē est, in singularibus si interrogatus, verē negat, verē etiā affirmari[a]. veluti, *Esne* Socrates sapiens? non. Socrates igitur *est* non sapiens. In vniuersalibus autem non *est* vera *affirmatio* quæ similiter dicitur[c]: vera autem *est* negatio[d]. vt, *Esne* omnis homo sapiens? non. ergo omnis homo *est* non sapiens. hoc enim falsum *est*. sed hoc, non omnis igitur homo *est* sapiens, *est* verum. hæc autem *est* oppositā[e]: illa, contraria[f].

¶ Quæ verò sunt oppositæ secundum infinita nomina, & verba; qualia sunt, non homo, & non iustus; quasi negationes absque nomine & verbo videri possunt[g]. non[h] sunt tamen:

¶ Φανερὸν δὲ, ὅτι καὶ ὅταν μὲν τῷ καθ' ἑκαστα [εἰ] ἀληθὲς ἐρωτηθὲν τὸ ἀποφῆσαι, ὅτι ἔστι κατάφησις[b] ἀληθὴς· οἷον, ἆρ' ὁ Σωκράτης σοφός; οὔ. Σωκράτης ἄρα οὐ σοφός. ὅταν δὲ τῷ καθόλου, οὐκ ἀληθὴς ἡ ὁμοίως λεγομένη· ἀληθὴς δὲ ἡ ἀπόφασις[c]· εἶεν, ἆρ' ὁ πᾶς ἄνθρωπος σοφός; οὔ. πᾶς ἄρα ἄνθρωπος οὐ σοφός. τὸ γὰρ ψεῦδος ἀλλ' οὐ πᾶς ἄρα ἄνθρωπος σοφός, ἀληθὲς· αὕτη δὲ λέγεται ἡ ἀντικειμένη[d], ἐναντία δὲ ἡ ἐναντία[e]. ¶ Αἱ δὲ κατὰ τὰ ἀόριστα ἀντικείμεναι ὀνόματα καὶ ῥήματα· οἷον ὅτι τὸ μὴ ἄνθρωπος, καὶ μὴ δίκαιος· ὡς περ δοκοῦσιν ἄνευ ὀνόματος καὶ ῥήματος δέξαν εἶναι[f]. οὐκ[g] εἰσὶ δὲ

[a] Indefinita verba præcedentibus coniungenda, aut præmissa hæc delenda sunt superiora enumeranda, vt accipiamus lectio qui in quarto adscripsimus, quia in quibuslibet codicibus reperitur: & vna legitur, Hinc vero efficis quoque homo non iustus, sequitur ex præcedenti, omnem esse ab quo homo iustus non est: est omnis esse aliquem. Sensus autem hic non verbosus hic est. Si nō omnis homo est non iustus, quoniam est aliquis homo est iustus. Sed multi magis placet ea lectio, quā in contextu secuti sumus, & fere in omnibus libris reperitur. [b] affirmatio. [c] negatio. [d] negatio. [e] oppositā. [f] contraria. [g] Vide quæ supra ad cap. 7. & 8. [h] non sunt tamen contraria.

[a] Singularis affirmatio vera est, quæ Aristoteli κατάφασις dicitur. [b] Id est, contradictoria affirmatio, omnis homo est iustus. [c] Id est, vniuersalis affirmatio. [d] Id est, contradictoria affirmatio, quæ dicitur ἀπόφασις. [e] Id est, contraria. [f] Quæ comparantur, vt in expo particule præcedentia, enuntiata dicit comparanda sunt, & sunt contraria. [g] Vitiose scribitur in secunda figura ex minore propositione affirmante & maiore negante: Omnis negatio vera est falsa, nemo iustus iustorum, non est verum vel falsum: ergo non est negatio. [h] Contraria.

ἀεὶ δὲ ἀνάγκη ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι τὴν κατάφασιν ὃ δ' εἶπεν, οὐκ ἄνθρωπος, οὐδὲν μᾶλλον τὸ εἰπόντος ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ ἧττον ἀληθεύειν, ἢ ψεύδεσθαι, ἐὰν μὴ προστεθῇ. ¶ Σημαίνει δὲ τὸ, οὐκ ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος δίκαιος, οὐ μίαν ἐναντίωσιν τούτῳ· οὐδὲ ἡ ἀντικειμένη ταύτῃ, ἡ οὐκ ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος δίκαιος. τὸ δὲ πᾶς οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος, τοῦ οὐδεὶς δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος, ταὐτὸν σημαίνει. ¶ Μεταθέμενοι δὲ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα, ταὐτὸν σημαίνει· οἷον, ἔστι πᾶς ἄνθρωπος, ἔστιν ἄνθρωπος λευκός· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἔστι, τὸ αὐτὸ πλείους ἔσονται καταφάσεις· ἀλλὰ δεδείκται, ὅτι μία μιᾶς. τὸ μὲν δὴ, ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, κατάφασις τοῦ οὐκ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος· τὸ δὲ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, εἰ μὴ αὐτὸ τοῦτο τὴν ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, ἔσται κατάφασις ἄντι τοῦ οὐκ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος λευκός. τὸ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκὸς ἀλλ' ἢ ἑτέρα μέν ἐστι κατάφασις τοῦ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος λευκός. ἡ ἑτέρα δέ, τοῦ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος. ὥστε ἔσονται δύο μιᾶς. ὅτι μὲν οὖν μεταθεμένου τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ῥήματος, ἡ αὐτὴ γίνεται κατάφασις, καὶ ἀπόφασις, δῆλον.

quia [a] semper necesse est veram vel falsam esse negationem: at qui dicit non homo, non magis quàm qui dicit homo, immò minus verè vel falsò dicit, nisi [14] quid addatur. ¶ Hoc verò *significat*, est omnis non homo iustus, non idem significat quod aliqui ex *superemibus* illis enunciationibus. *sed* neque huic oppositum, nempe, non est omnis non homo iustus. Hoc autem, omnis *est* non iustus non homo, &, nullus *est* iustus non homo, idem significant. ¶ Transposita [d] autem nomina & verba idem significant. velut, est albus homo, est homo albus. nisi [e] enim hoc *ita* sit, eiusdem erunt plures negationes. sed ostensum est [h], vnã esse vnius. huius [i] enim enunciationis, est albus homo, negatio est, non est albus homo. huius verò, est homo albus; nisi sit eadem cum *illa enunciatione*, est albus homo; negatio erit aut, est non homo albus, aut, non est homo albus. sed altera est negatio huius, est nõ homo albus: altera huius, est alb? homo. quare duæ erunt vnius. Transpositio [k] igitur nomine & verbo, eandem fieri affirmationem & negationem, perspicuum est.

a *Maior propositio.*
b *Minor propositio.*
Nisi modo dicere esse probationē minoris tacitæ sumptã à circumstãtia dicentis. nam si dicit, ad eã quæ dicenda est, nam si dicens non homo, non dicit verũ nec falsum ea fari, hoc nomen infinitũ non homo, non esse verum nec falsum.
c Vitiat syllogismũ duorum ad minorem modum à transpositis nominibus & verbis non idem significantes. plures enunciationes vel oppositiones. cõsequẽs est falsum. ergo id ex quo sequitur.
d *Prioterea.*
e *Hypothesi.*
f Sub. affirmationis.
g Sub. vel ciusdẽ negationis plures affirmationes. omnino enim absurdũ est, vni enunciationi plures contradicere. & mox deducet ad hoc in eorumodum, plures negationes opponi vni affirmationi.
h *Destructis cõsequentibus.*
i *Probatis cõsequentibus.*
k *Concluso.*

De enunciationum cõiunctione, ac diuisione, CAP. XI.

1 ¶ *Peribermenias, De enunciatione vna vel pluribus.* 2 *Corollarium primum de interrogatione. Quid sit.* 3 *Corollarium alterum de interrogatione non separata. Quæstio.* 4 ¶ *De compositione attributorum. Quæstio.* 5 *Fundamentum quæstionis.* 6 *Responsionis prima.* 7 & *secunda pars.* 8 ¶ *De diuisione attributorum enunciationis. Quæstio.* 9 *Responsio prior.* 10 *Emendatio.* 11 *Responsio posterior.* 12 *De non ente.*

Τὸ δὲ ἓν κατὰ πολλῶν, ἢ πολλὰ κατὰ ἑνὸς καταφάναι, καὶ ἀποφάναι, ἐὰν μὴ ἓν τι ᾖ τὸ ὂν κατὰ πολλῶν δηλοῦν, οὐκ ἔστι

Vnum autem de multis, aut multa de vno affirmare & negare, nisi vnũ quidpiã sit quod ex multis illis declaratur, nõ est

καταφασις μία, οὐδὲ ἀπόφασις. λέγω δὲ ἓν, οὐχ ἅτ' ὄνομα ἓν ἢ ῥῆμα μόνον, μηδὲ ἢ ἓν τι ὄξ ἐκείνων· οἷον ὁ ἄνθρωπος ὄξτιν ἴσως καὶ ζῶον, καὶ πεζὸν, καὶ ἥμερον· ἀλλα καὶ ἓν τι λέγεται ἐκ τούτων. ἐκ δὲ τῶ λευκοῦ, καὶ τῶ ἀνθρώπου, καὶ τῶ βαδίζειν οὐχ ἕν. ὡς τε οὐτε ἀνάγκη τι κατὰ τινων καταφύσκ τις, [οὐ] μία κατάφασις, ἀλλὰ φωνὴ μὲν μία, καταφάσεις ὄ πολλαί· οὐτε ἀνάγκη ἑνός τινος τα, ἀλλ' ὁμοίως πολλά.

¶ Εἰ οὖν ἡ ἐρώτησις ἡ διαλεκτικὴ, ὑπόληψίς τις ὄξτιν αὐτὸς, ἢ ἐρώτησις, ἢ συντέρμ μερέου τὸ ἀποφάσεως· ἡ δὲ ἀντίφασις, ἀντάφασίς ὄξτι μιᾶς μέρεος· οὐκ ἂν εἴη ἀπόκρισις μία πρὸς τοῦτο· οὐδὲ γὰρ ἡ ἐρώτησις μία. οὐδὲ ἐὰν ἡ ἀληθὴς, εἰρηται δὲ ἐν τοῖς τοπικοῖς περὶ αὐτῶ.

¶ Ὅμα δὲ δῆλον, ὅτι οὐδὲ πᾶν τὸ ὄξτιν, ἐρώτησίς ὄξτι διαλεκτική. δεῖ γὰρ διδόναι ἐν τῆς ἐρωτήσεως ἐλέσθαι, ὁπότερον βούλεται τῆς ἀντιφάσεως μέρεον λαμβάνειν· ἀλλὰ δεῖ τὸ ἐρωτᾶν τι πρὸς διορίσασθαι, τί πρὸς τόδε ὄξτιν ὁ ἄνθρωπος, ἢ οὐ τόδε. ¶ Ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν καταπορεύεται συμπλοκάς, ὡς ἓν τὸ πᾶν καταπόρημα γινέσθαι, τὰ δὲ χωρὶς καταπορευμένων τα δὲ οὐ τῆς ἡ διαίρεσις· καὶ γὰρ τὸ ἄνθρωπον ἀληθὲς εἰπεῖν καὶ χωρὶς ζῶον, καὶ χωρὶς δίπουν, καὶ τῶν τα ὡς ἓν καὶ ἄνθρωπον, καὶ λευκὸν, καὶ πάντα ὡς ἓν. ἀλλ' οὐχὶ, εἰ συνῆκες ἔ ἀγαθὸς, καὶ συνῆκε ἀγαθός.

¶ Εἰ γὰρ ὅτι ἐκάτερον ἀληθὲς, εἶναι δεῖ καὶ τὸ συναμφω· πολλὰ καὶ ἄτοπα ἕξει. καὶ γὰρ τὸ ἀνθρώπου καὶ τὸ ἄνθρωπος ἀληθὲς,

affirmatio vna, nec negatio *vna*.

a Vnum dico, non ſi nomẽ vnum ſit impoſitũ *multis rebus*, nec fiat vnum quidpiam ex illis: vt homo fortaſſe eſt & animal, & bipes, & cicur. ſed vnum quiddam ex his ſit, ex albo autem, & homine, & ambulare, nõ *ſit* vnum. quare nec ſi vnum quidpiam de his aliquis affirmet, *eſt* vna affirmatio; ſed vox quidem vna, affirmationes autem multęnec *ſi* hæc de vno *affirmet*; ſed ſimiliter *ſunt*. multę *affirmationes*. ¶ Ergo ſi interrogatio dialectica eſt poſitio relponſionis, *nempe* vel *a* poſitionis *b*, vel alterius partis contradictionis: propoſitio autem eſt vnius pars contradictionis: *propoſitio* ad hæc non poteſt eſſe vna relponſio, quia non eſt vna interrogatio, ne quidem ſi vera ſint. Sed de his dictum eſt in Topicis. ¶ Simul etiam perſpicuum eſt, interrogationem Quid eſt, non eſſe dialecticam: quoniam oportet ex interrogatione concedi electionem, vtrũ velit cõtradictionis partem reſpondendi. ſed opus eſt, vt interrogans prius definiat, *mox* interrogat, vtrum *b* homo ſit hoc, an non hoc. ¶ Quia verò eorum quę ſeparatim attribuuntur, alia *etiam* attribuuntur compoſita, atque vt vnum fiat totum illud attributum; alia verò minime: quamam eſt differentia? Nam de homine vere dicitur & ſeparatim animal, & ſeparatim bipes: & hæc vt vnum. necnon homini, & albumi & hæc vt vnum. at ſi futor eſt, & bonus, non *proinde* eſt etiam futor bonus.

¶ Si enim quia vtrumque *ſeparatim* eſt verum, oportet etiam vtraq; ſimul *vera* eſſe: multa *c* quę abſurda erunt. Nam de homine *aliquo* & homove *et dicitur*,

a Refert, & *nõ* affirmatio.

b Vt. Libet mẽdax *aliquis* affirmet eſſe animal rationale.

c Vt. Libet mẽdax *aliquis*, an *non* quoniã hoc *ſit* animal, & illud rationale.

d Nam & quia interrogat, eſt ſecundus interrogandi modus, quem ad *a* pertinere, tam ex *a* quam ex *b* patet.

e Interrogatus an Socrates ſit ſophiſta, reſpondet ſe non eſſe. quod ſi ſophiſta ſit, tamen dum interrogatus, & dum reſpondet, non videbitur mentiri. Sophiſta eſt qui videtur, non eſt. Lib. 8. cap. 6. vide etiam lib. 1. Elench. cap. 5.

f Hanc elocutionem reprehendit, non dat quem *quis* rogat quid *ſit*, ſed quem *quis* aliquis ſit.

g Id eſt, etiam *vtrius* eſt verum, oportet etiam vtraq; ſimul *vera* eſſe: multa *eadem* quę abſurda erunt. Nam de homine *aliquo* & homove *et dicatur*,

καὶ τὸ λευκὸν· ὥςτε καὶ τὸ ἄπειρα.

πάλιν, εἰ τὸ λευκὸν [αὐτὸ,] καὶ τὸ ἄπειρον· ὥςτε ἔςαι αὖθρωπος λευκὸς, λευκὸς· καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον. καὶ πάλιν, μουσικὸς λευκὸς βαδίζων· καὶ ταῦτα πολλάκις πεπλεγμένα εἰς ἄπειρον. ἔτι εἰ ὁ Σωκράτης, Σωκράτης, καὶ αὖθρωπος· καὶ, Σωκράτης Σωκράτης αὖθρωπος καὶ εἰ αὖθρωπος· καὶ δίπους· καὶ αὖθρωπος [αὖθρωπος] δίπους. ὅτι μὲν οὖν εἰ τις ἁπλῶς φήσει τὰς συμπλοκὰς γίνεσθαι, πολλὰ συμβαίνει λέγειν ἀτοπα, δῆλον. ¶ Οἷς δὲ διαπτέον, λέγωμεν νυνί. πρῶτον δὴ κατηγορουμένων, καὶ ἐφ' οἷς κατηγορεῖται συμβαίνει, οτα μὲν λέγεται κατὰ συμβεβηκός ἢ καθ' αὐτό, ἢ διαπερ κατὰ διαπτέων, ταῦτα οὐκ ἔςαι ἓν· οἷον αὖθρωπος λευκός ἐςι, καὶ μουσικός· ἀλλ' οὐχ ἓν τὸ λευκὸν καὶ τὸ μουσικόν· συμβεβηκότα γὰρ ἀμφω τῷ αὐτῷ οὐσῇ· εἰ τὸ λευκὸν μουσικὸν ἀληθὲς ἐπεῖν, ὅμως οὐκ ἔςαι τὸ μουσικὸν λευκὸν ἓν τι· κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ τὸ λευκὸν μουσικὸν· ὥςτε οὐκ ἔςαι τὸ λευκὸν μουσικὸν ἓν τι. διὸ οὐδὲ ὁ σωτὴρ ἀγαθὸς ἁπλῶς. ἀλλὰ ζῶον δίπουν· οὐ γὰρ κατὰ συμβεβηκός. ¶ Ἔτι, οὐδὲ ὅσα ἐνυπάρχει ἐν τῷ ἑτέρῳ. διὸ οὔτε τὸ λευκὸν πολλάκις· οὔτε ὁ αὖθρωπος, αὖθρωπος ζῶόν ἐςιν, ἢ δίπουν· ἐνυπάρχει γὰρ ἐν τῷ αὖθρώπῳ τὸ ζῶον καὶ τὸ δίπουν. ¶ Ἀλλὰ δὲ ἔςιν εἶναι κατὰ τινός, καὶ ἁπλῶς οἷον, τόν τινα αὖθρωπον, αὖθρωπον ἢ τόν τινα λευκὸν αὖθρωπον, αὖθρωπον τόν λευκὸν· οὐκ ἀεὶ δέ. ¶ Ἀλλ' ὅταν μὲν ἐν τῷ ὑποκειμένῳ, τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου τι ἐνυπάρχῃ, ᾧ ἔσται ἀληθεύεσθαι· οὐκ ἀληθὲς, ἀλλὰ ψεῦ-

& album. ergo etiam totum rursus si idem est album, etiam totum: quare erit homo albus, albus. atque hoc in infinitum. rursusque musicus, albus, ambulãs. & hæc sæpiùs connexa in infinitum. Præterea si Socrates *est* Socrates, & homo: etiam *est* Socrates Socrates homo. & si *est* homo, ac bipes: etiam *est* homo homo bipes. Si quis igitur simpliciter dicat coniunctiones fieri, perspicuum est, euenire vt multa absurda dicantur. ¶ Quomodo autem ponere oporteat, nũc dicamus. Ergo attributorum, & eorum quibus attribui contingit, quæcumque ex accidẽte dicuntur vel de eodem, vel alterum de altero: hæc non erunt vnum vt homo, albus est, & musicus: sed album & musicum non *est* vnum. vtraque enim sunt eidem accidentia. & quamuis album verè dicatur musicum, tamen musicum album non erit vnum quiddam: quoniam ex accidente album *est* musicum. quare album musicum non erit vnum quiddam. Idcirco nec *si sutor sit & bonus*, cõtinuò sutor bonus *esse dicetur*. *sed si est animal & bipes, vellè dicitur* animal bipes: quia non ex accidente hæc attribuuntur. ¶ Præterea *coniungi* nõ *debent* quæcumque insunt in altero. proinde nec albũ sæpiùs est: nec homo *quisquam* est homo animal, vel *homo* bipes. insunt enim in homine animal & bipes.

¶ Verè autem de aliquo dicitur etiam simpliciter: vt quendam hominem, *esse* hominem: aut quendam album hominem, esse hominẽ album. at non semper. ¶ Sed cùm in adiuncto *est* aliquid repugnãs, ex quo sequitur cõtradictio: *tunc* nõ verũ sed falsum

a id est, & homo & album simul attribuantur, ac dicetur esse homo albus.

b Id est, quando fieret vel non fieret contingere. c Id est, *Attributa diuisa*, *coniuncta*, subiecta. d Vt album de homine. e Vt albũ de musico.

f Id est, componi, & separarentur: & ex coniunctione compositũ colligitur simplex: velut, est homo quidam, ergo est homo.

g Vt cùm dicitur homo mortuus: in eo adiuncto inest aliquid repugnans humanæ, quòd homo est vivens: mortuum est non vivens.

h Vt homo est vivens, & homo non est vivens. nam si est homo, est vivens. & si est mortuus, non est vivens.

110

fum[a] esse: ve si mortuus homo, dicatur esse homo. Cùm autem nõ ineſt aliquid repugnanti, tunc verum est. ¶ An quando repugnanti ineſt, numquàm est verum? & cùm nõ ineſt, non semper est verum? vel ut Homerus est aliquid, vt poëta. ergo est ne? an non est? quoniãex accidẽte illud EST attribuitur Homero, quia scilicet est poeta, sed non per se attribuitur Homero illud EST. Quocirca in quibus attributionibus nec repugnãtia ineſt, si definitiones[c] pro nominibus dicantur, & per se atribuitur, non ex accidẽte: in his quod est tale aliquid, vere dicetur etiam simpliciter tale. ¶ Sed non ens, quia est opinabile, non propterea vere dicitur esse ens quiddam, siquidem haud opinamur ipsum esse, sed non esse.

2 Quod attribuitur separatim, cum Socrate vere dicitur: est homo mortuus, falsò dicitur esse homo. Interrogatio habet vim affirmationis, ac si Aristoteles diceret, hoc non semper esse verum.

c Hæc posteriori interrogatio habet vim negationis.

d Et definitionibus potius quam ex nominibus attributæ propositæ cognoscuntur. vt repugnantia quæ insit homini & mortuo esse intelligitur cum vtrumque definitum in definitione hominis continetur vtentes definitionibus dicuntur seu mortui seu viuentes.

e Modalis enunciatio (vulgò modalis) est quæ modum habet. Modus (vt dictum est) est res significans, quomodo attributum subiecto inest. Modorum duo sunt genera. nam alij mutant formam orationi, cui adiunguntur alij nõ mutãt. Exempli causa, si hæc enunciationi, homo est animal, adiiciatur hic modus necessi. est mutatus formo illius enunciationis in hanc, hominem esse animal necesse est, ac si adiungatur hic modus, necessariò, dicitur enim homo necessariò est animal, hi vero modi qui formam orationis nõ mutãt, sunt adverbia, vt bene, celeriter, necessariò in his verbis, bonus vir iustus bene agit, Petrus celeriter currit, homini necessariò est animal. alij modi aut sunt enunciationes, vt, Necesse est hominem esse animal, Pulchrum est pro patria mori. Prium est parentes alere: aut verba, vt, Contingit hominem currere. Accidit vt homo ambulet. In vtroque genere sunt modi innumeri, sed Aristoteles quatuor tantùm modos explicat ex iis qui formam enunciationis immutant. hi vero sunt, possibile, contingens, impossibile, necessarium.

1 Enthymema. 2 Antecedentia per primam.

DE ENVNCIATIONIBVS MODIFICATIS.

TRACTATVS V.

De oppositione enunciationum modificatarum[e].

CAP. XII.

1 Propositio. 2 Falsa oppositionis cõfirmatio. 3 Eiusdem confutatio. Syllogismus conditionalis. 4 & deinceps ad finem capitis. 5 Vera oppositio. 6 Retorsio argumenti pro falsa oppositione adducti. 7 De enunciatis singularium oppositionem de possibili, & de necessario, & de impossibili. 10 Epilogus.

HIS determinatis considerandum est, quonam modo inter se affectæ sint negationes & affirmationes eius quod possibile est esse, & non possibile: item contingens, & non contingens: necnon de impossibili, & de necessario. habet enim *hæc consideratio* dubitationes quasdam. ¶ Namẽsi ex con-

ΤΟΥΤΩΝ δὲ διωρισμένων, σκεπτέον ὅτως ἔχουσιν αἱ ἀποφάσεις καὶ αἱ κατα-φάσεις πρὸς ἀλλήλας, αἱ τὸ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ δυνατὸν, καὶ ἐνδε-χόμενον & μὴ ἐνδεχόμενον, & ἀναγκαῖον καὶ τὸ ἀδύνατόν τε, καὶ ἀναγκαῖον ἔχειν καὶ τὸ ἐνδεχόμενον πᾶσι. ¶ Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν

πλεονεξίων[a], αὗται ἀλλήλαις αὐτὰ εἰσὶν αἱ ἀποφάσεις, ὅσαι κατὰ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι παρίστανται· (οἷον τὸ εἶναι ἄνθρωπον, τὸ οὐκ εἶναι ἄνθρωπον· τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωπον, οὐ τὸ εἶναι μὴ ἄνθρωπον· καὶ τὸ εἶναι λευκὸν ἄνθρωπον, τὸ μὴ εἶναι λευκὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' οὐ τὸ εἶναι μὴ λευκὸν ἄνθρωπον. εἰ δὲ καθ' ἑνὸς παντὸς ἡ κατάφασις ἡ ἀπόφασις, τὸ ξύλον ἔσται ἀληθὲς εἰπεῖν εἶναι μὴ λευκὸν ἄνθρωπον·) οἱ δὲ τῷ τόπῳ, καὶ ὅσοις τὸ εἶναι μὴ ἀφορισθὲν τὸ αὐτὸ ποιήσει τὸ αὐτὸ τῷ εἶναι λευκόμενον (οἷον τὸ ἄνθρωπος βαδίζει, οὐ τὸ βαδίζει οὐκ ἄνθρωπος, ἀπόφασις ἔσται, ἀλλὰ τὸ οὐ βαδίζει ἄνθρωπος· οὐδὲν γὰρ διαφέρει εἰπεῖν, ἄνθρωπον βαδίζοντα εἶναι) ὃς ἂν εἰ οὗτος παντὰχοῦ, καὶ τὸ δυνατὸν εἶναι, ἀπόφασις ἔσται τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι, ἀλλ' οὐ τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι.

¶ [b]Δοκεῖ δὲ τὸ αὐτὸ δύνασθαι καὶ εἶναι, καὶ μὴ εἶναι· πᾶσι[m] γὰρ τὸ δυνατὸν τεθνεῦναι ἢ βαδίζειν, καὶ μὴ τεθνεῦναι καὶ μὴ βαδίζειν δυνατόν. λόγος δέ, ὅτι ἄπτωτα τὰ οὕτως[n] δυνατὰ, οἷς ἀεὶ ἐνεργεῖ· ὡς τὸ ὑπάρξει αὐτῷ καὶ ἡ ἀπόφασις· δύναται γὰρ καὶ μὴ βαδίζειν τὸ βαδιστικόν, καὶ μὴ ὁρᾶσθαι τὸ ὁρατόν. ἀλλὰ[o] μὲν ἀδιώατον κατὰ τὸ αὐτὸ ἀληθεύεσθαι τὰς ἀντικειμένας φάσεις [καὶ ἀποφάσεις.] οὐκ[q] ἄρα τὸ δυνατὸν εἶναι, ἀπόφασις ἐστὶ τοῦ δυνατοῦ μὴ εἶναι. ¶ [r]Συμβαίνει γὰρ ἐκ τούτων τὸ αὐτὸ φάναι καὶ ἀποφάναι ἅμα κατὰ τὸ αὐτό, μὴ μόνον τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι τὰ προσκείμενα, καθάπερ σημαίνειν ἔνιοι τὰς ἀποφάσεις· εἰ οὖν ἐκεῖνα ἀδύνατον, τοῦτο καὶ ἔτι μᾶλλον.

hexis[a] hæ contradictiones sibi inuicē opponuntur[b], quæ secundum *verbum* Esse, &, Non esse, disponuntur:(vt[c] huius, esse hominem, negatio est hæc, nō esse hominem: non illa, esse non hominem. & huius, esse album hominem, hæc, non esse album hominem: non illa. esse non album hominem. quia[d] si de omni *re* affirmatio vel negatio vera est: vere dicetur, lignum esse non album hominem[e]) quòd[f] si hoc ita *se habet*: & in quibus *verbum* Esse non adiicitur, idem efficiet *aliud verbum* quod loco verbi Esse dicitur:(vt[g] huius *affirmationis*, homo ambulat, non erit negatio hæc, ambulat non homo; sed hæc, non ambulat homo. nihil[k] enim interest, vtrùm dicatur hominē ambulare, an hominē ambulātē esse) quare[l] si ita *se habet* in omnib[s]: etiā huius, possibile esse, negatio erit hęc, possibile nō esse; nō hæc, nō possibile esse. ¶ [t]Sed[l] idē videtur posse esse, & non esse. quodcumque enim potest secari, aut ambulare; potest etiam non secari, & non ambulare. ratio est: quia[n] quodcumque est ita possibile, non semper est actu. quapropter ei negatio quoque conuenit. potest enim non ambulare, quod est aptum ad ambulandum: & non videri, quod est visibile. at[o] impossibile est, de eodem veras esse oppositas[p] affirmationes & negationes. non[q] igitur huius, possibile esse, negatio est hæc, possibile non esse. ¶ [r]Ex his enim *quæ dicta sunt*, sequitur, aut idē de eodē *nos* simul affirmare & negare, aut non secundū additamenta illa, Esse, & Non esse, affirmationes ac negationes fieri. ergo si illud est impossibile, hoc est eligēdum.

a Id est, tenuationibus.
b Id est, hæ sunt contrariones & sibi inuicem contradictiones.
c Antecedentia prima partis exempli.
d Antecedentia affirmatio posterioris per se & sublatæ ab impossibile.
e Nam hæc affirmatio, est homo albus, falsò dicitur de ligno. ergo hæc, est homo non albus, si in illius negatio verè dicetur de ligno, atque ita lignum est homo non album.
f Antecedentia pars secunda.
g Exemplum secundæ partis antecedentis.
h Confirmatio secundæ partis antecedentis.
i Consequens.
k Syllogismus secundæ figuræ modus negans, & minor affirmans.
l Contradictiones nō sunt simul verę. Possibile esse, & possibile non esse, sunt simul vera: ergo non sunt contradictiones.
m Minor propositio.
n Confirmatio minoris.
o Vt modò sit, modò non sit, alia sunt possibilia, quæ semper actu sunt, vt, Solē moueri. vide quod notauit ad partitio. capitis 9.
p Maior propositio.
q Id est, contrariones.
r Conclusio.
s Sequens argumentum materia non differt a superiori, quòd ex eodem loco sumitur, sed forma; quia est syllogismus hypothetica & destructiua modus tollens, ad destructionem, ad terrorem.

Eadem impossibilia hoc dilemmate ostenduntur. Aut enim de quolibet affirmare & negare opus est, aut non. Si non, ergo non de quolibet affirmare & negare licet. Si autem de quolibet affirmare & negare licet, non ergo de quolibet affirmare, non de quolibet negare licet.

¶ Est igitur negatio huius, possibile esse, hæc, nō possibile esse, non illa, possibile non esse. Eadē est huius ratio, contingens esse. etenim eius negatio *est*, non contingens esse. Et in ceteris similiter, vt necessario, & impossibili.

¶ Vt enim in illis *verba* Esse & Non esse, *sunt*. additamenta: ambulat autem, & homo *sunt*. res subiectæ: sic in his *verbum* Esse, & Non esse, pro subiecto habentur: posse autē & cōtingere, *sunt* additamenta: atque quidem in his enunciationibus, possibile esse, & possibile nō esse, ita determinant verum & falsum, vt in illis *verbum* Esse, & Non esse. ¶ Huius autem, possibile non esse, negatio *est*, non hæc, non possibile esse; sed hæc, non possibile non esse. & huius, possibile esse, non hæc, possibile non esse; sed hæc, non possibile esse. Quocirca hæ mutuò se consequi videntur, possibile esse, &, possibile non esse: idē enim *est* possibile *esse*, & non esse: quoniam hæ non *sunt* sibi inuicem cōtradicentes, possibile esse, &, possibile non esse. sed hæ, possibile esse, &, non possibile esse, numquàm de eodem simul veræ sunt, quoniam oppo-

a Ei est, hi modi, possibile, & impossibile, &c.

nuntur *. hæ quoque, possibile non esse, &, non possibile non esse, numquàm simul de eodem veræ sunt. ¶ Similiter huius, necesse esse, negatio est, nō hęc, ne esse nō esse: sed hæc, nō necesse esse. huius autem, necesse nō esse, *negatio est* hæc, non necesse non esse. ¶ Et huius, impossibile esse, non hæc, impossibile nō esse; sed hæc, non impossibile esse. huius autem, impossibile non esse, hæc, non impossibile non esse. ¶ Ac generaliter, vt

5 ¶ Ἔστιν ἄρα ἀπόφασις τὸ δυνατὸν εἶναι, τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι. [ἀλλ' οὐ τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι.] ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ ἐνδεχόμενον εἶναι καὶ τοῦ τοὐναντίου ἀπόφασις τὸ μὴ ἐνδεχόμενον εἶναι. καὶ ὅτι τῶν ἄλλων δὲ ὡσαύτως· οἷον ἀναγκαίου τε, καὶ ἀδυνάτου. ¶ Γίνεται δὲ ὥσπερ ἐπὶ τοῦ 6 εἶναι τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, προσθέσεις· τὸ δὲ ὑποκείμενον πράγματα, τὸ μὲν, λέγειν τὸ δὲ, αἴσθεσθαι· οὕτως ἐνταῦθα, τὸ μὲν εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι, ὡς ὑποκείμενον λέγειν· τὸ δὲ δύνασθαι, καὶ ἐνδέχεσθαι, προσθέσεις συνέχουσιν, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος, ὁμοίως αὐτὰ ἔχει τὸ εἶναι δυνατὸν, καὶ εἶναι μὴ δυνατόν. ¶ Τοῦ δὲ δυνατὸν μὴ 7 εἶναι, κατάφασις, οὐ τὸ οὐ δυνατὸν εἶναι, ἀλλὰ τὸ οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι· καὶ τὸ δυνατὸν εἶναι, οὐ τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι. διὸ καὶ ἀκολουθεῖν ἂν δόξειεν ἀλλήλαις αἱ δυνατὸν εἶναι, καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι· τὸ γὰρ αὐτὸ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ εἶναι· τὸ δ' αὐτὸ ἀποφάσεις ἀλλήλων αἱ τοιαῦται, τὸ δυνατὸν εἶναι, καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι· ἀλλὰ τὸ δυνατὸν εἶναι, καὶ μὴ δυνατὸν εἶναι, οὐδέποτε ἅμα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀληθεύονται· ἀπόφασις γάρ. οὐδὲ γε τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι, ᾧ οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι, οὐδέποτε ἅμα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀληθεύονται. 8 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, κατάφασις, οὐ τὸ ἀναγκαῖον οὐκ εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι· τοῦ δὲ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι. ¶ Καὶ τὸ ἀδύνατον 9 εἶναι, οὐ τὸ ἀδύνατον μὴ εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὴ ἀδύνατον εἶναι· τὸ δὲ ἀδύνατον μὴ εἶναι, τὸ οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι. ¶ Καὶ καθόλου δὲ, ὅσα

ἔσονται. τὸ μὴ εἶ ἢ καὶ μὴ εἶναι, δεῖ τιθέναι ὡς τὸ ὑποκείμενον κατάφα σιν δὲ καὶ ἀπόφασιν ταῦτα ποιοῦσι, πρὸς τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι συνάπτειν. καὶ ταύτας οἴεσθαι χρὴ εἶ τὰς ἀντικειμένας φάσεις καὶ ἀποφάσεις· [οἷον] δυνατὸν, οὐ δυνατὸν ἐνδεχόμενον, οὐκ ἐνδεχόμενον· ἀδύνατον, οὐκ ἀδύνατον· ἀναγκαῖον, οὐκ ἀναγκαῖον· ἀληθές, οὐκ ἀληθές.

dictum est, *verba illa*, Esse & Nõ esse, poni debent tanquam subiecta: hæc [a] verò affirmationem & negationem efficientia, ad verba illa, Esse & Non esse, adiungenda sunt. atque hæ habendæ sunt pro oppositis[b] affirmationibus & negationibus: veluti, possibile, non possibile: contingens, non contingens: impossibile, non impossibile: necesse, non necesse: verum, non verum.

a Id est, illi medi, possibile, impossibile, &c.

b Id est, contradicentibus.

De consecutione enunciationum modificatarum, Cap. XIII.

1 ¶¶ *Series sermonum antecessit.* 2 ¶¶ *Disputatio Aristotelis.* ¶ *De impossibili.* 3 ¶ *De necessario. Quo modo,* 4 *& cur co modo,* 5 *& quod non recte collocatum sit ab antiquis.* 6 *Quæ enunciatio de necessario in primo, & quæ in secundo ordine collocari debeat, tribus rationibus ostenditur: prima à falsitate partium enunciationis:* 7 *secunda ab absurditate, in quam veteres inciderunt, ratiata:* 8 *tertia ab analogia.* 9 *Dubitatio.* 10 *Solutio.* 11 ¶ *Ordo enunciationum in singulis ordinibus seruandus proponitur,* 12 *& ratione confirmatur.*

Καὶ αἱ ἀκολουθήσεις δὲ κατὰ λόγον γίνονται, οὕτω τιθεμένοις. τοῦ μὲν γὰρ δυνατὸν εἶναι, ἀκολουθεῖ τὸ ἐνδέχεσθαι εἶναι, καὶ τὸ τοῦτο ἀπηρθρωμένως, καὶ τὸ μὴ ἀδύνατον εἶναι, καὶ τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι. τοῦ δὲ δυνατὸν μὴ εἶναι, τὸ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι, τὸ μὴ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, καὶ οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι. τοῦ δὲ μὴ δυνατὸν εἶναι, καὶ μὴ ἐνδεχόμενον εἶναι, τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι· καὶ τὸ ἀδύνατον εἶναι. τοῦ δὲ μὴ δυνατὸν μὴ εἶναι, καὶ μὴ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι, τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, καὶ τὸ ἀδύνατον μὴ εἶναι. θεωρεῖσθω δὲ ἐκ τῆς ἀναγραφῆς ὁλέθρου.

COnsecutiones quoque pro ratione[c] fiunt, si ita ponamus. Nam illi *enunciationi*, possibile esse, consequitur hæc, contingere esse: atque hæc cum illa reciprocatur: & hæc, non impossibile esse, & hæc, non necesse esse. Ei verò, possibile non esse, &, contingens non esse, *consequitur* hæc, non necesse esse, & nõ impossibile non esse. at illi, non possibile esse, & non contingens esse, hæc, necesse non esse, & impossibile esse. denique huic, non possibile non esse, &, non contingens non esse, hæc, necesse esse, & hæc, impossibile non esse. Quod autem dicimus, ex subiecta descriptione perspicitor.

c Nam contradicentibus contrariis consequuntur, vt illi, possibile esse, hæc, non impossibile esse. & illi, non possibile esse, hæc impossibile esse. sicut enim illæ sunt contradicentes, possibile esse, & non possibile esse: ita etiam hæ, impossibile esse, & non impossibile esse. hanc analogiam veteres non seruarunt in enunciationibus de necessario, ideòque peccarunt, vt Aristoteles postea demonstrabit.

Κεφάλαιον δὲ τῆς ἀναγραφῆς τοιοῦτον.

1 Generales.

H

2 Speciales.

7 a Quæ affirmationi & negationi de possibili contradicunt, sequuntur affirmatio & negatio de impossibili similiter contradicentes, sequunturque ita formatam analogiæ.

b Quia nō sequitur affirmationē affirmatio, & negationē negatio, sed affirmationi possibilis sequitur negatio impossibilis, & negationi possibilis sequitur affirmatio impossibilis.

c Contrarias vocant quarti primi ordinis & quarti tertii ordinis, quæ è regione sunt collocatæ, item quarti secundi & quarti quarti. Sane aliæ contrariæ voce tenus quia altera habet modū affirmatiū, altera negatiū, ita tamen quæ altera verbi ἐστὶ affirmati, altera negatum, re ipsa non sunt contrariæ, quia possunt esse simul non esse. Vera autem contrariæ sunt quæ in secundo ordine & quarto collocantur, quæ ipse Aristoteles mox dicet.

d Id est quarti primi & quarti tertii ordinis.

e Quæ est quarti secundi ordinis & quarti quarti.

f Quæ est quarti primi & quarti tertii ordinis.

δυνατὸν εἶναι).
ἐνδεχόμενον εἶναι).
οὐκ ἀδύνατον εἶναι).
οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι).

δυνατὸν μὴ εἶναι.
ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι.
οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι.
οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι.

I. ORDO.

1 Possibile esse.
2 Contingens esse.
3 Non impossibile esse.
4 Necesse esse.

II. ORDO.

1 Possibile non esse.
2 Contingens non esse.
3 Non impossibile non esse.
4 Necesse non esse.

οὐ δυνατὸν εἶναι).
οὐκ ἐνδεχόμενον εἶναι).
ἀδύνατον εἶναι).
ἀναγκαῖον μὴ εἶναι).

οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι.
οὐκ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι.
ἀδύνατον μὴ εἶναι.
ἀναγκαῖον εἶναι.

III. ORDO.

1 Non possibile esse.
2 Non contingens esse.
3 Impossibile esse.
4 Necesse non esse.

IV. ORDO.

1 Non possibile non esse.
2 Non contingens non esse.
3 Impossibile esse.
4 Necesse esse.

¶ Ergo impossibile & non impossibile contingēti & possibili & non contingenti & non possibili connsequuntur cōtradictorie[a], sed vice versa[b], non illi, possibile esse, negatio impossibilis consequitur, nempe impossibile esse negationi vero affirmatio. eōque, non possibile esse, consequitur, impossibile esse. etenim impossibile esse, est affirmatio, at non impossibile esse, negatio. ¶ Sed necessarij quoniam dose habet, videndum est. Perspicuum igitur est id non ita se habere, sed contrarias[c] consequi, contradictiones autem secundum[d] esse collecta[e]. huius enim necesse non esse, nō est negatio hæc, non necesse esse, quia contingit vtrāque in eodem[f] veras esse. quod enim necesse est non esse, nō necesse est esse.

¶ Cur autem necessarium non ita consequatur, vt ceteræ enunciationes modificatæ, causa est, quod impossibile necessario contrario modo enunciatum[h], idem

¶ Τὸ μὲν οὖν ἀδύνατον, καὶ οὐκ ἀδύνατον, τῷ ἐνδεχομένῳ, καὶ δυνατῷ, καὶ μὴ ἐνδεχομένῳ, καὶ οὐ δυνατῷ, ἀκολουθεῖ μὲν ἀντιφατικῶς[a], αὐτὰ μὲν ἀλλήλοις[b] δὲ τῷ μὲν γὰρ δυνατὸν εἶναι, τὸ ἀδύνατον εἶναι ἀκολουθεῖ, [καὶ οὐκ ἀδύνατον εἶναι] τῷ δὲ μὴ ἐνδεχόμενον εἶναι, τὸ ἀναγκαῖον εἶναι· κατάφασις γὰρ τὸ ἀδύνατον εἶναι· τὸ δὲ οὐκ ἀδύνατον εἶναι, κατάφασις. ¶ Τὸ δὲ ἀναγκαῖον πῶς ἔχει, σκεπτέον. φανερὸν δὲ ὅτι οὐχ οὕτως ἔχει· ἀλλὰ τὰ ἐναντία ἀκολουθεῖ· ἡ δὲ ἀντιφάσεως χωρίς[c]. ἐνδέχεται γὰρ ἀμφότερα ψεύδη εἶναι ἀναγκαῖον μὴ εἶναι· τὸ οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι· ἐνδέχεται γὰρ ἀληθεύεσθαι ἅμα τὰ αὐτὰ ἀμφότερα· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι. ¶ Αἴτιον δὲ τοῦ μὴ ἀνακολουθεῖν τὸ ἀναγκαῖον ὁμοίως τοῖς ἄλλοις, ὅτι ἐναντίως τὸ ἀδύνατον τῷ ἀναγκαίῳ ἀποδίδοται[h], τὸ αὐτὸ

a Contrarie sunt quæ in secundo ordine & quarto collocantur, quæ ipse Aristoteles mox dicet.

b Id est non ita se habere.

c Vtrāque in eodem veras esse. vt, impossibile esse, necesse non esse item impossibile non esse, & necesse esse.

d Id est, non se habet hominē lapidem esse. Id est, enunciatio de impossibili.

e Id est, enunciatio de necessario eadem significans, quam altera habet verbum ἐστὶ affirmatum, altera negatum. vt, impossibile esse, necesse non esse item impossibile non esse, & necesse esse.

f Quia altera habet verbum ἐστὶ affirmatum, altera negatum. vt, impossibile esse, necesse non esse item impossibile non esse, & necesse esse.

δυναμένων. ὁ δὲ ἀδύνατον εἶναι, ἀναγκαῖον τὸ μὴ εἶναι, οὐκ ἔστιν εἶναι, ἀλλὰ μὴ εἶναι· ὁ δὲ ἀδύνατον μὴ εἶναι, τοῦτο ἀναγκαῖον εἶναι· ὥστε, εἰ ἐκεῖνα[a] ὁμοίως[b] ἀκολουθεῖ τῷ δυνατῷ καὶ μὴ, ταῦτα οἷς εἰρήκαμεν[c] ἐπειδὴ οὐ σημαίνει γε τοῦτο, τό, τε ἀναγκαῖον εἶναι τὸ ἀδύνατον εἶναι, ἀλλ' ὥσπερ εἰρήκαμεν, ἐν περαμμένοις. ¶ Ἡ ἀδύνατον[d] οὔτως κεῖσθαι τὰς τοῦ ἀναγκαίου ἀποφάσεις; τὸ μὲν γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι, δυνατὸν εἶναι· (εἰ γὰρ μή, ἡ κατάφασις[e] ἀκολουθήσει· ἀναγκαῖον γὰρ ἢ φάναι, ἢ κατὰ φάναι. ὡς εἰ μὴ δυνατὸν εἶναι, ἀδύνατον εἶναι. ἀδύνατον ἄρα εἶναι τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, ὅπερ ἄτοπον) ἀλλὰ μὴν τό γε δυνατὸν εἶναι, τὸ οὐκ ἀδύνατον εἶναι, ἀκολουθεῖ· τοῦτο δὲ τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι. ὥστε συμβαίνει, τὸ ἀναγκαῖον εἶναι μὴ ἀναγκαῖον εἶναι· ὅπερ ἄτοπον. ¶ Ἀλλὰ μὲν δὴ τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, ἀκολουθεῖ τῷ δυνατὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι τῷ μὲν γὰρ ἄμφω[f] ἑνδέχεται συμβαίνειν τούτων· ὁπότερον δ' ἂν ἀληθὲς ᾖ, οὐκ ἐπ' ἐξαιρέσει ἀληθῆ. ἅμα γὰρ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ εἶναι, καὶ ἀναγκαῖον εἶναι καὶ μὴ εἶναι, λοιπὸν ἐστίν, τὸ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, ἀκολουθεῖν τῷ δυνατὸν εἶναι. ¶ Τοῦτο γὰρ ἀληθὲς καὶ τὸ ἀναγκαῖον εἶναι. ¶ Καὶ γὰρ αὖται[n] γίνεται ἀντίφασις τῷ ἐπὶ μὲν τοῦ δυνατὸν εἶναι· ἕκατερα γὰρ ἀκολουθεῖ τὸ ἀδύνατον εἶναι, καὶ τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι. εἰ γὰρ κατάφασις, τὸ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι ἀκολουθεῖ τὸ ἀδύνατον εἶναι· καὶ ἡ ἀπόφασις δὲ τὸ ἀναγκαῖον εἶναι ἀκολουθεῖ τῇ ἀποφάσει τοῦ ἐνδεχομένου εἶναι· καὶ οὐδὲν ἀδύνατον συμβαίνει πεπτωκότων οὕτως.

valet. quod enim impossibile *est* esse, id necesse *est*, non quidem esse, sed non esse. quod autē impossibile *est* non esse, id necesse *est* esse. quare si ea[a] similiter[b] eō sequuntur possibili & non possibilia hæc[c] è contrario[d] *consequi oportet*. quia necessarium & impossibile non idem significant, sed, vt dictum est, vice versa.

¶ An fieri non potest, vt ita collocetur necessarij contradictiones? quod enim necesse est esse, possibile *est* esse. (Sin minus, negatio[e] consequetur: quia necesse *est* vel affirmare, vel negare. quare si non possibile *est* esse, impossibile *est* esse. ergo impossibile *est* esse, quod necesse est esse. quod *est* absurdū.) Atqui *ita*, possibile esse, cōsequitur hæc, nō impossibile esse. & huic illa, non necesse esse. itaq; fit, vt quod necesse est esse, non necesse *sit* esse. quod *est* absurdū. ¶ At verò illi, possibile esse, neq; hęc cōsequitur, necesse esse neque hęc, necesse nō esse: quoniā illi[f] accidere ambo possunt. horū autē vtrumvis vera sit, non erant ampliùs illa[g] vera. simul enim *hæc vera sunt*, possibile esse, & non esse. sed si necesse *est* esse, vel non esse: non erit possibile esse, & nō esse. Ergo relinquitur, vt hæc, non necesse non esse, sit consequens illi, possibile esse. ¶ Hoc[i] enim vere *dicimus*[m] etiam de eo quod est necesse esse. ¶ Etenim[n] hæc est contradictoria eius * quæ sequitur illam, non possibile esse. nam illi consequens est hæc, impossibile esse, & necesse non esse: cuius negatio *est* hæc, non necesse nō esse. Sequūtur igitur etiā hæ contradictiones eo quō diximus modo: eisque *in* positis, nihil absurdi accidit.

a Id est, impossibile, & non impossibile.
b Id est semper eodē modo, quia contradictionibus de possibili consequuntur contradictoria de impossibili.
c Id est, necesse & non necesse.
d Hoc argumentum facile soluitur, potest quia enūciationes de necessario quæ ponūntur quasi consequentes, sunt verbo tenus contrariæ inter se, cùm deberent esse contrariæ enūciationibus de possibili cuiusmodi ordines vt quarta primi ordinis & quarta tertij sunt contrariæ: cùm vtraque sit de necessario sed oppositæ erat, vt quarta primi esset contraria tertiæ primi, & quarta tertij esset contraria tertiæ tertij. sic enim omnes variationes de necessario, essent verbo tenus contrariæ enunciationibus de impossibili quia necessarium & impossibile sunt contraria: & idcirco contrariis tenūs enunciatis, id magnificant.
e Interrogatio habet vim negationis.
f Id est, non possibile esse.
g Quod est, possibile esse.
h Id est, esse, & non esse.
i Necesse esse, & necesse nō esse.
k Possibile esse, & possibile non esse.
l Id est non necesse non esse.
m Ironice vera dicimus, id est non vera, sed falsa dicimus.
n Id est, seruata analogia, quia cōtradicentibus contradicentibus consequuntur, & omnes è regione collocatæ enunciationes sunt, vt in tabella quo ipse videtur hoc

a Non nec. non esse. o Sterile nō esse.

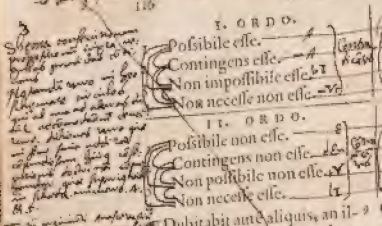

Dubitabit autē aliquis, an il-
lū, necesse esse, consequatur hæc,
possibile esse. nihil enim hæc se-
quatur, contradictoria sequetur,
id est, non possibile esse. quòd si
quis neget hāc esse cōtradictō-
riam: necesse est dicere contradi-
ctoriam esse hanc, possibile non
esse. quarum veraque falsa est de
eo quod est necesse esse. At cō-
trà, idem videtur posse secari, &
non secari: & esse, & non esse. i-
taque quod necesse est esse, con-
tinget non esse. hoc autem fal-
sum est. ¶ Sed perspicuum est, nō
quodcunque potest aut esse, aut
ambulare, etiam posse oppositā
verum sunt nonnulla, in quibus
hoc non est verum. Primum qui-
dem in his quæ sine ratione[a] pos-
sunt. vt ignis est calefactibus, ha-
bétque potestatem irrationalē.
Potestates igitur quæ sunt cum
ratione, eædem sunt plurium &
contrariorum. irrationales au-
tem non omnes[b]. sed, vt dictum
est, ignis non potest calefacere
& non calefacere, nec quæcūque
alia semper actu sunt. aliquas[c] ta-
men etiam ex iis quæ potestati-
bus irrationalibus prædita sunt,
simul oppositas suscipere pos-
sunt. Sed hoc ideo dictum est,
quia non omnis potestas est su-
sceptiua contrariorum, nec quę-
cunque dicuntur secundum eā-
dem speciem[d]. Quædā autē pote
states sunt homonymæ. nā pos-
sibile non simpliciter[e] dicitur:

Διαρίσεως δ' αὐτης, εἰ τῷ αὐτῷ,
καῖον εἶναι, τὸ δυνατὸν εἶναι, ἕπεται·
εἰ δὲ μὴ ἕπεται, ἡ ἀπόφασις ἀπολη-
ψόμεθα τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι· καὶ εἰ τις
ταυτὸν μὴ φήσειν εἶναι ἀπόφασιν,
ἀνάγκη λέγειν τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι·
ἅπερ ἄμφω ψεῦδη κῇ ☞ ἀναγκαῖον
εἶναι· ἀλλὰ μὴν πάλιν τὸ αὐτὸ δο-
κεῖ εἶναι δυνατὸν τεθνεῶτα καὶ μὴ
τεθνεῶτα, & ὂν καὶ μὴ ὄν· ἆρα
ἔσται τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, ὑπολαμβά-
νον μὴ εἶναι· τοῦτο δὲ ψεῦδος. ¶ Φα-
νερὸν δὲ ὅτι οὐ πᾶν τὸ δυνατὸν ἢ εἶ-
ναι, ἢ βαδίζειν, καὶ τἀναντία ἐνδέχε-
ται· ἀλλ' ἔστιν ἐφ' ὧν οὐκ ἀλη-
θές. πρῶτον μὲν ὅτι τῇ μὲν κῇ λό-
γον δυνατῇ· οἷον τὸ πῦρ θερμαντι-
κόν, καὶ ἔχει δύναμιν ἄλογον· αἱ
μὲν οὖν μετὰ λόγου δυνάμεις,
αἱ αὐταὶ πλείονων καὶ τῶν ἐναν-
τίων· αἱ δ' ἄλογοι, οὐ πάσαι·
ἀλλ' ὥσπερ εἰρηται, τὸ πῦρ οὐ
δυνατὸν θερμαίνειν, καὶ μὴ· οὐδ'
ὅσα ἄλλα ἐνεργεῖ ἀεί· ἔνια δὲ
τοι δυνάται καὶ τῷ κατὰ τὰς ἀ-
λόγους δυνάμεις ἅμα τἀναντία
δέχεσθαι· ἀλλὰ τοῦτο
μὲν τούτου χωρὶς εἰρηται, ὅτι οὐ
πᾶσα δύναμις τῶν ἀντικειμέ-
νων ἐστὶ δεκτική, οὐδ' ὅσαι λέ-
γονται κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος[d]· ἔνιαι
δὲ δυνάμεις ὁμώνυμοί εἰσι· τὸ
γὰρ δύνασθαι οὐχ ἁπλῶς λέγεται·

ἀλλὰ τὸ μὲν, ὅτι ἀληθὲς, ὡς ἐνεργείᾳ ὂν· οἷον δυνατὸν βαδίζειν, ὅτι βαδίζει· καὶ ὅλως δυνατὸν εἶναι, ὅτι ἤδη ἔστι καὶ ἐνέργειαν, ὃ λέγομεν εἶναι δυνατόν· τὸ δὲ, ὅτι ἐνεργήσειεν ἄν, οἷον ὅτι δυνατὸν εἶναι βαδίζειν, ὅτι βαδίσειεν ἄν. καὶ αὖ τὸ μὲν ἔστι πρὸς κινητὰς μόνοις ἔστιν ἃ δυνάμεις· ἐνίοις δὲ καὶ ὅτι πρὸς ἀκινήτους, ἅμα δὲ ἀληθὲς ἔστιν εἰπεῖν, τὸ δυνατὸν βαδίζειν ἢ εἶναι, καὶ τὸ βαδίζον ἤδη καὶ ἐνεργοῦν, καὶ τὸ βαδιστὸν τὸ μὲν οὐκ ἐνεργοῦν δυνατόν, οὐκ ἀληθὲς κατὰ τὸ ἀναγκαῖον ἁπλῶς[a], εἰπεῖν, δεύτερον δὲ ἀληθὲς, ὡς τὸ εἰπεῖν τῷ ἐν μέρει ὅτι τὸ καθόλου ἕπεται, τῷ ἐξ ἀδυνάτου ὅτι τὸ ψεῦσται τὸ δυνάσθαι εἶπεῖν· οὐ μὴν τὸ τὸ πᾶν. ¶ Καὶ ἐπεὶ δὴ ἀρχὴ ἴσως τὸ ἀναγκαῖον καὶ μὴ ἀναγκαῖον πάντων εἶναι ἢ μὴ εἶναι, καὶ τἄλλα ὡς τούτοις ἀκολουθοῦντα, διοπτέον δεῖ.

but another thing that which is true, as being in act: as that which can walk, that it walks: and generally that which can be, that it already is, and is in act, which we call possible: but that it can work, as that which can walk, that it can walk. Now that which is possible, is only to things which are moved: but to some things it is possible, that they may be, although they are unmoved. And it is true to say, that which can walk or be, that it walks or is: and that which walks, that it is walking: and that which can be walked, that it can be walked, although it be not walking: but that which is not working, that it can be walked, is not true, according to that which is necessary absolutely, but to say it is true, but in the second sense, as to say, that the universal follows the particular, and that from impossibility, that it is false to say, that it can be: but not that it is false to say, that all things can be. ¶ And because the beginning is perhaps, that it is necessary, or not necessary, that all things be, or not be, and the rest follow these things, we must distinguish.

[a] Separata ab actu.

I. ORDO.

1 Necesse esse.
2 Non possibile non esse.
3 Non contingens non esse.
4 Impossibile non esse.

II. ORDO.

1 Necesse non esse.
2 Non possibile esse.
3 Non contingens esse.
4 Impossibile esse.

11 ¶ Φανερὸν δὴ ὅτι τῷ εἰρημένῳ, ὅτι τὸ ἐξ ἀδυνάτου ὂν, μὴ ἐνεργεῖσθαι ἔστιν. ὥστε οἷς πρότερα τὰ δίδια, ἃ ἀνάγκη ἐνεργείᾳ δυνάμεως πρότερα. ἃ τὰ μὲν, αἰδία δυνάμεις ἐνεργείᾳ εἶναι, οἷον αἱ πρῶται οὐσίαι· τὰ δ᾽ μετὰ δυνάμεως, ἃ τῇ μὲν φύσει πρότερα[b], τῷ δ᾽ χρόνῳ ὕστερα[c]· δ᾽, οὐδέποτε ἐνεργείᾳ εἶναι, ἀλλὰ δυνάμεις μόνον.

but that which is impossible, that it is not. Wherefore those things are before, which are eternal, which necessarily are before power in act. Which things, eternal powers are in act, as the first substances: but those things which are with power, are before in nature, but after in time: but some, never are in act, but only powers.

[b] Quæ natura sunt prioras quam potestates.
[c] Quæ tempore posteriora sunt.

III. ORDO.

1 Non necesse esse.
2 Possibile non esse.
3 Contingens non esse.
4 Non impossibile non esse.

IV. ORDO.

1 Non necesse non esse.
2 Possibile esse.
3 Contingens esse.
4 Non impossibile esse.

12 ¶ Ex dictis igitur perspicuum est, id, quod necessariò est, actu esse. quare si æterna sunt priora, etiam actus potestate prior est. Et alia quidem sunt actus sine potestate, vt primæ substantiæ[b]: aliæ autem cum potestate; quæ natura sunt prioras quam potestates, tempore posteriora: aliæ verò nunquam actus sunt, sed potestates duntaxat.

[a] Separata ab actu.
[b] Quæ natura sunt prioras quam potestates, tempore posteriora sunt.
[c] Quæ tempore posteriora sunt.

H iij

ARISTOTELIS

QVÆNAM SINT ENVNCIATIONES CONTRARIAE,

TRACTATVS VI.

CAP. XIV.

1 ¶ Quæstio prior, de enuntiationibus contrariis: 2 cuius solutio ex altera pendet. 3 ¶ Quæstio posterior, de opinionibus contrariis. 4 ¶ Responsio ad posteriorem quæstionem. Non esse contrarias opiniones, quæ sunt de subiectis contrariis, 5 nec quæ disparata attribuunt. 6 Contrarias opiniones, quæ sunt de eodem affirmant & negant, quatuor rationibus ostenditur: prima à doctrina 7 secunda à fide sanctæ 8 tertia à rebus quibus nihil est contrarium. 9 quarta à communitate proportionis. 10 Hypotheseos, sub distinctis opinionibus, de quibus dictum fuit, accipendus esse pro-numero subiectum. 11 ¶ Responsio ad priorem quæstionem. 12 ¶ Hypotheseos, Quod contraria non possint esse simul vera.

UTRUM autem contraria est affirmatio negationi, an affirmatio affirmationi? & hæc oratio, omnis homo *est* iustus, illi, nullus homo *est* iustus? an hæc, omnis homo *est* iustus, illi, omnis homo *est* iniustus? veluti, est Callias iustus, non est Callias iustus, Callias iniustus est: vtra igitur harum *est* contraria? ¶ Nam si ea quæ sunt in voce, consequuntur iis quæ sunt in intellectu: illic[a] autem opinio contrarij est contraria; vt hæc, omnem hominem esse iustum, illi, omnē hominem esse iniustum: *certè* etiam in enuntiationibus voce *expressis* necesse est similiter *rem se* habere. Si vero illic opinio contrarij nō est contraria: neque affirmatio affirmationi erit contraria, sed dicta negatio.

¶ Quare considerandum *est*, quænam opinio falsa, *sit* contraria veræ opinioni: negationisne, an quæ contrarium opinatur. Sic autem dico: Est quædam de bono vera opinio, esse bonum: alia verò falsa, non esse bonum: item alia, esse malum. vtra igitur harum *est* contraria vera? & si est vna[b], secundum quam[c] *est* contraria? ¶ Si quis igitur putet, hoc definiti

Ὅτερον δὲ ἐναντία ἐστὶν ἡ κατάφασις τῇ ἀποφάσει, ἢ ἡ κατάφασις τῇ κατα-
φάσει; καὶ ὁ λόγος τῷ λόγῳ, ὁ λέγων ὅτι πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος, τῷ οὐδεὶς ἄνθρωπος δίκαιος; ἢ ὁ τὸ πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος, τῷ πᾶς ἄνθρω-
πος ἀδικός ἐστιν; οἷον, ἔστι Καλλίας δίκαιος, οὐκ ἔστι Καλλίας δίκαιος, Καλλίας ἀδικός ἐστι· πότερα δὴ ἐναντία τούτων; ¶ Εἰ γὰρ τὰ μὲν ἐν τῇ φωνῇ ἀκολουθεῖ τοῖς ἐν τῇ διανοίᾳ· ἐκεῖ[a] δὲ ἐναντία δόξα ἐστὶ τῇ ἐναντίᾳ ἐστίν, οἷον ὅτι πᾶς ἄνθρω-
πος δίκαιος, τῷ πᾶς ἄνθρωπος ἀδικος· καὶ ὅταν μὴ ἀποφατικῶς ἔχωσιν. εἰ δὲ μὴ ἐκεῖνη τὸ ἐναντίον δόξα ἐναντία ἐστίν, οὐδ' ἡ κατάφασις τῇ κατα-
φάσει ἔσται ἐναντία, ἀλλ' ἡ ἀποφατικὴ ἀπόφασις. ¶ Ἔστι σκεπτέον πότε-
ρα ψευδὴς ἐναντία ἀληθεῖ δόξῃ ποτέρα ἡ τὸ ἐναντίον οἴεται· λέγω δὲ οἷον· ἔστι τις δόξα ἀληθὴς τὸ ἀγα-
θὸν ὅτι ἀγαθόν· ἄλλη δέ, ὅτι οὐκ ἀγα-
θόν· ψευδὴς ἑτέρα δέ, ὅτι κακόν· ποτέρᾳ δὴ τούτων ἐναντία τῇ ἀλη-
θεῖ, καὶ εἰ ἔστι μία[b], καθ' ὁποτέραν[c] ἡ ἐναντία. ¶ Τὸ μὲν δὴ τοιοῦτο σκέ-

τὰς ἐναντίας δόξας ἀφ' ἑαυτῶν, πῶς τὴν ἐναντίαν ἔχῃ), ψεῦδος· τὸ γὰρ ἀγαθοῦ ὂν ἀγαθόν, καὶ τὸ κακοῦ ὂν κακόν, ἢ αὐτὰ ἴσως [a] · καὶ ἀληθῆς, εἴτε πλείους, εἴτε μία ἐστὶν [b]. ἐναντία δὲ τὰ αὐτά· ἀλλ' οὐ τῇ τὴν ἐναντίαν ἔχῃ), ἐναντία· ἀλλὰ μᾶλλον τῇ ἐναντίως [d]. ¶ Εἰ δὴ ἔστι μὲν τὸ ἀγαθοῦ ὂν ὅτι ἔχει ἀγαθόν, δόξα ἀλλαχοῦ, ὅτι οὐκ ἀγαθὸν· ἔστι δὲ ἄλλο τι ὃ οὐχ ὑπάρχει, οὐδ' οἷόν τε ὑπάρξαι· τῷ μὲν δὴ ἄλλων οὐδεμίαν θετέον, οὔτε ὅσαι ὑπάρχειν τὸ μὴ ὑπάρχοντ' [e] δοξάζουσιν, οὔτε ὅσαι μὴ ὑπάρχειν τὸ ὑπάρχον [h]· ἀτοπώτερα δὲ ἀμφοτέρως, καὶ ὅσαι ὑπάρχειν δοξάζουσι τὸ μὴ ὑπάρχον, καὶ ὅσαι μὴ ὑπάρχειν τὸ ὑπάρχον. ¶ Ἀλλ' ἐν ὅσοις ἔστιν ἡ ἀπάτη [i] · αὗται δέ εἰσιν, ἐξ ὧν αἱ ψεύσεις· ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ ἀληθῶν δέ αἱ γνῶσεις· ὥστε [k] αἱ ἀπάται. ¶ [l] Ἐπεὶ οὖν τὸ ἀγαθὸν, καὶ ἀγαθὸν καὶ οὐ κακόν ἐστι καὶ τὸ μὴ, καθ' αὑτὸ· τὸ δέ, κατ' συμβεβηκός· (συμβέβηκε δὲ αὐτῷ οὐ κακὸν εἶναι) μᾶλλον δὲ ἐναντίον ἀληθοῦς ἢ καθ' αὑτό· καὶ ψεῦδος, εἶπερ καὶ ἀληθές. ἢ [m] μὲν οὖν, ὅτι οὐκ ἀγαθὸν τὸ ἀγαθὸν, τῷ καθ' αὑτὸ ὑπερέχοντος, ψεῦδος· ἢ δὲ τὸ κακὸν, τῷ κατ' συμβεβηκός· ὥστε [n] μᾶλλον αὕτη ψεῦδος ἢ τὸ ἀγαθοῦ τῆς καταφάσεως, ἢ ἡ τὴν ἐναντίαν δόξα διέψευσται δὲ μᾶλιστα ἐκείνη, ὁ τὴν ἐναντίαν ἔχων δόξαν τοῦ [o] τὸ ἐναντίον

cōtrarias opiniones, quòd contrariorum sint: falso *id putat*, quòd de bono *opinio*, *id* esse bonum: & de malo, *id* esse malum: eadem fortassis *est*: & vera, siue multæ, siue vna sit [b], atque hæc [c] sunt cōtraria. sed non eo quòd sunt contrariorum, contrariæ sunt *opiniones*, sed potiùs quòd contrario modo *se habent* [d]. ¶ Ergo si de bono opinio *quædam* est, *id* esse bonum: alia verò, *id* non *esse* bonum: est autem aliud quidpiam [e], quod *haec* neque inest neque inesse potest: profectò nullam aliarum [f] *contrariam esse* ponendum est, nec quæ opinantur inesse, quod non inest [g], nec quæ non inesse quod inest [h]. infinitæ enim sunt veræque, & quæ inesse opinantur quod non inest, & quæ nō inesse quod inest. 6 ¶ Sed [i] in quibus est deceptio [k], hæ [l] verò sunt, ex quibus *sunt* generationes. atqui ex oppositis sunt generationes. ergo [m] etiam 7 deceptiones. ¶ "Si" igitur bonū est & bonum, & non malum; & illud quidem per se, hoc autem ex accidente: quoniam ei accidit, vt non malum sit: magis autem de quaque re vera *est ea opinio quæ est* per se & *magis* falsa *eadem quæ est per se*, liquidè *magis* vera ita accipitur: hæc [o] igitur *opinio*, non bonum esse bonum, falsa *est* de eo quod per se inest: hæc autem, esse malum, *falsa est* de eo quod est ex accidēte. quare [p] magis falsa est opinio negationis, quàm contrarij. *maximè*

a Refellit dubitat, quia non idem eiusdem eadem, sed eadem specie, diuersis numero.
b Etsi dicas has opiniones esse plures, non tamen sunt contrariæ, quia sunt simul veræ.
c Bonū & malū.
d Circa idem subiectum.
e Vt quæ fugiē dum, odio habēdum.
f Præter eam, in qua consistit deceptio.
g Vt, bonum esse fugiendum.
h Vt, bonum nō esse expetē dum.
i Repete, contrariæ ponēdæ sunt.
k Sicut vera opinio, & deceptio sunt contrariæ, ita cōsiliūt in opinionibus vtrumque. Syllogismo autem in prima figura extructo probat deceptionem cōsistere in affirmatione & negatione, vt sine intelligamus contrarias esse affirmationem & negationem. Generatio (inquit) ad ea opponitur. deceptio est in oppositis: opposita intelligit esse & nō esse: id est affirmationem & negationem. Maiorem igitur propositionem tacuit. Vetat esse cōtrarias definitiones generatorum, nisi generatio sit motus ad esse. Minor quoque

vera est quia deceptio est generatio quædam in animis eorum ex falsis eorum sententiis & deceptione primum profecta. Sed ita ratiocinatur, sed vera opinio, sed deceptio. l *Minor propositio.* m *Conclusio.* n *Probatio minoris propositionis.* o *Maior propositio.* p *Conclusio.*
Magis falsa est, quæ est per se quàm quæ per accidens: atqui opinio negationis, est falsa per se, opinio affirmationis est falsa per accidens: ergo illa est magis falsa quàm hæc. q *Propositi maioris propositionem pro more suo exemplis duobus confirmat à contrario*, quia magis est vera quæ est per se. ergo id de magis falsa quæ est per se. r *Minor propositio falsi per se.* s *Conclusio per syllogismum.* t *Probatio minoris propositionis.* u *Maior propositio falsi per accidens.* x *Conclusio per syllogismum.* y *Probatio minoris propositionis.* z *Maior propositio falsi per accidens.* aa *Conclusio per syllogismum.* bb *Probatio minoris propositionis.* cc *Maior propositio falsi per accidens.* dd *Conclusio per syllogismum.* ee *Probatio minoris propositionis.* ff *Maior propositio falsi per accidens.* gg *Conclusio per syllogismum.* hh *Probatio minoris propositionis.* ii *Maior propositio falsi per accidens.* kk *Conclusio per syllogismum.* ll *Probatio minoris propositionis.* mm *Maior propositio falsi per accidens.* nn *Conclusio per syllogismum.* oo *Probatio minoris propositionis.* pp *Maior propositio falsi per accidens.* qq *Conclusio per syllogismum.* rr *Probatio minoris propositionis.* ss *Maior propositio falsi per accidens.* tt *Conclusio per syllogismum.* uu *Probatio minoris propositionis.* xx *Maior propositio falsi per accidens.* yy *Conclusio per syllogismum.* zz *Probatio minoris propositionis.* aaa *Maior propositio falsi per accidens.* bbb *Conclusio per syllogismum.* ccc *Probatio minoris propositionis.* ddd *Maior propositio falsi per accidens.* eee *Conclusio per syllogismum.* fff *Probatio minoris propositionis.* ggg *Maior propositio falsi per accidens.* hhh *Conclusio per syllogismum.* iii *Probatio minoris propositionis.* kkk *Maior propositio falsi per accidens.* lll *Conclusio per syllogismum.* mmm *Probatio minoris propositionis.* nnn *Maior propositio falsi per accidens.* ooo *Conclusio per syllogismum.* ppp *Probatio minoris propositionis.* qqq *Maior propositio falsi per accidens.* rrr *Conclusio per syllogismum.* sss *Probatio minoris propositionis.* ttt *Maior propositio falsi per accidens.* uuu *Conclusio per syllogismum.* xxx *Probatio minoris propositionis.* yyy *Maior propositio falsi per accidens.* zzz *Conclusio per syllogismum.* aaaa *Probatio minoris propositionis.* bbbb *Maior propositio falsi per accidens.* cccc *Conclusio per syllogismum.* dddd *Probatio minoris propositionis.* eeee *Maior propositio falsi per accidens.* ffff *Conclusio per syllogismum.* gggg *Probatio minoris propositionis.* hhhh *Maior propositio falsi per accidens.* iiii *Conclusio per syllogismum.* kkkk *Probatio minoris propositionis.* llll *Maior propositio falsi per accidens.* mmmm *Conclusio per syllogismum.* nnnn *Probatio minoris propositionis.* oooo *Maior propositio falsi per accidens.* pppp *Conclusio per syllogismum.* qqqq *Probatio minoris propositionis.* rrrr *Maior propositio falsi per accidens.* ssss *Conclusio per syllogismum.* tttt *Probatio minoris propositionis.* uuuu *Maior propositio falsi per accidens.* xxxx *Conclusio per syllogismum.* yyyy *Probatio minoris propositionis.* zzzz *Maior propositio falsi per accidens.* aaaaa *Conclusio per syllogismum.* bbbbb *Probatio minoris propositionis.* ccccc *Maior propositio falsi per accidens.* ddddd *Conclusio per syllogismum.* eeeee *Probatio minoris propositionis.* fffff *Maior propositio falsi per accidens.* ggggg *Conclusio per syllogismum.* hhhhh *Probatio minoris propositionis.* iiiii *Maior propositio falsi per accidens.* kkkkk *Conclusio per syllogismum.* lllll *Probatio minoris propositionis.* mmmmm *Maior propositio falsi per accidens.* nnnnn *Conclusio per syllogismum.* ooooo *Probatio minoris propositionis.* ppppp *Maior propositio falsi per accidens.* qqqqq *Conclusio per syllogismum.* rrrrr *Probatio minoris propositionis.* sssss *Maior propositio falsi per accidens.* ttttt *Conclusio per syllogismum.* uuuuu *Probatio minoris propositionis.* xxxxx *Maior propositio falsi per accidens.* yyyyy *Conclusio per syllogismum.* zzzzz *Probatio minoris propositionis.* aaaaaa *Maior propositio falsi per accidens.* bbbbbb *Conclusio per syllogismum.* cccccc *Probatio minoris propositionis.* dddddd *Maior propositio falsi per accidens.* eeeeee *Conclusio per syllogismum.* ffffff *Probatio minoris propositionis.* gggggg *Maior propositio falsi per accidens.* hhhhhh *Conclusio per syllogismum.* iiiiii *Probatio minoris propositionis.* kkkkkk *Maior propositio falsi per accidens.* llllll *Conclusio per syllogismum.* mmmmmm *Probatio minoris propositionis.* nnnnnn *Maior propositio falsi per accidens.* oooooo *Conclusio per syllogismum.* pppppp *Probatio minoris propositionis.* qqqqqq *Maior propositio falsi per accidens.* rrrrrr *Conclusio per syllogismum.* ssssss *Probatio minoris propositionis.* tttttt *Maior propositio falsi per accidens.* uuuuuu *Conclusio per syllogismum.* xxxxxx *Probatio minoris propositionis.* yyyyyy *Maior propositio falsi per accidens.* zzzzzz *Conclusio per syllogismum.* aaaaaaa *Probatio minoris propositionis.* bbbbbbb *Maior propositio falsi per accidens.* ccccccc *Conclusio per syllogismum.* ddddddd *Probatio minoris propositionis.* eeeeeee *Maior propositio falsi per accidens.* fffffff *Conclusio per syllogismum.* ggggggg *Probatio minoris propositionis.* hhhhhhh *Maior propositio falsi per accidens.* iiiiiii *Conclusio per syllogismum.* kkkkkkk *Probatio minoris propositionis.* lllllll *Maior propositio falsi per accidens.* mmmmmmm *Conclusio per syllogismum.* nnnnnnn *Probatio minoris propositionis.* ooooooo *Maior propositio falsi per accidens.* ppppppp *Conclusio per syllogismum.* qqqqqqq *Probatio minoris propositionis.* rrrrrrr *Maior propositio falsi per accidens.* sssssss *Conclusio per syllogismum.* ttttttt *Probatio minoris propositionis.* uuuuuuu *Maior propositio falsi per accidens.* xxxxxxx *Conclusio per syllogismum.* yyyyyyy *Probatio minoris propositionis.* zzzzzzz *Maior propositio falsi per accidens.* aaaaaaaa *Conclusio per syllogismum.* bbbbbbbb *Probatio minoris propositionis.* cccccccc *Maior propositio falsi per accidens.* dddddddd *Conclusio per syllogismum.* eeeeeeee *Probatio minoris propositionis.* ffffffff *Maior propositio falsi per accidens.* gggggggg *Conclusio per syllogismum.* hhhhhhhh *Probatio minoris propositionis.* iiiiiiii *Maior propositio falsi per accidens.* kkkkkkkk *Conclusio per syllogismum.* llllllll *Probatio minoris propositionis.* mmmmmmmm *Maior propositio falsi per accidens.* nnnnnnnn *Conclusio per syllogismum.* oooooooo *Probatio minoris propositionis.* pppppppp *Maior propositio falsi per accidens.* qqqqqqqq *Conclusio per syllogismum.* rrrrrrrr *Probatio minoris propositionis.* ssssssss *Maior propositio falsi per accidens.* tttttttt *Conclusio per syllogismum.* uuuuuuuu *Probatio minoris propositionis.* xxxxxxxx *Maior propositio falsi per accidens.* yyyyyyyy *Conclusio per syllogismum.* zzzzzzzz *Probatio minoris propositionis.* aaaaaaaaa *Maior propositio falsi per accidens.* bbbbbbbbb *Conclusio per syllogismum.* ccccccccc *Probatio minoris propositionis.* ddddddddd *Maior propositio falsi per accidens.* eeeeeeeee *Conclusio per syllogismum.* fffffffff *Probatio minoris propositionis.* ggggggggg *Maior propositio falsi per accidens.* hhhhhhhhh *Conclusio per syllogismum.* iiiiiiiii *Probatio minoris propositionis.* kkkkkkkkk *Maior propositio falsi per accidens.* lllllllll *Conclusio per syllogismum.* mmmmmmmmm *Probatio minoris propositionis.* nnnnnnnnn *Maior propositio falsi per accidens.* ooooooooo *Conclusio per syllogismum.* ppppppppp *Probatio minoris propositionis.* qqqqqqqqq *Maior propositio falsi per accidens.* rrrrrrrrr *Conclusio per syllogismum.* sssssssss *Probatio minoris propositionis.* ttttttttt *Maior propositio falsi per accidens.* uuuuuuuuu *Conclusio per syllogismum.* xxxxxxxxx *Probatio minoris propositionis.* yyyyyyyyy *Maior propositio falsi per accidens.* zzzzzzzzz *Conclusio per syllogismum.* aaaaaaaaaa *Probatio minoris propositionis.* bbbbbbbbbb *Maior propositio falsi per accidens.* cccccccccc *Conclusio per syllogismum.* dddddddddd *Probatio minoris propositionis.* eeeeeeeeee *Maior propositio falsi per accidens.* ffffffffff *Conclusio per syllogismum.* gggggggggg *Probatio minoris propositionis.* hhhhhhhhhh *Maior propositio falsi per accidens.* iiiiiiiiii *Conclusio per syllogismum.* kkkkkkkkkk *Probatio minoris propositionis.* llllllllll *Maior propositio falsi per accidens.* mmmmmmmmmm *Conclusio per syllogismum.* nnnnnnnnnn *Probatio minoris propositionis.* oooooooooo *Maior propositio falsi per accidens.* pppppppppp *Conclusio per syllogismum.* qqqqqqqqqq *Probatio minoris propositionis.* rrrrrrrrrr *Maior propositio falsi per accidens.* ssssssssss *Conclusio per syllogismum.* tttttttttt *Probatio minoris propositionis.* uuuuuuuuuu *Maior propositio falsi per accidens.* xxxxxxxxxx *Conclusio per syllogismum.* yyyyyyyyyy *Probatio minoris propositionis.* zzzzzzzzzz *Maior propositio falsi per accidens.* aaaaaaaaaaa *Conclusio per syllogismum.* bbbbbbbbbbb *Probatio minoris propositionis.* ccccccccccc *Maior propositio falsi per accidens.* ddddddddddd *Conclusio per syllogismum.* eeeeeeeeeee *Probatio minoris propositionis.* fffffffffff *Maior propositio falsi per accidens.* ggggggggggg *Conclusio per syllogismum.* hhhhhhhhhhh *Probatio minoris propositionis.* iiiiiiiiiii *Maior propositio falsi per accidens.* kkkkkkkkkkk *Conclusio per syllogismum.* lllllllllll *Probatio minoris propositionis.* mmmmmmmmmmm *Maior propositio falsi per accidens.* nnnnnnnnnnn *Conclusio per syllogismum.* ooooooooooo *Probatio minoris propositionis.* ppppppppppp *Maior propositio falsi per accidens.* qqqqqqqqqqq *Conclusio per syllogismum.* rrrrrrrrrrr *Probatio minoris propositionis.* sssssssssss *Maior propositio falsi per accidens.* ttttttttttt *Conclusio per syllogismum.* uuuuuuuuuuu *Probatio minoris propositionis.* xxxxxxxxxxx *Maior propositio falsi per accidens.* yyyyyyyyyyy *Conclusio per syllogismum.* zzzzzzzzzzz *Probatio minoris propositionis.* aaaaaaaaaaaa *Maior propositio falsi per accidens.* bbbbbbbbbbbb *Conclusio per syllogismum.* cccccccccccc *Probatio minoris propositionis.* dddddddddddd *Maior propositio falsi per accidens.* eeeeeeeeeeee *Conclusio per syllogismum.* ffffffffffff *Probatio minoris propositionis.* gggggggggggg *Maior propositio falsi per accidens.* hhhhhhhhhhhh *Conclusio per syllogismum.* iiiiiiiiiiii *Probatio minoris propositionis.* kkkkkkkkkkkk *Maior propositio falsi per accidens.* llllllllllll *Conclusio per syllogismum.* mmmmmmmmmmmm *Probatio minoris propositionis.* nnnnnnnnnnnn *Maior propositio falsi per accidens.* oooooooooooo *Conclusio per syllogismum.* pppppppppppp *Probatio minoris propositionis.* qqqqqqqqqqqq *Maior propositio falsi per accidens.* rrrrrrrrrrrr *Conclusio per syllogismum.* ssssssssssss *Probatio minoris propositionis.* tttttttttttt *Maior propositio falsi per accidens.* uuuuuuuuuuuu *Conclusio per syllogismum.* xxxxxxxxxxxx *Probatio minoris propositionis.* yyyyyyyyyyyy *Maior propositio falsi per accidens.* zzzzzzzzzzzz *Conclusio per syllogismum.* aaaaaaaaaaaaa *Probatio minoris propositionis.* bbbbbbbbbbbbb *Maior propositio falsi per accidens.* ccccccccccccc *Conclusio per syllogismum.* ddddddddddddd *Probatio minoris propositionis.* eeeeeeeeeeeee *Maior propositio falsi per accidens.* fffffffffffff *Conclusio per syllogismum.* ggggggggggggg *Probatio minoris propositionis.* hhhhhhhhhhhhh *Maior propositio falsi per accidens.* iiiiiiiiiiiii *Conclusio per syllogismum.* kkkkkkkkkkkkk *Probatio minoris propositionis.* lllllllllllll *Maior propositio falsi per accidens.* mmmmmmmmmmmmm *Conclusio per syllogismum.* nnnnnnnnnnnnn *Probatio minoris propositionis.* ooooooooooooo *Maior propositio falsi per accidens.* ppppppppppppp *Conclusio per syllogismum.* qqqqqqqqqqqqq *Probatio minoris propositionis.* rrrrrrrrrrrrr *Maior propositio falsi per accidens.* sssssssssssss *Conclusio per syllogismum.* ttttttttttttt *Probatio minoris propositionis.* uuuuuuuuuuuuu *Maior propositio falsi per accidens.* xxxxxxxxxxxxx *Conclusio per syllogismum.* yyyyyyyyyyyyy *Probatio minoris propositionis.* zzzzzzzzzzzzz *Maior propositio falsi per accidens.* aaaaaaaaaaaaaa *Conclusio per syllogismum.* bbbbbbbbbbbbbb *Probatio minoris propositionis.* cccccccccccccc *Maior propositio falsi per accidens.* dddddddddddddd *Conclusio per syllogismum.* eeeeeeeeeeeeee *Probatio minoris propositionis.* ffffffffffffff *Maior propositio falsi per accidens.* gggggggggggggg *Conclusio per syllogismum.* hhhhhhhhhhhhhh *Probatio minoris propositionis.* iiiiiiiiiiiiii *Maior propositio falsi per accidens.* kkkkkkkkkkkkkk *Conclusio per syllogismum.* llllllllllllll *Probatio minoris propositionis.* mmmmmmmmmmmmmm *Maior propositio falsi per accidens.* nnnnnnnnnnnnnn *Conclusio per syllogismum.* oooooooooooooo *Probatio minoris propositionis.* pppppppppppppp *Maior propositio falsi per accidens.* qqqqqqqqqqqqqq *Conclusio per syllogismum.* rrrrrrrrrrrrrr *Probatio minoris propositionis.* ssssssssssssss *Maior propositio falsi per accidens.* tttttttttttttt *Conclusio per syllogismum.* uuuuuuuuuuuuuu *Probatio minoris propositionis.* xxxxxxxxxxxxxx *Maior propositio falsi per accidens.* yyyyyyyyyyyyyy *Conclusio per syllogismum.* zzzzzzzzzzzzzz *Probatio minoris propositionis.* aaaaaaaaaaaaaaa *Maior propositio falsi per accidens.* bbbbbbbbbbbbbbb *Conclusio per syllogismum.* ccccccccccccccc *Probatio minoris propositionis.* ddddddddddddddd *Maior propositio falsi per accidens.* eeeeeeeeeeeeeee *Conclusio per syllogismum.* fffffffffffffff *Probatio minoris propositionis.* ggggggggggggggg *Maior propositio falsi per accidens.* hhhhhhhhhhhhhhh *Conclusio per syllogismum.* iiiiiiiiiiiiiii *Probatio minoris propositionis.* kkkkkkkkkkkkkkk *Maior propositio falsi per accidens.* lllllllllllllll *Conclusio per syllogismum.* mmmmmmmmmmmmmmm *Probatio minoris propositionis.* nnnnnnnnnnnnnnn *Maior propositio falsi per accidens.* ooooooooooooooo *Conclusio per syllogismum.* ppppppppppppppp *Probatio minoris propositionis.* qqqqqqqqqqqqqqq *Maior propositio falsi per accidens.* rrrrrrrrrrrrrrr *Conclusio per syllogismum.* sssssssssssssss *Probatio minoris propositionis.* ttttttttttttttt *Maior propositio falsi per accidens.* uuuuuuuuuuuuuuu *Conclusio per syllogismum.* xxxxxxxxxxxxxxx *Probatio minoris propositionis.* yyyyyyyyyyyyyyy *Maior propositio falsi per accidens.* zzzzzzzzzzzzzzz *Conclusio per syllogismum.* aaaaaaaaaaaaaaaa *Probatio minoris propositionis.* bbbbbbbbbbbbbbbb *Maior propositio falsi per accidens.* cccccccccccccccc *Conclusio per syllogismum.* dddddddddddddddd *Probatio minoris propositionis.* eeeeeeeeeeeeeeee *Maior propositio falsi per accidens.* ffffffffffffffff *Conclusio per syllogismum.* gggggggggggggggg *Probatio minoris propositionis.* hhhhhhhhhhhhhhhh *Maior propositio falsi per accidens.* iiiiiiiiiiiiiiii *Conclusio per syllogismum.* kkkkkkkkkkkkkkkk *Probatio minoris propositionis.* llllllllllllllll *Maior propositio falsi per accidens.* mmmmmmmmmmmmmmmm *Conclusio per syllogismum.* nnnnnnnnnnnnnnnn *Probatio minoris propositionis.* oooooooooooooooo *Maior propositio falsi per accidens.* pppppppppppppppp *Conclusio per syllogismum.* qqqqqqqqqqqqqqqq *Probatio minoris propositionis.* rrrrrrrrrrrrrrrr *Maior propositio falsi per accidens.* ssssssssssssssss *Conclusio per syllogismum.* tttttttttttttttt *Probatio minoris propositionis.* uuuuuuuuuuuuuuuu *Maior propositio falsi per accidens.* xxxxxxxxxxxxxxxx *Conclusio per syllogismum.* yyyyyyyyyyyyyyyy *Probatio minoris propositionis.* zzzzzzzzzzzzzzzz *Maior propositio falsi per accidens.* aaaaaaaaaaaaaaaaa *Conclusio per syllogismum.* bbbbbbbbbbbbbbbbb *Probatio minoris propositionis.* ccccccccccccccccc *Maior propositio falsi per accidens.* ddddddddddddddddd *Conclusio per syllogismum.* eeeeeeeeeeeeeeeee *Probatio minoris propositionis.* fffffffffffffffff *Maior propositio falsi per accidens.* ggggggggggggggggg *Conclusio per syllogismum.* hhhhhhhhhhhhhhhhh *Probatio minoris propositionis.* iiiiiiiiiiiiiiiii *Maior propositio falsi per accidens.* kkkkkkkkkkkkkkkkk *Conclusio per syllogismum.* lllllllllllllllll *Probatio minoris propositionis.* mmmmmmmmmmmmmmmmm *Maior propositio falsi per accidens.* nnnnnnnnnnnnnnnnn *Conclusio per syllogismum.* ooooooooooooooooo *Probatio minoris propositionis.* ppppppppppppppppp *Maior propositio falsi per accidens.* qqqqqqqqqqqqqqqqq *Conclusio per syllogismum.* rrrrrrrrrrrrrrrrr *Probatio minoris propositionis.* sssssssssssssssss *Maior propositio falsi per accidens.* ttttttttttttttttt *Conclusio per syllogismum.* uuuuuuuuuuuuuuuuu *Probatio minoris propositionis.* xxxxxxxxxxxxxxxxx *Maior propositio falsi per accidens.* yyyyyyyyyyyyyyyyy *Conclusio per syllogismum.* zzzzzzzzzzzzzzzzz *Probatio minoris propositionis.* aaaaaaaaaaaaaaaaaa *Maior propositio falsi per accidens.* bbbbbbbbbbbbbbbbbb *Conclusio per syllogismum.* cccccccccccccccccc *Probatio minoris propositionis.* dddddddddddddddddd *Maior propositio falsi per accidens.* eeeeeeeeeeeeeeeeee *Conclusio per syllogismum.* ffffffffffffffffff *Probatio minoris propositionis.* gggggggggggggggggg *Maior propositio falsi per accidens.* hhhhhhhhhhhhhhhhhh *Conclusio per syllogismum.* iiiiiiiiiiiiiiiiii *Probatio minoris propositionis.* kkkkkkkkkkkkkkkkkk *Maior propositio falsi per accidens.* llllllllllllllllll *Conclusio per syllogismum.* mmmmmmmmmmmmmmmmmm *Probatio minoris propositionis.* nnnnnnnnnnnnnnnnnn *Maior propositio falsi per accidens.* oooooooooooooooooo *Conclusio per syllogismum.* pppppppppppppppppp *Probatio minoris propositionis.* qqqqqqqqqqqqqqqqqq *Maior propositio falsi per accidens.* rrrrrrrrrrrrrrrrrr *Conclusio per syllogismum.* ssssssssssssssssss *Probatio minoris propositionis.* tttttttttttttttttt *Maior propositio falsi per accidens.* uuuuuuuuuuuuuuuuuu *Conclusio per syllogismum.* xxxxxxxxxxxxxxxxxx *Probatio minoris propositionis.* yyyyyyyyyyyyyyyyyy *Maior propositio falsi per accidens.* zzzzzzzzzzzzzzzzzz *Conclusio per syllogismum.* aaaaaaaaaaaaaaaaaaa *Probatio minoris propositionis.* bbbbbbbbbbbbbbbbbbb *Maior propositio falsi per accidens.* ccccccccccccccccccc *Conclusio per syllogismum.* ddddddddddddddddddd *Probatio minoris propositionis.* eeeeeeeeeeeeeeeeeee *Maior propositio falsi per accidens.* fffffffffffffffffff *Conclusio per syllogismum.* ggggggggggggggggggg *Probatio minoris propositionis.* hhhhhhhhhhhhhhhhhhh *Maior propositio falsi per accidens.* iiiiiiiiiiiiiiiiiii *Conclusio per syllogismum.* kkkkkkkkkkkkkkkkkkk *Probatio minoris propositionis.* lllllllllllllllllll *Maior propositio falsi per accidens.* mmmmmmmmmmmmmmmmmmm *Conclusio per syllogismum.* nnnnnnnnnnnnnnnnnnn *Probatio minoris propositionis.* ooooooooooooooooooo *Maior propositio falsi per accidens.* ppppppppppppppppppp *Conclusio per syllogismum.* qqqqqqqqqqqqqqqqqqq *Probatio minoris propositionis.* rrrrrrrrrrrrrrrrrrr *Maior propositio falsi per accidens.* sssssssssssssssssss *Conclusio per syllogismum.* ttttttttttttttttttt *Probatio minoris propositionis.* uuuuuuuuuuuuuuuuuuu *Maior propositio falsi per accidens.* xxxxxxxxxxxxxxxxxxx *Conclusio per syllogismum.* yyyyyyyyyyyyyyyyyyy *Probatio minoris propositionis.* zzzzzzzzzzzzzzzzzzz *Maior propositio falsi per accidens.* aaaaaaaaaaaaaaaaaaaa *Conclusio per syllogismum.* bbbbbbbbbbbbbbbbbbbb *Probatio minoris propositionis.* cccccccccccccccccccc *Maior propositio falsi per accidens.* dddddddddddddddddddd *Conclusio per syllogismum.* eeeeeeeeeeeeeeeeeeee *Probatio minoris propositionis.* ffffffffffffffffffff *Maior propositio falsi per accidens.* gggggggggggggggggggg *Conclusio per syllogismum.* hhhhhhhhhhhhhhhhhhhh *Probatio minoris propositionis.* iiiiiiiiiiiiiiiiiiii *Maior propositio falsi per accidens.* kkkkkkkkkkkkkkkkkkkk *Conclusio per syllogismum.* llllllllllllllllllll *Probatio minoris propositionis.* mmmmmmmmmmmmmmmmmmmm *Maior propositio falsi per accidens.* nnnnnnnnnnnnnnnnnnnn *Conclusio per syllogismum.* oooooooooooooooooooo *Probatio minoris propositionis.* pppppppppppppppppppp *Maior propositio falsi per accidens.* qqqqqqqqqqqqqqqqqqqq *Conclusio per syllogismum.* rrrrrrrrrrrrrrrrrrrr *Probatio minoris propositionis.* ssssssssssssssssssss *Maior propositio falsi per accidens.* tttttttttttttttttttt *Conclusio per syllogismum.* uuuuuuuuuuuuuuuuuuuu *Probatio minoris propositionis.* xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx *Maior propositio falsi per accidens.* yyyyyyyyyyyyyyyyyyyy *Conclusio per syllogismum.* zzzzzzzzzzzzzzzzzzzz *Probatio minoris propositionis.* aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa *Maior propositio falsi per accidens.* bbbbbbbbbbbbbbbbbbbbb *Conclusio per syllogismum.* ccccccccccccccccccccc *Probatio minoris propositionis.* ddddddddddddddddddddd *Maior propositio falsi per accidens.* eeeeeeeeeeeeeeeeeeeee *Conclusio per syllogismum.* fffffffffffffffffffff *Probatio minoris propositionis.* ggggggggggggggggggggg *Maior propositio falsi per accidens.* hhhhhhhhhhhhhhhhhhhhh *Conclusio per syllogismum.* iiiiiiiiiiiiiiiiiiiii *Probatio minoris propositionis.* kkkkkkkkkkkkkkkkkkkkk *Maior propositio falsi per accidens.* lllllllllllllllllllll *Conclusio per syllogismum.* mmmmmmmmmmmmmmmmmmmmm *Probatio minoris propositionis.* nnnnnnnnnnnnnnnnnnnnn *Maior propositio falsi per accidens.* ooooooooooooooooooooo *Conclusio per syllogismum.* ppppppppppppppppppppp *Probatio minoris propositionis.* qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq *Maior propositio falsi per accidens.* rrrrrrrrrrrrrrrrrrrrr *Conclusio per syllogismum.* sssssssssssssssssssss *Probatio minoris propositionis.* ttttttttttttttttttttt *Maior propositio falsi per accidens.* uuuuuuuuuuuuuuuuuuuuu *Conclusio per syllogismum.* xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx *Probatio minoris propositionis.* yyyyyyyyyyyyyyyyyyyyy *Maior propositio falsi per accidens.* zzzzzzzzzzzzzzzzzzzzz *Conclusio per syllogismum.* aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa *Probatio minoris propositionis.* bbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbb *Maior propositio falsi per accidens.* cccccccccccccccccccccc *Conclusio per syllogismum.* dddddddddddddddddddddd *Probatio minoris propositionis.* eeeeeeeeeeeeeeeeeeeeee *Maior propositio falsi per accidens.* ffffffffffffffffffffff *Conclusio per syllogismum.* gggggggggggggggggggggg *Probatio minoris propositionis.* hhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhh *Maior propositio falsi per accidens.* iiiiiiiiiiiiiiiiiiiiii *Conclusio per syllogismum.* kkkkkkkkkkkkkkkkkkkkkk *Probatio minoris propositionis.* llllllllllllllllllllll *Maior propositio falsi per accidens.* mmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmm *Conclusio per syllogismum.* nnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnn *Probatio minoris propositionis.* oooooooooooooooooooooo *Maior propositio falsi per accidens.* pppppppppppppppppppppp *Conclusio per syllogismum.* qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq *Probatio minoris propositionis.* rrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrr *Maior propositio falsi per accidens.* ssssssssssssssssssssss *Conclusio per syllogismum.* tttttttttttttttttttttt *Probatio minoris propositionis.* uuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuu *Maior propositio falsi per accidens.* xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx *Conclusio per syllogismum.* yyyyyyyyyyyyyyyyyyyyyy *Probatio minoris propositionis.* zzzzzzzzzzzzzzzzzzzzzz *Maior propositio falsi per accidens.* aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa *Conclusio per syllogismum.* bbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbb *Probatio minoris propositionis.* ccccccccccccccccccccccc *Maior propositio falsi per accidens.* ddddddddddddddddddddddd *Conclusio per syllogismum.* eeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeee *Probatio minoris propositionis.* fffffffffffffffffffffff *Maior propositio falsi per accidens.* ggggggggggggggggggggggg *Conclusio per syllogismum.* hhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhh *Probatio minoris propositionis.* iiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiii *Maior propositio falsi per accidens.* kkkkkkkkkkkkkkkkkkkkkkk *Conclusio per syllogismum.* lllllllllllllllllllllll *Probatio minoris propositionis.* mmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmm *Maior propositio falsi per accidens.* nnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnn *Conclusio per syllogismum.* ooooooooooooooooooooooo *Probatio minoris propositionis.* ppppppppppppppppppppppp *Maior propositio falsi per accidens.* qqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqqq *Conclusio per syllogismum.* rrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrr *Probatio minoris propositionis.* sssssssssssssssssssssss *Maior propositio falsi per accidens.* ttttttttttttttttttttttt *Conclusio per syllogismum.* uuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuu *Probatio minoris propositionis.* xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx *Maior propositio falsi per accidens.* yyyyyyyyyyyyyyyyyyyyyyy *Conclusio per syllogismum.* zzzzzzzzzzzzzzzzzzzzzzz *Probatio minoris propositionis.* aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa *Maior propositio falsi per accidens.* bbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbb *Conclusio per syllogismum.* cccccccccccccccccccccccc *Probatio minoris propositionis.* dddddddddddddddddddddddd *Maior propositio falsi per accidens.* eeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeee *Conclusio per syllogismum.* ffffffffffffffffffffffff *Probatio minoris propositionis.* gggggggggggggggggggggggg *Maior propositio falsi per accidens.* hhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhhh *Conclusio per syllogismum.* iiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiii *Probatio minoris propositionis.* kkkkkkkkkkkkkkkkkkkkkkkk *Maior propositio falsi per accidens.* llllllllllllllllllllllll *Conclusio per syllogismum.* mmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmm *Probatio minoris propositionis.* nnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnnn *Maior propositio falsi per accidens.* oooooooooooooooooooooooo *Conclusio per syllogismum.* pppppppppppppppppppppppp *Probatio minoris propositionis.

namque *sunt*, quę in eodem genere plurimum differunt. Si[a] igitur harū altera[b] est contraria; sed quæ est negationis, *est* magis cōtraria: perspicuū *est*, hanc esse *verè* contrariam. Hæc verò opinio, bonum esse malum, est cōposita. forsasse enim existimare *bonum* eundem etiam existimare *malum* nō esse bonum. ¶[c] Præterea si[d] in aliis [e] similiter *erit* habere oportet: hic[f] quoque rectè dictū videri poterit. aut enim vbique *contraria est opinio* contradictionis[g], aut nusquam. at[h] quibus nō sunt contrariæ: de his falsa est *opinio* quæ verè opponitur: vt[i] qui hominem putat nō *esse* hominē, fallitur. si[m] igitur hæ negationes *sunt* contrariæ, etiam aliæ *sunt contrariæ* quæ contradicunt.

¶Præterea, similiter habet hæc[o] *opinio* bonum esse bonum, & nō bonū nō esse bonum: hæc præterea bonū nō esse bonum, & nō bonū esse bonū. ergo huic veræ opinioni, nō bonū nō esse bonū, quę nam erit contraria? non enim ea quæ ait esse malū: quia quādoque simul[p] vera esse potest, cūm nūquam vera sit veræ contrariæ: aliquod enim non bonū [q] est malum: quare contingit *has opiniones* simul veras esse. rursus non *erit contraria* hæc *opinio*, *non bonum* non esse malum: quoniam hæc quoque vera *esse potest*: nam & hæc[r] simul esse queunt. relinquitur ergo, *vt* ei, non bonū non esse bonum, contraria *sit* hæc, nō bonum esse bonum. hæc enim est falsa. Quapropter etiam hæc, bonum non esse bonum, erit cōtraria illi, bonum esse bonum.

τὰ. ἢ δὴ πλείων ὁ διαφερόντων σφῶν τὸ ἀμφότερα. εἰ δ' οὖν ἐναντία μὲν τούτων ἡ ἑτέρα, ἐναντιωτέρα ἡ τῆς ἀποφάσεως δῆλον ὅτι αὕτη εἴη ἐναντία. [a] Δῆλα δὲ τὰ μὲν κακὸν τὸ ἀγαθόν, συμπεπλεγμένων ὄντι· καὶ γὰρ ὅτι οὐκ ἀγαθόν, ἀεί ποτ' ἴσως ὑπολαμβάνεται τὸν αὐτόν. ¶[b] Ἔτι δέ, εἰ καὶ ἔστι τῷ ἄλλων ὁμοίως· δεῖ ἔχειν, καὶ ταύτῃ[c] αὖ δόξει καλῶς εἰρῆσθαι· ἢ γὰρ πανταχοῦ τὸ τῆς ἀντιφάσεως, ἢ οὐθαμοῦ. ὅσοις[d] δὲ μὴ ὄζτιν ἐναντία. ἀεὶ ταύτων ἔσται μὲν ψεύδης ἡ τῇ ἀληθεῖ ἀντικεῖσθαι· οἷον ὁ τὸν ἄνθρωπον μὴ ἄνθρωπον οἰόμενος, διέψευσται. εἰ[m] οὖν αὖτη [αἱ ἀποφάσεις] ἐναντίαι, καὶ αἱ ἄλλαι αἱ τῆς ἀντιφάσεως. ¶Ἔτι ὁμοίως ἔχειν ἢ[o] ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν, καὶ τὸ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν· καὶ ἔτι παύταις ἡ τὸ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν, καὶ ἢ τὸ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν· τῇ οὖν τὸ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν ἀληθεῖ οὔσῃ δόξῃ, τίς ἂν εἴη ἐναντία; οὐ γὰρ δή[n] τί λέγουσα ὅτι κακόν· ἅμα[p] γὰρ ἂν ποτε εἴη ἀληθὴς· οὐδέ ποτε δὲ ἀληθὲς ἀληθεῖ ἐναντία. ἔστι γὰρ ἢ μὴ ἀγαθοῦ κακόν· ὥστε ἐνδέχεται ἅμα ἀληθεῖς εἶναι οὐδ' [q] αὖ ὅτι οὐ κακόν ἀληθὲς γὰρ καὶ αὖτο ἅμα γὰρ καὶ ταῦτα[r] ἂν εἴη· λείπεται δὴ τῇ τὸ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν, ἐναντία ἢ τὸ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν· ψεύδης γὰρ αὕτη. ὥστε καὶ ἢ τὸ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν, [ἐκείνῃ αὖ ἐναντία] τῇ τὸ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν.

a Dicere aliquis fortasse, non fieri probatum, opinionem negationis esse magis contrariam. sed esse magis contrariā alterius opinionem cōtrariā, nihil esse clarum. Sophistæ enim opinionem esse magis contrariam, quam falsam esse contrariam. Hæc autem magis contraria, quam quæ maxime distat.

b Id est, opinio contraria.

c Quemadmodū docuit opponere contrarij, & id fal sum per accidēs, nō per se esse: docet ei esse veram opinionē cōtrariam per accidens, non per se.

d Syllogismus hypothetica a posteriori antecedente ad posterius consequens.

e Propositio hypothetica.

f In his quibus nō est contraria, vt in syllogismis g Id est, opinio negationis, est cōtraria.

h In his quibus sunt cōtrariæ: sicut bonum, & malum contraria sunt.

i Id est, negatio.

k Propositio categorica.

l Propositio prædicatiua categorica.

m Conclusio, id est, propositio consequens, quæ colligitur ex antecedente propositione.

n Eodem modo propositio.

o Ve similiter.

p Non bonum, & nō malum, vt in fama vere dicitur non futura, & non mansurus.

Ἀναμνήσθητι οὖν ὑφηγοῦ· βλέψας δὲ τοῖς εἰρημένοις ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν εἰ ἐστὶν ἐναντία ἡ τὸ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν· εἰ δὲ μή, τίς ἐστὶν ἐναντία ἢ τὸ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν· καὶ ἔτι εἰ ἐστὶν ἐναντία ἡ τὸ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν τῇ τὸ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν· ἢ οὐκ ἔστιν ἐναντία· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν· ἀντίφασις γὰρ ἐστὶ τῷ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν· ἀντίφασις γὰρ ἐστὶ τῷ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν· ἀντίφασις γὰρ ἐστὶ τῷ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν· ἀντίφασις γὰρ ἐστὶ τῷ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν· ἀντίφασις γὰρ ἐστὶ τῷ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν· ἀντίφασις γὰρ ἐστὶ τῷ μὴ

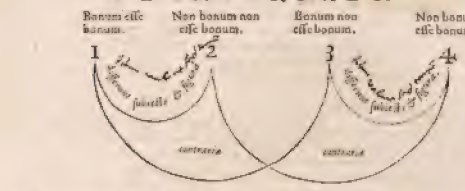

10 ¶ Φανερὸν δὲ, ὅτι οὐ δεῖν διαίρεσιν, οὐδὲ εἰ καθόλου τισὶν ὑπάρχει τὶ κατὰ φασιν· ἢ γὰρ καθόλου κατάφασις, ἐναντία ἔσται· οἷον τὴν δόξῃ τῇ δοξαζούσῃ ὅτι πᾶν ὃ αὐ ἢ ἀγαθὸν, ἀγαθὸν ὄζον, ἢ ὅτι οὐδὲν τῷ ἀγαθῷ, ἀγαθὸν ὄζον· ἢ γὰρ τῷ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθὸν, εἰ καθόλου τὸ ἀγαθὸν, ἢ ὡτὶ ὄζι τῇ ὅτι ὃ αὐ ᾖ ἀγαθὸν δοξαζούσῃ ὅτι ἀγαθόν· τοῦτο δὲ οὐδὲν διαφέρει ἢ ὅτι πᾶν ὃ αὐ ἢ ἀγαθὸν, ἀγαθὸν ὄζον· ὁμοίως καὶ ὅτι ἢ μὴ ἀγαθόν. ¶ Ὥζπερ οὖν ὅτι δόξης οὕτως ἐχούσης, εἰσὶ δὲ αἱ ἐν τῇ φωνῇ κατάφασεις καὶ ἀποφάσεις, σύμβολα τῶν ἐν τῇ ψυχῇ· δῆλον ὅτι καὶ κατάφασιν μὲν εἶναται ἢ ἀπόφασιν ἀδύνατα ἢ ἅπαντα καθόλου· οἷον τῇ ὅτι πᾶν ἀγαθὸν ἀγαθὸν, ἢ ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἀγαθὸς, ἢ ὅτι οὐδεὶς, ἢ οὐδὲς· ἀπὸ τοιούτου δὲ ἢ ὅτι οὐ πᾶς. ¶ Φανερὸν δὲ, ὅτι καὶ ἀλλοῖοι ἀλλοῖοι οὐκ ἐνδέχεται ἅμα ἀληθῆ εἶναι, οὔτε δόξαν, οὔτε ἀπόφασιν· ἐναντία μὲν γὰρ αἰεὶ τὰ αὐτοιμέρα· ἀδύνατον δὲ ταυτὸ ἅμα ἐνδέχεται ἀλλοῖοι εἶναι τὸν αὐτόν· ἅμα δὲ οὐκ ἐνδέχεται τὰ ἐναντία ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ.

10 ¶ Perspicuum autem *est*, nullum fore diſcrimen, etiamſi vniuerſalem ponamus negationem, vniuerſalis enim negatio, erit contraria. vtputa opinioni, qua exiſtimatur quidquid eſt bonum, eſſe bonum, *contraria erit hæc*, nihil eorum quæ bona ſunt, eſſe bonum. nam *illa opinio*, bonum eſſe bonum, ſi vniuerſaliter bonũ *accipiatur*, idem valet quod hæc qua putatur qđ eſt bonum, eſſe bonum. hæc autem nihil differt ab illa, quidquid eſt bonũ, eſſe bonum. Eadem eſt ratio non boni. ¶ Quare ſi in opinione ita *res ſe* habent, & affirmationes negationéſque voce *pralatæ*, eorum quæ mente *concipiuntur*, ſunt notæ: perſpicuum *eſt*, affirmationi contrariam eſſe negationẽ de eodem vniuerſalem: vt illi, omne bonum eſſe bonum; aut, omnem hominem eſſe bonum, hæc, nullam *bonum*, vel, neminem *eſſe bonum*: contradictorie verò *oppoſita* hanc, non omne[a], aut, non omnem[b]. ¶ Perſpicuum etiam *eſt* e id eſſe *contraria* eo oppoſita. d id eſt, circa particularia ſibi oppoſita, non enim ſimul verè vniuerſales, vt omnis homo eſt iuſtus, nullus homo eſt iuſtus inſimul verè dicuntur. ſed vtrumque horum ſimul cum particularibus ſibi oppoſitis verum eſſe poteſt. f Vniuerſales contrariæ habent omnino idem ſubiectum, ideóque non poſſunt eſſe ſimul veræ. ſubcontrariæ verò non habent omnino idem ſubiectum: quia ſubiectum earum vagum eſt. & ũ verè dico quendam hominem eſſe iuſtum, & quendam hominem non eſſe iuſtum: neceſſe eſt, hæc intelligere de hominibus numero diuerſis.

Pro parte
Quidam bene opinantur de Deo, propterea quod credunt eum esse iustum, & iudicare iuste, & quod ipse sit bonus, & quod ipse sit beatus, & quod omnia bona quæ sunt in creaturis, ab ipso sint creata, & quod ipse sit omnipotens, & quod omnia fiant secundum eius voluntatem, & quod ipse sit gloriosus.

4 Admonitiones suæ cautionis loco.

Cautio
Quidam alium opinionem habent de Deo, propterea quod credunt eum esse iniustum, & iudicare iniuste, & quod ipse sit malus, & quod ipse sit miser, & quod omnia bona quæ sunt in creaturis, a malo principio sint facta, & quod ipse non sit omnipotens, & quod multa fiant contra voluntatem eius, & quod ipse sit inglorius.

5 Conclusio
Conclusio ex hac de contrariis propositione est clara per se. Cum enim opinantur aliquem esse iniustum, opinantur eum esse malum. Et ita opinio contraria est opinioni eorum qui opinantur eum esse iustum. Opinio enim bonum esse bonum est propositio vera. Ergo opinio malum esse bonum est falsa. Ergo opinio malum esse malum est vera. Et ita opinio bonum esse malum est falsa. Ergo opinio bonum esse bonum est vera. Et ita opinio malum esse mal

Quidam argumentum ex suppositis vel falsum quidq; conformale. Affirmatiua opponens non contrarie. Negatiua.

2 In tertio argumento.

Vna affirmatiua opponens vnica etiam affirmatiua opponitur vni affirmatiuae, vnica negatiua vni negatiuae. Ergo affirmatiua opponens non contrarie. Negatiua. Ergo affirmatiua opponens non est opposita affirmatiuae. Ergo affirmatiua opponens non est contraria affirmatiuae. Ergo affirmatiua opponens non est contraria negatiuae. Ergo affirmatiua opponens non est contraria. Ergo affirmatiua opponens non est contraria. Ergo affirmatiua opponens non est contraria

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ

ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΒΙΒΛΙΑ Β'.

ARISTOTELIS

ANALYTICORVM

PRIORVM LIBRI II.

IVLIO PACIO

interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS PRIORVM ANALYTICORVM.

LIBER I.

De syllogismo
- Structura. *Tract. 1.*
- Inuentione. *Tract. 2.*
- Resolutione. *Tract. 3.*

LIBER II.

- Propositionibus. *Tract. 1.*
- Inferentiis eorundem. *Tract. 2.*
- Absurdo. *Tract. 3.*

LIBRI I. TRACTATVS I.

De enunciatione, ejusq; conuersione, vel syllogismorum.

Propositionum
- Communia quædam libris Analytics. — *Cap. 1.*
- Propria syllogismorum.
- Propria primæ figuræ.
- Propositi secundæ, & tertiæ figuræ: Reciprocationes enunciatiõũ
  - Simplicis. *Cap. 2*
  - Modificatæ. *Cap. 3*

Propositionum trium figurarum.
- De syllogismis ex ἀναγκαίοις in figura
  - Prima. *Cap. 4.*
  - Secunda. *Cap. 6.*
  - Tertia. *Cap. 6.*
  - → Communia de tribus figuris. *Cap. 7.*
- De syllogismis ex vtraque propositione necessaria. *Cap. 8.*
- Coniunctio necessarij, & eius quod inest, in figura
  - Prima *Cap. 9.*
  - Secunda *Cap. 10.*
  - Tertia. *Cap. 11*
- Collatio necessarij, & eius quod inest. *Cap. 12.*
- De syllogismis ex vtraque vel altera assertione contingente.
  - Protheoria de contingenti, & propositionibus inde sumptis. *Cap. 13.*
  - Desyllogismis
    - In prima figura
      - Ex vtraque propositione contingente. *Cap. 14.*
      - Coniunctio contingentis cum
        - Eo quod inest. *Cap. 15*
        - Necessario. *Cap. 16*
    - In secunda figura
      - Ex vtraque propositione contingente *Cap. 17.*
      - Coniunctio cõtingentis cum
        - Eo quod inest *Cap. 18.*
        - Necessario. *Cap. 19.*
    - In tertia figura
      - Ex vtraque propositione contingente *Cap. 20.*
      - Coniunctio contingentis cum
        - Eo quod inest. *Cap. 21.*
        - Necessario. *Cap. 22.*

Hypothetorum.
- Reductio omnium syllogismorum ad tres figuras. *Cap. 23.*
- De qualitate & quantitate terminorum syllogismi *Cap. 24.*
- De numero terminorum, propositionum, & syllogismorum. *Cap. 25.*
- De problematis in quoque figura construendis vel destruendis. *Cap. 26.*

LIBRI I. TRACTATVS II.

De inuentione.
- De variane inuentiõe medium terminum syllogismi
  - Categorici
    - Regulæ generales. *Cap.* 27.
    - Regulæ speciales. *Cap.* 28.
  - Hypothetici. *Cap.* 29.
- Quam latè pateat hæc inuentiendi ratio, & de aliis magis specialibus. *Cap.* 30.
- De diuisione. *Cap.* 31.

LIBRI I. TRACTATVS III.

De resolutione syllogismorũ in figuras, & modos.
- De sumendis propositionibus, terminis, medio termino, & figura. *Cap.* 32.
- De terminorum quantitate spectanda. *Cap.* 33.
- De nominibus concretis, & abstractis, & de innominatis. *Cap.* 34.
- De nomine recto, & obliquis casibus. *Cap.* 35.
- De iteratione. *Cap.* 36.
- De commutatione orationum, & nominum. *Cap.* 37.
- De articulis. *Cap.* 38.
- Interpretatio diuersarum orationum. *Cap.* 39.
- De syllogismis compositis. *Cap.* 40.
- De elencho definitionis. *Cap.* 41.
- De syllogismis ex hypothesi. *Cap.* 42.
- De reductione syllogismorum variæ figuræ in aliam. *Cap.* 43.
- De attributis finitis, & infinitis: necnon de habitibus, & priuationibus. *Cap.* 44.

a Analytica autem dicere reflexionem appellantur libri, in quibus ratiocinatur de syllogismo. Sed de his alibi nos quæ videbuntur syllogismi ac demonstrationes in primo principio priorum dicemus, quomodo & syllogismi fiant, & resolvantur in figuras, & modos. In hoc verbo libri de syllogismo separantur a libris de demonstratione. Galenus autem indicat has appellationes figurarum, id est, Priorum, & Posteriorum, fuisse ab Aristotele appellationibus, sua ætate fuisse inauditas, cum Aristoteles, quando vult de his libris dicere, dicat, De figura quarta, eos vero libros de syllogismo, hos de demonstratione. Verba Galeni hæc sunt in lib. de propriis librorum inscriptionibus: Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς ὑπομνήμασι τὰ μὲν περὶ ἀποδείξεως ἐπιγράφει, τὰ δὲ περὶ συλλογισμοῦ, καὶ τὰ μὲν περὶ ἀποδείξεως ἀναλυτικὰ ὑστέρων, τὰ δὲ περὶ συλλογισμοῦ ἀναλυτικὰ πρώτων. Ἀλλὰ τὰ μὲν ὀνόματα ταῦτα τῶν βιβλίων ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἡλικίᾳ ἄγνωστα ἦν ἅπασιν ἀνθρώποις, ὡς ἔγωγε καὶ πολλοὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ διδάσκων ἐπυθόμην, οὐδὲ ἓν ἐπιστάμενον αὐτῶν. Aristoteles autem in libris Analyticis de demonstratione quidem scripsit, de syllogismo autem Analytica priora, de demonstratione Analytica posteriora. Verum hæc quidem librorum nomina nostra ætate omnibus hominibus ignota erant, ut ego quoque multos Romæ docens comperi, ne unum quidem eorum intelligentem.

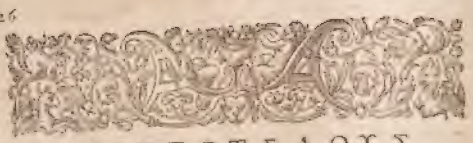

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ Α ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ.

ARISTOTELIS ANALYTICORVM PRIORVM LIBER I.

DE RATIONE CONFICIENDORVM SYLLOGISMORVM, TRACTATVS I.

Subiectum, & scopus librorum Analyticorum. Item definitiones aliquot, ac diuisiones. CAP. I.

1 ¶¶ *Primo in communia librorum Analyticorum: id est subiectum & scopus horum librorum.* 2 ¶¶ *Proponit explicandam primopsis syllogismum.* 3 ¶ *Et primo propria primæ figuræ.* 4 ¶¶ *Exponit propria quæ ad omnes syllogismos pertinent.* 5 ¶ *De propositione.* 6 *Definitio simplex à specie 1.* 7 *Diuisio in omnes species, partes, & accidentia.* 8 ¶ *Definitio syllogistica, & analytica, & dialectica.* 9 ¶ *De syllogismo. Quid sit syllogismus.* 10 *Quis sit perfectus:* 11 *& quis imperfectus.* 12 ¶¶ *Proponit de prima primæ figuræ, id est, Quid sit esse vel non esse in toto, & dici de omni, vel de nullo.*

ΠΡΩΤΟΝ εἰπεῖν περὶ τί, καὶ τίνος ἡ σκέψις ἔσται· ἐπειτα ὁρισμοὺς ποιήσασθαι περὶ προτάσεως, καὶ συλλογισμοῦ, καὶ τοῦ τελείου, καὶ τοῦ ἀτελοῦς.

¶ Ἔπειτα διελόντας, τί ὅτε ἁπλῶς ἐστι, καὶ τί ὅταν ἐν μέρει, καὶ τί συλλογισμὸς, καὶ ποῖος τέλειος, καὶ ποῖος ἀτελής.

PRIMVM dicere oportet circa quid, & cuius causa sit hæc consideratio: hoc est, esse circa demonstrationē, & scientiæ demonstrativæ causa. ¶ Postea definire oportet, quid sit propositio, quid terminus, quid syllogismus, & quis sit perfectus, quis imperfectus.

Ἐστὶ δὲ πίστις ἐπιστήμη, ἐπειδὴ καὶ οἰόμεθα ἐπίστασθαι ὅταν οἰώμεθα γνωρίζειν τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐστὶν ἐπιστήμη, ἐκείνου εἶναι αἰτίαν, καὶ μὴ ἐνδέχεσθαι τοῦτο ἄλλως ἔχειν. Δῆλον τοίνυν καὶ ἐν τοῖς περὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀποδείξεως ἐστὶν ἐπιστήμη· ἢ γὰρ ἐκ τούτων ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις, ἃ ἐπίσταται, ἐστὶ δὲ ἐπιστήμη ἡ ἀπόδειξις. Ἐκ τούτων ἄρα ἐστὶν ἐπιστήμη ἃ ἐπίσταται. Ἔστι δὲ ἐπιστήμη ἃ ἐπίσταται, ἐὰν μὴ ἐπιστητὸν ᾖ ἐπιστήμη. Ἐπιστητὸν δὲ ἐστὶ τὸ ἀναγκαῖον. Ἀναγκαῖον ἄρα ἐστὶ τὸ ἐπιστητόν. Τοῦτο μὲν οὖν ἐν ὑστέροις διοριστέον, εἰ δὲ μὴ μόνον ἐπίστασθαι ἐσμὲν ἐπιστήμην ἔχοντες τῷ τοιαῦτα εἶναι τὰ ἐπιστητὰ ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ ἄλλον τινὰ τρόπον, ὕστερον ἐροῦμεν· ἀλλὰ μὴν καὶ ἀρχὴν γε φαμὲν εἶναι τῆς ἀποδείξεως τὸ γνωρίζειν τὸ διότι. Ἐν ἅπασι δὲ τοῖς ἔχουσιν ἀρχὰς αἱ γνωριζόμεναι ἀρχαὶ ἐπιστητικαί εἰσιν· ἐν οἷς δὲ τὰ πράγματα, ἐν τούτοις καὶ αἱ ἀρχαὶ τῶν πραγμάτων· ἐν οἷς δὲ τὸ εἶναι, ἐν τούτοις καὶ τὸ διότι. Ἀνάγκη οὖν ἢ ἀπόδειξιν εἶναι τὴν ἐκ τῶν ἀληθῶν μόνον, ἐκ τῶν πρώτων καὶ ἀμέσων καὶ γνωριμωτέρων καὶ προτέρων καὶ αἰτιωτέρων τοῦ συμπεράσματος· οὕτω γὰρ ἔσονται καὶ αἱ ἀρχαὶ οἰκεῖαι τοῦ πράγματος· συλλογισμὸς μὲν γὰρ ἔσται καὶ ἄνευ τούτων, ἀπόδειξις δὲ οὐκ ἔσται· ἢ ἐκ τούτων μὲν οὖν ἔσται ἀπόδειξις, ἐκ τούτων δὲ οὐκ ἔσται, ἐὰν μὴ ἐκ τῶν ἀληθῶν ᾖ καὶ

1 ¶Μετὰ δὲ ταῦτα, τί τὸ ὂν ἕκαστον ἢ μὴ εἶναι τόδε τι, καὶ τί λέγομεν τὸ κατ' οὐδενὸς κατηγορεῖσθαι. ¶Πρότασις μὲν οὖν ἐστὶ λόγος καταφατικὸς ἢ ἀποφατικός, τινός τι κατά τινος. ¶Οὗτος δ' ἢ καθόλου, ἢ ἐν μέρει, ἢ ἀδιόριστος. λέγω δὲ καθόλου μὲν, τὸ παντὶ ἢ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἐν μέρει δὲ, τὸ τινὶ, ἢ μὴ παντὶ, ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχειν. ἀδιόριστον δὲ, τὸ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, ἀδίκως δὲ καθόλου, ἢ κατὰ μέρος· οἷον τὸ τὴν ἐναντίων ἐπιστήμην αὐτὴν εἶναι ἐπιστήμην, ἢ τὸ τὴν ἡδονὴν μὴ εἶναι ἀγαθόν. ¶Διαφέρει δὲ ἡ κατὰ διαλεκτικὴν ἐρώτησις τῆς διαλεκτικῆς. ὅτι ἡ μὲν κατὰ διαλεκτικὴν, λῆψις ἐστὶν ἀμέσου τῆς ἀντιφάσεως ἔξιν· οὐ γὰρ ἐρωτᾷ, ἀλλὰ λαμβάνει ὁ κατὰ διαλεκτικὸν· ἡ δὲ διαλεκτικὴ, ἐρώτησις τῆς ἀντιφάσεως ἔξιν. οὐδὲν δὲ διοίσει πρὸς τὸ γνῶναι τὴν ἑκατέρου συλλογισμὸν καὶ τὸν κατὰ διαλεκτικὸν, καὶ ὁ ἐρωτῶν, συλλογίζηται λαβών τι κατά τινος ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. ὅτε ἔσται συλλογιστικὴ μὲν πρότασις αὐτὴ ὡς κατάφασις ἢ κατάφασις τινος κατά τινος, [κῆ] τῶν εἰρημένων ἓν τόνον. διαλεκτικὴ δὲ, ἐὰν ἀληθὴς ἢ, καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐπιδόσιμον εἰληφυῖαν. διαλεκτικὴ δ' ἐστὶ συναγωγὴ μὲν, ἐρώτησις ἀντιφάσεως· συλλογιζομένη δὲ, λῆψις τῶ φαινομένου καὶ ἐνδόξου, καθάπερ ἐν τοῖς τοπικοῖς εἴρηται. ¶Τί μὲν οὖν πρότασις, & τί διαφέρει συλλογιστικὴ, καὶ κατὰ διαλεκτικὴν, καὶ διαλεκτικὴ, δι' ἀκριβείας μὲν ἐν τοῖς ἑπομένοις ἐπισκεπτέον· πρὸς δὲ τὸ παρεστὸς ἐκ τούτων ἡμῖν διωρίσθω τὰ νῦν. ¶Ὅρος δὲ κυρίως, εἰς ὃν

1 ¶Post hæc, quid sit in aliquo toto quidpiam esse aut non esse: & quid dicimus, omni vel nulli attribui. ¶Propositio[a] igitur est oratio affirmans vel negans aliquid[b] de aliquo[c]. ¶Hæc autem aut *est* vniuersalis, aut in parte, aut indefinita[d]. Vniuersale appello, omni aut nulli inesse. in parte verò, alicui aut non alicui aut non omni inesse. indefinitū autē, inesse aut inesse, absq; vniuersali aut particulari *nota*: veluti, contrariorum eandem esse scientiam: aut, voluptatem non esse bonam. ¶Iam verò propositio demonstratiua differt à dialectica: quia demonstratiua est sumptio alterius partis contradictionis(non enim interrogat, sed sumit, qui demonstrat) dialectica autem est interrogatio cōtradictionis. Sed *quod* ad vtriusque syllogismum conficiendum *attinet*, nihil *hac ab illa* differt. nam & qui demōstrat, & qui interrogat, syllogismum extruit *seu ratiocinatur* accipiens aliquid alicui inesse, aut nō inesse. Quare syllogistica propositio simpliciter *est* affirmatio vel negatio alicuius de aliquo, eo quo diximus modo[e]. Demonstratiua autem *ea demum est*, si vera sit, & per initio *posita* hypotheses[f] (id *est*, principia sumpta. Dialectica verò, quod ad eum spectat qui percontatur, *est* interrogatio contradictionis. quod autem ad eum qui ratiocinatur, est sumptio apparentis & probabilis, vt in Topicis dictum *est*. ¶Quid igitur sit propositio, & quo syllogistica, demonstratiua, ac dialectica differant, exquirite in sequentibus[g] *libris* dicetur. sed quod ad præsentem vsum *attinet*, sufficiant quæ nunc à nobis definita sunt. ¶Terminū verò appello in qué

a Propositio &c. quamuis ea alij fiat, tamen definiant, nam si per diuisionē se considerari, quæ ve significat humani animi sententia, vocatur enunciatio, ex vera est vera syllogismi, appellatur propositio.

b Id est, attributum.

c Id est, subiectum.

d Omnis propositio finguralis, quā singularem non est scientia.

e Id est vniuersalis, vel in parte, vel indefinite.

f Id est, principia sic enim hoc verbum in præsentia accipiendum est ac lib. 1. Poster. Analyt. accipere præsentia est ipsa ea per se, de qua sermo fuit. 1 Top. 6

g In Analytic. poster. agetur de propositione demonstratiua, in Topicis de dialectica.

a Id est, subiungit copulativa verbalem & attributo, siue non contingat. nam propositionis duæ sunt partes, subiectum & attributum. copula autem verbalis si per se accipiatur, non est vera pars enunciationis.

b Vide Gellii lib. 16. cap. 8.

c In syllogismo sunt propositiones, ex quarum positione aliud euenit.

d Id est, ex duabus propositionibus.

e Id est, enunciatio: quæ non est pars syllogismi, vt vulgus logicorum putat. nam syllogismus est oratio probans, cui nullo verò est oratio quæ probatur. Hoc Aristoteles indicat in præsentia, dū docet non esse diuersum ab hoc quæ in syllogismo ponitur, & quemadmodum supra 2. cap. 4. vbi ait fieri posse vt conclusio sit vera, cuius nihil eorum quæ in syllogismo ponitur, sit verum: Homonei ignoratione errarunt Galenus & Auerroës in quæstione de quarto syllogismorum figura, vt alibi dictum est.

f Partibus syllogismi, id est propositionibus.

g Id est, duæ propositiones.

h Perfecti sunt syllogismi primæ figuræ.

i Id est, neque alio termino, neque alia propositione.

k Imperfecti sunt syllogismi secundæ & tertiæ figuræ: quia vt eorum non apparet, nisi reducantur ad primam figuram.

l Id est, non à propositione vel propositionibus, per quas reducuntur ad primam figuram, vt suis locis explicabitur, cum agetur de secunda, & tertia figura.

m Nouæ propositiones.

n Id est, non sunt ex nouis terminis: sed ex eisdem terminis ex quibus constabant propositiones syllogismi imperfecti. ea autem ex nouis terminis concedi debeant ab eo qui concedit propositiones syllogismi imperfecti, sic ostendit. Si non concessit voluptatem esse bonum, cogitur etiam concedere nullum bonum esse voluptatem: vel poterat demonstrabitur.

o In syllogismo imperfecto.

p Nouæ hæ propositiones, per quas syllogismus perfectus perficitur.

q Ex quibus extractus fuit syllogismus imperfectus.

r Idem re, sed ratione & modo: quia attributum additum & detractum, subiectum dicitur esse vel non esse in toto attributo: quia attributum dicitur de omni, vel de nullo subiecto. Sic homo dicitur esse in toto animali, non esse in toto lapide: quia animal est in omni, lapis nulli homini attribuitur. Totum igitur in præsentia accipe attributionem, quod refertur ad partes subiectiuas, vt genus ad species: aliud est totum integrum, quod constituitur ex partibus integrantibus, vt homo ex capite, pectore, cruribus, &c.

s Id est, cùm nihil subiecti accipi potest, de quo alterum dicatur.

De reciprocatione seu conuersione[1] propositionum simplicium, CAP. 11.

1 ¶ *Prohœmium.* 2 ¶ *Regula de propositionum conuersione, & regularum exemplo.* 3 ¶ *Secunda de vniuersali affirmante.* 4 *Tertia de vniuersali negante.* 5 *Quarta de particulari affirmante.* 6 *Probatio regulæ primæ,* 7 *secundæ,* 8 *tertiæ,* 9 *quartæ.*

1 Conuersi seu reciprocari propositiones dicuntur, quæ conuertuntur & cōmutantur, vt quod erat sub dicto, fiat attributum, & quod erat attributum, fiat subiectum.

Syllogismus dissolutio

dissolutio

Syllogismus[b] autem *seu ratiocinatio* est oratio, in qua[c] quibusdam[d] positis, aliud[e] quiddam *diuersum* ab his[f] quæ posita sunt, necessario accidit, eo quòd hæc[g] sunt. Dico autem eo quòd hæc sunt, propter hæc euenire, ac propter hæc euenire *intelligo*, nullo externo termino opus esse, vt sit necessaria *consecutio*.

¶ Perfectum[h] verò syllogismū appello eum qui præter ea quæ accepta sunt, nulla alia re[i] indiget, vt necessitas *consecutionis* appareat. ¶ Imperfectum[k] *vocō* eum qui vna re pluribusve[l] indiget, quæ[m] quidem per suppositos terminos sunt necessaria[n], non tamen sumpta[o] sunt[p] per propositiones[q]. ¶ In toto autem altero alterum esse, & alterum alteri omni attribui, idem[r] est. dicimus autem omni attribui, quando nihil subiecti accipere licet, de quo alterum non dicatur. ac nulli *attribui*, similiter[s] accipitur.

δ᾽ ἐλλύεται ἡ θέσις· οἷον τὸ, τὸ καταμορφοῦν μόριον, καὶ τὸ κατ᾽ ἢ καταμορφεῖται[a] θεσιν δηλοῦν ἢ μιᾶς συμβόλου τὸ εἶ). ἢ μὴ εἶ). ¶ Συλλογισμὸς[b] δὲ ὅτι λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν[d], ἕτερόν τι τῷ κειμένων, ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει, τὸ ταῦτα εἶ). λέγω δὲ, τῷ ταῦτα εἶναι, τὸ διὰ ταῦτα συμβαίνειν. τὸ δὲ διὰ ταῦτα συμβαίνειν, τῷ μηδένος ἔξωθεν ὅρου θεσπεσίου τοῦ γηθέσθαι τὸ ἀναγκαῖον. ¶ Τέλειον[h] μὲν οὖν καλῶ συλλογισμὸν τὸν μηδενὸς ἄλλου θεσπεσθέντος ἔξω τοῦ εἰλημμένου, πρὸς τὸ φανῆναι τὸ ἀναγκαῖον. ¶ Ἀτελῆ[k] δὲ, τὸν προσδεόμενον ἢ ἑνὸς, ἢ πλειόνων, ἃ μὲν ἀναγκαῖα[o] ὄντα τοῖς εἰλημμένοις ὅροις, οὐ μὲν εἰλημμένα δὲ θεσπίσιον[q]. ¶ Τὸ δὲ ἐν ὅλῳ[r] εἶναι ἕτερον ἑτέρῳ, τὸ κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι θάτερον θατέρου, ταὐτόν[s] ἐστι. λέγομεν δὲ τὸ κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι, ὅταν μηδὲν ᾖ τῶν ὑποκειμένου λαβεῖν, καθ᾽ οὗ θάτερον οὐ λεχθήσεται[t]. καὶ τὸ κατὰ μηδενὸς, ὡσαύτως[s].

2 1 Ἐπεὶ δὲ πᾶσα πρότασίς ἐστιν ἢ τὸ ὑπάρχειν, ἢ τὸ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ἢ τὸ ἐνδέχεσθαι[a] ὑπάρχειν· τούτων δὴ αἱ μὲν, καταφατικαί· αἱ δὲ, ἀποφατικαί· καὶ ἑκάστη τούτων διχῶς[b]· πάλιν δὲ τῶν καταφατικῶν αἱ μὲν, ἀποφατικῶν, αἱ μὲν, καθόλου· αἱ δὲ, ἐν μέρει· αἱ δὲ, ἀδιόριστοι: ¶ Τὸ μὲν οὖν τὸ ὑπάρχειν καθόλου στερητικὸν, οὐδὲν ἔστι τοῖς ὅροις ἀντιστρέφειν· οἷον, εἰ μηδεμία ἡδονὴ ἀγαθόν, οὐδὲ ἀγαθὸν 3 οὐδὲν ἔσται ἡδονή. ¶ Τὸ δὲ κατηγορικὸν ἀντιστρέφειν μὲν ἀναγκαῖον, οὐ μὴν καθόλου, ἀλλ' ἐν μέρει· οἷον, εἰ πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν, καὶ 4 ἀγαθόν τι ἔσται ἡδονή. ¶ Τῶν δὲ ἐν μέρει, τὸ μὲν καταφατικὸν ἀντιστρέφειν ἀναγκαῖον κατὰ μέρος· εἰ γάρ ἡδονή τις ἀγαθόν, καὶ ἀγαθόν τι 5 ἔσται ἡδονή. ¶ Τὸ δὲ στερητικὸν, οὐκ ἀναγκαῖον· οὐ γὰρ εἰ ἄνθρωπος μὴ ὑπάρχει τινὶ ζώῳ, καὶ ζῶόν γε οὐκ ὑπάρχει τινὶ ἀνθρώπῳ. ¶ Πρῶτον μὲν οὖν ἔστω στερητικὸν καθόλου[d], ἡ α β προτάσις. εἰ δὴ μηδενὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχει, οὐδὲ τῷ α οὐδενὶ τῷ β ὑπάρξει· εἰ γὰρ τινί, οἷον τῷ γ· οὐκ ἀληθὲς ἔσται τὸ μηδενὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν· τῷ γὰρ β τί ἐστιν.

1 CVm autem omnis propositio significet aut inesse, aut necessario inesse, aut cõtingere[a] inesse· harúmque aliæ sint affirmantes, aliæ negãtes, in singulis ꝓpositionum generibus[b]: ac rursus affirmãtium & negantium aliæ *sint* vniuersales, aliæ 2 in parte, aliæ indefinitæ[c]: ¶ Propositionem de eo quod inest, vniuersalem priuatiuam, necesse *est* terminis *reciprocatis* conuerti: vt, si nulla voluptas *est* bonum, etiam nullum bonum erit 3 voluptas. ¶ Attributiuam autem conuerti quidem necesse *est*, non tamen vniuersaliter, sed in parte: vt, si omnis voluptas *est* bonum, *necesse est* etiam quoddã 4 bonum esse voluptatem. ¶ Ex particularibus verò affirmantẽ necesse *est* in parte cõuerti: nam si quædam voluptas est bonum, etiam quoddam bonum erit vo 5 luptas. ¶ Priuantẽ autẽ conuerti, non est necesse. non enim, si homo non inest cuidã animali, *propterea* etiam animal nõ inest 6 cuidã homini. ¶ Primum igitur propositio *a β*, *sit* priuatiua vniuersalis[d]. si igitur nulli *β* τὸ *α* inest, etiã nulli *α* τὸ *β* inerit. nã si[e] alicui *insit*. exẽpli causa τῷ γ: nõ erit verũ *quod dictũ est*, nulli *β* τῷ *α* inesse: quã 2 est aliquid τῷ γ.

a Contingentis appellatione non plerunque etiam id quod probabile est.

b Id est, significatur inesse, esse necessariũ inesse, esse contingere inesse. Hoc autem loco non tam verba quam sententiã auctoris interpretatus sum. neque enim σημαίνειν significat genus Quidam vertunt, in quaque enuncia tiatione. recte fane, nisi male cõfunderent enim enuntiationem cum propositione.

c Cur omittat singulares propositiones, mox videbimus. 2 part. 5 d Id est, nullum *β* est *α*. Cum audis *a*, & cetera cloueris, intelligere res hoc esse lementis notatas in cypis quos nos adiecimus. vt in hac parte, *a* est animal, *β* lapis, homini vel animali.

e Probat recipro cationem propositionis vniuersalis per deductionem ad inconueniens. nã enim concedatur, nullum *β* esse *α*, necesse est contradictionem esse veram, nempe aliquod *β* esse *α*. Id autem quod dicimus esse aliquod *β*, appellemus *γ*. inde per medium terminum *γ* cõficitur 1 syllogismus in tertia figura, deducens ad inconueniens dum. Tὸ *α* est *β*. ergo aliquod *β* est *α*, cõtra hypothesim, qua supponebatur, omni *α* nullum *β* esse.

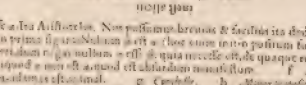

a Ita Aristoteles. Non possumus breuius & facilius ita deducere ad inconueniens. cæterũ ad finitus cogitur ita quidam reciprocando. nullum *α* est *β*. ergo nullum *β* est *α*. quia necesse est, de quaque re verum esse affirmationẽ, aut negationem. ergo aliquod *α* non est *α*. quod est absurdum manifestum. f *Minor propositio*. *γ* est *α* quoddam *β*. *Conclusio*. h *Minor propositio*. *γ* est *α* quoddam est lapis. i Id est, nulli *α*, inest omni animali. k Tὸ *β*, homo. l *Hæc confectio* ꝓcluta est in prærem portas.

¶ Idem est[a], si propositio sit particularis. nam si τὸ α *inest* alicui β, necesse *est* etiam τὸ β inesse alicui cui α: quia si nulli *inest*, etiam τὸ α nulli β inerit[b].

a Sit vniuersalis affirmans conuertam in vtram earum affirmãs, siue vniuersalem, siue particularem affirmãs.
b Contra hypothesim: nã supponimus aliquod β esse α.

album — inest alicui — animal

¶ Si verò τὸ α alicui β non inest: non est necesse, vt etiam τὸ β alicui α non insit. vt si τὸ β est animal, ac τὸ α *sit* homo: quomã homo quidem non omni animali, animal verò omni homini inest.

lapis — inest non omni — animal

De reciprocatione seu conuersione propositionum modificatarum, CAP. III.

1 ¶ *De propositionibus vniuersalibus.* *De negante vniuersali.* *De affirmante vniuersali, vel particulari.* 2 *De negante particulari.* 3 ¶ *De propositionibus cum negatione, Affirmantibus.* 4 *De negantibus quod necessario vel non, vel non necessario vel non.* 5 *vel quod possibile non est.*

EOdem autem modo[c] res β[1] habebit etiam in necessariis propositionibus. vniuersalis enim primitiua[d], vniuersaliter cõuertitur. affirmatiuarum autem vtraque[e] conuertitur in parte. Nam si necesse est τὸ α inesse[f] nulli β: necesse est, etiam τὸ β inesse nulli α: quia si alicui accidit, etiam τὸ α accidet alicui β.

animal — necessario inest nulli — lapis.

Quod si necessario τὸ α insit omni aut alicui β: necesse est, etiã τὸ β inesse alicui α: quia nisi necesse sit *inesse*, neque τὸ α necessariò inerit alicui β.

animal — necessario inest omni — homo

¶ Quod verò est in parte prius tantum, ob eam ipsam quã prius[h] diximus causam nõ cõuertitur.

homo — necessario inest non omni — animal

¶ Quod attinet ad cõtingentia: (quomã cõtingere dicitur mul-

c Cap. præcedenti.
d Cap. præced. 2. prop.
e Cap. præced. 3. prop.
f Cap. præced. 4. prop.
g Cap. præced. 5. prop.
h Cap. præced. 6. prop.

ὄν· ἔστι δὲ τὸ μὴ ἀνάγκην, καὶ τὸ μὴ ἀναγκαῖον, καὶ τὸ δυνατὸν[b], ἐν οἷς λέγομεν καὶ τὸ μὴ τοῖς καταφατικοῖς ὁμοίως ἔχει καὶ τὸ ἀποφατικὸν ἐπὶ πάντων. εἰ γὰρ τὸ α τινὶ τῷ β ἐνδέχεται, καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ἐνδέχοιτο ἂν· εἰ δὲ μηδενὶ, οὐδὲ τὸ α μηδενὶ τῷ β ἐνδέχεται. δέδεικται γὰρ τοῦτο πρόσθεν[c].

tisfariam contingere dicimus, & quod est necessariam, & quod nō est necessariū[a], & quod est possibile [b] in affirmantibus omnibus eadē est, quæ prius[c], ēō uertendi ratio. Nam si *τὸ α* accidit omni, aut alicui *β* etiam *τὸ β* accidet alicui *α*: quia si nulli *accideret*, etiam *τὸ α* accideret nulli *β*: quandoquidem hoc antea[d] demonstratum est.

a Id est, id quod inest.
b Id est, quod potest esse & non esse.
c In propositionib⁹ de eo quod inest, & in necessariis.
d Cap proxime præced. part. 7. & 8.

quod mouetur — accidit omni — animal
α — β
inesse alicui

4 ¶ Ἐπὶ δὲ τῶν ἀποφατικῶν οὐκ ὡσαύτως, ἀλλ' ὅσα μὲν ἐνδέχεται λέγεται ἢ τῷ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, ἢ τῷ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ὁμοίως ἐστὶν, εἰ τις φαίη τὸ ἀδύνατον ἐνδέχεσθαι μὴ εἶναι ἵππον, ἢ τὸ λευκὸν μηδενὶ ἱματίῳ ὑπάρχειν. ἵππον γὰρ τὸ μὲν, ὃ ἐξ ἀνάγκης οὐκ ὑπάρχει τῷ λίθῳ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει. ἃ ὁμοίως ἀληθεύσει ἡ ἀπόφασις· εἰ γὰρ ἐνδέχεται μηδενὶ ἀνθρώπῳ ἵππον εἶναι, οὐκ ἀνθρωπον εἶναι χαρεῖ μηδενὶ ἵππῳ. καὶ εἰ τὸ λευκὸν εἶναι χαρεῖ μηδενὶ ἱματίῳ, καὶ τὸ ἱμάτιον εἶναι χαρεῖ μηδενὶ λευκῷ· εἰ γὰρ τινὶ ἀνάγκη, καὶ τὸ λευκὸν ἱματίῳ τινὶ ἴσως ἐξ ἀνάγκης· τοῦτο γὰρ δέδεικται πρόσθεν[e].

4 ¶ Negantiū autē diuersa est ratio. sed quæ ūcūtur cōtingere, vel qa necessariō nō insunt, vel quia nō necessariō insunt, similiter *reciprocantur ac superiora*. vt si quis cōtingere dicat hominē nō esse equū, aut nulli vestimēto albū inesse. horū enim alterū necessariō nō inest, alterum nō necessariō inest. & similiter[e] cōuertuntur propositio. si enim nulli homini accidit equū esse: etiam hominē esse, accidit nulli equo. & si albū accidit nulli vestimēto, etiam vestimentum accidit nulli albo: quia si cuidam *albo vestimentum* necessariō inest, etiam album cuidam vestimento necessario inerit: quomam hoc antea[f] demonstratum fuit.

e Vt propositio negans de eo quod inest, vel de necessario.

f Cap. præced. part. 8. g Vt de propositionibus puris, & de necessariis. nam vt illæ non reciprocabantur ita etiam hæc conuertuntur.

equus — accidit nulli — homo
album — nulli accidit — vestimentum

5 ¶ Ὁμοίως[g] δὲ καὶ ὅτι τῆς ἐν μέρει ἀποφατικῆς.

5 ¶ Similiter[g] *indicandū est* de *propositione* particulari negante.

homo — accidit nulli — animal
fœtibus — inesse alicui — lapis

6 ¶ Ὅσα δὲ πρὸς τὸ ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ τοῦ παρεμπίπτειν λέγεται ἐνδέχεσθαι, καθ' ὃν τρόπον διορίζομεν[h] τὸ ἐνδέχεσθαι μόνον, οὐχ ὁμοίως ἔξει ἐν τῇ στερητικῇ ἀποφάσει· ἀλλ' ἡ μὲν καθόλου στερητικὴ ἀντίστρεφει

6 ¶ Quæ verò eo quòd plerūque eueniunt, & ita natura comparata sunt, quomodo definimus[h] contingere, non similiter *habebunt* in priuatiuis conuersionibus[i]. sed propositio vniuersalis priuatiua non conuertitur:

quæ verò est in parte, conuertitur. hocautē manifestū erit, cùm de cōtingente dicemus. in præsentia *hoc* tantùm præter ea quę dicta sunt, perspicuū esto, q̄ cōtingere nulli *inesse*, aut alicui nō inesse, affirmatiuā figurā habet. nam *verbū* cōtingit, similiter ponitur *in oratione vt verbū*. Est. *verbū* autē Est, quibuscūque attributis adiiciantur, semper & omnino affirmationē facit. vt, est non bonū: vel, (*vt simpliciter & cum verbo dicā*) est non hoc. Sed ex sequentibus[b] cētiā hoc confirmabitur. quod verò attinet ad cōuersiones, hæ[c] similiter se habebunt vt aliæ[d].

a Vide cap. 21. de interpretatione.
b Cap. 27.
c Propositiones contingentes.
d Id est, vt propositiones affirmātes de eo quod inest, vel necessario, nō & vniuersales & particulares conuertantur in particulares. hoc ergo tantùm affirmatiuā habēt & eodē modo, quas alię affirmatiuæ conuertuntur. Cui nō iudicet dictum de propositionibus necessariis quę ligatę affirmatiuā habēt, vt, necesse est hominē non esse lapidē. & nec esse est aliquod alibi nō esse: homine Stoicē? Hoc quę sententiā Aristoteles improbat, alibi notabo.

De syllogismis ex puris seu simplicibus[e] propositionibus in prima[f] figura, CAP. IV.

1 ¶ *Cur prius de vniuersali de syllogismo quam de hominis natura.* 2 ¶ *De modis primę figurę vniuersalibus affirmatiuis.* 3 *Definitio medij & extremorum.* 4 *In primo tetragono propositiones sic vniuersalis affirmatiua.* 5 *In maiore propositione negat, & minore affirmat.* 6 *In maiore affirmat, & minore negat.* 7 *In vltimo propositio negat.* 8 *Equitatio negat, & minor affirmat.* 9 ¶ *De modis particularibus.* 10 *Quod sit minor vel minus extremis.* 11 *In maiore propositione sic vniuersalis, & minor particularis affirmatiua.* 12 *In maiore & vniuersalis negāte, & minore particularis affirmatiua.* 13 *In maiore sic particularis affirmatiua, & minore in infinita affirmāti.* 14 *In maiore sic particulari, vel indefinita.* 15 *In maiore sic particularis, & minore particulari affirmatiua.* 16 *Vel negatiua.* 17 *In maiore sic indefinita.* 18 *In minore sic particularis affirmatiua, & maior vniuersalis negans.* 19 *affirmatiua.* 20 *vel negatiua.* 21 *Nouus conclusionis modus quę non reuocā ad dictum in prima secundę figurę.* 22 *Alterum, de minore affirmatiua, & maiore vniuersali.* 23 *In vtraque propositione sic particulari affirmatiua vel altera pro altera, alterā indefinita.* 24 ¶ *Epilogus.* 25 ¶ *Conclusiones quę in hac figura demonstrantur.* 26 *Nouus huius figurę modus.*

HIs definitis, iā dicamus, ex quibus[g], & quādo[h], & quo modo[i] fit omnis syllogismus, posteriusque[k] de demōstratione dicēdā *est*. prius enim de syllogismo dicēdū *est* q̄. de demōstratione: quia syllogismus est magis vniuersalis. etenim demōstratio *est* syllogismus quidā: sed nō omnis syllogismus *est* demonstratio.

¶ Cùm igitur tres[l] termini ita[m] inter se affecti sint, vt extremū sit in toto medio[m], & mediū in toto primo sit vel nō sit[n]: necesse est, extremorum[o] esse syllogismum perfectum. ¶ Voco autē medium[F], quod & ipsum est in alio[q], cùm aliud in ipso[r] sit:

f In hac figura vetat syllogizari vniuersale est maiorē esse vniuersale, minorē affirmatiuum.
g Terminos & propositiones.
h Id est, in quibus figuris.
i In quo cuiusque figurę modo.
k In posteriorib. Analyticis.
l Syllogismum esse duobus tantùm terminis, duabusque propositionibus demōstrari c. 25 huius libri.
m Id est, medius terminus vniuersaliter affirmatiue assumitur minori extremo, hoc est minor propositio vniuersalis affirmās. Id est, maius extremū vniuersaliter affirmatur vel negatur de medio termino, hoc est maior propositio vniuersalis affirmans vel negans.
n Id est, conclusionis, nam in illo bono non ponitur medius terminus sed maius extremum & minus extremū. maior propositio constat ex maiori extremo & medio termino minor verò ex minori extremo & medio termino.
o Id est, quod subiicitur maiori extremo in maiori propositione.
p Sub. in prima figura q̄ quod abest accipitur in figura secunda, & tertia.
q Id est, quod subiicitur maiori extremo in maiori propositione.
r Minus extremum subijcitur medio termino in minore propositione.

Διωρισμένων δὲ τούτων, λέγωμεν ἤδη, ἐξ τίνων, καὶ πῶς γινομένου συλλογισμοῦ· ἔπειτα περὶ ἀποδείξεως· πρότερον γὰρ περὶ συλλογισμοῦ λεκτέον ἢ περὶ ἀποδείξεως, ἐξ τοῦ καθόλου μᾶλλον ἐστὶ συλλογισμός. ἡ μὲν γὰρ ἀπόδειξις, συλλογισμός τίς· ὁ συλλογισμὸς δ' οὐ πᾶς, ἀποδείξις. ¶ Ὅταν δὲν ὅροι τρεῖς ὦσι τοσοῦτοι ἀλλήλοις, ὡς τὸ ἔσχατον ἐν ὅλῳ ἔσται τῷ μέσῳ, καὶ τὸ μέσον ἐν ὅλῳ τῷ πρώτῳ ἔσται, ἀνάγκη τὸν ἄκρον εἶναι συλλογισμὸν τέλειον. ¶ Καλῶ δὲ μέσον μὲν ὃ καὶ αὐτὸ ἐν ἄλλῳ ἐστὶ καὶ ἄλλο ἐν τούτῳ ἔστιν

ὁ ἡμι τῇ ὅλῃ γίνεται μέσον· ἀλλὰ καὶ ἐν ᾧ, τὸ, αὐτὸ τι ἐν ἄλλῳ ὄν· καὶ ἐν ᾧ ἄλλο ἐστίν. ¶ Εἰ γὰρ τὸ α κῑ παντὸς τοῦ β, καὶ τὸ β κῑ παντὸς τοῦ γ, αὐάγκη τὸ α κῑ παντὸς τοῦ γ κατηγορεῖσθαι· πρότερον δὲ εἴρηται, πῶς τὸ κῑ παντὸς λέγομεν.

& positione quoque sit medius. Extrema autē *appellio* & id[b] quod est in alio, & id[c] in quo est aliud.

¶ Nam[d] si τὸ α *attribuatur* omni β, & τὸ β omni γ, necesse est, τὸ α attribui omni γ. ante[b] enim expositum est, quomodo de omni dicimus.

a Id est, subiectus medius terminus, quemadmodum & extremus terminus in figuris hoc typo notatus, & minor extremus, minor terminus.

b Id est, minus extremum, quod subiicitur medio termino in minore propositione.

c Id est, maius extremum, cui subiicitur medius terminus in maiore propositione.

d *Patrum medi*tatio ex vtraque propositione vniuersali affirmante, quæ vulgò vocatur Barbara.

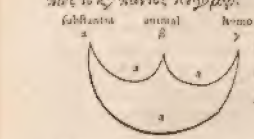

Bar Omne animal est substantia:
ra Omnis homo est animal: Ergo
re Omnis homo est substantia.

In contextu ac typis horum capitum, α significat maius extremum. β medij terminum. γ minus extremum. αβ maiorem propositionem. βγ minorem propositionem. αγ conclusionem.

In typis & nominibus omnium syllogismorum, de quibus partim in hoc capite agitur, partim in sequentibus capitibus, a significat propositionem vniuersalem affirmantem puram, id est de eo quod inest. e vniuersalem negantem puram. i vniuersalem puram affirmantem vel negantem. i particularē affirmantem puram. o particularem negantem puram. ā particularem puram affirmantem aut negantem. ī vniuersalem affirmantem necessariam. ē vniuersalem negantem necessariam. ī particularem necessariam affirmantem negantemve. ō vniuersalem affirmantem contingentem. ū vniuersalem negantem contingentem. ī vniuersalem contingentem affirmantem vel negantem. ō particularem affirmantem contingentem. ū particularem contingentem affirmantem aut negantem.

In nominibus syllogismorum secundæ, & tertiæ figuræ, notandæ sunt etiam hæ literæ consonantes principio dictionum, S, C, D, F. Nam S significat syllogismum reduci ad Barbara: C, ad Celarent. D, ad Darii. F, ad Ferio. In media dictione & in calce spectantur hæ consonantes, s, m, c. S indicat propositionem conuerti simpliciter, id est seruata eadem qualitate & quantitate. nullus homo est lapis, nullus lapis est homo. P significat conuertionem per accidens, cum vniuersalis conuertitur in particularem: vt, omnis homo est animal, aliquod animal est homo. M significat metathesin, id est transpositionem propositionum cum syllogismus reducitur ad primam figuram, ita vt maior propositio fiat minor & retrò minor euadat maior.

C offendit syllogismum reduci ad primam figuram per deductionem ad inconmodum accepta contradictione conclusionis. Quæ omnia suis locis apertiùs explicabuntur.

e Hæc est maior propositio.

f Hæc est minor propositio.

g Hæc est conclusio.

h Cap. 2. part. vlt.

i *Secundus modus* tertiæ ex maiore propositione vniuersali negante, & minore particulari affirmāte, vulgò vocatur *Celarent*.

5 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν α κῑ μηδενὸς τοῦ β, τὸ δὲ β κῑ παντὸς τοῦ γ, ὅτι τὸ α οὐδενὶ τῷ γ ὑπάρξει.

5 ¶ Similis est ratio, si τῷ α attribuitur nulli β, ac τὸ β omni γ: quoniam τὸ α nulli γ inerit.

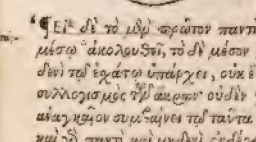

Ce Nullum animal est lapis.
la Omnis homo est animal: Ergo
rent Nullus homo est lapis.

6 ¶ Εἰ δὲ τὸ μὲν ᾧπερ παντὶ τῷ μέσῳ ἀκολουθεῖ, τὸ δὲ μέσον μηδενὶ τῷ ἐσχάτῳ ὑπάρχει, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς τῶν ἄκρων· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον κεῖται συμβαίνει τοῦ ταύτα εἶναι· καὶ γὰρ παντὶ καὶ μηδενὶ ἐνδέχεται τὸ ᾧπερ παντὶ τῷ ἐσχάτῳ ὑπάρχειν.

6 ¶ Si[k] verò primum omni medio sit consequens, medium autem nulli extremo insit: non erit syllogismus extremorum: quia nihil necessariò euenit eo quòd hæc sint. accidit enim, vt primū & omni, & nulli extremo insit.

k *Primus modus* tertiæ ex maiore vniuersali affirmante, & minore vniuersali negante.

vnde nec particularis nec vniuersalis conclusio necessariò colligitur. cùm autem nihil necessariò colligatur, ex his non erit syllogismus. Termini *conclusionis* omni inesse[a] *sint hi*, animal, homo, equus. *conclusionis* nulli inesse[b], animal, homo lapis.

ὥστε οὔτε τὸ κατὰ μέρος, οὔτε τὸ καθόλου γενήσεται συλλογισμόν. καθόλου δὲ ὄντος συλλογισμοῦ, δῆλα ποῦ ταῦτα ἔσται συλλογισμός. ὅροι τῷ τοιῷδε ὑπάρχειν, ζῷον, ἵππος, ἄνθρωπος, τῷ μηδενὶ ὑπάρχειν, ζῷον, ἄνθρωπος, λίθος.

a Id est, in quibus efficitur conclusio (si tamen conclusio dici debet, quæ non colligitur ex propositionibus) vniuersalis affirmãs.
b Id est, terminis, in quibus est conclusio vniuersalis negans.

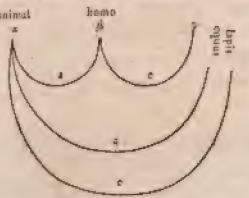

a Omnis homo est animal.
e Nullus equus est homo.
a Omnis equus est animal.

a Omnis homo est animal.
e Nullus lapis est homo.
e Nullus lapis est animal.

c Secundus modus tertiæ figuræ, propositione vniuersali negãte.

¶ Neque[c] tũc erit syllogismus, cùm & primum nulli medio, & medium nulli extremo inest. Termini conclusionis affirmantis *sint hi*, scientia, linea, medicina. negantis, scientia, linea, vnitas.

¶ Οὐδ' ὅταν μήτε τὸ πρῶτον τῷ μέσῳ, μήτε τῷ μέσῳ τὸ ἔσχατον μηδενὶ ὑπάρχῃ, οὐδ' οὕτως ἔσται συλλογισμός. ὅροι τῷ ὑπάρχειν, ἐπιστήμη, γραμμή, ἰατρική. τῷ μὴ ὑπάρχειν, ἐπιστήμη γραμμή, μονάς.

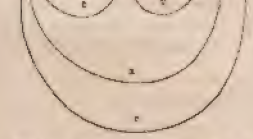

e Nulla linea est scientia.
e Nulla medicina est linea.
a Omnis medicina est scientia.

e Nulla linea est scientia.
e Nulla vnitas est linea.
e Nulla vnitas est scientia.

d Id est, cùm minor propositio affirmat.

e Id est, cùm minor propositio negat.

f Id est, cum altera propositio est vniuersalis, altera particularis.

¶ Cùm igitur termini sunt vniuersales: perspicuum *est*, in hac figura quando erit[d], & quando non erit[e] syllogismus. Perspicuum *est* etiam, si sit syllogismus, necesse *esse* vt termini eo quo diximus modo *se* habeant: &, si ita *se* habeant, fore syllogismum. ¶ At si terminorum alius *sit* vniuersaliter, alius in parte erga alterum[f] affectus:

¶ Καθόλου μὲν οὖν ὄντων τῶν ὅρων, δῆλον, ὅτε τοῦτο τὸ σχῆμα ποτὲ ἔσται συλλογισμός· καὶ ὅτι ὄντος συλλογισμοῦ, τοιοὶ ὅροι ἀναγκαῖον οὕτως ἔχειν, ὡς εἴπομεν. ἂν τε ὅπως ἔχωσι, δῆλον, ὅτι ἔσται συλλογισμός.

¶ Εἰ δ' ὁ μὲν καθόλου τῶν ὅρων, ὁ δὲ ἐν μέρει πρὸς τὸν ἕτερον·

ὅταν

ὅταν μὲν τὸ καθόλου πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον, ἢ καταφατικόν, ἢ στερητικόν· τὸ δὲ ἐν μέρει, πρὸς τὸ ἔλαττον, καταφατικὸν[b]· ἀνάγκη συλλογισμὸν εἶναι τέλειον. ὅταν δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον, ἢ καὶ ἄλλως πως ἔχωσιν οἱ ὅροι· ἀδύνατον. ¶ Λέγω δὲ, μεῖζον μὲν ἄκρον, ἐν ᾧ τὸ μέσον ἐστὶν· ἔλαττον δέ, τὸ ὑπὸ τὸ μέσον ὄν. ¶ Ὑπαρχέτω δὴ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ· οὐκοῦν (εἰ ἔστι κατηγορεῖσθαι τὸ ἐν ἀρχῇ λεχθὲν) ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν.

cum vniuersale adiungitur maiori extremo siue attributiuum, siue priuatiuum: particulare autem, minori *extremo* attributiuum[a]: necesse *est* syllogismum esse perfectum. cum autem vniuersale adiungitur minori *extremo*[b], aut quouis alio[c] modo terminj se habent: impossibile *est esse syllogismum*. ¶ Maius extremum appello[d], in quo medium est[e]. minus autem, quod est sub medio[f]. ¶ Inest[g] enim ℰ α omni β, ac ℰ β alicui γ. igitur (si omni attribui, est id quod initio diximus) necesse *est*, ℰ α alicui γ inesse.

a Cùm maior propositio est vniuersalis affirmatiua vel negatiua.
b Cùm minor propositio est particularis affirmatiua. c Cùm minor propositio est vniuersalis, maior autem particularis. d Vt cùm minor propositio negat. e Scilicet in hac prima figura. nã alter hæc accipiuntur in secunda & tertia figura. f Cur subiungitur medium in maiori propositione. g Quod declaratur medio in minori propositione.

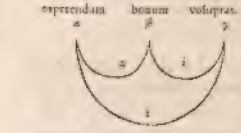

ἐνίοτε. ¶ Καὶ εἰ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β ὑπάρχει, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ, οὐκ ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν· ὥσθ' ὅταν γε καὶ τὸ κῦ μηδενὸς, πῶς λέγομεν· ὥστε ἔσται συλλογισμὸς τέλειος.

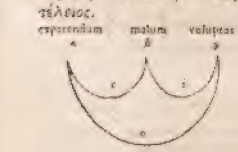

h Tertium modum octavo ex tertio propositionum vniuersali affirmãte, negante particulari affirmãte, vulgò *Darij*.

i Quartus modus octavus ex tertio propositionum vniuersali negante, & minore particulari affirmãte, vulgò *Ferio*. k Id est, minore propositione. l Affirmatiua.

ἐνίοτε. ¶ Ὁμοίως δὲ κἂν εἰ ἀδιόριστον εἴη τὸ βγ[k] καταφατικὸν ὅτι· ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται συλλογισμὸς, ἀδιορίστου τοῦ κατὰ μέρος λαμβάνοντος.

¶ Idem est, si propositio βγ[k], sit indefinita, cùm sit attributiua[l]. nam idem erit syllogismus, siue indefinita siue in parte sumatur.

m In syllogismum propositionis indefinitæ non finitæ reperiuntur particularibus.

ἐνίοτε. ¶ Ἐὰν δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον ᾖ τὸ καθόλου τοῦ καταφατικόν, ἢ στερητικόν· οὐκ ἔσται συλλογισμός, ἢ ὅπως ἔχει κοινῶς, ἢ καταφατικὸν,

¶ Quòd si minori extremo vniuersale adiiciatur vel attributiuum, vel priuatiuum[l]: nõ erit syllogismus. nõ quisquã referre, nisi an affirmet *maiori propositio*

a Repetit, maiorē propositio.
b Tertiam modum ex maiore propositione particulari, & minore vniuersali affirmatiua item quartum modum ex maiore vniuersali negatiua, & minore particulari affirmante.

& indefinita sit[a] an particularis. ¶ Vt[b] si τῷ α inest alicui β, ac τῷ β omni γ. Termini conclusionis affirmantis *bonum*, bonū, habitus, prudentia. negantis, bonum, habitus, inscitia.

οὐτε ἀδιορίστου[a], οὐτε καθ' μέρος ὄντος. ¶ Οἷον[b] εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ὑπάρχει, ἢ μὴ ὑπάρχει· τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχει. ὅρος τὸ ὑπάρχειν, ἀγαθόν, ἕξις. φρόνησις· τὸ μὴ ὑπάρχειν, ἀγαθόν, ἕξις, ἀμαθία.

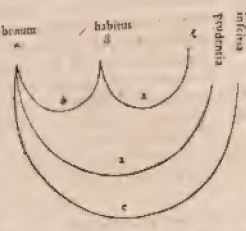

ὁ Aliquis habitus { est / non est } bonus.
a Omnis prudentia est habitus:
a Omnis prudentia est bona.
ὁ Aliquis habitus { est / non est } bonus.
e Omnis inscitia est habitus:
Nulla inscitia est bona.

c Quintus modus ex maiore propositione particulari, & minore vniuersali negante.

¶ Rursus[c] si τῷ β nulli γ inest, ac τῷ α alicui β inest; aut non inest, aut non omni inest: neque ita erit syllogismus. Termini *conclusionis* Omni inesse, albū, equus, cygnus. nulli inesse, albū, equus, corvus.

¶ Πάλιν[c], εἰ τὸ μὲν β μηδενὶ τῷ γ, τὸ δὲ α παντὶ τῷ β ἢ ὑπάρχει, ἢ μὴ ὑπάρχει, ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχει· οὐδ' οὕτως ἔσται συλλογισμός. ὅροι τὸ μὲν παντὶ ὑπάρχειν, λευκόν. ἵππος, κύκνος· τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν, λευκόν, ἵππος, κόραξ.

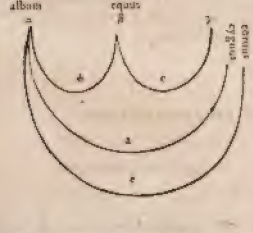

ὁ Aliquis equus { est / non est } albus.
e Nullus cygnus est equus:
a Omnis cygnus est albus.
ὁ Aliquis equus { est / non est } albus.
Nullus corvus est equus:
e Nullus corvus est albus.

d Id est, maior propositio.

¶ Idē termini *sumantur*, si propositio α β[d] sit indefinita. ¶ *Sed* neque tūc erit syllogismus cùm maiori extremo vniuersale adiicitur vel attributiuum vel priuatiuum[e], minori autem extremo priuatiuum secundum partem, siue indefinitum siue in par

¶ Οἱ αὐτοὶ δὲ, καὶ εἰ τὸ α β[d] ἀδιόριστον εἴη.

¶ Οὐδὲ ὅταν τὸ μὲν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ καθόλου τεθῇ ἢ κατηγορικόν, ἢ στερητικόν[e], τὸ δ' πρὸς τῷ ἐλάττονι στερητικὸν καὶ μέρος, καὶ ἐστὶ συλλογισμὸς, ἀδιορίστου τε ὄν μέ-

e Cùm maiori est vniuersali affirmanti vel negāti.

19 ρει ληφθέντος[a]. ¶ Οἷον[b], εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ὑπάρχει, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχει, ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχει ᾧ γὰρ ἂν πᾶν μὴ ὑπάρχῃ τὸ μέσον, τούτῳ καὶ παντὶ καὶ οὐδενὶ ἀκολουθήσει[c] τὸ πρῶτον[d]. ὑποκείσθωσαν γὰρ οἱ ὅροι. ζῷον, ἄνθρωπος, λευκόν· εἶτα καὶ ὧν μὴ κατηγορεῖται λευκῶν ὁ ἄνθρωπος, εἰλήφθω κύκνος ἢ χιών· οὐκοῦν τὸ ζῷον, τῷ μὲν, παντὸς κατηγορεῖται· τῷ δὲ, οὐδενός· ὥστε οὐκ ἔσται συλλογισμός.

19 te sumatur[a]. ¶ Vt[b] si α omni β ineſt, ac β alicui γ non ineſt, aut nō omni ineſt. nam cui non ineſt medium, huic & omni & nulli conſequēs erit[c] primum[d]. ſupponantur enim termini, animal, homo, album. deinde ex iis albis, quibus homo non attribuitur, ſumatur cygnus & nix. igitur animal illi quidem omni, huic verò nulli attribuitur. quare non erit ſyllogiſmus.

a Cùm minor eſt negans particularis vel indefinita.
b *Sextus modus ex tertia ex minore propoſitione vniuerſali affirmante & minore particulari negante.*
c Attribuetur.
d Id eſt, minus extremum.

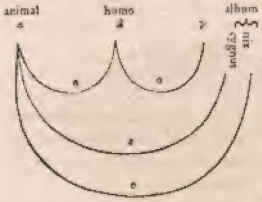

a Omnis homo eſt animal.
a Aliquod album (i. cygnus) non eſt homo.
a Omnis cygnus eſt animal.
a Omnis homo eſt animal.
e Aliquod album (i. nix) non eſt homo.
e Nulla nix eſt animal.

20 ¶ Πάλιν[e], τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β ὑπαρχέτω, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ μὴ ὑπαρχέτω. ἢ οἱ ὅροι ἐστωσαν, ἀψυχον, αἰσθητικὸν, λευκόν· εἶτα εἰλήφθωσαν, ὧν μὴ κατηγορεῖται λευκῶν ὁ αἰσθητικὸς, κύκνος καὶ χιών· τὸ δὲ ἄψυχον, τῷ μὲν, παντὸς κατηγορεῖται· τῷ δὲ, οὐδενός.

20 ¶ Rurſus[e] α nulli β inſit, ac β alicui γ non inſit. ſintque *hi* termini, inanimatum, homo, album. deinde accipiantur alba, quibus homo non attribuitur, cygnus & nix. inanimatum enim huic quidem omni attribuitur, illi verò nulli.

e *Septimus modus ex tertia ex maiore propoſitione vniuerſali, & minore particulari negante.*

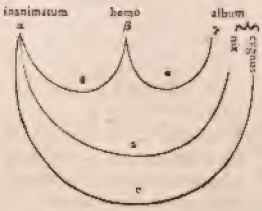

e Nullus homo eſt inanimatus.
e Aliquod album (i. nix) non eſt homo.
a Omnis nix eſt inanimata.
e Nullus homo eſt inanimatus.
e Aliquod album (i. cygnus) non eſt homo.
a Nullus cygnus eſt inanimatus.

a Nouo ratione ostendit sextum & septimum esse modos mixtos ex primum tertiumque modo.

b Hæc propositio non obtinet in dictione, sed in tertio loco vocatur indistans quia non explicat, vtrum attributio sit vera aliqua in parte, an non in vniuersum. Itaque explicatur modo & particulariter, modo vniuersaliter, vtpote cum à quibusdam non esse animal homo affirmatur, non explicat veram quidem sic & quidã non sic nullum hominem esse asinum.

c Id efficere vi minor propositio sit vniuersalis negans. Supple, & maior sit vniuersalis affirmans, vt in primo modo tertiæ.

d Pars 6.

e Vt maior sit particularis negans, & minor vniuersalis affirmans, vt in tertio modo tertiæ.

f Id dicit in primo modo tertiæ.

g Id efficere ratione potest octauum modum tertiæ nihil concludere: quia si hominem dicat esse album, ex eadem ratione inualide concludetur. nam eandem rationem habet secunda tertiæ cum primum tertiæ, & tertium modum tertiæ cum secundo tertiæ.

h Id est. si maior propositio sit negans vniuersalis, et in reliquo modo tertiæ

i Vnde modorum tertiæ ex vtriusque propositionis ad particularitatem, aut vniuersalitatem, alteræ particularis, alteræ indefinitæ. l. 11

¶ Præterea[a] cùm hoc sit indefinitum[b], vt ℬ non ineſſe alicui γ (siue enim nulli, siue non omni insit: verè dicitur alicui non inesse) sumptis autem huiusmodi terminis ita vt nulli insit[c], non fiat syllogismus (hoc enim antea[d] dictum fuit) manifestum igitur est, ita positis terminis, vt *alteri non ineſſet*, non fore syllogismum. alioqui syllogismus esset etiam in[e] illis *terminis qui ita acciperebantur vt nulli ineſſet*. Similiter autem ostenditur[f], & si vniuersale ponatur privatiuum[g].

¶ Neque[h] tum vllo modo erit syllogismus; cùm ambo interdum sit & quidã non sit nullum homo sit asinus.

[a] Id efficere vi vtraque propositio sit particularis negans. Supple, & maior sit vniuersalis affirmans, vt in primo modo tertiæ.

[b] Id est, vt maior sit vniuersalis, & minor affirmans.

[c] Vt minor sit particularis negans, & maior vniuersalis affirmans, vt in tertio modo tertiæ.

[d] Id dicit in primo modo tertiæ.

[e] Id efficere ratione potest octauum modum tertiæ nihil concludere: quia si hominem dicat esse album, ex eadem ratione inualide concludetur. nam eandem rationem habet secunda tertiæ cum primum tertiæ, & tertium modum tertiæ cum secundo tertiæ.

[f] Id est. si maior propositio sit negans vniuersalis, et in reliquo modo tertiæ

[g] Vnde modorum tertiæ ex vtriusque propositionis ad particularitatem, aut vniuersalitatem, alteræ particularis, alteræ indefinitæ. l. 11

[h] Id est, vt maior sit vniuersalis, & minor affirmans.

¶ Ἔπι, ἐπεὶ ἀδιόριστον τὸ τινὶ τὸ γ τὸ β μὴ ὑπάρχειν· ἀληθεύεται γὰρ καὶ εἰ μηδενὶ ὑπάρχει καὶ εἰ μὴ παντί, ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει λαμβάνεται δὲ τοιούτων ὄντων ὥστε μηδενὶ ὑπάρχειν, οὐ γίνεται συλλογισμός (πότε γὰρ εἴρηται πρότερον) φανερὸν οὖν, ὅτι τῶν οὕτως ἐχόντων τοὺς ὅρους, οὐκ ἔσται συλλογισμός· ὡσὶ γὰρ ἂν καὶ ὅτὰ τούτων ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, καὶ εἰ τὸ καθόλου τεθείη στερητικόν. ¶ Οὐδὲ δὴ γε ἐὰν ἀμφω τὸ διάστημα μὴ μέσης ᾖ κατηγορικῶς, ἢ στερητικῶς λέγεται, ἢ τὸ μὲν, κατηγορικῶς· τὸ δέ, στερητικῶς ἢ τὸ μὲν, ἀδιόριστον· τὸ δὲ, διωρισμένον ἢ ἄμφω ἀδιόριστα· οὐκ ἔσται συλλογισμὸς οὐδαμῶς. ὅροι δ' οἱ κοινοὶ πάντων, ζῷον, λευκὸν, ἄνθρωπος ζῷον, λευκὸν, λίθος.

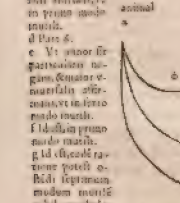

δ Aliquod album { est / non est } animal.

δ Aliquis homo { est / non est } albus.

α Omnis homo est animal.

δ Aliquod album { est / non est } animal.

δ Aliquis lapis { est / non est } albus.

ε Nullus lapis est animal.

Album { est / non est } animal:
Homo { est / non est } albus:
Omnis homo est animal.

Album { est / non est } animal.
Lapis { est / non est } albus.
Nullus lapis est animal.

¶ Exhis igitur quæ dicta sunt, manifestum est, si sic syllogismus particularis in hac figura, necesse esse vt termini ita[i] dispositi sint vt diximus.

¶ Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ἐὰν ἡ συλλογιστικὸς ὁ τοῦτο τὸ σχῆμα καὶ μέσος, ὅτι οὕτως ἔχουσι τοὺς ὅρους ὅτους ἐλέχθη ὡς δεῖ τεθῆναι·

[i] Vnde modorum tertiæ ex vtriusque propositionis ad particularitatem, aut vniuersalitatem, alteræ particularis, alteræ indefinitæ. l. 11

[Ἐὰν ἅπας ἔχωσιν οἱ ὅροι, ἁπλοῦν ἀνάγκη γίνεσθαι συλλογισμόν.] ἄλλως δὲ οὐδαμῶς γίνεται. ¶ Δῆλον δὲ ὅτι πάντες οἱ ἐν αὐτῷ συλλογισμοὶ, τέλειοί εἰσιν· πάντες γὰρ διὰ πιστῶν[1] ἢ δι' ἀδυνάτου τῶν προτάσεων ἐπιφέρονται. ¶ Καὶ ὅτι πάντα τὰ προβλήματα δείκνυται διὰ τούτου τοῦ σχήματος· καὶ γὰρ καθόλου τὸ πᾶσι, καὶ τὸ μηδενὶ, καὶ τὸ τινὶ, καὶ τὸ μὴ παντὶ[2] ὑπάρχειν. ¶ Καλῶ δὲ τὸ τοιοῦτον σχῆμα, δεύτερον.

& si terminiita dispositi sint, necessariò fieri syllogismum. aliter autem *dispositis* terminis, nullum syllogismū fore. ¶ Perspicuum etiam est, omnes syllogismos qui in *hac figura* sunt, esse perfectos: quoniam omnes perficiuntur[a] per ea quæ ab initio sumpta sunt[b]. ¶ Item, omnia problemata demonstrari per hanc figuram: quia & omni, & nulli, & cuidam, & non cuidam[d] inesse demōstratur. ¶ Hiusmodi verò figurā appello primam[e].

De syllogismis ex ppositionibus puris in secūda figura, C.v.

1 ¶ *Communia de syllogismis huius figuræ. Definitio figuræ sumpta à medio vniuersaliter.*
2 *Definitio medij, & extremorum.* 3 *De loco medij termini.* 4 *De imperfectione syllogismorum huius figuræ.* 5 ¶ *Diuisio horum syllogismorum in vniuersales & particulares.* 6 ¶ *De modis vniuersalibus.* 7 *Si maior negat, minor affirmat.* 8 *Si maior affirmat, minor negat.*
9 *Dictorum syllogismorum modi concludentes.* 10 *De imperfectione eo rundem syllogismorum.*
11 *Si vtraque propositio affirmet,* 12 *vel neget.* 13 *Epilogus.* 14 ¶ *De modis particularibus. Si altera propositio sit vniuersalis, altera particularis, & figurā differant:* 15 *vel si maior vniuersaliter negat, minor particulariter affirmat.* 16 *vel maior vniuersaliter affirmat, minor particulariter negat:* 17 *vel maior particulariter negat, minor particulariter affirmat.* 18 *vel maior particulariter affirmat, minor vniuersaliter negat.* 19 *Epilogus.* 20 *Si altera sit vniuersalis, altera particularis, & simili figura prædicta:* 21 *vel si maior vniuersalis, & minor particularis negēte.*
22 *vel affirmante:* 23 *aut maior particularis, & minor vniuersaliter negante,* 24 *vel affirmante.*
25 *Epilogus.* 26 *Si ambæ propositiones sint particulares, vel indefinitæ: vel altera particularis, altera indefinita.* 27 ¶ *Epilogus.* 28 ¶ *Corollaria. De imperfectione syllogismorum huius figuræ.* 29 *De conclusione.*

1 Ὅταν δὲ τὸ αὐτὸ τοῦ μὲν παντὸς τοῦ δὲ, μηδενὶ ὑπάρχῃ, ἢ ἑκατέρῳ παντὶ, ἢ μηδενὶ· τὸ μὲν οὖν τὸ ποιῶτον, καλῶ δεύτερον.

2 ¶ Μέσον δ' ἐν αὐτῷ λέγω, τὸ κατηγορούμενον ἀμφοῖν· ἄκρα δὲ, καθ' ὧν λέγεται τοῦτο· μεῖζον δὲ ἄκρον, τὸ πρὸς τῷ μέσῳ κείμενον· ἔλαττον δὲ, τὸ πορρώτερον τοῦ μέσου. ¶ Τίθενται δὲ τὸ μέσον, ἐξω μὲν τῶν ἄκρων, πρῶτον δὲ τῇ θέσει. ¶ Τέλειος μὲν οὖν ἔσται συλλογισμὸς οὐδαμῶς ἐν τούτῳ τῷ σχήματι.

3 ¶ Διωπτὸς δ' ἔσται, καὶ καθόλου, καὶ μὴ καθόλου τῷ ὅροι εἶναι.

1 Communia de syllogismis huius figuræ. Definitio figuræ sumpta à medio vniuersaliter.

Vm[e] autem idem[b] partim omni, partim nulli inest; aut vtrique omni, aut *vtrique* nulli, huiusmodi figuram voco Secundā[1]. ¶ In qua mediū appello, quod ambobus *extremis* attribuitur. Extrema verò, ea de quibus hoc dicitur: maius extremū, quod est situm prope medium. minus *extremum*, quod longius abest à medio. ¶ Ponitur autē medium extra extrema, ac primum situ. ¶ Perfectus igitur syllogismus neutiquam erit in hac figura. ¶ Esse autem *syllogismos* poterit, siue termini sint vniuersales, siue non vniuersales.

2 Definitio medij, & extremorum.

a Syllogismus perfici dicitur, cum ostenditur habere vim inferendi conclusionem.

b Id est, per propositiones inicio acceptas. non est autem necesse propositiones, vt in secūdo & tertia figura.

c Hoc est, propriam horum figuræ naturā in secunda figura nō posse colligi conclusio affirmatiua: in tertia non posse colligi conclusio vniuersalis.

d Id est, alicui rei, seu, non nulli.

e Hæc figura dicitur prima mutata de causis. nam perfecta est perfectio, & cæteræ figuras perficit: sola probat omnia problemata: sola habet medium terminum medio loco collocatum. nam in secunda figura medium terminum collocabitur primo loco: in tertia figura, postremo loco.

f In hac figura vera fiat syllogismus vniuersalis, necesse est maiorem propositionem esse vniuersalem, maiorem figurā differre à minori, est minor affirmet, si maior negat: & tertiò minor negēte, si maior affirmet; & conclusionē esse negantem.

g Hæc definitio conuenit termino medio vniuersalibus & particularibus, videlicet cùm medius terminus de altero extremo affirmatur, de altero negatur, sequitur sanè inuer-

3 Esse syllogismos.

Ius. b Id est, medius terminus. 1 Cùm medius terminus præcipuè spectetur in syllogismis, quorum in eo tota vis probandi consistit, & attributum sit prius subiecto secundum figuram vocet, in qua medius terminus attribuitur vtrique extremo tertium in qua subiicitur.

¶ Si vniuersales fuerint terminiː rite erit syllogismus, cùm medium partim omni, partim nulli insit, vtrivis extremo adiiciatur negatio[a]. nullo autem alio modo syllogismus erit. ¶ Attribuatur[b] enim τῷ μ nulli ν, & omni ξ. quoniam igitur *propositio* priuans conuertitur, τῷ ν inerit nulli μ. atqui τὸ μ supponebatur *inesse* omni ξ. quare τὸ ν *inerit* nulli ξ. hoc enim demonstratum est.

[a] Id est veram propositio neget, cummodò altera affirmet.

[b] *Primus modus* vnius ex maiore propositione vniuersali negante, & minore vniuersali affirmante, qui vulgò appellatur *Celarent*, ad reductionem ad primam figuram; id est ad Celarent (vt ostendit littera C) per Emphrosim cōuertionem maioris propositionis, vt indicat littera s.

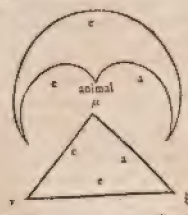

μ, medium terminum.
ν, minus extremum.
ξ, maius extremum.
μξ, maiorem propositio.
νμ, minorem propositionem.
νξ, conclusio.

Eodem modo hæc accipi debent in toto hoc capite.

Cel Nullus lapis est animal: —— *ce* Nullum animal est lapis:
a Omnis homo est animal: —— *ja* Omnis homo est animal: Ergo
re Ergo Nullus homo est lapis. —— *resi* Nullus homo est lapis.

[c] *Secundus modus* vnius ex maiore vniuersali affirmāte, minore vniuersali negante, vulgò vocatur *Camestres*, & reducitur ad primam figuram, ad Celarent (vt ostendit littera C) per simplicē conuersionem minoris propositionis, & conclusionis, (vt ostendunt litteræ s, & m in *Camestres*) & mutationē præpositionum propositionū vt indicat littera m.

¶ Rursus[c] si τὸ μ *inest* omni ν, & nulli ξ. etiā τὸ ξ inerit nulli ν. nā si τὸ μ inest nulli ξ, etiam τὸ ξ inerit nulli μ: atqui τὸ μ inerat omni ν: ergo τὸ ξ nulli ν inerit. facta est enim ita tum prima figura. quia verò *propositio* priuans conuertitur, etiam τὸν inerit nulli ξ. quare erit idem syllogismus.

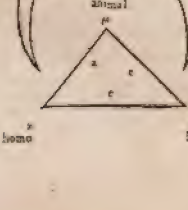

Cam Omnis homo est animal: —— *Cel* Nullū animal est lapis:
ai Nullus lapis est animal: —— *a* Omnis homo est animal: Ergo
ini Nullus lapis est —— *re* Nullus homo est homo. lapis.

¶ Καθόλου μὲν ὅταν τῷ ὅρῳ, ἐν ᾧ ἡ συλλογισμὸς, ὅταν τὸ μέσον τῷ μὲν, παντὶ· τῷ δὲ, οὐδενὶ ὑπάρχῃ κατὰ θατέρου ἀναιρῇ ἢ τὸ στερητικόν[a]. ἄλλως δὲ, οὐδαμῶς. ¶ Καταγορεύσθω[b] δὴ τὸ μ τῷ μὲν ν κατηγορικῶς, τῷ δὲ ξ στερητικῶς. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν, οὐδενὶ τῷ μ ὑπάρξει τὸ ν· τὸ δὲ ϑ μ παντὶ τῷ ξ ὑπῆρκεν· ὥστε τὸ ν, οὐδενὶ τῷ ξ τὸ αὐτὸ δὴ συμβήσεται.

[a] Primus modus vnius ex maiore propositione vniuersali negante, & minore vniuersali affirmante, qui vulgò appellatur *Celarent*, ad reductionem ad primam figuram, id est ad Celarent (vt ostenditur littera C) per Emphrosim cōuertionem maioris propositionis, vt indicat littera s.

[b] Secundus modus vnius ex maiore vniuersali affirmāte, minore vniuersali negante, vulgò vocatur *Camestres*, & reducitur ad primam figuram, ad Celarent (vt ostenditur littera C) per simplicē cōuersionem minoris propositionis, & conclusionis, (vt ostendunt litteræ s, & m in *Camestres*) & mutationē præpositionum propositionū vt indicat littera m.

μ, medium terminum.
ν, minus extremum.
ξ, maius extremum.
μξ, maiorem propositio.
νμ, minorem propositionem.
νξ, conclusio.

Eodem modo hæc accipi debent in toto hoc capite.

Cel Nullus lapis est animal: —— *ce* Nullum animal est lapis:
a Omnis homo est animal: —— *ja* Omnis homo est animal: Ergo
re Ergo Nullus homo est lapis. —— *resi* Nullus homo est lapis.

¶ Πάλιν[c] εἰ τὸ μ τῷ μὲν ν παντὶ, τῷ δὲ ξ μηδενὶ· οὐδὲ τὸ ξ τῷ ν οὐδενὶ ὑπάρξει. εἰ γὰρ τὸ μ οὐδενὶ τῷ ξ, οὐδὲ τὸ ξ οὐδενὶ τῷ μ ὑπάρξει· τὸ δὲ ϑ μ παντὶ τῷ ν ὑπῆρχε· τὸ ἄρα ξ, οὐδενὶ τῷ ν ὑπάρξει. ταὐτὸν γὰρ συμβήσεται καὶ τὸ πρῶτον σχῆμα. ἐπεὶ δὲ ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν, οὐδὲ τὸν αὐτὸν συλλογισμός.

[c] *Secundus modus* vnius ex maiore vniuersali affirmāte, minore vniuersali negante, vulgò vocatur *Camestres*, & reducitur ad primam figuram, ad Celarent (vt ostenditur littera C) per simplicē cōuersionem minoris propositionis, & conclusionis, (vt ostendunt litteræ s, & m in *Camestres*) & mutationē præpositionum propositionū vt indicat littera m.

Cam Omnis homo est animal: —— *Cel* Nullū animal est lapis:
ai Nullus lapis est animal: —— *a* Omnis homo est animal: Ergo
ini Nullus lapis est —— *re* Nullus homo est homo. lapis.

9 ¶Ἔστι δ' ἀπαγωγὴ [a] ταῦτα δεῖξαι εἰς τὸ 9 ¶Hæc demonstrari[a] possunt etiã deductione ad impossibile.

a Id est hi syllogismi in duab. præcedentib. partic. expositi, non firmari possunt.

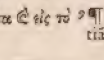

Ca Nullus lapis est animal:
a Omnis homo est animal:
ca Ergo Nullus homo est lapis.

Fe Nullus lapis est animal:
ri Aliquis homo est lapis. Ergo
e Aliquis homo non est animal.

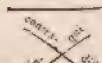

Cam Omnis homo est animal:
es Nullus lapis est animal:
cames Ergo Nullus lapis est homo.

Da Omnis homo est animal :
ri Aliquis lapis est homo: Ergo
i Aliquis lapis est animal.

10 ¶Ὅτι μὲν οὖν γίνεται συλλογισμὸς ἅπας ἐξ ὅρων τριῶν, φανερὸν, ἀλλ' οὐ τέλειος· οὐ γὰρ μόνον ἐν τούτοις [b] ὃς ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ ὃς ἄλλων δεῖται τελειοῦται τὸ αὐτὸ κἀκεῖνο. ¶Ἐὰν δὲ τὸ μ παντὸς τοῦ ν, καὶ τὸ ξ κατηγορεῖται, οὐκ ἔστι συλλογισμός. ὅροι δὲ τοῦ μὲν ὑπάρχειν, οὐσία, ζῷον, ἄνθρωπος· τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν, οὐσία, ζῷον, λίθος· μέσον, οὐσία.

10 ¶Perspicuum igitur est, terminis ita constitutis syllogismum fieri, non tamen perfectum: quia non ex iis[b] tantum, quæ ab initio sumpta sunt, sed ex aliis quoque perficitur *colligendi vis* & necessitas. ¶At[c] si μ attribuitur omni ν, & *omni* ξ: non erit syllogismus. Termini cõclusionis affirmãtis, substãtia, animal, homo. negantis, substantia, animal, lapis. mediũ *est* Substantia.

b Intelligit propositiones. cum enumerãtur syllogismi superã expositi: id de ijs tantũ nouis propositionibus aut saltem nouis propositione, non tamen accepto nouo aliquo termino.

c *Primus modus similis ex ambabus propositionibus* vniuersalibus affirmantibus.

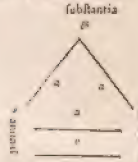

a Omne animal est substantia:
a Omnis homo est substantia:
e Omnis homo est animal.

a Omne animal est substantia:
a Omnis lapis est substantia:
e Nullus lapis est animal.

11 ¶Οὐδὲ[d] ὅταν μήτε τὸ ν, μήτε τὸ ξ κατηγορῆται τοῦ μ. οἷον τὸ μὲν ὑπάρχειν, γραμμὴ, ζῷον, ἄνθρωπος· τὸ μὴ ὑπάρχειν, γραμμὴ, ζῷον, λίθος.

11 ¶Neque[d] *tunc erit syllogismus*, cum μ nulli ν, & nulli ξ attribuitur. Termini conclusionis affirmantis, linea, animal, homo. negantis, linea, animal, lapis.

d *Secundus modus similis ex vtraque propositione vniuersali negante.*

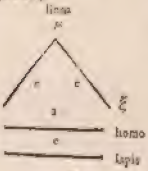

e Nullum animal est linea:
e Nullus homo est linea:
a Omnis homo est animal.

e Nullum animal est linea:
e Nullus lapis est linea:
e Nullus lapis est animal.

¶ Perſpicuum igitur eſt, ſi ſit ſyllogiſmus terminis vniuerſaliter poſitis, neceſſe eſſe, vt termini ita ſe habeãt vt initio dximus. his enim aliter conſtitutis, nulla eſt *concludendi* neceſſitas.

¶ Quòd ſi medium ad alterum *extremum* vniuerſaliter *affectum* ſit: cùm maiori extremo adiicitur vniuerſale, ſi-ue attribuatur ſiue priuetur, minori autem *extremo* particulare oppoſitũ vniuerſali: (oppoſitum *nã* intelligo: ſi vniuerſale *ſit* primatium, particulare ſit affirmatiuum. & *contrà* ſi vniuerſale *ſit* attributiuum, particulare *ſit* priuatiuum) neceſſe eſt, fieri ſyllogiſmum priuatiuum in parte. ¶ Nam ſi τὸ μ ineſt nulli ν, & cuidam ξ: neceſſe eſt, τὸ ν alicui ξ non ineſſe. cum enim *propoſitus* priuans conuertatur, τὸ ν inerit nulli μ. atqui τὸ μ ſuppoſitum inebatur cuidam ξ ineſſe. quare τὸ ν cuidam ξ nõ inerit. ſit enim ſyllogiſmus in prima figura.

¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι ἐὰν ἡ συλλογιστικὸς καθόλου τῷ ὅρῳ ὄντων, ἀναγκαῖον τοιοῦτους ἔχειν τοὺς ὅρους ὡς ἐν ἀρχῇ· εἰ δὲ μή, ἄλλως συβαίνοντας ἢ γίνεσθαι τὸ αὐτὸ κἀγκαῖον. ¶ Ἐὰν δὲ πρὸς τὸν ἕτερον ἡ καθόλου τὸ μέσον· ὅταν μὲν πρὸς τὸν μείζω γίνηται καθόλου, ἢ κατηγορικὸς, ἢ στερητικὸς· πρὸς τὸν ἐλάττω δέ, κατὰ μέρος τε καὶ ἀπεικείρως τὸ καθόλου· (λέγω δὲ τὸ ἀπεικείρως· εἰ μὲν τὸ καθόλου, στερητικὸν τὸ ὃν μέρει, καταφατικόν. εἰ δὲ κατηγορικὸν τὸ καθόλου τὸ ὃν μέρει, στερητικόν) ἀεὶ γὰρ γίνεται συλλογισμὸς στερητικὸς κατὰ μέρος. ¶ Εἰ δὲ τὸ μὲ τοῦ μὴ ὑπάρχει, τοῦ δὲ ξ τινὶ ὑπάρχει· ἀναγκαῖον τὸ τινὶ τοῦ ξ μὴ ὑπάρχειν. ἐπειδὴ δὲ ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν, ἀνάγκη τοῦ μὲ ὑπάρχειν τὸ ν· τὸ δὲ ν ἐνδέχεται τινὶ τοῦ ξ ὑπάρχειν· ὡς τε τὸ ν τινὶ τοῦ ξ οὐχ ὑπάρξει· γίνεται γὰρ συλλογισμὸς διὰ τοῦ πρώτου σχήματος.

Nullum expetendum eſt malum. —— Nullum malum eſt expetendum.
Aliqua voluptas eſt mala. Ergo —— Aliqua voluptas eſt mala. Ergo
Aliqua voluptas non eſt expetenda. —— Aliqua voluptas non eſt expetenda

¶ Rurſus ſi τὸ μ omni ν *inſit*, & τῷ ξ cuidam non inſit: neceſſe eſt, τὸ ν cuidam ξ non ineſſe. nam ſi omni inſit, cùm τὸ μ attribuatur

¶ Πάλιν εἰ τὸ μὲν μ παντὶ τοῦ ν, τοῦ δὲ ξ τινὶ μὴ ὑπάρχει· ἀνάγκη τὸ ν τινὶ τοῦ ξ μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντὶ ὑπάρχει, κατηγορικὸς δὲ

a Id eſt, alterum propoſitum ſit affirmans, alterum negans.

b Id eſt, cum maior propoſitio eſt vniuerſalis, ſitne affirmãs, ſitne negans.

c Id eſt, colligi conclusionem particularem.

d Id eſt, colligi conclusionem particularem negantem.

e Tertium modum ex maiore propoſitione vniuerſali negante, & minore particulari affirmante, vulgò *Ferio* nominant, & reducunt ad primam figuram, vt ſit *Nullum malum expetendum eſt*, vt aſſumptum ex littera ν. Quartum modum ex maiore vniuerſali affirmante, & minore particulari negante, vulgò *Baroco* nominant, & reducunt ad primam figuram, vt ſit *Omnis voluptas expetenda eſt*, vt aſſumptum ex littera μ. per ſimplicium conuerſionem maioris propoſitionis, vt intelligatur ea littera ξ. Quartus modus ex maiore vniuerſali affirmante, & minore particulari negante, vulgò *Baroco* nominatur. & reducitur ad primam figuram, vt ſit *Omnis voluptas expetenda eſt*, vt aſſumptum ex littera μ. per ſimplicium conuerſionem maioris propoſitionis, vt intelligatur ea littera ξ. Quartus modus ex maiore vniuerſali affirmante, & minore particulari negante, vulgò *Baroco* nominatur. & reducitur ad primam figuram, vt ſit *Omnis voluptas expetenda eſt*, vt aſſumptum ex littera μ. per ſimplicium conuerſionem maioris propoſitionis, vt intelligatur ea littera ξ.

δὲ καὶ τὸ μ παντὸς τοῦ ν, ἀεὶ ἀληθὲς τὸ μ παντὶ τῷ ξ ὑπάρχειν· οὐ πάντες δὲ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· καὶ εἰ τὸ μ τῷ μὲν ν παντὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ ξ μὴ παντὶ· ἔσται συλλογισμὸς, ὅτι οὐ παντὶ τῷ ξ τὸ ν. δεῖξις δὲ ἡ αὐτή.

μ. ὑπάρ-χειν.

omni ν, necesse est τὸ μ inesse omni ξ. verùm supponebatur cui dam non inesse. Et si τὸ μ inest omni ν, & non omni ξ: erit syllogismus, quo colligetur non omni ξ inesse ℂ ν. demonstratio verò est eadem.

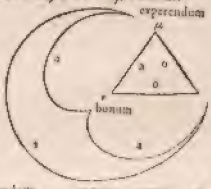

Bar. Omne bonum est experendum:
ac. Non omnis voluptas est experenda:
e. Ergo Non omnis voluptas est bona.

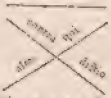

Bar. Omne bonum est experendum:
Aa. Omnis voluptas est bona:
ri. Omnis voluptas est experenda.

17 ¶ Ἐὰν δὲ τὸ μὲν ξ παντὸς, τὸ δὲ ν μὴ παντὸς κατηγορῆται τὸ μ, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς. ὅροι τὸ ὑπάρχειν, ζῷον, οὐσία, κόραξ· τῷ μὲν ὑπάρχειν, ζῷον, λευκόν, κόραξ.

17 ¶ At si ℂ μ attribuatur omni ξ & non omni ν: non erit syllogismus. Termini conclusionis affirmantis, animal, substantia, coruus: negantis, animal, album, coruus.

a Termino medio maiore ex maiore particulari negã te, & minore vniuersali affirmante.

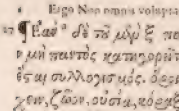

a Non omnis substantia est animal:
a Omnis coruus est animal:
a Omnis coruus est substantia.

e Non omne album est animal:
a Omnis coruus est animal:
e Nullus coruus est albus.

18 ¶ Οὐδὲ ὅταν τὸ μὲν ξ μηδενὸς, τὸ δὲ ν παντὸς· ὅροι τὸ ὑπάρχειν, ζῷον, οὐσία, λίθος· τὸ μὲν ὑπάρχειν, ζῷον, οὐσία, ἐπιστήμη.

18 ¶ Neque stem erit syllogismus, cùm attribuatur nulli ξ, & alicui ν. Termini cõclusionis affirmantis, animal, substantia, lapis. negantis, animal, substãtia, sciẽtia.

b Quartus modus modi ii. ex maiore particulari affirmante, & minore vniuersali negante.

i Aliqua substantia est animal:
e Nullus lapis est animal:
e Nullus lapis est scientia.

i Aliqua substantia est animal:
e Nulla scientia est animal:
e Nulla substantia est substantia.

19 ¶ Ὅταν μὲν οὖν ἀόριστον ᾖ τὸ καθόλου τοῦ κατ' μέρος, ἐγγένηται τὸ ἔσται, ἢ τὸ οὐκ ἔσται συλλογισμός.

19 ¶ Cùm igitur particulare est oppositum vniuersali, dictum est, quando erit, & quando non erit syllogismus.

20 ¶ Ὅταν δὲ ὁμοιόσχημονες ὦσιν αἱ

20 ¶ Cùm autẽ figurâ similes sunt

propositiones, vt ambæ priuantes, aut affirmãtes: neutiquam erit syllogismus. ¶ Primùm enim sint priuantes, & vniuersale adiungatur maiori extremo. vt Θ μ nulli ν insit, & cuidam ξ non insit. accidit ergo vt Θ ν & omni & nulli ξ insit. Termini *conclusionis* nulli inesse, nigrum, nix, animal.

a Quatuor modi sunt in quarto vniuersales & particulares ponendi vt in primo.

προτάσεις, οἷον ἀμφότερα στερητικὰ ἢ κατηφατικά, οὐδαμῶς ἔσται συλλογισμός. ¶ Ἔστωσαν γὰρ πρῶτον στερητικαί, καὶ τὸ καθόλου κείσθω πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον· οἷον τὸ μ τῷ μὲν ν μηδενὶ, τῷ δὲ ξ τινὶ μὴ ὑπαρχέτω. συμβήσεται δὴ καὶ παντὶ καὶ μηδενὶ τῷ ξ τὸ ν ὑπάρχειν. ὅροι δὲ τῷ μὲν μηδενὶ ὑπάρχειν, μέλαν, χιών, ζῶον.

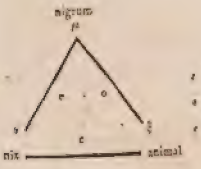

1 Nulla nix est nigra:
2 Aliquod animal non est nigrum:
3 Nullum animal est nix.

Termini autem *conclusionis* omni inesse, accipi nequeunt, si τὸ μ cuidam ξ inest, cuidam nõ *inest*. Nam si τὸ ν *inest* omni ξ, ac Θ μ nulli ν: *certè* τὸ μ nulli ξ inerit. verùm supponebatur cuidã inesse. Sic igitur termini accipi non possunt.

Τοῦ δὲ παντὶ ὑπάρχειν, οὐκ ἔστι λαβεῖν [ὅρους]. εἰ τὸ μ τῷ ξ τινὶ μὴ ὑπάρχει, τινὶ δὲ μή. εἰ δὲ παντὶ τῷ ξ τὸ ν, τὸ δὲ μ μηδενὶ τῷ ν, τὸ μ οὐδενὶ τῷ ξ ὑπάρξει. ἀλλ' ὑπῆρχε τινὶ ὑπάρχειν. οὔπω μὲν οὖν οὐκ ἔστι λαβεῖν ὅρους.

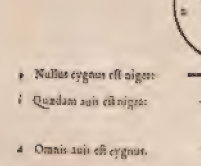

a
b Nullus cygnus est niger:
c Quædam auis est niger:
d Omnis auis est cygnus.
e Nullum cygnus est niger:
f Omnis auis est cygnus.
contra-
dicio
g Nulla auis est nigra.

b Vide quæ nõnulla ad part. 22. capitis præced.

Sed ex indefinito b ostẽdẽdũ est. nam quia verè dicitur Θ μ cuidam ξ non inesse, etiam si

Ἐκ δὲ τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον· ἐπεὶ γὰρ ἀληθεύεται τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν τὸ μ τῷ ξ, καὶ

ὑπαρχει· μηδενὶ δὲ ὑπαρχοντος, οὐκ ἀνάγκη συλλογισμὸν φαυερὸν ὅτι οὐδὲ νῦν ἔσται. ¶ Πάλιν ἔστωσαν κατηγορικαὶ, καὶ τὸ καθόλου κείσθω ὁμοίως· οἷον τὸ μ τοῦ μὲν ν παντὶ, τοῦ δὲ ξ τινὶ ὑπαρχέτω. ἐπεὶ οὖν ταὐτὸν δή τὸ ν τῷ ξ, καὶ παντὶ τῷ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅροι τῷ μηδενὶ ὑπάρχειν, λεύκιππος, κύκνος, λίθος.

nulli insit[a]: cùm autem nulli insit, non erat[b] syllogismus: perspicuum est, etiam in præsentia non fore syllogismum. ¶ Rursus[c] sint attributiuæ[d] *ambæ propositiones*, & vniuersale similiter[e] ponatur. vt Ⓜ μ insit omni ν, & alicui ξ accidit ergo, vt Ⓜ ν, insit & omni & nulli ξ. Termini *conclusionis* nulli inesse, albū, cygnus, lapis.

a Simul enim vtræ sunt vniuersalis propositio negans & particularis negans.
b Vide paraphr.
c Secundo modo mutato eo maiore vniuersali & minore particulari affirmantibus.
d Id est affirmãtes.
e Id est; maior propositio sit vniuersalis: minor particularis.

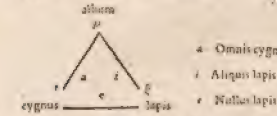

a Omnis cygnus est albus:
i Aliquis lapis est albus:
e Nullus lapis est cygnus.

Τοῦ δὲ παντὶ, οὐκ ἔσται λαβεῖν ὅρῳ τιὼ αἰτίαν, ὥσπερ πρότερον εἴρηται.

Conclusionis omni *inesse* accipi nõ possunt ob eam ipsam causam quam antea diximus.

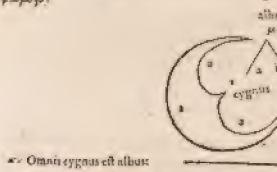

Ἀλλ' ἐὰν τὸ ἀδιορίστου δείκτέον[f].

¶ Ἐὰν δὲ τὸ καθόλου πρὸς τὸ ἐλαττον ἄκρον ἦ[g], καὶ τὸ με τοῦ μὲν ξ μηδενὶ, τοῦ δὲ ν τινὶ μὴ ὑπάρχειν. ἐπεὶ οὖν τὸ ν τῷ ξ Ⓒ παντὶ, Ⓒ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅροι τῷ ὑπάρχειν, λεύκιππος, ζῷον, κόραξ. τῷ μὴ ὑπάρχειν, λεύκιππος, λίθος, κόραξ.

Sed ex indefinito ostendendum est[f]. ¶ Quòd[g] si vniuersale minori extremo *sumptũ* sit[h], & Ⓜ μ nulli ξ *insit*, & cuidam ν nõ insit: accidit vt τὸ ν insit & omni & nulli ξ. Termini conclusionis *omni* inesse, album, animal, corvus. *Conclusionis* non inesse, album, lapis, corvus.

f Nam minoris propositionis particularis affirmatiuæ indefinita est vel certus ad aliquem certum, vtrũm sit vera in parte tantũ, an etiã vniuersaliter: ac si sumatur vniuersaliter, mea est sylogismus: vt gabalus parens. ergo nec ô forma tur in parte, sylogismus vitiosus est.
g Sept. mas medius maioris ex minore particulari demonstrabitur. Aristoteles negauerat.
h Si minor propositio sit vniuersalis.

a Aliquod animal non est album:
e Nullus corvus est albus:
a Omnis corvus est animal.
a Aliquis lapis non est albus:
e Nullus corvus est albus:
e Nullus corvus est lapis.

a Affirmo modo negatiua ex vniuersali & particulari, & vniuersa negatiua affirmatiuis.

¶ Si[a] verò attributiuæ *fuerint* propositiones, termini *conclusionis* non insint, *sint* hi, album, animal, nix. *Conclusionis* inesse, albũ, animal, cygnus.

24 ¶ Εἰ[a] δὲ κατηγορικαὶ αἱ προτάσεις ὦσι, ὅροι τὸ μὴ ὑπάρχειν, λευκὸν, ζῷον, χιών· τὸ ὑπάρχειν, λευκὸν, ζῷον, κύκνος.

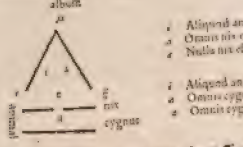

¶ Perspicuum igitur *est* quando propositiones sunt figurâ similes, & altera est vniuersalis, altera particularis: nullo modo fieri syllogismum. ¶ Neque[b] item cùm *erit syllogismus*, si vtrique alicui insit, vel non insit: vel partim cuidã *insit*, partim non: vel neutri omni, vel indefinitè. Terminì communes omnium, album, animal, homo: album, animal, inanimatum.

b Tunc non conuenire ex vtraque propositione particulari, vel vtraque indefinita, vel altera particulari, altera indefinita.

25 ¶ Φανερὸν οὖν ὅταν ὁμοιοσχημονῶσιν αἱ προτάσεις καὶ ἡ μὲν καθόλου ἡ δὲ, ἐν μέρει· ὅτι οὐδαμῶς γίνεται συλλογισμός. ¶ Ἀλλ[b] οὐδ' ὅταν ἐπὶ τινὶ ἑκατέρῳ ὑπάρχει, ἢ μὴ ὑπάρχει, ἢ τῷ μὲν [τινὶ] τῷ δὲ μή, ἢ ἀμφοτέροις παντὶ, ἢ ἀδιορίστως. ἔστω δὲ κοινὰ πάντων, λευκὸν, ζῷον, ἄνθρωπος· λευκὸν, ζῷον, ἄψυχον.

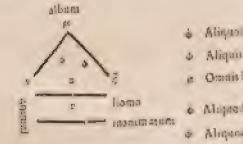

Animal est album
Animal non est album
Homo est albus
Homo non est albus
Omnis homo est animal.

Animal est albus
Animal non est albus
Inanimatum est albus
Inanimatum non est albus
Nullum inanimatum est animal.

¶ Ex dictis igitur perspicuum est, si termini ita inter se affecti sint[c] vt diximus, necessariò fieri syllogismum: & si sit syllogismus, necesse *esse* vt termini ita affecti sint.

c Id est, si maiori propositio sit vniuersalis, & minori non propositio sit vniuersalis, sed particularis vel indefinita maiori.

27 ¶ Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ἐὰν τὰ οὕτως ἔχοντα πρὸς ἄλληλους τοὺς ὅρους, γίνεται συλλογισμὸς ἐξ ἀνάγκης· καὶ ἐὰν ᾖ συλλογισμὸς, ἀνάγκη τοὺς ὅρους οὕτως ἔχειν. ¶ Δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς εἰσιν οἱ τοῦτον τὸν

τῇ ἐλήμματι συλλογισμοί· πάντες γὰρ ἐπιτελοῦσι τὸν προσλαμβανομένων πάντων[a], ἃ ἢ ἀναγκαῖον ὑπάρχει [b] τοῖς ὅροις ἐξ ἀνάγκης, ἢ πιθανὸν ὡς ὑπόκειται [c], οἷον ὅταν δεῖξῃ τὸ ἀδύνατον ἢ ψευδῶμεν. ¶ Καὶ ὅπου γὰρ ἔστιν καταφατικὸς συλλογισμὸς δείξῃ τούτου τὸ ζήτημα· ἀλλὰ πάντες στερητικοί, καὶ οἱ καθόλου, καὶ οἱ κατὰ μέρος.

figura, esse imperfectos. omnes enim perficiuntur adsumptis quibusdam[a], quæ vel in terminis necessario insunt[b], vel ponuntur tamquam hypotheses: vt cùm demonstramus per impossibile. ¶ Item non fieri Syllogismum affirmatiuum in hac figura, sed omnes fieri priuatiuos tam vniuersales quam particulares.

a Propositiones.

b Respicit ad definitionem, quæ sit ad primã figuram conuertendam terminorum, quæ conuertit decimo tertio huius.

c In deductione ad impossibile.

De syllogismis ex puris propositionibus in tertia[d] figura, CAP. VI.

1 ¶ Communia de syllogismis tertiæ figuræ. Definitiuorum figuræ summa à medio vniuersaliter. 2 Definitio medij, & extremorum. 3 De duo medij termini. 4 De imperfectione horum syllogismorum. 5 ¶ Diuisio in syllogismos vniuersales & particulares. 6 ¶ De syllogismo ex ambabus propositionibus vniuersalibus. Si ambæ affirmem. 7 Si maior negat, minor affirmat. 8 Si minor affirmet, maior negat. 9 Si ambæ negent. 10 Epilogus. 11 ¶ De syllogismo ex altera propositione vniuersali, altera particulari. Si maior affirmet: 12 & minor sit vniuersalis, minor particularis; 13 vel maior particularis, minor vniuersalis. 14 Confirmatio eorum quæ in præcedenti particula dicta fuerunt. 15 Si maior negat & minor affirmat vniuersaliter. 16 Si maior affirmet & minor vniuersaliter, maior negat vtraque. 17 Si maior vniuersaliter negat, minor vtraque affirmat. 18 Si maior vtraque affirmat, minor vniuersaliter negat. 19 Si vtraque propositio particularis sit, vel maior vniuersaliter: 20 vel maior minor falsa, minor particularis. 21 ¶ De syllogismo vniuersali ex ambabus propositionibus particularibus, vel indefinitis, vel altera particulari, altera indefinita. 22 ¶ Epilogus. 23 ¶ Corollaria. De reliquis syllogismorum. 24 De modalibus.

1 Ὅταν δὲ τὸ ἄκρον, τὸ μὲν παντὶ τῷ τὸ δὲ, μηδενὶ ὑπάρχει· ἢ ἀμφοῖν παντὶ, ἢ μηδενί· τὸ μὲν γὰρ μέσον τὸ τοῦτον καλῶ ὅρον. ¶ Μέσον δ' ἐν ἅπασι λέγω, καθ' ὃ ἄμφω κατηγορεῖται, ἄκρα δὲ, τὰ κατηγορούμενα· μείζονα δ' ἄκρον, τὸν πορρώτερον τοῦ μέσου· ἐλάττονα δὲ, τὸν ἐγγύτερον. ¶ Τίθεται δὲ τὸ μέσον, ἐξω μὲν τῶν ἄκρων, ἔσχατον δὲ τῇ θέσει. ¶ Τέλειος μὲν οὖν ὁ λόγος συλλογισμὸς ὁ διὰ τούτου τοῦ σχήματος· ¶ Διὰ παντὸς δ' ἔστω, καὶ μὴ καθόλου τῆς ὅρων ὄντων ἐκτὸς τὸ μέσον. ¶ Καθόλου δὲ μὴ οὕτω ὅταν τῆς ὅρων, ὅταν δὲ τὸ ἄκρον τῷ μὲν παντὶ τοῦ ὑπάρχειν, ἐφ' ᾧ συλλογισμὸς· ὅτι γὰρ τῷ μὲν παντὶ ὑπάρξει ὀξ ἀνάγκης, ἐπεὶ τὸ ἀνάπαλιν.

1 Cvm autem eidem inest aliud quidem omni[a], aliud verò nulli, vel ambo omni, vel *ambo* nulli: huiusmodi figurã appello Tertiam. ¶ In qua medium voco *id* cui ambo attribuimus. extrema verò, quæ attribuuntur. maius autem extremum, quod longius *abest* à medio: minus, quod propius *accedit*. ¶ Ac medium ponitur quidem extra extrema, vltimum autem positione *sua sita*. ¶ Perfectus igitur syllogismus neque in hac figura fit[b]. ¶ Esse autem *syllogismus* potest termino tam vniuersaliter quam non vniuersaliter medio iuncto. ¶ Terminis[c] igitur vniuersaliter positis, cum & [illegible] & [illegible] inest omni, syllogismus erit *quo* necessario [illegible] inesse dicimus. cùm enim *propinquiorem* attributum [illegible]

a Medio termino.

b Vide partic. 23. huius cap.

tatur, inerit τὸ σ alicui ρ. itaque quia τὸ π inest omni σ, & τὸ σ alicui ρ: necesse est, τὸ π inesse alicui ρ. sit enim syllogismus in prima figura.

τρέφει τὸ καπνιζόμενον, ὑπάρξει τὸ σ τινὶ τῷ ρ. ὥστ' ἐπεὶ τῷ μὲν σ παντὶ τὸ π, τῷ δὲ ρ τινὶ τὸ σ, ἀνάγκη τὸ π τινὶ τῷ ρ ὑπάρχειν (γίνεται) δι' συλλογισμὸς διὰ τοῦ πρώτου σχήματος.

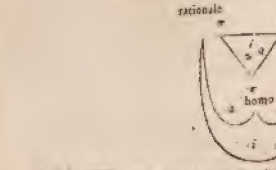

π, *maius extremum.*
ρ, *minus extremum.*
σ, *medium terminus.*
τὸ, *maior propositio.*
μὲν, *minor propositio.*
τῷ, *Conclusio.*
Hæc ita in tres hasce capite scripti debent.

Dar Omnis homo est rationalis:
ap Omnis homo est animal:
ri Ergo Aliquod animal est rationale.

Da Omnis homo est rationalis:
ri Aliquod animal est homo:
i Ergo Aliquod animal est rationale.

a Quia accepta contradictione conclusionis, & altera propositione, colligetur conclusio contraria alteri propositioni iam concessæ, itaque si negamus hanc eandem esse veritatem, inferimus in hanc absurditatem, vt concedamus eidem cõtraria, esse simul vera.

Potest etiam demonstratio fieri per impossibile[a].

Ἔστι δὲ καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, καὶ τῶν ὑποθέσεων, ποιουμένου πῶς λέγεται δείξει.

Deductio[b] *ad impossibile.*

Dar Omnis homo est rationalis:
ap Omnis homo est animal:
Ergo
ri Aliquod animal est rationale.

ce Nullum animal est rationale.
ia Omnis homo est animal:
Ergo
ren Nullus homo est rationalis.

b Hæc deductio erit in prima figura ex contradictione conclusionis, & minori propositione: vnde colligetur contraria maiori.

Altera deductio[c] *ad impossibile.*

Car Omnis homo est rationalis:
ap Omnis homo est animal:
Ergo
ri Aliquod animal est rationale.

Cef Nullum animal est rationale
a Omnis homo est rationalis:
Ergo
ro Nullus homo est animal

c Hæc deductio erit in secunda figura ex negatione conclusionis, & maiore propositione vnde colligetur contraria minori.

Et expositione. Nã cùm vtraque illarum omni σ, si sumatur aliquid τῷ ρ, veluti τὸ ν: huic & τὸ π & τὸ ρ inerit. quare alicui ρ τὸ π inerit.

Εἰ γὰρ ἅμφω παντὶ τῷ σ ὑπάρχοι, ἀληθὲς τι τῷ σ, εἶεν τὸ ν, τούτῳ καὶ τὸ π καὶ τὸ ρ ὑπάρξει· ὥστε τινὶ τῷ ρ τὸ π ὑπάρξει.

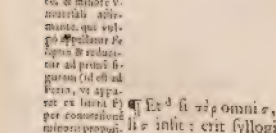

d Standart mediæ vtilis ex maiori propositione vniuersali negatiua, & minore vniuersali affirmante, qua vtpote imperfectæ reducuntur ad primã figuram (id est ad Ferio, vt apparet ex loco) per conuersionẽ vniuersalis propositionis, ita vt eius detur particularis, quæ vtrumlibet horum præcedat.

¶ Et[d] si τῷ ρ omni σ, τὸ π nulli σ inest: erit syllogismus quo necessariò *colligetur* τὸ π cuidam ρ non inesse. idem enim

¶ Καὶ[d] εἰ τὸ μὲν ρ παντὶ τῷ σ, τὸ δ' ᾧ μηδενὶ ὑπάρχει, ἔσται συλλογισμός, ὅτι τὸ π τινὶ τῷ ρ οὐχ ὑπάρξει, ὅπερ ἀνάγκης. ὁ γὰρ αὐτὸς ὅρος

ἔστιν ἐν τῇ τοῦ δεύξεως αὐτιφάσεως τῆς ρσ τροπάσεως.

erit demonstrationis modus cõuersa propositione ee.

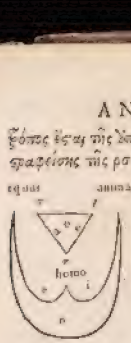

Fel Nullus homo est equus:
ep Omnis homo est animal: Ergo
ten Aliquod animal nõ est equ⁹.

Fe Nullus homo est equus.
es Aliquod animal est homo: Ergo
s Aliquod animal aũ est equ⁹.

Δειχθείη δ' ἂν καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον, μᾶλλον δὲ τοῦτο ὅτι τῷ τροτέρῳ.

Probari etiam potest per impossibile, vt in prioribus *syllogismis factum est.*

Dedulio[a] *ad incommodum.*

a Ex contradictione cõclusionis, & maiore propositione vnde in prima figura colligitur cõtraria quinq.

Fel Nullus homo est equus:
ep Omnis homo est animal:
ten Ergo Nõ omne animal est equ⁹

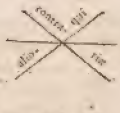

Eae Omne animal est equus:
ba Omnis homo est animal; Ergo
ta Omnis homo est equus.

Aliera dedulio[b].

b Ex contradictione cõclusionis, & maiore propositione vnde in secunda figura colligitur cõtraria quinq.

Fel Nullus homo est equus:
ep Omnis homo est animal:
ten Ergo Nõ omne animal est equ⁹

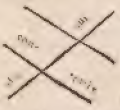

Cae Omne animal est equus:
ef Nullus homo est equus: Ergo
tes Nullus homo est animal.

ε ¶Ἐαὶ δὲ τὸ μὲν τινὶ, τὸ δὲ τ παντὶ ὑπάρχῃ τῷ σ, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τὸ ὑπάρχειν, ζῷον, ἵππος, ἄνθρωπος· τὸ μὲν ὑπάρχον, ζῷον, ἄψυχον, ἄνθρωπος.

c *Primus modus omnis vt nunc* re affirmante & maiore negante vniuersalibus.

¶Si[c] verò τῷ nulli, τὸ π omni e inde nõ erit syllogismus. Termini cõclusionis affirmantis, animal, equus, homo. negãtis, animal, inanimum, homo.

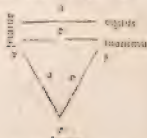

a Omnis homo est animal:
e Nullus homo est equus:
a Omne equus est animal.

a Omnis homo est animal:
e Nullus homo est inanimum:
e Nullum inanimum est equus.

ζ ¶Οὐδὲ δ ὅταν ἄμφω κατὰ μηδενὸς τ σ λέγηται, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τὸ ὑπάρχειν, ἵππος, ἄψυχον· τὸ μὲν ὑπάρχον, ζῷον· τὸ δὲ οὐχ ὑπάρχον, ἄψυχον.

d *Secundus modus* omnis vt nunc, propositione vniuersali negantis.

¶Neque[d] *rum* erit syllogismus, cum ambo dicentur de nullo σ. Terminꝰ cõclusionis affirmantis, animal, equus, inanimum. negantis, homo, equus, inanimum. medium σβ inanimum.

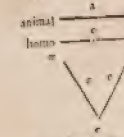

c Nullum inanimum est animal.
z Nullum inanimum est equus.
z Omnis equus est animal.

c Nullum inanimum est homo.
z Nullum inanimum est equus.
z Nullus equus est homo.

¶ Perspicuum igitur est, etiá in to hac figura quando erit & quando non erit syllogismus, si termini vniuersaliter positi sint. Nam cùm vtrique termini sint attributiui [a], erit syllogismus, *quo colligetur* alicui extremo extremum inesse[b]. cùm autem *sint* priuatiui, non erit *syllogismus*. sed cùm alter est priuatiuus, alter affirmatiuus: si quidem maior *terminus* sit priuatiuus, & alter affirmatiuus [c], erit syllogismus *quo colligetur* cuidam extremo extremum non inesse[d]. sin contrà *fiat*, non erit *syllogismus*.

a Id est, cum vtraque propositio est affirmatiua.
b Id est conclusio particularis affirmans.

¶ Quod si alter *terminus* vniuersaliter, alter particulariter medio adiungatur[e], si ambo sint attributiui, necesse est fieri syllogismum, vtrovis terminorum vniuersaliter *accepto*[f] sit. ¶ Nã[g] si τὸ ρ insit omni σ, & τῷ σ alicui necesse est, τῷ τ alicui ρ inesse. Cùm enim *pronunciatur* affirmãs conuertatur, τῷ σ inerit alicui τ. itaque cùm τῷ ρ omni σ, ac τὸ σ alicui τ *insit* etiam τὸ ρ alicui τ inerit. vnde etiã τὸ τ *inerit* alicui ρ.

c Id est, si maior apostrio affirmet, minor negat.
d Id est, si maior apostrio negat, & altera affirmat.
e Id est, si minor apostrio affirmet, minor negat.
f Hoc vt altera apostrio sit vniuersalis, altera particularis.
g Tertius modus est vnicus propositionum particularium & mixtarum vniuersalis affirmatiuus, vulgò Darapti, reducitur ad primam figuram, id est ad Darii, (vt vidimus literis D per simplicem conuersionem maioris apostrionis, & conclusionem, vt indicant literæ ti.

Sit a hoc

¶ Φανερὸν οὖν καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πότε ἔσται, καὶ πότε οὐκ ἔσται συλλογισμός, καθόλου τιθέμενων ὅρων. ὅταν μὲν γὰρ ἀμφότεροι οἱ ὅροι ὦσι καταφατικοί, ἔσται συλλογισμός, ὅτι τινὶ ὑπάρχει τὸ ἄκρον τῷ ἀκρῳ[b]. ὅταν δὲ στερητικοὶ οὐκ ἔσται. ὅταν δ' ὁ μὲν ᾖ στερητικὸς, ὁ δὲ, καταφατικὸς [a] καὶ μείζων ᾖ ὁ στερητικὸς, ὅταν δὲ καταφατικὸς [c], ἔσται συλλογισμὸς, ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει τὸ ἄκρον τῷ ἀκρῳ[d]. ἐὰν δ' ὁ μὲν καθόλου, ὁ δὲ μέρει καταφατικὸς μὲν ὅλῳ ὄντων ἀμφοῖν, ἀνάγκη γίνεσθαι συλλογισμὸν, εἰ ὁποτερουοῦν ἡ καθόλου τῷ ὅλῳ.

a Id est, cum vtraque propositio est affirmatiua.
b Id est conclusio particularis affirmans.
c Id est, si maior apostrio affirmet, minor negat.
d Id est, si maior apostrio negat, & altera affirmat.

¶ Εἰ[e] γὰρ τὸ μὲν ρ παντὶ τῷ σ ὑπάρχει, τὸ δὲ σ τινὶ, ἀνάγκη τῷ τινὶ τὸ παρὸ ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ ἀντιφάσει τὸ καταφατικὸν, ὑπάρξει τὸ σ τινὶ τῷ τ. ὥς' ἐπεὶ τὸ μὲν ρ παντὶ τῷ σ, τὸ δὲ σ τινὶ τῷ τ, καὶ τὸ ρ τινὶ τῷ τ ὑπάρξει· ὡς τὸ ℚ τῷ π τινὶ τῷ ρ.

e Εἰ δὲ τὸ μὲν ρ παντὶ τῷ σ ὑπάρχει, τὸ δὲ σ τινὶ τῷ τ μὴ ὑπάρχει, οὐκ ἀνάγκη τῷ τινὶ τῷ τ μὴ ὑπάρχειν. ὅροι γὰρ ἀντιφάσει τὸ καταφατικὸν, ὑπάρξει τὸ σ τινὶ τῷ π. ὡς' ἐπεὶ τὸ μὲν ρ παντὶ τῷ σ, τὸ δὲ σ τινὶ τῷ π, καὶ τὸ ρ τινὶ τῷ π ὑπάρξει· ὡς τὸ ℚ τῷ π τινὶ τῷ ρ.

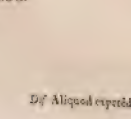

Dis Aliquod expetibile est voluptas.
am Omne expetendum est bonum:
a Ergo Aliquod bonũ est voluptas.

De Omne expetendum est bonum.
ai Aliquas voluptas est expetenda: Ergo
i Aliquas voluptas est bona. Illatio

23 ¶Πάλιν[a], εἰ τὸ μὲν ῥ παντὶ τῷ σ, τὸ δὲ τ παντὶ ὑπάρχει [τῷ σ] οὐδὲν κωλύει τὸ μὲν ῥ παντὶ τῷ τ ὑπάρχειν· ἀδύνατον δὲ τοῦτο ἄνευ τοῦ ῥ ὑπάρχειν· ἀεὶ γὰρ ἐν τοῖς ἔξω τῆς δεικνυούσης.

23 ¶Rurſus[a] ſi τὸ ῥ alicui σ, ac τὸ τ omni σ inſit: neceſſe eſt, τὸ τ alicui ῥ ineſſe. idē enim eſt demonſtrandi modus.

a Quartus modus vtilis ex maiore propoſitione vniuerſali & minore particulari affirmãtibus. vulgò vocatur Tertius. reducitúrque ad primũ figurã, id eſt ad Darij (et indicat littera D) per ſimplicem conuerſionem minoris propoſitionis vt indicat littera s.

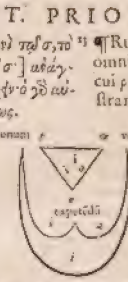

Dar Omne expetendum eſt bonum:
o Aliquod expetendum eſt voluptas:
i Ergo Aliqua voluptas eſt bona.

Dar Omne expetendum eſt bonum:
ri Aliqua voluptas eſt expetenda. Ergo
i Aliqua voluptas eſt bona.

23 ¶Ἔστι δ' ἀποδεῖξαι καὶ διὰ τῶν ἀδυνάτων. καὶ τῇ ἐκθέσει, καθάπερ ἐπὶ τῶν πρότερων.

¶Licet autem *hoc* demonſtrare etiam per impoſſibile, & expoſitione, vt in ſuperioribus factum fuit.

Confirmatio tertij modi vtilis per deductionem ad impoſſibile.

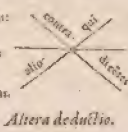

Dif Aliquod expetẽdũ eſt voluptas:
mo Omne expetendum eſt bonum:
ri Ergo Aliquod bonũ eſt voluptas.

Ce Nullum bonum eſt voluptas.
la Omne expetendum eſt bonum: Ergo
rmi Nullũ expetendũ eſt voluptas.

Altera deductio.

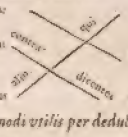

Dif Aliquod expetẽdũ eſt voluptas:
mo Omne expetendum eſt bonum:
e Ergo Aliquod bonũ eſt voluptas.

Fef Nullum bonum eſt voluptas:
ri Aliquod expetendũ eſt voluptas. Ergo
es Aliquod expetendũ nõ eſt bonũ.

Confirmatio quarti modi vtilis per deductionem ad impoſſibile.

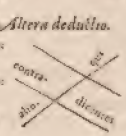

Dar Omne expetendum eſt bonum:
ri Aliquod expetendũ eſt voluptas:
i Ergo Aliqua voluptas eſt bona.

Ce Nulla voluptas eſt bona:
la Aliquod expetẽdũ eſt voluptas: Ergo
rnm Aliquod expetẽdũ nõ eſt bonũ.

Altera deductio.

Dar Omne expetendũ eſt bonum:
ri Aliquod expetẽdũ eſt voluptas:
i Ergo Aliqua voluptas eſt bona.

Cef Nulla voluptas eſt bona:
a Omne expetendũ eſt bonũ: Ergo
re Nullum expetendũ eſt voluptas.

Expositio.

I.

voluptas quæ ex philosophia percipitur.

[a] Quemadmodum medium se habet ex maiore & particulari ex genere, & minore universali affirmante, qui vulgò appellatur *Barocardo*, & reflexo eius ad primam figuram, ad Barbara, et indicat literæ Hyperbolicæ deductionē ad impossibile tempora contradictionis conclusionis, & minoris propositionis: vnde colligimur contradictio maioris: quandoquidem significatur literā c. b Sub c vbi b.

¶ Si[a] verò alter *terminus* sit attributivus, alter privativus, & vniversaliter *accipiatur* attributivus: quando minor est attributivus, erit syllogismus. Nam si τὸ ρ omni σ *inest*, ac τὸ π cuidam non inest: necesse *est*, τ̃ π alicui σ non inesse. Si enim omni[b] *inest* σ, & τ̃ ρ *inest* omni σ: etiam τ̃ π omni σ inerit. attamen non inerat.

[a] Ἐὰν δ' ὁ μὲν ᾖ κατηγορικὸς· ὁ δὲ, στερητικός· καθόλου δὲ ὁ κατηγορικός· ὅταν μὲν ὁ ἐλάττων ᾖ κατηγορικός, ἔσται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ ρ παντὶ τῷ σ, τὸ δὲ π τινὶ μὴ ὑπάρχει. ἀνάγκη τὸ π τινὶ τῷ ρ μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντὶ [b] ι, καὶ τὸ ρ παντὶ τῷ σ· καὶ τὸ π παντὶ τῷ σ ὑπάρξει. ἀλλ' οὐχ ὑπῆρχε.

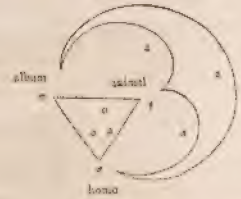

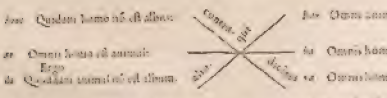

Confirmatur etiam absque deductione ad impossibile, si accipiatur aliquid [d] ὄφ σ, cui τὸ π non insit.

[d] Vt Æthiops.

Δείκνυται δὲ καὶ ἀνευ τῆς ἀπαγωγῆς, ἐὰν ληφθῇ [d] τι ὑφ' σ, ᾧ τὸ π μὴ ὑπάρχει.

[a] Termini medius ex maiore & particulari vniversali affirmante, & minore & maiore negante.

¶ Cùm[a] autem major *terminus* sit attributivus, non erit syllogismus. vt si τὸ π omni σ *inest*, ac τ̃ ρ alicui σ non insit. Termini *conclusionis* omni inesse, animatum, homo, animal.

[a] Ὅταν δ' ὁ μείζων ᾖ κατηρεμικός, οὐκ ἔσται συλλογισμός· οἷον εἰ τὸ μὲν π παντὶ τῷ σ, τὸ δὲ ρ τινὶ τῷ σ μὴ ὑπάρχει. ὅρος δὲ π παντὶ ὑπάρχων, ἔμψυχον ἂν εἴη ρ παντὸς ζῴου.

animatum

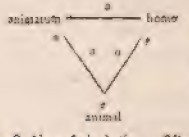

a Omne animal est animatum.
e Aliquod animal non est homo.
a Omnis homo est animatus.

Τοῦ δὲ μηδενὶ ὑπάρχειν λαβεῖν ὅρους, εἰ τιν' ἀνθ' οὗ ὑπάρχει τῷ σ τὸ ρ, τινὶ δὲ μὴ· εἰ γὰρ παντὶ τὸ π τῷ σ ὑπάρχει, τὸ δὲ ρ τινὶ τῷ σ, ἀνθ' οὗ τὸ π τινὶ τῷ ρ ὑπάρξει. ὑπάκειται δὲ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἀλλ' ὡς πρὸ ἐν τοῖς ἀφόροις, λητέον· ἀδιορίστου γὰρ ὄντος τοῦ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, καὶ τὸ μηδενὶ ὑπάρχον, ἀληθὲς εἰπεῖν τινὶ μὴ ὑπάρχειν. μηδενὶ γὰρ ὑπάρχοντος, οὐκ ἦν συλλογισμός. [φανερὸν δὲ ὅτι οὐκ ἔστι συλλογισμὸς]

Termini conclusionis nulli inesse, accipi non pessunt si τὸ ρ cuidã σ insit, cuidam non insit. nam si τὸ π omni σ inest, & τὸ ρ alicui σ: etiam τὸ π alicui ρ inerit. Sed quemadmodum antea, *nunc etiam* accipere oportet. cùm enim hoc *pronunciatum* sit indefinitum, cuidam non inesse: etiam quod nulli inest, verè dicitur cuidam nõ inesse. atqui cùm nulli inest, nõ erat syllogismus. perspicuum igitur est *etiam cùm fumitur cuidam non inesse*, non fore syllogismum.

17 ¶ Ἐὰν δ' ὁ στερητικὸς ἢ καθόλου τὸ ὅρον. ὁ δ' ἐν μέρει, κατηγορικὸς ὁτὲν μὲν ὁ μείζων ἢ στερητικός, ὁ δὲ ἐλάττων, κατηγορικὸς· ἔσται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ π μηδενὶ τῷ σ, τὸ δὲ ρ τινὶ ὑπάρχει τῷ σ τὸ π τινὶ τῷ ρ οὐχ ὑπάρξει. πάλιν δὲ ἔσται τὸ ἀναπόδεικτον σχῆμα, τῆς ρ σ προτάσεως αἰτησαμένους.

17 ¶ At' si terminus privativus sit *vniversalis terminus* autẽ particularis *sit* attributivus: cùm major est privativus, & minor attributivus; erit syllogismus. Nã si τὸ π nulli ρ, ac τὸ ρ cuidam σ insit: *certe* τὸ ρ cuidam σ non inerit. iterum enim erit prima figura, conversâ propositione ρ σ.

a Omne animal est animatum.
e Aliquod animal non est homo.
a Omnis homo est animatus.

e— Nullum expetendum est malum. —— *Ie* Nullum expetendum est malum.
a— Aliquod expetendum est volucre. —— *i* Aliquod volucre est expetendum.
ea Ergo Aliquod volucre non est malum. —— *o* Aliquod volucre non est malum.

Ἐὰν δ' ὁ ἐλάττων ἢ στερητικός, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τῷ ὑπάρχειν, ζῷον, ἀθάνατον, ἄγγελον· τῷ μὴ ὑπάρχειν, ζῷον, δύσημον,

¶ Cùm autem minor *terminus* est privativus, non erit syllogismus. Termini conclusionis affirmantis, animal, homo, fe-rum. negantis, animal, scientia,

ferum vtrobique ferum, est me- ἄρριον · μέσον ἀμφοῖν, τὸ ἄρριον.
dium.

a Aliquod ferum est animal.
e Nullum ferum est homo.
a Omnis homo est animal.

i Aliquod ferum est animal.
e Nullum ferum est scientia.
e Nulla scientia est animal.

¶ Neque *item syllogismus erit*, cum vtrique *terminus* ponuntur primatiui; & alter est vniuersalis, alter in parte. Terminus[a] conclusionis negantis, quando minor est vniuersaliter adiunctus medio, animal, scientia, ferum. affirmantis, animal, homo, ferũ.

¶ Οὐδ' ὅταν ἀμφότεροι στερητικοὶ πεθῶσιν· ἢ δ' ὁ μὲν καθόλου· ὁ δ', ὡς μέρει. ὅροι[a] τῶ μὲ ὑπάρχειν ὅταν ὁ ἐλάττων ἢ καθόλου θεὶς τὸ μέσον, ζῶον, ἐπιστήμη, ἄρριον. τῶ ὑπάρχειν, ζῶον, ἀνθρωπος ἄρριον.

a Quando medius terminus est maior, & minor vniuersalis & in parte vniuersalis & negatiuus.

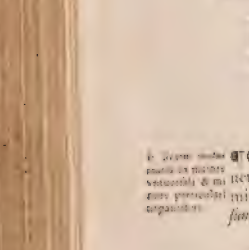

i Aliquod ferum est animal.
e Nullum ferum est scientia.
e Nulla scientia est animal.

i Aliquod ferum est animal.
e Nullum ferum est homo.
a Omnis homo est animal.

¶ Cum[b] autem maior est vniuersalis, & minor in parte: terminus conclusionis negantis *his fuerit*, cornus, nis, album.

¶ Ὅταν[b] δὲ ὁ μείζων [ἢ καθόλου, ὁ δὲ ἐλάττων ὡς μέρει· τῶ μὲν μὴ ὑπάρχειν, κόραξ, χιὼν, λευκόν.

b Quando medius terminus est maior vniuersalis & minor in parte vniuersali negatiua.

e Nullum album est cornus.
i Non omne album est nix.
e Nulla nix est cornus.

Vtrum[c] conclusionis affirmantis recipiũ possunt, si ex eisdem *terminis* fiunt, cuiusmodi non inest. nã si nõ *inest* omni, & nõ alicui *inest* alicui, verum supponebatur nulli *inesse*. Sed ex indefinito[c] ostendendum *est*.

c Vtrum medius terminus, vtrum maior, vel minor propositionis affirmatiuæ in primo figura sit vniuersalis vel particularis.

c Quia medius terminus non potest esse vniuersalis.

¶ Item[d] nullo modo erit syllogismus, si vterque *terminus extremus* nõ cuidam medio inest: vel nõ infinitum alteri inest, alter non omni *insit* vel indefinitum, *terminis*

Τοῦ δ' ὑπάρχειν, οὐκ ἔστι λαβεῖν, εἰ τὸν μὲν μὴ ὑπάρχει τῷ σ, τὸ δὲ μὴ ὑπάρχει. οἷον εἰ τὸ π τῷ ρ, τὸ δὲ ρ τῷ σ, καὶ τὸ π τῷ σ ὑπάρξει ὑπεκειτο δὲ μηδενί. ἀλλ' ὡς τῷ ἀδιορίστῳ δεικτέον.

d Quia medius terminus non potest esse vniuersalis.

¶ Οὐδ'[d] ἐν ἁπασῶν τῷ μὲν σῳ ὑπάρχη, τὸ δὲ μὴ ὑπάρχῃ· ὁ μὲν ὑπάρχῃ· ὁ δὲ μὴ ὑπάρχῃ· ἢ ὁ μὲν τινί· ὁ δὲ, μὴ παντί· ἢ ἀδιορίστως· ἐκ δὲ τῶν συλλογισμῶν ἀδηλωθήσεται· ὅτι

δὲ κοινὸν παντὸς, ζῷον, ἄνθρωπος, λευκόν· ζῷον, ἄψυχον, λευκόν.

omnium communes, animal, homo, album: animal, inanimatū, album.

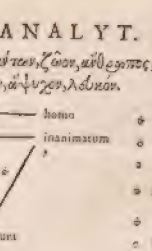

Aliquod album { est / non est } animal.
Aliquod album { est / non est } homo.
Omnis homo est animal.
Aliquod album { est / non est } animal.
Aliquod album { est / non est } inanimatum.
Nullum inanimatum est animal.

Album { est / non est } animal.
Album { est / non est } homo.
Omnis homo est animal.

Album { est / non est } animal.
Album { est / non est } inanimatum.
Nullum inanimatum est animal.

32 ¶ Φανερὸν οὖν, καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πότε ἔσται, καὶ πότε οὐκ ἔσται συλλογισμός· ἢ ὅτι ἐχρῆν τῷ ὅρων εἰς ἐλάχθη, γίνεται συλλογισμὸς ἢ ἀνάγκης· αὐτὸ δὲ συλλογισμός, ἀνάγκην τοῖς ὅροις ὑπάρχειν. ¶ Φανερὸν δὲ ὅτι πάσης ἀτελὴς εἴσιν, οἱ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι συλλογισμοί· πάντες δὲ τελειοῦνται θεωρηθέντων πάλιν. 34 ¶ Καὶ ὅτι τὸ καθόλου συλλογίσασθαι ἐν τούτου τοῦ σχήματος οὐκ ἔστιν, οὔτε στερητικὸν, οὔτε καταφατικόν.

32 ¶ Perspicuum igitur *est*, etiam in hac figura quando erit[a], & quando non erit syllogismus. Item, si termini ita habeant, vt dictum fuit, necessariò fieri syllogismum: & si hæc syllogismus, necesse *esse* vt termini ita *se* habeant. 33 ¶ Perspicuum quoque *est*, omnes syllogismos, qui *fiunt* in hac figura esse imperfectos: quoniam omnes perficiuntur adsumptis quibusdā[b]. 34 ¶ Denique non licere in hac figura colligere conclusionem vniuersalē, nec priuantem nec affirmantem.

a Ita demum erit syllogismus, si minor propositio affirmet, nec sit vtraque propositio particularis.

b Propositionibus.

Communia de tribus figuris, CAP. VII.

1 De modis inutilibus, qui vbi vere fiat. 2 vel aliquid indirecte concludunt 3 in prima 4 vel secunda vel tertia figura. 5 ¶ Illud similiter conjungatur particulari. 6 ¶ Omnes syllogismos imperfectos reduci per primam figuram. 7 ¶ De vbi hanc omnium aliorum syllogismorum ad syllogismos vniuersales primæ figuræ. 8 De syllogismo secundæ figuræ. 9 De syllogismo particularium primæ figuræ. 10 De syllogismo tertiæ figuræ. 11 Epilogus. 12 ¶ Epilogus.

35 Δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν ἁπάσῃ τοῖς σχήμασι, ὅταν μὴ γίνηται συλλογισμὸς, καθόλου ἢ κατὰ μέρος ἢ ὅλως ἢ κατηγορικοῦ ἢ στερητικοῦ, καθόλου ληφθέντος τοῦ στερητικοῦ, ἀεὶ γίνεται συλλογισμὸς ἢ ἐλάττονος ἄκρου πρὸς τὸ μείζον.

35 ILlud quoque perspicuum *est*, in omnibus figuris, quando non sit syllogismus, si attributi vel priuatiui sint vtrique termini[c], itē si *vtrique* sint in parte[d], nullam omnino conclusionem necessariò colligi. ¶ At si alter sit attributiuus, alter priuatiuus, & vniuersaliter accipiatur priatiuus: semper fieri syllogismum minoris extremi de maiori.

c Id est, si vtraque propositio affirmet, vel vtraque negret.

d Ita vt vtraque propositio sit particularis.

e Ibidem vel-[illegible]uel-[illegible]uel indirecti, nam excludit de recto est, in qua maius extremū minori attribuitur. Et è contrario indirecta, in qua maius extremum dicitur de maiore.

a Hic ad primam ¶ Vt si α omni[a] aut alicui[b] β, & nulli γ inest, conuertis enim propositionibus, necesse est ut alicui α non insit γ.

¶ Οἷον εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ὑπάρχει, τὸ δὲ β μηδενὶ τῷ γ· ἀπὸ τροπῆς μὲν γὰρ τὸ β τῷ α ἐνδέχεται, ἀνάγκη τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχειν.

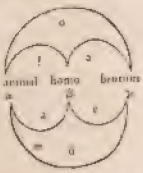

Ergo Omnis homo est animal:
Nullum brutum est homo:
Ergo Aliquod animal non est brutū.

Nullus homo est brutum:
Aliquod animal est homo
Ergo Aliquod animal non est brutū.

Aliquis homo est albus.
Nullum brutum est homo:
Ergo Aliquod album non est brutum.

Nullus homo est brutum.
Aliquod album est homo
Ergo
Aliquod album non est brutū.

¶ Similiter *fit* etiam in alijs figuris, semper enim fit syllogismus per conuersionem.

¶ Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σχημάτων· ἀεὶ γὰρ γίνεται διὰ τῆς ἀναφορᾶς συλλογισμός.

Modus indirectus in secunda figura.

b In secunda particulari affirmante & uniuersali negante.

Fir Aliquis homo est albus:
sm Nullus Æthiops est albus: Ergo
e Aliquis homo nō est Æthiops.

Fe Nullum album est Æthiops:
ri Aliquis homo est albus: Ergo
o Aliquis homo non est Æthiops.

a Modus indirectus in tertia figura.

a *Primus modus indirectus in tertia figura* ex maiore affirmante & minore negante vniuersalibus. hūc modum voco *Fapesmo*: quia reducitur ad Ferio conuersa maiore in parte, & transpositis propositionibus; vt sadesmit litera, p.m.

Fap Omnis homo est bipes:
sm Nullus homo est asin:
e Ergo aliquod bipes non est asin.

Fe Nullus homo est asin:
ri Aliquod bipes est homo: Ergo
o Aliquod bipes non est asin.

b Alter modus indirectus in tertia figura.

b *Secundus modus indirectus in tertia figura*, ex maiore particulari affirmante, & minore vniuersali negante. quē modū voco Fritemoquis reducitur ad Ferio per simplicē cōuersionem maioris propositionis, & transpositionem propositionum: vt indicant literæ, s.m.

Frig Aliquis homo est albus:
sm Nullus homo est lapis:
e Ergo Aliquod album non est lapis.

Fe Nullus homo est lapis:
ri Aliquod album est homo: Ergo
o Aliquod album non est lapis.

5 ¶ Δῆλον δὲ καὶ ὅτι τὸ ἀδιόριστον ἀντὶ τοῦ κατηγορικοῦ τοῦ ἐν μέρει πεπέρανται, τὸν αὐτὸν τρόπον συλλογισμὸν ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι. ¶ Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι πάντες οἱ ἀπλοῦς συλλογισμοὶ τελειοῦνται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. ἢ γὰρ δεικτικῶς, ἢ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, περαίνονται· καὶ ἐν ἀμφοτέροις γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα. ἡ δ' ἐπικὸς μᾶλλον τελειοῦται, ὅτι διὰ τοῦ ἀντιστροφῆς ἐπεραίνοντο πάντες· ἢ δι' ἀδυνάτου τὸ πρῶτον ἐποίει σχῆμα. διὰ γὰρ τοῦ ἀδυνάτου δει-

5 ¶ Præterea manifestum *est*, *pronunciatum* indefinitum pro attributiuo c particulari accepto, efficere eundem syllogismum in omnibus figuris.

6 ¶ Item perspicuum *est*, omnes imperfectos syllogismos perfici per primam figuram. aut enim demonstratione aut per impossibile finiuntur d omnes. atque vtroque modo fit prima figura. Ac demōstratione quidē si perficiantur, *fit prima figura*: quia *sic* omnes perficiebantur per conuersionem: cōuersio autem efficiebat primam figuram. Si verò per impossibile confir-

c Sup. *vel pronunciatum* nam pro opposito indefinita affirmata communiter ponitur particulari affirmati. & indefinita negata particulari negato.

d Perficiuntur.

mentur: *adhuc fit prima figura*: quia posito quod falsum est, syllogismus conficitur in prima figura. Vt in postrema figura[a] si ℔ a ac ℔ ß insint omni ɣ, probatur ℔ a inesse alicui ß, nam si ℔ a *misse* nulli ß, ac ℔ ß omni ɣ: ℔ a inerit nulli ɣ. sed *antea positum* erat, omni *inesse*.

a In primo modo vltimi, quem vocant Darapti.

κυϊλῶν, ὅτι τοῦτος τῷ ΔΔ. δοῦς ὁ συλλογισμὸς γίνεται διὰ τῶν πρώτου σχήματος· οἷον εἰ τὸ Π παντὶ τοῦ Σ ὑπάρχει, εἰ τὸ Α καὶ τὸ Β παντὶ τοῦ Σ ὑπάρχει, ὅτι τὸ Α τινὶ τοῦ Β ὑπάρχει· ἢ γὰρ μηδενὶ τὸ Α τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Σ, οὐδενὶ τῷ Σ τὸ Α· ἀλλ' ἓν ἦν παντί.

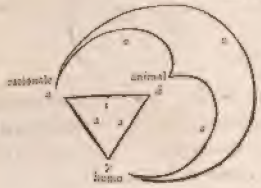

Dar Omnis homo est rationalis.
ap Omnis homo est animal. Ergo
ri Aliquod animal est rationale.

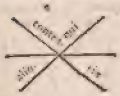

Cri Nullum animal est rationale.
Ia Omnis homo est animal. Ergo
eno Nullus homo est rationalis.

Similiter *fit* etiam in aliis. ¶ Licet etiam reducere omnes syllogismos ad syllogismos vniuersales primæ figuræ.

¶ Nam qui *fiunt* in secunda figura, sine dubio per illos perficiuntur: non tamen omnes eodem modo: sed vniuersales, per conuersionem *propositionis* priuantis.

Ὁμοίως δὲ ἔσται τῷ ἄλλων. ¶ Ἔστι δὲ καὶ πάντας τοὺς συλλογισμοὺς εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμοὺς. ¶ Οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ, φανερὸν ὅτι διὰ τούτων τελειοῦνται· πλὴν οὐχ ὁμοίως πάντες· ἀλλ' οἱ μὲν καθόλου, τῷ στρεπτικοῦ ἀποφατικοῦ.

Cri Nullus lapis est animal. ——— ce Nullum animal est lapis.
a Omnis homo est animal ——— ia Omnis homo est animal. Ergo
re Ergo Nullus homo est lapis. ——— ene Nullus homo est lapis.

Cain Omnes homo est animal.
ef Nullus lapis est animal.
ne Ergo Nullus lapis est homo.

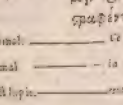

ce Nullum animal est lapis.
ia Omnis homo est animal. Ergo
ene Nullus homo est lapis.

Particularium autem vterque per deductionē ad impossibile.

Τῶν δ' ἐν μέρει ἑκάτερος διὰ τὸ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγωγῆς.

Pef Nullum expetendū est malū.
ti Aliqua voluptas est mala. Ergo
ne Aliqua voluptas non est expetenda.

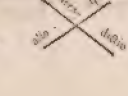

ce Nullum expetendum est malum.
ia Omnis voluptas est expetibilis. Ergo
reue Nulla voluptas est mala.

Par Omne bonum eſt expetẽdum:
ut Quędã voluptas nõ eſt expetẽda
ergo quędã voluptas nõ eſt bona

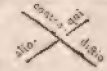

Par Omne bonum eſt expetẽdum:
ut Omnis voluptas eſt bona Ergo
ut Omnis voluptas eſt expetenda.

9 ¶ Οἱ δ' ἐν τῷ πρώτῳ, οἱ μὲν κυρίως ἐπετέλουν τὰ μὲν καθ' ἑαυτοὺς. ἐπιδεικνύουσι δὲ καὶ δι' ἀπαγωγῆς τὸ δευτέρου σχήματος δεικνύντες εἰς ἀδύνατον ἀπάγοντες· οἷον, εἰ τὸ α παντὶ τῷ β, τῷ δὲ β τινὶ τῷ γ, ὅτι τὸ α τινὶ τῷ γ [ὑπάρξει.] εἰ γὰρ μηδενὶ, τῷ δὲ β παντὶ, οὐδενὶ τῷ γ τὸ β ὑπάρξει· τοῦτο γὰρ ἴσμεν διὰ τοῦ δευτέρου σχήματος.

¶ Particulares autem primæ figuræ perficiuntur quidem per ſe ipſos. ſed licet etiam ſecundâ figurâ eos confirmare ducendo ad impoſſibile. Vt ſi Ⓖ' α inerit omni β, ac Ⓖ' β alicui γ: Ⓖ' α inerit alicui γ. nam ſi [a] nulli, [b] inſit, omni autem β inſit: certè nulli γ Ⓖ' β inerit: hoc enim ſcimus per ſecundam figuram[c].

a Sub. ex 2.
b Sub. γ.

c Id eſt, per ſecundam modum vtilem ſecundæ figuræ, quem vocant Camestres.

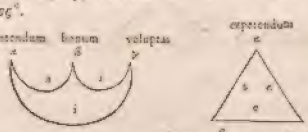

Par Omne bonũ eſt expetendum:
ut Aliqua voluptas eſt bona: Ergo
Aliqua voluptas eſt expetenda.

Par Omne bonum eſt expetẽdum:
Cam Omne bonum eſt expetendũ
ef Nulla voluptas eſt expetenda:
ergo Nulla voluptas eſt bona.

Ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τὸ στερητικοῦ ἔσται δεῖξαι· εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχει, τὸ α τινὶ τῷ γ οὐκ ὑπάρξει· εἰ γὰρ παντὶ, τῷ δὲ β μηδενὶ ὑπάρχει, οὐδενὶ τῷ γ τὸ β ὑπάρξει· τοῦτο δ' ἦν τὸ μέσον σχῆμα.

Similiter in priuatiuo *ſyllogiſmo* erit demonſtratio. Nam ſi τὸ α nulli β, ac τὸ β alicui γ ineſſ: Ⓖ' α alicui γ non inerit. nam ſi [d] omni [e] *inſit*, ac nulli β inſit: Ⓖ' β nulli γ inerit: hoc enim erat media figura[f].

d Sub. τὸ α.
e Sub. γ.
f Id eſt, *ſyllogiſmus in primo modo* tertiæ ſecundæ figuræ, quem vocant Cesare.

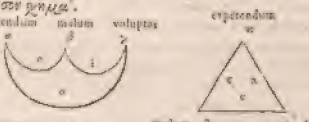

Par Nullum malum eſt expetendũ:
ut Aliqua voluptas eſt mala: Ergo
Aliqua voluptas nõ eſt expetẽda

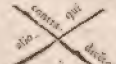

Par Nullum malum eſt expetẽdum:
ef Nullum malum eſt expetẽdũ:
a Omnis voluptas eſt expetẽda:
ergo Nulla voluptas eſt mala.

Itaque cùm omnes syllogismi mediæ figuræ reducantur ad syllogismos vniuersales primæ figuræ particulares autem in primæ ad *syllogismos* secundæ: manifestum est, etiam *syllogismos* particulares *primæ figuræ* reduci ad syllogismos vniuersales primæ figuræ. ¶ Qui verò *sunt* in tertiæ figura, terminis quidem vniuersaliter acceptis, statim per eos syllogismos perficiuntur[a].

a Facta deductione ad impossibile.

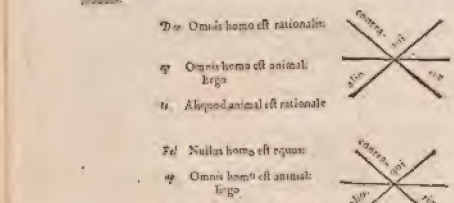

Terminis autem in parte sumptis, *perficiuntur* per syllogismos particulares primæ figuræ[b]. hi verò ad illos reducti sunt[c], quapropter *ad eosdem reducentur* etiam syllogismi particulares tertiæ figuræ. ¶ Perspicuum igitur est, omnes reduci ad syllogismos vniuersales primæ figuræ. ¶ Dictum igitur est, quo[12] modo syllogismi ineſſe aut non inesse ostendentes, se habeant: cùm per se, qui sunt ex eadem figuras tum inuicem, qui sunt ex diuersis *figuris*.

b Vide supra 6 part. 12. & sequentes.

c In 9 partic hu⁹ cap.

Ὅταν δ' ἐκ μέρει ληφθῶσι τῶν ὅρων ἐν μέρει συλλογισμοί, φανερὸν ὅτι καὶ τὰ πρώτου σχήματι[b]. οὗτοι δὲ ἀναχθήσονται εἰς ἐκείνους[c]· ὥστε καὶ οἱ τοῦ τρίτου σχήματος, οἱ κατὰ μέρος. ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι πάντες ἀναχθήσονται εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμούς. ¶ Οἱ μὲν οὖν τοῦ συλλογισμοῦ τοῦ ὑπάρχειν δύναμιν εἰρηται πῶς ἔχουσι, καὶ πρὸς ἑαυτοὺς οἱ ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι καὶ πρὸς ἀλλήλους οἱ ἐν τῷ ἑτέρῳ.

De syllogismis ex ambabus propositionibus necessariis, CAP. VIII.

Dicta sunt quod insit, & necessarium, & contingere vti. 2 *Quibus modis syllogismi de insit, vtris vtrisue necessariis constituantur.* 3 *& quibus modis vtrisque simul vtris vtrisue adsint.*

Et

1 Ἐπεὶ δ' ἐπερόν ἐστιν ὑπάρχειν τι, καὶ οὐκ ἀναγκης ὑπάρχειν, καὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν (πολλὰ γὰρ ὑπάρχει μὲν, οὐ μὴν τοι οὐκ ἀναγκης· τὸ δ', οὔτ' οὐκ ἀναγκης, οὔτ' ὑπάρχει ὅλως, ἐνδέχεται δ' ὑπάρχειν) δῆλον ὅτι καὶ συλλογισμὸς ἐκάστου τούτων, ἕτερος ἔσται, καὶ οὐχ ὁμοίως ἐρόντων τῶν ὅρων ἀλλ' ὁ μὲν, οὐκ ἀναγκαίων· ὁ δ', οὐκ ὑπαρχόντων· ὁ δ', οὐκ ἐνδεχομένων.

2 ¶ Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἀναγκαίων, σχεδὸν ὁμοίως ἔχει καὶ ἔστι τῶν ὑπαρχόντων· ὡσαύτως γὰρ ποιημένων τῶν ὅρων ἐν τε τῷ ὑπάρχειν, καὶ ἐν τῷ οὐκ ἀναγκης ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν, ἔσται τε καὶ [a] οὐκ ἔσται συλλογισμός· πλὴν διοίσει τῷ προσκεῖσθαι τοῖς ὅροις τὸ οὐκ ἀναγκης ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν.

3 Τό, τε γὰρ ἐνδεχόμενον [b] ὡσαύτως [c] αἱρήσεται, καὶ τὸ ἐν ὅλῳ εἶναι, καὶ τὸ κατὰ παντὸς, ὁμοίως [d] κατηγορούμενον. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις τὸν αὐτὸν τρόπον δεικθήσεται ἅπερ ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων, ὅτι τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον, ὥσπερ ὅτι τὸ ὑπάρχειν. ἐν δὲ τῷ μέσῳ σχήματι, ὅταν ᾖ τὸ καθόλου, καταφατικὸν· τὸ δ' ἐν μέρει, στερητικόν· καὶ πάλιν ἐν τῷ ἔσχατῳ, ὅταν τὸ μὲν καθόλου, καταφατικὸν· τὸ δ' ἐν μέρει, στερητικόν [e]· οὐχ ὁμοίως ἔσται ἀπόδειξις· ἀλλ' ἀναγκη ἐκθεσθαι [f] ᾧ τινι ἐκάτερον μὴ ὑπάρχει [g], καὶ τούτου ποιῆσαι τὸν συλλογισμόν· ἔσται γὰρ αἰεὶ ἀναγκαῖος ὅτι τοῦτο. εἰ δὲ καὶ κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι [h] ὑζὶν ἀναγκαίας, ἢ κατ' ἐπέκεινο [i] τινός· τὸ γὰρ ἐνδεχόμενον, ὅπερ ἐπέκεινό τι ὄζι.

1 Quia syllogismus constat ex propositionibus necessariis, ex quibus fiet dictum est collig. conclusionem necessariam. k Id est ℸ. l Id est γ.

1 QVia verò diuersa *hæc* sunt, ineſſe, neceſſariò ineſſe, & contingere ineſſe: (multa enim inſunt quidem, non tamen neceſſariò: alia verò nec neceſſariò nec omnino inſunt, ſed poſſunt ineſſe) perſpicuum eſt, etiam horum cuiuſque ſyllogiſmum diuerſum fore, ac terminis *conſtare* haud ſimili modo *ſe* habentibus. nam alius *erit* ex neceſſariis, alius ex his quæ inſunt, alius ex contingentibus.

2 ¶ In neceſſariis igitur ſimili fere modo *res ſe* habet, atque in iis quæ inſunt. Eodem enim modo poſitis terminis in eo quod ineſt, & in eo quod neceſſariò ineſt, vel non ineſt, erit, & [a] non erit ſyllogiſmus. hoc tantùm differunt quòd terminis illud adiicitur, neceſſariò ineſſe, vel, non ineſſe.

3 ¶ Nam priuans [b] *propoſitio* eodem modo [c] conuertitur. & in in toto eſſe, omnique *attribui*, ſimiliter [d] aſſignabimus. In aliis igitur eodem modo, *id eſt* per conuerſionem, oſtenderetur concluſionem eſſe neceſſariã, quem admodum in eo quod ineſt. In media autem figura cùm *propoſitio* vniuerſalis eſt affirmatiua, & particularis priuatiua [e]; rurſuſque in tertia cum vniuerſalis *eſt* attributiua, & particularis priuatiua [f]: non itidem fiet demonſtratio. ſed neceſſe *eſt*, vt proponentes aliquid [g] cui verumque non ineſt [h], de hoc ſyllogiſmum faciamus. de hoc enim erit *concluſio* neceſſaria [i]. quòd ſi *de termino* propoſito [k] *concluſio* neceſſaria *efficitur*, etiam de illo [l] aliquo neceſſaria *efficietur*.

a Coniunctio nem accipe pro disiunctione. &, pro, aut.
b Sub. vniuerſalis.
c Quemadmodum propoſitio vniuerſaliter negãs id quod ineſt, ſimpliciter conuertitur: ita etiam propoſitio neceſſaria: vt, neceſſe eſt nullum hominẽ eſſe lapidem, neceſſe eſt nullum lapidem eſſe hominem. Adde etiã propoſitiones affirmantes eodẽ modo conuerti, quo dixim' affirmantes non conuerti propoſitio affirmans id quod ineſt, propoſitio autẽ negans partim ſic partim non conuertitur, vide cap. 3. part. 2. &c.
d Vt in eo quod ineſt.
e Hic eſt quartus modus vtilis quem appellant Barbare.
f Hic eſt quintus modus vtilis qui vocatur Ferio.
g Vt ℸ in ſequentibus repet.
h Id eſt alterũ extremum ineſt, alteri non ineſt vt in typo. Etiam de figura nõ attribuitur aut hinc & hinc, ſed hinc tantùm. & in typo tertiæ figuræ non attribuitur Æthiopi albus & animal, ſed animal albo.

nam quod propositum est, illius pars est. sit autem vterque syllogismus[a] in propria figura[b].

γίνεται δὲ τῶν σχημάτων ἑκάτερος ἐν τῷ οἰκείῳ σχήματι.

a αβ δ.

b Id est, in eâdē figura, in qua factus est syllogismus a β γ. vterque enim fit in secunda figura, vel vterq; in certarum in sequentibus zyp is & exemplis inspici potest.

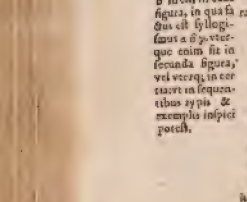

βᾶρ Necesse est, omnem hominem esse rationalem.
ὀᾶ Necesse est, aliquod bipes non esse rationale. Ergo
ᾶ Necesse est, aliquod bipes non esse hominem.

cᾶm Necesse est, omnem hominem esse rationalem.
ēf Necesse est, nullum autem esse rationalem. Ergo
rēᾶ Necesse est, nullum autem esse hominem.

βᾶe Necesse est, aliquem hominem non esse album.
ῑe Necesse est, omnem hominem esse animal. Ergo
ὀᾶ Necesse est, aliquod animal non esse album.

fēᾶ Necesse est, nullum Æthiopem esse album.
ῑf Necesse est, omnem Æthiopem esse animal. Ergo
ſᾶ Necesse est, aliquod animal non esse album.

De syllogismis ex altera propositione pura, & altera necessaria in prima figura[c].

Cap. IX.

1 *De syllogismis vniuersalibus* 2 *ex maiore* 3 *vel minore propositione necessaria.*
4 *De syllogismo particulari* 5 *ex maiore* 6 *vel minore propositione necessaria.*

c Si minor est necessaria, conclusio quoque erit necessaria. si maior pura, conclusio pura. Eudemus tamen & Theophrastus existimarunt omnino sequi cōclusionem puram, & nūquam colligi conclusionē necessariam, nisi ambæ propositiones sint necessariæ. vide Alexandrum Aphrod. Id est, omne a. sic in alijs articulis habet vim notæ vniuersalis.

ACcidit aliquando, vt cùm altera *tantùm* propositio sit necessaria, syllogismus fiat necessarius: non tamen vtrauis, sed ea quæ continet maius extremum.

¶ Vt si τὸ α inesse necessariò ineſſe vel non ineſſe τῷ β, ac τὸ β τῷ γ ineſſe tantùm. sic enim acceptis propositionibus necessariò τὸ α inerit vel non inerit τῷ γ. cùm enim

Συμβαίνει δέ ποτε καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως ἀναγκαίας ὑπαρχούσης, ἀναγκαῖον γίνεσθαι τὸν συλλογισμόν, πλεῖον οὐχ ὁπότερα ἔτυχεν, ἀλλὰ τῆς πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον. ¶ Οἷον, εἰ τὸ μὲν α τῷ β ἀναγκαῖον ἐλλιπῶς ὑπάρχειν, τὸ δὲ β τῷ γ ὑπάρχειν μόνον· οὕτως γὰρ εἰλημμένων τῶν προτάσεων, ἐξ ἀνάγκης τὸ α τῷ γ ὑπάρξει, ἢ οὐχ ὑπάρξει. ἐπεὶ γὰρ

παντὸς τοῦ β ὄντος ἀναγκης ὑπάρχει, ἢ οὐχ ὑπάρχει τὸ α, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β ἐστί, φανερὸν ὅτι καὶ τι γ ὄντος ἀναγκης ἔσται θάτερον τούτων[a].

omni β necessariò insit aut non insit τὸ α, τὸ γ autem sit aliquid τοῦ β: perspicuum est, etiam τὸ γ necessariò fore horum alterum[a].

[a] Id est, esse vel non esse α.

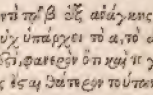

Bar Necesse est, omne animal esse substantiam:
ba Omnis homo est animal: Ergo
rā Necesse est, omnem hominem esse substantiam.

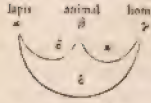

cē Necesse est, nullum animal esse lapidem:
la Omnis homo est animal: Ergo
rēsē Necesse est, nullum hominem esse lapidem.

[b] Id est, propositio maior.
[c] Minor propositio.

¶ εἰ δὲ τ' μὴ τὸ α τῷ β μὴ ἔσται ἀναγκαῖον, τὸ δὲ β τῷ γ ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· εἰ γὰρ ἔσται, συμβήσεται τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης, ὅταν τε τὸ ἄρτιον καὶ τὸ ἴσιον κίνημα. τεθὲν δὲ ψεῦδος· ἐνδέχεται γὰρ τοιοῦτον εἶναι τὸ β, ᾧ τὸ α μηδενὶ ὑπάρχειν.

¶ Si verò *propositio* α β[b] non est necessaria, sed β γ[c] est necessaria: non erit *conclusio* necessaria. nam si *conclusio necessaria* erit, accidit vt τὸ α alicui β insit necessariò, *vt probari potest* tam in prima quàm in tertia figura. hoc autem falsum *est*: quia contingit τὸ β esse eiusmodi, vt τὸ α ei nulli insit possit.

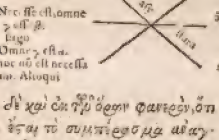

Ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερὸν, ὅτι οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· εἰ γὰρ μᾶλλον τὸ α εἴη κίνησις τὸ δὲ β ζῷον· ἐφ' ᾧ δὲ τὸ γ ἄνθρωπος· ζῷόν μὲν γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ κινεῖται δὲ τὸ ζῷον οὐκ ἐξ ἀνάγκης· οὐδεὶς ὁ ἄνθρωπος.

Præterea etiam ex terminis manifestum *est*, conclusionem non fore necessariâ. vt si τὸ α sit motus: τὸ β, animal: & vbi γ, homo. quoniâ homo necessariò est animal: sed nec animal, nec homo necessariò movetur.

Bar Omne animal movetur:
lā Necesse est, omnem hominem esse animal: Ergo
rā Omnis homo (non necessariò) movetur.

Idem dicendum est, si α β sit privatiuum: quoniam eadem est demonstratio.

Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸν εἴη τὸ α β· ἡ γὰρ αὐτὴ δοτὸς δεῖξις.

¶In syllogismis autem particularibus, si quidem *propositum* vniuersale est necessarium, etiam conclusio erit necessaria: at si particulare *est necessarium*, *conclusio* non *erit* necessaria: siue priuatiua siue attributiua sit propositio vniuersalis. ¶Primum autem, vniuersale sit necessarium: ac Ⓣ α τῷ β insit necessariò, Ⓣ β autem alicui γ insit tantùm: necesse igitur est, Ⓣ α alicui γ inesse necessariò: quoniam Ⓣ γ est sub β [a], atque omni β τὸ α inerat necessariò.

¶Ἐπὶ δὲ τῶν ἐκ μέρους συλλογισμῶν, εἰ μὲν τὸ καθόλου ὄζιν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον· εἰ δὲ τὸ κατὰ μέρος, οὐκ ἀναγκαῖον, οὔτε στερητικῆς, οὔτε καταφατικῆς οὔσης τῆς καθόλου θεωρίσεως. ¶Ἔστω δὴ πρῶτον τὸ καθόλου ἀναγκαῖον, καὶ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ὑπαρχέτω ὡς ἀναγκαῖον, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ὑπαρχέτω μόνον· ἀνάγκη δὴ τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης· τὸ γὰρ τῷ β ὅλῳ, τοῦτο δὲ β παντὶ τὸ α ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης.

[a] Id est τῷ γ, est pars τοῦ β.

Aā Necesse est omnem hominem esse rationalem:
ri Aliquod mortale est homo: Ergo
Ī Necesse est aliquod mortale esse rationale.

Similiter *res* ſe *habet*, si priuatiuus sit syllogismus: quoniam eadem erit demonstratio.

Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸς εἴη ὁ συλλογισμός· ἡ γὰρ αὐτὴ ἔσται δοτὸς δεῖξις.

Eē Necesse est, hominem non esse brutum:
ri Aliquod mortale est homo: Ergo
ō Necesse est, aliquod mortale non esse brutum.

¶Si verò particulare est necessarium, non erit conclusio necessaria, nihil enim absurdi ac-

¶ Εἰ δὲ τὸ κατὰ μέρος ὄζιν ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· οὐδὲν γὰρ ἀδύνατον συμ-

πάλιν[a], καθάπερ ἐν τοῖς καθόλου συλλογισμοῖς. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν. ζῷον, κίνησις, ζῶον, λευκόν.

cidit[a], quemadmodum nec in syllogismis vniuersalibus. Similiter res se habet in *syllogismis particularibus* priuatiuis. Termini *sunto*, motus, animal, album.

a Etiam si affirmatiua conclusio non esse necessaria.

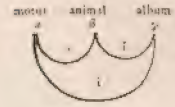

De. Omne animal mouetur.
ri Necesse est aliquod album esse animal: Ergo
i Aliquod album mouetur, id non necessario.

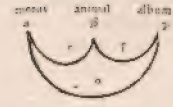

re Nullum animal mouetur.
ri Necesse est aliquod album non esse animal: Ergo
e Aliquod album non mouetur, *id tamen non est necessario, quia potest mouere.*

De syllogismis ex altera propositione pura & altera necessaria, in secunda figura[b], CAP. X.

b Ita demum conclusio est necessaria, si propositio vniuersalis negans sit necessaria. aliquin conclusio est pura.

1 ¶ *De syllogismis vniuersalibus.* 2 *Si necessaria sit propositio maior negans,* 3 *vel minor negans,* 4 *vel maior affirmans.* 5 ¶ *De syllogismis particularibus.* 6 *Si necessaria sit maior propositio vniuersalis negans,* 7 *aut maior vniuersalis affirmans,* 8 *aut minor indefinita negans.*

1 Εἰ δὲ τὸ δευτέρου σχήματος, εἰ μὲν ἡ στερητικὴ προτασις ἔσται ἀναγκαία, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον· εἰ δ' ἡ κατηγορικὴ, οὐκ ἀναγκαῖον. ¶ Ἔστω γὰρ πρῶτον ἡ στερητικὴ ἀναγκαία, καὶ τὸ α τοῦ μὲν β μηδενὶ ενδεχέσθω, τοῦ δὲ γ ὑπαρχέτω μόνον[c]. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, οὐδὲ τὸ β τοῦ α οὐδενὶ ενδέχεται· τὸ δὲ α παντὶ τῷ γ ὑπάρχει· οὐκ ἄρα οὐδενὶ τῷ γ τὸ β ενδέχεται· τὸ γὰρ γ νῦν τὸ α ὅξιν[d].

IN secunda autem figura, si priuatiua propositio sit necessaria, etiam cõclusio erit necessaria. si affirmatiua *sit necessaria, conclusio* non *erit* necessaria. ¶ Primùm enim priuatiua sit necessaria, ac τὸ α nulli β inesse possit, sed τῷ γ insit solùm[c]. quo enim igitur *propositio* priuans concertitur, τὸ β nulli α inesse poterit: atqui τὸ α inest omni γ: itaque τὸ β nulli γ inesse poterit: quia τὸ γ est sub α[d].

c Id est pure, nõ necessario.

d H. e. est pars β α, est aliquid β α.

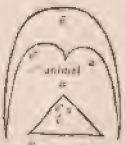

cēſ Necesſe eſt, nullū lapidem eſſe animal:
a Omnis homo eſt animal:
Ergo
rē Necesſe eſt, nullum hominē eſſe lapidē:

¶Itidē *concluſio* erit *neceſſaria*, ſi negatio adiiciatur τῷ γ. Nam ſi τὸ α nulli γ ineſſe poteſt, etiam τῷ γ nulli α ineſſe poteſt. verùm τὸ α ineſt omni β. quare nulli β ineſſe poteſt τῷ γ. fit enim iterū prima figura. ergo nec τὸ β *ineſſe poterit* τῷ γ: quia ſimiliter conuertitur[a].

a Id eſt hæc concluſio γβ, nō minus reciprocatur quàm propoſitio αβ. vtraque enim oratio eſt vniuerſalis negans.

cēm Omnis homo eſt animal:
ēſ Necesſe eſt, nullū lapidem eſſe animal:
Ergo
nēi Necesſe eſt, nullū lapidē eſſe hominē:

¶Si verò attributiua propoſitio ſit neceſſaria, non erit concluſio neceſſaria, inſit enim τὸ α omni β neceſſariò, ac nulli γ inſit ſolùm[b]. cōuerſa igitur *propoſitione* priuātē, ſit prima figura. oſtēſum autem eſt, in prima figura cùm nō eſt neceſſaria propoſitio maior priuatiua, neque cōcluſionem fore neceſſariam. quare nec in his erit concluſio neceſſaria.

b Paris. non neceſſariò.

cēm Neceſſe eſt, omne β eſſe α.
cſ Nullum γ eſt α:
nēi Ergo Nullum γ eſt β.

¶Præterea ſi concluſio ſit neceſſaria, accidit vt τὸ γ alicui α neceſſariò non inſit. Nam ſi τὸ β neceſſariò nulli γ ineſt, etiā τὸ γ neceſſariò nulli β inerit. πάρχει ὀξ ἀνάγκης, οὐδὲ τὸ γ τῷ β

cē Neceſſe eſt, nullum animal eſſe lapidē
a Omnis homo eſt animal: Ergo
nēi Neceſſe eſt, nullū hominē eſſe lapidē.

¶Σὶσωὐτως δὲ καὶ εἰ θεὼς πρὸς γ πεῦθι ὑπὸ τερπικόν· εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχει, οὐδὲ τὸ γ οὐδενὶ τῷ α ἐνδέχεται, τὸ δὲ α παντὶ τῷ β ὑπάρχει, ὥστ' οὐδενὶ τῷ β τὸ γ ἐνδέχεται· γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα πάλιν. οὐκ ἄρα [οὐδὲ] τὸ β τῷ γ· ἀντιστρέφει γὰρ ὁμοίως[1].

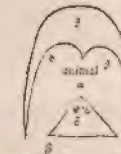

cēm Omnis homo eſt animal:
ēſ Necesſe eſt, nullū animal eſſe lapidē
Ergo
nēi Necesſe eſt, nullū lapidē eſſe hominē:

a Omnis homo eſt animal: Ergo
——ēſ Necesſe eſt, nullū hominē eſſe lapidē.

¶Εἰ δ' ἡ καθηγορικὴ θεώρημα ὄζιν ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον ὑπάρχειν τῷ α παντὶ τῷ β ὄξ ἀνάγκης, τῷ δὲ γ μηδενὶ ὑπαρχέτω μόνον[b]. ἀπόφασις οὖν τὸ τερπικοῦ, τὸ θεωρῆσον γίνεται θεώρημα. δεῖ δ' ἐν τῷ θεωρήματι, ὅτι μὲν ἀναγκαίας οὔσης τῆς θεὼς πρὸς μείζονι τερπικῆς, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ὅταν δὲ οὐσῆ ἐνδεχομένης, οὐδὲν ἔσται τοιοῦτον ἔσται ὄξ ἀνάγκης.

b Paris. non neceſſariò.

cēm Neceſſe eſt, omne β eſſe α.
cſ Nullum γ eſt α:
nēi Ergo Nullum γ eſt β.

Ἐπὶ δ', εἰ τὸ συμπέρασμα ἐστὶν ἀναγκαῖον, συμβαίνει τὸ γ τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχειν ὄξ ἀνάγκης. εἰ γὰρ τὸ β τῷ γ μηδενὶ ὑπάρξει ὄξ ἀνάγκης. τὸ δὲ

τὸ δὲ γε β τινὶ τῷ α ἀναγκη ὑπάρχειν. εἰ γὰρ κ τὸ α παντὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης ὑπῆρχεν. ὡς τε τὸ γ ἀναγκη τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐδὲν κωλύει τὸ α τοιοῦτον ληφθῆναι, ᾧ παντὶ τὸ γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν.

atqui necesse est, τὸ β inesse alicui α, si quidem τὸ α omni β necessario inerat. quare necesse est, τὸ γ alicui α non inesse. sed nihil prohibet, τὸ α eiusmodi accipi vt omni γ inesse possit.

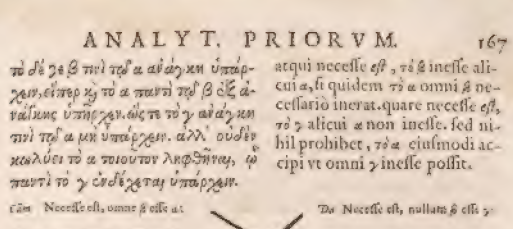

Ἔτι, κἂν ὅροις ἐνδέχηται, εἰκὸς δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον ἁπλῶς, ἀλλὰ τοῦτον ὄντων, ἀναγκαίου ὄν, ἔστω τὸ α, ζῷον· τὸ δὲ β ἄνθρωπος· τὸ δὲ γ λευκόν· καὶ αἱ προτάσεις ὁμοίως εἰλήφθωσαν· ἐνδέχεται [δὲ] τὸ ζῷον μηδενὶ λευκῷ ὑπάρχειν. οὐκ ὑπάρξει δὴ ἀνθρώπῳ ὁ ἄνθρωπος οὐδενὶ λευκῷ, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης· ἐνδέχεται γὰρ ἄνθρωπον χρύσεον λευκόν, καὶ μέχρι τοῦ ἐνὸς αὐτὸ τὸ ζῷον μηδενὶ λευκῷ ὑπάρχῃ. ὥστε τοῦτον μὲν ὄντων, ἀναγκαῖον ἔσται τὸ συμπέρασμα, ἁπλῶς δ' οὐκ ἀναγκαῖον.

Præterea etiam terminis propositis licet ostendere conclusionē nō esse simpliciter necessariā, sed *esse* his positis necessariam. Esto exempli causā τὸ α, animal: τὸ β, homo: τὸ γ, album. ac propositiones similiter sumantur. accidit enim vt animal nulli albo insit. ergo etiam homo inerit nulli albo: sed non necessariō. contingit enim, hominem fieri album, non tamen quamdiu animal nulli albo ineſt. quare his positis necessaria erit cōclusio, simpliciter autem non *erit* necessaria.

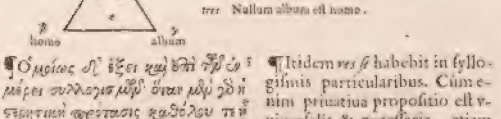

ς ¶Ὁμοίως δ' ἔξει καὶ ὅτι τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν ὅταν μὲν ἡ στερητικὴ πρότασις καθόλου τε ᾖ καὶ ἀναγκαία, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον· ὅταν δὲ ἡ κατηγορικὴ καθόλου τε ᾖ καὶ ἀναγκαία, ἡ δὲ στερητικὴ μὴ μέσως, καὶ οὐκ ἀναγκαία, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ¶Ἔστω δὴ πρῶτον ἡ στε-

¶Itidem *tres* ſ habebit in ſyllogiſmis particularibus. Cùm enim priuatiua propoſitio eſt vniuerſalis & neceſſaria, etiam concluſio erit neceſſaria, cùm autem attributiua eſt vniuerſalis & neceſſaria, priuatiua autem eſt particularis & non neceſſaria: non erit concluſio neceſſaria. ¶Primùm igitur priuati-

ua sit vniuersalis & necessaria: ac τὸ α nulli β inesse possit, cuidam verò γ insit. cùm igitur priuatiuum conuertatur, etiam τὸ β nulli α inesse poterit. atqui τὸ α cuidam γ inest. quare necessario cuidam γ non inerit τὸ β.

ρητικὴ καθόλου τε καὶ ἀναγκαία. ἀλλὰ τὸ α τῷ μὲν β οὐδενὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, τῷ δέ γ τινὶ ὑπάρχει. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, τὸ δὲ τὸ β τῷ α οὐδενὶ ἐνδέχοιτ' ἂν ὑπάρχειν· τὸ δὲ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχει τὸ β. οὐκ ἄρα ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῷ γ οὐκ ὑπάρξει τὸ β.

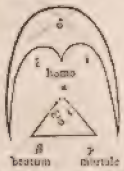

τῷ Necesse est, nulli brutum esse hominẽ. — Necesse est, nulli homini esse brutũ

τι Aliquod mortale est homo: — τι Aliquod mortale est homo: Ergo

Ergo

nõ Necesse est, aliqd mortale nõ esse brutũ. — nõ Necesse est, aliqd mortale nõ esse brutũ.

¶ Rursus attributiua *propositio* sit vniuersalis & necessaria: & affirmatio adiiciatur τῷ β. Si igitur τὸ α omni β necessariò inest, cuidam autem γ non inest: manifestum *est*, τὸ β cuidam γ nõ inesse: sed nõ necessariò. Iidẽ enim termini *vsui* erunt ad *hoc* demonstrandum, qui in syllogismis vniuersalibus *accepti fuerunt*.

a Id est, maior propositio sit affirmatiua.

¶ Πάλιν, ἔστω ἡ καταφορικὴ καθόλου τε καὶ ἀναγκαία, καὶ κείσθω πρὸς τὸ β τὸ καταφορικόν· εἰ δὴ τὸ α παντὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, τῷ δέ γ τινὶ μὴ ὑπάρχει, ὅτι οὐχ ὑπάρξει τὸ β τινὶ τῷ γ, φανερὸν· ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀναγκης· οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι ἔσονται πρὸς τὴν κατάδειξιν, οἵπερ ὅτε τῷ καθόλου συλλογισμῷ.

βν Necesse est, omnem hominem esse animal

ες Aliquod album non est animal: Ergo

ο Aliquod album non est homo.

¶ Ac ne tum quidem erit conclusio necessaria, cùm *pronunciatum* priuatiuum est necessarium in parte acceptũ. per eosdem enim terminos demõstratio *fieri poterit*.

¶ Ἀλλ' οὐδ' εἰ τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐν μέρει λαμβανόμενον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· δῆλον δὲ τῷ αὐτῷ ὅρων ἡ δεῖξις.

Animal

Nam Omnis homo est animal:

Et Necesse est, quoddam album non esse animal: Erga

Quoddam album non est homo.

De syllogismis ex altera propositione pura & altera necessaria, in tertia figura[a], CAP. XI.

a Ex syllogismo affirmatiuo ira demum colligitur cõclusio necessaria, si vniuersalis propositio sit necessaria. ex negatiua autem, si vniuersalis negans sit necessaria. aliquo tamen modo alia est para.

1 ¶ *De syllogismis ex propositionibus vniuersalibus.* 2 *Si vtraque propositio affirmet, & minor* 3 *vel minor sit necessaria.* 4 *Si maior sit primus necessaria,* 5 *vel prima:* 6 *& syllogism.* 7 ¶ *De syllogismo ex altera propositione vniuersali, & altera particulari. Si vtraque propositio affirmet, & minor falsa sit necessaria minor,* 8 *vel maior:* 9 *aut particularis sit necessaria.* 10 *minor,* 11 *vel maior.* 12 *Si altera affirmet, altera negat, ita vt propositio vniuersalis sit negans necessaria,* 13 *aut affirmans sit necessaria, aut negans sit particularis.*

1 ΕΝ δὲ τῷ τελευταίῳ σχήματι, ὅταν μὲν ὅροι ὦσιν οἱ τοῦ καθόλου μὲν ὅτιοῦν τῷ ὅλῳ ὑπάρχειν πρὸς τὸ μέσον, καὶ κατηγορικῶν ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων, ἐὰν ὁ πυθμὴν ᾖ ἀναγκαῖος, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ἐὰν δὲ τὸ μὲν. ᾖ στερητικὸν· τὸ δὲ, κατηγορικόν· ὅταν μὲν τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον ᾖ, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον· ὅταν δὲ τὸ κατηγορικόν, οὐκ ἔσται ἀναγκαῖον.

2 ¶ Ἔστωσαν γὰρ ἀμφότεραι κατηγορικαὶ πρῶτον αἱ προτάσεις, καὶ τὸ α τῷ β παντὶ τοῦ γ ὑπαρχέτω, ἀναγκαῖον δ' ἔστω τὸ α τῷ γ[b]· ἐπεὶ οὖν τὸ β παντὶ τοῦ γ ὑπάρχει, καὶ τὸ γ τινὶ τοῦ β ὑπάρξει, ὥστε τὸ ἀπορρέειν τὸ καθόλου τοῦ κατὰ μέρος· ὥστε εἰ παντὶ τοῦ γ τὸ α ἀναγκαῖον ὑπάρχει, καὶ τὸ γ τοῦ β τινὶ, καὶ τὸ α τοῦ β τινὶ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν· τὸ γὰρ β ὑπὸ τὸ γ ἐστί. γίνεται οὖν τὸ πρῶτον σχῆμα[πάλιν.]

1 IN tertia verò figura cùm terminii sunt vniuersaliter medio iuncti, & vtræque propositiones attributiuæ, vtrauis *sit* necessaria, etiam conclusio erit necessaria: quòd si altera *propositio* sit priuatiua, altera attributiua: cùm priuatiua est necessaria, etiam conclusio non erit necessaria.

2 ¶ Primùm enim vtræque propositiones sint attributiuæ: *ita vt* & τὸ α & τὸ β omni γ insit, & necessaria sit *propositio* α γ[b]. quo niam igitur τὸ β ineſt omni γ, etiam τὸ γ inerit alicui β: cõcluditur enim *propositio* vniuersalis in particularem. quare si omni γ τὸ α necessariò ineſt, ac τὸ γ alicui β: etiam τὸ α alicui β necesse eſt ineſſe: quia τὸ β eſt ſub γ. ſit enim iterum prima figura.

b Id eſt maior.

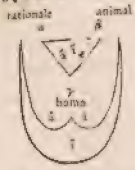

Dā Necesse est omnem hominem esse rationalem:
ri Aliquod animal est homo. Ergo
i Necesse est aliquod animal esse rationale.

¶ Similiter ostendetur si propositio βγ [a] sit necessaria. nam τὸ γ reciprocatum est aliquo α. quare si omni γ τὸ β necessariò inest, ac τὸ γ alicui α inest, etiam τὸ β alicui α necessariò inerit [b].

¶ Ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, καὶ εἰ τὸ β γ [a] ἔξιν ἀναγκαῖον· ἀντιστρέφει γὰρ τὸ γ τῷ α τινί. ὥστ' εἰ παντὶ τῷ γ τὸ β ἐξ ἀναγκης ὑπάρχει, τῷ γ τῷ α τινί, καὶ τῷ α τινὶ τὸ β ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης [b].

a Id est minor.

b Proinde cui τῷ α necessariò inerit alicui γ quod erat demonstrandum.

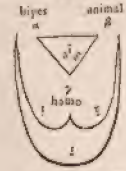

Da Omnis homo est bipes:
ri Necesse est, aliquod animal esse hominē Ergo
i Necesse est, aliquod animal esse bipes.

¶ Rursus propositio αγ sit priuatiua, & propositio βγ affirmatiua, priuatiua autem sit necessaria. Quoniam igitur affirmatiua conuertitur, τὸ γ inerit cuidam β, ac τὸ α necessariò nulli γ: item cuidam γ necessariò nō inerit τὸ α: quia τὸ β est sub γ.

¶ Πάλιν ἔστω τὸ μὲν α γ στερητικὸν, τὸ δὲ β γ καταφατικὸν, ἀναγκαῖον δὲ τὸ στερητικόν· ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ καταφατικὸν, ἔστω τινὶ τῷ β τὸ γ, τὸ δὲ α οὐδενὶ τῷ γ ἐξ ἀνάγκης, οὐδὲ τῷ β τινὶ ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης τὸ α· τὸ γὰρ β ὑπὸ τὸ γ ἐστίν.

Fē Necesse est nullū hominē esse brutum: ——— Fē Necesse est, nullū hominē esse brutum:
ēp Omnis homo est mortalis: Ergo ——— n Aliquod mortale est homo: Ergo
tēn Necesse est, aliquod mortale non esse brutum. ——— ś Necesse est, aliquod mortale non esse brutum.

5 ¶ Εἰ δὲ τὸ κατηγορικὸν ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ἔστω γὰρ τὸ β γ κατηγορικὸν καὶ ἀναγκαῖον, τὸ δὲ α γ στερητικὸν καὶ μὴ ἀναγκαῖον. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ καταφατικὸν, ὑπάρξει καὶ τὸ γ τινὶ τοῦ β ἐξ ἀνάγκης. ὥστε εἰ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ γ, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β ὑπάρχει, καὶ τὸ α τινὶ τῷ β οὐχ ὑπάρξει· ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης· δέδεικται[a] γὰρ ἐν τοῖς πρώτοις σχήμασιν ὅτι τῆς στερητικῆς προτάσεως μὴ ἀναγκαίας οὔσης, οὐ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον.

5 ¶ At si *propositio* attributiua sit necessaria, non erit conclusio necessaria. sit enim *propositio* β γ attributiua & necessaria, & *propositio* α γ priuatiua non necessaria. cùm igitur affirmatiua conuertatur, etiam & γ necessariò inerit cuidam β. quare si τὸ α nulli γ, ac τὸ γ cuidam β ineſt: etiam τὸ α cuidam β non inerit, sed non necessariò. ostensum enim fuit[a], in prima figura, posità propositione priuatiua non necessaria, conclusionem non fore necessariam.

[a] Cap. 9. part. 6.

Fēl Nullum γ est α: ——— ēr Nullum γ est α:
ēp Necesse est omne γ esse β: ——— ī Necesse est aliquod β esse γ:
tēn Ergo Aliquod β non est α. ——— ś Ergo Aliquod β non est α.

Ἔτι καὶ ἐξ ὅρων αὐτὸ ἂν φανερὸν γένοιτο. ἔστω τὸ μὲν α, ἀγαθόν· τὸ δὲ [ἐφ' ᾧ τὸ] β, ζῷον· τὸ δὲ γ, ἵππος. τὸ μὲν οὖν ἀγαθὸν ἐνδέχεται μηδενὶ ἵππῳ ὑπάρχειν· τὸ δὲ ζῷον ἀναγκαῖον παντὶ ὑπάρχειν· ἀλλ' οὐκ ἀναγκαῖον ζῷόν τι μὴ εἶναι ἀγαθόν, εἴπερ ἐνδέχεται πᾶν εἶναι ἀγαθόν.

Præterea etiam ex terminis *hoc* perspicuum esse potest. sit *enim* & α, bonum: τὸ β, animal: τὸ γ, equus. accidere ergo potest, vt bonum nulli equo inſit: necesse autem *est*, animal omni *equo* inesse: sed non necesse *est*, aliquod animal non esse bonum; si quidem accidere potest vt omne animal sit bonum.

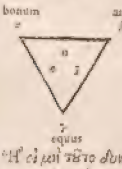

Fēl Nullus equus est bonus:
ēp Necesse est omnem equum esse animal:
tēn Ergo Aliquod animal non est bonum.

Ἢ εἰ μὴ τοῦτο δυνατόν, ἀλλὰ τὸ ἐγρηγορέναι ἢ τὸ καθεύδειν, ὅσον δοῦναι· ἅπαν γὰρ ζῷον δεκτικὸν τούτων[b].

Aut si hoc fieri nequit, *vt omne animal sit bonum: alius* terminus poni debet, *vt* vigilare, vel dormire: quoniã omne animal hęc recipere potest.

[b] Vigilã & somnum. id est, omne animal potest vigilare & dormire.

Fēl Nullus equus vigilat:
ēp Necesse est omnem equum esse animal:
tēn Ergo Aliquod animal non vigilat.

Nullus equus dormit.
Necesse est omnem equum esse animal.
Ergo Aliquod animal non dormit.

¶Si igitur terminis vniuersaliter medio iunctis fine, dictum est quando conclusio erit necessaria. ¶Si verò alter vniuersaliter alter in parte *de medio dictum*, ita vt ambo sint attributiui, cùm *propositio* vniuersalis sit necessaria, etiam conclusio erit necessaria. Demonstratio autem eadem est *cum ea* quæ antea *facta fuit*. reciprocatur enim *propositio* attributiua particularis. Itaque si necesse *est* Θ β inesse omni γ, ac Θ α est sub γ: necesse est, Θ β inesse alicui α. quòd si τὸ β *non* inest alicui α, etiam Θ α alicui β inesse necesse *est*: quoniam *haec propositio* conuertitur. 6 7

¶ Εἰ μὲν οὖν οἱ ὅροι καθόλου πρὸς τὸ μέσον εἰσὶν εἰλημμένοι τῇ θέσει τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ¶ Εἰ δ', ὁ μὲν, καθόλου· ὁ δὲ, κατὰ μέρος κατηγορικῶν μὲν ὄντων ἀμφοτέρων, ὅταν τὸ καθόλου ληφθῇ ἀναλλακτῶν, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. Ἡ αὐτὴ δὲ καὶ ἡ ἀπόδειξις ἔσται· ἀντιστρέφει γὰρ, εἰ μέρει κατηγορικὸν εἰ οὖν ἀναγκαῖον τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ τὸ β τῷ α τινὶ μὴ ὑπάρχει ἀναγκαῖον· ἀντιστρέφει γάρ.

Dā Aliquod expetendum est voluptas:
Nō Necesse est, omne expetendū esse bonū
Ergo
Necesse est aliquod bonū esse voluptatē.

Dā Necesse est, omne expetibile esse bonum
ri Aliqua voluptas est expetenda
Ergo
i Necesse est, aliquā voluptatē esse bonā.

¶ Idem est, si *propositio* α γ sit necessaria & vniuersalis: quia τὸ β est sub γ.

¶ Ὁμοίως δὲ κἂν εἰ τὸ α γ εἴη ἀναγκαῖον, καθόλου ὄν· τὸ γὰρ β ὑπὸ τὸ γ ἐστίν.

Dā Necesse est, omne expetendū esse bonū
ri Aliquod expetēdū est voluptas Ergo
i Necesse est, aliquā voluptatē esse bonā.

Dā Necesse est, omne expetibile esse bonum
ri Aliqua voluptas est expetenda Ergo
i Necesse est, aliquā voluptatē esse bonā.

¶Εἰ δ

9 ¶Εἰ δὲ τὸ ἐν μέρει ἔξιν ἀναγ- 9 ¶Si verò *propositio* particularis
καῖον, οὐκ ἔσται συμπέρασμα sit necessaria, non erit conclu-
10 ἀναγκαῖον. ¶Ἔστω γὰρ τὸ β γ ἐν 10 sio necessaria. ¶Sit enim pro-
μέρει τε καὶ ἀναγκαῖον, τὸ δὲ α positio β γ, particularis & ne-
παντὶ τῷ γ ὑπαρχέτω, μὴ μὴν τοι cessaria: ac τὸ α insit omni γ,
ἐξ αὐτῆς γε ἀναγκαίως, ἀπηρτημένου non tamen necessariò. conuer-
οὖν τοῦ β γ, τὸ πρῶτον γίνεται σχῆμα· καὶ sâ igitur *propositione* β γ, sit pri-
ἡ μὲν καθόλου πρότασις οὐκ ἀναγ- ma figura: & vniuersalis pro-
καία· ἡ δὲ ἐν μέρει, ἀναγκαία. ὅτε positio non est necessaria, sed
δὲ οὕτως ἔχουσιν αἱ προτάσεις, οὐκ particularis est necessaria. cùm
ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. autem ita habent propositio-
ὥστε οὐδὲ ἐπὶ τούτων. nes, non erat [a] conclusio neces- a Vide cap. 5. part. 6.
saria. quocirca nec in his *ter-*
minis quos nunc posuimus, erit conclu-
sio necessaria.

Da Omne γ est α
Nf Necesse est aliquod γ esse β:
i Ergo Aliquod β est α.

Da Omne γ est α
Nf Necesse est, aliquod β esse γ: Ergo
i Aliquod β est α.

ἴσῃ Ἔτι δὲ καὶ ὅτι τῷ ὅρῳ φανερόν. Prætereà ex terminis hoc per-
ἔστω γὰρ τὸ μὲν α, ὑγρότης· τὸ δὲ spicuum est. Sit enim α, vigilia:
β, δίπουν· ἐφ' ᾧ δὲ τὸ γ, ζῷον· τὸ β, bipes: vbi γ, animal. neces-
μὲν οὖν β τινὶ τῷ γ ἀνάγκη ὑπάρχειν, se igitur est, τὸ β alicui γ ines-
τὸ δὲ α παντὶ τῷ γ οὐδενὶ κεῖται [ὑ- se, accidítque vt τὸ α omni γ
πάρχειν,] καὶ τὸ α τῷ β οὐκ ἀνάγ- insit, ac τὸ α τῷ β non neces-
καῖον· οὐ γὰρ ἀνάγκη δίπουν τι καθεύδειν, ἢ ἐγρηγορέναι. sariò ineſt: quia non neceſſe
est, vt aliquod bipes dormiat,
aut vigilet.

Mss. à

vigilans α — bipes β

animal γ

Dā Omne animal vigilat:
If Necesse est, aliquod animal esse bipes: Ergo
i Aliquod bipes vigilat.

11 ¶Ὁμοίως δὲ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅ- 11 ¶Itidem autem & per eosdem
ρων δειχθήσεται, καὶ εἰ τὸ α γ εἴη terminos ostendetur, & si *pro-*
ἐν μέρει τε καὶ ἀναγκαῖον. *positio* α γ sit particularis & ne-
cessaria.

bipes α — vigilans β

animal γ

Dif Necesse est, aliquod animal esse bipes:
an Omne animal vigilat:
Ergo
i Aliquod vigilans est bipes.

Da Omne animal vigilat:
re Necesse est, aliquod bipes esse animal:
Ergo
i Aliquod bipes vigilat.

¶ Contingere autem & contingens *id* appello, quod, cùm non sit necessarium, si ponatur esse, nihil inde sequitur impossibile. quod enim necessarium est, homonymos contingere dicitur. Hoc autem esse contingēs quod diximus, perspicuum est ex negationibus & affirmationibus oppositis. hæc enim, non contingit inesse, & impossibile est inesse, & necesse est non inesse, aut eadem sunt, aut sese mutuò consequuntur. quare etiam his opposita, *id est*, contingit inesse, & non impossibile est inesse, & nō necesse est nō inesse, aut sunt eadem, aut sese mutuò consequuntur. nam de omni re vel affirmatio vel negatio vera est. ergo contingens est non necessarium: & non necessariū, contingens. ¶ Omnes autem de contingenti propositiones in se inuicem conuerti possunt. *conuerti* inquam non affirmatiuas in negatiuas, sed quæcunque affirmatiuam figuram habent secundum oppositionem[a]. at hæc, contingit inesse, *mutatur* in hāc, contingit non inesse. & hæc, contingit omni, in hanc, contingit nulli[b], vel non omni[c]. & hæc, alicui *contingit*, in hanc, non omni *contingit*. idem in aliis ht. cùm enim contingens non sit necessarium, ac non necessarium possit non inesse: perspicuum *est*, si contingit ☉ a τῷ β inesse, contingere etiam nō inesse. & si omni contingit inesse, etiam omni contingere non inesse. Similis est ratio affirmationum in parte: quoniam eadē *est* demōstratio. Eiusmodi verò propositiones sunt attributiuæ, nō priuatiuæ. nā *verbū* Cōtingit,

a Id efficiat cùm sint affirmantes, tamē se ipsis sibi mutuò opponi videntur: quia ambæ habent modum affirmatum. sed altera habet verbum Esse, affirmatiū, altera negatiuum.
b Id est, in contrariam propositionem.
c Id est, in contradictoriā propositionem.

¶ Λέγω δὲ ἐνδέχεσθαι, τὸ συμβαῖνον, οὐ μὴ ὄντος ἀναγκαίου, τεθέντος δὲ ὑπάρχειν, οὐδὲν ἔσται ἀδύνατον· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον ὁμωνύμως ἐνδέχεσθαι λέγομεν. ὅτι δὲ τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἐνδεχόμενον, φανερὸν ἔκ τε τῆς διαφάσεως καὶ τῆς καταφάσεως τῆς ἀντικειμένων· τὸ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, καὶ ἀδύνατον ὑπάρχειν, καὶ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν, ἢ ταυτὰ ἐστιν, ἢ ἀκολουθεῖ ἄλληλοις· ὥστε καὶ τὰ ἀντικείμενα τούτοις, τὸ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, καὶ οὐκ ἀδύνατον ὑπάρχειν, καὶ οὐκ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν, ἢ ταυτὰ ἐστιν, ἢ ἀκολουθοῦσι ἀλλήλοις· ἢ παντὶ γὰρ ἢ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις ἔσται ἀεὶ τοῦ ἐνδεχομένου, κἀναγκαίου· καὶ τοῦ μὴ ἀναγκαίου, ἐνδεχόμενον. ¶ Συμβαίνει δὲ πάσας ταύτὰς τὸ ἐνδέχεσθαι ἀντιστρέφειν ἀλλήλαις. λέγω δὲ οὐ τὰς καταφατικὰς ταῖς ἀποφατικαῖς, ἀλλ' ὅσαι καταφατικὸν ἔχουσι τὸ σχῆμα κατὰ τὴν ἀντίθεσιν· οἷον τὸ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, τῷ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· καὶ τὸ παντὶ ἐνδέχεσθαι, τῷ ἐνδέχεσθαι μηδενί, ἢ μὴ παντί· καὶ τῷ τινί, τῷ μὴ παντί· τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον ἔχει καὶ τὰ ἄλλα. ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐνδεχόμενον οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον· τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον ἐγχωρεῖ μὴ ὑπάρχειν· φανερὸν ὅτι εἰ ἐνδέχεται τὸ α τῷ β ὑπάρχειν, ἐνδέχεται καὶ μὴ ὑπάρχειν· καὶ εἰ παντὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, καὶ παντὶ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει καταφάσεων· ἡ γὰρ αὐτὴ ἀπόδειξις. εἰσὶ δὲ αἱ τοιαῦ-

ται ὑπάρχειν, καταφατικαὶ, καὶ οὐ στερητικαί· τὸ γὰρ ἐνδέχεσθαι,

πῶ ἕξει· ὁμοίως πάλεται, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον. ¶ Διορισμένων δὲ τούτων, πάλιν λέγωμεν, ὅτι τὸ ἐνδέχεσθαι, κατὰ δύο λέγεται τρόπους· ἕνα μέν, τὸ ᾧ ὅτι τὸ πολὺ γίνεσθαι, καὶ ἀφελέσθαι τὸ αὐξανόμενον· οἷον τὸ πολιοῦσθαι αἰθέρα, ἢ ὠχριᾶσθαι, ἢ φθίνειν, ἢ ὅλως τὸ πεφυκὸς ὑπάρχειν. τοῦτο δὲ, εὐσυνεχὲς μὲν ἔχει τὸ αὐξανόμενον, ἀφῆκε τὸ μὴ ἀεὶ εἶναι τὸν αἰθέρα· ὄντος μέν τινι αἰθρώπου, ἢ ἵππου, ἢ ὡς ὅτι τὸ πολὺ ὄζειν. ἄλλον δὲ [τρόπον] τὸ ἀόριστον, ὃ καὶ οὕτως καὶ μὴ οὕτως ἐνδεχόμενον· οἷον τὸ βαδίζειν ζῶον, ἢ τὸ βαδίζοντος ἡνιοχεῖσθαι σημεῖον, ἢ ὅλως τὸ ἄπο τύχης ἡγούμενον· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τοῦτο πέφυκεν, ἢ ἀναπαύεσθαι. ¶ Ἀντιπίπτει μὲν οὖν καὶ αἱ κατὰ ταύτας ἀντικείμεναι προτάσεις ἑκάτεραι· οὐ μὴν τὸν αὐτὸν γε τρόπον· ἀλλὰ τὸ μὲν πεφυκὸς εἶναι, τοῦ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν· οὕτω δὲ ἐνδέχεται μὴ πολιοῦσθαι αἰθέρα. τὸ δὲ ἀόριστον πᾶν μᾶλλον οὕτως ἢ ἀναγκαίως.

6 ¶ Ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ συλλογισμὸς ἀποδεικτικὸς, τοῦ μὲν ἀορίστου οὐκ ἔστι, τοῦ δὲ ἀναγκαίου· εἰ τὸ μέσον τοῦ δὲ πεφυκότος, ἔστι. καὶ φανερὸν εἰ λόγοι καὶ αἱ στέψεις γίνονται ταῖς τοιούτοις ἐνδεχομένοις. ἐπὶνους δὲ ἐγχωρεῖ μὲν ἠρωτῆσθαι συλλογισμὸν, οὐ μὴν εὐθὺς γε ζητεῖται. ¶ Ταῦτα μὲν οὖν διωρίσθω περὶ μὲν τῶν ἐν τοῖς ἁπλοῖς· πειρατέον δὲ λέγειν, πότε, καὶ πῶς ἔχει τὰ ἐξ ἀρχῆς συλλογισμὸς οὐκ ἔστι ἐνδεχομένων ὡς ἀναγκαίων. ¶ Ἐπεὶ δὲ τὸ ἐνδέχεσθαι τόδε τόδε ὑπάρχειν, διχῶς ἔστιν εἰλημμένον· ἢ γὰρ ᾧ ὑπάρχει τόδε,

similiter ponitur *in oratione*, vt *verbum* Est: sicut prius[a] dictum est. ¶ His definitis, *hoc* insuper dicamus: Contingere dicitur duobus modis. vno, quod plerumque[b] fit, ac deficit à necessario: vt hominem canescere, vel augeri, vel tabescere, & omnino quod naturâ esse solet. hoc enim non habet continuam necessitatem: quia non semper homo est. sed si homo sit, aut necessariò aut plerumque est. alio modo *contingere dicitur*, quod est indefinitū: quódque & ita & secus *esse* potest: vt animal ambulare, aut *eo* ambulante fieri terræ motum, & omnino quod fit à fortuna. *horum* enim nihil magis ita naturâ comparatum est, quàm contrario modo.

5 ¶ Cùm[c] autem secundū oppositas propositiones vtrúque[d] cōtingens: nō tamē eodem modo. sed quod naturâ cōparatū est vt sit, in *id cùm* quod nō necessariò inest: sic enim contingit nō canescere homine. quod autē est indefinitū, in *id cùm* quod nō magis hoc q̄ illo modo esse potest. ¶ Scientia verò & syllogismus demonstratius non est eorum quæ sunt indefinita, quia medium est inordinatum[e]: sed eorum quæ naturâ comparatum est vt sint. ac rationes considerationésq; ferè de his fiunt quæ hoc modo cōtingunt. *de his* autem *quæ* illo modo *cōtingunt*, licet quidem potest syllogismus, sed quæri nō consuevit. ¶ Hæc igitur magis definientur in sequentibus[f]. nunc verò dicamus, quando, & quomodo, & quis erit syllogismus ex propositionibus contingētibus. ¶ Quia verò *hoc loquitur*, contingit hoc huic inesse, bifariam accipi potest: (aut enim *significat* cui hoc inest,

a Cap. 3. part. 6.

b Sub hoc nōmine tacitè comprehenditur etiam quod raro fit. vt 2. phys. cap 5. & alibi.

c Quia reste dicimus, contingit esse, & contingere esse.

d Quod plerumque fit, & quod est indefinitum vt æque possit esse & non esse.

e Incertum, inconstans.

f Lib. 1. poster. Analyt. cap. 7. ostendit scientiam eorum esse eorum quæ æterna & perpetua sunt.

aut cui hoc cõtingit ineſſe. nam *hæc oratio*, de quo τὸ β, *ei* contingere τὸ α, horum alterum ſignificat, vel de quo dicitur τὸ β, vel de quo dici contingit. hæc autem nihil differunt de quo τὸ β, *ei* τὸ α *ineſſe* contingere: de, omni ℰ τὸ α *ineſſe* contingere. perſpicuum igitur eſt, duobus modis dici poſſe, τὸ α omni β contingere ineſſe) primùm igitur dicamus, ſi de quo τὸ γ, *ei* τὸ β *ineſſe* contingit; & de quo τὸ β, *ei* τὸ α *ineſſe contingit*; quis erit & qualis ſyllogiſmus: ita namque ambæ propoſitiones contingentes ſumuntur. cùm verò cui τὸ ℰ ineſt, *ei* τὸ α accidit, altera propoſitio eſt de eo quod ineſt, altera contingens. Quare à ſimilibus figurâ [a] incipiendum eſt, ſicut in aliis quoque ſæpiùs.

ἢ ᾧ ἐνδέχεται αὐτὸ ὑπάρχειν· τὸ γὰρ κατ' οὗ τὸ β, τὸ α ἐνδέχεσθαι, πολλαχῶς σημαίνει θάτερον, ἢ κατ' οὗ λέγεται τὸ β, ἢ κατ' οὗ ἐνδέχεται λέγεσθαι· τὸ δὲ κατ' οὗτο β, τὸ α ἐνδέχεσθαι, ἢ παντὶ τῷ β τὸ α ἐνδέχεσθαι, οὐδὲν διαφέρει· φανερὸν [οὖν] ὅτι διχῶς ἂν λέγοιτο τὸ α τῷ β παντὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν) πρῶτον οὖν εἴπωμεν, εἰ κατ' οὗ τὸ γ τὸ β ἐνδέχεται, καὶ κατ' οὗ τὸ β τὸ α, πῖς ἔσται καὶ ποῖος ὁ συλλογισμός· οὕτω γὰρ ἂν ἄριστα λαμβάνοιτο ἑκάτερα ἀμφοτέρων λαμβανόντων τὸ ἐνδέχεσθαι. ὅταν δὲ κατ' οὗ τὸ β ὑπάρχει, τὸ α ἐνδέχεται· ἢ μᾶλλον ὑπάρχει· εἰ δ', ἐνδεχόμενον [ἔστιν.] ὥστε δεῖ τὴν ὁμοιοσχημόνων ἀρχὴν, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις.

a τὰ ἑξῆς, à ſyllogiſmis quorum utraque propoſitiones ſunt aſſumptiles, ad eas quæ ſunt cõtingentes.

De ſyllogiſmis ex ambabus propoſitionibus contingentibus in prima figura[b],

Cap. XIV.

b Si maior propoſitio eſt particularis, modus eſt mendoſus: ſi minor eſt univerſalis ſemper ſequitur concluſio contingens vt ſi minor affirmet, affirmatiua ſi verò neget, imperfecta.

1 ¶ *Modi univerſales. Si utraque propoſitio affirmet.* 2 *Si maior neget, minor affirmet.* 3 *Si maior affirmet, minor neget.* 4 *Si utraque negat.* 5 *Epilogus.* 6 ¶ *Modi particulares. Si minor ſit particularis affirmans, & maior univerſalis* 7 *affirmans,* 8 *vel negans.* 9 *Si maior univerſaliter affirmet, minor in parte neget.* 10 *Si maior particularis, minor univerſalis.* 11 ¶ *Epilogus.* ¶ 12 *Impoſſibilia ſic, ſi quæ ſequuntur contingere non debet.*

CVm igitur τὸ α accidit omni ℰ, ac τὸ ℰ omni γ: ſyllogiſmus erit perfectus, *quo colligetur* τὸ α accidere omni γ. hoc autem perſpicuum eſt ex definitione. nam omni accidere, ita accipiebatur.

ΟΤαν οὖν τὸ α παντὶ τῷ ℰ ἐνδέχηται, καὶ τὸ ℰ παντὶ τῷ γ, συλλογισμὸς ἔσται τέλειος, ὅτι τὸ α παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. τοῦτο δὲ φανερὸν ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ· τὸ γὰρ ἐνδέχεσθαι παντὶ ὑπάρχειν, οὕτως ἐλαμβάνομεν.

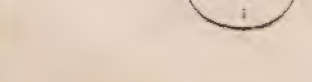

1 Contingit omne album moueri.
2 Contingit omnem hominem eſſe album: Ergo
3 Contingit omnem hominem moueri.

¶ Ogni

2 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν α τινὶ τῷ β ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ γ, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, ὅτι τὸ α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ γ· τὸ γὰρ καθ' οὗ τὸ β ἐνδέχεται, τὸ α μὴ ἐνδέχεσθαι, τοῦτο ἓν τὸ μηδὲν ὑπολείπειν τῷ ὑπὸ τὸ β ἐνδεχομένων.

2 ¶ Itidémque si ℭ α accidit nulli β, ac τὸ ℭ *accidat* omni γ: *syllogismus erit quo colligetur* τὸ α accidere nulli γ. nam cui τὸ ℭ accidit, *ei* τὸ α non accidere, hoc erat nihil relinquere ex iis contingentibus quæ sunt sub ℭ.

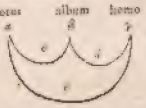

3 ¶ Ὅταν δὲ τὸ α παντὶ τῷ β ἐνδέχηται, τὸ δὲ β ἐνδέχηται μηδενὶ τῷ γ· ἀεὶ μὲν τῶν εἰλημμένων προτάσεων, οὐδὲς γίνεται συλλογισμός· ἀντιφατείσης δὲ τῆς β γ κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι[a], γίνεται ὁ αὐτὸς ὥσπερ καὶ πρότερον[b]. ἐπεὶ γὰρ ἐνδέχεται τὸ β μηδενὶ τῷ γ, ὑπάρχειν, ἐνδέχεται καὶ παντὶ ὑπάρχειν. τοῦτο γὰρ εἴρηται πρότερον[c]. ὥστε εἰ τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α παντὶ τῷ β, πάλιν ὁ αὐτὸς γίνεται συλλογισμός.

3 ¶ Cùm autem τὸ α accidit omni ℭ, ac τὸ ℭ accidit nulli γ: ex propositionibus acceptis nullus syllogismus fit. sed conuersâ *propositione* ℭ γ sicut contingens conuertitur[a], fit idem *syllogismus* qui & antea[b] *factus est*. cùm enim contingat τὸ ℭ nulli γ inesse, contingit etiam omni inesse: hoc enim antea[c] dictum est. quare cùm τὸ ℭ *accidat* omni γ, ac τὸ α omni ℭ: rursus fit idem syllogismus.

a Id est, si minor propositio ex negante fiat affirmante.
b Part. 1.
c Cap. præced. part. 3.

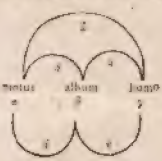

4 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ περὶς ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις ἡ ἀπόφασις τεθείη μετὰ τοῦ ἐνδέχεσθαι, λέγω δὲ, οἷον εἰ τὸ μὲν α τῷ β ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ γ· ἀεὶ μὲν γὰρ τῶν εἰλημμένων προτάσεων,

4 ¶ Similis ratio est, si ambabus propositionibus adiiciatur negatio *vna* cum *verbo* accidere *vel contingere*. vt si τὸ α accidit nulli ℭ, ac τὸ ℭ nulli γ. nã ex propositionibus acceptis

nullus ſyllogiſmus ſit, ſed propoſitionib' cõuerſis rurſus erit idem ſyllogiſmus qui & prius[a] factus eſt.

a Part. 1.

οὐδὲὶς γίνεται συλλογισμός· ἀντιστρεφομένων δὲ, πάλιν ὁ αὐτὸς ἔσται, ὥσπερ καὶ πρότερον.

ë Contingit nullum album moueri: ——Ñär—— Contingit omne album moueri:
ë Contingit nullũ hominem eſſe albũ. ——ëï—— Contingit omnem hominẽ eſſe albũ
Ergo
rëï Contingit omnem hominem moueri.

Totaliam reduci ad Celarent, ſola minori propoſitione conuerſa, hoc in modum:

ë Contingit nullum album moueri: ——rë—— Contingit nullum album moueri:
ë Contingit nullũ hominem eſſe albũ: ——ïã—— Contingit omnẽ hominẽ eſſe album
Ergo
rëïã Contingit nullum hominem moueri.

¶ Perſpicuum igitur *eſt*, negatione adiũcta minori extremo, vel ambabus propoſitionibus, aut non fieri ſyllogiſmum: aut fieri quidem, ſed non perfectũ: quia neceſſitas *conſecutionis* perficitur per conuerſionem.

5 ¶ Φανερὸν οὖν ὅτι τῆς ἀποφάσεως ἢ ἀμφοῖν ἢ τοῦ ἐλάττονος ἄκρου, ἢ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις, ἢ οὐ γίνεται συλλογισμός, ἢ γίνεται μὲν, ἀλλ' οὐ τέλειος· διὰ γὰρ τῆς ἀντιστροφῆς περαίνεται τὸ ἀναγκαῖον.

¶ Quòd ſi propoſitionum altera vniuerſalis, altera in parte ſumatur, ita vt maior ſit vniuerſalis affirmatiua, ſyllogiſmus erit perfectus.

6 ¶ Ἐὰν δ' ἡ μὲν, καθόλου τῶν προτάσεων, ἡ δ', ἐν μέρει κατηγορική, ἡ μὲν τὸ μεῖζον ἄκρον καθόλου, συλλογισμὸς ἔσται τέλειος.

¶ Nam ſi τὸ α accidit omni β, & τὸ β alicui γ: certè τὸ α accidit alicui γ. hoc autem manifeſtum eſt ex definitione *qua expoſitum eſt quid ſit* omni accidere.

¶ Εἰ γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β ἐνδέχεται, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ, τὸ α τινὶ τῷ γ ἐνδέχεται. τὸ δὲ φανερὸν ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τὸ παντὶ ἐνδέχεσθαι.

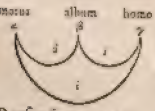

Ai Contingit omne album moueri:
ïã Contingit aliquem hominem eſſe album: Ergo
ï Contingit aliquem hominem moueri.

b Sup. & minor affirmans.

¶ Rurſus ſi τὸ α accidit nulli β, & τὸ β cuidam γ ineſſe contingit: neceſſe eſt contingere τῷ α

8 ¶ Πάλιν, εἰ τὸ α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἀνάγκη τὸ α ἐνδέχεσθαι τινὶ

τινὶ τοῦ γ μὴ ὑπάρχειν. διὸ ἀνάγκη δι' ἐκθέσεως.

cuidam γ nõ inesse. demonstratio autem est eadem[a].

[a] Id est, huius Syllogismi ostensio fit more ostensionis quæ exponitur huic quid sit Contingere nullum nolle.

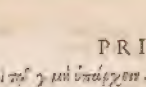

ε Contingit nullum album nostrum.
ι Contingit quendam hominem esse album. Ergo
δ Contingit quendam hominem non nostrum.

ιθ ¶Ἐὰν δὲ τὸ στερητικὸν ληφθῇ κατὰ μέρος τὸ ἐν μέρει στερητικὸς, ὁ δὲ καθόλου, κατηφατικὸς, τῇ δὲ διάθεσει ὁμοίως ἔχωσιν[b]· οἷον, τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ἐνδέχηται, τὸ δὲ β τινὶ τοῦ γ ἐνδέχηται, μὴ ὑπάρχειν· ἐξ ἀμφοῖν μὲν οὖν τῶν εἰλημμένων στερητικῶν οὐ γίνεται φανερὸς συλλογισμός· ἀπηρτημένης δὲ τῆς ἐν μέρει, κατηφατικοῦ τὸ β τινὶ τοῦ γ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, τὸ αὐτὸ ἔσται συμπέρασμα, ὃ καὶ πρότερον, καὶ διὰ τῶν ἐξ ἀρχῆς[c].

19 ¶Sin autem propositio prima accipiatur in parte, vniuersalis autem propositio *secunda* affirmatiua, & eundem situm retineant[b]: verbi gratia τὸ α accidat omni γ, contingatque τὸ β cuidam γ non inesse: ex propositionibus quidem acceptis non fit euidēs syllogismus: conuersa autem *propositione* particulari, ita vt ponatur τὸ β cuidam γ inesse contingere, erit eadem conclusio, quæ prius, quemadmodum in prioribus[c] *syllogismis fecimus.*

[b] Ita vt maior sit vniuersalis, & minor particularis.

[c] Id est, vniuersalibus imperfectis de quibus in part. 3 & 4. dictum fuit.

ε Contingit omne album nostrum. ——— Oὐ Contingit omne album nostrum.
ι Contingit quendam hominem non esse album. ——— ιι Contingit quendam hominem esse album. Ergo
δ Contingit quendam hominem non nostrum. ——— ι Contingit quendam hominem nostrum.

κ ¶Ἐὰν δὲ ἡ στερητικὴ μείζων ἀκούσῃ τὸ μέρει ληφθῇ, ἡ δὲ στερητικὸς τὸ ἐλαττον καθόλου, ἐὰν τὰ ἀμφότερα κατηφατικὰ τοῦτον τὸν τρόπον, ἐὰν τε στερητικαὶ, ἐάν τε μὴ ὁμοιομερεῖς, ἐάν τε ἀμφότεραι ἀδιόριστοι, οὐ γίνεται συλλογισμός· ὁμοίως δὲ καὶ ἂν ἡ μὲν ὑπερτείνῃ τὸ α[d], ὃ μὴ κατηγορεῖσθαι ἐστὶ τοσοῦτον ὧν ὑπόκειται τὸ β τῷ α, ἐλλιπῶς τὸ γ· πάντως δὲ ἄτε παντὶ, ἄτε μηδενὶ, ἄτε τινὶ,

20 ¶Si vero maior propositio accipiatur particularis, minor autem vniuersalis: siue ambæ affirmatiuæ ponantur, siue priuatiuæ, siue figura abimiles sint: & siue ambæ sint indefinitæ, siue particulares: nullo modo erit Syllogismus. Nihil enim verat τὸ β excedere τὸ α[d], nec attribui ei, qualiter. *id* autem quo τὸ β excedit τὸ α, sit τὸ γ. huic[e] igitur nec omni, nec nulli, neq; cuidã,

[d] Id est, quia maior propositio accipitur de aliqua parte subiecti minoris, ita vt aliquæ de illa dicantur, & aliquæ non.

[e] Id est, γ.

neque non cuidam inesse τὸ α contingit[a]. siquidem contingentes propositiones conuertuntur[b]: & contingit τὸ β pluribus inesse quàm τὸ α[c].

οὔτε μή που ἐνδέχεται [a] τὸ α ὑπάρχειν εἴπερ ἀντιστρέφουσιν [b] αἱ τῷ ἐνδέχεσθαι φερούσαι, καὶ τὸ β πλείοσιν ἐνδέχεται, ἢ τὸ α ὑπάρχειν [c].

a Quis necessitatem inter necessarium autē & contingens distinguatur.
b Id est, quod contingit inesse, contingit etiam nō inesse: & retro, quod contingit non inesse, contingit etiam inesse. quæ conuersio non habet locū in necessario.
cum igitur conclusio sit necessaria, nullo modo posset esse cōtingens.
c Adeo vt cuidam, cui τὸ β accidit, necessariò τὸ α non insitum. lapidi, cui albū accidit, necessariò animal non inest.
d Sub hac syllogismorum, in quibus maior propositio est particularis vel indefinita.
e Propositio ſ, est contingens, ac aliud refert verūm accipiatur vniuersalis an particularis vel indefinita: nec verum affirmans, an negās.

Hoc ex terminis quoque perspicuum *est*. cùm enim propositiones ita ſ habent: primum vltimo & nulli, & omni necessariò inest. Termini communes omnium [d] *sint hi*: *Conclusionis*, necessariò inesse, animal, albū, homo. *Conclusionis*, non posse inesse, animal, album, vestimentum.

Ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερὸν οὕτω τὸ ἐχούσιον τὴν ἀποστέρησιν, τὸ πρῶτον τοῦ ἐσχάτου καὶ οὐδενὶ ἐνδέχεται, καὶ παντὶ ὑπάρχειν ἀναγκαῖον. ὅροι δὲ κοινοὶ πάντων [d], τὸ μὲν ὑπάρχειν ὅλῳ αὐλῷ κινεῖ, ζῷον, λευκόν, ἄνθρωπος· τὸ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, ζῷον, λευκὸν, ἱμάτιον.

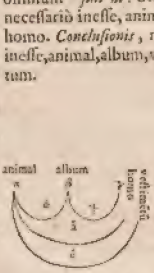

φ Contingit aliquod album { esse / non esse } animal.
ρ Contingit { omnem / nullum / aliquem non omnem } hominem esse album.
σ Necesse est omnem hominem esse animal.
τ Contingit aliquod album { esse / non esse } animal.
υ Contingit { omne / nullum / aliquod non omne } vestimentum esse album.
φ Necesse est nullum vestimentum esse animal.

Perspicuum igitur est, cùm termini hoc modo ſ habent, nullum fieri syllogismum. nam omnis syllogismus colligit aut inesse, aut necessariò inesse, aut contingere inesse. quòd autem *hic syllogismus* nec inesse nec necessario inesse colligat, *ex eo* apparet, quòd affirmatiuam conclusionem tollit priuatiua, & priuatiuam affirmatiua. restat igitur, vt colligat contingere inesse. sed hoc *est* impossibile: quippe ostensum est, cùm termini ita ſ habent, & omni & nulli postremo primum necef-

Φανερὸν οὖν ὅτι τοῦτον τὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων, οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός. ἢ γὰρ τὸ ὑπάρχειν, ἢ τὸ ὅλῳ αὐλῷ κινεῖ, ἢ τὸ ἐνδέχεσθαι, πᾶς ὅστι συλλογισμός. τὸ μὲν οὖν μὴ ὑπάρχειν, ἐκ τοῦ αὐλαίαν, φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστιν· ὁ μὲν γὰρ καταφατικὸς, ἀναιρῶν τὴν στερητικὴν· ὁ δὲ στερητικὸς τὴν καταφατικήν. λείπεται δὲ, τῷ ἐνδέχεσθαι εἶναι. τοῦτο δὲ ἀδύνατον· δέδεικται γὰρ, ὅτι οὔτος ἐχόντων τῶν ὅρων καὶ παντὶ τοῦ ἐσχάτου τὸ πρῶτον αὐλῷ

μὴ

και, καὶ οὐδενὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. ὥστε οὐκ ἀεὶ ἔσται τὸ ἐνδέχεσθαι συλλογισμός· τὸ δὲ ἀναγκαῖον οὐκ ἀεὶ ἐνδεχόμενον. ¶ Φανερὸν οὖν ὅτι καθόλου τῶν ὅρων ἐν ταῖς ἐνδεχομέναις προτάσεσιν, ἀεὶ γίνεται συλλογισμὸς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, καὶ καταφατικῶν, καὶ στερητικῶν ὄντων· πλὴν καταφατικῶν μὲν ὄντων, τέλειος· στερητικῶν δὲ, ἀτελής. ¶ Δεῖ δὲ τὸ ἐνδέχεσθαι λαμβάνειν, μὴ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις, ἀλλὰ καθ' ὃν εἰρήκαμεν διορισμόν. ἐνίοτε δὲ λανθάνει τὸ τοιοῦτον.

fariò ineſſe. ergo cõtingere *ineſſe* non colligitur hoc ſyllogiſmo: quia quod eſt neceſſarium, u non eſt contingens. ¶ Perſpicuum igitur eſt, cùm termini vniuerſaliter accipiuntur in propoſitionibus contingentibus, ſemper fieri ſyllogiſmum in prima figura, ſiue ſint attributiui ſiue priuatiui. verùm ſi attributiui ſint, *ſyllogiſmus eſt* perfectus. 12 ſi priuatiui, imperfectus. ¶ Sed opus eſt vt contingere accipiatur non in *propoſitionibus* neceſſariis, ſed ſecundum dictam * definitionem. hoc autem interdum latet.

* 1 Cap. praced. part 2.

De ſyllogiſmis ex altera propoſitione pura & altera contingente, in prima figura[b],

CAP. XV.

1 ¶¶ *De ſyllogiſmis vniuerſalibus.* 2 ¶ *Si minor propoſitio pura affirmet, & maior contingens affirmet,* 3 *vel neget:* 4 *ſyllogiſmus eſſe perfectus.* 5 ¶ *Si minor propoſitio contingens affirmet, ſyllogiſmus eſſe imperfectus.* 6 *Probatio prima. ſi antecedens eſt poſſibile, etiam conſequens eſſe poſſibile.* 7 *Propoſito, quomodo accipi debet poſſibile & impoſſibile:* 8 *nec non antecedens & conſequens.* 9 *Probatio altera. Ex falſa hypotheſi ſequi falſum conſequens, non impoſſibilem.* 10 *Si minor propoſitio contingens affirmet, & maior pura affirmet* 11 *abſolute & ſimpliciter non tantum certo tempore,* 12 *vel neget:* 13 *de qua contingenti conſulſio colligatur.* 14 ¶ *Si minor propoſitio cõtingens negat, & minor pura affirmet,* 15 *vel negat.* 16 ¶ *Si minor propoſitio pura negat, & maior contingens affirmet vel negat.* 17 ¶ *Epilogus.* 18 ¶¶ *De ſyllogiſmis particularibus. Si minor ſit vniuerſalis contingens, & minor particularis pura affirmet.* 19 *Si maior ſit vniuerſalis pura, & minor contingens.* 20 *Si maior ſit particularis.* 21 *Epilogus.*

b Cùm maior propoſitio eſt particularis, vel minor eſt pura negans, nihil concluditur. Cùm maior eſt vniuerſalis contingẽs, & minor pura affirmans ſyllogiſmus eſt perfectus, & de cõtingenti propriè dicto. Cùm minor eſt contingens, & maior eſt vniuerſalis pura: ſyllogiſmus eſt verſedu- qui quidem, ſi maior affirmet, eſt de contingenti propriè dicto: ſi neget, de contingenti quod accipitur pro nõ necceſſario.

Ἐὰν δὲ ἡ μὲν, ὑπάρχον· ἡ δὲ, ἐνδέχεσθαι λαμβάνηται, τῷ στερητικῷ· ὅταν μὲν ἡ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον, ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ. τελειοῦται τὰ πάντες ἔσονται οἱ συλλογισμοί, καὶ τὸ ἐνδέχεσθαι κατὰ τὸν εἰρημένον διορισμόν· ὅταν δὲ ἡ πρὸς τὸ ἔλαττον, ἀτελὴς τὰ πάντες, καὶ οἱ στερητικοὶ τῷ συλλογισμῷ τῷ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένῳ, ἀλλὰ τῷ μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ ὂν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν· εἰ δὲ μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ ὂν ἀναγκαῖον, ἐνδέχεσθαι φαμὲν καὶ μηδενὶ καὶ μὴ

SI verò altera propoſitio pura, altera contingẽs accipiatur: cum ea quæ continet maius extremum, contingere ſignificat: omnes ſyllogiſmi erunt perfecti, & de contingenti ſecundum dictã definitionem *accepto*. cùm autem propoſitio in qua eſt minus extremum, *contingere ſignificat*: omnes erunt imperfecti: & priuatiui ſyllogiſmi non erunt de contingẽti ſecundum *dictam* definitionem *accepto*, ſed de eo quod nulli, aut non omni neceſſariò ineſt. nam ſi nulli aut non omni neceſſariò ineſt, accidere dicimus vt nulli aut non

omni inlit. ¶ Accidat enim τῷ α τὸ β omni, ac τῷ β ponatur inesse omni γ. quoniam igitur τὸ γ est sub β, omni autem β accidit τὸ α: perspicuum est, etiam omni γ accidere τὸ α. fit igitur perfectus syllogismus.

a Syllogismus perfectus ex mutua propositione puræ, & mutua contingentis puræ: quarum illa affirmatiua.

παντὶ ὑπάρχειν. ¶ Ἐνδέχεσθω δὴ τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ. κεῖσθω δ' ὑπάρχειν ἤτοι σωζομένου τοῦ β ληφθὲν τὸ γ, τῷ δὲ β παντὶ ἐνδέχεται τὸ α, φανερὸν ὅτι καὶ τῷ γ παντὶ ἐνδέχεται τὸ α. γίνεται δὴ τέλειος συλλογισμός.

Contingit omne animal mouere.
Omnis homo est animal: Ergo
Contingit omnem hominem mouere.

b Syllogismus perfectus ex mutua propositione contingentis negatiuæ & mutua puræ affirmatiuæ constat syllogismus.

¶ Similiter b si propositio α β sit priuatiua, *propositio* autem β γ affirmatiua, & *propositio* α β contingens, *propositio* verò β γ pura accipiatur: perfectus erit syllogismus, *quo colligetur* accidere vt τὸ α nulli γ inlit.

¶ Ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς α β προτάσεως, τῆς δὲ β γ καταφατικῆς, καὶ τῆς μὲν α β ἐνδεχομένης, τῆς δὲ β γ ὑπαρχούσης λαμβανομένης, τέλειος ἔσται συλλογισμός, ὅτι τὸ α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν.

Contingit nullum animal mouere.
Omnis homo est animal. Ergo
Contingit nullum hominem mouere.

¶ Perspicuum igitur est, perfectos syllogismos fieri cum minor propositio accipitur pura, *& maior contingens*. ¶ Cum autem contrario modo *res* habet, syllogismos fere, ostendendum *est* per *deductionem ad* impossibile. similúque constabit *esse syllogismos* imperfectos: quia demonstratio *non fit* ex propositionibus *initio* acceptis. ¶ Primùm autem explicandũ *est*. si cùm est τῷ α, necesse *est* esse τὸ β: *pariter* etiam cùm τὸ α est possibile, τὸ β esse possibile: *idque* necessariò. Sit enim rebus ita *se* habentibus, vbi τὸ α, possibile: vbi τὸ β, impossibile. Si igitur possibile, quando possibile est, fiet: at *certè* impossibile, quia est impossibile, non fiet. quòd si simul τὸ α est possibile, τὸ β ἀδ-

¶ Ὅτι μὲν οὖν τῷ ὑπάρχειν πᾶν μέσον πρὸς τὸ ἐλάττονον ἄκρον τέλειοι γίνονται οἱ συλλογισμοὶ φανερόν. ¶ ὅτι δὲ ἀνάπαλιν ἐχόντων συλλογισμοὶ, λέγω τὸ ἀδύνατον δεικτέον· ἄλλα δὲ ἐστιν δῆλα, καὶ ὅτι ἀτελεῖς· ἡ γὰρ ἀπόδειξις οὐκ ἐξ εἰλημμένων ποιήσεται.

¶ Πρῶτον δὲ λεκτέον, ὅτι εἰ τῷ α τὸ β, ἀνάγκη τὸ β εἶναι δυνατὸν τοῦ α, δυνατὸν ὄντος εἶναι τὸ β ἐξ ἀνάγκης. ἔστω γὰρ οὕτως ἐχόντων, τὸ μὲν ἐφ' ᾧ τὸ α, δυνατόν· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ τὸ β, ἀδύνατον. εἰ οὖν τὸ μὲν δυνατὸν ὅτε δυνατὸν ἔστι, γνῶσιν αὐτὸ δὲ ἀδύνατον, ὅτι ἀδύνατον, οὐκ ἂν γνοίη τις. ἅμα δὲ εἰ τὸ α δυνατὸν ἦν τῷ β ἀδ-

β ἀδύνατον, συνέρχοιτο αὖ τὸ α γενέσθαι αὖθις τῷ β. εἰ δὲ ἠρώτηται καὶ τοῦτο· τὸ δὲ γενησόμενον, ὅτι γενήσεται, ἐστὶν ἢ οὐκ ἐστίν; ἢ οὐκ ἐστὶν ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι γενήσεται, ἐστὶν ἢ οὐκ ἐστίν; ἀνάγκη ἄρα τὸ δυνατὸν [a] καὶ ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸ ἀληθοῦς εἶναι, καὶ τὸ ὑπάρξειν, καὶ ὁσαχῶς ἄλλως λέγεται τὸ δυνατόν· ἐν ἀπασι γὰρ ὁμοίως ἕξει. ¶ Ἔτι ὄντος τοῦ α τοῦ β ἓξ), οὐχ ὡς ἐνίοτε ὄντος τοῦ α τοῦ β ἔσται, δεῖ λαμβάνειν· οὐ γὰρ ἔστιν οὕτω ἐξ ἁπάντων ἑνὸς ὄντος, ἀλλὰ δυοῖν ἐλλήψεται. ἔστω ὅταν αἱ προτάσεις ὦσιν ἐν ἐλάττοσι ὅροις τῶν συλλογισμῶν. εἰ γὰρ τὸ γ τῷ α, τὸ δὲ α τῷ ζ, καὶ τὸ γ τῷ ζ οὐκ ἀνάγκη. καὶ εἰ δυνατὸν α εἶναι, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται δυνατόν. ὥσπερ οὖν εἰ τὸ ζ εἴη, τὸ μὲν α τὰς προτάσεις, τὸ δὲ β τὸ συμπέρασμα· συμβαίνει οὐ δυνατοῦ ὄντος τοῦ α ὄντας, ἅμα καὶ τὸ β εἶναι· ἀλλὰ καὶ δυνατοῦ, δυνατόν.

[a] Malim cum Boetio illum & alterum hunc tollere.

Τούτου δὲ διορισθέντος, φανερὸν ὅτι οὐδὲν συνεπιδύσεται καὶ μὴ ἀδύνατα, καὶ τὸ συμβαῖνον διὰ τοῦ ψεύδους ἔσται καὶ τὰ ἀδύνατον. οἷον εἰ τὸ α, ἓξ ὄντος μὴ ὄντος, μὴ ὄντι τῷ ἀδυνάτῳ ὄντος δὲ τοῦ α, τὸ β ἔσται· καὶ τὸ β ἔσται ἓξ ὄντος· οὐ μὴν τοῦ γε ἀδύνατον. ἐπεὶ γὰρ ἀδύνατον ὄντα εἰ τὸ α ὄντος, ἔστι τὸ β· καὶ δυνατοῦ ὄντος τοῦ α, ἔσται τὸ β δυνατόν· ὑπόκειται δὲ τὸ α δυνατὸν εἶναι)· καὶ τὸ β ἄρα ἔσται δυνατόν· εἰ δὲ ἀδύνατον, ἅμα δυνατὸν ἔσται τὸ αὐτὸ καὶ ἀδύνατον. ¶ Διωρισμένων δὲ τούτων, τὸ

β impossibile: continget fieri τὸ α sine β. & si fieri, etiã esse: quod enim est factum, quando est factũ, est. ¶ Possibile autẽ & impossibile accipere oportet, non solùm quod fieri potest, sed etiam quod verè dicitur, & quod *alibi* est, & quotcunque aliis modis dicitur possibile. omnium enim similis ratio est. ¶ Præterea *quod dicitur*, cum est τὸ α, esse τὸ β, non *ita* accipere oportet, quasi cùm vnum quiddam sit, *nempe* τὸ α, τὸ β futurum sit, quia nihil necessariò colligitur *ex eo* quòd vnum quiddã sit, sed *quòd* duo minimùm *sint* vti ea propositiones eo quo diximus modo se habent in syllogismo. nam si τὸ γ *dicatur* de β, ac τὸ β de ζ, etiam τὸ γ de ζ *dicetur* necessariò. & si vtraque *propositio est* possibilis, etiam conclusio erit possibilis. tamquam igitur si quis ponat τὸ α propositiones, τὸ β conclusionem: non solùm sit, vt cùm ζ α sit necessariũ, simul etiam τὸ β sit necessarium: sed etiam cùm *illud sit* possibile, *hoc sit* possibile.

β. Lege mecum ascribitur lectioni.

¶ Hoc autem ostenso, constat, si falsa nec impossibilis sit hypothesis, etiam id falsum nec impossibile fore, quod propter hypothesin accidit. ac si τὸ α est falsum, non tamen impossibile; cùm autem τὸ α est, etiam τὸ β est: certè etiam τὸ β erit falsum, non tamẽ impossibile. absurdum est enim, si cum est τὸ α, est τὸ β, etiam cum possibile est τὸ α, possibile fore τὸ β. ac suppositum est, τὸ α esse possibile. quare etiam τὸ β erit possibile: quia si *sit* impossibile: idem simul erit possibile & impossibile. ¶ His definitis,

[a] Posse hîc dicitur vel quod potest esse, vbi nõ fit, vel quod est, vel quod accidit. Ita enim Græci vtuntur ὑπάρξειν. Ambages ab Aristotele vsurpatas ita explicat Boetius, vt in hoc sit regula superioris propositionis: nam si ex eo quòd τὸ α, consequitur τὸ β, & τὸ α possibile est, etiam τὸ β possibile est. & si τὸ α necessarium est, etiam τὸ β necessarium est. & si vtrumque est possibile, etiam conclusio possibilis est.

τὸ α insit omni β, ac τὸ β accidat omni γ. necesse igitur est, vt omni γ τὸ α inesse contingat.

ὑπαρχέτω τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ. ἐνδεχέσθω. ἀνάγκη οὖν παντὶ τῷ Γ τὸ α ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν.

Tar Omne album est coloratum:
tū Contingit omnem hominem esse album. Ergo
rū Contingit omnem hominem esse coloratum.

Fac enim non contingere. ac τὸ β omni γ ponatur inesse. hoc autem falsum quidem est, non tamen impossibile. Si igitur τὸ β non accidit omni γ[a], ac τὸ β inest omni γ: τὸ α non omni β accidit[b]. sit enim syllogismus in tertia figura[c]. atqui supponebatur omni inesse contingere. necesse igitur est, vt τὸ α accidat omni γ. supposito enim eo quod falsum, non impossibile est[d]: quod[e] inde accidit, est impossibile.

Μὴ γὰρ ἐνδεχέσθω· τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν· τοῦτο δὲ ψεῦδος μέν, οὐ μὴν τό γε ἀδύνατον. εἰ οὖν τὸ μὲν α μὴ ἐνδέχεται παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ β παντὶ ὑπάρχει τῷ γ, τὸ α οὐ παντὶ τῷ β ἐνδέχεται· γίνεται γὰρ συλλογισμὸς ἐξ ἀμφοῖν τοῖν σχημάτοιν. ἀλλ' ὑπῆκειτο παντὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. αἰεὶ γὰρ ἀφαιροῦμεν ἃ παντὶ τῷ γ ἐνδέχεσθαι· ψεῦδος γὰρ ὑποτεθὲν οὐκ ἀδύνατόν, τὸ συμβαῖνον δ' ἐξ αὐτοῦ ἀδύνατον.

[a] Hæc propositio eadem valet, quod necesse est aliquod γ non esse α.
[b] Id est τὸ α non omni β inesse. hæc enim conclusio sequitur ex duabus propositionibus & si contrarium ponatur ac supponimus pro eo quod non inest, fieri inesse, patet. hæc conclusio est impossibilis. Invenit repugnantem illi propositionem. omne β est α. itaque tertiæ est argumentatio Aristotelis.
[c] In quarto modo tertiæ, qui vocatur Bramantip, de quo dictum fuit cum prius. Id est, si α non accidat omni β. Id est, non quoniam β est α.

Bar Omne β est α:
bū Contingit omne γ esse β. Ergo
rū Contingit omne γ esse α.

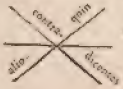

ar Omne γ est β. Ergo
de Non omne β est α.

Bar Omne album est coloratum.
bū Contingit omnem hominem esse album. Ergo
rū Contingit omnem hominem esse coloratum.

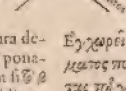

ar Nonne est aliquem hominem non esse coloratum:
ar Omnis homo est album. Ergo
de Non omne album est coloratum.

[d] Quod falsum est, non impossibile est.
[e] Quod inde accidit, est impossibile.

Licet etiam in prima figura deducere ad impossibile, si ponamus τὸ β inesse τῷ γ. nam si τὸ β inest omni γ, ac τὸ α accidit omni β, etiam omni γ accidet τὸ α. verùm supponebatur non omni accidere.

Ἐγχωρεῖ δὲ καὶ ἐξ ἀρχῆς τὸ ἀφαίρεσιν ποιήσαντι τὸ ἀδύνατον, ὅταν τῷ γ τὸ β ὑπάρχειν· εἰ γὰρ τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχει, τὸ δὲ α παντὶ τῷ β ἐνδέχεται, καὶ τῷ γ παντὶ ἂν ἐνδέχοιτο τὸ α. ἀλλ' ὑπῆκειτο μὴ παντὶ ἐνδέχεσθαι.

Bar Omne β est α:
bū Contingit omne γ esse β:
Non contingit omne γ esse α.

—— bū Contingit omne β esse α:
—— ar Omne γ est β. Ergo
contradictio ra Contingit omne γ esse α.

Bar Omne album est coloratum.
bū Contingit omnem hominem esse album.
Non contingit omnē hominē esse coloratū. contradictio

—— Bar Contingit omne album esse coloratum.
—— ta Omnis homo est album. Ergo
ra Contingit omnē hominē esse coloratū.

11 ¶ Δεῖ δὲ λαμβάνειν τὸ παντὶ ὑπάρχειν, μὴ κατ' ἐνίστασθαι, οἷον νῦν, ἢ ἐν τῷδε τῷ χρόνῳ, ἀλλ' ἁπλῶς· ἐξ ὧν τοιούτων γὰρ οἱ συλλογισμοὶ τοῖς σχηματισμοῖς καὶ τοῖς συλλογισμοῖς ἐγγίνονται· ἐπεὶ κατάγε τὸ νῦν λαμβανομένης τῆς προτάσεως, οὐκ ἔσται συλλογισμός· οὐδὲν γὰρ ἴσως κωλύει ποτὲ παντὶ κινουμένῳ ἄνθρωπον ὑπάρχειν, οἷον εἰ μηδὲν ἄλλο κινεῖται· τὸ δὲ κινούμενον ἐνδέχεται παντὶ ἵππῳ· ἀλλ' ἄνθρωπος οὐδενὶ ἵππῳ ἐνδέχεται, ἔστι, ἔστω τὸ μὲν πρῶτον ζῷον· τὸ δὲ μέσον, κινούμενον· τὸ δὲ ἔσχατον, ἄνθρωπος. αἱ μὲν οὖν προτάσεις ὁμοίως ἔξουσι· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀναγκαῖον, οὐκ ἐνδεχόμενον. ἕξει γὰρ ἀναγκαῖως ὁ ἄνθρωπος ζῷον.

11 ¶ Omni autem ineſſe, accipiendum eſt, non tempore definitum, vt nunc, aut hoc tempore, ſed ſimpliciter: quoniam ex huiſcemodi propoſitionibus ſyllogiſmos conficimus[a], cæteroqui propoſitione ſecundum *tempus* præſens acceptâ, non erit ſyllogiſmus. nihil enim fortaſſe prohibet aliquando omni moto hominem ineſſe: nempe ſi nihil aliud moueatur. motum autem accidit omni equo. ſed homo nulli equo accidit. Præterea primus *terminus* ſit animal: medius, motum: poſtremus, homo. propoſitiones igitur ſimiliter habebunt. concluſio autem *erit* neceſſaria, non contingens. neceſſariò namque homo *eſt* animal.

a In ſcientiis cipiuntur propoſitiones quarum veritas vniuerſalis & perpetua eſt, vt Ariſtot. docebit lib. 1. poſt Analyt.

a Quodcumque mouetur, eſt homo:
a Contingit omnem equum moueri:
ē Neceſſe eſt, nullū equum eſſe hominē.

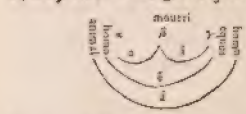

a Quodcumque mouetur eſt animal:
i Contingit omnem hominem moueri:
i Neceſſe eſt, animal hominē eſſe animal.

Φανερὸν οὖν, ὅτι τὸ καθόλου λητέον ἁπλῶς, καὶ οὐ χρόνῳ διορίζοντας. ¶ Πάλιν[b], ἔστω στερητικὴ 12 ἡ πρότασις καθόλου ἡ α β, ᾧ εἰλήφθω τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β ὑπάρχειν, τὸ δὲ β παντὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν τῷ γ· ταὐτὸν οὖν ἔσται, ἀνάγκη τὸ α ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν.

Conſtat igitur, vniuerſale accipiendum *eſſe* ſimpliciter, non tempore definitum. ¶ Rurſus[b] propoſitio α β ſit priuatiua. ac ſumatur τὸ α nulli β ineſſe, & τὸ β accidere omni γ. his igitur poſitis, neceſſe eſt accidere vt τὸ α nulli γ inſit.

b Syllogiſmus imperfectus ex modis ſecundæ figuræ, de quo mox certius agetur. affirmatiua vniuerſalis.

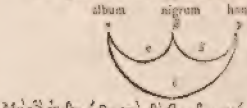

Nullum nigrum eſt album:
Contingit omnem hominem eſſe nigrū.
Ergo
Contingit nullū hominem eſſe album.

Μὴ γὰρ ἐνδεχέσθω τὸ δὲ β τῷ γ κεῖσθω ὑπάρχειν, καθάπερ ἀνώτερον. ἀνάγκη δὴ τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν· γίνεται γὰρ συλλογισμὸς διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. τοῦτο δὲ ἀδύνατον.

Fac enim non accidere, ac τὸ β ponatur ineſſe τῷ γ, quemadmodum antea *factum fuit*. neceſſe igitur eſt τῷ α alicui β ineſſe. fit enim ſyllogiſmus in tertia figura. hoc autem eſt impoſſibile.

Quapropter accidet vt β̄ α insit nulli γ; quia falso *proposito* nec impossibili posito, impossibile accidit.

Ὥστε ἐνδέχοιτο ἂν τὸ α μηδενὶ τῷ γ· ψεύδους γὰρ ὑποτεθέντος καὶ ἀδυνάτου, ἀδύνατον συμβαίνει.

ex. Nullum β ell α:
ab. Contingit omne γ ell β:
conc. Ergo Cõtingit nullũ γ esse α.

ex. Necesse est aliquod γ ess α.
ar. Omne γ est β:
conc. Ergo Aliquod ẽ est α.

ex. Nullum nigrum est album:
ab. Contingit autem hominem esse nigrum:
conc. Ergo Contingit nullum hominem esse album.

ex. Necesse est aliquem hominem esse album.
ar. Omnis homo est niger:
conc. Aliquod nigrum est album.

¶ Hic igitur syllogismus non est contingentis definiti, sed eius quod nulli necessario *inest*. hæc enim est contradictio positæ hypotheseos: quia suppositum fuerat, necessariò τὸ α alicui γ inesse: syllogismus autem deducens ad impossibile, colligit contradictionem oppositam. Præterea ex terminis perspicuum est non esse conclusionem contingentem. sit enim vbi α, cornus: vbi β, intelligens: vbi γ, homo. nulli igitur β̄ α inest: nulla enim res intelligens *est* cornus. & β̄ α accidit omni γ: omni enim homini accidit vt intelligat. sed τὸ α necessario *inest* nulli γ. ergo cõclusio non est necessaria.

¶ Οὗτος οὖν ὁ συλλογισμὸς οὐκ ἔστι τοῦ ἐνδεχομένου ὁρισμένου, ἀλλὰ τοῦ μηδενὶ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης. αὐτὴ γὰρ ἔσται ἡ ἀντίφασις τῆς γενομένης ὑποθέσεως· ὑπετέθη γὰρ ἐξ ἀνάγκης τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν· ὁ δὲ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμὸς τὴν ἀντικειμένην ἔδειξεν ἀπόφασιν. ἔτι δὲ ἐκ τῶν ὅρων φανερὸν ἐπὶ τούτου τοῦ συμπεράσματος οὐκ ἐνδεχόμενον. ἔστω γὰρ τὸ μὲν ἐφ' ᾧ τὸ α, κέρας· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ τὸ β, διανοούμενον· τὸ δὲ ᾧ γ, ἄνθρωπος· οὐδὲν ἀνθρώπῳ ἐνδέχεται τὸ α ὑπάρχειν· κέρας γὰρ οὐδὲν διανοούμενον κόσμῳ· τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται τῷ γὰρ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεται τὸ διανοεῖσθαι, ἀλλὰ τὸ α οὐδενὶ τῷ γ. οὐκ ἄρα τὸ συμπέρασμα ἐνδεχόμενον.

ex. Nullum intelligens est cornus.
ab. Contingit omnem hominem intelligere.
conc. Necesse est nullum hominem esse cornum.

Nõ tamẽ semper est necessaria. sit. n. τὸ α, motũ: τὸ β, scientia: vbi γ, homo. igitur τὸ α nulli β inest.

Ἀλλ' οὐδὲ ἀναγκαῖον ἀεὶ ἔστω τὸ μὲν α, κινούμενον· τὸ δὲ β, ἐπιστήμη· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ γ, ἄνθρωπος· τῷ μὲν οὖν α οὐδὲν ἐστὶ τῷ β ὑπάρχειν.

Tum

τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται, καὶ οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· οὐ γὰρ ἀνάγκη μηδένα κινεῖσθαι ἄνθρωπον, ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη τινά. δῆλον οὖν, ὅτι τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν ἀναγκης ὑπάρχειν. λοιπὸν ἐπὶ τοῦ βέλτιον[a] τοὺς ὅρους.

ac ℞ β accidit omni γ: nec erit conclusio necessaria: quia non *est* necesse nullum hominem moueri: sed non *est* necesse aliquem *mouere*. Constat igitur conclusionem esse de eo quod non necessariò ineſt. Terminos autem melius[a] accipere oportet.

[a] Id est pro termino, sententia, quæ ceptus fuit in abstracto, accipiatur sciens, in cõcreto: quia ista sententia accidit homini, vt contingat hominem esse sientem, non esse sientiam.

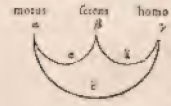

Cr Nulla res siens, mouetur:
ſi Contingit omnem hominem sciere: Ergo
rest Contingit nullum hominem moueri. Id est,
Non est necesse aliquem hominem moueri.

14 ¶ Ἐὰν δὲ τὸ στερητικὸν τεθῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, οὐ δυήσεται συλλογισμὸν ἔσεσθαι τοῦ ἀδυνάτου γὰρ ὄντος λαβεῖν τὸ μέσον, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός· μὴ προφοίτης δὲ τῆς κινήσεως τὸ ἐνδέχεσθαι πρότασιν, ἔσται καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β ἐνδεχέσθω μηδενὶ τῷ γ. οὕτω μὲν οὖν ἐχόντων τῶν ὅρων, οὐδὲν ἔσται ἀναγκαῖον. ἐὰν δὲ ἀντιστραφῇ τὸ β γ, καὶ ληφθῇ τὸ β παντὶ τῷ γ, ἐνδέχεσθαι, γίνεται συλλογισμὸς ὥσπερ πρότερον. ὁμοίως γὰρ ἕξουσιν οἱ ὅροι τῇ θέσει.

14 ¶ Quòd[b] si priuatio iungatur minori extremo & significet cõtingere: ex ipsis propositionibus acceptis nullus erit syllogismus. sed conuersa propositione contingente, erit syllogismus, quemadmodum in prioribus. Insit enim τὸ α omni β, & ℞ β accidat nulli γ. sic igitur terminis constituris nihil necessariò colligetur. si verò conuertatur *propositio* β γ, & accipiatur τὸ β omni γ accidere, fit syllogismus vt antea similem enim situm termini habent.

[b] *Syllogismus immediatus ex maiore propositione affirmatiua, & minore contingente negante, vniuersalibus.*

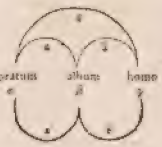

a Omne album eſt coloratum:
ſ Contingit nullum hominẽ eſſe album:
Tur Omne album eſt coloratũ:
rŧ Contingit omnem hominem eſſe albũ: Ergo
rŧ Cõtingit omnẽ hominẽ eſſe coloratũ.

gismus per conuersionem, cùm vniuersalis *propositio* iuncta maiori extremo, significat inesse aut non inesse: particularis autem, cùm sit priuatiua contingere accipit. Vt si Θ omni Β inest, aut non inest: ac Θ alicui Γ contingit non inesse. nam conuersa pro ratione contingentis *propositione* ΘΓ, fit syllogismus.

σμὸς δι' ἀντιστροφῆς, ὅταν ἡ μὲν καθόλου πεφυκὸς πρὸς τὸ ἄκρον μεῖζον συμπέρηται, τὸ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν· ἡ δὲ ἐν μέρει, στερητικὴ ἢ κατά, τὸ ἐνδέχεσθαι λαμβάνῃ· εἰ γὰρ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Β ὑπάρχει, ἢ μὴ ὑπάρχει, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· ἀντιστραφείσης γὰρ τῆς βγ κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι, γίνεται συλλογισμός.

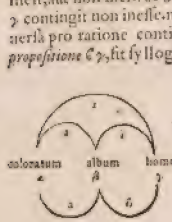

a Omne album est coloratum: — Da Omne album est coloratum:
δ Contingit quendã hominẽ non esse album: — ri. Contingit quendam hominẽ esse album:
i. Ergo Contingit quidam homine esse coloratum:

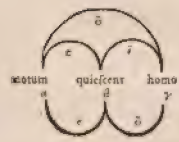

e Nullum quiescens mouetur: — Fe Nullum quietũ mouetur:
δ Contingit aliquẽ hominem non quiescere. — ferio. Contingit aliquẽ hominem quiescere:
i. Ergo Contingit aliquem hominẽ non mouere.

a *Modi conclusi ex maiore vniuersali affirmante vel negante, & minore particulari pura affirmante.*

¶ Cùm autem propositio particularis accipit non inesse, non erit syllogismus. Termini conclusionis affirmantis, album, animal, nix. negantis, album, animal, pix. nam ab indefinito semenda *est* demonstratio.

b ¶ Ὅταν δὲ τὸ μὲν ὑπάρχον λαμβάνῃ καθόλου ἢ κατὰ μέρος πεφυκὸς ἢ ἐνδέχεσθαι, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τὰ μὲν ὑπάρχειν, λευκόν, ζῷον, χιών. τὸ δὲ μὴ ὑπάρχειν, λευκόν, ζῷον, πίττα. δεῖ γὰρ τὸ ἀδιορίστου λαμβάνειν τὸν ἀποδεικτικόν.

c Animal { omne / nulli } est album:
o Quedam nix non est animal:
ã Nerelli est omnium mutus est albus.

a Animal { omne / nulli } est album:
o Quedam pix non est animal:
ẽ Nerelli est nullum pecus est albus.

b *Modi conclusi ex minore particulari.*

¶ Quòd si vniuersale iungatur minori extremo, particulare maiori: siue priuatiuum siue affirmatiuum, siue contingens siue purum verumuis *accipiatur*, nullo modo erit syllogismus.

c ¶ Ἐὰν δὲ τὸ μὲν καθόλου πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, τὸ δὲ κατὰ μέρος πρὸς τὸ μεῖζον· ἐάν τε στερητικὸν, ἐάν τε καταφατικὸν, ἐάν τε ἐνδεχόμενον, ἐάν τε ὑπάρχον ὁτιοῦν λαμβάνῃ, οὐδαμῶς ἔσται συλλογισμός.

Οὐδ' ὅταν ἐν μέρει ἡ ἀδιόριστοι τιθῶσιν αἱ προτάσεις, εἶτ' ἐνδέχεσθαι λαμβάνουσιν, εἶτε ὑπάρχειν, εἴτε ἐναλλάξ, οὐδ' οὕτως ἔσται συλλογισμός. Ἀπόδειξις δ' ἡ μὲν τῶν ἀναγκαίων ἡ καθόλου πρόκειται. δεῖται δὲ καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι, τὸ μὲν ὑπάρχειν ὅτι ἀνάγκης, ζῷον, λευκόν, ἄνθρωπος· τὸ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, ζῷον, λευκόν, ἱμάτιον.

Neque tunc erit syllogismus, cùm in parte vel indefinitæ ponuntur propositiones, siue contingere *ambæ* accipiãt, siue *ambæ* inesse, siue altera contingere, altera inesse. Est autem demonstratio eadem quæ in superioribus. Termini autem cõmunes[a], in *quibus* necessariò inest, animal, album, homo. in *quibus* non contingens, animal, album, vestimentum.

a Ex quibus apparet omnes hos modos esse inutiles.

Contingit { aliquod / non omne } album esse animal:
Homo { omnis / nullus / aliquis / non omnis } est albus:
Necesse est omnem hominem esse animal:

Contingit { aliquod / non omne } album esse animal:
Vestimentum { omne / nullum / aliquod / non omne } est album:
Necesse est nullum vestimentum esse animal.

Album { aliquod / non omne } est animal:
Contingit { omnem / nullum / aliquem / non omnem } hominem esse albũ.
Necesse est omnem hominem esse animal.

Albũ { aliquod / non omne } est animal:
Contingit { omne / nullum / aliquod / nõ omne } vestimentũ esse albũ:
Necesse est nullum vestimentum esse animal.

22 ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι τῶ μὲν πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον καθόλου τιθέντος, ἀεὶ γίνεται συλλογισμός· τῶ δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον, οὐδέ ποτε οὐδενός.

22 ¶ Constat igitur, si maiori extremo iungatur *universalis* vniuersale, semper fieri syllogismum. si minori extremo, nihil vnquam inde colligi posse.

De syllogismis ex altera propositione necessaria & altera contingente, in prima figura[b],

Cap. xvi.

1 ¶ *Summa rei.* 2 ¶ *De modis vniuersalibus. Si vtraque propositio affirmet, & maior sit necessaria,* 3 *vel contingens.* 4 *Si maior sit negatiua necessaria,* 5 *vel contingens.* 6 *Si minor vel ambæ propositiones negent.* 7 ¶ *De modis particularibus. Si maior sit vniuersalis negans necessaria,* 8 *vel contingens.* 9 *Si maior sit particularis necessaria,* 10 *vel contingens, & minor sit necessaria negans* 11 *vel affirmans* 12 *Si ambæ propositiones sint indefinitæ vel particulares.* 13 ¶ *Collatio syllogismorum vtriorum in prima figura. De modis vtilibus, vel inutilibus.* 14 *De propositionum conuersionibus vtilium, & de earum conuersarum.*

b Si maior propositio sit particularis vel indefinita non fit necessaria negans nihil colligitur. Si minor sit vniuersalis necessaria affirmans syllogismus est imperfectus, & conclusio est indefinita. Si minor sit vniuersalis necessaria gens, syllogismus est imperfectus, & conclusio est indefinita. Si maior sit vniuersalis necessaria, & minor necessaria affirmans syllogismus est perfectus, & conclusio contingens.

CVm autem altera propositio necessariò inesse aut non inesse, altera contingere significat: syllogismus quidem erit terminis eodem modo[a] habentibus: *ijsque* perfectus, cùm minori extremo iungetur negatio necessarium[b]. conclusio verò; si termini sint attribuuti, siue vniuersaliter siue non vniuersaliter[c] positi; significabit contingere non inesse, sim alterum *interuallum* sic affirmatiuum, alterum priuatiuum: cùm affirmatiuum est necessarium, *conclusio similiter significabit* contingere; non autem non inesse. cùm verò priuatiuū est necessarium, *concludetur* contingere inesse, & non inesse: siue termini sint vniuersales siue nō vniuersales[d]. Contingere autē in conclusione eodem modo accipi debet[e], quo in superioribus[f]. Nullus autem syllogismus erit *quo colligatur* necessariò non inesse. nam aliud est, non necessariò inesse; aliud, necessariò non inesse. ¶ Cùm igitur termini sint affirmatiui, nō efficiēconclusione necessarij, perspicuū est. Insit[g] n. Ω a omni β necessariò, ac τὸ β accidat omni γ. erit igitur syllogisin' imperfectus, quo colligetur τὸ α accidere omni γ.

[a] Quo in chiendenne eius quod inest & contingentis. sicut enim syllogismi necessarij eodē modo fiunt quo puri: ita propositio necessaria eodē modo quo pura, continuo debet cum propositione conuertere.

[b] Cum minor propositio est necessaria, & maior contingens. id est, cum minor propositio est enunciatiua, maior particularis, aliquo modo est inuicta.

[c] Id est, etiam minor est contingens, & syllogismus est negatiuus conclusio nō est de contingē. ri vt contingit definitū est: sed contingere non inesse, accipiūtur pro, non esse.

[d] In syllogismo negatiuo, quod maior est particularis, minor contingit.

[e] In hac enim conclusio non est de contingenti. secundum definitionem acceptū, sed de eo quod non est necessarium, vt in superiori capite expositum fuit.

[f] Dele primum imperfectum, vt manifestum est ex sequentibus.

[g] Ω omni β necessario, & τὸ β accidat omni γ. erit syllogismus imperfectus, quo colligetur τὸ α accidere omni γ.

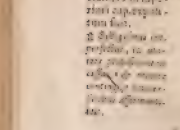

Barbara Necesse est omnem hominem esse coloratum.
Barbari Contingit omnem hominem esse album: Ergo
Carē Contingit omnem hominem esse coloratum.

Imperfectum autem esse, ex demonstratione manifestum est. demonstrabitur enim eodem modo, quo in superioribus *vsi sumus.*

Ὅταν δὲ ἡ μὲν, οὐκ ἀνάγκη· ὑπάρχειν, ἡ μὴ ὑπάρχειν ἡ δὲ ἐνδέχεσθαι συμαίνῃ, τῷ αὐτῷ τρόπῳ· ὁ μὲν συλλογισμὸς ἔσται τοῦ αὐτοῦ εἴδους· ἐγγίνεται γὰρ ἐκεῖνο· καὶ τέλειος, ὅταν πρὸς τὴν ἐλάττονα ἄκρον τεθῇ τὸ ἀναγκαῖον[h]. τὸ δὲ συμπέρασμα, καταχρεωκόπων μὲν ὄντων τῶν ὅρων, τὸ ἐνδέχεσθαι καὶ οὐ τὸ ὑπάρχειν ἔσται, καὶ καθόλου, καὶ μὴ καθόλου παραλλάττων. ἐὰν δὲ ἡ, τὸ μὲν καταφατικὸν· τὸ δὲ, στερητικόν· ὅταν μὲν ἡ τὸ καταφατικὸν ἀναγκαῖον, τὸ ἐνδέχεσθαι, καὶ οὐ τὸ μὴ ὑπάρχειν ὅταν δὲ ἡ τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ ἐνδέχεσθαι καὶ μὴ ὑπάρχειν· καὶ καθόλου, καὶ μὴ καθόλου[i] τῷ ὅρων ὄντων. τὸ δὲ ἐνδέχεσθαι ἐν πᾶσι συμπεράσμασι, τὸν αὐτὸν ἔχειν τρόπον[k], ὃν περ καὶ ἐν τοῖς πρότερον. τὸ δὴ οὐκ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, οὐκ ἔσται συλλογισμός· ἔσεται δὲ τὸ μὴ οὐκ ἀνάγκης ὑπάρχειν, καὶ τὸ οὐκ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν.

¶ Ὅτι μὲν οὖν κατηγορικῶν ὄντων τῶν ὅρων οὐ γίνεται συμπέρασμα ἀναγκαῖον, φανερόν. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β μηδενὶ τῷ γ. ἔσται δὴ συλλογισμὸς ἀπὸ τοῦ μὲν α παντὶ τῷ β, τοῦ δὲ β μηδενὶ τῷ γ. ὅτι δὲ ἀτελής, ἐκ τῆς ἀποδείξεως δῆλον· τὸν αὐτὸν γὰρ ἔσται δεικνύοντες, ὅπερ καὶ ὅτι τῶν πρώτων.

[h] Dedalus

Deductio ad impossibile in tertia figura.

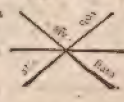

Necesse est omne album esse coloratum:
Contingit omnem hominem esse album: Ergo
Contingit omnem hominem esse coloratum.

Necesse est aliquem hominem non esse coloratum:
Omnis homo est albus: Ergo
Aliquod album non est coloratum.

Deductio ad impossibile in secunda figura.

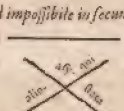

Necesse est omne album esse coloratum:
Contingit omnem hominem esse album: Ergo
Contingit omnem hominem esse coloratum.

Necesse est omne album esse coloratum:
Necesse est aliquem hominem non esse coloratum: Ergo
Necesse est aliquem hominem non esse album.

a 1 ¶ Πάλιν, τὸ μὲν α τοῦ β παντὸς τοῦ γ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης ἔσεσθαι δηλοῖ συλλογισμός, ὅτι τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρχει· τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν οὐκ ἀναγκαῖον ἔσεσθαι δῆλον ἔσται γὰρ ὅροις ἀρχῆς χρησάμενοις.

¶ Rursus τὸ α accidat omni β, at τὸ β necessariò inſit omni γ, erit igitur ſyllogiſmus, *quo colligetur* τὸ α accidere omni γ, ſed non *colligetur* ineſſe. atque *hac ſyllogiſmus eſt* perfectus, non imperfectus: quia ſtatim perficitur ex propoſitionibus initio ſumptis.

a *Syllogiſmus perfectus ex neceſſariis contingente & neceſſario conſtans, & neceſſarium eſſe demonſtrat.*

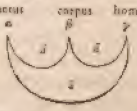

Contingit omne corpus moueri:
Necesse omnem hominem esse corpus: Ergo
Contingit omnem hominem moueri.

b 2 ¶ Εἰ δὲ μὴ ὁμοίως χρήσονται αἱ προτάσεις, ἔστω πρότερον ἡ στερητικὴ ἀναγκαία, καὶ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν. ἀνάγκη δὴ τὸ α μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν.

4 ¶ Quòd si propoſitiones figurâ differant: primùm propoſitio priuatiua ſit neceſſaria, ac τὸ α τοῦ β nullo α neceſſariò nulli β accidat, ſed τὸ β accidat omni γ, neceſſe igitur eſt, τὸ α nulli γ ineſſe.

b *Si propoſitiones figurâ differant, ex neceſſariis neceſſarium ſyllogiſmum non ſemper effici.*

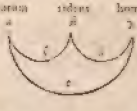

Necesse est nullum videns esse brutum:
Contingit omnem hominem videre: Ergo
Nullus homo est brutum.

Κείσθω γὰρ ὑπάρχειν τὸ παντὶ, ἡ πρότασις· τὸ δὲ β ὑπάρχειν μηδενὶ τῷ γ ἐνδέχεσθαι, ὅτι μὲν οὖν ἀληθὲς τὸ στερητικὸν, οὐδὲν τὸ β τοῦ α οὐδενὶ ἐνδέχεται.

Ponatur enim ineſſe aut omni, aut alicui. ſupponatur autem nulli β contingere. cùm igitur *propoſitio* priuans conuertatur, etiam τὸ β nulli α contingit.

atqui β α omni aut alicui γ ponitur inesse, quare nulli aut non omni γ τὸ ε contingit inesse. verum initio supponebatur omni *contingere.*

τὸ δὲ α τοῦ γ παντὶ ἢ τινὶ κεῖται ὑπάρχειν· ὥς τε οὐδενὶ, ἢ οὐ παντὶ τοῦ γ· τὸ β ἐνδέχοιτο οὐ ὑπάρχειν ὑπέκειτο δὲ παντὶ ὅξ ἀρχῆς.

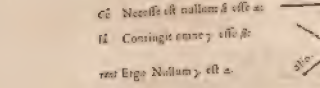

cō Necesse est nullum ß esse α.
tā Contingit esse γ esse ß.
rem Ergo Nullum γ est α.

fē Necesse est nullum α esse ß.
ri Aliquod γ est α: Ergo
ō Necesse est aliquod γ non esse ß.

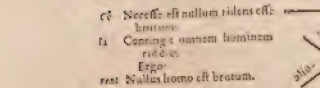

cō Necesse est nullum ridens esse brutum.
tā Contingit omnem hominem ridere.
rem Ergo
Nullus homo est brutum.

fē Necesse est nullum brutum ridere.
ri Aliquis homo est brutus Ergo
ō Necesse est aliquem hominem non ridere.

Perspicuum autem *est* colligi etiam contingere inesse, quandoquidem colligitur inesse.

a Syllogismus particularis ex mixtis vtrarumque propositionum, & omnes vltimi & mixti fiunt per primam figuram.

¶ Rursus [a] affirmatiua propositio sit necessaria, & contingat nulli β τὸ α inesse, omni autem γ τὸ β insit necessariò. syllogismus igitur erit perfectus: *quo tamen non colligetur* non inesse sed, contingere non inesse. sic enim accepta sunt maior propositio. nec licet deducere ad impossibile: quia si supponatur τὸ α alicui γ inesse, & ponatur etiam contingere τὸ α nulli β inesse; nihil inde colligitur impossibile.

Φανερὸν δ' ὅτι καὶ τὸ ἐνδέχεσθαι μὰ ὑπάρχειν γίνεται συλλογισμός, εἴπερ καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. ¶ Ἀλλ' ἐὰν ἡ καταφατικὴ ἀναγκαία, καὶ τὸ μὴ α ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τοῦ β ὑπάρχειν, τὸ δὲ ε παντὶ τοῦ γ ὑπάρχειν ὅξ ἀνάγκης. ὁ μὲν οὖν συλλογισμὸς ἔσται τέλειος, ἀλλ' οὐ τῷ μὴ ὑπάρχειν, ἀλλὰ τῷ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· οὔτε γὰρ φάσεις οὕτως εἴληπται ἀπὸ τῶν μείζονος ἄκρου· καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον οὐκ ἔστιν ἀπαγαγεῖν· οὐδὲ γὰρ ὑποτεθείη τὸ α τοῦ γ παντὶ ὑπάρχειν, κεῖται δὲ καὶ τὸ α τοῦ β ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ὑπάρχειν, οὐδὲν συμβαίνει διὰ τοῦτον ἀδύνατον.

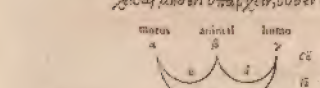

cē Contingit nullum animal moueri.
tā Necesse est omnem hominem esse animal: Ergo
rem Contingit nullum hominem moueri.

b Syllogismus imperfectus ex mixta vtriusque affirmatione necessaria & mixta vtriusque contingentis vniuersalibus.

¶ Si [b] verò minori extremo iungatur priuatio, cùm significat cōtingere, syllogismus erit per conuertionem, quemadmodum in prioribus *fuit*um *fuit*.

6 ¶ Ἐὰν [b] δὲ πρὸς τὸν ἐλάττονα ὁ ἄκρος τεθῇ τὸ στερητικὸν, ὅταν μὲν ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, συλλογισμὸς ἔσται διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον.

Necesse

a Necesse est omne albū esse coloratū: —— aa Necesse est omne albū esse coloratū:
e Contingit nullum hominē esse albū: —— ii Cōtingit omnē hominem esse albū:
Ergo
oo Cōtingit omnē hominē esse coloratū.

Ὅταν[a] δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, οὐκ ἔσται. οὐδ' ὅταν μέρος τεθῇ στερητικόν, μὴ ἢ δὲ ἐνδεχόμενον τὸ πρὸς τὸ ἔλαττον. ὅροι δὲ οἱ αὐτοί, τὸ μὲν ὑπάρχειν, λευκόν, ζῷον, ἀνθρωπος τὸ δὲ μὴ ὑπάρχειν, λευκόν, ζῷον, πίττα.

Cùm[a] autem *significat* non contingere, non erit *syllogismus*. Neque[b] *tũ erit syllogismus*, cum ambo *interualla* ponuntur priuatiua, nisi contingens iungatur maiori *extremo*. Termini autem iidem sunt, *quibus positis colligitur* inesse, album, animal, nix: non inesse, album, animal, pix.

a *Modus impeditur quoties contingentia affirmatiua & necessaria vtrique communia fiebant.*

b *Modus semelipsum quoties vtraque negatiua & quoties vtraque vtrique communia fiebant.*

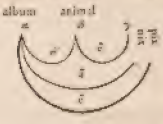

a Contingit { omne / nullum } animal esse album:
e Necesse est nullam nivem esse animal:
i Necesse est omnem nivem esse album.

a Contingit { omne / nullum } animal esse album:
ε Necesse est nullam picem esse animal:
ο Necesse est nullam picem esse album.

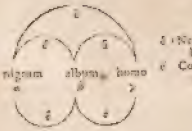

e Necesse est nullam album esse nigrum: —— ee Necesse est nullam albū esse nigrum:
i Contingit nullum hominem esse album. —— ii Contingit omnem hominem esse album.
Ergo
oo Contingit nullum hominem esse nigrum.

c *Syllogismus impeditur eo quoties contingentia affirmatiua & necessaria vtrique communia fiebant.*

τ ρια τ Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔξει καὶ ἐπὶ τῶν τ ¶ Eodem modo *res* habebit in particularib[b] syllogismis. Cùm enim priuatiuum *interuall*um est necessarium, colligetur non inesse. vt[c] si ℧ α nulli β contingit inesse, ac ℧ β alicui γ contingit inesse: necesse est, ℧ α alicui γ non inesse. nam si omni inest, ac nulli β accidit, erunt ℧ ε

μερῶν συλλογισμῶν. ὅταν μὲν γὰρ ἡ τὸ στερητικὸν ἀδιαιρέτως, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται τὸ μὴ ὑπάρχειν. οἷον, εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ἐνδέχεται ὑπάρχειν, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἀδύνατον τὸ α τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ β μηδενὶ ἐνδέχεται, οὐδὲ τὸ β

N iii

nulli α accidit. quare si τῷ α omni γ ineſt, τὸ β nulli γ accidit: ſed ſupponebatur alicui accidere.

τῷ α οὐδενὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ὥστ' εἰ τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρχει, τὸ β οὐδενὶ τῷ γ ἐνδέχεται. ἀλλὰ ὑπῆκειτο τινὶ ἐνδέχεσθαι.

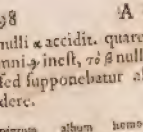

Fe Neceſſe eſt nullū albū eſſe nigrū:
ri Cōtingit quēdā hominē eſſe albū:
Ergo
ſ Quidam homo non eſt niger.

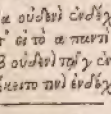

Ce Neceſſe eſt nullū nigrū eſſe albū.
ia Omnis homo eſt niger:
Ergo
rent Neceſſe eſt nullum hominē eſſe album.

a Syllogiſmus perfectus ex vniuerſali cōtingente negante, & minore particulari vniuerſali affirmāte. b Syllogiſmus imperfectus ex maiore vniuerſali negāte & minore particulari cōtingente negatiua.

[3] ¶ Cùm[a] autem neceſſaria eſt aut *propoſitio* in parte affirmans, quæ *ponitur* in ſyllogiſmo priuatiuo, vt *propoſitio* β γ, aut[b] *propoſitio* vniuerſalis *affirmans* quæ eſt in ſyllogiſmo attributiuo, vt *propoſitio* α β: non erit ſyllogiſmus *concludens* ineſſe, demonſtratio verò eadem eſt, quæ in prioribus.

[3] ¶ Ὅταν[a] δὲ τὸ ἐν μέρει καταφατικὸν ἀναγκαῖον ᾖ, τὸ ἐν τῷ στερητικῷ συλλογισμῷ, οἷον τὸ β γ· ἢ[b] τὸ καθόλου τὸ ἐν τῷ κατηγορικῷ, οἷον τὸ α β· οὐκ ἔσται τὸ ὑπάρχειν συλλογισμός. ὁ δὲ αὐτὸς ὅρος ἐπὶ τούτου καὶ ἐπὶ τῶν πρώτων.

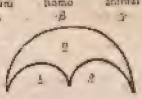

Fū Contingit nullum hominem eſſe album:
ri Neceſſe eſt aliquod animal eſſe hominem: Ergo
ō Contingit aliquod animal non eſſe album.

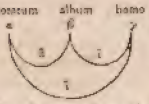

nū Neceſſe eſt omne album eſſe coloratum:
ri Contingit aliquem hominem eſſe album: Ergo
ī Contingit aliquem hominem eſſe coloratum.

c Medius contingit extremis particulari vniuerſali & minori vniuerſali contingente.

Si verò *internallum* vniuerſale iungatur minori extremo vel affirmatiuum vel priuatiuum & contingens, particulare autem neceſſarium minori extremo: non erit ſyllogiſmus. Termini *concluſionis* neceſſariò ineſſe, animal, album, homo. *Contingentis* non contingere, animal, album, veſtimentum.

[4] ¶ Ἐὰν[c] δὲ τὸ μὲν καθόλου πρὸς θατέρῳ τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ, ᾖ κατηγορικὸν, ᾖ στερητικὸν, [καὶ] ἐνδεχόμενον· τὸ δ' ἐν μέρει ἀναγκαῖον πρὸς τὸ μείζονι ἄκρῳ· οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι δὲ, τὸ μὲν ὑπάρχειν ζῷον, λευκὸν, ἱμάτιον· τὸ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, ζῷον λευκὸν, ἱμάτιον.

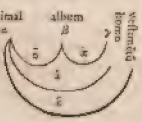

ā Neceſſe eſt aliquod albū { eſſe / non eſſe } animal:
ā Cōtingit { omnem / nullum } hominem eſſe album:
ī Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal.

ā Neceſſe eſt aliquod album { eſſe / non eſſe } animal:
ā Contingit { omnē / nullū } veſtimentum eſſe album:
ō Neceſſe eſt nullum veſtimentum eſſe animal.

¶ Ὅτα

10 ¶ Ὅταν[a] δὲ μᾶλλον καθόλου ἢ τὸ κατὰ μέρος ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, τὸ δὲ ἐν μέρει ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν τοῦ αὐτοῦ, τότε ἡ μὲν καθόλου καὶ μὴ ὑπάρχειν ἐνδεχομένου στερητικὴ πρὸς τὴν κατηγορικὴν ἀντιστρέφει, λέγω δὲ οἷον εἰ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Α τινὶ τῷ Γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν καὶ μὴ ὑπάρχειν, ἀνάγκη τὸ Α τινὶ τῷ Β οὐκ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, ἀλλὰ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν· ἐὰν γὰρ τὸ Α ἀνάγκη παντὶ τῷ Β μὴ ὑπάρχειν, οὐδὲν ἔσται τῶν Γ ᾧ ἐνδέχεται τὸ Α ὑπάρχειν· ἅπαν γὰρ τὸ Γ ἔσται τοῦ Β· τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Α ἀνάγκη ὑπάρχειν.

10 ¶ Quòd[a] si *propositio* vniuersalis sit necessaria, particularis verò contingens: cùm vniuersalis est priuatiua: termini, in quibus inest, *sint hi*, animal, album, cornus. in quibus nō inest, animal, album, pix.

a *Modi inutiles ex mente particulari contingente, & vniuersali necessaria negante.*

b Contingit aliquod album { esse / non esse } animal:
ε Necesse est nullum cornum esse album:
ζ Necesse est omnem cornum esse animal.

c Contingit aliquod album { esse / non esse } animal:
ε Necesse est nullam picem esse albam:
ζ Necesse est nullam picem esse animal.

11 ¶ Καταφατικοῦ δὲ, τοῦ μὲν ὑπάρχειν, ζῶον, λευκὸν, κύκνος· τὸ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, ζῶον, λευκὸν, χιών.

11 Cùm[b] autem *propositio vniuersalis* affirmat: *termini*, in quibus inest, *sint hi*, animal, album, cygnus. in quibus nō inest, animal, album, pix.

b *Modi inutiles ex mente particulari, & vniuersali necessaria affirmante.*

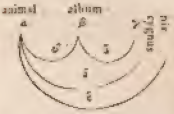

c Contingit aliquod album { esse / non esse } animal:
ε Necesse est omnem cygnum esse album:
ζ Necesse est omnem cygnum esse animal.

d Contingit aliquod album { esse / non esse } animal
ε Necesse est omnem nivem esse album:
ζ Necesse est nullam nivem esse animal.

11 ¶ Οὐδὲ[c] ὅταν ἀόριστοι ληφθῶσιν αἱ προτάσεις, ἢ ἀμφοτέρως κατὰ μέρος, οὐδὲ οὕτως ἔσται συλλογισμός. ὅροι δὲ κοινοὶ, τὸ μὲν ὑπάρχειν ζῶον, λευκὸν, ἀνθρωπος· τὸ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ζῶον, λευκὸν, ἄψυχον. καὶ γὰρ τὸ ζῶον τινὶ λευκῷ, καὶ τὸ λευκὸν ἀψύχῳ [d] τινὶ καὶ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, καὶ οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. καὶ ὅτι τὸ ἐνδέχεσθαι ὁμοίως ἔχει πρὸς ἅπαντα διορίσομεν οἱ ὅροι.

12 ¶ Neque[c] tum erit syllogismus, cùm propositiones indefinitæ, vel ambæ in parte sumentur. Termini communes, in quibus inest, animal, album, homo. in quibus nō inest, animal, album, inanimatū. etenim animal cuidam albo, & album cuidam inanimato [d] & necessario inest, & non contingit inesse. & in contingenti similiter *res habet*. quare omnibus *modis* hi termini conueniunt.

c *Modi inutiles ex ambabus propositionibus particularibus, vel indefinitis, vel altera particulari & altera indefinita.*

d Sup. & cuidam homini, quamquam ambigi potest quasi nulli homini albo necessitò insit sed cùm hæc exempli causâ proponantur, non debet exquisita veritas inquiri.

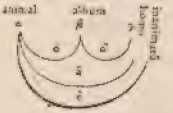

e Contingit aliquod album { esse / non esse } animal:
ε Necesse est aliquem hominem { esse / non esse } album:
ζ Necesse est omnem hominem esse animal.

f Contingit aliquod album { esse / non esse } animal:
ε Necesse est aliquod inanimatum { esse / non esse } album:
ζ Necesse est nullum inanimatum esse animal.

5 Necesse aliquod album { esse / non esse } animal:
6 Contingit aliquem hominem { esse / non esse } album:
1 Necesse est omnem hominem esse animal.

6 Necesse est aliquod album { esse / non esse } animal.
6 Contingit omnem hominem esse album:
6 Necesse est nullum inanimatum esse animal.

¶ Ex dictis igitur perspicuum [12] *est*, similiter positis terminis in eo quod inest, & in necessariis *propositionibus*[a], sieri aut non fieri syllogismum. præterquàm quod si priuatiua propositio ponatur pura, colligitur contingere *non inesse*. si verò priuatiua *sit* necessaria, *colligitur* & contingere *non inesse*, & non inesse.

a Conferitis cum propositionibus contingentibus.

¶ Perspicuum etiam est, omnes [13] syllogismos[b] esse imperfectos, & perfici per figuras suprà dictas.

b Sub. quorũ minor propositio est contingens, maior autem necessaria, vel pura.

¶ Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ὡσαύτως ἐχόντων τῶν ὅρων, ἐν τοῖς τοῦ ὑπάρχειν, καὶ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις, γίνεται καὶ μὴ γίνεται συλλογισμός· πλὴν ὅτι μὲν τὸ ὑπάρχειν πᾶσιν ἢ τῇ στερητικῇ φατέον, τὸ δὲ δέχεσθαι ἴσως· ὁ συλλογισμὸς δὲ τὸ ἀναγκαῖον τῆς στερητικῆς, καὶ τὸ ἐνδέχεσθαι, καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. ¶ Δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες οἱ συλλογισμοὶ[b] ἀτελεῖς, καὶ ὅτι τελειοῦνται διὰ τῶν εἰρημένων σχημάτων.

De syllogismis ex ambabus propositionibus contingentibus, in secunda figura[c].

c Nullus est syllogismus vtilis.

CAP. XVII.

1 ¶ *Summa huius & duorum sequentium capitum.* 2 ¶ *Positiones. Quod propositio vniuersalis contingens negans non conuertatur. Probatur per inductionem absurdi.* 3 *Secunda & exempla.* 4 *Tertia, quæ sit negatur propositio, vbi ad finem male collocatur.* 5 *Epilogus.* 6 ¶ *De modis vniuersalibus. Si maior negat, minor affirmat.* 7 *De alijs modis.* 8 *De indefinitis particularibus.* 9 ¶ *Epilogus.*

d Si ambæ propositiones sint contingentes.

IN[d] secunda autem figura, cùm ambæ propositiones cõtingentes accipiuntur, nullus erit syllogismus, siue attributiuæ siue priuatiuæ ponantur, siue vniuersales siue in parte. cùm[e] autem altera inesse, altera contingere significat: si affirmatiua significet inesse, nunquam erit syllogismus. si verò priuatiua vniuersalis *significet inesse*, semper erit *syllogismus*. Eodem[f] modo *res se habebit*, cùm altera propositio accipietur necessaria, altera contingens.

e Si altera propositionũm sit affirmatiua, altera negatiua, vide cap. 19.

f Si altera non significet inesse necessario, altera contingere, vide cap. 19.

Ἐν[d] δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι ὅταν μὲν ἐνδεχόμενα λαμβάνωνται ἀμφότεραι αἱ προτάσεις, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός, ὅταν τε κατηγορικαὶ ὦσι τὸ στερητικὸν τιθῶσιν, οὔτε καθόλου οὔτε κατὰ μέρος. ὅταν[e] δ' ἡ μὲν ὑπάρχειν, ἡ δ' ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ· τῆς μὲν καταφατικῆς ὑπάρχειν σημαινούσης, οὐδέποτε ἔσται τῆς δὲ στερητικῆς τὸ καθόλου, ἀεί. τὸν αὐτὸν δ' ἔσται τρόπον ὅταν ἡ μὲν, οἷς ἀναγκαῖον· ἡ δὲ, ἐνδέχεσθαι λαμβάνῃ[f]· τῇ προτάσει

δεῖ [a] δὲ καὶ ἐν τούτοις [b] λαμβάνειν τὸ ἐν τοῖς συμπεράσμασιν ἐνδεχόμενον, ὡς περ [καὶ ἐν τοῖς] πρώτοις. ¶ Πρῶτον οὖν δ' εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει τὸ ἐν τῷ ἐνδέχεσθαι γενικῷ τὸ γενητικόν· οἷον, εἰ τὸ α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ β, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ β μηδενὶ τῷ α ἐνδέχεσθαι. κείσθω γὰρ τὸ μὲν α ἐνδέχεσθαι τῷ β μηδενὶ τῷ [ὑπάρχειν.] οὐκοῦν ἐπεὶ ἀντιστρέφουσιν αἱ ἐν τῷ ἐνδέχεσθαι καταφάσεις τοῖς ἀποφάσεσι, καὶ αἱ ἐναντίαι, καὶ αἱ ἀντικείμεναι· τὸ δὲ β τῷ α ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν· φανερὸν ὅτι καὶ παντὶ ἐνδέχοιτο ἂν τὸ β τῷ α ὑπάρχειν. τοῦτο δὲ ψεῦδος· οὐ γὰρ εἰ τόδε τῷδε παντὶ ἐνδέχεται, καὶ τόδε τῷδε ἀναγκαῖον εἶναι, ὥστ' οὐκ ἀντιστρέφει τὸ γενητικόν.

Oportet [a] autem in his [b] quoque syllogismis ita accipere contingens quod in conclusionibus ponitur, vt in superioribus acceptum fuit. ¶ Primùm igitur ostendendum est, contingens priuatiuum non conuerti. vt si τὸ α accidit nulli β: non est necesse etiam τὸ β accidere nulli α. hoc enim ponatur, & contingat τὸ α nulli α inesse. cùm igitur contingentes affirmationes mutentur in negationes, tam contrariæ quàm oppositæ; & contingat τὸ α nulli α inesse: perspicuum est contingere etiam τὸ β omni α inesse. hoc autem falsum est. non enim si hoc illi omni accidit, necesse est etiam illud huic accidere [c]. quare contingens priuatiuum non conuertitur.

a Quomodo contingens accipi debet in conclusione.

b Quorum tertia propositio est contingens, altera vera, vel necessaria.

c Cùm igitur τὸ α accidat nulli β, & consequenter omni β non potest τὸ β accidere nulli α, quia consequeretur accidere omni α; ita pro propositio vniuersalis affirmans conuertitur simpliciter, quod fieri ne quit.

album α ——— accidit nulli ——— β homo
nigrum non

¶ Ἔτι δὲ, οὐδὲν κωλύει, τὸ μὲν α τῷ β ἐνδέχεσθαι μηδενὶ, τὸ δὲ β τινὶ τῷ α ὃ οὐκ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν· οἷον, τὸ μὲν λευκὸν παντὶ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· καὶ γὰρ ὑπάρχει. ἀληθὲς δ' οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὡς ἐνδέχεται μηδενὶ λευκῷ πολλοῖς [d] γὰρ ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχει· τὸ δ' ἀναγκαῖον οὐκ ἐνδέχεσθαι.

¶ Præterea nihil prohibet quominùs τὸ α accidat nulli β, verùm τὸ β cuidam α necessariò non insit. verbi gratiâ, contingit vt omni homini album non insit, quia cùmgru etiam vt insit. sed non vere dicetur contingere vt homo nulli albo insit: quia multis [d] necessariò non inest: necessariam autem à contingenti suprà distinximus.

d Vt nigri & cygno.

¶ Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὅτι τὸ ἀδύνατον ἐνδέχεται ἀντιστρέφειν, οἷον εἰ τὸ ἀξιώσειεν, ἐνδέχεσθαι τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ α τῷ β ὑπάρχειν, ἀληθὲς τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ· φάσις γὰρ ἡ ἀπόφασις. εἰ δ' ἔστ' ἀληθὲς [illegible] τῷ α ὑπάρχειν τὸ ὁτιοῦν ᾧ μὴ ἐνδέχεται τῷ β. τὸ δὲ, οὐδὲν κωλύει.

¶ Sed neque ab impossibili [e] prohibitur conuerti. vt si quis putet; quia falsum est, accidere nulli α inesse τὸ β; verum esse, non accidere nulli (quoniam hæc sunt affirmatio & negatio) & si hoc verum sit, necessario alicui α inesse τὸ β: pro inde etiam τὸ α necessario inesse alicui β: quod est impossibile. nō enim si

e Per argumentum ductum ad impossibile.

τὸ β non accidit nulli α, necesse est *postea* vt alicui insit quia non accidere nulli, duobus modis dicitur. vno, si alicui necessariò insit. altero, si alicui necessariò non insit. si quid enim eundem α necessariò non insit: dici verè non potest, nulli accidere: quēadmodum si quid alicui necessariò insit, *falsò dicetur* omni accidere. Quare si quis putet, eo quòd non accidit Ϛ γ omni δ, necessariò id alicui non ineſſe: vtique fallitur, quia fortaſſe omni ineſt. ſed quia nōnullis neceſſariò ineſt, ideo dicimus non omni accidere. Itaque *illi oratione*, contingere omni ineſſe, *hæ duæ* opponuntur, neceſſariò alicui ineſſe, &, neceſſariò alicui non ineſſe. Itidémque *illi orationi*, accidere nulli[a]. Perſpicuum igitur eſt, cùm ita contingens & non contingens accipitur, vt initio definiuimus, non ſolùm neceſſariò alicui ineſſe, ſed etiã neceſſariò alicui non ineſſe, ſumi debere. hóc autē ſumpto, nihil colligitur impoſſibile. proinde non ſit ſyllogiſmus.

[a] Sup. apponuntur hæ duæ enūtiones, neceſſariò alicui inēſſe, & neceſſariò alicui non ineſſe.

ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ α τὸ β, ἀνάγκη τινὶ [τῷ α τὸ Ϛ] ὑπάρχειν. τὸ γὰρ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ, διχῶς λέγεται· τὸ μέν, εἰ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχει· τὸ δὲ, εἰ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχει· τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχον, οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὡς τινὶ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· ὥσπερ οὐδὲ τὸ τινὶ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης, ὅτι παντὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. εἰ οὖν τις λάβοι, ὅτι παντὶ ἐνδέχεται τὸ γ παντὶ τῷ δ ὑπάρχειν, ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν· ὥστε, ψεῦδος ἂν λαμβάνοι παντὶ γὰρ ὑπάρχει, εἰ τύχοι. ἀλλ' ἔστιν ἵνοις ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ἃ τὸ φαμὲν, οὐ παντὶ ἐνδέχεσθαι· ὡς τε τῷ ἐνδέχεσθαι παντὶ ὑπάρχειν, τὸ σ' ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν, ἀπίθανον· καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ τῷ ἐνδέχεσθαι μηδενί[a]. Δῆλον οὖν ὅτι πρὸς τὸ οὐ πᾶς ἐνδέχεται, καὶ μὴ ἐνδέχεσθαι οὐκ ἐν ἀρχῇ διαιρετέον, οὐ μόνον τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν πλεῖον. πρὸς

ἢ λῆψόμεθα, οὐδὲν συμβαίνει ἀδύνατον· ὥστε οὐ γίνεται συλλογισμός.

Typus ob oculos ponens ſuprà dictam obiectionem, & ſolutionē Ariſtotelicã.

Album accidit nulli homini.
Ergo — Negatur conſecutio.
Homo accidit nulli albo.
aliquatn — Conceditur conſecutio.
Homo non accidit nulli albo.
ergo — Negatur conſecutio, quia quod non accidit vllí, vel neceſſariò alicui ineſt, vel neceſſariò alicui non ineſt.
Homo neceſſariò ineſt cuidam albo.
ergo — Conceditur conſecutio.
Album neceſſario ineſt cuidam homini.
quod eſt impoſſibile. — Conceditur hoc eſſe impoſſibile.

Aliud typus.

a Accidere omni. *contradicitur.* γ Nõ accidere omni. Ϛ cõtin. ζ Alicui neceſſariò ineſſe.
β Accidere nulli. *contradicitur.* δ Nõ accidere nulli. ε vel ζ Alicui neceſſario nõ ineſſe.
Aduerſarius primum recte arguit à deſtructione α ad poſitionem β. deinde male colligit α ex eadem non magis colligi poſſe γ quàm τὸ ζ

¶ Ex dictis igitur conſtat *contingens* priuatiuum non cõuerti.

¶ Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει τὸ ἐνδεχόμενον.

¶ Τοῦ

[a] ¶Τοῦτο δὲ δειχθέντος, κείσθω τὸ α τῷ μὲν β ενδέχεσθαι μηδενὶ, τῷ δὲ γ παντὶ. ἡ μὲν οὖν τῆς αὐτροβᾶς[1], οὐκ ἔσται συλλογισμός. εἴρηται γὰρ, ὅτι οὐκ αὐτρέπει ἡ τοιαύτη[b] προτάσις. ἀλλὰ οὐδὲ ἡ τὸ ἀδύνατον· τιθέντος γὰρ τὸ β παντὶ [c] τῷ ενδέχεσθαι ὑπάρχειν, οὐδὲν συμβαίνει ψεῦδος· ενδέχοιτο γὰρ ἂν τὸ α τῷ γ μηδενὶ ὑπάρχειν.

[a] Hoc autem demonstrato, ponatur α accidere nulli β, & omni γ. Syllogismus igitur non erit per conuersionem[a]: quia dictum est huiusmodi[b] propositionem non conuerti. neque per *deductionem ad* impossibile: quia si ponatur accidere vt β γ insit omni[c] γ, nihil falsi *inde* colligitur: quia contingere poterit vt α & omni & nulli γ insit.

a Maioris propositionem
b Vainerfalsam argumentationem.
c Ex abundanti dixi. Omni: cùm ponatur dicere, alteri. nam conclusione adnexum ponit hîc, contingere nulle quaquam adnire. quod cùm dem sit necessariò inesse alteri, vt quod ostenditur, ab absurdo concludatur vt res quæ hoc fundatum effecerit, negari possit, etiam si ea, ad quam accidere omni.

Cef Contingit nullum β esse α:

i Contingit omne γ esse α:

e Ergo Contingit nullum γ esse β.

Eſ Contingit nullam ſi eſſe α:

ai Neceſſe eſt omne vel aliquod γ eſſe β.

o Ergo Contingit omne vel aliquod γ, non eſſe α.

Ὅλως δ' εἰ ἔστι συλλογισμὸς, δῆλον ὅτι τὸ ενδέχεσθαι οὐ τὸ μὴ τὸ μηδετέρου τῷ προτάσεων εἶναι δεῖ τὸ ὑπάρχειν. καὶ οὔτος ἡ καταφατικὸς, ἡ στερητικός. οὐδετέρως δ' ἐγχωρεῖ· καταφατικοῦ μὲν γὰρ τεθέντος, δειχθήσεται δῆλα τῷ ὅροις, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν· στερητικὴ δὲ, ὅτι τὸ συμπέρασμα οὐκ ἐνδέχόμενον, ἀλλ' ἀναγκαῖόν ἐστιν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν α, λευκόν· τὸ δὲ β, ἀνθρωπος· ἐφ' ᾧ δὲ γ, ἵππος. τὸ δὴ α τῷ λευκὸν, ἐνδέχεται τῷ μὲν παντὶ τῷ γ, μηδενὶ τῷ ὑπάρχειν. ἀλλὰ τὸ β τῷ γ οὔτε ὑπάρχειν ἐνδέχεται, οὔτε μὴ ὑπάρχειν. ὅτι μὲν οὖν ὑπάρχειν οὐκ ἐγχωρεῖ, φανερὸν· οὐδεὶς γὰρ ἵππος ἀνθρωπος. ἀλλ' οὐδὲ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· ἀνάγκη γὰρ ἕνα ἵππον ἄνθρωπον εἶναι· τὸ δὲ ἀναγκαῖον, οὐκ ἐνδεχόμενον· οὐκ ἄρα γίνεται συλλογισμός.

Omnino autem, si est syllogismus, cōstat esse de eo quod contingit, quia vtraque propositio cōtingens accepta est: isque aut affirmatiuus, aut priuatiuus. at neutro modo fieri potest. nam si ponatur affirmatiuus, per terminos ostenditur non contingere inesse. si *ponatur* negatiuus, *ostenditur* conclusionē non esse contingentem, sed necessariam. fit enim α, album: β, homo: vbi γ, equus. ergo α, id est album, alteri[d] omni, alteri[e] nulli inesse contingit. sed neque contingit β γ inesse, neque non inesse. fané quòd non cōtingat inesse, ex eo apparet, quòd nullus equus *est* homo. sed ne quidem contingit non inesse: quia necesse *est* nullum equum esse hominem: quod verò est necessarium, suprà docuimus non esse contingens. non sit igitur syllogismus.

d Id est, equus.
e Id est, homini.

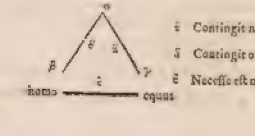

ε Contingit nullum hominem esse album:

ſi Contingit omnem equum esse album:

ē Necesse est nullum equum esse hominem.

¶Simi-

τὸ β non accidit nulli α, necesse est *postea* vt alicui insit quia non accidere nulli, duobus modis dicitur. vno, si alicui necessariò insit. alterò, si alicui necessariò non insit. si quid enim cuidam α necessariò non insit: dici verè non potest, nulli accidere: quēadmodum si quid alicui necessariò insit, *falsò dicetur* omni accidere. Quare si quis putet, eo quòd non accidit ζ γ omni δ, necessariò id alicui non inesse: vtique fallitur, quia fortasse omni inest. sed quia nōnullis necessariò inest, ideo dicimus non omni accidere. Itaque *illi omnino*, contingere omni inesse, *hæc duæ* opponuntur, necessariò alicui inesse, & , necessariò alicui non inesse. Itidémque *illi omnino*, accidere nulli[a]. Perspicuum igitur est, cùm ita contingens accipitur, vt initio definiuimus, non solùm necessariò alicui inesse, sed etiā necessariò alicui non inesse, fumi debere. hoc autē sumpto, nihil colligitur impossibile. proinde non fit syllogismus.

ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ α τὸ β, ἀναγκη τινὶ [τῷ α τὸ β] ὑπάρχειν. τὸ γὰρ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ, διχῶς λέγεται· τὸ μὲν, εἰ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχει τὸ δὲ, εἰ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχει. τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχειν, οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὡς παντὶ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· ὥσπερ οὐδὲ τὸ τινὶ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης, ὅτι παντὶ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν. εἰ οὖν τις ἀξιοίη, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τὸ γ παντὶ τῷ δ ὑπάρχειν, ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν αὐτὸ, ψεῦδος ἂν λαμβάνει· παντὶ γὰρ ὑπάρχει, εἰ τύχοι. ἀλλ' ἔστι ἐνίοις ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ἐξ ὧν τὸ φαῦλον, οὐ παντὶ ἐνδέχεσθαι· ὥστε τῷ ἐνδέχεσθαι παντὶ ὑπάρχειν, τὸ τ' ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν, οὐ τίθεται. καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ τῷ ἐνδέχεσθαι μηδενί[a]. Δῆλον οὖν ὅτι τοῦτο τὸ σύστημα ἐνδεχόμενον, οὐ μὴ ἐνδεχόμενον ὡς ἀρχὴ διωρισάμεθα, οὐ μόνον τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν λαμβάνειν. πότερον δὲ ληφθέντος, οὐδὲν συμβαίνει ἀδύνατον· ὥστε οὐ γίνεται συλλογισμός.

a Sed opponuntur hæ duæ enuntiationes necessariò alicui inesse, & necessariò alicui non inesse.

Typus ob oculos ponens supra dictam obiectionem, & solutionem Aristotelis.

Album accidit nulli homini.
Ergo — Negatur consequentia.
Homo accidit nulli albo.
alboquam — Concluditur consecutio.
Homo non accidit nulli albo.
ergo — Negatur consecutio quia quod non accidit nulli, vel necessariò alicui inest, vel necessariò non inest.
Homo necessariò inest cuidam albo.
ergo — Concluditur consecutio.
Album necessariò inest cuidam homini.
quod est impossibile. — Concluditur hoc esse impossibile.

Alius typus.

a Accidere omni *Concludimus.* γ Nō accidere omni. ζ Nōnō. ζ a Alicui necessariò inesse. δ Accidere nulli. *Contra hunc.* δ Nō accidere nulli. ζ vel ζ ξ Alicui necessariò nō inesse.

Aduersarius primum nō potest arguere à dictis ad propositum. a δ ad propositum. a δ deinde colligit

δ colligere non quām non magis colligi potest nō a quām nō ζ

¶ Ex dictis igitur constat consequens propositum non cōcludi.

¶ Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι οὐκ ἀπαρίθμει τὸ ζητούμενον.

¶ Τοῦ-

¶ Τούτου δὲ δειχθέντος, κείσθω τὸ α τῷ μὲν β ενδέχεσθαι μηδενὶ, τῷ δὲ γ παντί. ὅρος μὲν οὖν τῆς αὐτοφορίας, οὐκ ἔσται συλλογισμός. εἴρηται γὰρ ὅτι οὐκ αὐτοπρέπει ἡ τοιαύτη προτάσις. ἀλλὰ οὐδὲ ὅρος τὸ ἀδύνατον· τεθέντος γὰρ τοῦ β παντὶ τῷ ενδέχεσθαι ὑπάρχειν, οὐδὲν συμβαίνει ψεῦδος· ενδέχοιτο γὰρ καὶ τὸ α τῷ γ μὴ παντὶ μηδενὶ ὑπάρχειν.

[a] Hoc autem demonstrato, ponatur [b] α accidere nulli β, & omni γ. Syllogismus igitur non erit per conuersionem[c]: quia dictum est huiusmodi [b] propositionem non conuerti neque per *de dutionem ad* impossibile: quia si ponatur accidere vt [b] β insit omni[c] γ, nihil falsi *inde* colligitur: quia contingere potest vt [b] α & omni & nulli γ insit.

a Maioris propositionis.
b Vniuersalem negantē contingentem.
c Ea abundantia ait, Omni: cùm posuerit dicere, alicui: nam conclusionē adiuuari non potest hāc, contingere nulli quē nō est admittere, concedendo est necessariō inesse alteri. vt cum sequatur ex quolibet hoc indefinita ella colligi posse, etiam si cōcedamus accidere omni.

α Contingit nullum β esse α:
ī Contingit omne γ esse α:
ē Ergo Contingit nullū γ esse β.

Fē Contingit nullum β esse α:
rī Necesse est omne vel aliquod γ esse β.
ō Ergo Contingit [illegible] liquod γ, non esse α.

Ὅλως δ' εἰ ἔστι συλλογισμὸς, δῆλον ὅτι τὸ ενδέχεσθαι οὐ σημαίνει τὸ μηδετέραν τὴν πρότασιν εἰλῆφθαι κατὰ τὴν ὑπάρχειν· καὶ οὕτος ἢ καταφατικὸς, ἢ στερητικός. οὐδετέρως δ' ἐγχωρεῖ· καταφατικοῦ μὲν γὰρ τεθέντος, ἀναιρήσεται ὅρος τῷ ὅλῳ, ὅτι οὐκ ενδέχεται ὑπάρχειν· στερητικὸν δ', ὅτι τὸ συμπέρασμα οὐκ ενδέχεται, ἀλλ' ἀναγκαῖον ἐστιν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν α, λευκόν· τὸ δὲ β, ἄνθρωπος· ἐφ' ᾧ δὲ γ, ἵππος. τὸ δὴ α τὸ λευκὸν, ενδέχεται παντὶ μὲν ἵππῳ, μηδενὶ δὲ ἀνθρώπῳ. ἀλλὰ τὸ β παντὶ γ οὔτε ὑπάρχειν ενδέχεται, οὔτε μὴ ὑπάρχειν. ὅτι μὲν οὖν οὐχ ὑπάρχειν οὐκ ἐγχωρεῖ, φανερὸν· οὐδὲ γὰρ ἵππος, ἄνθρωπος· ἀλλ' οὐδὲ ενδέχεται μὴ ὑπάρχειν· ἀναγκαῖον γὰρ μηδένα ἵππον ἄνθρωπον εἶναι· τὸ δὲ ἀναγκαῖον, οὐκ ἐνδέχεσθαι μὴ εἶναι· ὥστε ἐνδέχοιτο ἂν οὐδὲν εἶναι ἵππον ἄνθρωπον. οὐκ ἄρα γίνεται συλλογισμός.

Omnino autem, si est syllogismus, constat esse de eo quod contingit, quia vtraque propositio cōtingens accepta est: isque aut affirmatiuus, aut priuatiuus. at neutro modo fieri potest. nam si ponatur affirmatiuus, per terminos ostenditur non contingere inesse. si *ponatur* negatiuus, *illud datur* conclusionē non esse contingentem, sed necessariam. sit enim [b] α, album: [b] ε, homo: vbi γ, equus. ergo [b] α, id est album, alteri[d] omni, alteri[e] nulli inesse contingit. sed neque contingit [b] β τῷ γ inesse, neque non inesse. Iam quòd non cōtingat inesse, ex eo apparet, quòd nullus equus *est* homo. sed ne quidem contingit non inesse: quia necesse *est* nullum equum esse hominem: quod verò est necessarium, suprà docuimus non esse contingens. non fit igitur syllogismus.

d Id est, equo.
e Id est, homini.

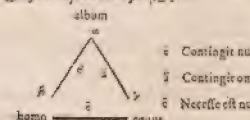

ε Contingit nullum hominem esse album:
ī Contingit omnem equum esse album:
ē Necesse est nullum equum esse hominem.

¶ Simi-

¶ Similiter autem ostendetur, si inuerso ordine priuatio ponatur[a], vel ambæ *propositiones* accipiantur affirmatiuæ, vel ambę *priuatiuæ*: quoniam per eosdem terminos erit demonstratio.

[a] Si maior propositio affirmet, minor neget.

¶ Ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, κἂν ἀνάπαλιν τεθῇ τὸ στερητικόν, καὶ ἀμφότεραι κατὰ ἀπορίαν ληφθῶσιν, ἢ στερητικαὶ ὅρῳ γὰρ τῷ αὐτῷ ἔσται ἡ δεῖξις.

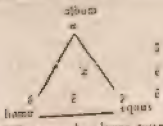

α Contingit { omnem / nullum } hominem esse album:
ε Contingit { omnem / nullum } equum esse album:
ε Necesse est nullum equum esse hominem.

¶ Et quando altera *propositio* est[b] vniuersalis, altera in parte, vel ambæ particulares, vel indefinitæ, vel quouis alio modo mutare propositiones licet. semper enim erit demõstratio per eosdem terminos.

[b] Si vna propositio pura negat, minor contingens.

¶ Καὶ ὅταν ἡ μὲν καθόλου ἡ δὲ κατὰ μέρος: ἢ ἀμφότεραι κατὰ μέρος, ἢ ἀδιόριστοι: ἢ ὁσαιοῦν ἄλλως ἐνδέχηται μεταλαβεῖν τὰς προτάσεις. ἀεὶ γὰρ ἔσται δι' τῶν αὐτῶν ὅρων ἡ δεῖξις.

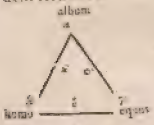

α Contingit { omnem / nullum } hominem esse album:
ο Contingit aliquem equum { esse / non esse } album:
ε Necesse est nullum equum esse hominem.

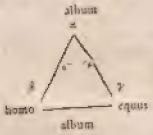

ο Contingit aliquem hominem { esse / non esse } album:
α Contingit { omnem / nullum } hominem esse album.
ε Necesse est nullum equum esse hominem.

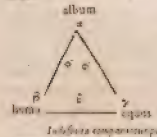

ο Contingit aliquem hominem { esse / non esse } album:
ο Contingit aliquem equum { esse / non esse } album:
ε Necesse est nullum equum esse hominem.

Inde fiunt 9 comparationes particularium ordine, videlicet 3 binarum propositionum particularium, licet eandem semper sortiantur.

¶ Perficitur igitur *syllogismus*, quando propositiones ponuntur contingentes, nullum fieri syllogismũ.

[b] In secunda figura.

¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι τοῦτον τὸν τρόπον, οὐδεὶς γενήσεται συλλογισμός.

De syllogismis ex altera propositione pura & altera contingente, in secunda figura[c].

CAP. XVIII.

[c] Cum pura est propositio negãs vniuersalis, cõclusio remanet contingens: alias nihil colligitur.

1 ¶ *De modo vnius syllabus.* 2 *Si maior propositio pura negat, minor contingens pura.*

formet: 5 vel contrà, neutra contingens affirmet, vtraq; pura neget. 4 Si ambæ propositiones negẽt, 5 vel ambæ affirmẽt. 6 ¶ De modis ex altera propositionum vniuersali & altera particulari. Si propositio negatiua sit vniuersalis, 7 aut pura vniuersalis existat: 8 aut minore particulari affirmãte, 9 vel negãte. 10 Si ambæ propositiones sint particulares.

Ει δὲ ἡ μὲν, ὑπάρχειν· ἡ δὲ, ἐνδέχεσθαι σημαίνει· τῆς μὲν καταφατικῆς ὑπάρχειν ἡ δὲ στερητικὴ ἐνδέχεσθαι· οὐδὲ ποτε ἔσται συλλογισμὸς, οὔτε καθόλου τῆς ὅρων οὔτε κατὰ μέρος λαμβανομένων. Ὁ δὲ τρόπος δὲ ἡ αὐτὴ, καὶ ὅταν τῆς αὐτῆς ὅρων. ὅταν δὲ ἡ μὲν καταφατικὴ, ἐνδέχεσθαι· ἡ δὲ στερητικὴ, ὑπάρχειν· ἔσται συλλογισμός. ¶ Ἐιλήφθω γὰρ τὸ α τοῦ μὲν β μηδενὶ ὑπάρχειν· τοῦ δὲ γ παντὶ ἐνδέχεσθαι· ἀνάγκη δοῦναι οὖν τὸ στερητικοῦ, τὸ β τοῦ α μηδενὶ ὑπάρξει, τὸ δὲ α παντὶ τοῦ γ ἐνδέχεται γὰρ) ὥστε συλλογισμός, ὅτι ἐνδέχεται τὸ β μηδενὶ τοῦ γ, διὰ τὸ πρώτου σχήματος.

Quòd si altera *propositio* inesse, altera contingere significet: cùm attributiua ponitur pura: & priuatiua, contingens: numquàm erit syllogismus, siue vniuersaliter siue in parte termini accipiantur. demonstratio autem est eadem & per eosdem terminos. Cùm autem affirmatiua *significat* contingere, priuatiua inesse: erit syllogismus.

¶ Sumatur[a] enim τὸ α nulli β inesse, & omni γ accidere. conuerso igitur *universaliter* priuatiuo, τὸ β inerit nulli α. atqui τὸ α accidebat omni γ. fit igitur syllogismus, *quo colligitur* accidere τῷ β nulli γ, in prima figura.

a *Modus talis ex maiore propositione pura vera & minore dicente esse contingere efficax. vniuersalem.*

Cæ Nullum grammaticum est musicum:
i Contingit omnem hominem esse musicum:
o Contingit nullum hominem esse grammaticum.

——e——
——i——
——ræc——

e Nullum musicum est grammaticum:
i Contingit omnem hominem esse musicum:
Ergo
Contingit nullum hominem esse grammaticum.

b *Modus talis ex maiore contingere affirmante & minore pura negante conficitur.*

c Ex hoc tamen syllogismo colligitur propositio particularis quia (deducto illa) Contingit nulli homini esse albũ, quæ colligitur in prima figura, nõ conuertitur simpliciter, sed in particularem, id est, contingit aliquod albũ non esse hominem.

d *Modi tertiæ ex ambabus propositionibus vbi altera necessaria vniuersalibus.*

e Id est, si propositio contingens negans non conuertatur in affirmantem.

Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πρὸς τῷ γ τιθεῖτο τὸ στερητικόν.

¶ Similiter[c] *fit syllogismus*, & si adiiciatur priuatio τῷ γ.

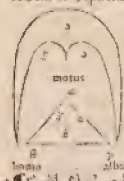

Cæ Contingit omnem hominem moueri:
o Nullum albũ mouetur:
Ergo
ræc Contingit aliquod albũ non esse hominem.

——ce——
——ri——
——ræc——

ce Quodcumque mouetur, nõ est album:
i Contingit omnem hominẽ mouerí:
Ergo
Contingit nullum hominẽ esse album.

Εαν[d] δὲ ἀμφότεραι μὲν ὦσιν στερητικαὶ· σημαίνῃ δὲ ἡ μὲν, μὴ ὑπάρχειν· ἡ δὲ, ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· διὰ μὲν τῶν εἰλημμένων, οὐδὲν συμ-

¶ Si[d] verò ambæ *propositiones* sint priuatiuæ, & altera significet non inesse, altera contingere non inesse: fanè ex his *propositionibus* acceptis nihil effi-

¶ Similiter autem ostenderur, si inuerso ordine primatio ponatur[a], vel ambæ *propositiones* accipiantur affirmatiuæ, vel ambę *primatiuæ*: quoniam per eosdem terminos erit demonstratio.

[a] Si maior propositio affirmet, alias neget.

¶ Ὁμοίως δὴ διῃρθήσεται, κἂν αὖ πάλιν τεθῇ [a] τὸ στερητικὸν, καὶ ἀμφότερα κατηφατικαὶ ληφθῶσι, [b] στερητικαὶ δὲ μὴ δεῖ τῷ αὐτῷ ὅρῳ ἢ ἅπαν ἢ ἀπόδειξις.

β Contingit { omnem / nullum } hominem esse album:
ε Contingit { omnem / nullum } equum esse album:
ε Necesse est nullum equum esse hominem.

¶ Et quando altera *propositio* est vniuersalis, altera in parte, vel ambæ particulares, vel indefinitæ, vel quouis alio modo mutare propositiones licet, semper enim erit demõstratio per eosdem terminos.

¶ Καὶ ὅταν ἡ μὲν, καθόλου ἡ δ' ἐν μέρει: ἢ ἀμφότεραι, κατὰ μέρος ἢ ἀδιόριστοι: ἢ ὁσονοῦν ἄλλως ἐνδέχηται μεταλαβεῖν τὰς προτάσεις ἀεὶ δὲ ἔσται διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων ἡ ἀπόδειξις.

ε Contingit { omnem / nullum } hominem esse album:
α Contingit aliquem equum { esse / non esse } album:
ε Necesse est nullum equum esse hominem.

α Contingit aliquem hominem { esse / non esse } album:
ε Contingit { omnem / nullum } hominem esse album:
ε Necesse est nullum equum esse hominem.

ε Contingit aliquem hominem { esse / non esse } album:
α Contingit aliquem equum { esse / non esse } album:
ε Necesse est nullum equum esse hominem.

Indefinita semper accipitur pro particulari, ideo vbicunque pro indefinita particulares, licet eandem semper sortiantur.

¶ Perspicuum igitur $\alpha\beta$, si ambę propositiones ponantur cuntin[b] gētes, nullum fieri syllogismũ.

[b] In secunda figura.

¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων κατ' ἐνδέχεσθαι οὐδὲν μᾶλλον, οὐδεὶς γίνεται συλλογισμὸς

[c] Cùm pura est propositio negãs vniuersaliter, colligitur conclusio contingens alias naturali colligitur.

De syllogismis ex altera propositione pura & altera contingente, in secunda figura[c].

Cap. XVIII.

1 ¶ *De modis vniuersalibus.* 2 *Si maior propositio pura negat, minor contingens sic fiunt.*

simet: 3 vel contrà, maior contingens affirmet, minor pura negẽt. 4 Si ambæ propositiones negẽt, 5 vel ambæ affirmẽt. 6 ¶ De modis obliquis: & ex altera propositione vniuersali & altera particulari. Si propositio necessitatis contingẽs: 7 aut pura vniuersalis reddita de maiore particulari affirmẽte, 8 vel negẽte: 9 aut pura particularis. 10 Si ambæ propositiones sint particulares.

Εἰ δὲ ἡ μὲν, ὑπάρχειν· ἡ δὲ, ἐνδέχεσθαι σημαίνει τῶν μὲν κατηγορικῆς ὑπάρχειν τεθειμένης, τῆς δὲ στερητικῆς ἐνδέχεσθαι: οὐδέ ποτε ἔσται συλλογισμός, οὔτε καθόλου τοῦ ὅρου οὔτε ἐν μέρει λαμβανομένων. λέγω δὲ οἷον εἰ ἡ αὐτὴ, καὶ ἀφ' ἑνὸς ὅρου. ὅταν δὲ ἡ μὲν καταφατικὴ, ἐνδέχεσθαι ἡ δὲ στερητικὴ, ὑπάρχειν: ἔσται συλλογισμός. ¶ Εἰλήφθω γὰρ τὸ α τοῦ μὲν β παντὶ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ γ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ὡσπερ οὖν τοῦ συλλογισμοῦ τοῦ στερητικοῦ, τὸ β τοῦ α οὐδενὶ ὑπάρξει, τὸ δὲ α παντὶ τοῦ γ ἐνδέχεται γὰρ) δῆλον συλλογισμός, ὅτι εἰ ἀληθὲς) τὸ β μηδενὶ τοῦ γ, ἀφῃρῆσθαι τὸ πρώτου σχήματος.

QVòd si altera *propositio* inesse, altera contingere significet: cùm attributiua ponitur pura: & priuatiua, contingens: numquàm erit syllogismus, siue vniuersaliter siue in parte termini accipiantur. demonstratio autem est eadem & per eosdem terminos. Cùm autem affirmatiua *significat* contingere, priuatiua inesse: erit syllogismus.

¶ Sumatur[a] enim β α nulli inesse, & omni γ accidere. conuerso igitur *universalis* priuatiuo, β nulli inerit α. atqui β α accidebat omni γ. fit igitur syllogismus, *quo colligitur* accidere β nulli γ, in prima figura.

[a] *Modus talis ex maiore propositione pura negante & minore contingente affirmante.*

Cel Nullum grammaticum ——— ri Nullum musicum est grammaticum:
a Contingit omnem hominem esse musicum: ——— ti Contingit omnem hominem esse musicum:
Ergo Ergo
ri Contingit nullum hominem esse grãmaticũ. ——— reo Contingit nullum hominẽ esse grammaticum.

musicum
grammaticum
homo

[b] *Modus talis ex maiore contingente affirmante & minore pura negante tertiæ figuræ.*

[c] Ex hoc ramen syllogismo colligitur propositio particularissima illa, Cõtingit nullũ hominẽ esse albũ, quæ colligitur in prima figura, nõ conuertitur simpliciter, sed in particularem, id est, contingit aliquod albũ non esse hominem. [d] *Modi talis ex maiore particulari propositione affirmante & minore pura negante tertiæ figuræ.*

1 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πρὸς τῷ γ τεθείη τὸ στερητικόν.

1 ¶ [b]Similiter [c]*sit syllogismus*, & si adiiciatur priuatio τῷ γ.

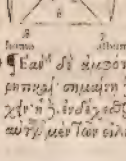

Cim Contingit omnem hominem mouere: ——— Ce Quodcumque mouetur, nõ est album:
of Nullum albũ mouetur: ——— ti Contingit omnem hominẽ mouere:
Ergo Ergo
trit Contingit aliquod albũ non esse hominem. ——— reat Contingit nullum hominẽ esse album.

homo
album

4 ¶ Ἐὰν δὲ ἀμφότερα μὲν ὦσι στερητικὰ σημαίνῃ ἢ μὴ, μὴ ὑπάρχειν· ἢ ὃ, ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· διὰ αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων, οὐδὲν συμ

4 ¶ Si verò ambæ *propositiones* sint priuatiuæ, & altera significet non inesse, altera contingere non inesse: fiet ex his *propositionibus* acceptis nihil effi-

ἔσται ἀναλυθῆναι ὡπεραρέσης δι᾽ τῆς κῆ τὸ ἐνδέχεσθαι παντὶνῳ, γίνεται συλλογισμὸς, ὅτι τὸ β τῷ γ ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν ἔσται ἡ πάλιν τὸ αὐτὸν χρῆμα.

a Id est, si propositio contingens negativa convertatur in affirmativam.

centur necessario: sed conversâ propositione contingente[a] fit syllogismus, *quo colligitur* contingere vt ☉ nulli ☽ inesse, vt in prioribus syllogismis: fit enim iterum prima figura.

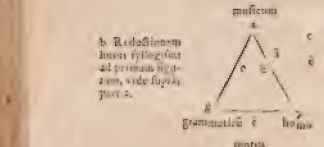

b Reductionem horum syllogismorum ad primam figuram, vide supra, part. 2.

c Nullum grammaticum est musicum.
d Contingit nullum hominem esse musicum.

c Nullum grammaticum est musicum.
d Contingit omnem hominem esse musicum: ergo
re Contingit nullum hominem esse grammaticum.

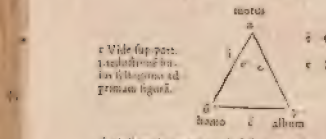

c Vide supra part. 1. reductionem horum syllogismorum ad primam figuram.

ζ Contingit nullum hominem movere.
ε Nullum album movetur.

ζεα Contingit nullum hominem movere:
εζ Nullum album movetur. Ergo
reε Contingit aliquod album non esse hominem.

d *Modi tertiæ & quarti propositionum contingentium affirmantium.*

e In quibus colligitur conclusio universalis affirmans necessaria.

f In quibus colligitur conclusio universalis negans necessaria.

¶ Quòd[d] si ambæ *propositiones* ponantur attributivæ, non erit syllogismus. Termini in quibus inest[e], sanitas, animal, homo. in quibus nō inest[f], sanitas, equus, homo.

¶ Ἐαν[d] δὲ ἀμφότεραι τεθῶσι κατηγορικαὶ, οὐκ ἔσται συλλογισμός. δεῖ γὰρ τὸ μὲν ὑπάρχειν, ὑγίειαν, ζῶον, αὐθρωπος· τὸ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ὑγίειαν, ἵππος, ἄνθρωπος.

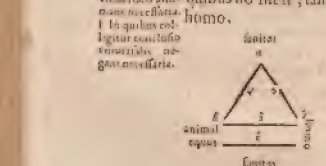

ε Contingit omne animal esse sanum.
a Omnis homo est sanus.
i Necesse est omnem hominem esse animal.

ε Contingit omnem equum esse sanum.
a Omnis homo est sanus.
i Nece ſſe est nullum hominem esse equum.

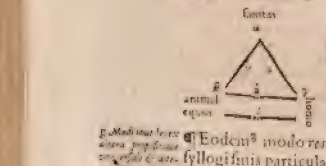

a Omne animal est sanum.
ε Contingit omnem hominem esse sanum.
i Necesse est omnem hominem esse animal.

a Omnis equus est sanus.
ε Contingit omnem hominem esse sanum.
i Necesse est nullum hominem esse equum.

f *Modi tertiæ & quarti propositionum contingentium affirmantium & negantium necessariarum.*

¶ Eodem[g] modo *res* habebit in syllogismis particularib[h]. Cùm enim *propositum* affirmativum est purum, sine vniversaliter sine in parte acceptum: nullus erit syllogismus. hoc autem similiter & per eosdem terminos demonstratur quibus superiùs fumus.

g Τὸν[g] αὐτὸν δὲ ἔχοντα τρόπον ἔξει καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. ὅταν μὲν γὰρ τὸ κατηγορικὸν ὑπάρχῃ, εἴτε καθόλου, εἴτ᾽ ἐν μέρει λεχθῇ, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός. τὸν δὲ ὁρισμὸν καὶ ἐπὶ τοῦτων ἔστιν ἀνευρεῖν διὰ τῶν πρόσθεν.

sanitas

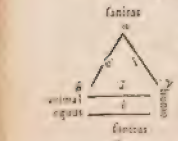

e Contingit nullum animal esse sanum:
i Aliquis homo est sanus:
ɜ Necesse est omnem hominē esse animal.

e Contingit nullum equum esse sanum.
i Aliquis homo est sanus.
e Necesse est nullum hominem esse equum.

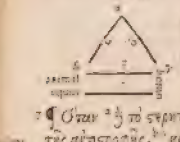

a Omne animal est sanum:
o Contingit quendam hominē non esse sanum:
ɜ Necesse est omnem hominē esse animal.

a Omnis equus est sanus:
o Contingit quendam hominē non esse sanum:
e Necesse est nullum hominem esse equum.

ζ ¶ Ὅταν [a] ἡ τὸ στερητικὸν, ἔσται ἀμφότερα τὰς ἀπορήσεις, [b] καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον.

¶ Cùm [a] autem priuatiuum *est priorum*, erit syllogismus per conuersionem [b], vt suprà.

a *Modus vndecimus ex mixtis vniuersali negante & minore particulari contingente affirmante.*
b Reuocatur maiore propositione negante pura.

Fel Nullum grammaticum est musicum:
ri Contingit aliquem hominem esse musicum:
nō Ergo Contingit aliquē hominem nō esse grammaticū.

Be Nullum musicum est grāmaticum:
ri Contingit aliquem hominem esse musicū: Ergo
o Contingit aliquem hominē non esse grammaticū.

η ¶ Πάλιν [c], ἐὰν ἀμφω μὲν τὰ ὅρια στερητικὰ [d] ληφθῇ, καθόλου δὲ τὸ μὴ ὑπάρχειν· οὐδὲν αὐτῷ μᾶλλον τὴν προτάσεων, κἂν ἔσται τὸ ἀναγκαῖον ἀπηρθρωμένος [e] δὲ τῷ ἐνδέχεσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον, ἔσται συλλογισμός.

¶ Rursus [c] si ambo intervalla priuatiua accipiantur: & *quod significat* non inesse, sit vniuersale: sanè ex his propositionibus nihil colligitur necessariò: sed per contingentis conuersionē [d], vt in superioribus, erit syllogismus.

c *Modus tertius ex mixtis vniuersali negante & particulari contingente affirmante.*
d Conuertā propositionē contingentē in affirmātem.

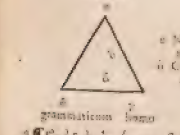

e Nullum grammaticū est musicum:
i Cōtingit aliquē hominē non esse musicum.

e Nullum grammaticum est musicum:
i Contingit aliquē hominē esse grāmaticum: Ergo
o Contingit aliquem hominem non esse musicum.

θ ¶ Ἐὰν [e] ἡ ὑπάρχον μὲν ᾖ τὸ στερητικὸν, ἐν μέρει δὲ ληφθῇ· οὐκ ἔσται συλλογισμὸς, οὔτε καταφατικῆς, οὔτε στερητικῆς οὔσης τῆς ἑτέρας προτάσεως.

¶ Quòd [e] si priuatiuum *intermedium* sit purum, & in parte acceptum non erit syllogismus, siue affirmatiua siue priuatiua sit altera propositio.

e *Modi vndecim ex mixtis vniuersali contingente affirmante vel negante & minore particulari pura negante.*

α Contingit { nemini / nulli } animal esse sanum:
β Aliquis homo non est sanus:
γ Necesse est omnem hominem esse animal.

α Contingit { omnem / nullum } equo esse sanum:
β Aliquis homo non est sanus
γ Necesse est nullum hominem esse equum.

a Medi tertiique extremique propositiones semper particulares, vel indefinitæ, vel altera particularis & altera universalis sunt.

¶ Neque [a] *tunc erit syllogismus,* [10] cùm ambæ propositiones accipiuntur indefinitæ siue negantes siue affirmantes, aut in parte. demonstratio verò eadem *est* & per eosdem terminos.

¶ Οὐδ' [a] ὅταν ἀμφότερας λαμβάνωσιν ἀδιορίστους ἢ καταφατικὰς ἢ ἀποφατικὰς, ἢ κατὰ μέρος. ταὐτὸν δὲ ἡ αὐτὴ, καὶ δι' ὧν ὅροι αὐτοὶ ἔσται.

δ Aliquod animal { est / non est } sanum:
ε Contingit aliquem hominem { esse / non esse } sanum:
ζ Necesse est omnem hominem esse animal.

δ Aliquis equus { est / non est } sanus:
ε Contingit aliquem hominem { esse / non esse } sanum:
ζ Necesse est nullum hominem esse equum.

δ Contingit aliquod animal { esse / non esse } sanum:
ε Aliquis homo { est / non est } sanus:
ζ Necesse est omnem hominem esse animal.

δ Contingit aliquem equum { esse / non esse } sanum:
ε Aliquis homo { est / non est } sanus:
ζ Necesse est nullum hominem esse equum.

De syllogismis ex altera propositione necessaria & altera contingente, in secunda figura, CAP. XIX.

1 ¶ *Summa rei.* 2 ¶ *De syllogismis vniuersalibus. Si altera propositio affirmet, altera negabit. & vice versa propositio sit necessaria maior,* 3 *vel necessaria minor,* 4 *vel contingens maior,* 5 *vel contingens minor.* 6 *Si ambæ propositiones negent.* 7 *& necessaria sit maior,* 8 *vel minor.* 9 *Si ambæ affirmant.* 10 ¶ *De syllogismis casibus in vtra altera propositione vniuersali, & altera particulari. Si altera affirmet, altera negat ita ut necessaria vniuersalis negat,* 11 *vel necessaria affirmat.* 12 *Si ambæ propositiones affirmant,* 13 *vel negant.* 14 ¶ *Si ambæ propositiones sint particulares.* 15 ¶ *Epilogus.* 16 ¶ *Collatio syllogismorum vniuersalium in secunda figura. De modo vtriusque, vel inutilium.* 17 *De imperfectione vniuersalium, & de ratione imperfectionis.*

SI verò altera propositio, ex [1] necessitate *inesse vel non inesse* altera cõsingere significet: cùm priuatiua *est* necessaria, erit syllogismus, *qua calligetur* non solùm contingere non inesse[b]. sed etiã nõ inesse. cùm autẽ affirmatiua *est necessaria,* nõ erit syllogismus. ¶ Ponatur [c] enim α ex [2] necessitate nulli Cineſe. & omni γ accidere. conuersa igitur propositione priuatiua, ϐ ex necessitate nulli α inerit. atqui ϐ α

Ἐὰν δὲ ἡ μὲν, ὅτι ἀναγκαῖον [1] ὑπάρχειν ἢ ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ τῶν προτάσεων· τῆς μὲν στερητικῆς ἀναγκαίας οὔσης, ἔσται συλλογισμὸς (οὐ μὴν ὁ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν, ἀλλὰ ὃ ὅτι οὐκ ὑπάρχει τι τῷ) καταφατικῆς, ἂν ᾖ σ. ¶ Κείσθω γὰρ τὸ μὲν μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν τὸ γ τινὶ ἐνδέχεσθαι. ἀποφατικὴ οὖν ἡ στερητικὴ, ὥστε τὸ β τῷ α μηδενὶ ὑπάρξει, τὸ δὲ α τινὶ

b Cùm tamen colligatur contingere non inesse ex eo, *& hoc non* proprie vt accipimus fuit in definitione contingentis, sed improprie.

c Medio vtilis ex maiore propositione necessaria & minore contingente affirmante conuersaque, sit maior.

πρὸς Γ συνεδ' ἐχετο. γίνε) δὴ πάλιν δείξομεν διὰ τῆς ἀπαγωγῆς ὅτι συλλογισμός, ὅτι τὸ Β πρὸς Γ συνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν.

omni γ accidebat. fit igitur iterum in prima figura syllogismus, *quo colligitur* contingere, vt τὸ β nulli γ insit.

cēβ Necesse est nullum bru- tum videre:
ā Contingit omnem homi- nem videre: Ergo
ēγ Nullus homo est brutū.

cēβ Necesse est, quodcūque ridet, non esse brutum:
īā Contingit omnem hominem videre: Ergo
ēγ Nullus homo est brutum.

Ἅμα δὲ δῆλον, ὅτι οὐδὲ ὑπάρχει τὸ β οὐδενὶ τῷ γ. κείσθω γὰρ ὑπάρχειν τούτοις εἶναι τὸ α τῷ Β μηδενὶ συνδέχεται, τὸ δὲ β ὑπάρχειν παντὶ τῷ Γ, τὸ α παντὶ τῷ γ οὐκ ἐνδέχεται. ἀλλὰ παντὶ ὑπέκειτο ἐνδέχεσθαι.

Simúlque perſpicuum *fit*, τὸ β nulli γ ineſſe. Ponatur enim ineſſe. Ergo ſi τὸ α nulli β accidit, ac τὸ β ineſt alicui γ: certè τὸ α cuidam γ non accidit. verùm ſupponebatur omni accidere.

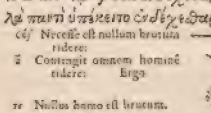

cēβ Necesse est nullum brutum videre:
ā Contingit omnem hominē videre: Ergo
ēγ Nullus homo est brutum.

ēδ Necesse est nullum brutū videre:
īβ Aliquis homo est brutus:
ō Necesse est aliquem hominē non videre.

¶ Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον δειχθήσε), κὰν εἰ πρὸς τῷ Γ τεθείη τὸ στερητικόν[b].

¶ Eodem[a] modo demonſtrabitur, ſi τῷ γ iungatur privatio[b].

a *Modus vtilis, ſi minùs contingere affirmēte & minùs contingere negante conuertatur.*

b *Si propoſitio manet ſic neceſſaria negans.*

cōβ Contingit omnem hominem videre:
ēγ Necesse est nullum brutum videre:

cē Necesse est, quodcūque videt, non esse brutum:
īā Contingit omnem hominē videre: Ergo
ēγ Nullus homo est brutus.

¶ Πάλιν δ' ἔστω τὸ μὲν καταφατικὸν ἀναγκαῖον, ἡ δὲ ἑτέρα ἡ στερητικὸν πρὸς ἐνδεχόμενον. ἔστω α τῷ μὲν Β ἐνδέχεσθαι μηδενὶ, τῷ δὲ Γ παντὶ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης. οὐκοῦν ἂν ἐχόντων τῶν ὅρων, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμὸς. συμβαίνει γὰρ τὸ β τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν α, λευκόν· ἐφ' ᾧ δὲ τὸ Β, ἄνθρωπος· ἐφ' ᾧ δὲ τὸ γ, κύκνος. τὸ δὴ λευκὸν κύκνῳ μὲν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, ἀνθρώπῳ δὲ οὐδενὶ κεχώρηται οὐδενὶ, καὶ ἄνθρωπος οὐδενὶ κύκνῳ ἐξ ἀνάγκης. ὅτι μὲν οὖν

4 ¶ Rurſus[c] attributiũ *internalitẽ* ſit neceſſariũ, alterũ verò priuatiuũ cõtingẽs: ac τὸ α accidat nulli β, & omni γ ex neceſſitate inſit. ſic igitur habentibus terminis, nullus erit ſyllogiſmus. ſteri enim poteſt, vt τὸ β τῷ γ neceſſariò nõ inſit. ſit enim α, albũ. vbi β, homo. vbi γ, cygnus. album igitur cygno ex neceſſitate ineſt, & accidit nulli homini. homóque ex neceſſitate nulli cygno *ineſt*. Quòd igitur

c *Modus vtilis ex minùs contingente negante & maiore neceſſaria affirmãte conuertendus.*

non sit syllogismus *quo colligatur* cõtingere, perspicuum est: quia quod est ex necessitate, non est contingens.

τῷ ἐνδέχεσθαι οὐκ ἔσται συλλογισμός, φανερόν· τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης, οὐκ ἐνδεχόμενον.

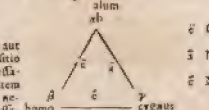

ε Contingit nullum hominem esse album:
ɜ Necesse est omnem cygnum esse album:
ε Necesse est nullum cygnum esse hominem.

a Id est, cùm aut ambæ propositiones sunt necessariæ, aut talem propositio necessitans est necessaria.

b Id est, subinferri τὸ β, ita vt τῷ β attribuatur τῷ γ.

c Alexander notat, hoc exemplo clarius esse, fipro vigilans accipiatur deambulans: quia magis apparet necesse esse vt deambulans moueatur, quàm vt vigilans moueatur.

d Id est, non colligi conclusionẽ negatiuam, neque puram, neque cõtingentem, neque necessariam.

e Id est, non colligi affirmatiuam puram, neque contingentem, neque necessariam: quia interdum necessitas est non inesse.

f *Modus enuntiatus vtrobique affirmante & minore contingente negante conclusione.*

g Id est, si affirmatus propositio sit maior, cõtinens superiorem extremum: alia autem affirmatiua sit minor. Hoc autem esse non potest pura conclusio necessaria affirmatiua: quia cum τὸ α necessariò insit omni τῷ β necessariò ipsum omni γ, oportet & α necessariò inesse omni γ. sed supponimus fieri posse vt α inesse nulli γ.

h Ex negante in affirmantem.

Neque verò est syllogismus cõclusionis necessariæ: quia conclusio necessaria colligitur vel ex ambabus *propositionibus* necessariis, vel ex priuatiua[a]. Præterea, his positis fieri potest vt τὸ β insit τῷ γ. nihil enim vetat, τὸ γ esse sub β[b]; ac τῷ α accidere omni β, & τῷ γ ex necessitate inesse. vt si τὸ γ sit vigilans[c]: τὸ β, animal: vbi α, motus. nam omni vigilanti, ex necessitate motus inest: omnique animali accidit: & omne vigilans est animal.

Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἀναγκαῖον· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον, ἢ ἐξ ἀμφοτέρων ἀναγκαίων, ἢ ἐκ τῆς στερητικῆς συμβαίνει[a]. ἔτι δὲ, καὶ ἐγχωρεῖ τούτων κειμένων, τὸ β τῷ γ ὑπάρχειν· οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ μὲν γ τινὸς τὸ β εἶναι[b], τὸ δὲ α τῷ μὲν β παντὶ ἐνδέχεσθαι, τῷ δὲ γ ὅλῳ ἀδύνατον ὑπάρχειν· οἷον, εἰ τὸ μὲν Γεῖν ἐγρηγορός· τὸ δὲ β, ζῷον· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ τὸ α κίνησις. τῷ μὲν γὰρ ἐγρηγορότι [παντὶ] ὅλῳ ἀνάγκη κίνησιν ὑπάρχειν· ζῷον γὰρ παῦ ἐνδέχεται· ἅπαν τὸ ἐγρηγορὸς, ζῷον

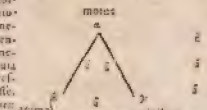

ε Contingit nullum animal moueri:
ɜ Necesse est, omne vigilans moueri:
ɜ Necesse est, omne vigilans esse animal.

Perspicuum igitur *est*, neque *colligi* non inesse[e]; quandoquidem *terminis* ita habentibus, necesse *est* inesse: neque oppositas affirmationes[c], itaque nullum fore syllogismum. ¶ Similis[f] erit demonstratio, si mutetur locus[g] propositionis affirmatiuæ.

Φανερὸν οὖν, ὅτι οὐδὲ τὸ μὴ ὑπάρχειν[d] εἴπερ, οὕτως ἐχόντων, ἀναγκαῖον ὑπάρχειν. οὐδὲ δὴ τῶν ἀντικειμένων φάσεων· ὡς τε οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός. ¶ Ὁμοίως δὲ δειχθήσεται καὶ ἀπὸ ταὐτὸν τῆς καταφατικῆς.

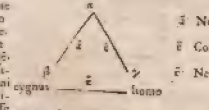

ɜ Necesse est omnem cygnum esse album:
ε Contingit nullum hominem esse album:
ε Necesse est nullum hominem esse cygnum.

¶ Quòd si propositiones sint figurâ similes, cùm sint priuatiuæ, semper fit syllogismus conuersâ[h] propositione cõtingẽte,

¶ Ἐὰν δὲ ὁμοιοσχήμονες ὦσιν αἱ προτάσεις, στερητικῶν μὲν οὐσῶν, ἀεὶ γίνεται συλλογισμὸς ἀντιστραφείσης τῆς κατ' τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως,

ϗ καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν. ¶ Εἰλήφθω γὰρ τὸ α τοῦ μὲν β ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ γ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· αὖ πάλιν οὖν τοῦ πρώτου σχήματος, τὸ μὲν β τοῦ α οὐδενὶ ὑπάρχει, τὸ δὲ α παντὶ τοῦ γ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· ὥστε καὶ τὸ ἀρχόμενον ἀληθές.

vt in superioribus *factum fuit*.

7 ¶ Accipiatur[a] enim τὸ α τοῦ β necessariò non ineſſe, ac τῷ γ poſſe non ineſſe. conuerſis igitur propoſitionibus, τὸ β ineſt nulli α, ac τὸ α accidit omni γ. quare ſit prima figura.

a *Modus tollit ex minore neceſſaria & minore contingente negantibus conuerſalibus.*

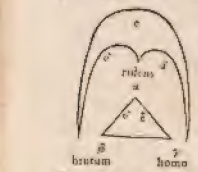

ē Neceſſe eſt nullum brutũ — rideri:
ĕ Contingit nullum hominem rideri.

cĕ Neceſſe eſt quodcunque rideri, non eſſe brutum:
ĭs Contingit omnem hominem rideri: Ergo
ręt Nullus homo eſt brutum.

8 ¶ Κἂν ἐν ἀορίστοις δὲ τοῦ γ τεθῇ τὸ στερητικόν, ὡσαύτως.

8 ¶ Idem[b] fiet ſi priuatio adiiciatur τῷ γ[c].

b *Modus tollit ex minore contingente & minore neceſſaria negantibus conuerſalibus.*

c Id eſt negatio neceſſaria ſumatur minori extremo.

ē Contingit nullum hominem ridere:
ĕ Neceſſe eſt nullum brutũ rideri.

cĕ Neceſſe eſt nullam ridens eſſe brutum:
ĭs Contingit omnem hominem rideri: Ergo
ręt Nullus homo eſt brutum.

9 ¶ Ἐὰν δὲ ὁ κατηγορικὸς τεθῇ ὅρος, οὐκ ἔσται συλλογισμός. τοῦ μὲν γὰρ μὴ ὑπάρχειν, οὐ τοῦ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, φανερὸν ὅτι οὐκ ἔσται, ὅξὺ τὸ μὴ εἶναι φθαρτικὸν ὥρατος ἀνθρώπου μήτε ὄντος ὑπάρχειν, μήτε ὄντος τοῦ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. ἀλλὰ μὲν οὐδὲ τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἐξ ἀνάγκης γὰρ ὄντος ἐνίοτε, τὸ β τοῦ γ οὐχ ὑπάρξει· οἷον εἰ τὸ μὲν α τεθείη λευκόν, ἐφ' ᾧ τὸ β, κύκνος, τὸ δὲ Γ, ἀθροισμός. οὐδὲ γε τῷ ἀπεικεμένων φάσεων· ἐπεὶ διέσταται τὸ β τοῦ γ ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχειν· [οὐ γέγονε συλλογισμὸς ὅλως]

9 ¶ Si[d] verò attributiuæ ponantur *ambæ propoſitiones*, non erit ſyllogiſmus. Cõſtat enim neq; colligi nõ ineſſe, neque neceſſariò non ineſſe: quia non eſt accepta *illa* propoſitio priuatiua: *id eſt* neque de eo quod ineſt, neque eo quod neceſſe eſt ineſſe. Quin ne *colligetur* quidem contingere nõ ineſſe. ex neceſſitate enim, ita terminis poſitis, τὸ β τοῦ γ non inerit. verbi cauſa, ſi τὸ α ponatur album. vbi β, cygnus. τὸ γ, homo. Nec item *colligetur* oppoſitæ affirmationis: quia oſtenſum eſt τὸ β τοῦ γ neceſſariò non ineſſe. omnino igitur non fit ſyllogiſmus.

d *Modi inutiles ex ambabus propoſitionibus conuerſalibus affirmatiuis: aut vt maior ſit neceſſaria, minor contingens: vel contrà, maior contingens, minor neceſſaria.*

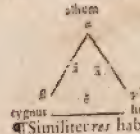

Necesse est omnem cygnum esse album:
Contingit omnem hominem esse album:
Necesse est nullum hominem esse cygnum.

10 ¶Similiter res habebit in particularibus syllogismis. cùm[a] autem propositum priuatiuum erit vniuersale necessarium, semper erit syllogismus, quo colligetur contingere[b], & non inesse. demonstratio autem fiet per conuersionem[c].

10 ¶Ὁμοίως δὲ ἕξει καὶ ὅταν τὸ μὲν συλλογισμὸν ποιῇ στερητικὸν καθόλου τὸ καὶ ἀναγκαῖον, αἰεὶ συλλογισμὸς ἔσται καὶ τὸ ἐνδέχεσθαι[b] καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. δεῖξις δ' ἡ διὰ τῆς ἀντιστροφῆς[c].

a Modus vtilis est semper necessaria vniuersali negãti, & minore existente particulari affirmante.
b Sub. non inesse.
c Conuersis terminis maioris propositionis.

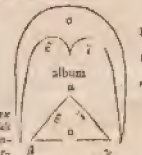

Necesse est nullum coruũ — esse album:
Contingit aliquod bipes esse album: Ergo
Aliquod bipes non est coruus.
Necesse est nullum album esse coruum.
Contingit aliquod bipes esse album: Ergo
Aliquod bipes non est coruus.

d Modi inutiles ex vniuersali conuertente negans & minore particulari affirmante necessaria, vel ex vtrunque vniuersali affirmante necessaria & minore particulari.
e Part. 4. & 5.

11 ¶Cùm[d] autem affirmatiuum eris necessarium, nunquàm eris syllogismus. eodem namque modo hoc ostenditur quo in modis vniuersalibus vsi sumus[e], & per eosdem terminos.

11 ¶Ὅταν[d] δὲ τὸ κατηφατικὸν, οὐδέποτε τὸν αὐτὸν δεῖ δεῖξαι διηρθρῶσθαι, ὃν καὶ ἐν τοῖς καθόλου, δι' ὧν αὐτὸν ὄψει.

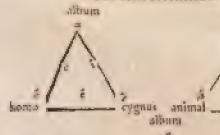

Contingit nullum hominem esse albũ:
Necesse est aliquẽ cygnũ esse album:
Necesse est nullum cygnũ esse hominẽ.
Contingit nullum animal esse album:
Necesse est aliquod vigilans movens:
Necesse est nullum vigilãs esse animal.

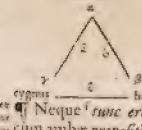

Necesse est omnem cygnum esse album:
Contingit aliquem hominem non esse album:
Necesse est nullum hominem esse cygnum.

f Modi inutiles ex alterna negatione vniuersali & altera particulari affirmandibus.
g Per oppõsitiones, albũ, hominem, cygnũ.

12 ¶Neque[f] tunc erit syllogismus, cùm ambæ propositiones accipiũtur affirmatiuæ. cuius rei eadẽ[g] est demonstratio quæ priùs.

12 ¶Οὐδ' ὅταν ἀμφότεραι ληφθῶσι κατηφατικαί· καὶ γὰρ τούτου ἡ αὐτὴ δεῖξις ἥ καὶ πρότερον.

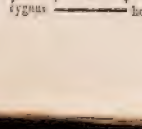

Necesse est omnem cygnum esse album:
Contingit aliquem hominem esse album:
Necesse est nullum hominem esse cygnum.

¶Cùm

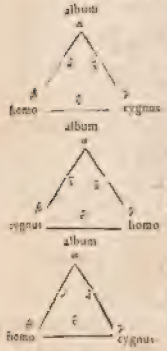

a Contingit omnem hominem esse album:
i Necesse est aliquem cygnum esse album.
e Necesse est nullum cygnum esse hominem.

i Necesse est aliquem cygnum esse album:
a Contingit omnem hominem esse album:
e Necesse est nullum hominem esse cygnum.

i Contingit aliquem hominem esse album:
a Necesse est omnem cygnum esse album:
e Necesse est nullum cygnum esse hominem.

11 ¶ Ὅταν[a] δὲ ἀμφότεραι μὲν στερητικαὶ, καθόλου δὲ ἡ μὲν ἀναγκαία ἡ τὸ μὴ ὑπάρχειν σημαίνουσα, ἡ δὲ αὐτῷ μὲν τῷ εἰλημμένῳ εἶναι, οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον· ἀντιστραφείσης δὲ τῆς πρὸς τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως, ἔσται συλλογισμὸς, καθάπερ ἐν τοῖς πρώτοις.

11 ¶ Cùm[a] autem ambæ propositiones *accipiuntur* privatiuæ; & ea quæ significat non inesse, est vniuersalis & necessaria: sanè ex his *propositionibus* quæ acceptæ sunt, nihil colligitur necessario: sed cõuersa propositione contingente, erit syllogismus, vt in superioribus.

a *Modus autẽ ex duabus vniuersalibus necessariis & vna particulari pura non concluditur.*

e Necesse est nullum brutum ridere.
a Contingit aliquem hominem non ridere.
Ergo aliquis homo non est brutum.

Necesse est nullum brutum ridere.
Contingit aliquem hominem non ridere.
Ergo aliquis homo non est brutum.

Necesse est quod ridet, non esse brutum.
Contingit aliquem hominem non ridere. Ergo aliquis homo non est brutum.

b *Modi autẽ ex duabus priuatiuis vel altera particulari, & altera pura, non sunt.*

12 ¶ Ἐὰν[b] δὲ ἀμφότεραι ἀδιόριστοι ἢ κατὰ μέρος τοῦτον, οὐκ ἔσται συλλογισμός. διὸ δεῖξις δὲ ἐν αὐτῇ, ἢ ἀφ' ἑτέρου ὅρου.

12 ¶ Sin[b] ambæ *propositiones* pronũtiantur indefinitæ vel in parte, non erit syllogismus. demonstratio autem erit eadem, & per eosdem terminos[c].

c Quibus vũ timus cap. 16. part. 2. vbi ostendimus hos modos in prima figura esse inutiles.

a Contingit aliquod animal { esse / non esse } album:
b Necesse est aliquē hominem { esse / non esse } album:
i Necesse est omnem hominem esse animal.
d Contingit aliquod animal { esse / non esse } album:
e Necesse est aliquod inanimum { esse / non esse } album:
ε Necesse est nullum inanimum esse animal.

ò Necesse est aliquod animal { esse / non esse } album:
ó Contingit aliquem hominem { esse / non esse } album:
i Necesse est omnem hominem esse animal.
ò Necesse est aliquod animal { esse / non esse } album:
e Contingit aliquod inanimum { esse / non esse } album:
ε Necesse est nullum inanimum esse animal.

¶ Ex dictis igitur perspicuum [12] est, cùm priuatiua *propositio* ponitur vniuersalis necessaria, semper fieri syllogismum, *quo colligitur* non solùm contingere nō ineſſe[a], sed etiam nō ineſſe. cùm autem affirmatiua *ponitur necessaria*, nūquàm fieri syllogismū. ¶ *Conſtat* etiam, terminis eodē modo positis in necessariis & in puris *propositionibus*, fieri vel non fieri syllogismum. ¶ Denique manifestum est, omnes hos syllogismos esse imperfectos, & pfici per dictas figuras[b].

¶ Φανερὸν οὖν ὅτι τῆς εἰρημένης, ὅταν μὲν στερητικὴ καθόλου πρόβλημα [καὶ] ἀναγκαίας, ἀεὶ γίνεται συλλογισμὸς οὐ μόνον τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν[a], ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν· ὅταν δὲ καταφατικὴ, οὐδέποτε. ¶ Καὶ ὅτι τῶν αὐτῶν ὅρων ὄντων ἐν μὲν τοῖς ἀναγκαίοις καὶ ἐν τοῖς ὑπάρχουσι, γίνεται καὶ οὐ γίνεται συλλογισμός. ¶ Δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς οἱ συλλογισμοί, καὶ ὅτι τελειοῦνται διὰ τῶν ἐν πρώτῳ σχημάτων[b].

a Vide quod notauimus ad part. 1.

b Omnes syllogismi imperfecti perficiuntur per primam. sed quidam perficiuntur quidlibet erit per aliam figuram: vt cùm medium coniungitur in secunda figura subiecto, vt cùm per tertiam, vt cùm propositiones contingere affirmare in negotium.

De syllogismis ex ambabus propositionibus contingentibus in tertia figura[c], Cap. xx.

1 ¶ *Summa horum & docendi ſit premissum capitum.* 2 ¶ *Si amba propositiones ſint vniuersales affirmantes,* 3 *vel negans & affirmans,* 4 *vel negantes.* 5 ¶ *Si altera ſit vniuersalis, altera particularis:* 6 *tam vt maior ſit vniuersalis & minor particularis affirmans,* 7 *vel maior particularis & minor vniuersalis affirmantes,* 8 *vel maior negans & minor affirmans,* 9 *vel amba negantes.* 10 ¶ *Si amba ſint particularis, vel indefinita.*

c Ex ambabus propositionibus particularibus nihil colligitur, aliàs cōclusio eſt contingens.

In poſtrema verò figura, & cùm amba *propoſitiones* ſint contingentes, & cùm altera *negatium*, erit ſyllogiſmus. Cùm igitur propoſitiones cōtingere ſignificant, etiam concluſio erit contingens; item cum altera *ſignificat* contingere, altera ineſſe. Cum autem altera ponitur neceſſaria, ſiquidem ſit affirmatiua, non erit *vlla* concluſio

Ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ σχήματι, ὅταν ἀμφότεραι ἐνδεχόμεναι καὶ ὁ ἕτερος ὅρος συλλογισμός. ὅταν μὲν οὖν ἐνδέχεσθαι σημαίνουσιν αἱ προτάσεις, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἐνδεχόμενον. καὶ ὅταν ἡ μὲν ἐνδέχεσθαι· ἡ δὲ, ὑπάρχειν· ὅταν δὲ ἡ ἑτέρα πρὸς τῇ ἀναγκαίᾳ, ἂν μὲν ᾖ καταφατική, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα·

ἔσται συμ-

σμα, οὔτε ἀναγκαῖον· οὔτε ὑπάρχον. ἐαν ᾖ ἡ στερητικὴ, τὸ μὴ ὑπάρχειν ἔσται συλλογισμός, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν. λαμβάνον ᾖ καὶ ἐν τούτοις ὁμοίως τὸ ἐν τοῖς συμπεράσμασιν ἐνδεχόμενον. ¶ Ἔστωσαν δὴ πρῶτον ἐνδεχόμενα, τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. ἐπεὶ οὖν ἀναιρεῖται τὸ καταφατικὸν δεῖ μέρους, τῷ ᾧ παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται· καὶ τῷ γ τινὶ τῷ ᾧ ἐνδέχοιτο ἄν. ὥστε εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεται, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β, ἀνάγκη καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ἐνδέχεσθαι· γέγραπται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα.

sio, nec necessaria nec pura. si priuatiua, colligetur non inesse, quemadmodum in superioribus. Et in his quoque similiter accipiendum est contingere in conclusionibus positum. ¶ Primum [a] igitur sint ambæ propositiones contingentes, & τὸ α, & τὸ β accidat omni γ. quoniam igitur propositum affirmatiuum cõuertitur in parte, & τὸ β accidit omni γ, etiam τὸ γ accidet omni β. quare si τὸ α accidit alicui γ, ac τὸ γ alicui β: necesse est etiam τὸ α accidere alicui β. fit enim prima figura.

[a] Modus colligit ex ambabus propositionibus vniuersalibus affirmatiuis.

album — muſicum — homo

Dā Contingit omnem homi-nem eſſe album.
ēp Contingit omnem homi-nem eſſe muſicum: Ergo
ēo Contingit aliquod muſicũ eſſe album.

Dā Contingit omnem hominẽ eſſe album.
ēi Contingit aliquod muſicũ eſſe hominem. Ergo
ēo Contingit aliquod muſicũ eſſe album.

[b] ¶ Καὶ εἰ τὸ μὲν α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ [ἐνδέχοιτο,] ἀνάγκη καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἔσται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα διὰ τῆς ἀντιστροφῆς.

[b] ¶ Et [b] si contingit τῷ α nulli γ inesse, sed τὸ β accidit omni γ: necesse est cõtingere vt τὸ α alicui β nõ insit. rursus enim erit prima figura per conuersionem.

[b] Modus colligit ex minore necessaria & maiore affirmatiua vniuersali.

[c] Per conuersionẽ minoris propositionis.

album — muſicum — homo

Fēi Cõtingit nullum hominem eſſe album.
ēp Contingit omnem hominem eſſe muſicum. Ergo
ēo Contingit aliquod muſicũ non eſſe album.

Fē Contingit nullum hominẽ eſſe album.
ēi Contingit aliquod muſicũ eſſe hominem: Ergo
ō Contingit aliquod muſicũ non eſſe album.

[d] ¶ Ἐὰν δὲ ἀμφότερα στερητικὰ τεθῇ, ὡς μὲν τῷ μὴ εἰλημμένων, οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον· ἐν δὲ τῷ ἀορίστῳ συλλογισμὸς, κατὰ τὸν πρότερον τρόπον καὶ τὸ α καὶ τὸ β ἐνδέχεται

[d] ¶ Quòd [d] si ambæ propositiones ponãtur priuatiuæ, fanè ex ipsis propositionib⁹ quæ acceptæ sunt, nihil necessario colligetur, sed cõcertis propositionibus erit syllogismus vt in superioribus [e] fuit. Nam si cõtingat τὸ α & τὸ β, proposito.

[d] Modus nihil ex ambabus priuatiuis colligit.

[e] Itaut ex negatiuis tam affirmantes vel vtrosque, vel minor fuit.

nulli γ inesse, si commutetur contingere non inesse[a], iterum erit prima figura per conuersionem.

τοῦ γ μὴ ὑπάρχειν, ἐὰν μεταλη-φθῇ[a] τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, πάλιν ἔσται τὸ πρῶτον σχῆμα διὰ τῆς ἀντιστροφῆς.

a Vertatur in contingere inesse.

ε Contingit nulli— Dū Contingit omni— Dū Contingit omnē— Dū
homini esse al- homine esse al- homine esse al-
bum: bum: bum:
ε Contingit nulli— ig Contingit omnem— ī Contingit al-
homini esse mu- hominem esse mu- quod musi-
sicum: sicum: cum esse hominem:
Ergo Ergo
η Contingit aliquod— ī Contingit aliquod— ī Contingit aliquod
musicum esse al- musicum esse al- musicum esse
bum: bum. album.

ε Contingit nullí— Fēl Contingit nullum— Fē Contingit nullum
homini esse al- hominem esse al- homine esse al-
bum: bum: bum:
ε Contingit nulli— ig Contingit omnem— ī Contingit aliquod
homini esse mu- hominem esse musicum esse ho-
sicum. musicum: minem:
Ergo Ergo
— ño Contingit ali- — ō Contingit aliquod
quod musicum musicum esse al-
esse album. bum.

¶ Si vero terminorum alter est vniuersalis, alter in parte, cùm eodem modo habent, quo in eo quod inest, erit vel non erit syllogismus. ¶ Accidat enim β α omni γ, ac β alicui γ. erit igitur prima figura, conuersâ propositione particulari. nam si β α omni γ, ac β γ alicui ε, etiam β α alicui β accidit.

¶ εἰ δὲ ὁ μὲν ὅρος καθόλου πρὸς θάτερον, ὁ δὲ ἐν μέρει, τὸν αὐτὸν ἔχοιεν τρόπον πρὸς ὃν, ὅπερ ὄντι τὸ ὑπάρχειν, ἔσται τε καὶ οὐκ ἔσται συλλογισμός. ¶ Ἐνδεχέσθω[b] γὰρ τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν. ἔσται δὴ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα, ἐπεὶ ἐν μέρει πρότασις· ἀντιστραφείσης. εἰ γὰρ τὸ α παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β, καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ἐνδέχεται.

b Modus talis ex maiore vniuersali & minore particulari affirmatiuis.

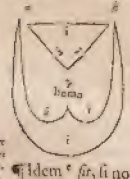

Dū Contingit omnem ho- — Dū Contingit omnem ho-
minem esse album: minem esse album.
ī Contingit aliquem ho- — ī Contingit aliquod musicum
minem esse musicū: esse hominem:
Ergo Ergo
ī Contingit aliquod musi- — ī Contingit aliquod musicum
cum esse album. esse album.

c Modus talis ex maiore particulari & minore vniuersali affirmatiuis.

¶ Idem c fit, si nota vniuersalis iungatur τῷ γ.

¶ Καὶ c εἰ ὁ ὅρος τὸ γ τεθείη τῷ δὲ λῳ, ὡσπεύτως.

Dī Contingit aliquē hominem esse album:
ām Contingit omnē hominē esse musicum:
Ergo
ri Contingit aliquod musicum esse album.

Dī Contingit omnem hominē esse musicum:
ri Contingit aliquod album esse hominem:
Ergo
i Contingit aliquod album esse musicum.

2 ¶ Ὁμοίως [a] δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν α γ στερητικὸν εἴη, τὸ δὲ β γ καταφατικὸν ἔσται πάλιν τὸ σχῆμα ἐξ ἀμφοῖν τῶν ἀντιστροφῆς [b].

8 ¶ Similitérque [a], si *propositio* αγ sit priuatiua, & βγ affirmatiua, iterum enim erit prima figura per conuersionem [b].

a *Modus tertij ex minore existens sub negante, & maiore particulari affirmante.*
b Minoris vtrę positionis. Hinc apparet Aristotelem omittere modum vtilem ex maiore particulari negante & minore vniuersali affirmante, qui vulgò vocatur Bramantes. quomi hic modus perficeretur non per conuersionem, sed per deductionem ad impossibile. Sed & alios modos ū in hos quos in aliis capitibus omisit bonitatis studio. quorum alii sunt vtiles, alij inutiles.

album musicum
a β
δ
γ homo
ε ζ
b

Fēr Contingit nullum hominem esse album:
ri Contingit aliquem hominem esse musicum:
Ergo
ō Contingit aliquod musicum non esse album.

Fē Contingit nullum hominem esse album:
ri Contingit aliquod musicum esse hominem:
Ergo
ō Contingit aliquod musicum non esse album.

9 ¶ Εἰ δὲ ἀμφότερα στερητικὰ τοῦ αβ τὸ μὲν καθόλου τὸ δ' ἐν μέρει τὸ δ' ὑπάρχειν τὸ μὲν τῷ ἐλαττωμένῳ, οὐκ ἔσται συλλογισμός· ἀπεραντάσιων [d] δὲ ὄντων, ἔσται, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν. ¶ Ὅταν [c] δὲ ἀμφότερα 10 ἀδιόριστοι, ἢ ἐν μέρει λαμβάνωσιν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. καὶ γὰρ σημαίνει αὐτὴ καὶ τὸ α τῷ β παντὶ μηδενὶ ὑπάρχειν, ὅτῳ τὸ ὑπάρχειν ζῷον, ἀνθρώπου, λευκοῦ· τὸ μὲν ὑπάρχειν, ἵππῳ, ἀνθρώπου, λευκοῦ· μέσον, λευκόν.

9 ¶ At [c] verò vbi ambæ priuatiuæ ponuntur, altera vniuersalis, altera in parte: ex his quidem quæ sumptæ sunt, non erit syllogismus, sed eis conuersis [d] erit *syllogismus*, quemadmodum in superioribus. 10 ¶ Cùm [c] autem ambæ ponuntur indefinitæ vel in parte, non erit syllogismus. tenim necesse est α omni & nulli β inesse. Termini in quibus inest, *hi sunt*, animal, homo, album. in quibus non inest, equus, homo, album. medium *sit* album.

equus animal homo
a ζ ε
β
δ γ
album

ζ Contingit aliquod album { esse / non esse } animal:
α Contingit aliquod albō { esse / non esse } hominem:
β Necesse est omnem hominem esse animal.
δ Cōtingit aliquod albō { esse / non esse } equum.
ε Cōtingit aliquod albō { esse / non esse } omnem:
ō Necesse est nullum hominem esse equum.

c *Si veraque propositio sit pariet vtralibet, vel propositio particularis pura negata, nihil concludit.*

De syllogismis ex altera propositione pura & altera contingente in tertia figura[e]. CAP. XXI.

a *Homonym.* 3 ¶ *De syllogismo ex ambabus propositionibus vniuersalibus. Si maior propositio sit pura & minor contingens affirmatiua: Si maior sit contingens pura affirmatiua. Si maior negat, minor affirmet. Si maior affirmet, minor negat.* 4 ¶ *De syllogismo ex altera propositione vniuersali & altera particulari. Si maior propositio sit pura affirmatiua: Si maior sit contingens pura affirmatiua. Si maior negat, minor affirmet. Si maior affirmet, minor negat.* 5 ¶ *De syllogismo ex altera propositione indefinita & altera particulari. Si ambæ propositiones affirmāt. Si vniuersalis negat, particularis affirmet. Si vniuersalis affirmet, particularis contingens negat.* 7 ¶ *De modis inutilibus ex ambabus propositionibus particularibus.*

SI verò altera propositio significet inesse, altera contingere: colligetur contingere: non inesse. syllogismus autem erit terminis eodem, quo in prioribus[2], modo habentibus.

[2] Cùm ambæ propositiones affirmant pura, vel ambæ contingentes.

[b] *Modus tertiæ in materia propositionis puræ & in ea cuius prior propositio est contingens & secunda inesse.*

¶ Primùm[b] enim sint attributiui, ac ℂ α omni γ insit, verùm ℂ γ omni β accidat. conuersa igitur *propositione* β γ, erit prima figura, & colligetur accidere ℂ α alicui β. Nam cùm propositionum altera in prima figura significat contingere, etiam conclusio erat contingens.

ΕΑΝ δὴ μὴν, ὑπάρχειν ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, τὴν δὲ θατέρων τὸ μὲν συμπέρασμα ἔσται, ὅτι ἐνδέχεται, καὶ οὐχ ὅτι ὑπάρχει· συλλογισμὸς δ' ἔσται τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων τῷ ὅρων [ὃν καὶ ἐν τοῖς πρότεροις][b]. ¶ Ἐστωσαν γὰρ πρῶτον κατηγορικαὶ καὶ τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ ὑπαρχέτω, τὸ δὲ β παντὶ [τῷ γ] ἐνδεχέσθω [ὑπάρχειν]. ἐπεὶ τοίνυν ἡ μὲν τοῦ β γ, τῶν πρώτων ἔσται χῆμα· καὶ τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐνδέχεται τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν. ὅταν δὲ ἡ ἑτέρα τῶν προτάσεων ἐν τῷ πρώτῳ χήματι ᾖ, μόνον ἐνδέχεσθαι, καὶ τὸ συμπέρασμα ἐν ἐνδεχομένοις.

Da Omnis homo mouetur: —— Ma Omnis homo mouetur
ap Contingit omnem homini —— ri Contingit aliquod mobile
esse muſicum: esse hominem: Ergo
ri Ergo Cõtingit aliquod mo- —— i Contingit aliquod mobile
bile esse muſicum. mouetur.

[c] *Modus tertiæ in materia contingentis & secundæ inesse.*

[d] *Modus tertiæ in materia contingentis & secundæ inesse primæ vniuersalis.*

¶ Similiter[c] si *propositio* β γ *significet* inesse, *propositio* verò α γ accidere: item[d] si α γ sit priuatiua, β γ attributiua, & vtrauis sit pura: vtroque modo erit conclusio contingens. iterum enim fit prima figura. ostensum autē est, cùm altera propositio in ea figura contingere significat, etiam conclusionem fore contingentem.

¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν β γ ὑπάρχει, τὸ δὲ α γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν καὶ εἰ τὸ μὲν α γ στερητικόν, τὸ δὲ β γ κατηγορικόν, ὑπάρχῃ δ' ὁπωσοῦν· ἀμφοτέρως ἐνδέχεσθαι ἔσται τὸ συμπέρασμα· γίνεται δὲ πάλιν τὸ πρῶτον χῆμα· δέδεικται δ' ὅτι τῆς ἑτέρας προτάσεως ἐνδέχεσθαι σημαινούσης ἐν τῷ πρώτῳ καὶ τὸ συμπέρασμα [ἔσται] ἐνδεχόμενον.

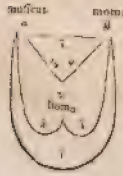

Di Contingit omnē homi- —— Da Contingit omnem homi-
nem esse muſicum: nē esse muſicum:
ap Omnis homo mouetur: —— ri Aliquod motum, est hom-
ri Ergo Contingit aliquod —— i Ergo Cõtingit aliquod
motum, esse muſicum. motum, est muſicum.

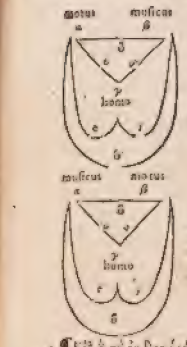

Fel Nullus homo mouetur —— Fa Nullus homo mouetur:
ri Contingit omnem hominem esse musicum: —— ri Contingit aliquod musicũ esse hominem:
Ergo
tũo Contingit aliquod musicum non moueri. —— ũ Contingit aliquod musicũ non moueri.

Fel Contingit nullam hominem esse musicum: —— Fa Contingit nullum hominẽ esse musicum:
ri Omnis homo mouetur: —— ri Aliquod mouetur est homo:
Ergo
tũo Contingit aliquod motum, non esse musicũ, —— ũ Contingit aliquod motũ, non esse musicum.

4 ¶ Εἰ[a] γὰρ τὸ ἐνδεχόμενον τὸ στερητικὸν πυθοῖτο πρὸς τὸ ἐλαττον ἄκρον, ἢ κατ' ἄμφω ληφθείη στερητικὼ, οὐ γίγνεται μὲν τῷ πειμένων οὐκ ἐξ ἀνάγκης συλλογισμός· αὐτοπραφέντων[b] δ', ἔσται καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν.

4 ¶ Quòd[a] si contingens priuatiuum iungatur minori extremo, aut ambo *interualla* sumantur priuatiua; sanè ex iis quæ posita sunt, non erit syllogismus: cùm verò conuersis[b] erit *syllogismus*, vt in superioribus.

a *Modi valent per conuersionem conuertentis ex vtroque & minore existente negatiua ex vtroque antecedentium.*

b Id est mutatis propositionibus contingentibus negatiuis in affirmantes.

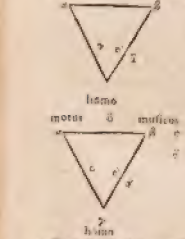

a Omnis homo mouetur: —— Dar Omnis homo mouetur:
ri Contingit nullum hominẽ esse musicum. —— ũ Contingit omnem hominem esse musicũ: Ergo
ri Contingit aliquod musicũ moueri.

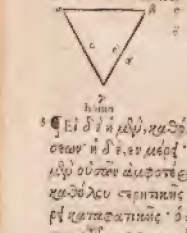

e Nullus homo mouetur —— Fel Nullus homo mouetur:
ri Contingit nullum hominem esse musicum —— ũ Contingit omnem hominem esse musicum:
Ergo
tũo Contingit aliquod musicum non moueri.

5 ¶ Εἰ δ' ἡ μὲν, καθόλου τῷ πρὸς ἑτέρου· ἡ δ' ἐν μέρει· κατηγορεμένων[c] μὲν οὐκ ἄμφοτέρων· ἢ[d] τῆς μὲν καθόλου στερητικῆς, τῆς δ' ἐν μέρει καταφατικῆς· ὁ αὐτὸς ἔσται ὅπερ ἔσται τῷ συλλογισμῷ. πάντες γὰρ περαίνονται διὰ τὸ πρώτου σχήματος. ὥστε φανερὸν, ὅτι τῷ ἐνδέχεσθαι καὶ εὖ τὸ ὑπάρχειν, ἔσται ὁ συλλογισμός.

5 ¶ Si verò altera propositio sit vniuersalis, altera particularis: cùm[c] ambæ sunt attributiuæ; aut[d] vniuersalis est priuatiua, particularis affirmatiua: idem erit modus syllogismorum. omnes enim perficiuntur per primam figuram, vnde constat posse syllogismum *quo colligatur* contingere, non, inesse.

c *Modi valent ex altera propositione vniuersali & altera particulari affirmatiua.*

d *Modus valet ex vniuersali negatiua & particulari affirmatiua.*

Dif Aliquis homo mouetur.
im Contingit omnẽ hominẽ esse musicũ. Ergo
ip Contingit aliquod musicum moueri.

Dip Contingit aliquẽ hominẽ esse musicũ.
am Omnis homo mouetur. Ergo
a Contingit aliquod motũ, esse musicũ.

Dap Omnis homo mouetur.
a Contingit aliquẽ hominẽ esse musicũ. Ergo
i Contingit aliquod musicum moueri.

Dai Contingit omnẽ hominẽ esse musicũ
ai Aliquis homo mouetur. Ergo
i Cõtingit aliquod motũ, esse musicum.

Eio Nullus homo est musicus.
io Contingit aliquem hominem moueri. Ergo
eo Contingit aliquod motum, non esse musicum.

Eio Contingit nullum hominẽ esse musicũ.
io Aliquis homo mouetur. Ergo
eo Contingit aliquod motũ non esse musicum.

Di Contingit omnẽ hominẽ esse musicũ.
ri Aliquod motum est homo. Ergo
i Contingit aliquod motũ esse musicũ.

Da Omnis homo mouetur.
ri Contingit aliquod motũ esse hominẽ. Ergo
i Contingit aliquod musicum moueri.

Di Contingit omnẽ hominẽ esse musicũ.
ri Aliquod motum, est homo. Ergo
i Contingit aliquod motum esse musicũ.

Ne Nullus homo est musicus.
ri Contingit aliquod motũ, esse hominẽ. Ergo
o Contingit aliquod motum, non esse musicum.

Ei Contingit nullum hominẽ esse musicũ.
ri Aliquod motum, est homo. Ergo
o Contingit aliquod motum, nõ esse musicum.

a *Mediata ex mente particulares contingentis vocantur, & omnes conuertũtur per accidens.*

¶ Si[a] verò affirmatiua *propositio* a fit vniuersalis, priuatiua ẽ parte: demõstratio fiet per impossibile. Iubit. n. τὸ β omni γ, & cõtingat τὸ α cuidã γ nõ inesse. necesse igitur τῷ β cõtingere vt τῷ α alicui ἃ nõ insit. nã si õni β τὸ α necesse fuerit ẽsse, ac τὸ β õni γ ponatur esse, τὸ α omni γ necessariò inerit. hoc enim antea demõstratũ est. verũm supponebatur contingere vt quidam non inesset.

¶ Εἰ δὲ τὸ μὲν κατηφατικὴ πρότασις ἡ δὲ στερητικὴ ἐν μέρει, ἔσται τὰ δυνάτου ἔσαι ἡ δεδόσθαι. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α ἐνδέχεσθω τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν ἀπὸ μὲν δὴ τοῦ α ἐνδέχοιτ' ἂν τὸ β μὴ ὑπάρχειν· εἰ γὰρ παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχει ἐξ ἀνάγκης, τῷ δὲ γ τινὶ τῷ γ κεῖνο ὑπάρξει, τὸ α τινὶ τῷ γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρξειν· τοῦτο δὲ δέδεικται πρόσθεν· ἀλλ' ὑπεκείτο τινὶ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν.

Dab Cõtingit aliquem hominem α esse musicum.
ab Omnis homo mouetur. Ergo
ab Contingit aliquod motũ, non esse musicum.

Eio Nullus est omne mouens musicum.
io Omnis homo mouetur. Ergo
eo Necesse est omnem hominem esse musicum.

b *Modi huiusmodi assumptio propositionis vel particularis vel indefinitæ.*

¶ Cùm[b] autem indefinitæ vel γ in parte accipiuntur ambæ *propositiones*, non erit syl-

¶ Ὅταν δὲ ἀδιόριστοι ἢ ἐν μέρει λάβωσιν ἀμφότεραι, οὐκ ἔσται συλ-

λογισμός. δεδείξεις δὲ ἡ αὐτὴ ἥπερ ἐν τοῖς καθόλου[a], καὶ ὅτε περὶ αὐτῶν ὅροι.

logismus. demonstratio autem est eadem quæ fuit in vniuersalibus[a], & per eosdem terminos.

a Hic locus mendo non carere, lege igitur, vt & Alexandro videtur, ἥ περ ἐν τοῖς πρὸς τὰ ἐνδεχόμενα, quæ fuit in syllogismis ex ambabus propositionibus contingentibus.

ὁ Aliquod album { est / non est } animal:
ο Contingit aliquod album { esse / non esse } hominem:
ε Necesse est omnem hominem esse animal.
ϛ Aliquod album { est / non est } equus:
ζ Contingit aliquod album { esse / non esse } hominem:
ε Necesse est nullum hominem esse equum.

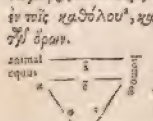

ο Contingit aliquod album { esse / non esse } animal:
ϛ Aliquod album { est / non est } homo:
ε Necesse est omnem hominem esse animal.
ο Contingit aliquod animal { esse / non esse } equum:
ϛ Aliquod album { est / non est } homo:
ε Necesse est nullum hominem esse equum.

De syllogismis ex altera propositione necessaria & altera contingente in tertia figura[b], CAP. XXII.

1 ¶ *De syllogismis ex vtrisque propositionibus vniuersalibus.* 2 *Si ambæ propositiones affirmant: & necessaria sit maior,* 3 *vel minor.* 4 *Si altera affirmat, altera negat: tum vt maior propositio sit contingens negans,* 5 *vel necessaria negans,* 6 *vel necessaria affirmans,* 7 *vel contingens affirmans.* 8 ¶ *De syllogismis ex altera propositione vniuersali & altera particulari. Si ambæ propositiones affirmant. Si maior negat, minor affirmat.* 9 *Si maior affirmat, & sit necessaria,* 10 *vel contingens.* 11 ¶ *Communia de syllogismis in tertia figura ex vtraque vel ex altera propositione contingente. De modis vtilibus, vel inutilibus. De conclusione.* 12 *De imperfectionibus horum syllogismorum, & ratione eas perficiendi.*

b Si vtraque propositio sit particularis, aut maior propositio sit particularis necessaria negans, aut minor sit necessaria negans, nihil concludetur, alias cum propositio necessaria affirmet, efficitur conclusio contingens. cum negat, pura.

Ἐὰν δὲ ἑκάτερα μὲν ἀναγκαῖα τῷ πρώτῳ ὑπάρχειν· ἡ δὲ, συνδεδόμενον καταφατικῶν μὲν ὄντων τῶν ὅρων, ἀεὶ τὸ συνδέεσθαι ἔσται συλλογισμός. ὅταν δ' ἡ τὸ μὲν καταφατικὸν τὸ δὲ στερητικόν· ἐὰν μὲν ἡ τὸ καταφατικὸν ἀναγκαῖον, ἢ συνδέεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἐὰν δὲ τὸ στερητικόν, ἢ τὸ συνδέεσθαι μὴ ὑπάρχειν· τὸ δὲ εἶναι ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς, ὥσπερ οὐδ' ἐν τοῖς ἑτέροις σχήμασιν.

SI verò altera propositio sit necessaria, altera contingens, & termini sint attributiui: semper erit syllogismus, *quo colligetur* contingere. cùm autem alterum *interualium* est attributiuum, alterum priuatiuum: si affirmatiuum sit necessarium, *colligetur* contingere non inesse. sin priuatiuum id fuerit: *concludetur* & contingere non inesse [c]: & non inesse. non colligetur autem, necessario non inesse, quemadmodum nec in aliis figuris.

c Ita vt contingere non accipiatur propriè vt in definitione contingentis, sed significet non inesse.

2 ¶ Ὑπάρχειν δὴ καταφατικοὶ πρῶτον οἱ ὅροι, καὶ τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν δεῖ ἀνάγκης, τὸ δὲ β παντὶ [τῷ γ] ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν.

2 ¶ Primum [d] igitur termini sint attributiui, ac [e] α necessario insit omni γ, sed β omni γ inesse contingat.

d Modus vtilis ex maiore propositione necessaria, & minore contingente necessariam affirmante.

quoniam igitur τὸ α omni γ inest necessariò, & τὸ γ alicui β accidit, etiam τὸ α alicui β accidet, non, inerit. sic enim eueniebat in prima figura.

Ἐπεὶ οὖν τὸ μὲν α παντὶ τοῦ γ ὑπάρχειν ἀναγκαῖον, τὸ δὲ γ τινὶ τοῦ β ἐνδέχεσθαι, καὶ τὸ α τινὶ τοῦ β ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. οὕτως γὰρ συνέπιπτεν ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος.

Dà Necesse est omnem hominem esse animal: — Dā Necesse est omnem hominem esse animal.
ip Contingit omnem hominem esse album: — ri Contingit aliquod album esse hominem:
Ergo — Ergo
ri Contingit aliquod album esse animal. — i Contingit aliquod album esse animal.

a Modus vtilis ex maiore contingente & minore necessaria vniuersalem affirmantibus.

¶ Similiter [a] demonstrabitur, si *propositio* β γ ponatur necessaria, & *propositio* α γ contingens.

¶ Ὁμοίως [a] δὲ δειχθήσεται, καὶ ἐὰν πρὸς μὲν τὸ β γ τεθεὶν ἀναγκαῖον, τὸ δὲ α γ ἐνδεχόμενον.

Dà Contingit omnem hominem esse album: — Dā Contingit omnem hominem esse album:
ip Necesse est omnem hominem esse animal: — ri Necesse est aliquod animal esse hominem:
Ergo — Ergo
ri Contingit aliquod animal esse album. — i Contingit aliquod animal esse album.

b Modus vtilis ex minore contingente & maiore necessaria affirmante vniuersalem.

¶ Rursus [b] altera *propositio* sit attributiua, altera priuatiua, & attributiua *sit* necessaria: cõtingátque τὸ α nulli γ inesse, sed τὸ β omni γ necessariò insit. erit igitur rursus prima figura: & conclusio contingens, non pura: quia priuatiua propositio significat contingere: vnde perspicuum est conclusionem fore contingentem: cùm enim ita se habent propositiones in prima figura, conclusio erat contingens.

¶ Πάλιν [b] ἔστω τὸ μὲν καθόλου κατηγορικὸν τὸ δὲ στερητικόν· ἀναγκαῖον δὲ τὸ καθόλου κατηγορικὸν καὶ τὸ μὲν α ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τοῦ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β παντὶ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης τοῦ γ. ἔσται δὴ πάλιν τὸ σχῆμα τέλειον καὶ τὸ συμπέρασμα ἐνδεχόμενον, ἀλλ' οὐχ ὑπάρχον· ἡ γὰρ στερητικὴ σημαίνει τοῦτο ἐνδέχεσθαι σημαίνει. φανερὸν οὖν ὅτι τὸ συμπέρασμα ἔσται ἐνδεχόμενον· ὅτε γὰρ ὅπως ἔχοιεν αἱ προτάσεις ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, τὸ συμπέρασμα ἦν ἐνδεχόμενον.

Fēl Contingit nullum hominem esse album: — Fe Contingit nullum hominem esse album.
ip Necesse est omnem hominem esse animal: — ri Necesse est aliquod animal esse hominem:
Ergo — Ergo
rēa Contingit aliquod animal non esse album. — ō Contingit aliquod animal non esse album.

5 ¶Εἰ δὲ ἡ στερητικὴ ἀποφατικὴ αἰ-
αγκαία καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται,
καὶ ὅτι ἐνδέχεται τινὶ μὴ ὑπάρχειν,
ἢ ὅτι οὐκ ὑπάρχει. οἷον εἰ τὸ α τῷ γ
μὴ ὑπάρχειν ἀλλ' αἰναγκες, τὸ
δὲ β παντὶ ἐνδέχεσθαι, ἀντιστραφέν-
τος τοῦ τὸ β Γ καταφατικοῦ, τὸ αὐτὸ
ἔσται τὸ β Γ καταφατικοῦ, τὸ αὐτὸ
ἔσται καὶ τὸ α τῷ γ μὴ ὑπάρχειν.
ἐπεὶ δὲ ἡ στερητικὴ ἀποφατικὴ αἰ-
αγκαία καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται,
καὶ ὅτι ἐνδέχεται τινὶ μὴ ὑπάρχειν,
ἢ ὅτι οὐκ ὑπάρχει. οἷον εἰ τὸ α τῷ
γ μὴ ὑπάρχειν ἀλλ' αἰναγκες, τὸ
δὲ β παντὶ ἐνδέχεσθαι, ἀντιστραφέν-
τος τοῦ τὸ β Γ καταφατικοῦ, τὸ αὐτὸ
ἔσται τὸ β Γ καταφατικοῦ, τὸ αὐτὸ
ἔσται καὶ τὸ α τῷ γ μὴ ὑπάρχειν.

5 ¶Si verò priuatiua propositio fit necessaria: conclusio erit, cõtingere non ineſſe alicui. & nõ ineſſe. Ponatur enim τὸ α τῷ γ necessariò non ineſſe, ac τὸ β omni accidere. conuersâ igitur *propositione* β γ affirmatiuâ, erit prima figura, & necessaria *erit* propositio priuatiua. cùm autem ita propositiones habent, concludebatur tum contingere vt τὸ α cuidam γ non inſit, tum non ineſſe. quare necesse etiam *eſt*, vt τὸ α alicui β non inſit.

a *Modus vitio ex maiore necessitate negante & minore contingẽte affirmãte vniuerſaliter*

lapis — albus
α — β
γ homo
δ — ε — ζ

Eā Necesse est nullum hominem esse lapidem:
ip Cõtingit omnem hominẽ esse album: Ergo
ten Aliquod album non est lapis.

Fē Necesse est nullum hominem esse lapidem:
ri Contingit aliquod album esse hominem: Ergo
o Aliquod album non est lapis.

b In præsentia non est cõclusio α γ, sed α β. Sensus igitur horũ verborum est, quemadmodum cap. 16. part. 7. colligebatur cõclusio α γ pura, ita nunc colligi conclusionẽ α β puram.

c Id est necessariò colligitur hęc conclusio: quoniã ex omni syllogismo vtili ac necessariò colligitur conclusio nõ propterea tamẽ conclusio est necessariaue cõclusio quæ necessariò colligitur, modò est pura, modò necessaria, modò contingens.

6 ¶Ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν τοῦ πρὸς
τὸ ἔλαττον ἄκρον, ἐὰν μὲν ἐνδεχόμε-
νον ᾖ συλλογισμός, μεταλη-
φθέντος τοῦ προτάσεως, καθάπερ
ἐν τοῖς πρότερον.

6 ¶Cùm autem priuatiuum iungitur minori extremo, ſi *ſit* contingẽs, erit ſyllogiſmus cõuerſa propoſitione, quemadmodum in ſuperioribus.

animal — album
γ — β — α
δ homo
ε — ζ

Dīr Necesse est omnem hominẽ esse animal:
ēy Contingit omnem hominem esse album: Ergo
ri Contingit aliquod album esse animal.

d *Modus vitio ex maiore necessaria affirmante & minore contingente vniuerſaliter.*

e Minore quæ est negans, in affirmantem.

7 ¶Ἐὰν δὲ μὴ ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται. οὐ
γὰρ παντὶ ἀνάγκη, καὶ οὐδὲ νῦν ἐνδέ-
χεται ὑπάρχειν. ὅσοι τῷ παντὶ ὑ-
πάρχειν, ὕπνος, ἵππος καθεύ-
δων, ἄνθρωπος. τὰ δὲ μηδενὶ, ὑ-
πνος, ἵππος ἐγρηγορὸς, ἄνθρωπος.

7 ¶Si verò ſit neceſſariũ, non erit *ſyllogiſmus*: quia & neceſſe eſt omni ineſſe, & nulli contingit ineſſe. Termini, in quib omni ineſt, *ſunt hi*, ſomnus, equus dormiẽs, homo. in quib nulli *neſt*, ſomnus, equus vigilans, homo.

animal
ζ
ε equus dormiẽs
α equus vigilans
β
γ homo
δ — η — θ

ī Contingit omnem hominem dormire:
ē Necesse est nullum hominem esse equum dormientem.
ā Necesse est omnem equum dormientem dormire.

ā Contingit omnem hominem dormire:
ē Necesse est nullum hominem esse equum vigilantem:
ē Necesse est nullum equum vigilantem dormire.

¶ Ὁμοίως[a] δὲ ἕξει καὶ εἰ ὁ μὲν κα-
θόλου τῷ ὅρῳ ὁ δέ, ἐν μέρει πρὸς
τὸ μέσον. κατηγορεῖσθαι μὲν γὰρ
τῶν ἀμφοτέρων, τὸ ἐνδέχεσθαι, ἢ οὐ
τὸ ὑπάρχειν, ἔσται συλλογισμός. ἢ
ὅταν τὸ μὲν στερητικὸν ληφθῇ τὸ
καταφατικόν· ἀναγκαῖον δὴ τὸ κα-
ταφατικὸν [τῷ ἐνδέχεσθαι.] ὅτι δὲ
τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμ-
περασμα ἔσται· μὴ ὑπάρχειν γὰρ
αὐτὸς ξόπος ἔσται τῆς ἀποδείξεως,
καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῷ ὅ-
ρῳ ὄντων. ἀναγκαῖον δὲ διὰ τὸ σχῆ-
ματος τελειοῦσθαι τοὺς συλ-
λογισμούς· ὥστε κἂν διὰ τούτων[c] ἀναγκαῖα
συμπίπτειν[d].

[a] Vbi nempe vterque terminus vniuersaliter, alter in parte sumitur.

[b] Syllogismis primæ figuræ.

[c] Syllogismis tertiæ figuræ.

[d] Id est concludi eadem ratione, qua reclusio cõcluditur in prima & in tertia figura, vt in sequentibus exemplis videre licet.

¶ Similiter[a] res habebit, si alter terminus vniuersaliter, alter in parte sumatur medio. cùm enim ambo sint attributiui: colligetur contingere: non, inesse. item cùm alterum *intermedium* accipitur priuatiuum, alterum affirmatiuum, ita vt affirmatiuũ sit necessarium: *colligetur* contingere. cùm autem priuatiuum *sit* necessarium, etiam concludetur non inesse. idem enim erit demonstrandi modus, siue termini sint vniuersales, siue nõ vniuersales. necesse est enim hos syllogismos perfici per primam figuram. proinde vt in illis[b], sic in his[c] necesse *est* euenire[d].

Dif	Necesse est aliquod animal esse rationale:	Di	Contingit omne animal mouere:
Am	Contingit omne animal mouere:	ri	Necesse est aliquod rationale esse animal: Ergo
ri	Ergo Contingit aliquod motũ esse rationale.	i	Contingit aliquod rationale mouere.
Dif	Contingit omnẽ hominẽ esse musicũ:	Di	Necesse est omnẽ hominẽ esse animal:
Am	Necesse est omnẽ hominẽ esse animal: Ergo	ri	Cõtingit aliquod musicũ esse hominẽ Ergo
i	Cõtingit aliquod animal esse musicũ.	i	Contingit aliquod musicũ esse animal.
Dir	Necesse est omnẽ hominẽ esse animal:	Di	Nece sse est omnẽ hominẽ esse animal:
if	Contingit aliquẽ hominẽ esse album Ergo	ri	Contingit aliquod albũ esse hominẽ Ergo
i	Contingit aliquod albũ esse animal.	i	Contingit aliquod album esse animal.
Dir	Contingit omne animal mouere:	Di	Contingit omne animal mouere:
if	Necesse est aliquod animal esse rationale: Ergo	ri	Necesse est aliquod rationale esse animal: Ergo
i	Contingit aliquod rationale mouere.	i	Contingit aliquod rationale mouere.
Fe	Contingit nullum luminem mouere:	Fe	Contingit nullum animal mouere:
if	Necesse est aliquod animal esse rationale: Ergo	ri	Nece sse est aliquod rationale esse animal: Ergo
in	Cõtingit aliquod rationale nõ mouere.	n	Contingit aliquod rationale nõ mouere.
Fe	Necesse est nullũ hominẽ esse lapidem:	Fe	Necesse est nullũ hominem esse lapidem:
ri	Contingit aliquem hominem mouere: Ergo	ri	Contingit aliquod motũ esse hominẽ Ergo
o	Aliquod motum non est lapis.	o	Aliquod motum non est lapis.

[a] Mediate nullis existentibus præmissis affirmatiuis & omnes conuenientes terminos significantibus.

[b] Conuersis minore propositione, vt negetur in 4. tertiarum.

¶ Cùm[e] autem priuatiuum vniuersaliter acceptum iungitur minori extremo, si quidem cõtingens, erit syllogismus per cõuersionem[f].

[e] Ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν καθόλου
ληφθῇ τῷ ὅρῳ πρὸς τὸ ἐλάττω ἀ-
κρον, ἐὰν μὲν ἐνδεχόμενον, ἔσται συλ-
λογισμὸς διὰ τῆς ἀντιστροφῆς.

Ratio

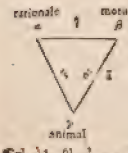

γ Necesse est aliquod animal esse rationale.
ε Contingit nullum animal moueri.

Dγε Necesse est aliquod animal esse rationale:
Contingit omne animal moueri. Ergo
ι Contingit aliquod motum, esse rationale.

10 ¶Εαὶ[a] δὲ ἀναγκαῖον, ἀλλ' ἔστω. δειχθήσεται δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὃν καὶ ἐν τοῖς καθόλου[b], καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ.

10 ¶Si[a] verò necessarium, non erit *syllogismus*. Atque demonstrabitur eodem modo quo in vniuersalibus[b], & per eosdem terminos.

a *Modus vtilis ex maiore contingente particulari affirmãte & minore necessaria vniuersali negante.*
b Vide part. 7.

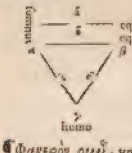

ζ Contingit aliquem hominem dormire.
ε Necesse est nullum hominẽ esse equũ dormientẽ:
ι Necesse est omnem equum dormientem dormire.

ζ Contingit aliquem homine m dormire.
ε Necesse est nullum hominẽ esse equum vigilãtẽ
ι Necesse est nullum equum vigilantem dormire.

11 ¶Φανερὸν οὖν, καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πότε καὶ πῶς ἔσται συλλογισμὸς[c], καὶ πότε τὸ ἐνδέχεσθαι, καὶ πότε τὸ ὑπάρχειν. ¶Δῆλον ὅτι καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς, καὶ ὅτι τελειοῦνται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος.

11 ¶Perspicuum igitur est, etiam in hac figura quando & quomodo erit syllogismus[c]: & quãdo *contingatur* contingere, quando inesse. ¶ Constat etiam omnes *syllogismos* esse imperfectos, & perfici per primam figuram.

c Ex talibus propositionibus concingentibus, vel ex altera pura & altera contingente, vel ex altera necessaria & altera cõtingente.

Omnem syllogismum extrui in aliqua ex tribus figuris, & perfici per primam figuram, & reduci ad modum vniuersalem primæ figuræ,

CAP. XXIII.

1 ¶ *Transitio.* 2 ¶ *Prothesis. Diuisio syllogismorum.* 3 *Quæ eorum quæ secunda sunt.* 4 ¶ *De syllogismis affirmatiuis. Quos esse ex sumatur propositio* 5 *deinceps à secundo.* 6 *Non fieri vnam propositionem, sed duabus opus esse.* 7 *In propositionibus mediũ terminum esse debere, qui contingat vtrumque extremorum.* 8 *Hanc eandem esse rationem vtrius vt vlti, vnde & iuncta tres figuræ.* 9 *Eandem esse rationem syllogismorum compositorum.* 10 *Epilogus.* 11 ¶ *De syllogismis ad impossibile.* 12 ¶ *De reliquis syllogismis hypotheticis.* 13 ¶ *Conclusio.*

1 Ὅτι μὲν οὖν οἱ ἐν τούτοις τοῖς σχήμασι συλλογισμοὶ, τελειοῦνται διὰ τῆς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμῶν, καὶ εἰς τούτους ἀνάγονται, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων[d]. ὅτι δ' ἁπλῶς πᾶς συλλογισμὸς οὔτως ἔξει, νῦν ἔσται φανερὸν, ὅταν δειχθῇ πᾶς ὁμοίως διὰ τούτων τινὸς τῶν σχημάτων.

EX dictis[d] constat syllogismos qui in his figuris *fiunt*, perfici per syllogismos vniuersales primæ figuræ, & ad hos reduci. nunc autem perspicuum erit eandem esse rationem omnium syllogismorum, cùm ostensum fuerit omnem syllogismum in aliqua ex his figuris confici.

d Cap. 7.

¶Necesse igitur est omnē demonstrationem & omnem syllogismum ostendere vel quidpiam inesse, vel non inesse: idque aut vniuersaliter, aut in parte: præterea aut ostensiuè[a], aut ex hypothesi. eius autem qui *fit* ex hypothesi, pars est qui *fit* per impossibile. ¶Primùm igitur dicamus de *syllogismis* ostensiuis. de quibus cùm hoc probatum fuerit, perspicuum erit etiam in *syllogismis ducentibus* ad impossibile, & omnino in hypotheticis. ¶Si igitur orteat syllogismo probare α de β, *id est* inesse aut non inesse: necesse *est* accipere aliquid de aliquo.

a Recta & pura probatione.

b Hoc vitiùm vulgò vocatur Petitio principij: de quo dicetur lib. 1. cap. 16 & lib. 2. Elēchor. c. 12.

bonus — homo
α — β

¶Quòd si accipiatur α de β: id accipietur[b], quod ab initio *propositum fuerat vt probaretur.*

Homo est bonus. — Ergo Homo est bonus.
β α β α
Homo non est bonus. — Ergo Homo non est bonus.

¶Si verò sumatur de γ: verùm nec γ de vllo alio, nec aliud de eo, nec de α aliud: nullus erit syllogismus: quoniam ex eo quòd vnum acceptum est, nihil colligitur necessariò. itaque adsumenda est altera propositio.

c Id est, non solùm de γ, sed etiam de β, sic sit secunda figura, α γ β.
d Id est, non solùm α de γ, sed etiam β de α, sic sit prima figura, β α γ.
e Id est, non solùm α de γ, sed etiam β de γ, sic sit tertia figura, α β γ.

bonus — Iustus est bonus. — Hinc nihil colligitur.
α
|
γ
iustus

Probandum erat hominem { esse bonum. / non esse bonum.

¶Si igitur sumatur α de alio[c], vel aliud de α[d], vel aliud de γ[e]: esse quidem syllogismum nihil vetat[f]: sed ex iis quæ sumpta sunt, non pertinebit ad β.

f Fieri potest, vt sit syllogismus vellin secunda etiam potest inquisitus si in tertia figura ambæ propositiones assimēt, aut in prima figurā propositio minor neget.

bonus
α
γ — ε
iustus — iniustus — β

Tam Omnis iustus est bonus:
Et Nullus iniustus est bonus: Ergo
Tres Nullus iniustus est iustus.

laudan-

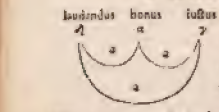

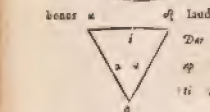

Οὐδ' ὅταν τὸ γ ἑτέρῳ[a], κἀκεῖνο τῷ[b] ἄλλῳ[c], κἀμὲ τοῦτο[d] ἑτέρῳ[e], μὴ σωμάτῃ δὲ ᾖ τὸ β, οὐδ' οὕτως ἔσται πρὸς τὸ β συλλογισμὸς τοῦ α.

Neque tũ erit syllogismus *pertinẽs* ad β, cùm ℈ γ *attribuetur* alij[a], idque[b] alij[c], & hoc[d] *aliud* alij[e], si *nullum horum* coniungatur cum β.

a ℈.
b ℈.
c ι.
d ι.
e ζ.

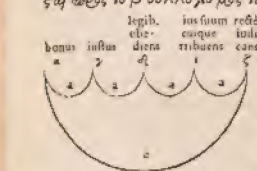

Ὅλως γὰρ εἴπομεν, ὅτι οὐδεὶς ἁπλῶς ἔσται συλλογισμὸς ἄλλου κατ' ἄλλου, μὴ ληφθέντος τινὸς μέσου, ἐ πρὸς ἐκάτερον ἔχει πως ἡ κατηγορίας· ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς ἁπλῶς ἐκ προτάσεών ἐστιν· ὁ δὲ πρὸς τόδε συλλογισμός, ὅτι τῷδε πρός τόδε προτάσεων[f]. ὁ δὲ τόδε πρὸς τόδε, ἀφ' οὗ τῷδε πρὸς τόδε προτάσεων. ἀδύνατον δὲ πρὸς τὸ β λαβεῖν πρότασιν, ὑπὲρ οὐ μήτε κατηγορεῖται ἄπαν[g], μήτε ἀπαρνοῦμέν τι πάλιν, ἢ α πρὸς τὸ β, μηδὲν κοινὸν λαμβάνοντας, ἀλλ' ἑκατέρου ἴδια ἄττα κατηγορεῖται, ἢ ἀπαρνοῦμεν. ὥστε λαβεῖν τι μέσον ἀμφοῖν, ὃ συνάψει τὰς κατηγορίας, εἴπερ ἔσται πρὸς τόδε συλλογισμός.

Omnino enim diximus nullum vnquàm fore syllogismum alterius de altero, nisi sumptum sit aliquod medium, quod ad vtrũque *extremum* attributione quadã referatur. Nam syllogismus simpliciter ex propositionibus constat. syllogismus autẽ *qui* ad hoc *pertinet, cõficitur* ex propositionibus ad hoc *pertinentibus*. at syllogismus huius ad illud *relati*[f], *extruitur* ex propositionibus quibus hoc ad illud *refertur*[g]. fieri autem nequit vt accipiatur propositio *pertinens* ad β, si nec attribuatur ei quidpiam, nec negetur: aut rursus *vt accipiatur propositio* ℈ α de β, si nihil commune sumatur, sed vtrique propria quædã attribuãtur, vel negẽtur. Quare sumendũ est aliquod amborum mediũ, quod attributiones coniunget: siquidem erit

f Id est huius attributi de hoc subiecto.
g Id est, in quibus medium terminus coniungitur cum vtroque extremo.

a ¶ Εἰ δὲν ἀνάγκη μέντοι λαβεῖν πρὸς α syllogismus huius ad hoc *relati*. ¶ Si igitur necesse *est* quidpiã sumere

ambobus commune: atque hoc trifariam accidit: vel enim τὸ α τῷ γ, & τὸ γ τῷ β attribuitur[a], vel τὸ γ de ambob[b], vel ambo[c] de γ: hæ verò sunt figuræ illæ quas diximus: certè constat necesse esse vt omnis syllogismus fiat per aliquam ex his figuris. ¶ Eadem namque ratio est, & si per plura *media* coniungatur cum C. in multis enim *medi-* eadem est figura, *quæ in vno.* ¶ Omnes igitur ostensiuos *syllogismos* perfici per suprà dictas figuras, perspicuum *est.* ¶ *Per easdem* verò *perfici* etiam eos qui *ducũt* ad impossibile, ex his perspicium erit. Nam quicunque per impossibile cõcludunt: falsum colligunt: sed quod ab initio *propositum fuit*, ex hypothesi ostendunt, quoniam impossibile quidpiam accidit posita cõtradictione. verbi gratiâ, *probant* non esse communẽ mẽsuram dimetienti & lateri: quia posità communi mensurâ, lit vt imparia paribus sint æqualia. ergo imparia fieri paribus æqualia, syllogismo colligunt: dimetientẽ verò non habere cõmunem mensuram, ex hypothesi ostendunt, quia falsum *quidpiam* euenit ex contradictione. hoc enim est ratiocinari per impossibile, ostendere aliquid impossibilibile per hypothesin ab initio *concessam.* Quocirca cùm iis *ratiocinationibus* quæ ad impossibile ducunt, falsum probetur syllogismo ostensiuo: quod verò ab initio *propositum fuit*, ex hypothesi probetur: *eumque* iam dixerimus *syllogismos* ostensiuos perfici per has figuras: per spicuũ *est*, etiã syllogismos qui *fiunt* per impossibile, per eadẽ figuras fieri. ¶ Eadẽ est ratio omniũ aliorũ qui *fiũt* ex hypothesi. in omnib[d] enim syllogismus[d]

a Hæc est prima figura: siue directò concludatur α de γ, siue indirectè γ de α, vt ex dictis ex ea γ valeat cognoscere figura Galeni, qui ex varietate conclusionũ constituit varias figuras, quasi eæ effusiones sint partes syllogismorum. rectius Aristoteles lib. 1. cap. 7. ostendit ex vno & eadẽ syllogismo colligi plures conclusiones, & dicto cap. 7 docuit eãdem figuram manere licet cõclusio mutetur: quamuis alia sit ratio propositionum. quæ cùm inueniuntur, efficiuntur alia figura, propterea quod propositiones sunt partes syllogismorum.

b Hæ ambobus extremis, α & β, hæc est secunda figura.

c Ambo extrema, α & β, hæc est tertia figura.

d Obseruatum.

ἄμφω κοινὸν· τοῦτο δὲ γένεται ἓξ τρόπος· ἢ γὰρ τὸ α τῷ γ καὶ τὸ γ τῷ β κατηγορήσαντες, ἢ τὸ γ κατ' ἀμφοῖν, ἢ ἄμφω κατὰ τοῦ γ· ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ εἰρημένα σχήματα. φανερὸν οὖν ὅτι πάντες συλλογισμὸν ἀνάγκη γίνεσθαι διὰ τούτων τινὲς τῶν σχημάτων. ¶ Ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος καὶ διὰ πλειόνων συνάγοντι πρὸς τὸ αὐτὸ γὰρ ἔσται χρῆσθαι καὶ ὅτι τῷ πολλῶν. ¶ Ὅτι μὲν οὖν οἱ δεικνύντες πάντες περαίνουσι διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων, φανερόν. ¶ Ὅτι δὲ καὶ οἱ εἰς τὸ ἀδύνατον, δῆλον ἔσται διὰ τούτων. πάντες γὰρ οἱ διὰ τὸ ἀδύνατον περαίνοντες, τὸ μὲν ψεῦδος συλλογίζονται· τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς, ἐξ ὑποθέσεως δεικνύουσιν, ὅταν ἀδύνατόν τι συμβαίνῃ τῆς ἀποφάσεως τεθείσης. οἷον, ὅτι ἀσύμμετρος ἡ διάμετρος, διὰ τὸ γίνεσθαι τὰ περισσὰ ἴσα τοῖς ἀρτίοις συμμέτρου τεθείσης. τὸ μὲν οὖν ἴσα γίνεσθαι τὰ περισσὰ τοῖς ἀρτίοις, ψεῦδος γίγνονται· τὸ δ' ἀσύμμετρον εἶναι τὴν διάμετρον, ἐξ ὑποθέσεως δεικνύουσιν, ἐπεὶ ψεῦδος συμβαίνει διὰ τὴν ἀπόφασιν. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ διὰ τὸ ἀδύνατον συλλογίσασθαι, τὸ δεῖξαί τι ἀδύνατον διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν. ὡς τε ἐπεὶ τῷ ψεύδει γίνεται συλλογισμὸς δεικτικὸς ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγομένοις· τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς, ἐξ ὑποθέσεως δείκνυται· τοῖς δὲ δεικτικοῖς περαίνειν ἐποιμεν, ὅτι διὰ τούτων περαίνοντες τῶν σχημάτων· φανερὸν οὖν ὅτι [καὶ] οἱ διὰ τὸ ἀδύνατον συλλογισμοὶ, διὰ τούτων ἔσονται τῶν σχημάτων. ¶ Ἐπεὶ δ' εἰσὶν ἄλλοι πάντες οἱ ἐξ ὑποθέσεως· ἐν ἅπασι δὲ ὁ μὲν συλλογισμὸς γίνεται

γίνεται πρὸς τὸ μεταλαμβανόμενον· τὸ δὲ ὅλῳ ἀρχῆς, περαίνεται δι' ὁμολογίας[b], ἢ τινος ἄλλης τοιαύτης. ¶ Εἰ δὲ τῶν ἀλληλοις παντὶ παντὶ εἴη καὶ πάντα συλλογισμὸν αὐτῷ καὶ γίνοιτ' ἂν ἐξ ἐκείνων τὸ προειρημένων ῥημάτων. τούτου δὴ διειλέγμενος, δῆλον ὡς ἅπας τε συλλογισμὸς δι' ἑπομένου ἐστὶ περαίνων ῥήματος, καὶ αἰτιατὸς εἰς τοὺς ἐν τῷ καθόλου συλλογισμούς.

fit de eo quod transſumptum[a] eſt: quod autem ab initio *propoſitum fuit*, probatur per confeſſionem[b], aut aliquam aliam hypotheſin[c]. ¶ Quod ſi verum *eſt*: neceſſe *eſt* omnem demonſtrationem & omnem ſyllogiſmū fieri per tres ſuprà dictas figuras. eúmque hoc ſit probatum: conſtat omnem ſyllogiſmum perfici per primam figuram, & reduci ad ſyllogiſmos vniverſales eius figuræ.

a Tranſſumptū vocat propoſitionem categoricē adiectam hypotheticæ: quia in hypotheſi quoque continuatur: tamen modo, & inde ſumitur. Exempli cauſa, ſit hỹ logiſmus hypotheticus: Si anima a ſe mouetur, eſt immortalis: atqui anima ea ſe mouetur: ergo eſt immortalis: transſumptum, quod & aſſumptam dicitur, eſt, anima ea ſe mouetur. Rurſus, aut eſt dicendus non ſed ſi eſt ergo non tráſſumptū eſt, nam eſt dici. b Quia aduerſarius fatetur hoc verum eſſe, ſi probatur tranſſumptum, verbi gratia, ſi vere animam eſſe immortalē, ſi probetur eam a ſe moueri: ſed negat eam a ſe moueri: itaque hoc probandum eſt. Syllogiſmo oſtenſiuo quod eſt probatum facere, per confeſſionē aduerſarij probatum erit animam eſſe immortalem. c Vt cùm ſupponitur aliquid non concedere aduerſarium quin aliquam poſt ea demōſtrādo. d Quòm volupratem muſicā. e Si accipiat hoc principiū, voluptatē muſicā eſſe honeſtā (id eſt demōſtrationibus

---

De qualitate & quantitate terminorum ſyllogiſmi, Cap. XXIV.

1 ¶ *In omni ſyllogiſmo reperiri aliquid affirmatiuum, & aliquid vniuerſale.* 2 ¶ *Colligendo propoſitionem & conclusionem quatenus ſimiles, vel diſſimiles ſint. De vnaquæque ſeorſim, & particulari.* 3 *De affirmatiuo, & negatiuo: & de modo.* 4 ¶ *Epilogus.*

1 Ἔστι δὲ, ὅλῳ ἄπασι δεῖ καταγρεῖν κατά τινα τῶν ὅρων εἶναι, ἢ τὸ καθόλου ὑπάρχειν· ἀδύ γὰρ τὸ καθόλου, ἢ οὐκ ἔσται συλλογισμός, ἢ οὐ πρὸς τὸ προκείμενον, ἢ τὸ ὅλῳ ἀρχῆς αἰτήσει. καὶ ἔτι τὸ μουσικὸν ἡδονὴν, εἰ μὴ καθόλου ἐστὶν ἡδονὴ εἶναι, ἢ ἀνώφελον· εἰ μὲν γὰρ ἀξιώσειεν ἡδονὴν εἶναι τοῦτο, μὴ προσθεὶς τὸ πᾶσαν οὐκ ἔσται συλλογισμός. εἰ δὲ τινα ἡδονὴν εἰ μὴ ἄλλην, οὐδὲν πρὸς τὸ προκείμενον· εἰ δ' αὖ τοῦτ', τὸ ὅλῳ ἀρχῆς λαμβάνειν. μᾶλλον δὲ τῶν ἐν τοῖς ἀξιώμασιν οἷον, ὅτι ἴσοσκελὲς, ἴσας αἱ πρὸς τῇ βάσει. ἔστωσαν εἰς τὸ κάτω μὲν μ ζ

1 Omnis demonſtratio neceſſe eſt aliquid affirmatiuum concludat, & aliquid vniuerſale. Nam ſi vniuerſale non concludat, non erit ſyllogiſmus: ſi affirmatiuum non concludat, non erit ad propoſitum: ſi vniuerſale non concludat, petetur principium. Si enim voluptatem muſicam eſſe bonum, non vniuerſaliter, ſed particulariter aſſumat, non erit ſyllogiſmus. Si verò hoc aſſumat, voluptatem muſicam eſſe bonum, non vniuerſaliter, non erit ad propoſitum. Si verò hoc, petetur principium. Magis autem in his quæ ſunt in propoſitionibus, vt ſi iſoſceles, æquales anguli ad baſim. Sint

---

I Am verò in omnibus *ſyllogiſmis* oportet eſſe aliquem terminum attributiuum, & *aliquem* vniuerſalem: quia ſine vniuerſali vel non erit ſyllogiſmus, vel non *pertinebit* ad rem propoſitam, vel petetur quod ab initio *quæſitum eſt*. Proponatur enim *demonſtrandum*, muſicam voluptatem eſſe honeſtā. ſi *quis* igitur petat voluptatem eſſe honeſtam, non adiiciens Omnem: non erit ſyllogiſmus. quòd ſi quandam voluptatem *poſtulet eſſe honeſtam*: ſi quidem aliam[d], nihil *pertinebit* ad rem propoſitā. ſi verò hanc ipſam[e], accipit id qd ab initio *quærebat*. Hoc magis pertpicuū fit in deſcripcionibus[f] *mathematicis*. verbi gratia *probandum ſit angulos* æquicruris *qui ſunt* iuxta baſin, *eſſe* æquales. ſint[g] ad centrū ducte *lineæ* a[h]

---

f Aliter hanc demonſtrauit libro Euclidis, propoſit 5, aliter à Pappo geometra, vt audiui ex Proclo. ſed ea demonſtrationes explicare, eſt aliarum ab hac loca. g Quia ſolent geometræ philoſophia vetere, quæ iam propoſita oportet, vt recte figuræ deſcribantur. Sic agitur æqualeſ. 15. Euclidis duo latera æqualia ſunt a ζ. & ζ h. duo autem, linea illa recta ζ ſ, deinde conſtituatur ad centrum in punctō ζ, & ducatur circulus a ſ ſ. poſtea producantur latera triangulī vſque ad circumferentiam circuli, id eſt ad punctā a & ſ. Proclus in 5. Euclidis eſt, angulus a ζ ſ angulum ζ h ſ æqualem quod ita probatur. ſuppononatur hoc tria primum anguli a ζ ſ. & ζ h ſ. circulorum quorum centrum ſunt ζ. & ſemidiametri æquales. Si ergo ſuperpoſitus circulus circulo ſemicirculus maior tot minor demque ſi ab æqualibus æqualia auferantur, quæ ſuperponuntur eſſe æqualia. Ita ſuppoſito, duos angulos a ζ ſ, eſſe æqualem angulo h ζ ſ, quæ ſunt anguli cum circulorum. Item angulum ζ ſ & angulum ſ h ζ æquales, quia ſunt anguli portionum, quarū ſ h ſ duobus illis angulis æqualibus a ſ ζ & ſ ζ ſ, demonſtratus duo anguli æquales, ζ & ſ: reliqui erunt anguli æquales, a & ſ. quod erat demonſtrandum. h Id eſt, angulum a ζ ſ.

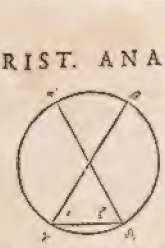

a Id est, angulū αγδ.
b Id est, angulo βηζ.

Si igitur accipiat angulum αγδ[a] esse æqualem angulo βηζ[b], non omnino postulans angulos semicirculorum *esse æquales*: rursusque *accipiat angulum* γ *esse æqualem angulo* δζ, non assumens *generaliter angulum* sectionis *esse æqualem alteri angulo eiusdem sectionis* præterea accipiat, demptis *partibus* æqualibus à totis angulis æqualibus, reliquos angulos εζ esse æquales: postulabit quod ab initio *quærendum*

c Generaliter.

proponitur; nisi accipiat[c], ab æqualibus si æqualia demantur, æqualia relinqui. Constat igitur, opus esse vt in omnibus *syllogismis* sit vniuersale. ¶ *Constat* etiam, vniuersale probari ex omnibus terminis vniuersalibus: particulare verò tum hoc tum illo modo. Quare si conclusio sit vniuersalis, necesse est etiam terminos esse vniuersales. Si verò termini *sint* vniuersales, fieri potest vt conclusio non sit vniuersalis. ¶ Planum autem est, in omni syllogismo vel ambas vel alteram propositionem necessariò similem esse conclusioni. *similem* inquam non solum quòd sit affirmatiua aut priuatiua, sed etiam quòd *sit* necessaria vel pura vel contingens. considerare autē oportet alias quoque attribuendi rationes[d]. ¶ Perspicuum autem est, & simpliciter[e] quando erit, & quādo non erit syllogismus, & quando posibilis[f], & quādo perfectus: & vbi syllogismus sit, necesse *esse* vt termini aliquo ex dictis modis affecti sint.

d Id est alios modos, vt impossibile, probabile, &cetera sunt multi connectuntur & propositionum modi, vt modali ad principium cap. 12. de interpretatione.

e Non habita ratione vtrum sit perfectus an imperfectus.

f Posibilem vocat syllogismum imperfecti, quia potest perfici.

Εἰ οὖν ἴσην λαμβάνοι τὴν αγδ γωνίαν τῇ βηζ[b], μὴ ὅλως αἰτούμενος γωνίας τὰς τῶν ἡμικυκλίων· καὶ πάλιν τὴν γ τῇ δζ, μὴ πᾶσαν περιλαβὼν τὴν τοῦ τμήματος· ἔτι ἀφ' ἴσων οὐσῶν τῶν ὅλων γωνιῶν, καὶ ἴσων ἀφῃρημένων, ἴσας εἶναι τὰς λοιπὰς τὰς ε ζ· τὸ δὲ ἀρχῆς αἰτήσεται· ἐὰν μὴ λάβῃ[c], ὅτι τῶν ἴσων ἴσα ἀφαιρεθέντων, ἴσα λείπεσθαι. φανερὸν οὖν ὅτι ἐν ἅπασι δεῖ τὸ καθόλου ὑπάρχειν. ¶ Καὶ ὅτι τὸ μὲν καθόλου, ὅτε ἁπάντων τῶν ὅρων καθόλου δείκνυται· τὸ δὲ ἐν μέρει, καὶ οὑτωσί, καὶπεινως. ὥστε ἐὰν μὲν ᾖ τὰ συμπέρασμα καθόλου, καὶ τοὺς ὅρους αὐτάναγκη καθόλου εἶναι· ἐὰν δὲ οἱ ὅροι καθόλου, ἐνδέχεται τὸ συμπέρασμα μὴ εἶναι καθόλου. ¶ Δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν ἅπαντι συλλογισμῷ, ἢ ἀμφοτέρας ἢ τὴν ἑτέραν προτάσιν, ὁμοίαν εἶναγκη γίνεσθαι τῷ συμπεράσματι. λέγω δὲ, οὐ μόνον τὸ καταφατικὴν εἶναι, ἢ στερητικὴν· ἀλλὰ καὶ τὸ αἰεὶ καὶ, ἢ ὑπάρχουσαν, ἢ ἐνδεχομένην. ὁπόσαι δ' ἄλλαι κατηγορίαι. ¶ Φανερὸν δὲ καὶ ἁπλῶς[e] ποτὲ ἔσται, καὶ πότε οὐκ ἔσται συλλογισμός· καὶ πότε δυνατός, καὶ πότε τέλειος· καὶ ὅτι συλλογισμοῦ ὄντος, αἰεὶ ἔχειν τοὺς ὅρους κατά τινα τῶν εἰρημένων τρόπων.

d Id est alios modos, vt impossibile, probabile, &cetera sunt multi connectuntur & propositionum modi, vt modali ad principium cap. 12. de interpretatione.

e Non habita ratione vtrum sit perfectus an imperfectus.

f Posibilem vocat syllogismum imperfecti, quia potest perfici.

De

De numero terminorum, propositionum, & conclusionum, CAP. XXV.

1 ¶ *De numero terminorum. De probatione eiusdem conclusionis per diuersa media.* 2 *De prosyllogismo.* 3 *De syllogismo composito.* 4 *De syllogismo simplici.* 5 ¶ *De numero propositionum.* 6 *Corollarium.* 7 ¶ *Collatio terminorum, propositionum, & conclusionum, in syllogismo simplici, & vel composito.*

1 Δῆλον δὲ καὶ ὅτι πᾶσα δεῖ δείκνυσι διὰ τριῶν ὅρων, ἢ ὁ πλείστων ἐὰν μὴ διὰ ἄλλων ἢ ἄλλων τὸ αὐτὸ συμπέρασμα γίνηται· οἷον τὸ ε δίκῃ τῷ α β, ἔστι δίκη τὸ γ δ· καὶ δίκῃ τῷ α ε, καὶ α γ· καὶ β γ, πλείω δὲ μέσα τῷ αὐτῷ, οὐδὲν ἧττον κωλύει. τούτων δὲ ὄντων οὐχ εἷς, ἀλλὰ πλείους εἰσὶν οἱ συλλογισμοί.

PLanum etiam *est*, omnem demõstrationem [a] fore per tres terminos, nec plures: nisi per alia atque alia *argumenta* efficiatur eadem conclusio. verbi gratia, [b] per α ε, & per γ δ: vel per α ζ, & α γ, & β γ: nam plura esse, media eandem *conclusionem* nihil vetat. cùm autem hæc sunt *plura*, non vnus sed multi sunt syllogismi.

a Fe Nullum turpe est bonum:
ε ri Aliqua voluptas est turpis Ergo
ι e Aliqua voluptas non est bona.

a Fe Nullum turpe est bonum:—a Fe Nullum turpe est bonum: Ergo
ε ri Aliqua voluptas est turpis Ergo —γ rf Aliquod turpe est voluptas Ergo
ι e Aliqua voluptas non est bona. —δ ri Aliqua voluptas non est bona.

γ Fe Nullum fugiendum est bonum.
δ ri Aliqua voluptas est fugienda: Ergo
ι e Aliqua voluptas non est bona.

γ Fe Nullum bonum est turpe:—ζ ri Aliqua voluptas est turpis Ergo
ι e Aliqua voluptas non est bona.

2 ¶ Ἢ πάλιν, ὅταν ἐκεῖ τριῶν ὄντων τὸ α βε ὁλῷ συλλογισμῷ· ληφθῇ, οἷον τὸ α δίκῃ τῷ δ ε, καὶ πάλιν τὸ β δίκῃ τῷ ζ θ [k].

2 ¶ Rursus *demonstratio non est per tres sed per plures terminos* cùm verumque *propositum*, *id est* & [c] α [d] & [c] β [e], per syllogismum [b] accipitur, veluti [c] α per δ ι [d], ac [c] ζ per ζ θ [k].

δι Bar Omne honestum est bonum:
ι Ist Omne honestum est bonum: Ergo
ζ Ita Omne naturâ expetendum, est bonum:
ε ri Aliqua voluptas naturâ est expetenda

—α Da Omne honestum est bonum: Ergo
—β ri Aliqua voluptas est honesta: Ergo
γ ι Aliqua voluptas est bona.

Ἢ τὸ μὲν, ἐπαγωγῇ· τὸ δὲ, συλλογισμῷ.

Vel alterum inductione, alterum syllogismo.

Variantes, recte actiones, fortitudo, &c. honesta sunt bona: Ergo
Da Omne naturâ expetendum, est bonum
ri Aliqua voluptas naturâ est expetenda:

α Da Omne honestum est bonum:
—β ri Aliqua voluptas est honesta: Ergo
γ ι Aliqua voluptas est bona.

Ἀλλὰ μὴν ὅπερ πλείοσι οἱ συλλογισμοί· πλείω δὲ τὰ συμπεράσματα· οἷον τό, τε α [l], καὶ τὸ θ [m], καὶ τὸ γ [n].

Verum sic quoque sunt plures syllogismi, quia sunt plures conclusiones, veluti α [l], & τὸ β [m], & τὸ γ [n].

a Demõstrationis verbum hîc accipitur omni syllogismo.
b Tri vocat cõclusionem.
c A est maior propositio β, minor.
d T est maior propositio. β, minor. atque hæ propositiones sunt diuersæ à propositionibus superioris syllogismi, sicuti γ, δ sunt inter se diuersæ à literis α β. vide exempla syllogismorum à nobis tributa.
e Cum a significet maiorem propositionem β minorem. probare per α β & per α γ, nihil aliud significat q. probare eandem cõclusionem per duos syllogismos quorũ maior propositio sit eadẽ, minor propositio diuersa. Probatur α tẽ per α β & γ β 51 cõm vtriusque syllogismi eadem est minor propositio, diuersæ autẽ maior propositio. vide nostra exempla, quæ cõ textum iuuabunt.
f Maior propositio.
g Minor propositio.
h Id est, per prosyllogismum nõ prosyllogismus est quo probatur propositio syllogismi principalis.
i A significat maiorem propositionem prosyllogismi principalis, minorem propositionem eiusdem. probatur ergo α per γ β, quæ sunt minor propositio syllogismi principalis, minor eiusdem prosyllogismi, quamuis in prima parte, A significaret conclusionem syllogismi principalis. & hanc conclusionem probatam vocat γ.
k Est maior propositio syllogismi in quo probatur minor propositio syllogismi principalis. & est minor propositio eiusdem prosyllogismi.
l Hæc est conclusio primi prosyllogismi, quæ probata fit minor propositio syllogismi principalis.
m Hæc est vera & secunda prosyllogismi, quæ probata fit minor propositio syllogismi principalis.
n Hæc est conclusio syllogismi principalis.

¶ Quòd ſi non plures, ſed vnus ſit ſyllogiſmus: ſic [a] quidem per plura effici poteſt eadem concluſio.

¶ Εἰ δὲ μὴ πλείους, ἀλλ' εἷς· ὅπως μὲν οὖν δείξεται γίνεσθαι δι' πλειόνων τὸ αὐτὸ συμπέρασμα.

a Vt ſit ſequens ſyllogiſmus, id eſt, vt ex iſt ſyllogiſmis compoſitis eiſdem qui ea plura collecti poſſit.

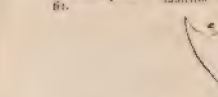

α Omne corpus eſt ſubſtantia.
β Omne vivens eſt corpus.
γ Omne animal eſt vivens.
δ Omnis homo eſt animal:
Ergo
ι Omnis homo eſt ſubſtantia.

b Id eſt, vt ſit ſyllogiſmus ſimplex.

¶ Vt autẽ γ probatur per α β[b], impoſſibile *eſt eſſe plures quàm tres terminos*. Sit enim concluſio ι, quę colligatur ex α β γ δ[c]. ergo neceſſe *eſt* horum aliquid ſumi tanquam totum, aliud tanquam partem. hoc enim antea demonſtratum fuit, cùm eſt ſyllogiſmus, neceſſe *eſſe* vt quidam terminii ita ſint affecti. Ergo ſic affectum ſit α ad β[c]. eſt igitur aliqua ex his concluſio. quæ aut eſt ι, aut γ, aut δ, aut alia quæpiam ab his *diuerſa*. Et ſi quidem *concludatur*: ex ſolis α β erit ſyllogiſmus. γ autem & δ ſi ita ſe habent, vt alterum habeat rationem totius, alterum partis: colligetur ex eis aliquid, nempe aut ι, aut alterum ex α β, aut aliud quidpiam ab his *diuerſum*. ſi *colligatur* ι, alterúmve ex α β aut plures erunt ſyllogiſmi: aut eo modo quo fieri poſſe diximus, idem per multos terminos concludi accidit. ſi aliud quidpiam ab his *diuerſum colligatur*: plures erunt atque à ſe inuicem diſcreti ſyllogiſmi. ſi verò γ non ſit ita affectum ad δ, vt ſyllogiſmum efficiant, fruſtrà ſumpta eruntnihil inductionis[f], aut occultationis[g], aut eiuſmodi alius rei[h] cauſa *ſumpta fuerint*. Quòd ſi ex α β non colligatur cõcluſio ι, ſed alia quæpiam: ex γ δ verò *colligatur* vel horum alterum, vel aliud ab his *diuerſum*:

¶ Ἵτι δὲ τὸ γ δεῖ λαμβάνεσθαι, δῆλον ἔσται, ἐὰν μὴ τὸ ι συμπεπερασμένον ᾖ τῶν α β γ δ· οἷον τὸ αὐτὸ καὶ πολλοῖς ἄλλοις συμβαίνει· εἰ δὲ μὴ ἔστιν, ὡς μέρος. ἔστω δὴ τὸ ι, ὡς ὅλον τὸ δι' ἁπλῆς προτάσεως· ὅτι μὲν οὖν ἀνάγκη τι εἶναι τῶν ὅρων ἐν τῷ α οὕτως πρὸς τὸ β. ἔστω δὴ τι τὸ ε, ἢ τῶν γ δ συμπέρασμα· οὐκοῦν ἢ πρὸς τὸ ε, ἢ ἄλλο τι λαμβάνεται, εἰ μὴ τὸ ε, ἢ τῶν α β μόνων ἀδύνατος συλλογισμός. πάλιν ἡ γ δ εἰ μὴ ἓν ἦν οὕτως, ὡς ἓν τὸ μὲν ὡς ὅλον πρὸς ὡς μέρος· ἔσται τι καὶ οὗ ἔσονται ἢ πρὸς τὸ ε, ἢ τῶν α β ἕτερον, ἢ ἄλλο τι λαμβάνεται· καὶ εἰ τὸ μὲν ἓν τῶν α β ἕτερον· ἢ πλείους ἔσονται οἱ συλλογισμοί, ἢ, ὡς εἰρήκαμεν, ταὐτὸ δεῖ πλείονων ὄντων παραλαβεῖν συμβαίνει· εἰ δ' ἄλλο τι λαμβάνεται τῶν πλείους ἔσονται, ἢ ἀσυμπέραντοι συλλογισμοὶ ἢ οὐδεὶς ἀλλήλοις. εἰ δὲ μή οὕτως ἔχει τὸ γ πρὸς τὸ δ, ὅτε τε ποιεῖ συλλογισμοὺς μάτην ἔσται εἰλημμένον, εἰ μὴ ἕνεκα χρείας, ἢ κρύψεως [g], ἢ τινος ἄλλου τοιούτου χάριν. εἰ δὴ ἐκ τῶν α β μὴ τὸ ι, ἀλλά τι ἄλλο γίνεται συμπέρασμα· ἐκ δὲ τῶν γ δ ἢ τὸ ἓν τῶν ὑπαρχόντων, ἢ ἄλλο τι λαμβάνεται τούτων· ἢ

c Singulæ literæ ſignificant ſingulas propoſitiones.

d Cap. 23.

e Atqui α & β ſunt propoſitiones, nõ terminæ: ſed eadem eſt ratio terminorum & propoſitionũ. ſicut enim totũ habet totum terminum totius, ſubiectum partiũ ſua: ita totius debet habere rationem totum, totius partis.

f Vt inductione ſubiectum propoſitionis, ſyllogiſmi principalis.

g Ne adiecta ratione eũ qua deperamus, vim noſtri argumẽti præripiat.

h Vt omnium, aut perſpicuorum cauſa. Vide lib. 8. Topic. c. 1.

πλείοις τε οἱ συλλογισμοὶ γίνον-
ται, καὶ οὐ τῶ ὑποκειμένου. ὑπέκειτο δὲ
τὸ ε τὸν συλλογισμὸν. εἰ δὴ μὴ γί-
νεται ἐκ τῶν γ ℶ μηδὲν συμπέρα-
σμα, μάτην τε αὐτὰ εἰλήφθη συμ-
βαίνει, καὶ μὴ τὰ ἐξ ἀρχῆς εἶ τὸν
συλλογισμόν. ὡς τε φανερὸν, ὅτι πᾶ
σα δεῖξις καὶ πᾶς συλλογι-
σμὸς ἕξις ἔσται δύο ὅρων μόνων.

syllogismi plures erunt, nec de re proposita. supponebatur enim esse syllogismum τοῦ ε. si verò non colligitur ex γ ℶ aliqua conclusio: accidit vt frustra sumantur, & syllogismus non sit eius[a] quod ab initio *quæsitum fuit*. Quare manifestum est, omnem demonstrationem & omnem syllogismum [b] constare ex tribus terminis solis.

a Id est probationis.

b Simplicium.

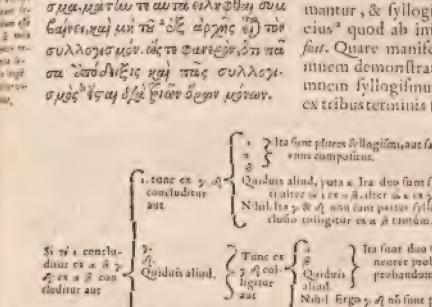

c Immò duæ propositiones vidétur conflare ex quatuor terminis: quia singulæ constat ex duobus, nempe attributo & subiecto. sed eòm vnus & idem medius terminus ponatur in vtra que propositione, necesse est ut ij cõmunes termini duarum propositionum conficiant vnam syllogismum.

d Id est nouæ propositiones conflatæ ex tribus terminis. sex namque tres terminij cõficiunt, quorum tres propositiones, verbi gratia, cum syllogismus in Darii reducitur ad Darij terminj sunt tres propositiones, quatuor.

e Per quæstionem propositionum, aut per deductionẽ ad impossibile.

f Secunda, aut tertia figura, sed & syllogismi quarta figura interdum perficiuntur, cùm sunt indirecti, vel nõ puri.

g Quæ sunt conclusiones præsyllogismorum.

h In syllogismo principali.

5 ¶Τούτου δ' ὄντος φανεροῦ, δῆλον
ὡς καὶ ἐν δυὸ σχημάτων καὶ οὐ
πλέόνων οἱ ζητοῦντες ἔρει, δυοῖν σχη-
μάτοιν, εἰ μὴ προσλαμβάνοιτό τι[d],
καθάπερ ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἐλέχθη,
πρὸς τὸν πλείωνα τῶν συλλο-
γισμῶν[e].

5 ¶Cùm autem hoc manifestum sit: planum est etiam, *syllogismum conflare* ex duabus propositionibus non pluribus. nam tres termini *sunt* duæ[c] propositiones, nisi quid[d] adsumatur, vt initio dictum est, ad perficiendos[e] syllogismos[f].

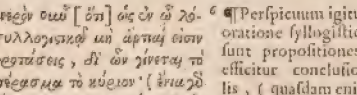

6 ¶Φανερὸν οὖν [ὅτι] ὡς ἐν ᾧ λό-
γῳ συλλογιστικῷ μὴ ἄρτιαί εἰσιν
αἱ ποιότητες, δι' ὧν γίνεται τὸ
συμπέρασμα τὸ κύριον· (ἕνια δὲ
τῶν ἀδώδιμον συμπερασμάτων[g] ἀνα-
γκαῖον ἔσῖ[h] ποιότητας)

6 ¶Perspicuum igitur est, in qua oratione syllogistica pares non sunt propositiones ex quibus efficitur conclusio principalis, (quædam enim ex superioribus conclusionibus[g] necesse *est* esse[h] propositiones)

hanc orationem aut nihil colligere[a], aut plura interrogare[b] quàm quæ ad thesim necessaria sint. ¶ Itaque si secundum principales propositiones syllogismi accipiantur[c]: omnis syllogismus ex propositionibus paribus[d], terminis verò imparibus[e] constabit. vno enim plures sunt termini quàm propositiones. conclusiones autem erunt dimidia pars[f] propositionum. ¶ Cùm autem per prosyllogismos[g] concluditur, vel per plura media non continua[h]: (vt α β per γ & per δ) multitudo terminorum similiter vno superabit propositiones. aut enim extrà[i], aut in medio[k] ponetur terminus inferius[l]. vtroque autem modo fit, vt vno pauciora sint interualla quàm termini: propositiones verò æquales sunt interuallis[m]. nō tamen hæ semper erunt pares: illi, impares. sed vicibus commutatis cùm propositiones pares *fuerint*, termini *erunt* impares. & cùm termini pares, propositiones impares. nam vnà cum termino vna propositio adiicitur, vndecunque[n] terminus adiiciatur. quocirca cùm propositiones essent pares, termini impares: necesse est *rationem* commutari factâ vtrisque eadem accessione. Conclusiones verò non habent amplius eandē rationē nec ad terminos nec ad propositiones. vno enim termino adiecto cōclusiones adiiciūtur vnā pauciores terminis antea positis;

a Non esse syllogismum.

b Reperire ad quæstionem qui interrogari, vt ea colligatur ad veritatem colligere propositiones.

c Thesim sumat problema quod probandum proponitur. vide li. 1. Topic. cap. 11. & li. 2. cap. 3.

d Hoc est propositiones habet quibus terminus (id est, in quibus ratio quadam theseos) colligitur.

e Hoc est tribus.

f Vnus enim propositionibus finitur, conclusio est vna.

g Exempla vide post. 2.

h Id est, cùm est vnus syllogismus compositus ex pluribus propositionibus cō terminis, vt in exēplo quod adscripsi post. 2. Corpus est substantia, vivēs est corpus, animal est vivens, homo est animal, ergo homo est substantia. verior autem ac legendum fit, per plura media continua, deleta negatione.

i Vt si sit syllogismus α β γ, & adiiciatur nouus terminus δ, vel ante α vel post γ.

k Vt si sit syllogismus α β γ, & adiiciatur nouus terminus δ, vel inter α & β, vel inter β & γ.

l Id est nouus terminus syllogismo adiectus, vt α β γ in typo infrà delineato.

m Proinde Aristoteles non semel accepit intervallum pro propositione, hinc licet intelligere cur subiectum & attributum vocentur termini: quia scilicet sunt extrema & fines intervallorum.

n Sive in principio, sive in fine, sive in medio. Sint enim tres termini α β γ, duæ sint propositiones, quarum α β sit secunda, & α & γ, si adiungatur α δ, ante α, additur vna propositio α δ & α quod α δ sub se tenetur ut γ, addatur vna propositio α δ & γ de δ. Verum si α δ, medio loco collocetur, videntur additæ duæ propositiones, non vna exempli causa, inferatur α δ & collocetur inter α & C addantur ergo duæ propositiones, vna α δ, altera α δ, de C. Dicitur tamen vna adiici quia hæ duæ subsituuntur in loco vnius quæ accidebat subtrahitur α & α γ C. hæc igitur omissa, & novis duabus earum loco subrogatis, vnius tantum propositionis accessio fit.

ἐστὶν ὁ λόγος ἢ οὐ συλλελόγισται, ἢ πλείω τῶν ἀναγκαίων ἐρώτησις πρὸς τὴν θέσιν[c].

¶ Κατὰ μὲν οὖν τὰς κυρίας προτάσεις λαμβανομένων τῶν συλλογισμῶν μέσα μὲν ἀριθμὸς ἔσται συλλογισμοῦ πρωτάσεων μὲν ἀρτίων, ὅρων δὲ πρωτάσεων· ἐνὶ δὲ πλείους οἱ ὅροι τῶν προτάσεων. ἔσται δὲ καὶ τὰ συμπεράσματα ἡμίσει[f] τῶν προτάσεων. ¶ Ὅταν δὲ ἀξ προσυλλογισμοῖς[g] περαίνηται, ἢ ἀξ πλείονα μέσων μὴ συνεχῆ[h]· (οἷον τὸ α β ἀξ τῷ γ, οἱ δὲ) τὸ μὲν πλῆθος τῶν ὅρων ὑπερέξει τὰς προτάσεις· ἢ γὰρ ἐξωθεν[i] ἢ εἰς τὸ μέσον πεσεῖται ὁ παρεμπίπτων ὅρος· ἀμφοτέρως δὲ συμβαίνει ἐλάττω εἶναι τὰ ἀξιούμενα τῶν ὅρων· αἱ δὲ προτάσεις ἴσαι τοῖς ἀξιουμένοις[k]. καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὡσαύτως ἐνὶ

πρὸς μόνον γὰρ τὸν ἔσχατον [ὅρον] οὐ ποιεῖ συμπέρασμα, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους πάντας. οἷον, εἰ τὸ α β γ προσπεσεῖται τὸ δ, οὐδὲν καὶ συμπεράσματα δύο προσπεσεῖται, τό τε πρὸς τὸ α, καὶ τὸ πρὸς τὸ β. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων[b].

quia dūtaxat ad vltimum terminum non fit conclusio, ad reliquos verò omnes *fit*. Vt si τῷ α β γ adiiciatur τὸ δ, statim adiiciuntur duæ conclusiones, altera ad α, altera ad β. Similiter *fit* in aliis[b].

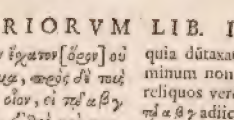

Καὶ εἰς τὸ μέσον δὲ παρεμπεσεῖται, τὸν αὐτὸν τρόπον πρὸς ἕνα τῶν μόνων ἐπιστοῦσι συλλογισμόν. ὥστε πολὺ πλείω τὰ συμπεράσματα καὶ τῶν ὅρων ἐστὶ καὶ τῶν προτάσεων.

Et si medio[c] *loco* ponatur *terminus* infertus, eadem erit ratio: quia ad vnum tantùm *terminū* nō fiet *syllogismus*. quare multo plures erūt conclusiones terminis & propositionibus.

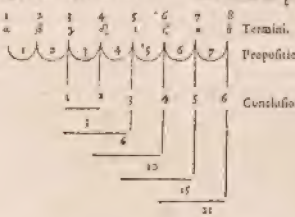

De problematis in quaque figura adstruendis vel euertendis, CAP. XXVI.

1 ¶ *Quæ problemata facilius vel difficilius confirmētur aut refellantur. Facilius probari quæ in pluribus figuris & modis probantur: difficilius, quæ in paucioribus.* 2 *Vniuersalia probari in paucioribus, particularia in pluribus.* 3 *Ideòque vniuersalia difficilius confirmari & facilius refelli quàm particularia. contrà autem particularia difficilius confirmari, facilius euerti.* 4 *An vniuersale & particulare si vnum euertant,* 5 *vel confirmet.* 6 ¶ *Quæ dicam facilius refutari quàm confirmari.* 7 ¶ *Epilogus præcedentium.*

Ἔτι δὲ ἐχομὲν περὶ ὧν οἱ συλλογισμοί, καὶ ποῖον ἐν ἑκάστῳ

QVia verò habemus de quibus syllogismi *extruuntur*, & qualia[d] in quaque

a Id est, altera τῶ α de δ, altera τῶ β de δ. qui antè erat vltimus terminus, id est γ, non probatur de δ, sed accipitur sine probatione.

b Id est, si adiiciantur etiam alij termini præter δ, vtpura adiiciantur ι ζ κ θ & semper eum nouo termino addito vna propositio addatur, & multæ conclusiones, vt sequētibus ostendit. Cum enim sint tres termini, α β γ: duæ sunt propositiones, α β, & β γ. vna conclusio, α γ. Adiiciatur quartus terminus δ. tres erunt propositiones, α β. β γ. γ δ. tres conclusiones: vna de γ. id id est τῶ α de γ: duæ de δ. id est altera τῶ α de δ, altera τῶ β de δ. Adiungatur quintus terminus ε. propositiones erūt quatuor, α β, β γ. γ δ. δ ε. conclusiones tres, vna de γ, duæ de δ, tres de ε. id est, α γ. α δ. β δ. α ε. β ε. γ ε. Et ita deinceps horū numerus augeri potest in infinitum. Notandum est, non statim cōcludere esse plures quam propositiones & terminus. Sed potiùs certum progressum: quo magis progrediuntur adiecti nouus terminus, eo magis crescit numerus conclusionum supra numerum propositionū & terminorum. In tribus enim terminis sunt duæ propositiones, vna conclusio. in quatuor terminis sunt propositiones tres, conclusiones totidem. in quinque terminis, propositiones quatuor, conclusiones sex. in sex terminis, propositiones quinque, conclusiones decem. & ita deinceps.

c Inter α & β, vel inter β & γ.

d In prima figura probatur quodlibet. in secunda probatur negatiua vniuersalia vel particularia. in tertia probatur particularis affirmatiua vel negatiua.

figura, quótque modis[a] demõstrantur: perspicuum quoque nobis *est*, cuiusmodi problema *sit* difficile aut facile ad profandum. nam quod in pluribus figuris & per plures casus[b] concluditur, facilius est. quod verò in paucioribus *figuris* & per pauciores *casus*, difficilius probari potest. ¶ Problema igitur affirmatiuum vniuersale per solam primam figuram probatur, vnóque per eam modo[c]. Priuatiuum autem, per primam, & per mediam: & per primã quidem vno modo[d], per mediam verò duobus modis[e]. Sed particulare affirmatiuum, per primam, & per vltimam: vno modo[f] per primam, tribus modis[g] per vltimam. Denique priuatiuum particulare in omnibus figuris demonstratur: sed in prima vno modo[h]: in secunda & tertia *pluribus modis*, *id est*, in illa duobus[i], in hac tribus[k].

¶ Perspicuum igitur *est*, vniuersale attributiuum difficillimè adstrui, facillimè euerti posse: & omnino ad euertendum faciliora esse vniuersalia, quàm particularia: quia *vniuersalia tolluntur*, siue nulli *insit*, siue alicui nõ insit: quorum hoc, *id est* alicui non *inesse*, in omnibus figuris probatur illud, *id est* nulli *inesse*, in duabus[l]. Eadem est ratio priuatiorum. siue enim omni, siue alicui *insit*: tollitur quod ab initio[m] *propositum fuit*. In particularibus autem vno modo *sit refutatio*: nempe *si* vel omni, vel nulli probetur inesse. Ad confirmandum autem faciliora sunt *problemata* particularia: quia & in pluribus figuris, & per plures casus[n] *confirmantur*, *quam vniuersalia*. ¶ Et omnino non oportet latere, inuicem refelli vniuersale per particularia[o], & hui-

a Ibi modi ostendentur in singulis partes.

b Id est modus.

c Barbara.

d Celarent.

e Celare, & ambitus.

f Darij Darapti, Datisi, Datisi.

g Darapti, Datisi, Datisi.

h Ferio.

i Ferioque, Baroco.

k Felapton, Bocardo, Ferison.

l Prima, & secunda in id est, vniuersalia negatiua.

m Modus.

n Id est, per particulare contradictionis oppositum, nõ per particulare sibi subiectum. non potest enim fieri argumentum Aliquis homo est lapis, ergo lapis non est homo: quoniam hominem esse lapidem fieri non potest. Aliquis homo non est lapis, ergo non est nullus: ergo nullus est, quod falsum est, quoniam necesse est aliquem, aut esse lapidem, aut esse hominem.

χήματι, & ποσαχῶς[a] δείκνυται φανερὸν ἡμῖν ἔστι, & ποῖον προβλημα χαλεπὸν, καὶ ποῖον εὐπαρόρητον· τὸ μὲν γὰρ ἐν πλείοσι σχήμασι, καὶ διὰ πλειόνων πτώσεων[b] περαινόμενον, ῥᾴων· τὸ δ' ἐν ἐλάττοσι, & ἐν ἐλάττοσιν, δυσεπιχείρητον. ¶ Τὸ μὲν οὖν καταφατικὸν τὸ καθόλου, διὰ τοῦ πρώτου σχήματος δείκνυ[c] μόνου, καὶ διὰ τούτου μιᾷ τρόπῳ. τὸ δὲ στερητικὸν, διά τε πρώτου, καὶ διὰ μέσου· καὶ διὰ μὲν τοῦ πρώτου μιᾷ τρόπῳ[d]· διὰ δὲ τοῦ μέσου, δισσῶς· τὸ δ' ἐν μέρει καταφατικὸν, διά τε πρώτου, καὶ διὰ τοῦ ἐσχάτου μιᾷ τρόπῳ· διὰ μὲν τοῦ πρώτου τρισσῶς[e] δὲ διὰ τοῦ ἐσχάτου. τὸ δὲ στερητικὸν τὸ ἐν μέρει, ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι δείκνυται· πλὴν ἐν μὲν τῷ πρώτῳ, ἅπαξ[f]· ἐν δὲ τῷ μέσῳ, καὶ τῷ ἐσχάτῳ· ἐν τῷ μὲν δισσῶς[g]· ἐν τῷ δὲ τρισσῶς[h]. ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι τὸ καθόλου καταφορικὸν κατασκεύασαι μὲν χαλεπώτατον, ἀπανασκευάσαι δὲ ῥᾷστον· ὅλως δ' ὅτι ἀναιρεῖται μὲν τὸ καθόλου τῷ ἐν μέρει μὴ ὑπάρχειν, ἀναίρηται· τοῦτο δὲ, τὸ μὲν παντὶ, ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι δείκνυται· τὸ δὲ μηδενὶ, ἐν τοῖς δυσί· τὸ αὐτὸν δὲ ἔφαμεν καὶ περὶ στερητικῶν· τῷ δὲ εἰ παντὶ, καὶ εἰ τινὶ, ἀναίρεται τὸ ἐξ ἀρχῆς[i]· τοῦτο δ' ἐν δυσὶ σχήμασιν. ἔστι δὲ τῷ μὲν ἐν μέρει, μονοχῶς, τῷ παντὶ, τῷ μηδενὶ δισσῶς ὑπάρχειν. κατασκευάζειν δὲ ῥᾷον τὸ ἐν μέρει· & γὰρ ἐν πλείοσι σχήμασι, & διὰ πλειόνων πτώσεων· ¶ ὅλως τε οὐ δεῖ λανθάνειν, ὅτι ἀπανασκευάσαι μὲν δι' ἀλλήλων ἔστι τὸ καθόλου διά τε τοῦ μέρει[k] κατὰ μέρους, & διὰ

a Ibi modi ostendentur in singulis partes.

b Id est modus.

c Barbara.

d Celarent.

e Celare, & ambitus.

f Darij Darapti, Datisi, Datisi.

g Darapti, Datisi, Datisi.

h Ferio.

i Ferioque, Baroco.

k Felapton, Bocardo, Ferison.

l Prima, & secunda in id est, vniuersalia negatiua.

m Modus.

n Id est, per particulare contradictionis oppositum, nõ per particulare sibi subiectum. non potest enim fieri argumentum Aliquis homo est lapis, ergo lapis non est homo: quoniam hominem esse lapidem fieri non potest. Aliquis homo non est lapis, ergo non est nullus: ergo nullus est, quod falsum est, quoniam necesse est aliquem, aut esse lapidem, aut esse hominem.

διὰ τῆ καθόλη.[a] ¶ Κατασκευάσαι δ' οὐκ ἔστι διὰ τῆ[b] κτ̃ μέρος τὸ καθόλη, δι' οὗπερ ἡ πᾶν τὸ ἔζιν[d].

[6] ¶ Ἅμα δ' δῆλον, ὅτι ἐὰν τὸ ἀπασκευάζειν ὄζι τὸ κατασκευάζειν ῥᾷον[e].

[7] ¶ Πῶς μὲν οὖν γίνεται πᾶς συλλογισμὸς, καὶ διὰ πόσων ὅρων καὶ προτάσεων, καὶ πῶς ἐχουσῶν πρὸς ἀλλήλας· ἐπὶ δὲ, ποῖον πρόβλημα ἐν ἑκάστῳ σχήματι, καὶ ποῖον ἐν πλείοσι, καὶ ποῖον ἐν ἐλάττοσι δείκνυται, δῆλον ἐκ τῆ εἰρημένων.

per vniuersalia[a]. ¶ Confirmare autem nō licēt vniuersalia[b] per particularia[c], sed hæc per illa licet[d]. ¶ Item planum est, refutationem esse faciliorem[e] confirmatione. ¶ Quomodo igitur fiat omnis syllogismus, & per quot terminos, ac propositiones, & quomodo inter se affectas[f]: præterea quale problema in quaque figura, & quale in pluribus, quale in paucioribus probetur, planè ltquet ex his quæ dicta sunt.

[a] Particularibus contradicentia.
[b] Nunc accipit vniuersalia & particularia subalterna, non (vt in præced. part.) contradicentia.
[c] Non licet ita arguere: Aliquis homo est iustus, ergo omnis homo est iustus, nec ita, Aliquis homo non est iustus, ergo nullus homo est iustus. Valet enim hæc consequentia, Quoru[m] cygnorum est albus, ergo aliquis cygnus est albus: item hæc, Nullus cornus est albus, ergo aliquis cornus non est albus.
[d] Quia vniuersale & particulare se inuicem refutant & euertūt, non itaq[ue] se confirmant, & in omnibus rebus ita natura comparatum est, vt facilius sit euertere quod falsum est quàm id confirmare. verbi gratiā facilius destruitur domus quàm construitur. His quoque annotationes nostras facilius aliquis reprehendere quàm tantundem præstare poterit.
[e] Secundus sum vulg. lectionem ἀπασκευάζειν ὄζι τὸ κατασκευάζειν· sed (vt videtur) subpicor Aristotelem scripsisse κατασκευάζειν ὄζι τὸ ἀπασκευάζειν.
[f] Purus syllogismus appellatur, qui constat ex propositionibus puris, id est propositionibus absolutis, neque modificatis.
[g] Modestiæ causa.
[h] Aut vniuersaliter, vel quia hæc vniuersalia sunt.

DE INVENTIONE,
TRACTATVS II.
De syllogismis puris[g] præcepta generalia,
CAP. XXVII.

1 ¶ *Propositio.* 2 ¶ *Problematis Rerum diuisio:* 3 *& diuisionis confirmatio.* 4 *Quibus deinceps syllogismus fiat.* 5 ¶ *Regulæ seu præcepta. Primum, de sumendis terminis problematis & eorum diuisionibus, propositionibus, antecedentibus, consequentibus.* 6 *Secundum de distinguendis essentialibus, propriis, & accidentibus. item veris, & probabilibus.* 7 *Tertium, de ordine antecedentis & consequentis vniuersaliter.* 8 *Quartum, vt eligantur antecedentia, quibus res vniuersaliter consequentis est.* 9 *Quintum de vera causa seu fundamento consequentis ibi antecedentis.* 10 *Sextum de consequentibus proximis accipiendis, non remotis.* 11 *Septimum de antecedentibus proximis sumendis, non remotis.* 12 *Octauum de his quæ plerumque consequuntur aut antecedunt.* 13 *Nonum de his quæ omnibus consequentia sunt.*

[1] Πῶς[a] δ' ἐπισκοπήσομεν αὐτοὶ παρ' ἑαυτῶ τὸ πιθάνον ἀεὶ συλλογισμῶν, καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ ληψόμεθα τὰς ἀεὶ ἑκάστου ἀρχὰς, νῦν ἤδη λεκτέον· οὐ μόνον γὰρ ἵστε[b] δεῖ θεωρεῖν τὸν ἡγούμενον τῆ συλλογισμῶν, ἀλλὰ καὶ τὸν δυνάμενον ἔχειν τὴν πειθῶ. ¶ Ἁπάντων δὲ τῆ ὄντων, τὰ μὲν ἔζι τοιαῦτα, ὡς τε καθ' ὑποκειμένου ἄλλου κατηγορεῖσθαι ἀληθῶς καθόλου, οἷον Κλέων, ἢ Καλλίας, ἢ τὸ ἀνθρώπου· καθ' οὗ δὲ τούτων, ἄλλα· καὶ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ζῶον, ἑκάτερον[k] τούτων ἔζί· ἀνάγκη ἄρα ἀεὶ τὰ ἀποδιδόμενα

QVo autem modo syllogismorum copia nobis semper suppetet ad *quæstionem* propositam, quáque via sumemus principia ad quodque *problema* pertinentia, nunc dicendum *est*. quia fortasse[h] non solùm syllogismorum extructionem intelligere, sed etiam *eorum* conficiendorum facultatem habere oportet. ¶ Eorū igitur quotquot sunt, quædam sunt eiusmodi, vt nulli alii verè vniuersaliter[i] attribuantur: vt Cleon, & Callias, & quod singulare est. quódque sub sensum cadit. his

[i] Aut vniuersaliter, vel quia hæc vniuersalia sunt.
[k] Cleon & Callias.

[a] Particulare versum est ambiens particulare diei de aliquo, sed ex accidenti, vt mox dicetur: vel quia particulare est inconstans attributum, (id est ex accidente) non tamen partibi dici attribui vniuersaliter, cum ipsum non sit vniuersale.

nonnulla aliis attribuuntur, sed ipsis alia priùs non attribuuntur. reliqua *sunt eiusmodi vt* & ipsa aliis, & ipsis alia attribuantur: vt homo Calliæ *attribuitur*, & homini animal. ¶ Constat igitur quasdam res suapte naturâ esse tales, quæ de nullo dicantur. nam eorum quæ sub sensum cadunt, vnumquodque ferè [a] est eiusmodi vt nulli attribuatur nisi ex accidente. dicimus enim aliquando album illud esse Socratem: & quod accidit, *esse* Calliam sursum quoque versus procedendo sisti aliquando, iterum [b] dicemus. nunc verò hoc posito *& concesso* esto.

¶ De his igitur non possumus demonstrare aliud attributum nisi secundum opinionem[c]: sed hæc de aliis. Nec singularia de aliis, sed de his alia. Quæ verò *his* intercidunt *sunt*, constat veroque modo *sub demonstrationem cadere* posse: quoniam & ipsa de aliis, & alia de ipsis dicentur. ac ferè rationes & considerationes de his maximè sunt. ¶ Oportet igitur propositiones ad quamque rem *pertinentes* ita accipere: vt principio proponatur ipsa res *de qua agitur*, item definitiones, & quæcunque sunt *eius* rei propria: deinde quæ rei consequentia [d] sunt, & ea quibus *ipsa* res consequens est, & quæ non possunt ei inesse. quibus autem res *inesse* non potest, *ea* non *sunt* sumenda, quia *prænuncianti* priuatiuum conuertitur. ¶ Distinguenda sunt etiam consequentia, *vt intelligatur* quænam in *quæstione* quid est. & quæ vt propria, & quæ vt accidētia attribuantur: & horum quænam secundum opinionem, quæ re vera *attribuantur*. nam quo maior horū copia alicui suppetit, eò expeditiùs proposito cōcludet.

a Modestiæ non dubitationum nota.

b Lib. 1. Poster. Analy. cap. 16, & sequentib.

c Id est probabiliter, ex opinione eius cum quo disserimus.

d Consequi dicuntur attributa, antecedere subiecta. quæ si homo (exempli causa) est animal: posito homine consequēs est vt ponatur animal. contrà verò posito animali non necesse est poni hominem, cùm possit esse alia species animalis, vt equus, aut leo.

e Proinde qui simplicē ea quæ rei non insunt, fatuul ea sumpsit quibus res illa non inest.

τὰ δὲ, αὐτὰ μὲν κατ' ἄλλων κατηγορεῖται, κ᾽ τούτων δὲ ἄλλα πρώτων οὐ κατηγορεῖται· τὰ δὲ κ᾽ αὐτὰ ἄλλων, καὶ αὐτῷ ἕτερα, οἷον ἀνθρώπου Καλλίου, καὶ ἀνθρώπου ζῷον. ¶ Ὅτι μὲν οὖν ἐστία τῶν ὄντων κατ' οὐδενὸς πέφυκε λέγεσθαι, δῆλον· τῶν δὲ αἰσθητῶν ἕκαστόν ἐστι τοιοῦτον, ὡς τε μὴ κατηγορεῖσθαι κ᾽ μηδενός, πλὴν ὡς κ᾽ συμβεβηκός. φαμὲν γάρ ποτε τὸ λευκὸν εἶναι Σωκράτην ἢ, κ᾽ τὸ πρόσω Καλλίαν. ὅπ δὲ ἐ ἀεὶ πορεύσιμόν ἐστιν ἐπὶ τι, πάλιν ἐρεῖ μὲν τοῦ δ᾽ ἔστω τοῦτο καὶ μέρος. ¶ Κατὰ μὲν οὖν τούτων οὐκ ἔστιν ἀποδεῖξαι κατηγορούμενόν τινος, πλὴν εἰ μὴ κ᾽ δόξαι· ἀλλὰ ταῦτα κατ' ἄλλων. οὐδὲ τὰ κατ' ἕκαστα κατ' ἄλλων· ἀλλ' ἔστι κατ' ἐκείνων. τὰ δ᾽ μεταξύ, δῆλον ὡς ἀμφοτέρως ἐνδέχ᾽ καὶ δι᾽ ἄλλων, κ᾽ ἄλλα κ᾽ τούτων λεχθήσεται. κ᾽ χρὴν οἱ λόγοι ἐ ἀφ' ὁπειοῦν εἰσὶ μᾶλλον ἀεὶ τούτων. ¶ Δεῖ δὲ τὰς προτάσεις ἀεὶ ἔχειν, [ὕστερ] ἐπιλαμβάνῃ, ὑπάρχον αὐτὸ πρῶτον, κ᾽ τοῖς ὁρισμοῖς τε, καὶ ὅσα ἴδια τὰ πράγματός ἐστιν· εἶτα μετὰ τοῦτο, ὅσα ἕπεται· πρὸς ἃ μάλιστ᾽ κ᾽ πάλιν οἷς τὸ πρᾶγμα ἀκολουθεῖ, κ᾽ ὅσα μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν. οἷς δ᾽ αὐτὸ μὴ ἐνδέχεται, οὐκ ἐνδέχεται, διὰ τὸ ἀντιστρέφειν τὸ στερητικόν. ¶ Διαιρετέον δ᾽ ἐ πρῶτ᾽ ἐπομένων ὅσα τε ἐν τῷ τὶ ἐστι, ἐ ὅσα [ὡς] ἴδια, κ᾽ ὅσα ὡς συμβεβηκότα κατηγορεῖ· καὶ τούτων ποῖα δόξαντα· καὶ ποῖα κατ' ἀλήθειαν. ἴσως μὲν δὴ πλειόνων τούτων δύσπορος ἡ θεώρησις ἐστίν· συμπεφύκασι γὰρ ὅσα

ὅσῳ σὶ᾽ αὖ ἀληθεστέρων, μᾶλλον ἐπιστητὸν ἔσται. ¶ Δεῖ δὲ συλλογισμὸν μὴ πᾶν[a] ἐπιμίγνυμι, ἀλλ᾽ ὅσα ὅλῳ τῷ ἀναγκαίῳ ἐστί), οἷον μὴ τί πινι ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ τὶ παντὶ ἀνθρώπῳ ἕπεται. διὰ γὰρ τῆς καθόλου προτάσεως ὁ συλλογισμός. ἀδιορίστου μὲν οὖν ὄντος, ἀδήλου καὶ καθόλου ἡ πρότασις· διορισμένου δ᾽, φανερὸν. ¶ Ὁμοίως σὶ᾽ συλλεκτέον καὶ οἷς αὐτὸ ἕπεται, ὅταν τὸ ἀναίρεμμενον αἰτίαν. ¶ λύτε δ᾽ τὸ ἐπιὼν καὶ λιπὲν ὅλον ἑπόμενον· λέγω σὶ᾽, οἷον αὐθρώπῳ παῖ ζῶον. ἡ μουσικὴ πᾶσαν ἐπιστήμιλ· ἀλλ᾽ ἁπλῶς ὢν ἀκόλουθεῖν, καθάπερ καὶ πρότασιν μεθ᾽ αὑτὸν δ᾽ ἄρχησον[c] διὰ τοῦτο[d] καὶ ἀδύνατον, ἢ σὶ πάντα αὐθρώπου ἔστι παῖ ζῶον, ἡ δικαιοσύνη ἄπαν ἀγαθόν. ἀλλ᾽ ὧ ἕπεται), ἐπ᾽ ἐκείνου τὸ παντὶ λέγω). ¶ Ὅταν δ᾽ ὑπὸ τινος[e] ᾖ τὸ ὑποκείμενον ᾧ τὸ ἐπόμενον, δεῖ λαβεῖν τὰ μὲν τῷ καθόλου ἑπόμενα, ἢ μὴ ἑπόμενα οὐκ ἐκλεκτέον δὲ τοὐτοις[f]· ἐλπὶς γὰρ ἐν ἐκείνοις[g]· ὅσα γὰρ ζῶον, καὶ αὐθρώπῳ ἕπεται), καὶ ὅσα μὴ ὑπάρχει, ὡσαύτως[h]. ἴσα γὰρ ἐκάστου ἰδιαληπτὰ ἐστιν. ἔστι γὰρ ἄτοπα τῷ εἶδει ἴδια ἀποδιδόναι τὸ γένος. ἀνάγκη γὰρ τοῖς ἑτέροις εἶδος εἶναι ἰδιαίτατα ὑπαρχειν. ¶ Οὐδ᾽ δὴ τῷ καθόλου ἐκλεκτέον, οἷς ἕπεται τὸ ἀναιρούμενον[i]· οἷον ζῶῳ, οἷς ἕπεται) αὐθρώποις. ἀνάγκη μὲν γὰρ, εἰ αὐθρώπῳ ἀκολουθεῖ τὸ ζῶον, ἢ τούτοις ἅπασιν[k] ἀκολουθεῖν. οὐκεῖ τοῦτο ᾗ ταῦτα[l]· ἀ᾽ αὐθρώπου ἐκλογῆς[m].

& quòd veriora fuerint, magis de 7 monstrabit. ¶ Oportet autem eligere, nō quæ alicui [a], sed quæ vniuersæ rei consequentia sunt. verbi gratia, non quod alicui homini, sed quod omni homini consequens est: quoniam ex propositionibus vniuersalibus syllogismus *constat*. cùm igitur propositio est indefinita, non conflat an sit vniuersalis. cùm est 8 definita, planè liquet. ¶ Similiter eligenda sunt *ea*, quibus ipsa *res* vniuersis consequitur. *idque* ea ex propositis 9 ob dictam causam. ¶ Ipsum verò consequens non *est* sumendum totum sequi: verbi gratia, *non est sumendum hominem consequi* esse omne animal, aut musicæ omnem scientiam: sed simpliciter consequens esse dumtaxat: quemadmodum etiam proponi mus [b] equoniam alterum [c] & inutile [d] *est*, & impossibile [e], reputa aut iustitiæ *esse* omne bonū. sed cui [f] *aliud* cōsequens est, ei adiicitur *nota* OMNI, *cum dicitur eiom ni aliquid cosequens esse*. ¶ Cùm autē ab aliquo [g] cōtinetur subiectum, cui consequentia oportet accipere: ea quidē quę vniuersale sequuntur, vel non sequūtur, non sunt in his [h] eligenda: quia in illis [i] sumpta sunt [k]. quæcumque enim animal, *eadem* etiam hominem sequuntur. eadem est ratio [l] eorum quæ non insunt, quæ verò cuiusque rei propria sunt, accipi debent. sunt enim quædā speciei propria non communia generi. quandoquidem necesse *est* speciebus diuersis *a*-

[a] Est quidē aliquis vtus oppositionū partis alterius in syllogismo minor & angustior quàm vniuersalis. videlicet co vt habeamus copiam syllogismorū vniuersalium ex oppositionibus partis quàm particularis eligere debemus. Primùm enim nullas est syllogismus sine oppositione vniuersalis: sed vel vtraque vel altera est vniuersalis præterea ex oppositione vniuersali potest fieri particularis, non contrà. vt si omnis cygnus est albus. etiam quidā cygnus est albus. sed ū quis homo est iustus, non sequetur omnis homo est iustus, denique, demōstratio constat ex propositionibus vniuersalibus tantùm, vt 1. Post. Analyt. explicatur

[b] Id est oppositiones cōstituimus. dicimus enim omnē hominē esse animal: non, omnē hominē esse omne animal.

[c] Id est attribuī ob eā notā vniuersalis.

[d] Nō efficit quòd magis concludio colligatur. nam tametsi verē diceretur omnē hominē esse omne animal, tamē ex hac propositione non magis colligeretur, quàm si sumptū fuisset, omnē hominem esse animal.

[e] Quia nulla pōtius est vera, cum nota vniuersalis adiicitur subiecto. Vide 7.

[f] De interpret. parte 4.

[g] Subiecto.

[h] Vniuersali attributo.

[i] Consequentibus attributum.

[k] Non debent autem hæ sumi.

[l] Nam quæ negantur de subiecto attributo, nō pollunt inesse subiecto. vt si nulla animal est arietis, dici nequit hominem esse arietē. m Sensus est, cùm eligimus subiecta attributo alicui vt animali, non esse cōnumerāda quæ subiectantur subiecto animali, vt hominē. nam eorum certum sit, subiecta hominis, subiecta animalis: frustra hæc bis ponerentur, si accipientur vt subiecta animali. n Quæ homo sequitur, id est, quibus homo attribuitur

o Homina subiecta. p Id est, tunc eligi & accipi debent, cùm quærimus subiecta hominis.

m Sensus est, cùm eligimus subiecta attributum, nō esse cōnumerāda subiecta subiecto attributo, vt si animali, vt animali, non esse cōnumerāda quæ subiectantur subiecto animali, vt hominē. nam eorum certum sit, subiecta hominis, subiecta animalis: frustra hæc bis ponerentur, si accipientur vt subiecta animali. n Quæ homo sequitur, id est, quibus homo attribuitur o Homina subiecta. p Id est, tunc eligi & accipi debent, cùm quærimus subiecta hominis.

¶ Sumenda *sunt* etiam, quæ plærumque consequuntur, aut antecedunt. nam problematũ quæ plerumque *eueniunt*, etiam syllogismus *constat* ex propositionibus quarum aut omnes aut quædam plerumque *sunt veræ*. cuiusuis enim *syllogismi* conclusio similis est principiis[a]. ¶ Præterea quæ omnibus consequentia sunt, non debent eligi: quoniã ex eis non erit syllogismus[b]. ob quam verò causam, in sequentibus[c] perspicuum erit.

¶ Λητέον δὲ καὶ τὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἑπόμενα, καὶ οἷς ἕπεται· ἔστι γὰρ ὡς ὁ ἐπὶ τὸ πολὺ προβλήματος καὶ ὁ λεγόμενος ἐν τοῖς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φορτάσεων, ἢ πάσαις, ἢ πᾶσιν. ὁ μέντοι γε ἐκ τούτου τὸ συμπέρασμα ἀρχῆς[a]. ¶ Ἔτι, τὰ πᾶσιν ἑπόμενα οὐκ ἐκλεκτέον. οὐ γὰρ ἔσται συλλογισμὸς[b] ἐξ αὐτῶν. διὸ ἐν ἐπιμέρους ἔσται δῆλον. τοῖς ἑπομένοις[c]

a Propositionibus.

b Cùm enim vnius termini ad duos alios duobus attributus, conclusiones dare possunt affirmantes in secunda figura, ex quibus nihil concluditur.

c Cap. seq. paruo. 16.

De syllogismis puris præcepta specialia, Cap. XXVIII.

1 *De inueniendo medio termino problematis vniuersalis affirmantis*, 2 *aut particularis affirmantis*, 3 *aut vniuersalis negantis*, 4 *aut particularis negantis*. 5 *Extrahuntur*. 6 *Quæ conclusa colligatur ex coniugatione* γ, ζ, 7 *vel* γ η, 8 *vel* δ ζ, 9 *vel* β δ, 10 *vel* δ η, 11 *vel* β ε. 12 *Epilogus*. 13 *Respiciendum esse ad prima & maxime vniuersalia*. 14 *Expositum rationem inueniendi medij termini, in tribus terminis ac duabus propositionibus positam esse*. 15 *Omnes syllogismos hac ratione inueniri, etiam in aliquas ex illis figuris non expositas*. 16 *De his quæ omnibus consequentia sunt*. 17 *De conuersione inuentibus*, β ζ, β δ. 18 *In hac inquisitione accipi debere eadem, non diuersa, aut conuersa quod probatur premissis à natura medij terminj*. 19 *Deinde quas alia methodi ad hanc ducuntur*. 20 *vt reciprocantia sint β ζ ad idem natum esse* β δ, 21 *& reciprocantia esse ad idem natum esse* β δ, 22 *licèt hoc interdum lateat*.

VOlentibus igitur aliquid confirmare de aliquo toto[d], *ex parte* eius quod confirmatur[e] respiciendum *est* ad sub iecta de quibus illud dicitur[f]: *ex parte* autem *eius* cui oportet attribui[g], *spectanda sunt* quæcũq; hoc sequuntur[h]. nam si horum aliquid sit idem, necesse *est* alterum alteri inesse[i]. ¶ Si verò non *sit probandum* omni sed alicui *esse*, *spectanda sunt* ea quæ vtrumque sequitur[k]. nam si horum quidpiam sit idem, necesse *est* alicui inesse[l]. ¶ Cùm autem nulli inesse oportet[m]: *quod attinet ad id* cui non oportet inesse[n], *respiciendum est* ad consequentia: *quod* verò *ad id* quod non *oportet* inesse[o], ad ea quæ illi adesse nequeunt[p]. vel è contrario *ex parte eius* cui oportet non inesse, *respiciendum est ad ea* quæ

Κατασκευάζειν μὲν οὖν βούλομένοις κατά τινος ἔλαττον, τῷ μὲν κατασκευαζομένου ἐλάττονα δεῖ σκοπεῖν εἰς τὰ ὑποκείμενα, καὶ ὅσα αὐτὸ τυγχάνει λεγόμενα· οὗ δὲ δεῖ κατηγορεῖσθαι, ὅσα τούτῳ ἕπεται· αὐ γὰρ τι τούτων ἢ ταὐτόν, ἀναγκαῖον θάτερον θατέρῳ ὑπάρχειν. ¶ Ἢ γε μὴ ὅτι παντὶ, ἀλλ' ὅτι τινὶ οἷς ἕπεται ἐκάτερον[k]· εἰ γάρ τι τούτων ταὐτόν [ἐστι,] ἀνάγκη τινὶ ὑπάρχειν[l]. Ὅταν δ' μηδενὶ δεῖ ὑπάρχειν[m], ᾧ μὲν οὐ δεῖ ὑπάρχειν, ἐκεῖνα σκεπτέον· ὁ δὲ δεῖ μὴ ὑπάρχειν[n], ἐκείνοις ἐφ' ἑκάτερα ἀκολουθοῦντα σκεπτέον· ἢ ἀνάπαλιν, ᾧ μὲν δεῖ μὴ ὑπάρχειν, ὁ

a Confirmare pro thesim vniuersale affirmatiuam probatio sit in Barbara.

b Hoc est attributum problematis.

c Ad antecedentia attribuenda.

d Hoc est subiectum problematis.

e Colligi conclusionem vniuersalem affirmatiuam syllogismo in Barbara.

f Antecedentia attribuenda & subiecta, hinc in syllogismum in Darapti.

g Colligi conclusionem particularem affirmatiuam.

h Cùm probandum est problema vniuersale negatiuum.

i Id est ad subiectum problematis.

k Ad attribuenda problemata.

l Hoc in syllogismum in Celarent, vel in Camestres.

μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ παρεῖναι· ἃ δὲ μὴ ὑπάρχειν, εἰς τὰ ἐπόμενα[a]. Τὸ αὐτὸν δὲ ὄντων τῷ αὐτῷ ὅπου τρόπου αὐτῶ[b], οὐδενὶ ἐνδέχεται ἅμα τῷ αὐτῷ ἑαυτῷ ὑπάρχειν. γίνεται δὲ ὅτε μὲν ὁ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι συλλογισμὸς, ὅτε δὲ ὁ ἐν τῷ μέσῳ[c].

4 ¶ Ἐαὶ δέ τινι μὴ ὑπάρχειν ᾧ μὲν δεῖ μὴ ὑπάρχειν, οἷς ἑπεται· ὁ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ἃ μὴ δυνατὸν αὐτῷ ὑπάρχειν. εἰ γάρ τι τούτων εἴη ταὐτὸν, ἀναγκαῖον καὶ τινὶ μὴ ὑπάρχειν[e]. quidpiam sit idem, necesse est alicui non inesse[e].

non possunt illi adesse: *ex parte* autem *eius* quod *oportet* non inesse, ad consequentia[d]. horum enim vtrauis[b] sint eadem, accidit vt alterum alteri nulli insit: quia fit syllogismus modò in prima figura[a], modò in media[d].

4 ¶ Quod si *probandum sit* alicui non inesse: *ex parte eius* cui oportet non inesse, *sumenda sunt antecedentia* quibus est consequēs; *ex parte* verò *eius* quod *oportet* non inesse, *sumenda sunt* quæ nō possunt ei inesse. nam si horum quidpiam sit idem, necesse est alicui non inesse[e].

a Hinc struitur syllogismus in Camestres.
b Id est, repugnans attributo & consequēs inhærēs, vel consequenti attributo & repugnās subiecto.
c In Celarent.
d In Cesare, vel Camestres.
e Colligitur cōclusio particularis negans ex syllogismo cōclusio in Baralipto.

Problema,	si sint idem,	probatur in
Vniuersale affirmans	attribuari subiecto	
Particulare affirmans	antecedens,	consequens — Barbara.
Vniuersale negans	antecedens, repugnans,	consequens — Darapti.
Particulare negans	repugnans,	consequens — Celarent, Cesare,
		antecedens — Camestres.
		— Felapton.

5 ¶Μᾶλλον δ' ἴσως ὧδ' ἐσται τῆς λεχθέντων ἕκαστον φανερόν. ἔστω γὰρ τὰ μὲν ἐπόμενα τοῦ Α, ἐφ' ὧν Β· οἷς δὲ οὐκ ἐνδέχεται, ἐφ' ὧν Γ· Δ μὲν οὖν ἐνδέχεται, ἐφ' ὧν Α· Δ δὲ μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν, ἐφ' ὧν Ε. πάλιν δὲ τοῦ Β τὰ μὲν ὑπάρχοντα, ἐφ' οἷς Ζ· οἷς δ' αὐτὸ ἐπεται, ἐφ' οἷς Η· οἷς δὲ μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν, ἐφ' οἷς Θ. ¶ Εἰ μὲν οὖν παντὶ τῷ Η ἐστι τὸ Γ τινὶ τῷ Ζ ἀνάγκη τὸ Α παντὶ τῷ Ε ὑπαρχειν. τὸ μὲν γὰρ Ζ παντὶ τῷ Ε, τοῦ δὲ Γ παντὶ τῷ Α, ὡς τε παντὶ τῷ Ε τὸ Α.

5 ¶Sic autem fortasse quæcumq; dicta sunt, magis erunt perspicua. Consequētia τοῦ Α sint ea in quibus est Β. quæ verò ipsum sequitur, *sint ea* in quibus est Γ. quæ autem ei non possunt inesse, *sint ea* in quibus est Δ. rursus quæ τοῦ Β insunt, *sint ea* in quibus est Ζ. quæ ipsum sequitur, *sint ea* in quibus est Η. quæ non possunt ei inesse, *sint ea* in quibus est Θ.

6 Si igitur aliquod Γ & aliquod Ζ sint idē: necesse est τὸ Α inesse omni Η quoniam τῷ Ζ inest omni Η, ac τῷ Η Α omni Γ: quare [h] τὸ Α ineſt omni Ι.

f Minor propositio.
g Maior propositio. In Camestres.

Omne Γ Ζ est Η	— hoc — Omne perfectum est bonum.
Omne Ζ est Γ	— hoc — Omnis voluptas est perfecta. Ergo
Ergo Omne Γ est Α.	— hoc — Omnis voluptas est bona.

7 ¶Εἰ δὲ τοῦ Γ καὶ τοῦ Η παντὸς, ἀνάγκη τινὶ τῷ Ε τὸ Α ὑπάρχειν. τῷ μὲν γὰρ Γ τὸ Α, τῷ δὲ Η τὸ Ε παντὶ ἀναλήθευε.

7 ¶Si verò Γ & Η sint idem: necesse est, τὸ Α inesse eisdem Ε: quia τὸ Α est consequens omni Γ, ac τῷ Η omni Ε.

i Conclusio.
k Maior propositio.
l Minor propositio.

Omne Γ Α est	— hoc — Omnis recta actio est bona:
Omne Ε Γ est	— ea — Omnis recta actio est voluptuosa: Ergo
Ergo Aliquod Ε est Α.	— ii — Aliquod voluptuosum est bonum.

a Conclusio syllogismi principalis.
b Quo probatur maior propositio syllogismi principalis. Potest autem eo de modo dici prosyllogismus etiam in superioribus coniugationibus sed & hic possent syllogismus principalis & prosyllogismus coniungi, vt supra eas coniunximus, hoc modo, Nullū ζ ē ϑ, & ϑ ē κ, ergo nullum ζ est κ, eadē ratione ζ ē ϑ, ergo nullum ζ est α. Idē intelligē in sequentibus coniugationibus.
c Tū ζ ponebatur nō posse inesse πῑ α. ergo τῷ α non potest inesse πῑ ζ. hæc est maior propositio prosyllogismi.
d Recte ego dicatur, omne ζ esse ϑ, hæc est minor propositio prosyllogismi.
e Conclusio prosyllogismi, eadēmque maior propositio syllogismi principalis.
f Minor propositio syllogismi principalis.
g Conclusio syllogismi principalis.
h Maior propositio syllogismi principalis.
i Maior propositio syllogismi principalis, eadēmque conclusio prosyllogismi.
k Adeo vt omne β sit ὑφ᾽ οὗ cū ma ior propositio prosyllogismi.
l Minor propositio syllogismi principalis.
m Conclusio syllogismi principalis.
n Maior propositio syllogismi principalis, eadēmque conclusio prosyllogismi.

¶ Quòd si ζ & ϑ sint eadē: τῷ α nulli ε inerit: *idque* per prosyllogismum[b], cùm enim *esse tum* priuatiuum reciprocetur[c], & ζ & ϑ sint idem[d]: nulli ε ζ inerit τῷ α: omni[f] autem ε ineſt τῷ ζ.

¶ Εἰ δὲ τὸ ζ καὶ τὸ ϑ ταυτόν, οὐδὲνὶ τῷ ε τὸ α ὑπάρξει· ἐκ προσυλλογισμοῦ, ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, καὶ τὸ ζ τῷ ϑ ταυτόν, οὐδενὶ τῷ ζ ὑπάρξει τὸ α, τῷ δὲ ζ ταυτὸ τῷ ε.

Prosyllogismus.

Nullum ϑ est κ:	—— *Ce*	Nulla res turpis est bona.
Omne ζ est ϑ:	—— *Ia*	Omnis res inhonesta est turpis: Ergo
Ergo Nullum ζ est κ.	—— *rest*	Nulla res inhonesta est bona.

Syllogismus principalis.

Nullum ζ est κ:	—— *Ce*	Nulla res inhonesta est bona:
Omne ε est ζ:	—— *Ia*	Omnis voluptas est inhonesta: Ergo
Ergo Nullum ε est κ.	—— *rest*	Nulla voluptas est bona.

¶ Rursus si β & ϑ sint idem, τῷ α nulli ε inerit. nam τῷ β inerit omni α, & ϑ nulli ε: idem enim erant ϑ & β, ac τῷ ϑ nulli ε inerat.

¶ Πάλιν εἰ τὸ β καὶ τὸ ϑ ταυτόν, οὐδενὶ τῷ ε τὸ α ὑπάρξει. τὸ μὲν γὰρ α παντὶ τῷ β ἐφ᾽ ᾧ τὸ αὐτὸ οὐδενὶ ὑπάρξει· ταυτὸ δὲ ὡς τῷ ϑ τὸ β, τῷ δὲ ϑ οὐδενὶ τῷ ε ὑπῆρχεν.

Syllogismus principalis.

Omne α est β:	—— *Cam*	Omne bonum est expetendum:
Nullum ε est β:	—— *ef*	Nulla voluptas est expetenda. Ergo
Nullum ε est α.	—— *rest*	Nulla voluptas est bona.

Prosyllogismus.

Omne β est ϑ:	—— *Cam*	Omne expetendum est optandum:
Nullum ε est ϑ:	—— *ef*	Nulla voluptas est optanda. Ergo
Nullum ε est β.	—— *rest*	Nulla voluptas est expetenda.

¶ Si verò ϑ & κ *sint* idem, τῷ α cuidam ε non inerit. nam τῷ α nō inerit πῇ κ, cùm non insit πῇ δ. atqui τὸ κ est sub ε. itaque cuidam ε non inerit.

¶ Εἰ δὲ τὸ ϑ καὶ τὸ κ ταυτόν, τῷ α τινὶ τῷ ε οὐχ ὑπάρξει. τῷ μὲν γὰρ α οὐ παντὶ τῷ ε ὑπάρξει τὸ α, οὗτος δὲ τὸ ϑ ὡς τὸ κ· ὥστε τινὶ τῷ ε οὐχ ὑπάρξει.

Prosyllogismus.

Nullum ϑ est α:	—— *Ce*	Nihil iniustum est bonum:
Omne ε est ϑ:	—— *Ia*	Omne illegitimum est iniustum: Ergo
Ergo Nullum ε est α.	—— *rest*	Nihil illegitimum est bonum.

Syllogismus principalis.

Nullum κ est α:	—— *Fel*	Nihil illegitimum est bonum:
Omne ε est κ:	—— *ap*	Omne illegitimū est voluptuosum: Ergo
Ergo Aliquod ε non est α.	—— *ten*	Aliquod voluptuosum non est bonum.

¶ Sin κ & β idem sint, syllogismus[k] inuersus[l] erit. nam τῷ κ inerit omni α, si quidem τὸ β *ineſt* τῷ α) item[m] τῷ ε inerit πῇ β: (cùm sit idem atque τῷ κ) necesse autem non *est*, τὸ α inesse omni ε: sed[n] necesse *est* alicui *inesse*, quia vniuersalis attributio[o] conuertitur in particularem.

¶ Εἰ δ᾽ τὸ κ τῷ β ταυτόν, ἀντίστραμμένος[q] ἔσται ὁ συλλογισμός[r]. τῷ μὲν γὰρ κ παντὶ τῷ α ὑπάρξει παντί, (τῷ γὰρ β τῷ α) τὸ δὲ ε τῷ β (ταυτὸ γὰρ ὡς τῷ κ) τῷ δὲ α τῷ ε παντὶ μὴ οὐκ ἀνάγκη ὑπάρχειν, τινὶ δὲ ἀνάγκη· δῆλον τὸ ἀντιστρέφειν τὴν καθόλου κατηγορίαν τῇ κατὰ μέρος.

o Maior propositio prosyllogismi. p Minor propositio prosyllogismi. Omittitur minor. q Quia τὸ κ, quod erat minus extremum, fit maius: τὸ α, quod erat maius extremum, fit minus. vnde colligitur non quod erat propositum, id est α de ε, sed conclusio inuersa, id est ε de omni α. idque vt recipiatur ex eo colligitur etiam α de aliquo ε. r In Barbara. s Minor propositio. t Maior propositio. u Conclusio, quæ probanda erat & colligitur ex reciprocatione conclusionis probatæ in Barbara. x Id ab conclusio syllogismi extracti in Barbara.

Omne ζ α est υ. —— Ser. Omne iucundum est voluptuosum:
Omne α est β ω. —— ba. Omne bonum est iucundum: Ergo
Ergo Omne α est υ. —— ra Omne bonum est voluptuosum: Ergo
Ergo Aliquod ω est α. Aliquod voluptuosum est bonum.

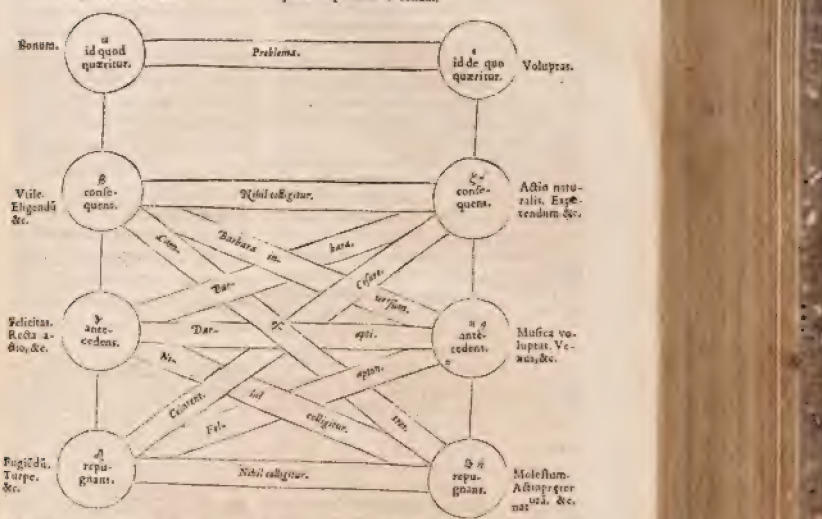

Cur omisit modos particulares, Darii, Ferio, Festino, Baroco, Disamis, Datisi, Ferison? An quia subalternatim verti queunt circa vniuersalia? An quia modi particulares vniuersalibus cognitis facilè intelliguntur? Vt si minor propositio ω Barbara cuadat particularis, scr Darii, si minor ω Cesare, Festino, si minor ω Camestres, Baroco, si minor ω Darapti, Disamis, si minor ω Darapti, Datisi, si minor ω Felapton, Festino.

ιβ ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι πᾶς ὁ διὰ τοῦ δευτέρου σχήματος συλλογισμὸς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων ἔσται τῶν καθόλου· καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον, ὅτι ἐξ ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων καθόλου ἐστὶ συλλογισμὸς μόνον. ¶ Δεῖ δὲ τὸ μὲν ἕτερον τῶν ὅρων κατὰ παντὸς εἶναι τοῦ ἑτέρου, τὸ δὲ κατὰ μηδενός· τοῦτο δ' ἐστὶν ἐν τῷ μέσῳ σχήματι τὸ ἀναγκαῖον. τὸ δὲ μέσον ἔστω τὸ ἐφ' ᾧ τὸ ὑπάρχειν καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. ἔστω δὲ τὸ μὲν ἐφ' οὗ τὸ ὑπάρχειν τὸ Μ, τὸ δὲ ἐφ' οὗ τὸ μὴ ὑπάρχειν τὸ Ν, ἀγαθὸν δὲ τὸ ἐφ' οὗ τὸ Μ, ἡδονὴ δὲ τὸ ἐφ' οὗ τὸ Ξ, ἀνυπόκριτον δὲ τὸ ἐφ' οὗ τὸ Ο. εἰ μὲν οὖν τὸ Μ παντὶ τῷ Ξ ὑπάρχει, τὸ δὲ Ν μηδενί, οὐκ ἔσται συλλογισμός· εἰ δὲ τὸ μὲν Μ παντὶ τῷ Ξ ὑπάρχει, τὸ δὲ Ν τινὶ μὴ ὑπάρχει, ἀνάγκη τινὰ τὸν Ξ εἶναι τὸν αὐτὸν τῷ Ο. εἰ γὰρ παντὶ τῷ Μ τὸ Ν ἢ μηδενί, ἀντιστρέφει δὲ τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν, οὐδὲ τὸ Μ τινὶ τῶν Ξ ὑπάρξει· ὥστε τὸ Ν τινὶ τῶν Ξ οὐχ ὑπάρξει. ἐὰν δὲ τὸ Μ τινὶ τῶν Ξ ὑπάρχῃ, ἀνάγκη τινὰ τὸν Ξ εἶναι τὸν αὐτὸν τῷ Ο· εἰ γὰρ παντὶ τῷ Ξ τὸ Μ, τινὶ δὲ τῷ Ο, καὶ τὸ Μ τινὶ τῶν Ο. ἐὰν δὲ τὸ Μ παντὶ τῷ Ο, τὸ δὲ Ν μηδενί, οὐκ ἔσται συλλογισμός· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ Ξ καὶ τὸ Ο ταὐτὸν εἶναι, ὥστε τὸ Ν τινὶ τῶν Ο οὐχ ὑπάρξει. ἐὰν δὲ τὸ μὲν Μ παντὶ τῷ Ξ ὑπάρχῃ, τὸ δὲ Ν τινὶ μὴ ὑπάρχῃ, ἀνάγκη τινὰ τὸν Ξ εἶναι τὸν αὐτὸν τῷ Ο· εἰ γὰρ παντὶ τῷ Μ τὸ Ν ἢ μηδενί, ἀντιστρέφει δὲ τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν, οὐδὲ τὸ Μ τινὶ τῶν Ξ ὑπάρξει· ὥστε τὸ Ν τινὶ τῶν Ξ οὐχ ὑπάρξει. εἰ δὲ τοῦτο μὴ ἔσται, οὐχ ἕξει τὸ Ξ ὑπάρξαι.

ιβ ¶ Perspicuũ igitur *est*, ab vtraq; cuiusuis problematis parte[a] respiciendum *esse* ad ea[b] quæ dixi-mus: quoniam ex his conficiuntur omnes syllogismi.

ιγ ¶ *Cum*[c] autem consequentium aut quamque rem antecedentium *ratio habetur*, ad prima[d] & maximè vniuersalia respicere oportet. vtputa *ex parte* τοῦ ε, magis *respicere* ad κ ξ[e] quàm ad ξ tãtum. *ex parte* verò τοῦ α, *magis* ad κ γ[f] q̃ ad γ tãtum. nam si τὸ α inest τῷ κ ζ, ineſt etiam τῷ ξ & τῷ ζ. sed & si inuic nõ est consequens, tamen potest esse consequẽs τῷ ζ. τῷ γ.

ιγ Quia α ζ continent sub κ ζ, & ε ι sub ξ.

a Id est, ẽx parte attributi ζ, ex parte subiecti.
b Antecedentia, consequentia, repugnantia.
c Comunge cap. proced. partic. 10, & 11.
d Id est, primas.
e Tὸ κ ζ est medium inter ξ & α. id est, submittatur τῷ ξ & attribuatur τῷ α: vt animal subiicitur vi uenti, & attribuitur homini. Cui igitur quæritur consequentia hominis, accipi debet potius animal, quàm viuens.
f Tὸ κ ζ est medium inter α γ. id est subiicitur τῷ α, & attribuatur

Eadem ratio seruanda est in iis quibus ipsa *res* est consequens. nam si *sequitur* prima, etiam sequitur illa quæ sub his *collocantur*. quòd si non *sequitur* hæc, tamen potest ea sequi quæ sub his *ponuntur*[a]. ¶ Perspicuũ est etiam in tribus terminis ac duabus propositionibus *hanc* considerationem *consistere*. ¶ Et in prædictis figuris omnes syllogismos extrui. Ostenditur enim τὸ α inesse omni β, cùm ex γ & εν ζ quidpiã idem *esse* accipitur. hoc[b] autem erit medium. extrema verò, τὸ α & β[c]. sic igitur prima figura[d]. Alicui verò *inesse ostenditur*, cùm γ & ε idem *esse* accipitur. hæc autem est postrema figura[e]: nã τὸ ε sit medium. Nulli autem *inesse probatur*, cùm ἡ & ζ idem *sunt*. sic autem *fit* & prima figura, & media. prima[f]: quia nulli ζ inest τὸ α, (liquidè priuatiuum *effatum* conuertitur) omni autem ε inest τὸ ζ. media[g]: quia τὸ ἡ nulli α, & omni ε inest. Alicui non inesse *probatur*, cùm ἡ & ε sunt idem. hæc autem est vltima figura[h]. nam τὸ α nulli ε inerit, ac τὸ ε omni ε. Cõstat igitur in prædictis figuris *fieri* omnes syllogismos. ¶ Item[i] non esse eligenda, quæ omnibus consequẽtia sunt, quia nullus syllogismus ex his fit. omnino enim adstruere non licebat[k] ex consequentibus. priuatio verò probari nequit per ea quæ omnibus consequentia sunt[l]: quoniam oportet alteri inesse, alteri non inesse[m]. ¶ Manifestum quoque est, alios delectus habendi rationes *esse* inutiles ad conficiendã syllogismum. veluti si vtrique[n] cõsequentia P, eadem sunt: aut ea quibus consequens est τὸ α, ea quæ non possunt inesse & τῷ P[o]:

ὁμοίως δὲ & ἐφ' ὧν αὐτὸ ἀναλυτέον, σκεπτέον· εἰ μὲν γὰρ τοῖς πρώτοις, καὶ τοῖς ὑπ' ἐκεῖνα ἕπεσθαι ἢ μὴ τοῦτοις, ἀλλὰ τοῖς ὑπὸ ταῦτα ἕπεσθαι. ¶ Δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι καὶ τοῖς δύο ποιοῦσιν ἢ συλλογισμοῖς. ¶ Καὶ ὅτι τῶν ἀποδεικνυμένων σχημάτων οἱ συλλογισμοὶ πάντες δείκνυνται διὰ τοῦ ὑπάρχειν μέν τι τῷ ε τὸ α, ὅπερ τῷ Γ καὶ τῷ ζ ταὐτόν τι λαμβάνῃ. τὸ δὲ τῷ μὲν ἕπεσθαι ἀκεῖσθαι δὲ τὸ α καὶ ε. γίνεται οὖν τὸ πρῶτον σχῆμα. νῦν δ' ὅτι τὸ γ τῷ α λαμβάνῃ ταὐτόν. τὸ δὲ τῷ ἕπεσθαι τὸν σχῆμα. μέσον δὲ τὸ α γίνεται. πάλιν δ' ὅταν τὸ δ καὶ τὸ ζ ταὐτὸν. οὕτως δὲ καὶ τὸ ἔσχατον σχῆμα. ἢ τὸ μέσον. τὸ μὲν πρῶτον, ὅτι οὐδενὶ τῷ ζ ὑπάρχει τὸ α. (εἴπερ ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν) τὸ δὲ ζ παντὶ τῷ ε, τὸ δὲ μέσον, ὅτι τὸ δὲ τῷ μὲν α οὐδενὶ, τῷ δὲ ε παντὶ ὑπάρχει. πρὸς δὲ τὸ μὴ ὑπάρχειν, ὅταν τὸ δ καὶ τὸ η ταυτὸν ᾖ. τὸ δὲ τὸ ἔσχατον σχῆμα. τὸ μὲν γὰρ α, οὐδενὶ τῷ ε ὑπάρξει, τὸ δὲ ε παντὶ τῷ η. φανερὸν οὖν, ὅτι διὰ τῶν εἰρημένων σχημάτων οἱ συλλογισμοὶ πάντες.

¶ Καὶ ὅτι οὐκ ἐπιλεκτέον οὐδὲ τὰ συμπερασματικὰ ἃ ἔστιν ἕτερα, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι γίνεσθαι συλλογισμὸν ἐξ αὐτῶν. κατασκευάζειν μὲν γὰρ ὅλως οὐκ ἐνδέχεται· ἀναιρεῖν δὲ ἐνδέχεται διὰ τῶν ἀδυνάτων· ὅτι γὰρ τῷ μὲν, ὑπάρχειν· τῷ δὲ, μὴ ὑπάρχειν. ¶ Φανερὸν δ' ὅτι καὶ ἀλλαι σπέψεις τῶν μὲν συλλογισμῶν, ἀχρεῖοι πρὸς τὸ πᾶσιν συλλογισμὸν· ἔστι, εἰ τὰ ἑπόμενα ἑκατέρῳ, ταυτὰ ἔστιν, ἢ [εἰ] οἷς ἕπεται τὸ α καὶ ἃ μὴ ἐνδέχεται πρὸ-

a Vt si vtrem sequitur animal, sequitur etiam homine: sed etsi non sequitur corpus, tamen sequitur quod est sub corpore.

b γ ζ

c Mihi extremum est α. medium ε.

d Barbara.

e Darapti.

f Celarent.

g Prapalimos II. si negem, nullũ ε est ζ

h Cesare.

i Felapton.

k Cauinage par tie. vii. capitis primi

l id est, non licet ex consequentibus probare.

m Sic enim ambæ propositiones affirmant. quòd vtri, oportet alteram propositionem affirmare, alteram negare, cùm probatur conclusio negans.

n τῷ α & τῷ ε, p ζ

o id est, γ. δ.

ἢ ὅσα παλιν μὴ ἐγχωρεῖ ἑκατέρῳ ὑπάρχειν· οὐδὲ γίνεται συλλογισμὸς ἁπλῶς τούτων. εἰ μὲν γὰρ τὰ ἐπόμενα ταὐτά, οἷον τὸ Β καὶ τὸ Ζ, τὸ μέν ἐστιν γένεται κατηγορικὸς ἔχων [ἀμφοτέρας] τὰς προτάσεις. εἰ δὲ οἷς ἕπεται τὸ α μὴ ἅ μὲν ἐνδέχεται τῷ οἷον τὸ γ Ε τὸ Θ, τὸ δὲ ᾧ τῶν στερητικῶν ἔχον ἢ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον προτάσεων. εἰ δ' ὅσα μὴ ἐνδέχεται ἑκατέρῳ, οἷον τὸ δὲ μὴ τὸ Θ, στερητικαὶ ἀμφότεραι αἱ προτάσεις ἢ ἐν τῷ πρώτῳ[b] ἢ ἐν τῷ μέσῳ· σημαίνουσι δ' οὐδὲν ὡς ἐξ ἀναγκαίων συλλογισμός. ¶ Δῆλον δὲ ὅτι ὁπόταν ταυτὰ λαμβάνῃ τὰ κεῖσθαι, μὴ οὐχ ὁπόταν ἕτερα, ἢ ὁπόκειται, μὴ οὐχ ὁπόταν ἕτερα, ἢ ἐναντία. πρῶτον μὲν, ὅτι τὸ μέσον χρὴ λαμβάνειν· ἀπόδειξις· τὸ δὲ μέσον, οὐχ ἕτερον, ἀλλὰ ταυτὸν δεῖ λαμβάνειν. ¶ Ἔτι ἐν ὅσοις συμβαίνει γίνεσθαι συλλογισμὸν τῷ λαμβάνειν ἐναντία, ἢ μὴ ἐνδεχόμενα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, εἰς τοὺς προειρημένους ἀνάγεται τρόπους. ¶ Οἷον εἰ τὸ Β Ε τὸ ζ ἐναντία, ἢ μὴ ἐνδεχόμενα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν· ἔσται μὲν δὴ τοῦτον ληφθέντων συλλογισμός[d], ὅτι οὐδενὶ τῷ ι τὸ α ὑπάρχει· ἀλλ' οὐκ ἐξ ὧν εἴρηται, ἀλλὰ διὰ τῶν προειρημένων ἔφαμεν· τὸ γὰρ β τῷ μὲν α παντὶ τῷ ι οὐδενὶ ὑπάρξει· ὡς δὲ τὸ β τῷ ι οὐδενὶ ὑπάρξει, ὡς ἀπάγειν τὸ Β ταυτόν τινι εἶναι· τῷ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι τὸ β καὶ τὸ ι τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, οὐδὲν διαφέρει, ἢ τὸ β τῷ

aut quæ neutri possunt inesse[a]: quia non fit ex his syllogismus. Nam si consequentia sint eadē, vt β & ζ sit media figura attributas habens ambas propositiones. Sin *eadem sint ea* quibus cōsequens est Ɛ α, & quæ non possunt inesse τῷ ι, vt Ɛ γ & Ɛ Θ: *fit* prima figura priuatiuam habēs minorem propositionem. Si verò *eadem sint*, quæ neutri inesse possunt, vt Ɛ δ & Ɛ Θ: propositiones erūt priuatiuæ vel in prima[b], vel in media[c] figura. sic autem nullo modo erit syllogismus. ¶ Liquet etiam certa quædam sumenda esse eadem in hac inspectione, non certa quædam diuersa aut contraria. Primùm quia medij causà *est hæc* inspectio: medium autem non diuersum, sed idem accipere oportet. ¶ Deinde in quibus contingit fieri syllogismum eo quòd contraria sumpta sint, aut quæ non possunt eidem inesse: omnia reducuntur ad prædictos modos. ¶ Vt si Ɛ β & Ɛ ζ *sint* contraria, vel non possunt eidem inesse. erit enim his acceptis syllogismus,[d] *quo colligetur* nulli ι inesse α. sed hoc ex his *sumptionibus* non *efficitur*, verum ex suprà dicto modo: quia Ɛ β omni α & nulli ι inerit. quare necesse *est* Ɛ β idem esse atque aliquod Θ. ¶ Rursus si Ɛ β & ι non possunt eidem adesse: *concludetur*, cuidam ι non inesse Ɛ α. nam ita quoque erit media figura ζ, quia Ɛ β omni α, & nulli ι inerit. quare necesse est, Ɛ β idē esse atque aliquod Θ. quia hæc nihil inter se differunt, non posse Ɛ β nec Ɛ ι eidem inesse, &, τὸ β τῷ

a Vt, nullū ζ ζ est α, nullum ι est β ζ.

b Vt, nullum α est β ζ, nullum ι est β ζ.

c In Camestres.

d In Camestres.

e In Camestres probatur, nō inesse nulli ι: cōsequēter probatur nō inesse quidam ι, quia id ostenditur ¶ub ι.

esse idem atque aliquod ϑ. quippe cùm in ϑ sumpta sint quæcunque πῷ ineſſe nequeunt. ¶ Apparet igitur ex his inſpectionibus nullum fieri [a] ſyllogiſmum. quòd ſi Θ β ac Θ ζ contraria ſint: neceſſe eſt τὸ β eſſe idem atque aliquod ϑ, ſyllogiſmúmque ex his [b] conſici. iis igitur qui ita inſpiciunt [c], accidit vt ad viam à neceſſaria diuerſam reſpiciant, quia quandoque latet τὸ β ac τὸ ϑ idem eſſe.

a Per ſe,ſed quæ rectus hæc inſpectionis reducitur ad inſpectionem Ariſtoteleam.
b Ex ſóllogatione & ϑ.
c Id eſt, ſumunt τὸ β & ζ eſſe cóntraria.

νειν [ποτὲ] τλὼ ταυτότητα τῷ β καὶ τῷ ϑ.

Θ τινὶ ταὐτόν ἔϛι· παύτα γὸ ὑπολαμβάνων [ὃν πρῷ τι] τὸ μὴ ὑπάρχόμενα πρὸ ὑπάρχειν. ¶ Φανερὸν μὲν οὖν, ὅτι ὄϛι αὐτῷ μὲν πούτων τῷ ϑεωρεῖν οὐδεὶς γίνεται [b] συλλογιϛικός. εἰ δὲ τὸ β καὶ τὸ ζ ἐναντία, ἀνάγκη ταυτόν τινι εἶναι τὸ β τῷ ϑ· ἢ τὸν συλλογιϛμὸν γίνεϑαι ἐξ ἀμφοτέρων [c]. συμβαίνει δὲ τοῖς σύνεϛηκόϛασι, ϖροσεπιβλέπειν ἄλλην ὁδὸν τῆς ἀναγκαίας, ὅτι τὸ λαν-

a Id eſt, nulli ineſſe ſuppónebatur.

De ſyllogiſmis ducentibus ad incommodum, & de reliquis hypotheticis: necnon de coniugationibus vtilibus ex hypotheſi: & de attributionibus modificatis: CAP. XXIX.

1 ¶ *De ſyllogiſmis ducentibus ad incommodum. Cellatio eum oſtenſimis:* 2 *quia eadem eſt in vtriſque inſpectio:* 3 *& per eoſdem terminos vtrique fiunt: differunt autem, quia propoſita falſa ſumitur in ſyllogiſmo ducente ad impoſſibile, ab item in oſtenſivo.* 4 *Exemplatio.* 5 ¶ *De reliquis ſyllogiſmis hypotheticis. Quomodo tractentur.* 6 *Quot modi ſint.* 7 ¶ *De coniugationibus vtilibus ex hypotheſi.* 8 ¶ *De ſyllogiſmis modificatis.* 9 *Contingens quando accipi debet.* 10 *De alio modo attributionis.*

d Duclus modo ſuccenſetur.
e Ducentes ad impoſſibile.
f Antecedentia & Attributio probabilitatis, & probabilitas probabilitatis.

ETOdē quoque modo habēt [d] ſyllogiſmi ad impoſſibile ducẽtes, quo oſtenſiui. nam his quoque fiunt per conſequẽtia, & [e] eaꝝ quæ vtrumque [f] ſequitur. eadémque eſt in vtriſque inſpectio. quod enim demonſtratur oſtenſiuè, etiam per impoſſibile probari poteſt: & *quidem* per eoſdem terminos. item quod *probatur* per impoſſibile, etiam oſtenſiuè *conformari poteſt*. ¶ Verbi cauſſa *probatur* τὸ α nulli ineſſe. ponatur enim cuidam ineſſe. cùm igitur τὸ β inſit omni α, ac τὸ α cuidam ε: τὸ β inerit cuidam ε. ſed nulli inerat [g].

ΤΟν αὐτὸν δ' ἔϛὶ ϖόπον ἔχουϛι καὶ οἱ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπάγοντες συλλογιϛμοὶ, τοῖς δεικτικοῖς καὶ ὃ οὗτοι γίνονται δῆλὸν τῷ ἐπιμένων, ἐφ' οἷς ἔφαμεν ἐκϑήϛεϖς. καὶ αὐτὰ ἐπιϛκεψις ἐν ἀμφοῖν. ὁ γὰρ δεικνὺς τι δεικτικῶς, καὶ δῆλὸν τὸ ἀδύνατον ἔϛαι συλλογίϛαϑαι, καὶ δῆλὸν τῷ αὐτῷ δρόμον, καὶ ὃ δῆλὸν τὸ ἀδύνατον, ἐφ' ὃ δεικτικῶς. ¶ Οἷον ὅτι τὸ α οὐδενὶ πῷ ε ὑπάρχει. κείϑω γὰρ τινι ὑπάρχειν. ἀνάγκη δὴ τὸ μὲν τὸ πῷ α, τὸ δὲ α τινὶ πῷ ε, τὸ β τινὶ πῷ ε ὑπάρξαι. ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχε·

g Id eſt, nulli ineſſe ſuppónebatur.

Da Omne a eſt c.
Nullum ε eſt α. —— *Aſſumpta* —— ε Aliquod ε eſt c. Ergo
ι Aliquod ε eſt β, *contra hypotheſin.*

Da Omne bonum eſt expetendum:
Nulla voluptas eſt bona. —— *Aſſumpta* —— Aliqua voluptas eſt bonum. Ergo
Aliqua voluptas eſt expetenda: *contra hypotheſin, quia ſupp. β & ſumit malam voluptatem eſſe expetendam.*

Πάλιν

Πάλιν, ὅτι τινὶ ὑπάρχει[a]. εἰ γὰρ μηδενὶ πρὸς τὸ α, τὸ δὲ ε παντὶ τῷ η, οὐδενὶ τῷ η ὑπάρξει τὸ α· ἀλλὰ παντὶ ὑπῆρχεν[b].

Rursus *probatur* alicui ineſſe[a]: quia ſi nulli ε *inſit* τὸ α, omni autem η τὸ ε: certè nulli η ineſt τὸ α. ſed omni inerat[b].

a Id eſt aliquod ε eſſe α.

b Ineſſe ſuppo. nebatur.

Aliquid eſt α. —— Aliquem —— Ce Nullum ε eſt α:
la Omne η eſt ε: Ergo
rent Nullum η eſt α, contra hypotheſin.

Aliquod animal eſt album: —— Aliquem —— Ce Nullum animal eſt album:
la Omne η ergo eſt animal: Ergo
rent Nullum ergo eſt album, contra hypotheſin.

Ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῷ ἀλλων ἀεὶ ἔλλειπόντων ἀεὶ γὰρ ἔσται καὶ ἐν ἅπασιν ἡ διὰ τοῦ ἀδυνάτου δεῖξις, ὅτι τῷ ἐπομένων· καὶ οἷς ἕπεται ἑκάτερον.

Similiter *ſic* etiam in aliis. ſemper enim & in omnibus demõſtratio ducens ad impoſſibile, conficitur ex conſequentibus & iis quæ vtrumque ſequitur.

¶ Καὶ καθ' ἕκαστον προβλημα ἡ αὐτὴ σκέψις, δεικτικῶς τε ἁπλῶς συλλογίσασθαι, καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀναγαγεῖν· ὅτι γὰρ τῷ ὁρῶν ἀμφότερα δείκνυσι. διὸ καὶ ἐάν τι δέδεικται μηδενὶ ὑπάρχειν τῷ ε τὸ α, ὅτι συμβαίνει καὶ τὸ β τινὶ τῷ ε ὑπάρχειν, ὅπερ ἀδύνατον· ἐὰν ληφθῇ, τῷ μὲν ε μηδενὶ, τῷ δὲ α παντὶ ὑπάρχειν τὸ β· φανερὸν ὅτι οὐδενὶ τῷ η τὸ α ὑπάρξει. πάλιν, εἰ δεικτικῶς συλλελόγισται τὸ α τῷ ε μηδενὶ ὑπάρχειν, ὑποθωμέθα ὑπάρχειν τινὶ, δῆλα τὸ ἀδύνατον ἐνέσεσθαι οὐδενὶ ὑπάρχον.

Ac *ſane* in quoque problemate eadem eſt inſpectio, ſiue quis oſtenſiuè ratiocinari velit, ſiue ducere ad impoſſibile: quoniam ex hiſdem terminis ambæ demonſtrationes cõſtant. Exempli gratiâ oſtenſum ſit nulli ε ineſſe τὸ α, quia contingit vt τὸ β inſit cuidam ε, quod eſt impoſſibile. ſi accipiatur nulli ε & omni α ineſſe τὸ β: perſpicuũ eſt, nulli η τὸ α ineſſe. Rurſus oſtenſiuè concluſum ſit τὸ α nulli ε ineſſe. ſi cui ſupponatur ineſſe, per impoſſibile oſtẽdetur nulli ineſſe.

Syllog. ſimus oſtenſiue.
Cam Omne α eſt β.
ef Nullum ε eſt β. Ergo
rent Nullum ε eſt α.

Syllogiſmus ducens ad impoſſibile.
Da Omne α eſt β
ri Aliquod ε eſt α
i Aliquod ε eſt β.

Cam Omne bonum eſt expetẽdũ.
ef Nulla voluptas eſt expetenda: Ergo
rent Nulla voluptas eſt bona.

Da Omne bonum eſt expetẽdũ.
ri Aliqua voluptas eſt bona: Ergo
i Aliqua voluptas eſt expetẽda.

Ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῷ ἀλλων. ἐν ἅπασι γὰρ οὐκ ἀναγκαῖον τινα λαβεῖν ὅρον ἄλλον τῷ ὑποκειμένων[d],

Similiter *ſic* etiam in aliis. in omnibus[a] enim neceſſe *eſt* accipere[b] aliquem cõmunem[c] aliquem terminum diuerſum à *terminis* ſubiectis[d], etc.

c Communẽ vocat, quia continget β ineſſe cum vtroque extremo.

d Ab eo quod quærimus, & ab eo de quo quæritur.

ad quem referetur syllogismus falsum concludens. quare conuersa hac propositione[a], altera vero eadem manente, syllogismus erit ostensiuus ex iisdem terminis. Differt enim ostensiuus ab eo qui *ducit* ad impossibile: quia in ostensiuo secundū veritatem[b] ponitur ambæ propositiones: in eo qui *ducit* ad impossibile, vnā falsō *ponitur*.

¶ Hæc igitur erunt magis perspicua ex sequentibus[d], vbi de impossibili dicemus. nunc id tātum nobis constet, ad hæc[e] respiciendum esse, siue quis ostēsiue ratiocinari velit, siue ducere ad impossibile. ¶ Quod attinet ad alios syllogismos qui *fiūt* ex hypothesi; veluti secundum trāsumptionem aut secundum qualitatem[f]: consideratio *posita* est in *terminis* subiectis. *ad id* nō in *sumptis* ab initio, sed in transsumptis[g]. modus autem inspectionis est idem. ¶ Considerare autem oportet, ac diuisione explicare quot modis *fiunt* syllogismi ex hypothesi. ¶ Sic igitur quoduis problema probatur. Sed & alio modo licet horū nōnulla cōcludere: vt vniuersalia[h] per inspectionē particularem, rēidque ex hypothesi. nam si

[a] Id est, sumpta propositione cōtradicente conclusum syllogismi deuenis ad impossibile.
[b] Id est, ponitur quasi vera, esti interdum sint falsæ.
[c] Id est, cāputa falsa, & refutanda ex absurditate conclusionum.
[d] Lib. 2 cap. 14.
[e] Antecedentia, consequentia, & repugnantia. Secundus sum cōspi. Græca, in quib' legitur τοῦτο. Sed & mendose legi potest, τοῦδε.
[f] Syllogismorum hypothetericorū alii sunt generis: aut enim sunt ex mera hypothesi, aut mixti quid ex ἀποφατικῷ & hypothesi, alii ex συναμφοτέρων. Omnium hypotheticorum vim sunt, quorū & conclusio & propositiones omnes sunt conditionales vel, Si est homo, est animal: si est animal, est viuens. ergo si est homo, est viuens. Modi dicuntur, qui habent propositionem hypothetican, & propositionē vacē categoricam, vel ex paribus vt, Si est homo, est animal: sed est homo, ergo est animal. vocātur autem syllogismi hypothetici, qui habent alterā propositionē hypotheticam, alterā categoricā. quamuis omnes syllogismos recipere à decimotertio primo vt syllogismos particulares vel negātes dicimus, eosque vna propositione particulari vel negāte. Quia si erit cōclusio talis sequitur, nō est particularis vel negāt. Exempla primi, si ab aliquo termino ad terminum sumptum in antecedēte, ex quo in propositione categorica non ponitur omnis aliquis terminus sed terminus sumitur ex propositione hypothetica: adeō vt quod in hypothetica ponitur sub conditione, in categorica ponatur pure vt homo, in exemplo superiore proposito. Rursus ex quolibet est per assumptionem, sic assumpto quolibet termino affirmato in propositione categorica, qui nō fuit positus in hypothetica, vt si quis ita argat. Si est Socrates, est Plato: atqui est Socrates ergo Plato est Athenis. Syllogismi ex συναμφοτέρων sunt ex his qui sunt conditionales, qui disiunctiui. Coniunctiui, vt. Si est dies, non est nox: sed est dies: ergo non est nox. Disiunctiui, vt Vel est dies, vel non est quidem est dies, ergo non est nox. Syllogismi ex μείξεως sunt ex duabus quarum altera à comparatione maiorum, vel minorum, vel parium. Maiorum, vt. Magis potest res quam bonus prudens iustus: autem non potest facere iustissimū & prudentissimū ergo nō est omnis potentia. Minorum, vt, Minus gratum est quod est deterius quam quod est gratum: sed peius est facere iniustum quam pati iniuriam: ergo & hoc minus gratum est. Parium, vt, Quod iuris habet paterfamilias in suo patrimonio id habet filiusfamilias in peculio castrensi: sed paterfamilias testari potest de patrimonio: ergo & filiusfamilias de peculio castrensi. His syllogismis quos appellauit ex μείξεως Aristoteles nunc vocat ex συναμφοτέρων, secundum quantitatē, quia sunt à compositione quatuor, hoc est accidentis nam qualitatis appellatione interdum significatur quodlibet accidens.

[g] Vt si probandū sit animā esse immortalem, atque ita arguatur, Si anima à se mouetur est immortalis: atqui à se mouetur ergo est immortalis: deinceps probandū est animam à se moueri omnibus quibus principalis ut sit anima immortalis. quia confirmata ea erit ex hypothesi. si probatū fuerit animā à se moueri. Fuit ratio τοῦ περὶ ἀρχῆς ἀρχήν, assumptorū velari. Qualis est princeps, talis est populus: atqui princeps est bonus ergo & populus est bonus. nam probandum est, principē esse bonū, vt inde constet populū esse bonū. In hoc problemate.

[h] Id est ex illis contingentibus, ex quibus supra diximus colligi conclusionem particularem.

μοῖς ὃν ἔσαι τὸ ψεῦδος ὁ συλλογισμός. ὃς ἀπερραφίσης ταύτης τῆς προτάσεως, τῆς δ' ἑτέρας ὁμοίως ἐχούσης, δεικτικὸς ἔσαι ὁ συλλογισμὸς ἐξ ἀμφοῖν τῶν ὅρων. διαφέρει δὲ ὁ δεικτικὸς τοῦ εἰς τὸ ἀδύνατον ὅτι ἐν μὲν τῷ δεικτικῷ, κατ' ἀλήθειαν ἀμφοτέραι τίθενται αἱ προτάσεις· ἐν δὲ τῷ εἰς τὸ ἀδύνατον, ψεύδεσ[c] ἡ μία. ¶ Τοῦτα μὲν οὖν ἔσαι μᾶλλον φανερὰ ἐκ τῶν ἑπομένων[d], ὅταν περὶ τοῦ ἀδυνάτου λέγωμεν. νῦν δὲ τοσοῦτον ἱκανὸν ἔστω διιλεγθῆναι, ὅτι εἰς ταῦτα βλεπτέον, δεικτικῶς τε βουλομένοις συλλογίζεσθ, καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀγαγεῖν. ¶ Ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις συλλογισμοῖς τοῖς ἐξ ὑποθέσεως, οἷον ὅσοι κατὰ μετάληψιν, ἢ κατὰ ποσότητα, ἐν τοῖς ὑποκειμένοις, καὶ οὐ τοῖς ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ἐν τοῖς μεταλαμβανομένοις[e] ἔσαι ἡ σκέψις. ὁ δὲ τρόπος ὁ αὐτὸς τῆς ὅλης διαλέψεως. ¶ Ἐπισκέψασθαι δὲ δεῖ πῶς δηλωτέον, ποσαχῶς οἱ ἐξ ὑποθέσεως. ¶ Δείκνυται μὲν οὖν ἕκαστον τῶν προβλημάτων οὕτως. ἔστι δ' κατ' ἄλλον τρόπον ἐνίοτε συλλογίσασθαι τοὺς καθόλου ἐν τῷ [τῷ] κατὰ μέρος διαλήψεως[f], ἐξ ὑποθέσεως. εἰ γὰρ τὸ

[a] Id est, sumpta propositione contradicente conclusum syllogismi deuenis ad impossibile.
[b] Id est, ponitur quasi vera, esti interdum sint falsæ.
[c] Id est, cāputa falsa, & refutanda ex absurditate conclusionum.
[d] Lib. 2 cap. 14.
[e] Antecedentia, consequentia, & repugnantia. Secundus sum cōspi. Græca, in quib' legitur τοῦτο. Sed & mendose legi potest, τοῦδε.
[f] Syllogismorum hypothetericorū alii sunt generis: aut enim sunt ex mera hypothesi, aut mixti quid ex ἀποφατικῷ & hypothesi, alii ex συναμφοτέρων. Omnium hypotheticorum vim sunt, quorū & conclusio & propositiones omnes sunt conditionales vel, Si est homo, est animal: si est animal, est viuens. ergo si est homo, est viuens. Modi dicuntur, qui habent propositionem hypothetican, & propositionē vacē categoricam, vel ex paribus vt, Si est homo, est animal: sed est homo, ergo est animal. vocātur autem syllogismi hypothetici, qui habent alterā propositionē hypotheticam, alterā categoricā. quamuis omnes syllogismos recipere à decimotertio primo vt syllogismos particulares vel negātes dicimus, eosque vna propositione particulari vel negāte. Quia si erit cōclusio talis sequitur, nō est particularis vel negāt. Exempla primi, si ab aliquo termino ad terminum sumptum in antecedēte, ex quo in propositione categorica non ponitur omnis aliquis terminus sed terminus sumitur ex propositione hypothetica: adeō vt quod in hypothetica ponitur sub conditione, in categorica ponatur pure vt homo, in exemplo superiore proposito. Rursus ex quolibet est per assumptionem, sic assumpto quolibet termino affirmato in propositione categorica, qui nō fuit positus in hypothetica, vt si quis ita argat. Si est Socrates, est Plato: atqui est Socrates ergo Plato est Athenis. Syllogismi ex συναμφοτέρων sunt ex his qui sunt conditionales, qui disiunctiui. Coniunctiui, vt. Si est dies, non est nox: sed est dies: ergo non est nox. Disiunctiui, vt Vel est dies, vel non est quidem est dies, ergo non est nox. Syllogismi ex μείξεως sunt ex duabus quarum altera à comparatione maiorum, vel minorum, vel parium. Maiorum, vt, Magis potest res quam bonus prudens iustus: autem non potest facere iustissimū & prudentissimū ergo nō est omnis potentia. Minorum, vt, Minus gratum est quod est deterius quam quod est gratum: sed peius est facere iniustum quam pati iniuriam: ergo & hoc minus gratum est. Parium, vt, Quod iuris habet paterfamilias in suo patrimonio id habet filiusfamilias in peculio castrensi: sed paterfamilias testari potest de patrimonio: ergo & filiusfamilias de peculio castrensi. His syllogismis quos appellauit ex μείξεως Aristoteles nunc vocat ex συναμφοτέρων, secundum quantitatē, quia sunt à compositione quatuor, hoc est accidentis nam qualitatis appellatione interdum significatur quodlibet accidens.

[g] Vt si probandū sit animā esse immortalem, atque ita arguatur, Si anima à se mouetur est immortalis: atqui à se mouetur ergo est immortalis: deinceps probandū est animam à se moueri omnibus quibus principalis ut sit anima immortalis. quia confirmata ea erit ex hypothesi. si probatū fuerit animā à se moueri. Fuit ratio τοῦ περὶ ἀρχῆς ἀρχήν, assumptorū velari. Qualis est princeps, talis est populus: atqui princeps est bonus ergo & populus est bonus. nam probandum est, principē esse bonū, vt inde constet populū esse bonū. In hoc problemate.

[h] Id est ex illis contingentibus, ex quibus supra diximus colligi conclusionem particularem.

καὶ τὸ μ τωυτὸ εἶη, ἑφόνος δὲ ληφθείη τοῖς μ τὸ ε ὑπάρχειν, παντὶ δὲ τῷ ε τὸ α ὑπάρχει. καὶ πάλιν, εἰ τὸ δὲ μ, τῷ τα μ τωυτὸ, μόνον δὲ τῷ μ τὸ ε κατηγορεῖτο, ὅτι οὐδενὶ τῷ ε τὸ α ὑπάρξει. φανερὸν οὖν ὅτι καὶ οὕτως συλλογισθήσεται. ¶ Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἀναλκήτων, καὶ τῶν ἐνδεχομένων· ἡ γὰρ αὐτὴ σκέψις, καὶ ὅρῳ τῷ αὐτῷ ὄντων ἑτέρᾳ τῇ τάξει, τὸ τε ἐνδέχεσθαι, καὶ τὸ ὑπάρχειν ὁ συλλογισμός. λητέον δὲ ἔστι τῶν ἐνδεχομένων καὶ τὰ μὴ ὑπάρχοντα, δυνατὰ ὄντα ὑπάρχειν· διὸ εἴρηται τὸ ὅτι ἡ ὅρῳ τούτων γινεται ὁ τῆ ἐνδέχεσθαι συλλογισμός. ὁμοίως δὲ ἔχει καὶ ὅτι τῶν ἄλλων κατηγορειῶν.

& μ sint eadem, accipiatúrque solis μ τὸ ε ineſſe: *profectò* omni ε τὸ α inerit. Rurſus ſi τὸ δ & μ *ſint* eadem, ac ſolis μ τὸ ε attribuatur: *concludetur* nulli ε τὸ α ineſſe. Conſtat itaque hoc etiã modo eſſe inſpiciendum. ¶ Eodem modo ſit in neceſſariis & contingentibus. *eſt* enim eadem conſideratio: & per terminos eodem ordine diſpoſitos ſit ſyllogiſmus de eo quod ineſt, & de contingenti. ¶ In contingentibus autem accipienda ſunt etiã quæ non inſunt, ſed poſſunt ineſſe: quippe cùm oſtenſum fuerit etiam ex his fieri ſyllogiſmum de contingenti.

¶ Similis ratio eſt aliarum attributionum[a].

[a] Id eſt aliarum modorum. multi enim ac propemodum infiniti ſunt modi, vt notaui ad cap. 12. de interpretatione.

Expoſitam methodum & rationem inueniendorum ſyllogiſmorum eſſe maximè vniuerſalem: & de aliis magis ſpecialibus, CAP. XXX.

1 *Expoſita methode, & quidem ſola, inueniri omnes ſyllogiſmos, in quacunque figura ſtruantur,* 2 *ad quæcunque artem rei ſcientiam pertinent,* 3 *& de quacunque re ſint.* 4 *Principia quæ ſingularum rerum in problemata proponuntur.* 5 *quorum propria principia peculiaria ſunt ab experientia.* 6 *Excuſatio.*

1 ΦΑνερὸν οὖν ὅτι ἐν τῇ εἰρημένῃ, ὅτι οὐ μόνον ἐγχωρεῖ διὰ ταύτης τῆς ὁδοῦ γίνεσθαι πάντας τοὺς συλλογισμοὺς, ἀλλὰ καὶ ὅτι διὰ ἄλλης ἀδύνατον. ἅπασι μὲν γὰρ συλλογισμὸς διὰ ἑνὸς τῶν τοιούτων ὅρων οὐκ ἔσται τῶν ἀποφαντικῶν σχημάτων γινόμενος· ταῦτα δὲ οὐκ ἐγχωρεῖ διὰ ἄλλων συναγαγεῖν, πλὴν διὰ τῶν ἐπομένων. καὶ οἷς ὑπάρχει ἕκαστον ἐν τούτων γὰρ ἀναγκαῖον τὰς ἀποδείξεις, καὶ ἡ τοῦ μέσου λῆψις· ὥς οὐδὲ συλλογισμὸν ἐγχωρεῖ γίνεσθαι διὰ ἄλλων. ¶ Ἡ μὲν οὖν ὁδὸς κατὰ πάντων ἡ αὐτὴ ἥ τε περὶ φιλοσοφίαν, καὶ ἣν περὶ τέχνην[b] ὁποιανοῦν, καὶ μάθημα[c]. δεῖ γὰρ

EX dictis non ſolùm conſtat hac via poſſe conſici omnes ſyllogiſmos, ſed etiam aliã viã non poſſe. Oſtenſum namque eſt omnem ſyllogiſmum fieri in aliqua ex ſupra dictis figuris: hæ verò ex aliis conſtitui nequeunt quàm ex conſequentibus & cuiuſque rei antecedentibus: quandoquidem ex his propoſitiones *efficiuntur*, & medius terminus accipitur: ideóque ſyllogiſmus per alia fieri non poteſt. ¶ Omnium itaque via eſt eadem tum in philoſophia, tum in arte[b] qualibet atque diſciplina[c]. oportet enim

[b] Ars proprié dicitur, cuius finis eſt effectio. Vide 6. Ethic. Nicomach. c. 4.

[c] Diſciplinæ proprie dicuntur Latino vocabulo, quas vulgò Græco verbo mathematas appellamus. Quæ interpretatio ſi hoc loco accipiatur, per ſpeciem ſignificatur mathematica à philoſophia. vide 2. & 3. primæ philoſophiæ. cap. 2.

quouis *problemate* proposito, *ea* colligere quæ insunt, & quæ sub iiciuntur: horúmque copiam quam maximam habere: atque hæc per tres terminos considerare, hoc modo, si euertatur illo, si adstruatur. & veritatis quidem causâ ex iis *conuertendi*, quæ verè insunt de scribuntur[a]: ob dialecticos autem syllogismos, ex probabilibus positionibus probabilibus.

¶ Principia syllogismorum vniuersalia, dictu est, quomodo habent, & quomodo ea inquirere oporteat: ne respiciamus ad *ea* omnia quæ dicuntur: neque ad eadem, confirmantes, & euertentes: neque confirmantes de omni vel de aliquo, & euertentes in totum vel ex parte: sed *respiciamus* ad pauciora & definita.

¶ Circa singulas autem res oportet eligere, vt de bono vel scientia[c]. ¶ Propria verò *principia* in quaque *scientia* permulta sunt. Idcirco experientiæ[d] *principium* est, cuiusque rei principia tradere, verbi gratiâ, astrologica experientia *suppeditat principia* astrologicæ scientiæ. sufficienter enim acceptis iis quæ apparent[e], ita inuentæ sunt astrologicæ demõstrationes. Similiter *vero* habet in quauis alia arte & scientia. Quocirca si accepta fuerint quæ insunt circa quamque rem nostrũ iam *esse*, promptè demonstrationes edere. nã si nihil, quod ad historiam[f] attinet, prætermissum fuerit ex iis quæ verè insunt rebus: poterimus de omni re, cuius est demõstratio, am inuenire ac demonstrare. si quid autẽ natura ita sit comparatum vt demonstrari ne queat, ipsum palàm facere.

τὰ ὑπάρχοντα. ¶ οἷς ὑπάρχει δεῖ ἔκαστον ἀθρεῖν, καὶ ταῦτον ὡς πλείστων διὰ περοῦ, καὶ ταῦτα ἐξ ἧς ἕξεως ὅρον σκοπεῖν, αἱ ἀναιρεῖ μὲν, ὧδί· κατασκεύαζοντα δὲ, ὧδί· καὶ κατ' μὲν ἀλήθειαν, ἐκ τῶν κατ' ἀλήθειαν ἀναγκαίων[a] ὑπαρχόντων· ἐκ δὲ τοῦ ἐνδεχομένου συλλογισμοὶ, ἐκ τῶν κατὰ δόξαν σοφιστέων. ¶ Αἱ δ' ἀρχαὶ τῶν συλλογισμῶν καθόλου μὲν εἰρῆται ἐν ὅσοις τε ἔχουσι, καὶ ὅν ἕνεκα δεῖ ἐμβρόθυ[b] αὐτὰς, ὅπως μὴ βλέπωμεν εἰς ἅπαντα τὰ λεγόμενα, μηδὲ εἰς ταῦτα κατασκεύαζοντες καὶ ἀνασκεύαζοντες· μηδὲ κατασκεύαζοντές τε κατ' ταῦτα ἢ τινος, ἢ ἀνασκευάζοντες κατὰ παντὸς ἢ πάντων, ἀλλ' εἰς ἐλάττω καὶ ὡρισμένα. ¶ Καθ' ἕκαστον δὲ δεῖ αἱρεῖσθαι τὴν ὑπεροχὴν, ἢ κατὰ ἀγαθοῦ, ἢ ἐπιστήμης. ¶ Ἴδια δὲ κατ' ἐκάστην εἰσὶν αἱ πλεῖσται δόξαι τὰς μὲν ἀρχὰς τὰς περὶ ἕκαστα, ἐμπειρίας· ὅθεν φαδωνιμῶ λέγω δ' οἷον τὴν ἀστρολογικὴν μὲν ἐμπειρίαν, ἡ ἀστρολογικὴς ἐπιστήμης· ἀνῃρέθησαν γὰρ ἱκανῶς τὰ φαινόμενα[c], οὕτως εὑρέθησαν αἱ ἀστρολογικαὶ κατὰ δείξεις. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἄλλην ὁτιοῦν ἔχει τέχνην καὶ ἐπιστήμην. ὡς ἐὰν ληφθῇ τὰ ὑπάρχοντα περὶ ἕκαστον, ἐκεῖνην ἤδη τὰς κατὰ δείξεις ἐποίμως εὑρίσκειν· εἰ γὰρ μηδὲν κατόπιν ἱστορίαν[d] φθονεῖ τῷ [ἀνευρόντι καὶ] ἀληθὲς ὑπάρχοντα πᾶς θεωρήσαι. ἐξοιδεν δὲ περὶ ταῦτ' οὐ μὲν ὅτι κατὰ δείξις, ταύτην εὑρὼν κατὰ δείκνυσι· οὗ δὲ μὴ πάντων κατὰ δείξις, τοῦτο πόθεν ἔστιν ¶ Καθ'

a Videntur restituere ad demonstrationes mathematicas, quæ interdum vocantur *demonstrationes*, sed idem decendum est in omnibus artibus & scientiis. b Vtinam.

c Horum & sequentium sunt termini problematis: singule quæque an bona sit scientia, in quemlibet sunt consequentes, repugnantia, antecedentes non ens, infinita res, sed bona & seu deus. d Vide 2. Poster. Analyt. cap. vlt. & 1. primæ philosoph. ca. 1. Causa mundi sunt ea quæ Aristoteles exponit.

e Historia proprie est cognitio quæ habetur ex particularibus. vnde Aristoteles reiicendo historias de historia animalium, quia nihil de proba, sed historicè recitat.

6 ¶Καθόλου μὲν οὖν ὃν δεῖ τρόπον τὰς προτάσεις συλλέγειν, εἴρηται μοι· δι' ἀκριβείας δὲ διελκυσθήσεται ἐν τῇ περὶ μεθόδου πραγματείᾳ· τῇ περὶ τὴν ἐριστικήν.

¶Ergo vniuersaliter quomodo propositiones eligere oporteat, ferè dictum est. exquisitè autē *hac de re* egimus in co tractatu [a] qui ad dialecticam *pertinet*.

a In topicis. Id est, qua docuimus genera vnicuique speciei, vel differentias opponi. hæc est omnium diuisionum præstantissima. Sunt enim alia quoque diuisionum genera, vt totum in partes, & vocabula in varias significationes homonyma.

De diuisione, Cap. xxxi.

1 Expositam methodum pertinere etiam ad diuisiones. 2 Vt eorum ignorantia. 3 Reditio diuisionis ad syllogismum, & definitio à demonstratione. 4 De his quæ per diuisionem probari nequeunt. 5 Epilogus huius capitis. 6 Epilogus huius secundi tractatus de inuentione.

1 Ὅτι δὲ ἡ δόξα περὶ ἁπάντων [b] διαίρεσις μαχόν τι μέρος ἐστὶ τῆς εἰρημένης μεθόδου, ῥᾴδιον ἰδεῖν. ἐκ γὰρ διαίρεσις, οἷον ἀθανάτις συλλογισμός· ὁμοίως δὲ δεῖ δεῖξαι, κἀπὶ τῶν· συλλογίζεται δὲ ἀεί τι περὶ [2] ἀπόδειξιν. ¶Πρῶτον δ' αὐτὸ τοῦτο ἐλεγκθεῖ τοῖς χρωμένοις αὐτῇ πάντας καὶ πείθειν ἐπιχειροῦσι, ὡς ὅτι δυνατὸ σοφὸν ἅπαντες [3] κατὰ δεῖξιν γνῶναι, ἢ τὸ τί ὄζυν. ὡς τε οὔτε ὅτι ἐνδέχεται συλλογίσασθαι τοῖς διαιρουμένοις ξυνίεσαν, οὔτε ὅπ οὕτως ἐνδέχεται, ὡς περ εἰρήκαμεν.

1 Diuisionem autem, quę per genera [b] fit, esse paruam particulam huius methodi [c], facile est videre. diuisio namque est velut imbecillus syllogismus: petit enim quod ostendere oportet: semper autem concludit aliquid ex superioribus [d].

2 ¶Πρῶτον [c] μὲν οὖν ἡ διαίρεσις ὅταν δέῃ τι συλλογίσασθαι ὑπάρχειν, δεῖ τὸ μέσον, ἀεὶ οὐ γίνεται ὁ συλλογισμός, [ἢ] ἧττον ἀεὶ ἔσῃ, κἂν μὴ καθόλου ᾖ τὸ πρῶτον ὑπάρχον· [d] ἢ ἁπλῶς τοιοῦτόν βούλεται· τὸ γὰρ καθόλου λαμβάνει μέσον. ἔστω γὰρ ζῷον μόνιμόν οὐ ἀ τὸ δὲ θνητόν, ἐφ' οὗ β· καὶ ἀθάνατον, ἐφ' οὗ γ· ὁ δὲ ἄνθρωπος, οὗ τὸν ὅρον δεῖ λαβεῖν, ἐφ' οὗ τὸ δ|. ἅπαν δὴ ζῷον λαμβάνει ἢ θνητὸν ἢ ἀθάνατον· τοῦτο δ' ἔστω ὁ αὖθ ἢ α, ἅπαν ἓξ ἢ β ἢ γ. πάλιν τὸν ἄνθρωπον ἀεὶ διαιρουμένοις τιθέτω ζῷον εἶ· ὡστε κεῖ ἢ δ τὸ α λαμβανῇ ὑπάρχειν.

2 Primum [e] autem hoc ipsum latuit omnes ea vtentes. [f] conatique sunt persuadere demonstrationem de substantia [g] fieri posse, & quid res quæpiam sit. Quare non intellexerunt, eos, qui diuidunt, ratiocinari: neque *item intellexerunt* id eo quo dixi modo fieri.

3 ¶In demonstrationibus igitur cùm concludendum est, aliquid inesse: opus est vt medium, per quod fit syllogismus, semper minus sit primo extremo [h], nō *de eo* vniuersaliter *dicatur*. E cōtrario diuisio sumit vniuersale pro medio termino. sit enim animal, vbi α; mortale, vbi β; immortale, vbi γ, homo cuius definitionem accipere oportet, vbi δ. sumit igitur omne animal *esse* aut mortale aut immortale: hoc autē est, quodcunque est α, *id* omne esse aut β aut γ. rursus qui diuidit, semper ponit hominē esse animal: vnde accipit τὸ α dici de δ.

g Aristoteles sententia est, vt canibus ex 2. Poster. Analyt. quid sit accidens, demonstrari posse, quod sit inhærentia, non posse.

h Medium enim subiicitur maiori extremo in materia propositionis.

Ergo syllogismo concluditur omne δ esse aut β aut γ, proinde sumere oportet hominē aut *esse* mortalem aut immortalem: liquidem necesse *est* animal esse aut mortale aut immortale. mortalem autem esse, non *est* necessarium, sed petitur: hoc verò est quod concludere oportebat.

ὁ μὲν οὖν συλλογισμὸς ἔσται, ὅτι τὸ δ, ἢ β ἢ γ, ἅπαν ἔσται· ὥς τε τὸν ἄνθρωπον ἢ θνητὸν ἢ ἀθάνατον δεῖ λαμβάνειν. θνητὸν μὲν δὴ ἀναγκαῖον εἶναι ζῷον· θνητὸν δὲ οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι, ἀλλ' αἰτεῖται τοῦτο δὲ διὰ τί ἔδει συλλογίσασθαι.

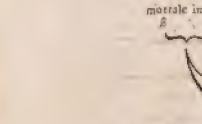

Bar Omne animal est aut mortale aut immortale.
Ba Omnis homo est animal. Ergo
re Omnis homo est mortalis [aut immortalis.]

Rursus ponens τὸ α, animal mortale: vbi β, pedestre: vbi γ, expes: hominem autem τὸ δ: itidem accipiet. *nam sumit* α aut esse in β aut in γ: omne enim animal mortale, aut est pedestre aut expes. de δ autem *dicit* τὸ α: *sumpsit* enim hominē esse animal mortale: quare necesse *est* hominem esse animal pedestre aut bipes. pedestre autem *esse* non *est* necessarium, sed sumitur: hoc verò erat, quod oportebat rursus probare.

Καὶ πάλιν θέμενος τὸ μὲν α, ζῷον θνητόν· ἐφ' οὗ ὁ τὸ β, ὑπόπουν· ὑφ' οὗ δὲ τὸ γ, ἄπουν· τὸν δὲ ἄνθρωπον, τὸ δ· ὡσαύτως λαμβάνει τὸ μὲν α ὅτι ἐν τῷ β ἢ ἐν τῷ γ ἔστιν· ἅπαν γὰρ ζῷον θνητόν, ἢ ὑπόπουν ἢ ἄπουν ἔστι. τῷ δὲ δ, τὸ α· τὸν γὰρ ἄνθρωπον, ζῷον θνητὸν εἶναι ἔλαβεν. ὥς· ὑπόπουν μὲν ἢ ἄπουν εἶναι ζῷον ἀναγκαῖον τὸν ἄνθρωπον· ὑπόπουν δ' οὐκ ἀναγκαῖον, ἀλλὰ λαμβάνεται τοῦτο δ' ὃ ἔδει πάλιν δεῖξαι.

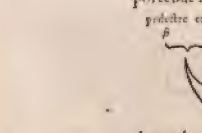

Bar Omne animal mortale est pedestre aut expes.
Ba Omnis homo est animal mortale. Ergo
re Omnis homo est pedestris [aut expes.]

Atque hoc nōdō semper accidit, vt diuidētes, vniuersale quidem constituant medium: *id* vero de quo[a] oportet ostendere, ac differentias[b], extrema, ad postremum, nihil planè dicunt cur necesse sit hoc esse hominē aut quoduis aliud de quo quæratur. etenim quānis aliam viam persequātur ne suspicantes quidem esse eas copias quæ re vera parari possunt[c]. ¶ Perspicuum

a Hoc est minus extremum.
b Hoc est maius extremum.
c Methodo A riſtotelica, id eſt ex deſcriptionum anteceden tium, conſequentium, repugnantium.

Καὶ τὸν δὴ τὸν τρόπον ἀεὶ διαιροῦσι μέσον, τὸ μὲν καθόλου συμβαίνει αὐτοῖς μέσον λαμβάνειν καθ' οὗ[a] δ' ἔδει δεῖξαι καὶ τὰς διαφορὰς[b], ἄκρα. τέλος δὲ, ὅτι τοῦτ' ἔστιν ἄνθρωπος, ἢ ὅτι ποτ' αὖ ἡ τὸ ζητούμενον, οὐδὲν λέγουσι σαφές· ὡς εἰ ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τὸν ἄλλον ὁντινοῦν τοιοῦτον πᾶσιν, οὐδὲ τὰς ὑπολαμβανούσας[c] ὑπομελλούσας ὑπάρχειν. ¶ Φανερὸν

δι'. ὅτι οὔτ' ἀδιασπάστως ταύτῃ τῇ μεθόδῳ ἔξιν, οὔτε περὶ συμβεβηκότος [π.] ἢ ἰδίου συλλογίσασθαι, οὔτε περὶ γένους, οὔτε ἐν οἷς ἀγνοῦμεν τὸ πότερον ὧδε ἢ οὐδὲ ἔχει· οἷον, εἰ ἡ δίαμετρος σύμμετρος, ἢ ἀσύμμετρος· ἐὰν γὰρ λάβῃ, ὅτι πᾶν μῆκος ἢ σύμμετρόν ἐστι ἢ ἀσύμμετρον, ἡ δὲ δίαμετρος μῆκος· συλλελόγισται ὅτι ἡ ἀσύμμετρος ἢ σύμμετρος ἐστιν ἡ δίαμετρος εἰ ἢ λάβῃ τις ἀσύμμετρον ὁ ἔδει συλλογίσασθαι, λέλειπται σύμμετρα ἄρα ὄντα δεῖξαι· ἢ μὲν γὰρ ὁδὸς, ὡς ἐπὶ δίαμετρος· τὸ δὲ ἀσύμμετρον ἢ σύμμετρον, ἐφ' οὗ α. μῆκος, ἐφ' οὗ β. δίαμετρος, ἐφ' οὗ γ.

autem est, nec certi hac methodo posse, neque de accidēte aut proprio quidpiam cōcludi, neque de genere, neque de his quę ignoramus vtrùm hoc an illo modo se habeant: veluti vtrùm diameter sit comparabilis, an incomparabilis. nam si accipiat omnem longitudinem aut *esse* comparabilem aut incomparabilem, dimetientem verò esse longitudinem, colliget dimetientem esse comparabilem aut incomparabilem. quòd si accipiat *esse* incomparabilem, *id* accipiet quod syllogismo probare oportebat. non potest igitur probari, *quod erat probandum*. nā via *est* hæc, qua probari nequit. Comparabile aut incomparabile, *sit* vbi α: longitudo, vbi β: dimetiens, vbi γ.

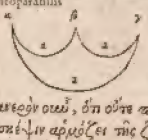

Ita Omnis longitudo est comparabilis aut incōparabilis
At Omnis dimetiens est longitudo: Ergo
ta Omnis dimetiens est cōparabilis aut incomparabilis.

5 ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι οὐτε πρὸς πᾶσαν σκέψιν ἁρμόζει τῆς ζητήσεως ὁ ζῆτος οὔτ' ἐν οἷς μάλιστα δοκεῖ πρέπειν, ἐν τούτοις ἔξι χρήσιμος.

6 ¶ Ἐκ ποίων μὲν οὖν αἱ ἀποδείξεις γίνονται καὶ πῶς, καὶ εἰς ποῖα βλεπτέον κατ' ἕκαστον πρόβλημα, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων.

5 ¶ Constat igitur nec ad omnē inspectionem aptari hūc inquirendi modum, nec in iis esse vtilem, quibus maximè videtur 6 conuenire. ¶ Ex quibus igitur demonstrationes fiant, & quomodo, & ad quæ respiciendum *sit* in quoque problemate, perspicuū *est* ex iis quæ dicta sunt.

DE RESOLVTIONE SYLLOGISMORVM IN FIGVRAS ET MODOS.

TRACTATVS III.

De accipiendis propositionibus, terminis, medio termino, & figura, CAP. XXXII.

1 ¶ *Propositiones tres sunt, & quæ sint assumēnda.* 2 ¶ *De propositionibus vt à primo accipiatur quinto termino.* 3 *De natura subiecti, & particularibus.* 4 *De eis quæ à de sunt, quæ sint præmittenda.* 5 *Si videatur esse, nec tamē sit syllogismus.* 6 ¶ *De terminis.* 7 ¶ *De medio termino, & figura. De ratione cognoscendi medium terminum.* 8 *Ex medio cognosci figuram.* 9 *Quomodo de prædicato primi accipi oporteat esse medium terminum.* 10 *De figura ex problemate & ex quibusdam aliis cognoscenda.*

a De qua in 2 tract. hoc libri dictum fuit.
b De qua in 2 tract.
c Quod explicè dum est in hoc primo libro.
d Facilius est videre in maiores partes quàm in minores, vt in propositiones quàm in terminos.
e Vt propositiones quæ quot numerantur ex termini.
f Vt termini. Maiorem propositionem quæ in prima figura semper est vniuersalis.
g Minorē propositionē quæ continetur sub maiori vt particula sub vniuersali.
h Propositiones syllogismi principalis.
i Propositiones prosyllogismi.
k Cur ergo hæc interrogant? vide 8. Topic. c. 1.
l Nō hæc præcepta seruentur.
m Ad figurā & modum.
n Id est in quibus aliquid desideratur, aut superuacuum est.
o Orationibus.
p Videntur esse syllogismi, actum tamen sine syllogismi forma.
q Proponit duas propositiones quæ non constituunt actu syllogismū, quia non habent formā syllogisticā; habent tamen vim probandi, quoniam ex eis colligentur propositiones syllogisticæ, cuiusq; syllogismus in prima figura nasci debet.
r Fit ablatio quibus subsistentia tollitur sub substantia, sunt subsistentia. Pariter subsistentiæ sublatis tollitur substantia.

OSt hæc dicendū est, quo pacto reducemus syllogismos ad suprà dictas figuras. hoc.n. reliquūadhuc est ex tractatione proposita. nā si structuram[a] syllogismorū intelligamus, & inuentiendi facultatem[b] habeamus, præterea syllogismos confectos resoluamus in prædictas figuras: perductū ad finem erit quod exp[l]icare ab initio instituimus[c]. Simul autē euenit, vt antea dicta confirmentur, & magis perspicuè constet ea sic se habere, ex iis quæ nunc dicenda sunt. quicquid enim est verū, opus est vt ipsum secū omni ex parte consentiat. ¶ Primùm igitur nisi oporteret, vt duæ syllogismi propositiones excipiantur, facilius est enim in maiora diuidere quàm in minora[d], maiora autē sunt composita[e] quàm ea ex quibus cōponuntur. ¶ Deinde inspicienda est, vtra sit in toto, vtra in parte. ¶ Et si ambæ propositiones sumptæ non sint, altera supplenda est. nā qui scribunt, aut interrogant, interdum vniuersalem[f] proponentes, alterā[g] quæ in ea cōtinetur, non accipiūt: aut has[h] quidē ꝓponunt, sed eas[k] omittūt per quas hæ cōcludūtur, & alia frustra[l] interrogant. videndū igitur est an quid superuacuum acceptū sit, vel necessarium prætermissum. & hoc quidem adiici debet, illud verò adimi, donec ad duas propositiones perueniatur. etenim sine his[m] haud reduci[n] possunt orationes ita[o] rogatæ. ¶ In quibusdam[p] igitur facile est videre quod deest. nonnullæ autem obscuræ sunt, ac videntur esse syllogismi[q], quia necessariò aliquid accidit ex iis quæ posita sunt. Vt sumptum sit, non[r] sublatā

Ἐπεὶ δὲ ἀπέδειξεν τοὺς συλλογισμοὺς τοὺς ἐν τοῖς τρόποις τοῖς πρώτοις σχήμασι, λεκτέον ἀπὸ ποίων καὶ πόσων ἔσται τὰ ζητήματα. εἰ γὰρ ἡ πίστεως ἕνεκα πᾶς συλλογισμὸς θεωρεῖται μόνον, καὶ τὸ δύνασθαι ἐξευρίσκειν δυνάμει, ἐπὶ δὲ τούτοις ἐκ τίνων καὶ ἀπὸ ποίων προτάσεων ἀπαλύσιμον εἰς τὰ πρότερον ῥήματα τέλος ἀεὶ ἔχοι ἡ ἐξ ἀρχῆς πρόθεσις: συμβήσεται δὴ ἅμα καὶ τὰ πρότερον ἐρρήθη ἐπιβεβαιοῦσθαι, καὶ φανερώτερα ἔσεσθαι, ὅτι οὕτως ἔχει, ὧδε γὰρ νῦν λεχθησομένων δῆλον γὰρ ἔσται τὸ ἀληθὲς, οὗτος ἑαυτῷ ὁμολογούμενος ἔσται πάντη. ¶ Πρῶτον μὲν οὖν δεῖ πειρᾶσθαι τὰς δύο προτάσεις λαμβάνειν τὰ συλλογισμοῦ ῥᾷον γὰρ εἰς τὰ μείζω διαιρεῖν ἢ τὰ ἐλάττω· μείζω δὲ τὰ ἀναλήμματα, ἢ τὰ ἐξ ὧν συνέστηκε. ¶ Εἶτα σκοπεῖν, πότερα ἐν ὅλῳ ὁποτερονοῦν ἐστὶν μέρει. ¶ Καὶ εἰ μὴ ἄμφω εἴληπται, ἀνάγκη ἐστὶν ἢ ἀμφοτέρας ἢ θάτερον· ἐνίοτε γὰρ τῶν καθόλου ἐρωτώντες, τὸ ἐν τούτῳ οὐ λαμβάνουσιν, ἔστι γράφοντες, οὐδ' ἐρωτῶντες. ἢ τούτους μὲν ἐρωτήσουσι δι' ἃ δὴ αὐτοὺς περαίνουσι, συλλελύπασιν. ἄλλα δὲ μάτην ἐρωτῶσι συμπέρασμα οὐδέν, ἐὰν μὴ ἐξείργον εἰλήφῃ καὶ εἰ τι τῶν ἀναγκαίων παραλέλοιπε, καὶ τὸ μὴ, ὅτιον τὸ δεῖ, ἀφαιρετέον· ἕως ἂν ἔλθῃ τις εἰς τὰς δύο προτάσεις· ἀεὶ γὰρ τούτοις ἁλώσεται τοῖς ὅροις ἐρωτώμενος λόγοις. ¶ Ἔνιοι μὲν οὖν ῥᾳδίως ἐνδιδόασι τὰ δι' ὅλης· ἔνιοι δὲ λανθάνουσι καὶ σφᾶς αὐτοὺς συλλογιζόμενοι· ἔστι τὰ ἀναλήμματ' ἢ συμβαίνει ἐκ τῶν μὴ μεμφῶν. οἷον, εἰλήφθω μὴ τοῦτο

a De qua in 2 tract. hoc libri dictum fuit.
b De qua in 2 tract.
c Quod explicè dum est in hoc primo libro.
d Facilius est videre in maiores partes quàm in minores, vt in propositiones quàm in terminos.
e Vt propositiones quæ quot numerantur ex termini.
f Vt termini. Maiorem propositionem quæ in prima figura semper est vniuersalis.
g Minorē propositionē quæ continetur sub maiori vt particula sub vniuersali.
h Propositiones syllogismi principalis.
i Propositiones prosyllogismi.
k Cur ergo hæc interrogant? vide 8. Topic. c. 1.
l Nō hæc præcepta seruentur.
m Ad figurā & modum.
n Id est in quibus aliquid desideratur, aut superuacuum est.
o Orationibus.
p Videntur esse syllogismi, actum tamen sine syllogismi forma.
q Proponit duas propositiones quæ non constituunt actu syllogismū, quia non habent formā syllogisticā; habent tamen vim probandi, quoniam ex eis colligentur propositiones syllogisticæ, cuiusq; syllogismus in prima figura nasci debet.
r Fit ablatio quibus subsistentia tollitur sub substantia, sunt subsistentia. Pariter subsistentiæ sublatis tollitur substantia. Ergo partes subsistentiæ, sunt subsistentia. Vtraque propositio in consentu omissa est subsistentia loco minoris propositionis adiecta est maior propositio prosyllogismus: eam minorem probantis. quia quo propositio nō sunt mutatione, sed facta magis vniuersalis. prosyllogismus enim ita exercetur: his ex quibus subsistentia tollitur, sublatis, tollitur subsistentia: atqui ea partibus subsistentiæ subsistentia constat. ergo partibus subsistentiæ sublatis tollitur substantia.

ἀναγκαῖον, μὴ ἀναιρεῖσθαι οὐσίαν. οἷς ὧν δ' ὄντων ἀναγκαῖον μὴ τὸ οὐσίαι μέρος εἶναι οὐσίαν οὐ μὴν συλλελογισμένη ἐστὶ τῷ εἰλημμένων, ἀλλ' ἐλλείπουσιν αἱ προτάσεις. πάλιν, εἰ ἀνθρώπου ὄντος, ἀνάγκη ζῷον εἶναι· καὶ ζῴου, οὐσίαν· ἀνθρώπου ὄντος, ἀνάγκη οὐσίαν εἶναι· ἀλλ' οὔπω συλλελόγισται· οὐδ' ἔχουσιν αἱ προτάσεις ὡς εἰπομεν. ἀπατᾶ μέθοδος ἐν τοῖς τοιούτοις, ὅτι τὸ ἀναγκαῖον συμβαίνειν ἐκ τῶν εἰλημμένων, ὅτι καὶ ὁ συλλογισμὸς ἀναγκαῖόν ἐστιν. ἔτι πλέον δὲ τὸ ἀναγκαῖον, ἢ ὁ συλλογισμός. ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς πᾶς, ἀναγκαῖον· τὸ δ' ἀναγκαῖον οὐ πᾶν συλλογισμός· ὡς ἐὰν εἴη συμβαίνῃ τὸ δύνασθαι πνεῖν, περιπατοῦντα ἀνάγειν δύσις, ἀλλὰ πρῶτον λαμβάνειν τὰς δύο προτάσεις. ¶ Εἶθ' οὕτω διαιρεῖν εἰς τοὺς ὅρους. ¶ Μέσον δὲ θετέον τῶν ὅρων, τὸν ἐν ἀμφοτέραις τῶν προτάσεσι λεγόμενον· ἀναγκαῖον γὰρ τὸ μέσον ἐν ἀμφοτέραις ὑπάρχειν ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασιν. ¶ Ἐὰν μὲν οὖν κατηγορῇ, καὶ κατηγόρηται τὸ μέσον· ἢ οὐ τὸ μὲν κατηγορεῖν, ἀλλὰ τὸ ἐκείνου ἀπαρνεῖσθαι· τὸ πρῶτον ἕξει σχῆμα. ἐὰν δὲ μὴ κατηγορῇ, μὴ ἀπαρνῆται δὲ τινος· τὸ μέσον σχῆμα. ἐὰν δὲ ἄλλα ἐκείνου κατηγορῆται ἢ τὸ μὲν ἀπαρνῆται, τὸ δὲ κατηγορῆται· τὸ ἔσχατον. οὕτω γὰρ εἴχειν ἐν ἑκάστῳ σχήματι τὸ μέσον. ὁ μείους δὲ καὶ ἐὰν μὴ καθόλου ὦσιν αἱ προτάσεις· ὁ δὲ αὐτὸς διορισμὸς τοῦ μέσου. ¶ Φανερὸν ὧν ὡς ἐν ᾧ λόγῳ μὴ λέγεται τὸ αὐτὸ πλειονάκις, οὐκ ἔστιν ἐν τούτῳ συλλογισμός· οὐ γὰρ ἔστιν ἐν τούτῳ ἀπόδειξις· ἐν ᾧ γὰρ ἀπόδειξις, ἐκεῖ καὶ συλλογισμός· ἐν ᾧ δὲ συλλογισμός, οὐ πάντως ἀπόδειξις. ¶ Ἐπεὶ δὲ τὸ ὑπάρχειν τὸ μέσον ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασιν ἀναγκαῖον ἦν, ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι τοῦτο ἐστὶν ἐν ᾧ τὸ μέσον καθόλου κατηγορεῖται καὶ ἀπορεῖται· ἐν δὲ τῷ μέσῳ ἐν ᾧ τὸ μέσον κατηγορεῖται καὶ ἀπορεῖται· ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ ἐν ᾧ τὸ μέσον ἀπορεῖται μὲν καθόλου, κατηγορεῖται δὲ μή. ¶ Ὅρος δὲ καὶ μέσον καὶ ἄκρον ἐν τούτοις λέγεται, ἐν οἷς καὶ ἡ πρότασις· ἐν δὲ τούτοις ἐν οἷς καὶ ὁ συλλογισμός· ἐν δὲ τούτοις ἐν οἷς καὶ ἡ ἀπόδειξις. ¶ Ὅρος μὲν οὖν ἐστὶν εἰς ὃν διαλύεται ἡ πρότασις, καὶ ἐν ᾧ ἐστὶν ἡ ἀνάλυσις, τοῦτο λέγω ὅρον, τό τε κατηγορούμενον καὶ τὸ ὑφ' ὃ κατηγορεῖται, ἢ ἀπορεῖται ταὐτὸν τοῦτο ποιοῦντος. ¶ Πρότασις δὲ ἀντίφασις ἐστὶν ἡ κατά τινος τινὸς ἢ ἀπό τινος τινός· καὶ αὕτη ἢ καθόλου ἢ ἐν μέρει ἢ ἀόριστος· καὶ ἢ ἐστὶν ἢ οὐκ ἔστιν. ¶ Καθόλου μὲν οὖν ἐστὶν ἡ τὸ παντὶ ἢ μηδενὶ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν τὸ κατηγορούμενον· ἐν μέρει δὲ ἡ τὸ τινὶ ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν· ἀόριστος δὲ ἡ τὸ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν ἄνευ τοῦ καθόλου καὶ ἐν μέρει, οἷον τὸ ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι, ἢ τὸ ἡδονὴν οὐκ ἀγαθὸν εἶναι· ἢ τὸ ἐπιστήμην κακὸν εἶναι, ἢ τὸ ἐπιστήμην οὐ κακὸν εἶναι. ¶ Ἀντίφασις δὲ ἐστὶν ἀντιθέσεως ἀντιστροφὴ ἡ ἀντιφατικὴ λέγω δὲ ἀντιφατικὴν ἣ ἀεὶ ἀληθὴς ἢ ψευδὴς ἐστὶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνός· οὐ γὰρ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀληθὴς ἡ ἀντίθεσις ἡ ἀνθρώπου ἀγαθὸν εἶναι, καὶ ἡ ἀνθρώπου οὐκ ἀγαθὸν εἶναι· ἀλλὰ ἡ μὲν ἐπὶ τοῦ βελτίονος ἀληθής, ἡ δὲ ἐπὶ τοῦ χείρονος. ¶ Ἀντιφατικὴ δὲ ἀντίθεσις ἐστὶν ἡ τὸ παντὶ ἀντικειμένη τῷ τινὶ οὐ παντὶ, καὶ τὸ μηδενὶ τῷ τινὶ παντί· οἷον ἡ τὸ παντὶ ἀνθρώπῳ δίκαιον εἶναι τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ οὐ δίκαιον εἶναι· καὶ ἡ τὸ μηδενὶ ἀνθρώπῳ δίκαιον εἶναι τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ δίκαιον εἶναι. ¶ Ἐπεὶ δὲ ἀντίφασις ἐστὶν ἀντιθέσεως ἀντιστροφὴ ἡ ἀντιφατικὴ, καὶ ἀντιφατικὴ ἀντίθεσις ἐστὶν ἡ τὸ παντὶ ἀντικειμένη τῷ τινὶ οὐ παντὶ, καὶ τὸ μηδενὶ τῷ τινὶ παντί· φανερὸν ὅτι οὐδέποτε αἱ ἀντιφατικαὶ ἀντιθέσεις ἅμα ἀληθεύουσιν ἢ ψεύδονται περὶ τοῦ αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὸ παντὶ ἀνθρώπῳ δίκαιον εἶναι, καὶ τὸ τινὶ ἀνθρώπῳ οὐ δίκαιον εἶναι ἀληθεύειν· οὐδὲ τὸ μηδενὶ ἀνθρώπῳ δίκαιον εἶναι, καὶ τὸ τινὶ ἀνθρώπῳ δίκαιον εἶναι· οὐδὲ τὸ παντὶ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ τὸ τινὶ οὐκ ἀγαθὸν εἶναι· οὐδὲ τὸ μηδενὶ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ τὸ τινὶ ἀγαθὸν εἶναι· ἀλλὰ τὸ μὲν τινὶ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ τὸ τινὶ οὐκ ἀγαθὸν εἶναι ἀληθεύειν ἐνδέχεται· τὸ δὲ παντὶ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ τὸ μηδενὶ ἀγαθὸν εἶναι οὐκ ἐνδέχεται. ¶ Ἐπεὶ δὲ ἀντίφασις ἐστὶν ἀντιθέσεως ἀντιστροφὴ ἡ ἀντιφατικὴ, καὶ ἀντιφατικὴ ἀντίθεσις ἐστὶν ἡ τὸ παντὶ ἀντικειμένη τῷ τινὶ οὐ παντὶ, καὶ τὸ μηδενὶ τῷ τινὶ παντί· φανερὸν ὅτι οὐδέποτε αἱ ἀντιφατικαὶ ἀντιθέσεις ἅμα ἀληθεύουσιν ἢ ψεύδονται περὶ τοῦ αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὸ παντὶ ἀνθρώπῳ δίκαιον εἶναι, καὶ τὸ τινὶ ἀνθρώπῳ οὐ δίκαιον εἶναι ἀληθεύειν· οὐδὲ τὸ μηδενὶ ἀνθρώπῳ δίκαιον εἶναι, καὶ τὸ τινὶ ἀνθρώπῳ δίκαιον εἶναι· οὐδὲ τὸ παντὶ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ τὸ τινὶ οὐκ ἀγαθὸν εἶναι· οὐδὲ τὸ μηδενὶ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ τὸ τινὶ ἀγαθὸν εἶναι· ἀλλὰ τὸ μὲν τινὶ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ τὸ τινὶ οὐκ ἀγαθὸν εἶναι ἀληθεύειν ἐνδέχεται· τὸ δὲ παντὶ ἀγαθὸν εἶναι, καὶ τὸ μηδενὶ ἀγαθὸν εἶναι οὐκ ἐνδέχεται.

subſtantiâ non tolli ſubſtantiã: iis autẽ, ex quibus res eſt, ſubſtantia, corrumpi quod ex his *conſtat*. his enim poſitis, ſanè eſt neceſſe partẽ ſubſtantiæ eſſe ſubſtantiam: non tamen ſyllogiſmo concluſum eſt ex iis quæ ſumpta ſunt, ſed propoſitiones deſunt. Rurſus ſi cùm eſt homo, neceſſe *eſt* animal eſſe, & *cùm eſt* animal, *eſſe* ſubſtantiã: *certè* cùm eſt homo, neceſſe *eſt* eſſe ſubſtãtiam. ſed nondum ſyllogiſmus extructus eſt: quia propoſitiones nõ *ita ſe* habent vt diximus. In his autẽ *ideo* decipimur, quia neceſſarium quidpiã accidit ex his quæ poſita ſunt, cùm ſyllogiſmus quoque ſit res neceſſaria. ſed latiùs patet res neceſſaria quàm ſyllogiſmus: quoniam omnis ſyllogiſmus *eſt* res neceſſaria: non omnis autem res neceſſaria *eſt* ſyllogiſmus. Quamobrẽ non continuò, ſi quid poſitis quibuſdam accidit, tentanda eſt reductio. ſed primùm accipiendæ *ſunt* duæ propoſitiones. ¶ Ita deinde faciẽda eſt diuiſio in terminos. ¶ Ex terminis autẽ is qui in ambabus propoſitionibus dicitur, pro medio haberi debet: quandoquidẽ neceſſe eſt mediũ in ambabus propoſitionibus ineſſeidque in omnibus figuris. ¶ Si igitur medium alij, & aliud medio attribuatur. aut ipſum *aly* attribuatur, aliud verò de eo negetur: erit prima figura. ſi verò & attribuatur & negetur ab aliquo: *erit* media figura. quòd ſi alia ei attribuantur aut aliud negetur, aliud attribuatur: *erit* vltima figura. ſic enim diſponebatur medium ſingulis figuris. Similiter autem *ſit*, etiamſi propoſitiones non ſint vniuerſales. eadem namque eſt definitio medij. ¶ Perſpicuum igitur eſt, cùm in oratione idem ſæpius non dicitur.

a Non eſt ſyllogiſmus categoricus, ſed hypotheticus.
b Non affirmãt, nec negant, vt poteſt quæ ſunt hypothetica.
c Nam propoſitio vniuerſalis & propoſitio particularis non differunt ratione medij terminati. Sed ratione notæ illius quam Græci καθόλου appellant: hæc enim media eſt vniuerſalis, vt omnis, nullus: modò particularis, vt aliquis, nõ omnis.

non fieri syllogismum: quia non est sumptum medium. ¶ Cùm autem habeamus[a] quale problema in quaque figura concludatur: & in qua *concludatur* vniuersale, in qua particulare: constat, non esse ad omnes figuras respiciendum, sed ad cuiusque problematis propriam. cùm autem in pluribus *figuris* concluditur: ex medij collocatione figuram cognoscemus.

[a] Intelligamus ea in quæ exponitur fuisse c. 26.

οὐ γίνεται συλλογισμός· οὐδὲ τὸ λαβεῖν μέσον. ¶ Ὅτι δὲ ἑκάστου τῶν σχημάτων ἐν ἑκάστῳ σχήματι περαίνεται τὸ προβλημα τῶν σχημάτων, καὶ ἐν ποίῳ τὸ ἐν μέρει συμπέρασμα, δῆλον ἐστιν, ἀλλ' ἑκάστου προβλήματος εἰς τὸ οἰκεῖον. ὅτα δ' ἐν πλείοσι περαίνεται, τῇ τοῦ μέσου θέσει γνωριοῦμεν τὸ σχῆμα.

De terminorum quantitate spectanda, CAP. XXXIII.

1 *De deceptione ob concludendi necessitatem.* 2 *De deceptione ob similitudinem collocationis extremorum:* 3 *quæ tres,* 4 *& vltimo exemplo explicatur:* 5 *& conficit in exigua differentia, quod est tanta propositionum varietas falsa & indefinitum.*

1 SÆpe igitur accidit vt in syllogismis decipiamur ob *concludendi* necessitatem, vt antea[b] dictum est. ¶ Interdum verò 2 propter similitudinem[c] collocationis terminorum: quod nõ oportet nos latere. Vtì α dicitur de β, ac β de γ. vtique enim videbitur terminis ita positis esse syllogismus: sed neque necessarium quidpiam fit, neque syllogismus. ¶ Sit enim vbi α, semper esse: vbi β, intelligibilis Aristomenes: vbi γ, Aristomenes.

[b] Cap. præced. part 5.

[c] Quia termini indefinitè accepti, non videtur differre ab vniuersalibus.

Πολλάκις μὲν οὖν ἀπατᾶται συμβαίνει περὶ τὰς συλλογισμοὺς διὰ τὸ αὐτὰς καμπτειν, ὥσπερ εἴπαμεν τὰ πρότερον. ¶ Ἐνίοτε δὲ φαίνεται ὁμοιότητα τῆς τῶν ὅρων θέσεως, ὅπερ οὐ χρὴ λανθάνειν ἡμᾶς. ἔστω, εἰ τὸ α κατὰ τοῦ β λέγεται, καὶ τὸ β κατὰ τοῦ γ· δοξειε γὰρ ἂν, οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων, εἶναι συλλογισμός· οὔτε γὰρ ἀναίτιον ἁπλῶς οὐδέν, οὔτε συλλογισμός. ¶ Ἔστω γὰρ ἐφ' ᾧ τὸ α, τὸ ἀεὶ εἶναι· ἐφ' ᾧ δὲ τὸ β, ἀξιωματὸς Ἀριστομένης· τὸ δ' ἐφ' ᾧ τὸ γ, Ἀριστομένης

Verum igitur *est* ℧ α τοῦ β inesse: semper enim est, intelligibilis Aristomenes. item *verum est* ℧ β τοῦ γ inesse: quoniam Aristomenes *est* intelligibilis Aristomenes. sed ℧ α τοῦ γ non inest: quoniam Aristomenes est corruptibilis. Etenim syllogismus non fiebat[d] ita[e] pos-

[d] Id est, non fit: vt est conclusum.

[e] Indefinitè.

Ἀληθὲς δὴ τὸ α τοῦ β ὑπάρχειν ἀεὶ γάρ ἐστι, ἀξιωματὸς Ἀριστομένης. ἀλλὰ καὶ τὸ β τοῦ γ· ὁ γὰρ Ἀριστομένης ἀξιωματὸς, ὁ Ἀριστομένης ἐστί. τὸ δὲ α τοῦ γ οὐχ ὑπάρχει· φθαρτὸς γάρ ἐστιν ὁ Ἀριστομένης. οὐ γὰρ ἐγίνετο[d] συλλογισμὸς, ὅτας γὰρ

χόντων τῆι ὄρεξιν. ἀλλὰ ἔδει κυθόλου τινὸ α, β[a]ληφθῆναι περότασιν. τοῦτο δ' ψεῦδος[b], τὸ ἀξιοῦν πάντα τὰ ὑπαντῶντ' Αἰσιμήλωι ἀεὶ εἶ), φαυτῆι ὄντος τῆ Αἰσιμήλους.

4 ¶ Πάλιν ἔστω, τὸ μὲν ἐφ' ὧ γ, Μίκκαλος· τὸ δὲ ἐφ' ὧ β, μουσικὸς Μίκκαλος· ἐφ' ὧ δὲ τὸ α, τὸ φθείρεσθαι ἄμειον.

tis terminis: sed opus erat vt sumeretur propositio α β [a] vniuersalis. hoc verò falsum[b] est, si quis putet omnem intelligibilem Aristomenem semper esse. ¶ Rursus esto, vbi γ, Miccalus: vbi β, musicus Miccalus: vbi α, corrumpi cras.

corrumpi cras musicus Miccalus Miccalus
α β γ

Ἀληθὲς δὴ, τὸ β τῶ γ κατηγορεῖν· ὁ γὰρ Μίκκαλος, ἔστι μουσικὸς Μίκκαλος. ἀλλὰ καὶ τὸ α τῶ β· φθείρεται[c] γὰρ ἄμειον μουσικὸς Μίκκαλος. τὸ δὲ γε α τῶ γ, ψεῦδος. τοῦτο δὴ ταυτόν ἐστι τῶ προτέρω· οὐ γὰρ ἀληθὲς καθόλου, Μίκκαλος μουσικὸς ὅτι φθείρεται) ἄμειον. πότου[d] δὲ μὴ ληφθέντος, οὐκ ἰῶ συλλογισμός. ¶ Αὕτη μὲν οὖν ἡ ἀπάτη γίνεται [ἐν] τῆ σφόδρα μικρῶι. ἀς γὰρ οὐδὲν διαφέρον εἰπεῖν τόδε τόδε ὑπάρχειν, ἢ τόδε τόδε παντὶ ὑπάρχειν· συγχωρεῖσθω.

Verè igitur τὸ Cras γ attribuitur: quia Miccalus est musicus Miccalus. item τὸ α τῶ β: quia corrumpetur[c] cras musicus Miccalus. sed α de γ falsò dicitur. Hoc itaque à superiori non differt: quia non est verum vniuersaliter, Miccalum musicum cras corruptum iri: quo[d] non accepto, non erat syllogismus.

5 ¶ Atqui haec deceptio fit ob exiguam differentiam[e]. nam tam concedimus, quasi nihil differat, vtrùm dicatur hoc huic inesse, an hoc huic omni inesse.

a Manet.
b Non partem de toto, qua definitionem vocant, obtinet accurate quidem pertinere. vt si omnis homo est animal, quoniam singularis homo est animal. cùm ignitum singularem non sint aeternum, non potest illud, *Semper est*, omni attribui. Sic, si Aristoteli credimus, verè dicitur mortem semper esse, non verè dicitur omne mortuum semper esse. Indèque Aristomenes intelligibilis, semper est, qua Aristomenes intelligi potest, non tamen omnis Aristomenes intelligibilis Aristomenes semper est. Reprehendit eadem sententiâ aliis verbis, ita vt confutandi fint imperiti me aliud dicere. Cùm dicimus intelligibilē Aristomenē semper esse, hoc significamus, Aristomenem semper posse intelligi: cum autem dicimus quod est intelligibilem Aristomenem semper esse, quod dicimus omne Aristomenē, cui accedit vt sit intelligibilis, semper esse.
c Id est cras definet esse musicus.
d Vniuersaliter.
e Quia est inter propositionem indefinitam, & vniuersalem.

De nominibus concretis, & abstractis: & de iis quae nomine carent: CAP. XXXIIII.

1 ¶ *De nominibus concretis, & abstractis. De errore contingente in primo,* 2 *vel secundo,* 3 *vel tertio figura.* 4 *Quae in verbis inesse insistat, & quomodo vitari debeat.* 5 ¶ *De his quae non possunt vna definitione explicari.*

Πολλάκις δὲ διαψεύδεται συμπεσεῖται φῶσθ' τὸ μὴ καλὸς συνδεδεῦσθαι τοὺς κῆ τῶ προτάσιον ὅρους. οἷον εἰ τὸ μὲν α εἴη ὑγίεια τὸ δὲ ἐφ' ὧ β, νόσος· ἐφ' ᾧ δὲ γ, ἄνθρωπος.

Sæpe etiam accidit vt decipiamur, quia termini qui in eâ propositione *collocantur*, nō recte exponuntur[f]. Vt si α sit sanitas: vbi β, morbus: vbi γ, homo.

sanitas morbus homo
α β γ

f Non recte concepti proferuntur: quos conceptos debeat nomini concretum vt tantum, aut abstractum vt tantum.

Nam verum est dicere τὸ α nulli β inesse posse: nulli enim morbo sanitas inest. rursus verum est τὸ β omni γ inesse: quoniam omnis homo est susceptivus morbi. vnde videtur cõsequi, vt nulli homini sanitas inesse possit. Cuius rei causa est, quia non recte expositi sunt termini in dictione. transmutatis enim vocabulis quibus habitus significantur[a], non erit syllogismus. vt pro sanitate si ponatur sanũ: pro morbo, morbidum, *seu aegrotum*. non enim vere dixeris, non contingere vt ægroto insit sanũ esse[b]. quo nõ accepto, non fit syllogismus: niti cõtingẽtis[c]: quod *fere* non est impossibile: contingit enim, nulli homini sanitatem inesse. ¶ Rursus in tertia figura similiter erit falsitas[d]. nam sanitatem nulli morbo, & omni homini contingit inesse: proinde nulli homini morbũ.

Α'λη θὲς δὴ εἰπεῖν, ὅτι τὸ α τῷ μὲν β ἐνδέχεται ὑπάρχειν· οὐδενὶ γὰρ νόσῳ ὑγίεια ὑπάρχει. καὶ πάλιν ὅτι τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχει· πᾶς γὰρ ἄνθρωπος δεκτικὸς νόσου. δόξειεν ἂν οὖν συμβαίνειν, μηδενὶ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεσθαι ὑγίειαν ὑπάρχειν. τούτου δ' αἴτιον, τὸ μὴ καλῶς ἀπειλῆφθαι τοὺς ὅρους κατὰ τὴν λέξιν. ἐπεὶ μεταλαμβανομένων τῶν κατὰ τὰς λέξεις, οὐκ ἔσται συλλογισμός· οἷον, ἀντὶ μὲν τῆς ὑγιείας, τὸ ὑγιαῖνον· ἀντὶ δὲ τῆς νόσου, τὸ νοσοῦν. οὐ γὰρ ἀληθὲς οὕτως ἂν εἰπεῖν ἐνδέχεσθαι τῷ νοσοῦντι τὸ ὑγιαίνειν ὑπάρχειν[b]. τοῦτο δὲ μὴ λαμβάνοντος, οὐ γίνεται συλλογισμός, εἰ μὴ τῷ ἐνδέχεσθαι. τὸ δὲ οὐκ ἀδύνατον ἐνδέχεσθαι γὰρ μηδενὶ ὑπάρχειν ἀνθρώπῳ ὑγίειαν. ¶ Πάλιν ἐπὶ τοῦ μέσου σχήματος ὁμοίως ἔχει τὸ ψεῦδος[d]. τῷ γὰρ ὑγιαίνοντι τὸν μηδὲ ἀνθρώπῳ νόσον[e].

[a] Id est, si pro vocabulis abstractis accipiantur concreta.

[b] Id est, non potest, vt ex qui ægrotat, bene valere.

[c] Contingit enim vt sanũ nullo nulli ægroto. ergo sanũ nulli hominι.

[d] Conclusio falsa. Morbus nõ inest homini. ergo falsum est.

[e] Hæc est conclusio falsa. Si vtrumque cõclusarum diei debet, quæ ex vera non colligitur ex quacunque præmissarum. & si nulla colligatur, omnino falsa est vera: quia ex vera non potest falsum consequi, vt Aristot. docet lib. 2 seq. cap 2.

Cantas
α
β morbus
γ homo

¶ In tertia verò figura falsum colligitur ratione contingẽtis[f]. nam & sanitatem & morbum, necnon scientiã & ignorãtiam, atque omnino cõtraria eidẽ omni[g] contingit inesse: sibi autem mutuo *esse*, impossibile *est*.

Cantas
α
morbus
β
homo
γ

[f] Id est, accepto propositionibus contingentibus.

[g] Vt omni homini.

¶ Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σχήματι κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι συμβαίνει τὸ ψεῦδος[f]. τῷ γὰρ ὑγιαίνειν καὶ νόσον, καὶ ἐπιστήμην καὶ ἄγνοιαν, καὶ ὅλως τὰ ἐναντία [τοῦτῳ] τῷ αὐτῷ ἐνδέχεται ὑπάρχειν ἀλλήλοις σὺ, ἀδύνατον.

scientia
α
ignorantia
β
homo
γ

[h] Cap. 20. quæ. 2.

Hoc autem cum iis quæ suprà[h] dicta fuerunt, nõ consentit. cum enim contingit eidem plura

Τοῦτο δὲ ὁμολογεῖται μὲν τοῖς πρόσθεν εἰρημένοις[h]. ὅτε γὰρ τῷ αὐτῷ πλείω

ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἐνδέχεται καὶ μὴ ἀλλήλοις. ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι ἐν ταῖς τοιαύταις συλλογιστικαῖς προτάσεσιν ἐν ἁπλῶς γίνεται συλλογισμὸς πρὸς ἕτερον ἐν ὅρον· ἐν δὲ ταῖς κατὰ μέρος οὐδὲν ἧττον· ἐν δὲ ταῖς στερητικαῖς, ἐὰν τὸ κατὰ τοῦ μέσου καὶ τὸ ἐξ οὗ συλλογισμὸς γίνεται, ἁπλῶς ἢ κατὰ μέρος ἀποφατικὸν ᾖ, οὐδὲν ἧττον γίνεται συλλογισμός. ἔστω γὰρ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β ὑπάρχειν, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχειν· ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει ἡ στερητικὴ κατὰ τὸν ὁρισμόν, οὐδὲ τὸ β οὐδενὶ τῷ α ὑπάρξει· ὥστε συλλογισμὸς ἔσται πάλιν, ὅτι τὸ α οὐδενὶ τῷ γ ὑπάρξει. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ α τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχει· καὶ γὰρ οὕτως ἀντιστραφείσης τῆς στερητικῆς οὐδὲν ἧττον ἔσται συλλογισμός. ἐὰν δὲ καθόλου μὲν ἡ πρότασις ᾖ, μὴ ἐν δὲ τῶν ὅρων ἐν ἁπλῶς κατηγορούμενον ἢ ἀποφατικὸν ἢ κατὰ μέρος, οὐκέτι ἔσται συλλογισμός. ἔστω γὰρ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ὑπάρχειν, τὸ δὲ γ οὐδενὶ ἢ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· οὐκοῦν οὐδὲ τὸ β οὐδενὶ τῷ γ ὑπάρξει, ὥστε οὐκ ἔσται συλλογισμὸς διὰ τούτων τῶν προτάσεων. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχει· οὐδὲν γὰρ ἧττον οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἔστω γὰρ τὸ μὲν α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχειν· ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει ἡ στερητικὴ κατὰ τὸν ὁρισμόν, οὐδὲ τὸ β οὐδενὶ τῷ γ ὑπάρξει· ὥστε οὐκ ἔσται συλλογισμὸς διὰ τούτων τῶν προτάσεων

PRimum[a] autem inesse medio,& hoc extremo, nō debet accipi quasi semper sibi attribuātur similiter[b] primum medio & hoc extremo. eadémque est ratio *eius quod dicitur* non inesse. sed quot modis *verbum* Esse accipitur, & aliquid verè dicitur: totidem existimandum est significationes esse *verbi* inesse, & non inesse. veluti quod contrariorum est vna scientia. Sit enim τὸ α, vnam esse scientiam. inuicem autem contraria, vbi ℊ. inest igitur τὸ α τῷ ℊ, non quasi contraria sint vna scientia, sed quia verè de eis dicitur, vnam esse eorum scientiam. ¶ Accidit autem interdum vt de medio primum dicatur[c], medium autem de tertio non dicatur[d]. vt si sapientia est scientia, boni autem est sapientia scientia[e]: cō cluditur boni esse scientiam. bonum igitur non est scientia. sapientia verò est scientia. ¶ Interdum verò medium de tertio dicitur, primum autem de medio non dicitur. vt si omnis qualis, aut contrarij est scientia: bonum autem *est* & contrarium, & quale: concluditur boni esse scientiam. bonum autem, aut quale, aut contrarium non est scientia, sed bonū est hæc ipsa[f]. ¶ Quandoque nec primum *dicitur* de medio, neque hoc de tertio: vbi primum de tertio aliquando dicitur, aliquando non dicitur. verbi causā, si cuius est scientia, eius est genus: boni autē est scientia: cō cluditur boni esse gen[a]. ex his autē nullū alij attribuitur[g].

a Id est, maius extremum.

b In codem casu.

c Id est, in recti propositione maius extremū ponitur in recto casu.

d Id est, in recti propositione medius terminus non ponitur in casu recto, sed in obliquo.

e Hoc verbum *fuerit* abundat, & meo iudicio, deleri debet.

f Id est, bonum est æquale, & cōtrarium. idcirco minor propositio conciperatur in recto casu.

g Id est, neque appellationes conueniuntur in recto casu, neque conclusio.

Τὸ δὲ ὑπάρχειν τὸ πρώτῳ τῷ μέσῳ, καὶ τοῦτο τὸ ἄκρῳ, οὐ δεῖ λαμβάνειν, ὡς ἀεὶ κατηγορηθησομένῳ ἀλλήλων ὁμοίως τὸ, τε πρῶτον τῷ μέσου, καὶ τοῦτο τῷ ἐσχάτου. καὶ ὅτι τὸ μὴ ὑπάρχειν δεῖ ὡσαύτως. ἀλλ' ὁσαχῶς τὸ ἔστι λέγεται, καὶ τὸ ἀληθὲς εἶναι αὐτὸ τοῦτο, τοσαυταχῶς οἰέσθαι χρὴ σημαίνειν τὸ ὑπάρχειν, καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. οἷον, ὅτι τῷ ἐναντίων ἐστὶ μία ἐπιστήμη. ἔστω γὰρ τὸ α, τὸ μίαν εἶναι ἐπιστήμην· τὰ δὲ ἐναντία ἀλλήλοις, ἐφ' οὗ β. τὸ δὴ α τῷ β ὑπάρχει, οὐχ ὡς τὰ ἐναντία, τῷ μίαν εἶναι αὐτῶν ἐπιστήμην, ἀλλὰ ὅτι ἀλλήλοις εἰσὶν κατ' αὐτῶν, μίαν εἶναι αὐτῶν ἐπιστήμην. ¶ Συμβαίνει δ', ὁτὲ μὲν ὅλῃ τὸ μέσου τὸ πρώτου λέγεσθαι, τὸ δὲ μέσου ὅλῃ τὸ ἔσχατου μὴ λέγεσθαι· οἷον, εἰ ἡ σοφία ὅξις ἐπιστήμη, τὸ δ' ἀγαθοῦ ἕξις ἡ σοφία ἐπιστήμη, συμπέρασμα ὅτι τὸ ἀγαθοῦ ἐπιστήμη ἕξις. τὸ μὲν δὴ ἀγαθὸν οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη· ἡ δὲ σοφία ἕξις ἐπιστήμη. ¶ Ὁτὲ δὲ τὸ μὲν μέσου ὅλῃ τοῦ ἔσχατου λέγεται, τὸ δὲ πρῶτον ὅλῃ τοῦ μέσου οὐ λέγεται. οἷον, εἰ τὸ ποιὸν παντὸς ὅξις ἐπιστήμη, ἡ ἐναντίον· τὸ δὲ ἀγαθὸν καὶ ἐναντίον, ἡ ποιόν· συμπέρασμα μὲν, ὅτι τὸ ἀγαθοῦ ἕξις ἐπιστήμη· οὐκ ἔστι τὸ ἀγαθὸν ἐπιστήμη, οὐδὲ τὸ ποιὸν, οὐδὲ τὸ ἐναντίον, ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν ἴσως. ¶ Ἔτι δ' ὅτε μήτε τὸ πρώτου καθ' ὅλου τοῦ μέσου, μήτε τοῦτο καθ' ὅλου τοῦ ἔσχατου· τῷ πρώτου κατὰ τοῦ ἔσχατου, ὁτὲ μὲν λεχθήσεται, ὁτὲ δὲ μὴ λεχθήσεται. οἷον εἰ οὐ ἐπιστήμη ἕξις, ἕξις τούτου γένος· τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἕξις ἐπιστήμη· συμπέρασμα, ὅτι τὸ ἀγαθοῦ ἕξις γένος. κατηγορεῖται δὲ οὐδὲν κατ' οὐδενός.

Et si

εἰδέ, οὗ ἔζιν ἐπιζήμη. ἡδονὴ δέ ἐζι τὸ τῶ δὲ ἀγαθοῦ ἔζιν ἐπιζήμη· συμπέρασμα, ὅτι τὸ ἀγαθὸν ἔζι γένος. κ᾽ μὲν δὴ τὰ ἄκρα κατηγορεῖ τὸ πρῶτον, κατ᾽ ἀλλήλων ἢ λέγε-
5 ται. ¶ Τὸ αὐτὸ δ᾽ ἔσπερ ἐπὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν λυπεῖσθαι· ἢ γὰρ ἀεὶ σημαίνει τὸ μὴ ὑπάρχειν τόδε πρόδε, μὴ ἔζι τὸ δὲ τόδε τόδε· ἀλλ᾽ οὐ τότε μὴ ἔζι τόδε τόδε, ἢ τόδε τόδε. ἔζι. ὅτι γὰρ ἔζι κινήσεως κίνησις, ἢ γένεσις γένεσις· ἡδονὴς δὲ ἔζιν ἀεὶ ἄρα ἡ ἡδονὴ γένεσις, ἢ κίνησις. πάλιν, ὅτι γέλωτος μέν ἔζι σημεῖον, σημείου δὲ οὐκ ἔζι σημεῖον, ὡς᾽ ἂ σημεῖον ὁ γέλως. ¶ Ὁ-
6 μοίως δ᾽ κἂν τοῖς ἄλλοις, οἷς ἔσοις ἂν ἀφορεῖ τὸ προβλημα· πρὸ λέγεσθαί πως φασὶ πάντες αὐτὸ, τὸ γένος. ¶ Πάλιν, ὅτι ὁ καιρὸς οὐκ ἔζι χρόνος δέ-
7 ων, ὅταῦ δὲ καιρὸς μὲν ἔζι, χρόνος δ᾽ οὐκ ἔζι δέων, δῆλον ὅτι μηδὲν ἔζι ὅταῦ ὠφέλιμος. ὅρος μὲν δὲ ὅτε τὸν καιρὸν, κ᾽ χρόνον δέοντα, κ᾽ θεὸν τὸν ἢ φρόνησιν λυπεῖσθαι κ᾽ ἢ ἡδέσθαι
8 τὸς πᾶσιν. ¶ Ἁπλῶς δὲ ἢ τὸ λέγε-
σθαι κ᾽ πάντων, ὅτι τοῖς μὲν ὄνομα ἀεὶ δοτέον κ᾽ τὰς κλήσεις· ῥῆμα δὲ ὀνόματος οἷον αἴθεσθαι, ἢ ἀγαθὸν, ἢ πάντως ἢ οὐκ ἀνθρώπου, ἢ ἀγαθοῦ, ἢ ἐναντίων. τοῖς δ᾽ προπτώσεις λυπεῖσθαι κ᾽ τὰς ἐκάσου πτώσεις· ἢ γὰρ ὅτι τούτου, ἢ τὸ ἴσον. ἢ ὅτι τούτου, ἢ τὸ δυνάσθαι· ἢ ὅτι ἢ τὸ, οἷον τὸ τύπτον, ἢ τὸ ὁρᾶν· ἢ ὅτι ἐπὶ, οἷον ἀνθρώπου, ζῶον· ἢ εἰ πᾶς ἄλλως πῶς ἐνδέχεται
9 κ᾽ ἢ φρόνησιν. ¶ Τὸ δὲ ὑπάρχειν τόδε πρόδε, καὶ τὸ ἀληθεύειν τόδε κ᾽ τὸδε, τοσαυταχῶς λυπεῖσθαι, ὁσαχῶς αἱ κατηγορίαι· διῃρῆσθαι.

Si verò cuius est scientia, illud est genus: boni autem est scientia: concluditur bonum esse genus. Extremo igitur attribuitur primum. de se autem non dicuntur[a]. ¶ Eodem modo accipiendum est in eo quod non inest. quoniam hoc non inesse huic, non semper significat, hoc non esse hoc, sed aliquando non esse hoc huius, aut hoc huic. Vtputa non est motionis motio, nec generationis generatio: voluptatis autem est *motio, & generatio*: voluptas igitur nō *est* generatio aut motio. Rursus, ipsius *risus* est signum: signi autē non est signū: itaque *ipse* risus non est signum. ¶ Similiter fit in aliis, in quibus euertitur *problema* [b] ex eo quòd genus[c] aliquo modo[d] ad id [e] refertur. ¶ Itē[f] occasio non est tempus opportunū, quoniam Deo est occasio, non est autem *ei* tempus opportunum, quia nihil est Deo vtile. terminos enim ponere oportet, occasionē, & tempus opportunum, & Deum. *p*positio verò accipi debet secundū nominis casum. ¶ Simpliciter autē hoc de omnibus dicimus *nempe*, terminos semper ponendos esse secundū nominū appellationes[g]: vt homo, aut bonū, aut cōtraria: non, hominis, aut boni, aut cōtrariorum. propositiones autē accipi debēt secūdū cuiusq; *vocabuli* casus, aut enim huic, vt æquale: aut huius, vt duplū: aut hoc, vt verberās, vel videns: aut hic, vt homo, animal: aut si quouis alio modo nomē cadit in *p*positione. ¶ Iam verò hoc huic inesse, & hoc de hoc verē dici, tot modis accipere debemus quot sunt *modi* attributionū [h].

a Id est, conclusio coniecturam reddit casu, propositiones in obliquum.
b Probatur negando.
c Genus vocat medios terminos in secunda figura: quia licet genus attribuatur, tamen etiā medius terminus in secunda figura attribuitur. Ceterùm magna est differentia. nam genus semper attribuitur specibus affirmatiue, medius autē terminus in secunda figura partim attribuitur affirmatiue, partim negatiue: siquidē altera propositio debet affirmare, altera negare. præterea medius terminus potest de extremo affirmari, nō quasi genus, sed quasi aliud attributum, vtputa *proprium*, vel *accidens*.
d Id est, vel iure eo casu, vel ex obliquo.
e Ad problema, id est ad terminum gubernatis, quibus attribuitur.
f His syllogismis fit in tertia figura. Deo non est tempus opportunum. Deo est occasio, ergo occasio non est tempus opportunum.
g Aristoteles distinguit nomen, & verbum. nomina sunt ea quibus res appellantur. verba sunt ea quibus fit, fiunt obliqui. itaque casus nomini à nomine separatus fiunt c. 2. de interpret.

Sed Stoici, quos grammatici fere omnes secuti sunt, alios vocant casus rectos, alios casus obliquos. nam & hi casus supra hasta cadere dicuntur, illos recte stare obliquè cadat. Has recte & obliquè cadat rationē ego quoque paulò ante sum. h Vel, quot sunt genera categorematum. Attributiones seu categorias appellat verè dicens genera enuntiationum, subiecti, tui, quantitatem, &c. vel attributionem puram, necessariā, contingentem, & ceteras modificatas.

a Attributiones
b Vt, Æthiops
est albus dentes.
c Vt, Nix est alba.
d Vt, cygnus est animal.
e Vt, cygnus est animal album.

atque has a accipe aut quadamtenus b aut simpliciter c: itè aut simplices d, aut coniunctas e. Similitérque *accipi debet*. Non inesse. Hæc autem meliùs considerandæ *sunt* ac definienda.

καὶ ταύτας ᵃ ἢ πῇ ᵇ, ἢ ἁπλῶς ᶜ. ἔστι δὲ ἡ ἁπλᾶς ᵈ, ἢ συμπεπλεγμένας. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. διωρισθαι δὲ ταῦτα κρεῖττον βέλτιον.

De iteratione, & de attributo simplici, vel cum adiectione, CAP. XXXVI.

1 Vbi colligari debeat quod iteratur. 2 Differentia syllogismi concludentis simpliciter, vel cum adiectione. 3 Epilogus.

f Τὸ ἐπαναδιπλούμενον, id est quod iteratur, est species τοῦ ἐπιφερομένου, id est quod adprædicatur, est genus. iteratio est, vt, bonũ est scibile, qua bonum, eadémq. est adprædicationis: quæ prædicationi illi *scibile*, adiungitur *quia bonum*. adprædicatio est, cum iteratio, vel huic iustitia est scibile quà bonum, quia non repetitur verbum iustitia, sed additur nomen vocabulum, hæc modis diuersis fieri syllogismus πρὸς ἀφαίρεσιν, cum adiectione, quia aliquid adiicitur attributo.

g Id est, maiori extremo. Respicit ad primam figuram.

h Vide quod sequitur ad cap. seq.

i Adiectio illa *quòd bonum*, vel *quòd sit bonum*, significat esse bonũ. sic enim dicit Aristoteles, iustitiæ scientiã esse quòd bonũ: id est, scientiã iustitiam esse bonam. hæc igitur grauis est inepta, iustitia est bonũ quòd bonum.

k Hunc syllogismum sic exteue: Bonum est scibile quà bonum: Salubre est bonum: Ergo Salubre est scibile quà bonum.

ΤΟ δ' ἐπαναδιπλούμενον ἐστὶ τῶν ἐπιφερομένων τῷ πρώτῳ ἄκρῳ θατέον, καὶ πρὸς τῷ μέσῳ λέγω δὲ, οἷον εἰ ἡδύ ἐστι συλλογισμὸς, ὅτι τῆς δικαιοσύνης ἕξις ἐπιστήμη, ὅτι ἀγαθόν· τὸ ὅτι ἀγαθὸν, ἢ ἢ ἀγαθὸν, πρὸς τῷ πρώτῳ [ἄκρῳ] θατέον. ἔστω γὰρ τὸ α, ἐπιστήμη, ὅτι ἀγαθὸν· ἐφ' ᾧ δὲ τὸ β, τὸ ἀγαθὸν· ἐφ' ᾧ δὲ τὸ γ, δικαιοσύνη. τὸ δὴ α ἀληθὲς τῷ β κατηγορῆσαι· τὸ γὰρ ἀγαθοῦ ἕξιν ἐπιστήμην, ὅτι ἀγαθόν· ἀλλὰ μὴν τὸ β τῷ γ· ἡ γὰρ δικαιοσύνη, ὅπερ ʰ ἀγαθόν. οὔτως μὴν οὐ γίνεται ἀσύλλυσις.

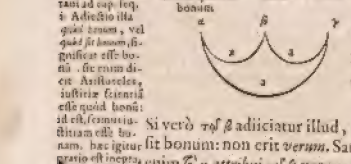

Si verò τοῦ β adiiciatur illud, ᾧ sit bonum: non erit *verum*. Sane enim β α *attribuì* τοῦ β, verum erit. sed β *attribuì* τῷ γ, minimè verum erit. nam bonum quòd sit bonum, attribui iustitiæ, falsum *est*, nec intelligi potest l. Idem dicendũ est, si salubre ostendatur esse scibile quà bonũ,

Εἰ δὲ πρὸς τοῦ β τεθείη τὸ ὅτι ἀγαθὸν, οὐκ ἔσται· τὸ μὲν γὰρ α κατὰ τοῦ β ἀληθὲς ἔσται, τὸ δὲ β κατὰ τοῦ γ οὐκ ἀληθὲς ἔσται. τὸ γὰρ ἀγαθὸν ὅτι ἀγαθὸν, κατηγορεῖν τῆς δικαιοσύνης, ψεῦδος, καὶ οὐ συνετόν l. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ὑγιεινὸν ἐπιστητόν, ὅτι ἐπιστητόν ἐστιν, ἢ ἀγαθόν

ἢ ξα-

ἢ ζῷον ἄλογον [δόξασον] ἢ μὴ ὄν[a]· ἢ ἀόρατον φθαρτὸν, ἢ αἰσθητόν[b]· ἐν ἅπασι γὰρ τοῖς ὑπὸκατηγορουμένοις, ἀφεῖς τὴν ἄκρον τιθεὶ ἐπαναλήπλωσιν ὅρου. ¶ Οὐχ ἡ αὐτὴ δὲ θέσις τῷ ὁρῶν, ὅταν ἁπλῶς[c] τι συλλογισθῇ, καὶ ὅταν τοδὲ τι[d], ἢ πῇ[e], ἢ πῶς[f]. λέγω δ', οἷον ὅταν τὸ ἀγαθὸν ὑπηρτὸν δείκνυῃ, καὶ ὅταν ὑπηρτὸν τι, ὅτι ἀγαθόν. ἀλλ' εἰ μὲν ἁπλῶς ὑπηρτὸν δέδεικται, μέσον ἕξει τὸ ὄν.

aut hircoceruus opinabilis quâ non ens[a], aut homo res corruptibilis quà sensibilis[b]. in iis enim omnibus quæ attributo adiiciuntur, *hoc tenendum est*, iterationem *maiori* extremo iungēdam *esse*. ¶ Non est autem eadē terminorum positio, cùm simpliciter[c] quidpiam in syllogismum deducitur, & cùm hoc aliquid[d], aut quadamtenus[e], aut quodam modo[f]. verbi causâ, cùm bonum ostēditur esse scibile, & cùm aliquid *ostēditur* esse scibile, & cùm bonum scibile ostēditur esse.

a Syllogismus ita conflatur. Non ens est opinabile quà non ens: hircocervus est non ens: ergo hircocervus est opinabilis quà nō ens.
b Syllogismus ita cōficitur. Sensibile est corruptibile quà sensibile: homo est sensibilis: ergo homo est corruptibilis quà sensibilis.
c Vt, homo est animal.
d Vt, homo quà animal, est sensu prædituꝫ.
e Vt, incontinēs est laudandus, quà non vult mala agere.
f Vt, hircocervus est opinabilis quà non ens; id est, sciri potest esse bonū.

Εἰ δ' ὅτι ἀγαθὸν[g], τό τι ὄν. ἔστω δὴ τὸ μὲν α, ὑπηρτῆμαι, ὅτι τι ὄν[h]· ἐφ' ᾧ δὲ β, ὂν τι[i]· τὸ δ' ἐφ' ᾧ γ, ἀγαθόν. ἀλλὰ δὴ, τὸ α τῷ β κατηγορεῖν· ἐπὶ δὲ ὑπῆρτῆμαι τῷ τινος ὄντος, ὅτι τι ὄν. ἀλλὰ μὴν τὸ β τῷ γ· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ γ, ὄν τι[k]. ὥστε καὶ τὸ α τῷ γ· ἔσται ἀρα ὑπῆρτῆμαι τῷ ἀγαθοῦ, ὅτι ἀγαθόν· ἐπὶ δὲ τὸ τι ὄν[l], τῆς ἰδίας οὐσίας σημεῖον[m].

Quòd si *probetur scibile esse* quòd bonum[g]: *pro medio termino accipietur* aliquod ens. Sit enim α, scientia quòd ens quodpiam[h]: vbi β, quodpiam ens[i]: vbi γ, bonum. verè igitur τὸ α τῷ β attribuitur: nam scientia est cuiusdā entis quòd *sit* quoddam ens. sed & β τῷ γ: quia vbi γ, *est* ens quoddam[k]. quapropter etiam τὸ α *attribuitur* τῷ γ: erit igitur scientia boni quòd bonum: nam illud quoddam ens[l], propriæ essentiæ signum[m] erat.

g Vt, quòd expetendum.
h Vt, quòd expetendum.
i Vt, expetendū, idem enim accipi debet pro medio, quod additum fuit maiori extremo.
k Id est, bonum.
l Quod additum fuit maiori extremo, & acceptum quoq; fuit vt medium: id est, expetibile.
m Significabat essentiam minus extremi, id est boni. Proinde cùm scimus bonum esse expetendum, scimus bonum esse bonum: significat bonum, nihil aliud est quàm expetendum.

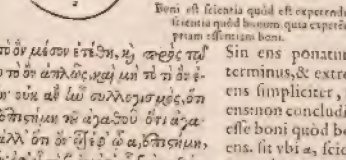

Εἰ δὲ τὸ ὂν μέσον ἐτέθη, καὶ ἀφεῖς τὴν ἄκρον τὸ ὂν ἁπλῶς, καὶ μὴ τὸ τι ὂν ἐλέχθη· οὐκ ἂν ἦν συλλογισμὸς, ὅτι ἔστιν ὑπῆρτῆμαι τῷ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν, ἀλλ' ὅτι ὂν· ἔστι δ' ἐφ' ᾧ τὸ δ, ὂν ἐφ' ᾧ Γ ἀγαθόν.

Sin ens ponatur esse medius terminus, & extremo adiiciatur ens simpliciter, non quoddam ens: non concluditur, scientiam esse boni quòd bonū, sed quòd ens. sit vbi α, scientia quòd bonum: vbi β, ens: vbi γ, bonum.

¶ Constat igitur in iis syllogismis qui ex parte [a] *concludunt*, ita esse terminos accipiendos.

¶ Φανερὸν οὖν ὅτι ἐν τοῖς ἐν μέρει συλλογισμοῖς, οὕτως λητέον τοὺς ὅρους.

a Id est, nō simpliciter, sed cum aliqua adhæsione. Aliter accipietur syllogismus in parte, cùm opponitur syllogismo universali.

De commutatione orationum & nominum, Cap. XXXXII.

1 *Præceptum.* 2 *Exemplum.*

OPortet etiam commutare & accipere quæ idem valeat, *nimirum* nomina pro nominibus, & orationes pro orationibus: item *mutare* nomen & orationem, sempérque pro oratione nomen sumere. *sic* enim facilior *erit* terminorum expositio. Verbi gratiâ, si nihil refert, vtrùm dicatur suspicabile opinabilis non esse genus, an opinabile nō esse id quod[b] suspicabile quoddà: idem enim *est*, quod *vtraque oratione* significatur: loco dictæ orationis, ponēdi sunt termini suspicabile & opinabile.

1 Δεῖ δὲ καὶ μεταλαμβάνειν ἃ τὰ αὐτὰ δύναται, ὀνόματα ἀντ' ὀνομάτων, καὶ λόγους αὐτοὺς λόγων, καὶ ὄνομα καὶ λόγον, καὶ ἀεὶ αὐτὶ τοῦ λόγου τιθέναι ὄνομα λαμβάνειν· ῥᾴων γὰρ ἡ τῶν ὅρων ἔκθεσις. ¶ Οἷον, εἰ μηδὲν διαφέρει εἰπεῖν, τὸ ὑπολητὸν ἢ δοξαστοῦ μὴ εἶναι γένος, ἢ μὴ εἶναι ὅπερ ὑπολητόν τι τὸ δοξαστόν, ταυτὸν γὰρ τὸ σημαινόμενον· αὐτὶ τοῦ λόγου τοῦ λεχθέντος, τὸ ὑπολητὸν καὶ τὸ δοξαστὸν ὅρους θετέον.

b Ex Græca oratione bona fecimus Latinam: non bonam, sed ineptiam excusabit lector eruditus quam imperitus, Articulus τὸ adhæsum attribuito, significat attributum essentialiter dici de subiecto, vt in præsi est: sine basi, cap. præcedenti parte 2. Vocabulum, quoddà, significat attributum latiùs patere quam subiectum. huiusmodi autem attributum, quod essentialiter attribuatur, & latiùs pateat quam subiectum, est genus. Qui igitur dicit opinabile nō esse *ἴσον τοῖς ὑποληπτοῖς*, nihil aliud dicit quàm opinabile nō esse speciem *τῶν ὑποληπτῶν*.

De articulis[c], Cap. XXXVIII.

QVia verò nō idem est, voluptatem esse ἀγαθὸν, id est bonum, & voluptatem esse τὸ ἀγαθὸν, id est ipsum bonum: non similiter poni termini debent, verùm si syllogismo probetur voluptatē esse τὸ ἀγαθὸν: terminus cōstituēdus est τὸ ἀγαθόν. sin *probetur* esse ἀγαθὸν: *terminus* cōstitui *debet* ἀγαθόν. Eadem est ratio aliorum.

1 Ἐπὶ δὲ οὐ ταυτόν ἐστι τὸ εἶναι ἡδονὴν ἀγαθὸν, ἢ τὸ εἶναι τὴν ἡδονὴν τὸ ἀγαθόν· καὶ ὁμοίως ἐπὶ τῶν ἄλλων ὅρων· ἀλλ' εἰ μὴν ἔστι συλλογισμὸς, ὅτι ἡδονὴ τὸ ἀγαθόν, ἔσται [θετέον] τὸ ἀγαθὸν εἶναι δ' ὅτι ἀγαθόν, ἀγαθόν. οὕτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

c Hanus capitis præcepta non videtur pertinere ad linguā Latinam, quæ articulo caret.

Interpretatio quarundam orationum, Cap. XXXIX.

1 ¶ *Interpretatio sequentium orationum:* Cui τὸ *ā* inest, ei omni τὸ *a* inest. Cui omni τὸ *a* inest, etiam τὸ *a* omni inest. 2 Τὸ *a* inest τῷ *β*, non tu certus de quo dicitur τὸ *β*. 3 De quo τὸ *a* verè dicitur, huic omni τὸ *a* inest. 4 Τὸ *a* de ea dicitur, de quo omni dicitur τὸ *a*. 5 *Hypothesis.*

d Ex hac oratione conficiuntur duæ propositiones, maior videlicet, minor indefinita. & syllogismus erit talis in Darij. e Hinc fit syllogismus in Barbara. f Hæc igitur nō idem significāt, *β* τῷ *γ* inesse, nō tamē omni[f]. Vt puta τὸ *β* sit pulchrū quoddam:

HÆc autem nec in re nec in oratione idē sunt: Cui[d] τὸ *ā* inest, ei omni τὸ *a* inest: &, cui[e] τὸ *β* omni inest, etiam τὸ *a* omni inest. nihil enim vetat τὸ *β* τῷ *γ* inesse, nō tamē omni[f]. Vt puta τὸ *β* sit pulchrū quoddam:

Οὐκ ἔστι δὲ ταυτὸν οὐδ' εἶναι, οὔτ' εἰπεῖν, ὅτι ᾧ τὸ ὑπάρχει τοῦτῳ παντὶ τὸ *α* ὑπάρχει· καὶ τὸ εἰπεῖν τὸ, ᾧ παντὶ τὸ *β* ὑπάρχει, καὶ τὸ *α* ὑπάρχει παντί· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ *β* τῷ *γ* ὑπάρχειν, μὴ παντὶ δ' ἴσον, ἔστω τὸ μὲν *β* καλὸν τινὶ

τὸ δὲ γ, λευκόν. εἰ δή τινι λευκῷ ὑπάρχει καλόν τι· ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι τῷ λευκῷ ὑπάρχει καλόν. ἀλλ' οὐ παντὶ ἴσως. ¶ Εἰ[a] μὲν οὖν τὸ α τῷ β ὑπάρχει, καὶ παντὶ δή, καθ' οὗ τὸ β· οὐτ' εἰ παντὶ τῷ γ τὸ β, οὐτ' εἰ μόνον [τινὶ] ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ α οὐχ ὅτι καὶ παντί, ἀλλ' ὅλως ὑπάρχειν [τῷ γ.] ¶ Εἰ[b] δ' καθ' ὅτου αὐτὸ τὸ β λέγεται ἀληθῶς, τούτῳ παντὶ [τὸ α] ὑπάρχειν· συμβήσεται τὸ α καθ' ἕκαστον τὸ β λέγεσθαι, καὶ πάντα παντὸς λέγεσθαι. ¶ Εἰ[c] μὴ τὸ α λέγεται καθ' οὗ τὸ β λέγεται, καὶ παντὸς ἂν εἴη κωλύει, τῷ γ ὑπάρχειν τὸ β, μὴ παντὶ δὲ τὸ α, οὐ ὅλως μὴ ὑπάρχειν. ¶ Ἐν δὴ τοῖς ὅροις[d] δῆλον, ὅτι τὸ καθ' οὗ τὸ β, παντὸς τὸ α λέγεσθαι, τοῦτ' ἔστι, καθ' ὅσων τὸ β λέγεται, καὶ πάντων λέγεσθαι καὶ τὸ α. καὶ εἰ μὴ καὶ παντὸς τὸ β, ἕ τὸ α οὕτως. εἰ δὲ μὴ καὶ παντὸς, οὐκ ἀνάγκη τὸ α [ὑπάρχειν] καὶ παντός. ¶ Οὐ δεῖ δὲ οἴεσθαι, ὥσπερ τὸ συμβαίνειν συμβαίνειν τι ἀτοπον, οὐδὲ[e] δὲ περὶ χρώμεθα τῷ τόδε τι εἶναι, ἀλλ' ὡς περ ὁ γεωμέτρης ἢ ποδιαίαν ἢ οὐδεμίαν τίθησι εἶναι ἃ ἀληθῆ λέγει ὅτι οὐσίαν. ἀλλ' οὐχ οὕτως χρῆται, ὡς ἐκ τούτων συλλογιζόμενος ὅλως γε ὁ μὴ ὄζων, ὡς ὅλον πρὸς μέσος, καὶ ἄλλο πρὸς τοῦτο, ὡς μέσος πρὸς ὅλον· οὐδεὶς γὰρ τοιούτοις δείκνυσιν ὁ δεικνύων· οὐδὲ γίνεται ὁ συλλογισμός· τῷ δὲ ἐκτίθεσθαι οὕτω χρώμεθα, ὡσπερ καὶ τῷ αἰσθάνεσθαι, [πρὸς] τὸ μανθάνον τι λέγοντες· οὐ γὰρ οὕτως ὡς αὐτὸ τοῦτον οὐχ οἷόν τε ὄντα δ' ἐκβαίνειν, ὡς περ οὐδ' ὧν ὁ συλλογισμός.

τὸ γ, album. Si igitur cuidam albo ineſt pulchrum quoddam, verum eſt dicere, albo ineſſe pulchrum, ſed fortaſſe non omni.

2 ¶ Itaq; si[a] τὸ α τῷ β ineſt ſed non omni ei de quo dicitur τὸ β: ſiue omni γ τὸ β inſit ſiue alicui tantùm, non ſolùm non eſt neceſſe τὸ α ineſſe omni, ſed ne quidem

3 alicui γ. ¶ Si[b] verò de quo τὸ β vere dicitur, huic omni τὸ α ineſt: euenietq; vt τὸ α de eo omni dicatur, de quo omni τὸ β dici-

4 tur. ¶ Quòd[c] si τὸ α de eo dicitur de quo omni dicitur τὸ β: nihil prohibet quo minùs τὸ β ſit

5 inſit τῷ γ, cui non omni aut omnino nulli τὸ α inſit. ¶ In tribus ergo terminis[d] manifeſtum eſt, hanc orationem de quo dicitur τὸ β. de eo omni dici τὸ α, hoc ſignificare, de quibuſcumque τὸ β dicitur, de omnibus dici τὸ α. & ſi τὸ β dicitur de omni, etiam τὸ α ita dicetur. ſi verò non de omni, non eſt neceſſe

6 τὸ α dici de omni. ¶ Non oportet autem exiſtimare, propter terminorum expoſitionem[e] euenire aliquid abſurdi, neque[f] enim vtimur hoc exẽplo, hoc[h] liquid eſſernili vt geometra pedalem & rectam & ſine latitudine ait eſſe hanc lineam quæ nõ eſt eiuſmodi. atqui non ita geometra vtitur quaſi ex his ratiocinetur: omnino enim niſi quid ſit quod referatur tamquàm totum ad partem, & aliud ad hoc tamquam pars ad totum· ex iis non demõſtrat qui demonſtrat. quocirca nec ſyllogiſmus ex his fit ſed expoſitione hic vtimur, vt & ſenſu, dum eum, qui diſcit, inſtituimus: non enim ita vtimur quaſi ſine his demonſtrari nequeat, quomodo vtimur iis, ex quibus ſyllogiſmus conſtat.

a Hæc oratio tenet ad modum inetiſſimum in prima figura, quæ maior propoſitio eſt indefinita.

b Hæc oratio cõſtruit maiorem propoſitionẽ vniuerſalem alio modo in prima figura, vnde ſi ea admittatur minor quæ enũciabilis affirmãs, fiet Cõclusimus in Barbara, quo pacto habuimus τὸ α de omni β.

c Hæc oratio cõtinet duas propoſitiones efficientes modum inutilem in prima figura, cùm maior ſit indefinita, minor particularis, & vtraque affirmet.

d Id eſt expoſitione terminorum, exemplis propoſitis.

e Refert hanc orationem ad Barbara vel Darij.

f Id eſt, propter exempla, quibus vti ſum' in pare. præced. ie pare. 1 huius capitis, & alijs locis.

g Sensus eſt, exẽpla non aſſerri vt probent, ſed vt declarent & rem aperiorem reddant.

h Quod exemplũ caute proponi. mus.

i Vide 1. Poſter. cap. 8.

De resolutione syllogismorum compositorum, Cap. XL.

1 *Resolutionem fieri in plures figuras.* 2 *In qua figura quæri debeat.*

a Compositio.

ILlud nos non latet, in eodē[1] syllogismo[a] non omnes conclusiones per vnam figuram effici, sed aliàs per hanc, aliàs per aliam. Conflat igitur, etiam resolutiones ita faciendas [b] *esse*. ¶ Quia verò non omne problema in omni figura[c], sed certa in singulis probantur: ex conclusione perspicuum est, in qua figura quærendum [d] *sit*.

b Singules syllogismos simplices ad suas figuras reuocari debere.

c Non quodcunque problema probatur in quauis figura: quia nec affirmale probatur in secunda, nec vniuersale in tertia.

d Quæri debeat modus, ad quem syllogismus reducetur.

ΜΗ λανθανέτω ἡμᾶς, ὅτι ἐν[1] τῷ αὐτῷ συλλογισμῷ[a] οὐχ ἅπαντα τὰ συμπεράσματα δι' ἑνὸς σχήματός ἐστιν· ἀλλὰ τὰ μὲν, δι' ἑνὸς τούτου· τὰ δὲ, δι' ἄλλου. δῆλον δὲ ὅτι καὶ τὰς ἀναλύσεις οὐ πάντων[b]. ¶ Ἐπεὶ δ' οὐ πᾶν πρόβλημα ἐν[2] παντὶ σχήματι[c], ἀλλ' ἐν ἐκάστῳ πεπερασμένα· φανερὸν ἐκ τοῦ συμπεράσματος, ἐν ᾧ σχήματι ζητητέον[d].

De reprehendenda definitione, Cap. XLI.

1 *Quod attinet ad* rationes qui bus aduersus definitiones *disseritur, id est*, quibus vna quædam pars definitionis reprehenditur: terminus poni debet *id* quod reprehenditur, non tota definitio. minùs enim accidet vt turbemur ob prolixitatem, vtputa si aquam ostendit esse humidum potabile: potabile & aquam, terminos ponemus.

ΤΟΥΣ τε πρὸς ὁρισμοὺς τοὺς[1] λόγους, ὅσοι πρὸς ἓν τι τυγχάνουσι διειλεγμένοι τῶν ἐν τοῖς ὅροις πρὸς ὃ διείληπται, θετέον ὅρον, καὶ εἰ τὸ ἅπαντα λόγον ἢ τὸ ἐλάττω δεῖ συνίστασθαι παράθεσθαι δεῖ τὸ μῆκος, οἷον, εἰ τὸ ὕδωρ ἔδειξεν ὅτι ὑγρὸν ποτόν· τὸ ποτὸν καὶ τὸ ὕδωρ, ὅροις θετέον.

De resolutione syllogismorum ducentium ad incommodum, & ceterorum qui fiunt ex hypothesi, Cap. XLII.

1 *De syllogismis hypothetikis.* 2 *De syllogismis ducentium ad incommodum.* 3 *Horum & illorum differentia.* 4 *Exemplatio.*

IAm verò conari non debemus, vt syllogismos, *qui sunt* ex hypothesi, reducamus: quoniam ex iis quæ posita sunt, reduci nequeunt: quippe qui non per syllogismum probant, sed ex conuentione & consensu. Exempli causâ si *quis* supponens, nisi vna sit facultas contrariorū, nō esse vnam scientiam, deinde disserat & *probet* non esse contrariorū vnā facultatem, vt salubris & insalubris, quia idē simul esset

ΕΙ δὲ τινές εἰς ὑποθέσεις συλλογισμοὺς[1], οὐ περατέον ἀνάγειν. οὐ γὰρ ἔστιν ὁπῶς τοῖς κειμένων ἀνάγειν. οὐδὲ δι' ἐκ συλλογισμοῦ διεξιόντες εἰσίν, ἀλλὰ δι' ὁμολογίας ὁμολογοῦντες πάντες. οἷον, εἰ τις δύο μόνος, εἰ μία τις δύναμις ἡ εἰς τῶν ἐναντίων, μηδ' ἐπιστήμην εἶναι μίαν, εἶτα διαλέγεσθαι, ὅτι οὐκ ἔστι μία δύναμις τῶν ἐναντίων, οἷον εἰ τὸ ὑγιεινοῦ καὶ τὸ νοσώδους. ἅμα γὰρ ἔσται τὸ αὐ-

τὸ αὐτὸ ὑγιεινὸν καὶ νοσῶδες: ὅτι μὲν οὖν ἔστι μία πάντων τῶν ἐναντίων δύναμις, δέδεικται· ὅτι δὲ ἐπιστήμη οὐκ ἔστιν, οὐ δέδεικται. καί τοί γε ὁμολογεῖν ἀναγκαῖον. ἀλλ' οὐκ ἐκ συλλογισμοῦ, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως. τὸν μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἀναγαγεῖν· ὅτι δὲ οὐ μία δύναμις, ἔστιν ἐξ ὧν τὸ λῶ ὅσις συλλογισμός, ἐκεῖνο δὲ ὑποθέσεις. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῶν ἀδυνάτων πεφαγκομένων οὐ τὸ τοῦτο ἔστιν ἀπαλύειν· ἀλλὰ τὸ μὲν εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγωγήν, ἐστὶ συλλογισμὸ γάρ δείκνυται. ὥσπερ οὖν, οὐκ ἔστιν ἐξ ὑποθέσεως γὰρ περαίνεται.

¶ Διαφέρουσι δὲ τῶν προειρημένων ὅτι ἐν ἐκείνοις μὲν δεῖ προσδιομολογήσασθαι, εἰ μέλλει συμφήσειν· οἷον, ἐὰν διχθῇ μία δύναμις τῶν ἐναντίων, καὶ ἐπιστήμη ἓν ἔσται τοῦ αὐτοῦ· ἐνταῦθα δὲ καὶ μὴ προσδιομολογησάμενοι συγχωροῦσι, δῆλα τὸ φανερὸν ἔσται τὸ ψεῦδος· οἷον, τὸ θεῖσης τῆς διαμέτρου συμμέτρου, τὸ τὰ ἄρτια ἴσα ἔσται τοῖς ἀρτίοις.

¶ Πολλοὶ δὲ καὶ ἕτεροι παραίνονται ἐξ ὑποθέσεως, οἷς ἐπισκέψασθαι χρὴ, καὶ διαπεπλῆσθαι καθαρῶς. τίνες μὲν οὖν αἱ διαφοραὶ τούτων, καὶ πόσαχῶς γίνονται αἱ ἐξ ὑποθέσεως, ὕστερον ἐροῦμεν. νῦν δὲ τοσοῦτον ἡμῖν ἔστω φανερὸν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπαλύειν εἰς τὰ σχήματα τοὺς τοιούτους συλλογισμοὺς καὶ δι' ἣν αἰτίαν, εἰρήκαμεν.

salubre & insalubre: certè non esse vnam omnium contrariorũ facultatem, demonstrauit: non esse autem *contrariorum vnam* scientiam, non demonstrauit. atqui necesse *est*, *hoc* fateri. sed non ex syllogismo, verùm ex hypothesi. Hùc igitur *syllogismũ* nõ licet reducere. *eum* verò *quo probatur* non esse vnam facultatem, *reducere* licet. forasſis enim hic est syllogismus: illud verò, hypothesis[a]. ¶ Similis est ratio eorum qui per impossibile concludunt: quia nec hos resoluere licet: deductionem autem ad impossibile resoluere licet, quia syllogismo probatur. alterum verò ideo *resoluere* non licet, quia sit ex hypothesi.

[a] Syllogismus hypotheticus est potiùs hypothesis quàm syllogismus nec dicitur syllogismus simpliciter & absolutè, sed cum hac adiectione, ex hypothesi.

¶ Differunt autem à prædictis syllogismis *ex hypothesi*: quoniã in illis antea fateri oportet, vt postea conueniat; vt puta si ostendatur vnam esse facultatem contrariorum, etiam scientiam esse eãdem. hic[b] verò etiam qui antea falsi non sunt, *post probationem* admittunt, quia falsitas est euidens: vtputa si diameter dicatur esse comparabilis, imparia esse paribus æqualia.

[b] Cùm ducitur ad incommodũ.

¶ Multi quoque alij fiunt ex hypothesi, quos considerare oportet, ac dilucidè explanare. Quænam igitur sint horum differentiæ, & quot modis fiãt *syllogismi* ex hypothesi, posterius[c] dicemus. nunc id tantùm nobis manifestum esto, huiusmodi syllogismos non posse in figuras resolui. cuius rei causam diximus.

[c] Hic locus non exstat.

De resolutione syllogismorum vnius figuræ in aliam, CAP. XLIII.

1 ¶ *An resolutio fieri possit.* 2 ¶ *De resolutione syllogismorum primæ figuræ in secundam & primam Celarent in Cesare.* 3 *Ferio in Festino.* 4 ¶ *De resolutione syllogismorum secundæ figuræ in primam.* 5 *Cesare in Celarent.* 6 *Camestres in Celarent.* 7 *Festino in Ferio.* 8 *Baroco resolui non posse.* 9 ¶ *De prima & tertia figura.* 10 ¶ *De resolutione*

Syllogismorum primæ figuræ in tertiam: ac primùm Darij in Datisi. 11 *Ferio in Ferisso.*
12 ¶ *De resolutione tertiæ figuræ in primam.* 13 *Darapti in Darij.* 14 *Datisi in Darij.*
15 *Disamis in Darij.* 16 *Felapton in Ferio.* 17 *Ferisso in Ferio.* 18 *De Bocardo.*
19 ¶ *De minore propositione conuertenda in mutua resolutione primæ & tertiæ figuræ.*
20 ¶ *De resolutione secundæ figuræ in tertiam.* 21 *Festino in Ferisso.* 22 *De Baroco.*
23 ¶ *De resolutione tertiæ figuræ in secundam. Felapton in Festino.* 24 *De Bocardo.*
25 ¶ *Quæ syllogismi non resoluantur.* 26 ¶ *Epilogus.*

QVæcumque autẽ problemata in pluribus figuris p̃bãtur, si in vna syllogismo probata sint: licet syllogismum referre in aliam. vt *syllogismum* priatiuum[a] in prima figura *extrudium* referre in secundã: & eum qui in media *extrudius est*, *referre* in primam. non omnes autem, sed quosdã *ita resoluere licet*. quod ex sequẽtibus perspicuum erit.

[a] Affirmatiuum non potest resolui in secundam figuram, in qua omnes conclusiones sunt negatiuæ.

¶ Nam si Θ̃ α insit nulli β, ac Θ̃ β omni γ: Θ̃ α inerit nulli γ: sic enim fit prima figura. quòd si *pronunciatum* priuatiuum conuertatur, erit media *figura*: quia Θ̃ β nulli α, & omni γ inerit.

Ὅσα δὲ πλείοσι σχήμασι δέδεικται τῷ μεταβαλλόμενα, ἐν ἑκατέρῳ συλλογισθῆναι ἔξεστιν αὐτὰ καὶ συλλογισμὸν εἰς ἑκάτερον ἄγειν τὸν τοῦ πρώτου τοῦ τελευταίου καὶ τὸν τοῦ μέσου εἰς τὸ πρῶτον. οὐκ ἅπαντας δέ, ἀλλ' ἐνίους. ἔσται δὲ φανερὸν ἐν τοῖς ἑπομένοις. ¶ Εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τοῦ β, τὸ δὲ β παντὶ τοῦ γ, τὸ α οὐδενὶ τοῦ γ. οὔτε μὴν οὐδὲ τὸ πρῶτον σχῆμα· ἐπὶ δὲ ἀντιστραφῇ τὸ τελευταῖον, τὸ μέσον ἔσται· τὸ γὰρ β τοῦ μὲν α οὐδενὶ, τοῦ δὲ γ παντὶ ὑπάρξει.

Θ Nullum animal est lapis. —— Θ̃ Nullus lapis est animal.
ι Omnis homo est animal. —— ι Omnis homo est animal.
Ergo Ergo
ετ Nullus homo est lapis. —— ετ Nullus homo est lapis.

¶ Itidémque *fit*, si syllogismus non *sit* vniuersalis, sed in parte. vt si Θ̃ α *insit* nulli β, ac τὸ β alicui γ: quia conuersâ *propositione* priuatiuâ, erit media figura.

¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μὴ καθόλου ἀλλὰ τὸ μέρει ὁ συλλογισμός· οἷον, εἰ τὸ μὲν α μηδενὶ τοῦ β, τὸ δὲ β τινὶ τοῦ γ· ἀντισταφέντος γὰρ τοῦ τελευταίου, τὸ μέσον ἔσται σχῆμα.

Θ Nullum turpe est expetendum: —— Θ̃ Nullum expetendum est turpe:
ι Quædã voluptas est turpis: —— ι Quædam voluptas est turpis:
Ergo Ergo
ο Quædam voluptas non est expetenda. —— ο Quædam voluptas non est expetenda.

¶ Τῶ

4 ¶ Τῶν δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ σχήματι συλλογισμῶν οἱ μὲν καθόλου, ἀναχθήσονται εἰς τὸ πρῶτον [σχῆμα.] τῶν δὲ ἐν μέρει ἀτελεῖς μόνοι[a].

4 ¶ Ex syllogismis autem qui in secundâ figurâ sunt, vniuersales referentur in primam figuram, ex particularibus vero alter tantùm[a]. [a] Id est Fellino, non Bazoco.

5 ¶ Ἐστω γὰρ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ, τῷ δὲ γ παντὶ ὑπάρχον. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ στερητικοῦ, τὸ πρῶτον ἐς μηδενὸς· τὸ μὲν γὰρ β οὐδενὶ τῷ α τὸ δὲ α παντὶ τῷ γ ὑπάρξει.

5 ¶ Insit enim τὸ α nulli β, & omni γ. conuerso igitur *pronunciato* priuatiuo, erit prima figura: quia τὸ β nulli α, ac τὸ α omni γ inerit.

6 ¶ Ἐαὶ δὲ τὸ κατηγορικὸν μὴ πρὸς τῷ β, τὸ δὲ στερητικὸν πρὸς τῷ γ, πρῶτον ὅρον ἔστω τὸ γ. πᾶν τὸ οὐδενὶ τῷ α τὸ δὲ α παντὶ τῷ β οὐκ οὐδενὶ τῷ β τὸ γ. οὐδὲν ἄρα τὸ β τῷ γ οὐδενί. ἀντιστρέφει δὲ τὸ στερητικόν.

6 ¶ Quòd si affirmatio iungatur τῷ β, priuatio τῷ γ: primus terminus poni debet τὸ γ. hoc enim nulli α *inest*, ac τὸ α omni β, quare nulli β τὸ γ *inerit*. ergo etiam τὸ β nulli γ: quia *propositio* priuatiua conuertitur.

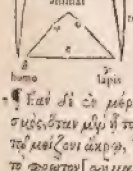

7 ¶ Ἐαὶ δὲ ἐν μέρει ἡ ὁ συλλογισμός, ὅταν μὲν ἡ τὸ στερητικὸν πρὸς τὸ μείζονι ἄκρῳ, ἀναλυθήσεται εἰς τὸ πρῶτον [σχῆμα.] οἷον, εἰ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τῷ δὲ γ τινὶ. ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ στερητικοῦ, τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα. τὸ μὲν γὰρ β οὐδενὶ τῷ α τὸ δὲ α τινὶ τῷ γ.

7 ¶ Si verò syllogismus sit in parte, cùm priuatio iungitur maiori extremo, resoluetur in primam figuram. vt si τὸ α *inest* nulli β, & alicui γ. conuerso enim *pronunciato* priuatiuo, erit prima figura. nam τὸ β *inest* nulli α, & τὸ α alicui γ.

Fe Nullum expetendum est turpe. — Fe Nullum turpe est expetendum.
α Aliqua voluptas est turpe. — α Aliqua voluptas est turpe.
Ergo. Ergo.
γ Aliqua voluptas non est expetenda. — γ Aliqua voluptas non est expetenda.

¶ Cum autem affirmatio *integratur maiori extremo*, non resoluetur si β α *inest* omni β, & non omni γ: quia neque conuersionem[a] admittit *propositio* α β: neque *conuersione* facta[c] erit syllogismus.

¶ Ὅταν δὲ τὸ κατηγορικὸν, οὐκ ἀναλυθήσεται· οἷον, εἰ τὸ α τοῦ μὲν β παντὸς τοῦ δὲ γ οὐ παντός, οὐκ ἔσται ἀνάγκη τὸ α τῷ γ, οὐτε ὅλως οὐτε ἐν μέρει· ἔσται συλλογισμός.

a Sub. *Implicã*. Cum enim hæc propositio sit vniuersalis affirmatiua, non conuertitur simpliciter sed in parte.
b Maiori propositioni.
c Si conuertatur eo modo quo dictum est, id est in parte vltima: certum est non esse syllogismum, cum ambæ propositiones sint particulares. Sed & si ei adiungas hanc propositionem simpliciter conuertibilem, omnis voluptas est bonum, quia propositio negatiua est particularis in prima figura.
d Euripter etiam Brocardo.
e Sub particulares, id est Darij & Ferio: quamuis conflat vtrasque posse reduci ad tertiã figuram, in qua semper constabilio est particularis.

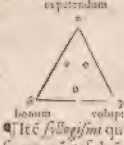

Ter Omne bonum est expetendum:
α Quædam voluptas non est expetenda: Ergo
γ Quædam voluptas non est bona.

¶ Tertiæ *syllogismi* qui *fiunt* in tertia figura, nõ resoluũtur[d] omnes in primam. sed qui sunt in prima, *resolvuntur* omnes[e] in tertiam.

¶ Insit enim τὸ α omni β, ac τῷ β cuidam γ. cum igitur conuertatur *pronunciatum* in parte attributiuum, inerit etiam τὸ γ cuidam β: verũm τὸ α inerat omni β. quare si tertia figura.

¶ Πάλιν, οἱ μὲν ἐν τῇ τρίτῃ σχήματι οὐκ ἀναλυθήσονται πάντες εἰς τὸ πρῶτον. οἱ δ' ἐν τῇ πρώτῃ πάντες, εἰς τὸ τρίτον. ¶ Ὑπαρχέτω γὰρ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ· οὐκοῦν, ἐπεὶ ἀντιστρέφει τὸ ἐν μέρει κατηγορικὸν, ὑπάρξει καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β· τὸ δὲ α παντὶ ὑπῆρχε τῷ β· ὥστε γένοιτ' ἂν τὸ τρίτον σχῆμα.

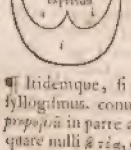

Da Omne expetendum est bonum. — Da Omne expetendum est bonum:
γ Aliqua voluptas est expetenda: — i Aliquod expetendum est voluptas:
Ergo. Ergo.
i Aliqua voluptas est bona. — i Aliqua voluptas est bona.

¶ Itidemque, si priuatiuus *fiat* syllogismus. conuertitur enim *propositio* in parte attributiuum. quare nulli β τὸ α, cuidam vero τῷ γ inerit.

¶ Καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός ὡσαυτως· ἀντιστρέφει γὰρ τὸ ἐν μέρει κατηγορικόν. ὥστε τὸ μὲν α οὐδενὶ τῷ β, τὸ δὲ γ τινὶ ὑπάρξει.

f Repete β.

analium

Pe Nullam expetendum est malum:
Pe Nullū expetendū est malum:
ri Aliqua voluptas est expetenda:
nf Aliquod expetendū est voluptas:
Ergo
Ergo
i Aliqua voluptas non est mala.
n Aliqua voluptas nō est mala.

15 ¶ Τῶν δὲ ἐν τῷ τελευταίῳ σχήματι συλλογισμῶν μόνος οὐκ ἀναλύεται εἰς τὸ πρῶτον, ὅταν μὴ καθόλου τεθῇ τὸ στερητικόν. αἱ δ' ἄλλαι πᾶσαι τοῦτο ἀναλύουσι. ¶ Καταγρείδω δὲ παντὸς τοῦ γ τὸ α, καὶ τὸ β οὐκοῦν αὐτῷ ὑπάρξει τὸ Γ ἐφ' ὃ ἐκεῖνο ἔσται μέρος. ὑπάρξει ἄρα τὸ α τινὶ τῷ β. ὡς ἦν τὸ πρῶτον σχῆμα, εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β.

15 ¶ Ex syllogismis autē qui sunt in tertia figura, unus[a] tantūm non resoluitur in primum, cūm primarium *primarium* non vniuersale positum fuerit. at reliqui omnes resoluuntur. ¶ Attribuatur enim omni γ β & β α. ergo β γ conuertetur in parte ad vtrumque[b] *extremum*. incerit igitur β α [c] alicui β. quocirca erit prima figura, si τὸ α *insit* omni γ, ac τὸ γ alicui β.

a Brocardo

b Id est, vtrūuis propositio conuerti potest in particularem: af firmantem. non tamen vtraque simul conuertitur: sed modo β γ. vt in Datisi. c Leg. in γ.

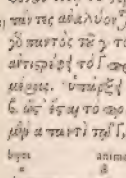

Dar Omnis homo est bipes
Da Omnis homo est bipes
ri Omnis homo est animal:
ri Aliquod animal est homo:
Ergo
Ergo
i Quoddam animal est bipes.
i Aliquod animal est bipes.

14 ¶ Καὶ εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ β τινὶ [τῷ γ.] ὁ αὐτὸς λόγος· αὐτῷ γὰρ ὑπάρξει τὸ γ τῷ β.

14 ¶ Et si τὸ α *insit* omni γ, ac τὸ β alicui γ: eadem est ratio: quia reciprocatur τὸ β cum γ.

Dar Omne expetendum est bonum
Da Omne expetendū est bonum
ri Aliquod expetendum est voluptas:
ri Aliqua voluptas est expetenda:
Ergo
Ergo
i Aliqua voluptas est bona.
i Aliqua voluptas est bona.

15 ¶ Ἐὰν δὲ τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α τινὶ τῷ γ· πρῶτον ὅρον ἔστιον τὸ β· τὸ γὰρ β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ α· ὥστε τὸ β τινὶ τῷ α. ἐπεὶ δὴ αὐτῷ ὑπάρξει τὸ ἐν μέρει, καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρξει.

15 ¶ Quòd si τὸ β *insit* omni γ, ac τὸ α cuidam γ: primus terminus poni debet τὸ β. nā τὸ β *inest* omni γ, ac τὸ γ cuidā α: ergo τὸ β cuidā α. & quia reciprocatur quod est in parte, etiā τὸ α inerit cuidam β

Dif Aliquod expetẽdum est voluptas.
Da Omne expetendum est bonum: Ergo
ra Omne expetendum est bonum: Ergo
ri Aliqua voluptas est expetenda: Ergo
ι Aliquod bonum est voluptas. —— ι Aliqua voluptas est bonum.

¶ Et si priuatiuus *sit* syllogismus, cum termini sunt vniuersales, similiter accipi debet. Insit enim ℭ β omni γ, ac τὸ α nulli. ergo cuidam β inest ℭ γ, ac τὸ α nulli γ. itaque mediũ erit γ.

¶ Καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός, καθόλου τῷ ὅρῳ ὄντων, ὁμοίως λητέον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ ℭ στερητικῷ τῷ γ, τὸ δὲ α μηδενί. οὐκοῦν τινὶ τῷ β ὑπάρχει τὸ γ· τὸ δὲ α οὐδενὶ τῷ γ. ὥστε ἔσται μέσον τὸ γ.

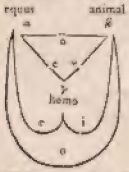

Fel Nullus homo est equus: —— Fe Nullus homo est equus
ap Omnis homo est animal: —— ri Aliquod animal est homo: Ergo
tes Aliquod animal non est equus. —— ι Aliquod animal non est equus.

¶ Similiter *fiet*, si priuatiuum *pronunciatum* sit vniuersale, & attributiuũ *sit* in parte. nam τὸ α nulli γ, ac τὸ γ cuidã ℭ inerit.

¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν στερητικὸν, καθόλου· τὸ δὲ κατηγορικὸν, ἐν μέρει. τὸ μὲν γὰρ α οὐδενὶ τῷ γ τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β ὑπάρξει.

Fe Nullum expetendum est malum: —— Fe Nullum expetẽdum est malum:
rif Aliquod expetendum est voluptas: Ergo —— ri Aliqua voluptas est expetenda: Ergo
m Aliqua voluptas non est mala. —— ι Aliqua voluptas non est mala.

¶ Si verò in parte accipiatur *pronunciatum* priuatiuum, non fiet resolutio. vt si τὸ β omni γ, & ℭ α cuidam non insit. nam conuersa *propositione* β γ, ambæ propositiones erunt in parte.

¶ Ἐὰν δὲ ἐν μέρει ληφθῇ τὸ στερητικὸν, οὐκ ἔσται ἀνάλυσις· οἷον, εἰ τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α τινὶ μὴ ὑπάρχει· ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ β γ, ἀμφοτεραι αἱ προτάσεις ἔσονται κατὰ μέρος.

Ibrac Quidam homo non est albus: —— Quidam homo non est albus
ar Omnis homo est animal: Ergo —— Aliquod animal est homo.
ds Quoddam animal non est album.

¶ prima

¶ Φανερὸν δὲ ὅτι καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν λύεται εἰς ἄλληλα τὰ σχήματα, καὶ πρὸς τὰ ἐλάττονα ἅπαντα πρὸς πάσας, αἱ περὶ ἑκάτερον εἰσὶ συλλογισμοὶ σχήματα· ταύτης δὲ μεταληψις, καὶ μεταβασις λέγεται. ¶ Τῶν δὲ ἐν τῷ μέσῳ σχήματι, ἄτρεκες μὲν αἱ λύονται, ἀτρεκὲς δὲ οὐκ αἱ λύεται εἰς τὸ εἶπον. ¶ Ὅταν μὲν οὖν τὸ καθόλου στερητικὸν, αἱ λύεται· εἰ δὲ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τῷ δὲ γ τινὶ, ἀμφοτέρως ὁμοίως αἱ πίπτει πρὸς τὸ αὐτὸ τὸ μὲν β, οὐδενὶ τῷ α τὸ δὲ γ, τινὶ· μέσον ἄρα τὸ α.

¶ Perspicuum autem est, vt hæ figuræ[a] in se inuicem resoluantur, eam propositionem in qua est minus extremum, conuertendam esse in vtraque figura. hac enim transposita[b] cranitus[c] fit. ¶ Ex *syllogismis*[d] autē qui *fiunt* in media figura, alter[e] resolutitur, alter[f] non resolutitur in tertia. ¶ Cùm enim *propositio* vniuersalis est primatina, resoluitur. Nam si Θ α nulli β, & cuidam γ *inest* iambo *extrema* similiter reciprocantur cum α. quapropter Θ β nulli α, ac Θ γ cuidam[g] *inest*. medium igitur est Θ α.

a Prima & tertia. nam si conclusatur prima cum secunda, resolutum fit per conuersionem minoris propositionis. si secunda cū tertia, per eādem fimilem ambarū propositionum.
b Autverbum μεταβασις accipiendum est pro inuersa. aut scribendum est. Etsi inter dum videretur reciprocari maior propositio, vt fit in Disamis: nihilo minus recte dicimus reciprocari minorem, quia maior illa transponitur ideo vt reuocetur minor in Darii. Sed prior ista proprietas, vt facilior, ita melior est.
c Resolutio.
d Subaudi particularibus, quæ vniuersale nunquam concludit in tertia figura.
e Fellino.
f Baraton.
g Repete α.

malum

Fes Nullum expetendū est malum: ——— Fes Nullum malum est expetendum:
a Quædam voluptas est malum: Ergo ——— if Quoddam malum est voluptas: Ergo
on Quædam voluptas non est expetenda. ——— on Quoddam voluptas non est expetenda.

expetendū voluptas

malum

¶ Ὅταν δὲ τὸ α παντὶ τοῦ β, τοῦ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχῃ, οὐ γίνεται ἀνάλυσις· οὐδὲ τέρμα ἔσται τῶν ἐν τῇ ἀπορροφῇ, κυδόλου.

¶ Cùm autem τὸ α omni β *inest* cuidam verò γ non inest: non fit resolutio, neutra enim propositio, cùm fuerit conuersa, *erit* vniuersalis.

expetendum

bonum voluptas

Bas Omne bonum est expetendum: ——— Qoddam expetendum, est bonum
es Quædam voluptas non est expetenda. Ergo ——— Qoddam expetendum, non est voluptas.
o Quædam voluptas non est bona.

¶ Καὶ οἱ ἐν τῷ δὲ σχήματι δὲ σχήματες, ἀναλυθήσονται εἰς τὸ μέσον, ὅταν ᾖ καθόλου τὸ στερητικὸν· οἷον, εἰ τὸ α μηδενὶ τῷ γ, τὸ δὲ β τινὶ, ἢ παντὶ· ἐξ ὧν τὸ γ παντὶ μὲν α οὐδενὶ, παντὶ δὲ β τινὶ ὑπάρξει.

¶ Extertia quoque figura, *syllogismi*[h] resoluuntur in secundam, cùm primatinum *pronunciatum* est vniuersale. vt si τὸ α *inest* nulli γ, & τὸ β *inest* alicui vel omni[i]. etenim τὸ γ nulli α & cuidam β inerit.

h Negetur, quia in secunda figura non concluditur affirmatiue.
i Repete γ.

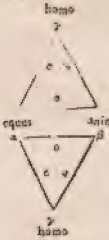

Fel Nullus homo eſt equus: ——— *Fef* Nullus equus eſt homo:
ap Omnis homo eſt animal: ——— *ri* Quoddã animal eſt homo:
Ergo
ton Quoddam animal non eſt equus. ——— *as* Ergo Quoddam animal non eſt equus.

Fir Nullus homo eſt nix: ——— *Fef* Nulla nix eſt homo:
if Quidam homo eſt albus: ——— *ri* Quoddam albũ eſt homo.
Ergo
en Quoddam album non eſt nix. ——— *ne* Ergo Quoddam album non eſt nix.

¶Si verò *propoſitio* priuatiuum, ſit in parte, non reſoluetur: quia negatiuum in parte, non admittit conuerſionem.

[24] ¶Ἐὰν δὲ ὁτιοῦν μέρος τὸ στερητικὸν, οὐκ ἀναλυθήσεται· οὐ γὰρ δέχεται ἀντιστροφὴν τὸ ἐν μέρει ἀποφατικόν.

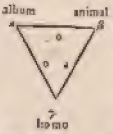

Bren Quidam homo non eſt albus:
ar Omnis homo eſt animal: ——— Non conuertitur.
Ergo
do Quoddam animal non eſt album.

¶Perſpicuum igitur *eſt* eoſdem ſyllogiſmos[a] non reſolui in his figuris[b], qui nec in primam reſolucbantur: & cùm in primam figuram ſyllogiſmi referantur, hos ſolùm confirmari per *deductionem ad* impoſſibile. ¶Quomodo igitur ſyllogiſmos reducere oporteat, & figuras in ſe inuicem reſolui, perſpicuum eſt ex his quæ dicta ſunt.

a Baroco, & Bocardo.
b Secunda, & tertia.

[25] ¶Φανερὸν οὖν, ὅτι οἱ αὐτοὶ συλλογισμοὶ[a] οὐκ ἀναλύονται ἐν τούτοις τοῖς σχήμασιν[b], οἷπερ οὐδὲ εἰς τὸ πρῶτον ἀνέλυοντο. καὶ ὅτι εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα τοὺς συλλογισμοὺς ἀναγομένων, οὗτοι μόνοι δέχεται τὴν ἀδυνάτου περαίνεσθαι. [26] ¶Πῶς μὲν οὖν δεῖ τοὺς συλλογισμοὺς ἀνάγειν, καὶ ὅτι ἀναλύεται τὰ σχήματα εἰς ἄλληλα, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων.

De

De attributis finitis, vel infinitis: & de habitibus, vel priuationibus: CAP. XLIV.

1 ¶ *Problema.* Cellato horum pronunciatorum, *est hoc, non est hoc, est non hoc, non est non hoc.* 2 *Hæc differre, non est hoc, & est non hoc, ostenditur primum quia alterum potest esse verum, illa cum affirmatione, alterum minimè:* 3 *deinde quia alteri subijcitur aliquid, alteri nihil:* 4 *postremo quia fieri potest, vt alterum sit verum, alterum falsum.* 5 *Pronunciatum, est non hoc, non esse negationem pronuncijati, est hoc:* 6 *sed esse affirmationem, cui opponitur negatio, non est non hoc.* 7 *Dispositio dictorum quatuor pronunciatorum.* 8 *Eadem dispositio attributorum & priuationum.* 9 *De pronuntiatis definitis.* 10 ¶ *Expositio resolutionis.* 11 ¶ *Hypothesis. Generalis confirmatio dispositorum supra explicata.* 12 *Dubitatio.* 13 *Solutio.*

Διαφέρει δέ τι ἐν τῇ κατασκευάζειν, ἢ ἀνασκευάζειν, τὸ ὑπολαμβάνειν τὰ αὐτὰ, ἢ ἕτερα σημαίνειν, τὸ μὴ εἶναι τόδε, ἢ εἶναι· μὴ τόδε λίθον, τὸ μὴ εἶναι λευκὸν, τὸ εἶναι· μὴ λευκόν. οὐδὲ ταὐτὸν σημαίνει. οὐδ' ἔστιν ὁποτερασοῦν ἢ τὸ λευκόν, τὸ εἶναι· μὴ λευκόν, ἀλλὰ τὸ μὴ εἶναι λευκόν. ¶ Λόγος δὴ περὶ τούτου, ὁμοίως γὰρ ἔχει τὸ δύνασθαι βαδίζειν, πρὸς τὸ δύνασθαι μὴ βαδίζειν, πρὸς τὸ ἔστιν ἢ λευκὸν εἶναι, τὸ ὄντα· πάλιν δὲ, πρὸς τὸ ὄντα· τὸ μὴ ἀγαθὸν. τὸ γὰρ ὄντα τῷ τὸ ἀγαθὸν, οὐ ἔστι ὄντα μέρος τὸ ἀγαθὸν, οὐδὲν ἧττον οὐδὲ τὸ δύνασθαι βαδίζειν, ἢ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν ὡς τὰ ἀπτικὰ μέρη, οὐ δύναται βαδίζειν, οὐκ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν) οὐ δὴ τὸ οὐκ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν, ταυτὸ σημαίνει, ἢ ἔστι δυνάμενος οὐ βαδίζειν, ἢ μὴ βαδίζειν ταὐτά· γε ἅμα ὑπάρξει τῷ αὐτῷ· ὃ δ' ὃ γὰρ αὐτὸς δύναται βαδίζειν καὶ μὴ βαδίζειν· καὶ τὸ ἀγαθοῦ καὶ τὸ μὴ ἀγαθοῦ ὄντι) φύσις δὲ καὶ ὑποκειμένου οὐκ ὑπάρχουσιν αἱ ἀντικείμεναι ἀεὶ τῷ αὐτῷ. ὡς περ' οὐ ταὐτὸν ἐστὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν τὸ ἀγαθὸν, καὶ

REfert autem in *problemate* confirmando vel euertendo, verùm quis hæc existimet eãdem, an diuersam rem significare, non esse hoc, &, esse non hoc: vt, non esse album, &, esse non album. Neque enim idem significant. nec *eius dicti*, esse album, negatio est hoc, esse non album, sed hoc, non esse album. ¶ Cuius *rei* ratio hæc est: quia similiter [2] *se* habet hoc, potest ambulare, ad illud, potest non ambulare: vt hoc, est album, ad illud, est non album. *sed* & hoc, scit bonũ, *similiter se habet* ad illud, scit non bonum. (quoniam hæc nihil differunt, scit bonum, & est sciens bonum. neque ita hæc, potest ambulare, &, est potens ambulare. quapropter etiã oppositæ [3] *nihil differunt*, *nempe*, non potest ambulare, &, non est potens ambulare) si [4] igitur hoc, non est potens ambulare, idem significat quod, est potens non ambulare: hæc [5] simul inerunt in eodem[6]. (quoniam idem potest & ambulare, & nõ ambulare: nec nõ scire bonum, & non bonũ) affirmatio verò & negatio oppositæ, nõ sunt simul in eodem. Quemadmodũ igitur nõ idem est, nõ esse bonum, &,

1 Obseruat hæc pronuncijata, esse non album, & non esse albũ: & ea inter se contraria & attributiuas finitas differre inter se sicut cæca, quæ dam, in quibus hæc aperiãs inuelligi potest: nẽpe, potest ambulare, non potest ambulare & aliquid non bonũ, non nõ bonũ.

2 *In primisque verum est hos pronuncians, esse idem eum eodem pronuncians, & contrarium, vt hic colligere possis idem dicendum esse de cæteris.*

3 *Patet non idem esse nomen dictum pronuncians, vt hic est non esse cum dicendum dispositionem in hoc tradam inter hæc verba, posse, esse, & quia reliqua verba, vt posse, & scire, possunt referri in participiũ & verbum esse.*

4 *Id est negationes eo ipso non affirmationibus.*

5 *Dispositum inter affirmationem infinitam & negationem finitam.*

6 *Vnum dicto exemplo probat syllogismos duorum ad nouemsitũ.*

7 *Non potest ambulare, & non potest ambulare, idem significat.*

8 *Non potest ambulare, & non non bonum, & non potest bonum esse, & esse non bonum.*

9 *Simul esse non bonum, & esse non bonum, & non esse bonum, & non esse non bonum, & esse non bonum, & esse bonum, & non esse bonum, & esse non bonum, & esse non bonum, & esse bonum, & non esse bonum, & esse non bonum, & esse bonum, & non esse bonum, & esse non bonum, & esse bonum, & non esse

nosse non bonum: ita non idem *est*, esse non bonum, &, non esse bonum. nam si ex analogis[a] altera sunt diuersa, etiam altera *ita se habent*. ¶ Neque *idem est*, esse[b] non æquale, &, non esse æquale. alteri namque, *id est* ei quod est non æquale, subiicitur aliquid, *nempe* qđ est eadẽ inæquale. alteri verò nihil subiicitur. Idcireo nõ omne[c] est æquale aut inæquale: omne autem est æquale aut non æquale. ¶ Præterea hæc, *est* nõ album lignum, &, non est albũ lignum, non simul sunt. nam si est lignum non album, erit lignum. quod autem non est album lignum, non necesse *est* esse lignum. ¶ Quare perspicuũ *est*, *huius dicti*, est bonum, non esse negationẽ hæc, est non bonum. ¶ Si igitur de vnoquoque aut affirmatio aut negatio vera *est*, cùm negatio non sit, constat affirmationem quodammodo[e] esse. Omnis[f] autem affirmationis est negatio. ergo huius[g] quoque negatio est, non est non bonum. ¶ Habent autem hunc ordinem inter se. Esto, esse bonũ, vbi α: non esse bonum, vbi β: esse non bonum, vbi γ, sub β: non esse non bonum, vbi δ, sub α.

a Analogia, id est proportio, est rationum similitudo. Sunt igitur analoga hæc quatuor, non esse bonum, non bonum, non esse bonum, esse non bonum. quorum eadẽ est ratio inter duo priora, & inter duo posteriora. itaque non duo priora inter se, & posteriora inter se differunt, sed ex eo est vt ex est, posteriora differant eodem modo.

b Affirma nonnunquam argumentum, vtitur nonnullis exemplis, vt exstitit res fiat nõ solum ob multas negationes, sed etiam ob multa exempla.

c Quia quod nõ est, vt dicamus, neq; est æquale, neque inæquale. Quorum non omnia extra sua æqualia aut inæqualia, sed sola quanta.

d Non solùm vtimur prius ratione sed etiam nonnullis exemplis. hæc autem differunt à superioribus, quòd illa supra erat attributũ omnino infinitum, est non bonum, scil. non bonum: hic verò attributum est partim finitum, partim infinitum. sic enim intelligendi est hæc pronunciatum, est nõ albũ lignum. i. est lignum non albũ. id est, infinitũ.

e Vide c 6 de interp. (par. 3.

f Homo affirmationis, est non bonum.

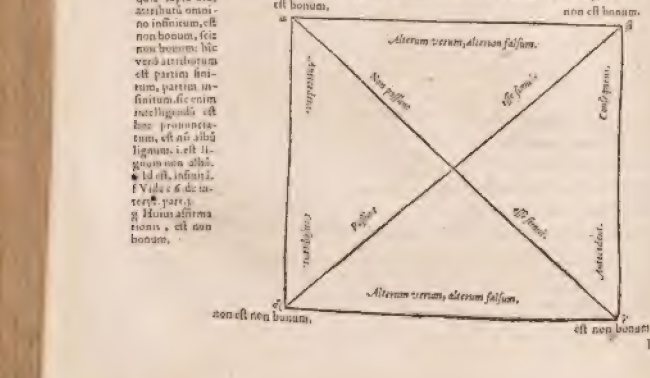

Itaq;

Παντὶ[a] δὴ ὑπάρξει ἢ τὸ α ἢ τὸ β, ⁊ οὐδενὶ τῷ αὐτῷ. ⁊ ἢ τὸ γ ἢ τὸ δ, ⁊ οὐδενὶ τῷ αὐτῷ. κ) ὥ τὸ γ. αὐτάλιν τὸ β παντὶ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι οὐδὲν οὐ λιθινόν ⁊ ὅτι οὐκ ἔστι λιθινόν. ἀληθὲς. ἀδύνατον[b] γὰρ ἅμα εἶναι λιθινόν ⁊ μὴ λιθινόν· ἢ εἶναι ξύλον οὐ λιθινόν, ⁊ μὴ ξύλον λιθινόν. ὥσ' εἰ μὴ ἡ κατάφασις, ἡ δὲ ἀπόφασις ὑπάρξει. περὶ γὰρ ὅτου ἀεὶ. ὁ γὰρ ὅλως μὴ ξύλον ἔστιν, οὐδὲ ξύλον ἔσται οὐ λιθινόν. αὖθις δ' αὖ πάλιν· ἐπὶ τοῦ α, τὸ δὲ παντὶ. ὁ γὰρ τῷ Γ, ἢ τὸ δ. ἐπεὶ οὖ οὐχ οἷόν τε ἅμα εἶναι μὴ λιθινόν, ⁊ εἶναι λιθινόν· τὸ δὲ ὑπάρξει. κ) γὰρ ὅτιπερ λιθινόν, ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἔστιν οὐ λιθινόν. κ) ὃ δ' οὐ παντὸς τὸ αὐτῷ γὰρ τὸ ὅλως μὴ ὅτιος ξύλον, οὐκ ἀληθὲς τὸ α εἰπεῖν, ὡς ἔστι ξύλον λιθινόν· ὡς τε· τὸ δ' ἀληθὲς, τὸ α οὐκ ἀληθὲς, ὅτι ξύλον λιθινόν. δῆλον δ' ὅτι κ) τὸ α γ οὐδενὶ τῷ αὐτῷ ὑπάρχει, εἰ κ) τὸ β κ) τὸ δ ἐνδέχεται τινὶ τῷ αὐτῷ ὑπάρξαι. ¶ Ὁμοίως δ' ἔχουσι κ) αἱ περίστασις ἀφ' ὧν ἡ χρεία· παύτη τῇ θέσει. [ἔστω δὴ]. ἐφ' ὧ τὸ α ἴσον, ἐφ' ᾧ τὸ β ἄνισον, ἐφ' ᾧ τὸ γ οὐκ ἄνισον, ἐφ' οὗ τὸ δ.

Cuiuis[a] igitur inerit aut τὸ α, aut τὸ β, & nulli eidē τὸ αὐτῷ. itē[b] aut τὸ γ, aut τὸ δ, & nulli eidē τῷ αὐτῷ. & [c]cuicūq; β γ *ineſt*, neceſſe *eſt etiam* τὸ β ineſſe. nā ſi verē dicitur eſſe nō albū, etiā verē *dicetur* nō eſſe albū. impoſſibile[d] n. eſt, ſimul eſſe albū & nō eſſe albū, aut eſſe lignū nō albū, & eſſe lignū albū. quare niſi affirmatio *uiſit*, negatio ſierit. Verūm τῷ β γ nō ſemp *conſequēs eſt*. qđ. n. omnino nō lignū eſt, nec lignū *quidē* erit nō albū. Contrā[e], cuicūq; *ineſt* τὸ α, ineſt etiā τὸ δ. aut enim *ineſt* τὸ γ aut τὸ δ. ſed quia nō poteſt ſimul eſſe nō albū[f], & eſſe albū[g], τὸ δ inerit. nā de eo quod eſt albū, vere dicitur nō eſſe nō albū. Non tamē de omni δ *dicitur* τὸ α. quia de eo quod omnino non eſt lignū, nō eſt verum dicere τῷ α, nēpe eſſe lignū albū. quare τὸ δ erit verum: τὸ α, non verum, *ſed eſt* eſſe lignum album. Manifeſtum[h] quoque eſt τὸ α γ nulli eidem ineſſe, etſi[i] τὸ β & τὸ δ poſſint eidē alicui ſimul ineſſe.

¶ Huic collocationi ſimilis eſt collocatio priuationū *relatarum* ad attributiones[k]. Sit. n. æquale, vbi α; non inæquale, vbi β: inæquale, vbi γ: nō inæquale, vbi δ.

a Collatio 1ª c. 2.
b Collatio 1ª 3.
c Collatio 1ª 2.
d Et eo quod τῷ γ non eſt conſequēs τὸ α, probatur conſequēs eſſe τὸ β quia α & β ſi. bi contradicunt, proinde neceſſe eſt aut eſſe α aut β.
e Collatio 1ª 2.
f Hoc eſt δ.
g Hoc eſt α.
h Collatio 1ª 1.
i Collatio 1ª 2.
k Sū eſt, habitus. Sed hoc verbū, habitus ita accipiendū, vt apponatur priuationi, non pro ſpecie quadam qualitatis, vt accipiebatur cap. 8. Categ.

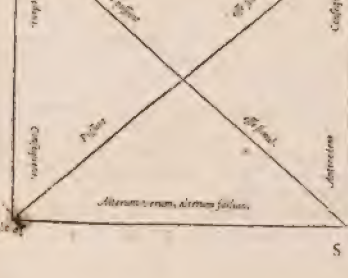

¶ Quinetiam in multis, quorú a aliis ineſt, aliis non ineſt eadem res: negatio[d] ſimiliter vera eſſe poteſt, *velut*, ſint alba omnia, aut, eſt album vnumquodque: cum falſa ſit *affirmatio* [b], eſt non album vnúquodque, vel, omnia ſunt non alba. Similiter huius *affirmationis*, eſt omne animal album, non *eſt* negatio hæc, eſt non album omne animal, (ambæ enim ſunt falſæ) ſed hæc, nõ eſt omne animal albũ. ¶ Cum autem conſtet diuerſam eſſe *horũ pronunciatorũ* ſignificationẽ, *eſt* non album, &, non eſt albũ: & alterum eſſe affirmationem, alterum negationem: perſpicuũ *eſt* nõ eodem modo vtrumque probari. Exempli cauſa *non eodẽ modo hoc probatur*. Quodcũque[e] eſt animal, non eſt album, aut, contingit[d] non eſſe album: &, verum[e] eſt dicere non album, hoc enim eſt eſſe non album. Sed hæc, verum[f] *eſt* dicere eſſe albũ, ſiue non[g] album, *probandi* modus idẽ *eſt*. ambo enim adſtruẽdo probantur per primam figuram. nam *articulus ille*, Verum *eſt*, ſimiliter collocatur vt *verbũ* Eſt. huius enim *pronunciati*, verum *eſt* dicere album, nõ eſt negatio, verum *eſt* dicere non album, ſed, non verum *eſt* dicere album. Quòd ſi *hoc probãdum ſit*, verum [h] eſt dicere, quodcunque eſt homo, eſſe muſicum, aut eſſe [i] non muſicum: accipiendum *eſt*, quodcunque [k] eſt animal, eſſe muſicum, aut eſſe non muſicum: ac demonſtratum erit[l]. At ve. quodcunque[m] eſt homo, non eſſe muſicum, refutando probatur in dictis tribus modis[n]. ¶ Simpliciter[o] autem cùm ita ſe habent ☉ α ac ☉ β, vt ſimul eidem ineſſe nequeãt, cuius autẽ neceſſariò alterũ *inſit*: itidémq; ſequẽs autẽ eſt ☽ ☉ α, nec reciprocatur: *nunc* etiam ☽ ☉ ∴

a Finita.

b Infinita.

c Negatio finita pura.

d Negatio finita contingens.

e Affirmatio infinita.

f Affirmatio finita.

g Affirmatio infinita.

h Hæc eſt affirmatio vniuerſalis infinita.

i Hæc eſt affirmatio vniuerſalis ordinata.

k Hæc eſt maior propoſitio: cui ſi adiungatur minor, ſequens hæc eſt animal: erit ſyllogiſmus in Barbara.

l In Barbara.

m Negatio vniuerſalis finita.

n Celarent, Cesare, Camestres.

o Id eſt, ἁπλῶς, vniuerſaliter.

¶ Καὶ ἔτι πολλῶν ἁπλῶς ὄντων τοῖς μὲν ὑπάρχει, τοῖς δὲ οὐχ ὑπάρχει τὸ αὐτό· καὶ μὴν κατάφασις ὁμοίως ἀληθεύσει οὖσα ἀπόφασις· ὅτι γὰρ ἔστι λευκὰ πάντα, ἢ ὅτι οὐκ ἔστι λευκὸν ἕκαστον ὅτι δὲ ἔστιν οὐ λευκὸν ἕκαστον, ἢ ὅτι οὐκ ἔστιν οὐ λευκά, ψεῦδος· ὁμοίως δὲ καὶ ἔστι παῦ ζῶον λευκόν, ἢ τὸ ἔστι οὐ λευκόν· ἅπαν ζῶον, κατάφασις· ἄμφω γὰρ ψευδεῖς· ἀλλὰ τὸ οὐκ ἔστι παῦ ζῶον λευκόν. ¶ Ἐπεὶ δ' ἄλλο, ὅτι ἕτερον σημαίνει τὸ ἔστιν οὐ λευκόν, καὶ τὸ οὐκ ἔστι λευκόν· καὶ τὸ μὲν κατάφασις, τὸ δ' κατάφασις· φανερὸν ὡς οὐχ ὁ αὐτὸς ἔσται τρόπος τῆς δείκνυναι ἑκατέρου· ἔστι, ὅτι ὃ αὐτῷ ἢ ζῶον, οὐκ ἔστι λευκόν, ἢ ἐνδέχεται μὴ εἶναι λευκόν· ἔστι ἀληθὲς εἰπεῖν μὴ λευκόν, τοῦτο γάρ ἐστιν εἶναι μὴ λευκόν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀληθὲς εἰπεῖν, ἔστι λευκόν, οὐ τὸ μὴ λευκόν, ὁ αὐτὸς ἔσται κίνησις ὑπάρχουσα· τὸ γὰρ ἄμφω δεῖξαι τὸ αὐτῷ δείκνυται ῥήματος· τὸ γὰρ ἀληθὲς εἶναι τοῦ ἔστιν, ὁμοίως τετάξεται· τὸ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν λευκόν, οὐ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν λευκόν, κατάφασις, ἀλλὰ τὸ μὴ ἀληθὲς εἰπεῖν λευκόν, ἢ δ' ἔστιν ἀληθὲς εἰπεῖν, ὃ αὐ ἢ αὐτὸ ἀνθρωπος μουσικόν ἐστι), ἢ μὴ μουσικόν ἐστι)· ὃ αὐ ἢ ζῶον, λεπτέον ἢ ἐστὶ μουσικόν, ἢ μὴ μουσικόν ἐστι). καὶ δέδεικται· τὸ δὲ μὴ ἐστὶ μουσικόν ὃ αὐ ἢ αὐτὸ ἀνθρωπος, ἀπόφασις δ' ἐστὶν ἡ τοῖς εἰρημένοις ἕξις τρόπους. ¶ Λ· πλῶς δ', ὅταν οὕτως ἔχῃ τὸ αὐτῷ τὸ β ὥστε ἅμα μὴ τῷ αὐτῷ μὴ ἐνδέχεσθαι, παντὶ δὲ ᾧ κατ' ἀνάγκης ἐστὶ τὸ α καὶ τὸ ἄλλο τὸ γ καὶ τὸ δ ὑπάρχειν· καὶ τὸ ἄλλο τὸ γ καὶ τὸ δ ὑπάρχειν τοῖς ἑπτὰ δὲ τῷ γ τὸ α, καὶ μὴ ἀντιστρέφῃ· καὶ τῷ β τὸ δ ἀναλογ-

θήσει, καὶ οὐκ ἀντιστρέφει· ἢ τὸ μὲν α τῷ τὸ δ ἐνδέχεσθαι παντί, τὸ δὲ β καὶ τὸ γ οὐκ ἐνδέχεται.

quens erit, nec reciprocabitur. & τὸ α ac τὸ δ poterunt eidem ineſſe, non item τὸ β & τὸ γ.

In hoc typo Regiomontanus characteribus notantur ea quæ Ariſtoteles ſuppenit: Italicis ea quæ ponit.

Πρῶτον [a] μὲν οὖν, ὅτι παντὶ δεῖπερ τῷ γ τὸ δ, ἐνδέχεται φαινερόν· ἐπεὶ γὰρ παντὶ τῷ γ τὸ δ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης· ᾧ δὲ τὸ β, οὐκ ἐνδέχεται τὸ γ, ὥστε τὸ συμπερᾶσμα τὸ α, τῷ δὲ α καὶ β μὴ ἐνδέχεσθαι παντὶ τῷ αὐτῷ· φανερόν, ὅτι τὸ δ οὐκ ἀκολουθήσει. πάλιν [b], ἐπεὶ παντὶ τῷ α τὸ γ ἢ ἀνάγκη ἀντιστρέφειν, παντὶ δὲ ἢ τὸ γ ἢ τὸ δ, ἐνδέχεται τὸ α καὶ τὸ δ παντὶ τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν. τὸ [c] δὲ γε β καὶ τὸ γ οὐκ ἐνδέχεται, ὥστε τὸ συναπολουθεῖν τῷ γ τὸ α. συμβαίνοι γὰρ ἂν ἀδύνατον [d]. φανερὸν οὖν, ὅτι οὐδὲ τὸ β παντὶ δεῖ ἀντιστρέφειν· ὑπῆρχε γὰρ ἐνίοτε καὶ χωρὶς ἄμφω παντὶ τῷ α καὶ τὸ α ὑπάρχειν. ¶ Συμβαίνει δὲ σύνοτε καὶ ἐν τῇ ἴσῃ τῇ τάξει τῷ ὅρῳ ἀπαντᾶσθαι, ὥστε τὸ μὴ τὰ ἀντικείμενα λαμβάνειν ἀρξάς, ἐὰν ἀνάγκη παντὶ θατέρῳ ὑπάρχειν. δεῖ, εἰ τὸ α καὶ τὸ β μὴ ἐνδέχεσθαι ἅμα παντὶ αὐτῷ, ἀνάγκη ἢ ὑπάρχειν ᾧ μὴ θατέρῳ, θατέρῳ ἢ πάλιν τὸ γ ἢ τὸ δ, ὡσαύτως· ᾧ δὲ τὸ γ παντὶ ἔπε] τῷ α συμβήσε[ται δὲ] ᾧ τὸ δ, τῷ δ' ὑπάρχειν οὐξ ἀνάγκης τὸ α, concludetur enim, cui τὸ δ ineſt, ei τὸ β neceſſariò ineſſe:

Primùm [a] igitur τῷ β conſequẽs eſſe τὸ δ, hinc manifeſtum eſt. Cùm enim cuiuis ex neceſſitate inſit alterum τῷ γ, ei verò cui τὸ β ineſt, non poſſit ineſſe τὸ γ, quia ſecum infert α, τὸ α verò & τὸ β non poſſunt eidem ineſſe: perſpicuum eſt, conſequens eſſe τὸ δ. Rurſus [b] quia τὸ γ non reciprocatur cum α: cuiuis autem ineſt aut τὸ γ aut τὸ δ: accidit vt τὸ α & τὸ δ eidem inſint. Verùm [c] τὸ β & τὸ γ non poſſunt eidem ineſſe: quia ſtatim ad γ conſequitur τὸ α, atque ita euenit quiddam impoſſibile [d]. Cõſtat igitur τὸ β cum δ non reciprocari: quia vnà cum δ contingit etiam τὸ α ineſſe. ¶ Interdum verò falli contingit in huiuſcemodi terminorum diſpoſitione, quia non recte accipiuntur oppoſita, quorum alterum cuiuis ineſſe neceſſe eſt. Vt ſi τὸ α & τὸ β non accidant ſimul eidem: neceſſe autem ſit, cui alterum non ineſt, alterum ineſſe. rurſus eodem modo ſe habeant τὸ γ & τὸ δ, omni autem γ conſequẽs τὸ δ, concludetur enim, cui τὸ δ ineſt, ei τὸ β neceſſariò ineſſe:

a Celarent. δ ß.

b Celarent. δ ß.

c Celarent. δ γ.

d Nempe α & ß ſimul eſſe.

e Celarent. δ γ.

f Quod α nõ poſſit eſſe vni cum ß.

a Idest videtur esse falsum, propter sequentem absurditatem.

quod quidem est falsum. Sumatur enim negatio τοῦ α. β. quæ sit vbi ζ. rursusque negatio τοῦ γ. δ. quæ sit vbi θ. necesse igitur est, cuiuis inesse aut τὸ α aut τὸ ζ, nimirum aut affirmationem aut negationem. rursus aut τὸ γ aut τὸ θ, quia sunt affirmatio & negatio. & cuicunque τὸ β inest, etiam τῷ α inesse suppositum fuit. itaque cuicunque τὸ ζ inest, etiã τὸ β inerit. Rursus quia τοῦ β δ alterum cuiuis inest[d], & τοῦ θ δ itidem[e] alterum. consequens autem est τοῦ ζ τὸ θ: etiam τῷ δ consequens erit τὸ β. hoc enim scimus[f]. Si igitur τῷ γ consequẽs est τὸ α. etiam τῷ δ consequens erit τὸ β. quod tamen falsum est: quia vice versa erat consecutio in iis quæ ita se habent.[g]

b Hæc videntur esse verum, quia τὸ ζ videtur negatio τοῦ α. sed falsum est: quia potest esse β. quod neque τῷ ζ & τῷ α neque ζ & τῷ α inhærunt. Aristoteles tamen simpliciter dicit, τὸ ζ non est negatio τοῦ α per se accepti, sed τοῦ α. β.

c Idem dicendum est de γ θ, quod diximus de α ζ.

d Hoc quoque falsum est ob ea quæ nuper exposuimus de τοῦ α ζ. Cuiuis enim inest aut α aut ζ, & aut β aut θ quotiescunque non vltra ζ, vltra tamen supposita fuerit. α & β nõ possit esse simul.

e Hoc falsum est ut superiora.

f In propositione supra declarata, quatuor enim terminis collocatis in quatuor angulis, antecedens & consequens duobus angulis oppositis.

g Id est, quia repugnant propositiones modo expositæ.

h Tolle α. & τοῦ β. i In dubitatione supra dicta.

k Neque τὸ α nõ β. & τὸ ζ nõ β. versã τοῦ. & nõ δ.

l Nõ possunt autem esse duæ negationis vnius affirmationis, ex probatum fuit cap. 8 de Interpr.

¶ Non enim fortasse necesse est[h] cuiuis inesse aut τὸ α aut τὸ ζ: nec aut τὸ ζ aut τοῦ α nõ est negatio τοῦ β. nam boni negatio est non bonum. hæc autẽ non idem valent, non est bonũ, & neque est bonum neque non bonũ. Similis est ratio τοῦ γ. δ. quoniã negationes[i], quæ sumptæ fuerunt, duæ[k] sunt[l].

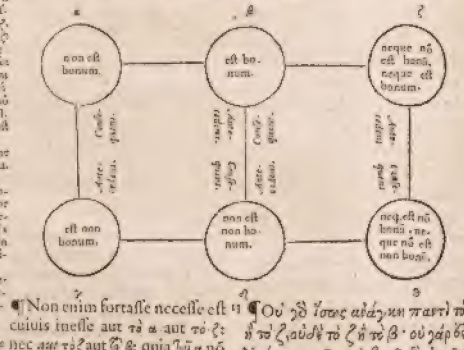

¶ Οὐ γὰρ ἴσως ἀνάγκη παντὶ τῷ α ἢ τῷ ζ, αὐδὲ τὸ ζ ἢ τὸ β· οὐ γὰρ ἔστι κατάφασις τοῦ α τῷ ζ. τοῦ δ' ἀγαθοῦ, τὸ οὐκ ἀγαθὸν κατάφασις. οὐ ταὐτὰ δέ ἐστι τὸ οὐκ εἶναι ἀγαθὸν, καὶ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε οὐκ ἀγαθόν. ὁμοίως δ' ἔστι τοῖς γ. δ· αἱ γὰρ ἀποφάσεις αἱ εἰλημμέναι, δύο εἰσίν.

ΑΡΙΣΤΟ-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ
ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ARISTOTELIS
ANALYTICORVM
PRIORVM *LIBER* II.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS LIBRI II. PRIORVM ANALYTICORVM.

- Syllogismi
  - Potestates. *Tract.* 1.
  - Imbecillitates. *Tract.* 2.
  - Affinia. *Tract.* 3.

TRACTATVS I.

- Potestates
  - Plura concludere. *Cap.* 1.
  - Ex veris falsum non probare, ex falsis autem verum probare in figura
    - Prima. *Cap.* 2.
    - Secunda. *Cap.* 3.
    - Tertia. *Cap.* 4.
  - Circulus in figura
    - Prima. *Cap.* 5.
    - Secunda. *Cap.* 6.
    - Tertia. *Cap.* 7.
  - Conuersio in figura
    - Prima. *Cap.* 8.
    - Secunda. *Cap.* 9.
    - Tertia. *Cap.* 10.
  - Deductio ad incommodum quomodo
    - Fiat in figura
      - Prima. *Cap.* 11.
      - Secunda. *Cap.* 12.
      - Tertia. *Cap.* 13.
    - Distinguatur à ratiocinatione ostensiua. *Cap.* 14.
  - Ratiocinatio ex oppositis. *Cap.* 15.

TRACTATVS II.

- Imbecillitates
  - Petitio in principio. *Cap.* 16.
  - Non propter hoc sequi falsum. *Cap.* 17.
  - Falsa ratio. *Cap.* 18.
  - Catasyllogismus, & crypsis. *Cap.* 19.
  - Elenchus. *Cap.* 20.
  - Deceptio. *Cap.* 21.

TRACTATVS III.

- Affinia
  - Conuersio. *Cap.* 22.
  - Inductio. *Cap.* 23.
  - Exemplum. *Cap.* 24.
  - Abductio. *Cap.* 25.
  - Instantia. *Cap.* 26.
  - Enthymema. *Cap.* 27.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ, τὸ δεύτερον.

ARISTOTELIS
ANALYTICORVM
PRIORVM LIBER II.

DE POTESTATIBVS SYLLOGISMORVM,
TRACTATVS I.

De potestate plura concludendi, CAP. I.

1 ¶ Anacephalæosis. 2 ¶ De conuersione conclusionis. 3 ¶ De iis quæ continentur sub medio termino, aut sub minori extremo. 4 De syllogismis vniuersalibus in prima figura affirmatiuis, 5 vel negatiuis. 6 De syllogismis vniuersalibus in secunda figura. 7 De particularibus in prima figura, 8 & in aliis figuris.

ΕΝ πόσοις μὲν οὖν χήμασι, καὶ ἐξ ἁπλῶν ποίων καὶ πόσων ποιεῖται συλλογισμὸς ἑπτ[a] ὃ, ὡς τοῦτ' ἔλαττον ἀπορησειάζοντι· καὶ πῶς ἐνδεχόμενον καὶ ὑπάρχειν ἀναγκαῖον ἢ τὸ μὴ ὑπάρχειν συλλογίζονται· καὶ ἐν ποίοις ὅροις ἕκαστον ἀρχὰς, ἢ μὴ διειλήφαμεν. ¶ Ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν καθόλου, οἱ δὲ ἐν μέρει· οἱ μὲν καθόλου πάντες ἀεὶ πλείω συλλογίζονται· οἱ δὲ ἐν μέρει, οἱ μὲν κατηγορικοὶ, πλείω· οἱ δὲ διαφατικοὶ, τὸ συμπέρασμα μόνον. ἀ μὲν δὴ ἄλλα ποιεῖ τὰ ὑπάρχειν· ἃ δὲ ἐν μέρει στερητικὰ, οὐκ ἀναγκαῖον· τὸ γὰρ συμπέρασμα, τί κατά τινος ἔστιν. ὡς δ' οἱ μὲν ἄλλοι συλλογισμοὶ

1 [a] Hæc expolita fuerunt lib. superiori tract. 2.

1 NI quot igitur figuris, & per quot qualésque propositiones, & quando, & quomodo fiat syllogismus: amplius[b], ad quæ respiciendum sit cuncti vel adstruenti, & quomodo quæri debeat de re proposita secundum quamuis methodum: præterea[c] qua via sumemus cuiusq; quæstionis principia, iam expositum est. ¶ Cum autem syllogismorum alij sint vniuersales[d], alij particulares: vniuersales omnes semper plura concludunt: ex particularibus, attributiui plura *concludant*, negatiui vnâ cõclusionẽ *colligũt*. nam aliæ propositiones cõuertũtur. particularis autẽ priuatiua nõ conuertitur. cõclusio verò est *oratio significãs* aliquid de aliquo. quapropter alij syllogismi

[b] Hæc fusè enarrata tract. 2. lib. præced.

[c] Hæc Arist. docuit tract. 3. *supe*riorum libri.

[d] Vniuersales, vel particulares intellige ratione conclusionis, adeò vt Darapti & Felapton, quæ 5 habet ex propositionibus vniuersalibus, dicãtur particulares, quia vim particularem habẽt, id est ponunt conclusionẽ particularem nõ vniuersalem.

plura concludunt. Vt si ostensum fuerit τὸ α inesse omni aut alicui ε necesse est, etiam τὸ β ineſſe alicui α. quod si ostensum sit nulli β inesse τὸ α, etiam nulli α inesse τὸ β. hæc autem concluſio est diuersa à superiori. At si α cuidam β non inest: non est necesse, etiam τὸν β cuidam α non ineſſe, poteſt enim omni ineſſe.

homo α ——— β animal.
non ineſt alicui
inest omni

Hæc igitur est causa[3] communis vniuerſalium & particularium *ſyllogiſmorum*. ¶ Licet autem de vniuerſalibus etiam aliter dicere[4]. nam quæ sub medio aut sub concluſione[5] sunt, *eorum* omnium erit idem[6] ſyllogiſmus, ſi illa in medio, hæc in concluſione ponantur. ¶ Exempli causâ, ſi τὸ α 4 β concludatur per γ: neceſſe est τὸ α dici de γῐ omnibus quæ sunt sub β, aut sub γ. nam ſi τὸ δ̃ est in toto β, ac τὸ β in toto α: etiam τὸ δ̃ erit in toto α. Rurſus ſi τὸ ε est in toto γ, ac τὸ γ in ipſo α: etiam τὸ ε erit in toto α.

πλείω συλλογίζονται. οἷον εἰ τὸ α δέδεικται παντὶ τοῦ β, ἢ τινί, καὶ τὸ β παντὶ τοῦ α ἀναγκαῖον ὑπάρχειν. ἐὰν μηδενὶ τοῦ β τὸ α, οὐδὲ τὸ β οὐδενὶ τοῦ α. τοῦτο δὲ ἕτερον τῷ ἐμπεφάνθαι. εἰ δὲ τὸ α τινὶ μὴ ὑπάρχει τοῦ β, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ β τινὶ τοῦ α μὴ ὑπάρχειν· ἐνδέχεται γὰρ παντὶ ὑπάρχειν.

Αὕτη μὲν οὖν κοινὴ πάντων αἰτία τῆς τε καθόλου καὶ τῆς κατὰ μέρος. ¶ ἔστι δὲ καὶ τῆς καθόλου καὶ ἄλλως ὑπολαβεῖν. ὅσα γὰρ ἢ ὑπὸ τὸ μέσον, ἢ ὑπὸ τὸ συμπέρασμα ἔσται, ἃ πάντων ἔσται ὁ αὐτὸς συλλογισμὸς ἐὰν τὰ μὲν, ὑπὸ τὸ μέσον τὰ δ̓, ὑπὸ τὸ συμπέρασμα τιθῇ. ¶ Οἷον, εἰ τὸ α, συμπέρασμα δέοι τὸ Γ ὅτι ὑπὸ τὸ β ἢ τὸ γ ἔστιν, ἀπάρχει καὶ κατὰ παντὸς λέγεσθαι τὸ α. εἰ γὰρ τὸ δ̓ ἐν ὅλῳ τοῦ β, τὸ δὲ β ἐν ὅλῳ τῷ α, καὶ τὸ δ̓ ἐσται ἐν ὅλῳ τοῦ α. πάλιν, εἰ τὸ ε ἐν ὅλῳ τοῦ γ, τὸ δὲ γ ἐν τῷ α, καὶ τὸ ε ἐν ὅλῳ τῷ α ἔσται.

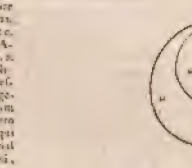

a Cur plures ex ſectionibus colligi queant.
b Aliam ostendit plura concludere.
c Id eſt, ſubiectum minori extremo ad minus eſt ſubordinatum quod agitur eſt ſub minore, eſt ſub toto conclusionis.
d Innuens Ariſtoteles eſt, ex vno dempto ſyllogiſmus colligi tres concluſiones, vnam de minore extremo, alteram de eo quod eſt ſub medio, tertiam de eo quod ſub medium mediatur minus. Subiicit quæ hæc tres ſint concluſiones, ita etiã ſunt tres ſyllogiſmi, vt in tabulis exemplis videre licet. cæterũ cauſã, qui probauit omne animal eſſe ſubſtantiam, non probauit omnẽ hominem eſſe ſubſtantiam, antequam eam concluſionem ſumat pro maiore propoſitione, & adigat minorem, quam aſſerat omnẽ hominem eſſe animal. Sed Gaza reparties ea ex vo. Iunioribus, & c. lib. 1. Poſter. Analyt. & cap. 2. lib. 7. Ethic. Nicomach. aliã eſſe ſubſtantiam generalem, aliam ſpecialem & propriam. ergo qui licet omnem animal eſſe ſubſtantiã, ſint tamen generali quadam cognitione omnem hominem eſſe ſubſtantiam, quatenus non continetur vlla ars mali. Similiter qui probauit omne animal eſſe ſubſtantiam, probauit etiam omnem hominem eſſe ſubſtantiam: probauit, inquam, Ariſtoteles aut eandem eſſe ſyllogiſmum eius quod eſt ſub concluſione, & eius quod eſt ſub medio terminum, eius ſyllogiſmus extremus eſt in Barbara vel Celarent. in alio modo docebit non eſſe eandem ſyllogiſmum eius quod ſubiicitur medio extremo ratiocinique afferet, quæ non minus locum habet in Barbara & Celarent quæ in poſteriore, dum accipiebatur maior propoſitio quocirca non poteſt dici ſyllogiſmus de medio. poteſt autem dici ſyllogiſmus de eo quod ſubiicitur minori extremo, quia vniuerſaliter eſt de minori extremo. Ego exiſtimo Ariſtotelem quod nunc dicit, concludam ea ſibi repugnare, vbi docebit eandem eſſe extremorũ omnium ſyllogiſmorum quod ad eas quæ continentur ſub medio terminos. e Id eſt, ſub medio terminus, hæc minori extremo ſubiicietur, atque ita ſunt minores propoſitiones poſteriorum ſyllogiſmorum.

Bar Omne viuens est substantia.
La Omne animal est viuens. Ergo
Ra Omne animal est substantia. —— Bar Omne animal est substantia:
La Omnis homo est animal. Ergo
Ra Omnis homo est substantia.

Bar Omne viuens est substantia.
La Omnis planta est viuens. Ergo
Ra Omnis planta est substantia.

¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικός ἐστιν ὁ συλλογισμός. ¶ Similis ratio est, si priuatiuus sit syllogismus. a Celarent.

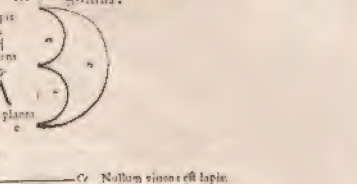

Ce Nullum viuens est lapis.
La Omne animal est viuens. Ergo
resE Nullū animal est lapis. —— Ce Nullū animal est lapis:
La Omnis homo est animal. Ergo
resE Nullus homo est lapis.

Ce Nullum viuens est lapis.
La Omnis planta est viuens. Ergo
resE Nulla planta est lapis.

¶ Ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρου σχήματος, τοῦ μὲν ὑπὸ τοῦ συμπέρασμα, μόνον ἔσται συλλογίσασθαι. οἷον, εἰ τοῦ α τῷ β μηδενὶ, τῷ δὲ γ παντὶ συμπέρασμα, ὅτι οὐδενὶ τῷ γ τὸ β. εἰ δὴ τὸ δ' ὑπὸ τοῦ γ ἔξει, φανερὸν ὅτι οὐκ ὑπάρχει αὐτῷ τὸ β. ποῖς δ' ὑπὸ τοῦ α, ὅτι οὐκ ὑπάρχει, οὐ δῆλον· διὰ τὸ συλλογισμοῦ. καίτοι οὐκ ὑπάρχει τῷ ε, εἰ ἦν ὑπὸ τοῦ α. ἀλλὰ τὸ μὲν τῷ γ μηδενὶ ὑπάρχειν τὸ β. διὰ τὸ συλλογισμοῦ δέδεικται· τὸ δὲ, τῷ α μὴ ὑπάρχειν αὐτῷ τὸ δεικτέον ἐλήφθαι· οὔτε γὰρ διὰ τοῦ συλλογισμοῦ συμβαίνει, τὸ β τῷ ε μὴ ὑπάρχειν. ¶ In secunda autem figura syllogismus erit eius dūtaxat quod est sub conclusione. Vt si τὸ α insit nulli ε, & omni γ: concludetur, nulli γ ineſſe τὸ β. Si igitur τὸ δ est sub γ: perſpicuum eſt, ei non ineſſe τὸ β. Iis verò quæ ſunt ſub α non ineſſe, nō eſt manifeſtum per ſyllogiſmum. atqui non inerit τῷ ε, ſi eſt ſub α. ſed nulli quidē γ ineſſe b ε. ſyllogiſmo probatū fuit, τῷ α verò nō ineſſe, ſine demonſtratione acceptū fuit. quare nō colligitur eo ſyllogiſmo b, τὸ β τῷ ε nō ineſſe. b Id eſt, eōdem ſyllogiſmo, quo probatum fuit β de γ non predicari, α de ε.

Ce Nullū lapis eſt viuens.
a Omne animal eſt viuens. Ergo
resE Nullū animal eſt lapis. —— Ce Nullū animal eſt lapis:
La Omnis homo eſt animal. Ergo
resE Nullus homo eſt lapis.

Ce Nullus viuens eſt lapis.
La Omnis planta eſt viuēs. Ergo
resE Nulla planta eſt lapis.

Cam Omne animal est vivēs: —— Omne animal est vivens.
cf Nullus lapis est vivens: Ergo Omnis planta est vivens.
tres Nullus lapis est animal. —— Ce Nullus lapis est animal:
la Omnis adamas est lapis: Ergo
rest Nullus adamas est animal.

a Ambæ propositiones affirmãtes in secunda figura, dedu-cũt nihil concludũt.

b Maior propositio in prima figura.

¶In particularibus autem syllogismis, eorum quæ *sunt* sub conclusione, *concludendorum* nõ erit *vlla* necessitas: quia non fit syllogismus, cùm hæc[b] *propositio* accipitur in parte. at eorum quæ *sunt* sub medio, erit quidẽ, non tamen per *eum* syllogismũ. Vt si Θ a inest omni β, ac Θ β cuidam γ. quod enim positum est sub γ, non cõcludetur. quod verò est sub β, concludetur, non tamen per syllogismum [c] antecedentem.

¶Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει, τῶν μὲν ὑπὸ τὸ συμπέρασμα, οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον· οὐδὲ γίνε[ται] συλλογισμός, ὅταν καθ' ὑπόθεσιν ληφθῇ ἐν μέρει· τῶν δὲ ὑπὸ τὸ μέσον, ἔσται πάντων, πλὴν οὐ δι' ἐκ τῶν συλλογισμῶν. οἷον, εἰ τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ, τὸ μὲν γὰρ ὑπὸ τὸ γ τελέυτησε, οὐκ ἔσται συλλογισμός· τὸ δὲ ὑπὸ τὸ β, ἔσται· ἀλλ' οὐ δι' ἐκ τῶν προσλημμένων [συλλογισμός.]

c Τοῦ α dcp.

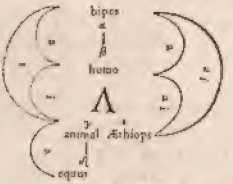

Da Omnis homo est bipes: —— Bra — Da — Omnis homo est bipes.
ra Aliquod animal est homo: Ergo
i Aliquod animal est bipes. —— Aliquod animal est bipes.
Omnis equus est animal.

Ba Omnis — Æthiops est homo: Ergo
si Aliquis
ra Omnis — Æthiops est bipes.
i Aliquis

d Hinc nihil cõcludetur, quia minor propositio est particularis, in prima figura.

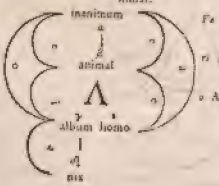

Fe Nullũ animal est inanimũ:
ri Aliquod animal est albũ: Ergo
o Aliquod animal albũ nõ est inanimũ.

Ce Nullus animal est inanimatum.
la Omnis homo est animal: Ergo
rest Aliquod albũ non est inanimatum.
Omnis nix est alba.

e Hæc minor propositio si accipiatur particularis, erit syllogismus in Ferio.

f Hic modus est inutilis, quia maior propositio est particularis in prima figura.

¶Ὁμοίως

8 ¶ Ὁμοίως δὲ ἔχει καὶ ἐπὶ ἄλλων σχημάτων τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ τὸ συμπέρασμα, οὐκ ἔσται· τὰ δὲ ἔξω, πάλιν οὐ δῆλα τὰ συλλογισμὸν ἢ μὴ ἐν τοῖς καθόλου δι' αἰσπορδήκτου τῆς προτάσεως τὸ ὑπὸ τὸ μέσον ἐδείκνυτο· ἆρα ἢ ἰδεῖ ἔσαι, ἢ καὶ ἔστι τοῦτο[c].

8 ¶ Similis est ratio aliarum figurarũ. quod enim est sub conclusione, non concludetur. alterum concludetur, non tamen per *eum* syllogismum: quã etiã in *syllogismis* vniuersalibus ex nõ demonstrata propositione probabantur quæ *sunt* sub medio. quare[a] aut ibi[b] quoque nõ cõcludetur, aut *cõcludetur* etiã in his[c].

a Errare syllogismum dicimus à destructione vnius ad positionem alterius: Aut neq; in syllogismis vniuersalibus, neque in particularibus concludimus, quod est sub medio: aut cõcluditur vtrisque, atque nõ concluditur in vtrisque, quia nõ concluditur in particularibus. ergo in neutris.

b In syllogismis vniuersalibus.

c Particularis[d]. Est igitur particularis vniuersalium & particularũ. vnde cùm in particularibus non cõcludatur quod est sub medio, constat etiam in vniuersalibus eã non concludi.

d Si hæc propositio sit particularis, fiet syllogismus in Festino.

Exemplaſyllogiſmorum particularium in ſecunda figura.

t ef Nullus coruus est albus: ——— *c f* Nullus coruus est albus.
t Aliquod animal est album: Ergo
s Aliquod animal non est coruus. ——— Aliquod *ε* animal nõ est coruus: Omnis homo est animal. *r* Omnis *δ* nix est alba: Ergo *q* Nulla nix est coruus.

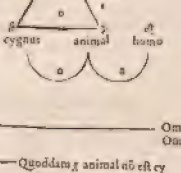

p Omnis cygnus est albus: ——— Omnis *f* cygnus est albus:
o Quoddam animal nõ est album: Ergo
n Quoddam animal nõ est cygnus. ——— Quoddam *g* animal nõ est cygnus: Omnis homo est animal. Omnis nix est alba.

e Nihil concluditur, quia maior propositio est particularis in prima figura.

f Nihil colligitur, quia ambæ propositiones sunt affirmantes in secunda figura.

g Nihil colligitur, quia maior propositio est particularis in prima figura.

Exempla syllogismorum particularium in tertia figura.

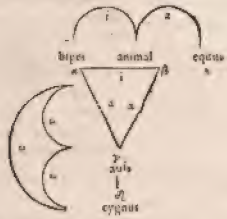

Dar Omnis auis est bipes:
ap Omnis auis est animal:
Ergo
ri Quoddã animal est bipes.

Bar Omnis auis est bipes.
ba Omnis c cygnus est auis
Ergo
ra Omnis cygnus est bipes.

a Si hæc propositio assumatur in parte, erit syllogismus in Darii.

b Nihil colligitur, quia maior propositio est particularis in prima figura. Eadémque est ratio sequentium modorum inutilis.

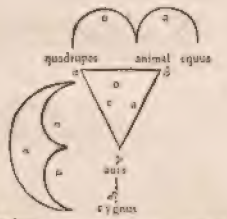

Fe Nulla auis est quadrupes:
ia Omnis auis est animal:
Ergo
gnus Aliquod animal non est quadrupes.

Cr Nulla auis est quadrupes.
la Omnis c cygnus est auis
Ergo
rans Nullus cygnus est quadrupes.

c Si hæc propositio sumatur in parte, erit syllogismus in Ferio.

Omnis equus est animal.

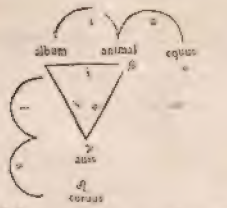

Daf Quædam auis est alba:
am Omnis auis est animal:
Ergo
e Quoddã animal est albũ.

Quædam animal est albũ.
Omnis equus est animal.

Quædam auis est alba:
Omnis cygnus est auis.

bipes

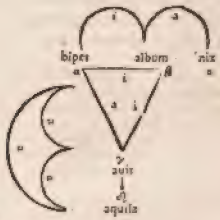

Omnis auis eſt bipes:
Quædam auis eſt alba:
Ergo
Quoddam albũ eſt bipes.

Quoddam album eſt bipes:
Omnis nix eſt alba.

Omnis auis eſt bipes:
Omnis aquila eſt auis
Ergo
Omnis aquila eſt bipes.

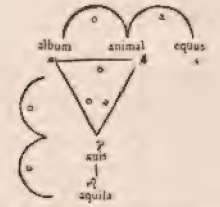

Quædã auis nõ eſt alba:
Omnis auis eſt animal:
Ergo
Quoddam animal nõ eſt albũ:

Quoddam animal non eſt album:
Omnis equus eſt animal.

Quædam auis non eſt alba:
Omnis aquila eſt auis.

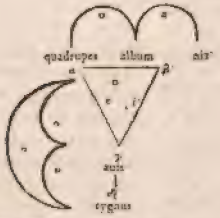

Nulla auis eſt quadrupes:
Quædam auis eſt alba:
Ergo
Quoddã albũ non eſt quadrupes.

Quoddã album nõ eſt quadrupes
Omnis nix eſt alba.

Nulla auis eſt quadrupes:
Omnis cygnus eſt auis:
Ergo
Nullus cygnus eſt quadrupes.

De conclusione falsa ex veris propositionibus non colligenda, & vera ex falsis colligenda, in prima figura, CAP. 11.

1 ¶ ¶ *Summa huius tractatus.* 2 ¶ ¶ *Quod ex falsidatum falsum ex veris.* 3 ¶ ¶ *Quod concludatur verum ex falsis in prima figura.* 4 ¶ ¶ *De syllogismis omnes falsos.* Si ambæ propositiones sint omnino falsæ in Barbara, 5 vel Celarent. 6 Si ambæ sint falsæ ex parte. 7 Si altera sit falsa, altera vera. 8 Si maior sit tota falsa, & minor vera, in Barbara, 9 vel Celarent. 10 *Replagio.* 11 Si maior sit falsa ex parte, & minor vera, in Barbara, 12 vel Celarent. 13 Si maior sit vera, & minor tota falsa, in Barbara, 14 vel Celarent. 15 Si maior sit vera, & minor falsa ex parte, in Barbara, 16 vel Celarent. 17 ¶ ¶ *De syllogismis particularibus.* 18 Si maior sit tota falsa, & minor vera, in Darij, 19 vel Ferio. 20 Si maior sit falsa ex parte, & minor vera, in Darij, 21 vel Ferio. 22 Si maior sit vera, & minor tota falsa, in Darij, 23 vel Ferio. 24 Si maior sit falsa ex parte & minor tota falsa, in Darij, 25 vel Ferio. 26 Si ambæ propositiones sint in totum falsæ, in Darij, 27 vel Ferio.

POtest igitur fieri vt veræ sint propositiones, ex quibus *conster* syllogismus: potest etiam fieri, vt sint falsæ: & vt altera sit vera, altera falsa. Conclusio autem necessariò *est* aut vera aut falsa. Ex veris igitur non potest falsum concludi. ex falsis verum potest: non *ita* tamen *ex probetur* cur *sit*[a], sed *tantum* quòd *sit*[b]. nam cur *ver* sit, non potest syllogismo ex falsis probari: cuius *rei* causa in sequentibus[c] dicetur. ¶ Primùm igitur ex veris non posse falsum colligi, hinc perspicuum est. Nam si cùm Ⓐ a est, necesse est Ⓑ β esse: *certè* cùm Ⓑ β non est, necesse *est* τὸ α non esse. Si igitur verum est τὸ α, necesse *est* etiam τὸ β verum esse: aliquo accidet vt idem[d] simul sit[e] & non sit[f] quod est impossibile. Neque verò quia positum est τὸ α vnus terminus, suspicetur aliquis accidere vt cum vnum quidpiam sit, necessariò aliquid colligatur. *hoc* enim fieri nequit. quod enim necessariò colligitur, est conclusio. ex quibus autem paucissimis[g] hæc colligitur, *sunt* tres termini, duo autem interualla & propositiones. Ergo si verum est, cuicunque Ⓒ γ inest, etiam τὸ α *inesse*; & *cuicunque inest* τὸ γ, *ineesse etiam* τὸ β: *propterea* cui τὸ γ inest, καὶ τὸ

a Id est, non ita vt ab eo tractetur per causas.

b Immo quòd sit, non quòd non sit simpliciter, sed per causas qui concedit propositiones falsas, non potest negare conclusionem. c Lib. 1 Poster. Analyt. cap. 2.

d Vnum.

e Quia supponitur hæc esse vera.

f Quia negatur verum esse. ut 2 quod non verum sit, id est falsum.

g Minimum.

Ἔστι μὲν οὖν ὅπως ἔχειν, ὡς ἀληθεῖς ὄντ' ἐξ ἀληθῶν τὰς προτάσεις τὸν συλλογισμόν· ἔστι δ', ὥσπερ ψευδεῖς· ἔστι δ', ὅταν τὸ μὲν, ἀλλ' οὐ πᾶν ψεῦδος· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἢ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ᾖ ἀναγκαῖον· ἐξ ἀληθῶν μὲν οὖν οὐκ ἔστι ψεῦδος συλλογίσασθαι. ἐκ ψεύδους δ' ἔστιν ἀληθὲς, πλὴν οὐ δίοτι, ἀλλ' ὅτι· τὸ γὰρ δίοτι, οὐκ ἔστιν ἐκ ψεύδων συλλογισμός· δι' ὃ καὶ ἐπάνω, ἐν τοῖς ἐπιμυθίοις λεχθήσεται. ¶ Πρῶτον μὲν οὖν, ὅτι ἐξ ἀληθῶν οὐκ οἷόν τε ψεῦδος συλλογίσασθαι, ἐντεῦθεν δῆλον· εἰ γὰρ τὸ Ā ὑπῆρχε, μὰ εἶναι τὸ Ē ἦν· τὸ Ē μὴ ὄντος, ἀνάγκη τὸ Ā μὴ εἶναι. εἰ οὖν ἀληθὲς ἦν τὸ Ā, ἀνάγκη καὶ τὸ β̄ ἀληθὲς εἶναι· ἢ συμβαίνει τὸ αὐτὸ ἅμα εἶναι καὶ μὴ εἶναι· τοῦτο δὲ ἀδύνατον. μὴ ὂν ἡ μέση τοῦ α ἐπὶ ὄρους, ὑπολαμβάνεται εἶναι, ὡς ἐνός τινος ὄντος, οἷς ἀνάγκη τι συμβαίνειν· οὐ γὰρ δὴ τό· τὸ μὲν γὰρ συμβαῖνον ἐξ ἀνάγκης, τὸ συμπέρασμά ἐστι δι' ὃ ἢ τι γίνεται· ἐλαχίστων, ὅρων ἔστι δύο δὲ ἀξιώματα καὶ προτάσεις. εἰ οὖν ἀληθὲς, ᾧ τὸ Ē ὑπάρχει, καὶ τὸ α παντὶ· ᾧ δὲ τὸ γ, τὸ β· ᾧ τε γ καὶ

ιση τὸ α ὑπάρχειν. Ϛ οὐχ οἷόν τε τὸ τὸ ψεῦδος εἶ) ἅμα γὰρ ὑπάρξει παντὶ, καὶ οὐχ ὑπάρξει. τὸ σοῦ α, ὡς πρὸ ὀλίγου, δύο ποιήσεις συλλογισμούς. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς στερητικῆς ἔχει· οὐ γὰρ ἔσται ὅρος ἀληθῶν λόγων ψεῦδος. ¶ Ἐκ δὲ ψευδῶν δέ ἔστι ἀληθὲς συλλογίσασθαι, καὶ ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων ψευδῶν οὐσῶν, καὶ ἀμφοτέρας ταύτας δὲ οὐχ ὁποτερασοῦν ἔνεχεν, ἀλλὰ τῆς ἀληθείας· ἐὰν γὰρ ὅλων λαμβάνωμεν ψευδῶν μὴ ὅλης ἡ λαμβανομένης, οὐκ ὀπτέον. ¶ Ἔστω γὰρ τὸ α ὅλῳ τῷ γ ὑπάρχον, τῷ δὲ β μηδενί, μηδὲ τὸ β τῷ γ· ἐνδέχεται δὴ τὸ μὲν λίθῳ οὐδενὶ ζῷον, οὐδὲ λίνος οὐδενὶ ἀνθρώπῳ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρξει. ὥστ' ἐξ ἀμφοῖν ψευδέοιν, ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα· παῖς γὰρ ἀνθρώπος ἐστί.

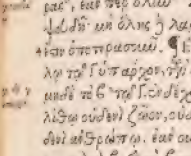

¶ Ὧν παύτων δὲ ὂ τὸ στερητικὸν ἐστὶν ἐξ ὧν τῷ γ μὲν τὸ α ὑπάρξει μηδενὶ τῶν τὸ β, τὸ δὲ β τινὶ τῶν α τῷ δ παντὶ· οἷον ἐὰν τῷ μὲν ὑδρὶ μηδὲν ληφθῇ ζῷον, πᾶσαν δὲ ἀνθρωπον λίθῳ, πᾶσαν δὲ ἀνθρωπον οὐδενὶ ζῷον. οὔτε γὰρ ἀνθρωπος οὐδενὶ ὑπάρχει, οὔτε ἀνθρώπῳ ἡ παντὶ ζῷον. ὡς πρὸς ἑαυτὸ μὲν οὖν ὑπάρχει παντὶ, λεχθεισῶν δὲ οὐδενὶ ὑπάρξει· ὃ δὲ ἡ μὲν ὑπάρχει, παντὶ ὑπάρξει· ὅτι ψευδῶν ἀμφοῖν, ἀληθὲς ἐγένετο συμπέρασμα.

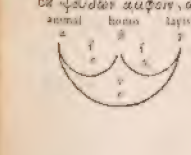

neceſſe eſt τὸ α ineſſe, neque poteſt hoc eſſe falſum: quia ſimul idem ineſſet & non ineſſet. Itaque τὸ α quaſi vnum poſitum eſt, *cum eo ſignificentur* duæ propoſitiones ſimul acceptæ. In primatibus quoque *res* ſimiliter *ſe* habet. non licet enim ex veris falſum oſtendere. ¶ Ex falſis autē verū colligi poteſt, & cūm ambæ propoſitiones ſunt falſæ, & cūm vna. hæc autem non vtranuis ſed ſecūda, di totam falſam accipiamus. quod ſi non tota *falſa* accipiatur, *verū colligi* poteſt, vtranuis *falſa ſumpta fuerit*. ¶ Inſit enim τὸ α toti γ, & nulli β: neque τὸ β τῷ γ inſit. accidit autem hoc vel nulli lapidi animal, & lapis nulli homini. Si igitur accipiatur τὸ α ineſſe omni β, ac τὸ β omni γ: τὸ α omni γ inerit, quare ex ambabus falſis vera *erit* concluſio: omnis enim homo eſt animal.

¶ Eadē eſt ratio *concluſionis* primatiuæ. Pone enim nec τὸ α nec τὸ β ineſſe vlli γ, verum τὸ α ineſſe omni β. vt ſi hiſdem terminis acceptis, homo conſtituatur medius *terminus*. nulli enim lapidi animal, vel homo ineſt, omni autē homini animal. Quare ſi cui omni ineſt, acceperimus nulli ineſſe: cui vero non ineſt, omni ineſſe: ex ambabus falſis erit concluſio vera.

a Proponit *rei* ſummam, quam demonſtrat explicabit diligentius per partes. Simplex autem eſt, & cluſionem verā ſemper colligi poſſe in prima figura, nihil mouet propoſitio ſit in totum falſa, & minor vera.

b Id eſt, minor propoſitio.

c Tota falſa ſ. vt Arift. explicabitur partic. γ., eſt propoſitio vniuerſalis affirmatiua vera, vt nullus homo eſt animal, Etenim enim omnem hominem eſſe animal. Falſa ex parte dicitur propoſitio vniuerſalis, quæ contradicit veræ. Exempli cauſa hæc eſt propoſitio vera, quòd ſit homo eſt inſtus, hæc autē eſt falſa ex parte, nullus homo eſt inſtus. item hæc eſt vera, quòd ſit homo omne eſt inſtus. hæc autem falſa ex parte, omnis homo eſt inſtus. In ſecunda dicitur propoſitio falſa ex parte, cum id quod eſt verum in parte, & falſum in parte, affirmatur vel negatur vniuerſaliter.

Hæc ita tradūtur in propoſitionibus vniuerſalibus in particularibus non vtuntur hac diſtinctione ſignorum hæ vel illæ ſint omnino veræ, vel omnino falſæ.

d Id eſt, homini.

e Animal.

f In minore propoſitione.

g Id eſt lapidi.

h Homo.

i Imo accipiam in minori præpoſitionem.

a Colligi veram cõclusionem ex falsis propositionibus.

¶ Similiter ostenderur, si vtraque *propositio sit* falsa ex parte.

6 ¶ Ὁμοίως δὲ διειλήσεται, καὶ ἐὰν ἐπὶ τῶν ψευδῶς ἑκατέρου ληφθῇ.

f. *Bar* Omne album est animal:
f. *ba* Omnis anis est album: Ergo
V *ra* Omnis anis est animal.

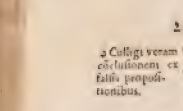

f. *Ce* Nullum album est animal:
f. *la* Omnis lapis est album: Ergo
V. *rep* Nullus lapis est animal.

b Id est, maior propositio.

¶ Cùm autem altera *tãtùm propositio* falsa posita est: si prima[b] sit tota falsa, vt $\alpha\beta$, non erit cõclusio vera. sin tota *falsa sit propositio* $\beta\gamma$,[c] erit *vera cõclusio*. Totã[d] falsam voco eam quæ est contraria veræ. vt si sumptum fuerit omni *ineſſe*, quod nulli ineſt: aut si quod omni *ineſt*, nulli *acceptum fuerit* ineſſe. ¶ Insit enim τὸ α nulli β, ac τὸ β omni γ. Si igitur propositionem $\beta\gamma$ accipiamus veram, *propositionem* autem $\alpha\beta$ totam falsam, & omni β ineſſe τὸ α: fieri nequit vt conclusio vera sit: quia nulli γ inerat: siquidẽ cui τὸ β, *ei* nulli τὸ α *inerat*, & τὸ β *inerat* omni γ.

c Minor.
d Vide quod no tauit ad part. 3.

7 ¶ Ἐὰν δ' ἡ ἑτέρα τεθῇ ψευδής, ἡ μὲν ὁρώτης[b] ὅλης ψευδὴς αὔσης, ἔσται τὸ α β, οὐκ ἔσται συμπέρασμα ἀληθὲς· τὸ δὲ β γ[c] ἔσται. λέγω δ' ὅλην[d] ψευδῆ, τὴν ἐναντίαν· οἷον, ᾧ μηδενὶ ὑπάρχον, παντὶ εἰλῆφθαι· ἢ ᾧ παντί, μηδενὶ ὑπάρχειν. ¶ Ἔστω γὰρ, τὸ α τῷ β μηδενὶ ὑπάρχον, τὸ δὲ β τῷ γ παντί. ἐὰν δὴ τὴν μὲν β γ ἀληθῆ λάβωμεν ἀληθῆ· τὴν δὲ α β, ψευδῆ ὅλην, τῷ παντὶ ὑπάρχειν τῷ β τὸ α· ἀδύνατον τὸ συμπέρασμα ἀληθὲς εἶναι· οὐδενὶ γὰρ ὑπῆρχε τῶν γ· εἶπερ ᾧ τὸ β, μηδενὶ τὸ α· τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ.

8

¶ Similiter autem non *erit vera conclusio*, si τὸ α insit omni β, & τὸ β omni γ: & propositio $\beta\gamma$ sumatur vera: propositio autem $\alpha\beta$ tota falsa, & nulli, cui τὸ β insit, τὸ α ineſſe. conclusio, *inquam*, falsa erit. omnis enim γ inerit τὸ α: siquidem cuicumque τῷ β, *etiam* τὸ α *inerat*, τὸ β verò *inerat* omni γ.

P. *Bar* Omne animal est lapis:
V. *la* Omnis homo est animal: Ergo
F. *ra* Omnis homo est lapis.

9 ¶ Ὁμοίως δὲ, οὐδ' εἰ τὸ α τῷ β παντὶ ὑπάρχει, καὶ τὸ β τῷ γ [παντί.] ληφθείη δὲ ἡ μὲν β γ, ἀληθὴς ἅπασα· ἡ δὲ α β, ψευδὴς ὅλη· μηδενὶ ᾧ τὸ β, τὸ α· τὸ συμπέρασμα ψευδὲς ἔσται· παντὶ γὰρ ὑπάρξει τῷ γ τὸ α· εἶπερ ᾧ τὸ β, παντὶ τὸ α, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ.

viuens

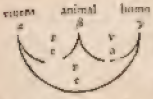

F. G Nullum animal est viuens.
V. Ia Omnis homo est animal. Ergo
V. ieni Nullus homo est viuens.

10 ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι ὁ πρώτης ὅλης λαμβανομένης ψεύδους, καὶ τὸ κατηφατικῆς, καὶ τὸ στερητικῆς, τῆς δὲ ἑτέρας ἀληθοῦς, οὐ γίνεται ἀληθὴς 11 τὸ συμπέρασμα. ¶ Μὴ ὅλης δὲ λαμβανομένης ψεύδους, ἔσται. εἰ γὰρ τὸ α τῷ μὲν γ παντὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ β τινί, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ· εἶεν ζῷον κύκνῳ μὲν παντί, λευκῷ δέ τινι, τὸ λευκὸν κύκνῳ· ἐὰν ληφθῇ τὸ α παντὶ τῷ β, καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ, τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρξει ἀληθὲς· πᾶς γὰρ κύκνος ζῷον.

10 ¶ Perspicuum igitur est, cùm prima *propositio* tota falsa accipitur, siue affirmet siue neget, altera autem vera, non effici veram conclusionem. ¶ Quòd si non tota sumatur falsa, erit *vera conclusio*. Nam si τὸ α ineſt omni γ, & alicui β, ac τὸ β omni γ: vt animal omni cygno, & cuidam albo, albúmque omni cygno: si sumptum sit τὸ α *inesse* omni β, & τὸ β omni γ, verè inerit: omnis enim cygnus *est* animal.

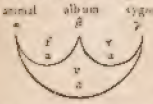

F. Bar Omne album est animal.
V. Ia Omnis cygnus est albus: Ergo
V. ra Omnis cygnus est animal.

11 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸν εἴη τὸ α β. ἐν χωρεῖ γὰρ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ παντί· τὸ δὲ β, παντὶ τῷ γ. εἰ τὸ ζῷον τινὶ μὲν λευκῷ, χρῶνι δὲ οὐδενὶ λευκῷ· ἢ πᾶσι χρῶνται. εἰ οὖν ληφθείη, τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ· τὸ α οὐδενὶ τῷ γ ὑπάρξει.

13 ¶ Similitérque *conclusio vera erit*, si *propositionum* α β sit priuatiua: potest enim β α cuidam β ineſſe, & nulli γ, β γ autem omni γ. vt animal cuidam albo, & nulli niui, album autem omni niui. Si igitur sumptum fuerit, β α *inesse* nulli β, ac β γ omni γ: β α nulli γ inerit.

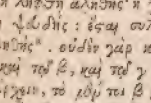

F. Ce Nullum album est animal.
V. Ia Omnis nix est alba: Ergo
V. ieni Nulla nix est animal.

12 Id est, conclusio vera. Sicut enim syllogismus particularis vocabatur cap. 1. par. 2. ex quo colligebatur conclusio particularis, siue ambæ propositiones essent vniuersales, siue altera vniuersalis, altera particularis: ita hic locus dicitur syllogismus verus, ex quo colligitur conclusio vera. Eadem ratione dicetur syllogismus negatiuus, ex quo colligitur conclusio negans: etiam altera propositio affirmet, altera neget.

12 ¶ Ἐὰν δὲ ἡ μὲν α β πρότασις, ὅλη ληφθῇ ἀληθὴς· ἡ δὲ β γ, ὅλη ψευδὴς: ἔσται συλλογισμὸς ἀληθὴς. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ α κατὰ τοῦ β, καὶ τοῦ γ παντὶ ὑπάρχειν, τὸ μὲν τι β μηδενὶ τοῦ γ· οἷον ἴσως τὸ αὐτὸ γένος εἶδη

12 ¶ Quòd si propositio α β sumpta fuerit tota vera, & *propositio* β γ tota falsa: erit syllogismus verus. nihil enim prohibet quo minus τὸ α omni β & α *nulli* γ, τὸ β autem nulli γ inſit. vt quæ *sunt* eiusdē generis *species*

non subalternæ. nam animal & equo, & homini ineſt, equus autē nulli homini. Si igitur ſumptum ſit τὸ α *ineſſe* omni β, & τὸ β omni γ: vera erit cōcluſio, cùm propoſitio βγ ſit tota falſa.

μὴ ὑπ' ἄλληλα· τὸ δὲ ζῷον τῷ ἵππῳ καὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει· ἵππος δὲ οὐδενὶ ἀνθρώπῳ. εἰ μὲν οὖν λαμβάνοι τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα. φαίνοιτο οὔσης ὅλης τῆς προτάσεως.

V. Ba Omnis equus eſt animal:
F. ga Omnis homo eſt equus: Ergo
V. ra Omnis homo eſt animal.

¶ Similiter *res habet*, ſi propoſitio αβ ſit priuatiua. accidit enim vt τὸ α inſit nulli β, & nulli γ, ac τὸ β nulli γ: vt ſpeciebus quæ ſunt ex alio genere, aliud genus. animal namque nec muſicæ nec medicinæ ineſt, nec muſica medicinæ. Si igitur ſumptum fuerit τὸ α *ineſſe* nulli β, & τὸ β omni γ: vera erit concluſio. 14

¶ Ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς αβ προτάσεως. ἐνδέχεται γὰρ τὸ α μήτε τῷ β, μήτε τῷ γ ὑπάρχειν, μήτε τὸ β μηδενὶ τῷ γ. οἷον τοῖς ἐξ ἄλλου γένους εἴδεσι, τὸ ἑτερογενὲς γένος· τὸ γὰρ ζῷον οὔτε μουσικῇ, οὔτε ἰατρικῇ ὑπάρχει, οὐδὲ μουσικὴ ἰατρικῇ. λαμβάνοντος οὖν τοῦ μὲν α μηδενὶ τῷ β, τοῦ δὲ β παντὶ τῷ γ, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα.

V. Ce Nulla muſica eſt animal:
F. la Omnis medicina eſt muſica: Ergo
V. nni Nulla medicina eſt animal.

¶ Et ſi non tota falſa *ſit propoſitio* βγ, ſed ex parte: hic quoque erit concluſio vera. Nihil enim vetat τὸ α & τῷ β & τῷ γ toti ineſſe, τὸ δὲ β autem alicui γ: vt genus ſpeciei, & differentiæ. nam animal *ineſt* omni homini, & omni pedeſtri: homo autem alicui pedeſtri, & non omni. Si igitur τὸ α omni β, & τὸ β omni γ *ineſſe* ſumptum fuerit: τὸ α omni γ inerit: quod quidem erat verum. 15

¶ Καὶ εἰ μὴ ὅλη ψευδὴς ἡ βγ πρότασις, ἀλλ' ἔστί τι, καὶ οὕτως ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ α τῷ μὲν β, καὶ τῷ γ ὅλῳ ὑπάρχειν· τὸ μὲν γὰρ τοῦ β τινὶ τῷ γ. οἷον τὸ ζῷον τῷ εἴδει. καὶ τῇ διαφορᾷ· τὸ δὲ ζῷον παντὶ ἀνθρώπῳ, καὶ παντὶ πεζῷ· ὁ δὲ ἄνθρωπος τινὶ πεζῷ, καὶ οὐ παντί. εἰ οὖν τὸ α παντὶ τῷ β, καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ λεφθείη τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρξει· ὅπερ ἦν ἀληθές.

V. Bar Omnis homo eſt animal:
F. la Omne pedeſtre eſt homo: Ergo
V. ra Omne pedeſtre eſt animal.

¶ Ὁμοίως

16 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς ὕσης τῆς α β προτάσεως. ἐὰν δὲ λάβωμεν τὸ α μήτε τῷ β, μήτε τῷ γ μηδενὶ ὑπάρχειν, τὸ μὲν τοῦ β πρὸς τὸ γ οἷον τὸ γένος πρὸς ἕτερον γένος εἶδος εἰ μὴ διαφορά· τὸ γὰρ ζῷον οὔτε φρονήσεως εὐδαιμονίᾳ ὑπάρχει, οὔτε θεωρητικῇ· ἢ δὲ φρόνησις, πρὸς θεωρητικήν. εἰ δὲν ληφθείη, τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ· οὐδενὶ ἄρα τῷ γ τὸ α ὑπάρξει· τοῦτο δὲ ψεῦδος ἀληθές.

16 ¶ Similis ratio est si propositio α β sit priuatiua. accipiat enim vt τὸ α nulli β & nulli γ insit, τὸ δὲ β autem *insit* alicui γ: vt genus speciei & differentiæ, quæ sunt ex alio genere nam animal neque vlli prudentiæ inest, neque contemplatiuæ: prudentia verò ineſt cuidam contemplatiuæ. Si igitur sumptum fuerit τὸ α nulli β, & τὸ β omni γ *inesse*: nulli γ τὸ α inerit, hoc autem verum erat.

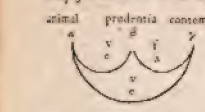

17 ¶ Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν ἐὰν μὲν ἀμφοτέρων ᾖ καταφατικὴ ἡ πρότασις, ἢ ἀμφοτέρων στερητική, οὐκ ἔστιν ἐξ ἀμφοῖν ἀληθῶν συμπεράνασθαι· οὔτε γὰρ τὸ α τινὶ τοῦ β οὔτε τὸ β τινὶ τοῦ γ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, οὔτε τὸ α τινὶ τοῦ γ ἢ μὴ ὑπάρχειν· ὅροι γὰρ ἀεὶ τρεῖς ἔσονται, ὧν ὁ μείζων ἐπὶ πλείω τοῦ μέσου τεθήσεται, ἢ κατὰ πλειόνων ἢ κατὰ μηδενός. ἐὰν δὲ μία ᾖ στερητικὴ καὶ καθόλου ἡ πρότασις, ἐξ ἀληθῶν ἔσται συμπεράνασθαι τὸ τὸ μείζονος ἄκρου ἀπόφασιν λαβεῖν τὸν μέσον τοῦ ἐλάττονος ἄκρου· ἐπὶ πλείω γὰρ τὸ μέσον τοῦ ἐλάττονος ἄκρου τεθήσεται ἢ τοῦ μείζονος· ὅταν δὲ τοῦτο συμβαίνῃ, συλλογισμὸς ἔσται διὰ τὸ τὸν μέσον τοῦ ἐλάττονος ἄκρου τεθῆναι ἢ κατὰ πλειόνων ἢ κατὰ μηδενός. ἐὰν δὲ μὴ καθόλου ᾖ ἡ στερητική, οὐκ ἔσται συμπεράνασθαι· ἐνδέχεται γὰρ τὸ μὲν α τινὶ τοῦ β μὴ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, καὶ τὸ α τινὶ τοῦ γ μὴ ὑπάρχειν· οἷον τὸ μὲν ζῷον τινὶ οὐ πᾶν δὲ ζῷον ἀνθρώπῳ, οὐδὲ πᾶν ἄνθρωπος λευκόν· ἐνδέχεται δὲ καὶ τὸ α τινὶ τοῦ γ ὑπάρχειν· οἷον τὸ ζῷον τινὶ λευκῷ· ἐὰν δὲ τὸ μὲν α τινὶ τοῦ β μὴ ὑπάρχῃ, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, ἐνδέχεται

nō inesse: τὸ ζ autē cuidā γ inesse. Vt animal omni homini inest, & cuidā albo non est consequens: homo autem cuidam albo inest. Itaque si homo ponatur medius *terminus*, & sumatur τὸ α nulli ζ inesse, τὸ β autem cuidam γ inesse: vera erit conclusio, cùm propositio α ζ sit tota falsa.

μὴ ὑπάρχειν, τὸ μὲν τοι β τινὶ ὑπάρχειν τῷ γ. οἷον τὸ ζῷον ἀνθρώπῳ μὲν παντὶ ὑπάρχει, λεύκῳ δέ τινι οὐκ ἔστι. ὁ δὲ ἄνθρωπος τινὶ λεύκῳ ὑπάρχει. ὅτε οὖν εἰ μέσου τεθέντος τοῦ ἀνθρώπου, ληφθείη τὸ α μηδενὶ τῷ ζ ὑπάρχειν, τὸ δὲ ζ τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν· ἀληθὴς ἔσται τὸ συμπέρασμα, ψευδοῦς οὔσης ὅλης τῆς ακροτάσεως.

¶Et si propositio α ζ sit falsa ex parte, cùm *propositio* ζ γ sit vera: erit conclusio vera. nihil enim vetat τὸ α & τῷ β & τῷ γ alicui inesse, & τὸ ζ alicui γ inesse: vt animal alicui pulchro, & alicui magno, & pulchrum alicui magno inesse. Si igitur sumptum fuerit τὸ α *inesse* omni ζ, & τὸ ζ alteui γ: propositio α β erit falsa ex parte, *propositio* autem β γ vera, & conclusio vera.

¶Καὶ εἰ ὅτι τι ψεύδηται ἡ α ζ πρότασις, τῆς ζ γ ἀληθοῦς οὔσης, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθὲς. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ α ζ τῷ μὲν ζ μηδενὶ τῷ δὲ γ τινὶ ὑπάρχειν. καὶ τὸ ζ τῷ γ τινὶ ὑπάρχειν· οἷον τὸ ζῷον τινὶ καλῷ καὶ τινὶ μεγάλῳ, καὶ τὸ καλὸν τινὶ μεγάλῳ ὑπάρχειν. ἐὰν οὖν λαβθῇ τὸ α παντὶ τῷ β, καὶ τὸ β τινὶ τῷ γ· ἡ μὲν α β πρότασις, ὅτι τι ψεύδηται ἔσται· ἡ δὲ β γ, ἀληθὴς· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

¶Similitérque si priuatiua sit propositio α ζ. iidem enim erūt termini & eodem modo positi ad demonstrationē *obtinendam*[a].

¶Ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς α β προτάσεως. οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι ἔσονται καὶ ὡσαύτως κείμενοι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν[a].

[a] Vt probetur conclusio vera ex propositionib⁹, quarum altera sit falsa ex parte, altera vera.

¶Rursus si *propositio* α β sit vera, & *propositio* ζ γ falsa: vera erit cō-

¶Πάλιν εἰ ἡ μὲν α ζ, ἀληθὴς· ἡ δὲ ζ γ, ψευδὴς· ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέ-

εμπμα. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ α τοῦ μὲν β ὅλῳ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ γ τινί, τὸ δὲ δ τοῦ γ μηδενὶ ὑπάρχειν· οἷον ζῷον κύκνῳ μὲν παντὶ, μέλανι δέ τινι, κύκνος δὲ οὐδενὶ μέλανι ὥστε εἰ ληφθείη παντὶ τοῦ β τὸ α, καὶ τὸ β τοῦ γ τινὶ ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα, ψευδοῦς ὄντος τοῦ δ γ.

cluſio. nihil enim prohibet quo minùs τὸ α inſit toti δ, & alicui γ, & τὸ δ inſit nulli γ: vt animal omni cygno, & cuidam nigro, cygnus autem nulli nigro. Quare ſi ſumptum fuerit *meſſe* omni β τὸ α, & alicui γ τὸ δ: vera erit concluſio, cùm falſum ſit *prologuium* δ γ.

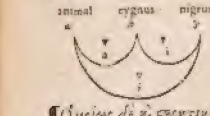

V. Da Omnis cygnus eſt animal:
P. ri Aliquod nigrum eſt cygnus: Ergo
V. a Aliquod nigrum eſt animal.

21 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ στερητικῆς λαμβανομένης τῆς α δ προτάσεως· ἐνδέχεται γὰρ τὸ α τοῦ μὲν δ μηδενὶ, τοῦ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, τὸ μὲν τοι β μηδενὶ τῷ γ· οἷον τὸ ἡμίσει τοῦ ἀλλὰ ἡμίσει εἶδ γ, δ τοῦ συμβεβηκότι τοῖς αὐτοῖς οὐδενί· τὸ δὲ ζῷον ἀριθμῷ μὲν οὐδενὶ ὑπάρχει, λευκῷ δέ τινι, ὁ δὲ ἀριθμὸς οὐδενὶ λευκῷ. ἐὰν οὖν μέσον τεθῇ ὁ ἀριθμός, καὶ ληφθῇ τὸ μὲν α μηδενὶ τοῦ δ, τὸ δὲ δ τινὶ τοῦ γ· τὸ α τινὶ τοῦ γ οὐχ ὑπάρξει, ὅπερ ἦν ἀληθὲς καὶ ἡ μὲν α δ προτασις, ἀληθὴς· ἡ δὲ δ γ, ψευδής.

21 ¶ Similis eſt ratio, ſi priuatiua accipiatur propoſitio α δ. poteſt enim τὸ α nulli δ *ineſſe*, & cuidam γ non ineſſe, τὸ δ autem nulli γ: vt genus ſpeciei quæ eſt ex alio genere, & ei quod accidit ſuis ſpeciebus. animal enim ineſt nulli numero, & cuidam albo, numerus autem nulli albo. Si igitur numerus ponatur medius *terminus*: & accipiatur τὸ α *ineſſe* nulli δ, ac τὸ δ cuidam γ: τὸ α cuidam γ non inerit, quod quidem erat verum: & propoſitio α δ *eſt* vera: *propoſitio* δ γ, falſa.

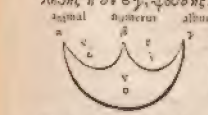

V. Fe Nullus numerus eſt animal:
P. ri Aliquod album eſt numerus: Ergo
V. a Aliquod album non eſt animal.

24 ¶ Καὶ εἰ ἐπί τι ψεύδους ἡ α δ, ψεῦδος δὲ δ ἡ δ γ· ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ α τοῦ δ τινὶ καὶ τοῦ γ τινὶ ὑπάρχειν ἑκατέρῳ, τὸ δὲ δ μηδενὶ τοῦ γ. οἷον εἰ ἴσον ἑτεροιον τὸ δ τοῦ γ, ἄμφω δὲ συμβεβηκότα τοῦ αὐτοῦ γίνει. τὸ γὰρ ζῷον τινὶ λευκῷ, καί τινι μέλανι ὑπάρχει, λεῦκον δὲ οὐδενὶ μέλανι. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α παντὶ τοῦ δ, καὶ τὸ δ τινὶ τοῦ γ· ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα.

24 ¶ Et ſi falſa *ſit* ex parte *propoſitio* α δ, falſa autē ſit etiam *propoſitio* δ γ: erit concluſio vera. nihil enim prohibet quo minùs τὸ α cuidam δ, & cuidam γ inſit, τὸ δ autē nulli γ. vt ſi ſit contrariū τὸ β τῷ γ, ambo autē accidāt eidem generi. animal enim cuidam albo, & cuidam nigro ineſt, albū autē nulli nigro. Ergo ſi ſumptū fuerit τὸ α *ineſſe* omni δ, & τὸ δ alicui γ: vera erit concluſio.

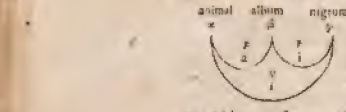

¶ Itidémque ſi propoſitio α β accipiatur priuatiua: itidem enim termini *accipientur*, & eodē modo ponentur ad demonſtrationem[a] *efficiendam*.

¶ Καὶ στερητικῆς δὲ λαμβανομένης τῆς α β ὡσαύτως· οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι, καὶ ὡσαύτως τεθήσονται πρὸς τὴν ἀπόδειξιν[a].

a Vt probetur cōcluſio vera ex propoſitionibus falſis.

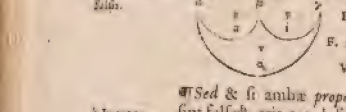

¶ *Sed* & ſi ambæ *propoſitiones* [b] ſint falſæ[b], erit concluſio vera, poteſt enim τὸ α nulli β, & alicui γ ineſſe, τὸ β autem nulli γ. vt genus ſpeciei quæ *eſt* ex alio genere, & ci quod accidit ſuis ſpeciebus. animal enim nulli numero, & cuidam albo ineſt, & numerus nulli albo. Si igitur ſumptum fuerit τὸ α ineſſe omni β, & τὸ β alicui γ: concluſio *erit* vera, & propoſitiones ambæ falſæ.

b In totum.

¶ Καὶ ἀμφοτέρων δὲ ψευδῶν οὐσῶν, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ α τοῦ μὲν β μηδενὶ, τοῦ δὲ γ τινὶ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β τοῦ γ· οἷον τὸ ζῷον τοῦ ἀριθμοῦ ἑτέρου ὄντος, καὶ τοῦ συμβεβηκότος τοῖς εἴδεσιν αὐτοῦ· ζῷον γὰρ ἀριθμῷ μὲν οὐδενὶ, λευκῷ δέ τινι ὑπάρχει, καὶ ἀριθμὸς οὐδενὶ λευκῷ· ὥστε οὐδὲν λευκῷ τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ· τὸ μὲν συμπέρασμα ἀληθές· αἱ δὲ προτάσεις ψεῦδεις.

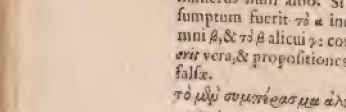

¶ Similitérque ſi priuatiua ſit propoſitio α β, nihil enim prohibet quo minùs τὸ α toti ε inſit; cuidam verò γ non inſit, & τὸ β nulli γ. vt animal nulli cygno *ineſt*, & cuidam nigro non ineſt, cygnus autem nulli nigro. Quocirca ſi ſumptum fuerit τὸ α *ineſſe* nulli β, ac τὸ β cuidam γ: τὸ α non inerit cuidam γ. erit igitur concluſio vera, propoſitiones autem falſæ.

¶ Ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς α β. οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ α τοῦ μὲν β ὅλῳ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, μηδὲ τὸ β μηδενὶ τῷ γ· οἷον ζῷον κύκνῳ μὲν παντὶ μέλανι δέ τινι οὐχ ὑπάρχει· κύκνος δὲ οὐδενὶ μέλανι. ὥς· εἰ ληφθείη τὸ α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ· τὸ α τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει· τὸ μὲν οὖν συμπέρασμα ἀληθές· αἱ δὲ προτάσεις ψεῦδεις.

animal

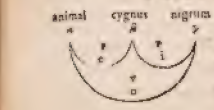

E. *Fr* Nullus cygnus est animal:
P. *ri* Aliquod nigrum est cygnus: Ergo
V. ∘ Aliquod nigrum est animal.

De potestate concludendi verum ex falsis in secunda figura, CAP. III.

1 ¶ *Summa.* 2 ¶ *De syllogismis vnius falsitatis. Si ambæ propositiones sint omnino falsæ in Camestres,* 3 *vel Cesare.* 4 *Si altera sit vera, altera omnino falsa.* 5 *Si propositio vera asserens, & falsa negans, in Cesare,* 6 *vel Camestres.* 7 *Si propositio vera negans & falsa asserens.* 8 *Si ambæ propositiones sint ex parte falsæ in Camestres,* 9 *vel Cesare.* 10 ¶ *De syllogismis particularibus: Si maior propositio sit falsa, & minor vera, in Festino,* 11 *vel Baroco.* 12 *Si maior sit vera, minor falsa, in Festino,* 13 *vel Baroco.* 14 *Si ambæ propositiones sint falsæ in Festino,* 15 *vel Baroco.*

1 ΕΝ δὲ τῷ μέσῳ σχήματι πάντες ἐγχωροῦσι ψεύδεσι ψευδῶν ἀληθεῖς συλλογισμοὶς, καὶ ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων ὅλων ψευδῶν λαμβανομένων· καὶ ὅτι τινὲς ἑκατέρας· καὶ τῆς μὲν, ἀληθοῦς· τῆς δὲ, ψευδοῦς οὔσης ὅλης, ὁποτερασοῦν ψευδοῦς πεφυκυίας· καὶ εἰ ἀμφότερα, ὅτι τινὲς ψευδεῖς[a]· ¶ εἰ μὲν οὖν ἡ μὲν, ἁπλῶς ἀληθὴς, ἡ δὲ, ὅτι τινὲς ψευδὴς, ἢ εἰ ἡ μὲν, ὅλη ψευδὴς· ἡ δὲ, ὅτι τινὲς ἀληθεῖς· καὶ ὅτι τῷ καθόλου, καὶ ὅτι τῷ ἐν μέρει συλλογισμῷ. ¶ Εἰ δὲ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ γ παντὶ οἷον ζῴῳ λίθῳ μὲν οὐδενὶ, ἵππῳ δὲ παντὶ· ἐὰν ἀναντίως τεθῶσιν αἱ προτάσεις καὶ ληφθῇ τὸ α τῷ μὲν β παντὶ, τῷ δὲ γ μηδενί· ὃν ψευδῶν ὅλων τῶν προτάσεων, ἀληθὴς ἔσται συμπέρασμα.

1 IN media verò figura omnino licet ex falsis verum concludere: siue ambæ propositiones totæ falsæ accipiantur: siue vtraque *falsa* ex parte: siue altera sit vera, altera tota falsa, vtraque falsa ponatur: siue ambæ *sint* ex parte falsæ[a]: siue altera *sit* vera simpliciter, altera falsa ex parte: siue altera *sit* tota falsa, altera vera ex parte. *Idq;* tum in vniuersalibus tum in particularibus syllogismis. ¶ Nam si τὸ α insit nulli β, & omni γ: vt animal nulli lapidi, & omni equo: propositiones autem contrario modo ponantur, & accipiatur τὸ α *inesse* omni β, ac nulli γ: ex propositionibus in totum falsis vera erit conclusio.

a Hæc verba, siue ambæ *sint* ex parte falsæ, & sic porrò alia verba, siue vtraque falsa ex parte, idem significant. aut igitur hæc aut illa videantur delenda esse.

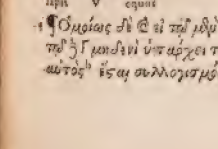

F. *Cam* Omnis lapis est animal:
P. *ef* Nullus equus est animal: Ergo
V. *mer* Nullus equus est lapis.

1 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τῷ μὲν β παντὶ, τῷ δὲ γ μηδενὶ ὑπάρχει τὸ α· ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται συλλογισμός.

1 ¶ Similitérque, si omni β, & nulli γ insit τὸ α, quoniam erit idem syllogismus.

b Nō est omnino idem syllogismus: quoniam hic est in Cesare, superior in Cesarent. sed est quodammodo idem. nam vterque fit ex eisdē terminis: vterq; probat verum ex falsis: & vtriusque eadem pene est conclusio, nēm aliter probet aliquem equum esse lapidem, aliter nullum lapidem esse equum, quæ conclusiones reciprocantur.

E. ε Nullus equus eſt animal:
E. ι Omnis lapis eſt animal: Ergo
V. ο Nullus lapis eſt equus.

¶Rurſus, ſi altera *propoſitio ſit* 4 tota falſa, altera tota vera. nihil enim prohibet quo minùs τὸ α inſit omni β, & *omni* γ, τὸ δὲ autem nulli γ: vt genus ſpeciebus non ſubalternis. animal enim & omni equo, & *omni* homini ineſt: & nullus homo *eſt* equus. Si igitur ſumptum fuerit animal alteri omni, alteri nulli ineſſe: altera *propoſitio* tota falſa erit, altera tota vera, & concluſio vera, vtriuis adiuncta ſit negatio[a].

[a] Id eſt, ſiue maior ſiue minor propoſitio neget.

¶Πάλιν, εἰ ἡ μὲν ἑτέρα ὅλη ψεύδὴς· ἡ δὲ ἑτέρα, ὅλη ἀληθὴς· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ α τῷ μὲν β, καὶ τῷ γ παντὶ ὑπάρχειν, τὸ μὲν τι β μηδενὶ τῷ γ. οἷον τὸ ζῷον πᾶσι μὲν ὑπάρχει ἀνθρώπῳ καὶ ἵππῳ παντὶ, καὶ αὐλητικῷ καὶ οὐδενὶ ἀνθρώπῳ ἵππος. ἐὰν οὖν λαμβάνῃ τὸ ζῷον, τῷ μὲν παντὶ· τῷ δὲ μηδενὶ ὑπάρχειν· ἡ μὲν ὅλη ψεύδὴς ἔσται ἡ δὲ, ὅλη ἀληθὴς· ἡ δὲ τοῦ συμπεράσματος, ἀληθής· ἀνάγκη γὰρ τοῦτο συμβαίνειν τοῖς τὸ ἐναντικοῦ[a].

[a] Id eſt, ſiue maior ſiue minor propoſitio neget.

V. ειν Omnis equus eſt animal:
E. οſ Nullus homo eſt animal: Ergo
V. ιπ Nullus homo eſt equus.

E. εοſ Nullus equus eſt animal:
V. ιν Omnis homo eſt animal: Ergo
V. ιπ Nullus homo eſt equus.

¶Item ſi altera *ſit* falſa ex parte, altera tota vera. poteſt enim τὸ α cuidam β ineſſe, & omni γ: τὸ δὲ autē nulli γ. vt animal cuidam albo, & omni coruo: & album nulli coruo. Si igitur ſumptum fuerit τὸ α nulli β, & toti γ ineſſe: propoſitio α ε erit falſa ex parte, *propoſitio* autem α γ tota vera, & concluſio vera.

¶Καὶ εἰ ἡ ἑτέρα, ὅπῃ τι ψεύδὴς ἡ ἑτέρα, ὅλη ἀληθὴς. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ α τῷ μὲν β τινὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ παντὶ, τὸ μὲν τι β μηδενὶ τῷ δὲ λευκὸν ζῷον λευκῷ μέν τινι, κόρακι δὲ παντὶ, καὶ τὸ λευκὸν οὐδενὶ κορακι. ἐὰν οὖν λαμβάνῃ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ τῷ δὲ γ ὅλῳ ὑπάρχειν ἡ μὲν α β πρότασις, ὅπῃ τι ψεύδὴς· ἡ α γ, ὅλη ἀληθὴς· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

¶Καὶ

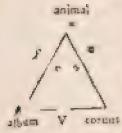

f. *Ces* Nullum album eſt animal:
V. *a* Omnis corvus eſt animal: Ergo
V. *re* Nullus corvus eſt albus.

6 ¶Καὶ μεταπιθεμένου δὲ τῆς ἑρμηνείας, ὡσαύτως ὀφείλει γίνεσθαι ἡ δοθεῖσα εἰξις.

6 ¶Itidémque priuatione tranſpoſita[a]: quia per eoſdem terminos *fiet* demonſtratio.

[a] Id eſt, ſi minor propoſitio negaret. nam in ſuperiori exemplo minor negabat.

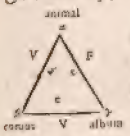

V. *Cam* Omnis corvus eſt animal:
f. *ef* Nullum album eſt animal: Ergo
V. *rem* Nullum album eſt corvus.

7 ¶Καὶ εἰ ἡ καταφατικὴ προτασις, δεῖ τὴν ψευδῆς· καὶ ἡ στερητικὴ, ὅλη ἀληθής. οἷόν γε κωλύει, τὸ α τῷ μὲν β παντὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν, καὶ τὸ β μηδενὶ τῷ γ· οἷον τὸ ζῶον λευκῷ μὲν παντὶ, πίττῃ δὲ οὐδεμιᾷ, & τὸ λευκὸν οὐδεμιᾷ πίττῃ. ὡς τε εἰ ληφθῇ τὸ α ὅλῳ τῷ β ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ μηδενί· ἡ μὲν α β, δεῖ τὴν ψεύδης· ἡ δὲ α Γ, ὅλη ἀληθής· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

7 ¶Item ſi affirmatiua propoſitio *ſit* falſa ex parte, priuatiua autem tota vera. nihil enim vetat τὸ α cuidam β ineſſe, & toti γ non ineſſe, ac τὸ β nulli γ. vt animal cuidam albo, & nulli pici, & album nulli pici. Quare ſi ſumptum fuerit β α toti & ineſſe, & nulli γ: propoſitio α & *erit* falſa ex parte, propoſitio autem α γ tota vera, & concluſio vera.

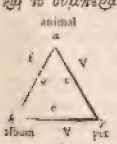

f. *Cam* Omne album eſt animal:
V. *ef* Nulla pix eſt animal: Ergo
V. *rem* Nulla pix eſt albus.

Adde exemplum in Ceſare.

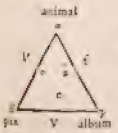

V. *Ces* Nulla pix eſt animal:
f. *a* Omne album eſt animal: Ergo
V. *re* Nullum album eſt pix.

8 ¶Καὶ εἰ ἀμφότεραι αἱ προτάσεις δεῖ τὴν ψεύδεις, ἐσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ α καὶ τῷ β, καὶ τῷ γ παντὶ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β μηδενὶ τῷ γ.

8 ¶*Sed* & ſi ambæ propoſitiones *ſint* ex parte falſæ, erit concluſio vera. poteſt enim τὸ α alicui & *alicui* γ ineſſe, τὸ autē nulli γ.

vt animal alicui albo, & alicui nigro: album autem alicui nigro. Ergo si acceptum fuerit τὸ *a inesse* omni β, & nulli γ: ambæ propositiones *erunt* falsæ ex parte, conclusio autem vera.

οἷον ζῷον καὶ λευκῷ τινι, καὶ μέλανι τινὶ τὸ δὲ λεύκῳ, οὐδενὶ μέλανι. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α τῷ μὲν β παντὶ, τῷ δὲ γ μηδενί· ἀμφω μὲν αἱ προτάσεις ἔσονται ψευδεῖς· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

E. Cam Omne album est animal:
E. ef Nullum nigrum est animal: Ergo
V. tei Nullum nigrum est album.

¶ Similiter, si trãsponatur *propositio* priuatiua[a], *demonstrabitur* per eosdem terminos.

[a] id est, si omne grysleo neget. in superiori e: nam exemplo nil non negabat, sed non affirmabat.

¶ Ὁμοίως δὲ καὶ μετατεθείσης τῆς στερητικῆς, δείξει τῷ αὐτῷ ὅρῳ.

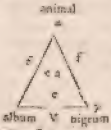

E. cef Nullum album est animal:
E. a Omne nigrum est animal: Ergo
V. re Nullum nigrum est album.

¶ Perspicuum autem *est hoc fieri* 10 etiam in particularibus syllogismis. nihil enim prohibet τὸ α omni β, & cuidam γ inesse, & τὸ β cuidam γ non inesse. vt animal omni homini, & cuidam albo *inest*. homo autem cuidam albo non inerit. Si igitur positum fuerit τὸ α nulli β inesse, & alicui γ inesse: propositio vniuersalis erit tota falsa: particularis, vera: & conclusio, vera.

¶ Φανερὸν δὲ μὴ ὄντι τῷ ἐν μέρει συλλογισμῷ. οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ α τῷ μὲν β παντὶ, τῷ δὲ γ τινὶ ὑπάρχειν, καὶ τὸ β τῷ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· οἷον ζῷον παντὶ μὲν ἀνθρώπῳ, λευκῷ δέ τινι, οὐθενὶ δὲ τινι λευκῷ ὑπάρξει. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ τινὶ ὑπάρχειν· ἡ μὲν καθόλου στερητικὴ, ψευδής· ἡ δ' ἐν μέρει, ἀληθὴς, ἓν δὲ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

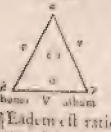

E. ei Nullus homo est animal:
V. o Aliquod album est animal: Ergo
V. ao Aliquod album non est homo.

¶ Eadem est ratio, si *propositio* 11 α β accipiatur affirmatiua. potest enim τὸ α nulli β *inesse*, & cuidam γ non inesse, & τὸ β cuidam γ nõ inesse. vt animal nulli

¶ Ὡσαύτως δὲ καὶ καταφατικῆς λαμβανομένης τῆς α β. ἐνχωρεῖ γὰρ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ, τῷ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· καὶ τὸ β τῷ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· οἷον τὸ ζῷον οὐδενὶ ἀψύχῳ,

ἀψύχῳ, λευκαῖ δέ τινι· καὶ τὸ ἄψυχον τινὶ λευκῷ οὐχ ὑπάρξει. εἰ δὲ οὕτω τεθῇ τὸ α τοῖ μὲν β παντὶ, τοῖ δὲ γ τινὶ· μὴ ὑπάρχειν· ἡ μὲν α β ἀπόφασις ἡ καθόλου, ὅλη ψευδής· ἡ δὲ α γ, ἀληθής· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

inanimo, & cuidam albo *ineſſe*. inanimum verò cuidam albo non inerit. Si igitur poſitum fuerit τὸ α omni β *ineſſe*, & cuidam γ non ineſſe: propoſito illa vniuerſalis α β, erit tota falſa: *propoſito* autem α γ, vera: & concluſio, vera.

P. Nũl. Omne inanimum eſt animal.
V. ∞ Aliquod album non eſt animal. Ergo
V ∘ Aliquod album non eſt inanimum.

α ¶ Καὶ τῶν μὲν καθόλου, ἀληθὴς ἡ τοιαύτης τῆς ὑποθέσεως· τῶν δὲ κατὰ μέρος, ψευδοῦς· ὁ δὲ ὑπὸ κωλύει, τὸ α μήτε τοῖ β, μήτε τοῖ γ οὐδενὶ ὑπάρχειν· οἷον ζῷον οὐδενὶ ἀριθμῷ, οὐδὲ ἀψύχῳ· ἢ ἀριθμὸς τινὶ ἀψύχῳ οὐχ ὑπάρξει). εἰ δὲ οὕτω τεθῇ τὸ α τοῖ μὲν β μηδενί, τοῖ δὲ γ τινί· τὸ μὲν συμπέρασμα ἔσται ἀληθὲς· καθόλου ἀπόφασις ἀληθής· ἡ δὲ κατὰ μέρος, ψευδής.

¶ Itē ſi vniuerſalis poſita fuerit vera, & particularis falſa. Nihil enim prohibet τὸ α nulli β & nulli γ eſſe conſequens, τὸ β autem cuidam γ nō ineſſe: vt nulli numero, & nulli inanimo *conſequens eſt*, & numerus cuidam inanimo non eſt conſequens. Si igitur poſitum fuerit τὸ α nulli β, & cuidam γ *ineſſe*: concluſio quidem erit vera: & vniuerſalis propoſitio, vera: particularis autem, falſa.

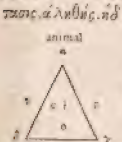

V. Nẽ. Nullus numerus eſt animal.
P. ∞ Aliquod inanimum eſt animal. Ergo
V. ∘ Aliquod inanimum non eſt numerus.

β ¶ Καὶ καταφατικῆς ἡ αὐ καθόλου τοιαυτησὶ ὁρισθείσης, ὡσαύτως ἐν μορίῳ δὲ τὸ α ἢ τῷ β ἢ, τῷ γ ὅλῳ ὑπάρχειν, τὸ μὲν τοῖ β τινὶ τῷ γ μὴ ἐπεσθαι· οἷον τὸ ζῷον τῷ εἶδει ἢ τῷ διαφορᾷ τὸ ὅλῳ ζῴῳ παντὶ ἀνθρώπῳ, καὶ ὅλῳ πεζῷ ἐστί). ὁ δὲ ἄνθρωπος οὐ παντὶ πεζῷ. ὥστε εἰ λαμβάνοιτο τὸ α τῷ μὲν β ὅλῳ ὑπάρχειν, τῷ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· ἡ μὲν καθόλου ἀπόφασις, ἀληθὴς· ἡ δὲ κατὰ μέρος, ψευδής· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

¶ Idem eſt, ſi vniuerſalis *propoſitio* ponatur affirmatiua. Poteſt enim τὸ α ineſſe toti β & τοῖ γ, τὸ β autem cuidam γ non eſſe conſequens. vt genus ſpecici, & differentiæ. animal enim omni homini, & omni pedeſtri conſequens eſt: homo autem non omni pedeſtri. Quare ſi ſumptũ fuerit τὸ α toti β inciſe, & cuidã γ non ineſſe: *propoſito* vniuerſalis erit vera: & particularis, falſa: concluſio autem, vera.

V. *Bar* Omnis homo eſt animal:
F. *ri* Aliquod pedeſtre non eſt animal: Ergo
V. *o* Aliquod pedeſtre non eſt homo.

¶ Perſpicuum autem eſt etiam 14 ex ambabus falſis veram fore concluſionem. ſiquidem accidit vt τὸ α toti β, & nulli γ inſit, τὸ β autem cuidam γ non ſit conſequens. nam ſi ſumptum fuerit τὸ α nulli β, & cuidam γ ineſſe: ambæ propoſitiones erunt falſæ: & concluſio, vera.

¶ Φανερὸν δέ, ὅτι καὶ ἐξ ἀμφοτέρων ψευδῶν ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα· εἴπερ συμβήσεται τὸ α τῷ μὲν β παντὶ τῷ γ ὅλῳ ὑπάρχειν, τῷ μὲν τοι β τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν, λαμβάνοντος δὲ τοῦ α τῷ μὲν β μηδενὶ, τῷ δὲ γ τινὶ ὑπάρχειν· αἱ μὲν προτάσεις ἀμφότεραι, ψευδεῖς· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

F. *Eſt* Nullus homo eſt animal:
F. *ri* Aliquod inanimum eſt animal: Ergo
V. *o* Aliquod inanimum non eſt homo.

¶ Item ſi vniuerſalis propoſitio ſit attributiua: & particularis, priuatiua. poteſt enim τὸ α nulli & omni γ eſſe conſequens, τὸ δὲ verò cuidam γ non ineſſe. vt animal nulli ſcientiæ, omni autē homini eſt conſequēs: ſcientia verò non omni homini. Si igitur ſumptum fuerit, τὸ α toti δ ineſſe, & cuidam γ non eſſe conſequens: propoſitiones earum falſæ: concluſio autem, vera.

¶ Ὁμοίως δὲ καὶ κατηγορικῆς οὔσης τῆς καθόλου προτάσεως· τῆς δὲ ἐν μέρει, στερητικῆς. εἰ γὰρ ὑπάρχοι τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ, τῷ δὲ γ παντὶ ὑπάρχοι, καὶ τὸ β τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν οἷον ζῷον ἐπιστήμῃ μὲν οὐδεμιᾷ, ἀνθρώπῳ δὲ παντὶ ὑπάρχει, ἡ δὲ ἐπιστήμη οὐ παντὶ ἀνθρώπῳ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ μὲν α τῷ β ὅλῳ ὑπάρχειν, τὸ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· αἱ μὲν προτάσεις ψευδεῖς, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές.

E. *Bar* Omnis ſcientia eſt animal:
P. *o* Quidam homo non eſt animal. Ergo
V. *o* Quidam homo non eſt ſcientia.

De poteſtate concludendi verum ex falſis in tertia figura, CAP. IV.

1 ¶ *Summa.* 2 ¶ *De ſyllogiſmis ex ambabus propoſitionibus vniuerſalibus. Si ambæ propoſitiones ſint omnino falſæ in Darapti,* 3 *vel Felapton.* 4 *Si ambæ ſint falſæ ex parte in Darapti,*

Darapti, 5 vel Felapton. 6 Si in Felapton maior sit tota falsa, & minor vera: 7 vel maior vera, & minor tota falsa. 8 Si in Darapti maior sit tota falsa, & minor vera: 9 vel maior vera, & minor tota falsa. 10 Si in Darapti maior sit falsa ex parte, & minor vera: 11 vel maior vera, & minor falsa ex parte. 12 Si in Felapton maior sit falsa ex parte, & minor vera: 13 vel maior vera, & minor falsa ex parte. 14 ¶ De syllogismis ex ambabus propositionibus particularibus. 15 ¶ Corollarium communes tribus figuris de argumento à veritate vel falsitate conclusionis ad veritatē vel falsitatē propositionū. 16 Corollary cōformatiue.

Ἐπὶ τρίτου δὲ καὶ ἐν τῷ ἐξ ἀμφοῖν ἀληθῶν μετὰ ὄξεως ψευδῶν ἀληθὲς καὶ ἀμφοτέρων ψευδῶν οὐσῶν ὅλων. ¶ ἔστι τι ἑκατέρας· καὶ τὸ μὲν ἑτέρας ὅλης ἀληθοῦς οὔσης, τὸ δ' ἑτέρας ψευδοῦς· καὶ τὸ μὲν ἔστι τι ψευδοῦς, τὸ δ' ὅλης ἀληθοῦς· καὶ ἀνάπαλιν. ¶ ὁσαχῶς ἄλλως ἐγχωρεῖ μεταλλάττειν τὰς προτάσεις. ¶ Οὐδὲν γὰρ κωλύει μήτε τὸ α, μήτε τὸ β μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, τὸ μὲν τοι α τινὶ τῷ ε ὑπάρχειν. εἰ γὰρ ἄνθρωπος, οὐ τὸ πεζὸν οὐδενὶ ἀψύχῳ ἕπεται, ἀνθρώπος μὲν τοι τινὶ πεζῷ ὑπάρχει. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α ἐπὶ τοῦ ε παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν· αἱ μὲν προτάσεις ὅλαι ψευδεῖς· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

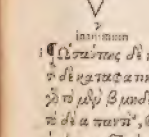

E. Dar Omne inanimum eſt homo:
F. ꝑ Omne inanimum eſt pedeſtre: Ergo
V. ꝛ Aliquod pedeſtre eſt homo.

IN poſtrema quoque figurâ concludetur verum ex falſis, cùm ambæ *propoſitiones* ſunt totæ falſæ: *vel* altera vera, altera falſa: vel altera falſa ex parte, altera tota vera: vel contrà: denique quotcunque aliis modis licet commutare propoſitiones.

¶ Nihil enim prohibet quo minus neque τὸ α neque τὸ ε vlli γ inſit, γ autem alicui ε inſit. Verbi gratia, neq; homo neque pedeſtre vlli inanimo cōſequēs eſt: homo autem alicui pedeſtri ineſt. Si igitur ſumptum fuerit τὸ α & τὸ ε omni γ ineſſe: propoſitiones quidē *erunt* totæ falſæ: concluſio autem, vera.

Ἐπὶ δὲ τοῦ κατὰ μέρος στερητικῆς, τὸ δὲ καθόλου καταφατικῆς οὔσης. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ μὲν β μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ α παντὶ, ε τὸ α τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ τὸ μέλαν οὐδενὶ κύκνῳ, ζῷον δὲ παντὶ, ε τὸ ζῷον οὐ παντὶ μέλανι. ὡς· ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν ε παντὶ τῷ γ τὸ α μηδενὶ· τὸ α τινὶ τῷ ε οὐχ ὑπάρξει· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές· αἱ δὲ προτάσεις, ψευδεῖς.

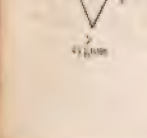

¶ Idem eſt, ſi altera *propoſitio* ſit priuatiua, altera affirmatiua. poteſt enim ε cuilibet γ ineſſe, τὸ α autem omni[a], & τὸ α cuidam ε [a] Repete γ non ineſſe. vt nigrum nulli cygno, animal verò omni *cygno*, & animal non omni nigro. Quare ſi ſumptum fuerit β omni γ, & α nulli [b] *ineſſe*: [b] α cuidam [b] Repete γ, ε non ineſt: & concluſio *erit* vera propoſitiones autem, falſæ.

P. *Vel* Nullus cygnus eſt animal:
F. ꝑ Omnis cygnus eſt niger: Ergo
V. ꝛ Aliquod nigrum non eſt animal.

¶ *Sed* & si vtraque *propositio* sit falsa ex parte, erit cõclusio vera. nihil enim vetat quo minùs & τὸ α & τὸ β cuidam γ insit, & τὸ α cuidam β. vt album & pulchrum cuidam animali ineſt, & album cuidam pulchro. Si igitur positum fuerit τὸ α & τὸ β omni γ ineſſe: propositiones quidem erunt ex parte falsæ: conclusio autem, vera.

4 ¶ Καὶ εἰ ἑκατέρα ψεύδηται, ἐνδέχεται τὸ συμπέρασμα ἀληθὲς εἶναι· οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ τὸ α μηδενὶ τῷ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ α τινὶ τῷ β. οἷον τὸ λευκὸν, καὶ τὸ καλὸν τινὶ ζῴῳ ὑπάρχει· εἰ τὸ λευκὸν τινὶ καλῷ. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ α ἐπὶ τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν· αἱ μὲν προτάσεις, ἔσται ψεῦδεις· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

f. *Dat* Omne animal eſt album:
f. *ap* Omne animal eſt pulchrum: Ergo
V. *ti* Aliquod pulchrum eſt album.

5 ¶ Καὶ τῶν στερητικῶν δὲ τὰ αὐτὰ συμβήσεται, ὁμοίως. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν α τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β τινὶ ὑπάρχειν, καὶ τὸ α τῷ β μὴ παντὶ ὑπάρχειν. οἷον τὸ λευκὸν [ℭ] τινὶ ζῴῳ οὐχ ὑπάρχει, τὸ δὲ καλὸν τινὶ ὑπάρχει, καὶ τὸ λευκὸν οὐ παντὶ καλῷ. εἰ ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ γ, τὸ δὲ β παντὶ τῷ ἀμφότερα μὲν αἱ προτάσεις, ἔσται τι ψεῦδεις· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

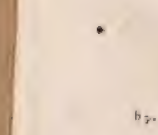

a 5. *Itē si priuatiua ponatur propositio α γ. nihil enim prohibet, τὸ α cuidam β non ineſſe, τὸ β autem cuidam ineſſe, ac τὸ α nõ omni β ineſſe. vt album cuidam animali non ineſt: pulchrũ autem cuidam ineſt: & album non omni pulchro. Quare si sumptum fuerit, τὸ α nulli γ, τὸ θ autem omni* [a] *ineſſe: ambæ propositiones erunt ex parte falſæ: conclusio autem, vera.*

f. *Fel* Nullum animal eſt album:
f. *ap* Nullum animal eſt pulchrum Ergo
V. *tn* Aliquod pulchrum non eſt animal.

6 ¶ Ἔτι εἰ ἑκατέρα ψεύδηται, ἐνδέχεται τὸ συμπέρασμα ἀληθὲς εἶναι· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν α τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ α τῷ β μὴ παντὶ ὑπάρχειν. οἷον τὸ λευκὸν τινὶ ζῴῳ οὐχ ὑπάρχει, τὸ δὲ καλὸν τινὶ ζῴῳ ὑπάρχει· τὸ μὲν τὶ ζῷον καὶ λευκὸν παντὶ κύκνῳ ἐστί· τὸ μὲν τὶ ζῷον οὐ παντὶ ὑπάρχει λευκῷ. τεθέντων οὖν ὅρων τούτων, ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν β ὅλῳ τῷ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ α ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν· ἡ μὲν β Γ ἴσως ἀληθὴς· ὅλην· ἡ δὲ α γ, ὅλη ψεύδης· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀλη-

Item si altera propositio tota falsa, altera tota vera accipiatur. poteſt enim & τὸ α & τὸ β omni γ conſequẽs eſſe: τὸ α verò cuidam γ non ineſſe. vt animal & album omni cygno eſt conſequens: animal autem non omni albo ineſt. Poſitis igitur his terminis, si sumptum fuerit [b] *β toti γ ineſſe, τὸ α autem toti non ineſſe: propositio β γ erit tota vera: propositio autem α γ, tota falſa: & conclusio, vera.*

b 7.

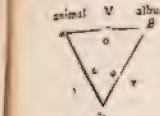

Nullus cygnus eſt animal:
Omnis cygnus eſt albus: Ergo
Aliquod album non eſt animal.

ζ ¶Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν β τῷ γ ψεῦδος, τὸ δὲ α γ ἀληθές. οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι ἔσονται πρὸς τὴν κατάφασιν, μέλας, κύκνος, ἀψυχον.

7 ¶Item ſi τὸ β γ ſit falſum, τὸ α γ verum. hi namque termini ſumentur ad demonſtrationem *conficiendam*, nigrum, cygnus, inanimum.

[a] Vt concludatur verum ex falſo ſit.

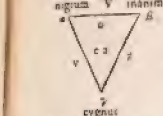

Nullus cygnus eſt niger:
Omnis cygnus eſt inanimus: Ergo
Aliquod inanimum non eſt nigrum.

η ¶Ἀλλὰ καὶ εἰ ἀμφότερα λαμβάνοιτο καταφατικά. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ ὑπεδάμενον, τὸ δὲ α ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν, ὥστε τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν. εἰ γὰρ κύκνῳ μὲν παντὶ ζῴου, μέλανι δ' οὐδενὶ κύκνῳ, ὥστε τὸ μέλαν ὑπάρχειν τινὶ ζῴῳ, ὡς ἐὰν ληφθῇ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν· ἡ μὲν β γ, ὅλη ἀληθὴς· ἡ δὲ α γ, ὅλη ψευδής· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

8 ¶Sed & ſi ambæ *propoſitiones* accipiantur affirmatiuæ. nihil enim prohibet τὸ β omni γ conſequens eſſe, τὸ α autem toti [b] nõ γ ineſſe, ac τὸ α cuidam β ineſſe. vt omni cygno animal, nigrum autem nulli cygno, & nigrum alicui animali ineſt. Quare ſi ſumptum fuerit τὸ α & τὸ β omni γ ineſſe: *propoſitio* β γ *erit* tota vera: *propoſitio* autem α γ, tota falſa: & concluſio, vera.

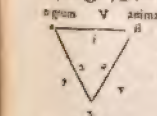

Omnis cygnus eſt niger:
Omnis cygnus eſt animal: Ergo
Aliquod animal eſt nigrum.

θ ¶Ὁμοίως δὲ καὶ τῆς α γ ληφθείσης ἀληθοῦς· ὅλης γὰρ τῷ αὐτῷ ὅρου ἡ κατάφασις.

9 ¶Idem eſt, ſi vera ſumpta fuerit propoſitio α γ. *fiet* enim demonſtratio [c] per eoſdem terminos.

[c] Colligetur vera concluſio ex falſis propoſitionibus.

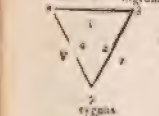

Omnis cygnus eſt animal:
Omnis cygnus eſt niger: Ergo
Aliquod nigrum eſt animal.

¶ Rursus, si altera sit tota vera, altera falsa ex parte. Potest enim ℧ ℂ omni γ inesse, ℂ α autem alicui γ, & ℧ α alicui ℂ. vt bipes omni homini, pulchrum autem non omni, & pulchrum alicui bipedi inest. Si igitur sumptum fuerit & ℧ α & ℧ ℂ toti γ inesse: *propositio* ℂ γ *erit* tota vera: propositio autem α γ, falsa ex parte: conclusio autem, vera.

¶ Πάλιν ἂν μὲν, ὅλως ἀληθεῖς οὖσης· ἂν δὲ, ἔστι τι ψευδὲς. εἴληφθω γὰρ τὸ μὲν ℬ παντὶ τοῦ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ α τινὶ τοῦ γ· ἢ τὸ α τινὶ τοῦ ℬ. ℸ δὴ. ποιῶ μὲν παντὶ ἀνθρώπῳ, καλόν· ἢ οὐ παντὶ, ἢ τὸ καλὸν τινὶ δὶ ποδὶ ὑπάρχει. ἐὰν οὖν ληφθῇ, ℰ τὸ α ℰ τὸ ℬ ὅλῳ τοῦ Γ ὑπάρχειν· ἡ μὲν ℬ γ, ἀληθὴς ὅλη· ἡ δὲ α γ, ὅτι τι ψεῦδος· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

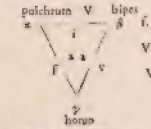

f. *Dar* Omnis homo est pulcher:
V. *ap* Omnis homo est bipes: Ergo
V. *ti* Aliquod bipes est pulchrum.

¶ Idem est, si *propositio* α γ sit vera, & propositio β γ accipiatur falsa ex parte. transpositis[a] enim iisdem terminis, erit demonstratio[b].

¶ Ὁμοίως δὲ κἂν ἡ μὲν α Γ ἀληθὴς οὖσης, ἡ δὲ ℬ Γ ψεῦδος ᾖ τι λαμβανόμενος· μεταθέντων γὰρ τῶν ὅρων, ἔσται ἡ κατάφασις.

a In superiori syllogismo pulcher erat medius extremorum, bipes maior: hic vero extrema pulcher est minus extremo, bipes, maior.
b Verum concludetur ex falso.

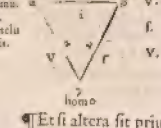

Dar Omnis homo est bipes:
f. *ap* Omnis homo est pulcher: Ergo
V. *ti* Aliquod pulchrum est bipes.

¶ Et si altera sit priuatiua, altera affirmatiua. Nam quia fieri potest, vt ℧ ℂ toti γ insit, ℧ α autem alicui[c] *tantum*: cùm *termini* ita *se* habent, non omni β inest τὸ α. Si igitur sumptum fuerit ℧ ℂ toti γ inesse, ℧ α autem nulli[d]: *propositio* priuatiua, falsa ex parte: altera, tota vera: & conclusio vera erit.

c γ.
d γ.

¶ Καὶ ἂν μὲν, στερητικῆς τῆς δὲ κατηγορικῆς οὔσης. ἐπεὶ γὰρ ἐνδέχεται τὸ μὲν ℬ ὅλῳ τοῦ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ α τινί· ὅταν οὕτως ἔχωσι, οὐ παντὶ τῷ β τὸ α. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ μὲν β ὅλῳ τοῦ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ α μηδενί· ἡ μὲν στερητικὴ, ὅτι τι ψεῦδος· ἡ δὲ ἑτέρα, ὅλη ἀληθὴς· καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀληθές.

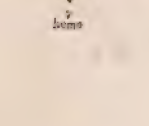

f. *Fel* Nullus homo est albus:
V. *ap* Omnis homo est animal: Ergo
V. *ne* Aliquod animal non est album.

11 ¶ Πάλιν ἐπεὶ δέδεικται, ὅτι τῷ μὲν α μηδενὶ ὑπάρχοντος τοῦ γ, τῷ δὲ β τινὶ, οὐ χωρεῖ τὸ α τοῦ β τινὶ μὴ ὑπάρχειν φανερὸν οὖν, ὅτι καὶ τὸ μὲν α γ ἔλης ἀληθοὺς οὔσης, τῆς δὲ ϛ Γ ὄντι τῷ ψεύδους, οὐ χωρεῖ τὸ συμπέρασμα εἶναι ἀληθές. ἐὰν γὰρ ληφθῇ τὸ μὲν α μηδενὶ τοῦ γ, τὸ δὲ β τινὶ τῷ δ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· ἢ μὲν α γ, ἔλη ἀληθὴς· ἡ δὲ Ε, ὄντι τῷ ψεύδους.

11 ¶ Rursus quia ostensum est, cùm τὸ α ineſt nulli γ, τὸ β verò ineſt alicui[a], fieri vt τὸ α cuidam β nō insit: perſpicuum igitur eſt, etiam cùm propoſitio α γ eſt tota vera, & propoſitio ϛ γ falſa ex parte, poſſe concluſionem eſſe veram. Nam ſi ſumptum fuerit τὸ α meſſe nulli γ, τὸ δ autem ineſſe omni[b]: propoſitio α γ erit tota vera: propoſitio autem ϛ γ, falſa ex parte.

a Sonſes eſt. hæc eſt in ſyllogiſmis particularibus. b Sumpta non differre ab eo quod ſumpta in ſyllogiſmis vniuerſalibus. c Hæc eſt propoſitio omnino falſa. d Id eſt, aliquis γ, non eſt omnis. e Sup. ineſſe, vel non ineſſe. hæc eſt propoſitio falſa ex parte.

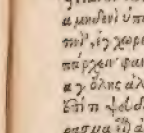

12 ¶ Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι τῆς ἐν μέρει συλλογισμῆς, ὅτι πάντως ἔσται ψευδῶν ἀληθὲς. οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι λαμβάνειν, οἱ καὶ ὅταν καθόλου ὄσιν αἱ προτάσεις· οἱ μὲν ἐν τοῖς κατηγορικοῖς, κατηγορεμένοι· οἱ δὲ ἐν τοῖς στερητικοῖς, στερητικοί. οὐδὲν γὰρ διαφέρει μηδενὶ ὑπάρχοντος, παντὶ λαβεῖν ὑπάρχον· ἢ παντὶ ὑπάρχοντος λαβεῖν μὴ ὑπάρχον, ὅπερ ἦν τὸ ὅρον εἶναι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς στερητικῆς. ¶ Φανερὸν δὲ, ὅτι καὶ μὴ ὄντος συμπεράσματος ἀληθοῦς, ἐξ ἀμφοῖν ἀληθῶν ἔσται συλλογισμός· τὸ δὲ συμπέρασμα ὁμοίως ἢ ἀληθὲς ἢ μὴ ἐνδέχεται ἀληθές.

12 ¶ Perſpicuum autem eſt, etiam in ſyllogiſmis particularibus[c] omnino concludi verum ex falſis. iidem enim termini ſumendi ſunt, qui ſumebantur cùm propoſitiones eraut vniuerſales: nempe in attributiuis attributiui, in priuatiuis priuatiui. nihil enim differt[d] cùm nulli inſit, accipere omni ineſſe[e]: &, cùm inſit alicui[f], ſumere vniuerſaliter[g]: quod attinet ad terminorum expoſitionem[h]. Similis eſt ratio priuationum[i]. ¶ Conſtat igitur, cùm falſa eſt concluſio, neceſſe eſſe vt ea, ex quibus ratio conſtat, falſa ſint aut omnia, aut aliqua. cùm autem concluſio eſt vera, non neceſſe eſſe vt aliquid, aut omnia vera ſint. ſed fieri poſſe, vt, cùm nihil veri ſit in ſyllogiſmo, concluſio ſimiliter vera ſit, non tamen ex neceſſitate[k].

c Id eſt, qui cōſtat ex altera propoſitione vniuerſali, & altera particulari. d Nullus eſt omnis. e Omnis eſt omnis. f Id eſt, aliquis. g Omnis eſt aliquis. h Id eſt, quod attinet ad hoc vt propoſitio ceruiorum oſtendatur vera. colligi ex Eſdra. i Id eſt, propoſitionum negandi. eadem verba precedentia pertinent ad propoſitiones affirmantes; vt cùm ſumitur nulli ineſſe. quod omni vel alicui ineſt. k Fieri poteſt, vt concluſio falſa ex propoſitionibus falſis colligatur: vt. Omnis lapis eſt animal. omnis eſt lapis, ergo omnis eſt animal. vel. Nullus homo eſt aſinus. omnis equus eſt homo, ergo nullus equus eſt animal.

13 ¶ Λέγω δ', ὅτι ὅταν δύο ἔχῃ οὕτως πρὸς ἄλληλα, ὥς τε θατέρῳ ὅρος, ὅλῳ τινὶ ἢ μέρει, οὐκ ἀνάγκη συλλογισμὸν εἶναι· τούτου μὲν ὄντος, καθ' ὅλου ἢ κατὰ μέρος· ὅρος δ' ἐστὶν, ὃ καὶ ἀνάγκη ἢ συλλογισμὸν ἢ ἀπόδειξιν εἶναι.

13 ¶ Rursus quia oſtenſum eſt, cùm τὸ α ineſt nulli γ, τὸ β verò ineſt alicui[a], fieri vt τὸ α cuidam β nō inſit: perſpicuum igitur eſt, etiam cùm propoſitio α γ eſt tota vera, & propoſitio ϛ γ falſa ex parte, poſſe concluſionem eſſe veram. Nam ſi ſumptum fuerit τὸ α meſſe nulli γ, τὸ δ autem ineſſe omni[b]: propoſitio α γ erit tota vera: propoſitio autem ϛ γ, falſa ex parte.

14 ¶ Perſpicuum autem eſt, etiam in ſyllogiſmis particularibus[c] omnino concludi verum ex falſis. iidem enim termini ſumendi ſunt, qui ſumebantur cùm propoſitiones eraut vniuerſales: nempe in attributiuis attributiui, in priuatiuis priuatiui. nihil enim differt[d] cùm nulli inſit, accipere omni ineſſe[e]: &, cùm inſit alicui[f], ſumere vniuerſaliter[g]: quod attinet ad terminorum expoſitionem[h]. Similis eſt ratio priuationum[i]. ¶ Conſtat igitur, cùm falſa eſt concluſio, neceſſe eſſe vt ea, ex quibus ratio conſtat, falſa ſint aut omnia, aut aliqua. cùm autem concluſio eſt vera, non neceſſe eſſe vt aliquid, aut omnia vera ſint. ſed fieri poſſe, vt, cùm nihil veri ſit in ſyllogiſmo, concluſio ſimiliter vera ſit, non tamen ex neceſſitate[k].

15 ¶ Cauſa autē eſt: quia cùm duo ita inter ſe affecta ſunt, vt ſi vnum ſit, neceſſariò ſit alterū: ſi nihil ſit, neque illud eſſe poſſit: ſed ſimiliter ſi ſit, nō neceſſe eſt illud eſſe.

a Sonſes eſt. hæc eſt in ſyllogiſmis particularibus. b Sumpta non differre ab eo quod ſumpta in ſyllogiſmis vniuerſalibus. c Hæc eſt propoſitio omnino falſa. d Id eſt, aliquis γ, non eſt omnis. e Sup. ineſſe, vel non ineſſe. hæc eſt propoſitio falſa ex parte. f Id eſt, quod attinet ad hoc vt propoſitio ceruiorum oſtendatur vera. colligi ex Eſdra. g Id eſt, propoſitionum negandi. eadem verba precedentia pertinent ad propoſitiones affirmantes; vt cùm ſumitur nulli ineſſe. quod omni vel alicui ineſt. h Fieri poteſt, vt concluſio falſa ex propoſitionibus falſis colligatur: vt. Omnis lapis eſt animal. omnis eſt lapis, ergo omnis eſt animal. vel. Nullus homo eſt aſinus. omnis equus eſt homo, ergo nullus equus eſt animal. i Antecedens, & conſequens. k Conſequens. l Id eſt, antecedens. m Conſequens. n Antecedens. o Quia valet argumentum abeuntem conſequentia ad euentum. antecedens: vt, Si eſt homo, eſt animal, ergo eſt homo. concluſio eſt vera, ergo propoſitiones vera. p Antecedens.

At verò [a], si idem[b] sit, & nisi sit, eandem rem[c] necessariò esse, aut impossibile[d]. vtputa, si Ⓑ α sit album, Ⓒ esse magnum necessariò: & si Ⓑ α nō sit album, Ⓒ esse magnum necessariò. Cùm[e] enim si hoc est album, ve Ⓑ α, necesse est hoc esse magnum, vt Ⓒ Ⓑ & si Ⓒ Ⓑ sit magnum, Ⓒ γ nō esse album: necesse est, si Ⓑ α sit album, Ⓒ γ non esse album.

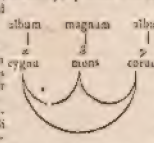

Et[f] cùm duobus[g] propositis, si vnum[h] sit, necesse est alterum[i] esse: certè si hoc non sit, necesse est primum non esse. Ergo cùm propositiones nō Ⓒ α non est magnum, Ⓑ α non potest esse album. Quòd si cùm Ⓑ α non est album, necesse[k] est Ⓒ α esse magnum: necessariò euenit, vt, si Ⓑ α non sit magnum, ipsum Ⓒ sit magnum. (hoc autē est impossibile) nam si Ⓑ α non est magnum. Ⓑ α necessariò[l] nō erit album. si igitur, cùm Ⓑ α non est album, Ⓒ erit magnum: efficitur quasi[m] per tres termi-nos, vt, si Ⓒ non sit magnum, illud ipsum sit magnum[n].

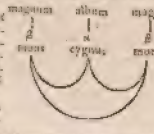

Καὶ [f] ὅταν δυοῖν [g] ὄντοιν, ἕτερόν [h] τι ὄντων, ἀνάγκη θάτερον [i] εἶ. τοῦτο μὴ ὄντος, ἀνάγκη τὸ α μὴ εἶ. τὸ δὴ Ⓒ μὴ ὄντος μεγάλου, τὸ α οὐκ οἶόν τε λευκὸν εἶ. Ⓑ δὲ α μὴ ὄντος λευκοῦ, εἰ ἀνάγκη [k] τὸ Ⓒ μέγα εἶ· συμβαίνῃ δ' ἐξ ἀνάγκης, Ⓑ β μὴ ὄντος μεγάλου, καὶ τὸ Ⓒ μέγα εἶ. (τοῦτο δ' ἀδύνατον) εἰ γὰρ τὸ Ⓒ μὴ ἔστι μέγα, τὸ α οὐκ ἔσται λευκὸν ἐξ ἀνάγκης [l]. εἰ οὖν μὴ ὄντος τοῦ α λευκοῦ, τὸ β ἔσται μέγα· συμβαίνει, εἰ τὸ β μὴ ἔστι μέγα, εἶ μέγα [m], ὡς [n] δι' ἐξ ὅρων.

a Probat non necesse esse vt quæ vera sint eadem propositiones sint vera: quia si propositiones sint vera, conclusio necessariò est vera, conclusio necessariò est vera ergo & propositiones sint vera. nō necessariò conclusio est vera aliquin idem colligeretur ex eo quòd aliquid sit: & ex eo quòd non sit.
b Antecedens.
c Consequens.
d Id est, non potest consequens colligi ex affirmatiua & ex negatiua antecedente. vt, Si est homo, est animal. & si non est homo, est animal. item, Si vnum sit, necesse est alterum esse.
e Syllogismus ad quorum probationem probatur Ⓒ β esse magnum: necessariò euenit, vt, si Ⓒ non sit magnum, ipsum Ⓒ sit magnum. (hoc autē est impossibile) nam si Ⓒ non est magnum. Ⓑ α necessariò nō erit album. si igitur, cùm Ⓑ α non est album, Ⓒ erit magnum: efficitur quasi per tres terminos, vt, si Ⓒ non sit magnum, illud ipsum sit magnum.
f Sumit duas propositiones, neutram valere argumentum ab interitu consequentis ad interitum antecedentis.
g Id est, duobus terminis subiectis, vt α & β.
h Ceterum eorum nihil habet ista attributorum, sunt plures terminivt in exēplo Aristotelis sunt tres terminiid est duo subiecti, α & β: & duo attributa, magnum & album.
i Adverbium air { Si propositiones sint vera. / Si propositiones non sint vera } Ergo { Si conclusio non est vera, propositiones non sunt vera: / Si propositiones nō sunt vera, conclusio est vera: Ergo / Si conclusio non est vera, conclusio est vera.
k Vt adversarius libenter. Duo tantùm sunt terminisubiecti, α & β: sed sumuntur vice terni, quia τὸ β ponitur bis.
l Eadem est ratio propositionum & conclusionis.
m Ita
n Probat idem per argumentum à destructione consequentis ad destructionem antecedentis.
a Ἀποδείκνυσι μὴ ἀναγκαῖον εἶναι ἀληθῆ τὰ ἐξ ἀληθῶν ὄντα τὰ προτάσεις· ἐὰν γὰρ ὦσιν ἀληθεῖς αἱ προτάσεις, ἀναγκαῖον καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθὲς εἶναι· εἰ δὲ τὸ συμπέρασμα ἀληθές, οὐκ ἀναγκαῖον καὶ τὰς προτάσεις ἀληθεῖς εἶναι· ἐνδέχεται γὰρ καὶ ψευδῶν ὄντων τῶν προτάσεων ἀληθὲς εἶναι τὸ συμπέρασμα· ἐπεὶ γὰρ ἐκ τοῦ τὸ τυχὸν εἶναι ἀληθὲς ἐνδέχεται

De probatione circulari seu reciproca in prima figura, C.v.

1 Quid sit probatio circularis, quomodo fiat, 2 & in quibus terminis locum habeat. 3 Exemplum in Barbara, 4 Celarent, 5 Darii, 6 Ferio.

Τὸ δὲ κύκλῳ καὶ ὃ ἐξ ἀλλήλων δείκνυσθαί ἐστι, τὸ δεῖξαι τὸ συμπέρασμα, καὶ τὸ αὖ πάλιν τῇ κατηγορίᾳ τὸ ἕτερα λαβόντα προτάσεων, συμπερανέσθαι τὸ λοιπὸν, ὡσ ἐλήμβανεν ὁ ἐτέρῳ συλλογισμῷ. οἷον εἰ δεῖ δεῖξαι ὅτι τὸ α παντὶ β ὑπάρχει, ἐὰν δεῖξῃ τὸ β. πάλιν· εἰ δ' εἰκότως ὅτι τὸ α παντὶ β ὑπάρχει, λαβὼν τὸ μὲν α πρὸς γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ γ πρὸς β· καὶ πρότερον δὲ αὐτάπαλιν ἐλήμβανε τὸ β πρὸς γ ὑπάρχειν. ἢ εἰ ὅτι τὸ β πρὸς γ δέοι δ' ἐδεῖτο ὑπάρχοι, εἰ λάβοι τὸ α πρὸς τὸ γ, δι' ὧν συμπέρασμα τὸ γ ἐλάμβανε τὸ α ὑπάρχειν· ἔστι τοίνυν αὐτάπαλιν τὸ α πρὸς τὸ β. ἄλλως δ' ὅτε ἐστὶν ἐξ ἀλλήλων δεῖξαι, εἴτε τὸ ἄλλο μέσον λάβοι), ἐκ τούτων δὲ τὸ λαμβανέν τὴν αὐτὴν εἴτε τὸν αὐτὸν ἔχει, αὐτάπαλιν ἐστὶν· εἰ γὰρ ἄμφω, τὸ αὐτὸ ἔσται συμπέρασμα· δεῖ γὰρ ἑτέρου ¶ Ἐν μὲν οὖν τοῖς μὴ ἀντιστρέφουσιν, οὐκ αὐτὸν δείκνυσιν ἑτέρας προτάσεως· ἢ ὁ συλλογισμὸς οὐκ ἔστιν· ὅτι δὲ τοῦ μείζονος ἄκρου τὸ μέσον ἐν τοῖς ἀντιστρέφουσιν ἐστὶν αὐτὸν δεικνύναι δ' ἀλλήλων, ἢ εἰ τὸ α τῷ β τὸ γ, τὸ δ' ἀντιστρέφουσιν ἀλλήλοις ¶ Δεδείχθω γὰρ τὸ α γ δεῖξαι μέσου τὸ β. καὶ πάλιν τὸ α β δεῖξαι τὸ τὸ συμπεράσματος, καὶ τῆς β γ προτάσεως ἀντιστρεφούσης. ὥστε αὐτὸν δ' εἰ καὶ τὸ β γ, δεῖξαι τὸ τὸ συμπεράσματος. ἐὰν δὲ τὸ α ἓν προτάσεως ἀντιστρεφούσης. δεῖ δὲ τὸν τὸ γ ἓν, ἓν τῷ β α· προτάσεως ὄντος δεῖξαι μ'

CIrculo autem & ex se inuicem probari, *nihil aliud* est, *quàm* per conclusionem & alteram propositionem attributione[a] inuersam, cõcludi reliquam *propositionem* quæ accepta fuerat in altero syllogismo. Vt si probare oportebat[b] α omni γ inesse probauit[b] autem per ϛ. Rursus si probet ϛ α nõ ϛ inesse, accipiens γ α inesse nõ γ, γ autem ϛ: *sta fiet ve* ctiam γ α nõ sit nõ ϛ prius autẽ cõtra acceperat, γ ϛ inesse γ α. Vel si ostẽdere oporteat γ ϛ inesse γ β[c]: & sumat[c] γ α *inesse* γ γ, quæ erat[d] cõclusio; & γ ϛ inesse γ β: prius[e] autem sumptum ẽ contrario fuerat γ α inesse γ ϛ. Aliter verò non licet mutuò probare. siue enim aliud[f] medium sumetur, non *probabitur* circulo: quia nihil ex his[g] accipietur. siue quid horum accipiatur: necesse *est* alterum solum[h] *accipi*: quia si ambo[i] sumantur, erit eadem conclusio, cùm tamen oporteat esse aliam *conclusionem*. ¶ In iis igitur *terminis* qui non conuertuntur, ex altera propositione non demõstrata sit syllogismus: quia non licet per hos terminos demonstrare tertium inesse medio, aut medium primo. In iis verò qui reciprocantur, licebit omnia inuicem probare. vt si τὸ α, & τὸ ϛ, & γ, inuicem cõuertuntur. ¶ Ostensum[m] enim sit τὸ α γ per medium β, & rursus[n] τὸ α ϛ per conclusionem, & propositionem ϛ γ, cõuersam. item[o] τὸ ϛ γ, per cõclusionem, & propositionem ϛ α, cõuersam. Oportet autem demonstrare propositionẽ γ ϛ, & propositionẽ ϛ α:

a Id est, quod ad rationem attribuendi attinet: quia quod erat subiectum, fit attributum: & retrò quod erat attributum, fit subiectum: vt, omnis homo est rationalis, omne rationale est animal. homo. Socr. & alia conuersiones, vt cum propositio contingens conuertitur ex affirmante in negantem, vel contrà: vt, contingit omnem hominem currere, contingit nullum hominem currere.

b *Syllogismus primus, a β γ.*

c *Syllogismus secundus, α γ, & quo pro facto maior propositio primi syllogismi.*

d Id est minorẽ propositionem primi syllogismi.

e *Tertius syllogismus ϛ α γ, quo probatur esse maiorem propositionem.*

f In primo syllogismo.

g In primo syllogismo.

h Duorum è tribus terminis unus primus α β γ.

i Neutra ex propositionibus primi syllogismi.

k Vnam propositionem primi syllogismi.

l Vtrumque primi syllogismi.

m *Demonstratio circuli* γ ϛ *per medium* α β.

n *Secunda syllogismus* α γ ϛ.

o *Tertius syllogismus* ϛ α γ.

p Quæ est maior propositio secundi syllogismi.

q Quæ est maior propositio tertii syllogismi.

his enim solis non demonstracis vsi sumus. Si[a] igitur sumptum fuerit τὸ β ineſſe omni γ, & τὸ γ omni α: syllogiſmus erit τοῦ β de α. Rurſus[b] ſi ſumptum fuerit τὸ γ ineſſe omni α, & τὸ α omni β: neceſſe eſt τὸ γ omni ineſſe. In ambobus igitur his[c] ſyllogiſmis propoſitio α γ ſumpta eſt ſine demonſtratione: aliæ namque probatæ fuerant. quare ſi hanc demonſtremus, omnes erunt ex ſe inuicem probatæ. ſi[d] igitur ſumptum fuerit τὸ γ omni β, & τὸ ξ omni α ineſſe: ambæ propoſitiones demonſtratæ accipiuntur, & neceſſe eſt[e] τὸ γ ineſſe παντὶ α. Perſpicuum igitur eſt[f], in iis ſolis quæ conuertuntur, circulo & ex ſe inuicem fieri poſſe demonſtrationes: in aliis autem, quemadmodum antea diximus[g]. Sed & in his[h] ſit, vt eo quod probatum eſt, vtamur ad demonſtrationē *conficiendam*. nam τὸ γ de ξ, & τὸ ξ de α[i] probatur[k] ſumpto γ dici de α[l]. τὸ γ autē de α probatur[m] per has propoſitiones[n]. itaque vtimur concluſione[o] *ad exſecundum & ſex. truendum* demonſtrationem[p].

a Quoniā ſyllogiſmus eſt τὸ β de α.

b Rurſus ſyllogiſmus eſt τὸ β de α.

c Quinto, & ſexto.

d Quarto ſyllogiſmus eſt τὸ β de α.

e Id eſt, alteri propoſitioni nō demonſtratur circulo.

f Syllogiſmis vltimo loco expoſitis, id eſt, tertio, quarto, quinto, & quibus probatur propoſitionis conuerſæ.

Quod vt intelligatur, notādum eſt circulum eſſe ex ſex ſyllogiſmis primum eſſe veluti fundamentum, & antegreſſum omnium: et adhærent ſecundus & ſextus quia ſecundus probat maiorem primi, ſextus minorē eiuſdem primi, vterque autem, ſecundus & ſextus, accipit primi ſyllogiſmi ſecundus ad τὸ ξ de α probatur ſumpto γ de ξ, & ſextus minorem primi, probatur minorem quarti. Item quinti & quarti ſyllogiſmi, quarti quidem maiorem primi, quinti vero minorem quarti. Ergo primus ſyllogiſmus probatur ex ſecundo & ſexto, ſecundus ex quinto & quarto, quarti ex primo & quinto, quinti ex quarto & tertio. Sexti ex primo & tertio. Quare ex omnibus ſex ſyllogiſmis circulus conficitur.

g Quinto, & tertio.

h Quarto ſyllogiſmus eſt τὸ β de α.

i Quinto, & tertio.

k Quarto ſyllogiſmus eſt τὸ β de α.

l Quinto, & tertio.

m Quarto ſyllogiſmus eſt τὸ β de α.

n Quibus probatur propoſitionis conuerſæ.

Quod vt intelligatur, notandum eſt circulum eſſe ex ſex ſyllogiſmis primum eſſe veluti fundamentum, & antegreſſum omnium: et adhærent ſecundus & ſextus quia ſecundus probat maiorem primi, ſextus minorē eiuſdem primi, vterque autem, ſecundus & ſextus, accipit primi ſyllogiſmi ſecundus ad τὸ ξ de α probatur ſumpto γ de ξ, & ſextus minorem primi, probatur minorem quarti. Item quinti & quarti ſyllogiſmi, quarti quidem maiorem primi, quinti vero minorem quarti. Ergo primus ſyllogiſmus probatur ex ſecundo & ſexto, ſecundus ex quinto & quarto, quarti ex primo & quinto, quinti ex quarto & tertio. Sexti ex primo & tertio. Quare ex omnibus ſex ſyllogiſmis circulus conficitur.

Ταύτας δὲ ἀναπεδείπτεις μεταχειρίζομεθα μόνας. Ἐὰν[a] γὰρ ληφθῇ τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ γ παντὶ τῷ α, συλλογισμὸς ἔσται τοῦ β πρὸς τὸ α. πάλιν[b] ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν Γ παντὶ τῷ α, τὸ δὲ α παντὶ τῷ β· ἀνάγκη τὸ γ παντὶ τῷ β ὑπάρχειν. εἰ οὖν ἀποδεικτέος ἐστὶν ὁ τούτοις[c] τοῖς συλλογισμοῖς ὁ γ ἀποφατικὸς ἀναπόδεικτος ἔσται συλλογισμός· εἰ δὲ ἕτερος δεδεῖχθαι μέσον ἔσται αὐτὸν ἀναπόδεικτον ἐκείνων, ἕκαστον δὲ ἑκατέρου δεδειγμένου δι' ἀλλήλων. ἐὰν[d] οὖν ληφθῇ τὸ Γ παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ α ὑπάρχειν· ἀμφότερα τὰ πρότασεις λαμβάνονται, τὸ γ τῷ α παντὶ ὑπάρχειν. φανερὸν οὖν, ὅτι ἐν μὲν τοῖς ἀντιστρέφουσι κύκλῳ δι' ἀλλήλων συνάγεται τὰς δείξεις. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις, ὡς πρότερον εἴπομεν· συμβαίνει δι' ἐν τούτοις, αὐτῷ τῷ δεικνυμένῳ χρῆσθαι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν. τὸ μὲν δὴ γ τῷ Ε, καὶ τὸ β τῷ α δείκνυται, ληφθέντος τοῦ γ τῷ α· ἀλλὰ μὴν τὸ α, δέδεικται[e] τῷ προτάσεων[f], ὡς.

a Quoniā ſyllogiſmus eſt τὸ β de α.

b Rurſus ſyllogiſmus eſt τὸ β de α.

c Quinto, & tertio.

d Quarto ſyllogiſmus eſt τὸ β de α.

e Id eſt, alteri propoſitioni nō demonſtratur circulo.

f Syllogiſmis vltimo loco expoſitis, id eſt, tertio, quarto, quinto, & quibus probatur propoſitionis conuerſæ.

τὰ πρὸ συμπεράσματα[n] χρώμεθα πρὸς τὴν ἀπόδειξιν[o].

n Priores duæ propoſitiones conuerſæ, quibus circulus conficitur.

o Priores ſyllogiſmi conuerſi.

Quod vt intelligatur, notandum eſt circulum eſſe ex ſex ſyllogiſmis primum eſſe veluti fundamentum, & antegreſſum omnium: et adhærent ſecundus & ſextus quia ſecundus probat maiorem primi, ſextus minorē eiuſdem primi, vterque autem, ſecundus & ſextus, accipit primi ſyllogiſmi ſecundus ad τὸ ξ de α probatur ſumpto γ de ξ, & ſextus minorem primi, probatur minorem quarti. Item quinti & quarti ſyllogiſmi, quarti quidem maiorem primi, quinti vero minorem quarti. Ergo primus ſyllogiſmus probatur ex ſecundo & ſexto, ſecundus ex quinto & quarto, quarti ex primo & quinto, quinti ex quarto & tertio. Sexti ex primo & tertio. Quare ex omnibus ſex ſyllogiſmis circulus conficitur.

Ἐπ

¶Ἐπὶ δὲ τῆς στερητικῶν [a] συλλογισμῶν ὡδὲ δείκνυται δι' ἀλλήλων. ἐστω τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ ὑπάρχον, τὸ δὲ α μηδενὶ τῷ β· συμπέρασμα, ὅτι τὸ α οὐδενὶ τῷ γ. εἰ δὴ πάλιν δεῖ συμπεραίνεσθαι, ὅτι τὸ α οὐδενὶ τῷ β, ὁ πάλαι ἔλαβεν· ἴσως τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ γ, τὸ δὲ γ παντὶ τῷ β. ἅτινα δὲ ἀναπαλιν ἡ ἀποδειξις.

[a] In Celarent.

¶ In priuatiuis[a] autem syllogismis ita fit mutua probatio. Insit τὸ β omni γ, τὸ α autem nulli β. conclusio *est* τὸ α *inesse* nulli γ. Si igitur oporteat rursus concludere τὸ α *inesse* nulli β, quod pridem acceperat: Τὸ α inerit nulli γ, τὸ γ autem omni β. sic enim inuersa est propositio.

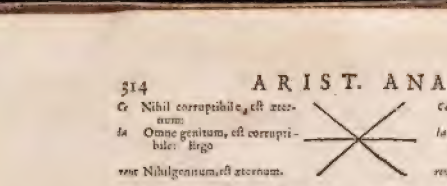

Quòd sirè ϵ παντὶ ϛ inesse cõcludẽdum sit, non est amplius similiter conuertenda propositio α β. est enim eadem propositio, τὸ ϵ nulli α, & τὸ α nulli ϵ inesse.

Εἰ δ' ὅτι τὸ ϵ τῳ ϛ, δεῖ συμπερᾶναι ὃτι, οὐκέτι ὁμοίως ἀντιστρέψει τὸ α β. ἡ μὲν γὰρ αὐτὴ πρότασις, τὸ β μηδενὶ τῷ α, καὶ τὸ α μηδενὶ τῷ β ὑπάρχειν. 2

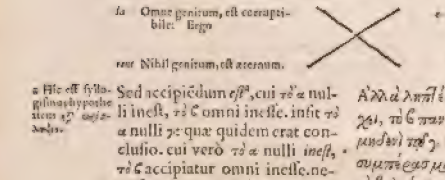

a Hic est syllogismus hypothetus ἐκ δ' ὑποθέσεως.

Sed accipiẽdum est, cui τὸ α nulli inest, τὸ ϵ omni inesse. infit τὸ α nulli ϛ: quæ quidem erat conclusio. cui verò τὸ α nulli *inest*, τὸ ϵ accipiatur omni inesse. necesse igitur est, τὸ ϵ inesse omni ϛ.

Ἀλλὰ λητέον ᾧ τὸ α μηδενὶ ὑπάρχει, τὸ ϵ παντὶ ὑπάρχειν. ἔστω τὸ α μηδενὶ τῷ ϛ ὑπάρχειν, ὅπερ ἦν τὸ συμπέρασμα· ᾧ δὲ τὸ α μηδενὶ, τὸ ϵ ἀληθὲς παντὶ ὑπάρχειν· ἀναλυομένου τὸ β παντὶ τῷ ϛ ὑπάρχειν.

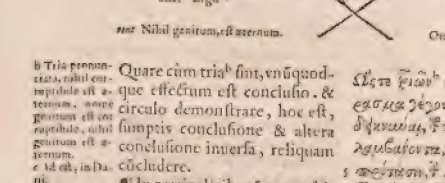

b Tria proponenda, nihil corruptibile est æternum, omne genitum est corruptibile, nihil genitum est æternum.

c Id est, in Darij.

Quare cùm tria[b] sint, vnũquodque effectum est conclusio. & circulo demonstrare, hoc est, sumptis conclusione & altera conclusione inuersa, reliquam cõcludere.

¶ In particularibus[c] autem syllogismis, vniuersalem propositionem non licet demonstrare per aliam, particularem verò licet. Vniuersalem igitur non posse demonstrari, perspicuum est: quia vniuersale probatur ex vniuersalibus, conclusio autem nõ est vniuersalis: & probatio effici debet ex conclusione & ex altera propositione. præterea, omnino non fit syllogismus conuersa propositione: quoniã in parte efficiuntur ambæ propositiones.

ζῆς τὰ ζῷον[b] ὄντων, ἕκαστον συμπέρασμα γέγονε. καὶ τὸ κύκλῳ δεικνύναι, ἔστ' ἐστὶ, τὸ συμπέρασμα λαμβάνοντα, καὶ ἀνάπαλιν τὴν ἑτέραν πρότασιν, τὴν λειπὴν συλλογίζεσθαι.

¶ Ἐπὶ δὲ τῶν[c] μερικῶν συλλογισμῶν, τὴν μὲν καθόλου πρότασιν οὐκ ἔστιν ἄπο δείξαι δι' ἄλλης, τὴν δὲ μερικὴν ἔστι· τὸ γὰρ καθόλου δείκνυται διὰ τοῦ καθόλου, ἡ δὲ μερικὴ οὐκ ἔστι καθόλου· διὰ δὲ τῶν συμπερασμάτων δείξαι καὶ οὐ τῶν ἑτέρας προτάσεως. ἔτι ὅλως οὐδὲ γένοιτ' ἂν συλλογισμὸς, ἀντιστραφείσης τῆς προτάσεως· ἐκ μερικῶν γὰρ ἀμφοῖν γινομένων οὐ πρότασις.

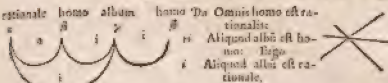

Τοῦ δὲ ὅτι μέ ἐστιν ὁτὲ δεδείχθω τὸ α κατὰ τινος τοῦ γ, ὅτε τῷ β. εἰ οὖν ληφθῇ τὸ β παντὶ τῷ α, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται· τὸ β τινὶ τῷ γ ὑπάρξει. γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα καὶ τὸ α, μέσον.

Particularem autem *propositionem demonstrare* licet. probatum enim sit τὸ α de aliquo γ. per ϛ. Si igitur sumatur τὸ ϛ inesse omni α, & conclusio manebit: τὸ ϛ inerit alicui γ. fit enim prima figura: & τὸ α, medium.

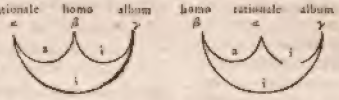

¶ Ἐὰν δὲ στερητικὸς ὁ συλλογισμὸς, ἢ μὴν καθόλου σκέψασιν οὐκ ἔσται δι' ἃ εἶπον καὶ σκόπει ἐλέγθη.

¶ Quòd si syllogismus sit privatiuus[a]: vniuersalem propositionem non licet probare ob id quod antea dictum est.

[a] Sub particula. ria id est Perio.

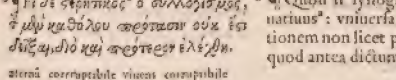

Τοῦ δὲ ὡς μέρει, ἐὰν μὲν ὁμοίως ἀντιστραφῇ τὸ α β, ὥσπερ καὶ ἔστι πρὸς καθόλου, δῆλα ἔσται συλλογισμοῦ δὲ ὄντων οἷον ᾧ τὸ α τινὶ μὴ ὑπάρχει, τὸ β τινὶ ὑπάρχειν.

Particularem autem, si similiter cōuertatur *propositio* α β, quēadmodū in vniuersalibus, probare nō licet. verùm per assumptionem [b] licet vt, cui τὸ α cuidam non inest, τὸ β cuidā inesse.

[b] Id est, syllogismo hypothetico ἐξ ὑποθέσεως.

Fe Nihil corruptibile est æternum:
ri Aliquod viuens, est corruptibile: Ergo
i Aliquod viuens non est æternum.
Cui non omni attribuitur æternum, alicui attribuitur corruptibile:
Non omni viuenti attribuitur æternum: Ergo
Alicui viuenti attribuitur corruptibile.

Ἄλλως γὰρ ἐχόντων, οὐ γίνεται συλλογισμὸς, διὰ τὸ ἀποφατικὴν εἶναι τὴν σκέψασιν.

Quòd si *termini* aliter habeant, non fit syllogismus, quia propositio particularis est negatiua.

Fe Nihil corruptibile, est æternum:
ri Aliquod viuens, est corruptibile: Ergo
n Aliquod viuens non est æternum.
i Nihil æternum est corruptibile:
a Aliquod viuens, non est æternum.
Nihil concluditur.

De probatione circulari in secunda figura, CAP. VI.

1 ¶ De syllogismo vniuersalibus. 2 De propositione affirmante. 3 De propositione negante, in Camestres, 4 vel in Cesare. 5 ¶ De syllogismo particularibus. De propositione vniuersali. 6 De propositione particulari negante, 7 vel affirmante.

IN secunda autem figura *pronunciatum* affirmatiuum non potest hoc modo probari, priuatiuum potest. ¶ Affirmatiuũ non probatur, quia nõ sunt ambæ propositiones affirmatiuæ: conclusio namque est priuatiua: affirmatio autem ex ambabus *propositionibus* affirmantibus probabatur. ¶ *Pronunciatũ* autem priuatiuum sic probatur. Insit enim Θ α omni β, ac nulli γ. concludetur Θ β *inesse* nulli γ. Si igitur sumptum fuerit, Θ β inesse omni α, & nulli γ: necesse *est*, Θ α nulli γ inesse. fit enim media figura, medium *est* Θ β.

1 Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι τὸ μὲν καταφατικὸν οὐκ ἔστι δεῖξαι δι' αὐτοῦ τοῦ σχήματος, τὸ δὲ στερητικὸν ὄζι. ¶ Τὸ μὲν οὖν καταφατικὸν ἐ δείκνυται, διὰ τὸ μὴ ἀμφοτέρας εἶ) τὰς προτάσεις καταφατικὰς· τὸ δὲ συμπέρασμα στερητικόν ὄζι· τὸ δὲ καταφατικόν, οὐκ ἀμφοτέρων ὑπαρχόντων καταφατικῶν. ¶ Τὸ δὲ στερητικὸν ὧδε δείκνυ). ὑπαρχέτω τὸ α παντὶ τῷ β, τῷ δὲ γ μηδενὶ. συμπέρασμα, τὸ β τῷ γ οὐδενί. εἰ γὰρ ληφθῆ τὸ Θ παντὶ τῷ α ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ μηδενὶ ἀνάγκη τὸ α μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν. γίνεται δὲ τὸ δι' ὅλων σχῆμα. μέσον τὸ β.

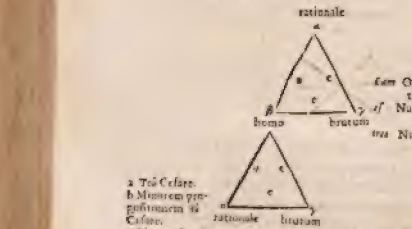

2 Τοῦ Cesare.
b Minus em̃ perspicuum est in Cesare.
c Non probatur maior propositio in Cesare, quæ erat probãda, sed conuersa.
d Id est conclusione in Celarent, nullum rationale est brutum.
e Probabitur maior in Cesare per reci reuocationẽ: quia si nullũ rationale est brutum, cõstat nullum brutum esse rationale.

¶ Quòd si *pronũciatum* α β sumptum fuerit priuatiuum, alterum autem attributiuum: erit prima figura. nam τὸ γ *inesse* omni α, & τὸ β nulli γ. quare nulli α *inesse* τὸ β. proinde nec τὸ α inest vlli β. medium est τὸ γ. Per conclusionem[3] igitur & vnam propositionem[b] non fit syllogismus[c]. assumpta autem altera propositione, erit[c] *syllogismus*.

4 ¶ Εἰ δὲ τὸ α Θ στερητικὸν ληφθῆ θατέρου δὲ καταφατικόν, τὸ σχῆμα ἔσαι πρῶτον. τὸ μὲν γὰρ τῷ α, τὸ δὲ Θ ὑπάρξει τῷ γ, ὡς· ὑπάρξει τῷ α τὸ Θ, οὐδενὶ δὲ τῷ β τὸ α. μέσον τὸ γ. ὅτε μὲν οὖν οὐ συμπεράσματος, καὶ τῆς προτάσεως μιᾶς, οὐ γίνεται συλλογισμός· προσληφθείσης δὲ ἑτέρας, ἔσαι.

rationa-

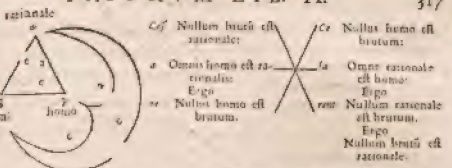

5 ¶ Ἡ δὲ μὴ καθόλου ἀ συλλογισμὸς ἢ οὐ μᾶλλον ἐν ὅλῳ σκέψασθαι ἢ δεῖ κινεῖται, δῆλον ἔσται αὐτὴν λύσαντι πρότερον. ¶ Ἡ δ' ἐν μέρει δείκνυται, ὅταν ἡ τὸ καθόλου κατηγορικόν. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ γ μὴ παντὶ· ἀνάγκη τινὶ τῷ γ τὸ β οὐχ ὑπάρχειν· εἰ γὰρ ὅλῳ ἢ τὸ β παντὶ τῷ α, τὸ δὲ γ μὴ παντὶ [συμπέπτωκεν,] τὸ α τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει· μέσον τὸ β.

5 ¶ Si verò non vniuersalis sit syllogismus: propositio, quæ *est* in toto[a], non probatur ob eam ipsam causam[b], quam & prius diximus. ¶ Particularis[c] autem probatur, quando *pronunciatum* vniuersale *est* attributiuum[d]. Infit enim β α omni β, & non omni γ: concludetur, cuidam γ β non ineſſe. Si igitur ſumptũ fuerit β omni α, & non omni γ: concludetur, β α cuidam γ non ineſſe. medium *eſt* τὸ β.

a Hæc eſt maior propoſitio.
b Quia ſumpta concluſione & minore propoſitione ex Ferio eſt in Baroco, ancho pronunciata ex parte particularia, vnde nihil concluderetur.
c Hæc eſt propoſitio minor.
d Et particulare affirmatiuum.

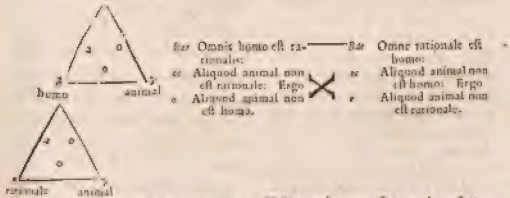

7 ¶ Εἰ δέ ἐστιν ἡ καθόλου στερητικὴ, οὐ δειχθήσεται ἡ α γ στέρησις, ἀντιστραφέντος τοῦ α β. συμβήσεται γὰρ ἢ ἀμφοτέρας, ἢ τὴν ἑτέραν στέρησιν γίνεσθαι διὰ φανερόν. ὥσθ' οὕτως ἔσται συλλογισμός.

7 ¶ Si verò *propoſitio* vniuerſalis ſit priuatiua, non probabitur propoſitio α γ, conuerſo *pronũciato* α β. accidit enim vt vel ambæ[e], vel altera[f] propoſitio ſit negatiua. quare non erit ſyllogiſmus.

e Si accipiatur concluſio & maior propoſitio.
f Si acciptatur cõcluſio quæ negat, & minor propoſitio quæ affirmat. Secundum tamẽ eſt hoc ſtatri nõ poſſe: quia cum agatur de probanda minori propoſitione, non debet accipi concluſio & minor, ſed concluſio & maior cõuerſa.

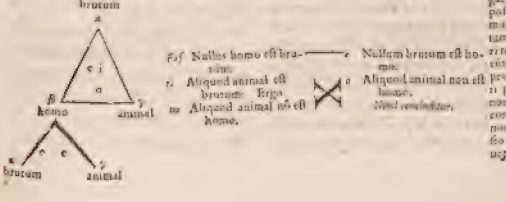

Sed similiter probabitur, vt in syllegismis vniuersalib[b], si sumptum fuerit, cui τὸ Ⓒ in parte nō inest, εἰ τὸ α in parte inesse.

Nullus homo est brutum:
Aliquod animal est brutum: Ergo
Aliquod animal non est homo.

Ἀλλ' ὁμοίως δειχθήσετ᾽ ὂν κ᾽ ἐπὶ τῆς καθόλου. ἐὰν γὰρ ληφθῇ τὸ β τινὶ μὴ ὑπάρχειν, τὸ α τινὶ ὑπάρχειν.

Cui non omni attribuitur homo, alicui attribuitur brutum:
Non omni animali attribuitur homo: Ergo
Alicui animaliatter ibuitur brutum.

De probatione circulari in tertia figura, CAP. VII.

1 ¶ *De syllogismis ex ambabus propositionibus vniuersalibus.* 2 ¶ *De syllogismis ex altera propositionum vniuersali & altera particulari:* 3 *Datisi:* 4 *Disamis:* 5 *Ferecrio:* 6 *Ferison.* 7 ¶ *Communia de tribus figuris. Quando mutua confirmatio efficitur in eadem vel in diuersis figuris.* 8 *An sit verum circulos in diuersis figuris.*

IN tertia verò figura quando ambæ propositiones vniuersaliter sumptæ sunt, mutua & reciproca probatio locum non habet. quod enim est vniuersale, probatur per vniuersales propositiones: conclusio autē quæ *est* in hac figura, semper est particularis. vnde constat, omnino in hac figura propositionem vniuersalem probari non posse.

¶ Sin altera *propositio* sit vniuersalis, altera particularis: interdum licebit *mutuò confirmare*, interdum nō licebit. Sanè cùm ambæ *propositiones* attributiuæ sumptæ fuerint, & vniuersale innēctum sit minori extremo[a]: licebit. cùm autem alteri[b] extremo, non licebit[c]. ¶ Insit enim, τὸ α omni γ, τὸ Ⓒ autem alicui. conclusio *erit* α Ⓒ. Si igitur sumptum fuerit τὸ γ inesse omni α, conuersa propositione vniuersali· & τὸ α *inesse* alicui Ⓒ, quæ erat conclusio: τὸ γ quidem probatum est τῷ Ⓒ inesse: τὸ β autem alicui γ *inesse*, probatum non est. Atqui necesse *est*, si τὸ γ *inest* alicui β, etiam τὸ β inesse alicui γ. Sed non idem est, hoc illi inesse, & illud huic. verùm assumi debet, si hoc illi in parte *inest*, etiam illud huic in parte *inesse*.

a Id est, cùm minor propositio sit vniuersalis & maior, particularis. b Datisi. c Cùm maior propositio est vniuersalis, & minor particularis. d Datisi. e Non fiet verum circulus: quia ex vltima illatione & minore propositione probatur minor propositio, & è conuerso, vt seq. part. explicabitur.

Ἐπὶ δὲ τῆς τρίτου σχήματος, ὅταν μὲν ἀμφότεραι αἱ προτάσεις καθόλου ληφθῶσιν, οὐκ ἐνδέχεται δι᾽ ἀλλήλων. τὸ μὲν γὰρ καθόλου δείκνυται δι᾽ ἁπάντων τῶν καθόλου· τὸ δὲ τῶν συμπερασμάτων, ἀεί τι μέσες. ὡς τε φανερὸν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ὅλως δι᾽ ἄλλου δεῖξαι τοῦτο ἢ σχήματος τοιοῦ καθόλου προτάσεων. ¶ Ἐὰν δ᾽ ἡ μὲν ἡ καθόλου ἡ δὲ, ἐν μέρει· ποτὲ μὲν ἔσται, ποτὲ δ᾽ οὐκ ἔσται· ὅταν μὲν οὖν ἀμφότεραι κατηγορικαὶ ληφθῶσι, καὶ τὸ καθόλου γήρηται πρὸς τὸ ἐλάττονι ἄκρῳ[a], ἔσται· ὅταν δὲ πρὸς θατέρῳ[b], οὐκ ἔσται[c]. ¶ Γ ὑπαρχέτω δὴ, τὸ α παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ β τινὶ συμπερασμα, τὸ α β, ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ γ παντὶ τῷ α ὑπάρχειν, ἀντιφαρήσεται τὸ καθόλου· καὶ τὸ α τινὶ τῷ β, ὁ ἦν συμπέρασμα: τὸ μὲν γ δέδεικται τινὶ τῷ β ὑπάρχον, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ οὐ δέδεικται, καίτοι ἀνάγκη, εἰ τὸ γ τινὶ τῷ β, καὶ τὸ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν. ἀλλ᾽ οὐ παντὸς ὄντος τοῦδε τοῦδε ὑπάρχειν, καὶ τοῦδε τοῦδε· ἀλλὰ πρόσληψις ἔσται ὅτι τὸ δὲ τινὶ τῷδε, καὶ θατέρου τινὶ τοῦδε τοῦτου δὲ ληφθέντος, οὐκέτι γνώσεται. Hoc autem sumpto, non efficitur ἐκ τῶν

ἐκ τοῦ συμπεράσματος καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως συλλογισμός.

amplius syllogismus ex conclusione & altera propositione.

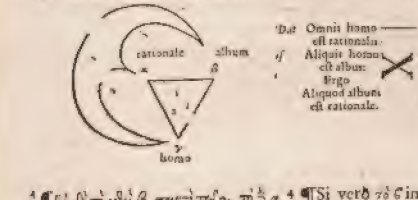

δ ¶ Εἰ δὲ τὸ μὲν β παντὶ τοῦ γ, τὸ δὲ α τινὶ τοῦ γ, ἴσως δ' εἴξαι τὸ α γ, ὅταν ληφθῇ τὸ μὲν γ παντὶ τῷ β ὑπάρχειν, τὸ δὲ α τινί. εἰ γὰρ τὸ Γ παντὶ τῷ β ὑπάρχει, τὸ δὲ α τινὶ τοῦ β, ἀνάγκη τὸ α τινὶ τοῦ γ ὑπάρχειν. μέσον τὸ β.

δ ¶ Si verò τὸ Ϲ insit omni γ, & τὸ α alicui γ, licebit probare *propositionem* α γ cùm sumptum fuerit, τὸ γ omni Ϲ ineſſe, & τὸ α alicui. nam ſi τὸ γ ineſt omni Ϲ, & τὸ α cuidam β: neceſſe eſt τὸ α cuidam γ ineſſe. medium eſt τὸ Ϲ.

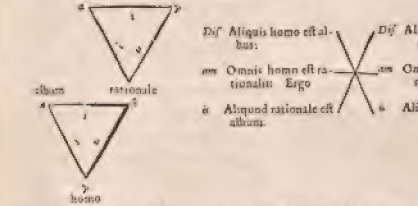

ε ¶ Καὶ ὅταν ἡ ἡ μὲν κατηγορικὴ ἡ δὲ στερητικὴ καθόλου δὲ ἡ κατηγορικὴ: δ' ἐγχώσει ἡ ἑτέρα[a]. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ β παντὶ τοῦ γ, τὸ δὲ α τινὶ[b] μὴ ὑπαρχέτω· συμπέρασμα, ὅτι τὸ α τινὶ τοῦ β οὐχ ὑπάρχει. ἐὰν δ' ἐπεξληφθῇ τὸ γ παντὶ τῷ β ὑπάρχειν, ἀλλ' ὅμως τὸ α οὐ παντὶ τοῦ β, ἀνάγκη τὸ α τινὶ τοῦ γ μὴ ὑπάρχειν. μέσον τὸ β.

ε ¶ Et cùm altera *propoſitio* eſt attributiua, altera priuatiua, attributiua autem eſt vniuerſalis: probabitur altera[a]. Inſit enim τὸ Ϲ omni γ: τὸ δὲ α autem cuidam[b] non inſit. concludetur τὸ α cuidam Ϲ non ineſſe. Si igitur aſſumptum fuerit τὸ γ omni Ϲ inteſſe: inerat autem τὸ α non omni Ϲ: *certè* neceſſe eſt τὸ α cuidam γ non ineſſe. medium eſt τὸ β.

a Maſ. propoſitio negans particularis.
b Repete γ.

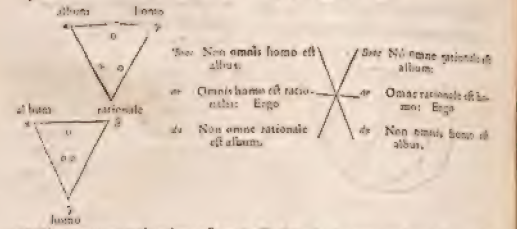

¶ Cùm autem priuatiua est vniuersalis, non probatur altera: nisi, vt in prioribus sumebatur, si sumptum fuerit, cui hoc non omni inest, alterum alicui inesse. verbi gratia, si Θ α inest nulli γ, Θ β autem alicui: concludetur, cuidam β, Θ α non inesse. Si igitur sumptum fuerit, cui τὸ α non omni inest, τὸ γ alicui inesse: necesse erit, Θ γ inesse alicui cui Θ α.

6 Ὅταν δὲ ἡ στερητικὴ καθόλου γίνῃ, κἂν ὁ ἕτερος ἐν ἑκατέρᾳ, εἰ μὴ ὑπάρχει τὸ πρῶτον τῷ μέσῳ [ἐλήφθω] ἐπὶ λαμβάνῃ ᾧ τοῦτο τινὶ μὴ ὑπάρχει, δῆλον ὅτι τῷ τινὶ ὑπάρξει τὸ ἔσχατον· εἰ γὰρ τὸ μὲν α μηδενὶ ὑπάρχει τῷ γ, τὸ δὲ β τινὶ συμπέρασμα, ὅτι τῷ τῷ β τὸ α οὐχ ὑπάρχει. ἐὰν οὖν λαμβάνῃ ᾧ τὸ α τινὶ μὴ ὑπάρχει, τούτῳ τὸ γ τινὶ ὑπάρξειν, ἀνάγκη τῷ γ τινὶ τῷ β ὑπάρχειν[a].

a Atque probandum erat α β inesse cuidam γ, si dicas hanc conclusionem rationi repugnare, quia particularem affirmatam reuocat ad vniuersalem: verùm particularitas propter fidem, Barbara tamen sine perfectus, si modo a liter se habeat[b] hypothesis ad conclusionem propositam. Cui non omne attribuitur α, id attribuitur alicui γ, non omni, quia β attribuitur ei α, ergo nec Θ attribuitur alicui γ, & sic rasè Aristoteles in hunc locum scripsit, τὸ δὲ ἐλαμβάνετο ἐν τῷ α τῷ μὴ παντὶ ὑπάρχειν, τούτῳ τῷ γ τινὶ ὑπάρχειν τὸ β μὴ ὑπάρχειν.

b Quia ambæ propositiones negant.

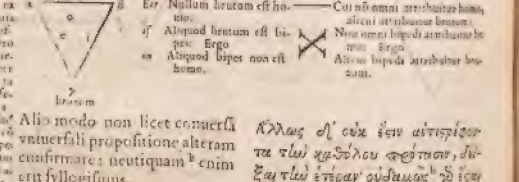

Alio modo non licet conuersa vniuersali propositione alteram confirmare: neutiquam[b] enim erit syllogismus.

Ἄλλως δ' οὐκ ἔστιν αὐτιπερίστατα τῷ καθόλου φάσαν, δεῖξαι τὸ ἕτερον· οὐδαμῶς[b] γὰρ ἔσται συλλογισμός.

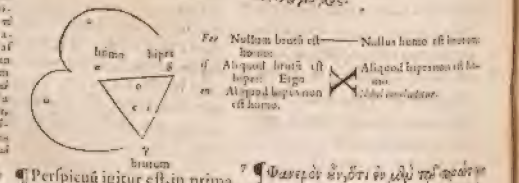

¶ Perspicuũ igitur est, in prima figura probationẽ reciprocã fieri per primũ & per tertiam figuram: nempe cùm attributiua est

7 Φανερὸν οὖν, ὅτι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ σχήματι ἡ δι' ἀλλήλων δείξις ἐστὶ τῷ τε πρώτου καὶ τοῦ ἐσχάτου γινομένου σχήματος. καταφατικοῦ μὲν γὰρ ὄντος τοῦ συμ-

τῷ συμπεράσματος. ἀλλὰ τὸ μὲν καθόλου στερητικοῦ δεῖ, ἀλλὰ τὸ ἐν μέρει καταφατικοῦ) ζῷ. ᾧ τὸ τὸ μηδενὶ, οὐδὲν ἐστι παντὶ ὑπάρχειν. ἐν δὲ τῷ μέσῳ, καθόλου μὲν ὅτι τὸ τὸ συλλογισμῶν, δι' αὐτῶν τὸ ἀλλὰ τὸ ἀφ' ὑπάρχοντος· χρήματος ὄντως δ' ἐν μέρει δι' αὐτῶν τὸ ἀλλὰ τὸ ἐσχάτου· ἐν δὲ τῷ ἔσχατον, δι' αὐτῶν πάντες. ¶ Φανερὸν δὲ, καὶ ὅτι ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἐν τῷ ἔσχατῳ οἱ μὲν δι' αὐτῶν γινόμενοι συλλογισμοὶ, ἢ οὐκ εἰσὶν ἢ ὅλων κύκλῳ δεῖξεων ἢ ἁπλῶς[1].

conclusio, per primam: cùm primaria, per vltimam[a]: sumitur enim, cui hoc nullum *inesse*, alterum omni inesse. in media verò figura, cùm syllogismus est vniuersalis, *probationem fieri* per *eam* ipsam[b], & per primam[c] figuram particularis, per *eã* ipsam[d], & per vltimam[e]. in tertia autem figura, omnes[f] *probationes* per *eam* ipsam *fieri*. ¶ Perspicuum *esse* etiam, in media & tertia figura syllogismos qui per eas ipsas non efficiuntur, aut non esse secundum circularem probationem, aut *esse* imperfectos[g].

[1] Cæte intelligas tertiam figuram syllogismosq; ex ea conclusiones in hunc modum: Omnis syllogismus minor affirmatiua, & conclusio est vniuersalis, ostensiua per eam figuram. Hæc igitur modo efficitur hypotheticus, & ducitur esse in tertia figura quo ex in hypothesi duo sint assumpta, & vnum subsecutum, vt sit in tertia figura.

a Cæte intelligas tertiam figuram syllogismosq; ex ea conclusiones in hunc modum: Omnis syllogismus minor affirmatiua, & conclusio est vniuersalis, ostensiua per eam figuram. Hæc igitur modo efficitur hypotheticus, & ducitur esse in tertia figura quo ex in hypothesi duo sint assumpta, & vnum subsecutum, vt sit in tertia figura.

b Nam minor propositio in Camestres probatur in Camestres. vide cap. præcedent. 3.

c Minor enim propositio in Cesare probatur in Celarent, vide cap. præced. part. 4.

d Quoniam minor in Baroco probatur in Barbara. vide cap. præced. part. 6.

e Nam minor propositio in Ferison probatur syllogismus hypothetico quo ducitur esse in tertia figura, vt patuit ex præcedenti.

f Id est probatur non per Barbara minor propositio, vt latuit præcedenti figura, sed per Darii. Sed no probatio non est circularis nec est imperfecta. Lege annotationē sequentem.

g Hæc explicantur in exemplo 2. horum modorum, vbi probatur minor propositio Darii per totum syllogismum, qui est primus in tertia figura. Nam assumpta minori propositione Darii, & vltima, quæ est conclusio, sequitur ex illis conclusio prima, quæ est propositio minor Darii. Igitur ita argumor, Omne animale est homo, omne animal est risibile, ergo aliquod risibile est homo, sed omne animal est homo, ergo aliquis homo est risibile: & est probatum non circulariter, quoniam non fuerat assumptum quod aliquis homo est risibile, sed quod omne animal est homo, & est syllogismus in tertia figura quæ colligit conclusionem indefinitam ex minore extremi de inesse habet vim probandi sibi ex regula. De omni, & ex scripturarum conclusione, qui quia probantur ad eo ductorum. ¶ Contradictio mutatio in contradictorium vel contrarium duarū, seu propositionū, seu propositionis semper ex ea fit mutatio syllogismus contrarius propositionis prioris syllogismi. h Hoc est contrarium mutationis propositionis, ubi ita hoc declarationem in contrarium non esse vniuersalem sed semper esse ex Barbara minori syllogismo in Barbara ita fit, vt minor propositione maria extremi attributum mutetur, & contrarium medij attributum minoris extremi. Ergo contrarium minor dum probatur sola ex vera ex ea ducitur falsum. Cum igitur contrarium contradictionem sibi falsum esse, & scripturas contradictorium vel contrarium i. mutationem, seu mutatum ex propositionibus esse falsum. k Id est contradictorie.

De conuersione syllogismorum in prima figura, CAP. VIII.

1 ¶ *Definitio.* 2 ¶ *Diuisio.* 3 ¶ *De syllogismo vniuersali affirmatiuo. De contraria conuersione Barbara, 4 vel Celarent.* 5 *De conuersa Barbara conuersione.* 6 *De Barbara, 7 vel Celarent.* 8 ¶ *De syllogismo particulari affirmatiuo.* 9 *De conuersione Darij conuersa in ea.* 10 *vel contraria.* 11 *De conuersione Ferio.*

Τὸ δ' ἀντιστρέφειν ἔστι, τὸ μετὰ τοῦθέντα[a] τὸ συμπέρασμα, τὴν ἑτέραν συλλογισμὸν, ὅταν ἡ τὸ ἄκρον τῷ μέσῳ οὐχ ὑπάρχει, ἢ τὸ τῷ τελευταίῳ[b]. λέγω δὲ τὸ συμπέρασμα ἀποφατικὸν[c], καὶ τὸ ἑτέραν περιέστως ἐξουσίας, ἀναιρεῖται τὸ λοιπὸν· οἷον εἰ, τὸ συμπέρασμα ἐστί[d]. ¶ Διαιρεῖ δὲ τὸ ἀπλῶς δεῖξαι[e] ὁ συμπίπτει ἀπορεῖσθαι τὸ συμπέρασμα. συλλογισμὸς γὰρ ὁ μὲν τοιοῦτος, ἐκ τοιούτων ἀπαιτεῖται· ὅλων δὲ τῶν τοιούτων ὄντων, λέγω δὲ τῷ ἐπιμελῶν. λέγω δὲ ἀπλῶς μὲν, τὸ ταῦτα τῷ οὐ παντὶ, καὶ τὸ πᾶν, τῷ οὐδενί. σαφῶς δὲ,

Conuertere autem est, trāsposita[a] conclusione efficere syllogismum *quo colligatur* aut *malus* extremum medio nō inesse[b], aut hoc *medium* postremo[c]. necesse enim *est* cōclusione conuersa[d], & altera propositione manente, reliquam tolli. nam si *illa quæ nec propositio* erit, etiam conclusio erit[e].

¶ Interest autem, vtrùm oppositæ[f] an contrariè conuertatur conclusio: quia nō fit idem syllogismus cā vtrouis modo conuersā. hoc autem planum fiet ex sequentibus. Dico opponi, Omni, &, Non omni: item, Alicui, &, Nulli. contraria verò,

[1] Sunt igitur in argumento, Omne animale est homo, & quoddam animal est risibile, ergo aliquod risibile est homo. Conuertitur, Omne animale est homo, quoddam animal est risibile, ergo aliquod risibile est homo. Et est syllogismus in tertia figura, qui colligit conclusionem indefinitam ex minore extremi de inesse habet vim probandi sibi ex regula. De omni, & ex scripturarum conclusione, qui quia probantur ad eo ductorum. ¶ Contradictio mutatio in contradictorium vel contrarium duarū, seu propositionū, seu propositionis semper ex ea fit mutatio syllogismus contrarius propositionis prioris syllogismi. h Hoc est contrarium mutationis propositionis, ubi ita hoc declarationem in contrarium non esse vniuersalem sed semper esse ex Barbara minori syllogismo in Barbara ita fit, vt minor propositione maria extremi attributum mutetur, & contrarium medij attributum minoris extremi. Ergo contrarium minor dum probatur sola ex vera ex ea ducitur falsum. Cum igitur contrarium contradictionem sibi falsum esse, & scripturas contradictorium vel contrarium i. mutationem, seu mutatum ex propositionibus esse falsum. k Id est contradictorie.

Omni, &, Nulli item, Alicui, &, Non alicui [a] inesse. Sit enim [b] probatum τὸ α de γ per mediũ ζ. Si igitur sumptum fuerit τὸ α inesse nulli γ, & omni β: certe nulli γ inerit τὸ β. Et [d] si sumptum sit τὸ α inesse nulli γ, τὸ β autem omni γ: concludetur τὸ α non omni ζ inesse, non omnino nulli; quia nõ probabatur vniuersale per tertiam figuram. Et omnino propositionẽ quæ maiori extremo iuncta est, non licet euertere vniuerſaliter per conuersionẽ: quia semper euertitur per tertiã figuram. necesse est enim vt ad minus extremum ambæ propositiones sumantur.

τὸ παντὶ τοῦ οὐδενί· καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐ τινὶ ὑπάρχειν. ¶ Ἔστω δὴ δεδειγμένον [b] τὸ α κῆ τῷ γ διὰ μέσου τοῦ ζ. εἰ [c] δὴ τὸ α μηδενὶ ληφθείη τοῦ γ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ β παντὶ, οὐδενὶ [d] τοῦ γ ὑπάρξει τὸ β. ἢ [e] εἰ τὸ μὲν α μηδενὶ τοῦ γ, τὸ δὲ β παντὶ τοῦ γ, τὸ α οὐ παντὶ τοῦ β, καὶ οὐχ ὅλως οὐδενί· οὐ γὰρ ἐδείκνυτο τὸ καθόλου διὰ τοῦ τρίτου σχήματος. ὅλως δὲ [f] ὅσοις τοῖς μείζοσι ἄκροις συνάπτεται οὐκ ἔστιν ἀνασκευάσαι καθόλου δι' ἀντιστροφῆς· ἀεὶ γὰρ ἀναιρεῖται διὰ τοῦ τρίτου σχήματος· ἀνάγκη γὰρ ἀμφοῖν τὸν ἔλαττον ὅρον ἀμφοτέρας λαβεῖν τὰς προτάσεις.

a Hæc vulgò apprehendunt solùm de tertia. & imperitè vocantur ab interp. sẽm posse esse figuratiue ea.
b Barbara.
c Ebrardi minoris prop. figura in Camestres.
d Ebrardi maioris prop. figura in Festino.

vtile
z
v c
c
vtile
expetendũ
voluptas
α
β
γ
a
a
a

1 ¶ Ἐαὶ δὲ ἀντικειμένως συνῑσταμένη τὸ συμπέρασμα, καὶ οἱ ἄλλοι συλλογισμοὶ αὐτοῖς ἔσονται ἀντικείμενοι, κ᾽ ὑ καθόλου ὄντος· γίνεται δὴ ἐπὶ πλεόνων ὅροις, ὧν μέρει· ὅστε δ τὸ συμπέρασμα ἴσεται κ᾽ μέσος.

5 ¶ Si vero oppositè conuertatur conclusio: etiam alij syllogismi, oppositi, nec vniuersales erunt[a]: quoniam altera propositio sit particularis: proinde etiam cõclusio erit particularis. ¶ Sit enim syllogismus attributiuus[b], atque ita conuertatur. Ergo[c] τὸ α non omni γ, & omni β *inest*: τὸ β non omni γ *inerit*. Et[d] si τὸ α non omni γ, τὸ β autem omni[e] *inest*: τὸ α non omni β inerit.

a Id est, problema conclusionem particularē contradictoriam propositioni vniuersali antea sumptæ.
b Barbari.
c Datisi mutata in Baroco.
d Datisi mutata in Bocardo.
e Repete γ.

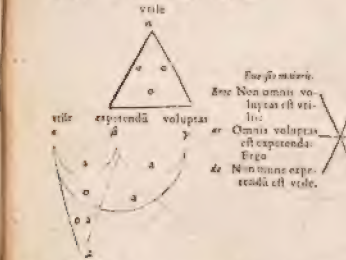

2 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν ἀποφατικὸς ᾖ ὁ συλλογισμός· εἰ γὰρ τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχει, τῷ δὲ β μηδενί· τὸ δὲ τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει, καὶ οὐχ ἁπλῶς οὐδενί· καὶ τὸ μὲν α τῷ γ τινί, τὸ δὲ β παντί, ὡσπερ ἐν ἀρχῇ ἐλήφθη· τὸ α τῷ β τινὶ ὑπάρξει.

6 ¶ Similiter *fiet*, si syllogismus sit priuatiuus. Nam[g] si τὸ α insit alicui γ & nulli β: τὸ β alicui γ non inerit: non simpliciter[h] nulli. Et[i] si τὸ α alicui γ; τὸ β autem omni[k] *insit*, vtinitio[l] sumptum fuit: τὸ α inerit alicui β.

f Celarent.
g Ferio mutata in Ferison.
h Id est, vniuersaliter.
i Ferio mutata in Disamis.
k Repete γ.
l In minore propositione & Celarent.

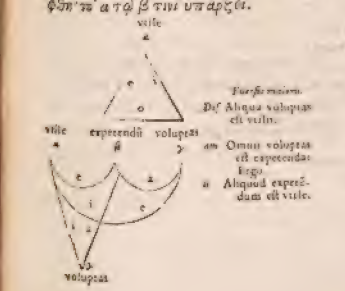

¶ In syllogismis autem particularibus, vbi oppositæ conuertitur conclusio, tolluntur ambæ propositiones. vbi contrariè, neutra. non enim amplius fit, quemadmodum in vniuersalibus, vt euertatur deficiente[a] cõclusione dum conuertitur. immo omnino euerti non potest[b].

¶ Ostensum[c] enim fit τὸ α de aliquo γ. Ergo[d] si fuerit, τὸ α nulli γ, τὸ β autem alicui γ: τὸ α cuidam ζ non inerit. Et[e] si τὸ α nulli γ, omni autem ζ *insit*, nulli γ τὸ ζ inerit. Quare euertuntur ambæ *propositiones*.

¶ ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν ὅταν μὲν ἀντικειμένως ἀντιστρέφῃ τὸ συμπέρασμα, ἀναιρουμένων ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων. ὅταν δὲ ἐναντίως, οὐδὲν ἔτι συμβαίνει, καθάπερ ἐν τοῖς καθόλου, ἀναιρεῖν, ἐλλείποντος τοῦ συμπεράσματος τῷ ἀντιστρέφειν· ἀλλ' οὐδ' ὅλως ἀναιρεῖ· δέδεικται γὰρ τὸ α τινὶ τῷ γ. οὐκοῦν ἐὰν λάβῃ τὸ α μηδενὶ τῷ γ, ὑπάρχειν τὸ δὲ β τινὶ [τῷ γ] τὸ α τῷ β τινὶ οὐχ ὑπάρξει. εἰ δὲ τὸ α μηδενὶ τῷ γ, τῷ δὲ ζ παντὶ· οὐδενὶ τῷ γ τὸ β. ὥστε ἀναιρεῖται ἀμφότερα.

a Deficere dicitur conclusio, cum ex vniuersali fit particularis. quoniam particularis comprehenditur quum antea, comprehendetur.
b Nullus enim syllogismus est, cum ambæ propositiones sunt particulares.
c Barb.
d Euerso modo in Camestres.
e Euerso modo in Cesare.

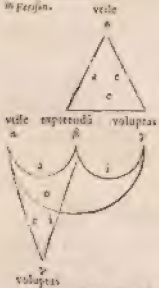

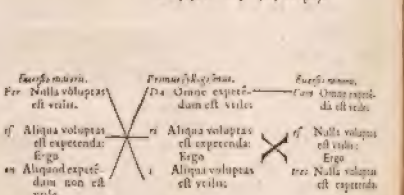

¶ Si verò contrariè conuertatur *conclusio*, neutra *propositio euertuntur*. Nam[f] si τὸ α cuidã γ nõ inest, omni autem ζ *inest*: τὸ ζ cuidam γ non inerit. sed nondum euersum est quod ab initio *fuit propositum*[g]. quia potest alicui inesse, & alicui non inesse. Vniuersalis autem propositionis α ζ omnino non fit syllogismus[h]. nam si τὸ α alicui γ non inest, & τὸ ζ alicui inest: neutra propositio est vniuersalis.

f Euerso modo contrariè in Darij.
g Id est, minor propositio est Darij. aliquod γ est β.
h Id est, non fit syllogismus, qui euertatur manet propositio α Darij.

¶ ἐὰν δὲ ἐναντίως ἀντιστραφῇ, οὐδὲν ἔσται εἰ γὰρ τὸ α τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχει, τῷ δὲ ζ παντὶ τὸ β τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει. ἀλλ' οὔπω ἀνῄρηται τὸ ὃξ ἀρχῆς[i]. ἐνδέχεται γὰρ δὶς τινὶ ὑπάρχειν, καὶ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. τῶν δὲ καθόλου τὸ α ζ, ὅλως οὐ γίνεται συλλογισμός[k]. εἰ γὰρ τὸ μὲν α τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχει, τὸ δὲ β τινὶ ὑπάρχει· οὐδενὶ ἔσται καθόλου τῷ αὐτῷ.

Non

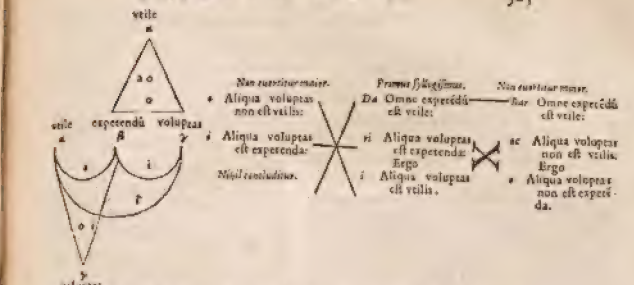

¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸς ἐστὶν ὁ συλλογισμός. εἰ μὲν οὖν τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρχοι, ἀναιροῦντα ἀμφότερα. εἰ δὲ τινι, οὐδέτερα. ὁμοία δ' ἡ αἰτία.

¶ Similiter fiet, si syllogismus sit privatiuus. nam si sumptum fuerit α omni γ ineſſe, tolluntur ambæ propoſitiones. si alicui, neutra. demonſtratio verò eſt eadem.

a Non differt à ratione qua vſi ſumus in Darij.

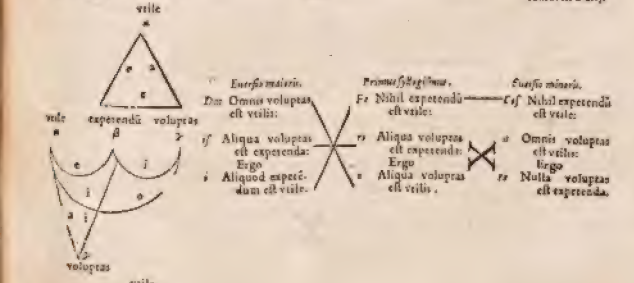

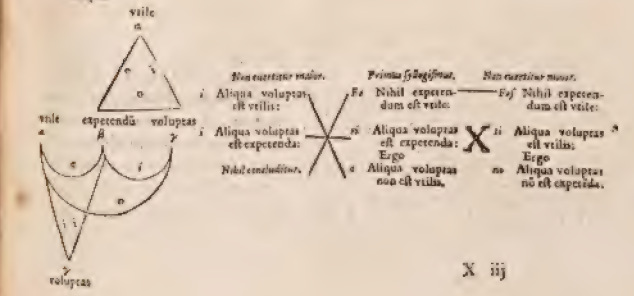

De conuersione syllogismorum in secunda figura, Cap. IX.

1 ¶ *De syllogismis universalibus.* 2 *Conuersio ut Camestres contrarie,* 3 *vel contradictorie.* 4 *Conuersio ut Cesare.* 5 ¶ *De syllogismis particularibus.* 6 *Conuersio ut Festino contrarie,* 7 *vel contradictorie.* 8 *Conuersio ut Baroco*

IN secunda autem figura propositionem maiori extremo immutare non licet euertere cõtrariè, vtrouis[a] modo conuertitur. semper enim erit conclusio in tertia figura, in qua non erat syllogismus vniuersalis[b]. alterã vero propositionem euertemus eo modo quo conuertio facta fuerit: nempe, si contrarie facta fit cõuertio, *euertetur* contrario modo: si oppositè[c], opposito.

¶ Insit[d] enim Θ *omni* Σ, nulli autem Ψ. concludetur Θ Ψ. Si[e] igitur sumptum fuerit, τὸ β *omni* Ψ *inesse*, & *pronunciatum* α β *manebit*. τὸ α omni Ψ inerit. sit enim prima figura. Quòd[f] si Θ β *insit* omni Ψ, τὸ α vero nulli Ψ: τὸ α non omni β inerit. figura ἐσθ' vltima.

ΕΝ δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι τὴν μὲν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ πρότασιν οὐκ ἔστιν ἀντιστρέψαι, ὁποτερωσοῦν· ἀεὶ γὰρ ἔσται συμπέρασμα τοῦ ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι· καθόλου δὲ οὐδὲν ἐν τούτῳ συλλογισμὸς ἔσται· τὴν δ' ἑτέραν ὁμοίως ἀναιρήσομεν τῇ ἀντιφάσει. λέγω δὲ τὸ ὁμοίως, εἰ μὲν ἀντίως ἀνῃρήκει, ἀντίως· εἰ δὲ ἀποφατικῶς, ἀποφατικῶς. ¶ Εἰ γὰρ παρέχει τὸ α παντὶ τῷ β, τῷ γ μηδενὶ συμπέρασμα τὸ βεβιασμένως λαμβάνειν τὸ Θ παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν, ἢ τὸ α β μήτε τὸ α παντὶ τῷ ὑπάρξει γένει) γὰρ τὸ ἀρχόμενον χώρημα· εἰ δὲ τὸ β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α μηδενὶ τῷ γ· τὸ α οὐ παντὶ τῷ β· χώρημα τὸ ἔσχατον.

a Id est, siue cõclusio conuertitur in cõtrariam, siue in contradictoriam.

b Minor autem propositio syllogismi extructi in secunda figura est vniuersalis, præterea conclusio quoque est contrarii necessariò est vniuersalis.

c Id est, contradictorie.

d *Syllogismus in Camestres.*

e *Ratio ex contrarii natura propositionis in Camestres.*

f *Ratio ex contrarii natura.*

g Id est, euertetur per contrariam.

h Id est, euertetur per contradictoriam.

i *Vtrouis euertit in tertia.*

k *Versilis euertitur contrarium.*

l Id est, syllogismus in tertia figura conclusionem conuertendo mutari propositionem in Camestres.

¶ Si verò oppositè conuertatur conclusio Χ: inuili modo ostendetur[g]: propositio autem α Χ, oppositè[h]. Nam[i] si Θ β *insit* cuidam Χ, Θ α autem nulli Χ: τὸ α cuidam Χ non inerit. Rursus[k] si Θ Σ *insit* alicui Χ, Θ α autem omni Σ: Θ α *inerit* alicui Χ. itaque opposito modo sit syllogismus[l].

¶ Ἐὰν δὲ ἀπεικειδῶς ἀληθὲς τὸ β γ, τὸ δὲ α β, ὁμοίως δειχθήσεται· εἰ δὲ τὸ α γ, ἀπεικειδῶς· εἰ δὲ τὸ β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α μηδενὶ τῷ γ, τὸ α παντὶ τῷ β οὐχ ὑπάρξει. πάλιν εἰ τὸ Θ παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α παντὶ τῷ β· τὸ α παντὶ τῷ γ. (ὡς ἀπεικειδῶς γένει) ὁ συλλογισμός.

expeten-

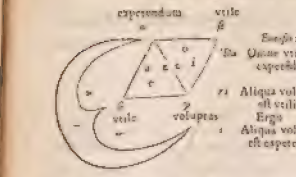

ᵃ ¶Ὁμοίως δὲ διορθώσεται καὶ εἰ πάλιν ἐχοιεν αἱ προτάσεις.

ᵃ ¶Similiter autē probabitur & si vice versa ᵃ β habeant propositiones.

a Id est, maior negaret, minor affirmet: adeo vt fiat syllogismus in Cesare, cum superiore differt in Camestres.

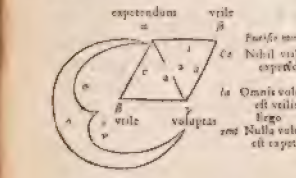

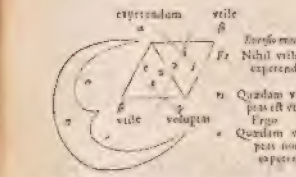

ᵇ ¶Εἰ δ' ἔστιν ἐπὶ μέσου ὁ συλλογισμός· ἐναντίως μὲν οὐ συμπεράνεται τῷ συμπεράσματι, συλλήψεται δὲ τῆς προτάσεως οὐκ ἀμφοῖν), καθάπερ οὐδὲ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι ἐναντιοῦται ἀμφοῖν), ἀμφότερα. ¶Κείσθω δὴ τὸ α τοῦ μὲν β μηδενὶ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ γ τινὶ συμπέρασμα τὸ β γ. καὶ ἐὰν τοῦτο τὸ β τινὶ τοῦ γ ὑπάρχειν καὶ τὸ α β μὴ γίνηται συμπέρασμα ἴσως τὸ α τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρχει, ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη) τὸ ἐξ ἀρχῆς λ. ενδέχεται δὴ τινὶ ὑπάρχειν, καὶ μὴ ὑπάρχειν. πολλὰ ᶜ εἰ τὸ β τινὶ τοῦ γ, καὶ τὸ α τινὶ τοῦ γ· οὐκ ἔσται συλλο-

ᵇ ¶Si vero syllogismus sit in parte contrarie conuersa conclusioni, neutra propositio euertitur, quemadmodum nec in prima figura *euertebatur*: oppositè *conuertā*, vtrāque *euertitur*. ¶Ponatur ᵇ enim ᵇ α ineste nulli β, & alicui γ: cōclusio *est* β γ. Si ᶜ iterū ᶜ *Forte non euertitur non oportet.* γ non ineste, & *pronunciatum* α β maneat: conclusio erit, ᵇ α cuidam γ non ineste. sed non euertitur quod ab initio ᵈ *propositum fuit*: quia potest alicui ineste, & non ineste. Rursus ᵉ si τι β insit alicui γ, & τὸ α alicui γ non erit syllo-

ᵇ Minor propositio in Festino.

ᵉ *Minor manet ex duabus partium similium in textu positarum.*

gismus: quia neutrum ex *pronunciatis* acceptis est vniuersale. quare non euertitur *pronunciatum* α β[2].

ζισμός· οὐδέτερον γὰρ καθόλου τῶν εἰλημμένων· ὡς οὐκ ἀναιρεῖται τὸ α β[2].

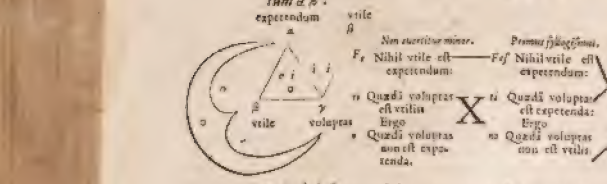

¶ Quòd si oppositè conuertatur, tolluntur ambę *propositiones*. Nam [a] si Ⓒ β *inest* omni γ, Ⓒ α autem nulli β: nulli γ *inerit* Ⓒ α. Festino positum fuerat τὸ [c] Ⓒ β ineſſe omni γ, Ⓒ α autem alicui γ. Ⓒ β ineſt omni γ, Ⓒ α autem alicui γ: *inerit* alicui γ Ⓒ α.

a Colurus contrà conuertens maiorem ex Festino. b Id est, in minori propositione. c Festino positum fuerat τὸ Ⓒ β inesse alicui γ.

¶ Ἐαὶ δ' ἀνπειμμένως ἀντιστρέφεται, ἀναιρεῖται ἀμφότερα· εἰ γὰρ τὸ β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α μηδενὶ τῷ β· οὐδενὶ τῷ γ τὸ α· ὑπ[b] δὲ μή· πάλιν [c] εἰ τὸ β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α μὴ τῷ γ· ἔσται τι τῷ β τὸ α.

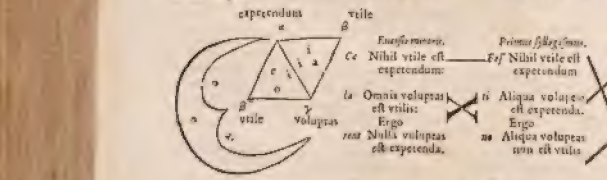

¶ Eadem erit demonstratio, & si *pronunciatum* vniuersale sit attributiuum.

¶ Ἡ αὐτὴ δ' ἔσται δεῖξις, καὶ εἰ πᾶσι τὸ καθόλου κατηγορικὸν εἴη.

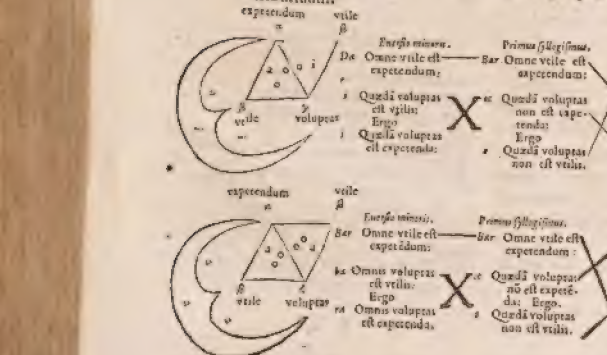

De conuersione syllogismorum in tertia figura, C. x.

1 ¶ *Summa rei.* 2 ¶ *De syllogismis affirmatiuis. De contraria conuersione ℧ Darapti,* 3 *vel Disamis, vel Datisi.* 4 *De contradictoria conuersione ℧ Darapti,* 5 *vel Datisi.* 6 ¶ *De syllogismis negatiuis. De conuersione ℧ Felapton contraria,* 7 *vel contradictoria.* 8 *De conuersione ℧ Ferison contradictoria,* 9 *vel contraria.* 10 ¶ *Communia dictibus figurarum. Quomodo fiat conuersio, & quid inde colligatur.* 11 *In quibus figuris sint syllogismi euertentes.* 12 *Epilogus.*

1 Ἐπὶ δὲ τῶν ἐξ ὅλου κράματος, ὅταν μὲν ἐναντίως ἀντιστρέφῃ τὸ συμπέρασμα, οὐδετέρου τῶν προτάσεων ἀναιρεῖται, κατ' οὐδένα τῶν συλλογισμῶν ὅταν ᾖ ἀπηκριβωμένος, ἀμφότερα, καὶ ἐν ἅπασι. ¶ Λεγέσθω γὰρ τὸ α τινὶ τοῦ β ὑπάρχειν μὲν δὲ εἰλήφθω τὸ γ' ἑτέρως ἢ κατὰ λόγου αἱ προτάσεις. οὐκοῦν 2 ἐὰν λυφθῇ τὸ α τινὶ τοῦ β μὴ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β παντὶ τοῦ γ· οὐ γίνεται[a] συλλογισμὸς τὸ α κ) τοῦ γ. οὐδ'[1] εἰ τὸ α τοῦ μὲν β τινὶ μὴ ὑπάρχει, τοῦ δὲ γ παντὶ, οὐκ ἔσται[c] τὸ β καὶ τὸ γ συλλογισμός.

1 IN tertia verò figura, quando contrariè conuertitur conclusio, neutra cuiusuis syllogismi propositio euertitur. quòd oppositè, ambæ *euertuntur* & in omnibus *syllogismis*. ¶ Ostēsum enim sit ℧ α cuidam β ineſſe: & medium sumptū sit ℧ γ: sintque propositiones vniuersales. Ergo a si sumptum fuerit ℧ α cuidā β non ineſſe, ℧ autem omni γ *ineſſe*: non fit b syllogismus ℧ α de γ. Item si ℧ α cuidam β non insit, omni autem γ insit: non erit c syllogismus ℧ β de γ.

a In Darapti
b Quia maior propositio est particularis in prima figura.
c Quia maior propositio est particularis in secunda figura.

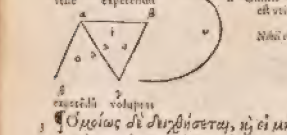

3 ¶ Ὁμοίως δὲ συμβήσεται, ἢ εἰ μὴ καθόλου αἱ προτάσεις. ἢ γὰρ ἀμφοτέρας ἀδύνατον κ) μέσες εἶναι ἐξ ἧς ἀντιφάσης, ἢ τὸ καθόλου πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ γίνεσθαι[d]. οὕτω δ' οὐκ ἐῶ συλλογισμὸς, οὔτ' ἐν τῷ πρώτῳ κράματι, οὔτ' ἐν τῷ μέσῳ.

3 ¶ Similiter ostēderur & si propositiones non vniuersales *sint*. aut enim necesse *est* ambas esse particulares per cōuertionē, aut vniuersale iūgi mīori extremo: sic verò non erat syllogismus, nec in prima figura, nec media.

d In prima vel secunda figura. vide exempla sequenta.

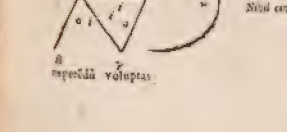

Non exercitus minor.
a Quoddam expetendum nō est vtile.
a Omnis voluptas est vtilis.
Nihil ſequitur.

Primus ſyllogiſmus.
Dar Omnis voluptas est vtilis:
if Quædā voluptas est expetenda:
Ergo
i Quoddam expetēdū est vtile.

Non exercitus minor.
e Quoddam expetendum nō est vtile.
i Quoddam voluptas est expetenda.
Nihil ſequitur.

¶ Quòd ſi oppoſite conuertantur propoſitiones, euertuntur ambæ. Nam[a] ſi τὸ α inſit nulli β, & τὸ β omni γ: τὸ α inerit nulli γ. Rurſus[b] ſi τὸ α inſit nulli β, & omni γ: τὸ β inerit nulli γ.

a Celarent.
b Celare.

¶ Ἐαὶ δὲ ἀντιμεμόρως αὐτοῖς ἔχωσι τὰς προτάσεις, ἀναιρεῖται ἀμφότερα. εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ· τὸ α οὐδενὶ τῷ γ. πάλιν, εἰ τὸ α τῷ μὲν β οὐδενὶ, τῷ δὲ γ παντί· τὸ β οὐδενὶ τῷ γ.

Exercitus minor.
Cel Nihil expetendum est vtile:
a Omnis voluptas est vtilis:
Ergo
ra Nulla voluptas est expetenda.

Primus ſyllogiſmus.
Dar Omnis voluptas est vtilis:
ap Omnis voluptas est expetenda:
Ergo
ri Aliquod expetēdū est vtile.

Exercitus minor.
Ce Nihil expetendū est vtile:
Ia Omnis voluptas est expetenda:
Ergo
nini Nulla voluptas est vtilis.

¶ Et ſi altera propoſitio non vniuerſalis[c] ſit, eadem eſt ratio. Nam[d] ſi τὸ α nulli β, & τὸ β cuidā γ inſit: τὸ α cuidam γ non inerit. Si[e] verò τὸ α nulli ζ, & omni γ inſit: nulli γ τὸ β inerit.

c Vtin Datiſi.
d Ferio.
e Celare.

¶ Καὶ εἰ ἡ ἑτέρα μὴ καθόλου, ὁμοίως ἔσται τὸ συμπέρασμα. εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ· τὸ α τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει. εἰ δὲ τὸ α τῷ μὲν ζ μηδενὶ, τῷ δὲ γ παντὶ τὸ β οὐδενὶ τῷ γ· τὸ β.

Exercitus minor.
Ce Nihil expetendū est vtile:
a Omnis voluptas est vtilis:
Ergo
ra Nulla voluptas est expetenda.

Primus ſyllogiſmus.
Dar Omnis voluptas est vtilis:
if Quædā voluptas est expetenda:
Ergo
i Quoddam expetendum est vtile.

Exercitus minor.
Fe Nihil expetendū est vtile:
ri Quædā voluptas est expetenda:
Ergo
o Quædā voluptas non est vtilis.

Eadē eſt ratio cōuerſionis τοῦ Diſamis, vt in ſequenti exemplo.

Exercitus minor.
Fe Nihil expetendū est vtile:
ri Aliqua voluptas est vtilis:
Ergo
o Aliqua voluptas non est expetenda.

Primus ſyllogiſmus.
Dar Aliqua voluptas est vtilis:
am Omnis voluptas est expetenda:
Ergo
i Aliquod expetēdum est vtile.

Exercitus minor.
Ce Nihil expetendū est vtile:
Ia Omnis voluptas est expetenda:
Ergo
nini Nulla voluptas est vtilis.

¶ Ομοίως

6 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός. Εἰ δὲ δι' ἄτοπον δεῖ τὸ α τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχειν, ἔστω δὲ καταφατικὸν μὲν τὸ α γ, ἀποφατικὸν δὲ τὸ β γ, οὐκοῦν δεῖ ἐξαίρετον ὁ συλλογισμός[a]. ὅ ὅταν μὲν οὖν τὸ ἐναντίον λαμβάνῃ τῷ συμπεράσματι, οὐκ ἐξ ἀμφοῖν συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ α τινὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ οὐκ ἔσται[b] συλλογισμὸς ὅτι α μὴ τῷ γ. οὐδ' εἰ τὸ α τινὶ τῷ β, τῷ δὲ γ μηδενί, οὐκ ἔσται τὸ β καὶ τὸ γ συλλογισμός. ὥστε οὐκ ἀναιρεῖται ἀμφοτέρως αἱ προτάσεις.

6 ¶ Similiter fiet, si syllogismus sit priuatiuus. Ostensum enim sit τὸ α cuidam β non inesse: sitque attributiuum *pronunciatum* β γ: negatiuum, α γ. sic enim efficiebatur syllogismus[a]. cùm igitur *pronunciatum* conclusioni contrariū sumptum fuerit, non erit syllogismus. Nam si τὸ α *insit* alicui ζ, τὸ δὲ β autem omni γ: non erat[b] syllogismus ἅτε α de γ. Item si τὸ α insit alicui β, nulli autem γ: non erat[c] syllogismus ἅτε β de γ. Quare non euertuntur propositiones.

a Petapton.
b Non est probatū fuit supra cap. 4. part 15. Modo autē nō est syllogismus, quia maior propositio est particularis in prima figura.
c Non est probatū fuit supra, cap. 5 part 18. & 2. dico non est syllogismus, quia habet maiorem propositionē vniuersalem in secunda figura.

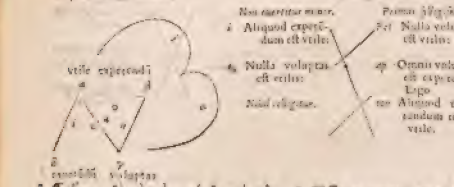

7 ¶ Ὅταν δὲ τὸ αὐτὸ ἀκόλουθον[d], ἀδιαφορεῖ[e]. εἰ γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, τὸ α τῷ γ παντὶ· ἀλλὰ μὴν οὐδενὶ ὑπῆρχε. πάλιν, εἰ τὸ α παντὶ τῷ β, τῷ δὲ μηδενὶ τὸ β οὐδενὶ τῷ γ· ἀλλὰ παντὶ ὑπῆρχεν[f].

7 ¶ Cum autem oppositum[d] *sumptum fuerit, propositiones* euertuntur. Nam[e] si τὸ α omni β, & τὸ β omni γ *insit*: τὸ α omni γ *inerit*, sed nulli inerat[f]. Rursus si τὸ α omni β, nulli autem γ *insit*: τὸ β nulli γ inerit. sed omni inerat[g].

d Cū oppositum cōsidetis, ait Petapton in propositarum conuertitur.
e Barbara
f Id est, insit positum in maiore propositione & Camestres.
g Considetis. h In minore propositione & Camestres.

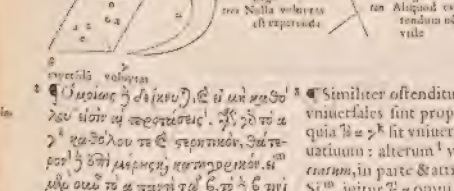

8 ¶ Ὁμοίως δὲ δείκνυ[h]. Ἐὰν δὲ μὴ καθόλου εἰσὶν αἱ προτάσεις[i]. ἂν γὰρ τὸ α τῷ β καθόλου τὸ δὲ στερητικόν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἓν μέρος, τὸ δὲ μέρος καταφατικόν. εἰ μὲν οὖν τὸ α παντὶ τῷ δ, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ· τὸ α τινὶ τῷ Γ συμβαίνει. ἀλλ'

8 ¶ Similiter ostenditur, & si non vniuersales sint propositiones[i]: quia τὸ α τῷ β fit vniuersale & priuatiuum: alterum[k] verò *pronūciatum*, in parte & attributiuum. Si[m] igitur τὸ α omni δ, τὸ δὲ autē alicui γ: τὸ α alicui γ accidit. sed

i In Ferison
k Id est, affirmatiua propositio in Ferison.
l Minor in Ferison.
m Darii.

nulli

In maiore propositione ꝙ Felapton.
a Camestres.
c In minore propositione ꝙ Felapton.

nulli inerat[a]. Rursus[b] si τὸ α omni β, nulli autem γ *insit*: τὸ β nulli γ inerit. positum autē fuerat[c] inesse alicui. οὐδενὶ ὑπῆρχε[a]. πάλιν[b], εἰ τὸ α παντὶ τῷ β, τῷ δὲ γ μηδενί· τὸ β οὐδενὶ τῷ γ. ἔκειτο[c] δὲ τινί.

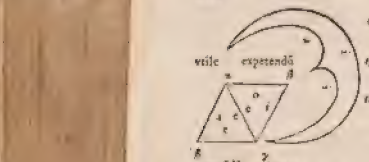

Eadem est ratio conuersionis ꝙ Brocardo, vt in sequenti exemplo.

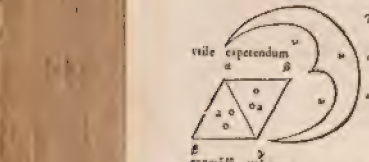

d *Modus in prima figura inutilis, quia sunt ambæ propositiones particulares.*
e *Modus in secunda figura similiter, quia maior propositio est particularis.*

¶Sid verò ꝙ α *insit* alicui β, & γ β alicui γ: nō ht syllogismus. Quòd[e] si τὸ α insit alicui ς, nulli autem γ: ne sic quidem *erit* syllogismus. Quocirca illo modo euertuntur, hoc non euertuntur propositiones.

¶Εἰ[d] δ' τὸ α τινὶ τῷ β, τῷ δὲ β τινὶ τῷ γ, οὐ γίνε) συλλογισμός. οὐδ'[e] εἰ τὸ α τινὶ τῷ β, τῷ δὲ γ μηδενί· οὐδ' οὕτως. ὧς τε ἐκεῖνος μὲν ἀναστρεφεται, οὗτος δ' οὐκ ἀναστρεφεται αἱ προτάσεις.

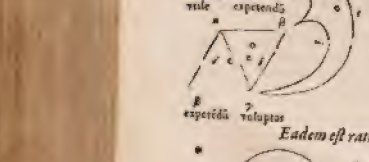

Eadem est ratio ꝙ Brocardo, vt in sequenti exemplo.

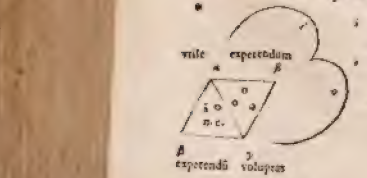

10 ¶ Φανερὸν οὖν ὅτε πρὸ ἀριθμῶν, τίνας [a] ἀντιστρεφομένου τοῦ συμπεράσματος ἐν ἑκάστῳ σχήματι γίνεται συλλογισμός. καὶ ποτὲ ἐναντίας τῇ προτάσει, καὶ ποτὲ ἀντικειμένης. ¶ Καὶ ὅτι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ σχήματι, ὅταν τὸ μέσου καὶ τὸ ἐλάττονος γίνεται συλλογισμός. καὶ ἡ μὲν πρὸς τὴν ἐλάττονα ἄκρου, ἀεὶ διὰ τοῦ μείζονος: ἡ δὲ πρὸς τὴν μείζονα, διὰ τοῦ ἐλάττονος. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι, διὰ τοῦ πρώτου, καὶ τοῦ ἐλάττονος. καὶ ἡ μὲν πρὸς τὴν ἐλάττονα ἄκρου, ἀεὶ διὰ τοῦ μείζονος: ἡ δὲ πρὸς τὴν μείζονα, διὰ τοῦ ἐλάττονος. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ, διὰ τοῦ πρώτου, καὶ τοῦ μέσου. καὶ ἡ μὲν πρὸς τὴν μείζονα, ἀεὶ διὰ τοῦ πρώτου: ἡ δὲ πρὸς τὴν ἐλάττονα, ἀεὶ διὰ τοῦ μέσου.

10 ¶ Ex dictis igitur constat, quomodo [a] cõuersa propositione in singulis figuris hat syllogismos. Et quando *probetur* contrarium propositioni, quando oppositũ[b]. ¶ Item *contrarie* in prima figura per medium & *per* postremam effici syllogismos[c]. & *propositionem* quidẽ minori extremo iunctam, semper euerti per mediã *figuram*. eam verò, quæ maiori *extremo* iuncta est, per postremam[e]. In secunda autem figura, per primam & *per* postremam. & *propositionem* quidem iunctam minori extremo, semper *euerti* per primam figuram[f]. iunctam verò maiori extremo, per vltimam[g]. In tertia verò *figura*, per primam & *per* mediam. & iunctam quidem maiori extremo, *semper euerti* per primam[h]. iunctam autem minori, semper per mediam[i].

a id est, conuertio, aut conuertatur modo.
b Cõtradicitur.
c Euertuntur.
d Quatenus fiat per conclusionẽ cõuertẽs & maiorem propositionem habentes eadem attributũ & diuersa subiecta: vnde fit secunda figura.
e Quia sumitur conclusio cõuertẽs & minor pro positione quæ habetur idem subiectum. & diuersa attributa: vt fit in tertia figura.
f Quia sumitur conclusio conuersa. & maior propositio: quæ ita se habent, vt in hac fit subiectũ, quod in illa est attributum.
g Quia sumitur conclusio conuersa. & minor propositio, an quibus subiectum idem est, attributa diuersa.
h Quatenus euertitur acceptis cõclusione contrariã & minore propositione, quæ ita se habent, vt in hac fit attributum, quod in illa est subiectum.
i Quia sumitur conclusio conuersa & maior propositio, quæ habent idem attributum. & diuersa subiecta, vt fit in secunda figura.

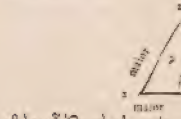

11 ¶ Τί μὲν οὖν ἐστι τὸ ἀντιστρέφειν, καὶ πῶς ἐν ἑκάστῳ σχήματι, καὶ πότε γίνεται συλλογισμός, φανερόν.

11 ¶ Quid igitur sit conuertere, & quomodo in singulis figuris, & quis efficiatur syllogismus, perspicuum est.

De probatione per impossibile in prima figura, Cap. XI.

1 ¶¶ *Quando probetur per impossibile.* 2 ¶¶ *Quæ problemata ita probentur in singulis figuris.* 3 ¶¶ *De prima figura.* ¶ *De problemate vniuersali affirmante.* 4 ¶ *De problemate particulari affirmante. Si problemati contradicat maior,* 5 *vel minor propositio.* 6 *Si problemati contrariatur maior vel minor propositio.* 7 ¶ *De problemate vniuersali negante. Si problemati contradicat minor propositio in Darij,* 8 *vel Ferio.* 9 *Si contradicat maior.* 10 *Si contraria sit* 11 *minor,* 12 *vel maior.* 13 ¶ *De problemate particulari negante, Si minor non insit. Si problemati contradicat minor in Barbara,* 14 *vel maior in Barbara,* 15 *vel minor in Celarent,* 16 *vel maior in Celarent.* 17 *Si contraria sit minor.* 18 ¶ *De problemate particulari negante, Si maior non insit.* 19 ¶ *Communia de syllogismo primæ figuræ. De hypothesi.* 20 *De problemate.*

1 Ὅ δὲ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμός, δείκνυσιν μὲν ὅταν ἡ αὐτοφασις τοῦ συμπεράσματος, καὶ προσληφθῇ ἄλλη πρότασις. γίνεται δ' ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι. ὁμοίως

1 PEr impossibile autem fit syllogismus, cum ponitur cõtradictio cõclusionis, & assumitur alia propositio. Fit autem in omnibus figuris. similis enim

est conuersioni: sed eo differt q conuertitur facto syllogismo, & sumptis ambabus propositionibus: deducitur autem ad impossibile, cum oppositum est verum, non ante concessum, fit ex 8 manifestum sit. Termini autem similiter habent in ambobus[a], eademque est ambonum sumptio[b]. Veputa cùm ℬ α omni ɣ inest, medium autem sit ℬ: si ergo suppositum fuerit ℬ α aut non omni, aut nulli β inesse: omni autem ɣ inesse, quod quidem erat verum necesse est, ℬ ɣ aut nulli, aut non omni ℭ inesse. hoc verò est impossibile. quare falsum est, quod suppositū fuit. oppositum igitur est verum.

γὰρ ἔξω τῆ αὐτιστροφῆ. πλὴν διαφέρει τοσοῦτον, ὅτι αὐτιστρέφοντι μὲν συμπερανθέντος τοῦ συλλογισμοῦ, καὶ εἰλημμένων ἀμφοῖν τῶν προτάσεων ἀπάλιν· δείκνυται δὲ εἰς τὸ ἀδύνατον οὐ προσομολογηθέντες τὰ αὐτὰ μόνον πρότερον, ἀλλὰ φανερὸν ὄντος ὅτι ἀληθές. οἱ δὲ ὅροι ὅμοιός ἐστιν ἐν ἀμφοῖν, καὶ ὁ αὐτὸς λῆμμα ἀμφοτέροις· οἷον, εἰ τὸ α παντὶ τῷ ℬ ὑπάρχει, μέσον δὲ τὸ γ· ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ α ἢ μὴ παντὶ, ἢ μηδενὶ τῷ ℬ ὑπάρχειν, ἴσως ἢ τῷ γ παντί, ὅπερ ἦν ἀληθές. αὖ πάλιν τὸ γ τῷ ℬ ἢ μηδενὶ, ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχῃ· τοῦτο δὲ ἀδύνατον. ὥστε ψεῦδος τὸ ὑποτεθέν. ἀληθὲς ἄρα τὸ ἀντικείμενον.

a In syllogismo conuertibili ad impossibile.
b In ambobus eadē modo & eisdem positionibus.
c Id est, contradicens.

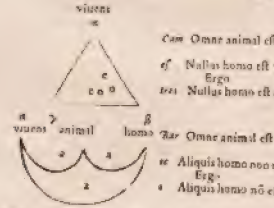

Cam Omne animal est viuens: ——— Propositio vera.
ef Nullus homo est viuens: ——— Contradicens problematis.
Ergo
trɔ Nullus homo est animal. ——— Propositio falsa.

Bar Omne animal est viuens: ——— Propositio vera.
re Aliquis homo non est viuens: ——— Contradicens problematis.
Erg.
a Aliquis homo nō est animal. ——— Propositio falsa.

Similiter fit etiam in aliis figuris. quæcumque enim conuersionem recipiunt, etiam syllogismū qui p impossibile *extruitur, recipiunt.* ¶ Omnia igitur alia problemata probantur per impossibile in omnibus figuris. vniuersale autem attributium in media quidem & *in* tertia *figura* probatur: in prima verò non probatur[d]. ¶ Supponatur enim ℬ α non omni aut nulli ℭ inesse, & ab vtrauis parte assumatur altera propositio: *id est*, siue omni α inesse ℬ ɣ, siue τὸ ℭ omni ϑ. sic enim fuerit prima figura. Si igitur supponatur

d Quis probari debet sumpta hy pothesi contradicente, id est par ticulari negāte, quæquidem non potest fieri propositio in prima figura nam quia negat, nō potest *esse* minor. quia est particularis, non potest esse ma tior.

Ὁμοίως δὲ καὶ ἔσται τὰ ἄλλα γραμματεῖα ὅτι διὰ τῆς ἀντιστροφῆς δείξει, καὶ τὰ δι' ἀδυνάτου συλλογισμοῦ. ¶ Τὰ μὲν οὖν ἄλλα προβλήματα πάντα δείκνυται δι' ἀδυνάτου ἐν πάσι τοῖς σχήμασι. τὸ δὲ καθόλου κατηγορεῖσθαι, ἐν μὲν τῷ μέσῳ καὶ τρίτῳ δείκνυται, ἐν δὲ τῷ πρώτῳ οὐ δείκνυται[d]. ¶ Τιθείσθω γὰρ τὸ α τοῦ ℬ μὴ παντὶ ἢ μηδενὶ ὑπάρχειν, ℭ δὲ ληφθῇ φανερὸν ἄλλη προτάσεως ὑποκειμένης, εἴτε τοῦ α παντὶ ὑπάρχειν τοῦ ϑ, εἴτε τοῦ ℬ παντὶ τοῦ ϑ. οὕτω γὰρ ἔσται τὸ πρῶτον σχῆμα. εἰ μὲν οὖν ὑποκείται

μενται μὴ παντὶ ὑπάρχειν τὸ α τῷ β, οὐ γίνεται[a] συλλογισμὸς, ὁπερ ἐφθέγξατο τῆς προτάσεως λαμβανούσης[b].

tur non omni β inesse τὸ α: non fit[a] syllogismus, ab verāis parte accipiatur propositio[b].

a Quia propositio particularis negans non habet locum in prima figura.
b Assumatur altera propositio quæ negatur hy posthesi.

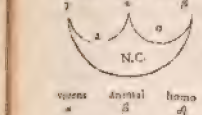

α Omne vivens est substātia: ——— *Perspicuè verum.*
ε Non omne animal est vi-uens: ——— *Contradictoria problematis.*
Nihil cōcluditur quia minor negat in prima figura.

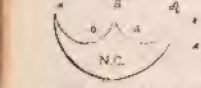

ε Non omne animal est vivēs: ——— *Contradictoria problematis.*
α Omnis homo est animal. ——— *Perspicuè verum.*
Nihil concluditur quia maior est particularis in prima figura.

Εἰ δὲ μηδενὶ, ὅταν μὴ ἡ Θ δι᾽ ὅρου ληφθῇ, συλλογισμὸς μὲν ἔσται τὸ ψεῦδος, οὐ δείκνυται δὲ τὸ ἀναιρούμενον. εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ δ, τὸ α οὐδενὶ τῷ δ, τοῦτο ἦν ἔστι ἀδύνατον. ψεῦδος ἄρα τὸ μηδενὶ τῷ Θ τὸ α ὑπάρχειν ἀλλ᾽ οὐχὶ εἰ τὸ μηδενὶ ψεῦδος, οὐ παντὶ ἀληθές.

Sin nulli: fanè cùm *propositio* Θ δι᾽ affumpta fuerit, concludetur falsum, non tamen probabitur propositum. Nam si Θ α nulli Θ, τὸ Θ autem omni δι᾽ *inest*: τὸ α nulli δι᾽ inerit. hoc autem est impossibile. falsum igitur *est* illud, nulli Θ τὸ α inesse. Sed si, nulli *in esse est* falsum: non *continuò*, omni inesse, est verum.

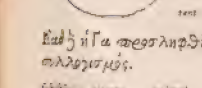

ε Nullum animal est vivens. ——— *Contrarium problematis.*
Ia Omnis homo est animal: ——— *Perspicuè verum.*
Ergo
tert Nullus homo est vivens. ——— *Perspicuè falsum.*

Ἐὰν δὲ ἡ Γα προσληφθῇ, οὐ γίνε[c] συλλογισμός.

Si verò assumatur *propositio* γ α, non fit[c] syllogismus,

c Quia cùm hypothesis neget, non potest esse minor in prima figura.

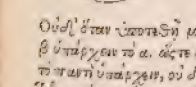

α Omne vivens est substātia. ——— *Perspicuè verum.*
ε Nullum animal est vivens. ——— *Contrarium problematis.*
Nihil concluditur quia minor negat in prima figura.

Οὐδ᾽ ὅταν ὑποτεθῇ μὴ παντὶ τῷ β ὑπάρχειν τὸ α. ἅμα γὰρ φανερὸν, ὅτι τῷ παντὶ ὑπάρχειν, οὐ δείκνυται ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι δι᾽ ὃ τὰ ἀδύνατα. ¶ Τὸ δὲ παντὶ, καὶ τὸ μηδενὶ, καὶ τὸ μὴ παντὶ, δείκνυται, ἁπλῶς δὲ τὸ α μηδενὶ τῷ Θ ὑπάρχειν,

Neque[d] cùm suppositum fuerit, nō omni β inesse τὸ α. Quare perspicuum *est*, omni inesse, nō probari in prima figura per impossibile.
¶ Alicui verò, & nulli, & non omni *inesse* probatur. Supponatur enim τὸ α nulli β inesse.

d Repete, in syllogismo.

τὸ δὲ β εἰλήφθω παντὶ, ἢ τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν. οὐκοῦν ἀνάγκη τὸ α μὴ παντὶ, ἢ μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν. τοῦτο δ' ἀδύνατον. ἔστω δὴ τοῦτο ἀληθὲς, καὶ φανερὸν, ὅτι παντὶ ὑπάρχει τὸ α τῷ Γ. ὥστ' εἰ τοῦτο ψεῦδος, καὶ ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν.

C Cautem ſumatur omni aut alicui γ ineſſe. ergo neceſſe eſt β α non omni aut nulli γ ineſſe. hoc autem eſt impoſſibile. ſit enim hoc verum & manifeſtū, omni γ ineſſe β α. quare ſi hoc eſt falſum: neceſſe eſt, β α alicui ineſſe.

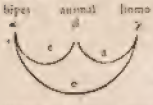

Ce Nullum animal eſt bipes: ——— Contradictoria priſmum.
Ia Omnis homo eſt animal: ——— Perſpicuè verum.
Ergo
rovi Nullus homo eſt bipes. ——— Perſpicuè falſum.

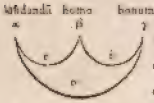

Ee Nullus homo eſt laudandus. ——— Contradictoria priſmum.
ri Aliquod bonum eſt homo: ——— Perſpicuè verum.
Ergo
o Aliquod bonum non eſt laudandum. ——— Perſpicuè falſum.

a alia ut ſiat maior.
b Quia hypothe ſi negās erit mi nor contra regu lam ſecundæ figuræ.

¶ Quòd ſi iuxta α[a] ſumpta fuerit altera propoſitio, non erit[b] ſyllogiſmus.

5 ¶ Ἐὰν δὲ πρὸς τὸ α[a] λαφθῇ ἡ ἑτέρα πρότασις, οὐκ ἔσται[b] συλλογισμός.

laudandū iuſtum homo
γ α β
a c
N.C.

a Omne iuſtum eſt laudandum: ——— Perſpicuè verum.
e Nullus homo eſt iuſtus. ——— Contradictoria priſmum.
Nihil concluditur: quia minor negat in prima figura.

c Id eſt, ſubcontrarium, vt ſuprà natum.

¶ Neque cùm ſuppoſitum fuerit contrarium[c] concluſioni, vt, alicui non ineſſe. Conſtat igitur oppoſitum ſupponendum eſſe.

6 ¶ Οὐδὲ ὅταν τὸ ἐναντίον τῷ συμπεράσματι ὑποτεθῇ, ᾖ τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. φανερὸν οὖν, ὅτι τὸ ἀντικείμενον ὑποτιθέσθαι.

iuſtum animal homo
α β γ
a o
N.C.

a Aliquod animal non eſt iuſtum. ——— Contrarium priſmum.
O nullus h omo eſt animal. ——— Perſpicuè verum.
Nihil concluditur, quia minor eſt particularis in prima figura.

bonum iuſtum animal
γ α β
a o
N.C.

a Omne iuſtum eſt bonum: ——— Perſpicuè verum.
e Aliquod animal non eſt iuſtum. ——— Contrarium priſmum.
Nihil concluditur: quia minor negat in prima figura.

¶ Rurſus ſupponatur β α cuidam γ ineſſe: ſumatur autem, β γ ineſſe omni α. neceſſe igitur eſt β cuidam ineſſe. hoc autē eſſe impoſſibile. quamobrem

7 ¶ Πάλιν ὑποκείσθω τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν, εἰλήφθω δὲ τὸ γ παντὶ τῷ α, ἀνάγκη οὖν τὸ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν. τοῦτο δ' ἔστω ἀδύνατον· ὥστε

ψεῦδος

ψεῦδος τὸ ὑπόκειμενον. εἰ δὲ οὐδεὶς, ἀληθὲς τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν.

falsum est quod supposito fuit. atque ita verum est, nulli inesse.

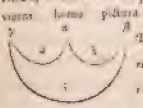

ε ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸν ληφθῇ τὸ γ α.

ε ¶ Similiter fiet si privativum sumptũ fuerit *pronunciatum* γ α.

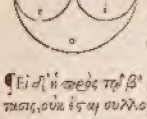

ϛ ¶ Εἰ δ' ἡ πρὸς τὸ β' ἐλήφθη πρὸς τινὰ, οὐκ ἔσται συλλογισμός.

ϛ ¶ Quòd si propositio sumpta sit iuxta e[a], nõ erit syllogismus.

[a] Id est, si vera sit propositio antecedens.

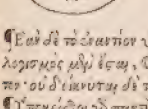

ζ ¶ Ἐὰν δὲ τὸ ἐναντίον ὑποτεθῇ, συλλογισμὸς μὲν ἔσται, τὸ δὲ ἀδύνατον οὐ δείκνυται δὲ τὸ προτεθέν.

ζ ¶ Sin contrarium suppositum fuerit: syllogismus quidem erit, & *probabitur* impossibile: non tamen probabitur *quod* propositum *fuit*. ¶ Supponatur enim omni ℭ ℬ *a* inesse: & ℬ γ sumptum sit *non esse* omni *a*. necesse igitur *esse* ℬ γ omni *a* inesse. hoc autem est impossibile. itaque falsum est omni *a* ℬ *a* inesse. at non continuo necesse est, si non omni inest, nulli inesse.

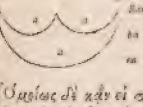

η ¶ Ὁμοίως δὲ κἂν εἰ πρὸς τὸ β ἐλήφθη ἡ ἑτέρα[b] πρότασις, συλλογισμὸς μὲν ἔσται καὶ τὸ ἀδύνατον· οὐκ ἀναιρεῖται δὲ ἡ ὑπόθεσις. ὥστε τὸ ἀεὶ ἐπιζητητέον ἐστὶν ὑποτετέον.

η ¶ Similiter *fiet*, & si ad β sumpta fuerit altera[b] propositio. conficit enim syllogismus, & *probabitur* impossibile: non tamen tollitur hypothesis. quocirca oppositum supponendum est.

[b] Id est, propositio vera.

[c] Id est, hoc fit contra dictoria problemata.

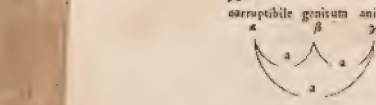

¶ Vt autem probetur non omni β ineſſe Ⓖ α, ſupponendum eſt omni ineſſe Ⓖ α, & Ⓖ γ omni α: Ⓖ γ inerit omni β. quare ſi hoc eſt impoſſibile: falſum eſt, quod ſuppoſitum fuit.

13 ¶ Πρὸς δὲ τὸ μὴ παντὶ ἀλῆθες ὑπάρχειν τῷ β τὸ α ὑποτεθὲν παντὶ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ γ παντὶ τῷ α· τὸ γ παντὶ τῷ β. ὡς εἰ τοῦτο ἀδύνατον, ψεῦδος τὸ ὑποτεθέν.

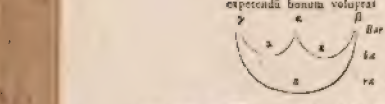

a ha vt ſit minor propoſitio b id eſt, propoſitio perſpicua vera.

¶ Similiter *fiet*, & ſi ad β[a] ſumpta fuerit altera[b] propoſitio.

15 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πρὸς τῷ Ⓖ λαμφθῆ ἡ ἑτέρα[b] πρότασις.

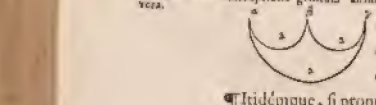

¶ Itidémque, ſi pronunciatum γ α ſit priuatiuum. nam ſic quoque ſit ſyllogiſmus.

15 ¶ Καὶ εἰ στερητικὸν ἡ τὸ γ α, ὡσαύτως. ἔστι γὰρ οὕτω γίνεσθαι συλλογισμός.

¶ Quòd ſi τῷ β iungatur *pronunciatum* priuatiuum, nihil oſtenditur.

16 ¶ Ἐὰν δὲ πρὸς τῷ β ᾖ τὸ στερητικόν, οὐδὲν δείκνυται.

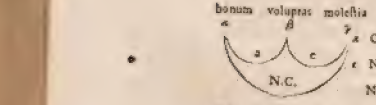

¶ Si verò non fuerit ſuppoſitum omni ineſſe, ſed alicui: non probatur non omni *inesſe*, ſed nulli. Nam ſi Ⓖ α *inſit* alicui β, Ⓖ γ verò omni α:

17 ¶ Ἐὰν δὲ μὴ τὸ παντὶ, ἀλλὰ τὸ τινὶ ὑπάρχειν ὑποτεθῇ, οὐ δείκνυ- ται τὸ μὴ παντὶ, ἀλλ' ὅτι οὐδενί. εἰ γὰρ τὸ α τινὶ τῷ β, τὸ δὲ γ παντὶ τῷ α·

Τινὶ τῷ

τινὶ τῷ β τὸ γ ὑπάρξει. εἰ οὖν ἐνδέχεται τὸ ἀδύνατον, ψεῦδος τὸ τινὶ ὑπάρχειν τῷ β τὸ α, ὥστ' ἀληθὲς τὸ μηδενί. τούτου δὲ δειχθέντος, φανερὸν ὅτι καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν τινὶ δὲ οὐχ ὑπάρχειν.

Τὸ γ inerit alicui β. si igitur hoc est impossibile: falsum *est*, alicui β ineſſe Θ α. itaque verum *est*, nulli ineſſe. hoc autem probato simul tollitur, quod verum est: quia Θ α cuidam β inerat, cuidã non inerat.

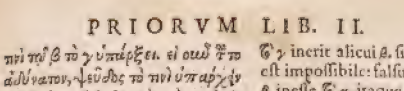

Contrarium problematis.

Perspicuum per se.

Ἔτι δὲ οὐ διὰ τὴν ὑπόθεσιν συμβαίνει τὸ ἀδύνατον. ψεῦδος γὰρ οὐδὲν ἐστίν, ἐπερ ὄζ ἀληθῶν μὴ ὄζι ψεῦδος συλλογίσασθαι, νῦν δὲ ὄζιν ἀληθές. ὑπάρχει γὰρ τὸ α τινὶ τῷ β. ὥς οὐχ ὑποθετέον τὸ τινὶ ὑπάρχειν, ἀλλὰ παντί. ¶ Ὁμοίως δὲ κἂν εἴ τινι μὴ ὑπάρχον τῷ β τὸ α δείκνυσιμεν. εἰ γὰρ ταυτὸ τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, καὶ μὴ παντὶ ὑπάρχειν, ἢ αὐτὴ ἀμφοῖν ἡ ἀπόδειξις. ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι οὐ τὸ ἐναντίον, ἀλλὰ τὸ ἀντιμεῖμβριον ὑποθετέον ἐν ἅπασι τοῖς συλλογισμοῖς. οὕτω γὰρ τό, τε ἀναλλαγὸν ἔσται, καὶ τὸ ἀξίωμα ἐνδοξον. εἰ γὰρ καθόλου ἡ κατάφασις, ἢ ἡ ἀπόφασις· δῆλον ὅτι οὐχ ἡ ἀπόφασις, ἀνάγκη δὲ κατάφασιν ἀληθεύειν. πάλιν εἰ μὴ τίθησιν ἀληθεύειν δὲ κατάφασιν, ἐνδοξον τὸ ἀξιοῦσθαι δὲ ἀπόφασιν. τὸ δὲ ἐναντίον οὐδέτερος ἀμφοτέρως ἀξιοῦσθαι. οὔτε γὰρ ἀναλλαγὸν, εἰ τὸ μηδενὶ ψεῦδος, τὸ παντὶ ἀληθές· οὔτε ἔνδοξον, ὡς εἰ θάτερον ψεῦδος, ὅτι θάτερον ἀληθές. ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι ἐν τῷ τοιούτῳ σχήματι τὰ μὲν ἄλλα προβλήματα πάντα δείκνυται δῆλα δὲ ἀδύνατον, τὸ δὲ καθόλου καταφατικὸν οὐ δείκνυται.

Præterea non propter hypothesim accidit impossibile. falsa enim esset: siquidem ex veris nõ potest falsum concludi. sed modò est vera: ineſt enim Θ α cuidam β. Quare non *est* supponẽdum ineſſe alicui, sed Omni.

¶ Similiter *fiet* & si Θ α cuidam β non ineſſe probemus. nam si idem *est*, cuidam non ineſſe, &, non omni ineſſe: eadem est amborum demonſtratio.

¶ Conſtat igitur non contrarium sed oppoſitum [a] supponẽdũ *esse* in omnibus syllogiſmis[b]. sic enim erit *concludendi* neceſsitas, & *locũ habebit* axioma illud probabile. quia si de quouis affirmatio aut negatio *vera est*: cùm probatum sit nõ esse *verum* negationem, neceſse *est* affirmationem verum esse. rursus nisi ponat veram esse affirmationẽ, probabile *est* admittendam esse negationem. contrarium autem neutro modo sub axioma cadit. neque enim si falsum *est* nulli *ineſſe*, neceſse *est* vt verum *sit* omni *ineſſe*. nec *est* probabile, si alterũ [c] *sit* falsum, alterum [d] esse verum. ¶ Perſpicuũ igitur est, alia omnia problemata per impoſſibile probari in prima figura, vniuerſale autem affirmatiuum non probari.

a Id est, hypothesim contrádicẽtem problemati.
b Diuersis ad impoſsibile.
c Id est, omni ineſse.
d Id est, nulli ineſse.

De probatione per impossibile in secunda figura, CAP. XII.

1 ¶ *De problemate vniuersali affirmante. Si hypothesi problematis contradicat,* 2 *vel contraria sit.* 3 ¶ *De problemate particulari affirmante. Si hypothesi problematis contradicat,* 4 *vel contraria sit.* 5 ¶ *De problemate vniuersali negante.* 6 ¶ *De problemate particulari negante.* 7 ¶ *Corollarium, quod omnia problemata probentur in secunda figura.*

a Problema vniuersale affirmatiuum.

IN media verò & vltima figura[a] hoc quoq; probatur. Supponatur enim ☐ α non omni β inesse: & sumatur omni γ inesse ☐ α. ergo si non omni β, & omni γ inest ☐ α: non omni γ inest ☐ γ. hoc autem est impossibile. sic enim manifestum, omni β inesse τὸ γ. quare falsum est quod supponitur *fuit.* verum *est* igitur, omni inesse.

1 Ἐν δὲ τῷ μέσῳ καὶ τῷ ἐσχάτῳ καὶ τὸτε[a] δ' εἰσιὸντων. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ α μὴ παντὶ τῷ β ὑπάρχειν, εἰλήφθω δὲ τῷ γ παντὶ ὑπάρχειν τὸ α. οὐκοῦν εἰ τῷ μὲν β ὑπάρχει τὸ α μὴ παντὶ, τῷ δὲ γ παντὶ οὐ παντὶ τῷ β τὸ γ. τὸτο γὰρ ἀδύνατον. ἔστω γὰρ φανερὸν, ὅτι τῷ β παντὶ ὑπάρχει τὸ γ. ὡς τε ψεῦδος τὸ ὑποκείμενον. ἀληθὲς ἄρα παντὶ ὑπάρχειν.

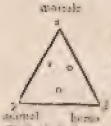

Bar. Omne animal est mortale: ——*Perfectum verum.*
ce Quidam homo non est mor. ——*Contrarium problematis.*
tale: Ergo
e Quidā homo non est animal. ——*Perfectum falsum.*

¶ Quòd si contrarium supposito fuerit: syllogismus quidē erit, & impossibile *probabitur*: non tamen confirmatur propositum. Nam si τὸ α nulli β, omni autem γ *insit*: nulli β *inerit* τὸ γ. hoc autem est impossibile. quare falsum *est*, nulli inesse. sed nō si hoc *est* falsum, omni inesse est verum.

2 Καὶ ἂν τὸ ἐναντίον ὑποτεθῇ, πολλοὶ γένοιτο μὲν ἐξ αὐτῶν, οὐ μὴν τὸ ἀδύνατον, οὐ μέντοι δ' εἰσιὸντων τὸ προτεθὲν. εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τῷ δὲ γ παντὶ, οὐδενὶ τῷ β τὸ γ. τὸτο δὲ ἀδύνατον. ὡς τε ψεῦδος τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐχ, εἰ τὸτο ψεῦδος, τῷ παντὶ ἀληθές.

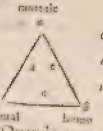

Cam Omne animal est mortale. ——*Perfectum verum.*
ef Nullus homo est mortalis. ——*Contrarium problematis.*
Ergo
tres Nullus homo est animal. ——*Perfectum falsum.*

¶ Quando autem alicui β inest τὸ α: supponatur τὸ α nulli β inesse. omni autem γ insit. necesse igitur *est* τὸ γ nulli β *inesse*. quare, si hoc est impossibile, necesse *est* τὸ α alicui β inesse.

3 Ὅτε δὲ τινὶ τῷ β ὑπάρχει τὸ α, ὑποκείσθω τὸ α μηδενὶ τῷ β ὑπάρχειν. τῷ δὲ γ παντὶ ὑπαρχέτω. ἐπεὶ οὖν τῷ γ μηδενὶ τῷ β, ὥστε εἰ τὸτο ἀδύνατον, ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν.

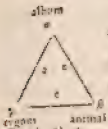

Cam Omnis cygnus est albus. —— *Per figuræ veram.*
ai Nullum animal est album: —— *Contrarium problematis.*
Ergo
eni Nullum animal est cygnus. —— *Per figuræ falsam.*

4 ¶ Ἐὰν δὲ ὑποτεθῇ τινὶ μὴ ὑπάρχειν τοῦτο ἐφ' οὗ, ἄτοπον καὶ δοθὲν τὸ ψεύδους σχῆμα[b].

4 ¶ Si verò suppositum fuerit alicui non inesse: eadem erunt quæ in prima figura[b].

a Id est, non tam confirmabitur ꝙ contrarium propositum quàm si falsum est alicui ꝙd inesse, verum est omni non inesse. & ꝙ verum sit omni non esse. falsum est propositum, alicui tamen inesse. præterea cum hypothesi sit vera, τὸ α inesse alicui β, non potest ex ea colligi falsum.

b Vide cap. quartum huius.

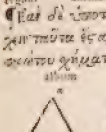

Eai Omne animal est album: —— *Pontur quæstio pro veram.*
ai Quidam homo nō est albus: —— *Contrarium problematis.*
Ergo
i Quidā homo non est animal. —— *Per figuræ falsam.*

5 Πάλιν ὑποκείσθω τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν· τῷ δὲ γ μηδενὶ ὑπαρχέτω. οὐκοῦν οὐδὲ τὸ γ τῷ β τινὶ μὴ ὑπάρχειν. ἀλλὰ παντὶ ὑπῆρχεν. ὥστε ψεῦδος τὸ ὑποτεθέν. οὐδενὶ ἄρα τῷ β τὸ α ὑπάρξει[a].

5 ¶ Iterum supponatur, τὸ α cuidam β inesse, τῷ δὲ γ autem nulli inesse. necesse est igitur τὸ γ cuidam β non inesse. sed omni inerat. quare falsum est, quod suppositum fuit. nulli igitur β τὸ α inerit.

a Id est, quoniam ꝙd alicui inest, non necesse est ꝙd omni inesse. quare falsum est ꝙd nulli inesse.

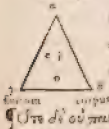

Eai Nihil horum est vbique: —— *Per figuræ veram.*
ai Quoddam corpus est vbique: —— *Contrarium problematis.*
Ergo
oi Quoddam corpus non est ℓ rerum. —— *Per figuræ falsam.*

6 ¶ Ὅτε δὲ οὐ παντὶ τῷ β τὸ α ὑποκείσθω παντὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ μηδενί. οὐκοῦν οὐδὲ τὸ γ μηδενὶ τῷ β ὑπάρχειν. τὸ δὲ ἀδύνατον. ὥς' ἀληθὲς τὸ μὴ παντὶ ὑπάρχειν.

6 ¶ Cùm verò non omni β *inest* τὸ α: supponatur omni inesse, nulli autem γ. necesse *est* igitur τὸ γ nulli β inesse. hoc autē est impossibile. quare verum *est*, non omni inesse.

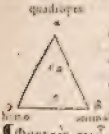

Eai Nullus homo est quadrupes. —— *Per figuræ veram.*
ai Omne animal est quadrupes. —— *Contrarium problematis.*
Ergo
ei Nullum animal est homo. —— *Per figuræ falsam.*

7 ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι πάντες οἱ συλλογισμοὶ γίνονται διὰ τοῦ μέσου σχήματος[c].

7 ¶ Constat igitur omnes syllogismos fieri per mediam figuram[c].

c Id est, omnes problemata probari per deductionem ad impossibile in secunda figura.

De probatione per impossibile in tertia figura. C. XIII.

1 ¶ *De problemate vniuersali affirmante. Si hypothesi problemat. contradicat,* 2 *vel contraria fit.* 3 ¶ *De problemate particulari affirmante.* 4 ¶ *De problemate vniuersali negante. Si hypothesi problemati contradicat,* 5 *vel contraria fit.* 6 ¶ *De problemate*

particulari negante. Si igitur ipſi problemati contradicat, 7 vel ſit contraria. 8 ¶ Communia de tribus figuris. Ac quidem eſſe hypotheſin quæ contradicat problemati. 9 Quæ probanda probentur in ſecunda, ea vero in tertia figura.

1 SImiliter *concludetur* per tertiam figuram. Ponatur enim Β α cuidam Γ non ineſſe, Αβ γ autem omni *meſſe*. ergo τὸ α cuidã γ non inerit. ſi igitur hoc *eſt* impoſſibile; falſum *eſt*, alicui non ineſſe. itaq; verũ *eſt*, omni *ineſſe*.

1 ΟΜοίως δὲ κ᾽ ἐὰν πρὸς τῷ ἐρώτησει δῶ τὸ α τινὶ τοῦ Β μὴ ὑπάρχειν, τὸ δὲ γ παντὶ τὸ α μὴ τοῦ γ οὐχ ὑπάρξει. εἰ οὖν ἀδύνατον, ψεῦδος τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν ὡς τε ἀληθές, τὸ παντί.

bonum — donum Dei

Brat Quædam lex non eſt bona: ——— *Contradicens problematis.*

ar Omnis lex eſt donum Dei: ——— *Perſpicuè verum.*

Ergo

do Quædam donum Dei non eſt bonum. ——— *Perſpicuè falſum.*

lex

2 ¶ Si verò ſupponatur nulli ineſſe: ſyllogiſmus quidem erit, & impoſſibile *probabitur*: ſed non confirmatur propoſitum. nam ſi contrarium ſupponatur, eadem

a id eſt, non probabitur omni nulli eſſe, ſed alicui. erunt[a] quæ in ſuperioribus.

2 ¶ Ἐὰν δὲ ὑποτεθῇ μηδενὶ ὑπάρχειν συλλογισμὸς μὲν ἔσται, τὸ δὲ ἀδύνατον οὐ δείκνυται δὲ τὸ θέσει. ἐὰν γὰρ τὸ ἐναντίον ὑποτεθῇ τοῦτο ἔσται, ἅπερ ἦν δεῖξαι πρότερον.

bonum — donum Dei

Eri Nulla lex eſt bona: ——— *Contrarium problematis.*

ap Omnis lex eſt donum Dei: ——— *Perſpicuè verum.*

Ergo

tno Quædam donũ Dei nõ eſt bonum. ——— *Perſpicuè falſum.*

lex

3 ¶ Sed ad *concludendum* alicui ineſſe, hæc hypotheſis[b] ſiemenda *eſt*. nam ſi Β α nulli ℘, Β γ autẽ alicui Γ inſit: τὸ α non omni γ inerit. ſi igitur hoc *eſt* falſum: verum *eſt*, alicui ℘ ineſſe.

b Nulli ineſſe.

3 ¶ Ἀλλὰ πρὸς τὸ τινὶ ὑπάρχειν, αὐτὴ λητέα ἡ ὑποθεσις[b]. εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τοῦ Β, τὸ δὲ γ τινὶ τοῦ β τὸ α οὐ παντὶ τοῦ γ. εἰ οὖν ἦν τὸ ψεῦδος, ἀληθὲς τὸ α τινὶ τοῦ β ὑπάρχειν.

bonum — donum Dei

Eri Nulla lex eſt bona: ——— *Contradicens problematis.*

ai Quædam lex eſt donum Dei: ——— *Perſpicuè verum.*

Ergo

in Quædam donũ Dei non eſt bonum. ——— *Perſpicuè falſum.*

lex

4 ¶ Cum autem nulli ℘ α: ſupponatur alicui meſſe: ſed & τὸ γ omni ℘ ineſſe accipiatur. neceſſe igitur *eſt*, Αβ α alicui γ ineſſe. at nulli inerat. quare falſum *eſt*, alicui ℘ τὸ α ineſſe.

4 ¶ Ὅτε δὲ μηδενὶ τοῦ β ὑπάρχει τὸ α ὑποκείσθω τινὶ ὑπάρχειν. εἰλήφθω δὲ Β τὸ γ παντὶ τοῦ β ὑπάρχειν, οὐκοῦν ἀνάγκη τὸ α τινὶ τοῦ γ ὑπάρχειν. ἀλλ᾽ οὐδενὶ ὑπῆρχεν. ὥστε ψεῦδος τὸ τινὶ τοῦ β τὸ α ὑπάρχειν.

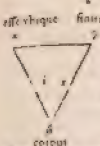

5 ¶ Εἰ δὲ ὑποτεθῇ παντὶ τῷ β ὑπάρχειν τὸ α, οὐ δῆλον[a] τὸ προτεθέν.

¶ Quòd si supponatur omni β inesse τὸ α, non probatur[a] propositum.

a Quia si falsum est, omni inesse non continuo verum est, nullus sed, nõ omni inesse.

6 ¶ Ἀλλὰ πρὸς τὸ μὴ παντὶ ὑπάρχειν, αὕτη λητέα ἡ ὑπόθεσις[b]. εἰ γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β, καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β· τὸ α ὑπάρχει τινὶ τῷ γ· τοῦτο δὲ οὐκ ἦν· ὥστε ψεῦδος τὸ παντὶ ὑπάρχειν· εἰ δ' οὕτως, ἀληθὲς τὸ μὴ παντί.

6 ¶ Sed ad concludendum nõ omni inesse, hæc hypothesis[b] sumenda est. nam si β α inest omni β, & τῷ γ cuidam β: τὸ α inest cuidam γ. hoc autem non erat. quare falsum est, omni inesse. proinde verum est, non omni inesse.

b Omni inesse.

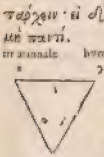

7 ¶ Ἐὰν δὲ ὑποτεθῇ τινὶ ὑπάρχειν ταὐτὸ ἔσαι, ἃ καὶ ἐπὶ τῶν πρειρημένων.

7 ¶ Quòd si supponatur cuidam inesse eadem erunt[c], quæ in prædictis.

c Vide cap. 11. part. 17. & quæ notauit ad cap. proxime præcedentem 4.

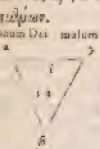

8 ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι τῆς ἀδυνάτου συλλογισμοῖς τὸ αὐτὸ συμβαίνει[d] ὑποτιθέντων.

¶ Ἔτι δὲ καὶ ὅτι ἐν παντὶ μέσῳ καὶ ἀδήλῳ ὅτι ἐν παντί τινι διαιρεῖται πως τὸ καταφατικὸν καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ τὸ καθόλου.

8 ¶ Perspicuũ igitur est, in omnibus syllogismis, qui per impossibile ostenduntur, supponendum esse quod est oppositum[d].

¶ Constat etiam, in media figura probari aliquo modo *problema* affirmatiuum, & in postrema vniuersale.

d Id est quod. 6 tradiderit problematis.

e Per deductionem ad inconueniens modum.

Collatio probationis ducentis ad incommodum, & ostensiuæ, CAP. XIV.

1 ¶¶ *De propositione.* 2 ¶¶ *De conclusione.* 3 *De termonis, & figura, & modis figurarum.* 4 ¶¶ *De resolutorum syllogismorū qui fiunt per impossibile, in ostensiui.* 5 ¶ *De prima figura. De problemate negante & reductione in Darij ad Camestres.* 6 *In Barbara ad Baroco.* 7 *In Ferio ad Cesare & Celarent ad Festino.* 8 *De problemate particulari affirmante, & reductione in Celarent ad Darerij.* 9 *vel Disamis in Ferio ad Datisi.* 10 ¶ *De secunda figura. De problemate vniuersali affirmante, & reductione in Baroco ad Barbara.* 11 *De problemate particulari affirmāte, & reductione in Camestres ad Darij.* 12 *De problemate vniuersali negāte & reductione in Festino ad Celarent.* 13 *De problemate particulari negante, & reductione in Cesare ad Ferio.* 14 ¶ *De tertia figura. De problemate vniuersali affirmante, & reductione in Bocardo ad Barbara.* 15 *De problemate particulari affirmante, & reductione in Ferison ad Darij.* 16 *De problemate vniuersali negante, & reductione in Disamis ad Cesare.* 17 *De problemate particulari negante, & reductione in Datisi ad Festino.* 18 *Corollarium de terminis ex quibus problema vtraque modo probatur.* 19 ¶¶ *De resolutiua syllogismorum ostensiuorum in eos qui ducunt ad incommodum.* 20 ¶¶ *Corollarium de terminis vtriusque probationis.*

a N5 ma'e abest hoc verbū à M. S. quia tollogismus attribuitur tantum ex propositionibus.

b Scilicet, vt Aristoteles docuit cap. 2 & 4 huius libri. Quod si vnā ex illis reiecerit, vel interrogatus concesserit verū, vel falsum quæ sumpserat, quasi verū, siue falsum vera siue falsa sequitur non ita de ductione ad impossibile: quia altera propositio accipitur vt probabiliter esse falsa.

b Reparat demū Boetius.

c Ostensiua.

d Id est, magis distat propositio.

e Dicitur ad impossibile.

f Ostensiua.

g Ducēs ad impossibile.

h Accipitur enim cōclusio ducēs ad falsum, vt probabiliter.

i Id est, Dicetur conclusio nō affirmata, sed negata, dicitur non esse, si affirmata, sive negata. Cum igitur conclusio ad incommodum, dicitur non esse, & sic.

k Ducens ad incommodum.

l Id est propositum probabitur.

Διαφέρει δὲ ἡ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπόδειξις τῆς δεικτικῆς, τῷ πάντων ὧν βούλεται αὐτὴν ἐπάγουσα εἰς ὁμολογούμενον ἄτοπον ἢ ψεῦδος· ἡ δὲ δεικτικὴ ἀρχὴ ἔχουσα ὁμολογουμένων ὑποκειμένων [συλλογισμὸν]. λαμβάνει μὲν οὖν ἀμφότερα δύο φανερὰς ὁμολογουμένας· ἀλλ' ἡ μέν, ἐξ ὧν συλλογισμός, ἢ οὐ· μία μὲν τούτων, μίαν δὲ ἢ οὐκ ἔστιν ἢ συμπέρασμα. ¶ Καὶ ἐνταῦθα μὲν οὖν αὐξήσει ἐνδέχεται ἐξ ὧν συμπεράσματα, οὐδὲ πρὸ τοῦ λαμβάνειν ἀεί ἐστιν ἢ οὕτως ἢ αὐξήσει ἀεὶ ἐνδέχεται. Διαφέρει δὲ οὐδέν, φάσει ἢ κατάφασει ἐξ ὧν τὸ συμπέρασμα· ἀλλ' ὁμοίως ἔχει ἐξ ἀμφοῖν.

¶ Κἂν ᾖ τὸ δεικτικὸν συμπερασμάτων, & ὅλως τῶν ἀδυνάτων, ἐξ ὧν τὸ ἀδύνατον, ἀνάγκη. & τὸ ὅλως ἢ ἀδύνατον, δεικτικὸς καὶ ὅλως τῇ αὐτῇ ὁδῷ ἐστιν, οἷς ἐν τοῖς αὐτοῖς ἡ ὁμώνυμον.

¶ Ὅταν μὲν οὖν ἃ συλλογισμὸς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι ᾖ, ἐν τῷ μέσῳ ἔσται ἢ ἐν τῷ μέσῳ, ἢ ἐν τῷ ἐσχάτῳ· τὸ μὲν ἐστὶ πικὸν ἐν τῷ μέσῳ τὸ δὲ καταφορικὸν ἐν τῷ ἐσχάτῳ.

ὅτι

1 Differt autem ostensiua ab ea quæ ad impossibile, quia illa omnia quæ vult ostendere, ad confessum mendacium, vel falsum reducit: ostensiua autem principium sumit à concessis propositionibus [veris]. Accipiunt igitur ambæ duas propositiones concessas. sed altera sumit eam ex quibus fit syllogismus: altera verò vnam harum, & contradictionem conclusionis. ¶ Item in altera non est necesse notam esse conclusionem, nec priùs sumi eam esse, vel non esse: in altera verò necesse est priùs sumi eam non esse. Nihil autem refert, vtrum conclusio sit affirmatio, an negatio: sed similiter res se habebit in ambabus.

¶ Quicquid autem ostensiuè concluditur, etiam per impossibile probabitur: & quod per impossibile, ostensiuè: & per eosdem terminos, non tamen in eisdem figuris. ¶ Cùm enim syllogismus fit in prima figura: verum erit aut in media, aut in vltima: priuatiuus in media, attributiuus in vltima.

ὅταν ᾖ ἐν τῷ μέσῳ ἢ ὁ συλλογισμός, τὸ ἀληθὲς ἐν τῷ πρώτῳ, ὃ δεῖ πάντιν ἢ μὴ προβλήματον. ὅταν δ' ἐν τῷ ἐσχάτῳ ὁ συλλογισμός, τὸ ἀληθὲς ἐν τῷ πρώτῳ τοῦ μέσου· τὸ μὲν καταφατικὸν ἐν τῷ πρώτῳ, τὸ δὲ στερητικὸν ἐν τῷ μέσῳ. ¶ Ἔστω δὴ δεδειγμένον τὸ α μηδενὶ, τὸ δὲ παντὶ τοῦ β. ἀμφὶ τὸ πρόταγμα χώματος[1]. σύνοσον ἡμῖν ὑπόθεσις ἔσω, τινὶ τοῦ β ὑπάρχειν τὸ α· τὸ δὲ γέλαμβάνετο τοῦ ἑνὶ μὲν παντὶ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ βοὐδενί. σύτω δὴ ἔχοντος συλλογισμὸς οὐκ ἔσται τοῦ ἀδύνατον. ἔστω δὲ τὸ μὲν τὸ χ α. εἰ τὸ γ τοῦ μὲν α παντὶ, τοῦ δὲ β μηδενὶ ὑπάρχει. ἔφαμεν δὴ σύτω, ὃ πάντι τοῦ β ὑπάρχει τὸ α.

cùm aũ syllogismus est ¶ media figura: verũ erit in prima [a] *figura, idque* in omnibus problematis. Denique cùm in postrema [b] est syllogismus: verum erit in prima, aut media: nempe affirmatiua in prima, negatiua in media[c]. ¶ Probatum enim fit, [d] α nulli aut non omni β *inesse*, per primam figuram[e]. Ergo hypothesis erat, alicui β ineſſe [f] α, τὸ γ autẽ sumebatur omni quidem α ineſſe, nulli autem β. sic enim efficiebatur syllogismus, & impossibile. hæc autem est media figura, si τὸ γ omni α, & nulli β ineſt. & ex his perspicuũ est, nulli β ineſſe τὸ α.

a Interdum enim in recta, vt in his exemplis. Sic syllogismus in Celare ducẽ ad impossibile ex maiore propositionum facit. Nihil immortale est forma. Omnis anima est forma. Ergo nulla anima est immortalis. verum cõcluditur in Darii, hoc modo. Omnis anima est forma. Quidam animal est forma. Ergo quoddam animal immortale est forma. Rursus sic syllogismus ducetur ad impossibile in Camestres ex maiore falsa. Omnis voluptas est expetenda. Nihil turpe est expetendum, sed Ergo nihil turpe est voluptas. verum sic probabitur in Ferison. Nihil turpe est expetendũ, quoddam turpe est voluptas, Ergo quoddam voluptas non est expetenda. Quod igitur Aristoteles hac loco ait, non est generaliter accipiendũ, sed de præcipuis quibusdam modis probandi, & refoluendi quos ipse explicat.

b Immo est in prima, vt ostendam ad partic. 16. & 17.

c In Darij.

d In Barbara.

¶ Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σχημάτων, ἀεὶ δ' ἐν τῷ μέσῳ ὑπάρχον. ἢ μὲν γὰρ ὑπόθεσις ἔσται, παντὶ ὑπάρχειν. τὸ δὲ γέλαμβάνετο τοῦ μὲν α παντὶ, τοῦ δὲ β οὐ παντί.

¶ Similiter fiet, si probatum fuerit non omni ineſſe. nam hypothesis est, omni ineſſe. τὸ δὲ verò sumebatur *ineſſe* omni α, & non omni β.

¶Itidémque si priuatiuum accipiatur *pronunciatum* γ. α. nam sic quoque fit media figura[a].

¶Καὶ εἰ στερητικὸν λαμβάοιτο τὸ γ, α, ὡσαύτως. καὶ γὰρ οὕτω γίνεται τὸ μέσον σχῆμα.

a Cesare, vel Festino.

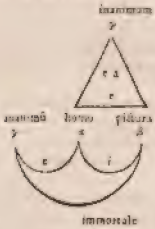

Syllogismus duorum ad impossibile ex minore falsa.

Ce Nullus homo est inanimus:
ri Quædam pictura est homo: Ergo
i Quædam pictura nõ est inanima.

Syllogismus ostensiuus.

Ces Nullus homo est inanimus:
a Omnis pictura est inanima: Ergo
re Nulla pictura est homo.

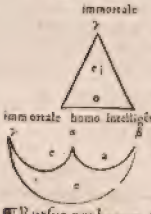

Syllogismus ducti ad impossibile ex minore falsa.

Ce Nullus homo est immortalis:
la Omne intelligens est homo: Ergo
rent Nihil intelligẽs est immortale.

Syllogismus ostensiuus.

Ces Nullus homo est immortalis:
ti Aliquod intelligens est immortale: Ergo
re Aliquod intelligens nõ est homo.

b In Celarent.

¶Rursus probatum sit[b] alicui β inesse τὸ α. ergo hypothesis esß, nulli inesse. τὸ β autem sumebatur omni γ inesse. ac τὸ α vel omni, vel alicui γ. sic enim *conclusum* erit impossibile. hæc autem est vltima figura[c], si τὸ α & τὸ β *insint* omni γ. atque ex his perspicuum *fit*, necesse *esse*, vt τὸ α cuidam β insit.

¶Πάλιν δεδείχθω [b] τῷ ὑπάρχειν τῷ β τὸ α. ἢ μὴ συμβαίνειν ὑπόθεσις μηδενὶ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β ἐλαμβάνετο παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ α ἢ παντὶ ἢ τινὶ τῷ γ. οὕτω γὰρ ἔσται τὸ ἀδύνατον. ἔστι δὲ τὸ ἔσχατον σχῆμα [c], εἰ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ. καὶ φανερὸν ἐκ τούτων, ὅτι ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν.

c Darapti.

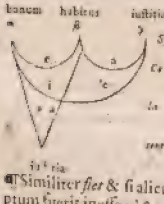

Syllogismus ducti ad impossibile ex minore falsa.

Ce Nullus habitus est bonus:
la Omnis iustitia est habitus: Ergo
rent Nulla iustitia est bona.

Syllogismus ostensiuus.

Dar Omnis iustitia est bonus:
q Omnis iustitia est habitus: Ergo.
ti Aliqua habitus est bonus.

iu[s]tia

¶Similiter *fiet* & si alicui γ sumptum fuerit inesse τὸ β aut τὸ α.

¶Ὁμοίως δέ, ἐὰν τινὶ τῷ γ ληφθῇ ὑπάρχειν τὸ β, ἢ τὸ α.

bonum

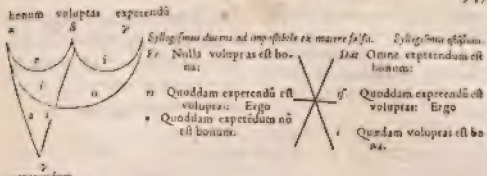

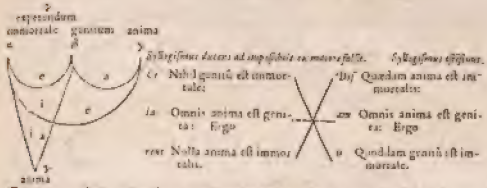

10 ¶ Πάλιν καὶ ἐν τῷ μέσῳ σχήματι δεῖξαι ἔρχεται τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρχον. συμπεσοῦνται δὲ μὴ παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν. εἰλήφθω γὰρ τὸ α παντὶ τῷ γ, καὶ τὸ γ παντὶ τῷ β. ὅτι μὲν οὖν τὸ β τῷ γ τὸ ἀδύνατον. ἔστω δὲ τὸ προῶτον σχῆμα, εἰ τὸ α παντὶ τῷ γ, καὶ τὸ γ παντὶ τῷ β.

10 ¶ Rursus in media figura[a] probatum fit τὸ α omni β inesse. ergo hypothesis erat, non omni β τὸ α inesse. sumptum autem fuit, τὸ α inesse omni γ, & τὸ γ omni β. sic enim efficietur impossibile. atque hæc est prima figura[b], si τὸ α insit omni γ, & τὸ γ omni β.

[a] In Baroco.
[b] Barbara.

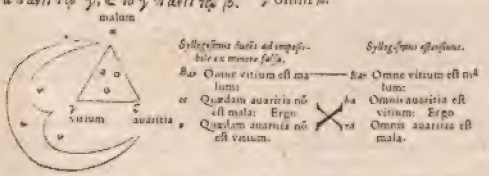

11 ¶ Ὁμοίως δὲ κἂν εἰ τινὶ δέδεικται ὑπάρχον. ἢ μὲν δὴ ὑπόθεσις ἦν μὴ παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν. εἰλήφθω γὰρ τὸ α παντὶ τῷ γ, καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β.

11 ¶ Similiter *fiet*, & si alicui probatum sit[c] inesse. nam hypothesis erat, nulli β τὸ α inesse. sumptum autem fuerat τὸ α *inesse* omni γ, & τὸ γ cuidam β.

[c] In Camestres.

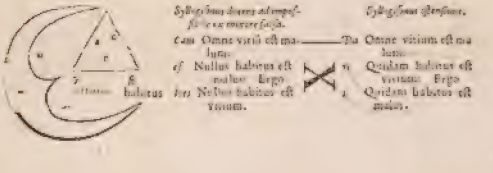

a Festino ducens ad impossibile.
b Id est, probet conclusionē universalem negativam: hoc autem est quæ contradicit maiori propositionum particularium primi schematis.

¶ Si verò syllogismus[a] sit primarius[b]: hypothesis erat, τὸ α cuidam β inesse. sumptum autē fuerat & τὸ α nulli γ, & τὸ γ omni β inesse. itaque sit prima figura.

12 ¶ Εἰ δὲ ἐπιπλοκὴ[a] ὁ συλλογισμὸς[b], ἡ μὲν ὑπόθεσις, τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν. εἴληπται γὰρ καὶ τὸ α μηδενὶ τῷ γ, καὶ τὸ γ παντὶ τῷ β. ὥστε γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα.

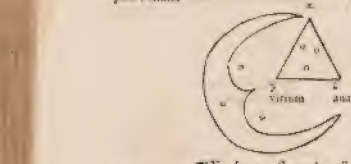

a Ducēs ad impossibile.
b Ita Cesare.

¶ Eadem est ratio, si non universalis *sit* syllogismus[a], sed τὸ α cuidam β probatum sit[b] non inesse. nam hypothesis *erat* omni β τὸ α inesse. sumptum autem fuerat, τὸ α inesse nulli γ, & τὸ γ alicui β. sic enim *efficietur* prima figura[c].

13 ¶ Καὶ εἰ μὴ καθόλου ὁ συλλογισμὸς[a], ἀλλὰ τὸ α τινὶ τῷ β δείξαι[b] μὴ ὑπάρχειν, ὡσαύτως. ὑπόθεσις μὲν γὰρ παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν. εἴληπται δὲ τὸ α μηδενὶ τῷ γ, καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β. οὕτω γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα[c].

c Barb.

d In Bocardo.

¶ Rursus in tertia figura[d] probatum sit τὸ α omni β inesse. ergo hypothesis erat, non omni β τὸ α inesse. sumptum autem fuerat τὸ γ *nulli* omni β, & τὸ α omni γ. sic enim *conclusum* erit impossibile. hæc autem est prima figura[e].

e Barbara.

14 ¶ Πάλιν ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι δείχθω τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρχον. ὑπόθεσις μὲν οὖν ἡ μὴ παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν. εἴληπται δὲ τὸ γ παντὶ τῷ β, καὶ τὸ α παντὶ τῷ γ· οὕτω γὰρ ἔσται τὸ ἀδύνατον. τὸ δὲ τρίτον σχῆμα[e].

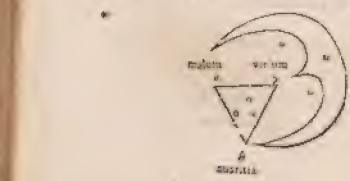

¶ Ὥσαύτως

15 ¶ Ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ ὅλως τινὸς[a] ἢ ἀ- 15 ¶ Eadem est ratio, si in aliquo
πόδειξις[b]. ἢ μὲν γὰρ ὑπόθεσις ἔσται, fuerit[a] demonstratio[b]. nam hy-
τὸ μηδενὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν. εἴλη- pothesis erit, nulli β τὸ α inesse.
πται δὲ τὸ γ τινὶ τῷ β, καὶ τὸ α sumptum autem est, τὸ γ inesse
παντὶ τῷ γ. alicui β, & τὸ α omni γ.

a Id est, proinde concludendo pariter ostenderem affirmationem.
b Syllogismorum ostensivorum ad impossibile, id est Reductionum.

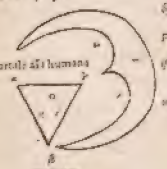

16 ¶ Εἰ δὲ στερητικὸς ὁ συλλογισμὸς[c], 16 ¶ Quòd priuatiuus *sit* syllogis-
ὑπόθεσις μὲν, τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρ- mus[c]: hypothesis est, τὸ α cuidā
χειν. εἴληπται δὲ τὸ γ τῷ μὲν α μη- c Ducens ad impossibile, id est Diuinus. inesse: sumptum autem est τὸ γ
δενὶ, τῷ δὲ β παντί. πῶς τὸ δὲ τὸ μέ- inesse nulli α, & omni β. hæc au-
σον ζήτει. tem est media figura.

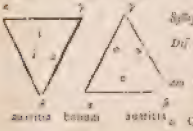

Potest etiam reduci ad primam figuram, id est ad Celarent, hoc modo:

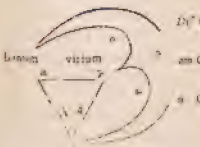

17 ¶ Ὁμοίως δὲ, καὶ εἰ μὴ καθόλου[d] ἡ 17 ¶ Similiter fiet, & si non uni-
λόγος ἦν ἡ δείξις[e]. ἡ μὲν γὰρ ὑπόθεσις uersalis[d] *sit* demonstratio[e]. hy-
ἔσται, παντὶ τῷ β τὸ α μὴ ὑπάρχειν. εἴληπται pothesis enim erit, omni β τὸ α
δὲ τὸ γ, τῷ μὲν α [illegible] τῷ δὲ β inesse. sumptum est autem, τὸ γ
τινί· τοῦτο δὲ τὸ μέσον ζήτει[f]. *esse* nulli α, & alicui β. hæc au-
tem est media figura[f].

d Si probet concludendo non particularem negationem.
e Syllogismus ducens ad impossibile, id est Diuinus.
f P. Ramus.

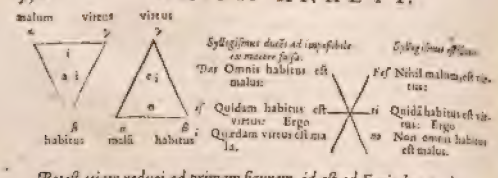

Potest etiam reduci ad primam figuram, id est ad Ferio, hoc modo:

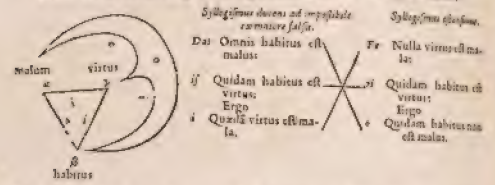

¶Perspicuum igitur *est* per eos-16 dem terminos & ostensiuè posse probari singula problemata, & per impossibile. ¶Similiter 17 autem licebit; cùm syllogismi sint ostensiui, ad impossibile ducere in *iis* terminis qui sumpti fuerint, si propositio sumpta fuerit conclusioni opposita. efficiuntur enim iidem syllogismi, atque sunt qui per conuersionem *fiunt*. quamobrem continuò habemus etiam figuras, per quas concludentur singula *problemata*. ¶Constat igitur o-20 mne problema probari vtroque modo, id est, per impossibile, & ostensiuè: nec posse alterum *modum* ab altero separari.

¶Φανερὸν οὖν, ὅτι δι' ἀμφοῖν τῶν τρόπων δεί- 16 κνυται τὰ ἐν ἑκάστῃ συζυγίᾳ τῶν προβλημάτων ἕκαστον, καὶ δι' ἀδυνάτου καὶ ἐκθετικῶς· ἔστι δ' ἐκθετικῶς μὲν δεικνύναι τὴν 17 καταφατικὴν ὅταν τὴν συλλογισμὸν, εἰς ἀδύνατον ἀπάγειν ἐν τοῖς εἰλημμένοις ὅροις, ὅταν ἡ ἀντικειμένη πρότασις ἐν τῷ συμπεράσματι ληφθῇ. γίνονται δὲ οἱ αὐτοὶ συλλογισμοὶ τοῖς δι' ἀπαγωγῆς. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ ἐν ἑκάστῳ καὶ τὰ σχήματα, δι' ὧν ἔσται ἕκαστον. ¶Δῆλον οὖν ὅτι πᾶν πρό- 20 βλημα δείκνυται κατ' ἀμφοτέρους τοὺς τρόπους, δι' ἀμφοῖν τοῦ τε ἀδυνάτου καὶ ἐκθετικῶς· καὶ οὐκ ἐνδέχεται χωρίζεσθαι τὸν ἕτερον τοῦ ἑτέρου.

De ratione concludendi ex oppositis, CAP. XV.

1 ¶ *Prothesis.* 2 ¶ *Quæ sint propositiones secundum dictionem vel re vera oppositæ, & in his quinam vocentur contrariæ, quinam contradictoriæ oppositæ.* 4 ¶ *De prima figura.* 5 ¶ *De secunda figura.* 6 *De Camestres ex contrariis, & vel contradictoriis.* 8 *De Cesare.* 9 *De Festino, & Baroco.* 10 *Quales debeant esse extrema.* 11 ¶ *De tertia figura.* 12 *De Felapton.* 13 *De Brocardo.* 14 *Discrimen in Felapton & in Brocardo.* 15 ¶ *Oppositio propositionum quando apparent, aut latent.* 16 ¶ *Quot modis accipi possint propositiones oppositæ.* 17 ¶ *De syllogistis conclusionis.* 18 ¶ *De syllogismo hypothetico.* 19 ¶ *De conclusione assimante, vel negante.*

Ἐπεὶ

1 Ἐν ποίῳ ϗ σχήματι ἔστιν ἐξ ἀντικειμένων προτάσεων συλλογίσασθαι, ϗ ἐν ποίῳ οὐκ ἔστιν, ὡσαύτως ἔσται φανερόν. ¶ Λέγω δὲ ἀντικειμένας προτάσεις εἶναι, ϗ᾽ μὲν καθόλου τὴν λέξιν, τὴν παρὰ τὸ παντὶ τῷ οὐδενί, ϗ τὸ παντὶ τῷ οὐ παντί, καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐδενί, καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐ τινί. κατ᾽ ἀλήθειαν δὲ ἔχεις· τὸ γὰρ τινὶ, τῷ οὐ παντὶ σημαίνει λέξιν ἀντικειμένην μόνον. ¶ Τούτων δ᾽ οἱ μὲν καθόλου, τὰς καθόλου, τὸ παντὶ τῷ μηδενὶ ὑπάρχειν εἶναι τὸ πᾶσαν ἐπιστήμην εἶναι ἀπὸ ἀμφοῖν τῷ μηδεμίαν εἶναι ἀπὸ ἀμφοῖν.

4 τὰς δὲ ἄλλας, ἀντικειμένας. ¶ Ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ σχήματι οὐκ ἔστιν ἐξ ἀντικειμένων προτάσεων συλλογισμὸς οὔτε καταφατικὸς, οὔτε ἀποφατικός. καταφατικὸς μὲν, ὅτι ἀμφοτέρας καταφατικὰς δεῖ εἶναι τὰς προτάσεις ἐν τῷ δ᾽ ἀντικειμένῳ καὶ ἀποφάσις. ἀποφατικὸς δὲ ὅτι ἐν μὲν ἀντικειμένοις τὸ αὐτὸ τὸ αὐτὸ κατηγορεῖσθαι καὶ ἀπαρνεῖσθαι τὸ δ᾽ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι μέσον, οὐ λέγεται κατ᾽ ἀμφοῖν· ἀλλ᾽ ἑνὶμὲν μὲν ἄλλο ἀπαρνεῖται, αὐτὸ δὲ ἄλλου κατηγορεῖται· αὗται δὲ οὐκ ἀντικεῖνται. ¶ Ἐν δὲ τῷ μέσῳ σχήματι, καὶ ἐν τῷ ἀντικειμένων, ἢ ἐν τῷ ἐναντίων ἐνδέχεται γίνεσθαι συλλογισμόν. ¶ Ἔστω δὲ ἀγαθὸν μὲν, ἐφ᾽ οὗ α· ἐπιστήμη δὲ, ἐφ᾽ οὗ β, καὶ γ. εἰ δὴ πᾶσαν ἐπιστήμην σπουδαίαν, ἔλαβε, καὶ μηδεμίαν τὸ α τῷ β παντὶ ὑπάρχει, ϗ τῷ γ οὐδενί. ὥστε τὸ β τῷ γ οὐδενὶ οὐδεμία ἄρα ἐπιστήμη ἐπιστήμη ἐστίν.

1 IN qua autem figura liceat ex oppositis propositionibus ratiocinari, in qua non liceat, sic erit manifestum. ¶ Dico autem oppositas propositiones esse secundum dictionē quatuor: nempe, Omni[b], nulli: Omni, non omnibus alicui, nulli: alicui, non alicui. re vera tres: quoniam, alicui, & non alicui, secundum dictionem tantum [c] opponuntur. 3 ¶ Ex his[d] autem contrarias *vocant quæ sunt* vniuersales, id est, omni, & nulli inesse: vt, omnem scientiam esse honestam, nullā scientiam esse honestam. alias 4 verò *appellat* oppositas[e]. ¶ In prima igitur figura non est ex oppositis propositionibus syllogismus, neque affirmatiuus, neque negatiuus. affirmatiuus quidem: quia *propositiones* ambas oportet esse affirmatiuas, oppositæ autem *sunt* affirmatio & negatio. priuatiuus autem: quia oppositæ idem de eodem affirmant & negant: quod verò *est* in prima figura medium, nō dicitur de ambobus *extremis*: sed aliud de eo negatur, ipsum autem alij attribuitur: hæ verò *propositiones* non opponuntur. 5 ¶ At in secunda figura & ex oppositis & ex contrariis potest 6 fieri syllogismus. ¶ Sit enim bonum, vbi α: scientia, vbi β, & γ. Si igitur omnem scientiam honestam *esse* sumpserit, & nullam *quoque*: τὸ α inest omni β, & nulli γ. quare τὸ β nulli γ: nulla igitur scientia est scientia.

a Id est, ex iis quæ hoc capite explicabuntur.
b Sch. inuitis, & ita in sequentibus.
c Verbo tenus.
d Re vera contrarios. e Id est, contradictorios, quæ vocantur oppositæ per 28. p. 1.
f Dicat aliquis, ergo non poterit fieri syllogismus ex oppositis: respondeo tamen, aliquos colligi ex duobus tantum terminis existere in exemplo part. 6. duo sunt termini scientia, & honestum. Respondeo vnum sumpsisse vice duorum. Sic Aristoteles lib. 5. Eth. Nicomach. dare analogiam semper consistere in minimum in quatuor terminis, est interdum sunt tantum tres, quia vnus gaudet bis, & fingitur efficio duorū. Hinc colligatur responsio ad aliorū dubitationē. Cùm enim in vtraque propositione sit idem subiectum & idem attributorum, vnde intelligemus ad quam figurā referri debeat?
g Quoniam in secunda figura est idem attributū, in tertia idem subiectum. Dico insuper esse, vtet terminus quasi pro duobus ponatur. si subiectū, est secunda figura. si attributum, est tertia. Exemplī causa, hic syllogismus. Omnis scientia est honesta. Nulla scientia est honesta. Ergo nulla scientia est scientia. Si sit in secunda figura in Camestres, vel in tertia in Felapton. Si sit in Camestres, inde colligetur nullam scientiam esse scientiam. Si in Felapton, concludetur quod honestorum esse honestum. Quoniam igitur in diuersis figuris colligamus diuersæ conclusiones, ex conclusionibus figuras cognoscemus. g Id est, contradictorium.

Cam Omnis scientia est honesta
ef Nulla scientia est honesta: Ergo
tm Nulla scientia est scientia.

¶ Similis est ratio, & si, cùm γ acceperit omnem *esse* honestã, *postea* medicinam non *esse* honestam sumpseric. nam τὸ α *inest* omni β, & nulli γ. quare quædam scientia non erit scientia.

¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ παῦσαν λαβὼν γ σπουδαίαν, τὴν ἰατρικὴν μὴ σπουδαίαν ἔλαβε. τοῦ μὲν γὰρ β παντὸς τὸ α, τοῦ δὲ γ οὐδενί. ὥστε τι ἡ τῆς ἐπιστήμης, οὐκ ἔσται ἐπιστήμη.

Cam Omnis scientia est honesta:
af Nulla medicina (quæ est scientia quædam) est honesta: Ergo
tm Nulla medicina (quæ est scientia quædam) est scientia.

¶ Item si τὸ α *inest* omni γ, & nulli β: est autem τὸ β, scientia: τὸ γ, medicina: τὸ α, existimatio. Cùm enim acceperit nullam scientiam *esse* existimationem, sumpsit aliquam scientiam *esse* existimationem.

¶ Καὶ εἰ τῷ μὲν γ παντὶ τὸ α, τῷ δὲ β μηδενί ἐστι δὲ τὸ μὲν β, ἐπιστήμη· τὸ δὲ γ, ἰατρικὴ· τὸ δὲ α, ὑπόληψις. οὐδεμίαν γὰρ ἐπιστήμην ὑπόληψιν λαβὼν, εἴληφέ τινα ἐπιστήμην ὑπόληψιν.

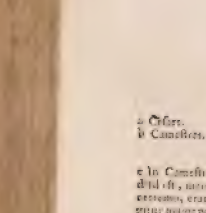

Cef Nulla scientia est existimatio:
a Omnis medicina (quæ est scientia quædam) est existimatio.
n Nulla medicina (quæ est scientia quædam) est scientia.

a Cisar.
b Camestres.

Differt autem *hic medius*[a] à superiori [b] ob conuersionem in terminis factam: quoniam antea [c] τοῦ βd, nunc [e] vero τοῦ γf iungitur affirmatio. ¶ Itidem, *siet* ti non vniuersalis *sit* altera propositio. semper enim medium est, quod de altero dicitur negatiue, vel de altero affirmatiué.

Διαφέρει δὲ τὸ παλαι[b], τοῦτο τῷ ὅρον ἀντιστρέψασαν ποιῆσαι· μὲν γὰρ πρὸς τὸ β[d], νυνὶ δὲ πρὸς τὸ γ[f], τὸ κατηφατικόν. ¶ Καὶ ἐὰν ᾖ μὴ καθόλου τι ἑτέρα πρότασις, ὅσου περ ἀεί γε τὸ μέσον δεῖν· ἢ γὰρ ἀποφατικὸς λέγεται κατὰ θατέρου μὲν κατηφατικὸς δὲ κατηφατικός.

c In Camestres, dicit est, nonnisi conuerso, erat igitur minor propositio affirmatiua, minime negans.
d Id est, minori extremo. Ergo minor propositio negat, minore affirmat.
e In Cesare.
f Id est, minori extremo. Ergo minor propositio affirmat, minore affirmat.

Ef Nulla scientia est bona:
a Quædam scientia est bona: Ergo
n Quædam scientia non est scientia.

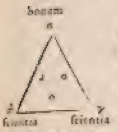

β ax Omnis scientia est bona.
ιι Quædam scientia non est bona. Ergo
α Quædam scientia non est scientia.

ιι ¶ Ὡς δ' ἐνδέχε[ται] τὰ ἀπηρειδμένα πε-
ραίνεσθαι· πάλιν οὐκ ἀεί, οὐδὲ πάν-
τως· ἀλλ' ἐὰν οὕτως ἔχῃ τὰ ἄκρα τὸ
μέσον[a], ὡς ἡ τοῦτο εἶ)[b], ἢ ὅλον
πρὸς μέρος· ἄλλως δ' ἀδύνατον·
οὐδ' ἔστιν) ἁπλαμῶς αἱ ἀποστάσεις,
οὔτε ἐναντίαι, οὔτ' ἀπηρειδμέναι.

ιι ¶ Quapropter accidit vt oppo-
sita concludantur: non tamen
semper, nec omnino: sed si ita *se*
habeant quę *sint* sub medio[a], vt
vel eadem sint[b], vel *vnum ad al-*
terum referatur vt totum ad par-
tem[c]. alioquin *id* fieri nequit:
nullo enim modo erunt propo-
sitiones contrariæ, nec oppo-
sitæ.

a Id est, extrema quæ in secunda figura subiiciuntur medio termino.
b Videtur scientia & scientia.
c Id est, vt genus ad speciē sic referatur scientia ad medicinam.

ιι Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σχήματι καταφα-
τικὸς μὲν συλλογισμὸς οὐδέποτ'
ἔσται ὃς ἀπηρειδμένων ἀποστάσεων,
ὅρῳ δ' ἀποστάσεως αὐτῶν καὶ ἔστι
τὸ ἀρνητικὸν σχῆμα τοῦ. καταφατικὸς δὲ ἔσαι [συλλογισμὸς,] καὶ καθόλου, καὶ μὴ καθόλου τὸν ὅρον ὄντων· ἔστω γὰρ δεδεῖσθαι, ἐφ' οὗ β, καὶ γ ἐπὶ παντὶ δέ, ἐφ' ὃ α. εἰ οὖν λάβοι τις τῶν ἐπὶ παντὶ, δεδεῖσθαι· καὶ μηδενὶ μὲν ἐπὶ παντὶ, δεδεῖσθαι· τὸ δὲ παντὶ τῷ εἶναι φησι, καὶ τὸ γ οὐδενί. ὡς' ἔσται τὸ δεδεῖσθαι, οὐκ δεδεῖσθαι.

ιι In tertia verò figura affir-
mativus syllogismus numquam
erit ex oppositis propositioni-
bus, ob eandem in prima figura
expositam. negativus autem e-
rit, siue termini sint vniuer-
saliter siue non vniuersaliter *acce-*
pti[a]. ¶ Sit enim scientia, vbi α, & β: medicina, vbi α. Si igitur ac-
ceperit omnem medicinam *esse* scientiam, &, nullam medicinā
esse scientiam: τὸ β omni α, ac δ γ nulli *messe* sumpsit. quare quę-
dam scientia non erit scientia.

a Id est, siue vtraque, siue vna propositio sit vniuersalis.

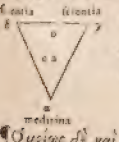

Tol Nulla medicina est scientia.
ap Omnis medicina est scientia. Ergo
tio Quædam scientia non est scientia.

ιι Ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν μὴ καθόλου
λαμβάνῃ τὰ α β ἀποστάσεις. εἰ γὰρ ἔστι
τις ἐπὶ παντὶ, δεδεῖσθαι· καὶ πάλιν μη-
δενὶ ἐπὶ παντὶ, δεδεῖσθαι· συμβαίνει
δεδεῖσθαι τινὰ μὴ ὄν)[a] δεδεῖσθαι.

ιι ¶ Similiter *fiet*, & si non vniuer-
salis sumpta fuerit propositio
α β. nam si quædam medicina
est scientia, rursusque nulla me-
dicina est scientia; accidit vt
quædam scientia non sit scientia.

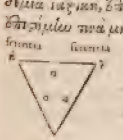

Boc Quædam medicina non est scientia.
ar Omnis medicina est scientia. Ergo
do Quædam scientia non est scientia.

a In Pelarium.

b In Brocardo.

¶ Sunt autem propositiones, terminis vniuersaliter acceptis[a], cõtrariæ, si verò alter *sit* in parte[b], oppositæ. ¶ Iam verò intelligendum est, sic posse opposita sumi, vt diximus, omnem scientiam esse honestam, & rursus nullã *esse*, aut aliquã nõ esse honestam: quod quidem latere nõ solet. posse etiam per alias interrogationes alterum concludi, vel, vt in Topicis[d] dictum est, sumi. ¶ Cùm autem affirmationum tres *sint* oppositiones, sex modis accidit accipi oppositas: vel omni & nulli, vel omni & non omni, vel alicui & nulli. idque in terminis conuertere *licet*. verbi gratia, τὸ παντὶ *esse* omni ϐ, & nulli γ: vel omni γ, & nulli ϐ: vel alteri omni, alteri non omni. & hoc rursus secundum terminos cõuertere licet. Similiter *sit* etiam in tertia figura. Quare perspicuum est, quot modis & in quibus figuris accidit per oppositas propositiones fieri syllogismum.

c Id est, vnam adnectas res, quam contrariã dicunt, quarum admittit, posse non alteri probare, neque ita eam negare vt concedat duo propositionata. (Interpretatores.)

d Lib. 8. cap. 3.

e Id est, accipere possimus quæ sit oppositio, & quam non sit. Nam omnia ita non admittunt, sed quibus interrogationibus negatio contrariæ interrogationis respondeat, vt ad quæstionem respondens opposita dicat.

¶ Εἰσὶ δὲ, καθόλου μὲν τῶν ὅρων λαμβανομένων[a], ἐναντίαι αἱ προτάσεις· εἰ δὲ ὁ μέρει ἕτερος αὐτῶν εἴληφεν. ¶ Δεῖ δὲ καταλαϐεῖν ὅτι οὐ δέχεται μὲν οὕτω τὰ ἀποκείμενα λαμϐάνειν, ὥσπερ εἴ τις μέλλει, πᾶσαν ἐπιστήμην ἀσυμϐίαστον εἶναι, καὶ πάντα οὐδέποτε, ἢ τινὰ μὴ ἀσυμϐίαστον· ὅπερ οὐκ εἰώθασι λανθάνειν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλων ἐρωτημάτων συλλογίσασθαι ὅτι ϑάτερον· ἢ ὡς ἐν τοπικοῖς[d] εἴληπται λαϐεῖν[e]. ¶ Ἐπεὶ δὲ τῶν κατὰ μέρος καταφάσεων αἱ ἀντιφάσεις ἓξ εἰς, ἓξ τρόπους συμϐαίνει τὰ ἀποκείμενα λαμϐάνειν, ἢ παντὶ καὶ μηδενὶ, ἢ παντὶ καὶ μὴ παντὶ, ἢ τινὶ καὶ μηδενὶ, καὶ τῷ τὸ ἀντικεῖσθαι ὅτι τῷ ὅρῳ. οἷον, τὸ Α παντὶ τῷ Β, τῷ δὲ Γ μηδενὶ· ἢ τῷ Γ παντὶ, τῷ δὲ μηδενὶ· ἢ τὸ μὲν παντὶ, τῷ δὲ μὴ παντί. καὶ πάλιν τὸ ἀντικεῖσθαι κατὰ τοὺς ὅρους· μείους δὲ καὶ ὅτι ἓξ εἶσιν οἱ συλλογισμοί. ὡς τε φανερὸν, ὁπόσοις τε καὶ ποίοις χρώμενον ἐνδέχεται δεῖξαι τὰ ἀποκείμενα προτάσεων ἡμῖν συλλογισμόν.

	Propositiones oppositæ.		Modi syllogismi figuræ	Modi syllogismi figuræ
	Omne.	Nullum.		
Contrariæ	1		Camestres.	
	2 Nullum.	Omne.	Celare.	Pelapton.
	3 Omne.	Non omne.	Barroco.	
Subcontrariæ	4 Non omne.	Omne.		Bocardo.
	5 Quoddam.	Nullum.	Modus inutilis.	
	6 Nullum.	Quoddam.	Ferison.	Festino.

f Cap. 2. 3. & 4. huius libri.

¶ Perspicuum autem *est*, etiam ex falsis verum concludi posse, quemadmodum dum antea[f] dictum fuit: nec oppositis autem nõ posse. semper enim fit syllogismus rei contrarius. vt, si est bonum,

¶ Φανερὸν δ' ὅτι καὶ ἐξ ψευδῶν μὲν ὄντων ἀληθὲς συλλογίσασθαι, καθάπερ πρότερον· ἐκ δὲ τῶν ἀντικειμένων οὐκ ἔστιν, ἀεὶ γὰρ ἐναντίος ὁ συλλογισμὸς γίνεται τοῦ πράγματος· οἷον, εἰ ἔστιν ἀγαθὸν,

μὴ

μὴ εἶ) ἀγαθὸν· ἢ εἰ ζῶον, μὴ ζῶον· ἴδιε τὸ δὲ αὐτοφώτως εἶ) τ συλλογισμόν· καὶ τοὺς ὑποπεπτωκότας ὅροις, ἢ τοῖς αὐτοῖς εἶ), ἢ τ μὲν ὁ ἕν λογ', τ δὲ μέσος[a]. ¶ Δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν τοῖς ἀδιαλογιστοῖς οὐδὲν κωλύει γίνεσθαι τῆς ὑποθέσεως ἀντίφασιν· οἷον εἰ ἔστι ἀθανάτιον, μὴ εἶ) ἀθανάτιον· ἐν γὰρ τῷ ἀντικειμένων ὑποτάσεων ἐναντίος ἐστὶ ὁ συλλογισμός· ἐκ δὲ τοῦ λάβοις παιδίας, ἐξ ἧς ἡ ὑποθέσεως ἀντίφασις.

12 ¶ Δεῖ δὲ καταυοεῖν, ὅτι οὐτε μὴν οὐκ ἔστι ἐναντία συμπεράσθαι ἐξ ἑνὸς συλλογισμοῦ, ὡς τε εἶ) τὸ συμπέρασμα, τὸ μὴ ὂν ἀγαθὸν, ἀγαθὸν, ἢ ἄλλό τι τοιοῦτον· ἐκ μὲν γὰρ τοιαύτης ὑποθέσεως[b] λυθήσ, ἔσται, πᾶν ζῶον εἶ) λευκὸν καὶ μὴ λευκὸν, τ δὲ αὐτοφώτον ζῶον· ἀλλ' ἢ προσλαβεῖν δεῖ τ αὐτρατον[c]. ὅτι, ὅτι πᾶσα[d] διαιρέσις, ὑποληψις καὶ[e] οὐχ ὑποληψις· εἶτα[f] λαβεῖν ὅτι ἢ ἰατρικὴ, διαιρέσις μὲν ἔστιν οὐδεμία δὲ, ὑποληψις ὡς περ εἰ ἐλεγχοι γίνονται· ἢ ὅτι δύο συλλογισμοῦ[g]. ὥστε δὲ εἶ) ἐναντία κατ' ἀλήθειαν τὰ ἀληθεύμενα[h], οὐκ ἔστιν ἄλλον ζῶον ἢ τοῦτο[i], καθάπερ εἴρηται προτερον[k].

concludatur non esse bonum, i. *esse* animal, non *esse* animal: quoniam ex contradictione syllogismus constat: & subiecti terminiaut sunt iidem, aut alter *est* totum[a], alter *est* pars[b]. ¶ Liquet etiam in vitiosis[c] *per captiosas* ratiocinationibus nihil prohibere quo minus efficiatur suppositionis contradictio: vt, si est impar, non esse impar[d]: quoniã ex oppositis propositionibus syllogismus erat contrarius. si igitur tales sumpseris, erit contradictio suppositionis. ¶ Iam intelligi debet, ita[e] non posse contraria concludi ex vno syllogismo, vt conclusio sit, quod non est bonum, esse bonum, aut aliud quippiam ciusmodi, nisi fuerint[f] talis[g] propositio sumpta fuerit, veluti, Omne animal est album & non album, hominem[h] autem *esse* animal. sed oportet vel assumere[i] contradictionem[k], vt omnem[l] scientiam *esse* existimationem & [m] non *esse* existimationem: *vel* postea[n] sumere *omnem* medicinã esse scientiam, nullam autem *medicinam* *esse* existimationẽ, quomodo elenchi[o] fiunt: vel *concludendum est* ex duobus syllogismis[p]. Vt autem secundum veritatem cõtraria[q] sint quæ sumpta fuerũt[r], alio modo quam hoc[s] fieri non potest, quemadmodum antea[t] dictum fuit.

& vnum) ergo si est impar, non est impar. e Ita vt conclusio sit affirmatiua. f Statim dicitur accipi maior propositio, qui tribuitur primus terminus in syllogismo. g Id est, communem propositionem. h Hinc est minor propositio. Sapplet conclusionem, ergo homo est album & non album. i Aduersa dicitur minor propositio, quia maiori aduersatur. k Celeriter dictum verbum notat hoc accipi propositionem veram oppositionis. l Hæc est maior propositio. Omnis scientia est existimatio. Sapplet conclusionem, ergo nulla scientia est existimatio. m Hæc est minor propositio. Nulla scientia est existimatio. Sapplet conclusionem, ergo medicina est scientia. n Hinc est maior propositio. Omnis scientia est existimatio. o Elenchus definitur syllogismus contradictionem accipiens. hunc libri vel syllogismus cum contradictione conclusionis. p Id est, Elenchus fit, cum ex duobus syllogismis cum contradictione conclusionis. q Si quæ ergo affecta omnem scientiam esse existimationem, cum postremum reprehenderes, & contradictionem probares, si sumpseris nullam medicinam esse existimationem, & omnem medicinam esse scientiam, concludetur enim in tertio figuræ, non omnem scientiam esse existimationem. r Assumitio autem ex oppositis in hypothesi ita concipitur, Omnis scientia est existimatio, Nulla medicina est existimatio, Ergo nulla medicina est scientia quod proinde est, ac si quis dicat, quando si scientiam non esse scientiam, quia contrariæ & suppositum fuit medicinam esse scientiam. s Id est alterò syllogismo probandi est affirmatio, alterò negatio opposita. t Id est oppositas contrarie vel contradictorie. u Id est, propositiones accepta ex vno syllogismo. x Id est, vt ex vno syllogismo sit negatiua. y Pars 4. & 11.

DE VITIIS ET IMBECILLI-
TATIBVS SYLLOGISMORVM,
TRACTATVS II.

De petitione quæsiti propositi, CAP. XVI.

1 ¶ *Diuisio* 2 ¶ *Diuisio prima in eam quæ fit per se & eam quæ fit per accidens.* 3 ¶ *Diuisio secunda. De syllogismis assumentibus primo per se, qui propriè petunt id quod quæritur, & vel omnem propositionem.* 4 *De reliquis syllogismis.* 5 ¶ *Diuisio tertia sumpta à demonstrationibus & syllogismis dialecticis.*

a Sub. non demonstrare propositã. Dicendi enim genus est petere quod est in principio, vt hanc speciem ab aliis secungat.

b Vide lib. 1 Poster. Analyt. cap. 2.

c Id est, conclusionem.

d Ne colligas, ex his verbis hanc parallelas defectu & demonstrari nõ posse, hoc pacto fit apud Euclidẽ, lib. 1. propositi. 27. Sed restat philosophum quæstionem tractantem, vtra petatur propositione, contradictoria ne an qua labitur in eam.

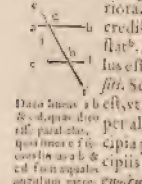

Dato lineæ a b & dato puncto c, duci parallelam quæ linea c f in æqualia angula secetur. Quoniam igitur a b & c d sunt æquales, & angulum rectum efficiunt, erit & quadratum a g æquale quadrato b g. Et æquale igitur erit angulus a b g angulo b g c. Quare per 28. primi parallelæ sunt a b & c d. Quod fuit faciendum. Sed propositio 28. sic habet. Si in duas rectas lineas recta linea incidens, duos angulos alternos æquales inter se fecerit, parallelæ erunt inter se rectæ lineæ. Quare si accidit etiam vt transeuntes ad alia quædam, quæ per illud probari comparata sunt naturâ, per hæc demonstremus quod ab initio *fuit propositum*. Vt si a per b demonstretur per β, ac rursus β per γ: tunc vero naturâ cõparatũ sit γ probari per α, accidit enim, vt ipsum α per se ipsum probetur ab iis qui ita ratiocinantur, quod qui dẽ faciũt qui *lineas* parallelas *se* describere putant[d]. non enim intelligũt se talia sumere vt demõstraturos quæ[a], nisi sint parallelę.

1 ¶ ΕΤΕΡΑ δὲ λαμβάνειν τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτεῖσθαι καλοῦσιν, ἃ μὲν ὡς οὐ δεικνύουσιν ἐν τῷ μὴ δεῖσθαι δεικνύειν τὸ κείμενον. τοῦτο[a] δὲ ὑπάρχει πολλαχῶς. καὶ γὰρ εἰ ὅλως μὴ συλλογίζοιτο, καὶ εἰ διὰ ἀγνωστοτέρων ὁμοίως ἀγνώστων, καὶ εἰ ἐξ ὑστέρων τὸ πρότερον· ἢ γὰρ διὰ ἴσων ἢ πιστοτέρων τὸ μὴ πιστότερον δεῖ. τοῦτον μὲν οὖν οὐδὲν δεῖ τὸ αὐτὸ δεῖν τὸ ἐξ ἀρχῆς. ἀλλ' ἐκεῖ τὰ μὲν δι' αὑτῶν πέφυκε γνωρίζεσθαι. τὰ δὲ δι' ἄλλων· (αἱ μὲν γὰρ ἀρχαὶ δι' ἐπαγωγῆς. τὰ[b] δὲ τῶν τοιῶν ἀρχῶν δι' ἄλλων) ὅταν τὸ μὲν δι' αὑτὸ γνωρίζηται, δι' ἑαυτὸ δὲ τοῖς ἔσχατοις ἀνακύπτῃ, τότε μὴ τοῦτο τὸ ἐξ ἀρχῆς. ¶ Τοῦτο δὲ ἔστι μὲν οὕτω πολλαχῶς, ὡς εἶπομεν τὸ μὴ πρότερον· ὁτὲ δὲ καὶ μεταβαίνειν εἰς ἄλλα αἴτια πέφυκεν· διὸ ἐνίοτε δυνατὸν μὴ τοῦτον λαβεῖν ἀναγκαῖον τὸ ἐξ ἀρχῆς, οἷον εἰ τὸ α δεικνύοιτο διὰ τὸ β, τὸ δὲ β διὰ τοῦ γ, τὸ δὲ γ πέρυσιν εἶναι δεικνύοιτο διὰ τοῦ α· συμβήσεται δὲ ταῦτα ἑαυτῷ τὰ δεικνύειν τοῖς οὕτω συλλογιζομένοις. ὁ γὰρ ποιοῦσιν οἱ τὰς παραλλήλους οἰόμενοι γράφειν· λαμβάνουσι γὰρ ταῦτα ἑαυτοῖς, ταῦτα λαμβάνοντες, ἃ οὐχ οἷόν τε λαβεῖν μὴ ὑπάρχον τῷ ἀλλήλων.

ὑπάρ-

ὥστε τοῖς οὕτω συλλογιζομένοις συμβαίνει, ἕκαστον λέγειν ἓν, εἰ ἔστιν ἕκαστον. οὕτω δὲ ἅπαν ἕξαι δ' αὖ γνωστόν, ὅπερ ἀδύνατον. ¶ Εἰ οὖν τις, ἀδήλου ὄντος, ὅτι τὸ β ὑπάρχει τῷ γ, ὁμοίως δὲ ἀ ὅτι [τὸ α] τῷ β, αἰτοῖτο τῷ β ὑπάρχειν τὸ α· οὔπω δῆλον, εἰ τὸ α ἀρχὴ αἰτεῖται· ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀποδείκνυσι, δῆλον. οὐ γὰρ ὄντι ἀρχὴ ἀποδείξεως, τὸ ὁμοίως ἄδηλον. εἰ μὴ ἅμα τὸ β ὡρεῖς τὸ γ οὕτως ἔχει, ὥστε ταυτὸν εἶναι, ἢ δῆλον ὅτι ἀντιστρέφουσιν, ἢ ὑπάρχει ἀποδεῖξαι θατέρῳ· τὸ δὲ ἀρχὴ αἰτεῖται. καὶ γὰρ ἀεὶ ὅτι τῷ β τὸ α ὑπάρχει, δι' ἐκείνων δείκνυσι, εἰ ἀντιστρέφει. νῦν δὲ τοῦτο κωλύει, ἀλλ' οὐχ ὁ τρόπος. εἰ δ' ἦν τοῦτο ποιεῖν, τὸ ἐρωτώμενον ἀεὶ ποιοῖ, καὶ ἀντιστρέφει [ὡς] δῆλα ἔσται.

Quare iis, qui ita ratiocinantur, accidit vt dicãt singula esse, si ea ipsa sint. sic autem omnia per se cognosci poterũt: quod est impossibile. ¶ Si quis igitur cùm ignotum sit ℭ α inesse τῷ γ, similitérque ℭ α inesse τῷ β: petat sibi concedi, τῷ β inesse ℭ α: nondum constat, an petat quod ab initio *propositum fuit*, sed cõstat eum non demonstrare: quia quod est æquè ignotum, non est principium demonstrationis. Si verò ℭ β ita se habeat ad γ vt idem sint[z], vel constat *hæc* cõnerti[b], aut inest alterum alteri[c]: petitur, quod est in principio. nam & τῷ β ℭ α inesse per ea probare poterit, si conuertuntur. nunc[d] verò hoc[e] prohibet[f] nõ modus[g]. sin hoc facit[h]: quod dictum est, facit[i], ac quasi[k] per tres *terminos* sit conuersio.

a Idem sint re, & differant solo nomine, vt vestimentum & indumentum.

b Non damnat syllogismum ẽdum in terminum qui conuertuntur, cùm in his fiant veræ demonstrationes.

sed tunc damnat cùm minor propositio est æquè ignota atque cõclusio: vt si quis probet omnem hominem esse iustum, quia omne rationale est iustum. constat enim hominem & rationale sibi inuicem attribui posse: sed dubia est, an homines vel rationali attribuatur iustum.

c Id est attribuitur re & genus ipsum.

Cùm per genus probatur aliquid inesse speciei, hinc petitur propositum, cùm æquè vel magis ratiocinetur per genus quorum est conjectura quàm per species, vtpote si quis probet animam asinorum humanam esse immortalem, quia omnis anima est immortalis.

d Id est, cùm re β attribuitur vel γ, quasi genus speciei.

e Quòd τῷ β latius pateat quàm τῷ α.

f Probare τῷ α de ℭ per γ.

g Modus hic syllogismum vetat, prohibet que ne omnes fiat conuersio.

Exemplum in quo ℭ β & ℭ γ sunt idem.

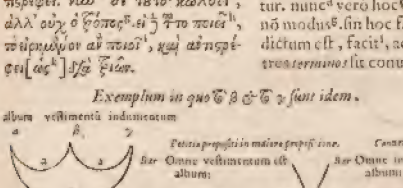

Exemplum in quo ℭ β & ℭ γ conuertuntur.

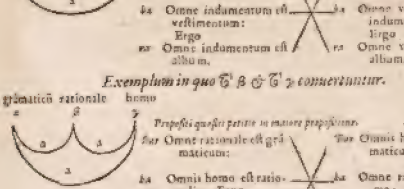

Exemplum in quo ℭ β est species ℭ γ.

fio immò maximè est aptus ad eam recipiendam cùm sit Barbara, in quo solo modo fit circulus perfectus per hanc secundi conuersionem. vt expositimus cap 5. h Id est, conuertit minorem propositionem, & per γ probat τῷ α de ℭ. i Id est, petit propositum. k Non semper sunt re vera tres termini, sed interdum duo. vnus tamen accipitur pro duobus: idcirco re sunt quodammodo tres termini, vt album, vestimentum, & indumentum.

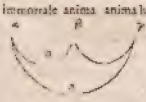

¶Itidem si accipiat Ꝺ β inesse 4 τῷ γ, cùm sit æquè ignotum, ac si acciperet Ꝺ α inesse τῷ γ· nondum petit quod ab initio *propositum fuit*, sed non demonstrat. Quod si idem sit Ꝺ α & τὸ β, vel convertantur, vel τὸ α consequens sit τῷ β: petit quod initio *propositum fuit*, ob eandem causam. quid enim valeat *petere* quod ab initio *propositum fuit*, antea dictum est à nobis: nempe, demonstrare per se, quod non est per se manifestum.

¶Ὡσαύτως δὲ κἂν εἰ τὸ β τῷ γ λαμβάνοι ὑπάρχειν, ὁμοίως ἀδήλου ὂν καὶ εἰ τὸ α τῷ γ· οὕπω τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτεῖται, ἀλλ' οὐκ ἀποδείκνυσιν. ἐὰν δὲ ταὐτὸν ᾖ τὸ α καὶ τὸ β, ἢ τὸ ἀντιστρέφειν, ἢ τὸ ἑπεσθαι τὸ α τῷ β· τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτεῖται διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. τὸ γὰρ ἐξ ἀρχῆς τί δύναται, πρόσθεν εἰρηται ἡμῖν, ὅτι τὸ δι' ἑαυτοῦ δεικνύειν τὸ μὴ δι' αὑτοῦ δῆλον.

Exemplum in quo Ꝺ α & τὸ β sunt idem.

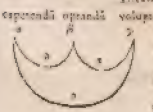

Exemplum in quo τὸ α & τὸ β conuertuntur.

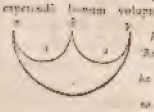

Exemplum, in quo Ꝺ β species est Ꝺ α.

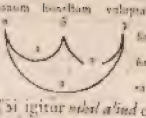

a Ita notatur eadē ratio medii, cum τὸ α & τὸ β sint idem. nam τὸ α dicitur inesse τῷ γ, in celebriore, & τὸ β dicitur inesse eidem γ, in minore propositione. Atque in Barbara.

b Notatur idem inesse eidem, cum idem sint α & γ, quibus in Barbara dicitur inesse τὸ α, nam τὸ α attribuebatur τῷ β in maiore propositione, & τῷ γ, in conclusione.

5 Si igitur *velut aliud* est petere quod ab initio *fuit propositum*, quàm per se probare quod non est per se manifestum: hoc autem est non probare cùm ita probatur vt æquè ignota sint quod mōstratur & id p quod mō-strat, aut quia eadē eidē, aut quia idē eidē inesse accipitur:

¶Εἰ οὖν ἔστι τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι τὸ δι' αὐτοῦ δείκνυσθαι τὸ μὴ δι' αὑτοῦ δῆλον· τοῦτο δέ ἐστι, τὸ μὴ δεικνύειν ᾗ, ὅταν ὁμοίως ἀδήλων ὄντων τὸ δεικνύμενον καὶ δι' οὗ "δείκνυται" ἢ τῷ ταὐτὰ τοῦ αὐτοῦ", ἢ τῷ ταὐτὸν τοῖς αὐτοῖς ὑπάρχειν"· ἐν μὲν

ἐν μέσῳ τῷ μέσῳ σχήματι καὶ ἐν τρίτῳ, ἀμφοτέρως[a] ἀεὶ ἐνδέχεται [ὑπάρχειν[b]] τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι. ἐν δὲ καταγωγικῷ συλλογισμῷ, ἂν τὸ τῷ ἐσχάτῳ καὶ τῷ πρώτῳ. Ἀποφατικῆς[d] δὲ, ὅταν τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ αὐτοῦ[e], καὶ οὐχ ὁμοίως ἀμφοτέρων αἱ προτάσεις (ἀσύντης γὰρ ἐν τῷ μέσῳ) δῆλον τὸ μὴ ἀντιστρέφειν τοὺς ὅρους καὶ τοὺς ἀποφατικοὺς συλλογισμούς[g].

in media figura & in tertia vtroque modo[a] potest similiter[b] peti quod ab initio *fuit propositum*, verùm in attributiuo syllogismo *propositum petitur* in tertia & prima *figura*[c] *dumtaxat*. Negatiue[d] autem *petitur*, cùm eadem *abfuerit* ab eodem[e], neque est eadem ratio ambarum propositionum[f], (idem existimandum est de media figura) quia termini non cõuertuntur in negatiuis syllogismis[g].

a Non vtique in media, & vtroque extremis, sed illud, eadem de eadem, referatur ad medium: illud vero, idem de eodem, ad extremum. Aut vtrumque modo, ita accipi debet, vt hæc verba significent vtrumque propositionem posse peti à propositum. nam in secunda quoque quoque figura potest peti proposituum tam in maiore quam in minore propositione non tamen eodem modo, quia (vt mox explicabitur) in syllogismo negante propositio affirmans non potest peti propositionis negantis propositum ni fallor, vel minor vt Camestres.

b Non eodem prorsus modo, sed similiter, quia in prima figura affirmatiuus, in secunda negatiuus syllogismus probatur.

c In negationsyllogismo primæ vel tertiæ figuræ. nam mox docet eandem esse rationem secundæ figuræ.

d Scripsit, vel ab eodem, quod fortasse Aristoteles idem pronunciauit, quia particulares vocantur tales negatiuæ reciprocantes, quæ vt si vnus abfuit ab vno, hic quoque abfuit ab isto &c.

e Non potest eadem propositum peti in propositione affirmatiua, sed solum in negante.

f Idest, non possunt termini affirmantis peti vt propositum, quæ esse in alia.

g Videlib. 1. Topic. cap. 12.

Celarent negans idem de ipsis, id est, τὸ α de β in maior propositione, & τὸ β de γ in conclusione.

Camestres negans eadem de eodem, id est τὸ α de γ in maiore propositione, & τὸ β de γ in conclusione.

Darapti affirmans idem α de eisdem γ & β.

Felapton negans idem α de eisdem γ & β.

[h] ¶Ἔστι δὲ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι, ὅταν μὴ πρὸς ἅπαντα δείξῃ, τὰ κατ' ἀλήθειαν οὕτως ἔχοντα· ὃ δὴ τοῖς διαλεκτικοῖς, τὰ κατὰ δόξαν.

¶Iam verò quod *est* in principio, petitur in demonstrationibus *cùm petuntur quæ* re vera ita *se* habent. in *syllogismo* autem dialecticis[h], quæ sunt probabilia.

[h] Non vtique omnia quæ petuntur in demonstrationibus, vera sunt, sed quæ probabilia, & ad quæ respondens non potest dicere, non.

propositum negantis significare eandem rem, vel esse contradictionem quod ex vtriusque esse, si quis negat, vtrumque affirmat. nam quoniam eadem in omni tempore significat propositum negantis & attributum aut idē esse, aut fere idem.

De reprehensione syllogismi, qua dicitur, fallsum propter hoc non accidere, CAP. XVII.

1 In quibus syllogismus hoc iterum habeatur, & quid sit. 2 Medius primus. 3 Medius vltimus, 4 terminus sit sumi, 5 vel deorsum versus accepti. 6 Quando propter hypothesin accidit fallsum, 7 terminus deorsum, 8 vel sursum versus acceptus. 9 De syllogismi negatiui. 10 Epicheirematis. 11 Obuiabo. 12 Soluam.

[1] TÒ δὲ μὴ διὰ τοῦτο συμβαίνειν τὸ ψεῦδος, (ὃ πολλάκις ἐν τοῖς λόγοις εἰώθαμεν λέγειν) ὁπόταν μὲν ὄντος ἐν τοῖς οὖσι τοῦ ἀδύνατον συλλογισμοῦ, ὅταν θῶμεν ἀντιφάσκειν τοῦτο ᾧ ἐδείκνυτο τὸ ἀδύνατον. οὐ τοῦτο δὲ μὴ ἀντιφάσκοντος [τοῦ], ἀλλὰ τοῦ οὐ διὰ ταῦτο ἀλλ' ὅτι ψεῦδος ἦν τὸ τεθὲν πρῶτον· οὐ γὰρ ἀναιρεῖται διὰ τοῦτο τὸ ἀντιφάσκειν· οὐ γὰρ πάντα ἀντιφάσκει. ἐὰν δὲ ὅταν ἀναιρεθῇ ἡ ὑποκειμένη ὑπόθεσις ᾗ ἓν ἢ πλείω τὰ συμπεράσματα ὁ συλλογισμός· ὅταν οὖν ἐν τοῖς δεικτικοῖς ἀναιρεθῇ τὸ τῆς θέσεως, οὐκέτι ὁ πρῶτος συλλογισμὸς ἔσται συλλογισμός. φανερὸν ἄρα, ὅτι ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον λήγουσι τὸ μὴ διὰ τοῦτο ᾧ τὸ συλλογίζεσθαι πρὸς τὸ ἀδύνατον ἢ εἰ ἀληθὲς ὑποθέσεως, ὡς τε καὶ ἄπαξ καὶ μιᾶς τινός, οὐδὲν ἧττον συμβαίνει τὸ ἀδύνατον. ¶ ὁ μὲν οὖν φανερώτερος τρόπος τοῦ μὴ διὰ τοῦτο ὑποθέσθαι τὸ ψεῦδος, ὅταν δι' ὑποθέσεως ἀναιρῇ τὸ συλλογισμός, ὥστε πρὸς ἕτερ[ον], καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς· τὸ γὰρ τὸ ἀναίτιον εἰς αἴτιον τιθέναι, τοῦτο ἦν. ἔστι δὲ συλλογισμὸς διὰ τί ἀδύνατος ἡ διάμετρος, ὅτι περισσοῖ ἡ

[1] Non propter hoc accidere falsum, (quod frequenter in disputationibus dicere solebamus) primum[2] reperitur in syllogismus *ducentibus* ad impossibile, cùm *quis* contradicit ei qđ *alius* probauit deductione ad impossibile. neque.n. qui nõ cõtradixit, dicet illud, Nõ propter hoc, sed falsum quippiã esse *contendet* ex iis[3] quę prius[4] posita sũt: neq; in *positiuo* ostẽsiua; quia non ponit cõtradictionẽ[5]. Præterea cùm euersum quippiam fuerit ostensiue per ϖ β γ[6], dici non potest, non propter hoc quod positum est, factum esse syllogismũ. nam illud, nõ propter hoc fieri, tũc dicimus, cum hoc sublato nihilo minùs perficitur syllogismus. quod quidem non est in ostensiuis: quia positione[7] sublatâ, non erit amplius syllogismus *nisi* qui ad eam *pertinebat*. Constat igitur, in *ducentibus* ad impossibile dici illud, non propter hoc: cùm scilicet hypothesis ab initio sumpta, ita ϐ habebat ad impossibile; vt siue ea sit siue non sit, nihilo minùs accidat[8] impossibile. ¶ Est igitur magis conspicuus modus, quo non propter hypothesim est falsum, cum[9] syllogismus ex mediis ad impossibile *ducẽtibus* est, *falsus*, ab hypothesi est separatus, quemadmodum in Topicis[10] dictum est. hoc enim est, nõ causam pro causa ponere[11]. Vesi volens ϐbare dimetiẽtẽ esse incõmẽsurabilẽ, conetur *Zenonis*[12]

1 Sit ell, vt hinc inquam, vt inde explicem primo loco.
b Propositionibus.
c Ante conclusionem.
d Verbatim affluas, seu qua tali probationi vitio, non opus propositionem contradictoriam quod vult probare.
e Per terminos non nam si hoc ipsum ostendatur conclusio ex verbis terminorum.
f id est propositione, hypothesi, vel thesi, vt ita hic accipit pro hypothesi ϐ, vt ϐ sit ϖ, quemadmodum & ϖ ϐ γ, vt habetur cap. 4. huius libri.
g id est, concludere dicitur.
h Vocem sum exigit, subiecti, etsi verior ne pro non ὂν ϖ, verbo, sumpta ellipsi, vt hypothesin per mediam propositionem connectamus cum conclusione impossibili, vt in exemplo part 4. ϖ a non conuenienter cum β part 4. γ, ad ϐ hypothesin ϐ non conuenienter cum ea conclusio ac ϐ & γ per propositiones medias, ϖ, β, & γ.
i Libri Elenchorum, cap. 5. nam hi duo continent omnes sophisticos, vt Topica dialecticos, & ostendit Topicis ab Aristotele compositos, quemadmodum posteriores Analytici ostendunt priores, quemadmodum & sophisticos. Sed pro ἐν τοῖς τοπικοῖς ἐν τοῖς ἐλεγχτικοῖς, sicut proxime quod in logicis non est frequens denominatio, & hic appellatur 10 cap. 5. huius libri Elench.

1 Vide lib. 8. Physic. cap. 9.

λόγον[δ' ἐκτιθέμενοι,] ὡς οὐκ ἔστι κινεῖσθαι, εἰ μὴ τὸ ἀπάρχοι τὸ ἀδύνατον· οὐδαμῶς γὰρ οὐδαμῇ συνεχὲς ὂν τὸ ψεῦδος τῇ φάσει τῇ ἐξ ἀρχῆς.

orationem probare, id est, non esse motum, ducátque ad hoc impossibile. falsum enim *quod conclusum est*, nullo prorsus modo cohæret ei quod ab initio *dictum fuit*.

1 ¶ Ἄλλος δὲ τρόπος, εἰ συνεχὲς μὲν εἴη τὸ ἀδύνατον τῇ ὑποθέσει, μὴ μέντοι διὰ ταῦτα συμβαίνει τὸ τρίτον γὰρ ἐγχωρεῖ γίνεσθαι, καὶ ὅτι τὸ ἄνω, καὶ ὅτι τὸ κάτω λαμβάνοντι τὸ συνεχές.

1 ¶ Alius modus est, si cohæreat quidem impossibile hypothesi, non tamen propter illam accidat. hoc enim fieri potest, sive sursum sive deorsum versus cohærentia accipiatur.

a Dimetiendum esse incommensurabilem.

2 Οἷον, εἰ τὸ α τοῦ β κεῖται ὑπάρχον, τὸ δὲ β τοῦ γ, τὸ δὲ γ τοῦ δ· τὸ δὲ εἶναι ψεῦδος, τὸ τὸ δ τοῦ α ὑπάρχειν. εἰ γὰρ ἀφαιρεθέντος τοῦ α οὐδὲν ἦττον ὑπάρχει τὸ β τοῦ γ, καὶ τὸ γ τοῦ δ· οὐκ ἂν εἴη τὸ ψεῦδος ἐξ ἀρχῆς ὑποθέσεως.

2 ¶ Vt si τὸ α τοῦ β ponatur inesse, & τὸ β τῷ γ & τὸ γ τῷ δ: hoc autem falsum sit, τὸ β τῷ δ ineſſe. nam si dempto α, nihilo minùs ineſt τὸ β τῷ γ, & τὸ γ τῷ δ: non colligetur falsum ex hypothesi initio sumpta.

α animatum. a Omne animal est animatum. —— *Hypothesis.*

β animal. βα Omne album est animal:

γ album γα Omnis nix est alba: Ergo

δ nix δα Omnis nix est animal. —— *Impossibile.*

3 ¶ Πάλιν, εἴ τις ἔστι τὸ ἄνω λαμβάνοι τὸ συνεχές. οἷον, εἰ τὸ μὲν α τοῦ β, τοῦ δὲ α τὸ ε, καὶ τὸ ε τὸ ζ. ψεῦδος δ' εἶναι τὸ ὑπάρχειν τοῦ α τὸ ζ· καὶ γὰρ οὕτως οὐδὲν ἧττον εἴη τὸ ἀδύνατον, ἀφαιρεθείσης τῆς ἐξ ἀρχῆς ὑποθέσεως.

3 ¶ Aut rursus si quis sursum versus accipiat cohærentiam. Vt si τὸ α inſit τῷ β, & τῷ α τὸ ε, & τῷ ε τὸ ζ: falsum autem sit ineſſe τῷ α τὸ ζ. nam sic quoque nihilo minùs efficietur impossibile ablata hypothesi initio *accepta*.

ζ sensûs expers. a Omne animal est animatum. —— *Hypothesis.*

α animatum.

ε planta. εα Omne animatum est planta:

α animatum.

ζ animal. ζε Omnis planta sensû caret: Ergo

ζ animal. εα Omne animatum sensû caret —— *Impossibile.*

4 ¶ Ἄλλως δεῖ προσιέναι τοὺς ἐξ ἀρχῆς ὅροις συνάπτοντα τὸ ἀδύνατον· ὅπερ γὰρ ἐξ ἀρχῆς τέλειν ὑποθέσεως.

4 ¶ Sed oportet impossibile cõiungere cum terminis ab initio *sumptis*, sic enim erit propter hypothesim.

b Efficeretur impossibile.

¶ Vt deorsum versus acceptâ cohærentiâ, *comungi debet* cum termino attributo. nam si impossibile est τὸ α τῷ η inesse: ablato α, non erit ampliùs *illud* falsum.

7 ¶ Οἷον, ἐπὶ μὲν τὸ κάτω λαμβάνοντι τὸ συνεχὲς, πρὸς τὸν κατηγορούμενον τῷ ὅρῳ. εἰ γὰρ ἀδύνατον τὸ α τῷ η ὑπάρχειν ἀφαιρεθέντος τοῦ α, οὐκ ἔτι ἔσται τὸ ψεῦδος.

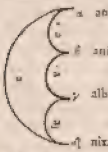

α Omne animal est animatum. ——— *Hypothesis.*
β Omne album est animal
γ Omnis nix est alba: Ergo
α Omnis nix est animata. ——— *Impossibile.*

¶ Sursum autem versus *acceptâ cohærentiâ, comungi debet* cum *termino* subiecto. Nam si τῷ β non potest τὸ ζ inesse: demptο β, non erit ampliùs illud impossibile.

8 ¶ Ἐπὶ δὲ τὸ ἄνω, καθ' οὗ κατηγορεῖται. εἰ γὰρ τῷ β μὴ ἐγχωρεῖ τὸ ζ ὑπάρχειν ἀφαιρεθέντος τοῦ β, οὐκέτι ἔσται τὸ ἀδύνατον.

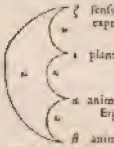

α Omne animal est animatum. ——— *Hypothesis.*
ε Omne animatum est planta:
α Omnis planta est sensus expers: Ergo
β Omne animal est sensus expers. ——— *Impossibile.*

¶ Similis est ratio syllogismorum priuantium. ¶ Perspicuum igitur *est*, nisi impossibile coniungatur cum terminis ab initio *acceptis* non propter positionem[a] falsum accidere. ¶ An ne sic quidem semper propter hypothesim erit falsum? Nam si τὸ α ponatur inesse non τῷ β, sed τῷ κ, & τὸ κ τῷ γ, atque hoc τῷ δ: sic quoque manet *ipsum* impossibile.

9 ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν ἔσται συλλογισμῶν ὄντων. ¶ Φανερὸν δή, ὅτι τὸ ἀδύνατόν μὴ πρὸς τοὺς ὅρους ἀφ' ἧς ἀρχῆς ὄντες, οὐ διὰ θέσιν τινὰ συμβαίνει τὸ ψεῦδος. ¶ Ἢ οὐδ' οὕτως ἀεὶ δόξει ὑποθέσιν ἔσεσθαι τὸ ψεῦδος; καὶ γὰρ εἰ μὴ τῷ β, ἀλλὰ τῷ κ ἐνέσται τὸ α ὑπάρχειν, τὸ δὲ κ τῷ γ, καὶ τοῦτο τῷ δ· καὶ οὕτω μενεῖ τὸ ἀδύνατον.

[a] Hypothesim.

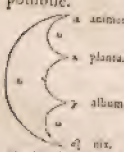

α Omnis planta est animata. ——— *Hypothesis.*
κ Omne album est planta:
γ Omnis nix est alba: Ergo
δ Omnis nix est animata. ——— *Impossibile.*

Similitérque sursum versus acceptis terminis.

Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω λαμβάνουσι τοὺς ὅρους.

sensu

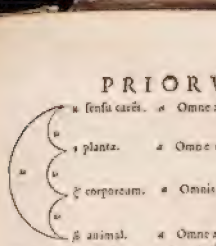

Ὡς ἐπὶ κεὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος τούτου, συμβαίνει τὸ ἀδύνατον· οὐκ ἄρ' ἐστὶν ὑπόθεσις τοῦτο[a].

Cùm igitur impossibile accidat siue hoc sit, siue non sit: non erit propter positionem[a]. ¶ Aut si hoc non sit, nihilo minùs effici falsum nō ita accipi debet, quasi alio posito accidat impossibile: sed, cùm hoc ablato, per reliquas propositiones concluditur idem impossibile. quandoquidem nihil fortasse absurdi est, si falsum cōcludatur per multas hypotheses: veluti lineas parallelas [b] concurrere[c], siue maior sit *angulus* internus[d] externo[e], siue triangulus plures duobus rectis *angulos* habeat[f].

a Hypothesim.

b Id est, lineam a b, & lineā c d. c Id est, si prodeantur, tandem aliquando coniunctum iri in aliquo puncto. d Angulo g. e Angulo h.

¶ Εἰ δὲ μὴ ὄντος τούτου μᾶλλον ἦν τὸ ψεῦδος, οὐδὲν ἦν μᾶλλον τοῦτο ὑπόθεσις· ὥστε καὶ τὸ ψεῦδος ἔσται συλλογισμός.

¶ Aut si non sit hoc, magis falsum erat, quod non sit: nihilo magis hoc erit hypothesis. quare & falsum erit syllogismus.

De falsa ratione, Cap. XVIII.

Ὁ δὲ ψευδὴς λόγος γίνεται περὶ τὸ πρῶτον ψεῦδος, ὃ ἐξ ἀρχῆς ἐν τοῖς δυσὶ προτάσεσιν, ἢ ἐν πλείοσι τοῖς ἐξ ἀνάγκης συλλογισμούς. εἰ μὲν οὖν ἐν τοῖς δυσὶ· τούτων αὐτῶν ἀνάγκη τὸν ἕτερον, ἢ καὶ ἀμφοτέρους εἶναι ψευδεῖς· ἐξ ἀληθῶν γὰρ οὐκ ἐνδέχεται[g] ψευδὴς συλλογισμὸς γενέσθαι. εἰσὶ δ' ἐν πλείοσιν, οἷον, τὸ μὲν γ ἄρα τῷ α, βτοῦ τε δὲ ἄρα τῷ δ ε ζ η· τούτων δὲ τὸ ἴσον τῷ ἑνὶ ψεῦδος, καὶ ἓν ἐν τῷ ὅλῳ λόγῳ. τὸ δὲ α καὶ τὸ θ δι' ἑνὸς ἀναγόμενα· ὥστε ναὶ ἑκάτερον τι συμβαίνει τὸ συμπέρασμα, ἓν τὸ ψεῦδος[h].

FAlsa autem ratio efficitur ob *id quod* primum falsum *est*, aut enim ex duabus propositionibus, aut pluribus constat omnis syllogismus. Si igitur ex duabus *constet*: harum alterum, vel ambas necesse est falsas esse: ex veris namque non erat[g] falsus syllogismus. sin ex pluribus *constet*, velut τὸ γ *probetur* per α β, hæc autem per δ ε ζ η: horum superiorū quippiā falsum *est*: & propter hoc ratio *est falsa*. nam τὸ α & τὸ δ per eā concluditur. itaque propter eorum quippiam efficitur conclusio & falsum[h].

f Triangulus duorum habet duos angulos rectos, quia habet tres angulos æquales duobus rectis, ut probatur apud Euclid. lib. 1. propositā 7.

g Non est, possunt fieri sup. 2. 1. & 4 huius libri.

h Id est, ex falso γ falsa.

Prosyllogismi { Primi propositio { maior ζ / minor η ; Secundi propositio { maior δ / minor ε

α maior propositio
β minor propositio } syllogismi prima conclusio
γ conclusio

De catasyllogismo, & crypsi: seu, de syllogistica victoria, & occultatione, CAP. XIX.

1 ¶ *Præcepta pro respondente, contra eum qui argumentatur. Cautio, ne fiat vllus ſyllogiſmus.* 2 *Cautio, ne proferatur certa conclusio.* 3 ¶ *Præceptum generale pro eo qui argumentatur, contra respondentem.* 4 ¶ *Præcepta ſpecialia pro eo qui argumentatur, contra respondentem. De prosyllogiſmis.* 5 *De ſyllogiſmis compoſitis.* 6 *De vtili & ſimplici ſyllogiſmo.*

VT autē contra nos ſyllogiſmo non concludatur, obſeruare debemus cum ſine cōcluſionibus rationē[a] *aduerſarius* rogat, ne bis concedatur idem in propoſitionibus: quoniam ſcimus ſine medio nōn eſſici ſyllogiſmum: medium verò eſt, quod ſæpius dicitur. ¶ Quomodo autem ad quamque concluſionem [b] medium obſeruare oporteat, perſpicuum eſt ex eo quòd ſcimus quænam in quaque figura probetur. hæc [c] autē nos non latebit: quia ſcimus, quomodo [d] ſubeamus diſputationem. ¶ Quod verò iuſſimus reſpondentes cauere: *id* vt latеat, conentur efficere qui argumentantur. ¶ Quod het, primùm niſi concluſiones[e] probēt antecedentibus ſyllogiſtinis: ſed ſumptis *propoſitionibus* neceſſarijs[f], *hæ concluſiones* latebunt.

¶ Præterea ſi non proximas[g] roget, ſed quàm plurima media[h]. Exempli cauſâ concludendum ſit τὸ α de ζ. media verò ſint τὰ β γ δ ε. oportet igitur petere, an τὸ α *inſit* τῷ β: & rurſus, nōn an τὸ β *inſit* τῷ γ, ſed an τὸ δ ἢ τῷ ε: deinde an β ἢ τῷ γ: atq; ita reliqua.

a Id eſt, propoſitiones ſyllogiſmorum, neſcimus enim, quo medio vtarus ad aduerſarium probandum cuncliſione? neq; ciplatem promulgnorarmus concluſiones ſyllogiſmorum, quæ futurę ſunt propoſitiones in ſyllogiſmo principali. hæ ſunt quas aduerſarius dicetur non poſtulare: & ne poſtulet. Ariſtoteles cum monebit part 4.

b Cùm certò ſci nous, quam concluſionē aduerſarius ſibare velit.

c Concluſio principalis.

d Id eſt, qua de re.

e Id eſt, propoſitiones ſyllogiſtinæ principalis, quæ ſunt cōcluſiones prosyllogiſmorum.

f Ex quibus neceſſariò colligitur hæ concluſiones.

g Proxima pronuncіata ſunt quæ habent terminum communem: vt in ſequēti exemplo propoſitiones α & β & β γ ſunt proximæ propter cōmunem terminum β.

h Id eſt, quàm multas poterit propoſitiones interponere propoſitionibus naturā proximis: atque ita eas ſeparare.

Πρὸς δὲ τὸ μὴ κατασυλλογίζε- 1
σθαι ἡμᾶς περὶ τῶν ἀποφάσεων, ὅταν αἰτῇ συμπεράσματον ἐρωτᾷ τὸν λόγον[a], ὅπως μὴ δοθῇ δίς τὸ αὐτὸ ἐπὶ ταῖς ἀποφάσεσιν ἐπισυλλήπτοις ὅμοιον, ὅτι αὐτὸ μέσον συλλογισμὸς ἐγίνεται, μέσον δὲ ὅτι τὸ πλειόνακις λεγόμενον. ¶ Πῶς δὲ δεῖ πρὸς ἕκαστα 2
συμπέρασμα[b] περᾶν τὸ μέσον φανερὸν ἐκ τῶν εἰδέναι ποῖον ἐν ἑκάστῳ σχήματι δείκνυται. τοῦτο δ' ἡμῖν ἡ λύσις), ὅτε τὸ εἰδέναι πρὸς ὑποχωροῦμεν τὸν λόγον. ¶ Καὶ ὅλως ὅπερ ἐν- 3
ταῦθα ἐκελεύομεν ἐκείνοις ὑπακούοντας πειρᾶσθαι λανθάνειν. ¶ Τοῦτο δὲ 4
ἐὰν ἐρωτῶν μὴ, ἐὰν τὰ συμπεράσματα[c] μὴ ἐρωτᾷ συλλογίζοντα· ἀλλ' εἰλημμένων τῶν ἀναγκαίων, ἄδηλα ἔσται. ¶ Ἔτι δὲ ἐὰν μὴ τὰ 5
ἐγγυτέρω[d] ἐρωτᾷ, ἀλλ' ὅτι μάλιστα τὰ μέσα[e]. οἷον ἐγὼ δίον συμπεραίνεσθαι τὸ α κατὰ τοῦ ζ, μέσον δὲ τὰ β γ δ ε. δεῖ οὖν ἐρωτᾶν, εἰ τὸ α τοῦ β κατὰ παντὸς, μὴ εἰ τὸ β τοῦ γ, ἀλλ' εἰ τὸ δ τοῦ ε· καὶ ἔπειτα, εἰ τὸ β τοῦ γ· οὕτω τὰ λοιπά.

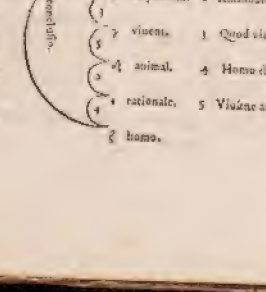

¶ Κεφ

ς ¶ Κἂν δι' ἑνὸς μέσου γένῃ ὁ συλλογισμός, ὅτῳ τὸ μέσον ἀρχέσθαι μάλιστα γὰρ αὖ οὕτω λανθάνει τὸ ἔσχατον μόριον.

ς ¶ Et si per vnum mediũ fiat syllogismus, à medio incipere *oportet*: sic enim maximè poterit latere[a] respondentem.

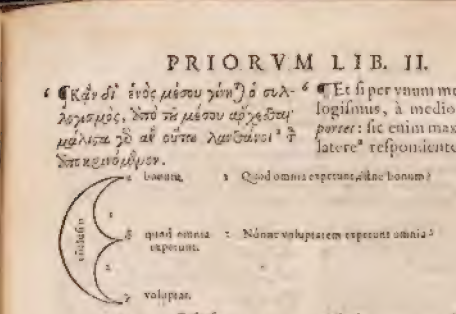

a Quia medius terminus abest à conclusione, in qua ponitur ambo extrema. Præterea qui in prima figura incipit à medio, peruertit ordinem, & syllogismum efficit obscuriorem breuitatis[b] causa: & commodissimus est progressus ab α ad β, & à β ad γ, vel contrà à γ, ad β, & à β ad α. Primo modo deducimus à maiori extremo per medium terminum ad minus extremum, altero modo adsumimus à minori ad maius per medium. Quòd si incipiamus à medio, ro gimur regredi. nam si pergeramus à medio ad maius, regimur regredi ad medium, vt pergere diamus ad minus. aliàs si cõtinuo pergere daremur ad maius, ut extremum conclusionem ex vna propositione necessariò sequeretur. Quòd si ita fiat, ea quidem conclusione pergendi à medio ad maius, nõ possumus pergere ad minus, nisi rursus fieri mus ad medium. ne colligatur cõclusio ex vna pro positione, quia necessitas est in qua non est fabulosus numeri ex tremus tribus tam exemplis horum progressuũ, quòd latinus hæc intelligentes.

b Vide Ba. Erasmi cap. 1 à 18. li. respondens non vere dixit vltra vi pothesim

De Elencho, Cap. x x.

1 Propositio. 2 Expositio quando sit elenchus, & quid sit. 3 & quando non sit, quia pro positione negata, & est pars priorum.

ΕΙσὶ δὲ ἐροῦμεν, πότε καὶ πῶς ἐχόντων τῶν ὅρων γίνῃ ὁ συλλογισμὸς φανερὸν καὶ πότε ἔσται, καὶ πότε οὐκ ἔσται ἔλεγχος. ¶ Πρῶτον μὲν δὴ σχεδὸν συμβήσεται, ἢ ἐναλλὰξ τιθεμένων τῶν ἀποφάσεων· οἷον τὸ μὲν Στοχαστικὸς τῆς δὲ καταφατικῆς· ἐν χωρεῖ γίνεσθαι ἔλεγχον. ὧν γὰρ συλλογισμὸς καὶ οὕτω καὶ ἐκείνως ἐχόντων τῶν ὅρων. ὡς τὸ αἰ τὸ καὶ μόνον εἶναι ἐναντίον τῷ συμπεράσματι, αἰὰν καὶ γίνεσθαι ἔλεγχον· ὁ γὰρ ἔλεγχος ἀεὶ ἀφάπτωσις συλλογισμός. ¶ Εἰ δὲ μηδὲν συμβήσεται, ἀδύνατον γίνεσθαι ἔλεγχον. οὐ γὰρ ὧν συλλογισμός, ἅπαντες τῷ ὅρων ἐφεπτικῶν ὄντων. ὥστε οὐδὲ ἔλεγχος. εἰ μὲν γὰρ ἔλεγχος, ἀνάγκη συλλογισμὸν εἶναι. συλλογισμὸς δ' ὄντος, οὐκ ἀνάγκη ἔλεγχον. ¶ Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν μηδὲν τεθειμένῃ τῶν προκειμένων ἐν ὅλῳ· ὁ γὰρ αὐτὸς ἐστὶ διορισμὸς ἐλέγχου καὶ συλλογισμοῦ.

QVia verò habemus, quando, & quomodo *se* habentibus terminis sit syllogismus: perspicuũ etiam *est*, quãdo erit, & quãdo nõ erit elẽchus. ¶ Omnibus enim concessis, aut responsionibus vice versâ positis, vtputa altera affirmante, altera negante, poterit fieri elẽchus. erat enim syllogismus tam hoc quam illo modo *se* habentibus terminis. quare si quod positum est, sit contrarium conclusioni: necesse est fieri elenchum: quoniam elenchus[a] *est* syllogismus cõtradictionis. ¶ Quòd si nihil eõcedatur, impossibile est fieri elenchũ. non enim erat syllogismus, cùm omnes termini sint primarii. quare nec elenchus. etenim si *sit* elenchus, necesse *est* esse syllogismũ. si verò sit syllogismus, nõ necesse *est* esse elenchũ. ¶ Idẽ *dicendũ est*, si nihil per responsionẽ positum fuerit *quod sit* in toto[b]: quoniam elenchi & syllogismi eadem est ratio.

a Quia medius terminus abest à conclusione, in qua ponitur ambo extrema. Præterea qui in prima figura incipit à medio, peruertit ordinem, & syllogismum efficit obscuriorem breuitatis causa: & commodissimus est progressus ab α ad β, & à β ad γ, vel contrà à γ, ad β, & à β ad α. Primo modo deducimus à maiori extremo per medium terminum ad minus extremum, altero modo adsumimus à minori ad maius per medium. Quòd si incipiamus à medio, rogemur regredi. nam si pergeramus à medio ad maius, regimur regredi ad medium, vt pergere diamus ad minus. aliàs si cõtinuo pergere daremur ad maius, ut extremum conclusionem ex vna propositione necessariò sequeretur. Quòd si ita fiat, ea quidem conclusione pergendi à medio ad maius, nõ possumus pergere ad minus, nisi rursus fieri mus ad medium. ne colligatur cõclusio ex vna propositione, quia necessitas est in qua non est fabulosus numeri extremus tribus tam exemplis horum progressuũ, quòd latinus hæc intelligentes.

b Vide Ba. Erasmi cap. 1 à 18. li. respondens non vere dixit vltra vim hypothesim propositionem

De deceptione, Cap. XXI.

1 Prima deceptio propter mutatam propositionem vnam falsam, aut duas falsas. 2 Secunda deceptio cum sumuntur medię sine subalternis. 3 Quando vna sit falsa, 4 vel prima deceptio. 5 Quando vtraque sit. 6 Tertia deceptio propter mutatam particularem ignorantiam. 7 De natura Plusquam in Maiore, quid significet in conclusione. 8 Alia deceptio in conuersis syllogismis. 9 Quarta deceptio ex ea quod non conuertatur alia conuersibilis cognito conuerso propositionis. 10 Obscura. 11 Solutio.

INterdum accidit, vt, quemadmodum in terminorũ positione decipimur[a], ita etiam in existimatione fiat deceptio. Vt si contingat idem pluribus primùm[b] inesse, & alterum quis ignoret, putétque nulli inesse, alterũ sciat. Insit.n. per se τὸ α τῷ β & τῷ γ: itidémque hæc τῷ δ. si quis igitur putet τὸ α inesse omni β, & hoc omni δ· τὸ α autem nulli γ, & hoc omni δ: eiusdem[c] secundum idem [d] habebit scientiã[e] & ignorantiam[f]. δ παντὶ· τὸ ἀυτὸ[g] καὶ ταυτὸν[h] ἐξ ὑποτιθήμενος ἔ ἀγνοιαν[i].

a Quia nõ dãtur quatuor propositiones mutatis terminis ob vnicum tãtum. Vide cap. 38. libri superioris.
b Id est, vniuersaliter, sine medio: vel vt mox dicetur per se non hæc α. simul idem significant.
c Id est, τὸ δ.
d Idem α.
e Per β.
f Per γ.

Συμβαίνει δὲ ἐνίοτε, καθάπερ ἐν τῇ θέσει τῆς ὅρου ἀπατᾶσθαι[a], καὶ κατὰ τὴν ὑπόληψιν γίνεσθαι τὴν ἀπάτην. οἷον εἰ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ πλείοσι πρώτοις[b] ὑπάρχειν. καὶ τὸ μὲν, λελῆσθαι πᾶσι, μηδενὶ ὑπάρχειν· τὸ δὲ, εἶναι, εἰσὶν οἷς τὸ α τῷ β κ, τῷ γ καὶ αὐτὸ ὑπάρχον, καὶ ταῦτα παντὶ τῷ δ, ὡσαύτως. εἰ δὴ τῷ μὲν β τὸ α παντὶ οἶσταί ὑπάρχειν, καὶ τοῦτο τῷ δ παντί· τῷ δὲ γ τὸ α μηδενὶ, ἔ τοῦτο τῷ δ παντί· τὸ ἀυτὸ ἄρα καὶ ταυτὸν ἐξ ὑποτιθήμενος ἔ ἀγνοιαν.

a Id est, ἐν τῷ.
b Id est, καθόλου.

Secundæ.

V. *Bar* Omne bipes est animal.
V. *ba* Quoddam homo est bipes.
Ergo
V. *ra* Quoddam homo est animal.

Tertiæ.

F. *ce* Nullum carabile est animal.
V. *la* Omnis homo est carabile.
Ergo
F. *ren* Nullus homo est animal.

g Id est, quæ fiunt ex subalternis.

¶ Rursus si quis decipiatur circa ea quæ *fiunt* ex eadem serie[g]. vt si τὸ α insit τῷ β, hoc autem τῷ γ, & τὸ γ τῷ δ: existimet autem τὸ α omni β inesse, & rursus nulli γ. simul enim sciet & non existimabit inesse.

¶ Πάλιν εἰ τις ἀπατᾶσθαι ἐθέλει τὰ ἐκ τῆς αὐτῆς συζυγίας[g]· οἷον εἰ τὸ α ὑπάρχει τῷ β, τοῦτο δὲ τῷ γ, καὶ τὸ γ τῷ δ· ὑπολαμβάνει δὲ τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρχειν, καὶ πάλιν μηδενὶ τῷ γ. ἅμα γὰρ ἐπίστοιτο τε κ, οὐχ ὑπολήψεται ὑπάρχειν.

substantia

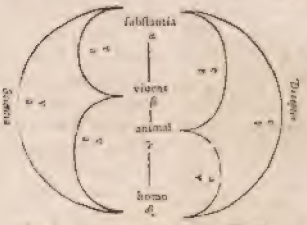

Darapti. Felapton.

V. Bar Omne vitiens eſt ſubſtantia:
V. ba Omnis homo viuit:
Ergo
V. ra Omnis homo eſt ſubſtantia.

F. ce Nullum animal eſt ſubſtantia:
V. la Omnis homo eſtanimal.
Ergo
F. ron Omnis homo eſt ſubſtantia.

¶ ἆρ' οὐδὲν οὐδὲν ἄλλο ἀξιοῖ ὃν τοῦτον, ἢ ὅτι τὸ β τῷ α τὸ γ ὑπάρχειν, ἢ τὸ μὴ ὑπολαμβάνειν τὸ β τῷ γ ὑπάρχειν, διὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν τὸ α τῷ γ ὑπάρχειν, διὰ τὸ μὴ ὑπάρχ

a Id est accipere duas propositiones, altera pertinente ad β, altera ad γ, vt omne β sit α, nullum γ sit α, non addito medio ambabus propositionibus.

b Id est, fumere ex vna media ambas propositiones, ex altero vnam, vt in exemplo, quod Aristoteles subaudiat inter has propositiones τὸ β & sola mente ſibi fingat Celarent.

c Coniunge lib. 1 Poster. Analyt. cap. 1 & lib 6. Ethic. Nicomach. cap 3.

vnam[a] propositionem, aut ſecundum alterum ambas[b] exiſtimare, nihil vetat: veluti τὸ α inesse omni ζ, & τὸ β τῷ γ: rurſusque τὸ α nulli γ. ¶ Hæc enim deceptio ſimilis eſt ei qua decipimur circa particularia, vtputa[c] ſi omni β τὸ α ineſt, ac ζ β omni γ: τὸ α omni γ inerit. Si quis igitur nouit τὸ α alii omni inesse cui τὸ β ineſt, nouit etiam inesse τῷ γ. ſed nihil prohibet quo minus ignoret τὸ γ eſſe. Veluti ſi duo anguli recti; vbi β, triangulus: vbi γ, ſenſibilis triangulus.

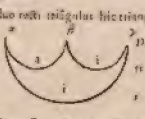

Omnis triangulus habet——Natura.
duos angulos rectos:
Hic eſt triangulus——Ignotum.
Ergo
Hic habet duas rectos.——Cognitum. { Vniuerſale ſeruum. Propria quædam.

Poteſt enim quiſpiam exiſtimare non eſſe τὸ γ, ſciens omnẽ triangulum habere duos rectos: quare ſimul cognoſcet[d] & ignorabit[e] eandem rem. Noſſe enim omnem triangulũ habere duos rectos, non eſt quid ſimplex[f]: ſed ità dicitur, vel quia ſcientia vniuerſalis habetur, vel quia particularis[g]. Sic igitur cognouisse vniuerſali nouit ζ γ habere duos rectos: particulari autem non nouit. Quare non habebit[h] ſcientiam & dee primam contrariãs.

d Cognouisse vniuerſaliter.
e Cognitionis propriæ.
f Non duo modo accipiuntur.
g Patet, quia dicitur ſcire vniuerſali, cui nata eſt conuenire ſcientia, atque ea ſcimus per ſe. Quæ autem ita demonſtrabilia non ſunt, ea ignoramus.
h A Platone.

¶ Similiter *ſe habet* vario *ſcirpsi*[i] in M. none, quòd ſcientia *ſit* reminiſcentia. nunquam enim accedit vt ſingulare præſcia tueri[ſed] dum inductionem facimus, ſimul accipimus particularium ſcientiam, quaſi agnoſceres. qua dã[k] enim vbi vidimus, ſtatim cognoſcimus. vtputa *haberet ea angulos æquales* duobus rectis, ſi *modo* ſcimus eſſe triangulum. Similis eſt alterũ ratio.

i Sup. ſtatuerat. eum ſcire triangulum habere.

k Id est, ſingulatim.

¶ Vniuerſali igitur cognitione intelligimus particularia, propriũ

μίαν[a], ἢ κῇ τὸ ἕτερον ἀμφοτέραις οὐδὲν κωλύει. οἷον τὸ α παντὶ τῷ β, καὶ τὸ β τῷ δ· καὶ πάλιν, τὸ α μηδενὶ τῷ γ. ¶ Ὁμοία γὰρ ἡ ἴσωσις τῇ ἀπάτῃ, καὶ ὡς ἀπατώμεθα ἐφ' ἑκάστου, οἷον εἰ τῷ β παντὶ τὸ α ὑπάρχει, τὸ δὲ β τῷ γ παντὶ· τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρξει. εἰ οὖν τις οἶδεν, ὅτι τὸ α, ᾧ τὸ β, ὑπάρχει παντί· οἶδε καὶ ὅτι τῷ γ. ἀλλ' οὐδὲν κωλύει ἀγνοεῖν τὸ γ ὅτι ἔξιν. οἷον εἰ τὸ μὲν α, δύο ὀρθαί· τὸ δὲ β, ἐφ' ᾧ β, ξύλινον· τὸ δὲ γ, αἰσθητὸν ξύλινον.

Τ' πολλάβοι γὰρ ἂν τις μὴ εἶ τὸ γ, εἰδὼς ὅτι πᾶν ξύλινον ἔχει δύο ὀρθάς· ὡς[a] ἅμα εἴσεται[d], καὶ ἀγνοήσει[e] ταυτόν. τὸ γὰρ εἰδέναι ὅτι πᾶν ξύλινον ἔχει δύο ὀρθάς, οὐχ ἁπλοῦν ἐστι· ἀλλὰ τὸ μὲν, πᾶν τὸ καθόλου ἔχειν ἐπίστασθαι· τὸ δὲ, πᾶν τὸ καθ' ἕκαστον[g]. οὔτε μὲν οὖν ἐς τὴν καθόλου, οὐδὲ τὸ Γ ὂν δύο ὀρθάς· ἐς δὲ τὴν καθ' ἕκαστον, οὐκ οἶδεν· ἐς ἣν ἕξει[h] τὰς ἐναντίας. ¶ Ὁμοίως δ' ἔ ὁ ἐν τῷ Μένωνι λόγος, ὅτι ἡ μαθησις ἀνάμνησις. οὐδαμοῦ γὰρ συμβαίνῃ ἀφορισθῆναι τὸ καθ' ἕκαστον ἀλλ' ἅμα τῇ ἐπαγωγῇ λαμβάνειν τὸν τῷ μέσῳ ἐλάττονα, ὅτι τὰ ἄτομα ἐστὶν ἕκαστα· ἴσως γὰρ ἀλλως ἐστὶν ἐπιστητὰ τὰ μὴ ἄτομα. οἷον ὅτι δύο ὀρθαὶ, ἐὰν ἀνάμμῃ ὅτι ξύλινον· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

¶ Τῇ μὲν οὖν καθόλου ἐπιστήμῃ τὰ ἐν μέσῳ, τῇ δ' αἰσθήσει

a Id est accipere duas propositiones, altera pertinente ad β, altera ad γ, vt omne β sit α, nullum γ sit α, non addito medio ambabus propositionibus.

b Id est, ſumere ex vna media ambas propositiones, ex altero vnam, vt in exemplo, quod Aristoteles ſubaudiat inter has propositiones τὸ β & ſola mente ſibi fingat Celarent.

c Coniunge lib. 1 Poster. Analyt. cap. 1 & lib 6. Ethic. Nicomach. cap 3.

d Cognouisse vniuerſaliter.

e Cognitionis propriæ.

f Non duo modo accipiuntur.

g Patet, quia dicitur ſcire vniuerſali, cui nata eſt conuenire ſcientia, atque ea ſcimus per ſe. Quæ autem ita demonſtrabilia non ſunt, ea ignoramus.

h A Platone.

i Sup. ſtatuerat. eum ſcire triangulum habere.

k Id est, ſingulatim.

οὐκ ἴσμεν. ὅτε δ' οὐ δι' ὅλου καὶ ἁπλῶς ἀγνοοῦμεν αὐτά, πλεῖν ἢ οὐκ ἐπιστάμεθα. ἀλλ' ἔχειν μὲν τὴν κατὰ μέρος ἐπιστήμην, ἀπατᾶσθαι δὲ τῷ καθόλου μέρος ἐπιστητοῦ· οἷον καὶ εἰ τὴν ἀσυμπτωμάτων οὐ χ ἑκάστου ἢ καθ' ἑκάστου τὴν μέσην ἀπάτη, τῷ καθ' ὃν συλλογισμὸν ἐπιστημονικὸν, ἢ καθ' ἑκάστου τὸν μέσον ὑπολαμβάνειν. ¶ Οὐδὲν δὲ κωλύει εἰδότα, κατὰ τὸ α ὅλῳ τῷ β ὑπάρχειν, καὶ πάλιν τῷ γ, οἴεσθαι μὴ ὑπάρχειν τὸ α τῷ γ. εἰδέναι, ὅτι πᾶσα ἡμίονος ἄτοκος, καὶ οὗτος ἡμίονος, οἰόμενος κύειν ταύτην. οὐ γὰρ ἐπίστασθαι, ὅτι τὸ α τῷ γ, μὴ συνδεδῶκὸς τὸ καθ' ἑκάστου.

cognitione non novimus. Quare accidit etiam in his falli: non tamen *existimatione* contraria: sed quia habemus *cognitionem* vniuersalem, & decipimur particulari. Itaque similiter *fit* & in iis quæ antea diximus. non enim cõtraria *est* conceptio ex medio *orta*, scientiæ per syllogismum *acquisitæ*, nec existimatio secundum ambo media. ¶ Nihil autem vetat quo minus sciens *Ω a* toti *Ω* inesse, ac rursus *hoc inesse τῷ γ*: putet non inesse *τὸ α τῷ γ*: verbi gratiâ, *sciens* omnem mulam *esse* sterilem. & hanc *esse* mulam, putet hanc ferre in vtero non enim scit *Ω a inesse τῷ γ*, nisi simul consideret vtrumq; pronũciatũ.

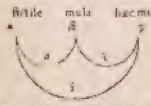

δῆλον δὲ καὶ ὅτι τὸ εἰδέναι τὸ μὲν εἰδότα, τὸ δὲ μὴ εἰδότα, ἀπατᾶσθαι φάσκειν εἶναι ἐνίοτε αἰσθόμενον καθόλου τοὺς κατὰ μέρος ἐπιστήμας. οὐδὲν γὰρ κωλύει αὐτὸν ἔχειν τὰς οἰκείους ἐπιστήμας ἀγνοοῦντα ἴσως, οὐδ' ἀεὶ ἁπλῶς ἀγνοοῦντα· ἀγνοεῖ μὲν, εἰ μὴ ὡς τὸ καθόλου. ¶ τὸ ἔχειν τὰς οἰκείας ἐπιστήμας, ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ ἐνεργεῖν. τὸ δὲ ἐπιστασθαι λέγεται ζητῶ. ἢ ὡς ἐν καθόλου, ἢ ὡς τῇ οἰκείᾳ, ἢ ὡς τὸ ἐνεργεῖν. ὥστε καὶ τὸ ἁπατᾶσθαι πᾶσαν ἀνάγκη. οὐδὲν ἐμὲ κωλύει καὶ εἰδότα, ἃ ἁπατᾶσθαι, ᾧδε τὸ αὐτὸ, πλεῖν οὐκ ἐναντίως. ὅπερ συμβαίνει καὶ τὸ καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην πλεῖν ἀφεῖσαι, καὶ μὴ ἐπισκεψαμένῳ ἀφεῖσαι. ὑπολαμβάνων γὰρ κύειν πλεῖν ἡμίονον, οὐκ ἔχει πλεῖν ἢ ὅτι ἐνεργεῖν ζητοῦμεν· οὐδ' αὖ

Quocirca perspicuum *est*. & si alterum nouerit, alterũ non nouerit, eum deceptum iri. quomodo se habent vniuersales scientiæ ad particulares. ex iis enim quę sub sensum cadũt, nihil à sensu absens cognoscimus, ne quidem si *ad amussim* senserimus, nisi *hac ratione* quia vniuersalem & propriam scientiam habemus, non quòd actu *ea scientia* vtamur. Scire enim dicitur tribus modis: *nempe aut cognitione* vniuersali, aut propria, aut actu & operatione. quare etiam decipi *dicetur* tot modis. Nihil igitur prohibet, quemquam cognoscere ac decipi in eadem re, non tamen modo cõtrario. quod ei quoque accidit, qui secũdum vtramque propositionem cognoscit, nec prius considerauit, existimans enim mulam vterum ferre, non habet actu scientiam: nec rursus

a Sub dissentio

b In primo & secundo genere deceptionis.

c Id est, mulam propositi autem, quam scientiam habet, cognoscit hoc, non considerauit an concipiat in vtero ferre, an non concipiat.

propter existimationem[a], habet errorem scientiæ[b] contrarium. nam *scientia* vniuersalis contrarius error est syllogismus[d]. ¶ Qui[c] verò existimat boni essentiam *esse* mali essentiam, idem *esse* existimabit essentiam boni & mali. sit enim boni essentia, vbi τὸ α: mali autem essentia, vbi τὸ β: iterum boni essentia, vbi τὸ γ. Quoniam igitur idem esse existimat τὸ β & τὸ γ, etiam existimabit τὸ γ esse τὸ β. rursusque itidem *existimabit* τὸ β esse τὸ α. proinde τὸ γ *esse* τῷ α.

διὰ τὴν ὑπόληψιν[a], ἐναντίαν ἀπιστήμῃ[b]. συλλογισμὸς γάρ ἐστιν ἡ ἐναντία ἀπάτη τῇ καθόλου[c]. ¶ Ὁ[c] δὲ ὑπολαμβάνων τὸ ἀγαθοῦ εἶναι κακὸ εἶναι, τὸ αὐτὸ ὑπολήψεται ἀγαθῷ εἶναι καὶ κακῷ. ἔστω γὰρ τὸ μὲν ἀγαθοῦ εἶναι, ἐφ' οὗ τὸ α· τὸ δὲ κακοῦ εἶναι, ἐφ' οὗ τὸ β· πάλιν δὲ τὸ ἀγαθῷ εἶναι, ἐφ' οὗ τὸ γ. ἐπεὶ οὖν ταὐτὸν ὑπολαμβάνει τὸ β καὶ τὸ γ, καὶ ἔσται τὸ γ τὸ β ὑπολήψεται· καὶ πάλιν τὸ β τὸ α· ὥστε καὶ τὸ γ τὸ α.

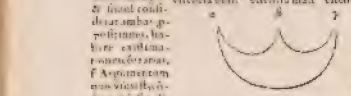

Quemadmodum[f] enim si verum erat, de quo *dicitur* τὸ γ, *de* eo dici τὸ β & de quo dicitur τὸ β, de eo dici τὸ α· etiam de γ *dici* τὸ α, verum erat: ita etiam *si res habet* in *verbo* existimare. Similitérque in *verbo* Esse. nam si idem *sit* τῷ γ & τῷ β, rursusque τὸ β & τὸ α: etiam τὸ γ idem erat quod τὸ α. itaque etiam in *verbo* Opinari, similiter *si res habet*. ¶ An hoc[g] *est* quidem neglectarium, si quis primum[h] cõcesserit: sed fortasse illud *est* falsum[i], quempiam existimare essentiam boni esse essentiam mali, nihil ex accidente[k]. multis enim modis hi et hoc existimare. Sed hoc[l] diligentiùs considerandum *est*[m].

Ὥσπερ[f] γὰρ εἰ ἐπὶ ὃ ἀληθὲς, καὶ τὸ τὸ γ, τὸ β· καὶ καθ' οὗ τὸ β, τὸ α· καὶ ἐπὶ τῷ γ τὸ α ἀληθὲς ἦν· οὕτω καὶ, ὅτε τὸ ὑπολαμβάνειν· ὁμοίως δὲ καὶ ὅτε τὸ εἶναι. τὸ αὐτὸ γὰρ ὅτε τὸ γ καὶ τῷ β, καὶ πάλιν τῷ β καὶ τῷ α, καὶ τὸ γ τῷ α ταὐτὸν ἦν. ὥστε καὶ ὅτε τῷ δοξάζειν ὁμοίως.

¶ Ἆρ' οὖν τοῦτο[g] μὲν ἀφετέον καὶ εἴ τις δώσει τὸ πρῶτον[h]· ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνο ψεῦδος, τὸ ὑπολαμβάνειν τινά, κακὸν εἶναι καὶ ἀγαθῷ εἶναι· καὶ μὴ καθ' συμβεβηκός[k]· πολλαχῶς γὰρ ἐγχωρεῖ τοῦτο ὑπολαμβάνειν. σκεπτέον[m] δὲ τοῦτο[l] βέλτιον.

[a] Quæ enim hanc rem mouent, non magis esse videntur quod est quam contrarium. [b] Quod per se est bonum, potest ex accidente, id est in specie quadam falsi, aliquem circumstitum sitiri malum, vt per se bonum est reddere dapsilem, & mali non est reddere gladium furiosi. Contrà quoque quod per se malum est, potest bonum ex malum esse, si fures accuset: sed bonum est tamen interest in mare navis frumenti causa mittam quoque ab alio hoste vulneran hac tamen positio Platonico loco, vt est apud M. Tullium, libro 3 de finibus Bonorum. [c] Quæ modus ex accidente sit malum, quod per se est bonum. [d] Non in his libris, sed in libro de syllogismis.

DE VARIIS ARGVMENTANDI AC DISSERENDI GENERIBVS, quæ ad syllogismos reducuntur,

TRACTATVS III.

De conuersione, & eligendorum fugiendorúmque comparatione, CAP. XXII.

a In hoc cap. explicatur pars capit. quædam quibus Aristoteles vsurus est in sequ. cap.

1 ¶ *Theorema primum. Conuersio propositionum in Barbara, ob conuersionem conclusionis.*
2 *Conuersio conclusionis in Celarent ob conuersionem maioris.* 3 *vel minoris propositionis.*
4 *Conuersio maioris propositionis in Celarent ob conuersionem conclusionis, & minoris propositionis.* 5 ¶ *Secundum.* 6 ¶ *Tertium.* 7 ¶ *Quartum.* 8 ¶ *Quintum.* 9 ¶ *Sextum, de eligendis & fugiendis.*

1 ΟΤΑΝ δὲ αἱ πρέφονται τὰ ἄκρα, ἀνάγκη καὶ τὸ μέσον ἀντιστρέφειν πρὸς ἄμφω. εἰ γὰρ τὸ α κῆ τῷ γ δῆλα τῷ β ὑπάρχει· εἰ αἱ πρέφει, καὶ ὑπάρχει, ᾧ τὸ α, παντὶ τῷ γ· καὶ τὸ β τῷ α ἀντιστρέφει, καὶ ὑπάρχει ᾧ τὸ α, παντὶ τῷ β, δῆλα μέσου τὸ γ· καὶ τὸ γ τῷ β ἀντιστρέφει, δῆλα μέσου τὸ α.

1 AM verò quando extrema cõuertuntur[b], necesse est etiam medium cõuerti cum ambobus[c]. Nam si τὸ α τῷ γ inest per β: si conuertitur[d], & cuicumque ineſt τὸ α, *ineſt* etiam τὸ γ: *certe* etiam τὸ β cum α[e] conuertitur: & cuicumque τὸ α ineſt, etiam τὸ β ineſt per medium γ: item τὸ γ cum β[f] conuertitur per medium α.

b Id est, quando conclusio conuertitur.
c Sub. extremis id est, necesse est cõuerti ambas propositiones. Hoc autem intelligendum est de syllogismis exactis in prima figura ex propositionibus veris, id Corollario.
e Maior propositio.
f Minor propositio.

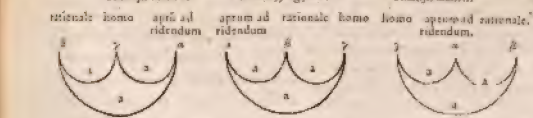

Ber Omnis homo est rationalis:
ra Omne aptum ad ridendum est homo.
Ergo
ra Omne aptum ad ridendi est rationale.

Bar Omne rationale est aptum ad ridendũ
ba Omnis homo est rationalis:
Ergo
ra Omnis homo est aptus ad ridendum.

Ber Omne aptum ad ridendum est homo;
ba Omne rationale est aptum ad ridendũ
Ergo
ra Omne rationale est homo.

2 ¶ Καὶ ἔστι τὸ μὴ ὑπάρχειν ὡσαύτως. οἷον, εἰ τὸ β τῷ γ ὑπάρχει, τῷ δὲ β τὸ α μὴ ὑπάρχει· οὐδὲ τὸ α τῷ γ οὐχ ὑπάρξει, εἰ δὴ τὸ β τῷ α ἀντιστρέφει, καὶ τὸ γ τῷ α ἀντι-

2 ¶ Itidemque se res habet in eo quod non ineſt. Vt si τὸ β τῷ γ ineſt, τῷ δὲ β autem τὸ α non ineſt: neque τὸ α τῷ γ inerit. si igitur τὸ β cum α conuertitur, etiam τὸ γ cum α conuerte-

Minor propositio in Celarent.
h *Maior propositio in Celarent.*
i *Conclusio in Celarent.*

ter. primus enim ℨ [a] non inest ℵ. ergo [b] neque ℨ γ inerit [c]: quoniam omni γ ℨ β inerat.

πρέψει, ἔστω γὰρ τὸ β μὲν ὑπὲρ πᾶσι τὸ α· οὐδὲ [b] ἄρα τὸ γ [c] παντὶ τῷ γ τὸ β ὑπάρξει.

Primus sine dubio irrationale aptũ ad ridendũ homo
Secundus conclusionis ad conversionẽ manens propositus aptum ad ridendum. homo irrationale.

Cc Nihil aptum ad ridendum, est irrationale
Ta Omnis homo est aptus ad ridendum:
Ergo
rem Nullus homo est irrationalis.

Cum Omnis homo est aptus ad ridendum.
ri Nihil irrationale est aptum ad ridendum.
Ergo
rem Nihil irrationale est homo.

¶ Et si cum ℨ ℶ γ conuertitur, etiam cum α ℶ γ conuertetur. nam de quocumque dicitur ℶ β, dicetur etiam ℶ γ [f].

¶ Καὶ εἰ πρὸ τοῦ β τὸ γ ἀπερίφορον πρὸ τοῦ α τὸ β ἀπερίφορον, καὶ τὸ α παντὸς τοῦ β, τοῦ τὸ γ.

[a] Iunque ℨ α ℵ diuersa de aliquo α, etiam α γ diuersum de aliquo α erit homine de irrationalis: quod est impossibile.

Primus syllogismus. Deductio ad impossibile, qua probatur conuersio secunda.
irrationale aptũ ad ridendũ homo
homo aptũ ad ridendũ irrationale.

Ce Nihil aptum ad ridendum est irrationale:
Da Omne aptum ad ridendum est homo:
Ta Omnis homo est apeum ad ridendum:
Ergo
rem Nullus homo est irrationalis.
Hypothesi falsa.
Aliquod irrationale est aptũ ad ridendum:
Ergo
Aliquod irrationale est homo.
Cõclusio impossibilis.

¶ Et si ℨ γ cum α conuertitur [g], etiam ℶ α conuertetur cum α. nam cui ℶ β inest, eidem inest etiam ℶ γ [h]: cui vero inest ℶ α, non inest ℶ γ [i]. atque hoc solum [k] à conclusione incipit: alia [l] vero non similiter, vt etiam in attributiuo syllogismo [m].

¶ Καὶ εἰ τοῦ [g] παντὸς τὸ α ἀπερίφορον, καὶ τὸ β ἀπερίφορον [παντὸς τοῦ α] ᾧ γὰρ τὸ β, καὶ τὸ γ [h]. οὐ μὴν τὸ γ, τῷ α οὐχ ὑπάρχει [i]. καὶ μόνον τοῦτ' [k] ἀπὸ τοῦ συμπεράσματος ἀρξάμενος· ἀλλα [l] οὐχ ὁμοίως, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ [m] κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ.

[g] Sup. & τοῦ γ cum β addito vt non solum conuertatur conclusio, sed etiã minor propositio.
[h] Id est. Omne ℶ γ hoc est minor propositio ℨ Camestres, quæ conuertitur in conclusionẽ Celarent.
[i] id est, nullum α est γ. hoc est minor propositio ℵ Camestres, quæ conuertitur in conclusionẽ Celarent.
[k] Hoc solum in conclusione conuertendo. [l] Quia minor propositio non conuertitur.
[m] Quia minor propositio conuertitur in id est, in Barbara non conuertitur minor propositio, quæ conuertitur in conclusionẽ Celarent.

Conuersio secunda in conclusione manens propositus
homo
aptum ad ridendum. irrationale.

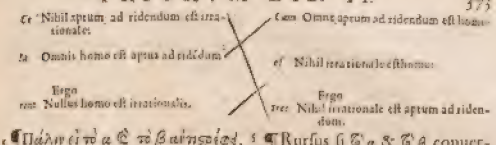

5 ¶ Πάλιν εἰ τὸ α ℂ τὸ β αὐτηρέφῃ, ἢ τὸ γ ℂ τὸ δ, ὥσωπερ ἐπάνω ἐδείκνυεν τὸ α ἢ τὸ γ ὑπάρχειν: καὶ τὸ β καὶ τὸ δ οὕτως ἕξει, ὡς τε παντὶ θατέρου ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ ὧ τὸ α, τῷ β· καὶ ᾧ τὸ γ, τὸ δ· παντὶ δὲ τὸ α ἢ τὸ γ, καὶ οὐχ ἅμα: φανερὸν ὅτι καὶ τὸ β ἢ τὸ δ παντὶ, καὶ οὐχ ἅμα. δύο γὰρ συλλογισμοὶ οὐγίνονται[a].

5 ¶ Rursus si ℂ α & ℂ β conuertantur, item ℂ γ & τὸ δ, cuiuis autem necesse sit aut ℂ α aut ℂ γ inesse: etiam ℂ β & τὸ δ ita se habebunt, vt cuiuis alterum insit. Cùm enim cui ℂ α *inest*, *etiam* ℂ β *insit*: & cui τὸ γ, *etiam* τὸ δ: cuiuis autem insit ℂ α vel ℂ γ, non *vtrumque* simul: perspicuum *est*, etiam τὸ β vel ℂ δ cuiuis *inesse*, nec *ambo* simul. duo namque syllogismi componuntur[a].

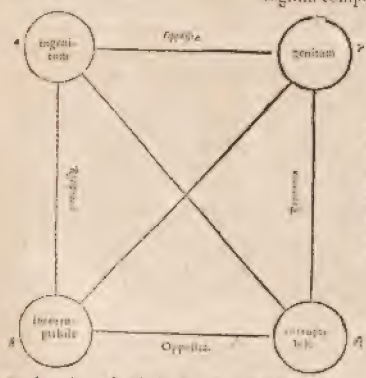

6 Πάλιν εἰ παντὶ μὲν τὸ α ἢ τὸ β, μηδὲ τῷ γ ἢ τὸ δ, ἅμα δὲ μὴ ὑπάρχει καὶ εἰ αὐτηρέφῃ τὸ α καὶ τὸ γ, ℂ τὸ β καὶ τὸ δ αὐτηρέφοι. εἰ γὰρ παντὶ μὴ ὑπάρχει τὸ β, ᾧ τὸ δ· δῆλον ὅτι τὸ α ὑπάρχει. εἰ δὲ τὸ α, καὶ τὸ γ· αὐτηρέφει γάρ. ὥστε ἅμα τὸ γ καὶ τὸ δ. τοῦτο δ' ἀδύνατον[b]. ἔστιν εἰ τὸ ἀφθαρτον ἀφθαρτῳ καὶ τὸ ἀ-

6 ¶ Rursus si cuiuis *inest* τὸ α aut τὸ β, & τὸ γ aut ℂ δ, simul autē non infint, & conuertantur ℂ α ac ℂ β: etiam τὸ β & τὸ δ conuertentur. nam si alteri nō inest τὸ β, cui *inest* τὸ δ, eō ſtat τὸ α ineſſe. quòd ſi τὸ α *inſit*, etiam τὸ γ *inerit*: quæ dequidem conuertuntur. quare ſimul *erunt* τὸ γ & τὸ δ. hoc autem eſt impoſſibile[b]. Vtpote ſi ingenitū & incorruptibile, & in-

[a] Duæ ſunt ſyllogiſmi, nempe alterū probatur aut eſſe β aut δ, id eſt, nō poſſe neutrū eſſe: alterū probatur non poſſe verū eſſe ſimul. Illa ſyllogiſmi ſuperiores verba ſunt conuerſi tantū hoc modo. Quicquid eſt aut α aut γ, non vtrumque, eſt aut β aut δ, nō vtrumque. atqui omne ens eſt aut α aut γ, non vtrumque. ergo omne ens eſt aut β aut δ, non vtrumque.

[b] Superioribus verbis probauit τὸ β aut δ dici de omni ℂ huic reſpondet τὸ β & τὸ δ conuertim addita etiã τὸ δ dici de omni ℂ huic Ariſtoteles ſatisfacit, quæ hunc in modum ſyllogiſmi ſunt. Quicquid eſt α aut γ, non vtrumque, eſt aut β aut δ, non vtrumque. ergo omne ens eſt aut β aut δ, non vtrumque. atqui omne ens eſt aut α aut γ, non vtrumque. ergo omne ens eſt aut β aut δ, non vtrumque.

Quamquam
a Vtitur impro-
p priè accepto ac-
r cidentis, cum
q id sibi ipsi ac-
c cidere
n dicit. Vbi verbus
pr accepimus de re-
ci si nifi, vt qui
bus dam videatur
inendum subest
& legendū est,
= de ipsō a) Ari-
stotel. proponit
obiectionē qui-
dam, quam non
solues, forsitte
quis facile sol-
uere posset. Dicere enim aliquis
posset τὸ α la-
tius patere
quàm τὸ β, quia
τὸ γ dicitur de
tribus, de ſe i-
pſo, de β, & de
γ probatū est au-
tem τὸ β dici de
duobus, nempe
de ſe ipſo, & de
γ nec fuit pro-
batum τὸ β dici
de α. Reſpōdeo,
cùm τὸ β dica-
tur de ſeipſo &
de γ, non posse
eſſ- minus vni-
uerſale quàm τὸ
α, quare ſuppoſi-
mus τὸ α dici de
ſolis β & γ. at-
tamen dicitur etiā
de ſe ipſo ſed i-
pſum nō latius
patet quàm duo
illa, β & γ, pro-
inde cùm τὸ β
dicatur de ſe i-
pſo & de γ, ne-
ceſſario dicitur
etiam de α.

e Adeo ut ſint
ſyllogiſmus in
tertia figura ex
arabubus propo
ſitionibus affir-
mantibus.

d Obſerua in
tertia figura ex
duabus propoſi-
tionibus affirmantibus
ſemper
concludi particularem affirmatiuam, ſi cum
neceſſe eſt, τὸ α inesse omni γ. Cum enim τινὶ omni γ
quod reciprocatur: etiam τὸ α
ratione tertiæ
ſuæ figuræ.

corruptibile *eſt* ingenitum: neceſſe eſt, genitum *eſſe* corruptibile, & corruptibile eſſe genitum.

φθαρτὸν ἀγήνητον· ἀνάγκη τὸ γενόμενον φθαρτὸν, καὶ τὸ φθαρτὸν γεγονέναι.

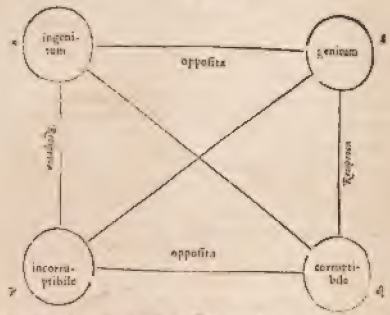

¶ Cùm autem τὸ α toti β, & toti γ ineſt, & nulli alij attribuitur, ineſt autem etiam τὸ β omni γ: neceſſe *eſt* τὸ α & τὸ β conuerti. Cùm enim de ſolis β dicatur τὸ α, attribuatur autem τὸ β, & ipſum ſibi[a], & τῷ γ: apparet, de quibus *dicetur* τὸ α, de ijs omnibus τὸ β dictum iri: præterquàm de ipſo α[b].

¶ Ὅταν δὲ τὸ α ὅλῳ τῷ β, καὶ τῷ γ ὑπάρχῃ, καὶ μηδενὸς ἄλλου κατηγορῆται, ὑπάρχῃ δὲ καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ· ἀνάγκη τὸ α καὶ τὸ β ἀντιστρέφειν. ἐπεὶ γὰρ κατὰ μόνων τῶν β γ λέγεται τὸ α, κατηγορεῖται δὲ τὸ β καὶ αὐτὸ ἑαυτοῦ[a] καὶ τοῦ γ· φανερὸν ὅτι κατ' ὧν τὸ α, καὶ τὸ β λεχθήσεται πάντων, πλὴν αὐτοῦ τοῦ α.[b]

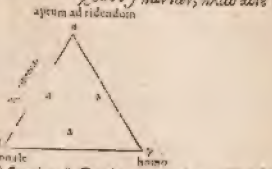

¶ Rurſus cùm τὸ α & τὸ β toti γ inſint[c], conuertitur autem τὸ γ quidem particulari, ſi cum neceſſe eſt, τὸ α inesse omni β[d]. Cum enim τινὶ omni γ quod reciprocatur: etiam τὸ α omni β inerit.

¶ Πάλιν ὅταν τὸ α καὶ τὸ β ὅλῳ τῷ Γ ὑπάρχῃ[c], ἀντιστρέφει μὲν τὸ γ τῷ β ἀνάγκη τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρχειν[d]. ἐπεὶ γὰρ παντὶ τῷ γ τὸ α, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β, ἔσται τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρξει.

a Hoc quia non eſt propoſitum, cùm ſit vniuerſalis affirmatiua, non conuertitur ratione tertiæ figuræ, ſed ratione tertiæ quæ non eſt vniuerſalis, nempe propoſitionis ſimpliciter reciprocatur ratione materiæ, quia præ cæ conuertitur ſyllogiſmus in tertia cap. 4. ad primā figurā reli ſyllogiſmus vſus eſt Arift. lib. 2 Poſter Analyt. cap. 8. & alibi ocio. Quæres, quomodo ſyllogiſmus ex tertia figura ſit tam facilis ex propoſitionib affirmantibus in ſecunda fi-

1 Omnis homo est animal: — Hac Omnis homo est animal.
2 Omnis & solus homo est rationalis. — Ita Omne rationale est homo:
Ergo Ergo
3 Omne rationale est animal. — Ita Omne rationale est animal.

3 Optabile ac hac parte. sic accipe, digno quod eligatur. & optabilius, dignius quod eligatur. nã optare apud linguã Latinæ auctores non raro accipitur pro eligere.

9 ¶ Cùm autem ex duabus rebus oppositis, puta α & β. τὸ α est optabilius[a] quàm τὸ β, & τὸ β optabilius quàm τὸ γ: itidẽ optabilius sunt τὸ α & γ quàm τὸ β & δ, τὸ α est optabilius quàm τὸ δ. æquè enim expetendum *est* τὸ α, & fugiendum τὸ β, quippe cùm *sint* opposita. item æquè *fugiendum est* τὸ γ, atque *expetendum* τὸ δ: quoniam hæc quoque opponuntur. Si[b] igitur τὸ α est æquè eligendum, ac τὸ δ: etiam τὸ β est æquè fugiendum ac τὸ γ. vtrumque enim vtrique similiter *opponetur*, fugiendo, & expetendo. quare etiam ambo *erunt æquè fugienda & eligenda, nempe* τὰ α, γ, *æquè* ac τὰ β, δ. quia verò *illa sunt magis eligenda*, non possunt *illæ* æquè eligenda. alioquin τὸ β, δ *erunt* æquè[c] *eligenda*. Quod si[d] τὸ δ sit optabilius quàm τὸ α, etiam τὸ β *erit* minus fugiendum quàm τὸ γ: quia minus minori opponitur. Optabilius autẽ est minus bonũ & minus malũ, quàm minus bonũ & minus malũ. ergo etiã totũ τὸ β *est* optabilius quam τὸ γ, *sed* nõ *ita* est. Si[e] igitur est optabilius quam τὸ δ præcindẽ[f] etiã τὸ γ minus fugiendũ quàm τὸ δ. Si igitur omnis amans secundum amorem eligit τὸ α, *nempe* ita se habere vt gratificetur, & non gratificari quòd *est* vbi γ, *potius* quàm gratificari quod *est* vbi δ, & non talem esse vt gratificetur

a Vt probet τὸ α esse optabilius quàm τὸ β, probat nec esse aque optabile, nec minus, ac primum pro hac nõ esse æque optabile.
b Ac τὸ α γ.
c Nec tenet illatio τὸ α nõ esse minus eligibile quàm τὸ δ.
d Ea est quæ dicitur, si a non minus nec æque esse eligendũ, colligit esse magis eligendũ & optabilius quàm τὸ δ.
e Ita comparatione eligibilium colligit æquales esse gradationes τὸ α est optabilius quàm τὸ δ.
f Ita comparationem extendit ad contrarium ut si τὸ α sit magis fugiendum quàm γ.
g Exemplo declarat comparationem expositam. Exemplum eligibilium.

quod *est* vbi β: perspicuum est, & α, id est esse talem, optabilius esse quàm gratificari. itaque diligi est congressu optabilius secundum amorem. amor igitur est *propter* dilectionis quàm congressus *causa*. quòd si huius *causa est* maximè finis hoc est. Ergo congressus aut non est[a] omnino, aut est dilectionis causâ. nam aliæ quoque cupiditates & artes ita[b] sunt.

τὸ ἐφ' ᾧ β. δῆλον δ' ὅτι τὸ α τοῦ εἶναι τοιοῦτον, αἱρετώτερόν ἐστι τοῦ χαρίζεσθαι· τὸ ἄρα φιλεῖσθαι τῆς συνουσίας αἱρετώτερον καὶ τοῦ ἔρωτος. μᾶλλον ἄρα ὁ ἔρως ὅτι φιλίας, ἢ περ τὸ συνεῖναι· εἰ δὲ μᾶλλον τοῦτο, καὶ τὸ τέλος τοῦτο. τὸ ἄρα συνεῖναι, ἢ οὐκ ἔστι ὅλως, ἢ τοῦ φιλεῖσθαι ἕνεκα. καὶ γὰρ αἱ ἄλλαι ἐπιθυμίαι καὶ τέχναι οὕτως γίνονται.

a Id est, nō frequenter in amore, nulla enim ars ita est.

b Vt nulli alij desiderent, nisi finis appetatur causâ. Est plerumq; non cupiti mercedem comparare, aut nūdum incedere, nisi interesse, aut ideo se percurrentem. Ipsi nec medicinæ nobis sanari, aut propinari pharmacum, nisi vt sanitas ea lectione vel pharmaco restituatur.

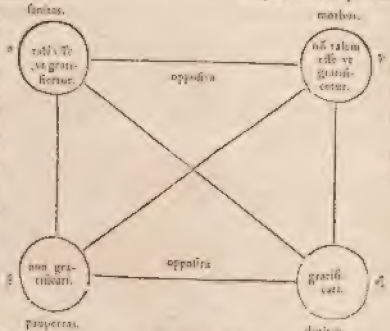

α all optabilius esse β
β all optabilius quam γ
α γ sunt optabilitate quasi δ ε.
Conclusio est optabilius quam δ ε.

¶ Quomodo igitur terminis ſe habent secundum conuersiones, & eligendorum aut fugiendorum comparationem, perspicuum *est*.

¶ Πῶς μὲν οὖν ἔχουσιν οἱ ὅροι πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὰς ἀντιστροφὰς, καὶ τὸ αἱρετώτερον ἢ φευκτότερον ἕτερον ἑτέρου, φανερόν.

De inductione. CAP. XXIII.

1 *Vsitata locutio est latini.* 2 *Inductionem, syrus,* 3 *materia,* 4 *progressio,* 5 *& euidentia.*

NVnc verò exponendum *est*, non solum dialecticos & demonstrationis syllogismos in suprà dictis figuris extrui, sed etiam oratorios, & omnino quamcunque probationem, & secundum qualemcunque methodum. *rerum* enim omnium fidem facit aut syllogismus aut in-

Ὅτι δὲ οὐ μόνον οἱ διαλεκτικοὶ καὶ ἀποδεικτικοὶ συλλογισμοὶ δεῖ θεωρεῖσθαι τῶν εἰρημένων σχημάτων, ἀλλὰ καὶ οἱ ῥητορικοὶ, καὶ ἁπλῶς ἅπασα πίστις· καὶ κατὰ ὁποιανοῦν μέθοδον· τῶν γὰρ εἰρημένων ἢ ὅλως συλλογισμὸς ἢ ἐξ ἐπαγωγῆς

ἐπαγωγῆς. ¶ Ἡ μὲν οὖν ἐπαγωγὴ μᾶλλον δοκεῖ φανερὸν εἶναι, ὁ δὲ ἐπαγωγὸς συλλογισμὸς ἧττον· τὸ μέσον τὸ ἔσχατον[b] δεικνύντος ἀεὶ τοῦ μέσου συλλογισμῷ τοῦ, εἰ τῷ α μὲν ὑπάρχει τὸ β, τῷ δὲ γ δείκνυται τὸ α τῷ β ὑπάρχον· οὕτω γὰρ πλείοσι μέσοις τοῖς ἐπαγωγοῖς τοῦ, ἔστω τὸ α μακρὸν εἶναι· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ τὸ β, τὸ χρλιὼ μὴ ἐχον ἐφ' ᾧ δὲ τὸ γ, τὸ καθ' ἕκαστον μακρόβιον, οἷον ἄνθρωπος καὶ ἵππος καὶ ἡμίονος. τοῦτ' ἔστι γ· ὅλῳ ὑπάρχει τὸ α· παντὶ γὰρ τῷ γ μακρόβιον· ἀλλὰ καὶ τὸ β τῷ μὴ ἔχοντι χρλιώ, παντὶ ὑπάρχει τῷ γ· εἰ οὖν ἀντιστρέφει τὸ γ τῷ β, καὶ μὴ ὑπερτείνει τὸ μέσον αὐτῶν τὸ α τῷ β ὑπάρχειν. δῆλα δὲ καὶ πρότερον[g], ὅτι ἐὰν δύο ἄττα τῷ αὐτῷ[h] ὑπάρχῃ, καὶ πρὸς θάτερον[i] αὐτῶν ἀντιστρέφῃ τὸ ἄκρον, ὁ τῷ[k] ἀντιστρέφοντι καὶ θατέρῳ[l] ὑπάρξει τῷ κατηγορουμένων. δεῖ δὲ νοεῖν τὸ γ τὸ ἐξ ἁπάντων τῶν καθ' ἕκαστον συγκείμενον· ἡ δὲ ἐπαγωγὴ[a] δῆλη πάντων.

[a] ductio. ¶ Est igitur inductio, & syllogismus ex inductione, cùm alterum [b] extremum per alterũ[c] de medio concluditur. veluti si τῷ α γ medium sit τὸ β, & per γ probetur τὸ α τῷ β inesse. sic enim facimus inductiones. Vt puta, esto τὸ α, longæuum: vbi β, vacans bile: vbi γ, vnumquodque longæuum, vt homo, & equus, & asinus. Ergo [d] toti γ inest τὸ α: omne enim vacans bile est longæuum. sed [e] & τὸ β, id est vacans bile, inest omni γ. si igitur conuertatur τὸ γ cum β, nec medium excedat: necesse est τὸ α τῷ β inesse: quandoquidem antea [g] probatum est, cùm duo aliqua [h] eidem [i] insint, & cũ altero [k] eorum conuertitur extremum: [l] ei [m] quod conuertitur, etiam alterum [n] attributum inesse. Intelligere autem oportet τὸ γ quasi ex omnibus singularibus compositum nam inductio [o] fit ex omnibus *singularibus*.

[a] Et syllogismus quidem sic redundans ad tertiam figuram, ille vero syllogismus qui dam vsus apparebit quomodo sit. [b] hanc vim habet medium ter minus, & ad quod ter minus inducimur. [c] Nam propositio ad quam inducimur, & per quam fit syllogismus, est propositio vniuersalis. [d] Nam quod quibus rebus inest genus, & species. [e] Minor propositio. [f] Rursus ad propositum figurã. [g] Cap. præcedenti. [h] Vt medio. [i] Vt γ. [k] Vt τῷ β. [l] Vt quod est medium extremũ. [m] τῷ β. [n] Tertio. [o] Sub particula. inest autem omnibus singularibus, quæ continentur inductione propositionis. Id est, omnibus quibus bestia conuenit quæ non habet bilem. hæc vim medii termini habet conclusionis.

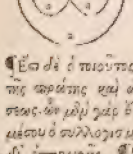

α Omnis homo, equus, asinus ——— est longæuus
β Omne homo, equus, asinus ——— vacans bile.
γ Quicquid vacat bile, est longæuum. ——— Ergo
α Omne homo, equus, asinus est longæuum
β Quicquid vacat bile, est homo, equus, asinus
γ Quicquid vacat bile, est longæuum. Ergo

[p] ¶ Ἔστι δὲ ὁ τοιοῦτος[p] συλλογισμὸς τῆς πρώτης καὶ μέσου προτάσεως. ὧν μὲν γὰρ ἔστι μέσος, δῆλος τὸ μέσου ὁ συλλογισμός· ὧν δὲ μή ἐστι, δι' ἐπαγωγῆς. ¶ Καὶ ἔστιν οἷον ἀντικεῖσθαι ἡ ἐπαγωγὴ τῷ συλλογισμῷ· ὁ μὲν γὰρ δῆλος τὸ μέσον τὸ ἄκρῳ[q] τοῦ ἑτέρου[r]· δείκνυσιν ἡ δι', δῆλος τῷ ἑτέρου τὸ ἄκρον τοῦ μέσου.

[p] Est autem huiusmodi [p] syllogismus primæ & medio carẽtis propositionis. quorum enim est medium, syllogismus *fit* per medium: quorum autem non est *medium*, per inductionem. ¶ Et quodammodo opponitur inductio syllogismo[q]: hic enim per medium probat extremum [r] de tertio: illa vero per tertium probat extremum de medio.

[p] Id est, syllogismus qui fit per medium. [q] Id est medius expressum. [r] De minori.

[s] ¶ Φύσει μὲν οὖν πρότερος καὶ γνω-

[s] Natura igitur prior & no-

tior *est* syllogismus qui *fit* per medium: nobis[a] verò *est* evidentior, qui *fit* per inductionem.

εμιώτερος ὁ διὰ τὸ μέσου συλλογισμός, ἡμῖν[a] δ' ἐναργέστερος ὁ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς.

a Alia sunt notiora naturâ, alia nobis. vide libr. Poster. Analyt. cap. 2. & libr. Phys. cap. 1. & lib. 2. de anima de primis philosoph. cap. 1.

b Medium existimum.

c Inductione imperfecta, quæ non numerat omnia particularia, itaque fit syllogismus in tertia figura, ex quo non rectè colligitur conclusio universalis, quia minor propositio non recipitur convertenda. unde apparet exemplum non habere vim necessariò concludendi.

d Id est, similitudinem extremo.

e Superioribus verbis Aristoteles docuit syllogismum, cujus in est inductio, omne α est β, omne γ est β ergo omne γ est α. quo facto, contra docet syllogismum principalis in prima figura, omne β est omne γ, est β ergo omne γ est α. Sic enim apparet 1 primo ad vltimum probari α γ per β: vt Athenienses bellum committere cũ Thebanis, malum esse, quia Thebani cum Phocensibus committere, malum fuit. Cur ergo Aristoteles primam ratiocinationem prætermittit? An quæ ratiocinatio in primo, id est in prima syllogismo cõsistat, à quo secundus pendet? 1 Et quod est similitudo extremo.

De exemplo, CAP. XXIV.

1 *Exempli forma,* 2 *progressus,* 3 *& differentia ab inductione.*

EXemplum verò est, cùm medio extremum[b] ineſſe ostenditur[c] per simile[d] tertio[e]. Oportet autem, vt medium tertio, & primum similiſ ineſſe, noctum *sit*. Verbi causâ, esto τὸ α, malum: τὸ γ, contra finitimos bellum suscipere: vbi β, Athenienses contra Thebanos: vbi δ, Thebanos contra Phocenses. Ergo si velimus probare, cum Thebanis bellum gerere, malum esse: accipiendum est, aduersus finitimos bellum gerere, *esse* malum. hoc autẽ ex similibus probatur, veluti quia Thebanis *gerere bellum* fuit bellum contra Phocenses. Quoniam igitur *bellum* aduersus finitimos malum *est*: *bellum* autem contra Thebanos, est contra finitimos: perspicuum est, aduersus Thebanos bellum gerere, malum *esse*. Itaque τὸ β τῷ γ & malum ineſſe, perspicuum *est*: vtrumque enim est, finitimis bellum inferre. item τὸ α ineſſe τῷ δ: quia Thebanis non profuit bellum contra Phocenses. vebabitur.

ΠΑράδειγμα δέ ἐστιν, ὅταν τῷ μέσῳ τὸ ἄκρον[b] ὑπάρχειν δειχθῇ[c] διὰ τὸ ὁμοίου[d] τῷ ἔσχατῳ δεῖ δὲ καὶ τὸ μέσον τῷ ἔσχατῳ τὸ πρώτῳ τῷ ὁμοίῳ[e] γνώριμον εἶ ὑπάρχον. εἶεν, ἔστω τὸ α κακὸν τὸ δὲ β, πρὸς ὁμόρους αὐτοῖς διαμάχεσθαι πόλεμον· τὸ δὲ γ, πρὸς Θηβαίους πρὸς Θηβαίους· τὸ δὲ δ, Θηβαίους πρὸς Φωκεῖς. ἐπεὶ οὖν βουλόμεθα δεῖξαι, ὅτι τὸ Θηβαίοις πολεμεῖν κακόν ἐστιν, ὅτι τὸ πρὸς τοὺς ὁμόρους πόλεμον κακόν· τοῦτο δὲ ἦν ὁμοίως, οἷον ὅτι Θηβαίοις ὁ πρὸς Φωκεῖς. ἐπεὶ οὖν τὸ πρὸς τοὺς ὁμόρους κακόν· τὸ δὲ πρὸς Θηβαίους, πρὸς τοὺς ὁμόρους ἐστί· φανερὸν, ὅτι τὸ πρὸς Θηβαίους πολεμεῖν, κακόν. ὅτι μὲν οὖν τὸ β τῷ γ, καὶ τῷ δ ὑπάρχει, φανερόν· ἀμφω γάρ ἐστι πρὸς τοὺς ὁμόρους ἀναιρεῖσθαι πόλεμον. καὶ ὅτι τὸ α τῷ δ· Θηβαίοις γὰρ οὐ συνήνεγκεν ὁ πρὸς Φωκεῖς πόλεμος. ὅτι δὲ τὸ α τῷ β ὑπάρχει, δῆλον τῷ δι' ἐνὸς ζεύξαντι.

Τὸν αὐτὸν

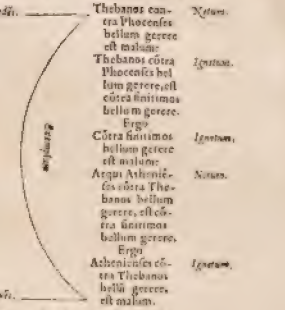

Τὸν αὐτὸν δ' ἔσται κἂν εἰ ἐξ πλειόνων τῶν ὁμοίων ἡ πίστις γένοιτο τῷ μέσῳ πρὸς τὸ ἄκρον. ¶ Φανερὸν οὖν ὅτι τὸ παράδειγμά ἐστιν, οὔτε ὡς ὅλον πρὸς μέρος, οὔτε ὡς μέρος πρὸς ὅλον, ἀλλ' ὡς μέρος πρὸς μέρος[a], ὅταν ἀμφω[b] μὲν ᾖ ὑπὸ τὸ αὐτὸ [c], χρώμενον δὲ θάτερον[d].

Eodem modo fiet, & ſi ex pluribus ſimilibus fiat probatio medij de extremo. ¶ Conſtat igitur, exemplum non habere rationem totius ad partem, nec partis ad totum, ſed partis ad partem[a], cùm ambo[b] ſint ſub eodem[c] contenta, alterum autem altero notius eſt[d]. ¶ Ac differt ab inductione: quoniam illa ex omnibus individuis probabat extremum[e] ineſſe medio, neque cõnectebat ſyllogiſmum ad extremum[f]: hoc[h] verò & connectit[i], & non ex omnibus[k] probat.

a Τὸ α eſt notiſ: ut β, pars τῶ α: ſic γ, pars τῶ β. Cùm igitur exemplum progrediatur à notiori ad ignotius, progreditur à parte ad partem.
b Id eſt γ, & δ.
c Sub eodē α.
d Id eſt, eorum eſt, τὸ γ quam τῶ β contineri ſub α. vnum notius eſt, malè Thebanorū cõtra Phocenſes, quam Athenienſium cõtra Thebanos.
e Minus extremum, vt α.
f Τὸ β.
g Sub omnes id eſt β, cum probabat τὸ α de γ.
h Exemplum.
i Id eſt, probat α de γ.
k Non ex omnibus individuis ſingulos (ſed ex quibusdam tantùm) id eſt, cum maiore propoſitione eſt opus.
l Id eſt, minore progreditur.
m Quia hoc exemplum ſub eo ſyllogiſmo Phocenſes.

De abductione. CAP. XXV.

1 *Species prima.* 2 *Species ſecunda.* 3 *Exemplum primæ ſpeciei.* 4 *Exemplum ſecundæ.* 5 *Aſſumit.*

1 Ἀπαγωγὴ δ' ἐστίν, ὅταν τῷ μὲν μέσῳ τὸ πρῶτον ἄδηλον ᾖ ὑπάρχον[1], τῷ δ' ἐσχάτῳ τὸ μέσον[2], ἄδηλον μέν, ὁμοίως δὲ πιστὸν, ἢ μᾶλλον τῷ συμπεράσματι.

2 ¶ Ἔτι ἐὰν ὀλίγα ᾖ τὰ μέσα τὰ ἐγγὺς τοῦ πρώτου· πάντως γὰρ ἐγγύτερον ἔσται τοῦ ἐπίστασθαι. 3

3 ¶ Οἷον[a], ἔστω τὸ α, τὸ διδακτὸν ἐφ' οὗ β, ἐπίστημη· τὸ δὲ γ δικαιοσύνη. ἡ μὲν οὖν ἐπίστημη

Abductio eſt, cùm primum medio ineſſe conſtat[1]: medium autem poſtremo ineſſe[2], eſt quidem ignotum, æquè tamen credibile, aut etiam magis quàm concluſio. ¶ Praterea ſi pauca ſint media poſtremi & medij: omnino enim accidit, vt propiùs accedamus ad ſcientiam. 3

3 ¶ Verbi cauſa[a], eſto τὸ α, quod doceri poteſt: vbi β, ſcientia: at γ, iuſtitia. ſcientiam igitur

a Τὸ α eſt notiſ: ut β, pars τῶ α: ſic γ, δ partes τῶ β. Cùm igitur exemplum progrediatur à notiori ad ignotius, progreditur à parte ad partem.
b Id eſt γ, & δ.
c Sub eodē α.
d Id eſt, eorum eſt, τὸ γ quam τῶ β contineri ſub α. vnum notius eſt, malè Thebanorū cõtra Phocenſes, quam Athenienſium cõtra Thebanos.
e Minus extremum, vt α.
f Τὸ β.
g Sub omnes id eſt β, cum probabat τὸ α de γ.
h Exemplum.
i Id eſt, probat α de γ.
k Non ex omnibus individuis ſingulos (ſed ex quibusdam tantùm) id eſt, cum maiore propoſitione eſt opus.
l Id eſt, minore progreditur.
m Quia hoc exemplum ſub eo ſyllogiſmo Phocenſes.

posse doceri constat: sed, an iustitia sit scientia, ignorum est. quare si æque aut magis credibile sit $\beta\gamma$, quàm $\alpha\gamma$: est abductio: propius enim *accedimus* ad scientiam: quoniam adiunximus *conclusum* $\alpha\gamma$ *propositionem* $\beta\gamma$, cùm scientiam antea non haberemus.

a Math. minor gradatim quàm conclusio.

quod potest
doceri scientia iustitia
α β γ
δ δ
ε
1a Omnis scientia doceri potest: —— Natura.
2a Omnis iustitia est scientia: —— Adiecta aut minor extensio.
Ergo
3a Omnis iustitia doceri potest. —— Ignotum.

b Respicit ad magnanimitatem Hippocratis Chii. Vide Simplic. in lib. 2. phy. cap. 2.

c Rursus abductio est, si pauca sint media *terminorum* $\zeta\gamma$: nam sic quoque propius *accedetur* ad cognitionem. Veluti[b] si τὸ δ sit quadrari: vbi ι, *figura* rectilinea: vbi ζ, circulus: *tum* si *pronunciati* ι ζ vnum tantùm sit medium, per lunatas[c] circulum rectilineæ *figure* æqualé fieri, prope cognitionem *rei* est.

c Per figuras lunatas.

quod potest
doceri rectilineum circulus
α β γ
ι ζ
δ
1a Omne rectilineum quadratur —— Natura.
2a Omnis circulus rectilineus est. —— Probatur per prius dict. id est per natura.
Ergo
3a Omnis circulus quadratur. —— Probatur per gradationem.

d Sed Aristarchus, auditor Philosophi, & Geminus lib. 1. Post. Analyt. cap. 9. non ita. & lib. 8. Topic. cap. 2. & 8. & lib. 1. Phys. cap. 2. Bocchus (vel ab eo Geminus) ita ab quo oppugnatur propositio. ει, ει, ει, ει, id est ει, ει, ει, ει,

δὲ τῆς προτάσεως[a], ὅτι τιὼ μὲν ἐνδέχεται ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, τιὼ δὲ προτείνει ἢ ὅλως οὐκ ἐνδέχεται, ἢ οὐκ ἐν ταῖς καθόλου συλλογιστικοῖς. ¶ Φέρεται δὲ ἡ ἔνστασις διχῶς τε, καὶ ἐξ ἀμφοῖν τῶν ἀποφατικῶν· ὅτι μὲν ἐξ ἀμφοῖν, ὅτι καθόλου, ἢ ἐν μέρει πᾶσα ἔνστασις. ἐξ ἀμφοῖν δὲ κατηγορικῶν· ὅτι ἀντικείμενον φέρεται τῇ προτάσει τὰ δὲ ἀντικείμενα, οὐ τῷ προϋπάρχειν, οὐ τῷ ἕπεσθαι κατηγορεῖται μόνοις. ¶ Ὅταν δὲ ἀξιώσῃ [b] παντὶ ὑπάρχειν, ἐνίσταται, ἢ ὅτι οὐδενὶ, ἢ ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει. τούτων δὲ τὸ μὲν καθόλου, ἐν τῷ πρώτου σχήματος· τὸ δὲ τινὶ μὴ, ἐν τῷ ἐσχάτου· οἷον ἔστω τὸ α, μίαν εἶναι ἐπιστήμην· ἐφ᾽ ᾧ τὸ β, ἐναντία. προτείνας δὴ μίαν εἶναι τὴν ἐναντίων ἐπιστήμην ἢ ὅτι ὅλως ἢ αὖ τὴν αὐτοῦ ἀντικείμενον ἐνίσταται, τὰ δὲ ἐναντία ἀντικείμενα, ὡς τε γένεσθαι τὸ πρῶτον σχῆμα[c].

autē à propositione[a]: quoniam obiectio potest esse in parte[b], propositio verò aut omnino nō potest, aut saltem non in vniuersalibus syllogismis. ¶ Obiicitur autem bifariam, & in duabus figuris bifariam quidem quia omnis obiectio vel *est* vniuersalis, vel in parte. in duabus autem figuris: quoniam affirmatur *obiectionem* oppositæ propositioni: oppositæ verò in prima & tertia tantum figura concludunt[c]. ¶ Nam cum *quis* pronunciat omni inesse: obicimus, vel quòd nulli *inest*[d], vel quòd cuidam non inest. ex his autem illud, nulli inesse, ex prima figura[e] *deducitur*: hoc, cuidam non inesse, ex postrema[f]. veluti esto α, vnam esse scientiam: vbi β, contraria. Ergo cum *quis* proposuerit vnam esse contrariorū scientiam: opponitur, vel quòd omnino non est eadem scientia oppositorum, contraria verò sunt opposita, adeò vt fiat prima figura[g].

Ἢ ὅτι τῶν γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου οὐ μία· τοῦτο δὲ τὸ σχῆμα[h]. κεῖται δὲ τὸ γ, τὸ γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου, τὸ μὲν ἐναντία εἶναι, ἀληθές· τὸ δὲ μίαν αὐτὴν ἐπιστήμην εἶναι, ψεῦδος.

Vel quòd noti & ignoti non est vna *scientia*. atque hæc est tertia *figura*. nam de γ, id est de noto & ignoto, verè *dicitur* ea esse contraria: sed vnam esse eorū scientiam, falsum est.

a Conclusio.
b Bifariam vitiari potest obiectio vna quidem ratione, si propositio sit vniuersalis, altera, si particularis. Aristot. cap. 9. pri. 32. an. 10. b Vel affirmatiua. c Vel negatiua. d Vel particularis. e Id est, Celarent. f Id est, Ferison. g Id est, Celarēt. a Contrariorum vna est scientia: quoniam quæ sunt contraria, ea sunt ex quibus fit. si verò opposita demōstrare vnam, vniuersali obiectione esse debemus: quoniam illa obiectio fit in syllogismo oppositorum propositio, vt Aristoteles docet in 6 6a pars 10. b Quia in his solis concluditur tam affirmatio quam negatio. c Vel particulari. d Id est, Celarēt. e Id est, Ferison. f Id est, Celarēt.

h Celarent.

Propositio.
Contrariorum est vna scientia.

Obiectio.
Fel Notí & Ignoti non est vna scientia.
ay Notum & Ignotum sunt contraria.
Ergo
ten Non omnium contrariorum est vna scientia.

¶ Rursus itidem *fit* in priuatiua propositione. pronunciante enim aliquo non esse vnam scientiam contrariorum, vel dicimus oppositorum esse eandem, vel quorundam contrariorum vt salubris & morbidi. omnium igitur *esse vnam probatur* in prima figura[a]: quorundam, in tertia[b].

4 ¶ Πάλιν δὲ ἐπὶ τῆς στερητικῆς πρότασέως ὡσαύτως. ἀξιοῦντος γὰρ τὸ μὴ εἶ μίαν ἐπιστήμην τῶν ἐναντίων· ἢ ὅτι πάντων τῶν ἀντικειμένων, ἢ ὅτι πολλῶν τῶν ἐναντίων ἐστὶ μία, λέγομεν, οἷον ὑγιεινοῦ καὶ νοσώδους. τὸ μὲν οὖν πάντων, ἐν τῷ πρώτῳ· τὸ δὲ πολλῶν, ἐν τῷ ἐσχάτῳ σχήματος.

a In Barbara.
b In Darapti.

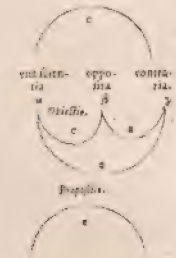

Propositio.
Contrariorum non est vna scientia.

Obiectio.
Dar Oppositorum vna est scientia.
da Contraria sunt opposita.
Ergo
ra Contrariorum vna est scientia.

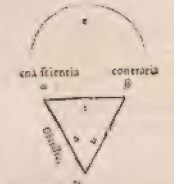

Propositio.
Contrariorum non est vna scientia.

Obiectio.
Dar Salubris & morbidi vna est scientia.
ay Salubre & morbidum sunt contraria.
Ergo
ra Quorundam contrariorum vna est scientia.

¶ Nam omnino in omnibus *disputationibus* necesse *est* vt is qui vniuersaliter opponit, ad *id quod* vniuersale *est* propositorũ[d] con-

5 ¶ Ἁπλῶς γὰρ ἐν πᾶσι καθόλου μὲν ἐπιστήμιον, ἀναίρειν πρὸς τὸ καθόλου τῷ πρότεινομένῳ τι ἢ μὴ

d Id est, ad id quod attribuitur subiecto propositionis.
e Id est, propositionem cui obiicitur.

φασιν εἶναι. οἷον εἰ μὴ τῷ αὐτῷ ἀξιοῖ τὴν ἐναντίων πάντων, εἶπόντα τὴν αὐτοπειθῶν μίαν. οὕτω δ' ἀνάγκη τὸ πρῶτον τῷ ρ̄ημα· μέσον δὲ γίνεται τὸ καθόλου πρὸς τὸ ἐξ ἀρχῆς. ὅν μέρει δὲ πρὸς ὃ ἔστι καθόλου, καθ' οὗ λέγεται ἡ κατάφασις, οἷον γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου μὴ τῷ αὐτῷ· τὸ δὲ ἐναντία, καθόλου πρὸς ταῦτα[b]· καὶ γίνεται τὸ ἔσχατον ρ̄ημα· μέσον δὲ τὸ ἐν μέρει λαμβανόμενον, οἷον τὸ γνωστὸν καὶ τὸ ἀγνωστον. ¶ Ἐξ ὧν γὰρ ἔστι συλλογίσασθαι τοὐναντίον, ἐκ τούτων καὶ τὰς ἐνστάσεις ἐπιχειροῦμεν λέγειν. διὸ καὶ ἐκ μέσων τῷ ρ̄ημάτων τούτων φέρομεν. ἐν μόνοις δὲ τούτοις οἱ αὐτοπειθόμενοι συλλογισμοί· ἐξ ἁπλῶς δὲ τὰ μέσου οὐκ ἰῶ κατ' ἀναπόδειξιν[a]. ¶ Ὅτι δὲ κἂν ἐπὶ πλέον λόγου δέοιτο[f] πλείονος ἢ διὰ τῶν μέσου ρ̄ημάτων· οἷον εἰ μὴ δοίη τὸ α τῷ β ὑπάρχειν, διὰ τὸ μὴ ἀκολουθεῖν αὐτῷ[g] τὸ γ.

tradictionem, dirigat. vt puta pronunciante aliquo non eandem esse scientiam contrariorum omnium, dicat oppositorum *esse* vnam *scientiam*. sic autem necesse *est* esse primam figuram: medium enim sit *quod est* vniuersale ad *id quod propositum fuit* ab initio[a]. *Quæ* autem in parte *opponis, necesse est vt contradictionem dirigat ad id*, ad quod, subiectum propositionis sit vniuersale: veluti, noti & ignoti non eandem *esse scientiam*: cõtraria namque sunt vniuersalia ad hæc[b], vltimumque tertia figura: quippe cùm medium sit, quod in parte accipitur, veluti notum & ignotum.

6 ¶ Ex quibus enim licet concludere contrarium, ex his etiam obiectiones dicere conamur. idcirco ex his [c]solis figuris afferimus *obiectiones*: in his enim solis oppositi syllogismi *extruuntur*: quandoquidem in secunda non licebat *concludere* affirmatiuè[d].

7 ¶ Præterea etiãsi esset [e], tamen plixiori oratione indigeret [f] obiectio *allata* in secunda figura: vtputa si *quis* non concedat τὸ α τῷ β inesse, quia τὸ γ non sit ei [g]consequens.

a Id est non omne quod contrarium est cognitæ negationi, quæ affirmationem contrariorum refutat, vt contraria particulari subiecto conueniunt.
b Id est contraria attribuuntur toto & ignoto, vt vniuersalibus attribuuntur particularia.
c Prima & secunda.
d Secunda figura negatiua, non potest obiici in secunda figura cum obiecto opposita propositionis negantis, debeat affirmare.
e Etiam si inter dũ obiectio fieri posset in secunda figura, nẽpe cum propositio affirmat.
f Vt vis obiectionis appareat.
g Sub. β.

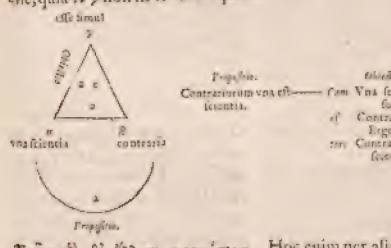

Τοῦτο δὲ δι' ἄλλων προτάσεων δῆλον· οὐ δεῖ δὲ εἰς ἄλλα συλλογίσασθαι τῷ ἐνστῆναι, ἀλλ' ἑτέρους φανερὸν ἔχειν τοὺς ἑτέραν πρότασιν[h].

Hoc enim per alias propositiones manifestum est, non oportet autem obiectionem ad alia conuerti, sed continuo perspicuam habere alterã propositionem[h].

h Quæ resistere, & subuadi-tur.

8 ¶ Idcirco signum ex hac sola

figura non arguit[a]. ¶ Considerandæ autē sunt etiā aliæ [b] obiectiones: veluti quæ sumuntur ex contrario[c], & similiter[d], & *ea quod est* secundum opinionem[e]. item *considerandum est*, an *obiectio* particularis ex prima *figura*, vel negatiua ex media possit accipi[f].

[a] Vide cap. 6. huius. ¶ 9 m.
[b] Obiectiones vocat Aristoteles dubitationes, de quibus cap. 25. huius libri. Rhet. cap. 25. aut ita sumitur ex verisimili, aut ex simili, aut a contrario, aut a subiecta. Ré hoc capite egregiam de obiectionibus ex professo tractat Theophrastus, ostenditque alias esse considerandas
[c] Vt si proponeret vehementer ab ille hostium, aliquos oppressos dolorem ille inuitum, [d] Vt si quis proponat contrarium non esse verum simpliciter, & absolute, non ideo verum erit contrarium. Non erigo Petrum laude dignum est, qui grauiores proximis negauit peccatis esse obnoxios. E Paradoxi quodammodo accipi obiectio particularis pro prima figura, & negatiua ex secunda, sed in modo de, vt non in tertium ex iis conflatur quæ hoc capite exponuntur, sed etiam ex iis quæ superiori libro dicta fuerant de inuentione medii termini.
[e] Vel consensum. Ratio desumi potest propositio.

Ἔστι δὲ τεκμήριον, καὶ σημεῖον, καὶ εἰκός. ταῦτα δὲ λέγεται μὲν ὡς ταὐτὸν ἅπαντα, οὐ μὴν ἔστιν ἐν τοῖς αὐτοῖς. τὸ μὲν γὰρ εἰκὸς ἔστι μὲν ἔνδοξον· ὃ γὰρ οἱ πολλοὶ ἴσασιν οὕτω γινόμενον, ἢ μὴ γινόμενον, ἢ ὂν ἢ μὴ ὄν, τοῦτο εἰκὸς εἶναι τὸ μισεῖν τοὺς φιλοῦντας, ἢ τὸ φιλεῖν τοὺς μισοῦντας. σημεῖον δὲ βουλόμεθα εἶναι τὸ καθόλου τι ἀναγκαῖον ἢ ἐνδοξον, οὗ ὄντος ἔστιν, ἢ οὐ γενομένου, ἢ γενέσθαι ἢ ὑστερεῖν γεγονὸς τὸ ἀφ' οὗ τοῦτο σημεῖον ἦν τοῦ γεγονέναι, ἢ εἶναι. ἐνθύμημα μὲν οὖν ἐστὶ συλλογισμὸς ἁπλῆς [1], ἐξ εἰκότων, ἢ σημείων. ¶ Λαμβάνεται δὲ τὸ σημεῖον τριχῶς, ὅσαχῶς καὶ τὸ μέσον ἐν τοῖς σχήμασιν. ἢ γὰρ ὡς ἐν πρώτῳ, ἢ ὡς ἐν τῷ μέσῳ, ἢ ὡς ἐν τῷ ἐσχάτῳ. ¶ Οἷον, τὸ μὲν ἀθῷον κυοῦσαι, ἀπὸ τοῦ γάλα ἔχειν ἐν τῷ πρώτου σχήματος· μέσον γὰρ, τὸ γάλα ἔχειν. ἐφ' ᾧ τὸ α, τὸ κύειν· τὸ β, τὸ γάλα ἔχειν· γυνὴ δὲ, ἐφ' ᾗ τὸ γ.

[1] Vide cap. 27. huius.

De enthymemate, CAP. XXVII.

1 ¶ *Praeteritis, De verisimili, & signo.* 2 ¶ *Definitio enthymematis.* 3 ¶ *De figura prima,* 5 *tertia,* 6 *secunda.* 7 ¶ *Differentia enthymematis & syllogismi.* 8 ¶ *Vt a syllogismo differat, ad quem reducatur enthymema, exemplis in prima,* 9 *vel tertia,* 10 *vel secunda figura.* 11 *Conclusio.* 12 ¶ *Hypothesis a prima & differentes figura, & tamen.* 13 ¶ *Hypothesis per bonam secundæ de physiognomia & syllogismum physiognomicum, & in ea natura considerandum.* 14 *Sitne eadem animalium genera sit affectus eius,* 15 *vel plures.* 16 *Quomodo natura concludat.*

ΕΙκὸς δ' ἐστὶν ἃ γινόμενα ἐπὶ τὸ πολὺ γίνεται τοιάδε· οἷον ὅτι ἐπὶ τὸ πολὺ ἰσχνοὶ οὔτε γαστρίζονται, οὔτε μεθύσκονται· ἢ μὴ γαστρίζονται, ἐὰν μὴ ὀλίγον, τοῦτο οὐκ εἰκὸς τὸ μισεῖν τοὺς φιλοῦντας, ἢ τὸ φιλεῖν τοὺς μισοῦντας. σημεῖον δὲ βουλόμεθα εἶναι τὸ ἀναγκαῖον ἢ ἔνδοξον, οὗ ὄντος ἔστιν, ἢ οὐ γενομένου, ἢ γενέσθαι ἢ ὑστερεῖν γεγονὸς τὸ ἀφ' οὗ τοῦτο σημεῖον ἦν τοῦ γεγονέναι, ἢ εἶναι. ἐνθύμημα μὲν οὖν ἐστὶ συλλογισμὸς ἁπλῆς [1], ἐξ εἰκότων, ἢ σημείων. ¶ Λαμβάνεται δὲ τὸ σημεῖον τριχῶς, ὅσαχῶς καὶ τὸ μέσον ἐν τοῖς σχήμασιν. ἢ γὰρ ὡς ἐν πρώτῳ, ἢ ὡς ἐν τῷ μέσῳ, ἢ ὡς ἐν τῷ ἐσχάτῳ. ¶ Οἷον, τὸ μὲν ἀθῷον κυοῦσαι, ἀπὸ τοῦ γάλα ἔχειν ἐν τῷ πρώτου σχήματος· μέσον γὰρ, τὸ γάλα ἔχειν. ἐφ' ᾧ τὸ α, τὸ κύειν· τὸ β, τὸ γάλα ἔχειν· γυνὴ δὲ, ἐφ' ᾗ τὸ γ.

[1] Vide cap. 27. huius.

VErisimile[8] & signum non sunt idem. sed verisimile est propositio probabilis. quod enim plerumque sciunt ita fieri, vel non fieri, aut esse, aut non esse: hoc est verisimile: vt inuidentes odisse, aut amantes diligere. Signum autē est propositio demonstratiua aut necessaria, aut probabilis. nam quo exiāte *res* extat, vel quo facto prius aut posterius res facta est: hoc est signum *indicans rem* factam esse aut extare. ¶ Enthymema igitur est imperfectus[h] syllogismus ex verisimilibus vel signis. ¶ Accipitur autem signum tribus modis, quot & medium in figuris. vel enim vt in prima *figura*, vel vt in secunda, vel vt in tertia. ¶ Vtputa probare mulierem vterum ferre quia lac habet, ex prima figura *est*: medium enim est, habere lac. *esto*, vbi α, vterum ferre: β, habere lac: mulier autem, vbi γ.

[8] Vel consensum. Ratio desumi potest propositio.

[h] που τὴν χρῆσιν οὐκ ἔχει. ¶ Τῶν συμβαίνει καὶ ἄλλοις τὴν αὐτὴν ἐπιστάσεων, ἢ οἷς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπάρχει τοῦτο, καὶ τῷ ὁμοίῳ, καὶ τῇ κοινῇ δόξῃ. καὶ εἰ τῶν ἐν μέρει ἐν τῷ πρώτῳ, ἢ τῶν στερητικῶν ἐν τῷ μέσῳ δυνατὸν λαβεῖν.

Enthymema. Syllogismus.

Ferre verũ habere lac mulier

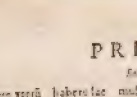

Da Quicunque habet lac, ferre verũ.

Mulier habet lac —— 1 Hæc mulier habet lac:
Ergo Ergo
Ferit vterum. —— 2 Hæc ferit vterum.

5 ¶ Τὸ δή, ὅτι οἱ σοφοὶ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι, Πιττακὸς δὲ ἀγαθὸς ἄνθρωπος, δῆλόν ἐστιν ἐκ τοῦ ἐναντίου· εἰ γὰρ ὁ Πιττακὸς οὐ σοφός, οὐδὲ οἱ σοφοὶ ἀγαθοί· ἐφ' ᾧ τὸ β, οἱ σοφοὶ· ἐφ' ᾧ τὸ γ, Πιττακὸς ἀνόητος· δῆλον ἐκ τοῦ α καὶ τοῦ β τὸ γ κατηγορεῖσθαι· τὸ δὲ μέσον, οὐ λέγεται ἐξ ὧν τὸ συλλογισμός· τὸ δὲ διὰ τοῦτο, λαμβάνεται.

5 ¶ At sapientes esse viros probos quia Pittacus *sit* probus, per vltimam figuram *concluditur*, *sit*, vbi α, probum: vbi β, sapientes: vbi γ, Pittacus. verum *est* igitur & γ α & γ β γ attribuere: sed alterũ non dicunt, quia notum alterũ accipiunt.

a Pittacum esse sapientem.
b Pittacum esse probum.

probum sapientes Enthymema. Paralogismus.

Pittacus est probus: —— 1 Pittacus est probus:
Ergo Pittacus est sapiens
Sapientes sunt probi. —— α Omnis sapiens est probus.

Pittacus.

6 ¶ Τὸ δὲ κύειν, ὅτι ὠχρὰ, διὰ τὸ μέσον σχῆματος βούλεσθαι ἔχειν. ἐπὶ γὰρ ὑπέλαβεν τὸ κύειν, ἀκολουθεῖ καὶ τὸ ταύτῃ, διὸ δεῖ λαβεῖν οἱονεὶ ὅτι κύει. ὠχρεῖ, ἐφ' οὗ τὸ α· ἐφ' οὗ τὸ β, κύειν· γυνή, ἐφ' οὗ τὸ γ. ἔστω πάλλιδον, τὸ β· κύειν, τὸ α· γυνὴ, τὸ γ.

6 ¶ *Vterum* autem vterũ gestare quia *sit* pallida, ad medium figuram referri debet. Cum enim vterum gestantibus consequens sit pallor, & huic quoque consequens sit: probatum esse putant eam vterum gestare. pallidum, vbi α: gestare vterum, vbi β: mulier, vbi γ.

pallidum Enthymema. Paralogismus.

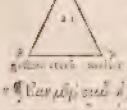

a Quicunque gestat vterum, est pallida.
Mulier est pallida —— 1 Hæc mulier est pallida.
Ergo Ergo
Vterum gestat. —— 2 Hæc mulier gestat vterum.

gestare vterũ mulier

7 ¶ Ἐὰν μὲν οὖν ἡ μία πρότασις σημεῖον ᾖ μόνον, οὐδὲν ἔσται συλλογισμός· ἐὰν δὲ καὶ ἑτέρα προσληφθῇ, συλλογισμός. εἰ γὰρ φιλόπονος ὁ Πιττακὸς, ἐλεύθεριος· εἰ γὰρ φιλόπονος ἐλεύθεριος, Πιττακὸς δὲ φιλόπονος· ἔστιν ἄρα οἱ σοφοὶ ἀγαθοί, Πιττακὸς γὰρ ἀγαθός· ἀλλὰ μὴν οὐ σοφός· ὥστε μὴ λεγομένου τοῦ συλλογισμοῦ.

7 ¶ Si igitur vna propositio dicta fuerit, sit tantum signum, quòd si & altera sit assumpta, *sit* syllogismus. Veluti, Pittacus *est* liberalis: quoniam ambitiosi *sunt* liberales, Pittacus autem *est* ambitiosus. Rursus, sapientes sunt *non* boni: quia Pittacus *est non* bonus, sed & sapiens. Sic igitur fiunt syllogismi.

¶ Verum qui *fit* in prima figura, *est* insolubilis, si verus sit: universalis enim est[a], ¶ Qui verò *fit* in postrema, solui potest, etiamsi conclusio vera sit: quia syllogismus nō est vniversalis[b], nec ad rem[c]. non enim si Pittacus est *vir* probus, necesse *est* propterea etiā alios sapientes *esse probos*. ¶ Qui verò *fit* in media figura, semper & omnino solui potest: nunquam enim fit syllogismus, cùm termini ita *se* habent[d]. non enim, si vterum ferens est pallida. atque hæc est pallida, *contraria* necesse *est* hanc vterum ferre. ¶ Verum igitur inerit in omnibus figuris: sed habent *ea* differentias quæ dictæ sunt. ¶ Aut igitur sic diuidendum est signum: ex his autem tecmerium, *sine indicium*, accipi debet, *quod est* medium[e]: indicium enim aiunt esse, quod scire facit: medium verò maximè tale est[f], aut quæ ex extremis[g] *sumuntur*, signa vocari debent: quæ vero ex medio, indicia: nam maximè probabile & maximè verum est, quod *est* in prima figura. ¶ Natura[h] autem conici potest, si quis concedat naturales affectiones simul immutare corpus & animam: fortasse enim qui mulcum differt, mutatus est animo. at ex his quæ naturā nebit *euenit*, nō est hæc affectio, sed *alia potius* vt ira, & cupiditates, quæ in naturalibus motionibus nonnunquam fiunt. ¶ signa hæc concessum fuerit, & vnum vnius *affectionis* signū esse, & accipere possimus proprium cuiusque generis *affectionum* & signum: *certè* potissimum naturam conijcere. Nam si alicui genus individuum[i] inest propria *affectio*: necesse *est* esse etiam a-

¶ Πλὴν ὁ μὲν ὅρος τοῦ πρώτου σχή-
ματος, ἄλυτος· οὐ γὰρ ἀληθὴς ἦν, συ-
ζύγου γάρ ἐστι[a]. ¶ Ὁ δὲ ὅρος τοῦ
ἐσχάτου, λύσιμος, κἂν ἀληθὲς ἦ τὸ
συμπέρασμα, ὅρος τὸ μὴ εἶναι συλ-
λογισμὸν[b], οὐδὲ πρὸς τὸ πρᾶγμα
τὸν συλλογισμόν. οὐ γὰρ εἰ Πιττα-
κὸς σπουδαῖος, αὐτάρκως ὅρος τὸ
καὶ τοὺς ἄλλους σπουδαίους. ¶ Ὁ δὲ ὅρος
τοῦ μέσου σχήματος, ἀεὶ καὶ πάν-
τως λύσιμος. οὐδέποτε γὰρ γίνεται
συλλογισμός, οὕτως ἐχόντων[c] τῶν
ὅρων. εἰ γὰρ εἰ ἡ κυοῦσα ὠχρά, ἡ δὲ
καὶ ἡ δέ, κύειν ἀνάγκη ταύτην.
¶ Ἀληθὲς μὲν ἂν εἴη ἅπαν ὑπάρ-
ξειν τοῖς σχήμασι, διωρισμέναι δὲ εἰ-
σὶν αἱ διαφοραὶ τῶν εἰρημένων. ¶ Ἡ δὲ σύ-
στασις τοῦ σημείου· τούτου δὲ
τὸ μέσον, τεκμήριον λεγόμενον τὸ
δὴ τεκμήριον, τὸ εἰδέναι ποιοῦ
φασιν εἶναι, τοιοῦτον δὲ μάλιστα τὸ
μέσον· ἡ γὰ μὲν ὀν τῷ ἀκρῳ,
σημεῖον λεκτέον· τὰ δὲ ὂν τῷ μέ-
σου, τεκμήριον· ἐνδοξότατον γὰρ
καὶ μάλιστα ἀληθὲς, τὸ ὅλῃ τῷ
πρώτου σχήματος. ¶ Τὸ δὲ φυσι-
γνωμονεῖν δυνατὸν ἴσως, εἰ τις δι-
δοῖτο ἅμα μεταβάλλειν τὸ σῶ-
μα καὶ τὴν ψυχὴν, ὅταν ᾖ ἑκά-
στου πάθημα· (μᾶλλον γὰρ ἴσως
τὸν μουσικὸν, μεταβεβληκέναι τὴν
ψυχὴν. ἀλλ' οὐ τῷ φύσει γίνε-
ται τοῦτο τὸ πάθος, ἀλλ' εἶναι ὀργὴ ἢ
ἐπιθυμίαν τῷ φύσει κινήσεων) εἰ
δὴ ταῦτα τὸ δοῦναι, καὶ ἓν ἑνὸς σημεῖον
εἶναι, καὶ πλείω πλειόνων· μά-
λιστα τὸ ἴδιον ἁπάσης γένους τοῦ-
τους καὶ σημεῖον· δυνατὸν μάλα συ-
στῆσαι περὶ αὐτῶν. εἰ γὰρ ἔστι ἰδίᾳ τι
τῷ γένει ὑπάρχον ἀνάγκη, φασὶ,
εἶναι τοῖς λέγουσι κατ' ἰδέαν· κατὰ τοῦ

σημεῖον

σημεῖον εἶναί τι· σημαίνειν γὰρ ἀλλήλοις ἀναγκαῖον· καὶ ἔστω τοῦτο, τὸ μεγάλῳ τὰ ἄκρα πέρατα ἔχειν· ἢ καὶ ἄλλοις ὑπάρχειν γένεσι μὴ ὅλοις εἰ διήχθαι. τὸ γὰρ σημεῖον, οὐχ ὅπως ἰδίου δεῖν, ὅτι ὅλου γένους ἰδίου δεῖ τὸ πάθος, καὶ οὐ μόνου ἴδιον, ὅτιπερ εἰσηγημένῳ λέγειν. ὑπάρξει δὴ καὶ ἐν ἄλλῳ γένει ταὐτό· καὶ ἐς ἀνθρώπου ἰδεῖν ὁ αὐθρωπος, καὶ ἄλλο τι ζῷον. ἴδεσι δὲ ἁρμόττει τὸ σημεῖον, ἐν ᾧ ἑνός ἐστιν. ¶ Εἰ τοίνυν ταῦτα ἔστι, καὶ δυνατὸν μεθ' ἓν πεπτῶκε σημεῖα συλλέξαι ἔστι τούτων τῷ ζῴων, ἃ μόνον ἐν πάσαις ἔχει τὸ ἴδιον· (ἔσται δὲ ἔχει σημεῖον, ἐπείπερ ἐν ἔχειν αὐτὸ κἀν) δυνατὸν μεθ' ὑστεροῦμεν. ¶ Εἰ δὲ δύο ἔχει ἴδια ὅλου τὸ γένους, εἶεν ὁ λόγων αὐθρώπου καὶ μετεωρευτικόν· πῶς γνωσόμεθα πότερον τὸ πρῶτον σημεῖον τῷ ἰδίᾳ ἀναλεγόμενον σημείων; ἢ εἰ τὰ ἄλλο τι νῦν ὅλου ἀνθρώπῳ, καὶ ἐν οἷς μὴ ὅλως ἐνυπάρχοντα τὸ μὲν, ἔχει· τὸ δὲ, μή; εἰ γὰρ αὐθρώπου μὲν, ἐλαθόριος δὲ μή, ἔχει δὲ τῷ δύο τοδί· δῆλον ὅτι καὶ ἔστι τὸ λόγου τὸ τοῦ σημείου τῆς αὐθρώπου. ¶ Εἰ δὲ τὸ φυσιογνωμονεῖν ἐν τοῖς φυσικοῖς χρήμασι παρ' τὸ μέσον τοῦ μὲν ἄνω αὐτὸ περιέφειν, τὸ δὲ κάτω τρέπειν καὶ μὴ αὐτὸ περιέφειν οἷον αὐθρώπια τὸ α· τὰ ἄκρα τοῦ μὲν μεγάλου, ἐφ' οὗ β· τὸ δὲ γ, λέων. ὧ δὴ τὸ γ, τὸ β πάντ', ἀλλὰ τῷ, ἄλλος· ᾧ δὲ τὸ β, τὸ α πάντ', καὶ τὸ πλείστῳ, ἀλλ' αὐτὸ περιέφειν· εἰ δὲ μή, οὐκ ἔσται ἐν ἑνὸς σημείου.

liquid signum: invicem enim comparati[a] suppositum est, atque hoc esse magnas extremitates habere: quod contingit aliis quoque generibus non totis inesse[b]. signū enim ita proprium est, quoniam affectio est propria totius generis, non propria solius[c], quemadmodum loqui soliti sumus. Ideo[d] igitur incrit etiam in alio genere: & homo est risibilis, & aliud quodpiam animal habebit igitur illud signum[e], quoniam unum erat vnius *affectionis signum*. ¶ Si igitur haec sunt, & posterimus huiusmodi signa colligere in his animalibus, quae vnā tantum affectionem propriam habet, vnaquaeque autem *affectio* habet signum, quando quidem vnum *signum* habere necesse *est*: poterimus naturam cernere. ¶ Sin totum genus duas[f] habeat proprietates, vt leo fortitudinem & liberalitatem: quomodo cognoscemus, vtrum ex signis illis propriè consequentibus sit vtrius *affectionis* signum? An si cui dam alij non toti *insint*[g], & in quibus non totis vtrumque *inest*, cum vnā habet, alterum non *inest*[h]? nam si est fortis nō liberalis, habet autē hoc[i] ex duabus *signis*: perspicuum est, etiam in leone hoc *est* signū fortitudinis. ¶ Est autem naturae contextus in prima figura, eo quod medium reciprocatur cum primo extremo, & superat tertium, eaque *ratio* reciprocatur. Vt puta *esse* fortitudo Ω, omnia extremitates, vbi β: Ω γ autē leo. Igitur cui Ω γ *inest*, vi Ω β omni, sed & alis[k] *inest*. cui autē *inest* Ω β, ei Ω α *inest* omni, nec

[a] Sub. animam & corpus.

[b] Id est enim alij generis animalia habere magnas extremitates, sed nō omnia indistincta corda sub ea specie ut habeant.

[c] Id est, signum proprie & secundo modo, quia accedit omni, non soli.

[d] Sub. signum.

[e] Magnas extremitates.

[f] Vel plures.

[g] Id est, & alij animalium generibus inesse affectiones & ambo signa: ratio tamen, vt nō in omnibus animalibus, tale genere existens vtrius ambo insint vtpote cum sit in equis & leonibus, sit vtrius signi fortitudinis & liberalitatis: non tamen in omnibus equis, sed quidā equi sunt fortes non liberales, alij liberales sed non fortes.

[h] Id est, quam ambo affectiones & ambo signa sint & tamen si non in omnibus

[i] Ea hoc tantum forte, alia tamen habent & alia.

[k] Vel ei, cui hoc inest.

pleribus, sed connectitur: alioquin non erit vnum vnius affectionis signum.

Bav Quicquid habet magnas extremitates, est fortis:
be Omnis leo habet magnas extremitates:
Ergo
ra Omnis leo est fortis.

De Quicquid habet magnas extremitates, est fortis:
ri Aliquis homo habet magnas extremitates:
Ergo
i Aliquis homo est fortis.

ARI-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ
ΥΣΤΕΡΩΝ ΒΙΒΛΙΑ Β.

ARISTOTELIS
ANALYTICORVM
POSTERIORVM *LIBRI* II.

IVLIO PACIO

interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS LIBRI I. POSTERIORVM ANALYTICORVM.

TRACTATVS I.

Ars. Cap. 1.

TRACTATVS II.

Quid sit
- Expositio primi. Cap. 2.
- Hypothesis. Cap. 3.
- Expositio secundi.
  - De materia.
    - Quòd constet ex principijs necessarijs &c. per Ic.
      - Protheoria
        - Quid sit De omni, Per se, & Vniuersale. Cap. 4.
        - Quibus ex causis in his erretur, & de ratione errores euitandi. Cap. 5.
      - Probatio. Cap. 6.
    - Quid ſint ex principijs propriis, de rebus naturæ, & ex principijs indemonstrabilibus, & de difficultate cognoscendi in quo ſitus nitatur. Cap. 7.
  - Definitio, & diuisio principiorum. Cap. 8.
  - De interrogationibus. Cap. 9.
  - Distinctio demonstrationis ſi ſcire, & demonstrationis ſi dari, ſumpta à forma & à materia. Cap. 10.
  - De forma. Cap. 11.

TRACTATVS III.

De demonstratione.
- Contraria.
  - Protheoria, de propositionibus negantibus, medio carentibus. Cap. 12.
  - Ignorantia.
    - Via ad ſcientiam
      - In iis quæ media carent. Cap. 13.
      - In iis quæ medium habent. Cap. 14.
    - Error seu paralogismus. Cap. 15.

TRACTATVS IV.

Propriètates.
- Quæſita. Cap. 16.
- Principia eſſe ſcitu.
  - Probatio
    - De principijs intermedijs. Cap. 17.
    - De attributionibus negantibus. Cap. 18.
    - De attributionibus affirmantibus, ſeriem vel dependentiam veritas. Cap. 19.
  - Corollaria. Cap. 20.
- Cultuſ demonſtrationis
  - Vniuerſalis, & particularis. Cap. 21.
  - Affirmantis, & negantis. Cap. 22.
  - Oſtenſiuus, & ducentis ad incommodum. Cap. 23.
- Quæ ſit ſcientia certior & prior, vel minùs certa & posterior. Cap. 24.
- Quæ ſit ſcientia una, vel plures. Cap. 25.
- De pluribus demonſtrationibus eiuſdem rei. Cap. 26.
- Rerum ſortuitarum non eſſe demonſtrationem vel ſcientiam. Cap. 27.
- Per ignem non haberi ſcientiam demonſtratiuam. Cap. 28.
- De differentijs principiorum diuerſarum demonſtrationum. Cap. 29.

TRACTATVS V.

Aliena ſcientia demonſtratiua.
- Opinio. Cap. 30.
- Aſſertio, id eſt, figuratio. Cap. 31.

ARI-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΑΝΑΛΥΤΤΙΚΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ τὸ πρῶτον.

ARISTOTELIS
POSTERIORVM
ANALYTICORVM LIB. I.

AN SIT SCIENTIA DEMONSTRATIVA, ET QVOMODO SIT.

TRACTATVS I.

CAP. I.

1 *Axioma.* 2 *Probatio prima per inhærentiam subiecti & attium.* 3 *Probatio altera sumpta ab instrumento syllogi.* 4 *Duæ probatiæ primæ, quæ ostendunt ex attributo esse, & quid.* 5 *Demonstratio quod sit, & quid significet.* 6 *Interpretatio aliorum est, de quæstione an sit.* 7 *Interpretatio aliorum est, de quæstione an sit.* 8 *Solutio dubitationis ejus qui apud Platonem in Menone.* 9 *Solutio alterius dubitationis.*

ΠΑΣΑ διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις διανοητικὴ γίνεται ἐκ προϋπαρχούσης γνώσεως.

OMNIS a doctrina & omnis disciplina b ratiocinativa c fit ex antecedente cognitione. ¶ Hoc autem palàm fit, si omnes considerentur artes & mathematicæ scientiæ hoc modo comparantur, & cæterarum artium unaquæque. ¶ Similiter hoc perficitur, si inspiciuntur rationes tam quæ syllogismus sunt, quàm quæ inductio. nam hanc quidem ex præcognitis docere, illa d quidem accipientes e quasi ab intelligentibus, hæ vero probantes vniuersale ex eo quod particulare est manifestum. Eodem modo etiam oratoria rationes perficiunt. aut enim persuadent exem-

a Hic primo verbum docet esse demonstrationem, & omnem scientiam & disciplinam, quæ ratiocinativa est, & demonstrativa, præexistentia cognitione ad ea quæ docent, ex antecedentibus cognitionibus.

b Doctrina & disciplina tantundem est, differunt ratione, quatenus eam docentur, vocatur doctrina: quatenus discitur, disciplina. Primo docemur & discimus per, cum recipimus facultatem scientiæ demonstrativæ.

c Ratiocinativa, quæ ratiocinationem habet, quæ discursu & discursione constat, quæ demonstrationibus constat.

d Hæc syllogismus & inductio.

e Accipitur pro cognoscit intelligentia sensu carentia demonstrabilia.

...ctiones[a] sunt
...ribus, quæ sunt syl-
logismi[b]. ¶ Depliciter[c] autem
necesse *est* præsumere, nã alias
quòd sit, præsumere necesse *est*:
alias quid sit quod dicitur, intel
ligere oportet: alias vtrumque.
Vtputa *vbi*, vere quoduis aut
affirmari aut negari, quòd sit,
præsumi debet: trianguli verò hãc
esse significationem: vnitatem
autem vtroque modo *prænoscere*
oportet, *vbi est*, & quid significet,
& quòd sit: quia non similiter
horum vnumquodque *est* nobis
manifestum[d]. ¶ Licet autem vt
quis notum faciat[e], quædã prius
notificans[f], quorundam autem
simul accipiens cognitionem[g],
vt *eorum*[h] quæ continentur sub
vniuersali cuius habet cognitio
nem. Nam omnem triangulum
habere *angulos* æquales duobus
rectis, prænouit: hunc verò qui
est in semicirculo, esse triangu-
lum, simul ac induxit[i], notũ fe-
cit. quædam enim hoc modo[k]
discuntur, neque extremum per
medium notificatur, *nèque* quæ-
que singularia sunt, nec de vllo
subiecto *dicuntur*. ¶ At prius[l]
quàm induxerit aut acceperit syl
logismũ, aliquo modo[m] fortasse
facilius est *ea* scire[n], alio modo[o]
non *ea*. quod enim simpliciter[p]
nescit, aut an *est*, quomodo *ha-*
bet habere *tres angulos* æquales
duobus rectis, simpliciter sciret?
sed perspicuũ est *ea* ita scire[q],
quòd vniuersale[r] scit, simpliciter[s]
autẽ nescire. ¶ Sin minus[t], ex du-

...ὑπάρχειν μέσον, ὅ ἐστιν ἐπι-
χείρημα[a]· ἢ δὶ ἀνευ συμπερά-
σεως, ὅταν
ἐξ συλλογισμός[b]. ¶ Διχῶς[c] δ', ἀπλῶς καὶ πρὸς τι ἁπλῶς. τὰ μὲν
γὰρ ὅτι ἐξ, πρὸ τοῦ λαμβάνειν ἀλλο
κατὰ τὸ δὲ τί τὸ λεγόμενόν ἐστιν
εἶναι δεῖ· τὰ δ', ἄμφω. οἷον ὅτι
μὲν ἄπασι ἢ οὐδενὶ ἢ ὑπάρχει ἀ-
ληθὲς, ὅτι ἐξί· τὸ δὲ ἓν εἶναι, ἢ
τοδί σημαίνει· τοῦτο δὲ μονάδα, ἀμ-
φω, καὶ τὶ σημαίνει, καὶ ὅτι ἐστι· τὸ
γὰρ ὁμοίως τούτων ἑκάστου δῆλον ἐ-
στίν[d]. ¶ Ἔστι δὲ γνωρίζειν, τὰ μὲν
πρὸ τοῦ γνωρίζοντα, τὸ δὲ καὶ
ἅμα λαμβάνοντα τὴν γνῶσιν[e],
οἷον[f] ὅσα συμβαίνει ὑπάρχειν τῷ κα-
θόλου, οἷον ἔχει ἡ γραμμὴ, ὅτι μὲν
γὰρ πᾶν εἶναι ἔχει δυσὶν ὀρθαῖς
ἴσας, προῄδει. ὅτι δὲ τόδε τὸ ἐν τῷ
ἡμικυκλίῳ, εἶναι τρίγωνον ἔδειξεν, ἅμα τὸν
γὰρ ἐπήγαγεν. ἐνίων γὰρ τὸν τρόπον[g] ἡ μὲν ὑπάρξις δῆλη, καὶ
ἀλλ' ἢ μέσου τὸ ἔσχατον γνωρίζε-
ται, ὅταν μὴ διὰ τὸ ἕκαστον συμβαί-
νει ὑπάρχειν τῷ καθ' ἑκάστου ὑπομένου-
τινός. ¶ Πρὶν δ' ἐπαγαγεῖν ἢ λα-
βεῖν συλλογισμὸν[h], ἔστιν μὲν τι-
νὰ[i] ἴσως φαῦλον δεῖξαι μᾶλλον, ἔστι
δ' ἄλλον[j] οὔ. ὁ γὰρ μὴ ἁπλῶς εἰδὼς
ἁπλῶς[k], πῶς ποτε εἰδείη, ὅτι ἔ-
στιν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει, ἀπλῶς; ἀλ-
λὰ δῆλον ὡς οἶδεν μὲν ὅτι ἐστίν, ὅτι
δὲ ἐπίσταται[l]. ¶ Εἰ δὲ μή[m], τὸ τί

[a] Id est, præcognitum præmittere. [b] Id est, quædam propositiones discernuntur ex antecedente cognitione nec per syllogis-
mum, sed confestim & ἀγνώστου quomodo cognoscantur, quæ similibus adiiciuntur. [c] Simpliciter & secundum quid. [d] Id est, quædam propositiones discernuntur ex antecedente cognitione nec per syllogis-
mum, sed confestim & ἀγνώστου quomodo cognoscantur, quæ similibus adiiciuntur. [e] Scitu triangulum habere tres angulos æquales duobus rectis, quæ sunt indicationes syllogismi. [f] Id est, quædam propositiones discernuntur ex antecedente cognitione nec per syllogis-
mum, sed confestim & ἀγνώστου quomodo cognoscantur, quæ similibus adiiciuntur. [g] Singulorum. [h] Scitu triangulum habere tres angulos æquales duobus rectis, quæ continentur sub vniuersali. [i] Cognitione triangulorum. [k] Ita vt illorum cognoscantur sine ratiocinatione. [l] Id est, antequam inducamus aut accipiamus syllogismum. [m] Simpliciter. [n] Quod enim simpliciter nescit, hoc est triangulum habere tres. [o] Quomodo scit, hoc est triangulum habere tres. [p] Quomodo scit, hoc est triangulum habere tres, eam ob causam quòd triangulum habere tres angulos æquales duobus rectis, non cognoscitur per præcedentem syllogismum, sed cognoscitur per præcedentem cognitionem, quæ similibus adiicitur. [q] Scitu triangulum habere tres. [r] Id est, quòd triangulum habere tres. [s] Absolute, perfecte, cognitione propria. [t] Alioqui nisi ita dicamus.

τῆς Μένωνι ἐσήμανε συμβῆναι; ἢ ὃ οὐκ ἐπίστατο, ἠπίστατο; ἢ ὃ οὐκ ἔδει. ¶ Οὐ γὰρ δὴ ὡς γέ τινες ἐξηγοῦνται λύειν, λεκτέον. Λέγει οἶδας ἅπαντα συλλογισμὸν ἀρτίαν, ἢ οὔ; φύσαντος δέ, ἀναμνήσειν τινὰ ἃ οὐκ ἔδει, ὡς οὐκ ἀρτίαν. λύουσι γὰρ φάσκοντες πᾶσιν εἰδέναι συλλογισμὸν ἀρτίαν εἶναι, ἀλλ' ὡς ἴσασιν ὅτι συλλογισμός. καίτοι ἴσασι μὲν οὐ πάντως ὅτι ἔχουσι, καὶ οὐ ἔλαβον· ἔλαβον δ' οὐχὶ πάντες οὐδ' εἰλήφασιν ὅτι ἔχουσιν, ἢ ὅτι ἀριθμός, ἀλλ' ἁπλῶς κ᾽ πάντος ἀριθμοῦ καὶ ἕνιχόσου· οὐδεμία δὲ ἀναίτιος λαμβάνεται ταυτὶ τὰ, ὅτι ἐν οὐ οἶδας ἀριθμὸν, ἢ ὃ οὐ οἶδας ἐκ ἑπτάγωνον, ἀλλὰ κ᾽ πάντες. ἀλλ' ἀδίκημα μανθάνει, ὃ μανθάνειν τις, ἵνα ὡς ἐπίσασθαι, ἵνα δ' ὡς ἀγνοεῖν. οὐκ ἄπορον δὲ, εἰ οἶδέ τις ὃ μανθάνει, ἀλλ' εἰ ἀδί, οἷον ἢ μανθάνει, καὶ ὡς.

bitatio accidet quæ est in Menone: quoniã aut nihil discet, aut quæ nouit. ¶ Non sic dicendũ est, vtquidã soluere conãtur. Scis ne omnẽ *numerũ* binariũ esse parem, an nescis? *Ille* autẽ *scire* dicente, pferebant binariũ quendã, quẽ *ille* nõ putabat esse, proinde nec *putabat esse* parẽ scilicẽt quod enim ambo sciebant, fratres enim dicẽtes non omnẽ binariũ *scire* parem esse. sed *eum* quem hoc nescire, non tamen cognoscere, qui nesciebat quid quæreret. Quod fugiebãt conãtes soluere. Differũt inuestigatio & discere, nam discẽdi est ignorãtis: inuestigandi, scientis. quia anima est immortalis, & olim nouit: sed cum in corpus immittitur, obliuiscitur: inde quæ ex reminiscitur in re memoriam. Hanc declarationem Aristoteles reiicit, & longe aliã hoc loco, quãm lib. 2 Priorũ Analyt. cap. 21.

b Dubitationẽ quæ proponitur in insequentibus verbis, scio me, &c.

c Cognitionem vniuersali.

d Cognitionis pars. 22.

e Alia quæque.

f Scientia simpliciter appellatur scientia certa, & euidens, quæ nititur principijs per se notis, & euidentibus, & ex illis per euidentem demonstrationem deducitur. Quæ definitio ad omnes scientias, quæ demonstrationibus constant, pertinet. Quæ vero sit demonstratio, & quæ eius principia, in hoc libro explicatur.

DE HIS QVÆ PERTINENT AD ESSENTIAM DEMONSTRATIONIS.

TRACTATVS II.

Quid sit scire, item quid sit demonstratio, & ex quibus constet, CAP. II.

1 ¶ *De scientia sim Scire. Definitio.* 2 *Definitionis confirmatio.* 3 *Corollarium.* 4 *Aliud item simili modo, ex quarto de topicis Scire disputatur.* 5 ¶ *De demonstratione. Definitio.* 6 *Ex quibus principijs demonstratio constet.* 7 *Quod principia sint vera.* 8 *Quod sint principia per se nota.* 9 *Quod sint prima, & immediata principia.* 10 *Quod sint causa conclusionis.* 11 *Quod sint propria.* 12 *Quæ sit propria demonstratio.* 13 *Principia demonstrationis quæ sint.* 14 *Principia demonstrationis quæ sint.* 15 *Principia demonstrationis quæ sint.* 16 *De singulorum circa quæ principia demonstrationis cognitione.*

ΕΠειπὼν δὲ οἷόν μοί ἐστιν ἐπίστασθαι ἁπλῶς, ἀλλοί αν ὑποθοίμην τὸν γνῶσιν, τὸν κ᾽ συμβολικὸς, οἷον τὸν τ᾽ ἀμβλεῖαν οἰόμεθα γινώσκειν, διὰ τὸ ἀφῆγμένον εἶναι, ἀπ᾽ ἐκείνου

SCire autem putamus vnumquemque rem simpliciter, non sophistico modo, id est ex accidẽti, cum putamus causam eius cognoscere propter quam res est, eius rei

a Id est, in dialogo Platonis qui inscribitur Meno. Dubitat enim Meno, quia nihil possit discere, vtrum de nihil quærẽdo discat, an de eo quod scit. Quod enim quis nouit, non eget inquisitione. Socrates autem quod quærere, fratres, id quærere quia discere. Quod fugiebãt conãtes soluere. Differũt inuestigatio & discere, nam discẽdi est ignorãtis: inuestigandi, scientis. quia anima est immortalis, & olim nouit: sed cum in corpus immittitur, obliuiscitur: inde quæ ex reminiscitur in re memoriam. Hanc declarationem Aristoteles reiicit, & longe aliã hoc loco, quãm lib. 2 Priorũ Analyt. cap. 21.

b Dubitationẽ quæ proponitur in insequentibus verbis, scio me, &c.

c Cognitionem vniuersali.

d Cognitionis pars. 22.

e Alia quæque.

f Scientia simpliciter appellatur scientia certa, & euidens, quæ nititur principijs per se notis, & euidentibus, & ex illis per euidentem demonstrationem deducitur. Quæ definitio ad omnes scientias, quæ demonstrationibus constant, pertinet. Quæ vero sit demonstratio, & quæ eius principia, in hoc libro explicatur.

causam esse, nec posse eam aliter se habere[e]. ¶ Cæ-
sit igitur ta-
le quidpiam esse ipsum Scire,
na & qui nesciant & qui sciunt,
illi qui iam putant se res habere[f]. At vero qui sciunt, etiam habent. ¶ Quapropter id cuius simpliciter scientia est, non potest aliter se habere[g]. ¶ Ani-
gitur sit etiã alius sciendi modus, posthæc[a] dicemus. Sed *scire* dicimus[b] etiam, per demonstrationem cognoscere. ¶ Demonstra-
rionẽ autem voco syllogismum scientialẽ[c]. Scientialem appello, secundum quem, eò quod ipsum habemus, scimus. ¶ Si igitur scire est, vt posuimus: necesse est etiam demonstratiam scientiam ex veris esse, & primis & immediatis[d], & notioribus, & prioribus, & causis conclusionis. Sic enim erunt etiam principia propria eius quod demõstratur. Nam syllogismus quidem erit etiã sine his[e], demonstratio verò non erit, quia non efficiet scientiam. ¶ Vera igitur esse oportet: quia quod non est, sciri nequit. ¶ Ex primis autem indemonstrabilibus: nam *aliquis* nesciret, non habens eorum demonstrationem[f]: quia scire *est* quorum est demonstratio, non ex accidente, *nihil aliud* est *quam* habere demõstrationem.

¶ Item causas & notiores[h] esse oportet & priora. Causas quidem: quia tunc scimus, cum causas cognoscimus. & priora, quia sunt causæ[i]. & præcogni-

αὐτὸ ἐξ, καὶ μὴ ἐνδέχεσθαι τὰδ' ἄλλως ἔχειν[e]. ¶ Δῆλον τοίνυν ὅτι τοιοῦτόν τι τὸ ἐπίστασθαί ἐστι, καὶ τὸ κυρίως τὸν μὲν οἰόμενον, καὶ οἷς ὑπάρχουσιν αἱ ἀρχαὶ ἐπιστήμονας εἶναι· οἱ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως ἔχειν οἴονται· αὐτὸ οὐκ ἔχειν· εἰ δὲ ἐπίστασθαί μέν ἐστι, καὶ ἔχουσιν. ¶ Ἔστω δὴ ἁπλῶς ἔστιν ἐπιστήμη, τὸν ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν[e]. ¶ Εἰ μὲν οὖν καὶ ἑτέρως ἔστι τὸ ἐπίστασθαι, ὕστερον[a] ἐροῦμεν· ἐροῦμεν δὲ καὶ ὅτι ἀποδείξεως ἐστίν[b]. ¶ Ἀπόδειξιν δὲ λέγω συλλογισμὸν ἐπιστημονικόν[c]. ἐπιστημονικὸν δὲ λέγω, καθ' ὃν τῷ ἔχειν αὐτὸν ἐπιστάμεθα. ¶ Εἰ τοίνυν ἐστὶ τὸ ἐπίστασθαι, οἷον ὑπεθέμεθα πρότερον, ἀνάγκη καὶ τὴν ἀποδεικτικὴν ἐπιστήμην ἐξ ἀληθῶν εἶναι καὶ πρώτων καὶ ἀμέσων[d], καὶ γνωριμωτέρων, καὶ προτέρων, καὶ αἰτίων τοῦ συμπεράσματος· οὕτω γὰρ ἔσονται καὶ αἱ ἀρχαὶ οἰκεῖαι τοῦ δικαιώματος. συλλογισμὸς μὲν γὰρ ἔσται καὶ ἄνευ τούτων[e], ἀπόδειξις δ' οὐκ ἔσται, οὐ γὰρ ποιήσει ἐπιστήμην. ¶ Ἀληθῆ μὲν οὖν δεῖ εἶναι, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ μὴ ὂν ἐπίστασθαι· οἷον ὅτι ἡ διάμετρος σύμμετρός ἐστιν. ¶ Ἐκ πρώτων δ' ἀναγκαίων, ὅτι οὐκ ἐπιστήσεται μὴ ἔχων ἀπόδειξιν αὐτῶν[f]· τὸ γὰρ ἐπίστασθαι οὗ ἀπόδειξίς ἐστιν, ἦν τὸ συλλελογικὸς, τὸ ἐξ ὧν ἀπόδειξίν ἐστιν. ¶ Καὶ πρὸ τῶν, καὶ γνωριμωτέρων[g] δεῖ εἶναι, καὶ αἰτίων· οὕτω γὰρ ἐπιστησόμεθα, ὅταν τὰ αἴτια εἰδῶμεν· καὶ πρότερα, ὅταν ἢ πρὶν εἰδέναι. ¶ πρὸ-

γνω-

[a] ὕστερον, *posthæc*, Ita Theodorus Gaza. Ammonius, ὕστερον, *posterius*. Boetius, *posterius*. Ita & Argyropylus. Ita & Apuleius, *posterius*. Ita & Victorius. Ita & Pacius. Ita & Ioannes Grammaticus. Ita & Philoponus. Ita & Simplicius. Ita & Themistius. Ita & Scholiastes. Ita & Ioannes Philoponus. Ita & Ioannes Philoponus. Ita & Ioannes Philoponus

γνωσιολόγημα[a] οὐ μόνον τὸν ἕτερον ξόανον τοῦ ξυμπίπτειν, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰδέναι δύναμιν ἔχει. ¶ Πρότερα δὲ λέγεται καὶ γνωριμώτερα διχῶς. οὐ γὰρ ταυτὸν πρότερον τῇ οὐσίᾳ, καὶ πρὸς ἡμᾶς πρότερον· οὐδὲ γνωριμώτερον, καὶ ἡμῖν γνωριμώτερον[b]. λέγω δὲ πρὸς ἡμᾶς μὲν πρότερα καὶ γνωριμώτερα, τὰ ἐγγύτερον τῆς αἰσθήσεως[c]· ἁπλῶς δὲ πρότερα καὶ γνωριμώτερα, τὰ πορρώτερον. ἔστι δὲ πορρωτάτω μὲν τὰ καθόλου[d] μάλιστα· ἐγγυτάτω δὲ τὰ καθέκαστα· καὶ ἀντίκειται ταῦτ' ἀλλήλοις. ¶ Ἐκ πρώτων δέ ἐστι τὰ ὡς ἀρχῶν οἰκείων[e]. τοιοῦτο γὰρ λέγω πρῶτον καὶ ἀρχήν. ¶ Ἀρχὴ δ' ἐστὶν ἀποδείξεως, πρότασις ἄμεσος[f]. ἄμεσος δέ, ἧς μὴ ἔστιν ἄλλη προτέρα. Πρότασις δ' ἐστὶν, ἀποφάσεως τὸ ἕτερον μέρος[g], ἓν καθ' ἑνός[h]· διαλεκτικὴ μέν, ἡ ὁμοίως λαμβάνουσα ἑκάτερον τοῦ ἀντικειμένου· ἀποδεικτικὴ δὲ, ἡ ὁρισμὸς μέν ἐστιν ἑκατέρου τῶν ἀντικειμένων. Ἀπόφασις δὲ, κατάφασις ἀντιφάσεως ἑκάτερον μέρος. Ἀντίφασις δὲ, ἀπόφασις[i], ἧς οὐκ ἔστι μεταξὺ καθ' αὑτὴν[k]. μέρος δ' ἀποφάσεως, τὸ μὲν τὶ κατά τινος, ἐστὶ κατάφασις· τὸ δὲ τὶ κατά τινος, ἀπόφασις[l]. ¶ Λέγω δὲ μέσον μὲν συλλογισμοῦ, ὅταν μὴ ἔξωθεν ᾖ τὸ λαμβανόμενον πρὸς τὸ ἄκρον· ἔξωθεν δὲ, ὅταν μὴ ἐνυπάρχῃ μήτε τοῖς ἄκροις, μήτε τούτοις ἐκεῖνο· ἢ ὅταν μὴ ἐν πρώτῃ προτάσει ᾖ τὸ μέσον· ἢ ὅταν μὴ ἐν ἀρχῇ τὸ μέσον ᾖ· ἢ ὅταν μὴ ἐν ἀρχῇ ᾖ τὸ μέσον

cum habere[a] qui discere aliquid velit. *eam* vero quam necesse *est* eum habere qui discere quidvis debeat, tres axiomata: sunt enim quædam ejusmodi: & potissimum in his *appellandæ* solet sumus hoc nomine vti. Ex positionibus vero *ea* quæ vtramuis contradictionis partē accipit[b] (velut esse aliquid, aut non esse aliquid) hypothesis *sine suppositio*: at quæ hoc vacat[c], definitio *appellatur*. definitio namq; est thesis: potest enim arithmeticus vnitatē *id* esse quod est individuum secundū quantitatem: non tamen est hypothesis, nam quid sit vnitas, & esse vnitatem, non idem *est*. ¶ Quia vero *ob id* credere & scire rem oportet, quòd talis habetur syllogismus, quem vocamus demonstrationem, hic autē est eò quod hæc sunt ex quibus syllogismus *constat: propter ea* necesse est non solùm prænoscere prima aut omnia, aut quædam, sed etiam magis. Semper enim id magis *tale* est, propter quod vnumquodque est *tale*: velut id magis dilectum *est*, propter quod diligimus. quocirca si propter prima scimus & credimus[d], illa quoque scimus & credimus magis, quia per illa *scimus* & *credimus* posteriora. sic ei autem nequit, vt magis quàm *ea* quæ nouit, credat *aliquis* quæ neque scit, neque melius dispetius *est* quàm si sciret. hoc tamen accidet, nisi per demonstrationem credens prænoscerit[e]: quia necesse *est* maiorem fidem habere principiis aut omnibus, aut quibusdam, quàm conclusioni. ¶ Non solùm autē oportet eum qui habiturus est scientiam per demonstrationē, magis principia cognoscere & magis eis credere, quàm rei demonstratæ: sed neque aliud ei credibilius

[a] Id est organa cognitionis, quæ præcognoscenda sunt.

[b] Quæ affirmat vel negat.

[c] Id est quæ nec affirmat nec negat. Dicit aliquis, Si definitio nō affirmat nec negat, quomodo vocatur thesis? Respondetur, quòd est principium demonstrationis, cum principium demonstrationis definitio sit. Fuerit propositio affirmativa aut negativa? Dicitur affirmet aut neget? Dicitur quòd est affirmativa. Aliud est definitio, aliud definitū. & ex his respondetur principio demonstrationis, quòd est propositio affirmativa aut negativa. Exempli causa, Triangulus est figura, hoc autem est definitio trianguli. Animal rationale mortale, est definitum: hæc autē propositio, homo est animal rationale mortale, est principium demonstrationis, quòd est principium demonstrationis, quia ex eo conficitur propositio demonstrativa, & hoc modo est principium.

[d] Id est, scimus & credimus illa propter posteriora.

[e] Id est, præcognoscere.

ἔχειν [a] τὸν μανθάνοντά τι. ἐπὶ δὲ αὐτῶν μὴ ἔχειν τὸν ὁποιονοῦν μανθάνοντα. ἀξίωμα. ἔστι δὲ ἕνια τοιαῦτα· μάλιστα γὰρ τούτοις εἰώθαμεν λέγειν ὄνομα. ¶ Θέσεως δ' ἡ μὲν ὑποτεθεῖσαν τῶν ἀντιφάσεως λαμβάνουσα [b] (οἷον λέγω, τὸ εἶ τι ἢ μὴ εἶ τι) ὑπόθεσις· ἡ δ' ἀνευ τούτου, ὁρισμός. ὁ γὰρ ὁρισμὸς, θέσις μέν ἐστι· τίθενται γὰρ ὁ ἀριθμητικὸς μονάδα τὸ ἀδιαίρετον εἶναι κατὰ τὸ ποσόν· ὑπόθεσις δ' οὐκ ἔστι· τὸ γὰρ τί ἐστι μονάδι, καὶ τὸ εἶναι μονάδα, οὐ ταυτόν. ¶ Ἐπεὶ δὲ δεῖ πιστεύειν τε καὶ εἰδέναι τὸ πρᾶγμα, τρία τοιοῦτον ἔχειν συλλογισμὸν ὃν καλοῦμεν ἀπόδειξιν, ἔστι δ' οὗτος ταῦτ' ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός· ἀνάγκη μὲν μόνον προϋπάρχειν ἃ τὰ πρῶτα ἦν πάντα, ἢ ἔνια, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον· ἀεὶ γὰρ ἃ ὑπάρχει ἕκαστον, τούτοις μᾶλλον ὑπάρχει οἷον δι' ὃ φιλοῦμεν, τοῦτο μᾶλλον φίλον. ἐστὶ δ' ἐπιστῆμον μὲν εἶναι τὸ πρώτοις καὶ ἐκ τῶν ἀρχῶν [c] τοιούτων· ἀρχὴ δὲ συλλογισμοῦ ἐστὶν ὁ τὸ εἶναι τὸ συμπεράσματος ὑπάρχειν ποιῶν. ἀπόδειξις μὲν οὖν ἐστὶ συλλογισμὸς ἐξ ἀληθῶν καὶ πρώτων καὶ ἀμέσων καὶ γνωριμωτέρων καὶ προτέρων καὶ αἰτίων τοῦ συμπεράσματος· οὕτω γὰρ ἔσονται καὶ αἱ ἀρχαὶ οἰκεῖαι τοῦ πράγματος. συλλογισμὸς δὲ ἔστιν ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τούτων εἶναι. τούτων δὲ τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἀναγκαίων εἶναι συλλογισμὸν ἐστὶν ὅτι ἐπιστάμεθα· τὸ δὲ ἐπιστάμεθα ἐστὶν ἡμῖν τὸ ἔχειν τὸν λόγον τὸν τοιοῦτον καθ' ὃν λέγομεν ἐπιστάμενοι τὸ πρᾶγμα· ἔτι δὲ ἐὰν μὴ ἐπιστητὸν ᾖ τὰ ἄρχοντα τοῦ συμπεράσματος. ἐπιστητὸν δὲ ἐστὶ τὸ ἐκ τῶν ἀληθῶν καὶ πρώτων ἢ τοιούτων ἐξ ὧν ἐστὶ τὰ πρῶτα· ἐκ γὰρ τῶν τοιούτων ἐστὶν ἀπόδειξις τοῦ ὑπάρχειν καὶ ἐκ τῶν ἀρχῶν· ἀρχὴ γὰρ ἀπόδειξις ἐστὶ λόγος ποιῶν τὸ εἰδέναι. εἰ δὴ ἐπιστάμεθα κατὰ τὸν ἀποδεικτικὸν τρόπον ἐστὶν ἡμῖν ἀπόδειξις, καὶ ἐξ ἀναγκαίων ἔσται τὸ ἐπιστητὸν· ἀναγκαῖον γὰρ ὂν ἐπίσταται, ἔστι γὰρ ἐὰν μὴ ἔχῃ ἄλλως ἢ ἐπίσταται. τὰ μὲν οὖν ἄλλα τρόπον τινὰ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν, ἀλλὰ τὰ ἀΐδια ἁπλῶς οὐκ ἔστιν ἄλλως ἔχειν. ἐστὶ δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀναγκαίων ἀναγκαῖον τὸ συμπέρασμα· ἐκ γὰρ τῶν ἀναγκαίων ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις. ἔστι δὲ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀναγκαίων εἶναι συλλογισμὸν ὃν καλοῦμεν ἀπόδειξιν· ἔστι δ' οὗτος ταῦτ' ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός· ἀνάγκη μὲν μόνον προϋπάρχειν ἃ τὰ πρῶτα ἦν πάντα, ἢ ἔνια, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον· ἀεὶ γὰρ ἃ ὑπάρχει ἕκαστον, τούτοις μᾶλλον ὑπάρχει οἷον δι' ὃ φιλοῦμεν, τοῦτο μᾶλλον φίλον. ἐστὶ δ' ἐπιστῆμον μὲν εἶναι τὸ πρώτοις καὶ ἐκ τῶν ἀρχῶν

ἔστι, καὶ δὲ γνωρισμώτερον ὑπ' αὐτῆς ἑκάστην τῶν ἀρχῶν, ἐξ ὧν ὁ ἐν αὐτῇ συλλογισμός· ὁ γὰρ ἐναντίας ἀπάτης εἴπερ δεῖ τὸν ἐπιστάμενον ἄπλως, ἀμεταπειστον εἶναι δεῖ.

esse, neque notius quàm principiis opposita ex quibus erit syllogismus contrariæ deceptionis: liquidem opus est vt quis tam plicite sciat, labi & errare nequeat[a].

a Labi errare in rem & errare, si quando vsu venit opposita.

Refutatio errorum, in quos nonnulli inciderunt ob id quod principia demonstrationis sciri debent, Cap. III.

1 ¶ *Opiniones aliorum.* 2 *qui scientiam demonstrationis esse negabant.* 3 *aut omnia notiora demonstrari oportere.* 4 *Sententia Aristotelis.* 5 *Contra inculpatos demonstrationum. Ratio prima à diuersi ad idem fundamentum, quia idem eadem ratione prius & posterius.* 6 *Ratio altera, quia demonstratio circularis probat idem per idem.* 7 *Ratio tertia, quia non est quies in terminis circulum facientibus.*

Ἔνιοις μὲν οὖν δόξῃ τὸ δεῖν τὰ πρῶτα ἐπίστασθαι, ἢ ὅσοις ἐπίστασθαι δεῖ), τοῖς δ' οὐ μόνον, πάντων μὴ ὄντων δεικτῶν ἔσται). ὧν ἀδύνατον, οὔτ' ἀληθὲς, οὔτ' ἀναγκαῖον[a]. ¶ Οἱ μὲν γὰρ ὑπολαμβάνοντες μὴ εἶναι ὅλως ἐπιστήμην, ἅπαν[b] εἰς ἄπειρον ἀξιοῦσιν ἀναχωρεῖν, ὡς οὐκ ἂν ἐπιστάμενοις τὰ ὕστερα διὰ τῶν πρώτων, ὧν μὴ ὄντων πρώτων, ἀδύνατον[c] λέγοντες· ἀδύνατον γὰρ τὰ ἄπειρα διελθεῖν. εἰ δέ τινων, μὴ εἶναι ἀρχὰς αὐτὰς ἀγνώστους εἶναι. ὥστε διεξιὼν ἐπ' ἐκεῖνα οὐκ ἂν εἰδείη· οὗπερ φασὶν εἶναι τὸ ἐπίστασθαι μόνον· εἰ δὲ μὴ ἔστι τὰ πρῶτα ἀγνῶτα εἶναι, οὐδὲ τὰ ἐκ τούτων ἐπιστητὰ, οὐδὲ ἁπλῶς, οὐδὲ κυρίως, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως εἰ ἔστιν ἀρχαὶ ἔσται. ¶ Οἱ δὲ μὴ τὸ ἐπίστασθαι ὁμωνύμως φάσκοντες εἶναι τοῖς ἀποδείξεσι τὸ εἶναι μόνον· ἀλλὰ πάντων ὄντων ἀποδείξεων, οὐδὲν εἶναι γνωστὸν· ἐνδέχεται γὰρ κύκλῳ γίνεσθαι τὰς ἀποδείξεις, καὶ ἐξ ἀλλήλων. ¶ Ἡμῖν δὲ φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι ἔστιν ἐπιστήμη τις ἀποδεικτική[d]. ἀλλὰ γὰρ ἔστι τινὰ ἀναπόδεικτα καὶ τοῦτο ἐστὶν ἀναγκαῖον. ἐπιστητὰ.

QVibus igitur, quoniam oportet prima scire, non videtur scientia esse: alijs verò quidem esse, sed omnia esse demonstrationes. quorum neutrum est verũ aut necessarium[b]. ¶ Nam qui supponunt non esse omnino scire, hi censent in infinitũ deduci: vtpote cùm non cognoscantur posteriora per priora, quorum nõ sunt prima: recte[c] dicentes, quoniam impossibile est infinita percurrere. Si verò statuat, & sunt principia: hæc esse ignota, cùm demõstratio eorũ non sit: quod quidẽ solum aiunt esse scire. quod si non liceat prima cognoscere: ne illa quidem, quæ ex his ostenduntur, sciri posse simpliciter & proprie, sed sub conditione si illa sint. ¶ Alij verò, quod ad ipsum scire, cõmunem, id est per demonstrationem tantum esse verum, quo minus omnium sit demonstratio, nihil vetat: possit enim circulo fieri demonstrationem, & omnia ex se inuicem[d]. ¶ Nos verò dicimus nec omnẽ scientiã esse demonstrationem sed ea quæ medio vacant, sciri sine demonstratione: atque hoc necessarium esse constat.

b Id est, neutra opinio vera est, & neutra necessaria: ex eo quòd prima cognita non sint demonstrata.

c Hæc sunt principia Academicorum & Scepticorum.

d Nos vero dicimus nec omnẽ scientiã esse demonstrationem sed ea quæ medio vacant, sciri sine demonstratione: atque hoc necessarium esse constat.

Responsio ad hæc argumenta

nã si necesse est vt sciantur prio
ra & ea ex quibus demonstratio
constat, & constituitur tandem in
iis quæ medio carent: certe ne-
cesse est hæc esse indemonstra-
bilia) hæc igitur ita dicimus: nec
solum esse scientiam[a], sed etiam
principium quoddam scientiæ[b]
quo terminos[c] cognoscimus.

¶ Circuio autem non posse de-
monstrari simpliciter, perspi-
cuum est: siquidem ex prioribus
oportet demonstrationem con
stare ac notioribus. fieri enim
nequit vt eadem iisdem simul
priora & posteriora sint, nisi si
certo modo: veluti alia *quod* ad
nos, alia simpliciter *accipiantur*.
quo modo[d] inductio notum fa-
cit. *Quod* si ita *est*: non est recte
definitum scire simpliciter, sed
est duplex[e]: aut *non* simpliciter
est altera[f] demonstratio, quæ *sci
licet* sit ex notioribus nobis.

¶ Accidit autem iis qui asserunt
circuio demonstrationem esse,
non solum quod nunc dictum
est: sed etiam vt nihil aliud dica
tur quàm hoc esse si hoc sit: sic
autem facile *est* omnia demon-
strare[h], constat autem hoc acci-
dere tribus terminis positis. ni-
hil enim refert, verum quis per
multos an per paucos *demonstra
tionem* re fecerit dicat, nec *etiam*
per paucos an per duos[i]. Quo-
tiescunque enim cùm *est* Ⓒ ε,
necessario est Ⓒ ε, & cùm *est*
hoc[k], *necesse est* Ⓒ γ: cum sit Ⓒ

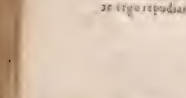

Si est corpus est mobile:
Si est mobile, est in loco:
Ergo
Si est corpus est in loco.

Si igitur cum Ⓒ α est, necesse est
Ⓒ β esse: cùm autem hoc sit, Ⓒ α
esse: (hoc enim erat, circulo *de-*

εἰ γὰρ ἀνάγκη μὲν ἐπίστασθαι τὰ πρό-
τερα, καὶ ἐξ ὧν ἡ ἀπόδειξις, ἐστι
ταῦτα δ' ἐν οἷς τὰ ἄμεσα· ταῦτα γὰρ
ἀναπόδεικτα ἀνάγκη εἶναι) ταῦτ' οὖν
οὕτω λέγομεν, καὶ οὐ μόνον ἐπιστή-
μην[a], ἀλλὰ καί τιν' ἀρχὴν ἐπιστήμης
εἶναι περὶ ἃ φαμέν, ᾗ τοὺς ὅρους γνω
ζόμεν. ¶ Κύκλῳ δὲ δι' ὅπερ ἀδύνα-
τον ἀποδεικνύναι ἁπλῶς, δῆλον,
ὅτι πρὸ ἐκείνου δεῖ τὸν ἀπόδει-
ξιν εἶναι καὶ γνωριμώτερον· ἀδύνατον γὰρ ἅμα εἶναι τὰ αὐτὰ τῷ αὐ-
τῷ ἄμφω πρότερα καὶ ὕστερα, εἰ
μὴ τὸν ἕτερον τρόπον· οἷον, τὰ μὲν
πρὸς ἡμᾶς· τὰ δ', ἁπλῶς. ἔστιν
ζόντων[b] ἢ ἐπαγωγὴ ποιεῖ γνώριμα.
εἰ δ' οὕτως, οὐκ ἂν εἴη τὸ ἐπί-
στασθαι καλῶς ὡρισμένον, ἀλλὰ
δυτέον· ἢ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἔστιν
ἀπόδειξις, ἡ ἐστὶν ἐκ γνωριμωτέρων. ¶ Συμβαίνει δὲ
τοῖς λέγουσι κύκλῳ τὴν ἀπόδει-
ξιν εἶναι, οὐ μόνον τὸ νῦν εἰρημένον,
ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο λέγειν, ἢ ὅτι τοῦ-
δέ ἐστιν εἰ τόδ' ἐστίν· οὕτω δὲ πάντα
ῥᾴδιον δεῖξαι. δῆλον δ' ὅτι καὶ
συμβαίνει, ξύλων ὅρων πιθάνων· τὸ
μὲν γὰρ ἐξ πολλῶν, ἢ δι' ὀλίγων
ἀναγκάσειεν φάναι, οὐδὲν διαφέ-
ρει· δι' ὀλίγων δή, ἢ δυεῖν· ἔστω
γὰρ τὸ α ὄντος, εἶναι ἀνάγκης ἢ τὸ β·
πάντα δὲ, τὸ γ· τὸ α ὄντος, ἔσται
τὸ γ.

Εἰ δὴ τὸ α ὄντος, ἀνάγκη τὸ β εἶναι· πά-
λιν δ' ὄντος τοῦ β, ἔσται τὸ γ· ὥστε τὸ

[a] Sub demonstratione quæ vocatur propriæ scientia.

[b] Id est cognitionem quandoquidem scientia demonstrativa non fruenter demonstrationis ac quatenus ex principiis cognitis, vt sæpe, vt ostendi fuit.

[c] Quæ demonstrationis cognitionem constituunt per demonstrationem non id est, conclusionem: quandoquidem cognitio est principiis scientiæ demonstrationis. Ita Aristoteles sentit. sed quia dixit quosdam negasse hoc principium scientiæ demonstrativæ, vt ostendat esse hoc principium scientiæ demonstrativæ, addit esse quosdam qui negant esse hoc principium scientiæ demonstrativæ, sed tantum esse principium scientiæ demonstrativæ, quæ non sit circuio. Sed non videntur negare esse hoc principium scientiæ demonstrativæ, quod non sit circuio demonstratio, sed tantum esse principium scientiæ demonstrativæ, quæ non sit circuio demonstratio. Sed non videntur negare esse hoc principium scientiæ demonstrativæ, quod non sit circuio demonstratio, sed tantum esse principium scientiæ demonstrativæ, quæ non sit circuio demonstratio.

[d] Inductio notum facit quod sit principium scientiæ demonstrativæ, quod non sit circuio demonstratio, sed tantum esse principium scientiæ demonstrativæ, quæ non sit circuio demonstratio.

[e] Duplex est scientia demonstrativa, quæ non sit circuio demonstratio, sed tantum esse principium scientiæ demonstrativæ, quæ non sit circuio demonstratio.

[f] Altera demonstratio est circuio demonstratio, quæ non sit circuio demonstratio, sed tantum esse principium scientiæ demonstrativæ, quæ non sit circuio demonstratio.

[g] Hæc est demonstratio circuio demonstratio, quæ non sit circuio demonstratio, sed tantum esse principium scientiæ demonstrativæ, quæ non sit circuio demonstratio.

[h] Atqui nec non omnia demonstrari Ⓒ β esse, non licet esse demonstrationem circuio demonstratio, sed tantum esse principium scientiæ demonstrativæ, quæ non sit circuio demonstratio.

[i] Ergo reprobanda est circuio demonstratio, quæ non sit circuio demonstratio, sed tantum esse principium scientiæ demonstrativæ, quæ non sit circuio demonstratio.

[k] Ergo igitur ratio est duorum vel plurium terminorum, quæ non sit circuio demonstratio, sed tantum esse principium scientiæ demonstrativæ, quæ non sit circuio demonstratio.

κλῳ)κείσθω τὸ α, ἐφ' ᾧ τὸ γ. τὸ οὖν τὸ β ὄντος, τὸ α εἶναι λέγειν, ἴσον τῷ γ εἶναι λέγειν. τοῦτο δ' ὅτι τὸ α ὄντος, τὸ γ ἔσται. τὸ δὲ γ τῷ α τὸ αὐτό. ὥστε συμβαίνει λέγειν τοῖς κύκλῳ φασκουσιν εἶναι τὸν αὐτὸν δεῖξιν, εὐδέν ἐστιν, πλὴν ὅτι τὸ α ὄντος, τὸ α ἔσται. οὐκοῦν δι' ἁπάντων δεῖξις ἡμῖν ἔσται.

monstrare) ponatur Ⓒ α, vbi erat Ⓒ γ. illa igitur oratio, cum sit Ⓒ β, esse Ⓒ α, perinde valet acti dicatur esse τὸ γ. hoc autē *significat*, cùm sit α, γ esse. est autē idem quod τὸ α. Quare accidit, vt qui circulo aiunt esse demonstrationem, nihil aliud dicant quàm si Ⓒ α est, Ⓒ α esse. sic autem omnia demonstrari facilè possunt.

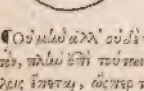

7 Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ τοῦτ' ἐνδέχεται, πλείω εἶναι τούτων ὅσα ἀλλήλοις ἕπεται, ὥσπερ τὰ ἴσα. ἑνὸς μὲν γὰρ εἰλημμένου, δέδεικται [b] ὅτι οὐδέποτ' ἀνάγκη τι ἄλλο ἕπεσθαι. λέγω δ' ἑνός, ὅτι οὔτε ὅρου ἑνὸς, οὔτε ὑπόθεσις μιᾶς τοιαύτης. ἐκ δύο δ' ὑποθέσεων πρώτων καὶ ἐλαχίστων συλλογίζεται, ἔστιν ὅτε καὶ πλείους συλλογίσασθαι. ἐὰν μὲν γὰρ τὸ α τοῦ β καὶ τοῦ γ ᾖ πάντως, καὶ τοῦτο ἀλλήλοις, καὶ τοῦ α οὗτοι μὲν [γὰρ] ἐκείνοις ἕπονται ἐξ ἀλλήλων δι' ἐλαχίστων πάντα τὰ εἰρημένα [c] ὁ πρῶτος σχῆμα, ὡς δέδεικται ἐν τοῖς περὶ συλλογισμῶν [d]. δέδεικται [e] δὲ καὶ ὅτι ἐν τοῖς ἄλλοις σχήμασιν οὐ γίνεται συλλογισμὸς [f], ἢ οὐ καθ' ὅλου τοῦ ληφθέντος. τὰ δὲ καὶ ἀπερχηπορημένα οὐδαμῶς ἔστι δεῖξαι κύκλῳ. ὥστ' ἐπειδὴ ὀλίγα ἐστὶν ἃ οὐ πάντες ἐν ταῖς ἀποδείξεσι φασιν εἶναι κενὸν τὸ μὴ εἶναι, τὸ λέγειν ἐξ ἀλλήλων εἶναι τὴν ἀπόδειξιν, καὶ δῆλον τὸ ἐνδέχεσθαι πάντων εἶναι ἀπόδειξιν.

7 ¶ Immo ne quidem fieri hoc[a] potest nisi in iis quæ sese mutuò consequuntur, vt propria. Vno igitur posito, ostensum est[b], nũquam aliud quidquam necessariò effici. vno inquam termino, aut vna thesi posita. minimùm autem ex duobus thesibus primis potest *aliquid colligi*, siquidem etiam ratiocinari *licet*. Si igitur Ⓒ α τῷ β & τῷ γ consequens sit, & hæc sibi inuicem, ac τὸ α: sic sane ex se inuicem probari possunt omnia posthilata[c] in prima figura, vt demonstratum est in *libris de syllogismo*[d]. sed & *illud ibi* ostensum fuit, in aliis figuris aut nó fieri syllogismũ, aut non de acceptis[e]. quæ vero non reciprocantur, neutiquam posse demonstrari circulo. Quocirca cum pauca talia sint in demõstrationibus: perspicuũ est[f] vanum quiddam esse & impossibile, si quis mutuam & reciprocam demonstrationem esse, idcóque omnia demonstrari posse dicat.

a Prol. ante cir. calcem.

b Lib. 1. Prior. Analyt. cap. 25.

c Id est, quæ sumuntur in syllogismo. quæ nunc in Græcis dicuntur προτάσεις, *propositiones*, accepta in syllogismo. quæ nunc in Latinis dicuntur *propositiones*, de figura communi est negatum? ergo non potest circulo demonstrari. propositio. quæ quemadmodum sumenda sit, & quibus argumentis inuenienda, vide apud Boëtium.

d Id est, quæ ea. d Lib. 1. Prior. Analyt. cap. 5. & 6. e Circularem. f Id est, nota geometræ ambo

3 δ ἀπερχηπορημένα

Quid sit De omni, Per se, & Vniuersale, CAP. IV.

1 ¶ Demonstrationem esse ex necessarijs. 2 ¶ Propositio. 3 ¶ Quæ dicantur de omni. 4 ¶ Quæ & quo modo dicantur per se, vel per accidens. Modus primus de per se. 5 Tertius. 6 Quartus. 7 Quæ quomodo aut secundo modo sint per se, eadem esse propter se, & necessaria. 8 ¶ Epilogus. 9 ¶ De vniuersali. Definitio. 10 Corollaria tum quod vniuersale sit necessarium. 11 Expositio definitionis. 12 Quodnam sit subiectum, & quæ vnicum subiectum complectatur.

QVia verò non potest[a] aliter se habere id cuius est scientia simpliciter, necessariũ vtique erit quod cadit sub scientiam demonstrationis[b]: demonstratiua autem est, quam ideo habemus quia habemus demonstrationem: demonstratio igitur est syllogismus ex necessarijs[c]. ¶ Accipiendum[d] igitur est, ex quibus & qualibus[e] *propositionibus* demonstrationes constent. sed primùm definiamus, quid vocemus De omni, & quid Per se, & quid Vniuersale. ¶ Aio de omni quidem id appellari, quod non in aliquo est, in alio non *est*, nec interdum est, interdum non *est*. Veluti si de omni homine *dicitur* animal: si vere dicitur hùc *esse* hominem, vere *dicetur* etiam *esse* animal. & si nunc alterum *est verum*, alterum quoque *similiter est verum*. Et si in omni linea *est* punctum, eadem est ratio. *Vse autem* ea significatione *quemadmodum* ita obiicimus, cùm velut de omni interrogamur[f], vel quòd alicui non *inesse*[g], vel quòd interdum non *inesse*. ¶ Per se autem in eis quæ[h] insunt in *attributione declarante* quid: sic vt triangulo *inest* linea, & lineæ punctum: essentia namque ipsorum[i] ex his[k] est, atque *hæc* insunt[l] in oratione declarante quid sit. Item[m] ea quæ attributis talibus insunt in oratione declarante quid sit: vt rectum &

ΕΠεὶ δ' ἀδύνατον[a] ἄλλως ἔχειν οὗ ἔστιν ἐπιστήμη ἁπλῶς, ἀλλ' ἀναγκαῖον αἰεὶ τὸ ὑπάρχον κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐπιστήμην. ἐπιστήμονικὴν δὲ λέγομεν καθ' ἣν ἔχομεν τῷ ἔχειν τινὰς ἀρχὰς ἐπιστήμην[b]. ἀναγκαίας[c] ἄρα τὸν συλλογισμὸν εἶναι τὸν ἐπιστημονικόν. ¶ Δεκτέον[d] δὲ τὰ ἐξ ὧν καὶ ποῖον[e] καὶ ποίων τὸν ἀποδείξεις. ὁρίσασθαι δὲ διοριστέον πρῶτον τὸ λεγόμενον τὸ κατὰ παντός, καὶ τὸ καθ' αὑτό, καὶ τὸ καθόλου. ¶ Κατὰ παντὸς μὲν οὖν τοῦτο λέγω, ὃ ἐπὶ μὴ ἔστι τινὸς μέν, τινὸς δὲ μὴ· οἷον εἰ κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ζῷον εἰ ἄληθὲς τόδε, ἔστιν ἀληθὲς καὶ ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ ζῷον· καὶ εἰ τριῶν ἴσα τὰ τρία, καὶ ἴσα τὰ τρία· καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης ὁμοίως γραμμῆς, ἐπὶ γραμμῆς ἐστιν ἐν ᾗ ἡ οὐσία αὐτῇ· ἐν τούτοις[f] δέ, ἐν τῷ λόγῳ τῷ λέγοντι τί ἐστιν ἐνυπάρχει τι, ἢ ἐν τῷ λόγῳ τῷ λέγοντι τί ἐστιν ἐνυπάρχει· ταῦτα δ' ἐστὶν ἐν οἷς ἐνυπάρχει τὸ πῶς, αὐτὰ ἐν τῷ λόγῳ ἐνυπάρχοντι. τοῦτ' οὖν δῆλον ὅτι τὸ αὐτὸ ὑπάρχει γραμμῇ καὶ

---

1 Καθόλου & ἐφ' ἑαυτοῦ· unde in Vulg.

a Vt probauimus 2. huius c. 5. prin. b Id est, cuius finis demonstratio est. c Præmissis necessarijs. Obscura ea vt videntur ratione, quòd ex necessariis non colligatur necessarium nisi in vltima figura. d Id est explicandum. e Vtrum ex veris, an & probabilibus. f Id est, quæ ita proponuntur, vt possimus & affirmare, & quæ proponuntur, vt possimus negare. g Cum nobis proponitur propositio vera quoad de omni. h Vt alibi in quibusdam locis monuimus nos. i Vt constituta imperfecta in 2 huius inuenimus. k Hæc prima. l Hæc primo dicuntur de quibus dictum est. m Nimirum linea & punctum. n Vtrum linea & punctum. o Non linea de lineæ longitudine, & de punctum. p Id est, quæ insunt in attributione declarante quid. q Id est, in definitione. r Id est, lineæ & puncti. s Id est, attributis talibus. t Id est, in definitione. u Item ea quæ attributis talibus insunt in oratione declarante quid sit: vt rectum &

---

1 Contra hæc attributa dicendum est pro definitionem. nam ex Euclide & cæteris linea accipi debere tale definitionem quæ omnis linea est vel recta vel curua. similis est interpretatio quæ sequitur pro punctum &c. notandum

2 Definitionem scribi

3 De punctum

4 Primus. De

5 Secundus pro

6 Tertius pro

7 De

8 Quartus pro

9 De

10 De

11 De

12 De

τὸ ἀφ' ἑφὶς, καὶ τὸ ἀφ' ἓν καὶ ἀριθμὸς ἀριθμῷ, καὶ τὸ ἄρτιον καὶ περισσὸν, καὶ ἴσον καὶ ἄνισον, καὶ τὰ τοιαῦτα· ἢ ἐν τοῖς συμβεβηκόσι· οἷον τὸ μουσικὸν καὶ λευκὸν καὶ ζῷον. ¶ Ἔστι δὲ ἃ μὲν καθ' ὑποκειμένου λέγεται ἄλλου τινός, οἷον τὸ βαδίζον, ἔστιν τι βαδίζον· καὶ λευκὸν δὲ οὐσία, καὶ ὅσα τοιαῦτα τι σημαίνει, οὐχ ἕτερόν τι ὄντα, ἔστιν ὑπὸ ἔστι[m]. τὰ μὲν δὴ μὴ καθ' ὑποκειμένου, καθ' αὐτὰ λέγω· τὰ δὲ καθ' ὑποκειμένου, συμβεβηκότα. ¶ Ἔτι[n] δ' ἄλλα λέγεται τὸ μὲν δι' αὐτὸ ὑπάρχοντα ἑκάστῳ, καθ' αὑτό, τὸ ᾧ μὴ δι' αὐτό, συμβεβηκότως. ¶ Εἰ βαδίζοντος ὑπαρχει συμβεβηκότως οὐ γὰρ ἀεὶ τὸ βαδίζον ὑπαρχον, ἀλλὰ συμβαίνει φαλῆρι τινὶ ᾧ δι' αὐτὸ, καθ' αὑτὸ εἰ τις σφαῖραν μὴ ἐν τῷ σφαιρικῷ ἀντίθυρα, ἢ μὴ τῷ σφαιρικῷ, ἀλλ' ὡς συνθὲν σφαιρικὸν μενον δύο ὀρθαῖ. ¶ Τὰ ἄρα λεγόμενα καθ' ὑπάρχει ὅπως τοῖς καθ' αὐτά, ἄνευ [ὡς] ἐν πάρεστι τοῖς καθόλου ὑπάρχουσι[o], ἢ ἐν τῷ πρώτῳ[p], δι' αὐτὰ τὰ ὑπάρχει, ἢ ὧν ἀνάγκη μὴ εἶναι ἐν ᾧ ἐστὶν ἢ χωρὶς ἐκείνου μὴ εἶναι ἄλλο μηδὲν

simpliciter[e], aut opposita, vt linea recta vel inflexum, & numero impar vel par. nam[b] contrarium est aut priuatio aut contradictio in eodē genere: vt par est quod nō est impar[c], in numeris quæ consequitur[d]. quare si necesse est affirmare vel negare[e]: necesse est etiā ea quæ sunt per se, inesse. ¶ Ergo de omni, & Per se, definitū sit hoc modo. ¶ Vniuersale autē voco, quod & omni inest[f], & per se[g], & quà id ipsum est. ¶ Constat igitur quæcunque sunt vniuersalia, necessariò inesse rebus[h]. ¶ Per se autē & quæ ipsum, idem[i] sunt. vtputa per se lineæ inest punctū, & rectū: quia inest quà linea est. item triāgulo quà est triangulū, insunt duo recti[k]: quia per se triangulū est æquale duobus rectis. ¶ Iam verò vniuersale tunc inest, cùm de quouis & primo demonstratur. exēpli causā, duos rectos habere, nec figuræ inest vniuersaliter (quamquam licet de figura demonstrare quòd duos rectos habeat, sed nō de quauis figura) nec vitur quauis figura is qui demōstratiuā quadratū est quidem figura, non tamen habet æquales æquales duobus rectis. quoniam habet vero isosceles habet æquales æquales duobus rectis, sed non primum, cum triangulum prius sit habeat. Quoniam igitur omne & primū ostēditur duos æquales rectos aut quodvis aliud habere,

ἁπλῶς[e], ἢ τὸ αὐτοπείρημα· οἷον γραμμῆ τὸ δίχα εἶ τὸ κωλυόλον, καὶ ἀριθμῷ τὸ ἄρτιον· ἔστι[b] γὰρ τὸ ἐναντίον, ἢ στέρησις, ἢ ἀπόφασις ἐν τῷ αὐτῷ γένει· οἷον ἄρτιον τὸ μὴ ἄρτιον[c], ἐν ἀριθμοῖς ἢ ἔστιν[d]. ὥστ' εἰ ἀνάγκη φάναι ἢ ἀποφάναι· αὐτάγκη, & τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχειν. ¶ Τὸ μὲν οὖν καθ' παντὸς, καὶ καθ' αὑτο, διωρίσθω τὸν τρόπον. ¶ Καθόλη δὲ λέγω, ὃ ἂν παντὸς τε ὑπάρχῃ[f], & καθ' αὑτό, καὶ ᾗ αὐτό. ¶ Φανερὸν ἄρα ὅτι τὰ καθόλου, ὅσῳ ἀναγκαῖα ὑπάρχει τοῖς πράγμασιν[g]. ¶ Τὸ καθ' αὑτὸ δὲ καὶ ᾗ αὐτὸ ταυτόν[h]· ἓν γὰρ καθ' αὑτὸ τῇ γραμμῇ ὑπάρχει εὐθύ, καὶ τῷ δυσὶ & τρισὶ γραμμαῖς. καὶ τῷ τριγώνῳ ᾗ τρίγωνον, δύο ὀρθαί[i]· καὶ γὰρ καθ' αὑτὸ τῷ τριγώνῳ δύο ὀρθαὶ ἴσαι.

¶ Τὸ καθόλη δὲ ὑπάρχειν τότε, ὅταν δεῖκθῇ τὸ τυχόντος & πρώτου ἀνύ τινος· οἷον τὸ δύο ὀρθαῖς ἴσαις εἶναι τὸ τριγώνῳ, (κατὰ μὲν οὖν ἄλλο γένος γραμμῶν, οὐδὲ ἀριθμῶν, ὅτι δύο ὀρθὰς ἴσχει, ἀλλ' οὐ τὸ τυχόντος γράμματος) οὐδὲ χρῆται τῷ τυχόντι γράμματι· δείκνυσι. τὸ γὰρ τετράγωνον, γράμμῃ, οὐκ ἔχει δὲ δύο ὀρθαῖς ἴσας. τὸ δὲ ἰσοσκελὲς ἔχει μέν τὸ τυχόν δύο ὀρθαῖς ἴσας, ἀλλ' οὐ πρῶτον, ἀλλὰ τὸ τρίγωνον ἀρχαῖον. ὁ δείκνυ τὸ τυχόν ἀριθμοῦ ἀνυ) δύο ὀρθὰς ἔχον, ἢ ὅπερ ἄλλο

d Per se est per se idem quod non impar: quia non est par est mera negatio cui non repugnat par aliquod positum contrarium impar, neque sed par comprehendit impar opponens se contrarium. et conuertendo omne, quod non impar est, necessario par est: quia inter contrar. nihil est, & necessarium verum est alterum partem contradictionis. e Vnum aliquod, vel in genere quo dicitur vniuersaliter de omnibus, aut per se, & quod ipsum est. f Per se dicimus modis accipiendo vel omni opponitur vel per accidens, vel ut per se. g Et quo ipsum non dicitur vniuersaliter de subiecto, quia non per se, sed per accidens. h Per se dicimus modis accipiendo vel omni opponitur vel per accidens, vel ut per se. i Per se dicimus modis accipiendo vel omni opponitur vel per accidens, vel ut per se. k Per se dicimus modis accipiendo vel omni opponitur vel per accidens, vel ut per se.

τοῦ τυχόν

τούτῳ πρώτῳ ὑπάρχει καθόλου· καὶ ἡ κατὰ διῃρεῖς κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ πρῶτον καθόλου ἔστι· τὸ δ' ἄλλων ξύλινον πεδίον καὶ αὐτὸ οὐδὲ τὸ ἰσοσκελὲς οὐκ ἔστι καθόλου, ἀλλ' ἔτι πλέον.

buius primo ineſt vniuerſaliter: ac demonſtratio per ſe, eſt huius vniuerſalis: aliorum autē nō do quidam, non per ſe neque iſoſcelis eſt vniuerſaliter, ſed latius *patet quam iſoſceles.*

Quibus ex cauſis peccetur in vniuerſali accipiendo, & quibus modis error vitetur, CAP. V.

1 ¶ *De cauſis errandi. Enumeratio.* 2 *Vna cauſa quarta,* 3 *prima,* 4 *tertia,* 5 *& ſecunda cauſa.* 6 ¶ *De errore vitando. Diſſertatio. Intuitus & ſenſus.* 7 *Ratio vitandi propria ſubiecti ſingulorum, de quo eſſet demonſtratio.*

1 ΔΕῖ δὲ μὴ λανθάνειν, ὅτι πολλάκις συμβαίνει ἁμαρτάνειν, καὶ μὴ ὑπάρχειν τὸ δεικνύμενον πρώτων καθόλου[a], ἢ δοκεῖ δεῖ καὶ κινεῖται καθόλου πρώτων. ἀπορήσειε δ' ἂν τοῦτ[b] ἢ μηδὲν ἢ λαβεῖν ᾧ οὐχ ἕξει πάσχειν τὸ κατ' ἐκείνου, ἢ τὰ καθ' ἕκαστα ἢ μόνον, ἀλλ' ἀνώνυμον ἢ ὅτι ἀφορίσεις εὖ ἐν πρώτῃ σημαίνῃ ἢ τυγχάνῃ ὂν ὡς ἐν μέρει ὅλον[c] ἐφ' ᾧ δείκνυται· τοῖς γὰρ ἐν μέρει ὑπάρξει μόνον ἢ κατὰ δ' ἐξίς, καὶ ἔσται ἢ παντὸς, ἀλλ' ὅμως καὶ ἔσται τοῦτου πρώτου καθόλου ἢ κατὰ δ' ἐξίς. λέγω δὲ τοῦτο πρῶτον, ἢ τούτου, κατὰ δ' ἐξίς. ὅταν ἢ πρώτου καθόλου. ¶ Εἰ δέ τις δ' ἐξίζειν ὅτι αἰ ὀρθαὶ [d] οὐ συμπίπτουσι, δόξειεν ἂν τοῦτου εἶναι ἢ κατὰ δ' ἐξίς κινεῖσθαι, δῆλα τὸ ὅτι πασῶν ἐστὶ γὰρ ἑξῆς[e]· οὐκ ἔστι δὲ ἕτερα μὴ ὅτι ἀεὶ ἴσαι[f], γίνεται τοῦτο· ἀλλ' ἢ ὁπωσοῦν ἴσαι[g]. ¶ Καὶ εἰ ἑξίωνον μὴ ἴσα ἀλλα, ἢ ἰσοσκελὲς· ἢ ἰσοσκελὲς ἀεὶ ὀρθὸν[h] ὑπάρχειν[i]. ¶ Καὶ τὸ μὲν

NOn eſt autem ignorandū, ſæpe accidere vt peccetur, nec ſit, quod demonſtratur, primum vniuerſale[a] quā videtur de monſtrari vniuerſale primū. ſic[b] autē fallimur, cūm[c] aut nihil licet accipere ſuperius præter ſingulare, vel[d] ſingularia: aut[e] licet quidem, ſed *id* nomine caret in rebus ſpecie differentibus: aut[f] eſt vt in parte totū[g] in quo demonſtratur[h]: particularibus enim inerit demonſtratio & erit de omni, non tamen erit huius primi vniuerſalis. dico autem demonſtrationem *eſſe* huius primi quā *eſt* hoc, quando eſt huius primi vniuerſalis. ¶ Si quis igitur oſtenderit rectas[i] non concurrere videri poſſit huius eſſe demōſtratio propriè, quoniam *hæc aſſectio* eſt in omnibus rectis,[k] non eſt autem propriè demōſtratio: ſiquidem id fit, nō quia *ſunt* ita[l] æquales[m], ſed quia *ſunt* quomodocunque æquales[n]. ¶ Et ſi aliud triangulum non eſſet quàm iſoſceles: quā iſoſceles, videretur inepte[o]. ¶ Et proportio

a Aliquotiens vniuerſaliter.
b Vnus eſt error, cum quis de vniuerſali de inferiori, vt de ſpecie, quod demonſtratur de ſuperiori vt de genere. cauſæ autem huius erroris ſunt quatuor.
c *Prima cauſa errandi*, cùm vel eſt ſingulare, & tantum ſub vniuerſali demōſtratur de ſingulari, non demōſtrari debent de vniuerſali: nec ſi quis demonſtret de hoc homine.
d *Altera cauſa errandi*, cùm demonſtratur de omnibus cōmunibus ſub propria ſubiecta: vnde videtur demonſtrari de propria ſubiecta.
e *Tertia cauſa errandi*, cùm idem demonſtramus de particularibus quia vniuerſale nomine caret.
f *Quarta cauſa errandi*, cùm putamus demonſtrationem eſſe vniuerſaliter, quæ demonſtratio eſt de omni.
g Id eſt, eſt vniuerſale quidē correctum ſub ſi particularia.
h Id eſt, de quo demonſtrari debet.
i Sub. æquidiſtantes.
k Sub. æquidiſtantibus.
l Id eſt, dimo
m Id eſt, æquidiſtantes.

n Id eſt, quomodocunque æquidiſtantes: non ſolum enim rectæ æquidiſtantes, ſed etiam in ſuperficie ſphærica circumferentiæ, & rectæ obliquæ, habent rectas æquales æqualiter ſibi inclinatas.

communitatra[a] & debatur meſſe quæ ſunt numeri, & quæ lineæ, & quæ ſolida, & quæ tempora, ſicut oſtenſum eſt in communibus. Quare ſi quando debatur aliquando ſeparatim: cum de omnibus una demõſtratione probari poſſit. ſed quoniã hæc omnia, numeri, longitudines, tempora, ſolida, *utpote* vnum *vt* nominatũ quidpiam nõ ſint, ac ſpecie differũt inter ſe. Eodem modo ſeparatim accipiebãtur. nũc verõ vniuerſaliter demonſtratur. non enim *hæc affectio* ineſt *lineis* quã *ſunt* lineæ, & *numeris* quã *ſunt* numeri, ſed quã *ſunt* hoc quod ſupponũt eſſe vniuerſale. ¶ Proinde & ſi quis ſingillatim oſtẽderit vna aut altera demonſtratione vnũquodque triangulum habere duos rectos[c], æquilaterũ *inquam* ſeparatim, & quadratum, & æquicrurium: *is* nondum nouit *ipſum* triangulũ eſſe æquale duobus rectis[d], niſi ſophiſtico modo, nec vniuerſaliter triangulũ, licẽt nullũ præter hæc ſit aliud triangulũ. nõ enim quã triangulũ, nouit, nec vniuerſaliter triangulũ, niſi ſecundum numerũ. ſecundum formã verõ non omne[e], etſi nullũ eſt quod non cognoſcat. ¶ Quando igitur nouit vniuerſaliter, & quando non nouit ſimpliciter[f]? Perſpicuũ eſt quòd ſi eadem ſit eſſentia triãguli & æquilateri aut cuiuſlibet aut omnium[h], *vniuerſaliter nouit*. ſi verò non idem *ſint* ſed diuerſa[i], & inſit illa *affectio* quã *eſt* triangulũ: non nouit[k]. ¶ Verum autẽ ineſt quã triangulum, an quã æquicrurium? & quando ratione huius primi inest alij? & vniuerſaliter cuiuſnam eſt demonſtratio? *Tunc* ſane, cum *alius* ablatis, *nihil omnino* ineris huic primo *de quo demonſtratum eſt*.

λογον[a] ὅτι ἀναλλάξ, ἢ ἀεὶλιμμ, ἢ ἢ χραμμαὶ, καὶ ἢ σερεὰ, καὶ ἢ χρόνοι, ὡς περ ἐδείκνυτο πρότερον, ἐνδέχεται μιᾷ καὶ ποδείξει δεικνύειν. ἀλλὰ νῦν μὲν οὐκ κατὰμέρος ἢ πᾶσι τοῖς ἀριθμοῖς ὑπάρχειν, ἀεὶλιμμοὶ ἀριθμοὶ, χρόνοι, σερεὰ, καὶ εἰ δεῖ ἕκαστον ἀλλήλων. γραμμὴ δὲ καθόλου δείκνυται· οὐ γὰρ χραμμή, ἢ ἀεὶλιμμὶ ὑπάρχειν· ἀλλ' ἢ τοδὶ, ἢ καθόλου τοῦτο πεπονθυῖα ὑπάρχειν.

¶ Διὰ τίνα οὖν, αἱ τις δείξει καθ' ἕκαστον τὸ τρίγωνον δυσὶ ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν ἢ ἑτέρα, ὅτι δύο ὀρθὰς ἔχει ἕκαστον, τὸ ἰσόπλευρον χωρὶς, καὶ τὸ σκαληνὸν, καὶ τὸ ἰσοσκελὲς· οὐκ οἶδε τὸ τρίγωνον ὅτι δύο ὀρθῶς [ἴσον,] εἰ μὴ τὸν σφετερισὸν τρόπον· οὐδὲ καθόλου τρίγωνον, οὐδ' εἰ μηδὲν ἔστι σχῆμα παῖσα τρίγωνον ἕτερον. οὐδὲ ἢ τρίγωνον οἶδεν, οὐδὲ παῖν τρίγωνον, ἀλλ' ἢ κατ' ἀεὶλιμμ κατ' εἶδος δ' οὐ πᾶν[e], καὶ εἰ μηδὲν ὄδιν· ἃ οὐκ οἶδε. ¶ Ποτ' οὖν οὐκ οἶδεν [ὅτι] καθόλου, καὶ πότ' οἶδεν ἁπλῶς[f]; ἢ λον δὴ, ὅτι ἢ ἴσων τὸ τρίγωνον ἔχ[ει] καὶ ἰσοπλεῦρ ἢ ἑκάστῳ ἢ πᾶσιν[h]. εἰ δὲ μὴ ταυτὸν, ἀλλ' ἕτερον[i], ὑπάρχει δ' ἢ τρίγωνον οὐκ οἶδε[k]. ¶ Πότερον δ' ἢ τρίγωνον ἢ ἰσοσκελὲς ὑπάρχει; καὶ πότερον τῷ ὑπάρχει πρώτως καὶ καθόλου τινος ἢ ἄλλῳ δείξις; δῆλον δὴ ὅταν ἄλλο ἀφαιρεμένων ὑπάρξῃ πρώτῳ, καθ' οὗ ἐδείχθη τὸ πρῶτον.

a Communia ſunt, quæ ſunt ſimpliciter, & quæ ſunt ſecundum quid. Quæ ſimpliciter, ſunt quæ ſunt ſecundum ſe, & quæ ſecundum ſe ſunt, ſunt quæ ſunt ſecundum ſuam eſſentiam, & quæ habent ſuam eſſentiam ex ſe ipſis, & quæ ſunt ſecundum ſe, &

δίον τὸ ἴσοσκελὲς χαλκῷ ἐγχώνῳ ὑπὸ ἓξ ὀρθὰς δύο ἴσας· ἀλλὰ καὶ τὸ χαλκοῦν ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο. καὶ τὰ ἀσυλλόγιστα. ἀλλ' οὐ τὰ ἐκ μαθημάτων τὰ ἔρωτα. ἀλλ' οὐ φασιν. τίνος εἰνεῦ φράσον; εἰ δὲ ἐγχώνῳ ἢ τὸ τρίγωνον ἴσας καὶ τὰς ἀλλήλαις καὶ πίτυρον καὶ δόλον ὅτι ἢ δισσὰ ὀξεῖς.

Vt aquierunto aneo triangulo insunt duo recti? sed & hoc ablatis, æreũ esse. æqui erunt ũ ſe, ſi laterum æqualium meſſ eadem affectæ atq; inæquãlium meſſ ſubtilis figura, vel termino. ſed non his primis ſubtilitis ratiocinatur. Quo igitur primis ſubtilitis refellitur? Si quidẽ triangulo, ratione huius meſſ eiũ aliis, & huius vni verſa liter eſſ demonſtratio.

a Id eſſe res triangulo æqualis demonſtratio,

b Vtrum ſyllogiſmus ex his ſubtilitatibus propoſitionibus affirmantibus in materia figura, qui quidem modus, quod ad formã attinet, eſt imperfectus, reſolui debeat, non ſimpliciter concludat. Sed pro his recte arguentur & ratiocinationes eſſe vitiũ, cum præter propoſitum reſolutio ſyllogiſmi concludat ſolum propoſitum ſyllogiſmum non concludere.

Demonſtrationem conſtare ex principiis neceſſariis, & per ſe, CAP. VI.

1 ¶ Breuis & ſummaria probatio. 2 ¶ Diffuſa & prolixa probatio. ¶ Quid propoſitum demonſtratum ſint neceſſaria, Ratio prima, quia cauſa ſit neceſſaria. 3 Ratio ſecunda à definitione demonſtrationis & aliorum ſyllogiſmorum. 4 Ratio tertia ab effectione obiecta demonſtrationis. 5 Corollarium contra Ieſ. 6 Ratio quarta, quæ propoſitum ex eo concludit, quia præter cauſæ conſtitutionem neceſſaria. 7 Ratio quinta à conceptione mathematicorum. 8 Obiectio prima, quia cauſa ſit neceſſaria tollitur ſecundo ſyllogiſmo. 9 Solutio. 10 Obiectio ſecunda, quia materialia ex ſint cauſa demonſtrationis. 11 Solutio. 12 ¶ Quod demonſtratæ ſit de his & ea quæ ſunt per ſe. 13 ¶ Corollarium, Non habere omnem ſcientiam per ea quæ non ſunt per ſe, ſive ſint de omni, ſecundũ per ſe genus. 14 Axiomata præpoſitiones per ſe eſſe debere.

SI igitur [c] eſt demonſtrativa ſcientia [a] ex neceſſariis principiis (quoniã enim ſcimus, non poteſt aliter ſe habere) quæ [b] autem per ſe rebus inſunt, neceſſaria ſunt: ([a] alia [b] namque inſunt in attributione quid eſt: alia [b] verò ſunt, in quorũ quiditate inſunt ſubiecta, quibus ea attribuuntur ve neceſſe ſit alterum oppoſitorũ [in ſe]) perſpicuũ [c] eſt demonſtrationum ſyllogiſmum ex huiuſce modi [d] præpoſitionibus conſtare. quidnã [e] enim vel ita inſit, vel ex accidenti accidẽtia vero non ſunt neceſſaria. ¶ Aut igitur ita dicendum eſt: aut hoc principio poſito, demonſtrationem eſſe rem neceſſariam, & ſi demõſtratum eſt, non poſſe rem aliter ſe habere: ex neceſſariis igitur oportet eſſe ſyllogiſmum illum.

c Si demonſtratio ſcientia eſt, & ſcientia neceſſaria, & demonſtratio neceſſaria.

d Secundum de inuentione. Imo tell. ge ſcientiam ex his.

e Conſequens ex præmiſſis.

f Id eſt non propoſitum.

g Probatio maior.

h Hæc ſunt per ſe primo modo.

i Hæc ſunt per ſe ſecundo modo.

k Vt numeros eſſe pares, ſunt per ſe, quia ſubiecta ſunt ea, quibus aut contrarium.

l Imperfecta.

m Id eſt per ſe.

n Deficiens a ſecundo modo per ſe.

¶ Nam ex veris fieri potest ve
etiãnõ demonstratio[a] ratiocinetur: ex necessariis autẽ non potest *quispiam* ratiocinari præter eum qui demonstrat. hoc enim iam demõstrationis est *proprũ*.

¶ *Hoc* autẽ signum *ostendit* demonstrationẽ *consistere* ex *propositionibus* necessariis: quoniam aduersus eos qui *ſ* demõstrare putant, ita obiicimus, quod nõ necesse *eſt*: siue existimemus fieri posse *vt res aliter ſ* habeat, siue disputationis causa. ¶ Ex his eõstat stultos esse eos qui putãt *ſ* rectè accipere principia, si propositio sit probabilis & vera: vt sophistæ[b] *hanc propositionẽ* accipiunt, *scire* est scientiã habere. non enim *id* est principiũ quod est probabile aut non *probabile*, sed quod est primũ ex eo genere de quo demõstratur: nec prius *eſt*, quicquid verum *eſt*.

¶ Quòd[c] autem syllogismum illum[a] oporteat esse ex necessariis, hinc etiam apparet. Nam[e] si ignorans rationem cur *res sit*, cùm sit *eius rei* demõstratio, nõ *est* scientia: fac[e] *ζ* a de *η* necessario dici, *θ* autẽ medium p quod demonstratũ fuit, non *esse* ex necessitate: *certe* non nouit cur *res sit*: quoniam[b] hoc non est propter illud medium: quando quidem accidit illud non esse, concluso verò *esse* necessaria. ¶ Præterea[d] si quis nunc nõ nouit, cum ratione habeat, sitque *res ipsa* salua, & res salua, nec fit oblitus: & ne antea quidẽ cognoscebat: sed[b] corrumpi medium potest, si ne cessarium non *sit* habebit ignitus rationem, & erit salua res salua, nec tamen nouit: ergo[m] ne antea quidẽ cognoscebat. Quo[n] si

¶ Ἐξ ἀληθῶν μὲν γὰρ ὄντ᾽ ἐνδέχεται καὶ μὴ ὄντα συλλογίσασθαι· ἐξ ἀναγκαίων δ᾽ οὐκ ἔστιν ἀλλ᾽ ἢ ὄντα· διὸ καὶ τοῦτο τῆς ἀποδείξεως ἴδιόν ἐστι. ¶ Σημεῖον δ᾽ ὅτι οὐκ ἐπίστανται, ὅσοι μὴ τοὺς ὁρισμοὺς οὕτω διέλαβον, ἐκ τῶν ἀναγκαίων ὄντα δεικνύναι, ὅτι καὶ τοὺς ὁρισμοὺς ἀναγκαῖον ἢ ὅλως εἶναι ἀποδεικτοὺς ἄλλως ἔχειν, ἢ ἐνέκα γε τοῦ λόγου. ¶ Δῆλον δ᾽ ἐκ τούτων, καὶ ὅτι οὐδὲν οἱ λαμβάνειν εἰώθασι κακῶς τὰς ἀρχάς, ἐὰν ἔνδοξος ἢ ἡ πρότασις καὶ ἀληθής. οἷον εἰ σοφιστής, ὅτι τὸ ἐπίστασθαι τὸ ὑπολαμβάνειν ἐστίν. οὐ γὰρ τὸ ἔνδοξον ἢ μή, ἀρχὴ ἐστίν, ἀλλὰ τὸ κατὰ τοῦ ὁμοίου περὶ ὃ ἡ ἀπόδειξις· καὶ τελευτᾷ οὐ ταύτης. ¶ Ὅτι δ᾽ ἐξ ἀναγκαίων ἐστὶν ὁ συλλογισμὸς, ταύτῃ καὶ ἐκ τῶνδε. εἰ γὰρ ὃ μὴ ἔχων λόγον τοῦ ὅτι τί, οὐσίας ὄντος ἔχοις, οὐκ ἐπίστασαι· ἔστω δ᾽ αὐτοῦ τὸ α κατὰ τοῦ γ ἐξ ἀναγκαίας ὑποκειμένου τὸ δὲ β μέσον, δι᾽ οὗ ἀπεδείχθη, καὶ ἐξ ἀνάγκης· οὐκ οἶδε διότι. οὐ γὰρ ὅτι τοῦτο ὅτι μέσον· τὸ μὲν γὰρ, ἐνδέχεται μὴ εἶ· τὸ δὲ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ¶ Ἔτ᾽ εἴ τις μὲν οἶδε νυνὶ ἔχων τὸν λόγον, καὶ σῳζομένου τοῦ πράγματος, μὴ ἐπιλελησμένος οὐδὲ πρὸ τοῦ ἦδει. φθαρείη δ᾽ ἂν τὸ μέσον, εἰ μὴ ἀναγκαῖον· ὥστε ἕξει μὲν τὸν λόγον σῳζομένου τοῦ πράγματος, οὐκ οἶδε δ᾽ ὅτι· ἄρα πρὸ τοῦ ἦδει. εἰ δὲ μὴ

a Vt Aristoteles hic ad eos Peripatetigeras, qui ex a ar gumentum ita, fortuito habeant qui sciunt] habent, fieri quod fit fortuito: ergo qui ea quampiam scit, fortuito scit quod sit scientia.

b Vtitur plerisque hoc loco argumento. Qui ignorat causam rei demonstrabi lis nõ est scientia. atqui demonstrãs ex non necessariis, ignorat causam rei demonstrabilis: ergo demonstrans ex non necessariis, non est scientia. Maiorem propositionẽ facile confirmat definitio ipsius Scientiæ a cap. tradita: minor probatur quia conclusio est necessaria.

a Ἀφαιρουμένου τοῦ μέσου τοῦ ἐν τῷ συλλογισμῷ τοῦ ἐξ ἀναγκαίων ὄντος

quod autẽ nõ est necessarium, nõ potest esse causa necessarij: ergo quoniã esse effectus sine causa non necessaria, potest non esse effectus aucrempto eo quod est necessarium, tempore ad d necessarium.

c Id est demonstrationem.

d Manet prop. 8. g. Minor prop. 10.

e Ἀφαιρουμένου τοῦ ἐν τῷ συλλογισμῷ τοῦ ἐξ ἀναγκαίων ὄντος

f Manet prop. 8. g. Minor prop. 10.

b Præsumptio ex propositionibus necessariis.

l Manet prop. 8. g. Minor prop. 10.

a Syllogismum ex necessariis.

b Præsumptio ex propositionibus necessariis.

m Ἀφαιρουμένου τοῦ μέσου τοῦ ἐν τῷ συλλογισμῷ τοῦ ἐξ ἀναγκαίων ὄντος

n Ἀφαιρουμένου τοῦ μέσου τοῦ ἐν τῷ συλλογισμῷ τοῦ ἐξ ἀναγκαίων ὄντος

ἔσται

ἐνδεχόμενον[a]). ὁ δ' αὐτὸς λόγος ἔσται καὶ ἐπὶ τοῦ συμπεράσματος· οὐ γὰρ ἔσται ἀναγκαῖον τὸν αὐτὸν ἔχοντα εἰδέναι. ¶ Ὅταν μὲν οὖν τὸ συμπέρασμα ὡς ἀναγκαῖος ἢ, οὐδὲν κωλύει τὸ μέσον μὴ ἀναγκαῖον εἶναι· ὅτι οὐ διὰ τοῦτο ἔσται τὸ ἀναγκαῖον καὶ μὴ ὡς ἀναγκαῖον συλλογισθῆναι, ἀλλ' ἔστιν καὶ ἀληθὲς ὂν μὴ ἀληθῶς[b]. ὅταν δὲ τὸ μέσον ὡς ἀναγκαῖος, καὶ τὸ συμπέρασμα ὡς ἀναγκαῖος ἔσται, ὥσπερ καὶ ὡς ἀληθῶς ἀληθὲς ἀεί. ἔστω γὰρ τὸ α κατὰ τοῦ β ὡς ἀναγκαῖος, καὶ τοῦτο κατὰ τοῦ γ· ἀναγκαῖον τοίνυν καὶ τὸ α τῷ γ ὑπάρχειν.

medium non est corruptum, sed fieri potest vt corrumpatur: id quod accidit[a], est possibile & contingens. sed fieri nequit, vt qui ita[b] affectus est, cognoscat. ¶ Cùm igitur conclusio est necessaria, nihil prohibet quominus non necessarium sit medium per quod demonstratū est: quia necessarium potest etiam ex nō necessariis concludi, quēadmodum & verū ex non veris[c]. Cùm autem medium est necessarium, etiam conclusio est necessaria, sicut ex veris verum semper *colligitur*. Dicatur enim necessariò β de α, atque hoc de γ: necesse *est* igitur etiam τὸ α τῷ γ inesse.

a Lege cap. 2. & 4. lib. 2. Prior. Analyt.

b Lege cap. 2. lib. 2. Prior. Analyt.

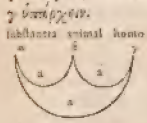

Ὅταν δὲ μὴ ἀναγκαῖον ᾖ τὸ συμπέρασμα, οὐδὲ τὸ μέσον ἀναγκαῖον οἷόν τ' εἶναι. ἔστω γὰρ τὸ α τοῦ γ μὴ ὡς ἀναγκαῖος ὑπάρχειν, τοῦ δὲ β, καὶ τὸ β τοῦ γ ὡς ἀναγκαῖος· καὶ τὸ α ἄρα τοῦ γ ὡς ἀναγκαῖος ὑπάρξει. ἀλλ' οὐχ ὑπέκειτο. ¶ Ἐπεὶ[d] τοίνυν ὁ ἐπίσταται ἅπας δ' ἐπιστητὸν ἀποδεικτικῶς, δῆλον ὅτι καὶ ὡς ἀναγκαῖος ὑπάρχειν, δεῖ ἔχειν τὸν ἐπιστήμονα ἢ κατὰ συμβεβηκὸς ἢ ἁπλῶς ἐπίστασθαι. οὐκοῦν εἰ ἐπίσταται μὴ κατὰ συμβεβηκὸς, ἀλλ' ὡς αὐτὸ τοῦτο ἐπίσταται, ἐὰν ὑπολάβῃ ὡς ἀναγκαῖον, τὸ μὴ ἀναγκαῖον[e]· ἢ οὐσῆ αἰτίᾳ τοῦ[f] ὁμοίως, καὶ τὸ τὸ ὅτι οἶδ' ἢ διὰ μέσων[g], ἐὰν τὸ τὸ διότι. ¶ Τῶν[h] δὲ συμβεβηκότων μὴ καθ' αὑτὰ, ὅτ' ἔστιν ἐπιστῆσαι τὰ καθ' αὑτὰ, οὐκ ἔστι ἐπιστήμην λαβεῖν

Cùm autem non necessaria est conclusio, fieri nequit vt medium sit necessarium. singe enim τῷ α τῷ γ non ex necessitate inesse, verum τῷ β, atque hoc τῷ γ inesse ex necessitate: ergo etiam τῷ α τῷ γ ex necessitate inerit: sed non hoc fuit supponebatur. ¶ Quoniā igitur quod per demonstrationem quispiam scit, necessarium esse oportet: per medium quoque necessarium demonstrationem habere oportere constat. aliquin neq. sciet cur, nec quod necesse *fuit* illud[d] esse: sed vel putabit, *fore*, cum sciat, *nempe* si acceperit quasi necessarium, quod non est necessarium[e]: aut ne putabit[f] quidem *fore*, siue per media[g] sciat quod scit, siue per immediata[h] *fore* quemadmodū fit. ¶ Accidentium[i] verò quæ non sunt per se quo modo definita fuerunt ea quæ sunt per se,

d Solutio obiectionem positā in princ. quæ concederet conclusionem necessariam, colligi posse ex propositionibus nō necessarijs, sed negās nō demonstratione qui ita colligit: quoniā demonstratio, patet verum & necessariam: hæc autem necessaria conclusionem esse necessariam.

e Id est, conclusionem.

f Id est, ō accepisti pyrrhinem non necessariam pro necessaria.

g Semper ō putet non esse, vel per plures necessarias.

h Id est, per propositiones mediæ cuiusdam.

i Id est per propositiones mediæ cuiusdam. Obserua ex his verbis versum Arist. quo sum scripsi per propositiones necessarias.

k Posteriora.

quia non potest probari conclusio necessaria. nã fieri potest vt accidens non insit. de tali enim accidente loquor. Atqui dubitabit forsan quispiã, quare hæc interrogare de his oporteat, nisi necesse sit conclusionem esse: nihil enim refert, si quis cùm quæ uis interrogauerit, posse ea dicat conclusionem. ¶ Sed oportet in terrogare, non quali hoc quod conditur, necessariũ sit propter ea quæ interrogata fuerunt: sed quia necesse est, vt hoc quoque dicat, quã illa dicit: & vere dicat, si ea vera sint. ¶ Quia vero necessaria rio insunt in vnoquoque genere, quæcunque insunt per se, & quã est vnumquodque: apparet, de his quæ per se insunt, atque ex his esse demõstrationes quæ scientiam pariunt. accidentia namque non sunt necessaria.

¶ Idcirco non necesse est scire eur sit res quæ concluditur, ne quidem si sit semper sint, non autem per se, cuiusmodi sunt syllogismi à signis dicti. nam quod est per se, non per se scitur, nec quamobrem sit. scire autem quam obrem res sit, nihil aliud est quam per causam scire. ¶ Per se igitur oportet & medium tertio, & primum medio inesse.

δεικτικὸν· οὐ γὰρ ὄντων ἐξ ἀνάγκης δεῖξαί τι συμπέρασμα· τὸ συμβαῖνον γὰρ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· οἷον τοιοῦτον δὲ λέγω συμβεβηκός. καίτοι ἐπιστητὸν ἂν τῆς ἴσως, τίνος ἕνεκα ταῦτα· διὸ ἐρωτᾶν· οἷον τοῦτον, εἰ μὴ ἀνάγκη τὸ συμπέρασμα εἶναι διὰ τί· δεῖ δὲ ἐρωτᾶν, εἰ τῆς ἐρωτηθείσης τὸ συμπέρασμα. ¶ Οὐδὲ δὲ ἐρωτᾶν, οὐχ ὡς ἀναγκαῖον τῷ δοῦναι τὰ ἠρωτημένα, ἀλλ' ὅταν λέγωμεν ἀνάγκη τὸν ἐκεῖνα λέγοντα, ἢ ἀληθῆ λέγειν, ἐὰν ἀληθὴς ἡ ὑπάρχοντα. ¶ Ἔστι δ' ὅτε ἀναγκαῖον ὑπάρχει ἑκάστῳ γένει ὅσα καθ' αὑτὰ ὑπάρχει. καὶ ἔστιν ἀποδείξεις τοιαῦται ὅσαι τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀποδείξεις, καὶ ὅσα τῷ τοιαῦτα εἶναι. τὰ μὲν γὰρ συμβεβηκότα οὐκ ἀναγκαῖα. ¶ Ἐστι οὖν ἀνάγκη τὸ συμπέρασμα εἰδέναι διότι ὑπάρχει, οὐδ' ἐπιστητὸν ἂν εἴη, μὴ καθ' αὑτὸ δέ, οἷον οἱ ἐξ σημείων συλλογισμοί. τὸ γὰρ καθ' αὑτό, οὐκ ἔστι τὸ ἐπίστασθαι, μᾶλλον δὲ τὸ δι' ἃ τὸ αἴτιον εἶναι οὗ. ¶ Δι' αὐτοῦ ἄρα δεῖ καὶ τὸ μέσον τοῦ πρώτου, καὶ τὸ πρῶτον τοῦ μέσου ὑπάρχειν.

Demonstrationem constare ex principiis propriis, de rebus æternis. [& ex principiis indemonstrabilibus, nec facilè cognosci an quispiam sciat nécne.]

CAP. VII.

NOn licet igitur ex alio genere in aliud migrantem demonstrare, vt puta

Οὐκ ἄρα ἔστιν ἐξ ἄλλου γένους μεταβαίνοντα δεῖξαι, οἷον

τὸ γεωμετρικὸν ἀριθμητικῇ. ¶ Τρία γάρ ἐστι τὰ ἐν τοῖς ἀποδείξεσιν· ἓν μέν, τὸ ἀποδεικνύμενον συμπέρασμα· τοῦτο δέ ἐστι τὸ ὑπάρχον γένει τινὶ καθ' αὑτό· ἐν δὲ τοῖς ἀξιώμασι ἀξιώματα δέ ἐστιν, ἐξ ὧν ὑπῆρχε τὸ γένος τὸ ὑποκείμενον, οὗ τὰ πάθη καὶ τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα δῆλοί ἡ ἀπόδειξις. ¶ Ἐξ ὧν μὲν οὖν ἡ ἀπόδειξις, σύνεγγυς τι καὶ τοῦτ' ἔστι· ὧν δὲ τὸ γένος ὑπόκειται, ἐκ τούτων ἀριθμητικὴ καὶ γεωμετρία, οὐκ ἐστὶ τῶν ἀριθμητικῶν ἡ ἀπόδειξις ἁρμόσαι δεῖ τὰ τῆς μεγέθους συμβεβηκότα, εἰ μὴ τὰ μεγέθη ἀριθμοί εἰσι· τοῦτο δ' ὡς ἐνδέχεται ἔστι πειρᾶσθαι, ὕστερον λεκτέον τοῦτο.

¶ Ἡ δ' ἀριθμητικὴ ἀπόδειξις ἀεὶ ἔχει τὸ γένος, οὗπερ ὁ ἡ ἀπόδειξις καὶ αἱ ἄλλαι ὁμοίως. ὥσπερ ἡ ἁπλῶς αὐτῷ καὶ τὸ αὐτὸ εἶδος, ἢ πῇ, εἰ μέλλει ἡ ἀπόδειξις μεταβαίνειν. ἄλλως δ' ὅτι οὐ δύναται, δῆλον· ὅτι γὰρ τὰ αὐτὰ γένους, ἀεὶ καὶ τὰ ἀρχὴ καὶ τὰ μέσα ἔχει. εἰ γὰρ μὴ καθ' αὑτά, συμβεβήκοτα ἔσται. ¶ Διὰ τοῦτο τὴν γεωμετρίαν οὐκ ἔστι ὀλίσθαι ὅτι τὴν ἐναντίαν μίαν ἐπιστήμην, ἀλλ' οὐδ' ὅτι αἱ κύβοι κύβος· οὐδ' ἄλλην ἐπιστήμην τὴν ἐπίπεδα· ἀλλ' ἢ ὅσα οὕτως ἔχει πρὸς ἀλληλα, ὥστε τὸ ὑπὸ τριῶν τινὸς ἓν τῶν ἐστὶ καὶ πρὸς ἑκάτερον εἶναι τὰ ἀνομοιομερῆ καὶ πρὸς ἀριθμητικήν. ¶ Οὐδ' ἐπὶ ὑπάρχει ἡ γραμμὴς καὶ ἡ γραμμῇ, καὶ ἡ ὀπτὴ τῇ ἀρχῇ τῆς ἰδίων οὖσα ἢ κηλλίστη τῇ γραμμῇ ἢ ἐλλείψει, ἢ εἰ ἑτέρως ἔχει τῇ ἀφέλειᾳ. οὐ γὰρ ἡ τὸ ἴδιον γένους αὐτοῦ, ὑπάρχει, ἀλλ' ἡ κοινόν τι

rithmeticæ *probare problema* geometricum. ¶ Tria quæque sunt quæ in demonstrationibus *spectantur*. primum conclusio quæ demonstratur, id est, quod alicui generi per se inest[a]. alterum axiomata: axiomata autem sunt, ex quibus *demonstratio conficitur*. terminum est genus subiectū, cuius affectiones & per se accidentia demonstratio declarat. ¶ Ex quibus igitur demonstratio *constat*, ea possunt[b] eadem effic. nuncupari. rum autem *scientiarum* genus *est* diuersum, vt arithmeticæ & geometriæ, *in hac* non licet arithmeticam demonstrationem accommodare ad ea quæ magnitudinibus accidunt, nisi magnitudines numeri sint[c]. hoc autem quomodo accidat in quibusdā, postea dicetur. ¶ Sed arithmetica demonstratio semper habet genus circa quod demonstratio *versatur*: & aliæ similiter. quare aut simpliciter[e] necesse *est* idem esse genus, aut quodam modo[f], si futurum est vt demonstratio transferatur: alioquin *ad* fieri non potest cōstat: quoniā ex eodē genere necesse *est* & extrema & media esse: quādoquidē nisi sint per se, accidētia erūt. ¶ Ideirco geometriæ nō licet demōstrare cōtrariorū vnam esse scientiā[g], sed nec duos cubos cubū *facere*[h], nec vlli alij scientię *licet demonstrare problema* alterius scientiæ, iis exceptis quę ita sunt affecta inter se, vt alterū sub altero cōtineatur: quomodo optica *problemata* ad geometriā, & harmonica ad arithmeticā *referuntur*. ¶ Ne *id* quidē *ad geometriā pertinet*, si quid inest lineis nō quā lineæ sunt, & quā ex propriis principiis *constat*. veluti si *linea* recta sit linearū pulcherrima. aut circumductæ contraria. non enim proprij generis sed communis cuiusdam ratione *lineæ hæc vsurpant*.

a id est, affectiones quæ colliduntur & probantur de subiecto.

b Vno modo esse explicabitur per se. alio modo accidens. Vno modo esse idem est subiecta alterius generis esse. alio modo esse idem est per accidens esse eidem subiecto. quo modo dicitur musicum esse idem albo. quia scilicet idem homo est musicus & albus.

c Vt physices vnum simpliciter est subiectum. licet ex aliquo libro principiū sumere ad eius rei demonstrationē in alio libro.

d Scientiarū subalternarum est subiectum quod praeter id. sed quodam modo verbi gratia, geometria subalternatur arithmeticæ. & musica harmonicæ. & aspectiua geometriæ.

e Hoc explicabitur per subalternationem. nam subalternata geometria.

f Id est, aliquo modo esse idem genus.

g Vt physices vnum simpliciter est subiectum.

h Id est, figura cubica non potest duplicari. nec quadrata circulum facere.

¶ [a]Perspicuũ quoque [b]est, si propositiones sunt vniuersales ex quibus syllogismus ille [b] constat, necesse esse vt aeterna sit etiam conclusio huiusmodi demonstrationis, & (vt simpliciter [c] dicam) ipsius demõstrationis. non est igitur demonstratio rerum caducarum, nec scientia absoluta, sed ram quam per accidens [d]: quoniam hæc nõ est vniuersalis, sed interdum & quodam modo. cum autẽ talis sit, necesse [e] est saltem alteram propositionem non vniuersalem esse & caducam. caducam quidem, quia conclusio quoque erit existente propositione [c]. non vniuersalem autem: quoniam aliud erit, aliud non erit *ex iis* de quibus dicitur. quare non licet concludere vniuersaliter, sed quòd nunc *ita res se habeat*. ¶ Similiter *se res* habet [g] in definitionibus: quia definitio vel est principium demõstrationis, vel demonstratio positione *terminorum* differens, vel conclusio quædam demonstrationis [f].

¶ Eorũ autem quæ sæpe fiunt, demonstrationes & scientias, vt Lunæ defectionis, perspicuũ [e], quia tales sunt, semper esse: quia verò non semper *sunt*, in parte esse [g]. Quod autem de *Luna* defectione *dixi*, idem *in* cæteris *similibus rebus intelligi debet*. ¶ Cum autem perspicuum sit, fieri non posse vt vnumquodque demonstretur, nisi ex suis principiis, si res quæ pro-

¶ [a]Διαφανὲς δὲ καὶ, ἐὰν ὦσιν αἱ προτάσεις καθόλου ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς [b], ὅτι ἀΐδιον καὶ καθ' ὅλου τὸ συμπέρασμα ἔσεσθαι ἢ τῆς τοιαύτης ἀποδείξεως· καὶ τῆς ἁπλῶς [c] ἐπιστῆμ ἀποδείξεως. οὐκ ἔστιν ἄρα ἀΐδιος ἡ ἐξ ἀνάγκης [e] ἢ φθαρτή, οὐδ' ἐπιστήμη ἁπλῶς, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὡς τυχὸν καὶ μεταβολὴν [d] ὅτι ἐκ καθόλου μέν ἐστιν, ἀλλὰ πῇ καὶ πρός. ὅταν δὲ [e] ἢ τοιαύτη, ἀνάγκη τὴν ἑτέραν τῶν προτάσεων καθόλου εἶναι καὶ φθαρτήν. φθαρτὴν μὲν, ὅτι [ἐξ ὧν] ἡ τὸ συμπέρασμα ὧδε [τῆς ἀποδείξεως]. μὴ καθόλου δέ, ὅτι ὁ μὲν ἐξ ὧν, ὁ δὲ οὐκ ἐξ ὧν ἔσται· ὡς τε οὐκ ἔστι συλλογίσασθαι καθόλου, ἀλλ' ὅτι νῦν.

¶ Ὁμοίως δ' ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ὁρισμῶν· ἢ γὰρ ἀρχή [f] ἐστὶ ὁ ὁρισμὸς ἢ ἀπόδειξις ἡ κατὰ τὸν ὅρον διαφέρουσα. ὥστε ἔσται ἢ συμπέρασμά τι ἢ ἀπόδειξις. ¶ Ἐπεὶ δὲ τῶν πολλάκις γιγνομένων ἀποδείξεις ἔστιν ἐπιστῆμαι, οἷον σελήνης ἔκλειψις, δῆλον ὅτι τοῦτο μὲν τοιοῦτόν ἐστιν, ἀεὶ ἔσται· ἢ δ' οὐκ ἀεί, οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη ἁπλῶς, ἀλλὰ τοῦ ἐν τῷ ἀεὶ χρόνῳ, ἐν τοῖς δ' ὑπο-

a Quæ in hac & duabus sequentibus propositionibus particularia dicuntur, nec Themistius nec boethius legisse videntur: quæ ratio postulat vt hæc legatur, sed subaudiendi non videtur particula hæc quæ caput scribit. Aristoteles vult scilicet demonstrationem constare ex propositionibus propriis. propria autem sunt, quæ nec (sine alterna) ab alia scientia, nec sine communia pluribus scientiis, vnam igitur hanc demonstrationem dicere vt principia nõ esse alterna, impertinens est. nec sufficit vt principia eam esse communia quia rationes assumptæ hanc probationi quæ sequitur fiunt demonstrationi ex communibus, quam licet negligam hoc loco, tamen Aristoteles videtur vitare in sequenti versu.

b Deinde illa quæ tales sunt, semper esse quæ verò non semper sunt, in parte esse. Quod autem de Luna defectione dixi, idem in cæteris similibus rebus intelligi debet. Cum autem perspicuum sit, fieri non posse vt vnumquodque demonstretur, nisi ex suis principiis, si res quæ pro-

μθμεν ὑπάρχῃ ἢ ἐκείνῳ· οὐκ ἔστι τὸ ἐπίστασθαι τοῦτο, αἱ δὲ ἀληθῶν καὶ ἀπταιστοι εἰσιν ἀρχαὶ ἁπασῶν ἐπιστημῶν. ἐστι δὲ οὐ φησι δεῖξαι, ὅπερ ἴσως ἐν τοῖς τεθαρυημένοις. κοινὸν τε δὲ ἐστὶν οὐ τοῦτο δ' ἐστὶν οἱ τοιοῦτοι λόγοι, ὅτι καὶ ἑτέρᾳ ὑπάρξει· δι' ὃ καὶ ἐπ' ἄλλων ἐφαρμόττουσιν οἱ λόγοι οὐ συλλήβδην· οὐκοῦν οὐχ ἢ ἐκείνα ἐστιν, ἀλλὰ κῇ συμβεβηκός· οὐ δὲ αὖ ἐφαρμοστέον ἢ ὑπὸ δεῖξις καὶ ἐπ' ἄλλο γένος· ἐνίοτε δ' ἔστιν ἃ ἴσως μὲν κῇ συμβεβηκός, ὅταν καθ' ἑκάτερον γινώσκωμεν, καθ' ὃ ὑπάρχει, οἷον τῷ ἀρχῶν τῷ ἐκείνου ἢ ἐκείνο· οἷον τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν, ᾧ ὑπάρχει καθ' αὑτὸ τὸ τρίγωνον· ἀλλὰ τῷ ἀρχὴν τῷ τοῦτο. ὥστ' εἰ καθ' αὑτὸ ἐκείνῳ ὑπάρχει, ᾧ ὑπάρχει, αὐτὸ ἀνάγκη τὸ μέσον ἐν τῇ αὐτῇ συγγενείᾳ εἶ. ¶ Εἰ δὲ μή, ἀλλ' ὡς τὰ ἁρμονικὰ δι' ἀριθμητικῆς. καὶ δὴ τοιαῦτα δ ἐστὶν ἃ μὲν ὡσαύτως, ὁμοειδέα δὲ τὸ μὲν γὰρ ὅ-

batur, *subiecto* insit, quà *subiectum est* illud *ipsum quod est*: *certè cum rem scire*, non est hoc, si ex veris & indemõstrabilibus atque immediatis probatum fuerit[a]. fieri enim potest vt ita probetur, quẽ admodum Bryso tetragonismũ[b]. ereneim huiusmodi rationes probant per commune quidpiã, quod & alteri *rei* inerit. idcirco aliis quoque non eiusdem generis *rebus* hæ rationes aptantur. itaque non quà *est* illud, scit, sed ex accidẽti: alioqui demonstratio non aptaretur etiam alij generi, vnumquodque autem scimus non ex accidente, cum secundum illud cognoscimus, secundum quod ineſt, ex principiis quæ illius qua illud *ipsum est*, *principia sunt*. verbi causa, duobus rectis æquales *angulos* habere *cum scimus, quando* cui[c] per se ineſt quod dictum est[d], *cognoscimus* ex principiis huius[e]. quare si & illud[f] per se ineſt *ei*[b] cui ineſt, necesse *est* medium in eadẽ syngenia esse[h]. ¶ Sin minus, at certe in eis vt *cum probatur* problemata harmonica per *principium* arithmeticum[k]. quæ autem sunt eiusmodi, etsi iisdem[l] demonstrantur, tamen differunt[m]. quòd enim *sit*, *est* alterius[n] scientiæ, quia subie-

a Id est, ex quæ tamen, non tali est adhibere ea ratione demonstrationes propositiones, nisi sint a quibus probatur. b Qui docuit circulo id quadratum circuli, quale maxime modo vocant ea ratione ipsi ex circulo[1] constituit[2] quam hoc est & vel tantum circulo aequale. Vide Aristotelem ad finem primi libri Elenchorum. c Hoc est, cui per se competit aliquid ut proprium, & maxime circulo qui in eis inscriptus est

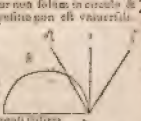

Hæc Brysonis

d Id est, cognoscimus ea principio communiquia maius, minus, æquale, repræsentant non solum in circulo & quadrato, sed etiam in aliis rebus, vt in corporibus, & numeris. Proinde maior propositio non est vniuersalis ter verò quoniã semicirculi angulo datur angulus rectilineus maior, datur minor, nõ datur æqualis, sic semicirculi a ζ, hoc[1] semicirculi angulus a γ ζ. hoc angulo non maior nõ minor est omnis angulus rectilineus. quandoquidem angulus rectilineus aut est acutus aut rectus aut obtusus. acutus est a γ ζ, est minor rectus, vt a'γ, est maior rectus, vt a γ ζ. est maior quod si daretur angulus ex lineis qui sit angulo semicirculi, necesse esset lineam rectam cadere inter peripheriam a γ ζ. & rectum γ ζ. quod fieri nõ posse ostendimus apud Euclidem lib 3 propositio. 16.

e Id est, triangulo. f Id est, habere tres angulos æquales duobus rectis. g Trianguli scilicet. h In qua sunt extrema, & subiectum & affectio. i Id est, nisi medium assumatur ita in eadem syngenia, & propinqua ea esse oporteat ut subiectum ad extremum transeat. k Id est, problemata superiora inferiorum probantur per principium eorum superiorum. nam arithmetica & harmonica sunt subalternæ, ea vt hæc illi subalternatur, & ab ea assumunt principia. In quinto libro subaudio, *dicit*. Posthumius circa subalternationes. l Vt eadem principia demonstrationis non eadem ex abalternantia. m Hoc maxime exhibetur inter demonstrationes, quæ principium sumitur ex eadem scientia, vel ex superiore nam eo casu in eadem scientia cognoscimus quod res sit, & cur sit hoc autem casu in superiori cognoscitur cur sit, non autem quod sit. exempli gratia, hoc harmonicum intervallum *diapente* sumitur ex eadem scientia quod est ex ratio proportionalium habet subalternatis. cur habeatis hanc proportionem confonãs autem ostenditur ex arithmeticis quia proportionem numerorum habent. vt inter 9 & 6 est proportio sesquitertia: quæ quia numerorum cum numeris quadratis est numerus quadratus. quia 3 est sesquialter, constituit 6. quater accepta, efficiunt 24. n Vt musica, sed est, scientiarum, quæ dicuntur esse à superiori.

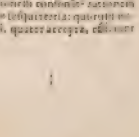

ctum [a] genus *est* diuersum [b]. cur autē *sit, est* seruanda superioritas, cuius perfectiones sunt. quare ex his etiam perspicuum *est* non posse demonstrari vnumquodque simpliciter nisi ex propriis principijs. sed harum [c] principia habent *aliquid* commune.

¶ Quòd si perspicuum hoc *est*. perspicuum quoque *est* non posse cuiusque propria principia demonstrari: quoniā illa erunt omnium principia, & eorū scientia [d] *erit* omnium domina [e]. etenim [f] magis scit qui ex superioribus causis nouit: ex prioribus enim nouit, cùm ex iis nouit quæ non *sunt* effecta sed tantùm causæ. quare si magis nouit [g], etiam maximè [h]. & si scientia illa sit [i], & magis & maximè *scientia est*. Demōstratio verò non aptatur ad aliud genus, nisi (vt dictum est) geometricæ ad opticas vel mechanicas, & arithmeticæ ad harmonicas. ¶ Difficile autem est cognoscere an *quis* nouit nec ne. difficile enim est cognoscere vtrum ex cuiusque *rei* principijs sciamus an non. putamus autem scire, si *modo* ex veris & primis quibusdam *propositionibus* habeamus syllogismum. sed nō *ita* est: verum syngenea primis esse oportet [k].

[a] Subiectū. [b] A subiecto tertium superioritas. [c] Scientiarū subalternarum. [d] Interrogatio vtrū sit Aristoteles de scientijs quibus vtitur in libris. [e] Quibus de rebus Aristoteles de scientijs agat. [f] Primum principium quod in quaque scientia habetur hanc cognitionem inscriptione vocat. [g] Scientiam. [h] Certius. [i] Quæ propriè appellatur vera scientia. [k] Syllogismus vt ipse Aristoteles docebit in fin. capitis. de lib. 6. ethic. Nicom. cap. 6. eruntam agitur de cognitione agentes dum eius notitiam propriam docuit, adiecto vocat. finitione. [l] Ea cum hoc nō esse propositiones, imo vt eruntur conclusiones. [m] Quidam ex organicis primi organici pendet organico conclusio syllogismi. [n] Quo magis (inquit) procedimus ad primi

μέρους [a] γένος ἕτερον [b]. τὸ δὲ δῆλον, ὅτι ἀνάγκη, ὅσῳ καθ' αὐτὰ τὰ πάθη ἔχει, οὕτω καὶ ἐν τούτοις φανερὸν εἶναι, ὅτι οὐκ ἔστι δεῖξαι ἕκαστον ἁπλῶς, ἀλλ' ἢ ὅτι τῷ ἰδίων ἀρχῶν. ἀλλὰ τούτων αἱ ἀρχαὶ ἔχουσι τὸ κοινόν.

¶ Εἰ δὲ φανερὸν τοῦτο, φανερὸν καὶ ὅτι οὐκ ἔστι τοῖς ἑκάστου ἰδίαις ἀρχαῖς δεῖξαι ἕκαστον· ἔσονται γὰρ ἀρχαὶ ἁπάντων αἱ ἀρχαὶ· καὶ ὃ πλείω [c] εἰδὼς μᾶλλον ὁ ἐκ τῶν ἀνωτέρω αἰτίων εἰδώς· ἐκ τῶν πρότερον γὰρ οἶδεν, ὅταν μὴ ἐξ αἰτιατῶν εἰδῇ, ἀλλ' αἴτιον. ὥστ' εἰ μᾶλλον οἶδεν, καὶ μᾶλλον [d]. καὶ ὅ πλείω εἰδὼς καὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. ἡ δὲ δεικτικὴ ἕξις οὐκ ἐφαρμόττει ἐπ' ἄλλο γένος, ἀλλ' ἢ οἷς εἴρηται, οἷον μουσικῇ ὅσαι [ὁπτικαί, ἢ μηχανικαί, ἢ ἁρμονικαί, ἢ ἀριθμητικαὶ ὅσαι περὶ ἁρμονικάς.] ¶ Χαλεπὸν δ' ἴσως τὸ γνῶναι, εἰ οἶδέν τις ἢ μή. χαλεπὸν γὰρ γνῶναι, εἰ ἐκ τῶν ἀληθῶν ἐσμὲν ἐπιστήμονες ἢ οὔ. τὸ μὲν γὰρ δοκεῖν εἰδέναι οἰόμεθα δεῖν, ἂν ἐκ μέσων τινῶν συλλογισμὸν ἔχωμεν, τοῦτο δ' ἐστὶν ἀληθῆ καὶ συγγενῆ δεῖ τὰς ἀρχάς.

[a] Quo magis cognoscimus ergo maximè cognoscit, qui causas primas cognoscit. [b] Sub eas quæ sunt primæ & superiores causis ponit. [c] Ita vera & propria scientia vocat illā quæ est certissima, & cognitio quæ sub maior & cognitior quæ scientia vocatur illa quæ est magis certa quam alia. [d] Quia doctrina geometrica principiorum cognitionem esse communem omnium scientiarum, ac quod quæstio hoc modo proposita, an quis nouerit principium communem omnium scientiarum, esse difficilem, quia non facile cognoscitur, cùm interdum videatur quis nosse principium communem omnium scientiarum, quod tamen deficiat in aliquibus quæ ad aliquam scientiam pertinent. [e] Quæ sit demonstratio propria, & quæ non. [f] Id est, quæ conclusiones syngeneæ esse debeant principijs.

Definitio & diuisio principiorum, CAP. VIII.

¶ 1 ¶ *Definitio*: 2 *& definitionum expositio.* 3 ¶ *Diuisio in principia communia & propria.* 4 ¶ *Suadet usus proprietatum principiorum.* 5 *Expositio dicti subalternantis.* 6 *Prohemium.* 7 ¶ *Distributio axiomatos ab hypothesi & postulato.* 8 ¶ *Distributio hypotheseos & postulati.* 9 ¶ *Distributio definitionis, & hypotheseos. Differentia prima à propositione vt esse vel non esse.* 10 *Secunda à propositione.* 11 *Tertia à praecognitione.* 12 *Quarta ab ef-*

fidia. 13 *Praelegit, de superficiebus geometricis.* 14 *Quinta differentia à significatione vniuersi vel partis.* 15 *Exemplo quorundam principiorum communium. De identis axiomate contradictionis. Affirmationem esse veram, aut negationem.* 16 *De alterno axiomate contradictionis. Aut affirmationem esse veram, aut negationem.* 18 *De subalterna axiomatum.* 19 ¶ *Scientiae inter se communicare tam ratione axiomatum, quàm dialectica, & metaphysica.*

Ἔγω δ' ἀρχὰς ἐν ἑκάστῳ γένει τοῦτο, οὗ ὄντος, ἀ[1] ὄ,τι ὄζει, μὴ ἐνδέχεται δ' εἶναι. ¶ Τὶ μὲν οὖν ὃ σημαίνει ἕκαστον τῶν λεγομένων, καὶ ὅτι ταὐτὸν, λαμβάνεται[a]. ὅτι δ' ἔστι, τὰς μὲν ἀρχὰς ἀνάγκη λαμβάνειν, τὰ δ' ἄλλα[4] δ' ἐπιτυγχάνειν. οἷον, τί μονὰς[c], ἢ τί τὸ εὐθὺ, καὶ τρίγωνον[8]. δεῖ[d] [δὲ] τὸ μὲν μονάδα λαβεῖν, καὶ τὸ μέγεθος[10] τὰ δ' ἕτερα[1] δ' ἐπιτυγχάνειν.

¶ Ὧν δ' οἷς χρώνται ἐν τοῖς διὰ ἐπιστημῶν δεῖ[2] πίστιμοις, τὰ μὲν ἴδια ἑκάστης δεῖ πίστιμος, τὰ δὲ κοινὰ, κοινὰ δὲ κατ' ἀναλογίαν[k], ἐπεὶ χρήσιμον γε ὅσον ἐν τῷ ὑπὸ τῶν δεῖ πίστιμων γένει[l]. ἴδια μὲν, οἷον γραμμὴ εἶ τοιαδὶ, καὶ τὸ οὐ εὐθὺ. κοινὰ δὲ, οἷον τὸ, ἴσων ἴσων ἀφῃρημένων τὰ λοιπὰ ἴσα. κανὸν δ' ἕκαστον λάβωσιν ἐν τῷ γένει, ταὐτὸν δὲ ποιήσουσι, κἂν μὴ κοινὰ πάντων λάβῃ, ἀλλ' ὅτι μείζοσιν μείζων τοῦ δ' ἀριθμοῦ πάθη, ἐπ' ἀριθμῶν. ¶ Ἕκαστα δ' ἴδια μέν, καὶ ἃ[m] λαμβάνεται ἐν ἑκάστῃ, οἷον ἃ ἡ ἐπιστήμη θεωρεῖ τὰ ὑπάρχοντα καθ' αὐτά[n]. οἷον, μονάδος ἢ ἀριθμητικὴ· ἡ δὲ γεωμετρία σημεῖα, καὶ γραμμή. ταῦτα γὰρ λαμβάνουσι τὸ ἴδιον καθ' ἑαυτά[o]. τὰ δ' ἄλλων πάθη κοινὰ αὐτὰ, τῇ μὲν σημαίνει ἕκαστον, λαμβάνουσιν· οἷον ἡ μὲν ἀριθμητικὴ, τὸ περισσὸν, ἢ ἄρτιον,

PRincipia verò in quoq; genere appello ea, quæ[a] ęs sint, esse non esse nequit. ¶ Quid igitur significat & prima[b], & quæ ex his *concludantur*, sumitur[c]. quod autem principia sint, sumere: quod alia[d] *sint*, probare necesse est. velut, quid sit vnitas[e], aut quid rectum[f] & triangulū[g]. sed *etiam* vnitatē, & magnitudinem[h] esse, sumere *oportet*: reliqua verò probare. ¶ *Ex his* autē quibus vtuntur in demonstratiuis scientiis, alia sunt propria cuiusque scientiæ, alia cōmunia, communia, *quidem*, secundū proportionem[k]; quoniā *vnūquodque* vtile *est*, inquantū *est* in genere sub scientiā *subiecto*[l]. Propria *sunt*, vt, lineam esse eiusmodi, &, rectū *esse eiusmodi*. cōmunia, vt, ab æqualibus æqualia si auferas, quæ relinquūtur, *esse* æqualia. Sufficit autē horū vnūquodque, inquantū *est* in genere *sub scientiā subiecto*. ideo enim facient, etiāsi nō de omnibus *geometra* sumpserit, sed in magnitudinibus solis. arithmetico verò *sufficiet*, *si accepturus* in solis numeris. ¶ Sunt autem propria, & quæ[m] sumuntur esse, circa quæ scientia cōsiderat ea quæ insunt per se[n]. verbi causā, vnitates *esse* arithmetica *sunt*. geometria verò puncta & lineas. nam hæc sumunt esse, & esse hoc[o]. quæ verò sunt affectiones per se, quid ea-

a Eadem definitio extat in cap. 2 part. 12 ad idem mittit. Videlicet, ens quod primo basis inquam, & immediatum ad demonstrationem. Ergo eius loci interpretatio erit in hac quadam, id est, principia. id est voce primum & principium, dixit Aristoteles cap. part.

b Hinc prouenit, id est, conclusiones.

c Vnitas est substantia principium numeri, id est, numerus.

d Hoc est affirmatio linea: nam linea est quoddam, vel indeterminatum.

e Hoc verbo, triangulū, pono significari affectionē numeri, quod numeri triangulari, vt docebo ad partem.

f Magnitudo est subiectum geometriæ.

g Velut, si demagnitudine non sint propositiones, nec erit opus proportionales. quod probatur ab Euclide lib. 5 propositio 18.

h Exempli causa. si geometra figuram aliquam vocet magnitudinem esse parem, hoc ipsum primum est magnitudinem esse parem, est communis geometriæ & arithmeticæ secundum proportionem.

i Vtique geometra.

[1] ἀρχὰς ἐν ἑκάστῳ γένει τοῦτο, οὗ ὄντος, ἀ ὄ,τι ὄζει, μὴ ἐνδέχεται δ' εἶναι. ¶ Τὶ μὲν οὖν ὃ σημαίνει ἕκαστον τῶν λεγομένων, καὶ ὅτι ταὐτὸν, λαμβάνεται. ὅτι δ' ἔστι, τὰς μὲν ἀρχὰς ἀνάγκη λαμβάνειν, τὰ δ' ἄλλα δ' ἐπιτυγχάνειν. οἷον, τί μονὰς, ἢ τί τὸ εὐθὺ, καὶ τρίγωνον. δεῖ [δὲ] τὸ μὲν μονάδα λαβεῖν, καὶ τὸ μέγεθος τὰ δ' ἕτερα δ' ἐπιτυγχάνειν.

¶ Ὧν δ' οἷς χρώνται ἐν τοῖς διὰ ἐπιστημῶν δεῖ πίστιμοις, τὰ μὲν ἴδια ἑκάστης δεῖ πίστιμος, τὰ δὲ κοινὰ, κοινὰ δὲ κατ' ἀναλογίαν, ἐπεὶ χρήσιμον γε ὅσον ἐν τῷ ὑπὸ τῶν δεῖ πίστιμων γένει. ἴδια μὲν, οἷον γραμμὴ εἶ τοιαδὶ, καὶ τὸ οὐ εὐθὺ. κοινὰ δὲ, οἷον τὸ, ἴσων ἴσων ἀφῃρημένων τὰ λοιπὰ ἴσα. κανὸν δ' ἕκαστον λάβωσιν ἐν τῷ γένει, ταὐτὸν δὲ ποιήσουσι, κἂν μὴ κοινὰ πάντων λάβῃ, ἀλλ' ὅτι μείζοσιν μείζων τοῦ δ' ἀριθμοῦ πάθη, ἐπ' ἀριθμῶν. ¶ Ἕκαστα δ' ἴδια μέν, καὶ ἃ λαμβάνεται ἐν ἑκάστῃ, οἷον ἃ ἡ ἐπιστήμη θεωρεῖ τὰ ὑπάρχοντα καθ' αὐτά. οἷον, μονάδος ἢ ἀριθμητικὴ· ἡ δὲ γεωμετρία σημεῖα, καὶ γραμμή. ταῦτα γὰρ λαμβάνουσι τὸ ἴδιον καθ' αὐτά. τὰ δ' ἄλλων πάθη κοινὰ αὐτὰ, τῇ μὲν σημαίνει ἕκαστον, λαμβάνουσιν· οἷον ἡ μὲν ἀριθμητικὴ, τὸ περισσὸν, ἢ ἄρτιον,

[a] Ita ens, tubicen. [b] Id est, principia affectionis. [c] Id est, quod ens, & quid ens.

vel quadratũ[a], vel cubus[b]. geometria, quid irrationale[c], aut quid infiniti, aut concurrere[d]. quod autẽ sit, demonstrant per cõmunia[e] & per ea quæ demonstrata fuerunt[f]. itidemque *facit* astrologia. ¶ Omnis[g] enim demõstratiua scientia circa una est. *horum duo sunt* genera, quæ pronunciare: nempe genus[h], cuius per se affectiones *significatur* contemplatur. & cõmunia illa, quæ vocamus axiomata, ex quibus primũ demonstrant. tertium *est*, affectiones quarum quid quæque significet, *demonstrator* accipit. ¶ Sanè scientiæ nonnullæ quominus ex his quæ dã despiciant, nihil vetat. vt pura *aliqua scientia* nõ supponat genus esse, si liquidò cõstet *illud* esse: (nõ enim æque manifestum *est* numerũ esse, atque calidũ & frigidũ) neque accipiat quid affectiones significẽt, si sint manifesta: quemadmodũ ne commu-
nia quidem accipit quid significent, *veluti quod significet* æqualia ab æqualibus auferre, quia notũ *est*. Sed nihilominus naturã tria hæc sunt, *ad est*, circa quod demõstrat, & quæ demõstrat & ex quibus. ¶ Non est autẽ suppositio, nec postulatum, *ad* quod necesse *est* esse per se, & videri necesse *est*. non[k] enim ad exteranum sermonem demonstratio *pertinet*, sed ad eum qui est in anima[l]: quia nec *syllogismus ad vilum sed ad hunc pertinet*. semper enim li-

[a] Quadrati & triangulo in mẽte considerato in margine duabus, sed latitudine in summo tribus. Triangulus semiquadratus. [b] Cubus seu numerus cubicus cubicus, vbi a numerus binarius numerat, ductus in se, facit quaternarium cubicum. bis 3. 9. quater 4. 16. [c] Irrationale quia in eo nulla ratione colligitur. verbi gratia, 8. 12. 24. sunt numeri continuo proportionales, quia tria continent 4 tales 4. 8. 12. rursus tres numeri 9. 12. 16. quorum 1. 16. quadratus est. 12. 18. 27. quorum 12. 18. quadratus est. 18. 27. 40½. quorum nullus quadratus est. [d] Concurrere, dicitur cum quæ non sunt eadem inter se rationalia, dicuntur quæ non sunt eadem inter se rationalia, dicuntur quæ non sunt eadem inter se rationalia, dicuntur

ἐκεῖναι πρὸς τὸν ἔξω λόγον, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἔσω λόγον οὐκ ἀεί.

2 ¶ Ὅσα μὲν οὖν δεικτὰ ὄντα λαμβάνει αὐτὸς μὴ δείξας· τοῦτο, ἐὰν μὲν δοκοῦντα λαμβάνῃ τῷ μανθάνοντι, ὑποτίθεται· καὶ ἔστιν οὐχ ἁπλῶς ὑπόθεσις, ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνον μόνον. ἐὰν δὲ ἃ μηδεμιᾷ ἐνούσῃς δόξῃς, ἃ καὶ ἐναντίας ἐνούσης, λαμβάνῃ τὸ αὐτὸ αἰτήσεται· καὶ τούτῳ διαφέρει ὑπόθεσις καὶ αἴτημα· ἔστι δὲ αἴτημα τὸ ὑπεναντίον ᾧ μανθάνοντος τῇ δόξῃ· ἃ δ' οὐ πρὸς δοκοῦντα ἂν λαμβάνῃ, καὶ χρῆται μὴ δείξας. ¶ Οἱ μὲν οὖν ὅροι οὐκ εἰσὶν ὑποθέσεις· οὐδὲ ὧν ἔστι ὅροι, ἢ μὴ ἐξ ὑποκειμένου. ¶ Ἀλλ' ἐν ταῖς πρότασιν αἱ ὑποθέσεις. ¶ Τοὺς δ' ὅρους μόνον ξυνιέναι δεῖ. τοῦτο δ' οὐχ ὑπόθεσις· εἰ μὴ καὶ τὸ ἀκούειν, ὑποθέσεις τις φύσεων ἐστί.

11 ¶ Ἀλλ' ὅταν ὄντων τριῶν ὑπαρχόντων ἓν ᾖ, ἀνάγκη τὸ τυχὸν εἶναι. ¶ Οὐδὲ ὁ γεωμέτρης ψεύδεται ὑποτιθέμενος, ὡς οὐ δεῖ τοῦ ψεύδους χρῆσθαι, ὅταν δὲ γεωμέτρου ψεῦδος λέγοντος πεζὸν μὲν τὸν οὐ πεζὸν, ἢ δὲ εὐθεῖαν τὸν γραμμικὸν οὐκ εὐθεῖαν οὖσαν. ὁ δὲ γεωμέτρης οὐδὲν συμπεραίνεται τῇ τοιάδε εἶναι γραμμὴ ἢ τοιάδε, ἀλλὰ τῇ εὐθείᾳ.

cet obiicere aduersus sermonẽ externũ, sed aduersus internum sermonem non semper *licet*.

2 ¶ Quæcunque igitur cum probari possint, sumit ipse *demonstrator* sine probatione, hæc si accipiat probabilia discenti, supponit: & est non simpliciter suppositio, sed ad illum solum. si verò cum nulla inſit opinio, aut etiã *cum* contraria inſit, *demonstrator* sumat idem postulat. eoque differũt suppositio *quæ Græce vocabulo hypothesis appellatur* & postulatum. est enim postulatũ, quod est subcontrarium discentis opinioni, quod cũm sit demonstrabile, aliquis sumit *eo jure* vtitur nõ probato. ¶ Definitiones igitur non sunt suppositiones: quia nõ dicunt esse aut nõ esse ¶ Verum in propositionibus suppositiones *continentur*. ¶ Definitiones verò tantùm intelligi oportet. hoc autem non est suppositio, nisi quis & *verbũ* AVDIRE suppositionẽ esse dixerit. ¶ Sed *illæ sunt suppositiones*, quibus positis, quia illæ sunt, efficitur cõclusio. ¶ Neque geometra falsa supponit, vt nonnulli asserant, qui non oportere inquiunt falsa *principia* vti, geometrã vero mentiri, cùm pedalem ait *esse lineam* quæ non est pedalis, aut rectam *eam* quam describit quæ non est recta. at geometra nihil concludit *ex eo* quòd sit hæc li-

2 Propositio est oratio affirmans, aut negans aliquid de aliquo. Hypothesis est propositio quæ hypothesin ingerit discenti. vt si dicam, homo est animal, & animal est rationale mortale, & rationale mortale, atque verbi gratia Homo. non tamen debemus intelligere hypothesin, sed propositionem. Item cum dicimus eam esse veram. d Quod sanctum intelligi debet, non habere rationem veritatis vel falsitatis. e Exempla earum propositionum vel horum Andrisc. i. definitionum vocabularium est in quorum vocabulorum

1 a. ὅ ἐστιν ὅρος τὸ ἐκ τῶν ὑποθέσεων συλλογισμὸν εἶναι ἄνευ τοῦ ἐπιφορὰν εἶναι. b Quod fieri possit vt hypothesis sit principium ex quo efficitur conclusio, cum principia sint vera, hypothesis autem interdum videatur esse falsa? nam hypotheses geometricas quidam putant esse falsas, quia geometra lineam non pedalem supponit esse pedalem. & non recte supponit esse regulam. Respondet Aristoteles primum illas non esse suppositiones, sed geometra proponit vt suppositiones autem gentur, vt puta hypothesis est, non linea pedalis, sed hæc oratio, hoc modo est a punctis ad rectam lineam rectas esse ducere. b Secundo dicit esse per negationẽ, id enim propositionis. 1 Obiectio, quæ refellenda est ad secundam figuram syllogismorum. Propositiones non sunt falsæ neque suppositiones geometricæ sunt falsæ: ergo suppositiones geometricæ non sunt principia. Ita patet ex proposito quomodo ex non principiis, deinde manet, quomodo ex principiis, conclusio autem est vera. k. Manet propositio. l. Manet principium. m Vt ex libro & conclusione manet propositio, per exemplũ. n Ex principiis & propositionibus manet propositio.

nea quã ipse dixit, sed *quæ sunt ea* quæ hisce *mox* declarantur.

¶ Præterea postulatum suppositioque omnis vel *est* vt totũ, vel vt in parte: definitiones autẽ neutrũ horum *sunt*. ¶ Species igitur esse aut vnum quidpiam præter multa, non necesse *est*, si demonstratio fuerit, sed necesse est vt verè dicatur esse vnum de multis: quia nõ erit vniuersale, nisi hoc fiat: si vniuersale, nõ sit, medium non erit proinde nec demonstratio. Oportet igitur aliquid vnum & idem in pluribus esse non homonymum. ¶ Fieri autẽ non posse vt *idem* simul affirmetur & negetur, nulla fuerit demonstratio, nisi oporteat etiam conclusionẽ sic [c] probare. probatur autẽ[i], cum sumptũ fuerit primum de medio verè *affirmari*, non verè negari. medium autẽ sumere esse & non esse[k], nihil refert: itidémque tertium[l]. nã si concessum fuerit, de [k] quo homo verè dicitur, quamuis nõ homo verè dicatur[l], si modò tamen homo *verè dicetur, cum* esse animal, non autem non animal. *Huius autem rei causa est*, quia primum non solum de medio dicitur, sed etiã de aliis æque quod est in multis, quocirca si medium & idipsum est & nõ idipsum, ad conclusionem nihil attinet. ¶ De quauis autẽ re affir-

[c] Sub conclusione, in qua affirmatur alterum partem contradictionis esse verã, alterum falsum: concludendi est de ea tantũ subiecto. Omnis homo est substantia, non autem est non substantia. item, Callias est animal, non autem non animal. [g] Immotum propositionis. [h] Sub id quod est. [i] Id est, etiam si immotum manet propositum & esse & non esse, id quod est, nihilo minus tamen recte concluditur. [k] Hoc est manet propositum, vere dicitur hominem esse animal, falsũ dicitur non esse animal. [l] Etiam si quis putet hominem non esse hominem, hoc nihil obstat quo minus colligatur conclusio. [m] Τὸ δὲ in contextu Græco, aut malus lingua Græca, [illegible] [n] Id est, etiamsi dicat aliquis Callium non esse Callium (supple, si modo Callias sit homo, atque hæc erit minor propositio) Callias est homo. [o] Hæc est conclusio Callias est animal, non autem non est animal.

[f] Sed

μὲν δὴ αὐτὸς ἔφθης εἰπών, ἀλλὰ τὰ ὑπὸ τούτων δηλούμενα. ¶ Ἔστι δὲ τὸ αἴτημα καὶ ὑπόθεσις πᾶσα, ἢ ὡς ὅλον, ἢ ὡς ἐν μέρει· οἱ δὲ ὅροι, οὐδέτερον τούτων. ¶ Εἶδος μὲν οὖν τὸ ἕν τι παρὰ τὰ πολλὰ, οὐκ ἀνάγκη· εἰ δὲ κατάδειξις ἔσται, ἀναγκαῖον ἔσται· οὐ γὰρ ἔσται, τὸ καθόλου, ἂν μὴ τοῦτο ᾖ· ἐπεὶ δὲ τὸ καθόλου μὴ ἦ, τὸ μέσον οὐκ ἔσται· οὐδὲ κατάδειξις. δεῖ ἄρα τι ἕν τε καὶ τὸ αὐτὸ ἐπὶ πλειόνων εἶναι μὴ ὁμωνύμως. ¶ Τὸ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι ἅμα φάναι καὶ ἀποφάναι, οὐδεμία ἂν εἴη κατάδειξις, ἀλλ' ἢ ἐπὶ δεῖ δεῖξαι καὶ τὸ συμπέρασμα μὴ κατὰ συμβεβηκὸς δεικνύναι δὲ λαμβάνειν τὸ φῦσαι καὶ τὸ μέσον, ὅτι ἀληθὲς κατὰ παντὸς ἢ τὸ μὲν οὐκ ἀληθές· τὸ δὲ μέσον οὐδὲν διαφέρει εἶναι καὶ μὴ εἶναι· λαμβάνειν, ὡσαύτως καὶ τὸ ἕτερον· εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν, εἰ καὶ μὴ ἄνθρωπον ἀληθές, ἀλλ' εἰ μόνον ἄνθρωπος ζῶον ἦν, καὶ μὴ ζῶον δὲ μὴ ἔστιν ἄνθρωπος εἰπεῖν Καλλίαν, εἰ καὶ μὴ Καλλίας ἄνθρωπος ζῶον, καὶ ζῶον ἂν εἴη. αἴτιον δὲ, ὅτι τὸ ἄνθρωπον οὐ μόνον καθ' ἑαυτοῦ λέγεται, ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλου, ἀλλ' ἐπὶ πλείονα. ὥστ' οὐδὲ εἰ τὸ μέσον, καὶ αὐτὸ ἔσται ἕν καὶ αὐτό, φορὰς τὸ συμπέρασμα οὐδὲν διαφέρει. ¶ Τὸ δὲ ἄτομον φαίνε-

ἢ ὅτι φαῦλαι, ἢ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπάγουσιν ἀδυξεῖς λαμβάνει[1]. ¶ Καὶ ταῦτα [12] οὐδ' αὐτὸ ἀκριβῶς ἔλεγον, ἀλλ' ἔστιν ἐγγύς. ἴσως γὰρ οὐδ' ἔστι τὸ ἐγγύς. λέγω δ' ἔστι τὸ ἐγγύς, οἷον ἀεὶ ὁ ἐγγὺς τοῦ ἀναδυξεῖος φέρει, ὅπερ εἴρηται καὶ ἐν τοῖς περὶ τῶν[c]. ¶ Συλλογισμοὶ δὲ πᾶσαι αἱ διαιρέσεις ἀλλήλαις εἰσὶ τὰ κοινά. κοινὰ δὲ λέγω, οἷς χρῶνται ἅπαντες ἐν τῷ περὶ ἀναδυξεῖς· ἀλλ' οὐ ταῦτ' ἀναδυξεῖ, ὁ δεικνύουσι, οὐδ' ὁ δεικνύουσι. ¶ Καὶ ἡ διαλεκτικὴ πάσας. καὶ ἐν τῷ[d] κυβεύειν περὶ τῶν δικαίων τὰ κοινά, οἷον ἐν ἅπαν φαῦλαι ἢ ἀναφαῦλαι, ἢ ὅπου ἴσα ἀπὸ ἴσων, ἢ περὶ τοιούτων ἄτομα. ἡ δὲ διαλεκτικὴ οὐκ ἔστιν οὐ περὶ[e] ἓν ἐκ μέρων πάντων, οὐδὲ γένους[f] ἑνός τινος. οὐ γὰρ ἂν ἠρώτα[g]. ἀναδυξεῖται γὰρ οὐκ ἔστι[h] ἐρωτᾶν, ἅμα τῶ, πρὸ ἀπείρων ὄντων, μὴ δεικνύναι τὸ αὐτό[i]. δεῖ δὲ εἰδέναι ἐν τοῖς ἀδύνατον συλλογισμοῖς[k].

ἢ ἀπόφασιν αὐτῶν ἀναγκαῖον ἐστὶν ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι περὶ ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων, ἢ ἐπὶ τὸ ἀδύνατον ἀπάγουσιν ἀδυξεῖς λαμβάνει. ¶ Καὶ ταῦτα οὐδ' αὐτὸ ἀκριβῶς ἔλεγον, ἀλλ' ἔστιν ἐγγύς. ἴσως γὰρ οὐδ' ἔστι τὸ ἐγγύς. λέγω δ' ἔστι τὸ ἐγγύς, οἷον ἀεὶ ὁ ἐγγὺς τοῦ ἀναδυξεῖος φέρει, ὅπερ εἴρηται καὶ ἐν τοῖς περὶ τῶν. ¶ Συλλογισμοὶ δὲ πᾶσαι αἱ διαιρέσεις εἰσὶ τὰ κοινά. κοινὰ δὲ λέγω, οἷς χρῶνται ἅπαντες ἐν τῷ περὶ ἀναδυξεῖς· ἀλλ' οὐ ταῦτ' ἀναδυξεῖ, ὁ δεικνύουσι, οὐδ' ὁ δεικνύουσι. ¶ Καὶ ἡ διαλεκτικὴ πάσας. καὶ ἐν τῷ κυβεύειν περὶ τῶν δικαίων τὰ κοινά, οἷον ἐν ἅπαν φαῦλαι ἢ ἀναφαῦλαι, ἢ ὅπου ἴσα ἀπὸ ἴσων, ἢ περὶ τοιούτων ἄτομα. ἡ δὲ διαλεκτικὴ οὐκ ἔστιν οὐ περὶ ἓν ἐκ μέρων πάντων, οὐδὲ γένους ἑνός τινος. οὐ γὰρ ἂν ἠρώτα. ἀναδυξεῖται γὰρ οὐκ ἔστι ἐρωτᾶν, ἅμα τῶ, πρὸ ἀπείρων ὄντων, μὴ δεικνύναι τὸ αὐτό. δεῖ δὲ εἰδέναι ἐν τοῖς ἀδύνατον συλλογισμοῖς.

ationē aut negatiōi ē vera ſe-ca dem. ōſtrario ſimilē quæ ſunt ad in poſſibile. ¶ Atque hæc[a] *ſuntata* nō *ſuntata* ſemper vni verſaliter, ſed inquantū ſufficit. ſufficit autē, *quod ſumitur* in genere *ſubiecto*. dico autem in genere ſubiecto, vt circa quod genus de nō ōſtrationes *offerri*, quæ inadmo dum antecē que que dictum fuit. ¶ Cōmunicant autē inter ſe communes ſcientiæ ſecundū communia. communia vero appellō ea, quibus vtūtur tanquā ex his demō ſtrantes, nō ea de quibus demonſtrāt, nec quod demōſtrāt. ¶ Ac dialectica cū omnib. *ſcientiis cōmunicat*, & ſi qua *ſcientia* vtitur ſimiliter eo natur probare cōmunia *principia*: veluti, de quacūque re *vera eſſe* affirmationē vel negationē: aut, *eſſe* æqualia *quæ relinquūtur*, *cum* ab æqualibus *æqualia detra ſuerint*: aut alia ciuſmodi. Dialectica verò nō eſt ita definitorū quorundā, neque vnius cuiuſdā generis[f]. alioquī non interrogaret[g]. demonſtranti nam-que non licet interrogare: quia ea oppoſita non probarus idem[i], vt probatum fuit in *libro* de ſyllogiſmo[k].

De interrogationibus, [& de ſcientiarum incremento,] Cap. ix.

1 ¶ *De interrogationibus in ſcientialibus. Ariſtot.* 2 *Quænam ſint.* 3 *De modo ſcientiæ inueſtigandæ.* 4 *Quorum interrogatio, & ad quæ reſpondere oporteat.* 5 *Quomodo & ex quibus ſcientiæ augeantur.*

a Quoniam ex quibuſdam conclu ſionibus oſtenſis ſolum eſſe probatum eſt, non autem ſimpliciter, vt ſatis ex dictis patuit hoc in Priorib. Analyticis, & id eſt, hoc enunciata contra dictionis, affirmationē & negationē non eſſe ſimul vera, & ea rū alterū neceſſario falſū eſſe verū. Pure 4 & 5. d Inquit metaphyſicam eſſe lib 4 metaphyſ. cap 3 & 4.

e Ve ſcientia, ſingulare vera pro pria cuiuſcunque ſcientiæ ſubiecta. f Id eſt, dialectica non eſt de omnibus ſubiectis & de nullo certo. g Id eſt, dialectica non eſt ſcientia, quæ interrogat, vnius ſcientiæ ſubiecta, quæ ſcientia quemlibet probat conclu ſionem vnius ſolius mēdius ſcientiæ, an non? & reſpō deret eſſe ſcientiam, deinde ad abſurdum, quod dictum plures ſcientias habere. h Quod ſcientia vnius ſubiecti non interrogat, vnius ſcientiæ ſubiecti, vtpote ſcientia vnius ſubiecti pertinens ad ſcientiam vnius ſubiecti pertinentis ad ſcientiam vnius ſubiecti pertinentis ad ſcientiam vnius ſubiecti pertinentis

Ἔστι τὸ αὐτὸ ὅζυν ἐρώτημα συλλογισμοῦ, καὶ θέσεως αἰτήσεως· θέσεις δὲ καθ' ἕκαστον ὅπερ ἐστὶν, εἰς ὧν ὁ συλλογισμὸς ἐκ καθ' ἑκάστην· οἷον αὐτὸ τὸ ἐρώτημα ὅτι μοναχόν, εἰς ὃν ὁ καθ' ἑκαστον εἰ κείος γένος) συλλογισμός. ¶ Δῆλον ἄρα ὅτι ἃ πᾶν ἐρώτημα γεωμετρικὸν αὐ εἴη, οὐδὲ ἰατρικόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἀλλ' οὐκ ἂν ἡ διαιρετικὴ τις εἶδει ἂν ἡ γεωμετρία ὄζειν, ἢ ἃ ἐν τῇ αὐτῇ διαιρετικῇ γεωμετρίᾳ, ὥσπερ τὰ ὀπτικά· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ¶ Καὶ εἶδει μὴν πού πον ἡ λόγου ὑφεκτὸν ἐν τῇ γεωμετρικῇ ἀγωγῇ· καὶ συνιστᾶσι μάτων· εἶδει ἐν τῇ ἀσκήσει λόγον οὐχ ὑφεκτὸν τῇ γεωμετρίᾳ ἢ γεωμετρικῆς· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁπτικῶν. ¶ Οὐ τε πᾶν ἄρα ἔκαστον ὑπόπτωμα ἐρώτημα ἐστιν, οὐδ' ἅπαν τὸ ἐρωτώμενον ἀναγκαῖον ἀεὶ ἐκάστου· ἀλλὰ τὸ καθ' ἕκαστον ὑπόπτωμα διωρισθέντα. ¶ Εἰ δ' ἐξελίξειεν γεωμετρικὸν ἢ γεωμετρικός τις αὐτὸ· μανερὸν ὅτι ἐκ καλῶς, ἀπ' ἐκ πάντα δίκαιον· εἰ δὲ μή, οὐ καλῶς. Δῆλον δ' ὅτι οὐδὲ διαλύειν γεωμετρικὸν, ἀλλ' ἢ καθ' συμβεβηκός.

¶ Ἔστι οὖν αὐ εἰη ἐν ἑκάστοις τοῖς περὶ γεωμετρίας ἐξελεγκτικὸν λόγου ὁ φαύλως ἐξελεγόμενος.

Quocirca apud geometriæ imperitos

latebit eorum virtutes differens.

ὁμοίως

ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐστὶν εἰπεῖν. ¶ Ἔτι δ' ἐπὶ γεωμετρικῶν ἐρωτημάτων, ἆρ' ἔστι καὶ ἀγνωμόνητα γεωμετρικὰ ἐρωτήματα; ἢ οὐκ ἔστιν; καὶ τὰ μὲν ἔστιν ἀγνοίας καὶ πίστεως γεωμετρικὰ ἔστιν, ἢ οὔ; τὰ δὲ ἀγνοίας συλλογισμός, ὁ ἐκ ψευδῶν πεφυκὼς συλλογισμὸς εἶναι ὁ παραλογισμός, καὶ γεωμετρίαν δι' ἢ ἐξ ἄλλης τέχνης. ¶ Ὅλως τε μουσικὴν ἔστιν ἐρώτημα, ἀγνωμόνητον καὶ ἀγνοίας γεωμετρίαν. τὸ δὲ τὰς ἀλλήλων συμπίπτειν οἴεσθαι, γεωμετρικὴ πίστις, καὶ ἀγνωμόνητον ἄλλως ἔχειν. διπλοῦν γὰρ τοῦτο, ὥσπερ τὸ ἀρίθμιον· καὶ τὸ μὲν ἕτερον, ἀγνωμόνητον τῷ μὴ ἔχειν, ὥσπερ τὸ ἀρίθμιον· τὸ δὲ ἕτερον, τῷ φαύλως ἔχειν· καὶ ἡ ἄγνοια αὕτη ἡ ὅτι τοιοῦτον ἀρχῶν, οἷαι εἰσὶ α. ¶ Ἔστι δὲ τῶν μαθημάτων οὐκ ἔστιν ὁμοίως ὁ παραλογισμός, ἀπὸ τοῦ μέσου δεῖν ἀεὶ διπλοῦν· καὶ τὰ μὲν τοιοῦτον πιστῶς, καὶ οὐκ πάλιν καὶ ἄλλου λέγεται πιστῶς. τὸ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ μέσου ἁπλοῦν ἢ πλείω πᾶν· ἔστι δ' οἷον ὁρᾶν τὴν ὑποσεν.

funibus autē *sunt* [illegible] aliis scitu. ¶ Quæ sint *quæ* geometricæ interrogationes, sintne etiā ageometricæ? & in quaque scientia, quæ sunt secundum ignorantiā, & *secundum* quale sunt geometricæ? & [illegible] trum syllogismus secundū ignorantiam *est* syllogismus ens falsis, an paralogismus, secundum geometriā tamen? & an ex alia arte? ¶ Virtute interrogatio musica *est* ageometrica ir geometria, putare inter æquidistantes concurrere, geometricum *est* quodāmodo, & ageometricē alio modo. duplex enim hoc *est*, quemadmodū arrythmum & alterum quidē *est* ageometricum, quia non habet sicut arrythmum: alterū verō, quia prave habet. atque hæc ignorantia quæ *est* ex hujusmodi principiis, *est* contraria *scientiæ*. ¶ In mathematicis autē non quæ *atque in disputationibus est* paralogismus: quia medium semper est duplex. etenim *aliud* de hac omni, & hoc de alio omni dicitur. attributum verō non dicitur omne. hæc autem licet quasi videre intelligentiā.

in disputationibus verò latet, an omnis circulus *sit* figura. quod si descripserit[a], manifestum *erit*[b]. quid autem scrutanda sint circuli? apparet nō esse ¶ Non oportet autē aduersus id obiicere, si sit propositio inductiua[c]. nā quēadmodū non est propositio, quæ non est in pluribus[d] (quia non erit in omnibus[e]. ex vniuersali[f] autē *propositionibus* syllogismus ille constat[g]. neque obiectionem esse constat[h], cedē[i] enim sunt propositiones & obiectiones. quam enim obiectionē *impugnans affert*, hæc potest fieri[k] propositio vel demonstratiua vel dialectica.

¶ Accidit autē vt nonnulli vitio se concludāt, quoniā accipiūt *ea* quæ ambobus *extremis* consequētia *sunt*[l], vt & Cæneus facit[m] *concludens* ignē *gigni* multiplici celeritate ex[n] proportione: quia[o] & ignis celeriter gignitur, vt *ipse*[p] ait, &[q] hæc proportio[r]. sic autē non est syllogismus[s]: sed[t] si celerrimæ[u] proportioni consequens sit multiplex, ignique celerrima in motione proportio, Interdū igitur accidit vt concludatur ex iis quæ sumpta fuerunt[x]. interdum verò contingit, sed nō videtur[y].

¶ Quòd si nō posset ex falsis verum probari[z], facilis esset resolutio[a] quia necessariò conuerteretur[b]. ponatur esse τὸ α: cum autem hoc sit, hæc[c] *quoque* sunt quæ

[a] Si libuerit ex circulo, vt multi hominum fit exitus.

[b] Videtur hoc monstrari ab Aristotele, quod figura & figuratum sit idem, & quod circulum, & quod triangulum. de quo vt Philoponus, & alii sentiunt, mathematicus. quasi velit, propositionis quæ ex terminis sine figuratis sunt mathematicis non esse circulos vel triangula demonstrata, sed eo qui phisicè rem contemplatur.

[c] Inductiua propositio nem inducit, quæ vocat ea, cuius subiectum est singulare, vt hic circulus, qui est singularibus figuris demonstratus. neque non est propositio ¶ quia non est de pluribus, exponitur sicut cap 4.

[d] Immo obiectio potest esse vel vniuersalis vel particularis, vt ipse Arist. docuit cap 13. Prior. Analyt. cap 26. parte 2. Sed vt libri nostri, Aristot. hoc loco loquatur de illa obiectione, quæ potest fieri propositio in syllogismo opposito, adeò vt nō solum vel tollat aduersarij thesim, sed etiam thesin probetur. [e] Id est, diuersa deficiente. [f] In syllogismo oppositio. [g] In id est, vt aduersarius syllogismo ex omnibus propositionibus affirmantibus in secunda figura. [h] Sic enim Cæneus arguebat. Quod si eadem multiplicem analogiam habeant, celeritas augmentum habet in celeritate augens: ergo ignis augetur secundum multiplicem analogiā. [i] Conclusio. [k] Id est, quæ cunque propositio vel vt dialectica, quæ sit multiplex proportionis, quo ita magnitudo, vt vna pars accessione sui fiat duplum, vel tripla, vel quadrupla, vel alia ratione multiplex vt 3, 5, 6, 8, 10 partis ad 3, 5, 6, 8, 10 partes. [l] Sed Petrus Catenæus, quem Patri in mathematicis explicandi subiecit, ita inquit facit intelligendum, vt si celeritas motionis sit quinquies celerius res augeri, & ea quadruplo maior sit 8 & 320 tardior. [m] Meus propositus. [n] Cæneus. [o] Meus propositus. [p] Repetendo ipse Aristoteles, ibi vt 3. 5. 6. 8. 10 partis ad 3. 5. 6. 8. 10 partes. [q] Quæ ambæ propositiones affirmant in secunda figura. [r] Syllogismus Cæneus quinque Aristotelis partibus constat vt 3. 5. 6. 8. 10 partis ad 3. 5. 6. 8. 10 partes. [s] Meus propositus. [t] Meus propositus. [u] Celeritas proportio est multiplex magnitudinis augetur proportionis celeritas: ergo augetur proportione multiplici. [x] Meus propositus. [y] Meus propositus. [z] Non apparet, quia ex falsis in tertia figura ratione 6 mei sed ex vera syllogismus concludit ratione 6 materiæ. [a] Id est, falsa vero probari potest Arist. docuit 1. 2. Prior. Analyt. cap 23. & 24. [b] Id est, facilè syllogismus veritatem propositionis ex veritate conclusionis. [c] Sed veritas conclusionis & veritas propositionis ex hac, quæ sit, conuertere non debet vt sint hæc ita argumentari, Propositiones sunt veræ, ergo conclusio est vera, ita et id est vtrum argumentatio concludit vera, ergo propositiones sunt veræ. [d] Id est, hæc conclusio.

ἐν δὲ τοῖς λόγοις λαμβάνει, ἆρα τὰς κύκλος ὁρισμὸς γράφων, δῆλον. τί δέ; τὰ ἔστι κύκλος; φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστιν. ¶ Οὐδὲν δ' ἴσως κωλύει φέρειν, εἰ μὴ ἡ ἀφορισμὸς ἐπιβολὴ ὥσπερ γὰρ οὐδὲ πρότασις ἐστι, ἣ μὴ ὄσῃ ἐστὶ πλείοσιν· οὐδὲ συλλογισμὸς ἐξ ὧν καθόλου· δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀντιλογισμῶν· ἀνάγκη γὰρ ἢ φέρειν ἐνίστασιν, ἢ τὴν γένεσιν αὐτῆς ἢ ὅτι δ' ἀληθὲς, ἢ ψευδὲς. ¶ Συμβαίνει δ' ἐνίοις ἀπολλύειν λέγειν, ὅτι τὸ λαμβανόμενον ἀναιροῦσι τὸ ἐπὶ μέσου· ὃ δ' ὁ Καινεὺς ποιεῖ, ὅτι τὸ πῦρ ἐν τῇ πολλαπλασίονι αὐξήσει γίνεται· ἔστι γὰρ τὸ πῦρ ταχὺ διὰ τοῦτο, (ὡς φησὶν) καὶ ὁ πῦρ ἡ αὔξησις· ἀλλ' οὐκ ἔστι συλλογισμός· ἀλλ' εἰ τῇ ταχύτητι αὐξήσει ἐστὶν ἡ πολυπλάσιος, ἐν πυρὶ ἐστὶ τοιαύτη ἐν τῇ κινήσει αὔξησις· ἐπειδὴ δ' ἐν τοῖς συλλογισμοῖς ἐκ τῶν ἀληθῶν ἐστὶ τὰ συμπεράσματα, ἀλλ' οὐκ ἀνάπαλιν. ¶ Εἰ δ' ὧν ἀδύνατον ἐκ τῶν ψευδῶν ἀληθὲς δεῖξαι, τοῦτο ἂν εἴη τὸ ἀναλύειν· αὕτη γὰρ ἀνάλυσις ἐστὶ τοῦτου δ' ὄντος, ταῦτ' ἔστιν

εἶδα ἐπ' οὐδὲν [a], οἷον τὸ β. ὅτι πεύτων ἀρα δείξω ὅτι ἴσων ἀνίσων [a].

11 ¶ Διαιρέσει δὲ μᾶλλον τὰ εἰς πῆς μᾶσι μέσοις, ὅτι εἰδὶ ἐπιμιβικὴς λημβάνουσιν [a] (ἀλλὰ τῷ πίστῳ ἀφορίσουσι τὰς εἰς πῆς ἀφορίσεις [b]) ἀλλ' ἔστι μεῖζ. 14 ¶ Μείζονται δὲ οὐ δεῖ τῷ μέσων [a], ἀλλὰ τὰ ἀφαιρεμβανόμενα. οἷον τὸ α τῷ β, πῶς δὲ τὸ γ, πάλιν πῶς τὸ δ, καὶ τὰ ἑξῆς εἰς ἄπειρον.

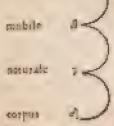

Omne mobile est in loco
Omne naturale est mobile. Ergo
Omne naturale est in loco. Atqui
Omne corpus est naturale: Ergo
Omne corpus est in loco.

15 ¶ Καὶ εἰς τὸ πλάγιον· οἷον τὸ α καὶ κῆ τὸ γ, καὶ κῆ τὸ ε. οἷον, ἴσων ἀριθμὸς ποσὸς ὁ καὶ ἄπειρος [a], πῶς ἐφ' ᾧ α· ὁ περιττὸς ἀριθμὸς ποσὸς, ἐφ' οὗ β· ἀριθμὸς ἄρτιος [b], ἐφ' οὗ γ· ἔστιν ἄρα τὸ α κῆ τὸ γ. καὶ ἔστιν ὁ ἄρτιος ποσὸς ἀριθμὸς, ἐφ' οὗ δ· ὁ ἄρτιος ἀριθμὸς, ἐφ' οὗ ε· ἔστιν ἄρα τὸ α κῆ τὸ ε.

esse nouit [a], veluti α, β [b]. Ignorat igitur eſſendum illud [c] eſſe.

11 ¶ Magis autem conuertuntur quæ *demonſtrantur* in mathematicis: quia nullum accidens accipiunt [a], (immo hæc differunt ab iis de quibus eſſe tuitur) ſed definitiones. ¶ Augentur [b] autem non per media [a], ſed quia aſſumunt *alia*, vt τὸ α de β & hoc de γ, rurſus hoc de δ, & hoc in infinitum.

15 ¶ Et in tranſuerſum: veluti τὸ α & de γ & de ε. reputa eſſe numerus tantus vel infinitus [a]: hinc, vbi α. impar numerus tantus [b], vbi β. numerus impar [c] vbi γ. eſt igitur τὸ α de γ. Atque eſt par tantus numerus, vbi δ. par [d] numerus, vbi ε. eſt igitur τὸ α de ε.

Eas Omnes numeri impar eſt finitus vel infinitus.
1a Omnis terminus eſt numerus impar.
2a Omnis terminus eſt finitus vel infinitus.
Ergo
Eas Omnis numerus par eſt finitus vel infinitus
1a Omnis binarius eſt numerus par
2a Omnis binarius eſt finitus vel infinitus.
Ergo

[a] Id eſt qui non eſt ſimpliciter ens. [b] Id eſt, ex hac conſideratione ſi ſolum ſit ens. [c] Id eſt, quod non eſt ens.

[a] Vel definitionem. Quod verum. Hic dicitur, in omnibus diſciplinis & ſcientiis eſſe habet locum examen Ariſtoteles præcepit hoc de mathematicis, quamuis eas alias veritas diſcebant ante hoc tempus ſcientiæ eadem ratione paſſim exempla ſumere ex mathematicis. [b] Demonſtrationes mathematicæ. &c. cæteræ. [c] Quoniam diſcrepant vtrum ſolum diſtinctionibus, ſi ſit eſſentia accidentibus, & earum quibuſdam argumentis. [a] Id eſt, non quia multos modos multiplices argumenti eandem concludunt propoſitionem mathematici hæc faciunt. Rationales verò ſæpe vertur multis argumentationibus ſed eſt omnes tant demonſtrationes, itaque tantum ſi ſimplex demonſtratio vtendet eaſdem perſonæ omnes concluſiones, non ex varietate argumentorum ad eandem concluſionem. [b] Id eſt, numerus.

[a] Id eſt, quidam nu-

Differentiæ demonstrationis ac scientiæ quòd sit, & cur sit, CAP. X.

1 ¶ Duobus modis in eadem scientia differre *Quòd sit, & Cur sit.* 2 ¶ *De primo modo, Exemplum demonstrationis per effectum* 3 collata cum demonstratione per causam. 4 *Alterum exemplum demonstrationis per effectum* 5 collata cum demonstratione per causam. 6 *Quando per effectum demonstratur quòd sit non per causam cur sit.* 7 ¶ *De secundo modo, id est, de demonstratione per causam remotam. Cum hac causa attingat, solum demonstrari quòd sit, non cur sit.* 8 *Exemplum primum.* 9 *De figura baculorum, quòd solum demonstret quòd sit.* 10 *Exemplum.* 11 *Exemplum alterum.* 12 ¶ *Epilogus.* 13 ¶ ¶ *Quomodo in diversis scientiis differant Quòd sit, & Cur sit. De primitus omnium subalternata.* 14 *De media & ordine planetarum problematum.* 15 *De scientia una communi subalternata, sed ratione quæsiti diversa.*

SCire autē quòd *sit*, & cur *sit*, differūt primum quidem in eadem[1] scientia. atque in hac bifariam[b]. uno modo si non ex immediatis[c] efficiatur syllogismus: quia nō accipitur prima[d] causa: scire autē cur *res sit*, est primam causam cognoscere. alio modo si *fiat* quidem ex immediatis, at non ex causa, sed ex eo quod inter ea quæ reciprocantur[e], notius est. nihil enim prohibet, quo minùs inter ea quæ sibi invicem attribuūtur, notius sit interdum *id* quod non *est* causa[f]. itaque ex hoc erit demōstratio[g].

¶ Veluti quòd planetæ propè *sunt*, ex eo *demonstratur* quòd nō scintillant. esto, vbi γ, planetæ: vbi β, non scintillare: vbi α, propè esse. verè igitur β de γ dicitur, quia planetæ non scintillant. sed β de α: quia quod non scintillat, propè est. hoc[h] autem sumptum sit per inductionem[i] aut[k] per sensum[l]. necesse est igitur β de γ inesse. quare demonstratum est quòd planetæ propè sunt.

ΤΟ δ' ὅτι, ὅταν ᾖ, καὶ τὸ διὰ τί δύνασθαι, σχεδὸν μὲν ἐν τῇ αὐτῇ [a] ἐπιστήμῃ, καὶ ἐν ταύτῃ δι' ἓν [b]. ἐνα μὲν τρόπον, ἐὰν μὴ δι' ἀμέσων [c] γίνηται ὁ συλλογισμός· οὐ γὰρ λαμβάνεται τὸ πρῶτον [d] αἴτιον· τὸ δὲ διότι ἐπίστασθαι, τὸ πρῶτον αἴτιον. ἄλλον δέ, ἐὰν ἐξ ἀμέσων μὲν, ἀλλὰ μὴ ἐξ ἐκ τοῦ αἰτίου, ἀλλὰ τῶν ἀντιστρεφόντων [e] ἐξ ἧς τὸ γνωριμώτερον εἶναι· καὶ ἐνδέχεται, τὸν αὐτὸν τρόπον εἶναι, τὸ μὴ αἴτιον· ὥστε ἔσται ἐξ ἧς ἡ τούτου ἢ ὅλως [f] ἀπόδειξις [g].

¶ Οἷον, ὅτι ἐγγὺς οἱ πλάνητες, ἐξ οὗ μὴ σπίλλειν. ἔστω ἐφ' ᾧ γ, πλάνητες· ἐφ' ᾧ β, τὸ μὴ σπίλλειν· ἐφ' ᾧ α, τὸ ἐγγὺς εἶναι. ἀληθὲς δὴ τὸ β κατὰ τὸ γ εἰπεῖν· οἱ γὰρ πλάνητες οὐ σπίλλουσιν. ἀλλὰ καὶ τὸ α κατὰ τὸ β· τὸ γὰρ μὴ σπίλλον, ἐγγὺς ἔοικε. τοῦτο [h] δὲ λαμβάνειν δεῖ ἐπαγωγῆς [i], ἢ κατ' ἀφαίρεσιν [k]. ἀνάγκη οὖν τὸ α κατὰ τοῦ γ ὑπάρχειν· ὥστε δεδεῖχθαι, ὅτι οἱ πλάνητες ἐγγὺς εἰσιν.

[a] Quod si in eadem scientia differre dicitur, id est, si diuersis demonstrationibus quæ per effectum & per causam fiunt, non per causam primam, & Hæc idē figura ostendit, primum, proximum, immediatum sese medio vacare, & indemonstrabilem esse.

[b] Reciprocantur dicuntur causa & effectus proximi atque immediati quatenus ea causa, necessario ponitur si effectus est. & cōtra. Id est, notior sit effectus.

[c] Obserua demonstrandi semper effectu ex notioribus inquit si causa notior sit, demōstratur per causam. si effectus, per effectum.

[d] Id est illud duo propositiones.

[e] Indubitanter ea formatur maior propositio quia ius rem, animal, &c. rum propriæ sunt, non scintillant.

[f] Dilectio autem accipi debet cum reliqua & Philoponus notauit.

[g] Sensus est. Interdum notius est quòd sit quàm cur sit.

[h] Id est hoc sumptum sit per inductionem aut per sensum.

[i] Necesse est igitur β de γ inesse. quare demonstratum est quòd planetæ propè sunt.

propè esse nō scintillans planeta

Quod non scintillat, propè est

Planetæ non scintillant.

Ergo

Planetæ propè sunt.

Οὕτω

Οὔτε σιὼ ὁ συλλογισμὸς, οὐ τὸ διότι, ἀλλὰ τὸ ὅτι, ὄζιν· οὐ γὰρ ὅθεν μὴ ϛίλβειν, ἐϛὶ τοῦτο εἶναι· ἀλλὰ ὅθεν τὸ ἐϛὶ τοῦτο εἶναι, οὐ ϛίλβουσιν. ¶ Ἐγγὺς μὲν δὴ καὶ ὅθεν σπάνιον σπάνιον συμβαίνει, καὶ ἐϛὶν ἀπὸ τοῦ διότι ἡ ἀπόδειξις. οἷον, ἐϛὶν τὸ γ, πλανῆται· ἐφ' ᾧ β, τὸ ἐϛὶν· τὸ α, τὸ μὴ ϛίλβειν, ὑπάρχει δὴ καὶ τὸ β τῷ γ, καὶ τὸ α τῷ β τὸ μὴ ϛίλβειν, ὥϛτε καὶ τὸ α τῷ γ.

Hic igitur syllogiſmus non oſtendit cur *res ſit*, ſed quod *ſit*. non enim quia ſcintillant, ſunt prope: ſed quia prope ſunt, non ſcintillant. ¶ Accidit etiam, vt alterum per alterũ probetur: & erit demonſtratio *docens* cur *res ſit*. Vtputa eſſo Θ γ, planetæ. vbi β, propè eſſe. Θ α, non ſcintillare. Inelt igitur & Θ βπ̃ γ. & Θ α, *id eſt* non ſcintillare, πῶ β. quare etiam Θ α *eſt* πῶ γ.

non ſcintillare propè eſſe planetæ

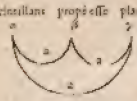

Quod propè eſt, non ſcintillat:
Planetæ propè ſunt:
Ergo
Planetæ non ſcintillant.

Καὶ ἔϛι τὸ διότι ὁ συλλογισμὸς· ἐλήφθη γὰρ τὸ πρῶτον αἴτιον[a]. ¶ Πάλιν ὡς τῷ συλλύειν δεικνύουσιν, ὅτι σφαιροειδὴς, ὅθεν μὴ αὐξανόμενον οὔτε σφαιροειδὴς· αὐξανόμενον δ' οὐ σελλοῦν[c]: φανερὸν, ὅτι σφαιροειδὴς.

Et eſt ſyllogiſmus *oſtendens* cur *res ſit*: quia ſumpta fuit prima cauſa[a]. ¶ Rurſus vt oſtẽdunt Lunam eſſe globoſam per accretiones[b]. etenim ſi quod ita augetur, *eſt* globoſum; augetur autẽ Luna[c]: perſpicuum *eſt*, quòd *eſt* globoſa.

[a] Quia propinquitas hominis eſt proxima cauſa cur non ſcintillent.
[b] Lemma.
[c] Non augetur ipſum corpus lunare, ſed lumen.

globoſam augeri luna

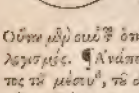

Quod ita augetur, eſt globoſum:
Luna ita augetur
Ergo
Luna eſt globoſa.

Οὗτω μὲν οὖν ἔϛι γέγονεν ὁ συλλογισμός. ¶ Ἀνάπαλιν δὲ πιθάνως τὸ μέσον[d], τὸ διότι. οὐ γὰρ ὅθεν τὰς αὐξήσεις σφαιροειδὴς ὄζιν· ἀλλὰ ὅθεν τὸ σφαιροειδὴς ἐϛὶν, λαμβάνει τὰς αὐξήσεις τοιαύτας. σελλοῦν ἐφ' ᾧ γ σφαιροειδὴς, ἐφ' ᾧ β· αὐξησις, ἐφ' ᾧ α.

Sic igitur factus eſt ſyllogiſmus *oſtendens* cur *res ſit*. ¶ At hic contrario ponatur mediũ[d], *erit ſyllogiſmus oſtendens* quòd *ſit*: quia nõ propter accretiones *luna* eſt globoſa: ſed quia eſt globoſa, *ideoque* ſuſcipit accretiones huiuſmodi. *Si* luna, vbi γ. globoſum, vbi β. accretio, vbi α.

[d] Id eſt, ſed quod erat medium in ſuperiori demonſtratione, nũc ponatur eſſe manus extremũ: & quod ibi erat manus extremum, hic ſuponatur pro medio extremo.

augeri globoſum luna

Quod eſt globoſum, ita augetur:
Luna eſt globoſa
Ergo
Luna ita augetur.

In quibus autem media non reciprocatur, ibi magis est notius quod non est causa: ostenditur quod sit, non cur sit. ¶ In quibus medium extra infra eus ponitur: in his enim demonstratur quod sit non cur sit, quia non dicitur causa. ¶ Veluti cur nó respirat paries? quia nō est animal. etenim si hæc esset causa non respirandi, oporteret animal esse causam respirandi: vt si negatio est causa cur non insit, affirmatio est causa cur insit. veluti si intemperies calidorum & frigidorum est causa non bene valendi, eorum dem temperies est causa bene valendi. similiterque si affirmatio est causa cur insit, negatio est causa cur non insit. in iis vero quæ sic explicata sunt, non accidit quod dictum est. non enim omne animal respirat. ¶ Fit autē syllogismus huiusmodi causæ in media figura. vt, esto α animal: vbi β respirare: vbi γ paries. omni igitur β ineſt α quicquid enim respirat, est animal: nulli autem γ : quare etiam α β nulli γ, non igitur respirat paries.

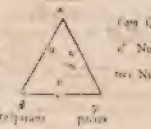

α Quicquid respirat, est animal.
β Nullus paries est animal.
Ergo
γ Nullus paries respirat.

¶ Assimilantur autem huiusmodi causæ iis quæ dicuntur per exsuperationem.

¶ Ἐφ' ὧν δὲ τὸ μέσον μὴ ἀντιστρέφει, μᾶλλον γνωριμώτερον τὸ ἄκρον τὸ ὅτι ὑπάρχει δείκνυται, τὸ διότι οὔ. ¶ Ἔτι ἐφ' ὧν τὸ μέσον ἔξω κεῖται· καὶ ἐν τούτοις τὸ ὅτι, καὶ οὐ τὸ διότι, ἢ ὅσοι ἁπλῶς· οὐ γὰρ λέγεται τὸ αἴτιον. ¶ Οἷον διὰ τί οὐκ ἀναπνέῃ ὁ τοῖχος; ὅτι οὐ ζῷον. εἰ γὰρ τοῦτο τῷ μὴ ἀναπνέειν αἴτιον, εἰ ἔστι τὸ ζῷον εἶναι αἴτιον τῷ ἀναπνεῖν, εἰ ἢ ὅσοι φασὶς αἰτίαν τὸ μὴ ὑπάρχειν, ἢ κατάφασις αἰτία τὸ ὑπάρχειν. ὥσπερ εἰ τὸ ἀσυμμέτρως ἔχειν τὰ θερμὰ καὶ ψυχρὰ, τὸ μὴ ὑγιαίνειν τὸ συμμέτρως, εἶη τὸ ὑγιαίνειν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἡ κατάφασις τοῦ ὑπάρχειν, ἢ ὅσοι φασὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. ὅσοις δὲ τὴν οὐσίαν ὁποδιδόμενον οὐ συμβαίνει τὸ λεγόμενον οὐ γὰρ ἅπαν ἀναπνεῖ ζῷον. ¶ Ὁ δὲ συλλογισμὸς γίνεται τῆς τοιαύτης αἰτίας, ἐν τῷ μέσῳ σχήματι, ἔστω τὸ α ζῷον· ἐφ' ᾧ τὸ β, τὸ ἀναπνεῖν· ἐφ' ᾧ γ, τοῖχος. τῷ μὲν οὖν β παντὶ ὑπάρχει τὸ α· παντὶ γὰρ τῷ ἀναπνέοντι, ζῷον· τῷ δὲ γ οὐδενί· ὥστε οὐδὲ τῷ β τῷ γ οὐδενί, οὐκ ἄρα ἀναπνεῖ ὁ τοῖχος.

¶ Ἔοικασι δὲ αἱ τοιαῦται τοῖς κατ' ὑπεροχὴν εἰρημένοις.

πῶτο δ' ἴσι τὸ πλέον ἴσοσκελοῦ-
11 πας[a], τὸ μέσον εἰπεῖν. ¶ Οἷον τὸ πρὸς
Ἀναξάρσιδος, ὅτι οὐ Σκύθας οὐκ
εἰσὶν αὐλητρίδες, κἀὐ γὰρ ἄμπελοι[b].
12 ¶ Καπὶ μὲν δὴ τῶν αὐτῶν ὄντων μέ-
σων[c], καὶ κατὰ τὰ μέσον ὅτι-
σι[d], αὗται διαφοραί εἰσιν τοῦ ὅτι
φορᾶς τοῦ τοῦ διότι συλλογισμοῦ.
13 ¶ Ἄλλον δὲ τρόπον διαφέρει τὸ διότι
τοῦ ὅτι, τὸ δὲ ἄλλης ὄντος ἐπιστήμης
ἑκάτερον θεωρεῖν. παιοῦται δ' ἐν,
ὅσα οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα,
ὡς τὸ ὑπὸ τὸ ὑπὸ τὸ ὑπὸ τὸ οἷον
τὰ ὀπτικὰ πρὸς γεωμετρίαν, καὶ τὰ
μηχανικὰ πρὸς στερεομετρίαν, καὶ
τὰ ἁρμονικὰ πρὸς ἀριθμητικήν,
καὶ τὰ φαινόμενα[e] πρὸς ἀστρολε-
γικά. (φαῦλον δ' ἐστὶν ὑπονοῆσαι εἰσὶ τοῦ-
των τὴν ἐπιστήμην ἴσην. οἷον ἀστρο-
λογία. ἴσης μαθηματική, καὶ ἡ ναυ-
τική· καὶ ἁρμονική, ἴσης μαθηματι-
κὴ καὶ ἡ κατὰ τὰ ἀκούσ-) ἐστι δὲ
τοῦ μὲν ὅτι, τὸ αἰσθητικὸν ἀκέ-
σαι· τοῦ δὲ διότι, τὸ μαθηματι-
κὸν· οὕτω γὰρ ἕξουσι τὰς αἰτίας
τοῦ ὅτι· κριθήσεται δὲ τὸ κυβόλου
θεωροῦντες, πολλάκις ἴσμεν τὸ καθ'
ἕκαστον ὅτι ἴσασι δ' ἀεπιστήσαι.
ἔστι δὲ ταῦτα[f] ὅσα ἐτερεῖ τι ὄντα
τοῦ οὐσίαν[g], μὴ χρῆται τοῖς εἴδεσι[h].
τὰ γὰρ μαθήματα οὐκ εἴδη ὄντι,
οὐ γὰρ καθ' ὑποκειμένου τινός· εἰ
γὰρ καὶ καθ' ὑποκειμένου τινὸς τὰ
γεωμετρικὰ ὄντι· ἀλλ' οὐχ ἡ γεω-
μετρικὰ καθ' ὑποκειμένου[i].

hoc autem est, cum magis absce
11 dit[a] *quam* medium dicit. ¶ Qua
le *est* illud Anacharsidis apud
Scythas non esse tibicinas[b], quia
nec vites[b] *illic sunt*. ¶ Ergo secun
12 dum eandem scientiam[c] & se-
cundum mediorum positionem[d],
hæ differentiæ sunt *syllogismi de-
monstrationis* quòd *sit*, & syllogismi *demon-
stratio* cur *sit*. ¶ Alio autē modo dif-
13 ferunt cur *sit* & quòd *sit*, cum in
diuersis scientiis spectatur, quis-
modi sunt, quæ ita sunt inter se
affecta, vt alterum sic sub alter-
quemadmodum optica *problema-
ta subalterna sunt* ad geometriam, &
mechanica ad stereometriam, &
musica ad arithmeticā, & phæno
mena[e] *ad ea apparentia* ad astrolo
giā. (*Fatuum* autem *synonymæ* sunt
harum scientiarū nōnullæ. vt a-
strologia *diuersa* & mathematica
& nautica itē musica *vocantur* tam
mathematica quàm eas[f] quæ *re-
flatur* secundū auditum.) *his e-
nim* scire quòd *sit*, *proprium est* co-
rum qui sensus ratione habent:
scire autē cur *sit*, mathematico-
rū. *his namque habent* caularum[g]
demōstrationes, ac sæpe ignorāt
quòd *res sint* quemadmodum qui
vniuersale contemplantur, ac
pe quædam particularia ignora
runt, quia non animadvertunt.
hæc[h] autem sunt, quæcumque
cum aliud sint *secundum* effec-
tiam[k], vtuntur formis[i], eremum
scientiæ mathematicæ circa for-
mas versantur: quia *res mathema-
tica* non sunt in vllo subiecto.
quāuis, in res geometricæ in quo
piā subiecto insimen tamen quia
geometricæ, in subiecto *sint*[m].

a Mag. recedit ab ordine [illegible] dicens, quem si adhibeas exemplum [illegible] b Nisi. vites non [illegible] ribicinas. Patet demōstratio A earumque in Scythia nō sunt Scythas nō sunt ribicinas. c Id est, in eadem scientia. d Quia in demōstrationum ordine [illegible] mones [illegible] ōn. est effectus, vel causa remota. e Id est, motuum, vt Philoponus interpretatur. Sed videtur hoc modo latius patere. [illegible] rent ad motus [illegible] sed etiā ad [illegible] volucres ad agrorum cultum [illegible] Virg. 1. Geor. Diuersa res tractat pastor [illegible] fabros [illegible] Hesiodus [illegible] agricolam [illegible] angues. Quin [illegible] quibus in patrū [illegible] vertunt ver a [illegible] quem vehis Ec [illegible] rit & effodiens [illegible] Aliqui mox ta [illegible] mum Aristo

Ios astrologiæ mathematicæ & nauticæ mentionem fuisse. f Cum eis. fortasse nō hæc vere sy [illegible] quam eius certi ratio nō sit prorsus exakt sed quasi [illegible] g Hoc est, quæ subiecto carent materia sensibili. h Id est, per causas. Indem tis adversatur materiam. i Id est, ad [illegible] materia, continentur se [illegible] modis locutus est Aristoteles titulo 3 part 9. k Id est, [illegible] ters per causas, & cognitio [illegible] hæc quæstiones [illegible] l Id est, versantur circa [illegible] abstracta a materia. m Vt forma [illegible] in arte, logice, & tibi [illegible] geometra considerantur abstractæ ab omni materia.

¶ Vt autem opticæ ad geometriam, sic ad opticen [illegible] est alia *scientia*, [illegible] quod *tradatur* de [illegible] scire enim quòd *propriùm est* physici aut opticè aut simpliciter[a], aut ratione *scientiæ* mathematicæ[b]. ¶ Ex iis quoque scientiis, quarum vna nō collocatur sub altera, multæ sic[c] se habent, veluti medicina *sic affecta est* ad geometriā. scire enim quòd vulnera orbicularia tardiùs sanātur, *proprium est* medici; cur verò *tardiùs sanētur*, geometræ[d]. [illegible]

De figura syllogismi demonstrativi, CAP. XI.

1 *Problema.* 2 *Confirmatio prima à scientia & cognitione rei dati.* 3 *Secunda à genesi ut ita dic.* 4 *Tertia à natura figurarum.* 5 *Conclusio.*

EX figuris autē prima est ad scientiam *gignendam* aptissima. ¶ eNā[e] mathematicæ scientiæ per hanc figurā demonstrāt: vt arithmetica, & geometria, & optices: & penè dixerim, quæcūque considerane cur *res sit*. nam aut omnino, aut plerūque & in plerisque *scientiis* per hanc figuram efficitur syllogismus *docens* cur *res sit*. ideoque *haec figura* est ad scientiam *gignendam* accommodatissima: quandoquidem[g] *quod* maximè propriè *dicitur* scire, *nihil aliud est* quàm *causam* cur *res sit* contemplari. ¶ Deinde scientia *qua* quid *res* sit *cognoscitur*, per hanc solam figuram potest investigare[1], quoniā in media figura non fit attributivus syllogismus: scientia verò *qua* quid *res* sit *cognoscitur*, *est scientia* affirmationis. [h] in vltima autem *figura* fit quidem *syllogismus attributivus*, at non vniuersalis: ipsum verò quid est, *in* rerum vniuersalium *est numero*[1], non enim homo est quātenus animal bipes[m]. ¶ Insuper hæc figura illis

Τῶν δὲ σχημάτων ὑπάρχει μάλιστα τὸ πρῶτον ἕξιν. ¶ ΕΑΙΤ[1] γὰρ μαθηματικὴν ποιῆσαι μᾶλλον ἀδύνατον τοῦτο φέρειν τὰς ἀποδείξεις. οἷον ἀριθμητικὴν, καὶ γεωμετρίαν, καὶ ὀπτικὴν, καὶ σχεδὸν ὅσαι τὸ διότι πειρῶνται λαμβάνειν. ἢ γὰρ ὅλως, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ ἐν τοῖς πλείοσιν, ὅθεν πόρισμα τοῦ σχήματος ὁ τὸ διότι [γίνεται] συλλογισμός. ὥστε[2] καὶ αὗται τὲν μάλιστα ὑπάρχουσιν. κυριώτατον[3] γὰρ τὸ εἰδέναι, τὸ διότι ὄντος. ¶ Ἔτι τῶν τὸ τί ἐστι δεικνύντων, ἀδύνατον μέσου συλλογισμὸν δυνατὸν[4]. ἐν μὲν γὰρ τῷ μέσῳ σχήματι οὐ γίνεται κατηγορικὸς συλλογισμός· ἢ δὲ τὸ τί ἐστιν ὑπάρχειν, καταφάσεως[5]. ἐν δὲ τῷ ἐσχάτῳ γίνεται μέν, ἀλλ' οὐ καθόλου τὸ δὲ τί ἐστι, τοῦτο καθόλου ἐστίν. [6] οὐ γὰρ πᾶς ἐστὶ ζῷον δίπουν[7] ὁ ἄνθρωπος. ¶ Ἔτι τοῦτο[8] μὲν ἐκείνων[9] οὐ

δὲν προσδεῖται [1]· ἐκεῖνα δὲ δι' ἄλλου καταπυκνοῦται [b], καὶ αὖ ξέται [c] ἕως αὖ εἰς τὰ ἄμεσα ἔλθῃ [d].

1 ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι κυριώτατον τῷ ὅτι εἰδέναι τὸ ἀρχῶν ὄζει χρῆμα.

non indiget [1]: illæ autē per hanc denſantur [b], & augētur [c] donec ad 5 immediata ventū ſit [d]. ¶ Conſtat igitur primam figuram eſſe maximè propriam & accommodatam ſcientiæ.

1 Quia perfecta eſt, vt expoſuimus lib. 1. Poſter. Analyt. cap. 4.

b Denſantur (vel logiſmi ſecundę vel tertiæ figuræ) cum additur ad primam quæ propoſitionem vnum horum retinens, ad quam conuertitur, reliquas propoſitiones.

c Augentur (vel logiſmi ſecundæ & tertiæ figuræ) cum additur ad primam quæ propoſitionem vnum horum retinens, ad quam conuertitur, reliquas propoſitiones.

d Vt ſyllogiſmus primæ figuræ, nimirum cum probanda eſt propoſitio vniuerſalis affirmatiua, numquam autē neceſſe eſt probare ſyllogiſmo conſtat in ſecunda vel tertia figura, tamē interdum neceſſe eſt id facere, vt patet in ſyllogiſmis primæ, nimirum cum probanda eſt propoſitio vniuerſalis affirmatiua, numquam autē neceſſe eſt probare ſyllogiſmo conſtat in ſecunda vel tertia figura.

DE IGNORANTIA OPPOSITA SCIENTIAE DEMONSTRATIVAE,

TRACTATVS III.

De propoſitionibus immediatis negantibus, CAP. XII.

1 An ſint. 2 Quid ſint. 3 Quando non ſint immediatæ: 4 quia attributum, 5 vel ſubiectum, 6 vel ambo ſunt in alio quo toto. 7 Hypotheſis. Quid fieri poſſit, vt in aliquo toto ſit ſolum attributum, non etiam ſubiectum: 8 vel ſolum ſubiectum, non attributum. 9 Quando ſint immediatæ. 10 Epilogus.

1 ΩΣΠΕΡ δὲ ὑπάρχειν τὸ α τῷ β οὐκ ἐνδέχεται ἀπόμεσος [e], οὕτω καὶ μὴ ὑπάρχειν οὐ ἐνδέχεται. ¶ Λέγω δὲ τὸ ἀπόμεσος ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν, τῷ μὴ εἶναι αὐτῷ μέσον, οὔτε καθ' οὗ ἕτερον κατ' ἄλλο, τὸ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν [f]. ¶ Ὅταν μὲν οὖν ᾖ τὸ α ἢ τὸ β ἐν ὅλῳ τινὶ ᾧ ἢ ἄλλῳ οὐκ ἐνδέχεται τὸ α τῷ β παρ' ὁτιοῦν μὴ ὑπάρχειν. ¶ Ἔστω γὰρ τὸ α ἐν ὅλῳ τῷ γ, οὐκοῦν εἰ τὸ β μὴ ἔστιν ἐν ὅλῳ τῷ γ, (ἐν χωρεῖ [g] γὰρ τὸ μὲν α εἶναι, ἐν τινι ὅλῳ τὸ δὲ β μὴ εἶναι ἐν τούτῳ) συλλογισμὸς [1] ἔσται τὸ μὴ ὑπάρχειν τὸ α τῷ β. εἰ γὰρ τῷ μὲν α παντὶ τὸ γ, τῷ δὲ β μηδενὶ οὐδενὶ τῷ β τὸ α.

1 VT autem cōtingebat [e] α τῷ β ineſſe indiuiduō [e], ſic etiam accidit non ineſſe.

2 ¶ Dico autem indiuiduè ineſſe aut non ineſſe, quia nō eſt inter ipſa vllum mediū [f]. ſic enim non continget vt ſecūdum aliud inſit vel non inſit [g]. ¶ Cùm igitur vel [e] α, vel [e] β in toto aliquo eſt [h], vel etiam amboſiſti nō poteſt, vt [e] α τῷ β primùm [i] non inſit. ¶ Sit enim [e] α in toto γ. ergo ſi [e] β non eſt in toto γ: (fieri enim poteſt [k] vt [e] α ſit in aliquo toto, [e] β autem in eo non ſit) [l] logiſmus [l] erit quo concludetur nō ineſſe [e] α τῷ β. nam ſi [e] γ ineſt omni α, ac nulli β: conſequens eſt vt nulli β inſit [e] α.

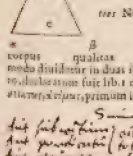

modo diuiditur in duas illas propoſitiones, per quas probabitur. § 7 a τῷ b Quid ſit eſſe in aliquo toto, declaratum fuit lib. 1 de ſyllogiſmo, cap. 1. part. vlt. i Hæc omnia pro eodem accipe ἀπόμεσος, ἐνδέχεται, ἐνδέχεται, κατὰμηδὲν, primum immediatè, indiuiduō, indiuiduè. k Vt probabitur part. 8. l In Cameſtres.

¶ Similis ratio est, si Θ β sit in toto aliquo, velut in ♏. etenim Θ ♏ omni β, nulli autem α ineſt. quare Θ α nulli β inerit, vt per ſyllogiſmum[a] *concluditur.*

a In Cesare.

¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν β ὅλῳ τινὶ ὅξει, οἷον ἐν τῷ ♏. τὸ μὲν γὰρ ♏ παντὶ τῷ β ὑπάρχει, τὸ δὲ α οὐδενὶ [τῷ ♏.] ὥστε τὸ α οὐδενὶ τῷ β ὑπάρξει, δῆλον συλλογισμοῦ.

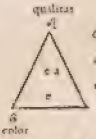

β Id eſt, in Camestres, vel Cesare.

c Sup. α a inesse τῷ β.

d Id eſt α & β.

¶ Eodem modo[b] probabitur[c], ſi ambo[d] in toto aliquo ſint[e].

e Hoc rurſus duplex eſt probatio, altera in Camestres per id quod attribuitur ſoli α, altera in Cesare per id quod attribuitur ſoli β. Et hæc exegetarum. Aut forſitan Ariſtoteles reſpexerit ad veram Pythagoreorum Pythagoreique ipſius demonſtrationem claſſis cōſtantis hanc, decem ſpecierum, alteram quinque, quæ ita propoſuntur ab Ariſtot. lib. 1. metaphyſ. cap. 5.

finitū.	infinitū
impar.	par
vnum.	plura
dextrū.	ſiniſtrū.
maſcu-linum.	fœmi-ninum.
quietis.	motis.
rectum.	curuum
lumen tenebræ.	tenebras lumen
quadra-tum.	altera parte longius.

b legens,

c Quia quod pertinet in aliquo claſſi, nō poteſt in altera collocari vt corpus cum ſit in categoria ♑ ſubſtantiæ, non poteſt eſſe in categoria qualitatis.

¶ Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον διχθήσεται, καὶ εἰ ἀμφω ἐν ὅλῳ τινὶ ὄξει.

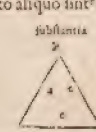

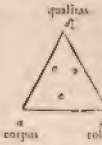

¶ Quòd autem fieri poſſit, vt in quo toto eſt Θ α, non ſit Θ β. & rurſus, in quo *toto eſt* Θ β, *non ſit* Θ α: perſpicuum *eſt* ex rerū claſſibus[f] quæ inter ſe non permiſcentur[g]. ¶ Nam ſi nihil eorum quæ *ſunt* in claſſe α γ ♑, attribuitur vlli eorum quæ *ſunt* in claſſe ε ♉ Θ α autem eſt in toto β re ejuſdem claſſis: perſpicuum eſt Θ β non eſſe in ε. alioquin permiſcerentur claſſes.

f Hoc eſt, in Camestres, vel Cesare.

g Hoc rurſus duplex eſt probatio, altera in Camestres per id quod attribuitur ſoli α, altera in Cesare per id quod attribuitur ſoli β. Et hæc exegetarum. Aut forſitan Ariſtoteles reſpexerit ad veram Pythagoreorum Pythagoreique ipſius demonſtrationem claſſis cōſtantis hanc, decem ſpecierum, alteram quinque, quæ ita propoſuntur ab Ariſtot. lib. 1. metaphyſ. cap. 5.

finitū.	infinitū
impar.	par
vnum.	plura
dextrū.	ſiniſtrū.
maſcu-linum.	fœmi-ninum.
quietis.	motis.
rectum.	curuum
lumen tenebræ.	tenebras lumen
quadra-tum.	altera parte longius.

Subſtantia	♑		
Corpus	α	β	Qualitas
Viuens	γ	ι	Color
Animal	♌	ξ	Albor

¶ Similis eſt ratio ſi τὸ β in toto aliquo ſit.

¶ Ὅτι δὲ ἐνδέχεται τὸ β μὴ ὑπάρχειν ἐν ὅλῳ ὄξει τῷ α, ἢ πάλιν τὸ α, ἐν ᾧ τὸ β· φανερὸν ἐκ τῶν συστοιχιῶν, ὅσων μὴ ἐπαλλάττουσιν ἀλλήλαις. ¶ Εἰ γὰρ μηδὲν τῶν ἐν τῇ αγ ♑ συστοιχίᾳ, ᾧ μηδενὸς κατηγορεῖται τῶν ἐν τῇ β ε ♉ τὸ δὲ α ἐν ὅλῳ ὄξει τῷ ♉ συστοιχίᾳ ὄντι· φανερὸν ὅτι τὸ β οὐκ ἔσται ἐν τῷ ♉. ἐπαλλάξουσι γὰρ αἱ συστοιχίαι.

Subſ-

Substantia α
Corpus β
Viuens γ

ι Qualitas
β Partibilis qualitas
γ Color
ζ Albor

9 ¶ Ἐὰν δὲ μηδέτερον ᾖ ἐν ὅλῳ μηδενί, μὴ ὑπάρχῃ δὲ τὸ α τῷ β· οὐδὲ καθόλου μὴ ὑπάρχειν.

¶ Quòd si neutrum sit in vllo toto, ac τὸ α non insit τῷ β: necesse est, vt indiuiduè non insit.

Substantia α
Corpus γ
Viuens δ

ι Qualitas
β Partibilis qualitas
γ Color

Εἰ γὰρ ἔστι τι μέσον, οὐδὲν κωλύσει αὐτῷ ὑπάρχειν ὅλον τινί. εἰ γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, ἢ ἐν τῷ μέσῳ ἔσται ὁ συλλογισμός. εἰ μὲν οὖν ἐν τῷ πρώτῳ, τὸ β ἔσται ἐν ὅλῳ τινί. καταφατικὼν γὰρ δεῖ τιθέναι πρὸς τὸ γίνεσθαι φέσταση[a]. εἰ δ' ἐν τῷ μέσῳ, ὁπότερον ἔτυχε πρὸς ἀμφοτέρους γὰρ ἐνδέχεται τὸ στερητικοῦ[d], γίνεται συλλογισμὸς ἀμφοτέρων δ' ὄντων καταφατικῶν οὐσῶν, οὐκ ἔσται[f]. ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι ἐνδέχεται τὸ ἄλλο ἄλλῳ μὴ ὑπάρχειν ἁπλῶς. καὶ πότ' ἐνδέχεται, καὶ πῶς, εἰρήκαμεν.

Nam si quod medium sit: necesse *erit* alterum eorum in toto alioquo esse. aut enim in prima figura, aut in media erit syllogismus. Si igitur sit in prima, τὸ β[e] in toto aliquo: quoniam affirmaticam effici oportet propositionem in qua ipsum *continetur*[b]. Si verò *syllogismus sit* in media figura, vtrumuis [c] *poterit esse in toto*: quoniam ad vtrumuis sumatur *pronunciatum* priuatiuum[d], fit[e] syllogismus. at si ambo affirment, nō erit[f] *syllogismus*. ¶ Perspicuum igitur est fieri posse vt indiuidue aliud alij non insit: & quādo quomodòque *ad* fieri possit, *iam* diximus.

a Id est, hoc propositio, β nō est a, nō potest demonstrari
b Id est, in qua propositione est negata, in qua nihil (quod est minus esse quam) subsumitur.
c Id est, vtrumlibet (tempe vel α vel β) non vtrumque simul.
d Id est, vtrumuis propositio neget in secunda figura.
e In secunda figura.
f Nullus enim syllogismus affirmatiuus est in secunda figura.
g Sicut nō inest & nullum differunt: quia non inest est mera negatio, non inest tamen quandoque concretè non differunt ignorantia scientia dum negamus, & secundū dispositionem nam nihil est vera negatio scientiæ contrariæ. est positio prauæ habitus scientiæ contrariæ. illo modo infantes & rustici ignorant conclusiones geometrici tas hoc modo, si quis putet rectum esse quod est curuum & curuum quod est rectum. Sic ignorantia dicitur, quæ per rationem non efficitur, vt quæ per syllogismum. Hæc ignorantia prauæ dispositionis non tollitur, sed eadem efficitur per syllogismum, vt cum falsa assumuntur probantur rationibus, quas Aristoteles tollit in 2. libro de sophisticis elenchis. Sic ergo syllogismus est causa ignorantiæ, vt si quis putet Socratem esse pulsum, vt vt deinde vnum ne-

De ignorantia secundum prauam dispositionem in iis quæ medio vacant, CAP. XIII.

1 ¶¶ *Definitio.* 2 ¶¶ *Diuisio.* 3 ¶¶ *Speciorum diuisiones.* 4 ¶¶ *Finis definitionis expositus.* ¶ *Si falsa ex omnem modum mutua. De syllogismo extracto in prima figura, id est, in Barbara, ex ambabus propositionibus falsis,* 5 *vel ex altera vera & altera falsa.*

6 *Epilogus.* 7 ¶ *Si falsa ex primum modum mutua. De syllogismo extracto in prima figura, id est, in Celarent, ex ambabus propositionibus falsis,* 9 *vel ex una falsa,* 10 *nempe minori,* 12 *vel maiore.* 12 *Epilogus.* 13 *De secunda figura: cum ambæ propositiones sunt falsæ in totum:* 14 *vel ambæ falsæ ex parte in Camestres,* 15 *vel in Cesare:* 16 *cum altera tantum est falsa, id est, cum in Camestres est falsa maior,* 17 *vel minor:* 18 *aut in Cesare est falsa minor,* 19 *vel maior.* 20 *Epilogus.*

Ἀγνοια δ' ἡ μὲν κατ' ἄπαφσιν, ἀλλὰ κατὰ δυσθεσίαν[h] λεγομένη, ἔστι μὲν, ἡ ὅλῃ λογισμοῦ γινομένη ἀπάτη. ¶ Λύσει δ' ἐν μὲν τοῖς πρώτοις, ὑπάρχουσιν, ἢ μὴ ὑπάρχουσι, συμβαίνῃ δ' ἐκ τῶν ἀληθῶν

IGnorantia verò, quæ non secundum negationem sed secundum dispositionem[g] dicitur, est deceptio quæ per ratiocinationem[h] efficitur. ¶ Hæc autem in iis quæ primùm[i] insunt vel non insunt, bifariam accidit: nempe aut cum simpliciter

gatio sit vera affirmatio, & contra. Ita ergo ignorantia & scientia differunt, vt ens & non ens. Ita ergo ignorantia & scientia differunt, vt ens & non ens. Ita ergo ignorantia & scientia differunt, vt ens & non ens.

Illis, aut remotis effe ſi ſalſum, quia dum eſt in aqua, fractus videtur. h Ratiocinationem accubitum, quæ natus ea parte (cum exprimeret Græcum verbū ἀφαιρεῖ, latinus potest quidem ſyllogiſmus ſignificare extenſa quæ per ſyllogiſmum efficitur, non tamen ignorantiam prauæ dispoſitionis, quæ ſit per ſyllogiſmum efficitur, ſed eam quæ ex ſyllogiſmo oritur. i Id eſt, ſine medio, vt & cap. præced.

existimauerit *quidpiam* ineſſe vel non ineſſe, aut enim per ſyllogiſmum ad exiſtimandum adductus fuerit. ¶ Simpliciigitur exiſtimationis ſimplex eſt deceptio. cuius autem quæ *ſit* per ſyllogiſmum, plures. Non inſit enim τὸ α τῷ β individuè. ergo ſi concludat ineſſe τὸ α τῷ β, medium accipiens τὸ γ: deceptus erit per ſyllogiſmum. Fieri igitur poteſt, vt ambæ propoſitiones ſint falſæ. fieri etiam poteſt, vt altera tantum *ſit falſa*. ¶ Nam ſi neque τὸ α vlli γ inheſt, neque τὸ γ vlli β. ſumpta autem ſunt vtraque propoſitio è contrario: ambæ falſæ erũt. fieri autem poteſt, vt ita affectum ſit τὸ γ ad α, & ad β, vt neque ſit ſub α, neque vniuerſaliter *attribuatur* τῷ β: quia τὸ β non poteſt eſſe in toto alioquodcũque dicebatur enim, ei primum

a Quod ſi eſſet τὸ α non ineſſe. non eſt autem neceſſe vt τὸ α omnibus rebus ambæ *propoſitiones* falſæ *erunt*.

¶ Accidit etiam vt altera *propoſitio* vera accipiatur, non tamen vtraquis. ſed *propoſitio* α γ, nam propoſitio β γ ſemper falſa erit: quia in nullo eſt τὸ ἄνα *propoſitio* α γ. *vera* eſſe poteſt. vt ſi τὸ α & τὸ γ & τὸ β ineſſent individuè. quando enim idem pluribus primum attribuitur, neutrum alteri attribuetur.

ὑπολαμβὴν ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν· ἢ ὅταν δι' ἁπλοῦ συλλογισμοῦ λάβῃ τιὼ ὑπόληψιν. ¶ Τῆς μὲν οὖν ἁπλῆς ὑπολήψεως, ἁπλῆ ἡ ἀπάτη· τῆς δὲ διὰ συλλογισμοῦ, πλείους· μὴ ὑπάρχειν γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β ἀτόπως. οὐκοῦν ἐὰν συλλάβῃ τις ὑπάρχειν τὸ α τῷ β, μέσον λαβὼν τὸ γ, ἀπατηθήσεται ἐκ τοῦ διὰ συλλογισμοῦ. ἐνδέχεται μὲν οὖν ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις εἶναι ψευδεῖς, ἐνδέχεται δὲ τὴν ἑτέραν μόνην. ¶ Εἰ γὰρ μήτε τῷ α μηδενὶ τῷ γ, ὑπάρχῃ, μήτε τὸ γ μηδενὶ τῷ β, λάβωμεν δὲ ἐναντίως αὐτοῖς· ἄμφω ψευδεῖς ἔσονται, εἰ χρωτὶ δὲ οὕτως ἔχειν τὸ γ πρὸς τὸ α καὶ τὸ β, ὥστε μήτε τινὸς τὸ α εἶναι, μήτε καθόλου τῷ β. τὸ μὲν γὰρ β ἀδύνατον εἶναι ὅλῳ τινί· πρώτοις γὰρ ἐλέγετο αὐτὰ τὸ α μὴ ὑπάρχειν. τὸ δὲ α οὐκ ἀναίτιον ὅτῳ τοῖς οὖσιν εἶναι καθόλου. ὥστε ἀμφότεραι ψευδεῖς.

5 ¶ Ἀλλὰ καὶ τιὼ ἑτέραν ἐνδέχεται ἀληθῆ λαμβάνειν, οὐ μέντοι ἁπάσαν ἔτυχεν, ἀλλὰ τιὼ α γ. ἀεὶ γὰρ ψευδὴς ἡ β προτασις· ἐξ ὧν μηδενὶ εἶναι τὸ β· τιὼ δὲ α γ ἐγχωρεῖ. οἷον εἰ τὸ α καὶ τὸ γ καὶ τῷ β ὑπάρχει ἀτόμως. ὅταν γὰρ ἁπάντων τὸ αὐτὸ πλείοσιν ὑπάρχῃ, οὐδέτερον οὐδετέρου ἔσται

Διαφέρει δ' οὐδὲν, οὐδ' εἰ μὴ ἁπλῶς ὑπάρχει.[a]

Nec quicquam refert, si insit[a] τῷ α τὸ γ indistincte.

substantia homo qualitas
α γ β
γ β α
α γ β
γ β α
γ β α
γ β α

¶ Accidit etiam, vt propositio [11] γ ζ sit vera, cùm altera sit falsa, veluti si τὸ β est in γ, & in α: necesse est enim alterũ sub altero esse. quare si acceperit τὸ α nulli inesse, falsa erit propositio.

[11] Ἀλλὰ καὶ τὸ γ β ἐνδέχεται ἀληθῆ εἶ), τῆς ἑτέρας οὔσης ψευδοῦς. οἷον, εἰ τὸ β καὶ ἐν τῷ γ, καὶ ἐν τῷ α ἐξίν. αἰεὶ γὰρ συμπεραίνεται τὸ συμπέρασμα εἶ). ὥστε ἀληθὲς τὸ μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, ψευδὲς ἔσται τὸ παντί.

a Id est, τῷ α. b Sub γ.

c Nil in totum, sed ex parte: quia non est τὸ γ sub α, sed τὸ α sub γ. ergo non omne sed aliquod γ est α.

e Ce Nullum viuens est animal
v Ia Omnis homo est viuens
Ergo
i rem Nullus homo est animal.

¶ Perspicuum igitur est, & cùm [12] altera *propositio* in falsa, & cùm ambæ, falsum syllogismũ fore[d]. ¶ In media vero figura fieri non [12] potest vt ambæ propositiones sint in totum falsæ. cum enim τὸ α omni β inest: nihil[e] licebit accipere, quod alteri omni, alteri nulli insit[f]. oportet autem ita sumere propositiones, vt *medius terminus* alteri *extremo* insit, alteri non insit: siquidem futurus est syllogismus[g]. si igitur ita acceptæ, *sunt* falsæ: perspicuum est, quòd contrario modo[h] *acceptæ*, vice versa *si* habebunt[i]. hoc autẽ est impossibile[k]. ¶ At ex parte [14] vtraque falsam esse nihil vetat. veluti si τὸ α & τῷ γ, & τῷ β eidem inest. nam si sumptum fuerit, omni α, nulli autem β inesse: falsæ *erunt* ambæ propositiones, non quidem totæ, sed ex parte.

[12] Φανερὸν οὖν, ὅτι καὶ τῆς ἑτέρας ψευδοῦς οὔσης, καὶ ἀμφοῖν, ἔσται ψευδὴς ὁ συλλογισμός[d]. ¶ Ἐν δὲ τῷ μέσῳ σχήματι ὅλας μὲν οὐκ ἐνδέχεται ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις ψευδεῖς, οὐκ ἐνδέχεται γάρ, ὅταν μὲν τὸ παντὶ τῷ β ὑπάρχῃ, οὐδὲν ἔσται λαβεῖν, ὃ τῷ μὲν ἑτέρῳ παντί, τῷ δ' οὐδενὶ ὑπάρξει. δεῖ δ' οὕτω λαμβάνειν τὰς προτάσεις, ὡς τὸ μὲν ὑπάρχειν, τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ἕτερον ἔσεσθαι συλλογισμός[e]. εἰ οὖν ὡς οὕτω λαμβάνοιμεν, ψευδὲς ἂν εἴη τοὐναντίον ἀποφαίνειν[f]. τὸν δ' ἀδύνατον[g]. ¶ Ἐπὶ τῶν δ' ἐκ μέρους οὐδὲν κωλύει ψευδῆ εἶ). οἷον εἰ τὸ γ καὶ τῷ α καὶ τῷ β τινὶ ὑπάρχει. ὡς γὰρ τῷ μὲν α λαμβάνειν παντὶ ὑπάρχον, τῷ δὲ β μηδενὶ· ψευδὲς μὲν ἀμφοῖν τὸ καθόλου, οὐ μὴν ἀλλ' ἔστιν ἑκατέρα τῶν προτάσεων ἐν μέρει ψευδής.

d Id est, effici falsam conclusionem.

e Nullum terminum.

f Id est, dicatur de omni γ, & de nullo β, vt fiat syllogismus in Camestres: vel de nullo γ, & de omni β, vt exurgat syllogismus in Cesare.

g In secunda figura.

h Id est, eo vt ex affirmante fiat negatio, & ex negatione affirmatio.

i Id est, erunt veræ.

k Quia cùm falsa sit conclusio, propositiones veræ esse non possunt.

I Cam Omne animal est album
i Ce Nullus homo est album
Ergo
i rem Nullus homo est animal.

l Ita vt negans propositio sit minor, quæ in figura tertia exemplo monstratur.

¶ Itidémque *fiet*, si commutato [15] ordine *pronunciatum* primitium positum fuerit.

[15] Καὶ ἀνάπαλιν δὲ τούτοις τὸ συμπέρασμα, ὡσαύτως.

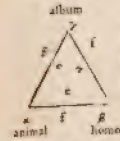

f *Cef* Nullum animal eſt album
f *a* Omnis homo eſt albus:
Ergo
f *re* Nullus homo eſt animal.

ιε ¶ Τὸ δ' ἐπὶ σφῦρα τὸ ζῷον ὑπάρχειν, καὶ ὁποτερασοῦν, ἐν δ' ἔχεται. ἐὰν δὲ ὑπάρχῃ τὸ α παντὶ, καὶ τοῦ β ὑπάρξει. εἰ δὲν ληφθῇ τοῦ μὲν α ὅλῳ ὑπάρχειν τοῦ γ, τοῦ δὲ β ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν ἢ μὴ γ α, ἀληθὴς ἔσται· ἡ δὲ γ β, ψευδής.

15 ¶ Fieri autem poteſt vt altera & *quidem* vtrauis falſa ſit. quod enim ineſt omni α, etiam τῷ β ineritᵃ. ſi igitur ſumptum fuerit, toti α ineſſe τὸ γ, toti autem β non ineſſe: certè *propoſitio* γ α, vera erit: β γ, falſa.

ᵃ Quia τὸ β τῇ ſpecies τῷ α.

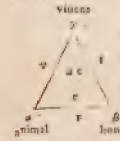

ν Cam Omne animal eſt vivens:
f *ef* Nullus homo eſt vivens:
Ergo
f *ma* Nullus homo eſt animal.

ιζ ¶ Πάλιν ὁ τοῦ β μηδενὶ ὑπάρχει, οὐδὲ τοῦ α παντὶ ὑπάρξει· εἰ γὰρ τοῦ α, καὶ τοῦ β· ἀλλ' οὐχ ὑπῆρχεν. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ γ τοῦ μὲν α ὅλῳ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ β μηδενί· ἡ μὲν γ ἓ ἀνάγκη, ἀληθὴς· ἡ δὲ ἑτέρα, ψευδής.

17 ¶ Rurſus quod nulli β ineſt, omni α non inerit. nam ſi τῷ α, etiam τῷ β ineſſet: atqui non inerat. ſi igitur ſumptum fuerit τὸ γ toti α ineſſe, & nulli β: *propoſitio* γ β, vera *erit*: altera verò, falſa[b].

[b] Vel in totũ, vt in exẽplo quod ſubnecti contextus: vel ex parte, vt in hoc ſyllogiſmo. Omne animal eſt brutum. Nullus homo eſt brutum, ergo Nullus homo eſt animal.

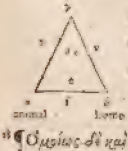

ξ Cam Omne animal eſt lapis:
ν *ef* Nullus homo eſt lapis:
Ergo
x *ma* Nullus homo eſt animal.

ιη ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ μεταθέντες τὸ στερητικόν· ὁ γὰρ μηδενὶ ὑπάρχει τοῦ α, οὐδὲ τοῦ β οὐδενὶ ὑπάρξει ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ γ τοῦ μὲν α ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ β ὅλῳ ὑπάρχειν ἢ μὴ γ α, ἀνάγκη ἓ, ἀληθὴς· ἡ δ' ἑτέρα, ψευδής.

18 ¶ Similiter *fiet* tranſpoſito *pronunciato* priuatiuo[c]. quod enim ineſt nulli α, etiam nulli β inerit. ſi igitur ſumptum fuerit τὸ γ toti α non ineſſe: toti autem β ineſſe: certè propoſitio α γ, vera erit: altera vero, falſa[d].

[c] Id eſt, ũ negãs propoſitio ſit maior.

[d] In ſumma.

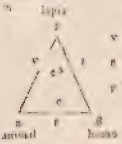

ν ε ϛ Nullum animal est lapis.
β α Omnis homo est lapis.
Ergo
γ ε Nullus homo est animal.

¶ Ac rursus quod omni ß inest, falsò accipitur nulli α inesse: quia necesse est, si omni ß unes, ut etiam cuidã α insit. si igitur sumptum fuerit, omni ß inesse ℽ γ, nulli autem α: propositio quidem γ ß, vera erit: sed γ α, falsa[a].

19 Καὶ πάλιν, ὁ παντὶ τῷ β ὑπάρχει, μηδενὶ ἐνδέχεται τῷ α ὑπάρχειν. ψεῦδος· αἰτήσει γὰρ εἰ τῷ β παντὶ, καὶ τῷ α τινὶ ὑπάρχειν. ἐὰν οὖν λημφθῇ τῷ μὲν β παντὶ ὑπάρχειν τὸ γ, τῷ δὲ α μηδενί· ἡ μὲν γ β ἀληθὴς ἔσται· ἡ δὲ γ α, ψευδής[a].

a Vel in eandem, vt in exemplo quod habuerit cõtrarii vel ex parte, vt in hac fyllogismo, Nullũ animal est liber, omnis homo est liber, ergo nullus homo est animal.

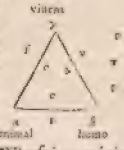

ν ε ϛ Nullum animal est viuens.
β α Omnis homo est viuens.
Ergo
γ ε Nullus homo est animal.

¶ Perspicuum igitur est, & cùm ambæ propositiones sint falsæ, & cùm altera tantùm, fore fyllogismum deceptiuum in iis quæ sunt indiuidua[b].

22 ¶ Φανερὸν οὖν, ὅτι καὶ ἀμφοτέρως οὔσης ψεύδους, καὶ τῆς ἑτέρας μόνον, ἔσται συλλογισμὸς ἀπατηλὸς ἐν τοῖς ἀτόμοις[b].

b Id est, in iis quæ medio carent.

De ignorantia secũdum prauam dispositionem in iis quibus medium aliquod est interiectum, CAP. XIV.

1 ¶ *Regula de fyllogismo ex propria medio.* 2 ¶ *Quæ sit propria medium.* 3 ¶ *De fyllogismo negantibus in prima figura ex media propria.* 4 *vel quasi propria,* 5 *vel non propria quod est* 6 *vel non est fub prima.* 7 ¶ *De fyllogismo affirmantibus in prima figura. De ambobus propositionibus in totum falsis.* 8 *Si alterutra falsa sit:* 9 *id est, fola minor,* 10 *vel fola maior.* 11 ¶ *Fyllogismi.* 12 ¶ *De fyllogismo affirmantibus in prima figura. De propria medio.* 13 *De quasi propria.* 14 *De non propria, quod est,* 15 *vel non est fub prima.* 16 ¶ *Fyllogismi.*

IN iis autem quæ non indiuidua[c] insunt aut non insunt, cùm per propriũ medium[d] fit fyllogismus falsus[e], non possunt ambæ propositiones falsæ esse, sed extremum in qua *continetur* maius extremum. ¶ Proprium medium *id* appello, per quod[f] fit fyllogismus contradictionis[g].

c Sed per medium singulare.
d Mala exempla.
e Contrarie cõclusit. Gla.

f Recte, & vt ego puto, accepit. g Id est, contradictionis, & non contrarie, vt tradunt alii. Gla.

ΕΝ δὲ τοῖς μὴ ἀτόμοις[c] ὑπάρχουσι, ἢ μὴ ὑπάρχουσιν, ὅταν μὴ ὁ ἴδιος[d] οἰκεῖος μέσος[e] γίνῃ[f] ἢ ψεῦδος ὁ συλλογισμός, οὐχ οἷόν τε ἀμφοτέρας ψεύδεις εἶναι τὰς προτάσεις, ἀλλὰ μόνον ἢ φύσει τῷ μείζονι. ¶ Λέγω δὲ ἴδιον μέσον, ὃ ἂν γίνῃ[f] ὑπ' αὐτὰ ἀνενεχθὲν[g] ὁ συλλογισμός. ¶ Γίνεται γὰρ τὸ α τῷ β μὴ ὑπάρχειν διὰ τοῦ γ· ἐπεὶ οὐδὲ τὸ γ ἐπὶ παντὶ τῷ

τὸν γ β κατὰ μηδενὸς λαμβανέσθω συλλογισμοῦ γινομένου· δῆλον ὅτι ἀεὶ ἀληθὴς ἔσται ἡ ἀληθὴς· οὐδὲ ἀντιστρέφεται[a]· εἰ γὰρ ἡ α γ ψευδὴς τῶν γε ἀντιστρεφομένων[b], ἐνδέχεται ὁ συλλογισμὸς εἶναι.

vt *propositio* γ β fiat vna affirmatiua, si fit syllogismus: perspicuum *est* hanc *propositionem* semper fore veram, quia non convertitur[a]. *propositionem* autem α γ falsam: quoniam hæc conuersa[b] syllogismus contrarius[c] efficitur.

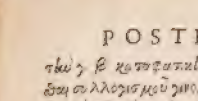

a Non mutatur in negatiua.

b Diuersæ conuersiones sunt, affirmatiua est vera, negatiua negatiua.

c Colligis cùm fiorum oppositi veram conclusionem. & partem de contrariam oppositam veræ inuenies.

d Diuersæ affirmatiua classis, quæ tam ill veram medium demonstrant. nempe per illud cubetur ꝛ̃ ꝛ̃ ꝛ̃ quorum tertium conclusum, quia non est cum quibus ill. nempe ill ꝛ̃ ꝛ̃ ꝛ̃

e Nullus lapsus est vivens:
i Omnis homo est lapsus:
Ergo
o Nullus homo est vivens.

Cum verò sub α non est medium, veluti θ: *propositio* quidem αδ, vera erit: *propositio* autem δβ. falsa. *erit* enim α δ, vera: quia nō erat in α θ. at δ β, falsa: quia si vera esset, etiam conclusio esset vera[a]: sed erat falsa.

a Ex ambabus enim propositionibus veris non potest colligi falsa conclusio: vt probatum fuit sub 1. Prior. Analyt. cap. 2. & 4.

¶ Ὅταν δὲ μὴ ᾖ ὑπὸ τὸ α τὸ μέσον, οἷον τὸ δ, ἡ μὲν α δ, ἀληθὴς ἔσται· ἡ δὲ δ β, ψευδής. ἡ μὲν γὰρ α δ, ἀληθὴς, ὅτι οὐκ ἔστι τῷ α τὸ δ· ἡ δὲ δ β, ψευδής, ὅτι εἰ ἦν ἀληθὴς, καὶ τὸ συμπέρασμα ἦν ἀληθὲς· ἀλλ' οὐκ ἔστι ψεῦδος.

t Nullus lapis est vivens:
u Omnis homo est lapis:
Ergo
x Nullus homo est vivens.

¶ Quando autem per mediam figuram fit deceptio, fieri nequit vt ambæ propositiones sint totæ falsæ. cùm enim θ β est sub α, nihil est quod possit alteri omni, alteri nulli ineſſe[b], vt antea[c] quoque dictum fuit. ¶ Potest autem *esse* altera *falsa*, & *quidem* vtrauis.

b Quia θ = δ inesse omni α & nulli ε, vel nulli α & omni ε, quæ syllogismi secundæ figuræ probarentur, θ = α inesse nulli ε, sed supponimus θ inesse omni ε.

c Cap. præced. part. 19.

¶ Διὰ δὲ τῆς μέσου σχήματος γινομένης τῆς ἀπάτης, ἀμφοτέρας μὲν οὐκ ἐνδέχεται ψεύδεις εἶναι τὰς προτάσεις ὅλας. ὅταν γὰρ ᾖ τὸ β ὑπὸ τὸ α, οὐδὲν ἐνδέχεται τῷ μὲν παντὶ, τῷ δὲ μηδενὶ ὑπάρχειν, καθάπερ ἐλέχθη καὶ πρόσθεν. ¶ Ἔστω δὴ τὸ ε ἑνὶ μὲν παντὶ, ἑνὶ δὲ μηδενὶ τῷ ζ ὑπάρχειν· καὶ ὁποτερονοῦν ἔστω. ¶ Εἰ γὰρ τὸ γ καὶ τῷ α καὶ τῷ β ὑπάρχει· ἐὰν λαμβάνῃ τῷ μὲν α ὑπάρχειν, τῷ δὲ β μὴ ὑπάρχειν· ἡ μὲν α γ ἀληθὴς ἔσται· ἡ δὲ γ β ψευδής.

y Omne vivens est substantia:
z Nullus homo est substantia:
Ergo
a Nullus homo est vivens.

¶ Rursus si sumptum fuerit τὸ γ ineſſe τῷ ε, nulli autem α: *propositio* quidem γ ε, vera erit: altera autem, falsa.

¶ Πάλιν, εἰ τῷ μὲν β ἐνδέχεται τὸ γ ὑπάρχειν, τῷ δὲ α μηδενί· ἡ μὲν γ β, ἀληθὴς ἔσται· ἡ δὲ ἑτέρα, ψευδής.

Sub-

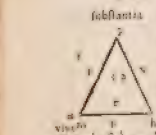

z ε a Nullum vivens est substantia.
y a Omnis homo est substantia.
Ergo
x ε Nullus homo est vivens.

10 ¶ Εαὶ μὲν οὖν ἐστὶ συλλογισμὸς ἐριστικὸς ἢ τῆς ὠφελίμου διαλεκτικῆς, φανερόν· ἐκ γὰρ τοῦ ψεύδους ἀναγκαῖον ἐστὶ συλλογίσασθαι τὸ ἀντικείμενον τῷ ὑποκειμένῳ. ¶ Εαὶ δὲ κατὰ ἀπόφασιν ᾖ, ὅταν μὲν ὅλῳ τῷ εἰναίου μέσου, ἀδύνατον ἀμφοτέρους ψεύδεσθαι. ἀεὶ γὰρ τοῦ γ τὸ μὲν ἐστὶ τοῦ β, τὸ δὲ οὐκ ἐστὶ τοῦ α συλλογισμὸς, ὥσπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον. ἀεὶ δὲ ἡ γ α, ἀεὶ ἀληθὴς ψεύδης· ὥστε ἡ γ α ἀεὶ ἀληθὴς ψεύδης. ὅταν γὰρ ἔσται αὐτὸ ἀφαιρεθῇ μέσον. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ὅλῳ ἄλλως σωτηρίας λαμβανοίτο τὸ μέσον, ὥσπερ ἐλέχθη· καὶ ὅτι τῆς στερητικῆς ἀπάτης. ἀεὶ γὰρ τοῦ μὲν ὅλου μέσου ἐστὶ τὸ α, τοῦ δὲ οὐκ ἐστὶ τὸ α οὐκ ἐστὶ τοῦ β. καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ὅλου τῇ στερητικῇ.

10 ¶ Si igitur privativus sit syllogismus deceptionis, dictū est quādo & per quā erit deceptio. ¶ Si vero *sit* affirmativus: sci. m *est* per oppositum medium, impossibile *est* ambas *propositiones* esse falsas: necesse *est* enim *propositionē* γ β manere[b], si futurus est syllogismus[c], vt antea[d] quoq; dictū fuit. quare *propositio* γ α semper erit falsa: hæc enim est, quæ commutatur[e].

11 ¶ Similis ratio est, si ex alia classe sumatur medium, vt dictū fuit[f] etiā in primitiva deceptione: quia necesse *est* vt propositio β maneat, α vero commutatur. ac deceptio eadem *est* quæ prior. ¶ Cum autē non sit proprium medium *extremis* [illegible]: si quidē sit ℧ ♂ sub which [illegible] erit vera: altera[h], falsa. potest enim ℧ pluribus inesse[i], quorum alia sub aliis non colligentur[k].

a In prima figura, videlicet, in Barbara: quoniam in tertia figura nullus est syllogismus affirmativus, in tertia vero nihil prohibet veralsilio concludi.
b Minore affirmatione.
c In prima figura.
d Paulo ſ huius capitis.
e Per affirmationē vera fit negatiua falſa.
f Pare 4.
g Maior propositio.
h Minor propositio.
i Videbatur [illegible] accipi, quòd medium [illegible] extremis [illegible] affirmatiue [illegible].
k Vt quadrupes affirmatiue attribuitur bruto, negatiue homini: homo autem bruto non attribuitur.
l Medium propositionis.

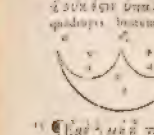

γ βαr Omne brutum est quadrupes.
β ιαa Omnis homo est brutum.
Ergo
γ ιαa Omnis homo est quadrupes.

11 ¶ Ἐαὶ δὲ μὴ ἡ τὸ ὅλῳ τοῦ α οὕτως μὲν ἀεὶ ἔσται ὁπόταν ᾖ ἀληθὴς, οὐ μὴν ἀεὶ ψευδὴς, οὐδὲ φανερὸν ὅτι ἐνδέχεται ψευδῆ λαβεῖν ἢ ἀληθῆ. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν α τοῦ ὅλου μηδενὶ ὑπάρχειν, τὸ δὲ ὅλον τοῦ β παντὶ. οἷον ζῷον ἐπιστήμη, ἐπιστήμη μουσική.

11 ¶ Quòd si ℧ ♂ nō sit sub α: hāc quidē sententiā esse per cōtrariā esse falsam, quia sumitur affirmatiua. sed ♂ β tam vera quam falsa esse potest. nihil enim prohibet quominus ℧ α nulli ♂ inſit, ℧ ♂ autē omni β. vt animal *mesti nulli* scientiæ: scientia *omni* musicæ.

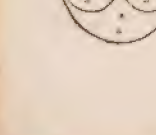

γ βαr Omnis scientia est animal.
β ιαa Omnis musica est scientia.
Ergo
γ ιαa Omnis musica est animal.

esse hominem, cùm non similiter dicamus etiam hominem esse album. hic enim, cùm non sit aliud quiddam, est albus. album autem dicitur homo: quia accidit homini vt sit albus) sunt igitur nonnulla eiusmodi vt per se attribuantur. ¶ Esto igitur ☽ eiusmodi, quod alij non insit, huic verò primo inſit τὸ β. nec sit aliud interiectū, itidémque rursus ☽ inſit πῷ ζ: atq; hoc πῷ β. verum igitur necesse est hoc habere terminū in quo consistatur, an potest in infinitū progredi?

b Adeo vt non reperiatur primum attributū.

Virtum in hac inferiore incrementum & decrementum.

Luminis incrementū & decrementum.

Globoſum.

Luna.

1 Luna est globosa.

2 Quod est globosum, accipit luminis incrementum & deminutionem.

3 Quod accipit luminis incrementum & deminutionem, accipit virtum incrementum & deminutionem.

¶ Ac rursus si πῷ α nihil attribuitur per se ☽ α verò τῷ ☽ inest primo, & nulli competenti priori quod sit medium: item ☽ ϑ inest τῷ α. atque hoc τῷ ϑ: vtrum hoc quoque necesse est habere terminum in quo consistatur, an & hoc potest in infinitum progredi?

c Adeo vt nō reperiatur vltimū subiectum.

Virtum incrementum & deminutio.

Luminis incrementum & deminutio.

Globoſum.

Luna.

1 Quod recipit luminis incrementum & deminutionem, recipit etiam virtum incrementum & deminutionem.

2 Quod est globosum, recipit virtum incrementum & deminutionem.

3 Luna est globosa.

¶ Differt autem hoc quæsitum à priori: quoniam illo modo quæritur incipiendo ab eo quod nulli alij inest cùm aliud ipſi insit, vtrum liceat in infinitū progredi, hoc autem modo quæritur, sumpto initio ab eo, quod alij attribuitur & nulli subijcitur, vtrum sursum versus liceat in infinitum progredi.

d Ab vltimo subiecto.

e Adcrescendo.

f A superiore attributo.

g Decrescendo.

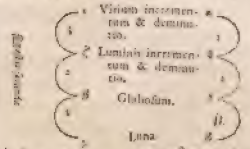

7 ¶Ἐπὶ τὰ μεταξὺ ἄρα ἐνδέχεται ἄπειρα εἶναι ὡρισμένων τῶν ἄκρων; λέγω δή, οἷον εἰ τὸ α τοῦ γ ὑπάρχει, μέσον δ' αὐτῶν τὸ β, τὰ δὲ βκ ἕτερα, πότερον δ' ἀλλ' ἄρα ἐν τούτοις εἰς ἄπειρον ἐνδέχεται ἰέναι, ἢ ἀδύνατον;

7 ¶Insuper, cùm extrema sint finita, possuntne media esse infinita? verbi gratiâ. si ⏉ α inest τῷ γ. medium autem eorum est τὸ β, ⏉ δ vero & ⏉ ε sint alia media, atque horũ alia: vtrùm hæc quoque in infinitum serpere accidat, an impossibile sit?

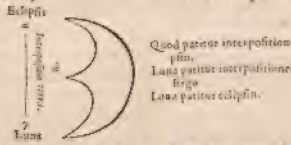

8 Ἐαν δὲ τῶν στοιχείων, ταὐτὸ καὶ εἰ ἀποδείξεις εἰς ἄπειρον ἐρχοῖεν, καὶ εἰ ἔστι ἀποδεῖξαι ἅπαντος[a], ἢ πρὸς ἄλλα περαίνεται[b]. ¶Ὁμοίως δὲ λέγω καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν συλλογισμῶν, καὶ προτάσεων. οἷον, εἰ τὸ αμὴ ὑπάρχει τῷ β μηδενί, ἢ που πρῶτον, ἢ ἔσται τι μεταξὺ ᾧ πρότερόν οὐχ ὑπάρχει, οἷον εἰ τὸ ν ὃ τῷ β ὑπάρχει παντί, καὶ τὸ ἀλλο τούτου[c] ἔτι ἄλλῳ πρότερον, οἷον τὸ ϑ ὃ τῷ ν παντὶ ὑπάρχει. καὶ ζὸ ἐπὶ τούτων ἢ ἄπειρα οἷς οὐχ ὑπάρχει πρότερά, ἢ ἔσται τι.

8 ¶Hoc aũt cõsiderare, nihil aliud est, ꝙ *quærere* vtrùm demõstrationes in infinitũ ꝓgrediãtur, & vtrum omniũ sit demõstratio[a], an *extrema* sc inuicẽ terminẽt[b]. ¶Si militer dico *quærendũ esse* de priuatiuis syllogismis & ꝓpositionibus. veluti an ⏉ α nulli ß insit primo, an sit aliquid mediũ cui priori nõ insit. veluti an *mediũ sit* ⏉ ν, quod insit omni ⏉ ß. & rursus *an* hoc[c] alij priuari ⏉ α *nõ insit*. veluti an *mediũ sit* ⏉ ϑ, quod omni ν insit. etenim in his quoq; aut infinita *sunt ea* quibus prioribus nõ inest, aut *aliquando* constitutur.

a Si omnium sit demonstratio.
b nulla sint prima propositiones quæ prima principia sint indemonstrabilia.
b Id obscurius. an vltimus subiectus quod sit terminus propositionis reperiatur primus attributo, quo terminato progressus ab vltimo subiecto in infinitum vergat.
c Hoc termino

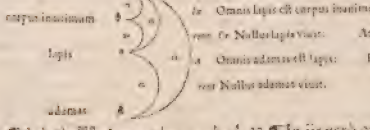

10 ¶Ἐπὶ δὲ τῶν ἀντιστρεφόντων οὐχ ὁμοίως ἔχει. ἀ γὰρ ἔστιν ἐν τοῖς ἀπ-

10 ¶In iis verò quæ reciprocantur, non similiter res *se* habet quoniã in iis quæ ibi inuicem attri-

buuntur, nihil est cui primo, vel postremo attribuatur [a]. omnia namque ad omnia, quantum ad hoc [b], similiter affecta sunt, siue [c] sint infinita quæ eidē attribuuntur, siue ambo [d] illa de quibus dubitatur, sint infinita. præterquàm [e] si non similiter sint reciprocatio: sed alterum sit vt accidens [f], alterum verò vt attributio [g].

a Nam cum vltimo vel primo non sit principium, nec finitata in cyclicis figurationibus non est primum, aut vltimum.

b Vt alterum alteri attribuatur.

c Sine dicas attributa tantùm esse infinita, siue dicas & attributa & subiecta esse infinita, vtrius vis enim dicere, idem dicere quasi si attributa sint infinita, consequitur subiecta terminata esse: subiecta infinita, quandoquidem quod est attributum, potest fieri subiectum.

d Id est, terminus & subiecta

Ostendit posse dictum quatuor accommodo ad ea quæ recipiunt fieri, cum alterū alteri per se attribuitur, alterum per accidens & quandoquidem verum finita est infinita fine per se attribuitur vel subiicitur, sectio in quæ subiicitur & attribuitur per accidens.

f Attribuitur per accidens, vt homo attribuitur albo.

g Id est, attribuitur per se, vt præcedit ad rōdēdum attribuitur homini habitus attributio ea categoria

pauc accipitur pro attributo

pars ut, vt & cæ vis pars ipsi Aristotelis declarabitur.

h Deest ex figuratis superiorum attributum ζ, vltimum subiectum β, media

ταῦτα ἐπὶ πάντα ἀνάγκη τὸ ζ

ἐπὶ μὲν οὖν τὸ πρῶτον ἢ τὸ ἔσχατον ἀδύνατον ἄπειρα εἶναι· ἐπὶ δὲ τὸ μέσον οὐδὲν κωλύει, οἷον εἰ τὸ α καὶ τὸ β καὶ τὸ γ καὶ τὸ δ καὶ τὸ ε καὶ τὸ ζ ἄπειρα ἐστίν· ἐπὶ γὰρ τὸ ζ ἐλάττω, ἄπειρα τὰ μεταξύ, καὶ κατὰ τὸ ζ ἐστὶ τὰ αὐτὰ ἄπειρα, ἀφ' ἑνὸς δὲ τὸ α ἐλάττω. ὥστε εἰ ταῦτα ἀδύνατα, καὶ τὸ α καὶ τὸ ζ ἀδύνατον ἄπειρα εἶναι τὰ μεταξύ.

¶ Οὐδὲ γὰρ εἴ τις λέγοι ὅτι τὰ μὲν ἐπὶ τὸ β γ ἐγγράμματα ἀλλήλων, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τὸ α· οὐδὲν διοίσει. ἐπὶ γὰρ τὸ α ἐλάττω ἔσται πρὸς τὸ α, ἢ πρὸς τὸ ζ ἄπειρα τὰ μεταξύ, ἢ οὔ. ἀφ' οὗ δὲ ἀρξάμενοι ἄπειρά

Media non esse infinita, CAP. XVII.

1 Vera sententia confirmatur. 2 Prauæ sententiæ refutatur.

QVòd autē media non possint esse infinita, si tā deorsum quàm sursum versus in attributionibus sistitur, perspicuū est. (voco autē *attributionem* sursum *versus*, *eam* quæ *progreditur* ad magis vniuersale: deorsum *versus*, *eā* quæ *progreditur* ad particulare) nā, cùm τὸ α [a] attribuatur τῷ ζ, infinita sunt mediarubi & constat accidere posse, vt ab α deorsum versus alterum alteri attribuatur in infinitum: (quia priusquàm perueniatur ad ζ, infinita sunt media) necnon à ζ sursum versus *sint* infinita *attributa*, priusquàm perueniatur ad α. quare si hæc' *sint* impossibilia, etiā τὸ α & τὸ ζ impossibile *est* esse infinita media. ¶ Nec [b] enim quis quam refert [1], si quis dicat εκ τοῦ ε γ quædam sibi inuicē hærere, adeò vt nihil sit interiectum: alia vero non possē accipi [2]. quodcunque [c] enim accipiam τῶν β, [3] media [4] vel *relatione habita* ad α vel ad ζ, aut erunt infinita; aut non. à [5] quo autem primùm [6] *incipiant esse* infiniti [7], siue

a Nam cum vltimo vel primo non sit principium, nec finitata in cyclicis figurationibus non est primum, aut vltimum.

b Vt alterum alteri attribuatur.

c Sine dicas attributa tantùm esse infinita, siue dicas & attributa & subiecta esse infinita, vtrius vis enim dicere, idem dicere quasi si attributa sint infinita, consequitur subiecta terminata esse: subiecta infinita, quandoquidem quod est attributum, potest fieri subiectum.

d Id est, terminus & subiecta

Ostendit posse dictum quatuor accommodo ad ea quæ recipiunt fieri, cum alterū alteri per se attribuitur, alterum per accidens & quandoquidem verum finita est infinita fine per se attribuitur vel subiicitur, sectio in quæ subiicitur & attribuitur per accidens.

f Attribuitur per accidens, vt homo attribuitur albo.

g Id est, attribuitur per se, vt præcedit ad rōdēdum attribuitur homini habitus attributio ea categoria

pauc accipitur pro attributo

pars ut, vt & cæ vis pars ipsi Aristotelis declarabitur.

h Deest ex figuratis superiorum attributum ζ, vltimum subiectum β, media

1 Id est, infinita esse subiecta inter α & ζ, quorum esse finita partim infinita sum si omnia finita sint, sint infinita. Sed quædam sint finita, quædam infinita. Quæ sint infinita n Neque dictum sit, omnium quæ per eam non vtantur adhærentia illa quod vel adhærentia vel decrementi nullum finem habeat. o Id est, quæ de vtraque extremorum, modorum inter α & ζ, eam eram dictum fuit hæc modi à inter α & ζ significati per literam β. p Inter α & ζ vel inter β & ζ. q Retinendi, nihil refert vtrum quis dicat infinita esse inter α & ζ, an inter α & β. vel inter β & ζ. quoniam vtroque modo ponitur infinitas sursus quid refert, vtrum dicas esse progressum ab α, an à β esse infinitū deorsum versus r Id est, vtrū ab alterutro extremo, scilicet α vel ζ, an ab aliquo medio. s Sup. medio.

εἴτε δύο εἴτε μὴ δύο[a], οὐδὲν διαφέρει. τὰ δὲ μετὰ ταῦτα[b], ἀπειρά ἐστι[c].

[a] Statim infinita pronunciare, quæ possunt esse infinita, aut non sunt. [b] & quibus certum est terminus. [c] Prædicata ad fœnile vel ad hoc fa vultus simus te pertinere, quod est omnes hypothesis.

flatim, siue non flatim[a], nihil refert nam quæ *sunt* post hæc[b], infinita sunt[c].

In negationibus esse quoddam supremum, & quoddam vltimum, in quibus est consistendum, CAP. XVIII.

1 ¶ Proh. 2 ¶ Probatio. De prima figura. 3 De secunda figura. 4 De tertia figura. 5 De cæteris figurarum. 6 ¶ Epilogus.

1 ΦΑνερὸν δὲ καὶ ὅτι ἐπὶ τῆς στερητικῆς ἀνάγκη ὅρους εἶναι ὅταν στῶσι, εἴπερ ἔστι τις κατηγορικὴ ἀπλῶς ἐστὶν ἀπόδειξις. ἔστω δὴ τὸ μὲν ἐφ' οὗ τὸ [illegible] ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, τὸ δὲ ἄλλο, οἷον τὸ ζ μήτε ὄντος τοῦ προώτου[a] ὄντι τὸ ὑστατον· λέγω δὲ πρῶτον, ὁ αὐτὸ μὲν κατ' ἄλλου, καθ' οὗπερ δὲ μηδὲν ἄλλο· εἰ δὴ τῶν ὄντων ἔστι τι, δῆλον ὡς καὶ ὅτι τῆς ἀπορήσεως ἕξονται.

1 Probatur inesse primum, quum præmissæ infinitæ sunt. [a] Primum dico, quod nullum aliud est ante ipsum, vt ζ quàm à primo ad vltimum. (voco autem primum, quod de alio dicitur, cùm de eo nihil aliud dicatur) si igitur hæc sunt[b], constat etiã in negatione *fore terminum in quo* consistetur. ¶ Tribus enim modis probatur non inesse. *Primus est*, cùm omni γ inest ϐ, nulli autem ϐ α.

2 ¶ Τεκμήριον[1] δὲ δείκνυται μὴ ὑπάρχον. ἢ γὰρ ᾧ μὲν τὸ γ, τὸ β ὑπάρχει παντὶ ᾧ δὲ τὸ β, οὐδενὶ τὸ α.

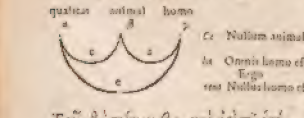

Ex. Nullum animal est qualitas.
In. Omnis homo est animal: Ergo
Conc. Nullus homo est qualitas.

Τοῦ μὲν τοίνυν β γ, καὶ ἀεὶ τὰ ἑπόμενα ὑπάρχοντος[2], ἀνάγκη βαδίζειν εἰς ἄμεσα. κατηγορεῖται[1] γὰρ τὸ τοῦ ὑπάρχοντος. τὸ δὲ ἕτερον[m] ἄλλου ἐστὶ εἰ ἄλλῳ οὐχ ὑπάρχει ταὐτόν, οἷον τῷ δ, τὸ[n] δ' οὐδενὶ τῷ β ὅτι οὐχ ὑπάρχειν.

Ergo *in pronunciatis* γ, β, atque *eadem* semper alterius interualli[k] *probatione* necesse *est* progredi ad principia medio vacantia: quoniam hoc interuallum est attributum. [l] Alterum[m] autem si alij priori non ineſt, veluti γ δ, opus erit, [n] vt hoc γ δ β insit.

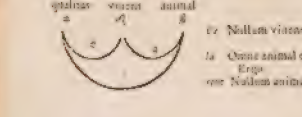

Ex. Nullum virtus est qualitas.
In. Omne animal est virtus: Ergo
Conc. Nullum animal est qualitas.

[k] Id est, ratione propositionis. [l] Supponimus esse propositiones affirmatiuas, id est, affirmantibus inesse, quia necessitas probatur esse hæc. [m] Id est motus propositionis attributum. [n] Quia in prima figura modus terminus affirmatiuus non concludit.

[1] Τέκ.

a Vt πᾶ. b τῷ κ. c τέν.

Et si rursus alij[a] priori ipso ♂ non insit[b], opus erit vt illud[c] omni ♂ insit.

Καὶ ἡ πάλιν ἄλλο[a] πρὸς τῷ ♂ οὐχ ὑπάρχει[b], ἐκείνῳ δεῖται τῷ ♂ παντὶ ὑπάρχειν.

qualitas substantia vivens.

α ι β

γ ε δ

re Nulla substantia est qualitas.
le Omne vivens est substantia.
Ergo
rese Nullum vivens est qualitas.

Quocirca cùm progressus deorsum terminetur, etiam sursum terminabitur, atque erit aliquid primum cui non insit[d]. ¶ Rursus si τὸ β omni α, nulli autem γ: τὸ α nulli γ ineſt.

d Id eſt, aliquid de quo α prædicetur immediate.

Ἔστι δ' ἐπεὶ ἡ ὅλη τὸ κατὰ πλειόνων ὁδὸς, καὶ ἡ ὅλη τὸ αὖ κατὰ πλειόνων ἔσεται, καὶ ἔσται τι πρῶτον ᾧ οὐχ ὑπάρχει. ¶ Πάλιν, εἰ τὸ μὲν β παντὶ τῷ α, τῷ δὲ γ μηδενί· τὸ α τῷ γ οὐδενὶ ὑπάρχει.

color

β

Cam Omnis albor est color.
ef Nullus homo est color.
Ergo
rese Nullus homo est albor.

α ε

albor homo

γ

e Præpostera ordine.

Si rursus hoc[e] probare oportet: perspicuum est, vel superiorum accipi[f] eorum quæ modo[g] probatum iri, vel hoc, quidam pro ſi- vel tertio. De primo igitur dignare. g In pari pene. Cum est[h] secundus autem ostenh Id eſt, nihil eſſe detur[h]: sic verò probaret[i], quia omni γ inest τὸ ♂ omni β ineſt, nulli autem γ. Si necesse est ineſſe quid piam[k] τῷ γ C[l].

Πάλιν τοῦτο[e] εἰ δεῖ δεῖξαι, δεῖται ὅτι ἢ ἐξ ἐκείνων ἐστὶν ἃ πρότερον ἐλέχθη, ἢ ἐξ ἐκείνου μέν ἐστιν ἀφ' ὧν ἐλέχθη[g]. ὁ δὲ δεύτερος δεῖται δεῖξαι[h]. οὕτω δ' ἂν δεικνύοι, οἷον ὅτι τῷ ♂ τὸ μὲν β παντὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ γ μηδενί, εἰ ἀνάγκη ὑπάρχειν τι τῷ β.

patibilis qualitas

δ

Cam Omnis color est passibilis qualitas.
ef Nullus homo est passibilis qualitas.
Ergo
rese Nullus homo est color.

α ε

color homo

γ

f Secundum modum. i Adeò vt ipſius. k Vt τῷ ♂. l Quod o.

Rursus si hoc[m] τῷ γ non ineſt[n] aliud[o] τῷ ♂ ineſt, quod[p] τῷ γ non ineſt.

Καὶ πάλιν εἰ τοῦτο[m] τῷ γ μὴ ὑπάρχει[n], ἄλλο[o] τῷ ♂ ὑπάρχει, ὃ τῷ γ οὐχ ὑπάρχει.

qualitas

α

Cam Omnis passibilis qualitas est qualitas.
ef Nullus homo est qualitas.
Ergo
rese Nullus homo est passibilis qualitas.

δ ε

passibilis qualitas homo

γ

m Vt τῷ ε. n Id eſt, prædicatur nō ineſſe. o Vt τῷ ε. p Quod o.

Οὐκοιῶ ἐπεὶ τὸ ὑπάρχειν ἀεὶ τῷ ὑπερτέρῳ ἵσταται, στήσεται καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. ¶ Ὁ δὲ τρίτος τρόπος ἐὰν τὸ μὲν α τῷ β παντὶ ὑπάρχει, τὸ δὲ γ μὴ παντὶ ὑπάρχει τοῦ δὲ τὸ α.

Itaque cùm inesse semper superiori, sistatur: sistetur etiam non inesse. ¶ Tertius autem modus erat: si τὸ α omni β inest, τὸ γ autem non inest [a]: non omni α inerit τὸ γ.

a Non omni β inest. Accipiendo est hoc propositio particularis, vt fiat syllogismus in Bocardo: quia mox Aristot. id probabit per tertiam figuram, quæ à fortiori esset vniuersalis, efficiens syllogismum in Felapton: eam posset probari in hac figura.

album — substantia
γ — α
Barbara: Aliquod viuens non est album:
ar — Omne viuens est substantia:
Ergo
da — Aliqua substantia non est alba.
β — viuens

Πάλιν δὲ τοῦτο ἢ δεῖξαι τῷ ἄλλῳ εἰρημένων [b], ἢ ὁμοίως [c] διαιρεθήσεται. ὑπείνως μὲν δὴ ἵσταται [d]. εἰ δὴ οὕτω, πάλιν λαβὲ τὸ β τοῦ ὑπάρχειν, ᾧ τὸ γ μὴ παντὶ ὑπάρχει.

Rursus autem hoc vel per superiores *modos* [b], vel similiter [c] probabitur, illis igitur modis *erit terminus in quo* consistetur [d]. si verò sic *probetur*: rursus accipietur τὸ β τῷ α inesse, cui [e] τὸ γ non omni inest.

b Per primam vel secundam figuram.
c Id est, per tertiam figuram. nã hæc probatio est similis superiori: cùm illa quoque facta fuerit in tertia figura. d Vt supra probatum fuit.
e Ita.

album — viuens
γ — β
Barbara: Quoddam animal non est album:
ar — Omne animal est viuens:
Ergo
da — Quoddam viuens non est album.
α — animal

Καὶ πάλιν τοῦτο πάλιν ἀμφοτέρως [e].

Et hoc [f] rursus similiter [g] probatur.

f Vt γ non inesse τῷ α.
g In tertia figura.

album — animal
γ — α
Barbara: Quidam homo non est albus:
ar — Omnis homo est animal:
Ergo
da — Quoddam animal non est album.
β — homo

Ἐπεὶ δὲ ὑποκειται ἰσαδαι καὶ ὅτι τὸ κεῖται, δῆλον ὅτι στήσεται καὶ τὸ γ οὐχ ὑπάρχον [h]. ¶ Φανερὸν δὲ ὅτι καὶ ἐαν μὴ μιᾷ ὁδῷ δεικνύηται, ἀλλὰ πάσαις, ὅτε μὲν ὅτε τὸ πρώτου σχήματος, ὅτε δὲ ὅτε τοῦ δευτέρου, ἢ ζητοῦ, ὅτι καὶ οὕτω στήσεται. τέτταρες γὰρ εἰσιν αἱ ὁδοὶ πάσαι.

Cùm autem supponatur *esse terminum* deorsum, *in quo* consistatur: perspicuum *est sine in quo* consistatur habiturum esse etiam τὸ γ negatum [h]. ¶ Perspicuum autem est, & si non vnâ via probetur, sed omnibus: id est, modò ex prima figura, modò ex secunda, vel tertia, hoc etiam pacto *fore terminum in quo* consistetur, finitæ [i] namque sunt viæ.

h Nempe ita ut
id est, in propositionibus negatiuis perueniri tandem ad aliquem terminũ in quo commorandum & acquiescendum est. Ergo per γ negatum figuratur propositio negatiua: quia in omnibus superioribus propositionibus negatiuis
cum de α & γ
prius de β quàm de α. prius autem
de α quàm de β.
i Nempe tres.

ac necesse *est* vt finita finities accepta, sint finita vniuersa.

¶ Quòd igitur si in affirmationibus *est terminus in quo* consistatur, sit *etiam* in negationibus, perspicuum *est*.

Τὰ δὲ πεπερασμένα, πεπερασμένοις μεγέθεσιν, ἀεὶ καὶ πεπεράνθαι συμβαίνει. 6

¶ Ὅτι μὲν οὖν ἔστι τὸ τῶν στερήσεων ἔσχατον καὶ ἔστι τὸ ὑπάρχειν ἴσως φανερὸν ἤδη.

In affirmationibus reperiri supremum & vltimum in quibus consistitur, CAP. XIX.

1 ¶¶ *Rationes logicæ.* ¶ *Prothesis.* 2 ¶ *Ratio propria eorum quæ attribuuntur in questione quid est.* 3 ¶ *Rationes generaliter partitiues ad omnes attributiones. Prothesis generalis ad sequentem rationem. attributionum per se & attributionum per accidens differentia sumpta à communi attributione.* 4 *alterà distinctio sumpta à significatione.* 5 *accidentia non reciprocari.* 6 *substantias non esse infinitas.* 7 *substantias conuertuntur.* 8 *accidentis nihil attribuit.* 9 *accidentia non esse infinita.* 10 *vnum vni attribuit.* 11 *accidentia accidentibus non attribuit.* 12 *Ratio prior, qui substantiarum & accidentium numerus sit finitus.* 13 *Ratio posterior, quia infinitarũ rerũ nõ potest esse scientia.* 14 ¶ *Epilogus.* 15 ¶¶ *Ratio analytica, quia quæ per se dicuntur, finita sint.* 16 ¶¶ *Corollarium.*

Quòd autem in illis[a] sit, Logicè[b] considerantibus ita perspicuũ *erit*. ¶ Sanè in iis quæ[2] attribuitur in *quæstione* quid est, *hoc est* manifestum. nam si licet definire, vel si cognosci potest quid res sit, infinita verò percurrere non licet: necesse *est ea* esse finita, quæ attribuuntur in *quæstione* quid est. ¶ Vniuersaliter autem sic dicamus. Potest enim verè dici, album ambulare, & magnum illud esse lignum: & rursus lignum esse magnum, & hominem ambulare. differunt igitur, hoc modo dicere, & illo modo. cùm enim dico album esse lignum: tunc dico *id* cui accidit vt sit album, esse lignum. sed album non est tamquam subiectum ligno: quianeque cùm esset albũ, neque cùm *esset* species albi, factum est lignum: proinde nõ est lignum, nisi per accidens. Cùm autem lignum album esse dico, non *ideo id* dico quia aliud quiddam sit album, eique accidat vt sit lignum: (quemadmodũ cùm dico musicum esse album: tunc enim *id dico*, quia homo est albus, cui accidit vt sit musicus)

Ὅτι δ' ἐστ' ἐκείνων, λογικῶς μὲν θεωροῦσιν, οὕτω φανερόν. ¶ Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένων, ἄπειρον. εἰ γάρ ἐστι ὁρίσασθαι, ἢ εἰ γνωστὸν τὸ τί ἐστιν, τὰ δ' ἄπειρα μὴ ἔστι διελθεῖν· ἀνάγκη πεπερανθῆναι τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα. ¶ Καθόλου δὲ οὕτω λέγωμεν. ἔστι γὰρ εἰπεῖν ἀληθῶς, τὸ λευκὸν βαδίζειν, καὶ τὸ μέγα ξύλον· καὶ πάλιν, τὸ ξύλον μέγα εἶναι, καὶ τὸν ἄνθρωπον βαδίζειν· ἕτερον δὴ ἔστι τὸ οὕτως εἰπεῖν, καὶ τὸ ἐκείνως. ὅταν μὲν γὰρ τὸ λευκὸν εἶναι φῶ ξύλον τόνδε λέγω, ἐπὶ ᾧ συμβέβηκε λευκῷ εἶναι, ξύλον εἶναι· ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ ὑποκείμενον τῷ ξύλῳ τὸ λευκὸν ὄντι. καὶ γὰρ οὐ τὸ λευκὸν ὂν, οὐδ' ὅτε λευκὸν ἦν, εἴδους ξύλον ἦν τι, οὐδ' ὅτε ἦν εἶδος ξύλου τι ἦν· (οἷον ὅταν τὸ μουσικὸν λευκὸν εἶναι φῶ τὸν τόνδε, ὅτι ὁ ἄνθρωπος λευκὸν ἔστιν, ᾧ συμβέβηκεν εἶναι μουσικῷ)

i λέγω

λέγω· ἀλλὰ τὸ ξύλον ἔξι τὸ ὑποκείμενον, ὅπερ καὶ ἐγίνετο οὐχ ἕτερόν τι ὄν, ἢ ὅπερ ξύλον [ἢ ξύλον] ἦν. εἰ δὴ δεῖ νομοθετῆσαι· ἔστω [a] τὸ οὗτω [b] λέγειν, κατηγορεῖν· τὸ δ' ἐκείνως [c], ἢ πῃ μηδαμῶς κατηγορεῖν, ἢ κατηγορεῖν μὲν πῃ ἁπλῶς, οὐ συμβεβηκὸς δὲ κατηγορεῖν. ἔστω δ' ὡς μὲν τὸ λευκὸν, τὸ κατηγορεῖσθαι μὲν ὡς τὸ ξύλον, τὸ οὐ κατηγορεῖσθαι· ὑποκείσθω δὴ τὸ κατηγορεῖσθαι μὲν κατηγορεῖσθαι ἀεὶ οὗ κατηγορεῖται, ἁπλῶς, ἀλλὰ μὴ κατὰ συμβεβηκός. οὗτοι δὲ οἱ λόγοι δεῖξεις ἔσονται οὐσιῶν. ὡς τι ἢ ἐν τῷ τί ἐστιν, ἢ ὅτι ποιόν, ἢ ποσόν, ἢ πρός τι, ἢ ποιεῖν, ἢ πάσχειν, ἢ ποῦ, ἢ πότε, ἢ κεῖσθαι ἢ κατὰ ἕνὸς κατηγορεῖσθαι. ¶ Ἔστι τὰ μὲν οὐσίαν σημαίνοντα, ὅπερ σημαίνει ἢ ὅπερ ἑκάστου τι σημαίνει κατὰ οὗ κατηγορεῖται, ὅσα δὲ μὴ οὐσίαν σημαίνει, ἀλλὰ κατ' ἄλλου ὑποκειμένου λέγεται ὁ μὴ ἔστι μήτε ὅπερ σημαίνει, μήτε ὅπερ ἐκεῖνό τι, συμβεβηκότα· οἷον κατὰ τὸ ἄνθρωπον τὸ λευκόν. οὐ γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, οὔτε ὅπερ λευκόν, οὔτε ὅπερ λευκόν τι, ἀλλὰ ζῷον ἴσως· ὅπερ γὰρ ζῷόν τί ἐστιν ὁ ἄνθρωπος. ὅσα δὲ μὴ οὐσίαν σημαίνει, δεῖ κατά τινος ὑποκειμένου κατηγορεῖσθαι, καὶ μὴ εἶναί τι λευκὸν, ἃ ἄρα ἕτερόν τι ὄν, λευκόν ἐστι. τὰ δὲ εἴδη χαιρέτω. τρίπτωματα [d] γὰρ ἔσται. εἰ δ' ἔστι, οὐδὲν πρὸς τὸν λόγον ἔσται· οὐ γὰρ δεῖξεις ἐξ ἐκείνων ἔσονται.

¶ Ἔτι εἰ μὴ ἔστι τὸ τινὶ [e] τινὸς, κατ' εἶδος δ' τοῦτου [f], μηδ' ἡ

sed lignum est subiectum, quod [a] factum est *albū*, cum aliud qui [b] non esset quàm ipsum lignum, aut lignum quoddam. Quòd si legem ponere licet : hoc modo [a] dicere, esto [b] attribuere : illo autem modo [c], aut nullo modo attribuere, aut attribuere quidem non *tamen* simpliciter, sed per accidens attribuere. Esto autē attributum, vt album : *id* verò cui attribuitur, vt lignum. Supponatur igitur attributū attribui semper ei cui attribuitur, simpliciter nō per accidens. sic enim demonstrationes demonstrant. Itaque *attributum* vel in *quidditate* quid est, vel quia *est* quale, aut quantū, aut *relatum* ad aliquid, aut *faciens* aut patiens, aut vbi, aut quando, *numerum* cum vnum vni attribuitur. ¶ Praterea quæ significant essentiam, significant *id* cui attribuuntur, *nihil aliud esse quàm* illud ipsum *quod attribuitur*, aut partem eius. Quæ verò non essentiam significant, sed dicuntur de alio subiecto, quod nec est illud ipsum attributum, nec pars eius: *sunt* accidētia. vt homini attribuitur albū. homo namque nec est ipsum albū, nec ipsum quiddam albū. sed fortasse est animal : homo. n. est ipsum quiddā animal. Quæ verò non essentiam significant, oportet alicui subiecto attribui : nec esse album quoddam, quod, cum non sit aliud quidpiā, album sit. valeāt enim ideæ quæ sunt teretismata [d] : & si vt vera sint, nihil ad *hanc* sermonem pertinent: non enim demonstrationes de *rebus* huiusmodi fiunt.

¶ Praterea si non est hoc [e] huius [f] qualitas, & illud [g] huius [h], nec

a Vt lignum est album.
b Vt album.
c Vt album est lignum.
d Teretismata sunt cantiones fabulosæ, quibus quidam se incantare autem solent. Teretismata sunt cantiones fabulosæ, aut diffidentes, aut mentes homines a vitiosa vel noxia mente.
e Vt animal.
f Vt album.
g Vt grammaticum.
h Vt homo.

qualitatis qualitas: fieri non potest, vt ita [a]inuicem attribuatur: sed verè quidem dici potest, inuicem autē attribui verè non potest. ¶ Quid enim? attribuetur ne vt substantia, veluti si sit genus, aut differentia *generis* attributi? atqui ollēfum est hæc non fore infinita, nec deorsum, nec sursum versus. veluti, homo *est* bipes: hoc *est* animal: hoc autē *est* aliud. nec *progressus infinitus* animal *dicetur* de homine, hoc de Callia, hoc de alio, in *enuntione* quid est. omnē enim huiusmodi substantiam licet definire: infinita verò non possunt intelligēdo percurri[b]. quocirca *subiecta* nec sursum nec deorsum verbus *fiunt* infinita: quando quidē eā definire non licet, cui infinita attribuuntur. ¶ Sanè vt genera, non sibi mutuō ac reciproce attribuentur: alioquin genus erit pars suiipsius. ¶ Sed nec quasi nec alii *accidentia* quicquā nisi *forte* per accidens attribuetur: hæc enim omnia accidunt, & substantiis attribuuntur. ¶ At verò nec sursum versus infinita[c] erūt. nam vnicuique *rei* attribuitur *id* quod significat vel quale quiddam, vel quantū quid dam, vel tale qui[d]piam, vel quæ *fiunt* in *rei* essentia[e]. hæc autē finita sunt, ac genera categoriarum finita sunt: aut enim est quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut facietus, aut patietus, aut vbi, aut quando[f]. ¶ Supponitur autem, quum vni attribuit[g]. ¶ Quæ autem non *significant* quid est, ipsa sibi non attribuit: quoniam omnia sunt accidentia. sed alia per se[h], alia secundum alium modum[i]. hæc verò omnia

a Vt hæc sit vera attributio: est homo est musicus, vel musicum est grammaticum: & musicum est album, grammaticum est musicum.

b Desinde nec subiecta finiuntur.

c Sub accidentia. d Vt vbi, aut quando.

e Sensus est: quoniam tale quid non potest attribuere, aliquid attribuitur. Quod nō fit, est ens rationis, vt hircocerus, homo est asinus, homo est album, homo est musicum, & cætera huiusmodi ridicula. neque hominis, homo enim ponitur in definitione apparitionis rationis ridendum.

f Vt albor inest hominis.

πωσότητος ποιότης· ἀδύνατον αὐτὴ κατηγορεῖσθαι ἀλλήλων οὔτως, ἀλλ' ἀλλοῖς μὲν ἐπεὶ οὐδέ[χ]ῃ, αὐτηκατηγορεῖσαι δὲ ἀλληλῶς οὐκ ἐνδέχεται. ¶ Ἡ δὲ ὡς οὐσία κατηγορηθήσεται, οἷον εἰ ζῷόν ἐστι, ἢ ἔμφορα τῶ κατηγορουμένου; πάντα δὲ δίδοικται, ὅτι οὐκ ἔστι ἄπειρα, οὔτ' ὅτι τὸ κάτω, οὔτ' ἐπὶ τὸ ἄνω. οἷον ἀνθρώπος ἐστιν, τοῦτο ζῷον, τοῦτο δ' ἄπειρον. οὐδὲ τὸ ζῷον κατ' ἀνθρώπου, τοῦτο δὲ κατὰ Καλλίου, τοῦτο δὲ κατ' ἄλλου τινός ἐστι. τὰ μὲν δὴ οὐσίαι ἄπειρα ἐστὶν ὁρίσασθαι τὰ τοιαῦτα τὰ δ' ἄπειρα οὐκ ἔστι διεξελθεῖν νοοῦντα[b]. ὥστ' οὔτ' ὅτι τὸ ἄνω, οὔτ' ὅτι τὸ κάτω ἄπειρα ἐνδέχεται δὲ οὐκ ἔστιν ὁρίσασθαι, ἢς τὰ ἄπειρα κατηγορεῖται. ¶ Ὡς μὲν δὴ ἐπί, ταῦτα, ἀλλήλων οὐκ ἀντικατηγορεῖσθαι· ἐξῆς δὲ αὐτὸ εἰπεῖν πῶς ἢ.

¶ Οὐδὲ μὴν τῶ ποιοῦ ἢ τῷ ἄλλῳ οὐδέν, ἀλλ' ἢ μὴ κῇ συμβεβηκέναι κατηγορεῖσθαι· πάντα δὲ ταῦτα συμβέβηκε καὶ κῇ τῷ οὐσίᾳ κατηγορεῖται. ¶ Ἀλλὰ δὴ ὅτι οὐδ' ἢ τὰ αὐτὰ ἄπειρα[c] ἐστιν, ἐκείνου δὲ κατηγορεῖται ὃ ἂν σημαίνῃ ἢ ποιόν, ἢ ποσόν τι, ἢ [τι] τῷ ποιοῦτο[d], ἢ [πῶ] ὡς τῇ οὐσίᾳ· ταῦτα δὲ ἀπεπεραίνται, καὶ τὰ τῷ ὅλῳ τῷ ἀπειρεσίων ἀπεπεραίνται· ἢ δὲ ποιόν, ἢ ποσόν, ἢ πρός τι, ἢ ποιεῖν, ἢ πάσχειν, ἢ πόσε. ¶ Τὰ πάντα δὲ ἐν ἑνὸς κατηγορεῖσθαι[e]. ¶ Λέγω δὲ αὐτῷ ὅσα μὴ τί ἐστι, μὴ κατηγορεῖσθαι, συμβεβηκότα γὰρ ἐστὶ πάντα κατ-

dicimus alicui subiecto attribuit: a Vt albedo cor-
pori, nigredo
corvo.
accidens autem non esse subiectum quod dam. nullum enim e-
ius accidentis proprium subiectum est, quæ, cum non sit aliud quid præter, dicatur id quod dicitur nec ipsum alij *dicendum attribui*, & alia quæ-
dã alij[a]. ¶ [b]Itaque nec fortium nec decorum virtus vnũ vnius esse dicetur[c]. de quibus enim dicuntur accidentia, *sunt ea quæ continentia* in cuiusque rei essentia: atque [d]hæc rõ *sunt* infinita. fortium[e] verõ[b] sunt & hæc & accidẽtia: am bo[f] autem nõ infinita *sunt*. Necesse[g] *est* igitur esse aliquid[i] cui primum[h] quid pia[n] attribuatur, & huic[o] aliud[l]: atque hæc terminata: & esse aliquid[q], quod alij priori[r] attribuatur, nec alij priori subiiciatur[s]. Expertus igitur est hoc demonstrationis modus. ¶ Præterea verò *est* alius *modus*, si[t] eorum est demõstratio, quibus aliqua prius[u] attribuuntur: ad ea verò, quorũ est demõstratio, nõ pertẽt quis[x] piam melius affectus esse, quàm si *ea* cognosceret: nec, *potest ea* cognoscere sine demõstratione quòd[y] si hoc[z] per hæc notum *fit*, hæc autem non novimus, nec ad ea melius affecti sumus quàm si ea cognosceremus nisi *id* quidẽ scie mus quod per hæc notum *fieri debet*. Si[a] g nus[b] licet aliquid scire per demõstrationem simpliciter, non ex quibusdam, nec sub

a Vt albedo cor-
pori, nigredo
corvo.

b Subiecta non
sunt infinita in
actu.

c Subiecta infinita non
sunt.

d Subiecta non
sunt. Subiecta
sunt finita. Sub-
iecta non sunt finita. Subiecta
sunt finita.

e Motus propositio.

f Motus propositio.

g Subiectum non
est infinitum. Subiectum est
finitum. Et necessarium & subiectum
est finitum. Subiecta non sunt finita.
Subiecta non sunt finita. Subiecta
sunt finita. Subiecta non sunt finita.

h Motus propositio.

i Motus propositio.

k Contrarium ve-
rum non inferre,
non media esse
finita.

l Vtrumque subiectum, vt & ad-
dimi debet.

m Vt ibi.

n Vt ibi.

o Vt ibi.

p Vt ibi.

q Primum attributum, vt ibi.

r Quum vt albedo vt media inter e & esse finita, exemplicausa sint hæc tantum media, & &.

s Adeo vt nihil sit ante a.

t Hypothesis sim
pronuntio primo.

3 Καὶ ἐπεὶ ἐν ἁπλῶς ἐπιστήμῃ ἐστὶν ἡ ἀποδεικτική, ἐπιστητὸν δὲ τὸ τοιοῦτον ἐστὶν ὃ ἔστιν ἐπιστήμην ἔχειν, ἀνάγκη δὲ τὴν ἐπιστητὴν ἐπιστήμην ἐκ τῶν ἀληθῶν καὶ πρώτων καὶ ἀμέσων καὶ γνωριμωτέρων καὶ προτέρων καὶ αἰτίων εἶναι τοῦ συμπεράσματος· οὕτω γὰρ ἔσται καὶ αἱ ἀρχαὶ οἰκεῖαι τοῦ πράγματος· συλλογισμὸς μὲν γὰρ ἔσται καὶ ἄνευ τούτων, ἀπόδειξις δ' οὐκ ἔσται· οὐ γὰρ ποιήσει τὸ αἴτιον ἐπιστητόν.

Quum igitur simpliciter scientia demonstrativa sit, scibile autem id sit cuius habemus scientiam, necesse est scientiam scibilem ex veris & primis & immediatis & notioribus & prioribus & causis conclusionis constare: sic enim erunt & principia apta rei quæ demonstratur. Nam syllogismus quidem erit & absque his, demonstratio autem non erit: non enim faciet scibile.

Ἀληθῆ μὲν οὖν καὶ ἐξ ἀληθῶν δεῖ εἶναι τὰ συλλογιζόμενα, οὐ γὰρ ἔστιν ἐπίστασθαι μὴ ὄντος· οἷον ὅτι ἡ διάμετρος σύμμετρός ἐστιν, ὅτι ἀληθὲς μὴ ἐξ ἀληθῶν δείκνυσιν· τὸ γὰρ ὑποκείμενον ψεῦδος ἐστίν· τὸ δὲ συμπέρασμα ἐξ ὑποθέσεως λαμβάνει.

Vera igitur & ex veris oportet esse quæ syllogizantur: non enim est scire non existens: ut quod diametros commensurabilis est, quia verum non ostendit ex veris: subiectum enim falsum est: conclusionem autem ex hypothesi assumit.

Πρῶτα δὲ καὶ ἄμεσα λέγω τὰ μὴ δι' ἑτέρων ἀλλὰ δι' ἐκείνων ἔχοντα τὴν ἀπόδειξιν· ἀρχαὶ γὰρ ἀποδείξεως τὰ τοιαῦτα· ὅρος γὰρ ἄθετος ὁ μὴ δεικνύμενος μηδὲ δεικτὸς ὢν ἀναγκαίως τῷ τὸν ἔχοντα αὐτὸν ἐπίστασθαι τι· ἔστι δὲ τοιοῦτος ὁ μηδὲν ἔχων ἀποδεικτικόν· ἀποδεικτικὸν δὲ ὅρου ἐστὶ λόγος ὁ τί ἐστιν ἢ τί σημαίνει τοδὶ τὸ ὄνομα λέγων.

Prima autem & immediata dico quæ non per alia sed per illa habent demonstrationem: principia enim demonstrationis talia sunt. Terminus enim positus est qui non demonstratur neque demonstrabilis est necessario ei qui habet eum scire aliquid: talis autem est qui nihil habet demonstrativum. Demonstrativum autem termini est ratio quæ quid est vel quid significat hoc nomen dicit.

Πᾶσα δὲ ἀπόδειξις οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἡ περὶ τὸ συμπέρασμα· ἔστι γὰρ ἀπόδειξις ἡ ποιοῦσα τὸ ἐπιστητὸν ὑπάρχειν· ἔστι δὲ τοῦτο ὅταν ἐκ τῶν εἰρημένων ᾖ ὁ συλλογισμός· ἔσται δὲ ἐκ τούτων ὅταν ἐν τοῖς πρώτοις ὑπάρχῃ ἡ ἀπόδειξις· ἐν τοῖς πρώτοις δὲ ὑπάρχει ἡ ἀπόδειξις ὅταν ἐν τοῖς ἀναγκαίοις ᾖ· ἐν τοῖς ἀναγκαίοις δὲ ὑπάρχει ὅταν ἐν τοῖς ἀληθέσιν ᾖ· ἐν τοῖς ἀληθέσιν δὲ ὑπάρχει ὅταν ἐν τοῖς ἀμέσοις ᾖ· ἐν τοῖς ἀμέσοις δὲ ὑπάρχει ὅταν ἐν τοῖς ἀρχικοῖς ᾖ· ἀρχικὸν δὲ ἀποδείξεως ἐστὶ τὸ ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχον.

Omnis autem demonstratio non est nisi quæ circa conclusionem: est enim demonstratio quæ facit scibile inesse: hoc autem est quando ex dictis fuerit syllogismus: erit autem ex his quando in primis inest demonstratio: in primis autem inest demonstratio quando in necessariis fuerit: in necessariis autem inest quando in veris fuerit: in veris autem inest quando in immediatis fuerit: in immediatis autem inest quando in principialibus fuerit: principiale autem demonstrationis est quod in eo quod quid est inest.

Ἔστι δὲ καὶ συμβεβηκὸς ἀποδεῖξαι καθόλου μέν, ὅταν ἐκ τῶν ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπαρχόντων ᾖ ὁ συλλογισμός· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν μὴ ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπαρχόντων· οἷον ὅτι ὁ ἀνὴρ ὁ μουσικὸς ζῷον, εἰ ἀμφότερα ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ· εἰ δὲ μή, οὐκέτι· ἀλλὰ τὸ μουσικὸν ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ, τὸ δὲ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει τῷ ἀνδρὶ τῷ μουσικῷ, ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει τῷ ἀνδρὶ τῷ μουσικῷ.

Est autem & accidens demonstrare universaliter quidem, quando ex his quæ in quid est sunt syllogismus: non tamen ex his quæ non in quid est sunt: ut quod homo musicus animal, si utrumque in quid est inest homini: si autem non, non amplius: sed musicum in quid est inest homini, homo autem inest viro musico, in quid est inest viro musico.

Ἐπεὶ δὲ ἐπιστητὸν ἁπλῶς ἐστὶν ἡ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη

sed est semper *aliquid* supra *id quod* sumptum *fuit* omnium erit demonstratio. quare si infinita percurri nequeunt: quorum est demonstratio, ea nō cognoscemus per demonstrationem. si igitur nec melius ad ea sumus affecti quàm si cognosceremus: nō licet quidpiā per demōstrationē scire simpliciter, sed sub cōditione[a]. ¶ Logicè igitur ex his persuaderi potest, quod dictū fuit.

¶ Analytice[b] verò per hæc breuius probabitur nec sursum nec deorsum versus infinita esse posse attributa in demonstratiuis scientiis, de quibus cōsideratio *instituta* est. nam[c] demonstratio est eorum quæ per se insunt rebus. per[d] se autem dicuntur bifariam[e]: nempe quæ illis[f] insunt in *attributione declarante* quid est: & quibus subiecta insunt in *attributione declarante* quid est. vt [g] numero *attributur* impar, quod quidem numero inest, sed ipse numerus inest in eius[h] definitione. rursusque[i] multitudo aut diuisibile in definitione numeri inest. horum autem neutra possunt esse infinita: nec vt impar attribuitur numero: (rursus enim in impari aliud[k] esset, cui[l], cum esset *impar*, impar ineſſet. quod si est, primum numerus inerit iis quæ sibi insunt[m]. Si igitur infinita eiusmodi nō possunt vni ineſſe[n]: certè nec sursum erunt infinita. at verò necesse *est* omnia[o] ineſſe primo[p] vt numero, & illis[q] numerum. Proinde reciprocabuntur nec latiùs patebunt)

ἀλλ' ἔστιν ἀεὶ τ' ληφθέντος ἕκαστον· ὑπάντων ἔσται τὸ κατὰ συλλογισμόν. ὥστ' εἰ τὰ ἄπειρα μὴ ἐγχωρεῖ διελθεῖν, οὐκ ἔστιν κατὰ ἀπόδειξιν, ταύτ' οὐκ εἰσόμεθα διὰ τὸ κατὰ ἀπόδειξιν. εἰ οὖν μηδὲν βέλτιον ἐχόμεθα πρὸς αὐτὰ τὸ εἰδέναι, οὐκ ἔστιν ἁπλῶς εἰδέναι διὰ τὸ κατὰ ἀπόδειξιν ἁπλῶς, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως[a]. ¶ Λογικῶς μὲν οὖν ἐκ τούτων ἂν τις πιστεύσειε μάλιστα λεχθέντος. ¶ Ἀναλυτικῶς[b] δὲ μᾶλλον τάδε συμπεράνειεν, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ ἄνω, οὔτ' ἔστι τὸ κάτω ἄπειρα τὰ καταλογεύσιμα εἰδήκη. ἔστι δὲ τὸ κατὰ ἐπιστήμας ὁπόσαι, ἃς ἐν αἷς ἔστιν ἀ μὲν κατὰ ἀξίωσιν ἔστι τῶν ὅσα ὑπάρχει καθ' αὑτὰ τοῖς οἰκείοις, καθ' αὑτὰ δὲ λέγω ὅσα τε αὐτὰ ἐν ἐκείνοις ὑπάρχει καὶ ἐν οἷς αὐτὰ ἐν τῷ τί ἐστι, καὶ οἷς αὐτὰ ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχουσιν αὐτοῖς. οἷον τῷ ἀρτίῳ τὸ σφαιρίδιον, ὑπάρχει μὲν ἀρτίῳ, ὑπάρχει δ' αὐτοῖς ὁ ἀριθμὸς ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ[c]. καὶ πάλιν πλῆθος ἢ τὸ διαιρετὸν ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἀριθμοῦ ὑπάρχει. τούτων δ' οὐδὲν οἷόν τε εἰδέχεται ἄπειρα εἶναι, οὔτε ὡς τὸ σφαιρίδιον τὰ ἀριθμοῦ (πάλιν γὰρ ἂν ἐν τῷ σφαιρίδιον ἄλλο[k] εἴη, ᾧ ὑπάρχειν ὑπάρχοντα. τὸν δ' εἰ ἔστι, πρῶτον ὁ ἀριθμὸς ὑπάρξει ὑπάρχουσι αὐτῷ[l]. εἰ μὲν οὖν μὴ ἐνδέχεται ἄπειρα τοιαῦτα ὑπάρχειν τῷ ἑνί[m], οὐδὲ δεῖ τὸ ἄνω ἴσα ἄπειρα. ἀλλὰ μὲν δὴ ἀνάγκη γε πάντα ὑπάρχειν τῷ πρώτῳ[n], οἷον τῷ ἀριθμῷ, κἀκείνοις[o] τ' ἀριθμόν· ὥστ' ἀνάγκη ἔστιν, ἀλλ' οὐχ ὑπάρξοντα)

a Si propositiones vere sint. b Id eſt, ex principijs & affectionibus demōſtratio non. lege quod notauimus ad 1 primi. c Primo Aristotelis. Demonſtratiue attributiones sunt per se. d Secundo Aristotelis. Quæ autem dicuntur per ſe, ſunt bina. e Inimò quatuor modis explicari copit. 4 Aristotelis ordo. Omnia igitur Aristoteles ordine tractat, & quatenus quodque dicendum sit per ſe, docet, quia ſpectarat ad ea propoſitiones demonſtrationes ingredi. Ea autem ſunt per ſe, quæ ſignificant cauſam eſſentiam, quæ ratio proprie in demonſtratione. f Id eſt, ſubiecto ſuo. g Exemplum ſub ſi modo. h Impari. i Exemplum poſt numeri. k Vt inæqualis ſit parium. l Id eſt, in eis quæ poſſunt eſſe definitione. m Id eſt, numerus primo inerit in definitione imparitatis. deinde in definitione numeri quadratus, tum cubus, & ſic deinceps. n Quomodo ea, quæ ſunt infinita, non poſſint vni ineſſe. o Volunt non ſolùm impar, ſed etiam partium inæqualitatem. p Nam certiùm ineſt ſecundo, & ſecundum primo: nec eſt igitur eſt ea certium infra primo, vt ſi aqua eſt in vaſe, eas in cubiculo neceſſe eſt ea aqua ſit in cubiculo. q Id eſt, eorum definitionibus.

οὐδὲ

οὐδὲ μεὶὼ ὅσα ἐν τῷ ἔξω ὑπάρχει, οὐδὲ ταῦτα ἄπειρα. οὐδὲ δὴ αὖ εἴη ἀρίσιμα. ὥστ' [a] εἰ [b] τὰ μὲν καθ' ὑπεροχὴν μέρια, καθ' αὑτὰ πάντα λέγεται, ταῦτα [c] δὲ μὴ ἄπειρα [d] ἴσ' ἀπ' αὐτῶν τὰ ὅσα τὸ ἄνω. ὅς τε καὶ ὅσα τὸ κάτω. εἰ δ' οὕτω, καὶ τὰ ἐν τῷ μεταξὺ δύο ὅρων αὖ ἔσται πάντα πεπερασμένα. ¶ Εἰ δὲ τοῦτο, δῆλον ἤδη καὶ τῇ διαδείξει ὅτι αἰδὲ καὶ ἀρχάς τε ἕξει, καὶ μὴ πάντων ἔστι διαδείξεις, ὅς περ ἐφαμεν πιναὶ λέγειν κατ' ἀρχάς [e]. εἰ γὰρ εἰσὶν ἀρχαί, οὐτε πάντα διαδείκτα, οὐτ' εἰς ἄπειρον ἐλεύσεται βαδίζων. τὸ δὲ ἕξει, τοῦτον ὅπερ περιεσιοῦ. ἔδειν ἀλλὸ ἐστιν ἢ τι ἕξει μηδὲν δέσιμα [f] ἄμεσον καὶ ἀδιαίρετον [g], ἀλλὰ πάντα διαιρετὰ. πᾶν [h] δὲ τὸ [i] ἐμβάλλειδαι δεῖ [k], ἀλλ' οὐ πᾶν παρεσλημβάνειν [l], ὅπερ δ' εἰκυῖλαι τι ὅπερ δ' εἰκυῖ μέρον. ὡστ' εἰ τοῦτ' [m] εἰς ἄπειρον ἐνδέχεται ἰέναι, εἰς δ' ἔχοιτ' ἂν δύο ὅρων [n] ἄπειρα μεταξὺ ἕξει μέσα. ἀλλὰ τοῦτ' ἀδύνατον, εἴ ἐστιν ταῦτ' εἰ καθ' ὑπεροχὴν ὅσα τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω. ὅτι δ' ἐστὶν ἕως, διὰ δεῖ λαμβάνειν μὴ παρίεσθαι, ἀναλυτικῶς δῆλον.

sed *nec ea* sunt infinita, quæ insunt in *attributione declarante* quid est alioqui nihil posset deesse. Quare [a] si [b] omnia attributa dicuntur per se, hæc [c] autē non *sunt* infinita: erit [d] igitur *aliquis terminus* in quo cōsistatur. pinde & deorsum. quòd si ita *est*: ea quoque finita erunt, quæ sunt duobus terminis interiecta.

¶ Si hoc *verum* est, iam apparet necesse esse, vt sint demonstrationum principia, neque sit omnium *verum* demonstratio, vt initio [e] diximus quosdam asserere. etenim si sint principia: nec omnia sunt demonstrabilia, nec in infinitum progredi licet. esse enim horum vtrumlibet, nihil aliud est quàm nullū esse interuallum [f] immediatum & indiuiduum [g], sed omnia esse diuidua, quoniam [h] ob terminum intrinsecus [k] immissum, non *extrinsecus* assumptum [l], demonstratur id quod demōstratur. quare si hoc [m] in infinitū abire potest, fieri *etiam* potest vt infinita sint media duobus terminis [n] interiecta. sed hoc est impossibile, si attributiones terminantur sursum & deorsum. quòd autē terminentur, antea logicè, nunc verò analyticè ostensum fuit.

a *Fatendū fortasse.* Quæ nimirum quæ dicitur per se, sed tota finita sunt omnia attributa. & omnes per se prædicationes omnia igitur attributa sunt finita.
b *Minor propositio.*
c *Maior propositio.*
d *Conclusio.*
e Cap. 3.
f Id est, propositiones.
g Indiuidua propriè dicuntur, quæ amplius diuidi, & resolui nequeunt, vt Aristoteles docet lib. 6. Phys. & 10. Metaph.
h *Duæ propositiones, quæ precedunt, vsq; diuidui.*
i Medium.
k Intra subiectum & attributum propositionis proclamatæ.
l Ex quibus medius terminus sumitur.
m Interminatum prima figura impossibile est. ergo & interminatum secundo, id est maiori extremo, & attributum subiecto, id est minori extremo.
n Extremis assumitur medius terminus in secunda & in tertia figura. id est, medius seu demonstratio propositionum.

Corollaria, CAP. XX.

1 Dico quod dubitat inest immediate. 2 Ita vt non possit de eo probari per demonstrationem. 3 *Quando demonstratio ipsius, & quæ sunt principia demonstrationis assumuntur.* 4 vel negantis. 5 *Quando propositiones ad primas & immediatas principia in singulis primæ figuræ assumuntur.* 6 vel primæ figuræ negantibus. 7 vel secundæ figuræ negantibus, 8 vel tertiæ figuræ.

Δ Εδιγμένων [o] δὲ τούτων, φανερὸν ὅτι ἐαί τι τὸ αὐτὸ δυοῖν ὑπ' ἀρχῇ, οἷον τὸ α τοῖ τε γ καὶ τοῖ δ, μὴ καταπερεγμένου θατέρου [p] κατὰ θατέρου [q], ἢ μεδαμῶς, ἢ μὴ

His [o] autem probatis perspicuum est si vnum quidpiam duobus insit, veluti [r] α τῷ γ & τῷ δ, cùm alterum [s] alteri [t] aut nullo modo, aut non

o *Præstructis.*
p Vt γ.
q Vt δ.

omni attribuatur: non semper secundum aliquid cõmune[a] inesse[b]. Verum[c] æquicrura & gradata *hoc affectio*, duobus rectis æquales *anguli* habere, secundũ cõmune quiddã[d] ineſt. ineſt enim quia *eſt* figura quædam[e], non quia *eſt* aliud[f]. hoc verò nõ ſi mper ita habet. Eſto[g] nãq; B, ſecundũ quod B α πᾶ γ ineſt. conſtat igitur etiã B δυϑ & πᾶ ſi *meſſe* ſecundũ aliud cõmune[h], & illud ſecũdũ aliud[i]. quare interhuos terminos infinitis termini interiecti eſſent. atqui *hoc eſt* impoſſibile[k]. Nõ *eſt* igitur neceſſe ve ſemper idẽ multis inſit ſecũ dũ cõmune quidpiã: quãdoquidẽ erunt immediatæ interualle[l].

¶ Porrò neceſſe *eſt*, terminos eſſe in eodẽ genere & ex eiſdẽ etomis[m], ſiquidem commune illud eſt ex iis quæ per ſe inſunt. non enim licebat ex vno genere in aliud genus trãſferre ea quæ demõſtrãtur. ¶ Perſpicuũ quoque *eſt*, quando B α πᾶ β ineſt, ſi eſt quoddã mediũ, quoddũ ſtrari poſſe ꝙ B α πᾶ δ ineſt. atq; huius, elemẽta ſunt hæc, & quęcũque ſunt media. nã immediatę ꝓpoſitiones ſunt elemẽta, vel omnes, vel ex quæ ſunt vniuerſales, at ſi nõ eſt *vllũ mediũ*, nõ eſt amplius demonſtratio, ſed ad principia via hęc eſt. ¶ Similiter ſi B α τὸ ἀυϑ inſit, ſiquidẽ eſt quoddã vel mediũ vel prius cui nõ inſit, eſt demõſtratio, ſin minus, nõ eſt. Sed principia & elementa tot ſunt, quot *ſunt* termini. ex iis. n. *eſſentia* propoſitiones, ſunt principia demõſtrationis. Et quãdmodũ quædã principia ſunt indemonſtrabilia, *quibus affirmatur* hoc eſſe hoc, & hoc ineſſe huic: ita etiã *ſunt quædã indemõſtrabilia quibus prædicatur* hoc non eſſe hoc, aut hoc nõ ineſſe huic. Quapropter alia erunt principia *quæ ſignificabũt* eſſe quidpiã, alia *quæ ſignificabũt* nõ eſſe quidpiã.

a Ill. ratione alicuius terminiquæ cõmuniter attribuitur & πᾶ γ & πᾶ δ.

b Τὸ α πᾶ γ & πᾶ δ.

c Quæ ſint.

d Id eſt ratione cõmuni quæ ſit, cui per ſe inſit hoc aſſ. ſcio, & cõtra quibus inſit ſuppoſitis æquicrura & gradata.

e Æquicrura & gradata hæc eſſe ſcio, habere tres æquales angulos duobus rectis.

f Id eſt, quia ſic geſtum.

g Volui ſubpoſ. B quoddã vel mediũ.

h Quoddã vel mediũ.

i Vel quoddã mediũ.

k Volui tollere ἄπ ſ.

l Et quoddã vel mediũ.

m Vt ſubdam πᾶ δ.

n Nempe A & γ, vel B & δ.

o Hoc ſignificat quod ſequitur.

p Vt probat ante ſunt cap. præced. q Cum hoc, id eſt medii, accedentibus.

r Sæpius notaui inuenialia adſcribere accipi ſe geometrica.

s Vt apparet ex ſecũdo ſchemate.

t Id eſt, medius terminus eſſe ꝓ ſubiecto & prædicato.

u Hæc concludit ante, ſi A.

x Immediatæ propoſitiones hoc loco non ſunt primæ ipſa demonſtrationis, ſed indemonſtrabilia. a Id eſt, primæ propoſitiones ſunt indemonſtrabilia. b Vtrumvis nam ſi eſt quoddã mediũ, ex quo poſſit colligi A α πᾶ γ, eſt & quoddã mediũ, ex quo colligatur B α πᾶ γ, in maiore propoſitione, puta de β in concluſione. Ita tamen extructus ſyllogiſmus in Celarent. Nullum γ eſt α, omne β eſt γ, ergo nullum β eſt α.

κῇ παντός· ὅτι καὶ ἀεὶ ᾧ κοινόν τι ὑπάρξει[l]. οἷον τῷ ἰσοσκελεῖ, ᾧ τῷ σκαληνῷ, τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν, κῇ κοινόν τι ὑπάρχει ἡ τῷδε ῥηϑέν μή τι ὑπάρχει, ᾧ οὐχ ἡ τὸ πρῶτον, τοῦτο δὴ οὐκ ἀεὶ ἔστως ἔχει. εἴτω γὰρ τὸ Β, καθ' ὃ τὸ α τῷ γ δι' ὑπαρχόν δύλλον· λοίπον ὅτι κῇ τὸ Β τῷ γ, ἐστὶ δ' καὶ ἄλλο κοινόν[a], καὶ εἰς τοῦτο[m]. οὐκ ἔστι δύο ὅρου[n] μεταξὺ μὴ πειρατὰ ἀπ' ἐμπαλιν οὐ ὅροι. ἀλλ' ἀδύνατον. κῇ μὴν πᾶσιν κοινόν τι ὑπάρχειν, οὐκ ἀπάγκη ἀεὶ τὰ αὐτὰ πλείοσιν, ἐπεὶπερ ἔσχατα μέσα ἔχει σήμασι[o]. ¶ Ἐν μὲν οὖν τοῖς ἐπὶ μέρους ἐν ἑκάστῳ γένει, ᾧ ἐν τῷ αὐτῷ· πάντων δ' ἀνάγκη τοὺς ὅρους εἶδ', εἴπερ τῷ καθ' αὐτὸ ὑπάρχουσιν ἔσχατα τὰ κοινόν. οὐ γὰρ ἐξ ἄλλου γένους εἰς ἄλλο γένος δεῖξαι τὰ δεικνυμένα. ¶ Φανερὸν δὲ ὅτι ὅταν τὸ α πᾶ β ὑπάρχῃ, ἐὰν μὲν δεῖ πρόσειν, ἔστι δεῖξαι ὅτι τὸ α πᾶ β ὑπάρχει κῇ τοιχεῖα ἔστιν ἔστι ταῦτα, κῇ ὅσων ἐστὶ μέσα ἔστιν αἱ δὲ ἄμεσοι πρότασεις, τοιχεῖα, ἢ πᾶσαι ἢ αἱ καθόλου[p]. εἰ δ' μὴ ἔστιν, ἀλλά τι ἔσται ἄπὸ δ ἔξεις, ἀλλὰ ὅτι τὰς ἀρχὰς ὁδὸς αὐτὴ ἔξίν[q]. ¶ Ὁμοίως δὲ κῇ εἰ τὸ α πᾶ β μὴ ὑπάρχει, ἢ ὧν δεῖ τι ἢ μέσον, ἢ[b] ἐφεξῆς ἢ ἐκ ὑπάρχει, ἔστιν ἄπὸ δ ἔξεις, εἰ δ' μὴ οὐκ ἔστιν. ἀλλ' ἀρχαὶ μὲν τοιχεῖα τοιαῦτ' ἔστιν, ὅτοι ὅρου. αἱ δὲ πόσαι προτάσεις, ἀρχαὶ τ' ἄπὸ δ ἐπιχειρεῖται. ὡς μὲν οὖν ἑνιαι ἀρχαὶ εἰσιν ἀναπόδειξοι, ὅτι ἔστι τόδε τοδί, ᾧ ὑπάρχει τὸ δε τοδί· ὅτι δὲ εἰσὶ τόδε τοδί, ᾧ δ' ὑπάρχει τοδὲ τοδί· ἀναγκαῖ μὲν, εἰσὶ δ' οὐκ ἀναγκαῖ τι, ἔστι δ' ἀρχαὶ.

a Id eſt, non ſi ſit quoddã mediũ, ex quo poſſit colligi A α πᾶ γ, in maiore propoſitione, puta de β in concluſione. Ita tamen extructus ſyllogiſmus in Celarent. Nullum γ eſt α, omne β eſt γ, ergo nullum β eſt α.

5 ¶ Ὅταν ᾖ δίκη π᾽ δικαίᾳ, λαπὶ ἔσται, ὅ τὸ β σφόδρα κρὴ γορεύεται. ἔστω τὸ γ. καὶ τύπτω ὁμοίως τὸ α[b]. καὶ οὐπω ἀεὶ βαδίζοντ᾽, εὐδὶ πω ἔξω πόρω[a] φερόπωσε, εὐδ᾽ ὑπάρχειν λαμβάνεται [c]τῷ α[1] ἐν τᾷ δικαίᾳ[d]· ἀλλ᾽ ἀεὶ τὸ μέσον πικρύπτει[e], ἕως ἀδιαίρετα γένηται, καὶ ἓν·

5 ¶ Cum autē aliquid[a] probare oportet, sumendū est quod τῷ β primum attribuatur. sit τῷ γ. & hunc similiter attribuatur τῷ α[b]. atque ita semper progrediendo[c], unquam ex imis extremis ad primum non perueniemus, nec sumitur quod inest τῷ α[1], in probatione β essendi[d]: sed semper medium denſatur[e], donec fiat indiuisibile & vnum[f].

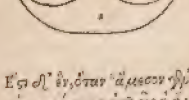

2 ἔστι δ᾽ ὅταν ὁ μέσος ἄπειρος ᾖ· καὶ μία φόρησις ἁπλῶς ἡ μέσος, ᾗ ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἡ ἀρχὴ ἀπλωῶς. τὸ δ᾽ ἐ παντὸς γνῶναι τὸ αὐτό, ἀλλ᾽ ὁ βάρει μᾶλ. μα. ὁ δ᾽ μέλει δίεσις[b], ἄλλο δ᾽ ὁ ἄλλῳ. ἔστι δὲ συλλογισμὸς τὸ ὧ, φόρησις ἀμέσως ὁ δ᾽ ἄπ. δείξει ὅ ὅτι σπουδὴ ὁ τοῖς[3]. ὁ μὲν οὖν τοῖς δείξεσι συλλογισμοῖς τὸ ὑπάρχειν, ἐν δὲ ἔξω πόρῳ[4]. ¶ ἐν γ τοῖς ἐπιστήμαις, ἐν δὲ μὴ[5] οὐ δ᾽ ὑπάρχει[6], ἐν δὲ τὸ πύπτω ἔξω πόρῳ. εἰ δὲ τὸ α τῷ β, ἀλλ᾽ τῷ γ. μηδ᾽[7], οὐ γὰρ πᾶν μᾶλλον πάντα τῷ γ. πᾶν δ᾽ γ μηδενὶ τῷ α·

Est autē vnū, cùm facilē est immediatū, & vna ꝓpositio simpliciter, *primū* in mediata. & vt in aliis *rebus, ita in demōstrationibus* principiū est *res* simplex. hoc autem non vbique est idem: sed in ponderosis mina, in modulatione diesis[b]. aliudque in alia re. Est autē syllogismus vnū illud, cui ꝓpositio immediata. in demōstratione autē & scientia *est* intelligēria[3]. In syllogismis igitur quibus inesse ostēditur, nullū *medium* cadit[4]. ¶ In primatuis autē, hic[5] quidem nihil cadit extra id quod inesse oportet[6]. velut si τῷ α τὸ β γεν γ. nā si τῷ aliud ἐνεῖ τῷ γ, nihil autē γ τῷ α·

a Vltimi ordinis in figura 3. b Sic legunt vetustissimi codices Graeci. Vulgo, ὁ δὲ ἐν γ τοῖς ἄλλοις. c Hoc est, ad primum terminum, qui attribuitur medio extremo, & subiicitur extremo velut τῷ α, cui attribuatur τῷ γ, & subiicitur τῷ α. d In prima figura tres medius terminus ꝓpositio, vel ꝓpositi, vel ꝓpositæ modus semper collocatur inter extrema & β. quæ omnia similiter collocantur inter subiectum & passum in ꝓpositione. vt in ergo, quod continetur subiecto, videlicet o ergo homine, & est dictio τῷ γ. & quoque modus semper collocatur inter extrema & β. minor γ & subiecto est extremum & β. maior α. & minor γ & subiecto est extremum & β. maior α. & minor γ. colocamus α. & γ. & ꝓpositio & ꝓpositi & ꝓpositæ extrema α, γ.

e Id est, quousque ad primum terminum, qui attribuitur medio extremo, & subiicitur extremo, & subiicitur medio velut τῷ α, cui attribuatur τῷ γ, & subiicitur τῷ α.

f In prima figura tres medius terminus ꝓpositio, vel ꝓpositi, vel ꝓpositæ modus semper collocatur inter extrema & β. quæ omnia similiter collocantur inter subiectum & passum in ꝓpositione. vt in ergo, quod continetur subiecto, videlicet o ergo homine, & est dictio τῷ γ. & quoque modus semper collocatur inter extrema & β. minor γ & subiecto est extremum & β. maior α. & minor γ. colocamus α. & γ. & ꝓpositio & ꝓpositi & ꝓpositæ extrema α, γ.

1 Mauult ꝓpositum τῷ α.

2 Mauult ꝓpositum τῷ γ.

3 Mauult ꝓpositum τῷ γ.

4 Mauult ꝓpositum τῷ γ.

5 Mauult ꝓpositum τῷ γ.

6 Mauult ꝓpositum τῷ γ.

7 Mauult ꝓpositum τῷ γ.

a Conclusio præfigitur.
b Deducit in terrualibi, & inter intrandū nouum terminum.
c In Conuertendo, & Conuertens, & Conuersio.
d Mutat propositiones.
e Id est, numquā transitus mediis terminis fabricatus terminos extremos; quia mediis terminis numquam subiiciuntur in secunda figura. eadem ratione non potest fabricari medius terminus vel β. id est maiores extremo, sed in præsentia loquimur de probāda propositione negatiua, quæ in syllogismo proposito erat propositio minor.
h Subaudi.
i Id est, est subiectum conclusionis negantis, de quo negatur γ δ.
k Id est, in tertia figura.
l Medius terminus.
m Id est eam quam recipiatur supra maiores vel minores extremū, numquam hanc vel illa extremo attribuemus quia semper subiicitur in tertia figura in conclusione, sed semper extremū dicetur medius terminus, cum reuera maior sit vt si antea subiiciebatur (exempli causa) animal extremus, vestra est in syllogismo at tribuitur animal extremo. Quod omnes ad pedem verba huius capitis videtur quia maximus quo magis vniuersale est, ea est principium prius. 12 Rationem quartam inter

rursus si oporteat *probare* ζ^d α nulli γ inesse, mediū sumendum est $\zeta\eta$ α & γ. atque ita[b] semper pregredietur.

πάλιν αὖ δέῃ δεῖξαι ὅτι τῷ γ τὸ α οὐδενὶ ὑπάρχει, μέσον λητέον ἐστὶν ᾧ α καὶ γ. καὶ οὕτως[b] ἀεὶ προϊόντες.

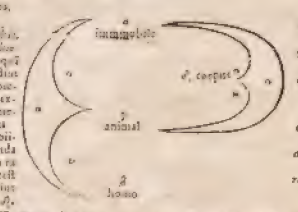

Syllogismus.
Ce Nullum animal est immobile.
ui Omnis homo est animal.
Ergo
eui Nullus homo est immobilis.

Prosyllogismus.
Ce Nullum corpus est immobile.
a Omne animal est corpus.
Ergo
eui Nullum animal est immobile.

¶ Quòd si oporteat probare[c] ζ^d η non inesse, quia [c] $\tau\grave{o}$ γ inest omni $\delta\eta$, & [f] nulli aut non omni nihil cadet extra [g]: hoc [h] autem est *id* cui non oportet inesse[i].

¶ Ἐαὶ δὲ δέῃ δεῖξαι[c] ὅτι τῷ δὴ τῷ ε οὐχ ὑπάρχει, τῷ[d] τὸ γ τῷ μὲν δὴ παντὶ ὑπάρχειν, τῷ[f] δὲ ε μηδενὶ, ἢ μὴ παντὶ, ᾧ ε οὐδὲν ἔξω πεσεῖται· τοῦτο[h] δ' ἐστὶν ᾧ οὐ δεῖ ὑπάρχειν[i].

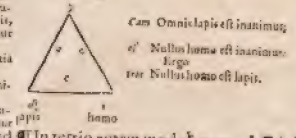

Cam Omnis lapis est inanimus.
ei Nullus homo est inanimus.
Ergo
eui Nullus homo est lapis.

¶ In tertio autem modo[k] numquam progredietur [l] extra *id* à quo vel quod negare oportet[m].

[3] ¶ Ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου σχήματος[k], οὔτε ἀφ' οὗ δεῖ, οὔτε ὃ δεῖ συμπέσαι[l], οὐδέποτ' ἔξω βαδιεῖται[m].

Vtrùm vniuersalis an particularis demonstratio sit præstantior, CAP. XXI.

1 ¶ *Quæstio.* 2 ¶ *Quòd particularis demonstratio videatur esse præferenda vniuersali. Ratio prima, quia videtur magis scientiam pangere quàm vniuersalis.* 3 *Ratio secunda, & tertia, quia vniuersalis videtur esse de eo quod non est, & inducere in errorem, vt credamus esse quod non est.* 4 ¶ *Solutio rationum primæ,* 5 *secundæ, & tertiæ.* 7 ¶ *Quòd demonstratio vniuersalis sit melior quàm particularis. Ratio prima, quia vniuersale est magis causa.* 8 *Ratio secunda, quia quo magis demonstratio est vniuersalis, eò magis est de eo quod est propter se.* 9 *Ratio tertia, quia particularia declinant ad infinita, vniuersalia verò ad finitum & vnū.* 10 *Ratio quinta, quia maximus quo magis vniuersale est, eo est principium prius.* 12 *Rationem quartam inter*

re vel negare oportet; quoniam in tertia figura non solùm negans, sed etiam affirmans conclusio colligi potest, supra autem cùm loquitur de syllogismis affirmatiuis, respiciebat ad primam figuram cancumindo, non ad tertiam. præterea videtur Aristoteles hoc loco secisse mentionem vtriusque extremi, quia loquitur de propositione tam maiori propositionis, quàm affirmat vel negat, quàm minoris quæ semper affirmat in tertia figura.

ceteras

sensus supra addeclat optimam esse. 13 *Ratio si vera, quia universalia manifestiora, particularia ad sensum referuntur.* 14 ¶ *Epilogus.*

Ὅτ᾽ σις δ᾽ ἁπλῆ δείξεως, ἡ μὲν, καθόλου τῆς δ᾽, καθ᾽ μέρος· ἡ τῆς μὲν, κατηγορικῆς· τῆς δ᾽, στερητικῆς: ἀμφισβητεῖται, πότερα βελτίων. ὡς δ᾽ αὐτως καὶ περὶ τῆς διὰ τοῦ ἀδυνάτου ἀποδεικνυούσης λεγομένης, καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀγούσης· διὰ δὲ δείξεως πρότερον μὲν εἰωθε δεικνύναι μᾶλλον περὶ τῆς καθόλου καὶ τῆς καθ᾽ μέρος. ἀπλούστερος δ᾽ ὁ τοῦ, καὶ περὶ τῆς διὰ τοῦ ἀδυνάτου λεγομένης, καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον εἰσιούσης μᾶλλον. ¶ Δόξειε μὲν οὖν τὴν καθ᾽ ὅλου τῶν καθ᾽ μέρος εἶναι βελτίων. εἰ γὰρ καθ᾽ ὅλου μᾶλλον ἐπιστάμεθα διὰ δείξεως βελτίων διὰ δείξις (αὐτὴ γὰρ ἀρετὴ διὰ δείξεως) μᾶλλον δ᾽ ἐπιστάμεθα ὅταν εἰδῶμεν τὸ αὐτὸ, ἢ ὅταν κατ᾽ ἄλλο (οἷον τὸν μουσικὸν Κορίσκον, ὅταν ὃν ὁ Κορίσκος μουσικὸς, ἢ ὅταν ὃν ὁ ἄνθρωπος μουσικὸς. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων) καθόλου δὲ καθόλου, ὅτι ἄλλο, οὐχ ὅτι αὐτὸ τοῦ γένους, διὰ τοιοῦτον· (οἷον ὅτι ἰσοσκελὲς, οὐχ ὅτι ἰσοσκελὲς, ἀλλ᾽ ὅτι τρίγωνον) ἡ δὲ καθ᾽ μέρος, ὅτι αὐτό· εἰ δὴ βελτίων μᾶλλον ἡ καθόλου μᾶλλον, καὶ βελτίων ἂν ἡ καθ᾽ μέρος ἐπιστήμις εἴη. ¶ Ἔτι εἰ τὸ μὴ καθόλου μὴ ἔστι τι παρὰ τὰ καθ᾽ ἕκαστα· ἡ δὲ διὰ δείξις οὐ περὶ τοῦ καθόλου ἐστὶν, καὶ τινα φύσιν ὑπάρχειν τοῖς οὖσι τοιαύτην (οἷον ἕν τι παρὰ τὰ πολλὰ, καὶ ὅμοιον παρὰ τὰ ἀνόμοια,) καὶ ἀληθῆ παρὰ τὰ ψευδῆ, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα λέγεται κατὰ πολλῶν ὁμωνύμως· ἀνάγκη καὶ τὸ μέσον εἶναι τι παρὰ τὰ ἄκρα, καὶ τὸ πρότερον παρὰ τὸ ὕστερον, καὶ τὰ ἄλλα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον· ἀλλὰ μὴν ἀπόδειξις ἐστὶ τοῦ μέσου καὶ τῶν πρώτων καὶ ὅλως τῶν ἀρχῶν· ἡ γὰρ καθόλου ἀρχή ἐστιν· ἀνάγκη ἄρα

præter particulares numeros) melius autē *est demōstratio* de eo quod *est*, quàm de eo quod non est. *Ratio* per quā nō decipiemur, quàm *ea* per quā decipiemur: vniuersalis autē est eiusmodi: (nec dēcter[a] enim demonstrāt quēadmodū *de eo quod est* analogū: vel uti quod est eiusmodi, vt neq. *superficiei*, neq. numerus, neq; solidū, neque planū, sed aliquid præter hæc, id erit analogūm igitur hęc est magis vniuersalis: minus autē versatur in eo quod est, vniuersalis *demōstratio* q particularis. & falsā opinionē gignit: deterior[b] vtique est vniuersalis particulari. ¶ An primūm quidē alterā ratiōnō magis in vniuersali q̄ in particulari locū habet? Nā si hęc *affectio habere tres angulos æquales* duob[c] rectis, inest nō quà æquicrurū sed quà triangulū: qui nouit æquicrurū *affectione illa prædicari esse*, minus nouit per se, quàm qui nouit triangulū *eā affectionē habere*. & omnino, si non sit qua triangulū, & id oēt̄ dat, non erit demōstratio. ac si sit: *præstabit* qui quamque rē quā res quæque *est*, nouit, magis nouit. Si igitur triangulū latius patet *quàm æquicrurū*, & est eadē definitio[d], nec fecūdū homonymiā[e] *dicetur* triangulū æque inest omni triangulo *affectio illa habere tres angulos æquales* duobus *rectis*: certe nō triāgelum quà æquicrurū, sed æquicrurum quà triangulū habet huiusce modi angulos. Quocirca qui vniuersale nouit, magis nouit qua inest, quàm qui particulare. Melior igitur est demōstratio vniuersalis quàm particularis. ¶ Præterea si sit vna quædā definitio, nec sit homonymia: vniuersale nihilo minus erit quàm nonnulla particularia; animo magis, quæremus incorruptibilia in illis sunt, particularia verò sunt magis corruptibilia. ¶ Præterea nulla necessitas est

[a] *Mare propter*
[b]
[c]
[d]
[e]

τὰς τινας ἀεὶ μυριάς) βελτίων[1] δ' ἡ περὶ ὄντος ἢ μὴ ὄντος τοῦ διὰ μὲν τὸ ἀναγκαῖον εἶναι ἐπιστήμην, ἢ διὰ τὸ ἐκ τῶν ἀρχῶν τὸ συμπέρασμα ἀεὶ ὑπάρχειν· τὸ δὲ διαγινώσκειν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ ἀεὶ τοιοῦτον· δῆλον ὅτι ὁ καθ' ἕκαστον, ἐπεὶ ἀναλογον, ἢ ὅτε γεωμετρικὸν, ἢ τὸ μῆκος, ἢ τὸ στερεόν, ἢ τὸ ἀριθμητόν· ἀλλὰ παραπλησίως τῷ περὶ ἓν κινούμενον μᾶλλον κινεῖ τὸν ἀριθμὸν, οἷον ἄνθρωπος ἢ ἵππον· ἐὰν δὲ καθόλου τὸ κινούμενον, ἴσως ἀριθμεῖ· ὅτι δὲ ἡ καθόλου μᾶλλον ἐπιστήμη ἐστὶν ἢ τοῦ μέρους, ἡ ἐπιστήμη δι' ἐλάττονος ἢ δι' ἐλαττόνων· λέγω δὲ οἷον τὸ ἰσοσκελὲς ἢ τὸ σκαληνὸν τοῦ τριγώνου καθόλου ἢ τὸ τρίγωνον· ἐὰν γὰρ μὴ ὑπάρχῃ ἐπὶ τούτου, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ τριγώνου, ἢ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ, ἢ ἐπὶ τοῦ μήκους, βελτίων ἔσται ἡ καθόλου τοῦ μέρους. ¶ Ἔτι εἰ μὴ εἴη τις λόγος ἴδιος, καὶ μὴ ὁμωνυμία τὸ καθόλου· εἴη ἂν οὐδὲν ἧττον εἶναι τῶν μέρους, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἔσται τὰ ἀφθαρτα τῶν φθαρτῶν· τῶν μὲν γὰρ μέρους, φθαρτὰ μᾶλλον. ¶ Ἔτι τὸ ἀδύνατα ἀναγκαῖον ὑπολαμ-

[1] βελτίων] Ex Theophrasto, ut videtur, Philoponus: ἐπιστήμη γὰρ ἐστὶ τοῦ ἀεὶ ὄντος ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὄντος· ἐπὶ μὲν τοῦ ἀεὶ ὄντος ἐπιστήμη ἐστὶ διὰ τὸ ἐξ ἀναγκαίων εἶναι τὰ συμπεράσματα· ἐπὶ δὲ τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὄντος διὰ τὸ ἐκ τῶν ἀρχῶν τὸ συμπέρασμα ἀεὶ ὑπάρχειν· τὸ δὲ διαγινώσκειν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ ἀεὶ τοιοῦτον· δῆλον ὅτι ὁ καθ' ἕκαστον, ἐπεὶ ἀναλογον, ἢ ὅτε γεωμετρικὸν, ἢ τὸ μῆκος, ἢ τὸ στερεόν, ἢ τὸ ἀριθμητόν· ἀλλὰ παραπλησίως τῷ περὶ ἓν κινούμενον μᾶλλον κινεῖ τὸν ἀριθμὸν, οἷον ἄνθρωπος ἢ ἵππον· ἐὰν δὲ καθόλου τὸ κινούμενον, ἴσως ἀριθμεῖ· ὅτι δὲ ἡ καθόλου μᾶλλον ἐπιστήμη ἐστὶν ἢ τοῦ μέρους, ἡ ἐπιστήμη δι' ἐλάττονος ἢ δι' ἐλαττόνων· λέγω δὲ οἷον τὸ ἰσοσκελὲς ἢ τὸ σκαληνὸν τοῦ τριγώνου καθόλου ἢ τὸ τρίγωνον· ἐὰν γὰρ μὴ ὑπάρχῃ ἐπὶ τούτου, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ τριγώνου, ἢ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ, ἢ ἐπὶ τοῦ μήκους, βελτίων ἔσται ἡ καθόλου τοῦ μέρους. ¶ Ἔτι εἰ μὴ εἴη τις λόγος ἴδιος, καὶ μὴ ὁμωνυμία τὸ καθόλου· εἴη ἂν οὐδὲν ἧττον εἶναι τῶν μέρους, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἔσται τὰ ἀφθαρτα τῶν φθαρτῶν· τῶν μὲν γὰρ μέρους, φθαρτὰ μᾶλλον. ¶ Ἔτι τὸ ἀδύνατα ἀναγκαῖον ὑπολαμ-

ἐωλήν τὴν τῷ πᾶ· ἀξιοῖ τοῦτο, ὅτι ὁ ἀνθρωπος, οὐδὲν μᾶλλον ἢ ὅτι τῷ ἀλλῳ, ὅσα μὴ τι σημαίνει, ἀλλ' ἢ ποιόν, ἢ πρός τι, ἢ ποιεῖν· εἰ γὰρ ἀεὶ οὐχ ὁ δεῖ δείξεις αὐτῷ, ἀλλ' ὁ ἀπαντῶν. ¶ Ἔτι εἰ ἡ δεῖ δ' ἐξις μὴ ὅτι συλλογισμός ὁ ἁπλοῦς [ἀνόμοιος] τῷ αἰτίας εἶ· ὅ δ' ἐστὶ τὸ καθόλου· οὐ γὰρ ἀνάγκη τι, τοῦτο αὐτὸ αὑτῷ αἴτιον εἶναι τοῦ καθόλου, ὥσπερ τὸ καθόλου, ὃς τὸ ἀπὸ δ' ἐξις βελτίων μᾶλλον· ὁ δ' αἰτία ἐξ ὅ· ὅ τι ἐζητεῖτο. ¶ Ἔτι μέχρι τίνος ζητεῖν τὸ δ' τί, ἐν τούτοις ἀπορήσειεν ἄν τις, ὅταν μὴ ἢ τι ἄλλο, ἢ τοῦτο, ἢ γινόμενον, ἢ ὄν. τέλος γὰρ ἂν, παρὸς τὸ ἄκρατον ἤδη ὑπὸ ὄντος ἐζητεῖτο· διὰ τί νίκης ἥλθεν; ὅτι πολὺ λαβεῖν τὸ ἀργύριον. τοῦτο δ', ὅτι ὁ δεῖνα ὠφέλει. τοῦτο δ' ὅτι μὴ ἀδικοῖτο. καὶ ὅτι ὄντος, ὅταν μηδὲν δι' ἄλλο, μὴ δ' ἄλλου ἕνεκα ᾖ τὸ ὡς τέλος φαμὲν ἐλθεῖν, ἢ εἶναι, ἢ γίνεσθαι, καὶ τὸ πᾶ διὰ ταῦτα μᾶλλον ᾖ τι ἄλλου. εἰ δὴ ὁμοίως ἔχει ἐπὶ πάντων ἢ μὴ ἀπάντων, ἢ τῷ ᾖ τι· δῆλον ἂν εἴη τοῦτο τὸ αἴτιον ὅτι ὡς τέλος, ὅτι ἕνεκα τοῦ μᾶλλον ἢ τῷ ἄλλων ἄρα τοῦτο μᾶλλον ἐστὶν, ὅταν μηκέτι ὑπάρχῃ τὸ τι, ὅτι ἄλλο· ὅπερ ἐμέμνημεν, οὐ γιγνόσκομεν, ὅτι τετράγωνον μή ἐστιν ἴσον, ὅτι ἰσοσκελὲς ἔτι λείπεται ᾖ τὸ τὸ ἰσοπλεύρου, ὅτι τρίγωνον. καὶ τοῦτο, ὅτι γράμμα ἐστὶ συζυγαίμων. εἰ δὲ τοῦτο μηκέτι δι' ἄλλο, τότε μάλιστα ἴσμεν. πότε γὰρ εἰδέναι τρίγωνον ἐστὶν ἴσον δυσὶν ὀρθαῖς, ὅταν ἐπεὶ ἔστιν ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ, ἢ

atq; iam tunc vniuersaliter scimus. ergo [b] vniuersalis demonstratio melior est quàm particularis.

¶ Praterea [c] quę magis particularia sunt, ad infinita declinant: quà vero sunt vniuersalia, ad simplex & terminũ accedunt. sed quà sunt infinita, sciri nequeunt: quà vero sunt finita, sciri possunt. quà igitur sunt vniuersalia, magis sciri possunt, quàm quà particularia. ergo [d] vniuersalia sunt magis demonstrabilia. eorum [h] autem quæ sunt magis demonstrabilia, magis est demonstratio: simul [i] autem sunt magis, quæ referuntur ad aliquid. melior [k] igitur est demonstratio magis vniuersalis: siquidem [l] est etiam magis demonstratio. ¶ Praterea [m] si optabilior [n] est ea demonstratio secũdum quam hoc & aliud nouit, quàm ea secundum quam hoc solum nouit: qui [o] vero habet vniuersale, cognoscit etiam particulare, hic [p] autem non [q] cognoscit vniuersale: certe [r] etiam ita efficetur vt demonstratio vniuersalis sit optabilior. ¶ Praterea sic idem probatur. [s] vniuersale [t] enim magis nosse licet, quia demonstratur per medium propinquius principio [u]. proximum autem est, quod est immediatum, atque hoc est principiũ [x]. si [y] igitur demonstratio ex principio, exquisitior est demonstratione quæ non est ex principio: certè [z] quæ magis est ex principio, exquisitior demõstratio est quàm ea quæ minùs est ex principio. eiusmodi [a] autem est, quæ est magis vniuersalis. melior [b] igitur est, quę est vniuersalis. Veluti [c] si oporteat demonstrare Θ. de ☾, media autem sint νβ. superius igitur est Θ. quocirca demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis. ¶ Iam verò ex dictis argumentis quædam logica sunt. mas-

καὶ [a] καθόλου δὲ τότε. ἢ [b] καθόλου ἄρα βελτίων. ¶ Ἔτι [c] ὅσα αὖ μᾶλλον κῦ μέσας ἦ, εἰς τὰ ἄπειρα ἐμπίπτει· ἢ δὲ καθόλου, εἰς τὸ ἁπλοῦν καὶ τὸ πέρας. ἔστι [d]. ἦ μὲν ἄπειρα, οὐκ ἐπίστηται· ἢ δὲ πεπερασται, ἐπίστηται. ἦ ἄρα καθόλου, μᾶλλον ἐπίστηταί ἢ κῦ μέσας. ὥστε δεικτὸ ἄρα μᾶλλον τὰ καθόλου. ἦ δὲ [h] ὧν δεικτὸν [i] μᾶλλον ὧνπερ δ εἰκός. ἅμα [k] δὲ μᾶλλον τὰ πρὸς τι βελτίων ἄρα ἡ [μᾶλλον] καθόλου, εἰ πέφυκε· καὶ μᾶλλον ὧν δ εἰκός. ¶ Ἔτι [m] εἰ αἱρετωτέρα [n] ἐστι καθ' ὃ τοῦτο καὶ ἄλλο, ἢ καθ' ὃ ὑπὸ τοῦτο μόνον οἶδεν· [o] ὁ τὸ καθόλου [p] μεν οἶδε καὶ τὸ κῦ μέσας· ὅδε [q] δὲ τὸ καθόλου οὐκ [r] οἶδεν· ὥς τε κἀκ τούτου αἱρετωτέρα εἴη. ¶ Ἔτι δὲ ὧδε τ' [s] ἂν καθόλου μᾶλλον [t] εἰδείη τις, τὸ δι' ἐλάττου δ εἰκυίου μ' ἐγγύτερον ὄντος τῆς ἀρχῆς· [u] ἐγγύτατον δὲ, τὸ ἀμέσων· τοῦτο δ' ἀρχή [x]. εἰ [y] οὖν ἡ ἐξ ἀρχῆς, τῆς μὴ ἐξ ἀρχῆς· ἡ μᾶλλον ἐξ ἀρχῆς, τῆς ἧττον, ἀκριβεστέρα ἂν εἴη ἀπόδ εἰξις. ἔστ' δὲ ἐξαίτιον ἡ καθόλου μᾶλλον. κρείττων [z] ἄρ' ἀπόδ εἰξις ἡ καθόλου. εἶον [a] εἰ ἐδ εικνυτ δ ὅξυ τὸ α κῦ τὸ δ'· μέσα τὰ ἐφ' ὧν β γ. ἀκατέρω δ' τὸ β. ὥστε ἡ δι' ἀμέσου τοῦτου καθόλου μᾶλλον. ¶ Ἀλλὰ τῇ [b] μὲν εἰρημένων ἐστὶ λογικὰ ἔζ. μά-

a Quia propositio prædicta est. De demonstratione quæ magis facit vt sciatur propter quid, est vniuersalis. Supple conclusionem, ergo demonstratio vniuersalis magis facit scire quàm particularis. Hæc conclusio[n] præsyllogismi assumpe pro minori propositione syl logismi principalis & adde maiorem, Demonstratio quæ magis facit vt sciatur, est melior quàm particularis. ergo ita efficietur conclusio principalis, ergo demonstratio vniuersalis est melior quam particularis.

b Demonstratio vniuersalis est melior quam particularis.

c Quæ magis sunt particularia & vniuersalia magis sunt infinita & vniuersalia minus sunt finita, ergo vniuersalia magis sunt finita quàm particularia.

d Vniuersalia magis sunt finita quàm particularia, ergo vniuersalia magis sciri possunt quàm particularia.

e Vniuersalia magis sciri possunt quàm particularia, ergo vniuersalia magis sunt scibilia quàm particularia, ergo vniuersalia magis sunt demonstrabilia.

f Vniuersalia magis sunt demonstrabilia quàm particularia, ergo demonstratio vniuersalis est melior quàm particularis.

g Quæ magis referuntur ad aliquid, magis sunt.

h Quæ magis sunt demonstrabilia, magis est demonstratio.

i Quæ magis referuntur ad aliquid, magis sunt.

k Demonstratio vniuersalis est melior quàm particularis.

l Demonstratio vniuersalis est magis demonstratio quàm particularis.

m Si optabilior est demonstratio secundum quam hoc & aliud nouit, quàm secundum quam hoc solum nouit, ergo demonstratio vniuersalis est optabilior quàm particularis.

n Demonstratio secundum quam hoc & aliud nouit, quàm secundum quam hoc solum nouit.

o Qui habet vniuersale, cognoscit particulare.

p Qui habet vniuersale, cognoscit particulare.

q Qui cognoscit particulare, non cognoscit vniuersale.

r Qui habet vniuersale, cognoscit particulare, ergo vniuersalis demonstratio est optabilior quàm particularis.

s Idem probatur.

t Vniuersale magis nosse licet.

u Demonstratio per medium propinquius principio, est exquisitior.

x Principium est immediatum.

y Demonstratio ex principio, exquisitior est demonstratione quæ non est ex principio.

z Quæ magis est ex principio, exquisitior demonstratio est quàm ea quæ minùs est ex principio.

a Demonstratio quæ est magis vniuersalis, est melior.

b Demonstratio vniuersalis est melior quàm particularis.

c Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

d Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

e Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

f Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

g Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

h Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

i Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

k Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

l Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

m Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

n Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

o Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

p Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

q Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

r Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

s Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

t Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

u Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

x Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

y Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

z Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

a Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

b Demonstratio quæ per hoc efficitur, est magis vniuersalis.

λιστα δὲ δῆλον, ὅτι ἡ καθόλου κυριωτέρα, ὅτι τῷ θεωρῆσαι τὰ μὲν θεωρήσαντα ἔχοντες, ἴσως πως καὶ τὰ ὕστερα, καὶ ἐκ μέρους δυνάμει. οἷον, εἰ τις οἶδεν ὅτι παντὶ ζῴῳ δυσὶν ὀρθαῖς, οἶδέ πως καὶ τὸ ἰσοσκελές, ὅτι δυσὶν ὀρθαῖς, δυνάμει. εἰ μὴ οἶδε τὸ ζῷον[a] ὃ ταύτην ἔχων τὴν θεώρησιν, τὸ καθόλου οὐδαμοῦ οἶδε, οὔτε δυνάμει, οὐτε ἐνεργείᾳ. ¶ Καὶ ἡ μὲν καθόλου, φανερὸν. ἡ δὲ κατὰ μέρος, εἰς αὖθις τελευτᾷ[c]. ¶ Ὅτι μὲν οὖν ἡ καθόλου βελτίων τῆς κατὰ μέρος, πεπαύσθω ἡμῖν εἰρήσθω.

me autē perspicuū est vniuersalem demonstrationem esse præstantiorem: quia[a] *dnarum* propositionum priorem[b] habētes, etiam posteriorem[c] quodammodo cognoscimus, & habemus potestate. veluti si quis nouit omne triāgulum *habere tres angules equales* duobus rectis, quodammodo nouit etiam æquicrurum *habere tres angules æquales* duobus rectis. potestate *scilicet*, etiamsi non nouerit esse triangulū[d]. qui verò hanc propositionem habet, nullo modo nouit vniuersale, *id est* neque potestate, nec actu. ¶ Et vniuersalis quidem *propositio est* intelligibilis, particularis verò in sensu sum definit[e]. ¶ Quòd igitur *demōstratio* vniuersalis *sit* melior particulari, hæc à nobis dicta sint.

a Hæc sū verba Philoponi, quæ alibi iam posuimus.
b Id est, magis vniuersalem.
c Magis particularem.
d Vide cap. 1. part. 6.
e Hoc scientia est, ratio, propositio quæ celeriter scitur, est melior. atqui demōstratio ex pauciorib. celeritatis facit. parit, quàm demōstratio ex pluribus: ergo demōstratio ex pauciorib. est melior.
f Confusa dicit, quia singulos.
g Recte hoc addit. quid enim si demōstratio ex paucioribus, aliquo tamen labore? quia fit ex principiis ignotis.
h Duab. verbis specialibus subiicit verbum generale, vt ostendat se de aliqua demōstratione loqui, quæ vtitur pauciorib. postulatis, vel paucioribus hypothesibus, vel ex generalioribus (quam) pauciores principijs.
i Mauult propositiones appellationis significat Aristot. omnia principia complexa.
k Manet propositio.
l Propositiones antiarum demōstrationum.
m Per pauciores.
n Manet propositio.
o Vtitur nunc appellatione, vt idem prius. Syllogismus sic enim.

Demonstratio ex prioribus & notioribus est melior: atqui demonstratio quæ est ex paucioribus, est ex prioribus & notioribus: ergo est melior. p Propositionem vocat, quia est maior propositio in syllogismo principali: sed in prosyllogismo est conclusio. q Cur ait vniuersalis? quia fortasse argumentum à demonstratione quæ constat ex pauciorib. sumpta est magis vniuersalis, vt loquitur exemplum 1. Euclidis. r Eadem sunt propositiones β, γ & δ: sed vocantur β, quatenus sunt partes syllogismi concludentis α: appellantur autem γ, quatenus sunt partes syllogismi concludentis α & β.

Quòd affirmans demonstratio sit melior negante, CAP. XXII.

1 Prælusio. 2 Ratio prima, quia fit ex paucioribus. 3 Secunda quia negatio probatur per affirmationem, non contrà. 4 Tertia, à dignitate & præstantia maioris propositionis. 5 Quarta, quia magis accedit ad naturam principij.

1 Ὅτι δ' ἡ δεικτικὴ τῆς στερητικῆς [κρείττων,] ἐκτὸς ἔστω δῆλον. ¶ Ἔστω[a] γὰρ αὕτη ἡ διὰ τοῦ δι βελτίων, (τῷ ἄλλων τῶν αὐτῶν ὑπαρχόντων[b]) ἢ ἐξ ἐλαττόνων αἰτημάτων, ἢ ὑποθέσεων, ἢ θεωρημάτων. εἰ[k] γὰρ γνωριμοι ὁμοίως τὸ ἧττον γνῶναι, δῆλα τούτων[l] ὑπάρξει· τοῦτο[m] δ' αἱρετώτερον. λόγος δὲ τῆς θεωρήσεως[n] ὅτι βελτίων ἢ ἐξ ἐλαττόνων καὶ γνωριμωτέρων[o], οὗ δὲ εἰ γὰρ ὁμοίως εἰσὶ τὸ γνώριμα ἢ τὰ μέσα τὰ τῆς θεωρήσεως γνωριμώτερα· ἔστω ἡ μὲν ἀφ' ἑνὸς μέσου διὰ σείρας τῆς βγ δ, οὗ τὸ α τοῦ εὐπάρχει· ἡ δὲ ἀφ' ἑτέρου τῆς ζη, ὅτι τὸ α

2 Quòd autē ostensiua sit melior quàm priuatiua, hinc perspicuum *erit*. ¶ [e] Esto[a] namque ea demōstratio melior, cùm cetera eadem sint[b], quæ ex pauciorib⁹ postulatis vel hypothesibus vel propositionibus[i] *constat*. nam[k] si *propositiones*[l] æquè notæ sunt, celerius cognitio per has[m] acquiretur. hoc[n] autem est optabilius. Ratio[o] autem huius propositionis quòd melior sit *demōstratio* quæ *est* ex paucioribus, sed vniuersalis[p], *vana imaginatio* est. nam si æquè notæ sint media, sed priora sint notiora: esto per media βγδ demonstratio *qua probetur* ζθ α inesse, demonstratio verò per ζηθ[r], *qua probetur* ζθ α

1 Argumentū hoc demōstrat quia ex paucioribus, est melior: sed illa quæ ex eo constat, est ex paucioribus: ergo est melior. Dicit affirmatiua in tertia figura, quia affirmatiua in tertia figura sunt propriè affirmatiuæ: quia in prima & secunda figura sunt propriè negatiuæ. Affirmatiuæ in tertia figura sunt propriè affirmatiuæ.

esse τῷ δ. *Hæc autem* similiter *se* habebit [2], Τῷ α τῷ δ inesse & Τῷ α τῷ γ, quòd autem Τῷ α *insit* τῷ δ, prius & notius est, quàm quod Τῷ α *insit* τῷ γ, quoniam hoc [3] per illud [4] demonstratur [d]. credibilius autem est id per quod *demonstratur*, *quàm quod demonstratur*.

τῷ δ. ἐμοίως δὲ ἔχει [2], ὅτι τὸ α τῷ δ, καὶ τὸ α τῷ γ, καὶ τὸ α τῷ δ, ὅτι τὸ α τῷ δ, πρότερον καὶ γνωριμώτερον. τὸ δὲ τῷ α τῷ δ, διὰ τούτου [3] ἐκείνο [4] δείκνυται [d], πιστότερον δὲ τὸ δι' οὗ.

Demonstratio per duo media.
Omne corpus est in loco:
Omne animatum est corpus:
Omne animal est animatum:
Ergo
Omne animal est corpus.

Demonstratio per tria media.
Omne corpus est in loco:
Omne animatum est corpus:
Omne animal est animatum:
Omnis homo est animal:
Ergo
Omnis homo est in loco.

s Id est, verumque similiter est cum eis usu demonstrationum.

b Id est eandem sic a.

c Per a d.

d Hac modo, Omne ζ est α, omne β est ζ; ergo omne β est α. Id est, (ut sumam exemplum in nostro typo, & termino ibi adiecto) omne animal est in loco, etenim homo est animal, ergo omnis homo est in loco.

e *Maior propositio syllogismi prima, quæ in duas superiores propositiones resolvitur.* Demonstratio quæ per pauciora absolvitur, est melior: & quæ per plura, deterior.

f *Antecedens, ex quo colligitur* minor *propositio secunda.*

g Id est demonstratio affirmantes, & demonstratio negantes.

h Id est, affirmativa.

i Quia cùm conclusio affirmat, & duæ propositiones affirmant [h] Id est, negativa.

k Quia demonstrationis negantes ex duabus affirmantibus fit affirmativa, & negat.

l Affirmet.

m Id est, negativa.

n Id est, affirmativa.

o Primo figuræ.

p Ex antecedentibus propositionibus.

q Id est, affirmativa.

r Id est, negativa.

s Affirmet.

Demonstratio [e] igitur quæ per pauciora *absolvitur*, melior [f] est, si cætera cadè sint. Itaque [g] ambæ per tres terminos & duas propositiones demonstrant: sed altera [h] fuerit esse [i] quidpiam: altera [k] verò & esse, & non esse [l] quidpiam. nec [m] plura igitur sit. proinde [n] est deterior.

¶ Præterea [o] quia probatū esse non posse, cum ambæ propositiones sint privatiuæ, fieri syllogismum: sed opus esse, vt altera sit eiusmodi [p], altera verò *si affirmet* inesse [q]. hoc [r] insuper fuisse oportet. attributiuas [s] enim aucta [t] demonstratione necesse *est* fieri plures [u]. priuatiuas autem impossibile *est* esse plures vnà in omni syllogismo.

Καὶ [k] δι' ἐλαττόνων ἄρα δεικνύμενον, βελτίων, τὸ δὲ ἄλλων τῷ μᾶλλον ὑπαρχόντων. διορίσωμεν [l] μὲν οὖν καθόλου δι' ὧν τὰ ὅροι ἔσονται, καὶ πῶς ἐν πάσαις δείκνυται. ἀλλ' ἡ [m] μή, εἶναί τι λαμβάνει· ἢ [n] δι', καὶ εἰ μὴ εἶναί [o] τι. δι' [p] πλειόνων δὲ σπάνιόν τι [q] γίγνεται.

¶ Ἔτι [r] ἐπειδὴ δέδεικται [s] ὅτι οὐ δυνατὸν, ἀμφοτέρας οὔσας στερητικὰς τὰς προτάσεις γίνεσθαι συλλογισμόν· ἀλλὰ τὴν μὲν δεῖ πεφάναι τοιαύτην [t] εἶναι· ἢ δ', ὅτι ὑπάρχει [u]· ἐπὶ πᾶσι τούτῳ δεῖ τὸν λαμβάνειν. τὰς μὲν δὴ καταφατικὰς [v], αὐξανομένης [w] τῆς δεικνύσεως, ἀναγκαῖον γίνεσθαι πλείους· τὰς δὲ στερητικὰς ἀδύνατον εἶναι πλείους μιᾶς ἐν ἁπάσῃ συλ-

t Sub propositionis. u Negetur de. v Negatio prohatur per affirmationem, non ex ea. w Vnus tantum fit affirmativus syllogismus ex duabus propositionibus negativis.

λογισμῷ. ἔστω γὰρ μηδενὶ ὑπάρχον τὸ α, ἑνὶ δὲ ὁτῳοῦν τὸ β· τὸ δὲ γ ὑπάρχον παντὶ τῷ β. αὖ δὲ δεῖ πάλιν αὖ ἔχειν τὰς προτάσεις, μέσον ἐμβλη τέον[b]. τὸ μὲν α β, εἴτω τὸ δ· τὸ δὲ β γ, τὸ ε. τὸ μὲν δὴ ε, φανερὸν, ὅτι καταφατικόν[c]. τὸ δὲ δ τῷ μὲν β κατηγορικόν, πρὸς δὲ τὸ α ὡς στερητικὸν κεῖται. τὸ μὲν γὰρ δ τῷ παντὶ τῷ β, τὸ δὲ α οὐδενὶ δεῖ τῷ δ ὑπάρχειν. γίνεται οὖν μία στερητικὴ προτασις ἡ τὸ α τῷ δ[d].

pone enim α nulli ex γ inesse, quibus *inest* τὸ β, omni autem γ inesse τὸ β. si rursus oporteat augere propositiones[a], medium interiicie[b] dū *est*. Τῶ α β *medii* esto τὸ δ, τῷ β γ τὸ ε. Perspicuū igitur *est*, τὸ ε esse attributiuum[c]; τὸ δ verò ad β referri attributiuè, ad α priuatiuè. etenim opus est vt τὸ δ omni β, τὸ α autem nulli δ insit. fit igitur vna priuatiua propositio, nempe α δ[d].

a Id est, vt in syllogismo ex hac propositione.

b Medii interpositi autem repetendi docetur, cum prosyllogismus extruitur in prima figura. nam in hac sola figura medius terminus vbique primū locat, et ita de ea affirmatur τὸ δ ἀπλῶς verò affirmetur de γ.

c Id est, affirmatiua propositio.

d Id est, affirmatiua subsumitur in maiori propositione, abnegatiua autem in minori.

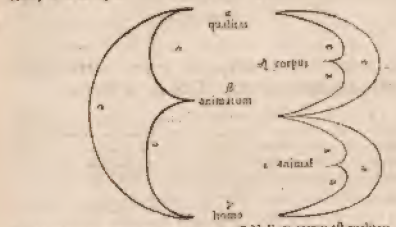

Nullum ἀ animatum est qualitas: Ergo { Nullum corpus est qualitas.
Omne animatum est corpus.
Omne animal est animatum.
Omnis homo est animatus. Quo { Omnis homo est animal.

Ergo
Nullus homo est qualitas.

e Id est, respectu maioris extremi. Cui subsumitur in maiori propositione.

f Maior.

g Id est, negans.

h Praedicatum, id per quod probatur, est prius & notius & credibilius quàm quod probatur: atqui per affirmationē probatur negatio nō contra. ergo affirmatio est prior & notior & credibilior conclusione.

i Maior propositio.

k Maior propositio.

l Conclusio probanda, quæ est minor extremitate, cui subsumitur.

m Quod est prius, notius, & credibilius, est maius. atqui propositio affirmatiua est prior, notior, & credibilior negatiua. ergo affirmatiua est maior propositio. Quod est primum.

n Conclusio.

o Minor propositio demonstrationis affirmantis est maior quàm maior propositio demonstrationis negantis. Quia maior propositio demonstrationis affirmantis est maior propositio (hoc enim est prior notior magis primum & demonstrationis affirmantis) demonstrationis negantis.

p Maior propositio demonstrationis affirmantis.

q Id est, demonstrationis affirmantis.

r Id est, maior in prima figura est magis vniuersalis quàm minor.

Ὁ δ' αὐτὸς τρόπος ἐστὶν ἂν ἑτέρων συλλογισμῶν· οἷον γὰρ τὸ μέσον τῷ καθόλου ὅρῳ, καθόλου ἐπ' ἀμφότερα· ἢ ἡ στερητικὴ. ὅτι δὲ ὅτε παταφατικῶν ἀναλήψεων ἔσται. ὡς τε αὖ πάλιν μία τοιαύτη γίνεται προτασις· ἡ δ' ἄλλως, καθόλου ἐπὶ δύο γνωσιμώτερον. δι' ὁ δείκνυ), καὶ πιστότερον δ' δείκνυ)· ἡ μὲν στερητικὴ ἀεὶ τῷ καθόλου ἐστὶν ἐπὶ τοῦτο· ἡ δὲ ἐκείνης οὐ δείκνυ)· προτέρα καὶ γνωσιμωτέρα οὖσα καὶ πιστοτέρα, βελτίων ἁπλῶς ἐστι. ¶ Ἔτι εἰ ἀρχὴ συλλογισμὸς ἡ καθόλου προτασις· μέσης

Idem *est* modus etiā in aliis syllogismis. semper enim medium terminorum attributiorū, est attributiuum ab vtraque parte[e]. priuatiui autem *interualli* necesse est vt *mediū* sit ex altera parte priuatiuum. quocirca[g] hæc propositio sit eiusmodi[h]: aliæ verò sunt attributiuæ. Si igitur[k] credibilius & notius *est* id per quod probatur, probatur[l] autem *propositio* priuatiua per attributiuam, hæc verò per illā non probatur: *haec*[m] cùm sit prior & notior & credibilior, vtique[n] melior est. ¶ Praeterea[o] sit principium syllogismi[q] *est* vniuersalis[r] propositio immediata:

logismi[q] *est* vniuersalis[r] propositio immediata:

Rectè demonstrat quia potest affirmatiua esse prior. At affirmatiua & negatiua sunt prius & posterius. Ergo affirmatiua & negatiua sunt aequales. Falsum est. Nam affirmatiua & negatiua sunt aequales. Falsum est. Nam affirmatiua & negatiua sunt aequales. Falsum est. Nam

a Non expresse ponit vniuersalis propositionis & particularis propositionis definitiones, sed eas supponit.

b Quia affirmatiua significat esse, negatiua non esse, esse autem est melius quam non esse. Supple, ergo maior propositio demonstrationis affirmantis est melior maiori propositione demonstrationis negantis.

c Maior propositio syllogismi primi figuræ est conclusio propositionis, ergo demonstratio affirmans est melior negatiua.

d Demonstratio affirmatiua & negatiua

e Nam minor propositio demonstrationis negantis probatur per demonstrationem illatam, id est affirmatiuam.

f Quia demonstratio priuatiua est melior & ducit ad impossibile, vt mox probabitur.

g Priuatiua & habitus admittunt magis & minus.

h Id est, si a inest omni b. nō b inest omni c, significatur a magis inesse alicui c, quam minor propositio vniuersalis in prima figura, proinde modus erit ab eo, quem concedit antiqua B esse non vni cuiquam c, vel saltem quibusdam c esse non B, sed vni alicui d, & illi quod aliquod B esse non dicit nunc supp. concedam eli ea propositione, quam

Cel Nullum rationale est risus capax:
Ita Omnis homo est rationalis:
Ergo
rest Nullus homo est risus capax.

Bar Omne rationale est capax risus:
Ita Omnis homo est rationalis:
Ergo
ca Omnis homo est capax risus.

1 ¶ Οἱ μὲν οὖν ὅροι ὁμοίως τὰ τοῦ-
τα. ¶ Διαφέρει δὲ τὸ ὁποτέρα αὐ-
τῶν γνωριμωτέρα ἢ πρότασις ἢ συ-
μπεπλεγμένη, πότερον ὅτι τὸ α τοῦ β οὐκ
ὑπάρχει, ἢ ὅτι τὸ α τοῦ γ. ὅταν μὲν
οὖν ἡ τὸ συμπέρασμα γνωριμώ-
τερον ὅτι οὐκ ἔστιν, ἡ εἰς ἀδύνατον
γίνεται κατὰ δεῖξιν. ὅταν δ' ἡ ἐν τῷ
συλλογισμῷ ἢ ἡ, κατὰ ἔκθεσιν.

2 ¶ Φύσει δὲ πρότερα, ὅτι τὸ α τοῦ β,
ἢ ὅτι τὸ α τοῦ γ. πρότερα γὰρ ὅροι
τῶν συμπερασμάτων, οἷς ἂν τὸ συμ-
πέρασμα· ἔστι δὲ τὸ μὲν α τοῦ γ μὴ
ὑπάρχειν, συμπέρασμα· τὸ δὲ α
τοῦ β, οἷς οὐ τὸ συμπέρασμα. ¶ Οὐ
γὰρ ἀναιρεῖται ἀμφοῖν τι, τῷ τὸ
συμπέρασμα ὄζειν· οὐκέτι δὲ οἷς
ἄν. ἀλλὰ τὸ μὲν οἷς οὗ, συλλογι-
σμός ἐστιν, ὃς ἂν οὕτως ἔχῃ, ὥστε
ἢ ὅλον πρὸς μέρος, ἢ μέρος πρὸς
ὅλον ἔχειν. αἱ δὲ τὸ α β καὶ α γ
πρότασις οὐκ ἔχουσιν ἥτω πρὸς
ἀλλήλας. ¶ Εἰ δὲ οὖν ἡ ὅτι γνω-
ριμωτέρων καὶ πρότερον, κρείτ-
των· εἰσὶ δ' ἀμφότεραι ὅτι τῷ μὴ
εἶναι τι πρὸς αὐ· ἀλλ' ἡ μὲν, ὅτι πρό-
τερον· ἡ δ', οἷς ὑστέρου· βελτίων
ἁπλῶς ἂν εἴη τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον,
ἡ ἐκθετικὴ κατὰ δεῖξιν. ¶ Ὡ'ςτε εἰ
εἰ ταὐτὸν βελτίων ἡ κατηγορική,
δῆλον ὅτι καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον
ὅτι βελτίων.

1 ¶ Termini igitur similiter collo-
cantur. ¶ Interest autem vtra pri-
matina propositio sit notior, id est
vtrum Ⓖ α τῷ β non inesse, an Ⓖ α
τῷ γ. Cum igitur notius est, con-
clusionē non esse sit, demonstra-
tio *ducens* ad impossibile. cum au
tē *negatio* quæ est in syllogismo[b],
est *notior*: sit *probatio* demonstra-
tiua. ¶ Natura verò prior *est hæc ne-
gatio*, Ⓖ α τῷ β *non inesse*, quàm τὸ α
τῷ γ: quoniam conclusione prio-
ra sunt *ea* ex quibus colligitur cō
clusio: *& hæc quidem negatio*, τὸ α
τῷ γ non inesse, est conclusio: τὸ α
autem τῷ β *non inesse*, *est id* ex quo
colligitur conclusio. ¶ Non enim
si quid refelli potest, *continuò* hoc
est conclusio: illa verò *per quæ re-
fellitur, sunt ea* ex quibus *concludi-
tur*. sed id ex quo *conclusio colligi-
tur*, est syllogismus, qui ita habet,
vt *ad conclusionem* affectus sit vel
vt totum ad partem[c], vel vt pars
ad totum[d]: illæ autē propositio-
nes, α β, & α γ, non sunt ita inter
se affectæ[e]. ¶ Si igitur *demonstra-
tio* quæ *est* ex notioribus & prio-
ribus, *est* præstantior: amb æ[f] autē
ex eo quod quidpiam non est, fi-
dem faciunt, sed altera ex priori,
altera ex posteriori: profectò de-
monstratio primatina est melior
Ⓖ *ducens* ad impossibile. ¶ Quo-
circa si hæc[h] melior *est* attributi-
ua: perspicuum *est*, *eam*[i] etiam *du-
centē* ad impossibile, esse meliorē.

a In demonstra-
tione ducitur ad
impossibile, vt
in 2. Analyt. Demo-
stratio-
nē ostensiua.

b Obserua negā
tionem quæ est
in syllogismo, di
ficiliorē conclu-
sionē negatiuā.
go conclusio nō
est pars syllogis-
mi.

c Vt in prima &
secunda figura, in
quibus propositi-
ones sunt ma-
gis conuertibiles
quam conclusio.

d Vt in tertia fi-
gura, in qua pro-
positiones sunt
magis partes ela
tæ quam con-
clusio.

e Sub. quatenus
pertinent ad de
monstrationē de
ipsum ad inesse
medii, id est, qua
tenus ex α & γ col
ligitur α β.

f Id enim habet
rationem notius
vel partis, ex cu-
ius veritate quid
ipsum colligitur:
huc verò non ex
veritate τῶ α γ
colligitur τὸ α β,
sed ex falsitate τῶ
α γ probatur falsi
tas τοῦ α β.

g Maior propo-
sitio.

h Demonstratio o-
stensiua esse potest
ipsis prioribus
& notioribus,
quàm demonstra
tio ducens ad im
possibile.

i Conuersio.

k Priuatiua.

l Vt probatum
fuit cap. præced.

m Demonstra-
tionē attributiuā.

Quæ sit scientia certior & prior, vel minùs certa & posterior, CAP. XXIV.

ESt autē scientia exquisitior, & prior q̄ *alia* scientia: nempe ea *qua percipitur* quod *sit* & cur *sit*, quàm ea *qua cognoscitur solum* quod *sit*, sine *cognitione* cur *sit*[a]. ¶ Et quæ non *est* de subiecto[b], quàm ea quæ *est* de subiecto[c]: vt arithmetica, quàm musica. ¶ Et quæ *est* ex paucioribus, quàm ea quæ *est* ex adiectione. Dico autē ex adiectione: veluti, vnitas est substantia [d]absque situ, punctum est substantia non sine situ: hanc vero ex adiectione.

Ἀκριβεστέρα δ' ἐπιστήμη ἐπιστήμης, καὶ πρότερα, ἢ τὸ ὅτι μὴ, διότι ἡ αὐτή, ἀλλὰ μὴ γνῶσις τὸ ὅτι τῆς τὲ διότι[a]. ¶ Καὶ ἡ μὴ κατ' ὑποκειμένου[b], τῆς καθ' ὑποκειμένου[c]· οἷον ἡ ἀριθμητικὴ τῆς μουσικῆς. ¶ Καὶ ἡ ἐξ ἐλαττόνων, τῆς ἐκ προσθέσεως· οἷον γεωμετρίας ἀριθμητικὴ λέγω δὲ ἐκ προσθέσεως· οἷον μονὰς οὐσία[d] ἄθετος, στιγμὴ δὲ οὐσία θετός· παῦτα δὲ προσθέσεως.

Quæ sit scientia vna, vel plures, CAP. XXV.

1 *Quæ sit vna scientia.* 2 *Quæ sint plures scientiæ.* 3 *Signum sumptum à principijs, quo cognoscitur vtrum sit vna scientia, an plures.* 4 *Alterum signum sumptū à conclusionibus.*

VNa scientia (quæ *scilicet* est [a] vnius generis[e]) est *eorum* quæ ex primis componuntur[f], & partes[g] sunt, aut affectiones horum per se[h]. ¶ Diuersæ scientiæ sunt *eorum*, quorum principia nec ex eisdē *principijs communibus* sunt[i], nec altera ex alteris[k]. ¶ Huius *rei signum est*, cum *quis* ad indemonstrabilia[l] peruenerit. oportet[m] enim ea esse in eodem genere in quo sunt *conclusiones* demonstratæ. ¶ Signum quoque huius *rei est*, cum ea quæ demonstrantur, sunt in eodem genere & syngenea[n].

Μία δ' ἐπιστήμη ἔστιν, ἡ ἑνὸς γένους[e], ὅσα ἐκ τῶν φύσει συγκειται, καὶ μέρη[g] ἐστὶν, ἢ πάθη τούτοις καθ' αὐτά[h]· Ἑτέρα δ' ἐπιστήμη ἐστὶν ἑτέρας ὅσων αἱ ἀρχαὶ μήτε ἐκ τῶν αὐτῶν[i], μήτ' ἄλλαι ἐκ τῶν ἑτέρων[k]. ¶ Τούτου δὲ σημεῖον, ὅταν εἰς τὰ ἀμέσως ἐκβαίνῃ[l] ἐλθεῖν δεῖ[m] ἐν αὐτοῖς ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἐν) τοῖς ὑπὸ ἀποδείξεσιν. ¶ Σημεῖον δὲ καὶ τούτου, ὅταν τὰ δεικνύμενα δι' ἀλλήλων, ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὄντα καὶ συγγενῆ[n].

a In Greeke text his est hyperbaton. Sensus autē hic est: ἀκριβεστέρα δὲ ἐπιστήμη ἐστὶν ἐπιστήμης, καὶ πρότερα ἐστὶν ἡ ἔχουσα τὸ διότι μᾶλλον τοῦ μὴ ἔχουσα. b Quæ verificantur circa subiectum abstractum à suo subiecto, vt arithmetica verificatur de numero luto abstracto à sensibilibus. c Quæ verificantur circa subiectum minùs abstractum, vt musica circa numerum harmonicum & sensibilem. d Vnitas & punctum & cætera quæ in mathematicis tractantur, nō sunt propriè substantiæ, nam mathematicæ tractantur circa quantitatem: sed quantitas in mathematicis sumitur vice subiecti: quorum de ea demōstrantur varia passiones, eorum subiectorum pro tempore quibus ea inesse propriè dicuntur. e Atque hinc elicitur ea vnitas scientiæ, quæ est vnius generis, vt Aristoteles docuit capite 28. lib. 1. Posteriorum. f Vt scientia naturalis constat ex conclusionibus naturalibus, quæ ex principijs naturalibus propriè dictis componuntur. g Vt materia & forma sunt partes corporis, anima & corpus sunt partes animalis. h Vt physica & arithmetica sunt diuersæ scientiæ, quia principia earum non pendent nec colligantur ex principijs quibusdā cōmunib. ac scientia de animabib. & scientia de plantis nō sunt ita diuersæ, quin ambæ earum principia conueniant ex eisdē principijs naturalib. i Vt physica & arithmetica sunt diuersæ scientiæ, quia principia earum non pendent nec colligantur ex principijs communibus, vt ex materia & forma. His igitur verbis Aristoteles ait subiectum diuersæ scientiæ vel vniuersale, vel corpus esse subiectum in scientia naturali, quām specialia & singularia subiecta in lib. de plantis. k Obiecta in scientijs nostris considerari, subiecta, totius partes, & eorundē passiones propriæ. l Scilicet ad principia communia, vt ea quæ sunt in primo libro Euclidis, quæ ipse petit, & quorum veritatem ex se manifestam esse iudicat. m Hoc verbis ostendit se non loqui de scientia vnius conclusionis, sed multarum conclusionū syngenearum, quæ ejusdem naturæ thesim, veram esse. Scientia naturalis, vel arithmetica, &c. n Aristoteles ait subiectum diuersæ scientiæ vel vniuersale, vel corpus esse subiectum in scientia naturali, quām specialia & singularia subiecta in lib. de plantis.

De pluribus demonstrationibus eiusdem rei CAP. XXV.

1 De prima figura. 2 De alia figura.

1 Πλείους δ' ἔστι δείξεις ἐν τῷ αὐτῷ ἐν χωρεῖ, οὐ μόνον ὅταν ἐπὶ τῆς αὐτῆς συστοιχίας[a] λαμβάνωσι μὴ τὸ συνεχὲς[b] μέσον ὅρον, οἷον τὸ α β, τὸ γ δ, καὶ ζ η.

1 Fieri autem potest, vt eiusdē *conclusionis* sint plures demonstrationes nō solum ex eadem classe sumpto termino nō continenter[b] cohærente, veluti *si terminorum a β sumatur* medium γ, & δ, & ζ.

a Ex eadem classe sumuntur media termini, quando alius alii subiiciuntur.
b Interdum medius terminus neutri extremo continetur, cohæret, interdū maiori extremo, interdū minori vt in sequenti exēplo: nā γ cohæret α, non β: verō β, non γ: & ita alii nec sub iacent.

esse in loco	α	¶ Omne corpus est in loco:	
corpus	γ	Omnis homo est corpus:	Ergo
viuens	δ	Omnis homo est in loco.	
animal	ζ	¶ Omne viuens est in loco:	
homo	β	Omnis homo est animal:	Ergo
		Omnis homo est in loco.	

ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑτέρας[d]. οἷον ἔστω τὸ α, μεταβάλλειν· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ δ, κινεῖσθαι· τὸ δὲ β, ἠρεμίζεσθαι· καὶ πάλιν τὸ η, ἠρεμίζεσθαι. ἀληθὲς οὖν καὶ τὸ δ τὰ β, καὶ τὸ α τὰ δ κατηγορεῖσθαι. ὁ γὰρ ἡδόμενος κινεῖται, καὶ τὸ κινούμενον μεταβάλλει. πάλιν τὸ α τὰ η, καὶ τὸ η τὰ β ἀληθὲς κατηγορεῖν· πᾶς γὰρ ὁ ἡδόμενος, ἠρεμίζεται, καὶ ὁ ἠρεμίζόμενος μεταβάλλει.

Sed etiam ex diuersis *classibus* [illegible] *conclusionis* α δ, vt verè: γ β autem, voluptate affici: & rursus γ η, tranquillari, verè igitur & γ δ, & γ α classibus diuersis attribuitur: etenim qui voluptate afficitur, mouetur: & quod mouetur, mutatur. rursus γ α, & γ η, ac γ η, & β verè attribuitur: quicunque enim voluptate afficitur, tranquillatur: & qui tranquillatur, mutatur.

d Ex diuersis classibus dicuntur sumi medij termini, cum alius alium non subiicitur.

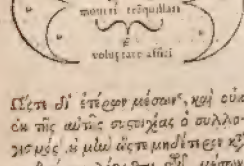

Quicquid mouetur, mutatur:	Quicquid tranquillatur, mutatur.
Quicquid voluptate afficitur, mouetur:	Quicquid voluptate afficitur, tranquillatur:
Ergo	Ergo
Quicquid voluptate afficitur, mutatur.	Quicquid voluptate afficitur, mutatur

ἔστι δ' ἑτέρων μέσων[e], καὶ οὐκ ἐν τῇ αὐτῇ συστοιχίᾳ ὁ συλλογισμός· οὐ μὴν ἀεὶ γε μεταβήσεται ἐπὶ μεταφέρου λέγεσθαι τὴν μέσων. οὐδὲν μὲν γὰρ πρὸς αὐτὸ τι[f] ἀμφω[h]

Quare per diuersa media[e], & non ex eadem classe *conficitur* syllogismus[f]. non *ita* tamen vt neutrum medium de altero dicatur: quia necesse *est* vt ambo[g] alicui[h] eidem

e Probatur reddi conclusio[n]is.
f Id est, [illegible]
g Id est, [illegible]
h Id est, [illegible]

a Id est, perquot medii.
b Vtur syllogismo in secunda figura. Quod demonstratio, vel est necessarium vel plerumque euenturum res formata nec est necessaria, nec plerunque euenit. ergo eo termino non demonstratur.
c Conclusio.
d Minor propositio.
e Maior propositio.
f Minor propositio.
g Conclusio non est propositio.
h Resolutio in simile.
i Fortuitum.
k Id est, cognitio fortuitum nō est scientia. hæc conclusio ita probatur: Scientia est rei vniuersalis; cognitio fortuita non est rei vniuersalis. ergo cognitio fortuita non est scientia.
l Probatur minor. nam si non. nam id est, vniuersale. nam cētus ouis dens est. ergo hic cētus ouis dens est vniuersalis. sed hic cētus ouis dens est fortuitum. ergo fortuitum est vniuersale.
m Id est, fortuita scientia non. n Id est, vniuersale. nam cētus ouis dens est. ergo hic cētus ouis dens est vniuersalis. sed hic cētus ouis dens est fortuitum. ergo fortuitum est vniuersale.
o Id est, fortuitum est vniuersale. ergo vel hoc cētus ouis dens est vniuersale, vel hoc cētus ouis dens est fortuitum. sed cētus quilibet cētus. p Id est, fortuitum est vniuersale. ergo vel hoc cētus ouis dens est vniuersale, vel hoc cētus ouis dens est fortuitum. sed cētus quilibet cētus.
p Vide lib. Categor. cap. 5. part. 17.
q Premissa maior propositionis. cum enim demonstratio non sit vniuersalis, necesse est scientiam demonstrationem esse rei vniuersalis. r Minor propositio. s Conclusio.

infinit. ¶ Considerare autē oportet, quantiesᵃ eriā per alias figuras syllogismus fieri possit eiusdem conclusionis.

De rebus fortuitis.

FortuitumᵇᶜOrtuit autem rei non est scientia per demonstrationem. fortuitumᵈ enim nec est necessarium, nec plerūque euenit, sed est id quod præter hęc fit. demonstratio verō est horum alterius omnis. enim syllogismus est ex necessariis vel per necessarias propositiones vel per eas quæ plerunque vere sunt. & siquidem propositiones sint necessariæ, etiam conclusio est necessaria. sin autem plerumque sunt vere, etiā cōclusio est huiusmodi. Quocirca si fortuitum nec plerumque est, nec necessarium: non poterit esse eius demonstratio.

Per sensum non haberi scientiam demonstratiuam, Cap. xxviii.

1 Sensum non esse rerum demonstratiuarum, quia est rerum particularium, demōstratio uero uniuersalium. 2 Res per sensum cognitas quæri demonstrationem, declaratur exemplo stinguendi. 3 & eclipsis. 4 De præsentibus rebus uniuersalis cognitionis. 5 De variabilis fidei & suspitionis. 6 Obiectionis solutio, de his quæ propter sensum desiderium quæruntur.

NEcᵉ per sensum sit ut sciamus ᵏ. nam¹ etsi sensus ᵐ est rei talis ⁿ, ac non huius alicuius: tamen necesse est sentire hoc aliquid°, & alicubi, & nunc. quod autem est vniuersale & in omnibus, sentiri nequit: quia non est hoc aliquidᵖ, neque nunc: aliqui non esset vniuersale: quod enim est semper & vbique, id dicimus esse vniuersale. Quoniamᵠ igitur demōstrationes sunt vniuersales, vniuersalia ʳ verō non licet sentire: perspicuum ʳ est nō fieri per sensum vt sciamus.

Cap. xxvii

ΤοῦᵇΟῦ δὲ τὶ ἐκ τύχης οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη ἁπλῶς ὅτι ἐκ τύχης δ' οὔτε ἀναγκαῖον οὔτε τὸ πολύ, τὸ δὲ παρὰ τύχης ἐστίν, ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα τῶν προτάσεων. ἡ δὲ ἀπόδειξις ἢ τοιαύτην τοῦτον πᾶς ἢ συλλογισμός, ἢ δι' ἀναγκαίων, ἢ ἐξ ὧν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φερομένων. ἐὰν μὲν γὰρ αἱ προτάσεις ἀναγκαῖαι, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· εἰ δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ τὸ συμπέρασμα τοιοῦτον. ὥστε τὸ ἐκ τοῦ παρὰ τύχης μήτε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, μήτ' ἀναγκαῖον· οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις.

Cap. xxviii

ΟτιᵉδὲΔιὰ μὲν οὖν τούτων δῆλον, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη ἀποδεικτικὴ κατὰ συμβεβηκός· εἰ γὰρ ἡ αἴσθησις ἐστὶ τοιοῦτον, οὐκ ἀεὶ καὶ ἐπὶ τοῦδε ἀλλ' ἐν τῷ νῦν καὶ ἐνταῦθα· οὐ γὰρ καθόλου καὶ ὅτι πανταχοῦ καὶ ἀεί. ἐπεὶ δὲ τὸ καθόλου καὶ ἀεὶ ἐστὶ τῶν ἀναγκαίων, οὐ γὰρ οὕτως ἐστὶν ἢ ἐνδέχεται ἄλλως, οὐδὲ τοῦτο ἐστὶν ἢ ἐνδέχεται ἄλλως, οὐ γὰρ ἀεὶ καὶ πανταχοῦ καθόλου φαμὲν εἶναι τὸ τοιοῦτον, τοῦτο δ' ἐστὶν ὃ φαμὲν εἶναι τὸ κατὰ συμβεβηκός, ὅτι οὐδὲ ὅτι καθ' αὑτὸ ἀποδεικτόν ἐστιν.

necesse est scientiam demonstratiuam esse rei vniuersalis. r Minor propositio. s Conclusio.

¶ Ἀλλὰ δῆλον ὅτι καὶ εἰ ἰδὼν αἰσθάνοιτο, ὅτι τὸ ἔγγιον ἀνοίσει ὀρθῆς ἴσας ἔχει τὰς γωνίας· ἐζητοῦμεν δὲ διὰ τί· οἷον τί τὸ μέσον· ἢ οὐχ (ὡς φασί τινες) ὑπῆρχε μέσα· αἰσθάνεσθαι μὲν γὰρ αὐτῆς καὶ τοῦτο ἐστὶν ἢ ἀπορῆσαι, τί τὸ καθόλου γνωρίζειν ἐστί.

¶ Διὸ καὶ εἰ δεῖ τὰς σελήνας εἰ τὰς ἀντιφράξεις μὴ αἰσθήσεσθαι τῶν χρόνων, οὐκ ἂν ἠδεμεν τὴν αἰτίαν τῆς ἐκλείψεως ἡμᾶς· ἂν μὲν γὰρ ὅτε νῦν ἐκλείπει, καὶ οὐ διὸν ὅλως. οὐδὲ τῶν καθόλου ἢ αἰσθησις. οὐ μὴν ἀλλὰ ἐν τῷ θεωρεῖν πολλάκις τοῦτο συμβαίνων, τὸ καθόλου ἀθρήσαντες, δεῖ δεῖξαι τὰς μέν, ἐν δὲ τῇ καθέκαστα πλείοσιν, τὸ καθόλου δῆλον. ¶ Τὸ δὲ καθόλου, φανερὸν ὅτι δηλοῖ τὸ ἀΐπον. ὃς ἐπὶ πλείστων τὴν πρότασιν ἢ καθόλου τριῶν πρώτων ἀμέσων στέγει ἢ τῆς νοήσεως, ὅσων ἔστιν τὸ ἄπειρον. ἔξω δὲ τῆς τριάδος ἄλλος λόγος. ¶ Φανερὸν οὖν ὅτι ἀδύνατον, τὰς ἀϊδιότητας, ὑπάρχειν ἀεὶ τὴν ἀπόδειξιν, εἰ μή τις τὸ ἀϊδιαίνειν τοῦτο λέγοι, τὸ ὑπάρχειν ἔχειν δι' ἀποδείξεως.

¶ Εἰ δή τι ἐνία ἀναγόμενα εἰς ἀϊδιότητας ἐκλείπει· ἐν τοῖς φθαρτοῖς ἔσται ἐνία δὲ εἰ ἐφθάρη μὴν, οὐκ ἂν ἐζητοῦμεν, οὐχ ὡς εἰδότες τὸ ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς ἔχοντες τὸ καθόλου ἐν τῷ ἁπλῶς. οἷον εἰ τὸ ἴσον ἐστὶν τετραπλεύρῳ ἰσοπλεύρῳ ὀρθογωνίῳ, καὶ τὸ φῶς διότι· δῆλον μὲν οὖν καὶ ὅτι τὸ φωτίζει, διὰ τὸ ὁρᾶν μὴν χωρὶς ἐφ' ἑκάστης, ταύτας δ' ἅμα ὅτι δεῖ πάσας οὕτως.

¶ Immò plarum *est*, etiam si sensu percipi posset triangulū duobus rectis æquales angulos habere, nos esse requisituros demonstrationem: nec *enim* (vt quidem inquiunt) sciremus, necesse *est* enim sentire particularia: scientia verò est, quia vniuersale cognoscitur. ¶ Idcirco si supra Lunā essemus, & videremus oppositam *esse* terram, nondum cognosceremus causam defectionis. sentiremus enim *Lunā* nūc deficere, nō quamobrem omnino *deficiat*: quia sensus non est rei vniuersalis. verumtamen ex eo quòd videremus sæpe hoc accidere, vniuersali inuestigato demonstrationem haberemus. ex pluribus enim particularibus vniuersale manifestum fit. ¶ Vniuersale autē est magni faciendum, quia patefacit causam. Quocirca eiusmodi rerū, quarū alia est causa, vniuersalis *cognitio* est præstantior sensuum perceptionibus, & intelligentiā. primorum autem *principiorū* alia est ratio. ¶ Perspicuū igitur *est* fieri non posse vt propter sensum sciatur aliquid demōstrabile. nisi quis sentire, hoc appellet, scientiā habere per demōstrationē. ¶ Sunt verò nonnulla, quæ ob sensus defectum refertuntur inter problemata. quædam enim si videremus, non quæreremus, nō quasi scientes *eorum*, quæ videremus, sed tanquam habētes vniuersale ex eo quod oculis cerneremus. Veluti si videremus vitrū perforatū, & lumē pertranſiēs, manifestum esset cur illuminet: quia videremus quidē foramen in singulis *vitris*, simul autem intelligeremus *rem* ita *se habere* in omnibus.

a Id est, non cognosceremus, si propter vitra videremus aliquem oppositi & obscurare solem. Nā sensus non percipere potest Lunam causam eclipsis. Hæc ea ampliùs quærentibus, vt Aristot. docet sequentibus versibus, & 2. lect. 6.

b Quia non cognoscuntur per causam.

c Id est, propter imbecillitatem sensuum, qui non possit percipere quæ nobis certa sunt.

d Hoc exemplū explicat sententiam qui quibusdam humoribus esse corpus, & quatribus quibusdam per vitrū trāsmutereturur, cum non detur penetratio corporum, vt quidam ponunt, sed quia in vitris sunt raritates, & quædam per quas lux transit,

2 ¶ *Quod non sint eadem omnium principia. Ratio prima, quia alia sunt naturalia scibilia.*

2 Secunda, quæ principia sint per se nota & indemonstrata. 3 Tertia, quæ principia vere indemonstrata. 4 Quarta, quia non demonstratur ex aliis principiis communibus, sed ex additis quæ sunt propria. 5 Quinta, quæ principia non sunt multo pauciora conclusionibus. 6 Sexta, quia conclusiones sunt infinitæ, verum non vere sunt. 7 Septima, quæ alia sunt principia necessaria absolute convertuntur. 8 Explicat. 9 ¶ Refutatio quorundam moderatorum, qui dicere ausi sunt eadem esse principia. Si dicantur eadem esse, quæ sunt, ea à se ipsis non differunt. 10 Si eorum alia principia sint, quæ inania dicantur quodammodo. 11 Si dicantur eadem esse propositiones primæ & immediatæ. 12 Si dicantur principia esse eadem genere, ac differre specie.

Θεώρημα. Non contingunt falsæ conclusiones ex veris principiis per se. Ἀρχὴ δὲ συλλογισμῶν ἁπλῶν καθόλου ἡ τοῦ μέσου πρὸς ἑκάτερον τῶν ἄκρων πρότασις. Principium syllogismorum simplicium universalium est propositio medii ad utrumque extremorum.

Ἀρχὰς δὲ αὐτὰς ἀρχὰ ἁπάντων εἶναι τῶν συλλογισμῶν, ἀδύνατον. ἔχωσιν μὲν λογικῶς διωρισμένοι οἱ μὲν τὸ ἀληθὲς εἶναι τῶν συλλογισμῶν· οἱ δὲ, ψεῦδος. κἀν γὰρ ἐκ ἀληθῶν συλλογίσωνται, ἀλλ' ἁπλῶς τὸ γίνεται. οἷον εἰ τὸ α κατὰ τοῦ γ ἀληθὲς, τὸ δὲ μέσον τὸ β ψεῦδος· οὔτε τὸ β κατὰ τοῦ γ ὑπάρχει, οὔτε τὸ α κατὰ τοῦ β.

Principia autem horum omnium principium esse, impossibile. Habent quidem logicè definita alii verum esse syllogismorum, alii falsum. Etsi enim ex veris concludant, non propterea verum est. Ut si A de C verum est, medium autem B falsum: neque enim A de B inest, neque B de C.

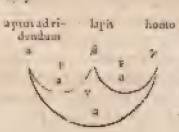

Bar Omnis lapis est aptus ad ridendum:
Bar Omnis homo est lapis:
Ergo
Omnis homo est aptus ad ridendum.

Sed si harum propositionum media accipiatur, falsæ erunt propositiones prosyllogismorum: quia omnis cõclusio falsa ex falsis principiis efficitur. verè autem ex veris. differunt autem falsa & vera. ¶ Deinde nec falsæ conclusiones ex eisdem principiis colligantur. etenim sibi invicem falso attribuuntur & contraria, & quæ non possunt simul esse: veluti iustitiam esse iniustitiam, aut ignorantiam: & hominem esse equũ aut bouem: & æquale esse maius, vel minus. ¶ Ex iis autem quæ posita sunt, ita probari possit: quia nec omnium verarum eadem sunt principia. multarum enim principia genere differunt, nec aptari quibusuis possunt. veluti vnitates punctis non aptantur:

Ἀλλ' ἐὰν τούτων μέσα λαμβάνηται τῶν προτάσεων, ψεῦδος ἔσται τὰ, διὰ τὸ πάντ' συμπερασμα ψεῦδος εἶναι ψευδῶν ὄν. τὰ δ' ἀληθῆ ἐξ ἀληθῶν. ἔστιν δὲ τὰ ψεῦδη καὶ ταληθῆ. ¶ Εἶτα οὐδὲ τὰ ψεῦδη ἐναντία τοῖς ἀληθέσι. ἐστι γὰρ ψεῦδος ἀλλήλοις, καὶ ἐναντία, καὶ ἀδύνατα ἅμα εἶναι. οἷον τὸ τὴν δικαιοσύνην εἶναι ἀδικίαν, ἢ ἄγνοιαν ἢ ἐπιστήμην· καὶ τὸν ἄνθρωπον, ἵππον, ἢ βοῦν· ἢ τὸ ἴσον, ἢ μεῖζον ἢ ἔλαττον. ¶ Ἐκ δὲ τῶν κειμένων, ὧδε· οὐδὲ γὰρ τῶν ἀληθῶν αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ πάντων. ἕτεραι γὰρ πολλῶν τῷ γένει αἱ ἀρχαί, καὶ οὐκ ἐφαρμόττουσιν. οἷον αἱ μονάδες τοῖς σημείοις οὐκ ἐφαρμόττουσιν.

a Non ex principiis & natura demonstrationis.

b Id est, si propositiones probentur per prosyllogismos.

c Non esse eorum eadem principia.

d Id est, ea quæ non sunt ex genere eadem esse principia.

ώ ῤ ἴσαι εἰσὶ τρισὶ δυσὶν αἱ γωνίαι.

α Ἀλλ' ἀνάγκη ἐν ἑνὶ γένει εἶναι. α ἀλλ' ἀνάγκη ἐν ἑνὶ γένει εἶναι τὰς ἀρχάς· ἢ γὰρ ἐν μέσοις ἐστὶν, ἢ ἐν ἄκροις· ἐν ἄκροις δὲ ἐστὶν, ἐν οἷς ἐστὶ τὸ ὅτι· ἐν μέσοις δὲ, ἐν οἷς ἐστὶ τὸ διότι· ἔστι γὰρ ἐν τούτοις ἀναπόδεικτον καὶ ἄμεσον. ¶ Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς ἀξίωμα καὶ ὑποθέσεις ἀναγκαῖον εἶναι· ἐξ ὧν γὰρ ἀποδείκνυται τὰ ἀποδεικτὰ, ταῦτα δ' ἐστὶν ἀξίωμα καὶ ὑποθέσεις· ἀξίωμα μὲν οὖν ἐστὶν, ὃ ἀναγκαῖον ὂν ἐπίστασθαι τὸν μανθάνοντα τι, ὅμως ἐστὶ καὶ χρῆσθαι αὐτῷ πρὸς τὰ μανθανόμενα· ὑπόθεσις δὲ, ἃ μὴ ἐπιστάμενος ὁ διδασκόμενος τι, ὅμως ὑπάρχει μέντοι μηδ' ὂν δείκνυται τῷ διδάσκοντι. ¶ Ἔτι αἱ ἀρχαὶ, οὐ πολλαὶ ἐλάττους τῶν συμπερασμάτων· αἱ μὲν γὰρ ἀρχαὶ πρὸς τὰ συμπεράσματα, ἀπείρως· οἱ δ' ὅροι, πεπερασμένοι. ¶ Ἔτι αἱ ἀρχαὶ, αἱ μὲν ἐξ αὐτῶν εἰσιν· αἱ δὲ, οὐ διὰ τούτων· αἱ μὲν ἐξ αὐτῶν, ἃ ἐστὶ τῷ γένει τὰ ὑποκείμενα· αἱ δὲ, οὐ διὰ τούτων, ἀλλὰ διὰ τῶν ἐν τούτοις ὑπαρχόντων. ¶ Οὐκοῦν μὴ σκοπουμένοις, ἀδύνατον τὰς αὐτὰς ἀρχὰς τῶν πεπερασμένων, ἀπείρων εἶναι τὸν συμπερασμάτων. ¶ Εἰ δ' ἄλλως πως λέγοιτο, οἷον ὅτι αἱ μὲν γραμμικῆς, αἱ δὲ ἀριθμῆς, αἱ δὲ ἰατρικῆς· τί αὖ εἴη τὸ λεγόμενον ἄλλο, πλὴν ὅτι εἰσὶν ἀρχαὶ τῶν ὑποκειμένων; τὸ δὲ, τὰς αὐτὰς φάναι, γελοῖον, ὅτι αὐταὶ αὐταῖς αἱ αὐταὶ· πάντα γὰρ οὕτω γίνεται καὶ ταὐτά.

¶ Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἐξ ἀρχῆς πειρᾶσθαι δεικνύειν ὁπωσοῦν τὸ δεῖν τὰ ζητεῖν ἀπ' ἀρχῆς εἶναι τὰς αὐτὰς ἀρχάς. λίαν γὰρ δόξειεν ἂν τις φαυλίζειν μανθάνουσι τὸ γίνεται, οὐκ ἐν τῇ ἀναλύσει δ' ἀναπεν-

ercorum illæ non habent sedem: hæc vero habent. necesse autem vel ad medium peruenire *terminum*: vel sic primæ vel infimæ, vel alios intra, alios extra *extremos*. ¶ Sed nec principium communium quædam esse possunt, ex quibus omnia ostendantur. Dico autem communia vt illud, Quodcunq; affirmare aut negare *licet* } genera enim entium *sunt* diuersa: & alia quantis, alia qualibus solis inhiat, quibuscum demonstratur ex *principiis* communibus. ¶ Præterea principia non multo pauciora *sunt* quàm conclusiones [1], principia namque sunt ipsæ propositiones: propositiones autem vel assumpto vel interiecto termino fiunt. ¶ Præterea conclusiones sunt infinitæ: termini vero finiti[2]. ¶ Præterea principiorum alia sunt ex necessitate, alia contingentia. ¶ Si igitur considerantibus *apparebit* fieri non posse vt eadē sint principia finito, cum infinitæ sint conclusiones. ¶ Quòd si alio quodā modo dicat aliquis *eadē esse principia*, veluti quia hæc sunt geometriæ, illa numerorū, alia medicinæ: hoc quid aliud est, quam esse principia scientiarum? Ridiculum autem *est*, si quis dicat eadem esse, quia ipsa à se ipsis nō differunt. hoc enim omnia facit eadem. ¶ At vero neque hoc, ex omnibus demonstrari quodlibet, est quærere omnium esse eadem principia[3]. hoc enim *est* valdè inceptum. neque enim in manifestis disciplinis [4] hoc licebit in resolutione fieri potest[5].

[1] Scholiast. principia transformantur in assumpta: assumpta alij termini. [2] Hæc non est differre principia, si demonstrationis finem in vna figura, in vna propositione, in vna conclusione, in vna scientia, vel in pluribus considerare: aliam vero in alia. [3] Quæ vnius est scientiæ, ea non probantur sub vtraque communi. [4] Id est, alias demonstrationes fieri in vna figura, in qua modus terminorum alius est, & in alia. [5] Quæ vnius scientiæ principia sunt, ea non possunt in alia scientia probari.

quoniam immediatæ propositiones sunt principia, alia verò cancellatis iis assumpta propositionum immediatarum[a]. ¶ Vt quis autem dicat primas immediatas propositiones esse principia: vna ut quoque genere est[b].

¶ Quo[c] autem *sunt principia* vtcunque omnibus sicut oportet demonstretur quoddam, nec *ex principia* sunt ita diuersa, vt singularum scientiarum sint diuersa: relinquitur vt eiusdem generis sint omnium principia[d], sed ex his hæc, ex illis illa *demonstretur*. sed & hoc accidere non posse constat quippe cum constet esse diuersa genere principia esse eorum quæ genere differunt. nam principia duplicia *sunt*, id est, ex quibus, & circa quod. *principia* igitur ex quibus, *sunt* communia[e]. *principia* verò circa quæ, *sunt* propria, vt numerus[f], magnitudo[g].

[a] Qui igitur principia propria & communia probant, ea sunt principia ex quibus demonstrationes fiunt, non tamen omnia principia communia, sed quæ ad scientiam subiectam pertinent. [b] Id est, ut dicit Themistius, non esse principia propositiones vniuersales, sed singulares. [c] Quo modo igitur principia sint genere diuersa. [d] Vt arithmetica, quæ est circa numeros, & geometria, quæ est circa magnitudines. [e] Vt communes animi conceptiones, quæ sunt communia omnibus artibus. [f] Circa quem versatur arithmetica. [g] Circa quam versatur geometria.

αἱ δὲ ἄμεσοι πρότασεις, ἀρχαί· ἐπεὶ δὲ συμπέρασμα, πρότασις φάσις τινὸς τινὸς πρότασις ἀμέσου[a]. ¶ Εἰ δὲ λέγοι τις τὰς πρώτας ἀμέσους προτάσεις, τὰς αὐτὰς εἶ ἀρχὰς μία ἐν ἑκάστῳ γένει ἐστίν[b]. ¶ Εἰ δὲ μήτε ὧδε ἁπασῶν δεῖ δεῖν δεικνύναι ὑπάρχειν, καθ' οὗτος ἑτέρας οὐκ ἔσται ἐπιστήμης ἐπ' ἐκείνας λαμβάνειν ἀπορήσει· αἱ ἀρχαὶ πάντων[c], ἀλλ' ἐκ τινῶν μὲν τινῶν, ἐκ δὲ τινῶν τινῶν, φανερὸν δὲ καὶ τοῦτο ὅτι οὐκ ἐνδέχεται, διὰ τοιοῦτο[d]· ἓν γὰρ ἄλλων ἀρχαὶ τῶν ἡγῆσει εἶναι· αἱ γὰρ ἔμπροσθεν τοῦτο καὶ αἱ δὲ ἀρχαὶ ἀντίθεσις ὧν ὁ μὲν ἀνὴρ ὧν, καὶ ὁ μὲν οὐκ ὢν, καὶ αἱ δὲ ὧδε ὁ ἴδιος, οἷον ἀριθμός, μεγέθος[e].

[a] Definitio hæc videtur falsa esse, quia falsum ex vero & ex falso aliter & aliter fluere potest, cum ex vero non fluere possit, nisi verum. [b] Non vna tantum. [c] Non ex his omnibus opinatis. [d] Quæ sit summa & ratio huius loci. [e] Ad ea quæ, si sint assumenda sint, quæque demonstranda.

AFFINIA SCIENTIÆ DEMONSTRATIVÆ, TRACTATVS V.

Distinctio scientiæ & opinionis, CAP. XXX.

[a] Differunt scientia & opinio, quia scientia est vera & falsa aliter & aliter se habere potest, opinio autem vera non potest aliter se habere, ut dictum est. [b] Non vna tantum. [c] Quæ sit summa & ratio huius loci. [d] Ad ea quæ, si sint assumenda sint, quæque demonstranda. [e] Ex quibus ad scientiam pertinentia. [f] Ex quibus fluunt & opinantur. [g] Confutatio.

ΔΙΑΦΕΡΟΥΣΙ δὲ τοῦ ἐπίστασθαι καὶ τοῦ δοξάζειν τῷ δοξαστὸν μὲν εἶναι καὶ ψεῦδος, ἐπιστητὸν δὲ μὴ ἔστιν ἄλλως πως ἔχειν· τὰ δὲ ἀληθῆ μὲν καὶ ὄντα, ἐνδέχεται δὲ καὶ ἄλλως ἔχειν. ὅλως οὖν περὶ μὲν τούτων οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη, εἰ γὰρ ἐπιστητὸν ἦν, ἦν ἂν ἀδύνατα ἀλλ-

Διαφέρουσιν ἐπιστήμη καὶ ὑπόληψις

1 ἐπιστητὸν

Ἐπιστήμη ἐστὶ κρῖσις μὴ ἐνδεχομένου ἄλλως ἔχειν, ἢ ἐπιστητὸν ἐστὶ κρῖσις μὴ ἐνδεχομένου ἄλλως ἔχειν. ὑπόληψις δὲ ἐστὶ κρῖσις ἐνδεχομένου ἄλλως ἔχειν, ἢ ὑπόληψις ἐστὶ κρῖσις ἐνδεχομένου ἄλλως ἔχειν. ὑπόληψις δὲ ἐστὶ κρῖσις ἐνδεχομένου ἄλλως ἔχειν, ἢ ὑπόληψις ἐστὶ κρῖσις ἐνδεχομένου ἄλλως ἔχειν.

λως ἔχειν, τὰ δυνατὰ ἄλλως ἔχειν) ἀλλ' ὅμως ἐδόξασε τινὲς (λέγω δὲ νῦν, ἀρχὴν ὑπολαμβάνοντες) οὐσ' ὁ ὁρισμὸς αὐτῆς ἐστιν. (τὸν δ' ὅρον τοῦτον λαμβάνω τὸν ἀμέσου προτάσεως) ἄλλης δ' ὄντος ὁρισμοῦ, καὶ ὑπάρξει τὸ ὑποκείμενον, καὶ δέξαι, καὶ τὸ δόξῃ τοῦτον λεγόμενον· ὥστε λείπεται μὲν δέξαι εἶναι τὸ ἁπλῶς μὲν ὑπὸ λόγου ἀναγκαίου μόριον δὲ καὶ ἄλλως ἔχειν. τοῦτο δ' ἐστὶν ὑπόληψις τῆς ἀμέσου προτάσεως, ἐὰν μὴ αἰτῆται κύριος.

¶ Καὶ ὁμολογούμενον δ' οὕτως τοῖς φαινομένοις. ὑπὸ γὰρ δόξα. ἀβέβαιον· καὶ ἡ φύσις ἡ τοιαύτη.

¶ Πρὸς δὲ τούτοις, οὐδεὶς οἴεται ἐπίστασθαι, ὅταν οἴηται ἀδύνατα ἄλλως ἔχειν, ἀλλ' ὅταν ἔῃ μὲν οὕτως, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἄλλως· οὐδὲν κωλύει τότε δόξαζειν. ὡς τῷ μὲν τοιούτῳ δόξης ἐστὶν τὸ δ' ἀναγκαίου, ἐπιστήμη.

¶ Πῶς οὖν οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸ δόξασαι καὶ ἐπίστασθαι. ¶ Καὶ δῆλα τὰ οὕτω ἔστιν ἡ δόξα ἐπίστημη, εἰπὲς ζήσου ἅπαν ὁ οἶδεν ἐνδέχεσθαι δόξαζειν; ἀκολουθήσει γὰρ ὁ μὲν εἰδώς, ὃ δὲ δόξαζων, δῆλον ὅτι μίσειν, ἵνες εἰς τὸ ἄμεσα ἔλθῃ. ἔστ' ἄπειρ ἐκεῖνος οἶδε, καὶ ὁ δοξάζων οἶδεν· ὡς περ γὰρ καὶ τὸ ὅτι δοξάζειν ὅτι, καὶ τὸ διότι. τοῦτο δὲ τὸ μίσειν.

¶ Εἰ μὲν οὖν οὕτως ἐστὶν ἐπιστήμη τὰ μὴ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν, ὡς περ ἐγένετο τοῖς ὁρισμοῖς, οἱ ὧν ὑπάρξειεν· οὐδὲ δόξασει, ἀλλ' ἐπιστήσεται; εἰ δ' ἀληθῆ μὲν δῆ, οὐ μὴν τοῦτό γε ὑπῆρξεν ὑπάρχειν κατ' οὐσίαν καὶ τὸ εἶδος, δοξάζει, καὶ οὐκ ἐπιστήσεται· ἀλλ' ἔστιν, καὶ τὸ ὅτι, καὶ τὸ διότι, ἵνα μὲν δῆλα τὰ ἀμέσων δοξάσῃ· ἵνα δὲ

liter *se* habere, quæ præterea aliter *se* habere) sed neque intelligentiam, (voco enim intelligentiam principium scientiam indemonstrabile. hæc autem est existimatio propositionis immediatæ) atque vera est intelligentia, & scientia, & opinio [b], & quod per hæc dicitur [c]: quamobrem restat, vt opinio sit circa id quod est quidem verum, aut falsum, sed potest etiam aliter *se* habere. talis [d] est existimatio immediatæ propositionis & non necessaria. ¶ Atque hoc *est* consentaneum his quæ apparent. nã opinio est res incostans. & natura eius est eiusmodi.

¶ Præterea nemo putat *se* opinari, nõ scire, cùm putat rem non posse aliter *se* habere, cum autem putat rem ita esse, verum aliter quoque *rem* posse *se*: tunc nihil prohibet quo minus opinetur, quasi talis [e] rei sit opinio, necessaria vero scientia.

¶ Quomodo igitur non licet idem opinari & scire? Et cur opinio non est scientia, si quis posuerit, quodcunque nouit, de eo opinionem habere posse? persequetur enim media, & qui scit, & qui opinatur, donec ad immediata perueniatur, quare si ille nouit rem quæ opinatur, nouit. vt enim licet opinari quod sit, ita etiam cui *sit*, hoc autẽ est medium. ¶ An si nata essent illa quæ nõ possunt aliter *se* habere, vt *existimat se* habere definitiones per quas demonstrationes constant, non opinabitur, sed sciet? Si vero *existimabit* vera quidem esse, non tamen hæc ipsa inesse secundum essentiã & secundum formam, vere opinabitur, nõ autẽ sciet, & quòd *sit*, & cur *sit*, si per immediata opinatus fuerit illa

[a] Cognitionem vocat rem.
[b] Omnia prædicta, & alia vera, & falsa, habet opinio.
[c] Opinio est circa id quod est quidem verum, aut falsum, sed potest etiam aliter se habere.
[d] Definitio est immediata propositio.
[e] Quæ non possunt aliter se habere.

rò non per immediata, opinabitur fore quòd sit. ¶ Eiusdem autem rei opinio & scientia non omnino sunt. sed quemadmodum & falsa & vera opinio *sunt* aliquo modo eiusdem *rei*, ita enim scientia & opinio *sunt* eiusdem *rei*. *Siquis* enim *dicat* & opinionem veram *de* homine, vt scilicet nonnulli[a] affirmant, eiusdem rei esse: accidit vt absurda probet cum alia, tum hoc, nō opinari *unumquid* quod opinatur falsò[b]. Quia verò idem dicitur multis modis: alio modo[c] possunt *esse eiusdem rei*, alio modo[d] non *possunt*. verè enim opinari dimetienti esse commutationem mensuram *cum latere*, absurdum *est*. sed quia dimetiens, circa quam opinione *versantur*, est *una* & eadem res cita *opiniones sunt* eiusdem rei. vtriusque[e] verò essentia *quæ* in definitione *ponitur* non est eadem. Similiter autem & scientia & opinio *sunt* eiusdem *rei*. altera[g] namque ita *est* de animali, vt non possit non esse animal: altera[h] verò, vt possit. veluti si altera sit de eo quod est id ipsum quod homo. altera verò *sit* quidem de homine, non tamen de eo quod est id ipsum quod homo[i]. eadem enim res, homo scilicet, non eodem modo accipitur[k]. ¶ Ex his autē per quæ ostenditur fieri non posse vt eandē rem simul opinetur *quis* & sciat. alioquin existimaret eādē rē aliter *se* habere *posse* & nō aliter *se habere posse*: quod fieri nequit. in alio verò *& alio homine* verūm. esse poterit de eadē re, vt dictū fuit. in eo verò nō est ita possibile. alioquin simul existimabit, exempli causā, hominē esse id ipsum quod animal: (hoc enim est, non posse esse non animal) & non id ipsum quod animal: hoc enim est, posse *esse* nō *animal*. ¶ Reliqua, *in quo* quomodo distinguere

[a] Illi dicebant verum & falsum esse eiusdem rei, tantum ex opinionis, & vidē ne ea esse videatur, quæ videtur absurda, & dubia videri debet. & eandē hanc sententiam multis in locis refellit, quæ opinio falsa, sed vera.

[b] Nam si re ipsa dimetiens, quam opinio rē vera opinio falsa, quæ est opinio, nō vera falsa, sed vera.

[c] Id est, quatenus multis opinionibus rem vera quam falsa, fieri de eadem re diuersis.

[d] Sub. opinio re ipsa dicendo falsa.

[e] Vt hoc eiusdē rei de eadem re, id est ut eadem modo verissimum esse eandē rem, & falsissimum dicamus. [g] Id est, alia res est dimensum esse comparabile latere, alia res, ob quā opinio falsa. [h] Id est opinio, quæ est vera de homine. [i] Ita opinione & re fallitur.

μὴ ἀξιῶ τῷ ἀνέστην, τὸ ὅτι μόνον δοξάσει; ¶ Τοῦ δ' αὐτῆ δόξαι καὶ ἐπίστασθαι οὐ πάντως ἔχει. ἀλλ' ὥσπερ καὶ ψευδὴς καὶ ἀληθὴς τὰ αὐτὰ ἔστιν ἐνδέχεται, οὕτω καὶ δόξαι καὶ δόξα τὰ αὐτά. καὶ γὰρ δόξαι ἀληθῆ καὶ ψευδῆ, ὡς μέν τινες λέγουσι, τὰ αὐτὰ εἶναι, ἄτοπα συμβαίνει ἀμφισβητεῖσθαι, ἀλλὰ τὸ μὴ δοξάζειν ἢ δόξαζειν ψεύδεσθαι. ἐπεὶ δὲ τὸ αὐτὸ πλεοναχῶς λέγεται, ἔστι μὲν ὡς ἐνδέχεται, ἔστι δ' οὐ ὡς οὐ. τὸ μὲν γὰρ αὐμμέτρον εἶναι τῷ διαμέτρῳ ἀληθῶς δοξάζειν, ἄτοπον. ἀλλ' ὅτι ἡ διάμετρος ἐστὶ τῷ μὴ δέξαι, τὸ αὐτὸ οὕτινα τὰ αὐτὰ. τὸ δὲ τί ἦν εἶναι ἑκατέρῳ κεῖται τὸν λόγον, οὐ τὸ αὐτό. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπιστήμη καὶ δόξα τὰ αὐτά. ἡ μὲν γὰρ, οὕτως τὸ ζῷον, ὥστε μὴ ἐνδέχεσθαι μὴ εἶ ζῷον ἡ δ', ὥστ' ἐνδέχεσθαι. οἷον εἰ μὲν ὃ παρ' ἀνθρώπου ἐστὶν ἡ ἀνθρώπου μέν, μὴ ὅπερ δ' ἀνθρώπου, τὸ αὐτὸ γὰρ ὅ τι αὐθρωπος, πρὸς οὐ τὸ αὐτό[k]. ¶ Φανερὸν δ' ἐκ τούτων, ὅτι οὐδὲ δοξάζειν ἅμα τὸ αὐτὸ ἧ ἐπιστατὸν ἐνδέχεται. ἅμα γὰρ ἂν ἔχοι ὑπολαμβάνειν τὰ ἀλλως ἔχειν, καὶ μὴ ἄλλως τὸ αὐτὸ ὅπερ οὐκ ἐνδέχεται. ἐν ἄλλῳ μέν γὰρ ἐκφανεται ἦ ἐνδέχεται τὰ αὐτά, ὡς εἴρηται. ἐν δὲ τῷ αὐτῷ οὐδ' οὕτως οἷόν τε. ἔξει γὰρ ὑπολαμβάνειν ἅμα, οἷον ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὅπερ ζῷον, (τοῦτο γὰρ ἦν τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι εἶ) μὴ ζῷον· καὶ μὴ ὅπερ ζῷον· τοῦτο γὰρ ἔστω τὸ ἐνδέχεσθαι. ¶ Τὰ δὲ λοιπὰ, πῶς δεῖ διορίσαι,

ἐπὶ τὸ ἀξιωσίας[a], καὶ νοῦ[b], καὶ ἐπιστήμης[c], & τέχνης[d], καὶ φρονήσεως[e], καὶ σοφίας[f]· τὰ μὲν, φυσικῆς[g]· τὰ δὲ, ἠθικῆς[h] θεωρίας μᾶλλον ἔξιν.

oportet dianœam[a], & intelligẽtiam[b], & scientiam[c], & artẽ[d], & prudentiam[e], & sapientiam[f]: partim ad naturalẽ[g], partim ad moralem[h] contemplationẽ magis pertinent.

a Id est, cogitationem cum consuetudinem.
b Cognitionem principiorum per cognitionem.
c Cognitionem conclusionis.
d Cognitionem cuius finis est effectus.
e Cognitionem cuius finis est actus.
f Cognitionem compositam ex intelligentia & scientia.
g Id est, ad lib. de anima.
h Vide lib. 6. Ethic. Nicomach.
i Vel solertia, vel acumine.
k Eam partem laudem habere quę est ad Solem conuersa.
l Id est, causas, quæ accipiuntur pro mediis terminis in demonstrationibus. vide Arist. 8. Phys. lib. seq. c. 2. ait causam esse medium. Mild est, conclusionibus.
n Vir sagax & acutus.

De sagacitate[i], Cap. xxxi.

Ἡ δὲ ἀγχίνοια ἔξις εὐστοχία τις οὖσα ἀσκέπτως ἐν χρόνῳ τῷ μέσου. οἷον εἰ τις ἰδὼν ὅτι ἡ σελήνη τὸ λαμπρὸν αἰεὶ ἔχει πρὸς τὸν ἥλιον[k], παρὼν συνένοησε διὰ τί τοῦτο· ὅτι διὰ τὸ λάμπειν ἀπὸ τοῦ ἡλίου· ἢ ἰδὼν πλουσίῳ, ἐγὼ διότι δανείζεται· ἢ διότι φίλοι, ὅτι ἐχθροὶ τῷ αὐτῷ. πάντα γὰρ τὰ αἴτια τὰ μέσα[l], ὁ ἰδὼν τὰ ἄκρα[m], ἐγνώρισε[n]. τὸ λαμπρὸν εἶναι τὸ πρὸς τὸν ἥλιον, ἐφ' οὗ α τὸ λάμπειν ἀπὸ τοῦ ἡλίου, β σελήνη, τὸ γ ὑπάρχει διὰ τὴν μὲν σελήνην τῷ γ τὸ β. τὸ λάμπειν ἀπὸ τοῦ ἡλίου τῷ δὲ β τὸ α, τὸ πρὸς τὸν εἶναι τὸ λαμπρὸν, ἀφ' οὗ λάμπει· ὥστε καὶ τῷ γ τὸ α ὑπάρχει τῷ β.

SAgacitas autẽ est bona quædam mentis cõiectatio in brevissimo tempore. veluti si quis videns Lunam semper Solem versus splendere[k], confestim intelligat, cur hoc *fit*, *nempe* quia illustratur à Sole: aut *videns* colloquentem cum diuite, cognoscat *eum ideo colloqui* quia *pecuniam* mutuatur: aut *sciat* cur *duo aliqui* sint amici, quia *eosdem* habent inimicos. omnes. n. medias causas[l], perspectis extremis[m], cognouit[n]. *Esto*, Solẽ versus splẽdere, illustrari à Sole, & Luna, & γ. ineſt igitur Lunæ, τῷ γ, & β, *id est* illustrari à Sole. τῷ δὲ β autem & α, *hoc est*, illud versus splendere, à quo illustratur. quare etiam τῷ γ & α ineſt per β.

Quicquid à Sole illustratur, Solem versus splendet.
Luna à Sole illustratur
Ergo
Luna Solem versus splendet.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

Α' ΝΑΛΥΤΤΙΚΩΝ

ΥΣΤΕΡΩΝ ΤΟ' ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ARISTOTELIS

ANALYTICORVM

POSTERIORVM *LIBER* II.

IVLIO PACIO

interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS LIBRI II. POSTERIORVM ANALYTICORVM.

TRACTATVS I.

- Quæstionum
  - Numero, & ordine. *Cap.* 1.
  - Scopo. *Cap.* 2.

TRACTATVS II.

De
- Rerum essentia & definitione.
  - De probanda essentia & quiditate.
    - Dubitationes.
      - Separatio definitionis & demõstrationis. *C.* 3.
      - Quid resit, non posse probari
        - Per syllogismum. *Cap.* 4.
        - Per diuisionem. *Cap.* 5.
        - Per definitionem
          - Ipsius quid est. *C.* 6.
          - Cõtrarij.
        - Vllo modo. *Cap.* 7.
    - Vera expositio.
      - Quomodo probetur. *Cap.* 8.
      - Quænam probetur, vel non. *Cap.* 9.
  - Quid & quotuplex sit definitio. *Cap.* 10.

TRACTATVS III.

- Causis
  - Per quas demonstratur. *Cap.* 11.
  - Eorum quæ sunt, vel fiunt, vel fact sunt, vel futura sunt. *Cap.* 12.

TRACTATVS IV.

- Inuentione
  - Eorum quæ attribuuntur in quæstione quid est,
    - Methodo diuisiua. *Cap.* 13.
    - Methodo inductiua. *Cap.* 14.
  - Problematum, & medij termini. *Cap.* 15.

TRACTATVS V.

- Causis & effectibus dubitationes.
  - Vtrùm causa & effectus reciprocentur. *Cap.* 16.
  - An sint plures causæ vnius effectus. *Cap.* 17.
  - Vtrùm causa propior, an magis vniuersalis sit potior. *Cap.* 18.

TRACTATVS VI.

- Cognitione primorum principiorum. *Cap.* 19.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ
τὸ δεύτερον.

ARISTOTELIS POSTERIORVM ANALYTICORVM LIB. II.

DE QVÆSTIONIBVS,

TRACTATVS I.

De numero, & ordine quæstionum, CAP. I.

1 Quot sint quæsita. 2 Exempla quæsitorum complexorum, & simplicium. 4 Explicatio.

1 ΖΗΤΟΥΜΕΝΑ δὲ ἴσα τὸν ἀριθμὸν, ὅσαπερ ἐπιστάμεθα. ζητοῦμεν δὲ τέτταρα, τὸ ὅτι, τὸ διότι, εἰ ἔστι, τί ἐστι. ¶ Ὅταν μὲν οὖν, πότερον τόδε ἢ τόδε, ζητῶμεν εἰς ἀριθμὸν θέντες· (οἷον πότερον ἐκλείπει ὁ ἥλιος, ἢ οὔ) τὸ ὅτι ζητοῦμεν. σημεῖον δὲ τούτου· ἐξελόντες γὰρ ὅτι ἐκλείπει, περαίνομεν· ἐὰν δὲ ἐξ ἀρχῆς εἰδῶμεν ὅτι ἐκλείπει, οὐ ζητοῦμεν πότερον. ὅταν δὲ εἰδῶμεν τὸ ὅτι, τότε τὸ διότι ζητοῦμεν, οἷον εἰδότες ὅτι ἐκλείπει, καὶ ὅτι κινεῖται ἡ γῆ, τὸ διότι ἐκλείπει, ἢ διότι κινεῖται, ζητοῦμεν. ταῦτα μὲν οὖν τοσαῦτα. ¶ Ἕνια δ' ἄλλον τρόπον ζητοῦμεν, οἷον εἰ ἔστιν, ἢ μὴ ἔστι Κένταυρος, ἢ Θεός. τὸ δ', εἰ ἔστιν ἢ μὴ ἔστι, λέγω δὲ ἁπλῶς, οὐκ εἰ ἔστι λευκὸν ἢ μή, ἢ εἰ ἄνθρωπος ἐν οἰκίᾳ ἢ μή, ἀλλ' ἁπλῶς εἰ ἔστιν ἢ μή. τὸ δὲ τί ἐστιν, οἷον τί ἐστι σελήνη, ἢ τί ἐστιν ἄνθρωπος.

QVÆ quæruntur, tot numero sunt, quot *fune* ea quæ scimus[a]. quærimus autem quatuor[b], quòd *sit*[c], cur *sit*[d], an sit[e]. & quid sit. ¶ Cùm enim, verùm sit hoc an hoc[f], quærimus plura[g] complectentes: (velut verùm Sol deficiat, an non) *tum* quærimus quòd sit. Huius autem *rei* signum est: quia cùm iam nimimus quòd Sol deficit, definimus *quærere*. & si ab initio eo gnosceremus quòd deficit, non quæreremus an *deficiat*. Cùm autem cognoscimus quòd *sit*, tum quærimus cur sit. velut cùm nouimus quòd *Sol* deficit, & quòd terra mouetur: *tunc* quærimus, cur deficiat, vel cur moueatur. Hæc quidem ita[h] *quærimus*.

2 ¶ Quædã verò alio modo[i] quærimus: velut an sit nécne Centaurus, vel Deus. Dico autem an sit

a Quærimus enim, vt scimus nec quærerémus, nisi scientiam nobis comparare vellemus.
b Omisit quid verba significet: quia non quæritur sed pugnat Græcè tantùm vel quia loquitur de quæstionibus quæ non ad verba, sed ad res ipsas pertinent.
c Id est, quale sit puta quòd luna sit album, vel nigrum.
d Id est, cur tale sit.
e An sit in rerum natura.
f Velut, vtrùm album an nigrum illa enim verba esse, non sunt accidentia: fabulosum quòd existant vt subiectum suppleri debet. Id est, subiectum & attributum. vt cum Sol deficit, vt hoc quidpiam sit, & desinere.
g Cùm hoc complectimur, non complectentes, sed complectentes, simpliciter, vnam in quæstione propositam.
h Non plura vt complectentes, sed simpliciter, vnam in quæstione proposita.
i Quæstio complexa.

a Non adiunctū attributo, albur, vel alio similū.

nécne, simpliciter[a], non an sit albus, nécne. cùm autem nouimus *rem* esse, quærimus quid sit: veluti, quid igitur est Deus? aut, quid est homo? ¶ Quæ igitur quærimus, & quæ inuenta cognoscimus, hæc & tot sunt.

εἰσὶν ἢ μὴ, ἁπλῶς· λέγω, ἀλλ' οὐκ εἰ λευκὸς ἢ μή. γνόντες δὲ ὅτι ἔστι, τί ἐστι ζητοῦμεν. οἷον, τί οὖν ἐστι θεός; ἢ τί ἐστιν ἄνθρωπος; ¶ Ἃ μὲν οὖν ζητοῦμεν, καὶ ἃ εὑρόντες ἐπαύομεν, ταῦτα καὶ τοσαῦτά ἐστι.

Omnem quæstionem ad medium pertinere, Cap. 11.

1 *Prothesis.* 2 *Expositio.* 3 *Ratio prima, quia omnis quæstio pertinet ad causam.* 4 *Ratio secunda, quia idem est, quærere quid sit & cur sit.* 5 *Ratio tertia à signa.* 6 *Epilogus.*

CVm autem quærimus quòd[1] *sit*, aut an sit simpliciter, *tũ* quærimus vtrùm sit medium inplius, an non sit. cùm autem cognoscentes vel quòd *sit*, vel an sit, siue in parte, siue simpliciter[b]. rursus quærimus cur *sit*, aut quid sit: tunc quærimus quòd *nã* sit medium. ¶ Sic autem intelligo quòd *sit*, vel an sit, in parte, & simpliciter: in parte quidem, *veluti*, an deficiat Luna, vel augeatur[c]: (etenim sine aliquid nécne, huiusmodi *quæstionibus* quærimus) simpliciter autem, *vel* 3 *vtrũ* an sit nécne Luna, vel nox[d]. ¶ In[e] omnibus igitur quæstionibus accidit vt quæratur, an sit medium, vel quod sit medium. *nã*[f] causa *est* mediũ. in[h] omnibus autem hæc quæritur: *veluti*[i], deficitne? estne causa aliqua, an non? Post hęc, cùm cognouimus esse aliquam causam, quærimus, quænam hæc sit. nam causa cur sit non hoc vel illud[k], sed simpliciter essentia, vel non simpliciter. sed aliquid ex iis quæ *insunt* per se aut per accidens, *nihil aliud* est *quam* medium. Dico autẽ simpliciter *esse* ipsum subiectum, vt Lunã, vel terrã, vel Solẽ, vel triangulum. *esse* autem aliquid, *vt* eclipsin[l], æqualitatem, inæqualitatẽ[m], an sit in medio nécne[n]. ¶ In iis enim omnibus perspi- 4

Ζητοῦμεν δὲ, ὅταν μὲν ζητῶμεν τὸ ὅτι ἢ τὸ εἰ ἔστιν ἁπλῶς, ἆρα ἔστι μέσον ἢ οὐκ ἔστιν. ὅταν δὲ γνόντες ἢ τὸ ὅτι, ἢ τὸ εἰ ἔστιν, ἢ τὸ διὰ μέρους, ἢ τὸ ἁπλῶς[b], πάλιν τὸ διὰ τί ζητοῦμεν, ἢ τὸ τί ἐστι· τότε ζητοῦμεν, τί τὸ μέσον.

¶ Λέγω δὲ τὸ ὅτι, ἢ τὸ εἰ ἔστιν, διὰ μέρους, καὶ ἁπλῶς· διὰ μέρους μὲν ἆρ' ἐκλείπει ἢ σελήνη, ἢ αὔξεται[c]; (εἰ γὰρ ἔστί τι, ἢ μὴ ἔστι τι, ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ζητοῦμεν) ἁπλῶς δὲ, εἰ ἔστιν ἢ μὴ σελήνη, ἢ νύξ[d]. ¶ Συμ- 2
βαίνει[e] ἄρα ἐν ἁπάσαις ταῖς ζητήσεσι ζητεῖν, ἢ εἰ ἔστι μέσον, ἢ τί ἐστι τὸ μέσον. τὸ[f] μὲν γὰρ αἴτιον, τὸ μέσον. ἐν[h] ἅπασι δὲ τοῦτο ζητεῖται. ἆρ'[i] ἐκλείπει; ἆρ' ἔστι τι αἴτιον, ἢ οὔ; μετὰ τοῦτα γνόντες ὅτι ἔστί τι, τί οὐκ τοῦτ' ἔστι ζητοῦμεν. τὸ γὰρ αἴτιον τοῦ[k] μὴ τοδὶ, ἢ τοδί· ἀλλ' ἁπλῶς τὸ οὐσίαν, ἢ τὸ μὴ ἁπλῶς, ἀλλά τι τῶν καθ' αὑτὸ, ἢ κατὰ συμβεβηκός, τὸ μέσον ἐστί. λέγω δὲ τὸ μὲν ἁπλῶς, τὸ ὑποκείμενον, οἷον σελήνην, ἢ γῆν, ἢ ἥλιον, ἢ τρίγωνον. τὸ δέ τι, ἔκλειψιν[l], ἰσότητα, ἀνισότητα[m], ἢ ἐν μέσῳ, ἢ μή[n].

¶ Ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις φανερὸν 4
ἐστιν

ὅτιν ὅπ τὸ αὐτό ὅτι τὸ τί ὅτι, καὶ δι᾽ τί ὅτι τί ὅτιν ἔκλειψις στέρησις φωτὸς ἀπὸ σελήνης ὑπὸ γῆς ἀντιφράξεως. δι᾽ τί ὅτιν ἔκλειψις; ἢ δι᾽ τί ἐκλείπει ἡ σελήνη; δι᾽ τὸ ὑπολείπειν τὸ φῶς, ἀντιφράξεως τῆς γῆς. τί ὅτι συμφωνία; λόγος ἀναλυθὲν εἰς ὀξὺ καὶ βαρύ. δι᾽ τί συμφωνεῖ τὸ ὀξὺ τῷ βαρεῖ; δι᾽ τὸ λόγον ἔχειν ἀριθμοῦ, τὸ ὀξὺ καὶ τὸ βαρύ; αἱ ἀ ὅτι συμφωνεῖ τὸ ὀξὺ τῷ βαρεῖ; ἆρα ὅτιν ἐν ἀριθμοῖς ὁ λόγος αὐτῶν, λαβόντες σὶ ὅτι ἐστὶ, τίς σοὶ ἔστιν ὁ λόγος; ¶ Ὅτι δ᾽ ἔστιν τὸ μέσον ἐν ζητητοῖς, δῆλον ὅσον τὸ μέσον αἰσθητὸν ζητοῦμεν γὰρ μὴ αἰσθητοῦ, οἷον τῆς ἐκλείψεως, εἰ ἔστιν ἢ μή. εἰ δ᾽ ἦμεν ὅτι τῆς σελήνης, οὐκ ἂν ἐζητοῦμεν, οὔτ᾽ εἰ γίνεται, οὔτε δι᾽ τί· ἀλλ᾽ ἅμα δῆλον ἂν ἦν. ὅτι γὰρ τὸ αἰσθανόμεθ᾽, καὶ τὸ καθόλου ἐφάνετο διὰ τῶν εἰδέναι. ἡ μὲν γὰρ ἀπόδειξις, ὅτι τοῦ ἀντιφάσκει, καὶ γὰρ δῆλον ὅτι τοῦ ἐκλείπει. ὅτι δὲ τούτου τὸ καθόλου ἂν ἐφάνετο [a]. ¶ Ὥσπερ οὖν λέγομεν, τὸ τί ἐστιν εἰδέναι, τὸ αὐτό ἐστι, καὶ δι᾽ τί ὅτι. τὸ δὲ ἢ ἁπλῶς, καὶ μὴ τῷ ὑπάρχόντων τι ἢ τῷ ὑπάρχόντων. οἷον ὅτι δύο ὀρθαί, ἢ ὅτι μεῖζον, ἢ ἔλαττον. ὅτι μὲν οὖν πάντα τὰ ζητούμενα μέσου ζήτησίς ἐστι, δῆλον.

cuum est idem esse quid est & quamobrem est. quid est eclipsis? priuatio luminis in Luna ob terræ oppositionem. cur est eclipsis? aut cur deficit Luna? propterea quòd *eam* lumen defecit terrâ opposità. quid est cōcentus? ratio numerorum in acuto & graui, cur concinunt acutum & graue? quia numerorum rationem habent acutum & graue. concinúntne acutum & graue? *hoc est.* éstne in numeris ratio eorum? cùm verò accepimus quòd est, *tum quærimus*, quæ nā igitur est ratio illa? ¶ Quòd autem medij sit *ennis* quæstio, *ea* declarant quorum medium *est* sensibile. quærimus enim nō percepto per sensum (exempli causâ) eclipsi, an sit nécne, quòd si essemus supra Lunam, nō quæreremus an fiat neque cur *fiat*, sed confestim manifestū esset: quoniam ex sensu fieret vt etiam vniuersale cognosceremus. sensus enim *percipit terram* nunc opponi, quia constat *Lunam* nunc deficere. ex hoc autem fieret[a] vniuersale. ¶ Quemadmodum igitur diximus, nosse quid sit, idem est atque *nosse* cur sit. hoc autem vel simpliciter, non eorum quidpiam quæ insunt: vel eorum quidpiā, cuiusmodi *sunt* habere duos *angulos* rectos, aut esse maius vel minus. Quòd igitur in omnibus quæsitis est quæstio medij, perspicuum *est*.

[a] Gigneretur in nostro intellectu

DE QVIDITATE, AC DEFINITIONE, TRACTATVS II.

Distinctio definitionis & demonstrationis,

CAP. III.

1 ¶ *Prothesis.* 2 ¶ *Quæstio primo loco definitio & demonstratio sint idem.* 3 ¶ *Ratio*

sic ad quæstionem secundam, an quæcunque possint demonstrari, possint etiam definiri. Ratio prima: quia definitio affirmativa semper: aliquando vero de definito, conclusionum vero quædam sunt negativæ, quædam particulares. 4 Ratio secunda, quia non omnis complexio enuntiativi affirmativa potest definiri. 5 Ratio tertia ducens ad inconveniendum, rem demonstrabilem sic posse fieri definibilem demonstrationem. 6 Ratio quarta, id est, multiplex. 7 Ratio quinta, quia definitio specificat essentiam, demonstrativa autem accidentia. 8 Epilogus. 9 ¶ Tertia quæstio specialis, an aliquando possint definiri, possint etiam demonstrari. 10 Ratio prima ducens ad inconveniendum, rem demonstrabilem sic posse fieri definibilem demonstrationem. 11 Ratio secunda, quia definitio est principium demonstrationis. 12 ¶ Quarta quæstio specialis, an quædam possint & definiri & demonstrari. 13 Quæ ad non possint, ratio prima, quia demonstrationes singulorum & formæ essentiales & accidentales sit. 14 Ratio secunda, quia complexio affirmativa, vel negativa, non definitur. 15 Ratio tertia, quia definitio ostendit quod sit, demonstratio vero quia sit vel non. 16 ¶ Epilogus. 17 ¶ Responsio ad primam quæstionem. 18 ¶ Epilogus.

Q Vomodo autem probetur quid sit, & quis *sit* modus reductionis[a], & quid ac quorum sit definitio, dicamus, cùm priùs de his dubitauerimus. ¶ Initium autem futurorum esto, quod est maximè proprium sequentium sermonum[b]. dubitare enim aliquis possit, an definitione sciri, & demonstratione eadem sint[c] & secundum idem. [d] ¶ An[e] *hoc* est impossibile? nam definitio videtur explicare quid *res* sit. quicquid autem *significat* quid *res* sit, *ait* vniuersale & attributiuum. syllogismorum verò quidam sunt primatiui, quidam non vniuersales: veluti qui *extruuntur* in secunda figura, omnes *sunt* primatiui: qui verò in tertia, non vniuersales. ¶ Deinde non omnium affirmationum quæ *probantur* in prima figura, est definitio, veluti *huius*, omne triangulum duobus rectis æquales *angulos* habere. ¶ Huius *rei* ratio *est*: quia scire rem demonstrabilem, est habere demonstrationē. quare si huiusmodi *rerum* est demonstratio, perspicuū *est* non posse eorundem esse etiam definitionē. alioquin sciret quisquis etiam ratione definitionis, non habens demonstrationem: nihil enim prohibet, quamuis non simul habeas *demonstrationem*. ¶ Satis autem fidem facit etiam inductio, nihil enim vsquam de-

[a] Id est, quomodo definitio reducatur ad demonstrationem. Omnis enim definitio vel est principium, vel conclusio demonstrationis, vel ex principiis & conclusione constans. Quæ est solum terminorum series, vt dictum fuit lib. posteriorum cap. 7. part 3.

[b] Quod est maximè proprium sequentibus sermonibus ad rē, quæ dicuntur, in intelligendo.

[c] Idest, an sit eadem scientia definitiua & demonstratiua.

[d] An eadem instrumento acquiratur scientia definitiua & demonstrativa, id est, an definitum & demonstratum idem sint.

[e] Probatur argumento ab absurdo. nam definitio est de quidditate rei, & demonstratio de passionibus eius: quidditas vero & passiones non sunt idem.

[f] Non vult cū definitione.

Ἔστι δὲ τὸ τί ἐστι δ ἐκφυγεῖν, καὶ τίς ὁ τρόπος τῆς ἀναγωγῆς, καὶ τί ἐστιν ὧν καὶ τῶν ὅρισμός, καὶ τί ἕκαστον, εἶτα μᾶλλον, ἐξ ὧν προῄρησάμεθα πρῶτον περὶ αὐτῶν. ¶ Ἀρχὴ δὲ ἔστω τῶν μελλόντων ὑπὲρ οὗ ἐν οἰκειοτάτῃ ἐχομένων λόγων. ἴσως ἀπορήσειέ τις, ἆρ' ὁτὲ τὸ αὐτὸ καὶ ἓν καὶ πολλοῖς ἐνδέχεται καὶ ἀποδεῖξαι. ¶ Εἰ δ' ἀδύνατον; ὁ μὲν γὰρ ὁρισμὸς τὸ τί ἐστιν εἶναι δοκεῖ· τὰ δὲ τί ἐστιν ἅπαντα καθόλου καὶ καταφατικῶν συλλογισμοὶ εἰσίν, οἱ μὲν τελικοί, οἱ δ' ἐν καθόλου. εἶεν οἱ μὲν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, τελικοὶ πάντες· οἱ δ' ἐν τῷ ἐσχάτῳ, οὐ καθόλου. ¶ Εἶτα οὐδὲ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καταφατικῶν ἁπάντων ἔστιν ὁρισμός. οἷον ὅτι πᾶν τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει. ¶ Τούτου δὲ λόγος, ὅτι τὸ ὁπωσοῦν ἐστιν ἄλλο δ εἰκέναι, τὸ καθ' ἑαυτὸ ἓν ἔχειν ὧν εἰ ἔστι τῷ πρώτου καθ' ἑαυτὸ εἶναι, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη αὐτῷ καὶ ὁρισμός. ὥστε καὶ τῷ ἂν μὴ τὸ καθ' αὑτὸ ἓν τῶν ὁρίων μόνον, οὐκ ἔχοντι τὸν καθ' ἑαυτὸ εἶναι. οὐδὲ τῷ καλύπτει, μὴ ἅμα ἔχειν. ¶ Ἐκεῖνο δὲ πᾶσι καὶ ἐπὶ πάντων, ἁπλῶς. οὐδεὶς γὰρ πώποτε

1 Ἐκ τοῦ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι ἐστὶν ὁ τοιοῦτος συλλογισμός. ἐν τῷ ἐσχάτῳ δὲ οὐκ ἔστιν ὁρισμός.

2 Ἀρχὴ δὲ ἔστω τῶν μελλόντων ὑπὲρ οὗ ἐν οἰκειοτάτῃ ἐχομένων λόγων. ἴσως ἀπορήσειέ τις, ἆρ' ὁτὲ τὸ αὐτὸ καὶ ἓν καὶ πολλοῖς ἐνδέχεται καὶ ἀποδεῖξαι.

3 Εἰ δ' ἀδύνατον; ὁ μὲν γὰρ ὁρισμὸς τὸ τί ἐστιν εἶναι δοκεῖ· τὰ δὲ τί ἐστιν ἅπαντα καθόλου καὶ καταφατικῶν συλλογισμοὶ εἰσίν, οἱ μὲν τελικοί, οἱ δ' ἐν καθόλου. εἶεν οἱ μὲν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, τελικοὶ πάντες· οἱ δ' ἐν τῷ ἐσχάτῳ, οὐ καθόλου.

4 Εἶτα οὐδὲ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καταφατικῶν ἁπάντων ἔστιν ὁρισμός. οἷον ὅτι πᾶν τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει.

5 Τούτου δὲ λόγος, ὅτι τὸ ὁπωσοῦν ἐστιν ἄλλο δ εἰκέναι, τὸ καθ' ἑαυτὸ ἓν ἔχειν ὧν εἰ ἔστι τῷ πρώτου καθ' ἑαυτὸ εἶναι, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη αὐτῷ καὶ ὁρισμός. ὥστε καὶ τῷ ἂν μὴ τὸ καθ' αὑτὸ ἓν τῶν ὁρίων μόνον, οὐκ ἔχοντι τὸν καθ' ἑαυτὸ εἶναι. οὐδὲ τῷ καλύπτει, μὴ ἅμα ἔχειν.

6 Ἐκεῖνο δὲ πᾶσι καὶ ἐπὶ πάντων, ἁπλῶς. οὐδεὶς γὰρ πώποτε

Ἐκ τοῦ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι ἐστὶν ὁ τοιοῦτος συλλογισμός. ἐν τῷ ἐσχάτῳ δὲ οὐκ ἔστιν ὁρισμός.

εἰσά μὴ ἐγνωμεν, οὔτε γὰρ καθ' αὐτὸ ὑπῆρχεν, ἐπὶ γὰρ συμβέβη κότων. ¶ Τί δὲ ἐστὶν ὁρισμὸς οὐσίας 7 πότερον γνωσεως ὁρισμὸς ἢ πάντα τὰ φαινόμενα ὑπὸ αὐτῆς οὐσίας. ¶ Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ὁρισμὸς ἁπάντων, οὐ παρὰ τοῦτο δῆλον. ¶ Τί δ', οὐ ὁρισμὸς ἀλλ' ἀπόδειξις ἐστιν, ἢ οὔ; ¶ Εἰς μὲν δὴ λόγος, καὶ ἀφ' ἑνὸς πάντα ὁ αὐτός. ἢ γὰρ ἐνὸς, ἢ ἑνὶ, μία ἀπόδειξις. ἀεὶ δ' ὑπάρχει ἀπόδειξαι τὸ ἄκρον τοῦ ἀκρου, εἰ τὸ πλῶν ἀποδείξειν ἐχειν συμβεκεῖσθαί τι ἀδύνατον. ὁ γὰρ τὸν ὁρισμὸν ἔχων, αὐδὲ ἀπόδειξιν ὀφήσει. ¶ Ἔτι αἱ ἀρχαὶ τῆς ἀποδείξεων ὁρισμοί· ἐν ὅτι οὐκ ἔστιν οὐσίαν ἀποδείξεις, διὰ δυοῖν πορεύσεται. ἢ ἔστιν οὐσίαν αἱ ἀρχαὶ ἐν δυοῖν, καὶ τῆς ἀρχῆς ἀρχαὶ, καὶ τοῦτ' εἰς ἄπειρον βαδιεῖται· ἢ τὰ πρῶτα ὁρισμοὶ ἔσονται ἀναπόδεικτοι. ¶ Ἀλλ' ἆρα εἰ μὲν πάντες τὸ αὐτὸ, ἀλλά τινος ἢ αὐτὸ ὄζιν ὁρισμὸς καὶ ἀπόδειξις; ¶ Ἢ ἀδύνατον; ἄλλο γὰρ ὄζιν ἀποδείξις, ἢ ὁρισμός. ὁρισμὸς μὲν γὰρ τὸ τί ἐστι, καὶ οὐσίας· αἱ δ' ἀποδείξεις σχεδὸν πᾶσαι ὑπολαμβάνουσι τὸ τί ἐστιν εἶναι, καὶ σημαίνουσι, τί μισαὶ, καὶ τί τὸ ἀφιστάναι· καὶ αἱ ἄλλαι ὁμοίως. ¶ Ἔτι πᾶσα ἀπόδειξις τί κατά τινος δείκνυσιν, οἷον ὅτι ἐσὶν, ἢ ὅτι ἔστιν. ἐν ᾗ πᾶν ὁρισμὸς οὐδὲν ὑπάρχει κατηγορεῖται· οὔτε τὸ ζῶον τοῦ δίπους, οὐτε τὸ πῦρ τοῦ ζῶου. οὐδὲ τοῦ δίπους δὴ τὸ χρωμάτινον· οὐδὲ γὰρ ἐστὶ τὸ δίπουν, χρῶμα· οὐδὲ τὸ χρῶμα, δίπουν. ¶ Ἔτι ἔπρεπε τὸ τί ἐστι, καὶ τὸ ὅτι ἐστὶ, δείκνυ. ὁ μὲν οὖν ὁρισμὸς τί ἐστὶ δηλοῖ· ἢ δ' ἀπόδειξις ὅτι ἢ ἔστι τόδε τοῦ τόδε, ἢ οὐκ ἔστιν. at quid sit: demonstratio verò quòd hoc de hoc est, aut non est.

finiētes nouimus, ex iis quæ per se insunt, vel accidentia sunt.

7 ¶ Præterea definitio *est* essentiæ notificatio: quòd: eiusmodi autem res constat non esse essentias. ¶ Quòd igitur nō omnium rerū est definitio, quarum est de

8 ri ōstratio, perspicuū *est*. ¶ Quid autem? quarum rerū est definitio, & finc omniū demōstratio,

9 an non? ¶ Sanè vna ratio[a] etiam ad hoc *quæsitū* pertinet. vnius enim, qua vnū *est*, vna est scientia. quapropter si item demōstrabilem scire, est habere scientiam: conueniet aliquid impossibile: quia definitionē habens, siue demonstratione sciet. ¶ Præterea principia demonstrationum sunt definitiones: quorum *principiorum*

10 non esse demōstrationes, antea probatum fuit. aut *enim* principia erunt demōstrabilia, necnō principiorū principia, & hoc in infinitū, precedentia prima *principia* erūt definitiones indemōstrabiles. ¶ Nūquid igitur, si non omniū, saltē quarundā rerū simul est definitio & demonstratio?

11 ¶ An hoc quoq; est impossibile? quia nō est demōstratio *cuius rei* cuius *est* definitio: quandoquidē definitio explicat quid *res* sit, & essentiā: demōstrationes autē omnes videntur supponere & sumere quid sit: veluti mathematicę, quid vnitas, & quid impar: &

12 alia similiter. ¶ Præterea omnis demōstratio, probat aliquid de aliquo, veluti esse, aut non esse: in definitione verò alterū alteri nō attribuitur: vt pata, neq; animal *dicitur* de bipede, neq. hoc de animali. sed neque de plano figura: quia nec planū *est* figura, nec figura *est* planum. ¶ Præterea aliud

13 est probare quid sit & *probare* quòd sit. definitio igitur declara-

[a] Quapropter. 1. Ratio si sint in ea ratione.

[b] Superiori lib. cap. 3. partic. 4. & cap. 19. partic. vltima.

1 Ratio

2 Ratio

3 Ratio Quid ac si dicat

Bih

rei autem diuerſe diuerſa eſt de monſtratio, niſi ſit vt pars quædam totius, hæc autē *olim* dico: quia probatum fuit æquierunt *habere tres angulos æquales* duobus rectis, ſi probati fuit triangulum *eos habere, illud* enim *eſt* pars, hoc vero *eſt* totum. hæc vero non ſunt ita inter ſe affecta, quòd ſit, & quid ſit: quia non eſt alterū alterius pars. ¶ Perſpicuum igitur *eſt* neque eius rei *eſt* definitio, eius omnino *eſſe* demōſtrationē neque eius *eſt* demōſtratio, eius *eſſe* omnino definitionem: neque vilius prorſus rei poſſe vtraq; haberi. ¶ Quare conſtat definitionem & demōſtrationem neque idem eſſe, nec alterum ſub altero *æstimeri*: nam aliquo etiam ſubiecta ſimiliter *ſe* habebitur. ¶ De his igitur hactenus dubitatum eſto.

a Æquierunt
b Non intelligo ſi ſit. ſubaudiendum. f
d eſt figura.
c Triangulum.
d Totum est particulare, id eſt genus.

e Definitionē & demonſtrationem.

f Res definiri, & res demonſtrari.

ἑτέρων ἡ ἑτέρα· κατὰ μέρος δὲ τι ἡ ὅλῳ· τοῦτο γὰρ λέγω, ὅτι δεῖ μὲν τὸ ἰσοσκελὲς δύο ὀρθαῖς, οἱ πάντες ἄρα δύο· μέρος γὰρ τὸ δ' ὅλου. Τοῦτο δὲ πρὸς ἄλληλα οὐκ ἔχει ὅπως· τὸ μὲν γὰρ ἔστι, τὸ τί ἐστιν οὐκ ἔστιν· οὐδὲν γὰρ ἔστι θατέρου μέρος. ¶ Φανερὸν ἄρα ὅτι οὔτε ὁρισμός, οὗτος πάντως ἀποδείξεως οὔτε ἀπόδειξις τούτου πάντως ὁρισμός· ἔτι δὲ ἀμφοῖν ὁμοίως ἐνδέχεται ἔλαττον εἶναι. ¶ Ἔξεστι δὴ λοιπὸν ὡς οὐδὲ ὁρισμὸς καὶ ἀπόδειξις, οὔτε τὸ αὐτὸ αὐτοῦ εἶναι, οὔτε θάτερον ἐν θατέρῳ, οὐδ' αὖ τὸ ὑπακούειν ἀμφοῖν ὁμοίως εἶναι. ¶ Ταῦτα μὲν οὖν μέχρι τούτου διωρίσθω.

Quid res ſit, non probari ſyllogiſmo, CAP. IV.

1 *Ratio quia* ſ *quid ſit, probaretur* ſ *ſyllogiſmo, petiretur quæſitum in minori propoſitione.*
2 *Primum exemplum in ſyllogiſmo tertiæ figuræ.*
3 *Alterum exemplum in propoſitione.*

QVid autē *res* ſit, verūm exſtet definitione & ſyllogiſmo, an non exſtet, ſicut præſens diſputatio ſupponebat? ſyllogiſmus enim aliquid de aliquo probat per mediū: quiditas autem eſt propria & attribuitur in *quæſtione* quid eſt. hæc[a] autem reciprocari neceſſe *eſt*. nam ſi Ⓒ a eſt ꝑpriū τοῦ ↄ: perſpicuum *eſt id eſſe proprium* etiā Ⓒ ↄ, atq; hoc Ⓒ ↄ, proinde omnia[b] vicißim reciprocari. atqui ſi Ⓒ a meſt τῷ Ⓒ in *quæſtione* quid eſt, & vniuerſaliter Ⓒ ↄ dicitur de omni ↄ in *quæſtione* quid eſt, neceſſe *eſt* etiā Ⓒ a ſi ci de ↄ in *quæſtione* quid eſt. Si quis verò ſine hac geminatione[c] ſumpſerit *primerpia*: non neceſſe erit vt Ⓒ a τοῦ ↄ attribuatur in *quæſtione* quid eſt[d]: etenim Ⓒ a de Ⓒ dicetur[e] in *quæſtione* quidem, nō autē *de quibus dicetur*[f] de quib' τὸ β δεικνύ-

a Id eſt, quidditas, & id cuius eſt quiditas.
b Id eſt a &c.
c Non addam in vtraque propoſitione affirmatiua, ſi vtraque ſubiecta in quæſtione an quid eſt, vel ſi vna affirmatiua & altera negatiua, &

ὁ τοῦ τί ἐστι. τὸ δὲ τί ἐστι[a], ἅμα φανεται τοῦτο[b] ἔξεσι. ἔστι καὶ τὸ β κατὰ τοῦ γ, τὸ τί ἐστι. εἰ δὲ τὸ τί ἐστι, καὶ τὸ τί ἐστιν εἶναι, ἅμφω ἔχει οὕτω[c]. μέσου ὄρου[d] ἔστω περὶ ὃ τὸ τί ἐστιν εἶναι. ¶ Ὅλως τε εἰ ἔστι δεῖξαι, τί ἐστιν ἄνθρωπος· ἔστι τὸ γ, ἄνθρωπος· τὸ δὲ α, τὸ τί ἐστιν, εἴτε ζῷον δίπουν, εἴτε ἄλλό τι τοιοῦτον συλλογισμὸς· διὰ τοῦ μέσου ἄρα κατηγορεῖται· τοῦτου δ' ἔστω ἄλλος λόγος [μέσος.] ὥστε καὶ τοῦτο ἔστω τί ἐστιν ἄνθρωπος. λαμβάνει οὖν, ὃ δεῖ δεῖξαι. καὶ τὸ β ἐστὶ τί ἐστιν ἄνθρωπος. ¶ Δεῖ δ' ἐν τοῖς δυσὶ πρότασι καὶ ταῖς ἀρχαῖς καὶ ἀμέσοις σκοπεῖν· μάλιστα δὲ φανερὸν τὸ λεγόμενον γινέται. Οἱ μὲν οὖν δύο τὸ αὐτηρέφειν[e] δεικνύντες τί ἐστι ψυχή. ἢ τί ὄζιν ἀνθρωπος, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν τῶν ὄντων, τὸ ὄζ ἀρχῆς αἰτοῦσι)[h]. οἷον εἴ τις ἀξιώσειε ψυχὴν εἶναι τὸ αὐτὸ ἑαυτὴν αὔξειν τὸ ζῷον, τοῦτο[k] δ' ἀεικινήτου αὐτὸν ἑαυτὸ κινεῖσθαι. ἀνάγκη γὰρ αὐτὸν τὴν ψυχὴν, ὅπερ ἀεικίνητόν ἐστιν αὐτὸν ἑαυτὸν κινεῖσθαι, οὐ τινες ὡς τὸ αὐτὸ ὄν. οὐ γὰρ εἰ ἀκολουθεῖ τὸ α τῷ β, καὶ τοῦτο τῷ γ, ἕξει τῷ γ τὸ α τὸ τί ἐστιν εἶναι, (ἀλλ' ἀλλοῖς εἰσὶν ἕξεις μέσοι) οὐδ' εἰ ἔστι τὸ α, ὅπερ τι κατὰ τοῦ β κατηγορεῖται παντός· καὶ γὰρ τὸ ζῷον ἐστὶ, κατηγορεῖται κατὰ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι· ἀλλ' οὐδὲ γὰρ τοῦτο τὸ αὐθρώπῳ εἶναι, ζῷον εἶναι (ὥσπερ καὶ πάντα αὐθρωπον, ζῷον) ἀλλ' οὐκ ἔστι τοιοῦτος ὁ ὅρος· εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἂν τοῦτο λάβοι συλλογισμὸς· ἔστω τὸ α τὸ τί ἐστιν εἶναι τῷ γ, τὸ τί ἐστιν εἶναι καὶ

in *quæstione* quid est. sed quid *res* sit[a], ambo hæc[b] significabit. itaque etiam τὸ β significabit quid sit τὸ γ. Si igitur quid sit & esse tiam ambo[c] significant, in medio termino[d] ante *conclusionē* cōtinebatur quid res sit. ¶ Et omni no si licet probare quid sit homo: esto τὸ γ, homo: τὸ α, quid sit, siue animal bipes, siue aliud quidpiam. Si igitur cōcluditur: necesse *est*, vt τὸ α attribuatur omni β. huius autem erit alia definitio media. quapropter hæc quoque significabit quid sit homo. Sumit igitur, quod probare oportet: quoniam τὸ β[e] significat quid sit homo. ¶ Oportet autē in duabus propositionibus & *in* primis atque immediatis *principijs*[f] hoc cōsiderare: maximē enim perspicuum fiet, quod dicimus. Qui igitur propter reciprocationē[g] ostendunt quid sit anima, aut quid sit homo, aut quæuis alia res[h] sumit[h] id quod ab initio *quæsitum fuit*. veluti si quis postulet animam[i] esse id quod sibi ipsi est causa viuendi, hoc[k] autem esse numerū se ipsum mouentē. necesse *est* enim, vt postulet animam esse ipsissimum numerū se ipsum mouentē. adeo vt idem sint. non enim si cōsequēs est τὸ α τῷ β, atque hoc τῷ γ: *præterea* τὸ α significabit quid sit τῷ γ, (sed tantum licebit dicere *id* esse verum) ne quidē si τὸ α sit ita dicatur de omni β, vt τὸ β sit id quod τὸ α. etenim animal esse, attribuitur τῷ homini esse. hoc enim *ipsum* verū *est*, quicquid est hominē esse, *est* animal esse: (quemadmodum & omnis homo est animal) sed non ita vt sint vnum[l]. Si *quis* igitur non ita sumpserit *propositiones*, nō cōcludetur τὸ α esse quiditatem &

a Quid sit τὸ γ.
b τὸ α, & τὸ β
c Id est, τὸ α & τὸ β medium terminum.
d Nō est in medio termino existente, quia quæritur quidnam & de singulis τῷ γ, quibus autem existentibus in medio propositionis vt quidam τὸ β si minus correctum in medio propositionis sumitur vt quæ dam ipsius τῷ γ ergo non in medio est τὸ β in media propositione quæsitum.
e Quod sumitur pro medio termino, & assumitur hoc loco in minori propositione.
f Id est, in duabus propositionibus quibus quidnam attribuitur vt certa est quidditas.
g Quæ termino ita reciprocantur inter se, vt idem sint de subiecto & demonstrato, quidditas & id cuius est quidditas, idē inter.
h In minori propositione.
i Id est, animæ propositum.
k Hoc est materia propositionis.
l Quæ genere, vel differentia quod ipsorum, seu latius patet.

essentiam τοῦ γ. Si verò ita sumpserit, ante *conclusionem* sumet τὸ β significare quid sit τὸ γ: quare non fuit demõstratũ: quia sumpsit *id* quod in principio *quæsitum fuit.*

ἡ οὐσία. εἰ δὲ οὕτω λάβοι τις τὸ πρῶτον ἐξ ἀρχῆς εἰληφώς, τοῦ γ. ὄν ἐστι τί ἐκεῖνο τὸ β. ὥστε οὐκ ἀποδέδεικται, τοῦτο γὰρ ἐν ἀρχῇ εἴληφεν.

Quid sit, non concludi per diuisionem.

Cap. v.

1 *Ratio prima, quia medium non diuisum petit quæsitum.* 2 *Ratio secunda, quia non potest attribui esse essentiæ & quidditati.* 3 *Ratio tertia à natura definitionum, id est, superfluum, defectiua, superbata.* 4 *Solutio tertiæ rationis, id est, ratio vitandi supra dicta vitia.* 5 *Ratio quarta, quia conclusio syllogismi diuisiui non est definitio.*

Neque verò via illa concludit, quæ per diuisiones *absoluitur*, sicut in resolutione ad figuras *syllogismorum* pertinente[d] dictum fuit. numquam enim necesse est vt cùm hæc[b] sint, res illa[c] sit. immò ne *ita* quidem demonstrat, vt is qui inducit. non debet enim conclusio interrogari, nec *idem* esse quia concessa fuerit: sed necessariò est, cùm illa[d] sint, etiamsi non fateatur[e] qui respondet. Homo[f] est ne animal, an inanimum? tunc sumpsit *esse* animal, non concluſit. rursus omne animal aut est pedestre, aut aquatile. sumpsit *hominem esse* pedestre. & hominem esse totũ illud. animal pedestre, non necesse *est* ex iis quæ dicta fuerunt: sed hoc quoque sumit. Nihil autem refert verum in multis, an in paucis ita sit[g]. idẽ namque est[h] his igitur qui ita progrediuntur, inutilis est vsus *diuisionis*, ita vt ne ea quidem concludat quæ cõcludi possunt. ¶ Quid enim prohibet quo minus totum hoc verè dicatur de homine, non tamẽ significet quid sit & essentiam? ¶ Præterea quid verat vel adiici[k] quidpiam, vel detrahi[l], vel transiliri[m], ad essentiã pertinens

Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἡ ἐξ ὧν ἡ διαίρεσις συλλογίζεται, καθάπερ ἐν τῇ ἀναλύσει τῇ εἰς τὰ σχήματα εἰρηται. οὐδαμοῦ γὰρ ἀνάγκη γίνεσθαι τὸ ἐκθέσθαι οὕτως ἔχειν, τοῦτο δ' ὄντως. ἀλλ' ὥσπερ οὐδ' ὁ ἐπάγων λόγος δείκνυσιν. οὐ γὰρ δεῖ τὸ συμπερασμα ἐρωτᾶν, οὐδὲ τὴν δόσιμον εἶναι· ἀλλ' ἀνάγκη εἶναι ἐκεῖνον, κἂν μὴ φῇ ὁ λόγος κεκτῆσθαι. ἆρα ὁ ἄνθρωπος ζῷον, ἢ ἄψυχον; εἶτ' ἔλαβε ζῷον. οὐ συλλελόγισται. πάλιν ἆρα ζῷον, ἢ πεζόν, ἢ ἔνυδρον. ἔλαβε πεζόν. καὶ τὸ εἶναι τὸν ἄνθρωπον, τὸ ὅλον, ζῷον πεζόν, οὐκ ἀνάγκη ἐκ τῶν εἰρημένων, ἀλλὰ λαμβάνει καὶ τοῦτο. διαφέρει δ' οὐδέν, ἐπὶ πολλῶν, ἢ ὀλίγων ἅπαξ ποιεῖν· τὸ αὐτὸ γὰρ ἔστιν ἀσυλλόγιστος μὲν οὖν καὶ ἡ χρῆσις γίνεται τοῖς οὕτω μεταῦσι, καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ συλλογιζομένοις. ¶ Τί δὲ κωλύει, τὸν τ' ἄνθρωπον μὲν τὸ παν εἶναι καὶ τὸ αὐθρώπου, μὴ μόνον τὸ τί ἐστι, μὴ δὲ τὸ τί ἦν εἶναι δηλοῦν; ¶ Ἔτι τί κωλύει ἢ παρεῖσθαι[k] τι, ἢ ἀφελεῖν[l], ἢ ὑπερβαίνειν[m] τῆς οὐσίας;

¶ Ταῦτα

1 Ratio
2 Lib. 1. Prior. Analyt. cap. 32.
3 Quæ ponuntur in diuisione.
c Definitio pro banda.
d Principia & propositiones concessæ.
e Non admittat conclusionem.
f Genus cuius qui diuisionem inuestigat definitionem.
g Id est, quod diuisio de definitionibus ex partibus ex eadem ratione intelligendis quarum prædicatio definit, quoniam semper est vera ratio
h eadem est ratio brevis & prolixæ definitionis
i Animal pedestre.
k Ita vt in definitione sit aliquid superfluum.
l Ita vt definitio sit mancæ & imperfectæ speciei vltima differentia.
m Id est omitti aliquam differentiam, vt si quis ita definiret, animatum corpus sensu prædictum, cùm deberet debuit. m. corpus viuens sensu præditum.

4 ¶ Ταῦτα μὲν οὖν παύσονται μή, ἐνδέχεται δὲ λύσαι πρὸς λόγον ἐν τῷ τί ἐστι πίστις καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τῇ διαιρέσει πιστεύειν, ἀπτύμενον τῶν ἀρχῶν, καὶ μηδὲν παραλείπειν. τοῦτο δὲ αὐλογον καὶ [τὸ ἀπαν εἰς τὸν διαίρετον ἐμπαίειν, & μηδὲν ἐλλείπειν.] ἀπορεῖ δὲ τὸ δεῖ δεῖ εἶναι[a]. ¶ Ἀλλὰ συλλογισμὸς ἔσται οὐκ ἔσται[b]· ἀλλ' ἕτερον, ἀλλοῖον δόξαν γνωρίζειν ποιεῖ καὶ τοῦτο μὴν οὐδὲν ἄτοπον. οὐδὲ γὰρ ὁ ἐπαγωγὸς ἴσως ἀπόδειξιν σιν, ἀλλ' ὅμως δηλοῖ τι. συλλογισμὸν δὴ οὐ λέγει ὁ ἐκ τῆς διαιρέσεως ἐκλέγων τὸν ὁρισμόν. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς συμπεράσμασι τοῖς ἀεὶ μέσον, ἐὰν μὴ ἔσται ὅτι τοῦτον ὄντων ἀνάγκη τοδὶ εἶναι, ἐνδέχεται ἐρωτᾶσθαι τὸ διὰ τί, οὕτως καὶ ἐν τοῖς διαιρετικοῖς ὅροις. τί ἐστιν ἄνθρωπος; ζῷον θνητόν, ὑπόπτευε, δίπουν, ἀπτερον. διὰ τί; καὶ ἑκάστην τούτων ἔστιν[c]· ἔρει γὰρ καὶ ὁ εἰδὼς τῇ διαιρέσει, ὡς οἴεται, ὅτι πᾶν ἢ θνητὸν ἢ ἀθάνατον· ὁ δὲ πιστοῦτο λόγος ἀπλοῦς, ἐν ἓξιν ὁρισμός· ὥστε τὸ ἀποδεικνυτὸ τῇ διαιρέσει, ἀλλ' ὅρος ὁρισμὸς οὐ συλλογισμὸς γίνεται[d].

¶ Haec igitur *vitia* cum mittuntur quidem: vitari tamen possunt: si accipiantur omnia *attributa* in *quaestione* quid est: & primo postulato, divisione constituatur *ordo* eorum *quae* deinceps *in definitione ponu debent*: ac nihil praetermittatur, hoc autem necessarium *est*, si omnia in divisionem cadunt. & nihil deest. iam enim individuum esse oportet[a]. ¶ Verum tamen syllogismus non est[b]: sed si *notum fiat*, aliquo modo notum facit. atque hoc non est absurdum: quia fortasse nec inducens demonstrat, aliquid tamen declarat. Per syllogismum autem non colligit, qui ex divisione eligit[c] definitionem. vt enim in conclusionibus quae sine mediis *inferuntur*, si quis dicat his positis necesse *esse*, vt hoc sit, postea interrogari & quaeri quamobrem sic etiam *fieri posse*[d] in definitionibus quae per divisionem probantur. quid est homo? animal mortale, pedes habens, bipes, pennis carens. quid ita? secundum quamque adiectionem[e] dicet enim & ostendet divisione, (vt putat) quia omne *animal est* vel mortale vel immortale[f]. tota autem haec oratio non est definitio[g]. quare etiam si demonstretur divisione, tamen definitio non efficitur syllogismo[h].

a) Oportet definitionem quidem, & habere omnia quae sunt in genere substantiae. & nihil deesse. Quod autem deesse dicitur, dupliciter dicitur. aut enim quia non est in genere substantiae, aut quia non est in genere substantiae, sed in genere substantiae. Quod autem deesse dicitur, dupliciter dicitur. aut enim quia non est in genere substantiae, aut quia non est in genere substantiae, sed in genere substantiae.

b) Divisio non habet vim syllogismum.

c) Participium est in Graeco verbo ἐκλέγων. Quia Syllogismus concludens facit vt conclusio habeat expressum. Dicitur autem eligi definitio ex divisione, quia non omnia membra divisionis accipiuntur in definitione. Sed semper ex duabus inter se oppositis alterum sumitur, alterum relinquitur.

d) Id est, singulis quae in genere ponuntur, cur dicatur animal, cur mortale, &c. hoc genus non esse posse hoc, cum ita in quolibet genere.

e) Vide cum homo sit animal, necessarium est vel mortale vel immortale.

f) Id est, hoc genus, animal, mortale vel immortale, quae est conclusio syllogismi divisivi, non est definitio hominis, tales ea debet elige definitio, id est, animal mortale.

g) Probatur quidem aliquid de aliquo, sed non per hanc conclusionem demonstratio, hominem esse vel mortalem vel immortalem: sed non probatur definitio. [illegible]

h) [illegible]

Quid res sit, non probari per definitionem ipsius quid est, vel rei contrariae. CAP. VI.

1 ¶ De definitione quidem. 2 Ratio prima, quia petitur quaestum. 3 Ratio secunda, quia non concluditur res definita esse. 4 ¶ De contrario definitionis. 5 ¶ Ratio tertia contra definitionem quam contra syllogismum, quia non probatur, sed attribuitur rei non esse.

ΑΛΛ' ἆρα ἔστι καὶ διὰ συλλογισμοῦ τὸ τί ἐστι καὶ οὐσίαν, ἐξ ὑποθέσεως λαβόντα τὸ μὴ τί ἐστιν ἢ

SEd numquid potest ex hypothesi demonstrari quid res sit secundum essentiam, his propositionibus sumptis quid res sit,

nihil aliud esse quàm id quod constat ex attributis in quæstione quid est, & est res proprium: hæc verò in quæstione quid est, sola attributa. & totum esse rei proprium? hæc enim est eius essentia. ¶ An rursus in hac probatione sumpsit quid res sit? necesse est enim per medium probare. ¶ Præterea quemadmodũ in ratiocinatione nõ sumitur quid sit ratiocinari: quia semper propositio ex qua cõstat ratiocinatio, est vel totũ vel pars: ita etiam quid res sit, non debet esse in syllogismo. sed seorsum ab iis quæ posita sunt. Et aduersus dubitantem veràm hoc conclusum sit, an non, occurrendum est conclusum esse, quia hoc erat syllogismus. & aduersus dicentem non fuisse cõclusum quid sit, asserendum est id fuisse conclusum: quia hoc à nobis positum fuerat esse quid res sit. Quare necesse est vt conclusum quidpiam sit sine definitione syllogismi, vel ipsius quid est. ¶ Idem est & à quis ex hypothesi ostendat: veluti si essentia mali est esse diuiduum: contrarij verò est essentia contraria, contrary inquam quibus eumque est aliquid contrarium: bonum autem malo est contrariũ, & indiuiduũ diuiduo: est igitur boni essentia, esse indiuiduum. Nam hîc quoque probat, cùm sumpserit quid sit: id autem fumit vt probet quid sit. Atqui hæc diuersa sunt. esto'. etenim in demonstrationibus fumitur hoc dici de hoc: non tamen id ipsum quod demonstrari debet, neque id cuius est eadem ratio, & quod reciprocatur. ¶ Iam verò aduersus v-
troſque, id eſt, & aduerſus eum qui per diuiſionẽ probat, & aduerſus

τὸ ἐν τῷ τί ἐστιν ἴδιον τοῦ τί ἐστι, καὶ ἴδιον τὸ πᾶν; τοῦτο γὰρ ὅτι τὸ εἶδος ἐστὶν. ¶ Ἢ πάλιν εἰληπτε τὸ τί ἐστὶ καὶ τὸ τοῦτο· αἰεὶ γὰρ διὰ μέσου δείξει. ¶ Ἔτι ὥσπερ οὐδὲ συλλογισμῷ λαμβάνεται τί ἐστι τὸ συλλελογίσθαι· ἀεὶ γὰρ ὅλη, ἡ μὲν πρόθεσις· οὗτος οὖν δὲ τὸ τί ἐστὶ δεῖ εἶναι ἐν τῷ συλλογισμῷ, ἀλλὰ χωρὶς ἢ τοῦτο τῷ κειμένῳ ἢ καὶ ὡς τὸν ἀφορίσθαι τοῦτο, εἰ συλλελόγισται, ἢ μή, τοῦτο, ἀναιρεῖν, ὅτι τοῦτο γὰρ ἦν συλλογισμός· καὶ ὡς τὸν, ὅτι οὐ τὸ τί ἦν εἶναι συλλελόγισται· ὅτι γὰρ τοῦτο ἦν τὸ τί ἦν εἶναι· ὥστε ἀνάγκη αὖ τὸ τί ἐστιν συλλογισμὸς εἶναι τὸ τί ἦν εἶναι συλλελογισθαί τι. ¶ Καὶ ὅ ὅτι ὑποθέσεως δὲ δεικνύη· οἷον εἰ τοῦ κακοῦ ἐστι, τοῦ διαιρετοῦ εἶναι τοῦ δ' ἐναντίου, τὸ τοῦ ἀναιτίου ἐστί, ὅσου ἐστί τι ἐναντίον· τὸ δ' ἀγαθὸν τοῦ κακοῦ ἐναντίον, καὶ τὸ ἀδιαίρετον τοῦ διαιρεῖσθαι ἕξιν ἀρα τὸ ἀγαθὸν εἶναι. τὸ ἀδιαίρετον εἶναι. ἐπεὶ γὰρ ἐνταῦθα λαβὼν τὸ τί ἦν εἶναι δείκνυσι· λαμβάνει δ' εἰς τὸ δεῖξαι τὸ τί ἦν εἶναι. ἐπερον τοῦτο ἐρωτᾶν. καὶ διὰ τί ἐστιν· ὅτι δὲ τὰς ἀντιδείξεις, ὅτι εἰ τὸ δὲ κακὸν τὸ δὲ, ἀλλὰ μὴ αὖ τὸ, μὴ δὲ οὗ ὁ αὐτὸς λόγος, καὶ ὡσπερ φεύ. ¶ Πρὸς ἀμφοτέρους δὲ τὸν τῷ δι' ἀμφοτέρων δ' ἐναντίων, καὶ ὡς

1 Quæ sumpta sint vt conſtet quæntia rei deſi nitionem & eſſentiam.

b Cum ſitum ex pluribus attributis in quæſtione quid eſt.

c Quod medium eſt rei eſſentia

d quadruplex ratio cur quidpiam ſit ſubiectum, vt probetur quidpiam de ſubiecto, vel vt probetur quid ſit id, eſſe, vel vt alterum paſſionum ſit ſubiectum, vel vt quidditas ſit ſubiectum, vel vt partes ſubiecti totius ſubiecti.

e Id eſt, ex definitione ſyllogiſmi oſtendendi eſt, ſyllogiſmũ eſſe rectè factũ, conclusionẽ verè dictã eſſe.

f Quæ virioſa eſt ratio prohibendi definitionem per definitionẽ contrarij

1 Καὶ ἐπεὶ ἐστὶ ἐν ἑκάστῳ τῶν ἐν τοῖς κατηγορουμένοις ἕν τι ὑποκείμενον, οἷον ἐν τοῖς ἐπὶ τοῦ τί ἐστὶν ἄνθρωπος ἢ ἵππος, ἐν τοῖς ἐπὶ ποσοῦ ἄνθρωπος ἢ ἵππος, ἐν τοῖς ἐπὶ ποιοῦ ἄνθρωπος ἢ ἵππος, ἐν τοῖς ἐπὶ πρός τι ἄνθρωπος ἢ ἵππος, ἐν τοῖς ἐπὶ ποιοῦ ἄνθρωπος ἢ ἵππος, ἐν τοῖς ἐπὶ ποσοῦ ἄνθρωπος ἢ ἵππος, ἐν τοῖς ἐπὶ τοῦ τί ἐστὶν

τὸν οὖτω συλλογισμὸν, τὸ αὐτὸ ἀπέρμα· διὰ τί ἐστιν ἄνθρωπος ζῷον δίπουν πεζόν[a], ἀλλ' οὐ ζῷον, καὶ πεζόν[b]; οὐ γὰρ τῶν λαμβανομένων οὐδεμία αἰτία μᾶλλον ἔστιν ἢ γίνεσθαι τὸ κατηγορεῖσθαι· ἀλλ' ὥσπερ αὖ ἄνθρωπος ὁ αὐτός ἐστι καὶ μουσικὸς καὶ γραμματικός[c].

syllogismum ita conuectum, eadem *est* dubitatio, cur horrendum animal bipes pedestre[a], non animal, & pedestre[b], ex iis enim quæ sumpta fuerunt, nulla necessitas cogit, vt quod attribuitur, fiat vnum: sed *fortasse* per medium *erit*, vt idem homo est & musicus, & grammaticus[c].

a Ita vt ex his vnū fiat, hoc enim est propriū definitionis, vt ex omnibus eius partibus vnum fiat, auctore Aristotele lib. de interpretatione, cap. 5. post. 1.

b Ita vt ex his non fiat vnum. c Nam ex musico & grammatico, & omnino ex duobus accidentibus nō fieri vnum dixerimus ex lib. de interpr. cap. 11.

Quid res sit, nullo modo probari posse, CAP. VII.

1 *Ratio prima, id est inducto.* 2 *Ratio sexta: quia si definitum esset quid sit, simul etiam esset quod sit: hoc autem falsum est: falsum igitur est definitum esse quid sit.* 3 *Quod probatur ab vltima ratione: quod definitum est demonstratio declarat.* 4 *Absurdum inter rem esse & esse definitum.* 5 *Quod sit nulla ratione fieri.* 6 *Ratio tertia: quia definitio nihil significat quod nomen hoc aut illud per se significet: & ratio est.* 7 *Probatur: quia hoc posito sequitur etiam nihil per se significare & ratio est.* 8 *Quia nomina & verba sunt de inuentione.* 9 *Vtilitas.* 10 *Epilogus.*

Πῶς οὖν δὴ ὁ ὁριζόμενος δεῖ ἔχειν τὴν οὐσίαν, ἢ τὸ ὅτι; οὔτε γὰρ ὡς ἀπόδειξις ἔστιν ἐξ ἐμφερομένων[d] τῷ, δῆλον ποιοῦντ' ὅτι αἰτίαν ἔχει τοιαύτην ὅτιπερ, ἐπεὶ οὐδ' εἶναι ἀνάγκη ἔχειν γὰρ τὸ πῦρ[e], οὐδ' ὡς ἐπύθοντο δῆλα τὴν κυδίκησαν δῆλων ὄντων, ὅτι πονοῦντες, πολλὰ μὲν ἄλλως[f]· οὐ γὰρ τί ἔχει δείκνυσιν, ἀλλ' ὅτι ἢ ἔστιν, ἢ οὐκ ἔστι. τίς οὖν ἄλλος ἔσται λόγος; οὐ γὰρ δὴ δείξει γε τὴν αἰδῶ σεν, ἢ τὴν ἀκτύλην[g] ἢ πῶς ἀνάγκη δείξαι τὸ τί ἔστιν ἄνθρωπος; ἀδύνατον γὰρ τὴν εἰδότα τό τί ἔστιν ἄνθρωπος, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν, εἰδέναι καὶ ὅτι ἔστι. τὸ γὰρ μὴ ὄν, οὐδεὶς οἶδεν ὅτι ἔστιν, ἀλλὰ τὰ μὲν συμβαίνει λόγῳ, ἢ τὸ ὄνομα ὅταν εἴπῃ τραγέλαφος, τί δεῖ ἐστι τραγέλαφος, ἀδύνατον εἰδέναι, ἀλλὰ μέντοι δείξειεν ἄν τις καὶ ὅτι ἔστι, πῶς τῷ αὐτῷ λόγῳ δείξει; ὁ γὰρ ὁρισμὸς ἦν τι δηλοῖ, καὶ ἡ ἀπόδειξις. τὸ δὲ τί ἐστιν ἄνθρωπος, καὶ τὸ εἶναι ἀνθρώπῳ,

QVomodo igitur definiens probabit essentiam, vel quid sit? non enim planum facit vt demonstrans ex iis[d] quæ esse concedunter: quia necesse est cum illa[e] sint, aliud quiddam esse: demonstratio namque hoc est[f], nec vt inducens ex singularibus notis, quòd omne ita *se habeat*, quia nullum aliter *se habeat* inducto namque nō probat quid sit, sed quod sit, vel non sit. Quis igitur alius modus reliquus est? non enim sane ostendet sensu, vel digito. ¶ Præterea quomodo ostendet quid sit homo? necesse enim *est*, vt qui ex gnoscit quid sit homo, aut quidlibet aliud, cognoscat etiam quòd sit. quod enim non est, nemo nouit quid sit: sed quid significet oratio, vel nomen, ex cùm dico hircocervus. quid autem sit hircocervus, cognosci non potest. At verò si ostendet quid sit, quomodo cadet oratione ostendet etiam quòd sit? nam definitio vnū quid declarat, necnon demonstratio quid autem sit homo, & esse ho-

d Propositionibus.

e Vbi propositiones vocat ea quæ in declarationem, quæ est diuisa a propositionibus.

f In definitione autem nihil refert reperiatur.

g Quia singulis particularibus ita se habeat.

minem, differunt. ¶ Deinde ne-
ceſſarium eſſe dicimus, vt per de-
monſtrationem quiduis probe-
tur eſſe, niſi ſit eſſentia. eſſe au-
tem nullius rei eſſentia eſt: quā-
doquidem Ens non eſt genus.
demonſtratione igitur proba-
bitur eſſe[a]. ¶ Quod quidem etiā
ſcientiæ nunc faciunt. quid e-
nim triangulum ſignificet, geo-
metra ſumpſit: quòd autem ſit,
probat. Quid igitur probabit
definiens quid ſit? an triangu-
lum? cognoſcens igitur quid-
piam definitione quid ſit[b], igno
rabit an ſit[c]. ſed *hoc eſt* impoſſi-
bile. ¶ Perſpicuum autem eſt,
etiam ſecundum modos definī-
tionum qui nunc *obſeruātur*, de-
finientes non probare quòd ſit.
nā etſi eſt æqualitas *linearum* ex
medio[d] *dudarum*, tamen cur eſt
ipſum definitum? & cur hoc eſt
circulus[e]? nam dici etiam pote-
rit oriſchalei eſſe eandem *defini-
tionem*. quandoquidem definī-
tiones neque declarant eſſe poſ-
ſe id quod dicitur[f], nec eſſe il-
lud cuius aiunt eſſe definitio-
nem[g]. ſed ſemper licet dicere,
quamobrem? ¶ Si igitur defi-
niens probat vel quid ſit, vel
quid nomen ſignificet: ſi nul-
lo modo ſignificet quid *res* ſit:
definitio erit oratio idem ſignī-
ficans, quod nomen. atqui *hoc*
abſurdum *eſt*. ¶ Primùm enim
eſſet etiam non ſubſtantiarum
& non entium: quoniam etiam
non entia poſſunt aliquid ſignī-
ficare. ¶ Præterea omnes ora-
tiones poſſent eſſe definitiones.
licet enim nomen *imponere* cui
uis orationi. quare omnes diſce-
ptationes eſſent definitiones, &
Ilias eſſet definitio[h]. ¶ Præterea
nulla ſcientia demonſtrat hoc
nomen hanc rem ſignificare: ergo
nec definitiones hoc declarant. ¶ Ex his igitur nec definitio & ſyllo-
giſmus videtur idē eſſe, neq. eiuſdē *rei* eſſe ſyllogiſmus & definitio. in-

πον, ἄλλο. ¶ Εἶτα εἰ δι' ἀποδείξεως
φαμὲν αἰρετώτερον εἶ) δείκνυσθαι πᾶν
ὅτι ἔστιν, εἰ μὴ ἔστιν οὐκ. τὸ γὰρ εἶ),
οὐκ ἔστι τι οὐδενί. οὐ γὰρ γένος τὸ ὄν. ἀπο-
δείξεις ἄρα ἔσται ὅτι ἐστίν[a]. ¶ Ὥσπερ
καὶ νῦν ποιοῦσιν αἱ ἐπιστῆμαι. τί μὲν
γὰρ σημαίνει τὸ τρίγωνον, ἔλαβεν ὁ γε-
μέτρης ὅτι δὴ ἔστι, δείκνυσι. τί οὖν
δείξει ὁ ὁριζόμενος τί ἐστι; εἰ τὸ τρί-
γωνον; εἰδὼς ἄρα τις ὅ ἐστιν τί ἐ-
στιν[b], εἰ ἔστιν οὐκ οἶσται) . ἀλλ' ἀδύνα-
τον. ¶ Φανερὸν δὲ καὶ πῶς νῦν ἔχει
πρὸς τὸν λόγον, ὡς οὐ δείκνυσιν οἱ ὁ-
ριζόμενοι ὅτι ἔστιν. εἰ γὰρ μὴ ἔστιν οὐ-
δὲ μέσου[d] τὸ ἴσον, ἀλλὰ διὰ τί ἐστι τὸ
ὁρισθέν; οὐδὲ διὰ τί ἔστι κύκλος;
ἐπὶ γὰρ αὐτὸ οὐ ἀρτιχάλκου φασὶν εἶ)
αὐτόν. ὥστε γὰρ ὅτι δυνατὸν εἶ) τὸ λε-
γόμενον[e], ᾧπερ σημαίνουσι οἱ ὁρι-
ζόμενοι τὸ ὄνομα, οὐδὲ διὰ τί ἔστι ἐκεῖνο ἢ φασὶν εἶ) ὁρισμοί[f].
ἀλλ' ἀεὶ ἔξεστι λέγειν τὸ διὰ τί.

¶ Ἔτι ἐφ' ὁ ὁριζόμενος δείκνυσι
τί ἐστι, ἢ τί σημαίνει τοὔνομα, ἢ
μᾶλλον ἐστὶ μηδαμῶς τὰ τί ἐστιν εἰπεῖν οἱ ὁ
ὁρισμὸς λόγος ὀνόματι τὸ αὐτὸ ση-
μαίνων. ἀλλ' ἄτοπον. ¶ Πρῶτον μὲν
γὰρ καὶ ἀνάγκη αὐ εἶναι, καὶ τῶν μὴ ὄν-
των. σημαίνει γὰρ ἐστιν τὰ μὴ ὄντα.
¶ Ἔτι πάντες οἱ λόγοι, ὁρισμοὶ αὐ
εἶεν. εἴη γὰρ αὐ ὄνομα ἑνὸς ὁποιῳοῦν
λόγῳ. ὥστε ὅρος αὐ ἡ Ἰλιὰς ὁρισμὸς ἔ-
σται. ¶ Ἔτι ἐφ' ἁπλοῦν ἐστὶ σημαινόμενον ὁ ὁρι-
σμὸς ὅτι τοῦτο τοῦνομα τοῦτο δηλοῖ
οὐδ' οἱ ὁρισμοὶ τοίνυν τοῦτο φαί-
νονται δηλοῦντες. ¶ Ἐκ μὲν τοίνυν τούτων,
ὅτι τε ὁρισμὸς οὐ συλλογισμὸς φα-
νεται ἄν τῶν ὅτι, οὔτε ἄν συλ-
λογισμὸς οὐ ὁρισμός. φανε-
ρὸν ἐκ τού-

[a] Demonſtratio de finitione, quæ declarat ſolum quod ſit, non ſi.
[b] Quid ſit triangulum.
[c] Quia nullum demonſtratum e triangulus ſit.
[d] Id eſt, à circo, ſupple ad circi ferentiā. hæc enim eſt definitio circuli.
[e] Cur circulus eſt hanc illa definito æqualitas lineārū, &c. non ſocet circulum eſſe.
[f] Cur circulus eſt figura habēs lineas, &c.
[g] Id eſt, res pro poſita, cuius eſſentia quæritur.
[h] Sophiſta eſt. De finitio nec declarat rem propoſitam cuius eſſentia quæritur eſſe: in rerū natura nec decernam rem eſſe id cuius eſſentiam ipſa definitio declinat. Rurſus eorum eſt, quorū definitiones non ſic mecum declarant, nec declarant eorum rei definitio ſit. Vt magnolus circulus eſt vel, quamobrem circulus eſt figuratum hinc a centro ad circūferentiā ductæ, linæ æquales.
[i] Id eſt, poëma Homeri quod inſcribitur Ilias, eſſet definitio huius nominis Ilias.

πις, ὅτι εὐδὲ ὁ ὁρισμὸς ἁπλῶν οὔτε λόγος ἐστὶν, οὔτε δ' ἐπιστήμη οὔτε τὸ τί ἐστιν, οὐδ' ὁρισμῷ, οὐτ' ἀποδείξει δῆλον γενέσθαι.

super *dictum* videtur definitionem nec demonstrare nec probare vllam rem. & quid *res* sit, nec definitione nec demonstratione cognosci posse.

Quomodo probetur quid sit, CAP. VIII.

1 ¶ *Prolepsis.* 2 ¶ *Expositio prior. Quadruplex probatio per quidditatem.* 3 *Quale sit hoc probatum.* 4 ¶ *Assumendum esse alteram expositionem.* 5 ¶ *Probatur. Prima, Non posse cognosci quid sit, quin cognoscatur quod sit.* 6 *Secunda, De cognitione quod sit, per se, vel per accidens.* 7 *Tertia, Quatenus cognitio quod sit, differat ab cognitione quid sit.* 8 ¶ *Propositio posterior. Primum quæri an sit.* 9 *Hæc intuenti, vel cognosci quid sit & an sit:* 10 *vel solum quid sit.* 11 *Cum autem cognoscitur quid sit, tunc quæri an sit, id est, quod sit medium.* 12 & *medij medium.* 13 ¶ *Epilogus.*

Πάλιν δὲ σκεπτέον, πότερον λέγεται καλῶς, καὶ τί ἐστι καλῶς καὶ τί ἔστιν ὁ ὁρισμός· καὶ τὰ τί ἔστιν ἀφ' ποίας ὑπάρχει τοῦ δεικνύειν ἢ ὁρισμός, ἢ οὐδαμῶς. ¶ Ἐπεὶ δ' εἰ ἐστὶν ὡς ἔφαμεν[1] ἓν τὸ εἰδέναι τί ἐστι, καὶ τὸ εἰδέναι τὸ αἴτιον τὸ τί ἐστι· λόγος δὲ τούτου, ὅτι ἔστι τι αἴτιον· καὶ τὸ αὐτό, ἢ τὸ αὐτό, ἢ ἄλλο· κἀν ᾖ ἄλλο, ἢ τοῦ δεικτόν, ἢ αὐτοπόδεικτον· εἰ τοίνυν ἔστιν ἄλλο, καὶ οὐδὲν δεῖ λέγειν δεῖξαι· αὐτὸ καὶ μέσον εἶναι τὸ αἴτιον, καὶ ἓν τοῦ γένους τοῦ πρώτου δείκνυσθαι, καθόλου τε καὶ κατηγορικῶν· τὸ δ' εἰπεῖν μόνον· ἐκ μὲν δὴ ἑτέρου αὖ ἐπὶ τινὰ ἔξεπισμένος, τὸ δὲ ἄλλο τὸ τί ἔστι, δείκνυσθαι· τὸν τε τί ἐστιν, καὶ τὸν μέσον· εἰ τὸ ἔστι, καὶ τὸν ἴδιον ἴδιον. ὡς τι τὸ μὴ· δείξει· τὸ δι', οὐ δείξει, τὸν τί ἐστιν· εἰ τοῦ αὐτοῦ μεσότητα. ¶ Οὗτος μὲν οὖν ὁ τρόπος ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, εἴρηται πρότερον. ἀλλ' ἔστι λογικὸς συλλογισμὸς τοῦ τί ἐστιν. ¶ Ὧν δὲ τρόπον τινὰ ἐνδέχεται, λέγωμεν, ἐπιόντες πάλιν ἐξ ἀρχῆς. ¶ Ἔστι μὲν δὴ τὸ διότι, ζητοῦμεν, ἔχοντες τὸ ὅτι, ἐνίοτε δὲ καὶ ἅμα δῆλα γίνεται, ἀλλ' ἔστι προτερον τῷ

RVrsus autem considerandum est, quid horum dicatur recte, quid nō recte, & quid sit definitio: & quidnam sit vtrum aliquomodo sit demōstratio & definitio, an nullo modo. ¶ Quoniam[1] igitur idē est (vt *supra*[a] diximus) nosse quid sit, & nosse causam ipsius quid sit: ratio autem huius est, quia est aliqua causa[c], atq; hæc vel eadem, vel alia[d]: & si sit alia, vel[e] est demonstrabile, vel indemonstrabile: ergo si causa est alia[f], & potest demonstrari[g] necesse est vt causa illa sit medium, & in prima figura probetur. quod enim probatur, est vniuersale & attributiuum[h]. Vnus igitur modus est *is* quem nunc inquisiuimus. nēpe vt per aliud probetur quid sit. etenim ad probādū quid sit, pro medio sumitur quid sit, & ad *probanda* propria propriū. quare ex duab[i] quidditatibus eiusdē rei altera[k] probabit, altera[l] non probabit. ¶ Hunc igitur modum non esse demonstrationem[m], antea dictum fuit: sed est logicus syllogismus ipsius quid sit. ¶ Quo autem modo fieri *hoc* possit, repetito initio dicamus. ¶ Vt.n. quærimus cur *sit*, cùm scimus q̄ sit, interdū vero ambo simul perspicua fiūt, sed nō prius

1 Docet quadruplex esse probationem per quidditatem. id est, posse quidditatem vno alterove casu probari, quod intelligi, nisi ostendatur, vt ea subdistinctio, & dein accommodetur, vt ea quinq; ex quibus definitio est defectuosa luminose obtenere opposito modo. Probatur enim ecliptis de Luna, id est, probatur Lunæ defectus, quæ res opponitur
b Cap. 2. huius libri.
2 Quærimus, an quid sit.
3 Id est, de causa
4 quidditatis, cuius est causa vt opposito terere differt a humanitate & homine.
5 Sub ipsum quod sit.
6 Dicere à quidditate demonstrare. Barocia.
7 Sub. quid sit.
8 Quidditas enim & est naturaliter ei & natura de ea cuius est quidditas & essentia.
9 Verum subiectum.
10 Vt definitum hominis in Latina.
11 Vt propositionem istam verā. quarenus non demōstrat eam esse quidditatem & essentiā rei.
12 Quæ res non est demonstratio, quarenus non demōstrat eam esse quidditatem & essentiā rei.

cognosci potest cur *sit*, quàm quod *sit* ita planè quid sit, *cognosci* non *potest* sine *cognoscere* quòd sit. fieri enim nequit, vt qui ignorant an sit, cognoscant quid sit. ¶ An autem sit, interdū per accidens cognoscimus[a], interdū cognoscentes aliquid ipsius rei: veluti *esse* tonitruum, quia *est* sonus quidam nubium: & *esse* eclipsin, quia *est* priuatio luminis: & *esse* hominē, quia *est* animal quid dam: & *esse* animā, quia *est* quod seipsum mouet. ¶ Quæcunque igitur per accidens nouimus q̄ sint, ad *cognoscendum* quid *ea* sint necesse *est* vt nullo modo simus comparati. quia ne quidem nouimus[b] quòd sint: quærere autē quid sit, cum ignoretur quòd sit, *prosilio* est nihil quærere. quarum autem rerum aliquid cognoscimus, facile *est* quærere *quid ea sint*. Quocirca vt cognoscimus quòd sit, ita sumus apti ad *cognoscendum* etiam quid sit.

a Vt cùm scimus esse grammaticum, per accidēs scimus esse hominem.

b Non verè nouimus, sed per accidens.

¶ Quorum igitur aliquid cognoscimus pertinens ad essentiam, primum esto hoc exemplum: eclipsis, vbi α: Luna, vbi γ: oppositio terræ, vbi β.

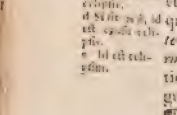

Id cui terra opponitur, deficit.

Lunæ terra opponitur:
Ergo
Luna deficit.

Quærere igitur vtrùm Luna deficiat, an nō, *nihil aliud* est quàm quærere an ☾ β sit nécne. quod perinde est, ac si quæratur, an sit eius[c] rario. & si sic hoc[d], illud[e] quoque dicimus esse. Vel (*vti alterum exemplum proponam*) *quærimus*, vtrùm contradictionis ratio sit, vtrùm habendi duos angulos rectos, an non habendi.

c Hæc α, id est eclipsis.
d Si sit γ β, id est oppositio terræ.
e Id est rectitudinem.

¶ Cùm autem inuenimus simul cognoscimus quòd *sit*, & cur *sit*, ea per causas *demonstratum* sit. ¶ Sin minus, *cognoscimus tantum* quòd sit, nō

τὸ διότι δυνατὸν γνωρίσαι, ἢ ὅτι· ἐὰν δὲ μηδὲν ὁμοίως ᾖ τὸ τί ἐστιν εἶναι, οὐκ ἀνάγκη τὸ ὅτι, ἢ εἰ ἔστιν, ἀδύνατον εἰδέναι· ἀνάγκη γὰρ ἅμα τὸ εἰ ἔστιν, ὅτι μὲν ἔστι συμβεβηκὸς ἢ χρῆσθαι· ὅτε δὲ τὸ αὐτὸ σημαίνομεν· οἷον βροντὴ, ὅτι φωνή τις νεφῶν· καὶ ἔκλειψις, ὅτι στέρησις τοῦ φωτὸς καὶ αὐξητικὸν, ὅτι ζῷόν τι καὶ ψυχή, ὅτι αὐτὸ ἑαυτὸ κινεῖ. ¶ Ὅσα μὲν οὖν κατὰ συμβεβηκὸς εἰδόμεν ὅτι ἔστιν, ἀναγκαῖον μεθόδῳ ἔχειν περὶ τοῦ τί ἐστιν· οὐδὲ ῥᾴδιον ἔστιν, ἴσμεν γὰρ οὐδὲ τὸ ζητεῖν τί ἐστι· μὴ ἔχοντας ὅτι ἔστι, μηδὲν ζητεῖν ἐστι. καθ' ὅσον δ' ἐχόμεθά τι, ῥᾴδιον. ὡς τὸ ὡς ἐχόμεθα ἐστὶν, οὕτως ἐχόμεθα καὶ περὶ τοῦ τί ἐστιν. ¶ Εἶεν οὖν ἐχόμεθά τινὸς τί ἐστιν, ἔστω φανερὸν μὲν ὧδε· ἔκλειψις, ἐφ' οὗ α· σελήνη, ἐφ' οὗ γ· ἀντίφασις γῆς, ἐφ' οὗ β.

Τὸ μὲν οὖν τύπτειν ἐκλείπει οὐ, τὸ β ζητεῖν ἐστι, ἢ ἐστὶ τοῦτο· τοῦτο δ' οὐδὲν διαφέρει ζητεῖν, ἢ εἰ ἔστι λόγος αὐτοῦ· καὶ εἰ ἡ πυτὼ, κἀκεῖνο· φαμὲν δή, ἡ πυτὼς τῆς ἀντιφάσεως ἐστι ὁ λόγος, πυτὼς τὸ ἔχειν δύο ὀρθὰς, ἢ πυτὼ μὴ ἔχειν. ¶ Ὅταν δ' εὑρεθῇ, ἅμα τὸ ὅτι καὶ τὸ διότι ἴσμεν, ἀπὸ ὅλῃ μέσῃ νῦ. ¶ Εἰ δὲ μή, τὸ ὅτι

τὸ διότι δὲ ἂ. σελλώνη. γ' ἔκλειψις, α' τὸ πανσελήνου σκιὰν μὴ δύνασθαι ποιεῖν μηδενὸς μεταξὺ ὄντος φανερῶς, ἐφ' οὗ β. εἰ τοίνυν τῷ γ ὑπάρχει τὸ β, τὸ μὴ δύνασθαι ποιεῖν σκιὰν μηδενὸς μεταξὺ μέσου ὄντος· τούτῳ δὲ τὸ α τὸ σελήνην τείνειν· ὅτι μὲν οὖν ἐκλείπει, δῆλον· διότι δέ, οὔπω. καὶ ὅτι μὲν ἔκλειψίς ἐστιν, ἴσμεν· τί δέ ἐστιν, οὐκ ἴσμεν

non cur *sit*. Luna *sit* γ: eclipsis, in plenilunio vmbram non posse facere cùm nihil inter nos interiectum apparet, vbi β. Sit igitur *nō* inesse β *id est*, nō posse vmbram facere cùm nihil sit nobis interiectum atque huic α, *nempe* deficere: certe quòd deficiat, perspicuum *est*: cur autem *deficiat*, nondum *constat*. & quòd sit eclipsis, cognouimus: quid autem sit, non cognouimus.

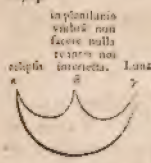

[a] Sicut quidam per alterum quidem graduum, sic hæc per alia gradum. Græcis. eclipsis causa defectus lumini in Luna, prohibente per oppositionem terræ solis opposito terræ per lucem per alia causa primam, quæ similiter prohibetur in defectu eclipsium. velut quia Sol est in capite Draconis; Luna in cauda, vel contra. Sunt igitur eæ quidditates eclipsium quasi primæ, prima pendet secundam, secunda tertiam et ita omnes consequentes: ergo prædicta definitio eclipsium, Defectus luminis in Luna ob terræ oppositionem, cùm Sol est in capite Draconis, Luna in cauda Draconis, vel contra.

[b] Quidam ex, vel ante oppositionem terræ, per quam alia quædicta probata est, id est defectus luminis.

[c] Alia vnitá gaudet, vt Solem esse in capite Draconis, &c.

10 ¶ Δήλου δ' ὄντος ὅτι τὸ α τῷ γ ὑπάρχει, ἀλλὰ δῆλα τί ὑπάρχει, τὸ ζητεῖν τὸ β τί ἐστι, πότερον ἀντίφραξις, ἢ τροφὴ τῆς σελλώνης, ἢ ἀπόσβεσις τοῦ φωτός. τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ λόγος τὸ ἐτέρου ἄκρου, οἷον ἐν τούτοις τὸ α. ἔστι γὰρ ἡ ἔκλειψις, ἀντίφραξις ὑπὸ γῆς. τί ἐστι βροντή; πυρὸς ἀπόσβεσις ἐν νέφει. ὅδε τί βροντή; ὅδε τὸ ἀποσβέννυσθαι τὸ πῦρ ἐν τῷ νέφει. νέφος, γ' βροντή, α' ἀπόσβεσις πυρός, τὸ β. τῷ δ' ἢ τῷ νέφει ὑπάρχει τὸ β' ἀποσβέννυται γὰρ ἐν αὐτῷ τὸ πῦρ. τούτῳ δὲ τὸ α, ψόφος· καὶ ἔστι γε λόγος τὸ β τὸ α τὸ πρότου ἄκρου.

10 ¶ Cùm autem perspicuum *est*, β α τῷ γ inesse: *quærere* cur inhæ*rebit aliud est quàm* quærere quid sit β: *vtrum* oppositio *terræ*, an conuersio Lunæ, an lucis extinctio. hæc autem est definitio alterius extremi, vt in his *exemplis est definitio* βῦ α. eclipsis enim est oppositio terræ. Quid est tonitruum? ignis extinctio in nube. cur tonat? quia extinguitur ignis in nube. nubes, γ: tonitruum, α: extinctio ignis, β. Ergo τῷ γ, *id est* nubi, inest β, quoniam in ea extinguitur ignis. huic autem inest β α, *id est* sonus. ac β ἐ est definitio βῦ α primi extremi.

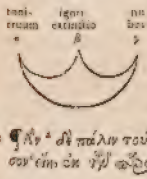

11 ¶ Πάλιν δὲ πάλιν τούτου ἄλλο μέσον εἶπον ἐκ τῆς ἀρχῆς λοιπὸν ἔσαι

11 ¶ Quod si rursus sit huius aliud medium id erit ex reliquis

cognosci potest cur *sit*, quàm quod *sit* ita planè quid sit, *cognosci* non *potest* sine *cognoscere* quòd sit. fieri enim nequit, vt qui ignorant an sit, cognoscant quid sit. ¶ An autem sit, interdũ per accidens cognoscimus[a], interdũ cognoscentes aliquid ipsius rei: velut *esse* tonitruum. quia *est* sonus quidam nubium: & *esse* eclipsin, quia *est* priuatio luminis: & *esse* hominẽ, quia *est* animal quidam: & *esse* animã, quia *est* quod seipsum mouet. ¶ Quæcumque igitur per accidens nouimus q̃ sunt, ad *cognoscẽdum* quid *ea* sint necesse *est* vt nullo modo simus comparati. quia ne quidem nouimus[b] quòd sint: quærere autẽ quid sit, *propriè* est nihil quærere. quarum autem rerum aliquid cognoscimus, facile *est quærere quid ea sint*. Quocirca vt cognoscimus quòd sit, ita sumus apti ad *cognoscendum* etiam quid sit.

τὸ διότι δυνατὸν γνωρίσαι. ἢ ὅτι μὲν ὅλον ὁμοίως καὶ τὸ τί ἐστιν, οὐ μὴν αὐτὸ τὸ ὅτι, ἔστιν. διὸ ἀμήχανον χωρὶς τοῦ εἰδέναι τί ἔστιν, ἀγνοοῦντας εἰ ἔστι. ¶ Τὸ δὲ εἰ ἔστιν, ὁτὲ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς γνωρίζομεν· ὅτε δὲ ἔχοντές τι τῶν αὐτῶν σημαινομένων· οἷον βροντὴν, ὅτι ψόφος τις νεφῶν· καὶ ἔκλειψιν, ὅτι στέρησις τοῦ φωτός· καὶ ἄνθρωπον, ὅτι ζῷόν τι· καὶ ψυχὴν, ὅτι αὐτὸ ἑαυτὸ κινεῖ. ¶ Ὅσα μὲν οὖν κατὰ συμβεβηκὸς οἴδαμεν ὅτι ἔστι, παντελῶς μηδαμῶς ἔχειν περὶ τοῦ τί ἐστιν· οὐδὲ γὰρ ὅτι ἔστι, ἴσμεν[b]. τὸ δὲ ζητεῖν τί ἐστι, μὴ ἔχοντας ὅτι ἔστι, μηδὲν ζητεῖν ἐστι. καθ' ὅσων δ' ἔχομεν τὸ εἰδέναι ὅτι ἔστιν, οὕτως ἔχομεν καὶ περὶ τοῦ τί ἐστι. ¶ Σὺν οὖν ἔχομεν τὸ τί ἐστι, ἕως ἀφῶμεν μὴ ἄδηλ. ἐπιλεύμεις, ἐφ' οὗ α σελήνη, ἐφ' οὗ γ ἀντιφραξις γῆς, ἐφ' οὗ β.

a Vt cùm scimus esse grammaticos, per accidẽs scimus esse homines.

b Non vtiq; nouimus, sed per accidens.

¶ Quorum igitur aliquid cognoscimus pertinens ad essentiam, primum esto hoc exemplum: eclipsis, vbi α: Luna, vbi γ: oppositio terræ, vbi β.

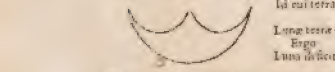

Quærere igitur vtrùm Luna deficiat, an nõ, *nihil aliud* est quàm quærere an β sit nẽcne. quod perinde est, ac si quæratur, an sit eius [c]ratio. & si sit hoc [d], illud quoque dicimus esse. Vel (*vt alterum exemplum proponam*) *quærimus*, vtrius contradictionis ratio sit, vtrum habendi duos angulos rectos, an non habendi.

Τὸ μὲν οὖν πότερον ἐκλείπει ἢ οὔ, τὸ β ζητεῖν ἐστι, ἄρ' ἐστὶν αὐτοῦ τοῦτο ἢ οὐδὲν διαφέρει ζητεῖν, ἢ εἰ ἔστι λόγος αὐτοῦ[c]. καὶ ἐὰν ᾖ τοῦτο[d], καὶ ἐκεῖνο φαμὲν εἶναι. ἢ πότερος τῆς ἀντιφάσεώς ἐστιν ὁ λόγος, πότερον τὸ ἔχειν δύο ὀρθὰς, ἢ τὸ μὴ ἔχειν. ¶ Ὅταν δ' εὕρωμεν, ἅμα τὸ ὅτι καὶ τὸ διότι ἴσμεν, οὐ διὰ μέσου ἦ. ¶ Εἰ δὲ μὴ, τὸ ὅτι

c Esse α, id eclipsin.
d Si sit α β, id est quod eclipsin.
e Id est eclipsim.

cognoscimus quòd *sit*, & cur *sit*, si per causas *demonstratum* sit. ¶ Simpliciter, *cognoscimus tantùm* quòd *sit*,

τὸ

τὸ διότι δὲ ἡ σελήνη, γ' ἔκλειψις, α' τὸ παντελοῦν σκιαὶ μὴ δύνασθαι ποιεῖν μηδενὸς μεταξὺ ὄντος φωτεινοῦ, ἐφ' οὗ β. εἰ τοίνυν τῷ γ ὑπάρχει τὸ β, τὸ μὴ δύνασθαι ποιεῖν σκιαὶ μηδενὸς μεταξὺ μέσου ὄντος· τούτῳ δὲ τὸ α τὸ ἐκλελοιπέναι· ὅτι μὲν ἐκλείπει, δῆλον διότι δέ, οὔπω. καὶ ὅτι μὲν ἔκλειψίς ἐστιν, ἴσμεν· τί δέ ἐστιν, οὐκ ἴσμεν

non cur *sit*. Luna *sit* γ: eclipsis, — in plenilunio vmbram non posse facere cùm nihil inter nos interiectum appareat, vbi β. Sit igitur τῷ γ ine *sit* β, *id est*, nó posse vmbram facere cùm nihil sit nobis interiectum: atque huic β α, *nempe* deficere: certè quòd deficiat, perspicuum *est*: cur autem *deficiat*, nondum *constat*. & quòd sit eclipsis, cognoscimus: quid autem sit, non cognoscimus.

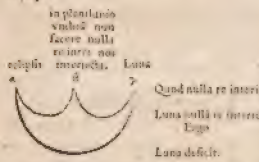

Quod nulla re interiecta non facit vmbram, defectit:

Luna nulla re interiecta non facit vmbram:
Ergo
Luna defecit.

[a] ¶ Δήλου δ' ὄντος ὅτι τὸ α τῷ γ ὑπάρχει, ἀλλὰ δῆλα τί ὑπάρχει, τὸ ζητεῖν τὸ βτί ἐστι, πότερον αὐτίθεσις, ἢ προφὴ τῆς σελήνης, ἢ ἀπόσβεσις τοῦ φωτός. τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ λόγος τὸ α ἕτερον ἄκρον, οἷον ἐν τούτοις τὸ α. ἔστω δὴ ἡ ἔκλειψις, αὐτίφραξις ὑπὸ γῆς. τί ἐστι βροντὴ; πυρὸς ἀπόσβεσις ἐν νέφει. ὅτι δὲ βροντᾷ; ὅτι τὸ ἀποσβέννυσθαι τὸ πῦρ ἐν τῷ νέφει. νέφος, γ' βροντὴ, α' ἀπόσβεσις πυρός, τὸ β. τῷ δ' ἢ γ τῷ νέφει ὑπάρχει τὸ β' ἀποσβέννυται γὰρ ἐν αὐτῷ τὸ πῦρ. τούτῳ δὲ τὸ α. λόφος; καὶ ἐξ ἐκ λόγος τὸ β τὸ α τὸ πρότου ἄκρου.

[a] Cùm autem perspicuum *est*, τῷ α τῷ γ inesse: *quærere* cur inlit, *nihil aliud est quàm* quærere quid sit τῷ β, vtrum oppositio *terræ*, an conuersio Lunæ, an lucis extinctio. hæc autem est definitio alterius extremi, vt in his *exemplis est definitio* τοῦ α. eclipsis enim est oppositio terræ. Quid est tonitruum? ignis extinctio in nube. cur tonat? quia extinguitur ignis in nube. nubes, γ: tonitruum, α: extinctio ignis, β. Ergo τῷ γ *id est* nubi, inest β, quoniam in ea extinguitur ignis. huic autem ineſt β α. *id est* ſonus. ac β est definitio τοῦ α primi extremi.

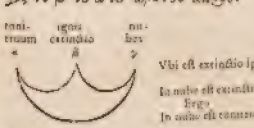

Vbi est extinctio ignis, est tonitrium:

In nube est extinctio ignis:
Ergo
In nube est tonitrium.

[b] ¶ Λὴν [a] δὲ πάλιν τούτου [b] ἄλλο μέσον εἶπ, ἐκ τῆς ἐκλοίπιον ἔσαι

[b] ¶ Quòd [a] si rursus sit huius [b] aliud medium [c] dicit ex reliquis

a Sicut quidcunque per alterum quidcunque gnoscitur, ea hæc per alia possunt poneſi. c ipſe capit. de ſecta humana in Luna probatur per oppoſitionem terræ: ſimilis oppoſitio terræ pro habetur per alia omnia primum, quæ ſimiliter ponitur in definitione eclipſeos. vetus quæ Sol eſt in capite Draconis, Luna in cauda vel cõtra. Sunt igitur tres quidditates eclipſeos, quarum prima probatur per ſecundam, ſecunda per tertiam. ac ſi omnes comparantur ad primo eclipſeos, Defectus luminis in Luna ob terræ oppoſitionem, cum Sol eſt in capite Draconis. Luna in cauda Draconis, vel contra.

b Quidcunque, vel ante oppoſitionem terræ, per quam alia quælibet probata eſt, ea eſt de ſecta lumen.

c Alia quæſtio prior, vt ſolem eſſe in capite Draconis, &c.

a Vtrū. illud quo dictum, aliā causā esse alio modo.

definitionibus[a]. ¶ Dictum igitur est, quomodo sumatur & horum fiat quid sit. Quare ipsius quid sit, non sit quidem syllogismus aut demonstratio: perspicuum tamen fit per syllogismum & per demonstrationem. Itaque nec sine demonstratione licet cognoscere quiditatem cuius est alia causa: nec est eius demonstratio, vt in dubitationibus diximus.

λόγων[a]. ¶ Ὡς μὲν οὖν τοῦτο λαμβάνεται τὸ τί ἐστι, καὶ γίνεται φανερόν· εἴρηται. ὥστε συλλογισμὸς μὲν τὸ τί ἐστιν οὐ γίνεται, οὐδὲ δι' ἀποδείξεως· δῆλον μὴν τοῦτό γε συλλογισμοῦ καὶ δι' ἀποδείξεως ἐστι· ὥστ' οὐδ' ἀποδείξεώς ἐστι γνῶναι τὸ τί ἐστιν, οὐκ ἔστιν ἄρα ἄλλου οὗ ἐστὶν ἀπόδειξις ἀνάγκη, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς διαπορήμασιν εἴπομεν.

Quænam quiditates probentur, aut non probentur[b], Cap. IX.

1 Problemata. 2 De his quæ probantur. 3 De his quæ non probantur.

IAm verò quorundam est alia causa, quorundam non est. ¶ Quare perspicuum *est*, etiam quiditatum quasdam esse immediatas, & principia: quas & esse, & quid sint[c], supponere oportet, aut alio modo[d] manifestas facere. quod quidem arithmeticus facit: nam & quid sit vnitas, supponit, & quòd sit. ¶ Eas verò *quiditates* quæ medium habent, & quarum est aliqua diuersa causa essendi, licet per demonstrationem, vt diximus, declarare: non demonstrando quid sit.

Ἔστι δὲ τῶν μὲν, ἕτερόν τι αἴτιον τοῦ εἶναι, οὐκ ἔστιν. ¶ Ὡς μὲν οὖν δῆλον ὅτι καὶ τῶν τί ἐστι, τὰ μὲν ἄμεσα καὶ ἀρχαί εἰσιν· ἃ καὶ εἶναι, καὶ τί ἐστιν[c], ὑποθέσθαι δεῖ, ἢ ἄλλον τρόπον[d] φανερὰ ποιῆσαι. ὅπερ ἀξιωματικός τε ποιεῖ καὶ τὸ τί ἐστι τὴν μονάδα ὑποτίθεται, καὶ ὅτι ἔστι. ¶ Τῶν δ' ἐχόντων μέσον[e], καὶ[f] ὧν ἔστί τι ἕτερον αἴτιον τῆς οὐσίας, ἔστι δι' ἀποδείξεως, ὥσπερ εἴπομεν, ἀναλῦσαι, μὴ τὸ τί ἐστι δι' ἀποδείξεως.

b Vtrum probari aut quærendum, quarum est alia causa videlicet. Immediata probantur per oppositum: nam contra, quæ oppositio verè est, cum est illius dubitatio: ab quo hæc eorum est, quarum non est alia causa vt ab probatur definitio subiecti, nec prima alia quidditas accidentis, quamquam probatur alia quidditas eiusdem accidentis.

c Propria suppositorum sicut quod est quidditas, sed quod est, vel esse est quidditas.

d Vt mathematicus, vt dum dicit unitas est.

e Media, causam alia dimittens.

f Et, non ut, id est.

Quid sit definitio & quotuplex, Cap. X.

1 ¶ De partibus definitionis. ¶ Species. Prima definitio nominalis. 2 una. 3 Secunda definitio est. 4 Collatio prima ex secunda specie. 5 Tertia quæ per demonstrationem declaratur. 6 Quarta quæ est principium demonstrationis. 7 Colligantur tres quatuor definitionum realium. 8 ¶ Epilogus.

QVia verò definitio dicitur[1] esse oratio *explicans* quid sit: profectò quædam est oratio *declarans* quid significet nomen, siue oratio altera[2] nominalis: veluti [h] quid significat, *seu* quid est, qua triangulum *vocatur*, quod.

Ὅτι μὲν οὖν ἐστιν ἡ λεγομένη[1] λόγος τοῦ τί ἐστι, φανερὸν ὅτι ὁ μὲν τῆς ἕξεως λόγος τοῦ τί σημαίνει τὸ ὄνομα, ἢ λόγος ἑπτὸς[2] ὀνομαστὸς· οἷον[h] τὸ, τί σημαίνει, τὸ ἐστιν ἡ ξυλλογισμὸν, ὅπερ ἐστὶν

h Diuersa, id quod antiqui dicti scorteus realis. Et longe minus a dicto, Triangulum est quod ires angulos habet. hæc est definitio nominalis. id est explicans vim nominis, non naturam rei.

ἰχνοντες ὅτι ὄζει [a]. ζητοῦμεν δὲ τί ἐστι. χαλεπὸν δὴ οὕτως ὄζει λαβεῖν [b], ἀ μὴ ἴσμεν ὅτι ἔζτιν [c], ἢ δι' αἰτίας ἀγνοῦντες· ἔστι οὐδὲ εἰ ἔστιν ἃ μὴ ἴσμεν, ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. ¶ Λόγος δὲ εἷς ἔστι δηλῶν ὁ μὴ συνδέσμῳ, ὥσπερ ἡ Ἰλιάς· ὁ δὲ, πλείους ἑνὸς δηλοῦ μὴ κατὰ συμβεβηκός. εἷς μὲν δὴ ὅρος ἔστιν ὅρου ὁ εἰρημένος.

¶ Ἄλλος δ' ἐστὶν ὅρος, λόγος ὁ δηλῶν ὅ τί ἐστιν. ¶ Ὡς δὲ ὁ μὲν ποιεῖ ὅρος συμαίνει μᾶλλον, δ' εἰκυσι δ' οὔ. ὁ δ' ὕστερος, φανερὸν ὅτι ἐς αι οἷον λόγος δείξις τὰ τί ἐστι, τὴν θέσει διαφέρουσαν τῆς λόγος δείξεως. διαφέρει δὲ οὐδὲν, διὰ τί βροντᾷ; καὶ τί ἐστι βροντή; ἐρεῖ γὰρ οὕτω μὲν, διότι λόγος σβέννυται τὸ πῦρ ἐν τοῖς νέφεσι· τί δ' ἐστὶ βροντή; ψόφος λόγος σβεννυμένου πυρὸς ἐν τοῖς νέφεσιν. ὡς τε ἁπλῶς λόγους ἄλλους ἔστιν λέγεται, καὶ ὡδὶ μὲν λόγος δείξις συμπέρασμά, ὡδὶ δὲ ὅρισμός. ¶ Πῶς ἔζτιν ὅρος βροντῆς, ψόφος ἐν νέφεσι. τοῦτο δ' ἐζτὶ τὸ τί ἐστιν λόγος δείξεως συμπέρασμα. ¶ Ὁ δὲ τρίτος ὁρισμὸς, ὅπερ ἔζτι τί ἐστιν αἰκαπόδειξις. ¶ Ἔστι δὲ ἀπορῆσαι ὁρισμούς, εἰς μὲν, λόγος ἢ τί ἐστιν αἰκαπόδειξις· εἰς δὲ, συλλογισμὸς ἢ τί ἐστι, πῶς ἐστὶ διαφέρων δὲ λόγος δείξεως· ἔτι πῶς δὲ, πῆς τί ἐστιν λόγος δείξεως συμπέρασμα. ¶ Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, καὶ πῶς ἔστι τὸ τί ἐστιν λόγος δείξις, καὶ πῶς οὐκ ἔστι· ἔστι τίνων ὄζι, καὶ τίνων οὐκ ἔστιν. ἔτι δὲ ὁρισμὸς πόσαχῶς τε λέγεται· καὶ πῶς τὸ τί ἐζτι δείκνυσι, καὶ πῶς οὔ· καὶ τίνων ἔστι, καὶ τίνων

cùm ſcimus eſſe[a], quærimus cui ſit difficile autem eſt ſic accipere[b] quæ nõ nouimus eſſe[c]. ac difficultatis cauſa fuit ante[d] expoſita: quia ne quidem ſit nec ne, ſcimus niſi per accidens. ¶ Oratio verò vna eſt bifariam: altera, coniunctione, vt Ilias: altera, quia[e] vnum de vno ſignificat nõ per accidens. Vna igitur definitio eſt, quam dixi. ¶ Alia[f] verò definitio eſt oratio declarãs cur ſit. ¶ Quocirca prior ſignificat quidem, non tamen demõſtrat. poſteriorem autem apparet eſſe quaſi demonſtrationem *probãtem* quid ſit, *terminorum* ſitu differrem à demonſtratione. differt enim dicere, cur tonat? &, quid eſt tonitrus? *ad illam* enim *quæſtionem* ſic reſpondebit, quia extinguitur ignis in nubibus. quid autem eſt tonitrus? ſonus extincti ignis in nubibus. Quare eadem oratio alio *atque alio* modo effertur. & eo quidẽ modo *eſt* demonſtratio continua[g]: hoc autem modo *eſt* definitio.

¶ Præterea eſt definitio tonitrui, ſonus in nubibus. hæc autẽ eſt concluſio demonſtrationis *probãtis* quid ſit. ¶ Immediatorum[h] autem definitio eſt theſis indemonſtrabilis *conſtituẽs* quid ſit. ¶ Definitionum[i] igitur alia *eſt* oratio *declarans* quid ſit, indemonſtrabilis: alia verò *eſt* ſyllogiſmus *probans* quid ſit, caſu[k] differens à demonſtratione: tertia verò *eſt* cõcluſio demonſtrationis *probantis* quid ſit. ¶ Ex[l] diſtis igitur perſpicuum *eſt*, quomodo eſt, & quomodo non eſt demonſtratio ipſius quid ſit: nec non[m] quorum eſt, & quorum nõ eſt, præterea[n] quot modis definitio dicitur, & quomodo pro-

[a] Id eſt, cum ex effectorum vim nouimus & de cauſa quærimus quia.
[b] Id eſt difficile. [c] Nõ ſcire per accidens.
[d] Cap. 8 part. 2.
[e] Hæc modo de ſimplici & vna oratione.
[f] Hæc eſt definitio accidentis ipſius. vt Eclipſis eſt defectus luminis in Luna ob terræ interpoſitionẽ. item, Tonitrus eſt ſonus in nube. hæc propterea quid ignis extinguitur.
[g] Non habens diſtinctas propoſitiones, & cõclusionem.
[h] Vt ſchemata definitionis.
[i] Conuerge lib. primo cap. 7. part. 8.
[k] Idẽ. ſed & poſitione & terminis.
[l] Epilogus capitis.
[m] Epilogus huius capitis.
[n] Epilogus huius capitis.

bat quid ſit, & quomodo non *probat*: item quorum eſt, & quorum

non est. præterea quomodo affecta est ad demonstrationem: & quomodo potest esse eiusdem rei, & quomodo non potest.

οὐ. ἔτι δὲ πρὸς ποτὲ δ εἰδέναι τὰς ἐχεῖ· καὶ πῶς ἐν δι' ἀλλήλων τὸ αὐτὸ εἶναι, καὶ πῶς οὐκ ἐνδέχεται.

DE CAVSIS,

TRACTATVS II.

Per quæ genera causarum demonstretur,

CAP. XI.

1 ¶ *Demonstrari per omnia genera causarum.* 2 ¶ *Exemplum demonstrationis per materiam:* 3 *per formam:* 4 *per efficientem:* 5 *per finem.* 6 ¶ *Collatio finis & efficientis.* 7 *Differentia simplicem ab vtraque vtra.* 8 ¶ *Collatio finis & materiæ. De rebus naturalibus.* 9 *Hypothesis, id est, Definitio necessitatis.* 10 *De rebus artificialibus.* 11 *Quænam finis alterum finis gratia. & de rebus factitiis.*

CVm autem putemus[a] tunc scire, quando causam cognoscimus: causæ eam[b] quæ verò quatuor *sunt*: vna *quæ* explicat quid *res* sit: altera[c], quam, si quædam[d] sint, necesse *est* esse[e]: tertia[f], quæ primum mutat[g]: quarta[h] id cuius gratiâ: omnes hæ per medium[i] demonstrant. Etenim *hæ argumentationum* illud sit, necesse *est* hoc esse: vnâ propositione sumptâ, nulla est: at duobus minimùm *sumptis*, *valet*; nempe cùm *duæ illæ propositiones* vnum medium habent. Hoc[k] igitur vno sumpto, necesse *est* conclusionem esse.

¶ Sed & hoc modo[l] *idem* perspicuum fiet. Cur rectus *est* angulus qui *est* descriptus in semicirculo[m]? aut quo posito *necesse est*, vt rectus *sit*[n]? Esto igitur rectus, vbi α: dimidium duorum rectorum, vbi β: angulus qui *est* in semicirculo, vbi γ. Cur igitur τὸ γ, *id est* rectus, insit τῷ β, *id est angulo* qui *est* in semicirculo, causa est τὸ β.

ΕΠΕΤ δὲ δοκοῦμεν τότε οἰόμεθα[a] εἰδέναι, ὅταν εἰδῶμεν τὴν αἰτίαν· αἰτίαι δ' εἰσὶ τέτταρες· μία[b] μὲν, τὸ τί ἦν εἶναι· μία δὲ, τὸ πόθεν[c] ὄντων αὐτῶν ἀνάγκη τόδ' εἶναι· τρίτη δὲ, ἡ τί πρῶτον ἐκίνησε[d]· τετάρτη[e] δὲ, τὸ τίνος ἕνεκα: πᾶσαι αὗται δηλοῦσι τὸ μέσον· δ εἰκιννῦμεν, τί, πῶς οὖ ὄντος τοδὶ ἀνάγκη εἶναι, μιᾶς μὲν προτάσεως ληφθείσης, οὐκ ἔστι, δυοῖν δὲ τοὐλάχιστον. τοῦτο δ' ἐστὶ, ὅταν ἐν μέσοις ἔχωσι. τοῦτον[f] ἐὰν ἑνὸς ληφθέντος, αὐτὸ καὶ τὸ συμπέρασμα εἶναι. ¶ Δῆλον δὲ καὶ ὧδε[g]. δηλῶ τί ὀρθὴ ἡ ἐν ἡμικυκλίῳ[h]; ἢ τίνος ὄντος ὀρθή[i]; ἔστω δὴ ὀρθὴ, ἐφ' ἧς α· ἡμίσεια δυοῖν ὀρθαῖν, ἐφ' ἧς β· ἡ ἐν ἡμικυκλίῳ, ἐφ' ἧς γ. τῷ δὴ τὸ α τῶν ὀρθῶν ὑπάρχειν τῷ γ τὸ ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ, αἴτιον τὸ β.

a Coniunge (ut præced. cap. 1.) b Id est, forma. c Id est, materia. d Id est, efficiens. e Vocabulum materiæ caussæ vocatur caussa fieri qua quod. f Efficiens. g Aristoteles passim describit efficiens per motum, quia vel omnia vel plerasque efficiunt per motū. Sed (vt Philoponus distinguit) alia efficiūt per motum, alia per simplicem emanationem: hoc modo efficitur lumē à sole, & quodlibet agens à forma subiecti autore omnis esse formæ habitus, & effectis affectionis. h Finis. i Id est, cùm aliqua ex his quatuor causis accipitur pro medio termino & collocatur in duabus propositionibus (illo primùm termino composito). k Termino medio. l Propositis exemplis demonstrationum per singula genera causarum. m Aliud *est* angulus semicirculi, aliud *est* angulus dirrectus: rectus semicirculo angulus fit, cùm diameter circumferentiæ recta & à centro ducta, ad rectam lineam rectè, id est, à medio, cùm efficiatur à duabus lineis rectis, earum altera ab ea quæ ex centro ducitur à puncto in circumferentia figurato ad extremitatem diametri. Sit igitur semicirculi diameter a b, centrum c, angulus in semicirculo est a b centro a c b angulus semicirculi est c a b rectus a c b angulus in semicirculo est a b c. n Vide demonstrationem apud Euclidem lib. 3. propos. 31.

αὐτῇ μὲν γὰρ τῇ α ἴση ἡ δὶ τὸ γ τῇ β, δύο γὰρ ὀρθαῖς[a] ἴσαι εἰσὶ[a]. τῇ β οὖν ὅτῳ ἴση δύο ὀρθῶν, τὸ α τῷ γ ὑπάρχει. τοῦτο δ' ἦν τὸ ὃν ἡμικυκλίῳ ὀρθὴν εἶναι.

hic enim *angulus*[a] *est* æqualis *ei* α. [a] Angulis] [b] Bis. anguli

angulus autem β γ *est æqualis* τῷ β, quia[b] *est* dimidium duorum *angulorum* rectorum[c]. si igitur sit β γ *id est* dimidium duorum rectorũ *angulorum*, β α τῷ γ inest. hoc autem erat, angulum describptum in semicirculo, rectum esse.

[b] Bis. anguli [c] 14. def. angul. bre. & angulo bd.

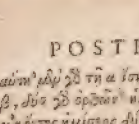

8ar Omnis angulus qui est dimidium duorum rectorum, est rectus.
6a Omnis angulus descriptus in semicirculo, est dimidium duorum rectorum.
Ergo
14 Omnis angulus descriptus in semicirculo, est rectus.

¶ Τοῦτο δὲ ταὐτὸν ὂν τῷ τί ἦν εἶναι, τῷ τοῦτο σημαίνειν τὸν λόγον. ἀλλὰ μὲν ἡμῖν τὸ τί ἦν εἶναι αἴτιον δέδεικται τὸ μέσον.

¶ Hoc[d] autẽ est idem quod quiditas[e], quia hanc significat definitio[f]. sed & quiditatem ostendimus[g] esse causam mediam.

[d] Id. est, ἓν κατὰ ταὐτὸν, eadem quædam cõsideratio. [e] Cuius rei causa. [f] Nam ita nihil differt à sua quidditate. [g] Supponit definitionem significare causã rei, & declarare per demonstrationem. Ergo definitum si igitur declarat quidditatem, manifestũ est ex quibus rebus definitio, eorũdem est quidditas rebus quam definitio. [g] Cap. 8 part. 2. & part. 11. & cap. 10 part. 4.

¶ Διὰ τί ὁ Μηδικὸς πόλεμος ἐγήνετο Ἀθηναίοις; τίς αἰτία τῷ πολεμεῖσθαι Ἀθηναίοις; ὅτι εἰς Σαρδεις μετ' Ἐρετριέων ἐνέβαλλον. τοῦτο δὲ ἐστὶ νῦν τὸ πρῶτον· πόλεμος, ἐφ' οὓς α' προτέροις ἐστὶ βουλεύειν. β' Ἀθηναῖοι, γ. ὑπάρχει δὴ τῷ γ, τὸ πρότερον ἐμβαλεῖν τοῖς Ἀθηναίοις· τῷ δὲ α τῷ β, πολεμοῦσι γὰρ τοῖς πρότερον ἀδικήσασιν. ὑπάρχει ἄρα τῇ μὲν β τὸ α, τὸ πολεμεῖσθαι τοῖς πρότερον ἄρξασι· τοῦτο δὲ τὸ β τῷ γ. ἦσαν τοῖς Ἀθηναίοις, πρότεροι γὰρ ἦρξαν. μέσον ἄρα ἦν αὐτοῖς τὸ αἴτιον τὸ πρῶτον κινῆσαν.

¶ Cur autem Medi bellum gesserunt aduersus Athenienses? *seu*, quæ est causa belli gerendi contra Athenienses? quoniam *Athenienses* eum Eretriis in Sardeis incursionem fecerunt. huc enim primum mouit. *esto* bellum, vbi α: priores impetum facere, β: Athenienses, γ. Inest igitur γ β τῷ γ: *id est*, prius impetum facere, *attribuitur* Athenienses. sed & β α *inest* τῷ β: quia bellum inferunt iis qui prius iniuria affecerunt. inest igitur τῷ β γ α: *id est* bellum inferri iis qui lacessierunt. hoc autem γ ἐ τῷ γ *sunt* Athenienses, quia priores lacessierunt. Ergo hic quoque causa, *nempe* primum mouens, est medium.

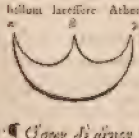

Iis qui lacessunt, bellum inferunt.
Athenienses lacessierunt.
Ergo
Athenienses bellum est illatum.

Finalis

¶ Ὅσων δὲ αἴτιον τὸ ἕνεκά τινος· οἷον ὑγιείας τί ἕνεκα περιπατεῖ; ὅπως ὑγιαίνῃ· ἕνεκα τί οἰκία ἐστίν; ὅπως σώζηται

¶ Ex iis verò quorũ causa *est* id cuiusgratia: veluti, cur deãbulat? vt bene valeat: cuę domus est? vt

seruentur supellectilia: illud qui dem est bene valēdi gratiā, hoc verò seruandi gratiā. *Inter hæc* autem *interrogationes*, cur post cœnam deambulare oporteat? &, cuius gratia oporteat? nihil interest.

¶ *Esto* autem deambulatio post cœnam. γ: non fluitare cibos, vbi β: valere, vbi α. Esto igitur, deambulationem post cœnam efficere, ne cibi fluitēt ad os ventriculi: atque hoc *esto* salubre. videtur enim inesse deambulationi. τὸ γ *scilicet* τῷ β, *id est* cibos nō fluitare: huic autem τῷ α, *nempe* salubre. quæ igitur est causa, cur τὸ γ τῷ α insit, quod *est* id cuius gratiā? τῷ β, *hoc est cibos* non fluitare.

a Τί ε. falubre. b Τοῦ β, cur cibos fluirent in stomachū.
c Id est, si quæras cur τὸ β insit τῷ γ, ratio proponitur τὸ δ
d Id est propositiones & conclusiones.
e Quadrimum extremum, sic medium seruamus: & retrò quod erat medium eramus, fit maius extremum. hinc fit, vt omnes orationes mutentur, nō mutatis propositionū terminis: omnes mutantur in conclusionem & antecedentem propositionem.
f Causa.
g In causis efficientibus.
h In causis efficientibus.
i In causis finalibus.
mihi est efficiens.
n Verantur virtutum, cùm quia nō minus extrema, tam cum quia est vltimū naturā, licèt sit primum tempore. cùm enim sanitas sit finis pharmaci, pharmacum est prius tempore, sanitas est prior naturā.
o Postremū tempore, sed naturā.
p Ex necessitate materiæ.

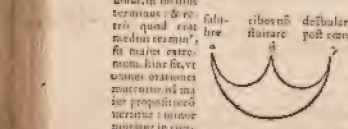

Hoc[a] autem est veluti eius[b] ratio: nam τῷ α sic assignabitur[c]: cur τῷ β inest τῷ γ? quia valere est ita affectum esse. oportet autem orationes[d] commutare[e]: atque ita singula magis apparebunt.

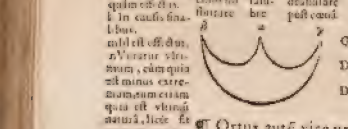

¶ Ortus autē vice versa *si habēti* hīc[f] & in causis quæ *efficiunt* per motum[g]. ibi[h] nāque opus est, vt medium[i] prius fiat[k], hic[l] verò τὸ γ, *quod est* vltimum[n], *prius fit*: id verò cuius gratiā, postremū[o] *fit*.

¶ Accidit autē, vt idē fit & alicui eius causa, & ex necessitate[p]: vel ut

Τῶν[a] δ' ἐστὶν ὥσπερ ὁμοίων λόγος. τὸ γὰρ α οὕτως ὑποδοθήσ[c]· διὰ τί δὲ τὸ β τῷ γ; ὅτι τοιόν τόν ἐστι τὸ ὑγιαίνειν, τὸ οὕτως ἔχειν. δεῖ δὲ μεταλαμβάνειν τοὺς λόγους[e], καὶ οὕτως ἐκ κρειττόνων φανήσεται.

¶ Αἱ ὑγιεύσεις ἀνάπαλιν εἰς παῦσιν[f] ἄγουσαι τῷ κἀκ κίνησιν[g] αἰτίαν εἶναι· μᾶλλον δὲ τὸ μέσον[i] δεῖ γίγνεσθαι πρῶτον[k]. ἐστι γὰρ τὸ μὲν γ[l] τὸ ἔσχατον[n], τελευταῖον[o] δὲ, τὸ οὗ ἕνεκα. ¶ ἐνδέχεται δὲ τὸ αὐτὸ καὶ ἕνεκά τινος εἶναι, καὶ ἐξ ἀνάγκης[p]. οἷον, διὰ τί

τί δι᾽ ὃ ἴσιον ἀξιῶ τὸ λαμπρὸν εἶναι τὸ φῶς: καὶ γὰρ ἐξ αὐάγκης διέρχεται τὸ μικρομερέστερον ἀξιῶ τῶν μείζονων πόρων, ὥσπερ φῶς γίνεται διὰ ὑέλου· καὶ ἕνεκά τινος, ὅπως μὴ πάθωμεν. [a] ἄρα καὶ εἰ τῷ ἐνδέχεται, καὶ [b] τῷ ἐστὶν ἐνδέχεται. ὥσπερ εἰ βροντᾷ ὑποσβεννυμένῳ τὸ πῦρ ἐν, αὐάγκη καὶ σίζειν καὶ φορεῖν, καὶ (ὥσπερ οἱ πυθαγόρειοί φασιν) ἀπειλῆς ἕνεκα πῶς ἐν τῷ τιμωρῷ ὅπως φοβῶνται. πλεῖστα δὲ ταῦτα ἔστι, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κατὰ φύσιν συνεστῶσιν. [c] ἢ μὲν γὰρ, ἕνεκά τε πεῖσι, φύσις ἐστί· [d] ἢ δὲ, ὡς αὐάγκης. ¶ Ἡ δὲ αὐάγκη διττή· [e] ἡ μὲν γὰρ, κατὰ φύσιν καὶ τῷ ὁρμωμένῳ· ἡ δὲ, βιαία, ἡ παρὰ τῷ ὁρμωμένῳ. ὥσπερ ὁ λίθος ἄνω αὐάγκης καὶ οὐκ ἐστὶ φέρεσθαι, ἀλλ᾽ οὐκ ἄνω τῷ αὐτῷ αὐάγκην.

¶ Ἐν δὲ τοῖς [f] κατὰ διανοίας, τὰ μὲν, οὐδέ ποτε κατὰ τὸ αὐτόματον ὑπάρχει, οἷον οἰκία, ἢ ἀνδριάς, οὐδὲ [g] ἐξ αὐάγκης· ἀλλ᾽ ἕνεκά του· τὰ δὲ, καὶ κατὰ τύχης, οἷον ὑγίεια [h], καὶ σωτηρία [i]. ¶ Μάλιστα δ᾽ ἐν ὅσοις συδέχεται καὶ ὧδε ἢ ἄλλως· ὅταν μὴ κατὰ τύχης ᾖ τὰ ἡμέτερα ἢ, ὧν δὲ τὸ τέλος ἀγαθὸν ἕνεκά τε γίνεται καὶ ἢ φύσει, ἢ τέχνῃ. κατὰ τύχης δ᾽ οὐδὲν ἕνεκά τε γίνεται.

ti, cur permeat & *trāsmittitur* lumen per laternā? etenim ex necessitate transit quod ex subtilioribus partibus cōstat, per maiores meatus: siquidē lumē fit[a], qua permeat & *trasmittitur*. itē a licui[b] causa, videlicet ne offenda mus. Itaq; si accidit vt fit, accidit etiā vt fiat. veluti si tonat extincto igne, necesse est stridorē & sonitū fieri, & (vt Pythagorei dicunt) minationis causa, vt terreā tur qui *sunt* in Tartaro. Permulta verò sunt eiusmodi, præsertim in iis quæ secundum naturā sunt constituta & cōstituūtur[b]. alia[c] namque natura alicuius gratiā facit, alia[d] ex necessitate. ¶ Necessitas autem duplex *est*[e]. altera namque est secundum naturam & appetitionem[f]. altera verò violenta, quæ *est* præter appetitionem. vt lapis ex necessitate & sursum & deorsum fertur, sed non ob eandem necessitatem.[g]

¶ Ex iis[h] autem quæ fiunt à ratione, alia numquam sunt casu, vt domus, vel statua, nec ex necessitate[i], sed alicuius gratiā: alia verò *sunt* etiam à fortuna, vt sanitas[k] vel salus. [l] ¶ Maxime autem in iis quæ possunt ita & secus se habere cum à fortuna non gignuntur, quorum finis bonus *est* alicuius gratiā fit: & vel naturā *fit*, vel arte. à fortuna verò nihil fit alicuius gratiā.

a Id est, fi admittamus aerem, qui pertranseat lumē ita fieri, vt videamus. Quia lumen ob subtilitatem, qua præditum est, per aerem, quo modo permeet & trasmittat per vitrū aut aliud simile corpus diaphanū, etiam (vt vulgo dicitur) Vacuū detur penetratio corporum resistibilium hoc modo fieri, quia lumen non patet sine subtilissima, & in vitro iunctura quadam foraminis per quæ lumen transit, propter res quæ partes humoris inter meandum ibi illa foramina. Aristoteles non probat hāc sententiam, quemadmodū nec sententiam Pythagoreorum, quā mox proponet, nec multas alias quibus vtitur exempli causā.

b Id est, quæ ea tura constituta, vel fiunt.

c Id est, finis seu forma, in rebus artem imitantibus idem est finis & forma.

d Id est materia, e Docet artifi cē esse necessitatem naturalem, aliam violentam, vt interpretamur cum Philosopho illic de necessitate naturali non de violenta.

f Secundum naturalem appetitum desiderandi, naturali ordine tam cōtento.

g Quia naturali desiderio, in materiam.

h Aristoteles videtur hoc loco non esse ausus dicere vel tertiam materiam quæ circa illa versatur, vel quartam naturæ Deorum.

De causis eorum quæ sunt, vel fiunt, vel facta sunt, vel futura sunt, CAP. XII.

1 ¶ *De his quæ semel fiunt vel sunt.* 2 ¶ *De his quæ non semel fiunt. An in iis quæ casu manent tempore finita, alia sint alterius causa.* 3 *In his argumentum est à posteriori ad prius,* 4 *non à priori ad posterius,* 5 *nec à facta ad futurum.* 6 *An finis, & quæ sunt, eorum tria sint & cohærent.* 7 *De præpositionum immutatarum, positus alphabetarius in scholiis,* 8 *& eorum significatu.* 9 *expositio in scholia ipso finito,* 10 *vel futuro.* 11 ¶ *De his quæ casu facta sunt.* 12 ¶ *De iis quæ casu fiunt vel fieri nunquam sunt.*

a Quæ casu vel alias, ne deinde vel casu fiat, vel casu non fiat. b Quæ casu vel alias, ne deinde vel casu fiat, vel casu non fiat. Hæc distinctio est apud M. Tullium lib. 2 de natura Deorum. 1 Quæ contingit nunc secunda vel ob aliam & priorem causā, vel in eam.

TAm verò quę causa est eorum quæ sunt, eadem est eorum quæ sunt, & quæ facta sunt, & quæ futura sunt: (nam medium est causa) præterquàm quod est causa eorum quæ sunt, quod est: eorum quæ fiunt, quod fit: factorum factum: futurorum futurum. Veluti, cur facta est eclipsis? quia interposita est terra. fit autem, quia interponitur. erit, quia interponetur. & est, quia interpositio est. Quid est glacies? fumatur esse aqua concreta. esto aqua, vbi γ: concretum, vbi α: causa media, vbi β, totius caloris defectio. inest igitur τὸ γ τὸ β: huic autem τὸ α, id est esse concretum.

ΤΟ αὐτὸ δ' αἴτιόν ἐστι τοῖς γενομένοις, καὶ τοῖς γεγονόσι, καὶ τοῖς ἐσομένοις, ὅπερ καὶ τοῖς οὖσι: (τὸ γὰρ μέσον, αἴτιον πᾶσιν· πλὴν τοῖς μὲν οὖσιν, ὅτι τοῖς γινομένοις, γενόμενον· τοῖς δὲ γεγονόσιν, γεγονυῖαν· τοῖς δὲ ἐσομένοις, ἐσόμενον. οἷον ἔκλειψις· τί γέγονεν ἔκλειψις; διότι ἡ γῆ μέσον γέγονε τοῦ ἡλίου καὶ σελήνης· γίνεται δὲ, διότι γένεται. ἔσται δέ, διότι ἐσομένη ἐν μέσῳ. καὶ ἔστι δέ, ὅτι ἔστι. τί ἐστὶ κρύσταλλος; εἰλήφθω δὴ ὅτι τὸ ὕδωρ πεπηγός. τὸ ὕδωρ, ἐφ' ᾧ γ· πεπηγός, ἐφ' οὗ α· αἴτιον τὸ μέσον, ἐφ' οὗ β. ἔκλειψις θερμοῦ παντὸς ὑπάρχει δὴ τῷ γ τὸ β· τούτῳ δὲ τὸ πεπῆχθαι, τὸ ἐφ' ᾧ α.

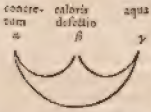

Id cuius calor deficit, congelat:
Aquæ calor deficit:
Ergo
Aqua congelat.

Fit autem glacies, cùm sit τὸ β: & fuit, cùm fuit: & erit, cùm erit. Quod igitur ita *est* causa, & *id* cuius *est* causa, simul fuit cùm fuit: & *simul* sunt, cùm sunt: itidémq; *simul* fuerunt, & futura sunt.

¶ In iis verò quæ nō *fiūt* simul, sumtne in tempore continenti, sicut nobis videtur, alia aliorum causæ? Veluti, *estne causa* cur hoc fiat, aliud quod fit: & cur erit, aliud futurum: & cur fuit, aliquid quod paulo antè fuit? ¶ Concluditur autem *quod prius fuit*, ex eo quod posteriùs factum est[a]. in iis enim principia [b] *sunt ea* quæ *postea* facta fuerunt. proinde & in his quæ sunt, itidem *ducendum est argumentum à posteriori*. ¶ Ex priori verò non colligitur *posterius*: veluti, quia illud factum est, hoc postea factū esse[c].

Γίνεται δὲ κρύσταλλος, γενομένου τοῦ β· γεγόνεται δὲ, γεγενημένου ἔσται δὲ ἐσομένου. τὸ μὲν οὖν εἶναι αἴτιον, καὶ οὗ αἴτιον, ἅμα γίνεται, ὅταν γένηται· καὶ ἔστι, ὅταν ᾖ· καὶ ἔσται τῷ γεγονέναι, καὶ ἔστιν ὡσαύτως. ¶ Ἐπὶ δὲ τῶν μὴ ἅμα, ἆρ' ἔστιν ὅτε τοῦ συμπίπτειν χρόνῳ, ὥσπερ δοκεῖ ἡμῖν ἄλλα ἄλλων αἴτια εἶναι; οἷον τί δὲ γένεσθαι, ἕτερον γενόμενον· καὶ τῷ ἐσεσθαι, ἕτερον ἐσόμενον· καὶ τῷ γεγενῆσθαι δέ, εἴτι ἔμπροσθεν γεγένηται; ¶ Ἔστι δὲ καὶ τὸ ὕστερον γεγονὸς ὁ συλλογισμός[a]. ἀεὶ γὰρ ἡ ἐπὶ τῶν τὸ γεγονὸς· διὸ ἐξ ὧν τῶν γενομένων ὡσαύτως. ¶ Ἀπὸ δὲ τοῦ ὑστέρου οὐκ ἔστιν. οἷον, ἐπεὶ τόδε γέγονεν, ὅτι, τόδε ὕστερον γέγονε.

[a] Veluti conclu-
ditur ædes fuis-
se fundamenta
quia facta est do-
mus.

[b] Ex quibus ar-
gumentis ducen-
tur.

[c] Veluti, quia
ædes facta fuit,
ergo fuerunt fun-
damenta, ergo fa-
cta est domus.

καὶ ὅτι τὸ ἔστεσθαι, ὡσαύτως. οὔτε γὰρ ἀόριστον, ὃ γ' ὁρισθέντος ἔσται τὸ χρόνου [a], ὡς τ' ἐπεὶ τὸν ἀληθὲς εἰπεῖν γεγονέναι, τόδ' ἀληθὲς εἰπεῖν γεγονέναι τὸ ὕστερον. ὃν δὲ πρὸ μεταξύ, ἀδύνατος ἔσται τὸ εἰπεῖν τοῦτ' [b], ἤδη ὄντα τότε γεγονέτος. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ὅτι τὸ ἐσόμενον.

5 ¶ Οὐδ' ἐπεὶ τί δὲ γέγονε, τόδ' [c] ἔσται. τὸ γὰρ μέσον, ὁμόγονον δεῖ εἶ· τῷ γὰρ ὑμοιμένων, γίνομένου· τῷ ἐσομένων, ἐσόμενον· τῷ γινομένων, γινόμενον· τῷ ὄντων, ὄν. τὸ δὲ γέγονε, καὶ τὸ ἔσται, οὐκ ἂν δέχεται εἶ ὁμόγονον. Ἔτι οὔτε ἀόριστον ἂν δέχεται εἶ τὸν χρόνον τὸν μεταξύ [d], οὔτε ὡρισμένον [e]. ἀδύνατος γὰρ ἔσται τὸ εἰπεῖν ἐν πρὶ μεταξύ.

6 ¶ Ἐπισκεπτέον δέ τί τὸ συμβαῖνον, ὅτε μετὰ τὸ γεγονέναι τὸ γενέσθαι ὑπάρχειν ἐν τοῖς φθείρεσθαι [f]. ἢ δῆλον ὅτι οὐκ ἔστιν ἐγχόμενον γεγονότος γινόμενον; οὐδὲ γὰρ ἡρεμοῦν ἠρεμοῦντι, πλὴν ἔστιν γὰρ καὶ ἄτοπα. ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἐν ὑπῆ ἐστιν ἀλλήλων ἐγχόμενα, οὐδὲ ἠρεμοῦντα ἄμφω· γὰρ ἀδιαίρετα [g]. οὐδὲ δὴ γινόμενον γεγενημένῳ, ἀλλ' τὸ αὐτό· τὸ μὲν γὰρ γινόμενον, διαιρετόν τὸ δὲ γεγονός, ἀδιαίρετον. ὥσπερ οὖν γραμμὴ ἐφ' ἑκάτερα μέν ἔχει. οὕτω τὸ γινόμενον ἐφ' τὸ γεγονός· ἅπτεται γὰρ ἐκατέρου [h]. μᾶλλον δὲ φανερῶς ἐν τοῖς κινουμένοις [i] δεῖ λαμβάνειν περὶ ἁπάντων.

¶ Περὶ μὲν οὖν τοῦ ἀεὶ εἶναι γινόμενον τὴν ἡρεμοῦσαν ἕξιν τὸ μέσον τὸ ἄπειρον, εἰλήφθω δὴ πεπερασμένον· ἀλλὰ καὶ γὰρ καὶ ἐν τούτοις τὸ πρῶτον καὶ τὸ μέσον ἄμεσα εἶναι. εἰ τὸ α γέγονεν, εἰ τὸ β γέγονεν, ἔστι τι μεταξὺ τοῦ α καὶ τοῦ β γενέσθαι· ἔστι γὰρ τὸ γ. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ δ ἔστι μεταξὺ τοῦ α καὶ τοῦ γ· καὶ ἐπὶ τοῦ ε τοῦ δ καὶ τοῦ γ· καὶ ἐπὶ τοῦ ζ τοῦ ε καὶ τοῦ δ· καὶ ἐπὶ τοῦ η τοῦ ζ καὶ τοῦ ε· καὶ ἐπὶ τοῦ θ τοῦ η καὶ τοῦ ζ· καὶ ἐπὶ τοῦ ι τοῦ θ καὶ τοῦ η· καὶ ἐπὶ τοῦ κ τοῦ ι καὶ τοῦ θ· καὶ ἐπὶ τοῦ λ τοῦ κ καὶ τοῦ ι· καὶ ἐπὶ τοῦ μ τοῦ λ καὶ τοῦ κ· καὶ ἐπὶ τοῦ ν τοῦ μ καὶ τοῦ λ· καὶ ἐπὶ τοῦ ξ τοῦ ν καὶ τοῦ μ· καὶ ἐπὶ τοῦ ο τοῦ ξ καὶ τοῦ ν· καὶ ἐπὶ τοῦ π τοῦ ο καὶ τοῦ ξ· καὶ ἐπὶ τοῦ ρ τοῦ π καὶ τοῦ ο· καὶ ἐπὶ τοῦ σ τοῦ ρ καὶ τοῦ π· καὶ ἐπὶ τοῦ τ τοῦ σ καὶ τοῦ ρ· καὶ ἐπὶ τοῦ υ τοῦ τ καὶ τοῦ σ· καὶ ἐπὶ τοῦ φ τοῦ υ καὶ τοῦ τ· καὶ ἐπὶ τοῦ χ τοῦ φ καὶ τοῦ υ· καὶ ἐπὶ τοῦ ψ τοῦ χ καὶ τοῦ φ· καὶ ἐπὶ τοῦ ω τοῦ ψ καὶ τοῦ χ· καὶ ἐπὶ τοῦ ϡ τοῦ ω καὶ τοῦ ψ· καὶ ἐπὶ τοῦ ϻ τοῦ ϡ καὶ τοῦ ω· καὶ ἐπὶ τοῦ ϙ τοῦ ϻ καὶ τοῦ ϡ· καὶ ἐπὶ τοῦ ϟ τοῦ ϙ καὶ τοῦ ϻ· καὶ ἐπὶ τοῦ ϸ τοῦ ϟ καὶ τοῦ ϙ· καὶ ἐπὶ τοῦ ϲ τοῦ ϸ καὶ τοῦ ϟ· καὶ ἐπὶ τοῦ ϳ τοῦ ϲ καὶ τοῦ ϸ· καὶ ἐπὶ τοῦ ϵ τοῦ ϳ καὶ τοῦ ϲ· καὶ ἐπὶ τοῦ ϗ τοῦ ϵ καὶ τοῦ ϳ· καὶ ἐπὶ τοῦ ϐ τοῦ ϗ καὶ τοῦ ϵ· καὶ ἐπὶ τοῦ ϑ τοῦ ϐ καὶ τοῦ ϗ· καὶ ἐπὶ τοῦ ϕ τοῦ ϑ καὶ τοῦ ϐ· καὶ ἐπὶ τοῦ ϒ τοῦ ϕ καὶ τοῦ ϑ· καὶ ἐπὶ τοῦ ϓ τοῦ ϒ καὶ τοῦ ϕ· καὶ ἐπὶ τοῦ ϔ τοῦ ϓ καὶ τοῦ ϒ· καὶ ἐπὶ τοῦ ϖ τοῦ ϔ καὶ τοῦ ϓ· καὶ ἐπὶ τοῦ ϗ τοῦ ϖ καὶ τοῦ ϔ· καὶ ἐπὶ τοῦ ϐ τοῦ ϗ καὶ τοῦ ϖ

quia τὸ γ factum est. posteriùs autem factum est ☐ γ, paulo prius ☐ α. principium verò est ☐ γ: quia propiùs accedit ad instans, quod est principium temporis. ☐ γ verò factum est, si τὸ δ factum est. Si igitur ☐ δ factum sit, necesse est ☐ α factum esse. causa verò est ☐ γ. nam si ☐ δ factum sit, necesse est ☐ γ factum esse. quòd si ☐ γ factum sit, necesse est, vt prius ☐ α factũ fuerit.

[ἐπεὶ τὸ γ γέγονεν.] ὕστερον δὲ τὸ γ γέγονεν, ἐγγύτερον δὲ τὸ α. ἀρχὴ δὲ τὸ γ, διὰ τὸ ἐγγύτερον εἶναι τοῦ νῦν εἶναι. ὃ ἔστιν ἀρχὴ τοῦ χρόνου. τὸ δὲ γ γέγονεν, εἰ τὸ δ γέγονε. τὸ δὴ δ γεγονέναι, ἀνάγκη τὸ α γεγονέναι. αἴτιον δὲ τὸ γ. τὸ γὰρ δ γεγονέναι, ἀνάγκη τὸ γ γεγονέναι· τὸ δὲ γ γεγονέναι, ἀνάγκη πρότερον τὸ α γεγονέναι.

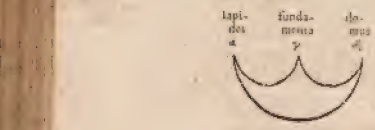

Si facta sunt fundamenta, parati fuerunt lapides:
Si facta est domus, facta fuerunt fundamenta:
Ergo
Si facta est domus, parati fuerunt lapides.

Sic autem accipiendo medium, consisteturne aliquando in immediato? an propter *mediorum* infinitatem semper *medium* incidet? quandoquidem factum facto non cohæret [b], vt dictum fuit [b]. verumtamen necesse *est* incipere à medio, & ab instanti primo [c]. ¶ Similis est ratio futurorum. nam si verè dicitur fore τὸ δ, necesse *est* vt prius verè dicatur fore τὸ α. cuius rei causa est τὸ γ. etenim si ☐ δ erit, prius τὸ γ erit: quòd si ☐ γ erit, prius τὸ α erit.

Οὕτω δὲ λαμβάνοντι τὸ μέσον, στήσεταί που εἰς ἄμεσον; ἢ ἀεὶ παρεμπεσεῖται διὰ τὸ ἄπειρα; οὐ γὰρ ὅσπερ ἐλέχθη. ἀλλ' ἀρξάσθαί γε ὅμως ἀνάγκη ἀπὸ τοῦ μέσου καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν πρώτου. ¶ ὁ μοίως δὲ καὶ ὅτι τὸ ἔσαι. εἰ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι ἔσται τὸ δ, ἀνάγκη πρότερον ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι τὸ α ἔσαι. τούτου δ' αἴτιον τὸ γ. εἰ μὲν γὰρ τὸ δ ἔσαι, πρότερον τὸ γ ἔσαι· εἰ δὲ τὸ γ ἔσαι, πρότερον τὸ α ἔσαι.

a Cùm factum facto non cohæreat, videntur esse infinita ante dicta, adeo vtnon possit accipi primum dictum.

b Patet præced. 6 ex hac sumitur propositio sinmediata.

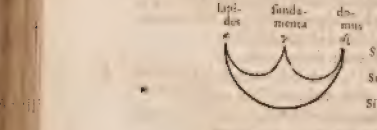

Si iacientur fundamenta, parabuntur lapides:
Si extruetur domus, iacientur fundamenta:
Ergo
Si extructa erit domus, parabuntur lapides.

Similiter autem in his quoque infinita *est* diuisio: quia futura sibi inuicem non cohærent. Principium autem etiam in his

Ὁμοίως δὲ ἄπειρός ἡ τομὴ καὶ ἐν τούτοις. οὐ γὰρ ἐστιν ἐσόμενα, ἐχόμενα ἀλλήλων. ἀρχὴ δὲ καὶ ἐν τούτοις

ὁ ἀμεσος λεπτέα. ¶ Ἔχει δὲ οὕτως ἐπὶ τῶν ἔξω ὅρων. εἰ γὰρ εἴη εἰκεία, αἰεὶ ἀνάγκη τετράπλευρα λίθους, καὶ γεγονέναι. τοῦτο δ' ἦν τί; ὅτι αἰεὶ ἀνάγκη στρέφιον γεγονέναι, εἴπερ καὶ εἰκαῖαν γεγονέναι. εἰ δὲ στρέφιον, στερεὸν πεφὶ γεγονέναι λίθους αἰεὶ ἀνάγκη.

¶ Πάλιν εἰ ἔσται οἰκία, ὧσαύτως πεφύκασιν ἔσονται λίθοι. δ' εἰκυῖα δὲ καὶ δεῖ τὸ μέσον ὁμοίως ἔχειν καὶ δεῖ στρέφιον πεφύκασιν. ¶ Ἐπὶ δ' ὁρῶμεν ἐν τοῖς γινομένοις, κύκλῳ τινὰ φύσιν συῦσαν ἐν δεῖ γενέσθαι τοῦτο εἶναι), εἴπερ ἔστιν ἀλλήλοις τὸ μέσον καὶ οἱ ἄκροι. ἐν γὰρ τούτοις τὸ ἀντιστρέφειν ἔστι. δείκνυται δὲ τοῦτο ἐν τοῖς τροπικοῖς, ὅτι ἀντιστρέφει τὸ συμπεράσμασιν. τὸ δὲ κύκλῳ, τοῦτο ἔστιν. ἔστι δὲ δεῖ ἔργον φαίνεται ὧδε. βιβρεγμένης τῆς, αἰεὶ ἀνάγκη ἀτμίδα γίνεσθαι τούτου δὲ γινομένου, νέφος· τούτου δὲ γινομένου, ὕδωρ· τούτου δὲ γινομένου, αἰεὶ ἀνάγκη βρέχεσθαι τὴν γῆν. τοῦτο δ' ἦν τὸ ἐξ ἀρχῆς. ὥστε κύκλῳ συμβαίνει τὸ ὅλον. ἑνὸς δὲ αὐτοῦ ἑτέρου ὄντος, ἕτερον ἔστι· καὶ εἷς ἕνα, ἄλλο· ἢ ἧττον, τὸ αὐτόν.

sumi debet immediatum[a]. ¶ Sic autem *se res* habet in operibus[b], *velut* si facta est domus, necesse *est* cæsos fuisse lapides & factos esse, quid ita? quia necesse *est* ita cæsa esse fundamenta, si domus facta est. quòd si fundamenta *facta fuerit*, necesse *est*, prius lapides fa- Cios fuisse. ¶ Rursus si erit domus, itidem prius erunt lapides. ac probatur per medium similiter, quia prius erunt fundamenta. ¶ Quia verò in iis quæ fiunt, videmus circulo esse aliquam generationem[c]: hoc tum accidit, cùm se se mutuò consequitur medium & *termini* extremi. in his enim est reciprocatio. hoc autem in primis *libris*[d] ostensum est, conuerti[e] conclusiones. circulo autē *probare*, hoc *ipsum* est. In *ipsis* autem *natura* operibus sic apparet, madefactâ terrâ, necesse *est* vaporem fieri: hoc facto, nubem: hac facta, aquam: hac facta, necesse est madefieri terram. hoc autē erat, quod ab initio *sumptum fuit*. quocirca *hæc* in orbem redeunt. nam si quidquis horum fit, alterum est: & si illud, *etiam* aliud: & si hoc, *etiam* primum.

a Principia assumenda sunt immediata, quod est per se notum & non probatur per alia.
b In operibus artificialibus, ut in ædificatione domus, fundamenta sunt prius facta, quam domus ipsa. Sic in rebus naturalibus, quæ per se fiunt, ut in generatione animalium, semen est prius animali.
c Generatio in rebus naturalibus, vel artificialibus.
d Lib. 1. Prior. Analyt. cap. 1.
e Id est, mutuò recipiunt & reddunt.

¶Iam verò quædam fiunt vniuerſaliter: quia ſemper & in omnibus ita ſe habent, vel fiunt. alia verò non ſemper, ſed plerumque: veluti, non omnes viri barbam emittunt, ſed pleriſque. Eorum igitur quæ ſunt eiuſmodi, neceſſe eſt etiam medium plerumque eſſe. nam ſi τὸ α τῷ β vniuerſaliter attribuitur, atque hoc τῷ γ vniuerſaliter: neceſſe eſt, vt etiam τὸ α τῷ γ. ſemper & omni attribuatur: (id enim eſt vniuerſale, quod ὑπὲρ omni & ſemper) ſed ſupponebatur eſſe plerumque: neceſſe eſt igitur, vt etiam medium, vbi τὸ β, plerũque ſit. Itaque etiam ἐκλείψεων quæ plerumque ſiunt, erunt principia medio vacantia, quæ plerumque ita ſunt: vel fiunt.

¶Ἔστι δὴ ἔνια μὲν γενόμενα καθόλου· ἀεί τε δὲ καὶ ἐπὶ παντὸς ἢ οὕτως [ἔχει,] ἢ γίνεται. τὰ δὲ ἀὶ μὲν οὔ, ὡς ὅτι τοπολύ δέ: εἶεν οὐ πάντες αἱ θρακιαι ἄρρίνων τὸ γένειον ξυρῷ, ἀλλ' ὡς ὅτι τοπολὺ ξυρῷ δὴ τοιοῦτον, ἀνάγκη καὶ τὸ μέσον ὡς ὅτι τοπολὺ εἶ. εἰ γὰρ τὸ α κῷ τῷ β καθόλου καὶ πηγορεύεται, καὶ τὸ κῷ τῷ γ καθόλου· ἀνάγκη καὶ τὸ α κῷ τῷ γ ἀεὶ καὶ ὅτι παντὸς καὶ πηγορεῖσθαι· (τοῦτο γὰρ ὅ ἐστι τὸ καθόλου, καὶ ὅτι παντὸς, καὶ ἀεί) ἀλλ' ὑπῆκειτο ὡς ὅτι τοπολύ. ἀνάγκη ἄρα καὶ τὸ μέσον ὡς ὅτι τοπολύ εἶ), τὸ ἐφ' οὗ τὸ β. ἔσονται τοίνυν καὶ τῷ ὡς ὅτι τοπολὺ, ἀρχαὶ ἐν μέσῳ, ὅσα ὡς ὅτι τοπολὺ οὕτως ὄντα, ἢ γίνεται.

DE INVENTIONE,

TRACTATVS IV.

De inuestiganda per diuisiones definitione.

CAP. XIII.

1 ¶Problesis. 2 ¶Prima methodus, qua inuestigatur definitio specifici specialissimæ. Protheoria. 3 Expositio. 4 Probat attributa diuisi necessaria de subiecto. 5 & esse assumptum subiecti. 6 ¶Altera methodus, qua inuestigatur definitio specifici subalterna. 7 ¶De explicatione & exhibitione diuisionis. 8 Obscitio prima. 9 Solutio prima. 10 atque altera. 11 Obscitio secunda. 12 Solutio prior. 13 Solutio posterior. 14 ¶Præcepta in inuestigando tertio secunda. 15 Primum. 16 Secundum. 17 Tertium. 18 Quibus observatis, inuenitur perfecta definitio.

1 ¶ΠΡΟΒΛΗΤΕΟΝ δὲ πῶς δεῖ λαβεῖν τὸν τοιόνδε ὁρισμὸν διὰ διαιρέσεως, καὶ ἵνα ζητῶμεν λαμβάνειν τὰ διαιρέσιμα τοῦ ὑποκειμένου γένους· ἔστω δὴ τὸ ὑποκείμενον γένος ζῷον, καὶ τὸ ζητούμενον ἄνθρωπος.

1 ¶Problesis.

Vomodo igitur quid sit, per definitiones explicetur, & quomodo eius demonstratio vel definitio sit aut nō sit, dictum antea[a] fuit. quomodo autem inuestigare oportet quæ attribuuntur in *quæstione* quid est, nunc dicamus.

a Tractatu 3. huius libri.

2 ¶ΠΡΩΤΟΝ μὲν οὖν τὰ ὄντα εἰς τοιαῦτα ὁρίσεται διαιρεῖσθαι, καὶ ἵνα ζῴων λαμβάνῃ τὰ διαιρέσιμα, ἐπισκεπτέον ἐστὶν ἄνθρωπος, ἢ οὐκ ἔστιν, εἰ ἄρα θεωρητέον[1]. πῶς γὰρ δεῖ θηρεύειν τὰ ὑπὸ τὸ τοιοῦτον γένος, νῦν λέγωμεν. ¶Τῶν δὴ ὑπαρχόντων ἀεί ἑκάστῳ, ἵνα ἐπιλείπει τοῦτο πλέον, οὐ μόνον ἔξω τοῦ ἡρωτημένου[2]. λέγω δὲ τοῦτο πλέον ὑπάρχειν, ὅσα ὑπάρχει μὲν ἑκάστῳ κατὰ μέρος, ἀλλὰ καὶ ἄλλῳ· οἷον ἔστι τι ὃ πᾶσι ζῴοις ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ μὴ ζῴοις. ὥσπερ τὸ ἓν ὑπάρχει τῷ ζῴοις, ἀλλὰ καὶ μὴ ἀριθμῷ· ἀλλὰ καὶ τὸ ἄφθογγον ὑπάρχει τῷ πᾶσι ζῴοις· καὶ ὅτι πλέον ὑπάρχει, καὶ ὃ τῷ πεπαιδεῦσθαι ὑπάρχει· ἀλλ' οὐκ ἔξω τοῦ ἡρωτημένου· ἢ μὲν γὰρ πάντως, ἀριθμός· οὐδὲν δὲ ἔξω ἀριθμοῦ, ἀφθογγία. ¶Τὰ δὴ τοιαῦτα λεπτέον μέχρι πόσου ἕως πόσων, τὰ ληφθησόμενα[3], ὧν ἕκαστον μόριον ὅτι πλέον ὑπάρχει, ἅπαντα δὲ μὴ ὅτι πλέον τοῦτο γὰρ αὐτὸ καὶ οὐσίαν εἶναι τῷ πράγματος. οἷον ζῴοις ὑπάρχει πάσῃ ἀριθμός, τὸ ἓν εἶναι τὸν, τὸ ἀδιαίρετον ἄμφοτερος, καὶ ὡς μὲν μερίζοντι ἀριθμός, καὶ ὡς μὴ συγκείσθαι ἐξ ἀριθμῶν.

2 Eorum igitur quæ cuique rei semper insunt, quædam latius patent, non tamen extra genus[b] *comperiuntur*. Dico autem latius patere, quæ insunt cuique *rei* vniuersaliter, sed & alij *rei* insunt. Exempli causa, est aliquid quod omni ternario inest, sed & non ternario. veluti ens inest ternario, sed & non numero. at impar ineft omni ternario: & latius patet, quippe quod etiam quinario inest: sed non *est* extra genus[c], quandoquidem quinarius *est* numerus, nihil autem extra numeros *est* impar. ¶ Quæ igitur sint eiusmodi, fumi eò vsque debet, donec tot sumātur primùm[d], quotū vnāquodque[e] latius[f] patet, omnia verò *simul accepta* non latius *patent*. hanc enim necesse est esse rei essentiam. Verbi gratiā, omni ternario ineft numerus, impar, primum vtroque modo, & quod cum numerus non metitur[g], & quod non componitur ex ili-

b Rei subiecte.

c Non reperitur sub in numerum.

d Cum primum tot sumpserimus, quot subiecta & subalterna & subalterna & subalterna, tum demum est vltra nos progrediendum ad quærendum, quæ subiecto pars definitionis respondeant.

e Singillim ab vnoquoque accepta.

f Quam subiecta.

g Numerus metiens dicitur, cum aliquoties accepta eadem pars vnius totius æquatur eidem toti. Quæ duo hic accurate conferuntur, sed non mentiuntur quia

a Lib. 1. cap. 4. numeros impares.

b Lib. 8. Physic. cap. 4.

d Genesis interpretes quidam legunt pro Phrygia, Ægyptus. Nam ex Ægypto Abraham in terram Chanaan migrauit. Quod tamen non refert ad propositum. Nam verba Aristotelis ita accipienda sunt, quasi Græcus quispiam Græcum Latina interpretatione explicaret.

e Quod enim attribuitur in quæstione quid est, vel non exponitur, & est genus rei, & est differentia.

f Id est, cum species subalternæ definiuntur.

g Genus illud subalternum.

h Id est, ea prima species specialissima cuius Genus specialis sima est individuum: ut species, id est, ab parcel di vel si ne species.

Primæ autē ipsæ species cū sint numero, non est vt de quibus nunc species quidem sunt species vnius generis, &c.

a quadam specie ordine sub genere.

Habent primæ species vnum genus, sub hoc.

k Materia ex qua.

l Forma quæ in materia.

m Circulus est figura quæ sola.

n Angulus rectus est quem recta.

o Species primæ & ultimæ.

p Proprias primarum specierum specialissimarum.

q Per principia communia primæ & ultimæ, quæ sunt principia primorum specierum, sunt enim principia singularium. Id est, principia specierum infimarum quæ componuntur ex primis, quæ primæ sunt simplicissimæ: vt numerus binarius vel ternarius.

ternarius. Iam igitur hæc est ipse ternarius: numerus impar primus & ita primus. Horum enim alia[a] omnibus imparibus insunt, vltimum[b] verò etiam binario. at omnia *simul* nulli *alij* insunt *quam ternario*. ¶ Quia verò declaratum est à nobis in superioribus[c] *ea* esse necessaria, quæ attribuuntur in *quæstione* quid est: (*sunt enim vniuersalia*, vniuersalia verò[d] *sunt* necessaria) quæ autem sumuntur de triangulo aut quauis alia re, ita sumuntur in *attributione* quid est ita *se* ut ternarius necessariò sit hæc. ¶ Quòd autē *hæc sit* essentia *ternarij*, hunc perspicuum est: quia necesse *est*, nisi hæc sit essentia ternarij, vtsit velut genus[e] quoddā aut nominatū, aut nomine vacās. latius igitur patebit q̄ se soli ternario inest. supponatur enim gen[f] esse eiusmodi, vt vi sus latius pateat. Ergo si nulli ineſt alij q̄ individuis ternariis, hæc erit essentia ternarij. nā hoc quoq; supponatur, eiusmodi de individuis vltimā attributionem, esse cuiusque rei essentiā. Quare similiter cum quauis alia res ita demonstrabitur, ea erit illius essentia. ¶ Oportet autem, cùm quis circa aliquod totū versetur[g], dividere genus[h] in prima individua specie[i]: verbi gratiā numerum in ternarium & binarium. sic deinde nitendum est, vt horum[k] definitiones sumantur, veluti[l] lineæ rectæ[m], & circuli[n], & anguli recti[o]. postea sumendo quid *sit* genus[p], verum sit quantitas an qualitas, *proprias*[q] affectiones contēplari per cōmunia prima[r]. quæ enim compositis ex individuis[s] accidunt, perspicua ex de-

r Hoc est principia communia primæ & ultimæ.

s Individua sunt ea quæ sub nullam speciem cadunt, vt Socrates, Plato, Dion, Theon, &c.

θωρῆσ. τρίτο τοίνυν ἐστὶν ἡ τριάς, ἀριθμὸς ἀφαίρετος πρῶτος καὶ ὠδὶ πρῶτος. τούτων γὰρ ἕκαστον, τὸ[a] μὲν καὶ τοῖς ἀφαιρέτοις πᾶσιν ὑπάρχει, τὸ δὲ τελαίτατον[b] ἤδη τῇ δυάδι, πάντα δὲ οὐδενί. ¶ Ὅτι δὲ δεδήλωται, ἡμῖν ἐν τοῖς ἄνω[c], ὅτι αἱ κατηγορίαι μὲν ὅσα τὰ ἐν τῷ τί ἐστι καταγορεύμενα (τὰ καθόλου δὲ[d], καὶ κατηγορία) τῇ δὲ ὁριάδι καὶ ἐν ᾧ οὐ ἄλλου οὐτε λαμβάνει[e] ἐν τῷ τί ἐστι τὰ λαμβανόμενα· οὗτος ἐξ ἀνάγκης μὲν αἱ εἶναι ὁριαὶ ταῦτα. ¶ Ὅτι δὲ οὐσία, ἐκ τοῦδε δῆλον. ἀνάγκη γὰρ, εἰ μὴ τὸ διὰ ὁριάδι εἶναι, οἷον γένος[f] τι εἶναι τοῦτο, ἢ ὀνόματι κείμενον, ἢ ἀνώνυμον. ἔστω τοίνυν ἐστὶ πλείων ἡ τῇ ὁριάδι ὑπάρχον. ὑποκείσθω γὰρ πως τὸν εἶδος, ὡς τὸ ὑπάρχειν πᾶσι δύναμιν ἐστὶ πλείων. εἰ τοίνυν μηδενὶ ὑπάρχῃ ἄλλῳ, ἢ τοῖς ἀτόμοις ὁριάσι τούτοις αὐ εἶναι τὸ ὁριάδι εἶναι, ὑποκείσθω γὰρ καὶ τοῦτο, ἢ ἰσάκις ἢ ἐκείνου εἶναι, ἢ ἐπὶ πλείοσιν ἑκάστοις ἐστὶν ἡ καταγορεία. ὡς τε ὁμοίως καὶ ἄλλου στοιχεῖου τῷ οὕτω ἔχοντος, τὸ αὐτῷ εἶναι, ἔσται. ¶ Χρὴ δέ, ὅταν ὅλως τι περὶ κατιόντα[g] τις, διαιρεῖν τὸ γένος[h] εἰς τὰ ἄτομα τὰ εἴδη[i], τὰ πρῶτα. οἷον, ἀριθμὸν εἰς ὁριάδα καὶ δυάδα. εἶτ' οὖν ὁμοίων[k] ἑκάστοις πειρᾶσθαι λαμβάνειν. οἷον[l] εὐθείας γραμμῆς[m], καὶ κύκλου[n], καὶ ὀρθῆς γωνίας[o], μετὰ δὲ ταῦτα λαμβάνοντα τί τὸ γένος[p], οἷον πότερον τῶν ποσῶν ἢ τῶν ποιῶν, τὰ ἴδια[q] πάθη θεωρεῖν ἀρχὴ τῶν κοινῶν πρώτων[r]. τοῖς γὰρ συνειλημμένοις ἐκ τῶν ἀτόμων[s] τὰ συμβαίνοντα, ἐκ τῶν ὁ-

t Sub. rei definitæ id est, in qua categoria continetur.

u Per principia communia primæ & ultimæ, quæ sunt principia primorum specierum, sunt enim principia singularium. Id est, principia specierum infimarum quæ componuntur ex primis, quæ primæ sunt simplicissimæ: vt numerus binarius vel ternarius.

εστιμέ-

βατικῶν[a] ἔσαι δῆλα, ὅτι τὸ ἀρχικὸν
ἓν πάντων τῶν ὁρισμῶν καὶ τὸ ἀ-
πλοῦν[b]· καὶ τοῖς ἁπλοῖς καθ' αὑ-
τὰ ὑπάρχειν τὰ συμβαίνοντα μό-
νοις τοῖς σὶ ἄλλοις, καὶ ἐκείνα.

¶ Αἱ δὲ διαιρέσεις αἱ κ᾽ τὰς διαφορὰς[c], χρήσιμοί εἰσιν εἰς τὸ οὕτω μεπέναι[d], ὡς μᾶλλον τοῦ δικαίου εἶναι, ἢ μὴ τοῦ δικαίου εἶναι, ἐν τοῖς πρότεροις[e]. χρήσιμοι δ᾽ αὖ εἶεν μᾶλλον ἂν εἰς τὸ συλλογίζεσθαι τὸ τί ἐστι. ¶ Καὶ τοῦ δόξειεν αὖ οὐδὲν, ἀλλ᾽ ὅλως λαμβανόμενα[f] ἅπαντα, ὥσπερ εἰ εἰς ἀρχὰς ἐλάμβανέ τις αὐτὰ τὰ διαιρέσεως.

¶ Διαφέρει δέ τι τὸ ῥῶτον ἢ ὕστερον ἓν κατηγορημένων κατηγορεῖσθαι[g]· οἷον, εἰ ἔστιν ζῶον ἥμερον δίπουν, ἢ δίπουν ζῶον ἥμερον. εἰ γὰρ ἅπαν ἢ δύο ἐστὶ, καὶ ἓν τι[h] τὸ ζῶον ἥμερον, καὶ πάλιν ἐκ τούτου καὶ τῆς διαφορᾶς ὁ ἄνθρωπος, ἢ ὅτι δίπουν ἐστὶ τὸ ἐν γινόμενον· ἀναγκαῖον, διαλάβωμεν αὐτὸ οὕτω[i].

¶ Ἐπὶ ποσὸν τὸ μηδὲν ῥᾳδιλητὸν ἐν τῇ τί ἐστιν, οὕτω μόνως ἐνδέχεται. ὁ γὰρ λόγος τὸ ῥῶτον ληφθὲν ὅλος, ἀεὶ μὴ ἡμᾶς πεῖσαι[m] πινὰ διαιρέσεων λαμβάνῃ, οὐκ ἐμπεσεῖται εἰ πᾶσαν εἰς τοῦτο. οἷον, οὐ πᾶν ζῶον, ἢ ὁλόπλεφον, ἢ ἡμίζωπλεφον· ἀλλὰ πλεῦν ζῶον ἢ πᾶν τοῦτο τὸ διαφορᾶ[n] αὖ τι. ῥῶτον δὲ διαφορᾶ[o] ἐστὶ ζῶον, εἰς ἓν ἅπαν ζῶον ἐμπίπτῃ. ὁμοίως δὲ καὶ τῇ ἄλλων ἑκάστου, καὶ τῇ ἐξω ὅλων, καὶ τῇ ὑπ᾽ αὐτό· οἷον ὁρισθείς, εἰς ἓν ἅπας ὄρνις καὶ ἰχθύος, εἰς ἓν ἅπας ἰχθύ. οὐ τοι μὴν οὐ βαδίζοντι, ἔστιν εἰδέναι, ὅτι οὐδὲν ῥᾳδιλελεῖπται[p]. ἄλλως δὲ καὶ παραλιπεῖν αἰσχύνοι, καὶ μὴ εἰδέναι.

¶ Οὐδὲν δὲ δεῖ τὸν ὁριζόμενον ἢ διαῤῥήμενον, ἃ πᾶσι εἰδέναι τὰ ὄντα.

finitionibus[a] erunt: propterea q̃ definitio & simplex[b] est princi-
piũ omniũ, & solis simplicibus per se insunt accidentia, ceteris autẽ ratione illorũ. ¶ Porro diuisiones quoque differẽtias[c] fiũt, vtiles sunt ad ita progrediẽdũ[d], quatenus autẽ probent[e], dictum est suprà[f]: sed vtiles sic tãtùm esse possunt ad cõcludẽdum quid sit. ¶ Atqui videtur nullam *vtilitatẽ afferre*, sed statim omnia sumere[g], pinde acsi quis ab initio sumeret sine diuisione. ¶ Refert autẽ, vtrùm aliquod attributum prius an posterius attribuatur[h], veluti *vtrùm* dicatur animal mãsuetũ bipes, an bipes animal mãsuetũ. nam si res omnis ex duobus[i] constat & animal mansuetum, est vnum quiddam[k]: rursùs quæ ex hac & differentiâ fit homo, vel quoduis aliud est quod vnũ sit: necesse *est* diuidendo peruenire[l]. ¶ Præterea vt nihil eorũ prætermittatur quæ *attribuuntur in quæstione* quid est, hac tantùm ratione contingit. nam sumpto primo genere, si quis inferiorẽ[m] aliquam diuisionem accipiat, nõ omnia in eam cadent, verbi gratiâ non omne animal aut continuus aut sectilis alas habet, sed omne animal alatũm. huius enim hæc *est* differentia[n], prima autẽ animalis differẽtia[o] est, in quam omne animal cadit. similitérque *accipienda est prima diuisio* omniũ aliorũ generũ, siue sint omnino diuersa ab animali, siue sub eo cõtineãtur: veluti volucris *prima diuisio est*, in quam omnes volucres *cadunt*: & piscis, in qui omnes pisces. Sic igitur progrediendo, scire possumus nihil esse prætermissum[p], alias autẽ & prætermitti *aliquid interdum* necesse *est*, & *id* ignorari. ¶ Neque verò opus est vt definiens ac diuidens cognoscat res omnes.

a Primæ differentiæ omnium rerum.
b Id est, definitio primarij & per se simplicium.
c Per differentias, species.
d Ad intelligendum hoc modo definitionem.
e Quæ vis probãdi inde in diuisionibus.
f Libro 1. Prior. Analyt. cap. 1 & huius libri cap. 5.
g Sine vlla percautione.
h Prouide vtrùm sit diuisio, quæ fiat, vt genera generi ita generentur, genera ita posteriori.
i Id est genera, & differentia.
k Vnum genus nam genus cõstantiam cõ differentia, vt animal cõstantium cum manisueto, efficit genus quoddam pedestre, quod possit ea subdiuidere, aut quicquid aliud ex ea diuidi curarit genus.
l Sumere attributa (vt loquitur in sequenti) quidquid ea latini dicãtur, quæ non demonstrãtur.
m Diuisio inferior est, quæ nõ est propria generis, sed alicuius speciei infimæ.
n Id est, definitio.
o Diuisio.
p In definitione.

quamquam nõnulli[a] putant fieri non posse vt quis cognoscat differentias, *quibus res proposita* à quaque re *secernitur*, nisi quamque rem cognoscat: sine differẽtiis autem non posse quamque rem cognosci: *id* enim à quo *quidpiam* non differt, idem cum eo esse: *id* verò à quo differt, aliud *esse* ab eo. ¶ Primùm igitur [12] hoc[b] falsum est. non enim secũdum quamuis differentiam est aliud: quandoquidem iis quæ sunt eadem specie, multæ differẽtiæ[c] insunt, non tamen secundum essentiã, nec per se. ¶ Deinde cum *quæ* sumpserit opposita & differentiam[d], & quoduis[e] in hanc vel in illã partem caderet, ac sumpserit in altera parte esse id quod quæritur[f], idque cognoscit: nihil refert, verum sciat an ignoret, quibus aliis attribuantur[g]. constat enim, si ita progrediens[i] pervenerit ad ea quorum non est ampliùs differentia[k], eum habiturum esse definitionem. Quoduis[l] autem cadere in diuisionem, si [m] sint opposita medio carentia, non *est* postulatum[n]. necesse *est* enim quoduis in altero corum esse, si quidem illius differentia erit[o]. ¶ Sed in conficienda per diuisiones[p] definitione, tria obseruare oportet: nempe vt accipiãtur, attributa in *quæstione* quid est: & vt hæc ordine collocentur *vt* quid*que est* primum vel secundum: & vt hæc omnia *sumantur*. ¶ Horum autem primũ [13] consequi possumus: quia licet possimus de accidẽti ratiocinari & concludere[q] accidens inesse, *sed* etiam *possumus* per genus adstruere[r]. ¶ Collocabuntur autem *singula* vt oportet, si quis primum

καίτοι τινὲς ἀδύνατόν φασιν εἶναι πως τὰς διαφορὰς εἰδέναι, τὰς πρὸς ἑκαστον, μὴ εἰδότα ἕκαστον· αἱδὲ τῶν διαφορῶν οὐκ εἶναι ἕκαστον εἰδέναι. οὗ γὰρ μὴ διαφέρει, τουτων εἶναι τοῦτο· οὗ δὲ διαφέρει, ἕτερον τουτου. ¶ Πρῶτον μὲν οὖν τοῦτο ψεῦδος. οὐδὲ κατὰ πᾶσαν διαφορὰν ἕτερον. πολλαὶ γὰρ διαφοραὶ ὑπάρχουσι τοῖς αὐτοῖς τῷ εἴδει, ἀλλ' οὐ κατ' οὐσίαν, οὐδὲ καθ' αὑτά. ¶ Εἶτα ὅταν λάβῃ τὰ ἀντικείμενα καὶ τὸ ἐν ᾧ διαφορᾷ, καὶ τι παν ἐμπίπτῃ ἐνταῦθα ἢ ἐνταῦθα, καὶ λάβῃ ἐν θατέρῳ τὸ ζητούμενον εἶ, καὶ τοῦτο γινώσκει· οὐδὲν διαφέρει εἰδέναι ἢ μὴ εἰδέναι, ἐφ' ὅπερ κατηγορεῖται ἄλλων αἷς διαφορᾶι. φανερὸν γὰρ ὅτι αἰεὶ τοῦτο βαδίζων, ἐλθῇ εἰς τοῦτο, ὧν μηκέτι ἐστὶ διαφορὰ, ἐξεῖ τὸν λόγον τῆς οὐσίας. τὸ δὲ ἅπαν ἐμπίπτειν εἰς τὸν διαίρεσιν, αἰτεῖται ἀντικείμενα ἂν μὴ ᾖ μεταξύ, οὐκ αἰτημα. ἀναγκη γὰρ ἅπαν θατέρῳ αὐτῶν ὑπάρχειν, ἐὰν ἕτερον ἐναντίον ᾖ. ¶ Εἰς δὲ τὸ κατασκευάζειν δεῖ συγαζεσθαι, τὸ λαβεῖν τὰ κατηγορούμενα εἰ τί ἐστι, καὶ ταῦτα τάξαι τί πρῶτον ἢ δεύτερον, ἢ ὅτι ταῦτα πάντα. ¶ Ἐστι δὲ πάντα ἐν πρώτοις, ὡς τῷ δυνασθαι, ὥσπερ πρὸς συμβεβηκὸς συλλογίσασθαι ὅτι ὑπάρχει, καὶ ὡς τῷ γένει κατασκευάσαι. ¶ Τὸ γὰρ ἕν ὡς δεῖ, ἐὰν ἐπὶ τὸ πρῶτον

a Sunt qui putent.
b Id est, id ipsum res quæque non ab eo differt, esse aliud ab illa re. c Accidentaria. d Id est, diuisionem in membra opposita, velut animale in rationale & irrationale.
e Sub genere diuisi cõtentum.
f Rodari ad alterutrum membrum diuisionis.
g Puta, hominem, cuius definitionem quæris, esse animal rationale, & mortale.
h Differentias, (exempli gratia) animalis, & immortale.
i Accedere ad species per differentias.
k Id est, ad ea quæ non dividi ampliùs.
l Sub genere dato contentum.
m Sub differentiis dividentibus.
n Non ita petitum est probandum.
o Id est, si differentiarum in eodem diuisionis genere, quæ non sunt subalternæ, vna non tollat alteram, vt exponitur sum poet. lib. 1. cap. 22.
p Recte ait de definitionibus per diuisiones, quibus definitur inadæquate ex quibus tamen differentia est sumenda, vt constituatur definitio adæquata & reciproca: & vtrique ratiocinandi modus adhibendus in quæstionibus & inuentionibus.
q In libris peripateticis ad problema accommodatis, explicatis ab Aristot. lib. 2. Top.
r Id est, possumus probare aliquid esse genus, ex locis quibus ostendimus aliquid esse genus ab Aristot. lib. 4. Topic.

λαβῇ

λείπη. τοῦτο δὲ ἔσται, ἐὰν ληφθῇ ὁ πᾶσιν ἀκολουθεῖ, ὁμοίως δὲ καὶ πάντα. ἀνάγκη δὲ εἶναί τι τοιοῦτον. λαμβάντος δὲ τούτου, ἴδιόν τι ἔσται τῷ κάτω ὁ αὐτὸς τρόπος. διέλωμεν δέ, τὸ τῷ ἄλλων πρῶτον, ἔσαι· καὶ ἕξιν, τὸ τῷ ἐχομένῳ. ἀφωρισθέντος δὲ τοῦ αὐτοῦ, τὸ ἐχόμενον τῷ ἄλλων πρῶτον ἔσαι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῷ ἄλλοι. ¶ Ὅτι δὲ ἄπαντα ταῦτα, φανερὸν ἐκ τοῦ λαβεῖν τὸ, τὰ φῶτον κῦ διαίρεσιν ὅτι ἄπαν ἢ τοδὲ ἢ τοδὲ, ὑπάρχει δὲ τοδὲ· καὶ πάλιν τούτου ἕλου τοιῶ διαφορεῖν· τὸ δὲ τελευταῖον μηκέτι εἶ διαφορεῖν· ἢ καὶ δύο μετὰ τὰς τελευταίας διαφορὰς, τὸ σωόλου μὴ διαφέρειν εἶδος ἀλλήλοιν. ¶ Δῆλον δὲ ὅτι οὐδὲ πλεῖον περίσκεται· ταῦτα γὰρ ἐκ τοῦ τί ἔστιν εἰλημμένα τούτων· οὔτε γὰρ τὸ λεῖπον οὐδὲν ἢ τὸ γένος, ἢ διαφορὰ αὐτῶν. γένος μὲν οὖν, τὸ τὸ πρῶτον, & μετὰ τῆς διαφορᾶς τὸ περιλαμβανόμενον. αἱ διαφοραὶ δὲ πᾶσαι ἔχονται. οὐδὲ ἔστιν ὑπέρθεσις· εἰδοποιὸς γὰρ ἀεὶ ἡ τελευταία. τοῦτο δ' εἴρηται μὴ διαφέρειν.

sumpserit. quod quidem fiet, si sumptū erit quod omnibus consequens est, cūm ei non *sint* omnia *consequentia*, necesse *est* enim esse tale quidpiam. Hoc autem sumpto, iam in inferioribus idem modus seruandus erit. Secūdum enim erit, quod aliorum primum *erit*: & tertium, quod sequentium, dempto enim superiori, id quod deinceps sequitur, erit aliorum primum. similis est ceterorum ratio. ¶ Quòd autem hæc *sint* omnia, perspicuū *est*: quia sumimus quod est primum in diuisione illa, omne *est* vel hoc vel hoc, inest autem hoc: rursusque huius totius differentiam: vltimi verò non est amplius differētia: aut cōfestim hoc *sumptum* cum vltima differentia, à toto illo non differt. ¶ Constat igitur neque plus quàm oporteat, adiectum esse quæcunque enim sumpta sunt, *attribuuntur* in *quæstione* quid est: neque deesse quicquam: aut enim genus, aut differentia esset. genus igitur *est* & illud primū, & hoc cum differentiis assumptum. differentiæ verò omnes hærent. non est enim amplius *illa differentia* posterior: aliquin vltimū *species* differret.

a Cum quis quæritur quid sit homo, de hoc quæritur.
b Vt animal rationale vel mortale.
c Vt animal rationale.
d Animalia rationalia.
e Id est, diuidimus genus animal, ut sit species vel animal rationale.
f Vt animalia rationalia mortalia, id est, ut homines.
g Id est, ut homines sint illud non habitudinem.
h Animal rationale mortale.
i Cū aliquas differentias accidentes, vt albū nigrum.
k Ab animali rationali mortali.
l Differentia.
m Differentia accipitur pro illa essentiali, propinde vltima illa differētia accidentalis est de hac admixta.
n Supremū genus patitur in de hominem, vt animal.
o Vt animal rationale. hominē, & quemcunque alium cōpositum ex primo genere, animali, & differentia.
p Id est, simile.
q Vt animal rationale mortale negatum.
r Vel formā.
s A toto illo animali rationale mortale.
t Post genus.
u Animal rationale mortale negatum.
x Nā differunt inter se animal rationale mortale.
y Cum quæritur definitio, enumerantur essentialia.
z Vtrum ad hoc & illum hominem.
a Naturā & essentiā.
b Hi singuli homines.
c Omnibus communis est esse hominem.
d Singulos homines.
e Id est, omnia.

De inuestiganda per inductionem definitione, CAP. XIV.

1 *Expositio.* 2 *Exemplum.* 3 *Omnem disputationem esse vniuersalem.* 4 *Prius & posterius dicuntur particularia quam vniuersalia.* 5 *De metaphora.*

1 Ζητεῖν δὲ δεῖ ὅπως δεῖ τὰ ὅμοια & ἀδιάφορα, πρῶτον τί ἐστι τὸ ταὐτὸ τούτων ἔχουσιν· εἶτα πάλιν ἐφ' ἑτέρας, ἃ ἐν ταὐτῷ μὲν γένει ὑπάρχουσιν, εἶσι δὲ αὐτοῖς μὴ ταὐτὰ πρὸς ἄλληλα,

Quærere autē oportet, respiciendo ad ea quæ sunt similia nec differunt inter se, primùm quid *hæc* omnia communē habeant. deinde rursus *id quærendum est* in aliis, quæ sunt in eodē cū illis genere, inter se au-

a Vtrum ad hoc & illum hominem. b Naturā & essentiā. c Hi singuli homines. d Omnibus communis est esse hominem. e Singulos homines. f Id est, omnia.

τῶ *si cõparentur*, sunt eadẽ specie, sed ab illis diuersa. Cum autẽ in his sumptum fuerit, quid *sit eiusmodi* omnia *sunt vnum & idẽ*,

a Vt in singulis eorum, & singulis secundum.

& in aliis[a] similiter: *rursum* in iis quę sumpta fuerunt, cõsiderare *oportet* an *aliquo modo* idẽ *sint*, donec ad vnam rationem perueniatur. Hæc enim erit rei definitio. si uero non perueniatur ad vnam *rationem*, sed ad duas, uel plures: perspicuũ *est* non esse vnum, id quod quæritur. ¶ Exempli gratiâ, si quæramus quid sit magnanimitas, considerandum *est* in aliquibus magnanimis, quos nouimus, quid omnes vnũ *& commune* habeant quâ *sunt* tales. uelu ti, si Alcibiades est magnanimus, vel Achilles. & Aiax: *considerandum est*, quid omnes vnum *& commune* habeant: putà non perpeti cõtumeliam. alius[b] enim pugnauit, alius[c] iratus est, alius[d] sibi mortem conscíuit. Rursus *considerandum est* in aliis, ueluti *in* Lysandro aut Socrate. Si igitur *hoc, his*[e] *commune sit*, eodem modo in secundis & in aduersis rebus se habere his duobus[f] acceptis, considero quid commune habeant, non moueri ab ira neque fortuna, & non perpeti cõtumeliam. Quòd si nihil *commune habeant*, duæ species sunt magnanimitatis. ¶ Omnis[g] porrò definitio semper est vniuersalis. non enim medicus definit, quid sit cuiidã oculo salutare, sed vel omni[h], vel speciei[i]. ¶ Iam verò facilius[k] definitur singulare[l] q̃ vniuersale. Idcirco oportet à singularibus ad vniuersalia progredi. etenim homonymiæ[m] magis latent in vniuersalibus quàm in iis quæ non distinguuntur. ve rumtamen demonstrationibus oportet ineſſe vim concludendi, ita cuicatenus. hæc autem *merit*, si

b Alcibiades

c Achilles.

d Aiax.

e Lysandro, & Socrate.

f Id etiamsi perpeti contumeliã, & eadem modo ferre vtrumque fortunam.

g Quia inquirat de definitione colligenda per inductionem, inductio autem est particularium: propterea ne quis putet definitionem esse particularem, docet eam esse vniuersalem.

h Omni oculo.

i Omni oculo humano.

k Cum vtimur hac methodo inducitiua ex singularibus.

l Id etiamsi vniuersaliter. nam singularia nõ demonstrat docere prouocred.

m Quæ obscuritatem parient.

νων δὲ ἕτερος ὁ πᾶν δὲ δεῖ τοῦτον λαβεῖν τί ποτ' ἐστὶ ταὐτὸν, καὶ δεῖ τῷ ἄλλων ὁμοίως δεῖν τῷ ἐλαμβάνων σκοπεῖν πάλιν εἰ ταυτ, ἕως ἂν εἰς ἓν ἔλθῃ λόγον. οὗτος γὰρ ἔσται τῶ ὁρισμοῦ ὁρισμός. ἐὰν δὲ μὴ βαδίζῃ εἰς ἕν, ἀλλ' εἰς δύο ἢ πλείω δ' λόγον, ὅτι οὐκ ἐστὶ ἓν τὸ ζητούμενον, ἀλλὰ πλείω. ¶ Οἷον λέγω, εἰ τὸ ἐστὶ μεγαλοψυχία ζητεῖν, σκεπτέον ἐπὶ τινων μεγαλοψύχων, οὓς ὁρῶμεν, τί ἔχουσιν ἐν πάντες ἢ τοιοῦτοι. οἷονεὶ Ἀλκιβιάδης μεγαλόψυχος, ὁ Ἀχιλλεὺς, καὶ ὁ Αἴας· τί ἐν ἅπαντες· τὸ μὲ αἰσχύνην ὑπομένειν ὁμοίως. ὁ μὲν γὰρ, ἐπολέμησεν· ὁ δὲ, ὠργίσθη· ὁ δ', ἀνῄρηκεν ἑαυτὸν· πάλιν ἐφ' ἑτέρων, οἷον Λυσάνδρου, ἢ Σωκράτους. εἰ δὴ τὸ αὐτὸ ἀμφοῖν ἐστὶ δυτυχοῦντες καὶ ἀτυχοῦντες· ταῦτα δύο λαβών, σκοπῶ τί τὸ αὐτὸ ἔχουσιν ἡ ἀπάθεια ἢ ὅλως τὰς τύχας καὶ ἡ μὴ ὑπομονὴ ἀπομαζομένων. εἰ δὲ μηδέν, δύο εἴδη ἂν εἴη μεγαλοψυχίας. ¶ Ἁπλῶς δ' ἐπὶ πᾶς ὅρος καθόλου· οὐ γὰρ περὶ ὑγιεινὸν ὁ ἰατρὸς λέγει τὸ ὑγιεινὸν ὁ λαῷ, ἀλλ' ἢ παντὶ, ἢ εἴδει ἀφορίσας.

¶ Ῥᾷον δὲ τὸ καθ' ἕκαστον ὁρίσασθαι, ἢ τὸ καθόλου. διὸ δεῖ ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστον ἐπὶ τὰ καθόλου μεταβαίνειν. καὶ ἐπὶ αἱ ὁμωνυμίαι λανθάνουσι μᾶλλον ἐν τοῖς καθόλου, ἢ ἐν τοῖς ἀδιαιρέτοις. ὥσπερ δὲ ἐν τοῖς λόγοις δεῖ εἶναι τὸν συλλογισμὸν ὑπάρχειν, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ὅροις τὰ σαφές. τοῦτο δ' ἔσται, ἐὰν ἐξῇ τῷ καθ' ἕκαστον εἰσ-

μβίων ἢ τὸ ἐν ἑκάστῳ γένει ὁρίζεσθαι χωρὶς· ἔστι τὸ ὅμοιον καὶ παν, ἀλλὰ τὸ ἐν χρώμασι & σχήμασι, ἢ τὸ ὀξὺ τὸ ἐν φωνῇ. καὶ ὅπως δεῖ τὸ κοινὸν βαδίζειν, ἀλληθύμενον μὴ ὁμωνυμία ἐν τύχῃ. ¶ Εἰ δὲ μὴ δεῖ μετάφορας λέγειν δεῖ μεταφορᾶς· δῆλον ὅτι οὐδὲ ὁρίζεσθαι, κἂν μεταφορᾶς, κἂν ὅσα λέγει μεταφορᾶς. διαλέγεσθαι γὰρ ἀνάγκη ἐστὶ μεταφορᾶς.

scorsum definiatur *id* quod in quoque genere *est*. veluti simile, non omne, sed quod *est* in coloribus, & *in* figuris. & acutū quod *est* in voce. atque ita ad commune progredi *oportet* cauendo ne incidat homonymia. ¶ Quòd si non est differendum metaphoris, perspicuum *est* nec definiendā esse metaphoris[a], nec *definiēda esse* ea quæ dicuntur per metaphoram: alioqui nec esse erit vt metaphoris differatur[b].

[a] Nā metaphoræ quoque obscuritatem plerumque parit. [b] Quia in diuersis rationibus accidere consuluisse dissimilibere definitionē, vt intelligatur quid sit id de quo disseritur.

De inuentione problematum, & medij termini, Cap. xv.

1 De synonymis. 2 De iis quæ communem naturam habent, sed communi nomine carent. 3 De amictu. 4 Quænam sint eadem, vel diuersa problemata.

1 Πρὸς δὲ τὸ ἔχειν τὰ συμβλήματα, ἐκλέξαι δεῖ πάσας τὰς αἰτιατικὰς, καὶ πάσας διαιρέσεις· λέγω δὲ ἐκλέξαι, οἷον εἰ διέλομεν τὸ ζῷον εἰς τὰ ἴδια ῥηθέντα, ποῖα παντὶ ζῴῳ ὑπάρχει. ληφθέντων δὲ τούτων, πάλιν τῷ λογισμῷ τῶν ὑποκειμένων ποῖα παντὶ ἕπεται. εἰ δὲ τοῦτο ὄρνις, ποῖα παντὶ ὄρνιθι ἕπεται ὁρνιθι. & ὅπως ἀεὶ τῶν ὑγιαινόντων. δῆλον δὲ ὅτι ἐξορῶμεν ἤδη λέγειν τὸ δέ τί ὑπάρχει τὰ ἐπὶ μέρους τοῖς ὅλοις τὸ κοινὸν εἰ δέ τι αὐθρώπῳ ἢ ἵππῳ ὑπάρχει. ἔστω δὴ ζῷον, ἐφ' ᾧ α. τὸ δὲ β, τὰ ἐπὶ μέρους παντὶ ζῴῳ· ἐφ' ᾧν δὲ γ, τὰ τινα ζῷα. δῆλον δὴ, δέ τί τὸ β ὑπάρχει τῷ δ. δέ τί δὲ τῷ α. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις· καὶ ἀεὶ ἔστι τῶν ἄλλων ὁ αὐτὸς λόγος.

VT autem habeamus problemata, seligere oportet sectiones & diuisiones[c]. hic autē seligere, supponendo genus cōmune omnium. veluti si animalia considerentur, *primum spectare oportet*, qualia omni animali insint. his autem sumptis, rursus cæterorum primo [d] *videndum est* qualia omni sunt consequentia. verbi gratiā, si hoc sit volueris, *videndū est* qualia sint omni volucri consequentia. atque ita semper *videndū erit* qualia proximo[e] consequētia sint. perspicuum enim *est* fore vt possimus dicere cur consequentia[f] insint iis quæ sub communi continentur: veluti cur insint[g] homini, aut equo. Esto igitur animal, vbi α: & β autem, consequentia omni animali: vbi vero γ, animalia quædam apparet igitur, cur & β insit τῷ δ, *nempe* enim per α. similiter autem & aliis[h] *inest*. ac semper in omnibus aliis *est* eadem ratio.

[c] Ad vtrumlibet horum diuidendum est aut per particularia sectiones & diuisiones accipi eadem & in eam. [d] Primæ species animalis. [e] Species primæ quæ generi expetita proximæ. [f] Affectiones. [g] Affectiones animalis. [h] In cæteris & reliquis.

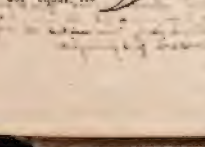

a Id est, loquimur de hymnorum, quæ non solum habent naturam communem, sed etiam nomen cōmune.

b Synonyma.

c Vti hac methodo, & quærere generis affectiones communes, deinde specierum proprias.

d Id est, si sit ali quid commune vacans nomine, nihilo minus hoc debet accepi, vt eius affectiones inquiratur.

e Quibus speciebus attribuatur.

f Ὑπαρχοντα, quæ, quia quærenda sunt affectiones quæ attribuuntur generi, deinde speciebus eius generis.

g Generi innominato.

h Speciebus ani malis cornuti.

i Habere cornua, vel habere dentes vtraq; maxilla.

k Id est accipere communem denominationem.

l Hæ sunt analogia: quoniam eadem est ratio fepi in pisce quodam marino qui vocatur Sepia, & spinæ in aliis piscibus, & ossis in animalibus rectis tribuitur.

m Per eandem causam probatur.

n Id est, sunt propter antiperistasin. antiperistasis est res contrarias circumstantes: veluti, quare gignitur grando? quia frigus contrahitur ob calorem circumfusum: cum subterranea loca sint frigida attrahere, calida hyemis? quoniam hyemis calor propter frigus circumstans, attrahitur ob reflexionem spiritus vibrantis, sic ob reflexionem radiorum Solis.

o Nam echo fit ob reflexionem aeris, imago apparet in speculo

QVÆ-

Nīl ergo secundū tradita cōmunia nomina loquimur[a]. ¶ Oportet autē non in his [b]tantum cōsiderare [c], sed etiam accipere si quid aliud visum fuerit commune esse[d], deinde quibus hoc cōsequens sit[e], &[f] qualia sint huic[g] consequentia. veluti cornua habentibus, *consequentia esse* habere omasum, non habere dentes in veraque maxilla. rursus cornua habere, quibus consequens sit, perspicuum enim *est*, cur illis[h] inerit quod dictum est[i]. inerit enim, propterea quòd habent cornua. ¶ Præterea alius modus est, secundum analogiam eligere[k]. non licet enim vnum & idē accipere, quo appellare oporteat sepium, & spinam, & os[l]. Sunt autem & his consequentia *quædam*, quasi vna quædam sit hu iusce modi natura. ¶ Porrò alia problemata sunt eadem[m], quia idem medium habent[n], veluti quia omnia *sunt* antiperistasis[o]. horum autem nonnulla *sunt* genere eadem: quæ *ideo* differunt, quòd aliorū, vel aliter sunt. veluti cur *fiat* echo, aut cur apparet *imago* in *speculo*, & cur *fiat* iris. hæc enim omnia sunt idem genere problema, quandoquidem omnia *sunt* reflexio: sed specie differunt. Alia verò problemata eō differunt, quòd *alterum* medium sub altero medio continetur, veluti, cur Nilus extremo mense maior & concitatior est? quia extremus *mensis est* hybernior. & cur extremus *mensis est* hybernior? quia Luna deficit. Hæc enim ita *se* habent inter se.

Νῦν μὲν οὖν τὰ φερόμενα κοινὰ ὀνόματα λέγομεν. ¶ Δεῖ δὲ μὴ μόνον ὅτι τοῦτο ἐστὶν σκοπεῖν, ἀλλὰ καὶ εἰ ἄλλο τι φαίνεται κοινὸν ὑπάρχον, συμβαίνοντα, εἶτα τούτοις ἑκάστοις ἀκολουθεῖ, καὶ ταῦτα τούτῳ ἕπεται. εἰσὶ τοῖς κέρατα ἔχουσι, τὸ ἔχειν ἔγκυον, τὸ μὴ ἀμφόδοντα εἶναι. πάλιν τὸ κέρατα ἔχειν, τούτῳ ἕπεται. ὅλως γὰρ ὅτῳ τι ὑπάρξει τὸ εἰρημένον, ὅτῳ δὲ τὸ κέρατα ἔχειν, ὑπάρξει. ¶ Ἔτι δὲ ἄλλος τρόπος ὅτι κατὰ τὸ ἀνάλογον συλλέγειν. οὐ γὰρ λαβεῖν οὐκ ἔστι τὸ αὐτό, ὅ δεῖ καλέσαι σήπιον, καὶ ἀκάνθιον, καὶ ὀστοῦν. ἔστι δὲ ἐπὶ μέρει καὶ τούτοις, ὥσπερ μιᾶς τινος φύσεως τῆς τοιαύτης οὔσης.

¶ Τὰ δὲ αὐτὰ φερόμενά ἐστι, τὰ μὲν πρὸ τὸ αὐτὸ μέσον ἔχειν πάντα ἀπεικάσαις. τούτων δὲ ἕνια τῷ ἧττον ταῦτα, ὅσα ἔχει διαφοράς τῶν [ἄλλων ἢ] ἄλλας ἔχει. διὰ τί ἥκει, ἢ διὰ τί ἐμφαίνεται, καὶ διὰ τί ἶρις ἅπαντα γὰρ ταῦτα τὸ αὐτὸ φερόμενά ἐστι τῷ γένει. πάντα γὰρ ἀνάκλασις, ἀλλ' ἄλλη ἕτερα. τὰ δὲ πρὸ τὸ μέσον ὡς τὸ ἔσχατον μέσον ἔχει, διαφέρει τῷ φερόμενά πως. [διὰ] τί ὁ νεῖλος φθίνοντος τοῦ μηνὸς μᾶλλον ῥεῖ; διότι χειμεριώτερος φθίνων. καὶ διὰ τί ἡ σελήνη λείπει. τούτων δὲ οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα.

QVÆ-

QVÆSTIONES DECAVSIS ET EFFECTIBVS,

TRACTATVS V.

Vtrùm causa & effectus reciprocentur, CAP. XVI.

1 Causam & effectum reciprocari. 2 Obiectio prima, quia ex se inuicem demonstrarentur. 3 Soluitur. 4 Obiectio secunda, quia possunt esse plures causæ eiusdem effectus. 5 Solutio.

1 ΠΕΡΙ δὲ αὐτοῦ τοῦ ἐξ αὐτου, Χαυρήσειεν ἄν τις, ἆρα ὅτε ὑπάρχει τὸ αὐτὸ τὸν, καὶ τὸ αὐτου ὑπάρχει. ὥςπερ εἰ φυλλορροεῖ, ἢ ὀλλείπει· καὶ τὸ αὐτου τὸ ὀλλείπειν, ἢ φυλλορροεῖν ἔςαι. οἷον εἰ τῶν[a] ὄζει, τὸ πλατέα ἔχειν τὰ φύλλα· τῷ δ' ὀλλείπειν, τὸ τλὼ γλῶ ἐν μέσῳ εἶ). εἰ γὰρ μὴ ὑπάρχει[b], ἀλλό τι ἔςαι τὸ αὐτου αὐτῷ[c]. εἶτα τὸ αὐτου ὑπάρχει, ἅμα καὶ τὸ αὐτὸν· οἷον εἰ ἐν μέσῳ ἡ γῆ, ὀλλείπει· ἢ εἰ πλατύ φυλλον, φυλλορροεῖ. ¶ Εἰ δὲ ἅπαξ, ἅμα ἂν εἴη καὶ δ' εἰκυόιτο[d] δι' ἀλλήλων. ἔςω γὰρ τὸ φυλλορροεῖν, ἐφ' ᾧ α· τὸ δὲ πλατύ φυλλον, ἐφ' ᾧ β. ἄμπελος δὲ, ἐφ' ᾗ γ. εἰ δὴ τῷ β ὑπάρχει τὸ α, παῖ γὰρ πλατύ φυλλον φυλλορροεῖ· τῷ δὲ γ ὑπαρχει τὸ β, πᾶσα γὰρ ἄμπελος πλατύ φυλλος· τῷ γ ὑπαρχει τὸ α, καὶ πᾶσα ἄμπελος φυλλορροεῖ. αὐτου δὲ τὸ β τὸ μέσον.

2 DE causa verò & eo cuius *est* causa, dubitare aliquis possit, an cùm insit effectus, etiam causa insit. veluti: Si *arbor* defrondescit, vel *Luna* deficit: etiam causa erit, cur deficiat, vel defrondescat. verbi gratiâ, si hoc[a] sit latis foliis constare: defectionis autem, terræ interpositio: nisi enim sit[b], alia quædam erit[c] eorum[d] causa. siue causa sit, simul etiã *erit* effectus. veluti, si terra *est* interposita, Luna deficit: &, si latis foliis *arbor*[e] constat, defrondescit. ¶ Quòd si ita *sit*, simul erunt, & reciprocè demonstrabuntur[e]. Esto[f] namque defrondescere, vbi α: latis foliis constans, vbi β: vitis, vbi γ. Si igitur τῷ β inest τῷ α· quicquid enim latis foliis constat *defrondescit*: τῷ γ autem inest τῷ β, quoniam omnis vitis latis foliis constat: *certè* τῷ γ inest τῷ α, & omnis vitis *defrondescit*. causa autem est τῷ β, quod est medium.

a Vide, ne pro τῶν lege, τοῦτου: vt sensus huius loci sit, si latis foliis constare. b Nisi talis sit terra, vel nisi terra sit interposita. c Quia non potest esse effectus sine causa. d Defluxionis siderum, & eclipseon. e Causa & effectus. f Exemplum demonstrandi quæ inuicem sunt effectus & causa.

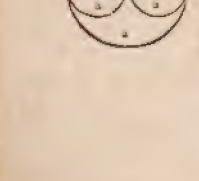

a Exemplum demonstrationis quæ probatur causa per effectum.

Sed[a] & latis foliis vitem constare, quia defrondescit, demonstrare licet. esto enim 𝛽 ♏, latis foliis constans: 𝛼 autem, defrondescere: vitis verò, vbi ♐. itaque 𝜋♏ ♐ inest 𝛽 𝛼, quia vitis omnis defrondescit: 𝜋♏ autem 𝛽 ♏. quicquid enim defrondescit, latis foliis constat: omnis igitur vitis latis foliis constat. causa autem est, defrondescere.

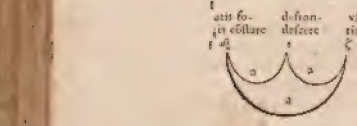

¶ At si non possunt sui inuicem esse causæ: (nam causa *est* prior

b Hoc potest videri eadem esse prius & posterius.

eo cuius *est* causa[b] terræ quidem interpositio *est* causa defectionis: defectio verò non est causa interpositionis. Si igitur *ea* demonstratio quæ *probat* per causam, *probat* cur *sit*: ea verò quæ non per causam, *probat* quòd *sit*: fanè quòd *terra* sit interposita, nouit[c]: cur autem *sit interposita*, non *nouit*. Quòd autem defectio non sit causa interpositionis, sed hæc defectionis, perpicuum *est*: quoniam in definitione defectionis inest interpositio. quare constat, illud[d] per hoc notificari[e], non contra hoc per illud[f]. ¶ An contingit vnius *rei*[g] plures causas esse? etenim si potest idem pluribus attribui primùm: 𝛽 α 𝜋♏ β primo insit. & 𝜋♏ γ alii primo, atque hæc ἐπὶ ♏ α. inerit igitur 𝛽 α ἐπί, ♏ α. causa autem *cur insit* 𝜋♏ ♏, *erit* 𝛽 β: *cur insit* 𝜋♏ α, τὸ γ.

c Ex ipsum.
d Interpositionem esse terræ.
e Demonstrari.
f Causa per effectum nō vere demonstratur: quoniam vera demonstratio est ex causis & primis. & conuertitur cum scientia. ideo effectum ex causa demonstrare non licet.
g Vnius effectus.

¶ Εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται αἴτια εἶναι ἀλλήλων· (τὸ γὰρ αἴτιον, σεμνὸν αἴτιον)[h] καὶ τῶ μὲν ἐλλείπειν αἴτιον, τὸ δὲ μέσῳ τινὶ γίνεσθαι· τὸ δὲ μέσῳ τινὶ εἶναι, οὐκ αἴτιον τὸ ἐλλείπειν. εἰ οὖν ἡ μὲν διὰ τοῦ αἰτίου κατὰ δεῖξις, τὸ διὰ τί· ἡ δὲ μὴ δι' ἃ τὸ αἴτιον, τὸ ὅτι· ὅτι μὲν ἐν μέσῳ, οἷόν[i] τε· διότι δ', οὔ. ὅτι δ' οὐ τὸ ἐλλείπειν, αἴτιον τὸ ἐν μέσῳ, ἀλλὰ τοὐναντίον τὸ ἐλλείπειν, φανερὸν· ἐν γὰρ τῷ λόγῳ τοῦ ἐλλείπειν, εἰ ὑπάρχει τὸ ἐν μέσῳ· ὥστε δ' ἅλλο, ὅτι ἄμφ' ταὐτοῦ[k] ἐπίσης γνωρίζεται, ἀλλ' οὐ πάντ' ἀεὶ ἐκείνου[l]. ¶ Ἢ ἐνδέχεται ἑνὸς[m] πλείω αἴτια εἶναι; καὶ γὰρ εἰ ἓν τὸ αὐτὸ πλείοσιν καπηγορεῖσθαι ἀρχὰς ἔχω τὸ α τῷ β πρώτῳ ὑπάρχον, καὶ τῷ γ ἄλλῳ πρώτῳ, καὶ ταῦτα τοῖς ♏ ε. ὑπάρξει ἄρα τὸ α τοῖς ♏ ε. αἴτιον δὲ τῷ μὲν ♏ τὸ β τῷ δὲ ε τὸ γ.

h Vide quæ dicta sunt in cap. 2. huius libri.
i Vnum.
k Demonstrari.
l Causa per effectum non vere demonstratur: quoniam vera demonstratio est ex causis & primis. & conuertitur cum scientia. ideo effectum ex causa demonstrare non licet.
m Vnius effectus.

Quando-

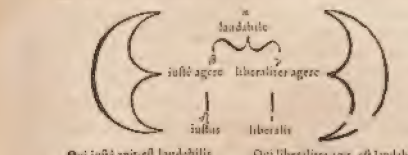

Qui iustè agit, est laudabilis. Qui liberaliter agit, est laudabilis.

Iustus iustè agit: Ergo Liberalis agit liberaliter: Ergo

Iustus est laudabilis. Liberalis est laudabilis.

Ὥστε τῷ μὲν αἴτιον ὑπάρχοντος, αἰὰ καὶ τὸ σεσυμμ. ὑπάρχειν[a]. τῷ δὲ σεφύκοτος [b] ὑπάρχοντος, οὐκ αἰὰ καὶ πᾶν ὃ αἴτιον ἢ αἴτιον[c], ἀλλ' αἴτιον[d] μὲν, οὐ μὲν τοι πᾶν. ¶ Ἢ εἰ ἀεὶ καθόλου[e] τὸ σεσύλλογμα ἔστι καὶ τὸ αἴτιον, ὅλον τι[f]· καὶ οὐ αἴτιον, καθόλου. οἷον τὸ φυλλορροεῖν, ὅλῳ τινὶ ἀρωεισμένῳ[g], καὶ εἴδη ἢ[h], καὶ τοῖσδε καθόλου, καὶ φυτοῖς, ἢ τισὶ σδὶ[i] φυτοῖς. ὡς τε καὶ τὸ μέσον ἴσον[k] δεῖ εἶ ἔστι πύπτον, καὶ οὐ αἴτιον, καὶ αὐτισρέφειν. εἶ δὲ τί τὰ δένδρα φυλλορροεῖ; εἰ δὲ δεῖ πῆξιν τὸ ὑγρόν: εἴτε φυλλορροεῖ δένδρον, δεῖ ὑπάρχειν πῆξιν· εἴτε πῆξις ὑπάρχει μὴ στοιχεῖῳ ἀλλὰ δένδρῳ, φυλλορροεῖν.

Quare si causa sit, necesse est rem esse[a], at si res[b] sit, non necesse est omnem causam *esse*[c]. sane causam[d] *esse necesse est*, non tamen omnem. ¶ An si problema semper *est* vniuersale[e], etiam causa est totum quid dam[f]? & id cuius est causa, *est* vniuersale? veluti defrondescere *ineſt* toti cuidam determinato[g], etiamsi eius species sint[h]: ac talibus ineſt vniuer saliter, id est plantis, vel talibus[i] plantis. Quocirca in his & medium & id cuius est causa, æqualia[k] esse oportet, ac reciprocari. veluti, cur arbores defrondescunt? si igitur *defrondescere* propter concretionem humoris: siue arbor defrondescat, oportet ineſſe concretionem: siue concretio non cuiuis *rei* sed arbori inſit, defrondescere *arborem necesse est*.

a Veluti, si est α, necesse est esse β.
b Vt si a laudabile.
c Puta, non necesse est vt iustus posuit esse α.
d Caussam aliquam, id est, vel γ vel β vel πᾶν.
e Vniuersale accipit, vt lib. prior. cap. 4. cum affectio dicitur de subiecto omni & primo, ita vt cum eo reciprocetur.
f Id vniuersale.
g Id est, certo cuidam generi, veluti arbori, aut arbori habenti latas folias.
h Quamuis illud genus cui inest dicta affectio, id est, defrondescere, seu cadera habere folia, possit diuidi in multas species, quibus omnibus inesse eadem affectio. hoc enim minime obstat, quo minus affectio demonstranda sit de subiecto primo, id est de genere.
i Puta habentibus latas folias.
k Æqualia nõa vocatur ea quæ reciprocantur.

An vnius effectus sint plures causæ, Cap. XVII.

1 ¶ Quæstio. 2 ¶ Responsio. 3 ¶ Expositio. *Posse demonstrari per accidens.* 4 *Si quis neuerit* est alterum magis vniuersale, aut particulare. 5 *& si accipiatur subiectum proprium, non generalia subiecta, in eis reciprocari.* 6 *atque esse definitionem mutuo extremis.* 7 *vt figura quæque capiatur.*

1 Πότερον δ' ἐνδέχεται μὴ τὸ αὐτὸ αἴτιον [m] εἶ τὰ αὐτὰ [l] πᾶσιν [n], ἀλλ' ἕτερον, ἢ οὔ; ¶ Ἢ εἰ ἐδὼ καὶ αὐτὸ δῆτο δείκνυται, καὶ μὴ κατὰ σημεῖον ἢ κατὰ συμβεβηκός,

VTrùm autem potest eiusdem[l] non eadē causa[m] esse omnibus [n], sed diuersa, an non? 2 ¶ An *ſi* per se demonstratū est, non per signum vel per accidēs,

l Quia neuerit.
m Quæ est medius terminus.
n Subiectis, quæ sunt minora extrema.

id fieri nequit? (nam medium est definitio extremi[a]) si vero non ita[b] *demonstratum sit*, fieri poterit? ¶ Licet autem & *id* cuius *est* causa fa[d], & *id* cui *est causa*[e], confiderare per accidēs[f]: sed nō videntur esse problemata.[g] ¶ Si verò non *consideretur per accidens*: similiter *si* habebit[h] medium. Id est, si *extrema sint* homonyma, *eorum* medium *erit* homonymum. Si verò *illa sint* vt in genere[i], simile erit *medium*: veluti quamobrem *quibusdam insit* proportio commutata: quoniam alia causa *est* in lineis, & *alia in* numeris. atque idem *medium*, quia lineæ *sunt in quibus fit* ratio, est diuersum[k]: quia verò habet eiusmodi incrementum[l], *est* idem. ita *si res habeat* in omnibus. Cur autem color colori & figura figuræ similis sit, alia *est* alij *subiecta causa*. nam simile in his est homonymum. hîc[m] enim fortasse *nihil aliud est quàm* latera habere proportionem, & angulos *esse* æquales. in coloribus autem, visum esse sensum, aut eiusmodi aliud. Quæ vero secundum analogiam *sunt* eadem, etiam medium habebunt *idem* secundum analogiam. ¶ Sic autem *si res* habebit: quia se mutuò consequuntur causa[n], & *id* cuius *est* causa, & *id* cui *est* causa. singulatim autem accipiendo[o], *id* cuius *est* causa, latius *patet*. veluti, quatuor *angulos* æquales *esse* 4 *angulos* externos, latius *patet*, quàm triangulum, vel quadratum: omnibus autē *est* par[p]. quęcunque enim quatuor *angulos* rectis æquales *habent angulos* externos, & medium similiter *se habebit*[q]. ¶ Medium autem est definitio primi extremi[r]. idcirco omnes scientiæ per definitionem cōparantur. Veluti defrondescere limū cō-

a Maioris extremi, vt passim dicitur.
b Nō per se, sed per accidens.
c Vt sint multæ causæ.
d Id est, id cuius est causa.
e Id est, subiectum.
f Vbinā si problemata esse aptum ad rationem.
g Id est, non ita in quibusdam vt omnes non problemata esse per se, sed per accidens.
h Similiter ex extremis.
i Sint synonyma.
k Ab eadem mente considerato in numeris.
l Id est, non accidentalis, sed multiplicationis. vt enim Euclides definit lib. 5. *Ratio est duarum quantitatum eiusdem generis mutua quædam secundum quantitatem habitudo*. Ratiocinium dicitur inter se habere eas magnitudines, quæ postulant, si multiplicentur, se inuicem superare vel superari.
m In figuris.
n Medium.
o Maius extremum.
p Minus extremum.
q Id est, si accipiantur singula singulis. Quatuor maiora extrema.
r Id est, recipiatur cum genus subiectum, puta cū figura angulari. ¶ Reciprocatur. e Medium terminus est definitio maioris extremi, id est, affectionis demonstratæ: vt veluti cur conuertatur, vt est illa ratio in subiecta figura, quæ est quatuor, quid est conuenire figuræ in suis angulis medium esse definitionem maioris extremi, id est conuenire, non maiori esse aptum ad rationem quàm minori. Atque sic est aliquatenus verū demōstratum per definitionem esse definitionem. Verū, vt in quibusdam libris habetur, non recte est rationale. Respondeo Aristotelem ad eadem respondere ad id quod semper, aut ad id quod aliquando accidit medium esse definitionem subiecti aliquando, id est, in prima quidem figura demonstrationis, quæ primi causa, aperte demonstrat, quia etiam in prima illa demonstratione, exempli causa, aperte demonstratur medium esse definitionem affectionis

λουθεῖ τῇ ἀμπέλῳ, καὶ ὑπάρχει καὶ συμβεβηκέναι· ἀλλ' οὐ παντὶ, ἀλλ' ἴσον. εἰ ἡ ἀλλέξις τὸ φρονεῖν μέσον, λόγος δὲ φυλάττουσι ἔσον· ἴσως δὲ φρονεῖν μὲν ὅτι σωτέον μέσον, ὅτι παιδὶ ἅπαντα· ἔστω τοῦτο μέσον, ὅτι ὁ ὑπὸς πηγνύμενος, ἢ τὰ ἄλλο τοιοῦτον. τί δ' ἐστὶ τὸ φυλάττεσθαι τὸ πήγνυσθαι ἢ ἐν τῇ σωμάτῃ τὸ ἀνέρματος ὑπόν. ¶ Ἐπὶ δὲ τῶν μιμήσεων· ἐδὲ δοκεῖ δεῖσθαι ζητῆσαι τῶν φιλοκάλων ἕνεκα αὐτοῦ, καὶ οὐ ἕνεκα. ἔστω τὸ α τοῦ β ὑπάρχειν παντὶ· τὸ δὲ βεκάστῳ τῶν δ, ἔστι πλείων δέ. τὸ μὲν δὴ βεκάστου αὐ εἰσὶ τοῖς δ. τοῦτο γὰρ λέγω καθόλου, ὃ μὴ ἀντιστρέφει. φρονῶν δὲ καθόλου, ᾧ ἕκαστον μὲν μὴ ἀντιστρέφῃ, ἅπαντα δ' αὐτιστρέφῃ, ὧν [μὴ] παρειλήφει. τοῖς δὲ δ αὐτὸν τὸ α, τὸ β. δεῖ τὸ ἄρα τὸ α ἔσται πλέον τῷ β παρειλῆφεν. εἰ δ' μὲν, τί μᾶλλον ἕξαι αὐτὸν τοῦτο ἀλλείνου; εἰ δὲ τὰ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ἐτὸ α, ἕξαι τὸ σκῆνα· ἐν' ἅπαντα ἄλλο τὸ β. εἰ γὰρ μή· πᾶς ἕξαι εἰπεῖν ὅτι ᾧ τὸ θ, τὸ α παντὶ ᾧ δὲ τὸ α, οὐ παντὶ τὸ θ, ὥστε τὸ δ' οὐ ἕξαι τι αὐτοῖς, οἷον τὸ α ὑπάρχει πᾶσι τοῖς δ· ἀλλ' ἄρα καὶ τὰ ἕξαι τὸ ἓν. ἔσται δ' ἀμφοῖν ἓν τοῦτο. καὶ ἔστι τὸ γ. εἰ δὲ γένεται δὴ τὸ αὐτὸ τὸ πλείω αὐτοῖς ἓν, ἀλλ' οὐ τοῖς αὐτοῖς τοῦ εἴδει· οἷον τὸ μακρόβια ἓν, τὸ μὲν τῷ ἄπο δα, τὸ μὴ ἔχειν χολήν· τὰ δὲ πίλωσα, τὸ ξυρὰ ἓν, ἢ ἕτερόν τι.

sequens est viti, & *viti* excedit, nec hoc sit, & *ficum* excedit: sed non omnes *excedit*, immo *est* a quale. Si igitur simpleris primum[a]: medium est definitio *huius verbi* Defrondescere. primùm enim est alterutrius[c] medium[d], quòd omnia[e] sunt talia[f]: deinde huius[g] medium *est*, quòd succus concrescit, vel eiusmodi aliud. Quid autem est defrondescere? concrescere succum seminis[h] qui *est in ea parte* vbi *filium cum* vnimo coniungitur. ¶ In figuris[i] autè ita *quæstio* declarabit quærentibus: consectionem causæ & *eius* cuius *est* causa. Insit *omni β*. *Omni* β autem vniuersaliter *omni δ*, sed latius pateat. *Omni* β igitur est vniuersale *τῷ δ*. id enim voco vniuersale, quod non reciprocatur. primum autem vniuersale[k] *appello id* cum quo singula non reciprocantur, omnia verò *simul sumpta* reciprocantur, nec latius patet. Itaque cur *τῷ δ insit τὸ α*, causa *est τὸ β*. Opus est igitur vt *τὸ α* latius pateat quàm *τὸ β*. alioquin cur potius hoc[l] erit causa quàm illud[m]? Si igitur omnib[n] inest *τὸ α*: erit aliquid[o] diuersum à *β*, *cuius* vniuersè ea omnia[p] *sint* vnum[q]. sin minus, cur dicere licebit, omni *τῷ δ* inesse *τὸ α*. nō omnia autem *α τῷ δ*? cur enim non erit aliqua causa, sicut *est aliqua causa cur τῷ α* insit omnibus *δ*? Ergo etiam *τῷ α* erunt vnum[r] quid. considerare hoc oportet. atque ello *τῷ β*. Possunt igitur eidem[s] esse plures causæ[t], non tamen iisdem specie[u]. veluti cur longæuæ sint quadrupedes, *causa est*, siccas esse, vel aliud quidpiam.

a Primum & vniuersale fabrenum, cui nihil : veluti ratio latis fabricandi, cui nihil subiectum alterius.
b Primum illud & vniuersale fabricandi, id est ratio latis fabricandi.
c Facies & vtile.
d Causa abstracta à subiecto.
e Species & vtile.
f Species planæ latis fabricandis.
g Planum latis fabricandis.
h Id est, succum quo nisi vis propagandi.
i Id est, per demonstrationes, qui sunt adumgantur literæ *α β γ* & demonstrationes vocantur *ἐκθέσεις*.
k Vniuersale primum nullius rei vtile, si figuras spectes: quæ cuiusque rei sunt vniuersalissima, ea sunt vtilissima. Hanc librorum interpretationem ab ipso Aristotele deducimus, ea fuisse, dicentem rem scripturis ad nos non peruenisse. Hic igitur loco Aristotelem perperam figuris ait iis adscribi, designatas hac literarum.
l Vel, vniuersalissimum primum *τὸ β*.
m *τὸ α*.
n Nempe *τοῖς δ*.
o *τὸ α*.
p Species eiusdem generis vnius cuiusque rei vniuersa ipsa *γ*.
q Eiusdem adæquatæ, puta *γ*.
r Vt *α* & *τὸ γ*.
s Num *β* & *γ* diuersæ specie.

est, vacare bile. *cur* voluerces, *causa est*, siccas esse, vel aliud quidpiam.

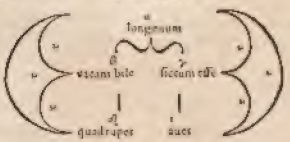

Bar Quicquid vacat bile, est longæuum:
Ba Omnis quadrupes vacat bile:
Ergo
ra Omnis quadrupes est longæua.

Bar Omne animal siccum est longæuum:
Ba Omnis auis est animal siccum:
Ergo
ra Omnis auis est longæua.

Εἰ δὲ εἰς τὸ ἄπομον [a] μὴ εὐθὺς ἔρχονται [b], καὶ μὴ μόνον ἓν τὸ μέσον, ἀλλὰ πλείω [c]· καὶ τὰ αἴτια πλείω [d].

a Ad propositionem immediatam & indemonstrabilem, vt expositū fuit lib. 1. cap. 22.
b Vt in superiori exemplo statim sumebatur propositio immediata a B. vel a γ. Erat autem potest, vt non statim perueniamus ad propositionem immediatam, veluti si quis assereret omnem equum esse longæuum, quia sunt quadrupedes. hæc enim propositio, omnis equus est quadrupes, non est indemonstrabilis & immediata, sed probatur per medium, vt care bile. quicquid enim vacat bile, est longæuum: omnis quadrupes vacat bile: ergo omnis quadrupes est longæua.
c Quorum alterum sub altero collocatur, vt quadrupes. collocatur sub eo quod vacat bile.
d Vt vacare bile, & esse quadrupedem, sunt duæ causæ propter quas equus est longæuus. sed quadrupes est potior causa respectu equi. vacare autem bile, est vera causa respectu quadrupedis: vt in sequenti capite declarabitur.

Vtra[e] causa prior sit, propiórne, an magis vniuersalis, CAP. XVIII.

1 *Quæstio.* 2 *Responsio.* 3 *Epilogus.*

VTrum autem medium est [1] causa singulis[f]? *idne* quod ad primum vniuersale, an quod ad singula magis accedit?

¶ Constat igitur *ea media esse causas*, quæ sunt proxima cuique rei. cui causæ sunt[g]. cur enim primum [h] sub vniuersali [i] contentum insit[k], hoc [l] *est* causa: veluti cur τὸ δ insit ϐ τῷ β, causa *est* ϐ τῷ γ. Itaque cur τῷ δ insit ϐ τῷ α, causa *est* ϐ τῷ γ. *cur* autem *insit* τῷ γ, *causa est* ϐ β. huic verò ipsummet[m].

Πότερον δ' αἴτιον τῷ μέσῳ, τὸ πρώτῳ καθόλου ὑπάρχειν, ἢ τὸ πρὸς τὰ καθέκαστον, τοῖς καθ' ἕκαστον [1]; ¶ Δῆλον δή, ὅτι τὰ ἐγγύτατα ἑκάστῳ ἐστὶ αἴτιον [2], τὸ γὰρ τὸ πρώτον [h] ὑπὸ τὸ καθόλου [i] ὑπάρχειν [k], τοῦτ' [l] αἴτιον. οἷον τῷ δ τὸ γ τὸ β ὑπάρχειν, αἴτιον. τῷ μὲν οὖν δ τὸ γ αἴτιον τὸ τὸ α, τῷ δὲ γ τὸ β, πάντῳ δὲ αὐτό [m].

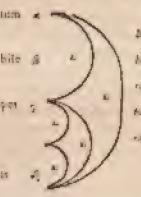

Bar Quicquid bile vacat, est longæuum:
Ba Omnis quadrupes bile vacat:
Ergo
ra Bar Omnis quadrupes est longæua:
Aequi
Ba Omnis equus est quadrupes:
Ergo
ra Omnis equus est longæuus.

c Hæc quæstio oritur ex eo quòd dicamus fieri in calce cap. præcedenti.
d Vt τῷ δ.
e Nota media fieri debere proximum subiecto vnius & attributo alterius.
f Vt β.
g Vt δ. h Vt γ. i Vt α. k Sub α. l Vt β.
m Vt γ per se est α. veluti vacans bile est sibi ipsi causa cur sit longæuum.

Post

1 ¶ Περὶ μὲν οὖν συλλογισμοῦ καὶ ἀποδείξεως, τί τε ἑκάτερον ἔστι καὶ πῶς γίνεται, φανερόν· ἅμα δὲ καὶ τοῦτο δῆλον, τίς ἀποδεικτικὴς, ταυτὸν γάρ ἐστι[a].

1 ¶ De syllogismo igitur ac demonstratione, & quid vtrúque sit, & quomodo fiat, perspicuum est: simúlque de scientia demõstratiua, quoniam idem est[a].

a Id est, idem est tractatum, & de vtroque vtriusque, nimirum demonstrationis & scientiæ demonstratiuæ: adeo vt interdum (vt cap. seq.) demõstratio accipiatur pro scientia demonstratiua.

DE COGNITIONE PRIMORVM PRINCIPIORVM, TRACTATVS VI.

CAP. XIX.

1 *Quæstionis diuisio.* 2 ¶ *Responsio ad priorem quæstionem. Dubitationes.* 3 *Solutio quæstionis.* 4 *Solutio dubitationum.* 5 *Fortè pertinere dictum locum ad posteriorem quæstionem.* 6 ¶ *Responsio ad posteriorem quæstionem.*

1 ΠΕΡΙ δὲ τῆς ἀρχῆς, πῶς[b] ποτε [γίνονται] γνωρίμοι, καὶ τίς[c] ἡ γνωρίζουσα ἕξις, ἐντεῦθεν δῆλον θεωρῆσαι πρῶτον. ὅτι[d] μὲν οὖν οὐκ ἐνδέχεται ἐπίστασθαι διʼ ἀποδείξεως, μὴ γνώσονται τὰς πρώτας ἀρχὰς τὰς ἀμέσους, εἴρηται πρότερον[e]. τοῦτο δʼ ἀμέσων τίνων γνῶσίν, καὶ πότερον ἡ αὐτὴ ἕξις, ἢ οὐχ ἡ αὐτὴ[f], ἀπορήσειεν ἄν τις. πότερον ἐπιστήμων ἑκατέρου· ἢ οὐ· ἢ τὸ μὲν ἐπιστήμη, τὸ δὲ ἕτερόν τι γένος καὶ πότερον οὐκ ἐνοῦσαι αἱ ἕξεις ἐγγίνονται[m], ἢ ἐνοῦσαι λελήθασιν[n]. ¶ Εἰ μὲν δὴ ἔγγιγνόμεθʼ[o] αὐτὰς, ἄδηλον· συμβαίνει γὰρ ἀκριβείστερα[p] ἔχοντας[q] γνώσεις[r] ἀποδείξεως, λαμβάνειν. εἰ δὲ λαμβανόμεν[s] μὴ ἔχοντες τοιαύτην, πῶς ἂν γνωρίζοιμεν ἢ μανθάνοιμεν ἂν μὴ προϋπαρχούσης γνώσεως; ἀδύνατον δή, ὥσπερ καὶ ὅτι τῆς ἀποδείξεως ἐλέγομεν[t]. φανερὸν τοίνυν, ὅτι οὔτε ἔχειν οἷόν τε, οὔτε ἀγνοοῦσι καὶ μηδεμίαν ἕξιν ἐχουσι ἐγγίνεσθαι.

1 VOMODO[b] autẽ principia notificantur, & quis[c] sit ea notificans habitus, hinc perspicuum erit, cùm prius dubitatum fuerit. Non[d] posse igitur quempiam scire per demonstrationem, nisi cognoscat prima principia immediata, dictum antea[e] fuit. Vtrum[f] autem immediatorum eadem an diuersa[g] sit cognitio, dubitare aliquis possit. & [h] sitne vtriusque[i] scientia an neutrius: an alterius scientia, alterius diuersum quoddã *genus*, & [k] vtrum habitus, cùm non insint[l], ingenerentur[m]: an cùm inclusi[n] lateant[o]. ¶ Si igitur eos habemus[p], absurdum *est*: accidit enim vt eos[q] qui habẽt cognitiones[r] exquisitiores[s] demonstratione[t], lateat[u]. Si verò *eos* accipimus[v], cùm antea nõ haberemus, quomodo nosceremus & disceremus ex non præexistẽte cognitione? *hoc* enim *est* impossibile, vt etiam de demonstratione dicebamus[w]. Perspicuum igitur *est* neque[x] habere, nec in ignorantibus ac nullo habitu præditis gigni posse.

b *Quæstio prior.*
c *Quæ sint posteriora.*
d *Fundamentum quæstionis.*
e Lib. cap. 2.
f *Posterior quæstio ad ipsa verba propria.*
g Diuersa à cognitione conclusionis.
h *Eadem quæstio proponitur aliter eo-dem.*
i Id est, principii, & conclusionis.
k *Rursus proponitur quæstionem paulò aliter eandem.*
l Iam inde ab ortu.
m A nobis acquirantur.
n In infantibus.
o A natura.
p Nempe infantes.
q Id est, cognitionem principiorum.
r Num cognitio principiorum sit exquisitior & accuratior.
s Cognitor quam cognitio conclusionis, vt probatum est hoc cap.
t Cognitio demonstratiua.
u Nõ ipsum quod cognoscitur, id est principium.
v Acquirimus.
w Lib. 2 cap. 7
x Sub cognitionem principiorum.
z A natura.

a Commentatio 1. primæ posteriorum cap. 1.

¶ Quare[a] necesse est facultatem quandam haberi, non tamen talem, quæ his præstantior sit quasi exquisitior. Videtur autem hoc inesse *in* omnibus animalibus. habent n. vim congenitã iudicatiuam, quam appellant sensum. Cum autem sensus insit: *in* aliis animalibus res sensu perceptæ manent, *in* aliis[b] non manent. *In* quibus igitur non manet: hæc aut omnino, aut eorum quæ non manent, cognitionem non habent extra quàm cùm sentiunt. alia verò cùm sentiant, vnum quid[c] in anima retinent. Cùm autem multa *animalia* huiusmodi[d] sint, iam est discrimẽ quoddamadeò vt *in* aliis[e] ratio fiat ex huiusmodi *rerum* memoriã, *in* aliis[f] non *fiat*. Ex sensu igitur fit memoria, quemadmodum dicimus. ex memoria verò sæpe eiusdem *rei* facta[g], *fit* experientia. multæ enim memoriæ numero, *sunt* vna experientia. at verò ex experientia, siue ex omni & vniuersali quiescente[h] in anima, *principium* vno præter multa, quod in omnibus illis inest vnum & idẽ. *Fit* principium artis & scientiæ: artis, si *pertineat* ad generationem[i]: scientiæ. si *pertineat* ad id quod est[k]. ¶ Itaque nec insunt[l] definiti habitus[m], nec fiunt ex aliis habitibus notioribus. sed ex sensu. Vt in bello, postquàm acies in fugam conuersa est, vno stante alius sterit, deinde alius, donec ad principium pertenit[n]. anima verò talis est, vt possit hoc pati[o]. ¶ Quod autem antea[p] dictum est, non tamen aperte dictum fuit, iterum explicemus. stante enim vno indifferẽte[q], *tunc* primum in anima *est* vniuersale. etenim sentitur singulare: sensus aũt est *rei* vniuersalis.

b Vt in insectis.

c Id est, imaginem rei sensæ percepta habet: imaginem retinere dicetur memoria.

d Mammalia prædicta.

e In hominibus.

f In brutis.

g Ita reperiri consilio ac rei memoria.

h Mauere.

i Ad vsus & opus efficiendum.

k Ad res cognitionem.

l Absurdum, & ita tuendum.

m Quibus ea præstantiæ præ cæteris.

n Pugna semel priùs non fusa redeat, & acies restituatur.

o Vt in variatis rerum mutationibus, alia aliis succedant, semperque pellatur.

p Post. 4.

q Id est, omnibus, quod vnum & idem in omnibus reperitur in nostra singularium. Videtur autem Aristoteles hoc loco ex indiuiduis colligere abstractam, cum paulò ex Speusippo plura hoc abstractione genera.

¶ Ἀνάγκη[a] ἄρα ἕξιν εἶναι μήν τινα διάνοιαν, μὴ τοιαύτην δ' ἔχειν, ἣ ἔστι τούτων τιμιωτέραν καὶ ἀκριβεστέραν. φαίνεται δὲ τὸ ὑπάρχειν παῖσι τοῖς ζώοις. ἔχει γὰρ δύναμιν σύμφυτον κριτικήν, ἣν καλοῦσιν αἴσθησιν. ἐνούσης δ' αἰσθήσεως τοῖς μὲν τὴν ζῴων, ἐγγίνεται μονὴ τῶν αἰσθημάτων· τοῖς [b] δ', οὐκ ἐγγίνεται· ὅσοις μὲν οὖν μὴ ἐγγίνεται μονὴ τῶν ὅλως, ἢ ἄνευ ἃ μὴ ἐγγίνεται, οὐκ ἔστι τούτοις γνῶσις, ἐξὸν τὸ αἰσθάνεσθαι. ὅσοις δέ, ἔνεστιν αἰσθανομένοις ἔχειν ἔν τι ἐν τῇ ψυχῇ. πολλῶν [c] τούτων γενομένων, ἤδη διαφορά τις γίνεται ὡς τοῖς μὲν γίνεσθαι λόγον ἐκ τῆς τοιούτων μνήμης· τοῖς δέ, μή. ἐκ μὲν οὖν αἰσθήσεως γίνεται μνήμη, ὥσπερ λέγομεν, ἐκ δὲ μνήμης πολλάκις τὰ αὐτὰ γενομένης [d], ἐμπειρία. αἱ γὰρ πολλαὶ μνῆμαι τοῦ ἀριθμῷ ἐμπειρία μία ἐστίν. ἐκ δ' ἐμπειρίας [e] ἢ ἐκ παντὸς ἠρεμήσαντος [f] τοῦ καθόλου ἐν τῇ ψυχῇ, τοῦ ἑνὸς παρὰ τὸ πολλά, ἃ ἐν ἐκάστοις ἐν ἐστὶ ταὐτὸν τὸ ἐπ' αὐτῶν, τέχνης ἀρχὴ καὶ ἐπιστήμης· ἐὰν μὲν περὶ γένεσιν, τέχνης· ἐὰν δὲ περὶ τὸ ὄν [g], ἐπιστήμης. ¶ Οὔτε [h] δὴ σύνεστὶν [i] ἀφωρισμένη αἱ ἕξεις [k], οὔτε ἐκ ἄλλων ἕξεων γίνονται γνωριμωτέρων, ἀλλὰ διὰ αἰσθήσεως. οἷον ἐν μάχῃ ἑστώσης νομῆς, ἑνὸς στάντος, ἕτερος ἐστι, εἶτ' ἕτερος, ἕως ἔλθῃ ἐπὶ τὴν ἀρχήν [l]. ἡ δὲ ψυχὴ ὑπάρχει τοιαύτη οὐσία, εἶα δυνατὸν παθεῖν τοῦτο [m]. ¶ Εἴ δὲ ἐλέχθη μὴν πάλαι [n], οὐ σαφῶς· ἐλεχθη, πάλιν εἰπωμεν. στάντος γὰρ τοῦ ἀδιαφόρου ἑνός [o], πρῶτον μὲν ἐν τῇ ψυχῇ καθόλου. ἡ δ' αἴσθησις τοῦ καθόλου ἐστὶν,

οἷον

οἷον ἀνθρώπου, ἀλλ' οὐ Καλλίου ἀνθρώπου. πάλιν δὲ τούτου[a] ἴστα-ται, ἕως ἂν εἰς τὰ ἄμερῆ[b] στῇ, καὶ[c] τὰ καθόλου· οἷον τοιονδὶ ζῷον, ἕως ζῴων καὶ ἐν τούτῳ ὡσαύτως. δῆλον δ' ὅτι ἡμῖν τὰ πρῶτα[d] ἐπαγωγῇ[e] γνωρίζειν αὐτὰ ἀνάγκη· καὶ γὰρ καὶ ἡ αἴσθησις οὕτω[f] τὸ καθόλου ἐμποιεῖ. ¶ Ἐπεὶ[1] δ' τῶν ἐξ ἕξεων ἐξεων αἷς ἀληθεύομεν, αἱ μὲν, ἀεὶ ἀληθεῖς εἰσιν αἱ δὲ ὅτι δέχονται τὸ ψεῦδος, οἷον δόξα ἐπιστήμη· ἀλήθεια δ' αἰεὶ ὑπάρχειν καὶ νοῦς· καὶ οὐδὲν ὑπάρχομεν ἄλλο γένος ἕξεως ἢ νοῦς· ἀλλ' ἀρχαὶ γάρ· ὑπάρχει δ' ἀπόδειξις μετὰ λόγου ἕξις· τῶν γὰρ ἀρχῶν ὑπάρχει μὴ οὐκ αἰσθήσεις· αὗται δ' οὐδὲν ἀληθεύουσιν ὧν ἡ ἐπιστήμη ἐστί, οἷον ὑπάρχειν ἐν τῷ τριγώνῳ ἀνάγκη δύο ὀρθὰς εἶναι, ὅτι ἐπιστήμη ἐστὶν ἀπόδειξις, ὅτι οὕτως· ἐπιστήμης ἄρα ἐπιστήμη ἐστὶν ἀνάγκη τινὰ εἶναι ἐξ ἀνάγκης ἀληθεῖς, ἐξ ὧν ἔσται ἡ ἀπόδειξις· ὅτι γὰρ οὕτως ἔχει ἐκείνων ὄντων, ἐστὶν ἐπιστήμη· ἐὰν δὲ μὴ ἐκείνων ὄντων ὁμοίως ἔχῃ πρὸς τὸ ἄπειρον πρᾶγμα[g].

veluti hominis, non Callix hominis. rursus in hic[a] consistitur, donec impartibilia[b] fiant, & universalia: veluti huiusmodi animal *est id quod fiatur*, donec animal *in anima fiat*. & in hoc itidem *statur*, *donec aliud magis universale*[c] *fiat in anima*. Perspicuum igitur *est*, necesse esse vt principia[d] nobis inductione[e] nota fiant. nam & sensus ita[f] efficit in *anima* vniuersale. ¶ Quoniam[1] igitur habituum qui in mente & ratione *stabiliuntur*, & veritatis sunt participes, alii semper veri sunt, alii vero falsitatem quoque suscipiunt, vt opinio, & ratiocinatio: semper autem veri sunt scientia & intelligentia: ac nullum aliud *cognitionis* genus præter intelligentiam, *est* ex quibus his quàm scientia: principia vero demonstrationum sunt notiora: omnis autem scientia cum ratione est: profectò principiorum scientia nō erit, quia vero nihil scientiā verius esse potest præter intelligentiam: intelligentia vtique erit principiorum[m]. *quod* non solum ex his *quæ dicta sunt, probatur*, *sed* etiam quia demonstrationis principium non est demonstratio: quapropter nec scientiæ *principium est* sciētia. si igitur nullum aliud præter scientiam habemus verum *habitum* genus: sanè intelligentia erit scientiæ principium: & principium quidem *scientiæ*, erit *cognitio* principii[n]: omnis autem *scientia seu cognitio* similiter se habebit ad omnem rem[o].

a Specialem figuram.
b Vniuersalia dicuntur impartibilia, quia in partibile non resolui possunt.
c Non per se sed vna in singulis capitibus generatim animal est in vno homine. rursum in eodem quoque modum de reliquis animalibus.
d Sic, pro id est.
e Vt homo vel cauum.
f Animali.
g Vt vocem.
1 Id est, principia.
a Nam inductione colligit vniuersalia ex particularibus.
b Ex particularibus.
1 Vide lib. 6 Ethic. Nicom.
m Cognitio principiorum est intelligentia, & ea cognitio principiorum scientiæ est scientia.
n Propositiones immediatæ.
o Sicut enim principium demonstrationis est cognitio principii: ita quod dictum est principium demonstrationis, est cognitio principii. ergo quidquid est res cognita, talis est cognitio. nam si res cognita est principii, ea cognitio est principii. si res cognita est effecti principii, huius rei cognitio est similiter effectus, id est conclusio.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΤΟΠΙΚΩΝ

ΒΙΒΛΙΑ Η.

ARISTOTELIS

TOPICORVM

LIBRI VIII.

IVLIO PACIO

interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS LIBRORVM TOPICORVM.

- Dialecticæ duæ sunt partes,
  - Theorica
    - Generalis. *Lib.* 1.
    - Specialis de problemate
      - Accidētis
        - Absoluti. *Lib.* 2.
        - Cōparati. *Lib.* 3.
      - Generis. *Lib.* 4.
      - Proprij. *Lib.* 5.
      - Definitionis. *Lib.* 6. Necnon eiusdē vel diuersi. *Lib.* 7.
  - Practica. *Lib.* 8.

SYNOPSIS SEV METHODVS PRIMI LIBRI Topici, qui generalia præcepta continet.

- De
  - Syllogismo, & eius speciebus. *Cap.* 1.
  - Vtilitate huius tractationis. *Cap.* 2.
  - Perfecta dialecticæ cognitione. *Cap.* 3.
  - Quibus & ex quibus differatur.
    - Enumeratio. *Cap.* 4.
    - Expositio.
      - De simplicibus.
        - De quatuor differētiis ꝓpositionum & problematum, genere, accidente, proprio, definitione.
          - Definitiones & exēpla. *Cap.* 5.
          - Obiectionis solutio. *Cap.* 6.
          - Quot modis idem dicitur. *Cap.* 7.
          - Nec plures nec pauciores differentias esse. *Cap.* 8.
        - De generibus categoriarum, in quibus dictę differentiæ reperiuntur. *Cap.* 9.
      - De compositis.
        - De propositione. *Cap.* 10.
        - De problemate. *Cap.* 11.
  - Speciebus ratiocinationum. *Cap.* 12.
  - Organis inuentionis.
    - Enumeratio. *Cap.* 13.
    - Expositio.
      - De propositionibus sumendis. *Cap.* 14.
      - De ratione distinguendi. *Cap.* 15.
      - De differentiis inueniendis. *Cap.* 16.
      - De similitudine considerāda. *Cap.* 17.
    - Vtilitas. *Cap.* 18.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM,
LIBER I.

De syllogismo, & eius speciebus, Cap. 1.

1 Huius operis institutum. 2 De principijs huc artis explicandis. 3 De syllogismo. 4 De demonstratione. 5 De syllogismo dialectico. 6 Hypotheseis, quæ sint vera & primæ. 7 quæ sint probabilia. 8 De syllogismo contrario. 9 De paralogismo sinceratis proprio. 10 Excusatio.

ΜΕΝ θεώρησις τῆς θεωρηματίας, μέθοδον δ' ἐρῶ, ἀφ' ἧς δυνησόμεθα συλλογίζεσθαι περὶ παντὸς τοῦ προτεθέντος προβλήματος ἐξ ἐνδόξων· καὶ αὐτοὶ λόγον ὑπέχοντες, μηδὲν ἐροῦμεν ὑπεναντίον. ¶ Πρῶτον οὖν εἰπεῖν, τί ἐστι συλλογισμὸς, καὶ τίνες αὐτοῦ διαφοραί, ὅπως ληφθῇ ὁ διαλεκτικὸς συλλογισμός· τοῦτον γὰρ ζητοῦμεν κατὰ τὴν προκειμένην θεωρηματίαν. ¶ Ἔστι δὴ συλλογισμὸς, λόγος, ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν, ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τῶν κειμένων. ¶ Ἀπόδειξις μὲν οὖν ἐστιν, ὅταν ἐξ ἀληθῶν καὶ πρώτων ὁ συλλογισμὸς ᾖ, ἢ ἐκ τοιούτων, ἃ διὰ τινων πρώτων καὶ ἀληθῶν τῆς περὶ αὐτὰ γνώσεως τὴν ἀρχὴν εἴληφε. ¶ Διαλεκτικὸς δὲ συλλογισμὸς, ὁ ἐξ ἐνδόξων συλλογιζόμενος. ¶ Ἔστι δὲ ἀληθῆ μὲν

PROPOSITVM huius tractationis est inuenire methodum, per quã poterimus argumentari de omni proposito problemate ex probabilibus: & ipsi disputationem subeuntes, nihil dicemus repugnans. ¶ Primùm igitur dicendum est, quid sit syllogismus, & quæ sint eius differentiæ, vt sumatur syllogismus dialecticus: hunc enim quærimus secundum propositam tractationem. ¶ Syllogismus[a] igitur est oratio, in qua positis quibusdã, aliud quid dam *diuersum* ab iis quæ posita fuere, necessariò accidit ob ea quæ posita sunt. ¶ Demonstratio[b] est, cùm ex veris & primis syllogismus constat: vel ex eiusmodi quæ à quibusdam veris & primis sui cognitionis principium sumpserit. ¶ Dialecticus syllogismus est, qui ex probabilibus concludit. ¶ Sunt autẽ vera

a Vide lib. 1. Prior. Analyt. cap. 1. pars 3.

b Vide lib. 1 Posterior. Analyt. c. 2.

& prima, ea quæ non ab aliis sed á se ipsis fidem habent. non debet enim de scientiarum principiis quærri quamobrem *sint*: sed omnia principia per se ipsa debent esse fide digna. ¶ Probabilia autē sunt, quæ videntur omnibus, vel plerisque, vel sapientibus: atque his vel omnibus, vel plerisque, vel maximē notis & illustribus. ¶ Syllogismus contentiosus *est* qui extruitur ex iis, quæ videntur probabilia, nec tamē sunt: & qui ex probabilibus vel iis quæ videntur probabilia, videtur *esse nec est*. Non enim quicquid videtur probabile, etiam est probabile. nihil enim eorum quæ dicuntur esse probabilia, superficie tenus habet *probabilitatis* imaginem*: quemadmodum in principiis rationum contentiosarum accidit. confestim enim & plerumque iis qui etiam parua contueri possunt, perspicua *est* falsi natura quæ in ipsis reperitur. Prior igitur ex dictis contentiosis syllogismis, etiam syllogismus appellator. alter verò *secundus* quidem contentiosus syllogismus, non tamen *simpliciter* syllogismus: quia etsi videtur cōcludere, *re vera* tamen non concludit. ¶ Insuper *sunt* præter dictos omnes syllogismos, paralogismi qui ex iis *constant*, quæ *sunt* aliquarum scientiarum propria: quemadmodum in geometria, & aliis id genus *scientiis* accidit. Videtur enim hic modus differre à dictis syllogismis: quoniam qui falsis descriptionibus vtitur, nec ex veris & primis concludit nec ex probabilibus. quandoquidem in definitionem non ca-

* Probabilitatis speciem quādam præbent.

καὶ φαῦλα, τὰ μὴ δι' ἑτέρων, ἀλλὰ δι' αὑτῶν ἔχοντα τὴν πίστιν. οὐ δεῖ γὰρ ἐν ταῖς ἐπιστημονικαῖς ἀρχαῖς ζητεῖσθαι τὸ διότι· ἀλλ' ἑκάστην γὰρ ἀρχῶν, αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν εἶναι πίστιν. ¶ Ἔνδοξα δέ, τὰ δοκοῦντα πᾶσιν, ἢ τοῖς πλείοσιν, ἢ τοῖς σοφοῖς· καὶ τούτοις, ἢ τοῖς πᾶσι, ἢ τοῖς πλείοσιν, ἢ τοῖς μάλιστα γνωρίμοις, καὶ ἐνδόξοις. ¶ Ἐριστικὸς δὲ ὁ ἐκ φαινομένων ἐνδόξων, μὴ ὄντων δέ· καὶ ὁ ὅλως ἐνδόξων δέ, ἢ φαινομένων ἐνδόξων, φαινόμενος. οὐ γὰρ πᾶν τὸ φαινόμενον ἔνδοξον, καὶ ἔστιν ἔνδοξον. οὐδὲν γὰρ τῶν λεγομένων ἐνδόξων, ἐκπολλαχοῦ ἔχει τὴν τελέως τὴν φαντασίαν*, καθάπερ καὶ τὰς τῶν ἐριστικῶν λόγων ἀρχὰς συμβέβηκεν ἔχειν· ἐφ' ὅμοιον γὰρ καὶ [ὡς] ἐπὶ πολὺ, πᾶς καὶ σμικρὰ συνορᾶν διαμφισβητοῦσι καταφανὴς ἐν αὐτοῖς ἡ τῶν ψεύδους ἐστὶ φύσις. ὁ μὲν οὖν συλλογισμὸς τῶν ῥηθέντων ἐριστικῶν συλλογισμῶν, καὶ συλλογισμὸς λεγέσθω· ὁ δὲ λοιπὸς, ἐριστικὸς μὲν συλλογισμὸς, συλλογισμὸς δ' οὐκ ἐστίν· ἐνίοτε δὲ φαίνεται μὲν συλλογίζεσθαι, συλλογίζεται δ' οὔ. ¶ Ἔτι δὲ φαῦλοι τοὺς ἐξηρημένους ἅπαντας συλλογισμοὺς, οἱ ἐκ τῶν ἰδίων ἑκάστης ἐπιστήμης οἰκείων γινόμενοι φαῦλοι, καθάπερ ἐν τῇ γεωμετρίᾳ, καὶ τῷ τοιούτῳ συμβέβηκεν ἔχειν. ἔοικε γὰρ ὁ ἔχων τὸν τρόπον οὗτος διαφέρειν τῶν ἐξηρημένων συλλογισμῶν. οὔτε γὰρ ἐξ ἀληθῶν καὶ πρώτων συλλογίζεται ὁ φαῦλος γεωμέτρης, οὔτε ἐξ ἐνδόξων. εἰς γὰρ τὸν ὅρον οὐκ ἐμπίπτει.

οὔτε

οὔτε γὰρ τὰ τοῖσι δοκοῦσιν τε λημβάνει, οὔτε τὰ τοῖς πλείστοις, οὔτε τὰ τοῖς σοφοῖς· οὐ γὰρ τοῖς, οὔτε τὰ πᾶσιν, οὔτε τὰ τοῖς πλείστοις, οὔτε τὰ τοῖς ἐνδοξοτάτοις· ἀλλ' ἐκ τῶν οἰκείων μόνῃ τῇ ἐπιστήμῃ λημμάτων[b], οὐκ ἀληθῶν δέ, τὸν συλλογισμὸν ποιεῖται. τὰ γὰρ ἢ τὰ ἡμικύκλια ἀδιαγράφειν μὴ ὡς δεῖ, ἢ γραμμάς τινας ἀγειν μὴ ὡς ἂν δέῃσαν, τὸ ἄδηλον λογισμὸν ποιεῖ. ¶ Εἴδη μὲν οὖν τῶν συλλογισμῶν, ὡς τύπῳ[c] ἀδιληπτέον, ἔστω τὰ εἰρημένα. καθόλου δ', εἰπεῖν ἁπλῶς πάντων τῶν εἰρημένων, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα μνησθησομένων, ἕξει τοσοῦτον[d], [ἡμῖν] διορίσθω· διότι μὲν ἱκανὸς αὐτῶν ὁ ἀκριβὴς λόγος ἀποδοθήσεται σεσημείωμεθα, ἀλλ' ὅσον τύπῳ ἁπλῶς αὐτῶν βουλόμεθα διελθεῖν, πεπερασμένοις ἡγούμεθα ἐκανὸν εἶναι τῷ προκειμένῳ μεθόδῳ, τὸ δ' ἀκριβὲς ἄλλοθεν γνωρίζειν ὑποτιθέμεθα ἕκαστον αὐτῶν.

dit[a]: quia nec ea sumit quæ omnibus videntur, nec quæ plerisque, nec quæ sapientibus: & his, nec omnibus, nec plerisque, nec nobilissimis: sed ex propriis scientiæ sumptionibus[b], nō tamen veris, syllogismum efficit. nam quia vel semicirculos describit non vt oportet, vel lineas quasdam ducit non quo modo duci debent, paralogismum facit. ¶ Species igitur syllogismorum, vt eas typo[c] complectar, ex sumptis quas dixi. vniuersi aliter autē de omnibus tam dictis quam post hæc dicendis eatenus[d] tractandum esse, nobis decretum esto: propterea quod de harum rerum nulla exquisitam rationē afferendi, cōsilium cepimus, sed quatenus typo hæc percurrere volumus, omnino sufficere putantes secundum propositam methodum, si horum vnūquodque posset quomodocunque notum fieri.

a Id est, ea quæ sunt vt non, & communia, & non vere quæ sunt probabilia

b Id est, propriis scientiis

c Hoc verbum exponit ad cap. 4. Cave ger part

d Typo, id est, strictim & pingui Minerua.

De vtilitate huius tractationis, CAP. 12.

1 ¶ *Problesis.* 2 ¶ *Enumeratio eorum ad quæ hæc tractatio conducit.* 3 ¶ *Expositio & confirmatio. De exercitatione.* 4 *De congressu.* 5 *De philosophicis scientiis, & earum principiis.*

1 ΕΠόμενον δ' ἂν εἴη τοῖς εἰρημένοις εἰπεῖν, πρὸς πόσα τε καὶ ποῖα χρήσιμος ἡ πραγματεία.

2 ¶ Ἔστι δὴ πρὸς τρία, πρός γυμνασίαν, πρὸς τὰς ἐντεύξεις, πρὸς τὰς κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμας.

3 ¶ Ὅτι μὲν οὖν πρὸς γυμνασίαν χρήσιμος, ἐξ αὐτῆς καταφανές ἐστι. μέθοδον γὰρ ἔχοντες, ῥᾴδιον πρὸς παντὸς τοῦ προτεθέντος ἐπιχειρεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ μεθ' ἡμῶν.

HIs quæ dicta sunt, consequens est vt dicamus, ad quot & quæ *sit* vtilis[a] hæc tractatio. ¶ Est igitur *vtilis* ad tria, ad exercitationem, ad congressum, ad philosophicas scientias.

a Conducit

3 ¶ Quod igitur ad exercitationē *sit* vtilis, ex his perspicuum est: quoniam *hanc* methodum habentes, facile de omni proposita poterimus argumentari. ¶ Ad congressus autem:

quia multorum opinionibus enumeratis, non ex alienis, sed ex propriis *singulorum* sententiis postremus cum eis agere, refellentes quod non recte dicere nobis videbuntur. ¶ Ad philosophicas autem scientias quia cum posterimus in veramque partem dubitare, facilè in singulis perspiciemus verum & falsum. ¶ Præterea ad prima cuiusque scientiæ principia. de his enim ex propriis propositæ scientiæ principiis nihil dici potest, quia sunt prima omnium principia: sed ex his quæ in singulis probabilia sunt, necesse est de iis[a] dicere. hoc autem vel est proprium vel maximè peculiare dialecticæ[b]. cum enim sit indagatrix, ad omnium scientiarum principia viam continet[c].

δηλόν τοις τῶν πολλῶν κατειλημμένοις δόξας, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀλλοτρίων, ἀλλ' ἐκ τῶν οἰκείων δοξασμάτων ὁμολογοῦν πρὸς αὐτούς, μεταβιβάζοντες ὅ,τι μὴ καλῶς φαίνονται λέγειν ἡμῖν. ¶ Πρὸς δὲ τὰς τῶν φιλοσοφίαν ἐπιστήμας, ὅτι δυνάμενοι πρὸς ἀμφότερα διαπορῆσαι, μᾶλλον ἐν ἑκάστοις καταλαμβάνομεν τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ἀληθές. ¶ Ἔτι δὲ πρὸς τὰ πρῶτα τῶν κατὰ ἑκάστην ἐπιστήμην ἀρχῶν. ἐκ μὲν γὰρ τῶν οἰκείων τῶν κατὰ τὴν πραγματείαν ἐπιστήμην ἀρχῶν, ἀδύνατον εἰπεῖν τι περὶ αὐτῶν, ἐπειδὴ πρῶται αἱ ἀρχαὶ πάντων εἰσί. διὰ δὲ τῶν κατὰ ἕκαστα ἐνδόξων, ἀνάγκη καὶ περὶ τούτων σκοπεῖν. τοῦτο δὲ ἴδιον, ἢ μάλιστα οἰκεῖον τῆς διαλεκτικῆς ἐστιν[b]. ἐξετα-

a Principia scientiarum.

b Id est hoc est maxime solius dialecticæ, aut ad eam pertinet quæ gerimus.

c Viam aperit.

στικὴ γὰρ οὖσα, πρὸς τὰς ἁπασῶν τῶν μεθόδων ἀρχὰς ὁδὸν ἔχει[c].

d Perficiat (elliptice) erimus hoc dicit rendi facultate.

e Id est, eam ex omnes adhibendas quæ possint ad efficere, quod nobis efficiendum propositum fuerit.

f Ad persuadendum vel intelligendum.

g Hoc verbo (ἐπιτιθέναι) usus est Vpianus Institutionibus ad l. 1. ff. quod vi, &c. 2. D. de vi bonor.

h Erat quæ, vel de quibus ratiocinari & syllogizare oportet de vestigandæ probandæ & concludendæ veritatis gratia, probabilia, antequam probationes ipsas & demonstrationes veras, postquam probatæ sunt.

i Propositiones ex quibus syllogismi constituuntur, apud Aristot. in Exp.

De perfecta dialecticæ cognitione, CAP. III.

HAbebimus autem perfectè *hanc* methodum[d], cùm ita habebimus, vt in rhetorica, & medicina, & huiusmodi facultatibus *accedet*. hoc autem est, ex possibilibus efficere quæ volemus[e]. neque enim orator omnibus modis persuadebit, neque medicus sanabit, sed si nihil eorum quæ adhiberi possunt[f], prætermiserit sufficienter[g] eum habere scientiam dicemus.

Ἔξομεν δὲ τελέως τὴν μέθοδον[d], ὅταν οὕτως ἐχωμεν, ὥσπερ ἐπὶ τῆς ῥητορικῆς καὶ ἰατρικῆς, ἢ τῶν τοιούτων δυνάμεων. τότε δ' ἐστί, τὸ ἐκ τῶν ἐνδεχομένων πιθανῶς, ἀπεργάζεσθαι. οὔτε γὰρ ὁ ῥητορικὸς ἐκ παντὸς τρόπου πείσει, οὔτε ὁ ἰατρὸς ὑγιάσει. ἀλλ' ἐὰν τῶν ἐνδεχομένων μηδὲν ἀφιμελέτητον, ἱκανῶς[e] αὐτὸν ἕξειν τὴν ἐπιστήμην φήσομεν.

d Habebimus.

e Id est, eam ex omnes adhibendas quæ possint ad efficere, quod nobis efficiendum propositum fuerit.

f Ad persuadendum vel intelligendum.

g Hoc verbo (ἐπιτιθέναι) usus est Vpianus Institutionibus ad l. 1. ff. quod vi, &c. 2. D. de vi bonor.

h Erat quæ, vel de quibus ratiocinari & syllogizare oportet de vestigandæ probandæ & concludendæ veritatis gratia, probabilia, antequam probationes ipsas & demonstrationes veras, postquam probatæ sunt.

i Propositiones ex quibus syllogismi constituuntur, apud Aristot. in Exp.

De quibus, & ex quibus differatur, CAP. IV.

1 Prædicari. 2 Enumeratio. 3 Expositio. 4 Collatio propositionis & problematis, ex qua reformatur quod dictum fuit in secunda particula, parva minoris apud problemata & propositiones.

PRimùm igitur videndum est, ex quibus *hæc* methodus cõstet. Si igitur exposuerimus ad[1] quæ, & quot, & ex[2] quibus ratio-

Πρῶτον μὲν θεωρητέον, ἐκ τίνων[1] καὶ πόσα, καὶ ποῖα, καὶ ἐκ[2] τίνων οἱ λό-

γμ', ἢ πῶς τοῦτον δὲ παρισοῦμεν· ἐγὼ μὲν οὐκ ἴσως τὸ ὡρισμένον.

¶ Ἔστι δὲ ἀριθμῷ ἴσα καὶ τὰ αὐτά, ἐξ ὧν τε οἱ λόγοι, καὶ ἐξ ὧν οἱ συλλογισμοί γίνονται μὲν γὰρ οἱ λόγοι ἐκ τῶν προτάσεων. ἐξ ὧν δὲ γίνονται οἱ συλλογισμοί, τὰ προβλήματά ἐστι πάσεις δὲ προτάσεις, καὶ πᾶν πρόβλημα, ἢ γένος, ἢ ἴδιον, ἢ συμβεβηκός δηλοῖ. καὶ γὰρ τὴν διαφορὰν ὡς ὄντα γένη λαμβάνει, ὁμοίως τῷ γένει ταττόμενα· ἔστι δὲ τὸ ἴδιον τὸ μὲν τὸ τί ἦν εἶναι σημαῖνον, τὸ δὲ οὐ σημαῖνον· διηρήσθω τὸ ἴδιον εἰς ἄμφω τὰ προειρημένα μέρη· καὶ καλείσθω, τὸ μὲν τὸ τί ἦν εἶναι σημαῖνον, ὅρος· τὸ δὲ λοιπόν, κοινὸν δὲ αὐτῷ καὶ τῷ γένει κοινωνεῖ δὲ καὶ ὁ ὅρος τῆς ἐπωνυμίας προσηγορίας ἕνεκα τοῦ ἰδίου. δῆλον οὖν ὅτι τῶν εἰρημένων, ὅτι κατὰ τὴν νῦν διαίρεσιν, τέτταρα τὰ πάντα συμβαίνει γίνεσθαι, ἢ ἴδιον, ἢ ὅρον, ἢ γένος, ἢ συμβεβηκός. ¶ Μηδεὶς δὲ ἡμᾶς ὑπολάβῃ λέγειν, ὅτι ἕκαστον τούτων καθ' αὑτὸ λεγόμενον, πρότασις ἢ πρόβλημά ἐστιν, ἀλλ' ὅτι ἀπὸ τούτων καὶ τὰ προβλήματα, καὶ αἱ προτάσεις γίνονται. ¶ Διαφέρει δὲ τὸ πρόβλημα καὶ ἡ πρότασις τῇ ξύσει. οὐτὶ μὲν γὰρ ἐπιδέοντος, ἀρ' ὃ γε τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν, ὁρισμός ἐστιν ἀνθρώπου; καὶ, ἀρ' ὃ γε τὸ ζῷον γένος [ἐστὶ] τοῦ ἀνθρώπου; πρότασις γίνεται. ἐὰν δὲ, πότερον τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν, ὁρισμός ἐστιν ἀνθρώπου ἢ οὔ; πρόβλημα γίνεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡς τ' ἐπὶ τὸ πολὺ ἴσα τῷ ἀριθμῷ τὰ προβλήματα, καὶ αἱ προτάσεις εἰσίν. ἔστι πᾶσις γὰρ προτάσεως προβλήματος, μεταλλάττων τῇ ξύσει.

nes *extruantur*[a], & quo modo his abundabimus: b fatis id quod propositum, consequemur. ¶ Sunt autem numero paria & eadem, & *ea* ex quibus rationes *constant*, & *ea* de quibus syllogismi *conficiuntur*. Sunt enim rationes ex propositionibus. *ea* vero de quibus fiunt syllogismi, sunt problemata. omnis autem propositio, & omne problema, aut genus aut proprium aut accidens declarant. nam differentia, cùm sit generalis c, vnà cũ genere *est* collocanda d. Quia verò proprium aliud *est quod* significat quid *res* sit, aliud *quod* non significat: diuidatur proprium in has duas partes: vocetúrque id, quod significat quid *res* sit, Definitio: alterum verò secundum appellationem communiter his attributum, appelletur Proprium. Ex dictis igitur perspicuum *est*, secundum præsentem diuisionem accidere vt quatuor omnia fiãt: *id est* vel proprium, vel definitio, vel genus, vel accidens.

¶ Nemo autem nos dicere existimet, horum vnumquodque per se dictum, esse propositionẽ aut problema, sed ex his problemata & propositiones fieri. ¶ Iã verò propositio & problema differunt modo. nam si ita dicatur, Nónne animal pedestre bipes, est hominis definitio? &, Nónne animal est genus hominis? propositio efficitur. si verò *dicatur*, vtrum animal pedestre bipes, est hominis definitio, an non? problema efficitur. similitérque *dicendum est* de aliis. Meritò igitur paria numero sunt problemata & propositiones, quoniam ex omni propositione problema [e] facies, si modum communaueris.

[a] Vel *ampliandi*, nos *explicandi* sunt.
[b] Horum *cognitio* nobis *sufficiet*.
[c] His locis *videtur* Porphyrius *fauere eorum sententiæ qui* putant differentiã *genericã* (quam *Graeci* καθολικὴν *dicunt*) *esse* de genere ne Aristotelem quidem *hoc loco* ex parte *mitterit*, quæ sit ignarus, vt de his disputari non debeat. *vnde* eam *qualitatibus* attribuere solemus.
[d] Omnes *eam* genus, & genera appellantes *absolutum*.
[e] Transfer *rectius* ex problemate *propositionem*.

Quid sit definitio, genus, proprium, & accidens, Cap. V.

1 Praelusio. 2 De definitione: 3 & de expositione verbi obseruatorie per verbum notius: 4 & de questione, verùm sit idem an diuersum. 5 De proprio. 6 De genere, 7 & de questione an species sint in eodem genere. 8 De accidente, 9 & verum comparatiue de accidentibus sumpta. 10 An accidens possit esse proprium.

DIcendum autem est quid sit definitio, quid genus, quid proprium, quid accidens. ¶ Est autem definitio, oratio quæ significat quid res sit. Adhibetur autem aut oratio pro nomine[a], aut oratio pro oratione[b]. possunt enim etiam nonnulla, quæ oratione significantur, definiri. ¶ Eos verò qui nomen adhibent[c], perspicuum est non adhibere rei definitionem: quoniam omnis definitio est oratio quædam. attamen hoc quoque ad definitionem referri debet[d]. veluti, hoc ipsum est quod decet. ¶ Itémque hoc, vtrùm idem sit sensus & scientia, an aliud. cùm enim circa definitiones *versemur*, plurimum studii in eo ponimus, vtrùm sit idem an diuersum. Et, *vt* absolutè * *loquar*, definitiua omnia vocentur, quæ sunt sub eadem methodo, sub qua est definitio. Quòd autem omnia quæ nunc dixi, sint eiusmodi, ex his perspicuum *est*. cum enim potemus quòd idem *sit* & quòd diuersum, disserendo *probare*, eodem modo abundabimus argumentis ad definitiones *pertinentibus*. ostendentes enim non idē esse, euertemus definitionē. Sed non conuertitur, quod nunc dixi. non enim sufficit ad confirmandam definitionem, si ostendatur idem esse[e]. sed ad euertendam sufficit, si ostendatur non idem esse. ¶ Proprium verò est, quod non declarat quid *res* sit, sed soli inest, & cum re reci-

a Vt, homo est animal rationale mortale.

b Veluti, Non moueri rationis fortitudo, est res aduersis fortis & constans animo, ferendis autem aequo animo & moderate ferre.

c Vt motueri vocabulo ignotum declarent.

d Eadem methodo, qua definitio tradiri debet.

* Generaliter. & omnia semel conflictum.

ΛΕκτέον δὲ, τί ὅρος, τί λόγος, τί ἴδιον, τί συμβεβηκός. ¶ Ἔστι δὲ ὅρος μὲν, λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνων. Ἀποδίδοται δὲ ἡ λόγος αὐτὶ ὀνόματος[a], ἢ λόγος αὐτὶ λόγου[b]. δ' ἴσως καὶ τῶν ὑπὸ λόγου ποιᾶ σημαινομένων ὁρίσασθαι. ¶ Ὅσοι δ' ὀνόματι τῷ αὐτῷ ἀποδίδοσιν ἑπόμενοι[c], δῆλον ὡς οὐ ποιοῦσιν οὐδὲν τῶν τὸ πρᾶγμα ὁρισμὸν ἐπισταμένων ὁρισμὸς, λόγος τίς ἐστιν. ὅμως μέντοι καὶ τοῦτο τὸν σκεπτέον[d]. δῆλον γὰρ ὅτι τὸ πρέπον. ¶ Ὁμοίως δὲ τό, πότερον ταυτὸν αἴσθησις καὶ ἐπιστήμη, ἢ ἕτερον. καὶ γὰρ περὶ τοὺς ὁρισμοὺς πότερον ταυτὸν, ἢ ἕτερον, ἢ πλείω γένεται διαφερόντως. ἁπλῶς δὲ ὁμοίως πάντα λεκτέα, τὰ αὐτὰ τοῖς αὐτοῖς ὅσα μέθοδος τοῖς ὁρισμοῖς. ὅτι δὲ πάντα τὰ νῦν ῥηθέντα τοιαῦτά ἐστι, δῆλον ἐκ τῶνδε. δυνάμεθα γὰρ ὅτι ταυτὸ, καὶ ὅτι ἕτερον, δείκνυέναι, περὶ αὐτῶν ἕκαστον καὶ πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς ἐπιχειροῦντες διαπορήσαντες εἴξασιν γὰρ ὅτι οὐ ταυτόν ἐστιν, ἀπορήσομεν ἐν τοῖς ὁρισμοῖς. οὐκοῦν καὶ ταῦτα φέρει τὸ νῦν ῥηθέν· οὐ γὰρ ἱκανὸν πρὸς τὸ κατασκευάσαι τὸν ὁρισμὸν, τὸ δεῖξαι ταυτὸν ὄν· πρὸς μέντοι τὸ ἀνασκευάσαι, αὐτάρκης τὸ δεῖξαι ὅτι οὐ ταυτόν. ¶ Ἴδιον δέ, ἔστιν, ὃ μὴ δηλοῖ μὲν τὸ τί ἦν εἶναι, μόνῳ δὲ ὑπάρχει, καὶ ἀντικατη-

a Nam idem rē (exempli gratia) indumentum & vestimentum: neutrum tamen est definitum, aut definitio.

ρρῆται τῶ θεσέγματος. οἷον ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου, τὸ γραμματικῆς εἶναι δεκτικόν. εἰ γὰρ ἄνθρωπός ἐστι, γραμματικῆς δεκτικός ἐστι· καὶ εἰ γραμματικῆς δεκτικός ἐστιν, ἄνθρωπός ἐστιν. οὐδεὶς γὰρ ἴδιον λέγει τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλῳ ὑπάρχειν· οἷον τὸ καθῆσθαι τινα ἀνθρώπῳ οὐδεὶ αὐ τύχῃ, κατά τινα χρόνον μὴ πρῶτον ὑπάρχον. εἰ δ' ἄρα τι καὶ λέγοιτο τῷ τινῶν ἴδιον οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ ποτὲ, ἢ πρὸς τι ἴδιον ἐνδέσεται. τὸ μὲν γὰρ δεξιὸν εἶναι, ποτὲ ἴδιόν ἐστι. τὸ δὲ δίπουν, πρός τι ἴδιον τυγχάνει λεγόμενον, οἷον τοῦ ἀνθρώπῳ πρὸς ἵππον καὶ κυνᾶ. ὅτι δὲ τῷ ἐνδεχομένῳ καὶ ἄλλῳ ὑπάρχειν, οὐδὲν αὐτικατηγορεῖται, δῆλον· οὐ γὰρ ἀναγκαῖον, εἴ τι καθεύδει [ἄλλο,] καθεύδειν ἄνθρωπον εἶναι. ¶ Γένος δέ ἐστι, τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ἐστι καταγορευόμενον. ἐν τῷ τί ἐστι δὲ καταγορεῖσθαι πιθανὰ λεχθήσεται ὅσα ἁρμόττει ἐρωτηθέντας ὁποδοτινοῦν τί ἐστι τὸ προκείμενον. καθάπερ ὅτι τῷ ἀνθρώπου ἁρμόττει, ἐρωτηθέντας τί ἐστι τὸ προκείμενον, εἰπεῖν, ὅτι ζῷον. ¶ Γενικὸν δὲ καὶ τὸ, ὑπάρχειν ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει ἄλλο ἄλλῳ, ἢ ἐν ἑτέρῳ. καὶ γὰρ τὸ τοιοῦτον ὁποτερῳοῦν μᾶλλον πίπτει τῷ εἴδει. διαλιχθέντες γὰρ ὅτι τὸ ζῷον εἴδους τῷ ἀνθρώπου, ὁμοίως δὲ καὶ τῷ βοός, διειλεγμένοι ἐσόμεθα ὅτι ταῦτα ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει. ἐὰν ᾖ τῷ μὲν ἑτέρου δείξωμεν ὅτι εἶδος ἐστι, τῷ δὲ ἑτέρου ὅτι οὐκ ἔστι, διειλεγμένοι ἐσόμεθα ὅτι οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ εἴδει ταῦτά ἐστι.

procatur. Vt proprium hominis est, grammaticæ susceptiuum esse: quia si homo est, grammaticæ susceptiuus est: & *retrò* si grammaticæ susceptiuus est, homo est. Nemo enim propriè appellat id quod potest alij inesse, vt dormire homini, ne quidem si accidat aliquo tempore vt soli insit. Si quis itaque etiam tale quidpiam vocauerit proprium: non simpliciter, sed aliquando, aut *per relationem* ad aliquid, appellabitur proprium. Nam esse à dextra, aliquando proprium est. bipes autem *per relationem* ad aliquid, vocatur proprium: vt homini *per relationem* ad equum & canem. Quòd autem nihil eorum quæ alij possunt inesse, reciprocè attribuatur, manifestum *est*. non enim necesse est, si quid aliud dormit, *et* hominem esse. ¶ Genus[a] autẽ est, quod pluribus & differẽtibus specie attribuitur in *quæstione* quid est. In *quæstione* quid est, ea dicuntor attribui, quæ aptè respondentur, cùm rogatur quid sit res proposita[b], vt ad interrogationem quid sit homo, aptè respondetur esse animal. ¶ Generale *est*[c] hoc quoque, vtrùm aliquid in eodem in quo aliud genere sit, an in diuerso. hoc enim sub eandem methodum cadit, sub quam genus. cùm enim differendo probauerimus animal esse genus hominis, & similiter bouis: hæc in eodem genere *collocari* probauerimus. at si alterius esse genus, alterius non esse ostenderimus: non esse hæc in eodem genere probauerimus.

a Vide cap. 2. Porphyr. Charisti hanc definitionem generis, quod aliquibus accipitur & distinguitur à definitione Aristotelis. hoc loco appellatione generis complectitur differentiam.

b Quæ de re agitur

c Id est, eadem quæ genus, metho-do tractari debet.

a Vide cap. 6. Porph.

¶ Accidens [a] autem est, quod nihil horum est, *id est* nec definitio, nec proprium, nec genus: inest autem rei. & quod cuiuis *rei* vni & eidem potest inesse, & non inesse. Vt sedere potest eidem alicui inesse, & non inesse. similiterque album. nihil enim prohibet quo minus idem modò sit album, modò non album. Harum autem accidentis definitionum secunda est melior. nam prima *definitione* allata, necesse *est*, si quis est *eam* intellecturus, vt prius cognoscat, quidnam sit definitio, & genus, & proprium. secunda verò per se perfecta est & sufficiens ad notificandum quidnam sit id quod

b Lib. 1. cap. quid sit accidens.

dicitur [b]. ¶ Adiungantur autem accidenti etiam mutuæ *rerum* collationes, quomodocumque ab accidente dictæ. velut, vtrum bonum an vtile sit magis eligendum: &, vtrum iucundior sit vita quæ *est* secundum virtutem, an quæ secundum fruitionem [c]: & si quid aliud consimiliter dicitur. in his enim omnibus quæritur, vtri magis attributum accidit. ¶ Ex his autem perspicuum *est*, nihil prohibere quo minùs accidens interdum & *per relationem* ad aliquid proprium fiat. velut si sedere, quod est accidens, cùm quis solus sedet, tunc temporis proprium *eius* erit. cum autem solus sedet, *relatione habita* ad non sedentes, proprium *est*. Quocirca nihil vetat, quo minus accidens per relationem ad aliquid & interdum efficiatur proprium. simpliciter autem non erit proprium.

c Quæ in voluptate finantur vocabula.

¶ Συμβεβηκὸς [a] δέ ἐστιν, ὃ οὐδὲν [a] μᾶλλον τούτων ἔστι, οὔτε ὅρος, οὔτε ἴδιον, οὔτε γένος, ὑπάρχει δὲ τῷ πράγματι. καὶ ὃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν ὅτῳοῦν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ, καὶ μὴ ὑπάρχειν. οἷον τὸ καθῆσθαι ἐνδέχεται ὑπάρχειν τινὶ τῷ αὐτῷ, καὶ μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ λευκόν· τὸ γὰρ αὐτὸ, οὐδὲν κωλύει ὁτὲ μὲν λευκὸν, ὁτὲ δὲ μὴ λευκὸν εἶναι. ἔστι δὲ τῶν τοῦ συμβεβηκότος ὁρισμῶν ὁ δεύτερος, βέλτιστος. τὸ μὲν γὰρ πρώτου ῥηθέντος, ἀναγκαῖον, εἰ μέλλει τις συνήσειν, προεπίστασθαί τι ποτὲ ἔστιν ὅρος, καὶ γένος, καὶ ἴδιον. ὁ δὲ δεύτερος, αὐτοτελὴς ὢν ἱκανός ἐστι γνωρίσαι τί ποτέ ἐστι τὸ λεγόμενον, καθ' αὑτό. ¶ Προσκεῖσθαι δὲ τῷ συμβεβηκότι, καὶ αἱ πρὸς ἄλληλα συγκρίσεις, ὁποσαιοῦν ὦσι τοῦ συμβεβηκότος λεγόμεναι. οἷον πότερον τὸ καλὸν, ἢ τὸ συμφέρον, αἱρετώτερον· καὶ τί πότερον ὁ κατ' ἀρετὴν, ἢ κατ' ἐπιθυμίαν, ἡδίων βίος· καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον συγκρίνει τούτοις λεγόμενον. ὅτι παντὸν μᾶλλον τῷ πλείονι, πάντα μᾶλλον τὸ καταφερόμενον συμβέβηκεν, ἢ ζήτησις γίνεται. ¶ Μᾶλλον δὲ ἐκ αὐτῆς, ὅτι τὸ συμβεβηκὸς οὐδὲν κωλύει ποτὲ καὶ φθόν τι ἴδιον γενέσθαι. οἷον τὸ καθῆσθαι, συμβεβηκὸς ὄν, ὅταν τις μόνος καθῆται, [τότε] ποτὲ ἴδιον ἔσται. μετὰ δὲ καθημένου, πρὸς τινὰ μὴ καθημένους ἴδιον. ὡς τε καὶ φθόν τι, καὶ ποτὲ, οὐδὲν κωλύει τὸ συμβεβηκὸς ἴδιον γίνεσθαι. ἁπλῶς δὲ ἴδιον οὐκ ἔσται.

Obic-

Obiectionis solutio, CAP. VI.

1 Obiectio. 2 Solutio.

1 Μὴ λανθανέτω δ' ὑμᾶς, ὅτι τὰ πρὸς τὸ ἴδιον, καὶ τὸ γένος, καὶ τὸ συμβεβηκὸς πάντα λαμβάνομεν, καὶ πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς ἁρμόσει λέγεσθαι. δείξαντες γὰρ ὅτι παντὶ μόνῳ ὑπάρχει τοῦ ὑποκειμένου, ὥσπερ καὶ τὸ ἴδιον[a], ἢ ὅτι οὐ πᾶσιν τὸ ὑποκείμενον τῷ ὁρισμῷ, ἢ ὅτι οὐκ ὑπάρχει τι τῷ λόγῳ ᾧ ἐπετάγη, ὅπερ ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος ἀνῃροῦμεν[b], ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸν ὁρισμόν. ὥστε καὶ τὰ ἐνυπάρχοντα ὑποκειμένῳ τῷ λόγῳ ἅπαντ' ἀνῃρήκαμεν τὰ κατηριθμημένα. ¶ Ἀλλ' ἡ δύναται μία τις εἶναι πάντων καθόλου μέθοδος ζητήσεων; οὔτε γὰρ ῥᾴδιον εὑρεῖν τοῦτο ἔστιν. εἰ δ' εὑρεθείη, παντελῶς ἄσαφὴς καὶ δύχρηστος ἂν εἴη πρὸς τὴν προκειμένην πραγματείαν. ἰδίας δὲ καθ' ἕκαστον τῶν διορισθέντων ἡμῖν[c] ὑποδοθείσης μεθόδου, ῥᾴων ἐν τῷ περὶ ἑκάστου οἰκείων ἡ διέξοδος γενήσεται. περὶ μὲν οὖν καθόλου τούτων μοι καθάπερ εἴρηται πρότερον, διωρίσθω. τῶν δὲ λοιπῶν τὰ μάλιστ' ἐκείνοις οἰκεῖα[d] πραγματεῖον, ὁρισμὸν τε καὶ ἴδιον καὶ πρόσοδον καὶ τὰ ῥηθέντα πρὸς ἑκάστους[e].

NOs autem hoc non lateat, ea omnia quæ ad proprium, & quæ ad genus, & quæ ad accidens referuntur, etiam definitionibus aptari posse. nam si ostenderimus non *esse* soli ineſſe, quod *est* sub definitione[a], vt & in proprio *sit*[b]: vel *id* quod in definitione assignatum est, non esse genus: vel eorum quidpiam quæ in definitione continentur, non ineſſe, quemadmodum etiam in accidente dici posset[c]; definitionem euertemus. Quare secundum rationem paulo ante adductam, ea omnia quæ numerauimus, aliquo modo ad definitionem reducentur. ¶ Sed non propterea vna in omnibus vniuersalis methodus quærenda *est*. neque enim hoc facile est inuentu. & si fuerit inuentum, *talis methodus* esset omnino obscura, & inutilis ad propositam tractationem. at si propria singulorum definitorum generũ[d] methodus explicabitur: facile erit, ex iis quę cuiusque rei propria sunt, de re proposita differere. Quocirca vniuersaliter accipiendum est, eterorum autem quæ maximè singulis propria sunt[f], eis adiungi, & definitiua, aut generalia appellari debent. Fere autem hæc quæ *nunc* dixi, singulis adiuncta fuerunt.[g]

a Id est, non sit in definito.
b Propriũm esse non cuertitur, si ostendatur non sub ineſſe.
c Ad euertendã accidens.
d Id est, definitionum, proprii, generis, accidentis.
e Cap. 4 huius.
f Id est, quæ tractantur eadẽ methodo, qua definitio, vel quodpiam &c.
g Cap. præced. vbi ad quæstionẽ definitionis reduxit quæstionem de eodem vel diuerso, & expedimus, per eorundem notationẽ reduci genera quæstionum in vnam, & in eam se genera, & ad problema, accidentia reduxit eorum comparationem.

Idem quot modis dicatur, CAP. VII.

1 Proclusis. 2 Disiunctis. 3 Oppositis [illegible] inter se collatis.
4 Simplicem numero subiectionẽ, & [illegible] 5 Syllogismum.

PRimùm autem omnium, de siniendum *est* quot modis dicatur. ¶ Videri autem possit idem, vt typo explicem, tripertitò distributum esse. aut enim numero, aut specie, aut genere[a] idem soliti sumus appellare. numero quidem, cùm nomina sunt plura, res autem vna: vt indumentum, & vestimentum. specie vero *eadem dicimus*, quæ, cùm plura sint, specie non differunt: vt duos homines, & duos equos. ea namque specie dicuntur eadem, quæ sub eadem specie sunt. similiterque genere eadem, quæ sub eodem genere sunt, vt homo & equus. ¶ Videri autem possit, aquam quæ ex eodem fonte manat, alio modo dici eandem quam superiora. verumtamen in iis numerãda est, quæ sub eadem specie quoquo modo *esse* dicuntur. hæc enim omnia syngenea & consimilia inter se videntur esse. Omnis enim aqua est specie eadem cum omni aqua[b], quoniam habent *inter se* similitudinem quandam. aqua autem ex eodẽ fonte manans, nulla alia *ratione* differt *ab aliis aquis quæ eadem dicitur*, nisi quòd vehemẽtior est similitudo[c]. Proinde non sciungimus[d] ab iis quę quoquo modo secundum vnam speciem dicuntur. ¶ Maximè autem (*vt* in consesso *est*) quod est vnum numero, videtur ab omnibus idem dici. ¶ Solet autem & hoc dici multis modis. sed maximè proprie & primum, quando nomine, aut definitione eadem dicuntur: vt indumentum, & vestimentum: necnon animal pedestre bipes, & homo. secundo *loco* cùm proprio *eadem dicuntur*: vt scientiæ susceptinum, & homo:

a Adde vnum aut plura nomina, ex lib. 4. prima philosoph. cap. 6.

b Id est, quæli-bet aqua ab alia aqua non differt specie.

c Maior est similitudo inter aquas ex eodem fonte manãtes, eadem ex diuersis.

d Aquæ eadem sibi bonæ.

Πρῶτον δὲ πάντων περὶ ταυτὸ διορισέον, ποσαχῶς λέγεται. ¶ Δόξειε δ' ἂν τὸ ταυτὸν, ὡς τύπῳ λαβεῖν, ἓν τριχῇ διῃρῆσθαι. ἢ γὰρ ἀριθμῷ ἓν εἶναι ἢ εἴδει ἢ γένει· τὸ μὲν οὖν εἰώθαμεν φαμὲν ταυτὸν εἶναι ἀριθμῷ μὲν, ὅταν ὀνόματα πλείω τὸ δὲ πρᾶγμα ἓν· ἱμάτιον καὶ ἱμάτιον. εἴδει δὲ, ὅσα πλείω ὄντα, ἀδιάφορα κατὰ τὸ εἶδος ἔχει· καθάπερ ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ, καὶ ἵππος ἵππῳ. τὰ δὲ γενικῶς τῷ εἴδει λέγεται ταυτὰ, ὅσα ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδός ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ γένει ταυτὰ, ὅσα ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστίν. οἷον ἵππος ἀνθρώπῳ. ¶ Δόξειε δ' ἂν τὸ ὕδωρ τῆς αὐτῆς κρήνης ὕδωρ, ταυτὸν λεγόμενον, ἔχειν τινὰ διαφορὰν πρὸς τὰ εἰρημένους τρόπους. οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ τοιοῦτόν γε ἐν τῇ αὐτῇ τιθέσθω τοῖς καθ' ἓν εἶδος ὁπωσοῦν λεγομένοις. ἅπαντα γὰρ τὰ τοιαῦτα, συγγενῆ & ὡμοιωμένα ἀλλήλοις ἔοικεν εἶναι. πᾶν μὲν γὰρ ὕδωρ, παντὶ ταυτὸν τῷ εἴδει λέγεται, ἐξ ἧς δ' ἔχειν τινὰ ὁμοιότητα. τὸ δ' ὕδωρ τῆς αὐτῆς κρήνης ὕδωρ, οὐδενὶ ἄλλῳ διαφέρει, ἀλλ' ἢ τῷ σφοδρότερον εἶναι τὴν ὁμοιότητα. διὸ οὐ χωρίζομεν αὐτὸ τῷ καθ' ἓν εἶδος ὁπωσοῦν λεγομένων. ¶ Μάλιστα δ' ὁμολογούμενόν τε ἓν ἀριθμῷ ταυτὸν εἶναι δοκεῖ λέγεσθαι. ¶ Εἴωθε δὲ καὶ τὸ ταυτὸν λέγεσθαι πλεοναχῶς. καὶ μυρίστατα μὲν & πρώτιστα, ὅταν ὀνόματι, ἢ ὅρῳ τὸ ταυτὸν δηλωθῇ. καθάπερ ἱμάτιον λώπιον· καὶ ζῷον πεζὸν δίπουν, ἄνθρωπος. δεύτερον δ', ὅταν τῷ ἰδίῳ· καθάπερ τὸ ἐπιστήμης δεκτικὸν, ἄνθρωπος καὶ

καὶ τὸ τῇ φύσει αἰεὶ φερόμενον πυρί. ζήτει δή, ὅταν ὅτι τῷ συμβεβηκότων ἕτι τὸ καθ' ἑαυτὸ μόνον, ἢ τὸ μὲν σημεῖον, σκοπεῖ τι. πάντα γὰρ ταῦτα τὸ ἓν ἀριθμῷ βούλεται σημαίνειν.

6 ¶ Ὅτι δ' ἀληθὲς τὸ νῦν ῥηθὲν ὄζειν, ἐκ τῆς μεταβαλλόντων τὰς προσηγορίας μάλιστ' αἱ τις καταμάθοι. πολλάκις γὰρ ὁπόταν ὀνόματα καλέσαι τινὰ τῷ καθημένων, μεταβάλλομεν, ὅταν τύχῃ μὴ σωιεὶς ἕτι τῷ προσαγορεύειν ποιῶμεν, ὡς ὅτι τῷ συμβεβηκότος, αὐτὸ μᾶλλον σωιήσοντες, καὶ κελεύομεν, τὸν καθήμενον, ἢ τὸν ὀμιλοῦντα καλέσαι προς ἡμᾶς· δῆλον ὡς τούτων ὑπολαμβάνοντες κατὰ τὸ τοιοῦτον, καὶ κατὰ τὸ συμβεβηκὸς σημαίνειν. ¶ Τὸ μὲν οὖν ταυτὸν, καθάπερ εἴρηται, ἔχει διορίσθω.

item quod natura sursum fertur, & ignis. tertio *loco* cum ratione accidentium: vt sedens, vel musicum, & Socrates. hæc enim omnia vnum numero significant. ¶ Quod dixi, verũ esse, ex iis qui appellationes cõmutant, maxime potest aliquis discere[a]. sæpe enim iubentes nominatim vocari sedentium aliquem[b], cũ mutamus *appellationem*, cũm nõ intelligit[c] is cui iubemus, quasi facilius ex accidente sit intellecturus[d]: ac iubemus sedentem, aut disputantem ad nos vocari, perspicuè pro eodem accipientes, siue nomine, siue accidente significetur. ¶ Idem igitur, vt dictum fuit, tripertitò diuisum esto.

a Intelligere, perspicere.
b Id est, postquam iussimus ad nos aliquem vocari, quæ pro nomine significamus, vt, Voca Socratem.
c Cùm ignorat, quis eo nomine significetur.
d Facilius intelliget quam persuasum velimus ad nos adduci. si eam nõ proprio nomine (quod est ignotum) declaramus, sed aliquo accidente circumscribamus vocari, Voca eum qui ille sedet, aut, qui disputat.

Nec plura, nec pauciora esse attributa, quàm quatuor suprà exposita, CAP. VIII.

1 *Inductio.* 2 *Syllogismus.*

Ὅτι δὲ οὔτε τῷ πλείονα εἰρημένων[e] οἱ λόγοι, καὶ ὅλῳ τούτων[f], καὶ πρὸς[g] ταῦτα, μία μὲν πίστις ἡ ὅλῳ τῆς ἐπαγωγῆς. εἰ γάρ τις θείη τούτων ἑκάστην τῷ προτάσεων καὶ τῷ προβλημάτων· φαίνοιτ' ἂν ἢ ὅτι τὸ ὅρου, ἢ ὅτι τὸ ἰδίου, ἢ ἀπὸ τὸ γένους, ἢ ὅτι τὸ συμβεβηκότος λαμβανόμενον. ¶ Ἄλλη δὲ πίστις, ἡ ὅλῳ συλλογισμοῦ. ἀνάγκη γὰρ, πᾶν τὸ ὧδέ πως κατηγορούμενον, ἢ τοῦ ἀντικατηγορεῖσθαι τὸ πράγματος, ἢ μή. καὶ εἰ μὲν ἀντικατηγορεῖται· ὅρος ἂν εἴη, ἢ ἴδιον. εἰ μὲν γὰρ σημαίνει τὸ τί ἐστι, ὅρος·

ἀντικατηγορεῖται

7 QVòd autem ex suprà dictis[e] & per ea disputationes *conficiuntur*[f] & ad[g] ea *pertineant*, primùm fidem facit inductio. si quis enim consideret singulas propositiones & problemata: videbuntur vtique aut ex definitione, aut ex proprio, aut ex genere, aut ex accidente sumpta esse. ¶ Altera probatio est per syllogismum. necesse est enim, vt quicquid alicui attribuitur, vel reciprocetur cum re, vel non *reciprocetur*, & si quidem reciprocetur, erit definitio, aut proprium. nam si significet quid sit, definitio:

e Definitione, proprio, genere, differentia.
f Vel rationes constent, & exstruantur.
g Hæc partes sunt, ad, referatur ad problemata superiores partiales. ex, per, ad propositiones. supra autem docuit Author locos his consimiles & propositiones & problemata.

si verò id non significet, propriũ *erit*. id enim erat proprium, quod reciprocatur quidem, non tamẽ significat quid *res* sit. quòd si nõ reciprocetur cum re: aut est aliquid ex iis quæ ponuntur in definitione subiecti, aut non. & si *quid est* ex iis quæ ponuntur in definitione: aut erit genus, aut differentia: quoniam definitio ex genere & differentiis constat. si verò non est ex iis quæ dicuntur in definitione: profectò erit accidens. nam accidens vocabatur, quod neque definitio, neque genus, neque proprium est, ineſt autem rei.

εἰ δὲ μὴ σημαίνει, ἴδιον τὸ δὲ μὴ ἴδιον, τὸ ἀνταπορρέπον μὲν, μὴ σημαῖνον δὲ τὸ τί ἐστι. εἰ δὲ μὴ ἀνταπορρέπει τῷ πράγματος ἢ τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ τὸ ὑποκειμένῳ λεγομένων ἐστὶν, ἢ οὔ. καὶ εἰ μὲν ἐν τῷ ὁρισμῷ λεγομένων ἢ γένους, ἢ διαφορᾶς ἀεὶ ἔσται· ἐκ γένους γὰρ καὶ διαφορῶν ὁ ὁρισμός. εἰ δὲ μὴ ἐν τῷ ὁρισμῷ λεγομένων ἐστὶ, δῆλον ὅτι συμβεβηκὸς ἂν εἴη. τὸ γὰρ συμβεβηκὸς ἐλέγετο, ὃ οὐκ ἔστιν ὅρος, οὐκ ἴδιον, οὐ γένος, οὐκ ἴδιόν ἐστι, ὑπάρχει δὲ τοῖς πράγμασι.

De categoriis, Cap. IX.

1 *Prothesis.* 2 *Expositio decem categoriarum.* 3 *Interpretatio attributionis quid sit.* 4 *Epilogus.*

POst hæc, oportet definire genera categoriarum, in quibus insunt dictæ quatuor differentiæ. ¶ Hæc autem sunt numero decem, quid est, quantum, quale, ad aliquid, vbi, quando, situm esse, habere, facere, pati. semper enim accidens, & genus, & proprium, & definitio in vna harum categoriarum reperientur. omnes enim propositiones ab his sumptæ vel quid est, vel quale, vel quantum, vel aliquam aliam categoriam significant. ¶ Perspicuum autem ex his *est* eum qui significat quid est, modò significare substantiam, modò quale, modò aliquam aliam categoriam. cùm enim homine proposito, ait id quod est appositũ esse hominẽ, aut animal: dicit quid est, & significat substantiã. cùm autem colore albo proposito, ait id quod est propositum, esse album, vel colorem: & dicit quid, & significat quale. simili-

Ἐπεὶ τοίνυν ταῦτα, δεῖ διορίσασθαι τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν, ἐν οἷς ὑπάρχουσιν αἱ εἰρημέναι τέτταρες διαφοραί. ¶ Ἔστω δὲ ταῦτα τὸν ἀριθμὸν δέκα, τί ἐστι, ποσόν, ποιόν, πρός τι, ποῦ, ποτέ, κεῖσθαι, ἔχειν, ποιεῖν, πάσχειν. ἀεὶ γὰρ τὸ συμβεβηκὸς, καὶ τὸ γένος, καὶ τὸ ἴδιον, καὶ ὁ ὁρισμὸς, ἐν μιᾷ τούτων τῶν κατηγοριῶν ἔσται. πᾶσαι γὰρ αἱ ἀπὸ τούτων προτάσεις, ἢ τί ἐστιν, ἢ ποιόν, ἢ ποσόν, ἢ τινα τῶν ἄλλων κατηγοριῶν σημαίνουσι. ¶ Δῆλον δὲ ἐξ αὐτῶν ὅτι ὁ τὸ τί ἐστι σημαίνων, ὁτὲ μὲν οὐσίαν σημαίνει, ὁτὲ δὲ ποιόν, ὁτὲ δὲ τῶν ἄλλων τινὰ κατηγοριῶν. ὅταν μὲν γὰρ ὁρισθὲν ἄνθρωπον, φῇ τὸ ὁρισθὲν εἶναι ἄνθρωπον ἢ ζῷον, τί ἐστι λέγει, καὶ οὐσίαν σημαίνει. ὅταν δὲ χρώματος λευκοῦ ὁρισθέντος, φῇ τὸ ὁρισθὲν εἶναι λευκὸν ἢ [ἢ] χρῶμα, τί τε ἐστι λέγει, καὶ ποιὸν σημαίνει. ὁμοίως δὲ καὶ

δὲ καὶ ἐπὶ πηχυαίου μεγέθους σημεῖον, φησὶ τὸ ἐπὶ πήχεως σημεῖον, πηχυαῖον ἦν μέγεθος, τί τὸ ἔστι· ἑρεῖ καὶ ποσὸν σημαίνει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐκτείνει γὰρ τὴν πίστιν, ἐὰν τε τὸ αὐτὸ ἀεὶ ἑαυτῷ λέγωνται[3], ἐάν τε τὸ ἴδιον ἀεὶ τούτου[b], τοῦ τί ἐστι σημαίνει. ὅταν δὲ περὶ ἑτέρου[c], οὐ τὸ τί ἐστι συμαίνει, ἀλλ' ἢ ποσόν, ἢ ποιόν, ἢ πρός τι, ἢ ἄλλων κατηγοριῶν. ¶ Ὥστε ἀεὶ ὧν μὲν οἱ λόγοι, καὶ ἐξ ὧν, τοσαῦτα καὶ τοσαῦτα ἐστι.

terque si proposita magnitudine vnius cubiti, dicat id quod propositum est, esse magnitudinem vnius cubiti: & dicit quid est, & significat quantum. Similiter autem dicendum est etiam in aliis. hoc enim vtrumque, siue ipsum de ipso dicatur[a], siue de eo genus dicatur[b], significat quid est. cum autem de alio dicitur[c], non significat quid est, sed vel quantum, vel quale, vel aliquam aliam categoriam.

¶ Quare de quibus[d] dispu tationes, & ex quibus[e] constant hæc & tot sunt.

a Vt cum definitur attribuuntur definito, velut albor est color dirigregans visum.
b Velut, albor est color.
c Cum in alia categoria est attributum, in alia subiectum: vt homo est albus.
d Problematibus.
e Propositionibus.

De propositione dialectica, Cap. x.

1 Propositio. 2 De propositione quæ videtur omnibus, vel plerisque, vel sapientibus. 3 De eiusdem propositionis distinctione. 4 quæ sunt similes probabilibus: 5 vel contrarium per contradictionem enuntiant: 6 vel contrarium de contrario nuncupant: 7 vel ex aliqua arte sumpta sunt.

1 Πῶς δὲ λημψόμεθα [προτάσεις,] καὶ δι' ὧν δυνησόμεθα, μετὰ ταῦτα λεκτέον. πρῶτον τοίνυν διωρίσωμεν, τί ἐστι πρότασις διαλεκτική, καὶ τί συλλογισμὸς διαλεκτικός· οὐ γὰρ πᾶσαν πρότασιν, οὐδὲ πᾶν συλλογισμόν, διαλεκτικὸν ἐστέον. ἔστι δὲς γὰρ οὐ προτείνεται, νοσοῦντι ἔοικεν, τὸ μηδενὶ δοκεῖν· ἔστι δὲ καὶ τοῦτο τὸ πᾶσι φαινέσθαι, ἢ τοῖς πλείστοις. τὸ μὲν γὰρ, οὐκ ἔχει ἀπορίαν τὰ δ', οὐδεὶς ἂν φήσειεν. ¶ Ἔστι γὰρ πρότασις μὲν διαλεκτικὴ, ἐρώτησις ἔνδοξος ἢ πᾶσιν, ἢ τοῖς πλείστοις, ἢ τοῖς σοφοῖς· καὶ τούτοις, ἢ πᾶσιν, ἢ τοῖς πλείστοις, ἢ τοῖς μάλιστα γνωρίμοις, μὴ φανερῶς ἔνδοξος· φήσει γὰρ ἂν τις τὸ δοκοῦν τοῖς σοφοῖς, καὶ μὴ ἐναντίον τοῖς τῶν πολλῶν δόξαις ἢ. ¶ Εἰσὶ γὰρ προτάσεις διαλεκτικαὶ, καὶ τὰ τοῖς ἐνδόξοις ὅμοια, καὶ τὰ

QVomodo autem sumemus propositiones, & per quæ nobis copia suppetet, post hæc dicendum est. Primùm igitur definiatur quid sit propositio dialectica, & quid sit problema dialecticum. nec enim omnis propositio, nec omne problema habere debet pro dialectico. nemo enim mentis compos pro principio sumet, quod nemini probatur: nec pro quæstione ponet, quod videtur omnibus, aut plerisque: quoniam hæc dubitatione carent, illa verò nemo cõcesserit. ¶ Est autem propositio dialectica, interrogatio probabilis aut omnibus, aut plerisque, aut sapientibus: atque his vel omnibus, vel pluribus, vel nobilissimis, à communi opinione non abhorrens: cõcesserit enim quispiam, quod videtur sapientibus, nisi cõtrarium sit opinionibus multorum. ¶ Sunt autem propositiones dialecticæ etiam ea quæ sunt probabilibus similia: necnõ

contraria iis quæ probabilia videntur, per contradictionem propositā: & quæcunque opiniones sunt secundum artes inuentas[a]. ¶ Nam si probabile sit, eandem esse contrariorum sententiam: hoc quoque videbitur esse probabile, sensum eundem esse contrariorum. & si vnam numero grammaticam esse, tibiarum quoque artem vnam *esse, probabile erit.* sin plures grammaticas, etiā tibiarum artes plures. hæc enim omnia, similia & eiusdem generis[b] videntur esse. ¶ Similiter etiam quæ probabilibus sunt contraria, per cōtradictionem propositā[c], videbuntur esse probabilia. nam si probabile est, oportere amicis bene facere[d]: probabile etiam *erit*, nō oportere male facere. est autem contrarium[e], oportere male facere amicis. per contradictionē verō, non oportere male facere. Similiterque si oportet amicis bene facere, inimicis non oportet. est autem hoc quoque per contradictionem cōtrariorum. contrarium[f] enim est, oportere inimicis bene facere. Itidem *dicendum est* etiam in aliis. ¶ Probabile autem in comparatione videbitur etiam contrarium de contrario. veluti, si amicis oportet bene facere, etiam inimicis oportet male *facere*. Videri autē possit hoc, amicis bene facere, esse illi contrarium, inimicis male facere. vtrūm autem re vera ita habeat, nēcne, in iis, quæ de contrariis dicentur, explicabitur[g]. ¶ Perspicuum autem est, & quæcunque opiniones sunt secundū artes, esse dialecticas propositiones. cōcessa enim quispiam quæ iis videntur qui in hisce *rebus de quibus agitur*, versati sunt. veluti de rebus medicis *ita sentiendum esse admittet*, vt medicus dicat

a Id est congruunt & consentiunt præceptis aliorum artis nostræ.

b Syngenea, cognata.

c Contradictorio modo conuerso quia si prius non erat affirmatum, hoc contrarium negatur: cōtrà. & retrò si illud erat negatum, hoc erit affirmatum. Supersedeo explicare, quia non ad Aristotelē pertinet.

d De autem hoc non meminerat.

e Tō oportere amicis bene facere

f Tō oportere amicis bene facere.

g Lib. 6. cap. 7.

ἐναντία κατ' ἀπόφασιν τοῖς δοκοῦσιν ἐνδόξοις εἶναι. συμβαίνοιμεν, καὶ ὅσαι δόξαι κατὰ τὰς τέχνας εἰσὶ τὰς εὑρημένας[a]. ¶ Εἰ γὰρ ἔνδοξον εἴη, τὸ τῷ αὐτῷ εἶναι τῶν ἐναντίων δοκοῦν· τὸ αἰσθάνεσθαι δὲ ταὐτὸν εἶναι τῶν ἐναντίων, ἔνδοξον ἂν φανείη. καὶ εἰ μίαν ἀριθμῷ γραμματικὴν εἶναι, καὶ αὐλητικὴν μίαν. εἰ δὲ πλείους γραμματικάς, καὶ αὐλητικὰς πλείους. πάντα γὰρ ὅμοια καὶ συγγενῆ ταῦτα ἔοικεν εἶναι). ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ τὰ τοῖς ἐνδόξοις ἐναντία, κατ' ἀπόφασιν συμβαινόμενα[c], ἔνδοξα φανεῖται [εἶναι]. εἰ γὰρ ἔνδοξον, ὅτι δεῖ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν[d], καὶ ὅτι οὐ δεῖ κακῶς ποιεῖν, ἔνδοξον. ἔστι δὲ ἐναντίον[e] μὲν, ὅτι δεῖ κακῶς ποιεῖν τοὺς φίλους. κατ' ἀπόφασιν δέ, ὅτι οὐ κακῶς ποιεῖν. ὁμοίως δὲ, καὶ εἰ δεῖ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς ἐχθροὺς οὐ δεῖ. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο κατ' ἀπόφασιν τῶν ἐναντίων. τὸ γὰρ ἐναντίον[f] ἐστὶν, ὅτι δεῖ τοὺς ἐχθροὺς εὖ ποιεῖν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ¶ Ἔνδοξον δὲ καὶ ἐν συμβολῇ φανεῖται τὸ ἐναντίον εἶναι τοῦ ἐναντίου. οἷον, εἰ τοὺς φίλους δεῖ εὖ ποιεῖν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς δεῖ κακῶς. φανεῖη δ' ἂν τὸ ἐναντίον τὸ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, τῷ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς. πότερον δὲ καὶ κατ' ἀλήθειαν οὕτως ἔχει, ἢ οὔ, ἐν τοῖς ὑπὸ τῶν ἐναντίων λεγομένοις ῥηθήσεται[g]. ¶ Δῆλον δ' ὅτι καὶ ὅσαι δόξαι κατὰ τέχνας εἰσὶ, διαλεκτικαὶ προτάσεις εἰσί. δοθὲν γὰρ ἂν τις τὰ δοκοῦντα τοῖς περὶ τοῦτον ἐπιστημόνως. οἷον ἰατρῷ τῷ ἰατρικῷ, ὡς ὁ ἰατρὸς

δεῖ

περὶ δὲ τῶν ἐν γεωμετρίᾳ, ὡς ὁ γεωμέτρης· ὁμοίως ὃ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων.

de geometricis. vt geometra. similis est aliorum ratio.

De problemate dialectico, & thesi,

Cap. XI.

1 ¶ De problemate. Definitio. 2 Definitionis expositio. 3 Diuisio. 4 Epilogus. 5 ¶ Dechosis. Species vna. 6 Species altera. 7 ¶ Collatio thesios & problematis. Differentia. 8 Sumpsio pro eodem. 9 ¶ De quibus problemathus, siue thesibus sit disputandum.

1 Πρόβλημα δέ ἐστι διαλεκτικὸν, θεώρημα τὸ συντείνον ἢ πρὸς αἵρεσιν καὶ φυγήν[a], ἢ πρὸς ἀλήθειαν καὶ γνῶσιν[b], ἢ αὐτὸ[c], ἢ ὡς συνεργὸν[d] πρός τι ἕτερον τῶν τοιούτων· οἷον εἰ, ἢ οὐδέτερος δοξάζουσιν, ἢ ἑκάτερος οἱ πολλοὶ τοῖς σοφοῖς, ἢ οἱ σοφοὶ τοῖς πολλοῖς, ἢ ἑκάτεροι αὐτοὶ ἑαυτοῖς[e]. ¶ Ἔνια μὲν γὰρ προβλημάτων χρήσιμον εἰδέναι πρὸς τὸ ἐλέσθαι, ἢ φυγεῖν· οἷον, πότερον ἡ ἡδονὴ ἀγαθὸν, ἢ οὔ. ἔνια δὲ πρὸς τὸ εἰδέναι μόνον, οἷον πότερον ὁ κόσμος ἀΐδιος, ἢ οὔ. ἔνια δὲ αὐτὰ μὲν καθ' αὑτὰ, πρὸς οὐδέτερον τούτων· συνεργὰ δέ τι πρὸς τι τοιούτων πολλὰ μὲν γὰρ αὐτὰ καθ' αὑτὰ οὐ βουλόμεθα γνωρίζειν[f], ἕτερον δέ· ἕνεκα ὧν ἕτερα γνωρίζειν ἐστίν.

1 Problema verò dialecticum, est contemplatio pertinens[a] vel ad electionem & fugam[a], vel ad veritatem & cognitionem[b]: idque vel per se[c], vel quia adiumentum affert[d] ad aliud quodpiam eiusmodi: de quo aut neutram in partem sentiunt, aut multi contrà ac sapientes, aut sapientes contrà ac multi, aut vtrique dissentiunt ipsi inter se[e].

a Vt problema ethicum
b Vt problema physicum.
c Vt problema ethicum vel physicum.
d Vt problema logicum.
e Id enunciat à multis dissentiunt, vel sapientes a sapientibus

2 ¶ Πρόβλημα δὲ ἐστὶ καὶ ἐριστικὸν, καὶ ὧν συλλογισμοὶ εἰσὶν οἱ συλλογισμοί, (κατ' εἶδος γὰρ ἔχει, πότερον ὧν ἔχεις, ἢ οὐκ ἔστιν, ἀφὰ τὸ δεῖ ἀμφοτέρως εἰλήφθαι πιθανοὺς) καὶ ὅσα ὧν λόγων ἢ ἐρωμένων, ὄντων μεγάλων, χαλεπὸν οἰόμενοί εἶναι τὸ ἀφὰ τὸ κατασκευάσαι· οἷον πότερον ὁ κόσμος ἀΐδιος, ἢ οὔ. καὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα ζητήσεις αὖ τίς. ¶ Τὰ μὲν οὖν προβλήματα καὶ αἱ πρότασεις, καθάπερ εἴρηται, διωρίσθω.

2 ¶ Quorūdam enim problematum cognitio vtilis *est* ad eligendum aut fugiendū: veluti, vtrum voluptas *sit* bonum, nécne. Quorundam verò ad cognoscendum duntaxat: veluti, vtrum mundus *sit* æternus, an non. Quædam autem per se ad neutrum horū *valent*, ad eorum tamen aliqua conferunt multa enim *sunt*, quæ nolumus sui ipsorum causa nota facere[f], sed aliorū causa, vt per hęc aliud quidpiā notum faciamus[g].

f Vel, cognoscere.
g Vel, cognoscamus.

3 ¶ Sunt autem problemata, & ea quorum sunt syllogismi contrarij, (quia dubitationem continent, vtrum ita *se* habeant, an secus, propterea quod in vtramque partem sunt rationes probabiles) & ea de quibus rationem non habemus, cùm magna sint & ardua, putantes difficile esse, vt afferatur ratio quamobrē ita *sit*: veluti vtrum mundus sit æternus, an non. nā & quæ eiusmodi sunt, quærere aliquis potest.

4 ¶ Problemata igitur & propositiones, ita vt dictū est, definita sunt.

¶ Thesis autem est admirabilis [a] sententia [b] alicuius nobilis philosophi. veluti, non posse contradici, vt dicebat Antisthenes: aut omnia moueri, secundū Heraclitum. aut quod *omne quod est, esse* vnum, vt ait Melissus. nam cuiusuis contraria opinionibus pronunciatis rationem habere, amentia est. ¶ Vel *thesis est sententia de his* quorum rationem habemus, cùm sint opinionibus cōtraria, veluti nō omne quod est, aut esse factū aut æternum, sicut sophistæ inquiunt. nam qui est musicus, est grammaticus, cùm nec factus [c], nec æternus [d] sit. hoc enim esse alicui non videtur, *ratione* videri possit, quia rationem probabilem habet. ¶ Ergo & thesis est problema: non omne autem problema *est* thesis. nam quædam problemata sunt eiusmodi, vt de eis in neutram partem sentiamus. Quòd autē thesis quoque sit problema, perspicuum *est*. necesse enim *est* ex iis quæ dicta fuerunt, aut multos cū sapientibus de thesi contendere, aut vtrosuis inter se: quoniam thesis est sententia quædam præter opinionem. ¶ Sed ferè nunc omnia dialectica problemata, vocantur theses. Concedatur autē, nihil referre quocunque modo dicatur. non enim quia velimus nomina condere, *idcirco* hæc ita diuidimus: sed ne nos lateat, quæ sint horum [e] differentiæ. ¶ Nec verò oportet omne problema aut omnem thesim in quæstionem reuocare: sed *eam* de qua dubitare quispiam possit egens rationis, non pœnæ, aut sensus. nam qui ambigunt, vtrùm oporteat Deos colere, & parentes diligere, nécne; pœnâ [f] qui verò *dubitant*, vtrùm nix sit alba, nec-

¶ Θέσις δέ ἐστιν ὑπόληψις [b] παράδοξος [a] τῆς γνωρίμων τινὸς περὶ φιλοσοφίαν, οἷον οὐκ ἔστι ἀντιλέγειν, καθάπερ ἔφη Ἀντισθένης· ἢ ὅτι πάντα κινεῖται, καθ' Ἡράκλειτον· ἢ ὅτι ἓν τὸ ὄν, καθάπερ Μέλισσός φησι. τὸ δὲ τὰς τυχούσας ἐναντιώσεις τῶν δόξης λόγους ἔχειν φαυλότητός ἐστιν. ¶ Ἢ θέσις ὧν λόγον ἔχομεν ἐναντίων τῶν δόξαις, οἷον ὅτι οὐ πᾶν τὸ ὂν, ἢ γενητόν ἐστιν, ἢ ἀΐδιον, καθάπερ οἱ σοφισταί φασι· μουσικὸν γὰρ ὄντα, γραμματικὸν εἶναι οὔτε γενητὸν, οὔτε ἀΐδιον [c] [d]· τὸ γὰρ εἶναί τινι μὴ δοκεῖ, δόξειεν ἂν ἔχειν λόγον ἐμπιθανόν. ¶ Ἔστι μὲν οὖν καὶ ἡ θέσις πρόβλημα· οὐ πᾶν δὲ πρόβλημα, θέσις· ἐνίοτε γὰρ οὐδετέραν τὴν μερῶν τιθέμεθα. ὅτι μὲν οὖν ἔστι θέσις δοξάζομεν. ὅτι δὲ καὶ πρόβλημα, δῆλον. ἀνάγκη γὰρ ἢ ἐκ τῶν εἰρημένων, ἢ τοὺς πολλοὺς τοῖς σοφοῖς περὶ τινὸ θέσιν ἀμισβητεῖν, ἢ ὁποτερονοῦν αὐτῶν· ἐστὶ δὴ ἡ ὑπόληψις τις παράδοξος ἡ θέσις ἐστί. ¶ Σχεδὸν δὲ νῦν πάντα τὰ [e] τῆς διαλεκτικῆς προβλήματα θέσεις καλοῦσιν. διαφέρειν δὲ μηδὲν ὁπωσοῦν λεγόμενον. οὐ γὰρ ὀνοματοποιοῦμεν βουλόμενοι, διείλομεν οὕτως αὐτά· ἀλλ' ἵνα μὴ λανθάνωσιν ἡμᾶς, τίνες αὐτῶν διαφέρουσιν. ¶ Οὐ δεῖ δὲ πᾶν πρόβλημα οὐδὲ πᾶσαν θέσιν ἀνασκευάζειν· ἀλλ' ὧν ἀπορήσαι τις ἔχει λόγου δεομένων, καὶ μὴ πολλάκις, ἢ αἰσθήσεως. οἱ μὲν γὰρ ἀποροῦντες, πότερον δεῖ τοῖς θεοῖς τιμᾶν καὶ τοὺς γονεῖς ἀγαπᾶν, ἢ οὔ, πολλάκις [f] δίκαιον· οἱ δὲ, πότερον ἡ χιὼν λευκὴ, ἢ οὔ, οὐδὲ-

a Vel, admirandum.

b Vel, existimatio.

c Nam si musicus fuerit grammaticus, aut ipse fuit factus grammaticus, aut eternum fuit aliquem grammaticum. Quod dicitur vel ex fabulosis & mendosis, vt Saturnus, vel ex communi consensu, vt ex alio nigri, vt pauper diues. musicus autē nec est natus grammaticus ex fabulosis, id enim est homines remouere ex communi consensu, cum ide sit eodem tempore musicus & grammaticus. Quemodo ergo occurrimus huic sophismati: dicendum non per se, sed per accidens fieri grammaticū musicum. accidit autem, qui homo sit grammaticus.

d Problema a thesi differt in angulis figurā. ratione suscepte.

e Problemata & theses in angulis figurā.

f Pœna dignum fuisse, supplicium fuisse affirmandi.

ἀμφισβητήσεως. οὐδὲ δὴ ὧν συλλογισμὸς ἢ ἀποδείξις, οὐδὲ ὧν λίαν πόρρω. τὰ μὲν γὰρ, οὐκ ἔχει ἀπορίαν· τὰ δὲ, πλείω ἢ κατὰ γυμναστικήν[a].

ne: sensu indigent. Neque igitur *de his disceptare oportet*, quorum in promptu est demonstratio, nec quorū *est* nimis remota: quoniam illa non habent dubitationem: hæc verò maiorem habent, quàm vt gymnasticæ [a] conuenire possint.

[a] Disceptationi dialecticæ, quæ exercitationis causâ instituitur.

De speciebus ratiocinationum, CAP. XII.

1 *Prothesis.* 2 *Expositio.* 3 *Collatio.*

Διωρισμένων δὲ τούτων, χρὴ διελέσθαι πόσα τὰ τῆς λόγων εἴδη τῆς διαλεκτικῆς. ¶ Ἔστι δὲ τὸ μὲν, ἐπαγωγὴ τὸ δὲ, συλλογισμός. καὶ συλλογισμὸς μὲν ἡ ὅξω, εἴρηται πρότερον[b]. ἐπαγωγὴ[c] δὲ ἡ ἀπὸ τῶν κατὰ μέρος τὸ καθόλου ἔφοδος. οἷον εἰ ἔστι κυβερνήτης ὁ ἐπιστάμενος, καὶ πρῶτος, καὶ ἰωλίσκος· καὶ ὅλως ἔστιν ὁ ἐπιστάμενος ἕκαστον ἀρίστως. ¶ Ἔστι δὴ ἡ μὲν ἐπαγωγὴ, πιθανωτέρα, καὶ σαφεστέρα, καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν γνωριμωτέρα, καὶ τοῖς πολλοῖς κοινή[d]. ὁ δὲ συλλογισμὸς, βιαστικώτερος, καὶ πρὸς τοὺς ἀντιλογικοὺς ἐνεργέστερος.

HIs autem definitis, distinguere oportet & *explicare* quot sint rationum dialecticarum genera. ¶ Est autem vna, *quæ* inductio altera, *quæ* syllogismus *nominatur*. Ac syllogismus quidem quid sit, dictum ante[b] fuit. Inductio[c] verò est progressio à singularibus ad vniuersale. veluti si sciens gubernator, est optimus, necnon auriga: omnino etiam & *vniuersaliter* sciens in quaque re est optimus. ¶ Est autē inductio aptior ad persuadendum, & apertior, & secūdum sensum notior, & multis communis[d]. syllogismus verò maiori vi vrget, & aduersus contradicentes est efficacior.

[b] Cap. 2.

[c] Vide 1. 2 Priorum Analyt. cap. 23.

[d] Quæ plerique vulgo vocantur.

De instrumentis inuentionis, CAP. XIII.

1 *Enumeratio.* 2 *Omnia quæ ad modo vocant ad eorum memoriam.*

Τὰ μὲν οὖν ἐξ ὧν, ἐκ τίνων εἰσὶ λόγοι, καὶ ἐξ ὧν, καθόλου πρότερον ἐμπροσθὲν εἴρηται, διωρίσθω. Τὰ δὲ ὄργανα, δι' ὧν δυνησόμεθα τοὺς συλλογισμοὺς, καὶ τοὺς ἐπαγωγὰς, λαβεῖν τίνα ἐστὶ τὰ τοιαῦτα. ἔστι μὲν, τὸ τὰς προτάσεις λαβεῖν. δεῖ δὲ τέσσαρ δὲ, τὸ πόσαχῶς ἕκαστον λέγεται, διωρισμένης

GEnera igitur circa quæ & ex quibus disputationes [a] *fiunt*, vt paulo ante[b] dictū fuit, definita sunto. Instrumenta verò, per quæ nobis copia supperet syllogismorū & inductionum, quatuor sunt. vnum *est*, propositiones sumere. secundum, quot modis quidque dicatur, posse di-

[a] Vel rationes.

[b] Cap. 4. & seq.

stinguere. tertium, differentias inuenire. quartum, similitudinis consideratio. ¶ Sed & horũ tria[a] sunt quodam modo propositiones. licet enim secundum vnum quodque eorum facere propositionem, veluti, eligendum esse, quod est honestum, vel quod est iucundum, vel quod est vtile. &, differre sensum à scientia: quòd qui hanc amisit, potest iterũ accipere[b]: illum verò non potest[c]. item, quam rationem habet salubre ad sanitatem, eandem habere quod firmam corporis constitutionem efficit, ad firmam constitutionem. est autem prima propositio, *ducta* ab iis quæ multis modis dicuntur: secunda à differentiis: tertia à similibus[d].

a Tria ex his: id est, eius quod multis modis dicitur, distinctio: differentiæ inuentio: similitudinis inspectio.

b Scientiam iterum comparare.

c Qui sensum amisit, non potest eum recuperare.

d Vel, similitudinis ratio.

τέλειν ἕξιν, τὸ τὰς διαφορὰς εὑρεῖν. τέταρτον δέ, τὸ τὴν ὁμοίου σκέψις. ¶ ἔστι δὲ ἕκαστον τινὰ τῶν τριῶν τοπικῶν, προτάσεις. ἔστι γὰρ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ποιῆσαι πρότασιν· οἷον ὅτι αἱρετὸν ἕξιν τὸ καλὸν, ἢ τὸ ἡδύ, ἢ τὸ συμφέρον. καὶ ὅτι διαφέρει αἴσθησις ἕξεως ἐπιστήμης· τῷ τὲν μὲν ἀποβαλόντι, δυνατὸν εἶναι πάλιν λαβεῖν[b]· τὴν δὲ, οὐ δυνατόν[c]. καὶ ὅτι ὁμοίως ἔχει τὸ ὑγιεινὸν πρὸς ὑγίειαν, καὶ τὸ εὐεκτικὸν πρὸς εὐεξίαν. ἔστι δὲ ἡ μὲν πρώτη πρότασις ἀπὸ τῶν πολλαχῶς λεγομένων. ἡ δὲ δευτέρα, ἀπὸ τῶν διαφορῶν· ἡ δὲ τρίτη, ἀπὸ τῶν ὁμοίων[d].

De propositionibus sumendis, CAP. XIV.

1 *De probabilibus, & in quæ sunt contraria probabilibus, & iis quæ præcepit aliquis artis tangunt.* 2 *De his quæ sunt similia probabilibus.* 3 *De iis quæ in omnibus aut plerisque vera sunt.* 4 *De præmiorum constribendo.* 5 *Diuisio in propositiones ethicas, physicas, & logicas.* 6 *& quomodo circa hæc versetur philosophus, vel dialecticus.* 7 *De vniuersalibus, & particularibus.*

PRopositiones igitur *tot modis* sunt eligendæ, quot modi positi sunt in definitione propositionis: *adeò vt* vel proponamus omnium opiniones vel plurimorum, vel sapientum: atque horum vel omnium, vel plurimorum, vel nobilissimorum: vel etiã cõtrarias probabilibus: & opiniones *illas* quæ secũdum artẽ *quampiam* sunt. Oportet autem contrarias probabilibus proponere secundũ contradictionem, vt sùprà dictum fuit. ¶ Vtile etiam est eas efficere eligendo nũ solùm eas quæ sunt probabiles, sed etiã eas quæ *sunt* his similes. veluti contrariorum eandem esse sensum, quia *est* eadem scientia. & nos videre recipientes quidpiam[g], non emitten-

1 Cap. 10.

f Cap. 10. part 3. & 5.

g Id est, species sensibiles.

Τὰς μὲν οὖν προτάσεις ἐκλεκτέον, ὅταχῆς διαιρεῖσθαι θέλῃ" πρότασιν, ἢ τὰς πάντων δόξας προσειλημμένον, ἢ τὰς τῶν πλείστων, ἢ τὰς τῶν σοφῶν· καὶ τούτων, ἢ πάντων, ἢ τῶν πλείστων, ἢ τῶν γνωριμωτάτων· ἢ καὶ τὰς ἐναντίας ταῖς φαινομέναις ἐνδόξοις, καὶ αὐτῶν ἁπάντων, καθάπερ εἴρηται πρότερον. ¶ Χρήσιμον δὲ, καὶ τὸ ποιεῖν αὐτὰς ἐκ παρασκευῆς μὴ μόνον τὰς οὔσας ἐνδόξους, ἀλλὰ καὶ τὰς ὁμοίας ταύταις. οἷον ὅτι τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ αἴσθησις, καὶ διὸ ἡ ἐπιστήμη. καὶ ὅτι ὁρῶμεν, εἰσδεχόμενοί τι τῶν ἐκ τοῦ

πάμπαντες· καὶ γὰρ ἂν δόξαι τῆς ἄλλων αἰσθήσεων ὠσαύτως. ἀκούομέν τε γὰρ εἰσδεχόμενοί τι καὶ οὐκ ἀπέμποντες, καὶ γευόμεθα, & ὀσμώμεθα ὡσαύτως. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλων[1]. ¶ Ἔτι ὅσα ἔοικε πάντων ἢ τῶν πλείστων φαίνεται[b], λητέον ὡς ἀρχὰς καὶ δοκοῦσιν θέσιν[c]. πᾶσι γὰρ οἱ μὴ σιωπῶντες, ἔοικε πως οὐχ οὕτως ἔχειν[d].

¶ Ἐκλέγειν δὲ χρὴ καὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων λόγων[e]. τὰς δὲ ἐγγραφὰς ποιεῖσθαι πρὸς ἑκάστου γένους ὑποτιθέντας χωρὶς, οἷον περὶ ἀγαθοῦ, ἢ περὶ ζώου· καὶ περὶ ἀγαθοῦ παντὸς ἀρξάμενον θατέρου τὸ τί ἐστι. Παρασημαίνεσθαι δὲ & τὰς ἐνδόξους δόξας, οἷον ὅτι Ἐμπεδοκλῆς τέτταρά φησι τῆς σωμάτων στοιχεῖα εἶναι. Δεῖ γὰρ καὶ τὸν τοῦτο πρὸς ἐρωτῶντα ἐνδόξου. ¶ Ἔστι δὲ (ὡς τύπῳ ἀφελεῖν) τῆς θεωρίας αἱ τῆς θεωρήματα μέρη τρία. αἱ μὲν γὰρ, ἠθικαὶ θεωρίαι εἰσὶν· αἱ δὲ, φυσικαί· αἱ δὲ, λογικαί. ἠθικαὶ μὲν οὖν αἱ τοιαῦται· εἰ πότερον δεῖ τοῖς γονεῦσι μᾶλλον πειθαρχεῖν, ἢ τοῖς νόμοις, ἐὰν διαφωνῶσι. λογικαὶ δὲ, οἷον πότερον τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη, ἢ οὔ. φυσικαὶ δὲ, εἰ πότερον ὁ κόσμος ἀΐδιος, ἢ οὔ. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ θεωρήματα. ὁποῖαι δ' ἕκαστα τῶν θεωριῶν[f], ὁρισμοὶ μὲν οὖν οὔπω δυνατὸν ἐκθέσθαι τῶν δὲ ἀρχῶν τῆς ἐπαγωγῆς συμβαίνει πειρατέον γεωρίζειν ἑκάστῳ αὐτῶν, καὶ τὰ θεωρήματα ἀφορίζεσθαι τῶν τοιούτων.

¶ Πρὸς μὲν οὖν φιλοσοφίαν, κατ' ἀλήθειαν οὖσαν αὐτῆς σκοπὸν τοιοῦτον. Διαλεκτικὸς δὲ πρὸς δόξαν.

tes: quia in aliis quoque sensibus itidem *res si habeat*. audimus enim recipientes quidpiam, non emittentes: atque eodem modo gustamus, & olfacimus. Similis est aliorum[1] ratio. ¶ Præterea[a] quæcumque in omnibus aut plurimis apparent[b], sumenda *sunt* quasi principia, & probabiles theses[c]. *hæc* enim concedunt, qui[d] non vident aliqua in re non ita habere[d]. ¶ Eligere etiam oportet ex rationibus[e] scriptis. Descriptiones autem faciendæ sunt de quoque genere seorsum sæpe posito, veluti de bono, vel de animali: de bono (*inquam*) omni, incipiendo à *quæstione* quid est. Annotandæ autem *sunt* & singulorum opiniones, veluti Empedoclem dicere quatuor esse corporum elementa. *facile* enim quispiam concesserit, quod à nobili aliquo *philosopho* dictum est.

¶ Sunt autem (vt typo complectar) propositionum & problematum partes tres. nam aliæ propositiones sunt ethicæ, aliæ physicæ, aliæ logicæ. Ethicæ *sunt* ciusmodi, veluti, vtrum oporteat parentibus parere potius quàm legibus, si discrepent. Logicæ autem, veluti, vtrum contrariorum *sit* eadem scientia, an non. Physicæ verò, veluti, *sitne* mundus æternus, necne. Similis est ratio problematum. Quales autem *sint* singulæ quas dixi[f], definitione explicare non facile est. sed eâ quæ *est* per inductionem confluctudine nitēdum *est*, vt earum quæque notæ fiant, ad prædicta exempla respiciendo. ¶ *Quod* igitur ad philosophiam *attinet*, secundum veritatē de his tractandū est dialecticè verò ad opinionē *& probabilitatem omnis disputatio dirigi debet.*

[1] Vel, cæterorum.

[a] Sensuum.

[b] Vt liberos &c. ligi à matribus.

[c] Positionis.

[d] Vt putā qui negāt alios matrem odisse liberos suos.

[e] Vel, disputationibus.

[f] Id est, propositiones ethicæ, vel physicæ, vel logicæ.

¶ Omnes porrò propositiones sumendæ sunt quàm maximè vniuersales: & ex vna[a] multæ[b] fieri debent. veluti, oppositorū eandem esse scientiam: deinde esse *eandem* contrariorum, & *eandem* relatorum. Eodem modo & hæ rursus diuidi debent, quandiu possunt diuidi: veluti *eandem esse scientiam* boni & mali, necnon albi & nigri, item frigidi & calidi. Similiter *fieri debet* etiam in aliis. ¶ De propositione igitur sufficiant quæ iam dicta sunt.

a Vniuersali. b Partic. dicen.

¶ Ἀναῖρεον δὲ ὅτι μάλιστα καθόλε 7
πάσας τὰς προτάσεις· καὶ τὴν
μίαν[a], πολλὰς[b] ποιητέον. οἷον ὅτι τῆς
αὐτῆς ἐπιστήμης ἐστὶ τὰ ἐναντία, καὶ
ὅτι τῶν πρός τι· καὶ ὅτι τῆς αὐτῆς. πάλιν δὲ ξόπον καὶ ταύτας
πάλιν διαιρετέον, ἕως ἂν ἐνδέχηται διαιρεῖν· οἷον ὅτι ἀγαθοῦ καὶ
κακοῦ, καὶ λευκοῦ καὶ μέλανος, [καὶ
ψυχροῦ καὶ θερμοῦ.] ὁμοίως δὲ καὶ 8
ἐπὶ τῶν ἄλλων. ¶ Περὶ μὲν οὖν
προτάσεως ἱκανὰ τὰ εἰρημένα.

De homonymis distinguendis, CAP. XV.

1 ¶ *Quomodo explicanda sit homonymia.* 2 ¶ *Quibus ex locis cognoscitur, an sit rebus homonymium.* 3 *An homonymia contrarij, quod etiam omnino distinguitur.* 4 *vel an distinguatur.* 5 *A contrario & defectu contrarij.* 6 *A medio & defectu medij.* 7 *A diuersitate mediorum.* 8 *A numero mediorum.* 9 *A principio & habitu.* 10 *A casibus.* 11 *A genere remoto.* 12 *A genere proximo.* 13 *A generibus contrariorum.* 14 *A definitione compositi:* 15 *qua expendenda est, ea intelligan an sit homonyma.* 16 *A comparatione.* 17 *A diuersitate generum, quorum sint differentia.* 18 *A differentia.* 19 *A differentia & specie.* 20 *Epilogus.*

QVot modis autem quidque dicatur, *etsi* tractãdum *est*, *vt* non solùm quæ alio *atque alio* modo dicuntur, sed etiam rationes eorum explicare conemur. exempli gratiâ, non solùm *explicari debet*, alio modo bonũ dici iustitiam, & fortitudinem: alio modo, quod ad firmã corporis constitutionem, & quod ad sanitatem efficiendam valet: sed *etiam* ea *dici bona*, quia cuiusdammodi sunt: hæc verò, quia sunt alicuius effectiua, non quòd ipsa cuiusdammodi sint. Itidémque in aliis *intelligi debet*. ¶ Vtrùm autem specie multis modis, an vno modo quidpiam dicatur, ex his videndũ *est*. ¶ Primùm considerare *oportet*, an cõtrarium multis modis dicatur, siue specie, siue etiam nomine distinguatur. quædam enim illico etiam nominibus differũt. Veluti acuto, in voce contrarũ *est* gra-

c Quia sunt quæ bonum quendam.

d Cõtrarium multis modis dicitur.

Τὸ δὲ ποσαχῶς, θεωρητέον· 1
πρῶτον μὲν μόνον ὅσα λέξει ἡθ'
ἕτερον ξόπον, ἀλλὰ καὶ τοῖς λόγοις
αὐτῶν πειρατέον διδόναι. εἰ μὲ 2
μόνον ὅτι ἀγαθὸν καὶ ἕτερον μὲν
ξόπον λέγεται δικαιοσύνη & ἀν-
δρεία, διαφέρειν δὲ & ὠφελεῖν· καὶ
ἕτερον: ἀλλ' ὅτι & τὰ μὲν, τοῦ αὐ-
τοῦ ποιά τινα ἐστί)· τὰ δέ, τοῦ ποιη-
τικά τινος, & οὐ τοῦ ποιὰ αὐτὰ τι-
νά ἐστί). ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλ-
λων. ¶ Πότερον δὲ πολλαχῶς, ἢ 3
μοναχῶς τοῦ εἴδει λέγεται, δεῖ τῶνδε θεωρεῖν. ¶ Πρῶτον μὲν οὖν ἐπὶ 4
ἐναντίου σκοπεῖν, εἰ πολλαχῶς λέ-
γεται, ἐαὶ τε τοῦ εἴδει, ἐαὶ τε & τοῦ
ὀνόματι διῃρῆσθαι. ἐνία γὰρ εὐθὺς & 5
τοῖς ὀνόμασιν ἕτερά ἐστιν. οἷον τοῦ
ὀξεῖ, ἐν φωνῇ μὲν ἐναντίον, τὸ βα-

e Quibus ex locis cognoscitur, an sit rebus homonymium.

f An homonymia contrarij, quod etiam omnino distinguitur.

g vel an distinguatur.

h A contrario & defectu contrarij.

ρύ· ἐν ὄξει δὲ, τὸ ἀμβλύ. ἔτι εἰ οὗτο τὸ ἐναντίον τῷ ὀξεῖ, πολλαχῶς λέγεται. εἰ δὲ τοῦτο, ἓξ τὸ ὀξύ. καθ' ἑκάτερον ὃ δ' αὐτὸν ἔσται ἓν ἔσται τὸ ἐναντίον. οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ ὀξὺ ἔσται τῷ ἀμβλεῖ καὶ βαρεῖ ἐναντίον, ἑκατέρῳ δὲ τὸ ὀξὺ ἐναντίον. πάλιν τῷ βαρεῖ, ἐν φωνῇ μὲν ἐναντίον τὸ ὀξύ· ἐν ὄγκῳ δὲ, τὸ κοῦφον. ὡς τε πολλαχῶς τὸ βαρὺ λέγεται, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐναντίον. ὁμοίως δὲ καὶ τῷ καλῷ, τῷ μὲν ἓν τὸ ζώῳ, τὸ αἰσχρόν· τῷ δὲ ἓν τῆς οἰκίας, τὸ μεγαληγορόν. ὥστε ὁμώνυμον τὸ καλόν. ¶ Ἔτι ἐνίων δὲ τοῖς μὲν ὀνόμασιν οὐδαμῶς διαφωνεῖ, τῷ δὲ εἴδει κατάδηλος ἐν αὐτοῖς εὐθέως ἡ διαφορά ἐστιν· οἷον ἓν τὸ λευκοῦ, καὶ τὸ μέλανος. φωνὴ γὰρ λευκὴ καὶ μέλαινα λέγεται· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ χρῶμα. τοῖς μὲν οὖν ὀνόμασιν οὐδὲν διαφωνεῖ. τῷ δὲ εἴδει κατάδηλος ἐν αὐτοῖς εὐθέως ἡ διαφορά. οὐ γὰρ ὁμοίως τὸ τε χρῶμα λευκὸν λέγεται, καὶ ἡ φωνή. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ διὰ τῆς αἰσθήσεως· τῇ μὲν γὰρ αὐτῇ τῷ εἴδει ἡ αὐτὴ αἴσθησις. τὸ δὲ λευκὸν τὸ ἓν τῆς φωνῆς, καὶ ἓν τὸ χρώματος, οὐ τῇ αὐτῇ αἰσθήσει κρινομεν· ἀλλὰ τὸ μὲν, ὄψει· τὸ δὲ, ἀκοῇ. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὀξὺ ἐν τοῖς, καὶ τὸ ἀμβλύ, ἐν χυμοῖς καὶ ἐν ὄγκοις· ἀλλὰ τὸ μὲν, ἁφῇ· τὸ δὲ, γεύσει. οὐδὲ γὰρ ταῦτα διαφωνεῖ τοῖς ὀνόμασιν, ὥτ' ἐπ' αὐτῷ, οὐτ' ἓν τῷ ἐναντίον. ἀμβλὺ γὰρ καὶ τὸ ἐναντίον ἑκατέρῳ.

¶ Ἔτι εἰ τῷ μὲν ἔστι τι ἐναντίον, τῷ δ' ἁπλῶς μηδέν· οἷον τῇ μὲν ἓν τὸ πιεῖν ἡδονῇ, ἡ ἓν τὸ διψῆν λύπη ἐναντίον· τῇ δ' ἓν τὸ

grave, in magnitudine obtusum. constat igitur contrarium acuto multis modis dici. quòd li hinc, etiam acutum *dicetur multis modis*: contrarium enim horum vtrique *a oppositum*, aliud *atque* a- *aliud* erit: quia non idem acutum, erit obtusò & graui contrarium: atqui vtrique acutum *est* contrarium. Rursum graui, in voce contrarium *est* acutũ, in magnitudine leue. quocirca graue multis modis dicitur, quãdoquidẽ etiã contrarium. Similiter pulchro quod *est* in animali, contrarium est turpe: ei verò quod *est* in domo, vitiosum. quare pulchrum *est verbum* homonymum. ¶ In quibusdam autem *contrariis* nulla est nominum differentia, sed specie statim apparet in eis differentia: vt in candido, & fusco. vox enim candida & fusca dicitur: similiter & color. nominibus igitur non differunt, sed specie statim apparet in eis differentia. non enim similiter ratiõe color candidus dicitur, & vox candida. hoc autem perspicuum *est* etiam ex sensu. eorum.n. quæ *sunt* eadem specie, idem *est* sensus. candidum verò, quod in voce, & *quod* in colore *est*, non eodem sensu iudicamus, sed alterum visu, alterum auditu. Similiter autem & acutum & obtusum in saporibus & in magnitudinibus, *non eodem sensu iudicamus*: sed alterum tactu, alterũ gustu. hæc enim nominibus nõ discrepant: *quia* nec in ipsis *est hæc differentia*, nec in contrariis. obtusum enim dicitur quod *est* contrarium vtrique. ¶ Præterea *a* [illegible] *dendi est*, sitne alteri aliquid contrarium, alteri nihil omnino. Vt luti voluptati quæ ex potu *percipitur*, contrarius est dolor qui ex siti *oritur*: ei verò *voluptati*,

quam ex eo capimus quòd intelligimus nō esse communē mēsuram dimetientis & lateris, nihil *est contrarium*: quare multis modis voluptas dicitur. Itē *verbo* Amare, secundum animum *accepto*, contrarium *est* Odisse: at secundum corporalē actionem *accepto*, nihil *est contrarium*. vnde constat, *verbum* Amare esse homonymum. ¶ [a]Præterea *spectari debent etiam* media: *utpe* an quorundā sit aliquod mediū, aliorū verò nihil. vel an sit quidem amborum mediū, non tamen idem. vt inter candidum & fuscum in coloribus pallidū, in voce verò nihil *est interiectum*. nisi fortè raucū *sit interiectum*, sicut quidam aiunt raucam vocem mediā esse. quare homonyma sunt candidū & fuscum. ¶ [b]Præterea *videndū est*, an aliorū plura media *sint*, aliorum vnum: vt in cādido & fusco *intelligere licet*. in coloribus enim multa sunt media: in voce verò vnum, *nempe* raucum. ¶ [c]Item in eo quod secundum contradictionem opponitur, considerandū est an multis modis dicatur. etenim si hoc multis modis dicatur, etiā ei oppositū multis modis dicetur. veluti non cernere, multis modis dicitur: vno, nō habere facultatē videndi: altero, nō vti facultate vidēdi. quòd si hoc multis modis dicitur: necesse *est* vt etiam cernere, multis modis dicatur. vtrique. n. *significationi verbi* nō cernere oppone tur aliquid: veluti illi, nō habere facultatē vidēdi, *opponetur* habere huic verò, nō vti facultate vidēdi, *opponetur* vti. ¶ [d]Præterea in iis quæ secundū priuationē & habitum dicuntur, considerare *oportet*. nam si vnum multis modis dicitur, etiā alterū. veluti si sentire multis modis dicitur, *id est* secundū animū, & secundū corpus: etiā sensu carere, dicetur multis mo-

a Et enim videndi facultas, alia ratione dicitur, & non videndi. Item quæ diuersa.

b Si aliorum plura sint media, aliorum vnum.

c In eo quod contradictionem habet, multis modis dicitur.

d Si habitus, vel priuatio multis modis dicitur.

θεωρεῖν ὅτι ἡ διάμεσος τῇ πλευρᾷ ἀσύμμετρος, οὐδέν. ὡς τῷ πλειοναχῶς ἡ ἡδονὴ λέγεται. ἢ τῷ μὲν καὶ τὸν δίκαιον φιλεῖν, τὸ μισεῖν, ἐναντίον· τῷ δὲ καὶ τὸ σωματικῷ ἐνέργειαν, οὐδέν. ὅλως οὖν ἔστι τὸ φιλεῖν ὁμώνυμον. ¶ Ἔτι δεῖ τῶν ἀπὸ μέσων, εἰ τῶν μὲν ἔστι τι ἀπὸ μέσου, τῶν δὲ μηδέν. ἢ εἰ ἀμφοῖν μὲν ἔστι, μὴ ταυτὸν δέ. οἷον λευκοῦ, καὶ μέλανος, ἐν χρώμασι μὲν τὸ φαιὸν, ἐν φωνῇ δὲ οὐδέν. ἢ εἰ ἀμφοῖν τὸ φαιόν, καθάπερ τινές φασι, τραχεῖα φωνὴ ἀπὸ μέσων ἐστί). ὡς δ' ὁμώνυμον τὸ λευκὸν, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μέλαν. ¶ Ἔτι εἰ τῶν μὲν, πλείω τὰ ἀπὸ μέσου τῶν δὲ, ἓν· καθάπερ ἔστι τὸ λευκοῦ, καὶ μέλανος. ἔστι μὲν γὰρ χρῶμά πων, πολλὰ τὰ ἀπὸ μέσου· ἔστι δὲ τῆς φωνῆς, ἓν τὸ τραχύ. ¶ Πάλιν ἔστι τῶν κατ' ἀντίφασιν αἱ πλειονάχως σκοπεῖν, εἰ πλειοναχῶς λέγεται. εἰ γὰρ τὸ πλειοναχῶς λέγεται, τὸ τούτῳ ἀντικείμενον πλειοναχῶς ῥηθήσεται. οἷον τὸ μὴ βλέπειν πλειοναχῶς λέγεται· ἢ γὰρ μὴ ἔχειν ὄψιν ἐπιτηδεῖον, τὸ μὴ ἐνεργεῖν τοῦτο ὄψιν. εἰ δὴ τὸ πλειοναχῶς λέγεται ἀναγκαῖον καὶ τὸ βλέπειν, πλειοναχῶς λέγεσθαι. ἐναντίωμα δὲ τὸ μὴ βλέπειν, αὐτικείσεται τι ἑκάστῳ τῶν μὴ ἔχειν ὄψιν, τὸ ἔχειν πρὸς μὲν τὸ ἐνεργεῖν τὴν ὄψιν, τὸ ἐνεργεῖν. ¶ Ἔτι ἐπὶ τῶν κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν λεγομένων, σκοπεῖν. εἰ γὰρ στερητικῶς πλειοναχῶς λέγεται, καὶ τὸ λοιπόν. οἷον εἰ τὸ ἀμαθαίνειν πλειοναχῶς λέγεται, κατά τε τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ σῶμα· καὶ τὸ ἀναμάθητον ἔσῃ, πλειοναχῶς ῥηθή-

1 πλειοναχῶς
2 ἡδονὴ
3 λέγεται
4 τῷ μὲν
5 τῷ δὲ
6 ἔστι
7 ἀπὸ μέσου
8 ἔστι
9 ἀντίφασιν
10 πλειοναχῶς
11 ἔστι
12 ἔστι
13 ἔστι
14 ἔστι
15 ἔστι
16 ἔστι
17 ἔστι
18 ἔστι
19 ἔστι
20 ἔστι
21 ἔστι
22 ἔστι
23 ἔστι
24 ἔστι
25 ἔστι
26 ἔστι
27 ἔστι
28 ἔστι
29 ἔστι
30 ἔστι
31 ἔστι
32 ἔστι
33 ἔστι
34 ἔστι
35 ἔστι
36 ἔστι
37 ἔστι
38 ἔστι
39 ἔστι
40 ἔστι
41 ἔστι
42 ἔστι
43 ἔστι
44 ἔστι
45 ἔστι
46 ἔστι
47 ἔστι
48 ἔστι
49 ἔστι
50 ἔστι
51 ἔστι
52 ἔστι
53 ἔστι
54 ἔστι
55 ἔστι
56 ἔστι
57 ἔστι
58 ἔστι
59 ἔστι
60 ἔστι
61 ἔστι
62 ἔστι
63 ἔστι
64 ἔστι
65 ἔστι
66 ἔστι
67 ἔστι
68 ἔστι
69 ἔστι
70 ἔστι
71 ἔστι
72 ἔστι
73 ἔστι
74 ἔστι
75 ἔστι
76 ἔστι
77 ἔστι
78 ἔστι
79 ἔστι
80 ἔστι
81 ἔστι
82 ἔστι
83 ἔστι
84 ἔστι
85 ἔστι
86 ἔστι
87 ἔστι
88 ἔστι
89 ἔστι
90 ἔστι
91 ἔστι
92 ἔστι
93 ἔστι
94 ἔστι
95 ἔστι
96 ἔστι
97 ἔστι
98 ἔστι
99 ἔστι
100 ἔστι
101 ἔστι
102 ἔστι
103 ἔστι
104 ἔστι
105 ἔστι
106 ἔστι
107 ἔστι
108 ἔστι
109 ἔστι
110 ἔστι
111 ἔστι
112 ἔστι
113 ἔστι
114 ἔστι
115 ἔστι
116 ἔστι
117 ἔστι
118 ἔστι
119 ἔστι
120 ἔστι
121 ἔστι
122 ἔστι
123 ἔστι
124 ἔστι
125 ἔστι
126 ἔστι
127 ἔστι
128 ἔστι
129 ἔστι
130 ἔστι
131 ἔστι
132 ἔστι
133 ἔστι
134 ἔστι
135 ἔστι
136 ἔστι
137 ἔστι
138 ἔστι
139 ἔστι
140 ἔστι
141 ἔστι
142 ἔστι
143 ἔστι
144 ἔστι
145 ἔστι
146 ἔστι
147 ἔστι
148 ἔστι
149 ἔστι
150 ἔστι
151 ἔστι
152 ἔστι
153 ἔστι
154 ἔστι
155 ἔστι
156 ἔστι
157 ἔστι
158 ἔστι
159 ἔστι
160 ἔστι
161 ἔστι
162 ἔστι
163 ἔστι
164 ἔστι
165 ἔστι
166 ἔστι
167 ἔστι
168 ἔστι
169 ἔστι
170 ἔστι
171 ἔστι
172 ἔστι
173 ἔστι
174 ἔστι
175 ἔστι
176 ἔστι
177 ἔστι
178 ἔστι
179 ἔστι
180 ἔστι
181 ἔστι
182 ἔστι
183 ἔστι
184 ἔστι
185 ἔστι
186 ἔστι
187 ἔστι
188 ἔστι
189 ἔστι
190 ἔστι
191 ἔστι
192 ἔστι
193 ἔστι
194 ἔστι
195 ἔστι
196 ἔστι
197 ἔστι
198 ἔστι
199 ἔστι
200 ἔστι
201 ἔστι
202 ἔστι
203 ἔστι
204 ἔστι
205 ἔστι
206 ἔστι
207 ἔστι
208 ἔστι
209 ἔστι
210 ἔστι
211 ἔστι
212 ἔστι
213 ἔστι
214 ἔστι
215 ἔστι
216 ἔστι
217 ἔστι
218 ἔστι
219 ἔστι
220 ἔστι
221 ἔστι
222 ἔστι
223 ἔστι
224 ἔστι
225 ἔστι
226 ἔστι
227 ἔστι
228 ἔστι
229 ἔστι
230 ἔστι
231 ἔστι
232 ἔστι
233 ἔστι
234 ἔστι
235 ἔστι
236 ἔστι
237 ἔστι
238 ἔστι
239 ἔστι
240 ἔστι
241 ἔστι
242 ἔστι
243 ἔστι
244 ἔστι
245 ἔστι
246 ἔστι
247 ἔστι
248 ἔστι
249 ἔστι
250 ἔστι
251 ἔστι
252 ἔστι
253 ἔστι
254 ἔστι
255 ἔστι
256 ἔστι
257 ἔστι
258 ἔστι
259 ἔστι
260 ἔστι
261 ἔστι
262 ἔστι
263 ἔστι
264 ἔστι
265 ἔστι
266 ἔστι
267 ἔστι
268 ἔστι
269 ἔστι
270 ἔστι
271 ἔστι
272 ἔστι
273 ἔστι
274 ἔστι
275 ἔστι
276 ἔστι
277 ἔστι
278 ἔστι
279 ἔστι
280 ἔστι
281 ἔστι
282 ἔστι
283 ἔστι
284 ἔστι
285 ἔστι
286 ἔστι
287 ἔστι
288 ἔστι
289 ἔστι
290 ἔστι
291 ἔστι
292 ἔστι
293 ἔστι
294 ἔστι
295 ἔστι
296 ἔστι
297 ἔστι
298 ἔστι
299 ἔστι
300 ἔστι
301 ἔστι
302 ἔστι
303 ἔστι
304 ἔστι
305 ἔστι
306 ἔστι
307 ἔστι
308 ἔστι
309 ἔστι
310 ἔστι
311 ἔστι
312 ἔστι
313 ἔστι
314 ἔστι
315 ἔστι
316 ἔστι
317 ἔστι
318 ἔστι
319 ἔστι
320 ἔστι
321 ἔστι
322 ἔστι
323 ἔστι
324 ἔστι
325 ἔστι
326 ἔστι
327 ἔστι
328 ἔστι
329 ἔστι
330 ἔστι
331 ἔστι
332 ἔστι
333 ἔστι
334 ἔστι
335 ἔστι
336 ἔστι
337 ἔστι
338 ἔστι
339 ἔστι
340 ἔστι
341 ἔστι
342 ἔστι
343 ἔστι
344 ἔστι
345 ἔστι
346 ἔστι
347 ἔστι
348 ἔστι
349 ἔστι
350 ἔστι
351 ἔστι
352 ἔστι
353 ἔστι
354 ἔστι
355 ἔστι
356 ἔστι
357 ἔστι
358 ἔστι
359 ἔστι
360 ἔστι
361 ἔστι
362 ἔστι
363 ἔστι
364 ἔστι
365 ἔστι
366 ἔστι
367 ἔστι
368 ἔστι
369 ἔστι
370 ἔστι
371 ἔστι
372 ἔστι
373 ἔστι
374 ἔστι
375 ἔστι
376 ἔστι
377 ἔστι
378 ἔστι
379 ἔστι
380 ἔστι
381 ἔστι
382 ἔστι
383 ἔστι
384 ἔστι
385 ἔστι
386 ἔστι
387 ἔστι
388 ἔστι
389 ἔστι
390 ἔστι
391 ἔστι
392 ἔστι
393 ἔστι
394 ἔστι
395 ἔστι
396 ἔστι
397 ἔστι
398 ἔστι
399 ἔστι
400 ἔστι
401 ἔστι
402 ἔστι
403 ἔστι
404 ἔστι
405 ἔστι
406 ἔστι
407 ἔστι
408 ἔστι
409 ἔστι
410 ἔστι
411 ἔστι
412 ἔστι
413 ἔστι
414 ἔστι
415 ἔστι
416 ἔστι
417 ἔστι
418 ἔστι
419 ἔστι
420 ἔστι
421 ἔστι
422 ἔστι
423 ἔστι
424 ἔστι
425 ἔστι
426 ἔστι
427 ἔστι
428 ἔστι
429 ἔστι
430 ἔστι
431 ἔστι
432 ἔστι
433 ἔστι
434 ἔστι
435 ἔστι
436 ἔστι
437 ἔστι
438 ἔστι
439 ἔστι
440 ἔστι
441 ἔστι
442 ἔστι
443 ἔστι
444 ἔστι
445 ἔστι
446 ἔστι
447 ἔστι
448 ἔστι
449 ἔστι
450 ἔστι
451 ἔστι
452 ἔστι
453 ἔστι
454 ἔστι
455 ἔστι
456 ἔστι
457 ἔστι
458 ἔστι
459 ἔστι
460 ἔστι
461 ἔστι
462 ἔστι
463 ἔστι
464 ἔστι
465 ἔστι
466 ἔστι
467 ἔστι
468 ἔστι
469 ἔστι
470 ἔστι
471 ἔστι
472 ἔστι
473 ἔστι
474 ἔστι
475 ἔστι
476 ἔστι
477 ἔστι
478 ἔστι
479 ἔστι
480 ἔστι
481 ἔστι
482 ἔστι
483 ἔστι
484 ἔστι
485 ἔστι
486 ἔστι
487 ἔστι
488 ἔστι
489 ἔστι
490 ἔστι
491 ἔστι
492 ἔστι
493 ἔστι
494 ἔστι
495 ἔστι
496 ἔστι
497 ἔστι
498 ἔστι
499 ἔστι
500 ἔστι
501 ἔστι
502 ἔστι
503 ἔστι
504 ἔστι
505 ἔστι
506 ἔστι
507 ἔστι
508 ἔστι
509 ἔστι
510 ἔστι
511 ἔστι
512 ἔστι
513 ἔστι
514 ἔστι
515 ἔστι
516 ἔστι
517 ἔστι
518 ἔστι
519 ἔστι
520 ἔστι
521 ἔστι
522 ἔστι
523 ἔστι
524 ἔστι
525 ἔστι
526 ἔστι
527 ἔστι
528 ἔστι
529 ἔστι
530 ἔστι
531 ἔστι
532 ἔστι
533 ἔστι
534 ἔστι
535 ἔστι
536 ἔστι
537 ἔστι
538 ἔστι
539 ἔστι
540 ἔστι
541 ἔστι
542 ἔστι
543 ἔστι
544 ἔστι
545 ἔστι
546 ἔστι
547 ἔστι
548 ἔστι
549 ἔστι
550 ἔστι
551 ἔστι
552 ἔστι
553 ἔστι
554 ἔστι
555 ἔστι
556 ἔστι
557 ἔστι
558 ἔστι
559 ἔστι
560 ἔστι
561 ἔστι
562 ἔστι
563 ἔστι
564 ἔστι
565 ἔστι
566 ἔστι
567 ἔστι
568 ἔστι
569 ἔστι
570 ἔστι
571 ἔστι
572 ἔστι
573 ἔστι
574 ἔστι
575 ἔστι
576 ἔστι
577 ἔστι
578 ἔστι
579 ἔστι
580 ἔστι
581 ἔστι
582 ἔστι
583 ἔστι
584 ἔστι
585 ἔστι
586 ἔστι
587 ἔστι
588 ἔστι
589 ἔστι
590 ἔστι
591 ἔστι
592 ἔστι
593 ἔστι
594 ἔστι
595 ἔστι
596 ἔστι
597 ἔστι
598 ἔστι
599 ἔστι
600 ἔστι
601 ἔστι
602 ἔστι
603 ἔστι
604 ἔστι
605 ἔστι
606 ἔστι
607 ἔστι
608 ἔστι
609 ἔστι
610 ἔστι
611 ἔστι
612 ἔστι
613 ἔστι
614 ἔστι
615 ἔστι
616 ἔστι
617 ἔστι
618 ἔστι
619 ἔστι
620 ἔστι
621 ἔστι
622 ἔστι
623 ἔστι
624 ἔστι
625 ἔστι
626 ἔστι
627 ἔστι
628 ἔστι
629 ἔστι
630 ἔστι
631 ἔστι
632 ἔστι
633 ἔστι
634 ἔστι
635 ἔστι
636 ἔστι
637 ἔστι
638 ἔστι
639 ἔστι
640 ἔστι
641 ἔστι
642 ἔστι
643 ἔστι
644 ἔστι
645 ἔστι
646 ἔστι
647 ἔστι
648 ἔστι
649 ἔστι
650 ἔστι
651 ἔστι
652 ἔστι
653 ἔστι
654 ἔστι
655 ἔστι
656 ἔστι
657 ἔστι
658 ἔστι
659 ἔστι
660 ἔστι
661 ἔστι
662 ἔστι
663 ἔστι
664 ἔστι
665 ἔστι
666 ἔστι
667 ἔστι
668 ἔστι
669 ἔστι
670 ἔστι
671 ἔστι
672 ἔστι
673 ἔστι
674 ἔστι
675 ἔστι
676 ἔστι
677 ἔστι
678 ἔστι
679 ἔστι
680 ἔστι
681 ἔστι
682 ἔστι
683 ἔστι
684 ἔστι
685 ἔστι
686 ἔστι
687 ἔστι
688 ἔστι
689 ἔστι
690 ἔστι
691 ἔστι
692 ἔστι
693 ἔστι
694 ἔστι
695 ἔστι
696 ἔστι
697 ἔστι
698 ἔστι
699 ἔστι
700 ἔστι
701 ἔστι
702 ἔστι
703 ἔστι
704 ἔστι
705 ἔστι
706 ἔστι
707 ἔστι
708 ἔστι
709 ἔστι
710 ἔστι
711 ἔστι
712 ἔστι
713 ἔστι
714 ἔστι
715 ἔστι
716 ἔστι
717 ἔστι
718 ἔστι
719 ἔστι
720 ἔστι
721 ἔστι
722 ἔστι
723 ἔστι
724 ἔστι
725 ἔστι
726 ἔστι
727 ἔστι
728 ἔστι
729 ἔστι
730 ἔστι
731 ἔστι
732 ἔστι
733 ἔστι
734 ἔστι
735 ἔστι
736 ἔστι
737 ἔστι
738 ἔστι
739 ἔστι
740 ἔστι
741 ἔστι
742 ἔστι
743 ἔστι
744 ἔστι
745 ἔστι
746 ἔστι
747 ἔστι
748 ἔστι
749 ἔστι
750 ἔστι
751 ἔστι
752 ἔστι
753 ἔστι
754 ἔστι
755 ἔστι
756 ἔστι
757 ἔστι
758 ἔστι
759 ἔστι
760 ἔστι
761 ἔστι
762 ἔστι
763 ἔστι
764 ἔστι
765 ἔστι
766 ἔστι
767 ἔστι
768 ἔστι
769 ἔστι
770 ἔστι
771 ἔστι
772 ἔστι
773 ἔστι
774 ἔστι
775 ἔστι
776 ἔστι
777 ἔστι
778 ἔστι
779 ἔστι
780 ἔστι
781 ἔστι
782 ἔστι
783 ἔστι
784 ἔστι
785 ἔστι
786 ἔστι
787 ἔστι
788 ἔστι
789 ἔστι
790 ἔστι
791 ἔστι
792 ἔστι
793 ἔστι
794 ἔστι
795 ἔστι
796 ἔστι
797 ἔστι
798 ἔστι
799 ἔστι
800 ἔστι
801 ἔστι
802 ἔστι
803 ἔστι
804 ἔστι
805 ἔστι
806 ἔστι
807 ἔστι
808 ἔστι
809 ἔστι
810 ἔστι
811 ἔστι
812 ἔστι
813 ἔστι
814 ἔστι
815 ἔστι
816 ἔστι
817 ἔστι
818 ἔστι
819 ἔστι
820 ἔστι
821 ἔστι
822 ἔστι
823 ἔστι
824 ἔστι
825 ἔστι
826 ἔστι
827 ἔστι
828 ἔστι
829 ἔστι
830 ἔστι
831 ἔστι
832 ἔστι
833 ἔστι
834 ἔστι
835 ἔστι
836 ἔστι
837 ἔστι
838 ἔστι
839 ἔστι
840 ἔστι
841 ἔστι
842 ἔστι
843 ἔστι
844 ἔστι
845 ἔστι
846 ἔστι
847 ἔστι
848 ἔστι
849 ἔστι
850 ἔστι
851 ἔστι
852 ἔστι
853 ἔστι
854 ἔστι
855 ἔστι
856 ἔστι
857 ἔστι
858 ἔστι
859 ἔστι
860 ἔστι
861 ἔστι
862 ἔστι
863 ἔστι
864 ἔστι
865 ἔστι
866 ἔστι
867 ἔστι
868 ἔστι
869 ἔστι
870 ἔστι
871 ἔστι
872 ἔστι
873 ἔστι
874 ἔστι
875 ἔστι
876 ἔστι
877 ἔστι
878 ἔστι
879 ἔστι
880 ἔστι
881 ἔστι
882 ἔστι
883 ἔστι
884 ἔστι
885 ἔστι
886 ἔστι
887 ἔστι
888 ἔστι
889 ἔστι
890 ἔστι
891 ἔστι
892 ἔστι
893 ἔστι
894 ἔστι
895 ἔστι
896 ἔστι
897 ἔστι
898 ἔστι
899 ἔστι
900 ἔστι
901 ἔστι
902 ἔστι
903 ἔστι
904 ἔστι
905 ἔστι
906 ἔστι
907 ἔστι
908 ἔστι
909 ἔστι
910 ἔστι
911 ἔστι
912 ἔστι
913 ἔστι
914 ἔστι
915 ἔστι
916 ἔστι
917 ἔστι
918 ἔστι
919 ἔστι
920 ἔστι
921 ἔστι
922 ἔστι
923 ἔστι
924 ἔστι
925 ἔστι
926 ἔστι
927 ἔστι
928 ἔστι
929 ἔστι
930 ἔστι
931 ἔστι
932 ἔστι
933 ἔστι
934 ἔστι
935 ἔστι
936 ἔστι
937 ἔστι
938 ἔστι
939 ἔστι
940 ἔστι
941 ἔστι
942 ἔστι
943 ἔστι
944 ἔστι
945 ἔστι
946 ἔστι
947 ἔστι
948 ἔστι
949 ἔστι
950 ἔστι
951 ἔστι
952 ἔστι
953 ἔστι
954 ἔστι
955 ἔστι
956 ἔστι
957 ἔστι
958 ἔστι
959 ἔστι
960 ἔστι
961 ἔστι
962 ἔστι
963 ἔστι
964 ἔστι
965 ἔστι
966 ἔστι
967 ἔστι
968 ἔστι
969 ἔστι
970 ἔστι
971 ἔστι
972 ἔστι
973 ἔστι
974 ἔστι
975 ἔστι
976 ἔστι
977 ἔστι
978 ἔστι
979 ἔστι
980 ἔστι
981 ἔστι
982 ἔστι
983 ἔστι
984 ἔστι
985 ἔστι
986 ἔστι
987 ἔστι
988 ἔστι
989 ἔστι
990 ἔστι
991 ἔστι
992 ἔστι
993 ἔστι
994 ἔστι
995 ἔστι
996 ἔστι
997 ἔστι
998 ἔστι
999 ἔστι
1000 ἔστι

σιται κατὰ τὸ τὴν ψυχὴν, καὶ κ̓ τὸ σῶμα. ὅτι δὲ κ̓ ἕτερον κ̓ ἐξ ἀνάγκης τὰ τοιαῦτα λεγόμενα, δῆλον· ἐπειδὴ πέφυκεν ἑκατέραν τὴν μοῦσικὴν ἕξιν τὴν ζῶσαν, ἔν κ̓ τὴν ψυχὴν, κ̓ κ̓ τὸ σῶμα. ¶ Ἔτι σ̓ ἐπὶ τῆς πλείονας ὀνησικτέον εἰ τὸ δίκαιος πλεοναχῶς λέγεται· ἔν τὸ δίκαιον, πλεοναχῶς ἐνδέσται. καθ' ἑκάτερον γὰρ τὸ δίκαιον ἔσται δίκαιον. οἷον εἰ τὸ δικαίως λέγεται, τὸ μὲν κατὰ τὴν ἑαυτὸν γνώμην κρῖναι, καὶ τὸ ὡς δεῖ· ὁμοίως καὶ τὸ δίκαιον. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ τὸ ὑγιεινὸν πολλαχῶς [λέγεται,] κ̓ τὸ ὑγιεινῶς πλεοναχῶς [ἐνδέσται.] οἷον εἰ ὑγιεινὸν λέγεται, τὸ μὲν ὑγιείας ποιητικὸν, τὸ δὲ φυλακτικὸν, τὸ δὲ σημαντικόν· ἔν τὸ ὑγιεινῶς, ἢ ποιητικῶς, ἢ φυλακτικῶς, ἢ σημαντικῶς ἐνδέσται. ὁμοίως δὲ κ̓ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅταν αὐτὸ πλεοναχῶς λέγηται, καὶ ἡ πίστις ἡ ἀπ' αὐτοῦ πλεοναχῶς ἐνδέσται· κ̓ εἰ ἡ πίστις, κ̓ αὐτό. ¶ Σκοπεῖν δ̓ δεῖ κ̓ τὰ γένη τῶν κ̓ τεθέντων κατηγορεῖν, εἰ ταὐτὰ ἔχει ἅπασιν. εἰ δὲ μὴ ταυτά, δῆλον ὅτι ὁμώνυμον τὸ λεγόμενον. ἔστι τὸ ἀγαθὸν, ἐν ἐδέσματι μὲν, τὸ ποιητικὸν ἡδονῆς· ἐν ἰατρικῇ δέ, τὸ ποιητικὸν ὑγιείας· ὅτι δὲ ψυχῆς, τὸ πειθαρχεῖν, οἷον σωφροσύνη, ἢ ἀνδρίαν, ἢ δικαιοσύνην. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου. σημαίνει δὲ τὸ ἁπλῶς, οἷον τὸ ἐν τῷ καιρῷ ἀγαθὸν· ἀγαθὸν γὰρ λέγεται τὸ ἐν τῷ καιρῷ· πολλάκις δὲ τὸ ποσὸν, οἷον τὸ ἔστι τὸ μεῖζον λέγεται γὰρ κ̓ τὸ μέγιστον, ἀγαθόν. ὥστε ὁμώνυμον τὸ ἀγαθόν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ λιθικὸν, τύ, vt moderatū. quocirca bonū est *verbū* homonymū. Itidē cādidum

dis, *id est* & secūdum animam & secundum corpus. Secūdum priuationem autē & habitū opponea quæ nunc dixi, perspicuū *est*: quia naturā comparatum est, vt animalia vtrumque sensum habeāt, *id est* & secūdum animam. & secundum corpus. ¶ Præterea in casibus *hoc* considerandum *est*. Nam si iustè multis modis dicitur, etiam iustum multis modis dicetur: quia secundum vtrūque *eorum quæ* iuste *fiunt*, iustum est. veluti si iustè dicitur & ex sententia sua iudicare, & vt oportet: similiter etiā iustū *hoc duobus modis dicetur*. Itidemq; si salubre multis modis dicitur, etiam salubriter multis modis dicetur. veluti si salubre dicitur quod sanitatis efficiendæ, quod conseruandæ, quod indicandæ vim habet: etiam salubriter dicetur vel accommodatè ad efficiēdam, vel ad conseruandam, vel ad significādam sanitatem. Ac similiter in ceteris, quando ipsum *nomē* multis modis dicitur, etiam casus ab eo *ductus* multis modis dicetur: & vetò si casus *multis modis dicatur*, etiā ipsum *nomē multis modis dicetur*. ¶ Spectare etiā oportet genera categoriarū quæ nomini conueniunt, an eadem sint in omnibus nisi enim *sint* eadē: perspicuum *est*, homonymum esse id quod dicitur. Veluti bonum in cibis *est*, quod est effectiuum voluptatis: in medicina, quod est effectiuum sanitatis: in anima, qualem esse, vt temperatam, vel fortem, vel iustam: similiterque in homine. interdum verò Quādo. vt bonum quod *pulsum est* in occasione: bonum enim dicitur, quod in tempore fit. sæpe autē *bonū dicitur*, quod est quan-

a Si nomen plures casus (Græci vel rudiores grammatici nomen vocant) tot casus quot & nomen multos habebit.

b Διπτώσεις.

c Oppōtune. vel ante quam oportet.

in corpore *est* color: in voce, quod facile exaudiri potest. Eadem est ratio acuti: quia non eodem modo in omnibus idem dicitur. vox enim *est* acuta, quæ *est* celer, vt aiunt musici qui circa numeros versantur: angulus verò acutus *est* minor recto: at machæra autem, quæ acutum angulum[a] habet. ¶ [b]Considerare etiam oportet genera eorum quæ sub eodē nomine *continentur*, an sit diuersa nec subalterna. vt ἵππος dicitur & animal & vas: diuersa enim *est* horum definitio ad illud nomen *accommodata*. alterum enim, tale quoddam animal dicetur: alterum, tale quoddam vas. Quòd si genera sint subalterna, non *est* ne cesse diuersas definitiones esse. vt eorui & animal & aais genus est. cùm igitur dicimus coruum esse auem, dicimus quoque eum esse tale quoddam animal. quapropter ambo genera[c] ei[d] attribuuntur[e]. similiter etiam cùm dicimus coruum *esse* animal alatum bipes, dicimus eum esse auem: ergo sic quoque ambo genera eorum attribuuntur, nec eorum definitio[f]. in generibus autem non subalternis hoc non contingit. neque enim cùm vas dicimus, animal dicimus: neque cùm animal, vas. ¶ [g]Considerare autem oportet non solùm in eo quod propositum est, an *sint* diuersa genera nec subalterna, sed etiam in contrario. nam si contrarium multis modis dicitur: manifestum *est*, etiā id quod propositum fuit, multis modis dici. ¶ [h]Vtile *est* etiā ad compositi definitionem respicere, veluti candidi corporis, & candidæ vocis. sublato enim eo quod *est* propriū[i], oportet eandē definitionē[k] manere. hoc verò nō accidit in homonymis, vt in iisque

a Acutum dicit de machæra quod acutum angulum facit diuersum.

b Genera contrariorum diuersa esse.

c Animal & vas.

d Coruo.

e Duo genera animalis & vasis attribuuntur.

f Vasis & animalis, & aais definitio dicitur de coruo.

g Contrarium multis modis dicitur.

h De compositi definitione.

i Vt corporis & vocis.

k Vt candidi.

ἐστὶ σώματος ἰδεῖν, χροιᾶς· ἐπὶ δὲ φωνῆς, τὸ εὖ κοῦσαι· τὸ ὀξὺ πολυσήμως ἢ ℂ τὸ ὀξύ· οὐ γὰρ ὡσαύτως ἐπὶ πάντων τὸ αὐτὸ λέγεται). φωνὴ μὲν γὰρ ὀξεῖα, ἢ τάχεῖα, καθάπερ φασὶν οἱ περὶ μέτρα μουσικοί· γωνία δὲ ὀξεῖα, ἢ ἐλάττων ὀρθῆς· μάχαιρα δὲ ὀξεῖα, ἢ ὀξυγώνιος. ¶ Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ τὰ γένη ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, εἰ ἕτερα καὶ μὴ ὑπάλληλα· οἷον ἵππος, τό, τε ζῷον, ℂ τὸ σκεῦος. ἕτερα γάρ ἐστιν ὁ κατὰ τοῦτο μὲν λόγος αὐτῶν ζῷον γάρ, ζῷον ὁποῖόν τι ἐπιτήδειον· τὸ δὲ, σκεῦος ὁποῖόν τι. εἰ δὲ ὑπάλληλα τὰ γένη ἦ, οὐκ ἀνάγκη ἑτέρους τοὺς λόγους εἶναι. οἷον ἔστι κόραξ, τὸ ζῷον, καὶ τὸ ὄρνεον· ἔστιν γάρ, ὅταν οὕτω λέγωμεν τὸν κόρακα ὄρνεον εἶναι, καὶ ζῷον τοιόνδε τι μέλαν· ἢ αὖ πάλιν ὅτι ἀμφότερα τὰ γένη κατηγορεῖται· ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ζῷον πτηνὸν δίπουν τὸν κόρακα λέγωμεν, ὄρνεον αὖ τοῦτο φῶμεν· καὶ οὕτως οὐδὲν ἀμφότερα τὰ γένη κατηγορεῖται κατὰ τοῦ κόρακος, καὶ ὁ λόγος οὐδέν. ὅτι δὲ τὰ μὴ ὑπάλληλα γένη, οὐ συμβαίνει τοῦτο. οὔτε γὰρ ὅταν σκεῦος λέγωμεν, ζῷον λέγομεν· οὔθ' ὅταν ζῷον, σκεῦος. ¶ Σκοπεῖν δὲ μὴ μόνον ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἰ ἕτερα τὰ γένη μὴ ὑπάλληλα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου. εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον πολλαχῶς λέγεται, δῆλον ὅτι καὶ τὸ προκείμενον. ¶ Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ὅλῃ τὸν ὁρισμὸν βλέπειν, τὸν ἐπὶ τοῦ συνθέτου σώματος γινόμενον, οἷον λευκοῦ σώματος, καὶ λευκῆς φωνῆς· ἀφαιρεθέντος γὰρ τοῦ ἰδίου[i], τὸν αὐτὸν δεῖ λόγον[k] λειπεσθαι. τοῦτο δ' οὐ συμβαίνει ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων. οἷον ἔστι τῷ

κωὶ ὑγιεινόν. τὸ μὲν γὰρ, ἔστι σῶμα τοιοῦδε χρῶμα ἔχον τὸ ἡ, φωνὴ δύηποος. ἀφαιρεθέντος οὖν τοῦ σώματος, καὶ τῆς φωνῆς, οὐ ταυτὸν ἐν ἑκατέρῳ τὸ λειπόμενον. ἔοικε δὲ γε, εἴπερ συνάπτομεν ἐκ τοῦ λόγου, τὸ ἐφ' ἑκατέρου λεγόμενον εἶναι ταυτόν. ¶ Πολλάκις δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς λόγοις λαμβάνει ἀφορμὰς ὁ ψευδόμενος· τὸ ὁμώνυμον. διὸ δεῖ καὶ ἐπὶ τὸν λόγον σκοπεῖν. οἷον ἐάν τις τὸ σημαντικὸν, καὶ τὸ ποιητικὸν ὑγιείας, τὸ συμβάλλεσθαι ἔχον πρὸς ὑγίειαν φῇ εἶναι· ὅτι λοιπόν ἐστιν, ἀλλ' ὑπομενέτω τι τὸ συμβάλλεσθαι καὶ ἐκεῖνο εἶναι· οἷον εἰ τὸ μὲν, τοῦ ποιοῦντος ἐστὶ, ὡς τὸ ποιεῖν ὑγίειαν· τὸ δὲ, τοῦ πάσχοντος ἐστὶ), οἷον σημαίνειν ποίαν τινὰ ἕξιν. ¶ Ἔτι εἰ μὴ συμβλητὰ κατὰ τὸ μᾶλλον, ἢ ὁμοίως· οἷον λαδνὴ φωνὴ, καὶ λαδνὸν ἱμάτιον· καὶ ὀξεῖα χυμὸς, καὶ ὀξεῖα φωνή. ταυτὰ γὰρ οὐ λέγεται λαδνὰ, ἢ ὀξέα, οὐτε μᾶλλον οὐτε ὁμοίως. ὥστε ὁμώνυμον τὸ ὀξύ, καὶ τὸ λαδνόν. τὰ γὰρ συνάπτομεν πῶν συμβλητὰ ἢ γὰρ ὁμοίως ἐνδέχονται, ἢ μᾶλλον θάτερον. ¶ Ἔτι δὲ τὰ ἑτερογενῆ, καὶ μὴ ὑπαλλήλα τοῦτο μάλιστα, ἑτερα τῷ εἴδει καὶ αἱ ἀφορμαὶ, οἷον ζῴου, καὶ ἐπιστήμης· ἑτερα γὰρ τούτων αἱ ἀφορμαὶ, σκοπεῖν· εἰ τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα· ἑτερον γὰρ ἂν μὴ ὑπαλλήλα ἀφορμὴ ἔστιν. οἷον τὸ ὀξὺ, φωνῆς καὶ ὀργανικῆς· διαφέρει γὰρ φωνὴ φωνῆς τῷ ὀξεῖα εἶναι). ὁμοίως δὲ καὶ ὄγκος ὀργανικῆς· ὥστε ὁμώνυμον τὸ ὀξύ· ἑτερον γὰρ ἀφορῶν ἐστὶν ὑπαλλήλα διαφορὰ εἶναι. ¶ Πάλιν εἰ ὡσαύτως τῷ ὑπὸ τὸ

nunc dixi. illud enim. *si desinatur*, erit corpus tale in colorem habens: hoc autem, vox quæ facile exanditur. sublato igitur corpore & voce, non idem *est* in vtraque *desinatione* quod relinquitur. atqui oportebat, si candidum erat verbum ſynonymũ, idem esse quod in vtraque *desinatione* dicitur. ¶ Sæpe etiam in definitionibus latet cõsequens homonymia. idcirco definitio quoque consideranda est, veluti si quis significationum & effectiuum sanitatis, esse dicat quod ſymmetros affectum est ad ſanitatem: non *est* desistendum, sed considerandum quid in vtroq; vocauerit ſymmetros: veluti si alterum *sanitatem* vocauerit, quia tale est, vt efficiat sanitatem: alterum verò, quia tale est vt habeat qualis sit habitus. ¶ Præterea *videndum est*, an conferri nequeant ex maiori, vel similitudine: vox candida, & candidem vestimẽtum: item acutus sapor, & acuta vox. hæc enim nec similiter dicuntur candida vel acuta, neque alterum magis *altero*. quapropter & acutum & candidum *est verbum* homonymum. omne enim ſynonymum est comparabile: quia vel similiter dicetur, vel alterũ magis alterũ. ¶ Quia verò diuersorum generũ, quorum alterũ sub altero non collocatur, diuersæ specie differentiæ *sunt* (veluti animalis, & scientiæ: diuersæ. n. sunt horũ differẽtiæ) cõsiderare *oportet*, an ea quæ sub eodẽ nomine *existunt*, diuersorũ generum non subalternorũ differentiæ sint. vt acutum *est differentia* vocis & magnitudinis. differt. n. vox à voce, quod acutabit: ac similiter magnitudo à magni

a Homonymi est eorum nomen quidem est eiusdem, sed nomina sunt diuersa.

b Alibi dixit sanitatem esse symmetriam.

c Si res significata non eadem, nec vox.

d Vide cap. 1. Cap. 9. 10.

e Vide cap. 1.

f Duo diuersa de eadem dici non possunt.

tudine. quare acutũ *est verbũ* homonymum: quia sunt hæ differẽtiæ diuersorũ generũ nõ subalternorũ. ¶ Rursus *videndũ est*, an eorũ quę sub

codē nomine *continentur*, diuersæ *sint* differētiæ: vt chromatis[a] quod est in corporibus. & quod est in melodiis. eius enim quod est in corporibus, *differētiæ sunt* segregatiuum & cōgregatiuum vilus[b]. eius verò quod est in melodiis, non sunt eædem differentiæ. quare chroma est verbū homonymum: quoniam earundem rerum eædem sunt differentiæ.

¶ Præterea quia species nulli[c] est differentia: (homo enim & bos non est differentia, & vtrūque est species) cōsiderare oportet, an eorum quæ sub codē nomine cōtinentur, alterū sit species, alterum differentia. vt eandidum quod est in corpore, est species coloris. quod verò est in voce, *est* differentia: differt enim vox à voce, quòd candida sit.

¶ Quæ igitur multis modis dicuntur, ex his & talibus[d] considerāda sunt.

a Chroma Græcis significat colorem, qui est in corpore, nam chroa Græcis & Latinis idem sonat. Græci verò circulo vtuntur maiori, nos minori. nam omnes tria tantum genera, chroia, chroma, diagramma de quibus vide Boet. lib. 2. de musica, cap. 20. Chroma igitur Græcis est verbum homonymum. pari ratione color Latinis est verbum homonymum, quod significat colorē corporis aeredēmtem, & colorem rhetoricum.

b Num alborū hæc vim denigrandi vitiandi congregandi &c.

c *A differētia & genere.*

d Talibus, id est cæteris cōsiderandis, si forte aliis nobis hæc à quoquam mutuantur, & superioribus adiungātur. atque enim assimilat Arist. ea omnia locos communes, nec ea libris nullos attribuit.

De differentiis inueniendis, Cap. XVI.

1 *De iis quæ sunt in eodem genere.* 2 *De diuersis generibus quorum,* 3 *aut long' disiunctis.*

MVltas verò in eisdem generibus differentias contemplari oportet: veluti quid interfit inter iustitiam & fortitudinem, & inter prudentiam & temperantiam. hæc enim omnia sunt ex codē genere, *nempe* virtute. ¶ Item in diuersis generibus, inter quæ nō est permagna distantia, velati quid interfit inter sensum & scientiam. ¶ Nam in iis quæ lōgè *à se inuicē* distāt[e], differentiæ sunt omnino conspicuæ[f].

Τὰς δ' ἐν τοῖς αὐτοῖς γένεσι τὰς διαφορὰς ἐν αὐτοῖς δεῖ θεωρεῖν τὰς πρὸς ἀλλήλας. οἷον τί διαφέρει δικαιοσύνη καὶ ἀνδρία, καὶ φρόνησις καὶ σωφροσύνη· ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἐν τῷ αὐτῷ γένους ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. ¶ Καὶ ἐξ ἄλλου πρὸς ἄλλο, σμικρὸν πολλοῦ διεστηκότων οἷον τί διαφέρει αἴσθησις ἐπιστήμης. ¶ Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν πολὺ διεστηκότων, καταφανῶς ἅπαντ' ἐστὶν ἀντικείμενα.

a Quæ maxime distāre inter se videntur.

e Euclid. per se apertum. adeo vt eum & opus vllo interpretante.

De similitudine considerāda, Cap. XVII.

1 ¶ *De diuersis generibus. De similitudine quæ explicatur per particulam* ὡς, 2 *aut per participium* ὤν, 3 *In quibus essentialis inquirenda sit.* 4 ¶ *De iis quæ sunt in eodem genere.*

1 Τὴν ὁμοιότητα σκεπτέον δὲ καὶ τ
ἐν τοῖς ἐπὶ ἑτέρους γένη, ὡς ἔστι
τοῦτο πρὸς ἕτερόν τι, οὕτως ἄλλο
πρὸς ἄλλο. εἰ δέ, ὡς ἐπίστημη πρὸς
ἐπιστητόν, οὕτως αἴσθησις πρὸς αἰ-
2 σθητόν. ¶ Καὶ ὡς ἕτερον εἰ ἑτέρου
τινί, οὕτως ἄλλο ἐν ἄλλῳ. εἰ δὲ ὡς ὄ-
ψις ἐν ὀφθαλμῷ, τοιοῦτόν τι καὶ τὴν ψυχὴν,
καὶ ὡς γαλήνη ἐν θαλάττῃ, νήνε-
μία ἐν ἀέρι ἐκπεσεῖν δ' ἐνδέχεται.
3 ¶ Μάλιστα δ' ἐν τοῖς πολὺ διεστῶσι
γυμνάζεσθαι χρὴ ῥᾴδιον δὲ ἐπὶ τῶν
λεπτῶν· διὸ καὶ μεθ' ἃ ἔμοιγε συν-
4 ορᾶν. ¶ Σκεπτέον δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ
αὐτῷ γένει ἐάν τε, εἴ τι ἅπασιν ὑπάρ-
χει τοιοῦτον ἔστιν αὐθαιρέτῳ, καὶ ἧττον,
ἐκεῖνό γε ὑπάρξει τι αὐτοῖς τοι-
οῦτον, τοιοῦτον ἔμοιγε ἔδοξεν.

SImilitudo verò cõsideranda est & in diuersis generibus, *& in iis quæ ad idē genus referūtur. In diuersis generibus hoc modo*: Vt alterum ad alterum quidpiā, sic aliud ad aliud: veluti, Quam ratione habet scientia ad scibile, eādē habet sensus ad sensibile. ¶ Item vt alterū in altero quopiā, sic aliud in alio. veluti vt visus *est* in oculo, *ita* mens in anima & vt tranquillitas in mari, *ita* serenitas in aere: vtrumque enim est quies. ¶ Maximè autē in iis quæ longè *inter se* distāt, exerceri oportet. facilè enim in reliquis poterimus similitudines perspicere. ¶ Considerandum autē est etiam ea quę sunt in eodem genere, an idē quidpiam omnibus insit: vt homini, & equo, & cani, nam quatenus in eis idem quidpiam inest, eatenus sunt similia.

a Quæ maximè differunt.
b In iis quæ minùs differunt.

De vtilitate dictorum instrumentorum,
CAP. XVIII.

1 ¶ De locutionum distinctum. De perspicuitate. 2 Vt syllogismi fiant de re ipsa, non de nomine. 3 De paralogismis. 4 ¶ De inuentione differentiarum. 5 ¶ De syllogismis, quibus probatur esse idem, vel diuersum. 6 De regionum quæ sit. 7 ¶ De similitudine. 8 De inductionibus. 9 De syllogismis hypotheticis. 10 De definitionibus. 11 ¶ Epilogus.

1 Χρήσιμον δὲ τὸ μὲν ποσαχῶς
[λέγεται] διαιρεῖσθαι, πρὸς τὸ
σαφές. μᾶλλον γὰρ αὖ τις εἰδὼς τί
πίθηται, ἐμφανιζόντος τοῦ ποσαχῶς
2 λέγεται. ¶ Καὶ πρὸς τὸ γίνεσθαι κατ'
αὐτὸ τὸ σκεπτόμενον, καὶ μὴ πρὸς πύνο
μα τοὺς συλλογισμούς. ἀδήλου γὰρ
ὄντος ποσαχῶς λέγεται, ἐνδέχεται καὶ
ἄλλου τινὸς τοῦ κειμένου ἕνεκα φέρειν τὸν
ἐρωτῶντα φέρειν τὸν ἀφορισμόν. ἐμφανι-
σθέντος δὲ ποσαχῶς λέγεται, καὶ δῆλόν τι φέρειν ἢ ὄψεται,
ῥᾴδιος αὖ φαίνεται ὁ ἐρωτῶν, εἰ μὴ
πρὸς τὸ τῷ λόγῳ πιστόν. ¶ Χρή-
σιμον δὲ καὶ πρὸς τὸ μὴ παραλογι-
ζεσθαι, καὶ πρὸς τὸ παραλογίσασθαι.

COnsiderare autē quot modis *quidque* dicatur, vtile *est* ad perspicuitatem. facilius enim intelliget quispiam quid ponit[c], si explanatum fuerit quot modis dicatur. ¶ Ad id etiam *conducit*, vt syllogismi fiant ad rem nō ad nomen pertinentes. cùm enim incertum est quot modis dicatur, accidit vt non eōdem mētis operatione *atque intelligentia* dirigat qui respōdet, & qui interrogat. cùm autem explanatum fuerit, quot modis dicatur, & quo respiciat qui ponit[d]: ridiculus videbitur qui interrogat, nisi aduersus illud differat. ¶ Vtile etiam est, ne paralogismo capiamur, & vt alios paralogismo fallamus.

c Id est, cum rhetor distinxerit.
d Qui thesim defendit.

nam si intelligamus quot modis *quidque* dicatur, non decipiemur paralogismo, sed intelligemus, *si forte* non aduersus idem differat is qui interrogat: ipsi verò interrogantes poterimus paralogismo fallere, nisi respondès intelligat quot modis dicatur. Hoc autem nõ in omnibus semper fieri potest: sed quando eorum quæ multis modis dicuntur, alia sunt vera, alia falsa[a]. Sed hic modus non est propriùs dialecticæ[b], itaque omnino hoc vitare dialectici debent, ne aduersus nomen differant: nisi quis aliter nequeat de re proposita differere. ¶ Differentias autem inuenire, vtile *est* ad syllogismos de eodem ac diuerso *extruendos*, & ad cognoscendum quid quæque res sit. ¶ Ad syllogismos igitur de eodem ac diuerso *conficiendos* vtile esse, perspicuum *est*. cùm enim rerum propositarum quamlibet differentiam inuecherimus, ostendemus non idẽ esse. ¶ Ad cognoscendum autẽ quid sit: quia propriam cuiusque rei definitionem propriis cuiusque rei differentiis secernere solemus. ¶ Similitudinis autem contemplatio vtilis est & ad inductiuas rationes[c], & ad syllogismos hypotheticos, & ad afferẽdas definitiones. ¶ Ad inductiuas rationes: quia similium particularium inductione, vniuersale cõcludi cõsemus. non enim facilè possunt inducere, qui similitudines ignorant. ¶ Ad syllogismos vero hypotheticos: quia probabile est, vt in vno eorum quæ similia sunt, *res* habet, sic etiam in reliquis *habere*. Quocirca de quouis eorum differendi copia nobis suppetat, prius ex

a Vt eodem latere, eadem multa significari, verè dicitur de quadrupede, fallò de pisce aut ave dicere.
b Sed potius sophistica.
c Ad inductiuas conficiendas.

εἰδότες γὰρ ποσαχῶς λέγεται, οὐ μὴ παραλογισθώμεν, ἀλλ' εἰδήσομεν· ἐὰν μὴ πρὸς ταυτὸ τὸν λόγον ποιεῖ) ὁ ἐρωτῶν· αὐτοὶ τε ἐρωτῶντες δυνησόμεθα παραλογίσασθαι, ἐὰν μὴ τυγχάνῃ εἰδὼς ὁ ἀποκρινόμενος ποσαχῶς λέγεται. τὸν δὲ οὐκ ἔστι πάντων [ἀεὶ] δυνατὸν· ἀλλ' ὅταν ᾖ τῶν πολλαχῶς λεγομένων, τὰ μὲν ἀληθῆ τὰ δ' ψευδῆ· ἔτι δὲ οὐκ οἰκεῖός ἐστιν ὁ τόπος οὗτος τῆς διαλεκτικῆς[b]. διὸ παντελῶς ἀλλοτρίων τῶν διαλεκτικῶν τὸ ζητοῦν, τὸ πρὸς τοὔνομα διαλέγεσθαι, ἐὰν μή τις ἄλλως ᾖ ἀδύνατος ἄνευ τοῦ πραγματικῆς διαλέγεσθαι. ¶ Τὰ δὲ τὰς διαφορὰς εὑρεῖν, χρήσιμον πρός τε τοὺς συλλογισμοὺς τοὺς περὶ ταυτὸ καὶ ἕτερον, καὶ πρὸς τὸ γνωρίζειν τί ἐστιν ἕκαστον. ¶ Οὐ μὴν οὐδὲ πρὸς τοὺς συλλογισμοὺς τοὺς περὶ ταυτὸ καὶ ἕτερον χρήσιμον. δείξαντες γὰρ ἑτέραν τὴν προκειμένων ὁποιανοῦν, δεδείχότες ἐσόμεθα, ὅτι οὐ ταυτόν. ¶ Πρὸς δὲ τὸ γνωρίζειν τί ἐστι, διότι τῶν ἴδιον τῆς οὐσίας ἑκάστου λόγον τὰς περὶ ἕκαστον οἰκείας διαφορὰς γνωρίζειν εἰώθαμεν. ¶ Ἡ δὲ τῶν ὁμοίων θεωρία, χρήσιμος πρός τε τοὺς ἐπακτικοὺς λόγους[c], καὶ πρὸς τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμούς, καὶ πρὸς τὰς καταδρομάς. ¶ Πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἐπακτικοὺς λόγους, διότι τῇ καθ' ἕκαστα ἔστι τὸν ὁμοίων ἐπαγωγὴν, τὸ καθόλου ἀξιοῦν ἐπάγειν· οὐ γὰρ ῥᾴδιόν ἐστιν ἐπάγειν μὴ εἰδότας τὸ ὅμοια.

¶ Πρὸς δὲ τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμούς, διότι ἐνδοξόν ἐστιν, ὡς ποτὲ ἐφ' ἑνὸς τῶν ὁμοίων ἔχει, οὕτως καὶ τῶν λοιπῶν. ὥστε πρὸς ὃ τι ἂν αὐτῶν διπορῶμεν διαλεκτικῶς, πρῶτον διομολογησόμεθα, ὡς ποτὲ ἐπὶ τούτων

τύπων ἔχει, οὕτω καὶ ὅτι τὸ προκειμένῳ ἔχον. δεῖξαντος γὰρ ἐκεῖνο, καὶ τὸ προκείμενον ἐξ ὑποθέσεως δεδειχότες ἐσόμεθα. ὑποθεμένοις γὰρ ὅτιποτε ὅλῃ τούτων [ἔχει,] οὕτω ἐξ ὅλῃ τὸ προκειμένου ἔχειν, τῷ ἀποδεῖξαι " πεπιστεύσεται. ¶ Πρὸς δὲ τὰς ὁρισμοὺς ἀποδοσιν. διότι δυνάμενοι συνορᾶν τί ἐκάστῳ ταυτόν, εἰς ἀποχρήσομεθα εἰς τὸ δεῖ ἡμᾶς ὁρίζεσθαι τὸ προκείμενον τιθέναι. τῶν δὲ κοινῶν τὸ μάλιστα ἐν τῷ τί ἐστι [a] κατηγορούμενον, ἡμᾶς ἀφ' ὧν ὁμοίως ἢ μὴ ἐν τοῖς πολὺ διαφωνοῦσι[b], χρήσιμος πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς ἢ τὰ ὁμοῖα θεωρεῖα. ἔστι δὲ ὅτι ταυτὸν μᾶλλον μὲν ἐν ψυχῇ[c], ἥνωμένα δὲ ἐν ἀέρι, ἑκάτερον δὲ ἡσυχία. ἔστι δὲ ὅτι στιγμὴ ἐν γραμμῇ, καὶ μονὰς ἐν ἀριθμῷ, ἑκάτερον δὲ ἀρχή. ὥστε τὸ κοινὸν ὅλῃ πάντων ἡμᾶς λανθάνοντες, δόξομεν οὐκ ἀλλοξίως[d] ὁρίζεσθαι. φανερὸν δὲ καὶ οἱ ὁριζόμενοι, ὅτως εἰώθασιν λανθάνειν. πῖνα τε δὲ μονάδα, ἀρχὴν ἀριθμοῦ φασιν εἶναι· καὶ τῷ στιγμὴν, ἀρχὴν γραμμῆς. δῆλον οὖν ὅτι καὶ εἰς τὸ κοινὸν ἀμφοτέρων [d] ἡμᾶς τιθέναι.

¶ Τὰ μὲν οὖν ὅρια καὶ δι' ὧν οἱ συλλογισμοὶ, ταῦτά [e] ἐστιν. οἱ δὲ τόποι πρὸς οὓς χρήσιμα τὰ λεχθέντα, οἵδε [f] εἰσιν.

confesso accipimus, vt in illo *res* habet, sic & in eo quod propositum est, habere. cum autem illud probauerimus, etiam propositum ex hypothesi probauerimus. cùm enim suppofuerimus, vt in illo *res* habet, ita etiam in eo quod propositum est, habere: demonstrationem confecimus. ¶ Ad definitiones verò afferendas. nam si possimus intelligere, quid in quaque re idem *sit*: non dubitabimus, ad quod genus propositam rem, quã definiemus, referre debeamus. eorum enim quæ communia sunt. id quod maximè in *quæstione* quid est[a] attribuitur, genus vtrique est. Similiter autem & in iis quæ longè *inter se* distant[b], vtilis est ad definitiones *explicandas* similitudinis contemplatio. vt idem esse tranquillitatem in mari, & serenitatẽ in aëre: quoniam vtrumque *est* quies. & *idem esse* punctum in linea, atque vnitatem in numero: quoniam vtrumque est principium. Quare commune omnium genus afferentes, vtcunque non alienis[c] verbis definire. Ferè autem & qui definiunt, ita solent explicare: nam & vnitatem aiunt esse principiũ numeri: & punctum, principium lineæ. conflat igitur *eos* commune vtriusque[d] genus ponere. ¶ Instrumẽta igitur per quæ syllogismi extruuntur, hæc[e] sunt. Loci verò ad quos conferunt ea quæ diximus, hi[f] sunt.

a His verbis explicandi accidentia communia, quæ non attribuuntur in quæstione quid est, sed quale est.
b Quæ maximè differunt.
c Sed propriis & nativum rei significationibus.
d Vtrumque & vtrique.
e Hæc quatuor, quæ expedita fuerunt, propositionum terminos, hoc est nomina distinctiva, differentiæ inquirit, similitudinem cõsiderando.
f Hi quos explicauimus hoc capite, videlicet homonymi, diuisio, & cæteri ad perspicuitatem &c. Alexander intelligit locos sequentes in libri explicandos. quæ interpretatio mihi minime placuit.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM,
LIBER II.

Protheoriæ, Cap. I.

1 Dicendum est de his quæ vniuersaliter refellendi vim habent. 2 Distinctio accidentis & cæterorum problematum. 3 De vitijs problematum.

1 ΕΣΤΙ δὲ τῶν προβλημάτων τὰ μὲν, καθόλου· τὰ δὲ, ὅτι μέρους. καθόλου μὲν οὖν, οἷον ὅ πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν[2], καὶ ὅτι οὐδεμία ἡδονὴ ἀγαθόν. ὅτι μέρους δέ, οἷον ὅτι ἔξεστί τις ἡδονὴ ἀγαθόν, καὶ ὅτι ἔξεστί τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν. ἔστι δὲ πρὸς ἀμφότερα τὰ μέρη τῶν προβλημάτων, κοινὰ τὰ καθόλου κατασκευαστικά τε καὶ ἀνασκευαστικά. δείξαντες γὰρ ὅτι παντὶ ὑπάρχει, καὶ ὅτι τινὶ ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα. ὁμοίως δὲ κἂν ὅτι οὐδενὶ ὑπάρχῃ δείξωμεν, ἢ ὅτι τινὶ παντὶ ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα. πρῶτον[b] οὖν περὶ τῶν καθόλου ἀνασκευαστικῶν ῥητέον, ἅμα τε τὸ κοινὰ εἶναι τὰ τοιαῦτα πρὸς τὰ καθόλου, καὶ τὰ ὅλα μέρους· καὶ ἅμα τὸ μᾶλλον τὰς θέσεις νομίζειν ἐν τῇ ὑπάρχειν, ἢ μή, τοὺς δὲ διαλεγομένους ἀνασκευάζειν. ¶ Ἔστι δὲ χαλεπὸ τοῦτον τὸν αὐτιστρέφειν τῷ λόγῳ τὸν συμβεβηκότος οἰκείαν ὀνομασίαν τὸ γὰρ τῇ καὶ μὴ καθόλου,

PRoblematum autē alia *sunt* vniuersalia, alia particularia. Vniuersalia *sunt*, vt, Omnis voluptas est bonū[a], &, Nulla voluptas est bonum. Particularia verò, vt, Quædam voluptas est bonum, &, Quædam voluptas non est bonum. Sunt autem vtrique problematum generi communia, ea quæ vniuersaliter adstruēdi, vel euertendi vim habēt. cùm enim putauerimus omni ineſſe, etiam quibusdam ineſſe probauerimus. similitérque si nulli ineſſe ostendemus, etiam nō omni ineſſe ostendemus. Primùm [b] igitur de his quæ vniuersaliter euertendi vim habent, dicendum *est*: cum quia quæ sunt eiusmodi, sunt cōmunia vniuersalibus & particularibus *problematis*: tum etiam quia theſes afferunt potius atentes quàm negantes: quas, qui differunt, reprehendunt.

¶ Difficillimè autē cōuertitur[c] appellatio ab accidēte *duabus*. ex parte enim, &, nō vniuer-

[a] Vel, in bonum.

[b] Id est, primùm omnium ne adsciscam *esse* de vniuersalibus.

[c] Conuertit dicitur appellatio, cùm ita mutatur enunciatio, vt cùm antea ab accidente ipsum subiectum fuerit, nunc copretur à subiecto. vbi tamen aduertendum est in homine & homo est accidens ad vicissim dum.

fallitur *inesse*, in solis accidētibus reperitur. nam à proprio, & à definitione, & à genere *dictum appellationem* cōuerti necesse *est*. Veluti si cui inest, esse animal pedestre bipes: conuersione facta, verē dicetur, est animal pedestre bipes. Similis est ratio *appellationis* à genere *sumpta*. nam si cui inest, esse animal: est animal. Eadem etiam in proprio *locum habent*. etenim si cui inest, esse susceptiuum grammaticæ, erit susceptiuus grammaticæ. nihil enim horum potest ex parte inesse, aut non inesse: sed absolutè vel inest, vel non inest. Accidentia verò ex parte inesse, nihil vetat: veluti alborem[a], aut iustitiā[b]. Quare non satis efficaciter probare inesse alborē aut iustitiam, vt probetur esse albus vel iustus. habet enim dubitationem, quia *fortasse* ex parte albus vel iustus est. Qua propter nō est necessaria in accidentibus conuersio[c]. ¶ Desinire etiam oportet peccata quæ in problematis *reperiuntur*: quæ nimirum duo sunt. *peccat enim quis tam*, vel quia mentitur, vel quia discedit à posita & *usitata* dictione[d]. mentientes. n. & quod non inest, inesse alicui dicentes, peccāt. itē qui alienis nominib[e] res appellāt, veluti qui platanū, hominē appellant, à positis & receptis nominibus discedunt.

a Et Æthiops est albus dentes, nō tamen absolutè albus. b Vt Phalaris iustè regit cōm Perillum in tan tū consecutis, non tamen absolutè iustus fuit.

c Nō necesse est vt propositum ab accidentib. ducta conuertatur.

d A receptæ & vsitata ratione loquendi

ἔστι μόνον ἐνδέχεται τῷ συμβεβηκότων. ὅσα μὲν γὰρ τὸ εἶδος, καὶ τὸ ὁρον, καὶ τὸ γένους, ἀναγκαῖον ἀντιστρέφειν. οἷον εἰ ὑπάρχει τινὶ, ζῴῳ πεζῷ δίπουϊ εἶναι. ἀντιστρέψαντι ἀληθὲς ἔσται λέγειν, ὅτι ζῷόν τινι δίπουν ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ γένους. εἰ γὰρ ζῷον ὑπάρχει τινὶ, ζῷόν ἐστι. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου. εἰ γὰρ ὑπάρχει τινὶ, γραμματικῆς δεκτικῷ εἶναι, γραμματικῆς δεκτικόν ἐστιν. οὐδὲν γὰρ τούτων ἐνδέχεται κατά τι ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. ἀλλ' ἁπλῶς ἢ ὑπάρχει, ἢ μὴ ὑπάρχει. ἔστι δ' ὅτε συμβεβηκότα ἀδύνατα κωλύει κατά τι ὑπάρχειν, οἷον λευκότητα, ἢ δικαιοσύνην. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον τὸ δίκαιον εἶναι λευκόν, ἢ τὸ λευκὸν δίκαιον εἶναι. ἐχει δὲ ἀμφισβήτησιν, ὅτι κατά τι λευκὸς ἢ δίκαιός ἐστιν. ὥστ' οὐκ ἀναγκαῖον ὅτε ὅτε συμβεβηκότα τὸ ἀντιστρέφειν. ¶ Διορίσασθαι δὲ δεῖ καὶ τὰς ἁμαρτίας τὰς ἐν τοῖς προβλήμασιν, ὅτι εἰσὶ δύο τὸν ἀριθμόν. τὸ ψεύδεσθαι, ἢ τὸ παραδόξου τινὸς λέγειν. ὁ δὲ ψευδόμενος, καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον ὑπάρχειν τινὶ λέγοντες, ἁμαρτάνουσι. καὶ οἱ τοῖς ἀλλοτρίοις ὀνόμασι τὰ πράγματα προσαγορεύοντες, οἷον τὸν πλάτανον ἄνθρωπον, παραβαίνουσι τὸν κειμένου ὀνομασίαν.

Varij loci problematum de accidente,

CAP. II.

1 A distinctione attributorum. 2 A speciebus subiecti. 3 A definitione. 4 Ab obiectione. 5 Ab auctoritate.

6 Si quod alio modo inest, attribuatur eo accidente. Id est, primum.

VNus[f] igitur locus est, vt videamus, an quod alio quopiam modo dicitur, pro accidente acceperit. maximè autem hoc peccatum admittitur

Ἓνα[f] μὲν δὴ τόπος, τὸ σκοπεῖν, εἰ τὸ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον ὑπάρχον, ὡς συμβεβηκὸς δοτέον ἐδωκεν. ἁμαρτάνει δ' ἢ μάλιστα περὶ

circa genera. veluti si quis dixerit albo accidere vt sit color, nō enim accidit albo, vt sit color: sed color est eius gemis. Accidit igitur vt is qui thesim cōstituit, nominatim definiat *id esse accidens*, veluti iustitiæ accidere vt sit virtus. sed fæpenumero sine *hac* definitione perspicuum *est*. genus pro accidēte sumptū esse. vt si quis albū colorari dixerit, aut incessum moueri. quoniam à nullo genere denominatiné attributio de specie dicitur [a], sed synonymos omnia genera speciebus attribuuntur. etenim species & nomen & definitioné generum suscipiunt. Qui igitur dixit album *esse* coloratum: nec vt genus accepit, quia denominatiué dixit: nec vt propriū, vel vt definitionem, quia definitio & propriū nulli alii *rei* insunt, multæ autem aliæ *res* sunt coloratæ, vt lignum, lapis, homo, equus. Perspicuum igitur est, acceptum esse vt accidens. ¶ [b] Alius locus est, respicere *ad ea* quibus omnibus vel multis inesse dictū est: considerare autem singulas species, nō infinitas[c]: *sic* enim magis via *progredietur*, & in paucioribus[d] *consistet* consideratio. Oportet autem considerare & incipere à primis, postea deinceps *progredi* vsque ad individua[e]. veluti si oppositorū eandem scientiam esse dixerit[f]: cōsiderandum est, an relatorum, & contrariorum, & eorum quæ secundum primationem & habitum, & eorū quæ secundum contradictionem *opposita* dicuntur, *sit* eadē scientia. &si in his nondum manifestum *sit*, rursus hæc *sunt* diuidenda vsque ad individua: veluti an iusti rū & iniusti rū, vel dupli & dimi

a Id est, genus non attribuitur paronymus speciebus.

b *Ex quod proximum est, non ex quod remotius. vt quod ex thesi contra quam arguitur.*

c *Id est, individua, quæ infinita sunt, vt & Porph. docuit cap. 2. part. 2.*

d *Certiori methodo.*

e *Quia pauciora sunt species quam individua: & omnino superiora sunt pauciora quam inferiora.*

f *Id est, species specialissimas, quæ nō possunt diuidi in species inferiores.*

g *Qui proposuit.*

dij, vel cæcitatis & visus, vel ipsius esse & non esse, *eadem sit scientia*. nam si cuius non eandem esse probatum fuerit, confutatum erit problema. Similis ratio est & si nulli inſit[a]. Hic autem locus conuertitur, *id est* & ad confirmandum & ad refutandum *valet*. si enim prolata diuisione, in omnibus videatur aut in pluribusque positum esse, vt *ad nescium* vniuersaliter concedat, vel obiiciat *& docent* in quo non ita *sit*. nam si neutrum horum faciat. ineptus videbitur qui non concedit. ¶ Alius[b] *locus est*, desinere accidens[c] & *id*[d] cui accidit, vel vtrūque per se,[e] vel alterum *tantum* : deinde considerare an sumptum quidpiam sit quasi verum, *quod* in definitionibus non *reperiatur* verum. veluti si *problema sit*, Deus iniuria potest afficī: videndum *est*, quid *sit* iniuriā afficere. nam si *sit*, nocere sponte: perspicuum *est*, non posse Deum afficī iniuriā, quia Deo noceri nō potest. Item si *ponatur* vir bonus *esse* inuidus: *videdum est*, quis *sit* inuidus, & quid inuidia. nam si inuidia est dolor *ex eo* percepto, quōd bene cum aliquo vtro probo agitur: perspicuum *est* virum bonum nō esse inuidum, quoniam esset improbus. Et si is qui ad indignandum propensus est, *ponatur esse* inuidus: *definitione explicandum est* quis sit corū vterque[f], sic enim perspicuū erit, vtrum verum an falsum sit quod dictum est[g]. veluti si inuidus *est*, qui dolet rebus bonorum *virorum* secundis, ad indignandū autē propensus *est*, qui dolet rebus malorū *hominum* secūdis apparet eū qui propensus est ad indignandū, non esse inuidum. *Opertet* etiam sumere definitiones pro nominibus *positis* in definitionibus: nec desistere, donec ad no-

μίσεως, ἢ τυφλότητος καὶ ὄψεως, ἢ τὸ εἶδ) καὶ μὴ εἶδ). εἰ γὰρ ὅτι τινὸς δ' ἐνέχθη ὅτι οὐχ ἧττον, ἀπρεπὲς ἐσόμεθα τὸ προβλημα. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μηδενὶ ὑπάρχει[a]. οὗτος δὲ ὁ τόπος ἀντιστρέφει καὶ πρὸς τὸ κατασκευάζειν καὶ ἀνασκευάζειν. εἰ γὰρ δεῖ πάντων φάναι ἢ μὴ διαιρεῖσθαι, ἢ ὅτι πολλῶν· ἄξιωτέον καὶ καθόλου πᾶσιν, ἢ ἐνίοις φέρειν ὅτι πᾶς οὐχ οὕτως. εἰ γὰρ μηδέτερον τούτων, ἄτοπος φανεῖται μὴ πᾶσι. ¶ Ἄλλος[b], τὸ λόγοις πιεῖν τὸν συμβεβηκότα[c], καὶ[d] ᾧ συμβέβηκεν, ἢ ἀμφοτέρων καθ' ἑκάτερον[e], ἢ τὸ ἕτερον· εἶτα σκοπεῖν, εἰ τι μὴ ἀληθὲς ἐν τοῖς λόγοις, ὡς ἀληθές, ἐλήφθαι. οἷον εἰ ἔστι θεὸν ἀδικεῖν, τί τὸ ἀδικεῖν. εἰ γὰρ τὸ βλάπτειν ἑκουσίως, δῆλον ὡς οὐκ ἔστι θεὸν ἀδικεῖσθαι· οὐ γὰρ ἐνδέχεται βλάπτεσθαι τὸν θεόν. καὶ εἰ φθονερὸς ὁ σπουδαῖος, τίς ὁ φθονερός, καὶ τίς ὁ φθόνος. εἰ γὰρ ὁ φθόνος ὅτι λύπη ὅτι φαινομένη ἐπ' ἀγαθοῖς τοῖς ἐπιεικῶν πρὸς· δῆλον ὅτι ὁ σπουδαῖος, οὐ φθονερός· φαῦλος γὰρ αὐτὸν. καὶ εἰ ὁ νεμεσητικός, φθονερός· τοὺς ἐναντίους αὐτῷ[f]. οὕτω γὰρ καταφανὲς ἔσται, πότερον ἀληθὲς ἢ ψεῦδος τὸ ῥηθέν[g]. οἷον εἰ φθονερὸς μὲν, ὁ λυπούμενος ἐπὶ τοῖς τῶν ἀγαθῶν εὐπραγίαις· νεμεσητικὸς δὲ ὁ λυπούμενος ἐπὶ τοῖς τῶν κακῶν εὐπραγίαις· δῆλον ὅτι οὐκ ἂν ἐπὶ φθονερὸς ὁ νεμεσητικός. λαμβάνειν δὲ καὶ αὐτὰ τῶν ὑπὸ τοῖς λόγοις ὀνομάτων λόγους, καὶ μὴ ἀφίστασθαι, ἕως ἂν εἰς γνώρι-

μον

[a] Id est, si problema sit vniuersale negans, reprehendetur & refutabitur, si probetur eandem inesse.

[b] Si quod assumitur in problemate, non conuenit definitioni, non valet.

[c] Quod est attributum problematis.

[d] Subiectum.

[e] Non enim pro problema ex attributo & subiecto cōpositū definitur: sed attributum separatim, & subiectum separatim.

[f] Id est, ad indignandum proclives, & inuidos. In problemate.

μην· ἔλθη. πολλαχῶς γὰρ ὅλη μὴ τὰ λόγου ὅτου δοθέντος, οὐ δῆλον τὸ ζητούμενον[a]. κἀτὶ δέ πως τῷ ἐν τῷ λόγῳ ὀνόματι τὸν λόγου ἐνδεῖν· πρὸς κατάδηλον γίνεται[b]. ¶ Ἔτι τὸ προβλημα προτάσεων ἑαυτῷ παρ' ποιὰ μόνον, ἐνίστασθαι· ἢ γὰρ ἔνστασις ἔσται διηρημένα πρὸς τὰ ὅσα[c]. ἔτι δὲ ὁ τόπος ἔσται χρήσιμος ὁ αὐτὸς πρὸ ὅτι βλέπειν οἷς ὑπάρχειν ἢ πᾶσιν ἢ μὴ ἅπασι[d] ἢ μὴ. διαφέρει δὲ πρὸ τοῦτο[e]. ¶ Ἔτι διορίζεσθαι ποῖα δεῖ λέγειν ὡς οἱ πολλοί, ἢ ποῖα οὔ. χρήσιμον γὰρ πρὸς τὸ κατασκευάζειν τὸ ἀπαντᾶν πρὸς τοὺς ἐναντίους. δεῖ δὲ τὰ μὲν ἐνδοξότερα τῶν φαινομένων τὰ ἀληθῆ μᾶλλον ποιεῖν συλλογίζεσθαι, καθάπερ οἱ πολλοί. ποῖα δὲ δεῖ ἀληθῆ μᾶλλον ὄντα ἢ μὴ ποιωτὰ, οὐκέτι προσκεῖσθαι τοῖς πολλοῖς. δεῖ ὑγιεινὸν μᾶλλον εἶναι τὸ ποιητικὸν ὑγιείας, ὡς οἱ πολλοὶ λέγουσι. πότερον δὲ τὸ προσειλημμένον, ποιητικὸν ὑγιείας ἢ σωτήριον ὡς οἱ πολλοί, λεκτέον, ἀλλ' ὡς ὁ ἰατρός.

tum[a] perueniatur. Sæpe enim tota definitione tradita, non appareret quod quæritur[b], sed si pro aliquo nomine *posito* in definitione, definitio dicta fuerit, persp̃icuum fit[c]. Præterea ex problemate propositione sibi facta, obiiciendum est: quoniam obiectio erit argumentum cõtra thesim[d]. Hic autem modus ferè *est* idem[e], atq; ille[f], respicere *ad ea* quibus omnibus vel nullis ineſſe dictum est. sed modo differt[g]. Præterea definire *oportet*, qualia vocanda sint vt multi vocant. qualia non. *Hoc* autem vtile *est* & ad confirmandum, & ad refellendũ. veluti iis nominibus *esse* appellandas, quibus multi *vtuntur. cum* autẽ *quæritur* quales res, sint eiusmodi, vel non eiusmodi, non esse amplius sequẽdam multitudinem. exempli gratiã. salubre vocandum *esse*, quod valet ad sanitatem efficiendam, vt multi vocant. an autem quod propositum est. ad sanitatem efficiendam valeat, nõne: non *esse* amplius dicendum, vt multi *dicunt*, sed vt medicus.

a Id est, ad eam quæ apparebat an problema sit verum. nõne b Verum problema ẽt verum. an falsum. c Si multi gratiã, ut problema, contra quod volo argumẽtor, sit verum. Sic primum ostendo non quod sit, sed quæro. nempe ẽt aliquis amore capiat ẽt. nondum apparet an problema vere sit progredior vltrius. ac definio vtrum, quem modum omnes vel aliquos amare deceat vel non amare. & ostendo & contra omnes aperiam vtri vere concedendum hoc an separatim non rationabile appareat argumentum ẽtiã problema propositum d Si ea problemata. e Sed ea tamen idem sunt. f Ab eadem ratione. g Sed differt modo.

De locis pertinentibus ad ea, quæ multis modis dicuntur, CAP. III.

1 *De homonymis quæ latent,* 2 *vel manifesta sit.* 3 *De iis quæ multis dicuntur non homonymis.*

1 Ἔτι[h] ἐὰν πολλαχῶς λέγηται, κείμενον δὲ ἢ ὡς ὑπάρχει, ἢ ὡς οὐχ ὑπάρχει· σκεπτέον διαιροῦντα τὴν πλεοναχῶς λεγομένων, ἐὰν μὴ ἅμα τὸν ἐν ἀρχῇ τοῦτον[i]. χρηστέον δὲ ὅτι τῷ λανθάνοντι πολλαχῶς λεγόμενον, ἐνίσταται[k] ὅτι οὐ διείληφθαι,

PRæterea[h] si *quid* multis modis dicatur, positum autem sit[i] inesse vel non inesse, probãdum est alterũ eorum quæ multipliciter dicuntur, si ambo *probari* nequeant. *Hoc* autem *loco* vtendum est in iis quæ latent[k]: quia si multis modis dicũ non latet, obiiciet[l] non esse disputandum[m]

h Si quid multis modis dicatur, positum autem sit inesse vel non inesse, probandum est alterum eorum quæ multipliciter dicuntur, si ambo probari nequeant. i Si non sit primum hoc. k Si homonymia latet. l In problemate. m Quæstio homonyma non habet.

attributi, vel subiecti, vt expositum fuit lib. 1. Priori. Analyt. cap. 26. ad species autem subiectas referemus eum vtimur eo loco, secundum quem species eas quibus omnibus vel nullis ineſſe dictum fuit. g Expositus parte. 2. h Quoniam illo modo principia ne dentur in syllogismo, de nde cõsiderantur singulæ species, vt inde ligatur an in aliqua falsum reperiatur, obiicias. hoc autẽ modo, nõ facta diuisione, non datur quæstio quod obtineatur tanquam concessis thesibus vniuersalibus. i Si concessum ac definitum singula ipsa, singulæ sic se habere. & quæ ut consentiens. k Si homonymia latent. l In qua thesim defendit.

tum de eo quod ipse quærēdum proposuit, sed de altero. Hic autem modus conuertitur, *ad est* & ad confirmādum & ad infirmādum *valet*. confirmare enim volentes, ostendemus alterum inesse, si ambo non possimus. infirmantes autem, probabimus alterum non inesse, si ambo non possimus. Verūm infirmāti non opus est ex confessione [a] differre, nec si omni, nec si nulli inesse ostendere fuerit [b]. nam si ostendemus non inesse cuiuis, refutatum erit *problema asserens* omni inesse, ac similiter si vni ostendemus inesse, euertemus *problema asserens* nulli inesse. Confirmantes autem, prius ex confesso accipere debēt, si cuiuis insit, omni inesse, si verisimile sit hoc postulatum [c]. non enim satis est ad probandum omni inesse, de vno differre [d]: veluti si hominis anima *sit* immortalis, omnem quoque animam *esse* immortalem, quocirca prius ex confesso sumere oportet, si quæuis anima *sit* immortalis, omnē quoque *esse* immortalem. Hoc verò non semper faciendum *est*: sed quando non est nobis facultas asserendi communem vnam rationem de omnibus, quemadmodum geometra *vna communi ratione probat* triangulum habere tres angulos æquales duobus rectis.

¶ Si verò multis modis dici nō lateat: cùm distinctum non fuerit quot modis dicatur, & refellere & confirmare *oportet*. Veluti si quod decet, est vtile vel honestum: conandum *est* ambo cōfirmare vel refellere de eo quod propositum est [e]: velut id esse honestum & vtile, aut nec honestū nec vtile. Atsi nequeūt ambo *probari*, alterū probandū *est*, cùm antè indicatum fuerit alterū *tale esse*, alterū minimé. Eadem ratio est,

a Si communiter & vniuersaliter quæri si de vno probari fit, erum de reliquis omnibus probatum videatur.

b In problemate.

c Vel, axioma.

d Vel, differendo probare.

e Si communis quæstio.

f Vt pura de voluptate, si problema sit, voluptatem decere.

ὅπερ αὐτὸς ἠπόρει, ἀλλὰ θάτερον. ἔστι δὲ ὁ τόπος αὐτὸς πρός τε τὸ κατασκευάσαι καὶ ἀνασκευάσαι. κατασκευάζειν μὲν γὰρ βουλόμενοι, δείξομεν ὅτι θάτερον ὑπάρχει, ἐὰν μὴ ἀμφω δυνώμεθα. ἀνασκευάζοντες δέ, ὅτι οὐχ ὑπάρχει θάτερον δείξομεν, ἐὰν μὴ ἄμφω δυνώμεθα. πάλιν ἀνασκευάζοντες μέν, οὐδὲν δεῖ ἐξ ὁμολογίας [a] διαλέγεσθαι, οὐδ' εἰ παντὶ μὴ ἐνδέχεται ὑπάρχειν ἔφηται [b]. εἰ γὰρ δείξομεν ὅτι οὐχ ὑπάρχῃ ὁτῳοῦν, ἀπορητότερα ἐσόμεθα τὸ παντὶ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ κἂν ἐπὶ δείξομεν ὑπάρχον, ἀναιρήσομεν τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. κατασκευάζοντι δὲ δεῖ διομολογητέον, ὅτι εἰ ὁτῳοῦν ὑπάρχει, παντὶ ὑπάρχει, ἢ πιθανὸν ἢ τὸ αἰτούμενον [c]. οὐ γὰρ ἱκανὸν δεῖξαι τὸ δεῖξαι ὅτι παντὶ ὑπάρχει. πῶς γὰρ ἑνὸς διαλεχθέντος [d]. οἷον εἰ ἡ ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατος, καὶ ὅτι πᾶσα ψυχὴ ἀθάνατος. ὥστε προδιομολογητέον, ὅτι εἰ ἵππου ψυχὴ ἀθάνατος, καὶ πᾶσα ἀθάνατος. τοῦτο δ' οὐκ ἀεὶ ποιητέον, ἀλλ' ὅταν μὴ διωρισμένων κοινὴν ἔνα λόγον δῶμεν πάντων εἶναι· καθάπερ ὁ γεωμέτρης, ὅτι τὸ δίχωρον σὺν δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει [τὰς ἔξω γωνίας.] ¶ Εἰ δὲ μὴ λανθάνει πολλαχῶς λεγόμενον· διελόμενον ποσαχῶς λέγεται, καὶ ἀναιρεῖν καὶ κατασκευάζειν. οἷον εἰ τὸ ἆρα ἔξι τὸ συμφέρον, ἢ τὸ καλόν· πειρατέον ἄμφω κατασκευάζειν ἢ ἀναιρεῖν· εἰ δὲ μή, τὸ μᾶλλον. ἔστω δὴ τὸ συμφέρον καὶ καλὸν καὶ συμφέρον, ἢ ὅτι οὔτε καλὸν οὔτε συμφέρον. εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται ἀμφότερα, θάτερον δυνατὸν, διωρισμένου ὅτι τὸ μὲν, τὸ δὲ· οὐ. ὁ δὲ λόγος,

κὰν τὰλείω· ἢ εἰς ἃ διαιρέσιμ.

¶ [Ἰάλιν] ὅσα μὴ καθ' ὁμωνυμίαν λέγεται πολλαχῶς, ἀλλὰ κατ' ἄλλο ἕκαστον. οἷον ὁπισήμη μία πλάτωνι, ἢ ὡς τὸ τέλειον καὶ τὸ πρὸς τὸ τέλος, (οἷον ἡ ἰατρικὴ, τὸ ὑγιεινὸν ποιῆσαι καὶ τὸ διαπῆσαι) ἢ ὡς ἀμφοτέρων τέλειον, (καθάπερ τῆς σοφίας τῶν ἢ αὐτὴ λέγεται ὁπισήμη. οὐδὲν δὲ μᾶλλον τέλος τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου) ἢ ὡς τὸ καθ' αὑτὸ καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκός. (οἷον καθ' αὑτὸ μὲν, ὅτι τὸ ἔχιστον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει [τὰς ἔσω γωνίας] κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, ὅτι τὸ ἰσόπλευρον. ὅτι γὰρ συμβέβηκε τῷ [ἔχιστον] ἰσόπλευρον, ἔχιστόν ἐστι. κ' τοῦτο γνωριζόμεν ὅτι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς ἐντός) εἰ οὖν μηδαμῶς ἐνδέχεται τὼ αὐτὼ εἶ πλείονα ὁπισήμεα, δῆλον ὅτι ὅλως οὐκ ἐνδέχεται εἶ. ἢ εἰ πως ἐνδέχεται, δῆλον ὅτι ἐνδέχεται. διαιρέσεως δὲ, ὅσαχῶς χρήσιμον· οἷον εἰ βουλόμεθα κατασκευάσαι τὰ τοιαῦτα περὶ τινός, ὅσα ἐνδέχεται, ἢ διαιρετέον εἰς ταῦτα μόνα, ὅσα καὶ χρήσιμα πρὸς τὸ κατασκεύασαι. ἐὰν δ' ἀνασκευάσαι, ὅσα μὴ ἐνδέχεται· τὰ δὲ λοιπὰ παραλειπτέον. πεπτέον δὲ καὶ ὅτε τοῦτον, ὅταν λανθάνῃ ποσαχῶς λέγεται. καὶ εἶ δὲ τὸ δὲ τόδε, ἢ μὴ εἶ), ἐπὶ τῷ αὐτῷ τόπον κατασκευάσεον, οἷον ὁπισήμεα τὼδε τόδε, ἢ ὡς τέλειε, ἢ ὡς πρὸς τὸ τέλος, ἢ ὡς τῷ καθ' αὑτὸ συμβεβηκός· ἢ πάλιν μὴ εἶναί τι καθ' μηδένα τῷ ἐνδέχεται εἶναι. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ ὅτι θυμίας, καὶ ὅτε ἄλλα λέγεται πλείονων.

si plura sint, in quæ *verbum multiplex* dividatur. ¶ Rursus [b] *considerandæ sunt*, quæ multifariam dicuntur nō vt homonyma, sed alio modo. Veluti scientia vna *est* multarum rerum, vel vt finis & eius quod ad finē *referitur*, (sicut medicina *est scientia* efficiendi sanitatem, & præscribendi rationem victus) vel vt duorum finium (vt rerum contrariarum eadem scientia dicitur, alterum enim altero non est magis finis) vel vt eius quod est per se, & eius quod est per accidēs. (vt per se *simus* triangulum duobus rectis æquales habere tres angulos. per accidens autem, æquilaterum. nā quia triangulo æquilatero accidit vt triangulum sit, ic cūdum hoc cognoscimus quod duobus rectis æquales habet *angulos* internos) si igitur nullo modo contingat eandem esse multarum rerum scientiam, perspicuum *est* omnino non contingere vt sit: aut si quo modo contingit, perspicuum *est* contingere. Dividere autem *oportet*, quotupliciter vtile *est*. vt si confirmare velimus, ea proferenda *sunt*, quæ cōtingit *talia esse qualia probare volumus*. atque *hæc* dividenda *sunt* in ea tantum, quæ vtilia sunt ad confirmandum. at si refutare *velimus*, ea *sunt* proferenda, quæ non contingit *talia esse*, relicta. qua vero prætermittenda. Et in his quoque *hoc* faciendū est, cum latet quot modis dicatur. Quinetiā hoc huius esse, vel non esse, ex iisdem locis confirmandū *est*. veluti scientiam hanc huius *esse* vel vt finis, vel vt eorum quæ *per tinent* ad finem, vel vt eorū quæ *sumuntur* per accidens: aut contra non esse quidpiam vllo modo eorum quos diximus. Eadē ratio est cupiditatis & cæterorū omniū quæ dicitur *esse* multarū rerum.

[a] Distinctio vocabuli multiplicis *est* intuenda, vt ad *eam* cadē vti *finem* prudentem eatenus dicendum debemus, quatenus distinctio nobis prodest, & argumenta contra *eam* sumpta *tollit*.

est enim cupiditas huius vel vt finis, veluti sanitatis: vel vt eorum quæ *referuntur* ad finem, veluti sumendi pharmaci: vel vt eius quod *desideratur* per accidens, quemadmodum is qui dulcedine delectatur, vinū *expetit*, non quia vinum, sed quia dulce est. dulcedinem enim per se concupiscit. vinum autem per accidens: quia si auferū sit, non concupiscit amplius: per accidens igitur concupiscet *vinum*. Vtilis autem *est* hic locus in iis quæ ad aliquid *referuntur*. fere enim quæ sunt eiusmodi, *in numero* sunt eorum quæ ad aliquid *referuntur*.

ἔστι γὰρ ἡ ἐπιθυμία τούτου, ἢ ὡς τέλος, οἷον ὑγιείας· ἢ ὡς τῶν πρὸς τὸ τέλος, οἷον τοῦ φαρμακεύθῆναι· ἢ ὡς τὸ κατ' συμβεβηκός, καθάπερ ὅτι τοῦ οἴνου ὁ φιλόγλυκυς, οὐχ ἡ οἶνος, ἀλλ' ὅτι γλυκύς ἐστι. καθ' αὑτὸ μὲν γὰρ τοῦ γλυκέος ἐπιθυμεῖ, τοῦ δὲ οἴνου κατ' συμβεβηκός. ἐὰν γὰρ αὐτηρὸς ᾖ, οὐκέτι ἐπιθυμεῖ· κατ' συμβεβηκὸς οὖν ἐπιθυμεῖ. χρήσιμος δ' ὁ τόπος οὗτος ἐν τοῖς πρὸς τι. σχεδὸν γὰρ τὰ τοιαῦτα τῶν πρός τί ἐστιν.

Varii loci, CAP. IV.

1 *A mutatione nominis.* 2 *A genere vel specie subiecto, vnde prædicatur contraria subiecto tantū vel non magis.* 3 *A generibus attributi.* 4 *A pluribus distinctionibus.* 5 *A concessionibus.* 6 *A tempore.*

a Est autem alius locus si nomen mutetur.

PRaterea[a] *vtilis est* commutatio in notius nomen: veluti *si* pro exquisito in existimatione *dicatur* perspicuum: & pro curio fuisse, rerū studium & cura, cum enim notius sit quod dictū est, facilius contra thesim argumentari possumus. Est autē hic quoque locus communis, & ad ambo *vtile, ad esse*, & ad refutandum & *ad* cōfirmandum. ¶ Vt[b] autē probetur contraria eidem[c] inesse, respicere *oportet* ad genus [d], vtpote si probare velimus, in sensu esse rectitudinem & peccatum: *quia* sentire est iudicare: iudicare autem licet recte & nō recte: etiā in sensu erit rectitudo & peccatū. Nunc igitur ex genere demōstratio *facilis est* de specie. nam iudicare *est* genus sentiendi. quia recte, iudicat aliquo modo.

Ἔστι δὲ τὸ μεταλαμβάνειν εἰς τὸ γνωριμώτερον ὄνομα. οἷον αὐτὴ τὴ ἀκριβοῖ εἶν ὑπολήψει, τὸ σαφές. καὶ αὐτὴ τῆς πολυπραγμοσύνης, τὴν φιλοσοφίαν μεστὴν. γνωριμώτερον γὰρ γνωρίμου τὸ ῥηθὲν τυγχειρητοῦσαι ἢ ὄτι ἐστὶ δὲ καὶ οὗτος ὁ τόπος πρὸς ἄμφω κοινὸς, καὶ πρὸς τὸ ἀνασκευάζειν, καὶ κατασκευάζειν.

b It is necessary to know whether one opposite genus and species [are] contrary.
c Subiecto.
d Subiecti.

¶ Πρὸς[b] δὲ τὸ δεῖξαι τὰ ἐναντία τῷ αὐτῷ ὑπάρχοντα, σκοπεῖν ὅτι τὴ γνώσει[d]. οἷον εἰ βουλόμεθα δεῖξαι ὅτι ἔξει ἀεὶ αἴσθησιν ὀρθὴν καὶ ἁμαρτίαν· τὸ δὲ αἰσθανέσθαι, κρίνειν ἔστι, κρίνειν δὲ ἔστιν ὀρθῶς καὶ μὴ ὀρθῶς· καὶ ἔξει ἀεὶ αἴσθησιν αὐτὴν ὀρθότητος καὶ ἁμαρτίαν. νῦν μὲν οὖν ἐπὶ τῆς γνώσεως ἔξει τὸ εἶδος ἢ δοτὸ δεῖξις. τὸ γὰρ κρίνειν, γνῶσις τοῦ αἰσθάνεσθαι· ὁ γὰρ αἰσθανόμενος, κρίνει πῶς.

πάλιν

πάλιν εἰ ἐν τῷ εἶδει τὸ ἡδὺ εἰδότα τὸ ἡδὺ εἶδει ὑπάρχειν καὶ τῷ γένει[a]. Εἰ δ' ἐστὶν ὕπνος φαῦλον καὶ ἀσυδαίμων, καὶ διάθεσις ὕπνος φαῦλη καὶ ἀσυδαίμων. ἢ γὰρ διάθεσις, ἧς ὕπνος μετέχει τύπος, ψεῦδός ἐστιν εἰς τὸ κατασκευάσαι· ὁ δὲ δέοντες, ἀληθές. ἢ γὰρ ἀναγκαῖον ὂν τῷ ἡδεῖ ὑπάρχει, καὶ τῷ εἶδει ὑπάρχειν. ζῶον μὲν γάρ ἐστι πλεῖόν καὶ τοῦ ἀνθρώπου· ἀνθρώπος δ' οὔ. ὅσα δὲ τῷ εἶδει ὑπάρχει, ἀναγκαῖον καὶ τῷ ἡδεῖ. εἰ γάρ ἐστιν ἀνθρώπος ἀσυδαίμων, καὶ ζῶόν[c] ἐστι ἀσυδαίμον. πρὸς δὲ τὸ ἀνασκευάζειν, ὁ μὲν φέρεσθαι, ἀληθές· ὁ δὲ δέοντες, ψεῦδός· ὅσα γὰρ τῷ ἡδεῖ ὑπάρχει, οὐδὲ τῷ εἶδει ἐστὶ δὲ τὸ εἶδει μὴ ὑπάρχειν, οὐκ ἀναγκαῖον τῷ ἡδεῖ μὴ ὑπάρχειν.

¶ Ἐπεὶ δ' εἰ ἀναγκαῖον, οὐ τὸ γένος κατηγορεῖται, καὶ τῷ εἰδῶν τι κατηγορεῖται καὶ ὅσα ἔχει τὸ ἡδύ, ἢ παρωνύμως λέγεται τὸ γένους λέγεται, καὶ τῷ εἰδῶν τι ἀναγκαῖον ἔχειν, ἢ παρωνύμως λέγεται τινος τῷ εἰδῶν λέγεσθαι· εἰ δὲ εἴ τινος ὄπισθεν κατηγορεῖται καὶ γραμματικὴ, ἢ μουσική, ἢ τῷ ἄλλων τῆς ὄπισθεν κατηγορεῖσθαι, ἢ ἐν τῆς ἔχει ὄπισθεν, ἢ παρωνύμως λέγεται τῆς ὄπισθεν λέγεται, ἢ γραμματικὴν ἕξιν, ἢ μουσικὴν, ἢ τινα τῷ ἄλλων ὄπισθεν· ἢ παρωνύμως λέγεται τινος αὐτῷ ῥηθήσεται, οἷον γραμματικὸς, ἢ μουσικὸς) ἐὰν σὺ τι τεθῇ λειπόμενον λέγεται τῷ ἡδεῖ ὁπωσοῦν, οἷον τὸ τῷ ψυχῷ κινεῖσθαι· σκεπτέον, εἰ κατὰ τι τῷ εἰδῶν τῷ τῆς κινήσεως ἐνδέχεται τῷ ψυχῷ κινεῖσθαι

Contrà etiam ex specie *probari potest* inesse genero: quæcumque enim speciei insunt, etiam generi *insunt*[a]. veluti si scientia est mala & bona: etiã dispositio est mala & bona: quia dispositio est genus scientiæ. Ac prior quidem locus falsus est, *ad confirmandum adhibeatur*. posterior autem *est* verus. *non* enim *necesse est*, vt quæcumque[b] generi insunt, etiã speciei insint: etenim animal est alatum & quadrupes, homo nõ *item*. quæcumque vero speciei insunt, necessariò etiam generi *insunt*: nam si est homo probus, etiam animal[c] est probum. At si *adhibeantur* ad refutãdum: prior *locus est* verus, posterior *est* falsus. nam quæcumque generi nõ insunt, nec speciei *insunt*. quæ vero speciei non insunt, vt generi non insint, necesse non *est*.

¶ Quia[d] verò necesse *est*, quibus genus attribuitur, etiam speciei aliquam attribui: & quæcumque habent genus, vel denominatiuè à genere dicuntur, etiam speciem aliquam habere necesse *est*, vel denominatiue ab aliqua specie dici: (veluti si cui scientia attribuitur: etiam grammatica, vel musica, vel aliqua alia scientia attribuetur. & si quis habet scientiam, vel denominatiue à scientia dicitur: etiam grammaticam habebit, vel musicam, vel aliquam aliam scientiam: vel denominatiue ab aliqua earum dicetur, puta grammaticus, vel musicus) si quid igitur positum fuerit, quod dicatur à genere quomodocumque, vt animam moueri: considerare oportet, an secundum aliquã speciẽ motis accidat animã moueri:

a Non tamen omni & omnes hîatus.

b Sanè quæcumque essentiæ generis competunt, necessario speciebus omnibus attribuũtur. sed non quicquid generi accidit, & speciei accidit quoniam accidere generi dicimus etiam ea quæ quandã speciem forsan afficiũt aliter ac cadit animali, quia inest equo, non tamen reperitur in cane. Sic vbi genus inest generi, non tamen inest speciebus generis. quidam idea dicunt inesse generi, quia alibi species sunt. Aliud aliis: vt alibi & in quæ infunt animali, quia nigror inest cornici, albus cygno ergo nigrus cygnus. albus & niger neque cygnus neque cornix.

c Non tamen omne animal.

d In accidentibus accidentis genus non est subiectum.

velut: *an accidat* augeri, vel minui, vel corrumpi, vel heri, vel alteratione specie *esse*. si enim secundum nullam *speciem id accidit*: perspicuum *est*, *animam* non moueri. Sic autem locus *est* communis, & ad ambo, *ad est*, & ad cõfirmandum & *ad* infirmandum *valet*. nam si secundum aliquam speciem mouetur, procul dubio mouetur: & si secundum nullam speciem mouetur, procul dubio non mouetur. ¶ Cui[3] verò non suppetit argumẽtorum copia ad thesim *permeantium, is* considerare *et argumẽta parere debet* ex definitionibus, quæ sunt, vel esse videntur[a] rei propositæ. & si ab vna non *possit*, a pluribus *petat*. iis enim qui rẽ definierint, facilius erit argumẽtari: quippe cum ad definitiones facilior sit argumẽtatio. ¶ Considerare[c] autem oportet in eo quod propositum est[b], cui rei consequens sit quod est propositum: & quid necessarium sit, si sit id quod est propositum. Confirmare igitur volenti, *considerandum est* cui rei necessario consequens sit quod est propositum. nam si id probatũ fuerit esse id quoque quod est propositum, probatum erit[c]. Refellere autem volenti, *considerandũ est*, quid sit, si quod est propositũ, sit. si enim offendemus id quod est proposito consequens, non esse fabulatum erit quod est propositum[d]. ¶ Praterea[e] ad tempus respicere *oportet*, ut alicubi obstrepet. Veluti si *aut* dixerit id quod aliter, necessariò augerii. nã animalia semper alunturi. non tamen semper augentur. Itemque si quis dixerit scire, *nihil aliud esse quam* meminisse, hoc enim est præteriti temporis: illud verò etiam præsentis, & futuri: quãdoquidem scire dicimur præsentia, & futura, veluti Solis

οἷον αὔξεσθαι, ἢ μειοῦσθαι, ἢ φθείρεσθαι, ἢ γίνεσθαι, ἢ ὅτι ἄλλως κινεῖσθαι εἰδῆ. εἰ γὰρ μηδεμίαν, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται. ὅλως δὲ ὁ τόπος κοινὸς πρὸς ἀμφω, πρός τε τὸ καταστρέφειν καὶ αἰσπάζεσθαι. εἰ γὰρ κατά τι τῶν εἰδῶν κινεῖται, δῆλον ὅτι κινεῖται. καὶ εἰ κατὰ μηδὲν τῶν εἰδῶν κινεῖται, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται. Μὴ[3] δ' ὑπαρχόντων δὲ ἐπιχειρημάτων πρὸς τὰ θέσει, σκοπεῖν ἐκ τῶν ὁρισμῶν ἢ τῶν ἐνόντων ἢ συμπεπλεγμένων συμβεβηκότων, ἢ τῶν δοκούντων. μάλιστα εἰ μὲν ἀφ' ἑνός, ἀπὸ τῶν πλειόνων. ῥᾷον γὰρ ὁ ὁρισμὸς ἐπιχειρῆσαι πρὸς γὰρ τοὺς ὁρισμοὺς ῥᾷον ἡ ἐπιχείρησις. ¶ Σκοπεῖν[c] δὲ δεῖ τὸ συμπεπλεγμένον, πίνος ὄντος τοῦ συμπεπλεγμένου ὄντος ἢ μὴ ὄντος ἐξ ἀνάγκης, εἰ τὸ συμπεπλεγμένον ἐστί. κατασκευάζειν μὲν οὖν βουλομένῳ, πίνος ὄντος τὸ συμπέπλεγμένον ἐστὶν [ἐξ ἀνάγκης. ἐὰν δ' ὅτι τοῦτο δείκνυῃ ὑπάρχον, καὶ τὸ συμπεπλεγμένον ἐστίν. ἀνασκευάζειν δὲ βουλομένῳ, τί ἐστιν εἰ τὸ συμπεπλεγμένον ὄντων. ἐὰν γὰρ ἀξιώμεν τὸ ἀκόλουθον τῷ συμπεπλεγμένῳ μὴ εἶναι, ἀπηρκότος ἐσόμεθα τοῦ συμπέπλεγμένου. ¶ Ἔτι[e] πρὸς τὸν χρόνον ἐπιβλέπειν εἰ τοῦ ἀγωνιζομένου ἐστὶν ἢ τοῦ ἐρωτῶντος ἐξ ἀνάγκης αὔξεσθαι. ἔστιν μὲν γὰρ ἀεὶ τὰ ζῶα αὔξεσθαι ἢ μὴ ἀεί. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ εἶναι τὸ αὐτὸ ἐστὶ τῷ μεμνῆσθαι. τὸ μὲν γὰρ, τὸ παρελθόντος χρόνου ἐστί· τὸ δὲ, καὶ τὸ παρόντος, καὶ τὸ μέλλοντος. ἐπίστασθαι μὲν γὰρ λεγόμεθα τὰ παρόντα, καὶ τὰ μέλλοντα, οἷον ὅτι ἔσται ἥλιος ἔκλει-

ἐλλειψις. μνημονεύειν δὲ οὐκ ἐνδέχεται μᾶλλον ἢ τὸ παρελθυθός.

defectionē fore. meminisse autem non possumus, nisi quod præteritum est.

Loci à translatione disputationis. CAP. V.

1 De translatione ad id, per quod problema confirmatur, vel infirmatur: 2 vel ad id quod ni præstitum confitemur ipſi.

1 ΕΤΙ[a] ὁ σοφιστικὸς ἔξοθεν, τὸ ἀναγκαῖον εἰς τοιοῦτον, ὡς ὁ ἀδύνατον ἐπιχειρήματον. τοῦτο δ' ἔστιν ὅτε μὲν ἀναγκαῖον, ὅτε δ' οὐκ ἀναγκαῖον, ὅτε δὲ οὔτε ἀναγκαῖον οὔτε ἀναγκαῖον, ἀναγκαῖον μὲν οἷον, ὅταν ἀρνησαμένου τοῦ ὑποκειμένου τὸν ὡς πρὸς τοῦτο τιθέντι χρώμενον, ὡς πρὸς τοῦτο τοὺς λόγους ποιεῖται· τυγχάνῃ δὲ τοῦτο τὸν τοιοῦτον ὄν, ὡς ὁ ἀδύνατον ἔχων ἐπιχείρημα τον. ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ἐπαγωγὴ ᾖ ὡς πρὸς τι ἐξ ἁπάντων τοῦ ὑποκειμένου ὄντος, ὡς πρὸς ὃ δύνατον ἔχειν ἐπιχείρημα τον. ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ἐπαγωγὴ ᾖ ὡς πρὸς τι ἐξ ἁπάντων τοῦ ὑποκειμένου ὄντος, ὡς πρὸς ὃ δύνατον ἔχειν ἐπιχείρημα τον. ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ἐπαγωγὴ ᾖ ὡς πρὸς τι ἐξ ἁπάντων τοῦ ὑποκειμένου ὄντος, ὡς πρὸς ὃ δύνατον ἔχειν ἐπιχείρημα τον. ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ἐπαγωγὴ ᾖ ὡς πρὸς τι ἐξ ἁπάντων τοῦ ὑποκειμένου ὄντος, ὡς πρὸς ὃ δύνατον ἔχειν ἐπιχείρημα τον.

ESt[a] præterea sophisticus[b] modus, *quo adversarius* ducimus ad id de quo argumentorum copia nobis suppetet. hoc autem interdum necessarium *est*, interdum videtur necessarium, interdum nec videtur nec *est* necessarium. Necessarium est, cùm negante eo qui respondet, aliquid eorum quæ ad thesim pertinēt, ad id rationes diriguntur[c]: accidit autem vt id sit eiusmodi, ad quod argumentorum copia suppetat. Similiter etiam *fit*, cùm *quis* ab eo quod positum est, ad aliquid abductione[d] facta, *id* euertere tentat. eo nāque euerso, etiam propositum euertitur. Videtur autem necessarium, cùm ad thesim pertinere videtur, nec tamen pertinet, id ad quod rationes referuntur: siue negante eo qui disputationem sustinet, siue abductione probabili à thesi facta ad illud facta, id euertere conetur. Reliquum *est*, cùm *id* ad quod rationes diriguntur, nec est necessarium, nec esse videtur[e], sed citra rationem[f] accidit vt respondens redarguatur. *Horum* quos dixi modorum vltimum vitare oportet: quoniam omnino remotus & alienus videtur esse à dialectica. Quocirca debet etiam is qui respōdet, nō grauate respōdere,

a Sit *diſpunat* ad *obiectum* eam *tranſferatur*.

b Sophiſticus vocat quia ſophiſtæ hoc ſæpe vtuntur, omiſſo enim principali problemate, de eo re differēte, ad quam diſputationem tranſilierunt. ſed ita demum eſt vera ſophiſticus, ſi tranſlatio ſine vlla ratione fiat, quia fieri poteſt nec eſt neceſſaria, nec videtur eſſe neceſſaria: alioquin eſt dialecticus.

c Exempli causā vt probem non eſſe immortale, ſumo hoc principium, eſſe ſe mortalem: ad aduerſarius negat: prorſus ad hoc diſputatio tranſfertur.

d Abductio eſt, cum ſyllogiſmus perficitur, non negante ab aduerſario propoſito. De abductione lege capp. 25. lib. 2. Priorum Analyt. Graeci codices (vt Græcorum animaduertere) hoc loco mendoſi ſunt, in quibus legitur ἐπαγωγὴν, cùm legendum ſit ἀπαγωγὴν. Sic paulo poſt vbi eſt ἐπαγωγὴν, legendum eſt ἀπαγωγὴν.

e Quia nec pertinet nec videtur pertinere videtur ad theſin.

f Quia non monuit id ad theſin non pertinere, ſed id ſimpliciter negauit, quia ſe putat reprehendi.

sed concedere quæ non pertinent ad thesim, significans quæ-nam *sibi* non videantur, licet *ea* concedat. plerumque enim accidit vt magis argumentorum inopia laborent ij qui interrogant, cum omnia eis concedun-tur, quæ sunt eiusmodi [a], si non concludant. ¶ Præterea [b] omnes qui quiduis dixerint, quo-dammodo multa dixerunt: quia mul-ta cuique *rei* necessario consequentia sunt: veluti qui dixit ho-minem esse, etiam animal esse di-xit, & animatum, & bipedem, & intelligentiæ scientiæque capa-cem. Quare quouis eorum quæ consequuntur, sublato, tollitur etiam *problema* ab initio *propositum*. Sed cauere oportet, ne ad id quod sit difficilius [c], translatio fiat. interdum enim facilius *est*, consequens euertere: interdum verò ipsum *problema* propositũ.

ἀλλὰ πλείονα τὰ μὴ χρήσιμα πρὸς τὴν θέσιν, ὅτι τὰ μὲν μὴ δοκεῖ μᾶλλον, τὰ δὲ μᾶλλον· διὸ συμβαίνει τοῖς ἐρωτῶσιν, ἂν πάντα δῷ μᾶλλον αὐτοῖς τῆς τοιούτων, ἐὰν μὴ περαίνωσιν. ¶ Ἔτι [b] πᾶς ὁ εἰρηκώς ὅτιν, ποτέ τινα πολλὰ εἴρηκεν, ἐπειδὴ πλείω ἑκάστῳ ἕπεται ἃ ἀναγκαῖα ἀκολουθεῖ εἶναι. οἷον ὁ εἰρηκὼς ἄνθρωπον εἶναι, καὶ ὅτι ζῷόν ἐστιν εἴρηκε, καὶ ὅτι ἔμψυχον, καὶ ὅτι δίπουν, καὶ ὅτι νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. ὥστε ὁτῳοῦν τούτων τὸ μὴ ἀκολουθεῖν ἀναιρουντος, ἀναιρεῖται καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ. διὸ λαμβάνειν δεῖ χρὴ [c] εἰς τὸ χαλεπώτερον τιθέναι μεταλαμβάνειν. ἐνίοτε μὲν γὰρ ἔφαν τι ἀκόλουθον αἱρεῖν, ἐνίοτε δὲ αὐτὸ τὸ προκείμενον.

a Quæ non pertinent ad thesim.

b Ex quo quis quidpiam dixerit, quæ illius rei consequentia sunt, ea omnia dixisse videtur.

c Hic quadruplex translatio exponitur. Sed hæc locutio ponitur, quando res in eo genere quæstionis non ponitur.

c Quod difficilius probatu est.

Alij loci, CAP. VI.

1 *Ab oppositis inuehendo.* 2 *Ab opportunitate.* 3 *A diuisione accidentis.* 4 *A relatiuorum.*

d Vtrum de altero alterum insit, alterum non insit.

QVibus [d] autem in *rebus* necesse est alterum solum inesse vel non inesse, vt homini *necesse est inesse vel* morbum vel sanitatem, si de altero possimus copiosè differere *ac probare* inesse, vel non inesse, etiam de altero poterimus. hoc autem conuertitur & ad ambo [e] valet. nam si probauerimus alterum inesse: probatum erit, reliquum inesse. si verò probabimus non inesse: probatũ erit nõ reliquum inesse. perspicuum igitur *est*, ad ambo [e] valere *hunc* locum. ¶ Insuper [f] *oportet* argumẽtari, trãslato nomine ad notationẽ [g], quasi *sit* maximè cõsentaneũ accipere [h], *eorum* quæ *non* sunt ὄντα τοιοῦτα [i] ὅτι τῶν λόγων, ὡς μάλιστα προσῆκον συλλαμβάνειν, ἐκ ὡς

Οἷς [d] δὲ ἀνάγκη ὑπάρχειν θάτερον ὑπάρχειν, [ἢ οὐκ ὑπάρχειν,] ἔστι τοῦ ἀνθρώπῳ τὸν νόσον, ἢ τὸν ὑγίειαν· ἐὰν περὶ ἑκατέρου εὐπορῶμεν ἀμφιλέγεσθαι, ὅτι ὑπάρχει, ἢ οὐκ ὑπάρχει· καὶ περὶ τοῦ λοιποῦ εὐπορήσομεν. τοῦτο δὲ ἀντιστρέφει πρὸς ἄμφω [e]. δείξαντες μὲν γὰρ ὅτι ὑπάρχει θάτερον, τὸ λοιπὸν δεδειχότες ἐσόμεθα ὅτι οὐχ ὑπάρχει. ἐὰν δὲ ὅτι οὐκ ὑπάρχει δείξωμεν, τὸ λοιπὸν ὅτι ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα. δῆλον οὖν ὅτι πρὸς ἄμφω χρήσιμος ὁ τόπος ἐστίν. ¶ Ἔτι [f] τὸ ὀνομάζειν μεταφέ-

e Ad oppositum diem, & ad inficiandum.

f Præterea, vt paulo supra.

g Ex nomine ad definitionem.

h Hic dialectici.

i Ab oppositis ad interpretationem vocabuli, potius quam ab re.

ρειν

ἢ ὡς κεῖται [a] παίσεμαι. Εἰ δ' ἀληθὲς μὴ τὸν αὐθρεῖον κεῖσθαι παρὰ κεῖται ἀλλὰ τὸν δίπλουν ἔχειν· καθάπερ καὶ δίτιμον, τὸν ἀγαθὸν ἐλπίζοντα· ὁμοίως δὲ καὶ δαίμονα, ἂν ὁ δαίμων ᾖ· ὥσπερ Ξενοκράτης φησὶν δὲ δαίμονα εἶναι τὸν τοῦ ψυχοῦ ἔχοντα ἀρετὴν δαίμονα· ταύτην γὰρ ἑκάστῳ εἶναι δαίμονα. ¶ Ἔτι [b] δ' ὅτι πλεονάκις τὰ μὴ, ἐξ ἀνάγκης ἔχει· τὰ δὲ, ὡς ὄνπτοπολύ· τὰ δὲ, ὑπάρχειν· ἐὰν τὸ ἐξ ἀνάγκης, ὡς ὄνπτοπολὺ πιθὴ· ἢ τὸ ὡς ὄνπτοπολύ, ἐξ ἀνάγκης, ἢ αὖ τὸ ἐναντίον τῷ ὡς ὄνπτοπολύ· ἀεὶ δὲ δῆλον τούτων ὄντων ἐριστικὸς ἔσται γὰρ τὸ ἐξ ἀνάγκης, ὡς ὄνπτοπολὺ πιθὴ· δῆλον ὅτι οὐ παντὶ φησιν ὑπάρχειν, ὑπάρχοντος παντί. ὥστε ἡμάρτηκεν. εἶτα τὸ ὡς ὄνπτοπολὺ λεγόμενον, ἐξ ἀνάγκης ἔφησε· παντὶ γάρ φησιν ὑπάρχειν, οὐχ ὑπάρχοντος παντί. ὁμοίως δὲ κἂ εἰ τὸ ἐναντίον τῷ ὡς ὄνπτοπολὺ ἐξ ἀνάγκης ἔφησεν· ἀεὶ γὰρ ἐπ' ἐλαττον λέγει τὸ ἐναντίον τῷ ὡς ὄνπτοπολύ. οἷον εἰ ὡς ὄνπτοπολὺ φωλοῦσι οἱ ἀνθρωποι, ἀγαθοί ἐπ' ἐλαττον. ὥστε ἔτι μᾶλλον ἡμάρτηκεν, εἰ ἀγαθοὺς ἐξ ἀνάγκης εἴρηκεν εἶναι. ὥσαυτως δὲ κἂ εἰ τὸ ὀπτὸν ἔτυχεν, ἐξ ἀνάγκης ἔφησεν, ἢ ὡς ὄνπτοπολύ. ὑπὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τὸ ὀπτὸν ἔτυχεν, ὧδ' ὡς ὄνπτοπολύ. εἰ δὲ ἐκάτερα [c] δεῖ, καὶ μὴ διορίσας εἴπῃ, πότερον ὡς ὄνπτοπολύ, ἢ ὡς ἐξ ἀνάγκης εἴρηκεν, ἢ δὲ τὸ ἀεὶ ψεῦμα ὡς ὄνπτοπολύ, ἀληθεύεται ὡς ἐξ ἀνάγκης εἰρημένος ὑπὸ ἐξ εἰ φωλοῦσι πᾶς ἀνθρωπος ὑπὸ ἐξ εἰ φωλοῦσι πᾶς ἀνθρωπος ἔφησεν ἐξ, μὴ διορισμὸς.

patiùs quàm vt posit m est [a] homen. veluti τὸ δίτιμον, *id est, bene animatũ, esse* non *virtũ* fertẽ, quẽadmodũ peripatẽticus est, sed eum qui τὸν τοῦ ψυχοῦ habet, *id est, bene est animo affectum*. sicut τὸ δαίμων, (*id est, bene affectus*) *animi* bona existimat militerque τὸ δαίμονα (*id est bene affectũ*) eũ cuius dæmon est bonus: quemadmodũ m Xenocrates ait τὸ δαίμονα esse, cuius animus sit bonus: hũc enim cuique esse dæmonẽ. ¶ Quoniam [b] autẽ rerum aliæ necessariò sunt [c], aliæ plerumque [d], aliæ vtrolibet modo [e]: si *quis* id quod necessariò *est*, plerũque *accidere* ponat: vel id quod plerumque *est*, sive cõtrariũ [f], *ponat esse* necessariò: semper locum præbet argumento. nam si necessarium, vt plerumque *accidens* posuerit: perspicuũ *est eum* dicere, non omni inesse, cum omni insit. quare peccauit. necnon si id quod plerumque dicitur, necessario *esse* dixeritomni enim inesse ait, cum non insit omni. similitérque si cõtrarium ei quod plerumque *accidit*, necessariò esse dixerit. semper enim in paucioribus [g] dicitur quod est plerumque *accidens* contrarium. veluti si homines plerumque *sunt* improbi, paucióres *sunt* boni. quapropter adhuc magis errauit, si bonos necessariò esse dixerit. Iisdem & si id quod vtrolibet modò *æquè* accidit, necessariò, vel plerumque *esse* dixerit. quod enim vtrolibet modo accidit, nec necessariò est, nec plerumque. Sed & si *quis* non definierit, vtrũm plerumque an necessariò *esse* dicat, res autem plerumque sit: disputari potest [h], quasi ille ex necessitate *esse* dixerit. vt si exheredes dixerit primos esse, nec definierit: disputari *contra eum* potest:

a In prædicamentis quæ ex eo dicta sunt quòd vtrũm per se, vtrũm ad extrema referantur.

b Sunt ista duarum regularum.

c Vt cornua necessariò esse animalibus quæ cornigera sunt.

d Vt natare plerumque diligant liberos suos. & qui exheredantur à patribus, plerumque fiunt improbi. Porrò hoc mixtum ex vtroque constituit argumentum, id est, quod nec necessariò fit.

e Velut aquæ accidere potest, vt vellu attrahatur, vel non attrahatur.

f Id est, quod raro accidit.

g Quòd simpliciter & absolutè id esse non quod non est verè nisi cum adiuncto, quo fiat verum, ostenditur.

quasi dixerit necessario prauos esse. ¶ Praeterea[2] videndum est an eandem rem sibi accidere possit, quasi diuersam, propterea quòd nomen diuersum sit. quemadmodum Prodicus diuidit voluptates in gaudium, & iucunditatem, & laetitiam. haec enim omnia eiusdem rei, id est voluptatis nomina sunt. Si quis igitur gaudium laetitiae dicat accidere, idem sibi accidere dicet. ὡς εἰς αὐάγκης φαῦλους αὐτὸ, ἀλλ' ἐνδέχεσθαι. ¶ Ἔτι δ' εἰ καὶ αὐτὸ ἑαυτῷ συμβεβηκὸς ἐστιν ὡς ἕτερον, ἀλλ' ἐνδέχεται τὸ ἕτερον εἶναι ὄνομα. καθάπερ Πρόδικος διῄρει τὰς ἡδονὰς εἰς χαρὰν, καὶ τέρψιν, καὶ εὐφροσύνην. ταῦτα γὰρ πάντα τὸ αὐτὸ τῆς ἡδονῆς ὀνόματός ἐστιν. εἰ οὖν τις τὸ χαίρειν τῷ εὐφραίνεσθαι φήσει συμβεβηκέναι, αὐτὸ αὑτῷ φήσει συμβεβηκέναι.

Loctà contrariis, CAP. VII.

1 *A conuersione contrariorum.* 2 *A positione contrar.* 3 *A consecutione contrar.* 4 *A subiectis contrarij.*

QVoniam[b] autē cōtraria[a] sex modis inter se coniungūtur, contrarietate[d] autē efficiunt quatuor modis[e] coniūcta: oportet accipere contraria, prout expedit euertenti, vel adstruenti. Sex igitur modis *ea* coniungi perspicuum *est*. aut enim vtrumque[f] vtrique[g] contrariorum iungitur: atque hoc bifariam, vt amicis bene facere[h] & inimicis male[i], vel contrà amicis malè & inimicis bene. aut ambo de vno: & hoc quoque bifariam, vt amicis bene facere & amicis malè, vel inimicis bene facere & inimicis malè. aut vnum de ambobus: & hoc quoque bifariam, vt amicis bene & inimicis bene, vel amicis malè & inimicis malè.

ΕΠεὶ[b] δὲ τὰ ἐναντία[a] συμπλέκεται μὲν ἀλλήλοις ἑξαχῶς, ἐναντιοῦσι[d] δὲ ποιᾷ τετράχως συμπλεκόμενα· δεῖ λαμβάνειν τὰ ἐναντία, ὅπως ἂν χρήσιμον ᾖ καὶ ἀναιρεῖν τι ἢ κατασκευάζειν. ὅτι μὲν οὖν ἑξαχῶς συμπλέκεται, φανερὸν ἢ δὲ ἑκάτερον[e] ἑκατέρῳ[f] τῶν ἐναντίων συμπλακήσεται· τοῦτο δὲ διχῶς, οἷον τὸ τοῖς φίλοις εὖ ποιεῖν[h] καὶ τὸ τοῖς ἐχθροῖς κακῶς, ἢ αὖ πάλιν τὸ τοῖς φίλοις κακῶς καὶ τοῖς ἐχθροῖς εὖ. ἢ ἀμφότερα θατέρῳ τῶν ἑνὸς διχῶς· δὲ καὶ τοῦτο, οἷον τὸ τοῖς φίλοις εὖ ποιεῖν καὶ τοῖς φίλοις κακῶς, ἢ τὸ τοῖς ἐχθροῖς εὖ ποιεῖν καὶ τὸ τοῖς ἐχθροῖς κακῶς. ἢ τὸ ἐν θατέρῳ ἀμφοτέρων· διχῶς δὲ καὶ τοῦτο, οἷον εὖ, ἢ τοῖς φίλοις κακῶς καὶ τοῖς ἐ-

amicis

a *Quod sex sint contraria coniugationes.* b *Ex quatuor coniugationibus quatuor propositiones contrarias fieri.* c *Ex quatuor tributis, vt bene facere, & male facere, alle bene inter se contraria: neque ha inter se. bene communiorum cō iunctione fieri quatuor propositiones contrarias, quas priores diagrammatis circuli comprehendunt: ita vt circulus interior contineat attributa, alter subiectum. vt autē duo termini cōiunguntur vt efficiant enuntiationem, ita duæ enuntiationes coniungi possunt. sed termini coniungēbātur quatuor nō dissenuntiationes verò coniūguntur sex modis, quos tradit diagrammatis linę demonstrat. d Repugnantia id est, ἀναίρεσις, ἀντίφασις.* e *Vtrumque cōtrarium attributo, vt bene & malè mereri.* f *Vtrumque contrario subiecto, vt amicis & inimicis.* g *De amicis bene mereri, benefacta amicis afficere.* h *De inimicis malè mereri.*

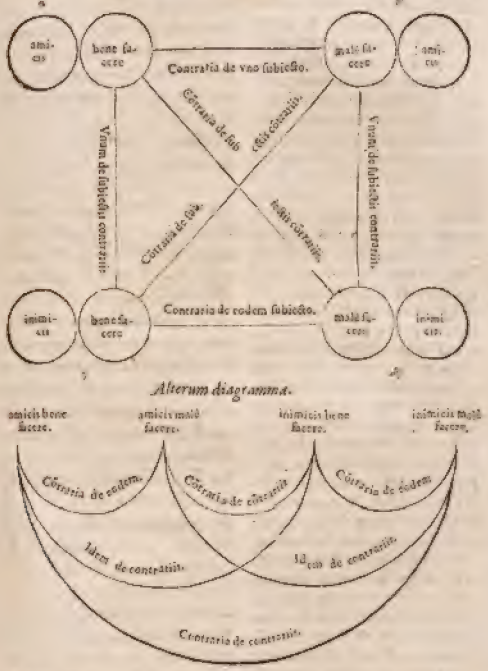

Alterum diagramma.

Αἱ μὲν οὖν πρῶται δύο ἐνθύμημαι συμπλοκαί[a], οὐ πείσουσι ἐναντίων[b]. τὸ δὲ τοῖς φίλοις οὐ πιεῖν, πολὺ τοῖς ἐχθροῖς κρεῖττον, οὐκ ἔστιν ἐναντίον· ἀμφότερα γὰρ ἀγαθὰ, καὶ τῷ αὐτῷ ὑπάρχει[c]. οὐδὲ τὸ πολὺ φίλοις κακὸν, πολὺ τοῖς ἐχθροῖς οὗ. καὶ γὰρ ταῦτα ἀμφότερα φαῦλα, καὶ τῷ αὐτῷ ὑπάρχει. οὐ δοκεῖ δὲ φαῦλον φαύλῳ ἐναντίον εἶναι· ἐπεὶ μὴ τὸ μὲν, καθ' ὑποβολήν· τὸ δὲ, κατ' ἐνδειαν λεγόμενον ἦ. ἢ τε γὰρ ὑποβολὴ,

Primæ igitur duæ coniunctiones[a] quas dixi, non faciunt contrarietatem[b]: quoniam amicis bene facere, & inimicis male, nõ sunt contraria, cùm ambo *sint* optabilia, & eorundem morum *effectus*. neque item *cõtraria sunt*, amicis malè, & inimicis bene *facere*. nam & hæc *sunt* ambo fugienda, & eorundem morum *effectus*. non videtur autem fugiẽdum fugiendo contrarium: fieri nisi alterũ nimij, alterũ defectus rationem habeat. nũ & quod ni-

a Idem, a 1, & 2 Repugnantia.

b Ab eisdem nominibus subiecta sunt.

unū est, verū fugiēdarū nullo esse viderit: & similiter quod est parum. Reliqua autem quatuor omnia efficiunt contrarietatem. nam amicis bene facere & amicis malè *facere* contraria sunt: quia ex contrariis moribus proficiscuntur: & alterum *est* eligēdum, alterum fugiēdum. Iidem etiam in aliis *se res habet*: quoniam in singulis coniunctionibus alterum est eligendum, alterum fugiendum: & alterum ex bonis moribus proficisci. tur, alterum ex malis. Constat igitur ex iis quæ dicta sunt, accidere vt eidem plura contraria sint. huic enim, amicis bene facere, illud contrarium *est*, inimicis bene facere: nec non illud *est* contrarium, amicis malè *facere*. Similiter etiam aliorum cuique, si quis *ea* consideret eodem modo, videbuntur duo contraria esse. Vtrumuis igitur contrariorum vtile sit ad thelim, *illud* sumi *debet*. ¶ Præterea[a] si quid contrarium sit accidenti: considerandum est, an insit[b] ei, cui accidens inesse dictum est[c]. si enim hoc[d] insit, illud[e] non potest inesse[f]: quoniam fieri nequit vt contraria simul eidem *subiecto* insint. ¶ Aut[g] an tale quidpiam dictum sit ab aliquo: quod si sit, necesse sit contraria *in eodem subiecto* inesse. ve ti quis ideas in nobis esse dixerit: eas enim moueri & quiescere accidet, itémque sensibiles & intelligibiles esse. videntur enim ideæ quiescere, & immobiles, & intelligibiles esse, *vt placet* iis qui ideas esse ponunt. si verò in nobis sunt, immobiles esse nequeūt: quia cùm nos mouemur, necesse *est* vt & quę in nobis *sunt*, omnia simul moueātur[h]. Constat etiā *ea* esse sensibiles, si quidē in nobis sint: quia per oculorū sensum formā quę in quaque re est, cogno-

¶ Pla-

a Si contrarium sit accidenti.

b Contrarium.

c In cui.

d Contrarium.

e Accidens.

f Vt si homo bene valet, non potest regrotare.

g Aut est contrarium subiecto, vt est contrarium in eodem subiecto.

h Salutem per accidens, quia motio animæ mouetur.

φιλικῶν ἔσται ἔχθρα), ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. τὰ δ' ἁπλῶς τοῖς πᾶσιν ἐναντία πάντα ποιεῖ ἐναντία πάντα. τὸ γὰρ εὖ ποιεῖν φίλους ἔδοξε ποιεῖν, τὸ δὲ τοὺς φίλους κακῶς, ἐναντίον. ἔστι τε τὸ μὲν ἐναντίον ἕξις· καὶ τὸ μὲν, αἱρετόν· τὸ δὲ, φευκτόν. ὡσαύτως δ' ἔχει καὶ τὸ μὴ ὅλῃ τῇ ἄλλων. καὶ ἐκάστῳ γὰρ τὸ συζυγίαν. τὸ μὲν αἱρετὸν· τὸ δὲ, φευκτόν· ἢ τὸ μὲν, ἕξις· τὸ δὲ, φευκτόν· ἢ τὸ μὲν, ἕξις· τὸ δὲ, φαῦλον. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι πρὸ πλείονα ἐναντία συμβαίνει γίνεσθαι. τῷ γὰρ φίλοις εὖ ποιεῖν, τὸ τοῖς ἐχθροῖς εὖ ποιεῖν, ἐναντίον· καὶ τὸ τοὺς φίλους κακῶς, ἐναντίον. ὁμοίως δ' ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἑκάστῳ, τὸν αὐτὸν τρόπον θεωροῦσι, δύο τὰ ἐναντία φανήσεται. λαμβάνειν οὖν τῶν ἐναντίων ὁπότερον αἱρετὸν ἢ φευκτόν· χρήσιμον. ¶ Ἔτι εἰ ἔστι τι ἐναντίον τῷ συμβεβηκότι, σκοπεῖν εἰ ὑπάρχει, ἅμα τῷ συμβεβηκότι εἶναι· ὑπάρχει δὲ, εἰ ἐνδέχεται ἅμα τοῦτο ὑπάρχειν. ἀδύνατον δὲ ταὐτὸν ἅμα τοῦ αὐτοῦ ὑπάρχειν. ¶ Εἰ δὲ τοιοῦτόν ἐστιν οἷον τὸ κινεῖσθαι καὶ ἠρεμεῖν πᾶσι τοῖς ἔχουσι νοῦν, καὶ ἀναγκαῖον εἶναι· ἐν δὲ αἰσθητοῖς, καὶ νοητοῖς εἶναι. δοκοῦσι γὰρ αἱ ἰδέαι ἠρεμεῖν, καὶ ἀκίνητοι καὶ νοηταὶ εἶναι τοῖς τιθεμένοις ἰδέας εἶναι. ἐν ἡμῖν δὲ οὔσας, ἀδύνατον ἀκινήτους εἶναι· κινοῦνται γὰρ ἡμῖν αἱ ἰδέαι, καὶ τὸ ἐν ἡμῖν πάντα συγκινεῖται. δῆλον δ', ὅτι καὶ αἰσθηταὶ ἔσονται ἐν ἡμῖν οὖσαι· εἴδει γὰρ τοῖς ἐν ἕκαστῳ μορφὴν γινομένοις, τῷ ἐν ἑκάστῳ μορφοῦσθαι γινομένοις.

¶ Pla-

α ¶ Ἐλλιπῶς δὲ εἴρηται τὸ συμβεβηκὸς ᾧ ὀφείλει τι ἐναντίον, σκοπεῖν εἰ καὶ τῶ ἐναντίῳ δεκτικὸν, ὅπερ καὶ τὸ συμβεβηκός. τὸ γὰρ αὐτὸ τῷ ἐναντίων δεκτικόν. οἷον εἰ τὸ μῖσος ὀφείλεται τῇ ὀργῇ ἔφησεν, εἴη ἂν τὸ μῖσος ἐν τῷ θυμοειδεῖ, ἐνεῖ γὰρ ἡ ὀργή. σκεπτέον οὖν εἰ ἐν τῷ ἐναντίον ἐν τῷ θυμοειδεῖ, ἡ φιλία. εἰ γὰρ μὴ, ἀλλ' ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ ἐστιν ἡ φιλία· οὐκ ἂν εἴποιτο τὸ μῖσος τῇ ὀργῇ. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἀγνοεῖν ἔφησεν. εἰη γὰρ ἂν ἐπιστήμης δεκτικόν, ὅπερ καὶ ἀγνοίας, ὅπερ οὐ δοκεῖ· τὸ ἐπιθυμητικὸν δεκτικὸν ἐστὶ ἐπιστήμης. αὐτοπροσώπως μὲν οὖν, καθάπερ εἴρηται, χρήσεσι. κατασκευάζοντι δ' ὅτι μὲν ὑπάρχει τὸ συμβεβηκὸς, οὐ χρήσιμος ὁ τόπος. ὅτι δὲ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, χρήσιμος. δείξαντες μὲν γὰρ ὅτι οὐ δεκτικὸν τοῦ ἐναντίου, δεδειχότες ἐσόμεθα, ὅτι οὔτε ὑπάρχει τὸ συμβεβηκὸς, οὔτε ἐνδέχεται ὑπάρξαι. ἐὰν δὲ δείξωμεν, ὅτι ὑπάρχει τὸ ἐναντίον, ἢ ὅτι δεκτικὸν τοῦ ἐναντίου ἐστὶν· οὐδέπω δεδειχότες ἐσόμεθα, ὅτι καὶ τὸ συμβεβηκὸς ὑπάρχει, ἀλλ' ὅτι ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ὅτι ποσοῦτον μόνον δεδειληφότες ἐσμεν.

[a] scimus. ¶ Rursus[b] si positum sit accidens, cui sit aliquid contrarium: considerare oportet, an cõtrarij quoque sit susceptium, quod est accidentis *susceptium*. idem enim contrariorum *est* susceptium. veluti si odium iræ consequens esse dixerit: certè odium erit in *parte animæ* irascibili, quoniam ibi est ira. videndum igitur *est*, an contrarium sit in irascibili, *nempe* amicitia. si enim amicitia non *sit in irascibili*, sed in concupiscibili: non poterit odium iræ consequens esse. Similis ratio est, si *partè animæ* concupiscibilem ignorare dixerit. nam erit apta ad susciendam scientiam, siquidem *apta est* ad *susciptiendam* ignorantiam. quod quidem non videtur *verum esse*, *cũ* pe concupiscibilem *animæ partẽ* esse aptam ad susciendã scientiam. Qui igitur refellit, *hoc loco*, quemadmodum dictum est, vti debet. Cõfirmãti autem *ad probandum* inesse accidens, non est vtilis hic locus: sed *ad probandũ* posse inesse vtilis *est*. cum enim probauerimus non esse susceptium contrarij: probatum erit, neque inesse accidens, neque posse inesse. at si probabimus cõtrariũ inesse, vel contrarij susceptium esse: nondum probatum erit etiã accidens inesse, sed posse inesse tantummodo probatum erit.

[a] Ἐλλιπῶς δὲ εἴρηται τὸ συμβεβηκὸς ᾧ ὀφείλει τι ἐναντίον, σκοπεῖν εἰ καὶ τῶ ἐναντίῳ δεκτικὸν, ὅπερ καὶ τὸ συμβεβηκός. τὸ γὰρ αὐτὸ τῷ ἐναντίων δεκτικόν. οἷον εἰ τὸ μῖσος ὀφείλεται τῇ ὀργῇ ἔφησεν, εἴη ἂν τὸ μῖσος ἐν τῷ θυμοειδεῖ, ἐνεῖ γὰρ ἡ ὀργή. σκεπτέον οὖν εἰ ἐν τῷ ἐναντίον ἐν τῷ θυμοειδεῖ, ἡ φιλία. εἰ γὰρ μὴ, ἀλλ' ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ ἐστιν ἡ φιλία· οὐκ ἂν εἴποιτο τὸ μῖσος τῇ ὀργῇ. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἀγνοεῖν ἔφησεν. εἰη γὰρ ἂν ἐπιστήμης δεκτικόν, ὅπερ καὶ ἀγνοίας, ὅπερ οὐ δοκεῖ· τὸ ἐπιθυμητικὸν δεκτικὸν ἐστὶ ἐπιστήμης. αὐτοπροσώπως μὲν οὖν, καθάπερ εἴρηται, χρήσεσι. κατασκευάζοντι δ' ὅτι μὲν ὑπάρχει τὸ συμβεβηκὸς, οὐ χρήσιμος ὁ τόπος. ὅτι δὲ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, χρήσιμος. δείξαντες μὲν γὰρ ὅτι οὐ δεκτικὸν τοῦ ἐναντίου, δεδειχότες ἐσόμεθα, ὅτι οὔτε ὑπάρχει τὸ συμβεβηκὸς, οὔτε ἐνδέχεται ὑπάρξαι. ἐὰν δὲ δείξωμεν, ὅτι ὑπάρχει τὸ ἐναντίον, ἢ ὅτι δεκτικὸν τοῦ ἐναντίου ἐστὶν· οὐδέπω δεδειχότες ἐσόμεθα, ὅτι καὶ τὸ συμβεβηκὸς ὑπάρχει, ἀλλ' ὅτι ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ὅτι ποσοῦτον μόνον δεδειληφότες ἐσμεν.

[b] In the[ta].

[a] Si autem ... scientiam qui ... omnibus ... repugnat ... verbis, ... [illegible] ... ignorantiam ... quo ... velueris aliquis interpretari ... ea ... [illegible] ... aptum ... ad susciptiendam scientiam, propterea quod aptum est ad susciptiendam ignorantiam

Loci ab oppositorum consecutione,

CAP. VIII.

1 A contradictionibus. 2 A contrariis. 3 A privatione & habitu. 4 A relatis.

α Ἔτι δὲ [εἰσὶν] αἱ ἀντιδιαστολαὶ τέτταρες, σκοπεῖν ὅτ' ἐξ ἀντιφάσεων, καὶ ἀπὸ τῶν ἀκολουθούντων, καὶ κατασκευάζοντι. λαμβάνειν δὲ

α QVoniam autem oppositiones quatuor sunt: considerandũ est, an *argumẽtũ duci possit* ex cõtradictionibus inuerta cõsecutione, & in refellẽdo, & in cõfirmãdo. Accipere aũt *hoc pertes*

per inductionem. veluti si homo *est* animal: quod non est animal, non *est* homo. similitérque in aliis *vel se habet*. hic enim inuersa est consecutio: quoniam homini animal est consequens: non homini autem non *est consequens* non animal: sed conuerso ordine, non animali *consequès est* non homo. In omnibus igitur, ciusmodi axiomate vtendum est. veluti si honestum *est* iucundum, etiam non iucundum non *est* honestum. quòd si hoc non *est consequens*, ne illud quidem erit. similitérque si non iucundum non *est* honestum, honestum est iucundum. Perspicuum igitur *est*, ad ambo valere consecutionem quæ in contradictione fit ordine commutato. ¶ In contrariis autem considerare *oportet*, an contrarium contrario consequens fiat siue directò, siue ordine inuerso *tractetur* consecutio. Directò *tractatur* consecutio: vt fortitudini, & ignauiæ: illi enim virtus consequens est, huic verò vitiũ: & illi quidem consequens est eligendum, huic verò fugiendum. directa igitur est horum consecutio: quoniam eligendum *est* contrarium fugiendo. Similitérque *fit* in ceteris. Inuerso autem ordine fit consecutio: vt bonæ corporis habitudini[a] sanitas cõsequens est, malæ autem habitudini morbus non *est consequens*, sed morbo mala habitudo. perspicuum igitur *est* mutato ordine in his fieri consecutionem. Raro autem hæc ordinis cõmutatio in contrariis accidit: sed *in* plurimis directa *est* consecutio. Quòd si nec directò contrarium contrario consequès sit, nec ordine inuerso: perspicuum *est* ne quidem in iis quæ dicta sunt[b], alterum alteri consequens esse.

a Prima confutatio.

b In problemate.

ἐξ ἐπαγωγῆς. οἷον εἰ ὁ ἄνθρωπος ζῷον, τὸ μὴ ζῷον οὐκ ἄνθρωπος. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῷ ἄλλων. ἐν τοῖσδε γὰρ ἀνάπαλιν ἡ ἀκολούθησις. τῷ μὲν γὰρ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον ἕπεται· τῷ δὲ μὴ ἀνθρώπῳ τὸ μὴ ζῷον, οὐ· ἀλλ᾽ ἀνάπαλιν τῷ μὴ ζῴῳ τὸ μὴ ἄνθρωπος. ὅλως πάντων οὖν τὸ τοιοῦτον ἀξιωτέον. οἷον εἰ τὸ καλὸν, ἡδύ· καὶ τὸ μὴ ἡδύ, οὐ καλόν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο, οὐδὲ τοῦτο. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὴ ἡδύ, οὐ καλόν· τὸ καλὸν, ἡδύ. δῆλον οὖν ὅτι ἐφ᾽ ἑκάτερα ἀμφω ἀντιστρέφει ἢ κατὰ τὼ αἰτήματα ἀκολούθησις ἀνάπαλιν γινομένη. ¶ Ἐπὶ δὲ τῶν ἐναντίων σκεπτέον, εἰ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον ἕπεται, ἢ οὔ· ἔστι ταυτὰ [ἡ ἀκολούθησις,] ἢ ἀνάπαλιν, καὶ ἀναγκαῖον τι, ἢ καὶ κατασκευάζοντι· λαμβάνειν δὲ καὶ τὰ πεπτωκότα ἐξ ἐπαγωγῆς, ἐφ᾽ ὅσον χρὴ σημεῖον. ἔστι ταυτὶ μὲν οὖν ἡ ἀκολούθησις, οἷον τῇ ἀνδρίᾳ, καὶ τῇ δικαιοσύνῃ. τῇ μὲν γὰρ, ἀρετὴ ἀκολουθεῖ τῇ δὲ, κακία. καὶ τῇ μὲν ἀκολουθεῖ τὸ αἱρετόν· τῇ δὲ, τὸ φευκτόν. ἔστι ταυτὰ οὖν καὶ ἡ τούτων ἀκολούθησις. ἐναντίον γὰρ τὸ αἱρετὸν τῷ φευκτῷ. ὁμοίως δὲ καὶ ἔστι τῶν ἄλλων. ἀνάπαλιν δὲ ἡ ἀκολούθησις· οἷον τῇ δικαιοσύνῃ μὲν ἡ ὑγίεια ἀκολουθεῖ, κακοξίᾳ δὲ νόσος οὐ, ἀλλὰ νόσῳ κακοξία. δῆλον οὖν ὅτι ἀνάπαλιν ἔστι τούτων ἡ ἀκολούθησις [γίνεται.] ἀπαιτεῖν δὲ τὸ ἀνάπαλιν ἔστι τῷ ἐναντίων συμβαίνει, ἀλλὰ τοῖς πλείοσιν· ἔστι τὰ αὐτὰ ἡ ἀκολούθησις. εἰ οὖν μήτε ἔστι τὰ αὐτὰ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον ἀκολουθεῖ, μήτε ἀνάπαλιν· δῆλον ὅτι οὐδ᾽ ἔστι τῷ [ἐναντίων] ἀκολουθεῖ τὸ ἕπεσθαι τῷ ἑτέρῳ.

εἰ δὲ

εἰ δὲ ὅτι τῷ ἐναντίων· καὶ ὅτι τῷ ῥηθέντων, αὐταγκαῖον τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἀκολουθεῖν. ¶ Ὁμοίως δὲ τοῖς ἐναντίοις, καὶ ὅτι τῷ στερήσεων καὶ ἕξεων σκεπτέον. πλὴν οὐκ ἔστιν ὅτι τῷ στερήσεων τὸ ἀνάπαλιν, ἀλλ' ἐπὶ παντὸς τὸν ἀκολούθησιν ἀναγκαῖον ἀεὶ γίνεσθαι· καθάπερ ὄψει μὲν αἴσθησιν, τυφλότητι δὲ ἀναισθησίαν. ὑπάρχειται γὰρ ἡ αἴσθησις τῇ αἰσθήσει, οἷς ἕξις καὶ στέρησις· τὸ μὲν γὰρ ἕξις, αὐτῇ· τὸ δὲ, στέρησίς ἐστιν. ¶ Ὁμοίως δὲ τῇ ἕξει καὶ τῇ στερήσει, & ὅτι τῷ πρός τι χρηστέον· ὅτι τὰ αὐτὰ γὰρ καὶ πάντων ἡ ἀκολούθησις. οἷον εἰ τὸ διπλάσιον, πολλαπλάσιον. καὶ τὸ ἡμιόλιον, πολλοστημόριον. λέγεται γὰρ τὸ μὲν διπλάσιον πρὸς τὸ ἡμιόλιον, τὸ δὲ πολλαπλάσιον πρὸς τὸ πολλοστημόριον. πάλιν εἰ ἡ ἐπιστήμη, καὶ ἀναίσθησις· καὶ τὸ ἐπιστητόν, καὶ αἰσθητόν· καὶ εἰ ἡ ἕρμησις, αἴσθησις· καὶ τὸ ἑρμηνόν, αἰσθητόν. ἔνιοι δέ, ὅτι οὐκ αὐταγκαῖον ὅτι τῷ πρός τι τὴν ἀκολούθησιν γίνεσθαι, καθάπερ εἴρηται· τὸ γὰρ αἰσθητόν, ἐπιστητόν ἐστιν· ἡ δὲ αἴσθησις, οὐκ ἐπιστήμη. οὐ μὴν ἀλλὰ δοκεῖ τισὶ). πολλοὶ γὰρ ἡ φασὶ τῷ αἰσθητῷ ἐπιστήμην εἶναι). ἐπὶ πρὸς τι τούτων, οὐχ ἧττον χρήσιμον τὸ ῥηθέν. εἶναι ὅτι τὸ αἰσθητῷ, οὐκ ἔστιν ἐπιστητόν· οὐδὲ γὰρ ἡ αἴσθησις, ἐπιστήμη.

Si verò in contrariis: etiam in iis quæ dicta sunt, necesse *est* alterum alteri cõsequens esse. ¶ Vt autem in contrariis, sic in priuationibus & habitibus considerandum *est* præterquàm quòd in priuationibus non est ordinis inuersio, sed necesse est vt directo semper cõsecutio fiat. quemadmodum visum sensus, cæcitatem priuatio sensus *sequitur*. sensus enim opponitur priuationi sensus, vt habitus & priatio: alterũ enim eorum habitus, alterũ priuatio est. ¶ Vt autem habitu & priuatione, sic etiã relatis vtendum *est*. directa enim *est* etiã horũ consecutio. Veluti si triplum *est* multiplex, etiã subtriplum *est* submultiplex: refertur enim triplum ad subtriplum, & multiplex ad submultiplex. Rursus si scientia *est* existimatio etiam scibile *est* existimabile. Et si visio *est* sensus, etiam visibile *est* sensibile. Obiectio *proponi potest*, non necesse esse vt in relatis consecutio fiat, sicut dictum est: quia sensile est scibile, sensus autem non *est* scientia. Non tamen hæc obiectio videtur vera esse, multi enim negant sensibilium scientiam esse. Præterea ad contrarium probandum non minùs vtile *est* quod dixi: veluti sensibile non esse scibile, quia nec sensus *est* scientia.

Loci à coniugatis, &c. CAP. IX.

1 *A coniugatis eius quod positum est in problemate,* 2 *vel contrary.* 3 *Aliorta, & hæc tractationem ab iis quæ efficiendi vel corrumpendi vim habent.*

1 Πάλιν ὅτι τῷ συζύγων καὶ ὅτι τῷ πτώσεων, καὶ ἀναιροῦντα καὶ κατασκευάζοντα. λέγεται

1 ITem *considerandum sunt* coniugata & casus, & euertendo, & adstruendo. Dicuntur

aut ē coniugata, quæ sunt eiusmodi: vt iustā & iustus, cum iustitia: & fortia, & fortis, cum fortitudine. Similiter etiam quæ vim habent efficiendi vel conseruandi, coniugata eorum sunt, quorū sunt conseruantia vel efficientia: vt sanitatis, salubria: & firmæ corporis constitutionis, ea quæ firmam corporis constitutionē efficiunt vel conseruant. Eodémque modo in ceteris *se res habet*. Quæ igitur sunt eiusmodi, coniugata dici solent. Casus autem sunt, vt iustè, & fortiter, & salubriter, & aptè ad firmam corporis constitutionem, & quæcunque hoc modo dicuntur. Videntur autem & quæ secundum casus *dicuntur*, esse coniugata: vt iustè cū iustitia, & fortiter cum fortitudine. Coniugata autem dicuntur omnia, quæ sunt in eadem classe: vt iustitia, iustus, iustum, iustè. Perspicuum igitur *est*, si quid eorum quæ sunt in eadem classe, probatum fuerit bonum *esse* aut laudabile, etiam reliqua omnia probata fore. veluti si iustitia *sit ex numero rerum* laudabilium: etiam iustus, & iustum, & iustè, *erit in eadem rerum* laudabilium *numero*. Dicere autem iustè & laudabiliter secundum eundē casum: *dicitur* enim laudabiliter à laudabili, vt iustè à iustitia. ¶ Considerare autem *oportet* non solum in eo quod dictum est, sed etiā in contrario cōtrarium. veluti bonum tum esse necessariō iucundum, quia nec malum *necessariō est* molestum: aut si hoc[a], etiam illud[b]. & si iustitia *sit* scientia, etiam iniustitiam *esse* ignorantiam. & si quod *sit* iustè, *sit* scienter & perite: id *quod fit* iniustè, fieri insciē & imperitè: aut si

a Si malum necessariō est molestum.
b Bonum bonorum necessariō est iucundum.

δὲ σύστοιχα μὲν τὰ τοιάδε· οἷον τὸ δίκαια, καὶ ὁ δίκαιος, τῇ δικαιοσύνῃ· καὶ τὸ ἀνδρεῖα, καὶ ὁ ἀνδρεῖος τῇ ἀνδρεία. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ποιητικὰ καὶ τὰ φυλακτικά, σύστοιχα ἀλλήλων ἐστίν, οἷον ἐστὶ φυλακτικὰ μὲν ποιητικά· οἷον τὰ ὑγιεινά, ὑγιείας· καὶ τὰ εὐεκτικὰ, εὐεξίας. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. σύστοιχα μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα εἴωθε λέγεσθαι. πτῶσεις δέ, οἷον τὸ δικαίως, καὶ ἀνδρείως, καὶ ὑγιεινῶς, καὶ εὐεκτικῶς. καὶ ὅσα τοῖς τοῦ τρόπου λέγεται. δοκεῖ δὲ καὶ τὰ κατὰ τὰς πτώσεις, συζυγῆ εἶναι· οἷον τὸ μὲν δικαίως, τῇ δικαιοσύνῃ· τὸ δὲ ἀνδρείως, τῇ ἀνδρείᾳ. σύστοιχα δὲ λέγεται, τὰ κατὰ τὰ αὐτὰ συστοιχίαν ὄντα. οἷον δικαιοσύνη, δίκαιος, δίκαιον, δικαίως. δῆλον οὖν ὅτι ἐνὸς ὑπαρχόντος δείξαντος τῷ κατὰ τὰ αὐτὰ συστοιχίαν, ἀγαθοῦ, ἢ ἐπιστητοῦ, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ἀγαθὰ ἢ ἐπιστήμας ἔσται. οἷον, εἰ ἡ δικαιοσύνη τῷ ἐπιστητῷ· καὶ ὁ δίκαιος, καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ δικαίως, τῷ ἐπιστητῷ ἐπιδέξεται. δὲ τὸ δικαίως, καὶ ἐπιστητέος, κατὰ τὰ αὐτὰ πτῶσιν. κατὰ [τὸ] τὸ ἐπιστητόν, καθάπερ τὸ δικαίως, κατὰ τὴν δικαιοσύνης.

¶ Σκοπεῖν δὲ μὴ μόνον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ εἰρημένου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὸ ἐναντίον [τὸ ἐναντίον.] οἷον ὅτι τὸ ἀγαθὸν οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἡδύ· οὐδὲ γὰρ τὸ κακὸν λυπηρόν. ἢ εἰ τοῦτο[a], κἀκεῖνο[b]. καὶ εἰ ἡ δικαιοσύνη, ἐπιστήμη· καὶ ἡ ἀδικία, ἄγνοια. καὶ εἰ τὸ δικαίως, ἐπιστημονικῶς ἢ ἐμπείρως· τὸ δὲ ἀδίκως, ἀγνοοῦντες ἢ ἀπείρως· εἰ δὲ ταῦτα

τωῦτα μὴ[h], οὐδὲ ὀνεῖνα[b] καθ' ὑπερβολὴν ἔσται τωῦ ἐνδεχομένων[c]. μᾶλλον γὰρ αὐ φαίνοιτο τὰ ἀδίκως, ἐμπείρως, ἢ ἀπείρως εἶδε δ' ὁ τότος εἴρηται περὶ τωῦτων[d] ἐν τοῖς τῶν ἐναντίων ἀπολαμβάνουσιν. οὐ δὲν γὰρ ἄλλο νυῦ ἀξιῶμεν, ἢ τῶν ἐναντίων τὸ ἐναντίον ἀποδεῖξαι. ¶ Ἔτι δὲ τῶν ἡδέσεων καὶ φθορῶν, καὶ ποιητικῶν & φθαρτικῶν, καὶ αὐξητικῶν καὶ καταστατικῶν. ὧν γὰρ αἱ ἡδέσεις τῶν ἀγαθῶν, καὶ αὐτὰ ἀγαθά[e]: καὶ εἰ αὐτὰ ἀγαθά, & αἱ ἡδέσεις[f]. [a] εἰ δ' αἱ ἡδέσεις, τῶν κακῶν, καὶ αὐτὰ τῶν κακῶν[g]. ἐπὶ δὲ τῶν φθορῶν, αὐτάπαλιν. εἰ γὰρ αἱ φθοραὶ τῶν ἀγαθῶν, αὐτὰ τῶν κακῶν[h]. εἰ δὲ αἱ φθοραὶ τῶν κακῶν, αὐτὰ τῶν ἀγαθῶν[i]. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ ποιητικῶν & φθαρτικῶν. ὧν μὲν γὰρ τὰ ποιητικὰ ἀγαθά, καὶ αὐτὰ τῶν ἀγαθῶν[k]. ὧν δ' τὰ φθαρτικὰ ἀγαθά, αὐτὰ τῶν κακῶν[l].

hæc non *ita sunt*[a], ne illa quidē[b] ut in eo quod modò dictū est[c]. potius enim videtur quod iniuste *fit*, perite fieri quam imperite. Hic autem locus antea[d] dictus fuit in contrariorum consecutionibus, nihil enim aliud in præsentia constituimus quam contrario contrarium consequens esse. ¶ Præterea *ducenda sunt argumenta* ab ortu, & interitu. & iis quæ faciendi, vel corrumpendi vim habent, siue quis refellat, siue confirmet. quorum enim ortus *sunt in numero* bonorum etiā ipsa *sunt* bona[e]. & si ipsa *sunt* bona. etiam ortus *in bonis numerantur*[f]. at si ortus *in* malorū *numero sunt*, ipsa quoque *sunt in* malorū *numero*[g]. In corruptionibus autē è contrario arguendū est. nam si corruptiones *sunt in numero* bonorum, ipsa *sunt in numero* malorum[h]: si verò corruptiones *sunt in numero* malorū. ipsa *sunt in numero* bonorum[i]. Eadem ratio *est* & in iis quæ efficiēdi vel corrumpēdi vim habēt. quorū enim efficientia *sunt* bona, etiā ipsa *sunt* in bonis[k]. & quorum corruptiua *sunt* bona, ipsa *sunt in* malorum *numero*[l].

[a] Vt differre nō in bonis, ergo ignorantia nō mala.
[b] Vt nō sit mala, ergo nec bona.
[c] Vt bonum sit in bonis, ergo & malum est in bonis.
[d] Vt ignoti sint bonum, ergo non bonum est notum.

Loci à simili, & à comparatione. CAP. X.

[1] ¶ *A simili.* [2] ¶ *A comparatione eius quod magis vel minus inesse videtur.* [3] *Ab intentione subiecti & accidentis.* [4] *Ab altero subiecto in quo magis videtur magis vel minus inesse.* [5] *Ab altero accidente quod magis vel minus videatur inesse in subiecto proposito,* [6] *vel in altero subiecto.* [7] *A comparatione similium siu parium.* [8] *Ab altero subiecto, in quo æque videtur inesse in subiecto proposito,* [9] *Ab altero accidente, quod æque videatur inesse in subiecto proposito,* [10] *vel in altero subiecto.* [11] ¶ *Epilogus.*

Πάλιν ἐπὶ τῶν ὁμοίων, εἰ ὁμοίως ἔχει. οἷον εἰ ἐπιστήμη μία πλειόνων, καὶ δόξα. καὶ εἰ τὸ ὁρᾶν ἓν ἔχειν, ὁρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν ἓν ἔχειν, ἀκούειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, καὶ ἐπὶ τῶν ὄντων, καὶ τῶν δοκούντων. χρήσιμος δ' ὁ τόπος πρὸς ἀμφω[m].

ITem in similibus *videnda est*, an similiter *sit* habeant. veluti si scientia una *est* multarū rerū, etiam *una est* opinio. & si visum habere, *est* videre etiam auditum habere, *est* audire. Similis est cæterorum ratio, tam quæ *sunt* quā quæ *esse* videntur. Vtilis autem est hic locus in vtraque parte[m].

[m] Ad omnia, & ad in mendacio.

quæ intentionē suscipiunt. Hic verò locus non conuertitur *vt valeat etiam* ad refellendū. nam si quod est adiectum, non facit bonum, nondum constat an ipsum non sit bonum: quia bonum malo adiectum, non facit necessario vt totum sit bonum: nec album nigro adiectū, *necessario non facit vt totum sit album*: nec dulce amaro adiectum, facit vt totum sit dulce. ¶ Rursus si quid magis vel minùs dicitur, etiam simpliciter est. quod enim non est bonum aut album, non dicetur magis vel minùs bonum aut album. quod enim malū est, nulla re magis vel minùs bonum, sed magis vel minùs malum dicetur. Sed neque hic locus conuertitur *vt valeat* ad refellendū. multa enim quæ non dicuntur magis *esse*, simpliciter sunt. nam homo non dicitur magis & minus: non tamen propterea nō est homo. ¶ Eodem modo considerandum est in *eo quod est* quadā ex parte, aut aliquando, aut alicubi: nam si quadamtenus accidit, etiam simpliciter accidit. Similiterque quod aliquando aut alicubi *est*, *etiam simpliciter est*. quod enim simpliciter est impossibile, nec ex parte, nec alicubi, nec aliquando accidit. Obiectio *est*: quia quadamtenus sunt natura probi, vt liberales, aut temperati: simpliciter autē nō sunt natura probi: quippe cum nemo *sit* natura prudens. similiter aliquando potest aliquid corrupti bile non corrumpi: simpliciter autē non potest non corrumpi. Eodem modo etiā alicubi prodest tali victus ratione vti, vt in locis insalubribus: simpliciter autem non prodest. Insuper vt alicubi vnus tantùm sit, fieri potest: vt autē simpliciter vnus tan

τὸ μᾶλλον ὑπάρχειν συμβαίνει γίνεσθαι. οὗτος δὲ ὁ τόπος οὐκ ἀντιστρέφει πρὸς τὸ ἀναιρεῖν. εἰ γὰρ μὴ ποιεῖ τὸ προστεθὲν μᾶλλον, ἀγαθὸν· οὐδέπω δῆλον, εἰ αὐτὸ μὴ ἀγαθόν. τὸ γὰρ ἀγαθὸν κακῷ προστεθὲν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀγαθὸν τὸ ὅλον ποιεῖ· οὐδὲ λευκὸν μέλανι· οὐδὲ γλυκὺ πικρῷ. ¶ Πάλιν εἰ τι μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται, καὶ ἁπλῶς ὑπάρχει· τὸ γὲ μὴ ὂν ἀγαθὸν ἢ λευκὸν, οὐδὲν μᾶλλον ἢ ἧττον ἀγαθὸν ἢ λευκὸν ἔσεσθαι, τὸ γὲ κακὸν, οὐδενὸς μᾶλλον ἢ ἧττον ἀγαθὸν, ἀλλὰ μᾶλλον κακὸν ἢ ἧττον ἔσεσθαι. οὐκ ἀντιστρέφει δ' οὐδ' οὗτος ὁ τόπος πρὸς τὸ ἀναιρεῖν. πολλὰ γὰρ τῶν οὐ λεγομένων μᾶλλον, ἁπλῶς ὑπάρχει. οὐθὲν γὰρ οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν αὐθεμπος. ¶ Τὸν αὐτὸν δὲ ἔχοντα σκοπὸν καὶ ὅτε τὸ κατά τι, καὶ ποτὲ, καὶ ποῦ· εἰ γὰρ κατά τι ἐνδέχεται, καὶ ἁπλῶς ἐνδέχεται. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ποτὲ, ἢ ποῦ. τὸ γὰρ ἁπλῶς ἀδύνατον, οὔτε κατά τι, οὔτε ποῦ, οὔτε ποτὲ ἐνδέχεται. ἔνιοις, ὅτι κατά τι μὲν ἔνια φύσει σπουδαῖοι, οἷον ἐλεύθεριοι, ἢ σπουδαῖοι· ἁπλῶς δὲ οὐκ ἐστὶ φύσει σπουδαῖον οὐδεὶς γὰρ φύσει φρόνιμος. ὁμοίως δὲ καὶ ποτὲ μὲν ἐνδέχεταί τι φθαρῆναι, ἁπλῶς δὲ οὐκ ἐνδέχεται μὴ φθαρῆναι. τὸν αὐτὸν δὲ ἔχοντα καὶ τοῦ μὴ συμφέρειν ποιεῖν τὴν διαφορὰν χρῆσθαι, οἷον ἐν τοῖς νοσώδεσι τόποις· ἁπλῶς γὲ οὐ συμφέρει. ἔτι γὰρ τῷ μὲν ἔνια μόνον δυνατὸν ᾖ, ἁπλῶς δὲ οὐ δυνατὸν

τὸν ἕνα μόνον ἔῃ). τὸν αὐτὸν δὲ ἔξεστιν καὶ πατρὶ μὴ καλὸν τὸν πατέρα θύειν, οἷον ἐν Τριβαλοῖς· ἁπλῶς δὲ οὐ καλόν. ἢ τοῦτο μὲν ἢ πού σημαίνει, ἀλλὰ πανταχοῦ γε διαφέρει ὅπου αὖ ὥσπ· πανταχοῦ γὰρ αὐτοῖς ἕξει καλὸν· οὕτω Τριβαλοῖς. πάλιν ποτὲ μὲν συμφέρει φαρμακεύεσθαι, οἷον ὅταν νοσῇ, ἁπλῶς δὲ ἢ οὐδὲ τοῦτο ποτὲ σημαίνει, ἀλλὰ τῷ διαφερομένῳ πῶς; οὐδὲν γὰρ διαφέρει, ὁποτιοῦν, ἐὰν οὕτω μόνον διακείμενος ᾖ. τὸ δ' ἁπλῶς ὅτιν ὁμοίως προσπεσόντες ἐροῦσι ὅτι καλόν ἐστιν, ἢ τὸ ἐναντίον[b]. ἆρ' τὸ τὸν πατέρα θύειν, οὐκ ἐροῦσι καλὸν ἔῃ), ἀλλὰ ποι καλὸν ἔῃ)· οὐκ ἄρα ἁπλῶς καλόν. ἀλλὰ τὸ τοὺς θεοὺς τιμᾶν, ἐροῦσι καλὸν μηδὲν προσπεσόντες· ἁπλῶς γὰρ καλόν ἐστιν. ὥστε ὃ αὖ μηδενὸς προσπεσόντος, δηλοῖ ἔῃ) καλόν. ἢ ἀρχεόν, ἢ ἄλλό τι τῷ τοιοῦτον· ἁπλῶς ῥηθήσεται.

tùm sit, non potest. Eodem modo etiam alicubi honestum *est* patrem immolare, vt apud Tribalos: simpliciter verò non *est* honestum. An hoc non alicubi significat, sed quibusdam? nihil enim refert, vbi sint: quoniam vbique *id* eis erit honestū, cùm sint Tribali. Itē aliquando prodest sumptio pharmaci, vt cùm *quis* ægrotat: simpliciter autem non prodest. An nec hoc significat aliquando, sed ei qui certo modo affectus est? Nihil enim refert, quando *id fiat*, si modò ita sit affectus. Id autem simpliciter est, quod nulla re adiectâ *recte* dices esse honestū vel contrarium[b]. vt patrem immolare, nō dices honestum esse, sed quibusdam honestum esse. non *est* igitur simpliciter honestum. At Deum colere, dices honestum *esse*, nulla re adiecta: simpliciter enim honestū est. Quare quodcumque nulla re adiectâ videtur esse honestum, vel turpe, vel aliud quidpiam tale, simpliciter dicetur *esse tale*.

[a] Quis ægrotat.

[b] Vel turpe.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ
ΤΟ΄ ΤΡΙΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER III.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS TERTII LIBRI TOPICI.

- De problemate accidentis
  - Vniuerſali.
    - De meliori, vel deteriori: & de magis vel minùs eligẽdo, aut fugiẽdo. *Cap.* 1. 2. 3.
    - De eligendo, aut fugiendo ſimpliciter & abſoluté. *Cap.* 4.
    - De cuiuſuis accidentis comparatione, loci generales. *Cap.* 5.
  - Particulari. *Cap.* 6.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ [ΤΟ] ΤΡΙΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER III.

Loci, ex quibus probatur melius esse, vel optabilius, CAP. 1.

1 *Praelusio.* 2 *Praeceptio.* 3 *Si alterum sit diuturnius & permanentius altero.* 4 *A maiestate & ornatu eligendum.* 5 *A genere.* 6 *Si alterum sit optabile propter se, alterum propter alterum.* 7 *Si alterum per se, alterum per accidens.* 8 *Si alterum sit huius causa per se, alterum per accidens.* 9 *Si alterum sit sine fine per se, alterum altero.* 10 *Si alterum sit natum ab, alterum acquisitum.* 11 *Si alterum in sit melius & praestantius subiecto,* 12 *vel sit melius proprium sui,* 13 *vel in melioribus & principalibus & praestantioribus reperiatur.* 14 *Si alterum sit finis, alterum finis causa.* 15 *Si alterum propter ipsum assumat ad finem.* 16 *Si alterum ad vitae finem pertineat, alterum ad alium finem.* 17 *Si alterum sit possibile, alterum impossibile.* 18 *Si alterius effectus melior sit finis.* 19 *A proprietate quae est inter res secundo & finis.* 20 *Si alterum sit bonum & laudabilis per se, alterum propter aliud.*

1 ΤΕΡΟΝ δ' αἱρετώτερον ἢ βέλτιον δυοῖν ἢ πλειόνων, ὧν τρόπῳ σκεπτέον. ¶ Πρῶτον δὲ διορίσασθαι, ὅτι τῶν σπουδῇ μὲν μᾶλλον οὐχ οἷόν τ' ἦν πολὺ διενεγκεῖν, ἐν μεγάλῃ δὲ παιδιᾷ διαφορὰν ἔχοντων, (οὐδεὶς γὰρ ἂν ἀπορεῖ, πότερον ἢ δὶς δ' ἀμφία ἢ ὁ πλάτος αἱρετώτερον) ἀλλ' οἷόν τ' οὐ σπουδῇ γε, ἢ ἀδιάφορον μᾶλλον, ἀλλ' τὸ μισοῦν ὁρᾶν τὸ ἕτερον πρὸς τὸ ἕτερον οἷόν τ' ἐνίοτε· ἅπαν γὰρ οὗ δεῖ τοῦτο, ὅτι δεῖ χαίρειν οἷόν τε μᾶλλον ἢ ἧττον, οὐκ ἀνάγκη τοσοῦτον ἢ ἡδέως, ὅτι τοῦτ' ἔστιν αἱρετώτερον, ὁτιοῦν τοῦ μὴ εἶναι αὐτῷ οἷόν τ' ἦν.

¶ Πρῶτον μὲν οὖν τὸ πολυχρονιώτερον

1 DVORVM autem pluriumve vtrum *sit quodnam sit* optabilius & melius, ex his considerandum *est*. ¶ Sed *illud* primum definiatur, nos sermonem instituere nō de iis quæ longe *inter se* distant, & magnam inter se differentiam habent (nemo enim dubitat, vtrum beatitudo an diuitiæ sint magis eligendæ) sed de iis quæ vicina *sunt*, ac de quibus dubitamus vtri oporteat adiungi *articulum* MAGIS: propterea quòd nihil videmus quo alterum alteri antecellat. Perspicuum igitur *est* in iis probata præstantia vna vel pluribus, fore vt animus assentiatur & concedat hoc esse magis eligendum, vtrumuis eorum sit quod excellat. ¶ Primum igitur quod 3 si alterum

& consultatus, magis *est* eligendum quàm quod est minùs talle[c]. ¶ Et quod potius eligat vir prudens aut bonus, aut lex recta, aut cuiusque rei studiosi quæ tales sunt, aut ij qui in vno quoque genere scientes sunt, aut quæcunque plures omnesve *eligant*, (vt in *arte* medica, aut fabrili, quæ plures medici, vel omnes *eligat*) aut quæcunque omnino plures, vel omnes *eligant*, aut omnia. (vt bonum: omnia namque bonum appetunt.) Oportet autem quod dictum erit[b], ad id ducere quod vtile in[c]. Est autem simpliciter melius & optabilius, quod est secum iũ meliorē scientiam. velut si melior scientia *est* philosophica quàm *ars* fabrilis, etiam simpliciter *ea sunt* optabiliora quæ sunt secundum philosophiã, iis quæ *sunt* secundum *artem* fabrilem. at *vni* alicui *optabilius est*, quod est secundum proprium[d] *facultatem*. ¶ Præterea *optabilius est* quod est in genere, eo quod non est in genere: vt iustitia iusto. illa enim est in genere, *nempe* bono. hoc verò non *vere*. & illa quidem est id quod bonum. hoc verò minime. nihil enim quod in genere non sit, dicitur esse id quod genus: vt albus homo nõ est id quod color. similitérque *dicendum est* de aliis. ¶ Et quod propter se est optabile, optabilius *est* eo quod est optabile propter alterum: vt bene valere, *est optabilius* quàm exercere. illud enim est optabile propter se, hoc verò propter alterum[e]. ¶ Et quod est per se, *potiùs eligẽdum est* quàm quod est per accidens: vt amicos iustos esse, *potius* quàm inimicos. illud enim per se *est* optabile, hoc verò per accidens. nam inimicos iustos esse, per accidens optamus, ne nobis noceant. Hoc[f] autem est idem fere, ac præcedens, sed modo[g] differt.

τερον, ἢ βέλτιον τερον, αἱρετώτερον τῷ ἧττον τοιούτου[a]. ¶ Καὶ ὁ μὲν μᾶλλον ἕλοιτο ὁ φρόνιμος, ἢ ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ, ἢ ὁ νόμος ὁ ὀρθὸς, ἢ οἱ τοιοῦδε περὶ ἕκαστα αἱρούμενοι ἢ τοιοῦτοί εἰσιν, ἢ οἱ ἐν ἑκάστῳ γνώριμοι ὅσοι σπουδαῖοι, ἢ ὅσα οἱ πλείους, ἢ οἱ πάντες, (οἷον ἐν ἰατρικῇ, ἢ τεκτονικῇ, ἃ οἱ πλείους ἢ οἱ ἅπαντες) ἢ ὅσα ὅλως οἱ πλείους, ἢ πάντες, ἢ πάντα. (ἅπερ τὸ ἀγαθὸν πάντα γὰρ τὰ ἀγαθοῦ ἐφίεται.) Δεῖ δὲ ἄγειν ὅπερ ὁ, τι ἂν ᾖ χρήσιμον[b] τὸ ἐκλεκτὸν μᾶλλον[c]. ἔστι δὲ ἁπλῶς μὲν βέλτιον καὶ αἱρετώτερον, τὸ κατὰ τὴν βελτίω ἐπιστήμην. οἷον εἰ βελτίων ἐστὶν φιλοσοφία τεκτονικῆς· καὶ ἁπλῶς αἱρετώτερα τοῦτ' ἐστὶν φιλοσοφίας, ἢ κατὰ τεκτονικήν. τινὶ δὲ τὸ κατὰ τὴν οἰκείαν[d]. ¶ Ἔτι ἀεὶ τὸ ὅπερ τόδε τι, τοῦ μὴ ὄντος· οἷον ἡ ὀνητικὴ τοῦ ὀνητοῦ. τὸ μὲν γὰρ, ὄντος τοῦ ἀγαθοῦ· τὸ δὲ, οὐ. καὶ ὅλως γὰρ λέγεται ὄντως τὸ γένους, ὃ μὴ τυγχάνει ὂν τοῦ γένους ὄν. οἷον, ὁ λευκὸς ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν ὄντως ἀγαθόν. ὁμοίως δὲ ἔχει καὶ τἄλλα. ¶ Καὶ τὸ δι' ἕτερον αἱρετὸν, τοῦ δι' ἕτερον αἱρετοῦ αἱρετώτερον· οἷον τὸ εὖ ὑγιαίνειν τοῦ γυμνάζεσθαι· τὸ μὲν γὰρ, δι' ἕτερον τὸ αἱρετόν, τὸ δὲ, δι' ἕτερον[e]. ¶ Καὶ τὸ καθ' αὑτὸ, τοῦ κατὰ συμβεβηκός· οἷον τὸ τοὺς φίλους δικαίους εἶναι, τοῦ τοὺς ἐχθροὺς. τὸ μὲν γὰρ καθ' αὑτὸ αἱρετὸν· τὸ δὲ, κατὰ συμβεβηκός. τὸ γὰρ τοὺς ἐχθροὺς δικαίους εἶναι, κατὰ συμβεβηκός μοι γίνεται, ὅπως μὴ σφῶν βλαπτώμεθα. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ αὐτὸ τοῦ πρὸ τούτου, διαφέρει δὲ τῷ ῥᾴστως.

τὸ μὲν

a Vt gloriosius illud dicitur, quàm potè nostrum esse, nec tamen necessarium illud dicitur.

b In finit.

c Id est, fortassis dum ad argumentum res de bonis boni patres, eò quæ cum studiosissimis & rectè ad eò vt modò arguatur ab electione plurium, modò alterius generis bona ordebitur.

d Quam peritiam.

e Propter tamquam.

f Id est, hîc locutus.

g Nam supra dicebatur propter se, & propter alterum: hîc verò dicitur per se & per accidens.

τὸ μὲν γὰρ τοὺς φίλους δικαίους εἶ-
δι' αὐτὸ ἐμοὶ μέλειν, καὶ εἰ μηδὲν
ἡμῖν μέλλει ἔσεσθαι, κἂν εἰ ἐνδοῖς
ἄδικ. τὸ δὲ τοὺς ἐχθροὺς, δι' ὅπερ,
ὅπως μηδὲν ἡμᾶς βλάπτωσι. ¶ Καὶ
τὸ αἱρετὸν ἀγαθοῦ κατ' αὐτό, τὸ κατ'
συμβεβηκὸς αἱρετὸν κατὰ πάρεσιν ἀρετῆ-
τῆς τύχης. ἡ μὲν γὰρ κατ' αὐτὸ ἡ
δὲ κατ' συμβεβηκὸς αἵρεται τῆς ἀγα-
θοῦ. καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον ἐστὶν ἐμοίως
δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ εἰ αἱρετὸν. τὸ γὰρ κατ'
αὐτὸ κακοῦ αἱρετὸν, φεύκτεον τὸ
κατ' συμβεβηκὸς· οἷον ἡ κακία καὶ ἡ
πτωχ. τὸ μὲν γὰρ, κατ' αὐτὸ κακόν· ἡ
δὲ τύχη, κατ' συμβεβηκὸς. ¶ Καὶ τὸ
ἁπλῶς ἀγαθὸν τὸ πᾶσι αἱρετὸν τε-
θῆ τὸ ὑγιαίνειν, τὸ πλουτεῖν.
τὸ μὲν γὰρ ἁπλῶς ἀγαθὸν· τὸ δὲ, πᾶ-
σι τὸ διαφέρειν ἕκαστος. ¶ Καὶ τὸ φύ-
σει, ᾧ μὴ φύσει· ᾗ ἡ δικαιοσύνη ᾧ
δικαία τὸ μὲν γὰρ, φύσει· τὸ δὲ, θέ-
κατον. ¶ Καὶ τὸ τοῦ βελτίονος ἢ τι-
μιωτέρου ὑπάρχειν, αἱρετώτερον·
οἷον θεῷ, ὅπερ ἀνθρώπῳ· καὶ ψυ-
χῇ, ὅπερ σώματι. ¶ Καὶ τὸ τῶ βελ-
τίονος ἴδιον, βέλτιον, ἢ τὸ τῶ χείρο-
νος· οἷον τὸ τοῦ θεοῦ, ὅπερ τὸ τοῦ ἀν-
θρώπου. κοινὰ μὲν γὰρ τὰ κοινὰ ἐν ἀμ-
φοτέροις, οὐδὲν διαφέρει ἀλλήλων,
τοῖς δὲ ἰδίοις τὸ ὅπερον τῶ ἑτέρου
ὑπάρχει. ¶ Καὶ τὸ εἰ βελ-
τίοσιν, ἢ ἀφετέροις, ἢ τιμιωτέροις,
βέλτιον· οἷον ὑγίεια ἰσχύος, καὶ
κάλλος. ἡ μὲν γὰρ ὑγιὰ ὑγροῖς καὶ ξη-
ροῖς, [καὶ θερμοῖς καὶ ψυχροῖς,] ἁ-
πλῶς δ' εἰπεῖν ἐξ ὧν πράττον
σωίσκε τὸ ζῶον· τὸ δὲ, ἐν τοῖς ὑ-
τέροις. ἡ μὲν γὰρ ἰσχυὰ, ἐν τοῖς νεύ-
ροις καὶ ὀστοῖς. τὸ δὲ κάλλος, τῆ
μελῶν τὸς συμμετρίαν δοκεῖ εἶ).

amicos enim iustos esse propter
se optamus, & si nihil ne his fu-
turum sit, & si apud Indos fim. a Etiamsi nihil
inimicos autem iustos esse op- ex eis percipiamus.
timus propter aliud, id est ne no-
bis nocent. ¶ Et quod per se est
causa boni, optabilius est eo quod
est causa per accidens: vt virtus,
fortuna illa enim per se, hæc ve-
rò per accidens est causa bono-
rum. & si quid aliud est ismodi. Similiter etiam in contrario
se res habet. quod enim per se est
mali causa, magis est fugiendum
quàm id quod est causa per ac-
cidens: vt virtium, quàm fortuna.
illud enim per se est malum, for-
tuna verò per accidens. ¶ Et
quod est simpliciter bonum, o-
ptabilius est quàm alicui bonum: vi
valere, quàm fecari. illud enim
est simpliciter bonum: hoc verò
alicui, qui egeat sectione. ¶ Et
quod naturâ est bonum melius est
non naturali: vt iustitia quàm iu-
sto: illa enim est naturâ bonum, b Ob rem ac-
hic verò adscititiè. ¶ Et quod rei melioris ac maiori honore di-
gnæ inest, magis est eligendum: quitatem & ad
vt quod inest Deo, magis quàm ornatum.
quod inest hominis: & quod inest a-
nimo, magis quàm quod inest cor-
pori. ¶ Et quod est melioris proprium, est melius quàm quod ac-
terioris: vt Dei proprium, melius
est quàm proprium hominis. nã
ratione eorum quæ sunt ami-
bus communia, nihil inter se dif
ferũtiis verò quæ propria sunt,
alterum ab altero differt. ¶ Et
quod est in melioribus, vel prio-
ribus, vel maiori honore dignis:
melius est: vt sanitas roborc, & c Viribus con-
pulchritudine. illa enim est in hu- ferre.
midis & frigidis, & (vt simpliciter dicam) in
is ex quibus primis animal con- d Apta disposi-
stat: hæc verò in posterioribus. nam robur in nervis & ossibus con-
sistit: pulchritudo autẽ videtur esse membrorũ quædam mo-

¶ Vt finis ita quæ ad finē *dirigūt*, *i.* videtur eſſe optabilius[a]. ¶ Ex duobus autē id quod ad finē pro pinis *accedit*[b]. ¶ Et omnino quæ ad vitæ finē *pertinent*, optabilius *eſt* eō quod ad aliū quempiā ſinē, vt quod ad beatitatē cōfert, eo quod ad prudentiā: quod enim ad beatitatē cōfert, optabilius eſt. ¶ Et poſſibile impoſſibili[c]. ¶ Præterea cùm ſint duo effectiua: cuius finis eſt melior, ipſum quoq; melius eſt[d]. ¶ *Cùm* autem alterum *ſit* effectiuum, alterum finis: ex proportione *iudicandū eſt*: cùm pluribus partibus finis finem ſuperat, quàm is cauſam ſuam efficientem. veluti ſi beatitudo pluribus partibus ſuperat ſanitatē, quàm ſanitas ſalubre: *efficiens* vt quod habet vim etiā efficiendi beatitudinē, ſit melius ſanitate. quamō enim beatitudo ſanitati præſtat, tamō etiā quod habet vim efficiendi beatitudinē, ſalubri præſtat. ſanitas autem ſalubri minūs præſtabat. quocirca plurib' partibus ſalubri præſtat quod habet vim efficiendi beatitudinem, quàm ſanitas ſalubri. Perſpicuū igitur *eſt* ſanitate optabilius eſſe quod habet vim efficiendi beatitudinē: quippe quod eidem[e] pluribus partibus præſtat. ¶ Præterea quod eſt pulchrius per ſe, maiori etiā honore ac laude dignū *eſt*: vt amicitia *eſt anteponēda* diuitiis, & iuſtitia ſanitati ac viribus corporis. illa enim *ſunt* per ſe in rebus honorabilibus & laudabilibus: hæc verō nō per ſe, ſed propter alied. ne no enim diuitias propter ſe honore dignas cēſet, ſed propter aliud. amiciriam verō per ſe *colimus*, etiāſi nihil inde ad nos peruenturum ſit.

¶ Καὶ τὸ τέλος τῷ θεῷ· τὸ τέλος ἁπλῶς τοῦτο [δοκεῖ εἶναι][a]. ¶ Καὶ δυοῖν, τὸ ἐγγυτέρω τέλος[b]. ¶ Καὶ ὅλως τὸ θεῷ ἢ βίᾳ τέλος, αἱρετώτερον μᾶλλον. ἢ πρὸς τὸ θεῷ; ἄλλο τι ἢ τὸ θεῷ; δὶς δ' αἱρετόν· σωτηρίαν, ἢ πρὸς τὸ θεῷ φρόνησιν. τὸ γὰρ θεῷ; δὶς δ' αἱρετόν· σωτήριον, αἱρετώτερον. ¶ Καὶ τὸ δυνατὸν τῷ ἀδυνάτου[c]. ¶ Ἔτι δύο ποιητικῶν ὄντων, οὗ τὸ τέλος βέλτιον, καὶ αὐτὸ βέλτιον[d]. ¶ Ποιητικοῦ δὲ καὶ τέλους, ὅτι τὸ αὐτὸ ὑπερέχει τὸ τέλος ἢ τέλος, ἢ ὑπερέχει τὸ ποιητικὸν τῷ ποιητικοῦ. οἷον εἰ ἡ εὐδαιμονία πλείοσιν ὑπερέχει ὑγίειαν, ἢ περ ὑγίεια ὑγιείᾳ· οὕτω τὸ ποιητικὸν εὐδαιμονίας, βέλτιον ὑγιείας. ὅσῳ γὰρ ἡ εὐδαιμονία ὑγιείας ὑπερέχει, τοσούτῳ καὶ τὸ ποιητικὸν τῆς εὐδαιμονίας τῆς ὑγιεινῆς ὑπερέχει. ἡ ὑγίεια τῆς ὑγιεινῆς ἐλάττοσιν ὑπερέχει. οὕτως τὸ πλείοσιν ὑπερέχειν τὸ ποιητικὸν εὐδαιμονίας, τῆς ὑγιεινῆς, ἢπερ ἡ ὑγίεια, τῆς ὑγιεινῆς. ἄμεινον οὖν ἐστὶ ἀφρόνησιν τοῦ ποιητικοῦ εὐδαιμονίας, ἢ ὑγίειαν. ¶ Ἔτι τὸ κάλλιον καὶ αὖ τὸ, καὶ τιμιώτερον καὶ ἐπαινετὸν μᾶλλον· οἷον φιλίαν πλούτου, καὶ δικαιοσύνην [ὑγιείας καὶ] ἰσχύος. τὰ μὲν γὰρ καθ' αὑτὰ τῷ τιμίων καὶ ἐπαινετῷ· τὰ δέ, οὐ καθ' αὑτά, ἀλλὰ δι' ἕτερον· οὐδεὶς γὰρ τιμᾷ τὸ, τὸν πλοῦτον δι' αὐτόν, ἀλλὰ δι' ἕτερον. τὸν δὲ φιλίαν καθ' αὑτὸ, καὶ εἰ μηδὲν μέλλοι ἡμῖν ἔτερον ἀπ' αὐτῆς ἔσεσθαι.

a Vt finitas ita quæ ad finē dirigūtur.
b Vt vbi duo pertinēdo ad vitæ finē, alterum ad primū, alterum ad finem, id eſt ad ſummū bonum, ſecundū acquiſitionē accedit.
c Quod eſt impoſſibile, nullo modo eſt eligendum. & quod nullo modo eſt eligendum, hoc non cadit in hortationem. verum magis ſit elegendum. Ideo puto Ariſtotelem in præſenti hoc verbū ſcripſiſſe in vulgari quadā ſignificatione, vt cum dicim', Armis Italia vinci nō poteſt, nec Grecia diſciplina. Iſta vero & ſequentia verba oſtendūt hanc locū pertinere ad finē. Itaque huius loci exemplum hoc eſto: Deliberetur in conſilio Turcarum, vtrum Perſis an Chriſtianis bellū ſit inferendum. rectē aliquis ita arguet: Præſtat bellum gerere cū Perſis, quàm cū Chriſtianis. quia Perſa vincere poſſunt, Chriſtiani vinci nō poſſunt.
d Vt medicina eſt præferenda medicamento: quia medicinæ finis eſt ſanitas, medicamenti diuitiæ.
e Id eſt, ſalubri.
f Quæ eſt differentia finis inferioris, & eius qui expoſitus fuit paru. g Ad hoc comparandum, quod eſt alterū propter alterum expetendum.

a Videtur eſſe optabilius] Hoc ſcilicet, quod ad finem dirigit, eſſe optabilius, quàm ipſum finem. Nam ſi finis eſt optabilis, & ea quæ ad finem dirigunt, optabiliora ſunt, quàm finis, ſequitur neceſſario, quod ea quæ ad finem dirigunt, ſint optabiliora, quàm ipſe finis. Quod falſum eſt. Nam finis eſt optabilior, quàm ea quæ ad finem dirigunt. Quod ſic patet. Finis eſt optabilis propter ſe, ea autem quæ ad finem dirigunt, ſunt optabilia propter finem. Quæ autem ſunt propter aliud, ſunt minus optabilia, quàm illa propter quæ ſunt. Ergo finis eſt optabilior, quàm ea quæ ad finem dirigunt. Ideo Ariſtoteles dicit, quod ea quæ ad finem dirigunt, ſunt optabilia, ſecundum quod finis eſt optabilis. Et ſecundum hoc, ſunt optabilia ſecundum quid, & non ſimpliciter. Et ſecundum hoc, ſunt minus optabilia, quàm finis. Et ſecundum hoc, finis eſt optabilior, quàm ea quæ ad finem dirigunt. Et ſecundum hoc, finis eſt optabilis ſimpliciter, & ea quæ ad finem dirigunt, ſunt optabilia ſecundum quid. Et ſecundum hoc, finis eſt optabilior, quàm ea quæ ad finem dirigunt. Et ſecundum hoc, finis eſt optabilis ſimpliciter, & ea quæ ad finem dirigunt, ſunt optabilia ſecundum quid. Et ſecundum hoc, finis eſt optabilior, quàm ea quæ ad finem dirigunt.

b Vt vbi duo pertinēdo] Hoc eſt, vt vbi duo pertinent ad finem, & vnum eſt propinquius fini, quàm alterum, illud eſt optabilius, quod eſt propinquius fini. Et ſecundum hoc, finis eſt optabilior, quàm ea quæ ad finem dirigunt. Et ſecundum hoc, finis eſt optabilis ſimpliciter, & ea quæ ad finem dirigunt, ſunt optabilia ſecundum quid. Et ſecundum hoc, finis eſt optabilior, quàm ea quæ ad finem dirigunt.

c Quod eſt impoſſibile] Hoc eſt, quod eſt impoſſibile, nullo modo eſt eligendum. & quod nullo modo eſt eligendum, hoc non cadit in hortationem. verum magis ſit elegendum. Ideo puto Ariſtotelem in præſenti hoc verbū ſcripſiſſe in vulgari quadā ſignificatione, vt cum dicim', Armis Italia vinci nō poteſt, nec Grecia diſciplina. Iſta vero & ſequentia verba oſtendūt hanc locū pertinere ad finē. Itaque huius loci exemplum hoc eſto: Deliberetur in conſilio Turcarum, vtrum Perſis an Chriſtianis bellū ſit inferendum. rectē aliquis ita arguet: Præſtat bellum gerere cū Perſis, quàm cū Chriſtianis. quia Perſa vincere poſſunt, Chriſtiani vinci nō poſſunt.

d Vt medicina eſt præferenda medicamento] Hoc eſt, vt medicina eſt præferenda medicamento: quia medicinæ finis eſt ſanitas, medicamenti diuitiæ.

e Id eſt, ſalubri.

f Quæ eſt differentia finis inferioris, & eius qui expoſitus fuit paru.

g Ad hoc comparandum, quod eſt alterū propter alterum expetendum.

Alij

Alij loci, CAP. II.

1 *A consequentibus.* 2 *A numero.* 3 *A voluptate.* 4 *Ab indolentia.* 5 *Ab opportunitate.* 6 *Si alterum semper vel sæpius verè sit.* 7 *Si enim alterum omnes habent, non indigemus altero.* 8 *A corruptione, deminutione, fine vitæ, acceptione, & contrario.* 9 *A præpropere quæreremala bona.* 10 *A similitudine. si alterum sit similius bono,* 11 *vel melioris.* 12 *Si alterum melioris, alterum deterioris similius sit.* 13 *Si alterum sit magis, alterum minus esse.* 14 *A dissimilitudine.* 15 *A præpostero.* 16 *A malorum absentia.* 17 *A positum ad superlativum.* 18 *A superlativis ad positiva.* 19 *Si alterum cum amicis communicare licet, alterum minime.* 20 *Si alterum malorum agere cum amicis, alterum cum quovis.* 21 *Si alterum sit ex aliquibus, alterum necessarium.* 22 *Si alterum ab aliis præponi possit, alterum non item.* 23 *Si alterum sit per se eligendum, alterum non sint alterum.* 24 *A dissimulatione.* 25 *Ab increpatione minori,* 26 *vel maiori.*

ΕΤι ὅταν δύο τινὰ ᾖ σφόδρα ἀλλήλοις ὁμοιωμένα, καὶ μὴ δυνώμεθα διαφορὰν μηδεμίαν σαφῆ ἰδεῖν τὰ ἕτερον, ὁρᾶν ὅσῳ τὸ πρεπομένων. ᾧ γὰρ ἕπεται μεῖζον ἀγαθὸν, τοῦτ' αἱρετώτερον. οὗ δ' ἡ τὰ ἐπιλήμματα κακά· ᾧ τὸ ἔλαττον ἀκολουθεῖ κακὸν, τοῦτ' αἱρετώτερον. ὅταν γὰρ ἀμφότερον αἱρετὸν, οὐδὲν κωλύει δυσχερές τι παρέπεσθαι. διχῶς δὲ ἀπὸ τῆς ἑπομένης ἡ σκέψις. καὶ γὰρ πρότερον, καὶ ὕστερον ἕπεται· δῆλον τῷ μανθάνοντι, τὸ μὲν ἀγνοεῖν, πρότερον· τὸ δ' ἐπίστασθαι, ὕστερον. βέλτιον δ' ὡς ὅτι πολλοὶ τὸ ὕστερον ἐπιλήψιμον λαμβάνειν οὐ τῇ ἐπομένῳ, ὑποτέρου αὐτῶν ᾖ χρήσιμον.

¶ Ἔτι τὰ πλείω ἀγαθὰ τῶν ἐλαττόνων, ἢ ἁπλῶς, ἢ ὅταν τὰ ἕτερα ἐν τοῖς ἑτέροις ὑπάρχῃ, τὰ ἐλάττω ἐν τοῖς πλείοσιν[a], ἕνεκεν οὗπερ θάτερον θατέρου ζητεῖν· οὐδὲν γὰρ αἱρετώτερα τὰ ἄνευ τοῦ ἑνὸς· οἷον τὸ ὑγιάζεσθαι καὶ ἡ ὑγίεια τῆς ὑγιείας ἕνεκεν αἱρετὸν μᾶλλον, καὶ μὴ ἀγαθὸν [μετ'] ἀγαθῶν, οὐδὲν κωλύει εἶ αἱρετώτερα.

PRæterea cùm duo quædam sint valde inter se similia, nec possimus vllam excellentiam perspicere, qua alterum alteri præstet: videre *oportet an* ex consequentibus *intelligi possit.* cui enim consequens est malus bonum, id est magis eligendum. at si consequentia mala *sint:* cui minus malum est consequens, id est magis eligendum. cùm enim ambo sint eligenda, nihil prohibet quo minus aliquid molestum consequens sit. bifariam autem ex consecutione consideratur. nam & prius, & posteriùs consequitur: vt discenti ignorantia priùs, scientia posteriùs. Melius autem plerumque *est*, quod posteriùs consequitur. Consequentium igitur vtrum-nuis vtile sit, accipi *debet.* ¶ Præterea plura bona pauciorib⁹ *anteponenda sunt* ad omnino, aut quando altera in alteris insunt, *minorum* pauciora in pluribus[a]. Obiectio *est*, sicubi alterum alterius gratiâ sit: non sunt enim ambo vno optabiliora: vt sanari & sanitas sanitate: quia sanari, sanitatis causâ eligimus. Nihil etiam vetat quo minùs non bona *si vna* cum bonis *accipiantur*, sint *bonis* anteponenda:

a Vt virtus cum diuitiis est præferenda virtuti soli.

vt beatitudo & aliud quidpiam quod non sit bonum, iustitiæ & fortitudini. ¶ Et eadem cum voluptate magis *eligenda sunt* quàm sine voluptate. ¶ Et eadē cum indolētia, *magis* quàm cum dolore. ¶ Et vnūquodque quo tempore magis valet, eo tempore est magis eligendum: vt sine molestia in senectute *vnum*, magis quàm in iuuentute: quia magis in senectute valet. secundum hæc & prudentia in senectute *est* magis eligenda. nemo enim adolescentes duces eligit, propterea quod prudentibus non habentur. fortitudo verò contrà *habet*: quoniam in iuuentute magis necessaria est operatio secundum fortitudinē. inutilis est ratio temperantiæ: magis enim adolescentes, quàm [a] senes, cupiditatibus afficiuntur. ¶ Et vtilius *est*, quod omni tempore, quàm *quod* multis *temporibus est* vtile: vt iustitia, & temperātia, quàm fortitudo. illæ enim semper, hæc verò aliquando [b] vtilis *est*. ¶ Et *id* quod si omnes habeant, altero non egemus, *magis est eligendum* quàm *id* quod si *omnes* habeant, indigemus reliquo: vt in iustitia & fortitudine *videre licet*. nam si iusti omnes sint, nihil prodest fortitudo. at si omnes sint fortes, iustitia *est* vtilis. ¶ Præterea *ducēda sunt argumenta* ex corruptionibus, & abiectionibus, & generationibus, & acceptionibus, & contrariis. quorum enim corruptiones *sunt* magis fugiendæ, ea sunt magis eligenda. similiter etiam in abiectionibus, & contrariis accidit. cuius enim abiectio vel cōtrarium *est* magis fugiendum, id *est* magis eligendum. Contrà *fit* in generationibus & acceptionibus. quorum enim generationes & acceptiones *sunt* magis eli-

οἷον εὐδαιμονίαν, καὶ ἄλλό τι ὃ μὴ ἔστιν ἀγαθόν, δικαιοσύνης καὶ ἀνδρίας. ¶ Καὶ τὸ αὐτὸ μᾶλλον ἡδονῆς, μᾶλλον ἢ ἄνευ ἡδονῆς. ¶ Καὶ τὸ αὐτὸ μετὰ ἀλυπίας, μᾶλλον ἢ ὅταν μετὰ λύπης. ¶ Καὶ ἑκάστου ἐν ᾧ καιρῷ μεῖζον δύναται, ἐν τούτῳ καὶ αἱρετώτερον. οἷον τὸ ἀλύπως ἐν τῷ γήρᾳ, μᾶλλον ἢ ἐν τῇ νεότητι· μεῖζον γὰρ ἐν τῷ γήρᾳ δύναται. διὸ καὶ τοῦτο δὴ καὶ ἡ φρόνησις ἐν τῷ γήρᾳ αἱρετώτερον· οὐδεὶς γὰρ τοὺς νέους αἱρεῖται ἡγεμόνας, διὰ τὸ μὴ ἔχειν φρονήσεις. εἰσὶ δὲ ἀνδρία, ἀνάλυσις ἐν τῇ νεότητι· μᾶλλον γὰρ κινοῦνται καὶ ἧττον ἀνδρίας ὑπάρχει. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ σωφροσύνη· μᾶλλον γὰρ οἱ νέοι τῶν ἡδέων ἐπιτείνουσιν ὑπὸ τῆς ὀργῆς θυμοῦνται ὑπερχλοιοῦνται. ¶ Καὶ ὃ ἐν παντὶ καιρῷ, ἢ ἐν τοῖς πλείοσι, χρησιμώτερον· οἷον δικαιοσύνη σωφροσύνη ἀνδρίας. αἱ μὲν γὰρ, ἀεί· ἡ δέ, ποτέ. ¶ Καὶ οὗπερ ἐχόντων, μηδὲν δεόμεθα τὸ λοιπόν· οἷον δικαιοσύνης καὶ ἀνδρίας. δικαίων μὲν γὰρ πάντων ὄντων, οὐδὲν χρήσιμος ἡ ἀνδρία. ἀνδρείων δὲ πάντων ὄντων, χρήσιμος ἡ δικαιοσύνη. ¶ Ἔτι ὧν τῆς φθορᾶς καὶ τῆς κατοβολῆς, καὶ τῆς γενέσεως, καὶ τῆς λήψεως, καὶ τῶν ἐναντίων. ὧν γὰρ αἱ φθοραὶ ἐκ δύο τέρας, αὐτὰ αἱρετώτερα. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς κατοβολῆς, καὶ τῶν ἐναντίων. οὗ γὰρ ἡ κατοβολὴ ἢ τὸ ἐναντίον φευκτότερον, αὐτὸ αἱρετώτερον. ὅτι δὲ γε τῆς γενέσεως καὶ τῆς λήψεως, εὐσύλλογον. ὧν γὰρ αἱ λήψεις καὶ αἱ γενέσεις αἱρετώτεραι, ἐκ

a Impelluntur, perturbantur.

b Vt in pericūlis, & rebus ad vesci.

ρμ, καὶ ὧν τὰ αἱρετώτερα. ¶ Ἄλλος τόπος. τὸ ἐγγύτερον τῷ ἀγαθοῦ, βέλτιον καὶ αἱρετώτερον.

¶ Καὶ τὸ ὁμοιότερον τοῦ ἀγαθοῦ, οἷον ἡ δικαιοσύνη δικαίου. ¶ Καὶ τὸ τοῦ βελτίονι αὖτοῦ ὂν ὁμοιότερον· καθάπερ τὸν Αἴαντα τῷ Ὀδυσσέως φασὶ βελτίω τινὲς εἶναι, διότι ὁμοιότερος ἦν τοῦ Ἀχιλλέως· ἔνεστι τοῦτο ἴδειν, ὅτι οὐκ ἀληθὲς· οὐδὲν γὰρ κωλύει, μὴ ὄντος βέλτιος τοῦ Ἀχιλλέως, τοῦτον ὁμοιότερον εἶναι τοῦ Αἴαντος, τὸ ἕτερον τῶν ὄντων ὁμοίων· οὐ γὰρ καλλίων ὁ πίθηκος, ὁμοιότερον δὲ τοῦ ἀνθρώπου. ¶ Πάλιν ἔστι δυοῖν ἐὰν τὸ μὲν, τοῦ βελτίονος τὸ δὲ, τοῦ χείρονι ὁμοιότερον· εἰ γὰρ ἐστὶ τὸ βέλτιον τὸ τοῦ βελτίονι ὁμοιότερον. ἔχει δὲ καὶ τοῦτο ἔνιστε· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν, τοῦ βελτίονι πρέμα ὅμοιον εἶναι· τὸ δὲ, τοῦ χείρονι σφόδρα. οἷον εἰ ὁ μὲν Αἴας τοῦ Ἀχιλλέι πρέμα, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς τοῦ Νέστορι σφόδρα. καὶ εἰ τὸ μὲν τοῦ βελτίονι ὅμοιον, ἔστω τὰ χείρω ὅμοια εἶναι· τὸ δὲ τοῦ χείρονι, ἔστω τὰ βελτίω· καθάπερ ἴσως καὶ πίθηκος ἀνθρώπῳ. ¶ Ἄλλος, τὸ ὅπερ φανέρον τῶν ἄλλων τοιοῦτον. ¶ Καὶ, τὸ χαλεπώτερον. μᾶλλον γὰρ ἀγαπητὸν ἔχοντες, ἂν μὴ ᾖ ῥᾴδιος λαβεῖν. ¶ Καὶ τὸ ἰδιώτερον τῷ κοινοτέρου. ¶ Καὶ τὸ τοῖς κακοῖς ἀκολουθητικώτερον. αἱρετώτερον γὰρ ᾧ μὴ ἀκολουθεῖ δυσχέρεια ἀκολουθεῖν, ἢ ᾧ ἀκολουθεῖ. ¶ Ἔτι εἰ τοῦτο ἁπλῶς τοῦτου βέλτιον· καὶ ἁπλῶς τὸ βέλτιον τῷ ἐν τούτῳ, βέλτιον

gendæ, ea *sunt* magis eligenda. ¶ Alius locus: Quod *est* propinquius bono, est melius & optabilius. ¶ Et quod est similius bono: vt iustitia *similior est* bono quàm *homo* iustus. ¶ Et quod meliori similius est. quemadmodũ aiunt nonnulli Aiacem Vlysse meliorem esse, quòd similior sit Achilli. Obiicitur, hoc non esse verum: quia nihil prohibet Aiacem, non quà Achilles optimus *est*, ei similiorem esse: cum alter sit quidem bonus, non tamen similis. Considerare etiam oportet, an in iis quæ *sunt* magis ridicula, similia sit: quemadmodũ simia *est* homini *similis*, cum equus non sit similis. non enim simia *est* pulchrior, licèt *sit* homini similior. ¶ Rursus cum duo sunt, si alterum meliori, alterum deteriori *sit* similius: melius erit, quod est meliori similius. Sed & aduersus hoc est obiectio. nihil enim prohibet, quominus alterum meliori parum simile sit, alterum verò deteriori valde *simile*. veluti si Aiax Achilli parũ. Vlysses Nestori valde *similis sit*. Et si quod est meliori simile, quantum ad deteriora similis sit: quod autem deteriori, quantum ad meliora: quemadmodum equus asino, & simia homini. ¶ Alius *locus*: Quod est magis insigne, *optabilius est* eo quod est minus tale. ¶ Et quod est difficilius. chariora enim nobis sunt ea, quæ non facile acquiri possunt. ¶ Et magis præpriũ *anteponitur* magis communi. ¶ Et quod magis à malis segregatum est. magis enim eligendũ est id cui nulla est molestia consequens, quàm id cui est consequens. ¶ Præterea si hoc simpliciter illo *est* melius, etiam simpliciter horum optimum

a Vt in figuris fieri solet, quæ propinquiores sunt centro, quàm quæ remotiores.

b Vlysses.

c Vt gloria est anteponenda diuitiis, & iustæ prudentiæ medicinæ.

d Vt ars demonstrãdi præstat arti inducendi.

e Hinc Cicero in oratione pro Marcello ostendit gloriam quã Cæsar adeptus erat ex ignoscendo Marcello esse magnificentiorem, quàm si ipse Marcellus ei ignouisset. Magnificentia enim multitudini, diuersis propria est.

f Vt militandi gratia est amandus ille, qui plurimorum de se spem excitauit, & iuuenum.

est vt elius illorum optimo. veluti si homo *est* melior equo, etiam optimus homo *est* melior optimo equo. ¶ Et si optimum optimo *est* melius, etiam simpliciter hoc *est* melius. vt si optimus homo optimo equo est melior, etiam simpliciter homo *est* simpliciter equo melior. ¶ Prætere a quæ licet communicare cum amicis, *sunt* magis eligēda quàm *ea* quæ nō *liceat*[a]. ¶ Et quæ ergà amicū agere malumus, hæc sunt magis eligenda quàm quæ ergà quemuis. vt iustè agere, & bene facere, magis *eligenda sunt* quàm videri. amicis enim benefacere malumus quàm videri: quibuslibet autē e contrario. ¶ Et quæ *sunt* ex abūdanti, necessariis *sunt* meliora, interdum autem & magis eligenda. melius enim quàm viuere, est bene viuere. bene autem viuere est ex abundanti: at ipsum viuere *est* necessarium. Interdum verò quæ sunt meliora, non *sunt* etiam magis eligenda. non enim si *sunt* meliora, *idcirco* necesse *est* ea *sint* magis eligenda. nā philosopharī, melius *est* quàm quæ sum facere: sed ei nō *est* magis eligendum, qui indiget *rebus* necessariis. Ex abundanti verò est, cùm res necessarię suppetūt, & aliæ præterea quædam honestæ parantur. Ac fere est fortasse magis eligendum, quod est necessarium: melius autē, quod *est* ex abundanti. ¶ Et quod ab alio suppeditari nō potest, *melius est* eo quod potest etiam ab alio *suppeditari*: quomodo affecta est iustitia ad fortitudinem. ¶ Et si hæc fine illo *est* eligendum, illud verò sine hoc non *item*. vt vis sine prudentia non *est* eligēda, prudentia verò sine vi est *eligenda*.

a Hic probari potest lectionem esse antepositam, quam nobiscum, libri omnes.

τὸ ἐν τῷ ἑτέρῳ βελτίονι. οἷον εἰ βελτίων ἀνὴρ ἵππου, καὶ ὁ βέλτιστος ἀνὴρ τοῦ βελτίστου ἵππου βελτίων. ¶ Καὶ εἰ τὸ βέλτιον τοῦ βελτίονος βέλτιον, καὶ ἁπλῶς τοῦτο βέλτιον. οἷον εἰ ὁ βέλτιστος ἀνὴρ τοῦ βελτίστου ἵππου βελτίων, καὶ ὁ ἁπλῶς ἀνὴρ τοῦ ἁπλῶς ἵππου βελτίων. ¶ Ἔτι δὲ ἃ ἔξεστι τοῖς φίλοις μᾶλλον πράττειν, αἱρετώτερα, ἢ ὧν μή. ¶ Καὶ ἃ πρὸς τὸν φίλον πρᾶξαι μᾶλλον βουλόμεθα, ἢ ἃ πρὸς τὸν τυχόντα, ταῦτα αἱρετώτερα. οἷον τὸ δικαιοπραγεῖν, καὶ δεῖ πιστεύειν μᾶλλον ἢ περὶ τοῦ δοκεῖν. τοῖς μὲν φίλοις δεῖ πιστεύειν βουλόμεθα μᾶλλον, ἢ δοκεῖν· τοῖς δὲ τυχοῦσιν οὐδαπαλῶς. ¶ Καὶ τὰ ἐν περιουσίᾳ τῆς ἀναγκαίων βελτίω, οἷόν τε δὲ καὶ αἱρετώτερα. βέλτιον μὲν τὸ ζῆν, τοῦ εὖ ζῆν· τὸ δὲ εὖ ζῆν, ἐστὶ τὰ περιουσίας· αὐτὸ δὲ τὸ ζῆν, ἀναγκαῖον. ἐνίοτε δὲ τὰ βελτίω, οὐχὶ καὶ αἱρετώτερα· οὐδὲ εἰ βελτίω, ἀναγκαῖος καὶ αἱρετώτερα· τὸ δὲ φιλοσοφεῖν, βέλτιον τῷ χρηματίζεσθαι, ἀλλ' οὐχ αἱρετώτερον τοῖς ἐνδεέσιν τῶν ἀναγκαίων. τὸ δ' ἐν περιουσίᾳ ζῆν, ὅταν ὑπάρχοντων τῶν ἀναγκαίων, ἄλλα τινὰ προσκατασκευάζηται τῆς κυλίνδρου. σχεδὸν δὲ ἴσως αἱρετώτερον τὸ ἀναγκαῖον ἔχειν βέλτιον δέ, τὸ ἐν περιουσίᾳ. ¶ Καὶ ὃ μὴ ἔξεστι παρ' ἄλλου πορίσασθαι, εἰ δέοι καὶ παρ' ἄλλου ὁτουοῦν πάσχειν ἢ δικαιοσύνη πρὸς ἀνδρείαν. ¶ Καὶ εἰ τάδε μὴ ἄνευ τῶνδε αἱρετόν, τάδε δὲ ἄνευ τῶνδε μή. οἷον δικαιοσύνη ἄνευ σφοδρότητος οὐκ αἱρετόν, σφοδρότης δὲ ἄνευ δικαιοσύνης αἱρετή.

¶ Καὶ

24 ¶Καὶ δυοῖν εἰ θάτερον ἀρνούμεθα, ἵνα τὸ λοιπὸν δόξῃ ἡμῖν ὑπάρχειν· ἐκεῖνο αἱρετώτερον, ὃ βουλόμεθα δοκεῖν ὑπάρχειν. οἷον φιλοπονεῖν ἀρνούμεθα, ἵν' εὐφυεῖς δόξωμεν εἶ).¶Ἔτι ὃ τῆ ἀπουσίᾳ ἧττον ὀπτιμιπτέον δυσφοροῦσι, τοῦτο αἱρετώτερον[a]. ¶Καὶ οὗ τῆ ἀπουσίᾳ μὴ δυσφοροῦσι μᾶλλον ὀπτιμιπτέον, τοῦτο αἱρετώτερον[b].

24 ¶Et si duorum alterum negamus, vt reliquum videatur nobis inesse: illud *est* optabilius, quod videri volumus inesse. vt laboriosos *nos* esse negamus, vt 25 valere ingenio videamur. ¶Præterea cuius absentiã qui molestè ferunt, minùs reprehendendi sunt, id *est* optabilius[a]. ¶Et cuius absentiã qui non ægrè ferũt, magis reprehendendi sunt, id *item est* optabilius[b].

a Vel liberi sine anteponendi dicuntur: quia minùs reprehendimus eos qui ægrè ferunt suam honestè laborare quàm diuitiarum.

b Verisimile est optabilior diuitias, quas magis reprehendimur qui sinamus, quàm qui diuitiarum curam non habemus.

Alii loci, CAP. III.

1 A propria virtute, quam alterum solum habet, 2 vel magis habet. 3 Si rem ei qua rem reprehenditur, bonam efficit alterum solum, 4 vel magis: vel alterum permixtum ad rem præstantiorem, 5 A casibus & vsu, & actionibus, & operibus, vel contrà. 6 Si alterum sit alterum maius bonum, alterum minus. 7 Si alterum sit rei maioris maius bonum. 8 Si eidem rei alterum sit magis, alterum minùs antepaenendum. 9 Ab exsuperantia. 10 Si alterum vsualmus per nos acquirere, alterum per alios. 11 Ab adsectione ad quamuis rem, 12 vel ad minus bonum. 13 A detractione. 14 Si alterum per se, alterum gloriæ causã: 15 vel alterum vtile, alterum vtroque modo sit eligendum. 16 Si alterũ sit propter se honorabile, alterum propter aliud. 17 Si alterum ad plura conferat. 18 vel magis tendat. 19 A fine. 20 Si alterum æquè probari possit esse eligendum & fugiendum, alterum verò tantummodo eligendum. 21 Epilogus.

1 Ἔτι τῷ μετὰ τὸ αὐτὸ εἶδος, τὸ ἔχον τὸ οἰκεῖαν ἀρετὴν, τοῦ μὴ ἔχοντος ἀρετὴν ἐκείνην[c]. ¶Ἄμφω δ' ἐχόντων, τὸ μᾶλλον ἔχον[d]. ¶Ἔτι εἰ τὸ μὲν, ποιεῖ ἀγαθὸν ἐκεῖνο ᾧ ἂν παρῇ· τὸ δὲ, μὴ ποιεῖ· τὸ ποιοῦν, αἱρετώτερον: καθάπερ θερμότερον τὸ θερμαῖνον, τοῦ μή. ¶Εἰ δὲ ἄμφω ποιεῖ: τὸ μᾶλλον ποιοῦν: ἢ εἰ τὸ βέλτιον ἢ κυριώτερον ποιεῖ ἀγαθόν· οἷον εἰ τὸ μὲν, τὸ ὑγιαῖ· τὸ δ', τὸ σῶμα. ¶Ἔτι ὅσῳ τῷ πάσχειν, καὶ τῷ ῥᾳθυμεῖν, καὶ τῷ περιόψεσθαι, καὶ τῷ ἔρχεσθαι, ἢ ταῦτα[e] δὲ ἀπ' ἐκείνων ἀκολουθεῖ· ὧδε ἀλλήλοις. ¶Εἰ εἰ τὸ δικαίως, αἱρετώτερον τὸ ἀνδρείως· καὶ ἡ δικαιοσύνη τῆ ἀνδρίας αἱρετώτερον. καὶ εἰ ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀνδρίας αἱρετώτερον, καὶ τὸ δίκαιον τοῦ ἀνδρείου.

PRæterea eorum quæ sub eadem specie *continẽtur*, quod habet propriam virtutem, eo quod non habet, optabilius *est*[c]. ¶Cùm autem ambo habent: *id est optabilius*, quod magis habet[d]. ¶Præterea si alterum bonam efficiat rem cui *adest*, alterũ nõ efficiat: id quod efficit, *est* optabilius: quemadmodum calidius *est* quod calefacit, eo quod non *calefacit*. ¶Si verò ambo efficiant: *id est optabilius*, quod magis efficit: aut quod rem quæ melior & magis præcipua est, bonam facit: veluti si alterum animam *bonam efficiat*: alterum corpus. ¶Præterea *singula confirmãda sunt* à casibus, & vsibus, & actionibus, & operibus: atque hæc[e] ab illis[f] *a quibus orta sunt*. nam sese mutuò consequũtur. veluti si iustè, *est* optabilius quàm fortiter: etiam iustitia *est* optabilior fortitudine. & rectè si iustitia *est* optabilior fortitudine: etiam iu-

c d Exempla sume ex duobus equis, duobus vasis, &c. eiusmodi.

e Casus, vsus, actiones, opera.

f Id est, confirmandi sunt ea quarum sunt casus, vel vsus &c.

ſtè *eſt optabilius* quàm fortiter. Similis eſt aliorum ratio. ¶ Præterea ſi eiuſdem rei alterum ſit maius bonum, alterum minus: *id eſt* optabilius, quod *eſt* maius[a]. ¶ Aut ſi *alterum ſit* maioris *rei bonum, id* maius *eſt*[b]. ¶ Sed & ſi duo quædam ſint aliqua re optabiliora: quod magis eſt *ea re* optabilius, eo quod eſt minùs *ea re* optabilius, optabilius *eſt*[c]. ¶ Præterea cuius exſuperantia eſt optabilior quàm *alterius* exſuperantia, id quoque *eſt* optabilius. vt amicitia, quàm diuitiæ: quoniam optabilior eſt exſuperantia amicitiæ, quàm diuitiarum.

¶ Et quod ſibi quiſque mauult per ſe parare, quàm quod peralium: *illud eſt anteponendum*, vt amicei diuitiis. ¶ Præterea ex adiunctione *augendum eſt*, ſi eidē *rei* quidpiam adiunctum, faciat vt totum ſit optabilius[d]. ſed caue oportet, ne proponātur *ea*, in quibus altero eorum quæ adiunguntur, vtatur id quod commune eſt, aut aliquo alio modo *ab eo* adiuuetur: reliquo autem nec vtatur, nec *ab eo* adiuuetur, veluti *ſi communis* ferram & falcem cum fabrica: optabilior *eſt* ferra coniunctim accepta, ſimpliciter[e] autem non eſt optabilior. ¶ Præterea ſi minori adiūctum quidpiam, efficiat vt totū ſit maius[f]. ¶ Similiter etiam *augendum erit* ex detractione. quo enim ab eadem re ablato, quod relinquitur, eſt minus: illud eſt maius: quandoquidem ablatum efficit, *vt* id quod relinquitur, minus *ſit*[g]. ¶ Et ſi alterum propter ſe, alterum propter gloriā ſit eligendum: vt ſanitas *eſt optabilior* pulchritudine. Definitio autem eius quod ad gloriam *dirigitur hæc eſt*, Quod nemine conſcio non damus operam vt inſit. ¶ Et ſi alterum propter ſe & propter gloriam *ſit* eligendum, alterum

a Vt honeſtius bonū eſt virtus, quàm diuitiæ: ergo virtus eſt optabilior.

b Vt ſanitas eſt bonum corporis: ſcientia eſt bonum animæ: ergo ſcientia eſt ſanitati anteponenda.

c Vt ſalutari magis inſtrumenta eſt vtilius ſi diuitiæ: ergo virtus eſt anteponēda diuitiis.

d Vt diuitiis ſunt optabiliores cum nobilitate, quàm cum turpitudine: ergo nobilitas eſt anteponenda turpitudini.

e Id eſt, ſi per ſe ſpectetur.

f Vt ſi parua opes cum virtute ſunt magis optabilia, quàm magnæ opes cū nobilitate: virtus eſt anteponenda nobilitati, cui tamen cum ea coniuncta, ſi eſt vt eum ſit optabilior.

g Vt ſi diuitiæ ſunt minus bonū detracta prudentiā, quàm detracta nobilitate: prudentia eſt anteponēda nobilitati.

κμήσιος τῶ αἱρέσεως. ¶ Ὅλως δὲ πλησίως καὶ ὅσῳ τὸ ἀγαθὸν τῶ ἄλλων. ¶ Ἔτι εἴ τινος ἑνὸς αὐτοῦ τὸ μᾶλλον, μεῖζον ἀγαθόν ἐστιν· τὸ δὲ ἔλαττον αἱρετὸν τὸ μεῖζον· ¶ Ἢ εἰ μείζονος, μεῖζον εἴη ἂν πρᾶγμα. ¶ Ἀλλὰ μὴν εἰ δυο πρά πισός εἰσιν αἱρετώτερα, τὸ μᾶλλον αἱρεῖόμενον, τῶ ἧττον αἱρετωτέρω αἱρετώτερον. ¶ Ἔτι ἢ ὑπερβολὴ ἡ ὑπερβολῆς αἱρετώτερα, καὶ αὐτὸ αἱρετώτερον· οἷ φιλίᾳ χρημάτων. αἱρετώτερα γὰρ ἡ τῆς φιλίας ὑπερβολὴ, τῆς τῶ χρημάτων. ¶ Καὶ ἧ μᾶλλον αὐ ἕλοιτο ἑαυτῶ αὐτὸς ἕξει, ἢ οὗ ἕτερος· οἷ τοῖς φίλοις μᾶλλον χρήματων. ¶ Ἐπὶ δὲ τῆς προσθήκης, εἰ τῶ αὐτῶ προσθήκη πᾶσι ἀγαθὸν αἱρετώτερον ποιεῖ· εὐλαβεῖσθαι δὲ δεῖ προστιθέναι, ἐφ' ὧν τῶ μὲν ἑτέρῳ ἓν προστιθεμένων χρῆται τὸ κοινὸν, ἢ ἄλλοις πως συμβαλλόμενον ὅσα· περὶ δὲ λοιπῶ μὴ χρῆται, μηδὲ συμεργόν ἐστιν. οἷον ἁρμονία καὶ δρέπανον μετὰ τεκτονικῆς, αἱρετώτερον ὁ ἁρμὸς συμβαλλόμενος, ἁπλῶς δὲ οὐχ αἱρετώτερον. ¶ Πάλιν εἰ ἐλάττων προσθήκη τι, τὸ ὅλον, μεῖζον ποιεῖ. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀναιρέσεως. ἐκ γὰρ ἀφαιρεθέντος τοῦ αὐτοῦ, τὸ λειπόμενον ἔλαττον ἢ· ἐκεῖνο μεῖζον ἐκεῖνο· ὁπότε ἀφαιρεθείη, τὸ λειπόμενον ἔλαττον ποιεῖ. ¶ Καὶ εἰ τὸ μὲν, δι' ἑαυτὸ· τὸ δὲ, δι' ἄλλο δόξαν αἱρετόν· οἷον ὑγίεια κάλλους· ὀρεκτὸν δὲ τῶ σκοῦ δόξαν, τὸ μηδενὸς συνειδότος, μὴ ἂν σπουδάσαι ὑπάρχειν. ¶ Καὶ εἰ τὸ μὲν, δι' ἑαυτὸ, καὶ δι' ἄλλο δόξαν αἱρετόν· τὸ δὲ, δι' ἄλλο δόξαν

*f*ar

ρον μόνον[a]. ¶ Καὶ ὁπότερον μᾶλλον δι' αὐτὸ τίμιον, τοῦτο καὶ βέλτιον καὶ αἱρετώτερον[b]. τιμιώτερον δ' ἀν εἴη καθ' ἑαυτὸ, ὁ μηδενὸς ἄλλου μέλλοντος ὑπάρξειν[c], δι' ἃ αὐτὸ τὸ αἱρούμεθα μᾶλλον. ¶ Ἔτι διελέσθαι προσαχῶς τὸ αἱρετὸν λέγεται, καὶ τίνων χάριν· οἷον τὸ συμφέροντος, ἢ τοῦ καλοῦ, ἢ τοῦ ἡδέος. τὸ δὲ φεύγειν ἅπαντα, ἢ φεύγειν τὰ πλείω χρήσιμον, αἱρετώτερον ἂν εἴη τοῦ μὴ ὁμοίως. ¶ Τῶν δ' αὐτῶν ἀμφοτέρως ὑπαρχόντων, ὁπότερα μᾶλλον ὑπάρχει σπουδαῖον, οἷον πότερον ἥδιον, ἢ κάλλιον, ἢ συμφερώτερον.

¶ Πάλιν τὸ τοῦ βελτίονος ἕνεκεν, αἱρετώτερον· οἷον τὸ ἀρετῆς ἕνεκεν, ἢ ἡδονῆς. ὁμοίως δὲ καὶ ἕξεως φύσεως. φύσεως μὲν τὸ μᾶλλον ἐμποδιστικὸν τῆς ἀρετῆς, οἷον νόσος αἰσχρὸς. καὶ γὰρ ἡδονῆς καὶ τοῦ σπουδαίου ἐστί), καλυτικώτερον ἢ νόσος. ¶ Ἔτι ὧν τὸ ὁμοίως δ' ἐκείνων φύσεων καὶ αἱρετὸν τὸ προκείμενον. ἧττον γὰρ τοιοῦτον, αἱρετὸν, ὁ καὶ ἕλοιτ' ἄν τις ὁμοίως καὶ φύγοι, τοῦ ἑτέρου ὄντος αἱρετοῦ μόνον[d]. ¶ Καὶ μὴν οὗ φεύγειν ἄλλη συμμείσεις, καθάπερ εἴρηται, πεπτέον.

dumtaxat[a]. ¶ Et quod *est* magis propter se honorabile, hoc & melius & optabilius *est*[b]. Honore autem dignius est per se, quod cùm futurum non sit vt vila alia res insit[c], per se eligimus potiùs. ¶ Præterea distinguere *oportet*, quot modis eligendum dicatur, & quorum gratia: vt vtilitatis, vel honestatis, vel incunditatis *causâ*. quod enim ad omnia vel ad plura vtile est, eo *est* optabilius quod non similiter *est vtile*. ¶ Cum autem eadem ambobus insint, vtri magis insint, videndum est, veluti vtrum sit nicem dius, aut honestius, aut vtilius. ¶ Rursus quod *est* melioris causâ, *est* optabilius: veluti quod *est* virtutis causâ, *est optabilius* quàm *id* quod *est* voluptatis *causâ*. Similis est ratio fugiendorum. magis enim fugiendū *est*, quod magis impedit res eligēdas: vt morbus deformitate: quia magis & voluptati & probitati morbus obstat. ¶ Præterea *potest* ex eo *aliquis* quòd æquè probare *liceat* id quod est propositum, esse fugiendum & eligendum. quod enim est eiusmodi, vt æquè aliquis eligat ac fugiat, minus *est* eligendum quàm alterum quod est tantummodò eligendum[d]. ¶ *Rerum* igitur inter se comparationes, quēadmodum dictum dictum est, fieri debent.

a Vt paulò ante dixit & gratia & gloriæ causa. b. est superandæ: ergo est maior triumphus, qui gloriæ tantùm causa expetitur.

c Vt famitas pulchritudinem, & virtutibus exceptis. c Vt aliud ad ne cessarium.

d Hac ratione oftendit posse fæminam esse nobiliorem pulchritudine, & diuitiis.

De absolutè eligendis, aut fugiendis, CAP. IV.

1 *De excellentia, qua alterum alteri præstat, detrahenda.* 2 *De iis ex quorum comparat. manifestum apparet etiam vtrumque vel alterum esse eligendum.*

1 Οἱ αὐτοὶ δὲ τόποι χρήσιμοι καὶ πρὸς τὸ δεικνύναι ὅτιοῦν αἱρετὸν ἢ φευκτόν. ἀφαιρεῖν γὰρ μόνον δεῖ τῷ πρὸς ἕτερον ὑποκεῖσθαι. εἰ γὰρ τὸ τιμιώτερον, αἱρετώτερον καὶ

2 Idē loci vtiles *sunt* etiā ad probandū quāuis rē *esse* eligendā aut fugiendā. detrahere enim solùm oportet excellētiā qua alterū alteri præstat. nā si *id quod est* honore dignius, *est* optabilius: e-

tiam *quod* honore *est* dignum, *est* optabile. & si *id quod est* vtilius, *est* optabilius: etiam *id quod est* vtile, est optabile. Similis est ratio aliorum, quæ ita comparantur. In quorundam autem inter se comparatione statim vtrumque aut alterum dicimus esse eligendum: veluti cùm dicimus alterum naturâ bonum esse, alterum non naturâ. quod enim est naturâ bonum, procul dubio est bonum.

τὸ τίμιον, αἱρετόν. καὶ εἰ τὸ χρησιμώτερον αἱρετώτερον· καὶ τὸ χρήσιμον, αἱρετόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τοιαύτην ἔχει τὴν σύγκρισιν. ¶ Ἐπ' ἐνίων δὲ οὐδέως κατὰ τοῦ ἑτέρου αὐγκρισιν, ἢ ὅτι αἱρετὸν ἑκάτερον, ἢ τὸ ἕτερον, λέγομεν. οἷον ὅταν τὸ μὲν, φύσει ἀγαθόν· τὸ δὲ, μὴ φύσει, λέγωμεν. τὸ γὰρ φύσει ἀγαθὸν, δῆλον ὅτι αἱρετόν ἐστι.

De quorumuis accidentium comparatione, loci generales. Cap. v.

1 ¶ *De locis maximè vniuersaliter sumendis.* 2 ¶ *Quomodo loci expositi fiant magis vniuersales.* 3 *A natura.* 4 *Ab effectione: si alterum immutatâ appellatione efficiat.* 5 *aut magis effectat.* 6 *Si eadem re alterum sit magis, alterum minùs tale. Si alterum re tali, alterum non tali sit magis tale* 7 *Ab adiunctione: si eidem rei,* 8 *aut minùs tali adiuncta efficiat vt tatum sit magis tale.* 9 *A detractione.* 10 *Ab immutatione contrarij.* 11 ¶ *A definitione.*

SVmendi autem sunt loci eius quod magis vel maius, *est*, quàm maximè vniuersales. sic enim sumpti, ad plura *problemata* vtiles erunt. ¶ Licet etiam nonnullos eorum quos diximus, efficere magis vniuersales, paulùm immutata appellatione. ¶ Veluti quod est naturâ tale, eo quod non naturâ est tale, *est* magis tale. ¶ Et si alterum efficit, alterum non efficit rem quæ *illud* habet, talem, seu cui *illud* in est: magis tale *est* id quod interdũ efficit, quàm quod nõ efficit. ¶ Si verò ambo efficiũt *id* quod magis efficit talem. ¶ Præterea si eadem re alterum *sit* magis, alterum minùs tale: & si alterum tali *re sit* magis tale, alterũ non tali *re sit magis* tale: perspicuum *est*, primum esse magis tale,

Λητέον δὲ ὅτι μάλιστα καθόλου τοὺς τόπους εἶναι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ μεῖζον. ληφθέντες γὰρ οὕτως, πρὸς πλείω χρήσιμοι ἔσονται. ¶ Ἔστι δὲ αὐτῶν τῶν εἰρημένων ἐνίοις καθόλου μᾶλλον ποιῆσαι, μικρὸν παραλλάσσοντα τὴν προσηγορίαν. ¶ Οἷον τὸ φύσει τοιοῦτον, τοῦ μὴ φύσει τοιούτου, μᾶλλον τοιοῦτον. ¶ Καὶ εἰ τὸ μὲν, ποιεῖ τὸ δὲ μὴ ποιεῖ τὸ ἔχον, τοιοῦτον, [ἢ] ὧ ἂν ὑπάρχοι· μᾶλλον τοιοῦτον ὅ ποτε ποιεῖ, ἢ ὃ μὴ ποιεῖ. ¶ Εἰ δ' ἀμφω ποιεῖ· τὸ μᾶλλον ποιοῦν τοιοῦτον. ¶ Ἔτι εἰ τοῦ αὐτοῦ τινος τὸ μὲν, μᾶλλον· τὸ δὲ ἧττον τοιοῦτον· καὶ εἰ τὸ μὲν, τοιούτου μᾶλλον τοιοῦτον· τὸ δὲ, μὴ τοιούτου τοιοῦτον· δῆλον, ἆρα τὸ πρῶτον, μᾶλλον τοιοῦτον.

¶ Ἔτι

7 ¶ Ἔτι ἐν τῇ μεσοτήτι, εἰ πρὸς ἀμφὸ μᾶλλον πιθανὸν τι, τὸ ὅλον μᾶλλον πιθανὸν. ¶ Ἢ εἰ πρὸς ἥτιον πιθανῷ μεσοτηθὲν, τὸ ὅλον μᾶλλον πιθανόν.

9 ¶ Ὁμοίως καὶ ἐν τῇ ἀφαιρέσει· οὗ γὰρ ἀφαιρεθέντος, τὸ λειπόμενον ἧττον πιθανόν, οὗτο μᾶλλον πιθανόν. ¶ Καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους ἀμιγέστερον, μᾶλλον πιθανόν. οἷον λευκότερον τὸ πρὸς μέλανι ἀμιγέστερον.

11 Ἔτι τραπὸ ἑτερόφρα μεσότερον, τὸ μᾶλλον ὑπαρχόμενον τοῦ εἴδους ἢ μεσοποιοῦν λόγον. εἰ δὲ λευκοῦ ὅτι λόγος, χρῶμα δήλωτικὸν ὄψεως λευκότερον, ὃ ὅτι μᾶλλον χρῶμα δήλωτικὸν ὄψεως.

7 ¶ Præterea *ducendum est argumentum* ab adiunctione, si quid eidem rei adiunctum, efficiat totum magis tale. ¶ Aut si minus tali adiunctum, efficiat totum magis tale. ¶ Similiter ex detractione. quo enim ablato reliquum *est* minus tale, id *est* magis tale. ¶ Et quæ sunt contrariis magis immixta, sunt magis talia: ut albius est, quod nigro est magis immixtum. ¶ Insuper præter suprà dicta, quod magis suscipit propriam rei propositæ definitionem. veluti si albi definitio est, color habens vim dispertiendi visum: *id est* albius, quod magis est color habens vim dispertiendi visum.

De problemate particulari, Cap. VI.

1 *De loco suprà exposito.* 2 *Ab oppositis. A contingatis, & casibus.* 3 *A generatione, vel corruptione: & ijs quæ generandi vel corrumpendi vim habent.* 4 *Ab eo quod magis, vel minus, vel similiter est: sive sit ex alio genere,* 5 *sive ex eodem genere,* 6 *sive sumatur exhypothesi.* 7 *Quo modo confirmetur vel infirmetur problema indefinitum,* 8 *vel definitum,* 9 *vel magis definitum,* 10 *vel maxime definitum.* 11 *A particularibus sub subiecto contentis.* 12 *A divisione subiecti.* 13 *A divisione attributi.* 14 *Epilogus.*

Ἐὰν δ' ὅτι μέσως καὶ μὴ καθόλου τὸ προβλημα πῇ· σκεπτέον μὲν οἱ εἰρημένοι καθόλου κατασκευασταὶ ἢ ἀνασκευασταὶ πάντες πρὸς χρήσιμοι. καθόλου δὲ ἀφορισμὸς ἢ κατασκεύαζοντος, καὶ ὅτι μέσως δείκνυμεν. εἰ δὲ παντὶ ὑπάρχει, καὶ τινὶ. καὶ εἰ μηδενὶ, οὐδὲ τινί. ¶ Μάλιστα δ' ἐπικαιρεῖ, καὶ ποιοῖ τῷ πάντων, οἷ τε ἐκ τῶν ἀντικειμένων, καὶ τῶν συζύγων, καὶ τῶν πτώσεων· ὁμοίως γὰρ ἐνδέχεται τὸ ἀξιῶσαι, εἰ πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθὸν, καὶ λύπη πᾶσα κακόν· καὶ εἰ τις ἡδονὴ ἀγαθὸν, οὐ λύπη ἐναί τινα, κακόν. Ἔτι εἰ τις ἀδύνατος καὶ ὅτι δυνάμεις, καὶ ἀμαθὴς ἐπιστήμων τις οὐκ ἔστιν ἀδυναμία.

8 Si verò problema nō vniuersale sed in parte positū fuerit: primum loci omnes vniuersales, quos diximus valere ad cōfirmandū vel refellendū, vtiles *sunt*. cùm enim vniuersaliter euertimus aut cōfirmamus, etiam in parte ostēdimus. nam si omni inest, etiam alicui *inest*: & si nulli *inest*, ne alicui quidē *inest*. ¶ Maxime autem apti & communes *sunt* loci, qui *sumuntur* ab oppositis, & contingatis, & casibus. atque enim probabile *est* effari, si omnis voluptas *est* in bonis, etiā omnem dolorem esse in malis: & si qua voluptas *est* in bonis, etiam dolorem quendam esse in malis. Præterea si quis sensus nō est vis *& facultas*, etiā sensus priuatio quēdā nō est imbecillitas.

& si quid existimabile *est* scibile, etiam existimatio quædam *est* scientia. Rursum si quid iniustum *est* bonum, etiam iustum quidpiam *est* malum. & si quid iniustè *factum*, *est* malum: etiam aliquid iustè *factum*, *est* bonum.

a Secundum.

& si quid voluptuosum[a] *est* fugiendum, etiam voluptas quædam *est* fugienda. Secundum hęc & si quid voluptuosum *sit* vtile, etiam voluptas quædam *est* in bonis. ¶ Ex iis quæ corrumpendi vim habent, necnon in generationibus & corruptionibus itidem *se res habet*. nam si quid cùm vim habeat corrumpendi voluptatem vel scientiam, est in bonis: certè quædam voluptas vel scientia erit in malis. Similitérque si corruptio quædam scientiæ est in bonis, aut generatio *quædam est* in malis: erit scientia quædã in malis. veluti si obliuio *eorum* quæ turpiter egit[b], *est* in bonis, aut reminiscẽtia est in malis: certè scientia eorum quæ turpiter egit, erit in malis. Eadem est ratio aliorum. in omnibus enim similiter *est* probabilitas. ¶ Præterea ex eo quod magis, & minùs, & similiter *inest*. nam si quid eorum quæ *sunt* ex alio genere, *sit* magis tale, nullum tamen eorum *sit* tale: ne id quidẽ quod dictũ est[c], erit tale. veluti si magis scientia quædam est in bonis quàm voluptas, nulla autem scientia *est* in malis: ne voluptas quidem *in bonis* erit. Atque ex eo quod est *similiter*, & *ex eo quod* minùs, itidẽ *arguitur*. licebit enim & infirmare & confirmare. Verùm ex eo quod *est* similiter, ambo[d] *facere licet*: ex eò autẽ quod minùs est, cõfirmare tantùm *licet*, nõ infirmare. Nam si similiter vis quædam *est* in bonis & scientia, est autẽ vis quædã in bonis, etiam scientia est *in bonis*. at si nulla vis, ne scientia quidem.

b Turpitudinum aduersarium.

c In problematis.

d Confirmare, & infirmare.

καὶ εἴ τι ἐπιβουλευτὸν ἐπιστητόν, ὑπόληψίς τις ἐπιστήμη. Πάλιν εἴ τι τῷ ἀδίκων ἀγαθόν, & τῷ δικαίων τι κακόν. καὶ εἴ τι τῷ ἀδίκως, κακόν, ἢ τῷ δικαίως τι ἀγαθόν. & εἴ τι τῷ ἡδέων[a] φθαρτόν, καὶ ἡδονή τις φθαρτόν. καὶ τοιαῦτα δὲ καὶ ἐπὶ τῷ ἡδέων ὠφέλιμον, καὶ ἡδονή τις ἀγαθόν. ¶ Καὶ ἔτι τῷ φθαρτικῶν δὲ, καὶ τῷ γενέσεων, καὶ φθορῶν, ὡσαύτως. εἰ γάρ τι φθαρτικὸν ἡδονῆς ἢ ἐπιστήμης ἐν, ἀγαθόν ἔσται εἶη αὖ τις ἡδονή, ἢ ἐπιστήμη, τῷ κακῶν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ φθορά τις ἐπιστήμης, τῷ ἀγαθῶν ἡ γένεσις, τῷ κακῶν ἐσῳ τις ἐπιστήμη, τῷ κακόν. οἷον εἰ τὸ ἐπιλελῦσθαι τί τινος ἁμαρτεῖν[b] τῷ ἀγαθόν· ἡ τὸ ἀναμιμνήσκεσθαι, τῷ κακῶν· ἐν αὖ τὸ ἐπίστασθαι ἁμαρτεῖν τινος ἐσται τῷ κακόν. ὡσαύτως δ' καὶ ἐπὶ τῷ ἄλλων. ἐν ἅπασι γὰρ ὁμοίως τὸ εἶδος. ¶ Ἔτι ἐν τῷ μᾶλλον, καὶ ἧττον, καὶ ὁμοίως. εἰ γὰρ μᾶλλον μὲν τῷ ἕξις ἄλλου γένους τι τοιοῦτον, ἐκείνων δὲ μηδὲν ὄντων, ἀλλ' αὖ τὸ εἰρημένον εἶη τοιοῦτον. ἔστι δὲ μᾶλλον μὲν ἐπιστήμη τις ἀγαθὸν ἡ ἡδονή, μηδαμοῦ δὲ ἐπιστήμη ἀγαθόν, οὐδ' αὖ ἡδονὴ εἴη. Καὶ ἐν τῷ ὁμοίως δὲ, & ἧττον, ὡσαύτως. ἔσῳ γὰρ μὴ αὔξησιν, μὴ καταβολὴν ἄζῃ. πλὴν ἐν μὲν τῷ ὁμοίως αὐξάνειν[c]. ἐν δὲ τῷ ἧττον, καταβολὴν μόνον, αὐξάνεσθαι δὲ οὐ. εἰ γὰρ ὁμοίως δύναμίς τις ἀγαθόν, καὶ ἐπιστήμη, ἔστι δὲ τις δύναμις ἀγαθόν· ἢ ἐπιστήμη ἔσται. εἰ δὲ

a Secundum.

b Turpitudinum aduersarium.

c In problematis.

d Confirmare, & infirmare.

εἰ δὲ ἧττον δυνάμις τις ἀγαθὸν ἢ ὑπάρχῃ, ἔσται δέ τις δύναμις ἀγαθόν· καὶ ὑπάρξει. εἰ δὲ μηδεμία δύναμις ἀγαθόν, οὐκ ἂν εἴη καὶ ὑπάρξειν μηδεμίαν ἐπιστήμην ἀγαθόν. δῆλον οὖν ὅτι κατασκευάζειν μόνον ἔξεστιν ἐκ τοῦ ἧττον. ¶ Οὐ μόνον δὲ ἐξ ἄλλου γένους ἔστιν ἀνασκευάζειν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ, λαμβάνοντα τὸ μάλιστα πιθανόν. οἷον εἰ ἐπιστήμη τις ἀγαθόν, διαχθεὶς σκέψαιτο ὅτι φρόνησις οὐκ ἀγαθόν, οὐδὲ ἄλλη οὐδεμία ἕξις, ἐπεὶ οὐδὲ ἡ μάλιστα δοκοῦσα. ¶ Ἔτι ἐξ ὑποθέσεως, ὁμοίως ἀξιώσαντα εἰ ἐνὶ, καὶ πᾶσιν ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. οἷον εἰ ἀνθρώπου ἡ ψυχὴ ἀθάνατος, καὶ τὰς ἄλλας. εἰ δὲ αὕτη μή, μηδὲ τὰς ἄλλας. εἰ μὲν οὖν ὑπάρχει τινί, δῆλον ὅτι ἀκολουθήσει τὸ δεῖξαι τῷ ὑποθέσιν τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. εἰ δέ τινι μὴ ὑπάρχει κεῖται, δῆλον ὅτι ὑπάρχει τινί. καὶ τὸ οὗτως ἀκολουθήσει τὸ πᾶσιν ὑπάρχειν. δῆλον δὲ ἔσται, ὅταν ὁ ὑποθέμενος ποιῇ τὸ προβλημα καθόλου, ἐπὶ μέρους τεθέν. τὸ γὰρ ἐπὶ μέρους ὁμολογοῦντα, καθόλου ἀξιοῦ ὁμολογεῖν· ἐπειδὴ εἰ ἑνὶ, καὶ πᾶσιν ὑπάρχειν. ¶ Ἀδιορίστου μὲν οὖν ὄντος τοῦ προβλήματος, μεταχωρεῖν ἀνασκευάζειν ἐνδέχεται. οἷον εἰ ἔρωσιν ἡδονῆς ἀγαθὸν εἶναι, ἢ μὴ ἀγαθὸν, ἢ μηδὲν ἄλλο προσδιώρισεν. εἰ μὲν γὰρ τινα ἔρωσιν ἡδονῆς ἀγαθὸν εἶναι, δῆλον καθόλου ὅτι οὐδεμία. εἰ μέλλει ἀναιρήσειν τὸ προκείμενον, ὁμοίως ἂν εἴ τινα ἡδονὴν ἔρωσιν μὴ εἶναι ἀγαθὸν, δῆλον καθόλου ὅτι πᾶσα.

Si verò minùs vis quædam *est* in bonis quàm scientia, est autē quędā vis in bonis, *est* etiā scientia. at si nulla vis *est* in bonis, nō necesse *est* etiā scientiā nullā esse in bonis. perspicuum igitur *est*, cōfirmari tātum posse ex eo quod minùs *est*. ¶ Non solùm autē ex alio genere licet infirmare, sed etiā ex eodē, si sumatur quod est maximè tale. veluti si positū sit[a] scientiā quandā esse in bonis, ostendatur autē prudētiā nō esse in bonis: ne alia quidē scientia erit *in bonis*, cùm ea nō *sit*, quæ maxime videtur *esse*. ¶ Præterea ex hypothesi *idē efficiatur*, cùm sit cōcessum, si vni *insit vel non insit*, etiā omnibus similiter inesse vel non inesse. veluti si hominis anima *sit* immortalis, etiā alias *esse immortales*. at si hæc nō *sit*, ne alias quidē *esse*. Si igitur cuidā inesse positū sit[b]: probandū *est* cuidā inesse: cōsequetur enim propter hypothesim, vt nulli insit. At si cuidā nō inesse positū sit[c]: probandū *est*, cuidā inesse: sic enim cōsequens erit, vt omnibus insit. Perspicuū autē *est*, cum qui *ita* supponit, efficere problema vniuersale, quod positum fuerat in parte. nam æquum censet, & postulat, vt qui in parte concedit, vniuersaliter cōcedat: quia si vni *insit*, etiam omnibus similiter inesse censet. ¶ Cùm igitur problema sit indefinitum[d], vno modo infirmari potest. veluti si dixit voluptatem esse in bonis, aut nō *esse* in bonis: probandum *est* vniuersaliter nullam *esse in bonis*, si futurum est vt cuertatur quod propositum fuit. Similiter autem, & si quandam voluptatem dixerit non esse in bonis: *probandum est* vniuersaliter omnem esse in bonis.

a In problemate.

b Si problema sit, quandam animam esse immortalem.

c Si problema sit, quandam animam nō esse immortalem.

d Indefinitum problema appellat tā quod habet notā particularem, vt aliqua voluptas est bona, quàm quod nota caret, vt voluptas est bona. Tertio modo accipit propositionem indefinitā Pacius Analyt. in tractatu de propositione.

aliter autem euerti non potest. nam si probauerimus esse quandam voluptatem non in bonis, aut esse in bonis: nondum euertitur, quod propositū fuit. Perspicuum est igitur, vno quidem modo refelli posse, confirmari autem bifariam. siue enim vniuersaliter probauerimus omnē voluptatem esse in bonis, siue esse quandam voluptatem in bonis: probatum erit, quod fuit propositum. Similitérque si disserendo probare oporteat esse quandam voluptatem non in bonis, si probauerimus nullam esse in bonis, vel quandam non esse in bonis: probatum erit vtroque modo tam vniuersaliter, quàm in parte esse quandam voluptatem non in bonis. ¶ Cùm autem thesis est definita, bifariā euertere licebit. veluti si positū fuerit cuidam voluptati bonum inesse, cuidam non inesse. siue enim probatum fuerit omnem voluptatem esse in bonis, siue nullam: infirmatum erit, quod fuit propositum. ¶ At si vnam tantùm voluptatem positi esse in bonis, tribus modis infirmari potest. nam si ostenderimus omnem, vel nullam, vel plures vnā esse in bonis: infirmatum erit, quod fuit propositum. ¶ Cum autem thesis adhuc magis definita est, veluti prudentiā solam ex virtutibus esse scientiam: quatuor modis licet infirmare. nam si ostenderimus omnem virtutem, aut nullam, aut etiam aliam quandam, veluti iustitiam esse scientiam: aut hanc, ed est prudentiam, non esse scientiam: infirmatū erit, quod propositum fuit. ¶ Prodest etiā respicere ad singularia, quibus inesse quidpiam, vel non inesse dictum fuit, quemadmodum in vniuersalibus problematis. ¶ Praeterea genera sunt inspicienda,

ἀλλως δ' οὐκ ἂν δείχθειη ἀνῃρημένον. ἐὰν γὰρ δείξωμεν, ὅτι δεῖ τινὰς ἡδονὰς οὐκ ἀγαθὸν, ἢ ἀγαθὸν ἁπλῶς ἀνῃρεῖται τὸ προκείμενον. ἁπλῶς μέν, ὅτι ἀναιρεῖν μὲν μεταχὺς ἐνδέχεται. κατασκευάζειν δὲ δυσχερές· αὐτὸ γὰρ καθόλου δείξωμεν ὅτι πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν, οὐ πᾶσα ὅτι τινὰς ἡδονὰς ἀγαθόν· δεδειγμένου ἔσται τὸ προκείμενον. ὁμοίως δὲ κἂν δείξωμεν ὅτι δεῖ τινὰς ἡδονὰς οὐκ ἀγαθόν, ἐὰν δείξωμεν ὅτι οὐδεμία ἀγαθόν, ἢ ὅτι τὰς οὐκ ἀγαθόν, διειλεγμένου ἐσόμεθα καὶ καθόλου, καὶ ὅτι μέρους, ὅτι δεῖ τινὰς ἡδονὰς οὐκ ἀγαθόν. ¶ Διωρισμένης δὲ τῆς θέσεως οὔσης, διχῶς ἀναιρεῖν ἔστιν. οἷον εἰ πᾶσιν ἢ τινὶ μὲν ὑπάρχειν ἡδονὴ ἀγαθὸν, τινὶ δὲ οὐχ ὑπάρχειν. εἰτε γὰρ πᾶσι δεῖ τινὶ ἡδονὴ ἀγαθὸν, εἴτε μηδεμιᾷ ἀπῄρηται τὸ προκείμενον. ¶ Εἰ δ' μέν μόνῳ ὑπάρχει ἡδονὴ ἀγαθὸν εἶναι, ἁπλῶς ἐνδέχεται ἀναιρεῖν. δείξαντες γὰρ ὅτι πᾶσα, ἢ ὅτι οὐδεμία, ἢ ὅτι πλείους μιᾶς ἀγαθὸν, ἀπῄρηκότες ἐσόμεθα τὸ προκείμενον. ¶ Ἐπὶ πλέον δὲ τῆς θέσεως διορισθείσης, οἷον ὅτι ἡ φρόνησις μόνη τῶν ἀρετῶν ἐπιστήμη, τετραχῶς ἔστιν ἀναιρεῖν. δείξαντες γὰρ ὅτι πᾶσα ἀρετὴ ἐπιστήμη, ἢ ὅτι οὐδεμία, ἢ ὅτι καὶ ἄλλη τις ἢ δικαιοσύνη. ἢ ὅτι αὐτὴ ἡ φρόνησις οὐκ ἐπιστήμη, ἀπῄρημένου ἔσται τὸ προκείμενον. ¶ Χρήσιμον δ' ἐστὶ τὸ ἐπιβλέπειν ὅτι τὰ κατὰ μέρος, ἐν οἷς ὑπάρχειν τι, ἢ μή, εἴρηται, καὶ ἐπὶ τούτων ἐν τοῖς καθόλου σκεπτέον. ¶ Ἔτι δ' ἐν τοῖς γένεσιν ἐπισκεπτέον,

διωρισμε-

διαιρεῖσθαι κατ' εἴδη μέχρι τῶν ἀτόμων, καθάπερ προτέρων[a] εἴρηται. αὐτὸ δὲ παντὶ φαίνεται ὑπάρχειν, αὐτῷ μηδενὶ, πλὰ μεγεθῶν εἶναι· ἄξιωτέον καθόλου ὁμολογεῖν, ἢ φέρειν ἔγκλησιν ὅτι οὐχ οὕτως. ¶ Ἔτι ἐφ' ὧν ἔστιν ἢ εἶδει, ἢ ἀριθμῷ διορίσαι τὸ συμβεβηκὸς, σκεπτέον εἰ μηδὲν τούτων ὑπάρχει. οἷον ὅτι ὁ χρόνος οὐ κινεῖται, οὐδέ ἔστι κίνησις, καταριθμησάμενον πόσα εἴδη κινήσεώς ἐστιν. εἰ δὲ μηδὲν τούτων ὑπάρχει τῷ χρόνῳ, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται, οὐδέ ἔστι κίνησις. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ οὐκ ἀριθμὸς, διελόμενον ὅτι πᾶς ἀριθμὸς, ἢ ἄρτιός ἐστιν, ἢ περιττὸς, ἢ ἄρτιον, δῆλον ὅτι οὐκ ἀριθμός.

¶ Πρὸς μὲν οὖν τὸ συμβεβηκὸς, ἐξ ὧν τοιούτων καὶ οὕτως ἐπιχειρητέον.

ac dividenda secundum species vsque ad individua, quemadmodum antea[a] dictū fuit. siue enim omni visum fuerit inesse, siue nulli, cùm multa prolata fuerint, dicendum *est* æquum esse vt vniuersaliter concedatur, aut obiiciatur qua in re non ita *sit*.

[a] Lib. præced. capu. part. 2.

¶ Præterea in quibus licet vel specie vel numero distribuere accidens, considerandum *est* an nullum horum insit. veluti *si probare velimus* tempus non moueri, nec esse motum: enumeratione *decendum est*, quot sint species motionis. nam si nulla earū insit tempori: perspicuum *est*, *tempus* nec moueri, nec esse motum. Similiter etiam *probabimus* animam non *esse* numerum, facta diuisione, omnem numerum *esse* aut imparem aut parem. si enim anima nec sit impar, neque par: perspicuum *est* eā nō *esse* numerum. ¶ Ad *confirmandum* igitur vel *refellendum* accidens, ex huiusmodi *facis*, & ita arguendum *est*.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ
ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER IV.

IVLIO PACIO
interprete.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΟΠΙΚΩΝ [ΤΟ] ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER IV.

Loci pertinentes ad problema generis,

CAP. I.

1 *Prædicata.* 2 *Si non dicatur de omnibus.* 3 *Si non attribuatur in quæstione quid est.* 4 *A definitione accidentis.* 5 *Si in altera categoria sit genus, in altera species.* 6 *Si genus sit species partiens.* 7 *Si de aliquo dicatur species, de quo non dicatur genus.* 8 *Si nullius sit eius partiens: sit quod ponatur esse in genere.* 9 *Si latius pateat species quàm genus.* 10 *Si de eisdem rebus genus & species dicantur.* 11 *A b individuis species non differentibus.*

ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα, ἆρ' ἦν περὶ τοῦ γένους καὶ τοῦ ἰδίου, διὰ σκεπτέον. ἔστι δ' ταὐτὰ τοῖς διαιρεῖσθαι τὸ περὶ αὐτῶν ὁρίσασθαι· ὡς ἐπὶ πλεῖστον γὰρ ὁ διαιρῶν τοῖς διαλεγομένοις. ¶ Εἰ δὴ τοῦτ' ἦν τινὸς τὸ ὄντων, σκοπῶμεν μὴν ὅπως ἐπιβλέπειν ὅτι πάντα τὰ συγχωρηθέντα, ὡς τινες μὴ κατηγορεῖται, καθάπερ ὅτι τὸ συμβεβηκὸς. οἷον, εἰ τῆς ἡδονῆς τὸ ἀγαθὸν γένος κεῖται, εἰ τις ἡδονὴ μὴ ἀγαθόν. εἰ γὰρ τοῦτο, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀγαθὸν τῆς ἡδονῆς. τὸ δὲ γένος κατὰ πάντων τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἰδῶν κατηγορεῖται. ¶ Εἶτα εἰ μὴ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖ, ἀλλ' ὡς συμβεβηκὸς, καθάπερ τὸ λευκὸν τῷ χιόνι, ἢ ψυχρὸς τὸ κινούμενον ὑδάτι. οὕτω γὰρ ἡ χιὼν ὕδατι λευκόν, διότι οὐ γένος τὸ λευκὸν τῆς χιόνος: οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ἔστιν ἡ χιὼν λευκὸν ἢ μὴ λευκόν. διότι

1 POst hæc de his quæ ad genus & proprium *pertinent*, videndum *est*. Hæc autē sunt elementa eorum quæ *pertinent* ad definitiones. de his autē ipsis [a]raro [b]quærunt, qui disputant. ¶ Si igitur positum fuerit *esse* alicuius rei genus, primùm respicere *oportet* ad ea omnia quæ sunt eiusdem generis, cuius ea res est: vt *videamus*, an alicui non attribuatur: quēadmodum in accidente *si* velut bonum ponatur esse genus voluptatis, *videndum est* an aliqua voluptas non sit in bonis. nam si hoc *ita possit* perspicuum *est*, bonum non esse genus voluptatis: quia genus omnibus speciebus sub se *contentis* attribuitur. ¶ Deinde *videndū est*, an id attribuatur in *quæstione* quid *est*, sed vt accidens: quemadmodū *attribuitur* nix album, & anima id quod à se mouetur. neque enim nix *est* id quod album, proinde album non *est* genus nix-

a Id est, de generibus, vel proprio, vel definitionibus.

b Plerumque enim definiuntur de accidentibus.

Vide lib. 1. c. 4. n. 2.

nec anima *est* id quod mouetur: sed ei accidit vt moueatur, quēadmodum & animali sæpe *accidit* vt ambulet & ambulans sit. Præterea *genus illud*, Quod mouetur, non quid est, sed aliquid faciens vel patiens significare videtur. similis est ratio albi: nō enim quid sit nix, sed qualis sit, declarat. quare neutrum eorum attribuitur in *quæstione* quid est.

¶ Maxime autem oportet ad accidentis definitionem respicere, *ac videre* an apretur ad id quod dictum est *esse* genus: vt *aptetur* ad ea quæ nunc dixi. accidit enim vt aliquid seipsum moueat, & non *moueat*: similitérque vt album sit & non *sit*. quare neutrum eorum *est* genus, sed accidens: quoniam accidens vocabamus [a] quod potest inesse alicui, & non *esse*. ¶ Præterea *videndum est*, an non in eadem diuisione [b] *sint* genus & species: sed alterum sit substantia· alterum, quale: vel alterum *sit* ad aliquid ·alterum, quale. Veluti nix, & cygnus, *est* substantia: album vero non *est* substantia, sed quale. quapropter album nō est genus niuis nec cygni. Rursus scientia *est in* eorum *numero* quæ ad aliquid *referuntur*: bonum autem & honestum *est* quale. quare honestum vel bonum non *est* genus scientiæ: quandoquidem relatorum genera, ipsa quoque relata esse oportet: quemadmodum in duplo *perspicere licet*. est enim multiplum, cùm sit genus dupli, ipsum quoque *in* relatorū *numero* est. Et vt vniuersaliter di eam, sub eandem diuisionem oportet & genus & speciem cadere. sine enim species *sit* substantia, etiam genus *est substantia*: sine species *sit* quale quidpiam, etiam genus *est* quale quidpiam.

a Lib. 1. cap. 5.

b Non in eadem classe num in eadem categoria.

οὔτε ἡ ψυχὴ ὅτερ κινούμενον συμβέβηκε δὲ αὐτὴ κινεῖσθαι, καθάπερ καὶ τῇ ζώῳ πολλάκις βαδίζειν τε, καὶ βαδίζοντι εἶναι. ἔτι τὸ κινούμενον οὐ τί ἐστιν, ἀλλά πως πεποιωμένον ἢ πάσχον σημαίνειν ἔοικεν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ λευκόν· οὐχὶ τί ἐστιν ἡ χιών, ἀλλὰ ποιόν τι δηλοῖ. ὥστ' οὐδέτερον αὐτῶν ἐν τῷ τί ἐστὶ προσαγορεύεται. ¶ Μάλιστα δὲ ἐπὶ τὸν τοῦ συμβεβηκότος ὁρισμὸν βλέπειν, εἰ ἁρμόττει ὃ ἔστιν εἶναι γένος, οἷον καὶ τὰ νῦν εἰρημένα. συμβέβηκε γάρ τι κινεῖν αὐτὸ ἑαυτό· καὶ μή· ὁμοίως δὲ καὶ λευκὸν εἶναι καὶ μή· ὥστε οὐδέτερον αὐτῶν γένος, ἀλλὰ συμβεβηκός· ἐπεσθαι συμβεβηκὸς ἐλέγομεν, ὃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν τινὶ καὶ μή. ¶ Ἔτι εἰ μὴ ἐν τῇ αὐτῇ διαιρέσει τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος· ἀλλὰ τὸ μέν, οὐσία· τὸ δέ, ποιόν· ἢ τὸ μέν, πρός τι· τὸ δέ, ποιόν. οἷον ἡ μὲν χιὼν καὶ ὁ κύκνος, οὐσία· τὸ δὲ λευκόν, οὐκ οὐσία, ἀλλὰ ποιόν. ὥστ' οὐ γένους τὸ λευκὸν τῆς χιόνος, οὐδὲ τὸ κύκνου. πάλιν, ἡ μὲν ἐπιστήμη, τῶν πρός τι· τὸ δὲ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν, ποιόν. ὥστ' οὐ γένους τὸ καλὸν ἢ τὸ ἀγαθὸν τῆς ἐπιστήμης. τὰ γὰρ τῶν πρός τι γένη, καὶ αὐτὰ τῶν πρός τι δεῖ εἶναι· καθάπερ δῆλόν ἐστι τὸ διπλάσιον. καὶ γὰρ τὸ πολλαπλάσιον, ὃν γένος τὸ διπλάσιον, ἐστὶ καὶ αὐτὸ τῶν πρός τι ἔστιν. καὶ ὅλως ἡ ἐπιστήμη, ὡσαύτως τῶν αὐτῶν διαιρεσιν δεῖ τὸ γένος τοῦ εἴδους εἶναι· εἴτε γὰρ τὸ εἶδος οὐσία, καὶ τὸ γένος· εἴτε ποιόν τι τὸ εἶδος, καὶ τὸ γένος ποιόν τι.

είον

οἷον εἰ τὸ λεῦκόν ποιόν τι, καὶ τὸ χρῶμα· ὁμοίως δὲ καὶ ὅσα τῶν ἄλλων. ¶Πάλιν εἰ ἀνάγκη ἐστίν, ἢ εἰ ἐνδέχεται τὰ τεθέντος ἐν τῷ γένει, μετέχειν τὸ γένος. ὅρος δὲ τοῦ μετέχειν, τὸ ὅτι δέχεσθαι τὸν τοῦ μετεχομένου λόγον. δῆλον οὖν ὅτι τὰ μὲν εἴδη μετέχει τοῦ γένους, τὰ δὲ γένη τῶν εἰδῶν οὔ· τὸ μὲν γὰρ εἶδος ὅτι δέχεται τὸν τοῦ γένους λόγον· τὸ δὲ γένος, τὸν τοῦ εἴδους οὔ. σκεπτέον οὖν, εἰ μετέχει, ἢ ἐνδέχεται μετέχειν τοῦ εἴδους, τὸ ἡδυσθῆναι γένος. ¶Εἰ δὲ πᾶς τὸ ὄντος, ἢ τοῦ ἑνὸς γένους τὸ τι ἡδυσθῆναι· συμβήσεται γὰρ μετέχειν τὸ γένος τοῦ εἴδους· καὶ ἀπαντῶν γὰρ τῶν ὄντων, τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν κατηγορεῖται· ὥστε καὶ ὁ λόγος αὐτῶν. ¶Ἔτι εἰ κατά τινος τὸ ἡδυσθῆναι εἴδος ἀληθεύεται, τὸ δὲ γένος μή. ἆρ' εἰ τὸ ὄν, ἢ τὸ ἐπιστητόν, τὸ δοξαστὸν γένος τεθείη. κατὰ γὰρ τοῦ μὴ ὄντος τὸ δοξαστὸν κατηγορηθήσεται· πολλὰ γὰρ τῶν μὴ ὄντων, δοξαστά. ὅτι δὲ τὸ ὂν ἢ τὸ ἐπιστητὸν οὐ κατηγορεῖται καθ' ὧν μὴ ὄντες, δῆλον. οὐκ' οὐ γένος τὸ ὄν, οὐδὲ τὸ ἐπιστητόν, τὸ δοξαστόν. καθ' ὧν γὰρ τὸ εἶδος κατηγορεῖται. καὶ τὸ γένος δεῖ κατηγορεῖσθαι. ¶Πάλιν εἰ μηδενὸς τῶν εἰδῶν ἐνδέχεται μετέχειν τὸ τεθὲν ἐν τῷ γένει. ἀδύνατον γὰρ τῶν γένους μετέχειν, μηδενὸς τῶν εἰδῶν μετέχοντος, ἂν μή τι τῶν καθ' ἕκαστον διαιρέσεων τῶν εἰδῶν ᾖ. τούτων δ' ἓν γένους μόνον μετέχει. ἀλλὰ μὴν ἡ κίνησις, γένος τι ἡδονῆς τυγχάνειν ἔοικεν, εἰ μήτε φθορά, μήτε ἀλλοίωσις ἡ ἡδονή, μήτε τῶν λοιπῶν ἁπασῶν κινήσεων μηδεμία· esse genus voluptatis: considerandum *est*, an voluptas nec sit corruptio, nec variatio, nec vllus ex reliquis qui dicuntur esse motus. veluti si album *est* quale quidpiam, etiam color. Similis eſt aliorum ratio. ¶Item *considerandum est*, an necesse *sit*, vel an contingat, eius quod in genere positum est, genus esse participeps. Definitio autem participandi *est*, recipere eius quod cõmunicatur definitionem. Perspicuum igitur *est*, species esse generũ participes, genera vero specierum non *item*. Species enim recipit generis definitionem: genus autem non *recipit definitionem* speciei. Considerãdum igitur *est*, an speciei particeps sit vel particeps esse possit genus propositum. veluti si quis ensis aut vnius genus aliquod tradat. accidit enim vt genus sit particeps speciei: quoniam omnibus iis quæ sunt, & ens & vnum attribuitur: proinde etiam eorum definitio. ¶Praterea *videndum est*, an de aliquo verè tradita species dicatur, genus autem minimè. veluti si positum fuerit ens aut scibile *esse* opinabilis genus: quoniam ei quod non est, opinabile attribuitur: quandoquidem multa eorum quæ non sunt, opinabilia *sunt*. ens verò aut scibile non attribui ei quod nõ est, perspicuum *est*. quapropter neque ens neque scibile *est* genus opinabilis. quibus enim species attribuitur, *iis* genus quoque attribui oportet. ¶Item *videndum est*, an nullius speciei particeps esse possit id quod positum est in genere. Fieri enim nequit, vt generis sit particeps, quod nullius speciei est particeps: nisi *forte* sit aliqua *earum* specierum, quę in prima diuisione generis *ponuntur*. hęc autem genus tantùm participant. Si igitur positum fuerit, motum

constat enim *eam* nullius speciei participē esse, proinde nec generis: quia necesse *est*, vt *id* quod generis est particeps, etiā alicuius speciei sit particeps. Quocirca voluptas non est species motionis, nec *vnum* ex individuis, nec[a] ex iis quæ sub specie motionis sunt. nam individua quoque genus & speciem participant: vt quidam homo & hominis est particeps, & animalis. ¶ Præterea *videndum est*, an latiùs quàm genus pateat id quod in genere positum est. vt opinabile *latiùs patet* quàm ens: quia & quod est, & quod nō est, opinabile *est*. quare opinabile non potest esse species entis: quia genus semper latiùs patet quàm species. ¶ Rursus an de quot *rebus* dicitur genus, de totidem dicatur id quod in genere positum est. veluti si eorum quæ omnibus consequentia sunt, alterum genus, alterum speciem esse posuerit: vtputà ens & vnum. omni enim *rei* ens & vnū *consequentia sunt*. quare neutrum est alterius genus: quia de totidem *rebus ambo* dicuntur. Similiter *sit*, si primum & principiū, alterum sub altero positum fuerit. nam principium *est* primum: & primum *est* principium. quare vel ambo[b] quæ dixi, idē sunt, vel neutrum est alterius genus. Elementum autem omnium eiusmodi *locorum*[c] *est*, de pluribus dict genus quàm speciē vel differentiam. nam differentia quoque de paucioribus[d] dicitur quàm genus. ¶ Videre etiam *oportet*, an id quod dictum est, non sit genus alicuius eorum quæ specie non differunt[d] aut nō videatur *esse*. sed is qui cōfirmat, *videbit* an alicuius *eorum sit genus*, idē enim *est* eorum omniū quæ specie non differunt, genus. si igitur vnius *genus esse* probatū fuerit: constat esse omniū. & si vnius nō *esse probatū fuerit*,

a Genus. hæc enim dicitur τὸ παραλλάττειν, individua. & quæ sunt sub specie.

b Idem, primū, & principium.

c Fundamentum locorum expositorum.

d Alicuius individua sub specie contenti.

δῆλον γὰρ ὅτι οὐδενὸς τῶν εἰδῶν αἱ μετέχει· οὔτε οὐδὲ τὸ ἕν τοῖς· ἐπεὶδὴ αἱ αἰσθ κατὰ δεῖ τὸ τῶ ἑνὶ μετέχειν, καὶ τῶν εἰδῶν τινος μετέχειν ὥστ' οὐκ ἂν εἴη εἶδος ἡ ἡδονὴ τῆς κινήσεως, οὐδὲ τῶν ἀπείρων, οὐδὲ τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος τῆς κινήσεως ὄντων. καὶ γὰρ τὰ ἄτομα μετέχει τῶ ἑνὸς, καὶ τὰ εἴδεως· εἶσι δ' οἱ αὐτῶν καὶ ἀνθρώπου μετέχει, καὶ ζώου. ¶ Ἔτι εἰ δεῖ πλέον λέγεται τὰ ἑνὶ τὸ ἐν πρὸ ἑνὸς τινὸς, οἷον τὸ δοξαστὸν τῶ ὄντος· καὶ γὰρ τὸ ὄν, καὶ τὸ μὴ ὄν, δοξαστόν· ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τὸ δοξαστὸν, εἶδος τῶ ὄντος. ἔτι πλέον γὰρ ἀεὶ τὸ γένος τοῦ εἴδους λέγεται. ¶ Πάλιν εἰ ἔστι τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος λέγεται, οἷον εἰ τὸ πᾶσιν ἑπομένων τι μόν, ἑνὸς τὸ, εἶδος τοιοῦτον· καὶ ὁπόσα τὸ ὄν, καὶ τὸ ἕν· πᾶσι γὰρ τὸ ὄν, καὶ τὸ ἕν. ὥστε ὁ δέτερον οὐσιατέρου γένος, ἐπεὶδὴ ἔστι ταὐτὰ λέγεται. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ πρῶτον, καὶ ἡ ἀρχὴ, ἐπαλλήλα τοιοῦτον· ἅτε γὰρ ἀρχὴ, πρῶτον· καὶ τὸ πρῶτον, ἀρχὴ ἐστ· εἰ ἀμφότερα τὰ εἰρημένα τωτὸ ἔζειν, ἢ οὐδέτερον οὐσιατέρου γένος. Στοιχεῖον δὲ πρὸς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, τὸ ἔστι πλέον τὸ γένος ἢ τὸ εἶδος, καὶ τῶν διαφορᾶν, λέγεσθαι ἐπ' ἔλαττον γὰρ καὶ ἡ διαφορὰ τὸ γένους λέγεται. ¶ Ὅρα δὲ καὶ εἴ τινος τῶν ἀδιαφόρων τοῦ εἴδους μὴ ἔστι γένος τὸ εἰρημένον, εἰ μὴ δόξειεν αὐτὸ καταπαιδίζοντι· δὲ, εἰ ἔστι τινός, ταὐτὸν γὰρ πάντων τῶν ἀδιαφόρων τὸ εἶδος τὸ γένος. αἱ δὲ ἑνὸς δυοῖν, δῆλον ὅτι πάντων. καὶ ἑνὸς μὴ,

δῆλον

δῆλον ὅτι ἀδιαίρετον. οἷον εἰ τις ἀτόμους τοὺς μήκους γραμμάς, τὸ ἀδιαίρετον, γένος αὐτῶν φάσειεν εἶναι. τῶν δὲ διαίρεσιν ἐχουσῶν γραμμῶν, οὐκ ἔστι τὸ εἰρημένον γένος, ἀδιαφόρων οὐσῶν καὶ τοῦ εἴδους. ἀδιάφορος δὲ καὶ τὸ εἶδος ἀλλήλαις αἱ εὐθεῖαι γραμμαὶ πᾶσαι.

constat esse nullius, vt si quis indiuiduas lineas ponens dixerit Insecabile, esse earum genus: linearum enim quæ diuidi possunt, non est genus id quod dictum est, cùm specie non differant: quandoquidem omnes rectæ lineæ specie inter se non discrepant.

Alij loci, CAP. II.

1 Si species sit in alio genere. 2 Si genus genuris non attribuatur speciei, vel ei non attribuatur in quæstione quid est, vel sit eius particeps. 3 Si genus, vel generis genus non attribuatur speciebus species in quæstione quid est. 4 A definitione eius quod positum est esse genus. 5 Si differentia ponatur quasi genus. 6 Vel quasi species. 7 Si genus speciei subiiciatur. 8 Si differentia subiiciatur speciei. 9 Si genus subiiciatur differentiæ. 10 Si genus ponatur quasi differentia. 11 Si nulla generis differentia dicatur de specie. 12 Si species sit prior genere, & subiecta specie collatur genus. 13 Si species separetur a genere, vel a differentia.

1 Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ τι ἄλλο γένους ὄντι τῷ καταδοθέντος εἴδοτος, ὃ μήτε ἐνδείχεται τὸ καταδοθὲν γένος, μήθ' ὑπ' ἐκεῖνό ἐστιν· οἷον εἴ τις τῆς δικαιοσύνης τιθείη βάσιμον εἶναι γένος. ἔστω δὲ καὶ ἡ ἀρετὴ γένος· καὶ ἡ ἀνδρεία τῆς γενῶν, τὸ λογικὸν ἐνδέχεται· ὥστ' οὐκ ἂν εἴη ἡ βάσιμον γένος τῆς δικαιοσύνης. δοκεῖ γὰρ, ὅταν ἓν εἴδος ὑπὸ δύο γένη ᾖ, τὸ ἕτερον ὑπὸ τὸ ἕτερον τῶν ἐνέχεσθαι. ἔχει δὲ καὶ ἀπορίαν ἐπ' ἐνίων τὸ τοιοῦτον. δοκεῖ γὰρ ἐνίοις ἡ φρόνησις, ἀρετή τε καὶ ἐπιστήμην εἶναι, καὶ οὐδέτερον τῶν γενῶν ὑπ' οὐδετέρου ἐνδέχεσθαι. οὐ μὴν ὑπὸ πάντων γε συγχωρεῖται τοῦτο φρόνησιν ἐπιστήμην εἶναι. εἰ δ' οὖν τις συγχωρεῖν τὸ λεγόμενον ἀληθὲς εἶναι· ἀλλὰ τόγε ὑπάλληλα, ἢ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἄμφω γίνεσθαι τὰ τῶν αὐτῶν γένη, τῶν ἀναγκαίων αὐτῶν δόξειεν εἶναι. καθάπερ καὶ ὅτι τῆς ἀρετῆς, καὶ ὅτι τῆς ἐπιστήμης συμβαίνει· ἄμφω γὰρ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστίν. ἑκάτερον γὰρ αὐτῶν ἕξις

CONsiderare etiam oportet, an aliquid aliud genus sit speciei propositæ, quod neque contineat propositum genus, neque sub illo sit, veluti si quis posuerit scientiam esse genus iustitiæ. nam & virtus est genus: & neutrum genus continet reliquum. quare scientia non potest esse genus iustitiæ. videtur enim, cùm vna species sub duobus generibus est, alterum sub altero contineri. Hoc autem in quibusdam dubitationem habet. nonnullis enim videtur prudentia esse & virtus & iustitia, & neutrum genus sub altero contineri. sed non ab omnibus conceditur prudentiam esse scientiam. quòd si quis concedat hoc verũ esse: at certè videtur necesse esse, vt quæ sint eiusdé genera, vel *sint* subalterna[a], vel ambo sint sub eodem genere: quemadmodum etiam in virtute & in scientia contingit: ambo enim sunt sub eodem genere, quia vtrumque eorũ est habitus

[a] Alterum colligitur sub altero.

& dispositio. Considerandum igitur *est*, an neutrum insit proposito generi. Nam si nec subalterna genera sint, nec sub eisdem *genere* ambo collocentur: id quod propositum est, nō potest esse genus. ¶ Considerare etiam *oportet* genus propositi generis, atque ita semper superiora genera. *nempe* an omnia attribuantur speciei, & an attribuantur in *quæstione* quid est. opus enim est, vt omne superius genus attribuatur speciei in *quæstione* quid est. Siquidem igitur diferepat, constat id quod propositum est, non *esse* genus. Rursus videndum est, an genus participet speciem, siue ipsum, siue aliquod superiorum generum. quod enim est superius, nullius eorum quæ infra sunt, particeps est. Qui igitur refellit, ita vt dixi, *hoc loco* vti debet. Ei verò qui confirmat si concessum sit genus propositum ineſſe speciei, ac dubitetur an vt genus insit satis est probare aliquod superiorū generum attribui speciei in *quæstione* quid est. nam si vnum attribuatur in *quæstione* quid est, omnia quæ supra & quæ infra hoc sunt, siquidem attribuantur speciei, attribuentur in *quæstione* quid est. quare etiam propositum genus attribuitur in *quæstione* quid est. Quòd autem, si vnum attribuatur in *quæstione* quid est, & reliqua omnia, si attribuantur, attribuentur in *quæstione* quid est, per inductionem sumi debet. At si simpliciter dubitetur, an propositum genus insit, non sufficit probare aliquod superiorum generū attribui speciei in *quæstione* quid est. Veluti si quis tradiderit lationem esse genus incessus: non sufficit probare incessum esse motionem,

καὶ ἀξιοῦσιν ὅτι. σκεπτέον οὖν, εἰ μηδέ τισιν ὑπάρχει τῷ ὑποδοθέντι γένει. εἰ γὰρ μηδ' ὑπάλληλά ὅτι τὰ γένει, μηδ' ὑπὸ ταυτὸν ἄμφω ἂν εἴη τὸ ὑποδοθὲν γένος.

¶ Σκοπεῖν δὲ καὶ τὸ γένος τὸ ὑποδοθέντος γένοις, καὶ αὖτας ἀεὶ τὸ ἐπάνω γένος, εἰ πάντα κατηγορεῖται τῶν εἰδοις. καὶ εἰ ἐν τῷ τί ὅτι κατηγορεῖται. πᾶν γὰρ τὸ ἐπάνω γένος, κατηγορεῖσθαι δεῖ τῶν εἰδοις ἐν τῷ τί ὅτιν. εἰ οὖν ποῦ ὑπάρχειν, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ὑποδοθέν.

Πάλιν εἰ μετέχει τὸ γένος τὸ εἴδους, ἢ αὐτό, ἢ τῷ ἐπάνω γενῶν. οὐδενὸς γὰρ τὸ ἐπάνω τῷ ὑποκάτω μετέχει. Ἀναιρεῖν μὲν οὖν, καθάπερ εἴρηται, χρεών. Καταιρεῖν δέ, ὁμολογουμένου μὲν ὑπάρχειν τῷ εἴδει τὸ μετέχειν γένους, ὅτι δὲ ὡς γένος ὑπάρχει ἀμφισβητουμένου, δεῖ χρῆν τὸ δεῖξαί τι τῷ ἐπάνω ἡγοῦν ἐν τῷ τί ὅτι τὰ εἴδοις κατηγορούμενον. ἑνὸς γὰρ ἐν τῷ τί ὅτι κατηγορουμένου, πάντα καὶ τὰ ἐπάνω τούτου, καὶ τὰ ὑποκάτω, ἅπερ κατηγορεῖται τὰ εἴδοις, ἐν τῷ τί ὅτι κατηγορήσεται· ὥστε καὶ τὸ ὑποδοθὲν γένος ἐν τῷ τί ὅτι κατηγορεῖται. ὅτι δὲ ἑνὸς ἐν τῷ τί ὅτι κατηγορουμένου, καὶ πάντα τὰ λοιπά, ἅπερ κατηγορεῖται, ἐν τῷ τί ὅτι κατηγορήσεται), δι' ἐπαγωγῆς λητέον. Εἰ δὴ ἁπλῶς ὑπάρχειν ἀμφισβητεῖται τὸ ὑποδοθὲν γένος, καὶ δεῖ χρῆν τὸ δεῖξαί τι τῷ ἐπάνω γενῶν ἐν τῷ τί ὅτι κατηγορούμενον τοῦ εἴδους. οἷον εἰ τῆς βαδίσεως γένος ἀπόδοιτο τὴν φορὰν, οὐκ ἀρκεῖ τὸ δεῖξαι διότι κίνησίς ἐστιν ἡ βαδίσις,

δίσις, πρῶτον τὸ δεῖξαι ὅτι φορά ἐστιν, ἐπειδὴ καὶ ἄλλαι κινήσεις εἰσὶν ἀλλὰ πρῶτον δεικτέον, ὅτι οὐδενὸς μετέχει τῶν βάδισις τῆς καθ' αὑτὸν αὐτοῦ διαίρεσιν, εἰ μὴ τῆς φορᾶς. οὐδὲ γὰρ τὸ γήρασκε μετέχει, καὶ τῆς εἴδων τινος μετέχοντος καθ' αὑτὸν πρώτως διαίρεσιν. εἰ οὖν ἡ βάδισις μήτ' αὔξησίς, μήτε μειώσεως, μήτε τῆς ἄλλων κινήσεων μετέχει· δῆλον, ὅτι τῆς φορᾶς αὖ μετέχει. ὥστε εἰ ἔστι γένος ἡ φορὰ τῆς βαδίσεως.

1 ¶ Πάλιν ἐπεὶ ὧν τὸ εἶδος τὸ τοῦδε, ὡς γένους κατηγορεῖται, σκοπεῖν εἰ καὶ τὸ ὑποδοθὲν γένος ἐν τῷ τί ἐστιν αὐτῷ τούτων κατηγορεῖται, ὥσπερ καὶ τὸ εἶδος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὰ ἐπάνω τῶν γένους πάντα. εἰ γάρ που ὑπάρχοντι, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ὑποδοθέν. εἰ δὲ ἓν γένος, ἅπαντ' ἂν καὶ τὰ ἐπάνω τούτου, καὶ αὐτὸ τοῦτο, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖτο, ὥσπερ καὶ τὸ εἶδος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. ἀλλασυλλάζοντι μὲν οὐδὲν χρήσιμον, εἰ μὴ κατηγορεῖτο τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐστιν, ὥσπερ καὶ τὸ εἶδος κατηγορεῖται. κατασυλλάζοντι δέ, εἰ κατηγορεῖται ἐν τῷ τί ἐστι, χρήσιμον. συνδιαιτητὰ γὰρ καὶ τὸ γένος, καὶ τὸ εἶδος, τὰ αὐτὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι. ὥστε τὸ αὐτὸ δύο γένη γίνεται. ἀλλὰ μὴν οὐδὲν, ὑπαλλήλα τὰ γένη ἐστί. εἰ οὖν σκοπεῖν, ὃ βουλόμεθα εἶναι κατασυλλάσσειν, μὴ ἓν ὑπὸ τὸ εἶδος. δῆλον, ὅτι τὸ εἶδος ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶναι. ὥστε δεῖ ἐνίοτε σκοπεῖν εἰ ἔστιν, ὅτι γένος ἔστι. ¶ Σκοπεῖν ἢ εἰ πρὸς λοιπὰ τὰ γένη, εἰ ἐφαρμόττουσιν ἔξω τοῦ ὑποδοθέντος εἴδους, καὶ δεῖ τὰ μετὰ

ad probandum esse lationem, quia sunt & aliæ motiones. Sed simul demonstrandum est incessum nullius eorum quæ in eadem[a] diuisione ponuntur, esse participem, præterquàm lationis. necesse enim est, vt id quod generis est particeps, etiam alicuius earum specierum, quæ in prima *generis* diuisione ponuntur, particeps sit. Si igitur incessus neque accretionis, neque immutationis, nec aliarum motionum particeps sit: perspicuum *est enim* lationis esse participem. Quocirca latio erit genus incessus. ¶ Rursus in quibus *propositis* species vt genus dicitur, cõsiderare *oportet*, an etiam propositum genus in quæstione quid est, iis ipsis attribuatur, quibus & species *attribuitur*, similitérque an quæ sunt supra genus, omnia. ſicubi enim discrepat: perspicuũ *est*, id quod propositum fuit, nõ esse genus: quia si esset genus, omnia quæ supra illud sunt, & ipsum illud in *quæstione* quid est attribuerentur his, quibus & species in *quæstione* quid est attribuitur. Eucurrenti igitur vtile *est*, ſi genus *ve sũ* attribuatur in *quæstione* quid est, quibus species attribuitur[b]. Cõsimãti autẽ vtile *est*, ſi attribuatur in *quæstione* quid est. accidit enim vt & genus[c] & species[d] eidem[e] in *quæstione* quid est attribuantur[f]. quare idẽ[g] sub duobus[h] generibus[i] constituitur. necesse *est* igitur vt genera[k] sint subalterna. Si igitur id[l] faciet[m] quod volumus genus[n] constituere, non esse sub specie[o]: perspicuum *est* speciẽ sub ipso esse[p], quare probatum erit hoc esse genus[q].

¶ Considerare etiam oportet definitionis generum, an aptẽtur speciei propositæ, & iis quæ

a In quo ponuntur latio.

b Vtilis ſi ſcientia non attribuetur in quæſtione quid eſt, non eſt genus. vtrumque quandoquidem ſtirpis eſt ſpecies virtutis: & id quod pro genere ſumpta eſt in definitione.

c Id quod pro ſpecie poſitum eſt in definitione.

d Id eſt ea ſpecies propoſita attribuatur in quæſtione quid eſt.

e Probabilem ſit vtrumq; eſſe genus animalis ſic probatur: quia & virtus & animal attribuuntur homini in quæſtione quid eſt: ergo virtus & animal ſunt genera ſubalterna. cum igitur virtus non ſit ſpecies animalis (quia latius patet quam animal, cum attribuitur etiam plantis) neceſſe eſt vt animal ſit ſpecies virtutis.

f Vt homo.

g Sub animali, & ſub virtute.

h Animal & virtus.

i Virtus.

k Animalis.

l Animalis.

m Nõ eſſe ſpeciem animalis.

n Animal eſſe ſpeciem virtutis.

o Virtus eſſe genus animalis.

speciem participant. necesse enim *est* vt generum definitiones attribuantur speciei, & iis qui participant speciē. Vbi igitur discrepat: perspicuū *est*, id quod appositum fuit, non *esse* genus[a].

a Vt ō definitio fuerit: non cō tenus virtuti, fortitudo non est genus virtutis.

¶ Rursus *animaduertendum est*, an differentiam quasi genus adhibuerit: vt immortale, *quasi* genus Dei. immortale enim est differentia animalis: quoniam animalium alia mortalia *sunt*, alia immortalia. perspicuum igitur *est* eum peccasse: quia differentia, nullius *rei* genus est. hoc autem verum *esse*, perspicuum *est*: quia nulla differentia significat quid est, sed potius quale quid, quemadmodum terrestre, & bipes. ¶ *Sed & illud videndum est*, an differentiam in genere posuerit quasi speciem: veluti *si dixerit*, impar est id quod numeros. impar enim est differentia, non species numeri. nec videtur differentia esse particeps generis. quicquid enim est generis particeps, aut est species, aut individuum: differentia verò nec est species, nec individuū: perspicuum igitur *est*, differentiam non esse generis participem. quamobrem impar non potest esse species, sed differentia, quia nō est particeps generis. ¶ Preterea *videndum est*, an genus in specie posuerit: veluti *si* contiguitatem *esse* id quod continuationem *dixerit*: aut mixtionem *esse* id quod temperationē: aut, vt Plato definit, loci mutationē esse lationem. non enim necesse *est* contiguitatem *esse* continuationem, sed contrà cōtinuationem *esse* contiguitatem: quia nō quicquid aptatur, continuatur: sed quod continuatur, aptatur. similiter *sit* & in ceteris. neque enim omnis mixtio *est* temperatio, quia siccorū mixtio non est temperatio. neq; omnis loci mutatio *est* la-

γοντα τὸ εἶδος. ἀνάγκη γὰρ τοὺς ὅρους κατηγορεῖσθαι τῶν εἰδῶν, καὶ ὅταν μετέχοντα τὸ εἶδος. εἰ οὖν που διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ προσκείμενον[a]. ¶ Πάλιν, εἰ τὸ διαφορὰ ὡς γένος ἀπέδωκεν· οἷον εἰ τὸ ἀθάνατον, γένος θεοῦ. διαφορὰ γάρ ἐστι ζῷον τὸ ἀθάνατον· ἐπειδὴ τῶν ζώων τὰ μὲν θνητά τὰ δὲ ἀθάνατα. δῆλον οὖν ὅτι ἁμάρτηται· οὐδενὸς γὰρ διαφορά γένους ἐστίν. ὅτι δὲ τὸν ἄλλον, δῆλον· οὐδεμία γὰρ διαφορὰ σημαίνει τὸ τί ἐστιν, ἀλλὰ μᾶλλον ποιόν τι. καθάπερ τὸ πεζόν, καὶ τὸ δίπουν. ¶ Καὶ εἰ τῷ ἄρτιος ὡς τὸ γένος ἔδωκεν ὡς εἶδος· οὐκ ἔστι ταῦτ' ἀληθῆ, ὅταν ἀριθμόν. διαφορὰ γὰρ ἀριθμοῦ τὸ ἄρτιον, οὐκ εἶδος ἔχει. οὐδὲ ὅλως μετέχειν ἡ διαφορὰ τοῦ γένους. πᾶν γὰρ τὸ μετέχον γένους, ἢ εἶδός, ἢ ἄτομόν ἐστιν· ἡ δὲ διαφορά, οὔτε εἶδος, οὔτε ἄτομόν ἐστι. δῆλον οὖν, ὡς οὐ μετέχει τοῦ γένους ἡ διαφορά. ἀεὶ τ' ἀδύνατον περιττὸν, εἶδος αὐθεῖναι, ἀλλὰ διαφορὰ εἶναι οὐ μετέχει τοῦ γένους. ¶ Ἔτι εἰ τὸ γένος ὡς τὸ εἶδος ἔθηκεν· οἷον τῷ συνάπτειν, ὅπερ συνοχὴν ἢ μίξιν, ὅπερ κρᾶσιν ἢ, ὡς Πλάτων ὁρίζεται, φορὰν τοῦ κατὰ τόπον κίνησιν. οὐ γὰρ ἀνάγκη καὶ τὸ συνάπτειν συνοχὴν εἶναι· ἀλλὰ ἀπαλλοτριοῦσθαι συνοχὴν, συνάπτειν. οὐ γὰρ πᾶν τὸ ἁπτόμενον συνέχεται. ἀλλὰ τὸ συνεχόμενον ἅπτεται. ὁμοίως δὲ καὶ ὅπου τὸ ὅλον. οὐ γὰρ ἡ μίξις ἅπασα, κρᾶσις· ἡ γὰρ τῶν ξηρῶν μίξις, οὐκ ἔστι κρᾶσις. οὐδ' ἡ τοῦ τόπου μεταβολὴ πᾶσα, φο-

εκὴ γὰρ βάδισις, ἃ δοκεῖ φορὰ εἶ-
ναι. σχεδὸν γὰρ [ἡ φορὰ] ἐπὶ πᾶσι ἀκουσί
ως τόπον ἐν τῷ τὰ μεταβαλλόντων
λέγεται, καθάπερ ἐπὶ τῆς ἀλλοιώσε-
ως συμβαίνει. δῆλον δὲ ὅτι καὶ ἐπὶ
πλέον λέγεται τὸ εἴδους, τοῦ γένους,
ἐν τοῖς ὑποδεδεῖσι, δέον ἀνάπα-
λιν γίνεσθαι. ¶ Πάλιν εἰ τῷ διαφο
ρὰν εἰς τὸ εἶδος ἔθηκεν οἷον τὸ ἀθά
νατον, ὅπερ θνητόν· συμβήσε[ται] γὰρ ἐπ'
ἴσων, ἢ ἐπὶ πλειόνων τὸ εἴδους λέγε
σθ· ἀεὶ γὰρ ἡ διαφορὰ ἐπίσης, ἢ ἐπὶ
πλέον τὸ εἴδους λέγεται. ¶ Ἔτι εἰ
τὸ γένος εἰς τῷ διαφορὰν ἔθηκεν·
οἷον τὸ χρῶμα, ὅπερ συγκριτικόν·
ἢ τὸν ἀριθμὸν, ὅπερ ἄρτιον.
¶ Καὶ εἰ τὸ γένος ὡς διαφορὰν εἶ-
πεν· ἐν χωρίοις γάρ τινα καὶ τοιαύτην
κομίσαι θέσιν· οἷον κράσεως, τῷ
μίξιν διαφορὰν· ἢ φορὰς τῷ κα-
τόπον μεταβολῶν. Σκεπτέον δὲ πῶν
τα τὰ τοιαῦτα διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ· οἱ
κειότατοι γὰρ οἱ τόποι. ὅτι πλέον τε δὲ
τὸ γένος τῆς διαφορᾶς δεῖ λέγε-
σθ, ἔτι μὴ μετέχειν τῆς διαφορᾶς.
ὥστε δὲ δοθέντος, κἀκεῖνον τῆν
εἰρημένων δυνατὸν συμβαίνειν· ἐπ'
ἐλαττόν τε γὰρ ἐνδήσε[ται], καὶ μετέξει
τὸ γένος τῆς διαφορᾶς. ¶ Πάλιν, εἰ
μεθεμία διαφορὰ κατηγορεῖται
τῆν τὸ γένους καὶ τὰ ὑποδεδεῖσι
εἴδους, κἀκεῖ τὸ γένος κατηγορήσε-
ται· οἷον ψυχῆς, αὐτὸ τὸ ἄρτιον,
οὔτε τὸ ἄρτιον κατηγορεῖται·
ὡς τ' οὐσία ὁ ἀριθμός. ¶ Ἔτι εἰ
πρότερον φύσει τὸ εἶδος· καὶ
συναναιρεῖ τὸ γένος· δοκεῖ γὰρ τὸ
ἐναντίον· οὐκ ἂν εἴη γένος. ¶ Ἔ-
τι εἰ ἐνδέχεται ὑποληφθῆναι τὸ εἰ-
ρημένον γένος, ἢ τῷ διαφορᾷ·
οἷον ψυχικὸν τὸ κινεῖσθαι, ἢ δ ἔξαν
τὸ ἀλόγῳ καὶ ψόφῳ δ ἐς· ἢκ ἂν εἴη τῆ

tio: quoniam incessus non videtur esse latio. ferè enim latio dicitur de iis quæ non sponte sua locum mutant, vt in *rebus* inanimis accidit. Perspicuum autem *est*, latius patere speciem quàm genus, in iis quæ adducta fuerunt cùm contra fieri debeat. ¶ Præterea *videndum est*, an differentiam in specie posuerit: veluti immortale *esse* id quod Deum: accidet enim de totidem, vel de pluribus speciem dici: semper enim differentia de totidē vel de pluribus dicitur quàm, species. ¶ Præterea an genus in differentia posuerit: veluti colorē *esse* id quod congregatiuum: aut numerum *esse* id quod imparem. ¶ Et si genus quasi differentiam dixerit: fieri enim potest, vt aliquis etiam eiusmodi thesim afferat: veluti mixtionem *esse* differētiā tēperationis: aut loci mutationem, lationis. Considerandaque autem *sunt* quæcúque sunt eiusmodi, ex iisdē locis: quia cōmunio *quadam* est inter locos: nam & de pluribus genus quàm differentia dici, nec differentiam participare debet. *Genere* autem ita *vti in superioribus exemplis* allato, neutrum eorum quæ dixi, contingere potest. quoniam & de paucioribus dicetur, & participabit genus differentiā. ¶ Irē si nulla ex generis differētiis attribuitur speciei propositæ, nec genus quidē attribuetur: vt animæ nec impar nec par attribuitur: ergo nec numerus. ¶ Præterea si species sit naturā prior, & secum auferat genus: quia contrarium videtur *verum esse*: non potest esse genus. ¶ Præterea si accidit vt *species* relinquat propositum genus vel differentiā, vt animā motio, vel opinionem veritas & falsitas: neutrum erit co-

rum, quæ dixi genus, aut differẽtia. videtur enim genus & differentia consequens esse, quandiu species est.

εἰρημένων ἐδόκει περὶ γένους, καὶ διαφορᾶς. δοκεῖ δὲ τὸ γένος καὶ ἡ διαφορὰ ἐξ ἀκολουθεῖν, ἕως ἂν ᾖ τὸ εἶδος.

Alij loci, Cap. iii.

1 ¶ *Si species sit aut possit esse particeps eius quod est genori contrarium.* 2 ¶ *Si quid communicetur speciei, quod nulli eorum quæ sub genere sunt, communicetur etiã.* 3 ¶ *Ab homonymis.* 4 ¶ *Si non sit alia species generi.* 5 ¶ *A contrariis.* 6 ¶ *A contrario loci confirmatio.* 7 *Si species sit aliquid contrariũ, quod non sit in genere prædicto, sed in re quod genori participe contrarium est.* 8 *vel non sit in eodem genere.* 9 *Si & genera & species sint quædam contraria, quarum alia sint mediata, alia immediata:* 10 *vel alius sit inter hæc modus participationis, alius ex sese actus.* 11 *Si medium non sit in eodem genere, cum generi nihil sit contrarium.* 12 *Si genera sint aliquid contrarium, species nihil.* 13 *Epilogus.* 14 ¶ *A contrariis loci confirmatio.* 15 *Si contrarium species sit in eodem genere.* 16 *Si medium sit in eodem genere.* 17 *Si contrarium sit in contrario genere.*

COnsiderare etiam *oportet* an id quod in genere politum est, alicuius generis contrarii particeps sit, vel particeps esse possit[a]: idẽ. n. cõtrariorum simul particeps erit: quia numquam species separatur à genere, & particeps est, vel particeps potest esse contrarii. ¶ Præterea *videndum est*, an aliquid communicetur cũ specie, quod omnino inesse nequeat iis quæ *sunt* sub genere: veluti si anima est vitæ particeps, numerorum autem nullus vivere potest: certè anima non est species numeri. ¶ Cõsiderandũ etiam *est*, an species & genus sint homonyma,[b] vtendo elementis quæ tradita sunt[c] ad homonymiam *tractãdam*, quoniam genus & species *sunt* synonyma.

¶ Cum autem omnis generis *sint* plures species: considerare *oportet*, an altera species esse ne queat generis propositi. nam si *altera species* non sit: perspicuum *est* non posse omnino genus esse id quod dictum est[d]. ¶ Considerare etiam *oportet* an id quod per translationem dicitur, quasi genus proposuerit: quale *est si quis dixerit* temperantiam esse concentum, omne enim genus propriè speciebus attribuitur: concentus verò

a Vt scipsum non sit genus, non anima quoque potest moueri ab alio.

b Vt canis dicitur homonymus de Sydere, quadrupede & pisce rapaci: non igitur genus est. c Lib. i. cap. 15.

d Vt animal rationale nõ est genus hominis, quia solus homo est animal rationale.

Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ τὸ γένει τινὶ μέτεστιν, μετέχειν τινὸς ἐναντίου τοῦ γένει, ἢ ἐνδέχεται μετέχειν· τὸ γὰρ αὐτὸ τῷ ἐναντίῳ ἅμα μετέξει. ἐπειδὴ τὸ μὲν γένος οὐδέποτε ἀπολείπει μετέχει δ' ἡ ψυχὴ, ἢ ἐνδέχεται μετέχειν τινὸς ἐναντίου τοῦ γένει. ¶ Ἔτι εἴπερ καὶ ἔστιν εἶδος, ἐ δυνατὸν ὅλως ὑπάρχειν τῷ ἀπὸ τοῦ γένους. οἷον εἰ ἡ ψυχὴ ἁρμονία ἐστὶν, ἢ ζῷον ἁρμονία. ἢ δ' ἀριθμὸς ἁρμονία ἐνδέχεται ζῷον εἶναι ἢ εἶδος ἀριθμοῦ, ἡ ψυχή ¶ Σκεπτέον, ἢ ἐὰν ὁμώνυμα μὲν τὰ εἴδη τῶν γενῶν, συνῳκίσθω δὲ τὰ γένη ἐκ τῶν ἐν τοῖς τοπικοῖς· ἐπεὶ ἴσως τὸ ὁμώνυμον· συνώνυμον δὲ τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη. ¶ Ἔτι εἰ ἔστι γένος τινὸς εἶδος πλεῖον· σκοπεῖν, εἰ μὴ τοῦ δεχθῇ ἕτερον εἶδος ἢ ἁρμονία γένος. ἐὰν δὲ μή ἔστι, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἔσται γένος ὅλως. Τὸ ἁρμόττον. ¶ Σκοπεῖν δὲ καὶ τὸ κατὰ μεταφορὰν λεγόμενον, εἰς γένος ἀποδώσει· οἷον εἰ τις σωφροσύνην συμφωνίαν τιν γένος κυρίως καθ' αὑτὴν εἰδῶν κατηγορεῖται· ἡ δὲ συμφωνία κατὰ

ἡ σωφροσύνης ἡ ὑγιείας, ἀλλὰ ἀκρ-
μεταφορά· πᾶσα γὰρ συμφωνία ἐν
6 φθόγγοις. ¶ Ἔτι ἐὰν ἢ ἐναντίον τι τοῦ
εἴδει, σκοπεῖν. ἔστι δ' πλεοναχῶς ἡ
7 σπουδή. ¶ Πρῶτον μὲν εἰ ἐν τῷ αὐτῷ
γένει ἐστὶ καὶ τὸ ἐναντίον, μὴ ὄντος ἐναν-
τίου τοῦ γένους ἢ. ὄντος δ' ἐναντίου τοῦ
γένους, σκοπεῖν, εἰ τὸ ἐναντίον ἐν τοῦ
ἐναντίῳ [γένει· ὅρῳ.] ἀνάγκη γὰρ
τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ εἶναι), αὖ-
πάλιν ἢ ἐναντίον τι τοῦ γένους. Φανε-
ρὸν δὲ πότερον ἔκκειται ἐξ ἀρχῆς ἐπα-
γωγῆς. ¶ Πάλιν εἰ ὅλως ἐν μηδενὶ
γένει τὸ τοῦ εἴδει ἐναντίον, ἀλλ' αὐ-
τὸ γένος· ἔστι τὸ ἀγαθόν. εἰ γὰρ τὸ τὸ
μὴ ἐν γένει, οὐδὲ τὸ ἐναντίον· ὥστε
ἐν γένει ἔσται, ἀλλ' αὐτὸ γένος· κα-
θάπερ ἔοικε τὸ ἀγαθοῦ καὶ τὸ κακοῦ
συμβαίνει. οὐδὲν γὰρ τούτων ἐν
γένει· ἀλλ' ἐκάτερον αὐτῶν γένος.
9 ¶ Ἔτι εἰ ἔστ ἐναντίον τινὶ καὶ τὸ γέ-
νος καὶ τὸ εἶδος· καὶ τῷ μὲν, ὄζει τι
μεταξύ· τῷ δὲ, μὴ, εἰ γὰρ τῷ ἡμῶν
ὄζει τι μεταξύ· καὶ τῷ εἰδῶν· καὶ εἰ
τῷ εἰδῶν, καὶ τῷ ἡμῶν· καθάπερ
ἔστι ἀρετὴ καὶ κακία, καὶ δικαιοσύ-
νης καὶ ἀδικίας· ἐκάτερον γὰρ ὄζει
τι μεταξύ. ἔνεισι τοῦτον, ὅτι ὑ-
γιείας καὶ νόσου οὐδὲν μεταξύ, κα-
κοῦ δὲ καὶ ἀγαθοῦ τι μεταξύ[d].
10 ¶ Ἔτι εἰ ἔστι μέν τι ἀμφοῖν αὐτὰ μέ-
σον, καὶ τῷ εἰδῶν, καὶ τῷ ἡμῶν· μὴ
ὁμοίως δὲ· ἀλλὰ τοῦ μὲν, κατὰ
ἀπόφασιν· τῷ δὲ, ὡς ὑποκείμενον. ἐνδοξον γάρ, τὸ ὁμοίως ἀμ-
φοῖν· καθάπερ ὅτι ἀρετὴς καὶ κα-
κίας, καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας

temperantiæ non proprie, sed per translationem attribuitur: quandoquidem omnis concentus *est* in sonis. ¶ Præterea considerandum *est*, an contrarium quidpiã specici sit. est autẽ multiplex *hæc* consideratio. ¶ Primum *videndũ est*, an in eodem genere *sit* etiam contrarium, cùm nihil sit generi cõtrariũ[a]. oportet enim contraria esse in eodẽ genere, si nihil contrarium generi sit. At si sit aliquid contrarium generi: cõsiderare *oportet*, an contrariũ *sit* in contrario genere[b]. necesse est enim contrarium in contrario esse, si quid sit generi contrarium. Hoc autem vnumquodque [c] manifestum *est* per inductionem. ¶ Rursus *videndum est*, an omnino in nullo genere *sit* id quod est speciei cõtrarium, sed ipsum *sit* genus: vt bonum. si enim hoc nõ sit in genere, ne contrarium quidem eius in genere erit, sed ipsum *erit* genus: quemadmodum in bono & malo accidit, neutrum enim eorum *est* in genere, sed vtrumque corũ *est* genus. ¶ Præterea *videndum est*, an alicui contrariũ sit tam genus quàm species, & aliis quidem sit quidpiã interiectum, aliis verò minimè. nam si generibus est aliquid interiectum, etiam speciebus: & si speciebus, etiam generibus: quemadmodum in virtute & vitio, necnon iustitia & iniustitia *contingit*. vtrique enim est aliquid interiectum. Huic obiicitur, quòd sanitati & morbo nihil est interiectum, malo autem & bono est aliquid interiectũ[d]. ¶ Præterea *videndum est*, an sit quidẽ ambobus aliquid interiectũ, *nempe* & speciebus & generibus: nõ tamen similiter: sed aliorũ secundum negationẽ, aliorum vt subiectũ. probabile enim *est*, similiter *esse* ambobus *medium interiectum*: quemadmodum in virtute & vitio, necnõ iustitia & iniustitia *perspici potest*:

a Vt si animal nihil est cõtrarium, albo autẽ nigrum est contrarium: necesse est igitur nigrum non esse species animalis, ne album quidẽ animalis species esse posset.

b Scientiæ contraria est ignorantia, & virtutis vitium. atqui virtus non est species scientiæ, ergo virtus nõ est species ignorantiæ.

c Id est, ostendi de hac regula.

d Cùm tamen sanitas sit species boni. neque hæc sit ex eorum

quorum vtriſque per negationē medium eſt interiectum. ¶ Præterea quando non eſt contrariū generi, conſiderare oportet non ſolum an contrariū, ſed etiā an medium *ſit* in eodem genere. in quo enim *genere ſunt* extrema, *in eo* & mediū *eſt*: vt in albo & nigro *videre licet*. color enim eſt genus & horū, & interiectorum colorum omnium. Obiectio *eſt*, quòd parū & nimiū *ſunt* in eodem genere: ambo enim *ſunt* in eo quod malū eſt. mediocre autem, quod eſt mediū his interiectū, non *eſt* in eo quod eſt malum, ſed in eo quod eſt bonum. ¶ Conſiderare etiā *oportet*, an genus quidē *ſit* cōtrariū alicui, ſpecies verò nulli. nam ſi genus *eſt* alicui cōtrariū, etiā ſpecies: quēadmodū virtus & vitiū, necnon iuſtitia & iniuſtitia. ſimiliterq; ſi alia conſiderentur, hoc videri poſſit manifeſtū eſſe. Obiectio *eſt* in ſanitate & morbo. ſimpliciter enim ſanitas *eſt* morbo cōtraria: quidam autem morbus, cùm ſit ſpecies morbi, nulli *eſt* contrariū: vt febris & oculorum dolor, & ſinguli alij. ¶ Ac ei quidē qui refellit *hæc* tot modis cōſiderāda *ſunt*: quia niſi inſint *hæc* quæ dicta ſunt[a], procul dubio id quod eſt propoſitum, non eſt genus. ¶ Ei verò qui cōfirmat, tribus modis *cōſiderandum ſunt*. ¶ Primùm quidē, an id quod eſt ſpeciei cōtrariū, ſit in dicto genere, cùm nihil ſit contrariū generi. ſi enim contrariū *ſit* in hoc genere, perſpicuū *eſt in eodē genere eſſe* etiam id quod eſt propoſitū[b]. ¶ Præterea an mediū *ſit* in dicto genere. in quo enim ſunt media, *in eo ſunt* etiam extrema[c]. ¶ Rurſus ſi quid ſit contrarium generi: conſiderare oportet, an etiam contrarium ſit in contrario. ſi enim ſit, perſpicuum *eſt* etiam propoſitam *ſpeciem eſſe* in propoſito *genere*[d].

a Niſi omnes eō dimittere, quas expoſuimus, reſpectantur in genere propoſito.

b Vt ſi morbus ſit qualitas, quæ lœdat: nihil repugnet neceſſe eſſe eum ſanitatem eſſe qualitatem.

c Vt ſi videbimur rubeum eſſe ſpeciem coloris, etiam album & nigrū ſunt ſpecies coloris.

d Vt ſi iniuſtitia eſt ſpecies vitij, iuſtitia eſt ſpecies virtutis.

ἀμφοῖν γὰρ ἢ ἀπόφασιν τὸ αὐτὸ μέσον. ¶ Ἔτι ὅταν μὴ ᾖ ἐναντίον πρὸς τὸ γένει, σκοπεῖν μὴ μέγιστον εἰ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ αὐτῷ γένει, ἀλλὰ καὶ εἰ τὸ αὐτὸ μέσον. ἐν ᾧ γὰρ τὰ ἄκρα, καὶ τὸ [αὐτὸ] μέσον· ἢ ὅτι λεύκου, καὶ μέλανος. τὸ γὰρ χρῶμα, γένος τούτων τε καὶ τῶν αὐτὰ μέσον ἔχουσιν ἀναγκαῖον. ἔνστασις, ὅτι ἡ μὲν ὑπερβολὴ, ἐν τῷ αὐτῷ ἐστὶ γένει ἐν τῷ κακῷ· τὸ δὲ μέτριον αὐτὰ μέσον ὂν τούτων, οὐκ ἐν τῷ κακῷ, ἀλλ' ἐν τῷ ἀγαθῷ. ¶ Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν γένος ἐναντίου τινὶ, τὸ δ' εἶδος μηδενί. εἰ δὲ τὸ εἶδος ἐναντίον τινὶ, ⁊ τὸ εἶδος· κακία ἀρετῇ ⁊ κακίᾳ, καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀδικία. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ ἄλλων σκοπεῖν, φανερὸν δὲ δεῖξαι καὶ τοιοῦτον. ἔνστασις ὅτι τῶν ὑγείας καὶ νόσου· ἁπλῶς μὲν γὰρ ὑγιεινὸν ἐναντία· ἡ δέ τις νόσος, εἶδός ἐστι νόσου, οὐδενὶ ἐναντίον ἐστὶ ὁ πυρετός, ἢ ὀφθαλμία, ⁊ τῶν ἄλλων ἕκαστον.

¶ Ἀναγκαῖον μὲν οὖν τοσαυταχῶς ἔστι σκοπεῖσθαι. εἰ γὰρ μὴ ὑπάρχει τὰ εἰρημένα[a], δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἐπιφερόμενον. ¶ Κατασκευάζοντι δὲ, τριχῶς. ¶ Πρῶτον μὲν, εἰ τὸ ἐναντίον τοῦ εἴδους, ἐν τῷ εἰρημένῳ γένει, καὶ ὅτιος ἐναντία τῷ γένει. εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον ἐν τούτῳ, δῆλον ὅτι καὶ τὸ προκείμενον[b]. ¶ Ἔτι εἰ τὰ αὐτὰ μέσον ἐν τῷ εἰρημένῳ γένει· ἐν ᾧ γὰρ τὰ αὐτὰ μέσον, καὶ τὰ ἄκρα[c]. ¶ Πάλιν ἐὰν ᾖ ἐναντίον τι τῷ γένει, σκοπεῖν εἰ καὶ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ. αἱ γὰρ ᾖ, δῆλον ὅτι καὶ τὸ προκείμενον ἐν τῷ προκειμένῳ[d].

Alij

Alij loci, CAP. IV.

1 ¶ *A casibus & coniugatis.* 2 ¶ *A proportione.* 3 ¶ *A tempore, & interitu.* 4 *vtrum ab his quæ similia, vel corrumpendi vim habent, & facultatibus, & visibus, & quæ similitudine.* 5 ¶ *A priuatione speciei opposita.* 6 ¶ *A negatione generis.* 7 ¶ *A relatione. Si species vel genus referatur ad aliquid.* 8 *Si species non ad idem referatur secundum se, & ratione generis.* 9 *vel non ad idem referatur ratione generis, & ratione generum generis.* 10 *Si genus & species non referantur in eisdem existere.* 11 *Si generis relatio, & species relatio non similiter reciprocetur.* 12 *A numero eorum, ad quæ genus, vel species referetur.* 13 *A generis oppositi.* 14 *A subiectis in quo sunt relata.*

1 ΠΑΛΙΝ ἐπὶ τῶν πτώσεων καὶ τῶν συζυγῶν, εἰ ὁμοίως ἀκολουθοῦσι καὶ αὐξομειοῦται καὶ καταστοιχάζονται. ἅμα γὰρ ἐνὶ καὶ πᾶσιν ὑπάρχει, ἢ οὐχ ὑπάρχει. οἷον εἰ ἡ δικαιοσύνη, ἐπιστήμη τις· καὶ τὸ δίκαιον, ἐπιστημόνως· καὶ ὁ δίκαιος, ἐπιστήμων, ἐὰν δὲ τούτων τι μή,
2 οὐδὲ τῶν λοιπῶν οὐδέν. ¶ Πάλιν ἐπὶ τῆς ὁμοίως ἐχούσης πρὸς ἄλληλα. εἰ τὸ ἡδὺ ὁμοίως ἔχει πρὸς τὸ ἥδεσθαι, καὶ τὸ ὠφέλιμον πρὸς τὸ ὠφελεῖν· ἐκάτερον γὰρ ἑκατέρου πεπτωκός. εἰ οὖν ἐστιν ἡ ἡδονὴ ὅπερ ἀγαθόν, καὶ τὸ ἡδὺ ὅπερ ὠφέλιμον ἔσται. δῆλον γὰρ ὅτι ἀγαθοῦ αἱ ἐπιπτώσεις, ἐπιστήμη ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν. ¶ Ὡσαύτως
3 δὲ καὶ ἐπὶ τῆς γηράσεως, καὶ ἐπὶ τῆς φθορᾶς. οἷον εἰ τὸ οἰκοδομεῖν ἐστιν ἐργάζεσθαι, τὸ ᾠκοδομηκέναι ἐστὶν εἰργασμένον· καὶ εἰ τὸ μανθάνειν αὐξάνεσθαι, τὸ μεμαθηκέναι αὔξεσθαι· καὶ εἰ τὸ ἀμαυροῦσθαι φθείρεσθαι, καὶ τὸ ἠμαυρῶσθαι φθαρῆναι, καὶ ἡ ἀμαύρωσις φθορά τις.
4 ¶ Καὶ ἐπὶ τῶν γηρατικῶν, καὶ φθαρτικῶν, ὡσαύτως· καὶ ἐπὶ τῶν δυνάμεων, καὶ χρήσεων, καὶ ὅλως περὶ ὁπωσοῦν ὁμοίστητα, καὶ αὐξομειοῦται καὶ καταστοιχάζονται σκεπτέον, καθάπερ ἐπὶ τῆς γηράσεως καὶ φθορᾶς ἐλέγομεν. εἰ γὰρ τὸ

ITem in casibus & coniugatis, an similiter consequantur, *videndum est*, siue refellatur, siue confirmetur. simul enim vni & omnibus inest, vel non inest. veluti si iustitia *est* scientia quædam: etiam iuste, *est* scienter. & iustus *est* sciens, at si quid horum non *ita sit*: nec
2 aliorum vllum *est*. ¶ Item *considerandum sunt* quæ similiter sunt inter se affecta. veluti iucundum eandem rationẽ habet ad voluptatem, & vtile ad bonum: vtrumque enim vtriusque *est* effectiuum. si igitur voluptas est id quod bonum, etiam iucundum erit id quod vtile. perspicuum *est* enim esse boni efficiens, quãdoquidem voluptas est bonũ. a In bonis.
3 ¶ Itidem *sit* etiam in generationibus & corruptionibus. vt si ædificare *est* agere, ædificasse *est* egisse. & si discere *est* recordari, didicisse *est* recordatum esse. & si dissolui *est* corrumpi, etiam dissolutum esse *est* cor-
4 ruptum esse. ¶ Itidem etiam in iis quæ gignendi, aut corrumpendi vim habent, & in facultatibus, & visibus, & omnino secundum quamcunque similitudinem, considerandum *est*, siue refellatur siue confirmetur: quemadmodum in generatione & corruptione dicebamus. nã si τὸ

a Si quod corrumpendi vim habet, dissolui etiam vim habet.
b Quod gignendi vim habet, efficiendi vim habet.

corruptiuum *est* dissolutiuum[a], etiam corrumpi *est* dissolui. & generatiuum *est* effectiuum[b], etiam gigni *est* effici, & generatio *est* effectio. similiter *sit* in facultatibus & vsibus. & omnino si potentia *est* affectio, etiam posse *est* affectum esse: & si cuius rei vsus *est* operatio, vti *est* operari, & vsum esse *est* operatum esse. ¶ Si verò id quod speciei opponitur, sit priuatio, dupliciter licet refellere. Primùm quidem si oppositum sit in genere proposito. vel enim simpliciter in nullo eodem genere *est* priuatio, vel non in *eadem* postremo *genere*. vtputà si visus [c], *vt* in extremo genere, *est* in sensu: cæcitas non erit sensus. Deinde si & generi & speciei opponatur priuatio, non sit autem oppositum in oppositio: ne quidem propositum erit in proposito[d]. Ac is quidem qui refellit, ita vt dictum est, vti debet. Qui verò confirmat, vno modo *argumentabitur*. si enim oppositum *sit* in oppositio, etiam propositum erit in proposito. veluti si cæcitas est priuatio quædam sensus, etiam visus est sensus. ¶ Rursus negationes cõsiderandæ sunt ordine commutato, quemadmodum in accidente dicebatur [e]. vt si quod est iucundum, est id quod bonum: quod non est bonum, non *est* iucundum. nam fieri nequit, si quidem bonum sit genus iucundi. vt aliquid non bonum sit iucundum. quibus enim genus nõ attribuitur, ne speciem quidem vlla *attribuitur*. Et si quis confirmet, itidem considerare debet. si enim quod non est bonum, non *est* iucundum: quod est iucundum, *est* bonum: quare bonum *est* genus iucundi.

c Aristias.

d Vt si ignorantia non sit priuatio sensus, scientia non sit sensus.

e Lib. 2. cap. 8.

φθαρτικόν ἐξαλυτικόν[a], καὶ τὸ φθείρεσθαι διαλύεσθαι. καὶ εἰ τὸ γόνιμον ποιητικόν[b], καὶ τὸ γίνεσθαι ποιεῖσθαι, καὶ ἡ γένεσις ποίησις. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δυνάμεων, καὶ πρόσωπον. καὶ ὅλως εἰ ἡ δύναμις ἕξις, καὶ τὸ δύνασθαι ἔχειν. ὧ δὲ τινος ἡ χρῆσις ἐνέργεια, τὸ χρῆσθαι ἐνεργεῖν, καὶ τὸ κεχρῆσθαι ἐνηργηκέναι. ¶ Εἰ δὲ στέρησις ἡ τοῦ αὐτοκινήτου τοῦ εἶδει, δηλοῖ ἔξιν αὐλεῖν. πρῶτον μὲν εἰ ἐν τῷ κατηγορουμένῳ γένει τὸ αὐτοκίνητον. ἡ γὰρ ἁπλῶς ἐν ἀδενὶ ἔσται τῷ αὐτῷ ἡ στέρησις, ἢ οὐκ ἐν τῷ ἐφ' ἑνὸς[c] ἐν ἐφ' ἑνὸς γένει τῇ αἰσθήσει, ἡ τυφλότης οὐκ ἔστιν αἴσθησις. Δεύτερον δὲ, εἰ μὴ πρὸ γένει καὶ τοῦ εἴδει αὐτοκίνητα στέρησις. καὶ ἔστι δὲ τὸ αὐτοκίνητον ἐν τῷ αὐτοκινήτῳ, οὐδ' αὖ τὸ κατηγορούμενον ἐν τῷ κατηγορουμένῳ εἶναι[d]. Ἀναιρουμένου μὲν οὖν, καθάπερ εἴρηται, χρήσεσθαι. Κατασκευάζοντι δ', μοναχῶς. εἰ γὰρ τὸ αὐτοκίνητον ἐν τῷ αὐτοκινήτῳ, καὶ τὸ ἀκρατὲς μένον ἐν τῷ ἀκρατεῖ μένῳ ἀν. εἴη. οἷον εἰ ἡ τυφλότης αἰσθησία τις, ἡ δ' ὄψις αἴσθησις. ¶ Πάλιν ἔστι τῶν κατηφάσεων σκοπεῖν ἀνάπαλιν, καθάπερ ὅτι τὰ συμβεβηκότα ἐλέγετο[e]. ἆρ' εἰ τὸ ἡδὺ ὑπερ ἀγαθόν ἔστι τὸ μὴ ἀγαθὸν, οὐχ ἡδύ. εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἔχει, εἴη ἂν τι οὐκ ἀγαθὸν ἡδύ. ἀδύνατον γάρ, εἴπερ τὸ ἀγαθὸν γένος τοῦ ἡδέος, εἶναί τι μὴ ἀγαθὸν ἡδύ. ἐὰν γὰρ τὸ γένος μὴ κατηγορεῖται, οὐδὲ τῶν εἰδῶν οὐδέν. Καὶ κατασκευάζοντι ὡσαύτως σκεπτέον. εἰ γὰρ τὸ μὴ ἀγαθὸν οὐχ ἡδύ· τὸ ἡδὺ, ἀγαθόν· ὥστε γένος τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἡδέος.

¶ Καὶ

7 ¶ Εἰ δὲ ἡ πρός τι τὸ εἶδος, σκοπεῖν εἰ καὶ τὸ γένος πρός τι· εἰ δὲ τὸ εἶδος τῷ πρός τι, καὶ τὸ γένος, καθάπερ δῆλον τῷ διπλασίῳ καὶ πολλαπλασίῳ· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ πρός τι. εἰ δὲ τὸ γένος τῷ πρός τι, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ εἶδος. ἡ μὲν γὰρ ἐπιστήμη τῷ πρός τι, ἡ δὲ γραμματικὴ οὔ. ἢ οὐδὲ τὸ πρέπειν ἁπλῶς, ἀλλὰ τῇ αὐτῇ δόξαν; ἡ γὰρ ἀρετὴ, ὅπερ ἀγαθόν, καὶ ὅπερ καλόν· καὶ ἡ μὲν ἀρετὴ, τῷ πρός τι· τὸ δὲ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν, οὐ τῷ πρός τι, ἀλλὰ πιά. ¶ Πάλιν εἰ μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ λέγεται τὸ εἶδος, καὶ αὐτό τι, καὶ κατὰ τὸ γένος. οἷον εἰ τὸ διπλάσιον, ἡμίσεως λέγεται διπλάσιον· καὶ τὸ πολλαπλάσιον ἡμίσεως δεῖ λέγεσθαι. εἰ δὲ μή, οὐκ ἂν εἴη τὸ πολλαπλάσιον, γένος τὸ διπλασίου.

9 ¶ Ἔτι εἰ μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ κατά τε τὸ γένος λέγεται, καὶ κατὰ πάντα τὰ τοῦ γένους ἴσως. εἰ γὰρ τὸ διπλάσιον ἡμίσεως, καὶ πολλαπλάσιον δεῖ· καὶ τὸ ὑπερέχον ἡμίσεως ἐπιζήσεται, καὶ ἁπλῶς κατὰ πάντα τὰ ἑταῖρα γένη, πρὸς τὸ ἥμισυ ἐπιζήσεται. εἶτα, ὅτι οὐκ ἀνάγκη καθ' αὐτὸ καὶ κατὰ τὸ γένος πρὸς ταὐτὸ λέγεσθαι, ἡ δὲ ὄψις ἡμῖν ἐπιστητὸν λέγεται, ἕξις δὲ καὶ διάθεσις οὐκ ἐπιστητόν, ἀλλὰ ψυχῆς.

11 ¶ Πάλιν εἰ οἱ αὐτοὶ πρὸς λέγεται τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος καὶ τὰς πλείους· δῆλον οὖν ὅτι, ἢ τινος, ἢ ὁσουοῦν ἄλλως λέγεται. ὡς γὰρ τὸ εἶδος, καὶ τὸ γένος· καθάπερ δῆλον ἐπὶ τοῦ διπλασίου, καὶ τῶν ἑπτὰ τινός. τὸ δὲ διπλάσιον καὶ τὸ πολλαπλάσιον. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι ἡ ὄψις ἡμῖν, πινός ἐστιν ἡ αὐτὴ,

¶ Quod si species sit ad aliquid, considerare *oportet*, an etiam genus sit ad aliquid. nam si species *refertur* ad aliquid, etiam genus: vt in duplo & multiplo videre licet: vtrumque enim *refertur* ad aliquid. si verò genus ad aliquid *referatur*, non necesse *est* etiam speciem *referri*. nam scientia quidem refertur ad aliquid, grammatica verò non *item*[a]. An nec id quod priùs dictum est, verum esse videri possit? virtus enim *est* id quod bonum, & id quod honestum: & virtus quidem *refertur* ad aliquid: bonum autem, & honestum non *item* ad aliquid *relata*, sed qualia. ¶ Rursus *videndum est*, an non ad idem referatur species per se, & ratione generis. veluti si duplum, dimidij dicitur duplum: etiam multiplum dimidij dici oportet. sin minùs, multiplum non potest esse genus dupli. ¶ Item an non ad idem referatur ratione generis, & ratione omnium generum generis. nam si dupli dimidij & multiplum est, etiam exsuperare dimidiũ dicetur, & generaliter secundum omnia superiora genera ad dimidium referetur. Obiicitur, quòd nõ necesse sit, per se & ratione generis ad idem referri: quia scientia dicitur *rei* scibilis, habitus autem & dispositio non *rei* scibilis, sed animæ. ¶ Item an eodem modo dicantur genus & species, quod ad casus *attinet*: veluti an alicui, vel alicuius, vel alio quouis modo dicantur. ve enim species, *ita* etiam genus *dicitur*. vt *sit* in duplo & superioribus *generibus*. alicuius enim dicitur & duplum, & multiplum. Similiter *se* etiam in scientia. alicuius enim dicitur & ipsa *scientia*,

[a] Videlib. Categ. cap. 8. part. pen.

& eum genera, vt dispositio & habitus. Obiicitur, quòd interdũ non ita *fiat*. nam præstans, & contrarium alicui dicitur. diuersum autem, cùm sit horum genus, non dicitur alicui, sed ab aliquo: diuersum enim ab aliquo dicitur. ¶ Item *videndum est*, an ea, quæ similiter, quantum ad eas fius, dicuntur, non similiter reciprocentur: vt *sit* in duplo & multiplo. horum enim vtrumque alicuius dicitur & ipsum, & secundum reciprocationem alicuius enim dicitur & dimidium, & submultiplum. itidem *sit* in scientia & in existimatione: hæ namque dicuntur *esse alicuius*: & similiter sit reciprocatio: quoniam aliquo [a] existimabile & scibile *esse dicitur*. Si igitur in aliquo nõ similiter reciprocatur: perspicuum *est*, alterum non *esse* genus alterius. ¶ Item *videndum est*, an non ad totidem genus & species referantur. similiter[b] enim, & ad totidem referri vtrumque videtur. vt *sit* in donatione & datione. nam & donatio alicuius & alicui dicitur, & datio alicuius & alicui: datio autem est genus donationis: nam donatio est datio non restituenda. Quædam autem non cõtingit ad totidem referri. nam duplum *est* alicuius duplum. exsuperãs autem & excellens[c], aliquod & aliquo, quicquid enim exsuperat & excellit: aliqua re exsuperat, & aliquam rem exsuperat. quocirca hęc quę dixi, non sunt genera dupli: quia non ad totidem specie referuntur. aut non vniuersaliter verum *est*, ad totidem genus & speciem referri. ¶ Videre etiam *oportet*, an oppositum *sit* oppositi genus. vt si multiplum *est* genus dupli, etiam submultiplum est genus dimidij. oportet enim oppositum

a id est, existimatione, & scientia.

b in eisdem casibus.

c Græcũ vocabulum significat magis: sed verbum mutatum, vt sententia constaret.

καὶ τὸ ἡμιόλιον, οἷον ἡ τοῦ ἥμισυς καὶ ἡ ἕξις. ἔνιοτε δ' οὐ ταὐτὸ τὸ ἀντικεῖσθαι καὶ τὸ ἐναντίον εἶναι· τὸ μὲν γὰρ ἀγαθὸν ἐναντίον καὶ τὸ κακὸν τινί· τὸ δὲ ἓν οὐδενί· ἀλλ' ἔστιν ἡμίσει, ἡμίσυς δέ τινι, ἀλλὰ τινος. ἔστι γάρ τινος λέγεται. ¶ Πάλιν, εἰ ὁμοίως τὰ πρός τι τοῖς πλείοσι λεγόμενα, μὴ ὁμοίως ἀντιστρέφει, καθάπερ ἐπὶ τοῦ διπλασίου καὶ τοῦ πολλαπλασίου. ἑκάτερον γὰρ τούτων τινὸς, καὶ αὐτὸ, [καὶ] τῶν ἄλλων προσλαμβάνει λέγεται. τινὸς γὰρ καὶ τὸ ἡμισυ, καὶ τὸ πολλοστημόριον. ὁσαῶς δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης, καὶ ἐπὶ τῆς ὑποληψεως, ὡσαύτως γάρ τινος, καὶ ἀντιστρέφει ὁμοίως. π, τὸ ὑποληπτὸν καὶ τὸ ἐπιστητὸν τινί· εἰ οὖν ἔστι τινος μὴ ὁμοίως ἀντιστρέφει, δῆλον ὅτι οὐ τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἑκάτερον. ¶ Πάλιν εἰ μὴ πρὸς ἴσα τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος λέγεται. ὁμοίως γὰρ καὶ ἴσα χῶς ἐφέπειν δοκεῖ λέγεσθαι, καθάπερ ἐπὶ τῆς δωρεᾶς [καὶ τῆς δώσεως.] ἔστι γάρ τις δωρεὰ, καί τινος καί τινι λέγεται, καὶ ἡ δόσις τινος καί τινι. ἐστὶ δὲ ἡ δόσις γένος τῆς δωρεᾶς· ἡ γὰρ δωρεὰ, δόσις ἐστὶν ἀμετάδοτος. ἐπ' ἐνίων δὲ οὐ συμβαίνει πρὸς ἴσα λέγεσθαι· τὸ μὲν γὰρ διπλάσιον, τινὸς διπλάσιον. τὸ δὲ ὑπερέχον καὶ τὸ μεῖζον[c], τινος καί τινι· πᾶν γὰρ τὸ ὑπερέχον καὶ τὸ μεῖζον, τινὶ ὑπερέχει, καί τινος ὑπερέχει. ὥστ' οὐδὲ ταῦτα τὰ εἰρημένα τῶν διπλασίων ἐστὶν ἡ πρὸς ἴσα τῷ εἶδει λέγεται. οὐ καθόλου ἀληθὲς, τὸ πρὸς ἴσα τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος λέγεσθαι. ¶ Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ ἅπτεται μᾶλλον τὸ ἀντικείμενον γένος· ἆρ' εἰ τοῦ διπλασίου τὸ πολλαπλάσιον· καὶ ἡμισείας τὸ πολλοστημόριον. δεῖ γὰρ τὸ ἀντικεί-

μενον

μῶν τὸ ἀντικείμενον γένος ἔσῃ). εἰ οὖν τις θείη τῷ ἐπιστήμῃ ὅπερ αἴσθησιν, δῆλον καὶ τὸ ἐπιστητὸν ὅπερ αἰσθητὸν ἔσῃ). ἀλλ' ἔστι δέ: οὐδὲ γὰρ πᾶν τὸ ἐπιστητὸν, αἰσθητόν· καὶ γὰρ τῶν ἐνόντων ἔνια ἐπιστητά. ὥστ' οὐ γένος τὸ αἰσθητὸν τοῦ ἐπιστητοῦ. εἰ δὲ τοῦτο μή, οὐδ' ἡ αἴσθησις τῆς ἐπιστήμης. ¶ Ἔτι δὲ τῶν πρός τι λεγομένων, τὰ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἐν ἐκείνοις ἢ πέφυκε ἐκεῖνα ὅτι πρός ἃ ποτε τυγχάνει λεγόμενα· (οἷον ἡ δεξίωσις καὶ ἡ ἕξις, καὶ ἡ συμμετρία· ἐν ἄλλῳ γὰρ οὐδενὶ δ' ἐνδέχεται ὑπάρχειν τὰ εἰρημένα, ἢ ἐν ἐκείνοις πρὸς ἃ λέγεται) τὰ δ' οὐκ ἀνάγκη μὲν ἐκείνοις ὑπάρχειν πρὸς ἃ ποτε λέγεται, ἐνδέχεται δέ· (οἷον εἰ ἐπιστητὸν ἡ ψυχὴ διὰ τὸ κωλύει τοῦ αὐτῆς ἐπιστήμην ἔχειν τῶν ψυχρῶν: οὐκ ἀνάγκη μέντοι δ' ἐνδέχεται γάρ ἐν ἄλλῳ ὑπάρχειν τοῦ αὐτοῦ τούτου) τὰ δὲ ἁπλῶς οὐκ ἐνδέχεται ἐν ἐκείνοις ὑπάρχειν, πρὸς ἃ ποτε τυγχάνει λεγόμενα· (οἷον τὸ ἐναντίον ἐν τῇ ἐναντίῳ· οὐδὲ τῶν ἐπιστήμων ἐν τῇ ἐπιστητῷ, ἐὰν μὴ τυγχάνῃ τὸ ἐπιστητὸν, ψυχὴ ἢ αἴθουσα ὄν.) σκοπεῖν οὖν χρὴ ἐάν τις εἰς γένος ᾖ, τὸ ζητούμενον εἰς τὸ μὴ τοιοῦτον· οἷον εἰ τῶν μνήμων μνήμη [2] ἐπιστήμης ἐστίν. πᾶσα γὰρ μνήμη ἐν τῷ μνημονικῷ καὶ πέφυκε ἐκεῖνο· ὥστε καὶ ἡ τῆς ἐπιστήμης μνήμη, ἡ μνήμη ἔσται ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἐπιστήμη μέντοι τῆς ἐπιστήμης οὐκ ἔστι. τὸ πρῶτον οὖν ἐνδέχεται[a]. μνήμη γάρ ποτε ἐν ψυχῇ. ἔστι δ' ὁ εἰρημένος τρόπος, καὶ πρὸς τὸ συμβεβηκός κοινός. οὐδὲν γὰρ διαφέρει, τῆς μνήμης γένος τοῦ μνημὸν εἶναι, ἢ συμβεβηκέναι πάσῃ αὐτῇ

tum esse oppositi genus. Si quis igitur posuerit scientiam *esse* id quod sensum, oportebit etiam scibile esse id quod sensibile. sed non *ita* est. neque enim omne scibile *est* sensibile: quoniam intelligibilium nonnulla *sunt* scibilia. quare sensibile non *est* genus scibilis. quòd si hoc non *sit genus*: ne sensus quidem *est genus* scientiæ. ¶ Quoniam autem eorum quæ ad aliquid referuntur, alia necessariò in illis aut circa illa sunt ad quæ referuntur, (vt dispositio & habitus, & symmetria: hæc enim in nulla alia re esse possunt, quàm in ea ad quã referuntur) alia verò non necesse *est* in illis inesse ad quæ referuntur, contingit tamen *esse*, (vt si anima *sit* res scibilis. nihil enim vetat quo minùs anima sui ipsius scientiam habeat: non tamen necesse *est*, quia potest & in alio hæc ipsa *scientia* inesse) alia vero simpliciter non possunt in illis inesse ad quæ referuntur: (vt contrarium non *potest esse* in contrario: nec scientia in scibili: nisi accidat vt id quod est scibile, sit anima vel homo) considerare igitur oportet, an aliquis quod tale est, posuerit in genere non tali. cuiusmodi est si quis dixerit memoriam esse manionem[a] scientiæ. omnis enim mãsio in eo quod manet, & circa illud *est*. quapropter etiam scientiæ mansio *debet esse* in scientia. memoria igitur *est* in scientia, quia est mansio scientiæ. hoc autem non contingit[b], quoniam omnis memoria *est* in anima. Hic autem locus etiam ad accidens pertinet. nihil enim refert, vtrum mansio dicatur esse genus memoriæ, an dicatur ei ac

a Permansionem, retentionem.

b Tit impossibile.

cidere. nam si quouis modo memoria est manlio scientiæ, hæc eadem de ea ratio conueniet.

πεπ. εἰ γὰρ ὁπωστιοῦ ἕξιν ἡ μνήμη μονὴ ὀξιτήσεως, ὁ αὐτὸς ἀρμόσει καὶ περὶ αὐτῆς λόγος.

Alij loci, Cap. v.

1 *Si habitus ad actum reducatur, vel actus ad habitum.* 2 *Si habitum ad facultatem refertur.* 3 *Si consequens pro genere ponatur.* 4 *Si non in eadem subiecta sint genus & species.* 5 *Si genus sit genus participans ex parte.* 6 *Si genus sit pars speciei.* 7 *Si id quod vniuersaliter dictum & cognitum est, ad facultatem sit, ad id quod potest, referatur.* 8 *Si id quod est particulare, ad facultatem, vel ad id quod potest, vel ad effectum referatur.* 9 *Si in vno genere ponatur ac, quod est in duobus.* 10 *Si genus non differunt ea formatur, & differentia pro genere.* 11 *Si affectio dicatur esse species,* 12 *vel genus subalti.*

PRaterea si habitum ad actū retulerit, vel actum ad habitum: id non est genus. veluti si *dixerit* sensum *esse* motum per corpus. nam sensus *est* habitus: motus verò *est* actus. itē si dixerit memoriā *esse* habitum retinēdæ existimationis. nulla enim memoria *est* habitus, sed potiùs actus. ¶Peccant etiam, qui habitum ad consequentem facultatem reducunt: vt *qui dicunt* clementiam *esse* continentiam iræ, & fortitudinem ac iustitiā *esse* continentiam metus & lucri. Fortis[a] enim & clemens dicitur qui est perturbatione vacuus. continens autem, qui à perturbatione, in qua est, non trahitur. Fortasse autem vtrique consequens est talis facultas, vt, si in perturbatione esset, non traheretur, sed *eam* vinceret. non tamen hæc est vis fortis vel clementis essentia, sed omnino ab his perturbationibus non affici. ¶Interdum verò & quod quoquo modo consequens est, quasi genus ponunt: vt dolorem *genus* iræ, & existimationem fidei. ambo enim illa consequentia sunt aliquo modo his speciebus, sed neutrū eorū est genus.

a Vide lib. 6. Eclide. Nicom.

Πάλιν εἰ τὴν ἕξιν εἰς τὴν ἐνέργειαν ἀνήνεγκεν, ἢ τὴν ἐνέργειαν εἰς τὴν ἕξιν· οὐκ ἔστι γένος τὸ ποιόν· ἡ γὰρ εἰ τὴν αἴσθησιν, κίνησιν ἡ σώματος. ἡ μὲν γὰρ αἴσθησις, ἕξις· ἡ δὲ κίνησις, ἐνέργεια. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὴν μνήμην ἕξιν καθ' ἣν ἐπολήψεως ἐστιν. οὐδεμία γὰρ μνήμη ἕξις, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνέργεια. ¶Διαμαρτάνουσι δὲ καὶ οἱ τὴν ἕξιν εἰς τὴν ἀπολουθοῦσαν δυνάμεων ποιοῦντες· οἷον τὴν φοβερότητα, ἐγκράτειαν ὀργῆς· καὶ τὴν ἀνδρίαν καὶ τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἐν φόβοις καὶ κερδῶν ἐγκράτειαν. ἀνδρεῖος[a] μὲν γὰρ καὶ φοβερὸς ὁ ἀπαθὴς λέγεται· ἐγκρατὴς δέ, ὁ πρὸς ἡδονὴ καὶ λύπην δυνάμει ἐκπεπτωκότων. ἴσως μὲν οὖν ἀκολουθοῦσι δυνάμεις ἐκπεπτωκυῖαι, ὥστ' εἰ πάθοι, οὐκ ἂν φοβεῖν, ἀλλὰ κρατεῖν. οὐ μὴν τοῦτό γε ὅ ἐστι τῷ μὲν ἀνδρίᾳ, τῷ δὲ φοβερῷ εἶναι, ἀλλὰ τὸ ὅλως μὴ πάσχειν ὑπὸ τῶν τοιούτων παθῶν.

¶Ἔνιοτε δὲ καὶ τὸ ἀκολουθοῦν ὁπωσοῦν, ὡς γένος τίθεσι· οἷον τὴν λύπην τῆς ὀργῆς καὶ τὴν ἐπιλησμονὴν τῆς πίστεως. ἀμφω γὰρ τὰ εἰρημένα ἀκολουθοῦσι μέν πως πρὸς ἀμφοτέρων εἴδεσιν, οὐδέτερον δ' αὐτῶν γένος ἐστί· ὁ μὲν

ὁ μὲν γὰρ ὀργιζόμενος λυπεῖται, πρότερος ὢν αὐτῆ τῆς λύπης γενομένης. οὐ γὰρ ἡ ὀργὴ τῆς λύπης, ἀλλ' ἡ λύπη τῆς ὀργῆς αἰτία. ὡς δ' ἁπλῶς ἡ ὀργὴ οὐκ ἔστι λύπη. κ) πᾶσα δὲ οὐσί᾽ ἡ πίστις ὑπόληψις. ἐνδέχεται γὰρ τὼ αὐτῷ ὑπολῆψιν, καὶ μὴ πίστ᾽ οὖσα ἔχειν. οὐκ ἐνδέχεται σί᾽, εἴπερ ἡ πίστις εἶδος τῆς ὑπολήψεως. οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ ἅμα ἡμᾶς ὑπολαμβάνειν, αἴπερ οὐ τὸ εἶδος ὅλως μεταβάλῃ· καθάπερ [οὐδὲ] τὸ αὐτὸ ζῶον, ὅτε μὲν ἄνθρωπος ἦ, ὅτε δὲ μή. ἐαὶ δέ τις φῇ ὡς ἀδύνατον τὸν ὑπολαμβάνοντα καὶ πιστεύειν, ἐστ᾽ ἴσως᾽ ἡ ὑπόληψις καὶ ἡ πίστις ῥηθήσεται. ὥστε οὐσί᾽ αἱ αὐταὶ εἶναι γένος· ἔστι πλέον γάρ δεῖ λέγεσθαι τὸ ἦθος.

¶ Ὄφελον δὲ καὶ εἰ ἔν τινι τῇ ἀνάγκῃ πέφυκεν ἀμφω γίνεσθαι, ἢ ὧ γάρ τὸ εἶδος, καὶ τὸ γένος: ἢ ὧ τὸ λεύκον, καὶ τὸ χρῶμα· καὶ ἐν ᾧ γραμματικὴ, καὶ ἐπιστήμη. ἐαὶ συὶ τῆς ἀμαθίας φόβος ἐστὶν, ἡ τῶν ὀργῶν λύπη· οὐ συμβήσεται ἐν τῇ ἀνάγκῃ εἶ, τε γένος καὶ τὸ εἶδος ὑπάρχειν ἡ μὲν γὰρ αἰσχύνη, ἐν τῷ λογιστικῷ· ὁ δὲ φόβος, ἐν τῷ θυμοειδεῖ. καὶ ἡ μὲν λύπη, ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ, ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἡ ἡδονή· ἡ δὲ ὀργὴ, ἐν τῷ θυμοειδεῖ. ὥστ᾽ οὐ γένη τὰ ἀποδοθέντα, ἐπειδὴ οὐκ ἐν τῷ ἀυτῷ τοῖς εἴδεσι πέφυκε γίνεσθαι. ἀμφίως δὲ ᾧ εἰ ἡ φιλία ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ· οὐκ ἂν εἴη βούλησις τις πᾶσα γὰρ βούλησις ἐν τῷ λογιστικῷ Χρήσιμος ὁ τόπος ἡ πρὸς τὸ συμβεβηκός᾽. ἐν τῷ ἀυτῷ γὰρ τὸ συμβεβηκὸς, καὶ ᾧ συμβέβηκεν. ὥστ᾽ ἀεὶ μὲν ἐν τῷ ἀυτῷ φύσεται, accidens & id cui accidit. quamobrem nihil in eodem esse videantur,

nam qui irascitur, dolet, cùm in eo dolor præcesserit. quandoquidem non ira doloris, sed dolor iræ causa *est*. quare simpliciter ira non est dolor. Secundum hæc nec fides *est* existimatio: quia fieri potest, vt aliquis fidē non habens, eandem existimationem habeat, quod fieri nequit, si fides *est* species existimationis. non potest enim quid piam idem permanere, si ex specie omnino mutatum sit: quēadmodum idem animal *non potest* interdum esse homo, interdum non *homo*. Quòd si quis dixerit necessario eum qui existimat, etiam credere: æqualiter[a] existimatio & opinio dicentur. quocirca ne sic quidem potest esse genus: quoniam oportet genus de pluribus dici. ¶ Videre etiam *oportet*, an natura comparatum sit vt in eodem aliquo *subiecto* ambo insint. in quo enim genus *inest*, etiam species: vt in quo *inest* albor, etiam color: & in quo grammatica, etiam scientia. Si quis igitur dixerit verecundiam *esse* metum, aut iram *esse* dolorem: non accidet, vt in eodem & genus & species insint. nam verecundia *est* in *parte animæ* ratiocinatiua, metus autē in irascibili. ac dolor quidem in concupiscibili, quoniam in hac *est* etiam voluptas: ira autem in concupiscibili. quare ea quæ allata fuerunt, non sunt genera: quia non est natura comparatum, vt insint in eodem *subiecto*, in quo *insunt* species. Similitérque si amicitia *est* in concupiscibili, non potest esse voluntas quædam: omnis enim voluntas *est* in *parte* ratiocinatiua. Vtilis autem est hic locus etiam ad accidens[b]: quoniā in eodem *fieri*

[a] De eodem.

[b] Ad dilucidandum de proprio.

constat non accidere. ¶ Præterea *videndum est*, an ex parte species sit eius particeps quod dicitur esse genus. quia non videtur genus communicari ex parte. nō enim homo est quadantenus animal, neque grammatica *est* quadamtenus scientia. similis est ceterorum ratio. Considerare igitur oportet, an cum quibusdam ex parte genus communicetur. quale *est*, si animal dicitum sit *esse* id quod sensibile, aut visibile: quoniam animal *est* ex parte sensibile & visibile: quandoquidem ratione corporis *est* sensibile & visibile, ratione autem animæ non *item*. quare visibile & sensibile non possunt esse genera animalis. ¶ Interdū etiam non animaduertunt se totum ad partem reducere: vt *qui* dicunt animal *esse* corpus animatum. nullo enim modo pars toti attribuitur. quare corpus nō potest esse genus animalis, cùm sit pars. ¶ Videre etiam *oportet*, an aliquid vituperandum vel fugiendum ad facultatē, vel ad id quod potest, retulerit. quale *est si dixerit* sophistam esse eum qui potest ex sapientia, qua videtur esse præditus, lucrari: aut calumniatorem, eum qui potest calumniari, & ex amicis inimicos facere: aut furem, eum qui potest aliena clam furari. nullus enim eorum quos dixi, talis esse dicitur, quia possit aliquid horū facere. potest enim & Deus, & *vir* bonus, quæ mala sunt, efficere: non tamen tales sunt. omnes enim improbi ex agendi consilio nominātur. Præterea omnes facultates sunt *in* rerum eligendarum *numero*. nam & improborum facultates sunt eligēdæ. quamobrem & Deum & *virum* bonum dicimus eas habere. dicimus enim eos posse quę mala sunt, agere. Quare facultas nullius rei vituperandæ genus esse potest. alioquin

δῆλον ὅτι οὐ συμβέβηκεν. ¶ Ἔτι εἰ κατά τι τὸ εἶδος τῶ εἰρημένῳ ἡμῖν μετέχει· οὐ δοκεῖ τὸ κατά τι μετέχεσθαι τὸ γένος· ἡ γὰρ ἔστι ὁ ἄνθρωπος κατά τι ζῶον, οὐδὲ ἡ γραμματικὴ κατά τι ἐπιστήμη. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. σκοπεῖν ὡδί, εἰ δεῖ τινων κατά τι μετέχεται τὸ γένος. οἷον εἰ τὸ ζῶον ὅπερ ὡρίσθαι ἢ ὁρατὸν εἴρηται. κατά τι τὸ αὐτὸν καὶ ὁρατὸν τὸ ζῶον. ἢ τὸ σῶμα τὸ αἰσθητὸν καὶ ὁρατόν, ἢ δι' ἃ ψυχὴν οὐ. ὡς τε οὐκ ἂν εἴη τὸ γένος ζῶον, τὸ ὁρατὸν ἢ τὸ αἰσθητόν. ¶ Λαν βαίνουσι δ' ἐνίοτε καὶ τὸ ὅλον εἰς τὸ μέρος ἀνάγοντες· οἷον τὸ ζῶον, σῶμα ἔμψυχον. οὐδαμῶς δὲ τὸ μέρος τῷ ὅλου κατηγορήσεται. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τὸ σῶμα, γένος τῷ ζῴου, ἐπειδὴ μέρος ἐστίν. ¶ Ὁρᾶν δὲ καὶ εἴ τι πρὸς ψόγον ἢ φαῦλον εἰς δύναμιν ἢ τὸ δυνατὸν ἐθηκεν· οἷον τὸν σοφιστὴν, ἢ δυνάμενον ἀπὸ συμπάσης σοφίας χρηματίζεσθαι ἢ βλάπτειν, τὸν δυνάμενον διαβάλλειν, καὶ ἐχθροὺς ποιεῖν τοὺς φίλους· ἢ κλέπτειν, τὸν δυνάμενον τὰ ἀλλότρια λάθρᾳ κλέπτειν. οὐδεὶς γὰρ τῷ εἰρημένων, τῷ δυνατός ἐστί τι τούτων, τοιοῦτος λέγεται· δύναται μὲν γὰρ καὶ ὁ θεός, καὶ ὁ σπουδαῖος τὰ φαῦλα ἐνίοτε, ἀλλ' οὐκ ἔστι τοιοῦτοι. πάντες γὰρ οἱ φαῦλοι καὶ πονηροὶ λέγονται. ἔτι πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῶν αἱρετῶν· καὶ γὰρ αἱ τῶν φαύλων δυνάμεις αἱρεταί. διὸ καὶ τὸν θεὸν καὶ τὸν σπουδαῖον ἕξειν φαμὲν οὕτως δυνατοὺς γὰρ φαμὲν εἶ τὰ φαῦλα πρᾶξαι. ὥστε συβαίνοι ἂν ἔνια ψόγος ἢ δυνάμεις. εἰ δὲ μή,

συμβήσεται τι τῷ ψευδῆ, αἱρετὸν εἶναι· ἔσται γάρ τις δύναμις ψευδή.

8 ¶ Καὶ εἴ τι τῷ δι' αὐτὸ τιμίων ἢ αἱρετῶν, εἰς δύναμιν ἢ τὸ δυνατόν, ἢ τὸ ποιητικὸν ἔσται. πᾶσα γὰρ δύναμις, ἢ πᾶν τὸ δυνατόν, ἢ τὸ ποιητικόν, δι' ἄλλο αἱρετόν.

9 ¶ Ἢ εἴ τι τῷ ἐν ὀλίγοις ἢ πλείοσιν, εἰς ταῦτα ἔσται. ἐνία γὰρ ἓν εἰς ἓν γένος ἔθηκαν· οἷον τὸν φέναξ, καὶ τὸν διάβολον. ὥστε γὰρ ὁ ἀσυμμέτρου μῆκος, ἀδύνατόν δέ· ἔστε ὁ δυνάμενος μῆκι, καὶ ἀσυμμέτρους δέ, διάβολος ἢ φέναξ, ἀλλ' ὁ ἄμφω ταῦτα ἔχων. ὥστ' οὐδὲν εἰς ἓν γένος, ἀλλ' εἰς ἀμφότερα, τὰ εἰρημένα[a].

¶ Ἔτι σκόπει ἀνάπαλιν τὸ μὴ γένος, ὡς διαφορὰν ἀποδίδωσι τινὶ δὲ διαφορᾷ, ὡς γένος. οἷον τινὶ ἐκπλήξει, ὑπερβολὴν θαυμασότητος· καὶ τινὶ πίστει, σφοδρότητα[b] ὑπολήψεως. οὔτε γὰρ ἡ ὑπερβολή, οὔτε ἡ σφοδρότης γένος, ἀλλὰ διαφορά. δοκεῖ δὲ ἡ ἔκπληξις, θαυμασότης εἶναι ὑπερβάλλουσα[c]. καὶ ἡ πίστις, ὑπόληψις σφοδρὰ[d]. ὥστε γένος ἡ θαυμασότης, καὶ ἡ ὑπόληψις ὅτιν· ἡ δὲ ὑπερβολὴ καὶ ἡ σφοδρότης, διαφορά. Ἔτι εἰ τις τινὶ ὑπερβολὴ καὶ τινὶ σφοδρότητα εἰς γένος ἀποδίδωσι, τὰ ἄψυχα τις φύσει καὶ ἐπιστήμας. ἡ γὰρ ἀκρασία σφοδρότης καὶ ὑπερβολή· πάρεσιν οἰκείων, οὐ ἔστι σφοδρότης καὶ ὑπερβολή. εἰ οὖν ἡ ἐκπληξις ὑπερβολή ἐστι θαυμασότητος, παρέσει τῇ θαυμασότητι ἡ ἔκπληξις. ὥστε ἡ θαυμασότης ἐπιστήμας. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ πίστις παρέσει τῇ ὑπολήψει, εἴπερ σφοδρότης ὑπόληψίς ἐστιν.

accidet, vt aliquid, quod sit vituperandum, sit eligendum: erit enim aliqua facultas vituperãda.

8 ¶ *Videndum* etiam *est*, an aliquid eorum quæ sunt per se honorabilia vel eligenda, ad facultatem vel ad id quod potest vel ad effectium retulerit. omnis enim facultas, & quicquid potest, aut efficiendi vim habet, propter aliud *est* eligendum.

9 ¶ Vel an aliquid eorum, quæ in duobus pluribúsue generibus *collocantur*, ad vnum reduxerit. quædam enim nõ licet ad vnum genus referre: vt impostorem & calumniatorẽ. etenim nec qui consilium capit, cùm *efficere* nõ possit, nec qui *efficere* potest, nisi consilium capiat, calumniator *est* vel impostor, sed qui ambo hæc habet. quamobrem ea quæ dicta sunt[a], nõ in vno genere, sed in vtroque poni debent. ¶ Præterea interdum vice versa genus ponunt pro differentia, & differentiam pro genere. vt *quidicunt* stuporem *esse* exsuperantiam admirationis, & fidem esse magnitudinem[b] existi mationis. nam neque exsuperãtia, neque magnitudo *est* genus, sed differentia. stupor enim videtur *esse* admiratio exsuperãs[c]; & fides, existimatio magna[d]. quare admiratio & existimatio sunt genera: exsuperantia verò & magnitudo, differentiæ. Præterea si quis exsuperantiam & magnitudinem pro genere acceperit, etiam res inanimæ fidẽ habebũt, & obstupescent. cuiusque enim rei magnitudo & exsuperantia inest in ea re cuius est magnitudo & exsuperantia. Si igitur stupor est exsuperantia admirationis, inerit in admiratione stupor quapropter admiratio obstupescet. Similiterque fides inerit in existimatione: siquidem est magnitudo existimationis;

a Impostor & calumniator.

b Firmitatem.

c Nimia.

d Firma, vehemens.

quamobrem existimatio fidem habebit. Præterea accidit ei qui ita *genus* accipit, vt magnitudinẽ magnã dicat, & exsuperantiam exsuperantẽ. nam quædam fides est magna. si igitur fides sit magnitudo, certè magnitudo erit magna. Similiter etiam quidam stupor est exsuperans[a], si igitur stupor sit exsuperantia, certè exsuperantia erit exsuperans. atqui horũ neutrum *esse* videtur[b]: quemadmodum nec scientia *est* res scibilis, nec motio *est* id quod mouetur. ¶ Interdum etiam errant qui affectionẽ *quasi* in genere ponunt *in* eo quod affectum est: vt quicunque aiũt immortalitatem esse vitam æternam. quoniam immortalitas videtur esse affectio quædam siue accidens vitæ. quod quidem verum esse, perspicuũ fieri possit, si quis concesserit, aliquem ex mortali immortalem fieri posse. nemo enim dicet eam aliam vitam accipere, sed accidens quod dam vel affectionem ei *vitæ quã degebat*, accessisse. quocirca vita non *est* genus immortalitatis.

¶ *Errant* etiam, si id cuius est affectio, dicant esse affectionis genus: vt ventum, aërem motũ. nam ventus *est* potiùs aëris motio. quandoquidem idem aër permanet, & cùm mouetur, & cùm stat. quare omnino ventus non est aëris aliquin & non moti aëris ventus esset: siquidem aër idem permanet, qui erat ventus. Similiter *dicendum est* de huiusmodi aliis *rebus*. Sed & si concedere oporteat vērum esse aërem motum: non tamen in omnibus hoc admitti debet, *id est non etiam in* ijs de quibus non verè dicitur genus *propositum*, sed in iis *tantum* quibus verè attribuitur genus. rã in quibusdã

Nomus.

a Non videtur exsuperantia esse exsuperans, nec magnitudo magna.

b

ὥστε ἡ ὑπόληψις πίστις ἔσται. Ἔτι συμβήσεται τὴν αὐτὴν ὑπολήψιν, σφοδρότητα σφοδρὰν λέγειν, καὶ ὑπερβολὴν ὑπερβολὴν εἶναι, ἔστι γάρ τις πίστις σφοδρά. εἰ δὲν ἡ πίστις σφοδρότης ἐστί, σφοδρότης ἂν εἴη σφοδρὰ ὁμοίως δὲ καὶ ἔκπληξις ἔστιν ὑπερβολή τις[a]. εἰ δὲν ἡ ἔκπληξις ὑπερβολή ἐστιν, ὑπερβολὴ ἂν εἴη ὑπερβάλλουσα. οὐδέτερον δὲ τούτων ἐνδέχεται εἶναι[b]· ὥσπερ οὐδὲ ἡ ἐπιστήμη ἐπιστητόν, οὐδὲ ἡ κίνησις κινούμενον. ¶ Ἐνίοτε δὲ ἁμαρτάνουσι καὶ οἱ τὸ πάθος εἰς γένος τὸ πεποιῶς πεθέντες· οἷον ὅσοι τὴν ἀθανασίαν ζωὴν ἀΐδιον φασιν εἶναι. πάθος γάρ τι ζωῆς, ἡ συμπάθωμά τι ἀθανασία ἔοικεν εἶναι. ὅτι δ' ἀληθὲς τὸ λεγόμενον, δῆλον ἂν γένοιτο, εἴ τις συγχωρήσειέ τινα τῶν θνητῶν ἀθανάτων γίνεσθαι. ἐνδέχεται γὰρ φάναι ἕτεραν αὐτὸν ζωὴν λαμβάνειν ἀλλὰ συμπάθωμά τι, οὐ πάθος αὐτῇ παρεμπεφυκέναι. ὥστ' ἐνδέχεται ζωῆς ἀθανασίας. ¶ Ἔτι εἰ τὸ πάθος, ὃ ὄζει πάθος, ἐκείνου γένος φασὶν εἶναι. οἷον τὸ πνεῦμα ἀέρος κινούμενον. μᾶλλον γὰρ κίνησις ἀέρος τὸ πνεῦμα. ὁ γὰρ αὐτὸς ἀὴρ ἔμμενει, ὅταν τε κινῆται, καὶ ὅταν μένῃ. ὥστ' οὐκ ἔστιν ὅλως ἀὴρ τὸ πνεῦμα. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ κινουμένῳ τῷ ἀέρος πνεύματι, εἴπερ ὁ αὐτὸς ἀὴρ ἔμμενει, ἴσως ἂν εἴη πνεῦμα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. εἰ δ' ἀέρα καὶ ὕδατος εἶναί συγχωρῆσαι, ἔστι ἄρ' ἀὴρ κινούμενος τὸ πνεῦμα, ἀλλ' οὐπὶ γε τῶν παντῶν τὸ τοιοῦτον λεκτέον, καθ' ὧν μὴ ἀληθεύεται τὸ [πεῖθεν] γένος, ἀλλ' ἐφ' ὅσων ἀληθὲς κατηγορεῖται τὸ λεκτὸν θεὶν γένος, ἐπ' εἰόνων δὲ ἔοικεν

οὐ δοκεῖ ἀληθεύεσθαι· οἷον ὅτι τῆς χιόνος, καὶ τὸ πηλοῦ. τὸν μὲν γὰρ χιόνα φασὶν ὕδωρ εἶ πεπηγός· τὸν δὲ πηλόν, γῆν ὑγρῷ πεφυρμένην. ἔτι οἳ οὔτε ὁ πηλὸς γῆ, οὔτε ἡ χιὼν ὕδωρ. ὥστε οὐκ ἂν εἴη γῆλος οὐδέποτε γῆ. δεῖ γὰρ τὸ γῆλος ἀληθεύεσθαι ἀεὶ κατὰ γῆ εἰδῶν. ὁμοίως οὐδ' ὁ οἶνος, ὕδωρ ἐστὶ σεσηπός, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησι, Σαπὲν ἐν ξύλῳ ὕδωρ. ἁπλῶς γὰρ οὐκ ἔστιν ὕδωρ.

non videtur verè dici: vt in nive, & *in* luto. niuem enim aiunt esse aquam concretam: lutum autem, terram humore temperatam. sed nec lutum est terra: nec nix, aqua. quare ex propositis generibus neutrũ potest esse genus. oportet enim genus semper verè dici de speciebus. Similiter nec vinum est aqua putrefacta, vt Empedocles ait *illo loco*, Putrefacta in ligno aqua. sumpliciter enim *vinum* non est aqua.

Alii loci, CAP. VI.

1 *Si dicatur alicuius rei genus esse id quod nullius rei est genus.* 2 *Si genus vel differentia omnibus rebus consequens sit.* 3 *Si genus sit in specie vt in subiecto.* 4 *Si nõ sit synonymum.* 5 *Si melius species decernat genera subiectarum.* 6 *Si id quod ad duo eadem modo affectum est, ad vtrumq; genus referatur.* 7 *An eo quod magis vel aque vel minus est genus, aut species.* 8 *Si quod multa specie differentibus attribuatur in quæstione quid est.* 9 *Definitio generis & differentiæ.* 10 *A denominatis.* 11 *Si quod sit semper consequens, quæ res operetur.* 12 *Epilogus.*

ΕΤΙ εἰ ὅλως τὸ ἀποδοθὲν μηδενός ἐστι γῆλος. δῆλον γὰρ ὡς οὐδὲ τῶ λεχθέντος. σκοπεῖν δὴ καὶ τῶ μηδὲν διαφέρειν εἴδει τὰ μετέχοντα τῶ ἀποδοθέντος γῆλους, οἷον τὰ λευκά· οὐδὲν γὰρ διαφέρει πρὸς ἄλληλα. πᾶσαι δὲ γῆλοις ἐξὶν εἰδη διαφορᾶ. ὥστε οὐκ ἂν εἴη τὸ λευκὸν γένος οὐδενός.

¶ Πάλιν εἰ τὸ παῖσιν ἀκολουθοῦν, γένος ἢ διαφορά ἐστιν. πλείω γὰρ τὰ πᾶσιν ἐπόμενα. οἷον τὸ ὄν, καὶ τὸ ἓν, καὶ πᾶσιν ἐπομένων ἐξὶν. εἰ οὖν τὸ ὄν, γῆλος ἀπέδοκε· δῆλον, ὅτι πάντων ἂν εἴη γῆλος, ἐπειδὴ κατηγορεῖται αὐτῆ κατ' οὐδενὸς γὰρ τὸ γῆλος, ἀλλ' ἢ κατὰ τῆ εἰδῶν, κατηγορεῖται. ὥστε καὶ τὸ ἓν εἶδος ἂν εἴη τῶ ὄντος. συμβαίνει δὴ κατὰ παντὸς,

PRæterea *videndum est* an omnino id quod propositum est, nullius rei sit genus. perspicuum enim *est* ne speciei quidem propositæ *genus fore*. videndum autem est ex eo quòd species *inter se* non differunt ea, quæ participant proposito genus: vt alba. hæc enim specie non differunt inter se. omnis autem generis species differunt. quare album nullius *rei* genus esse potest. ¶ Rursus *videndum est*, an id quod omnibus rebus est consequens, genus vel differentiã *esse* dixerit. multa enim sunt omnibus rebus consequentia. vt ens & vnum *in* eorum *numero* sunt, quæ res omnes consequuntur. si igitur ens pro genere posuerit: procul dubio *rerum* omniũ genus futurũ est, quoniã eis attribuitur: nulli enim rei genus, prius quàm speciebꝰ, attribuitur. quare etiã vnũ erit species entis. accidit igitur, vt si omnibus

quibus genus attribuitur, etiam
ſpecies attribuatur. (quādoquidem & eas & vnum omnibus
rebus ſimpliciter attribuuntur.)
cum paucioribus ſpeciem attri-
bui oportebit. Si verò id quod o-
mnibus conſequens eſt, differē-
tiam eſſe dixerit: perſpicuum eſt,
de totidem aut de pluribus diffe-
rentiam quàm genus dictum
iri. ſi enim genus ſit in eorum
mero quæ omnibus conſequen-
tia ſunt, de totidem dicetur. ſi ve-
rò genus non omnibus rebus cō-
ſequens ſit, de pluribus differē-
tia dicetur quàm ipſum genus.

¶ Præterea videndum eſt, an in
ſubiecta ſpecie propoſitum ge-
nus eſſe dicatur[a], ve album in ni-
ue. itaque perſpicuum eſt non
eſſe genus. de ſubiecta enim ſpe-
cie tantùm genus dicitur[b].

¶ Conſiderare etiam oportet,
an genus & ſpecies ſint ſynony-
ma. omnibus enim ſpeciebus
ſynonymum genus attribuitur.

¶ Præterea peccatur, cum eſt &
generi & ſpeciei aliquid cōtra-
rium: & ex contrariis ſpeciebus
ea quæ melior eſt, ad deterius
genus refertur. accidet enim, vt
reliqua in reliquo ſit: quoniam
contraria ſunt in contrariis ge-
neribus. quare melior ſpecies erit
in deteriori genere[c]: videtur au-
tem melioris melius genus eſſe.

¶ Peccat etiam ſi cum eadē res
ad vtrumque ſit eodem modo
affecta, ad deterius non ad me-
lius genus retulerit: vt ſi dixerit
animam eſſe id quod motionē,
vel rem motam. eadem enim vi-
detur hal re vim ſtandi, ac mo-
uendi. quare ſi ſtatus eſt melior,
ad hoc genus referri oportebat.

¶ Præterea ab eo quod eſt magis
vel minus, ei qui refellit, arguere
licet, ſi genus recipiat intentio-
nem. ſpecies autem nō recipiat, neque ipſa, neque quod ab ea deno-

a An genus ſit in ſpecie vt in ſubiecto, quod de ſit accidens. non genus.

b Dicitur quæ ge nus dicatur de ſpeciebus. nam genus & ſpecies ſecundo Porphyrio, ſunt relata. Certum eſt autem genus attribui ſpecibus, & quæ accidit ſubiectis, vt color quæ genus attribuitur albori & nigro: qui accidēs, corpori.

c Contingit locum caput 8 capitis 3.

d Vtilitates & inutilitates ſunt contrariæ: item & iuſtitia & iniuſtitia & ſanitas & ægritudo: item & malitia & iuſtitia. Cum igitur Thraſima chus apud Platonem dicat iniuſtitiā eſſe ἀρετὴν & ἀγαθὸν, ſequitur iniuſtitiam eſſe ſanitatem: & malitiam eſſe ſcientiam: & ſic de cæteris. Aliud exemplum. Contraria ſunt humum & malum. ergo voluptas & dolor. ſi igitur voluptas eſt ſpecies mali, dolor eſt ſpecies boni. atqui bonum eſt præterendum malo, & voluptas dolore ergo voluptas ſtultitiæ ſpecies ſubiicitur deteriori generi, deteriori autē præponitur.

ὧν τὸ γένος κατηγορεῖται, ἢ τὸ εἶδος κατηγορεῖται, (ἐπειδὴ καὶ τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν κ᾽ πάντων ἁπλῶς κατηγορεῖται) δῆλον ἐπ᾽ ἐλάττονι τὸ εἴδους κατηγορεῖσθαι. εἰ δὲ τὸ παρὸν ἐπόμενον, διαφορὰ ἔσται· δῆλον, ὅτι ὅσοις μὴ ἔστι πλέον ἢ ἔλαττον ἡ διαφορὰ τῷ γένους ἐνυπάρχειν. εἰ μὴ γὰρ καὶ τὸ γένος τῷ παρὸν ἐνυπάρχοι, ἔσται· εἰ δὲ μὴ πᾶσιν ἔστιν τὸ γένος, ἔσται πλέοσι ἡ διαφορὰ λέγοιτ᾽ ἂν ὑπέρ. ¶ Ἔτι εἰ ἐν ὑποκειμένῳ τῷ εἴδει τὸ ὑπὸ δὲ τὸ γένος λέγεται, κατ᾽ οὐσίαν τὸ λεκτὸν ἔσται τοῦ γένους. ὥστε δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη γένος. κᾀ ὅ᾽ ὑποκειμένῳ γὰρ τὸ εἶδος μόνον τὸ γένος λέγεται.

¶ Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ μὴ συμβέβηκεν τὸ γένος τῷ εἴδει· κᾀ πάντων γὰρ τῷ εἰδῶν συμβούμως τὸ γένος κατηγορεῖται. ¶ Ἔτι ὅταν ὅπερ τῷ γένει καὶ τῷ εἴδει ἐναντίον, τὸ βέλτιον τῷ ἐναντίων εἰς τὸ χεῖρον γένος πίπτῃ: συμβήσεται γὰρ τὰ λοιπὰ ἐν τῷ λοιπῷ εἶναι· ἐπειδὴ τὰ ἐναντία ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν· ὥστε τὸ βέλτιον ἐν τῷ χείρονι ἔσται. δοκεῖ δὲ τὸ βέλτιον εἶναι τὸ γένος βέλτιον εἶναι. ¶ Καὶ εἰ τὰ αὐτὰ ὁμοίως πρὸς ἄμφω ἔχοντες, εἰς τὸ χεῖρον, ἢ μᾶλλον τὸ βέλτιον γένος ἔθηκεν· οἷον τὴν ψυχὴν ἔστιν κίνησιν, ἢ κινούμενον. ὁμοίως γὰρ ἡ ὠθητικὴ ἢ κινητικὴ δοκεῖ εἶναι· ὥστ᾽ εἰ βέλτιον ἡ στάσις, εἰς τὸ εἶδος τὸ γένος θετέον. ¶ Ἔτι ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον, ἀναιρεῖν ἔστι μὴ, εἰ τὸ γένος δέχεται τὸ μᾶλλον, τὸ δὲ εἶδος μὴ δέχεται, μηδ᾽ αὐτὸ, μηδ᾽ τὸ κατ᾽ ἐκεῖνο λεγόμενον

μᾶλλον. οἷον εἰ ἡ ἀρετὴ δέχεται τὸ μᾶλλον· καὶ ἡ δικαιοσύνη. ἔστι δὲ ὁ δίκαιος· λέγεται γὰρ δίκαιος μᾶλλον ἕτερος ἑτέρου, εἰ σωφρονεῖ τὸ μὲν δοτὸν γένος δέχεται τὸ μᾶλλον, τὸ δὲ εἶδος οὐ δέχεται μήτε αὐτὸ μήτε τὸ κατ' ἐκεῖνο λεγόμενον· ἢ κἂν εἴη τὸ δοτὸν γένος. Πάλιν εἰ τὸ μᾶλλον δοκοῦν ἢ ὁμοίως μὴ ὂν γένος, δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸ δοτὸν ἔσται. Χρήσιμος δ' ὁ τόπος ἐστὶ ἐπὶ τῷ πιστεύειν μάλιστα, ἐφ' ὅσον πλείω φαίνεται τὰ εἴδοις ἐν τῷ ὅτι κατηγορεῖσθαι, ἢ μὴ διώρισται, μηδ' ἐγχωρῶν εἶναι ποῖόν αὐτῶν γένος· οἷον τῆς ὀργῆς ἡ λύπη ἡ καταλληλις ὀλιγωρίας ἐν τῷ τί ἐστι δοκεῖ κατηγορεῖσθαι· λυπεῖται γὰρ ὁ ὀργιζόμενος, καὶ ὑπολαμβάνει ὀλιγωρεῖσθαι. Ἡ αὐτὴ δὲ σκέψις καὶ ἐπὶ τῶν εἰδοις πρὸς ἄλλο τι συλλογισμῶν. εἰ γὰρ τὸ μᾶλλον ἢ τὸ ὁμοίως δοκοῦν ἐν τῷ δοτῷ γένει, μὴ ὂν ἐν τῷ γένει· δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸ δοτὸν ὅλως εἶδος, εἴπερ ἐν τῷ γένει. Ἀναιρεῖν μὲν οὖν, καθάπερ εἴρηται, χρήσιμον. Κατασκευάζοντι δέ, εἰ μὲν δέχεται τὸ μᾶλλον τὸ δοτὸν γένος ἢ τὸ εἶδος, οὐ χρήσιμος ὁ τόπος, οὐδὲν γὰρ κωλύει, ἀμφότερον ἐπιδεχόμενον, μὴ εἶ δυοῖν δυοῖν γένος. τὸ, τε γὰρ λευκὸν καὶ τὸ καλὸν ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον, καὶ οὐδέτερον ἐστὶ ἑτέρου γένος. Ἡ δὲ τῷ ὑπὸ τῶν εἰδῶν πρὸς ἄλληλα συμπλοκῆς, χρήσιμος. οἷον εἰ ὁμοίως τόδε καὶ τόδε γένος, εἰ δυοῖν γένος, ἢ δυοῖν. ὁμοίως δὲ ἢ, εἰ τὸ ἧττον, καὶ τὸ μᾶλλον. οἷον εἰ τῆς ἐγκρατείας μᾶλλον ἡ δύναμις ἢ ἡ ἀρετὴ γένος, ἢ δ' ἀρετὴ γένος καὶ ἡ δύ-

minatur. vtputà si virtus intentionem capit, etiam iustitia & iustus *capiunt*: dicitur enim alter alio iustior. si igitur propositum genus intentionẽ recipit, species autem non recipit, nec ipsa, nec quod ab ea denominatur: id quod propositum est, nõ poterit esse genus. Rursus si id quod magis vel æquè *esse* videtur, non est genus: perspicuum *est* ne id quidem quod propositum fuit *esse genus*. Vtilis autem est hic locus in iis maximè, in quibus plura *esse* videntur, quæ speciei in *quæstione* quid est attribuantur, nec definitum est, nec dicere possimus quodnam eorum *sit* genus: vtputà iræ & dolor & contemptionis existimatio in *quæstione* quid est videtur attribui. nam qui irascitur, dolet, *sé*que contemni existimat. Eadẽ consideratio *est* in specie, si cum alia quapiã conferatur. si enim quod magis vel quod æquè videtur esse in genere proposito, non est in genere: perspicuum *est*, omnino nec propositam speciem in genere esse. Qui igitur refellit, ita vt dictum est, vti *hoc loco* debet. Confirmanti autem non est vtilis locus, si & genus & species intentionem recipiant. nihil enim vetat, cùm ambo recipiant[a], non esse alterum alterius genus: nam & album & honestum[b] intẽtionem suscipit, ac neutrum est alterius genus.

[a] Sub. intra. genus

[b] Vel galabrum

Generum autem & specierum inter se collatio vtilis *est*. veluti si æque hoc & illud *est* genus, alterum autem *est* genus, etiam alterum *erit*. Item si id quod minus est genus, *est genus*, etiam quod magis: veluti si continentiæ potiùs genus *sit* facultas quàm virtus, virtus autem *sit* genus: etiam facultas *est genus*.

Eadem

Eadem de specie dici conueniet. nam si æquè hoc & illud *sit* propositi *genera* species, alterũ autẽ *sit* species, etiam reliquum erit. & si quod minus videtur, species est: etiam quod magis.

¶ Præterea vt confirmetur, considerandum *est*, an *sit*, quibus assignatum est genus, in *quæstione* quid est attribuatur, cum non sit vna assignati generis species, sed plures ac differentes: quia procul dubio erit genus[b]. At si vna sit species proposita, considerare *oportet*, an etiã aliis speciebus genus in *quæstione* quid est attribuatur[c]. rursus enim efficietur, vt idem pluribus ac differentibus attribuatur, & genus esse approbetur. ¶ Quoniã autẽ quibusdam videtur etiam differentia in *quæstione* quid est speciebus attribui, separandum *est* genus à differentia per dicta elementa[d]. Primùm quia genus de pluribus dicitur quàm differentia. deinde quia in responsione ad *quæstionem* quid est, aptius dicitur genus quàm differẽtia: nam qui dicit hominem *esse* animal, magis declarat quid sit homo, quàm qui dicit *esse* pedestre. & quia differentia qualitatem generis semper significat, genus autem differentiæ *qualitatem* non *significat*. nam qui ait pedestre, quale quid animal dicit: qui verò inquit animal, non dicit quale quid pedestre. Ac differentia quidem à genere ita separanda est. ¶ Quia[e] verò musicum videtur, quã musicum est, sciens esse, etiam musica est scientia quædam: & ſi ambulans propterea quod ambulat, mouetur: ambulatio est motio quædam: hoc modo considerandum est, in quo quis velit genere aliquid collocare. vt ſi *quis probare*

a In problemate 10.

b Vt animal sit genus hominis & equi, quoniam hæc species differunt, & ambobus animal attribuitur in quæstione quid est.

c Vt virtus nõ dicatur esse genus fortitudinis, ſi & fortitudini & aliis specie differentibus (vbi vel liberalitati & cõparatiue) attribuitur in quæstione quid est.

d Ex principiis ſuperiori capitis, vt cap. 5. part. 10. huius libri.

e Hæc loca Aristoteles ita ſtatim explicat.

ναμις. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὅτι τὸ εἶδος ἁρμόσει λέγεσθαι. εἰ γὰρ ὁμοίως τόδε καὶ τόδε τῷ φερτικῷ ἐστὶν εἶδος, εἰ θάτερον εἶδος, καὶ τὸ λοιπόν· καὶ εἰ τὸ ἧττον δοκοῦν, εἶδός ἐστι· καὶ τὸ μᾶλλον. ¶ Ἔτι σκεπτέον τὸ κατασκευάζειν εἰ ἔστιν, εἰ καθ' ὧν ἀποδίδωσι τὸ γένος, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται, μὴ ὄντος ἑνὸς τοῦ ὑποδεικνυμένου εἴδους, ἀλλὰ καὶ πλείονα καὶ διαφέροντα· εἰ γὰρ ὅτι γένος ἐστίν, εἰ δ' ἓν τῶν ὑποδεδειγμένων εἰδῶν ἐστι, σκοπεῖν εἰ καὶ κατ' ἄλλων εἰδῶν τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. πάλιν γὰρ συμβήσεται κατὰ πλειόνων αὐτὸ καὶ διαφόρων κατηγορεῖσθαι, τὸ γένος ὁμολογεῖσθαι. ¶ Ἔοικε δὲ δοκεῖ τισι καὶ τὰ διαφορὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι, χωριστέον τὸ γένος ἀπὸ τῶν διαφορῶν, χρωμένοις τοῖς εἰρημένοις σημείοις. πρῶτον μέν, ὅτι τὸ γένος ἐπὶ πλέον λέγεται τῆς διαφορᾶς· ἔτι ὅτι κατὰ τὴν ἀπόδοσιν μᾶλλον ἁρμόττει τὸ γένος, ἢ τὴν διαφορὰν εἰπεῖν. ὁ γὰρ ζῷον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, μᾶλλον δηλοῖ τί ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ἢ ὁ πεζὸν εἶναι. καὶ ὅτι ἡ μὲν διαφορὰ ποιότητα τοῦ γένους ἀεὶ σημαίνει, τὸ δὲ γένος τῆς διαφορᾶς οὔ. ὁ μὲν γὰρ εἰπὼν πεζόν, ποῖόν τι λέγει ζῷον. ὁ δὲ ζῷον εἰπών, οὐ λέγει ποῖόν τι πεζόν. πλὴν μὴν συμφοράν γε τὸν γένου ἔστω χωριστέον. ¶ Ἐπεὶ δὲ δοκεῖ τὸ μουσικὸν, ἢ μουσικὸν ὄντα, ἐπίστασθαι δεῖ· ἔστι δὲ μουσικὴ ἐπιστήμη πάσις· καὶ τὸ βαδίζειν πᾶ βαδίζειν κίνησίς τις· ἡ βάδισις, κίνησίς τις ἐστί· σκοπεῖν, ἐν ᾧ αἱρήσει γένει τι κατασκεύσαι, τὸν εἰρημένον τρόπον. εἶεν εἰ τινὶ

τλιὼ ὅπερ πίστις· εἰ ὁ ἐπιστάμενος, ἢ ὅτι ἐπίσταται, πίστις ἐστί· ἀλλὰ μὴν ὅτι ἡ ἐπιστήμη, πίστις αὖ τις ἐστι. τὸ αὐτὸν δὲ δεῖ ποιεῖν καὶ ὅτι δεῖ πιστεύειν. ¶ Ἔτι ἐπεὶ τὸ ἀεὶ ἑπόμενον καὶ μὴ ἀντιστρέφον, χαλεπὸν χωρίσαι τὸ μὴ εἶναι· αὐτὸ δὲ μὲν τόδε ἕπεται παντὶ, τόδε δὲ τῷδε μὴ παντί· (ἔστι γὰρ τλιωμία ἡ ἠρεμία, καὶ τοῦ ἀεὶ θεωροῦντος. ἀνάπαλιν δ' οὐ τὸ γὰρ διαφέρον οὐ πᾶς ἀεὶ θεωρεῖ, οὐδ' ἡ ἠρεμία τλιωμία πᾶσα) αὐτῷ μὲν χρῆσθαι, ὡς ὄντος τοῦ ἀεὶ ἀκολουθεῖν τοῖς, ὅταν μὴ ἀντιστρέφῃ ἑπόμενον. ἄλλως δὲ παρασκευάσαι, μὴ ὅτι πάντων ὑπακούειν. ἴσως δὴ τοῦτο, ὅτι τὸ μὴ ὂν ἕπεται παντὶ τῷ γινομένῳ, (τὸ γὰρ γινόμενον οὐκ ἔστι) καὶ οὐκ ἀντιστρέφει· (οὐ γὰρ πᾶν τὸ μὴ ὂν γίνεται) ἀλλ' ὅμως οὐκ ἔστι τῷ μὴ ὄντι τὸ μὴ ὂν τὸ γενέσθαι. ἀπλῶς γὰρ οὐκ ἔστι τὰ μὴ ὄντα εἴδη. ¶ Περὶ μὲν οὖν τοῦ γένους, καθάπερ εἴρηται, μεπτέον.

verbi scientiam esse id quod fidem: *credendum est*, an sciens quia scit, credat. *sic* enim perspicuum *fiet* scientiam esse fidem quandam. Eodem modo *fieri debet* in aliis ciusmodi. ¶ Praterea quoniam quod alicui semper consequens est, nec reciprocatur, difficile est separare *a genere*, & *ostendere* non esse genus: si hoc illi omni consequens sit, illud autem huic nō omnis (vt tranquillitati quies, & numero diuiduū: non contrà, quia non omne diuiduum *est* numerus, nec omnis quies *est* tranquillitas) ipse quidem *disputans* vti *hoc loco debet*, quasi genus sit id quod semper est consequens, cùm alterum nō reciprocetur. alio verò *hoc argumentum* proponente, non in omnibus probari debet. Obiici autem potest, id quod non est, ei omni quod fit, consequēs esse, (quod enim fit, non est) nec reciprocari, (non enim quicquid non est, fit) attamē nō esse genus id quod nō est, eius quod fit. simpliciter enim eius quod non est, non sunt species. ¶ De genere igitur expositha methodo differendum est.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ
ΤΟ΄ ΠΕ΄ΜΠΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER V.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS QVINTI LIBRI TOPICI.

- De problemate proprij.
  - De proprio, & problemate proprij.
  - De locis pertinentibus
    - Ad proprium quod in collatione cum altero consistit. — *Cap.* 1.
    - Ad ꝓpriū, quod semper & per se inest.
      - Vtrùm rectè an secus proprium expositum sit *Cap.* 2. 3.
      - Vtrùm sit propriū, an non. *Cap.* 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

ARIST.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ [ΤΟ] ΠΕΜΠΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER V.

De proprio, & problemate proprij, CAP. I.

1 Prælusio. 2 Diuisio proprij. 3 Quot efficiantur problemata, cùm proprium ponitur per collationem cum altero. 4 Definitionis singulorum propriorum. 5 Subdiuisio. 6 Quæ sint problemata maximè logica. 7 De locis pertinentibus ad proprium quod in collatione ponitur.

ΠΡΟΤΕΡΟΝ δ', ἴδιον ἢ οὐκ ἴδιόν ἐστι τὸ εἰρημένον, δεῖ θεωρῆσαι σκεπτέον. ¶ Ἀποδίδοται δὲ τὸ ἴδιον ἢ καθ' αὑτὸ καὶ ἀεὶ, ἢ πρὸς ἕτερον, καὶ ποτὲ μὲν καθ' αὑτὸ μὴ ἀνθρώπου, τὸ ζῷον ἥμερον φύσει. πρὸς ἕτερον δέ, οἷον ψυχῆς πρὸς σῶμα· ὅτι τὸ μὲν, πρὸς τακτικὸν τὸ δ' ὑπηρετικὸν ὄργανον. ἀεὶ δέ, οἷον θεοῦ, τὸ ζῷον ἀθάνατον. ποτὲ δὲ, οἷον τὸ τινὸς ἀνθρώπου τὸ περιπατεῖν ἐν τῷ γυμνασίῳ. ¶ Ἔστι δὲ τὸ πρὸς ἕτερον ἴδιον δυοδιδόμενον, ἢ δύο προβλήματα, ἢ τέτταρα. καὶ γὰρ τὸ μὲν, δυοῖν ὧν τὸ δ', ἀρνήσασθαι ταυτὸ τοῦτο δύο μόνον προβλήματα γίνεσθαι· καταφῆσαι γὰρ τὸ ἀνθρώπου πρὸς ἕτερον ἴδιον, ὅτι δίπουν ἐστί. καὶ γὰρ ὅτι ὁ ἀνθρωπος δίπουν ἐστὶν, ἐπιχειρεῖσθαι τις ἂν, καὶ ὅτι ὁ ἵππος δίπουν· ἀμφοτέρους δὲ κινεῖται τὸ ἴδιον. ἐὰν δὲ ἐκ-

VTRVM autem proprium sit nécne id quod est propositum, ex his *locis quos deinceps exponemus*, considerandum *est*. ¶ Proponitur autem proprium vel per se & semper, vel per comparationem cum altero, & interdum. vt hominis *proprium est* per se, animal natura manifestum. *Per comparationem* verò cum altero, vt animæ cum corpore: quoniam illa imperandi, hoc parendi vim habet. Semper autem: vt Dei *proprium est* animal immortale. Interdum autem: vt cuiusdam hominis, deambulare in gymnasio. ¶ Proprium autem quod comparatione alterius explicatur, vel efficit duo problemata, vel quatuor. Nam si de vno affirmauerit, de altero negauerit idipsum, duo tantùm problemata fiunt. vt hominis per collationē cum equo proprium *est* esse bipedem. nam & hominē non bipedem esse, argumentando concludere quispiam possit, & equum *esse* bipedem: & vtroque modo reprehenditur proprium. Si verò vtrum-

que de vtroque affirmauerit, & de vtroque negauerit: quatuor problemata erunt. vt hominis proprium *est* per collationē cum equo, quòd ille est bipes, hic quadrupes. nam & hominem nō bipedē esse, & naturā comparatum esse vt quadrupes sit, argumentando probare licebit. necnon equum *esse* bipedem, & non *esse* quadrupedem, argumentando concludi potest. Quoeis autem modo probatū fuerit, propositum[a] euenitur. ¶ Est autem per se proprium, quod per comparationem cum omnibus affertur[b], & ab omni *re* seiungit: vt hominis animal mortale & disciplinæ capax. Alterius comparatione *proprium est*, quod nō ab omni re, sed à certa quadam distinguit. vt virtutis *proprium est* per comparationem cum scientia, quòd naturā comparatum sit, vt illa gignatur in pluribus, hæc verò in sola rationali *facultate*, & iis quæ rationali *facultate* prædita sunt. Semper *proprium est*, quod per omne tempus verè attribuitur, nec vnquam amittitur. vt animalis *propriū est*, ex anima & corpore compositum *esse*. Interdum *proprium est*, quod ad aliquod tempus vere attribuitur, nec ex necessitate semper est consequens. vt cuiusdam hominis *proprium est*, in foro deambulare. ¶ Iam verò alterius comparatione proprium explicare, *nihil aliud* est, *quam* differētiam dicere vel in omnibus & semper, vel plerumque & in pluribus. Exempli gratia, in omnibus & semper: vt hominis eum equo comparati *proprium est*, esse bipedem. homo namque & omnis & semper est bipes, at equus nullus vnquam est bipes. vt *facultatis* rationalis *proprium*

a Problema.

b Si quis, probante Alexandro, interpretationem nostram vertere debet, quod a nobis traditum.

τέσσαρα ἐνδέχεται γίνεσθαι ἢ φῆσαι καὶ ἑκατέρου ἀπαρνήσῃ· τέτταρα προβλήματα ἔσται· καθάπερ τὸ ἀνθρώπου ἴδιον πρὸς ἵππον· ὅτι τὸ μὲν δίπουν· τὸ δὲ, τετράπουν ὄζι. καὶ γὰρ ὅτι ἄνθρωπος οὐ δίπουν ὄζι, καὶ ὅτι τετράπουν πέφυκεν ὄζι, διαχωρίζει. καὶ διότι ὁ ἵππος δίπουν, καὶ διότι οὐ τετράπουν, οἷόν τε διαχωρίζειν. ὅπως δ' ἂν σὺν ἑκατέροις, ἀναιρεῖται τὸ προκείμενον. ¶ ἔστι δὲ τὸ μὲν καθ' αὑτὸ καὶ ἴδιον, ὃ πρὸς ἅπαντα κατηγορεῖται, καὶ παντὸς χωρίζει· καθάπερ ἀνθρώπου, τὸ ζῷον θνητὸν καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. τὸ δὲ πρὸς ἕτερον, ὃ μὴ κατὰ παντός, ἀλλὰ κατά τινος τινὸς διορίζει· καθάπερ ἀρετῆς τὸ πρὸς ἐπιστήμην· ὅτι τὸ μὲν, ἐν πλείοσι· τὸ δ', ἐν λογικῇ μόνῃ, καὶ τοῖς ἔχουσι λογισμὸν πεφυκέναι. τὸ δ' ἀεί, ὃ μήτε χρόνον ἀληθεύεται, καὶ μηδέποτε κατολείπεται· καθάπερ τῷ ζῴῳ τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκεῖσθαι. τὸ δὲ ποτέ, ὃ κατά τινα χρόνον ἀληθεύεται, καὶ μὴ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ παρέπεται· καθάπερ τῷ τινὸς ἀνθρώπου, τὸ περιπατεῖν ἐν ἀγορᾷ. ¶ ἔστι δὲ τὸ πρὸς ἄλλο ἴδιον κατὰ δύο τρόπους, τὸ ὑπάρχειν ἀπάσῃ καὶ ἀεὶ, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐν τοῖς πλείοσι. οἷον ἐν ἅπασι μὲν καὶ ἀεὶ, καθάπερ τῷ ἀνθρώπου ἴδιον πρὸς ἵππον, ὃτι δίπουν· αὐθέκαστος μὲν γὰρ πᾶς ἄνθρωπος ἀεὶ ὄζι δίπους· ἵππος δ' οὐδεὶς οὐδέποτε δίπους γέγονε. ὡς δὲ ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐν τοῖς πλείοσι, καθάπερ ἐν λογικῇ ἴδιον, τὸ ἄρχειν, φύσει διὰ θυμὸν

Plerumque autem & in pluribus *est* imperare per comparationem

πάθη

πικὸν δὲ θυμικόν· πρὸ τοῦ μὲν, θερεκτάττειν· τοῦ δὲ, ὑπηρετεῖν. εὖτε γὰρ τὸ λογιστικὸν, παύεται θερεκτάττει, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ θερεκτάττεται· οὔτε τὸ ἐπιθυμητικὸν ἢ θυμικὸν ἀεὶ θερεκτάττει, ἀλλὰ καὶ θερεκτάττεται παρὰ, ὅταν ἡ μοχθηρὰ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. ¶ Τῶν δὲ ἰδίων ἔξει λογικὰ μᾶλλον[a], τὰ τε καθ' αὑτὰ καὶ ἀεί, καὶ τὰ θερὸς ἕτερα. τὰ μὲν γὰρ θερὸς ἕτερα ἴδιον, πλείω θερβλήματα ἔξει, καθάπερ εἴπαμεν καὶ πρότερον[b]. ἢ γὰρ δύο, ἢ τέτταρα ἐξ αὐτῶν ἀνάγκη γίνεσθαι τὰ θερβλήματα. πλείους οὖν οἱ λόγοι γενήσονται θερὸς ταῦτα. τὸ δὲ καθ' αὑτὸ καὶ ἀεὶ, θερὸς πολλὰ ὕστερον ἐπισκοπεῖν, ἢ θερὸς πλείους χρόνους ὑφ' ὑπάρξειν. τὸ μὲν καθ' αὑτὸ, θερὸς πολλά· θερὸς ἅπαντα γὰρ τὸ πρῶτον ἀεὶ ὑπάρχειν ἀνάγκη τὸ ἴδιον· οὗτος δὲ μὴ θερὸς ἅπαντα χωρίζεται, κἂν αὖ ἐν καλῶς ἔσται δεδομένου τοῦ ἰδίου. τὸ δ' ἀεὶ, θερὸς πλείους χρόνους παρατείνων· κἂν εἰ μὴ ὑπάρχῃ, κἂν εἰ μὴ ὑπῆρξε, κἂν εἰ μὴ ὑπάρξῃ, ἐκ ἐσται ἴδιον. τὸ δὲ πότε, [οἷον ἐν ἀλλοίῳ, ἢ] θερὸς τὸν νῦν λεγόμενον χρόνον ἔστιν ὑπομονῆς· οὐκοῦν ἐστὶ λόγοι θερὸς αὐτὸ πολλοί. λογικὸν δὲ τοῦτ' ἔξει θερβλημα, θερὸς ὃ λόγοι γίνονται καὶ συχνοὶ, καὶ καλοί[c]. ¶ Τὸ μὲν οὖν θερὸς ἕτερα ἴδιον φανήσεται, ὅτι δεῖ θεωρεῖν τὸ συμβεβηκὸς πότον ὑπάρχει ἢ ἔστιν· εἰ πρὸ μὲν, συμβέβηκε· πρὸ δὲ, οὔ.

cum concupiscibili & irascibili: quoniam illa imperat, hæc verò obtemperant. Neq; enim rationalis semper imperat, sed interdū etiam paret: neque concupiscibilis & irascibilis semper parēt, sed & interdum imperant. *nempe* cùm anima hominis est vitiosa. ¶ Propriorum autem ea sunt maxime logica[a], quæ sunt per se & semper, & quæ in collatione cū altero *consistunt*. Quod enim per comparationem cum altero proprium est, plura problemata efficit, vt & antea[b] diximus. vel enim duo, vel quatuor problemata necessariò fiūt. multæ igitur rationes ad hæc *pertinentes* fiunt. Quod verò est per se & semper, ratione multarum rerum in argumentationem venit, & in multis temporibus obseruari potest. Quod (*nempe*) est per se, ratione multarum rerum *in argumentationem venit*: quia per comparationem cum quibusque rebus opus est vt proprium ipsi *subiecto* insit, quare nisi ab omnibus separet, non pulchrè[c] proprium est explicatū. Quod verò semper *proprium esse dicatur*, multis temporibus obseruare *licet*: & siue nō insit, siue non inerat, siue nō inerit, non erit proprium. Quod autem *est* aliquando *proprium*, non in aliis quàm in præsenti tempore spectamus. non sunt igitur multæ rationes quæ ad ipsum pertineant. illud autem est problema logicum, de quo crebræ & pulchræ[d] rationes efficientur. ¶ Quod igitur alterius

a Maximè in ijs pertinentem ratione.

b Pars 3.

c Non rectè, nō commodè.

d Id est ijsmet, quæ non facilè alios possunt.

comparatione proprium vocatur, ex locis accidentis considerandum est, *nempe* an alij quidem accidat, alij verò non *accidat*.

Loci pertinentes ad quæstionem vtrùm bene an malè proprium expositum sit, CAP. 11

1 Prædicat. 2 De ignotioribus, vel notioribus. 3 De ambiguitate propriĭ. 4 cuius est proprium. 5 De tautologia. 6 De eo quod omnibus commune est. 7 De vno vel pluribus proprio.

DE iis autem quæ *sunt* semper & per se, ex his videndum *est*, ac primùm, verùm rectè sit explicatum proprium, an nõ rectè. ¶ Huius autẽ *quæstionis vtrùm sit* rectè an non rectè *explicatum*, primus *locus* est, si per notiora, vel non per notiora ponatur propriũ. & cõfirmatur quidẽ *propriũ*, si per notiora *positum esse* ostẽdatur: euertitur autem, si per ignotiora. *Sunt autem duo modi quibus* non per notiora *positũ esse dicuntur*. vnus *modus* est, si omnino propriũ quod *aliquis* proposuit, eo sit ignotius, cuius proprium *esse* dixit. non rectè enim positũ erit proprium: quandoquidem cognitionis causa proprium facimus [a]. nam discendi causã & proprium & definitiones conficimus. Per notiora igitur explicari proprium debet. sic enim melius intelligere licebit. Exẽpli gratiã quoniam is qui ignis proprium esse posuit, simillimũ *esse* animę, vsus est anima quę est ignotior igne: (magis enim scimus, quid sit igois, quàm *quid sit* anima) *ideirco* simillimum esse animæ, nõ rectè positũ est *quasi* proprium ignis. Alius *modus est*, si non *sit* notius, hoc illi ineſſe. non solùm enim oportet *propriũ* esse notius re, sed etiam notius esse quòd illi inſit. nã qui nescit an illi inſit: ne quidem an ei soli inſit, cognoscet. Quare vtrũuis horã contigerit, propriũ sit obscurum. Veluti quoniam is qui proprium ignis *esse* posuit, *esse* id in quo primo vt sit anima, natura comparatũ est, eo vsus est quod est ignotius igne, *nempe* si in eo in-

a Proprium adhibemus.

Περὶ δὲ τῶν ἀεὶ καὶ κατὰ παντὸς ὑπαρχόντων, ἐξ ἐκείνων δεωρητέον. Πρῶτον μὲν, εἰ καλῶς ἔκκειται δόξαν τὸ ἴδιον, ἢ μὴ καλῶς. ¶ Τοῦ δὲ καλῶς ἢ μὴ καλῶς, ἔστιν ἓν μὲν, εἰ μὴ ἐξ ἀγνωριμωτέρων, ἢ γνωριμωτέρων δείκνυται τὸ ἴδιον· ἀναιρεῖται μὲν, εἰ μὴ ἐξ ἀγνωριμωτέρων κατασκευάζοντα ᾖ, εἰ ἐξ ἀγνωριμωτέρων. τὸ δὲ μὴ ἐξ ἀγνωριμωτέρων δεῖ τὸ μὲν, εἰ ὅλως ἀγνωστότερον ᾖ τὸ ἴδιον ὃ λέγει δηλοῦσι, τοῦτο ἢ τὸ ἴδιον εἰρηκέναι, ἀ δὲ ἕξει καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον γνώσεως δὲ ἕνεκα τὸ ἴδιον τιθέμεθα. τὸ δὲ μανθάνειν ἔνεκεν, ἐκ τοῦ ἰδίου, ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ ποιούμεθα. ἐξ ἀγνωριμωτέρων ἂν λέγοιτο ἐπὶ δὲ ἕξει καλῶς εἰ ἐκ τούτων ἱκανῶς μάλιστα. ἆρ' ἐπεὶ ὁ θεὸς πυρὸς ἴδιον τὸ ὁμοιότατον ψυχῇ, ἀγνωστέρῳ κέχρηται ᾧ πυρὸς τῇ ψυχῇ (μᾶλλον γὰρ ἴσμεν τί ἐστι πῦρ, ἢ ψυχή) ἀκαίρως ἐκ καλῶς κείμενον ἴδιον πυρὸς τὸ ὁμοιότατον ψυχῇ. Τὸ δὲ εἰ μὴ ἐξ ἀγνωριμωτέρων ἐστὶ τόδε τι ὑπάρχον. δεῖ δὲ μὴ μόνον τοῦτ' ἀγνωριμώτερον ᾖ πράγματος· ἀλλὰ καὶ τόδε τι ὑπάρχον, ἀγνωριμώτερον εἶναι. ὁ μὲν δὴ οἰόλως εἰ τόδε τι ὑπάρχει, οὐδ' εἰ τόδε τι ὑπάρχει μόνῳ ἀγνοεῖται. ἔστι δ' ὁτοτερονοῦν συμβαίνοντος ἀσαφὲς γενέσθαι τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὸς πυρὸς ἴδιον, τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ ψυχὴ πέφυκεν εἶναι, ἀγνωστοτέρῳ κέχρηται τῷ πυρός, τοῦτο εἰ ἐν τούτῳ ὑπαρ-

χὴ ψυχῇ. κ̓ εἰ ἐν ἀνθρώπῳ ὑπάρχῃ· οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον ἴδιον πυρός, τὸ ἐν ἀνθρώπῳ ψυχῇ πῦρ εἶναι. Καὶ ἀνασκευάζοντα δέ, εἰ μὴ γνωριμωτέρων κεῖται τὸ ἴδιον. καὶ εἰ μὴ γνωριμωτέρων καθ' ἑκάτερον τρόπον. ἔστω γὰρ κ̓ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. ἔστω γὰρ καὶ σκαληνὸν τόπον τῷ καλῶς, εἰ μὴ, κ̓ τοῦτο μόνον· οἱ δὴ, ἁπλῶς διέξιον, ὅτι καλῶς) ἆρ' ἐπεὶ ὁ ἵππος ζῷόν ἴδιον τὸ αἰσθητὸν ἔχειν, ἦν γνωριμωτέρων, καὶ γνωριμώτερον ἁπλῶς τὸ ἴδιον καθ' ἑκάτερον τρόπον· εἰ μὲ καλῶς ὑποδιδόμενον, κ̓ τοῦτο, ἴδιον τῷ ζῴῳ, τὸ αἰσθητὸν ἔχειν. ¶ Ἔτι δ' ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τῇ ὀνομάτων τῇ εἰ τῷ ἰδίῳ ὑποδιδομένων, πλεοναχῶς λέγεται, ἢ καὶ ὅλως ὁ λόγος πλείω σημαίνει. οὐ γὰρ ἔσῃ καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τὸ αἰσθανόμενον πλείω σημαίνει· ἐν μὲν γὰρ τὸ αἰσθητὸν ἔχειν· ἐν δὲ, τῷ αἰσθάνεσθαι χρῆσθαι: κ̓ ἂν εἴη τῷ ζῴῳ ἴδιον καλῶς κείμενον, τὸ αἰσθανόμενον πυρός. ἆρ' τοῦτο κ̓ δὲ χρηστέον ἔστιν, οὔτ' ὀνόματι πλεοναχῶς λεγομένῳ, οὔτε λόγῳ, πρὸ τοῦ ἴδιον σημαίνοντι: διότι τὸ πλεοναχῶς λεγόμενον, ἀσαφῆς ποιεῖ τὸ ῥηθὲν, ὁποτερωοῦν τῶν μελλόντων ὑπάρχειν, ὁτιοῦν ποτε λέγει τῶν πλεοναχῶς λεγομένων. τὸ δὲ ἴδιον, τὸ μηδενὶ χρέος ὑποδίδοται. Ἐπὶ δὲ τοῖς τοιούτοις αἰσχρὸν ἔστιν, ἐλεγχόμενόν τινα γινέσθαι τοῖς κατὰ ὑποδιδοῦσι τὸ ἴδιον, ὅταν ἔλθῃ τὸ διαφωνῆσαι [b] πρὸς τὸν συλλογισμὸν τὸ πλεοναχῶς λεγόμενον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μὴ

est anima, & si in eo primo inest: *adcurre* id in quo primo vt anima sit, naturâ comparatum est, non rectè positum est *quasi* ignis proprium. Confirmatur autem si per notiora ponatur proprium, & quidem notiora vtroque modo. *sic* enim, quod ad hoc, rectè ponetur proprium. (eorum enim locorum qui ad confirmãdum *aliquid* rectè *posítum esse* valent, alij quod ad hoc tantùm, alij simpliciter ostendent rectè *positum esse*) veluti quoniam is qui dixit proprium esse animalis, habere sensum, ex notioribus & notius vtroq; modo proprium tradidit: rectè, quantum ad hoc, positum est propriũ *esse* animalis, habere sensum. ¶ Deinde refellitur, si nomẽ aliquod ex iis quæ in ꝓprio posita sunt, multis modis dicatur, vel omnino oratio multa significet. *sic* enim proprium non rectè positũ erit. veluti quia sentire, multa significat, id est, sensum habere, & sensu vti: certe naturâ aptum ad sentiendum, non rectè ponetur *esse* animalis proprium. Idcirco nomine orationéve proprium significante, quod *graue* multis modis dicatur, non est vtendum: quoniam id quod multis modis dicitur, obscuram facit orationem: cùm dubitet is qui argumentaturus est, vtrum tandẽ *alter* dicat ex iis quæ multipliciter dicuntur[a] proprium enim, discendi causa proponitur. Præterea necesse est in reprehensionem quandam incidere eos qui ita proprium explicant, quando aliquis in ea *significatione* in qua secus est[b], conficit syllogismum de eo quod dicitur multis modis. Confirmatur autem proprium, si nec

a Quæ multipli ci vocibus significantur.

b In qua falsũ est id quod proprium fuit.

vllum nomen hæc tota oratio plura significet. proprium enim, quantum ad hoc, recte positum erit. veluti quia neque corpus multa declarat, neque quod facillime[a] sursum fertur, neque tota id quod ex his componitur: cernè corpus quod facillimè sursum fertur, rectè, quantum ad hoc, positum erit ignis proprium.

¶ Præterea refellitur, si multis modis dicatur id cuius proprium traditum[b] est, neque definitum sit cuius eorum ponatur proprium. *sic* enim proprium non erit rectè traditum. quas autem ob causas non obscurum est[c] ex suprà dictis[d]. quoniam eadem contingere[e] necesse est. veluti quoniã scire hoc, multa significat, nempe id scientiam habere, vel id scientiã vti, vel cius scientiam habere, vel eius scientiã vti: non rectè vtimur proprium traditur sciendi hoc, nisi definitum[f] fuerit cuius eorum ponatur proprium. Confirmatur autem, si non dicatur multis modis id cuius proprium ponitur, sed sit vnũ & simplex. rectè enim, quantum ad hoc, traditum erit proprium. veluti quoniam homo dicitur simpliciter: rectè hominis *proprium esse* ponetur, animal natura mansuetum. ¶ Præterea refellitur, si fæpius idem in proprio dictum sit. sæpe enim hoc faciunt non intelligentes se id facere, tam in propriis quàm in definitionibus. sed eiusmodi proprium non rectè positum erit. contorbat enim auditorem, quod sæpe repetitum est. necesse est igitur vt obscurum fiat[g], & præterea negari videntur. Duobus autem modis accidit,

a Celerrimus.

b Explanatum.

c Facile intelligi potest.

d Et quæ ad dictionem proprii cognoscendi causa adducuntur.

e Id est, proprii obscurum esse.

f Definitum & expositum.

g Vt proprium fiat obscurum, vt obscurum significatur.

πλέον σημαίνει, οὐκ ἔστι τὸ ὄνομάτινι μεδὲν, οὐδ' ὁ λόγος ὁ ἔξω γε, κ' τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. ἔτι ἐπεὶ κἂν τὸ σῶμα πολλὰ δηλοῖ, οὐ τὸ δὲ δικαιοπότατον εἰς τὸ κάτω φέρεται, οὔτε τὸ σύνολον τὸ ἐκ τούτων συνιστάμενον· εἰη ἂν καλῶς κείμενον κ' τοῦτο, πυρὸς ἴδιον, σῶμα τὸ δικαιοπότατον εἰς τὸν ἄνω τόπον. ¶ Ἔστι δ' ἀπασκευάζοντα μὲν, εἰ πλεοναχῶς λέγοιτο τοῦτο οὗ τὸ ἴδιον δοθὲν δίδωσι, μὴ διώρισε δ' ᾧ τὸ τίνος ὢν τοῦτ' ἴδιον τίθηται, οὐδὲ ἔξω καλῶς κεῖσθαι δεδομένον τὸ ἴδιον. δι' ἃς δ' αἰτίας, οὐκ ἀδηλόν ἐστιν ἐκ τῶν πρόσθεν εἰρημένων· τὰ γὰρ αὐτὰ συμβαίνειν ἀναγκαῖον. ἔστι δ' ἐπεὶ τὸ ἐπίστασθαί τι τὸ, πολλὰ σημαίνει· τὸ μὲν γὰρ ἐπιστήμην ἔχειν αὐτὸ τὸ οὗ, ἐπίστασθαι χρῆσθαι αὐτῷ τὸ οὗ, ἐπιστήμην τοῦ αὐτοῦ τὸ οὗ, ἐπιστήμην χρῆσθαι αὐτῷ· οὐκ ἂν εἴη τὸ ἐπίστασθαί τι τὸ, καλῶς ἴδιον ἐκτεθεμένον ἂν εἴη, μὴ διορισάντος τὸ τίνος τίθηται αὐτῷ τὸ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ μὴ λεγόμενον πολλαχῶς τοῦτο ᾧ τὸ ἴδιον τίθηται, ἀλλ' ἐὰν ἓν καὶ ἁπλῶς ἔξω δὲ καλῶς κ' τοῦτο, κείμενον τὸ ἴδιον. ἔτι ἐπεὶ ἃ ἀδιόρατος λέγεται, ἁπλῶς· εἰη ἂν καλῶς κείμενον κ' τὸ ἀνθρώπου, τὸ ζῷον ἥμερον φύσει. ¶ Ἔστι δ' ἀπασκευάζοντα μὲν, εἰ πλειονάκις εἴρηται τὸ αὐτὸ τὸ τῆς ἰδίου. πολλάκις γὰρ λανθάνουσι τοῦτο ποιοῦντες καὶ ἐπὶ τοῖς ἰδίοις, καὶ ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἐπὶ τοῖς ὅροις. οὐ ἔξω δὲ καλῶς κεῖσθαι τὸ τοῦτο ποιοῦντες ἴδιον· ταραττεῖ γὰρ ὁ ἀκούοντα τὸ πλειονάκις λεχθὲν ἀσαφὲς αὐτὸ αἰεὶ καὶ ὑπολαμβάνειν ὅτι γίνεται. καὶ ἐπεὶς τοῦτο, ἀδιόρατον δυσκόλως. ἔξω δ' συμπίπτειν τὸ πλειονάκις εἰπεῖν τὸ αὐτὸ, κ' δύο ῥήσεων·

κ'

καθ' ἓν μέν, ὅταν ὀνομάσῃ πλεονάκις τὸ αὐτό· καθάπερ εἰ τῆς διπόδου ἴδιον πυρὸς σῶμα τὸ λεπτότατον τῶν τῆδε σωμάτων· εἶτα δὲ πλεονάκις εἴρηκε τὸ σῶμα. δεύτερον δέ, ἐὰν τῆς μεταλαμβανούσης τοὺς λόγους αὐτῶν ὀνομάτων· καθάπερ εἰ τῆς διπόδου ζῴου ἴδιον, οὐσία ἡ μέλλουσα φύσιν φερομένη τῆδε σωμάτων εἰς τὸν κάτω τόπον· ἔπειτα μεταλαμβάνοι αὐτῶν τῆδε σωμάτων, τὸ οἰκεῖον τοιοῦδε. ἐν δὲ τούτοις ἔστι σῶμα καὶ οὐσία τριαδί. ἔσται δὲ οὕτω τὸ οὐσία πλεονάκις εἰρηκός. ὥστ' οὐδὲ πέρι καλῶς ἂν εἴη κείμενον τῆδε ἰδίων. Καταισκευάζοντα δέ, εἰ μηδενὶ χρῆται πλεονάκις ὀνόματι τῇδε αὐτῷ· ἔσται δὲ, κᾂ τοῦτο, καλῶς διπόδου ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ ἄνθρωπος ἀνθρώπου ἴδιον, ζῷον ὂν πεζὸν μιᾶς δικτύλου, οὐ κέχρηται τῇδε αὐτῇ πολλάκις ὀνόματι· εἰ δὲ μή, κᾂ τοῦτο, καλῶς διπόδου τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἴδιον. ¶ Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μήν, εἰ τοιοῦτόν τι διπόδου ἐστὶν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀνόματι, ὃ πᾶσιν ὑπάρχει. ἀρκεῖον δὲ ἔσται τὸ μὴ χωρίζον διπόδων. τὸ δ' ἐν τοῖς ἰδίοις λεγόμενον, χωρίζειν δεῖ, καθάπερ καὶ τὰ ἐν τοῖς ὅροις· οὕτω γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς διπτήμνης ἴδιον, ὑπολαμβάνειν ἀμεταπείστως ὑπὸ λόγου, ἐν ὂν, τοιούτῳ τινὶ πέρατι· ἐν τῷ ἰδίῳ, τῷ ἑνὶ, ὃ πᾶσιν ὑπάρχει· οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ τῆς διπτήμνης ἴδιον. Καταισκευάζοντα δὲ, εἰ μηδενὶ κέχρηται κοινῷ, ἀλλ' ὑπό τινος χωρίζοιτο. ἔσται γὰρ καλῶς κείμενον, κᾂ τοῦτο, τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἶναι ζῷον ἴδιον, τὸ ψυχὴν ἔχειν, ἰδίᾳ κέχρηται ποιητῷ· εἰ δὲ μή, κᾂ τοῦτο,

vt idem sæpe dicatur vno modo, cum *quis* sæpe idem nominabit: vt si quis tradiderit proprium ignis, corpus tenuissimum corporum: hic enim sæpius dixit corpus. altero, si quis accipiat definitiones pro nominibus. vt si quis tradiderit proprium terræ *esse*, substantiam quæ maximè inter corpora deorsum fertur: deinde pro *verbo* corpora, accipiat substantias tales. vnũ enim & idem est corpus & substantia talis. itaque sæpius vsus est *verbo* substantia. Quare neutrum proprium rectè positũ est. Confirmatur autem si nullo eodem nomine sæpe vtatur. erit enĩ quod ad hoc, proprium rectè traditũ. Veluti quoniam is qui dixit hominis proprium *esse* animal scientiæ capax, non est vsus eodem nomine sæpius: erit, quod ad hoc, rectè traditum hominis proprium. ¶ Præterea refellitur, si in proprio explicãdo tale quoddam nomen adhibuerit, quod omnibus insit. inutile enim erit quod à nullis *rebus* separat. quod verò in propriis *explicandis* dicitur, separare debet, vt & ea quę *sunt* in definitionibus. non rectè igitur positum erit proprium. veluti quoniam is qui scientiæ proprium posuit existimationem quæ ratione mutari nequit cùm vna sit, eiusmodi aliquo quod omnibus ineſt, *nempe* vno, vsus est in proprio *explicando*: non rectè positum est scientiæ proprium. Confirmatur autem, si nullo communi *verbo* vsus sit, sed eo *tantum* quod ab ali qua re separet. erit enim proprium, quantum ad hoc, rectè positum. veluti quoniam is qui dixit animalis proprium *esse*, animam habere, nullo communi *verbo* vsus est: erit, quantum ad hoc,

rectè positum animalis proprium, animam habere. ¶ Præterea refellitur, si *quis* plura propria eiusdem rei tradiderit non explicans se plura ponere. non rectè enim positum erit proprium. vt enim in definitionibus non oportet præter sermonem quo essentia declaratur aliquid amplius addere: sic in propriis, præter sermonem quo efficitur proprium id quod dictum est, nihil adiungi debet. quod enim est eiusmodi, inutile *est*. veluti quoniam is qui dixit proprium ignis *esse* corpus tenuissimum & leuissimum, plura propria tradidit: vtrúque enim de solo igne verè dicitur: non rectè positum est ignis propriũ *esse* corpus tenuissimum & leuissimum. Confirmatur autem, si non plura eiusdem *rei* propria tradidit, sed vnum. erit enim quantum ad hoc, rectè positum proprium. veluti quoniã is qui dixit humoris proprium *esse* corpus quod in omnem formam ducitur, vnum proprium tradidit, nõ plura: erit, quod ad hoc, rectè positũ humoris proprium καλῶς κείμενον ζῶον ἴδιον, τὸ ἔμψυχον ἔχειν. ¶ Ἔτι εἰ ἀναισκευάζοντα μήν, εἰ πλείω ἴδια δοὺς δώσει τὸ αὐτὸ, μὴ διορίσας ὅτι πλείω δώσων· οὐδὲ καλῶς ἔχει κείμενον τὸ ἴδιον. καθάπερ οὐδὲ ἐν τοῖς ὅροις δεῖ πρὸς τὸν ἁπλοῦν λόγον τὴν οὐσίαν προσπεφάσθαι τι πλέον· οὕτως οὐδ' ἐν τοῖς ἰδίοις, πρὸς τὸν ποιοῦντα λόγον ἴδιον τὸ ἐπιτεθὲν, οὐδὲν προσπεφάσθαι. ἀχρεῖον γὰρ γίνεται τὸ ποιοῦν. οἷον ἐπεί ὁ εἰπὼν ἴδιον πυρὸς σῶμα τὸ λεπτότατον καὶ κουφότατον, πλείω δοὺς δέδωκεν ἴδια· ἑκάτερον γὰρ κατὰ μόνα τῶν πυρὸς ἀληθὲς ὄζειν εἰπεῖν· οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον ἴδιον πυρὸς, σῶμα τὸ λεπτότατον καὶ κουφότατον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μὴ πλείω τὸ αὐτὸ ἴδια δοὺς δέδωκεν, ἀλλ' ἓν ἔσται γάρ, κατὰ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεί ὁ εἰπὼν ὑγροῦ ἴδιον, σῶμα τὸ εἰς πᾶσαν μόρφωμα ἀγόμενον, ἓν δοὺς δέδωκε τὸ ἴδιον, ἀλλ' οὐ πλείω· εἰ γὰρ, κατὰ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ τοῦ ὑγροῦ ἴδιον.

Alij loci, Cap. III.

1 *Si in proprio explicando adhibeatur vel non adhibeatur subiectum, aut pars subiecti.*
2 *Si proprium non necessarium fuerit, vel non.* 3 *Si proprium semper vel non sit per se.*
4 *De eo quod non simpliciter sed nunc est proprium.* 5 *Si proprium sensu percipiatur, vel non.*
6 *Si proprij significata vel non significent quidditatē.* 7 *De genere, & differentijs.* 8 *Epilogus.*

PRæterea reprehenditur, si eo vtatur cuius proprium tradit, aut eorum aliquo quæ ei *subiecta sunt*. non rectè enim positum erit proprium: quia discendi causã proprium traditur. idem igitur æquè est ignotum atque ipsummet: quod verò est alicui subiectum, *eo est* posterius, proinde non est notius.

Ἔτι εἰ ἀναισκευάζοντα μήν, εἰ αὐτὸ προσκέχρηται, ἢ τὸ ἴδιον δοὺς δώσειν, ἢ μὴ· οἷον εἰ ἔστι καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον· τὸ γὰρ μαθεῖν χάριν δοὺς δώσει τὸ ἴδιον. αὐτὸ μὲν οὖν αὐτοῦ ὁμοίως ἄγνωστόν ἐστι· τὸ δέ πῃ πρὸς αὐτὸ, ὕστερον. οὐκοῦν ἔστι γνωρίματερον.

αὖτ'

ὥστ' οὐ γίνεται δῆλα τούτων μᾶλλον τι μανθάνειν. οἷον ἐπεὶ ὁ ἔπαινος ζώου ἴδιον, καὶ σίαν ἧς ὅ ἐστιν εἶδος ἀνθρωπος, τινὶ προσκέχρηται τὸ ζῷον; οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Καταισχύνοντα δὲ, εἰ μήτε αὐτῷ μήτε τῷ αὐτῷ μηδενὶ χρηται. ἔσται γὰρ, οὗ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὸς ζῷον ἴδιον, τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκείμενον, οὔτε αὐτῷ, οὔτε τῷ αὐτῷ οὐδενὶ κέχρηται· εἰ ἂν καλῶς, οὗ τοῦτο, κατεσκευάσθω τὸ τῶ ζῴου ἴδιον. ¶ Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σκεπτέον ἐστὶ τῷ μὴ ποιοῦντα· ἢ ποιοῦντων γνωριμώτερον· ἀναισκευάζοντα μὲν, εἴ τινι προσκέχρηται ἢ αὐτοκειμένῳ, ἢ ὅλως ἅμα τῇ φύσει, ἢ ὑστέρῳ τινί. κ' ὃ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. τὸ μὲν γὰρ αὐτοκειμένου, ἅμα τῇ φύσει· τὸ δ' ἅμα τῇ φύσει, καὶ τὸ ὑστερον, οὐ ποιεῖ γνωριμώτερον. οἷον ἐπεὶ ὁ ἔπαινος ἀγαθοῦ ἴδιον, ὁ κακῷ μάλιστα αὐτίκειται, πρὸς αὐτικειμένῳ προσκέχρηται ἢ ἀγαθοῦ· εἰ γὰρ εἴη ἢ ἀγαθοῦ καλῶς κατεσκευασμένον τὸ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μηδενὶ προσκέχρηται, μήτ' αὐτοκειμένῳ, μήτε ὅλως ἅμα τῇ φύσει, μηδ' ὑστέρῳ· ἔσται γὰρ, οὗ ἢ τοῦτο, καλῶς κατεσκευασμένον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὸς ἐπιστήμης ἴδιον, κατάληψιν τοῦ πιστατοῦ, οὐδενὶ προσκέχρηται, οὔτε τῷ αὐτοκειμένῳ, οὔτε ὅλως ἅμα τῇ φύσει, οὐδ' ὑστέρῳ· εἰ ἂν, οὗ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ τῆς ἐπιστήμης ἴδιον.

¶ Ἔπειτ' ἀναισκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ μὴ ἀεὶ παρεπόμενον, ἴδιον κατεσκεύασεν· ἀλλὰ τοῦτο ὁ γίνεταί ποτε

quare per hæc non fit, vt aliquid magis discatur. Veluti quoniam is qui dixit animalis proprium *esse* substantiam cuius species est homo, vsus est aliquo eorū quæ animali subiecta sunt: non rectè positum est proprium. Confirmatur autem, si nec eo *cuius proprium explicat*, nec aliquo eorū quæ ei subiecta sunt, vtatur. erit enim, quantum ad hoc, rectè positum proprium. veluti quoniā is qui posuit animalis proprium *esse*, ex anima & corpore constare, nec ipso *animali* vsus est, nec aliquo eorum quæ ei subiecta sunt: *idcirco* rectè, quantum ad hoc, traditum erit animalis proprium. ¶ Eodem modo considerandum est in aliis quæ non faciunt, vel *quæ* faciunt notius. ita vt reprehendatur, si quo vsus sit vel oppositio, vel omnino quod est simul naturâ, vel posteriori aliquo. *sic* enim non rectè positum erit proprium. nam oppositum simul naturâ *est*: quod autem est simul naturâ, & quod est posterius, non facit rem notiorem. veluti quoniam is qui dixit boni proprium *esse*, quod malo maximè opponitur, vsus est eo quod bono opponitur: nō erit boni proprium rectè traditum. Confirmatur autem, si nulla re vsus sit, neque oppositā, nec omnino quæ sit simul naturâ, nec posteriori. erit enim, quod ad hoc, rectè traditum proprium. veluti quoniam is qui scientiæ proprium posuit existimationē quæ maximè fidem facit, nulla re vsus est, nec oppositā, nec omnino quæ sit simul naturâ, nec posteriori: erit, quod ad hoc, rectè positum scientiæ proprium. ¶ Præterea refellitur, si quod non semper est consequēs, proprium tradidit, sed id quod in-

terdum sit non proprium. *Sic* enim proprium non rectè expositum erit: quia nec in quo intelligimus ipsum inesse, de eo etiam nomen necessariò verè dicetur: nec in quo intelligitur nō inesse, de eo nomen necessariò non dicetur. quare proprium nō rectè positum erit. Præterea nec quando proprium tradidit, perspicuum erit an insit: siquidem tale est, vt abesse possit. itaque proprium *hoc* non erit perspicuum. Veluti quoniam qui animalis proprium posuit moueri interdū vel stare, eiusmodi propriū tradidit, quod sit aliquādo nō proprium: non rectè erit positum proprium proprium. Cōfirmatur autem, si quod necessariò semper est, proprium statuit: erit enim rectè positum proprium, quod ad hunc *locum attinet*. veluti qui virtutis proprium posuit, quod habentem efficit probum, quia quod semper consequens est, proprium statuit: erit, quantum ad hoc, rectè traditū virtutis proprium. ¶ Præterea reprehenditur, si *quòd* quod nunc proprium *est*, tradens, non declaret *fe* id quod nūc proprium *est*, tradere: quia non erit rectè positum proprium. Primùm enim quicquid præter morē fit, declaratione indiget: plerumque autem omnes consueuerūt quod semper consequens est, proprium tradere. Præterea incertum est, an is qui non declarauit, quod nunc proprium est ponere voluerit, non igitur dāda est reprehēsionis causa[a]. Veluti qui cuiusdam hominis proprium posuit federe cum quodā homine, quia quod nūc est proprium posuit: non rectè propriū tradidisse *dicetur*, nisi declaret se quod nunc *est proprium tradere*.

[a] Præterea.

μὴ ἴδιον. κ' γὰρ ἔσται καλῶς εἰρημένον τὸ ἴδιον. ὅτε γὰρ ἐφ' ᾧ καταλαμβάνεται μὲν ὑπάρχον αὐτῷ, οὐ πάντων μὲν καὶ τοιοῦτον ἐξ ἀνάγκης ἀληθεύεται· ὅτε ἐφ' ᾧ καταλαμβάνεται μὴ ὑπάρχον, οὐ πάντων ἐξ ἀνάγκης οὐ ῥηθήσεται τοιοῦτον. ὡς τ' οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἐξ ὅτου δέ δωκε τὸ ἴδιον, ἔσται φανερὸν εἰ ὑπάρχει· ἔστιν τοιοῦτον ὃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν καὶ μὴ ὑπάρχειν. οὕτως ἔσται πρὸς τὸ ἴδιον εἰ ἔστιν ἐπεὶ ὁ θὴς ζῴον ἴδιον, τὸ κινεῖσθαι ποτὲ ὄν ἔστιν, τοιοῦτον ὅτου δέδωκε τὸ ἴδιον, ὁ γένεται ποτὲ μὴ ἴδιον· κ' οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Καταμεδυάζοιτο δὲ καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ ὂν, ἴδιον ὅτου δέδωκεν. ἔσται γὰρ καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον, οὐ πάντων. εἰ γὰρ ἐπεὶ ὁ θὴς ἀνθρώπου ἴδιον, ὃ τὸν ἔχοντα ποιεῖ ἀποδιώδη, τὸ ἀεὶ παρεπόμενον ἴδιον ἀπέδωκεν· εἴη ἂν, οὐ πάντων, καλῶς ὅτου δεδομένον τὸ τῆς ἀστῆς ἴδιον. ¶ Ὕστερον αἰτασκάζειται μὲν, εἰ τὸ νῦν ἴδιον ὅτου δίδωσι, μὴ διορίσατο ὅτι τὸ νῦν ἴδιον ὅτου δίδωσιν. οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. πρῶτον μὲν γὰρ τὸ παρὰ τὸ ἔθος γινόμενον ἅπαν, διορισμοῦ προσδεῖται· εἰώθασι δ' οἱ πολλοὶ πάντες τὸ ἀεὶ ἑπόμενον ἀκολουθοῦν ἴδιον ὅτου δίδοναι. ἔτι δὲ ἄδηλός ἐστιν ὁ μὴ διορισάμενος, εἰ τὸ νῦν ἴδιον ἐβούλετο θεῖναι. ἄκυρον ἄρτιον ἐστὶν ὑπὲρ τοῦ μὴ ἐγκλήματος σκῆψιν. οἷον ἐπεὶ ὁ θὴς τινὸς φιλάνθρωπον ἴδιον, τὸ κηδῆσαι μετὰ τινος αἰδημόνως, τὸ νῦν ἴδιον πάσιον· κἂν εἰ καλῶς τὸ ἴδιον ἀπέδωκεν, ἐπεὶ μὴ διορισάμενος εἶπεν ὅτι νῦν.

Κατὰ-

Κατασκεύαζοντα δέ, εἰ τὸ τινῶ ἴδιον ὑποδεδοτό, διορισάμενος ἔδειξεν, ὅτι τὸ τινῶ ἴδιον πέφυκεν. ἔστω γὰρ καλῶς κείμενον, καὶ τοῦτο, τὸ ἴδιον. εἰ ἐπιὸ εἶπας πρὸς ἄνθρωπον ἴδιον τὸ δεῦρο παρεῖναι τινῶ που, δέξειε μάλιστ' ἂν εἰκότως τοῦτο καλῶς ἂν εἰρῆσθαι κείμενον τὸ ἴδιον. ¶ Ἔπειτ' ἀναστρέφοντα μέν, εἰ τοιοῦτον ὑποδέδωκε τὸ ἴδιον, ὃ φαίνεσθαι μὲν ἔστιν ἄλλως ὑπάρχον, αἰσθάνεσθαι δὲ οὐ ῥᾴδιον καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. ἅπαν γὰρ τὸ αἰσθητὸν ἐξωτερικόν τῆς αἰσθήσεως, ἄδηλον γίνεται. ἀφανὲς γάρ ἐστιν, εἰ ἔστι ὑπάρχει, ἀλλὰ τῇ αἰσθήσει μόνον ἐπιγνωρίζεται, ἔστω δ' ἀληθὲς τὸ ὅτι ἔστι μὲν εἶναι ἀναγκαῖον ἀκολουθοῦν τοῦτο. εἰ ἐπεὶ ὁ Σείριος ἥλιος ἴδιον, ἄστρον τὸ φερόμενον ὑπὸ γῆς τὸ λαμπρότατον, τοιοῦτον πέφυκεν εἶναι περὶ ἴδιόν, ὑπὸ γῆς φέρεσθαι, ὃ τῇ αἰσθήσει γνωρίζεται· ἐπὶ δὲ ὅτι καλῶς τὸ τὸν ἥλιον ὑποδεδομένον ἴδιον. ἄδηλον γὰρ ἔστιν, ὅπου ὁ ἥλιος, εἰ φέρεται ὑπὸ γῆς, ὅταν τὸ αἰσθάνεσθαι ἡμᾶς. Καταστρέφοντα δὲ εἰ τοιοῦτον ὑποδέδωκε τὸ ἴδιον, ὃ καὶ τῇ αἰσθήσει φανερόν ἐστιν· καὶ ὃ, αἰσθητὸν ὄν, ἐξωτερικὸν ὑπάρχον ἄδηλόν ἐστιν. ἔστω γὰρ, καὶ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. εἰ ἐπιὸ Σείριος ἔστι φανερὸς ἴδιον, ὃ φαίνεσθαι μὲν πέφυκεν τῇ αἰσθητῷ μέν τινι φωσφορικῷ τε καὶ χρώματι, τοιοῦτον δὲ, ὃ φανερόν ἐστιν ὑπάρχον ἀεὶ εἶναι καὶ τοῦτο, καλῶς ὑποδεδομένον τὸ ὅτι φανερὸς ἴδιον. ¶ Ἔπειτ' ἀναστρέφοντα μέν, εἰ τὸν ὄντα ὡς ἴδιον ὑποδέδωκεν. ὃ γὰρ ἔστιν καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. ὃ γὰρ δεῖ

Confirmatur autē, si *quis* quod nunc proprium est, tradens, declaret se quod nunc est propriū ponere. erit enim propriū, quantum ad hoc, rectè positum. Velati quoniā is qui dixit alicuius hominis *esse* proprium, deambulare nunc aliquo in loco, distinctione adhibita hoc posuit: rectè erit positum proprium.

¶ Præterea refellitur, si eiusmodi proprium tradidit, quod nō aliter cognoscitur nisi per quam sensu: non enim erit rectè positum proprium. omne enim sensibile, si extra sensum constituatur, incertum fit: quoniā ignoratur an adhuc insit, propterea quod sensu tantum cognoscitur. Hoc autem verum erit in iis quæ non necessariò semper consequuntur. veluti qui Solis proprium posuit, astrū quod supra terram fertur, splēdidissimū. quoniā in proprio *explicando* illud adhibuit, *id est* supra terram ferri, quod sensu cognoscitur: non rectè erit Solis proprium traditū. incertū enim erit, cùm Sol occiderit, an feratur supra terram: quia tunc sensus nos deficit. Cōfirmatur autem, si tale propriū tradidit, quod non sensu manifestum sit: vel quod, cùm sub sensum cadat, necessariò inesse cōstet. erit enim, quod ad hoc, rectè positum proprium. veluti quoniam is qui superficiei proprium posuit, quod primum coloratur: sensibile quiddam adhibuit, *nempe* colorari. sed eiusmodi, quod perspicuum est semper inesse: erit, quod ad hoc, rectè traditum superficiei proprium.

¶ Præterea reprehēditur, si definitionem quasi proprium tradiderit. non enim rectè positum erit proprium: quia proprium,

quid res sit, declarare nō debet. veluti qui hominis proprium *esse* dixit animal pedestre bipes quoniam id quod quiditatem significat, hominis proprium *esse* statuit: non erit hominis proprium rectè traditum. Confirmatur autem, si tradidit propriū quod reciprocatur, nec declarat quid *res* sit. erit enim proprium, quantum ad hoc, rectè traditū. veluti quoniam is qui dixit proprium hominis *esse* animal naturā manuetum, tradidit propriū, quod reciprocatur, nec declarat quid *homo* sit: erit, quantum ad hoc, rectè traditum proprium hominis. ¶ Præterea reprehenditur, si in proprio explicando non posuit quid *res* sit. oportet enim, vt in definitionibus, ita in propriis primùm tradi genus, deinde reliqua adiungi & *rem propositam ab aliis* separari. quare proprium, quod hoc modo positum non est, non rectè est traditum. veluti qui dixit animalis proprium *esse*, animam habere, quia non posuit quid animal sit: non rectè positum erit animalis proprium. Confirmatur autem, si quis, cùm posuerit quid sit *id* cuius proprium tradit, reliqua *deinde* adiungat. erit enim proprium, quod ad hoc, rectè traditum. veluti qui posuit hominis proprium *esse* animal scientiæ capax, quoniam ponens quid sit *homo, eius* proprium tradidit: erit, quod ad hoc, rectè positum proprium hominis. ¶ Vtrùm igitur rectè an non rectè traditum *sit* proprium, ex his considerandum est.

δηλοῖ τὸ τί ἐστι τὸ ἴδιον. ἔτι ἐπεὶ ὁ εἰπὼν ἀνθρώπου ἴδιον, ζῷον πεζὸν δίπουν τὸ τί ἐστι σημαίνει, κατὰ δὲ ἄλλο τὰ ἀνθρώπου ἴδιον· καὶ ἐὰν τὸ τὰ ἀνθρώπου ἴδιον καλῶς κατὰ δεδομένον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ ἀπεκρίνατο μὴ κατὰ δίδωσι τὸ ἴδιον, μὴ τὸ τί ἐστι δηλοῖ· ἔσται γὰρ, κἂν τοῦτο, καλῶς κατὰ δεδομένον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ ζῷον ἥμερον φύσει, ἀπεκρίνατο μὴ κατὰ δίδωσι τὸ ἴδιον, ἃ τὸ τί ἐστι δὲ δηλοῖ· ἐν ἀλλῷ τοῦτο, καλῶς κατὰ δεδομένον τὸ ἴδιον τὰ ἀνθρώπου. ¶ Ἔτι ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ μὴ εἰς τὸ τί ἐστι ὁ θεὶς κατὰ δίδωσι τὸ ἴδιον. δεῖ γὰρ ἐν ἰδίων, καθάπερ ἐν ὅροις, τὸ πρῶτον κατὰ δίδοσθαι γένος, ἔπειτ' ἄλλας ἤδη προσαπτέσθαι τὰ λοιπὰ καὶ χωρίζειν. ὥστε τὸ μὴ τὸν τὸ ζῷον κείμενον ἴδιον, ἐὰν ἐν καλῶς κατὰ δεδομένον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἰπὼν τὸ ζῷον ἴδιον, τὸ ψυχὴν ἔχειν, οὐκ ἔθηκεν εἰς τὸ τί ἐστι τὸ ζῷον· ἐὰν ἐν καλῶς κείμενον τὸ τὰ ζῴου ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἴ τις εἰς τὸ τί ἐστι θεὶς ἓν τὸ ἴδιον κατὰ δίδωσι, τὰ λοιπὰ προσαπτέσθω. ἔσται γὰρ, κἂν τοῦτο, καλῶς κατὰ δεδομένον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ἀνθρώπου ἴδιον, ζῷον δίπουν πεζόν, εἰς τὸ τί ἐστι θεὶς ἀπέδωκε τὸ ἴδιον· εἰ ἐν ἀλλῷ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον τὰ ἀνθρώπου. ¶ Πότερον μὲν καλῶς, ἢ οὐ καλῶς κατὰ δίδοται τὸ ἴδιον, ἀπὸ τούτων σκεπτέον.

Loci

Loci pertinentes ad quæstionem, vtrùm omnino sit proprium, néene, CAP. IV.

1 Prothesis. 2 Si omnibus insit ratione communis subiecti, vel non. 3 Si omnis ejus ratio reciprocetur, vel non. 4 Si subiectum dicatur esse proprium eius quod est in subiecto, vel contrà. 5 A participatione. 6 A tempore. 7 Si eorundem rerum quæ sunt eadem, non sit, aut sit idem proprium. 8 Si eorum quæ eodem genere continentur, non sit, aut sit proprium genere idem.

Πότερον δ' ἴδιόν ἐστιν ἔλως τὸ εἰρημένον, ἢ οὐκ ἴδιον, σκεπτέον πρῶτον. εἰ γὰρ ἁπλῶς κατασκευάζοντες τὸ ἴδιον ὅτι καλῶς λέγεται, τύποι οἱ αὐτοὶ ἔσονται τοῖς τὸ ἴδιον ὅλως πιθανοῦσιν[a]. ἐν ἐκείνοις οὖν ἐπισκοπητέον[b].

¶ Πρῶτον μὲν οὖν ἀναιρεῖν ἀναιρεῖν ἀναιρε

¶ Præterea refellitur, si de quo oratio [a], non etiam nomen [b] verè dicitur: & si de quo nomen, non etiam oratio. quod enim positum est esse propriũ, non erit proprium. veluti quoniam animal scientiæ capax, verè dicitur de Deo, homo autem Deo nonattribuitur: non poterit esse hominis proprium, animal scientiæ capax. Confirmatur autem, si de quo oratio, *de eo* nomen quoque dicitur: & si de quo nomen, etiam oratio. quod enim positum est non esse proprium, erit proprium. veluti quia de quo animam habere, *de eo etiam* animal verè dicitur: & de quo animal, *de eo etiam* habere animam: certè habere animam, est animalis proprium.

[a] Quæ signifi-cat enuntiatum. [b] Quod significat rem extra animam proprium.

¶ Præterea reprehenditur, si subiectum *quasi* proprium eius tradidit quod dicitur esse in subiecto. quod enim positum est proprium, non erit proprium. veluti qui tradidit proprium corporis subtilissimis partibus constantis *esse* ignem, quia subiectum [c] tradidit *quasi* attributi [d] proprium: certè ignis non erit proprium corporis subtilissimis partibus constantis. Idcirco autem subiectum non erit proprium eius quod dicitur *esse* in subiecto: quia idem esset plurium & differentium specie propriũ: quandoquidem eidem *subiecto* plura quædam specie differentia insunt, quæ de *eo* solo dicuntur: quorum omnium proprium erit illud subiectum, si quis ita proprium ponat. Confirmatur autem, si id quod est in subiecto, statuit esse proprium subiecti. quod enim positum est non esse proprium,

[c] Ignem. [d] Corporis, quod subtilissimis partibus cõstat.

¶ Ἔτι εἰ ἀναιρεῖται μέν, εἰ μὴ καθ' οὗ ὁ λόγος, [a] καὶ τοὔνομα [b] ἀληθεύεται· καὶ εἰ μὴ καθ' οὗ τοὔνομα, καὶ ὁ λόγος. ἐπεὶ γὰρ ἔστιν ἴδιον, τὸ κείμενον ἴδιον εἶναι. οἷον ἐπεὶ τὸ μὲν ζῷον ἐπιστήμης δεκτικὸν ἀληθεύεται κατὰ τοῦ θεοῦ, ὁ δὲ ἄνθρωπος οὐ κατηγορεῖται· οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικόν. Κατασκευάζεται δέ, εἰ καθ' οὗ ὁ λόγος, καὶ τοὔνομα κατηγορεῖται· καὶ καθ' οὗ τοὔνομα, καὶ ὁ λόγος κατηγορεῖται. ἔστω γὰρ ἴδιον, τὸ κείμενον μὴ [ἐν᾽ ᾧ] ἴδιον. οἷον ἐπὶ καθ' οὗ τὸ ψυχὴν ἔχειν, τὸ ζῷον ἀληθεύεται· καὶ καθ' οὗ τὸ ζῷον, τὸ τὴν ψυχὴν ἔχειν· ἐπὶ ἂν τὸ ψυχὴν ἔχειν, τὸ ζῷον ἴδιον.

[a] Ἐν τῷ ὑποκειμένῳ. [b] Ἐν τῷ ὑποκειμένῳ λεγομένῳ.

¶ Ἔτι εἰ ἀναιρεῖται μέν, εἰ τὸ ὑποκείμενον, ἴδιον ὑπέλαβε τοῦ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ λεγομένου. ἐπεὶ γὰρ ἔστιν ἴδιον, τὸ κείμενον ἴδιον. εἰ ἄρα ἐπὶ τοῦ λεπτομερεστάτου σώματος, τὸ πῦρ, τὸ ὑποκείμενον [c] ἀπέδωκε τῷ κατηγορουμένῳ [d] ἴδιον· οὐκ ἂν εἴη τὸ πῦρ σώματος τοῦ λεπτομερεστάτου ἴδιον. Διὰ τοῦτο δ' οὐκ ἔστι τὸ ὑποκείμενον, τῷ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ [λεγομένῳ] ἴδιον, διότι τὸ αὐτὸ πλέονων ἔστι καὶ διαφόρων τῷ εἴδει ἴδιον. τῷ γὰρ αὐτῷ πλείω πρὸς διαφορὰς τῷ εἴδει ὑπάρχει κατὰ μόνα λεγόμενα, ὧν ἔστι πάντων ἴδιον τὸ ὑποκείμενον, εἰά τις οὕτω τιθῆται τὸ ἴδιον. Κατασκευάζοντι δέ, εἰ τὸ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ [e] ἀπέδωκεν ἴδιον [f] ὑποκειμένου, ἔστω γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον [μὴ]

[a] Quæ significat enuntiatum. [b] Quod significat rem extra animam proprium.

[c] In subiecto. [d] Ignem, quod subtilissimis partibus cõstat. [e] In subiecto. [f] Subiecti.

ἴδιον, ἐαὐτὸν κατὰ μόνα κατηγορῆται, οὐ εἴρηται τὸ ἴδιον. εἰ, ἐπεὶ ὁ εἶπας γῆς ἴδιον, σῶμα τὸ βαρύτατον πᾶ εἴδει, τὸ ὑπονειμθὲν ἀπέδωκε τὸ ἴδιον κατὰ μόνα λεχθέν, τὸ σώματος, καὶ ὡς τὸ ἴδιον κατηγορεῖται· ἐπὶ αὖ τὸ τῆς γῆς ἴδιον, ὀρθῶς κείμενον. ¶ Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὴ, εἰ μὴ μέθεξιν ἀπέδωκε τὸ ἴδιον· ἢ γὰρ ἕξαι ἴδιον, τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. τὸ γὰρ κατὰ μέθεξιν ὑπάρχον, εἰς τὸ τί ἦν εἶναι συμβάλλεται. εἰ δ' αὖ τοιοῦτον, ἀλλ' ἐν τοῖς κατὰ πρὸς εἴδος λεχθεῖσιν. οἷον ἐπεὶ ὁ εἶπας ἀνθρώπου ἴδιον τὸ πεζὸν δίπουν, κατὰ μέθεξιν ἀπέδωκε τὸ ἴδιον· οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον τὸ πεζὸν δίπουν. Κατασκευάζοντα δ', εἰ μὴ κῆ μέθεξιν ἀπέδωκε τὸ ἴδιον, μήτε τὸ τί ἦν εἶναι δηλοῦν, ἀπλακατηγορεισθαι τοῦ πράγματος [b]. ἕξαι γὰρ ἴδιον, τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. εἰ ἐπεὶ ὁ θεὸς ζῴου ἴδιον τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκός, ἢτε κῆ μέθεξιν ἀπέδωκεν ἴδιον, ἢτε τὸ τί ἦν εἶναι δηλοῦν, ἀπλακατηγορεισθαι τὸ πράγματος· εἰ γὰρ ἕξαι ἴδιον, τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκός. ¶ Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὴ, εἰ μὴ ἐνδέχεται ἅμα ὑπάρχειν τὸ ἴδιον, ἀλλ' ἢ ὕστερον, ἢ πρότερον, ἢ ἅ τὸ ὄνομα. ἢ γὰρ ἕξαι ἴδιον, τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον, ἢ αὐδέποτε, ἢ οὐκ ἀεί. οἷον ἐπεὶ ἐνδέχεται καὶ πρότερον πιὼ ὑπάρξαι· καὶ ὕστερον, τὸ βαδίζειν ἐξῆς τῆς ἀγορᾶς, ἢ τὸν αὖ θρεπτὸν οὐκ ἂν εἴη τὸ βαδίζειν ἐξῆς τῆς ἀγορᾶς, ἴδιον ἀνθρώπου, ἢ αὐδέποτε, ἢ οὐκ ἀεί. Κατασκευά-

erit proprium, dummodò ei soli attribuatur, cuius dictum est esse proprium. veluti qui dixit terræ proprium *esse* corpus grauissimum specie, quia subiecti proprium tradidit, quod de sola *ea* re dicitur, & vt proprium attribuitur: *ideo* terræ proprium rectè positum est. ¶ Præterea reprehenditur, si per participationem tradidit proprium[a]. quod enim positum est esse proprium, non erit proprium. quod enim per participationem inest, ad rei quiditatem pertinet. atque eiusmodi *proprium* erit differentia quædam, quæ de specie dicetur. veluti quoniam is qui dixit hominis proprium *esse* pedestre bipes, per participationem tradidit proprium: certè pedestre bipes, non erit hominis proprium. Confirmatur autem, si non per participationem tradidit proprium, nec quod declarat quid *res* sit, cùm rei vicissim attribuatur[b], erit enim proprium quod positum est esse proprium. veluti quoniam is qui posuit animalis proprium, naturalem vim habere sentiendi, nec per participationem tradidit proprium, nec quod declarat quid sit, cùm de re vicissim dicatur: certe erit animalis proprium, naturalem vim habere sentiendi. ¶ Deinde refellitur, si non contingit simul inesse proprium, sed vel posterius vel prius *esse* quàm id cuius est nomen. quod enim positum est esse proprium, aut nũquàm aut non semper erit proprium. veluti quoniam alicui prius accidit vt sit, posteriùs verò deambulare in foro quàm esse hominem: certè deambulare in foro aut nũquàm aut nõ semper erit proprium hominis Cõ-

a Si proprium rei dicatur id cuius res est participatione rei est proprium: participem generis, vel differentiæ, nõ proprium.

b Vel cùm res reciprocum attribuitur: nõ est.

firmatur autem, si simul necessario semper est, cùm neque sit definitio, nec differentia. quod enim positum est non esse propriũ, erit proprium. velati quoniam animal scientiæ capax, necessariò semper est vnà cum homine. cùm neque sit differentia, nec definitio: certe animal scientiæ capax, erit hominis propriũ.

¶ Deinde refellitur, si earundem rerum quà sunt eædem, nõ sit idem proprium. quod enim positum est esse proprium, non erit proprium. vt quia eius quod est perfequendum, non est proprium, videri quibusdam bonum: ne eius quidem quod est eligendum, proprium erit: quod enim est perfequẽdum, & quod eligendum, idem sunt[a]. Confirmatur autem, si eiusdem rei quà est eadem, *est* idem proprium: quod enim positum est non esse proprium, erit proprium. velati quoniã hominis quà homo est, proprium dicitur, tripertitam animam habere: etiam mortalis quà est mortalis, proprium erit, habere animam tripertitam. *Est* autem vtilis hic locus etiam in accidente. iisdem enim rebus, quà eædem sunt, eadem inesse oportet, aut non inesse. ¶ Deinde refellitur, si eorum quæ sunt eiusdem speciei[b], non semper specie idem est proprium. quod enim positum est esse proprium, ne rei quidem propositæ erit proprium. velati quià eiusdem speciei[c] sunt homo & equus, non semper autem equi proprium est à se stare: ne hominis quidem proprium semper erit à se moueri: quoniam vtrique[d] eorum quà est animal, accidunt[e]. Confirmatur autẽ, si eorum quæ sunt eiusdẽ speciei,

a Idem valent.

b Id est, sunt eiusdẽ generis, continẽtur sub eodem genere. nam hoc loco Aristoteles accipit speciẽ pro genere.

c Id est eiusdem generis.

d Hominẽ, & equum.

e Moueri, & stare accidunt.

ζοντα δέ, εἰ ἅμα ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ ὑπάρχει, μήτε ὅρος ὄν, μήτε διαφορά. ἔσται γὰρ ἴδιον, τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικόν, ἅμα δὲ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ ὑπάρχει, καὶ τὸ ἄνθρωπος, μήτε διαφορὰ ὄν, οὔθ' ὅρος εἶναι τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικόν, τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον. ¶ Ἔτι τὰ αὐτὰ ἀναίζοντα μᾶλλον, εἰ τῷ αὐτῷ ἢ τῷ αὐτὰ ἔζη, μὴ ὄζη τὸ αὐτὸ ἴδιον. κἀὰν ἔσῃ ἴδιον, τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ καὶ ἔστι διωκτόν, τὸ φαινόμενά πᾶσιν ἀγαθὸν, ἴδιον κἀὰν μὲ ἄρετὴν εἶναι ἴδιον, τὸ φαίνεσθαί πᾶσιν ἀγαθόν. ταυτὸν γάρ ἐστι [a] τὸ διωκτὸν καὶ τὸ αἱρετόν. Καταισθάνοντα δὲ, εἰ τὸ αὐτῷ ἢ ταυτὸν ἔζη, τὸ αὐτῷ ἴδιον. ἔσται γὰρ ἴδιον, τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ αὐθρώπου, ἢ ἄνθρωπός ἐστι, [λέγεται] ἴδιον, τὸ ἡμερῶπυγον ἔχειν καὶ βραχὺ ἢ βραχύς ἐστιν, εἶη ἂν ἴδιον, τὸ ἡμερῶπυγον ἔχειν. Χρήσιμος δ' ὁ τόπος οὗτος, καὶ ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων. τοῖς γὰρ αὐτοῖς ἢ ταυτά ἐστι, ταυτὰ δεῖ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν.

¶ Ἔτι τὰ αὐτὰ ἀναίζοντα μᾶλλον, εἰ τῷ αὐτῷ πρόσεστιν, μὴ ταυτὸν δὲ πρόσεστι τὸ ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ εἰρημένον ἔσται ἴδιον, τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ταυτὸν ἐστι πρὸς εἶναι ἄνθρωπος καὶ ἵππος. κἀὰν δὲ τῷ ἵππῳ ἐστὶν ἴδιον τὸ ἑκάστῳ ὑπ' αὐτοῦ κινεῖσθαι· ταυτὸν γὰρ ἐστι πρὸς εἶναι, τὸ κινεῖσθαι καὶ τὸ ἑαυτὸν ὑπ' αὐτοῦ, ἢ ζῷόν ἐστιν ἑκατέρῳ [d] αὐτῷ πρὸς συμβεβηκέναι [e]. Καταισθάνοντα δὲ, εἰ τῷ αὐτῷ πρὸς εἶναι, ταυτὸν

σωπὸν ἀεὶ τῇ οὐσίᾳ τὸ ἴδιον. ἔσαι γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ ἐπὶ παντὸς ἴδιον. εἰ ἔστιν ἄνθρωπον ὄντα ἴδιον, τὸ δίπουν· καὶ ὄρνιθος ἂν εἴη ἴδιον, τὸ δίπουν· καὶ ὅλως ἂν εἴη πλείω ἴδια δίπουν. ἐνίοτε μὲν οὖν τοῦτον ἔξει τὸν τρόπον τῷ εἴδει· ἢ τὰ μὲν[a], ὡς ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ὄντα εἴδη, ὑπὸ τὸ ζῷον ἐστὶ τὰ δὲ[b], ὡς γένους ὄντα διαφοραί[c] ζῴου. Οὔτως δὲ ἁπλῶς οὐδὲν ἔσται, ὅταν τὸ μὲν ἕτερον τῷ λέγεσθαι, ἐνί τινι μόνῳ ὑπάρχῃ εἴδει· τὸ δὲ ἕτερον, πολλοῖς, καὶ ὑπὲρ τὸ πλεῖον τετράπουν[d].

idem semper specie proprium *est*. quod enim positum est non esse proprium, erit proprium. veluti quia hominis est proprium, esse pedestre bipes: etiam auis proprium erit, esse alarum bipes. horum enim vtrumque est idem specie: quà alia[a] sunt species sub eodem genere, *nempe* sub animali: alia[b] vt *esse* generis, *id est* animalis differentiæ. Hic autem locus fallax est, quando alterum eorum quæ dicta sunt, vni tantùm speciei inest[c]: alterum verò multis, vt pedestre quadrupes[d].

a Homo, & asinus.

b Pedestre, & alatum.

c Vt pedestre bipes sterilitatis fœlii hominem. d Quod attribuitur equo, bouiet leoni, &c. Ergo hoc non est proprium vnius speciei, *nempe* hominis.

Alij loci, Cap. V.

1 *De fœlicitate fœlis, vel cum accidente.* 2 *De eo quod naturâ inest.* 3 *De eo quod ob per se, vel per aliud.* 4 *Si explanatum non fuerit, quomodo proprium ponatur.*

1 Ἔλλει δὲ τὸ ταυτὸν καὶ τὸ ἕτερον πολλαχῶς λέγεται· ἔργον δὲ, σοφιστικὸς λαμβάνοντι, ἐνίοτε ἀποδεικνύειν καὶ μόνη τινὸς τὸ ἴδιον. τὸ γὰρ ὑπάρχον τινὶ ᾧ συμβέβηκέ τι, καὶ τῷ συμβεβηκότι ὑπάρξει λαμβανομένῳ μετὰ τοῦ ᾧ συμβέβηκεν. οἷον τὸ ὑπάρχον ἀνθρώπῳ, καὶ λευκῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρξει, αἰ ἡ λευκὸς ἄνθρωπος. καὶ τὸ λευκῷ δὲ ἀνθρώπῳ ὑπάρχον, καὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρξει. διαβάλλει δ' εἴ τις τὸ τοιοῦτον τῷ ἰδίῳ, τὸ ὑποκείμενον ἄλλο μὲν καθ' αὑτὸ ποιόν, ἄλλο δὲ μετὰ τοῦ συμβεβηκότος· οἷον ἄλλο μὲν ἄνθρωπον εἶναι λέγειν, ἄλλο δὲ λευκὸν ἄνθρωπον. ἔτι δὲ ἕτερον ποιὸν τὸν ἕξιν, καὶ τὸ κατὰ τὴν ἕξιν λεγόμενον. τὸ γὰρ τῇ ἕξει ὑπάρχον, καὶ τῷ κατὰ τὴν ἕξιν λεγομένῳ ὑπάρξει. καὶ τῷ κατὰ τὴν ἕξιν λεγομένῳ ὑπάρξει.

QVoriam autem idem & diuersum multis modis dicuntur: difficile est, si quis *hæc* sophisticè accipiat, vnius tantùm *rei* proprium afferre. quod enim inest alicui, cui quidpiam accidit, inerit etiam accidenti sumpto *vna* cum eo cui accidit. veluti quod inest homini, etiã albo homini inerit, si sit albus homo. & quod albo homini inest, etiam homini inerit. Calumniari[e] autem aliquis potest huiusmodi propria, si constituat aliud esse subiectum per se, aliud cum accidente: verbi gratia si dicat aliud esse hominem, aliud esse albũ hominem. Præterea si constituat aliud esse habitum, & id quod ex habitu nominatur. quod enim in habitu inest, in eo quoq; inerit quod ex habitu nominatur. & quod in eo quõ ex habitu nominatur, inerit,

e Calumnianti, & sophisticè argumenti.

etiam in habitu ineſt: veluti quia ſciens dicitur ſcientiã eſſe affectus: non erit ſcientiæ propriũ, ratione mutari non poſſe: quia & ſciens ratione mutari nequit. In confirmatione autem dicendum eſt, non eſſe aliud ſimpliciter id cui accidit, & *aliud* accidẽs ſumptũ cum eo cui accidit: ſed *ob eã cauſam* aliud dici, quia diuerſa eſt eorum eſſentia. non enim idem eſt, hominẽ eſſe hominem, & album hominem eſſe hominem album. Præterea ſpectandi ſunt caſus, dicendumque nec ſcientem eſſe quod ratione mutari non poteſt, ſed qui mutari non poteſt ratione: nec ſciẽtiam quod ratione mutari nequit, ſed quæ mutari nequit ratione. Nam ei qui omni modo obiicit[a], omni modo occurrendum eſt. ¶ Deinde refellitur, ſi volens id tradere quod naturã ineſt, eiuſmodi oratione *id* ponat, vt ſignificet id quod ſemper ineſt. *ſic* enim videbitur tolli[b] quod poſitum eſt eſſe propriũ, vt quoniam is qui dixit bipes[c] hominis eſſe proprium, vult qui dem id tradere quod naturã ineſt, ſed oratione ſignificat quod ſemper ineſt: certè bipes non erit hominis proprium: ſiquidem nõ omnis homo habet duos pedes. Confirmatur autem, ſi velit proprium quod naturã ineſt, tradere, & oratione hunc modum ſignificet. non enim per hunc *modum* tolletur proprium, veluti quoniam is qui proprium homi nis tradidit animal ſcientiæ capax, & *tradere* vult, & oratione ſignificat propriũ quod naturã ineſt: non tolletur hac ratione,

καὶ τῇ ἕξει ὑπάρξει. οἷον ἔστω ὁ ἐπιστήμων τῷ τέλει ἐπιστήμῃ λέγεται ἐγκεκιδέναι, ἀλλ' οὐκ εἴη τῆς ἐπιστήμης ἴδιον τὸ ἀμεταπίπτειν ὑπὸ λόγου· καὶ γὰρ ὁ ἐπιστήμων ἔστω ἀμεταπίπτειν ὑπὸ λόγου. Κατασκευάζοντα δὲ, ῥητέον ὡς οὐκ ἔστι ἕτερον ἁπλῶς τὸ ᾧ συμβέβηκε, καὶ τὸ συμβεβηκὸς μετὰ τοῦ ᾧ συμβέβηκε λαμβανόμενον· ἀλλ' ἄλλο λέγεται, τῷ ἕτερον εἶ) αὖπως τὸ εἶ). ὁ ταυτὸν γάρ ἐστιν, ἀνθρώπῳ τὸ τὸ εἶ) ἀνθρώπῳ, καὶ λευκῇ ἀνθρώπῳ τὸ εἶ) ἀνθρώπῳ λευκῇ. Ἔτι δὲ θεωρητέον ἐξ ἁπλῶν τῶν πώσεις, λέγοντα διότι οὐκ ὀπτικῶν ἐξὶ τὸ ἀμεταπίπτειν ὑπὸ λόγου, ἀλλ' ὁ ἀμεταπίπτειν ὑπὸ λόγου· οὐδ' ἡ ὀπτικὴ τὸ ἀμεταπίπτειν ὑπὸ λόγου, ἀλλ' ἡ ἀμεταπίπτειν ὑπὸ λόγου. ἅπας γὰρ πάντως συνῳκείωται, πάντες ἀπτακτὸν ἔχειν. ¶ Ἔστιν δ' ἀπορῆσαι ζοντα μὴ, εἰ τὸ φύσει ὑπάρχει θαλάμους λαβοδιδῶναι, τὸν τὸν τρόπον τίθησι τῇ λέξει, ὥστε τὸ δεῖ ὑπάρχον σημαίνειν. δόξειε δ' ἀνειρεῖσθαι τὸ κείμενον εἶ) ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἰπὼν ἄνθρωπου ἴδιον τὸ δίπουν, βούλεται μὲν τὸ φύσει ὑπάρχον λαβοδιδόναι, σημαίνει δὲ τῇ λέξει τὸ ἀεὶ ὑπάρχον· οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον τὸ δίπουν. ἐ γὰρ πᾶς ἄνθρωπος ἔχει δύο πόδας ἔχων. Κατασκευάζοντα δ', εἰ βούλεται τὸ φύσει ὑπάρχον ἴδιον λαβοδιδόναι, καὶ τῇ λέξει τὸν τρόπον σημαίνει. σὺ γὰρ κινήσεται, καὶ τὸ τὸ ἴδιον. οἷον ἔστω ὁ ἄνθρω

τοῦ ἴδιον λαβοδιδοὺς τὸ ζῶον ἐπιστήμης δεκτικόν, καὶ βούλεται καὶ τῇ λέξει σημαίνειν τὸ φύσει ὑπάρχον ἴδιον· οὐκ ἂν εἴη κινοῖτο κατὰ τὸν τρόπον

a Differit, contendit.

b Tollitur, refellitur.

c Ille bipedem.

ος

ὡς καθ' ἕκαστον ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικόν. ¶ Ἐπὶ ὅσα λέγεται ὡς κατ' ἄλλό τι φαῦλον, ἢ ὡς φαῦλον αὐτό, ἔργον ὂν ἐστὶν κακοδιωκεῖν τῷ τοιοῦτον τὸ ἴδιον· ἐὰν μὲν γὰρ τὸ κατ' ἄλλό τι ἴδιον κακοδιώκῃς, καὶ κῇ τὸ φαύλου ἀληθεύεται. ἐὰν δὲ τὸ φαύλου θῇς, καὶ τὸ κατ' ἄλλο κατηγορηθήσεται. οἷον ἐὰν μὲν τις ἐπιφανείας ἴδιον κακοδιώκῃ τὸ κεχρῶσθαι, καὶ κῇ τῷ σώματι κεχρῶσθαι. ἐὰν δὲ σώματος, καὶ ἐπιφανείας κατηγορηθήσεται. ὥστε οὐ καθ' αὑτὸ ὁ λόγος, καὶ τυφλὸν ἀληθεύσεται.

¶ Συμβαίνει δ' ἐν ἐνίοις τῷ ἰδίων ὡς ὁπότερον γίνεσθαί τινα ἁμαρτίαν φῶμεν τὸ μὴ διορίζεσθαι, πῶς, καὶ τίνων τίθησι τὸ ἴδιον. ἅπαντες γὰρ ἐπιχειροῦσιν κακοδιδόναι τὸ ἴδιον, ἢ τὸ φύσει ὑπάρχον, καθάπερ αὐτῷ τὸ δίπουν· ἢ τὸ ὑπάρχον, καθάπερ ἀνθρώπου τὸ τὰ τέτταρας δακτύλους ἔχειν· ἢ εἰδέναι, καθάπερ πυρὸς τὸ λεπτομερίσταπον ἢ ἁπλῶς, καθάπερ ζῴου τὸ ζῆν· ἢ κατ' ἄλλο, καθάπερ ψυχῆς τὸ φρόνιμον· ἢ ὡς τὸ φαῦλον, καθάπερ λογισμοῦ τὸ φρόνιμον· ἢ ὡς τὸ ἔχειν, καθάπερ ἐπιστήμονος τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου· (οὐδὲν γὰρ ἕτερον, ἢ τὸ ἔχειν τι, ἵνα ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου ἢ τὸ ἐχέφρον, καθάπερ ἐπιστήμης τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου· ἢ τὸ μετέχειν, καθάπερ ζῴου τὸ αἰσθάνεσθαι· (αἰσθάνεσθαι μὲν γὰρ καὶ ἄλλῳ τινὶ ὂν αἰσθάνεσθαι· ἀλλὰ μετέχον οὐδὲ τούτου, αἰσθάνεται) ἢ τὸ μετέχειν, καθάπερ τῷ τινες ζῴων τὸ ζῆν. Μὴ πρὸς ἅπαντες μὲν οὖν τὸ φύσει, ἁμαρτάνοις· διὸ καὶ δεῖ χρῆναι τὸ φύσει ὑπάρχειν, καὶ ὑπάρχει καλῶς τῷ φύσει

quasi nõ sit proprium hominis, animal scientiæ capax. ¶ Præterea quæ dicuntur per aliud primum, vel vt ipsum primũ[a], difficile est eorum proprium tradere. si enim proprium tradas eius quod *est* per aliud, etiam de primo verè dicitur. at si primi proprium ponas, ei quoque attribuitur, quod *est* per aliud. velut si quis superficiei proprium statuat coloratum esse, etiam de corpore verè dicetur esse coloratum. at si corporis, etiam superficiei verè attribuetur. quocirca de quo oratio, non etiam nomen verè dicetur. ¶ Accidit autem in quibusdam propriis peccatũ quoddam admitti, propterea quòd non definiunt, quo modo & quorum proprium ponant. omnes enim proprium tradere nituntur, vel quod naturâ ineſt, vt hominis esse bipedem: vel quod ineſt, vt cuiusdã hominis, habere quatuor digitos: vel specie, vt ignis, tenuissimis partibus constare: vel simpliciter, vt animalis viuere: vel per aliud, vt animæ, prudentiã esse præditum: vel vt primum, vt rationalis *facultatis*, prudentiã esse præditum: vel quia habet, vt scientis, ratione dissuaderi non posse: (nihil enim aliud erit ratione dissuaderi non posse, quàm aliquid[b] habere) vel quia habetur, vt scientiæ, ratione mutari non posse: vel quia communicatur, vt animalis, sentire: (sentit enim & aliud quidpiam vt homo: sed cùm sit huius[c] particeps, sentit) vel quia est particeps, vt cuiusdam animalis viuere. Qui igitur non adiunxit hoc verbum NATVRA, peccat: quia contingit vt quod naturâ ineſt, non insit ei cui naturâ

[a] Prius.

[b] Firmum & stabile esse dissuadere.

[c] Animalis.

ineſt: vt hominũ duos pedes habere. Qui verò non exposuit ſe tradere quod ineſt, *ideo* peccat, quia res *quandoque* non erit talis, qualis nunc eſt: vt hominem habere quatuor digitos. *Peccat etiam*, qui non declarat ſe ponere vt primum, vel vt per aliud: quia de quo oratio, non etiam nomen verè dicetur: vt coloratum eſſe, ſiue ſuperficiei, ſiue corporis proprium *eſſe* ſtatuatur. *Item* qui non prædixit ſe vel quia *res* habet, vel quia habetur, proprium tradere: *ideo peccat*, quia quod traditum eſt, non erit proprium. nam ſi proprium tribuat ei quod habetur, inerit etiam habenti. ſin autem *tribuat* habenti, *inerit* etiam ei quod habetur. vt ratione immutabile eſſe, ſiue ſcientiæ, ſiue ſcientis propriũ ponatur. Qui verò ante non ſignificat ſe proprium dare, quia *res* eſt particeps, vel quia communicatur: *ideo peccat*, quia & quibuſdam aliis proprium inerit. Si enim proprium tradiderit quia communicatur, *inerit etiam* iis quæ participãt. ſin quia eſt particeps, *inerit etiam* iis quæ communicantur. veluti ſi viuere ponatur *eſſe* propriũ cuiuſdã animalis, vel animalis. *Peccat etiam* qui non diſtinctè explicat *ſe dare proprium* ſpecie: quoniam inerit vni tantùm ex iis quæ ſub eo *collocantur*, cuius propriũ ponit. quod enim in exſuperantia conſiſtit, vni tantùm ineſt. vt ſi ignis *proprium ſtatuatur eſſe* leuiſſimum[a]. Interdum autem & qui adiunxit *verbis* illud SPECIE, peccauit: oportebit enim vnam eſſe ſpeciem eorum quibus proprium tribuitur, cùm *verbum* illud SPECIE adiunctum erit.

[a] Non enim leuissima eſt pruna. Vel carbo, ſed hæc ſpecies ſumam.

ὑπάρχει: καθάπερ αὐξρώπῳ τὸ δύο πόδας ἔχειν. Μὴ διορίσας δ' ὅτι τὸ ὑπάρχον ἅπασι δίδωσι: ὃ πολλάκις ἔσται τοιοῦτον, οἷον νῦν ὑπάρχει σπάνιον: καθάπερ τὸ τετράχειρα ἢ πολύδακτυλον ἔχειν τὸν ἄνθρωπον. Μὴ ἀπολιπὼν δὲ ὅτι πῶς ἁρμόττει, ἢ ὡς κατ' ἄλλο τιθησιν: ὅτι ἢ καθ' ὃ ὁ λόγος, καὶ τοιοῦτόν τι ἀληθὲς ἔστιν: καθάπερ τὸ κεχρῶσθαι, εἴτε τὸ ὅλον σῶμα ἔστι, εἴτε τὸ ἐπιφάνεια, εἴτε τὸ σῶμα ἅπασι δοθεῖν ἴδιον. Μὴ πρὸ τούτου δὲ διότι ἢ τοῦ ἔχειν, ἢ τοῦ ἐχέσθαι τὸ ἴδιον ἅπασι δίδωσι: διὸ οὐκ ἔσται ἴδιον τὸ ἅπασι δοθέν. ὑπάρξει γὰρ, ἐὰν μὲν τοῦ ἐχέσθαι ἅπασι δῷ τὸ ἴδιον, καὶ τοῦ ἔχοντι. ἐὰν δὲ τοῦ ἔχοντι, καὶ τὸ ἐχομένῳ καθάπερ τὸ ἀμετάπτωτον τοῦ λόγου, τῆς ὀθνείους, ἢ τὸ ὀθνεῖ μένος τιθέναι ἴδιον. Μὴ προσομολογήσας δὲ τοῦ μετέχειν, ἢ τοῦ μετέχεσθαι: ὅτι καὶ ἄλλοις ἐστὶν ὑπάρξει τὸ ἴδιον. ἐὰν μὲν γὰρ τοῦ μετέχεσθαι ἅπασι δῷ, τοῖς μετέχουσιν· ἐὰν δὲ τοῦ μετέχειν, τοῖς μετεχομένοις. καθάπερ εἰ τὸ πνεῦ ζῷον, ἢ τὸ ζῷον τιθεῖναι τὸ ζῆν ἴδιον. Μὴ ἀφορίσας δὲ τὸ πῇ εἴδει: ὅτι ἐνὶ μόνῳ ὑπάρξει γὰρ οὐδενὶ ἕτερον ἢ τὸ ὄντων. ἢ τὸ ἴδιον τιθέναι τὸ γὰρ καθ' ὑποβεβλημένου ἐνὶ μόνῳ ὑπάρχει. καθάπερ τὸ πυρὶ τὸ κουφότατον[a]. Ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ πῇ εἴδει προσθεῖς, διήμαρτε. διότι γὰρ ἐν εἴδος ἔστι τῶν λεγομένων, ὅταν τὸ πῇ εἴδει προσῇ, οὐθὲν ἧττον ἐν ἐνίοις οὐ συμπίπτει, καθάπερ οὐδὲ τὸ πυρί. οὐ γὰρ ἔστιν ἐν εἴδος τὸ πυρί. ἕτερον γάρ ἐστι πῇ εἴδει, αὐθορᾷ, καὶ φλογί, καὶ φῶς,

Id verò in quibuſdã non cõtingit: quemadmodũ nec in igne: quia nõ eſt vna ſpecies ignis: quãdoquidẽ ſpecie differunt pruna, flamma, & lux,

ἐκεῖνον

ἕκαστον αὐτῶν πῦρ ἐστιν. Διὸ καὶ τοῦτο οὐ δεῖ, ὅταν περὶ ἰδίου σκοπῶμεν, ἐπισκοπεῖν εἰ ἔστιν ἴδιος τοῦ λεχθέντος: ἐπὶ τοῖς μᾶλλον, μᾶλλον· τοῖς δὲ, ἧττον ὑπάρχει τὸ λεχθὲν ἴδιον: καθάπερ εἰ τὸ πυρὸς τὸ λεπτομερέστατον. λεπτομερέστερον γάρ ἐστι τοῦ φωτὸς τὸ αἰθέριον, καὶ τῆς φλογός. τοῦτο δὲ οὐ δεῖ γίνεσθαι, ὅταν μὴ καὶ τὸ ὄνομα μᾶλλον κατηγορηται, καὶ ὁ λόγος μᾶλλον ἀληθεύῃ. εἰ γὰρ μή ἐστι, καὶ ἡ ὁ λόγος μᾶλλον. Ἔτι δὲ οὐχὶς τούτοις, ταυτὸν εἶναι συμβέβηκεν τὸ ἴδιον τῷ τε ἁπλοῦς, καὶ τῷ μάλιστα ὄντος ἐν τῷ ἁπλῶς τοιούτῳ, καθάπερ ἐστὶ τὸ πυρὸς ἔχει τὸ λεπτομερέστατον. καὶ γὰρ τῷ φωτὸς, [καὶ τῷ πυρὸς ἁπλοῦς] ἔσται ταυτὸ τὸ ἴδιον· λεπτομερέστατον γάρ ἐστι τὸ φῶς. Ἄλλου μὲν οὖν οὐκ ἀποδοτέον τὸ ἴδιον, ὑπεξῃρημένον. αὐτῷ δ' οὐ δοτέον ἔχειν ταὐτὸν τῷ ἑνὶ ὄντι· ἀλλ' ἀθροίσαντα τὸ ἴδιον, διορισέον ὃ ἔστι τοῦ πῦρος τὸ ἴδιον.

quorũ vnumquodque est ignis. Idcirco autem nõ oportet, cùm verbum illud SPECIE adiũctum fuerit, aliam esse speciem rei propositæ: quia propositum proprium aliis magis, aliis minùs inerit. quale est subtilissimis partibus constare. *si proprium* ignis *ponatur*: subtilioribus enim partibus constat lux, quàm pruna, & flamma. Quod fieri non oportet, nisi & nomen *eo* magis attribuatur, de quo oratio verius dicitur. alioquin non erit *verum*, de quo oratio magis *dicitur*, de eo etiam nomen magis *dici*. Præterea accidet idem esse proprium eius quod simpliciter *tale est*. & eius quod maximè est in simpliciter tali. quomodo, *si* in igne spectetur, *si* habet *hoc proprium* tenuissimis constare partibus. nam simpliciter hoc ipsum & lucis & ignis proprium erit. tenuissimis enim partibus lux constat. Si igitur aliis ita proprium tradideris, argumentandum *est*. Is verò *qui proprium explicat*, non debet huic obiectioni *locum* dare, sed statim dũ ponit proprium, definire quomodo proprium ponat.

Alii loci, CAP. VI.

1 *Si quid dicatur esse sui ipsius proprium, vel non sui ipsius, sed alterius vel cum quo conferatur.* 2 *De iis quæ ex similibus partibus constant.*

1 Ἔπειτ' ἀσαφιζόντα μᾶλλον, εἰ αὐτὸ αὑτῷ ἴδιον ἔστιν. οὐ γὰρ ἔστι τὸ ἴδιον, τὸ κεῖμενον ἔστι ἴδιον. αὐτὸ δὲ αὑτῷ πᾶν, τὸ εἶναι δηλοῖ· τὸ δὲ τὸ ἔστι δηλοῖ, οὐκ ἴδιον, ἀλλ' ὅρος ὄζει. οἷον εἰ ἐπεὶ ὁ εἰπὼν τὸ κυλιόμενον τὸ σφαῖραν ἴδιον ἔστι, αὐτὸ ἑαυτῷ ἴδιον ἀπέδωκε· ταυτὸν γὰρ

ITem refellitur, si quid sui ipsius proprium ponitur. quod enim positum est esse proprium, non erit proprium. quicquid enim est idem atque res quæpiã, *eius* essentiam declarat: quod verò essentiam declarat, non est proprium, sed definitio. veluti quoniam is qui dixit decorum esse honesti proprium, aliquid sui ipsius proprium fecerat: (idem enim

est honestum & decorum) certè decorum honesti proprium nō erit. Confirmatur autem, si non idem sui ipsius proprium statuit, id tamen posuit quod vicissim attribuitur *& reciprocatur*. quod enim positum est non esse proprium, erit proprium. veluti quoniam is qui posuit animalis proprium *esse hoc*. Substātia animata, non idem sui ipsius proprium *esse* posuit, id tamen tradidit quod vicissim attribuitur: certè substantia animata erit proprium animalis. ¶ Deinde in iis quæ ex similibus partibus constant, *hæc* sunt considerāda. Refellenti *videndum est*, an totius proprium, non verè dicatur de parte, vel an partis proprium non dicatur de toto. *sic* enim proprium non erit, quod positum est esse proprium. Hoc autem in quibusdā heri contingit. nam eorum quę ex similibus partibus constant, proprium tradere aliquis possit modò ad totum respiciens, modò eius quod in parte dicitur, rationem habens. sed neutrum rectè traditū erit. Exemplum totius *hoc esto*. Quoniā is qui dixit maris proprium esse hoc, plurima aqua falsa, cuiusdam *rei* ex similibus partibus constantis proprium posuit, eiusmodi autem tradidit quod non verè dicitur de parte: (quoddam enim mare non est plurima aqua falsa) certè non erit maris proprium plurima aqua falsa. *Exemplum* autem partis *hoc esto*. veluti quoniam is qui aëris proprium posuit *esse* respirabile, cuiusdam *rei* ex similibus partibus constantis proprium dixit, sed eiusmodi vi de quodā aere verè dicatur, de toto non dicatur: (non enim totus aër est respirabilis) certè non erit aëris proprium, *esse* respirabile. Constat

ἔστι τὸ καλὸν καὶ ἁρέσκειν) οὐκ αἴ-
ἐπι τὸ ἁρέσκειν τῷ καλῷ ἴδιον. Κα-
ταπεπόηκε δὴ, εἰ μὴ αὐτὸ μὲν
αὑτοῦ ἴδιον ἀπέδωκεν, ἀπὸ παρα-
σύμβαντος δ' ἔδοκεν. ἔστι γὰρ ἴδιον,
τὸ κεῖσθαι μὴ ἐπὶ ἴδιον. ἐπεὶ ὁ
θεὶς ζῴου ἴδιον, τὸ νοσεῖν ἐμψύχοις
αὐτὸ μὲν αὖ ἴδιον ἔθηκεν, ἀπὸ πα-
ρασυμβεβηκὸς δ' ἀπέδωκεν· ἔστι γὰρ
ἴδιον ἓ ζῴου, τὸ νοσεῖν ἐμψύχοις.

¶ Ἔστι δὲ τῶν ὁμοιομερῶν σκο-
πεῖν ἔστιν· ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ
τὸ τοῦ συμόλου ἴδιον μὴ ἀληθεύε-
ται κατὰ τοῦ μέρους, ἢ εἰ τὸ τοῦ μέ-
ρους ἴδιον μὴ λέγεται κατὰ τοῦ σύμ-
παντος. κατὰ δὲ, ἔστι ἴδιον τὸ κεῖσθαι
ἴδιον εἶναι. συμβαίνει δ' ἐπ' ἐνίων τοῦτο γίνεσθαι. ὑπόκειται δὲ
τις ἔστι τῶν ὁμοιομερῶν ἴδιον, εἰ-
σίστε μὲν ἔστι τὸ σύμπαν βλέπο-
μενος, εἰσίστε δ' ἔστι τὸ κατὰ μέρος λεγό-
μενον, αὐτὸς αὐτὸν διαιρήσας· ἔστι
δ' ἀνάπαλιν ὁρθῶς ὑποδεδομέ-
νον. Εἰ ἔστι μὲν ἓ σύμπαντος, [ἐπεὶ]
ὁ εἶπας θαλάττης ἴδιον, τὸ
πλεῖστον ὕδωρ ἁλμυρὸν, ὁμοιομε-
ρὲς μέν τινος ἔθηκε τὸ ἴδιον·
τοῦτον δ' οὐκ ἀπέδωκεν, ὃ οὐκ ἀ-
ληθεύεται κατὰ τοῦ μέρους· (οὐ γὰρ
ἔστιν ἡ τῆς θαλάττης, τὸ πλεῖστον ὑ-
δωρ ἁλμυρὸν) οὐκ ἄν εἴη τῆς θα-
λάττης ἴδιον, τὸ πλεῖστον ὕδωρ ἁλ-
μυρόν. ἐπεὶ δὲ ἓ μέρους· ἴσον ἐ-
πεὶ ὁ θεὶς ἀέρος ἴδιον, τὸ ἀ-
ναπνεῖσθαι, ὁμοιομερές μέν τινος
ἔφησε τὸ ἴδιον, τοῦτον δ' οὐ-
ἀπέδωκεν, ὃ κατ' ἓ τινος ἀέρος ἀλη-
θεύεται, κατὰ δὲ ἓ σύμπαντος οὐ λέ-
γεται (οὐ γὰρ ἔστιν ὁ σύμπας ἀέρ
ἀναπνεῖσθαι) οὐκ ἄν εἴη τοῦ ἀέρος ἴ-
διον, τὸ ἀναπνεῖσθαι. Κατασκευά-
ζοντα

ζοντα δὲ, εἰ ἀληθεύεται μὴ καθ' ἑκάστου τῶν ὁμοιομερῶν. ὃ ὄζιν ἴδιον αὐτῷ καὶ τὸ σύμπαν. ἔσται δὲ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ ἔν) ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ἀληθεύεται καὶ πᾶσης γῆς τὸ κάτω φέρεσθαι καὶ φύσιν, ἔστι δὲ ἴδιον τοῦτο τῆς ὅλης γῆς καὶ τὸ σύμπαν· (καὶ γὰρ τὸλον γῆ, καὶ τὸ γῆ ὅλη) εἴη ἂν τῆς γῆς ἴδιον, τὸ κάτω φέρεσθαι καὶ φύσιν.

manti autem *videndum est*, an de vnoquoque eorum quæ ex similibus partibus constant, verè dicatur id quod est eorum proprium ratione totius. *sic* enim quod positum est non esse proprium, erit proprium. veluti quia verè dicitur de vniuersa terra, deorsum ferri naturâ, hóeque est alicuius terræ proprium ratione totius, nempe ratione terræ, & quia est terræ: certè proprium erit terræ, deorsum ferri naturâ.

Loci ab oppositis, CAP. VII.

1 ¶ *A contrariis.* 2 ¶ *A relatis.* 3 *A privatione & habitu.* 4 ¶ *Ab affirmatione & negatione. Ab attributis.* 5 *Ab attributis & subiectis.* 6 *A subiectis.* 7 *Ab iis quæ possunt in eadem dimitti.*

1 Ἔστι δὲ καὶ τῶν ἀντικειμένων σκοπεῖν ὧδε, σκοπεῖν μὲν ἐν τοῖς ἐναντίοις αἰσκοδυάζοντα μὴ, εἰ τὸ ἐναντίῳ μὴ ὄζιν τοῦ ἐναντίου ἴδιον· κ' δὲ γὰρ τὸ ἐναντίῳ ἔσται τὸ ἐναντίον ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ἐναντίον ὄζιν δικαιοσύνῃ μὲν ἀδικία, τῷ βελτίονι δὲ τὸ χείρισον, κ' ὄζι δὲ τῆς δικαιοσύνης τὸ βέλτιον ἴδιον· οὐκ ἂν εἴη τῆς ἀδικίας τὸ χείρισον ἴδιον. Κατασκοδυάζοντα δὲ, εἰ τὸ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον ὄζιν ἴδιον· καὶ γὰρ τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον ἴδιον ἔσται. οἷον ἐπεὶ ἐναντίον ὄζιν ὠφελοῦσι μὲν κακὸν, αἱρετῷ δὲ φεύκτον, ἔστι γὰρ αἱρετὸν ἴδιον τὸ αἱρέσιον εἶναι ἀγαθοῦ ἴδιον τὸ φευκτόν.

¶ Δεύτερον δ' ἐν τοῖς πρός τι σκοπεῖν· καταδυάζοντα μὲν, εἰ τὸ πρός τι τοῦ πρός τι μὴ ὄζιν ἴδιον, μὴδὲ τὸ πρός τι τοῦ πρός τι ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ λέγεται τὸ διπλάσιον μὲν πρὸς ἥμισυ, καθέτερον δὲ πρὸς καθέτερον·

1 PRæterea ex oppositis considerandum *est*, ac primùm ex contrariis, & reprehendēti quidem *videndum est*, an contrarij non sit contrarium proprium: quia nec *alterius* contrarij erit proprium contrarium *alterum*. veluti quia contrarium est iniustitia iniustitiæ, & optimo deterrimum: quod autem est optimum, non est iustitiæ proprium: certè quod est deterrimum, non erit iniustitiæ proprium. Confirmanti autem *videndum est*, an contrarij contrarium sit proprium: nam & *alterius* contrarij *alterum* contrarium proprium erit. veluti quia contrarium est bono malum, & eligēdo fugiendum: quod autem est eligendū, est boni proprium: certè quod est fugiendum, erit mali proprium. 2 ¶ Secundus *locus* est ex iis quæ ad aliquid *referuntur*. *sic enim* refellitur. Si *alterum* relatū *alterius* relati non est proprium, ne *hoc* quidem relatum *huius* relati erit proprium. veluti quia refertur duplum ad dimidium, & exsuperans ad exsuperatum:

quod verò exsuperat, non est dupli proprium: profectò quod exsuperatur, non erit dimidij proprium. *Sic* autem confirmatur: Si *alterum* relati *alterum* relatum proprium sit, etiam *hujus* relati *hoc* relatum proprium erit: veluti quia refertur duplum ad dimidium, & duo ad vnum; est autem dupli proprium, *tria se habere* vt duo ad vnum: profectò erit dimidij proprium, *tres se habere* vt vnum ad duo.

¶ Tertius locus refutãti *ab*, si id quod secundum habitum dicitur, non sit proprium habitus: quia nec id quod secundum priuationem dicitur, priuationis erit proprium. & si id quod dicitur secundum priuationem, non sit proprium priuationis: neque id quod dicitur secundum habitum, erit proprium habitus. veluti quia non dicitur surditatis proprium, vacuitatem esse sensus: (hoc enim & aliorum[a] commune est) ne auditus quidē proprium erit, sensum esse. Cōfirmatur autem *hoc modo*: Si id quod dicitur secundum habitū, est proprium habitus: id quoque quod dicitur secundum priuationem, erit proprium priuationis. veluti quia visus proprium est cernere, quā vitium habemus: certè erit cæcitatis proprium, non cernere, quā non habemus vitium, cum natura apti simus ad habendum. ¶ Deinde ex affirmationibus & negationibus *arguendum est*, ac primùm ex ipsis attributis. est autem hic locus vtilis refellenti dumtaxat. veluti si affirmatio, aut quod secundum affirmationem dicitur, ipsius *rei* proprium est: non enim proprium eius erit negatio. nec quod secundum negationem dicitur. & si negatio, vel quod secundum habitum dicitur, habitus proprium erit: non enim priuationis proprium erit. Sic autem confirmatur: Si *alterum* relati *alterum* relatum proprium sit, etiam *hujus* relati *hoc* relatum proprium erit: veluti quia refertur duplum ad dimidium, & duo ad vnum; est autem dupli proprium, *tria se habere* vt duo ad vnum: profectò erit dimidij proprium, *tres se habere* vt vnum ad duo.

[a] Vt cæcitatis.

¶ Τέταρτος τόπος ἐστὶν ὁ ἀπὸ τοῦ μὴ ἴδιον εἶναι τὸ κατὰ τὴν ἕξιν λεγόμενον, μηδ' ἴδιον εἶναι τὸ κατὰ τὴν στέρησιν λεγόμενον, ἐὰν μὴ ἴδιον ᾖ καὶ τὸ κατὰ τὴν στέρησιν λεγόμενον ἴδιον τοῦ κατὰ τὴν ἕξιν λεγομένου, οὐδὲ τὸ κατὰ τὴν ἕξιν λεγόμενον ἴδιον ἔσται τοῦ κατὰ τὴν στέρησιν λεγομένου. καὶ εἰ μὲν τὸ κατὰ τὴν στέρησιν λεγόμενον ἴδιον τοῦ κατὰ τὴν ἕξιν λεγομένου, οὐκ ἔσται ἴδιον τὸ κατὰ τὴν ἕξιν λεγόμενον τοῦ κατὰ τὴν στέρησιν λεγομένου· εἰ δὲ τὸ κατὰ τὴν ἕξιν λεγόμενον ἴδιον τοῦ κατὰ τὴν στέρησιν λεγομένου, οὐκ ἔσται ἴδιον τὸ κατὰ τὴν στέρησιν λεγόμενον τοῦ κατὰ τὴν ἕξιν λεγομένου· οἷον εἰ τοῦ μὲν ὁρᾶν ἴδιον τὸ κατὰ τὴν ἕξιν ἐστὶν ἴδιον, τὸ δὲ τυφλότητος ἴδιον τὸ κατὰ τὴν στέρησιν λεγόμενον, οὐκ ἔστιν ἴδιον τὸ κατὰ τὴν στέρησιν λεγόμενον τοῦ κατὰ τὴν ἕξιν λεγομένου· τὸ γὰρ μὴ ὁρᾶν οὐκ ἔστιν ἴδιον τυφλότητος· πολλοῖς γὰρ ὑπάρχει καὶ ἄλλοις τὸ μὴ ὁρᾶν· εἰ δὲ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἴδιον τυφλότητος, οὐδὲ τὸ ὁρᾶν ἴδιον ἔσται τοῦ μὴ ὁρᾶν. ¶ Τέταρτος δὲ ἀπὸ τοῦ μὴ ἴδιον εἶναι τὸ κατὰ τὴν ἕξιν λεγόμενον, μηδ' ἴδιον εἶναι τὸ κατὰ τὴν στέρησιν λεγόμενον, ἐὰν μὴ ἴδιον ᾖ καὶ τὸ κατὰ τὴν στέρησιν λεγόμενον ἴδιον τοῦ κατὰ τὴν ἕξιν λεγομένου, οὐδὲ τὸ κατὰ τὴν ἕξιν λεγόμενον ἴδιον ἔσται τοῦ κατὰ τὴν στέρησιν λεγομένου. καὶ εἰ μὲν τὸ κατὰ τὴν στέρησιν λεγόμενον ἴδιον τοῦ κατὰ τὴν ἕξιν λεγομένου, οὐκ ἔσται ἴδιον τὸ κατὰ τὴν ἕξιν λεγόμενον τοῦ κατὰ τὴν στέρησιν λεγομένου· εἰ δὲ τὸ κατὰ τὴν ἕξιν λεγόμενον ἴδιον τοῦ κατὰ τὴν στέρησιν λεγομένου, οὐκ ἔσται ἴδιον τὸ κατὰ τὴν στέρησιν λεγόμενον τοῦ κατὰ τὴν ἕξιν λεγομένου· οἷον εἰ τοῦ μὲν ὁρᾶν ἴδιον τὸ κατὰ τὴν ἕξιν ἐστὶν ἴδιον, τὸ δὲ τυφλότητος ἴδιον τὸ κατὰ τὴν στέρησιν λεγόμενον, οὐκ ἔστιν ἴδιον τὸ κατὰ τὴν στέρησιν λεγόμενον τοῦ κατὰ τὴν ἕξιν λεγομένου· τὸ γὰρ μὴ ὁρᾶν οὐκ ἔστιν ἴδιον τυφλότητος· πολλοῖς γὰρ ὑπάρχει καὶ ἄλλοις τὸ μὴ ὁρᾶν· εἰ δὲ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἴδιον τυφλότητος, οὐδὲ τὸ ὁρᾶν ἴδιον ἔσται τοῦ μὴ ὁρᾶν. ¶ Πάντα δὲ τὰ κατηγορούμενα καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἢ ἀναιροῦσιν ἢ κατασκευάζουσιν· ἢ γὰρ ἀναιρεθέντος τοῦ ὑπάρχοντος ἀναιρεῖται καὶ τὸ ὑπάρχον, ἢ ἀναιρεθέντος τοῦ ὑπάρχοντος οὐκ ἀναιρεῖται τὸ ὑπάρχον· οἷον ἀναιρεθέντος τοῦ ζῴου ἀναιρεῖται καὶ ἄνθρωπος· ἀναιρεθέντος δὲ τοῦ ἐπιστήμονος οὐκ ἀναιρεῖται ὁ ἄνθρωπος· οὐδὲ γὰρ ἀναγκαῖον ἄνθρωπον ὄντα ἐπιστήμονα εἶναι. ¶ Ἔτι δὲ ἐκ τῶν κατηγορουμένων καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἢ ἐκ τῶν κατὰ φύσιν ἢ ἐκ τῶν κατὰ θέσιν, ἐκ μὲν οὖν τῶν κατὰ φύσιν πρῶτον μὲν ἐκ τῶν κατηγορουμένων. ἐὰν δὲ ὁ τόπος ἐξ ἐκείνων μόνον κατασκευάζῃ μόνον. ἐὰν εἰ ἡ φύσις, ἢ τὸ κατὰ τὴν φύσιν λεγόμενον, οὐκ ἴδιον ἔσται· ἡ γὰρ ἕξις ἡ κατὰ φύσιν ἢ κατὰ φύσιν λεγόμενον, οὐκ ἴδιον· καὶ εἰ μὴ ἕξις ἡ κατὰ φύσιν, οὐδὲ τὸ κατὰ φύσιν λεγόμενον ἴδιον ἔσται τοῦ κατὰ φύσιν λεγομένου· οἷον εἰ τὸ ἔχειν ὀδόντας ἐξ ἀρχῆς ἴδιον, τὸ βλέπειν κατὰ φύσιν ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἴδιον· εἰ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὀδόντας ἔχει, οὐ πάντως καὶ βλέπει ἐξ ἀρχῆς· οὐ γὰρ ἅμα φυτεύεται τὰ ὄμματα καὶ οἱ ὀδόντες· ὥστε οὐκ ἀναγκαῖον ἐξ ἀρχῆς βλέπειν τὸν ἔχοντα ὀδόντας ἐξ ἀρχῆς. ¶ Ἔτι ἐκ τῶν κατὰ φύσιν καὶ τῶν κατὰ θέσιν, πρῶτον μὲν ἐκ τῶν κατηγορουμένων. ἐὰν δὲ ὁ τόπος ἐξ ἐκείνων μόνον κατασκευάζῃ μόνον. ἐὰν εἰ ἡ φύσις, ἢ τὸ κατὰ τὴν φύσιν λεγόμενον, οὐκ ἴδιον ἔσται· ἡ γὰρ ἕξις ἡ κατὰ φύσιν ἢ κατὰ φύσιν λεγόμενον, οὐκ ἴδιον· καὶ εἰ μὴ ἕξις ἡ κατὰ φύσιν, οὐδὲ τὸ κατὰ φύσιν λεγόμενον ἴδιον ἔσται τοῦ κατὰ φύσιν λεγομένου· οἷον εἰ τὸ ἔχειν ὀδόντας ἐξ ἀρχῆς ἴδιον, τὸ βλέπειν κατὰ φύσιν ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἴδιον· εἰ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὀδόντας ἔχει, οὐ πάντως καὶ βλέπει ἐξ ἀρχῆς· οὐ γὰρ ἅμα φυτεύεται τὰ ὄμματα καὶ οἱ ὀδόντες· ὥστε οὐκ ἀναγκαῖον ἐξ ἀρχῆς βλέπειν τὸν ἔχοντα ὀδόντας ἐξ ἀρχῆς. ¶ Ἔτι ἐκ τῶν κατὰ φύσιν καὶ τῶν κατὰ θέσιν, πρῶτον μὲν ἐκ τῶν κατηγορουμένων. ἐὰν δὲ ὁ τόπος ἐξ ἐκείνων μόνον κατασκευάζῃ μόνον. ἐὰν εἰ ἡ φύσις, ἢ τὸ κατὰ τὴν φύσιν λεγόμενον, οὐκ ἴδιον ἔσται· ἡ γὰρ ἕξις ἡ κατὰ φύσιν ἢ κατὰ φύσιν λεγόμενον, οὐκ ἴδιον· καὶ εἰ μὴ ἕξις ἡ κατὰ φύσιν, οὐδὲ τὸ κατὰ φύσιν λεγόμενον ἴδιον ἔσται τοῦ κατὰ φύσιν λεγομένου· οἷον εἰ τὸ ἔχειν ὀδόντας ἐξ ἀρχῆς ἴδιον, τὸ βλέπειν κατὰ φύσιν ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἴδιον· εἰ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὀδόντας ἔχει, οὐ πάντως καὶ βλέπει ἐξ ἀρχῆς· οὐ γὰρ ἅμα φυτεύεται τὰ ὄμματα καὶ οἱ ὀδόντες· ὥστε οὐκ ἀναγκαῖον ἐξ ἀρχῆς βλέπειν τὸν ἔχοντα ὀδόντας ἐξ ἀρχῆς. ¶ Ἔτι ἐκ τῶν κατὰ φύσιν καὶ τῶν κατὰ θέσιν, πρῶτον μὲν ἐκ τῶν κατηγορουμένων. ἐὰν δὲ ὁ τόπος ἐξ ἐκείνων μόνον κατασκευάζῃ μόνον. ἐὰν εἰ ἡ φύσις, ἢ τὸ κατὰ τὴν φύσιν λεγόμενον, οὐκ ἴδιον ἔσται· ἡ γὰρ ἕξις ἡ κατὰ φύσιν ἢ κατὰ φύσιν λεγόμενον, οὐκ ἴδιον· καὶ εἰ μὴ ἕξις ἡ κατὰ φύσιν, οὐδὲ τὸ κατὰ φύσιν λεγόμενον ἴδιον ἔσται τοῦ κατὰ φύσιν λεγομένου· οἷον εἰ τὸ ἔχειν ὀδόντας ἐξ ἀρχῆς ἴδιον, τὸ βλέπειν κατὰ φύσιν ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἴδιον· εἰ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὀδόντας ἔχει, οὐ πάντως καὶ βλέπει ἐξ ἀρχῆς· οὐ γὰρ ἅμα φυτεύεται τὰ ὄμματα καὶ οἱ ὀδόντες· ὥστε οὐκ ἀναγκαῖον ἐξ ἀρχῆς βλέπειν τὸν ἔχοντα ὀδόντας ἐξ ἀρχῆς.

κατὰ τῶν ἀποφάσιν λεγόμενον ἴδιον αὐτοῦ· καὶ ἔσται ἡ φύσις, καὶ ἡ τοῦ κατὰ τῶν φάσιν λεγόμενον, ἴδιον. ἢ ἐπεὶ τὸ ζῷον ἔστιν ἴδιον, τὸ ἔμψυχον· οὐκ ἂν εἴη τοῦ ζῴου ἴδιον, τὸ ἔμψυχον. ¶ Δοῦ τρόπον δὲ καὶ κατηγορουμένων, ἢ μὴ κατηγορουμένων, καὶ καθ' ὧν κατηγορεῖται, ἢ μὴ κατηγορεῖται· ἀνασκευάζοντα μέν, εἰ ἡ φύσις τῆς φάσεως μὴ ἔστιν ἴδιον, καὶ ἡ ἀποφάσις τῆς ἀποφάσεως ἔσται ἴδιον· καὶ εἰ ἡ ἀποφάσις τῆς ἀποφάσεως μή ἔστιν ἴδιον, καὶ ἡ φύσις τῆς φάσεως οὐκ ἔσται ἴδιον. ἢ ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ζῷον, καὶ οὐκ ἂν τοῦ μὴ ἀνθρώπου ἴδιον εἴη τὸ μὴ ζῷον. καὶ εἰ τοῦ μὴ ἀνθρώπου μὴ φαίνεται ἴδιον τὸ μὴ ζῷον, καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον ἔσται τὸ ζῷον. Κατασκευάζοντα δέ, εἰ τῆς φάσεως ἡ φάσις ἔστιν ἴδιον, καὶ τῆς ἀποφάσεως ἡ ἀποφάσις ἔσται ἴδιον. εἰ δὲ τῆς ἀποφάσεως ἡ ἀποφάσις ἔστιν ἴδιον, καὶ ἡ φάσις τῆς φάσεως ἔσται ἴδιον. ἢ ἐπεὶ τοῦ μὴ ζῴου ἔστιν ἴδιον, τὸ μὴ ζῆν εἴη ἂν τοῦ ζῴου τὸ ζῆν ἴδιον. καὶ εἰ δὲ τοῦ ζῴου φαίνεται ἴδιον τὸ ζῆν, καὶ τοῦ μὴ ζῴου φανεῖται ἴδιον τὸ μὴ ζῆν. ¶ Τρίτον δὲ, ὃ ἐξ αὐτῶν τοῖς ὑποκειμένοις· ἀνασκευάζοντα μέν, εἰ τὸ κατηγορούμενον ἴδιον, τῆς φάσεως ἔστιν ἴδιον, καὶ ἔσται τὸ αὐτὸ καὶ τῆς ἀποφάσεως ἴδιον. εἰ δὲ τῆς ἀποφάσεως ἴδιον τὸ κατηγορούμενον, καὶ ἔσται καὶ φάσεως ἴδιον. ἢ ἐπεὶ τοῦ ζῴου ἴδιον τὸ ἔμψυχον, καὶ ἂν εἴη τοῦ μὴ ζῴου ἴδιον τὸ ἔμψυχον. Κατασκευάζοντα δέ, εἰ τὸ κατηγορούμενον ἴδιον ἡ φάσεως ἴδιον, εἴη ἂν τῆς ἀποφάσεως ἴδιον. ὅτου δ' ὁ τύπος ἐστὶ ψευδής.

secundum negationem dicitur, eius proprium sit: non erit affirmatio, nec quod secundum affirmationem dicitur, *eius* proprium veluti quoniam animalis proprium est id quod *est* animatum, non erit animalis propriū id quod non *est* animatum.

5 ¶ Secundus *locus est* ex iis quæ attribuuntur, vel non attribuūtur, & iis quibus attribuitur, vel non attribuitur. *& sic* quidem refellitur: si affirmatio affirmationis non est proprium: ne negatio quidem negationis erit proprium. & si negatio negationis non est proprium, ne affirmatio quidem affirmationis erit proprium. veluti quoniam animal non est proprium hominis: ne eius quidem quod non *est* homo, proprium erit nō animal. & si eius quod non est homo, non videatur proprium non animal: ne hominis quidē proprium erit animal. *Sic* autem cōfirmatur: Si affirmationis affirmatio sit ꝓpriū, etiā negationis negatio erit propriū. si verò negationis negatio sit ꝓpriū, etiā affirmatio affirmationis erit ꝓpriū. veluti quia non viuere, est proprium eius quod non *est* animal: etiam viuere erit animalis proprium. quòd si viuere videatur *esse* animalis propriū, etiam eius quod non *est* animal, videbitur proprium *esse* non viuere. ¶ Tertius *locus est* ex iplis subiectis. *Et* refellitur quidem *hoc modo*: Si datum proprium, affirmationis est proprium: non erit idem etiā negationis proprium sin autem quod traditum est, negationis *sit* proprium: non erit negationis proprium. veluti quoniam animatum *est* propriū animalis: certè animatum nō erit propriū nō animalis. *Sic* autem cōfirmatur: Si quod datum est non sit affirmationis propriū, erit vtiq; negationis. Sed hic locus est fallax.

6

nam affirmatio negationis, & negatio affirmationis non est proprium. etenim affirmatio negationi ne quidē ineſt omnino: negatio verò affirmationi ineſt quidem, ſed nō vt proprium ineſt ¶ Deinde ex iis quę in eadem diuiſione ponuntur, refelliтur, ſi nihil eorum quæ in eadem diuiſione enumerantur, vllius reliquorum in eadem diuiſione enumeratorū ſit propriū. nam quod poſitum eſt, non erit huius proprium, cuius poſitum eſt *eſſe* proprium. veluti quoniā animal ſenſibile nullius aliorum mortalium animalium eſt proprium: certè animal intelligibile non erit Dei proprium. Confirmatur autem *hoc modo*: Si reliquorum quæ in eadem diuiſione enumerātur, proprium ſit quodcūque acceptum eſt, cùm horum quæ in eadem diuiſione enumerantur, proprium ſit aliquid ex iis quæ in eadem diuiſione enumerantur: etiam reliquum erit reliqui proprium, cuius poſitum eſt nō eſſe propriū. veluti quia prudentiæ eſt proprium, per ſe & ſecundum naturam ſuā rationalis *facultatis* virtutem eſſe, ità ſingulis quoque aliis virtutibus conſideratis, profectò erit temperantiæ propriū, per ſe & ſecundum ſuam naturam, concupiſcibilis virtutem eſſe.

φάσις γὰρ κατὰ φάσεως, καὶ κατάφασις φάσεως οὐκ ἔστιν ἴδιον. φάσις μὲν γὰρ κατὰ φάσεως οὐδ' ὅλως ὑπάρχει. κατάφασις δὲ φάσει ὑπάρχει μὲν, οὐχ ὡς ἴδιον δὲ ὑπάρχει. ¶ Ἔπειτα σὺν τοῖς διαιρουμένοις ἀισθητὰ ζῶντα μὲν, εἰ τῷ ἀπαθῆ μεμιγμένων μηδὲν μηδενὸς τῶν λοιπῶν ἀπαθῆ μεμιγμένων ἔστιν ἴδιον. οὐδὲ γὰρ τὸ νεύμενον, ἔσται ἴδιον τούτου δὲ πεζὸν ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ζῶον αἰσθητὸν, οὐδενὸς τῶν ἄλλων θνητῶν ζώων ἔστιν ἴδιον· οὐκ ἂν εἴη τὸ ζῶον νοητὸν, τῷ θεῷ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τῷ λοιπῶν τῷ ἀπαθῆ μεμιγμένων ὁποιωοῦν ἔστι τὸ λοιπὸν ἴδιον, τούτων ἑκάστου τῷ ἀπαθῆ μεμιγμένων [ὁπόταν ληφθῇ τινὸς τῷ ἀπαθῆ μεμιγμένων.] καὶ τὸ λοιπὸν ἔσται τὸ λοιποῦ ἴδιον, οὗ κεῖται μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ φρόνησις ἕξις ἴδιον τὸ καθ' αὑτὸ πρακτικὴν λογικοῦ ἀρετὴν εἶναι, καὶ τῷ ἄλλων ἀρετῷ ὅπως ἑκάστης λαμβάνοι μέρος· εἰ καὶ σωφροσύνης ἴδιον τὸ καθ' αὑτὸ πρακτικὴν τοῦ ἐπιθυμητικοῦ ἀρετὴν εἶναι.

φάσεις γὰρ κατὰ φάσεως, καὶ κατάφασις φάσεως οὐκ ἔστιν ἴδιον. φάσις μὲν γὰρ κατὰ φάσεως οὐδ' ὅλως ὑπάρχει. κατάφασις δὲ φάσει ὑπάρχει μὲν, οὐχ ὡς ἴδιον δὲ ὑπάρχει. ¶ Ἔπειτα σὺν τοῖς διαιρουμένοις αἰσθητὰ ζῶντα μὲν, εἰ τῷ ἀπαθῆ μεμιγμένων μηδὲν μηδενὸς τῶν λοιπῶν ἀπαθῆ μεμιγμένων ἔστιν ἴδιον. οὐδὲ γὰρ τὸ νεύμενον, ἔσται ἴδιον τούτου δὲ πεζὸν ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ζῶον αἰσθητὸν, οὐδενὸς τῶν ἄλλων θνητῶν ζώων ἔστιν ἴδιον· οὐκ ἂν εἴη τὸ ζῶον νοητὸν, τῷ θεῷ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τῷ λοιπῶν τῷ ἀπαθῆ μεμιγμένων ὁποιωοῦν ἔστι τὸ λοιπὸν ἴδιον, τούτων ἑκάστου τῷ ἀπαθῆ μεμιγμένων [ὁπόταν ληφθῇ τινὸς τῷ ἀπαθῆ μεμιγμένων.] καὶ τὸ λοιπὸν ἔσται τὸ λοιποῦ ἴδιον, οὗ κεῖται μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ φρόνησις ἕξις ἴδιον τὸ καθ' αὑτὸ πρακτικὴν λογικοῦ ἀρετὴν εἶναι, καὶ τῷ ἄλλων ἀρετῷ ὅπως ἑκάστης λαμβάνοι μέρος· εἰ καὶ σωφροσύνης ἴδιον τὸ καθ' αὑτὸ πρακτικὴν τοῦ ἐπιθυμητικοῦ ἀρετὴν εἶναι.

Alij loci, CAP. VIII.

1 *A naſibus.* 2 *A caſibus oppoſito.* 3 *A proportione.* 4 *Ab iis quæ eadem modo ſe habent.* 5 *Ab iis quæ ſunt, vel cernuntur, vel ſimul.* 6 *Ab idea.*

DEinde ex caſibus refelliтur, ſi ille caſus non eſt *illius* caſus proprium: quia neque *hic* caſus erit huius caſus proprium. veluti quoniā eius quod *eſt* iuſtè, non eſt propriū id quod *eſt* honeſtè: ne iuſti quidem proprium erit, quod eſt honeſtum. Confirmatur autem ſi *ille* caſus ſit *illius* caſus proprium: etenim

ἜΠειτ' ὲκ τῶν πτώσεων αἱ σκοπεῖται ζῶντα μὲν, εἰ ἡ πτῶσις ἡ πτώσεως μὴ ἔστιν ἴδιον. οὐδὲ γὰρ ἡ πτῶσις ἡ πτώσεως ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὑγιὲς ἔστιν ἴδιον τὸ καλῶς, κἀκεῖ αὐ ἡ δικαίου ἴδιον εἴη τὸ καλόν. Κατασκευάζοντα δ', εἰ ἡ πτῶσις ἡ πτώσεως ἔστιν ἴδιον· καὶ γὰρ

ἡ πτῶ

ἡ πῶσις τῆς πτώσεως ἔσαι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τῷ ἀνθρώπου ἐστὶν ἴδιον τὸ πεζὸν δίπουν, καὶ τοῦ ἀνθρώπῳ εἰη ἂν ἴδιον, τὸ πεζῷ δίποδι λέγεσθαι. ¶ Οὐ μόνον δ' ἐπ' αὐτῆς τῆς εἰρημένης κῶλ τῶν πτώσεων δεῖ σκοπεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ὅσα τοῦ αὐτικειμένου, καθάπερ καὶ ὅσα τοῦ ποιητέου τόπων εἴρηται· ἀναστρέφοντα μὲν, εἰ ἡ τοῦ αὐτικειμένου πτῶσις μὴ ἔστιν ἴδιον τοῦ αὐτικειμένου πτώσεως: κἀκεῖ γὰρ ἡ τοῦ αὐτικειμένου πτῶσις ἔσαι ἴδιον τῆς τοῦ αὐτικειμένου πτώσεως. οἷον ἐπεὶ κἀκεῖ ἐστι τοῦ δικαίου ἴδιον, τὸ ἀγαθῶς· κἀκεῖ αὖ τοῦ ἀδίκου εἰη ἴδιον, τὸ κακῶς. Καταστρέφοντα δὲ εἰ ἡ τοῦ αὐτικειμένου πτῶσις ἔστιν ἴδιον τῆς τοῦ αὐτικειμένου πτώσεως: καὶ γὰρ ἡ τοῦ αὐτικειμένου πτῶσις ἔσαι ἴδιον τῆς τοῦ αὐτικειμένου πτώσεως. οἷον ἐπεὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἔστιν ἴδιον, τὸ βέλτιον καὶ τοῦ κακοῦ αὖ εἰη [ἴδιον,] τὸ χεῖρον. ¶ Ἔτι τὰ ὁμοίως ἐχόντων· ἀναστρέφοντα μὲν, εἰ τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ὁμοίως ἐχόντος μὴ ἔστιν ἴδιον· κἀκεῖ γὰρ τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ὁμοίως ἐχόντος ἔσαι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἔχει ὁ οἰκοδόμος πρὸς τὸ ποιεῖν οἰκίαν, καὶ ὁ ἰατρὸς πρὸς τὸ ποιεῖν ὑγίειαν· καὶ ἔστι δὲ ἰατροῦ ἴδιον τὸ ποιεῖν ὑγίειαν· κἀκεῖ αὖ εἰη οἰκοδόμου ἴδιον, τὸ ποιεῖν οἰκίαν. Καταστρέφοντα δὲ, εἰ τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ὁμοίως ἐχόντος ἔστιν ἴδιον· καὶ γὰρ τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ὁμοίως ἐχόντος ἔσαι ἴδιον. εἰ ἐπεὶ ὁμοίως ἔχει ἰατρὸς τε πρὸς τὸ ποιητὸν ὑγιείας ἕξιν, καὶ γυμναστὴς πρὸς τὸ ποιητὸν εὐεξίας· ἔστι δ' ἴδιον γυ-

hic casus erit *huius* casus proprium. veluti quia hominis proprium est pedestre bipes, etiam homini proprium erit dici pedestri bipedi. ¶ Non solùm autem in eo quod propositum est, casus spectari debent, sed etiam in oppositis, vt in superioribus quoque locis dictum fuit. Et refellitur quidem, si *illius* rei oppositæ casus non est proprium eius rei oppositæ casus: quia ne *huius* quidem oppositæ rei casus erit proprium *huius* oppositę rei casus. veluti quia eius quod iustè *fit*, non est propriũ id quod bene *fit*: ne eius quidem quod iniustè *fit*, proprium erit id quod malè *fit*. Confirmatur autem, si *ille* oppositæ rei casus est proprium *illius* oppositæ rei casus. nam *hic* quoque oppositæ rei casus erit proprium *huius* oppositæ rei casus. vt si boni proprium est id quod est optimum, etiam mali proprium erit quod est deterrimum. ¶ Deinde ex iis quæ similiter *se* habẽt, refellitur quidem, si illud similiter *se* habens, illius similiter *se* habentis non est proprium: quia ne *hoc* quidẽ quod similiter se habet, erit *huius* quod similiter *se* habet, propriũ. veluti quia similẽ rationẽ habet ædificator ad efficiendam domum, & medicus ad efficiẽdam sanitatem: non est autem medici proprium, efficere sanitatem: ne ædificatoris quidem propriũ erit, efficere domum. Confirmatur autem si *id* quod similiter *se* habet, proprium est *eius* quod similiter *se* habet. quoniam *hoc* quoque quod similiter *se* habet, proprium erit *huius* quod similiter *se* habet. veluti quia similẽ rationem habent medicus & effectiuus sanitatis, necnon gymnastes & effectiuus bonæ *corporis* habitudinis: est autẽ propriũ gy-

mnastæ, effectiuum esse bonæ *corporis* habitudinis: certè medici proprium erit, esse effectiuum sanitatis. ¶ Deinde ex iis quæ eodē modo affecta sunt, refellitur, si *hoc* eodem modo affectum[a], *illius* eodem modo affecti[b] non sit propriū: quoniā ne hoc quidē eodē modo affectū[c], *huius* hoc eodē modo affecti[d] erit propriū. Si verò *illius* eodem modo affecti[e], hoc eodem modo affectum[f], proprium sit: hoc[g] non erit proprium *huius*[h], cuius positum[i] est proprium esse.

μναστοῦ τὸ ποιητικὸν εἶ) εὐεξίας εἶναι ἴδιον ἰατροῦ, τὸ ποιητικὸν ὑγιείας εἶναι). ¶ Ἔπειτα ἐκ τῶν αὐτῶς ἐχόντων· ἀναιρεῖται μέν, εἰ τὸ ὡσαύτως ἔχον[a] τῷ ὡσαύτως ἔχοντος[b] μὴ ὄντος ἴδιον· καὶ δὲ τὸ ὡσαύτως ἔχον[c] τῷ ὡσαύτως ἔχοντος[d] ἔσται ἴδιον. εἰ δὲ[e] ἔστι τὸ ὡσαύτως ἔχοντος[f] τὸ ὡσαύτως ἔχον[g] ἴδιον, οὐκ ἔσται[h] ἴδιον τοῦ κείνου[i] ἴδιον ἐστί).

a Vt π ad.
b Vt ν ad β.
c Τῷ α.
d Τοῦ γ.
e Τοῦ β.
f Τῷ α.
g Τῷ γ.
h Τοῦ γ.
i In problemate.

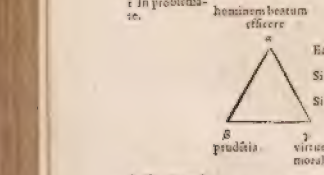

k Hæc exempla non conueniūt huic loco. Ideir co videntur ad alius fuisse à malo aliquo interprete. Puto igitur ea omnia delēda esse, quæ hīc notis " inclusi.

[Veluti[k] quoniam eandem rationem habet prudentia ad honestum, & turpe, quia scientia est vtriusque eorum: non est autem prudentiæ proprium, scientiam esse honesti: profectò non erit prudentiæ proprium, scientiam esse eius quod est turpe. Si verò est prudentiæ proprium, scientiam esse honesti: certè nō erit eius proprium, scientiam esse eius quod turpe est.] fieri enim nequit, vt idem plurium *rerum* proprium sit. Confirmanti autē hic locus nullo modo est vtilis. quod enim eodem modo affectum est, vnum cum multis cōparatur[l]. ¶ Deinde refellitur, si id quod esse dicitur, nō est proprium eius quod esse dicitur: quia ne corrumpi quidem erit proprium eius quod corrumpi dicitur: nec fieri, eius quod fieri dicitur. veluti quia non est hominis proprium, esse animal:

"Οἷον[k] ἐπεὶ ὡσαύτως ἔχει ἡ φρόνησις πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρόν, καὶ ἐπιστήμων ἑκατέρου αὐτῶν ἐστί) οὐκ ἂν εἴη ἴδιον φρονήσεως τὸ ἐπιστήμιον εἶναι) καλοῦ· οὐκ ἂν εἴη ἴδιον φρονήσεως τὸ ἐπιστήμιον εἶναι) αἰσχροῦ. εἰ δ' ἔστιν ἴδιον φρονήσεως τὸ ἐπιστήμιον εἶναι) καλοῦ, οὐκ ἂν εἴη ἴδιον ὡσαύτως τὸ ἐπιστήμιον εἶναι αἰσχροῦ". ἀδύνατον γὰρ εἶναι) τὸ αὐτὸ πλείοσιν ἴδιον. Κατασκευάζονται δὲ οὐδὲν ὄφελος ὁπότερος ὅτι χρήσιμος. τὸ δὲ ὡσαύτως ἔχειν, εἰ πρὸς πλείω συγκείνεται[l]. ¶ Ἔπειτ' ἀναιρεῖται μέν, εἰ τὸ φθείρεσθαι τῷ φθείρεσθαι λεγομένου ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ φθείρεσθαι, οὐδὲ τὸ γίνεσθαι τῷ γίνεσθαι λεγομένῳ ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ οὖν ἔστι τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον τὸ εἶναι ζῶον·

l Vt π ad α cum β & cum γ. Inferrā fortis autem exemplis, quæ dixi tollenda esse, nō vanā proprium cum multis rebus cō parabatur, sed multa propria cum vna re.

οὐδὲ

οὐδ' αὖ τὸ αὐθρωπον γίνεσθαι, εἴη αὖ ἴδιον τὸ γίνεσθαι ζῶον· οὐδ' αὖ τὸ αὐθρωπον φθείρεσθαι, εἴη ἴδιον τὸ φθείρεσθαι ζῶον. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον λεπτέον ἔστι καὶ ἐπὶ τοῦ γίνεσθαι πρὸς τὸ εἶναι καὶ φθείρεσθαι, καὶ ἐπὶ τοῦ φθείρεσθαι πρὸς τὸ εἶναι καὶ πρὸς τὸ γίνεσθαι, καθάπερ εἴρηται πρότερον ἐπὶ τοῦ εἶναι πρὸς τὸ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι. Κατασκευάζοντα δέ, εἰ τὸ κ̄ τοῦ ε̄ τετραμέτρου, εἰ τὸ κ̄ τοῦ ε̄ τετράμβυον, ἴδιον. καὶ γὰρ τοῦ κ̄ τὸ γίνεσθαι λεγόμβυον, ἔσται τοῦ κ̄ τὸ γίνεσθαι λεγόμβυον, ἴδιον· καὶ τοῦ κ̄ τὸ φθείρεσθαι, τὸ κ̄ φθείρεσθαι ὑποδιδόμβυον. οἷον ἔστι τοῦ αὐθρώπου ἔστιν ἴδιον, τὸ εἶναι βεστόν· καὶ τοῦ γίνεσθαι αὐθρωπον, εἴη αὖ ἴδιον, τὸ γίνεσθαι βεστόν· καὶ τοῦ φθείρεσθαι αὐθρωπον, τὸ φθείρεσθαι βεστόν. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον λεπτέον ἔστι καὶ ἐπὶ τοῦ γίνεσθαι καὶ ἐπὶ τοῦ φθείρεσθαι, πρὸς τὸ τὸ εἶναι, καὶ πρὸς τὸ γίνεσθαι αὐτὰ πρὸς αὑτά, καθάπερ καὶ ἀνασκευάζοντα εἴρηται.

¶ Ἔτι δὲ διηλέπειν δεῖ τοῦτο ἰδίαν τὸ κείμβυον· ἀνασκευάζοντα μβύ, εἰ τῇ ἰδίᾳ μὴ ὑπάρχει, ἢ εἰ μὴ κ̄ τοῦτο, καθ' ὁ λέγεται τοῦτου ἢ τὸ ἴδιον ἀποδόθη. οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον, τὸ κείμβυον εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὠὴ ἀνθρώπῳ οὐχ ὑπάρχει τὸ ἡρεμεῖν, ἢ αὐθρωπος ἔστιν, ἀλλ' ἢ ἰδία· οὐκ ἂν εἴη τὸ αὐθρώπου ἴδιον, τὸ ἡρεμεῖν. Κατασκευάζοντα δέ, εἰ τῇ ἰδίᾳ ὑπάρχει, καὶ κ̄ τοῦτο ὑπάρχει ἢ λέγεται καθ' αὐτοῦ ἑαυτὸν ἢ κεῖται μὴ ἔ̄ ἴδιον. ἔσται γὰρ ἴδιον, τὸ κείμβυον μὴ ἔ̄ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὑπάρχει τῷ αὐτοζώῳ τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συνεστάναι

certè huius, hominem fieri[a], proprium non erit fieri animal. Eodem modo sumendum est *argumentum* etiam ex ortu ad statum & interitum *concludendum*, & ex interitu ad statum & ad ortum: quemadmodum modò dictum fuit ex statu ad ortum & interitum. Confirmatur autem, si eius quod dictum est esse, proprium est id quod dictum est esse, quoniã eius quoque quod fieri dicitur, erit proprium id quod fieri dicitur: & eius quod *dicitur* corrumpi, *proprium erit id* quod dicitur corrũpi. veluti quia hominis proprium est, esse mortalem: certè huius, hominem gigni, proprium erit, mortalem gigni: & huius, interire hominem, *proprium erit* interire mortalem. Eodem modo sumendum est *argumentũ* etiam ex ortu, & ex interitu, vt *concludantur* esse, & vt *concludatur* fieri eadem ex iisdem[b]: quẽadmodum & refellenti præceptum fuit. ¶ Deinde respicere *oportet* ad ideam rei *propositæ*. *ac* refellitur quidem, si ideæ nõ conuenit[c], vel non quatenus dicitur *idea esse* huius, cuius proprium traditum est. quod enim positum est esse proprium, non erit proprium. vt quia ipsi-homini[d] non conuenit quies quã homo est, sed quã idea: certè nõ erit hominis proprium, quiescere. Confirmatur autem, si ideæ cõuenit, & hac ratione conuenit, quã dicitur de hoc, cuius positum est nõ esse proprium, quod enim positum est non esse proprium, erit proprium. veluti quia conuenit ipsi-animali, ex anima & corpore constare,

a Semper.

b Semper enim id ex eisdem fieri debent.

c Quod positũ est esse proprium.

d Ipsi homo est idea hominis. & ipsum animal, idea animalis.

eique hoc conuenit quâ est animal: certè animalis propriũ erit ex anima & corpore constare.

ζῴου, καὶ ἡ ζῴου ἀυτῇ ὑπάρχει τῷ τοῦ ἐν αὐ ζῴου ἴδιον τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκεῖσθαι.

Loci à comparatione, Cap. IX.

1 *Ab eo quod est magis vel minùs, vel simpliciter loca primus.* 2 *Secundus.* 3 *tertius.* 4 *quartus.* 5 *Ab eis quæ magis insunt, loca primus.* 6 *Secundus.* 7 *tertius.* 8 *Differentia huius loci ab eis quæ magis insunt, & loci ab eis quæ similiter affecta sunt.*

DEinde *argumentum est ex eo quod* magis vel minùs *est*. Ac primùm quidem refellitur, si id quod magis est, eius quod magis *est*, non est proprium: quia nec id quod minus *est*, eius quod minus *est*, proprium erit: neque id quod minimè *est*, eius quod minimè *est*: neque id quod maximè *est*, eius quod maximè *est*: neque id quod simpliciter *est*, eius quod simpliciter *est*. veluti quia magis coloratum esse, non est magis corporis proprium: nec minùs coloratum esse, erit minùs corporis proprium: neque coloratum esse, corporis omnino. Confirmatur autem, si quod magis *est*, eius quod magis *est*, propriũ sit: nam & quod minus *est*, eius quod minus *est*, propriũ erit: & quod minimè *est*, eius quod minimè *est*: & quod maximè *est*, eius qd maximè *est*: & quod simpliciter *est*, eius qd simpliciter *est*. veluti quia magis viuẽtis magis sentire est propriũ: etiã minùs viuẽtis minus sentire erit propriũ: & maximè *viuentis* maximè *sentire*: & minimè *viuẽtis* minime *sentire*: & simpliciter *viuẽtis* simpliciter *sentire*. Ex eo quoq; quod est simpliciter, erad hvc *argumentvm*. cõsiderandũ est reprehẽdẽti an id quod *est* simpliciter, eius quod *est* simpliciter, non sit propriũ: quia nec id quod magis *est*, eius quod magis *est*: nec id quod minus *est*, eius quod minus *est*: nec id quod maxime *est*, eius quod maximè *est*: nec id quod minime *est*, eius quod minime *est*, proprium erit. veluti quia hominis proprium non est, probum *esse*: nec magis hominis proprium erit, ma-

ΕΠειτα ὅτι τὸ μᾶλλον τὸ ἧττον φαίνεται μὴ ἀσπαζόμενοι, εἰ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον μὴ ἔστιν ἴδιον· οὐδὲ τὸ ἧττον τοῦ ἧττον ἔσται ἴδιον, οὐδὲ τὸ ἧκιστα τοῦ ἧκιστα, οὐδὲ τὸ μάλιστα τοῦ μάλιστα, οὐδὲ τὸ ἁπλῶς τοῦ ἁπλῶς· εἰ ἐπεὶ οὐκ ἔστι τὸ μᾶλλον κεχρῶσθαι, τοῦ μᾶλλον σώματος ἴδιον οὐδὲ τὸ ἧττον σώματος αὖ ἔσται ἴδιον· οὐδὲ τὸ κεχρῶσθαι σώματος ὅλως. Καὶ ἐπεὶ ναί φασι ἄν, εἰ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον ἔστιν ἴδιον, καὶ τὸ ἧττον τοῦ ἧττον ἔσται ἴδιον, καὶ τὸ ἧκιστα τοῦ ἧκιστα, καὶ τὸ μάλιστα τοῦ μάλιστα, καὶ τὸ ἁπλῶς τοῦ ἁπλῶς. οἷον ἐπεὶ τοῦ μᾶλλον ζῶντος, τὸ μᾶλλον αἰσθάνεσθαι ἔστιν ἴδιον καὶ τοῦ ἧττον ζῶντος, τὸ ἧττον αἰσθάνεσθαι ἔσται ἴδιον· καὶ τοῦ μάλιστα ζῶντος καὶ τὸ μάλιστα καὶ τοῦ ἧκιστα τὸ ἧκιστα, καὶ τοῦ ἁπλῶς τὸ ἁπλῶς. Καὶ ὅτι τὸ ἁπλῶς ὂν πρὸς ταῦτα σκεπτέον ἐστὶν ἴδιον ἀσπαζόμενον μὴ, εἰ τὸ ἁπλῶς τοῦ ἁπλῶς μὴ ἔστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον, οὐδὲ τὸ ἧττον τοῦ ἧττον, οὐδὲ τὸ μάλιστα τοῦ μάλιστα, οὐδὲ τὸ ἧκιστα τοῦ ἧκιστα· ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἀσπάζεσθαι ἴδιον, οὐδὲ γὰρ τὸ μᾶλλον αἰδῆμον εἶναι τοῦ μᾶλλον

ἴδιον ἐστιν. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ ἁπλῶς τῷ ἁπλῶς ἔστιν ἴδιον: καὶ γὰρ τὸ μᾶλλον τῷ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον τῷ ἧττον, καὶ τὸ ἴσον τῷ ἴσῳ, καὶ τὸ μάλιστα τῷ μάλιστα ἔστιν ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τὸ πυρὶ ἔστιν ἴδιον τὸ ἄνω φέρεσθαι κατὰ φύσιν· καὶ τῷ μᾶλλον πυρὶ ἂν εἴη ἴδιον, τὸ μᾶλλον ἄνω φέρεσθαι κατὰ φύσιν. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον σκεπτέον ἔστι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πρὸς ἅπαντα ταῦτα. ¶ Δεῖ τοίνυν δὴ ἀπασκευάζοντα μὴ, εἰ τὸ μᾶλλον τῷ μᾶλλον μὴ ἔστιν ἴδιον: καὶ γὰρ τὸ ἧττον τῷ ἧττον ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ μᾶλλόν ἐστιν ἴδιον ζώου τὸ αἰσθάνεσθαι· καὶ ἔσται δὴ ζώου ἴδιον τὸ αἰσθανέσθαι· καὶ αὖ εἴη αἰθρώπου ἴδιον τὸ ὁπίσω ὁρᾶν. Κατασκευάζοντα δή, εἰ τὸ ἧττον τῷ ἧττον ἔστιν ἴδιον· καὶ γὰρ τὸ μᾶλλον τῷ μᾶλλον ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ἧττόν ἐστιν ἴδιον αἰθρώπου τὸ ἥμερον φύσει, ἢ ζώου τὸ ζῆν· ἔσται δὴ αἰθρώπου ἴδιον τὸ ἥμερον φύσει· εἰ δὲ ζώου ἴδιον τὸ ζῆν. ¶ Τρίτον δέ, ἀπασκευάζοντα μὴ, εἰ οὗ μᾶλλόν ἐστιν ἴδιον, μὴ ἔστιν ἴδιον· καὶ δὲ ἧττόν ἐστιν ἴδιον ἐστιν, ἔσται τοῦτο ἴδιον. εἰ δ' ἐκείνῳ ἐστὶν ἴδιον, καὶ ἔσται τούτου ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τὸ κεχρῶσθαι, μᾶλλον τῆς ἐπιφανείας, ἢ τοῦ σώματός ἐστιν ἴδιον· οὐκ ἔστι δὲ τῆς ἐπιφανείας ἴδιον: οὐκ ἂν εἴη τοῦ σώματος ἴδιον τὸ κεχρῶσθαι. εἰ δὲ ἔστι τῆς ἐπιφανείας ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη τοῦ σώματος ἴδιον. Κατασκευάζοντι δὲ ὁ τόπος ἔσται καὶ ἐπὶ χρώσεως. οὐδὲν γὰρ ἔστι τοῦ αὐτοῦ πλεῖόν ἐστιν ἴδιον οὖσα.

gis probũ esse. Confirmanti autem *videndũ est*, an id quod simpliciter *est*, eius propriũ sit quod simpliciter *est*. nam & quod magis *est*, eius quod magis *est*: & quod minus *est*, eius quod minus *est*: & quod minimè *est*, eius quod minimè *est*: & quod maximè *est*, eius quod maximè *est*, proprium erit. veluti quia ignis propriũ est, sursum ferri secũdũ naturã: etiã magis ignis proprium erit, magis sursum ferri secũdũ naturã. Eodẽ modo cõsiderãdũ *& arguẽdũ* est ex aliis ad hæc omnia. ¶ Secundo *loco* refellitur, si id quod magis *est*, eius quod magis *est*, nõ est propriũ: quia nec id qđ minus *est*, eius quod minus *est*, propriũ erit. veluti quia magis est animalis sentire, quàm hominis scire: nõ est autẽ animalis propriũ sentire: profectò nõ erit hominis proprium, scire. Confirmatur autem, si id quod minus *est*, eius quod minus *est*, propriũ sit: nam id quoque quod magis *est*, eius quod minus *est*, proprium erit. veluti quia minus est proprium hominis, naturã manifestum *esse*, quàm animalis viuere: est autem hominis proprium, naturã manifestum *esse*: certè erit animalis proprium viuere.

¶ Tertio loco refellitur, si *quod eius* cuius magis est proprium, non sit proprium: quia nec *eius* eius minus est proprium, hoc erit proprium. quòd si illius sit proprium, non erit huius proprium. veluti quia coloratum esse, magis superficiei quàm corporis est proprium: non est autem superficiei proprium: certè nec corporis proprium erit, coloratum esse. si verò est superficiei proprium, non erit corporis proprium. Confirmanti autem hic locus non est vtilis: quia fieri nequit, vt idem multorum proprium sit. ¶ Qua-

10 loco refellitur, si id quod magis ipsius *rei propositæ* proprium est, non est propriũ: quia nec id quod minùs est eius propriũ, erit propriũ, veluti quia magis est proprium animalis sensibile quàm partibile[a]: non est autẽ sentibile, animalis proprium: certè nec partibile animalis ꝓprium erit. Cõfirmatur autẽ. si id quod minùs est eius propriũ, sit propriũ: nam & id quod magis est eius propriũ, erit proprium. veluti quia minùs propriũ est animalis sentire, quàm viuere: est autẽ sentire animalis proprium: certè viuere animalis proprium erit. ¶ Deinde *arguendũ est* ex iis quæ æquè insunt. & primùm quidẽ refellitur, si id quod æquè est propriũ, nõ est proprium eius, cuius æquè est propriũ: quia ne *hoc* quidẽ quod æquè est propriũ, erit proprium huius cuius æquè est propriũ. veluti quoniã æquè est proprium concupiscibilis concupiscere, & rationalis ratiocinari: non est autẽ propriũ cõcupiscibilis concupiscere: certè nõ erit propriũ rationalis ratiocinari. Confirmatur autẽ, si id quod æquè est propriũ, eius est proprium, cuius æquè est propriũ: erit. n. hoc quoq; qd æquè est propriũ. huius propriũ, cuius æquè est ꝓpriũ. veluti quia æquè ꝓpriũ est rationalis *facultatis* id quod primũ *est* prudens[b], & cõcupiscibilis *id* qd primũ *est* temperãs[c]: est autẽ rationalis ꝓpriũ *id* quod primũ *est* prudens: certè erit cõcupiscibilis proprium *id* quod primũ est tẽperãs. ¶ Secũdo *loco* reprehenditur, si *id* quod æquè *est* huius propriũ, nõ est eius propriũ: quia ne hoc quidem quod æquè *est* propriũ, erit eius propriũ. veluti quia æquè est ꝓpriũ hominis & videre & audire, nõ est aũt hominis ꝓpriũ, videre: certè nõ erit hominis ꝓpriũ, audire.

a Sub sensum cadere quia in genere docet fossil.

b Esse primam sedem prudentiæ.

c Esse primam sedem temperantiæ.

παρτον ἢ, ἀναισθάνεσθαι μᾶλλον, εἰ τὸ μᾶλλον αὐτοῦ ἴδιον ὄν, καὶ ὅλως ἴδιον: καὶ δὲ δὴ τὸ ἧττον αὐτοῦ ἴδιον, ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ μᾶλλόν ἐστι τοῦ ζῆν ἴδιον τὸ αἰσθητὸν, ἧ τὸ μερι-στὸν[a] εἶναι ἢ τῷ ζώῳ τὸ αἰσθητὸν ἴ-διον: εἶναι ἂν εἴη τῷ ζώῳ τὸ μεριστὸν ἴδιον. Κατασκεύαζοντες ἢ, εἰ τὸ ἧττον αὐτοῦ ὂν ἴδιον, ἔσται ἴδιον: καὶ δὴ τὸ μᾶλλον αὐτοῦ ὂν ἴδιον, ἔσται ἴ-διον. ἦ, ἐπεὶ ἧττόν ἐστιν ἴδιον ζώῳ τὸ αἰσθάνεσθαι, ἧ τὸ ζῆν· ἔσται δὲ τῷ ζώῳ τὸ αἰσθάνεσθαι ἴδιον: εἴη ἂν τῷ ζώῳ τὸ ζῆν ἴδιον. ¶ Ἔπειτ' ἐκ τῶν ὁμοίως ὑπαρχόντων ἁπλῶς μὴ ἀναισθάνεσθαι. εἰ τὸ ὁμοίως ὑ-πάρχον ἴδιον, καὶ ἔστιν ἴδιον τούτῳ, ᾧ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον: οὐδὲ δὴ τὸ ὁ-μοίως ὂν ἴδιον, ἔσται ἴδιον τούτῳ, ᾧ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ-μοίως ἐστὶν ἴδιον ὀπτικοῦ τὸ ὀπτικοῦ μέν, καὶ λογιστικὸν τὸ λογίζε-σθαι· οὐκ ἔστι δ' ἴδιον ᾧ ὀπτικὸν τὸ ὀπτικοῦ εἶναι· καὶ εἴη ἴδιον ᾧ λογιστικοῦ τὸ λογίζεσθαι. Κατασκεύα-ζοντες ἢ, εἰ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον, ἔστι τούτῳ ἴδιον, ᾧ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον· ἔσται δὲ καὶ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον, ἔσται τούτῳ ἴδιον, ᾧ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον λογιστικὸν τὸ φρο-νεῖν φρόνιμον[b], καὶ ὀπτικοῦ μὴν τὸ φρονεῖν σῴφρον[c]. ἔστι ἢ τῷ λογι-στικοῦ ἴδιον, τὸ φρονεῖν φρόνιμον· εἴη ἂν τῷ ὀπτικοῦ ἴδιον, τὸ φρο-νεῖν σῴφρον. ¶ Διὰ τούτων ἀναισθά-νεσθαι μὴ, εἰ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον, καὶ ἔστιν ἴδιον αὐτοῦ· οὐδὲ γὰρ τὸ ὁ-μοίως ὂν ἴδιον, ἔσται ἴδιον αὐτοῦ, οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον ἀνθρώ-που καὶ τὸ ὁρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν· καὶ ἔστι ἢ ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ ὁρᾶν· οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ ἀκούειν.

Καταισκυάζοντα ἢ, εἰ τὸ ὁμοίως αὐτῷ ὂν ἴδιον, ἔστιν ἴδιον· καὶ τὸ ὁμοίως αὐτῷ ὂν ἴδιον, ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ὄζει ἴδιον ψυχῆς, τὸ μέρος αὐτῆς ὃ ἐπιθυμητικόν ἐστι, ἢ λογιστικὸν πρώτης ἕξεως ἢ ψυχῆς ἴδιον, τὸ μέρος αὐτῆς ἐστὶ θυμικὸν πρώτης· εἴη ἂν ἴδιον ψυχῆς, τὸ μέρος αὐτῆς ἐστὶ λογιστικὸν πρώτης. ¶ Τρίτον δ' αἰασκυάζοντα μᾶλλον, εἰ ὃ ὁμοίως ὄζει ἴδιον, μὴ ὄζει ἴδιον· καὶ δ' τὸ ὃ ὁμοίως ὄζει ἴδιον, ἔσται ἴδιον. εἰ δὲ ἐκεῖνο ὄζει ἴδιον, οὐκ ἔσται θατέρου ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ὄζει ἴδιον τὸ καίειν φλογὸς καὶ αἴθεσθαι· οὐκ ἔστι δ' ἴδιον φλογὸς, τὸ καίειν· οὐκ ἂν εἴη ἴδιον αἴθεσθαι, τὸ καίειν. εἰ δὲ ὄζει φλογὸς ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη αἴθεσθαι ἴδιον[a]. Καταισκυάζοντι δὲ, ἐάν πως ὁ τύπος ὀξὺ χρήσιμος[b].

¶ Διαφέρει γὰρ ὅτι τῷ ὁμοίως ἐχόντων, ἢ ὅτι τῷ ὁμοίως ὑπαρχόντων· ὅτι τὸ μᾶλλον, κατ' ἀναλογίαν λαμβάνεται, οὐκ ὄντι τὸ "ὑπάρχειν τι" στερεοῦ μᾶλλον· τὸ δὲ, ὅτι τῷ ὑπάρχειν τι συγχέινεται.

Confirmatur autē, si *id* quod æquè *est* huius proprium, est proprium. nam, & *hoc* quod æquè *est* proprium, erit propriū. veluti quia æquè est proprium animæ, partē eius esse concupiscibilē, & rationalē primùm; est autem animæ proprium, partem eius esse concupiscibilē primùm: erit etiam animę propriū, partē eius esse rationalē primùm. ¶ Tertio *loco* refellitur, si *eius* cuius æquè est propriū, nō est propriū: quia nec *huius* cuius æquè est proprium, erit proprium. si verò illius est proprium, non erit alterius propriū, veluti quia incendere est æquè propriū flammæ, & prunæ: non est autē incendere, propriū flammæ: certè incēdere, non erit proprium prunæ. at si sit flāmæ propriū, non erit prunæ propriū[a]. Confirmāti autē nullo modo hic locus est utilis[b]. ¶ Differt autē *locus* ex iis quæ similiter affecta sunt, à *loco* ex iis quæ æquè insunt: quòd ille ex proportione sumitur, nec solùm in eo spectatur, quòd aliquid insit: hic verò ex eo quòd aliquid insit, comparationem sumit.

a b Quia idem non potest esse multorum rectè proprium.

Reliqui loci, CAP. X.

1 *A potestate.* 2 *Ab hyperbole.*

ΕΠειτ' αἰασκυάζοντα μᾶλλον, εἰ δυνάμει τὸ ἴδιον ἀποδιδοὺς, καὶ πρὸς μὴ ὃν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον τῇ δυνάμει, μὴ ἐνδεχομένης δὲ δυνάμεως ὑπάρχειν τῷ μὴ ὄντι· εἰ δὲ ἔσται ἴδιον, τὸ κεῖρον ἴδιον εἶναι. οἷον ἐπεὶ ὁ εἰπὰς ἀέρεις ἴδιον, τὸ ἀναπνευστὸν, τῇ δυνάμει μὲν ἀπέδωκε τὸ ἴδιον, (τὸ γὰρ ἐκεῖνον, οἷον ἀναπνεῖσθαι, ἀναπνευστὸν ὄζει) ὅτι δὲ δέδωκε δι' καὶ

DEinde refellitur, si is qui potestate *proprium* tradidit, etiam ad id quod non est, retulit illud potestate propriū, cùm potestas rei quæ non est, inesse nequeat. quod enim positū est esse propriū, nō erit proprium. veluti quoniam is qui dixit aëris proprium *esse* respirabile, potestate quidem proprium tradidit, (quod enim est eiusmodi vt respirari possit, *id* est respirabile) accommodauit autem pro-

prium etiam ad id quod nō est, (nam & si non sit animal, quod naturā aptum est ad respirandū aërem, contingit aerē esse) nō tamen, cùm animal non sit, respirare licet: idcirco quod tale est vt respiretur, tum non erit aëris propriū. cùm animal non erit tale vt respiret. non igitur est aëris proprium, *esse* respirabile. Confirmatur autē, si is qui potestate proprium tradit, vel ad id quod est, accommodat proprium: vel ad id quod nō est, cùm potestas possit inesse rei quæ non est. quod enim positum est non esse proprium, erit proprium. veluti quoniam is qui entis proprium statuit, posse pati vel facere, cùm potestate proprium statuat, ad id quod est accōmodauit illud proprium: (nam quando ens est, etiam pati quidpiam vel efficere potest) idcirco erit proprium entis, posse facere vel pati.

¶ Deinde reprehenditur, si superlatione [a] posuit proprium. quod enim positum est esse proprium, non erit proprium. accidit enim iis qui ita propriū tradunt, vt de quo oratio[b], non etiam nomen[c] verè dicatur. quoniam re corrupta, nihilo minùs oratio manebit: quippe cùm alicui corū quæ sunt, maximè insit. vt si quis proprium ignis statuat, corpus leuissimum. corrupto enim igne, erit aliquod corpus [d] leuissimum. quocirca non est propriū ignis, corpus leuissimum. Confirmatur autem, si nō superlatione posuit proprium. erit enim, quātum ad hoc, rectè positum proprium. veluti quia is qui posuit hominis propriū, animal naturā mansuetū, nō superlatione tradidit proprium: erit, quantum ad hoc, proprium rectè positum.

[a] Vetus nomine superlationis grādus.

[b] Id est, proprium.

[c] Etsi enim proprium tradatur.

[d] Vtaër.

τοῦ τὸ μὴ ὂν τὸ ἴδιον, (ἔχει δὲ μὴ ὄντος ζώου ὁ ἀναπνεῖν πέφυκε τἀέρι, οὐδ' ἂν ᾖ ἀέρος τοῦ) ἢ μὴ τοῦ μὴ ὄντος ζώου, δυνατὸν ἦν ἀναπνεῖν· ὥστ' οὐδ' ἀέρος ἔσται ἴδιον τὸ ταῦτον, τοῦ τὸ ἀναπνεῖσθαι, τότε ὅτε ζῶον οὐκ ἔστιν οὐδ' ἀναπνεῖ. καὶ ἀμοιρεῖ ἂν ἀέρος ἴδιον, τὸ ἀναπνεόν. Κατασκευάζεται δὲ, εἰ τῇ δυνάμει δοτοδίδωσι τὸ ἴδιον, ἢ πρὸς ὃν δοτοδίδωσι τὸ ἴδιον, ἢ πρὸς μὲν ὄν, συνεχωρήμης δὲ δυνάμεως τῷ μὴ ὄντι ὑπάρχειν, ἔσται γὰρ ἴδιον, τὸ κεῖμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ δοτοδιδοὺς ἴδιον τῷ ὄντος, τὸ δυνατὸν ποιεῖν, ἢ ποιῆσαι, δυνάμει δοτοδίδου τὸ ἴδιον, πρὸς ὃν ἀπέδωκε τὸ ἴδιον· (ὄντε γὰρ ἔστι, καὶ δυνατὸν παθεῖν τι ἢ ποιῆσαι ἔσται) ὥστε εἴη ἂν ἴδιον τοῦ ὄντος, τὸ δυνατὸν παθεῖν ἢ ποιεῖσαι. ¶ Ἔπειτ' ἀνασκευάζεται μὲν, εἰ ὑπερβολῇ τέθεικε τὸ ἴδιον· ἐγὼ γὰρ ἔσται ἴδιον, τὸ κεῖμενον τῷ ἴδιον. συμβαίνει γὰρ τοῖς ὅπως δοτοδιδοῦσι τὸ ἴδιον, οὗ καθ' οὗ ὁ λόγος[b], ἢ τὸ νομα[c] ἀληθεύεσθαι. φθαρέντος γὰρ τοῦ πράγματος, οὐδὲν ἧττον ἔσται ὁ λόγος· τῷ γὰρ ὅπως τινὶ μᾶλλον ὑπάρχει. οἷον εἴ τις δοτοδοίη τοῦ πυρὸς ἴδιον, σῶμα τὸ κουφότατον. φθαρέντος γὰρ τοῦ πυρὸς, ἔσται τι τῷ σωμάτων[d] ὁ κουφότατον ἔσται. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τοῦ πυρὸς ἴδιον, σῶμα τὸ κουφότατον. Κατασκευάζεται δὲ καὶ μὴ ὑπερβολῇ τεθεικὸς τὸ ἴδιον. ἔσται γὰρ καὶ τοῦτο, καλῶς κεῖμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ἄνθρώπου ἴδιον, ζῶον ἥμερον φύσει, οὐχ ὑπερβολῇ ἀπέδωκε τὸ ἴδιον· εἰη ἂν, καὶ οὕτω, καλῶς κεῖμενον τὸ ἴδιον.

ARISTO-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ
ΤΟ ΕΚΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER VI.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS SEXTI LIBRI TOPICI.

- Loci pertinentes ad problema definitionis,
  - Generales. *Cap.* 1.
  - Speciales, quibus ostenditur
    - Non rectè definitum esse,
      - Propter obscuritatem. *Cap.* 2.
      - Propter superfluitatem. *Cap.* 3.
    - Definitum non esse.
      - Si non ex prioribus & notioribus definitum sit. *Cap.* 4.
      - A genere, & obiter ab iis ad quæ definitum refertur. *Cap.* 5.
      - A differentiis. *Cap.* 6
      - Varij loci, qui ferè ex differentiis sumuntur. *Cap.* 7.
      - A comparatione. } *Cap.* 8.
      - A disiunctione. }
      - A definitione partium definitionis. }
      - Ab omissione. *Cap.* 9
      - De abstractis vel concretis: & de oppositis. *Cap.* 10.
      - A casibus. } *Cap.* 11.
      - Ab idea. }
      - De homonymia, & synonymia. }
      - De compositis. *Cap.* 12.
      - Si quis in definitione dixerit esse hęc, vel ex his, vel hoc cum illo. *Cap.* 13.
      - Reliqui loci. *Cap.* 14.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ [ΤΟ] ΕΚΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER VI.

Loci generales, CAP. I.

1 *Quinque modis reprehendi definitionem.* 2 *Vnde petendi sint loci speciales, qui ad primum,* 3 *vel secundum,* 4 *vel tertium, vel quartum modum pertinent.* 5 *Collatio tertij & quarti modi.* 6 *Diuisio quarti modi.* 7 *Subdiuisio.*

1 ΤΗΣ δὲ περὶ τοὺς ὅρους πραγματείας μέρη πέντε ὄντ᾽ ἂν. ἢ γὰρ ὅτι ὅλως οὐκ ἀληθῆς εἰπεῖν, καθ᾽ οὗ τὸ ὄνομα[a], καὶ τὸν λόγον[b]: δεῖ γὰρ τὸν τὰ ἀνθρώπου ὁρισμὸν καθ᾽ παντὸς ἀνθρώπου ἀληθεύεσθαι. ἢ ἐπ᾽ ὄντος γήνυσις, οὐκ ἔθηκεν εἰς γένος[c], ἢ οὐκ εἰς τὸ οἰκεῖον γήνυσ ἔθηκε: δεῖ γὰρ τὸν ὁριζόμενον εἰς τὸ γένος θέντα, τὰς διαφορὰς προσάπτειν: μάλιστα γὰρ τῷ ἐν τῷ ὁρισμῷ, τὸ γήνυς δοκεῖ τιθὲν τὸ ὁριζομένῳ οὐσίαν σημαίνειν. ἢ ὅτι οὐκ ἴδιος ὁ λόγος[d]: δεῖ γὰρ τὸν ὁρισμὸν ἴδιον εἶναι, καθάπερ καὶ πρότερον εἴρηται. ἢ εἰ πάντα τὰ εἰρημένα πε ποιήκοις μὴ ὦρισαι, μηδὲ εἴρηκε τὸ τί ἦν εἶναι τῷ ὁριζομένῳ. λοιπὸν δὲ πάντα τὰ εἰρημένα, εἰ ὥρισαι μὴ, μὴ καλῶς δὲ ὥρισαι. ¶ Εἰ μὲν οὖν μὴ ἀληθεύει, καθ᾽ οὗ τιθέμεθα, καὶ ὁ λόγος, οὐκ ἔστι πρὸς τὸ συμβεβηκὸς ἐπισκοπεῖν. εἰ δὲ μὴ ἔστιν ὁ λόγος, οὐκ ἔστι τὸ ὁρίζεσθαι. εἰ δὲ μὴ ἔστιν ὁ λόγος, οὐκ ἔστι τὸ ὁρίζεσθαι. εἰ δὲ μὴ ἔστιν ὁ λόγος, οὐκ ἔστι τὸ ὁρίζεσθαι.

1 THESIS autem circa definitiones tractationis, quæ ad definitiones *pertinet*, quinque sunt partes. vel enim *definitio reprehenditur*, quia omnino non verè dicitur, de quo nomen[a], etiam oratio[b]: quandoquidem oportet hominis definitionem de omni homine verè dici. vel quia cùm sit *aliquod* genus, nõ collocauit rem definitam in genere[c], aut nõ collocauit in proprio genere: quoniam debet is qui definit, cùm in genere definitum collocauerit, differẽtias adiungere: siquidem eorum quæ in definitione ponuntur, maximè genus videtur rei definitæ essentiam declarare. vel quia oratiõ nõ est propria[d]: nam oportet definitionẽ propriam esse, quemadmodum & suprà[e] dictum fuit. vel quia cùm omnia quæ dixi, *perfecerit*, *tamen* non definiuit, nec dixit quid sit res definita. reliquũ *est* præterea *definitionis vitium*, si de

a Definitum.
b Definitio.
c Non accommodatè ponit genus ad genus.
d Quia definitio non est propria definiti, sed aliis quoque cõmunis.
e Lib. 5. cap. 6.

finiuit quidem, non tamen rectè definiit. ¶ An igitur de quo nomen *dicitur*, non etiam oratio verè dicatur, ex locis ad accidens

pertinentibus considerandum *est*. nam ibi quoque omnis consideratio in eo consistit, *vt intelligatur* vtrum *sit* verum, *an non* verum. cùm enim differendo ostendimus accidens inesse, dicimus *esse* verum. cùm autem *offendimus* non inesse, *dicimus* non *esse* verum. ¶ An autem non in proprio genere posuit, vel non propria *est* oratio tradita, ex dictis locis qui ad genus & ad propriũ *pertinent*, considerand est. ¶ Reliquum *est* vt dicamus, quo modo disquiri debeat, an nõ sit definitum, vel an nõ rectè sit definitum.

¶ Primùm igitur videndum est, an non rectè definitum sit. facilius enim est quoduis facere, quàm rectè facere. constat igitur sæpius in hoc peccari, quia *est* difficilius. vnde fit vt argumẽtatio facilius de hoc quàm de illo suppetat. ¶ Huius autem *in quisitionis*, an non rectè *sit definitum*, duæ sunt partes. vna, si obscura interpretatione vsus sit. oportet enim cum qui definit, quoad eius fieri potest, clarissima interpretatione vtriquia cognoscendi causã definitio traditur. altera, si plus dixit in definitione quàm oportuit. quicquid enim adiicitur in definitione, superuacuum *est*. ¶ Rursus vtrumque eorum quæ dicta sunt[a], in plures partes distributum est.

ἐνιὸς τόπου σκεπτέον. καὶ ὃ ἐκεῖ, πότερον ἀληθὲς [ἢ μὴ ἀληθὲς, ἢ πᾶσα ἡ σκέψις γίνεται. ὅταν μὲν γὰρ ὅτι ὑπάρχει τὸ συμβεβηκὸς διαλεγώμεθα· ὅτι ἀληθὲς, λέγομεν. ὅταν δὲ, ὅτι οὐχ ὑπάρχει· ὅτι οὐκ ἀληθές. ¶ Εἰ δὲ μὴ ἐν τῷ περὶ 1
πείρας ἔθηκεν, ἢ εἰ μὴ ἴδιος ὁ διαδοθεὶς λόγος· ἐν γὰρ τοῖς τὸ γένος, καὶ τὸ ἴδιον ἐνδέχεται τόπου σκεπτέον. ¶ Λοιπὸν δὲ, εἰ μὴ κα- 4
λῶς εἴρηται, ἢ εἰ μὴ καλῶς εἴρηται, πῶς μεπτέον εἰπεῖν. ¶ Πρῶτον μὲν οὖν 5
σκεπτέον, εἰ μὴ καλῶς εἴρηται. ῥᾷον γὰρ ὁπουοῦν ποιῆσαι, ἢ καλῶς ποιῆσαι. δῆλον οὖν ὅτι ἡ ἁμαρτάνειν τὸ πλεῖον, ἐπειδὴ ἐρχομένοις. ὥστε ἡ ὅλη πραγματεία ῥᾴων ἐστὶ περὶ τοῦτο, ἢ ἡ περὶ ὁπουοῦν γίνεται.
¶ Ἔστι δὲ τὸ μὴ καλῶς, μέρη δύο. 6
ἓν μὲν, τὸ ἀσαφεῖ τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι. δεῖ γὰρ τὸν ὁριζόμενον, ὡς σαφεστάτῃ τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι, ἐπειδὴ τοῦ γνωρίσαι χάριν δίδοται ὁ ὁρισμός. δ' ὅσον δεῖ, εἰ ἔστι πλείων εἰρῆσθαι τῶν λόγων τὸ δέοντος πᾶν γὰρ τὸ περισσεύμενον ἐν τῷ ὁρισμῷ βλάπτει.
¶ Πάλιν δ' ἐκάτερον τῷ εἰρημέ- 7
νων[a], εἰς πλείω μέρη διείληπται.

[a] Vterque locus propositus in præced. parte.

De obscuritate definitionis, CAP. II.

1 *Ab homonymia.* 2 *A translatione.* etc. 3 *Si non appareat res contrarie definitis.* 4 *Ab interpretatione.* 5 *Si non appareat, cuius rei sit definitio.* 6 *Si non apparent, cuius rei sit definitio.* 7 *Epilogus.*

PRimus igitur locus *probandæ* obscuritatis *est*, si homonymum sit aliquod verbũ, quod in definitione continetur. vt *si quis* generationem *definiat* deductionem ad substantiam: aut sanitatem, symmetriam calidorum

ΕΙς μὲν οὖν τόπος τοῦ ἀσαφοῦς, 1
εἰ ὁμώνυμόν ἐστι τινὶ τὸ ὑπεμένον. οἷον ὅτι ἡ γένεσις, ἀρμονὴ εἰς οὐσίαν· ἢ ὅτι ἡ ὑγίεια, συμμετρία θερ-

μοῦ

μῶν καὶ ψυχρῶν. ὁμώνυμος γὰρ ἡ ἀναλογία, καὶ ἡ συμμετρία. ἄδηλον οὖν, ὁπότερον βούλεται λέγειν τῶν δηλουμένων, ἀπὸ τοῦ πλεοναχῶς λεγομένου. Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ὁριζόμενον πλεοναχῶς λεγομένου, μὴ διελὼν εἴπειν. ἄδηλον γὰρ, ὁποτέρου τὸν ὅρον δέδωκεν. ἐνδέχεται τε συνοφαντεῖν, ὡς οὐκ ἐφαρμόττοντος τοῦ λόγου ἐπὶ πάντων, ὧν τὸν ὁρισμὸν ἀπέδωκε. Μάλιστα δ' ἐνδέχεται τὸ τοιοῦτον ποιεῖν, λανθανούσης τῆς ὁμωνυμίας. Ἐνδέχεται δὲ καὶ διελόμενον αὐτὸν, ποσαχῶς λέγεται τὸ ὂν πρὸ ὁρισμοῦ δοῦναι δεῖν, συλλογισμὸν ποιῆσαι. εἰ γὰρ κἂν μηδένα τρόπον ἱκανῶς εἴρηται, δῆλον ὅτι κἂν αὖ ὡρισμένος εἴη κατὰ τρόπον. ¶ Ἄλλος, εἰ κατὰ μεταφορὰν εἴρηκεν· οἷον εἰ τὸ ὀπτὴν εἶναι, ἀμυστίπωτον· ἢ τὸ ψυχρὸν, πηλοῦ· ἢ τὸ συμφερσπολίαν, συμφωνίαν. πᾶν γὰρ ἀσαφὲς, τὸ κατὰ μεταφορὰν λεγόμενον. ἐνδέχεται δὲ καὶ ἡ μεταφορὰν εἰπόντα συνοφαντεῖν, ὡς οὐ κυρίως εἰρηκότα. ὁ γὰρ ἐφαρμόσει ὁ λεχθεὶς ὅρος, οἷον ὅτι τὸ συμφερσπολίας· πᾶσα γὰρ συμφωνία ἐν φθόγγοις. ἐπὶ εἰ ἦθός ἡ συμφωνία τῆς συμφερσπολίας, ἐν δύο ἤθεσιν ἔσται τὸ αὐτὸ καὶ οὐκ ἐναντίοις ἀλλήλοις. ὥστε γὰρ ἡ συμφωνία τῷ ἀρετῇ, οὐδ' ἡ ἀρετὴ τῷ συμφωνίαν τι εἶναι. ¶ Ἔτι εἰ μὴ κεῖμβρος [a] ὀνόμασεν τὴν ὀφθαλμόν· ἢ τὸ φαλάγγιον, σπαλακίδας· ἢ τὸν μυελὸν, ὀστεοψύλις. πᾶν γὰρ ἀσαφὲς, τὸ μὴ εἰωθός.

[4] ¶ Ἔνια δ' οὔτε κατ' ὁμωνυμίαν,

& frigidorum. nam & deductio & symmetria *sunt verba* homonyma. itaque dubium *est*, vtrum dicere velit eorum quæ declarantur eo *verbo* quod multis modis dicitur. Idem contingit, si, cùm definitum multis modis dicatur, non adhibita distinctione dixerit *definitionem*: quia dubium *est*, vtrius definitione tradiderit: & cauillari licet, quasi definitio nõ omnibus aptetur, quorũ definitionem tradidit. Maximè autẽ tale *quidpiam* euenit, cùm homonymia latet. Fieri etiam potest, vt *aliquis*, cùm ipse distinxerit & *exposuerit* quot modis dicatur id quod in definitione continetur, syllogismum conficiat. nam si in nulla significatione sufficienter dicta est *definitio*: perspicuum *est*, eo modo definitum non fuisse. ¶ Alius locus est, si *definitionem* dixit per translationem. vt si *dixerit* scientiam *esse* quæ labi non potest: aut terram, altricem: aut temperantiam, concentum. quicquid enim per translationem dicitur, obscurum *est*. Licet etiam *aduersus* eum qui tralatione vsus est, calumniari, quasi non propriè locutus sit: quia dicta definitio non accommodabitur *rei definitæ*, vt in temperantia *perspicere possimus*: omnis enim concentus *est* in sonis. Præterea si concentus *sit* genus temperantiæ, idem erit in duobus generibus, quorũ neutrum continet alterum: quia neque concentus virtutem, nec virtus concentum continet.

[5] ¶ Præterea *obscure definit* qui nõ politis [a] nominibus vtitur: vt Plato *fecit*, *quoculum definiens* ciliumbrem: aut araneam, putri mordacem: aut medullam, ostigenam. omne enim *verbum* inu-

a Inusitatis; nõ receptis.

[4] sitatum, obscurum *est*. ¶ Quædam autem nec per homonymiam,

nec per translationem, nec propriè dicuntur. vt *si* lex *definiatur* mensura[a] vel imago eorum quæ naturâ iusta sunt[b] sed eiusmodi *omnia* sunt translatione deteriora. nam traslatio facit quodammodo notum id quod significatur, propter similitudinem. quicumque enim verba transferût, ratione alicuius similitudinis trasferunt. at *illud* tale non facit rem notam; quia nec similitudo *vlla* est, cuius ratione lex sit mẽsura vel imago: nec dici solet. Quare si legẽ dicat propriè mẽsuram vel imaginem esse, mentitur: quandoquidem imago est, quæ per imitationem efficitur: quod in lege non reperitur[c]. Quòd si non propriè: perspicuũ *est*, *eum* obscurè locutum esse, ac deterius quouis eorum quæ per translationem dicuntur. ¶ Præterea rectè *reprehenditur*, si ex data definitione, rei contrariæ[d] definitio non *fiat* perspicua[e]. nam qui rectè *definitiones* tradunt, etiam contrarias adsignificant.

¶ Aut si per se dicta non apparent cuius sit definitio, sed similis sit veterum pictorum operibus, quæ erant eiusmodi, vt, nisi quis superscripsisset, cognosci non posset, quid vnumquodque esset. ¶ An igitur non dilucidè *aliquas definierit* ex huiusmodi locis videndum est.

a Medas. b Simulachrum iustum naturaliter. c Deleg. dici non possit. d Hoc igitur loco tanta vis possumus, rẽm aliquid esse contrarium rei definitæ. e Vt ex definitione albedinis perspicua fit definitio nigredinis, nam si albedo est color habens vim disgregandi visum, nigredo est color habens vim cõgregãdi visum.

οὔτε κατὰ μεταφορὰν, οὔτε κυρίως εἴρηται. εἰ δ' ὁ νόμος μέτρον[a], ἢ εἰκὼν τῶν φύσει δικαίων[b]· ἔοι δὲ τὰ τοιαῦτα χείρω τῆς μεταφορᾶς. ἡ δὲ μεταφορὰ ποιεῖ πως γνώριμον τὸ σημαινόμενον, διὰ τὴν ὁμοιότητα· πάντες γὰρ οἱ μεταφέροντες, κατά τινα ὁμοιότητα μεταφέρουσι. τὸ δὲ τοιοῦτον οὐ ποιεῖ γνώριμον· οὔτε γὰρ ἡ ὁμοιότης ὑπάρχει, καθ' ὃν μέτρον ἡ εἰκὼν ὁ νόμος ἐστίν, ὥστε εἰωθε λέγεσθαι, ὡς τὸ μὲν κυρίως μέτρον, ἡ εἰκόνα τὸν νόμον φύσει εἶναι, ψεύδεται. εἰκὼν γάρ ἐστιν, ἃ γὰρ ὑπάρχῃ τῷ νόμῳ· εἰ δὲ μὴ κυρίως, ὅλον ὅτι ἀσαφῶς εἴρηκε, καὶ χεῖρον ὅπως οὖν τῷ κατὰ μεταφορὰν λεγομένων. ¶ Ἔτι εἰ μὴ ὅλως ὁ σαυτὸς λόγος ὢν τὸ λεχθὲν εἰ γὰρ καλῶς ὥρισται δεδόμενοι, καὶ τοῖς ἐναντίοις ἁρμοσθήσονται. ¶ Ἢ εἰ καθ' αὑτὸν λεχθὲν, μὴ φανερὸς εἶη τίνος ἐστὶν ὁρισμός: ἀλλ' ὥσπερ τὰ τῶν ἀρχαίων γραφεῖα, εἰ μή τις ἐπέγραψεν, οὐκ ἂν ἐγνωρίζετο, τί ἐστιν ἕκαστον. ¶ Εἰ μὲν οὖν μὴ σαφῶς, οὐ τῷ τοιοῦτον ἐστὶ σκοπεῖν δεῖ.

De superfluitate, CAP. III.

1 A verbo commuti. 2 Si parte detracta, reliqua sit perfecta definitio. 3 Si pars definitionis non comprehendat omnibus sub definito contentis. 4 Si idem per idem detur. 5 aut universale particulare subiungatur. 6 Epilogus.

QVòd si plus dixerit in definitione, *quàm debuerit*: primùm videre *oportet*, an aliquid adhibuerit quod omnibus insit, *id est*, vel simpliciter iis quæ sunt, vel iis quæ *continentur* sub eodem genere sub quo *sunt* res definitæ. quia necesse est, vt id superaddi-

Ἐπὶ δ' ὅτι πλεῖον εἴρηκε τοῦ δέοντος[1], σκοπῶμεν μὴ σκοπεῖν, εἰ τιν' κέχρηται ὧν πᾶσιν ὑπάρχει, ἢ ἁπλῶς τοῖς ὄσιν, ἢ τοῖς ὑπὸ ταυτὸ γένος ὑφ' οἷς ἐστὶν ὧν ὅτι πλεῖον δὲ εἰρηκὼς

ἀναγκαῖον τοῦτο. δεῖ γὰρ τὸ μὴ γένος ὑπὸ τῆς ἄλλων χωρίζειν, τὴν δὲ διαφορὰν ὑπὸ τινος τῆς ἐν τῇ αὐτῷ ὄλῃ· τὸ μὲν οὖν πᾶσιν ὑπάρχον, ἁπλῶς ἀπ' οὐδενὸς χωρίζει. τὸ δὲ τοῖς ὑπὸ ταυτὸ γένος πασιν ὑπάρχον, ἢ χωρίζῃ ὑπὸ τῆς ἐν ἑαυτῷ ὕλης· ὡς τὸ μάταιον τὸ τοιοῦτον περιττευόμενον. ¶ Η[b] εἰ ἔστιν [μὴ] ἴδιον τὸ περιττευόμενον ἀφαιρεθέντος δὲ τούτου, καὶ ὁ λοιπὸς λόγος ἰδίος ὅδε, καὶ δηλοῖ τὴν οὐσίαν τῆς ἐν τῷ τοῦ ἀνθρώπου λόγῳ, τὸ ὅτι σημεῖον δεικτικὸν περιττεῦον, ὥσπερ γὰρ καὶ τοῦτου ἀφαιρεθέντος ὁ λοιπὸς λόγος ἴδιος, καὶ δηλοῖ τὴν οὐσίαν. ἁπλῶς δ' εἰπεῖν, ἅπαν περίεργον, ἀφαιρεθέντος, τὸ λοιπὸν δῆλον ποιεῖ τὸ ὁριζόμενον. τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ τῆς ψυχῆς ὅρος, εἴπερ ἀριθμὸς αὐτὸς αὑτὸν κινοῦν ὅρος. καὶ γὰρ τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ κινοῦν, ψυχή, καθάπερ Πλάτων ὡρίσατο· ἢ ἴδιον μὲν ὄντι τὸ εἰρημένον[c], ἀ δηλοῖ δὲ τὴν οὐσίαν[c] ἀφαιρεθέντος τοῦ ἀριθμοῦ; πότερος μὲν οὖν ἐρεῖ, χαλεπὸν διορισάμενον χρηστέον δ' ὅτι πάντων τῶν τοιούτων, ὅσῳ τὸ συμφέρον. οἷον ὁ τοῦ φλέγματος ὅρος, ὑγρὸν ἀρῶτον ὑπὸ τροφῆς, ἀπεπτον[d]. ἐν γὰρ τῷ ἀρῶτον, οὐ πολλά. ὥστε περίεργον τὸ ἀπεπτον περιττευόμενον. καὶ τοῦτου ἀφαιρεθέντος, ὁ λοιπὸς ἔσται ἴδιος λόγος. ἡ δὲ ἐνδεχομένη ὑπὸ τῆς τροφῆς, καὶ τοῦτο τι καὶ ἄλλο ἀρῶτον ἔστι. ἢ οὐχ ἁπλῶς ἀρῶτον ὑπὸ τροφῆς τὸ φλέγμα, ἀλλὰ τῷ ἀπεπτων ἀρῶτον; ὡς τε περιττεῦον τὸ ἀπεπτον. ἐκείνως μὲν γὰρ ἴσως, οὐκ ἀληθὴς ὁ λόγος, εἴπερ μὴ πάντων ἀρῶτον ἡ dicatur, non *erit* vera definitio:

nacuò dictum fuerit. quandoquidem opus est vt genus ab aliis [a] secernat, differentia verò ab aliquo eorum que *sunt* in eodem genere. quod igitur omnibus ineſt, ſimpliciter à nulla re ſciungit. quod verò ineſt omnibus ſub eodem genere *contentis*, nõ ſeparat ab iis quæ *ſunt* in eodem genere. quare inane eſt eiuſmodi adiunctum. ¶ Vel [b] an ſit quidem proprium id quod adiunctum eſt: ſed eo détracto, *nihilominùs* reliqua definitio ꝓpria ſit, & eſſentiam declaret. vt in definitione hominis, ſi adúgatur ſcientiæ capax, ſuperuacaneum *eſt*. nam & eo dempto, reliqua definitio *eſt* propria, & eſſentiam declarat. Et vt vno verbo dicam, *id* omne ſuperuacuũ *eſt*, quo ſublato id quod reliquũ eſt, perſpicuam facit rem definitam. Talis eſt etiam animæ definitio, ſi quidem eſt numerus ſe ipſum mouens: nam quod ſe ipſum mouet, *eſt* anima, vt Plato definiuit. An hoc [c] eſt quidem proprium [d], ſed non declarat eſſentiam [e] numero ſublato? Vtro autem modo *res* habeat [f], difficile eſt explicare. Vtendum porrò eſt *hoc loco* in omnibus huiuſmodi *rebus*, quatenus expedit. vt cùm pituita definitur humor primus ex cibo incoctus [g]. vnus enim eſt *humor* primus, non multi. quare ſuperuacuum *eſt* illud adiunctum, incoctus: cùm eo quoque ſublato, reliqua futura ſit propria definitio: quia fieri nequit, vt ex cibo & hoc & aliud primum ſit. An non ſimpliciter pituita eſt primum ex cibo, ſed primum eorum quæ ſunt incocta? quare adiiciendum eſt *in definitione* illud *verbum* incoctus. illo enim modo ſi dicatur, non

a Quæ non ſunt in eodem genere.

b An id quod reiecto, videtur auferri.

c Quod ſe ipſum mouet.

d Animæ.

e Quid ſit anima.

f Id eſt, vtrùm animæ definitio ſit, quatenus ſe ipſum mouens, an quod ſeipſum mouet.

g Non cõcoctus.

est. ¶ Præterea *videndum est*, an aliquid eorum quæ *sunt* in definitione, non omnibus iis conueniat, quæ continentur sub eadē specie. nam huiusce modi definitio deterior est iis, in quibus adhibetur quod omnibus rebus ineſt. illo enim modo, *si definitur. sublato eo quod commune est*, reliqua oratio est propria, & tota est propria. simpliciter enim si ad proprium addatur aliquid quod sit verum, tota oratio sit propria. si quid autem eorū quæ sunt in definitione non conuenit iis omnibus quæ *sunt* sub eadem specie, fieri nequit vt tota oratio propria sit. non enim de re vicissim dicetur. vt *hæc oratio*, animal pedestre, bipes, quatuor cubitorū. neque enim huiusmodi oratio de re vicissim dicitur: quia illud, quatuor cubitorum, non omnibus iis ineſt quæ *sunt* sub eadem specie. ¶ Item *videndum est*, an idem sæpe dixeris: vt qui dixit cupiditatem esse appetitionem iucūdi. omnis enim cupiditas est rei iucūdæ. quamobrem id quoque quod est idem atque cupiditas, erit rei iucundæ. An hoc non est absurdum? nam & homo est bipes. quare id quoque quod est idem atque homo, erit bipes. atqui idē quod homo, est animal pedestre bipes. itaque animal pedestre bipes, est bipes. Sed non ideo aliquid absurdi accidit. non enim animali pedestri bis bipes attribuitur, (sic enim bipes eidem bis attribueretur) sed de animali pedestri bipede bipes dicitur. Qua propter semel tantùm bipes attribuitur. Similiter *sit* etiam in cupiditate. non enim appetitioni attribuitur esse rei iucundæ, sed toti *orationi*[a]. quocirca hic

[a] Appetitioni iucundi, nō appetitio iucūdi dicitur esse rei iucundæ.

δέσις εἶναι καταγορεύεται, ἀλλ' ᾗ τὸ σύμπαντος[a]. ὡς τε ἁπαξ μὲν οὐ-

ὄζειν. ¶ Ἔτι εἰ τι τῷ ὃν τῷ λόγῳ μὴ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ὑπὸ ταυτὸ εἶδος· ὁ γὰρ τοιοῦτος χεῖρον ὥρισται τῷ χρωμένῳ· ὃ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς οὖσιν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἂν ὁ λοιπὸς ἴδιος ἦν λόγος, καὶ ὁ πᾶς ἴδιος ἔσται. ἁπλῶς γὰρ πρὸς τὸ ἴδιον ὁποσωῦν προστεθέντος ἀληθοῦς, ὅλος ὁ λόγος ἴδιος γίνεται. εἰ δέ τι τῷ ὃν τῷ λόγῳ μὲν πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ὑπὸ ταυτὸ εἶδος, ἀδύνατον ὅλον τὸν λόγον ἴδιον εἶναι. ἢ γὰρ ἀπακαταγορηθήσεται τὰ πεζά ματος. οἷον τὸ ζῷον πεζόν, δίπουν, πτερωτόν. ὁ γὰρ τοιοῦτος λόγος οὐκ ἀπακαταγορεῖται τὰ πεζά ματος, ἀλλ' οὐ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ὑπὸ ταυτὸ εἶδος τὸ πτερωτόν. ¶ Πάλιν εἰ ταυτὸ πλειοναχῶς εἴρηκεν· οἷον τὸ ἐπιθυμίαν, ὄρεξιν ἡδέος εἰπεῖν. πᾶσα γὰρ ἐπιθυμία ἡδέος ἐστίν· ὥστε ταυτὸ τὸ ταυτὸν τῇ ἐπιθυμίᾳ, ἡδέος ἔσται. γίνεται οὖν ὄρεξις τῆς ἐπιθυμίας, ὄρεξις ἡδέος. οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἐπιθυμίαν εἰπεῖν, ἢ ὄρεξιν ἡδέος ὡς δ' ἐνάτερον αὐτῷ ἡδέος ἔσται. ἢ τοῦτο μὲν οὐδὲν ἀποπτωμή γὰρ ὁ ἄνθρωπος δίπουν ἐστίν. ὥστε καὶ τὸ ταυτὸν τῷ ἀνθρώπῳ δίπουν ἔσται. ἔστι δὲ ταυτὸν τῷ ἀνθρώπῳ, ζῷον πεζὸν δίπουν, ἄρα πεζὸν ζῷον δίπουν, δίπουν ἐστίν. ἀλλ' οὐ δῆλόν τι τὸ ἀποπτωμα συμβαίνει. οὐ γὰρ κατ' ζῷον πεζὸν δίπουν κατηγορεῖται (οὕτω μὲν γὰρ ἂν δίς τοῖς τὸ δίπουν κατηγορεῖτο) ἀλλὰ κατὰ ζῷον πεζοῦ δίποδος, τὸ δίπουν λέγεται. ὡς τε ἁπαξ μέντοι τὸ δίπουν κατηγορεῖται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιθυμίας· οὐ γὰρ κατ' τῆς ὀρέξεως τὸ ἡ-

τωῦδα ἡ κατηγορία γίνεται. οὐκ ἔστι δὲ τὸ δὶς φοῦ ξαθαι ταυτὸν ὄνομα τῷ ἀπόπαν, ἀλλὰ τὸ πολλάκις ἐφεῖπεν τὸ αὐτὸ καταγορήσαι. ἢ ὁ Ξενοκράτης τὴν φρόνησιν ἐπιστήμην καὶ θεωρητικὴν τῶν ὄντων φησὶν εἶναι. ἡ γὰρ ἔρασις, θεωρητική τις ἕξις: ὥστε δὶς τὸ αὐτὸ λέγει, περιττὸς πάλιν καὶ θεωρητικήν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσοι τὴν κατάψυξιν, στέρησιν τοῦ κατὰ φύσιν θερμοῦ φασιν εἶναι. πᾶσαι γὰρ στέρησις ἐστὶ τοῦ κατὰ φύσιν ὑπαρχόντος. ὥστε περιττὸν τὸ προσθεῖναι τὸ κατὰ φύσιν· ἀλλ' ἱκανὸν ἦν εἰπεῖν στέρησιν θερμοῦ. ἐπειδὴ αὕτη ἡ στέρησις γνώριμον ποιεῖ, ὅτι τὸ κατὰ φύσιν λέγεται[3]. ¶ Πάλιν εἰ τὸ καθόλου εἰρημένον, προσθεῖναι καὶ ὅτι μέσως: ἢ εἰ τὴν ὑπεροχὴν ἐλάττωσιν τῆς συμφερόντων καὶ δικαίων[b]. τὸ γὰρ δίκαιον, συμφέρει πως. ὥστε ἀφελέσθω ἐκ τοῦ συμφέροντος. ἀφαιρεῖσθαι οὖν τὸ δίκαιον. ὥστε καθόλου εἰπόν, ἔδει μέσως προστεθῆναι. καὶ εἰ τὸν ἰατρικὸν ὁρισάμενον τὴν ὑγιεινὸν ζῷου καὶ ἀνθρώπου. ἢ τὸν νόμον, εἰπόντα τὴν φύσει καλῶν καὶ δικαίων: τὸ γὰρ δίκαιον καλόν πως ἐστὶ πλεονάκις τὸ αὐτὸ λέγει.

4 ¶ Πότερον ὧν ἓν καλῶς ἢ οὐ καλῶς ὡρίσατο, ἐξ ἁπάντων καὶ τῶν τοιούτων θεωρητέον.

quoque semel attribuitur. non est autem res absurda, si idem nomen bis pronuncietur, sed si idem alicui saepius attribuatur. vt cum Xenocrates ait prudentiam esse definitam & contemplatiuā eorum quæ sunt. nam vis definiendi. est vis quædam contemplandi. quare bis eandem rem dicit, adiecto *verbo* contemplatiua. Similiter *facient*, quicunque refrigerationem aiūt esse priuationē caloris naturalis. omnis enim priuatio est rei naturā insitæ. quare superuacaneū est addere *verbum illud* naturalis: sed sufficiebat dicere, priuationem caloris: quando quidē ex ipso priuationis verbo apparet, rei naturalis *priuationem* dici[a]. ¶ Item *addēdū est*, an ad id quod vniuersaliter dictum est, *aliquid* adiungatur *quod sit* in parte. vt si quis æquitatem *definiat* imminutionem eorum quæ vtilia & iusta sunt[b]. quod enim iustum est, vtile quidā est[c]. proinde in eo quod est vtile, continetur. Superuacaneum igitur est *illud verbum*, iusta. itaque cum vniuersale dixerit, particulare adiunxit. *Idē* *sit* etiam, si *quis* medicinā *definiat* scientiam eorum quæ salubria sunt animali & homini: aut legē simulachrū eorum quæ naturā honesta & iusta sunt. quod enim iustum est, honestum quidam est. quocirca frustra eādem rem dicit. ¶ Vtrum igitur recte an non recte definierit, ex his & eiusmodi *disputatio* videndum est.

a Simili notatione Priscianus Rhetor reprehendit quod duobus verbis vtatur, cum vnum tantum sufficiat. Sed non est similis ratio, quia in verbis actus contingit. verum aliud est, multa in oratione enumerata sic hæc repetendo, nulla in parte dicta, nulla præterita dicere etc.

b Vultum & in vtilem vultatur verbum ita accipere, vt sub se cōplectatur & summū seu finem, & æquitatem. Ita enim videtur quæstio vertenda. Vtrum definierit æquitatem quæ definitur imminutionem eorum quæ vtilia sunt.

c Videtur Aristoteles vtilitatem

Si definitum non sit ex prioribus, & notioribus,

CAP. IV.

1 ¶ *Ex quibus loci generales accepti.* 2 ¶ *Partes locum hunc.* 3 *Si prius definitū sit per posterius.* 4 *Si non ex his quæ sunt notiora definitum.*

VTrùm autē dixerit ac definierit quid res sit, nécne, *videndum est* ex his *quæ deinceps exponam.* ¶ *Ac* primùm si non ex prioribus & notioribus confecit definitionem. cùm enim definitio tradatur, eius quod dictum est, cognoscendi causā: cognoscamus autem non ex quibuslibuis, sed ex prioribus & notioribus: (quēadmodum in demonstrationibus contingit. sic enim omnis doctrina & disciplina [a] habet) perspicuum igitur *est*, eum qui non ex his definiuit, *re vera* non definiuisse. nā si definiuit, plures erunt eiusdē *rei* definitiones. constat enim eū qui ex prioribus & notioribus *definiuerit*, melius definiuisse. quare ambæ definitiones erunt eiusdem *rei*. quod ita *esse* non videtur. quandoquidem vna est cuiuslibet rei essentia, *quæ est* id quod est. quare si plures erūt eiusdem *rei* definitiones, eadem erit rei definitæ essentia, quæ vtraque definitione declaratur. hæ verò *essentiæ* non sunt eædem, quoniā & definitiones sunt diuersæ. Perspicuum igitur *est* eum non definiuisse, qui non ex prioribus & notioribus definiuit. Ergo non ex notioribus sumptam esse definitionem, dupliciter accipi potest: nempe si ex simpliciter ignotioribus, vel ex iis quæ sunt nobis ignotiora: quoniam vtroque modo *id fieri* accidit. Quod enim prius est, id eo quod posterius est, notius est simpliciter. vt punctum *est prius* linea, & linea plano, & planum solido: quemadmodum vnitas numero, quoniam prior *est* & principium omnis numeri. similitérque elementum *est prius* syllaba. Nobis verò contrà interdum accidit: quia longè magis solidum sub sensum cadit, quàm planum: & [a] Comparatur.

Πότερον δ' εἴρηκε καὶ ὁρισται τὸ τί ἐστι τὸ, ἢ οὐ, σκεπτέον πρῶτον.

¶ Πρῶτον μὲν, εἰ μὴ ἐξ ὧν ἔστιν ὁ ὁρισμὸς καὶ γνωριμωτέρων ποιοῖντο τὸν ὁρισμόν. ἐπεὶ γὰρ ὁ ὅρος διὰ τοῦτο δίδοται τοῦ γνωρίσαι χάριν τὸ λεχθὲν γνωρίζομεν δ' οὐκ ἐκ τῶν τυχόντων, ἀλλ' ἐκ τῶν πρώτων καὶ γνωριμωτέρων: (καθάπερ ἐν ταῖς διδασκαλίαις ἅπασα διδασκαλία καὶ μάθησις ἔρχεται) φανερὸν οὖν ὅτι ὁ μὴ ἐξ ἁπάντων ὁριζόμενος οὐχ ὥρισται. εἰ γὰρ ὥρισται, πλείους ἔσονται τοῦ αὐτοῦ ὁρισμοί. ἔστω γὰρ ὅτι καὶ ὁ ἐξ ἁπάντων καὶ γνωριμωτέρων, βέλτιον ὥρισται. ὥστε ἀμφότεροι ἂν εἶεν τοῦ αὐτοῦ. τὸ δὲ τοιοῦτον οὐ δοκεῖ ἐκάστῳ γε τῶν ὄντων εἶναι τὸ τί ἦν ἢ ἦν εἶναι. ὥστε εἰ πλείους ἔσονται τοῦ αὐτοῦ ὁρισμοί, ταυτὸν ἔσται τῷ ὁριζομένῳ τὸ τί ἦν, ὅπερ καθ' ἑκάστου δηλοῦται. ταῦτα δ' οὐ ταυτά ὄντα, ἐπειδὴ καὶ οἱ ὁρισμοὶ ἕτεροι. δῆλον οὖν ὅτι οὐχ ὥρισται ὁ μὴ ἐξ ἁπάντων ὁριζόμενος. τὸ μὲν οὖν μὴ ἐξ ἁπάντων εἰρῆσθαι τὸν ὅρον, διχῶς ἔστιν ἐνδέχεσθαι. τὸ γὰρ εἰ ἁπλῶς ἐξ ἀγνωστοτέρων, ἢ εἰ ἡμῖν ἀγνωστοτέρων. ἐνδέχεται γὰρ ἀμφοτέρως. ἁπλῶς μὲν γὰρ γνωριμώτερον, τὸ πρότερον τοῦ ὑστέρου οἷον στιγμὴ γραμμῆς, καὶ γραμμὴ ἐπιπέδου, καὶ ἐπίπεδον στερεοῦ καθάπερ μονὰς ἀριθμοῦ· πρότερον γὰρ καὶ ἀρχὴ πᾶσα ἀριθμοῦ. ὁμοίως δὲ καὶ στοιχεῖον συλλαβῆς. ἡμῖν δ' ἐνίοτε συμβαίνει. μάλιστα γὰρ τὸ στερεὸν ὑπὸ τὰς αἰσθήσεις πίπτει τοῦ ἐπιπέδου, τὸ δ' ἐπιπ-

ἐπίπεδον μᾶλλον τῆς γραμμῆς, γραμμὴ δὲ σημείου μᾶλλον. οἱ πολλοὶ δὲ τὰ πρῶτα γνωρίζουσι τὰ μᾶλλον δὲ, τοῖς τυχοῦσι τὰ δι', ἀκριβοῦς καὶ ἀφ' ἑτέρας διανοίας καταμαθεῖν ὄντων. ἁπλοῦν μὲν οὖν βέλτιον, τὰ ὕστερα τοῖς πρώτοις γνωρίζειν, ὅπερ μικρὸν πρόσθεν ἐλέγομεν· τὸ δὲ πειρᾶσθαι γνωρίζειν τὰ πρότερα τοῖς ὑστέροις ἐκ τῶν ὁρισμῶν, ἐνίοτε μὲν ἀναγκαῖον, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀλόγως ἔχει. ἐνίοις μὲν γὰρ ἀδύνατον ἄνευ τούτου γνωρίζειν διὰ τὴν τοιαύτην, ἀναγκαῖον ἴσως διὰ τὴν ἐκείνης γνωρίμων ποιεῖσθαι τὸν λόγον. οἷοι δὲ τὴν τοιαύτην εἰσὶν οἱ μὲν ὁ, τὸ τῆς γραμμῆς, καὶ ὁ τῆς γραμμῆς, καὶ ὁ τὸ ἐπίπεδον· πάντες γὰρ διὰ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα δηλοῦσι. τὸ μὲν γὰρ γραμμῆς τὸ δι', ἐπίπεδον τὸ δὲ στερεὸν φασὶ τέμνεσθαι εὐθεῖα. Οὐ δεῖ δὲ λανθάνειν ὅτι τοῖς οὕτως ὁριζομένοις οὐκ ἐνδέχεται τὸ τί ἐστι τῷ ὁριζομένῳ φανερὸν εἶναι, ἐὰν μὴ τύχῃ τῶν τοιούτων, ἃ μᾶλλόν τε γνωριμώτερα καὶ ἁπλῶς γνωριμώτερα ἐστὶν ἀεὶ μὲν διὰ τὸ γνῶσιν καὶ τῷ διαφορῶν ὁρίζεσθαι τὸν καλῶς ὁριζόμενον. ταῦτα δὲ τῇ ἁπλῶς γνωριμώτερα καὶ πρότερα τὰ εἴδους εἶναι. συναναιρεῖ γὰρ τὸ γένος καὶ ἡ διαφορὰ τὸ εἶδος, ὥστε πρότερα ταῦτα τοῦ εἴδους. ἔστι γὲ ἡ γνωριμώτερα. τὰ μὲν γὰρ εἴδους γνωριζομένου, ἀναγκαῖον καὶ τὸ γένος καὶ τὰς διαφορὰς γνωρίζεσθαι· ὁ γὰρ ἄνθρωπον γνωρίζων, καὶ ζῷον καὶ πεζὸν γνωρίζει· τὸ δὲ γένους ἢ τὰς διαφορὰς γνωριζομένους, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ εἶδος γνωρίζεσθαι· ὥστε ἀγνωστότερον τὸ εἶδος. Ἐπὶ τοῖς κατ'

plam magis quàm lineã, & linea magis quàm punctum. nam multi ea cognoscunt quæ sunt eiusmodi. hæc enim curiosius, illa verò exquisitæ & excellentis cogitationis est discere. Simpliciter igitur melius est conari vt ex prioribus posteriora cognoscantur: (quoniam ad scientiam gignendam hæc magis est accõmodatum) attamẽ apud eos qui ex talibus cognitionem adipisci nequeũt, necesse est fortasse definitionem conficere ex iis quæ illis nota sunt. Tales sunt definitiones & pũcti, & lineæ, & plani. omnes enim ex posterioribus priora declarant, illud [a] enim lineæ, illud [b] plani, hoc [c] solidi aũt terminum esse. Sed non est ignorandum, eos qui ita definiunt, non posse declarare quid sit id quod definitur: nisi forte idem sit & nobis notius & simpliciter notius. siquidem oportet eum qui recte definit, ex genere & differentiis definire. hæc autem sunt *in* eorum *numero*, quæ sunt notiora & priora, quàm species. secum enim aufert genus & differentia speciem [d]. quare hæc sunt priora quàm species. Sunt etiam notiora: quia cognita specie, necesse est, & genus & differentiam cognosci: etenim qui hominem cognoscit, & animal, & pedestre cognoscit. cognito autem genere, vel differentia, non est necesse etiam speciem cognosci. itaque species ignotior est. Præterea qui re vera has definitiones esse confirmant, iis accidit vt dicant eumdẽ *rei* multas esse definitiones.

a Punctum.
b Lineam.
c Planum.
d Id est, Subiectum genere, vel differentia, simul cum ipsa specie.

ἀληθείαν τοὺς τοιούτους ὁρισμοὺς φάσκουσιν εἶναι, πολὺ ἂν τῆς ἀγνοίας αὐτῶν γνωείμων, πολλοὺς τὸ αὐτὸ συμβαίνειν λέγειν ὁρισμοὺς εἶ, ἡ

alia namque aliis, non eadem omnibus sunt notiora. quare alia apud alium definitio tradenda erit: siquidem ex iis, quæ cuique sunt notiora, definitionem conficere oportet. Præterea iisdem *hominibus* alias alia sunt notiora. nam ab initio *notiora sunt ea* quæ sub sensum cadunt. cùm autem tales effecti sunt, vt exquisitiùs res cognoscere valeāt, *tum* contrà *res habet*. quocirca nec apud eundem quidem *hominem* semper eadem definitio tradenda est *ab* iis qui definitionē ex cuique notioribus tradēdam esse asserunt. Perspicuum igitur *est* non esse ex talibus definiendum, sed ex simpliciter notioribus. nam hoc tantùm modo vna & eadem definitio semper fiet. Fortassis autem quod simpliciter notum est, non id est quod omnibus notum est, sed quod *notum est* iis qui ratione bene cōstituta præditi sunt: quemadmodum & salubre dicitur id quod salubre est iis, quorum corpus bene affectum est. Oportet igitur singula quæ sunt ciusmodi, accuratè explicare. qui verò disputant, *iis* vti *debent*, quatenus expedit. Maximè autem in confesso est, definitionem euerti, si neq; ex simpliciter notioribus, neq; ex iisque *sunt* nobis *notiora*, oratio confecta sit. ¶ Vnus igitur locus *probandi* definitionem non esse ex notioribus, is est quē antea diximus, nempe cùm priora per posteriora declarantur. ¶ Alius autē *est*, si eius quod in quiete consistit, & definitum est, definitio nobis tradatur per id quod est indefinitū & in motione *consistit*[a]. quod enim manet & definitum est, prius & notius *est* eo qđ indefinitum & in motu est. ¶ *Ad probādū* autē *definitionē* nō esse ex prioribus, tres sunt loci.

ἕτερα γὰρ ἑτέροις καὶ οὐ ταυτὰ πᾶσι τυγχάνει γνωριμώτερα ὄντα. ὥς τε πρὸς ἕκαστον ἕτερος ἂν εἴη ὁ ὁρισμὸς ἀποδοτέος, ἑπτερ ἂν ᾖ ἑκάστοις γνωριμωτέρων τὸν ὁρισμὸν ποιεῖσθαι χρή. Ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἄλλοτε ἄλλα μᾶλλον γνώριμα. ὅθεν ἀρχῆς μὲν γὰρ τὰ αἰσθητὰ ἀναιρεθέντα ἀναιρεῖ καὶ τὰ νοητά, αὖθις δὲ γινομένοις, αὐτάπαλιν. ὥστε οὐδὲ πρὸς τὸν αὐτὸν ἀεὶ ὁ αὐτὸς ὁρισμὸς ἀποδοτέος, τοῖς δὲ τῇ ἑκάστοις γνωριμωτέρων τὸν ὁρισμὸν φάσκουσιν ἀποδοτὸν εἶναι. δῆλον οὖν ὅτι οὐχ ὁριστέον ἐξ ἐκείνων τοιούτων, ἀλλὰ ἐξ ἐκείνων ἁπλῶς γνωριμωτέρων. μόνως γὰρ ἂν οὕτως εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ὁρισμὸς ἀεὶ γίνοιτο. ἴσως δὲ καὶ τὸ ἁπλῶς γνώριμον, οὐ τὸ πᾶσι γνώριμόν ἐστι, ἀλλὰ τὸ τοῖς εὖ διακειμένοις τὴν διάνοιαν· καθάπερ καὶ τὸ ἁπλῶς ὑγιεινὸν, τὸ τοῖς εὖ ἔχουσι τὸ σῶμα. δεῖ μὲν οὖν ἔκ γε τῶν τοιούτων ἐξακριβοῦν, χρῆσθαι δὲ διαλεγομένοις πρὸς τὸ συμφέρον. Μάλιστα δ' ὁμολογουμένως ἀκριβῶς ἐνδέχεται τὸν ὁρισμὸν, ἐὰν μήτ' ἐκ τῶν ἁπλῶς γνωριμωτέρων, μήτε ἐκ τῶν ἡμῖν τυγχάνῃ τὸν λόγον πεποιημένος. ¶ Εἷς μὲν οὖν τόπος τοῦ μὴ ἐξ ἐκείνων γνωριμωτέρων ὄντα, τὸ ἐξ ὑστέρων τὰ πρότερα δηλοῦν, καθάπερ προτέρων εἴπομεν. ¶ Ἄλλος δ', εἰ τὸ ἠρεμίᾳ ἢ τὸ ὁρισμένῳ, ἐξ ἀορίστου καὶ τοῦ κινήσει ἀποδίδοτ' ὁ λόγος ἡμῖν. πρότερον γὰρ καὶ γνωριμώτερον τὸ μένον, καὶ τὸ ὡρισμένον, τοῦ ἀορίστου, καὶ τὸ ἐν κινήσει ὄντος. ¶ Τοῦ δὲ μὴ ἐκ προτέρων, ἓξ εἰσι τρόποι. πρῶτος

a Vel quis sanè rectius definiat, morbi absentiā: vel scientiam, quod studio & labore dicitur.

ἁρῶπερ μὴν, εἰ διὰ τὴν ἀντικειμένων τὰ ἀντικείμενον ὥρισαι, οἷον διὰ τὴν κακοῦ τὸ ἀγαθόν. ἅμα δὲ τῇ φύσει τὰ ἀντικείμενα. ἔνιοις δὲ καὶ ἡ αὐτὴ ὀπίσημη ἀμφοτέρων δοκεῖ εἶ. ὥστε οὐδὲ γνωριμώτερον τὸ ἕτερον τὸ ἑτέρου. Δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν, ὅτι ἐνια ἴσως οὐκ ἔστιν ὁρίσασθαι ἄλλως· οἷ τὸ διπλάσιον αὐτοῦ τῷ ἡμίσεος· καὶ ὅσα καθ' αὐτὰ πρός τι λέγεται. πᾶσι γὰρ τοῖς τοιούτοις, ταυτὸν τὸ εἶ πρὸς πρός τι πως ἔχειν. ὡς τ' ἀδύνατον αὐτοῦ θατέρου θατέρου γνωρίζειν. διόπερ ἀναγκαῖον ἐν τῷ τὸ ἑτέρου λόγῳ συμπεριειλῆφθαι καὶ θατέρου. Γνωρίζειν μὴν οὐ δεῖ τὰ τοιαῦτα παίτα χρῆσθαι δ' αὐτοῖς καὶ ὅτι τύπον, ὡς αὖ δοκεῖ συμφέρειν. ¶ Ἄλλος, εἰ αὐτῷ πρόκειται πρὸ ὁρίζομένῳ. λανθάνει δ' ὅταν μὴ αὐτῷ τῷ τὸ ὁριζομένου ὀνόματι χρήσηται. οἷον εἰ τὸν ἥλιον, ἄστρον ἡμερόφατες ὥρίσατο. ὁ γὰρ ἡμέρα[a] χρώμενος, καὶ ἡλίῳ[b] χρῆται. δεῖ δὲ πρὸς τὸ φορητὰ τὰ τοιαῦτα, μεταλαμβάνειν αὐτὰ τὸ ὀνόματος [c] τὸν λόγον. οἷον ὅτι ἡ ἡμέρα, ἡλίου φορὰ ὑπὸ γῆς ὅτι δῆλον γὰρ ὅτι ὁ τ φορὰν ἡλίου ὑπὸ γῆς εἰρηκὼς, τ ἥλιον εἰρηκεν. ὥστε κέχρηται τῷ ἡλίῳ, ὁ τῇ ἡμέρᾳ χρησάμενος. ¶ Πάλιν εἰ πρὸ αὐτοῦμηρημένῳ τὸ αὐτοδιηρημένον ὥρισαι. οἷον πρῶτον, τὸ μονάδι μεῖζον ἀρτίου. ἅμα δὲ τῇ φύσει, τὰ ὡς τὸ αὐτὸ γένους αὐτοδιηρημένα· τὸ δὲ πρῶτον καὶ ἄρτιον αὐτοδιηρημένα, ἄμφω δὲ ἀριθμοῦ διαφορά. ¶ Ὁμοίως δὲ, καὶ εἰ ἑτ πρὸ ὑποκαπτω τὸ ἐπίπεδο ὥρισαι. οἷον ἄρτιον ἀριθμὸν τὸν δίχα διαι[illegible]

Primus est, si oppositū per oppositā definiuit, vt bonum per malum: quoniam oppositā simul sunt naturā. quibusdam autem etiam esse eadem amborū scientia videtur. quapropter alterum altero notius non est. Sed non est ignorandū quædam fortasse non posse aliter definiri: vt duplum *non potest definiri* sine dimidio: & quæcumque per se ad aliquid referuntur. *in* his enim omnibus idem est essentia, & ad aliquid quodam modo affectum esse. quare fieri nequit, vt sine altero alterius notitia comparetur. proinde necesse est, vt in alterius definitione alterum quoque comprehendatur. Oportet igitur ea omnia quæ sunt eiusmodi, nota esse. vti autem his *locis* in his *rebus debemus*, prout vi-
6 debitur vtile esse. ¶ Alius *locus est*, si *in definitione* adhibuit ipsum definitum. *Hoc* autē latet, cūm non vtitur ipso rei definitæ nomine. vt si quis Solem definiat, astrum die perspicuum. nam qui die[a] vtitur, etiam Sole [b] vtitur. Vt autem huiusce modi *vitia* deprehendantur, sumenda est pro nomine [c] definitio. veluti diem esse Solis lationem supra terrā. perspicuū enim *est*, eum qui Solis lationem supra terram dixit, Solē dixisse. quare Sole vsus est,
7 qui die vsus est. ¶ Item si definiuit id quod in diuisione ponitur, per id quod in eadem diuisione numeratur, vt *si* impar *definiuit*, quod vnitate maius est q̄ par. simul.n. naturā sunt ea quæ in eiusdē generis diuisione ponūtur: impar autē & par in eadē diuisione ponuntur, cūm ambo
8 sint numeri differētię. ¶ Similiter si superius per inferiora definiuit vt *imparem* numerum *dixit* esse cum qui bifariam diuiditur:

a Id est, dicit vocabulo.
b Solis vocabulo.
c Loco nominis positi in re ipsa positæ definitione.

aut bonum *esse* habitum virtutis. nam & illud, bifariam, sumptũ est a duobus quæ paria sunt: & virtus est bonum quiddam. quare hæc sub illis sunt. necesse autem *est*, vt is qui inferiori vtitur, etiam ipso *definito* vtatur. nam & qui vtitur virtute vtitur bono: quia virtus est bonũ quiddam. & similiter qui vtitur *verbo* bifariam, vtitur pariter: quia verbum, bifariam, significat in duo[a] diuidit: duo vero, paria sunt.

a In duas partes.

¶ Vt igitur vniuersaliter dicã, vnus est locus, non ex prioribus & notioribus cõfectam esse definitionem. cuius *loci* partes *sunt* ex quæ dictæ sunt.

ἢ ἀγαθόν. ἔξις ἀρετῆς τε, τὸ δίχα. ὅτου γὰρ δύο εἴληπται ἄρτιον ὄντων καὶ ἡ ἀρετὴ ἀγαθόν τί ἐστιν. ὥστε ὑποκάτω τούτων ἐκείνων ἐστίν. ἔστι δ' αὐτὸ ἀνάγκη τὸν τῷ ὑποκάτω χρώμενον, καὶ αὐτῷ χρῆσθαι. ὁ, τε γὰρ τῇ ἀρετῇ χρώμενος, χρῆται τῷ ἀγαθῷ, ἐπειδὴ ἀγαθόν τι ἡ ἀρετή. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τῷ δίχα χρώμενος, τῷ ἀρτίῳ χρῆται· ἐπειδὴ εἰς δύο[a] διῃρῆσθαι σημαίνει τὸ δίχα· τὰ δὲ δύο, ἄρτιά ἐστι. ¶ Καθόλου μὲν οὖν εἰπεῖν, ἓς ἔστι τόπος τὸ μὴ ἐξ ἀποτέρων τὸν ὁρισμὸν συγκεῖσθαι τῶν λόγων. μέρη δ' αὐτοῦ, τὰ εἰρημένα.

a Vel, diffatur.

Loci à genere, & ab iis ad quæ definitum refertur, CAP. V.

1 Si genus omissum sit. 2 Si cum definitum ad multa pertineat, vel non ad omnia sit accommodum, 3 vel non ad minus sed ad deterius. 4 A loco generis. 5 Si positum sit genus rei inferius, non proximum.

b Ab eo qui the sim proponit.

SEcundus *locus* est, si cum res sit in genere, non sit posita[b] in genere. in *eo* autem omnibus est huiusmodi peccatum, in quibus orationi non præponitur quid sit: cuiusmodi est hæc corporis definitio, id quod habet tres dimensiones: aut si quis hominem definiat, id quod scit numerare. quia dictum non fuit, quid sit id quod habet tres dimensiones. aut quid sit quod scit numerare. genus autem debet significare quid sit: & eorum quæ in definitione dicuntur, primam supponitur. ¶ Præterea *alius locus est*, si cum ad multa res definita pertineat, non ad omnia aptetur. vt si *quis* grãmaticã *definiat*, scientiã scribendi quod profertur[b]. deest enim, &

Δεύτερος δὲ, εἰ ἐν γένει τ' σοφὸς ὢν τυγχάνει ὅρος, μὴ κεῖται[b] ἐν γένει. ἐν ἅπασι δὲ τοῦτο τοιοῦτον ἁμάρτημά ἐστιν, ἐν οἷς οὐ προέκειται τῷ λόγου τὸ τί ἐστιν. οἷον ὁ τὴν σωματος ὁρισμὸς, τὸ ἔχον ξύσις διαστάσεις. ἢ εἴ τις τὸν ἀνθρωπον ὁρίσαιτο, τὸ ἐπιστάμενον ἀριθμεῖν. οὐ γὰρ εἴρηται τί ὄν. ξύσις ἔχει διαστάσεις· ἢ τί ὄν, ὃ ἐπίσταται ἀριθμεῖν· τὸ δὲ γένος βούλεται τὸ τί ἐστι σημαίνειν, καὶ πρῶτον ὑποκεῖσθαι τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ λεγομένων. ¶ Ἔτι εἰ σοφὸς πλείω λεγομένου τ' ὁριζομένου, μὴ σοφὸς πάντα ἀπτόμενον. εἰ μὲ τ' γραμματικὴν, ἐπιστήμην τὴν γράψαι τὸ ὑπαγορεύσιν[c]. ἐλλείπει γὰρ, ὅτι καὶ τὸ

c Vel, dictatur.

τῶ αὐαγ ὑναμ. κ' δὲι γε μᾶλλον τῶ γραμ-φαγ, ἢ τῶ αὐαγ ὑναμ ὀπτικὴν ὄρεξιν. ὥστ' οὐδ' ὑπερε, ἀλλ' ὁ ἀμφω ταῦτ' ἐπαν' ἐπιδὴ πλείους κ' ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ ὄρεσμοις ἕν. ¶ Ἐτ εἰλεν μὴ συμ κατ' ἀλληλων ἔχει, κ' ὅλως ὑπερ. ἐτ' εἰλεν δ' ἃ ἓν ἐφ' ὅσον μὴ κ' αὐτὸ πρὸς ἄμφω λέγεται, κ' οὐ-περ ἰαξικὴ τόσον καὶ ὑγίειαν ποιεῖ. τὸ μὲν γὰρ, κ' αὐτῶ λέγεται· τὸ δὲ, κ' συμβεβηκός. ἁπλῶς γὰρ ἀλλέξικ τῆς ἰαξικῆς τὸ τόσον ποιεῖν. ὥστ' οὐδὲν μᾶλλον ὠφελεῖ, ὁ πρὸς ἄμφω ὑπάρχει, πρὸς ἓν ἀλλ' ἴσως καὶ χεῖρον, ἐπειδὴ καὶ ἧττον λοιπῶν ἐπιτηδεῖ δυνατός ἐστι τόσον ποιῆσαι. ¶ Ἔτι εἰ μὴ πρὸς τὸ βέλτιον, ἀλλὰ πρὸς τὸ χεῖρον ἀπέδωκε, πλείονων ὄντων, πρὸς ἃ λέγεται τὸ ὁριζόμενον. πῶσι γὰρ ὑπάρχει καὶ δύναμις τὸ βελτίους ποιεῖ ἕξ).

¶ Πάλιν εἰ μὴ κεῖται ἐν τοῖ οἰκείῳ αὐτοῦ γένει τὸ λεγόμενον, σκοπεῖν ἐν τῷ πρὸς τὰ γένη συγκρίνοντ, καθάπερ προέτειν ἐλέγετο. ¶ Ἔτι εἰ ὑπερβαίνει λέγει τὰ γένη· ἢ ἐ τῶν ὑπερκειμένων, ἐξὸν ἐπὶ τοῖς πρώτοις, ἢ διαιρετικὸν τῶν ὄντων. ὑπερβαίνει δὲ ὁ οὐτις ὁριζόμενος τῶν ἀφελῶν. ἀπολείπων τὸ πρὸς τῆς ἀληθείας γένος, οὐ λέγει τὸ τί ἐὼ εἶναι. κ' ὃ οὐσία ἑκάστῳ μετέχει τὸ γένος. ἔτι δὲ τούτο τῶν τοῦ μὲν εἰς τὸ ἐγγυτάτω γένος ὁρᾶναι. ὁ γὰρ εἰς τὸ ἐγγυτάτω ὁρᾶς, πάντα τὰ ἐπάνω ἐπιφανεῖα ποιεῖ πάντα τὰ ὑπεῖα γένη τῆ ὑποκειμένῃ κατηγορεῖται.

legendi, quandoquidē non magis qui scribendi quam qui legendi *scientiam esse* traditur, *grammaticam* definiet. quare neutrum *definiunt*, sed is *demum* qui ambo hæc dixit: quippe cum eiusdem rei plures definitiones esse non possint. In nonnullis igitur re vera *ita res se* habet, vt dictum fuit. in quibusdam verò non item: vt in iis, quæ non per se ad ambo pertinent. quemadmodū medicina *efficiendæ* morbum & sanitatem efficiēdi. nam huius per se dicitur, illius verò per accidens. simpliciter[a] enim alienum *est* à medicina, morbū efficere. quare non magis definiunt, qui ad ambo[b] retulit[c], quam qui ad alterum[d]: sed fortasse deterius, quia & quiuis alius[e] posset morbum efficere. ¶ Præterea si non ad melius, sed ad deterius accommodauit[f]: cùm plura sint ad quæ pertinet res definita. omnis enim scientia, & omnis facultas videtur eius esse quod optimum est. ¶ Rursus, an id quod dictum est, non sit positum in proprio genere, considerare *oportet* ex elementis[g] ad genera pertinentibus, quemadmodum antea[h] dictum fuit.

¶ Præterea *peccat*, qui transilliēs dicit genera[i]: vt *qui* iustitiam *definit*, habitum æquabilitatis effectiuum, aut æqui distributiuum. nam virtutem transilit[k], qui ita definit, cum igitur omittat genus iustitiæ, non dicit quid sit: quandoquidem cuiusque *rei* essentia est cum genere *connexa*. Hoc autem idem est, *ac si dicatur* non in proximo genere posuisse. nam qui in proximo ponit, omnia superiora dicit: quippe cum omnia de posteriori genere de superioribus attribuantur.

a Absolutè, simpliciter.
b Ad sanitatem & ad morbi effectionem.
c Medicinam.
d Ad sanitatem tantùm.
e Præter medicinam.
f Vt si dicere medicinam esse artem efficiendi morbum.
g Loco.
h Lib. 2.
i Qui omittit genera proxima antepositis. Quod genus remotum. & sepe.
k Omittit.

Quoties vel in proximo genere ponendum est *id quod definitur*, vel omnes differentiæ superiori generi adiungi debent, per quas proximum genus definitur. sic enim nihil prætermissum erit: sed oratione loco nominis, inferius genus dictum erit. Qui verò dicit solú genus superius, non dicit etiam inferius genus. etenim qui dicit plantam, non dicit arborem.

ὥστε ἢ εἰς τὸ ἐγγυτάτω γένος ἀνατέον πάσας τὰς διαφορὰς τῷ ἐπάνω γένει μετὰ παρέργου. διὸ ὃν ὁρίζεται τὸ ἐγγυτάτω γένος. ὅταν δὲ οὐ δέῃ αὐτὸ εἶναι ἀνώνυμος λόγῳ εἰρημένος αὐτὸ εἶναι τὸ ὑποκάτω γένος. ὁ δ' αὐτὸ μόνον τὸ ἐπάνω γένος εἰπὼν, καὶ λέγει καὶ τὸ ὑποκάτω γένος. ὁ δὲ φυτὸν εἰπὼν, οὐ λέγει δένδρον.

Locis à differentiis. CAP. VI.

1 *Si non sunt differentiæ generis. Si non sunt differentiæ.* 2 *Si nulla sit differentia opposita.* 3 *Si differentia oppositæ non diuidat genus.* 4 *Si oppositæ differentiæ generi additæ non constituant speciem.* 5 *Si differentia exponatur per negationem,* 6 *vel ex oppositione negatiua.* 7 *Si species sonatur quasi differentia.* 8 *Si genus sonatur quasi differentia.* 9 *Si differentia non significet quale quid.* 10 *Si per accidens inest rei definitæ.* 11 *Si genus attribuatur differentiæ, vel speciei, vel ea quæ sunt sub specie.* 12 *Si de differentia dicatur genus.* 13 *vel speciei, vel ea quæ sunt sub specie.* 14 *Si differentia non sit prior specie.* 15 *Si sit differentia alterius generis.* 16 *Si substantiæ differentia significet esse in loco.* 17 *Si affectio pro differentia in adiuncta fuerit.* 18 *Si relata differentia non referatur ad aliquid.*

RVrsus in differentiis similiter considerandum *est*, an generis differentias dixerit. nisi enim propriis rei differentiis definierit; aut *si* omnino tale *quadpiam* dixerit, quod nullius rei possit esse differentia, vt animal, aut substantiam: procul dubio non definiuit: quoniam hæc nullius *rei* differentiæ sunt. ¶ Videre etiam *oportet*, an sit aliquid in diuisione oppositum dictæ differentiæ. nisi enim sit, perspicuum *est*, eam quæ dicta est, non esse generis differentiam. Omne enim genus iis differentiis diuiditur quæ sibi inuicem in diuisione opponuntur: vt animal pedestri, & volueri, & aquatili, & bipede. ¶ Aut si sit quidem opposita *aliqua* differentia, non tamẽ vere dicatur de genere: perspicuum *est* neutram esse *eam* generis differentiam. omnes enim differentiæ, quæ sibi inuicem in diuisione opponuntur, de *eodem*

Πάλιν ὅτι τῶν διαφορῶν [ὁμοίως] σκοπεῖν ἐστιν, εἰ καὶ τὰς διαφορὰς εἶπε τὰς τοῦ γένους. εἰ γὰρ μὴ τὰς ἰδίας διαφορὰς, ἢ καὶ παντελῶς τινῶν εἴρηκεν, ὃ μηδενὸς ἂν δέξαιτο διαφορὰν εἶναι, οἷον τὸ ζῷον, ἢ τιμὴ κἀκεῖνο δῆλον, ὅτι οὐκ ὠρίσατο. οὐδενὸς γὰρ διαφορὰ τὸ εἰρημένον. ¶ Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ ἔστιν ἀντικείμενόν τι τῇ εἰρημένῃ διαφορᾷ. εἰ γὰρ μή ἐστι, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἡ εἰρημένη τοῦ γένους διαφορά. πᾶν γὰρ γένος τοῖς ἀντικειμένοις διαφοραῖς διαιρεῖται· καθάπερ τὸ ζῷον τῷ πεζῷ καὶ πτηνῷ καὶ τῷ ἐνύδρῳ καὶ τῷ δίποδι. ¶ Ἢ εἰ ἔστι μὲν ἀντικειμένη διαφορά, μὴ ἀληθεύεται δὲ κατὰ τοῦ γένους· δῆλον ὅτι οὐδετέρα ἂν εἴη τοῦ γένους διαφορά· πᾶσαι γὰρ αἱ ἀντικείμεναι διαφοραὶ ἀλλήλαις ὑπάρχουσι κατὰ τοῦ αὐ-

κεί-

μείου ἡδονῆς[a]. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἀληθεύεται μὴ, μὴ πεῖσαι· ἢ πρὸς πάντων τὴν ἡδονὴν εἶδος. ἔτι λαν γὰρ, ὅτι ἡ ἐπ' αὐτῇ εἰδοποιὸς διαφορὰ τὴν ἡδονὴν. πᾶσα γὰρ εἰδοποιὸς διαφορὰ, μᾶλλα ἢ ἡδονὴς εἶδος πεισῶ. εἰ δ' αὖτη μὴ ἔστι διαφορὰ οὐδ' ἡ λεχθεῖσα, ἐπεὶ ταύτῃ ἀπιδόμενται. ¶ Ἔτι ἐὰν καταφάσει διαιρῇ τὸ ἡδονὴς· καθάπερ τῶν γραμμῶν ὁριζόμενοι, μῆκος ἀπλατές ἐστι. ὧδὲν γὰρ ἄλλο σημαίνει, ἢ ὅτι οὐκ ἔχει πλάτος. συμβήσεται οὖν τὸ γένος μετέχειν τοῦ εἴδους. πᾶν γὰρ μῆκος, ἢ ἀπλατές· ἢ πλάτος ἔχον ἐστίν· ἐπεὶ κατὰ παντὸς ἢ ἡ κατάφασις, ἢ ἡ ἀπόφασις ἀληθεύεται· ὥστε καὶ τὸ ἡδονὴς τῆς γραμμῆς· μῆκος γάρ ἐστιν, ἢ ἀπλατές, ἢ πλάτος ἔχον ἔσται. μῆκος δὲ ἀπλατές, εἶδος ἐστὶ λόγος· ὁμοίως δὲ καὶ μῆκος πλάτος ἔχον. τὸ γὰρ ἀπλατὲς, καὶ τὸ πλάτος ἔχον, διαφορὰ εἶναι. καὶ δὴ τῆς διαφορᾶς, καὶ τοῦ ἡδονὴς, ὁ τὸ εἶδος ἔξει λόγος. ὡς τε τὸ ἡδονὴς ἔσται δ' ἔχειν· αὖ τὸν τὸ εἶδος λόγον. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν τῆς διαφορᾶς, ἐπισκεπτέον ἐπὶ τῶν εἰρημένων διαφορῶν, ὅτι μάλιστα κατηγορεῖται τῶν ἡδονὴς. ἔστι δ' ὁ εἰρημένος τόπος χρήσιμος πρὸς τοὺς τιθεμένους ἰδέας εἶναι. εἰ γάρ ἔστιν αὐτοῖς κατηγορηθήσεται κατὰ τοῦ ἡδονὴς, ὅτι πλάτος ἔχον ἔστιν, ἢ ἀπλατές ἔστι· δεῖ γὰρ κατὰ παντὸς μόνους τὸ ἕτερον αὐτῶν ἀληθεύεσθαι, εἴτε κατὰ τοῦ ἡδονὴς ἀληθεύεσθαι μέλλει. τοῦτο δ' οὐ συμβαίνει. ἔστι γὰρ ἀπλατῆ, καὶ πλάτος ἔχοντα μόνα. ὥστε πρὸς οὓς μόνους χρήσιμος ὁ τόπος, ὅτι τὸ ἡδονὴς habent. Quare aduersus eos solos

[a] genere verè dicuntur[a]. ¶ Item si verè quidem dicatur[b] *de genere*, sed generi adiuncta non efficiat speciem. constat enim hanc non esse specificam differentiã generis: quandoquidem omnis specifica differentia cum genere *coniuncta* speciem efficit. quod si hæc non sit differẽtia: ne ea quidem, quæ dicta fuit, *differentia erit*: quoniam huic in diuisione opponitur. ¶ Præterea *peccant*, si negatione diuisit genus: vt qui lineam definiunt esse longitudinẽ latitudine carentẽ. quod nihil aliud significat, quàm non habere latitudinem. accidit igitur vt genus sit particeps speciei: quoniam omnis longitudo vel latitudine caret, vel latitudinem habet: quippe cùm de omni re aut affirmatio, aut negatio verè dicatur. quare & genus lineæ, quod est longitudo, vel latitudine carebit, vel latitudinẽ habebit. atqui longitudo carens latitudine, speciei est definitio: itémque habens latitudinem: quia latitudinis expers & latitudinem habens sunt differentiæ: ex differentia verò & genere cõstat speciei definitio. quare genus recipiet speciei definitionẽ. similitérque differentiæ *definitionem*: quandoquidem dictarũ differentiarum altera necessariò attribuitur generi. Est autem dictus locus vtilis aduersus eos qui ponunt ideas esse. nam si sit ipsa longitudo, quomodo generi attribuetur latitudine carere aut latitudine vacare? oportet enim de omni longitudine alterum eorum verè dici, si futurum est vt de genere verè dicatur. hoc autem non contingit: cùm sint longitudines quæ latitudine carent, & quæ latitudinem habent. Quare aduersus eos solos vtilis est hic locus, qui genus

[a] Vt quare animal est rationale vel irrationale.

[b] Differentia quæ opponatur differentiæ genus ponitur.

aiunt verum esse numero. quod quidem ij tantum faciunt, qui ideas ponunt: quoniam ipsam longitudinem & ipsum animal genus esse inquiunt. Fortasse autē in nonnullis necesse est negatione vti eum qui definit, vt in priuationibus. nam cæcū est, quod non habet visum, quando secūdum naturam habere debet.

¶ Nihil autē refert, vtrum negatione diuidatur genus, an huiusmodi affirmatione cui necesse sit negationem in diuisione opponi, vt si quis longitudinem quæ latitudinem habet, definierit. nam ei quod latitudinē habet, nihil aliud in diuisione opponitur, quam id quod latitudinem non habet. proinde rursus negatione genus diuiditur. ¶ Rursus *videndū est*, an speciem tradiderit quasi differentiam: quemadmodum ij qui contumeliam definiunt, contumeliam cum irrisione. nam irrisio *est* cōtumelia quædam. quamobrem irrisio non *est* differentia, sed species. ¶ Præterea *videndum est*, an genus quasi differentiam dixerit: vt virtutem *esse* habitū bonum vel probum: quando quidem bonum, virtutis est genus. An bonum non *est* genus, sed differentia? siquidem fieri non potest, vt idem sit in duobus generibus, quorum neutrū alterum continet: quia nec bonum continet habitum, nec habitus bonum. etenim nec omnis habitus *est* in bonis, nec omne bonum *est* habitus. quare non verum ambo *esse* genera. fugitur habitus *est* virtutis genus: perspicuum est, bonum, nō esse genus, sed potius differentiam. Præterea habitus significat quid sit, sed quale: videtur autem

ἐν ἀεὶ δυσὶ φασιν εἶναι. τοῦτο δὲ πεισθεῖεν οἱ τὰς ἰδέας μόνον τιθέμενοι. αὐτομήκης γὰρ καὶ αὐτοζῷον γένος φασὶν εἶναι. ἴσως δ' ἐπ' ἐνίων ἀναγκαῖον καὶ διαφορᾷ χρῆσθαι τὸν ὁριζόμενον, οἷον ὅταν τὴν στέρησιν. τυφλὸν γάρ ἐστι, τὸ μὴ ἔχον ὄψιν ὅτε πέφυκεν ἔχειν. ¶ Διαιρεῖ δ' οὐδὲν, διαφορᾷ διαιρῶν τὸ γένος ἢ τοιαύτῃ καταφάσει, ἢ τοιαύτῃ ἀναγκαίων ἀποφάσει. εἰ δὲ καὶ τὸ πλάτος ἔχον ἀριθμῷ. τῷ γὰρ πλάτος ἔχοντι, τὸ μὴ ἔχον πλάτος ἀντιδιῄρηται, ἀλλ' οὐδέν· ὥστε διαιρεῖται πάλιν διαιρέτεον τὸ γένος. ¶ Πάλιν εἰ τὸ εἶδος ὡς διαφορὰν ἀποδίδωσι· τὸ γὰρ εἰ τὸν προσπλαισιῶν, ὕβρει μετὰ χλευασίας ὀνείδισμα. ἡ γὰρ χλευασία ὕβρις τις· ὥστε οὐ διαφορά, ἀλλ' εἶδός ἡ χλευασία.

¶ Ἔτι εἰ τὸ γένος ὡς διαφορὰν εἶπεν ἢ τὴν ἀρετὴν, ἕξιν ἀγαθήν, ἢ αὐτὸ αὖ τὸ γένος γὰρ τὴν ἀρετὴν ἕξιν. ἢ οὐ γένος τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ διαφορά· εἴπερ ἀληθές, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ταὐτὸ ἐν δυσὶ γένεσιν εἶναι, καὶ ἀδιάφορον ἄλληλα. ἅπαν γὰρ τὸ γένος τινὶ ἕξιν ἀδιάφορόν ἐστιν· ἡ δὲ ἕξις τὸ ἀγαθόν· ἡ γὰρ πᾶσα ἕξις ἀγαθόν, οὐδὲ πᾶν ἀγαθὸν ἕξις. ὥστε οὐκ ἂν εἴη γένη ἀμφότερα. εἰ οὖν ἡ ἕξις τῆς ἀρετῆς γένος, δῆλον ὅτι τὸ ἀγαθὸν οὐ γένος, ἀλλὰ μᾶλλον διαφορά. ἔτι εἰ μὴ ἕξις τί ἐστι σημαίνει ἡ ἀρετή. τὸ δ' ἀγαθὸν οὐ τί ἐστι, ἀλλὰ ποιόν. δοκεῖ δὲ ἡ διαφορὰ τοῦτο τι σημαίνειν.

sit virtus: bonum autem, non quid differentia quale quid significare.

¶ Ἐπεὶ

9 ¶ Ὁρᾶν δὲ δεῖ εἰ μὴ ποίων τι ἀλλὰ
ποῖόν [τι] σημαίνει ἡ ἐπιδοθεῖσα
διαφορά. δοκεῖ γὰρ ποιόν τι ποιότης
10 διαφορὰ δηλοῦν. ¶ Σκοπεῖν δὲ καὶ
εἰ τῷ συμβεβηκότος ὑπάρχει τὴν δι-
αίρουμένην ἢ διαφορὰ ἢ ἀμφω γὰρ
διαφορᾶς τῷ συμβεβηκότος ὑπαρ-
χόντων ὄντι, καθάπερ καὶ τὸ γέ-
νος· ἡ γὰρ εἰδέχεται τὰς διαφορὰς
ὑπάρχειν τινί, καὶ μὴ ὑπαρχειν.

11 ¶ Ἐπὶ εἰ κατηγορεῖται τῷ γένους ἡ
διαφορά, ἢ τὸ εἶδος, ἢ τῶν κάτω
τινὶ τοῦ εἴδους· οὐκ ἀνάγκη συμ-
βαίνειν. εἰ δὴ γὰρ τῷ ἐφημένῳ, εἰ-
δέχεται τοῦ γένους κατηγορεῖσθαι·
ἐνεδέχετο γένος εἶναι πλείων τῶν
12 τῶν λέγεται. ¶ Πάλιν εἰ κατηγο-
ρεῖται τὸ γένος τῆς διαφορᾶς· ἢ γὰρ
τῆς διαφορᾶς· ἀλλὰ καθ' ὧν ἡ
διαφορά, τὸ γένος δοκεῖ κατηγο-
ρεῖσθαι. εἰ τὸ ζῶον τοῦ ἀνθρώ-
που, καὶ τοῦ βοὸς, καὶ τῶν ἄλλων
τῶν ζώων, οὐκ ὢν τῆς διαφορᾶς,
τῆς τοῦ εἴδους λεγομένης. εἰ
γὰρ καθ' ἑκάστης τῶν διαφορῶν τὸ
ζῶον κατηγορήσεται, πολλὰ
ζῶα τοῦ εἴδους ἂν κατηγορεῖτο. αἱ
γὰρ διαφοραὶ τοῦ εἴδους κατηγο-
ροῦνται. Ἐπὶ διαφορᾶς πάσης, ἢ
εἶδη, ἢ ἄτομα ἐστὶν, ἐπὶ τῶν ζώων·
ἕκαστον γὰρ τῶν ζώων, ἢ εἶδός ἐστι,
13 ἢ ἄτομον. ¶ Ὁμοίως δὲ σκεπτέον,
καὶ εἰ τὸ εἶδος, ἢ τῶν ὑποκειμέ-
νων τοῦ εἴδους, ὡς διαφορᾶς κατηγορεῖ-
ται· οὐδὲν γὰρ, ἐπειδὴ ἐπὶ
πλέον ἡ διαφορὰ τῶν εἰδῶν λέγε-
ται. Ἐπὶ συμβέβηκεν τοῖς διαφο-
ροῦσιν εἴδεσι ἓν, εἴτερ κατηγορεῖ-
σθαι τι αὐτῶν τῶν εἰδῶν· εἰ γὰρ κα-
τηγορεῖται ὁ ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι
καὶ διαφορᾶς ἀνθρώπους ἐστί. ¶ Πά-
λιν εἰ μὴ σκεπτέον ἡ διαφορὰ τοῦ εἴδους. Εἰ μὲν γὰρ γένος ὕστερον,

9 ¶ Videre etiam *oportet*, an data differentia non significet qualequid, sed hoc aliquod. omnis enim differentia videtur qualequid declarare. 10 ¶ Considerare etiam *oportet*, an differentia per accidens insit rei definitæ. nulla enim differentia est *in eorũ numero* quæ per accidens insunt, quemadmodum nec genus. quia fieri nequit, vt differẽtia eidem insit, & non insit. 11 ¶ Præterea si generi attribuatur differentia, vel species, vel aliquid specierũ subiectum: nulla erit definitio, quia nihil horum quæ dixi, generi attribuitur. quippe cum genus latius quam hæc omnia pateat. 12 ¶ Rursus si attribuatur genus differentiæ. non enim differentiæ, sed *de* quibus differentia *dicitur*, genus attribui videtur. vt animal homini, & boui, & aliis pedestribus animalibus, nõ ipli differentiæ quæ de specie dicitur. nam si singulis differentiis genus attribuatur, certe multa animalia speciei attribuentur. quandoquidem differentiæ speciei attribuuntur. Præterea omnes differentiæ vel erunt species, vel individua. aliquidem sunt animalia. vnumquodque enim animal aut est species, aut individuum. 13 ¶ Similiter considerãdum *est*, an species vel aliquid eorum quæ *sub* sub specie, differentiæ attribuantur. *hoc* enim fieri nequit, quia de pluribus differentia dicitur quam species. Præterea accidet vt differentia sit species, si quæ species de ea dicatur. nam si differentiæ attribuitur homo: perspicuum *est*, differentiam esse hominem.

14 ¶ Rursus *videndum est*, an differentia nõ sit prior specie, oportere enim differentiam esse gene-

re posteriorē, specie vero priorem. ¶ Considerare etiam *oportet*, an alterius generis sit dicta differentia, quod neque contineatur, neque contineat: quia non videtur differētia esse duorum generum, quorum neutrum sub altero contineatur. alioquin accidet etiam speciem eandem in duobus generibus esse, quorum neutrum altetum continebit. nam ex vnaquaque differentia cōcluditur proprium genus: vt ex pedestri & bipede concluditur animal. quare si *de eo dicitur* vtrumque genus, de quo *dicitur* differentia: perspicuum *est*, speciem *esse* in duobus generibus, quorum neutrum sub altero continetur. An non impossibile *est* eandem differentiam esse duorum generum, quorum neutrum continetur sub altero: sed adiiciendum *est*, nec vtrumque sub eodem continetur? nā pedestre animal & alatum animal sunt genera, quorum neutrum sub altero continetur, & eorum vtriusque, bipes, est differentia. quare adiūgendum *est*, nec vtrumque sub eodem continetur. hæc enim ambo sub animali sunt. Perspicuum quoque *est* non necessariò ex omni differentia concludi proprium genus: cùm accidat eandem esse duorum generum, quorum neutrum sub altero continetur: sed alterum tantùm genus necessariò concludi: & omnia quæ supra illud *sunt*: quemadmodum ex bipede alatum vel pedestre animal concluditur. ¶ Videre etiam *oportet*, an *esse* in aliquo, quasi substantiæ differentiā tradiderit: quia non videtur substantia à substantia differre eo quòd sit alicubi. Idcirco & eos reprehendunt, qui pedestri & aquatili animal diuidunt: quasi pedestre & aquatile significent *esse* alicubi.

τὸ δὲ εἶδος πρότερον τῷ διαφορᾷ δεῖ εἶ). ¶ Σκοπεῖν δὲ εἰ ἕτερου γένους ἡ ῥηθεῖσα διαφορά, μηδὲ συνεχομένου, μηδὲ συνέχοντος. οὐ δοκεῖ γὰρ ἡ αὐτὴ διαφορὰ δύο γενῶν εἶ), μὴ συνέχονταν ἀλλήλα. εἰ δὲ μή, συμβήσεται καὶ εἶδος τὸ αὐτὸ, ἐν δυσὶ γένεσιν εἶ) μὴ συνέχουσιν ἀλλήλα. ὑπάρξει γὰρ ἐκάστη τῶν διαφορῶν τὸ οἰκεῖον γένος· καθάπερ τὸ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν, τὸ ζῷον συμπέρανει. ὥστε εἰ καὶ οὗ ἡ διαφορά, καὶ τῶν ἡ ῥηθὲν ἐκάτερον· δῆλον οὖν ὅτι τὸ εἶδος ἐν δυσὶ γένεσιν ἡ συνέχουσιν ἀλλήλα. ἢ οὐκ ἀδύνατον τῷ αὐτῷ διαφορᾷ δύο γένων εἶ) μὴ συνεχόντων ἀλλήλα· ἀλλὰ σκεπτέον, μηδ' ἅπαξ ὑπὸ ταυτὸ ὑπάρχειν τὸ γὰρ πεζὸν ζῷον, καὶ τὸ πλωτὸν ζῷον, ἡγὴν ἔστιν ἡ ᾧ ἔχοντα ἀλλήλα· ἡ ἀμφοτέρων αὐτῷ τὸ δίπουν ἐν διαφορά· ὥστε σκεπτέον, ἐν μηδ' ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄντων ἄμφω. ταῦτα γὰρ ἄμφω ὑπὸ τὸ ζῷον ἐστι. δῆλον δὲ, καὶ ὅτι κ' ἁπάντων τὴ διαφορᾶν πᾶσαν, τὸ οἰκεῖον ὑπάρχειν γένος· ἐπεὶ συβέβηκεν τῶν αὐτῶν δύο ἡ γενῶν εἶμεν συνεχόντων ἀλλήλα· ἀλλὰ τὸ ἕτερον μόνον αὐτῶν συμπέρανει, καὶ τὰ ἐπάνω τούτοις ταῦτα· καθάπερ τὸ δίπουν, τὸ πλωτὸν ἢ τὸ πεζὸν συμπέρανει τὸ ζῷον. ¶ Ὁρᾶν δὲ καὶ ἡ τὸ ἔν τινι ὡς διαφοράν ὅτι δὲ δοκεῖν οὐσίας. οὐ δοκεῖ γὰρ διαφέρειν οὐσία οὐσίας παρ' ἄλλο εἶ). διὸ καὶ τοὺς πεζὸν καὶ τὸ ὑνδρῳ διαιροῦντα τὸ ζῷον, ὅτι ποιοῦσιν, ὡς τὸ πεζὸν καὶ τὸ ὑνδρον ποῦ σημαῖνον.

ἢ ὅτι

ἢ δεῖ μὴ τοῦτον οὐκ ὀρθῶς ἀπεμῶσιν; οὐ γὰρ ἔν τινι, οἷον τοῦ σημαίνει τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ χερσαῖον, ἀλλὰ πεῖόν τι. καὶ γὰρ ἂν ἡ ἐν τῷ ξηρᾷ, ὁμοίως ἔνυδρον. ὁμοίως δὲ τὸ χερσαῖον, κἂν ἐν ὑγρᾷ, χερσαῖον, ἀλλ' οὐκ ἔνυδ' ἐστὶν ἓν σημ. ἀλλ' ὅμως ἐπὶ ποτε σημαίνη τὸ ἐν τινι ἢ ὄχεσθαι, δῆλον ὅτι διημαρτημένως ἔσ.

17 ¶ Πάλιν εἰ τὸ παῦσαι, διαφορὰ ἀπολέσωσι. πᾶν γὰρ παῦσαι μᾶλλον γινόμενον, ἕξίσησι τῆς οὐσίας· ἡ δὲ διαφορὰ οὐ ποιεῖ. μᾶλλον γὰρ τοῦ ζῴου δοκεῖ ἡ διαφορά, εἴ ἔστι διαφορὰ καὶ ἁπλῶς· ἀδιάφορον γὰρ τὸ εἶδος τῆς εἰκείας διαφορᾶς ἕκαστον· περιοῦ γὰρ μὴ ὄντος, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος. ἁπλῶς δ' εἰπεῖν, καθ' ὅσα ἀλλοιοῦνται τὸ ἐχον, οὐ δὲν τοῦτον διαφορά ἐστιν· ἅπαντα γὰρ τὰ τοιαῦτα μᾶλλον γινόμενα, ἕξίσησι τῆς οὐσίας. ὥστ' εἴ τινα τοιαῦτα διαφορὰ ἀπέδωκεν, ἡμάρτηκεν. ἁπλῶς γὰρ οὐκ ἀλλοιούμεθα

18 κατὰ τὰς διαφοράς. ¶ Καὶ εἰ τινος πρὸς τι, οὐ πρὸς ἄλλό τι τῷ διαφορὰν λαβεῖν δώσει. πρὸς γὰρ πρός τι καὶ οὐ διαφορὰ πρός τι· καθάπερ καὶ ἡ ἐπιστήμη· θεωρητικὴ γάρ, καὶ πρακτικὴ, καὶ ποιητικὴ λέγεται· ἕκαστον δὲ τούτων πρός τι σημαίνει· θεωρητικὴ γάρ τινος, καὶ ποιητικὴ τινος, καὶ πρακτικὴ τινος.

An in his non recte reprehendunt? quoniam aquatile & terrenum non significant *esse* in aliquo, nec alicubi, sed quale quid. nam & si sit in *loco* humido, æque erit aquatile. similitérque si terrenum sit in loco humido, terrenum erit, non aquatile. Verùmtamen si quando differentia significet esse in aliquo: periculum erit, cum peccasse *qui dederit*. ¶ Item *videndum est*, an affectionem pro differentia tradiderit. omnis enim affectio, maior facta, essentiam *de statu suo* dimouet: differentia verò non *est* eiusmodi: quin potiùs videtur differentia *id* seruare, cuius est differētia. & simpliciter[a] fieri nequit, vt sine propria differentia quidque sit[b]. nisi enim sit perfectum, nō erit homo. Et, vt simpliciter dicam[c], secundum quæ variatur id quod habet, eorum nihil illius differentia *est*. nam omnia quæ sunt eiusmodi, si maiora fiāt essentiā *è statu suo* dimouent. Quocirca qui talem aliquā differentiam tradidit, peccauit: quoniam omnino nō variamur secundum differentias. ¶ *Peccauit* etiam, si cuius ad aliquid *relati* differentiam tradiderit quæ ad aliud quidpiam nō *referatur*. nam eorum quæ ad aliquid *referuntur*, etiam differentiæ *referuntur* ad aliquid: quemadmodum & in scientia *perspicuum* est. dicitur enim contemplatiua, & actiua, & effectiua: quorum vnumquodque significat ad aliquid.

a Omnino.
b Consistat, permaneat.
c Vt vno verbo complectar.

Alii loci, CAP. VII.

1 *Si definiens non referat ad id, ei quod natura est referre.* 2 *vel non ad primum subiectum.* 3 *A subiecto.* 4 *A tempore.*

ΣΚοπεῖν δὲ, καὶ εἰ πρὸς ὃ πέφυκεν ἕκαστον τῷ πρός τι, δοτο-

1 COnsiderare etiam *oportet*, an is qui definit, *id* tradat,

ad quod naturâ refertur vnumquodque eorum quæ *fiunt* ad aliquid. quibusdam enim ad nihil aliud vti licet, quam ad id, ad quod singula referuntur naturâ. vt visu vti solum *licet* ad cernendum. nonnullis verò & ad aliud quiddam *vti licet*. vt strigili haurire aliquis potest. si quis tamen strigilem definiat, instrumentum ad hauriendum, peccabit: quia non ad hoc est comparata. eius autem ad quod nata & comparata res est, definitio *hoc est*, id ad quod vtatur prudēs quâ *est* prudens, & propria scientia quæ circa quamque rem *versantur*. ¶ Præterea *videndū est*, an non ad primum accommodatæ rit, cum ad plura pertineat. vt *si quis* prudentiam *definiat*, virtutem hominis, vel animæ: non, rationalis *facultatis*. nam prudentiæ primum *est* virtus *facultatis* rationalis: etenim secundū hāc & anima & homo prudēs esse dicitur. ¶ Præterea peccauit, nisi susceptium sit id, cuius res definita dicitur *esse* affectio, vel dispositio, vel quidvis aliud. naturâ enim comparatum est, vt omnis dispositio & omnis affectio in eo gignatur, cuius est dispositio vel affectio: quemadmodum & scientia *gignitur* in anima, cùm fit dispositio animæ. Interdum autem in huiusmodi *rebus* peccant: vt qui dicunt sommum esse imbecillitatem sensus: & dubitationem, æqualitatem contrariarum rationum: & dolorem, separationem partium naturâ coniunctarum, vi *fullam*. etenim nec sommus inest sensui (deberet autem *inesse*, si esset imbecillitas sensus) similiter nec dubitatio inest contrariis rationibus, nec dolor inest partibus naturâ coniunctis: dolerent enim res inanimæ, siquidē dolor eis aderit. Talis ⁊

δίδωσιν ὁ ὁρισάμενος· οἷόν τινι χρῆσθαι ὁ πάντων ἄριστον ἢ μόνον δεῖ χρῆσθαι, πρὸς ἄλλο δ' οὐδέν, οἷον τῇ ὄψει πρὸς τὸ ἰδεῖν μόνον. οἷόν δὲ καὶ πρὸς ἄλλό τι οἷον τῇ στλεγγίδι καὶ ἀρύσασθαί τις, ἀλλ' ὅμως εἴ τις ὁρίσαιτο τὴν στλεγγίδα ὄργανον πρὸς τὸ ἀρύειν, ἡμάρτηκεν· οὐχὶ πρὸς τὸ τοιοῦτον. ὅσης δὲ τοῦ πρός τι ὑπάρχει, ἐφ' ὃ ἂν χρήσηται ὁ ὀρισάμενος ἢ ὃς τιμᾷ, καὶ ἡ οἰκείᾳ ἕξις οἰκεία ἔσται. ¶ Ἔτι εἰ μὴ τὸ φρονίμου ἀνθρώπου, ὅταν πολλαχῶς πρός τι λεγόμενον· οἷον τὸν φρόνησιν, ἀρετὴν ἀνθρώπου, ἢ ψυχῆς· καὶ μὴ τὸ λογικοῦ· φρονεῖν γὰρ τὸ λογικοῦ ἀρετή, ἢ φρόνησις· καὶ γάρ ἐστι, καὶ ἡ ψυχή, καὶ ὁ ἄνθρωπος φρονεῖν λέγεται. ¶ Ἐπὶ μὲ δὴ τῶν ἁπλῶν ἔξεων, οὐ δέκται τὸ ὁρισμένον, πάσης, ἢ ἡ ἕξις ἐστὶν οὗ ποιοῦ ἄλλο, ἡμάρτηκε. πᾶσα γὰρ διάθεσις καὶ πᾶν πάθος ἐν οἷόν τε πάθους γίνεσθαι, οὗ ἐστι διάθεσις ἢ πάθος· καὶ ὥσπερ καὶ ἐπιστήμη ἐν ψυχῇ, διάθεσις οὖσα ψυχῆς. ἐνίοτε δὲ ἁμαρτάνουσιν οἱ περὶ τοιούτους· οἷον ὅτι λέγουσιν, ὕπνος ἐστὶν ἀδυναμία αἰσθήσεως· ἢ ἀπορία, ἰσότης ἐναντίων λογισμῶν· καὶ ἡ ἀλγηδών, διάκρισις τῶν συμφυῶν μορίων μετὰ βίας· οὔτε γὰρ ὕπνος ὑπάρχει τοῖς ἀψύχοις· ἔσται δ' ἔστιν ἀδυναμία αἰσθήσεως ἔξις ὁμοίως δ' οὐδ' ἡ ἀπορία ὑπάρχει τοῖς ἐναντίοις λογισμοῖς· οὐδ' ἡ ἀλγηδὼν τῶν συμφύτων μορίων ὑπάρχει. ἀλγήσειε γὰρ τὰ ἄψυχα, εἴπερ ἀλγηδὼν αὐτοῖς παρείη· τοιοῦτος δὲ ἡ

ὁ τῆς ὑγιείας ὁρισμὸς, εἴπερ συμμετρία θερμοῦ καὶ ψυχροῦ ἐστιν αὐτά· καὶ γὰρ ὑγιαίνει τὰ θερμὰ καὶ ψυχρά. ἢ γὰρ ἑκάτερον συμμετρία ἐν ἑκάστοις ὑπάρχει, ὧν ἐστι συμμετρία· ὡς τε ἡ ὑγίεια ὑπάρχει ἀν' αὐτοῖς. Ἔτι τὸ πεισθῆναι εἰς τὸ πιπτικὸν, ἢ ἀνάπαλιν συμβαίνει πᾶσι τοῖς αὐτοὺς ὁριζομένοις. οὐ γάρ ἐστιν ἀληθὲς ἢ διάλυσις τοῦ συμφύτου μερῶν, ἀλλὰ πιπτικὸν ἀλγηδόνος. καὶ ἡ ἀδυναμία τῆς ἀσθένειας ὁ ὕπνος, ἀλλὰ πιπτικὸν θατέρου θατέρου· ὥστε τὸ διὰ τοῦτο ἀδυναμίαν ὑπονοῦμεν, ἢ διὰ τὸν ὕπνον ἀδυνατοῦμεν. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς δοκεῖν ἀπιστίας δόξειν ἀπιστικὸν εἶ· ἢ τοῦ ἑαυτῶν ἰσότης λογισμοῦ· ὅταν γὰρ ἐπ' ἀμφότερα λογιζώμεθα ἴσα ὁμοίως ἅπαντα φαίνηται καθ' ἑκάτερον γινόμενα, δοκοῦμεν ἐπὶ πέρας οὐ προάξειν.

¶ Ἔτι κοινὸν τοῖς χρόνοις πάντας ὅτι σκοπεῖν, εἰ ποτὲ διαφωνεῖ. εἰ γὰρ τὸ ἀθάνατον ἀεί ἐστι ζῶον ἄφθαρτον τυγχάνει ὄν). τὸ γὰρ τυγχάνον ἄφθαρτον ζῶον, τυγχάνει ἀθάνατον ὂν· ἢ ἐνδέχεται μήποτε οὐ συμβαίνειν; ἀμφίβολον γὰρ τὸ τυγχάνον ἄφθαρτον εἶναι). ἢ γὰρ ὅτι οὐκ ἐφθαρται τυγχάνον, σημαίνει, ἢ ὅτι οὐ δυνατὸν φθαρῆναι τυγχάνον, ἢ ὅτι τοιοῦτόν ἐστι τυγχάνον ὃ μηδέποτε φθαρήσεται. ὅταν οὖν λέγωμεν, ὅτι ἄφθαρτον τυγχάνει ὂν ζῶον· ἢ τὸ λέγομεν, ὅτι τυγχάνον ὄντων ἐστὶν ζῶον, ἀλλ' οἷον μηδέποτε φθαρῆναι. τὸ τοίνυν ἀδυνάτῳ τὸ αὐτὸ δεῖ εἶναι τοῦτο οὐ συμβαίνει τυγχάνειν αὐτὸ ἀδύνατον ὄν). ἀλλ' ὅμως ἐάν που συμβαίνῃ. τὸ μὲν κατὰ τὸν λόγον ἐνδοξότερον, ὑπάρχειν τυγχάνον ἢ μὴ εἶναι· τὸ δὲ κατὰ τοιοῦτος, μὴ ὑπάρχειν·

ctiam valetudinis definitio, si quidem est symmetria calidorū & frigidorum. necesse enim est valere res calidas & frigidas: quia singulorum symmetria in iis rebus inest, quorum est symmetria: itaq; valetudo iis inerit. Accidit præterea, vt qui sic definiunt, reducant id quòd fit, ad effectiuum, vel cōtrà. non enim separatio partium natura coniunctarum, est dolor, sed effectiuum doloris. nec imbecillitas sensus est somnus: sed alterū est effectiuum alterius: aut enim propter imbecillitatem somno opprimimur, aut propter somnum sumus imbecilli. Similitérque contrariarum rationum æqualitas videri potest esse effectiuum dubitationis. cùm enim in vtramque partem ratio cinamur, & æquè videntur omnia vtroque modo fieri, tum dubitamus vtrum agimus. ¶ Præterea secundum omnia tempora inspiciendum est, an alicubi[a] differet, vt si quæ immortale definierit, quod nunc est interitus expers. animal enim quod nunc est interitus expers, nūc immortale erit. An in hoc non accidit? quoniam illud, nunc interitus expers esse, ambiguum est. aut enim non interitile nunc significat, aut non posse nunc interire, aut nunc esse eiusmodi vt nunquam intereat. Cùm igitur dicimus interitus expers nunc esse animal: non hoc dicimus, nunc tale esse animal, sed quod nunquam intereat. quod idem est atque immortale. quare non accidit, vt nunc immortale sit. Attamen ficubi[b] accidat, vt id quod in oratione[c] traditum est, nūc insit, vel prius id verò quod nomine declaratur[d], non insit:

a Aliquando.
b Quando.
c Definitum.
d Definitum.

certè non idem erit. Vtendum igitur est hoc loco, quemadmodum dictum est.

οὐκ ἂν εἴη ταυτόν· χρηστέον οὖν τῷ τόπῳ, καθάπερ εἴρηται.

Loci à comparatione, à disiunctione, & à definitione, CAP. VIII.

1 ¶ *A comparatione. Si alia definitio magis conueniat.* 2 *Si accessionem recipiat res definita, non definitio:* 3 *vel ambo non simul recipiant.* 4 *Si duobus rebus propositis, alteri definitio, alteri definitum magis conueniat:* 5 *vel alterum æquè, vel alterum non æquè conueniat.* 6 ¶ *A disiunctione.* 7 ¶ *A definitionis partium definitionis.*

a Definitione.

COnsiderãdum etiam *est*, an definitiõ alia oratione[a] magis explicetur quàm ea quæ tradita fuit. vt si iustitia definiatur facultas æqui distributiua. iustus enim potiùs *est is* qui consultò vult æquum distribuere, quàm qui potest. quare iustitia non est facultas æqui distributiua. nam & iustus *is* maximè esset qui potest æquum distribuere. ¶ Præterea *videndum est*, an res[b] suscipiat intentionem, id verò quod in oratione[c] traditum est, non suscipiat: vel contrà quod in oratione traditum est, recipiat, res autem non *item*. oportet enim vel ambo recipere, vel neutrum: siquidem idem est quod in oratione traditur, atque res *definita*. ¶ Præterea an recipiant quidem ambo[d] intentionem, sed nõ ambo simul accessionem recipiant. vt si amor sit cupiditas concubitus[e]. nam qui magis amat, non magis cupidus est concubitus. quare non simul ambo[f] intentionem recipiunt. atqui opus esset, si idem essent. ¶ Præterea an duobus propositis, de quo res[g] magis dicitur. *de eo* minùs dicatur id quod est in oratione[h]. vt si ignis sit corpus tenuissimis partibus cõstans. nam flãma est magis ignis quàm lux. μᾶ τὸ λεπτομερέστατον· πῦρ μὲν γὰρ μᾶλλον ἡ φλὸξ ὂν τοῦ πυρὸς σῶμα

b Definita.

c Definitione.

d Definitum, & definitio.

e Concũbendi.

f Amor & cupiditas concũbendi.

g Id est definitũ.

h Definitione.

Σκεπτέον δὲ καὶ εἰ καθ' ἑτέρου τι μᾶλλον λέγεται τὸ ὁρισθέν, ἢ καθ' ὃν λόγον δέδοται λόγον. οἷον εἰ ἡ δικαιοσύνη, δύναμις τοῦ ἴσου διανεμητική. δίκαιος γὰρ μᾶλλον ὁ προαιρούμενος τὸ ἴσον διανέμαι τοῦ δυναμένου. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ἡ δικαιοσύνη δύναμις τοῦ ἴσου διανεμητική· καὶ γὰρ δίκαιος ἂν μάλιστα ὁ δυνάμενος τὸ ἴσον διανέμαι. ¶ Ἔτι εἰ τὸ μὲν πρᾶγμα δέχεται τὸ μᾶλλον, τὸ δὲ καθ' ὃν λόγον δέδοται, δέχεται, ἢ οὐκέτι, τὸ μὲν καθ' ὃν λόγον δέδοται, δέχεται, τὸ δὲ πρᾶγμα μή. δεῖ γὰρ ἢ ἀμφότερα δέχεσθαι, ἢ μηδέτερον, εἴπερ δὴ ταυτὸν ἔστι τὸ καθ' ὃν λόγον δοθὲν τῷ πράγματι. ¶ Ἐπεὶ δέχεται μὲν ἀμφότερα τὸ μᾶλλον, οὐκ ἅμα δὲ τὼ ὑπάρχοντα ἀμφότερα λαμβάνει. εἰ δὲ ἐστὶν ὁ ἔρως ἐπιθυμία συνουσίας, ἔστιν ὁ μᾶλλον ἐρῶν, οὐ μᾶλλον ἐπιθυμεῖ τῆς συνουσίας. ὥστε οὐχ ἅμα ἀμφότερα τὸ μᾶλλον ὑπόδεκται· ἔδει δέ, εἴπερ ταυτὸν ἦν. ¶ Ἔτι εἰ δύο τινῶν πρᾶγμα, καθ' ὧν τὸ πρᾶγμα μᾶλλον λέγεται, τὸ καθ' ὃν λόγον ἢ τὸν λόγον λέγεται. οἷον εἰ τὸ πῦρ ἔστι σῶμα

σῶμα ἢ τὸ λεπτομερέστατον, ἧττον ἢ φλὼξ τῷ φωτὸς· ἔδει δ' ἀμφότερα μᾶλλον πᾶ ἀπῆ[b] ὑπάρχειν, εἴπερ ταυτὰ ἰών. ¶ Πάλιν εἰ τὸ μᾶλ- ὁμοίως ἀμφοτέρως ὑπάρχει τοῖς προτεθεῖσι· τὸ δ' ἕτερον, μὴ ὁμοίως ἀμφοτέρως, ἀλλὰ τῷ ἑτέρῳ μᾶλλον[c]. ¶ Ἔτι εἰ[d] πρὸς δύο τὸν ὁρισμὸν ἀποδοθῇ καθ' ἑκάτερον ἢ τὸ καλὸν, τὸ δι' ὄψεως, ἢ τὸ δι' ἀκοῆς ἡδύ· καὶ τὸ ὄν, τὸ δυνατὸν παθεῖν, ἢ ποιῆσαι. ἅμα γὰρ ταυτὸ καλόν τε καὶ οὐ καλὸν ἔσται. ὁμοίως δὴ καὶ τὸ ὂν τε καὶ οὐκ ὄν. τὸ γὰρ δι' ἀκοῆς ἡδύ, ταυτὸν τῷ καλῷ ἔσαι. ὥστε τὸ μὴ ἡδὺ δι' ἀκοῆς, ταυτὸν τῷ οὐ καλῷ· τοῖς γὰρ αὐτοῖς ἐνίοτε τὰ ἀντικείμενα ταυτὰ, ἀντίκειται δὲ τῷ μὲν καλῷ, τὸ οὐ καλόν· τῷ δὲ δι' ἀκοῆς ἡδεῖ, τὸ οὐχ ἡδὺ δι' ἀκοῆς. δῆλον οὖν ὅτι ταυτὸν τὸ μὴ ἡδὺ δι' ἀκοῆς, τῷ οὐ καλῷ. εἰ οὖν τὸ ὄζειν δι' ὄψεως μᾶλλον ἡδύ, δι' ἀκοῆς ἢ μὴ καλόν[e] τε καὶ οὐ καλὸν[e] ἔσαι. ὁμοίως δὲ δείξομεν, καὶ διότι ταυτὸν ὄν τε καὶ οὐκ ὂν ὄζειν. ¶ Ἔτι καὶ τῷ γλυκῶν, καὶ τῷ διαφορῶν, καὶ τῷ ἄλλων ἁπάντων τῷ ἐν τοῖς ὁρισμοῖς ἀποδιδομένων, λόγοις[f] ἀντὶ τῷ ὀνομάτων ποιουῦτα, σκοπεῖν εἴ τι διαφωνεῖ.

minùs verò flamma est corpus tenuissimis partibus constans quam lux. deberent autè ambo eidem[b] magis inesse, si idem essent. ¶ Rursus an alterum æquè ambobus propositis conueniat, alterum verò non æquè ambobus, sed alteri magis, *alteri minus*[c]. ¶ Præterea si ad duo definitionem accommodauit secundùm vtrumque: vt *si* pulchrum *definiuit*, id quod visu vel auditu iucundù est: & ens, id quod potest pati vel facere. idem enim simul pulchrum & non pulchrum erit: similitérque ens & nõ ens. nam auditu iucundum, idé erit quod pulchrum. quare quod non est auditu iucundum, idem *erit* quod nõ pulchrum. nam & quæ iisdem opponuntur, eadem sunt. opponitur autem pulchro non pulchrum: & ei quod auditu iucundum est, id quod non est iucundum auditu. Perspicuum igitur *est*, idem esse id quod non est iucundum auditu, & non pulchrum. Si quid igitur sit visu iucundum, non auditu: *id* & pulchrum[d] & non pulchrum[e] erit. Similiter autem probabimus idem esse ens & non ens.

¶ Præterea generum & differentiarum & cæterorum omniũ quæ in definitionibus tradũtur, orationes[f] loco nominum considerantur, & videatur, an aliquid *eorum* discrepet.

a Ignis & corpus tenuissimis partibus constans.
b Videri vel fieri.
c Vt si vinum dicamus liquorem tenebrantem. nam aliud magis, aliud minus tenebrat, cùm non sit magis vel minùs vinum.
d Quia visum delectat.
e Quia non obiectat auditum.
f Definitiones.

Loci ab omissione, CAPVT IX.

1 *Si omissum sit id quod refertur.* 2 *Si omissae sit finis, quia non est expressum id quod petremum est:* 3 *vel quia generatio, actusue pro fine sumptus est.* 4 *A differentia omissa* 5 *in definitione appetitionum.*

ΕΊΔΝ δ' ᾖ πρός τι τὸ ὁριζόμενον, ἢ καθ' αὑτό, ἢ κατὰ τὸ γένος· σκοπεῖν, εἰ μὴ εἴρηται ἐν τῷ ὁρισμῷ, πρὸς ὃ λέγεται ἢ καθ' αὑτό, ἢ κατὰ τὸ γένος· οἷον εἰ τὶ τῶν

SI verò id quod definitur, ad aliquid referatur vel per se, vel ratione generis: considerare *oportet*, an non sit in definitione expressum id ad quẽ refertur vel per se, vel ratione generis. vt si *quis*

scientiam definierit, existimationem immutabilem: aut voluntatem, appetitionem dolore vacuam. omnis enim rei quæ ad aliquid *refertur*, ellentia *consistit in relatione* ad alterum. quandoquidem in vnoquoque eorum quæ ad aliquid *referuntur*, idem est essentia, & ad aliquid quodãmodo affectum esse. oportebat igitur dicere, scientiam *esse* existimationem *rei* scibilis: & voluntatem, appetitionẽ boni. Similis ratio est, si grammaticam definiret, scientiam literarum. oportebat enim in definitione id tradere ad quod ipsa res *definita*, vel ad quod genus refertur. ¶ *Videndum est* etiam an alicuius ad quidpiam relati *definitio* non *per relationem* ad finem tradatur. Finis autem in quaque re est id quod est optimum, vel id cuius gratiã reliqua *sunt*. dicendum igitur *est* vel quod est optimum, vel quod est postremum: veluti cupiditatem *esse*, non voluptuosi, sed voluptatis: huius enim gratiã etiam voluptuosum eligimus. ¶ Considerare etiam *oportet*, an id ad quod aptanis, sit generatio vel actus: quia nihil eorum est finis. etenim potius egisse, & genitum esse, finis *est*, quàm gigni & agere. An non in omnibus hoc verum est? ferè enim plurimi malunt voluptare affici, quàm allici definisse. quare constituent, agere potius esse finem, quàm egisse. ¶ Itẽ in quibusdam *videndum est*, an non definierit. quãti, vel qualis, vel vbi *sit*, vel secundùm alias differentias. vt ãbitiosus, qualis & quanti honoris appetens sit. omnes enim honorem appetunt. quare non satis est ambitiosum dicere eũ qui honoris est appetẽs. sed adiiciẽdæ sunt dictæ differẽtiæ. similiter *si* auãrus *definiatur*, dicẽdũ est quot pecuniarũ appetẽs sit: aut inco-

ὅτι σπάνιον ὡρίσατο ὑπολαμβάνειν ἀμεταπίστως ἐπὶ τῷ βουλήσει, ὄρεξιν ἄλυπον. πάντες γὰρ τὸ πρός τι πεπονθὸς πρός ἕτερον· ἑκάστῳ δὲ τῷ πρός τι τὸ εἶδος πρός ὃ πέφυκεν ἕκαστον ἔχειν ἢ τὸ πῶς ἔχειν ἢ ὁτιοῦν τὸ πρός τι πάντα ἔχει τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ πρός τι ἐπιστήμη ἐστὶν ὑπόληψις ἀμετάπιστος ἐπὶ τῷ βουλήσει, ὄρεξιν ἄλυπον. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ γραμματικὸν ὡρίσατο δόξαν γραμμάτων· ἔδει γὰρ ἢ πρὸς ὃ αὐτὸ λέγεται, ἢ πρὸς ὅπερ τὸ γένος ἐν τῷ διορισμῷ ἀποδιδόναι. ¶ Ἡ εἰ πάντως πρός τι εἰρημένου, καὶ πρός τὸ τέλος ἀποδιδοτέον. τέλος δ' ἐν ἑκάστῳ τὸ βέλτιστον, ἢ οὗ χάριν τἄλλα ἅπαντα ἐστίν· οἷον τῷ ὀπτᾶσθαι, οὐχ ἡδέος, ἀλλ' ὑδονῆς· ταύτης γὰρ χάριν καὶ τὸ ἡδὺ αἱρούμεθα. ¶ Σκεπτέον δὲ καὶ εἰ ὑβρίζεις ὅτι πρός ὁ λόγος δίδωσιν, ἢ ἐνέργεια. οὐδὲν γὰρ τοιοῦτον, τέλος. μᾶλλον γὰρ τὸ ἐνεργηκέναι καὶ τὸ γεγονέναι, τέλος ἢ τὸ γίνεσθαι καὶ ἐνεργεῖν. ἢ πῶς ἔχει πάντων μᾶλλον τοῦτο; δοκοῦσι γὰρ οἱ πλεῖστοι ἥδιον μᾶλλον βούλεσθαι, ἢ πεπαῦσθαι ἡδέως ἢ ὡς τὸ ἐνεργεῖν, τέλος μᾶλλον ποιοῦσι, τὸ ἐνεργηκέναι. ¶ Πάλιν ἐπ' ἐνίων, εἰ μὴ ὥρικε τὸ ποσόν, ἢ τὸ ποιόν, ἢ ποῦ, ἢ χρὴ τἄλλα διαφοράς. οἷον φιλότιμος, ὁ πόσης ἢ ὁποίας ἐρῳδιὸς τιμῆς. [πάντες γὰρ ὀρέγονται τιμῆς.] ὥστε πῶς ἔχει φιλότιμον εἶναι τὸν ὀρεγόμενον τιμῆς, ἀλλὰ προσθετέον τὰς διαφοράς. ὁμοίως δὲ καὶ φιλοχρήματος, ὁ πόσων ὀρεγόμενος χρημάτων· ἢ ἀκρατής,

ὁ περὶ ποίας ἕδρας. οὐ γὰρ ὑφ' ὁπωσοῦν ἡδονῆς κρατούμενος, ἀκρατὴς λέγεται, ἀλλ' ὁ ὑπὸ τινος, ἢ πάλιν ὡς ὀφείλοντας τοὺς νύκτα, σεισμὸν γῆς· ἢ τὸ ἔτος, πνεύσεσιν ἀέρος· ἢ τὸ πνεῦμα, κίνησιν ἀέρος. φερομένου γὰρ πάσῃ, καὶ ποίᾳ, [καὶ ποῦ,] καὶ ὑπό τινος. ὁμοίως δὲ καὶ ἔστι τὰ ἄλλων τῷ τοιούτων. δοκεῖ γὰρ διαφορὰν ὑπάρχειν, οὐ λέγει τὸ τί ἦν εἶναι. δεῖ δ' ἀπὸ φορᾶς τὸ ὁποῖος θεωρεῖν. οὐ γὰρ ὁπωσοῦν γῆς κινηθείσης, οὐδ' ὁπωσοῦν, σεισμός ἐστιν. ὁμοίως δ' οὐδ' ἀέρος ὁπωσοῦν κινουμένου, τὸ πνεῦμα ἐστιν. ¶ Ἔτι ἐπὶ τῶν ὀρέξεων, εἰ μὴ φορᾶς τινος τὸ φαινόμενον, καὶ ὥρᾳ ὅσων ἄλλων ἁρμόττει· οἷον ὅτι ἡ βούλησις ὄρεξις ἀγαθοῦ, ἢ δ' ἐπιθυμία ὄρεξις ἡδέος, ἀλλὰ μὴ φαινομένου ἀγαθοῦ, ἢ ἡδέος. πολλάκις γὰρ λανθάνει καὶ ὀφθαλμούς, ὅτι ἀγαθόν· ἡδὺ ὄζον. [ὥστ' οὐκ ἀναγκαῖον ἀγαθὸν ἡδὺ εἶναι.] ἀλλὰ φαινόμενον μόνον. ἐὰν οὖν οὕτω καὶ τοῦ κατὰδοξιν ποιήσασθαι. ἐὰν δὲ μὴ κατὰδοξιν τὸ εἰρημένον, ὅτι τὰ εἴδη ἀκίνητον τὸν πλῆθον ἰδέας εἶναι. οὐ γάρ ἐστιν ἰδέα φαινομένου [οὐδενός.] τὸ δ' εἶδος, φησὶ τὸ εἶδος ἀεὶ λέγεσθαι· οἷον αὐτεπιθυμία, αὐτοεπιθέσεις καὶ αὐτοβούλησις, αὐτοαγαθοῦ, [φαινομένῳ ἀγαθῷ, καὶ ὅταν αὐτοβούλησις καὶ φαινομένῳ ἡδεῖ αὐτοεπιθυμία. ἢ ἐστιν ἂν φαινομένῳ ἀγαθῷ, ἢ δὲ φαινομένῳ ἡδεῖ.

videtur iucundum, ipsa cupiditas, non est igitur cupiditas eius quod videtur bonum: neque cupiditas eius quod videtur iucundum.

tinens circa quas voluptates vertetur. non enim qui à qualicumque voluptate superatur, incontinens dicitur, sed qui à certa quadam. Idem *dicendum est de ijs definitionibus quibus* motrem definiūt vmbram terræ vel terræmotum, motionem terræ: vel nubem, densationem aeris: vel ventum, motionem aeris. addendum enim *est*, quanti, & qualis, & vbi, & à quo. Similis est ratio ceterorum quæ sunt eiusmodi. nam qui differentiam quamuis praetermittit, non dicit quid *res* sit. oportet autem semper aduersus id quod dicit, dirigere argumenta. non enim quandocumque terra mota sit, nec quantauis *mota sit*, terræmotus est. similiter nec quomodocunque, nec quantuscumque aer motus sit, ventus est. ¶ Item in appetitionibus definitendis *precetur*, si adiectum non sit id quod videtur, necnon in omnibus aliis, quibus hoc conuenit. vt *si* voluntas *definiatur* appetitio boni: cupiditas vero, appetitio iucundi: non autem, eius quod videtur bonum, vel iucundum. Sæpe enim qui appetunt, ignorant bonum aut iucundum esse. quare non necesse est, vt bonum vel iucundum sit, sed vt videatur dumtaxat. sic igitur oportet etiam expositionem facere. Quod si id quoque quod dixi, tradidi, fit: addidos dicendus est, qui ponit ideas esse. quoniam idea nullius rei est quæ videtur. species verò ad speciē videtur referri. vt ipsa cupiditas *est* ipsius iucundi, & ipsa voluntas ipsius boni. eius autem quod videtur bonum, non est ipsa voluntas: nec eius quod

absurdum *est* enim esse ipsum apparens bonum, vel iucundum.

ἄτοπον γὰρ τὸ εἶναι αὐτὸ φαινόμενον ἀγαθὸν, ἢ ἡδύ.

De abstractis, vel concretis, & de oppositis, Cap. x.

1 *A contrariis, & à coniugatis.* 2 *Ab ea ad quod genus, vel species referatur.* 3 *A dispositione oppositi, vt relati,* 4 *vel contrarij.* 5 *Si oppositum per oppositum definatur, vt habitus per privationem,* 6 *vel contrarium per contrarium.* 7 *Si in definitione privationis non explicetur, cuius sit privatio, & in quo subiecto.* 8 *Si privatione definatur id quod non dicatur secundum privationem.*

PRæterea si habitus definitio *proposita sit*: spectandum est in eo quod habet. sin autem eius quod habet, in habitu. Similis est ratio ceterorum, quæ sunt eiusmodi. vt si iucundum *est* id quod vtile, etiam qui voluptate[a] afficitur, vtilitate afficitur. & vt vniuersaliter dicam, in huiusmodi definitionibus quodammodo accidit, vt qui definit, plura quàm vnum definiat. nam qui scientiam definit, quodammodo etiam ignorantiam definit: similitérque sciens, & ignorans: necnon scire, & ignorare. cùm enim primũ perspicuũ fit, quodammodo etiã reliqua perspicua fiunt. in iis igitur omnibus, ne quid discrepet, videndum est ex iis elementis, quæ *sunt* ex contrariis & coniugatis. ¶Præterea in iis quæ ad aliquid *referuntur*, consideranda *oportet*, an ad quod accommodatum est genus, ad illud aliquid accommodetur etiam species. veluti si existimatio *refertur* ad existimabile, etiam quædam existimatio *refertur* ad quoddam existimabile: & si multiplũ ad submultiplum, etiam quoddã multiplum ad quoddam submultiplum. nisi enim ita accommodetur, perspicuum *est*, peccatum esse. ¶Videre etiam oportet, an oppositi *sit* oppositum

a Voluptate.

ἔτι ἐαν μὴν ἡ τῆς ἕξεως ὁρισμὸς, σκοπεῖν ὅτι τὸ ἔχοντος. ἐὰν δὲ τὸ ἔχοντος, ὅτι τὸ ἕξεως. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. οἷον εἰ τὸ ἡδὺ ὅτου ὠφέλιμον, καὶ ὁ ἡδόμενος ὠφελούμενος. καθόλου δὲ εἰπεῖν, ὡς ἐπὶ τοιούτοις ὁρισμοῖς πέφυκε τὰ πλείω ἑνὸς συμβαίνειν τὸν ὁριζόμενον ὁρίζεσθαι· ὁ γὰρ τὸν ἐπιστήμονα ὁριζόμενος, πέφυκε τινὰ καὶ τὸν ἀγνοοῦντα ὁρίζεσθαι· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἐπίστασθαι, καὶ τὸ ἀγνοεῖν. τὸ γὰρ φανερὸν ἅπαν γνωριμώτερον, πέφυκε τινὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἅπαντα γίνεσθαι. σκοπεῖν οὖν ὅτι πάντων τῶν τοιούτων, μήτι διαφωνῇ, στοιχείοις χρώμενον τοῖς ἐκ τῶν ἐναντίων, καὶ τῶν συζύγων. ¶Ἔτι ὅτι πρός τι σκοπεῖν, εἰ πρὸς ὃ τὸ γένος ἁρμόδιόν τι, καὶ τὸ εἶδος πρὸς ἐκεῖνό τι ἁρμόδιον· εἰ γὰρ ὑπόληψις πρός τι ὑπόληπτόν, καὶ ἡ τῆς ὑπολήψεως πρός τι ὑπόληψις· & εἰ τὸ πολλαπλάσιον πρὸς τὸ πολλοστημόριον, καὶ τὸ τῆς πολλαπλασίου πρὸς τὸ τῆς πολλοστημορίου. εἰ γὰρ μὴ ὅπως ἁρμόδιόν τι, δῆλον ὅτι οὐκ ἔστι ἡμάρτηται. ¶Ὅρα δὲ καὶ εἰ τὸ ἀντικείμενον ὁ αὐτοκειμένου

λόγος.

λόγος· οἷον εἰ τῷ ἡμίσεως ὁ αὐτὸς εἴρηται τοῦ διπλασίου. εἰ γὰρ τὸ διπλάσιον, τὸ μὲν ἴσῳ ὑπερέχον ἥμισυ, τὸ δὲ ἴσῳ ὑπερεχόμενον.

4 ¶ Καὶ ὅλως τῶν ἐναντίων οἱ αὐτοὶ τρόποι. ὁ γὰρ ἐναντίος τῷ ἐναντίῳ λόγος ἔσται, καὶ μίαν τινὰ τῶν ἐναντίων συμπλοκήν. οἷον εἰ ὠφέλιμον τὸ ποιητικὸν ἀγαθοῦ, βλαβὲς δὲ τὸ ποιητικὸν κακοῦ, ἢ τὸ φθαρτικὸν ἀγαθοῦ. διὸ τέρψει γὰρ τύπον τινὰ ἐναντίον εἶναι τῷ ὀξὺ ἀρχῆς ῥηθέντι. εἰ δὲν μὴ δέτερον ἐναντίον τῷ ὀξὺ ἀρχῆς ῥηθέντι, δῆλον ὅτι οὐδέτερον ἂν εἴη τῶν ὕστερον δεδομένων τῷ ἐναντίῳ λόγος. ὥστ' οὐδὲ ὁ ὀξὺ ἀρχὴν δεδομένος ὁρθῶς δέδοται. ¶ Ἐπεὶ δ' ἔνια τῶν ἐναντίων στερήσει θατέρου λέγονται· (οἷον τὸ ἀνίσως, στέρησις ἰσότητος δοκεῖ εἶναι). αἴτιον γὰρ τὸ μὴ ἴσα λέγεται) δῆλον ὅτι τὸ μὲν καὶ στέρησιν λεγόμενον ἐναντίον, αὐτῷ καθ' αὑτὸ ὁρίζεσθαι δεῖ θατέρου· τὸ δὲ λοιπὸν οὐκέτι δεῖ διὰ τῆς καὶ στέρησιν λεγομένου ὁρίζεσθαι· ^ συμβαίνει γὰρ αὖ ἑκατέρου γνωρίζεσθαι. ὅπερ ἐπὶ τῶν οὖν ἐν τοῖς ἐναντίοις τῷ τοιούτῳ ἁμαρτάνει· οἷον εἴ τις ὁρίσαιτο τὸ ἰσότητα εἶναι, τὸ ἐναντίον ἀνισότητι· δεῖ γὰρ τὸ καὶ στέρησιν λεγομένου ὁρίζεσθαι. Ἔτι τὸν οὕτως ὁριζόμενον, αὐτῷ καθ' αὑτὸ τοῦ ὁριζομένου χρῆσθαι. δῆλον δὲ τοῦτο, ἐὰν μεταληφθῇ αὐτῇ ὁ ὀνόματος ὁ λόγος· ἐπεὶ γὰρ ἀνισότητα κἀν ὁτιοῦν διαφέρει εἰπεῖν, ἢ στέρησιν ἰσότητος· ἔσται ἡ ἰσότης τὸ ἐναντίον στερήσει ἰσότητος. ἔστι δὲ αὖ

definitio. veluti an dimidij *definitio sit* oppositæ definitioni dupli. si enim duplum *est* quod æquali superat, dimidiū *est* quod æquali superatur. ¶ Eadem est ratio contrariorum. nam contrarij contraria definitio erit secundum vnam quandam contrariorum connexionem. veluti si vtile est quod est effectiuū boni, damnosum est quod est effectiuum mali, vel quod est corruptiuum boni. necesse *est* enim horū alterum esse contrarium ei quod ab initio dictum fuit. si igitur neutrum *sit* contrarium ei quod ab initio dictū fuit: perspicuum *est* neutram ex *definitionibus* posteriūs traditis esse cōtrarij definitionem. quocirca ne ea quidem quæ initio data est, rectè tradita fuit.

5 ¶ Quoniam autem nonnulla cōtraria *sunt quæ* priuatione alterius dicuntur: (vt inæqualitas videtur esse priuatio æqualitatis. etenim quæ non *sunt* æqualia, dicuntur inæqualia) perspicuum *est*, id quod secundum priuationem dicitur contrarium, necessariò definiri per alterum: reliquum verò nō item definiri debere per id quod secundum priuationem dicitur: quoniam accideret, vt vtrūque ex vtroque notum fieret. Notandum igitur in contrariis *est* huiusmodi peccatū. vt si quis definierit æqualitatem esse, quod est contrarium inæqualitati. *sic* enim *æqualitas* definitur per id quod secundum priuationem dicitur. Præterea necesse *est*, vt qui sic definit, ipso definito vtatur *in definitione*, quod perspicuum *fiet*, si pro nomine accipiatur oratio. cùm enim nihil interlit, *utrùm* inæqualitas dicatur, an priuatio æqualitatis: æqualitas erit quē est cōtrariū priuationi æqualitatis. quare ipso

definito vtius est. ¶ Quod si neutrum contrariorum secundum priuationem dicatur, similiter autem definitio tradita fuerit: veluti bonum *esse*, quod est cõtrarium malo: profecto malum erit quod est contrarium bono. nam eorum quæ sunt contraria, similiter definitio tradi debet. itaque rursus accidit vt ipso definito vtatur. inest enim in mali definitione bonũ. quare si bonũ est quĝ est malo contrariũ malum autẽ *dicatur*, an quĝ est bono cõtrariũ, nihil interest: certe bonũ erit quod est boni contrario cõtrariũ. perspicuũ igitur *est*, eũ qui *definiat*, ipso *definito* vsum esse. ¶ Præterea *tradendum est*, an *id* explicans quod secundum priuationem dicitur, non expoluerit *id* cuius est priuatio: veluti habitúne, an contrarij, an cuiusuis priuatio sit: & an non adiunxit *id*, in quo vt gignatur simpliciter, vel in quo primo vt gignatur, naturã comparatum est. vt si *quis*, cùm dixerit ignorantiam *esse* priuationem, nõ dixerit *esse* priuationem scientiæ aut non adiunxerit *id*, in quo vt gignatur, naturã comparatum est: aut cùm *id* adiunxerit, non expoluerit *id* in quo primo. vt pura non *dixerit* in *facultate animæ* rationali, sed in homine, vel *in* anima. nam si quidnis horum non fecerit, peccabit. Similiterque si cæcitatem non dixerit *esse* visus priuationem in oculo. debet enim *is* qui rectè explicat quid *priuatio* sit, etiam cuius sit priuatio, declarare, & quid sit id quod priuatum est. ¶ Videre etiam *oportet*, an priuatione definierit *id* quod non dicitur secũdum priuationem. quod quidẽ vitium in ignorantiæ *definitione* inesse videbitur iis qui non ponunt ignorantiã secundũ negationẽ. quod enim non habet scientiã, nõ videtur ignorare, sed potius qđ decipitur.

εἰσὶ πεφηκυῖας. ¶ Καὶ ἢ μὲν ἕξις ἐσ τῷ ἐναντίων κ) στέρησιν λέγηται, ὅτω δοθῇ σ) ὁ λόγος ὁμοίως ἔσ ἀγαθὸν τὸ ἐναντίον κακῷ δῆλον. ἐπὶ κακόν τὸ ἐναντίον ἀγαθῷ ἔσται. ἢ γὰρ ἕξις ἐναντίων, ὁμοίως ὁ λόγος ὅτου δοτέος. ὡς τὸ πάλιν αὐτῷ τοῦ ἐρχομένῳ συμβήσεται χρῆσθαι. συμπαρχει γὰρ ἐν τῷ κακοῦ λόγῳ τὸ ἀγαθόν. ὥστ' εἰ ἀγαθὸν ἔστι τὸ τῷ κακῷ ἐναντίον· τὸ ἀγαθὸν φήσει. ἢ τὸ τῷ ἀγαθῷ ἐναντίον ἔσται ἀγαθὸν τὸ ἐναντίον τῷ τὸ ἀγαθοῦ ἐναντίῳ. δῆλον ἄρα τὸ αὐτῷ πάλιν χρήσεται. ¶ Ἔτι εἰ τὸ κ) στέρησιν λεγόμενον ὅτου διδῷς, μὴ ἀποδιδοὺς ἢ ἕξιν ἢ στέρησιν, ἢ ἕξεως, ἢ στερήσεως, ἢ ἐναντίου, ἢ ὁτουοῦν ἕξει στέρησις· ἢ εἰ μὴ ἐν ᾧ πέφυκε γίνεσθ. προσθήσει, ἢ ἁπλῶς. ἢ ἐν ᾧ πρώτῳ πέφυκε γίνεσθ. ἢ εἰ τὸ ἀγνοιαν εἶπαν στέρησιν, μὴ ὅπου τυχὸν στέρησιν εἶπεν· ἢ μὴ προσθήσει, ἐν ᾧ πέφυκε γίνεσθ· ἢ προσθεὶς, μὴ ἐν ᾧ πρώτῳ ἀπέδωκεν· ἢ ὅτι σὺκ ἐν τῷ λογικῷ, ἀλλ' ἐν ἀνθρώπῳ, ἢ ψυχῇ. ἐπὶ γὰρ ὁποιῳοῦν τούτων μὴ ποιήσῃ, ἁμαρτάνει. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ τυφλότητα μὴ ὄψεως στέρησιν ἐν ὀφθαλμῷ εἶπε. δεῖ γὰρ τὸν καλῶς ὁρίζοντα τὸ τί ἐστι, καὶ τίνος ἐστὶν ἡ στέρησις ἀποδοῦναι, καὶ τί ἐστι τὸ στερημένον. ¶ Ὁρᾶν δ' μὴ, εἰ μὴ λεγομένῳ κ) στέρησιν, τερήσῃ ὡρίσατο· ἢ εἰ ἐπὶ τῶν αἰτίας δόξειε μὴ ὑπάρχειν ἡ πάσῃ τῇ ἁμαρτίᾳ, τοῖς μὲν καὶ ὑπάρχειν τὸ δὲ μὴ ἔχον ὅπερ φύλον, οὐ δοκεῖ ἀγνοεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ ἀπατᾶσθαι. διὸ

διὸ οὔτε τὰ ἄψυχα, οὔτε τὰ παιδία φαμὲν ἀγνοεῖν. ὥστ' ἃ πᾶσι σύμφωνα ὑπολαμβάνομεν ἢ ἀγνοια λέγεται.

idcirco nec res inanimas, nec infantes ignorare dicimus. quapropter ignorantia non dicitur secundum priuationē scientiæ.

Alii loci, CAP. XI.

1 *A casibus.* 2 *Ab idea.* 3 *Ab homonymia.*

ΕΤι εἰ τῶν ὁμοίων τὰ ὀνόματα τοῖς πτώσεων αἱ ὁμοίως τὸ λόγου πτώσεις ἐφαρμόττουσιν. ἆρ' εἰ ὠφέλιμον τὸ ποιητικὸν ὑγιείας, ὠφελίμως τὸ ποιητικῶς ὑγιείας, καὶ ὠφελικὸς τὸ πεποιηκὸς ὑγίειαν. ¶ Σκοπεῖν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἰδέαν, εἰ ἐφαρμόσει ὁ λεχθεὶς ὅρος. ἐπ' ἐνίων γὰρ ἀναιρεῖ. ἆρ' ὡς πλάττειν ὁρίζεται, τὸ θνητὸν περισσῶς ἂν τοῖς ἄλλοις ζώοις ὁρισμοῖς. ἡ γὰρ ἰδέα οὐκ ἔσται θνητή. ἆρ' αὐτανθρωπος. ὥστε καὶ ἐφαρμόσει ὁ λόγος ἐπὶ τῶν ἰδέων. ἁπλῶς δ' οἷς περίεστι τὸ ποιητικὸν, ἢ παθητικὸν, ἀνάγκη ὑπάρχειν ἐπὶ τῆς ἰδέας τὸν ὅρον ἀπαθεῖς γὰρ καὶ ἀκίνητοι δοκοῦσιν αἱ ἰδέαι [τοῖς λέγουσιν ἰδέας] εἶναι. σκοπεῖν δὲ καὶ τούτοις τοῖς λόγοις χρήσιμοι. ¶ Ἔτι ἐπὶ τῶν καθ' ὁμωνυμίαν λεγομένων, εἰ ἕνα λόγον κοινὸν ἀπάντων ἀπέδωκε. συνώνυμα γάρ, ὧν εἷς ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος. ὥστ' ἰδιόν τῶν τοῦτο ὁ τοῦ δοθεὶς ὅρος. ἐπεὶ δὴ ὁμοίως ἐπὶ πάντων τὸ ὁμώνυμον, ἐφαρμόττει. Πέπυσται δὲ πῶς καὶ ὁ Διονύσιος τῆς ζωῆς ὅρος, ἕπεσθαι δεῖ κίνησις ἡδεῖα ἀθρόα οὐ σύμφυτος ὡς ἀκολουθοῦσα. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τοῦτο τοῖς ζώοις, ἢ τοῖς φυτοῖς ὑπάρχει· ἢ δὲ ζωὴ οὐ καθ' ἓν εἶδος δοκεῖ λέγεσθαι· ἀλλ' ἑτέρα μὲν τοῖς ζώοις, ἑτέρα δὲ τοῖς φυτοῖς ὑπάρχει. magis animalibus quam plantis inest: vita autem non secundum vnam speciem dici videtur, sed alia animalibus, alia plantis inest.

PRæterea *videndum est*, an similibus nominis casibus similes orationis casus cōueniāt. vt si vtile est quod accōmodatum ad sanitatem efficiendā: vtiliter, *est* accōmodate ad sanitatē efficiendā: & vtilitatē attulit, quod effecit sanitatē. ¶ Considerare etiam *oportet*, an ideæ conueniat definitio quæ dicta est. quoniam in nōnullis *hoc* nō accidit. veluti *si quis ita* definiat, vt Plato, qui *verbum*, mortale, adiicit in animalium definitionibus. etenim idea nō est mortalis, vt ipse homo. quare non aptabitur definitio ad ideā. simpliciter autē quibus adiungitur effectuum, aut patibile, necesse est *eorū* definitionē nō cōuenire ideæ: quoniam ideæ impatibiles & immobiles *esse* videtur iis qui dicunt ideas esse. & contra hos[a] etiam huiusmodi rationes valēt. ¶ Præterea in iis quæ secūdum homonymiam dicuntur, *videndum est* an vnam communem omnium definitionem tradiderit. nam ea quorum vna est ad *commune* nomen accommodata definitio, synonyma *sunt*. quare tradita definitio nullius eorum *propria est* quæ sub nomine continentur: quippe cùm æquè ad omnia *significata verbū* homonymum aptetur. Hoc vitio laborat etiam vitæ definitio à Dionysio tradita, si quidem est motus genetis quod alitur, naturā intimus consequens: quoniam hoc non

a Qui ponunt ideas.

Accidit igitur etiam vt consultò sic tradatur definitio, quasi omnis vita *sit* synonyma, & dicatur secundum vnam speciem. sed nihil etiam vetat quo minùs aliquis perspiciès homonymiã, ac volens alterius definitionem tradere, non animaduertat se nõ propriam sed amborum communem definitionem tradere. sed nihilo minùs, qui vtrouis modo fecit, peccauit. Quia verò quædam homonyma latent: is quidẽ qui interrogat[a], quasi synonymis vti debet: quoniam alterius *significati* definitio alteri non conuenit: proinde eo modo videbitur non definiuisse: quãdoquidem opus est, vt synonymum omnibus conueniat. at is qui respondet[b], distinguere debet. Quoniam autem nonnulli eorũ qui respondent, quod synonymum est, aiunt esse homonymum, quando non omnibus conuenit tradita definitio: quod verò est homonymum, *aiunt esse* synonymum, si vtrisque *significatis* cõueniat[c]: *id circo* prius ex confesso constituendum est de his, aut prosyllogismis[d] probandum est esse homonymum, vel synonymum, vel vtrumlibet. facilius enim cõcedunt, qui non prospiciunt quid euenturũ sit. Quòd si *inter disputantes* non conuenerit, ac dicat aliquis id quod est synonymum, esse homonymum, propterea quòd nõ conuenit huic quoque definitio quæ data est: considerare oportet, an huius definitio cõueniat etiam reliquis perspicuum *est* enim *id* synonymum cum reliquis fore, alioqui plures erunt reliquorum *significatorum* definitiones. nam duæ *sunt* ad nomẽ *accommodatæ* definitiones, *quæ* ipsis conueniunt: *nempe* prior quæ data est, & posterior. Rursus si quis cum aliquid eorũ definierit quę multis

[a] Qui arguuntur esse cõtra thesim.

[b] Qui defendit thesim.

[c] Definitio, quę data est.

[d] Antecedemibus syllogismis.

Ἐνδέχεται μὲν οὖν καὶ κατ' ἀναίρεσιν οὕτως ἀποδοῦναι τὸν ὅρον, ὡς συωνύμου ὄντος καθ' ἓν εἶδος πάσης τῆς ζώης λεγομένης. οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ συνιέντα τὰ τῶν ὁμωνυμίαν, καὶ διατείνου βουλόμενον τὸν ὁρισμὸν ἀποδοῦναι, λαθεῖν μὴ ἴδιον, ἀλλὰ κοινὸν ἀμφοῖν λόγον ἀποδόντα. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον εἰ ὁπωστιοῦν πεποίηκεν, ἡμάρτηκεν. Ἐπεὶ δ' ἐνίοτε λανθάνει τὰ ὁμώνυμα, ἐρωτῶντι μὲν ὡς συωνύμοις χρηστέον. οὐ γὰρ ἐφαρμόσει ὁ ἕτερος ὅρος ὅτι ἕτερος. ὥστε δόξει οὐχ ὡρίσθαι καλῶς. δεῖ δ' ὅτι πᾶν τὸ συωνύμου ἐφαρμόττειν. διὸ δ' ἀποκρινομένῳ διαιρετέον. Ἐπεὶ δ' ἔνιοι τῶν ἀποκρινομένων, τὸ μὲν συωνύμου εἶναι, ὁμωνύμου φασὶν εἶ), ὅταν μὴ ἐφαρμόττῃ ἅπαν ᾧ ἀποδοθεὶς λόγος· τὸ δ' ὁμώνυμον, συνώνυμον, ἐάν ἐπ' ἀμφω ἐφαρμόττῃ· προσδιομολογητέον ἀρχὴν τοιοῦτον, ἢ συλλογιστέον, ὅτι ὁμώνυμον, ἢ συνώνυμον, ἃ ὁπότερον αὖ ἢ. μᾶλλον δὲ συγχωροῦσιν ἢ συγχωροῦντες τὸ συμβαῖνον. αὖ δ' μὴ γνωρίμης ὁμολογίας, φῆ τις τὸ συνώνυμον ὁμώνυμον εἶ), δεῖ τὸ μὴ ἐφαρμόττειν ᾧ ἅπαν τῶν ἀποδοθέντα λόγων σκοπεῖν, εἰ ὁ τοῦτου λόγος ἐφαρμόττῃ καὶ ἅπασι τὰ λοιπά. δῆλον δὲ ὅτι συνώνυμον αὖ εἴη τοῖς λοιποῖς. εἰ δ' μή, πλείους ἔσονται ὁρισμοὶ τοῖς λοιποῖς· δύο δὲ οἱ κατὰ τοὔνομα λόγοι ἐφαρμόττουσιν ἐπ' αὐτὰ, ὅ,τε πρότερος ἀποδοθεὶς, καὶ ὁ ὕστερος. Πάλιν εἴ τις ὁρισάμενος τῷ πολλα-

χῶς τι λεγομένων, καὶ τὸ λόγου μὴ ἐφαρμόττοντος ὅτι πάντα, ὅτι μὴ ὁμώνυμον μὴ λέγοι, τὸ δ' ὄνομα μὴ φαίη ἐφαρμόττειν ὅτι πάντα, ὅτι οὐδ' ὁ λόγος ἧκτέον πρὸς τὸν πειρῶντα, ὅτι τῇ μὲν ὀνομασίᾳ δεῖ χρεῖσθαι τῇ ὡρισμένῃ καὶ παρεπομένῃ, καὶ μὴ κινεῖν τὰ τοιαῦτα. ἔνια δ' ἃ λεκτέον ὁμοίως τοῖς πολλοῖς.

modis dicuntur, cumque definitio non omnibus *significatis* cõueniat · homonymum quidem *esse* non dicat, sed neget nomen omnibus conuenire, quia nec definitio *conuenit*: aduersus hũc dici debet, appellatione ea vtendum esse, quæ tradita est & recepta, nec moueri *debere* quæ sunt eiusmodi. quædam tamen non ita dicenda sunt, vt multi *dicunt*.

De verborum coniunctorum definitione, Cap. XII.

1 *A detractione.* 2 *Si nomina cum nominibus commutantur:* 3 *& ignotiora pro notioribus accipiantur:* 4 *vel significatio mutetur:* 5 *vel non differentiæ, sed genera mutentur.*

Ἐὰν δὲ τῷ συμπεπλεγμένων τινὸς ἀποδοθῇ ὁ ὅρος· σκοπεῖν ἀφαιρεσιν τὸν ἕτερον τῷ συμπεπλεγμένων λόγον, εἰ καὶ ὁ λοιπὸς τῷ λοιποῦ· εἰ γὰρ μή, δῆλον ὅτι οὐδὲ ὁ ὅλος τῷ ὅλου. ἢ εἰ ὡρίσατο γραμμὴν πεπερασμένην εὐθεῖαν, πέρας ἑκατέρου ἔχοντος πέρατα, οὗ τὸ μέσον ἑκατέρωθεν τοῖς πέρασιν· εἰ τῆς πεπερασμένης γραμμῆς λόγος ὅτι πέρας ἑκατέρου ἔχοντος πέρατα τὸ εὐθύ, τὸ λοιπὸν δεῖ ἔχ), ἃ τὸ μέσον ἑκατέρωθεν τοῖς πέρασιν. ἀλλ' ἡ ἄπειρος οὔτε μέσον, οὔτε πέρατα ἔχει, εὐθεῖα δέ ἐστιν. ὥστε οὐκ ἔστιν ὁ λοιπὸς τῷ λοιποῦ λόγος. ¶ Ἔτι εἰ συνεστὼς ὄντος τῷ ὁριζομένου, ἰσοσκελὴς ὁ λόγος ἀποδοθῇ τῷ ὁριζομένῳ. ἰσοσκελὴς δέ λέγεται ὁ λόγος ἔχ), ὅτε ὁσαπερ αἱ τοῦ συγκείμενα, τοσαῦτα καὶ τὰ ὀ τ. λό γῳ ὀνόματα· καὶ τὰ ὀ μ τα τ. ἀνάγκη γὰρ

SIn autem alicuius coniuncti definitio tradita fuerit: videdum *est*, detracta alterius partis definitione, an reliqua sit reliquæ *partis definitio*. si enim secus: perspicuum *est*, ne totam quidẽ totius *definitionem esse*. vt *si quis* lineam finitam rectam definierit, extremum plani habẽtis extrema, cuius medium adiungitur extremis: si finitæ lineæ definitio est, extremũ plani habẽtis extrema: recti esse oportet reliquam *definitionẽ*, *id est*, cuius medium adiungitur extremis atqui *linea* infinita nec medium neq; extrema habet, recta tamen est. quare nõ erit reliqua eius quod reliquum est, definitio. ¶ Præterea *videdum est*, an, cũm compositum sit id quod definitur, definitio tradita sit totidem mẽbris constans quot definitum. totidem membris constare dicitur definitio, quando quot sunt compolita, tot sunt in definitione nomina & verba. necesse *est* enim in huiusmodi *definitionibus* commutatio nem ipsorũ

nominum fieri aut omnium aut quorundam: quandoquidem nihilo plura nomina nunc quàm antea dicta sunt: oportet autem eam qui definit, orationem pro nominibus tradere, maximè qui dem omnium: sin minus, *saltē* plurimorum. Sic enim & in iis quæ simplicia sunt, *res se habet*. nam qui nomen *cum nomine* commutabit, nunquam definiet: vt *si* pro indumento *dicat* vestimentum. ¶ Præterea grauius peccatum *est*, si ignotiora nomina assumat: vt pro homine albo, mortalem candidum: quia nec definiuit: & quod ita dictum est, minùs perspicuum *est*. ¶ Videndum est etiam in nominum cōmutatione, an non idem adhuc significet: vt qui dixit contemplatiuam scientiam *esse* existimationē contemplatiuam. nam existimatio non *est* idem quod scientia. atqui *idem sit*, oportet, si quidem & totum, idem futurū est. etenim *verbum illud*, cōtemplatiuum, commune est ambabus orationibus: quod autem reliquū est, diuersum est. ¶ Præterea *videndum est*, an alterius *tantum* nominis commutatione facta, non differentiam sed genus mutauerit: vt in eo quod modò dixi, *videre licet*. ignotius enim est *verbum* contemplatiua quàm scientia: quoniam hoc *est* genus, illud differentia. *ceteris* autem omnibus notius *est* genus, vtpote quod *est* communius. vnde non generis sed differentiæ commutationem fieri oportebat, quia *hæc* est ignotior. An hæc reprehensio ridicula est? nihil enim vetat differentiam notissimo nomine significari, genus non item. cùm autem ita *se* habeant, certè gene-

τῷ ὀνομάτων μεταλλαγὴν γίνεσθαι ἢ πάντων, ἢ πνῶν· ἐπειδὴ οὐδὲν πλείω νυῦ ἢ πρότερον ὀνόματα εἴρηται. δεῖ δὲ τὸν ὁρίζόμενον, λόγον αὐτὶ τῷ ὀνομάτων ἐπιδιδόναι, μάλιστα μὲν τῷ πάντων· εἰ δὲ μὴ τῷ πλείστων. οὕτω μὲν γὰρ καὶ ὅτι τῷ ἁπλῶν, ὁ ζωῖδιον μεταλάβοι, οὐχ ὁ εἰσαπίμπρης εἴη· εἰ αὐτὶ λωπίου ἱμάτιον. ¶ Ἔτι δὲ μείζων ἡ ἁμαρτία, εἰ καὶ ἀγνωστοτέρων ὀνομάτων τὴν μετάληψιν ἐποιήσατο· οἷον αὐτὶ τοῦ ἀνθρώπου λεύκου, βροτὸν ἀρρὸν οὐτε γὰρ ὥρισται, ἵππον τε σαφὲς οὐτε τὸ ῥηθέν. ¶ Σκοπεῖν δὲ καὶ ἐν τῇ μεταλλαγῇ τῷ ὀνόματος, εἰ μὴ ταυτὸν ἐπισημαίνει· οἷον ὁ τὴν θεωρητικὴν ἕξιν ὁρίσαιμην, ὑπόληψιν θεωρητικὴν εἶπεν. ἡ γὰρ ὑπόληψις τῇ ἕξει οὐ ταυτόν. δεῖ δὲ ἑκάτερον μέλλει καὶ τὸ ὅλον ταυτὸν εἶ. τὸ μὲν γὰρ θεωρητικὸν, κοινὸν ἐν ἀμφοτέροις ὅροις ἔστι· τὸ δὲ λοιπὸν, διάφορον. ¶ Ἔτι εἰ θατέρου τῷ ὀνόματος μεταλλάξαι ποιοῦμεν, καὶ τῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ τὸ γένους τὴν μεταλλαγὴν ἐποιήσατο· καθάπερ ὅτι τὸ ἀρτίως ἐπιδέκτος. ἀγνωστότερον γὰρ ἡ θεωρητικὴ τῆς ἕξεως· τὸ μὲν γὰρ γένος· τὸ δὲ, διαφορά· πάντων δὲ γνωριμώτερον τὸ γένος, [κοινότερον γάρ.] ὥστε οὐ τὸ γένους, ἀλλὰ τὴν διαφορᾶς ἐδεῖ τὴν μεταλλαγὴν ποιήσασθαι, ἐπειδὴ ἀγνωστότερον ἔστι. ἢ τοῦτο μὲν γελοῖον τὸ ἐπιτίμημα; οὐδὲν γὰρ κωλύει τὴν μὲν διαφορὰν τῷ γνωριμωτάτῳ ὀνόματι εἰρῆσθαι, τὸ δὲ γένος μή. οὐτω δὲ ἐχόντων, δηλονότι τὸ γένους, καὶ

καὶ οὐ τῆς διαφορᾶς, κἂν τοιοῦτο μεταλήψεται ποιητέον. εἰ δὲ μὴ ὄνομα αὐτὴ ὀνόματος, ἀλλὰ λόγον αὐτὸ ὀνόματος μεταλαμβάνει· δῆλον ὅτι τῆς διαφορᾶς μᾶλλον ἢ τοῖς γνώσει ὁρισμὸν δοτέον, ἐπεὶ ἢ τοῖς γνωρίσαι χάριν ὁ ὁρισμὸς δοθήσεται· ἧττον γὰρ ἡ διαφορὰ τοῖς γνώσιμος.

ris, non differentiæ nomen mutari debet. Si verò non nomen pro nomine, sed orationem pro nomine assumat: perspicuum est, differentiæ potius quàm generis definitionem tradendam esse: quia notificandi gratiâ definitio traditur. minùs enim differentia, quàm genus, nota est.

Varii loci, Cap. XIII.

1 *Si differentiæ definitio conveniat etiam alij rei.* 2 *Si rei definitæ numeretur in iis quæ sunt: definitione verò si conficiatur id quod non est.* 3 *Si definitio non probè explicet id ad quod rei definitæ refertur.* 4 *Si definitio conveniat non rei simpliciter, sed rei perfectæ.* 5 *Si id quod per se est optabile, sic definiatur quasi propter aliud sit optabile.*

1 Εἰ δὲ τῆς διαφορᾶς τὸν ὅρον ἀποδώσει, σκοπεῖν εἰ καὶ ἄλλη τινὸς κοινὸς ὁ δοθεὶς ὅρος. οἷον ὅταν ᾖ εἰρτὸν ἀριθμόν, ἀριθμὸν μέσον ἔχοντα εἰπὼν δοθήσεται τὸ πῶς μέσον ἔχοντα. ὁ μὲν γὰρ ἀριθμός, κοινὸς ἐν ἀμφοτέρσις τοῖς λόγοις ὑπάρχει. τὸ δὲ ᾖ εἰρτοῦ, μετείληπται ὁ λόγος. ἔχει δὲ καὶ γραμμὴ καὶ σῶμα μέσον, οὐ ᾖ εἰρτά ἐστι. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ὁ ὁρισμὸς ὅλως τὸ ᾖ εἰρτοῦ. εἰ δὲ πολλαχῶς λέγεται τὸ μέσον ἔχον, διοριστέον τὸ πῶς μέσον ἔχον. ὡς τε ἡ ἐπίπεμπτος ἔσται, ἢ συλλογισμὸς, ὅτι οὐχ ᾖ εἰρτόν.

1 If verò differentiæ definitionem tradidit, considerare oportet, an alij cuipiam communis *sit* definitio, quæ data est, vt cùm imparem numerum dixit *esse* numerum qui medium habet, exponendum *est*, quomodo medium habeat. nam *verbum* numerus commune est vtrisque orationibus: & *pro* imparis *vocabulo* sumpta est oratio. sed & linea & corpus habent medium, cùm non sint imparia. quare non erit hæc definitio imparis. quod si multis modis dicitur id quod medium habet: explicandum *est*, quomodo medium habeat. Ergo reprehensio locum habebit seu syllogismus *quo probabitur* non fuisse definitum. ¶ Item si id cuius definitionem tradidit, est *in numero* eorum quæ sunt: quod verò definitioni subiicitur, *in numero* eorum quæ non sunt, vt si album definierit colorem cum igne permistum: quia fieri nequit vt res incorporea cum corpore misceatur. quare nō po-

2 ¶ Πάλιν εἰ οὗ μὴ τὸν λόγον ἀποδίδωσι, σκεπτέον ἆρ' ὄντων ἐστὶ τὸ οὗ ὁ τοῦ τὸν λόγον, μὴ τῶν ὄντων. οἷον εἰ τὸ λευκὸν ὡρίσατο χρῶμα πυρὶ μεμιγμένον. ἀδύνατον γὰρ τὸ ἀσώματον μιχθῆναι σώματι· ὥστε οὐκ ἂν εἴη χρῶμα πυρὶ μεμιγμένον λευκόν. δεῖ δὲ ὅσα

2 test esse color cum igne mixtus, album verò est. ¶ Præterea quicúque

in iis quæ ad aliquid *referuntur definiendis* non explicant distinctè[a] *id* ad quod refertur, sed plura complectuntur[b]: aut omnino, aut ex parte mentiuntur. vt si quis dixerit medicinam esse scientiam eius quod est. nam si medicina nullius eorũ quę sunt, scientia est: perspicuum *est*, oratione omnino falsam esse. at si alicuius est, alicuius non *est*, ex parte falsam esse. debet enim esse omniũ[c]: siquidem per se non per accidens dicitur *esse scientia* eius quod est: quemadmodum in aliis quæ ad aliquid *referuntur*, res[d] habet. omne enim scibile ad sciẽtiam refertur. similiter & in aliis *fit*: quoniam omnia relata reciprocãtur. omne enim scibile ad aliquid *refertur*. Præterea si is qui non per se, sed per accidens *rem* explicat, rectè explicet: certè non ad vnum sed ad plura referetur vnumquodque eorum quæ *sunt* ad aliquid. nihil enim prohibet quominùs idem & ens, & album, & bonum sit. quocirca qui ad quoduis horum referendo explicat, rectè explicat: si modò is qui per accidens explicat, rectè explicat. Præterea fieri nequit, vt huiusce modi definitio propria sit rei quæ explicatur. nõ solũm enim medicina, sed multæ aliæ scientiæ referuntur ad id quod est. quapropter vnaquæque scientia erit eius quod est. Perspicuũ *est* igitur hanc nullius scientiæ definitionem esse: quia propriã, non communem definitionem esse oportet. ¶Interdum verò definiunt non rem *mudam*, sed rem bene *&* habentem, seu perfectam. talis autem est & oratoris & furis definitio: si quidem orator *is* est, qui quod in quaque re ad persuadendũ valet, perspicere, ac nihil omittere potest: fur

a Specialiter.

b Adhibent vocabulum, quod plura complectitur: id est & eam rẽ ad quã relatio fieri debet, & alias quo que res.

c Medicina debet esse scientia omnium eorũ quæ sunt.

d Quod sub scientiam cadit.

μὴ διαιρῶσιν[a] ἐν τοῖς πρός τι πρὸς ὃ λέγεται, ἀλλ' ἐν πλείοσι θέντες[b] εἶπον· ἢ ὅλως, ἢ ὃ μὲν δυνατὸν οἷον εἰ τις τὸν ἰατρικὸν ὅτι ἐπιστήμων ὄντος εἶπεν. εἰ μὲν γὰρ μηδενὸς τῶν ὄντων ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη, δῆλον ὅτι ὅλως ὁ λόγος ἐψεύσατο. εἰ δὲ, πολὺς μέν, πρὸς δὲ μή· δεῖ τι ἐψεύσθαι. δεῖ γὰρ πάντως[c], εἴπερ καὶ αὐτὸ, καὶ μὴ πρὸς συμβεβηκὸς ὄντος λέγεται· καθάπερ ἔστι τῶν ἄλλων ἔχει τῶν πρός τι· παρὰ γὰρ ἐπιστητὸν[d], πρὸς ἐπιστήμην λέγεται). ὁμοίως δὲ καὶ ἔστι τῶν ἄλλων, ἐπεὶ καὶ αὐτὰ πρέφει πάντα τὰ πρός τι. πᾶν γὰρ ἐπιστητὸν πρός τι. Ἔτι εἴπερ ὁμὴ καθ' αὑτὸ, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς τῶν ὑπὸ δόσιν ποιούμενος, ὀρθῶς ὑπὸ δίδωσιν· οὐ πρὸς ἕν, ἀλλὰ πρὸς πλείω ἕκαστον αὖ αὖ τῶν πρός τι λέγοιτο. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ αὐτὸ καὶ ὂν, καὶ λευκὸν, καὶ ἀγαθὸν εἶναι. ὥστε ὁ πρὸς ὁποιονοῦν τῶν ὑποδοχὴ, ὀρθῶς ἂν εἴη ὑποδοχή· εἴπερ ὁ κατὰ συμβεβηκὸς ὑποδοχὴ, ὀρθῶς ὑπὸ δίδωσιν. Ἔτι δὲ ἀδύνατον, τὸν τοιοῦτον λόγον, ἴδιον τοῦ ὑποδεδεγμένου εἶναι. οὐ γὰρ μόνον ἡ ἰατρικὴ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ὑπὸ ἐπιστημῶν αἱ πολλαὶ πρὸς ἓν λέγονται. ὥστε ἐπιστήμη ὑπὸ ἐπιστήμων ὄντος ἔσται. δῆλον οὖν ὅτι οὐκ ἔστι, κἀμιαῖς ὑπὸ ἐπιστήμης ὑφὴν ὁρισμός. ἴδιον γὰρ καὶ οὐ κοινὸν δεῖ τὸν ὁρισμὸν εἶναι).

¶Ἐνίοτε δὲ ὁρίζονται οὐ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα οὗ ἕξει, ἢ τετελεσμένον. τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ τοῦ ῥήτορος, καὶ τὸ κλέπτου ἔργον· εἴπερ ὅστι ῥήτωρ μὲν, ὁ δυνάμενος τὸ ἐν ἑκάστῳ πιθανὸν θεωρεῖν, καὶ μηδὲν παραλιπεῖν· κλέπτης δὲ,

δὲ, ὁ λάθρᾳ λαμβάνων τοῦ ἧττον· τὸ γὰρ ὅτι τοιοῦτος ὢν, ἀγαθὸς ἐκείνης· ὁ μὲν, ἀγαθὸς ῥήτωρ· ὁ δὲ, ἀγαθὸς κλέπτης ἔσται. οὐ γὰρ ὁ λάθρᾳ λαμβάνων, ἀλλ' ὁ βιαιόμενος λάθρᾳ λαβεῖν, κλέπτης ἐστί. ¶ Πάλιν εἰ τὸ δι' αὐτὸ αἱρετὸν, ὡς ποιητικόν, ἢ ποιητικὸν, ἢ ὁπωσοῦν δι' ἄλλο αἱρετὸν ἐστὶ δέδωκεν· οἷον τῷ δικαιοσύνῃ, νόμων σωστικὴ εἶπόν· ἢ τῷ σοφίαν, ποιητικὴ εὐδαιμονίας. τὸ γὰρ ποιητικὸν, ἢ σωστικὸν, τοῦ δι' ἄλλο αἱρετοῦ. ἢ οὐδὲν μᾶλλον κωλύει, τὸ δι' αὐτὸ αἱρετὸν, καὶ δι' ἄλλο εἶναι αἱρετόν; οὐ μὴν, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἡμάρτηκεν ὁ οὕτω διορισάμενος τὸ δι' αὐτὸ αἱρετόν· ἐκείνου γὰρ τὸ βέλτιστον, ἐν τῇ οὐσίᾳ μᾶλλον· βέλτιον δὲ τὸ δι' αὐτὸ εἶναι αἱρετὸν, τὸ δι' ἕτερον· ὥστε τοῦτο μὴ τὸν ὁρισμὸν ἔδει μᾶλλον σημαίνειν.

autē *is* qui clam accipit. perſpicuum.n. *eſt*.cūm talis ſit,verumque bonum eſſe,*id eſt*, alterum bonum oratorem, alterum bonum furem. non enim qui clam accipit,ſed qui vult clā accipere, fur eſt. ¶ Item *peccat*, ſi id quod propter ſe eligendum eſt, quaſi actiuum vel effectiuum. vel quo modocunque propter aliud eligendū explicet. vt *ſi quis* dicat iuſtitiā *eſſe* legum ſeruatricē, aut ſapiētiam *eſſe* effectiuam felicitatis. quod enim efficiendi vel conſeruandi vimhabet,in iis *numeratur* quæ propter aliud *ſunt* eligenda. An nihil vetat, quo minùs id quod propter ſe *eſt* eligendum, etiam propter aliud ſit eligendum? Sed nihilo minùs peccauit,q ita definiuit id quod propter ſe *eſt* eligēdū. cuiuſque enim rei quod optimū eſt,in eſſentia maximè *contineatur*: melius autē eſt,propter ſe eligēdū eſſe, quàm ꝓpter aliud: proinde hoc potiùs definitio ſignificare debebat.

Si quis in definitione dixerit eſſe hæc, vel ex his,vel hoc cum illo, CAP. XIV.

1 ¶ *Si dixerit eſſe hoc & illud*. 2 ¶ *Si dixerit ex his conſtare. Si naturā comparationem non ſit, vt totum ex his ſit.* 3 *Si totum in primo aliquo ſubiecto inſit, non item partes.* 4 *Si non in eadem primo ſubiecto inſint totum & partes.* 5 *Si toto interempto partes intereant.* 6 *Si totum ſit bonum vel malum, & partes neutrum: vel contrà.* 7 *Si magis altera pars ſit bona quàm altera mala, totum verò non magis ſit bonum quàm malum.* 8 *Si altera pars ſit melior, altera deterior: totum autem non ſit melius deterius, deteriusue ſimiliter.* 9 *Si totum & pars ſint ſynonyma.* 10 *Si modus compoſitionis expoſitus non ſit.* 11 ¶ *Si dixerit eſſe hoc cum illo. De argumentis ducendis ex locis ſuperioribus.* 12 *A ſufficiente enumeratione.* 13 *A fine.* 14 *Obiectio.*

1 Σκοπεῖν δὲ καὶ εἴ τινος ὁ ὁρισμὸς ὧδε διδοὺς, τάδε, ἢ τὸ ὃν τούτων, ἢ τόδε μετὰ τόδε ὥρισατο. εἰ μὲν γὰρ τάδε, συμβήσεται ἀμφοῖν καὶ μηδετέρῳ ὑπάρχειν· οἷον εἰ τὴν δικαιοσύνην, σωφροσύνῃ & ἀνδρίαν ὥρίσατο. δύο γὰρ ὄντων, εἰ ἑκάτερος ἓν ἕτερον ἔχει, ἀμφοτέροις δίκαιοι ἔσονται, καὶ οὐδέτερος.

COnſiderare etiam *oportet*, an alicuius *rei* definitionem tradens, *vel eſſe* hæc, vel quod ex his *conſtat*, vel hoc cum illo, definierit. Nam ſi *dixerit eſſe* hæc: accidet, vt ambobus, & neutri conueniat[a]: vt ſi iuſtitiam definierit *eſſe* temperantiam & fortitudinem. etenim ſi duo[b] ſint quorū vterq.habeat alterū dūtaxat[c] ambo[d] iuſti erūt,& neuter[e]:

a Attribuatur id quod definitum eſt.
b Homines duo.
c Sic ſolum temperans, vel ſolū fortis.
d Simul accepti.
e Per ſe conſiderati.

quoniam ambo[a] iustitiam habet, vterque[b] autē non habet. Quòd si hoc nondum *sit* valde absurdum, quia in aliis quoque tale *quadrat* accidit: (nihil enim vetat ambos habere minam, cùm neuter habeat) at certè hoc, contraria iisdem inesse, omnino absurdū videbitur. hoc autē accidet, si alter eorum temperantiā & ignauiā præditus sit, alter fortitudine & intemperantiā. nam ambo iustitiā & iniustitiā præditi erunt. etenim si iustitia est temperātia & fortitudo, iniustitia erit ignauia & intemperantia. Et omnino quæcumque argumēta adduci possunt *ad probandum* non idem esse partem & totum, omnia ad id quod dictū est, *efficiendum* valent. nam qui ita definiuit, is dicere videtur idem esse partes ac totum. Maximè autem propriæ[c] rationes *in iis* fiunt, in quibus perspicua est partiū cōpositio, vt in domo & in cæteris eiusmodi *rebus*. Perspicuum *est* enim nihil prohibere, quo minùs cùm partes sint, totum non sit. itaque non idem *sunt* partes & totum.

[a] Simul considerant.
[b] Si itaque per se spectetur.
[c] Aptissime & accōmodatissime.

¶ Quòd si rem definitam dixerit esse, non hæc, sed quod ex his constat: primùm considerare *oportet*, an naturā comparatum non sit, vt vnum fiat ex iis quæ dicta sunt. quædam enim ita sunt affecta inter se, vt nihil ex eis fiat: veluti linea & numerus.

¶ Deinde an naturā comparatum sit, vt id quod definitum est in vna aliqua prima re insit: neque naturā comparatum sit, vt *ea* ex quibus ipsum *definitum* constare dixit, in vna prima re insint sed aliud in alia. perspicuum enim *erit*, ex illis hoc non constare. in quibus enim partes insunt, necesse *est* etiā totū inesse. quo-

ἐπειδὴ ἀμφότεροι μὲν ἔχουσι δικαιοσύνην, ἑκάτερος δὲ οὐκ ἔχει. εἰ δὲ μήπω τὸ εἰρημένον σφόδρα ἄτοπον, ὅτι καὶ ἐπ' ἄλλων συμβαίνειν τὸ τοιοῦτον· (οὐδὲν γὰρ κωλύει ἀμφοτέρους ἔχειν μνᾶν, μηδετέρου ἐχόντος) ἀλλ' οὖν πῶς ταὐναντία ὑπάρχειν τοῖς αὐτοῖς, παντελῶς ἄτοπον δόξειεν ἂν εἶναι. συμβήσεται δὲ τοῦτο, ἐάν ὁ μὲν αὐτῷ σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην ἔχῃ, ὁ δὲ ἀνδρίαν καὶ ἀκολασίαν· ἀμφότεροι γὰρ δικαιοσύνην καὶ ἀδικίαν ἕξουσιν. εἰ γὰρ δικαιοσύνη, σωφροσύνη ἐστὶ καὶ ἀνδρία ἕξις· ἡ δὲ ἀδικία, δειλία καὶ ἀκολασία ἕξις. ὅλως τε ὅσα ἕξεών ἐστιν ὁρισμοῖς, ὅτι οὐ πάντα τὰ χρήσιμα πρὸς τὸ τιὰ εἰρημένον, ἔοικε γὰρ ὁ οὕτως ὁριζόμενος, τὰ μέρη τοῦ ὅλου τὰ αὐτὰ φάσκειν εἶναι. μάλιστα δὲ οἰκεῖος γίνοιτ' ἂν λόγος, ἐφ' ὅσων κατασκήνης ἡ τῶν μερῶν ἕξις συμβαίνει, καθάπερ ἐπ' οἰκίας καὶ τοῦ ἄλλων τῶν τοιούτων· δῆλον γάρ, ὅτι τῶν μερῶν ὄντων, οὐδὲν κωλύει τὸ ὅλον μὴ εἶναι. οὐ γὰρ ταὐτόν ἐστι τὰ μέρη τοῦ ὅλου. ¶ Ἢ μὴ ταὐτόν, ἀλλὰ τὸ μὴ τοῦτον ἔφησεν εἶναι τὸ ὁριζόμενον, ὥσπερ μὴ δυνάμενος εἰπεῖν, εἰ μὴ πέφυκεν ἐν τῇ γενέσει ἐκ τῶν εἰρημένων. ἔνια γὰρ οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα, ὥστε μηδὲν ἐξ αὐτῶν γίνεσθαι, οἷον γραμμὴ καὶ ἀριθμός. ¶ Ἔτι εἰ τὸ μὴ ὑπάρχον σύμφυτον, ἐν ἑνί τινι τῷ πρώτῳ πέφυκε γίνεσθαι ἐξ ὧν δὲ ἔφησεν αὐτὸ εἶναι, μὴ ἐν ἑνί τῳ πρώτῳ πέφυκε γίνεσθαι, ἀλλ' ἕκαστον ἐν ἑκατέρῳ· δῆλον γάρ, ὅτι οὐκ ἂν ἐν ἑκατέρῳ ἐνείη. ἐν οἷς γὰρ τὰ μέρη, καὶ τὸ ὅλον ἀνάγκη ὑπάρχειν· ὥστε κα-

τὸ οὐκ ἐν ἑνὶ τὸ ὅλον ὁρώτῳ ἀλλ' ἐν πλείοσιν. ¶ Εἰ δὲ καὶ τὰ μέρη καὶ τὸ ὅλον ἐν ἑνὶ τῷ ὁρώτῳ σκοπεῖν εἰ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ τὰ μέρη, καὶ ἐν ἑτέρῳ τὸ ὅλον. 4

¶ Πάλιν, εἰ τῇ ὅλῳ συμφθείρεται τὰ μέρη. ἀνάπαλιν δὲ δὴ συμβαίνειν, τῶν μερῶν φθαρέντων, φθείρεσθαι τὸ ὅλον· τὸ δὲ ὅλου φθαρέντος, οὐκ ἀναγκαῖον καὶ τὰ μέρη φθαρῆναι. 5 6

¶ Ἢ εἰ τὸ μὲν ὅλον, ἀγαθὸν ἢ κακόν· τὰ δὲ μέρη, μηδέτερα· ἢ ἀνάπαλιν τὰ μὲν μέρη, ἀγαθὰ ἢ κακά· τὸ δὲ ὅλον, μηδέτερον. ὥστε δὲ καὶ μηδέτερα ἀγαθὸν ἢ ἢ κακὸν ἠρώτηται δ' ὡσαύτως, οὔτε ὂν κακὸν ἢ ἀγαθὸν μηδέτερον. 7

¶ Ἢ εἰ μᾶλλον μὲν θάτερον ἀγαθόν, ἢ θάτερον κακόν· τὸ δὲ ὃν τούτων, μὴ μᾶλλον ἀγαθὸν ἢ κακόν· ἆρ' εἰ ἡ αὐταίδεια ἐξ ἀνδρίας καὶ ψευδοῦς δόξης. μᾶλλον γὰρ ἀγαθόν ἡ ἀνδρία, ἢ κακὸν ἡ ψευδὴς δόξα. ἐδόκει δὲ καὶ τὸ ὃν τούτων ἀκολουθεῖν τῷ μᾶλλον, καὶ εἶ ἢ ἁπλῶς ἀγαθόν, ἢ μᾶλλον ἀγαθὸν ἢ κακόν. ἢ τοῦτο μὲν οὐκ ἀναγκαῖον, ἐὰν μὴ ἑκάτερον ἢ καθ' αὑτὸ ἀγαθὸν ἢ κακόν· πολλὰ γὰρ τῶν ποικτικῶν, καθ' αὑτὰ μὲν οὐκ ἔστιν ἀγαθά· μιχθέντα δέ πῃ, γίνεται ἀγαθά. τὰ δὲ ἀνάπαλιν, ἑκάτερον μὲν ἀγαθὸν μιχθέντα δὲ, κακόν, ἢ οὐδέτερον. μᾶλλον δὲ κατὰ μοῖρας τὸ αὐτὸ ῥηθέν, δῆλον ὡς ὑγιεινὸν καὶ τῷ νοσοδεῖ. ἔτι γὰρ τῷ φαρμάκων πῶς ἔχει, ὡς ἐνίοτε μὲν εἰ ἀγαθὸν ἐὰν δὲ ἄλλῳ δοθῇ μιχθέντα, κακόν. ¶ Πάλιν εἰ ὃν βελτίονος καὶ χείρονος, ὧν καὶ ὄξι τὸ ὅλον τὸ μὲν βελτίονες χεῖρον, τὸ δὲ χείρονος βέλτιον. ἢ οὐδὲ τοῦτο 8 ibidem.

ca totum non erit in vna aliqua re prima, sed in pluribus. ¶ Si verò & partes & totum in vna re prima *insint*: considerare *oportet*, an non in eadem intima, sed in alia partes, in alia totum. 4

¶ Rursus, an simul cum toto intereant partes, num contra accidere oportet, vt partibus intereuntibus, totum intereat. quod si totum interiit, non necesse *est* etiam totum intertisse. ¶ Vel an totum sit bonum aut malum, & partes neutrum. vel contrà partes sint bonæ vel malæ, totum autem neutrum. etenim nec ex eo quod neutrum est, bonum quidpiam aut malum fieri potest: neque ex bonis vel malis neutrum. ¶ Vel an alterum *sit* magis bonum, quàm alterum malum: quod verò ex iis *conflare* dicatur, non *sit* magis bonū quàm malum. vt si impudentia *dicatur conflare* ex fortitudine & falsa opinione. nam fortitudo magis *est* bonū, quàm falsa opinio malum. ergo oportebat etiam id quod ex his *conflare dicatur*, ei quod magis est, consequens esse, & vel simpliciter esse bonū, vel magis bonū quàm malum. An hoc non *est* necessarium, nisi vtrumque sit per se bonum, vel malum? multa enim effectiua *esse* per se non sunt bona, tamen si cum quibusdam coniungantur, fiunt bona. alia *sunt* contrà, *quorum* vtrumque est bonum: sed si coniungantur, *quod effician-tur, est* malū vel neutrum. Quod modis dixi, maximè perspicuū *est* in iis quæ sunt salubria vel insalubria. quædam enim pharmaca ita se habent, vt vtrumque sit bonū. sed si ambo mixta præbeantur, malum. ¶ Rursus *videndum est* an *aliquid dicatur conflare* ex meliori & deteriori, quorum 8

meliore totum non sit deterius, deteriore autem melius. An ne hoc

quidem necessarium *est*, nisi ea ex quibus *totum* constat, sint per se bona? in iis enim quæ non *sint* per se bona, nihil vetat totum non effici bonum: quemadmodum in iis quæ modò dixi. *perspicere licet.* ¶ Præterea vi- 9
dendum est, an totum *sit* cum altera parte synonymum. *id* enim *esse* non debet: quemadmodum ne in syllabis quidem. nam syllaba cum nullo elementorum ex quibus constat, synonyma est.

¶ Præterea an non exposuerit 10
modum compositionis non satis enim rem explicat, qui dicit *rem* ex his *constare*: quia nõ illud *silum*, ex his *cõstare*, sed, ita ex his *constare*, *est* cuiusque rei compositæ essentia: vt in domo *perspici potest*. neque enim quocunque modo hęc componãtur, domus est. ¶ Sin autem *esse* hoc cum illo tradiderit: primum dicendũ *est*, hoc cum illo dici, vel *quia est* hoc & illud, vel *quia est* hoc ex illis. nam qui dicit mel cum aqua, is aut mel & aquam dicit, aut quod ex melle & aqua *constat*. Itaque vtrumuis horum fatetur idem esse atque hoc cum illo: eadem dici poterunt, quæ contra vtrumuis eorum paulò antè dicta sunt. ¶ Præterea dis- 11
tinguendũ est quot modis dicatur alterum cum altero, & considerandum an nullo modo *sit* hoc cum illo. Vtputa si dicatur alterum cum altero, vel vt in aliquo eodem subiecto, quemadmodũ iustitia & fortitudo sunt in anima, vel in eodem loco, vel in eodem tempore: nullo autem modo verum sit, quod in his dictũ fuit: perspicuum *est*, nullius rei esse definitionẽ quæ tradita est: quia nullo modo hoc cum illo est. ¶ Quòd si distinctione quot 12
modis alterum cum altero dica-

αἰταῖον, εἰ μὴ καθ' αὑτὰ ἡ τὰ ὅλα σύγκειται· ἀγαθὰ γὰρ 9
τῷ μὴ καθ' αὑτὰ ἀγαθῶν οὐδὲν κωλύει τὸ ὅλον μὴ γίνεσθαι ἀγαθόν, καθάπερ ὅτι τῷ ἀρτίᾳ ῥηθέντων. ¶ Ἔτ εἰ σωιώνυμον τὸ ὅ- 9
λον θατέρῳ. οὐ δεῖ γὰρ, καθάπερ οὐδὲ ὅτι τῷ συλλαβῶν. οὐδενὶ γὰρ τῷ συγκείσθαι οἷς ἂν σύγκειται, ἡ συλλαβὴ σωιώνυμός ἐστιν.

¶ Ἔτι εἰ μὴ εἴρηκε τὸν τρόπον τῆς 10
συνθέσεως. συχνὰ γὰρ ἀπορίας ποιεῖ τὸ γνωρίσαι, τὸ εἰ ταὐτὸν ἐκ τούτων οὐ γὰρ τὸ ἐκ τούτων. ἀλλὰ θάτερα ἐκ τούτων, ἑκάστου τῷ συνθέσθαι ἡ οὐσία· καθάπερ ὅτι οἰκίας. οὐ γὰρ ἂν ὁποσουῦν συνταθῇ ταῦτα, οἰκία ἔσται. ¶ Ἔτ δὲ τόδε μετὰ τῶδε 11
λεγόμενον· οἷον ἐπὶ μὲν ἐκτὸς, ὅτι τόδε μετὰ τῶδε. ἢ ὅτι τόδε καὶ τόδε λέγεται, ἢ τόδε ἐκ τῷδε. ὁ δὲ λέγων μέλι μετ' ὕδατος, ἢ ὅτι μέλι καὶ ὕδωρ λέγει, ἢ τὸ ἐκ μέλιτος καὶ ὕδατος. ὥστ' αὖ ὁποτερουοῦν τῷ εἰρημένων ταυτὸν ὁμολογήσει εἶ τὸ τόδε μετὰ τῶδε, τὰ αὐτὰ ἁρμόσει λέγειν, ἅπερ πρὸς ἑκάτερον τούτων ἐμακροθύμησεν εἰρηται.

¶ Ἔτ διειλόμενον ὁσαχῶς λέγεται 12
ἕτερον μετ' ἕτερου, σκοπεῖν εἰ καθάπαξ τόδε μετὰ τῶδε εἶναι εἰλόγεται ἕτερον μετ' ἕτερου, ἢ πῶς ἔστι ταυτὸ δεκτικά, καθάπερ ἡ δικαιοσυνὴ καὶ ἡ ἀνδρία ἐν ψυχῇ, ἢ ἐν τῷ τόπῳ τῷ αὐτῷ, ἢ ἐν τῷ χρόνῳ τῷ αὐτῷ· καθάπαξ δ' ἀληθὲς ἢ τὸ εἰρημένον· ὅτι τούτων· ὅλων, ὅτι θάτερός ἐστιν ὁ ἐκτὸς ὅρισμός, ἐπεὶ καθάπαξ τόδε μετὰ τῶδε ἔστιν.

¶ Εἰ δὲ τῷ διαιρεθέντων [ὁσαχῶς 13
λέγεται ἕτερον μετ' ἕτερου,]

αλλ-

ἀληθὶς [ἢ] τὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ὑπάρχειν ἑκάτερον σκοπεῖν, εἰ ἐνδέχεται μὴ πρὸς ταὐτὸν ἑκάτερον λέγεσθαι [πόλος.] οἷον εἰ τὴν αἰδρίαν ὡείσατο πόλμαν μετὰ δίκης ἐπὶ ὀρθῆς. ἐνδέχεται γὰρ τόλμαν μὲν ἔχειν τὴν ἀποτρεπτικὴν ὀρθῶς δὲ διάνοιαν, ἀλλ' οὐ πω αἰδρίως, ὁ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τόδε μετὰ τῆδε ἔχων. Ἔτι εἰ καὶ πρὸς ταὐτὸν ἄμφω λέγεται, οἷον πρὸς τὰ ἰατρικά. οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ τόλμαν τινὰ καὶ ὀρθὴν διάνοιαν ἔχειν πρὸς τὰ ἰατρικά· ἀλλ' ὅμως οὐσὶ ἔσθ' αἰδρείως, ὁ τόδε μετὰ τῆδε ἔχων. Οὔτε γὰρ πρὸς ἕτερον ἑκάτερον αὐτῷ δεῖ λέγεσθαι, οὔτε πρὸς ταὐτὸν τὸ τυχόν, ἀλλὰ πρὸς τὸ τῆς αἰδρίας τέλος, οἷον πρὸς τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους, ἢ εἴτι μᾶλλον τούτῳ τέλος. ¶ Ἕνια δὲ τῶν οὐπω διεσκεμμένων, οὐδὲν ἧττον ὑπὸ τῶν ὡρισμένων πίπτει διαίρεσιν. οἷον εἰ ἡ ὀργὴ λύπη ἐστὶ μετ' ὑπολήψεως τοῦ ὀλιγωρεῖσθαι, ὅτι γὰρ ὀργὴ τῶν ὑπολήψεων τῶν τοιούτων ἡ λύπη γίνεται, τοῦτο βούλεται δηλοῦν. τὸ δὲ ὀργὴ τοῦτο γίνεσθαί τι ὠκ ἔστι ταυτὸν τῷ μετὰ τούτου τοῦδε εἶναι, κατ' οὐδένα τῶν εἰρημένων τρόπων.

sur, adhibita, verum sit in eodē tempore vtrumque inesse: considerare *oportet*, an contingat nō referri vtrumque ad eundem finem: vt si *quis* fortitudinē definierit, audaciam cum recta cogitatione[a], contingit enim vt aliquis audaciam habeat expoliandi. rectam autem cogitationem circa res salubres. sed nondum[b] fortis *est*, qui eodem tempore habet hoc cum illo. Præterea *non est fortis*, etiamsi ambo ad eundem *finem* referantur, vt ad res medicas. nihil enim prohibet quominus aliquis & audaciam & rectam cogitationē habeat circa res medicas. attamen ne hic quidem *est* fortis, etsi hoc cum illo habet. Neque enim ad diuersa vtrumque eorum referri debet, neque ad quamlibet eandem rem, sed ad fortitudinis finem, veluti ad bellica pericula, aut si quid aliud, magis quā hoc, est finis. ¶ Nonnulla verò eorū quæ ita explicantur, nullo modo sub dictam diuisionē cadunt. vt ira est dolor cum existimatione contemptus. hoc enim declarat, dolorē gigni ex huiusmodi existimatione. aliquid autē ex hoc gigni, non est idē atque esse hoc cum illo, secundum vllum eorū modorum qui dicti fuerunt.

[a] Retinet aliquis

[b] Non idem.

Reliqui loci, CAP. XV.

1 *Si diuersa esse compositionum, nec coexistere queant sic compositæ.* 2 *Si falsa sunt, aut duo inter se contraria communia, aut aliorum eadem definantur.* 3 *De parte cognoscenda, si ad nec ipsa totam definitionem pertinente non sit petitum.* 4 *De absurda definitione explicanda.* 5 *Alia definitione.* 6 *Prolegni.*

1 Πάλιν εἰ τῶν τούτων συνθέσεων, εἴρηκε τὸ ὅλον, οἷον τῆς ψυχῆς καὶ σώματος σύνθεσιν τὸ ζῷον· πρῶτον μὲν σκοπεῖν, εἰ μὴ εἴρηκε

RVrsus si dixit totum *esse* horum compositionem, vt animal *esse* compositionem animæ & corporis: primùm considerare *oportet*, an non dixerit,

qualis compositio *sit*: vtsi *quis* carnem definiens, aut os, dixerit *esse* compositionem iguis & terræ & aëris. non enim satis est compositionē dicere: sed & qualis ea sit, explicari debet. quandoquidem non si quouis modo hæc componantur, caro fit: sed si hoc modo componantur, caro: si illo modo, os. Quamquam neutrū eorum quæ dixi, videtur esse omnino idem quod compositio. quoniā omni compositioni dissolutio *est* contraria: neutri autē eorum quæ dixi, quidquam *est contrarium*. Præterea si æque probabile *est*, omne compositū esse compositionē, vel nullum: vnūquodque autem animal, cùm sit compositum, nō est compositio: ne aliud quidem vllum compositū erit cōpositio. ¶ Præterea si naturā comparatum sit, vt æquè in aliquo contraria insint, & *aliquis* definierit per alterum *eorum*: perspicuum est, *eum* non definiisse. alioquin accidet, vt eiusdem *rei* sint plures definitiones. quid enim amplius dixit qui per hoc quàm qui per illud definiuit, cùm naturā comparatum sit, vt ambo in eodem æquè giguantur? Talis autem est animæ definitio, si quidem est substantia scientiæ capax. æquè enim est ignorantiæ capax. ¶ Quòd si cui aduersus totam definitionē argumenta non suppetant, propterea quòd totum cognitum nō sit: contra partem aliquam *oportet* argumentari, si quæ *sit* nota, nec videntur rectè tradita. euersa enim parte, etiam tota definitio euertitur. ¶ Et quæcunque *sint* obscuræ definitiones, *eas* corrigendo & reformando, vt aliquid declaretur, & argumenta suppetant, ita considerare *oportet*: necesse est enim, cum qui respondet, vel id quod ab interro-

ποία συνθεσις. καθάπερ εἰ σάρκα ὁρίζοιμθα, ἡ ὀστοῦ, τίνα τινες καὶ γῆς καὶ πέσσες συνθεσιν εἶναι. οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ συνθεσιν εἶναι· ἀλλὰ δεῖ ποία τις, προσδιορίσαι. ἢ γὰρ ὁπωσοῦν συνιέντων τούτων, σὰρξ γένοιτ' ἂν· ἀλλ' οὐ πᾶσα μὲν συντεθέντων, σάρξ· οὐ πᾶσα δὲ, ὀστοῦν. ἔστιν οὖν οὐδὲν ἓν τῷ ὁμωνύμων συνθέσει τινῶν, οὐδὲ τῶν εἰρημένων. συνθέσει μὲν γὰρ πᾶσα λύσις ἐναντία, τῇ δὲ εἰρημένων οὐδετέρᾳ οὐδέν. Ἔτι εἰ ὁμοίως συνθετόν, πᾶν τὸ συνθετὸν συνθεσιν ἔσῃ, ἢ μηδέν· τῷ δὲ ζῴων ἕκαστον, συνθετόν ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι συνθεσις· οὐδὲ τῷ ἄλλων οὐδέν τῷ συνθέσει, συνθεσις ἂν εἴη. ¶ Πάλιν εἰ ὁμοίως ἐν τινι πέφυκεν ὑπάρχειν τἀναντία, ὥρισται δ' ὁ μὲν θατέρου δῆλον ὅτι, ὁτιοῦν οὐχ ὥρισται. εἰ δὲ μὴ, πλείους τοῦ αὐτοῦ συμβήσεται ὁρισμοὶ εἶναι. τί δὲ μᾶλλον ὁ δεῖνα τοῦτο, ἢ ὁ δεῖνα τὸ ἑτέρου ὁρισάμενος εἰρηκέναι φανεῖται; ἐπεὶ ὁμοίως ἀμφότερα φύσει γένεσθαι εἰς αὐτό· πλείους δ' εἰσὶ τῆς ψυχῆς ὅροι, εἴπερ ἔστιν ἕκαστα διαιρῆσαι δεκτικά. ὁμοίως γὰρ καὶ μᾶλλον ἔξει δεκτικόν. ¶ Δεῖ δ' ᾧ ἐάν μὴ πρὸς ὅλον ἔχῃ τις ἐπιχειρεῖν τὸν ὁρισμὸν, δεῖ τὸ μὴ γνώριμον εἶναι τὸ ὅλον, πρὸς τοῦτο μέρος τι ἐπιχειρεῖν, ἐὰν ᾖ γνώριμον καὶ μὴ καλῶς ἀποδεδομένον φαίνῃ. ἐὰν δὲ μέρους ἀναιρεθέντος, ἡ ὅλη ὅρισμὸς ἀναιρεῖται. ¶ Ὅσοι τ' ἀσαφεῖς τῇ ὁρισμῷ, συνδιορθοῦντα καὶ συμματίσαντα πρὸς τὸ δηλοῦν τι, καὶ ἔχειν ἐπιχείρημα, οὕτως ἐπισκοπεῖν. ἀναγκαῖον γὰρ τὸν ἀποκρινόμενον ἢ δεῖσθαι τὸ

ὑπολαμ-

ἐκλαμβανόμενον ὑπὸ τῶν ἐρωτώντων, ἢ αὖ δήλωσιν ἴσως τυγχάνει τὸ δηλούμενον ὑπὸ τοῦ λόγου. ¶ Ἔτι καθάπερ ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν οὐ μόνον εἰώθασιν ἐπεισφέρειν ἄν τι βελτίων ὁ εἰσφερόμενος, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἔμπροσθεν εἰρημένων καὶ ἐπὶ τοῦ ὁρισμοῦ πειστέον, εἰ αὐτοῦ ὁρισμὸν ἕτερον οἰστέον. ἐὰν δὲ φαίνηται βελτίων, καὶ μᾶλλον δηλῶν τὸ ὁριζόμενον, δῆλον ὅτι ἀνηρημένος ἔσται ὁ πεῖμενος, ἐπειδὴ οὐκ εἰσὶ πλείους τοῦ αὐτοῦ ὁρισμοί.

¶ Πρὸς ἅπαντας δὲ τοὺς ὁρισμοὺς οὐκ ἐλάχιστον συντείνει, τὸ θεῖναι ἐὰν τὸν ὀνόμασιν ὁρίσασθαι τὸ θεὶς κείμενον, ἢ καὶ καλῶς εἰρημένον ὅσον ἀναλαβεῖν. ἀνάγκη γάρ, ὥσπερ θεὸς σοφίσματα διώμενον, τὸ, τι ἐλλεῖπον ὧν προσῆκεν ἔχειν τὸν ὁρισμὸν, καὶ τὸ προσκείμενον περιέργως, καθορᾶν· ὥστε μᾶλλον ἐπιχειρημάτων ἀπορεῖν. ¶ Τὰ μὲν οὖν περὶ τοὺς ὁρισμοὺς, ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω.

gante assumitur, admittere, vel ipsum patefacere, quid tandem sit quod definitione significatur. ¶ Præterea quemadmodũ in cõcionibus legem soliti sunt ferre: & si melior sit ea quæ lata est, priorem abrogant: ita etiam in definitionibus faciendum *est*, aliáque adducenda *est* definitio. nam si *hæc* videatur melior *esse* ac magis declarare rem definitam: profectò euersa erit ea quæ posita fuerat: quãdoquidem nõ sunt eiusdem rei plures definitiones. ¶ Ad omnes autem definitiones *euertendas* non minimũ elementum *est* [a], si quis secum ipse rem propositam scitè definiat, aut recitè traditam definitionem repetat. necesse *est* enim, vt quasi ad exemplar confugiẽtes perspiciamus, & quid in definitione desideretur, & quid superuacuò sit adiectum. itaque maior argumentorũ copia suppetet. ¶ *De iis* igitur quæ ad definitiones pertinent, hactenus dictum esto.

[a] Non minimũ vim hoc habet.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ
ΤΟ ΕΒΔΟΜΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER VII.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS SEPTIMI LIBRI TOPICI.

- Tractatus
  - Specialis
    - De quæstione vtrùm sit idem an diuersum. *Cap.* 1.
    - An locis ad dictam quæstionẽ pertinentibus vti possimus in disputatione de definitione. *Cap.* 2.
    - De definitione confirmanda. *Cap.* 3.
  - Generalis
    - De locis maximè vtilibus & maximè vniuersalibus. *Cap.* 4.
    - De facultate vel difficultate argumẽtandi. *Cap.* 5.

ARISTO-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΟΠΙΚΩΝ [ΤΟ] ΕΒΔΟΜΟΝ.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER VII.

Loci pertinentes ad quæstionem, vtrùm sit idem an diuersum, CAP. I.

1 Prothesis. 2 A casibus, & coniugatis, & oppositis. 3 Ab iis quæ efficiendi, vel interimendi vim habent: & ab ortu, vel interitu: & omnino ab iis quæ ex vtraque rem propositam quoquo modo affecta sunt. 4 Si alterum eorum quæ proposita sunt, dicatur maximè tale. 5 vel idem sit quod tertium aliquid. 6 Ab accidentibus. 7 A fidelibus. 8 A categoria. 9 A genere. 10 A differentia. 11 Ab eo quod est magis. 12 Ab alterius. 13 A contrariis. 14 Ab attributis, vel fidelibus. 15 A distinctionis verbo idem. 16 Si alterum sine altero esse possit. 17 Epilogus.

ΠΟΤΕΡΟΝ δὲ ταὐτὸν ἢ ἕτερον, καὶ τὸν κυριώτατον τρόπον ἐπισκέψασθαι, ἔστω λαβεῖν. ἐλέγετο δὲ κυριώτατα ταῦτα, τὸ πρὸς ἀριθμὸν ἕν. ¶ Σκοπεῖν [δὲ] ἐκ τῶν πτώσεων, καὶ τῶν συζύγων, καὶ τῶν ἀντικειμένων. εἰ γὰρ ὁ δίκαιος τοῦ ἀνδρείου, καὶ τὸ δικαίως τοῦ ἀνδρείως. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων. εἰ γὰρ τὰδε ταυτὶ, καὶ τὰ ἀντικείμενα τούτοις ταυτά, καθ' ὁπωσοῦν τῶν λεγομένων αὐτῶν. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τὸ τοῦτο, ἢ τούτῳ ἀντικείμενον λαβεῖν ἑτοῖμον ἢ "ταυτὰ ὄντα. ¶ Πάλιν δὲ τῶν ποιητικῶν καὶ φθαρτικῶν, καὶ γενέσεων καὶ φθορᾶς, καὶ ὅλως τῶν ὁμοίως ἐχόντων πρὸς ἑκάτερον. ὅτε γὰρ ἁπλῶς μηδενὸς ἐκ τῶν ἁπλῶς ἀποβαίνοντος, ἀλλὰ τοῦδε τοῦ τινὸς, οὐδὲν ἧττον ἐκ τούτων ἐστὶν ἢ ἐκ τοῦδε τοῦ τινὸς ἀποβαίνειν. ἐκ τῶν ἐναντίων δὲ καὶ τὰ ἐναντία. ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ γὰρ τὰ ἀγαθὰ, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἐκ τῶν ἀγαθῶν. ἐκ τοῦ κακοῦ δὲ τὰ κακὰ, καὶ τὸ κακὸν ἐκ τῶν κακῶν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐκ τοῦ ὑγιεινοῦ γὰρ τὸ ὑγιεινὸν, καὶ ἐκ τοῦ νοσώδους τὸ νοσῶδες. ἐκ τοῦ ὑγιεινοῦ δὲ τὸ ὑγιεινὸν, καὶ ἐκ τοῦ νοσώδους τὸ νοσῶδες. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐκ τοῦ ὑγιεινοῦ γὰρ τὸ ὑγιεινὸν, καὶ ἐκ τοῦ νοσώδους τὸ νοσῶδες. ἐκ τοῦ ὑγιεινοῦ δὲ τὸ ὑγιεινὸν, καὶ ἐκ τοῦ νοσώδους τὸ νοσῶδες. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

VERVM autem id de quo agitur, sit idem an diuersum, secundùm modum qui inter modos *suprà*[a] de eodem expositus, est maximè proprius, nunc dicendum *est*. Dicebatur autem maximè propriè idem *esse*, quod est numero vnum. ¶ Considerare autem *oportet*, *atque argumenta sumere* ex casibus, & coniugatis, & oppositis. Nam si iustitia est idem quod fortitudo: etiam iustus *est idem* quod fortis: & iustè, idem quod fortiter. Similis ratio est oppositorum. nam si hæc *sunt* eadem, etiam ea, quæ his opponuntur, *sunt* eadem, quouis eorum quos dixi modorum opponantur. nihil enim interest, huic, an illi contrariũ sumatur: quoniã eadẽ sunt. ¶ Rursus ex iis quæ efficiẽdi, & interimendi vim habẽt, nec nõ ex ortu & interitu, & omnino ex iis quæ vtrique affecta sunt ad vtrũq; quæcũque. n. simpliciter

[a] I. Rhet. cap. 7.

eadem *sunt*, eorum ortus quoque & interitus sunt *eadem*. necnon quæ efficiendi, & quæ corrumpendi vim habent. ¶ Considerare etiam *oportet*, quorum alterum maximè dicitur quidtuis, an & alterum eorum secundum idem maximè dicatur, quémadmodum Xenocrates beatam vitam & probam demonstrat eandem *esse*, quoniam inter omnes maximè eligenda est vita proba, & *vita* beata. vnum enim *est*, quod est maximè eligendum & maximum. Similiter *contingit* in ceteris ciusmodi *rebus*. oportet autem vtrumque *eorum* quæ dicuntur maxima vel maximè eligenda, esse vnum numero, alioqui non probabitur idem *esse*. neque enim necesse *est*. si fortissimi Græcorum sunt Peloponnesij, & Lacedæmonij, eosdem esse Peloponnesios & Lacedæmonios: quia non est vnus numero Peloponnesius & Lacedæmonius: sed necesse *est* alterum sub altero contineri, quemadmodum Lacedæmonij sub Peloponnesiis, alioqui nisi contingat *eos* inuicem meliores esse, nisi alteri sub alteris contineantur. necesse *est* enim Peloponnesios meliores esse Lacedæmoniis, si quidem non continentur alteri sub alteris: quia ceteris omnibus sunt meliores. similitérque necesse *est* Lacedæmonios meliores esse Peloponnesiis: nam & hi sunt reliquis omnibus meliores. quare fe inuicem meliores efficiuntur. Perspicuũ igitur *est*, vnum numero esse debere id quod optimum & maximum *esse* dicitur, si futurum est vt demonstretur esse idem. Proinde ne Xenocrates quidem demonstrat: quia vita

ταυτά· καὶ αἱ γλυκύτητες αὐτῆς, καὶ αἱ φθοραὶ αἱ αὐταί, καὶ τὰ ποιητικά, καὶ τὰ φθαρτικά. ¶ Σκοπεῖν δὲ καὶ ὧν θάτερον μᾶλλον λέγεται ἁπλῶς, εἰ καὶ θάτερον τῷ αὐτῷ τοῦτον καὶ τὸ αὐτὸ μᾶλλον λέγεται. καθάπερ Ξενοκράτης τὸν εὐδαίμονα βίον καὶ τὸν ἀσφαλῆ αἱρετὸν δεικνυσι τὸν αὐτόν· ἐπειδὴ πάντων τῶν βίων αἱρετώτατος ὁ ἀσφαλὴς, καὶ εὐδαίμων. ἓν γὰρ τὸ αἱρετώτατον καὶ τὸ μέγιστον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. δεῖ δ' ἑκάτερον, ἓν ἀριθμῷ εἶναι, τὸ λεγόμενον μέγιστον, ἢ καὶ αἱρετώτατον. εἰ δὲ μή, οὐκ ἔσται δεῖ συμβῆναι ταὐτόν. καὶ γὰρ ἂν καλῶς κρίνοι εἰ αἱρετώτατοι τῶν ἑλλήνων Πελοποννήσιοι καὶ Λακεδαιμόνιοι, τοὺς αὖτοὺς εἶναι Πελοποννησίους τοῖς Λακεδαιμονίοις· ἐπειδὴ οὐχ εἷς ἀριθμὸς Πελοποννήσιός καὶ Λακεδαιμόνιος· ἀλλὰ ἀναγκαῖον μὴ τὸν ἕτερον ὑπὸ τὸ ἕτερον ὑπάρχειν, καθάπερ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων. εἰ γὰρ μή, συμβήσεται ἀλλήλων εἶναι βελτίους, ἐὰν μὴ ἀναιρῶνται οἱ ἕτεροι ὑπὸ τῶν ἑτέρων. ἀναγκαῖον γὰρ τοὺς Πελοποννησίους βελτίους εἶναι τῶν Λακεδαιμονίων, εἴπερ μὴ ἀναιρῶνται οἱ ἕτεροι ὑπὸ τῶν ἑτέρων· πάντων γὰρ τῶν λοιπῶν εἰσι βελτίους. ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀναγκαῖον βελτίους εἶναι τῶν Πελοποννησίων· καὶ γὰρ καὶ οὗτοι πάντων τῶν λοιπῶν εἰσι βελτίους. ὥστε ἀλλήλων βελτίους γίνονται. δῆλον οὖν, ὅτι ἓν ἀριθμῷ δεῖ εἶναι τὸ βέλτιστον καὶ μέγιστον λεγόμενον, εἰ μέλλει ὑπ' ταυτὸν δεδείκνυσθαι. διὸ καὶ Ξενοκράτης οὐκ δεδείκνυσιν· οὐ γὰρ οἷς

ὡς ἀεὶ μᾶλλον ὁ Διόμηδ', καὶ ὁ ἀσεβὴς βίος. ὥστε οὐκ ἀναγκαῖον τὸν αὐτὸν εἶναι, διὸ καὶ ἀμφω ἀγαπητόν τι, ἀλλὰ θάτερον ὑπὸ θάτερον. ¶ Πάλιν σκοπεῖν, εἰ ὧν θάτερον ταὐτόν, καὶ θάτερον. εἰ δὲ μὴ ἀφότερα τῷ αὐτῷ ταὐτά, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἀλλήλοις. ¶ Ἔτι ἐπὶ τῷ τοῦτο συμβεβηκέναι, καὶ οἷς ταῦτα συμβέβηκεν, ἐπισκοπεῖν. εἰ δὲ θατέρῳ συμβέβηκε, καὶ θατέρῳ δεῖ συμβεβηκέναι· καὶ οἷς θάτερον αὐτῷ συμβέβηκε, καὶ θατέρῳ δεῖ συμβεβηκέναι. εἰ δέ τι τούτων διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ ταὐτά. ¶ Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ μὴ ἐν ἑνὶ γένει κατηγορίας ἀμφότερα· ἀλλὰ τὸ μᾶλλον, πλεῖον τὸ ἢ ποσόν, ἢ ποιός τι δηλοῖ. ¶ Πάλιν εἰ τὸ ἡδὺ ἑκατέρου μὴ ταὐτόν· ἀλλὰ τὸ μᾶλλον, ἀγαθόν· τὸ δὲ, κακόν· ἢ τὸ μᾶλλον, αἱρετόν· τὸ δὲ, ἐπιστήμη. ¶ Ἢ εἰ τὸ μᾶλλον ἡδὺ ταὐτόν, αἱ δ' ἀμφορεῖς δὲ μὴ ἀμφότερα ἑκατέρου κατηγορεῖται· ἀλλὰ τὸ μᾶλλον, ὅτι θεωρητικὴ ἐπιστήμη τοῦ ἢ, ὅτι φρονητικὴ ὁμοίως ἢ καὶ ἑτέρα τῶν ἄλλων. ¶ Ἔτι ἐπὶ τοῦ μᾶλλον, εἰ τὸ μᾶλλον δέξεται τὸ μᾶλλον· τὸ δὲ, μή. ἢ εἰ ἄμφω μᾶλλον δέξεται, μὴ ἄμφω δέ. καθάπερ ὁ μᾶλλον ἐρῶν, οὐ μᾶλλον ἐπιθυμεῖ τῆς συνουσίας· ὥστε καὶ ταὐτὸν ἔρως καὶ ἐπιθυμία συνουσίας. ¶ Ἔτι ἐπὶ τῆς προσθέσεως, εἰ τῷ αὐτῷ ἑκάτερα προσκείμενον, μὴ ποιεῖ τὸ ὅλον ταὐτόν. ¶ Ἢ εἰ τὰ αὐτὰ ἀφ' ἑκατέρου ἀφαιρεθέντος, τὸ λοιπὸν ἕτερον. οἷον εἰ διπλάσιον ἡμίσεως, καὶ πολλαπλάσιον ἡμίσεως, ταὐτὸν ἔφησεν εἶναι. ἀφαιρεθέντος δὲ ἀφ' ἑκατέρου τὸ ἡμίσεως, ἔστιν ἕτερον· ὅσῳ γὰρ πλεῖόν ἐστι τὸ διπλάσιον τοῦ ἡμίσεως, τοσούτῳ ἔσται τὸ ἕτερον πλεῖον τοῦ διπλασίου· ὥστε οὐ ταὐτόν. ¶ Ἔτι εἰ τὰ αὐτὰ ἀφ' ἑκατέρου ἀφαιρεθέντος, τὸ λοιπὸν ἕτερον· οἷον εἰ διπλάσιον ἡμίσεως, καὶ πολλαπλάσιον ἡμίσεως, ταὐτὸν ἔφησεν εἶναι. ἀφαιρεθέντος δὲ ἀφ' ἑκατέρου τὸ ἡμίσεως, ἔστιν ἕτερον· ὅσῳ γὰρ πλεῖόν ἐστι τὸ διπλάσιον τοῦ ἡμίσεως, τοσούτῳ ἔσται τὸ ἕτερον πλεῖον τοῦ διπλασίου· ὥστε οὐ ταὐτόν.

beata & vita proba non est vna numero. Quocirca non est necesse eadem esse: quoniam ambæ sunt maxime eligendæ, sed altera continetur sub altera. ¶ Item considerare oportet, si alterum eorum quæ sunt proposita, sit idem quod tertium quidpiam, an etiam alterum sit idem quod illud tertium. nisi enim ambo sint eadem quod idem quidpiam: perspicuum est ea ne inter se quidē esse eadem. ¶ Præterea considerare oportet ex horum accidentibus & ex iis quibus hæc accidūt. nam quæ alteri accidunt, etiam alteri accidere debent: & quibus alterum eorum accidit, etiā alterum debet accidere. Si quid autem horum discrepet: perspicuum est, non esse eadem. ¶ Videre etiam oportet, an non in vno categoriæ genere ambo sint, sed alterum qualitatem, alterum quantitatem, vel ad aliquid relationem declaret. ¶ Rursus an genus vtriusque non idem sit: sed alterum sit bonum, alterum malum: vel alterum virtus, alterum scientia. ¶ Vel an idem quidem genus, non tamen eædem differentiæ vtrique attribuantur: sed alteri scientia contemplatiua, alteri actiua. Similis est aliorum ratio. ¶ Præterea ex eo quod magis est, æqui poterit, si alterum recipiat intentionem, alterum non item: vel ambo quidem recipiant, nō tamen simul. quemadmodum qui magis amat, non magis cupit concumbere: itaque nō idem est amor, atque cupiditas concumbendi. ¶ Præterea ex adiectione, si vtrumque eidem adiectum, non efficiat idem totum. ¶ Vel si eadem re ab vtroque detracta, quod relinquitur est diuersum, vt si quis dixerit duplum dimidij & multiplum simpli, idem esse. nam si ab vtroque detracto dimidium:

* Apparis concubitum.

ca quæ reliqua sunt, idem declarare[a] deberēt: nec tamē deciurant: duplum enim & multiplum non declarant eandem ré.

[a] Significare.

[b] Vide libr. Priorū Analyt. cap. 18. prope 9.

¶ Considerare[b] autem *oportet* non solūm an iam aliquid impossibile accidat propter thesim, sed etiam an esse possit propter hypothesim. vt iis *accidit*, qui inane & aëris plenum, idem esse asserunt. perspicuū *est* enim, si aër exeat, nihilo minūs immo magis inane fore, plenum verò aëris amplius non fore. Quocirca suppositio aliquo seu vero, seu falso, (nihil enim refert) si alterum eorum tollitur, alterum nō *item* certè non idem *sunt*. ¶ Vt autē vniuersaliter dicam, ex iis quæ quomodocūq; veriq; attribuūtur, & quibus hæc attribuūtur, cōsiderare oportet, an alicui bi discrepet. nā quæ alteri attribuūtur, alteri quoq; attribui debēt: & quibus alterū attribuitur, etiā alterū attribui debet. ¶ Præterea quia multis modis idē dicitur, cōsiderare *oportet*, an alio[c] quodam modo eadem sint. nam quę genere vel specie sunt eadē, nō necesse *est eriam* numero eadem esse. considerabimus autem, vtrūm ita[d] sint eadem, an secus. ¶ Præterea an possit alterum sine altero esse: *sic* enim idem non erunt. ¶ Loci igitur ad idem[e] *pertinēres*, tot dicuntur.

[c] Quām diuersa sit quæstio thesim defendis.

[d] Vtrum thesi positum sit.

[e] Ad quæstionē an sit idem.

τὰ λε: τὰ τωυτὸν ἐστὶ δηλοῦν· οὐ δηλοῖ δέ. τὸ γὰρ διπλάσιον, καὶ πολλαπλάσιον, οὐ τωυτόν ἐστιν.

¶ Σκοπεῖν[b] δὲ μὴ μόνον εἰ ἔνδεχ συμβαίνει ἀδύνατον ἐξ ὑποθέσεως, ἀλλὰ καὶ εἰ δυνατὸν ἐξ ὑποθέσεως ὑπάρξει· καθάπερ τοῖς τὸ κενὸν, καὶ τὸ πλῆρες ἀέρος, τωυτὸν φάσκουσιν εἶναι. δῆλον γὰρ ὅτι εἰ ἐξέλθοι ὁ ἀήρ, κενὸν μὲν οὐχ ἧττον, ἀλλὰ μᾶλλον ἔσται πλῆρες δ' ἀέρος οὐκέτι ἔσται· ὥστε οὐδενὸς ὄντος οὔτε ψεύδους οὔτε ἀληθοῦς, (οὐδὲν γὰρ διαφέρει) εἰ τὸ μὲν ἕτερον ἀναιρεῖται αὐτῷ, τὸ δ' ἕτερον οὔ· ὥστε οὐ τωυτόν.

¶ Καθόλου δ' εἰπεῖν ἐν τοῖς ὑποκειμένοις ἑκατέρου κατηγορουμένοις, καὶ ὧν ταῦτα κατηγορεῖται, σκοπεῖν εἰ πᾶσι διαφωνεῖ, ὅσα γὰρ θατέρου κατηγορεῖται, καὶ θατέρου κατηγορεῖσθαι δεῖ· καὶ ὧν θάτερον κατηγορεῖται, καὶ θατέρου κατηγορεῖσθαι δεῖ. ¶ Ἐπὶ τοῖς πολλαχῶς τωὐτὸ λέγεται, σκοπεῖν εἰ καθ' ἕτερόν τινα τρόπον ταὐτά ἐστι. τὰ γὰρ εἴδει, ἢ ἀριθμῷ ταὐτὰ ἐστί. τὰ δὲ εἴδει, ἢ ἀριθμῷ ταὐτὰ οὐκ ἀνάγκη ἀριθμῷ ταὐτὰ εἶναι. δῆλον δὲ τοῖς προειρημένοις διορισμοῖς· οὐ γὰρ αὐ εἷς ταὐτόν. ¶ Οἱ μὲν οὖν πρὸς τὸ ταὐτὸν τόποι, τοσοῦτοι λέγονται.

An locis proximè expositis vti liceat, cùm de definitione disseritur, CAP. 11.

1 De locis qui vtrū habeant refellendi. 2 De iis qui vtrū habeant confirmandi. 3 Epilogus.

PErspicuum autem *est* ex iis quæ dicta fuerunt, omnes locos ad idē[f] *pertinentes*, qui vtrū habēt euertendi, etiā ad definiti-

[f] Ad quæstionē an sit idem.

Δῆλον δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ἅπαντες οἱ πρὸς τὸ ταὐτὸν αὐτοσυμπτωματικοί τοπι, καὶ πρὸς ὅρον χρήσι

χρήσιμοι[a], καθάπερ ἐμπροσθεν[b] εἰρηται. εἰ δὲ μή τινων ὄντων ὅλων τό, τε ὅρισμα καὶ ὁ λόγος[c]· δῆλον, ὅτι οὐκ ἂν εἴη ὁρισμὸς ὁ ἐπιδοθεὶς λόγος. ¶ Τῶν δὲ κατασκευάσαι· κειν τόπων οὐδεὶς χρήσιμος πρὸς ὅρον. οὐ γὰρ ἔστι τὸ δεῖξαι ταὐτὸν τὸ κατὰ τὸν λόγον, καὶ τοὔνομα, πρὸς τὸ κατασκευάσαι ὅτι ὁρισμός· ἀλλὰ καὶ τἆλλα πάντα δεῖ ἔχειν τὰ παρηγγελμένα τὸν ὁρισμόν. ¶ Ἀναιρεῖν μὲν οὖν ὧδε χρὴ πειρᾶσθαι, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀεὶ πειρατέον.

[a] Prothesis. [b] Cap. 4. [c] Definitio.

tionem *refutandam* utiles *esse*[a], quemadmodum antea[b] dictum fuit. nisi enim & nomen & oratio[c] idem declarent, cōstat eam orationem quæ traditra est, non esse definitionem. ¶ *Eorum* autem locorum qui ad confirmandum valent, nullus utilis *est* ad definitionem *confirmandam*. non enim satis est probare idem *esse*, quod orationi & quod nomini subiectum est, ad definitionem confirmandam: sed & cetera omnia quæ præcepta sunt, definitionem habere oportet. ¶ Refutare igitur definitionem hoc modo & ex his semper tentandū *est*.

[a] Vtiles. [b] Lib. 1. cap. 4. [c] Definitio.

De definitione confirmanda, CAP. III.

1 *Prothesis. Neminem, aut paucos definitionem syllogismi concludere.* 2 *Definitionem syllogismo concludi posse.* 3 ¶ *Loci.* 4 *Ab oppositis,* 5 *id est, vel à tota definitione, & vel à partibus.* 7 *A casibus & conjugatis.* 8 *A proportione.* 9 *Ab eo quod est magis.* *A simili.* 10 *Quæ sint loci maximè naturales.*

ΕΠὶ δὲ κατασκευάζειν βουλώμεθα, πρῶτον μὲν εἰδέναι δεῖ, διότι οὐδεὶς, ἢ ὀλίγοι τῶν διαλεγομένων, ὅρον συλλογίζονται, ἀλλὰ πάντες [ὡς] ἀρχὴν τοιοῦτον λαμβάνουσιν ἢ οἷόν τε μὲν γεωμετρίαν καὶ ἀριθμούς, καὶ τὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας μαθήσεις.

[1] Q Vòd si cōfirmare velimus, primùm scire oportet neminem aut paucos eorum qui disputant, definitionem syllogismo concludere, sed omnes eam pro principio sumere: quēadmodum *faciunt* qui circa geometriam, & *qui circa* numeros, & *qui circa* alias eiusmodi disciplinas *versantur*. ¶ Deinde *scirē dum est* alius esse tractationis exquisitè exponere & quid sit definitio, & quomodo definire oporteat. nunc verò, quod in vsum præsentem sufficit, hoc tantum dicendum est, syllogismo concludi posse definitionē & quid *res* sit. nam si definitio est oratio quæ declarat quid res sit: & oportet ea quę in definitione attribuūtur, etiā in *quæstione* quid est rei sola attribuit (attribuuntur autem in *quæstione* quid est, genera & differētiæ)

¶ Εἶθ' ὅτι δι' ἀκριβείας μὲν, ἄλλης ἐστὶ πραγματείας ἀποδοῦναι, καὶ τί ἔστι ὅρος, καὶ πῶς ὁρίζεσθαι δεῖ· νῦν δ' ἐστὶν ἱκανὸν πρὸς τὴν παροῦσαν χρείαν, τοσοῦτον μόνον λεκτέον, ὅτι δυνατὸν ἐκλέξαι ὅρισμόν, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι συλλογισμόν. εἰ γὰρ ἔστι ὅρος, λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι τῷ πράγματι δηλῶν· καὶ δῆλον τὰ ἐν τῷ ὅρῳ κατηριθμημένα, καὶ ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ πράγματος μόνα κατηριθμῆσθαι· (κατηριθμηται δὲ ἐν τῷ τί ἐστι τὰ γένη, καὶ αἱ διαφοραί)

perſpicuum *eſt* ſi quis ſumpſerit ea tantummodò quæ in *queſtione* quid eſt rei attribui debent, orationem quæ hæc ipſa continet, neceſſariò eſſe definitionē, quia non poteſt eſſe alia rei definitio: cùm nihil aliud in *queſtione* quid eſt rei attribuatur. Definitionem igitur ſyllogiſmo concludi poſſe perſpicuum *eſt*.

¶ Ex quibus autem oporteat eā conſtruere, definitum[a] fuit in aliis[b] *libris* exquiſitiùs[c]. *quod* verò ad propoſitam methodum *attinet*, hi loci vtiles ſunt. ¶ Cōſiderandum enim eſt in contrariis & aliis oppoſitis, & totas orationes, & per partes inſpiciēdo. ¶ Nam ſi oppoſita *oratio* eſt oppoſitæ *rei definitio*, etiam *orationem* eam quæ dicta eſt, *rei* propoſitæ *definitionem* eſſe neceſſe *eſt*. Quoniam autem contrariorum plures ſunt connexiones, ſumenda eſt ex cōtrariis ea quæ maximè videri poſſit contraria definitio. Totæ igitur orationes, quemadmodum dictum eſt, conſiderandæ ſunt. ¶ Per partes autem ſic: Primùm *oſtenditur* genus quod traditum fuit, rectè traditum eſſe. ſi enim contrariū eſt in contrario *genere*: quod autem propoſitum fuit, non *eſt* in eodem: proculdubio erit in cōtrario: quia neceſſe *eſt* contraria vel in eodem genere, vel in contrariis generibus eſſe. Ac differentias quoque contrariæ attribui contrariis cenſemus: vt albo & nigro. nam illud diſgregādi, hoc congregandi aſpectum vim habet. quare ſi contrario cōtrariæ *differentiæ* attribuuntur: certè ei quod propoſitum eſt, traditæ differentiæ attribuētur. Quocirca cùm & genus & differentiæ rectè traditæ ſint, perſpicuum *eſt* eam quæ data eſt, φανερὸν, ὡς εἴ τις λάβοι ταῦτα [ἀ] μόνον ἐν τῷ τί ἐστι τὸ πρᾶγμα κατηγορεῖσθαι [δεῖ,] ὅτι ὁ τοῦτο ἔχων λόγος, ὅρος ἂν εἴη αὐτοῦ τοῦ πράγματος. οὐ γὰρ ἐνδέχεται ἕτερον εἶναι ὅρον τοῦ πράγματος, ἐπειδὴ οὐδὲν ἕτερον ἐν τῷ τί ἐστι πράγματος κατηγορεῖται ὅτι μὴ συμβεβηκός. ἐγχωρεῖ συλλογισμὸν ὅρου γίνεσθαι, φανερόν. ¶ Ἐκ τίνων δὲ δεῖ κατασκευάζειν, διώρισται[a] μὲν ἐν ἑτέροις[b] ἀκριβέστερον[c]. πρὸς δὲ τὸν παρόντα μάλιστα μέθοδον, οἱ αὐτοὶ τόποι χρήσιμοι. ¶ Σκεπτέον γὰρ περὶ τῶν ἐναντίων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀντικειμένων, καὶ ὅλους τοὺς λόγους καὶ τῶν μερῶν ἐπισκοπουῦντα. ¶ Εἰ γὰρ ὁ ἀντικείμενος τῷ ἀντικειμένῳ, καὶ τὸν εἰρημένον τῷ προκειμένῳ ἀναιρεῖ. ἐπεὶ δὲ τῶν ἐναντίων πλείους συμπλοκαί, λεκτέον καὶ τῶν ἐναντίων ὁπῇ μάλιστα φανεῖται ὁ ἐναντίος ὁρισμός. ὅλοις μὲν οὖν τοῖς λόγοις, καθάπερ εἴρηται, σκεπτέον. ¶ Κατὰ μέρος δὲ ὧδε: Πρῶτον μὲν οὖν, ὁπερ τὸ δοθὲν γένος ὀρθῶς δοθείσης. εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ, τὸ δὲ προκείμενον μὴ ὄντι ἐν τῷ αὐτῷ δῆλον ὅτι ἐν τῷ ἐναντίῳ αὐτοῦ εἶναι ἐπεδὴ καὶ τὰ ἐναντία ἢ ἐν τῷ αὐτῷ γένει, ἢ ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν ἐστί). καὶ τὰς διαφορὰς δὲ τὰς ἐναντίας, τῷ ἐναντίῳ ἀξιοῦμεν κατηγορεῖσθαι, καθάπερ λευκοῦ καὶ μέλανος. τὸ μὲν γὰρ διαιρετικὸν τὸ δέ, συγκριτικὸν ὄψεως. ὥστε εἰ τῷ ἐναντίου ᾧ ἐναντία κατηγορεῖται, τὰ προκείμενα αἱ δοθεῖσαι κατηγορεῖσθαι. καὶ ὡς τὰ ἐπεὶ καὶ τὸ γένος ᾧ αἱ διαφοραὶ ὀρθῶς δοθείσης, δῆλον ὅτι ὁρισμὸς αὐτοῦ ἐστι

a Determinatè, expoſitum.
b Lib. 2. Poſter. Analyt. cap. 9. & 12.
c Accuratiùs, fabulidio.

αὖ ἐν ὑποδοχεῖς, ἢ οὐκ ἀναιρήσων τῷ ἐναντίων τοῖς ἐναντίας διαφορὰς κατηγορεῖσθαι, ἐὰν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ γένει τὰ ἐναντία ᾖ; ὧν ἓν τὰ γένη ἐναντία, οὐδὲν κωλύει τῷ αὐτῷ διαφορὰς κατ' ἀμφοῖν λέγεσθαι, οἷον κῦ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας; τὸ μὲν γὰρ ἀρετή· τὸ δὲ, κακία ψυχῆς. ὡς τε τῷ ψυχῆς διαφορὰς ἐναντίας ἀμφοῖν λέγεται, ἐπεὶ καὶ τοῦ σώματος ἕξις ἀρετὴ καὶ κακία. ἀλλ' οὐ τοῦτό γε ἀληθές, ὅτι τῷ ἐναντίων ἢ αἱ ἐναντίαι, ἢ αἱ αὐταὶ διαφοραί εἰσιν. εἰ οὖν τὸ ἐναντίου ἢ ἐναντία κατηγορεῖται, τοῦτο δὲ μὴ· δῆλον ὅτι οὐ εἰρημένῳ τούτου καὶ κατηγορεῖτο. καλῶς λοιπὸν ἂν εἴποιμεν, εἴπερ ὁ ὁρισμὸς ἕξις ἐν γένους καὶ διαφορῶν, ὧν ἢ τὸ ἐναντίου ὁ ὁρισμὸς φανερὸς, καὶ ὁ τὸ προκειμένου ὁρισμὸς φανερὸς ἔσται. ἐναντία δὲ τὰ ἐναντίον ἢ ἐν τῷ αὐτῷ γένει, ἢ ἐν τῷ ἐναντίῳ· ὁμοίως δὲ καὶ αἱ διαφοραί, ἢ αἱ ἐναντίων τῷ ἐναντίων, ἢ αἱ αὐταὶ κατηγορεῖσθαι· δῆλον ὅτι τὸ προκειμένῳ ἢ ἐπὶ τὸ αὐτὸ γένος ἂν κατηγορεῖτο, ὅπερ καὶ τὸ ἐναντίου αἱ δὲ διαφοραὶ ἐναντίαι, ἢ πᾶσαι, ἢ τινες, αἱ δὲ λοιπαὶ αἱ αὐταί· ἢ ἀνάπαλιν, αἱ μὲν διαφοραὶ αἱ αὐταί, τὰ δὲ γένη ἐναντία· ἢ ἀμφω ἐναντία, καὶ τὰ γένη, καὶ αἱ διαφοραί. ἀμφότερα μὲν γὰρ ταῦτα οὐκ ἐνδέχεται. εἰ δὲ μή, ὁ αὐτὸς 7 ὁρισμὸς τῷ ἐναντίων ἔσται. ¶ Ἔτι ἐκ τῷ πτώσεων καὶ τῷ συζύγων. ἀνάγκη γὰρ ἀκολουθεῖν τὰ γένη τοῖς γένεσι, καὶ τοῖς ὅροις τοὺς ὅρους. οἷον εἰ ἀλήθεια ἕξις ἀποβολὴ ὑποκείμενος· καὶ τὸ ἐπιλαμβάνεσθαι, ἀποβάλλειν ὑποκείμενον ἔσται· καὶ τὸ ἐπιλελῆσθαι, ἀποβεβληκέναι ὑποκείμενον.

definitionem esse. An non necesse *est* contrariis contrarias differentias attribui, nisi in eodem genere contraria sint? quorum autē genera contraria sunt, nihil prohibet eandem differentiam de ambobus dici; veluti de iustitia & iniustitia? etenim illa *est* virtus, hæc *est* vitium animæ. quapropter illud *verbū*, animæ, *quod est* differentia, de ambobus dicitur: quoniam corporis quoque est virtus & vitium. At certe hoc verum *est*, contrariorum vel contrarias vel eadem differentias esse. Si igitur contrario contraria attribuitur, huic verò non *item*: perspicuum *est*, eam quæ dicta fuit, huic attribui. Et vt vniuersaliter dicam, cùm definitio constet ex genere & differentiis, si rei contrariæ definitio perspicua sit, etiam rei propositæ definitio perspicua erit. Cū enim contrarium vel in eodem genere vel in contrario *sit*, similitérque differentiæ vel contrariæ contrariis, vel eædem attribuuntur: perspicuum *est* rei propositæ aut idem genus attribui, quod & contrariæ attribuitur, differentias verò contrarias vel omnes, vel quasdam *tantùm* cùm reliquæ *sint* eædem: aut contrà differentias eadem, genera autē contraria: aut vtraque contraria, *nempe* & genera & differentias. vtraque enim eadem esse non possunt: alioqui eadem erit definitio contrariorum.

¶ Præterea *ducēda sunt argumēta* à casibus & coniugatis. necesse *est* enim cōsequētia esse generibus, ac definitiones definitionibus. vtputa si obliuio est abiectio scientiæ: etiā obliuisci erit abiicere scientiam: & oblitum esse, abiecisse scientiam. v-

no igitur quouis eorum quæ dixi concesso, necesse est etiam reliqua concedere. Similitérque si interitus *est* dissolutio essentiæ: etiã interire *erit* dissolui essentiã: & quod habet vim interimendi, habebit vim dissoluendi. item si id quod habet vim interimendi, habet vim dissoluẽdi essentiam, etiam interitus *erit* dissolutio essentiæ. Similis est aliorum ratio. Quare vno quouis sumpto, etiã reliqua omnia conceduntur.

¶ Ex iis quoque *argui potest*, quę similiter sunt affecta inter se. nã si salubre habet vim efficiẽdi sanitatẽ: id etiã quod valet ad firmã corporis constitutionem, habebit vim efficiendi firmã corporis constitutionẽ: & quod vtile est, vim habebit efficiendi bonum. quoniam vnumquodque eorum quę dixi, similiter affectũ est ad proprium finem. quare si vnius eorum definitio est, habere vim efficiendi finẽ, etiam vniuscuiusque reliquorũ hæc erit definitio.

¶ Præterea *ducenda sunt argumẽta* ex eo quod magis, & ex eo qđ æquè *est*, quot modis licet cõfurmare duobus ad duo cõparatis. veluti si magis hæc huius, quàm illa illius definitio *est*: quę autem minùs *esse* videtur, definitio est: etiã *ea* quę magis *videtur*, *definitio erit*. Item si æquè hęc huius, & illa illius *definitio est*: si altera alterius *est*, etiam reliqua reliqui *erit*. vna autem definitione cum duabus rebus cõparata, aut duabus definitionibus cum vna re, non est vtilis hęc consideratio ex eo quod magis *est*: quia nec vna duarum *rerum*, nec duę eiusdem *rei* definitiones esse possunt.

ἐνὸς οὖν ὁπεισοῦν τῶν εἰρημένων ὁμολογηθέντος, ἀνάγκη καὶ τὰ λοιπὰ ὁμολογεῖσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἡ φθορά, ὄλυσις οὐσίας· καὶ τὸ φθεῖρεσθαι, ὄλυσθαι οὐσίαν· καὶ τὸ φθαρτικόν, ὀλυτικόν. εἰ γὰρ τὸ φθαρτικόν, ὀλυτικὸν οὐσίας· καὶ ἡ φθορά, ὄλυσις οὐσίας. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὡς δ' ἑνὸς ὁποισοῦν ληφθέντος, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ὁμολογεῖται. ¶ Καὶ ἐκ τῶν ὁμοίως ἐχόντων πρὸς ἄλληλα. εἰ γὰρ τὸ ὑγιεινόν, ποιητικὸν ὑγιείας· καὶ τὸ εὐεκτικόν, ποιητικὸν εὐεξίας ἔσται· καὶ τὸ ὠφέλιμον, ποιητικὸν ἀγαθοῦ. ὁμοίως γὰρ ἕκαστον τῶν εἰρημένων πρὸς τὸ οἰκεῖον τέλος ἔχει. ὥστε εἰ ἑνὸς ὡσὶν ὁρισμὸς ἔστι, τὸ ποιητικὸν εἶναι τοῦ τέλους· καὶ τῶν λοιπῶν ἑκάστου ἔσται αὕτη ὁρισμός. ¶ Ἔτι ἐκ τοῦ μᾶλλον, καὶ ἐκ τοῦ ὁμοίως, ὅσαχῶς ἐνδέχεται κατασκευάζειν, δύο πρὸς δύο συγκρίσεσιν. οἷον εἰ μᾶλλον ὅδε τῷδε, ἢ ὅδε τῷδε ὁρισμός. ὁ δὲ ἧττον δοκῶν ὁρισμὸς εἶναι, καὶ ὁ μᾶλλον· καὶ εἰ ὁμοίως ὅδε τῷδε, καὶ ὅδε τῷδε· εἰ ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου, καὶ ὁ λοιπὸς τοῦ λοιποῦ. ἑνὸς δὲ ὁρισμοῦ πρὸς δύο συγκεισομένου, ἢ δύο ὁρισμοῦ πρὸς ἕνα, οὐδὲν χρήσιμος ἡ ἐκ τοῦ μᾶλλον ἐπίσκεψις· οὔτε γὰρ ἕνα δυοῖν, οὔτε δύο τοῦ αὐτοῦ ὅρους δυνατὸν εἶναι.

De locis præcipuis, & maximè vtilibus, CAP. IV.

MAximè autẽ locorũ *omniũ* apti sunt ij quos nũc dixi, necnũ ex casibus & coniugatis.

ΕΙσὶ δὲ ὀπικαιότατοι τῶν τόπων οἵδε εἰρημένοι, καὶ οἱ ἐκ τῶν πτώσεων, καὶ τῶν συζύγων.

δὲ

διὸ δεῖ μάλιστα κατέχειν ἡμᾶς τοὺς χρησίμους ἔχειν τούτους (χρησιμώτατοι δὲ πρὸς πλείστα καὶ τὴν ἄλλων δὲ πεῖς μάλιστα κοινοὺς· οὗτοι δὲ ἐπερῶνται περὶ τὴν λειπῶν· οἷον τί, τὸ ἐπιβλέπειν ἐστὶ τὰ καθ' ἕκαστα, καὶ ὅτι τὴν εἰδῶν σκοπεῖν εἰ ἐφαρμόττει ὁ λόγος, ἐπειδὴ συμβαίνει τὸ εἶδος ὄζειν· (ἔτι δὲ ζητήσεως ὁ τόπος πρὸς τοὺς τιθεμένους ἰδέας εἶναι, καθάπερ πρότερον εἴρηται) ἔτι εἰ μεταβέβηκεν ἐξ ἧς ἔθηκε τοὔνομα ἢ αὐτὸ αὐτὸ κατηγόρηται, ὡς ὕπερον[a]. ¶ εἰ τις ἄλλος κοινὸς καὶ ἐνεργὸς περὶ τόπων ὅτι, [τούτῳ χρηστέον.]

[a] Aliqui à Mss.

ideóque maximè *memorià* tenere & in promptu habere oportet hos *locos* : (vtilissimi enim *sunt* ad plurima *problemata*) atq. etiam ex ceteris eos qui sunt maximè communes: quoniam inter reliquos *sunt* efficacissimi. cuiusmodi *est* respicere ad singularia: item in speciebus considerare an *eis* conueniat definitio, quoniam species est synonyma: (est autem vtilis hic locus aduersùs eos qui ponùt ideas esse, quemadmodum antea dictum fuit) præterea *videre*, an nomen per trãslationem dixit: aut idem libi ipsi attributum sit vt alteri[a]. & si quis alius locus est communis & efficax, eo vtendum est.

[a] Quæ diuersa sunt.

De facultate, vel difficultate argumentandi, CAP. V.

1 ¶ *Vtrum problema facilius confirmetur, an refellatur. De definitione quæ facilius euertitur quàm cõfirmatur. cum quia difficile est sumere propositiones, ex quibus confirmatur:* 2 *tum etiã quia plura problẽmata sunt, cum confirmantur, quàm cum refelluntur. si quidẽ omnes partes definitionis confirmari debent, vnam reprehendi sufficit.* 3 *præterea syllogismo vniuersali tantùm confirmatur definitio, & particulari quoque refutatur.* item *reuocari debet cũ definitur,* 4 *& fere definitio communis.* 5 *De proprio, & de genere.* 6 *Proprium facilius reprehendi quàm confirmari: quia omnes partes confirmari debent, vnam reprehendi satis est:* 7 *item quia proprium omni, & soli conuenire debet.* 8 *Genus facilius refelli quàm probari: quia confirmari debet syllogismo vniuersali, refelli autem satis etiam syllogismo particulari:* 9 *item quia non confirmatur, nisi probetur inesse in genere. refelluitur autẽ & si simpliciter probatur nõ inesse.* 10 *Eorum quæ dicta sunt, confirmatio à simile.* 11 ¶ *De accidente.* 12 ¶ *Collatio duorum problematum. Definitionem facilius reprehendi, quia multæ conditiones in ea requiruntur,* 13 *& quia loci aliorum problematum ad definitionem transferri possunt.* 14 *difficillimè autem confirmari.* 15 *De proprio.* 16 *De accidente, quod facillimè confirmatur,* 17 *& difficillimè euertitur.* 18 ¶ *Epilogus.*

1 ΟΤΙ δὲ χαλεπώτερον κατασκευάζειν, ἢ ἀνασκευάζειν ὅρον, ὅτι τὴν μετὰ ταῦτα ῥηθησομένων φανερόν. καὶ γὰρ ἰδεῖν αὐτὸν, καὶ λαβεῖν ἀνάγκη τὴν ἐρωτωμένων τὰς τοιαύτας προτάσεις[b], οὐκ εὐπετές· οἷον ὅτι τὴν ἐν τῷ διὰ τί δοθέντι λόγῳ, τὸ μὲν γένος· τὸ δὲ, διαφορὰ· καὶ ὅτι ἐν τῷ τί ἐστι, τὸ γένος [μόνον] καὶ αἱ διαφοραὶ κατηγορεῖσθαι

1 DIfficiliùs autem cõfirmari quàm euerti definitionẽ, ex iis quę deinceps dicẽtur, perspicuum *erit*. nam & ipsum *interrogantem* videre, & ab iis qui interrogãtur, sumere huiusmodi propositiones[b], non facile *est*.

[b] Et quibus vtputa eorum quę in tradita definitione *continentur*, aliud *esse* genus, aliud differentiã: & in *quæstione* quid est, attribui tantummodò genus & differentiam.

sine his autem *propositionibus* nó potest definitio syllogismo cõcludi. nam si & quædam alia rei attribuũtur in *quæstione* quid est: non constat, esse quæ dicta est, an altera sit eius definitio. quãdoquidem definitio est oratio quæ declarat quid *res* sit[a]. ¶Sed & ex his[b] perspicuum *est*[c]. facilius *est* enim, vnum concludere quàm multa: ac refellenti quidẽ sufficit contra vnam *definitionis partem* disputare. nam si vnam qualemcunque refutauerimus, euersa erit definitio. confirmãti autem necesse *est ea* omnia coagmentare & probare ineſſe, quę in definitione *posita sunt*. ¶Præterea qui confirmat, vniuersalẽ syllogismum afferre debet. nam quibus nomen, *ea* omnibus etiã definitionem attribui oportet: & præterea vicißim quibus definitio, etiam nomen, si propria futura est *ea* definitio quæ tradita est. Ei verò qui refellit, non *est* necesse probare vniuersale. sufficit enim, si probet definitionem de aliquo eorum quæ sub nomine *continentur*, non verè dici. Sed & si vniuersaliter refellere oporteat: reciprocatio non est necessariò in refutatione. satis est enim eum qui refutat, ostẽdere cuidam *eorum* quibus nomen attribuitur, definitionem non attribui. contrà autem non necesse est ostendere, quibus definitio non attribuitur, ne nomen quidem *attribui*.

¶Præterea & si omni *ei* conuenit quod sub nomine *continetur*, non tamen soli: euersa erit definitio. ¶Similis est & proprij & generis ratio. vtraque enim refellere, quàm confirmare, facilius *est*. ¶*Quod* quidem de proprio perspicuum *est* ex iis quæ dicta sunt: quia plerumque his autem *προτασεσιν* οὐ δυνατὸν ἄνευ τούτων ὁρισμὸν γενέσθαι συλλογισμόν. εἰ γάρ τινα καὶ ἄλλα ἐστὶ τὰ ὄντα τῷ πράγματι καταγορεύεται· ἀδηλον, πότερον ὁ ἐνδεικνύμενος ἅπτεται ὁρισμός ἐστιν· ἐπειδὴ ὁρισμός ἐστι λόγος, ὁ τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνων. ¶Δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῶνδε. ῥᾴων μὲν ἐν συμπεράσματι ἢ πολλά· ἀναιρεῖσθαι μὲν οὖν, ἀπόχρη πρὸς ἕνα ἀμφισβητῆσαι· ἐν μὲν γὰρ πιστεύειν ἀνάγκη πάντας, αἰρεῖσθαι δὲ οὐκ ἀνάγκη. κατασκευάζοντι δὲ, πάντα ἀνάγκη συμβιβάζειν ὅτι ὑπάρχει τὰ ἐν τῷ ὅρῳ.

¶Ἔτι καὶ κατασκευάζοντι μὲν, καθόλου οὐκέτι συλλογισμὸν δεῖ ἔχειν πρὸς οὐ τοιοῦτον, κατηγορεῖσθαι τὸν ὅρον· καὶ ἔτι πρὸς τοῖς αὐτοῖς ἀντιστρέφειν, καθ' οὓς τὸν λόγον καὶ τοιοῦτον, εἰ μέλλει ἴδιος εἶναι. ὁ δὲ ἀναιροῦντι ὅρος. ἀνάγκη κατασκευάζοντα δὲ, οὐκ ἀνάγκη καθόλου δεῖξαι τι· ἀρκέσει γὰρ τὸ δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἀληθεύεται περί τινος τῷ ὑπὸ τοιοῦτον ὁ λόγος. εἰ τε [καὶ] καθόλου δεῖ ἀνασκευάσαι, οὐδ' ὡς τὸ αὐτιστρέφειν ἀνάγκη· ἔστι γὰρ τὸ ἀνασκευάζοντα καθόλου τὸ δεῖξαι, ὅτι κατά τινος ὧν τοιοῦτον κατηγορεῖται, ὁ λόγος οὐ κατηγορεῖται. τὸ δ' ἀναιρεῖν, οὐκ ἀναγκαῖον πρὸς τὸ δεῖξαι, ὅτι καθ' ὧν ὁ λόγος μὴ κατηγορεῖται, οὐδὲ τοιοῦτον. ¶Ἔτι εἰ καὶ παντὶ ὑπάρχει τῷ ὑπὸ τοιοῦτον, οὐ μόνῳ δ', ἀπημελημένος ὑπάρχει ὁ ὁρισμός. ¶Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἴδιον, καὶ τὸ γένος ἔχει. ἐν ἀμφοτέροις δὲ ἀνασκευάζειν, ἢ κατασκευάζειν ῥᾴον. ¶Περὶ μὲν οὖν τοῦ ἰδίου, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων. ὡς δὲ ἔστι τὸ πολὺ,

a Vnde autem res cognoscitur & effertur, prædictum est definitum.
b Quæ modi docentur.
c Facilius refellitur quàm confirmatur definitionis pars.

πολύ, ἐν συμπλοκῇ τὸ ἴδιον ὄνομ-
δη). ὥςτε αἰ ἀσκευάζειν μὴ ὄξυν,
ἐν αἰ λόγοι κατασκευάζοντα δὲ,
πάντα συλλογίζεσθαι αἰ ἀδ ναι.

7 ¶ Σχεδὸν δὲ πάντα τὰ λοιπὰ ὅσα
πρὸς τὸν ὁρισμόν, καὶ πρὸς τὸ ἴ-
διον ἁρμόσει λέγεσθαι. παντὶ τῷ δὲ
δεῖ πρὸ ὑπο τοιοῦτόν τ καὶ ἀσκευ-
άζοντα δεικνύναι ὅτι ὑπάρχει· ἀ-
τασκευάζοντα δέ, ὑπὸ χει εἰ δεῖξαι
μὴ ὑπάρχον. ἔστι καὶ παντὶ ὑ-
πάρχει, μὴ μόνῳ δὲ καὶ οὕτως αἰ
σκευασμένον γίνεται, καθάπερ ἐ
8 ὅπι τὸ ὁρισμοῦ ἐλέγετο. ¶ Περὶ
δὲ τὸ γένους· ὅτι κατασκευάζοντα
μὲν, αἰδ ναι μεναχῶς παντὶ δεῖ
ξαντα ὑπάρχειν αἰασκευάζοντα
δὲ διχῶς· καὶ τῷ εἰ μηδενὶ, καὶ εἰ
τινὶ δείξαντα μὴ ὑπάρχον, αἰρη-
9 ται τὸ εἰ ἀρχῆ. ¶ Ἐπὶ κατασκευά-
ζοντα μὲν, οὐκ ὑπὸ χει ὅτι ὑπάρχει
δεῖξαι, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὡς γένους ὑ-
πάρχει δεικτέον· αἰασκευάζοντα
δὲ, ἱκανὸν τὸ δεῖξαι μὴ ὑπάρχον, ἢ
τινι, ἢ μηδενί. ¶ Ἔοικε δὲ ὥςπερ
καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ ἐλεγξεῖαι
τῷ ποιῆσαι ῥᾷον, οὕτω καὶ ὅτι τού-
των τὸ αἰασκευάσαι τῶ κατασκευ
11 άσαι. ¶ Ἐπὶ δὲ τῶ συμβεβηκότος,
τὸ μὲν καθόλου ῥᾷον αἰασκευά-
ζειν, ἢ κατασκευάζειν. κατασκευ-
ἀζοντα μὲν γὰρ, δεικτέον ὅτι παντὶ·
αἰασκευάζοντα δέ, ὑπὸ χει ἑνὶ
δεῖξαι μὴ ὑπάρχον. τὸ δὲ ὅτι μέ-
σοις, αἰάπαλιν· ῥᾷον γὰρ κατασκευ-
άσαι ἢ αἰασκευάσαι. κατασκευ-
άζοντι μὲν γὰρ, ὑπὸ χει τὸ δεῖξαι
τινὶ ὑπάρχον· αἰασκευάζοντι δὲ,
δεικτέον ὅτι οὐδενὶ ὑπάρχει.

12 ¶ Φανερὸν δὲ καὶ διότι πάντων
ῥᾷον, ὅρων αἰασκευάσαι· πλείω
μὲν γὰρ ἐν ἑνὶ τὰ δὲ δυσμενῆ, πολλῶν εἰρημένων· ἐν δὲ τῷ πλέονων,

que in *verborum* coniunctione
proprium traditur, ita que refel-
lere licet *vel* vno *verbo* reprehē-
so: cum verò qui confirmat, om-
nia syllogismo concludere ne-
cesse *est*. ¶ Ferè autē reliqua om-
nia quæ ad definitionē *pertinent*,
etiam ad proprium aptari pos-
sunt: nam qui confirmat, ostēn-
dere debet orationē iis omni-
bus conuenire quæ sub nomi-
ne *continentur*. refellenti autem
satis est ostendere vni non con-
uenire fēd & si omni conueniat,
non tamen soli, sic quoque euer
sum erit, quēadmodū & in defi-
nitione dicebatur. ¶ De genere
aūt *hinc apparet*: quia cōfirmatur
vno modo, *videlicet*, si probetur ōni
inesse. refellitur autem duobus.
siue enim probetur nulli *inesse*,
siue alicui non inesse, euersum
erit quod initio *positum fuit quasi*
genus. ¶ Præterea confirmanti
non satis est probare inesse, sed
etiam vt genus inesse probandū
est. refellenti autē sufficit proba-
re non inesse alicui, vel nulli.

10 ¶ Videtur autē, vt in aliis faci-
lius est corrūpere quàm efficere,
sic & in iis refellere quā con-
firmare. ¶ Quod verò ad acci-
dens attinet, vniuersale facilius
refellitur quàm confirmatur, nā
confirmanti probandū *est* omni
inesse. refellenti autem satis est
probare vni non inesse. contrà
particulare facilius cōfirmātī
satis est probare cuidam in-
esse: refellenti autem probandū
11 *est* nulli inesse. ¶ Perspicuū quo
que *est*, cur omniū facillimū *sit*
definitionē euertere. cùm enim
multa dicta sint *quæ in definitione*
seruari debent. plurima data sunt
ad eam *euertendam*. ex pluribus

autē citiùs fit syllogismus: quia verisimile *est*, in multis magis quàm in paucis peccari. ¶ Præterea ad definitionem *euertendā* ex aliis[a] argumēta sumi possunt. siue enim oratio nō sit propria: siue id quod traditum est, non sit genus: siue aliquid eorū quæ in definitione posita sunt, non insit: euertitur definitio. Ad alia verò *refutanda*, nec quæ ex definitionibus *exigūnt*, nec ceteraᵇ omnia argumēta sumi possunt. nam ea sola, quæ ad accidens pertinent, communia sunt iis omnibus[c] quæ dicta fuerunt: quoniam vnumquodque eorum quæ dicta sunt[d], inesse debet. Quòd si genus non insit vt proprium, non ideo genus euersum est. Similiter non *est* necesse proprium *inesse* vt genus: nec accidens *inesse* vt genus, vel *vt* proprium, sed inesse duntaxat. Quare non possunt argumenta ex aliis ad alia transferri, nisi ad definitionem. Perspicuum igitur *est* facillimè omnium infirmari definitionem. ¶ Difficillimè autem confirmari. nam & cætera omnia concludi oportet: nimirum inesse ea omnia quæ dicta fuerunt, & genus esse quod traditum fuit, & propriam esse orationem: & præterea *probandum est* orationē declarare quid *res* sit: idque præclarè factum esse oportet. ¶ Inter cætera veroᵉ proprium est maximè taleᵉ. facilius enim euertitur: quia ex multis *verbis* plerūque constat. difficillimè autem confirmatur: quia multa oportet coagmentare *atque consumere*, & præterea probare soli inesse, & cum re reciprocari. ¶ Facillimum autem omnium *est* comprobare accidens. cetera namque non solùm inesse, sed etiam ita inesse, pro-

a Ex locis pertinentibus ad propriū, vel genus, vel accidēs.

b Quæ scilicet sumuntur ex locis pertinentibus ad genus, vel proprii, vel accidēs.

c Omnibus scilicet locis seu problematis.

d Id est accidens, genus, &c.

e Proximè ad naturam definitionis accedit.

σῆσιν γίνεται συλλογισμός. εἰκὸς γὰρ ἐν πᾶσι πολλοῖς μᾶλλον, ἢ ἐν τοῖς ὀλίγοις ἁμάρτημα γίνεσθαι. ¶ Ἐπ πρὸς μὲν ὅρον ἐνδέχεται καὶ ἀφ' ἑτέρων ἄλλων [a]ἐπιχειρεῖν. εἴτε γὰρ μὴ ἴδιος ὁ λόγος, εἴτε μὴ γένος τὸ ἐποδοθέν, εἴτε μὴ ὑπάρχει τι τῶν ἐν τῷ λόγῳ· ἀνῄρηται ὁ ὁρισμός. πρὸς δὲ τἆλλα, οὔτε τὰ ἐκ τοῦ ὅρου οὔτε τἆλλα[b] ἐνδέχεται πάντα ἐπιχειρεῖν. μόνα γὰρ τὰ πρὸς τὸ συμβεβηκός, ἃπαντα πάντων τῶν εἰρημένων ἐστίν. ὑπάρχειν μὲν γὰρ δεῖ ἑκάστοις τῶν εἰρημένων[d]. εἰ δὲ μὴ ὡς ἴδιον ὑπάρχει τὸ γένος, οὐδὲ τοῦτο ἀνῄρηται τὸ γένος. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἴδιον οὐκ ἀεὶ καθ' ἑκάστου, ὡς γένος οὐδὲ τὸ συμβεβηκός, ὡς γένος, ἢ ἴδιον, ἀλλ' ὑπάρχειν μόνον. ὥστε οὐ δυνατὸν ἐκ τῶν ἑτέρων πρὸς τὰ ἕτερα ἐπιχειρεῖν, ἀλλ' ἢ πρὸς τὸν ὁρισμόν. δῆλον οὖν ὅτι ῥᾷστον πάντων ἀναιρεῖν. ¶ Κατασκευάζειν δὲ χαλεπώτατον. σχεδὸν γὰρ πάντα δεῖ συλλογίζεσθαι. καὶ γὰρ ὅτι ὑπάρχει τὰ εἰρημένα πάντα, καὶ ὅτι γένος τὸ ἐποδοθέν, καὶ ὅτι ἴδιος ὁ λόγος, καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, ὅτι δηλοῖ τὸ τί ἐστί ὁ λόγος, καὶ τοῦτο καλῶς δεῖ πεπεικέναι. ¶ Τῶν δ' ἄλλων τὸ ἴδιον μάλιστα ζητοῦντες. εὐαφάνειαν μὲν γὰρ ἔχον, δύσκολον τὸ συλλογίσασθαι πολλῶν ὄντων ἐν τῷ λόγῳ). κατασκευάζειν δὲ χαλεπώτατον, ὅτι τε πολλὰ δεῖ συμβιβάσαι, καὶ πρὸς τούτῳ, ὅτι μόνῳ ὑπάρχει, καὶ ἀντικατηγορεῖται τὸ πράγματος. ¶ Ῥᾷστον δὲ πάντων κατασκευάσαι τὸ συμβεβηκός. ὑπάρχειν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις οὐ μόνον ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὗτος ὑπάρχει,

πάρχει, δεικτέον. δεῖ δὲ τὸ συμβεβηκότος, ὅτι ὑπάρχει μόνον, ἱκανὸν δεῖξαι. ¶ Ἀναιρεῖν δὲ χαλεπώτατον τὸ συμβεβηκός, ὅτι ἐλάχιστα ἐν αὐτῷ δίδυται. οὐ γὰρ προσσημαίνει ὁ τῷ συμβεβηκότι, πῶς ὑπάρχει. ὡς τὸ μὲν τῷ ἄλλων ὑπάρχειν ἔστιν ἀναιρεῖν, τὸ δὲ δεῖξαι ὅτι οὐχ ὑπάρχει οὐδ' ὅτιοῦν ὑπάρχει. δεῖ δὲ τὸ συμβεβηκότος οὐκ ἔστιν αἱρεῖσθαι, ἀλλ' ἢ δεῖξαι, ὅτι οὐχ ὑπάρχει. ¶ Οἱ μὲν οὖν τόποι, δι' ὧν δεῖ περὶ μὲν προβλήματος ἕκαστα τῶν προειλημμένων ἐπιχειρεῖν, σχεδὸν ἱκανῶς ἐξειλίλυθασι.

bandum *est*: accidens autem inesse tantum probare sufficit.

17 ¶ Difficillimum autem *est* refellere accidens: quia paucissima in eo data sunt. neque enim adsignificatur in accidente, quomodo insit. Quare cetera duobus modis licet refellere, *id est*, vel probando non. inesse, vel nō ita inesse. accidens autem non licet euertere, nisi probetur nō 18 inesse. ¶ Locitigitur, ex quibus aduersus singula problemata argumētorum copia nobis suppetet, fere sufficienter enumerati sunt.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ
ΤΟ ΟΓΔΟΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER VIII.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS OCTAVI LIBRI TOPICI.

TRACTATVS I.

- De praxi dialectica.
  - De interrogatione.
    - Scopus & nexus.
    - De propositionibus necessariis vel non necessariis. — Cap. 1.
    - De argumentatione. Cap. 2.
    - De facilitate vel difficultate argumentandi aut respondendi. Cap. 3.

TRACTATVS II.

- De praxi dialectica.
  - De respõsione.
    - De officio interrogantis & respondentis. Cap. 4.
    - Si thesis absolutè vel cum adiunctione sit probabilis aut improbabilis. Cap. 5.
    - Si propositio
      - Sit vel non sit ad rem. Cap. 6.
      - Sit obscura, vel multiplex, vel perspicua & simplex. Cap. 7.
    - De inductione. Cap. 8.
    - De præexercitatione.
    - De thesi improbabili non defendenda. — Cap. 9.
    - De solutione argumentorum. — Cap. 10.
    - De conclusione impedienda.
    - De reprehendenda ratione, vel eo qui ratiocinatur. Cap. 11.
      - De perspicua ratione. — Cap. 12.
      - De falsa ratione.
      - De petitione principij — Cap. 13.
      - De petitione contrariorũ.

TRACTATVS III.

- De praxi dialectica.
  - De exercitatione. Cap. 14.

ARISTO-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΟΠΙΚΩΝ [ΤΟ] ΟΓΔΟΟΝ.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER VIII.

DE INTERROGATIONE,

TRACTATVS I.

De scopo ac nexu huius tractatus cum superioribus, & de propositionibus necessariis, vel non necessariis, CAP. I.

1 ¶ *Prothesis.* 2 ¶ *Quæ sint propositiones necessariæ, & vel non necessariæ.* 4 ¶ *Cui accidat scire scientia.* 5 ¶ *Præcepta de propositionibus necessariis.* 6 ¶ *Præcepta de non necessariis.* 7 *De inductione.* 8 *De accidentibus. simendas esse propositiones præsyllogismorum.* 9 *rationem esse conclusionis præsyllogismorum, quæ sint propositiones necessariæ* 10 *propositiones non continuatæ accipiendas, sed præsumendas esse.* 11 *accipienda in est definitionem singulari* 12 *rationem, ne arrogat, eamque quasi absonam propositio.* 13 & 14 *incertum sit, cuinam propositioni velit quis interrogat.* 14 *de similitudine collationis.* 15 *ut interrogans sibi obviat.* 16 *ut detur si id proponere quod ab omnibus potius dari solet.* 17 *de sua sententia dicendo.* 18 *de eo proponendo, cui id quod sumi debet, ex sapientia est.* 19 *quando interrogandum sit quod præcipue sumendum est.* 20 *de ordine prudentia, & interrogandi* 21 *quæ adhibi faciunt ad disputationem.* 22 *Epilogus.* 23 *De sententia.*

ΜΕΤΑ δὲ τοῦτα περὶ τάξεως, καὶ πῶς δεῖ ἐρωτᾶν, λεκτέον. Δεῖ δὲ τὸν ἐρωτῶντα μὲν ἐρωτᾶν μέλλοντα, τὸν τόπον εὑρεῖν, ὅθεν ὁ λόγος ἐνδέχεται. δεύτερον δὲ, διαπραγματεύσασθαι καὶ τὰ ξυμβεβηκότα πρὸς ἑαυτόν. τὸ δὲ λοιπὸν καὶ ἔσχατον, εἰπεῖν ἤδη ταῦτα πρὸς ἕτερον[b]. Μέχρι μὲν οὖν τοῦ εὑρεῖν τὸν τόπον, ὁμοίως τῷ φιλοσόφῳ καὶ τῷ διαλεκτικῷ ἡ σκέψις. τὸ δὲ ἤδη ταῦτα τιθέναι καὶ διαπραγματεύεσθαι, ἴδιον τοῦ διαλεκτικοῦ. πρὸς ἕτερον γὰρ πᾶν τὸ τοιοῦτον.

PROST hæc de dispositione[a], & quo modo interrogare oporteat, dicendum est. Primum autē debet is qui interrogaturus est, locum inuenire, ex quo argumenteur: deinde interrogare & disponere singula ipse per se: tertiò & postremò hæc dicere contra alterum[b]. Ac loci quidem inuentio æquè ad philosophum & ad dialecticum pertinet. eorum autē quæ inuenta sunt, dispositio & interrogatio, dialectici propria est, quoniam hoc totū aduersus

a Argumentorum.

b Vel, apud alterum.

alterum *sit*. philosopho autem & ei qui ipse fecit *verum item* inquirit, curæ non est, si vera sint & nota *ea* ex quibus efficitur syllogismus, nec tamen ea ponat[a] is qui respondet, propterea quòd propinqua sint *quæstioni* ab initio *propositæ*, ac prouidetur quod euenturum est[b]. Quia immo fortasse dat operam, vt axiomata sint maximè nota & *problemata* propinqua: quandoquidem ex his constant syllogismi qui scientiam pariunt. Ac locos quidem, vnde *argumenta* sumere oportet, superiùs exposuimus[c], *nunc* verò de dispositione & interrogatione dicendum est, cùm antè distinctæ fuerint propositiones, quæ sumendæ *sunt* præter necessarias. ¶ Necessarie autem dicuntur *ea* ex quibus syllogismus conficitur. ¶ Quæ verò præter has sumuntur, quatuor sunt. vel enim *sumuntur* inductionis causâ, vt detur [c] quod est vniuersale: vel vt amplificetur oratio: vel vt celetur cõclusio: vel vt magis perspicua sit oratio. Præter has autem nulla propositio sumenda *est*: sed videndum *est*, vt per has amplificetur *oratio*, vel interrogetur. ¶ Quas autem celandæ *conclusionis* causâ *adhibemus*, *eas* certâdi causâ adhibemus. sed quia tota hæc tractatio est aduersus[d] alterum, necesse *est* etiam his [e] *propositionibus* vti. ¶ Necessariæ igitur ex quibus syllogismus *conficitur*, nõ statim proponi debent[f]. sed recedendum quàm longissimè fursum versus[g]. vtputa non est postulandum contrariorum eandẽ *esse* scientiam, si *quis* hoc sumere velit, sed *generaliter* oppositorũ. hoc enim posito. etiam contrariorum eandem scientiam esse concludet: quoniam contraria in oppositis *numerantur*[h]. Quòd si *aduersarius id* non concedat[i]: per indu-

[a] Concedit.

[b] Quòd vera sit dicitur.

[c] Concedatur

[d] Vel, apud se Quibus vera sit vniuersalis conclusio. [e] Quòdo obtinere & debeat tueri.

[f] Id est loco propositionis necessariæ sumenda est propositio vniuersalis, sub qua cõtineatur propositio necessaria.

[g] Itaque syllogismus ità exercetur in prima figura: Oppositorum eadẽ est scientia, cõtraria sunt opposita, ergo cõtrariorum eadẽ est scientia.

[h] Non idem erat pronuntiatum vniuersale, vt, oppositorũ eadem est scientia.

τον. πρὸς δὲ φιλόσοφον καὶ ζητοῦντα καθ' ἑαυτὸν, οὐ πάνυ μέλει· ἐκ ἀληθῶν μὲν ἢ καὶ γνώριμα, δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς· μὴ θῇ [a] δέ αὐτὰ ὁ ἀποκρινόμενος, διὰ τὸ συμβῆναι ἔξω πρῶτα τὰ συμπεράσματα [b]· ἀλλ' ἴσως οὐ καὶ σπουδάσειεν ὅτι μάλιστα γνώριμα καὶ συμβῆναι ἔξω τὰ ἀξιώματα, ὡς τούτων ὄντων ἐξ ὧν ἀποδεικτικοὶ συλλογισμοί. Τοὺς μὲν οὖν τόπους ὅθεν δεῖ λαμβάνειν, εἴρηται πρότερον. περὶ τάξεως δὲ καὶ τῆς ἐρωτηματίσεως λεκτέον, διελόμενον πρότερον τὰς προτάσεις, ὅσαι λοιπὸν ἔτι παρὰ τὰς ἀναγκαίας. ¶ Ἀναγκαῖαι δὲ λέγονται, δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς γίνεται. ¶ Αἱ δὲ πρὸς ταύταις λαμβανόμεναι, τέτταρες εἰσίν· ἢ γὰρ ἐπαγωγῆς χάριν τὸ καθόλου [c], τὸ κοινόν· τὸ ἐς ὄγκον τοῦ λόγου, ἢ εἰς πρόψιν [d] ἢ συμπερασμάτων, ἢ πρὸς τὸ σαφέστερον ἔξω τὸν λόγον. πρὸς δὲ ταύτας οὐδεμίαν λοιπὸν πρότασιν ἀλλ' ἢ δι' ταύτην αὔξειν, ἢ ἐρωτηματίζειν συμβαίνει. ¶ Ἴσως δὲ καὶ πρὸς κρύψιν, ἀγῶνος χάριν. ἀλλ' ἐπεισπίπτουσι καὶ τοιαῦτα προβλήματα πρὸς [e] ἕτερόν ὅτιν, αἰδέσιν καὶ τούτων [f] χρῆσθαι. ¶ Ταῦτα μὲν οὖν ἀναγκαίας δι' ὧν ὁ συλλογισμός, οὐκ ἐξ ὧν [g] προτατέον, ἀλλ' ὁπωστιοῦν ὁ μὴ τοῦτο πάσχων [h]. εἰ μὲν γὰρ ἐναντίων ἀξιοῖ τις τὸν αὐτὸν ἐπιστήμην, οὐ τάχ' ἂν βούλοιτο λαβεῖν, ἀλλὰ γένη ἀντικειμένων. τεθέντος γὰρ τούτου, καὶ ὁ τῶν ἐναντίων ἐξ ὧν συλλογιεῖται, ἐναντία γὰρ ἀντικειμένων τὰ ἐναντία· ἐὰν δ' μὴ [i] τεθῇ, δι' ἐπ-

γωγῆς

γωγῆς λαμβάνειν[a], πρὸς τοῦτο ὅτι τῆς καθ' ἕκαστα ἐστιν. ἢ γὰρ ἀφ' ἑνὸς συλλογισμοῦ, ἢ δι' ἐπαγωγῆς τὰς ἀναγκαίας λαμβάνειν, ἢ τὰς μὲν ἐπαγωγῆς, τὰς δὲ συλλογισμῷ. Ὅσαι δ' λίαν πρόσφατοί εἰσι καὶ αὐτὰς προσῃτῆσθαι[b], ἀδηλότερον τὸ δεῖ ἀεὶ ἐν τῇ διαστάσει καὶ τῇ ἐπαγωγῇ τὸ συμβεβηκὸς μόριον[c], καὶ ἅμα τὰ αἰτήσεις τὰς χρησίμους[d] προτείνασθαι[e]. Ὃ μὴ δυνάμενον οὐκέτι λαβεῖν, ἕτοιμον[f].

6 ¶ Ταῖς δὲ αὐταῖς ταύταις[h] εἰρημέναις λαμβάνειν μὴν τύπον χρήσιμον, ἐκεῖνον δὲ ὧδε χρηστέον.

7 ¶ Ἐπαγόντα μὲν ὑπὸ τὴν καθόλου ἀρχὴν δεῖ τὰ καθόλου, καὶ τὴν γνωρίμων ἐπὶ τὰ ἄγνωστα. γνώριμα δὲ μᾶλλον τὰ κατὰ τὴν αἴσθησιν, ἢ ἁπλῶς, ἢ οἷς πολλοῖς. ¶ Κρύπτοντα δὲ προσυλλογίζεσθαι δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς τὸ ὅλον ἀρχῆς μέλλῃ γίνεσθαι. καὶ τούτοις ὡς πλείστοις. εἰσὶ δὲ αὐτῶν, εἰ τις μὴ μόνον τὰ ἀναγκαῖα, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς ἕκαστον χρησίμων τινὰ συλλογίζεσθαι.

9 Ἔτι τὰ συμπεράσματα[k] μὴ λέγειν, ἀλλ' ὕστερον συλλογίζεσθαι ἀθρόα. οὕτω γὰρ ἂν μάρτυρα τὰ ἐπιστήσει τῆς ὅλης ἀρχῆς ὄντως. Καθόλου δὲ εἰπεῖν, οὕτω δεῖ ἐρωτᾶν τὸν κρυπτόμενον, ὡς τὸ πραγμάτου τὸ πᾶσιν λόγου, καὶ εἰπόντος τὸ συμπέρασμα, ζητεῖσθαι τὸ δι' ὅ[l]. πῶς δὲ ἔσται μάλιστα ἀδηλον; λαμβάνοντος ἐμπεσεῖν ἔξωθεν. μόνου γὰρ τὰ ἐσχάτου[m] ἐνθύμιος συμπεράσματος, ἀδηλον πῶς συμβαίνει[n], διὰ τὸ μὴ προορᾶν τὰ ὑποκειμένων ὅτι πάντα συμβαίνει[o], μὰ διαβρωθῇ τὸν[p] τῷ προτέρων συλλογισμῶν. καίτοι δ' ἂν διαβρωθῇ ὁ συλλογισμὸς ἐκεῖνος, προτείνοντα ὅτι τὸ ἐρωτηθὲν ἐν τῷ ἐπαγωγῇ ἢ τῷ συλλογισμῷ ἐστιν. ἢ γὰρ ἀφ' ἑνὸς συλλογισμοῦ, ἢ δι' ἐπαγωγῆς τὰς ἀναγκαίας λαμβάνειν, ἢ τὰς μὲν ἐπαγωγῆς, τὰς δὲ συλλογισμῷ. Ὅσαι δ' λίαν πρόσφατοί εἰσι καὶ αὐτὰς προσῃτῆσθαι, ἀδηλότερον τὸ δεῖ ἀεὶ ἐν τῇ διαστάσει καὶ τῇ ἐπαγωγῇ τὸ συμβεβηκὸς μόριον, καὶ ἅμα τὰ αἰτήσεις τὰς χρησίμους προτείνασθαι. Ὃ μὴ δυνάμενον οὐκέτι λαβεῖν, ἕτοιμον.

6 ¶ Ταῖς δὲ αὐταῖς ταύταις εἰρημέναις λαμβάνειν μὴν τύπον χρήσιμον, ἐκεῖνον δὲ ὧδε χρηστέον.

7 ¶ Ἐπαγόντα μὲν ὑπὸ τὴν καθόλου ἀρχὴν δεῖ τὰ καθόλου, καὶ τὴν γνωρίμων ἐπὶ τὰ ἄγνωστα. γνώριμα δὲ μᾶλλον τὰ κατὰ τὴν αἴσθησιν, ἢ ἁπλῶς, ἢ οἷς πολλοῖς. ¶ Κρύπτοντα δὲ προσυλλογίζεσθαι δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς τὸ ὅλον ἀρχῆς μέλλῃ γίνεσθαι. καὶ τούτοις ὡς πλείστοις. εἰσὶ δὲ αὐτῶν, εἰ τις μὴ μόνον τὰ ἀναγκαῖα, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς ἕκαστον χρησίμων τινὰ συλλογίζεσθαι.

9 Ἔτι τὰ συμπεράσματα μὴ λέγειν, ἀλλ' ὕστερον συλλογίζεσθαι ἀθρόα. οὕτω γὰρ ἂν μάρτυρα τὰ ἐπιστήσει τῆς ὅλης ἀρχῆς ὄντως. Καθόλου δὲ εἰπεῖν, οὕτω δεῖ ἐρωτᾶν τὸν κρυπτόμενον, ὡς τὸ πραγμάτου τὸ πᾶσιν λόγου, καὶ εἰπόντος τὸ συμπέρασμα, ζητεῖσθαι τὸ δι' ὅ. πῶς δὲ ἔσται μάλιστα ἀδηλον; λαμβάνοντος ἐμπεσεῖν ἔξωθεν. μόνου γὰρ τὰ ἐσχάτου ἐνθύμιος συμπεράσματος, ἀδηλον πῶς συμβαίνει, διὰ τὸ μὴ προορᾶν τὰ ὑποκειμένων ὅτι πάντα συμβαίνει, μὰ διαβρωθῇ τὸν τῷ προτέρων συλλογισμῶν. καίτοι δ' ἂν διαβρωθῇ ὁ συλ-

ctionem sumendum *est*[a] propositis singulis cōtrariis. vel enim per syllogismum, vel per inductionem necessariò propositiones sumi debent, vel alias inductione, aliàs syllogismo. Quæ verò sunt valdè perspicuæ, etiam ipsas proponere[b] *debemus*. Obscurius enim semper *est* in recessu & inductione, quod eueniunt[c]. Simúlque eas quæ vtiles[d] sunt, proponere[e], si *quis* illo modo[f] sumere nequeat, in promptu *est*[g]. ¶ Quæ verò præter has[h] dictæ[i] fuerunt, sumendæ *sunt* harum ipsarum causâ.

7 ¶ Inducentem *oportet* à singularibus ad vniuersalia, & *à* notis ad ignota *progredi*. notiora autē vel absolutè, vel multis sunt ea quæ sub sensum cadunt. ¶ Celàtem autem *oportet* syllogismis *ea* probare, ex quibus concludēdum est quod ab initio *propositum fuit*: atque hæc quàm plurima. Quod quidem fiet, si quis non solùm propositiones necessarias, sed aliquam etiam ex iis quæ ad hasce vtiles sunt, concludat. ¶ Præterea conclusiones[k] dicere nō *oportet*, sed posteà repente concludere. sic enim maximè receder à thesi initio posita. Et vt vniuersaliter dicā, eum qui celando percontatur, sic interrogare oportet, vt cùm totam orationem interrogauerit, & conclusionē dixerit, quæratur quid ita[l], hoc autem maximè fiet eo quem nunc diximus modo. Si enim sola vltima[m] cōclusio dicta fuerit, incertum erit quomodo efficiatur[n]: propterea quòd is qui respondet, ex quibus colligatur[o], non prouiderit, cùm priores syllogismi[p] in mēbra digesti non fuerint[q]. minimè autē in sua mēbra digeritur

a Statuendū. b Interrogandum. c Reflexiones, vbi contrarium eorum, tenuntur esse. d Vtiles ad propositum. e Interrogare. f Statim. g Per syllogismum, vel per inductionem. h Positis & interrogatis. i Necessariæ. k Conclusiones, expetita.

l Quomodo fiat vt ea quibus colligatur conclusio primo posita. m Id est, principalis. n Colligatur. o Conclusio principalis. p Propositiones. q Confusi fiant, nec tabulæ earum sit facta conclusio.

[a] Propositiones.

syllogismus conclusionis[a], cùm non ponimus eius sumptiones[b], sed eas[c] ex quibus *sumpsimus illa* concluduntur. ¶ Vtile etiam erit, non communia sumere a- [d] Propositiones.
sumata [d] ex quibus syllogismi *constant*, sed permiscere quæ ad hanc & quæ ad illam conclusionem pertinent. cùm enim propria alicuius conclusionis iuxta se ponuntur, magis apparet quid [e] Conclusionis.
ex eis efficietur[e]. ¶ Oportet etiam, cùm fieri potest, definitione sumere vniuersaliter propositionem non in iis *de quibus agitur*, sed in coniugatis. nam *qui respondent*, se ipsos paralogismo fallunt, cùm in coniugato sumptus fuerit definitio, quasi non concedant vniuersale. vtputa si accipere oporteat, eum qui irascitur, appetere vindictam, & sumatur ira esse appetitus vindictæ cui aliquis contemptibile videatur. perspicuũ *est* enim, hoc sumpto nos habituros esse vniuersale quod cõsultò volumus. Cùm autem *definitio* proponitur in *ipsis de quibus agitur*, sæpe accidit vt respondens abnuat: quia magis in eo *de quo agitur*, obiectione *parata* habet: veluti nõ omnẽ qui irascitur, vindictã appetere: quia licet parentibus irascamur, tamen vindictã non appetimus. Fortasse autem hæc obiectio vera non *est*: quoniam à quibusdam talis vltionis *sumimus*, si molestia tantum *eos* afficiamus, & efficiamus vt *eos* pœniteat. habet tamẽ nescio quam vim persuadendi, vt non iniuriã propositio negata esse videatur. sed aduersus iræ definitionẽ non æquè facile *est* obiectionẽ inuenire. ¶ Præterea *sic* proponere *debemus*, quasi nõ propter id *de quo agitur*, sed alius cuius gratia proponamus. nã *qui respondet*, ea declinãt, quæ ad thesim *impugnanda* vti-

λογισμὸς τὸ συμπέρασματος[c], μὴ τὰ τοῦ πάνυ λήμματα[b] ἡμᾶς πόνησαι, ἀλλ' ἁπλᾶ· ὑφ' ἃν ὁ συλλογισμὸς γίνεται. ¶ Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ μὴ συνεχῆ τὰ ἀξιώματα λαμβάνειν ὧν οἱ συλλογισμοί, ἀλλ' ἀναλλὰξ τὸ πρὸς ἕτερον ἑκάτερον συμπέρασμα· πόρρωθεν γὰρ τῆς εἰκείων μᾶλλον, μᾶλλον τὸ συμβεβηκὸς[d] ὂν αὐτῆς προφανές. ¶ Χρὴ δὲ καὶ ὁρισμοῦ λαμβάνειν, ἐφ' ὧν ἂν δέῃ τι, τοῦ καθόλου πρῶτον, μὴ ἐπ' αὐτῆς, ἀλλ' ὅτε τῇ συζυγίᾳ. πάντες γὰρ ἑαυτοὺς, ὅταν ὅτι συζύγου λεχθῇ ὁ ὁρισμός, ὡς οὐ καθόλου συγχωροῦσι πω. οἷον εἰ δεῖ λαβεῖν, ὅτι ὁ ὀργιζόμενος ὀρέγεταί τινος τιμωρίας, λεχθεῖσα δὲ ἡ ὀρμὴ ὄρεξις τιμωρίας ἀδύνατον φαίνεται ὀλιγωρίας. δῆλον γὰρ, ὅτι τούτου λεχθέντος, ἐχόμενον ἂν κινδύνου ὁ προσιρούμενος. Τοῖς δ' ἐπ' αὐτῇ προτείνουσι, πολλάκις ἀναιδῶς συμβαίνει τὸν ἀποκρινόμενον, ὅτι τὸ μᾶλλον ἔχειν ἐπ' αὐτῇ τῷ ἔπασιν. οἷον ὅτι οὐ πᾶς ὁ ὀργιζόμενος ὀρέγεταί τινος τιμωρίας· τοὺς γὰρ γονεῖς οὐ ὀργιζόμεθα μέν, οὐκ ὀρεγόμεθα δὲ τιμωρίας. ἴσως μὲν οὖν οὐκ ἀληθὴς ἡ ἔνστασις· παρ' ἐνίοις γὰρ ἐκποιεῖ τιμωρία τὸ λυπῆσαι μόνον, καὶ ποιῆσαι μεταμελεῖσθαι. οὐ μὴν ἀλλ' ἔχει τι πιθανὸν ἀφεῖσθαι τὸ μὴ δοκεῖν ἀλόγως ἀρεσθαι τὸ προτεινόμενον. ἔστι δὲ τὸ ἀρχὴς ὁρισμοῦ οὐχ ὁμοίως ῥᾴδιον εὑρεῖν ἔνστασιν. ¶ Ἔτι τὸ προτείνειν ὡς οὐ δι' αὐτὸ, ἀλλ' ἄλλα χάριν προτείνοντα. διὰλεληθότα γὰρ τὰ πρὸς τὴν θέσιν χρήσι-

μα.

μα. ¶ Ἁπλῶς δὲ εἰπεῖν, ὅτι μάλι-
στα ποιεῖ ἀδηλον, τὸ πρὸς τὸ προ-
τεινόμενον, ἢ τὸ ἀπαιδεύτου βού-
λεται λαβεῖν. ἀδήλου γὰρ ὄντος τοῦ
πρὸς τίνα ὅπαν χρησίμου, μᾶλ-
λον τὸ δοκεῖν ἀπορεῖς ποιήσαιεν.

¶ Ἔτι δὲ ὁ ὁμοίως πανθάνε-
σθαι, καὶ ἧττον, καὶ μᾶλλον ποιεῖ
μᾶλλον τὸ καθόλου. ἔστι δὲ οἷς πρᾶ-
γμασι καὶ ἄτοπα τὰ ἐναντία ἢ
αὐτὰ, οὕτω καὶ ὠφέλιμα τὰ ἐναν-
τία ἢ αὐτὰ. ἢ ἀνάπαλιν, ἐπιστήμη ἢ
ὠφέλιμος ἢ αὐτὴ τῶν ἐναντίων, καὶ
ἐπιστήμη. τοῦτο δ' ἔστιν ὁμοίως ἐπα-
γωγὴ, οὐ μὴν τούτων γε ἁπάντων μὲν
γὰρ κατὰ τὸν καθόλου λαμβάνεται. ἔστι δ' οὐχ ὁμοίως, οὐκ
ἔστι τὸ λαμβανόμενον τὸ καθόλου,
ἐφ' ἅπαντα τὰ ὁμοιά ἐστι. ¶ Δεῖ δ'
ἓν ταῦτον ἑαυτῷ ποτὲ ἔνιοσιν φέ-
ρειν. οὐ πάσιν γὰρ ἔχουσιν οἱ ἀπο-
κρινόμενοι πρὸς τοὺς δοκοῦντας
διμίσως ἐπιχειρεῖν. ¶ Χρήσιμον δὲ
καὶ τὸ ὁρᾶν λέγειν, ὅτι συμβαίνει ἃ λε-
γόμενον τὸ τοιοῦτον. διὰ τοῦτο γὰρ μι-
σεῖν τὸ εἰωθότες, ἐνίοτε μὴ ἔχοντες.
ἅμα δ' ἃ δεῖ τὸ χρῆσθαι καὶ αὐτοὶ
τοῖς τοιούτοις, φυλάττειν) κινεῖν αὐ-
τό. ¶ Ἔτι τὸ μὴ σπουδάζειν, κἂν ὁ-
λως χρήσιμον ᾖ. πρὸς γὰρ τοὺς σπου-
δάζοντας μᾶλλον ἀντιλέγουσι.

¶ Καὶ τὸ ὡς ἐν ὑποβολῇ προσεί-
πειν. τὸ γὰρ δι' ἄλλο τι φερόμενος
νον, μὴ δι' αὐτὸ [χρήσιμον] πι-
θανὸν μᾶλλον. ¶ Ἔτι καὶ αὐτὸ πρὸ
τείνειν, ὃ δεῖ πληρῶσαι, ἀλλ' ᾧ τὸ τε
λος) ὡς αἰσχύνης. μᾶλλον γὰρ ἀν-
αγκάζουσι, ὥστε τὸ μὴ ὁμοίως ἐπὶ πᾶ-
σιν φαίνεσθαι τὸ συμπέρασμα. ¶ Τὸ
πληροῦν ἕνεκα τέχνης, εἴληπται μηκέτι.

lia *sunt*. ¶ Et vt simpliciter dicam, quàm maximè incertũ efficere *debet is qui interrogat*, vtrum id quod proponit, an supposititũ sumere velit. cum enim est obscurũ, quid ad thesim *impugnandam* vtile *sit*, magis quod sibi videtur[a] ponũt[b]. ¶ Præterea per similitudinis *collationẽ* interrogare *oportet*: quoniã & vim habet ad persuadendũ, & magis latet quàm vniuersale. veluti: Vt scientia & ignorantia cõtrariorum *est* eadem, ita etiã sensus cõtrariorũ idem *est*. vel cõtrã, quia contrariorũ sensus *est* idem, etiã scientia *est eadem*. hoc autẽ est simile inductioni, non tamen idem. illic[c] enim ex singularibus sumitur vniuersale. in similibus vero id quod sumitur, nõ est vniuersale sub quo similia continentur. ¶ Oportet etiã ipsum sibi aliquãdo obiicere: quoniã ij qui respõdẽt, nõ habẽt eos suspectos, qui iusta[d] argumenta videntur. ¶ Vtile etiam, *si* si quis insuper dicat se id quod passim dici solet, proponere: quia non audent quod solitum est, tollere[e], nisi obiectiones habeant. item quia talibus ipsi quoque vtuntur, cauent ne ea tollant.

¶ Præterea *vtile est*, non magno studio *in aliquid* incumbere, & si omnino vtile sit: quoniam iis qui magnum studium adhibent, magis resistunt. ¶ Et quasi per collationem similitudinis[f] proponere, quod enim propter aliud quidpiam proponitur, nec hoc confirmat. per se vtile *est*, facilius concedunt. ¶ Præterea non id proponere quod sumi oportet, sed id cui hoc consequens est necessario. nam & facilius concedunt, propterea quòd non æquè manifestum est quid ex his esficietur[g]: & ¶ hoc[h] sumptum fuerit, illud[i] quoque sumptum erit.

a Quòd putant verum esse.
b Quæ respondent.
c Per inductionem.
d Repudiare.
e Quasi hoc vtile sit, vt ea cum obiectionibus proponantur.
f Accidit, colligentur.
g Consequens.
h Quod sumi oportet.

¶ Ac postremo *hoc* interrogare *aliquis debet*, quod præcipue vult sumere. maximè enim primum negat[a]: quia plurimi eorum qui interrogant, primùm ea dicunt, in quibus maximum studium ponunt. Sed aduersus nõnullos primùm ea quæ sunt eiusmodi proponere *oportet*. nam proterui prima maximè concedunt, nisi omnino manifestum sit quid euenturum sit: ad postremum verò difficiles sunt & proterui. Similiter *facient*, quicunque putant *se* acutos esse in respondendo. plurimis enim positis *& concessis*, in fine argutiolis & quasi præstigiis vtuntur, quasi non colligatur ex iis quæ posita sunt. facilè autem concedunt, habitu freti, putantésque *se* nihil passuros [b] esse. ¶ Præterea *vsile est* producere orationẽ, & interiicere ea quæ nihil ad disputationem faciunt, quemadmodũ *facunt* [c] qui falso *quid-prum* scribunt[c]. cùm enim multa sunt, incertum est, in quo fallitas *consistat*. Itaque interdum latent qui interrogant, obscurè & occultè proponentes ea quæ per se proposita non concederentur. ¶ Ad occultandum igitur iis quæ dicta sunt, vti oportet. ¶ Ad ornatum autem inductione ac diuisione eorum quæ eiusdem generis sunt[d]. Et inductio quidem quid sit, perspicuũ *est*. Diuisio autem *est* talis: velut scientiam scientiã meliorẽ esse, vel quia exquisitior, vel quia *rerum* meliorum *est*: & scientiarum [e] alias esse contemplatiuas, alias actiuas, alias effectiuas. hæc enim singula exornant orationem, neque necesse *est* vt dicantur ad conclusionem *efficiendam*. ¶ Perspicuitatis autem causâ exempla & similitudinum collationes afferri debent. Exempla vero

a Is qui respondet.

b Nihil incommodi ad se pertinenturum.

c Potest hæc referre ad descriptiones figurarum mathematicarum, vel ad quasdam falsas descriptiones.

d Rerum ejusdem generum, & cognatarum.

e Vide Quintilianum lib. 2. cap. 18.

¶ Καὶ τὸ ἐπ' ἐρώτᾶν ἐρωτᾶν, ὁ μάλιστα βούλεται λαβεῖν, μάλιστα δὲ τὰ πρῶτα ἀναιροῦσι· διὸ τοὺς πλείστους δεῖ ἐρωτᾶντα πρῶτα λέγειν, περὶ ἃ μάλιστα ἀπορεῖ. ζουσι. πρὸς ἐνίους δὲ πρῶτα τὰ τυχόντα προτείνειν. οἱ γὰρ δύσκολοι τὰ πρῶτα μάλιστα συγχωροῦσιν, ἐὰν μὴ παντελῶς φανερὸν ᾖ τὸ συμβησόμενον. ὅτι τηλοῦσι δὲ δυσκολαίνουσιν ἀμείους δὲ καὶ ὅσοι οἴονται ἁμαρτεῖν ἂν ἐν τῷ ἐπερωτᾶν. ὄντες γὰρ τὸ πλεῖστα, ὅταν τέλους παρῇ δοκῇ, ὡς οὐ συμβαίνοντος ἐκ τῶν κειμένων. πιστεύουσι δὲ [προσχήσεως,] πιστεύοντες τῇ ἕξει, καὶ ὑπολαμβάνοντες οὐδὲν πείσεσθαι[b]. ¶ Ἔτι τὸ μικκύλον καὶ παρεμβάλλειν τὰ μηδὲν ῥήσιμα πρὸς τὸν λόγον, καθάπερ οἱ ψευδογραφοῦντες. πολλῶν γὰρ ὄντων, ἄδηλον ἐν ποίῳ τὸ ψεῦδος. διὸ καὶ λανθάνουσιν ἐνίοτε οἱ ἐρωτῶντες, ἐν παρεσκευάσῳ προηῤῥημένῳ, ἐφ' ᾧ τὸ προτεινόμενον, οὐκ αὐτοῦ. ¶ Εἰς μὲν οὖν κρύψιν τοῖς ἐριστικοῖς χρηστέον. ¶ Εἰς δὲ πόσιν, ὑπαγωγῆς καὶ διαιρέσεως ἡ συγγραφή[d]. ἡ μὲν οὖν ἐπαγωγὴ ποιόν τι ἔστι, δῆλον. τὸ δὲ διαιρεῖσθαι, τοιοῦτον· εἰ ὁ ἐπιστήμων ἐπιστήμης βελτίων, ἢ τῷ ἀκριβεστέρα εἶναι, ἢ τῷ βελτόνων· καὶ ὅτι τῷ ἐπιστημῶν, αἱ μὲν, θεωρητικαί· αἱ δὲ, πρακτικαί· αἱ δὲ, ποιητικαί. τῷ γὰρ ζωύτων ἕκαστον συμπεπλέκθαι μὲν τὸν λόγον, οὐκ ἀναγκαῖον δὲ ῥητῶν πρὸς τὸ συμπέρασμα. ¶ Εἰς δὲ παράδειγμα, παραδείγματα ἡ παρεσκευασμένα. παραδείγματα δὲ

οἰκεῖα, καὶ ἐξ ὧν ἴσμεν, οἷα ὅλως, μὴ οἷα Χοιρίλος· οὕτω γὰρ ἂν σαφέστερον ἐν τῷ προτεινόμενον.

propria *esse debent*, & ex quibus rem intelligamus, qualia Homerus, non qualia Chœrilus *proponat*, sic enim magis perspicuum erit id quod proponitur.

De argumentatione, CAP. II.

1 ¶¶ *De argumentatione.* 2 ¶¶ *De inductione.* ¶ *Si nomen vniuersale desideretur.* 3 ¶ *De obiectione. Quando festinanda sit.* 4 *In quibus dari debeat. De iis quæ ab interrogante proposita sint.* 5 *De homonymis.* 6 *De synonymis, in quibus allata,* 7 *vel non allata sit obiectio.* 8 ¶¶ *De syllogismo.* ¶ *De probatione directa, aut per impossibile.* 9 ¶ *Quænam interrogari debeant. De iis in quibus facilè vel non facilè potest obiectio afferri.* 10 *De conclusione.* 11 ¶ *De forma,* 12 *& brevitate interrogationis.*

1 Χρηστέον δὲ ἐν τῇ διαλέξει τῷ μὲν συλλογισμῷ, πρὸς τοὺς διαλεκτικοὺς μᾶλλον ἢ πρὸς τοὺς πολλούς· τῇ δὲ ἐπαγωγῇ, τοὐναντίον, πρὸς τοὺς πολλοὺς μᾶλλον. εἴρηται δὲ ὑμῖν πρότερον καὶ πρότερον[a]. ¶ Ἔστι δὲ ἐπ' ἐνίων μὲν ἐπάγοντα δυνατὸν ἐρωτᾶσθαι τὸ καθόλου, ἐπ' ἐνίων δὲ οὐ ῥᾴδιον, διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι[b] ὁμοιότητιν ὀνόματα πάσης ποιοῦ· ἀλλ' ὅταν δέῃ τὸ καθόλου λαβεῖν· οὕτως ἔσται πάντων τῶν τοιούτων, φασί. τοῦτο [δὲ] διορίσαι, τίνι χαλεπὸν πάντων, ὁποῖα τῶν προφερομένων τοιαῦτα, καὶ ὁποῖα οὔ. καὶ ἔστι τοῦτο πολλάκις ἀλλήλοις ἀμφισβητοῦσι καὶ τοῖς λόγοις, οἱ μὲν φάσκοντες ὅμοια εἶναι τὰ μὴ ὄντα ὅμοια, οἱ δὲ ἀμφισβητοῦντες τὰ ὅμοια μὴ εἶναι ὅμοια. διὸ τοιοῦτον ἔσται πάντων τῶν τοιούτων ὀνοματοποιεῖν αὐτόν. ὅπως μήτε τῷ δοτέον μὴ δώσειν ἔξῃ ἀμφισβητεῖν, ὡς οὐχ ὁμοίως[c] τοῦ ὅτι προφερομένου[d] λέγεται μήτε τῷ ἐρωτᾶν συνοφαντεῖν, ὡς ὁμοίως λεγομένου ἐπειδὴ πολλὰ τῇ μὲν ὁμοίως λεγομένων, 3 ὁμοίως φαίνεται λεγόμενα. ¶ Ὅταν δὲ ἐπάγοντες ἔσῃ πολλῶν, μὴ διὰ τοῦ καθόλου· τότε δίκαιον ἀ-

I Am verò in differendo vtendum est syllogismo apud dialecticos potiùs quàm apud multos. inductione autē apud multos potiùs. sed de his antea[a] quæ dictū fuit. ¶ In quibuslam autem is qui inducit, potest interrogando sumere vniuersale: in nōnullis *id* nō facile *est facilu*, quia non est omnibus similitudinibus[b] impositū nomen commune. sed cùm vniuersale sumere oportet, ita *est*, inquiunt, in omnibus talibus *rebus*. hoc autē definire difficillimum est, quænam eorum quæ afferuntur, sint talia, quæ non *talia*. ideóque sæpe se inuicem in disputationibus circumueniūt, dum alii similia esse aiunt ea quæ similia non sunt, alii verò ambigunt *& suspicantur* ea quæ similia sunt, non esse similia. ideirco in *eis* omnibus quæ talia sunt, danda est opera vt nomina imponantur, vt nec respondenti liceat ambigere, quasi non similiter dicatur id[c] quod affertur[d]: nec ei qui interrogat, calumniari *liceat*, quasi similiter dicatur. multa.n. quæ nō similiter dicūtur, similiter di- 1 ci videntur. ¶ Cùm inductione in multis adhibita, nō dat *alter*[e] vniuersale, tūc iure optimo po-

a Cap. præced. & lib. 6 cap. 11.

b Omnibus rebus similibus.

c Similis est ratio eius quod

d Ab interrogāte.

e Non concedit as qui respōdet.

stulatur obiectio. qui verò non dixit in quibus ita *sit*, non iustè postulat in quibus non ita *sit*. oportet enim prius inducere, sic *deinde* obiectionem postulare. ¶ Ac postulandum est, vt obiectiones afferantur non in eo ipso quod propositum est, nisi vnum tantummodò sit tale: vt solus binarius est numerorum parium primus. debet enim is qui obicit, in alia re obiectionem *afferre*, aut dicere hoc solum tale *esse*. ¶ *Quod* autem ad eos *attinet*, qui vniuersali obiiciunt, nec in eodem *genere* obiectioné *afferũt*, sed in homonymo: (velut aliquem habere non suũ colorem, aut pedem, aut manum: quia pictor habeat nõ suum colorem, & coquus non suum pedem) in iis quæ sunt eiusmodi, adhibita distinctione interrogare debemus, nam si homonymia latet, rectè obiicere propositioni videbitur. ¶ Quod si non in homonymo, sed in eodẽ *genere* obiicius impediat interrogationem, oportet eo detracto in quo obiectio *locum habet*, reliquum vniuersaliter proponere, donec sumptũ fuerit quod vtile est. vt in oblitione, & eo quod est, oblitum esse, *intelligi potest*. non enim cõcedunt, eum qui amisit scientiam, oblitum esse: quia re immutata *fecerunt* amisit, non tamen oblitus est, dempto igitur eo in quo *locum habet* obiectio, reliquum dicendum *est*: veluti si re permanente amisit scientiam, *eum* oblitum esse. Similiter *fatendum est* aduersus eos qui obiiciũt *hanc propositionem*, maiori bono malum opponi. proferunt enim *hãc obiectionem*, valetudini quæ est minus bonũ quàm firma *corporis* constitutio, maius malũ op-

πεπτεῦν ἔνιοι. καὶ εἰπόντα δ' αὐτὸν ὅτι τίνων οὕτως, οὐ δίκαιον ἀπαιτεῖν ὅτι τίνων οὐχ οὕτως. δεῖ δὲ ἐνίοτε προτείνειν, οὕτω γ' ἔνιοι φασιν ἀπαιτεῖν. ¶ Ἔξενστέον τε, τὰς ἐνστάσεις μὴ ἐπ' ἄκρῳ τῷ προτιθεμένῳ φέρειν, ἂν μὴ ἓν μόνον ᾖ τὸ τοιοῦτον· καθάπερ ἡ δυὰς τοῦ ἀρτίων ἀριθμῶν μόνος πρώτος. δεῖ γὰρ τὸν ἐνιστάμενον, ἐφ' ἑτέρῳ τινὶ ἔνστασιν φέρειν, ἢ λέγειν ὅτι τοῦτο μόνον τοιοῦτον. ¶ Πρὸς δὲ τοὺς ἐνστασιάζοντας περὶ κυρίου, μὴ ἐν ἅπασι δὲ τοῖς ἐνστασιν ἐρωτᾶν, ἀλλ' ἐν περὶ ὁμωνύμου, (οἷον ὅτι ἔχει αὐτῆς τὸ μὲ αὐτὸ χρῶμα, ἢ πόδα, ἢ χεῖρα· ἴσχει γὰρ αὖ ὁ ζωγράφος τὸ μὲ αὐτὸ χρῶμα, & ὁ μάγειρος πόδα τὸν μὲ ἑαυτοῦ) διελόμενον εἰπεῖν ὅτι τῷ τοιοῦτον, ἐρωτᾶν. λαμβάνουσι γὰρ τὸς ὁμωνύμους. ἃ δοξῇ ἐνστατέον τῇ ἐρωτήσει. ¶ Ἐὰν δὲ μὴ ἐν περὶ ὁμωνύμου, ἀλλ' ἐν ἄπροσ ἐνστασιάζοντος κωλύῃ τὸν ἐρωτῶντα ἀφωρισμένον δεῖ ἐν ᾧ ἡ ἔνστασις, περὶ τοῦτον τὸν λοιπὸν καθόλου ποιεῖσθαι, ἕως ἂν λάβῃ τὸ χρήσιμον· ἔστι δ' ὅτε τὸ λάθης καὶ τὸ ἐπιλελῆσθαι οὐ ταὐτὸν ὂν· λανθάνει γὰρ οὐκ ἐπιστάμενον τὸν ὑποβεβληκότα τὸ ἐπίσταμαι, ἐπιλελῆσθαι· διὸ μεταπεσόντος τοῦ πράγματος ὑποβέβληκε, ἐπιλέλησαι φήσ' οὐ· ἐν τούτῳ οὖν, ἀφελόντα τὸ ἐν ᾧ ἡ ἔνστασις, τὸ λοιπὸν ἔστι τὸ ἀξιοῦντας τὸ πρᾶγμα, ὑποβέβληκε τῷ ἐπίσταμαι. διὸ ἐπιλέλησαι. Ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐνστασιάζοντας, διότι μείζονι ἀγαθῷ μείζον ἀντίκειται κακόν. φασὶ γὰρ ἔνιοι δὲ, ὅτι τῇ ὑγιείᾳ ἐλάττονι ὄντι ἀγαθῷ τῆς οὐσίας, μείζον κακὸν ἀντίκειται τῷ

τὸν δὲ μᾶλλον μείζω ἢ μικρὸν τῆς καταξίας. ἀφαιρετέον οὖν καὶ ὅτι τούτων ὧν ἡ ἔνστασις· ἀφαιρεθέντος γάρ, μᾶλλον αὖ δοίη᾽ ἂν τις μᾶλλον ἢ πρὸ μείζονι ἀγαθῷ μείζον κακὸν αἱρεῖσθαι, ἐὰν μὴ συμπέρᾳ θάτερον, καθάπερ ἡ εὐεξία τῷ ὑγιείαν. ¶ Οὐ μόνον δὲ ἐνισαμβοῦν τοῦτο ποιητέον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἐξ ἀρχῆς ἀρνητέον, ἐξὰν τὸ προτεθὲν ᾖ πρὸ πολλοῦ τινος· ἐὰν δὲ μὴ πολὺ ἀπαιτούμενος ἔνστασιν, οὐχ ἕξει λόγον ἀδοκίμως. εἰσὶ δὲ πεπαῦται πρὸ προτάσεων, αἱ δεῖ τι μᾶλλον ψεύδεις, δεῖ τι δὲ ἀληθεῖς. δεῖ δ᾽ οὖν πρὸ γάρ ἐστιν ἀφελόντα, τὸ λοιπὸν ἀληθὲς καταλιπεῖν. Ἐὰν δὲ δεῖ πολλῶν προτάσεων, μὴ φέρῃ τὸν ἔνστασιν· ἀξιωτέον πάντων· ἐξαίρετικὴ γάρ ἐστι πρότασις, πρὸς ὃ οὖν τινα δεῖ πολλῶν ἔχουσαν, μὴ ἔστιν ἔνστασις. ¶ Ὅταν ὁ συλλογισμὸς τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἀδύνατον, ἢ ὅλως τὸ ἀδύνατον συλλογίζεσθαι δοκοῦντα μὴ καὶ μὴ ἐξαίρετικῶς, οὐδὲν διαφέρει ἢ οὕτως ἢ ἐκείνως συλλογίσασθαι. ἐξαίρετικῶς δὲ λέγεται τὸν διὰ τὸ ἀδύνατον συλλογισμόν. καὶ μὲν δὴ τὸ ἀδύνατον συλλογιστικῶς λέγω, ὅταν ἔστιν ἀμφισβητῆσαι. ὅταν δὲ τὸ ἀδύνατον συλλογίσωνται, καὶ μὴ λίαν ἢ ἀφειμένες ψεῦδος ἦν, οὐκ ἀδύνατόν φασιν εἶναι· ὥστε οὐ γίνεται τοῖς ἐρωτῶσιν ὁ βούλονται. ¶ Δεῖ δὲ ἐρωτεῖν ὅσα δεῖ πολλῶν μὲν οὕτως ἔχει, ἔνστασις δὲ ἢ ὅλως μὴ ἔστιν, ἢ μὴ ἐπὶ πολλῆς ἔστι τὸ συνιδεῖν. μὴ δυ-

ponì: morbum enim esse maius malum infirmâ *corporis* constitutione. detrahendum igitur in his quoque *est id*, in quo *tenue* ob iectio: (*eo* enim detracto, facilius concedet) veluti, maiori bono apponi maius malum, nisi vnum vnà *secum* inferat alterum, vt firma *corporis* cõstitutio sanitatem. ¶ Nõ solùm autem cum obiiciter, hoc faciendum *est*, sed etiam si sine obiectione *propositionem* neget, quia tale aliquid prouideat. dempto enim *eo* in quo obiectio *asseri* potest, cogetur concedere: quia in eo quod reliquum erit, non prouidebit, in quo non ita *sit*. Si verò non concedat: cùm ab eo postulabitur obiectio, non poterit *eam* afferre. Sunt autẽ eiusmodi propositiones *eo* quæ *sunt* ex parte falsæ, ex parte veræ. in iis enim licet, detractione facta, quod reliquum est, verum relinquere. Quòd si cum *interrogans* in multis proposuerit, *alter* non obiiciat: postulandum *est*. vt concedat. dialectica enim propositio est, adhuc is quam cum in multis ita habeat, non est obiectio. ¶ Cum autem idem potest sine impossibili & per impossibile concludi: quod attinet ad eum qui non disputat sed demonstrat, nihil refert vtrũ hoc an illo modo concludat. qui verò disputat, non debet vti syllogismo ducẽte ad impossibile: quia si absque impossibili cõcludat, ambigi non potest: cum autem impossibile concludit, nisi valde perspicue falsum sit, non impossibile aiunt esse. quocirca nõ cõsequuntur quod volunt ij qui interrogant. ¶ Oportet autem proponere quæcumque in multis ita *se* habent, obiectio autem aut omnino non est, aut non facilè cerni potest. cum enim pers-

7 Ἐνίστασθαι

8 Συλλογισμὸς

9 Ἐρωτᾶν

cere nequeunt in quibus ron ita fit: *tum ad quod propositum est*, quasi verum *sit*, concedunt.

¶ Non oportet autem conclusionē interrogare. alioquin abnuente *eo qui rogabatur*, non videtur factus esse syllogismus. sepe enim negant[a], etiamsi nō interrogetur, sed vt consequens [a] Conclusionē. inferatur[b], idque facientes reprehendi non videntur iis qui non perspiciunt quid sequatur ex iis quæ posita fuerunt. cùm igitur ne dicens quidem *conclusionem* sequi, interrogabit, alter autem omnino negabit: non videbitur factus esse syllogismus. [b] Concludatur.

¶ Neque verò omne vniuersale videtur esse propositio dialectica. velut, quid est homo? aut, quot modis dicitur bonū? propositio enim dialectica est, ad quam respondere licet: etiam: aut, non. ad eas autem quæ dictæ sunt, non licet. ideirco huiusmodi interrogationes nō sunt dialecticæ. nisi is *qui interrogat*, determinatione aut diuisione facta dixerit, exempli gratiā, hócne modo an illo bonum dicitur? nam ad huiusmodi *interrogata* facilis *est* responsio affirmādo vel negando. Quare conandum est, vt ita proponantur huiusmodi propositiones. Quin immo æquum *est* fortasse ab illo[c] quærere, quot modis dicatur bonum, cùm ipse *interrogans* diuiserit & proposuerit, *ille autem* nullo modo concesserit. [c] Respondēte.

¶ Qui verò vnam rationem diu interrogat, malè interrogat. nam si is qui interrogatur, *ad* interrogatum respondeat: perspicuum *est*, *eum qui interrogat*, aut multa, aut sæpius eadem interrogare: proinde aut nugari, aut non habere syllogismum: ex paucis enim omnis syllogismus *constat*.

κάθηται γὰρ συμφῶν ἐφ' ὧν οὐχ οὕτως, ὡς ὁ ἀλλὰ πεύσεται.

¶ Οὐ δεῖ δὲ τὸ συμπέρασμα ἐρωτᾶσθαι πάντα. εἰ δὲ μή· ἀπαντῶντος, οὐ δοκεῖ ἐρωτᾶν συλλογισμός. πολλάκις γὰρ καὶ μὴ ἐρωτῶντες, ἀλλ' ὡς συμβαίνειν δεῖ φέροντες[a] ἀρνοῦνται[b]· καὶ τότε πάντες οὐ δοκοῦσιν ἐλέγχεσθαι τοῖς μὴ συνορῶσιν ὅτι συμβαίνει ἐκ τῶν κειμένων. ὅταν οὖν μηδὲ φάσκῃ συμβαίνειν, ἐρωτήσῃ, ὁ δὲ ἀρνηθῇ παντελῶς· οὐ δοκεῖ ἐρωτᾶν συλλογισμός. ¶ Οὐ δοκεῖ δὲ πᾶν τὸ καθόλου διαλεκτικὴ θέσιναι εἶναι. οἷον τί ἐστιν ἄνθρωπος; ἢ πόσαχῶς λέγεται τἀγαθόν; ἔστι γὰρ θέσεις διαλεκτικαὶ, πρὸς ἃς ἔστι κατενεῦσαι καὶ, ἢ οὔ· πρὸς δὲ τὰς εἰρημένας, οὐκ ἔστι. διὸ οὐδὲ διαλεκτικὰ ἐστὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἐρωτημάτων, ἐὰν μὴ αὐτὸς διορίσας ἢ διελόμενος εἴπῃ, οἷον ἆρά γε τἀγαθὸν οὕτως ἢ οὕτως λέγεται; πρὸς γὰρ τὰ τοιαῦτα ῥᾴδια ἢ κατάφησαντι, ἢ ἀποφῆσαντι. διὸ πειρατέον οὕτω θέσεων. ἅμα δὲ κἀκεῖνον ἴσως πυρ ἐκείνου[c] ζητεῖν, πόσαχῶς λέγεται τἀγαθόν, ὅταν αὐτὸς διαιρεθμένου καὶ θεωρήσῃ. ¶ Ὅστις δ' ἓν λόγον πολλοὺς χρόνους ἐρωτᾷ, κακῶς ἐρωτᾷ. εἰ μὲν γὰρ ὑπομένοντος τοῦ ἐρωτωμένου τὸ πρωτημένον· δῆλον, ὅτι πολλὰ ἐρωτήματα ἐρωτᾷ, ἢ πολλάκις ταὐτά· ὥστε ἢ ἀδολεσχεῖ, ἢ οὐκ ἔχει συλλογισμόν· ἐξ ὀλίγων γὰρ τὰς συλλογισμός.

γισμός. εἰ δὲ μὴ ἀποκεινομένου ὅτι οὐκ ὄπτημαι, ἢ ἀφίσταται;

quòd si *alter ad interrogatum* non respondeat, cur *eum* non reprehendit, aut diffidit?

a Deficiunt.

Hactenus, amice lector, interpretati sumus sequentia propter temporis angustiam, fecimusque mutuum, in Latinum sermonem conuertere non potuimus: itaque aliam interpretationem, cui Insulam locis à nobis emendatam desiderari fatebimur. Sed & in Graco contextu perquirendo, & cum Latinis conferendo, capitum distinctionibus, atque sententiis, premisso cuique admonito, postrema diligentiam vbique fieri adgressi es. Tu interim hæc feruato, dum meliora parantur, & vale.

De facilitate aut difficultate argumentandi, vel defendendi, CAP. III.

1 De primis, & vltimis. 2 De his quæ sunt proxima principiis. 3 De definitionibus. 4 Summa. 5 De definitione omissa. 6 Epilogus. 7 Si perpetua difficultas peti posset, quam thesin. 8 Epilogus.

1 ΕΣτι δὲ ἐπιχειρῆσαι τε ῥᾴδιον, καὶ ὑπέχειν ῥᾴδιον τὰς αὐτὰς ὑποθέσεις. ἔστι δὲ τοιαῦτα τά τε φύσει πρῶτα, καὶ τὰ ἔσχατα. τὰ μὲν δὴ πρῶτα, ὅροι εἰσίν· τὰ δὲ ἔσχατα δέ πολλῶν περαίνει, βουλομένῳ τὸ συνεχὲς λαμβάνειν ἀπὸ τῶν πρώτων. ἢ σοφισματά ἐστι φύσεται τὰ ἐπιχειρήματα. διὸ ὠφέλιμον μὲν ἀπὸ τῶν οἰκείων ἀρχῶν, καὶ συνιέντα μέχρι τοῦ ἐσχάτου. ὁρίζεσθαι μὲν οὖν οὐκ ἀξιοῦσιν οἱ ἀποκεινόμενοι· οὐδ' ἂν ὁ ἐρωτῶν ὁρίζηται, προσέχουσι. μὴ δυνάμενον δὲ φανερὸν τί ποτ' ἐστὶ τὸ προκείμενον, οὐ ῥᾴδιον ἐπιχειρεῖν. μάλιστα δὲ τὸ τοιοῦτον φεύγει τὰς ἀρχὰς συμβαίνει. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα δέδεικνυται· ταύτα δ' οὐ δέδεικται δι' ἑτέρων, ἀλλ' ἀναγκαῖον ὁμιλεῖν τοῦτον ἐκείνου γνωρίζειν. ¶ Ἐστι δὲ δυσεπιχείρητα καὶ τὰ λίαν ἐγγὺς τῆς ἀρχῆς. οὐ γὰρ ἐνδέχεται πολλοὺς μεταξὺ λόγους ποιήσασθαι, ὀλίγων ὄντων τοῦ ἀπὸ μέσου ἀπό τε καὶ τῆς ἀρχῆς, δι' ὧν ἀνάγκη δείκνυσθαι τὰ

2 ΕSt autem difficile contra positiones argumentari, & facile easdem defendere. Sunt autem talia quæ prima sunt naturâ & quæ vltima. Nam prima definitionem requirunt, & vltima multis concludantur necesse est ab eo, qui iam inde à primis continuatam seriem argumẽtorum persequi velit. Aliter enim fallaces ac captiosæ argumẽtationes videbuntur: præsertim cùm nihil demonstrari possit, nisi à ppriis principiis capto exordio, vsque ad vltima perueniatur. Ac illi quidem qui respondent, rem nolunt definire: & si qua proponatur ab interrogante definitio, eam nihili faciunt. Sed profectò facilis non est differendi ratio, nisi quid sit id de quo instituitur disputatio, intelligatur: quod in principiis contingit maximè, quibus cetera probantur, ipsa aliis probari non possunt: sed vnumquodque eorum per definitionem cognoscendum. ¶ Difficile etiã est de his differere quæ principiis vicina sunt. Neque enim multa argumenta ad ea possunt suppetere, cùm pauca interiecta sint inter ipsa & principia, quibus necesse est eõsequé-

tia omnia monstrari. ¶ At inter definitiones omniū difficillimè de his disputatur, quæ verbis eiusmodi explicatæ sunt, vt primùm dubium sit, vno modo an pluribus dicantur: deinde incertum, vtrum propriè de re quæ definitur dicantur, an per translationē. Nam quia obscura sunt, idcirco argumenta non suppetunt quia verò ignoratur an per translationem dicantur, reprehendi non possunt. ¶ Omnino autē quæstio omnis de qua difficile est disserere, vel definitionem requirit, vel ex iis est quæ multis modis, aut quæ per translationem dicuntur, aut non longè absit à principiis: aut eo certè difficilis est, quia non est prima facie perspicuum, ad quē dictorum modorum pertineat id, quod affert dubitationem. Nam si modus appareret, etiam perspicuum esset aut definiendum esse, aut diuidendum, aut secernendas esse medias propositiones. his enim vltima probantur. ¶ Plereque etiam propositiones, nisi rectè tradita definitione, neque disputari facilè, neque probari argumentando possunt: vt, Sitne vnum vni contrarium an multa? Quod si contraria aliquo modo dicantur, certè illud facile erat explicare: Sint néene plura eorundem contraria. Quod eodem modo iudicandum est de aliis quæ definitionē requirunt. Atque etiam in mathematicis videntur quædam nō facilè describi posse deficiente definitione: vt[b] eam lineam[c] quę ad latus[d] planum[e] secat, similis ratione & lineam [f] secare, & locum[g] quod definitione[h] adhibita facilè intelligetur. Quoniam & loco[i] & linea[k] eadem respondet quali ex altera parte diuisio[l],

μετ' αὐτά. ¶ Τῶν δὲ ὁρων δυσεπιχειρητότατοι οὗτοι πάντων εἰσὶ μάλιστα, ὅσοι μεταφέρονται τοιούτοις ὀνόμασιν, ἃ σαφῶς μὲν δῆλά ἐστιν, εἰπεῖν ἁπλῶς, εἰπεῖν παλιγκότως λέγεται· ἔτι δὲ τούτοις ἁπλῶς γνῶναι. πότερον κυρίως, ἢ οὐ μεταφορᾷ· ὑπὸ τὸ ὁρισταὶ μὲν οὖν λέγεται, δῆλα μὲν γὰρ τὰ ὁριστά ἐστι, καὶ ἔχει ἔνια χειρήματα. δῆλα δὲ τὰ ἀγνοούμενα, εἰ οὕτω τὸ κατὰ μεταφορὰν λέγεσθαι πεφύτευκεν οὕτως ἔχειν ἁπάντων. ¶ Ὅλως δὲ παντὸς ἔλλιπές ἐστιν, ἢ ὅσων δεῖται ὑπολαμβάνειν, ἢ τῷ πολλαχῶς, ἢ τῷ κατὰ μεταφορὰν τῶν λεγομένων, ἢ οὐ πόρρω τῶν ἀρχῶν. ἢ δῆλα τὰ μὴ φανερὸν ᾖ πρώτων ἢ μὴ, πότ' αὖ καὶ τίνα ποτὲ τῶν εἰρημένων ἔχουσιν ὅρον, ὃ δ' ἀναγκαῖον παρέλκει). φανερὸν δὲ ὄντες τὰ ἔσχατα. δῆλον ὅτι ὁ ὁρίζεσθαι αὖ δέων, ἢ διαιρεῖσθαι, ἢ τὰς ἀνὰ μέσον σκοπεῖ τὰς ὁριζούσας· δῆλα πάντα γὰρ δι' ἐκείνων τὰ ἔχοντα. ¶ Πολλαῖς τε τῶν θατέων, καὶ καλῶς ἔχει διορίσαι τὸν ὁρισμόν, οὐ ῥᾴδιον διαλαβεῖν καὶ ἐπιχειρεῖν. εἶεν πότερον ἓν ἢ πλείω. ὁρισθέντων δὲ τῶν ἐναντίων καὶ ἕτερον, ῥᾴδιον συνιδεῖν· πότερον ἐνδέχεται πλείω τῶν αὐτῶν εἶναι ἐναντία, ἢ οὐ· τῶν δὲ ἕτερον ἐφ' ἑτέρου τὸ ἄλλων τῷ ὁρισμῷ δεικνύναι. ἔστιν δὲ ἐν οἷς μᾶλλον φαίνεται ἔνια δι' ὁρισμῶν ἐλλιπῶς ἢ ἁπλῶς ῥηθέντα[a]. ἔτι δ' ἢ ὁπόταν ἢ ὡδὶ ἢ πλείω τὴν αὐτὴν τοῦ ὅλου τὸ ἐπὶ τέλους γραμμὴν, ὁμοίως δηλοῖ τὸ γραμμὴν[b] τὸ χωρίον[c]· ἢ ὁρισμὸν φαίνεται τὸ λεγόμενον, τέμνειν τὸ αὐτὸ αὐτοῦ μέσον ἴσης τὴν χωρὶς ἢ γραμμήν[d].

[a] Id est demonstrare.
[b] Sit figura plana parallelogrammum, a ζ δ. diuisa recta linea ε ζ. quæ sit in a γ. diuisa linea a C. & in ε ζ. in æ. vel in eadem linea a γ. in punctum δ.

Dico lineā illā ε ζ similiter secari, atque a γ. & ε æ. sicut ve sit eadem ratio inter a δ & ε γ. quæ est inter æ ζ & ζ γ. Verbi gratia, si linea γ ζ. est duplo maior quàm ε æ. etiam parallelogrammum γ ζ. sit duplo maius quàm ζ c.
[c] ιβ
[d] ε γ.
[e] Parallelogrammum a ζ γ ε.
[f] Latus a γ.
[g] Aream seu spatium a δ.
[h] Τὸ ὁρίσαν τὸ ἐφαρμόσαν.
[i] Respondentes.
[k] Quæ enim ratio est partium in diuisione lineæ, eadem est in diuisione aream vtrumque vtrobique tēi ratio duplicata, vt suprà propositum.
[l] Ἐπὶ τῶν, τὸν αὐτὸν λόγον ἀριθμῶν δοθέντων εἰς δύο μέρη τὸν αὐτὸν ἔχοντα λόγον τοῖς ἀριθμοῖς ἀνάγκη καὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς ἀριθμὸν εἰς δύο μέρη τὸν αὐτὸν ἔχοντα λόγον τοῖς ἀριθμοῖς διαιρεθῆναι.

ἔστι δὴ ὁρισμὸς τὸ ἀπὸ λόγου σύντος. Ἁπλῶς δὲ τὰ πρῶτα τῆς τοιχείας, τῶν μὲν ὅρος μέν (ἢ τί ἐραμμή. ἢ τὸ κύκλος) ἔστω δεῖξαι, πλὴν οὐ πολλά γε πρὸς ἔκαστον ἔξι πιστεῦσαι ἐνδέχεται, ἀλλὰ πολλὰ τὰ αὐτὰ μέσοις ἔχει. ἐὰν δὲ μὴ τιθῶνται εἰ τῆς ἀρχῆς ὅρος μὴ, χαλεπὸν, τάχα δὲ ἧλως ἀδύνατον. ὁμοίως δὲ πιστεῦσαι καὶ δεῖ τῆς κ τοῖς λόγοις ἔχει. ¶ Οὐκ ἂν δεῖ λανθάνειν ὅτι ἐνίοτε συνεπιχείρησις ἢ ἡ θέσις, ὁ τι ποτὲ δὲ τῆς εἰρημέ- 7 νων. ¶ Ὅταν γὲ πρὸς τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν πρόταση, μεῖζον ἔργον ἀμφισβῆσαι, ἢ τὴν θέσιν ἀμφισβητεῖν εἰ τις, πότερον θετέον τὰ τοιαῦτα, ἢ οὔ. εἰ γὲ μὴ θήσει, ἀλλ' ἀξιώσει καὶ πρὸς τοῦτο ἀμφιόρθωται, μεῖζον πρόσκειται τὸ εἰ ἀρχῆ κεῖ μᾶλλον. εἰ δὲ θήσῃ, πιστεύσῃ δὲ ἕτερον πιστῶν. εἰ μὲν οὖν δεῖ μὴ χαλεπὸν ποιεῖν, θετέον. εἰ δὲ ἀμφιγνωσίαν ἔσαν συλλογίζωται, οὐ θετέον. ἢ τῷ μὲν μανθάνοντι οὐ θετέον, εἰ μὴ γνωσιμώτερον ἢ· τῷ δὲ γυμναζομένῳ θετέον, εἰ ἀληθὲς μόνον φαίνεται. ὡς τε φανερὸν ὅτι οὐχ ὁμοίως ἐρωτῶντα καὶ διδάσκοντα ἀξιωτέον θέσιν. ¶ Πῶς μὲν οὖν ἐρωτηματίζειν καὶ τίθεσθαι δεῖ, σχεδὸν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα.

Est autē hæc eius orationis [a] definitio. Omnino autem prima elementa definitionibus exposi tis (vt quid sit linea, quid orbis) facile probari demonstratique possunt : verūm ad singula eorū probanda non multis argumentis vti possumus, quòd non multa sint media. Definitionibus autem principiorum prætermissis, vix, aut ne vix quidem, probari possunt. Quod idē fit in iis quæ ad differendum adhibentur.

6 ¶ Hoc igitur intelligēdum est, cùm de positione aliqua difficilè differitur id aliqua de causa ea 7 rū quas exposui, euenire. ¶ Cùm autem de propositione & enuntiatione difficilius erit differere quàm de positione, dubitare licebat, sit nēcne illa ponenda. Nā si non ponat, sed de ea differi posse uler, maius alteri onus imponet, quàm quod erat à principio propositum. Sin eam ponat, iis certe quæ minus habent fidei assentietur. Ac si quæstio difficilior nō est reddēda, illa ponēda. si ex notioribus ratiocinandum, non est ponenda. Aut discenti, ponenda non est, nisi sit notior: ei autem qui exercitationis gratia disputat, ponēda, si modò vera esse videatur. Ex quo perspicuū, non esse existimandum interrogāti & discenti similiter esse ponendum. ¶ Ac de ratione quidem interrogandi & colloquendi satis ferè dictum est.

[a] Similiter se habet. Quidam sit duas quæstiones similitudines fore, vt inter partes orationis definitio sit eadē ratio.

DE RESPONSIONE.

TRACTATVS II.

De officio interrogantis, & respondentis, CAP. IV.

1 *Prothesis.* 2 *De officio interrogantis.* 3 *De officio respondentis.*

DE responsione autem primùm determinandũ est, quod eius sit officiũ qui rectè respondet, quemadmodũ eius qui rectè interrogat. ¶ Est autem interrogantis, ita orationem deducere, vt respõdentem cogat absurdiora dicere, quàm quæ propter positionem necessaria. ¶ Respondentis verò ne quid absurdi sua culpa subire videatur, aut quod sit contra opinionem omnium, sed propter positionem. Aliud enim fortasse genus peccati est, primùm ponere quod non oportet, & positum non rectè defendere.

ΠΕρὶ δὲ ἀποκρίσεως πρῶτον μὲν διορίσαι, τί ἔστιν ἔργον τοῦ καλῶς ἀποκρινομένου, καθάπερ τοῦ καλῶς ἐρωτῶντος. ¶ Ἔστι γὰρ τοῦ μὲν ἐρωτῶντος, τὸ ὅπως μεταγαγὼν τὸν λόγον, ὡς τε πεῖσαι τὸν ἀποκρινόμενον τὰ ἀδόξαστα λέγειν [ὧν] τῆς θέσεως ἕνεκα ἀναγκαῖον. ¶ Τοῦ δὲ ἀποκρινομένου, τὸ μὴ δι' αὐτὸ φαίνεσθαι συμβαίνειν τὸ ἀδύνατον, ἢ τοῦ ἀδόξου, ἀλλὰ διὰ τὴν θέσιν ἕνεκα γὰρ ἴσως ἁμαρτία, τὸ θέσθαι πρῶτον ὃ μὴ δεῖ, καὶ τὸ θέμενον μὴ φυλάξαι καλῶς ἔχοντα.

Si thesis sit absolutè vel cum adiunctione probabilis aut improbabilis aut neutra, CAP. V.

1 *Prothesis.* 2 *Prothesis prima.* 3 *secunda.* 4 *tertia.* 5 *Si thesis sit absolutè improbabilis.* 6 *Si sit absolutè probabilis.* 7 *Si sit neutra.* 8 *Epilogus.* 9 *Si sit probabilis respondenti.* 10 *Si sit probabilis alij.* 11 *Epilogus.*

QVia verò indefinita sunt quæ pertinent ad eos, qui exercitationis & tentandi gratiâ disputant: (Neque enim idem propositum est doctoribus aut discipulis, & iis qui certãdi studio disputãt: neque idẽ his ipsis, & iis qui se semper inter se exercent inquisitionis gratiâ. Nam & discipulis ea semper ponenda sunt quæ videntur: quoniam nemo eò operam confert, vt falsa doceat. At inter eos qui certandi studio disputant, is qui interrogat, aliquid facere omnino videri debet: & respondens nihil videri pati. in dialectico autem

ΕΠεὶ δέ ἐστιν ἀδιόριστα τῶν γυμνασίας καὶ πείρας ἕνεκα τοῖς λόγοις ποιουμένοις· (οὐ γὰρ οἱ αὐτοὶ σκοποὶ τοῖς τε διδάσκουσιν ἢ μανθάνουσι, καὶ τοῖς ἀγωνιζομένοις· οὐδὲ τούτοις τε καὶ τοῖς ἐξεταζουσιν ἀεὶ μετ' ἀλλήλων σκέψεως χάριν. τοῖς μὲν γὰρ μανθάνουσι θετέον ἀεὶ τὰ δοκοῦντα. οὐδὲ γὰρ οὐδὲν χρεία ψεῦδος οὐδεὶς διδάσκῃ. τὸν δ' ἀγωνιζόμενον, τὸν μὲν ἐρωτῶντα φαίνεσθαί τι δεῖ ποιεῖν πάντως· τὸν δ' ἀποκρινόμενον, μηδὲν φαίνεσθαι πάσχειν. ἐν δὲ τῇ διαλεκτικῇ

συμ-

συμφέρος, τῆς μὴ ἀγῶνος χάριν, ἀλλὰ πίστεως καὶ σκέψεως τοῖς λόγοις πιθανόμενος, οὐ διήρθρωται πως, τίνος δεῖ τοῦ χαρίζεσθαι ἢ ὑποκρίνομένου, καὶ ποῖα δοῦναι, καὶ ποῖα μή, περὶς τὸ καλῶς, ἢ μὴ καλῶς φυλάττ[ε]ιν ἢ θέσιν) ἐπεὶ ἢν οὐδὲν ἔχομεν παραδεδομένον ὑπ' ἄλλων, αὐτοί τι πειρασῶμεν εἰπεῖν. ¶ Ἀναγκαῖον δὴ τὸ ὑποκεινόμενον ὑπέχειν λόγον, ἤτοι ἔνδοξον, ἢ ἄδοξον θέσιν, ἢ μηδέτερον· καὶ ἤτοι ἁπλῶς ἔνδοξον, ἢ ἄδοξον, ἢ ἀφορισμένως, ἢ τῷ δέ τινι, ἢ αὐτῷ, ἢ ἄλλῳ. ¶ Διαφέρει δ' οὐδέν, ὁπωσοῦν ἐνδόξου, ἢ ἀδόξου οὔσης. ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται τῷ καλῶς ὑποκεῖσθαι, καὶ δοῦναι, ἢ μὴ δοῦναι τὸ ἐρωτηθέν. ¶ Ἀδόξου μὲν οὖν οὔσης τῆς θέσεως, ἔνδοξον ἀνάγκη τὸ συμπέρασμα γίνεσθαι· ἐνδόξου δὲ, ἀδόξου. Τὸ γὰρ αὐτὸ εἰμόνον ἀεὶ τῇ θέσει ὁ ἐρωτῶν συμπεραίνεται. εἰ γὰρ μήτ' ἄδοξον, μήτ' ἔνδοξον τὸ κείμενον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται τοιοῦτον. ¶ Ἐπεὶ δ' ὁ καλῶς συλλογιζόμενος, ἐξ ἐνδόξοτέρων καὶ γνωριμωτέρων τοῦ πεσβλήθεν ὑποδείκνυσι φανερὸν, ὡς ἀδόξου μὲν ὄντος ἁπλῶς τοῦ κειμένου, ἐνδόξου δὲ τοῦ ὑποκειμένου, οὐθ' ὁ μὲν δοκεῖ ἁπλῶς, οὐθ' ὁ δοκεῖ μᾶλλον, ἢ ἧττον δὲ τὸ συμπέρασμα δοκεῖ. ἀδόξου γὰρ ὄντος τοῦ θέσεως, ἔνδοξον τὸ συμπέρασμα· ὥστε δεῖ τὰ λαμβανόμενα ἐνδοξα πάντ' εἶ[ν]αι, καὶ μᾶλλον ἐνδοξα τοῦ προκειμένου, εἰ μέλλοι δι' αὐτῶν γνωριμώτερον τὸ ἧττον ἔνδοξον περαίνεσθαι· ὥστ' εἴ τι πειστέον δεῖ τῷ ἐρωτωμένῳ, ὑ θετέον τῷ ὑποκειμένῳ. ¶ Τί δ' ἔνδοξος ἁπλῶς ἡ θέσις, δῆλον ὅτι τὸ συμπέρασμα

cōuētu, inquo nō certādi gratiā, sed tentandi vel inquirendi dissertur, nō est adhuc expositum, quid spectare respōdentē oporteat, quid dare, aut nō dare, vt recte aut nō recte positionem defendat) quoniā, inquam, nihil ab aliis traditum habemus, ipsi nō-
2 nihil dicere conemur. ¶ Qui igitur respondendi munere fungitur, is disputationē sustineat necesse est, ponēdo vel probabilem vel nō probabilē positionē, vel neutram: ita tamen vt aut omnino probabilē vel improbabilē, vel cum adiūctione, vt huic
3 vel alij. ¶ Quo autē modo probabilis vel non probabilis sit, nihil interest: quandoquidē idem modus erit bene respondēdi & dandi quod interrogatum est.
4 ¶ Et quidē si improbabilis sit positio: necesse est, quod concluditur, esse probabile. si verò illa probabilis, hoc improbabile. Oppositū enim positionis semper concludit is qui interrogat. Quòd si id quod ponitur neque probabile sit, neque improbabile, conclusio quoque talis erit.
5 ¶ Quoniam autē is qui scitè ratiocinatur, ex probabilionibus & notioribus quæstionē demōstrat, perspicuū est, si quod positū est omnino sit improbabile, respondenti, nō esse dandū nec quod nō videtur omnino, nec qđ videtur quidē sed minus quàm cōclusio. Nā cùm positio improbabilis est, cōclusio est probabilis. Ita fit, vt ea quæ sumūtur, omnia probabilia esse debeant, ac magis probabilia q̄ propositū: siquidē debet per notiora effici quod minus est probabile. Ita si ex interrogatis aliquid nō sit eiusmodi, non est ponendum respondenti. ¶ Sin autē probabilis omnino sit positio, improba-
6

bilius omnino conclusio erit. Itaque ponēda erunt omnia quæ videntur: & ex iis quæ non videntur, ea quæ minus improbabilia quam conclusio: sic enim rectè disputatū fuisse videbitur. ¶ Similiter autem si nec probabilis nec improbabilis sit positio. Sic enim & quæ videntur omnia dāda sunt: & ex iis quæ non videntur, ea quæ magis probabilia, q̄ conclusio. Sic enim probabilior erit disputatio. ¶ Ac si id de quo agitur, omnino probabile sit, aut improbabile: cū his quæ omnino videntur, comparatio faciēda. ¶ Sin autem nō omnino probabile, aut improbabile, sed ei modò qui respondet: tum ex iis quæ ei videntur, aut non videntur iudicādo, ponendum est aut non ponendum. ¶ Quòd si alterius opinionem defendat is qui respondet: certè eius mentē spectando, singula ponere debet & negare. Itaque qui alienas sententias introducunt, vt bonum & malum esse idem, vt placet Heraclito, si nō dant in eodem simul non inesse contraria: non quòd hoc eis non videatur, sed quòd Heraclitii sententiā ita dicēdum est. Quod etiam ij faciūt, qui alij ab aliis positiones accipiunt. Exquirunt enim illi, quid is qui ponit esset dicturus. ¶ Hoc igitur perspicuum est, quæ exquirere is debeat qui respondet, siue omnino probabile, siue alicui id quod ponitur.

σημα ἀπλῶς ἔνδοξον. θετέον οὖν τάτε δοκοῦντα πᾶσι, καὶ τῷ μὴ δοκοῦντι ὅτι μᾶλλόν ἐστιν ἔνδοξα τὸ συμπερᾶσμα. ἱκανῶς γὰρ ἂν δόξειε διαλέχθαι. ¶ Ὁμοίως δὲ κ᾽ εἰ μήτ᾽ ἄδοξός, μήτ᾽ ἔνδοξός ἐστιν ἡ θέσις. καὶ γὰρ οὕτως τάτε παρόμοια ἅπαντα δοτέον, καὶ τῷ μὴ δοκοῦντι ὅτι μᾶλλον ἔνδοξα τὸ συμπερᾶσμα. κἀτε γὰρ ἂν εὐδοξοτέρως συμβαίνεται τοῖς λόγοις γένοιτο. ¶ Εἰ μὲν οὖν ἁπλῶς εἴη δόξειν, ἢ ἄδοξον τὸ κείμενον πρὸς τὰ δοκοῦντα, ἁπλῶς ἢ οὐ τοιοῦτον ποιητέον. ¶ Εἰ δὲ μὴ ἁπλῶς ἔνδοξον, ἢ ἄδοξον εἴη τὸ κείμενον, ἀλλὰ πρὸ ὁποτερουοῦν πρὸς αὐτὸ τὸ δοκοῦν, καὶ μὴ δοκοῦν κείνεται, θετέον, ἢ οὐ θετέον. ¶ Ἐαὶ δὲ ἑτέρου δόξαν διαρυλάττῃ ὁ ἀποκρινόμενος, δῆλον ὅτι πρὸς τὴν ἐκείνου διάνοιαν δεῖ βλέποντα, θετέον ἅπαντα καὶ ἀνιτέον. διὸ καὶ οἱ κωμῴζοντες ἀλληθείας δόξας (οἷον ἀγαθὸν καὶ κακὸν εἶναι ταὐτὸν, καθάπερ Ἡράκλειτός φησιν) οὐ διδόασι μὴ παρεῖναι ἅμα τῷ αὐτῷ τἀναντία, οὐχ ὡς οὐ δοκοῦσι αὐτοῖς τῶτο. ἀλλ᾽ ὅτι κατ᾽ Ἡράκλειτον οὕτω λεκτέον. πιθανὸν δὲ τῶτο καὶ οἱ παρ᾽ ἀλλήλων διαιρῶμενοι τὰς θέσεις. ζητάζονται γὰρ, ὡς αὐτεῖνεί ὁ θέμενος. ¶ Φανερὸν οὖν, πότερον ζητητέον τῷ ἀποκρινομένῳ, εἴτε ἁπλῶς ἔνδοξον, εἴτε τινὶ τὸ κείμενόν ἐστιν.

Si propositio ad rem propositam pertineat, vel non,

CAP. VI.

1 *Si propositio sit probabilis, nec ad rem.* 2 *Si nec probabilis sit, nec ad rem.* 3 *Si sit probabilis & ad rem.* 4 *Si sit valde improbabilis & ad rem.* 5 *Si mixta, nec ad rem.* 6 *Si mixta, & ad rem.*

Ἐπὶ

1 Επεὶ δ' αἰεί γε πᾶν τὸ ἐρωτώμενον, ἢ ἔνδοξον ἐστί, ἢ ἄδοξον, ἢ μηδέτερον· ἢ πρὸς τὸν λόγον, ἢ μὴ πρὸς τὸν λόγον ἐστί· τὸ ἐρωτώμενον· ἐὰν μὲν ἢ δοκῇ, ἢ μὴ πρὸς τὸν λόγον δοκεῖν, φήσει τις δοκεῖν. κἀὸ αὐαιρεῖται πιθέντος τὸ εἰ ἀρχή. ¶ Ἐὰν τι μὴ δοκῇ, ἐ μὴ πρὸς τὸν λόγον δοκεῖν· διοπτέον δὲ τὸ μὴ δοκεῖν, πρὸς εὐλάβειαν ἐμπειρίας. ¶ Ὅπως ἢ πρὸς τὸν λόγον καὶ δοκοῦντος, λεκτέον ὅτι δοκεῖ μὲν, ἀλλὰ λίαν σαφὲς τὸ εἰ ἀρχὴ ἔστι. καὶ αὐαιρεῖται τούτου τεθέντος τὸ κείμενον.

4 ¶ Εἰ δὲ πρὸς τὸν λόγον λίαν ἄδοξον τὸ ἀξίωμα· συμβαίνειν μὲν φαῖεν τούτου τεθέντος, ἀλλὰ λίαν δῆλης ἐστὶ τὸ ἐρωτηθόμενον.

5 ¶ Εἰ δέ μήτε ἄδοξον, μήτε ἔνδοξον· εἰ μὲν μηδὲν πρὸς τὸν λόγον· δοτέον, μηδὲν διορίσαντα. ¶ Εἰ δὲ πρὸς τὸν λόγον· διοπτέον ὅτι αὐαιρέτου τεθέντος τὸ εἰ ἀρχή. οὕτω γὰρ ὁ τὸ διοκεῖν μόνος κρίνων δόξει δι' αὐτὸν πάρειν, ἐὰν παρορῶν ἔκαστα τιθῇ· ὅτε ἐρωτᾶν δεῖ ξυλλογισμοῦ, τεθημένων ἐξ ἀρχῆς πάντων τῶν ἐνδοξοτέρων τὸ συμπέρασμα ποιεῖ. ὅσοι δὲ ἐξ ἀδοξοτέρων τὰ συμπεράσματα διαλήψεσθαι συλλογίζεσθαι, δῆλον, ὡς οὐ καλῶς συλλογίζονται· διὸ τοῖς ἐμπείροις οὐ δοτέον.

1 QVando autem necesse est omne rogatū aut ꝓbabile esse, aut improbabile, aut neutrū, & vel ad disputationē pertinere vel non pertinere: si videatur, nec q. ad disputationē pertineat, dandū est dicēdo id videri. eo enim dato quod à principio positū nō euertitur. ¶ Si autem nec; videatur, nec que ad disputationē pertineat: id quidē dandū est: sed simul indicandū non videri, vitandæ amentiæ gratia.

2 ¶ Si verò videatur & ad disputationē pertineat, respondendū erit id quidē videri, sed valde esse coniūctum cū eo quod est in principio, & eo concesso euerti quod est ꝓpositū. ¶ Si ad disputationē pertineat, & admodū sit improbabile ꝓnunciatū, respōdēdū erit, effici quidē eo posito, sed stultū id esse quod affertur.

5 ¶ Cūm autē nec probabile, nec improbabile, si quidē ad disputationē nihil pertinet, id dandū erit nulla facta distinctione.

6 ¶ Sin ad disputationem pertineat, exponendum est, eo posito sublatū iri id de quo agitur. Sic enim qui respōdet nihil sua culpa pati videbitur, si præuidens singula posuit: & is qui interrogat ratiocinationē conficiet potius omnibus quæ probabiliora sunt conclusione. Qui autem ex iis quæ conclusione non sunt probabiliora, argumentādo ratiocinantur, hi certē non rectè ratiocinantur.

Si propositio sit obscura, vel multiplex, vel perspicua & simplex, CAP. VII.

1 *Si sit obscura.* 2 *Si sit multiplex & respondens fiat eam esse omnino veram, vel omnino falsam:* 3 *vel ex parte veram, ex parte falsam:* 4 *vel haesitantem ab inuito non negantem.*
5 *Si sit explicata & perspicua.*

1 ΟΜοίως δ' ἢ ὅτι τῷ ἀσαφὲς ὡς ἐ πλειόνων λεγομένων ἀπαντᾶν. ἐπεὶ γὰρ δέδοται τὸ διατο-

EOdem modo eis occurrēdā erit, quæ obscurè & multis modis dicūtur. Nā quoniā & re-

spondenti, si minus intelligat, licet dicere, Non intelligo: & quod multis modis dicitur, id id non necesse est cõcedere aut negare: profectò si quid afferatur quod obscurum sit, sine vlla dubitatione & mora se id non intelligere fatebitur. Sæpe enim ex eo quod dant & concedunt ij quibus obscura interrogatio proponitur, absurdum aliquid incidit. ¶ Cùm autem apertum quidem erit, sed multis modis dicetur, si omni ex parte verum sit, aut falsum quod affertur, id omnino concedi negarive debebit. ¶ Si verò quadam ex parte verum & quadam ex parte falsum, significandum est multis modis dici, & in illo verè & in hoc falsò dici. Nam si id posteriùs distinguat dubium erit, an in principio ambiguum perspexerit. ¶ Quòd si ambiguum nõ prævidérit, idque tum concedat cùm alterius rationem habet: si ad aliud impellatur, fateri debet se id concessisse, cùm nõ ipsum illud ad quod vocatur, sed alterũ spectaret & attenderet. Cùm enim plura eidem nomini vel orationi subiecta sunt, tum facilè exiſtit controuersia. ¶ Sit rogatum & planum sit & simplex, sic aut non, respondendum.

κρινομένῳ μὴ μανθάνοντι, εἰπεῖν ἐπὶ σὺ μανθάνεις. ¶ πλεοναχῶς λεγομένων, μὴ ἐξ ἁπάντης ὁμολογῆσαι, ἢ ἀρνήσασθαι δεῖ. δῆλον δ' ὡς πρῶτον μέν, εἰ μὴ σαφὲς ἢ τὸ ῥηθὲν, καὶ ἀποκρινέον τὸ φαῦλον μὴ συμβῆναι. πολλάκις γὰρ οὐκ ἐξ ὧν μὴ σαφῶς ἐρωτηθέντες δίδοσιν, ἄτοπόν τι συμπίπτει. ¶ Ἐὰν δὲ γνώριμον μέν ἐστι τὸ πλεοναχῶς λεγόμενον· ἐὰν μὲν ᾖ πάντῃ ἀληθὲς, ἢ ψεῦδος ἢ τὸ λεγόμενον ἁπλῶς δοτέον ἁπλῶς [τὸ λεγόμενον,] ἢ ἀρνητέον. ¶ Ἐὰν δ' ᾖ τι μὲν ψεῦδος ἢ, δῆλόν τι δὲ ἀληθές· δῆλον μεμνῆσθαι, ὅτι πλεοναχῶς λέγεται. ¶ διὰ τὸ μὲν ψεῦδος τὸ δ' ἀληθὲς. ὕστερον δ' διαιρημένῳ, ἄδηλον εἰ κ, ἐν ἀρχῇ συνιόντα τὸ ἀμφίβολον. ¶ Ἐὰν δ' μὴ προϊδὼν τὸ ἀμφίβολον, ἀλλ' εἰς θάτερον ἐλήφθῃ θὴρητέον πρὸς ὃ ὅτι διάφορον ἀγνοεῖται, ὅτι οὐκ εἰς τοῦτο βλέπων ἔδωκεν, ἀλλ' εἰς διάφορον αὐτῷ πλείονων γὰρ ἐστιν ἑνὶ τούτῳ ὄνομα ἢ λόγον, ῥᾳδία ἡ ἀμφισβήτησις. ¶ Ἐὰν δὲ μὴ σαφὲς ᾖ ᾧ ἁπλοῦν τὸ ἐρωτώμενον ἢ ναὶ, ἢ οὔ, λητέον. ¶ ἁπλοῦν δὲ λέγω ὃ μὴ πολλαχῶς λέγεται, ἢ μὴ ἔστιν ἀμφιβολία.

De responsione ad inductionem, Cap. VIII.

QVoniam autẽ omnis propositio ad ratiocinationẽ accommodata, aut aliqua earum est, ex quibus ratiocinatio cõficitur, aut ad aliquam earum refertur: perspicuum verò est tum alterius probandæ gratiâ assumi, cùm multa similia interrogantur: (quippe cum ferè per inductionem vel similitudinem vniuersale sumatur) singula omnia concedenda sunt, si vera sint & probabilia, sed contra vniuersum genus in aliquo resi-

Ἐπεὶ δὲ πᾶσα πρότασις συλλογιστική, ἢ τούτων τίς ἐστιν ἢ ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς, ἢ πρὸς τούτων ἔστιν· δῆλον δ' ὅταν ἑτέρου χάριν λαμβάνηται, τῆς πλείω τὴν ὁμοίαν ἐρωτᾶν· (ἡ γὰρ δι' ἐπαγωγῆς, ἢ δι' ὁμοιότητα, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ καθόλου λαμβάνουσι) τὰ μὲν καθ' ἕκαστα πάντα δοτέον, ἂν ᾖ ἀληθῆ καὶ ἔνδοξα· πρὸς δὲ τὸ καθόλου παντὸς ἐνστασιν φέρειν.

G 2 ὃ

τὸ γὰρ αὖθις ὑπεύθυνος, ἢ οὐσίας, ἢ δικαίου, κωλύειν τὸν λόγον, δυσκολαίνειν δοκεῖν. εἰ οὖν ἐπεὶ πολλῶν φαινομένων, οὐ δίδωσι τὸ καθόλου, καὶ ἔχειν ἔνστασιν· φανερὸν, ὅτι δυσκολαίνει. Ἐν δὲ, εἰ μηδ' αὐτοπαρεῖν ἔχοι ὅπως ἂν ἀληθὲς μᾶλλον αὖ δόξειε δυσκολαίνειν. καίτοι οὐδὲ ταῦτ' ἱκανόν. πολλοὶ γὰρ λόγοις ἐναντίοις ἕπονται ταῖς δόξαις, οἷς χαλεπὸν λύειν καθάπερ τὸν Ζήνωνος, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται κινεῖσθαι, οὐδὲ τὸ στάδιον διελθεῖν. ἀλλ' οὐ δεῖ τοῦτο τὰ αὐτάρκεστα τούτοις ὑφεῖσθαι. Εἰ οὖν μήτε αὐτοπαρεῖν ἔχων, μήτε ἐνίστασθαι, οὐ δόξει δῆλον, ὅτι δυσκολαίνει. ἔτι γὰρ ἡ ἐν λόγοις δυσκολία, διὰ κακίαν τοῖς εἰρημένοις τρόποις συλλογισμῶν φθαρτική.

Impedire enim cursum orationis, nisi in aliquo verè resistas, aut saltem resistere videare, hoc est iniquum se in disputando difficilémque præbere. Itaque multis apparentibus, si non dederit vniuersale, nec habeat in quo resistat: profectò difficilem se proteruúmque præbebit. Iam verò si non habeat contrarium argumentum da refellendum, tum multò etiã magis difficilis proteruúsque videbitur. Quanquam ne hoc quidem satis est. Multæ enim rationes extant opinionibus contrariæ, quarum difficilis est explicatio: cuius generis est Zenonis ratio, qua tollit motum & stadij traiectionem: nec verò propterea eorum contraria minùs ponenda sunt. Ergo si quis nec contrà vllam rationem afferre queat, nec in aliquo resistere, & tamen non concedat, is profectò iniquum se præbet in disputando. Est enim in disputationibus iniquitas & proteruia, responsio quæ præter modos, quos exposuimus, vim habet euertendæ ratiocinationis.

De præexercitatione, & de thesi improbabili non defendenda, CAP. IX.

1 *De præexercitatione.* 2 *De thesi improbabili.*

ΕΠέχειν δὲ καὶ ὅταν καὶ ὁτιοῦν αὐτὸν αὐτῷ δεῖ παρασκευάσαντα. ἐξ ὧν γὰρ αἰσχύνην οἱ πυνθανόμενοι τὸ κείμενον, δῆλον ὅτι τούτοις ἐναντίον. ¶ Ἄδοξον δὲ ὑποθέσθαι δύλαβητέον ὑπάρχειν. εἰσὶ δ' αἱ ἄδοξοι πλείονες καὶ γὰρ ὧν ἕνεκα ἐστὶν ἃ συμβαίνει λέγειν· οἷον εἰ παῦται θοίνης κινεῖσθαι, ἢ μηδέν. καὶ ὅσα χείρονος ἕξεως ἐλέσθαι, καὶ ὑπομαρπὰ τοῖς βουλήσεσιν· οἷον, ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν· καὶ ὅσα τοῖς βελτίοσιν ἐναντία, οἷον

num, & facere quàm accipere præstat iniuriam. Nō enim quasi disputationis gratia defendat, sed tanquàm ei dicat quæ probet & sentiat, ita eum oderunt.

δον, καὶ τὸ ἀδικεῖν βέλτιον τοῦ ἀδικεῖσθαι. οὐ γὰρ ὡς λόγου χάριν ὑπέχοντα, ἀλλ' ὡς τὰ δοκοῦντα λέγοντα μισοῦσιν.

De solutione argumentorum, & de conclusione impediendâ, CAP. X.

1 *De solutione argumentorum.* 2 *De conclusione impediendâ.* 3 *Commentum.*

ORationes autē quibus falsum ratiocinando concluditur, soluendæ sunt, eo euerso ex quo falsum effectum est. Neque enim quouis sublato, solutur. ne si quidem falsum sit. Multa enim falsa oratio continere potest: vt si quis sumat, eum qui sedeat scribere, & Socratem sedere: ex his efficitur, scribere Socratem. Hoc igitur euerso Socratem sedere, non tamen erit euersa oratio: etiāsi falsa sit propositio. Sed non propter hoc oratio falsa. Si quis enim sedeat neque scribat, non iam in hoc hæc ipsa accommodata erit solutio. Non igitur hoc refellendum est, sed illud, eum qui sedeat, scribere: cùm præsertim non omnis scribat, qui sedet. Ita sit vt omnino dissoluat is, qui falsi causam tollit: & solutionē intelligat is qui causam argumentationis falsæ cognouerit: quemadmodum in fallis descriptionibus contingit. Neque enim satis est resistere, etiam si falsum sit quod refellitur, sed cur falsum sit, docendum est. Sic enim verum occurrendo, ratione & consilio ductus sit nēcte, intelligetur. ¶ Impediri autem oratio potest, ne concludatur, quatuor modis. Primùm id ex quo falsum efficitur, refellendo. Secundo, occurrendo ei

ΟΣοι δὲ τὴν λόγων ψεῦδος συλλογίζονται, λυτέον αἴρεσιν τοῦτο παρ' ὃ γίνεται τὸ ψεῦδος. οὐ γὰρ ὁποιονοῦν ἀνελὼν λέλυκεν, οὐδ' εἰ ψεῦδός ἐστι τὸ ἀναιρούμενον. ἔστι γὰρ καὶ πλείω ψευδῆ ὁ λόγος. οἷον εἰ τις λαβοι τὸν καθήμενον γράφειν, Σωκράτη δὲ καθῆσθαι. συμβαίνει γὰρ ἐκ τούτων Σωκράτη γράφειν, ἀναιρεθέντος οὖν τοῦ Σωκράτη καθῆσθαι, οὐδὲν μᾶλλον λέλυται ὁ λόγος καίτοι ψεῦδος τὸ ἀξίωμα. ἀλλ' ἡ παρὰ τοῦτο ὁ λόγος ψεῦδής. ἐαν γάρ τις τύχῃ καθήμενος μὲν, μὴ γράφων δέ· οὐκέτι ἔστι τὸ τοιοῦτον ἡ αὐτὴ λύσις ἁρμόσει. ὥστε οὐ τοῦτο ἀναιρετέον, ἀλλὰ τὸ τὸν καθήμενον γράφειν. οὐ γὰρ πᾶς ὁ καθήμενος γράφει. λέλυκε μὲν οὖν πάντως ὁ ἀνελὼν παρ' ὃ γίνεται τὸ ψεῦδος. οὐδὲ δεῖ τὴν λύσιν ὁ εἰδὼς ὅτι ψευδῆ τοῦτο ὁ λόγος, καθάπερ ἔστι τῶν ψευδογραφουμένων. οὐ γὰρ ἔστιν τὸ ἐνίστασθαι, οὐδ' ἂν ψεῦδος ᾖ τὸ ἀναιρούμενον· ἀλλὰ καὶ διότι ψεῦδος, δεικτέον. οὕτω γὰρ ἂν εἰη φανερὸν, πότερον ἀναιρῶν, ἢ οὔ, πείσεται τὸν ἔνστασιν. ¶ Ἐστι δὲ λόγον κωλῦσαι συμπερανθῆναι τετραχῶς· ἢ γὰρ ἀνελόντα παρ' ὃ γίνεται τὸ ψεῦδος. ἢ προσ-

ἐρωτῶν τὸ

ἐρωτᾶντα ἕνεκεν εἰπόντα: πολλάκις μὲν γὰρ οὐ λέλυπε μὲν, ὁ μὲν τι πυθόμενος οὐ δύναται πορρωτέρω προάγειν. ἔστιν δὲ, ὅτε τὰ ἐρωτήματα: συμβαίνει γὰρ αὐ ὃν μὲν τῷ ἐρωτᾶν, καὶ γίνεσθαι ὃ βουλόμεθα, δι' ἃ τοῦ κακῶς ἐρωτᾶσθαι· ἐρωτηθέντος δέ πως, γένεσθαι τὸ συμπέρασμα. εἰ μὲν οὖν μηκέτι δύναται προάγειν ὁ ἐρωτῶν, εἰς τὸν ἐρωτηθέντα εἶναι αὐ ἡ ἔνστασις. εἰ δὲ δύναται, πρὸς τὰ ἐρωτήματα. τετάρτη δὲ καὶ χρειώδης τῶν ἐνστάσεων, ἡ πρὸς τὸν χρόνον. εἶναι γὰρ τοιαῦτα ἐνίοτε, πρὸς ἃ διαλεχθῆναι πλείονος δεῖ χρόνου, ἢ τῆς παρούσης διαιρέσεως. ¶ Αἱ μὲν οὖν ἐνστάσεις, καθάπερ εἴπομεν, τέτταρες γίνονται. λύσις δὲ δεῖ τῶν εἰρημένων, ἢ φάναι μόνον. αἱ δὲ λοιπαὶ, κωλύσεις πως καὶ ἐμποδισμοὶ τοῦ συμπεράσματος.

qui interrogat. Sæpe enim non explicato & dissoluto argumento, tamen is qui interrogat, progredi non potest longius. Tertiò verò, ad interrogata. Fit enim interdum, vt ex interrogatis, quod volumus, non efficiatur, propterea quod vitiosè interrogata sunt, quibusdam tamen appositis effici potest conclusio. Si igitur vltrà progredi is qui interrogat non potest, resistendum erit interroganti: sin potest, rogato. Quartus modus resistēdi & deterrimus, ad tempus refertur. Nonnulli enim ita resistunt quæ ad differendum plus temporis desiderant quàm patitur disputandi consuetudo. ¶ Ac resistēdi quidem quatuor, vt dixi, modi sunt: In quibus primus tantùm solutio est; reliqui impedimēta sunt quædam conclusionum.

De reprehendenda ratione, vel eo qui ratiocinatur, CAP. XI.

1 *Dissolutio.* 2 *Probatio prima.* 3 *Probatio altera.* 4 *Quando vitium sit in disputante.* 5 *Quando vitium sit in respondente.* 6 *Quando vitium sit in argumentatione.* 7 *Duæ sunt probationum.* 8 *Rationem quæ concludit, esse interdum deteriorem ea quæ non concludit.* 9 *Si ex falsis verum probetur.* 10 *Per duo mendacia verum conclusionis non probari conclusionem hæreticam.* 11 *Quid sit εἰκὸς ψεῦδος, ἀληθὲς, ἀ ἐπὶ πολὺ. Definitio.* 12. *De probabilitate propriarum & conclusionis.* 13 *Si pluribus probatur, quod paucioribus probari potest.*

ΕΠιτίμησις δὲ τοῦ λόγου, καθ' αὐτὸν τε τὸν λόγον, καὶ ὅταν ἐπερωτᾶται, οὐχ ἡ αὐτή. ¶ Πολλάκις γὰρ τοῦ μὴ κακῶς διειλέχθαι λόγον ὁ ἐρωτώμενος αἴτιος, διὰ τὸ μὴ συγχωρεῖν ἐξ ὧν ἐν τῷ διαλεχθῆναι καλῶς πρὸς τὸν ἐστιν. οὐ γὰρ ἔστι τῷ ἑτέρῳ μόνῳ τὸ καλῶς διαπεπλέχθαι τὸν αὐτὸν ἔργον. διὸ καὶ καλὸν οἶδ' ὅτι ἐστὶ

REprehensio autem orationis non est eadem secundū ipsam orationem & eum interrogatur. ¶ Sæpe enim fit culpa eorum qui interrogantur, vt nō recte instituatur disputatio: qp non concedant ea ex quibus apte poterat de proposito disputari. Quoniam non in altero solo positum est, cōmune opus apte ad suum finem perducere. Quapropter interdū necesse est

contra dicentem non cõtra positionem argumentari: tum denique cùm is qui respondet, id vnum conatur, vt interroganti quacunque ratione aduersetur. Ita iniquos se præbentes, disputationes non dialecticas, sed cõcertationum plenas instituũt & inuehunt. ¶ Et quoniam exercitationis, & veluti examinis causa, non eruditionis, hæ tales disputationes comparatæ sunt, profectò non modò vera, sed etiam falsa concludẽda sunt: nec ex veris semper, sed interdũ etiam ex falsis. Nam & plerumque vero posito euertere necesse est disputationem: ita sit necessariò, vt sint proponenda falsa & falsum quod positum est, interdum falsis euerti tollique debet, cùm præsertim nihil prohibeat falsa alicui magis quàm vera probari. Ita si ex iis quæ illi probantur, progrediatur oratio, persuasus potius quàm adiutus erit. Sed omnes debent, qui aliò disputationem rectè traducere & trahere volunt, vt geometra geometricè, sic dialecticè non pugnaciter traducere, siue falsum, siue verum sit id quod concluditur. Quæ autem sint dialecticæ ratiocinationes suprà[a] expositum est. ¶ Vt autem in rebus aliis vsuenit, vt socius iniquus sit is qui rem communem impedit: sic in disputationibus. Est enim in his etiam commune quiddam propositũ vtrique, præterquàm iis qui certandi studio disputant: quibus non licet eundem finem consequi, præsertim cùm plures vno vincere non possint. Vtrùm autem in respondendo, an in interrogando id fiat, nihil interest. Nam & qui certãdi studio rogat, vitiosè & præposterè differit: & qui respõdendo nõ cõcedit, qđ videtur pro-

[a] Libro cap. 1.

πρὸς τὸν λέγοντα, καὶ μὴ πρὸς τὸν θέσιν ἔστιν συλλογίσασθαι, ὅταν ὁ ἀποκρινόμενος ταναντία τῷ ἐρωτῶντι ᾧ ἅπαντι προσπεπαίζων. δυσπολέμωνες οὖν, ἀγωνιστικῶς, καὶ οὐ διαλεκτικὰς ποιοῦνται τὰς διαλήψεις. ¶ Ἐπὶ δὲ ἐπεὶ γυμνασίας καὶ πείρας χάριν, ἀλλ' οὐ διδασκαλίας, οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων ἔδηλον, ὡς οὐ μόνον ἀληθῆ συλλογιστέον, ἀλλὰ καὶ ψεῦδος· οὐδὲ διὰ ἀληθῶν ἀεὶ, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ψευδῶν. πολλάκις γὰρ ἀληθοῦς τεθέντος, ἀναιρεῖν ἀναγκαῖον τὸν διαλεγόμενον. ὥστε προτατέον τὸ ψεῦδος. ἐνίοτε δὲ καὶ ψευδοῦς θετέον, ἀναιρετέον διὰ ψευδῶν. οὐδὲν γὰρ κωλύει τινὰ δοκεῖν τὰ μὴ ὄντα μᾶλλον διὰ ἀληθῶν· ὥστε ὁ διὰ τοιούτων τῶν λόγων γινόμενος, μᾶλλον ἔσται πεπεισμένος, ἢ ἀφῃρημένος. δεῖ δὲ τὸν καλῶς μεταβιβάζοντα, διαλεκτικῶς καὶ μὴ ἐριστικῶς διαβιβάζειν· καθάπερ ἡ γεωμέτρης γεωμετρικῶς, αἱ τὸ ψεῦδος, οὔτ' ἀληθὲς ἢ τὸ συμπεραινόμενον. ὁποῖοι δὲ διαλεκτικοὶ συλλογισμοί, πρόσθεν[a] εἴρηται.

¶ Ἐπεὶ δὲ φαῦλος κοινωνὸς ὁ ἐμποδίζων τὸ κοινὸν ἔργον, δῆλον ὅτι καὶ ἐν λόγοις. κοινὸν γάρ τι πρόκειται πᾶσιν καὶ ἐν τούτοις ὅτι, πλὴν τῷ ἀγωνιζομένων. τούτοις δ' οὐκ ἔστι κοινὸν τέλος τοῦ αὐτὸ τέλος τυχεῖν. πλείοσι γὰρ ἑνὸς ἀδύνατον νικᾶν. διαφέρει δὲ οὐδὲν, οὔτε διὰ τὸ ἀποκρίνεσθαι, οὔτε διὰ τὸ ἐρωτᾶν, ποιῇ οὗτο. ὅτε γὰρ ἐριστικὸς ἐρωτᾶν, φαύλως διαλέγεται· ὅτε δὲ τὸ ἀποκρίνεσθαι μὴ δηλοῖ τὸ φαινόμενον, μηδὲ συνδρόμους,

ὅτι

ὁ, τί ποτε βούλεται ὁ ἐρωτῶν πυ-
θόμενος. ¶ Δῆλον οὖν ὅτι τὴν ἠρημέ-
νων, ὅτι οὐχ ὁμοίως ἔστι πᾶσιν
καθ' αὑτὸν τε τὸν λόγον, καὶ τὸν
ἐρωτῶντα· ἁδέως γὰρ κωλύει, τὸν μὲν
λόγον, φαῦλον ὄν)· τὸν δὲ ἐρωτῶντα,
ὡς ἐνδέχεται, βέλτιστα πρὸς
τὸν ὑποκείμενον διελέγθαι.
πρὸς μὲν τοὺς δυσκολαίνοντας, οὐ
δυνατὸν ἴσως διὰ τί οἷοις τε βού-
λεται, ἀλλ' οἷοις ἐνδέχεται ποιεῖ-
σθαι τοὺς συλλογισμούς. Ἐπεὶ δέ
ἐστιν ἀδιόριστον, πότε τἀναντία, καὶ
πότε τὰ ἐν ἀρχῇ λαμβάνουσιν οἱ
αὐτόματοι (πολλάκις γὰρ καθ' αὑ-
τοὺς λέγοντες, ἐναντία λέγουσι· καὶ
ἀναιροῦντες πρότερον, διδόασιν
ὕστερον. διόπερ ἐρωτώμενοι, καὶ τὰ
ἐναντία καὶ τὰ ἐν ἀρχῇ πολλάκις
ὑπακούουσιν) ἀνάγκη φαύλους γί-
νεσθαι τοὺς λόγους. αἴτιος δὲ ὁ ἀπο-
κρινόμενος, τὰ μὲν οὐ διδοὺς, τὰ δ'
οὐ διδοὺς. φανερὸν οὖν ὅτι οὐχ
ὁμοίως ἔστι πᾶσιν τοῖς ἐρωτῶσι
καὶ τοῖς λόγοις. ¶ Καθ' αὑτοὺς δ'
οἱ τοῦ λόγου τρόποι εἰσὶν ὧν ἐπιμέσεις.
Πρώτη μὲν, ὅταν ὧν τὴν ἠρωτημέ-
νων μὴ συμπεραίνηται, μήτε πρὸς
τὸ τυχὸν, μήτε ὅλως μηδὲν· ὄντων
ἢ ψευδῶν, ἢ ἀδόξων, ἢ πάντων, ἢ
τῶν πλείστων, ὧν ἐξ ὧν τὸ συμπέρα-
σμα· καὶ μήτε ἀφαιρεθέντων τι-
νῶν, μήτε προστεθέντων· μηδὲ
τῶν μὲν, ἀφαιρεθέντων, τῶν δὲ,
προστεθέντων, γίνεται) τὸ συμπέρα-
σμα. δευτέρα δὲ, εἰ πρὸς τὸν θέ-
σιν μὴ γίνοιτο ὁ συλλογισμὸς, ὧν
ποιοῦνται τε, καὶ οὗτοι οὓς εἴρηται
πρότερον. ἔστι δὲ, εἰ πρὸς τοῦτον
τινὰν γίνοιτο συλλογισμὸς, παῦ-
τα δ' ἐστὶ χείρω τῶν ἐρωτηθέντων,
καὶ ἧττον ἐνδοξα τῷ συμπερα-

babile, neque admittit quicquã
eorum quæ alter vult interroga-
re. ¶ Ex quo perspicuum est, nõ
eodem modo orationem per se
reprehendendam esse, & ratione
eius qui interrogat. Nihil enim
prohibet vitiosam orationem es
se, cùm interim is qui interro-
gat, quàm potest accommodatis
sime cum respondente disputet.
Nam si res sit cum difficilibus &
proteruis, non potest profectò
statim quas quisque velit, sed
quas possit ratiocinationes con-
ficere. Quoniam autẽ incertum
est, quando contraria homines
sumant, & quando id quod in
principio: (sæpe enim ipsi secum
& soli, cùm aliquid loquuntur,
contraria dicunt: negatóque eo
quod prius est, concedũt poste-
rius: & interrogati contraria &
quæ in principio, plerumque as
sentiuntur) eo vitiosas orationes
necesse effici. Culpa autem est
ista eorum qui respondent, qui
quædam non concedunt, alia ei-
iusdem generis concedunt. Ex
quo etiam perspicuum est, non
eodem modo reprehendi debe-
re eos qui interrogant, & ipsam
orationem. ¶ Oratio autem per
se quinque modis reprehendi so
let. Primò, cùm ex iis quæ roga-
ta sunt, nihil concluditur omni-
no, nec quod ad rem pertineat:
quòd falsa sint, vel non probabi
lia omnia, aut certè plurima eo-
rum ex quibus est concludendũ:
& quòd nec detractis quibusdã
nec additis, nec aliis detractis, a-
liis additis efficitur conclusio.
Secundò, si ad propositum non
pertineat ratiocinatio, & ex ta-
libus, & eo modo quo prius di-
ctũ est. Tertio, si additis quibus-
dam cõficiatur ratiocinatio, sed
quæ deteriora sint, quam quæ ro
gata sunt, minúsque probabilia

cõclusione. Ampliùs si detractis quibusdam. Interdũ enim plura sumuntur, quàm necesse est. Quare non eo quòd hęc sunt, efficitur ratiocinatio. Atque etiam si ex minùs probabilibus & credibilibus, quàm sit conclusio: aut si ex veris, sed quæ difficilius & maiore negotio, quàm id de quo quæritur, ostendi possunt. ¶ Neque verò oportet ad omnes quæstiones æquè probabiles esse ratiocinationes. Quoniam inter ea de quibus quæritur, quædã sunt suapte naturâ faciliora, alia difficiliora: vt si prout possunt ex maximè probabilibus, concludantur, rectè concluſa videantur.

Perſpicuum est igitur, non eodẽ modo orationem reprehendendam esse, cùm ad quæstionem refertur, & cùm per se exquiritur. Nihil enim prohibet orationem per se vitioſã esse: quæ si ad quæstionem referatur, laudanda erit: vicissimque eam quę per se laudanda est, cum quæstione collatam, vitioſam esse, cùm facilè est ex multis probabilibus & veris concludere. ¶ Fit autem interdũ vt oratio etiam quæ cõcludit, eâ quæ non concludit, sit deterior: cùm illa ex futilibus concludit, quæstio verò non est eiusmodi: hæc autem his eget, quæ probabilia sunt & vera, nec ex assumptis oratio est. ¶ Neque verò ij qui ex falsis verum concludunt, iure reprehendi possunt. Quoniam falsum semper necesse est ex falsis ratiocinando concludi: verũ autem ex falsis interdum colligitur: quod ex Analyticis [a] perſpici potest. ¶ Cùm autẽ oratio quæ exposita est, alicuius rei demonstratio erit: si quid aliud sit quod cum conclusione nullam habeat coniunctionem, ex ea nõ efficietur ratiocinatio. Si autem

[a] Lib. 2 prior. Analyt. cap. 2. & 4.

σματος. πάλιν εἰ ἀφωρισθήσεται τινῶν. ἐνίοτε γὰρ πλείονα λαμβάνουσι τῆς ἀναγκαίου· ἔστι οὐ τοῦ παντὸς ἕνεκα λέγεται ὁ συλλογισμός. Ἔτι εἰ ἐξ ἐνδοξοτέρων καὶ μᾶλλον πίστεων τῶν συμπερασμάτων, ἢ οὗ ἀληθῶν, ἀλλὰ πλείονος ἔργου δεῖ μᾶλλον ἀποδεῖξαι τὰ προβλήματος. ¶ Οὐ δεῖ δὲ πάντα τὸν προβλήματον ὁμοίως ἀξιοῦν τοὺς συλλογισμοὺς ἐνδόξους εἶναι· καὶ πέφυκεν. φύσει γὰρ αἱ ὗλαι ὑπάρχουσι τὰ μὲν, ῥᾴω τὰ δὲ, χαλεπώτερα, τὸν ζητοῦντα. ὥστε καὶ ἐξ ὧν ἐνδέχεται μάλιστα ἐνδόξων συμβαίνειν, δείκνυται καλῶς φανερὸν ὅτι οὐδὲ τὸν λόγον ἀναιτιατέον, πρὸς τι τὸ προβλῆθεν ἔστι καὶ αὐτὸ· οὐδὲν γὰρ κωλύει, καθ' αὑτὸν μὲν εἶναι τὸν λόγον ψεκτόν· πρὸς δὲ τὸ προβλημα, ἐπαινετόν. καὶ πάλιν ἀνταναμφοῖν, καθ' αὑτὸν μὲν, ἐπαινετόν· πρὸς δὲ τὸ προβλημα, ψεκτόν, ὅταν ἐκ πολλῶν ἐνδόξων συνιστορήσεται ῥᾴδιον ἢ καὶ ἀληθῶν. ¶ Εἰσὶ δ' αἱ ποιοὶ λόγοι καὶ συμπεπερασμένοι μὲν συμπερασμένου χείρους· ὅταν ὁ μὲν ἐξ ἀληθῶν συμπεραίνηται, μὴ τοιούτου τοῦ προβλήματος ὄντος· ὁ δὲ, πρὸς ἃ λέγεται τοιοῦτον, οἷον ἐξ ἐνδόξων καὶ ἀληθῆ, καὶ μὴ ἐκ τοῖς προσλαμβανομένοις ἢ ὁ λόγος. ¶ Τοῖς γὰρ ὅλως ψευδῶν ἀληθὲς συμπεραίνεσθαι, οὐ δίκαιον ἐπιτιμᾶν. ψεῦδος μὲν γὰρ ἀεὶ ἀνάγκη διὰ ψευδῶν συλλογίζεσθαι. τὸ δ' ἀληθὲς ἔστι καὶ διὰ ψευδῶν ποτε συλλογίζεσθαι. φανερὸν δὲ ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν. ¶ Ὅταν δὲ ἐνδείξεως ᾖ τινος ὁ εἰρημένος λόγος, εἴ τι ἔστιν ἄλλο πρὸς τὸ συμπέρασμα μηδὲν ἁπλῶς ἔχον, οὐκ ἔστ' ἐκ τούτου συλλογισμός. ἐὰν δὲ

φάνται, σόφισμα ἔσται, καὶ οὐκ ἀπόδειξις. ¶ Ἔστι δὲ φιλοσόφημα μὲν, συλλογισμὸς ἐξ ἀληθῶν δεικτικὸς. διαλεκτικὸν δὲ, συλλογισμὸς ἐξ ἐνδόξων ἀληθικὸς. σόφισμα δὲ, συλλογισμὸς ἐνδοξικὸς. διάφημα δὲ, συλλογισμὸς ἐξ ἀληθικῶν ἀντιφάσεως.

12 ¶ Εἰ δὲ ἀμφότερον τὸ δοκοῦν δείκνυσθαι, μὴ ὁμοίως δὲ δοκοῦντων, οὐδὲν κωλύει τὸ δείκνυσθαι μᾶλλον ἑκάτερα δοκεῖν. ἀλλ' εἰ τὸ μὲν, δοκοῖ· τὸ δὲ, μηδετέρως· ἢ εἰ τὸ μὲν δοκοῖ, τὸ δὲ μὴ δοκοῖ· εἰ μὲν ὁμοίως, ὁμοίως ἂν εἴη, καὶ μὴ. εἰ δὲ μᾶλλον θάτερον, ἀκολουθήσει τὸ μᾶλλον. ¶ Ἔστι δέ τις ἁμαρτία καὶ αὐτῇ κατὰ συλλογισμοὺς, ὅταν δείξῃ δι' ἐλαττόνων, ἢ διὰ πλειόνων δι' ἐλαττόνων. ἢ ὅτι δοκεῖ δόξα μᾶλλον ἑτέρα ἑτέρας, εἰπὼν αὐτὴν τὸ πιθανώτατον αὐτοῖς μᾶλλον εἶναι· εἶτα δόξαν αὐτοαλήθειαν. ὡς τὸ πιθανὸν μᾶλλον αὐτὸ πρὸς δὲ τὸ μᾶλλον, μᾶλλον τὸ λεγόμενον εἶναι εἶναι ἢ καὶ αὐτὸ δόξαν ἀληθῆ, ἢ ἐστὶ μᾶλλον ἀκριβὴς τοῦ πιθανοῦ. πάντα δὲ καὶ αὐτὸ δόξαν ἀληθῆ εἶναι, καὶ αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον εἶναι. ὥστε αὐτὴ ἡ δόξα ἡ μᾶλλον ἀληθὴς, ἀκριβεστέρα ἐστί. τίς δὲ ἡ μεταβολὴ, ἢ ὅτι τοιοῦτον παραλόγου, λανθάνειν τὸ ψεῦδος;

appareat, Sophisma erit non demonstratio. ¶ Est autē φιλόσοφημα, ratiocinatio demōstrans. Epicherema verò, ratiocinatio dialectica. Sophisma, ratiocinatio pugnans. Διάφημα, ratiocinatio dialectica contradictionis.

12 ¶ Quòd si ex vtraq. propositione probabili aliquid ostenditur, nec vtraque æquè probetur: nihil prohibet id quod concluditur, vtráque esse probabilius. At si vna sit probabilis, altera neutro modo se habeat: aut si hæc probetur, illa nō probetur: si id quidē similiter sit, similiter quoque erit & nō erit. Sin alterū magis probetur, sequetur etiam id quod magis. ¶ Est & hoc vitiū in ratiocinationib. cùm aliquid pluribus ostenditur, quod paucioribus potest, quæ etiam ratione insunt. Vt si quis probaturus, opinionem aliam aliā veriùs dici opinionem, poscat ipsummet vnumquodque maximè esse. Esse autē opinabile ipsum verum: quare ipsum magis esse quàm particularia: ad id autē quod magis dicitur, esse id quod magis: esse verò ipsam opinionē veram, quę aliisquibusdā accuratior est. Hinc igitur postulatū est, & ipsā opinionē esse verā & ipsummet vnumquodq. esse maximè. ex quibus sequitur, ipsam opinionem quę maximè vera est, maximè esse accuratā. Sed quodnā vitium est? An quod facit vt causa rationis ignoretur?

De perspicua & de falsa ratione, CAP. XII.

1 *De ratione perspicua.* 2 *De ratione falsa.* 3 *Quæ in rationibus spectanda sint.*

1 Λόγος δὲ ἔστι δύο, εἷς μὲν τέχνην καὶ δημοσιώτατον, ἐὰν ᾖ συμπερασμὸς οὗτος, ἐξ ὧν

ORatio aūt perspicua est vno modo q maximè vulgaris est, cùm ita concluſa est, vt

iam nulla sit opus interrogatione. Altero, qui etiam maximè dicitur, cùm sumpta sunt ea, ex quibus esse necesse est quod cõcluditur. sunt autem ex aliis cõclusionibus collecta. Præterea si quid prætermissum sit, quod valde sit probabile. ¶ Falsa autem [3] dicitur ratio quatuor modis. Vno quidem modo, cùm videtur concludere, neque concludit, quæ dicitur ratiocinatio contẽtiosa. Alio verò, cùm efficit illa quidem aliquid, sed quod minùs ad rem pertineat: quod iis contingit maximè quibus incõmodo alij vrgentur. Aut cum aliquid concludit, quod ad rem quidem pertinet, sed non secũdum propriam methodum: id est, si ea quæ non est medica, videatur esse medica: geometrica, quæ non est geometrica: aut dialectica, quæ non est dialectica: siue verum, siue falsum sit, quod efficitur. Alio modo, cùm ex falsis concludit: in quo genere erit aliquando falsa conclusio, vera aliquando. Nam & falsum semper ex falsis, & verum interdum ex falsis, vt suprà [a] dixi, concluditur. Ac oratio quidem quòd falsa sit, culpa est dicentis, potiùs quàm orationis. Nec verò dicentis culpa semper est, sed tũ denique cùm ignorat se falsum aliquam rationem attulisse: eo quòd secundum se pluribus veris admittimus etiam aliquid magis, si ex his quæ maximè videntur, verorum aliquid refellitur, Quoniam quæ eiusmodi, verorum demonstratio est. Oportet enim positorum aliquid non esse omnino: ita huius erit demonstratio. Si verò ex falsis, verum concludatur, multis certè falsum concludentibus deterius id futurum. Erit autem talis

[a] Cap. præced.

μησὶν δεῖν ἐπερωτῆσαι. ἕνα δὲ καὶ ὃς μάλιστα λέγεται, ὅταν εἰλημμένα μὴ ᾖ ἐξ ὧν αἴτιον ἦν εἶναι. εἰ δὲ ἓξ συμπεράσμασιν, συμπεραινόμενα. ἔτι, εἰ ἐλλείπει τὸ σφόδρα ἔνδοξον. ¶ Ψευδὴς δὲ λόγος καλεῖται τρεχῶς. Ἕνα μὲν ἐάν ποτε, ὅταν φαίνηται συμπεραίνεσθαι μὴ συμπεραινόμενος, ὃ καλεῖται συλλογισμὸς ἐριστικός. Ἄλλον δὲ, ὅταν συμπεραίνῃ μὲν, μὴ μέντοι πρὸς τὸ προκείμενον, ὅπερ συμβαίνῃ μάλιστα τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον ἄγουσι. Ἢ πρὸς τὸ προκείμενον μὲν συμπεραίνηται, μὴ μέντοι κατὰ τὴν οἰκείαν μέθοδον. Τοῦτο δέ ἐστιν, ἐὰν ὁ μὲν ἰατρικὸς, δοκῇ ἰατρικὸς εἶναι· ἢ γεωμετρικὸς, μὴ ὢν γεωμετρικός· ἢ διαλεκτικὸς, μὴ ὢν διαλεκτικός· αὖτε ψεῦδος, αὖτε ἀληθὲς ἢ τὸ συμβαῖνον. Ἄλλον δὲ τρόπον, ἐὰν διὰ ψευδῶν συμπεραίνηται. τούτου δὲ ἔσται ποτὲ μὲν τὸ συμπέρασμα ψεῦδος, ποτὲ δὲ ἀληθές. τὸ μὲν γὰρ ψεῦδος, ἀεὶ διὰ ψευδῶν συμπεραίνεται· τὸ δὲ ἀληθὲς ἐνδέχεται καὶ μὴ δι' ἀληθῶν, ὥσπερ εἴρηται καὶ πρότερον[a]. τὸ μὲν οὖν ψεύδεσθαι τὸν λόγον ἐστὶ, τοῦ λέγοντος ἁμάρτημα μᾶλλον ἢ τοῦ λόγου· οὐδὲ τοῦ λέγοντος ἀεί, ἀλλ' ὅταν λανθάνῃ αὐτὸν, ὅτι ψευδῆ λόγον εἴπε τινά· ἐπεὶ καθ' ἑαυτὸν γε πολλῶν ἀληθῶν δοτὸν δεδόμεθα μᾶλλον, αὖ ἐκ τῶν μάλιστα δοκούντων αὐταρκῆ τὰ τῶν ἀληθῶν. τοιοῦτος γάρ ὢν, ἀληθῶν δοτὸν δεῖξις ἔσται· δεῖ γὰρ τὸ κειμένων τι μὴ ἐξ ἁπλῶς ὄντος ἔσεσθαι τοῦτου δοτὸν δεῖξις. εἰ δι' ἀληθῶς συμπεραίνοιτο διὰ ψευδῶν καὶ λίαν ἀδήλων, πολλῶν ἂν ὄντων χείρων ψευδὴς συλλογιζομένων. ἐπὶ δι' ἀ

δὴ αὖ τοιοῦτος καὶ ψεῦδος συμ-
3 περαγόμενος. ¶ Ὥστε δῆλον, ὅτι
πρώτη μὲν ἐπίσκεψις λόγου καθ'
αὑτόν, εἰ συμπεραίνεται. δευτέρα
δὲ, πότερον ἀληθὲς ἢ ψεῦδος. ἔτι
δὲ, ἐκ ποίων τινῶν. εἰ μὲν γὰρ ἐκ
ψευδῶν, ἐνδόξων δὲ, λογικός. εἰ
δὲ ἐξ ὄντων μὲν, ἀδόξων δὲ, φαῦ-
λος. εἰ δὲ καὶ ψευδῆ καὶ λίαν ἄδο-
ξα, δῆλον ὅτι φαῦλος, ἢ ἁπλῶς, ἢ
τῷ τοιῷδε.

3 & quæ falsum concludit. ¶ Perspicuum est igitur in oratione, cùm per se expenditur, primùm videndũ esse, an concludat: deinde, verúmne, an falsum: tum, ex quibus. Nam si ex falsis, sed quæ probabilia sint, tolerabilis erit & non omnino aspernanda: sin ex veris, sed quæ improbabilia, vitiosa, sin ex iis quæ & falsa, & quæ valde improbabilia, profectò vitiosa erit aut omnino, aut in re de qua agitur.

De petitione eius quod initio propositum fuit vel contrariorum, CAP. XIII.

1 De petitione eius quod initio propositum fuit. ¶ Prothesis. 2 Diuisio. 3 Modus primus, 4 secundus, 5 tertius, 6 quartus, 7 quintus. 8 ¶ De petitione contrariorum. 9 Modus primus, 10 secundus, 11 tertius, 12 quartus, 13 quintus. 14 ¶ Discrimen dictarum petitionum.

1 Τὸ δὲ ἀρχῇ καὶ τὰ ἐναντία
πῶς αἰτεῖται ὁ ἐρωτῶν, κατ'
ἀλήθειαν μὲν ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς
εἴρηται, κ) δόξαν δὲ νῦν λεκτέον.
2 ¶ Αἰτεῖσθαι δὲ φαίνονται τὸ ἐν ἀρ-
χῇ πενταχῶς. ¶ Φανερώτατα μὲν
καὶ πρῶτον, εἰ τις αὐτὸ τὸ δείκνυ-
σθαι δέον αἰτήσει. τοῦτο δὲ ἐπ' αὐ-
τῶν μὲν, οὐ ῥᾴδιον λανθάνειν. ἐν δὲ
τοῖς συνωνύμοις, καὶ ἐν ὅσοις τὸ ὄ-
νομα καὶ ὁ λόγος τὸ αὐτὸ σημαίνῃ,
3 μᾶλλον. ¶ Δεύτερον δὲ, ὅταν κ)
μέρος δέον δι' ὅλου δεῖξαι, καθόλου
τις αἰτήσῃ. εἰ γὰρ ἐπιχειρῶν ὅτι ἡδὺ
ἐναντίων μία ἐπιστήμη, ὅλως ἡδὺ
αὐτοκαθ' αὑτὸ ἀξιώσειε μίαν εἶ-
ναι. δοκεῖ γὰρ ὁ ἕδρᾳ καθ' αὑτὸ δεῖξαι,
μετ' ἄλλων αἰτεῖσθαι πλειόνων.
4 ¶ Τρίτον, εἰ τις τὸ καθόλου δεῖξαι
προκειμένου, κ) μέρος αἰτήσειεν.
εἰ γὰρ ἐπάντων ἡδὺ ἐναντίων προκει-
μένου, ἡδὺ δὲ τινῶν ἀξιώσειε. δοκεῖ
γὰρ καὶ ὅδε, ὁ μετὰ πλειόνων ἕδρᾳ
δεῖξαι, καθ' αὑτὸ κ) χωρὶς αἰτεῖ-

QVo autẽ modo is qui interrogat, petat id quod in principio & cõtraria, ad veritatẽ expositũ est in Analyticis[a]: ad opinionem autem, nunc dicendum. a Lib. 2. Prior. Analyt. cap. 16.

2 ¶ Petere verò videntur id quod in principio quinque modis.

1 ¶ Primùm quidem & apertissimè, si quis idipsum petat, quod probãdum est: quod quidem in eo ipso non facile lateret: in synonymis autem, tisque omnibus quorum nomen & definitio idem declarant, magis. ¶ Secundò autem, cùm id quod in parte demonstrari debet, in genere vniuerso postulatur: vt si quis probaturus contrariorum vnam esse scientiam, petat omnium oppositorum vnam esse: videtur enim quod per se probari debeat, id vnà cum aliis pluribus petere.

3 ¶ Tertiò, si quis quod vniuersè probandũ est, in parte petat: vt si cùm de omnibus contrariis propositum sit, de aliquib. petat. Nam videtur hic etiam quod cum multis erat docendum, id petere per se ac separatim.

¶ Rursus si quis adhibita diuisione, id de quo agitur petat: vt si probandum sit, medicinam esse salubriũ & insalubrium, separatim petat vtrũque. ¶ Aut si quis alterum petat eorũ quæ se vicissim consequuntur necessariò: vt latus cum diametro cõponi non posse, cùm probandum sit, diametrum cum latere non posse. ¶ Contraria etiã tot modis petuntur, quot ea quæ in principio petuntur. ¶ Primùm, si petat ea quæ opponuntur vt affirmatio & negatio. ¶ Secundò, si contraria secundum oppositionem, vt bonum & malum, idem esse. ¶ Tertiò si quis vniuersè sumpserit, & petat quod contradicit in parte: vt si quis hoc sumpto cõtrariorum vnam esse scientiam, petat salubrium & insalubrium esse diuersam: aut si hoc petito de toto genere contradictionẽ sumere conetur. ¶ Rursus, si quis cõtrarii petat eius, quod ex positis efficitur necessario. ¶ Item si quis oppositi quidem ipsa non sumat, duo autem petat eiusmodi, ex quibus oppositi contradictio sequatur. ¶ Sumere autem contraria, & petere id quod in principio, hoc differt, quòd hic error ad conclusionem pertinet: (hanc enim spectantes petii id dicimus quod est in principio) cõtraria autem in propositionibus cernuntur: quòd hæ inter se quodam modo affectæ sunt.

ἔσται. ¶ Πάλιν εἰ τις διελὼν, αἰτήσαιτο τὸ πρόβλητον. οἷον εἰ δεῖ ἕξιν τῶν ἐναντίων ὑμοῦ καὶ νοσώδους, χωρὶς ἑκάτερον ἀξιώσειεν. ¶ Ἢ εἴ τις τῶν ἐπομένων ἀλλήλοις ἐξ ἀνάγκης, θάτερον αἰτήσειε. οἷον τὸν πλευρὰν ἀσύμμετρον τῇ διαμέτρῳ, ὅτι ἀσύμμετρός ἐστι τῇ πλευρᾷ. ¶ Ἐπὶ τῶν ἐναντίων δὲ καὶ τὰ ἐναντία αἰτεῖσθαι τὰ ἐξ ἀρχῆς. ¶ Πρῶτον μὲν γὰρ, εἴ τις τὰς ἀντικειμένας αἰτήσαιτο, φάσιν καὶ ἀπόφασιν. ¶ Δεύτερον δὲ, τὰναντία κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. οἷον ἀγαθὸν καὶ κακὸν, ταυτόν. ¶ Τρίτον, εἴ τις τὸ καθόλου ἀξιώσας, δοῦναι μέρος αἰτοῖτο τῶν ἀπορουμένων. οἷον εἰ λαβὼν τὴν ἐναντίων μίαν ἐπιστήμην, ὑγιεινοῦ καὶ νοσώδους ἑτέραν ἀξιώσειεν. ἢ [εἰ] τὸ αὐτὸ συμβεβηκὸς, δοῦναι τὸ καθόλου τῶν ἀπορουμένων πεπτωκὸς λαμβάνειν. ¶ Πάλιν ἐάν τις αἰτήσῃ τὸ ἐναντίον τῷ ἐξ ἀνάγκης συμβαίνοντι δι' ἀμφοῖν. ¶ Κἂν εἴ τις αὐτὰ μὲν μὴ λάβῃ τὰ ἀπορούμενα· τοιαῦτα δ' αἰτήσαιτο δύο, ἐξ ὧν ἐστιν ἡ ἀπορουμένη ἀπόφασις. ¶ Διαφέρει δὲ τὸ ἐναντία λαμβάνειν τὸ ἐν ἀρχῇ ποιοῦντα, ὅτι τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἡμαρτόν πρὸς τὸ συμπέρασμα· πρὸς γὰρ ἐκεῖνο βλέποντες, τὸ ἐν ἀρχῇ λέγομεν αἰτεῖσθαι. τὰ δ' ἐναντία ἔχει ἐν ταῖς προτάσεσι πρὸς ἀλλήλας.

DE

DE EXERCITATIONE.

TRACTATVS III.

CAP. XIV.

1 De ratione huius conuertendi. 2 Vt in vtramque partem disseratur, & solutiones asseramus. 3 De rationibus inter se comparandis. 4 De preiudicatis, quæ sæpe in disputationem cadunt. 5 De primo chasmate. 6 De definitionibus. 7 De propositionibus inuicem datis. 8 De vna ratione in multas diuidenda. 9 Vt ex particularibus rationibus omnes solutiones vna cautela tollantur. 10 De syllogismo, & inductione. 11 De nonnullis aliquis referenda ex disputationibus. 12 Non item quæ ex disputatione. 13 Quæ argumenta conflicta & parata habere oporteat.

1 Πρὸς δὲ γυμνασίαν καὶ μελέτην τῆς πειστικῶν λόγων, πρῶτον μὲν ἀσπρίφειν ἐν διζέσθαι καὶ τοὺς λόγους. οὗτος γὰρ πρὸς τὰ τὸ λεγόμενον ἀπαρτώτερον ἕξομεν, ἢ ἐὰ ὀλίγοις πολλοὺς ἐξετάσωμεν λόγους. τὸ γὰρ ἀσπρίφειν ἔχει, τὸ μεταλαβόντα τὸ συμπέρασμα, μετὰ τῆς λαμπὸν ἐρωτήματων, αὐτὸν ἐν τῇ δοθέντων αὐτῷ καὶ μὴ δὲ τὸ συμπέρασμα μὴ ἔστι, μίαν τινὰ αἰρεῖσθαι τῆς προτάσεων, ὑπὲρ πειστὸν αὐτῷ τεθέντων αὐτῷ καὶ μὴ τὸ συμπέρασμα ἔῃ. ¶ Πρὸς ἅπασαν τὴν θέσιν, καὶ ὅπ οὐτως, καὶ ὅπ οὐχ οὕτως, τὸ ὑπάρχον ἐπιχείρημα συσκεπτέον καὶ δι' ἐν τὰ τὰ λύσιν, διότι ζητητέον οὕτω δὲ ἅμα συμβήσεται πρὸς τε τὸ ἐρωτᾶν, καὶ πρὸς τὸ διανοεῖσθαι γεγυμνάσθαι. κἂν πρὸς μηδένα ἄλ- 3 λον ἐχωμεν, καθ' αὑτούς. ¶ Παράλληλα τὰ τοιαῦτα, εὐλεγόντα πρὸς τὰ τὰ ἐναντία ἐπιχειρήματα. ἔστι γὰρ τὸ διαζεύξαι πολλὴν δύναμιν ἔχει. ¶ πρὸς τὸ ἐλέγχειν μεγάλην ἔχει βοήθειαν, ὅταν δύπορή τις, ἢ ὅτι οὐκ ἔστι, ἢ ὅτι οὐκ ὄντες.

1 TAutẽ exercitatio & meditatio in eiusmodi orationib. paretur, primùm assuescendum est in conuertendis orationibus. Sic enim ad id quod dicitur, maior copia suppetet & in paucis multas orationes tenebimus. Cõuertere[a] enim est commutata conclusione cũ reliquis interrogationibus, cuerte re aliquid eorum quæ data sunt. Necesse enim est, si non fit conclusio, propositionum aliquã euenti: si quidem peritis iis omnibus, necesse sit conclusionem 2 effici. ¶ Ad omne etiam propositum in vtramque partem argumentum quærendum est: & cum inueneris, solutio illico inuestiganda. Sic enim fiet, vt simul & in interrogando & in respondendo exercitati simus. Et si nemo alius sit quo cum disputemus conferamusque, nobiscum licebit. ¶ Le comparari inter se debent selecta ad contradictionem argumenta. Hinc enim ad cogendum magnam facultatem parit, & ad refellendum magnum adfert adiumentum, si ad vtramque partem prompti simus. Sic enim ad cũtraria efficiemur cautiores.

a De cõuersione lege libr. 2. Priorũ Analyt. c. 8 9. & 10.

l'oſſeque ante perſpicere & per ſpexiſſe, quid vtramque ſuppoſitionis partē ſequatur, non parui inſtrumentum eſt ad cognitionem, philoſophicámque prudentiam. Hoc enim erit reliquū vt eorum alterum rectè eligamus. Sed ad id ingenio opus eſt: veríſimque ingenium & indoles in eo eſt, vt poſſis verū rectè ſequi, & declinare falſum: quod quidē bene nati præclare efficere poſſunt. Cùm enim amāt, & oderūt quod affertur, verè de eo quod præſtātiſſimum eſt, iudicāt. ¶ At verò ad quæſtiones, quæ ſæpiſſimè in diſputationem incidunt, parati & inſtructi argumentorū copia venire debemus. ¶ Et maximè ad primas ſuppoſitiones: quoniam in his reſpondentes, omnia ferè fallidire ſolent.

¶ Iam definitionum nobis magna vis ſuppetere debet, probabiliáque & prima in prōptu habenda ſunt. Quoniam ex his fūt ratiocinationes. ¶ Danda eſt etiam opera, vt ea, in quæ aliæ diſputationes ſæpe incidunt, teneamus. Vt enim in geometria vtile eſt elementa exercitatione parata & meditata habere: & in numerorum ratione prima quaſi capita in promptu habere, magnáque in hoc ipſo vis eſt vtalium etiam numerum multiplicatum cognoſcant: ſic in diſputationibus principia tenere, & propoſitiones in ore habere. Quemadmodum enim in memoriæ exercitatione loci ſolūm collocati & diſpoſiti, ſtatim faciunt vt redeant res nobis in memoriam: ita hęc ipſa promptitudines ad ratiocinandum efficiunt, quòd ea certo numero definita ſpectemus. Communémque propoſitionem magis

πρὸς τὰ ἐναντία χαλεπὰ συμβαίνει πιθανὰ ἢ συλλογὴ. πρὸς τε τὴν γνῶσιν ⸗ τέλος ἡ φιλοσοφίαν φέρουσιν, τὸ δύνασθαι συμορᾶν ⸗ σώζειν ἐμπέσοντα τὰ ἀφ' ἑκατέρας συμβαίνοντα τῆς ὑποθέσεως, ἃ μικρὸν ὄργανον λοιπὸν ⸗ τοῦτον ὀρθῶς ἐλέσθαι δύνατον. δεῖ δὲ φύσεως τὸ τοιοῦτον ὑπάρχειν εὐφυᾶ. καὶ τὸν ἔτι μᾶλλον εὐφυᾶ, τὸ δύνασθαι καλῶς ἐλέσθαι τἀληθές, καὶ φυγεῖν τὸ ψεῦδος· ὅπερ οἱ πεφυκότες εὖ, δύνανται ποιεῖν εὖ. οἱ δὲ φιλοῦντες καὶ μισοῦντες τὸ προσφερόμενον, οὐ κρίνουσι τὸ βέλτιστον.

¶ Πρὸς τὰ πλεῖστα ἐμπίπτοντα τῶν προβλημάτων, ἐξετάσασθαι δεῖ τοὺς λόγους. ¶ Καὶ μάλιστα περὶ τῶν πρώτων θέσεων. ἐν τούτοις γὰρ διαπορεῖ τοῖς διαπορουμένοις οἱ διαποροῦντες πολλάκις. ¶ Ἔτι τε ὅσων ὑπαρξῖν δεῖ, καὶ τῶν ἐνδόξων τε, καὶ τῶν πρώτων ἔχειν προχείρους. ἃ δὲ τύπων οἱ συλλογισμοὶ γίνονται. ¶ Πειρατέον δὲ καὶ εἰς ἃ πλείστοις ἐμπίπτουσιν οἱ ἄλλοι λόγοι κατέχειν. ὥσπερ γὰρ ἐν γεωμετρίᾳ πρὸς ὄργανόν τὸ περὶ τὰ στοιχεῖα γεγυμνάσθαι, καὶ ἐν ἀριθμοῖς τὸ περὶ τὰς κεφαλαιωμένας προχείρους ἔχειν, καὶ μέγα διαφέρει πρὸς τὸ καὶ τὸν ἄλλον ἀριθμὸν γνώσεσθαι πολλαπλασιάσαντας· ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς λόγοις, τὰ προχείρους εἶναι περὶ τὰς ἀρχάς· ἢ τὰς προτάσεις ἔχειν τόπους ἐξετάσασθαι. καθάπερ γὰρ ἐν τῇ μνημονικῇ μόνοι οἱ τόποι τεθέντες οὕτω ποιοῦσιν αὐτὰ μνημονεύειν· ⸗ ταῦτα πεποιεῖ συλλογισμικὰ περὶ, ὅτι τὰ πρὸς ἑκάστην ὑπόθεσιν αὐτὰς βέλτιστα καὶ ἀριθμὸν. προτάσεις τε πολλὰ μᾶλλον

5 ἐξ

6 ἐπ

7 διαπορ

λον ἢ λόγον, εἰς μνήμην θετέον. ἀρχὴ δὲ καὶ ὑποθέσιος διπορῆσαι, μοχθηρὸς ζητητής. ¶ Ἔπειτα ἵνα λόγον πολλοῖς πειθὴν ἐπιτήδειον, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν πρὸς ἅπαντας. ἐπὶ δὲ αὐτὸ τοιοῦτον, εἰ τῆς ὅλης πλεῖστον ἀφιστᾶται τῆς συγχωρήσεως περὶ ὧν ὁ λόγος, ἔσονται δὲ δυνατοὶ τῷ λόγῳ, οἱ μάλιστα καθόλου τὰ πάντα ἔχειν δυνάμενοι, διὸ ὅπου οὐκ ἔστι μία πλειόνων ἐπιστήμη, οὗτοι δὲ καὶ τῷ ἐναντίων, καὶ συνοίσουσι δεῖ. ¶ Δεῖ δὲ καὶ τὰς ὑπομνηματώδεις καθόλου ποιεῖσθαι τῷ λόγῳ, κἂν ἡ διαλεκτικὸς ᾖ μέρους. οὕτω γὰρ καὶ πολλοῖς ἕξεις τὸν ἵνα πειθήν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ἐπιτηδείοις ἐστὶ τῷ ἐνθυμήμασιν. ὡς τὸν δὲ ὅτι μάλιστα φθάνειν ἐστὶ τὸ καθόλου φέρειν τοὺς συλλογισμούς. ἀεί τε δεῖ σκοπεῖν τοὺς λόγους, εἰ ἐστὶ πλειόνων κοινῶν ἐλέγχοντας. πάντες γὰρ οἱ ἐν μέρει, καὶ καθόλου διειλεγμένοι εἰσί· καὶ ἔνεστιν ἐν τῇ καθ' μέρος ἡ καθόλου ἀπόδειξις, ἀλλὰ τὸ μὴ ἐξ συλλογίσασθαι μηδὲ ἀπὸ τῆς καθόλου. ¶ Τὴν δὲ γυμνασίαν ἐπιδοτέον, τῷ μὲν ἐπακτικῶν, πρὸς νέον· τῷ δὲ συλλογιστικῶν, πρὸς ἱκανὸν ἔσεσθαι. περιεκτέον τε λαμβάνειν πῶς μὲν τῷ συλλογιστικῶν τὰς προτάσεις, πῶς δὲ τῷ ἐπακτικῶν τὰς καταβολάς. ἐν τούτῳ γὰρ ἑκάστοις γυμνασμοί εἰσιν.

¶ Ὅλως δ' ἐν τῷ γυμνάζεσθαι διαλεγόμενον, περιεκτέον ὅπως φερεῖς ἢ συλλογισμὸν ποιεῖ τινος, ἢ λύσιν, ἢ προτείνει, ἢ ἐνίστασιν, ἢ εἰ ὀρθῶς τῆς ἤρετο, ἢ εἰ μὴ ὀρθῶς, ἢ αὐτὸς, ἢ ἑτέρῳ, καὶ πῶς τῷ ἑκάστοις ἑκάστοις ἐπιφέρειν δεῖ.

quàm disputationem memoriæ mandare debemus, quippe cùm mediocriter difficile sit principiorum & suppositionū vim ac numerum suppetere. ¶ Præterea argumentum vnum in multa dissimilia distribuere assuescendū est nobis: sicut isti faciunt, qui maximè occultant. Quod ita fiet, si quis longissimè aberret à vicinitate eorum de quibus agitur. Quod potissimum ferre possunt disputationes quæ maximè sunt vniuersæ. Vt, nō esse vnā multorū scientiam: sic enim & in relatis & in cōtrariis & in coniugatis cōtingit. ¶ Disputationū etiam commemorationes maximè vniuersæ faciendæ sunt, etiam si in parte sint tractatæ, sic enim ex vna multas etiā facere licebit. Quod etiam in rhetoricis circa enthymemata similiter faciendū. Ipse verò hoc quantum poteris declinabit, ne ad genus vniuersum ratiocinationem instituat: semperque in disputationibus spectandū erit, an in pluribus communibus sermones versentur. Omnis enim quæ de parte est, disputatio i vniuerso genere cōtinetur: estque in eo quod ad partē pertinet, vniuersi generis demōstratio: Quoniam sine vniuersali nihil ratiocinādo cōcludi potest. ¶ Capienda autē exercitatio, inductionū quidē ad rudes: ratiocinationū verò ad peritos. Enitendumque est, vt ex ratiocinationibus propositiones, ex inductionibus similitudines sumātur. Sunt enim vtrique in his exercitati. ¶ Omnino aūt is q̄ exercitationis gratia disputat, conari debet vt vel aliquā ratiocinationē afferat ad aliquid probandū, aut propositionē, aut solutionē, aut oppositionē quæ iustitia vulgo appellatur: siue recte interroget huc nō rectē, vel ipse vel alius: & qua ra-

tionem vtrũque euenerit. Ex his tota hæc facultas constat: exercitatio autem facultatis gratiâ suscipitur. Et maximè circa propositiones & instantias. Est enim (vt simpliciter dicam) dialecticus qui vim habet proponendi & per instantiam resistendi. Est autem proponere, vnum facere ex multis: quandoquidem vnũ omnino sumi debet, ad id de quo differitur: resistere verò est multa ex vno. Aut enim distinguit, aut refellit, cùm ex iis quæ proposita sunt, hoc cõcedit, illud non concedit. ¶ Non est autem cum quouis disserẽdum, nec exercitatio iucunda. Quoniam in quibusdam, disputationem vitiosum existere necesse est: nam aduersus eum qui hoc vnũ agit, vt effugiat, æquum est omnino conari ratiocinando cõcludere, non omnino tamẽ pulchrum. Quoniam non temerè cum quibuslibet congrediẽdum: hinc enim maledicta existere necesse est. Neque fieri potest, vt excercitati sine concertationibus disputare desinant. ¶ Oportet autem ad eiusmodi quæstiones, instructas habere disputationes: vt his maximè vtamur cùm minor argumentorum copia suppetit. Tales verò sunt veniuersales, quas difficile est ex tempore comparare.

τερον. ὅτι τοίνυν τὸ δύνασθαι τὸ δὲ γυμνάζεσθαι, δύναμίς γέ τις, καὶ μάλιστα περὶ τὰς προτάσεις καὶ ὑπαιτίας. ἔστι γὰρ, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, διαλεκτικὸς, ὁ προτατικὸς καὶ ὑπαιτικός. ἔστι δὲ τὸ μὲν προτείνεσθαι, ἓν ποιεῖν τὰ πλείω. διὰ γὰρ ὅλως ληφθῆναι πρὸς ὃ ὁ λόγος. τὸ δὲ διίσασθαι, τὸ ἓν πολλά. ἢ γὰρ διαιρεῖ, ἢ ἀναιρεῖ, τὸ μὲν διδοὺς, τὸ δ' οὔ, τῷ προτιθεμένῳ. ¶ Οὐκ ἀπαντᾶ δὲ διαλεκτικὸς, οὐ δὲ πρὸς τὸν τυχόντα γυμναστέον. ἀνάγκη γὰρ πρός τινας σαύλους γίνεσθαι τοὺς λόγους. πρὸς γὰρ τὸν πάντως πειρώμενον φαίνεσθαι διαφέρειν, δίκαιον μὲν πάντως συλλογίσασθαι, οὐκ ἄξιον δέ. διόπερ οὐ δεῖ συναίρεσθαι ἀζήτητος πρὸς τοὺς τυχόντας. ἀσαφὴς γὰρ περιεργίαν συμβαίνει. καὶ γὰρ οἱ γυμναζόμενοι ἀδύνατοῦσιν ἀσκεῖσθαι τῷ διαλέγεσθαι μὴ ἀγωνιστικῶς. ¶ Δεῖ δὲ πεποιημένους ἐκ τῶν λόγων πρὸς τὰ τοιαῦτα τὰ τῶν προβλημάτων, ἐν οἷς ἐλαχίστων δυνάμεων ἐχόμενοι πλεῖστα χρησίμως ἔξομεν. οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ καθόλου. καὶ πρὸς οἷς περίεστιν ἀλεπότερον ἐκ τοῦ αὐτοσχεδιάζειν.

ARISTO-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΣΟΦΙΣΤΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ ΤΟ Α.

ARISTOTELIS
DE REPREHENSIONIBVS SOPHISTICIS,
LIBER I.

An sint apparentes elenchi, & ad quam facultatem pertineant, CAP. 1.

1 Prædicit. 2 Quæstiõ esse syllogismos vel elenchos, quæstiõem nõ esse, sed videri. 3 Quid sit syllogismus. 4 Quid sit elenchus. 5 Cur sint quædam rationes fallaces.

[1] ΠΕΡΙ δὲ τῆς σοφιστικῶν ἐλέγχου, καὶ τῶν φαινομένων μὲν ἐλέγχων, ὄντων δὲ παραλογισμῶν μέν, ἀλλ' οὐκ ἐλέγχων, λέγωμεν, ἀρξάμενοι κατὰ φύσιν ἀπὸ τῆς πρώτης. ¶ Ὧν [2] παρὰ μὲν τὰ μέρη εἰσὶ συλλογισμοί, οἱ δὲ καὶ ὄντες δοκοῦσι, φανερὸν, ὡς περ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ἕκαστον γένος), δῆλον ὅτι καὶ τῶν ἐνθυμημάτων, ἢ ἔστι μὲν ἐνθύμημα συλλογισμός τις, ἢ δὲ φαινόμενος συλλογισμὸς ἐνθύμημα τις. Ὥστε λυτέον οἱ μὲν ἀπόδειξιν, οἱ δὲ φαινομένην ποιοῦσαν εἰς τὸ ἐξ ὑποκειμένου ἀναιρεῖν ἀναγκαῖον. Ἔστι δὲ ἔλεγχος μὲν συλλογισμὸς ἀντιφάσεως· ἀντίφασις δὲ ἐστὶν ἀπόφασις καὶ κατάφασις ἀλλήλων. Καλῶ δὲ ἐξ ὑποκειμένου μὲν τὸν ἐξ ἀναγκαίων τῷ τὸ ἀρχικῶς ἔχειν ὡσαύτως· οἷον ἐν τοῖς ἀριθμητικοῖς καὶ γεωμετρικοῖς καὶ ὅλως ἐπιστημονικοῖς. Ἐν μέρει δὲ τὸν πρὸς μέρος τι τῶν καθόλου τινά. Ἐξ ἀδόξων δὲ τὸν μὴ ἐκ τῶν ἐνδόξων τῷ παντὶ ἢ τοῖς πλείστοις, ἢ τοῖς σοφοῖς, καὶ τούτοις ἢ τοῖς πλείστοις, ἢ τοῖς μάλιστα γνωρίμοις καὶ ἐνδόξοις. Ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐνδόξων ἄδοξον συλλογισμός· οἷον ἐὰν ἐκ τοῦ μὴ δοκεῖν εἶναι θεοὺς τὸ μὴ εἶναι συλλογίσηται τις. Ἐκ δὲ τῶν ἐνδόξων ἔνδοξον, οἷον ἐκ τοῦ τὸν ὅμοιον τῷ ἐπιστήμονι καὶ τὸν ἐπιστήμονα εἶναι· ἢ ἐκ τοῦ τὸν ὅμοιον τῷ ἀγαθῷ καὶ τὸν ἀγαθὸν εἶναι. Ἐκ δὲ τῶν φαινομένων ἔνδοξον, οἷον ἐκ τοῦ τὰ καθ' ἡμέραν ἀεὶ τὰ αὐτὰ δοκεῖν εἶναι, καὶ τὸν αὐτὸν δὲ ἑκάστῃ συλλογισμὸς καὶ ἔλεγχος, ὁμοίως ἔχειν.

[1] DE sophisticis autẽ reprehẽsionib. & de iis quæ specie habẽt reprehẽsionũ, reuera tamẽ falsa ac vitiosę cõclusiones sunt, nũc dicendũ, initio sumpto secũdũ naturam a primis. ¶ Ac primũm quidẽ alias esse ratiocinationes, alias, quæ cũm nũ sint, ei se videãtur, ita per se propemodũ est perspicuũ. Atq. vt aliis in reb. ita in argumentationib. propter quãdã rerũ inter se similitudinẽ id accidit. Sũt enim inter homines alij, quib. reuera ineſt bonus corporis habitus, alij aũt tumor quidã talis, qualis esse hostiarũ solet in sacris curialib. per æmulationẽ curiarũ: aut fictus ad eũ ornatus bonã corporis habitudinẽ imitatur. Sunt item multi, qui sua ipsi pulchritudine pulchri sunt: alij autẽ, qui per fucũ tãtum tales videãtur. Nec dissimilis est in reb. inanimatis ratio, in quibus sunt nonnullæ, quæ vt videntur, ita reuera sunt, aut argentum, aut aurum, aliæ, cũm non sint, falsã quãdam specie iudicio sensuum videntur: vt lithargyrina, & stannea videntur esse argentea: & quæ felle tinctæ sunt, aurea. Eodem plane modo ratiocinationes & reprehensiones aliæ sunt,

aliæ non sunt, videntur autem propter imperitiam. Sunt enim imperiti homines iis propemodum similes, qui procul res prospiciunt. ¶ Ac vera quidē cum ratiocinatio est, cùm ex quibusdā positis quidpiam ab iis quæ posita sunt, diuersum ab id necessariò sequitur, quia illa sunt antè posita. ¶ Reprehensio autem est ratiocinatio cū contradictionis conclusione. ¶ Hoc autem quidā non faciunt, sed videntur multis de causis. Vnus verò locus est vulgatissimus & latissimè patēs, ex rerum vocabulis. Quia enim ipsis per se rebus in mediū proferis constare disputatio nō potest, eóque verbis, quasi notis quibusdam, pro rebus vti cogimur: propterea fit, vt idem ferè vsueniat, quod in subducendis per calculos rationibus, nempe vt verborum ac rerum eandem omnino esse rationē existimemus. In quo nos lōgè latéque erramus, tantum enim inter illa interest, vt verborum & orationū certus sit ac definitus numerus, rerum infinitus. Vnde efficitur, vt vna oratione aut nomine multas res significari sit necesse. Et quemadmodum in subducendis calculis qui rudes sunt, & quid suo quique loco valeant calculi, nescíunt, ab iis qui sunt in eo genere periti, facilè circumueniuntur: ita in sermonibus conferendis, qui ignorant, quæ sit verborum vis & significatio, facilè siue differant ipsi, siue aliorum audiant sermones, decipiuntur. At que illa quidem vna causa est, præter alias quæ postea explicabuntur, cur sæpe videantur esse ratiocinationes, aut reprehensiones, quæ non sunt. ¶ Quoniam autem quibusdam illud est ingenium, vt se operæprecium maius facturos existiment, si sapientes videantur, nec sint, quàm si essent, nec viderentur: (est enim Sophistice

ὁ δὲ οὐκ ἔστι μὲν, φαίνεται δὲ διὰ τὴν ἀπειρίαν. οἱ γὰρ ἄπειροι, ὥσπερ ἀπὸ πόρρω τὸν θεωροῦσιν. ¶ Ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς ὅν τινῶν ὄντι τοδὶ τι παρὰ ταῦτα ὅτι τοῦτο συμβαίνει ἕτερον ἐξ ἀνάγκης τι κεῖσθαι διὰ τῶν κειμένων. ¶ Ἔλεγχος δὲ, συλλογισμὸς μετ' ἀντιφάσεως τοῦ συμπεράσματος. ¶ Οἱ δὲ τοῦτο ποιοῦσι μὴ οὐ, δι' οὐδὲν δὲ διὰ πολλὰς αἰτίας. ὧν εἷς τόπος εὐφυέστατος, ἡ δημοσιώτατος, ὁ διὰ τῶν ὀνομάτων. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔστιν αὐτὰ καθ' αὑτὰ τὰ πράγματα διαλέγεσθαι θέντας, ἀλλὰ τοῖς ὀνόμασιν αὐτὰ τοῖς πράγμασιν χρώμεθα συμβόλοις· τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν ὀνομάτων, καὶ ὅπερ ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἡγούμεθα συμβαίνειν, καθάπερ ὅπερ ἐπὶ τῶν ψήφων ἴσις λογιζομένοις· τὸ δέ, οὐκ ἔστιν ὅμοιον. τὰ μὲν γὰρ ὀνόματα πεπέρασται, καὶ τὸ τῶν λόγων πλῆθος· τὰ δὲ πράγματα, τὸν ἀριθμὸν ἄπειρα ὄντα. ἀναγκαῖον οὖν πλείω τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ πανταχοῦ ἓν σημαίνειν. ὥσπερ οὖν καὶ οἱ μὴ δεινοὶ τὰς ψήφους φέρειν, ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων ἀναγκάζονται, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὅσοι τῶν λόγων, οἱ τῶν ὀνομάτων τὴν δυνάμεως ἀπειρίᾳ ἀναλογίζονται, καὶ αὐτοὶ διαλεγόμενοι, καὶ ἄλλων ἀκούοντες. διὰ μὲν οὖν ταῦτα τὰ τοιαῦτα, καὶ τὰς λεχθησομένας, ἔστι καὶ συλλογισμὸς καὶ ἔλεγχος φαινόμενος, οὐκ ὢν δέ.

¶ Ἐπεὶ δὲ ἔστι τισι μᾶλλον περὶ ἔργου τὸ δοκεῖν εἶ σοφοῖς, ἢ τὸ εἶ καὶ μὴ δοκεῖν· (ἔστι γὰρ ἡ σοφιστικὴ,

φαινο-

φαινομένη σοφία, οὖσα δὲ μή· καὶ ὁ σοφιστὴς ἐκ τοῦ φαινομένης σοφίας, ἀλλ' οὐκ οὔσης) δῆλον ὅτι αὐτῆς κάλλιστον πρᾶγμα ἐστὶν ἔρωτα μᾶλλον δυνεῖν πιθεῖν, ἢ πιθεῖν καὶ μὴ δυνεῖν. ἔτι δὲ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἕν εἰπεῖν, ἔρωτα ἕκαστος τοῦ εἰδότος, ἀλλ' οὐδενὸς μὴ αὐτὸν περὶ ὧν οἶδε, τὸν δὲ ψευδόμενον ἐμφανίζειν δυνάσθαι. τοῦτο δέ ἐστι τὸ μὴ ὄν τῷ δυνάσθαι δεινῶν λόγον. τὸ δὲ ἐν τῷ λανθάνειν. ὥστε κρεῖττον οὐδὲν τοῖς βουλομένοις σοφιστὴν εἶναι, τοῦ τὴν εἰρημένην λόγων τέχνης ζητεῖν περὶ ἕρπου γάρ ἐστιν. ἡ δὲ πειθὼ τὴν δύναμιν πείθει φαίνεσθαι σοφὸν, οὐ τυγχάνουσι τῷ περὶ ἕκαστα εἰδέναι. ¶ Ὅτι μὲν οὖν ἐστι τις τέχνη λόγων, καὶ ὅτι πειθοῦς ἐφίενται δυνάμεως, οἷς καλοῦμεν σοφιστὰς, δῆλον.

simulata & non vera sapientia: & sophista is dicitur, qui ex ea quæ præ se fert non vera sed simulata sapientia quæstum facit) illud profectò ex iis perspicuum est, tali ingenio natis hominibus magis elaborandū esse, vt sapientis officiū præstare videātur, quàm vt faciant, nec videātur. Est autē (vt singula cū singulis conferam) sapientis in re quaque officium, vt regatus de iis rebus, quarum habet scientiam, nil falsum dicat: & vt, si quem in errore versari senserit, illū coarguat, & de falsa opinione deducat. Quorum prius in bene reddenda ratione de iis, quæ interrogantur, positū est: posterius in bene interrogādo, si quid sit, de quo reposcēda sit ab altero ratio. Necesse igitur est, vt qui sophistæ munus probè fungi velit, illud fallaciū orationū genus, de quo paulò antè diximus imprimis exquirat: quādoquidem in eo tantum est moment, vt hæc sit vna ratio, qua apparentē sapientiā, in qua illis sunt omnia, consequi possint. ¶ Ac esse quidem genus orationis quoddam ciusmodi & eā facultatem ab eis, quos sophistas appellare solemus, experti manifestum est.

Disputationum genera, CAP. II.

1 Prothesis. 2 Expositio. 3 De quibus inter dictum fuerit, ac de quibus deinceps disserendum sit.

Πόσα δέ ἐστιν εἴδη τῆς λόγων τῆς σοφιστικῶν, καὶ ἐκ πόσων τὸ ἀριθμὸν ἡ δύναμις αὐτῆς συνέστηκε, καὶ πόσα μέρη τυγχάνει τῆς πραγματείας ὄντα, καὶ πόσα τῆς ἄλλων τῆς συμπλησιάζοντων εἰς τοῦτον τὸν τόπον, ὕστερον λέγωμεν.

¶ Ἔστι δὴ τῆς ἐν τῷ διαλέγεσθαι λόγων τέτταρα διδασκαλικοὶ, καὶ διαλεκτικοὶ, καὶ πειραστικοὶ, καὶ ἐριστικοὶ· καὶ διδασκαλικοὶ μὲν, οἱ ἐκ τῶν οἰκείων ἀρχῶν ἑκάστου μεθόδου συλλογιζόμενοι· διαλεκτικοὶ δὲ, οἱ ἐκ τῶν κοινῶν δοξῶν· πειραστικοὶ δὲ, οἱ ἐκ τῶν ἀγνοουμένων ὑπὸ τοῦ ἀποκρινομένου, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν ἀγνοουμένων ἁπλῶς· ἐριστικοὶ δὲ, οἱ ἐκ τῶν φαινομένων μὲν κοινῶν δοξῶν, οὐκ ὄντων δέ· ἢ φαινομένων μὲν συλλογισμῶν, οὐκ ὄντων δέ· ἢ φαινομένων μὲν, οὐκ ὄντων δέ.

NVnc quot sint orationū sophisticarū genera, & quot numero ea, ex quibus cōstat hęc tota facultas: quótq. partes sint huius tractationis, quā instituimus, & si qua sunt alia, quæad huius artis perfectionē pertinent, dicamus. ¶ Sūt igitur ad discrēdū quatuor orationū genera: vnū ad docendū accōmodatū: alterū dialecticū: tertiū tentatiuū: quartū cōtētiosum. Atq. illud quidē ad docendū accōmodatū, quod constat ex propriis cuiusque dis

cipline principiis, nec ex opinio ne respõdentis concludit. Credere enim, & indubitatã fidem hãbere eum oportet, qui discere aliquid velit. Dialecticũ autem, quod ex probabilibus concludere potest cõtradictionem. Tentatiuum verò, quod ex iis quę vidẽtur respondenti, & quæ scire eum necesse est, qui sibi alicuius rei scientiã tribuit & arrogat: licet aliis locis[2] à nobis est explicatũ. Contẽtiosum autem, quod ex iis concludit, quæ probabilia videtur, nec sunt. ¶ Ac de iis qui dem quæ ad docendũ & demonstrandum valent, dictũ est à nobis in Analyticis: de dialecticis autẽ, & iis quæ ad tentandum ac commodata, in superioribus libris. Nũc de cõtẽtiosis dicamus.

[2] Lib. 8. To. 11. 2.

Σπάνιος καὶ οὐκ ἐν τῇ τῶν πολλῶν νομιζομένῃ δοξῶν συλλογιζόμενον. δεῖ γὰρ τὸν μανθάνοντα ἔχειν τὴν ἀρχὴν τοῦ μανθάνειν. διαλεκτικὸς δέ, ὁ ἐν τῇ τῶν δοξάντων συλλογιστικῶς, καὶ αὐτοῖς ἐνδέχεσθαι συλλογίσασθαι ἔχειν τὸν ὅρον. μέλλον. ὃ πρότερον δὲ διωρίσμεθα ἐν ἑτέροις[2]. ἐριστικοὶ δέ, οἱ ἐν τῇ φαινομένῃ συλλογίζεσθαι, καὶ ὄντες δὲ συλλογιστικοί. ¶ Περὶ μὲν οὖν τῆς διδασκαλικῆς καὶ ἀποδεικτικῆς, ἐν τοῖς πρότερον εἴρηται. περὶ δὲ τῆς διαλεκτικῆς καὶ πειραστικῆς, ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς. περὶ δὲ τῆς ἀγωνιστικῆς καὶ ἐριστικῆς νυν λέγωμεν.

[2] Lib. de sophist. elench. To. 11. 2.

Scopi sophistarum, CAP. III.

1 Prothesis. 2. Exetasis.

PRimum autem intelligendũ est, quor, & quæ sint ea, quæ differendo sibi proponunt, qui contentionis modo & vincendi causa disputant. ¶ Sunt autẽ numero quinque: Reprehensio, falsum, incredibile. quódque sit cõtra omnium opinionẽ, solœcismus: & quintum, cogere eum quicum disputant, mugari: quod est sæpiùs idem dicere: aut quod non est, sed horum aliquam speciẽ præ se ferre videtur. Hoc. n. est, quod primùm & maximè cõtendunt, vt redarguere videãtur: secundo loco, falsum aliquid ostendere: tertio, ad inopinabile cõpellere: quarto, solœcismum efficere, id est, aduersarium vi rationis adductum videri nõ posse effugere, quin barbarè loquatur: postremo, idem sæpiùs dicere.

Πρῶτον δὲ λητέον, πόσων ὀρεγόμενοι οἱ ἐν τοῖς λόγοις ἀγωνιζόμενοι πρὸς ἀλλήλους διαφιλονεικοῦσιν. ¶ εἰσὶ δὲ τοῦτο πέντε τὸν ἀριθμόν, ἔλεγχος, καὶ ψεῦδος, καὶ παράδοξον, καὶ συλλογισμὸς, καὶ πάμπαν, τὸ ποιῆσαι ἀδολεσχῆσαι τὸ προσδιαλεγόμενον. τοῦτο δέ ἐστι τὸ πολλάκις αὐτὰ καὶ ἐπὶ ταὐτὸ λέγειν· ἢ τὸ μὴ ὄν, ἀλλά τι φαινόμενον ἔχειν εἶναι τοιοῦτον. μάλιστα μὲν γὰρ προσαγορεύουσι φαίνεσθαι ἐλέγχοντες. δεύτερον δὲ, ψευδόμενον τι δεικνύναι. τρίτον, εἰς παράδοξον ἄγειν. τέταρτον, σολοικίζειν ποιεῖν. τοῦτο δέ ἐστι, τὸ ποιῆσαι τῇ λέξει βαρβαρίζειν τὸν τὸν λόγον τὸν ἀποκρινόμενον. τελευταῖον δὲ, τὸ πλειστάκις τὸ αὐτὸ λέγειν.

De

De fallaciis in dictione consistentibus,
Cap. IV.

1 Reprehensionum divisio. 2 & subdivisio. 3 De homonymia. 4 De amphibolia. 5 Communia de homonymia & amphibolia. 6 De compositione. 7 De divisione. 8 De accentu. 9 De figura dictionis.

1 ΤΡόπει δέ εἰσι τῶν μὲν ἐλέγχων δύο. οἱ μὲν γάρ εἰσι παρὰ τὴν λέξιν, οἱ δὲ ἔξω τῆς λέξεως. ¶ Ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐν τῇ τὴν λέξιν ὑποκρίνεσθαι φαινόμενα, ἓξ τὸν ἀριθμόν. ταῦτα δέ ἐστιν, ὁμωνυμία, ἀμφιβολία, συνθεσις, διαίρεσις, προσῳδία, καὶ χῆμα λέξεως. τούτων δὲ πίστις, καὶ ἐξ τῆς ἐπαγωγῆς, καὶ συλλογισμός, οὐτε λανθάνει τῆς ἄλλος. καὶ ὅτι τοσαυταχῶς αὐ τῆς αὐτῆς ὀνόματι καὶ λόγοις μὲν ταὐτὸ δηλοῦσθαι μόν. ¶ Εἰσὶ δὲ οἱ μὲν ἐν τῷ ὀνόματι μανθάνουσι, οἱ δὲ ἐν τῷ λόγῳ. εἶεν, ὅτι μανθάνουσι οἱ ἐπιστάμενοι τὰ ὧδε προσημαινόμενα μανθάνουσιν οἱ γραμματικοί. τὸ δὲ μανθάνειν, ὁμώνυμον, τὸ, τὰ ξυμβαίνοντα χρώμενοι τῇ ἐπιστήμῃ, ἢ τὸ λαμβάνειν τῷ ἐπιστήμῃ. Καὶ πάλιν ὅτι τὰ καλὰ, ἀγαθὰ· τὰ δὲ δεινὰ ἀγαθὰ, τὰ δὲ κακὰ δεινά. ἀντίον δὲ τὸ δέον, τὸ, τ' ἀναγκαῖον, ὁ συμβαίνει πολλάκις ἢ ὅτι τῷ καιρῶν, ἐστι δὲ καιρόν τι ἀλλ' ἢ ταὐτὰ ἢ δεινὰ φαμὲν εἶ). ἔτι τὸ αὖ καθῆσθαι ἢ ἐγείρεσθαι, ἢ κάμνειν· ἢ ὑγιαίνειν. ὅσπερ δὲ αἴσιον, ἐστικὸ· ἢ ὅσπερ ὑγιάζειν, ὑγιαίνειν· αἴσιον δὲ καθήμενος, ἢ ὑγιάζει) ὁ κάμνων. τὸ δὲ τὸ κάμνοντα ὁποιῶ ποιεῖν, ἢ πάσχειν, οὐ ἐν σημαίνει· ἀλλ' ὁτὲ μὲν ὅτι ὁ τῶν κάμνων, ἢ καθήμενος, ὁτὲ δὲ ὃς ἐκάμνει φερόμενον. πλὴν ὑγιάζετο μὲν [ἐκάμνων] ὁ κάμνων.

Deficit in MS.

SVnt autem reprehensionum duo modi: quidam secũdum dictionem, alij extra dictionem. ¶ Atque ille quidem modus, in quo vis captionis ad dictionem pertinet, in sex distribuitur, qui sunt homonymia, orationis ambiguitas, cõiunctio, diuisio, accẽtus, forma dictionis. Esse aũt tot nec plures modos nõ solum inductione doceri potest, sed etiã ratiocinatione, siue sumatur aliquis alius: & quod tot modis, no minibus isdẽ & orationibus nõ eadẽ significemus. ¶ Sunt autem ex homonymia orationes eiusmodi. Quæ memoriter ab alio recitãtur, ea grammatici μανθάνουσι: ergo q docti sũt μανθάνουσι. Homonymũ est μανθάνειν: interdũ enim idem valet quod intelligere rẽ aliquam, interdũ significat idẽ quod discere. Et ampliùs mala bona esse. Quę enim facere oportet, bona sunt: mala autẽ facere oportet. Oportere enim duobus modis accipi potest. Vno modo pro eo quod necessariũ est: quæ significatio ad mala sæpe pertinet: sunt enim quæ licet mala sint, nobis tamẽ necessariò subeũda sunt. Altero modo quod bonũ est, officióq. cõsentaneũ: hoc verbo intelligitur Item eundẽ stare & sedere, ægrotare & valere. Nã qui surgebat, stat, & qui cõualescebat, valet: at qui surgebat sedens, & cõualescebat ægrotans. Ægrotantẽ enim facere aliquid, aut pati, non habet vnã tantum significationẽ: sed interdũ significat eũ, q nũc aut ægrotat, aut sedet: interdum vero qui ægrotabat priũs, aut sedebat. Illud tamen verum est, eum qui conualescebat, ægrotantẽ etiã nunc fuisse:

valens autem, non est ægrotans, ta ægrotans, non nunc, sed prius.

¶ Ad ambiguitatem orationis hæc omnia sunt referenda. Ego vellē me hostes capere. Ité illud, Quod quisque cognoscit, illud ipsum cognoscit. Hæc enim oratio vel ad cognoscentē, vel ad rē cognitā referri potest. Ité illud, Quod quis videt, illud ipsum videt: columnā autē videt quispiā: columna igitur videt Quod esse dicis, tu illud ipsum dicis: lapidē autē esse dicis: tu igitur illud ipsum, lapis scilicet, dicis. Postremō illud quoque ambiguū est, σημαῖνα proloqui: nā & hoc dupliciter accipi potest. Vno modo, vt ligniliceat loqui aliquē qui taceat. Altero vt de rebus multis loqui aliquē declaret. ¶ Sūt autē tres potissimùm modi, quib. omnis homonymia & amphibolia cōtinetur. Vnus est, quando aut oratio, aut vocabulū, ꝓprie̅ multa significat, vt aquila, canis. Alter, quādo ex vsu loquendi *ambiguitas* nascitur. Tertius, cùm verba coniūcta multis modis accipi possunt, separata simplicē habēt significationē: quale est illud, scire literas. Vt .n. multiplicia non sint singula hæc verba, scire, & literas: coniuncta tamen multis modis accipi possunt. Aut enim significāt ipsas literas scientię capaces esse, aut verò literatū cognitionē habere alterū. Ac modi quidē, quib. homonymia aut amphibolia cōtinetur, hi sunt quos exposuimus. ¶ Nūc de coniunctione dicamus, ad quā hæc pertinent omnia: Posse sedentē ambulare, posse non scribentē scribere. Etenim hæc duo nō idem significāt, cùm est coniuncta, & cùm est diuisa orationis sententia. Est autē huius orationis, posse non scribentem scribere, sententia coniuncta, cùm significem

ὑμαίνει δὲ οὐ κώμων, ἀλλ' ὁ κάμνων οὐ νῦν, ἀλλὰ πρότερον.

¶ Παρὰ δὲ τὴν ἀμφιβολίαν αἱ τοιαίδε, τὸ βούλεσθαι λαβεῖν με τοὺς πολεμίους καὶ ἆρ' ὃ τις γινώσκει, τοῦτο γινώσκει, καὶ δὴ καὶ τὸν γινώσκοντα καὶ τὸ γινωσκόμενον, ἐνδέχεται ὡς γινώσκοντα σημαῖναι τοῦτῳ τῷ λόγῳ. καὶ ἆρα ὁ ὁρᾷ τις τοῦτο ὁρᾷ; ὁρᾷ δὲ τὸν κίονα, ὥστε ὁρᾷ κίονα. καὶ ἆρα ὃ σὺ φὴς εἶ, τοῦτο σὺ φὴς εἶ); φὴς δὲ λίθος εἶ), σὺ ἄρα φὴς λίθος εἶ). καὶ ἆρα ὅτι σιγῶντα λέγειν; ἀντὶ γὰρ ὅτι καὶ τὸ σιγῶντα λέγειν, τό, τε τὸν λέγοντα σιγᾶν, καὶ τὸ τὰ λεγόμενα.

¶ Εἰσὶ δὲ ξέις ξόποι ὧνπερ ἡ ὁμωνυμίαν καὶ τὴν ἀμφιβολίαν. ἓς μὲν ὅταν ὁ λόγος ἢ τοσῶνδε πλείως σημαίνῃ πλείω· οἷ δ' αὖτες, ἢ κύων. ἓις δὲ, ὅταν εἰωθότις ὧδε αὕτα λέγειν. ξίτος δὲ, ὅταν τὸ συντεθὲν πλείω σημαίνῃ κεχωρισμένον δὲ, ἁπλῶς· οἷον τὸ δύνασθαι γράμματα. ἑκάτερον μὲν δὴ, εἰ ἔτυχεν, ἓν τι σημαίνει, τὸ δύνασθαι, καὶ τὰ γράμματα. ἀμφω δ' πλείω, ἢ τὸ τὰ γράμματα αὐτὰ δύνασθαι μίαν ἔχειν, ἢ τῷ γράμματον ἄλλον. ἢ μὲν οὖν ἀμφιβολία καὶ ὁμωνυμία, ὧνπερ τούτοις τοὺς ξόποις ὁρᾷ. ¶ Παρὰ δὲ τὸν συνθεσιν τὰ τοιάδε. οἷον τὸ δύνασθαι καθήμενον βαδίζειν, καὶ μὴ γράφοντα γράφειν. οὐ γὰρ ταυτὸν σημαίνει, ἐὰν διελών τις εἴπῃ καὶ συνθεὶς, ὡς δυνατὸν ἢ καθήμενον βαδίζειν, καὶ μὴ γράφοντα γράφειν· ἢ τοῦθ' ὡσαύτως ἂν τις συνθῇ, τὸν μὴ γράφοντα γράφειν. σημαίνει γὰρ ἂν ὡς

ἔχει δ' οὐδαμῶς τὸ μὴ γράφων γράφειν. ἐὰν δὲ μὴ συνῇ, ὅτι ἔχει δύναμιν, ὅτε οὐ γράφει, τὸ γράφειν. καὶ μανθάνει νῦν γράμματα, εἴπερ ἐμάνθανεν ἃ ἐπίσταται. εἶτα τὸ ἓν μόνον δυνάμενον φέρειν, πολλὰ δύνασθαι φέρειν. ¶ Παρὰ δὲ τὴν διαίρεσιν, ὅτι τὰ πέντε, ὅσα δύο καὶ τρία, καὶ ἄρτιά καὶ περισσά. καὶ τὸ μεῖζον ἴσον· τοσοῦτον γάρ, καὶ ἔτι περισσόν. ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος διῃρημένος καὶ συγκείμενος, οὐκ ἀεὶ ταὐτὸ σημαίνειν αὐ δόξειεν. οἷον

Ἐγώ[a] σε ἔσπκα δοῦλον ὄντα ἐλεύτερον.

καὶ τό,

Πεντήκοντ' ἀνδρῶν ἑκατὸν λίπε δῖος Ἀχιλλεύς.

8 ¶ Παρὰ δὲ τὴν προσῳδίαν, ἐν μὲν τοῖς ἀδύ γραφῆς δύσληπτοῖς, οὐ ῥᾴδιον ποιῆσαι λόγον· ἐν δὲ τοῖς γεγραμμένοις καὶ ποιήμασι, μᾶλλον. οἷον καὶ τὸν Ὄνειρον ἔνιοι διορθοῦνται προς τοὺς ἐλέγχοντας, ὡς ἀπόφασιν εἰρηκότα, τὸ μὲν,

Οὔ[b] κατὰ πύθεται ὄμβρῳ.

λύουσι γὰρ αὐτὸ τῇ προσῳδίᾳ, λέγοντες τὸ οὐ ὀξύτερον. καὶ τὸ περὶ τὸ ἐνύπνιον τῷ Ἀγαμέμνονος, ὅτι οὐκ αὐτὸς ὁ Ζεὺς εἶπεν,

δίδομεν[c] δὲ οἱ οὖλος ἀρίσθαι,

ἀλλὰ πρὸ ἐνυπνίῳ ἐπιστέλλετο διδόναι. τὸ μὲν οὖν τοιοῦτο τῷ δῆλόν ἐστιν προσῳδίᾳ. ¶ Οἱ δὲ παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως συμβαίνουσιν, ὅταν τὸ ταὐτὸν ὡσαύτως ἑρμηνεύωσιν. οἷον, τὸ ἄρρεν θῆλυ ἢ τὸ θῆλυ, ἄρρεν· ἢ τὸ μεταξύ, θάτερον τούτων· ἢ πάλιν τὸ ποσὸν ποιόν, ἢ τὸ ποιὸ, ποσόν, ἢ τὸ ποιοῦν

cum qui non scribit, posse, cùm non scribit, scribere: diuisa autē, cùm eā vim habet, posse cū, qui nunc nō scribit, postea scribere, & discit nunc literas: siquidē didicit quæ scit. Itē illud: Quod vnum solùm potest ferre, multa potest ferre. ¶ Ex diuisione autē illa ducūtur: Quinque sunt duo & tria, atque ita paria & imparia: & maius esse æquale, tantū enim esse & aliquid amplius. Eadem enim oratio coniuncta & diuisa non idem significare videtur: vt

Ego[a] *te feciſſemum liberum:*
&,
Quinquaginta hominum cētum heros liquit Achilles.

a Videtur esse versus Menādri à Terētio in Andria sic expressum, Serua. feci iferuum ei seliberē' mihi.

9 ¶ Ex accentu autem sine scripto dialecticis nō facile est disputationem instituere: in scripto autem & poēmate sæpe locum habet. Quo modo liberatur eorū calumniā Homerus, qui apud illum dicunt absurdē scriptū esse,

οὔ[b] κατὰ πύθεται ὄμβρῳ.

Dicunt enim malè accipi accentum illius particulæ οὔ, quæ non circumflexo, sed acuto notari debet hoc modo, οὐ. Item cùm ille locus Homeri reprehenditur, vbi de somnio Agamemnonis agitur, ita occurrunt, vt dicant non esse illa accipienda quasi Iouis verba:

b Odyſ. a. v. 161.

δίδομεν[c] δέ οἱ οὖλος ἀρίσθαι,

sed iis verbis imperare Iouem somno, vt det ipse somnus Agamēnoni illud, vt fiat sui voti cōpos Agamemnon, ita vt δίδομεν accipiatur. Ac de ac cētu quidē hactenus. ¶ x forma autē dicēdi tū duci intelligūtur captiones, quādo nō idē codē modo pronunciatur. Veluti cùm masculinum ad fœmininū genus transferimus, aut contrà

c Ilia. a. v. 237.

fœmininum ad masculinum, aut verò cùm neutrū genus malè accipimus. Et cùm ad qualitatem transferimus quantitatem, aut contrà, ex

qualitate facimus quantitatē. Et cum id quod facere significat, in patiendi significatione accipimus. Denique cùm id, quod certā quandā affectionem declarat, pro actione sumitur, eodemque modo in aliis omnibus categoriis, quomodo superiorib. libris a Lib. Top. c. 8 a nobis dictū est. Illud enim vsuuenire interdū potest, vt quādā actionem nō significet, si tātum speciē vocabuli species, ita accipiatur quasi facere aliquid significet. Vt valere, dicēdi forma, similis est his verbis, facere, ædificare: & tamen illud qualitatē & certam quandam affectionem significat, hæc actionem: nec dissimilis est in aliis ratio. ¶ Ac secundum dictionem reprehensiones his modis contingunt.

πάσχον, ἢ τὸ ἐμποιεῖν ποιοῦν, καὶ τὰ ἄλλα, ὡς διήρηται πρότερον. ἔστι γὰρ τὸ μὲν τῷ ποιεῖν ὁμώνυμον, ὃ τὸ ποιόν τι τὴν λέξει σημαίνον. ὅτι τὸ ὑγιαίνειν ἐμοίῳ σχήματι τῆς λέξεως λέγεται παρὰ τὸν ποιεῖν, ἢ οἰκοδομεῖν. καὶ τὸ μὲν ποιόν τι δηλοῖ· τὸ δὲ, ποιεῖν τι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ¶ Οἱ μὲν οὖν περὶ τὴν λέξιν ἔλεγχοι, ἐν τούτοις τοῖς τόποις εἰσί.

De fallaciis extra dictionem, Cap. v.

1 *De paralogismis extra dictionem.* 2 *De accidente.* 3 *De eo quod dicitur simpliciter, vel secundum quid.* 4 *De ignorantia elenchi.* 5 *De petitione quæsiti ab initio proposita.* 6 *De consequente.* 7 *De non causa.* 8 *Vt hæc inuicem, aliquot pro una sumantur.*

FAllacium verò conclusionū, quæ sunt extra dictionē, septē sunt genera: Primū est ex accidēte: secundū ex eo quod simpliciter aliquid dicitur, vel non simpliciter, sed cū aliqua adiectione aut partis aut loci, aut tēporis, aut affectionis ad alterum: tertiū est ex ignoratione reprehēsionis: quartū ex consequentis: quintū ex eo quòd sumitur illud ipsum, quod iā inde à principio in quæstione ponitur: sextū ex eo quòd pro causa ponitur, quod minimè est causa: septimū ex eo quod quæ multæ sunt interrogationes, pro vna accipiuntur. ¶ Ac fallaces quidē ex accidēte cōclusiones tū dicuntur, quādo rei subiectæ & accidēti eadē omnia attribuuntur. Quia enim multa eidem accidunt, præterea nō necesse est eadē omnia rei subiectæ, & huius omnibus attributis cōuenire. Alioqui erūt eadē omnia, quemadmodū sophistæ dicūt. Ve-

Τῶν δὲ ἔξω τῆς λέξεως παραλογισμῶν, εἰσὶν εἰσὶν ἑπτά. ὧν μὲν, τὸ συμβεβηκός. δεύτερον δὲ, τὸ ἁπλῶς, ἢ μὴ ἁπλῶς, ἀλλὰ πῇ, ἢ ποῦ, ἢ ποτε, ἢ πρός τι λέγεσθαι. τρίτον δὲ, τὸ διὰ τῶν ἐλέγχου ἄγνοιαν. τέταρτον δὲ, τὸ διὰ τὸ ἑπόμενον. πέμπτον δὲ, τὸ διὰ τὸ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν. ἕκτον δὲ, τὸ διὰ τὸ μὴ αἴτιον, ὡς αἴτιον τιθέναι. ἑβδομον δὲ, τὸ διὰ τὸ τὰ πολλὰ ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν. ¶ Οἱ μὲν οὖν διὰ τὸ συμβεβηκὸς παραλογισμοὶ εἰσιν, ὅταν ὁμοίως ὑπάρχειν ἀξιωθῇ πρὸς ἕκαστον, καὶ τῷ συμβεβηκότι ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ πολλὰ συμβέβηκεν, οὐκ ἀνάγκη πᾶσι τοῖς κατηγορουμένοις, καὶ κατὰ τοῦ κατηγορουμένου πάντα ὑπάρχειν. πάντα γὰρ ἕπεται ταυτὶ, ὡς περ φασιν οἱ σοφισταί

εἰ ὁ Κορίσκος ἕτερος ἀνθρώπου, αὐτὸς αὑτῷ ἕτερος· ἔστι γὰρ ἄνθρωπος ἡ εἰ Σωκράτης τοῖς ἕτεροις, ὁ δὲ Σωκράτης ἄνθρωπος, ἕτερον ἄνθρώπου φασὶν ὁμολογούμενον, ἀφ' ὧ συμβεβηκέναι ἢ ἕτερον ἕτερον εἶναι, ἢ τὸν αὐτὸν εἶναι ἀνθρωπον. ¶ Οἱ δὲ περὶ τὸ, τὸ ἁπλῶς τόδε, ἢ πῇ λέγεσθαι, καὶ μὴ κυρίως· ὅταν τὸ ἐν μέρει λεγόμενον, ὡς ἁπλῶς ἐνυπάρχον λαμβάνῃ. οἷον εἰ τὸ μὴ ὂν ἔστι δοξαστόν, ὅτι τὸ μὴ ὂν ἔστιν. οὐ γὰρ ταὐτὸν εἶναί τέ τι, καὶ εἶναι ἁπλῶς. ἢ πάλιν ὅτι τὸ ὂν οὐκ ἔστιν ὄν, εἰ γέ ἐστιν τι μὴ ὄντων. ἢ εἰ μὴ ἀνθρωπος· οὐ γὰρ ταυτὸ μὴ εἶναί τι, καὶ ἁπλῶς μὴ εἶναι. φαίνεται δὲ δεῖν τὸ πρῶτον διὰ τῆς λέξεως· καὶ μικρὸν διαφέρειν τὸ εἶναί τι, τοῦ ἔστι· καὶ τὸ μὴ εἶναί τι, τοῦ μὴ ἔστι. ὁμοίως δὲ, καὶ περὶ τὸ πῇ, καὶ ἁπλῶς. ἢ εἰ ἐνδὸς ὅλως μέλας ὢν, λευκὸς ἔσται τοὺς ὀδόντας. λευκὸς ἄρα καὶ οὐ λευκός ἐστιν. ἢ εἰ ἀνθρωπῳ πῇ, ὃν ἅμα τἀναντία ὑπάρξει. τὸ δὲ ὅμοιον ἐπ' ἐνίων μὲν πάντη θεωρῆσαι ῥᾴδιον. ἢ εἰ λευκὸν μέλανα ἔστι, ἢ ἀπόπου τοὺς ὀδόντας, ἢρεπτο εἰ λευκός. εἰ ἐν ταὐτῷ λευκός, ὅτι μέλας, ἢ μέλας, εἴ τι προλέγοιμι συλλογισμὸν τελειώσας ἢ ἐρώτησιν. ἐπ' ἐνίων δὲ λανθάνει πολλάκις, ἐφ' ὅπου ὅταν πῇ λέγῃ, μᾶλλον τὸ ἁπλῶς δοξάζειν ἀναλυθέν. ¶ ἐν ὅσοις μὴ ῥᾴδιον θεωρῆσαι, πότερον αὐτῷ κυρίως ὑπάρχει. γένει δὲ πολλαχῶν ἐνόντος ὑμοίως ὑπάρχειν τὰ ἀν-

si Coriscus ab homine diuersus est, ipse à seipso diuersus erit, quoniã homo est. Si est diuersus à Socrate, sit autẽ Socrates homo, diuersum esse ab homine dicunt necessariò esse fatendum: quòd ita fortè accidit, vt is, homo sit, a quo diuersum esse concessit. ¶ Ex eo autẽ, quod omnino ac simpliciter vel aliqua ex parte dicitur nõ propriè, quando quod ex aliqua tantùm parte dicitur, quasi omnino ac simpliciter dictum sumitur. Veluti si quis aut ex eo quòd non ens est opinabile, non ens esse concluderet: (neque enim idem valet rem esse omnino; quod esse aliquid tale) aut cõtrà, rem aliquã, quæ sit, non esse, quia de illa negetur alia quædam reuerbi gratia, quia verum sit rem illam nõ esse hominem. Multum enim interest dicas, rem non esse simpliciter & sine vlla adiectione, an verò non esse hoc aut illud. Sed quoniam si verba modo spectes maxima est affinitas & coniunctio inter ista, esse quidpiã, & esse, tréque non esse quidpiã, & nõ esse: idcirco fit, vt dissingui hæc inter se nõ videãtur. Quod autẽ dixi, in eo quod nõ omnino esse, sed cũ adiectione tale aliquid esse dicitur, idẽ intelligẽdũ est, quando id quod in parte modò aliqua & quodã modo verũ est, ita accipitur, quasi simpliciter, omnique ex parte verũ esset. Exẽpli causa. Si Indus aliquis, cum sit toto corpore niger, dẽtes albos habeat, erit igitur idẽ albus, & nõ albus. Itẽ si pars vna sit vno colore tincta, altera qualtero, inerũt igitur in eodẽ subiecto duo cõtraria. Porrò aũt hoc in quibusdã facile percipitur: veluti si post quam sũpseris nigrũ esse Æthiopẽ, roges, nã sit albus dẽtes: tũ eo sumpto ad extremũ omni absoluta interrogatione, putes te necessaria cõclusione effecisse, nigrũ esse eundẽ & nõ nigrũ. In aliis verò plerũq. latet, quãdo quod secundũ aliquẽ modũ dicitur, simpliciter videtur cõsequi, & in quibus non est facile perspicere, vtrum eorum propriè sit affignã dũ: quæ admodũ euenire solet. cum duo opposita pariter alicui

insunt:tũ. n. aut vtrũque, aut neutrum simpliciter dici admittendum videtur. Verbi gratia, si dimidiũ totius cuiusdã album est, & alterũ dimidium nigrum, sitne illud nigrum potius, an albũ appellandũ, incertum est. ¶ Quæ autem ex eo quòd nõ sit conclusum quid ratiocinatio, aut reprehensio, ea ex prætermissione definitionis oriuntur. Etenim reprehensio est cõtradictio vnius & eiusdem non nominis, sed rei & nominis. atque nominis nõ synonymi, sed eiusdem ex iis, quæ sunt posita, necessariò, nõ adiuncto quod in principio, secundũ idem, & ad idem, eodẽ modo, & in eodẽ tempore. Iisdem autem modis in aliquo falli contingit. Quidã vero horum aliquid prætermittẽtes reprehendere videntur. Vt, idẽ duplum esse & nõ duplum: quoniã duo ad vnum sunt dupla, ad tria nõ sunt dupla. aut idem facta cõparatione eum eodem, duplum esse & nõ duplum. Nam: lõgitudine duplum, latitudine nõ duplũ. aut si facta sit ad idem comparatio. cernatúrque in eadẽ re vtrumque & eodem modo, sed nõ simul: reprehensio erit apparens. Quæ ratio potest etiã pertinere ad aliquem ex iis modis, quos in verbis esse diximus. ¶ Captiones autem, in quibus id ipsum accipitur quod est in principio, iisdẽ & tot modis fiũt, quot & quibus petitio principij committitur. Causa autem cur ſpeciẽ aliquam reprehensionum habere nobis videatur, est, quia discernere interdũ non possumus, quid idem sit, quid diuersum. ¶ Reprehensio verò ex cõsequentibus, quòd retrò verti cõsecutiones existimemus, quæ minimè retrò cõmeant. Quia n. ex hoc illud necessariò sequitur, ideò vicissim ex illo hoc effici necessa-

πικείμενα. δοκεῖ γὰρ ἢ ἄμφω, ἢ μηδέτερον δοτέον ἁπλῶς εἶναι ὑπερορᾶν. ἢ εἰ πολὺ ἥμισυ λευκόν, τὸ δὲ ἥμισυ μέλαν, πότερον λευκὸν ἢ μέλαν. ¶ Οἱ μὲν οὖν μὴ διωρίσθαι τὸ ὅτι συλλογισμός, ἢ τὶ ἔλεγχος, ἀλλὰ παρὰ τὸ ἐλλιπῶν τὸν λόγον γίνονται. ἔλεγχος μὲν γάρ ἐστιν ἀντίφασις τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς μὴ ὀνόματος, ἀλλὰ πράγματος. καὶ ὀνόματος μὴ συνωνύμου, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τῶν δοθέντων ὀξ ἀνάγκης, μὴ συναιρουμένου τὸ ἐν ἀρχῇ, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ, & ὡσαύτως, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. αὐτὸν δὲ ξένιον καὶ τὸ ψεῦσασθαι περί τινος ἔνιοι δὲ ὑπολιπόντες τῶν λεχθέντων, φαίνονται ἐλέγχειν. εἰ δὲ τὸ αὐτὸ διπλάσιον καὶ οὐ διπλάσιον. τὰ γὰρ δύο τοῦ μὲν ἑνὸς διπλάσια, τοῦ δὲ τριῶν οὐ διπλάσια. ἢ εἰ τὸ αὐτὸ τῷ αὐτῷ διπλάσιον, καὶ οὐ διπλάσιον, ἀλλ' οὐ κατὰ ταὐτό. κατὰ μὲν γὰρ τὸ μῆκος, διπλάσιον κατὰ δὲ τὸ πλάτος, οὐ διπλάσιον. ἢ εἰ τῷ αὐτῷ καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ, καὶ ὡσαύτως, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς διότερον ἐστι φθινόμενος ἐλεγχος ἐλεγχος εἰ καὶ σὺ αὖ τις τῶν καὶ εἰς τοὺς παρὰ τοὺς λέξεις. ¶ Οἱ δὲ κατὰ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάσειν, γίνονται μὲν οὕτως, & τοσαυταχῶς, ὁσαχῶς ἐνδέχεται τὸ ὀξ ἀρχῆς αἰτεῖσθαι. φαίνονται δὲ ἐλέγχειν, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι συνορᾶν τὸ ταὐτὸν καὶ τὸ ἓν πολλῶν. ¶ Ὁ δὲ κατὰ τὸ ἀπόμενον ἔλεγχος, διὰ τὸ οἴεσθαι ἀντιστρέφειν τοὺς ἀκολουθοῦντας. ὅταν γὰρ τουδὶ ὄντος, ὀξ ἀνάγκης τοδὶ ἔστι καὶ τοῦδε ὄντος, οὕτω καὶ θάτερον ἢ ὀξ

ἀνάγ-

ἀναγκαῖος. ὅθεν καὶ αἱ ἀφ' ἑτέρων δόξαι ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἀπάταις γίνονται. πολλάκις γὰρ τῷ χολῶντι μέλι ὑπολαμβάνομεν εἶναι, διὰ τὸ ἔπειθαι τὸ ξανθὸν χρῶμα τῷ μέλιτι. καὶ ἐπεὶ συμβαίνει τῷ χολῶντι ὄντως γίνεσθαι ἡδὺ θερμόν· κἂν ἡ ἡδύθερμος, ὑπολαμβάνομεν ὄντως. τὸ δὴ, οὐκ ἀναγκαῖον. ἐν δὲ τοῖς ῥητορικοῖς, αἱ καθ' ἕκαστα σημεῖον λεγόμεναι δόξεις εἶναι τοῦ ἐνθυμήματός εἰσι. βουλόμενοι γὰρ δεῖξαι ὅτι μοιχός, τὸ ἐπιθυμεῖν ἔλαβον, ὅτι καλλωπιστής, ἢ ὅτι νύκτωρ ὁρᾶται πλανώμενος. πολλοῖς δὲ ταῦτα μὲν ὑπάρχει, τὸ δὲ κατηγορούμενον οὐχ ὑπάρχει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς συλλογιστικοῖς. εἰ ὁ Μελίσσου λόγος, ὅτι ἅπαν τὸ ἄπειρον λαβὼν τὸ μὲν ἅπαν, ἀγένητον· ἐκ δὲ μὴ ὄντος, οὐδὲν ἂν γένοιτο. τὸ δὲ γενόμενον, ἐξ ἀρχῆς γένεσθαι· εἰ οὖν μὴ γέγονεν, ἀρχὴν οὐκ ἔχει τὸ παῦ· ὡς τὸ ἄπειρον. οὐκ ἀναγκαῖα δὲ τὰ τοῦτο συμβαίνειν. οὐδὲ εἰ τὸ γενόμενον ἅπαν ἀρχὴν ἔχει, καὶ εἴ τι ἀρχὴν ἔχει, γέγονεν. ὡσπερ οὐδ' εἰ ὁ πυρέττων θερμός, ἀνάγκη καὶ τὸν θερμὸν πυρέττειν. ¶ Ὅ δι' οὖν τὸ μὴ αἴτιον, ὡς αἴτιον, ὅταν προσληφθῇ τὸ αὐτὸ πάσιν, ὡς παρ' ἐκείνῳ γενομένου τὸ ἐλέγχου. συμβαίνει δὲ τὸ τοιοῦτον ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον συλλογισμοῖς. ἐν τούτοις γὰρ ἀναγκαῖον ἀναιρεῖν τι τῶν κειμένων. ἐὰν οὖν παρεμβληθῇ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις ἐρωτήμασι ψεῦδος συμπεράσματος τὸ συμβαῖνον ἀδύνατον, δόξει διὰ τοῦτο γίνεσθαι πολλάκις ὁ ἔλεγχος.

fariò opinamur. Vnde circa opinionē ex sensib. deceptiones existūt. Quia. n. mellis consequens est flauus color, inde fit, vt sæpe fel pro melle accipiatur. Et quoniam pluuiæ consequens est madefieri terrā, si madida sit terra, pluisse statim existimamus: qđ tamē minimè necesse est. Ac in rhetoricis demōstrationes ex signis eiusmodi sunt. Illi enim, vt probent adulterum esse aliquē, consequentia accipiunt: vt quòd accuratiùs cōptus, & omni genere ornatus sit, aut quòd nberrare noctu conspiciatur, quæ tamen multis insunt, quibus attributū illud nō possit conuenire. Nec dissimilis est conditio eorū quæ ratiocinatione concluduntur: Quale est illud Melissi, quòd vniuersitas sit infinita, sumendo vniuersitatem esse ingenitā (nam ex nihilo nihil gigni) quod autē genitum est, principium habet. Itaque si ingenita est vniuersitas omni principio careat necesse est: infinita igitur. quæ profectò infirma est, minimeque necessaria conclusio. Nam vt verum sit omne quod generatum est, habere sua quædā principia, cur, quæ so, vicissim id erit necessarium, vt omne quod principium habet, genitum sit? Illud sanè non magis necessariū, quàm hoc: Si quis habet febrem, calet: ergo si quis calet, habet febrē. ¶ Quod verò non causa tamquam causa accipitur, id exco nascitur, quòd in sumptionibus aliquid tale accipiatur, quale potissimum videatur esse causa reprehensionis cum reuera non sit. Quod in iis maximè ratiocinationibus vsuenit, quæ aduersarium vrget in cōmodo. Sēper enim in his vna ex sumptionib. reselligitur. Si igitur præter necessarias sumptiones ante cōclusionē acceperis illud, vnde incōmodū sequi debeat, hinc sæpe

videbitur existere reprehensio, vt animam & vitam idem esse. Nã si ortus interitui contrarius erit & quidam interitus quidam ortus: est autem mors interitus quidam, & vitæ contraria: erit igitur vita ortus quidam, & viue re gigni ac oriri. Quod fieri omnino non potest. Quare verũ illud nõ fuit, vitam & animam idẽ esse. At hac ratione non est conclusum. Nam vt illud nemo dicat, nil interesse inter animã & vitam, sed hoc tantùm morti quidem (quę interitus est) vitam esse contrariam, interitui autem ortum: eodem modo sequitur: quod fieri non potest. Ac huiusmodi quidem rationes non omnino non concludunt, sed propositum non efficiunt: idque latet plerumque etiam eos qui interrogant. Atque illa quidẽ sufficiant de captionibus, quæ tum ex consequenti, tum ex non causa ducuntur. ¶ Iam verò duas interrogationes quasi vnam accipiunt, cùm latet esse plures, ob idque quasi ad vnam interrogationem datur vna responsio. Ac in nonnullis quidem facile est videre multas esse, ideóque nõ esse ad illas simpliciter respondendum: cuius generis est ista: Sitne terra mare, an cœlũ? In aliis quibusdã non ita facilè perspicitur: & perinde quasi vna sit, aut admittunt, quia nil habent quod recte ad interrogatum respondeant, aut coarguí reprehẽdique videntur. Exempli causa, Numquid hic, & ille homo est? qui igitur hunc & illum cædit, hominem verberat, non homines. Idem illud, positis quibusdã quorum partim bona sunt, partim mala, Suntne illa omnia bona an non bona? Hic enim vtrumuis dixerit, aut in reprehensionem incidere aut falsum dicere videbitur. Nã in bonis aliquid numerare,

λεγοις. οἷον ὅτι ψυχὴ καὶ ζωὴ ταυτόν. εἰ γὰρ φθορὰ γένεσις ἐναντίον, καὶ τῇ μιᾷ φθορᾷ ἑνία τῆς γενέσεως. ὁ δὲ θάνατος, φθορά τις καὶ ἐναντίον ζωῇ. ὥστε γένεσις ἡ ζωή, καὶ τὸ ζῆν γίνεσθαι. τοῦτο δ' ἀδύνατον. οὐκ ἄρα ταυτὸν ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ζωή. οὐ δὴ συλλελόγισται. συμβαίνει δὲ κἀκ μιᾶς ταυτὸν φῆ τῇ ψυχῇ τὴν ζωὴν, τὸ δ' ὑδατον ἀλλὰ μόνον, ἐναντίον ζωὴν μὲν θανάτῳ ὄντα φθορᾷ, φθορὰ δ' ἑνίοτε. ἀσυλλόγιστοι μὲν οὖν ἁπλῶς οὐκ εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι λόγοι, σφᾶς δὲ τὸ πολλάκις οὐχ ἥττον αὐτοὺς ἐρωτῶντας τὸ τοιοῦτον. οἱ μὲν οὖν πρῶτοί τ' ἐπιλήθουσι, καὶ πρὸς τὸ μὴ αὐτὸν λόγοι τοιοῦτοί εἰσιν ¶ Οἱ δὲ πρὸς τὰ δύο ἐρωτήματα ἓν ποιοῦν, ὅταν λανθάνῃ πλείω ὄντα, καὶ ὡς ἑνὸς ὄντος, κατὰ δόξῃ ἀπόκρισις μία ἐστὶ εἶναι μὲν οὖν ἐνδέχεται ἐνδέχεται ὅτι πλείω, καὶ ὅτι οὐ δοτέον ἀπόκρισιν. οἷον πότερον ἡ γῆ θαλάττα ἐστὶν ἢ ἠρεμούς ἐστ' εἶναι ἢ ἥττον· καὶ ὡς ἑνὸς ὄντος δίδασιν ἀπόκρισιν, καὶ ἐλέγχονται ἢ ὁμολογοῦσι τοῦ μὴ ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτηθέν. καὶ ἐλέγχεσθαι φαίνονται. εἶεν ἆρα ἔστι καὶ οὔπω ἔστι ἀνθρωπος; ὥστε αἴ τις τύπτῃ τύπτων καὶ τὸν, ἀνθρωπον, ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπους τυπτήσει. ἢ πάλιν, ὃν τὰ μὲν ἔστιν ἀγαθά, τὰ δ' οὐκ ἀγαθά, πάντα τοῦτο ἀγαθά, ἢ οὐκ ἀγαθά; οὐ πότερον δὲ αὖ φῇ, ἔστι μὲν ὡς ἐλεῖν, ἢ ψεῦδος φανόμενον δόξειεν αὖ εἰπεῖν. τὸ δὲ φαῦλῃ τῇ

ὠφελίᾳ τὸ τὰ δύο ἐρωτήματα ἓν ποιοῦν, ὅταν λανθάνῃ πλείω ὄντα, καὶ ὡς ἑνὸς ὄντος, κατὰ δόξῃ ἀπόκρισις μία ἐστὶ εἶναι μὲν οὖν ἐνδέχεται ἐνδέχεται ὅτι πλείω, καὶ ὅτι οὐ δοτέον ἀπόκρισιν. οἷον πότερον ἡ γῆ θαλάττα ἐστὶν ἢ ἠρεμούς ἐστ' εἶναι ἢ ἥττον· καὶ ὡς ἑνὸς ὄντος δίδασιν ἀπόκρισιν, καὶ ἐλέγχονται ἢ ὁμολογοῦσι τοῦ μὴ ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτηθέν. καὶ ἐλέγχεσθαι φαίνονται. εἶεν ἆρα ἔστι καὶ οὔπω ἔστι ἀνθρωπος; ὥστε αἴ τις τύπτῃ τύπτων καὶ τὸν, ἀνθρωπον, ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπους τυπτήσει. ἢ πάλιν, ὃν τὰ μὲν ἔστιν ἀγαθά, τὰ δ' οὐκ ἀγαθά, πάντα τοῦτο ἀγαθά, ἢ οὐκ ἀγαθά; οὐ πότερον δὲ αὖ φῇ, ἔστι μὲν ὡς ἐλεῖν, ἢ ψεῦδος φανόμενον δόξειεν αὖ εἰπεῖν. τὸ δὲ φαῦλῃ τῇ

μὴ ἀγαθὸν εἶναί τι ἀγαθὸν, ἢ τῷ ἀγαθὸν μὴ ἀγαθὸν, ψεῦδος. ἐπὶ δὲ τῶν ἐσχηματισμένων τινῶν, κἂν ἐλέγχος ᾖ, οὐκ ἀληθινός. εἶεν εἰ τις δοίη ὁμοίας ἐν καὶ πολλὰ λέγεσθαι λευκὰ, καὶ γυμνὰ, καὶ τυφλά. εἰ γὰρ τυφλὸν τὸ μὴ ἔχον ὄψιν, τυφλὸς δὲ ἔχων καὶ τυφλὰ ἔσται τὰ μὴ ἔχοντα, τυφλὸς δὲ ἔχειν, ὅταν εἰδῇ τὸ μὲν ἔχῃ, τὸ δὲ μὴ ἔχῃ· τὰ ἄμφω ἔσται ἃ ὁρῶντα, ἢ τυφλά· ὅπερ ἀδύνατον.

quod minimè bonum est, aut cõtrà in non bonis, quod bonum, absurdum est. Alio modo, quibusdã assumptis vera oritur reprehensio, veluti si quis iã antè concessisset, eadẽ ratione vnum & multa dici alba, nuda, cæca. Nã si cæcũ id appellatur, quod cùm in genere eorum sit, quæ videre possint, caret sensu oculorum, cæca illa dicẽtur, quæ non vident, cùm in genere tamẽ earum rerum sunt, quæ oculorum sensu prædita esse possunt. Hic igitur si de duobus rogaueris, quorum vnum videat, alterum non videat, & alius simpliciter respondeat, illud necessariò efficietur, vtraque sensum oculorum habere, aut cæca esse, quod fieri omnino non potest.

Reductio omnium fallaciarum ad ignorationem elenchi,

CAP. VI.

1 ¶ *Præfatio.* 2 ¶ *Generalis expositio.* 3 *Specialis expositio. De fallaciã in dictione consistentibus.* 4 *De fallacia accidentis.* 5 *De fallacia secundùm quid.* 6 *De ignorantia elenchi.* 7 *De petitione quæsiti propositi. De non causa.* 8 *De fallacia consequentis.* 9 *De pluribus interrogationibus.* 10 ¶ *Epilogus.*

1 Ἢ δὴ οὕτως διαιρετέον πῶς φαινομένους συλλογισμοὺς καὶ ἐλέγχους· ἢ πάντας ἀνακτέον εἰς τοῦτο τὸ ἐλέγχου ἄγνοιαν, ἀρχὴν ταύτην ποιησαμένους. ἔστι γὰρ ἅπαντας ἀναλυσαί τινι λεχθέντας τρόπους εἰς τὸν τοῦ ἐλέγχου διορισμόν.

2 ¶ Πρῶτον μὲν, εἰ ἀσυλλόγιστοι, δεῖ δὲ σκοπεῖν ἐξ ἑκάστων συμβαίνῃ τὸ συμπέρασμα, ὡς τε λέγειν οὕτως ἢ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ μὴ φαίνεσθαι. ¶ Ἔπειτα καὶ τῶν τὰ μέρη τοῦ διορισμοῦ. τῶν μὲν δὴ ἐν τῇ λέξει, οἱ μὲν εἰσι παρὰ τὸ διττὸν, οἷον ὅτε ὁμωνυμία, ὃ ὁ λόγος, καὶ ἡ ὁμοιοσχημοσύνη.

VT igitur sic dividendæ sunt apparentes ratiocinationes & reprehẽsiones: aut omnes ad reprehẽsionis ignorationem reuocandæ: hanc pro principio statuendo. Omnes enim dictos modos, ad reprehensionis definitionem licet reuocare.

2 ¶ Primùm si infirma est cõclusio. Oportet enim ex iis quæ posita sunt, effici conclusionẽ: idq. necessariò, non tantùm videri.

¶ Deinde secundũ definitionis partes. Nam earum, quæ sunt in verbis, nonnullæ ex eo ducuntur, quòd duo significentur, vt quæ sunt ex homonymia, ambigua oratione, & dictionis

forma. Solent. n. illa omnia, qua si vnum quidpiam significarent ita vsurpari. Reliquæ autem, vt quæ sunt à coniunctione, diuisione, & accentu, captionis inde originē habent, quòd non eadem semper oratio, aut nomen sumatur. Atqui vt fiat reprehēlio, aut omnino syllogismus, oportebat, sicut eadem res est, ita eadē esse nomina & orationes: atque ita eadem, vt si de tunica, verbi gratia, concludēdum esset aliquid, non esset illud sub nomine vestis cōcludendum, sed sub eodē ipso nomine tunicæ: tametsi enim id verum sit, non est tamen ratiocinatione cōclusum: sed illa præterea interrogatio debet accedere, nónne idem vnum valeat, atque alterum? apud eū qui quærit propter quid. ¶ Quæ vero ab accidente, definita ratiocinatione, manifestæ existunt. Est enim reprehēsionis & ratiocinationis definitio eadem, nisi quòd contradictio adiungitur: Reprehensio enim, ratiocinatio est cōtradictionis. Si igitur quæ ex accidente, non est ratiocinatio, non erit etiam reprehensio. Neque enim si cùm hæc sint, ne esse est illud esse: hoc autem album est: necesse est album esse propter ratiocinationem. Neque si triangulum habet tres angulos pares duobus rectis, ei autem accidat, vt aut figura sit, aut primum, aut principium: ex iis inquam non poterit necessariò sequi, eandem illam proprietatē cōuenire figuræ, primo, aut principio: quando quidē huius rei demonstratio non fiat de figura aut primo, quia figura sit, aut primum, sed de triangulo hoc ipso, quòd triangulum est. Quod idem in aliis eiusdem generis dicendum est. Quare si omnis reprehensio est ratiocinatio, nulla erit ex accidente reprehensio. Verumtamen per hanc maximè & artifices & omnino docti ab imperitis hominibus reprehenduntur.

συμβεβηκός· οὐδὲ γὰρ τὸ πάντα ὡς τοδὶ τι σημαίνειν, ἡ δὲ συνθετικὴ καὶ ἡ διαιρετικὴ καὶ ἡ προσῳδία, περὶ μὲν τοῦτον ἓξ τὸν λόγον, ἡ τοιοῦτόν τὸ ὄξυ φέρειν. ἔσθι δ' ἁπλῶς τοῦτο, καθάπερ καὶ τὸ σχῆμα τοιοῦτον, εἰ μέλλει ἔλεγχος, ἢ συλλογισμὸς ἔσεσθαι. οἷον εἰ λώπιον μὴ ἱμάτιον συλλογίσασθαι, ἀλλὰ λώπιον. ἀλλ' ὡδὶ μὲν οὐδὲ κἀκεῖνο, ἀλλ' οὐ συλλελόγισται. ἀλλ' ἔτι ἐρωτήματος δεῖ, ὅτι ταὐτὸν σημαίνει, πρὸς τὸν ζητοῦντα τὸ διότι τί. ¶ Οἱ δὲ σχεδὸν τὸ συμβεβηκὸς, ὁρισθέντος τοῦ συλλογισμοῦ, φανεροὶ γίνονται. τὸν αὐτὸν γὰρ ὁρισμὸν δεῖ καὶ τοῦ ἐλέγχου γίνεσθαι, πλὴν προσκεῖσθαι τὴν ἀντίφασιν. ὁ γὰρ ἔλεγχος, συλλογισμὸς ἀντιφάσεως. εἰ οὖν μή ἐστι συλλογισμὸς τοῦ συμβεβηκότος, οὐ γίνεται ἔλεγχος. εἰ δὲ τοῦτον ὄντων, αὐτάναγκες τόδε εἶναι, τοῦτο δ' ἐστὶ λαβεῖν, ἀναγκαῖον λευκὸν εἶναι διὰ τὸν συλλογισμόν. οὐδ' ἂν τὸ ἴσον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει, συμβέβηκε διὰ τοῦτο σχῆμα τι εἶναι, ἢ πρῶτον, ἢ ἀρχήν· ὅτι σχῆμα ἢ ἀρχή, ἢ πρῶτον τοιοῦτόν ἐστιν. οὐ γὰρ ἡ σχῆμα, οὐδ' ἡ πρῶτον, ἀλλ' ἡ ἴσον, ἢ τοσάδε ἐνδέχεται. ὁμοίως δ' ἔχει καὶ ἐπὶ ἄλλων. ὥστε εἰ ὁ ἔλεγχος συλλογισμός τις· οὐκ ἂν εἴη ὁ τοῦ συμβεβηκότος ἔλεγχος. ἀλλὰ πρὸς τοῦτο καὶ οἱ τεχνῖται, καὶ ὅλως οἱ ἐπιστήμονες ὑπὸ τῶν ἀνεπιστημόνων ἐλέγχονται.

κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ ποιοῦσι τοὺς συλλογισμοὺς πρὸς τοὺς εἰδότας. οἱ δ' οὐ δυνάμενοι διαιρεῖν, ἢ ἐρωτώμενοι διδόασιν, ἢ οὐ διδόντες οἴονται διδεικέναι. ¶ Οἱ δὲ ὅλῳ τὸ πῇ καὶ ἁπλῶς, ὅτι οὐ κεῖται ἡ κατάφασις καὶ κατάφασις. τὸ γὰρ πῇ λευκοῦ, τὸ πῇ οὐ λευκόν. τὸ δ' ἁπλῶς λευκοῦ, τὸ ἁπλῶς οὐ λευκὸν κατάφασις. εἰ οὖν δόντες τὸ πῇ εἶναι λευκὸν, ὡς ἁπλῶς εἰρημένον λαμβάνει, οὐ ποιεῖ ἔλεγχον. φαίνεται δὲ ὅλῳ τινὶ ἄγνοιαν τὸ τί ἐστιν ἔλεγχος. ¶ Φανερώτατοι δὲ πάντων οἱ πρότερον λεχθέντες παρὰ τὸν τοῦ ἐλέγχου διορισμόν, διὸ καὶ προσηγορεύθησαν οὕτως. ὅλῳ γὰρ τῷ λόγου τινὶ ἔλλειψιν ἡ φαντασία γίνεται. καὶ διωρευμένοις οὕτως, κοινὸν ὅτι πᾶσι τούτοις θετέον τινὶ τοῦ λόγου ἔλλειψιν. ¶ Οἳ τε ὅλῳ τὸ λαμβάνειν τὸ ὂν ἀρχὴν, καὶ τὸ αἴτημα ὡς αἴτημα τιθέναι, δῆλοι ὄντες τοῦ ὁρισμοῦ. δῆλον δὲ τὸ συμπέρασμα τοῦ ταῦτα εἶναι συμβαίνειν, ὅπερ οὐκ ἦν ἐν τοῖς αἰτήσεσι. καὶ πάλιν μὴ ἀφορισμένου τὸ ἐξ ἀρχῆς, ὅπερ οὐκ ἔχουσιν οἱ ὅλῳ τινὶ αἴτησιν τὸ ὂν ἀρχήν. ¶ Οἱ δὲ ὅλῳ τὸ ἐπόμενον, μέσης εἰσὶ τὰ συμβεβηκότα. τὸ γὰρ ἑπόμενον συμβέβηκε. διαφέρει δὲ τὸ συμβεβηκότος ὅτι τὸ μὲν συμβεβηκὸς ἔστιν ἐφ' ἑνὸς μόνου λαμβάνειν, τὸ δὲ ἑπόμενον ἐπὶ πλειόνων. διὸ καὶ τὸ ἀκόλουθον ἐπὶ πλειόνων λέγεται. ἔστι δὲ τὸ ἑπόμενον μέρος τοῦ ἀκολούθου. ἀκόλουθον δὲ ἐστὶ τὸ ἐπὶ πλειόνων καὶ ἐφ' ἑαυτοῖς ὄντων ἐπόμενον. ἔστι δὲ τὸ ἑπόμενον μέρος τοῦ ἀκολούθου. ἀκόλουθον δὲ ἐστὶ τὸ ἐπὶ πλειόνων καὶ ἐφ' ἑαυτοῖς ὄντων ἐπόμενον.

Ducunt enim hi ab accidentibus ratiocinationes contra sapientes: qui quoniam discernere ac distinguere rectè interdũ non possunt, propterea ab illis interrogari aut concedunt, aut etiam quæ non admiserunt, ea concessisse putantur. ¶ Quæ verò ex eo quòd simpliciter, & ex aliqua parte dicitur, in eo versantur, quòd in iis affirmatio & negatio in eadem re non accipiuntur. Nam ei quod ex aliqua parte album est, id contradicit, quod non est ex aliqua parte albũ: ei verò, quod simpliciter album est, id quod non est simpliciter album. Si igitur quod ex aliqua parte album esse dederit quispiam, ita alius accipiat, quasi simpliciter album esse concessisset, eo modo numquam illum verè reprehendet: quòd autem reprehendere videatur, ex eo proficiscitur, qi ignoratur, quid sit reprehensio. ¶ Omniũ autem apertissimæ sunt, quas suprà ex definitione reprehẽsionis appellauimus: vnde etiam factũ est, vt illo nomine vocarẽtur. Causa.n. cur illę aliquam habeant speciẽ reprehensionis, in prætermissione alicuius partis definitionis posita est. Atque si distribuantur singula in partes, eo modo quo iã aggressi sumus, communem esse omnibus hanc definitionis prætermissionem facilè perspicietur. ¶ Quæ verò oriuntur ex eo, quòd illud ipsum, de quo instituta est disputatio, assumitur, aut in quibus non causa pro causa ponitur, manifesta ex definitione sunt. Conclusionem enim accidere eo quòd hæc sunt, necesse est: quod non sit in iis quæ non causam pro causa accipiunt: atque amplius non adiuncto eo quod in principio: quod non obseruatur in eis, in quibus cõmittitur petitio principij. ¶ Quæ verò ex cõsequente, pars quædam est accidentis, quoniam consequens accidit. Illud tamen differt ab accidente, quòd in vno tantùm liceat accidẽs su-

mere, veluti flauū & mel idem esse, aut album & cygnum: consequens autem non nisi in pluribus. Nam quæ vni eadem sunt hæc etiam inter se eadem esse postulamus: ex quo proficiscitur reprehensio illa, quæ ex consequenti appellatur. Sed illud est ex omni parte verū, vt si per accidēs album sit vtrumque. In eo enim cygnus & nix idē sunt, quòd vtrumque album sit. Aut, vt in Melissi ratione, cùm idem esse sumitur, principium habere, & generatum esse: aut illud, æqualia fieri, & eādem recipere magnitudinē. Quia enim quod factum est, principium habet, & quod principium habet, postulat esse factum, perinde quasi cū eo quod principium habet eadem sint hæc duo, quod generatum est, & quod est finitū. Quod idem in iis, quæ æqualia sunt, contingit, Nam, si quæ vnam atque eandem magnitudinem accipiunt, æqualia sunt: vicissim etiam quæ paria sunt, vnam & eandem recipere magnitudinē postulatur: quo fit, vt ex consequenti ducta sit hæc vitiosa cōclusio. Quoniam ergo reprehensio ex accidente in reprehensionis ignoratione consistit, manifestum & illam quæ ex consequente, ad eandē pertinere. Sed illud etiam alia ratione spectari potest. ¶ Quæ vero ex eo, quòd multæ interrogationes pro vna accipiantur, hæ inde existunt, quòd à nobis natura propositionis non satis explicatè animo cernitur, ac veluti in suas partes tribuitur. Est enim propositio quæ vnum de vno enunciat, nimirum quia non est alia definitio eius quod vnū quidpiam est, quàm eius quod simpliciter dicitur: vt vnius hominis eadem est, quæ hominis, similitérque in aliis. Si igitur est vna propositio, quæ vnum de vno postulat, & simpliciter propositio erit interrogatio eiusmodi.

ἐστὶ, οἷον ταὐτὸν εἶ τὸ ξανθὸν καὶ τὸ μέλι, καὶ τὸ λεύκον καὶ κύκνον· τὸ δὲ συμβεβηκὸς τὸ ἐπόμενον, ἀεὶ ἐν πλείοσι. τὰ δὲ ἑνὶ καὶ ταὐτῷ ταὐτὰ, καὶ ἀλλήλοις ἄξιοῦμεν εἶ ναι ταὐτά· εἰ δ' γένεται ὁ συμβεβηκὸς τὸ ἐπόμενον ἔλεγχος. ἔστι δ' οὐ πάντως ἀληθὲς, οἷον ἐὰν ᾖ λεύκον καὶ συμβεβηκός. καὶ γὰρ ἡ χιὼν καὶ ὁ κύκνος τῷ λευκῷ ταυτόν. ἢ πάλιν ὡς ἐν τῷ Μελίσσου λόγῳ, τὸ αὐτὸ λαμβάνει εἶ ναι τὸ γεγονέναι, καὶ ἀρχὴν ἔχειν. ἢ τὸ ἴσους γίνεσθαι καὶ ταυτὸ μέγεθος λαμβάνειν. ὅτι γὰρ τὸ γεγονὸς ἔχει ἀρχὴν, καὶ τὸ ἔχον ἀρχὴν, γεγονέναι ἀξιοῖ, ὡς ἀμφω ταυτὸ ὄντα τῷ ἀρχὴν ἔχειν τὸ γεγονὸς, καὶ τὸ πεπερασμένον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἴσων γινομένων, εἰ καὶ τὰ αὐτὰ καὶ ἓν μέγεθος λαμβάνειν ἅπτα ἴσα γίνεται, καὶ τὰ ἴσα γινόμενα ἓν μέγεθος λαμβάνει· ὥστε τὸ ἐπόμενον λαμβάνει. ἐπεὶ οὖν ὁ συμβεβηκὸς τὸ ἐλέγχῳ ἔλεγχος ἐν τῇ ἀγνοίᾳ τοῦ ἐλέγχου, φανερὸν ὅτι καὶ ὁ συμβεβηκὸς τὸ ἐπόμενον. διηπορημένον δὲ τοῦτο καὶ ἄλλως βέλτιον. ¶ Οἱ δὲ συμβεβηκὸς τὸ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν, ἐκ τοῦ μὴ διωρισμένως ἡμᾶς, ἢ μὴ διαιρεῖν τὸν λόγον τῆς προτάσεως. ἡ γὰρ πρότασις ἔστιν ἓν καθ' ἑνὸς. ὁ γὰρ αὐτὸς ὅρος ἑνὸς μόνου, ἢ ἁπλῶς τοῦ πράγματος. ἢ ἀνθρώπου, ἢ ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου. ὁμοίως δὲ ἔχει τῇ ἄλλων. εἰ οὖν μία μόνη πρότασις ἡ ἓν καθ' ἑνὸς ἀξιοῦσα, ἁπλῶς ἔσται πρότασις· ὥστε τοιαύτη ἐρώτησις·

ἐπεὶ δ' ὁ συλλογισμὸς ἐκ προτάσεων. ὁ δ' ἔλεγχος, συλλογισμός ἐστιν ὁ ἔλεγχος ἐξ ἀντιφάσεως. εἰ ἄρα ἡ πρότασις ἐν καθ' ἑνός, φανερὸν ὅτι καὶ ἡ ἔλεγχου ἀγνοια. φαίνεται δὲ καὶ πρότασις, ἡ οὐκ οὖσα πρότασις. εἰ μὲν οὖν δέδωκεν ὁπόθεσιν ὡς πρὸς μίαν ἐρώτησιν, ἔστιν ἔλεγχος. εἰ δὲ μὴ δέδωκεν, ἀλλὰ φαίνεται, φαινόμενος ἔλεγχος. ¶ Ὡς δὲ πάντες οἱ ἐξ ὁπωσὶ πίπτουσιν εἰς τὸν τῆς ἐλέγχου ἀγνοιαν. οἱ μὲν οὖν καθ' ἓν λέξιν, ὅτι φαινομένη ἀντίφασις, ὅπερ ἴδιον τῆς ἐλέγχου. οἱ δ' ἄλλοι καθ' ὃν τὸ συλλογισμὸν ὅρον.

Et quoniam ex propositionib. conflat syllogismus, reprehēsio autē syllogismus est, propterea necesse est, vt etiā reprehensio ex propositionibus constet. Qua propter si ea demum propositio est, quæ vnum de vno pollicetur, manifestum & hunc in reprehēsionis ignoratione versari: vt pote quæ propositio esse videatur, quæ nō est propositio. Si itaque quasi ad vnam interrogationem vna datur responsio, hinc nascetur reprehensio: si verò nō detur sed tamtùm videatur, hinc existet apparens reprehensio. ¶ Quare modi omnes in reprehensionis ignoratione incurrūt. Atque illi quidem, qui in verbis cernūtur, propterea huc pertinent, quia in eis est apparens contradictio, quæ reprehensionis est maxime: reliqui autem alij propter definitionem ratiocinationis.

Rationes deceptionum,
Cap. VII.

1 De homonymia, & amphibolia. 2 De compositione, & diuisione. 3 De accentu. 4 De figura dictionis. 5 De accidente. 6 De consequente. 7 De ignorantia elenchi. De eo quod est non simpliciter. 8 De petitione quæsiti ab initio propositi. De non causa. De pluribus interrogationibus.

1 Ἡ δ' ἀπάτη γίνεται, τῇ μὲν καθ' ὁμωνυμίαν καὶ τὸν λόγον, εἰ πλείω δυνάσθαι διαιρεῖν τὸ πολλαχῶς λεγόμενον. Ἕνια γὰρ οὐκ εὔπορον διαιρεῖν. οἷον τὸ ἓν, καὶ 2 τὸ ὄν, καὶ τὸ ταὐτόν. ¶ Τῶν δὲ καθ' ὁμωνυμίαν καὶ διαίρεσιν, τοῖς μηδὲν οἴεσθαι διαφέρειν συνπεπλεγμένον, ἢ διαιρεμένων τὸν λόγον. καθάπερ ὅτι τῷ πλείστων.

3 ¶ Ὁμοίως δὲ ὅτι τῇ καθ' ὁμωνυμίαν καὶ προσῳδίαν. οὐ γὰρ ἄλλο δοκεῖ σημαίνειν αὐτὸ μόνος ὁ λόγος, ἐπ' οὐδενός, ἢ οὐκ ὅτι πολλῶν.

1 DEceptio autem existit propter homonymiam & orationē, cùm id quod multis modis dicitur, diffinguere non possumus. Nam quædam sunt quæ distinguere non est facile, vt ens, vnum, idem. ¶ In iis verò, quæ ex coniunctione & diuisione oriuntur, erroris causa est, eo quòd nil putamus interesse inter coniunctam & diuisam orationem: sicut in plurimis accidit. ¶ Similiter aūt & in iis, quæ ex accētu nascūtur: quia scilicet aut nusquam, aut certè in plurimis nil interesse inter contentū & remissum verbum videatur.

¶ Quæ verò ſecũdum figuram. propter quandã verborum ſimilitudinẽ accidunt. Difficile eſt enim diſcernere, quæ ſimiliter & quæ diſſimiliter dicantur. Nã qui hoc præſtare poteſt, propè eſt, vt quid in quaque re verum ſit, cognoſcat: idem autẽ facile poteſt annuere quod alteri attribuitur. ita à nobis accipi ſolere, quaſi hoc aliquid, vnáque numero naturã ſignificet. Hæc. n. ſunt, quæ ſubſtantiã. & id quod vnũ eſt, maximè conſequuntur, ſignificare hoc aliquid, & vnam quandam numero naturam. Vnde etiam fit, vt hic modus inter eos numeretur, qui ſunt in verbis. Primum quòd per huiuſmodi captionẽ in errorem petiis inducimur, dum aliquid cum altero tractamus, quàm cum animo eãdem ipſam rem apud nos exagitamus. Atqui verbis abſolutur omnis fermo, qui cum altero conferitur: quod verò apud nos taciti cogitatione tractamus, non tam ad verba, quàm ad rẽ ipſam pertinet. Deinde verò quando euenit quemquã hac captione falli, dum tacitus apud ſe rem exquirit, ex eo ſemper oritur error, quòd ex verbis rem cõſideret. Poſtremò harum captionũ omnis error ex ſimilitudine naſcitur, quæ nõ eſt niſi in verbo. ¶ Captiones autẽ ex accidẽte eò nos in errorem inducunt, quòd diiudicare & diſtinguere rectè non poſſimus, quæ ſint eadẽ, quæ diuerſa: quæ vnũ ſint, quæ multa neque qualibus attributis & rei eadem omnia accidant. ¶ Quod idem in captionibus ex conſequenti dicendum eſt: quandoquidẽ conſequens, pars quædam accidentis eſt. Idis accedit quòd, quoniam in multis verum eſſe videtur, ſi hoc eſt illius ita conſequens, vt ſeorſum ab illo eſſe nõ poſſit, & viciſſim illud ex hoc perpetua quadam coniunctione conſequi: ideireo quaſi reuera ac ſemper ita eſſet, ſuã argumentationẽ tractant, q̃ his captionib. vtũtur. ¶ In iis autẽ, quæ ex omiſſa aliqua parte deri-

¶ Τῶν δὲ λόγῳ τὸ πρῶτον, ὅτι τῷ ὁμοίοπτα τῆς λέξεως. χαλεπὸν γὰρ διαιρεῖν, ποῖα ὁσαύτως, καὶ ποῖα ὡς ἕτερος λέγεται (πρεσβὺν γὰρ ὁ τοῦτο δυνάμενος ποιεῖν, ἐν ᾧ ἐστὶ τῷ θεωρεῖν τἀληθὲς, μάλιστα δ' ἐνδέχεται συνιέναι) ὅτι πᾶν τὸ κατηγορούμενόν τινος, ὑπολαμβάνομεν τόδε τι, καὶ ὡς ἓν ὑπακούομεν. τῇ δὲ εἶναι καὶ τῇ οὐσίᾳ μάλιστα δοκεῖ παρέπεσθαι τὸ τόδε τι καὶ τὸ ἕν. διὸ καὶ τῷ παρὰ τὸν λέξιν ἔδοξε ὁ τρόπος ὅτος. σφῶτον μὲν ὅτι μᾶλλον ἢ ἅπαξ γίνεται μετ' ἀλλήλων συμπυμβύους, ἢ καθ' ἑαυτούς. ἢ μὲν γὰρ μετ' ἄλλου σκέψις, ὡς λόγου· ἡ δὲ καθ' αὑτούς, οὐχ ἧττον δ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. εἶτα καὶ καθ' αὑτοὺς ἀπατᾶται συμβαίνει, ὅταν ᾖ τὸ λόγου πεῖραν τῷ σκέψιν. ἔτι ἢ μὲν ἀπὸ τοῦ ὁμοίοπτος, ἡ δὲ ὁμοιότητος ὀνόματος. ¶ Τῶν δὲ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς, ὡς τὸ μὴ δυνατὸν ὅμοιον εἶναι ἑαυτῷ καὶ τὸ ἕτερον, καὶ τὸ ἓν καὶ τὰ πολλά, μηδὲ τοῖς ποιοῖς τῷ καθ' ὁμοίωμα πάντα τὰ αὐτὰ καὶ τῷ πρός τι συμβεβήκειν. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ τῷ παρὰ τὸ ἑπόμενον. μέρος γάρ τι τὸ συμβεβηκότος τὸ ἑπόμενον. ἔτι δὲ καὶ δοκεῖ πολλῶν φαίνεται καὶ ἀξιοῦται αὐτοῖς, εἰ τόδε τοῦ τόδε μὴ χωρίζεται, μηδ' ἐκεῖνο ἐκείνου χωρίζεσθαι θατέρου. ¶ Τῶν δὲ παρὰ τὸ ἔλλειψιν τὸ λόγου, καὶ τῷ

πρὸς τὸ πῇ καὶ ἁπλῶς, ἢ περὶ ταὐτὸ μηδὲ μηδ' ἁπάσῃ. ὁ γὰρ οὐδὲν προσημαῖνον τὸ τι, ἢ πῇ, ἢ τὸ ἁπλῶς, ἢ πρὸς, ἢ τὸ τινὶ, καθόλου συγχεοῦμεν. ¶ Ὁμοίως δὲ καὶ ἔστι τῷ ἐν ἀρχῇ λαμβανόντων, καὶ τῷ αὐταῖς, καὶ ὅσοι τὰ πλείω ἐρωτήματα ὡς ἓν ποιοῦσιν, ὃν ἅπασι δεῖ ἢ ἁπάσῃ, δῆλα τὸ πρὸς μηδέν. οὐ γὰρ ἔδειξε δῆλον ὅτι τῆς προτάσεως, οὐτε τὸ συλλογισμοῦ τὸν ὅρον, δῆλα τῶν προειρημένων αἰτίαι.

tionis, quæque ex eo quod aliquid omnino dicitur, & quadã ex parte eriũtur, fallimur eo nomine, quòd res parũ inter se distantes nõ rectè distinguimus. Nam quasi nil adsignificet, quid aut quadã ex parte, aut simpliciter aut quodã modo, aut nũc, vniuersè concedimus. ¶ Nec diuersa est in iis ratio, quæ aut illud ipsum, de quo est quæstio, assumũt, aut nõ causam pro causa ponũt, aut vnã faciũt interrogationẽ, quæ multæ sunt. Nam in iis etiam erroris causa est, parum admodum rerum inter se discernens: quia scilicet non satis subtiliter & accuratè perspicimus propositionis aut ratiocinationis, definitionem, ob eam, quam suprà diximus, causam.

CAP. VIII.

1 Ex quibus dictũ sit fieri syllogismos & elenchos apparentes, ex iisdem fieri sophisticos. 2 Sophisticum non elenchorum genera, sed ipsum elenchi tentatiuam. 3 Eadem methodo omnem sophisticum, & vim eius tractari. 4 Quot modis fiat elenchus apparens. 5 Sophisticum non esse absolutũ syllogismum, nec elenchum.

ΕΠεὶ δ' ἔχομεν παρ' ὅσα γίνονται οἱ φαινόμενοι συλλογισμοὶ, ἔχομεν καὶ παρ' ὁπόσα οἱ σοφιστικοὶ γίνονται· αἱ συλλογισμοὶ καὶ ἔλεγχοι. ¶ Λέγω δὲ σοφιστικὸν ἔλεγχον, καὶ συλλογισμὸν, οὐ μόνον τὸν φαινόμενον συλλογισμὸν ἢ ἔλεγχον, μὴ ὄντα δὲ, ἀλλὰ καὶ τὸν ὄντα μὲν, φαινόμενον δὲ οἰκεῖον τῷ πράγματος. εἰσὶ δ' οὗτοι οἱ μὴ κατὰ τὸ πρᾶγμα ἐλέγχοντες ἢ δι' εἰκῆ ἀγνοοῦντας, ὅπερ ἐν τῇ πειραστικῇ. ἔστι δ' ὁ πειραστικὴ, μέσος τῆς διαλεκτικῆς. αὕτη δὲ δύναται συλλογίζεσθαι ψεύδος δι' ἄγνοιαν τὲ διδόντος τοῦ πρᾶγμα τὸν λόγον. οἱ δὲ σοφιστικοὶ ἔλεγχοι, αἱ καὶ συλλογίζονται τῷ αὐτῷ φαίνεσθαι, οὐ ποιοῦσι δῆλον οἱ ἀγνοεῖ καὶ τὸν εἰδότα ἐμπαδίζουσι τοῖς λόγοις. ¶ Ὅτι δὲ ἐ-

QVoniã autẽ habemus ea ex quibus fiunt apparẽtes ratiocinationes, habemus etiã ex quibus fiũt sophisticæ ratiocinationes & reprehẽsiones. ¶ Voco autẽ sophisticas ratiocinationes & reprehẽsiones, nõ modo apparentes, quæ reuera tales non sint: sed etiã eas, quæ reuera sunt apparent autẽ tantùm rei accõmodatæ. Quales sunt, quæ ad rẽ propositã nihil redarguunt, nec aliorum ignorantiam detegunt. Quod pertinet ad tentãdi rationẽ, quæ dialecticę pars quædam est. Potest autẽ falsum concludere propter imperitiã ei⁹, quidisputãdo occasionẽ dedit. Sophisticæ autem reprehensiones, licẽt etiã contradictionẽ concludant, non tamen manifesto alterius imperitiam coarguunt: quoniam & doctos suis rationibus impediunt. ¶ Sed quòd ea-

dem viâ locos vtriusque generis reprehensionũ complexi sumus, hinc fiet manifestũ. Nam propter quæ solet videri audito rib. ex iis, quæ interrogata sunt, bene ac necessariò rem conficì, propter eadẽ etiam respondẽti videbitur. Ex illis igitur, quos exposuimus, locis aut omnibus aut certè nonnullis eruũtur fallæ ratiocinationes. Quod enim quispiã non interrogatus concedendum existimat, idẽ profectò interrogatus admittet. Quanquã nonnullæ sunt, in quibus limul ac interrogãtur ea, quæ ad petitionem conclusionẽ deerãt, confestim falsitas apparet: cuius generis captiones ferè sunt, quæ secundum dictionem & solœcismum. ¶ Si igitur paralogismi contradictionis propter apparentem reprehensionem cõtingunt, illud profectò negari non potest, quin fallæ ratiocinationes ex iisdem, & tot locis dicantur, ex quibus apparẽtes reprehensiones. Atqui apparentes illæ reprehensiones ex eo nascẽtur, quod aliquam partem ex iis quæ sunt in natura veræ reprehensionis prætermittunt. Vt enim quæque ex singulis partib. omittitur, ita fallax fit reprehensio. Verbi gratia, quãdo id quod concluditur, nõ sequitur ex iis quæ antè posita sunt, vt in deductione ad id quod fieri non potest, & cùm duæ interrogationes pro vna accipiũtur, propter propositionem: cùmque ipsius per se id quod propter accidẽs, huiusque particulam quæ ex cõsequenti. Amplius quod nõ in re sed in oratione accidit. Deinde omnino ex contradictione, & non secundum idem & non ad idẽ, nec similiter: quæ ex eo quod in aliquo aut in vnoquoque horum peccatur. Item ex eo quia non enumeratum est quod in principio, vt in sumptione principij. Quare tenemus ex quot, quibúsque paralogismi oriantur. Nã & iis plures esse nequeunt,

ωζόμ᾽ δὲ τὰ εἰρημένα ἐστὶν πάν-
5 τες. ¶ Ἔστι δὲ ὁ σοφιστικὸς ἔλεγχος,
οὐχ ἁπλῶς ἔλεγχος, ἀλλὰ πρός
τινα, καὶ ὁ συλλογισμὸς ὡσαύ-
τως. εἰ μὲν μὴ λάβοι, ἢ, τὸ παρὰ τὸ
ὁμώνυμον ἢ σημαῖνον, καὶ ὁ παρὰ
τὸν ὁμοιοσχημοσυνίαν τὸ μόνον
τόδε, καὶ εἰ ἄλλει ὡσαύτως, οὔτε
ἔλεγχοι, οὔτε συλλογισμοὶ ἔσον-
ται, οὐδ᾽ ἁπλῶς, οὐτε πρὸς τὸν
ἐρωτέμενον. ἐὰν δὲ λάβωσι, πρὸς
μὲν τὸν ἐρωτώμενον ἔσονται, ἁ-
πλῶς δὲ οὐκ ἔσονται. οὐ γὰρ ἦν
σημαῖνον εἰλήφασιν, ἀλλὰ φαι-
νόμενον, καὶ παρὰ τὸδε.

& omnes in eos, quos enumera
5 uimus, incurrere posſunt. ¶ Il-
lud autem hîc intelligẽdum eſt,
ſophiſticã reprehenſionem, &
ratiocinationem non omnino,
nec apud omnes eſſe reprehen-
ſionem, aut ratiocinationẽ, ſed
apud hunc modo, vel illum. Ac
ſi quidem abſeo, qui reſpondet,
alius non accipiat, verbum mul
tiplex vnam habere ſignificatio
nem: & quod ſimili forma verbi
profertur, rem declarare, quæ ſit
hoc aliquid, vnúmque numero:
eodẽmque modo in aliis: illæ re
prehenſiones, aut ratiocinatio-
nes non erunt: nec abſolutè, nec
apud eum qui interrogatur. Sin
illud ab aduerſario, conceſſum habeat, erit illa quidem apud hunc re-
ſpondentem reprehenſio & ratiocinatio: ſimpliciter autem non erit:
quandoquidem non ſumptum ſit, id quod reuera vnum ſignificaret,
ſed quod videretur modo, idque huic reſpondenti.

De numero elenchorum & de eorum locis,

Cap. VIII.

1 *De numero elenchorum demonſtrationum* 2 *De numero falſorum elenchorum.* 3 *Quo*
rum elenchorum loci explicandi ſunt. 4 *De locis expoſitis in Topicis, vel in hoc libro.*
5 *Concluſio.*

1 Πᾶρ᾽ ὁπόσα δὲ ἐλέγχονται οἱ
ἐλεγχόμενοι, οὐ δεῖ πιέζε-
σθαι λαμβάνειν αὐτὸ τῆς τῷ ὄντων
ἐπιστήμης ἀπάντων· τοῦτο δ᾽ οὐδε-
μιᾶς ἔζι τέχνης. ἄπειρα γάρ εἰσιν
αἱ ἀποδείξεις· ὥστε δῆλον ὅτι καὶ αἱ
ψευδοδείξεις. ἔλεγχοι δέ εἰσι καὶ
ἀληθεῖς. ὅσα γάρ ἔζιν ψευδοδεῖ-
ξαι, ἔστι καὶ ἐλέγξαι τὸν δόξαν ὃν ἡ
αὐτίφασις τῇ ἀληθείᾳ. οἷον εἰ σύμ-
μετρον· τοῦ διαμέτρου ἔζιν,
ἐλέγξειν ἂν τις τὴν ψευδοδείξει, ὅτι

NEque verò nobis hoc lo-
co elaborandum eſt, vt ex
quot, & quibus locis omnes ve-
ræ reprehenſiones ducuntur, cõ
plectamur, quãdo illud ſine om
nium rerum ſcientia cognoſci
non poſſit. Nulla autem ars eſt,
quæ hoc præſtare vna queat. Sũt
enim ſortaſſe ſcienti a infinitæ.
Vnde etiam planum eſt demon
ſtrationes eſſe infinitas: atqui ea
dem, veræ ſunt reprehenſiones.
Nil enim demonſtratione con-
cluditur, quod idem reprehen-
ſione conſici non poſſit, qua eũ
reprehendas, qui contradictionis eam partem poſuerit, quæ falſa
eſt. Exempli cauſa, ſi quis dixerit, diametrum eſſe comparabilem
cum latere, is coarguetur demonſtratione, qua non eſſe cõparabilem

diametrum offenditur. Itaque ille omnium rerum scientiam habeat necesse est. Aliæ enim reprehensiones in geometria, ad principia & conclusiones pertinent. Item que in medicina & in aliis scientiis. ¶ At verò falsæ etiã reprehensiones non minùs infinitæ sunt, quàm illæ: quãdoquidẽ nulla sit ars, quæ suos non habeat falsos syllogismos: Veluti in geometria geometrici, in medicina medici. Quod autem dixi in quaque arte fallos esse syllogismos, sic accipi volo, vt eo tantùm artis esse dicantur, quòd principia accipiunt ipsius artis. ¶ Perspicuũ igitur est, non esse nobis hoc loco explicãdos omnes omnium reprehensionũ locos: sed eos modò ex quibus dialecticæ reprehensiones erũtur. Sunt enim illi cõmunes omnibus artibus & facultatibus. Ac debet quidẽ quisque artifex omnes, quæ ad suam artem pertinẽt reprehensiones cõsiderare, siue sint illæ veræ reprehensiones, siue speciem tantùm habeant veritatis, & quamobrem talis sit vna quæque explicare. Quæ verò ex cõmunibus, quæque ex eis quæ nullius artis sunt, hæ dialectico sunt considerãdæ. Nam si locos teneamus, vnde ducũtur probabiles ad disputãdum de quaque re syllogismi, simul ex quibus reprehensiones erui ẽdẽ sunt, intelligimus: cùm præsertim nil sit aliud reprehensio, quàm syllogismus contradictionis: ita vt cum fit reprehensio, quando aut vnus, aut duo syllogismi contradictionis.

¶ Habemus igitur vnde omnes huiusmodi proficiscantur, simúlque vnde istarum reprehensionum dissolutiones: quando eas soluere nil aliud sit, quàm excepti rne aliqua eas refellere. Ex iis verò, quæ paulò antè dicta sunt, cognoscimus quot, quibúsque ex locis oriantur, apparẽtes. hæque nõ cuiuis, sed certis. Nã persequi omnes causas, quibus videri possint quibuslibet hominibus reprehensiones. quæ non sunt, infinitũ est. ¶ Ex iis ergo perspicuũ est, dialectici esse, noratos habere

ἀπ' μικρᾶς. ἄστε πάντων δεινοὶ ὅπερ ἴσμεν ἔφη). οἱ μὲν γὰρ, ἔστιν ἃ ἴδια τὰς ἐν γεωμετρίᾳ ἀρχάς, καὶ τὰ τούτων συμπεράσματα οἱ δὲ, ἴδια τὰς ἐν ἰατρικῇ· οἱ δὲ· ἴδια τὰς τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν. ¶ Ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ ψευδεῖς ἔλεγχοι ὁμοίως εἰσὶν ἐν ἁπάσαις. καὶ ἔστιν ἐν γε τέχνῃ ὅτι ψευδεῖς συλλογισμοὶ. εἰ γὰρ γεωμετρίαν ὁ γεωμέτρης, καὶ εἰ ἰατρεύει ὁ ἰατρὸς. λέγω δὲ τὸ εἰ τέχνῃ, τὸ κατὰ τὰς ἐκείνης ἀρχάς. ¶ Δῆλον οὖν ὅτι οὐ πάντων τῶν ἐλέγχων, ἀλλὰ τῶν ἴδιων τοῦ διαλεκτικοῦ λητέον τοὺς τόπους. οὗτοι γὰρ κοινοὶ πρὸς ἅπασι τέχνῃ καὶ δυνάμει. καὶ τὸν μὲν καθ' ἑκάστου ὅπερ ἐστὶν ἔλεγχον, τὸ ἐπιστήμονός ὅτι σκοπεῖν, εἴτε μὴ ὢν φαίνεται, εἴτε ὄντι, καὶ διὰ τί. τὸν δὲ ἐκ τῶν κοινῶν καὶ ὑπ' οὐδεμίαν τέχνην, τὸ διαλεκτικοῦ. εἰ γὰρ ἐχόμεθα ὧν οἱ ἔνδοξοι συλλογισμοί εἰσιν ὁ καθόλου, ἐχόμεθα ὧν οἱ ἔλεγχοι· ὁ γὰρ ἔλεγχός ἐστιν ἀπόφασεως συλλογισμός. ὥς τε ἢ εἷς ἢ δύο συλλογισμοὶ ἀποφάσεως, ἔλεγχός ἐστιν. ¶ Ἔχομεν ἄρα πόθεν ὁπόσοι πάντες εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι. εἰ δὲ τοῦτ' ἔχομεν, καὶ τὰς λύσεις ἔχομεν. αἱ γὰρ τούτων εἰσαγωγαὶ, λύσεις εἰσίν. ἔχομεν δὲ καὶ παρ' ὁπόσα γίνονται. καὶ τοὺς φαινομένους· φαινομένους δὲ οὐχ ὁτιοῦν, ἀλλὰ τοὺς πᾶσι δόξαντας

γὰρ

γάρ ὄζιν, ἐαύ τις σκοπῇ, παρ' ὁπόσα φαίνονται τοῖς τυχοῦσιν. ¶ Ὡς δὲ φανερόν, ὅτι τὸ ἐλεγκτικοῦ ὄζι τὸ δυνάσθαι λαβεῖν παρ' ὁπόσα γίνεται διὰ τὴν κοινῶσιν, ἢ ὂν ἔλεγχος, ἢ φαινόμενος ἔλεγχος, ἢ ἐλεγκτικός, ἢ φαινόμενος ἐλεγκτικός, ἢ περιεκτικός.

omnes locos, vnde reprehensiones ex cõmunibus constantes ducuntur, cuiuscunque generis illæ sint, hoc est, siue veræ, siue in specie tantùm reprehensiones sint. Itémque siue dialectæ reuera sint, siue dialecticæ tãtùm esse videantur: aut verò ex eo rationum genere, quæ ad tentandum sunt accommodatæ.

Malè disputationes diuidi in eas quæ ad nomen, & eas quæ ad sententiam pertinent, CAP. X.

1 Prothesis. 2 Probatio prima, 3 secunda, 4 tertia, 5 quarta, 6 quinta. 7 Quosdam esse disputationes ad nomen pertinentes. 8 Non opus esse vt interrogans definiat.

1 Ὅτι ἔστι ἡ ἐξεταστικὴ τῶν λόγων ἃ λέγουσί τινες, τὸ ἓν τοὺς μὲν, πρὸς τοὔνομα λόγοις τοὺς δ', πρὸς τὴν διάνοιαν. ἀτοπον γὰρ ὑπολαμβάνειν, ἄλλους μὲν εἶναι πρὸς τοὔνομα λόγους, ἑτέρους δὲ πρὸς τὴν διάνοιαν, ἀλλ' οὐ τοὺς αὐτούς. ¶ Τί γὰρ ὄζι τὸ μὴ πρὸς τὴν διάνοιαν, ἀλλ' ἢ ὅταν μὴ ἔχῃ τὸ ὄνόμα τὸν ἐρωτῶντα, ἐφ' ᾧ ὁ ἐρωτικὸς ἔδωκε; τὸ αὐτὸ γὰρ ὄζι καὶ πρὸς τοὔνομα. τὸ δὲ πρὸς τὴν διάνοιαν, ὅταν ἐφ' ᾧ ἔδωκεν ἐρωτηθείς. εἰ δέ τις, πλέω σημαίνοντος τοῦ ὀνόματος, εἴσιτο ἓν σημαίνειν, καὶ ὁ ἐρωτῶν καὶ ὁ ἐρωτικὸς μὴ (οἷον ἴσως τὸ ὄν, οὐ τὸ ἓν πολλὰ σημαίνει, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀποκρινόμενος, καὶ ὁ ἐρωτῶν Ζήνων, ἓν οἰόμενος εἶναι. ἐπῄρώτησε· καὶ ἔστιν ὁ λόγος, ὅτι ἓν πάντα.) ἆρ' ἔστι πρὸς τοὔνομά ὄζιν, ἢ πρὸς τὴν διάνοιαν τὸ ἐρωτηθέντος διειλεγμένος. εἰ δέ γε πολλὰ σημαίνειν, δῆλον ὅτι οὐ πρὸς τὴν διάνοιαν. πρῶτον μὲν οὖν δεῖ τοὺς

1 NOn est autẽ illa disputationum differentia, qua vtuntur aliqui dicentes, alias ad nomen, alias ad sententiam pertinere. Nã existimare alias ad nomen, alias ad sentẽtiam pertinere, ac non potiùs eadẽ esse, quæ vtroque genere cõtinentur, mágna est amẽtia. ¶ Quid enim aliud est non argumẽtari ad sententiam, quàm non vti eum qui se rectè putat interrogare, aliquo vocabulo in ea significatione, in qua est concessum à respõdente? Quid verò, nónne etiam hoc est de nomine contendere? Iam verò quid est ad sententiã, nisi cùm intellexeris, quod dixit respondens ad id argumentum dirigere? Quod si plura significet aliquod verbum, putens autem, qui interrogat, & qui respõdet, vno modo dici: (veluti ens & vnum forte multiplicia sunt: sed Zeno interrogans, atque illi respondens existimabat, vno tãtum modo dici: ex quo omnia esse vnum concludebat) hæne eris ad nomen an ad interrogantis sententiam disputatio? Sin plura significare putẽt, nõ dubiũ est quin ad sententiam illa non possit pertinere. Primum igitur in iis

quæ multa significant, illud reuenit. vt quæ sunt ad nomen, eadem ad sententiã pertinere cernantur. Deinde verò in qualibet oratione idem contingit. Quoniam esse ad sententiam, non est in ipsa oratione positum. sed in eo, quòd respondens hoc vel illo modo affectus est ad ea, quæ conceſſit. ¶ Tum verò nulla est contrà, cui non possit accidere vt sit ad nomen, præsertim cùm hoc loco esse ad nomen, idẽ valeat, quod non esse ad mentẽ alterius. Nam si non omnes illuc referri possint, erunt profectò aliquæ, quæ neque ad nomen, neque ad sententiam erunt. Illi autem altero horum generum omnes contineri dicunt: atque ita dividunt, vt omnes generis reprehensiones, aut ad nomen, aut ad sententiam pertinere fateantur. ¶ Atqui ex iis quidem syllogismis, in quibus quiddam est quod multis modis dicitur, non nulli sunt, qui ad nomen pertinent, (nam illud absurdũ est, vel le omnes captiones, quæ ex verbis ducũtur, pertinere ad nomẽ) sed illud certè negari etiam nõ potest, quin aliquæ sint in eodẽ illo genere captiosæ & fallaces ratiocinationes, quæ non ex eo vim habent, quia sit hoc vel illo modo affectus respondens, sed quoniam ipsa per se argumentatio continet aliquam interrogationem, quæ multa significat. ¶ Iam verò illud omnino absurdum est de reprehensione priùs quàm de ratiocinatione differere. Cùm enim reprehẽsio, ratiocinatio quædam sit, necesse est priùs de ratiocinatione quàm de falsa reprehensione agere. Est enim reprehensio, apparens ratiocinatio contradictionis. Vnde etiam fit, vt omnis captionis causa vel sit in ratiocinatione, vel in contradictione, (adimere enim contradictionẽ necesse est) vel in vtroque. Vt illius, σιγῶσα proloqui, causa est

τοιοῦτος ὅτι λόγοις τὸ πρὸς τοῦνομα, καὶ τὴν διάνοιαν. ὅσοι πλείω σημαίνουσιν, εἶπα πρὸ ὀνόματος ὄντα. ἐν δὲ τῷ λόγῳ ὅτι τὸ πρὸς τὴν διάνοιαν ἔστι, ἀλλ' οὐ πρὸ τὸν ἀποκρινόμενον ἔχειν πως πρὸς τὰ δεδομένα. ¶ Εἶτα πρὸς τοῦνομα οὐδέ ἐστιν πάντας αὐτοὺς εἶναι. τὸ δὲ πρὸς τοῦνομα, τὸ μὴ πρὸς τὴν διάνοιαν εἶναί ἔστιν οὐταυδί. εἰ δὲ μὴ πάντες ἐσονται τινες ἕπεται, οἱ οὔτε πρὸς τοῦνομα, οὔτε πρὸς τὴν διάνοιαν. οἱ δὲ φασι πάντας, καὶ διαιροῦντας, ἢ πρὸς τοῦνομα, ἢ πρὸς τὴν διάνοιαν εἶναι πάντας, ἄλλους δ' οὐ. ¶ Ἀλλὰ μὴν ὅτι συλλογισμοί εἰσι περὶ τὸ πλειοναχῶς τοῦτον εἶναι τινες οἱ κατὰ τοῦνομα. ἀπόπτως μὲν δὲ εἴρηται, τὸ κατὰ τοῦνομα φαίνῃ πάντας τοὺς κατὰ τὴν λέξιν. ἀλλ' οὐκ εἰσι τινες κατὰ συλλογισμοί, οὐ πρὸ τὸν ὑποκειμένον. πρὸς οὐδεὶς ἔχειν πως. ἀλλ. ἀ πρὸ τοιόνδε ἐρώτημα τὸ λόγον αὐτὸν ἔχειν, ὅπλοιαι σημαίνει. ¶ Ὅλως τε ἄτοπον τὸ περὶ ἐλέγχου διαλέγεσθαι, ἀλλὰ μὴ πρότερον περὶ συλλογισμοῦ. ὁ δὲ ἔλεγχος, συλλογισμός ἐστιν. ὥστε δεῖ καὶ περὶ συλλογισμοῦ πρότερον, ἢ περὶ ψευδοῦς ἐλέγχου. ἔστι δὲ ὁ τοιοῦτος ἔλεγχος, φαινόμενος συλλογισμὸς ἀποφάσεως. διὸ ἢ ἐν τῷ συλλογισμῷ ἐστι τὸ αἴτιον, ἢ ἐν τῇ ἀποφάσει (προσεπιδὸς δὲ δεῖ τὴν ἀπόφασιν) ὁτὲ δ' ἐν ἀμφοῖν, αὐτὴ φαινόμενος ἔλεγχος. ἔστι δὲ ὁ μὲν τὸ σιγῶντα λέγειν, ἐν τῇ ἀποφα-

σει,

σει, οὐκ ἐν τῷ συλλογισμῷ. ὁ δὲ ἃ μὴ ἔχει τὶς δοίη ἄν, ἐν ἀμφοῖν. ὁ δὲ ὅτι Ὁμήρου ποίησις ἓν μέν ἐστι τὸ κύκλου, ἐν τῷ συλλογισμῷ. ὁ δὲ ἐν μηδετέρῳ, ἀλλ' ἐν τοῖς ὀνόμασι. ¶ Ἀλλὰ δή, ὅτου ὁ λόγος ἦλθε, πότερον οἱ ἐν τοῖς μαθήμασι λόγοι, πρὸς τὴν διάνοιαν εἰσὶν ἢ οὔ; καὶ εἰ ναὶ δοκεῖ πολλὰ σημαίνειν τὸ ἐξίστωσιν, καὶ ἕξεται μὴ ὡς τοῦτο τὸ ἄτοπον ἐφ' οὗ συνεπεραίνατο ὅτι δύο ὀρθαί, πότερον ἀρὸς τὴν διάνοιαν οὐκ ἔστι διείληπται τὴν ἐκείνου, ἢ οὔ; ¶ Εἶτα εἰ πολλὰ μὴν σημαίνει τοιοῦτον· ὁ δὲ, μὴ νοεῖ, μηδὲ οἴεται· πῶς οὐκ ἔστι οὐ πρὸς τὴν διάνοιαν διείληπται; ἢ πῶς δεῖ ἐρωτᾶν, πάλιν διδόναι διαίρεσιν, εἶτα ἐρωτήσειέ τις, εἰ ἔστι σιγῶντα λέγειν, ἢ οὔ; ἢ ὅτι μὲν ὡς νῦν, ἔστ' ἂν ὡς ναί. εἰ δή τις δοίη μηδαμῶς, ὁ δὲ διαλεχθείη, ἆρ' οὐ πρὸς τὴν διάνοιαν διείληπται [οὐ πρὸς τοιοῦτον]; καίτοι ἔστιν ὁ λόγος δοκεῖ τὴν αὐτὴν τοῦνομα ἔχειν. οὐκ ἄρα ἔστ' ἀληθὴς τὸ λόγων πρὸς τὴν διάνοιαν. ¶ Ἀλλ' οἱ μὲν τὴν πρὸς τοιοῦτα εἰσὶ· καὶ τοιοῦτοι οὐ πάντες, οὐχ ὅτι οἱ ἔλεγχοι, ἀλλ' οὐδ' οἱ φαινόμενοι ἔλεγχοι εἰσίν. δεῖ μὴ παρὰ τὸ λέξιν φαινόμενοι ἔλεγχοι· δεῖ δὲ παρὰ τὸ συμβεβηκός, καὶ ἕτερον. ¶ Εἰ δέ τις ἀξιοῖ διαιρεῖν, ὅτι λέγω σιγῶντα λέγειν, τὰ μὲν ὡδί, τὰ δ' ὡδί, ἀλλὰ τοῦτο γ' ἔστι πρῶτον μὲν ἄτοπον,

in contradictione non in ratiocinatione: huius autē, dare aliquem posse quod non habet, in vtroquecirs verò, Homeri poema esse figuram, quia circulus quidā sit, in ratiocinatione. Quæ autē neutro modo vitiosa erit, vera ratiocinatio censebitur.

¶ Sed vt eo redeamus, vnde digressi sumus, illud hic rogo, an mathematicorum orationes ad sententiam pertineant, nécne. Et si in ea quisquā opinione sit, vt triangulum putet esse verbum multiplex, isque interrogatus concedat, non vt eā figuram significat de qua concluditur, habere tres angulos pares duobus rectis, eritne illa ad mentem & sententiā alterius disputatio, an potius non erit? ¶ Præterea si multis modis dicatur verbū aliquod, idque nec intelligat alius, nec vllo modo suspicetur, hic quæso, quonam pacto is nō ad sententiam disputat? Aut quo tandem modo interrogare debebit, niſi prius adhibita distinctione: vt sit huiusmodi, verbi gratiā, interrogatio: sitne verū, σιγῶντα proloqui, an falsum: an potius vno modo verum, & altero falsum? At enim si nihilominus hic ita respondeas, vt nullo modo fieri illud posse dicas: cōtrā autem alius disputet, numquid erit ad sententiam tuam disputatum? Atqui ad nomen etiā quin huiusmodi argumentatio pertineat, negari nō potest. Nō est igitur vnum quoddam captionum genus ad mentem & sententiam pertinentiū. ¶ Sed illud modò verū est, nōnullas esse, quę ad nomē sunt: nec huius generis omnes esse possium, nō dico quæ veræ sint reprehēctiones, sed ne illæ quidē, quæ falsa specie veras reprehēctiones præ se ferūt: quādoquidē multæ sint captiones, quæ ne ex verbis qui dē ducūtur: quales sunt, quæ ex accidēte eruūtur, & aliæ nōnullæ. ¶ Quòd si quis existimet esse distinguendum hoc modo: dico, σιγῶντα proloqui, hoc quidem modo sic, illo verò secus: illa quidē certē primum erit valdē absurda

& iniqua postulatio, præsertim cùm illud sæpe vsuuenire videatur, vt qui interrogat, nesciat omnino multis modis dici posse, quod rogat. Quod verò multiplex esse non putes, illud vt distinguas, fieri nō potest. Deinde verò quid, quæso, hoc aliud erit quàm docere? Sic enim declarabit quo modo res habeat, ei qui nec animaduertit, nec scit, nec omnino suspicatur posse id, de quo interrogatur, alio atque alio modo accipi. Nam quid vetat, quo minùs idem facias in iis in quibus nulla est ambiguitas? Exempli causa, nónne quatuor vnitates sunt pares duobus binariis, qui sunt in quaternario? ita tamen, vt diuerso modo in quatuor insint duo binarij & quatuor vnitates. Itémque illa, éstne contrariorum eadem scientia? sed ita tamen, vt alia sint cognita, alia incognita. Quapropter qui id postulat, ignorare videtur, aliud esse docere, aliud disputare: & quòd oporteat docentem non interrogare, sed manifestum facere id, de quo agitur: disputātem verò, eum modò, quicum disputat, interrogare.

τὸ ἀξιοῦν. σχίσει δὲ κἀδοκεῖ τὸ ἐρωτᾶν μόνον πολλαχῶς ἔχειν. ἀδύνατον δὲ διαιρεῖν ὃ μὴ οἴεται. ἔπειτα τὸ διδάσκειν, τί ἄλλο ἔσται; φανερὸν δὲ ποιήσει πως ὡς ἔχει πρὸς μήτε ἐπισκεμμένῳ, μήτε εἰδότι, μήτε ὑπολαμβάνοντι, ὅτι ἄλλως λέγεται. Ἔπειτα καὶ ἐν τοῖς μὴ διπλοῖς τί κωλύει τὸν παῦρον ἢ ποιεῖν; ὡς, ἆρα ἴσαι αἱ μονάδες τῶν δυεῖν δυάσιν ἐν τοῖς τέτταρσιν; εἰσὶ δὲ δυάδες αἱ αὐταὶ, ὡδὶ συοῦσαι· αἱ δὲ, ὡδί. καὶ ἆρα τῶν ἐναντίων μία ἐπιστήμη, ἢ οὔ; ἔστι δ' ἐναντία τὰ μὲν γνωστὰ τὰ δ' ἀγνωστα. ὥστε ἔοικεν ἀγνοεῖν ὁ τοῦτο ἀξιῶν, ὅτι ἕτερον τὸ διδάσκειν τοῦ ἐξελέγχειν, καὶ ὅτι δεῖ τὸν μὴ διδάσκοντα μὴ ἐρωτᾶν. ἀλλ' αὐτὸν δῆλα ποιεῖν, τὸν δ' ἐρωτᾶν.

Collatio dialectici, tentantis, sophistici, contentiosi, demonstrantis, & pseudographi, CAP. XI.

1 Discrimen demonstrantis, & tentantis. 2 Discrimen dialectici, & sophistæ. 3 Syllogismorum tentantis eorum ac sophisticorum genera. 4 Differentia sophistæ, & contentiosi. 5 Analogia inter contentiosos, dialecticos, pseudographos, & demonstrantes. 6 Differentia contentiosi, & pseudographi. 7 Dialecticum non habere subiectum determinatum. 8 Nullum artificem interrogare. 9 Dialecticum interrogare, adeóque non demonstrare. 10 Propositum non habere subiectum determinatum. 11 Omnes quodam modo vti dialectica & peiastica. 12 Contentiosum non habere subiectum determinatum, & hac ratione distingui à pseudographo. 13 Dialecticum nosse debere locos elenchorum expositos. 14 Epilogus.

IAm verò postulare, vt is, qui cum disputatur, aut dicat, aut neget, nō est docentis ac demōstrantis, sed tentantis. Est enim tētandi ratio, pars quædam dialecticæ. Idcóque in omnib. spectat & contēplatur quid sentiāt, non illi qui verè docti sunt, sed qui rerum sibi arrogāt cognitionē, cùm sint illarū imperiti. ¶ Atque

Ἔτι τὸ φαῦλον ἢ σπουδαῖον ἀξιοῦν, οὐ δεικνύντος ἐστίν, ἀλλὰ πεῖραν λαμβάνοντος. ἡ γὰρ πειραστικὴ ἐστὶ διαλεκτικὴ τις. διὸ καὶ πρὸς πάντων ἐπισκοπεῖ ὁ διαλεκτικὸς, οὐ τὸν εἰδότα, ἀλλὰ τὸν αἰσθόμενον, καὶ φαινομένου. ¶ Οὐκοῦν

ἀτὰρ

ουδ' ᾗ τὸ φαῦλημα θεωρῶν τὰ κοινά, διαλεκτικός ἐστιν. ὁ δὲ τοῦτο φαινόμενος ποιῶν, σοφιστικός.

¶ Καὶ συλλογισμὸς ἐριστικὸς μὲν σοφιστικός ἐστιν, εἰς μὲν ὁ φαινόμενος συλλογισμὸς, ὢν δὲ μὴ διαλεκτικὴ πεῖρα τοιαύτη ἐστὶ, κἂν ἀληθὲς ᾖ τὸ συμπέρασμα. τὸ γὰρ διά τι ἀπατητικός ἐστι. καὶ ὅσοι μὴ ὄντες περὶ τοιοῦ ἑκάστου μέθοδον φαινόμενοι συλλογισμοὶ δοκοῦσιν εἶ περὶ τοιοῦ τέχνης. τὰ γὰρ ψευδογραφήματα, οὐκ ἐριστικά. περὶ γὰρ τὰ ὑπὸ τοιοῦ τέχνης οἱ φαινόμενοι συλλογισμοί. οὐδέ γε εἴ τι ἐστὶ ψευδογράφημα δοκεῖ ἀληθὲς, οἷον τὸ Ἱπποκράτους, καὶ ὁ τετραγωνισμὸς ὁ διὰ τῆς μηνίσκων, ἀλλ' οὐς ὁ Βρύσων ἐτετραγώνιζε ἢ κύκλον, εἰ καὶ τετραγωνίζει ὁ κύκλος, ἀλλ' ὅτι οὐ περὶ τοῦτο τὸ φαῦλημα, διὰ τοῦτο σοφιστικός. ὥστε ὅτι μὲν φαινόμενος συλλογισμὸς, κἂν μὴ συλλογισμὸς, ἐριστικὸς λόγος. φαινόμενος γάρ ἐστι κατὰ τὸ φαῦλημα, ὥστ' ἀπατητικὸς μὴ ἄδικος. ὥσπερ γὰρ ἐν ἀγῶνι ἀδικία εἰδός τι ἔχει, ἔστιν ἀδικομαχία τις· ὅταν ἡ ἐναντιολογία, ἀδικομαχία ἡ ἐριστική ἐστιν. ὁπόταν γὰρ οἱ πάντες νικᾶν φαινόμενοι, πάντων ἄπλουλαι, καὶ ἐνταῦθα οἱ ἐριστικοί. ¶ Οἱ μὲν οὖν τῆς νίκης αὐτῆς χάριν τοιοῦτοι, ἐριστικοὶ ἀθροπαι καὶ φιλέριδες δοκοῦσιν εἶ. εἰ δὲ δόξης χάριν τῆς εἰς χρηματισμὸν, σοφιστικοί. ἡ γὰρ σοφιστικὴ ἐστὶν, ὥσπερ ἐπο-

ille quidem, qui reuera communia perueſtigat, dialecticus eſt: qui verò id facere videtur, nec facit, ſophiſta. ¶ Ac ratiocinatio num quidē contētioſarum & ſophiſticarum vnum genus eſt, earū quæ apparēt, cùm ex iis rebus conſtēt, in quibus verſatur tētandi ratio, etiamſi vera ſit concluſio. Iſtarum enim vitiū in cauſa eſt poſitum. & qui ſunt ſecundū vnamquāque methodum paralogiſmi, ſecundum artē eſſe videtur: ſed falſæ deſcriptiones cōtētioſæ non ſunt (quandoquidē ſunt paralogiſmi de aliqua re facti, quæ cuiuſdam artis eſt propria) ne ſi illæ quidem verum aliquid concludant: qualis erat Hippocratis ratio, qua circulū quadrare per lunulas conabatur. Sed erit certè contētioſa ratio, ſi talis ſit, qualis erat Bryſonis quadratura: qua quidem tametſi circulus quadretur, tamē quia non propriè ad rem erat accōmodata, ſophiſtica eſt appellāda. Quare quæcúque in his ratiocinatio apparet, contētioſa erit: propterea quòd ea ſaltē ex parte, qua ad iſtā rē videtur accōmodata, fallacē habet quādam ſpeciem, per quam decipimur, ac veluti iniuria quadā afficimur. Quemadmodū enim inter certandum, quas aduerſario facimus iniurias, ſpeciē quandā æquitatis præ ſe ferunt, & tamē reuera eſt iniqua certādi ratio: ſic in diſputatione iniquum certamen eſt, vbi ad nimiam contentionem res progreditur. Nāvt in certaminibus, qui quauis ratione victores eſſe volunt, nil non mouent, nil non aggrediuntur: ita hīc in diſputatione idem faciunt, qui ſunt ſupra modum litigioſi. ¶ Atque ex iis quidem, qui tantam adhibent contentionem, quicumque ſibi victoriam proponunt, illi ſunt qui propriè litigioſi & contentionis amatores cenſentur. Qui verò gloriam ex qua quæſtū faciant, aucupātur, ſophiſtæ. Eſt enim ſophiſtice, quemadmodum

suprà diximus, ratio quæstus faciendi ex sapientiæ simulatione. Quo fit, vt demonstrationes etiam, quæ specie quadam veras imitentur, potissimùm expetãt sophistæ. Et rationes qui edm non sunt diuersæ, quibus litigio si homines, & quibus sophistæ vtuntur, sed fine distinguũtur: & vna eadémque probatio sophistica erit, & contentiosa: verùm nõ eadem ratione. Nam quà ad opinionem victoriæ adhibetur, contentiosa est: quà verò ad opinionem sapientiæ, sophistica. Etenim sophistice est sapientia quædam simulata, nõ vera. ¶ Fere autem contentiosæ argumentationes eodem modo affectæ sunt ad dialecticas, quo falsæ descriptiones ad geometricas demonstrationes. Vt enim paralogismi, in iisdem cernuntur, in quibus versatur dialectica: ita pseudographi in iis quæ ad geometram pertinent. Sed hi contẽtiosi non sunt, quoniam ex principiis & conclusionibus alicui arti propriis constant. Qui verò ex iis rebus in quibus versatur dialectica, erunt contẽtiosi. Vt quadratura per lunulas non est contentiosa: Brysonis autem est contentiosa. Atque illa quidem prior, cùm ex propriis geometriæ principiis cõficiatur, ad nullam aliam artem, quàm ad geometriam transferri potest: hæc posterior apud eos etiam vsurpari poterit, qui illius artis imperiti, quique quid in quaque re fieri possit, & quid non possit, ignorant. Ea enim cõueniet. Aut si quis vt Antiphon quadraturã circuli ostẽdere conetur: vel ostẽdere velit nõ esse bonũ post cœnã inãbulare, Zenonis ratione. Est enim cõmunis, nõ medica. ¶ Si igitur eodẽ planè modo affectus est cõtentiosus homo ad dialecticũ, quo ad geometrã pseudographus: nõ potest profectò ex iis, quæ propria sunt constare cõtentiosa argumẽtatio.

λόγ, ἀλλὰ παρὰ τὴν σοφίαν φαινομένης. διὸ φαινομένης λόγος δείξεως ἐρίζονται, καὶ τῷ λόγων τῷ αὐτῷ μὲν εἰσὶν οἱ φιλέριδες, καὶ σοφιστική, ἀλλ' οὐ τῷ αὐτῷ ἕνεκεν. καὶ λόγος ὁ αὐτὸς μὲν ἔσται σοφιστικὸς, καὶ ἐριστικὸς, ἀλλ' οὐ κατ' αὐτό· ἀλλ' ἡ μὲν νίκης φαινομένης, ἐριστικός. ἡ δὲ σοφίας, σοφιστικός. καὶ γὰρ ἡ σοφιστικὴ, ἔστι φαινομένη σοφία τις, ἀλλ' οὐκ οὖσα. ¶ Ὁ δὲ ἐριστικὸς, ὅτι πως οὕτως ἔχων πρὸς τὸν διαλεκτικὸν, ὡς ὁ ψευδογράφος πρὸς τὸν γεωμέτρην. ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ τῇ διαλεκτικῇ παραλογίζονται, καὶ ὁ ψευδογράφος τὸν γεωμέτρην. ἀλλ' ὁ μὲν οὐκ ἐριστικὸς, ὅτι ἐν τῷ ἀρχὼν καὶ τῷ συμπερασμάτων, τῷ ἐκ τούτων τεχνῶν ψευδογραφεῖ. ὁ δὲ ἐκ τούτων διαλεκτικῶν, πρὸς μὲν τὰ ἄλλα οὐκ ἐριστικὸς ὅτι, δῆλον. οἷον ὁ τετραγωνισμὸς, ὁ μὲν διὰ τῶν μηνίσκων, οὐκ ἐριστικὸς· ὁ δὲ Βρύσωνος, ἐριστικός. καὶ τὸν μὲν οὐκ ἔστι μεπιτυχεῖν, ἀλλ' ἢ πρὸς γεωμετρίαν μόνον, διὰ τὸ ἐκ τῶν ἰδίων εἶναι ἀρχῶν· τὸν δὲ, πρὸς πολλοὺς, ὅσοι μὴ ἴσασι τὸ δυνατὸν ἐν ἑκάστῳ, καὶ τὸ ἀδύνατον· ἐνδέχεται γὰρ ὁ αὐτός. Ἡ ὡς Λυκόφρων ἐτετραγώνιζεν. ἢ εἴ τις μὴ φήσει βέλτιον εἶναι, κύκλου διέντου περιπατεῖν, διὰ τὸν Ζήνωνος λόγον, οὐκ ἰατρικὸς· ποιοῖς γάρ. ¶ Ἐπεὶ μὲν οὖν πάντῃ ὁμοίως ἔχων ὁ ἐριστικὸς πρὸς τὸν διαλεκτικὸν, τῷ ψευδογράφῳ πρὸς τὸν γεωμέτρην, οὐκ ἂν εἴη ὡς εἰπεῖν ἐριστικός.

¶ Nunc

7 ¶ Νῦν δ' οὐκ ἔστιν ὁ διαλεκτικὸς περὶ ἡμᾶς τι ἀφωρισμένον, οὐδὲ δυνατικὸς οὐδενός, οὐδὲ πιστὸς εἶναι ὁκοῦν. οὔτε γὰρ ὄντων ἁπάντων ἐνίοις οὐκ ἔστιν, οὔτε εἰ ἔστιν, οἷόν τε κατὰ τὰς αὐτὰς ἀρχὰς εἶναι τὰ ὄντα. 8 ¶ Ὥστε οὐδὲν μία τέχνη τῶν δικαζουσῶν τινα φύσιν ἔχειν μαντικήν ἐστιν. οὐδὲ ἕξιν ὅπως ἔσται πρὸς ἅπαντα δοῦναι. συλλογιστικὸς γὰρ οὐ γίνεται ἐξ ἀμφοῖν. ¶ Ἡ δὲ διαλεκτικὴ, ἐρωτηματικὴ ἐστιν. εἰ δ' ἐδείκνυεν, εἰ καὶ μὴ πάντα, ἀλλὰ τάχ' ἂν ἐρώτα καὶ τὰς οἰκείας ἀρχὰς συνᾐδ' ἠρώτα. καὶ διδόντος γὰρ οὐκ ἔτι εἶχεν ἐξ ὧν ἔτι διαλέξεται πρὸς τὸν ἔτι. ¶ Ἡ δὲ αὖ καὶ πειρατική. οὐδὲ γὰρ ἡ πειρατικὴ ταὐτόν ἐστιν, οἷα ἡ γεωμετρία, ἀλλ' ὡὶ αὖ ἔχει καὶ μὴ εἰδώς τις. ἔξεστι γὰρ πεῖραν λαβεῖν καὶ τὰ μὴ εἰδότα τὸ σφάλμα τὸ μὴ εἰδότος, εἴτερ καὶ δίδωσιν, οὐκ ἐξ ὧν οἶδεν, οὐδὲ ἐκ τῶν ἰδίων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπομένων. ὅσα τινῶν τί ἐστιν, ἃ εἰδότα μανθάνουσιν ἐκ τοῦ μὴ εἰδέναι τινὰ τέχνην μὴ εἰδότα ἡμᾶς ἀπαίδευτον ἀλλοεῖν. ὡς τὰ φανερὰ τῶν ἀδήλων ἀφορισμῶν ἡ πειραστικὴ ἔσται μέθοδος. διὸ καὶ πᾶσιν πάντων ἐστὶ πᾶσιν δὲ αἱ τέχναι χρώνται καὶ κοιναί εἰσι. ¶ Διὸ πάντες καὶ οἱ ἰδιῶται ἔστιν τινὰ τρόπον χρῶνται τῇ διαλεκτικῇ καὶ πειραστικῇ.

7 ¶ Nunc autem dialectica nullum certum genus habet in quo quasi in subiecto sibi proprietatem: nec vllam in demonstrationes achibet: neque talis est qualis vniuersalia. Neque enim possunt res omnes sub vnū genus cadere: nec si possent, verē illud dici: posset omnium cadē esse principia ¶ Vnde etiam fit, vt nulla earum artium, quæ in tractanda certa quadam natura demonstrationibus vtūtur, percontando differat, & suas probationes ex interrogatione accipiat. Cùm enim non possit ex vtraque contradictionis parte accommodata ad rem docendā fieri ratiocinatio, non debet liberum esse, vtrāuis partem admittere. ¶ Dialectica autē percontatrix est. Quæ si demōstraret & si non omnia, at certè prima pronunciata, & propria sua principia citra vllam interrogationem acciperet: alioqui si illa non admitteret alius, nil iam superesset, vnde id euerteret, quod esset ab altero oppositum. ¶ Planè autē generis eiusdem est piratice cū dialectica. Neque enim hæc tentandi ratio talis quædā ars est, qualis geometria, sed cuius munus præstare etiam indoctus aliquis possit. Quid enim est, cur non possit, qui rei alicuius non habet scientiam, quasi tentandi causa cum eo disputare, qui etiam sit illius rei imperitus? Præsertim cùm eò conferatur disputatio, vt non ex iis consistat, quæ illi, qui doctus sit, perspecta sunt, quæque sunt rei propria, sed ex consentaneis quibusdam & consequentibus rei: quæ huiusmodi ferè sunt, vt tametsi illa scias, nil tamen vetet, te artem nescire: at si nescias, omnino artis cognitionem assequi non possis. Ex iis planum est, piraſticea non esse scientiam, quæ in certo quodam genere subiecto versetur, ideóque de omnibus disputationem suscipere. Habent enim omnes scientiæ communia quædam, quibus vtuntur. ¶ Ob eámque causam fit, vt omnes homines, etiam idiotæ, quodammodo vtantur dialectica & piraſtica:

concludas, proprius est hic so-
phisticus locus. eò scilicet per-
ducere aduersarium, vbi argumen
torum tibi sit copia. Sed illud
certè interdum rectè, interdum
vtiosè fieri potest, quemadmo-
dum nos suprà diximus. ¶ Iam
verò vt admirabile quippiã &
contra omnium opinionem eli-
cias, videndum est tibi, quam se
ctam philosophorum sequatur
is, quicum disputas, vt illum in-
terroges quidpiã ex iis quæ con
tra omnium opinionem dicunt
huius sectæ philosophi. Habe nt
enim singulæ sectæ suas quasd
am huiusmodi sententias. Est
autem ad eam rem primum ve-
luti elementum, vt singularũ se
ctarum admirabiles sententias
inter propositiones accipias.
Verùm in prõptu etiam est ista
rum captionum satis apta solu-
tio, vt ad extremum neges, ex
ipsa oratione id quod est inopi
nabile. Semper autem hoc vult
is qui cum altero decertat.

¶ Amplius verò ex hominum
volũtatibus & apparentibus o-
pinionibus. Non enim eadem
volunt & loquuntur: sed sermo-
nes quidem sunt quàm honestis
simi, voluntas autẽ spectat quæ
vtilia apparent. Veluti nemo fe-
rè est, qui non ita loquatur, lon
ge præstantiorem esse mortem
gloriosam, quàm vitam volupta
tibus affluentem: & melius esse
iustè per inopiam viuere, quàm
in magna opum copia turpiter:
volunt autem omnes contraria.
Ergo si quis secundum hominũ
voluntatem loquatur, ad apparentes opiniones erit deducendus: sin
secundum has, ad reconditas. Vtroque enim modo eum in paradoxa
incidere erit necesse. Quoniam aut manifestis aut reconditis opinio-
nibus repugnabit. ¶ Alius locus est latissimè patẽs per quẽ cogimus
aduersarium dicere aliquid admirabile (id quod Callicles in Gorgia

δὲ ᾖ, ἴδιος τόπος ὁ σοφιστικός, τὸ
ἀγεῖν πρὸς παιδιὰ, πρὸς ἃ δ' πο-
ρεῖ λόγων. ἔσται δὲ καὶ καλὸς καὶ
μὴ καλῶς τὸ ποιεῖν, καθάπερ ἐ-
λέχθη πρότερον. ¶ Πάλιν πρὸς 5
τὸ δοξάζοντα λέγειν, σκοπεῖν ἐκ
τίνος ἡρώτα ὁ διαλεγόμενος. εἶτα
ἐρωτᾶν ὅσοις πολλοὶ ἅπτι λέγου-
σι δοξάζοντες. ἕξει γὰρ ἑκάστος τι
τοιοῦτον. στοιχεῖον δὲ τούτου, τὰς
ἑκάστων εἰληφέναι δόξεις ἐν ταῖς
πραγματείαις. λύσις δὲ καὶ τούτων
ἡ θεωρήσαντα φέρεται τὸ ἐμφαί-
ζειν, ἐπὶ οὐ δεῖ τὸν λόγον συμβαί-
νειν τὸ ἀδόξαστον. ἀεὶ δὲ τοῦτο καὶ βού-
λεται ὁ ἀγωνιζόμενος.

¶ Ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῆς βουλήσεων 6
καὶ ἐκ τῆς φανερῶς δοξῶν. οὐ γὰρ
ταυτὰ βούλονταί τε καὶ φασίν,
ἀλλ' οἱ μὲν τοῖς σὺν μνε-
στάτοις τῆς λόγων, βούλονται
δὲ τὰ φαινόμενα λυσιτελεῖν. οἷον
τεθνάναι καλῶς μᾶλλον, ἢ ζῆν ἢ-
δέως φασὶν εἶναι, καὶ πένεσθαι δι-
καίως μᾶλλον, ἢ πλουτεῖν ἀδίκως.
βούλονται δὲ τἀναντία. τὸν μὲν
οὖν λέγοντα κατὰ τὰς βουλήσεις, εἰς
τὰς φαινομένας δόξας ἀκτέον. τὸν
δὲ κατὰ τὰς ὑποκειμενας. ἀμφοτέρως γὰρ ἀναγκαῖον
παράδοξα λέξειν. ἢ γὰρ πρὸς τὰς φα
νερὰς, ἢ πρὸς ἃς ἀφανεῖς δόξας,
ἐρεῖσιν ἐναντία. ¶ Πλεῖστος δ' τόπος 7
ἐστὶ τοῦ ποιεῖν δοξάζοντα λέγειν, ὥσ-
περ ἡ ὁ Καλλικλῆς ἐν τῷ Γοργίᾳ

λέγει-

γέγραπται λέγων, καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἢ πάντες ὡς ἔπος συμβαίνειν, ὥσπερ τὸ κατὰ φύσιν καὶ κατὰ τὸν νόμον. ἐναντία δὲ φύσιν καὶ νόμον φασὶ, καὶ τὰ μὲν δικαιοσύνην καὶ τὸν νόμον μὲν εἶναι καλὸν, κατὰ φύσιν δὲ οὐ καλόν. διὸ οὐδὲν ἔφασαν μᾶλλον τὸν εἰπόντα κατὰ φύσιν, κατὰ νόμον ἀπαντᾶν. ἔφασκε δὲ τὸ κατὰ νόμον, ἐπὶ μὲν φύσιν ἄγειν. ἀμφοτέρως γὰρ εἶναι δόξαι λέγειν. μᾶλλον δὲ τὸ μὲν κατὰ φύσιν αὐτοῖς, τὸ ἀληθές· τὸ δὲ κατὰ νόμον, τὸ τοῖς πολλοῖς δοκοῦν. ὅπερ ἄλλον, ὅτι κατέκειτο, καθάπερ καὶ οἱ νῦν, ἢ ἐλέγχειν, ἢ δόξαν λέγειν τὸν ἀπαντῶντα ὑπερέχεσθαι πιθανῶν.

commemorat, quódque omnes veteres raptionum vnicam ferè causam existimabant)ex iis quæ natura, & quæ lege sunt constituta. Naturam enim legi contrariam esse: & iustitiam quidē lege esse honestā, natura verò non honestam. Sic igitur oppugnandus est, qui quod naturæ consentaneum sit, proferat, vt legem illi obiiciamus. sin legem teneat, contrà, quæ sunt ex natura, proferenda erunt. Hic enim effugere nō potest, quin vtrinque admirabile aliquid dicat. Vocabāt aūt illi naturam, id quod in qua que re verum est: legem verò, quod in multitudinis opinione positum est. Vnde perspicuū est illius ætatis homines idē quod qui hodie sunt, fuisse conatos, vt respondentem aut reprehenderent, aut cogerent tādem aliquid dicere contra omnium opinionem. ¶ Porrò autem interrogationes quædā sunt quæ vtrinque opinioni contrariam responsionem habent. Vt sitne sapientibus potiùs parendum, an patri? Sitne iusta potiùs faciendā, an quæ vtilia? Vtrùm optabilius, iniuriam pati, an facere?

¶ Εἶτα δὲ τῇ ἐρωτήσεων ἔχει τὸ ἀμφοτέρως ἀδόξου εἶναι πρὸς ἀπόκρισιν· οἷον πότερον τοῖς σοφοῖς, ἢ πῇ παχεῖ δεῖ πείθεσθαι; καὶ τὰ συμφέροντα ἀφέλιμα, ἢ τὰ δίκαια; καὶ ἀδικεῖσθαι αἱρετώτερον, ἢ ἀδικεῖν; ¶ δεῖ δ' ἄγειν εἰς τὰ τοῖς πολλοῖς ἢ σοφοῖς ἐναντία. ἐὰν μὲν λέγῃ τις ὡς οἱ σοφοὶ πρὸς τοὺς λόγους, εἰς τὰ τοῖς πολλοῖς. ἐὰν δὲ ὡς οἱ πολλοὶ, ἐπὶ τὰ τοῖς σοφοῖς. φασὶ γὰρ οἱ μὲν ὀρθὰς καὶ κατὰ τὸν δίκαιον εἶναι· τοῖς δὲ πολλοῖς ἄδοξον, τὸ βασιλέα μὴ δίκαιον εἶναι, ἐστι δὲ τὸ εἰς τὸ κατὰ τὰ ἄδοξα συμάγειν, τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ κατὰ φύσιν καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑπεναντίωσιν ἄγειν. ὁμοίως γὰρ νόμος, δίκαια τοῖς πολλοῖς· οἱ δὲ σοφοὶ κατὰ φύσιν καὶ κατὰ ἀλήθειαν λέγουσι. ¶ Καὶ τὰ μὲν δόξαι ἐκ τούτων δεῖ ζητεῖν τὸν τόπον.

1 2 3 7 8 9 10

Iam verò perducēdus est aduersarius ad ea, de quibus cōtraria est sapientum ac multitudinis opinio. Ac si ille quidem cū sapientibus sentiat, opponenda vulgi opinio: sin vulgus sequatur, quid sentiant sapientes, contrà adferendū. Hi enim eos, qui beati sint, necessariò iustos esse existimant: at multitudini incredibile videtur, regem non esse beatum. Verùm enim locus hic ab eo non est diuersus, qui ex legis & naturæ repugnātia dictus est. Nihil. n. aliud lex est, quàm multitudinis opinio: sapientes verò quod in rei natura positum est, & veritatē sequuntur. ¶ Ac de locis quidem, ex quibus eruuntur paradoxa, hactenus.

De tautologia seu nugatione, CAP. XIII.

1 *Definitio.* 2 *Exempla.* 3 *In quibus hæc nugatio inuenitur.* 4 *Interdum videri, sed re vera non esse nugationem.*

SEquitur, vt quomodo efficienda sit nugatio dicamus. Ac primum quidem, quid illud sit, quod appellamus nugari, suprà diximus. ¶ Omnes aũt orationes, quæ sunt huiusmodi, id volunt efficere. Si nihil referat nomen dicas an orationẽ: duplũ autem idẽ est, quod dimidij duplum: si igitur duplũ est dimidij, erit dimidij dimidij duplum: & si iterum pro duplo accipias dimidij duplum, ter idem erit repetitum, dimidij dimidij dimidij duplum. Et numquid voluptatis est cupiditas? Definitur autẽ hæc, appetitio voluptatis: est igitur cupiditas appetitio voluptatis voluptatis. ¶ Cernũtur aũt omnes istę orationes in relatis, quorũ nõ solũm genera, sed ipsa quoq. ad aliud dicũtur, quæ que ad vnum & idẽ referuntur. Veluti appetitio est alicuius appetitio, & cupiditas alicuius cupiditas: itémque duplũ alicuius duplum, & duplum dimidij. Aut vero in iis, quorũ essentia cùm non sit in relatis, ita tamen sunt affecta ad substantiã, omninó q. ad sua subiecta, quorum ipsa aut habitus, aut affectiones, aut simile aliquid, vt in definitione qua quid illa sunt explicatur, ipsa subiecta accipiãtur. Vt impar definitur numerus medium habẽs. At verò impar numerus est. Est igitur numerus, mediũ habẽs numerus. Et, si simitas est nasi concauitas, est verò nasus simus: erit igitur nasus, nasus caua. ¶ Por- 4
ro autem interdum videntur efficere cùm non efficiant: propterea quod prætermittitur, ab eo qui interrogat, necessaria ad eã rẽ interrogatio, nẽpe an duplũ per sedi-

Πέρὶ δὲ τῦ ποιῆσαι ἀδολεχεῖν, 1
ὁ μὲν λέγομεν τὸ ἀδολεχεῖν, εἰρήκαμεν πρότερον. ¶ Πάντες δὴ οἱ τοιῦτοι λόγοι τῦτο βούλονται ποιεῖν· εἰ μηδὲν διαφέρει τὸ ὄνομα, ἢ τὸν λόγον εἰπεῖν. διπλάσιον δὲ, καὶ δὶς πλάσιον ἡμίσους, ταυτόν. εἰ ἄρα διπλάσιον ἐστὶν ἡμίσους διπλάσιον, ἔσται ἡμίσους ἡμίσους διπλάσιον. καὶ πάλιν αὖ αὖτὶ τῦ διπλάσιον, διπλάσιον ἡμίσους τεθῇ, ἔσται ἐξαπλάσιον ἡμίσους ἡμίσους ἡμίσους διπλάσιον. καὶ ἆρά γέ ἐστιν ἡ ὀπτυμία ἡδέος; τῦτο δέ ἐστιν ὄρεξις ἡδέος. ἔστιν ἄρα ἡ ὀπτυμία ὄρεξις ἡδέος ἡδέος. ¶ Εἰσὶ δὲ 5
πάντες οἱ τοιῦτοι τῷ λόγων ἐν τοῖς πρός τι, ὅσα μὴ μόνον τὰ ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ πρός τι λέγονται, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ καὶ ἓν δύο δίδοται. ἔστι δὲ τὰ ὄρεξις τινὸς ὄρεξις, καὶ ἡ ὀπτυμία τινὸς ὀπτυμία· καὶ τὸ διπλάσιον, τινὸς διπλάσιον, καὶ διπλάσιον ἡμίσεως· καὶ ὅσων ἡ οὐσία οὐκ ὄντως πρός τι, ὅλως δὲ εἶναι ἔξεις ἢ πάθη, ἢ τι τοιῦτον, ἐν τῷ λόγῳ αὐτῷ πρέπει δηλοῦσθαι κατηγορημένων ὅλη τούτοις. ἔστι τὸ περιττὸν, ἀριθμὸς μέσον ἔχων, ἔστι δὲ ἀριθμὸς πρῶτος, ἐὰν ἄρα ἀριθμὸς μέσον ἔχων ἀριθμὸς. καὶ εἰ τὸ σιμὸν κοιλότητός ῥινός ἐστι, ἔστι δὲ ἡ ῥὶς σιμή, ἔσται ἄρα ῥὶς ῥὶς κοίλη.
¶ Φαίνονται δὲ ποιεῖν, οὐ ποιοῦντες οὐδέ τι, διὰ τὸ μὴ προσαπωσθέσθαι, εἰ σημαίνει τι καθ' αὐτὸ λε- 4

τὰ ὑπτιαὶ ἀβρε.

χθὲν

χθὲν τὸ διπλάσιον, ἢ οὐθέν. καὶ εἴ τι σημαίνει, πότερον τὸ αὐτό, ἢ ἕτερον, ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα λέγειν δεῖ· καὶ φαίνεται δι' ὃ τὸ ὄνομα, ταυτὸ δεῖ τὸ τὸ, καὶ σημαίνειν.

significet aliquid an nihil: & si quid significet, vtrum idē quod coniunctum cum altero, an aliquid aliud: sed statim conclusio exprimitur, & tamē propter nomen videtur idem esse & significare.

De solœcismo, Cap. xiv.

1 Quid sit. 2 Aliquando fieri nec videri, aliquando videri nec fieri. 3 Quid germani ad sophistam. 4 In quibus sit. 5 Collatio solœcismi & elenchi à similitudine sumpta. 6 Epilogus.

Σολοικισμὸς δή, οἷον μὴ ὀρθῶν, εἴρηται πρότερον. ¶ Ἔστι δ' τὸ καὶ ποιεῖν· καὶ μὴ ποιοῦντα, φαίνεσθαι· καὶ ποιοῦντα, μὴ δοκεῖν· καθάπερ Πρωταγόρας ἔλεγεν, εἰ ὁ μῶυς, καὶ ὁ πίλιξ ἄρρεν ἐστίν. ὁ μὲν γὰρ λέγων οὐλομῆν, σολοικίζει μὲν κατ' ὄνειον, οὐ φαίνεται δὲ τοῖς ἄλλοις. ὁ δ' οὐλόμυον, φαίνεται μέν, ἀλλ' οὐ σολοικίζει. ¶ Δῆλον οὖν ὅτι καὶ τεχνίτης δ' ὢν ἁμαρτάνοι τὸ ποιεῖν. διὸ πολλοὶ τῶν λόγων οὐ συλλογιζόμενοι σολοικισμόν, φαίνονται συλλογίζεσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς ἐλέγχοις. ¶ Εἰσὶ δὲ πάντες σχεδόν, οἱ φαινόμενοι σολοικισμοί, πλὴν τὸ τόδε, καὶ ὅταν ἢ πῶσις μήτε ἄρρεν μήτε θῆλυ δηλοῖ, ἀλλὰ τὸ μεταξύ. τὸ μὲν γὰρ δεῖται, ἄρρεν σημαίνει· τὸ δὲ αὖτη, θῆλυ· τὸ δὲ τὸ, θέλει μὲν τὸ μεταξὺ σημαίνειν, πολλάκις δὲ σημαίνει καὶ ἑκάτερον. ὥσ τί τὸ τὸ; Καλλιόπη, ξύλον, Κορίσκος. τὸ μὲν οὖν ἄρρενος καὶ τῆ θήλεος ἀμφέρουσιν αἱ πῶσις ἅπασαι, τὸ δὲ μεταξύ, αἱ μὲν, αἱ δὲ οὔ. δοθέντος δὴ πολλάκις τοῦτο, συλλογίζονται ὡς εἰρη-

SOlœcismus aūt quid sit paulò antè dictum est. ¶ At vbi euenire potest, vt solœcismū facias, nec videare, & vt videare, cùm non facias. Veluti si verum est quod Protagoras dicebat masculini generis esse hæc verba, μῶυς & πίλιξ certè sententia illius solœcismum committit, qui dicit, μῆνιν οὐλόμυον. at opinione aliorum non videtur cōmittere: qui verò οὐλόμυον dicet, videbitur ille quidem in hoc vitium incidisse, reuera aūt non incidit. ¶ Perspicuum igitur est, artem idem posse efficere: ob eámq; causam multæ sunt orationes, quibus videtur concludi solœcismus, cùm reuera nō concludatur: quemadmodū in elenchis accidere solet. ¶ Diuuntur autem ferè omnes apparentes solœcismi ex neutro articulo, hoc, & quādo casus aliquis nominis, nec masculinū genus, nec fœmininum significat, sed quod est inter ista quoddam veluti medium. Nam hic masculinum declarat, hæc fœmininum, hoc autem neutrum quidem significare vult, sed tamē sæpe ad vtrumque illorum transfertur: Vt quid est hoc? Calliope, lignum, Coriscus. Ac masculini quidem & fœminini omnes casus sunt diuersi, neutrius autem partim iidem, partim diuersi. Quo fit, vt sæpenumero cùm datum sit hoc,

cõcludant quasi dictum sit hũc, aut alia quadam simili ratione casum pro casu accipiãt. Fallax autẽ conclusio ex eo oritur, quod articulus neutri multis casibus communis est. Interdum enim nominationem, interdũ accusatiuum significat. At verò si istos casus dignoscere velis, vertũ variè accipiendum est, vt cũ nominatiuo, est: coniũgas, cum accusatiuo, esse: veluti, est Hipponicus, esse Hipponicum. Nec diuersa est in fœmininis nominibus ratio, & in omnibus quæ sub cõmuni nomine τῶν σκευῶν à Græcis comprehensa (nos vasa appellamus) masculinorum aut fœmininorum inflexionem habent: sola enim ea quæ desinunt in ν, inflexionem sequuntur τοῦ σκεύους, hoc est, neutri generis sunt, vt ξύλον, χοινίκιον. quæ verò nõ habent illam terminationẽ, masculina sunt, aut fœmininа: & illa tamen nonnunquam traducuntur ad genus neutrum: & sub nomine τῶν σκευῶν interrogantur: vt ἀσκὸς masculinum est κλίνη fœmininum. Itaque in iis eodem modo quo in superioribus verbum est, &, esse, casuum inter se discrimina indicabit.

¶ Est etiam solœcismus nõ valdè absimilis iis reprehensionibus quæ ex eo ducuntur, quòd vt similia accipiuntur, quæ non sunt similia. Vt enim illic in rebus, ita hìc in verbis solœcismi contingunt. Homo enim & album, & verba sunt, & res. ¶ Ex iis igitur, quæ dicta sunt, planũ est, si quando solœcismum velis concludere ex illis casibus, quos expositimus sumendum tibi esse argumentum. Ac de generibus quidem contentiosarum argumentationum, & partibus singulorum generum, & modis omnibus hactenus,

μῶν τὸν. ὁμοίως ἢ καὶ ἄλλῳ πῶσιν αὐτ' ἄλλης. ὁ δὲ παρὰ λογισμὸς γίνεται ὅτε τὸ κοινὸν ἓν τῷ τὸ πλειόνων πτώσεων. τὸ γὰρ τοῦτο σημαίνει, ὁτὲ μὲν τοῦτ', ὁτὲ δὲ τοῦτον. δεῖ δὲ διαλῦσαι σημαίνειν, μετὰ μὲν τοῦ ὄντι, τὸ τοῦτ', μετὰ δὲ τοῦ εἶναι, τὸ τοῦτον· οἷον ἔστιν ἱππόνικος, εἶναι ἱππόνικον. καὶ ὅτι τῶν ἐπιλέων ὀνομάτων ὡσαύτως. καὶ ὅτι τῶν λεγομένων μὲν σκεύων, ἐχόντων δὲ ἐπιλείας, ἢ ἄρρενος κλῖσιν. ὅσα γὰρ εἰς τὸ ο καὶ τὸ ν τελευτᾷ, ταῦτα μία ἔνα σκεύους ἔχει κλῖσιν. οἷον ξύλον, χοινίκιον. τὰ δὲ μὴ οὕτως, ἄρρενος, ἢ ἐπιλείας. ὧν ἕνια φέρομεν ὅτι τὰ σκεῦη. εἰ μὲν ἀσκὸς μὲν, ἄρρεν τοὔνομα. κλίνη δὲ, θῆλυ. διόπερ καὶ ὅτι τῶν τοιούτων ὡσαύτως, καὶ τὸ ἔστι, καὶ τὸ εἶναι διοίσει. ¶ Καὶ ὅπου ποτὲ ὅμοιός ἐστιν ὁ σολοικισμὸς ὅτις παρὰ τὸ τὰ μὴ ὅμοια ὡσαύτως ἐρωτᾶσθαι, ἴσως τοῖς παρὰ τὸ χῦμα ὁμοίως λεγομένοις ἐλέγχοις. ὡς περ γὰρ ἐκεῖνοι ὅτι τῶν σχεμάτων συμβαίνει ἐλέγχειν, οὕτως ἂν τούτοις ὅτι τῶν ὀνομάτων συμπίπτει σολοικίζειν. αὐθεντικὸς γὰρ καὶ λεκτὸν, καὶ σχῆμα, καὶ ὄνομά ὅστι. ¶ Φανερὸν οὖν ὅτι ἐν σολοικισμὸν πειρατὸν ἐν τῶν εἰρημένων πτώσεων συλλογίζεσθαι. εἴδη μὲν οὖν ταῦτα τῶν ἀγωνιστικῶν λόγων, καὶ μέρη τῶν εἰδῶν, καὶ τρόποι οἱ εἰρημένοι.

De

De dispositione & interrogandi ratione, Cap. XV.

1 Prothesis. 2 De longitudine orationis. 3 De celeritate interrogationis. 4 De ira & altercatione. 5 De ordine interrogationum turbato. 6 De locis occultatiuis. 7 De interrogatione ex contrario, vel ex æquali. 8 Ne interrogetur nisi de facto confesso particulariter. 9 De interrogatione similitudinis, cùm non est aliquid nomen commune. 10 De interrogatione contrariorum. 11 Si contrarium proponatur quæ sit recte probatum & concessum. 12 Si propositio paradoxa petatur responsio. 13 Si quæ dicat contraria iis quæ probat, aut probare debet. 14 A distinctione. 15 Si argumentum imperfectum deseratur, & ad alia traducatur disputatio. 16 De argumentis ad aliud directantibus. 17 De probatione propositionis assertæ. 18 An conclusio sit interrogandæ & quando. 19 Epilogus.

1 Διαφέρει δ' οὐ μικρὸν, ἐὰν ταχθῇ πως τὰ πρὸς τὴν ἐρώτησιν πρὸς τὸ λανθάνειν, ὥσπερ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς. ἐφεξῆς οὖν τοῖς εἰρημένοις, ταῦτα προῶτον λεκτέον. ¶ Ἔστι δὲ πρὸς τὸ ἐλέγχειν ἓν μὲν, μῆκος. χαλεπὸν γὰρ ἅμα πολλὰ συνορᾶν. εἰς δὲ τὸ μῆκος, τοῖς προειρημένοις χρηστέον. ¶ Ἓν δὲ τάχος. ὑστερίζοντες γὰρ ἧττον προορῶσιν. ¶ Ἔτι δὲ ὀργὴ καὶ εἰλικρίνεια ταράττομένοι γὰρ, ἧττον διώρατὰ φυλάττεσθαι πάντα. συνεῖδε δὲ τῆς ὀργῆς, τό, τε φανερὸν ποιῆσαι ἑαυτὸν βουλόμενον ἀδικεῖν, καὶ τὸ προπάσχειν ἀκαίρως. ¶ Ἔτι, τὸ ἐναλλάξ τὰ ἐρωτήματα πιθέναι, ἐάν τε πρὸς αὐτὸ πλείους τις ἔχῃ λόγους, ἐάν τε καὶ ὁπῃοῦν πως, καὶ ἂν οὐχ οὕτως. ἅμα γὰρ συμβαίνει, ἢ πρὸς πλείω, ἢ πρὸς τἀναντία πιεῖσθαι τὴν φυλακήν. ¶ Ὅλως τε πάντα τὰ πρὸς τὴν κρύψιν λεχθέντα πρόσεστι χρήσιμα & πρὸς τοὺς ἀγωνιστικοὺς λόγους. ἡ γὰρ κρύψις ὅτι τὸ λαθεῖν

1 QVoniam autem in collatione eorum, quæ interrogantur, non parum est momenti, vt possis (quemadmodum in dialecticis paulò antè diximus) celare conclusionem, propterea illis dictis, primum omnium de his agendum est. ¶ Ac primùm ad reprehensionem plurimùm valet longitudo orationis, quam quidem multa simul prouidere difficile est. Ad prolixitatem autem dictis elementis est vtendum. ¶ Tum etiam celeritas adhibenda. Nam qui aliquãto tardiores re festinantem sequi nõ possunt, minùs prouidere possunt quid dicant. ¶ Illud etiam iuuat plurimum, vt aduersarium ad iram & altercationem prouoces. Qui enim sunt in perturbatione, minùs sunt cauti ad omnia. Iræ autem principia, si statim initio declares te iniustè velle agere.

5 ¶ Alius locus est, perturbatè interrogationes collocare, siue ad rem multas rationes adhibeas, siue in veramque partem argumenta adferas. Fit enim hac ratione, vt eodem tempore aduersario, aut multa aut etiam contraria sint cogitanda.

6 ¶ Atque vt rem in pauca conferam, omnes loci, quos ad celandam conclusionem suprà posuimus, sunt etiam ad disputationem contentiosam accommodati. Pertinet enim eò occultatio, vt lateas:

latere aũ vis, vt fallas. ¶ Quod autem attinet ad eos qui nihil admittere solent, quod ad rem facere existimẽt, illa nobis aduersus eos cautione vtendũ est, vt aut per negationem interrogemus, quam contrariam partẽ velimus efficere: aut verò ex æquo vtramque partem interrogando complectamur. Quando enim non vident huiusmodi homines quid potissimùm tibi cõcedi velis, minùs difficiles ac pterui sunt. ¶ Tã verò postquam alius tibi singulatim totius alicuius generis partes interrogãti, in singulis ita esse concessit, sæpe non est ipsum genus vniuersum interrogandũ, sed eo vt concesso vtendum. Interdum enim ipsi se putant dedisse: & auditoribus ita videtur: quia adhuc memineruntinductionis paulò antè factæ, nec illas interrogationes frustrà fuisse existimãt. ¶ Et si quando generi vniuerso nomẽ non est impositum, ipsa vtẽdum est similitudine, prout cõmodum videbitur: nam sæpe similitudo obscurior est. ¶ Ad sumendam autem propositionem plurimum prodest, interrogando contrarium adiicere. Verbi gratia si velis tibi concedi, omnibus in rebus parentib. esse obtẽperandum: hunc in modum interrogabis: Quid? putásne parentibus esse parendũ in omnibus, an potiùs in omnibus repugnandũ? Aut verò si fæpius, parendũ esse sumere ab aduersario velis, sic interrogãdũ, vtrũ multa sint

7 γάρειν τὸ δὲ λαβεῖν, τῆς ἀπάτης.
¶ Πρὸς δὲ τοὺς αἰσχυνόμενους ἀπ' 7
αὐτῶν οὐδὲν εἶναι πρὸς τὸν λόγον,
οὓς δεῖ ἀποφάσεως ἐρωτᾶν, ὡς τοὐ-
ναντίον βουλόμενον λαβεῖν, ἢ καὶ
ἐξ ἴσου ποιοῦντα τὴν ἐρώτησιν.
ἀδήλου γὰρ ὄντος τί βούλεται λα-
βεῖν, πᾶσιν δυσκολαίνουσιν. ¶ Ὅταν 8
δ' ὅλη τὴν μερῶν τις διδῷ τὰ καθ' ἕκαστον ἐπάγοντα τὸ καθόλου πο-
λλάκις, οὐκ ἐρωτητέον, ἀλλ' ὡς δε-
δομένῳ χρηστέον. ἐνίοτε γὰρ οἴονται
καὶ αὐτοὶ δεδωκέναι, καὶ τοῖς ἀ-
κούουσι φαίνονται, ὅτε τὴν τῆς ἐ-
παγωγῆς μνείαν, ὡς οὐκ αὖ ἠρωτη-
μένα μάτην. ¶ Ἐν ὅσοις τε ὀνόμα- 9
τι μὴ σημαίνεται τὸ καθόλου, ἀλ-
λὰ τῇ ὁμοιότητι χρηστέον· φέρε τὸ
συμφέρον. λαμβάνει γὰρ ἡ ὁμοιότης
πολλάκις. ¶ Πρὸς τε τὸ λαβεῖν τὸ 10
φέρεσθαι, τοὐναντίον φάσκοντα,
χρὴ συνᾴδειν. οἷον εἰ δέοι
λαβεῖν, ὅτι δεῖ πάντα τῷ πατρὶ πει-
θεσθαι, πότερον ἀπαντα δεῖ πείθε-
σθαι τοῖς γονεῦσιν, ἢ πάντ' ἀπει-
θεῖν; καὶ τὸ πολλάκις, πότερον πολ
λὰ συγχαρητέον, ἢ ἐλίγα; μᾶλ-
λον γὰρ, ἐπὰν αἰτῶσιν, πολλὰ δώσ[illegible]εν
αὐτῷ. ὥσπερ θεμιστῶν γὰρ ἐγγὺς τῷ
ἐναντίῳ, καὶ μείζω, καὶ μεγάλα
φαίνεται, καὶ χείρω, καὶ βελτίω τοῖς
αὐθρώποις. ¶ Σφόδρα δὲ καὶ πολ- 11
λάκις δοκεῖν ἐλαλέγχθαι ποιεῖ τὸ
μάλιστα σοφιστικὸν συκοφαντῆμμο
τῷ ἐρωτᾶντα, τὸ μηδὲν συλλογι-

parentibus concedenda, an pauca? Hic enim multò potius, (si modò parentibus obsequi necesse est) multa esse concedenda videbitur, quàm pauca. Contrariorũ enim compositio & collatio efficit, vt res maiores & magnæ hominibus videantur, itémque deteriores & meliores. ¶ Et sanè ponè insignis & frequens, vt quis reprehensus videatur, sophistarum hæc impostura, si postquam nonnullas interroga-

σαμέ-

συμβάσεις, μὴ ἐρώτημα ποιεῖν τὸ τελευταῖον, ἀλλὰ συμπερασικῶς εἰπεῖν ὡς συλλελογισμένοις, οὐκ
11 ἄρα τὸ καὶ τό. ¶ Σοφιστικὸν δὲ καὶ τὸ, κειμένου τοῦ παράδοξου, τὸ φαινόμενον ἄξιον ὑπολαμβάνεσθαι, ὡς προκειμένου τοῦ δοκοῦντος οἷς ἀρχῆς, καὶ τῷ ἐρώτησιν τὴν τοιαύτην οὕτω ποιεῖσθαι, πότερόν σοι δοκεῖ. ἀναγκαῖον γάρ, αὐτὴ τὸ ἐρώτημα, οἷς ὧν ὁ συλλογισμὸς, ἢ ἔλεγχον, ἢ παράδοξον γίνεσθαι ἢ ἔλεγχός ἐς. ὄντος μὲν, ἔλεγχον μὴ ὄντος δὲ, μηδὲ δοκεῖν φάσκοντες, ἄδοξον μὴ
13 ὄντος δὲ, δοκεῖν δὲ ὁμολογοῦντος, ἐλεγχόμενοι ἐς. ¶ Ἐπὶ καθάπερ ἐν τοῖς ῥητορικοῖς, καὶ ἐν τοῖς ἐλεγκτικοῖς ὁμοίως, τὸ ἐναντιώματα θεωρητέον, ἢ πρὸς τὸ ὑφ' αὑτῆς λεγόμενα, ἢ πρὸς οὓς ὁμολογεῖ καλῶς λέγειν ἢ πράττειν. Ἐπὶ πρὸς τοὺς δοκοῦντας τοιούτους, ἢ πρὸς τοὺς ὁμοίους, ἢ πρὸς τοὺς πλέ-
14 ονας, ἢ πρὸς τοὺς πάντας. ¶ Ὡς περ δὲ παρεσκευάσθαι πολλάκις, ὅταν ἐλέγχωνται, ποιοῦσι δίκην, ἐὰν μέλλει συμβαίνειν ἐλέγχεσθαι· ἢ ἐρωτῶντας χρηστέον ποτὲ τούτῳ πρὸς τοὺς ἐνίσταμένους, ἐὰν ὡσὶ μὴ συμβαίνῃ, ὡσὶ δὲ μὴ, ὅτι οὔπω ἐλήφθη. οἷον καὶ ὁ Κλεοφῶν ποιεῖ ἐν
15 τῷ Μανδραβούλῳ. ¶ Δεῖ δὲ καὶ ἀφισταμένους τὸ λόγου, τὰ λοιπὰ τῆς διαλεκτικῆς διατείνειν, ἢ παρεσκευάσθαι (ὅταν προαισθάνηται) προεπισκοπεῖν ἢ προαναιρεῖν.

tiones proposueris, licèt ex iis nil possis necessariò conficere, ad extremum non interrogãdo sed concludendo, sicut in ratiocinatione. dicas, non igitur hoc
12 & hoc. ¶ Est etiam hoc sophisticum, proposito paradoxo petere quid de eo respondenti videatur, vbi id est probabile, quod à principio in quæstione est positũ, de eóque interrogationẽ sic instituere: Vtrum tibi videtur? Necesse enim est, si talis sit interrogatio, vt ex ea ratiocinatio possit confici, inde nasci aut reprehensionem, aut paradoxum aliquod: reprehensionem quidem, si admittat: paradoxũ autem, si nõ admittat, dicátque sibi non ita videri: at si non concedat, videri tamen sibi fateatur, elenchi quædam similitudo exi
13 stet. ¶ Amplius, vt in rethoricis sic in reprehensionibus diligenter videndum est, num vlla sit repugnantia aut iis quæ dicta sunt, aut eorum sententiæ, quorum orationem & actiones maximè probet & sequatur is qui respondet: adde etiam quæ aduersentur opinioni eorum, qui reuera tales, hoc est sapientes sunt, aut verò eorum qui tales videntur, horúmque aut pluri-
14 morum aut omnium. ¶ Iam autem sicut respondentes cùm vrgẽtur, & vident se elabi vix posse quin redarguantur, diſtinctionem aliquam comminiscuntur, vt per eam possint euadere: ita etiam interrogantibus aliquando faciendum, maximè aduersus eos, qui fortiter resistunt: vt si quid vno modo verũ sit altero non verũ, tum dicant illo modo se ac
15 cepisse, nõ autẽ hoc. Qualiter fecit Cleophon in Mandrobulo. ¶ Oportet etiã traducta disputatione ad alia, quæ reliqua erãt argumenta præcidere. Quo in loco hæ erunt partes respondentis, vt si præsentiat id velle aduersarium, iam antè illi occurrat & hoc prædicat.

¶ Interdum etiam ad aliud sunt argumẽta dirigenda, sed illud ita accipiendum est, si modò nil habeas quod contra rẽ propositam obiicere possis. Quo præsidio vsus est Lycophron, cùm iussus esset laudare lyram. ¶ Quod verò attinet ad eos qui propositionem sumptam probari postulant: quoniam æquum videtur, vt subiecta probatione illius reddas rationem, acceptis quibusdam, tutius erit, quod sit vniuersim in reprehensionibus, dicere per contradictionẽ, quod affirmatum est negari, aut quod negatum est, affirmari. At non quod contrariorum eadem sit disciplina, aut non sit. ¶ Neque verò propositionis in modũ interroganda est conclusio: & quę dã sunt, quæ ne interrogari quidem debent, sed vt perspicua, & ab omnibus recepta sumi. ¶ Ac de locis quidem vnde eruuntur argumenta in contentiosis disputationibus, & de ratione interrogandi hactenus.

¶ Ἐπιχειρητέον δὲ ἐνίοτε καὶ πρὸς ἄλλο τὸ εἰρημένου, οἷόν λαμβάνοντας, ἐὰν μὴ πρὸς τὸ προκείμενον ἔχῃ τις ὅπῃ χειρεῖν, ὅπερ ὁ Λυκόφρων ἐποίησε, προβληθέντος λύραν ἐγκωμιάζειν. ¶ Πρὸς δὲ τοὺς ἀπαιτοῦντας πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ἐπειδὴ δοκεῖ δεῖν ἀποδιδόναι τὴν αἰτίαν, λεχθέντων δ' οἰκείων δύσφυλακτότερον τὸ τὸ καθόλου συμβαῖνον, ἐν τοῖς ἐλέγχοις λέγειν τὴν ἀπόφασιν, ὅτι ἔφησεν ἀποφῆσαι, ἢ ὅτι τι ἀπέφησε φῆσαι. ἀλλὰ μὴ ὅτι τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη, ἢ οὐχ ὡς ἡ αὐτή. ¶ Οὐ δεῖ δὲ τὸ συμπέρασμα προτείνειν ἐρωτᾶν, οὐδὲ ἐρωτητέον, ἀλλ' ὡς ὁμολογουμένοις χρηστέον. ¶ Ἐξ ὧν μὲν οὖν αἱ ἐρωτήσεις, καὶ πῶς ἐρωτητέον ἐν ταῖς ἀγωνιστικαῖς διαλεκτικαῖς, εἴρηται.

ARISTO-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΣΟΦΙΣΤΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ ΤΟ Β.

ARISTOTELIS
DE REPREHENSIONIBVS SOPHISTICIS,
LIBER II.

De vtilitate huius tractatus, ac de ratione respondendi, CAP. I.

ΠΕΡΙ δὲ ἀποχρίνεσθαι, καὶ πῶς δεῖ λύειν, & πότ', & πρὸς πίνα χρὴν τὸν λόγον οἱ τοιοῦτοι ὠφέλιμοι, μετὰ ταῦτα λεκτέον. Χρήσιμοι μὲν οὖν εἰσι πρὸς φιλοσοφίαν, ἀφ' ἑνὸς δύο. πρῶτον μὲν γὰρ ὡς ἔστι τὸ πολὺ γινόμενοι ἀμφὶ τὰς λέξεις, ἀνάγκη ἔχειν ποιοῦσι πρὸς τὸ πορίζῳ ἕκαστον λέγεται, καὶ ποῖα ὁμοίως, καὶ ποῖα ἑτέρως ἔστι τῶν πραγμάτων συμβαίνῃ, καὶ ἔστι τῶν ὀνομάτων. Δεύτερον δὲ, πρὸς τὰς καθ' ἑαυτὸν ζητήσεις. ὁ γὰρ ὑφ' ἑτέρου ῥᾳδίως ἀπατᾶσθαι λογιζόμενος, καὶ ποτὲ μὲ αἰσθανόμενος, κἂν αὐτὸς ὑφ' αὑτὸ τοῦτο πάθοι πολλάκις. ἔστιν δὲ καὶ τὸ λοιπὸν ἓν, πρὸς δόξαν, τῷ αὐτὸ πάντα δοκεῖν συνιέναι, καὶ μηδενὸς ἀπείρως ἔχειν. τὸ δὲ παιγνιωδῶς

SEQVITVR nũc, vt de respõsione agamus. dé que modo dissoluendi & quid solucndũ sit, atque quem ad vsum valeant sermones eiusmodi. Valent autem ad philosophiam, id que duabus de causis. Priore quidem, quia cùm maxima pars istiarum captionum ex verbis ducatur, hoc nobis præstat earum cõsideratio, vt verborum ambiguitatem facilius animaduertamus: & vt quæ sint ea, in quibus rerum similitudo cum nominũ similitudine conueniat, quæque illa in quibus verborum similitudinem res non imitantur, intelligamus. Altera ad res apud nos considerandas & meditandas. Nam qui facilè ab altero captiosa ratione decipitur, neque id percipit. idẽ si per se aliquid consideret, frequenter se ipse fallaci conclusione impediet. Est autem & tertia præter illas duas, vtilitas ad gloriam consequendam: nempe quod hinc fiat, vt videare omnibus in rebus exercitatus, & nullius esse imperitus. Qui enim cum altero fer-

monē confert, eiúsque quicum disputat, rationes alpernatur ac vituperat, cum vitium ipse indicare non possit, suspicionem is præbet, difficilem se & iniquum alteri præstare non propter veritatē, sed propter imperitiam. Quomodo autem respondens huiusmodi captionibus occurrere debeat, minimo negotio perspici potest: siquidem omnes locos, vnde fallaces conclusiones eruuntur, suprà rectè exposuimus. etsi omnia commēta, omnes fraudes, quas interrogādo solent adhibere sophistæ, satis explicatè docuimus. Neque verò item est sumpta aliqua captione, illius vim perspicere, & vitium vbi sit indicare, quod celeriter posse ei occurrere, qui te interogat. Sæpe enim accidit, vt qđ scimus, mutatis & traiectis verbis ignoremus. Porro quēad modū alijs in rebus omnib. celeritas & tarditas tota pēdet ab exercitatione, ita plane in disputationibus vsuenit. Vnde efficitur, vt tametsi res nobis cognita sit, sæpe tamen quia desit meditatio, exercitatióque expedire nos in tempore & vt decet non possimus. Sanè idem hīc propemodum euenit, quod in mathematicorum descriptionibus. Sicut enim plerunque in conficiendis demonstrationibus accidit, vt postquam dissoluta res est, & ad sua principia reuocata, componere eam rursus non possimus: ita in reprehensionibus vsuenit, vt scimus quidem vnde ducatur captio, eam tamen in partes dirigere non valeamus.

λόγων, ψέγειν λόγοις, μηδὲν ἔχοντα διορίζειν περὶ τῆς φαυλότητος αὐτῆς, ὑποψίαν δίδωσι τὸ δυσκόλως διαφέρειν, οὐ διὰ πλῆθος, ἀλλὰ δι' ἀπειρίαν. διὸ κρινομένοις ὑπὸ τῶν ἀπαντητέον πρὸς τοὺς τοιούτους λόγοις, φανερὸν, ἐπερ ὀρθῶς εἰρήκαμεν πρότερον, ἐξ ὧν εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι λογισμοὶ, καὶ τὰς ἐν τῇ πυνθανέσθαι πλεονεξίας ἱκανῶς διείλομεν. οὐ ταυτὸν δέ ἐστι λαβόντα τὸν λόγον ἰδεῖν, καὶ λύσαι τὴν μοχθηρίαν, καὶ ἐρωτῆσόν ἅπαντ' ἐν δυσὶ λόγοις ταχέως. ὁ μὲν ἴσμεν, πολλάκις μεταπίπτομεν ἀγνοοῦμεν. ἔτι δὲ ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις, τὸ ταχὺ καὶ βραδύτερον ἐν τῷ γυμνάζεσθαι γίνεται μᾶλλον, οὕτω καὶ ὅτε τῷ λόγῳ ἔχει. ὥστε αὐδῆλον μὲν ἡμῖν ᾖ, ἀμελέτητοι δ' ὦμεν, ὑστεροῦμεν τῷ καιρῷ πολλάκις. συμβαίνει δέ ποτε καθάπερ ἐν τοῖς διαγράμμασι. ὃ γὰρ ἐκεῖ ἀναλύσαντες, ἐνίοτε συνθεῖναι πάλιν οὐδυνατοῦμεν, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἐλέγχοις. εἰδότες γὰρ παρ' ὁ λόγος συμβαίνει, συνεῖραι τὸν λόγον οὐ δυνάμεθα.

συνθεσις

De solutione apparenti, CAP. II.

AC primùm quidem sicut dicimus, probabiles rationes veris nonnunquā esse anteponendas, ita in respondēdo interdum ad opinionem potiùs quàm ad veritatē cōferēdæ sunt argumentorū dissolationes. Nā

Πρῶτον μὲν οὖν ὥσπερ συλλογίζεσθαι φαμὲν ἐνδόξως ποτὲ μᾶλλον ἢ ἀληθῶς προαιρεῖσθαι δεῖν, ἅτε καὶ λυτέον ἐνδόξως ποτὲ μᾶλλον, ἢ κατὰ τἀληθές. ὅλως γὰρ

πρὸς

πρὸς ἓνιστινοὶς μαχητέον, οὐχ ὡς ἐλέγχοντας, ἀλλ' ὡς φαινομένοις ἐλέγχειν. οὐ γὰρ φαμὲν συλλογίζεσθαί γε αὐτοὺς, ὡς τε πρὸς τὸ μὴ δοκεῖν διορθωτέον. Εἰ γάρ ὅτι ὁ ἔλεγχος ἀπόφασις μὴ ὁμώνυμος ἓξ ἁπλῶν, οὐδὲν ἂν δέοι διαιρεῖσθαι πρὸς τὰ ἀμφίβολα καὶ τὰ ὁμωνυμίαν. ἀλλὰ ποιεῖ συλλογισμόν. ἀλλ' οὐδενὸς ἄλλου χάριν πρόσκειται, ἀλλ' ἢ ὅτι τὸ συμπέρασμα φαίνεται ἐλέγχοειδές. οὐκ οὖν ἐλέγχθαι, ἀλλὰ τὸ δοκεῖν δεῖ λαμβάνειν. ἐπεὶ τό γε ἐρωτᾶν ἀμφίβολα, καὶ τὰ πρὸς τὰ ὁμωνυμίαν, ὅταν τε ἄλλαι τοιαῦται πρόφασεις, καὶ τὸν ἀληθινὸν ἔλεγχον ἀφανίζει, καὶ τὸν ἐλέγχομενον καὶ μὴ ἐλέγχομενον, ἄδηλον ποιεῖ. ἐπεὶ γὰρ ἔξεστιν ἐν τῷ τέλει συμπεραμβύσαι, μὴ ὅπερ ἔφησεν, ἢ φῆσαι λέγειν, ἀλλ' ὁμωνύμως ἢ ἀμφιβόλως, εἰκὸς ὅτι μάλιστα ἔστιν ἐν τούτων φέρων, ἄδηλον εἰ ἐλήλεγκται. ἄδηλον γὰρ, εἰ ἀληθῆ λέγει νῦν. εἰ δὲ δῆλον εἴρετο τὸ ὁμώνυμον, ἢ τὸ ἀμφίβολον, οὐκ ἂν ἄδηλος εἴη ὁ ἔλεγχος, ὅτ' ὀφείλοντος νῦν μὲν ἓν τοῦτο, πρότερον δὲ μᾶλλον οἱ ἐρωτικοὶ τὸ ναὶ, ἢ οὔ, ἀποκρίνεσθαι τὸν ἐρωτώμενον, εἰώθει ἂν. νῦν δὲ ὅλα τὰ μὴ καλῶς ἐρωτᾶν τοῖς πυνθανομένοις, ἀνάγκη προαποκρίνεσθαί τι, διορθοῦντα τὴν μοχθηρίαν τῆς ἐρωτήσεως. ἐπεὶ διλημμάτου γε ἱκανῶς, ἀνάγ-

cũ hominibus contentiosis planè nobis pugnandum est, quasi cum iis, qui videantur redarguere, etiam si non redarguant. Si quidem non dicimus eos ratiocinari. Ideóque dabimus operam ne redarguisse videantur. Etenim si reprehẽsio est ex qui busdam contradictio, sine vlla homonymia, nulla certè distinctione opus est ad ambiguitatem & homonymiam: quandoquidem in hac nulla ratiocinatio efficitur. Sed hac tantum ratione vtimur distinctione, quòd conclusio, redargutionis speciẽ quandã præ se ferat. Nobis igitur cauendum non est, ne redarguamur, sed ne redargui videamur: quandoquidem interrogationes multiplices & ambiguæ, & huius generis aliæ captiones, veram reprehensionem obscurant, & sitne tandem conuictus aliquis, an non, incertum reddunt. Quia enim hîc ad extremũ facta conclusione licet dicere nõ negari id ipsum quod dictũ est, sed homonymos vel ambiguè, etiamsi quam maximè fieri potuit, ad id ipsum, quod dixeras, pertinuerit argumentatio, tum latere reprehensionem necesse est: quòd incertum sit verum ne sit quod dicitur an non. Quod si adhibita antè multiplicis verbi, aut ambiguæ orationis distinctione, tum interrogaret, ad extremum profectò ipsa redargutio non lateret: atque etiam aliud fieret, quod his quidẽ temporibus postulari minùs solet, superioribus autem exigi se

dulò solebat, nempe vt respondens ad interrogatum, aut etiam, aut non, & nil amplius responderet. At his temporibus propter vitiosam, qua omnes ferè vtuntur, interrogandi rationem, necesse est, vt qui respondent, aliquid amplius addant, quo vitium interrogationis corrigant. Nã distinctione aptè adhibita, necesse esset

ita aut non, respondere. Porrò autem si quis veram esse reprehensionem existimet, qua sub multiplici nomine aliquid conciditur, is nullam respondenti rationem relinquet, qua reprehensionem effugiat: cùm præsertim in iis etiam, quæ sub oculos subiecta sunt, necesse aliquando sit, quantum quidem ad nomen attinet, quod affirmaueris negare, & quod negaueris affirmare. Nam quod iis captionibus dissoluendis, & quasi emendandis, adferre solent aliqui, nil planè adiuuat. Aiunt enim nō esse Coriscum musicum & non musicū, sed hunc quidem Coriscum esse musicum, illum verò Coriscum esse non musicum. Eadem enim erit oratio, qua Coriscū & qua hunc Coriscum dicunt: quod illi simul affirmant & negant. At non idem fortasse significat quādo ne nomē quidem, idem semper significet. Quare ad hanc captionem eludendam, nil omnino illud habet momenti. Quod si quis vim captionis in eo ponat, quòd hic quidem absolutè Coriscum hoc quoque dixerit, ille autem, aliquem, aut hunc, absurdum erit. Nihil enim causæ est cur hoc potius quàm illud: si quidē vtrolibet modo dicatur, nihil refert. At verò quoniā qui non distinxit ambiguitatem, efficit, vt ad extremum auditorib. dubium sit, an sit coniectus, an non: cùm præsertim concessum sit, in medio cursu disputationis multiplex distinguere, si quod subsit: hinc profectō planū est culpæ eū non carere, qui multiplicē interrogationē simpliciter & citra vllā distinctionē admittit. Hinc. n. efficitur, vt si minus ipse reprehēsus sit, at certe illius oratio reprehēsa esse videatur. Fit aūt plerūque vt qui ambiguitatē perspiciūt, cā tamē distinguere propterea minùs curent, quòd frequenter huius generis interrogationes ab aduersario proponātur: ne scilicet videātur se ad omnia molestos & iniquos aduersario præbere: aut certè quia nō exi-

καὶ ἢ ναὶ, ἢ οὐ, λέγειν τὸν ἀποκεκρινόμενον. εἰ δέ τις ἐπολήψεται τὸν κεῖ τῷ ὁμωνυμίαν ἐλέγχειν ἔδει, ὅπου πρὸ οὐκ ἔστιν ἀμφιβολεῖν τὸ ἐλέγχεσθαι τὸν ἀποκρινόμενον. ἐπὶ δὲ τῆς ὄψεως, αἰσθάνεσθαι ἔστιν ὅπου ἔστιν ὄνομα, καὶ ὁ ἀπέφησε, φῆσαι. ὡς δὲ διορθωτέον πρὸς τὸν ὀφθαλμὸν ὀφείλει. οὐ γὰρ Κορίσκον φασὶν εἶναι μουσικὸν καὶ ἀμουσον, ἀλλὰ τὸν τὸν Κορίσκον μουσικὸν, καὶ τὸν τὸν Κορίσκον ἀμουσον. ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται λόγος τὸν Κορίσκον, καὶ τὸν τὸν Κορίσκον, μουσικὸν εἶναι, ὅπερ ἅμα φάσκοντα καὶ ἀποφάσκουσιν. ἀλλ' ἴσως οὐ ταυτὸν σημαίνει. οὐδὲ γὰρ ὄνομα, ὥστε οὐδέν τι διαφέρει. εἰ δὲ τῷ μὲν, τὸ ἁπλῶς λέγειν ἀποδώσει, τῷ δὲ, πρόσθεσίν τινα, ἢ τόνδε, ἄτοπον. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον θατέρῳ ἀπατέρῳ γε οὐδὲν διαφέρει. οὐ μὰν ἀλλ' ἐπειδὴ ἀδήλας μέν ἐστιν ὁ μὴ διορισάμενος τὴν ἀμφιβολίαν πότερον ἐλήλεγκται, ἢ οὐκ ἐλήλεγκται. δέδοται γὰρ ἐν τοῖς λόγοις τὸ διελεῖν, φανερὸν ὅτι τὸ μὴ διορίσασθαι δοῦναι τῷ ἐρωτῶντι, ἀλλὰ ἁπλῶς ἁμάρτημά ἐστιν. ὥστε κἂν εἰ μὴ αὐτὸς, ἀλλ' ὅ γε λόγος ἐλήλεγμένῳ ὁμοιός ἐστι. συμβαίνει μέντοι πολλάκις ὁρῶντας τῷ ἀμφιβολίαν, ὁκνεῖν διαιρεῖσθαι δι' τὴν τοιαύτην τῷ τὰ τοιαῦτα ἐρωτᾶν ὑποπτον, ἕνεκα μὴ ἀεὶς ἅπαν δοκᾶσι δυσπολαίνειν, εἶτ' οὐκ ἀπ' οἰκείων

πεται

περὶ ἀπ-
ὧν

των παράδοξόν τι τοῦτο ἡγήσεται τὸν λόγον. πολλάκις ἢ ἀπιθάνως παράδοξον. ὥστε ἐπεὶ δ' ἔστιν διαιρεῖν, οὐκ ἀνητέον, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον. εἰ δὲ τὰ δύο ἐρωτήματα μὴ ἓν τι ποιεῖ ἐρώτημα, οὐδ' ἂν ὁ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν καὶ ἀμφιβολίαν γίνοιτο παραλογισμός, ἀλλ' ἢ ἐλέγχοι ἢ οὔ. τί γὰρ διαφέρει ἐρωτῆσαι εἰ Καλλίας μὲν καὶ Θεμιστοκλῆς μουσικοί εἰσιν, ἢ εἰ ἀμφότεροι ἓν ὄνομα ἑαυτῷ ἕτεροις οὔσιν; εἰ γὰρ πλείω δηλοῖ ἑνός, πλείω ἠρώτησεν. εἰ οὖν μὴ ὁρᾶν πρὸς δύο ἐρωτήσεις μίαν ἀπόκρισιν ἀξιοῖ λαμβάνειν ἁπλῶς, φανερὸν ὅτι οὐδενὶ προσήκει τῷ ὁμωνύμων ἀποκρίνεσθαι ἁπλῶς, οὐδ' εἰ μὴ πάντων ἁπλῶς, ὡς περ ἄξιοῦσί τινες. οὐδὲν γὰρ τοῦτο διαφέρει, ἢ εἰ ἐρωτῴη Κορίσκος καὶ Καλλίας, πότερον οἰκοί εἰσιν ἢ οὐκ οἰκοί, εἶτα παρόντων ἀμφοῖν, εἶτα μὴ παρόντων. ἀμφοτέρως γὰρ πλείους αἱ ἐρωτήσεις. οὐ γὰρ εἰ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι τοῦτο μία ἐρώτησις ἐγχωρεῖ γὰρ καὶ μυρία ἑνὸς ἐρωτηθέντα ἐρωτήματα, ἅπαντα ναί, ἢ οὔ, ἀληθῆ εἶναι λέγειν. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀποκριτέον μιᾷ ἀποκρίσει. ἀναιρεῖται γὰρ τὸ διαλέγεσθαι. τοῦτο δ' ὅμοιον, ὡς εἰ καί τῳ αὐτὸ ὄνομα τυγχάνει τῆς ἑτέρας. εἰ οὖν μὴ δεῖ πρὸς δύο ἐρωτήσεις μίαν ἀπόκρισιν διδόναι, φανερὸν ὅτι οὐδὲ ἔστι τῷ ὁμωνύμων

stimant ex eo posse disputationem existere. Sæpe autem ex eo paradoxum quoddam occurrit. Itaque quoniam licet distinguere, in eo haud cunctandū est, quemadmodum paulo ante diximus. Vt verò duæ interrogationes pro vna acciperentur, nū quam ex homonymia & ambiguitate orationis, paralogismus existeret, sed aut reprehensio aut nihil. Quid enim interest, sub duobus nominibus diuersis hoc modo interroges, sintne Callias & Themistocles musici, an sub vno nomine rebus diuersis communi? Nam si plura nomē significet, qui eo in interrogando vtitur, plura interroget, non vnum, necesse est. Si igitur haud rectè is facit, qui ad duas interrogationes vnam posci it simplicemque responsionem, dubium profectò esse non potest, quin ad multiplicem interrogationem, nunquam oporteat simplicem dare responsionem: ne si verum quidē sit in omnibus id quod multipliciter dicitur, quemadmodum aliqui existimant. Illud enim idem valet, ac si interrogaretur, vtrum domi sint, an non sint, Callias & Corisceus: qui sive ambo sint domi, sive nō sint, non minus sunt vtroque modo plures propositiones. Neque enim par est vnā propterea fieri interrogationem, quòd vtrumque verum: quandoquidē vsuenire possit, vt vel sexcētas huius generis interrogationes cōiungas, ad quas omnes verū sit dicere etiā aut non: verūtamen nō est ad illas omnes vna dāda responsio, quippe cùm id aliud nihil sit, quàm disputationis leges tollere & omnē differendi rationē euertere. Perinde enim id est, ac si multis reb diuersis vnū nomē esset impositū. Vt igitur addues interrogationes nō est dāda vna responsio, ita ad interrogatū multiplex nunquā est simpliciter

dicendū, aut etiā, aut nō. Nā q id fecerit, is dixerit quidē aliquid: at certè non respōderit. In disputationibus tamē quodammodo id ꝓbari solet, quia quid inde sequatur, incertum sit. Quēadmodum igitur (quod etiā nos paulò antè diximus) reprehensiones quædam videntur, quæ non sunt, ita solutiones nonnullæ, in speciem modò, non etiam veræ solutiones erunt: quas scilicet diximus interdum potius adhibendas esse, quàm veras, in disputatione cōtentiosa, & cùm occurrere volumus interrogatis multiplicibus.

τὸ καὶ, ἢ οὔ, λεκτέον. οὐδὲ γὰρ ὁ εἰπὼν ψεῦσται, ἀλλ' εἴρηκεν. ἀλλ' ἀξιοῦται πως ἐν τοῖς ἀγωνιζομένοις, ὥστε τὸ λανθάνειν τὸ συμβαῖνον. ὥσπερ οὖν εἴπομεν, ἐπεὶ ἥπερ οὐχ ἔλεγχοί πώς ὄντες φαινοῦσιν εἶναι, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ λύσεις δόξουσιν εἶναι οὐκ οὖσαι λύσεις, ἃς δὴ φαυλοτέρως ἐνίοτε μᾶλλον δεῖν φέρειν, ἢ τὰς ἀληθεῖς ἐν τοῖς ἀγωνιστικοῖς λόγοις, ἕως τῆς πρὸς τὸ δεῖξαι ἁπανταῖσαι.

De eodem varia præcepta,
Cap. III.

PORRÒ autem in respondendo ad ea quæ vera nobis esse videbuntur, dicendum, Esto. Sic enim illa captio exorietur. Quòd si cogere nos velit admirabile aliquid dicere, tum maximè vti debemus verbo, videri. Hac enim ratione fiet, vt nec reprehensio, nec admirabilis conclusio confecta esse videatur. Iam verò cùm perspicuum illud sit, quomodo fiat petitio principij, omnes existimant, respondenti negandum esse quidquid proximè ad id accedit de quo quæritur, nec vllam ex eo genere interrogationem esse admittendam, quasi etiam hoc modo principium petatur. Cùm verò tale aliquid sibi concedi postulat alius, quod incredibile quidem, aut falsum sit, ex re tamen proposita consequatur, idem est dicēdum. Nam quæ necessariò ex proposito consequuntur, pro ipso proposito sunt habenda. Præterea quando genus vniuersum sub nomine proprio non est sumptum, sed per similitudinem, dicendum est, non rectè eum accipere, quando non ita sumit, quemadmodum

Ἀποκριτέον δὲ, ἐπὶ μὲν τῷ δοκοῦντι, τὸ ἔστω λέγοντα. καὶ γὰρ οὕτως ἥκιστα γλίσχρος αὐ παρεξέλεγχος. ἂν δέ τι παραδόξου ἀναγκάζηται λέγειν, ἐνταῦθα μάλιστα φευστέον τὸ δοκεῖν. οὔτε γὰρ οὕτω ἔλεγχος, οὔτε παράδοξον ἂν γένοιτο δόξειεν. ἐπὶ δὲ πᾶς αἰτεῖται τὸ ἐν ἀρχῇ, δῆλον· οἴονται δὲ πάντες, ἂν ᾖ συμπέρασις, ἀνάρετον, καὶ μὴ συγχωρητέον εἶναι, ὡς τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτοῦντος· ὅταν ᾖ τοιοῦτος ἐρώτησις, ὃ μᾶλλον μὲν συμβαίνειν ἐκ τοῦ δόξαντος, ἢ δὲ ψεῦδος, ἢ ἄδοξον, ταυτὸ λεκτέον. τὰ γὰρ ἐξ ἀνάγκης συμβαίνοντα, τῆς αὐτῆς εἶναι δεῖ θετέα δοκεῖ. Ἔτι ὅταν τὸ καθόλου μὴ ὀνόματι ληφθῇ, ἀλλὰ καθ' ὁμοιότητι, λεκτέον ὅτι οὐχ ὡς ἐδόθη, οὐδὲ ὡς

φεύτει-

προσύτεινε λαμβάνει. καὶ γὰρ παρὰ τὸ γένος πολλάκις ἔλεγχος. ἐξεργόμενος δὲ τούτων δεῖ τὸ μὴ κωλύειν διδόναι προσύτεον, ἀπαντῶντα κατὰ τὸν ὡρισμένον διορισμόν. ἐν μὲν οὖν τοῖς κυρίως λεγομένοις ὀνόμασιν, ἀναγκαῖον κεῖσθαι, ἢ ἁπλῶς, ἢ διωρισμένον. ἃ δὲ συνυποκρίνουσι τοῖς πράγμασι, οἷον ὅσα μὴ σαφῶς, ἀλλὰ πολυθρύλητα ἐρωτᾶται ὡς ἓν τοῦτο συμβαῖνες ὁ συλλογισμός. οἷον ἆρα ὁ αὐλὸς ἡ ἀθηναῖα, κτῆμα ἐστὶν Διὸς αἰγιόχου; ναί. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῷ ἄλλων. ἀλλὰ μὴν ὁ αὐλητὴς ἐστι τῷ ζώων; ναί. κτῆμα ἆρα ὁ αὐλητὴς τῷ ζώων. τὸν γὰρ αὐλητὴν τῷ ζώων εἶναι λεγόμεν, ὅτι ζῶόν ἐστί. καὶ Λυσανδρον τῷ Λακώνων, ὅτι Λάκωνα. δῆλον οὖν ὡς ἐν οἷς ἀσαφὲς τὸ ἐρωτώμενον, οὐ συγχωρητέον ἁπλῶς. ὅταν δὲ δυοῖν ὄντοιν θατέρου μὲν ὄντος, ἐξ ἀνάγκης θάτερον εἶναι δοκῇ, θατέρου δέ, τὸ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἐρωτώμενον πότερον, δεῖ τὸ ἔλαττον διδόναι. ἧττον γὰρ συλλογίσεσθαι ἐκ πλειόνων. ἐὰν δὲ διαχωρισθῇ ὅτι τὸ μὲν ὄζιν ἐναντίον, τὸ δὲ οὐκ ἔστιν, ἐὰν ὁ λόγος ἀληθὴς ᾖ, ἐναντίον φαῖεν, ὄνομα δὲ μὴ κεῖσθαι τῷ ἑτέρῳ ἐπεὶ σ' ἔνια μὲν ὧν λέγουσιν οἱ πολλοὶ, ἃ μὲν συγχωρεῖσθαι δεῖ φαῖεν· ἔνια δὲ οὔ, οἷον ὅσα ἀμφισβητοῦσι (πό-

concessum est, nec quo modo interrogando sumebatur. Hinc enim plerumque nascitur reprehensio. Quòd si inde exclusus sis, proximum est vt recurras ad id, non recte rem esse demonstratam. Hoc verò faciendum secundum eam determinationem quæ dicta est. Ac in iis nominibus quæ propriè dicuntur, necesse est, vt aut simpliciter respondeas, aut adhibita distinctione. Quæ verò suppressis quibusdã, qualia sunt quæ non apertè, sed truncatim & imperfecta locutione interrogãtur, ea maximè dant reprehensioni occasionem. Exempli gratia: Nónne quod est Athenensium, id est eorũ possessio? certè: nec dissimilis est in aliis ratio. At enim nónne homo animalium est? certè. Est igitur homo animalium possessio. Sanè hominẽ dicimus esse animalium quia sit animal, & Lysandrum Lacædemoniorum, quia Lacædemonius sit. Constat igitur, vbi obscurum est quod proponitur, non esse simpliciter cõcedẽdum. Quando verò sic sunt affecta duo inter se, vt vno posito, alterum esse necesse sit, nec contrà, si hoc sit illud esse oportet: videndum est ei, qui respondet, vt cùm re gabitur, vtrum eorum esse putet, illud potius ponat, quod minus latè patet. Nam ex pluribus difficilius est aliquid ratiocinatione concludere. Quod si argumentetur huic quidem esse aliquid contrarium, illi non esse, & si vera sit ratio, nos tamen contrà aliquid illi esse contrarium dicere debemus, sed nullũ esse illi nomẽ impositum. Sunt autem ex iis, quæ vulgò feruntur, quædam quæ si non cõcedas, falsum dicere videbere: alia verò, quæ vt non admittas, falli tamẽ te nemo putabit: eiusmodi genera sunt dubia, & in vtranque partem probabiles sententiæ. Nam

sit mortalis an immortalis animantium anima, non est apud vulgus constitutum. In quibus igitur manifestum non est, vtrum potius asserendum sit eorum, quæ alius interrogat, cuiusmodi sunt, quæ sententiæ appellantur (nam & veræ de singulis rebus opiniones, & vniuersæ negationes, vt diameter non est comparabilis cum latere, sententiarum nomine appellari solent) & præterea ea in quibus vera ex æquo pars vtraque esse videtur: in illis inquam vtriusque generis interrogationibus, si respondendo verba transferantur, id maxime latebit. Nam quia in his incertum est quid verum sit, sophisticè nil agere videbimur, & quia vtrãque in partem ex æquo videntur, falli nos nemo existimabit. Translatio autem e ficiet, vt oratio reprehendi non possit. Iam verò quascunque interrogationes præsenseris, illæ tibi sunt antecertendæ, & multo antè oratione refutandæ. Illa enim ratione aduersarium tuum maxime impedies, ne ad extremum quod vult ediciat.

τερον γὰρ φθαρτὴ ἡ ἄφθαρτος ἡ ψυχὴ τῶν ζώων, οὐ διώρισται τοῖς πολλοῖς) ἐν οἷς οὖν οὐ δῆλον πότερος εἰώθασι λέγεσθαι τὸ ἀποφατικὸν ὁμῶνυμον πότερον, ὡς αὐ γνῶμαι (καλοῦσι γὰρ γνώμας, καὶ τὰς ἀληθεῖς δόξας, καὶ τὰς ὅλας ἀποφάσεις, ὡς ἡ διάμετρος ἀσύμμετρος) ἐν οὔτ' ἀληθὲς ἀμφισβητεῖται μᾶλλον, μεταφέρων ἄν τις λανθάνοι τὸ ὄνομα περὶ τοῦτων. δῆλα μὲν γὰρ τὸ ἀληθὲς ἕν πότερος ἔχει τὸ ἀληθές, οὐ δόξει σοφίζεσθαι· δῆλα δὲ τὸ ἀμφισβητοῦν, οὐ δόξει ψεύδεσθαι. ἡ δὲ μεταφορὰ ποιήσει τὸν λόγον ἀνεξέλεγκτον. Εἰ οὖν ὅσα αὖ τις ἐρωτηθεὶς ἐρεῖ, τούτων, καὶ ἐρωτηθήσεται, σκοπεῖν, οὕτω δ' ἂν μάλιστα τὸν συλλογισμὸν κωλύσειεν.

De vera solutione, Cap. IIII.

QVoniam autem illa est vera solutio, falsitatem syllogismi indicare, docendo ex qua potissimum interrogatione pendeat falsa conclusio: falsus autẽ syllogismus duobus modis dicitur: vno, si falsum concludit: altero, si syllogismus esse videatur, cùm reuera non sit: hinc fanè perspicuum est, præter illam quam modò diximus solutionem, esse etiam alteram, quæ propriè accommodata est ad eos, qui speciem syllogismorum præ se ferunt, cùm reuera nil necessariò concludant: quæ solutio est interrogationum correctio, ad docendum cur ex iis non sequatur,

Περὶ δὲ ὄζιν ἡ μὲν ὀρθὴ λύσις, ἐμφατίσις ψεύδους συλλογισμοῦ παρ' ὁποίαν ἐρώτησιν συμβαίνει τὸ ψεῦδος· ὁ δὲ ψεύδης συλλογισμὸς λέγεται διχῶς· ἡ μὲν εἰ συλλελογισται ψεύδως, ἡ εἰ μὴ ὢν συλλογισμός, δοκεῖ δέ· συλλογισμὸς· ἐπ' ἐνίων οὖν ὅτι ἐληλύθη νεωὶ λύσις, καὶ ἡ τὸ φαινόμενον συλλογισμοῦ, ὡς δῆλα τὰ φαίνεται ἐν ἐρωτη-

μᾶτων

μάτων διόρθωσις. ὥστε συμβαίνει τῷ λόγῳ, τοῖς μὲν συλλελογισμένοις αὐτὸν λύειν, τοῖς δὲ φαινομένοις διελέγχειν. λύειν δὲ ἐστὶ τὸν συλλελογισμένον λόγον, οἱ μὲν ἀληθὲς, οἱ δὲ ψεῦδος ἔχοντα τὸ συμπέρασμα· τοῖς μὲν γὰρ συμπέρασμα ψεῦδός ἐστιν, διὸ δεῖ ζητεῖν λύειν. καὶ γὰρ τῶν ἀπελεῖν τὴν ἐρώτημένων, καὶ τὸ δεῖξαι τὸ συμπέρασμα ἔχει οὕτως. τοῖς δὲ κατὰ τὰς προτάσεις· τὸν ἀπελεῖν μόνον. τὸ γὰρ συμπέρασμα ἀληθὲς. ὥστε τοῖς βουλομένοις λύειν λόγον, πρῶτον μὲν σκεπτέον εἰ συλλελόγισται, ἢ ἀσυλλόγιστος, εἶτα πότερον ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα, ἢ ψεῦδός. ὅπως ἢ διαιρετῶντες, ἢ ἀναιροῦντες λύσομεν· ἢ ἀναιροῦντες ἢ ὧδε ἢ ὧδε, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον. Διαφέρει δὲ πλείστον ἐρωτόμενόν τε καὶ μὴ, λύειν λόγον. τὸ μὲν γὰρ πρόσθεν εἶναι, χαλεπὸν· τὸ δὲ κατὰ σχολὴν ἰδεῖν, ῥᾴδιον.

sed modò videatur sequi. Vnde illud efficitur, captiones, quarū non est vitiosus concludēdi modus, soluendas esse negando: in quibus vitiosa est conclusio, in iis distinctionem esse adhibendā. Rursus inter eas rationes, quarum est necessaria conclusio, aliæ sunt quæ veram, aliæ quæ falsam habent conclusionē. Atque illæ quidem, quibus falsa est cōclusio, dupliciter dissolui possunt, refutādo scilicet, ac negando vnam aut alterā sumptionū, & indicando talem, hoc est, falsam esse conclusionem. Quæ verò propositiones modò falsas habent, non etiam conclusionē, hac tantum ratione dissoluentur, si quā sumptionum falsam esse cōspicies, cum respons: quippe cùm vera sit cōclusio. Itaque argumēta qui volet rectè dissoluere, hoc primū spectabit, habeāntne vim cōcludēdi necessariā, an minus necessariā: tū deinde vtrū vera, an falsa sit cōclusio: idque eo faciet, vt ea dissoluat distinguendo, vel negando: & negando quidem aut hoc, aut illo quo paulò antè diximus modo. Multum autem interest, vtrum dissoluatur argumentum, cùm alius vrgeat, an cùm per se, nullóque vrgēte. Nam statim & in promptu occurrere captioni difficile est: per otium autem, & cùm datur tibi cogitandi spatium, facile.

De homonymia, & amphibolia, CAP. V.

Τῶν μὲν οὖν ἔξω τοῦ ὁμωνυμίας καὶ τοῦ ἀμφιβολίας ἐλέγχων, οἱ μὲν ἔχουσί τι τὸ ἐρώτημα πλέον σημαῖνον, οἱ δὲ τὸ συμπέρασμα πολλαχῶς λεγόμενον. οἷον ὅτι μὲν τῷ σημαίνειν λέγειν, τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ὅτι δὲ τῷ μὴ συνεπίστασθαι ἃ ὑπεσήμηνεν, ὡς ὅτι τόδε, ὁ ὑπεσήμηνε

REprehensionū, quæ aut ex verbi homonymia, aut ex orationis ambiguitate ducūtur, duo sunt genera. Vnum earum, quæ in altera sumptionū eā habent ambiguitatē, ex quo oritur captio. Alterum earum, in quibus conclusio multis modis dicitur. Vt in illo εἰ γῶς proloqui, conclusio duplex est in illo aūt quo efficitur, eum qui sciat, nescire, quia quod quisque scit

dicere aut facere, id ipsum quoque scit, quod dicit aut facit: ac qui ille scit dicere carmina iambica: ille igitur scit iambica: vna de interrogationibus duo significat: quorum hoc quidē est, illud verò nō est. In quibus igitur est in conclusione id qđ multis modis dicitur, in iis nulla omnino est reprehēsio, nisi iā antè qui interrogat, ab aduersario acceperit contradictionē: vt in illo, cæcū videre, non sit reprehēsio sine contradictione. Cùm verò in interrogationibus versatur id quod est multiplex, tum nō est necesse præcegare: quandoquidē non ad multiplex efficiendū pertineat argumentatio, sed ex ipso multiplici ducitur. Est igitur iam inde à principio multiplici aut nomini, aut orationi ita occurrendū, vt partim id verum esse quod interrogatur, partim falsum respōdeamus: Veluti σιγῶντα proloqui, vno quidē modo sumptum, verum est, altero non verū. Itémque id faciendum esse, quod facere oportet, vna significatione verum est, altera falsum. Oportet enim, multiplex est Quòd si id à principio latuerit, ad extremū aliquid addendo propositio corrigetur. Verbi gratia, concludit aduersarius: Accidit igitur σιγῶντα proloqui. tu contra dicito, accidit verò τὰ σιγῶντα proloqui, sed τὸ σιγῶντα non accidit. Quod idem erit in iis faciendū, in quibus id quod multiplex, in propositionibus sumptum est. Exempli causa, cùm ad extremum concludetur, non igitur intelligimus quod scimus: certè respondebis: veruntamen non conclusisti, quæ nos hoc modo scimus, eo nos non intelligere. Neque enim idē valet dicere, non intelligere omnino scientē, quod intelligere eum qui hoc modo scit. Omninóque obluctandum est etiam si simpliciter conclusum sit, dicendumque non eam rem quam asserimus, sed verba modo esse refutata, ideóque non esse factam reprehensionem.

λέγειν, ἢ σφάττειν, καὶ ἀκήνιος συνεπίσταται ὁ λέγει, ἢ σφάττει. ὥστε ἢ ἐπίσταται λέγειν ἰαμβεῖα, ὥστε ἄρα συνεπίσταται καὶ τὰ ἰαμβεῖα. ἐν τῇ ἐρωτήσει τὸν ἀμφίβολον, καὶ διττὸν, ὁτὲ μὲν ὅτι, ὁτὲ δὲ οὐκ ἔστι, ἀλλὰ σημαίνει τὸ διττὸν, τὸ μὲν ὄν, τὸ δὲ οὐκ ὄν. ὅσοις μὲν οὖν ἐν τῷ τέλει τὸ πλέονα χῶς, ἂν μὴ προσλάβῃ τὴν αὐτοῦ φασιν, οὐ γίνεται ἔλεγχος. ὅσοις δὲ ἐν τῷ τυφλὸν ὁρᾷν. αὐτὸ γὰρ αὐτοφάσεως οὐκ ἦν ἔλεγχος. ὅσοις δ' ἐν τοῖς ἐρωτήμασιν, οὐκ ἀνάγκη προαποφῆσαι τὸ διττόν. ὑπόλοιπος ἦν τὸ, ἀλλὰ δῆλα ἦν τὸ λόγος. ἐν ἀρχῇ μὲν ἂν τὸ ἁπλοῦν, καὶ ὄνομα, καὶ λόγον οὕτως ἀποκριτέον, ὅτι ἔστιν ὡς ναί, ἔστι δ' ὡς οὔ. ὡς περ τὸ σιγῶντα λέγειν, ὅτι ἔστιν ὡς ναί, ἔστι δ' ὡς οὔ. καὶ τὰ δέοντα προσκείσθω ἐὰν δ', ἔστι δὲ ἁπλῶς τὸ δ' ὄντα λέγεται πολλαχῶς. ἐὰν δὲ λάθῃ, ὅτι τὸ τέλει προστεθὲν τῇ ἐρωτήσει διορθωτέον. ἔστιν ἄρα σιγῶντα λέγειν; οὐ· ἀλλὰ τόνδε σιγῶντα. καὶ ἐν τοῖς ἐχουσι δὲ τὸ πλεοναχῶς ἐν τῷ προτάσεσιν, ὁμοίως. ἐκ ἄρα συνεπίσταται, ὅτι ἐπίσταται; ναί. ἀλλ' οὐχὶ οὗτος ἐπισταμένους. οὐ γὰρ ταυτόν ἐστιν, τὸ οὐκ ἔστι συνεπίστασθαι, καὶ ὅτι τοὺς ὡδὶ ἐπισταμένους οὐκ ἔστιν. ὅλως τε μαχητέον, καὶν ἁπλῶς συλλογίζηται, ὅτι μὴ ὃ ἔφησεν ἀπέφησε πρᾶγμα, ἀλλὰ ὄνομα, ὡς τε τάδε οὐκ ἔλεγχος.

De

De fallacia compositionis, & diuisionis,
Cap. VI.

Φανερὸν δὲ καὶ ποῖς ὄφελος τῶν διαίρεσιν ἢ συνθεσιν εἶναι πῶς λυτέον. ἐαν γὰρ διαιρεθὲν μὴ συνῃ διῃρημένος ὁ λόγος, ἔσται σημαίνη συμπεραινόμενον, τοῦτο αντέον λεκτέον. εἰσὶ δὲ πάντες οἱ τοιοῦτοι λόγοι, ὄφελος συνθεσιν καὶ διαίρεσιν. ἆρ' ᾧ εἶδες σὺ τοῦτον τυπτόμενον, τοῦτῳ ἐτυπτετο οὗτος; καὶ ᾧ ἐτυπτετο, τοῦτο σὺ εἶδες; ἐχαμδν ἦν τι καὶ τῷ ἀμφιβόλων ἐρωτημάτων, ἀλλ' ἐσι ὄφελος συνθεσιν. οὐ γὰρ ἔστι διττὸν τὸ ὄφελος τῶν διαίρεσιν. οὐ δὲ ὁ αὐτὸς λόγος γίνεται διαιρεθὲν, εἴπερ μὴ καὶ τὸ ὀρθὸς ἔστὶ, ὅπερ ἐν σημαίνει, ἀλλ' ὅτε μὲν δὶς ἐγκεκαμμένος τῶν τὸν ὄνομα, ὅταν ἐν τῇ αὐτῇ συλλαβῇ ἐγκεκαμμένον ᾖ, καὶ ὡσαύτως. κἀκεῖ δὴ τὸ ὄφελος πειρῶνται. τὸ γὰρ ἐθελγόμενα οὐ ταυτὰ. ὡς τὸ διττὸν τὸ ὄφελος διαίρεσιν. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι οὐ πάντες οἱ ἐλεγχοι ὄφελος τὸ διττὸν, καθάπερ τινὲς φασι. διαιρετέον συνθεσιν τῷ ὑποκειμένῳ. οὐ γὰρ ταυτὸν εἶναι ἰδεῖν τοῖς ὀφθαλμοῖς τυπτόμενον, καὶ τὸ φαῦλα ἰδεῖν τοῖς ὀφθαλμοῖς τυπτόμενον. καὶ ὁ Εὐθυδήμου λόγος, ἆρα οἶδας σὺ νῦν οὖσας σε Πέρσας ξυμφορὰς σὺ Σικελίᾳ ὤν; καὶ πάλιν, ἆρ' ὄζεν ἀγαθὸν ὄντα σκυτέα μοχθηρὸν εἶναι;

EX iis verò quæ modò exposuimus, iam propemodum perspicuum est, quæ sit ratio soluendarum captionum, quæ ex compositione & diuisione ducũtur. Cùm enim aliud composita, aliud diuisa oratio significet, ad extremum quando vnũ concludet aduersarius, contrarium tibi erit subiiciẽdum. Sunt autẽ omnes istæ captiones ex compositione & diuisione eiusmodi. Nũquid quo tu illum percussum vidisti, eo ille percussus est? Et nũquid quo is percussus est, eo tu vidisti? Atque istæ quidẽ captiones habẽt nescio quid ambiguitatis, sed tamen ad locum ex cõpositione referẽdæ sunt. Neque enim duplex appellari potest, quod modò coniũctam, modò diuisam habet sententiam: quandoquidem oratio non manet eadem, cùm distinctа accipitur, quæ antè erat cõiunctа. Nisi forte dicamus ὄρος & ὄρος, cùm sic accentibus distinctа proferuntur, dici multipliciter: quę tamẽ, quod attinet ad scripturã, sunt vnũ idémque vocabulum, cùm & elemẽtis eisdẽ & eodem modo scribantur: cæterùm notæ ac centuum illic appositæ efficiunt ne cùm pronunciantur, eadem sint. Quocirca multiplex oratio non erit, quæ modò coniũctim, modò diuisim accipi potest. Vide etiam planum est, non verũ esse, quod aliqui volucrunt, omnes reprehẽsiones pertinere posse ad locum ex multiplici. Est igitur ad soluendas istas captiones respõdenti adhibenda distinctio, nõ idẽ scilicet valere, si dicas vidisse te oculis, percussum, ac si diceres vidisse te, oculis percussum. Quod idem in captione Eubydemi faciendum: quæ est huiusmodi. Nũquid triremes, quæ in Piræo sunt, nũc scis, cùm in Sicilia sis? Itémque in hac: Putásne malũ sutorem bonũ esse? atqui

fieri potest, vt quis malus sit, & bonus sutor sit: quidam igitur malus sutor bonus erit. Item in hac: Nouę quorū bonę sunt scię tiæ, ea sunt bona μαθήματα? malorū aūt bonæ sunt scięctiæ: mala igitur sunt bona μαθήματα: atqui mala & μαθήματα sunt, & sunt mala: quare necesse est, vt sint mala μαθήματα. Et putásne verū esse dicere modò te natum esse? tu igitur modò natus es An aliud coniuncta, aliud diuisa significat hæc oratio? Certè: Verum enim est nunc, te natū esse: sed falsum est, te nunc natū esse. Quæ tu facere potes, & vti potes, ea nónne tu & eo modo reddere effecta potes? tu verò non pulsans citharam, pulsare illam potes: tu igitur hoc efficere poteris, vt non pulsans citharam pulses tamē. At enim quod posse se alius dicit, non sic accipiendum est, quasi non pulsans possit pulsare, sed quasi possit, cùm desinet vnum facere, alterū statim effectum reddere. Porrò autem aliter hanc captionem dissoluere aliqui conantur, dicētes quanquam id concessum sit, posse me quomodo possum aliquid eo modo illud effectum reddere, non tamen rectè concludi, posse me non pulsando citharā, pulsare: quia non sit concessum, omni modo quo possum, sed incertè, quomodo possum, ita me facturum: nunc autem certum est, idem non valere, quomodo possum, ita faciam, & quocunque modo possum, illo quouis modo faciam. Verūm quàm illi malè soluant, hinc potest facilè intelligi, quòd cùm necesse sit omnes captiones ex eodem loco ductas, vno eodémque modo dissolui, ista dissolutio non possit ad omnes huius generis accommodari: quinetiam non ad omnes qui eādem captionem alio quouis modo proponent: sed ad eum modò, qui ita proponit, non ad ipsam argumentationem.

σὶ αὖ τις ἀγαθὸς ὢν σκυτεύς, μοχθηρὸς, ὥστε σκυτεὺς μοχθηρός. ἆρ' ὢν αὖ ὑπῆρχεν ἀσύνδετα, ἀσύνδετα τὰ μαθήματα; τὸ δὲ κακοῦ ἀσύνδετον τὸ μάθημα, ἀσύνδετον ἄρα μάθημα τὸ κακόν. ἀλλὰ μὴν τὸ κακὸν, καὶ μάθημα. καὶ κακὸν· ὥστε κακὸν μάθημα τὸ κακόν. ἆρ' ἀληθὲς εἰπεῖν νῦν ὅτι σὺ γέγονας; γέγονας ἄρα νῦν. ἢ ἄλλο σημαίνῃ διαιρεθέν, ἀληθὲς δὲ εἰπεῖν νῦν, ὅτι γέγονας, ἀλλ' οὐ νῦν. ἆρ' ὃ δ' ἰώμενος, καὶ ἃ δύναται, ἅπερ ἔστι ταῦτα ποιήσεις αὖ; ἢ κιθαρίζων ὃ ἔχεις δ' ἰώμενον τὸ κιθαρίζειν, κιθαρίσεις αὖ ἄρα οὐ κιθαρίζων. ἢ οὐ πύτου ἔχει τιὼ δύναμιν τῷ οὐ κιθαρίζων κιθαρίζειν; ἀλλ' ὅτι οὐ ποιεῖ, τοῦτο ποιεῖν; λύουσι δὲ τοῦτο τινες καὶ ἄλλως. εἰ γὰρ ἔδωκεν ὡς δύναταί ποιεῖν, οὐ φασι συμβαίνει μὴ κιθαρίζοντα κιθαρίζειν. οὐ γὰρ πάντως ὡς δύναται ποιεῖν, ἀλλὰ παντὶ ποιήσειν, οὐ ταυτὸν δ' ἐστὶ τὸ ὡς δύναται, πάντως ὡς δύναται ποιεῖν. ἀλλὰ φασιὸν, ὅτι ἐκβάλλει λύσει. τῷ δὲ ἐκβαλεῖν ταῦτον λόγων ἡ αὐτὴ λύσις, αὐτὴ δ' οὐχ ἁρμόσει ἐπὶ πάντας, οὐδὲ πάντας ἐρωτωμένους, ἀλλ' ἔστι πρὸς τὸν ἐρωτῶντα, οὐ πρὸς τὸν λόγον.

De

De accentu, Cap. VII.

Περὶ δὲ τῶν προσῳδίαν, λόγοι μὲν οὐκ εἰσὶν, οὔτε τῶν γεγραμμένων, οὔτε τῶν λεγομένων, πλὴν εἴ τινες ὀλίγοι ῥᾴδιοί τ' ἂν, ὡς ἔπος εἰπεῖν ὁ λόγος. ἆρα γὲ ὄντι τὸ οὐ καταλύεις οἰκίαν; ναί. οὐκοῦν τὸ οὐ καταλύεις τῇ καταλύεις διάφασις; ἔφησας δὲ εἶναι τὸ οὐ καταλύεις οἰκίαν. ἡ οἰκία ἄρα διάφασις. ὡς δὴ λυτέον, δῆλον. οὐ γὰρ ταυτὸ σημαίνει ὀξύτερον, τὸ δὲ βαρὺ δύτερον ῥηθέν.

AB accentu captiones nullæ sunt, nec in scripto, nec in voce, aut certe admodum paucæ sunt: qualis est illa, Nónne « habitas, domus est? certè at nónne illud « habitas, est negatio huius verbi habitas? dixisti autē « habitas domum esse: domus igitur negatio quædam est. Quæ captio quomodo sit dissoluenda, non est difficile videre. Non idem significat illud « tone seu to prolatum «, & circumflexo «.

De figura dictionis, Cap. VIII.

Δῆλον δὲ, καὶ πῶς χρὰ τὸ ὡσαύτως λέγειν τὰ μὴ ταυτὰ, πῶς ἀπαντητέον, ἐπείπερ ἐλέγομεν τὸν ὄγκον τῶν κατηγοριῶν. ὁ μὲν γὰρ ἐδώκειν, ἐρωτηθεὶς μὴ ὑπάρχειν τι τῶν ὄντα. τί ἐστι σημαίνει, ὁ δὲ εἶδεν ὑπάρχειν τι τῶν πρός τι, ἢ ποσῶν, δοκοῦμεν δέ τί ἐστι σημαίνειν, ὅταν τιὼ λέξιν, οἷον ἐν τῷδε τῷ λόγῳ. ἆρ' ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ ἅμα ποιεῖν τε καὶ πεποιηκέναι; ἀλλὰ μὴν ὁρᾶν γέ τι καὶ ἑωρακέναι τὸ αὐτὸ, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἐνδέχεται. ἆρα ἐστί τι τῶν πάσχειν, ποιεῖν τι; οὐκοῦν τὸ τέμνεσθαι, καίεσθαι, αἰσθάνεσθαι, ὁμοίως λέγεται, καὶ πάντα πάσχειν τι σημαίνει; τί δὲ πάλιν τὸ λέγειν, ἔχειν, ὁρᾶν, ὁμοίως ἀλλήλοις λέγεται; ἀλλὰ μὴν τό γ' ὁρᾶν, αἰσθάνεσθαί τί ἐστιν. ὥστε καὶ πάσχειν τι, ἅμα δὲ

PErspicuum etiam est quo modo his occurrendum sit quæ secundum figuram orationis eadem videntur, cùm eadem non sint: quoniam genera categoriarum tenemus & intelligimus. Nam quod iste interrogatus negauit in verbo quid est substantiamque significante, id alius vt affirmet, traducit ad id, quod in genere quantorum continetur, aut eorum, quæ ad aliquid dicuntur, quæ tamen in figura orationis speciem quandam præ se ferunt, eorum quæ quid, hoc est substantiam significant: Veluti in hac captione: Putásne fieri posse, vt tu eandem rem simul facias & feceris? At videre tu idem potes & vidisse, idque eadem ratione. Et illa: Putásne fieri posse, vt aliquid sit actio & passio? Quid verò, nunquid secari, cremari, operari, genere dicendi conueniunt, & pati omnia significant? Illa verò, dicere, currere, videre, nunquid eodem modo dicuntur? Atqui videre est operari: quare pati significat: quod idem etiam

agere est. Quod si quis fieri non posse dixerit, vt idē simul facias & feceris, idque postea admittat, posse euenire, vt idē videas & videris, nondum erit hac ratione reprehensus, modò nō dixerit videre, actionē significare, sed potius pati. Nam vt reprehēsio fiat, id quoque fuit præter illa interrogandum. Illud tamen videtur auditoribus iam esse cōcessum, quia admissum est, fecare, esse agere, & fecisse, egisse, & huius generis alia, quæ genere dicendi illis sunt similia. Nam quod deest argumento, ipse per se auditor supplet, quod similiter dici videatur. Reuera autem hæc similiter non dicuntur, sed id propter verbi similitudinem apparet. Atque ita in iis captionibus idē vsuueniat, quod in iis, quæ ducūtur ex homonymia: in quibus si quis verborum vim ignorat, putat respondentem nō modò in nomine, sed etiam in re eadē, quod affirmauerat, negare: cùm tamen ei qui contra disputat, necesse sit vt aduersariū redarguat, interrogare præterea, an eadem semper significatione accipiat, quod dicit: quo certè concesso, vera sequitur reprehensio. Sunt autem & quæ sequūtur captiones superioribus similes. Si quis quod habuit, iā non habet, nónne illud amisit? At enim qui vnum modò ex decem calculis amisit, iam non habet decem calculos. An verū est eū amisisse, qui nōhabet, qđ habuit; illud aūt non verū, si tantū nō habet, quātum priùs, aut tot, quot antè habuit, propterea tantum aut tot amisisse? Ergo quod primum in substantia interrogauerat, id transfert in conclusione ad numerum: decem enim non substātiam, sed numerū significant. Quod si initio ita interrogauisset: Si quis modò nō habet tot calculos, quot antè habuit, nónne tot omnino amisit, quot habuit? nemo id cōcessisset, sed dixisset, vel ex iis aliquot, vel

καὶ ποιεῖν. εἰ δέ τις ὁμοίοις μὴ ὑπάρχοιτ' ἅμα τὸ αὐτὸ ποιεῖν τε & πεποιηκέναι, τὸ ὁρᾶν καὶ ἑωρακέναι φαίη ἄν τις χωρεῖν, οὔπω ἐλήλεγκται, εἰ μὴ λέγοι τὸ ὁρᾶν ποιεῖν τι, ἀλλὰ πάσχειν. προσσημαίνει δὲ τοῦτο τὸ ἐρωτῆσαι, ἀλλ' ὑπὸ τὸ ἀκούοντος ὑπολαμβάνεται δεδωκέναι, ὅτε τὸ τέμνειν ποιεῖν τι, καὶ τὸ τετμηκέναι πεποιηκέναι τι δῶκε, καὶ ὅσα ἄλλα ὁμοίως λέγεται. τὸ γὰρ λοιπὸν αὐτὸς προστίθησιν ὁ ἀκούων, ὡς ὁμοίως λεγόμενον. τὸ δὲ λέγεται μὴ οὐχ ὁμοίως, φαίνεται δ' ἀφ' τοῦ λέξιν. τὸ αὐτὸ δὲ συμβαίνει, ὅπερ ἐν τοῖς ὁμωνυμίαις. οἴεται γὰρ ὁ ἀγνοῶν τὴν λόγων, ὃ ἔφησεν ἀποφῆσαι ἐρώτημα οὐκ ὄνομα, πρὸς δὲ τὸ προσσημαίνειν ἐρωτήματος, εἰ ἐφ' ἓν βλέπων λέγοι τὸ ὁμώνυμον. οὗτος γὰρ ἀδύνατος, ἔσται ἔλεγχος. ὅμοιοι δὲ καὶ οἵδε οἱ λόγοι τούτοις. εἴ τις τι ἔχων, ὕστερον μὴ ἔχει, ἀπέβαλεν· ὁ γὰρ ἕνα μόνον ἀποβαλὼν ἀστραγάλων, οὐκ ἔξει δέκα ἀστραγάλους, ἢ ὃ μὲν μὴ ἔχει, πρότερον ἔχων ἀπεβάλετο, ὅσον δὲ μὴ ἔχει, οὐ ὅσα, οὐκ ἀνάγκη πάντα ἀποβαλεῖν. ἐρωτήσας οὖν ὃ ἔχει, σωλογεῖ δεῖ τὸ ὅσα. τὰ γὰρ δέκα πάντα. εἰ εὐθὺ εἴρετο ὅξ ἀρχῆς, ὅσα τις μὴ ἔχει πρότερον ἔχων, ἆρα γε ἀπεβάλετο πάντα; οὐδεὶς ἂν ἔδωκεν, ἀλλ' ἢ πάντα, ἢ

τούτων τι, καὶ ὅτι δοῦναι αὖ ὃ μὴ ἔχει. οὐ γὰρ ἔχει μόνον ἕνα ἀστράγαλον, ἃ οὐ δέδωκεν ὃ μὴ εἴληφεν, ἀλλ' οὐκ ἔχει, τὸν ἕνα. τὸ γὰρ μόνον οὐ τοῦδε σημαίνει, οὐδὲ τοιοῦδε, οὐδὲ τοσοῦδε τι, ἀλλ' ὡς ἔχει πρὸς τι, οἷον ὅτι ἓν μετὰ ἄλλου. ὥσπερ οὖν εἰ ἤρετο, ἆρ' ὃ μὴ ἔχει τις, δοῦναι αὖ τις; μὴ φαίης δέ, ἔροιτο, εἰ δοῦναι αὖ τίς τι ταχέως μὴ ἔχων, ταχέως; σύ φαίης δέ, συλλογίζοιτο, ὅτι δοῦναι αὖ τις ὃ μὴ ἔχει, καὶ φανερὸν ὅτι οὐ συλλελόγισαι. τὸ γὰρ ταχέως, οὐ τό δὲ δεδόναι ἐστὶν, ἀλλ' ὡς δεδόναι. ὡς δὲ μὴ ἔχῃ τις, δοῦναι αὖ. ἦ πάλαι ἔχων, δοῦναι αὖ λυπηρῶς. ὅμοιοι δὲ καὶ οἱδὲ πάντες. ἆρ' ἃ μὴ ἔχει, ἔχει τούτοις αὖ; ἃ δὲ μὴ ἔχει ὀφθαλμοὺς ἴδοι αὖ; οὐ γὰρ ἔχει ἕνα μόνον. λύουσι μὲν οὖν τινες λέγοντες, ὡς ἔχει ἕνα μόνον καὶ ὀφθαλμόν, καὶ ἄλλο ὁτιοῦν ὃ πλείω ἔχων. οἱ δὲ καὶ ὡς ὃ ἔχει ἐλάβετο. ἐδίδου γὰρ μίαν κοτύλην οἶνος φῦφον, καὶ οὗτος ἔχει φασὶ μίαν μόνην. ἔδωκε τοῦτο φῦφον. οἱ δὲ οὐδὲν τῶν ἐρωτήσεων ἀπορεῖν φασὶ, ὅτι ἐνδέχεται ὃ μὴ ἔλαβε ἔχειν. οἷον οἶνον λαβόντα ἡδὺν ἀφαφθαρέντα ἐν τῇ λήψει, ἔχειν ἐξωὸν. ἀλλ' ὅπερ ἐλέχθη καὶ πρόσθεσιν, οὗτοι πάντες οὐ πρὸς τὸν λόγον, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἄνθρωπον λύουσιν. εἰ γὰρ ἐῶ αὐτὴν λύσις, δόντα τὸ αἰτηθέν, οὐχ οἷόν τε ἕτερον τοιοῦτον τι, καὶ ὅτι δοῦναι αὖ ὃ μὴ ἔχει. οὐ γὰρ ἔχει μόνον ἕνα ἀστράγαλον, ἃ οὐ δέδωκεν ὃ μὴ εἴληφεν, ἀλλ' οὐκ ἔχει, τὸν ἕνα. τὸ γὰρ μόνον οὐ τοῦδε σημαίνει, οὐδὲ τοιοῦδε, οὐδὲ τοσοῦδε τι, ἀλλ' ὡς ἔχει πρὸς τι, οἷον ὅτι ἓν μετὰ ἄλλου. ὥσπερ οὖν εἰ ἤρετο, ἆρ' ὃ μὴ ἔχει τις, δοῦναι αὖ τις; μὴ φαίης δέ, ἔροιτο, εἰ δοῦναι αὖ τίς τι ταχέως μὴ ἔχων, ταχέως; σύ φαίης δέ, συλλογίζοιτο, ὅτι δοῦναι αὖ τις ὃ μὴ ἔχει, καὶ φανερὸν ὅτι οὐ συλλελόγισαι. τὸ γὰρ ταχέως, οὐ τό δὲ δεδόναι ἐστὶν, ἀλλ' ὡς δεδόναι. ὡς δὲ μὴ ἔχῃ τις, δοῦναι αὖ. ἦ πάλαι ἔχων, δοῦναι αὖ λυπηρῶς. ὅμοιοι δὲ καὶ οἱδὲ πάντες. ἆρ' ἃ μὴ ἔχει, ἔχει τούτοις αὖ; ἃ δὲ μὴ ἔχει ὀφθαλμοὺς ἴδοι αὖ; οὐ γὰρ ἔχει ἕνα μόνον. λύουσι μὲν οὖν τινες λέγοντες, ὡς ἔχει ἕνα μόνον καὶ ὀφθαλμόν, καὶ ἄλλο ὁτιοῦν ὃ πλείω ἔχων. οἱ δὲ καὶ ὡς ὃ ἔχει ἐλάβετο. ἐδίδου γὰρ μίαν κοτύλην οἶνος φῦφον, καὶ οὗτος ἔχει φασὶ μίαν μόνην. ἔδωκε τοῦτο φῦφον. οἱ δὲ οὐδὲν τῶν ἐρωτήσεων ἀπορεῖν φασὶ, ὅτι ἐνδέχεται ὃ μὴ ἔλαβε ἔχειν. οἷον οἶνον λαβόντα ἡδὺν ἀφαφθαρέντα ἐν τῇ λήψει, ἔχειν ἐξωὸν. ἀλλ' ὅπερ ἐλέχθη καὶ πρόσθεσιν, οὗτοι πάντες οὐ πρὸς τὸν λόγον, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἄνθρωπον λύουσιν. εἰ γὰρ ἐῶ αὐτὴν λύσις, δόντα τὸ αἰτηθέν, οὐχ οἷόν τε

illos omnes amiliſſe. Huius quoque generis eſt captio, qua concluditur dare aliquem quod nō habet: quia cùm non habet vnū ſolum calculum, vnū ſolum det alteri. Atqui hoc non eſt dare quod nō habes, ſed quatenus tu vnum ſolum non habes. Nā hoc verbum, ſolum, non ſubſtantiā, aut qualitatē, aut quātitatem ſignificat, ſed in comparatione ad alterū cernitur, vt ſignificet nō habere te illud cum alio. Habet igitur illa captio caudē vim, ac ſi quiſpiā ita interrogaret, num quid dare quiſpiam poteſt quod non habet? idque concedente altero, ſubiiceret. Quid verò, num quid dare citò poteſt, quod citò non habuit? quo ab aduerſario conceſſo, cōcluderet, poteſt igitur dare quiſpiam quod nō habet: Nā quid apertius eſt, quàm eum qui ita ſit argumētatus, nil neceſſariō confeciſſe? Etenim citò dare, non eſt quippiam dare, ſed hoc modo. Illud verò nemo negauerit fieri poſſe, vt alio modo des quippiam quàm habeas: veluti quod cū voluptate habes, id ægrè & cū moleſtia dederis. Similes autem illis ſunt captiones eiuſmodi. Potéſne aliquis ferire alterum manu quam non habet? aut videre oculo quē nō habet? Neque enim vnum tantùm oculum habet. Huiuſmodi autem captionibus ita occurrunt quidam, vt eum dicant vnum modò aut oculum, aut aliud quidpiā habere, qui plura habet. Alij verò dicunt id ipſum omnino hunc accipere, quod alius dat, quippe cum vnum modò det iſte calculum, aliiſque non pluſquam vnum ab altero accipiat. Alij item aiunt fieri poſſe, vt quis id habeat quod non accepit. Veluti ſi quis dulce vinum acceperat, eo inter accipiendum corrupto, acetum quod non accepit, habere. At illi quidem certè omnes illo modo captionem non diſſoluunt, ſed (quod etiam paulò antè diximus) homini, non argumento occurrunt. Nam ſi eſſet hæc vera ſolutio, qui cōtrarium daret, non poſſet omnino iſtas captiones

(quod idem profectò in aliis omnibus vsu venit) dissoluere. Vti si vera solutio est in diuisione multiplicis, dicendo ita vna quidem significatione verũ esse, in altera non verum, quicunque simpliciter dici concesserit, is necessariò conuincetur, eritque id necessariò confectum, quod voluit aduersarius. Sin qui hoc fecerit, non cõuincatur necessaria conclusione, non erat profectò vera illa solutio. Atqui in ijs de quibus agitur captionibus, concessis omnibus, dicimus nihil vitiocinatione concludi. Sunt etiam superioribus similes. Nonne quod scriptum est, id scripsit aliquis? scripta autẽ est nunc te sedere falsa oratio, quæ tamen erat vera quando scribebatur: Ergo simul & vera & falsa scribebatur. Et enim verã aut falsam dicere orationem aut opinionem, non hoc, id est substantiam, sed tale aliquid, id est qualitatẽ declarat. Nam & opinionis cadẽ est ratio. Et nónne quod quisque discit, illud est quod discit? discit autem quispiam celeriter, id quod tardum est. Hic enim non assumptũ est, quod discit quispiã, sed quo modo discit. Item illa: Quod quisque perambulat, nónne id pedibus calcat? perambulat autẽ aliquis totum diem. Profectò hic non assumptum est, quod quis perambulat, sed tempus in quo ambulat. Et eúmque cum calicem bibisse alterum dicimus, hoc ipsum quod bibit, non dicimus, sed vnde bibit. Et nónne quod scit quisque, id aut ab altero didicit, aut ipse per se inuenit? At duobus sumptis, quorum vnum didiceris, alterum inneneris, in illa ambo neutrum eorum cadere potest: aut hoc quidem omne, illud non omne. Et esse aliquem tertium hominem, præter ipsum & præter singulos. Homo enim & omne vniuersale, non hoc aliquid, sed tale aliquid, aut relatum ad aliud, aut aliquo modo se habens, aut aliquid eiusmodi significat. Similiter etiam cõ-

λύειν, καθάπερ ἔστι τῷ ἄλλων. ἢ εἰ ἔστι μὴ ἁ ἔστι δὲ ὃ οὐ, ἡ λύσις οὐκ ἀπλῶς δεῖ λέγεσθαι, συμπεραίνηται. ἐὰν δὲ μὴ συμπεραίνηται, οὐκ ἐν λύσις. ἐπὶ τε τοῖς ὡρισμένοις πάντων διορίζειν, οὐ φαῦλον γίνεσθαι συλλογισμόν. ἔτι δὲ καὶ οἷόν εἰσι τούτων τῷ λύοντι. ἆρα ὁ γεγραμμαι γέγραφέ τις; γέγραμμαι δὲ νῦν ὅτι σὺ κάθησαι, ψεῦδος ὁ λόγος, ὥσθ' ἁ ἀληθὴς ὅτε ἐγράφετο. ἆρα οὐκ ἐγράφετο ψεῦδος καὶ ἀληθής. τὸ γὰρ ψεῦδος ἢ ἀληθῆ λέγειν λόγον, ἢ δόξαν εἶναι, οὐ τόδε, ἀλλὰ τοιόνδε σημαίνει. ὁ δ' αὐτὸς λόγος, καὶ ὅτι τῆς δόξης· καὶ ἆρ' ὁ μανθάνει οὐμανθάνων, τοῦτ' ἔστιν ὁ μανθάνει. μανθάνει δέ τις τὸ βραδὺ τάχυ. οὐ γὰρ ὁ μανθάνει, ἀλλ' ὡς μανθάνει εἴρηκε. καὶ ἆρ' ὁ βαδίζει τις, πατεῖ. βαδίζει δὲ τὸν ἡμέραν ὅλην. ἢ οὐχ ὁ βαδίζει, ἀλλ' ὅτι βαδίζει εἴρηκεν· οὐδέ· ὅταν τὸν κύλικα πίνει, ὃ πίνει, ἀλλ' ὅθεν οὗ. καὶ ἆρα ὅ τις οἶδε, τοῦτο ἢ ἄριθμὸν ἢ μανθάνει οἶδεν. ὧν δὲ τὸ μὲν ὅρα, τὸ δὲ ἐμάθε, τὰ ἄμφω οὐδέτερον. ἢ ὃ μὲν οὐ πᾶν, ὃ δὲ ἅπαν. καὶ ὅτι ἔστι τις ἕτερος αὐτῶν ἄνθρωπος παρ' αὐτὸν, καὶ τοὺς καθ' ἕκαστον. τὸ γὰρ αὐθρωπος καὶ ἅπαν τὸ κοινόν, οὐ τόδε τι, ἀλλὰ τοιόνδε τι, ἢ πρός τι, ἢ πῶς ἢ τῷ τοιοῦτον τι σημαίνει. ὁμοίως δ' ἔχει

τῶν, Κορίσκος καὶ Κορίσκος μουσικός, πότερον ταὐτὸν, ἢ ἕτερον. τὸ μὲν γὰρ τόδε τί τῷ δὲ τοιόνδε σημαίνει, ὥστε οὐκ ἔστιν αὐτὸ ἐπιδεῖξαι. οὐ τὸ ἐκπεφεύγειν δὲ ποιεῖ τὸν ἔλεγχον ἀπόφασιν, ἀλλὰ τὸ ὅπερ τόδε, τόδε τι εἶναι συγχωρεῖν. οὐ γὰρ ἔσται τόδε τι εἶναι, ὅπερ Καλλίας καὶ ὅπερ ἄνθρωπός ἐστιν. οὐσηῖ εἴ τις τὸ ἐκπεφεύγειν, μὴ ὅπερ τόδε τι εἶναι λέγοι, ἀλλ' ὅπερ ποιόν, οὐδὲν διοίσει. ἔσται γὰρ ὡσαύτως τοῖς πολλοῖς ἓν πᾶν, οἷον ὁ ἄνθρωπος. φανερὸν οὖν ὅτι οὐ δοτέον τόδε τι εἶναι τὸ κοινῇ κατηγορούμενον ἐπὶ πᾶσιν, ἀλλ' ἢ ποιὸν, ἢ ποσὸν, ἢ πρός τι, ἢ τῶν τοιούτων σημαίνει.

tingit in Coriſco & Coriſco muſico, an idem vel diuerſus. Nam ille hoc aliquid, hic quale aliquid ſignificat. Itaque nõ eſt eadem vnius atque alterius expoſitio. Neque verò ipſa expoſitio tertium hominem facit, ſed id ipſum quod quid eſſe cõceditur. Neque enim eſſe id ipſum quod Callias, aut id ipſum quod homo, idem erit, quod eſſe hoc aliquid. Neque ſi quis id quod expoſitum, dicat non eſſe hoc aliquid, ſed potius quale quid, omnino quicquam intererit: quandoquidem præter multos erit aliquid, vt homo. Perſpicuũ igitur eſt, non eſſe admittendum, hoc aliquid eſſe quod cõmuniter de omnibus dicitur, ſed aut quantũ, aut quale, aut relatũ ad aliud, aut quod tale aliquid ſignificat.

Communia de fallaciis in dictione conſiſtentibus,

CAP. IX.

Ὅλως δὲ τὸ ἐκ τοῦ ἑνὸς λέξιν λόγους, ἁπλῶς τὸ ἀπηκρίβωσθαι ἔστω λύσις, ἢ παρ' ὅ ἐστιν ὁ λόγος. οἷον εἰ ἑνὶ τῷ συμβέβηκεν ὁ λόγος, ἢ λύσις δηλόνοτι. εἰ δὲ πλείοσι τῷ διάφορον, συμβέβηκεν. πάλιν εἰ πλείοσι προσῳδίαν ὀξεῖαν, ἡ βαρεῖα προσῳδία λύσις. εἰ δὲ πλείοσι βαρεῖαν, ἡ ὀξεῖα. εἰ δὲ παρ' ὁμωνυμίαν ἔξει, τὸ ἀπηκρίβωσθαι ὄνομα ἐπόντα λύειν. οἷον εἰ ἔμψυχον ὂν συμβαίνει λέγειν. Ἆρα φήσειν τὰ δὲ μὴ ἔμψυχον, φήλον ὡς ἔστιν ἔμψυχον. εἰ δ' ἄψυχον ἔφησεν, ὃ τὸ ἔμψυχον συλλογίσαιτο, λέγειν, ὡς ἔστιν ἄψυχον. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι ἐν ἀμφιβολίας. εἰ δὲ παρ' ὁμοίωσιν λέξεως, τὸ ἀπηκρίβωσθαι ἔστω λύσις.

OMnibus autem captionib. quæ in verbo ſunt hoc cõmune eſt, vt per contrariũ eius, vnde ducitur captio, ſemper diſſoluantur. Verbi gratia. ſi ex cõiunctione captio exiſtat, diſſoluetur per diuiſionem: ſin ex diuiſione, per compoſitionem. Rurſum ſi ex accentu acuto, per grauem diſſoluetur: ſin ex graui, per acutum. Si verò multiplex nomen eam effecerit, diſſoluetur, poſito nomine contrario: veluti ſi cùm animatum dixeris, hoc negetur, perſpicuũ erit eſſe inanimatum. Si autem inanimatum dictum ſit, & animatum ratiocinatione concludatur, dicendum eſt quomodo ſit inanimatum. Similiter verò & in orationis ambiguitate. Si autem ducta ſit ex dictionis ſimili forma, à contrario petenda eſt ſo-

lutio. Veluti ad illam. nónne da re quispiam potest quod nõ habet? dicendum est, nõ dare quidem eum quod nõ habet, sed alio modo quàm habet: nempe quia nõ habet vnum solum calculum. Et ad istã quoque: Nunquid quod scit quisque, id discens, aut per se ipse inueniens, scit? attamen non quæ scit. Et nónne quod perambulas, id pedibus calcas? non tamen tempus quo perambulas. Similiter & in aliis.

σις. ἆρ' ὃ μὴ ἔχει, δοῖη τις ἄν; ἢ οὐχ ὃ μὴ ἔχει, ἀλλ' ὡς οὐκ ἔχει. ἔστι ἕνα μόνον ἀσπάσαλον. ἆρα ὃ βαδίσται, μανθάνει ἢ εὑρὼν βαδίσται; ἀλλ' οὐχ ὡς βαδίσται. καὶ εἰ ὃ βαδίζει πατεῖ; ἀλλ' οὐχ ὅτε. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

De fallacia accidentis, Cap. X.

CAptiones autem accidentis, omnes vna ratione dissolui possunt. Quia enim incertum est, quando rei attribuenda sunt quæ accidentibus conueniũt, atque illud quidem in quibusdam verũ videtur, idque ita fieri interdum necessarium esse aiunt, in aliis verò negãt id esse necessarium: illud profectò nobis statuendũ est, atque ita debemus aduersus huius generis omnes captiones esse confirmati, vt omnino id necessariũ esse negemus. habẽdumque erit huius rei exemplũ semper in promptu. Sunt autẽ ex accidente omnes captiones eiusmodi: Scisne quid ego te rogaturus sum? Nosti' eum qui huc ad nos venit, aut eum qui hic abscondus est? Iſne hæc statua opus tuum, aut hic canis tuus pater? nunquid haud multoties pauca, sunt pauca? Perspicuũ enim est in iis omnibus non esse necesse, vt eadem quæ accidentibus conueniunt, rebus subiectis attribuãtur. Nã in iis solis quæ secundum substantiam non differunt, sed vnũ quippiam sunt, id vsuenit, vt quæ vni attribuuntur, eadem alteri omnia conueniant. Iam autem non idem est bonum esse bonum, & esse id quod ego te volo interrogare: neque idem valet venientem

Πρὸς δὲ τοὺς τοῦ συμβεβηκότος μίαν μὲν ὅλως αὕτη λύσις πρὸς ἅπαντας. ἐπεὶ γὰρ ἀδιόριστόν ἐστι τὸ πότε λευκέον ἐστὶ τὰ τοῦ πράγματος, ὅταν ᾖ τὰ συμβεβηκότος ὑπάρχῃ, καὶ ἐπ' ἐνίων μὲν δοκεῖ καὶ φασιν, ἐπ' ἐνίων δὲ οὐ φασιν οὕτω ἀναγκαῖον εἶναι· ῥητέον οὖν συμβιβαζόντας ὁμοίως πρὸς ἅπαντας, ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον. ἔχειν γὰρ δεῖ πρὸς φέρειν τὸ οἷον εἰσὶ γὰρ πάντες οἱ τοιοῦδὲ πρὸς λόγων, οἷον τὸ συμβεβηκός· ἔστι ἆρ' οἶσθας ὃ μέλλω σε ἐρωτᾶν; ἆρ' οἶδας τὸν ἀνδριάντα τις ἢ τὸν κεκαλυμμένον; ἆρ' ὁ αὐδριάς σὸν ἐστιν ἔργον; ἆρ' σὸς ὁ κύων πατήρ; ἆρα τὰ ὀλιγάκις ὀλίγα; φανερὸν γὰρ ἐν ἅπασι τούτοις, ὡς οὐκ ἀνάγκη τὰ κατὰ τὸ συμβεβηκότος, καὶ κατὰ τὸ ἀναθόν. μόνοις γὰρ τοῖς κατὰ τὸ οὐσίαν διαφορὰ καὶ ἓν οὖσιν, ἅπαντα δοκεῖ ταὐτὰ ὑπάρχειν. τῷ δὲ ἀγαθῷ, οὐ ταὐτὸν ἐστιν ἀγαθῷ τε εἶ, καὶ μέλλωτι ἐρωτᾶσθαι, οὐδὲ τῷ ἐρωτᾶσθαι,

ἐρχε-

ἢ ἐγκαλυμμένῳ, περσπόντα τε ἔξ) καὶ Κορίσκῳ, ὥστε οὐκ εἰ τὸν Κορίσκον οἶδα, ἀλλοῦ δὲ τὸν περσπόντα, τὸν αὐτὸν οἶδα καὶ ἀγνοῶ. οὐδ' εἰ τόδε ἔξιν ἔργον, ἐμόν δὲ ἔξιν, ἐμόν ἔξιν ἔργον, ἀλλ' ἢ πᾶν μα, ἢ περᾶ καὶ ἄλλο ὁποιοῦ. τὸν αὐτὸν ἢ ξόπον καὶ ἐπὶ τῆ ἄλλων. λύουσι δέ πνες διαιροῦντες τὸ ἐρώτημα. φασὶ γὰρ οὐδέχεσθαι ταὐτὸ περᾶγμα εἰδέναι καὶ ἀγνοεῖν, ἀλλὰ μὴ κῆ ταὐτό. τὸν μὲν περσπόντα οὐκ εἰδότες, τὸν δὲ Κορίσκον εἰδότες ταὐτὸ μὲν οὐ δύνα καὶ ἀγνοεῖν φασιν, ἀλλ' οὐ κῆ ταὐτό. καί τι πρῶτον μὲν, καθάπερ ἤδη εἴπομεν, δεῖ τῆ ἀδῶ ταὐτὸ λόγον τὸ αὐτοῖ ἔξ) διορθωσιν. αὖτη δὲ οὐκ ἔστιν, αὖ πς μὴ ὄσι τὸ εἰδέναι, ἀλλ' ὄτι τῶ ἔξ), ἢ πᾶς ἔχειν τὸ αὐτὸ ἀξίωμα λαμβάνη. εἰ δὲ ὁδὲ ὄσι πατὴρ, ἔστι δὲ σός, οὐ γὰρ ἐπ' εἰλίων τὸ τόδ' ἔστιν ἀληθὲς, καὶ εἰδέχεσθαι ταὐτὸ εἰδέναι καὶ ἀγνοεῖν, ἀλλ' ἑτέρωθεν οὐδὲν κοινωνεῖ τὸ λεχθέν. οὐδὲν δὲ κωλύει τὸν αὐτὸν λόγον πλείοις μοχθηρίαις ἔχειν. ἀλλ' οὐχ ἡ πάσης ἁμαρτίας ἰμαρώσις, λύσις ἔστιν. ἐγχωρεῖ γὰρ δεῖξαί πνα ὅτι ψεῦδος μὲν συλλελόγισται, παρ' ὃ δεῖ δεῖξαι. δεῖ τὸν Ζήνωνος λόγον ὅτι οὐκ ἔστι κινηθῆναι. ὡς τε εἴ τις ὅτι χωρεῖ συμβαίνειν ὡς εἰς ἀδύνατον, ἁμαρτάνει, κἂν εἰς μυρίαις ἢ συλλελογισμένον, ἀλλ' οὐκ ἔστιν αὐτὴ λύσις. δεῖ γὰρ ἡ λύσις,

aut abſconſum, eſſe venientem aut abſconſum, atque eſſe Coriſcum. Iaque non recte efficitur, ſi Coriſcum nouerim, aduenientem autem non nouerim, eundē me noſſe, & non noſſe. Neque valet concluſio. Hoc opus quod dam eſt, idque meum eſt, hoc igitur eſt meum opus: ſed cōcludendum eſt meam eſſe hāc poſſeſſionē, aut rem, aut aliud quid piam huiuſmodi. Nec diſſimilis eſt in aliis ratio. Cæterūm iſtas captiones diſſoluere conātur diſtinctione interrogationis. Aiūt enim fieri poſſe vt idem nos cognoſcamus & nō cognoſcamus, ſed non eadem ratione. Eum igitur qui venit, ſe fatentur nō noſſe, Coriſcum autē ſe noſſe aiūt: & concluſionem qua efficitur eundem illos noſſe & non noſſe, ad extremum cōcedunt, ſed tamen non eadem ratione. Atque illud primum vt vera ſit diſſolutio, neceſſe eſt (quod etiam nos paulò antè diximus) vt ad omnes eiuſdem generis captiones dilucidas ſit accommodata, quod in hanc cadere nō poteſt: quandoquidem ſi non ex verbo noſſe, ſed ex verbo, eſſe, aut certo quodam modo affectū eſſe, pronunciatum illud conſtaret, non haberet locum illa ſolutio. Vt, ſi hic pater eſt, & eſt tuus: Vt enim in quibuſdam ſit verū fit, fieri poſſe, vt idem tu ſcias & neſcias: at certè hæc captio nil habet cum illa commune. Porrò autē nil vetat, quominus multis modis ſit vitioſa & fallax eadem captio: attamē non omnis vitij explicatio eſt vera captionis illius ſolutio: quippe cùm fieri poſſit, vt falſum eſſe id quod cōcluditur dicas, & tamē vnde oriatur falſa illa cōcluſio nō oſtēdas. Quod accidit in argumētatione Zenonis, quæ poſſe moueri oſtēdere conabatur. Quapropter ſi quis reſpondens contra argumētari conetur, vt ad abſurdū, is peccabit, etiāſi millies id cōcludat. Neq. enim hoc eſt argumētū diſſoluere, ſed vera ſolutio eſt,

quæ cur falsa sit ratiocinatio, ostendit. Itaque si quando nil necessariò cõcluditur, siue verum siue falsum concludatur, eius rei declaratio, argumentationis erit solutio. Sed possit illa quidẽ fortasse solutio ad quasdam captiones valere, at in iis certè, ad quas modò adhibetur, vix locũ habere posse videatur. Nouit enim ille Coriscũ hoc ipso quòd Coriscus, & venientẽ hoc ipso quòd venit. at nosse idem & nõ nosse, est tale aliquid, quasi visu uenire, si tu quod albus quidẽ sit quispiam, nosses: eundem autem tu Coriscum esse ignorares. hic enim tu idem scires & ignorares, sed non habita ratione eiusdem rei. Hic verò vtrunque nouit, & Coriscum, quòd sit Coriscus, & venientem quod veniat. In eodem errore, in quo ij quos modò diximus, versantur, qui concedendo omnem numerũ esse multum & paucum, captionem se putant dissoluisse. Cùm enim nil necessariò ista captio cõcludat, hoc prætermisso, ad id se conferunt, vt veram esse conclusionem dicant: omnem enim numerum & multum & paucum esse, magno suo errore fatentur. Sunt etiam qui ex eo quod dupliciter dicitur, illa dissoluunt, patrẽ esse tuum, aut filiũ, aut serum. At qui vt ad id quod multipliciter dicitur elenchus pertineat, perspicuum est oportere, vt aut nomen, aut oratio, multa propriè significet: hũc verò huius esse filiũ propriè dici nemo affirmare audeat, si hac oratione significetur, hũc esse dominum huius qui alicuius est filius, sed fortè, temerè, & (vt sic dicã) per accidẽs fãtũ est, vt ista ad extremũ cõiuncta sumerẽtur, in hũc modũ: Nónne hic tuus est? etiã. At iste est filius: est igitur hic filius tuus: quia scilicet ita fortè accidit, vt idẽ & tuus esset, & filius, nõ quidẽ tuus, sed alicui. Quod idẽ dicẽdũ de captione qua concluditur, bonũ aliquid esse ma-

ἐμπαίσας ψεύδεσι συλλογισμοῦ παρ' ὁ ψεῦδος. εἰ οὖν μὴ συλλελόγισται, ἢ καὶ ἀληθὲς, ἢ ψεῦδος ἔσται χαλεπὸν σκοπεῖν, ἢ ἐκείνου δήλωσις. λύσις ἔστιν. ἴσως δὲ καὶ τὸ τὰ ἐπ' ἐνίων οὐ δεῖν καλύειν συμβαίνειν, πλὴν ὅτι γε τούτων οὐδὲ τὸ δόξειεν ἂν καὶ τὸν Κορίσκον ὅτι Κορίσκος οἶδε, καὶ τὸ ἥξοντα, ὅτι ἥξοντα. ἐνδέχεται δὲ τὸ αὐτὸ εἰδέναι καὶ μὴ. οἷον ὅτι μὴ λελουκὼν εἰδέναι ὅτι δὲ μουσικὸν, μὴ γινωρίζειν. οὕτω γὰρ αὐτὸ οἶδε καὶ οὐκ οἶδεν, ἀλλ' οὐκ ἔστι ταυτὸ τὸ δὲ ἥξοντα καὶ Κορίσκον, καὶ ὅτι ἥξοντα. Κ ὅτι Κορίσκος. οἶδεν. ὁμοίως δὲ ἁμαρτάνουσι καὶ οἱ λύοντες, ὅτι ἅπας ἀριθμὸς, καὶ πολὺς καὶ ὀλίγος, ὡς περ οὐδ' εἰ πολλὰ. εἰ γὰρ μὴ συμπεραίνομέν, τὸ τῶν παλαιστὰς συμπεριπάτειν φασί. πάντα γὰρ ἔστι καὶ πολλὰ, καὶ ὀλίγα, ἁμαρτάνουσιν. ἔνιοι δὲ καὶ πρὸς διττῷ λύουσι τοὺς συλλογισμούς. ὅτι σὸς ὅστι πατὴρ, ἢ ὑὸς, ἢ δοῦλος. καὶ τοι φανείη ὡς ἐνδέχεται τὸ πολλαχῶς φαίνεται λέγεσθαι ὁ ἔλεγχος, δεῖ τοιοῦτον, ἢ τὸν λόγον αὐτὸν δεῖ πλείονα. τὸ γὰρ τόνδε τῶνδε εἶναι τέκνον, ἁπλῶς λέγει κυρίως, εἰ δεσπότης ἔστι τέκνου, ἀλλὰ πρὸς τὸ συμβεβηκὸς ἢ σωμάτιός ἐστιν. ἆρα τὸ τοῦ; ναί. ἔστι δὲ τοῦτο τέκνον, οὐκ ἆρα τοῦτο τέκνον, ὅτι συμβέβηκεν εἶναι καὶ σὸν καὶ τέκνον, ἀλλ' οὐ σὸν τέκνον. καὶ τὸ εἶναί τι τῷ κα-

κῶν

κῶν ἀγαθόν. ἡ γὰρ φρόνησις ἔστιν ἡμῖν ἕξις τῆς κακῶν. τὸ δὲ τοῦτο τοῦτον ἔχει, οὐ λέγεται πολλαχῶς, ἀλλὰ κτῆμα. εἰ δ' ἀεὶ πολλαχῶς (καὶ γὰρ τὸν ἀνθρωπον τῆς ζώου φαμὲν εἶναι), ἀλλ' οὐκ κτῆμα) καὶ ἐπὶ τῶν τὰ κακὰ λέγεται ὡς τινος, ὅτι τοῦτο τῆς κακῶν ἕξις, ἀλλ' οὐ τοῦτο τῆς κακῶν. ὥστε τὸ πῆ οὖν καὶ ἁπλῶς φαίνεται. καίτοι ἐνδέχεται ἴσως ἀγαθὸν εἶναί τι τῆς κακῶν διττῶς, ἀλλ' οὐκ ὅπερ τὸ λόγου τύπου. ἀλλ' εἴ τι δοῦλον ἐστὶ ἀγαθὸν ἢ μοχθηρῷ μᾶλλον. ἴσως δὲ οὐδὲ οὕτως. οὐ γὰρ εἰ ἀγαθὸν καὶ τούτου, ἀγαθὸν τοῦτο ἅμα, ἀλλὰ οὐδὲ τὸ τὸν ἀνθρωπον φαίνεται τῆς ζώων ἕξις, οὐ λέγεται πολλαχῶς. οὐ γὰρ εἰ ποτέ τι σημαίνομεν ἀφελόντες, τοῦτο λέγεται πολλαχῶς. καὶ ὃ τὸ ἥμισυ εἰπόντες τὸ ἔπος. δός μοι, ἰλιάδα σημαίνομεν. οἷον τὸ, Μῆνιν ἄειδε θεά.

lorum, quia prudentia sit malorum scientia. Nam aliquid esse alicuius nō dicitur multipliciter: sed possessionem modò hoc significat: aut si fortè multipliciter dicatur (vt certè videtur dici, quandoquidem homo animalium esse dicitur, nec tamē hic possessio vlla significatur) nil tamen ad istam captionem pertinet. Etenim si ita aliquid ad malа affectum sit, vt illa affectio in genitiuo casu exprimatur, dicetur quidem illud cū aliqua adiectione, & hac ex parte esse malorum: omnino autem & simpliciter non dicetur esse malorum. Vnde efficitur, vt potius illa captio sit referenda ad locum ex eo quod quadā ex parte & simpliciter dicitur, quàm ad locum ex multiplici. Quanquam illud fortasse possit accidere, vt illa oratio, aliquod bonum esse malorum, dupliciter accipiatur, licet in ea de qua agitur captione non sit multiplex: Verbi gratia, si seruus aliquis bonus, sit mali domini. Nisi fortè ne hac quidem ratione possit illa multiplex appellari. Neque enim si seorsum verū sit, hoc esse bonū, idque esse illius, rectè coniūctim efficietur hoc bonū esse illius. Quin ne illud quidē, hominem esse animalium, multiplex est: quando ne alibi quidem, si quid significemus suppressa aliqua particula, id dicetur multipliciter, quippe cùm pronunciato dimidio versu vt, da mihi Μῆνιν ἄειδε θεά, Iliadem significemus.

De fallacia eius quod est simpliciter, vel κατά τι. CAP. XI.

Τοιὴ τῷ τὸ κυρίως πόσι, ἢ ποῖ, ἢ ποῦ, ἢ πῶς, ἢ πρός τι λέγεσθαι, ἢ μὴ ἁπλῶς, λυτέον συμπάντα τὸ συμπέρασμα πρὸς τὴν ἀντίφασιν, εἰ ἐνδέχεται ἕτερον τι πεπονθέναι. τὰ γὰρ ἐναντία, καὶ τὰ

CAptiones etiā quæ ducuntur ex eo quod propriè tale quippiam, aut ex aliqua parte, aut alicubi, aut quodammodo, aut facta ad aliquid collatione, non autem simpliciter dicitur soluendæ sunt, conclusione ad contradictionem examinata, vt intelligatur an aliquid eiusmodi in ea contingat. Contraria enim &

oppositã, affirmationémque & negationem omnino quidem ac simpliciter in re vna dici non cõtingit, at quadam ex parte verũque. aut facta ad aliquid comparatione, aut quodammodo: aut hoc quadam ex parte, illud absolutè, nihil prohibet. Itaque si pars vna simpliciter dicat, pars altera quadam ex parte neget, nõ erit reprehensio: id quod in conclusione animo ad contradictionem intẽto, spectandũ est. Ad hoc autẽ genus captionum omnes pertinent quæ sequũtur: Fieríne potest vt sit aliquid qđ nõ est? at verum est dicere rem quæ nõ est, tale aliquid esse. Nec dissimili modo, nõ esse aliquid quod est, ostenditur: quia de re quæ sit, verum sit dicere nõ esse hoc vel illud: Fieríne potest, vt sanctè iuret quispiam simul & peieret? Fieríne potest, vt idem eidem simul credat & non credat? At certè non idem est esse simpliciter, & esse hoc vel illud: & non ens nõ si aliquid est, omnino ac simpliciter est. Itémque licet hãc quidem rem, & illa ex parte, sanctè iuret quispiam, nõ tamen rectè concluditur omni ex parte sanctè iurare. Nam qui peieraturum iurauit, & peierat, is sanctè quidẽ quod ad hoc pertinet, & hac modò ex parte, iurauit, omnino autẽ ac simpliciter non rectè. Is quoque qui nõ credit alteri, non simul illi omni no credit, sed quadam ex parte. Similis etiã iis est illa captio, qua simul aliquẽ posse mẽtiri & verũ dicere ostẽditur. Verũ quia difficile est statuere, verũ ei qđ est veracẽ esse, tribuendũ sit illud simpliciter, an ei quod est esse mendacẽ, propterea difficilis videtur huius captionis explicatio. Atqui nil incõmodi est, si dicamus eundẽ hominẽ simpliciter quidẽ mẽtiri, ex aliqua tamẽ parte verũ dicere: aut ex parte aliqua verũ dicere, qui simpliciter tamen mendax sit. Nec secus profectò iudicandum est de iis, in quibus quod dicitur, facta modò ad aliquid comparatione verum sit, aut ex aliqua parte insit, aut ad certum quoddam tempus. Nam ex hac eadẽ causa omnes huiusmodi captiones proficiscuntur.

ἀπεικάζομεν, καὶ φάσιν, καὶ ἀπόφασιν, ἁπλῶς μὲν ἀδύνατον ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ, πῇ μέντοι ἐνδέχεται, ἢ πρός τι, ἢ πῇ, τὸ δὲ ἁπλῶς οὐδὲν κωλύει. ὥστε εἰ τὸ μὲν ἁπλῶς, τὸ δὲ πῇ, οὐκ ἔλεγχος. πᾶν δὲ ἐν τῷ συμπεράσματι θεωρητέον πρὸς τοὺς αὐτόφασιν. εἰσὶ δὲ πάντες οἱ τοιοῦτοι λόγοι πᾶν τὸ ἔχοντες. ἆρ' ἐνδέχεται τὸ μὴ ὂν εἶ̃ναι; ἀλλὰ μὴν ἔστι γέ τι μὴ ὄν, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὂν οὐκ ἔστιν. οὐδὲ ἔστιν τι τῶν ὄντων. ἆρ' ἐνδέχεται τὸν αὐτὸν ἅμα ὀμνύειν τε, καὶ ἐπιορκεῖν; ἆρ' ἐνδέχεται τὸν αὐτὸν ἅμα τῷ αὐτῷ πιστεύεσθαι, καὶ ἀπιστεῖσθαι; ἢ οὔτε τὸ εἶναί τι, καὶ εἶ̃ναι, ταυτόν. τὸ δὲ μὴ ὂν, οὐκ ἔστι τι, καὶ ἁπλῶς ἔστιν, ὥστε εἰ ὀμνύει πᾶν καὶ ὀμνύειν. καὶ δὲ ὁμόσας ἐπιορκήσειν, ὀμνύει ἐπιορκῶν τὸ μόνον, ὀμνύει δὲ οὐ. οὐδὲ ὁ ἀπιστῶν πείσεται. ὁμοίως δὲ ὁ λόγος καὶ περὶ τοῦ ψεύδεσθαί τι τὸν αὐτὸν ἅμα καὶ ἀληθεύειν. ἀλλὰ δῆλον τὸ μὲν εἶναι διῃρημένον, πότερον αὖ τις ὑποδοίη τὸ ἁπλῶς ἀληθεύειν, ἢ ψεύδεσθαι, δύσκολον φαίνεται. κωλύει δὲ αὐτὸν εἶναι, ἁπλῶς μὲν ἢ ψευδῆ, πῇ δὲ ἀληθῆ, ἢ πρός, ἢ ἢ ἀληθῆ τινα, ἀλλὰ ἢ μή. ὁμοίως ἢ πρός τι, ἢ πῇ, καὶ ποτε. παύσεις δὲ οἱ τοιοῦτοι λόγοι φαῦλοι τὸ συμβαίνοντος.

ἆρα ἡ ὑγίεια, ἢ ὁ πλοῦτος ἀγαθόν; ἀλλὰ τοῖς φρονίμοις, ἢ μὴ ὀρθῶς χρωμένοις κακὸν. ἀγαθὸν ἄρα καὶ οὐκ ἀγαθόν. ἆρα τὸ ὑγιαίνειν, ἢ δύνασθαι ἐν πόλει, ἀγαθόν; ἀλλ' ἔστιν ὅτε οὐ βέλτιον ἑαυτὸν ἆρα τοῖς αὐτοῖς ἀγαθὸν, καὶ οὐκ ἀγαθόν. ἢ οὐδὲν κωλύει ἁπλῶς ὂν ἀγαθὸν, τοῖσδε μὴ εἶναι ἀγαθόν. ἆρ' ὃ μὴ βέλτιστ' ἂν ὁ φρόνιμος κακὸν; ἀποβάλλειν δ' οὐ βούλεται τὸ ἀγαθόν. κακὸν ἄρα τὸ ἀγαθόν. οὐ γὰρ ταὐτὸν εἰπεῖν τὸ ἀγαθὸν εἶναι κακόν, καὶ τὸ ἀποβάλλειν τὸ ἀγαθόν. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τῶν κλεπτῶν λόγος. οὐ γάρ εἰ κακόν ἐστιν ὁ κλέπτης, καὶ τὸ λαβεῖν ἐστὶ κακόν. οὐκοῦν τὸ κακὸν βούλεται, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. τὸ δὲ λαβεῖν, ἀγαθόν. εἰ νόσος κακόν ἐστιν, ἀλλ' οὐ τὸ ἀποβαλεῖν τοῦ νόσον. ἆρα τὸ δίκαιον τῷ ἀδίκου, καὶ τὸ ἀδίκως τὸ δικαίως αἱρετώτερον; ἀλλὰ τὸ ἀποτυχεῖν ἀδίκως αἱρετώτερον. ἆρα δίκαιον τὰ αὐτὰ ἔχειν ἕκαστον, ἃ δ' ἂν τις κρίνει κτᾶσθαι τοῦτο ἑαυτοῦ, αὖ ἢ ψευδῆ κύρια ἔστιν ἃ τῷ νόμου τὰ αὐτὰ ἆρα δίκαιον, καὶ οὐ δίκαιον. καὶ πότερον δεῖ κρίνειν τὸν τὰ δίκαια λέγοντα, ἢ τὰ ἀδίκα; ἀλλὰ μὴν κ' τὸν ἀδικούμενον, δίκαιόν ἐστιν ἱκανῶς λέγειν ἃ ἐπαθε. ταῦτα δ' ἴσως ἀδίκα. ἢ δὲ τὸ πεισθεῖν τι ἀδίκως αἱρετὸν, τὸ ἀδίκως αἱρετώτερον ἢ δικαίως· ἀλλ' ἁπλῶς μὲν τὸ δικαίως· τοῖσδε μέν, τοι οὐδὲν κωλύει ἀδίκως ἢ δικαίως. εἰ τὸ ἔχειν τὸ αὐτὸ δίκαιον, ἆρα ἄλλο ἐστὶ

Nónne sanitas bona, aut diuitiæ? At iis qui parũ prudentes sunt, quíque iis vti rectè non possunt non sunt bonæ: sunt igitur hæc bona & non bona. Nunquid bene valere, aut in sua ciuitate potentem esse, bonũ est? Atqui euenire tempus potest, cùm id non sit bonum: idem igitur eidẽ bonum & non bonum. At hoc certè non est incommodum, quod omnino ac simpliciter bonum est, huic aut illi id non esse bonum. Nónne id malum est quod non vult sibi vir prudens? vir autem prudens amittere bonum non vult: bonum igitur est malum. At non idem est, dicere bonum esse malum, & bonũ amittere, esse malũ. Huic similis est illa de fure oratio. Neque enim si fur est malus, propterea oportet vt eum capere sit malum: nõ igitur qui eũ vult capere, malũ vult, sed potius bonum, quippe cùm bonũ sit illum capere. Nã morbus quoque malum est: sed eo liberari non est malum. Nónne iusta iniustis, & quæ iure fiũt iis quæ iniuria, optabiliora sunt. At optabilius est iniuria mori, quàm iure. Nónne æquum est sua quemque habere? Quæ verò tibi adiudicata sunt falso iudicio, sed tamen quod putauit iudex esse æquissimum, ea legibus rata esse debent. Est igitur idem æquum & iniquum. Estne is cõdemnandus qui æqua profert in iudicio, an qui iniqua? Atqui æquum est eũ, cui facta est iniuria, omnia proferre, quæ suo cum damno pertulit: erant autẽ illa iniusta. Neque enim si iniuria pati aliquid optabile est, statim existimandum est, omnino id magis expetendum esse, quod cum iniuria coniunctum est, quàm quod iuri consentaneũ. Sed omnino quidẽ ac simpliciter ius est iniuria optabilius, nil tamẽ vetat quo minus iniuria, quod ad hoc vel il-

lud attinet, sit magis expetenda. Itémque sua quemque habere æquum est, aliena iniquum: & tamen iudicium hoc iustũ esse nil prohibet, nimirũ quiã vt æquissimum esse existimauit iudex, ita iudicauit. neque enim oportet, si quid quod ad hãc qui dem rem attinet, aut hoc modo iustum est, omnino esse iustum. Simili modo vt sint aliqua per se iniusta, fieri tamen potest, vt illa recitare & in iudicio edere, iustum sit. neque enim rectè efficies iustũ esse quippiam, si illud exponere iustum sit: sicuti nõ est necesse id esse vtile, cuius narratio vtilis est. quod idem de rebus iustis sentiendum est. Illud itaque non rectè concludebatur, quia iniqua erant quæ edidit is qui passus est iniuriam, propterea eum vincere qui iniqua in iudicio protulit. nam illa protulit quæ edere quidem æquum erat, simpliciter autem, & ad ferendum, iniqua.

οὐ δικαιον. κρίσει μὲν τοι ταύτην δικαίαν εἶ οὐδὲν κωλύει. οἷον αἱ ἡ κατὰ τὴν δόξαν τοῦ κρίνοντος. οὐ γὰρ εἰ δίκαιον τοδὶ ἢ ὧδὶ, καὶ ἁπλῶς δίκαιον. ὁμοίως δὲ καὶ ἄδικα ὄντα, οὐδὲν κωλύει ταῦτα λέγειν δίκαιον εἶναι. οὐ γὰρ εἰ λέγειν δίκαιον, αὐάγκη δίκαια εἶναι· ὥσπερ οὐδὲ εἰ ὠφέλιμον λέγειν, ὠφέλιμα ὁμοίως δὲ καὶ ὅσα τῇ δικαίῳ. ὥστε οὐκ εἰ τὸ λεχθὲν ἄδικα, ὁ λέγων ἄδικα νικᾷ. λέγειν γὰρ ἃ λέγειν ἔστι δίκαια, ἁπλῶς δὲ καὶ παθεῖν ἄδικα.

De ignorantia elenchi, de petitione quæsiti ab initio propositi, & de fallacia consequentis.

Cap. XII.

CAptionibus autem quæ ex definitione reprehẽsionis existũt, ea ratione occurrendũ est, quã prius exposuimus, cõclusione ad contradictionẽ examinata: vt in ea sit idem, secũdum idem, ad idem, eodem modo, & in eodem tempore. Quòd si iam inde à principio interroget, nõ est fatendum fieri non posse, vt idem sit duplum & nõ duplum. quin potius concedendum est fieri posse, non eadem tamen ratione. Hoc enim concesso reprehensio existeret. Ducuntur autẽ omnes istæ captiones ex hoc

Τοῖς δὲ ἐκ τὴν ὁρισμὸν γινομένοις τὸν ἐλέγχου, καθάπερ ὑπεξῄρηται πρότερον, ἀπαντητέον, σκοπεῦσι τὸ συμπέρασμα τὸ πρὸς τὴν ἀντίφασιν ὅπως ἔσται τὸ αὐτὸ, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ, καὶ ὡσαύτως, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. ἐὰν δὲ ἐν ἀρχῇ προτείνῃ, οὐχ ὁμολογητέον. ὡς δ' οὐκ ἔστιν τὸ αὐτὸ εἶ διπλάσιον, καὶ οὐ διπλάσιον. ἀλλὰ φατέον, μὴ μέντοι ὧδὶ, ὡς ποτὲ ἐν τῷ ἐλέγχεσθαι διωμολογημένον. ἐπεὶ ἅπαντες οἵδε οἱ λόγοι πρὸς τὸ τοιοῦδε

πάντα δὲ ἔστι ὁ εἰδὼς ἕκαστον ὅτι ἕκαστόν, εἴδησε τὸ πρᾶγμα; καὶ ὁ ἀγνοῶν ὡσαύτως εἰδώς ἐστι τὸν Κορίσκον ὅτι Κορίσκος, ἀγνοῶν αὖ ὅτι μουσικός; ὥστε τὸ αὐτὸ ἢ δύσται, καὶ ἀγνοεῖ. καὶ πάλιν ἔστι τὸ τριάπηχυ τοῦ ξυπήχους μεῖζον· ἴσοιτο δ' ἂν ὧν ξυπήχους τριάπηχυ καὶ τὸ μῆκος, τὸ δὲ μεῖζον, ἐλαττόνος μεῖζον. αὐτὸ ἄρα αὑτοῦ μεῖζον καὶ ἔλαττον. Τοῖς δὲ ἐξ ἀρχῆς τὸ αἰτεῖσθαι καὶ λαμβάνειν τὸ ἐν ἀρχῇ, πιθανομύθῳ μὲν, οὐ δῆλον, καὶ δοκοῦν, οὐδ' ἂν ἐνδοξον ἦ, λέγοιτο πάλιν ἂν. ἐὰν δὲ λάθῃ, τοῖς ἀγνοιαν διὰ τῶν μοχθηρῶν λόγων εἰς τὸν ἐναντίον μεταστρεπτέον, ὡς καὶ διειλεγμένον. ὁ γὰρ ἔλεγχος αὐτὸ τὸ ὃ ἐξ ἀρχῆς, εἰ δ' ὅτι ἐδόθη, οὐχ ὡς πρὸς τοῦτο χρηστομύθει, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν συλλελογισμένον τὸ ἐναντίον, ἢ ὅτι τῷ παρεληλεγμένον. καὶ τοῖς διὰ τὸ παρεπόμενον συμβιβάζουσιν, ἐπ' αὐτῷ τὸ λόγον διωκτέον ὄντι, ὡς ἀπτέον τῷ ἐν μέσῳ ἢ ἀκολουθήσεως. ἢ γὰρ ὡς τῷ ἐν μέρει τὸ καθόλου, εἰ ἄνθρωπος ζῷον. ἀξιώσαι γὰρ εἰ τόδε μετὰ τοῦδε, καὶ τόδε ἔστι μετὰ τοῦδε ἢ οὐ· τὶς οὐ τίθησιν εἰ δὲ τόδε τοῦδε ἀκολουθεῖ, τῷ ἀπεικότι τὸ ἀπεικὸς τὸ αὐτὸ ἐστίν. παρὸ ὁ τοῦ Μελίσσου λόγος εἰ γὰρ τὸ γεγονὸς ἴσχει ἀρχὴν, καὶ τὸ ἀγένητον ἀξιοῖ μὴ

lacere. Numquid quæque rē nouit aut ignorat, qui nouit aut ignorat quænam & qualis sit res quæque? Atqui idem qui nouit Coriscum vt Coriscus est, de eodem quòd sit musicus ignorat: eandem ita quę rem nouit & ignorat. Et rursus nónne maius quod quatuor cubitorum magnitudinem habet, quàm quod trium? at fieri potest ex tricubito magnitudo, quatuor cubitos in longum producta. Et necesse est, vt omne quod maius est, minore sit maius: potest igitur fieri vt idem seipso sit maius & minus. His vero quæ ducuntur ex petitione principij, ita occurrendum est, vt si ille qui responderit, talia sumi perspiciat, nil eorum admittat, ne si illa quidem sint probabilitatis tamen vt interim vera esse dicat illa quæ nō admittit. Sin hoc lateat, ignorationem suam in aduersarium propter huiusmodi argumentorum vitium reiiciet: dicens nil eum tandem confecisse, nec bene disputasse (debet enim vt sit reprehensio, abesse petitio principij) aut dicet se illa admisisse, non vt iis aduersarius vteretur, sed vt aduersus illa disputaret, eiusque contrarium concluderet, quod captiosa sua reprehensione confecit. Quod verò attinet ad eas quæ ex consequentibus eruuntur, in eo ipso vnde vim habere argumētū videtur, vitium indicādū est. Cùm enim duplex sit argumentum à consequentib vnū in quo ex parte vniuersum genus cōcludicur, vt ex homine animal: alterū in quo inter opposita tractatur cōsecutio: in priore genere dicēdū est, eo aduersarium peccare, quia velit vt ex hoc illud sequatur, ità vicissim ex illo hoc cōcludi, qđ minimè necesse est: in posteriore aūt quia velit, si ex hoc accidēte illud cōsequens efficitur, ex cōtrario antecedētis omnino ac semper cōsequētis cōficiri contrariū cōsequētis. Cuius generis est argumētatio Melissi, nā si quod generatū est principiū habet, ex eo cōfici recte existimat, quod non est generatū, nō ha-

here principiũ. Itaq; ingenitũ est cælũnõ habere principium, adeoque esse infinitum. Atqui nonita res habet: cõtrario enim ordine valet consequutio.

ἔχῃ. ὡς τε εἰ ἀγένητος ὁ οὐρανὸς, καὶ ἄτελος. τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν. ἀνάπαλιν γὰρ ἡ ἀκολουθησις.

De non causa, & de pluribus interrogationibus pro vna acceptis, CAP. XIII.

IN iis autẽ quæ cõcludunt ex eo, quòd amplius aliquid adiectum est, videndũ an eo subla to, nihilominus sequatur idẽ incommodum. Quod vbi ita esse cõpereris, dicendum esse datũ nõ quod videretur, sed velut ad disputationẽ: vt verò eo vtiseſt, ad disputationem nihil pertinere. His verò qui plures interro gationes quasi vnam accipiunt, iam inde ab initio occurrẽdum est, idque adhibita distinctione. Est enim vna interrogatio, ad quam simplex rectè adhibetur responsio. Itaque nec plura de vno, nec vnum de pluribus affir mandum est aut negandũ. Porrò aũt sicut in homonymis interdum euenit vt vtraque, interdum vt neutra significatione ve rum sit quod interrogatur, cõ que accidit, vt qui quasi ad simplicem interrogationem vnam dedit responsionem, nullo inde possit vrgeri incommodo: ita in iis de quibus agitur vsuenit, vt quãdo plura de vno, aut vnũ de pluribus verè affirmatur, aut ne gatur, qui simplicem ad illã dederit responsionem, quanquam in eo, vitio nõ careat, nulla tamen hinc ducta ratione conuin ci reprehendique possit. Quando verò illa partim verè, partim falsò dicuntur, aut etiam quando plura de pluribus ita enũciantur, vt vno quodã modo vtraque vtrisque conueniãt, alio quodam modo nõ conueniant, tũ maximè nobis cauendum est. Exempli causa: Acceptis duobus quorũ vnum bonũ sit, alterũ malũ, nónne illa verũ est vno modo dicere esse bona &

Ὅσοι τε ὡς ἓν τὸ πλείω τιθέασι συλλογιζονται, σκοπεῖν εἰ ἀφαιρουμένου συμβαίνῃ μηδὲν ἧττον τὸ ἀδύνατον. καίπερ τοῦτο ἐμφανιστέον καὶ λεκτέον ὡς ἔδωκεν, οὐκ ὡς δοκοῦν, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν λόγον. ᾧ δ' οὐ χρῆται, οὐδὲν πρὸς τὸν λόγον. πρὸς ὃ τοὺς τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιοῦντας, δύθις ἐν ἀρχῇ διοριστέον. ἐρώτησις γὰρ μία πρὸς μίαν ἀποκεισθω, ὥς τε οὔτε πλείω καθ' ἑνὸς, οὔτε ἓν κατὰ πολλῶν, ἀλλ' ἓν ἑνὸς ἢ ῥᾴτέον, ἢ ἀποφατέον. ὥσπερ ὅ ἔδωκεν ἐν ὁμωνύμων ὅτι μὲν ἀμφοῖν, ὅτε δ' οὐδετέρῳ ὑπάρχει. ὥς τε τοῖς μὲν τὸ ἁπλοῦν ἐρώτημα ἁπλῶς ἀποκρινομένοις, οὐδὲν συμβαίνει πάσχειν. ὁμοίως δ' ἂν ἔχοι τοῦτον, ὅταν μὲν ἢ τὸ πλείω πρὸς ἕνι, ἢ τὸ ἓν τοῖς πολλοῖς ὑπάρχῃ, ἢ μὴ ὑπάρχῃ, πρὸ ἁπλῶς δόντι κατ' ἀμαρτόντι ταύτῃ τὴν ἀμαρτίαν, οὐδὲν ὑπεναντίωμα συμβαίνει. ὅταν δὲ ἢ τὸ μὲν, τὸ δὲ μὴ, ἢ πλείω κατὰ πλειόνων, κατ' ἔστιν ὡς ἀμφότερα ὑπάρχει ἀμφοτέροις, ἔστι δ' ὡς οὐκ ὑπάρχει πάλιν. ὡς τε δεῖ λαβεῖν τέον, καὶ ἐν τοῖς δε τοῖς λόγοις. εἰ τὸ μὲν ὄντι, ἀγαθὸν· τὸ δὲ, κακόν: ὅτι ταῦτα ἀληθὲς εἰπεῖν ἀγαθὸν καὶ

κακὸν,

κακὸν καὶ πάλιν μήτε ἀγαθὸν, μήτε κακόν. οὐκ ἔστι δὲ ἑκάτερον ἑκατέρῳ. ὥστε ταὐτὸ ἀγαθὸν καὶ κακόν, καὶ οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε κακόν. καὶ εἰ ἕκαστον αὐτὸ αὑτῷ ταὐτόν, καὶ ἄλλοις ἕτερον. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἄλλοις ταῦτα, ἀλλ' αὐτοῖς καὶ ἕτερα αὐτῷ, ταὐτὰ ἑαυτοῖς ἕτερα καὶ ταυτά. Ἔτι εἰ τὸ μὴ ἀγαθὸν, κακὸν γίνεται, τὸ δὲ κακὸν ἀγαθὸν, δύο γίνοιντ' ἄν. δυοῖν τε καὶ ἀνίσων ἑκάτερον αὐτὸ ἑαυτοῦ ἴσον, ὥστε ἴσα καὶ ἄνισα τὰ αὐτὰ ἑαυτοῖς. ἐμπίπτουσι μὲν οὖν οὔτοι οἱ λόγοι καὶ εἰς ἄλλας λύσεις καὶ δὴ τὸ, ἀμφω καὶ τἀμφοτερα πλείω σημαίνει, οὐκ οἶν ταυτὸν πλοῦ ὄνομα συμβαίνῃ φάσκειν ἔστι δ' ὅπως ἔχει καὶ οὐκ ἐλεγχος. ἀλλὰ φανερὸν ὅτι μὴ μιᾶς ἐρωτήσεως τὸ πλειόνων γινομένων, ἀλλ' ἑνὸς καθ' ἑνὸς φαίνοντος ἢ ἀποφαίνοντος, οὐκ ἔσαι τὸ ἀδύνατον.

mala, & rursus altero nec bona nec mala? neque enim vtraque attributa vtrisque subiectis inesse possunt. Idem igitur bonũ & malum est, & rursus nec bonum nec malum. Itẽ si quæque res secum est eadem, & ab aliis diuersa, eadem diuersa erunt & eadem. Item si bonus quispiam malus fiat & malus quispiam bonus, duo profectò fient, & duorum ac inæqualiũ vtrumque sibi esse æquale: ideóque eadem sibi esse æqualia & inæqualia. Sed captiones hæ etiam in aliã solutionem cadunt: præsertim cùm illa nomina, vtraque, itémque omnia, multis modis dicantur. Vnde fit vt nõ idẽ affirmetur & negetur, nisi nomine tenus: quam veram esse reprehensionẽ suprà negauimus. Cæterum illud planum est, nunquam illa incommoda sequi potuisse, nisi ex multis interrogationibus vna facta essent: si vnum vni attributum fuisset affirmando aut negando.

De negatione, Cap. XIIII.

Περὶ δὲ τοῦ ἀπαγόντων εἰς ταυτὸ πολλάκις εἰπεῖν, φανερὸν ὡς οὐ σύνδεσμον τοῦ κατὰ τί λεγομένων σημαίνειν τι χωρίζουσας καθ' αὑτὰ τὰς κατηγορίας. ἢ τὸ διπλάσιον αὐτοῦ τὰ διπλάσιον ἡμίσους, ὅτι ἐν φαίνεται. καὶ δὴ τὰ δέκα ἐν τοῖς ἐνὸς δέουσι δέκα, καὶ τὸ ποιῆσαι ἐν τῇ ἀποφάσει ἢ φάσις. ἀλλ' ὅμως οὐκ εἴ τις λέγοι τόδε μὴ εἶναι λευκὸν, λέγει αὐτὸ λευκὸν εἶναι. τὸ δὲ διπλάσιον, κἀδὲ σημαίνῃ οὐδὲν ἴσως, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἐν πεντ' ἡμίσει. εἰ δὲ

QVòd verò attinet ad eas captiones, quæ eò spectãt vt adimptam eiusdem verbi repetitionem aduersarij perducant, perspicuum est nõ esse concedendum attributa quæ ad aliquid dicuntur, præter se significare separatas attributiones, vt duplũ sine duplo dimidij. Quod vnũ apparet. Etenim decẽ sumpta sunt in eo quod dicitur vno minus decẽ, & facere in nõ facere, & omnino in negatione affirmatio: neque tamẽ verũ est cũ qui dicit, hoc non esse album, significare albã esse. Duplũ autẽ nil quicquã fortasse significet, sicut nec quod in dimidio, aut si

significat, non eodem certè modo separatim atque coniunctim significat. Neque etiam scientia in specie sumpta: veluti si medicina est scientia, idipsum significat quod cùm in genere sumitur, quod quidem erat ipsius scibilis scientia. De iis autē attributis quæ per subiecta definiūtur, illud primum nobis dicendū est, nō idem significare seorsum & cùm in ipsa definitione accipiuntur. Curuum enim si cōmuniter ac per se sumatur, idem significat in simo & in varo: at coniunctum illae cum naso, hae cum cruribus, nil prohibet aliud atque aliud significare: nec quic quam interest nasum curuū an nasum simum appelles. Deinde verò non est danda dictio vt in recto casu: quandoquidem falsa illo modo fiat oratio: neque enim verum est in recto. Simum est nasus curuus, sed nasi talis affectio. Quocirca nil absurdum sequitur, si nasus simus esse dicatur nasus habens nasi curuitatem.

ἄρα καὶ σημαίνει, ἀλλ' οὐ ταυτὸ, καὶ συμπεπλεγμένον. οὐδ' ἡ ὕπτησίμη ἐν τῷ εἶδει. ᾗ δ' ἔστιν ἡ ἰατρικὴ ὕπτησίμη ὅπερ τὸ κοινὸν, οὕτω σῴζεται· ἦν δὲ ὕπτησίμη ὕπτησιτοῦ. ἐν δὲ τοῖς δι' ὧν δηλοῦται καθηρεσυμμένοις, τὸ τοιοῦτον λεκτέον. ὡς οὐ τὸ αὐτὸ λαμβάνεις, καὶ ἐν τῷ λόγῳ τὸ δηλαδύμενον. τὸ γὰρ κοῖλον κοινῇ μὲν τὸ αὐτὸ δηλοῖ ὅτι τὸ σημοῦ ἢ ῥαγοῦ, ὥσπερ πρόσθεμον δὲ οὐδὲν κωλύει. ἀλλὰ τὸ μὲν τῇ ῥινὶ, τὸ δὲ ταῖς σπέλεσι συμβαίνει. καὶ οὐδὲν διαφέρει εἰπεῖν, ῥὶς σιμὴ, ἢ ῥὶς κοίλη. ἔτι οὐ δοτέον τινὶ λέξιν κατ' αὐτό. ψεῦδος γὰρ ἔσται. οὐ γὰρ ἔστι τὸ σιμὸν ῥὶς κοίλη, ἀλλὰ ῥινὸς τοιᾶσδε ταῖσδε. ὥστε οὐδὲν ἄτοπον εἰ ἡ ῥὶς ἡ σιμὴ, ῥὶς ἔστιν ἔχουσα κοιλότητα ῥινός.

De solœcismis, Cap. XV.

QVod autē ad solœcismos attinet, vnde illi quidē ducantur, suprà exposuimus: quomodo autē iis occurrendum sit, ex ipsis orationibus intelligimus. Hi enim omnes hoc volūt: Nónne quod verè dicis, hoc reuera est? dicis autem aliquid esse lapidem, est igitur aliquid lapidem. At enim lapidem dicere non est dicere hoc sed húc, nec illud sed illum. Quocirca si hūc in modum interrogasset alius, nónne quem tu esse verè dicis, est illud? statim apparuisset illū non Latinè loqui: quemadmodum nec is quidem Latinè loqueretur, qui interrogaret, nónne hic est quam tu esse dicis? Lignum verò & alia quæuis nomina, quæ nec masculina nec fœminina sunt, an illo modo mutatis casibus interroges, nil refert:

Περὶ δὲ τῶν σολοικισμῶν, ὅθεν ἕκαστα μὲν φαίνονται συμβαίνειν, εἴπομεν πρότερον. πῶς δὲ λυτέον, ἐκ τῶν αὐτῶν τῶν λόγων ἔσται φανερόν. ἅπαντες γὰρ οἴονται τοῦτο βούλεσθαι πραγματεύεσθαι. ἆρ' ὁ λέγεις ἀληθὲς, καὶ ἔστι τοῦτο ἀληθές; ἐπεὶ δέ τι ἔστι λίθον, ἔστιν ἄρα τι λίθον. ἢ τὸ λέγειν λίθον, οὐκ ἔστι λέγειν ὃ, ἀλλ' ὃν καὶ τοῦτο, ἀλλὰ τοῦτον. εἰ οὖν ἔροιτό τις, ἆρα ὃ λέγεις ἀληθὲς ὄζει τοῦτο; οὐκ ἂν δοκοίη ἑλληνίζειν, ὥσπερ οὐδ' εἰ ἔροιτο, ἆρ' ἣν λέγεις εἶ), ἔζευν ἔστιν; ξύλων δ' εἰσὶν ἔστιν. ἢ ὅσα μήτε ὀνόματ' ἄῤῥεν σημαίνει, οὐδὲν διαφέρει

φέρει

φέρῃ. διὰ δὲ τί ποτε) σολοικισμός, εἰ ὁ λίθος ἦ). ἐστὶ τὸ τί; ξύλον δὲ λίθος ἦ). ἔστιν ἄρα ξύλον. ὁ δὲ λίθος ἦ τὸ, οὐδεὶς, ἀρρένος ἐκλήθην. εἰ δέ τις ἔροιτο, ἆρ' οὗτός ἐστιν αὐτὸς, εἶτα πάλιν, τί δ' ὑγιὲς ἦ τὸς ὄστις ὁ Κορίσκος; εἶτα εἶπαι, ἔστιν ἄρα οὗτος αὐτὸς, ἢ συλλογισμὸς ἢ σολοικισμός, ἀλλ' εἰ τὸ Κορίσκος σημαίνει ὥσπερ αὖτη, μὴ δίδωσι δ' ὁ ἀποκρινόμενος, ἀλλὰ δεῖ τὸ προτερωτηθῆναι. εἰ δ' μή τε ἔστιν, μήτε δίδωσιν, οὐ συλλελόγισται, οὔτε σολοικίζει· τὸ ἐρωτώμενον. ὁμοίως δὲ καὶ δεῖ τὸ λίθον σημαίνειν οὗτος. εἰ δὲ μήτε ἐστὶ, μήτε δίδοῖ), οὐ λεκτέον τὸ συμπέρασμα. φαίνεται) ἢ ὠδὶ τὸ τίνα αὐτὸν ἀνάγκην εἶναι τὸ ὄνομα τὸ μοίαν φαίνεσθαι. ἆρα ἀληθὲς ἔστιν εἰπεῖν σε αὖτη ἔστιν, ὥσπερ εἶ) φῆς αὐτίνα; εἶ) δὲ φῆς ἀπορίδα. ἔστιν ἄρα αὖτη ἀπορίδα. ἢ οὐκ ἀνάγκη, εἰ μὴ τὸ αὐτὸ ἀπορίδα σημαίνει, ἀλλὰ ἀμφὶς, τὸ δὲ ἀπορίδα τωὐτίνα. ὁδὶ δ' φῆς εἶ) τοῦτο ὄστις εἶναι; φῆς δὲ εἶναι Κλέωνα, ἔστι ἄρα οὗτος Κλέωνα. οὐ γάρ ὄστι οὗτος Κλέωνα. ἐπεὶ ταῦ γε ὃν φημι τὸν εἶ), ἔστι οὗτος, οὐ τὸν. οὐδὲ γὰρ ἐλλιμίζει οὕτως τὸ ἐρώτημα λεχθὲν. ἆρ' ὅτι τὸ ταῦ τὸ τοῦτο; ἔστι δ' λίθος, ὅτι τὸ ταῦ ἄρα λίθος ἢ ἐστὶν σημαίνει ἐν τῷ. ἄρα ὅτι τὸ τοῦτο, ἢ ἐν τῷ, τὸ δὲ λίθος, ἀλλ' ἐν τῷ κρότῳ, τὸν. ἐν δ' τῷ ὑστέρῳ οὗτος. ἆρα ἃ ἐπισταμαι ἔχεις,

vnde etiã sit, vt si illa ad neutrũ accõmodes, nõ fiat solœcismus: Nónne quod tu esse dicis, illud est? lignũ aũt tu esse dicis, lignũ igitur est. Lapis autẽ & articulus, hic masculinorũ habẽt inflexionẽ. At verò si interrogauerit quispiã, sitne iste, illa? tũ subiecerit, nónne iste est Coriscus? & ad extremũ concluserit, est igitur iste illaenõ erit professũ hoc modo cõclusus solœcismus: nec ſi Coriscus quidẽ reuera idẽ ſignificet cum aliqua re quæ eſt fœminini generis, ſed hoc non admiſerit is qui reſpõdet. Verũ id prius interrogatũ oportuit. Quòd ſi neque iſta eſt, neque ita eſt; neque ita eſſe admiſerit reſpõdens, omnino nulla fiet ratiocinatio, nec reuera, nec aduerſus eũ qui interrogatur. Simili igitur modo & hic quoque oporteret lapidẽ ſignificare hic Quòd ſi nec ita ſit, neque ita eſſe dederit reſpondẽs, nõ eſt effecta cõcluſio: videtur autẽ quòd diſſimiles caſus nominũ præ ſe ferãt quandã ſimilitudinẽ. Quid? nónne hæc verè dicetur eſſe illud ipſum quod tu eam eſſe dicis? Atqui tu hanc parmã eſſe dicis: eſt igitur hæc parmã. An hoc modo nil conſectũ eſt? Certe. Nam, hæc, nõ parmã, in accuſatiuo ſibi adiũgi poſtulat ſed in nominatiuo, parma: at articulus, hãc, ad accuſatiuum parmam adiungitur. Simile etiã illud eſt. Nónne hic eſt illud ipſum quod tu cũ eſſe dicis? tu autem Cleonem eſſe dicis. Eſt igitur hic Cleonem. Neque enim articulus hic, Cleonem in accuſatiuo ſibi iungere debuit, quippe cùm in prima interrogatione dictum ſit, quem tu eſſe dicis, hic eſt, non autẽ hunc eſt. Neque enim qui hoc modo dixiſſet, latinè fuiſſet locutus. Nónne ſcis tu illud? Eſt autẽ illud lapis, ſcis igitur lapis. Sed illud, nõ eodẽ modo ſumitur in priore ſcis tu illud? & in poſteriore. Eſt aũt illud lapis: nũ in priore, hũc, in poſteriore, hic. Nõne illud ſcis

cuius tu habes scientiam? Habes autem lapidis scientiam, scis igitur lapidis. An illud, lapidem significat, huius autē, lapidis? Atqui concessum est cuius habes scientiam, illud te scire, non huius. Quare concludendum fuit, scis igitur lapidem, non lapidis. Quòd igitur huiusmodi captionibus non concludatur solœcismus, sed videatur modò concludi, & quomodo iis occurrēdum sit, ex iis quæ sunt à nobis exposita, planè intelligi potest.

ἐπίστῃ) τὰ πῖ; ἐπιστήμῃ ἔχεις λίθου. ἐπίστασαι ἄρα λίθου. ἢ τὸ μὲν τούτου, λίθου λέγεις, τὸ δὲ τοῦτο, λίθον. ἐδόθη δὲ οὐ ἐπιστήμῃ ἔχεις ἐπίστασαι, οὐ τούτου, ἀλλὰ τοῦτο, ὥστε οὐ λίθου ἀλλὰ λίθον. ὅτι μὲν οἱ τοιοῦτοι τῷ λόγῳ συλλογίζονται σολοικισμόν, ἀλλὰ φαίνονται, καὶ πῶς ἀναιρετέον πρὸς αὐτούς, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων.

De facilitate vel difficultate cognoscendi genus captionis, & respondendi, Cap. XVI.

ILlud autem hoc loco nobis intelligendum est, de captionibus omnibus nonnullas esse, in quibus facile sit causam perspicere, alias in quibus difficile deprehendere quam ob causam & in quo auditorem decipiant. Quando hæ in illis sæpe eædem sunt. Eandem verò dico, quæ ex eodem ducitur. Ac eadem quidem captio aliis ex verbis, aliis ex alio genere duci videtur. Id quod propterea fit, quia quæ translata sunt, non æquè semper solent esse perspicua. Quemadmodum igitur inter eas quæ ex homonymia ducuntur (qui certè locus est omnium, unde oriuntur fallaces conclusiones, vulgatissimus) quædā sunt quæ cuius etiam imperito sunt apertæ, adeóque ridiculæ & leues captiones, ex verbo propemodum omnes eruuntur, cuiusmodi sunt istæ: Vir ferebatur per scalas φέρων. &, Quò properat? πρὸς τὸν κεραέα. Et, vtra boū ante parietē? neutra, sed retro vtráque. Nunquid purus est Boreas? non, sed impurus, qui mendicos æquè & mercatores interficit. Nunquid Εὔαρχος ille est? non, sed Apollonides. Eodémque planè

Δεῖ δ καταμαθεῖν ὅτι πάντων τῶν λόγων, οἱ μὲν εἰσι ῥᾴους καταδεῖν, οἱ δὲ χαλεπώτεροι παρά τι, καὶ ἔν τινι φαλλομένους τοὺς ἀκούοντα, πολλάκις οἱ αὐτοὶ ἐκείνοις ὄντες. ἢ αὐτὸν τὸν λόγον δεῖ καλεῖν ἢ φαῦλ. ταὐτὸ λεγόμενον. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος τοῖς μὲν φαῦλ ἢ λέξις, τοῖς δὲ παρ' ἕτερον δοξειεν ἂν εἶναι, διὰ τὸ μεταφερόμενον ἕκαστον, μὴ ὁμοίως ἔχ) δῆλον. ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς φαῦλ τῶν ὁμωνυμιῶν, ὅσπερ δοκεῖ τόπος συνιδεῖσθαι ἔχ) τῶν φαλλομένων, τὰ μὲν καὶ τοῖς τυχοῦσιν ὅτι δῆλα, & οἱ λόγοι φανεροὶ οἱ γελοῖοι, πάντες εἰσὶ φαῦλ τῶν λέξιν. οἷ ἀπὸ ἐφέρετο κ) κλίμακος φέρων. & ὅπου σπεύδει; πρὸς τὸν κεραέα. καὶ πότερα τῶν βοῶν ἑστηκὸς ἐστὶν τεῖχος; ἀμφότερα, ἀλλ' ὁ πρὸς ἄκρῳ ἀμφω. καὶ κακὸς ὁ βορέας; οὐ δῆτα. ἀπέκτεινε γὰρ τὸν πλώοντα καὶ τὸν ὠνούμενον. ἆρ' Εὔαρχος; οὐ δῆτα, ἀλλὰ Ἀπολλωνίδης. τὸν αὐτὸν δὴ

ἔσον

τόπον, ἢ τὴν ἄλλων τινῶν οἱ πλεῖστοι. τὰ δὲ καὶ τοῖς ἐμπειροτάτοις φαίνεται λανθάνειν. σημεῖον δὲ τούτου, ὅτι μάχονται πολλάκις περὶ τὴν ὀνομάτων δύναμιν. δεῖ πότερον ταὐτὸν σημαίνει τὸ ἓν καὶ πάντων καὶ τὸ ὄν, ἢ ἕτερον. τοῖς μὲν γὰρ δοκεῖ ταυτὸν σημαίνειν τὸ ὄν. καὶ τὸ ἓν. οἱ δὲ τὸν Ζήνωνος καὶ Παρμενίδου λύουσι λόγον, ὡς τὸ πολλαχῶς φαίνεσθαι τὸ ἓν λέγεσθαι καὶ τὸ ὄν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ συμβεβηκὸς, καὶ περὶ τὴν ἄλλων ἕκαστον· οἱ μὲν ἐσθλὴν ῥᾴδιος ἰδεῖν, οἱ δὲ χαλεπώτερον τὴν λόγων, καὶ λαθεῖν ἐν τίνι γήνει, καὶ πότερον ἔλεγχος, ἢ οὐκ ἔλεγχος, οὐ ῥᾴδιον ὁμοίως περὶ πάντων ἐστί δὲ δριμὺς λόγος, ὃς τῆς διαπορεῖν ποιεῖ μάλιστα. διάκειται γὰρ οὕτως μάλιστα. ἀπορία δ' ἐστὶ διττή· ἡ μὲν ἐν ταῖς συλλελογισμένοις, ὅτι αὐ ἔστιν τῆς τῆν ἐναντιοφάσιν· ἡ δὲ ἐν τοῖς ἐλεγκτικοῖς, πῶς εἰπεῖν τῆς τὸ ἐναντίον. διὸπερ ἐν τοῖς συλλογιστικοῖς, οἱ δριμύτεροι λόγοι ζητεῖν μᾶλλον ποιοῦσιν. ἔτι δὲ συλλογιστικὸς μὲν λόγος δριμύτατος. αὖ δ' ὅτι μάλιστα δοκούντων ἐνδόξων, ὅτι μάλιστα ἔνδοξον ἀναιρῇ τις, καὶ κατασκευάζῃ. εἰς γὰρ ὢν ὁ λόγος, μεταπτώσεως τῆς ἀντιφάσεως, ἅπαντας ὁμοίως ἕξει τοὺς συλλογισμούς. ἀεὶ γὰρ ὃς ἂν ἔνδοξον ὁμοίως ἔνδοξον ἀναιρήσει, ἢ κατασκευάσει, διὸ περ διαπορεῖν ἀναγκαῖον. μάλιστα μὲν οὖν ὁ τοιοῦτος δριμὺς, ὃ δεῖ ἕνα τὸ συμπέρασμα μὴ ποιῶν τοῖς ἐρωτήμασι. δεύτερος δὲ, ὁ δεῖ ἀμφοτέρους.

modo quàm plurimæ. Sed sunt aliæ, quæ vel doctissimos quosque in ꝓdiunt. Id quod eo argumẽto intelligi potest, quòd inter se de nominum significationibus sæpe dissentire docti homines cõspicientur. Verbi gratia, vtrum eodem semper modo accipiantur vnum & ens, an alio atque alio. Quibusdam enim visum est, hæc idem significare. Alij ex eo dissoluunt rationes Parmenidis & Zenonis, quòd ens & vnum multipliciter dicũtur. Nec secus sit in captionib. quæ ex accidente aliisque locis eruũtur: nam in iis quoque aliæ facilè, aliæ difficilè perspiciuntur. Atque nosse ex quo genere sit quæque, & vtrum sit elẽchus an non, non est pariter in omnibus manifestum. Porrò autem acuta argutáque captio appellari solet, quæ multum in animo parit dubitationis. Ea enim est quæ acrius pungit mordéque. Dubitatio autem duplex est. Vna, in iis quæ concludendi vim necessariã habent, cùm dubitatur vtra sumptionum interrogatarũ neganda sit. Altera, in contentiosis, quo modo exprimendum sit propositũ. Itaque inter eas quæ ratiocinatione concludunt, vt quæque est acutissima, ita plurimum ad inquirendum excitat. Est autẽ illa acutissima ratiocinatio, quæ ex iis quæ sũt quàm maximè probabilia, id quod maximè probabile est, euertit. Nam cùm illa vna sit oratio transposita contradictione, omnes ratiocinationes similes habebit: quandoquidẽ semper ex æquè probabilibus, quod æquè probabile est, aut cõfirmabit aut euertet: quæ ratione efficitur, vt dubitare hoc in loco necesse sit. Est igitur illa imprimis & maximè arguta, quæ sumptionibus interrogatis parem effecit conclusionem. Secundo loco, quæ ex

omnibus similibus. Hæc enim similiter efficiet, vt nescias vtra interrogationum neganda sit. Hoc autem difficultatem parit. Quoniã negãdum est, sed quid negandum sit, iuter. Inter cõtentiosas autem illa acutissima est, in qua non statim apparet, sitne consecutio necessaria nécne: & vtrum sit ea dissoluenda negando falsam aliquam propositionem quæ sumpta sit, an distinguendo. Secundo loco inter cæterasea in qu a perspicuũ quidẽ est, negandóne, an distinguẽdo soluenda sit, sed tamen incertũ quænam ex omnibus interrogationibus sit neganda, & quæ distinguenda, an scilicet ipsa conclusio, an ex sumptionibus aliqua Interdum igitur argumẽtatio forma vitiosa, inepta est ac ridicula, nimirum quando sumptiones valdè incredibiles sunt, aut falsæ: interdum nimimè cõtemnenda Quando enim in argumentatione desideratur talis aliqua interrogatio ex qua potissimũ argumẽti vis duci debuit: qui hac non sumpta rem quasi ratiocinatione cõcludit, is ineptam omnino ratiocinationem facit. Sin quod prætermissum est, ex genere est eorũ, quæ extrinsecus ad rem valent, nõ continuò illa argumentatio aspernanda est: quin argumentatio bona est, culpa autem omnis est penes eum qui non rectè interrogauit. Sicut autem solutio interdum adhibetur ad ipsam argumentationem, interdum ad interrogantem. & ad ipsam interrogandi rationem, tertiò, ad neutrum horumtic interrogare licet & cõcludere & ad propositum, & ad respondentem, & ad tempus, cum plus temporis deliberatur ad refutandam solutionem, quàm patitur spatium temporis ad præsentem disputationem dellinatum.

πάντων ὁμοίων. καὶ γὰρ ὁμοίως ποιήσει ἀπορῆσαι, ὁπότερον τῷ ἐρωτηματι ἀναιρετέον· τοῦτο δὲ χαλεπόν. ἀναιρετέον μὲν γὰρ ὃ τι δὲ ἀναιρετέον, ἄδηλον. τῷ δὲ ἐρωτικῶν. δριμύτατος μὲν ὁ πρῶτον διὰ ὃ ἄδηλος, πότερον συλλελόγισται, ἢ οὔ. ἔτι πότερον ἆρα τὸ ψεῦδος ἢ διαίρεσιν ὅτιν ἡ λύσις. δεύτερος δὲ τῷ ἄλλων, ὁ δῆλος μὲν, ὅτι μὴ φανερὸς δὲ ὤν, δεῖ πως τῷ ἠρωτημένων ἀναιρετέον, ἢ διαίρεσιν λυτέος ὅτιν· ἀλλὰ πότερον αὐτὴ ἆρα τὸ συμπέρασμα, ἢ ἆρα τι τῷ ἠρωτημένων ὅτιν. εἰ ὅτε μὲν ἐν ὁ μὴ συλλογιστὴς λόγος οὐκ ἔστις ὅτιν, εἰ ἢ λίαν ἀδοξα, ἢ ψεῦδῆ τὰ λήμματα, εἰ ὅτε δὲ οὐκ ἄξιος καταφρονεῖσθαι. ὅταν μὲν γὰρ ἐλλείπῃ τι τῷ πιστῶν ἐρωτημάτων ἆρ' οὖ ὁ λόγος, καὶ δι' ὃ, καὶ μὴ προσληφθέν τοῦτο, καὶ συλλογισμὸς, ἐνθυμὸς ὁ συλλογισμός. ὅταν δὲ τῷ ἔξωθεν, οὐκ ἀκαταφρόνητος. ἀλλ' ὁ μὲν λόγος ὀρθὸς εἰκῆ, ὁ δὲ ἐρωτῶν ἠρώτησεν οὐ καλῶς. ἔστι δὲ ὥσπερ λύειν, ὅτε μὲν πρὸς τὸν λόγον, ὅτε δὲ πρὸς τὸν ἐρωτῶντα, καὶ τῷ ἐρώτησιν, ὅτε δὲ πρὸς ἀμφότερα τούτων ὁμοίως καὶ ἐρωτᾶν ὅτι, καὶ συλλογίζεσθαι, καὶ πρὸς τῷ ὅτιν, καὶ πρὸς τὸν ἀποκρινόμενον, καὶ πρὸς τὸν χρόνον, ὅταν ἢ πλείονος χρόνου διαμέτρη λύσις, ἢ τὸ παρόντος καιροῦ τὸ διαλεχθῆναι πρὸς τῷ λύσιν.

Epi-

Epilogus & peroratio, CAP. XVII.

ΕΚ πόσων μὲν οὖν, καὶ ἐκ τίνων γίνονται τοῖς διαλεγομένοις οἱ φαινόμενοι συλλογισμοὶ, καὶ πῶς δεῖ ζητεῖν καὶ λύειν, εἴρηται μοι· καὶ ἐπὶ πόσον τε χρόνου δεῖ μελετᾶν, καὶ ἐν ποίοις τισὶ τὴν δόξαν λέγειν πεποίημαι· ἔτι δὲ ἐκ τίνων συμβαίνει ὁ συλλογισμός, καὶ πῶς ἐρωτητέον, καὶ τίς ἡ τάξις τῆς ἐρωτήσεως· ἔτι δὲ πρὸς τί χρήσιμοι πάντες εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι λόγοι, καὶ περὶ ὑποκρίσεως ἁπλῶς τε πάσης, καὶ πῶς λυτέον τοὺς λόγους, καὶ συλλογισμοῖς, εἰρήκαμεν· περὶ πάντων ἡμῖν πᾶσι. λοιπὸν δὲ περὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς πραγματείας ἀναμνήσασιν, εἰπεῖν τι βραχὺ περὶ αὐτῆς, καὶ τέλος ἐπιθεῖναι τοῖς πεπραγματευμένοις. προειλόμεθα δὲ εὑρεῖν πᾶσα δύναμιν συλλογιστικὴν περὶ τὸ προβληθέντος ὑπάρχοντων, ὡς ἐνδοξοτάτων. τοῦτο γὰρ ἔργον ὑπῆρχε τῆς διαλεκτικῆς καθ' αὑτὴν, καὶ τῆς πειραστικῆς. ἐπεὶ δὲ συγκατεσκευάζεται πρὸς αὐτὴν, διά τινα τῆς σοφιστικῆς ζητήσασιν, ἆς οὐ μόνον δύναται πεῖραν λαβεῖν διαλεκτικῶς, ἀλλὰ καὶ ὡς εἰδώς, διά τοῦτο σύμπαν τὸν λεχθέντα ἔργον ὑποδέδεται τῇ πραγματείᾳ, τὸ λόγον δύνασθαι λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ ὅπως λόγον ὑπέχοντες φυλάξομεν ἢ θήσει, ὡς δι' ἐνδοξότατα ὁμοδόξοις. τὸ μὲν οὖν πᾶν εἰρήκαμεν τοῦτο, ἐπεὶ καὶ διὰ τοῦτο Σωκράτης ἠρώτα, ἀλλ' οὐκ ἀπεκρίνετο· ὁμολόγει γὰρ μὴ εἰδέναι. διωρίλωται δὲ ἐν τοῖς πρώτοις, καὶ πρὸς πόσα, καὶ ἐκ ποίων, καὶ πόσων ἐστὶ τὸ ἓξ αἱ, καὶ ὅθεν δυνησόμεθα τούτων. ἔτι δὲ πῶς ἐρωτητέον,

EX quot igitur quibúsq; dialecticis oboriantur paralogismi, quóque modo alterũ cõ impellamus vt falsa & inopinabilia dicere videatur: tũ ex quibus causis syllogismus naſcatur, & quo modo interrogandũ ſit, quæque eſſe debeat interrogationum collocatio: deinde quis vſus harũ omnium diſputationũ atque omnino de omni reſponſione, & quomodo ſingulas rationes & ſyllogiſmi diſſoluẽdi ſint: de his omnibus hæc à nobis dicta ſint. Nunc reliquũ eſt, vt eo in memoriã reuocato qđ initio propoſitum eſt, pauca de hoc dicamus, finémque dictis imponamus. Hoc igitur à principio diximus, fuiſſe noſtrum inſtitutum, vt inueniremus facultatẽ quandam diſſerẽdi de quacunque re propoſita, ex iis quæ eſſent quam maximè probabilia. Eſt enim hoc officiũ dialecticæ, quæ per ſe dicitur: & eius quæ in cẽtãdo cernitur. Sed quoniam huic adiunctum eſt, propter affinitatem ſophiſticæ, vt non ſolùm alterum dialecticè tẽtare poſſit, ſed etiã vt ſcientiã rei præ ſe ferat: propterea poſuimus huius negocij officiũ, non ſolùm poſſe diſputationẽ inſtituere, ſed hãc ſic ſuſtinere, vt propoſitum tueamur. Cauſam autẽ huius rei antea expoſuimus: atq; propter id Socrates interrogabat, ipſe nõ reſpondebat: quia ſe nil quicquam ſcire profitebatur. Illud porrò in ſuperioribus explicatum eſt, circa quot & ex qualibus, itémque ex quot facultas hæc conſtet, vndéque ad eandẽ nobis ſuppetat copia. Deinde quomodo interrogãdũ ſit,

quoque ordine omnis interrogatio collocanda: itémque de refutatione & solutione ad vnamquamque ratiocinationem accommodata. Reliqua etiam expolita sunt, quæ visa sunt ad illa differendi ratione pertinere. Post hæc autem de fallacibus & captiosis conclusionibus egimus, de quibus paulò antè dictum est. Quæ cùm ita sint, profectò iam dubitari non potest, quin satis commodè ad exitum à nobis id perductum sit, quod institueramus. Iam verò ne quis ignoret, quid nobis in explicatione huius negotij visum erit, intelligendum est, eorum omnium quæ inueniuntur, aliqua esse, quæ iam antè ab aliis aliqua ex parte comprehensa, subtilius posita, & quasi particulatim elaborata tandem eorum qui sequuntur, industria, longius progrediuntur, magnúmque incrementum capiunt: alia autem quæ à prima origine inuenta, non ita multum à principio progrediuntur: sed tamen multò plus vtilitatis habent illa inita, quàm reliqua omnis quæ sit ad hæc accessio. Est enim (vt dici solet) principium maxima pars totius: ideóque difficillimum. Quantò enim vi & facultate maiore est, tantò minore est magnitudine: eáque de causa difficillimè perspicitur: eo autem inuento, non est difficile conferre & adiicere reliqua. Quod in ciuilibus orationibus aliisque prope modum artibus omnibus accidit. Nam qui principia inuenêre, parum admodum progressi sunt. Qui autem nunc in illis excellunt, ac ceptis iis quæ à multis tractata quasi per successionem paulatim colligendo ea sic auxerunt. Tisias quidem post primos: Trasymachus post Tisiam: cui successit Theodorus, aliíque permulti: qui singuli suas quasdam particulas adiecerunt: vt iam nō sit mirum in tantam magnitudinem.

τι παλ-

τῶν πλήθος τῶν τέχνων. ταύτης δὲ τῆς πραγματείας, οὐ τὸ μὲν ἓν, τὸ δ' οὐκ ἓν πρότερον μέρος, ἀλλ' οὐδὲν παντελῶς ὑπῆρχε. καὶ γὰρ τοῖς τοὺς ἐριστικοὺς λόγους μισθαρνοῦσιν, ὁμοία τις ἓν ἡ παίδευσις τῆς Γοργίου πραγματείας. λόγοις γὰρ οἱ μὲν ἐρωτικοὺς, οἱ δὲ ἐρωτηματικοὺς ἐδίδοσαν ἀμοιβαίους, εἰς οὓς πλειστάκις ἐμπίπτειν εἰώθησαν ἑκάτεροι τοῖς ἀλλήλων λόγοις. διὸ περ τοξεία μὲν, ἀτύχως δ' ἓν ἡ διδασκαλία τοῖς μανθάνουσι παρ' αὐτῶν. οὐ γὰρ τέχνην, ἀλλὰ τὰ κατὰ τῆς τέχνης διδόντες, παιδεύειν ὑπελάμβανον. ὥσπερ ἄν τις ὑποκρίνειν φάσκων ἐπαγγείλοιτο δοῦναι τὴν μηδὲν πονεῖν τοὺς πόδας, εἶτα σκυτοτομεῖν μὲν μὴ διδάξειε, μηδ' ὅθεν πορίζεσθαι τὰ τοιαῦτα, δοὺς δὲ πολλὰ χρήματα παντοδαπῶν ὑποδημάτων. οὗτοι γὰρ βιβλίοις μὲν πρὸς τὸν χρείαν, τέχνην δ' οὐ παρέδωκε. καὶ ἐκεῖ γὰρ ῥητορικῶν μὲν ὑπῆρχεν ἴσως πολλὰ καὶ παλαιὰ τὰ λεγόμενα. περὶ δὲ τοῦ συλλογίζεσθαι, παντελῶς οὐδὲν εἴρηκεν πρότερον λέγειν ἄλλος. ἀλλὰ βιβλία ζητοῦντες, πολὺν χρόνον ἐπονοῦμεν. εἰ δὴ φαίνεται θαρραλέους ἡμᾶς, ὡς μὴ ὂν πιστοῦσθαι τῆς ὅλης ἀρχῆς ὑπαρχόντων ἔχειν ἡ μέθοδος ἱκανῶς, παρὰ τὰς ἄλλας πραγματείας τὰς ὀλιγοστὸς ἠυξημένας, λοιπὸν ἀξιοῦμεν ἁπάντων ὑμᾶς, ἡ τῆς ἀκροωμένων ἕρχον, τοῖς μὲν παραλελειμμένοις τῆς μεθόδου, συγγνώμην, τοῖς δ' εὑρημένοις πολλὴν χάριν ἔχειν.

artem eam exercuisse. Negotij autē nunc à nobis instituti non pars quædam iā antè inuenta erat, pars altera nō erat, sed omnino nil in eo genere adhuc ab aliis traditum extabat. Nam qui mercede in contentiosis disputationib. versantur, Gorgiæ institutionem sequūtur. Vt enim hic Rhetoricas orationes, sic illi suas interrogationes ad discendum proponut, in quas vtrique mutuis sermonibus frequētius solebant incidere. Vnde efficiebatur, vt discipuli celeriter illi quidem, sed citra vllam artem, ea discerent. Illi enim ita demum se rectè docere existimabant, si omissa arte, ea quæ artis erant proponerent. Vt si quis professus se artem traditurum, qua pedes minimè doleāt: deinde non sutoriam ille quidē doceat, neque vnde possint parari talia, sed magnā calceorum omnis generis multitudinē proferat. Sanè qui hoc fecerit, ad vsum quidē profuerit, artem autem non tradiderit. Ac de rhetoricis quidem satis multa, eáque vetera dicta sunt, de ratiocinando autē omnino nihil priùs dictum est: sed in eo longi temporis exercitatione laboramus. Si igitur nostra diligentia ex talibus initiis hæc methodus supra alias accessionibus amplificatas, rectè constituta videatur, vestrum erit omnium vel eorum qui hoc opus audierint, pro omissis methodi partibus veniam dare: pro inuentis multam gratiam habere.

ΤΕΛΟΣ.

ERRATA TYPOGRAPHICA
humanus lector per se corriget.

Virtus portabat virtutis gressibus ibat, } Hoc distichon bene memini
Virtutum donec venit ad hospitium. } versibus

Thüring Reinstein aus
Hessenland Grafschaft
Waldeck